SVPPLEMENTVM

In Secundum Librum

COMPENDII SECRETORVM MEDICINAE

Ioannis Meſues Medici celeberrimi.

TVM

PETRI APPONI PATAVINI, TVM

Franciſci de Pedemontium

MEDICORVM ILLVSTRIVM.

Quibus acceſſere & alia conſueta opuſcula, quæ tibi verſa pagina indicabit.

Quam diligentiſſime recognitum, & in margine locorum inſignium Annotationibus quam plurimis decoratum: Ac Galeni, Hippocratis, & aliorum inſignium Doctorum auctoritatibus appoſitis, in ſtudioſorum emolumentum denuo illuſtratum.

VENETIIS, M DCII.

CATALOGVS EORVM QVÆ
in hoc volumine continentur.

PEtri Apponi Patauini ſupplementum à memb. nutritionis ad cor,	fol. 1
Franciſci de pede Montium ſupplementum ferè omnium, quæ Meſues propoſuerunt	11
Nicolai Præpoſiti Antidotarium paruum	159
Platearij Expoſitio in eundem	159
Ioannis de S. Amando Expoſitio, & dubitationes, earumque ſolutiones	192
Gentilis Fulginatis de complexione, proportione, & doſi Medicinarum	233
De ſubſtitutis Medicinis ex antiquis Auctoribus, id eſt quid pro quo	236
Expoſitio quorundam nominum rerum ad rem medicam facientium. i. ſynonima	236
Liber Seruitoris de præparatione medicinarum, id eſt lib. 28. Albuchaſis	240
Inſtructio Aromatariorum, atque Aromatariæ inſtitutio Saladini Aſculani	251
De virtutibus ſimplicium medicinarum, atque ciborum Albengnefit	265
Apuleius de Ponderibus, & Menſuris	269
De notis, ſeu ſignis, vel characteribus ponderum, & menſurarum incerti Auctoris	269
Alchindus de inueſtigandis compoſitarum medicinarum gradibus	269
Cophonis libellus de arte medendi	273
Summula Iacobi de Partibus per ordinem alphabeti ſingulorum remediorum ſingulis morbis conferentium.	279

VINCENTIVS COGOLLVS
PHYSICVS ET MEDICVS VICENTINVS.
D. Petro eius opt. Patri. S. P. D.

QVVM Excellentiſſimus D. Ioannes Coſtæus Nob. Laudenſis, vir quidem ætate noſtra de re Medica admodum benemeritus, de ſuis in Meſuem lucubrationibus in ſtudioſorum gratiam diuulgandis cogitaret: & iam Meſues ipſius opera omnia ipſe caſtigaſſet, atque illa illuſtraſſet: & reliqua illa opera expenderet, tum Apponi, tum Pedemontani, tum Nicolai, & aliorum, quæ cum Meſues libris imprimi ſolent: eorum doctrinam, & ad faciendam Medicinam commodum admiratus, dolebat tam multis erroribus conſpurcata omnia vagari, nullumque reperiri, qui ea caſtigandi munus ſuſciperet, & eo magis, quòd nec ſibi ad id tantum eſſet otij. Quare, vt eſt mei amantiſſimus, hortari cępit me, cui plus eſſet otij, vt publico commodo conſulerem, hac in re præſertim, quæ meis quoque ſtudijs eſſe poſſet adiumento multo. Non potui humaniſſimo viro non aſſentiri. Quare aggreſſus prouinciam, vſus in difficilioribus locis, & eiuſdem Excellentiſſimi Coſtæi, aliorumque doctiſſimorum virorum, & variorum codicum etiam opera, in eum ſtatum hæc ipſa retuli, vt non indigna ſint fortaſſe, quæ iam in manibus verſentur eruditorum. Hæc nunc ſub nomine Supplementi in Meſuem prodeunt, quæ huiuſmodi cum ſoleant ſuis maioribus, & benefactoribus dedicari, alium Pater amantiſſime, apud me, cui plus debeam, non agnoſcens: cum non ſolum huiuſmodi bonorum animi auctor mihi fueris, ſed, & cęterorum tam corporis, quam fortunæ: tibi ergo Pater dicata volui: & ea etiam de cauſa, quòd primitiæ fructuum tuorum nulli magis, quam tibi merito debentur: & quòd tu non infimi nominis inter Patriæ noſtræ Medicos ſoleas horum etiam ſcriptorum lectione delectari, ac etiam quod hæc, qualiacunque ſint, reddent tibi aliquam ſtudiorum meorum rationem. Vale.

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS, TAM Petri Apponi, quàm Franciſci de Pede Montium, quàm etiam aliorum Opuſculorum ſecundum eorum ſeriem, & foliorum numerum ordinatus, & multo ante quàm huculque fuerit diligentior, & copioſior.

PETRVS APPONVS.

Continuatio doctrinæ de ægritudinibus cordis, Petri Apponi cum Meſue ipſo, quem ſupplere intendit. Cap. 1. fol. 1
Sermo de vnctionibus. cap. 2. 2
De Syncopi. cap. 3. 2
De tumoribus mammillarum. cap. 4. 2

SVMMA III. SECTIONIS PRIMAE *de ægritudinibus membrorum nutritionis.*

Prologus. 3
De dolore ſtomachi. cap 1. 3
De medicinis materiam à ſtomacho repellentibus, & abſtergentibus, ac villos eius mundificantibus. cap. 2. 3
De emplaſtris, linimentis, & vnctionibus. cap. 3. 4
De indigeſtione ſtomachi. cap. 4. 4
De vomitu, & exuberantia cibi cap. 5. 5
De ſingultu cap. 6. [illegible]
De ſiti. cap. 7. 6
De appetitu mortuo cap. 8. 6
De appetitu canino cap. 9. 6
De ægritudinibus, & oppilationibus hep. cap. 10. 6
De ægritudinibus, & oppilationibus ſplenis. cap. 11. 8
De hydropiſi, & eius ſpeciebus. cap. 12. 8
De doloribus ventris, & inteſtinorum. cap. 13. 9
De fluxu ventris. cap. 14. 10

Oratio ad memoriam impetrandam. 11

FRANCISCVS de Pede Montium.

De omnibus paſſionibus cordis in generali. Cap. 1. 11
De medicinis ſimplicibus, & compoſitis ad omnes paſſiones cordis. cap 2. 13
De cura titillationis pulſus, & tremoris cordis. cap. 3. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad cerebrum. cap. 4. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſtomachum cap. 5. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad Hepar. cap. 6. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſplenem. cap. 7. 15
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina cap. 8. 15
De cura paſſionis cordis per compaſſionem ad inteſtina, & os ſtomachi. cap. 9. 15
De cura paſſionum cordis ex fluxu ſanguinis menſtruorum, & hæmorrhoidum. cap. 10. 15
De cura paſſionum cordis ex retentione menſtruorum in prægnantibus. cap. 11. 15
De cura paſſionum cordis ex rarefactione pororum cutis, ex ſua re diaphoretica per ſe, vel ex balneo, vel exercitio cap. 12. 15
De cura paſſionum cordis ex aere peſtilentiali. cap. 13. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex fœtore contingentis. cap. 14. 15
De cura paſſionum cordis ex morſu venenoſorum, & aſſumptione veneni. cap 15. 15
De cura paſſionum cordis ex timore contingentis. cap. 16. 15
De cura paſſionum cordis ex labore, & accidentibus animæ cap. 17. 15

SVMMA IIII. SECTIONIS PRIMAE, SECVNDAE *particulæ continens capitula quatuor.*

Prologus. 15
De diminutione lactis. cap. 1. 16
De exuberantia lactis, & de eius caſeatione, & corruptione cap. 2. 17
De apoſtematibus mammillarum, & earum vlceratione cap. 3. 17
De magnitudine mammillarum. cap 4. 18

PARTICVLA TERTIA, SECTIONIS *primæ, quæ eſt de ægritudinibus membrorum nutritionis.*

Prologus. 18
Generalis ſermo in meri, & ægritudinibus eius, & cauſis, & ſignis, & cura ſecundum modum vniuerſalem, cap. 1. 18
De mala complexione, meri, & cura eius. cap. 2. [illegible]
De ægritudinibus inſtrumentalibus meri, vel mala compoſitione [illegible]
De ſolutione continuitatis meri, & eorum, quæ ex illis accidunt, vt eſt fluxus ſang. & eruptio eius ex ore, & cura eius. cap. 4. 19
De apoſtematibus meri, & cura eius. cap. 5. 20
De nocumento tranſglutionis, & cura cap 6. 20

SVMMA II. PARTICVLAE TERTIAE *ſectionis primæ, De medicinis ægritudinum ſtomachi, & eius anatomia.*

De cura ægritudinum ſtomachi ſecundum modum vniuerſalem. cap. 1. 21
De cura malæ complexionis calidæ ſtomachi ſimplicis puræ. &c. cap. 2. 21
De cura malæ complex. frig. ſtom. cap. 3. 21
De cura malæ complex. ſiccæ ſtom. cap. 4. 21
De cura malæ complex humi. ſtom. cap 5. 22
De cura malæ compl. ſto. compoſitæ, puræ. cap 6. 22
De cura malæ compl. ſtoma. cum materia ſimplicis, & compoſitæ. cap. 7. 22
De cura ægritu. in plaſmate, & primo de regimine eius, cuius ſtomachus eſt rotundus, & paruus, & protenſus, vel magnus. cap8. 24
De cura ægritud. ſtom. in vijs, ſcilicet de oppilationibus eius. cap. 9. 24

De

De cura repletionis ſtom. ſeu nauſeatiuæ ſatietatis, & inanitionis eius. cap. 10. 24
De cura inflationis ſtom. rugitus, tremoris, & gurgulationis ipſius. cap. 11. 24
De ſtomachi percuſſione, & obuiatione, & caſu ſupra ſtom. & cura. cap. 12. 25
De ſolutione continuitatis ſtom. & vlcerib. & ruptura, ac eius cura. cap. 13. 25
De medicinis apoſtematum ſtomachi. cap. 14. 25
De correctione accidentium ſequentium ægritud. dictas, & primo de deb. ſtom. cap. 15. 27
De debilitate ſtom. cum ſiti. cap. 16. 28
De medicinis doloris ſtom. cap. 17. 28
De nocumentis appetitus, ex quibus eſt debilitas, ſeu diminutio, deſtructio, ſeu ablatio, & corruptio. cap. 18. fol. 30
De medicinis appetitus canini, famis ſyncopalis, & bolimo. cap. 19. 31
De medicinis appetitus corrupti. cap. 20. 32
De ſiti, & medicinis eius. cap. 21. 33
De nocumento digeſtionis, ex quibus eſt debilitas, & deſtructio, & corruptio, & cura eius. cap. 22. 33
De nocumento retentionis, ex quibus eſt tarditas, & velox deſcenſus cibi digeſti de ſtomacho in ventrem, & cura eius. cap. 23. 35
De lenitate ſto. ſiue lubricitate, ſiue lienteria. cap. 24. 35
De nocumento expulſionis ſtom. & primo de eructatione, & cura eius. cap. 25. 36
De ſingultu. cap. 26. 36
De nauſea, ſubuerſione, faſtidio, vomitu, & æſtuatione, ſeu anxietate, & conturbatione ſtom. & cura eius. cap. 27. 38
De vomitu, & primo de phlegmatico, & cura eius. cap. 28. 38
De vomitu cholerico. cap. 29. 39
De vomitu melancholico. cap. 30. 39
De vomitu ſanguineo. cap. 31. 39

SVMMA III.

PARTICVLAE TERTIAE, SECTIONIS primæ. De cura, & medicinis ægritudinum hepatis, & venarum.

Prologus. 40
De generali modo curationis diſpoſitionum hep. cap. 1. 41
De cura malæ complexionis hepatis ſimplicis, & compoſitæ. cap. 2. 41
De paruitate hepatis. cap. 3. 42
De oppilatione ſplenis. cap. 4. 42
De percuſſione caſu, & obuiatione ſuper hepar, & cura eius. cap. 5. 44
De ſciſſura, & inciſione hepatis, & cura. cap. 6. 44
De apoſtemate hepatis, & cura eius. cap. 7. 44
De apoſtemate meſaraicarum, & lacertorum ventris, & cura eius. cap 8. 46
De inflatione hepatis. cap. 9. 46
De dolore hepatis, & hypochondriorum. cap. 10. 46
De debilitate hepatis cap. 11. 46
De cachexia, & eius qualitate mutata. cap. 12. 47
De hydropiſi. cap. 13. 47
De fluxu hepatico. cap. 14. 50
De ictericia citrina. cap. 15. 50

SVMMA QVARTA, ET VLTIMA particula tertia primæ ſectionis. De ægritudinibus ſplenis communium. Cap. 4.

De ægritudinibus ſplenis in generali. cap. 1. 50
De oppilatione ſplenis. cap. 2. 51
De apoſtemate ſplenis, & tumore eius. cap. 3. 52
De ſpeciebus icteritiæ. cap. 4. 52

PARTICVLA QVARTA, SECTIONIS prima, quæ eſt de medicinis ægritudinum membrorum expulſionis.

Prologus. 54
De dolore inteſtinorum, & medicinis eius. cap. 1. 55
De cura vermium, & medicinis eorum. cap. 2. 59
De fluxu ventris omnium modorum, & cura eius. cap. 3. 61
De teneſmo, & medicinis eius. cap. 4. 66
De hæmorrhoidibus, & medicin. eius. cap. 5. 69
De apoſtematibus ani, & medic. eorum. cap. 6. 71
De medicinis rhagadiarum ani. cap. 7. 71
De medic. fiſtularum ani. cap. 8. 71
De prurítu ani cap. 9. 71
De mollificatione ani, & eius egreſſione. cap. 10. 72

SVMMA I.

QVARTAE PARTICVLAE, SECTIONIS primæ, & eſt de medicinis ægritudinum inſtrumentorum vrinæ.

Prologus. 72
De mala complexio. renum, & veſicæ, de oppilatione eorum ex ſang vel alio humore, & de medicinis eorum. cap. 1. 73
De oppilatione renum, & veſicæ ex lapide, & medicinis eius. cap. 2. 73
De diſlocatione renum, & veſicæ, & medicinis eius. cap. 3. 75
De ſolutione continui in renibus, & venis eorum, & vlceribus, & ſcabie, ac reliquorum membrorum vrinæ, & medic. eius. cap. 4. 75
De apoſtematibus renum, & veſicæ, & medicinis eorum. cap. 5. 76
De dolore renum, & veſicæ prouenient ex eo, & medic. eorum. cap. 6. 77
De debilitate renum, & veſicæ, & diſtinctione nocumēt. contingentium in actione vrinandi. cap. 7. 78
De diminutione, ſeu paucitate vrinæ, ablatione, & priuatione ipſius cap. 8. 78
De diabete. cap. 9. 79
De fœtore vrinæ. cap. 10. 80
De dyſuria, & inuoluntario exitu vrinæ, & deſtillatione. cap. 11. 80
De ſtranguria, & difficultate vrinæ. cap. 12. 80
De ardore vrinæ cap. 13. 81
De multitudine vrinæ. cap. 14. 82

SVMMA III.

QVARTAE PARTICVLAE SECTIONIS prima. De ægritudinibus teſticulorum, & virgæ.

Prologus. 83
De mala complexione teſtium. cap. 1. 83
De mala complex. & magnitud. & paruitate teſtium, & malo ſitu, ac eleuatione ipſorum. cap. 2. 84
De vlceribus teſtium, & eleuatione ipſorum. cap. 3. 84
De apoſtematibus teſticulorum, & quia omnes lædunt eorum propriam actionem, quæ eſt generare ſperma, necnon & dolorem in eo inducit. cap. 4. 84
De ſpermate, & nocumento accidentibus in generatione ipſius. cap. 5. 84
De dolore teſtium. cap. 6. 85
De ægritudinibus didymorum. cap. 7. 85
De mollificatione oſchei. cap. 8. 85
De varicibus, & duritie oſchei. cap. 9. 85
De gonorrhæa. cap. 10. 85

De pollutione. cap. 11. 85
De pruritu, & dolore virgæ. cap. 12. 86
De magnificatione virgæ, & paruitate ipſius. cap. 13. 86
De apoſtematibus virgæ, & corroſione eius. cap. 14. 86
De apoſtematibus virgæ, & medicinis eius. cap. 15. 86
De coitu naturali, & præter naturam, & [illegible]. cap. 16. 86
De erectione virgæ, & nocumentum eius, & de diminutione eius, & multitudine ipſius. cap. 17. 87
De nocumentis, & iuuamen. prouenientibus ex coitu. cap. 18. 87
De regim. eius, quem lædit dimiſſio coitus. cap. 19. 89
De regim. eius, quæ lædit ſuperfluus coitus. cap. 20. 89
De his, quæ delectationem faciunt in maribus, & fœminis in coitu. cap. 21. 89

SVMMA IIII.

QVARTAE PARTICVLAE SECTIONIS primæ de cura ægritudinum membrorum generationis in mulieribus.

PRologus. 89
De menſtruis, & eorum iudicijs. cap. 1. 90
De conceptione, ſeu imprægnatione naturali. cap. 2. 90
De regim. prægnantis, & fetus concipientis maſculos, & geniellos. cap. 3. 91
De partu naturali, de quibus ſolummodo procedamus, quantum ſpectat ad indaginem eorum, & pro ipſorum notitia, cauſas conſeruatiuas, & nocumentum ipſorum ſi quæ eueniant, cognoſcamus, vt eis prouideamus, & curam ſuam. cap. 4. 92
De mala complexione matricis, & cura eius. cap. 5. 92
De ægritudinibus matricis ex quibus eſt oppilatio. cap. 6. 92
De ſuſpenſione matricis, & aſcenſu eius, & declinatione ipſius, & deſcenſu, ſeu præcipitatione. cap 7. 93
De præfocatione matricis, & medic. eius. cap. 8. 93
De ſpeciebus ſolutionis continui matricis, ex quibus ſunt vlcera, corroſiones, & putrefactiones, rhagadiæ, & fiſtulæ. cap. 9. 95
De apoſtematibus matricis humoralib. cap. 10. 95
De nocumentis in actione menſtruali, & primo de cura fluxus menſtruorum. cap. 11. 96
De curſu matricis, ſeu fluxu aquæ. cap. 12. 98
De cura retentionis menſtruorum. cap. 13. 98
De ſterilitate, & difficultate imprægnationis. Cap. 14. fol. 98
De mola matricis. cap. 15. 100
De nocumentis partus, ex quibus eſt difficultas. cap. 16. 100
De cura accidentium, quæ ſequuntur partum. cap. 17. 102
De retentione ſecundinæ, vel extractione eius. cap. 18. 102
De abortu, & accidentibus, quæ ipſum ſequuntur. cap. 19. 102

SVMMA V. ET VLTIMA PARTICVLAE, quarta ſectionis primæ, quæ eſt de ægritudinibus membrorum apparentium, & primum ventris, ac eius anatomia.

DE crepatura, & ſpeciebus herniæ, & medicinis earum. cap. 1. 103
De augmento vmbilici. cap. 2. 104
De dolore ventris, & iliorum. cap. 3. 104

PARTICVLA QVINTA, SECTIONIS primæ finalis, & vltima, quæ eſt de medicinis ægritudinum juncturarum.

SErmo generalis in iuncturis, & diſpoſitionibus earum, & doloribus, cauſis, & ſignis earum, & eſt prooemialis, cap. 1. 105
De medicinis iuncturarum, & cura dolorum ipſarum in generali. cap. 2. 106
De dolore ipſarum in ſpeciali, & primo de dolore humeri, & ſpatulæ, & medicinis eius in ſpeciali. cap. 3. 107
De dolore dorſi. cap. 4. 110
De dolore anchæ, & ſchiatico, & medicinis eius. cap. 5. 111
De dolore podagræ. cap. 6. 112
De medicinis diſpoſitionum, & accidentium, quæ doloribus iuncturarum inſurgere conſueuerunt, vel ſequi. cap. 7. 112
De his, quæ præſeruant à doloribus iuncturarum. cap. 8. 113
De varicibus, & medicinis earum. cap. 9. 114
De elephantia, & medicinis eius. cap. 10. 114

SECTIO SECVNDA, DE MEDIcinis ægritudinum vniuerſalium.

PARTICVLA PRIMA, ET EST AD omnes Febres.

SErmo generalis, & prooemialis de febribus. cap. 1. 114
De medicinis ad febr. ephemeras generalis cap. 2. 116
De febr. ephemera, quæ fit ex accidentibus animæ. cap. 3. 116
De feb. ephem. quæ fit ex gaudio. cap. 4. 117
De feb. ephem. quæ fit ex triſtitia. cap. 5. 117
De feb. ephem. quæ fit propter anguſtiam. cap. 6. 117
De feb. ephem. quæ fit ex timore. cap. 7. 117
De feb. ephem. quæ fit ex syncopi. cap. 8. 117
De feb. ephem. quæ fit ex labore. cap. 9. 117
De feb. ephem. quæ fit ex calore exteriori. cap. 10. 117
De feb. ephem. quæ fit ex dolore. cap. 11. 118
De feb. ephem. quæ fit ex vigilijs. cap. 12. 118
De feb. ephem. quæ fit ex quiete. cap. 13. 118
De feb. ephem. quæ fit ex fame. cap. 14. 118
De feb. ephem. quæ fit ex inanitione. cap. 15. 118
De feb. ephem. quæ fit ex repletione. cap. 16. 119
De feb. ephem. quæ fit ex oppilatione. cap. 17. 119
De febr. ephem. quæ fit ex caliditate ignis, vel ſolis. cap. 18. 120
De febre ephem. quæ fit à frigore. cap. 19. 120
De febre ephemera, quæ fit ex apoſtemate. cap. 20. 120
De ſynocha inflatiua. cap. 21. 121

SVMMA II.

Particulæ primæ, ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febr. putridarum.

DE ordine curationum, ſeu medicationis ipſarum, & medicatione earum, ſecundum modum vniuerſalem, item & de curatione etiam ſuorum accidentium. cap. 1. 121
De medicinis feb. in ſpeciali, & primo ſimplicium, & inter eas primo ſynocharum in primo. cap. 2. 127
De medicinis feb. phlegmaticarum, & primo de quotidiana. cap. 3. 127
De medicinis feb. cholericarum, & primo de tertiana pura. cap. 4. 130
De medic. feb. melancholicarum. cap. 5. 133

De

De feb. quintana. 135
De Medicinis feb. peſtilentioſarum, & earum quæ ex genere ſunt illarum, cap. 6. 136
De variolis, & morbilis. 138
De medicinis feb. apoſtematum, cap. 7. 139
De medic. feb. compoſitarum, cap. 8. 140

SVMMA IIII.

PARTICVLAE PRIMAE, SECTIONIS *ſecundæ, quæ eſt de medicinis febr. hecticarum.*

De febribus hecticis, & ſignis earum omniũ in communi, & eſt generalis, cap. 1. 141
De cura febris hecticæ, cap. 2. 142
De cura hecticæ ſenectutis, & medicinis eius, cap. 3. 143
De cura, & medicinis hecticæ febr. & putridæ complicatarum, cap. 4. 144

PARTICVLA SECVNDA.

ſectionis ſecundæ continens ſummas iiij.

Summa prima eſt de medicinis apoſtematũ ſanguineorum continens, cap. 13
Sermo generalis in apoſtematibus, cauſis, ſignis, & cura omnium, cap. 1. 144
De phlegmone, quod eſt apoſtema ſanguineum, & de medicinis eius, cap. 2. 145
De apoſtemate glandularum, & phlegmone earum, & & medicinis eius, cap. 3. 146
De phlegmone, quod Anthrax dicitur, ac carbunculus, & medic. eius, cap. 4. 147
De phlegmone, quod ſpina dicitur, clauus, & furunculus, & medicinis eius, cap. 5. 148
De carbone, ſeu pruna, & igne perſico, & medicinis eius cap. 6. 149
De vena egredienti, & medicinis eius, cap. 7. 148
De panaritio, & medic. eius, cap. 8. 149
De apoſtematibus paruis, ſeu puſtulis illius generis, vt ſunt morbilli, variolæ, & ſere, ac medicinis eorum, cap. 9. 149
De terminatione apoſtematum, quot modis poſſunt terminari. Et eſt ſermo generalis in terminationibus apoſtematum, cap. 10. 149
De appropriatis apoſtematum ſecundum diuerſitatem membrorum, in quibus ſunt, cap. 11. 151
De gangrena, & eſthiomeno, cap. 12. 151
De moro, & medicinis eius, cap. 13. 152

SVMMA SECVNDA.

PARTICVLAE SECVNDAE, SECTIONIS *ſecundæ, & eſt medic. apoſtematum cholericorum, & miſtorum, &c.*

De Eryſipelate, cap. 1. 152
De Formica, cap. 2. 153
De Herpete, cap. 3. 153
De phlegmonode eryſipelaceo, cap. 4. 153

SVMMA TERTIA,

PARTICVLAE SECVNDAE, *ſectionis ſecundæ.*

De medicamen. apoſtematum phlegmaticorum, & eorũ quæ illius generis illa ſequuntur. 153
De vndimia, & eſt apoſtema phlegmaticũ molle, cap. 1. 153
De ſcirrho, & eſt apoſtema ſcirrhoticũ durum, c. 2. 152
De ſcirrho ſplenis, cap. 3. 154
De ſcirrho hepatis, cap. 4. 154
De glandulis, & earum quæ illius ſunt generis, puſtulis glanduloſis, cap. 5. 154
De nodis, cap. 6. 154
De apoſtemate ventoſo, quod inflatiuũ dicitur, c. 7. 154
De apoſtemate aquoſo, cap. 8. 155
De dubellati frigidis comprehendentibus humores muccoſos, gypſeos, lapideos, & arenoſos, & capillares, & alios, cap. 9. 155

SVMMA QVARTA,

PARTICVLAE SECVNDAE, SECTIONIS *ſecundæ, quæ eſt de medicinis apoſtematum melancholicorum, continens, cap. 3.*

De apoſtematibus duris, ex quibus ſunt Scrophulæ, & bociæ, cap. 1. 156
De cancro, cap. 2. 157
De Lepra, & medicinis eius, cap. 3. 157

ANTIDOTARIUM NICOLAI *cum expoſitionibus Plateari, &c.*

AVREA. 160
Adrianum. 164
Achariſtum. 165
Athanaſia. 165
Euangelon. 166
Antimoron. 166
Antidotum hæmagogum. 166
Blanca. 166
Benedicta. 167
Benedicta probata arthreticis. 168
CONFECTIO aliptæ moſchatæ. 168
Confectio Galliæ moſcatæ. 168
Confectio neræ. 168
Catholicon. 168
DIAMARGARITON. 169
Diacameron. 169
Diamoron. 169
Dianthos. 169
Diaſatyrion. 169
Diaprunis, vel Diadamaſcenon. 170
Diapraſium. 170
Diazingibereos. 170
Diaolibanum. 171
Diarhodon abbatis. 171
Dapenidion. 171
Diacyminum. 171
Diacaſtoreum. 171
Diacoſtum. 172
Diatragacanthum. 172
Diairis. 172
Diacalamenthum. 172
Diapapauer. 172
Diacodion. 172
Diaſena. 173
Diaſenalia. 173
Diacytonites. 173
Diahyſſopum. 173
Diatrion pipereon. 173
Diamanna. 173
ESDRA. 173
Electarium Ducis. 175
Electarium pliris arcoticon. 175
Electarium de ſucco roſarum. 175
Electarium frigidum cophonis. 175
Emplaſtrum apoſtolicon. 176
Electarium pſylliticum. 176
Electarium lætificans. 177
Electarium lætitiæ Gal. 177
Emplaſtrum ceroneum. 177
Emplaſtrum oxycroceum. 177

PHILANTROPOS 177
Philonium maius 178
GARYOPHILLATVM 178
YPGIIA Græca 178
IVSTINVM 178
Catharticum imperiale 178
LITHONTRIPTON 178
MITRIDATVM 178
Muſa ænea 180
Micleta 180
Mel roſaceum, quod Græcè rhodomel. 180
NEPHROCATHARTICVM 180
OLEVM roſatum 180
Oleum mandragoratum 180
Oleum chamæmelinum 181
Oleum frigidiſſimum viride 181
Opopyra magna 181
Oxylapatium 181
Oxymel Iuliani laxatiuum 181
Oxyſacchara 182
Oxymel 182
POTIO Sancti Pauli 182
Paulinum antidotum 182
Panchriſton 182
Picra Galeni 183
Pono muſcata maior 183
Pilulæ ſine quibus eſſe nolo 183
Pilulæ aureæ 283
Pilulæ diacaſtoreæ 183
Pilulæ arthreticæ 183
Pilulæ octomeræ 183
Pilulæ probatæ contra fluxum ventris 183
Pilulæ de quinque generibus myrob. 183
Pilulæ cynogloſſæ 183
Pilulæ ante cibum, & poſt, pro ſtomachi digeſtione confortanda 183
Pilulæ arabicæ 184
Pilulæ de elaterio 184
Pilulæ cochiæ Gal. 184
Pilulæ de aloe, & maſtiche 184
QVADRIMERON 184
ROSATA nouella 184
Rubea trochiſcata 184
Requies magna 184
Rhodoſacchara 184
Rhodomel 184
SACCHARVM violatum 184
Sothira magna 184
Stomachicon frigidum 185
Stomachicon calidum 185
Sal Sacerdotale 185
Syrupus roſatus 185
Syrupus violatus 185
Syrupus contra pleureſim, &c. 185
Syrupus contra acutas, & peracu. paſſi. 185
Syrupus contra omnem fluxum ventris 185
Syrupus de papa. contra omnem fluxum ventris 185
Spongia ſomnifera 185
Syrupus diuteticus 185
THERIACA magna Gal. 185
Theriaca diateſſaron 187
Tryphera maior 187
Tryphera magna 187
Tryomphyllon 177
Triaſandali 187
Theodoticon hypericon 187
Theodoricon anacardinum 188
Trochiſci diarrhodon 188
Trochiſci diani 188
Trochiſci hedychroi 188
Trochiſci magnetis 188
Trochiſci ſcilluici 188
Trochiſci diacorallij 188
Trochiſci de aniſo 188
Trochiſci de Thyro 188
VOMITIVVS noſter 188
Vomitiuus Patriarchæ 188
Vomitiuus ad tertianarios, & quartanarios, atque quotidianarios. 189
Vnguentum Martiaton 189
Vnguentum Aragon 189
Vnguentum Agrippæ 189
Vnguentum dialthæa 189
Vnguentum citrinum 189
Vnguentum aureum 190
Vnguentum album 190
Vnguentum fuſcum 190
Vnguentum populeon 190
Vnguentum ad ſplenem durum mollificandum 190
Vnguentum laxatiuum 190
Vnguentum contra Serpiginem, & impetig. atque elephantiaſim. 191
HIERA longodion Memphytum 191
Hiera Rufini 191
Hiera picra Gal. 191
Hiera picra Conſtantini 191
Hiera picra Abbatis 191
Hiera fortiſſima Gal. 191
Zingiber conditum 191
De Ponderibus, & menſuris 192

EXPOSITIO IOANNIS de Sancto Amando in Antidotarium paruum Nicolai.

MELLIS boni conditiones quæ. &c. 192
Syrupus roſaceus, ex infuſione, vt fiat, 193
De Syrupis in apothecis tenendis 194
De digeſtione 194
De electarijs pollentibus ad ſpiritualia 198
De ſex modis præparationum medicinarum 200
De admiſtione medicinarum cui fiat 201
Electaria ad membra naturalia 201
De digeſtion. per quæ fiat 202
De modo digeſtionis 220
Pectori conferentia electaria alia 203
De Syrupis alijs ab acetoſo, quę humorem digerant 203
De natura ægritudinis 203
Electaria ſtomacho conferentia 204
De modo exhibendi digeſtiua 104
An electaria danda ante cibum 205
Vtrum ſyrupi, an electarium ſit præponendum 205
De euacuatione 205
Impedientia euacuationem 205
Electaria ſtomacho conferentia 206
Rectificantia euacuationem 204
De conditionibus in euacuatione conſiderandis 207
De ſex electarijs 207
De euacuatione medicinę, an fiat per ſimile, vel contrarium 208
De modo euacuandi corpora per ſeceſſum 108
De præparandis corporibus poſt medicinam 209
De ſeptem electarijs 209
Vtrum medicina euacuans vadat ad humorem euacuãdum, vt ipſum euacuet 209
Medicinarũ præparatio ad euacuandũ per ſeceſſum 210
Regulæ de medicinarum præparatione 210
De nocumentis ex aſſumptione medicinæ contingentibus, & eorum remedijs 210
Electarium generatiuum 210
De electarijs laxatiuis 211
Vtrum medicina euacuatione attrahat à venis 211
Vtrum humor in venis facilius euacuetur quam extra exiſtens 211
Vtrum medicina ſeceſſiua attrahat humores ad inteſtina, vel ad ſtomachum naturaliter 211

Signa

Signa euacuationis completæ. 211
Regulæ poſt euacuationem ſeruandæ. 212
De tribus electarijs. 212
De paſſione medicinę: videlicet, an conuertatur in humorem attrahendum per ipſam. 212
De euacuatione, quę fit per vomitum. 213
Regulę poſt vomitum ſeruandę. 213
Regulę ante vomitum faciendę. 213
De medicis euacuationibus. 213
De pilulis ante cibum. 214
An ſit aliqua medicina ſang. euacuans. 214
De euacuatione per phlebotomiam. 214
Quibus ſit exhibenda phlebotomia. 244
Qua de cauſa ſit agenda phlebotomia. 215
De medicinis caput purgantibus. 215
De modo exhibendi medicinas. 216
Quibus tẽporibus morbi ſit facienda phlebotomia. 216
Quibus hominibus competat phlebotomia. 216
Quid ante phlebotomiam faciendum. 217
Quid in phlebotomia ipſa agendum. 217
Quid poſt phlebotomiam molliendum. 217
Medicinæ cõuenientes ad cap. euacuationem. 217
An artificiale ſit acuere electaria. 217
Per quod medicinę acuantur. 218
Quę venę ſint aperiendę in phlebotomia. 218
Pulſatiles, vel non pulſatiles.
Quæ venę non pulſatiles ſunt phlebotomandæ. 218
De inſpectione ſang. educti per phlebotomiam. 218
De tribus electarijs laxatiuis. 219
De phleb. reſpectu pharmaci. 219
De phleb. per ventoſationem. 219
Quando fieri debeat ventoſatio. 220
De duabus medicinis euacuantibus. 220
An medicina attrahat materiam coniunctam. 220
An medicina debeat dari in ſtatu morbi. 221
An medicina ſit danda in die paroxyſmi. 221
De euacuatione per Clyſteres. 221
De ſuppoſitorijs. 221
De Peſſarijs. 221
Opiata nocumentum medici. purgantium reprimentia. 221
An in euacuatione craſſorum humorum competat fortis medicina. 222
An in ſanis competat pharmacia. 222
De cauſis compoſitionis medicinarum. 222
Duo Annotanda in medic. compoſitis. 222
De aurea alexandrina. 223
De garyophyllis, & cinnamomo prius videmus. 223
An balneum competat ante exhibitionẽ medicinæ. 223
De modo compoſitionis medicinarum. 224
De opiatis. 225
De natura radicum, & cap. 1. de cauſis impedientibus compoſitionem medicinę. 225
De Adriano, & c. 226
An exhibere opiata ſit bonum. 226
De apponendis in radice, & ſub qua qualitate. 227
Quæ opiata ſit melior recens, an antiqua. 228
An opiata debeat dari in principio morbi. 228
Vtru debeant dari opiata in febribus interpolatis. 228
De quibuſdam oleis. 229
De oleis, & vnguentis & primo de oleis. 229
De vnguentis. 230
De vnguentis cal. & ſiccis. 231

GENTILIS FVLGINAS

De Doſibus, &c.

De modo inueſtigandi complexionem medicinarum laxatiuarum compoſitarum, tam quo ad earum qualitates primas, quam etiã ad alias, & in quo gradu earũ ſint. c. 1. 233
De modo componẽdi medicinas ſolutiuas, ac proportione componentium ſimplicium inter ſe. cap. 2. 233
De doſi medicinarum compoſitarum ſoluentium, & primo in generali. cap. 2. 234
De doſi earundem in ſpeciali in confectionibus, & electarijs inueſtiganda ex quantitate laxatiuæ ipſa ingredi...
TRACTATVS, quid pro quo. 236
Synonima. 236

LIBER SERVITORIS.

TRACTATVS primus, &c. de electione, & ablutione lytharginj. 240
De combuſtione lythargiri. 240
Modus conficiendi ceruſſam. 240
Modus abluendi, aſſandi, & eligendi eã. 240
Modus lauandi plumbum. ac eius ſcoriam. 240
Modus adurendi eum.
Modus faciendi æs vſtum. ac eius electio. 240
Ablutio eius. 241
Modus lauandi ſcoriam æris. 241
Modus lauandi batituram æris. 241
Modus comburendi ſcoriam æris, abluendi, atque eligendi eam. 241
Doctrina adurendi ſcoriam arg. & auri ad collyria. 241
Ablutio eius. 241
Modus præparandi cadmiam. i. Thutiam, ac eius electio. 241
Modus ablutionis eius. 241
Modus confectionis cadmiæ. 241
Combuſtio eius. 241
Modus combuſtionis Marchaſitæ, & ablutionis ei, ac electionis. 241
Modus abluendi antimonium, & adurendi. 241
De modo faciendi Ziniat ex ære, & abluendi ipſum & bonum colligendi. 241
Modus comburendi Ziniar, ac eligendi eum. 241
Modus comburendi, & albificandi auripig. & ſublimandi, & comburendi eum, & vertendi citrinum in rubeum. 242
Sublimatio Arſenici. 242
Modus vertendi Arſenicum citrinum in rubeum. 242
Modus albificandi arg. viuum per ſublimationem. 242
Modus ſublimandi medicinam Adhichbardic. 242
Modus faciendi cioaprium.
Modus faciendi calcem, & abluendi eam, quæ eſt neceſſaria combuſtioni ignis, & pro furunculis acutis. Ac modus faciendi pſilothrum.
Modus abluendi calcem pro comauſt. ignis. 242
Modus conficiendi medicinam depilantem capillos hora vna. 242
Modus pſilothri noti. 242
Modus comburendi Sal. 242
Forma combuſtionis calcanthi, & attramenti, ac vitrioli. 242
Modus comburendi, ac eligendi alumen. 242
Modus comburendi corallia. 242
Modus comburendæ ſpumæ maris. 242
Combuſtio nitri. 242
Combuſtio ſalis nitri. 242
Modus faciendi crocum ferri. 242
Modus purificandi limaturam ferri. 242
Modus aſſandi ſcoriam ferri. 242
Modus abluendi eam. 242
Modus limaturæ auri, & arg. pro medic. cordialib. 242

TRACTATVS SECVNDVS
de præp. med. ex plantis.

MOdus faciendi aloem, ac eligendi eum. 242
Modus ablutionis aloes, ſeu præparationis ad expellendam malitiam, & acuitaté eius, conficiendi ipſum. 243
Forma adurendi aloém. 243
Modus acceptionis, aquæ cucumerum dulcium. 243
Modus decoctionis Hieræ picræ, vt duret. 243
Forma extrahendi lac ſcammoneæ, ac electio eius. 243
Modus coquendi ſcammo. & reprimendi eius malitiam. 243
Forma extrahendi ſuccum tithymalli. 243
Modus extrahendi ſuccum à Thapſia. 243
Modus extrahendi ſuccum cucumeris aſinini, & electio eius. 243
Modus extrahendi ſucci abſynthij, ac electio eius. 243
Modus exprimendi ſuccum eupatorij, ac eius electio. fol. 243
Modus extrahendi ſuccum ex tribulis mar. 243
Forma colligendi, ac eligendi euphorbium. 243
Modus faciendi opium. 243
Forma extrahendi ſuccum ex papaueribus, ex quibus fit opium, ac electio. 243
Modus colligendi lac chelidoniæ, & extrahendi ſuccum ex ea. 244
Forma extrahendi ſuccum ex corticibus radi. mandragoræ. 244
Forma extrahendi ſuccum ex hyoſcyamo. 244
Modus exprimendi ſuccum ex memithe. 244
Modus extrahendi ſuccum ex prunis ſyluestribus, é quo fit acacia, ac electio eius. 244
Modus ablutionis eius. 244
Modus faciendi licium, ac eius electio. 244
Modus extrahendi ſuccum ex hypocyſtide. 244
Modus extrahendi ſuccum ex balauſtia. 244
Forma extrahendi ſuccum galbani, ac bauciæ ſyl. electio e qua fit. 244
Modus faciendi ſuccum lyquiritiæ. 244
Modus faciendi acreſtam, ac eius electio. 244
Modus extrahendi ſuccum centaureæ. 244
Modus faciendi ſuccum berberis. 244
Modus exprimendi ſuccum ſolatri. 244
Modus extrahendi ſuccum hauſig. 244
Modus præparandi Scillam in omnibus modis præparationis eius, & eſt cæpa muris, & primo de modo eligendi, ac aſſandi ſcillam. 244
Forma deſiccandi ſcillam. 244
Forma caſtrandi ſcillam. 244
Modus conficiendi aceti ſcilliticum, ac eius doſis. 244
Modus alius citior in caſu neceſſitatis. 245
Modus deſtillandi aquam ex ſcilla, quæ occidit mures, & quæ ponitur in medicinis, ex qua fit ſyrupus acetoſus. 245
Modus albificandi acetum, ex quo fit ſyrupus acetoſus. 245
Modus faciendi aquam camphoræ. 245
Modus præpa. colocynthidem ad vſum potionum, ac eiuſdem electio. 245
Modus præparandi, ac eligendi turbith, & eius doſis. fol. 245
Modus præparandi, ac eligendi euphorbium, & eius doſis. 245
Modus præparandi, ac eligendi elleborum. al. & eius doſis. 245
Præparatio, electio, & Doſis elleb. nigri. 245
Forma exhiben. ac eligendi Polypod. & eius doſis. 245
Forma exhibitionis, & præparan. granorum nil, ac electio, & doſis eorum. 245
Forma exhiben. Electionis, & doſis Alchan. 245
Forma præpa. ſcebran, i. Eſulam, ac doſis. 245
Modus præpa. eligendi, & doſandis ireos. 245
Modus præparandi acorum, & doſis ipſius. 245
Modus præparandi eligendi, & doſandi centauream. fol. 245
Modus exhiben. eligen. & doſandi fumariam. 245
Modus, & doſis abſynthij in aſſumendo illud. 245
Modus, & doſis exhiben. cuſcutam. 245
Forma præparan. cuſſum, & doſis. 245
Modus, & doſis aſſumendi cachile. 245
Modus accipien. capillum ven. & doſis eius. 245
Modus præpa. ſenam, & doſis eius. 245
Modus præpa. Algabar, & doſis eius. 245
Modus præparationis cartami, ac doſis eorum. 245
Modus præparan. ling. Bouis. 245
Modus præpa. & eligen. myrob. citr. & doſis. 246
Modus exhib. myrob. ind. ac doſis eorum. 246
Modus exhib. ac elig. myrob. cheb. & doſis eorum. 246
Modus exhib. vio. ſiccarum, ac doſis earum. 246
Forma exhiben. & eligen. pruna, & tamarin. ac doſis eorum. 246
Forma eligen. ac doſandi, & exhib. mannam. 246
Forma eligen. doſandi, & exhiben. Caſſ. fiſt. 246
Modus exhibendi, & doſis granatorum dul. & acrium. fol. 246
Forma, electio, & doſis, ac præparatio ammoniaci. 246
Modus præparatio, electio, & doſis opopanacis. 246
Forma exhiben. eligendi, & doſandi bdellium. 246
Forma exhibitionis, ac electionis ſagapeni, & doſis eius. fol. 246
Forma exhibitionis prædictarum 4 gummarum, qui eſt alius a prædictis. 246
Modus præpa. ſalium, & proprietates eorum in purgan. & de aqua ſalſa. ac doſis eorum. 246
Forma purifican. aquas turbidas. 246
Modus faciendi almuri. 246
Modus faciendi oleum, & oleum ſtypticum, & ſeruandi ipſum ſecundum Dioſco. 246
Forma ſtypticandi oleum ad faciendum oleum de lilio. 246
Forma ſtypticandi oleum ad faciendi ole. narciſci. 246
Forma ſtypticandi oleum ad faciendum oleum de Nil. fol.
Forma albifican. oleum ad faciendi omnia olea, & nominatur oleum compoſitum. 246
Forma lauandi oleum ſeſaminum. 246
Modus faciendi oleum de lateribus. 246
Forma operationis medicinæ, qua uti poteris, quando non habes thutiam. 246
Modus faciendi amylum ex frumento 246
Modus faciendi amylum ex hordeo. 247
Modus faciendi amylum ex orobo. 247
Modus facien. far, ſeu ſimilam ex orobo. 247
Modus faciendi penidios. 247
Modus faciendi aquam roſ. 247
Modus alius, qui vult deſtillare paucam aquam. 247
Modus faciendi aq. roſ. cum muſco.
Modus faciendi aq. roſ. cum croco. 247
Modus faciendi aq. roſ. cum garyophyllis. 247
Modus faciendi aq. roſ. cum camphora. 247
Modus faciendi aq. roſ. cum roſis ſiccis. 247
Modus faciendi ramich. 247
Modus faciendi trochiſcos de gallia. 247
Modus adurendi ramulos arborum, & radices, & folia, quæcunque ex eis egent combuſtione. 247
Forma aſſandi myrobalanos omnes, pro illis, qui ſan. emittunt, & habent hęmorrhoidas, & dyſenteriam, & teneſmum. 248
Modus aſſandi ſemina, pro fluxibus ventris, ſicut ſunt ſemina portulacæ, naſturtij, althææ, plantag. pſyllij, grana myrti, carui, aniſi, cymini albi, & grana granatorum, ſemen lini, marrubij, & ſimilium. 248
Forma aſſandi tragacanthum, gummi arab. & omnes alias gummas. 248
Forma aſſandi charabe, & comburendi. 248
Forma aſſandi gallas, qui vult eis vti in capillis. 248

Forma

Forma comburendi fæcem vini, & aceti. 248
Modus conficiendi ſarcocollam. 248
Forma conficiendi carui cum lacte ad fluxum ventris. fol. 248
Forma conficien. myrob. embl. cum lacte. 248
Forma conficien. cordumeni, & cyminum in aceto ad ponendum in confectionibus. 248
Modus purifican. & colandi gummi arab. tragacant. ad ponendum in alcoſol. 248
Modus præpar. opium, quod admini. in colly. 248
Modus præpa. tragacan. quando volumus illud ponere in loch. 248
Forma comburen. olibanum, & accipien. fumum eius. fol. 248
Forma colligendi olibanum, quod ponitur in alco. 248
Forma accipien. fumum picis liquidæ. 248
Forma coquendi alchitram. 248
Modus abradendi ſandalum, quod adminiſtratur in medic. apoſtemarum calidorum. 248
Modus extractionis mucilag. ex ſeminibus, ſicut pſylli, fænug. lini, maluæ, & radic. eius, & ſemi. althææ, & radic. eius, & ſemin. cydoniorum, & marrubij, & talium. 248
Modus extrahen. mel ex Anacardis. 248
Forma extrahendi cor ſemi. id eſt medullas, ſicut cor cartami, ſemi. cucurb. cucume. citri, melo. & ſimilium. 248
Forma excoriandi grana alcheruæ, & eſt cataputia maior, ſiue pentadactylus. 248
Modus excorian. grana ſeſami. 249
Modus excoriandi amygd. & pineas, & nuces, & ſimilia. 249
Modus deſiccandi roſas ad reponendum eas. 249
Modus deſiccandi violas. 249
Forma deſiccandi omne cor. radic. ſicut fenic. apij, ſcariolæ, plantag. bugloſſæ, & cortices radicum mori. fol. 249
Forma accipiendi cortices citri, & cęterorum pomorũ odoriferorum, & eorum deſiccatio. 249
Modus infundendi ammoniacum, & gummas, quæ ponuntur in medici. 249
Modus faciendi ſigillum, quo ſigillantur trochiſci. 249
Modus colandi potiones, & coctiones, & de figura colatoriorum. 249
Modus clarificandi. 249
Operatio ſalis AlKali, & eſt ſal nitrum, qui ingreditur in multas medicinas. 249
Modus dealbandi ſalem eundem. 249
Modus comburendi AlKali albificatum. 249
Forma deſiccandi radi. ariſto. longæ & aſphodi. & radi. dictamni, radic. alſeſceræ, althææ, radic. bugl. meu, phu, & ſatyrio. & ſecacul, & mori celſi, & alia huiuſmodi. 249
Modus colligendi herbas medicinales, & tempus repoſitionis earum. 249
Forma exprimendi ſuccos plantarum. 250
Modus deſiccandi omnes herbas. 250
Modus repoſitionis herbarum, florum, & ſemi. & aliorum ad ſeruandum. 250
Modus colligendi colocynthidem, & deſiccandi eam. fol. 250

TRACTATVS III.

De præparatione medici. quæ ſumuntur ex Animalibus.

Forma comburendi omnes ſpecies conchylium. 250
Forma comburendi cortices ouorum. 250
Forma comburendi cornu ceruorum. 250
Modus ablutionis eius. 250
Forma comburendi. 250
Ablutio horum omnium. 250
Forma comburendi ſeram, vel ſericum, quod adminiſtratur in Diamuſco. 250
Forma comburendi lanam. 250
Forma abluendi cinerem lanæ adustæ. 250
Forma comburendi cancros ad dandum in potu illis, quos momordit canis rabidus, & phthiſicis, & hæmoptoicis. 250
Modus comburendi ſcorpiones ad frangendum lapidẽ, & doſis eius. 250
Modus comburendi Thyros, qui adminiſtratur in Theriaca, & alios ſerpentes, ac de electione ſua. 250
Forma comburendi caput thyri, quod ponunt in alcoſol. 250
Forma comburendi leporem pro illo, qui habet lapidem. 250
Forma comburendi ranas, & hericios. 250
Forma comburendi hirundines, quæ adminiſtratur in ægritudinibus gulæ. 250
Forma colligen. cantharides, & reponendi eas, ac eorũdem electio. 250
Forma colligendi ſtercus canis, quod adminiſtratur in medici. gutturis. 250
Forma colligendi ſang. teſtudinis aquaticæ, qui adminiſtratur in medici. venenorum, ac eius doſis. 250
Forma colligen. ſang. venenis ſicut & ſang. hædi, anſerum, &c. & eius doſis. 250
Forma accipiendi cerebella auium, quæ adminiſtrantur in medici. coitus. 250
Modus accipiendi fel omnium animalium quadrupedum, & volatilium, & forma reponendi ea. 250
Forma accipiendi coagula omnium animalium. 250
Forma extrahendi humiditatem de limacis. 250
Forma accipiendi vrinam infantium, quæ ponitur in medici. acutis. 250
Forma ſeruandi aquam marinam, ne corrumpatur. 251
Forma facien. gluten ex corijs boum, & pecudum, quod ponitur in emplaſtris crepaturæ herniæ. 251
Modus præpa. adipes, & reponendi eos, ſecundum doctrinam. 251
Forma præpa. adipem renum vaccarum. 251
Modus præparationis adipis anſerum, & anatis. 251
Forma præparandi cerebella animalium, & reponendi ea. 251
Modus præparandi medullas animalium, & reponendi eas. 251
Forma ſeruandi oeſypum humidam. 251
Forma colligendi ſtercus infantium, quod adminiſtratur in medicinis ægritudinum oris, ſicut dixit Gal. in lib. almeymur, ſecundum ſententiam antiquorũ. 251
Forma coquendi mel cum aqua, ad faciendum ſyrupos. fol. 251
Forma dealbandi ceram. 251
Modus faciendi gummi ex marmore. 251
Modus faciendi ſalem ammoniacum. 251

SALADINVS DE ASCVLO.

De vtilibus interrogationibus ad aromatarios fiendis. 251
De declaratione nominum medicinarum compoſitarum in antidotario Nicolai deſcriptarum. 255
De doſibus, ac ponderibus, & de eorum nominibus, & differentijs. 256
De modo conficiendi omnia neceſſaria in qualibet Aromataria. 256
De colligendis herbis, floribus, ſeminibus & radicibus, &c. 257
De conſeruatione medicinarum ſimplici. & compoſitarum. 258
De conſeruatione, & perduratione ſolutiuorum ſimplicium ſecundum ordinem Meſues, cum ſuis doſibus. fol. 258
Sequitur alia doctrina ſecundum Meſuem. 261

Alia

Alia doctrina ſecundum Serapionem. 262
Sequitur alia doctrina ſecundum Nicolaum. 262
De electione loci conuenientis medici. conſeruandarum. 262
De omnibus neceſſarijs, in qualibet aromataria. 262

ALBEGNEFIT.

DE virtutibus medici. ſimplicium, atque ciborum. 265
Medicinæ oppilantes duplices. 265
Saporum operationes. 266
Ser. in appropinquatione medicinæ, ex corpore. 266
De cognitione virtutum medicinarum. 267
Sermo in maturatiuo. 267
Sermo in leniente. 267
Ser. in indurante cum frigore. 267
Sermo in oppilante. 267
Sermo in aperiente. 267
Sermo in abſtergente. 267
Sermo in rarificante. 267
Sermo in inſpiſſante. 267
Sermo in aperiente orificia venarum. 267
Sermo in conſtringente poros, & venas. 267
Sermo in adurente. 267
Sermo in putrefactione corrodente. 267
Sermo in diminuente carnem ex vlceribus. 267
Sermo in conſolidante. 267
Sermo in trahente. 267
Sermo in Bezaharim. 267
Sermo in ſedante dolorem. 267

ORDO TERTIUS.

SErmo in frangente lapides. 267
Sermo in mundificante pulmonem, & pectus, & iuuante ad aſthma, tuſſim antiquam, & generationem ſanei cum eis. fol. 268
Mundificantia cerebrum ex naribus quando cum eis fit caputpurgium. 268
Mundificantia oculos per lachrymas, & conferunt pruritui, & grauitati, & corroſioni, atque debilitati viſus. 268
Mundificantia aures. 268
Mundificantia cerebrum ex ore. 268
Mundificantia cerebrum ex palato. 268
Confortantia ſtomachum, & quæ ſint ei nocentia. fol. 268
Mundificantia inteſtina. 268
Mundificantia venas hepatis. 268
Mundificantia gibboſitatem hepatis. 268
Mundificantia ſplenem. 268
Mundificantia renes. 268
Mundificantia veſicam. 268
Mundificantia lapidem ex veſica, & renibus. 268
Concitantia coitum, & multiplicantia ſperma. 268
Abſcindentia coitum, & deſiccantia ſperma. 268
Prouocantia lac. 268
Deſiccantia lac. 268
Prouocantia menſtrua. 268
Abſcindentia menſtrua. 268
Mundificantia inteſtina ex ſtercore. 268
Facientia vermes, & aſcarides, & lumbricos ex ventre deſcendere. 268
Prouocantia ſudorem ex corpore toto, 268
Mundificantia cutem. 268
APVLEIVS de ponderibus. 268
Eiuſdem de menſuris. 269
Auctor incertus de ſignis, & characteribus Græcis ponderum, & menſurarum. 269

ALCHINDUS.

DE modo inueſtigandi gradum medicinarũ compoſitarum. 269
COPHO de arte medendi. 273
De lib. vtilitate. 273
De varijs medendi modis, & libelli diuiſione. 273
De modo operandi per medic. ſolutiuas, ſeu laxatiuas. fol. 274
De danda medicina. 274
De præparatione medicinæ. 274
De diſſolutiua medicina. 274
De ſignis humorum. 274
De Purgatione phlegmatis. 274
De purgatione choleræ vtriuſque, & humorum compoſitorum. 274
De Lauatiua potione poſt ſolutiuam. 274
De diuerſitate regionis in purgatione. 274
De conſideratione diei, & noctis in purgatione. 274
De conſideratione humorum diuerſorum. 274
De conſideratione loci, in quo eſt materia. 274
Quo tempore detur medicina. 274
De medicina tentatiua. 274
De delicatis, qui nequeunt ſuſcipere medicinam. 274
De diuerſitate ætatum. 274
De diuerſitate complexionum. 275
De multa, & pauca materia. 275
De diſſolutiua medicina. 275
De febre ex potione data. 275
De ſiti nimia in potionato. 275
De potu in potione. 275
De nequeuntibus aſſellare ex potione. 275
Quando parum ducit medicina. 275
Quando ſuperfluit. 275
De dyſſenteria ex pharmaco. 275
De debilitate ex pharmaco. 275
De tenaſmone, quæ eſt voluntas aſſellandi ſine effectu. fol. 275
De defectu Appetitus. 275
De vomitu. 275
De ruptura venæ ex vomitu. 275
De ſingultu. 275
De ſingultu ſuperueniente ſpaſmo. 275
Particu. 2. 275
Quomodo conſtringimus. 275
De membris diſſolutis. 276
De reliquijs humorum in corpore. 276
Quomodo debent dari opiatæ. 276
De effectu medicinæ conſtrictiuæ. 276
Partic. 3. 276
De conſumptis membris. 276
Partic. 4. 276
De conſideratione diuerſitatis materiei. 276
De caliditate materiei. 276
De diuerſitate loci, in quo eſt materia. 276
De ſignis materiei digeſtionis. 276
De alterantibus. 207
De modo conficiendi medicinas, & cui ægritudini valeant. 277
De confectione ſyrupi. 277
De confectione cerati. 277
Index per tabulam medicamen. ſimplic. purgantium à Mes. lib. 2. tractatorum. 278
Morborum omnium, ac ſuorum etiam remediorum in hoc volumine contentorum ſummula Iacobi de partibus per ord. alphabeti. 279

FINIS.

PETRI APPONI MEDICI CLARISSIMI SVPPLEMENTVM IN SECVNDVM LIBRVM COMPENDII SECRETORVM MESVÆ.

Et primum continuatio cum ſermone Meſuæ de ægritudinibus cordis in vniuerſali.

SI AVTEM fuerit in eo humor mordicans cum præcedenti eius adæquatione, & virtus ſufficit, & humorum accidentia dilationem recipiunt; materia in qualitate ei contraria repellatur, vel cum contrario à forma, & ſpecie; qd efficacius, & tutius aſſero. Virtutem aũt cordis confortare non negligas oĩ hora intrinſecus, & extrinſecus. & ſtudeas cognoſcere membrũ, à quo nocumẽtũ ad baſim emanat cognitione non dubia. Noſti ꝙ oĩum accidentiũ conuenientiũ corpori cauſa extrinſeca eſt, vel intrinſeca. primus concuſſus eſt ad baſim, in qua naturalis vigor ſpirituũ, virtutumque oĩum ſigillatim. creauit ſpiritum Sapienna, ſedem aĩarum, vitęq́; naturaliũ principiũ motus, & quietis. Quo deficiente nulla amplius corpori dari poſſunt ſuffragia, continuo cum eo moriũtur oĩa membra. Erat.n. terminus oĩum operationum aĩæ rationalis. In cerebro oẽs hæ, & illæ incipiunt operationes; in corde vero ſuſcipiunt complemẽtum. eius virtus tanq̃ forma oĩum membrorũ ea irradians, & viuificans, virtutũ organicarũ perfectio. In materia vero non intelligibilis formæ; quia Glorioſus (ſicut diuini decoris ratio poſtulauit) tunc ſolicitũ membrũ rectificauit mandans. Et ſi à matrice, cum his, q̃ matricem reſpiciũt; & ſi à ſtomacho & pulmone, ſiue ſint mẽbra nutritionis, ſiue ſpiritui ſeruientia, rectificare ne differas. Et dolor violentus eſt ex maxime proſternẽtibus virtutem eius, & ſi fuerit in officialibus mẽbris. Inquit Hipp. oĩum membrorum vnica eſt conuenientia. & oĩum virtutũ, & ſpirituũ vnicũ eſt ſubiectum; ꝓp qood oĩa mẽbra dolent adinuicem; oĩum virtutum vnica eſt virtus. cum vſque ad hunc terminũ diaphorat dolor p ſpiritus lædẽdo virtutes, occultat in eo ſpiritus, & efficit illa paſſio, quã dicimus syncopim, non n. vſq; ad radicẽ patitur paſſiones, ſed cedit vitæ, & ſubiectũ eius, læſionẽ nullã ſuſtinens, paruã æſtuationẽ influere recuſar. Si quidẽ contingit hæc paſſio malitia ſanguinis in quanto, vel in quali, auxilia adhuc non ſunt mortua oĩno, nec differẽda; dilatio.n. ducit ad mortẽ feſtinã, ſed tanq̃ theſauro nobiliſſimo ſuccurrendum eſt. Facimus hoc cũ auxilio Dei cũ rebus; quarum proprietas eſt naturalẽ conſeruare calorẽ. & extraneũ extinguere. Et ſi fuerit ex abundãtia ſanguinis in toto corpore, phlebotomare ne differas. & primo a remotis, vt aperire ſaphenã; poſtea baſilicã; poſtea deuenire cum vẽtoſis apud ſiniſtrã ſpatulã. Poſtea cũ ſyrupis de boragine, & bugloſſa, cãphora, & pſyllio, et procedẽtibus hoc curſu potare ipſum nõ differas. hoc n. refrigerat ſanguinem peccantem in quanto, & in quali. In malitia autẽ cõplexionis raro phlebotomamus; ſed alterãtia, & confortantia ei ꝑparamus, & multæ eius paſſiones incõprehenſibiles, atq; occultæ nobis exiſtunt. Et dr̃, ꝙ aliqñ vermis ad id.ſ. cor graditur, & continuo cum mordet interficit; necnon vltimata gaudia, vel vltimatæ triſtitiæ inter eius paſſiones exiſtũt. Boni aũt odores incolumitatẽ eius ſeruant, quia ſolo odore aĩa confortatur. Interdicendum eſt ei oẽ medicamen generãs motũ cordis, & q̃ ſanguinem inflãmãt, ac eius motũ eſtuare faciũt; q̃a nobiliſſima

Vena ſectio. — *Syrupi.* — *Qualiter vermis ad cor graditur & quã primum mordet interficit.* — *Solo odore anima confortatur.*

A natura nihil ſuperfluiti, nihil dimimuti ſuſtinet. Ad figurã numeri, & naturalis ordinis cõſonantia facta eſt, vt ſubſiſtat, eſt.n. fons, & principium vitæ, decor aĩæ, rex naturæ, & moderator eſt corporis, diuina ſapientia cõceptus ad latus exceſſus magnæ caliditatis poſita obuiare dicimus. Hæc.n. immoderatũ motum cordis gñat, illa vero trepidationem, & caloris hebetationem ei affert. Et ſciuiſti, qm̃ non eſt ſimplex natura in cõplexione calidus, & ſiccus, ſubſtantia frigida, & ſicca. Rõne vero contenti valde tpariſſimus calidorum vſus eius eſt, forma.i. craſis minus moleſta frigidorũ portat ſuper hoc à conſortio minus recedunt, niſi vltimitatem excedant tẽperamento ſuo. caliditas eſt cauſa vitæ, & conſiſtentia maxime in phlegmaticis. Cuius vigore innata complexio, quo membra in eſſe viuificat, & vigore continuo conſeruat, & conſiſtit. Et non ignores, ꝙ hic calor eſt virtus hu-

B manæ naturæ.ſ. quem traximus à primo homines, per hanc enim ſpeciem indiuiduatur: & eſt ſubiectum, & fundamentum innati caloris, quę nullo genere febrium alteratur. imò eſt actus eius reductioni extranei, & diuerſi caloris fortaſſe in nouiſſima ſpecie hecticæ celeratur; & tunc mors accelerat neceſſaria, & feſtina. Non.n. ſperabis hunc calorem poſſe naturali medicamine reſtitui. Hæc inter virturẽ regitiuã, & virtutẽ rei adminiſtratæ diſtinguebat, & regulabat. & huic complexioni omni tẽpore ſimile regimen dandum eſt, puta calidum, & humidum, temperatum, hoc poſt mortem ſeni conſiſtit quamq̃ æquiuoce. Cũq; ſm̃ ſciẽtiam tuã inueſtigaueris qualitatẽ paſſionum baſis; & mentionem cauſarum; ſit tua ꝑcipua, & magnifica intentio confortare cor, & vnire virtutes, & ſic earũ eſt auferre laſſitudinẽ, & hoc auxilio Dei cũ rebus aromaticis, & alijs generibus admi-

C niſtratatum rerũ eſt proprietas conferre rei vnitæ maxime in quibus natura delectat, inquantum autẽ tua ſolertia euigilantiſſime ſpeculari poteris, virtutes cordis coadiuuare, & confortare euigiles. Hoc erit ſummũ bonũ, & primũ ſtudiũ iuuamentorũ, & tutelæ baſis: quoniã ſecurius nõ vacillando ad alias res tuæ curæ procedere poteris; virtutis.n. vnitæ non eſt recipere qđ effunditur ad mẽtum: ſed repellere & effugare cõtrarium. & eſto ſolicitus nõ orbatis oculis intueri, vt ſi ſit aut ꝓp inopiam caloris, & laudabilium humorum abſtinentiam: aut ꝓp exuberantiam multæ humiditatis dominantis corpori, furioſitatiſq; ſanguinis; aut ſolius cõplexionis malitiæ: aliter enim & aliter medicabitur, & cũ ignoraueris veritatẽ, & titubabit tua ſciẽtia ſuper hoc, & ſemper ſecurior erit calidis in temperamento vti; & confortare cum ſtypticis, & odoriferis obliuioni non committe. Secũda

D eſt conuerſio materiei, vel eius qualitatis, q̃ funditur aduerſus eam ad partes remotiores, aut ignobiliores, ſicut iam diximus, & in practica huius canonis rememorabimur (ſi Deo placuerit.) Tertia res eſt mũdificare mẽbra mandãtia, eaq; cõfortare, & reſiduũ eorum: & eſt qñque primum in diſpoſitione curæ, cuius ꝓprie cum alijs mẽbris nocumentum fuit: obuiare accidentibus. Nec ꝑtermittas confortare ſtomachũ maxime in digerẽdo. Corruptio cibi, & potus in eo eſt ꝑparamentũ morborum. Primam rem cõplent quæcunq; cõplexione, & ſubſtantia hac, vel illa baſim confortant cibi laudabilis chymi. medicinæ ſtypticæ, & odoriferæ, quarũ memoriã legemus (ſi Deo placebit) Sunt ex his hepata gallinarũ iuuenum, alæ auium, & pullorũ. vitelli ouorum recentium ſorbilium, & quæ hoc curſu ꝓcedunt, paucæ quãtitatis,

& de numero velociter permutabilium, & nutriẽtium. Vinum ſubtile & odoriferum eſt velociter cõfortãs formã baſis. Conferunt etiam in huiuſmodi diſpoſitione emplaſtra, & vnctiones ſup cor, & rerũ ſtypticarum, & boni odoris conſeruant in eo calorem, ne reprimatur. Et noſti, ꝙ vnctio ſpinę dorſi ad hoc eſt medicamẽ ſingulare, per quã excelſus, & glorioſus confortat virtutẽ regitiuam totius proprietatis: & eſt cauſa protectionis, & lõgitudinis vitæ humanæ, & defenſio ſpiritus vitalis: & occurrũt ad hæc abſq; dilatione, oleũ chamæmelinũ, & terebinthina, partes eorũ miſcendo æquales. Succo arthemiſiæ cũ quatuor partibus ipſius olibani, repelli rigores febriũ, ſpiritus putridorum, & membrorum febricitantium affirmatum. Aqua roſ. muſcho inſecto imbibito: & ſuper manſionem baſis aſperſa, ſyncopi ſubuenit. Aurũ electum in cibis adminiſtratum, medicamen eſt ſobriũ in confortando. cantus amoris: carnes ſylueſtres: os de corde cerui, diambra: & hæc ſubueniunt adminiſtrata, (ſi Deus voluerit.) Secundam rem complent conuerſio, & deriuatio materiei, & ſumnſitatũ eius ad partes circumferentiales: & confortatio cordis ad hoc principale, repellit enim per ſe Virtus fortis cõtrarium: Faciemus hoc cũ auxilio largitoris ſanitatis, poni vẽtoſas in cruribus, fricari manuum volas, & pedes frictione forti, & ligari doloroſe. Cõfortari adhuc ſtomachum eſt de intentione principali, facit n. repulſam humorum lædentium baſim: & ſi neceſſitas exigit, ad enemata acceleramus: & qñque vomitũ ꝓpter: & qñq; in primis ductibus corporis extra vaſa, materiam credimus eſſe ſubmerſam lædentem virtutẽ baſis, & qñque accidunt huiuſmodi terrores venenoſa potione, & hoc de neceſſitate curæ terrorum diximus, & confidas maxime in ventoſa poſt ſiniſtram ſpatulam, eſt. n. huius paſſionis poſtremum remedium. Et ſuccurrere poſtea cum vino ſubtili reſoluto cum eo pane aſſato, facit ad reparandum, & recuperandum ſpiritus, & omni ingenio, & ſtudio auxiliari ne diſferas, nunc conuertendo materiam ad remotiora, nunc confortando cor, & principalia. Tertiam rem complent euacuationes decẽtes, ſicut te ſcire fecimus, & rememorabimur (ſi Deo placebit.) Sup hoc. n. multiplex cõſideratio cadit. Quarum prima eſt ſcire mẽbrum alteratũ. Secũda qualitatẽ materię lędẽtis: habita. n. notitia qualitatis morbi, medicinę eum repellentis vis fit euidentior. Tertia conſideratio eſt ſcire qualiter, & per quam viã ad cor graditur læſio: aut ꝑ virtutis defectum: aut fumoſitates materiæ, aut ſi ab alijs mẽbris conſurgit ei bellum, vel in ſuis manſionibus latet inimicus. Accidunt. n. tales terrores emanatione humorum, puta ſanguinis fluxus nariũ, menſtruorũ, & venarũ inciſione; vel ſi dominium humoris ꝑdominatur corpori. Et noſti, ꝙ morbi ex penuria humorũ qualitatis, & quãtitatis non minus: immo moleſtius, q̃ ex medicina eorũ purgatiua, & multitudine, naſcunť. Quare cũ cautela, & timore ad purgationẽ gradieris, leuius eſt. n. inanire, q̃ replere: & minus moleſtũ replere, q̃ inanire. Si autẽ ab alienis morbis hoc nocumentũ ſurgere videbis; ſiue a cerebro, ſiue a ſtomacho, & matrice; eorũ rectificationẽ ſatagere ne differas cum his, q̃ ſcire te fecimus cõtra eorũ paſſiones, & facimus illo duce glorioſiſſimo, cuius virtute omnis natura agit. Electarium confortans naturalem complexionem baſis, procurans digeſtiuã incolumem, adiuuans mẽbra principalia confortãdo illa; immo mundificat ea ab humoribus alienis, mũdificat canales hepatis, & eſt expertum contra malitiã meſeraicarum. ℞. ligni aloes boni, aniſi mũdi, rheubar. recentis ana põdus æquale, zucchari ſufficiẽter. doſis a drach. j. vſq; ad iij. ieiuno ſtomacho de ſero cuius paſſio diuturna fuerit; in matutinis, cuius noua eſt ægritudo. Medicamen ex inuentione noſtra defendens baſim ab omni periculo ꝑterito, & futuro: reddit naturã hilarẽ, aufert laſſitudinẽ mẽbrorum principalium, ſubuenit his qui triſtanť, & melãcholizant neſciẽtes radicẽ, diligunt ſolitudinẽ, & ſeipſos odio hñt, & ſuſpecti ſunt de re non ſuſpecta; & dubitant multa pericula eis euenire, & remouet ab eis maleficia, facit eos iu-

Vnctiones ad dorſum.

Ventoſa poſt ſpatulã ſiniſtrã eſt poſtremum remedium.

Electarium cordiale.

Aliud electariũ cordiale ex inuẽtione propria.

E cũdos, et amãtes curialitatis, ſubuenit retẽtioni mẽſtruorum, fluxui, & ſyncopi mulierũ, iuuat paralyticos. ℞. coral. rub. macis, oſſis de corde cerui, ambræ, margaritarũ, cryſtalli, auri cocti, argenti meri, oſſis eboris, ſaphyri. rubini, hyacinthi, ana drach. v. balſami drach. ij. muſchi drach ſ. anthos, ſpodij, ſandalorũ, garyophyllorũ, galãgę, calami aromatici, cubebarũ, ſpicæ nardi, corticum phiſticorum, ſeminum baſiliconis, cardamomi piperis albi, & longi, baccarum lauri, pyrethri ana drach. iij. ſtyracis calamitæ, magnetis, myrrhæ electæ, opij thebaici; ana vnc. j. ſem. pæoniæ collectæ in nouiſſima ætate lunæ, florum chamęm. florum liliſagi, ſampſuchi, balſamitę, ammeos, ariſtol. ro. adianti; ana drach iij. croci oriẽt. drach. ſ. ligni aloes, papa. alb. an. drach ij. zucchari, quòd ſufficit. doſis ana vnc. ij, Vſque ad iij. cum vino calido, vel aqua calida ſecundum exigentiam. Theriaca magna in huiuſmodi terroribus eſt dilecta; & eſt cõe medicamen ad diuerſa gña paſſionum, cor rẽpletũ inanit, inanitum F repleť, venenis magnifice reſiſtit, ſed pueris, aut ſenibus parum, aut nihil dãdum eſt, & theriaca x. annorum melior, & vtilior eſt ĩ diſpoſitione matricis, cũ aqua mãdragoræ eſt medicamẽ valde efficax, doſis eſt ſm exigentiã naturę, & ſui materiã. Roſmarinus aſſumptus ĩ cibis reddit naturã hilarẽ; & eſt tutela maxima a potionib. mortiferis. Chiranus dixit folia vitis albæ in tm hilareſcere faciunt cor hois, ꝙ earum vſus effrænitate facit apud gaudium. Cõfectio faciens ad tremorẽ cordis, & ſyncopim calidã, confortãs ſtomachũ; & ſitim calidã extinguit, facit odorẽ ori bonum, & cõpetit his, qui febrẽ hñt; cuius ꝑmiſſio ℞. xyloaloes, balſa. ſeſeleos, cubeb. berberis, roſarũ, ſandal. ſem. cõtrum, ana vnc. ſ. corallorũ, ſpodij, charabæ, gũmi dragacan. ſem. acetoſæ, ſe. portul. bugloſſæ, ana vnc. iij. camphoræ drach. ſ. margaritarũ vnc. ij. confice cum rob. citri. doſis eſt ana drach. ij, Vſque ad iij. cũ aqua frigida non veri frigoria. Et ſcire dẽs, ꝙ mundificatio corporis, ſi occurrat adminiſtratio ventõſarũ poſt ſiniſtram ſpatulam, eſt res faciẽs te ſecurum a morte, & G ꝓpter qñ ſuſpitio eſt venenoſæ potionis: & res iã poſita eſt in deſperatione in oi cordis paſſione, ſyncopi, & cardiaca eſt medicamen fidele, facit liberã virtutem, & ſpiritus reſpirationẽ, (ſi Deo placebit;) & ſubuenit ægritudinibus cerebri diuerſis, & ſplenis, & aliqñ pulmonis. Iudæus. Potio confortans cor, & ducens materias regionibus ſpiritualium, & ab alijs membris mandantibus læſionem ad eum, et liberat a tremore, & oi paſſione cordis, (ſi Deo placebit;) & cum magna iucunditate reſpicit membra principalia. ℞. myrob. citrinorum cõditorum ſm doctrinam noſtram, quam ſcire te fecimus, vbi de eorum poſſe ſcripſimus vnc. iij. agarici electi drach. iiij. ſalis gemmæ drach. ſ. rheubar. rhaued ſe. ꝑparati drach. ij. ſ. turbith drach. iij. tar. vnc. j. gum. drag. opo. ſarcoc. ana drach. ij. ſpicæ nar. drac j. dictamni drach. ij. maſtic. myrrhæ electæ; ana drach. j. eorum Apozema eſt. ℞. hyſſopi, thymi, ireos, balſamitæ, ſampſuchi, liquiritiæ, macis; an. drach. j. cinnamo. garyo. an. drach. ij. antheræ, hyperi, ze- H doariæ, an. drac. ſ. aromatizentur cum muſchi drach. ſ. & modico aquæ roſ. præparetur potio ſecundum modũ artis notum, & propinetur in horis electis. Amplius ſcire oportet, quòd non ſemper occurrunt medicamina præparata, nec res terminum dant lõgum, maxime cum ipſi infirmi ſint cum ſyncopi apparente. tũc. n. ſtudium eſt in confortando cum rebus cordialibus odoriferis, & conuertere materiam ad membra diſtantia, cum frictionibus, ligationibus in extremis doloroſis, & ventoſis ſub geniculis. Et date apud talem caſum flores caducos nucis redactos in puluerem cum liquore calido, vino vel aqua, ſecundum neceſſitatem, eſt medicamen, quod conſequitur ſuam virtutem a maiori, & nobiliori natura, & liberat vna hora a ſyncopi, (ſi Deus voluerit.)

Singularia paſſionũ baſis medicamina, & quorũcunque membrorũ, humanum organum narrare nõ poteſt. Propterea ò tu curã corporũ gerẽs Deum in cunctis pręponę, & oia tua principia ab eo inchoẽt; et ne verearis eũ ꝓponere, & te poſtponere, ſciẽs ꝙ tua ſcientia nõ eſt ſcire, ſed

Nota de roſmarino.

Cõfectio ad tremorẽ cordis. & ſyncopim.

Nota de adminiſtratione ventoſarum poſt ſiniſtram ſpatulam.

Potio vtilis ad paſſiones cordis.

Optimũ cõſiliũ pro medico.

re,ſed eſt finita,non perfecta,niſi quãtum ab eo pficit̃.time eum,& cuncta experieris ſecure,& ſit maior cautela capacitate tua,vt nõ deuies à recto vllis precibus , vel ꝑtio,vel odio,vel amore. Scis namq; ꝙ ſoli Deo eſt notũ confirmare hoiem,& hic heu,illic hei,vehementius tibi parantur,nec oppnmes inopes ſalario; nec ingenioſius nobilium curã,impotentiũ cura portabis. Amplius non dilatetur cor tuũ diffuſa laude,& præconizata apud multos,ne auertat à te Deus gratiã ſuã; quoniam ſua intereſt ſanare,non medici ; & naturæ eſt rectificare,nõ medici, cui non eſt,niſi naturæ cõuenientia, & neceſſaria porrigere nec ponas odiũ in aĩa tua aduerſus medicos, hoc.n. à Deo ſeparat. Vgo. Medicamen cõſortans cor,& ſubueniens ſyncopi. ℞. macis, cardamomi, cubebarum, aniſi: an.drach.ij.ambræ,margaritarũ;an.drac.iij. camphorę Karat.j.zingib.drach.ij.galangæ,ſpodij, cappa.ana drac. iij.maſtiches vnc s.muſchi drach j.zucchari lib.j.s.Doſis drach.j.vſq; ad ij. Confectio troch.expertorum iuuamentorum his,qui paſſiones cordis pati conſueuerunt, educit.n. materiam alienam è corde, & ſanat ab huiuſmodi languoribus . (ſi Deo placet,) & facit ægritudinibus ſine materia, & cum materia ; & reſpicit matricem malitioſam,& ſtomachum corruptum. ℞.florum roriſmatini,pęoniæ, betonicæ, ariſtolochiæ longæ,& rotundæ,dictamni, liliſagi,euphragiæ, ana drach.s.baccarum lauri,piperis albi,& longi, cardamomi, galangæ, macis, zingib.ſandalorum,ſpodij,papaueris albi,portulacę,roſ. acori, corallorum ana drach.ij. opij Thebaici, myrrhæ, croci,ana drach.j. limaturæ auri drach.j.muſchi Karat. j.balſa.ſucci granatorũ,mellis ana drac.iiij.mãnæ,diagridij, maſtiches, ita quòd horum trium fiat vnum corpus ana drach.iiij.agarici fęminini vnc s.ſalis gemmæ vnc.j. confice cum aceto ſquillitico quemlibet vnius drachm. Doſis a drach j. vſq; ad iij.cum aqua balſamitę,arthemiſiæ,& modico mandragoræ. Electarium nobile pro magnatibus,& aſſumitur omni tempore,& omni hora, & facit ad confortationem totius naturæ , & reſpicit omnia membra languida, ſtomachum confortat multum, & præbet audaciã timidis,& præſeruat a ſyncopi(ſi Deo placet.) ℞.ſpodij, ſeminis rutæ, capparum, laccæ,corallorum,galangæ,nucis,garyophyllorũ,cubebarum,aniſi, maſtiches,euphragiæ,an.drac.ij.muſchi drac.s. pinearũ mundatarum,amygdalarum dulcium,ſeminum cõmunium mundatorũ,ana drac.iij.margaritarũ,ambræ,ſapphyri, hyacinthi, ana drach.iiij. balſami drach.j. mellis drach j. papaueris albi drach.ij.ſandalorum,ſeminis endiuiæ,ana drach iij. confice cum aqua roſ. ſucco granatorum,& zucchato duro, partes eorum miſcẽdo æquales,bulliant ebullitione debita, & fiat confectio electarij ſecundum quòd notum eſt in arte.

Medicamē bonũ ad cor.

Troch. optimi ad paſſiones cordis

Electarium nobile ad cor.

Sermo de vnctionibus. Cap. 2.

INcipiamus protelare ſermones de vnctionibus ſubuenientibus pulſui debilitati,tremori, & ſyncopi(ſi Deo placet.) Sed ſcire oportet,ꝙ vltimitas ſyncopis eſt extinctio caloris,& mors. Hæc accidentia comparantur inter ſe non aliter,niſi vt debile,& forte.cum autem fortia ſunt,vt imprimãt vehementius, & vincant vltimata victoria ſupra naturã,ita vt abſcindat̃ virtus,& cor viræ, aut extinguat̃ ſpiritus in minera;ſunt cauſa mortis. ꝑſuccurrere ergo oportet priusꝗ̃ imprimãt,& vincant victoria vltimata. Aliquãdo enim (vt vidiſtis) ꝙ robuſti,& ſine languore videntur, accidit caſus virtutum, & ſubito moriuntur,& ignoratis cauſam,& fuit hoc ſoli Deo notum,& naturæ propriæ ; quoniam nulla apparuit cauſa cognita medico. his autem ſubuenire non eſt medici, nec medicinarum poſſe, ſed glorioſiſſimi, & excelſi eſt omnium languorum ſanare paſſiones. Sermones inunctionis ſpinæ credo antiquos,& periros Philoſophorum traditionem, & memoriam, & laudem tanti beneficij naturæ occultaſſe,cum eius veſtigium in eorum tractatibus ſit abſciſſum, & eſt de elegantioribus iuuamentis præſeruans ſubiectum vitæ. Et ſciuiſti,quòd principiũ oſſium,& neruorum eſt nucha . & generatur a cerebro, & ſpina eſt platea publica arteriarum, neruorum, ſpiri-

Epilepſia.

A tuum,& virtutum,& lectus ſpũalium membrorum, & continet medullam veræ humiditatis, ſic.n. aggregabis multas bonas intẽtiones cõfortabis.n. ſubſtãtiam velatiuã,& ſubſtantiã ſpũalẽ, & neruos, & oſſa vniuerſa,ſubueniens paralyſi. & omnib. neruorum ægritudinibus, ſaluti cordis,& tremori, laſſitudini ſubuenit manifeſte, & eſt medicamen omnium medicamentorum in celeri cordis confortatione. Modus confectionis eſt. ℞ .myrrhæ electæ,aloes hepaticæ, ſpicæ nardi, ſanguinis draco. thuris,mumiæ, opobal. bdellij, carpobalſa. ammoniaci ſarcoc.croci,maſtiches,gummi arabici, gummi ſtyracis liquidæ ana drach.ij. ladani electi, ſucci caſtorei drach. ij.s. muſchi drach.s. terebinthinæ ad pondus omnium. miſce omnia hæc,pulueriza pulueriza̅nda cum terebinthina: & pone hoc totum in alembico, & ingenioſe deſtilla.eſt.n. ars ſicut de aqua roſ.liquorem aũt per deſtillationem ſublimatum ſuſcipe in vaſe vitro forti,vicinatur.n. balſamo:& ſm hanc viam ſubtiliſſimi ſophiſtarũ B adulterant balſamũ, ſed eſt modus nobiliſſimus modorum. Et ſi vngantur eo corpora cadauerũ,non patiuntur putrefactionem in eis: & cum volueris cõfortare corpora extenuata, tẽperabis eum cũ aqua roſ. vngendo ex eo ſuper baſis manſionibus,& a nucha vſque ad renes. Et ſi ex eo ante horam paroxyſmorũ modicũ tepefacto vngatur ſpina relinquẽdo ſuper ea veſtigium eius cum pecia,repelles rigores erraticarũ ſebrium, & quarumlibet ſimplicium ſebrium. Sed quartanis,et erraticis ſubuenit a principio ad totũ piodũ,in ſyncopi quaſi vltimata,puncta ſpina,vt eius organum voce loquatur,ſub lingua infirmi ex eo parum appones,poſtea in auribus,& naribus ſi neceſſitas vrget. Et da ex eo apud neceſſitatem,puta apud ſuffocationẽ matricis, morbũ caducũ, & plurimas paſſiones baſis,pondus Karat.j. cũ vino odorifero,& eſt res cõfortans aĩam,& naturã,& ſubuenit ad oĩa,q́ oportet. Et proprie aſſumptũ melancholicis,& qui triſtãtur in aĩa,& ſunt languidæ virtutes,& mẽbra,ac ſi eſſent cõtuſi,& debilitati bello. hecticis tẽpora cum oleo roſato, C aut maſtichino, & vnge ſpinã eorũ apud balneũ,& ſine balneo. Modus confectionis vnguenti, quò ſi vngatur ſpina, repellit febres phlegmaticas, vel melancholicas, & conferet paralyſi, & neruorũ ægritudinibus ℞. ſucci arthemiſiæ,ſucci galliæ,an.vnc.iiij. baccarũ lauri vnc.s. maſtich.vnc.j.olibani vnc.ij. cãphoræ Karat.j. olei chamæmelini,olei roſ.an. vnc.iiij. ceræ drach.iiij. fiat miſtio cõpetens. Vnctio tẽperata reſtauratiua cõueniẽs extenuatis,& hecticis, & phthiſicis, & qui ex penuria humoris in cardiacã incidunt. ℞.olei chamęmelini & roſ.& terebinthinæ,adipis porcini,& arietini, an. vnc.iiij. olibani, maſtich.cerę an. vnc.ij.mucilaginis hordei,mucilaginis pſyllij,ana vnc.j. medullæ bouinæ vnc.iiij. olei ſcorpionis,qui inueniẽ apud parietes, & in cauernis lignorũ vetuſtorũ lib.s.cãphoræ drach.ij. muſchi. Karat.ij.& vnge ex eo totũ corpus hectici apud balneũ,tẽperato cum duplo ipſius vnguẽti olei violati. Et ex hoc cõſequeris duo vtilia. Primũ eſt cõfortare mẽbra lãguida. Secundũ huD miditates aqueas retinebit diutius apud mẽbra inflãmata; ſic.n. extraneũ eſt extinguere inflãmationẽ, & naturalem reſtaurare. Et ſcire oportet, ꝙ adminiſtrare balnea apud paſſiones baſis mundificato corpore,balnea dicimus temperata dulcia proprie apud languores matricis, niſi forte materia alia exigat balnea, & tunc ſm neceſſitatem,& morbi exigentiam ea elige; & cõplexionis malitia eſt res de intentione huius curæ. Et vngere ſpinam bene abſterſam poſt exitum balnei vehementius cõfortat. & balneum apud infirmos debiles non laudat̃, ſæpe .n. propter ſui affabilitatẽ aſſociat ſibi vnum contrariorum,aut naturam,aut morbum. & non purgatis corporibus balnea prohibentur, niſi velles eorum materiam, q̃ quærimus expellere crudã,facere obedientem;& tunc cũ cautela ꝑſumendũ eſt;& non apud humorẽ,ſed apud hunc humorem,& hunc hoiem. Amplius ſcire oportet, ꝙ non eſt intelligere poſt purgationẽ corporis balneare, poſt opus pharmaci prima die,vel ſecunda; quoniam hoc,ſicut te ſcire fecimus,non eſt ſecundum legem Me-

Balſamus artificialis

Vtilitates p̃ſtantiſſimi balſami.

Contra rigores.

Contra epilepſiam.

Vnguẽtum tẽperatum vtile phthiſicis. & extenuatis.

Medicamen nobile.

dicamen forte repellens inueteratas, & chronicas ægritudines, & materias diuerſorum morborum cum diuturnitate habituatas in membris, quarum incolatu deueniitur ad prædictas paſſiones; attrahit à remotis, ſubuenit vniuerſis ægritudinibus neruorum, ſanat epilepticos (ſi Deo placet;) & cum præuiſione videto cui des. ℞. colocynthidos electæ, ladani, agar. turbith, hermod. an. drac. iiij. diagridij cocti, maſtich. ana vnc. vj. zingib. drach. ij. reubar. vnc. j. ſpicæ nardi drach. j. ammoniaci, aſſæ fœtidæ. ſarcocol. opopana. euphor. ana drach. ij. mezereon drach. ij. mannæ, terebinth. ari. vnc. j. nucis, muſc. ſpodij, galangæ, garyophyllorũ an. drach. j. confice cum ſquillitico. Doſis à drac. j. vſq; ad iij.

Pilulæ ad multas paſſiones vtiles.

Pilulæ fideles contra multas paſſiones corporis, proprie membrorũ principalium & aliorum nutritionis; & earum vſus continuus præſeruat à ſyncopi, & tremore, recipiuntur omni tempore, quando itur dormitum; & præſeruant à multis periculis futuris, & viuere hominē incolumen faciunt. ℞. maſtiches, myrrhæ electæ, an. drac. ij. ſanguinis draco. drac. j. muſ. drach. s. aloes boni vnc. j. confice cum ſucco rutæ. Doſis ſit vſque ad vij. Et ſi volueris ex his laxare, adde agarici fœminini, diagridij recentis, ana drach. j.

De ſyncopi. Cap. 3.

Quid ſit ſyncopis.

SYncopis eſt caſus virtutis ſubito factus. Et fit ſecundum vnum duorum modorum, aut ſecundum actũ vltimarum, & tunc eſt mors, aut quantum ad habitum, & quando deſtruuntur virtutes in membris, & nihil remanſit de illis, & tunc eſt mors illius membri, & ſi fuerit in toto corpore, eſt mors totius indiuidui. Sed prætermiſſis omnib. defectionibus, quæ ſunt mortales, de illa, quæ mortalis non eſt, ſermonem afferamus. Defectionum enim quædam eſt caſus virtutis releuabilis, & bonum eſt hic edocere, vt innoteſcat hæc, & illa, quare & qualiter virtus ſubito cadat, fitque illud ſecundum vnum trium, aut quatuor modorum.

Caſus virtutis fit ſecundum vnum trium modorum.

Primus modus.

Aut propter multitudinẽ materiæ diffuſæ in vijs ſpiritus generantis prohibitam reſpirationem ipſius delationis ad membra propter oppilationem ventriculorum virtutum animaliũ, & ſpiritualium à diffuſa materia factam, & talis ſyncopis eſt idem cum apoplexia, ſicut dixit Gal. deficit motus omnium membrorum, quia viæ ſpiritus, & virtutũ motiuarum clauſæ ſunt, & occupatę multitudine materiæ, quare aliud capere non poſſunt occupatione permanẽte, & ſcire oportet, quod ſubito, & immediate accidit caſus virtutis generaliter propter prohibitionem motus ſpiritus ad membra vniuerſa, & tunc fit virtutum congregatio ad radicẽ, & extrema relinquũtur expoliata calore, propterea frigus in extremis, & æſtuatio naturę ſenſitiuæ magna apparet, prohibitionis autẽ ſpiritus ad ſuũ motum vnius trium modorum eſt cauſa, quorum ſciẽtiam iam incepimus, & primum modorum poſuimus

Secundus modus.

Secunda eſt conculcatio ſpiritus circa cor, & contingit proprie in timore. tunc enim ſpiritus extrema non regit, propterea quod priuatus, & conculcatus eſt in corde, & hoc magis mulieribus, & natura proprie frigidis ab innato, & terribilibus, & nõ conſuetis terroribus accidit.

Tertius modus.

Tertia eſt prohibita reſpiratio proprię actionis ſpiritus ad ſuos motus conſuetos propter defectionem quantitatis ſui ipſius, ſicut vidiſti in fluxu ſanguinis immoderato, & accidit illud apud phlebotomatos, quando exuberat fluxus præter modum, ſanguinis enim fluxu quãdocunque exuberat, animæ grauat officia, & ſpiritus extinguit ardorem, & ſimul cum eo labitur ſpiritus, quia mãſio ſpirituum in ſanguine circumſcribitur. Amplius ſcire oportet, quòd non ſolum ſanguinis emanatio, immo quælibet illicita euacuationũ hoc operatur, etiã vltima ieiunia ſpiritum attenuant. Et ſcire oportet, quod in vltima euacuatione ſpirituũ, ita quòd pars relicta nõ ſufficit ad regendum ſuſtentationem corporis; ſecundum quam artem nullus audeat medicorũ euacuationes vltimare, tolerabilius erit iterare, & reiterare, quam vltra debitum modum in euacuationib. in præiudicium naturæ effręnitare, tunc & ſyncopis irreleuabilis, quãdo autem tantum remãſit delatoris partis, quod ſufficit ad

E regimen corporis, quamquam damnoſum, eſt ſyncopis releuabilis. Simile eſt in oppoſito modo, quando enim delatores priuantur ad ſuos motus, & quia omnium ſemitarum, & viarum veſtigia ſunt priuata, & facta eſt tanta oppilatio vẽtriculorum, & fontium cerebri, quòd vſque ad ſubſtantiam ſpiritualem diffuſi ſunt humores, & mortuus eſt ſenſus fere & motus, tunc omnino eſt irreleuabilis, in medio autem modorum eſt ſemper quaſi releuabilis.

Alij modi quib. ſyncopis fieri poteſt.

Amplius ſcire oportet, quòd multis alijs modis ſyncopis accidit, quorum quidam ſunt ignoti, ſicut te ſcire fecimus, rapitur enim multoties à partibus pulmonis materia peripneumonica ſubito ad baſim, & continuo interficit talis ſyncopis. ſimiliter & ab alijs partibus propinquis, & poſſibile eſt, quòd per occultos ductus deſtillet aliquid fraudulenti humoris à cerebro ad baſim, & fiat ſyncopis pernitioſa, ſi autem percutiat ſubſtantiã ſpiritualem, aut tremor, qui tranſit per partes propinquiſſimas baſi, & non eſt pernitioſa. & accidit potiſſime

F damnoſiſſima ſyncopis ei, qui ducitur ad ſumptionem mortiferi in cibis, & potibus, & raro ſuccurri potuit. Quandoque autem tantum imprimitur, & vltimatam vincit victoria, quòd nulla valent ſuffragia, & congregantur ſæpe huiuſmodi accidentia in mulieribus, per reſudationem humorum à matrice aduerſus ſpiritualia habentium ſemitam, & animales virtutes, & huius intentionis curam ſcire te fecimus, & ſignabimus, (ſi Deo placet,) cum de iuuamentis paſſionum matricis legemus. Amplius ſcire oportet, quòd non minus infixa malitia ſtomachi, quam matricis malitia hoc contingere poteſt, & te oportet has ſingulas vias, & veſtigia ſingulorum modorum bene ſentire. aliter enim & aliter medicari oportet ſuper hoc, vel huiuſmodi accidentibus timoroſis. ſine omni dilatione ſuccurrendum eſt, & omne genus curæ illico adminiſtrãdum. Dilatio enim reducit ad mortem; nullam enim recipiunt tarditatem. Curam huius paſſionis iam ſignauimus in vniuerſali canone paſſionum, & eſt ſimillima curis paſſionũ membrorũ

G creantium hanc paſſionem maxime, quoniam ad radicẽ protenderetur ſuper hoc. ſermo tædioſus, ſi vellemus res aſſumere ſingulorum modorum curæ ad mitigationem, quoniã in noſtra ſumma Deo duce de paſſione omnium membrorum, & iuuamẽtis eorum protelabimus. Reſtat igitur conſortare baſim, cõſequenter ſcire membrum mandans, & repellere eius reſiduum ipſumque conſortare, & rectificare, & procedere in huiuſmodi terroribus ſecundum doctrinam practicæ limitatæ, & tibi in ſermone probabo de paſſionibus baſis, (Dei gratia.) In cardiaca ex melancholia dare aquam lactis in qua reſoluti ſint myrobalani, & epithymũ, eſt medicamẽtum valde dilectum in mania, & omni morbo melãcholico.

De tumoribus mammillarum. Cap. 4.

TVmor mammillarum fit ſecundum plurimum ex lacte corrupto in eis, & tunc iube apponi mollificantia, & reſoluentia, vt fiat reſolutio prohibitæ reſolutionis factæ, & manda ſi exuberet lac, apponi catulos

H paruos ad ſugendum. vbera, exterius euaporatiuis intrinſecus oppoſitis.

Cataplaſma vtile ad tumorẽ mammillarum.

Cataplaſma vtile reſoluens tumorẽ mammillarum à corruptione lactis. ℞. farinæ, ſeminis lini, farinæ lentiũ, tempera cum oleo roſ. & croco.

Aliud ad idem.

Aliud Humain. ℞. marrubij, ebulorũ, foliorum papaueris albi, abſinthij, rutæ, cucurbitæ, & tepida appone. Dioſcorides. Rec. olibani, ſem. abſinthij, maſtiches, farinæ lentium, ana drachm. iij. ceræ drach. iiij. olei roſa. drach. vj. fac vnguentum, & vnge.

Vnguentum ad idem.

Aliud ad idem.

Aliud. Oua cum oleo ro. mitigant dolore, & ſedant tumorem. Si autem tumor mãmillarum ex inflammatione ſanguinis, aut choleræ fuerit; tunc eſt occupari circa refrigerationem corporis: & aperire ſaphenas eſt præcipuum: & magnificum in diſpoſitione hac eſt diſtrahere materiam: & ſi forte accidebat vitio matricis, eſt cura prima. linimentum refrigerãs ardorem mãmillarũ, extinguẽs acumẽ, & delens humorem. Rec. ſucci ſemperuiuæ ſucci ſolatri, albuminis ouorum, & olei roſ. ana pondus vnũ, nunc frigidum, nunc tepidum appone.

Aliud ad idem.

Aliud contra humores calidos. Lini

prius

prius locum tumentem cum albumine ouorum, & oleo roſaceo, partes eorum miſcendo æquales: poſtea ſuperaſperge puluerem nitri ſubtiliſſimum, & iterum ſuperpone, tota ſubmerſa in eodem liquore. Amplius ſcire oportet, quòd poſt ſaphenam oportet aperire baſilicam, puta ſi acumen humorum ſit valde ſuperbum in quanto, & quali. & conuertimus tunc regimen in tali occupatione ad ea, quæ ſunt poſita iuxta latus frigiditatis, & humiditatis. & purgamus humorem ſuſpectum medicina temperata reſpiciẽte hoc complexione, & proprietate, ſi neceſſitas vrget purgãdi, & ſi deueniatur ad corruptionem, ad illud quod eſt manuale, hoc illorum eſt, qui chirurgia ſunt inſtructi, & non inficiam ſummam meam huius veſtigij, quod ad mechanicam ſpectat operationem. Et ſi ex frigore, & frigidis humoribus tumores accidunt in mammillis, adhibe farinam fœnugræci cum ſucco apij, & ebulorum commiſtam. *Aliud ad idem.* Aliud. ℞. fimi bouini recentis, & caprini, ana drach. ij. ſuc. marrubij, ſucci ebulorum, fęces aceti, ana vnc. j. miſce, & ſuperpone calidum. Ioannitius contra viuos ardores, & rubicundos, temperat enim eos, & occidit audaciam eorũ. *Vnguentum contra ardores.* Rec. mucilaginis pſyllij, aceti, olei roſa. olei violati, ana pondus, ideſt opij, camphorę, ana tro. i. fiat omnium miſtio cum farina hordei, & albumine ouorum.

Sectionis primæ Summa tertia De ægritudinibus membrorum nutritionis. Prologus.

Dictorum recapitulatio. PRotelauimus hucuſque de ægritudinibus membrorum animalium, & ſpiritualium, & poſuimus modos curationum ægritudinum, quæ poſſunt euenire ipſis membris, & iuuamẽta membrorum communia, & propria ſecundum ſcientiam, & inuentionem peritorum Philoſophorum, & quæ vetuſtiſſimi medici ſunt experimẽto experti, liquida fecimus, & ſcripſimus illud ſecundum artem noſtram, ſecundum quòd glorioſiſſimo, & excelſo meum organum placuit eructare. ab ipſo enim emanat omnis ſcientia. ipſe de largitate ſua medicinam produxit, & medicum velut naturæ refugium creauit. pluat ſuper intelligentiam, ros verę huius ſcientiæ veritatis, ab illo, qui non improperat, cum exhibeat omnibus affluenter. *Intentio operis.* Volumus autem nunc primæ ſectionis ſummam tertiam De ægritudinibus membrorum nutritionis principiare, & ſignificare modos curæ cuiuſque ægritudinis membrorum, & aggregare huic intentioni res neceſſarias. *Inuocatio.* Auxiliatorem igitur petamus Deum, à quo cuncta reſpirãt, & à quo noſtræ omnes gratiæ prodeunt. Repleat igitur ſpiritus Dei mẽtem noſtrã; qui ſit benedictus. vt res medicinarũ aduerſus indigentiã in columitate plenas, ſua gratia ponere non deficiat.

De dolore ſtomachi. Cap. 1.

DOlor in ſtomacho vehemens indiget quandoque blandimento. cura autem blandiens eſt cura non nota: vt ſtupefacere apud vehementem dolorem ipſitis, & pulſationem, & hoc raro facimus: eſt enim mendoſum, niſi vltimata victoria dolor proſternat virtutem. tunc enim velut minus malum, illud adminiſtramus. Nos verò in primis incolumitatis largitorem inuocemus, vt de ſuæ clementiæ abundantia ipſam egenti ſperantique annuat ſanitatem. Afferamus etiam ad hunc locum ex medicinis cæleſti virtute dotatis, vt infirmorũ anxietas abbreuietur, & cura eius indiget obſeruatione regiminum omnino, ſicut in capitulo hemicraneæ de genere vehementium dolorum ſignificauimus. & eſt huius intentionis præcipuum conuertere regimen ad ea, quæ laudabilium chymorum ſunt alimenta, & eſt hoc regimen laudabile in generibus rerum ſex. Secunda res eſt ſine dilatione occupari aduerſus accidentia, quæ ſunt vehementia. Tertia res eſt confortare aduerſus accidentia, & coadunare virturem ſtomachi. Quarta res eſt repellere materiam lædentem ad oppoſitum. Quinta res eſt rectificare membrum mandans; & habetur ſuper hoc magis ſuſpectum hepar. Amplius ſcire oportet, quòd ſiunt languores eius aliquãdo abſque materia, à malitia complexionis. Dixit Hipp. quòd complexionis malitia infixa, & manſiua, dolorem nõ efficit; dolor enim eſt rei contrariæ contrarietatẽ ſentire. Quãdoque autem, quæ fuerat principalis, & maxime membri complexio, rei contrariæ aduentu deſolata eſt, & quæ prius fuerat extranea, facta eſt, ac ſi eſſet principalis, & dolorem non facit vehementem, quid enim in eodem ſibi inuicem oboiabitur, actio enim non vertitur niſi inter contraria, & deficit bellum, & litigatio, altero inimicorum iam mortuo; & huius intentionis cura primum eſt alterare complexionem, quæ fuerat aliena, poſt illud confortare. Primam rem complent abſtinentia cibi, & potus vehementia doloris perſeuerante, & cibi, & potus ſubtiles ſtyptici odoriferi, vt confortent, & laudabiles chymos in corpore generent, ſed in eorum electione apud qualitatem non loquimur neceſſario. Prius autem ſcire oportet humores qualitatum peccantium, ſiue phlegma, ſiue cholera materiæ languorum exiſtant, aut apoſtema in ſtomacho factum. Et iam ſcias poſt ſcientiam qualitatis regimen cibi, & potus exigere conueniens, & non negligas regimen confortatiuum propriæ complexionis ſtomachi, maxime poſt ſedationem languorum eius. Secundam rem complent ſedantia vehementes dolores, & nuncupatur in hac diſpoſitione dolor, ægritudo; quoniam abſque medico à ſua materia prodijt, necnon & accidens; cum vehementius vltimatur. & producit quaſi ad veſtigium ſyncopis. Vomitus autem non eſt accidens, cui obuiemus; dummodo eius impetus non excedat debitam euacuationem; & tunc eius curam ſignificabimus, (ſi Deo placebit.) & ſcire oportet, quòd vomitus electus eſt de intentione principali omnium rerum curæ doloris ſtomachi. eſt enim regio conoeniens, & apta huiuſmodi euacuationi concauitatis magnæ. Inquit Hippocr. materia, quam euacuare oportet, repellenda eſt per regionem, ad quam magis declinare videtur. *1. Aph. 21* Eſt enim vomitus conoeniens ex maxime ſedantibus dolorem ſtomachi; potiſſimum quando retentio cibi, & potus dolorem in eo cauſabat, & ei opponuntur in quantitate, & huius etiam occupationis ſunt enemata. Poſt illud ſi dolor adhuc operationes fortiter lædat, balnea adminiſtrentur. Eſt enim caloris opus dolores ſedare, diſpergit enim groſſam materiam; & ſubtilem aliquando, per quandam euacuationem, & reſudationis labentiam annihilat; & emplaſtra conuenientia, & appoſitio ventoſarum ſunt huius rei conſumatiua. *Qualiter balnea ſedant vltimos dolores.* Tertiam rem complent conſortantia animam ſtomachi, & eius naturam, & ſunt hæc res cordiales, & cibi ſubtiles, boni chymi: & appoſitio alicuius rei conſeruantis in eo calorem; de quorum ſumma eſt myrrha, maſtiche, proprie miſta cum oleo myrtino, & chamæmeli; & cibi aggregantes, & coadiuuantes ſtomachi partes laxas, ficus ſunt cibi proprie acetoſitatis; & ex aromaticis; ſtypticis rebus condiantur, ſicut aſari, mumia, ſegebes, & ſimilia. Et ſit eorum exhibitio paucæ quantitatis perueniendo ad gradum vſque ad id cuius adminiſtrationi ſtomachus conſueuit. Et ne prætereas quin cadat in cibis eorum, & iuribus, menta, & ſuccus agreſtæ, & ſuccus granatorum, & ſumach, & ſpecies aromaticorum, & cydonia condita ſunt dilecta, & ſimilia. Potus autem eorum ſit vinum odoriferum ſubtile, & lene decentis miſtionis cum aqua ſolis irradiata parum radijs, cui ſuperponatur parum aquæ roſ. & vitet aquam frigidam veri frigoris, depauperat enim in eo calorem. calida vero ſtomachũ mollificat, & eius diſgregat virtutes. Et electio cibi, & potus, paucitas eorum, quies, aer præparatus ad temperamentum, ſomnus, & gaudium, delitiæ ſunt ex rebus confortantibus ſtomachum, & totum corpus reſtituentibus ipſum ſuæ naturæ; & ſi tantum exuberat, quòd perducat ad hecticam ſtomachi; nunc eſt occupari, nũc circa adminiſtrationem rerum humectantium, nunc reſtaurantium corpus, nunc temperantium virtutes ex

his,quæ diximus,& dicemus,(ſi Deo placebit.) Quartam rem complent repellentia materiam,quæ eſt mater ægritudinum ſtomachi, & acquiritur horum ſcientia, aut ſi eſt phlegma; aut ſi eſt cholera, aut groſſa ventoſitas. Et nos nó poſſumus medicamina intétionis neceſſariæ contra ſtomachi languores definitiue ſignificare‿, præter quædam, quorum opus non eſt à complexione, neque ſubſtantia proprie, ſed opponitur ægritudinibus à ſubſtantia intelligibili. &‿ alia quorum intereſt hoc membrum reſpicere magis,quam illud. Et hoc ſcire videtur verſari circa ſpeciem. & vos ſcitis,quoniam ſcientia medicinæ circa hunc hominem,& non circa hominem verſatur. Medicamen quod hunc morbum deſtruit alteri morbo eius ſimilis videtur, vires addit. ſunt enim diuerſæ hominum complexiones, & operationes ſubiectæ. Quis enim medicorum omnia,quæ requiruntur ad veram curam,aſpectum,naturam,temporum diuerſitatem, regionum, cauſam morbi, complexionem propriam,quam conſeruare, & non alterare medicum **F** oportet, ætatem quæ de vinculo complexionis eſt,conſuetudinem, quæ natura inductu temporis longiſſimo efficitur,inueſtigabit ſine parte diuinæ clementiæ? Rogo igitur Deum largitorem ſanitatis, vt ipſe annuat inter medicamina tibi eligere fideliora: & proprie contra ægritudinem,cuius curam ſuſcepiſti,& impleat animã tuam; quia vniuerſa huius ſcientiæ volumina relegiſti.

Documentum.

Medicinę autem ſtomachum reſpicientes ſunt proprie, quæ materias quibus obuiant, à ſtomacho, & inteſtinis educunt. materierum,quæ habitant in ſtomacho, & in inteſtinis omnium euacuandarum facilior eſt eductio, de quarum ſumma ſunt myrobalani, aloe lotum,& agaricus,& alia,quorum memoriam in hoc ſermone(ſi Deo placet) dicemus. Quintam rem complent corrigentia, & rectificantia hepar, ſplenem, &‿ matricem,habent enim quendam concurſum ad ſtomachum. Dixit Hipp. vidiſſe quendam cuius phyſionomia teſtificabatur illũ eſſe phlegmaticum vomentem ſæpe choleram; quia ſe**G**mita à ſtomacho ad hepar ſignata non erat anguſta;immo ampla,& ſpatioſa,& reſpicientia hæc membra ſcire te fecimus in capitulis eorum, de quorum collegio eſt rhabarbarum, lacca, ſpodium, ſpica, eupatorium, caſia lignea,tamarindi,myrob. cappa.& ſimilia.

Medicamentum ſtoma. confortans.

Hipp. medicina reſpiciens ſtomachum conſonans totã eius virtutem,& fugat dolores factos in eo,& digeſtionem accelerat. ℞ gal.mac.ligni aloes,cinnamo.ſe.myrti,ana drach. iij.eufragiæ, aniſi,an.vnc.s. zingib. vnc.j.corticum fiſticorum,olibani,roſa ana drach.ij.ſpicæ drach j.s.ſalis gẽmæ,drach iij.zuc.adminiſtrati cũ aqua roſ lib ij. Doſis, ana drach.j.vſq; ad ij.& ante cibũ,& poſt ſumitur. Hip. medicamen cõtra frigidos,& viſcoſos humores,& groſſos ſepultos; & eſt conueniẽs ſenibus proprie in hyeme in villis ſtomachi. Rec. baccarum lauri, aniſi,ana vnc.j. pyrethri,vltramarini,zingib galangæ,an.dra.iiij. maſti. myrrhę,an drac.j.mel.lib.j.aceti vnc j. Doſis,an.drac.j. vſque ad iij. & eſt fortis operationis contra dolorẽ,& eſt factum cauſa vẽtris.

Aliud medicamentũ.

Gal. Medicamen valens ad infirmi**H**tates ſtomachi frigidi,& ad dolores fortes ventris. Rec. triũ piperũ, ſpicæ nardi,zing. roſarum, florũ chamomeli ſquinanthi, cẽtaureæ,ariſt. rot.an.drach.vj. ligni aloes vnc.ij. conficiantur cum melle, in quo cocta ſunt maſtix,myrrha,& garyophyll.

Aliud ad idem.

Aliud ex arte noſtra fidele, & expertum contra malitiam ſtomachi,& cerebri cauſatam à ſtomacho generaliter,ſubuenit omnibus paſſionib. ſtomachi,quoniam reſpicit ipſum à proprietate nobil. ℞. corticis exterioris fiſticorum,ſem.pæoniæ,maſtiches,myrrhæ,olibani, ligni aloes, ſpicæ nardi,an.drach. ij.corallorum ad pondus oĩum rerum;confice cum zucharo temperato cum myrrha,& roſ. Doſis ana drach j. vſque ad ij ieiuno ſtomacho.

De ariſtolochia rotũda

Dioſcorides. Ariſtolochia rotũda ſtomachũ cõfirmat,& oẽm putredinem ab eo ſeparat; & ſi fuerit in eo apoſtema, ſanat,& eius permiſtio laudabilis eſt cũ aqua roſ. corallo,& myrrha; & ſubuenit hoc medicamẽ caducis.

Aliud medicamen cõ...

Aliud cõfortãs ſtomachũ,& eſt pro magnatibus contra morbos ventoſitatũ groſſa-**E**rum,& eructationem acetoſam; procurat digeſtionem.

fortans ſtomachum.

Rec. garyophyll. galangæ, ligni aloes, ana drach.iiij.macis, heiſim, ana drach.ij. zingib. macropiperis, cinnamomi,piperis albi, ana drach.j. s. zucchari, calamenti, mentæ ſiccæ,ſpicæ,heil. ſem.apij,fęni.aniſi,carui, & calami aromatici, ana drach.j. s. zucchari tabarzet vnc.x. mellis deſpumati,quod ſufficit. Doſis a drachm. j.vſque ad aur.j.

Aliud conferens doloribus ſtomachi. & hepatis.

Aliud medicamen conferens ad dolorem ſtomachi,& hepatis remouens ab eis putredinem à caliditate,& acuitate choleræ citrinæ faciens digerere cibum. & eſt ex conferentibus,& confortantibus ſtomachum, & hepar debilia. Rec. roſa.rub. drach.x. trochiſ. diarhodon,trochiſci de ſpodio, liquiritiæ,ana drach.iiij. garyophyll.calami aromatici,& ſpodij,maſtiches, ligni aloes, ana drach.ij.trium ſanda.drach iij.aſari,ſpicæ. muſ.macis,cardamo.portulae. lactucæ, ſcariolæ, ſemi. communium,albarum margaritarum cum fęnugræco, & raſuræ eboris, & dragacan. gummi arabici, ana drach.j.s. **F** cãphoræ, drach.s. muſchi drach j. ſextam, confice cum ſyrupo roſato, & aqua roſ. Doſis vnc.s.

Aliud medicamẽ cõferens ſtomacho debili.

Aliud medicamen conferẽs ſtomacho debili anxiato; cuius diſpoſitio maturat ad eċticam, & rectificat hepar. & chyſtim fellis, & calefactis, ſubuenit ictericis, phthiſicis cum febre,& ſine febre,cuius permiſtio hæc eſt. Rec. foliorum roſ.rub. camphoræ, cinnamomi ſublimati, & electi, garyophyll trochiſc. ſanda. portula. ana drach. iiij. ſuc. chelidoniæ ſuc. abſinthij, ſuc. hepaticæ præparatorum ana drach. iiij. rhabarbari electiſſimi, drach.iij.ſpicæ nardi drach j.vini albi,& odoriferi drach.j.trochiſc. de ſpodio,trochiſ. diarhodon,tro. de eupatorio,ana drach.iiij. granorum coriandri infuſorum in aceto, & torrefactorum, balauſtiæ, berbe ſucci ſumac. ſuc. liqui.ana drach.j. liquiri drach.iij. dragacan.drach.ij.corallorum, pæoniæ,ligni aloes,maſtich. ana drach iiij. ſeminum‿ communium drach. ij. confice cum ſyrupo recipiente ſucci granatorum,ſucci pomorum citrinorum. ſucci citrangulorum, ſucci portula. ſed loco ſucci pone ſemen **G** eius ana lib s. & fiat ſyrupus cum prædictis ſuccis zucchari lib.iij.s. Doſis ana drach.ij. vſque ad aur.iij. Et eſt mirabile, quòd ſi maſticet ieiuno ſtomacho cępe album in dolore ſtomachi præter febrem illo die dolorem æger non ſentiet. Et puluis florum celeſi datus cum calida vna hora liberat à doloribus ſtomachi.

Aliud medicamen ſanãs omnes, languores.

Medicamen ex inuentione noſtra, cuius virtutem, &‿ nobilem experientiam nullum tranſcendit medicamen; ſanat omnes languores ſtomachi,(ſi Deus voluerit) ſiue ſint à malitia complexionis,ſiue ſine materia,ſiue cũ materia, digeſtiuam confortat,appetitiuam irritat, retentiuam vigorat, necnõ expulſionem auxiliatur. Symptomaticos fluxus ab indigeſtione natos ſiue ſuperiores, ſiue inferiores emendat, & totum ſtomachum propriæ naturæ reſtituit. Rec. maſtiches,ligni aloes, myrrhæ electæ, cinnamomi,aniſi ana drach. v. corticum exteriorum fiſticorum,garyophyllorum, ſpicæ nardi, ana drach.iij. eufragiæ vnc.s.corallorum alborum,& rubeorum partes mi**H**ſcendo æquales ad pondus omnium rerum,zucchari, quod ſufficit.

De medicinis materiam à ſtomacho repellentibus, & abſtergentibus, ac villos eius mundificantibus. Cap. 2.

Dicamus modo medicinas; quarum proprietas eſt repellere materiam lædentem ab eo, & abſtergere parietes ſtomachi, & mundare villos eius ab omni ſuperfluo. De quarum ſecta eſt aloe bonum, lotum, & præparatum ſecundum artem noſtram: &‿ agaricus fœmina, & myrobal. & rhabarbarum, rauedeſceni, & thus,& his ſimilia. Et acquirimus eis proprietatem laudabilem,& facimus eas eductiuas humorũ,quorum nõ erat per ſe vigoratio facta per artem. facit acquirere alias proprietates nobiles, & conſequitur quaſi naturam‿. Filius Zachariæ. Medicina experta repellens putredinem à ſtomacho,& eſt eductiua humorum phlegmaticorũ,& choleræ groſſæ. Rec. myrob. citrinorũ infuſorũ in aqua roſa. vnc.ij.ſemi. portul.drach.ij.agarici drac.iij.

ſalis

ſalis gemmæ, drach.j.s. aloes bonæ, vnc.ij. fiat confectio cum ſyrupo granatorum, & myrrhæ. Doſis, à drach.j. vſque ad iij. *Pilula ad ſtom. cer. & neru. vitia.* Iudæus. pilulæ efficaciſſimæ contra ſtomachi, cerebri, viſcerum, neruorum vitia, educunt humores viſcoſos à ſtomacho, & inteſtinis, & trahunt à remotis mundificant inſtrumenta ſenſuũ, & membra nutritionis, & ſpiritus. Quorum confectio hæc eſt. *Alia pilula purgantes ſtom.* Recip. colocynthidos electæ, & purgatæ, & tritæ cum oleo roſ. ladani, thuris, ana vnc.j. maſtiches, gummi, dragacan. ana drach.iij. roſ.rub.drach.ij.diagrid.præparati drach. j.s.aloes bonæ, drach.j. confice cum ſucco endiuiæ. Doſis, à drach.iij. vſque ad xj. poſt cibum, quando itur dormitum. Nicodemus. pilulæ purgantes ſtomachum à groſſis humoribus, abſtergentes villos, & parietes eius, proprie ab humoribus conglutinatis in eis, & mirabili iuuamento reſpiciunt renes, & neruos. Recip. turbith drach.j. agarici, drach.iiij. ſalis gemmæ drach.j. zingib. drachm.iij. ſarcocollæ, opopanacis, ana drach.ij. maſtiches, diagridij cocti, ana drachm.j. aniſi drach. ij. aloes, B vnc.j.s. confice pilulas cum ſucco mentæ. Doſis eſt vſque ad drach j. s. vel ij. ad plus ſi ægritudo eſt noua, & membra tantum nutritionis purgare quærimus, & non alia.

Potio ad ſtomachum, et hepar. Potio mirabilis reſpiciens ſtomachum, & hepar cum proprietate mirabili educit à ſtomacho choleram citrinam, & praſſinam, & mundificat canales hepatis, & chyſtim fellis. Recip. capillorum veneris, eupatorij, apij, boraginis, ſcolopendriæ, betonicæ, pyrethri, hepaticæ, roſ. violarum, ana drach j. aſari drach.s. ſpicæ nardi drach.s. agarici, maſtiches, ana drach.ij. ſeminis portulacæ aniſi ana drachm.j. quorum decoctione ſecundum modum artis reſoluantur rhabarbari drach.ij. mannæ, pulpæ caſiæ, tamarind. zucchari violati, roſ. ſicut ſcis, acori, ana drach.iiij. paretur potio, vt ſcis.

Syrupus cõtra materiã calidam lædentẽ ſtom. Syrupus adæquans materiam calidam lædentem ſtomachum, & hepar, quàm euacuare quærimus, ponit eam in neceſſitate ad expellendum, & confortandum virtutes ſtomachi, & remouendum oppilationes. Recip. abſinthij, C fumiterræ, plantaginis, eupatorij, capillorum Vener. polytrichi, zedoariæ, cichoreæ, chelidoniæ, ſolatri, ana M.s. ſem. communium, aniſi, portulacæ, papaueris albi, ana drach. iij. myrobal. vnc.ij. ro. vnc.iij. aceti vnc. iiij. zucchari quantitatem, quam volueris. Doſis, ab vnc.j. vſque ad iij. cum aqua frigida non veri frigoris in aurora.

Confectio de ſucc. pomorum cõfortans ſtomachum. Confectio de ſucco pomorum mirabilis ad confortandum ſtomachum; & damus ex ea conualeſcentibus, & his, quorum appetitus ſopitus eſt; alterat malam complexionem ſtomachi, & confortat ſubſtantiam, & tollit dolorem ſtomachi. Rec. ſucci cydoniorum, ſucci citriorũ, ana lib.ij. corticis citri bene decocti, & contriti, lib.s. ſucci granatorum, vnc.iij. ſucci mentæ, ſucci ſampſuchi, an. drach.iiij. aceti puri, lib.j. mellis deſpumati, lib.iij. zuc. drach.iiij. bulliant oĩa hæc ſimul miſta vſque ad cõſumptionem ferè ſuccorum, & aceti. cortex præparatus circa finem mittatur, & cũ perfecta bullitione bulliat, ſpumã autẽ à principio paulatim proijcere incipias; & condiantur in fine cũ hoc, qđ recipit garyoph. galãgę, D cinnamomi electi, an. drach.ij. macis drach.j. aniſi drac. iij. ligni aloes drach.vj. muſchi. tro.j. & quidã fortius cõdiunt, & cũ pipere al. & cardamomo. Doſis, à drac.j. vſq; ad iij. ante & poſt cibum.

Pilulæ ſtomachũ purgantes. Pilulæ purgantes ſtomachum ab omni ſuperfluitate humorum, & cerebrum, educunt vtramque cholerã, & phlegma: & remouẽt ab eo omnes dolores, & renouant ſtomachum ad comedendũ. ℞. abſinthij, maſtiches, agarici, ana drach.ij. triũ myrob. drac. iiij. turbith, drac.x. epithymi hortẽſis, ſalis indi, an. dr.ij. penidiarũ drac.iij. hieræ pic. drac. v. ſuc. ro. dra. iij. diagr. drach.ij. fac pilulas cũ ſuc. ſcar. Doſis eſt drach.ij.

Pilulæ aliæ confortãtes & mundificantes ſt. Iudæus pilulæ confortantes ſtomachũ, mundificantes caput, & ſtomachũ à cholera corrupta, & omni ſuperfluo humore, & reſpiciunt hepar, & aperiũt oppilationes, & valent ad febres antiquas ex humoribus natas, & ſanãt pruritũ, & vlcera. ℞. myrobal. citrinorũ, indorum, & embl. ana drach.iiij, maſtic. aniſi, ſucci eupatorij, abſint. ro. an. dra. ij. hieræ drach.xij. ſucci roſ. drach.iij. confice cũ ſuc. apij, A & da cũ calida aqua drach.ij.

Aliæ pilulæ ſtom. præſeruantes. Pilulæ præſeruãtes ſtomachũ ad omni languore, & cerebrũ: cuſtodiunt viſum, & omnium ſenſuũ inſtrumenta, (ſi Deo placet.) recipiũtur omni die ij. vel iij & melior hora eſt poſt cibum quando itur dormitum. Recip. maſticis, diagridij bene electi, ana drachm.j. reſoluantur in vnum corpus diagridium, & maſtiche in pomo. aloes electiſſimæ, & ſublimatæ drachm. x. confice cum ſucco caulium. Doſis eſt vſque ad xix. pilulas.

De emplaſtris, linimentis, & vnctionibus. Cap. 3.

SCribamus res, quæ adminiſtrantur in emplaſtris, linimentis, & vnctionibus ſupra ſtomachum, & modum earum. & ſunt ex neceſſitate curæ languorum ſtomachi. aggregant, & coadunant partes ſtomachi, & eius virtutes: & calorem, ne reſoluatur, & exhalet indebite: & deſtruunt dolores in eo, & conferunt rei vitæ. & eſt vnguentum confortans ſtomachum frigidum; ipſum reddit ſobrium ad naturalem ſuam operationem: facit B exemptum ab omni dolore. *Vnguentum pro ſtom.* Rec. aloes, maſtiches, olibani, myrrhæ ana vnc. j. corticum granatorum. ro. aniſi, galangæ, garyophyll. ana drach.j. olei roſ. olei chamæmeli, ana lib.j. ceræ vnc.iij. aceti vnc.ij. bullitis oleo aceto, & cera; prius perfecta decoctione ſuperaſperge in fine ſpecies has bene puluerizatas, agitãdo, donec fiat vnguentum: de quo peruncto ſtomacho ſuperaſperge myrrham, & maſtichem. lineum pannum, vel lanam ſuccidam calidam ſuperpone.

Linimentũ pro ſtom. Linimentum aliud noſtrum confortans ad digerendum, & appetendum, & retinendum debilium, & cõualeſcentium ſtomachum, & remouet oppilationes, & dolores, & ventoſitates. ℞. olei nardini, lib j. fac bullire cum ſampſucho trito bullitione vna, pone poſtea ceræ vnc.iij. vt liqueſiat. deinde perfice vnguẽtum cum maſtiches, myrrhæ, terebinthinæ, ladani ana vnc.j. vnge ex eo ſtomachum debilem, & ſuperaſperge puluerem aniſi, & roſ.

Aliud vnguentum. Aliud quod adminiſtramus, quando alia non contulerunt, & æger dolorem habet intolerabilem; remouet dolorem, arcet vo- C mitum, & fluxum ventris compeſcit. Rec. colophoniæ, terebinthinæ, olibani, ana vnc.j. ſanguinis draconis, mumiæ, myrrhæ, ladani, ſarcocollæ, ana vnc.s. roſarum, & corticum granatorum, ana vnc.j. liquefactis gummis aliarum rerum recuſantium liquefactionem, puluerem mitte, & ſubmerge in hac medicina calida, antequam congeletur, ſtuppam lineam, & ſtomacho ſuperpone calidam, quantum æger pati poterit. relinquit ibi veſtigiũ cauterij ſuper eum: & propterea ad huiuſmodi dolores fortes facit.

Aliud vnguentum. Aliud confortans valde ſtomachum febricitantium. remouet dolorem ab eo, & eius ventoſitates. Rec. olei myrtini, olei ro. ana pondus æquale. bulli totum cum maſtiche, & olibano. vnge ex eo ſtomachum, & ſuperaſperge puluerem roſ. & granatorum. arcet nauſeam.

Emplaſtrũ ad ardorem ſtomachi. Emplaſtrum reſtringens ardorem ſtomachi febricitantium. extinguit calorem febris, æſtuationem, vomitum, & ſubuerſionem ab eo ſeparat, dolores amputat ſtomachi, (ſi Deo placet.) Rec. ſucci ſolatri, ſucci D abſinthi, ana vnc.iiij. farinæ hordei vnc.iij. maſticis vnc. j. roſ. rub. puluerizatarum vnc.ij. fiat omnium conglutinatio, & ſtomacho apponatur.

Cerotũ pro ſtomachis cõualeſcentiũ. Cerotum, & eſt refugium conualeſcentium, & eius extenuatorum. ſtomacho ſubuenit, eſt generale omnibus paſſionibus ſtomachi, & matricis; & confortat cerebrum, & cor, appetitum mortuum viuificat; digeſtiuam rectificat, retentiuam corroborat, & expertum (ſi Deo placet.) Rec. calami arom. ſem. rutæ, garyoph. ſandal. olibani, myrrhæ, maſtiches, ana drach. iij. ſangu. drac. ij. mum. drach.s. aloes drach. v. farinæ corticum granatorum vnc. s. ambræ vnc.j. muſchi drach.j. camphoræ drac.j. ſampſuchi, balſamitæ, abſinthij: ana drach.iij. terebinthinæ, olei roſ. chamæmelini, vel nardini, olei myrtini: an. vnc.ij. cerę vnc.j.s. mirrhæ electæ, ladani ana vnc. j. corallorum rub. galangæ, aniſi, cardamomi, nucis muſchatæ, macis: ana drach.iij. pæoniæ drach.j. terenda terantur. liquanda liqueſiant, & bulliant bullienda, & fac cerotum ſuper ſtomacho, & adminiſtretur ſuper totum, ſicut docuimus.

De indigeſtione ſtomachi. Cap. 4.

Indigeſtio communis mater ægritudinū. INdigeſtio eſt cōis mater oīum ægritudinum, potiſſime humoraliū. & noſtri, ꝙ digeſta materia quieſcit febris feruor. erat n. inobediens, quia cruda, & temperamentum ſubſtantiæ, aut quātitatis, aut qualitatis tranſcēdebat; & eius elementū eſt tepiditas remiſſa naturalis caloris: & huius rei cauſa eſt ſuperabundātia cibi, & potus ſecundum quātum, vel quale, aut ab vtraque, necnon & ſm ſubſtantiam, & debilitas ſtomachi naturalis. & ſcire oportet, ꝙ hæreditantes vitium hoc à parentibus raro, aut numquam curantur perfecte. & hi tutius languores portant; & horum perfecta medicina ſola eſt abſtinentia. reſiduum naturæ cibi, & potus in locis digeſtionum, quod in genus nutrimenti conuerti non patitur ſuo vitio, aut natura conuertere non valebit eius inſtrumento debili permanente: quod enim niſi cauſa antecedentis efficitur, morborum eſt; & maturat ad cōiunctam ſuos exceſſus, quæ cum adeſt, continuo eſt febris. *Quid ſit digeſtio.* digeſtio eſt fructifera alimenti conſummatio: tunc eius perfectam dicimus conſumptionem, cum infructifera ſemina valuerit perficere, alterum tale quale ipſum, eſt. indigeſtio autem è contra. Amplius ſcire oportet, quòd indigeſtio non minus à ſuperabundantia, quàm ex eius priuatione naſcitur. temperamentum enim caloris non dicimus abſolute, ſed in comparatione ad ſuum obiectum attenditur, vt obiectum non magis reſiſtat; nec remiſſum in comparatione ad ſuum agens exiſtat, quàm ſuum agens agere poteſt, proportionari debent agens, & obiectum proportione æqua. Adhuc ſcire oportet, quòd digeſtio fit ex coniacentibus. tunc enim paſſiua actiuis omnino obediunt, & nullo modo reſiſtunt. digeſtio nō conſummatur; aut ſi minus reſiſtat vterque iſtorum modorum calor dicitur diſtemperatus, ſiue quo multū *Calor naturalis ita per exceſſum ſicut per defectum diſtemperatur.* poſſit, ſiue quo minus. calor ſufficiens ad vnius libræ plumbi liquefactionem impotens eſt ad ferri libræ liquefactionem. & non ſufficiens faber aliter, & aliter calefactionem menſuraret in faciendo vnam incudem, & clauum; quare caloris temperantia, & diſtemperantia eſt in comparatione ad ſuum obiectum: veriſimile quidem de calore noſtri corporis. qui aſſiduo exercitantur artificiali labore, & groſſæ ſunt complexionis, cibaria ſubtilia aſſumentes, minime digerunt, ſed in eorum corporibus aduruntur; cibandi erant leguminibus, pane ſubcineritio, & alijs de paſta cibarijs. Et ſcire debes, *Caloris temperantia, & diſtemperantia non eſt niſi reſpectu ſui obiecti.* quòd talis calor eſt in quibuſdam iuuenum calor, quorum adeo fortis eſt, quòd humores adurit, & eos quaſi in venenum conuertit, & à quibuſdam humorum materiæ reſoluuntur fumi, qui quantumcunque diſtent à cerebro. quòd ſi fuerit eorum incolatus in remotioribus membris, aſcendunt ſurſum ad cerebrum; & cum ſentit ſibi periculum, contrahit ſe totum, & omnes ſuas virtutes in vnum trahit, & maxime per quas ſpiritus animatus tranſit ad præſtandum ſenſum, & motum omnibus membris corporis opitulatur. *Epilepſia eſt morbus iuuenum.* Et hoc conſiderans Hipp. in lib. ſeparatorum ſermonum poſuit epilepſiam ægritudinem iuuenum. quamquam & alter è contra talis morbus naſcitur: ſed non eſt noſtrum hic eius ſermonem aſſumere, ſed ſecundum fortitudinis, & debilitatis virtutum exigentiam regimen adminiſtrare: & nos hic tractamus de digeſtione ſtomachi, quæ ſæpiſſime corporibus propter ciborum, & potuum multam reſocillationem, & caloris inopiam ab ægritudine, & alijs cauſis accidit.

Cura huius ægritudinis eſt quatuor res. Prima eſt non extendere ventrē cum cibis, & potibus. Hoc enim præſeruat corpus ab ægritudinibus, & ſufficiens eſt hæc ſola cura huic ægritudini; & laudabilior eſt portione in multis morbis qualitas bona regiminis. Secunda res eſt confortare ſtomachum vniendo, & aggregando partes ſuas. Tertia res eſt corrigere accidentia digeſtionis. Quarta res eſt, ſi eſt cauſa ex humoris vitio, mundificare materiam lædentem; ſi eſt ſine humoris vitio, malam alterare complexionem, & poſt illud confortare. Primā rem complent prohibitio cibi, & potus groſſo-

E rum, abſtinentia dico non vltimata quoniam nihil dare horridum eſt, ſuperabundanter ſtimuloſum eſt dare, prohibere ipſum à cibo priſtino non digeſto vſque ad fructifera ſemina; fęcibus non excluſis, parum quidem bibere, & ſubtile potabile cum ſiti aſſumere. hoc eſt primum intentionis. Et tua intereſt bene cognoſcere complexionem. aliter enim & aliter cibabitur cholericus, & phlegmaticus proprie apud naturam. Moleſtius *Cholericus moleſtius famē tolerat, quā phlegmaticus.* cholerico eſt famem tolerare, quàm phlegmatico, & reſpicere cerebrum non eſt res ſana; cum ligatura quædam neruoſa inter cerebrum, & ſtomachum ſit, quæ tranſitiuam patiuntur paſſionem. conſueuit ſtomachus cum cerebro dulcedinem communicare, & amaritudinem. eligere aerem abſque paludibus mōtium oppreſſa corruptione oppoſitione corporum cadauerum eſt de intentione propria. poſt illud cibare infirmum cibis ſtypticis, acetoſis, aromaticis, conditis, ſicut ſcire te fecimus, & rememorabimus (ſi Deo placuerit.) Secundam *Confortantia ſtom.*
F rem complent regimen ſtypticum temperatum odoriferum ſm veram qualitatem electum; appoſitio rerum, quarum eſt conferre rei vitæ, iuuare partes ſtomachi, & ipſas confortare, ne reſoluantur. de quarum ſocietate eſt ſandaraca, maſtiche, myrrha, menta, anthera proprie miſta cum oleo roſ. & liquore ſatis calido, ad hepar, & cor non eſt fruſtra. Tertiam rem complent, quæ accidentia corrigunt iam illata, quorum diuerſa ſunt & eſt eorum primus concurſus ad cerebrum, & ad cor, & conſueuerunt generare fluxum ſymptomatis, Item fallacem dolorem ventris. Et ſic cum diuturnitate habitudinetur, dolor iuncturarum, & podagra, & hoc curſu procedentia. Et ſcriptum eſt indigeſtionem eſſe ylim *Indigeſtio eſt ylem ægritudinum.* ægritudinum: quare tua intereſt perſpicaciſſime omnia hæc conſiderare, & ſatagere circa rectificationem ſtomachi. eſt enim materialis pater, & nutritor membrorum, & vitæ. Quartam rem complent, complexionem extraneam alterare, poſt illud confortare, & ſi aliquid humorale materiam ægritudinis debilitat, cum conde-
G centi medicamine repellere. & primum complet regimen illud, & nos dicemus hic, verò medicamen; tale vel naturale ſcire te fecimus, & faciemus (ſi Deo placuerit.) Hipp. Medicamen confortans digeſtionem ſto- *Medicamē ad digeſtionem ſtomachi confortandam.* machi, alterās malam complexionem, defendit proprie ſubuenit lubricitati, fluxui ſymptomatico, & generaliter multis accidentibus ex indigeſtione factis. ℞. acori rub. vnc. s. magnetis drach. ij. caſtorei drach. j. aniſi drac. iij. maſtiches drach. j. myr. dr. s. zucc. lib. j. Doſis à drac. j. vſque ad ij. ieiuno ſtomacho de ſero quando itur dormitum. Iudæus. Syrupus contra mala vitia frigida ſtoma- *Syrupus ad vitia frigida ſtoma.* chi, confortans ipſum confortatione magna; & facit appetere, & digerere. ℞. ſampſuchi, balſamitæ ana M. j. galangæ, macis, nucis moſch. drach. ij. roſ. drach. j. maſtich. drachm. iiij. fiſticorum drach. ij. aceti drach. ij. doſis eſt drach. j. vſque ad ij. cum iunipero in matutinis. Medi- *Medicamē ad fortem ſtomachi dolorem.* camen forte contra fortem ſtomachi dolorem, & inueteratam malitiam ſuam, abſtergens villos eius à groſſis
H humoribus, & reddit ipſum ſobrium ad digerendum. ℞. trium piperum, cardamomi, pyrethri, ſumach, aniſi, galangæ, maſtiches, macis, ana drach. iij. roſ. drac. iij. zingib. drach. iiij. garyoph. drac. iij. cinnamomi drac. iiij. coriandri drach. ij. aceti vnc. s. mellis quod ſufficit. Doſis drach. s ante cibum, & poſt. Electarium confortans ſto- *Electariū ſtomachum confortans.* machum, & viſcera; & ſubuenit materiæ, quæ cibū retinuit; & quorum retentiua perijt, & reſoluuntur vapores ad cerebrum, & iam effigiem phyſionomiæ adulterauerūt, & cholerarum eminentiā indebitam produxerūt, cuius pmiſtio eſt. ℞. roſ. drach. v. maſtiches, corallorū, al. & ru. cinnamomi, ſumach, calamenthi, ana drach. iiij. carniū citri. vnc. ij. myrrhæ, mentæ, euphragiæ: ana drach. s. garyo. drach. j. cōfice cū ſyrupo de mēta, & myrto. Doſis à drach j. vſque ad iij. Medicamen bonū, & ex- *Medicamē ad ſtomachi putredinē.* pertū cōtra putredinē ſtomachi, et ſubuenit apparatibus exiſtentibus in ſtomacho. cuius ſtomachus reſiduū cibi, & potus propter caloris inopiā, aut malitiæ maxime ſibi gubernat, & non patitur aliquam putrefactionem in

eo ge-

A eo generari; & cuſtodit cerebrum, & corpus totum; confortat cor, & prouocat menſtrua; & rectificat malitiam matricis.

Electarium ad vitia ſtomachi, ex frigida cauſa.

℞. trium piperum drac. i. garyo. drach. ij. ariſtolochiæ rotū. & longæ optimæ, viola betonicæ ana drac. iij. ſalis gemmæ drach. ij. myrrhæ electæ ad pondus omnium, confice cum ſyrupo de ſpica. Doſis drach. ſ. vſq; ad i. Electarium deſcriptione Nicodemi, cuius operatio tranſcendit genera medicaminum in omni vitio ſtomachi ex frigida cauſa, & compoſita: confortat neruoſitates eius ſubtiles, & ſuas virtutes excitat, & ſuam malitiam complexiuam rectificat, cōfortat cor, & cerebrum, & hepar, & ſubuenit caducis, vertiginoſis, & nauſeæ, & omni vitio ſtomachi, cuius miſtio eſt hæc. ℞. aniſi, corallorum, ſpicæ indæ veræ, ligni aloes, roſ. garyoph. galangæ, zedoariæ. ana drach. iiij. pęoniæ. drachm. iij. nucis muſchatæ. drach. ij. margaritarum. drach. vj. ambrę crudæ drach. iij. muſchi. drach. i. maſtiches ad pondus omniū, confice cū ſyrupo corticum citri.

Electarium confortās ſtomachū debilem.

Electarium nobile ad confortandum ſtomachum debilem & præſeruandum digeſtiuam eius. ℞. drachm. iiij. ſpicæ nardi. drachm. i. cinnamo. garyophyl. liquiri. ana. drach. ij. anthos. drach. iiij. mentæ. alhaſce, ana. drach. iij. zucchari quantum ſufficit, lauare cum aqua calida manus ante cibum, & poſt cum frigida, eſt cuſtodia ſtomachi ab indigeſtione, & parum exercitari laborioſos, ocioſos quieſcere, & poſt hos, & illos parum non rapido motu exercitari eſt lex huius curæ ſcripta.

Sternutatio mirum iuuamētum.

Sternutare poſt cibum facit deſcendere eſcam ad fundum ſtomachi. ante aperit, & humores vertit vniuerſaliter, & ſtomachum mundat, & nutrit, & mittit fæces priſtini cibi ad inferiora, & repellit: & ſunt hæc mandata ad tutelam ſtomachi, & cerebri. calefacere vehementer volas manuum, & pedum in dolore ſtomachi eſt amicabile naturæ, ſed aliter, & aliter huic vehementer infrigidare; illi vero calefacere, vt pulpam capitis vehemēter calefacere facit vaporum reſpirationem. Et ſciuiſti quòd cor, cerebrum, hepar, & teſticuli quendam fluxum concatenatum ad ſe inuicem habent, & ſtomachum non ignorant triſtantem, gaudentem, & ſcriptum eſt omnium membrorum vnam eſſe compaginem, & dolere adinuicem. Et vnctio ſpinæ eſt iterum res magni iuuamenti ad languorem ſtomachi, & omnium debilitatum membrorum maxime neruis contentorum; & calefacere ſtomachum actuali calore, eſt poſtremum bonum ſtomacho proprie iuuenti vigoroſo, Alij quidem actuali calore, feſtino motu exinaniuntur, cum cuiuslibet rei calor non viuēs in eo originaliter labitur, veluti aer in ſubito ſole irradiato aut igne. Et fortaſſis balnea temperata quędam cōferunt illis; & nos alibi ſcire te fecimus naturam balnei.

Ceratū confortans ſtomachum.

Filius Zachariæ. Ceratum confortans ſtomachum retinens calorem in eo, ne reſoluatur, & remouet duritiem eius, & omne oppilans partem ſtomachi, & vigorat in eo calorem, & ſanitatem reſtituit, (ſi Deo placet.) ℞. ceræ mundæ. drach. iij terebinthinæ. vnc. iiij. olei nardini. vn. ii. quib. liquefactis bullitione parua ſuperaſperge puluerē hunc. ℞. myrrhæ, maſtiches, aloes, ana vnc. i. roſ. drach. vj. pęoniæ, caſto. anā. drach. ij aniſi. drach. vi. calamenthi. drach. vj. garyoph. nucis muſ. cardamomi, calami aro. rheupontici; ana. drach. iiij. & bene ſtomacho adhæreant.

Syrupus ſtomachi confortans digeſtionē, & appetitum.

Filius Serapionis. Syrupus excitans appetitum, confortans digeſtionem, educit humores groſſos, & putridos, & confortat membra anhelitus educendo humores ab eis; & curat ſciaticam, (ſi Deo placet.) ℞. thymi, mentæ, ſampſuchi, myrrhæ, zedoariæ, ana M. ſ. agarici. drach. v. polipo. raſi, & piſtati, aniſi; ana. vnc. i. turbith. electi. vnc. ij. ſ. zingib. drachm. iij. rheupontici. vnc. ij. baccarum iuniperi. vnc. ſ. cinnamomi, nucis muſc. garyoph. macis, omnium; ana drach. ij. roſ. drach. iij. aceti. vnc. ij. zuccha. lib. iij. Alex.

Puluis ad omnes ſtomachi paſſiones.

fiat puluis & propinetur ex eo ieiuno ſtomacho pondus. drach. iij. cum vnc. ij. vini electi, ſubuenit omnibus paſſionibus ſtomachi, & reſpicit pulmonem & cerebrum, aufert malitiam, & remouet dolorem ventris, & viſcerum, & reſuſcitat appetitum mortuum, & docet, digerere ſtomachum. ℞. thymi, ſampſu. balſamitæ, ariſtolochiæ rotun. orig. aniſi, fœniculi, roriſmarini, calami aroma. corticum citri, ſem. vuaſtini, & granatorum lauendulę. ſem. roſ. baſiliconis, hyſſopi, euphragiæ; ana pondus. i. ligni aloes, pyret. galangæ, garyoph. macis; ana pondus ſuperioris ponderis. croci, opij thebaici, ſtyracis calamitæ, triū piperum; ana partem. i. medij ponderis. ſanat languores ſtomachi, & corpus incolume ſeruat, (ſi Deo placet.)

Cibum bene maſticare eſt cauſa melioris digeſtionis, & longioris vitæ.

Inquit Heben. Meſ. molendinare cibū in partes minutiſſimas. vel ſubtiliſſimas; & vt lambendo vinū gurgitare eſt cauſa melioris digeſtionis, & longioris vitæ. Et vos iam ſciuiſti per alimenta vitam conſiſtere; & ſecundū eorum qualitatem bonam, vel malam materiā variare; propterea non ignores naturam ſtomachi; ne forte credēs conſeruare vel reducere, deſtruas. & ſciuiſti, quòd natura de tribus dicitur virtutibus, complexione, virtute regitiua, & compoſitione, & illuminatur ab anima, quam intelligentiam dicimus ſeparatam, & omnium virtutum vltima

Natura de trib. dicitur virtutibus.

B eſt virtus; ſed diuerſa baiulationum exercens officia membrorum diuerſorum diuerſis nuncupatur vocabulis. & tuum ſemper eſt natura infirmi cognoſcere apud ſanitatem, ſi poſſibile eſt. Ventris autem diuerſæ ſunt naturæ, ſicut te ſcire fecimus propter diuerſa vniuerſalia, imò ſingularia oportet eligere medicamina; & hoc ſufficiēter tradere nemo poteſt. In prouiſione autem periti, & timentis Deum medici maior pars huius ſcientiæ relicta eſt Deum diligenti omnia bene ſuccedunt, ab ipſo omne incolume & ſanatiuum eſt, naturalium ſcientijs omnium philoſophorum magnorum, & cœleſtium ſignorum varijs motibus bene eruditi. Deum quaſi obliti in ſuis operationibus credentes omnia ſcire, & (ſe quaſi naturæ authores) exiſtimantes, quibus omnia deſunt, omnia ſcire credentibus. Et vos iam vidiſtis validas ægritudines, ſuper quibus medicorum multitudo elaborauerat peritorum, ab alienigenis medicorum cūm paruo artis fundamento curari, quandoque a mulieribus ab authomato operātibus.

Medico à Deo non recedas.

Sed tu qui curam humanorum C corporum gerere vis, à Deo non recedas. Et ne dilateris ſcientia philoſophica naturali, ille enim author naturæ, & ea ſtabiliuit, & ſine eius influentia deficit omnis motus naturæ. Amplius ſcire oportet, quòd negare cibū ſtomacho famelico, & ante famē offerre, eſt cauſam ęgritudinum ſtomachi; vnde parum & rarum comedere, & bibere demus. ad menſam ſedere, & poſt diu ſtare, & leuiter incedere, donec ad ſtomachi fundum cibus deſcendat, eſt de occupatione huius curæ prima. & ſternutare eſt iuuamētum ſingulare poſt cibum, & ante ſtomachū mundificat. Et ſciuiſti quod eſt cura minoris epilepſiæ ſæpius ſternutare diebus continuis ieiuno ſtomacho, & ſubuenit ſurdis.

Vnguentum ſtomachi digeſtiuā confortans.

Vnctio confortans ſtomachum ad digerendum, & retinendum, & appetendum, remouens dolores eius, inflationes, & vētoſitates. & eſt expertum, (ſi Deo placet.) ℞. olei roſ. olei myrtini, olei nardini; ana vnc. iij. ammoniaci. drachm. ij. nucis muſc. drach. i. poſt vnctionem ſuper aſperge puluerem cinnamomi, aniſi,

D cort. granato. pondus. i. aromatiza vnguentum cum muſcho.

Vnguentum ad ſtomachi & iuncturarū dolorem.

Vnguentum noſtrum fidele, & valde amicum naturæ ſtomachi remouet dolores, & conſolatur ſubſtantiam eius inter omnia medicamina. ℞. lanę ſuccidę ouiū nigrarum recentium lib. ſ. pone in vaſe nouo, & ſuperaſperge aquam currentem, quod ſufficit, vt malefaciat, fac bullire fere ad conſumptionem agitando ne adhæreat fundo vaſis, poſt torquendo ſuſcipe liquorem, ſuper quo proijce maſtiches drach. ij. puluerizati vt liquefiat. myrrhæ. vnc. ſ. terebinthinæ vnc. ſ. & facta vnctione ſuperaſperge puluerem nardi, & eſt hęc vnctio magna cōtra dolores iuncturarum vniuerſos, (ſi Deo placuerit.)

Emplaſtrū ſtom. conf.

Emplaſtrum optimum, & expertum contra malitiam ſtomachi, confortans ipſum in omni eo quo indiget. ℞. thymi, ſampſuchi, ro. ana piſtati, & calefacti cū modico aceto quantum roretur, & condiatur cum maſtiches. vnc. ij. & ſtomacho ſuperpone, & eſt admirabile, (ſi Deo placet.)

Nota de aloe.

Dixit Hipp. aloe heparica cum aqua thymi propinata ieiuno ſtomacho ſanat ſtomachum ab omni languore

guore educendo ab eo materias fraudolentas, & confortat ſtomachum & cerebrum, & viſcera mundificat, repellit vermes, & ſanat apoſtema ſtomachi, & viſcerum dolores, & mundificat hepar à groſſis humoribus, & melancholicis. Pilulæ conſeruantes ſtomachum ab omni læſione intrinſeca, & non permittunt humores putrefieri in eo, imò abſtergunt ipſum, & mundificant rugas, & parietes eius, & qui aſſiduat vſum earum diebus ſingulis illæſus permanebit à dolore ſtomachi: nunquam dolore capitis vexabitur: & nihil eſt oculis (mihi crede) ſalubrius iſtis: & qui triſtantur ſubuenit. & melancholicis, & in medicatione matricis vitioſæ, & viſcerum interiorum. quarum hæc eſt confectio. Rec. maſtich. drac. iiij. aloes electiſſimæ. drach. x. aga. boni. drachm. iij. conficiantur cum tille, & eſt vinum coctum: vt dicit Simon Ianuenſis. Doſis. ij. pilulę vel. iij. quando itur dormitum, & poteſt recipi ſecundum numerum voluntarium vſque ad. xxxi.

F De vomitu & exuberantia cibi. Cap. 5.

VOmitus, cuius cauſa eſt exuberantia cibi, & potus extendentium ventrem vltra naturę debitum. cura eius eſt euacuare, & poſt illud abſtinere, & confortarè ſubſtantiam ſtomachi cum cibis, & potibus ſecundum vnum trium modorum: aut quantitate, aut qualitate, aut malitia vtriuſque. Quando autem ab humore acuto eleuato ad cacumina ventris vſque ad meri, nauſea, & vomitus cauſantur, ſit tua præcipua, & magnifica occupatio contemperare chyſtim fellis: & hoc ſæpe accidit habentibus viam latam à ſtomacho ad hepar: & tu ſagaciſſime diuertas ad membra inferiora viſcerum, quæ natura fecit eſſe inſtrumenta expulſionis. Cum autem vomitus ſit ex malitia ſtomachi falſi, non dubitabis alterare: & confortare ſit proceſſus tuus. In deſtructionem autem retentiuæ virtutis ſolum regimen laudabile ſufficit: & aſpergere ſuper eo tunc puluerem maſtiches & nitri inuncto prius oleo myrtino eſt medicamē expertū.

Puluis ſtomachi retētiuam confortans.

G Cura huius eſt. iij. res. Prima eſt conuertere regimen ad oppoſitum qualitatis, & laudabile in proprietate, & qualitate non ſimpliciter: & ſuper hoc multiplex eſt conſideratio. aliter enim & aliter in malitia complexionis ſtomachi, & furia fellis. & tua intereſt bene diſcernere: vt ſcias regimen ordinare ad latus frigiditatis, quando cholera & vomitum generat, & nauſeam: propina acetoſa condita ſtyptica propter viam amplam, &c. ad latus caliditatis regimen habens proprietatem vomitus retinere. quando groſſorum humorum multiplicatione vomitus cholericus dicitur naſci, oportet cibare ipſum cū auaritia magna, donec facta ſit euacuatio humorum inobedientium, & rectificatio ſuæ complexionis, & virtutis fortificatio: & ne dubites hos & illos potare vino. Illis autem ſubuenit qui calorem habent: quia eum diuertit per vias vrinæ, ſed parum dandum eſt, & electum, vt ponticum, & albi coloris. His autem, qui groſſos, & viſcoſos humores habent, ſubuenire nulli dubium eſt: eos intercidit, & habilitat expulſioni, & ſubuenit omnib⁹ ratione propriæ ſtomachi complexionis, & potare aliquando illos inobedientes, & multa cholera abundantes aceto bono miſto aqua veri frigoris eſt potus conueniens, & maxime in æſtate; & dare portulacas ieiuno, & lactucas cum aceto cum modico panis, & non poſtea cibare eos vſq; ad veſperas eſt diuidere choleram, & anguſtare porum illum, cuius amplitudine graditur, & extinguere audaciam choleræ. Secunda res eſt parum comedere, & minus bibere, & hoc conſiderare ſecundum quantum & quale. Tertia res eſt mundificare humorē lædentem. & ſuper hoc vera eſt cōſideratio artis, ſicut in ipſo ſtomacho, & rugis ſuis, aut quod ab hepate graditur ad ſtomachum. necnō paſſiones quædam matricis nauſeam ex vomitu generant aliquando ex certa abominatione vomere quis cogitur dedignante natura. Quarta res eſt ſubſtātiam ſtomachi confortare, & maxime retentiuas virtutes, & inſpiſſare orificium ſtomachi cum ſtypticis, & re-

E cordari naturæ inferiorem purgationem. Primam rem complent quæcunque proprietate ſtomachum confortant, & complexione opponuntur humori, & malinæ complexionis, vt ſtyptica, aromatica, habentia acetoſitatem; vt nos ſcire te fecimus modum regiminis; menta maior, balſamita, meliſſa in aqua aceto miſta, & cū mēta bullita decocta. poſtquam ſciuerimus cauſam intentionum rerum cauſantium vomitum; ſuccurrimus tunc cum rebus rectificantibus ſtomachum, & membra mādantia ad ipſum; quod quidem multoties accidit, & proprie quando in aliquo vicinantium membrorum materia occultatur, & eſt forte in mādando, & ſtomachus debilis eſt, & promptus in recipiendo. Agens namque & ſi non ſit valde forte, imprimit maxime, quando rei eſt præparatio; & quando materia eſt de genere adiacentiū, multo citius vehementer imprimit læſiones, & excitat expulſiuam, & facit eam ſolicitam ad uomendum. Agēs namque in rem multi ſenſus vehementer imprimit; nūc cum rebus abſcindentibus, & corrigentibus cauſas de-

F bilitantes, & lædentes, nunc cum rebus prohibentibus effuſionem materierum ab alijs membris ad ipſum facimus adiutorio Dei cum rebus proprie acetoſis, quæ ex aromaticis, & ſtypticis condiantur, ſicut cib. de agreſta, & cibus de aceto; & ſtudeas ligare extremitates, cum infuſione aquæ calidæ, & ſimilia; & cydonia, & maciana, & ſuccus granatorum. Potus autem eorum vinum ſit ſubtile, odoriferum, & lene, decentis commiſtionis cum aqua roſata; & euitent vinū dulce, & groſſum, & aquam calidam; quia mollificat ſtomachum, & diſgregat virtutes; frigida veri ſrigoris depauperat calorem in eo. Potus ſit valde paucus; nec ſatisfaciendum eſt ſiti eorum. Tolerantia ſuper ſitim eſt ex eis, quæ rectificant ſtomachū; ſolentia ſitim extinguere in hac hora augent, & maiorem faciunt indigeſtionem. Secundā rem cōplent diæta auara quam æger portare poſſit, quia eſſet maius periculum multum inanire. Tertiam rem complent ſolutiua benedicta electa de genere benedictarū medicinarum.

G Et nos dicimus in hoc ſermone (ſi Deo placuerit) Myrobolanicum medicamen præparatum cum aqua roſa. & maſtiche, & eſt expertum & bonum. Et ſi eſt à materia quam miſit fel, curatur blandiendo acumen eius, donec euenteur cum ſucceſione alterantium, pro quo veſtigium impreſſionum remanet, & trahere, & diuertere materiam cum clyſterib. mouentibus choleram ad inferiora eſt huius occupationis. Scriptum eſt fluxum eſſe curam vomitus, & vomitum fluxus. Inquit Hipp. habito vomitu ceſſat fluxus, & è contra; & lauare pedes cum raſura cōfortat ſtomachum, & diuertit materiam. Quartam rem complet quæcunque ſtomachum complexione, & proprietate confortent. Conſiſtit quidem hoc totum in regimine, vnctionibus ſuper eo & emplaſtris, & aromaticis, aſſumptione nardini, garyophyllati, ſpodiati, innato ab hepate. Syrupus arcens vomitum, & nauſeam de berberibus eſt medicina experta. Rec. berberis. vnc. iiij. vuę acer. drach. ij. cichor. M. iij. zucch. lib. ij. da ieiuno cum acqua maſtiches. Syrupus de myrto ſtrin-

H gens vomitum & nauſeam. Rec. foliorum myrti lib. s. foliorum ſampſuchi. vnc. ij. aceti. vnc. i. zucchari li. s. da cum aqua foliorum zedoariæ. Et tu potes eligere in grabadin noſtro poſtquam ſciueris qualitates lædentes, medicamina multa compoſita ad hoc. Et nō ignores, quòd morbi renum, & veſicæ, & ileos faciunt vomitus, & ſingultum. Et nos dicemus illud (ſi deo placuerit) à quo omnis finis ſequitur finitus, à quo opus medicaminum ſequitur perfectibile. Electarium noſtrum valde dilectum, & ſufficiens, confortans cor, & membra omnia, retinet vomitum, & fluxum, emēdat omnem malitiam ſtomachi. Rec. garyo. drachm. i. carnium cydoniorum. drach. ij. maſtiches. drach. iij. ambræ. drach. vj. antheræ. drac. iiij. nardi, muſchi; ana drach. i. corallorum rubeorum. drach. iij. ſyrupi de menta, quod ſufficit.

Syrupus berberis ad vomitum ſiſtendum.

Syrupus de myrto ad idem.

Morbi renū veſicæ, & ileos faciūt vomitū & ſingultum.

Electarium ad vomitū Condo. nano.

De ſingultu. Cap. 6.

SIngultus eſt rebellatio humorum inobedientium naturæ ciborum impermutabilium; quoniam fit mo-

A tus in partibus ſtomachi reliquis natura aggrediente illos, vt expellat; & quia forte obiectum tranſgreditur exigentiam rei agentis, fit motus ille ſpaſmoſus, quem medici ſingultum appellant; fitque illud ſecundum vnum iiij. modorum. Euacuatione effrenante, repletione exuberante, mordicatione humorum fraudolentium, & malitia complexionis frigidæ. Euacuatione multiplicata in ſolutione, itur expulſione egrediente naturam; aut prohibitione longa ciborum; repletione ex multitudine comeſtionis; aut multorum humorum inſpiſſatione in corpore ſtomachi, quibus natura non indiget. à mordicatione propter humorem colericum doloſum generatum in ſtomacho, aut effuſum ad ipſum alijs membris; aut aſſũptione rei calidæ, & acutæ; & vinũ ſuper quo multitudo annorũ præterijt ſingultum facit amplius corruptio cibi & potus ſingultum concreat. Complexionis malitia frigidæ propter ſubſtantia ſtomachi illi remiſſam propter calorem naturalẽ, ſicut accidit decrepitis, & illis qui longis temporibus infirmantur; aut propter guloſitatem, ſicut accidit pueris. Amplius ſcire oportet ſingultũ naſci ab alijs membris, quàm à ſtomacho, vt ex magno phlegmate generato in hepate, & morbis veſicæ, & renum vltimatur. & illud eſt penetrabile. B

Ab alijs mẽbris quã à ſtomacho naſcitur ſingultus.

Cura ſingultus ex repletione ſunt duæ res. Euacuare, & poſt illud confortare; & primam complent vomitus; & ſecundam quæcunq; ſubſtantiam ſtomachi, & complexionem confortant. Singultus cura ex vltimata inanitione propriæ rei, & ſingultus ex repletione opponitur, & eſt periculoſus. Secunda res curæ ſingultus quidem ex mordicatione acutorum humorum ſupernatantium ad ſuperiora ſtomachi curam recipit à vomitu; & ſicut ſubmerſus, & ſepultus in villis, & rugis ſtomachi, & eſt compoſitus. Euacuamus cum potu hieræ picræ, & pilulis de aloe. Et hoc eget maiori abſtinẽtia. Singultus vero ex malitia complexionis, cura eſt, vna duarum rerum. Primum alterare cum rebus calfacientibus, & ſubtiliantibus, ex eis, quę emplaſtrantur, & potu ſumuntur; aut cum potu neceſſario. & omnium modorum ſingultus curæ eſt conuertere regimen ad ea, quæ laudabilium humorum ſint materia, & naturæ conſortium & beneuolentiam conſequantur, & confortare ſubſtantiã ſtomachi. Tertio membra mandantia rectificare. Confectio Hipp. rectificans malam complexionem ſtomachi frigidam, ſubtilians, & calefaciens, & expellens ventoſitatem; & liberat à ſingultu (ſi Deo placet.) ℞. corticum fiſticorum exteriorum, coſti amari, caſtorei, petroſe. ana. drach. i. balſamitæ, calamenthi, aniſi, maſtiches, ſpicæ; ana. drach. ij. ariſtol. drach. iij. confice cum oxymelite ſquillitico. Et da. drach. i. cum aqua ſiſymbrij. Et decoctio ſquinanthi, & corticum fiſticorum cum æqualitate liberat à ſingultu. Et puluis altiliæ, cum aqua aur. i. liberat à ſingultu. Et ſe. rutæ cum nitro. & aqua mellis curat ſingultum ex ventoſitate groſſa, quæ eſt ex multitudine guloſitatis. Filius Serapionis. Squilla quando accipitur cum vino, curat ſingultum ex humoribus groſſis annexis in rugis ſtomachi, & mundificat ſtomachũ a putredine. Et non ignores, quoniam hæc quæ diximus, non ſunt de intentione curæ ſingultus, quem fecit euacuatio illicita; immo obuiatur illis quod eſt, quia ipſi indigent, quæ ſunt illis contraria, Illis autem ſtomachis, quos vexat humor acutus faciens euenire ſingultum, cura eſt vomitus poſt potum aquæ calidæ, & ſem. atriplicis, & poſt illud aquæ hordei cum aqua granatorum dulcium, & aqua cucurbitæ. Et complet hoc, quod eſt mediocriter frigidum, cum ſtypticitate, vt cõfortet poſt euacuationem mali humoris habentibus ſingultum ex ſiccitate intenſa damus in primis aquam calidam cum oleo amygdalarum dulcium, & oleo violaceo; & mucilago pſyllij, & mucilago. ſem. cydoniorum, cum oleo amygdalino dulci eſt medicamen, quòd delectat valde. & eſt expertum, & diſpoſitionem hanc complent adminiſtratio rerum humectantium interius, & exterius. In ſingultu autem à phlegmone hepatis. Primum eſt aperire baſilicam, poſt illud dare caſiam fiſtulam reſolutam

Confectio ad ſingultum.

A in aqua endiuiæ, & ſolatri, & hordei; & ponimus ſuper hepat emplaſtra conuenientia phlegmoni; & nos dicemus. Pilulæ ad ſingultum natũ ex groſſo humore, & cõpoſito. ℞. caſtorei, myrrhæ; ana drach. ij. agarici. drac. iij. ſalis gemmæ: drach. ij diagridij correcti. drach. ij. maſtiches. drach. i. s. aloes bonæ ad pondus omnium; confice cum ſucco mentę. Doſis drach. iij in matutinis aut de ſero, ſi antiqua eſt ægritudo; ſi noua, vt dormiatur ſuper medicina; & fortaſſe parum dormire poteſt. Pilulæ glorioſiſſimæ ex inuentione noſtra contra ſingultum calidum, & humores calidos acutos imbibitos, vel immiſſos ad ſtomachum ab hepate, & malitiam eius calidam, & ſiccam, & febrem cholericam, & amaritudinem meri. ℞. ſpodij, endiuiæ, portul. ligni aloes; ana. drach. i. s. tamarindorum pulpæ, drach. iiij. rheubarbari, rauedſceni electi. drach. i. confice cum aceto. Emplaſtra, & olea requirantur confortantia, requirantur etiam in Vniuerſali canone de paſſionibus ſtomachi; & ſecundum exigẽtiam elige ea, & proprie in cap. de indigeſtione. B Emplaſtrum contra ſingultum factum ex phlegmone hepatis bonum. ℞. trium ſandal. farinę hordei, ſpodij, cõfice cum ſucco ſemperuiuæ; & ſternutare eſt ex iuuamentis inanientibus ſuperiores partes ſtomachi. & repellit humorale, & cibum ad fundum; & aſſiduetur, fortiter repellit ad inteſtina; & propter hunc motum ceſſat ab illo natura Emplaſtrum cuius iuuamentum eſt contra ſingultum ex groſſo humore natum, & emundat ſtomachum, & delet dolorem eius, & abſtergit parietes eius. ℞. ariſtolo. rot. galangæ, aniſi, baccarum lauri, gentianæ, rutæ, ana drach. iiij. caſtorei, myrrhæ; ana. drach. ij gar. drach. v. roſ. drach. ij. maſtiches. drachm. iij. confice cum melle, & aqua ſampſuchi. Vomitus fit cum his, quæ proprietatem habent poſſe humorem eradicare per ſuperiora, vt ſemen raphani, nitrũ, & ſimilia. Et dixit Hipp. drach. s. elleb. albi cum drach. i. caſtorei, & ij. zucchari roſ. & medicina experta contra omnes paſſiones ſtomachi ex groſſis & viſcoſis humoribus natas; repellit humores C compactos in villis per Vomitum, & curat febres arthreticas, & vertigines, & lethargiam, & omnes ægritudines ſtomachi, & delet eas. Sed cum cautela præſume propinare, etiam prouiſione magna, ne dederis extenuato corpori.

Pilulæ ad ſingultum.

Alia pilula ad ſingultũ.

Emplaſtrũ ad ſingultum.

Aliud ad idem.

Nota ſtud.

De ſiti. Cap. 7.

Sitis eſt auida, & guloſa delectatio bibendi aquam veri frigoris magis, quàm aliquem liquorem parabilium. Præcipua autem omnium intentionum intentio, & cura huius eſt ſcire, propter quid ſitis nata eſt, aut propter malum humorem acetoſum contentum in ſtomacho, vel cholericum: aut ebullitione agitante humiditatẽ in ſtomacho, aut mala cõplexione. Et accidit ſitis, quando calor naturalis celeratur in agendo in forte obiectum groſſorum cibi & potus: velut aliquis longo fatigatus itinere redditur ſitibundus, & hanc ſitim ab in- D digeſtione propter viſcoſitatem ciborum inobediẽtium potus non extinguit, immo accendit confortando obiectum. Secunda occupatio eſt ſcire membrum originale ſitis. Et ſcire debes, quòd os ſtomachi facit accidere ſitim, pluſquam alia membra corporis: & ſi ab alijs procedat, donec imprimat effectum vſque ad meri, & orificium ſtomachi deſiccandum, non apparet ſitis valida proptie in ſiti facta malitia hepatis & fellis. & pulmo eſt ex illis membris, quorum eſt generare ſitim; aliquando renes, & ieiunum. Somnus autem eſt cura ſitis ex ſiccitate ſtomachi, & locorum, ad quæ currit humiditas ab ore ad ſtomachum, & aliquando ab indigeſtione, propterea quòd calor reuocatus ad interiora fortius agit in digerendo. Et ſcire debes, quòd ſi efficiatur iſta malitia totus calor, maior erit ſitis, propterea tunc dignus eſt præcipere vomitum, & repellere obiectum rebellans, & confortare ſtomachum, liniendo ipſum oleo roſ. poſt illud meri. Sitientium quidem propter caliditatem comeſtorũ cura eſt potus aquæ frigidæ ſugendo paulatim

Ex hy. in 7. aphoriſ. 26.

proprie,

proprie, vel lambendo. Inquit Gal. multi propter ſitim mortui ſunt, ſed non fuit illud propter ſitim ſimpliciter, ſed propter ciborum venenoſorum aſſumptionem, aut aliter, & aliter. Sitientium autem ex caliditate, eſt cura cibare illos rebus acetoſis, ſicut ſecaniabin de zuccharo, aqua granatorum acetoſorum, & rob de ribes, & ſyrupus de berberis, & quę ſunt illis ſimilia. Et quorum ſitis ex ſola ſiccitate facta eſt, neceſſe eſt, vt adminiſtretur aqua cucurbitarum, & pſyllij, & quæ hoc curſu procedũt, & nos legemus (ſi Deo placuerit) ſimul ex ſiccitate, & caliditate frequentius eſt ſitim generare: cura vero eſt, quoniam humida, & frigida hæc complent, ſed non poſita iuxtà latus narcoticorum, immo euitent ab omni ſiti, narcotica. Infrigidare pedes, & fricare caput cũ oleo roſ. eſt de occupatione primæ curæ, & manus. Et ſciuiſti, quòd volæ manuum reuelant malitiã ſtomachi propter neruorum vicinitatem, & productionem ad partes illas, quare, & ſtomachus ſentit infrigidationem eadem, & cum aqua veri frigoris propriæ in æſtate, & ſuccus de liquiritia mirabiliter extinguit ſitim pulmonis lambendo. Et neceſſariũ eſt, quod adducatur ad hoc capitulũ illud, quod ſcripſimus in grabadin noſtro de lacte, & ſecaniabin, & aliorum multorum, & alia multa capitula, & mucilago pſyllij. & cucurbitæ extinguit ſitim calidã, & aqua camphoræ, & pſyllij extinguit omnem ſitim febrilem, & proprie feb. peſtilentialium, & ſitim hepaticam, & ſtomachicam, & alias calidarum materierum. Et infrigidamus renes in ſiti illa quam ſcis, nec non hepar, & alia quę diximus, & ſtomachum apponendo vnicuique quod proprium magis ei videtur. Et clyſterizentur in ſiti ieiunij, & viſcerum, & hepatis, & renum, cum liquore melonum perfectę maturatorum intrinſeco, aut cum lacte non actu calido, & cum aqua pluuiali, vt fuerit pſyllium conquaſſatum, & viola. Amplius ſcire debes cum eſt ſitis calidi cordis, & pulmonis, cura aut eſt attrahere aerem frigidum, & ſugere aliquid aquæ roſ. & vti fuerit pſyllium, quæ eſt ex vigilijs quies. & illius, cuius cauſa erat humor ſalſus, & putridus poſt vnam horam, vel duas ſugere aquam frigidam, & repellere humorem eſt principalius. Sitim autem ex phlegmate febrili, quæ extinguit, blandiri, donec cauſa repellatur eſt neceſſariũ. Et ſciuiſti, quòd vinum bene permiſtum eſt ſalubrius in ſiti extinguenda, quam aqua frigida, diaphorat enim citius ad loca generantia ſitim portando aqueum, & magis natura contenta eſt potare hoc, quàm illud. Et ne dubites ſitientem febrili dyſcraſia potare vino ſufficienter permiſto, proprie poſt digeſtionem aliqualem materiæ. cuius color albus, ſit origo eius montana, & illum non bibere, ſed lambere paulatim, & cum ſuauitate. & zuccharum viol. mingat ſitim febrilem, & calidam factam propter ſiccitatem. & ponere os infirmi in fluxu aquarum eſt mitigare ad tempus ſitim validam, ſicut tenere cryſtallum in ore poſitum in aqua pſyllij: & tenere in ore feſtucas paleæ hordeaceæ mollificatas diu in aqua frigida, multiplicat humiditatem in ore, & conſeruat guttur in humiditate, & extinguit ſitim.

Volæ manuũ reuelãt ſtomachi malitiam.

Vinum permiſtum melius ſitim extinguit quã aqua.

De appetitu mortuo. Cap. 8.

DEſtructio appetitus. Cura huius ſunt tres res. Prima eſt mundificare corpus ſtomachi, & ſupereſt multum ſcire, quoniam aut groſſus, & viſcoſus, & frigidus humor, & tunc apparet nauſea, & ſunt interius retenti, aut annexi in rugis ſtomachi; aut mortuus eſt appetitus malitia calidorum humorum, & vtimur vijs obuijs ſub hac diſpoſitione. Primo abſterſiuis, & incidentibus reſolutiuis ſuperius, aut inferius ſecundum tẽpora, & membrorum diſpoſitionem ſuper rebus, quarũ eſt temperare, & extinguere acumen humorum, & euacuatione regulata ad hoc & rebus (ſi Deo placet.) Secunda res eſt confortare virtutem ſtomachi, quoniam ſcire debes, quòd omnes virtutes debilitantur propter malitiã cõplexionis mẽbrorum poſſidentiũ malos humores in præiudicium ipſorũ. Tertia res eſt alterare malitiã com- E plexionis, quoniam per eam priuatur appetitus. & circa hanc occupationem duo ſunt conſideranda; nam ſi eſt acuta, & frigida. vtimur contrarijs ſuper hac, vel in illa cum aceto, & endiuia, aqua granatorum acetoſorum, & quæ hoc curſu procedunt; & etiam hæc cum vino antiquo, & althæa, diagalanga, & confectione de calamentho, & quæ ſimilia ſunt, & quæ terminata eſt. Medicamen famoſum ad hoc, & nos experti ſumus iuuamenta eius magna, confortat ſtomachum, mundat ipſum ab humore venenoſo, & fraudolento; &‿, occidit malitiam complexionis frigidam, alterat, & reſtituit ipſam ſanitati; & nos iam ſignificauimus iuuamenta ſtomachi in vniuerſali canone paſſionum ſtomachi, ibi namque inuenies genera medicaminum conferentium omni eius peccato, propterea tot partes ſermonum non aſſumimus prolixius. Primum complent medicinæ quarum virtus eſt ab eo, quod regulat humores hos & illos, ſed hoc non eſt vna à natura cõplexionis. Poſſet autem F eſſe hæc maioris virtutis, & clyſter non eſt annullandus ad hoc, & diximus tibi in cura vomitus: & in illo caſu etiam iam docuimus euacuantia humores à ſtomacho, & dicemus.

De appetitu canino. Cap. 9.

INſatiabilis appetitus fit ſecundum vnum trium modorum; aut malitia complexionis frigidæ ſtomachi valde, cuius eſt bene appetere, & male digerere; & ſequitur hanc vt plurimum indigeſtio diarrhæalis propter ea quod inſtrumentum naturæ, tantum nutrimentum inſpiſſare non poteſt in ſoliditate membrorum ſubſtantię, immo hebetatur eo. Aut accidit ex humore groſſo aggregato in corpore ſtomachi, & euacuatione multiplicata accidere poteſt, ſicut videmus in conualeſcentibus plurimum, ſed hoc mihi vimperabile eſt; quoniam talia reſtaurantur, qualia ſunt deperdita. Cura eſt primum mundificare humorem annexum in eo. Et ſciuiſti, quod quando hic humor malitiatur in ſtomacho, facit deſi- G derium comedendi lutum, carbones, & ſimilia, & nõ eſt hoc niſi quia mala ſuperfluitas adhæſit villis, & parietibus ſtomachi, & nominant eum, tartarum medici. accidit proprie quibuſdam mulieribus quando imprægnantur, & deſiderant acetoſitatem, & ponticitatem, & forſitan deteriora; & fugit ab eis poſt quartum menſem; & alleuatur in tertio, quoniam pars quædam digeritur, per vomitum, alia annihilatur, alia mittitur ad nutrimentum. & inde remota eſt dubitatio, quòd huius, & illius cura eſt ante vomitum antequam medicina ſolutiua educeret hũc humorem ſed res eſt rectificare complexionem malam frigidam, & cibare illos cibis pinguibus, & vino multo, cuius color ſit rubens, & roſatus, quorum appetitus mendoſe appetit. Inquit Hipp. potus vini ſoluit famem, & præparentur cibi reliqui acetoſi cum pinguedine multa ſine acetoſitate, & ſtypticitate, & volumus illos potari vino rubeo antequam ſuant, & poſt; & hoc regimen alleuat ægritudinem, & curat tempore lon- H go (ſi Deo placet) Sed ad illos, & eũ qui comedit lutum, timetur ſuper eo de hydropiſi, & eſt alaſriſon. ℞. herbæ, eupatorij, ſquinanthi ana drach. vj. myrrhæ, maſtiches, ana. drachm. iij. cupularum glandium, drach. vj. aloes. drach. xvi. terantur omnia, & decoquantur in ij. lib. aquę pluuialis decoctione perfecta, detur in potu cum diacydonite. vn. iiij. Electarium ex inuentione noſtra curans hos, & illos (ſi Deo placuerit.) confortat ſtomahum, remouet falſum deſiderium comedendi. ℞. cupularum glandium. dra. ij. aniſi. dra. iij. myrrhæ. dra. ij. myrobolani embli. belliri. omnium ana. dra. vj. ſcoriæ ferri infuſæ in aceto; & exiccatæ; & torrefacta. drachm. viij. cardamomi maioris, cubebæ, ana. drach. iij. zucchari tabarzet quod ſufficit. Doſis. drach. i. s. cum aqua anthos ieiuno ſtomacho.

Cauſa.

Prægnantium appetitus, qualis.

2. Aph. 21.

Potio ad appetitum caninum.

Electarium ad appetitũ caninum.

De ægritudinibus, & oppilationibus hepatis. Cap. 10.

OPpilatio hepatis. Cura huius ægritudinis eſt. vi. res. prima eſt aperire vias. & mineras ab hepate ad ve-

ſicam

ſicam, & ſuccidere naturæ; & recordari illam viam eſſe emunctorium ad aquoſitates ſanguineas, & cholericas expellendum, in regionibus hepatis propter viarum concurrentiam ad eum, & aliquando ſtomachi flegmate oppilationes diu figuratus. Secunda res eſt ſtomachi, & hepatis complexiones proprias confortare, ne nutrimentum crudum hepar recipiat; & quod meſeraicarum naturas inſpicere oportet. Tertia res eſt ſubtrahere materiam ad longinquiora; proprie quidem ad oppoſitum iam diuerſum, & in rectificatione poſitũ, iam curatur in euacuatione oppilationis cum phlebotomia ſaluatellæ vtriuſque manus, clyſteribus de lupino, & oleo vio. & confidas maxime phlebotomijs venarum cõcauitatum pedum amborum, in omni hepatis ægritudine, & fellis, & maxime ictericia, cura enim horum locorum eſt ſola ſanguinis ſubtractio (ſi Deus voluerit) Sanguinem ſubtrahimus ſecundum ſubiecti virtutum poſſibilitatem, & magnam ægritudinis exuberantiam. Quarta res eſt extrinſeca, regimen laudabilis cibi, & potus, cibus ſubtilis temperatus ſanguini vicinus circa principium declinans ad aliqualem frigiditatem, ſi materia calida ſimpliciter fuerit: & in fine rei ſimpliciter cibus calidus, & humidus proprie complexioni ſimilis; in nulla ægritudine relinquenda eſt membri innata complexio, & priuãda à ſimili regimine. Obuiari autem oportet humori egredienti complexionem ſimpliciter; competit eis vinum ſubtile miſtum, ſi non febricitent; aquam omnino fugiant ſine febre, & cum febre oppilat vias debiles, naturam omnino contriſtat, nullum iuuamentum ei præſta, ſed laborem, & fluctuationem; vinum confert cholera abundantibus rubea, & ſubtili, quoniam vrinam prouocando, canales hepatis, & fellis chyſtim choleram expellendo mundificat: & remouet oppilationes oppilantes materiam rareficiendo, naturam confortando; ſanguinem clarificat, & ſpiritus viuificando releuat. Et maxime poſt mundificationem choleræ, Abſtineat à coitu, à vino nouo dulci, & fumoſo, & abſtineat à calidis tertium gradum aſcendentibus, & frigidis vltra primum gradum nec extendat ventrem eorum cum cibo, & potu. minus comed[illegible] quam bibant, & parum bibant, &c. cum ſiti, & fame. nec cibum aſſumant, niſi prius, à fœcibus primi cibi, inteſtinis mundificatis; nec calefaciant pedes eorum; dormiant pedibus diſcoopertis, ſi quidem febricitauerint, aperiant baſilicam vtriuſque brachij, ſi expedit, & regimine regantur febricitantium humido magis, quàm frigido. Si quidem durum fuerit hepar valde, & ictericiam habuerit, malum ſignum; ſi non durum non mala eſt ictericia, immo naturæ operatio. Et impoſſibile eſt oppilationem hepatis confirmari, quin ſplenis oppilationẽ natura non acquirat, eſt enim artifex, & miniſter humorum, & fons primi ſanguinis, cuius virtus impedita, multa membra contriſtat, arteriarum principium eſt. mediante vena concaua à gibbo hepatis per medium diaphragmatis ad dexteram auriculam cordis, & egreditur per ſiniſtram; vbi ſubſtantia cordis aſſumit tunicam, & facit eam arteriam, & dicitur ab archi, quod eſt principium omnium arteriarum hæc eadem in tres ramos diuiditur, quorum maior mittitur ad ſpinam, diuidens ſe ad multas alia arterias miſſas ad inferiora mẽbra. Secundus materiam dirigit ad pulmonem. Tertius minor eſt ſiniſtro ramo, quia per medium ſigillat, & figurat naturam. Et virtus corporis eſt cuſtos portans, & venit ad ſiniſtrum brachium, inde eſt, quòd verius, &c. fortius ibi ſonat. Vero quidem artifice infirmatur. cor ab eo ſanguinem recipit, vt à debitore debitum. & alia contriſtari principalia membra maxime, quoniam eius virtus gerit & complet, ſatagendum eſt tanti membri rectificabilem complexionem rectificare, & eſt rectificabilius cæteris membris propter ſuam dulciſſimam naturam, hepar hædulinum calidum poſitum ſuper ipſum, eſt magna medicina in rectificando complexionẽ eius. hepata animalium; & agnorum, hoc maxime operantur propter vicinitatem, hilaritatem præſtant magnam. ponantur ſuper eo calida, non artificio, ſed cum de ventri-

Hepar hædi calidum ſupra hepar poſitũ ipſum confortat.

A bus extrahuntur, remouẽt maxime dolores, & oppilationes nouas. Spongia marina imbibita aqua roſ. & camphorata eſt medicina magna in oĩ ægritudine fellis, & hepatis, ſi in figuratione in eo eſt oppilatio diuturna nulla actu frigida ſuper eo ponantur, nec calida natura, & maxime ſi dolorem patitur, & euitentur ſuper eo narcotica, remouent dolorem ad tempus, ſed ſunt mater oppilationum, & animæ membri inimicantur, ſtupefaciunt enim, & ſenſum tollunt, & ſic mendoſe prodeſſe videntur. eſt res magni erroris curare cum narcoticis, prorumpit enim materiam poſt tempus non diu extenſum, & redditur egritudo nouiſſima periculoſior, impediunt purgationem per vrinam, quæ eſt prima, & vltimata cura ægritudinum fellis, & hepatis, ſi febre laborauerint violenta, & vinum bibere formident, eſt opus aqua cocta modicum acetoſa aceto albo, & nõ vacillent in ſuis cibis aliquid aſſumere aquæ vinatæ vino pontico ſubtili, & albo, refrigerat talis potus membra calefacta,

Nota de ſpongia marina.

B & ipſorum virtutes, & ſpiritus releuat, & confortat, acumen choleræ extinguit, vt dictum eſt, vrinam prouocando eam expellit, cichorea, coriandrũ, & portulaca à proprietate conferunt, & remouent oppilationes fellis, hepatis, & ſplenis, & meſeraicarum, non quia calida, nam frigida ſunt, borag. portul. ſcariola. cichorea. hepatica eſt cibus laudabilis, fructus buccæ in ſaporibus, ſine feb. & cum feb. hepatica herba eſt medicina magna, & probatiſſima in omni genere fellis, & hepatis bibant ſuccum eius ieiuno cum aqua lactis caprarũ, in qua fuerit ſpica nardi, & ſpodium, & aqua lactis capræ violata, eſt eius diuerſiuum bonum, & ſpongia marina ſubmerſa oleo roſ. ſuper eo eſt laudabilis, in frigida, & calida materia, flores ſambucorum recentes cum aqua lactis caprarum eſt laudabilis medicina, ſitum extinguit, venas meſeraicas, hepatis canales clarificat, & facit ad prouocationem vrinæ, & gaudet ea natura; facit mineram gaudij longus eius vſus, & eſt medicina nobiliſſima cholera abundantibus nigra, & manifeſtum affert iuuamentum

Nota laudes hepaticæ herb.

C phthiſicis, & hecticis, & fluxui ſanguinis mẽſtruorum; &c. hæmorrhoidum, & narium, & proprie per partem dextram, & eſt ſumma cura cæteris ægritudinibus hepatis, maxime ex ſanguine, & vomitu in magna neceſſitate: & habentibus choleram diſperſam, non tamen paratis ad phthiſim, nec ad aliquam ſpiritualium membrorum malitiam, & in doloribus hepatis maxime cholericis, & tempore æſtiuo eſt medicina, & cura magna: Flores tamariſci ſecundum omnem modum adminiſtrationis, & proprie cum iure cicerum rubeorum eſt cibus medicinalis, & ius cicerum mundificat hepatis canales, & facit ad bene eſſe prouocationis vrinæ, &c. eſt medicina magna habentibus choleram diſperſam, &c. proprie adminiſtratum cum carnibus ſerpentum ſecundum doctrinam noſtram eſt medicina, quorum ægritudines iam ſunt cum diuturnitate infiguratæ in corpore eorum, & quorum cutis citrinitate adulterata eſt, &c. attenuari clamat, & morbo ſubiugari conſumptiuo de-

De floribus tamariſci.

D monſtrat, & quorum oculorum orbes dirigũtur omni tempore colore ictericio adulterati, & eorum retentiua ad partem inferiorem eſt veriſſima ad ſuperiorem partem propter choleram ſuperius eleuatam eſt imbecillis, abhorreat multum cibum, &c. potum ſemel, immo parum ſubtilis, & ſæpe. Ius autem ſerpentum cum cichorea, & floribus roriſmarini, croco adminiſtratur, nec prętermittas parũ diptami aſſociari cũ eo corrigunt quodcunque corrigibile in eis. Diptamus, & ſerpentum carnes laudabiliores ſunt albi, non aquatici, nec montani, abſciſſis menſura digitorum. vij. capite, & cauda, nec aliter moriantur. prima ebullitionis aqua abijciatur. eſt medicinarum materia in diuturnis ægritudinibus, quarum materia fuit cholera, & maxime aduſta, & omniũ humorum aduſtione, & infectione ſanguinis diuturna, & credas de hac medicina in leproſis, & proprie cum lacte, hecticis nullum huic æquipollens medicamen, & ictericis, & ſuper calefactis hepate, & malitia fellis non ex coniunctione complexionis, & ſubſtantiæ, quamuis

Nota laudes carniũ ſerpentum, & qualiter debent præparari.

aliquia

aliquis ad bene eſſe ſecundum hanc faciant, nec ſubſtantia, nec complexione, ſcriptum eſt enim quia eſt talis, & non quare, muniuit medicinam largitor bonorum, vel naturali, & ſupernaturali virtute vtraque cœleſti, & elemētari, ſicut Deus creauit, quędam eſt nobiliſſima in rebus virtus, non natura hac, ſed altera natura in vita, non de naturis eorum, quæ ſunt ſub ſole, ſed alterius noſtro intellectui ignotæ. Quintam rem complent mundificatio putridorum humorum, rectificatio membri. immo ſit prima intentio alterare malam complexionem, adæquare materiam ad expulſionem, expellere, & confortare ſtomachum, & hepar. & hoc complet omnem rem huius curæ, ſequeſtrare humores nociuos, ponere eos in neceſſitate, vt facile ſine turbatione naturæ expellantur. trahere materiam ad oppoſitum per conuenientes regiones, & maxime per eam partem qua natura vtebatur ante rebellationem huius humoris. facimus hoc cum vrinam prouocantibus, & clyſteribus, phlebotomijs venarum manuum in extremis, ſubtractione ſanguinis à concauitatibus pedum, cum ſanguiſugis, ventoſis, ſequeſtramus, & digerimus oppilationes, ſedamus cum ſyrupis, emplaſtris, diæta laudabili in quanto, & quali, proprietate; & gaudiū hilaritans iniungimus omnino.

Elect. ad debilitatē hepatis.

Galeni electarium valens ad debilitatem hepatis, mundificat canales hepatis, fellis, & ſubtiliat humorem, prouocat vrinam, confortat hepar cōfortatione magna. ℞. ligni aloes, roſ. ſpicæ nardi, cinnam. rheub. ana. drac. ij. laccæ, garyoph. ana. drach. s. aſari, aniſi, maioranæ, maſtiches, granorum. balſ. ana. drachm. iij. menth. ſquinan. ſpod. ana. drach. i. Confice cum aqua decoctionis ligni aloes, & ſpicæ. doſis. drach i. vſque ad iiij.

Syrupus ad eadem.

Syrupus ex inuentione noſtra adęquans materiam nociuam, vt expellatur mūdificans hepar, & malitiam fellis per veſicam; extinguit audaciam cholerę, fugat febrem omnino, rectificat effigiem, eo quod membra harum ægritudinum rectificat (ſi Deus uoluerit.) Non redarguatur à ſtolidis medicis hoc verbum (ſi Deus voluerit) ſæpe repetendo. omnia enim velut fumus deficiente igne deficerent, & velut pluuia recedentibus nubibus euanſcerent, ſi modicum ſua quieſceret influentia. ℞. ſcariolæ, ſaluiæ, portul. capil. ve. ſcolop. eupatorij, lupini, ſaxifragiæ, hepaticę, radicum foliorum, & florum cichoreæ, radicis apij, fœniculi, bruſci, ſemperuiuæ, tamarindorum, & vuarū cum teneritate ſua. ℞. roſ. quæ habent folliculum cum pomo intrinſecus rub. ad modum ceraſi. Quidam tradūt eam genus ſolatri. habent ramuli ſui prærogatiuam ſuper omnes medicinas de mundo in prouocando vrinam, & lapidem ex veſica repellunt.

Nota de ſtillatione veſicariæ.

℞. ſolatri domeſtici, foliorum ſalicis; ana. M. s. ſe. communium, portul. apij. fœnicu. aniſi, ſubtil. puluerizatorum; ana drach. iij. florum boraginis, pſyllij præparati, tamariſci. viol. roſ. ana. drach. s. ſanda al & rub. berbenæ, bdellij, calami aromatici, ſpodij, maſtiches; ana drach. i ſucci plantaginis deſpumati, ſucci fumiterræ, ſucci thymi, ſucci apij, ſucci pomi acetoſi, ſucci ſcariolæ, & pomi terranei, perfecte deſpumatorum ana. drach. iiij. rheupontici. drach. iiij. rheubarba. præparati, & electi ſecundum doctrinam meam. vnc. i. s. camphoræ. drach. i. zucchari boni, lib. iiij. in fine ſui aromatizetur ſyrupus. ℞. ligni aloes, ſpicæ, garyoph. cinna. ana. drach s. aceti infecti muſcho. drach. iij. Doſis. vnc. i. vſque ad ij. cum aqua cichoreę, vel aqua lactis caprarum de mane ante lucem, emittantur ſi poſſibile prius fuerit ſuperflua primæ, & ſecundæ digeſtionis, vt natiuam inueniant exoneratam, & excitatam.

Syrupus ad caliditatē hepatis.

Syrupus in materia hepatis calida ſimpliciter refrigerans membra ſupercalefacta, & hepar, audaciam fellis, & choleræ extinguit, & eſt mors febrium, & reuelat intimum ab hectica, & ictericia (ſi Deus voluerit ſanator cūctorum morborū.) ℞. berberis, florum boraginis, florum, & foliorum cichoreæ, foliorum, & ſeminum ſcariolæ, & portulacarum, pſyllij conquaſſati in aqua ſrig. hepaticæ ana. vnc. i. plantaginis, pimpinellæ, ſemperuiuæ, ſolatri; ana. M. s. ſucci hepaticæ, ſucci cichoreæ, ſucci ſcariolæ ſylueſtris, & domeſticæ, ſucci ſemperuiuæ, ſucci apij depurati; ana. vnc.

E iij. ſpodii. ſanda. ſem. communium mundatorum, ana. drach. iiij. camphoræ. drachm. i. s. aceti. vnc. iiij. viol. roſ. ana. vnc. i. zucchari lib. ij. Doſis. drach. ij. in aurora cum aqua frigi. & caue ne ſit infirmus cum oppilatione ſplenis, vel hepatis, nec ſit ſenex aſſumens eum. febricitantibus ſola colatura detur de mane, ſicut dictum eſt, & modicum ante acceſſionem febris ſi volueris eam abbreuiare, & in fine paroxyſmi potui. iij. vnc. da, cum frigida; extinguit tertianam duplicem, & febrem incendoſam (ſi Deus uoluerit.) Dixit Agazo experimentator magnus de ciuitate Athenarum, lacca remouet omnes oppilationes hepatis, & decoctio gaſid cum lacca, & ſpodio curat in paucis diebus omnino oppilationes hepatis, & maximū iuuamentū affert habentibus hydropiſim.

Elect. ad oppilationes hepatis.

Electarium cōtra omnes oppilationes hepatis antiquas ex groſſa materia, confert cerebro, & ſtomacho, & omnibus membris interioribus, aperit venas meſeraicas, & eſt potens prouocare vrinam, in educendo proprie materias contentas in hepate, & regionibus ſuis curat hydropiſim. F ℞. radicum lilij cœleſtis, agarici, ammoniaci, calami aromatici, laccæ, aſſari, roſarum, ſpicæ nardi, cinnamomi, ligni aloes; ana. drach. viij gaſid, fiſticorum, gummi hederæ, ariſtolochiæ. ana. drach. iiij. maſtiches. drach. ij florum chamæm. vnc. s. ſeminis endiuiæ, ſpodij; ana. drac. iij. puluerizentur, & conficiantur cum vino, & melle. doſis huius magni antidoti ſit drach. iij. cum decoctione radicum lilij cęleſtis, & gaſid. remouet oppilationem omnium nutritiuorum membrorum, & maxime hepatis, & fellis, & remouet fortes dolores hepatis, & iuuat hydropicos; immo ſanat eos adiutorio Dei. Dixit Galen. phu. meū, lacca, ſubtiliſſime puluerizata cum decoctione hyſſopi, & ſatureiæ. doſi. drach. i. eſt ſumma medicinarum in prouocando ſubito vrinam, & expellit aquoſitates groſſas contentas in hepate, & renibus, & proprie materiam diuturnam groſſam, & ſine ſeb.

Sanat hydropiſim.

Succus gaſid, & lupulorum cum bono, & electo agarico, eſt medicina magna in remouendo oppilationes quaslibet hepatis, & G maxime ex frigida cauſa, & antiqua, omnis enim materia longo tempore diuturna tanquam frigida calido medicamine curatur remouet magnos dolores, & ſanat hepar à languoribus tuis (ſi Deo placet.)

Syrupus ad hepar ſupercalefactū.

Alexander. ſyrupus vtilis habentibus hepar ſupercalefactum, & choleram exuberantem in chyſtim fellis extinguit acumen eius, & mundificat. ℞. ſucci endiuiæ, ſucci plantaginis, lupuli, fumiterræ; ana. lib. iij depurentur, & bulliant cum lib. ij. aquæ frigidiſſimæ, in qua fuerit quantitas rheubarbari boni, & modicum ſpicæ nardi, diebus. ij. & vas huius aquæ cum rheubarbaro ſit nouum, & mittatur ſuſpēſum in puteū aquę frigidiſſimæ; bulliat in hac aqua vſq; ad cōſumptionē li. iij. aquæ colarę à rheubarbaro, & zucchari. lib. i. doſis. drach. ij. cum aqua frigida ieiuno.

Potio nobiliſſima laxatiua.

Potio nobiliſſima ex inuentione noſtra purgat quamcumque hepatis, & chyſtis contentam, & adhærentem materiam, membrum rectificat, canales eius abſtergit, oppilationes eius rapit, & opponit ſe medicinæ frigidæ, & calidæ compoſitæ. H ℞. rheubarbari recentis ſine adulteratione. vnc. iiij. pone ex ipſo in ſyrupo viola. vn. v. per. iij dies, & cum eo ſpicæ. drach. s. colato ſyrupo ſigillata eſt anima in eo, & relicta anima rheubarbari, ſubiunge cum ſyrupo, pulpæ bonæ caſiæ magnæ electæ, tamarindorū recentium, zucchari puri; ana. drach. ij. in forma trochiſ. drach. i. s. & ſit doſis. drach. iij trochi. vſque ad v. & poteris colare ſyrupum à ſubſtantia omnium medicinarū. Syrupi huius nobiliſſimi. unc. iij. da cum aqua lactis caprarum in matutinis primis, & cuſtodi potionatum tuum ſolicite, liberatur data potione (ſi Deus voluerit.)

Pilulæ vtiles.

In ſenectute, hepatis ægritudine, & omnium principalium, & maxime forenſium membrorum à vijs primæ expulſionis danda eſt medicina, quando itur dormitum, prima digeſtione completa. vt dicta medicina cum cibi anima, & ſubtili ſubſtantia ad membra remota portetur; & detur in pilulis. quarum eſt hæc compoſitio. ℞. rheub. boni. vnc. vj. mannæ electæ. vnc. i. & pulpæ tamarindo. & caſiæ; ana. drach. ij. omnium generum myrobalan. recentium ſine oſſibus.

oſſibus.drach iiij.ſpicæ nardi karat. i.laccæ.drach.i.cõfice cum ſucco thymi. Doſis eorum eſt pilulæ.xj.vſque ad xvij. poſt cibum hora dormitionis. attrahunt, & eradicant materiam à gibbo hepatis ad inteſtina,& eſt medicina proprie in omni ægritudine hepatis, fellis, & omni materia, & proprietas quidem eius opponitur choleræ in ſubſtantia intolerabili,complexioni ſubſtantiali phlegmati in ſubſtantia naturali, & omni materiæ miſtæ. confidas in huiuſmodi potionis virtute, ſanat cunctos hepatis languores, (ſi Deo placuerit,) quando ex groſſa ventoſitate propter perfidam oppilationem retentam dolores generantur terribiles. & timens debellationem virtutis,acumine doloris,non tardes balneare infirmum tiudum febre, & apoſtemate,placat enim dolores caliditas dulcis balnei, poros aperiendo, ventoſitatis affectus, & oppilationes, cauſamque doloris remouet, & effugat; non tamen aſſiduandum eſt balneum, niſi in tali neceſſitate, ex folijs roſ fit balneum aquæ dulcis, & chamæmeli infrigidatum. Clyſter conferens ægritudinibus hepatis. ℞. lupulorũ, violarũ,fellicinei, ſambucorum;an. M.i. caſiæ, zucchari vio.an. vn j.olei vio.dra.iij. butyri recẽtis. vn.j.ſalis indi.vnc.j.& aſſocietur in calida materia. Clyſter ex aqua lactis caprarũ cocta modico aniſo puluerizato,olei vio. vnc. ij.eſt ſublime in prouocãdo vrinã; & dolores,quorum mater eſt vẽtoſitas,& oppilationem remouet. Clyſter in materia diuturna & maxime frigida. ℞. lupulorum, ebulorũ, foliorũ ſambuci, viol. ana. M.j. agar. drac. iij. hierę Gale. aniſi pulverizati. an.vn. j. beẽ. vnc. ij. ſalis, mellis,& olei ad ſufficientiã. Hippo. Syrupus vtilis hepati inflãmato, & paſſioni oppilationis venarum. ℞. florum tamariſci, berberis,ana.drac.ij. endiuiæ, hepaticæ, ſcolop. apij,lupulorũ, ana. vnc.j.gyroſolis.M.j. ſanda. alb. & rub.unc.j.zucchari lib. ij. Doſis eſt. vn. ij. ieiuno ſtomacho quoties ſitiuerit, ſitim extinguit, hepar rectificat, & confortat, datur cum aqua cocta. Pilulæ Hippo. contra oppilationes hepatis, & ægritudines inueteratas. ℞. aga. dra. ij. ſene. drac. j.aloes. bonæ opti. & lotæ. drac. iij. laccæ, florũ tamariſci, an. drac j. maſti. zinzib. ana. drac.i. rheubar.ſpicę, an.dra. iij. cõficiatur cũ ſucco fumiterræ. Doſis ab vnc. ij. vſq; ad iij. Filiꝰ Zachariæ Modus emplaſtri refrigerãtis hepar inflãmatũ,& fel. co. ℞ ſand. dra.iiij.maſti. drac.ij.ſemperuiuæ tritę. unc. j.farinę hordei, interiora triũ ouorũ, cãphoræ. unc. s. olei. ro. aq ro. ſucci ſolatri, ſucci uerbenæ. ana. dra. ij. aceti vnc. j.vtãtur hoc liquore ſup hepar à tertijs vſq; ad veſperas. Hiera ex deſcriptione Cõſtãtini,medicina benedicta,& maxime i acutis febribꝰ multæ caliditatis, ſitim extinguit, ebullitionẽ ſanguinis, inflãmationem hepatis, fellis, corporis ſtomachi, & oẽm inflãmationẽ ſedat, cuius hæc eſt permiſtio. ℞. raſuræ coſti boni. drac. iiij. tamariſci. drac. v. medullæ caſſiæ. unc.iiij. znc. vnc.v. ſucci endiuiæ,ſucci apij,ſucci malorũ dulciũ acetoſorũ, ſucci acetoſitatis citri; an. vnc. iij. ſolinrũ lupini, capillorũ veneris, an. vnc.ij. pruna ſicca numero. c. myrob. roſa. ana. vnc. j. ſpicę. vnc.iij. decoquantur in lib. iij. aquæ fontium vſq; ad lib. j. s. & proijce zucchari lib. ij. aceti boni lib. j. & coque bullitione vna,& demerge ſuper illud,& coque cum melle ad ſpiſſitudinem. Vltimo proijce in medicamine ſand. rub. ſpodij, charabę, berberis, ſem. portul.ſem. acetoſæ.ana. drach. iiij. ligni aloes. drach. ij. cubebæ. drach. iij.camphoræ. drach. j. repone in vaſe vitri.eſt medicamen nobile. Doſis ab vnc. i. vſque ad ij. cum frigida, & hoc in æſtate. Dixit Auemus de ſimplici aqua decoctionis corticis exterioris fiſtici. mundificat canales hepatis, & maxime confortat ſtomachum. Medicamen magnum, & maxime in ægritudinibus diuturnis hepatis, & ſalſo phlegmati, & lepræ. ℞. fumiterræ, ſeminis lapathi, ſeminum abſynthij, ſcabioſæ, ana. drach. viij. omnium myrobalanorum ſine oſſibus. ana. drach. v. hieræ picræ Gal.ſucci. roſ.ana. vnc.thymi,epithymi,macis,& ſenæ.ana. drac. vj. rheupontici. vnc.i. mãnæ,pulpæ caſiæ, tamari. ana. drach. iiij.rheu. boni.vnc.ij.conficiatur ſyrupus. ℞. lactis, ſpodij, ana. drach. iij. ſpartanæ. drac.i. polypodij, aniſi ana.vnc.i.eũpatorij, hepaticæ, ana. vnc. i. miſceantur. Doſis. vnc. s. cũ aqua lactis caprarum. Vnguentum refrigerans hepar, acumen fellis, & febrem caliditatis magnæ. Accipe axungiæ porcinæ recentis quantitatem quam volueris: lauetur cum aqua calida decies,& toties cum frig. poſtea teratur cum eo, & incorporetur roſ. rheub. ſecundũ mediam quantitatem. ſandali, boli, ſpodij, camphoræ partes.x. ceræ al. drach. ij. olei roſ. ſucci ſemperuiuæ,ana. drac.iiij.coquantur cum maxima facilitate,& coletur, eſt mirabile vbi oportet. Inquit experimentator, ſuccus hepaticæ cum albo ouorum agitatus miſtus per decem dies, ieiuno aſſumptus curat malitiã hepatis, & fellis, eſt. n. efficax, & probatum in icteritia, (ſi Deus voluerit.) Inquit theſaurus, ſucci ſemperuiuæ pars. x. mellis pars vna, aceti pars. ß. bullitis ad partem mellis. s. eſt medicamen efficax in calida & frigida cauſa. Item ſyrupus, quo vtuntur nobiles remouens oppilationes, & cachexiam, & icteritiam, extinguit febres magnæ inflammationis. ℞. ſucci endiuiæ, cichoreæ, pomi terranei, ſucci ſemperuiuæ, apij, hepaticæ.ana. lib. i. depurentur ſucci cum ſuauitate, & fiat ſyrupus cum aceto, zuccharo albo duro, & aromatizentur cum drach i.garyophyllorum,zinzib. Karat. s.cinnamomi.drac ij. Doſis.vnc.ij. cum frigida,extinguit acumen, & audaciam fellis, ſitim validam, & obuiat omnibus accidentibus choleræ, & effectibus, ſi Deus voluerit. Pilulæ de rheubarbaro contra omnes hepatis ægritudines magnificę,& ſufficientes in omni, quo hoc membrum indiget. ℞.pulpæ caſſiæ fiſtulæ recentis, pulpæ electæ tamarindorum, mãnæ probatiſſimæ, ſpodij, ana. drach.ij. maſtiches drach.i.ſeminum plantaginis,ſem.abſynthij,florum nucum caducorum, ſpicæ nardi ana. vnc.i.s. rheubarbari recentis ad pondus ſingulatum rerum. Rheubarbarum ponatur in aqua lactis pulverizatum cum ſpica, & confice pilulas. Doſis eſt a drach.iij.vſque ad iiij.

Clyſter ad ægritudines hepaticas. *Clyſter ad melãcholica utile.* *Clyſter ad materiã frigidam.* *Syrupus ad inflammationem hepatis utilis.* *Pilulæ ad oppilationem hepatis utilis.* *Emplaſtrum infrigid. hepar.* *Deſcrip. hieræ Conſtantini.* *Medicamen ad diuturnas ægritudines hepatis.* *Vnguentum infrigidans hepar mirabile.* *Syrupus utilis ad oppilationes hepatis.* *Pilulæ de rheubar. ad omnes hepatis ægritudines.*

C

De ægritudinibus, & oppilationibus ſplenis. Cap. 11.

CVra harum ægritudinum ſunt quatuor res. Prima eſt ſolicitudo, vt mundificetur corruptio eius. Secunda eſt, vt cõfortetur, & rectificetur hoc membrum, & fiat minera mere laudabilis, & non recipiat corruptum, immo repellat. Tertia res eſt regimen contra adæquationem cauſæ eius,quod eſt in eo corruptum,& dilatare vias circumadiacentes ei, & ponere materiam in neceſſitate facillimæ expulſionis, & mollificare faciem membris extrinſecam. Quarta res eſt,vt ſit perſona parciſſima auaritiæ cibi, & potus, & maxime omnium liquidorum,vt vaporoſæ ſubſtantiæ,immo ſit tua magnifica intentio, & prima in ordinando diætã parciſſimam, laudabilem in quanto,& quali,& proprietate. Primum modum complet ſubtractio materię ad diuerſum,& mũdificatio ſtomachi,& uerificatio hepatis eſt huius materiæ ſcopa,& receptaculum melãcholici humoris,& maxime omnium ſuperfluitatum hepatis groſſarũ. & ideo prima intentio eſt mundificare hepar, confortare virtutes ſanguinis gelidi, vt ſecundum exigentiam membrorum humores aſſimilet: rectificare primã digeſtionem, ſecundam,& tertiam,& quartam, & hoc membrum in ſua innata complexione, vt ſua virtute impugnet humoribus concurrentibus ad membra debilia, & accipiat, quod auariſſimæ naturæ ſufficiat,& quod aſſimilare poteſt præter læſionem. facimus hoc cum auxilio Dei,cum phlebotomia ſaluatellæ vtriuſque manus, & venæ pedis ſiniſtri poſita iuxta minimum digitum, & rectificantibus complexionem hepatis,quorum memoria eſt in tractatu de paſſionibus hepatis, & maxime, quæ habent a proprietate conferre cõplexionibus diuerſorum mẽbrorum,vt coriandrum,portulaca,ſcolopendria,bucea,cortex, & fructus tamariſci,grana,hæderæ,dictamnum,endiuia. Secundam,& tertiam, & quartam rem complent adæquando materiam, & rectificando membrum cibis medicina-

Phlebotomia.

medicinalibus,& medicinis cibalibus: regantur cibo expoliato ab humiditate, & omni viſcoſo, non appropinquent pani azymo frixo,& quicquid eſt de paſta, triticũ coquinatum, & quicquid eſt crudum, & fugiant omnia poma,& carnes porcellorum iuuenum, agnorũ, habeat odio nocturnam cœnam,& piſces,& carnes,& maxime ex ſale induratas, & repentina cum feſtinantia cibi maſticatio eſt materia cauſarum oppilationum: maſticatio in partes ſubtiliſſimas cibi, & potus ſuauiſſima gurgitatio in lambendo eſt cauſa velocioris digeſtionis, & longioris vitæ. Dormire ſtatim poſt crapulam multum nocet; deligant vinum ſubtile odoriferum, nihil vel parum miſtum aquæ magnetis, vel ferro alteratæ ignito; nihil bibat inter prandium, & cœnam, panes ſint optime fermentati,& parum ſaliti; carnes animalium,& auium degentium in aquis eſſent contrariæ. & peruerſum hoc membrũ rectificare, & alia quibus inimica huius amica ſunt cõmittere nobiliora oblitum laudabilius eſt diuturnare quàm perdere carnes perdicũ, agnorum, auium paruarum multarum, faſianorum, gallinarum,& pullorum; aqua lactis caprarum cum hepatica, epithymo, & ſana eſt medicina benedicta adequans materiam oppilantem, repellens eam, quamquam paulatim ſit eius operatio in purgando, ineſt ei proprietas, & complexio purgare choleram nigram,& generat mineram gaudii, & non facit ſcandalum alicui membrorum, & in complendo rem primam balneamus corpus, & euacuamus cum medicinis euacuantibus choleram nigram, & medicinis proprietate dotatis. Et forte in fine rei mandamus cauterizare; necnon vſque ad proprium mẽbrum. Mundificato corpore deuenimus cum ventoſis, & ſanguiſugis. Prouocatio fluxus ſanguinis menſtruorum, & hæmorrhoidum eſt de intentione rei primæ. & quia de ocioſis membrorum eſt, bene ſe habet ad diſtemperata magis, quam ad temperata. temperatæ complexioni, tẽperatum mittimus nutrimentum, calida calidis gubernantur, ſicca ſiccis, frigida frigidis. nocentur vero immoderato vſu valde, affinis humanæ naturæ calidis gubernantur, nec nocentur a frigidis, vſu raro, & moderato, frigida quidem complexio, & ſicca, quia calidioribus extranea rectificantur, frigidis gubernatur, & nocetur ab eis vſu continuo. Ad remotionem oppilationis eſt primum vias aperire, & ampliare, & habilius dura labitur materia. facit autem hoc omne quod generat gaudium, & lætitiam cordis, haſce, & ſiler montanum, antimonium, magnes, lapis lazuli præparatus eſt ex maxime remouentibus oppilationem, exercitium moderatum delectabile eſt de intentione primi modi huius curæ. Dixit Gal ægritudines melancholicæ non niſi forti medicina remouentur, velut neruorum materia hoc pondus cibi, & potus, quod aſſumunt hodie, aſſumant cras. Dixit Affrani, aqua in qua decocta ſit radix iridis remouet oppilationes omnino antiquas, & eſt fortis operationis. Dixit Gal. decoctio abſynthij, & centaureæ minoris eſt medicina maxima in remouendo oppilationes ſplenis, educit vtramq; choleram, & maxime aduſtam, aperit vias, adæquat materias ad expellendum, & fortaſſe confortat membra mittentia materiam in valorem oppilationis, & eſt de intentione rei ſecundæ ad ſtomachum, & hepar. Medicamen magnum diſſoluens ſplenem durum, attenuans eius magnitudinem. ℞. aromatici drach iiij. florum chamæmeli, florum anethi, florum tamarindi, ana drachm. i. radicis capparorum, carui, granorum balſami, granorum tamariſci, rubeæ; ana drachm. ij. ſquillæ aſſatæ drach. iij. ſcolopendriæ, ariſto. rotundæ. ana. drachm ij. conficiantur cum melle, & dentur ex eis. drachm. iij. cum aceto ſic præparato. ſpartanę. drachm. ij. mittantur in vij. vnc. aceti boni, & bulliant vſque ad iiij. vnc. ſit doſis in medicinis. drach. ij. vſque ad iij. cum ij. vnc. huius aceti in hora dormiendi. ingreditur virtus huius medicaminis vſque ad profundum, & abſconſas materias huius membri melancholicas, aperit, attenuat,& conſumit materiam rebellem,& ſepultã. Syrupus ex inuentione noſtra, violans,& debellans per-

Nocumenta unde maſticationum. — *Medicamẽ ad durũ ſplenis.* — *Syrupus de oppilatione.*

E fidas oppilationes,& antiquas ponẽs materiam matrem oppilationum in viam expulſionis, immo expellit eam, membra rectificat, & eſt potens in omni oppilatione nutritiuorum mẽbrorum. cuius hæc eſt deſcrip. ℞. abſynthij, radicis iridis, centaureæ minoris, ſcolopendriæ, radicis capp. & fructus eius, & fructus tamariſci, euparorij, haſce, hyſſopi montani: ana. drach. ij. ariſto. longæ, & rotundæ, corticum praſſij dictãni, florum chamæmeli, aniſi ana. drach. i. ellebori nigri. drach. i. s. maſtiches, ſerapini, galbani, opopanacis, lapidis lazuli præparati, ſquamæ ferri, myrrhæ electæ, gummi hederæ, ladani, ana. vn. i. garyophyllorum, cubebæ, macis, galangæ, cinnamomi. ana. vnc. iiij. cum quibus aromatizetur ſyrupus in fine ſui, epithymi, ſenæ agarici ana drach. s. ſucci radicum ebulorum, ſucci cucumeris. an. lib. i. magnetis vnc. i. aceti. drach. iiij. zucchari, lib. iiij. Doſis. vnc. ij. vſque ad iij. cum aqua ſcolopendriæ in ſtomacho vacuo, quando init dormitum, & maxime ſi oppilatio fuerit cum diuturnitate temporis filtrata in membro, ſanat hæc medi-F cina, (ſi Deus voluerit.) Democritus dixit, fructus hederæ, folia, & gummi eius a proprietate remouent oppilationes hepatis, & ſplenis antiquas, & fit ex puluere foliorum tragea laudabilis, quæ aſſumitur in cibo omni hora. ℞. pulueris prædicti. vnc. ij. aniſi. drach. i. limaturæ argenti. vnc. s. auri boni, vnc. iij. ambræ. vnc. i. magnetis ſubtiliſſime puluerizati. drach ij, garyophyllorum, cubebæ, macis, zinzi. gummi hederæ, ana drach. i. zuccha. boni, lib. ij. & bibatur poſt immediate parum boni vini vetuſtiſſimi, eſt medicamen regum, & magnorum dominorum, reſpicit cor, & membra principalia generat gaudium, & eſt medicamen diuinum in remouendo oppilationes cum gaudio naturæ.

Pilulæ reſoluentes oppilationes hepatis, & ſplenis, & hydropiſis circa principium. ℞. rhauedſceni drachm. v. ammoniaci, ſerapini, bdellij; ana. vnc. viij. laccæ. drach. i. opp. drach iiij. mezereon. drach v. turbith. ſpicæ, polij, aloes, ana. drach. v. maſtiches drach. iij. omnium myro-G balanorum, ana. drach iiij. lapidis lazuli abluti, epithymi, ellebori nigri, ſalis indi, ana. drach. ij hieræ picræ. drachæ. diſſolue gummas cum vino,& forma pilulas. Doſis drach. ij. cum aqua caſei. Vnguentum expertum ad dolores,& oppilationes ſplenis, & duritiem in eo,& dolorem matricis. ℞. bdellij, maſtiches, galangę, ammoniaci, aloes, colophoniæ, mellis. ana. vnc. iij. terebinthinæ. vnc. ij. ſerapini, ſtyracis liquidæ ana. drach. viij. ceræ citrinæ. vnc. iij. ſucci cyclaminis, ſucci abſynthij, ana. li i. olei chamæmelini. lib. i. butyri, lib. s. terenda terantur, & liqueſiant liquefacienda, & incorporetur vnguentum, quo vnguatur ſplen continuis diebus. mollificat ipſum, & rectificat, & reducit complexionẽ eius, & conficitur cerotum, & remouetur a membro diebus multis. Dixit Dioſcorides. cyclamen ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius ſuper membrum eſt medicina probatiſſima, & experta in ſedando oppilationes, & mollificat, & attenuat ſplenem inter omnia medicamina: ſuc-H cus eius cum tantundem aceti, mellis, & ceræ partes. iiij. ad ſpiſſitudinem mellis, & ceræ bullitum, eſt medicamen probatum in oppilationib. antiquis ſplenis.

Pilulæ ad oppilationes valet. — *Vnguentum ad duritiem ſplenis.* — *Nota de cyclamine, quod eſt panis porcinus.*

De hydropiſi, & eius ſpeciebus. Cap. 12.

HYdrops, & ſpecies eius dixit Gal. omnes vniuerſaliter generãtur errore virtutis ſanguinis generatiuæ, cum ceſſauit ab actione propria, & deeſt ei complementum eius. velut enim nocumentum in virtute accidit ſtomachi digeſtiua fortaſſe paruum, fortaſſe magnum ſimul, etiam eſt in hepate. & nocumentum accidens in hepate eſt ex cauſa in eo etiam, & in ſtomacho, hæc enim duo membra cum aliquod accidẽs recipiunt, quia naturæ inſtrumenta, vt nutriant complexionem corporis,& curſum mutant naturæ.

Et dixit Hippo. hydopiſis naſcitur ex illis, & lumbis, & eſt eius proprium accidens fluxus ventris, neque per hunc fluxum detumeſcit venter, nec dolores ſedantur ilium

Quot ſunt ſpecies hydropis.

tur ilium

ter ilium, & lumborum, & hæc eſt fallacia venerum guedegui, cum enim nõ ſeruiunt hepati more ſolito propter debilitatem, & oppillationem acquiſitam, remanet cibus in ieiuno, & minutis inteſtinis, quæ cum grauantur cibo, expellere ipſum moliũtur penitus ad inferiora, quare fit vt accidat fluxus ventris, & corrũpitur cibus, & conuertitur in choleram malitia membrorum apoſtematorum apoſtemate calido habentibus hãc diſpoſitionem, & fit mordicatio vehemens mordicans eam continue ad expellendum retentum in eis, & venter illorum totus eſt apoſtematus, & eſt dolor fixus eorum propter apoſtema calidum, ventris inflatio propter vẽtoſitatem retentam, & eſt cauſa horum accidentium doloris, & ventoſitatis, inflammationis error, & debilitas virtutis digeſtiuæ, & expulſiuæ. Gal. hydropiſim ſimpliciter hepaticã hæc accidentia non ſequuntur, nec attrahitur fluxus, ſed fortaſſe accidit in fine, cum fex cibi moratur in corpore eius; cuius ratione inflatur vẽter eorũ multum, propterea, quia pars eius reſoluitur, & reſpirat propter decoctionem tantæ aduſtionis. Et dixit Gal. ſeipſum prouocet ad tuſſim habens hydropſim hepatis, & cum non iuuatur, abſtineat à tuſſi. Et dixit Hip. Hydropicus cui accidit tuſſis propter exuberantiam multæ materiæ nutritiuorum vſq; ad ſpiritualia, & canales pulmonis, propinquus eſt morti. hydrops cum febre, & febris cum ea multum facit ad maiorem errorem virtutis, ſanguinis generatiuæ. Et ſunt tres hydropiſis ſpecies proprijs nominibus à medicis appellatæ, aſcites, tympanites, & hypoſarca, & quarumlibet ſpecierum cauſa eſt defectus, & malitia virtutis hepatis, ſanguinis generatiuæ, quamquam hoc, à ſplene magis quam ab hepate cauſetur; & hoc ab alijs magis quàm ab hepate. Ad hydropiſis conſumationem hepar, ſtomachus, ſplen, & alia adulterantur, & conſumunt eius vltimum gradum, & conſumuntur ipſa malitia hepatis, ſtomachi, guedegui; & ſplenis omnino * concomitatur in onere phlegmatis, & contrarij * continuantur ad ſeinuicem hæc membra in eadem regione cum ipſarum virtutum digeſtiuarum ſtomachi, & hepatis correlatiua * perditio; & hoc accidens fluxus ſequitur quaſi quamlibet ſpecierum hydropiſis maxime in fine. illa autem * prius ex illis falſitate guedegui; & virtutis ſanguinis generatiuæ non attrahentis nutrimentum ab eis ſecundum præteritam conſuetudinem. Et ſequitur hanc ſpeciem vſque ad mortem velut vmbra corpus. Scripſimus autem in tractatu hepatis, & ſplenis magnam partem huius ægritudinis curæ, maxime circa principium: quorum iam * conſumatus eſt hydrops, cum diuturnitate temporum in corpore infiguratus, animæ grauat officia; ſpiritus extinguit ardorem; & debellatur natura regens; cuius cuſtodiæ corpus relinquimus. neque onus illorũ curæ ſuſcipiendum eſt, maxime cum ſpiritualia læſa non dubitas; quorum ſe. non ſeparatur; & mala accidẽtia iam inualuerunt: & inimicatur cibus, & virtus appetitiua, & cõtinue languent, bibere aquam frigidam eſt res non recipiens curam.

In 6. aphoriſ. 35.

Hydropiſis ſpecies 3.

** communicatur. * contrariatur. * perditione. * propriam. * Conſumatus. Documentũ ad medicos.*

Cura huius ægritudinis eſt. Primum in vita laudabili. Secunda coarctat materiam. Tertia abſcindit eam. Quarta rectificat membra mandantia materiam, & maxime virtutem ſanguinis generatiuam: quorum malitia coacta fuit ægrotare. Quinta corrigit accidentia; & eſt hoc aliquando, propterea, vt obuietur periculo accidentium. Primum autem eſſe complent adminiſtrationes regiminum in ſex generibus rerum; de quibus eſt elegantior cibus ſiccus vino calido affinis; & contrarius compoſitus febricitantibus, & aer ſine paludibus, & aquis, & cadaueribus mortuorum. Cibus conſiderandus eſt in quanto, & quali proprietate; ſicut proprie cibus boni nutrimenti, & permutabilis non generatiuus ventoſitatum, nec ſumatur ſecũdum appetitum. Inquit Dioſco. puluis hyſſopi attenuat ventrem hydropici. piſces, & omnia liquidorum genera ſunt eis moleſta, & diligant corporis exercitium; & carnes vulpinæ, & caſtratinæ, perdicum, & caponum dilectę, & quæ hoc curſu procedunt, panis cum aqua pluuiali confectus ſalita. Inquit Macer galiſta, eſt efficax. Vinum impermiſtum ſubtile, odoriferum, & ſtypticitatis, & põticitatis parum habens, & eſſet elegantius vinum ebulatum, & vinum cum ſene ſecũdum doctrinã noſtram: dulce, & groſſum eſt malum, & ſi debet permiſceri, aſſocietur aqua mellis; vitent autem potum ſuper repletionem, & potum omnem aquæ, & fugiant aquam tanquam baſiliſcum, & elegantius eis ieiunium repletione, & abſtinere ſuper ſitim, & famem eſt bonum primũ, & nocet quies ante, & poſt cibum, & mandatum eſt ſecundum legem cibum, & potum certo pondere eis propinari, anguſtia, triſtitia, dolor, & ſollicitudo laborioſa vitetur. eupatorium, & ruta eſt eis cibus medicinalis. Secundam rem complent, quæ materiam complexione, & proprietate adaptant, vt eius facilis fiat expulſio, qualia ſunt oxymel ſquilliticũ, aqua lactis bullita cum epithymo, & ſene, ſuccus ſe. maturorum ebulorum reſolutus cum pulpa caſiæ, & proprie hydropiſi ex cauſa hepatis, & ſyrupus eius, cuius hæc eſt confectio. ℞. ſucci ſem. ebulorum, ſem. maturorum ſambucorum, ana lib. iiij. ſucci eupatorij, ſucci endiuiæ, ana lib. ij. pulpæ caſiæ, tamarindorum recentium, ana. vnc. iiij. zucchari lib. iiij. aromatizentur in fine ſui cum hoc quod ℞. galangæ. garyophyl. zedoariæ, maſti. cro. ana. drach. iiij. Doſis eſt. ij. vel iij. vnc. cum aqua mellis ſquillitici in matutinis, vel oxymellite de polypodio, aniſo, & agarico, & eſt efficax medicamen, & ponens materiam in neceſſitate expellendi, & ſimilia. Tertiam rem complent euacuationes decentes, habentes prærogatiuam proprietatis maioris educendi hanc materiam, quarum fama, & memoria rememoratur. Clyſteres leues, & acuti, ſuppoſitoria, & emplaſtra ſupra vmbilicum, & balnea laudabilia ſalita, & ſulphurea, & cauteria, prouocatio hæmor. & menſtruorum. Euitent omne genus phleboſomiæ, & forte in fine purgato corpore, & poſito in via ſalutis aperitur ſaluatella. Cauterium non appropriatur ſpeciei tympanitis, nec aſcitis penitus. nam illud eſt mortales. quando tu iam medicatus es hanc ſpeciem hydropiſis tympanitis cum medicinis rememoratis, & non conſequeris curationis effectum, tunc conſidera, ſi infirmum conſecuta eſt debilitas; aut eſt cum eo infirmitas aliqua præter hydropiſim, aut ſi ſit cum eo tuſſis, aut ventris ſolutio, aut ſimilia illis. tunc caue ne mediceris ei cum ferro. quoniam illud eſt timor, ſi autem eſt in via ſalutis, aperiatur ſaluatella, & ſi caret omni ægritudine præter ſolam hydropiſin, ſi autem non eſt puer neque ſenex, tunc modus cauterij eſt dilectus, & elongari cum ſectione ab vmbilico, ſi hydropiſis fuerit ex parte inteſtinorum quantitate iij. digitorum ad inferiora in directo eius ſuper pectinem. Si propter ægritudinem hepatis, ſit ſectio tua ſiniſtra ab vmbilico iij. digitorum, ſi propter ægritudinem ſplenis, ſit ſectio in latere dextro eadem quantitate, nec iaceat ſuper locum ſectionis infirmus, ne currat humiditas plurima ad locum debilem, & perſora cutem, & euacua ex aqua in hora quantitatem mediam, quoniam ſi maiorem partem euacuares in hora fortaſſe moreretur infirmus propter reſolutionem ſui ſpiritus animalis, aut accidit ſyncopis vicina morti, veruntamen euacua ex aqua ſecundum quod ſignificabit tibi diſpoſitio infirmi ex virtute pulſus eius, & ex bonitate fortitudinis corporis, tunc extrahe inſtrumentum, & retine aquam; & itera cum inſtrumento die altera. ſi vides infirmum tolerantem, extrahe quantitatem paruam, & fac diebus aliquot, tamen propter timorem, ſi times ſuper infirmum, vt dimittat ex aqua quantitatem magnam, cura ipſum cum ſepultura in arena calida, & ſudore multo, balneo, ſole, & ſpectet ſuper ſitim, & cura ipſum cum medicinis exiccatiuis, donec ſanetur, & cauteriza, ſi expedit ſuper ſtomachum, hepar, & ſplenem non curatiue, ſed aduſtiue. Quartam rem complent ſtomachi, & hepatis, virtutum rectificatio digeſtiuarum, & retentiuarum, & mundificatio venarum guedegui, vt ſeruiant hepati, & hepar attrahat ab eis, & aſſimilet. Nec prætermittas confortare cor, & ſpi-

Carnes. Panis. Vinum.

Fugiat aquam tanquam baſiliſcum.

De phlebotomia. De cauterio.

De quantitate aquæ extrahendæ.

Nota de maſtiche.

ritualia, vt repellant nociuum nutritiuorum materiæ, & reſpicias matricem ſecundum omnem viam ſui adiutorij, & viam viuificationis, & rectificationis ſtomachi, & hepatis, ſicut ſcire te fecimus, confortamus ſtomachum cum maſtiche ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & eſt medicamen directum ſtomacho cum oleo maſtichino ſuperaſpergendo puluerẽ maſtiches, & myrrhæ, & alijs, ſecundum quòd diuerſę ſunt ventris naturæ, ſic diuerſa ſunt genera medicaminum dilecta, ſuper quibus euigilantiſſime tua euigilet ſolertia. Medicamen, quòd hunc morbum deſtruit, alteri ſimiliter vires addit, & fortaſſe quædam virtus continuo curat, & in diuerſis naturis lætificare hæpar, clarificare ſanguinem eſt potentiſſimum. in çura huius ægritudinis ſubtile, & maxime odoriferum vinum bibere, eſt ex maxime facientibus hilaritatem cordis, & hepatis, & mundificat ſanguinem à cholera, & fortaſſe facit ſanguinem furioſum, & cholericum, & facit etiam mineram ſpirituum, reddit irradioſum cor, vt influat, & irradiet calorem per membra, & paulum cõ-

[F]

plexionis, qua vita conſiſtit, & corrigitur pane aſſato poſito in eo, cuius poros vaporoſum ingreditur. Vinum autem ſubtile, & auara manu bibitum confortat virtutem animalem, & ſpiritualem; & illuminat potentias, ſenſitiuas, & omnia inſtrumenta animæ & cordis: qui primus vinum de vitibus molitus fuit educere, inter ſapientiſſimos eſt computandus. nam ſicut lupinorum amaritudo aqua iniecta tollitur, ſic animæ noſtræ aſperitas vino ebibito in dulcedines eſt mutata, & facit contrariũ eius plus, & eſt valde dilectum in malitia guedegui.

Nota de vino ſubtili & odoriſero.

Inter ſapientiſſimos eſt computandus qui primus de vitibus molitus eſt.

Quintam tem complet ſitis tolerantia; non quia frigida valde; & aqua lactis caprarum eſt dilecta in hoc, & quęcunque in proprietate, & natura ſpirituali reſpiciunt & repellunt accidentia; & mitigantia dolorem hepatis, & ſplenis, & ventris accidentia cum emplaſtris, & clyſteribus, & fortaſſe cũ balneis valde ſtypticis, & cõſumptiuis corpore mundificato. Dixit Dioſcorides, balneũ de ſemine, & folijs iuniperi eſt efficax. Theriaca magna cum vino decoctionis betonicæ eſt medicamen benedictum in fine rei: & poſt exitum balnei inteſtina, & hepar calida omnium mitigant dolores iliorum, hepatis, & ventris, & hydropiſis. Oleum de chamæmelo coctum cum cymino, & ruta, clyſterizatum mitigat omnes dolores ventris ex vẽtoſitate, & groſſo phlegmate creatos. Succus plantaginis eſt medicina magna, & efficaciſſima hydropicorum: ſedat in eis magnum fluxũ, & remouet febrem, extinguit apoſtemata inteſtinorum; attenuat ventrem, ſitim mendoſam: delinit, & confert hydropiſi cauſa hepatis, propria natura, & alijs ſpecieb' hydropiſis. nam & à proprietate nobili habet ſpirare bonum aerem, & eſt ex maxime iuuantibus in cùra huius ægritudinis.

de Balneo.

Medicamen ad hydropiſim.

Medicamen orzelei magnum contra hydropiſim; & reſpicit ſpiritualia. ℞. iridis, ſucci marrubij, ariſtol. rot. & longæ, laccę, pondus æquale. conficiantur cũ aqua decoctionis iridis, & melle: & detur cum aqua decoctionis gentianæ. Inquit. Gal. electarium iridis eſt multarum vtilitatum, & eſt efficax, et mirabile ſupra hydropiſim, & debilitatem hepatis, prouocat vrinam, & humores diuerſos, & laxat inteſtina. ℞. ariſtolochiæ longæ, & rotundæ, laccæ, ſquinanthi, marrubij; ana drach. iij. ligni alo. ſpicæ, ana drach. iiij. turbith. dra. v. zinzi. dra. i. agari. dr. viij. ſenæ. drach. ij. iridis. drach. iij. conficiantur cum melle bono, & detur ſecundum virtutem cum aqua calida decoctionis ſpartanæ, & ſatureiæ. Agretius, electarium contra hydropiſim, & frigiditatem hepatis, & eſt efficax citrino colori, & rectificat digeſtionem hepatis, & ſtomachi. ℞. aga. radicum lilij cæleſtis, laccæ, ariſt. lon. & rotun. ſucci ſtœchados, ſucci marrubij, olibani, ſucci chamædryos, chamæpi. cinna. ana drach. ij. folij; garyoph. ana. drach. iiij. rhabar. aniſi. an. drac. v. ligni aloes ad pondus omnium. Doſis eſt, drac. iij. ſanat, ſi Deus voluerit.

Electariũ ad hydropiſim.

Aliud ad idem.

Syrupus nobilis.

Syrupus ex inuentione noſtra adæquans materiam, & ponens eam in neceſſitate ad expulſionem facilem; & reſpicit hepar, & ſtomachũ

[E]

& ſpiritualia, & eſt efficax in omni materia. ℞. ſcolopendriæ, capillorum vene. aſparagi, bruſci, apij, vel haſce, hyſſopi, epithymi, radicis cucu. aſinini, eupatorij, iuæ, marrubij, aſari, ſtęchados; ana. vnc. ij. tamariſci, capar. gummi hęderæ, ſquinanthi, ellebori nigri, radicum ebulorum, gentianæ, dictamni; ana drach. iiij. aniſi, polypodij, aga. aro. maſti. galangæ, ſerapini, mezereon; ana drach. ij. violarum, roſarum, ſeminum communium, endiuiæ, portulacæ, coriandri, florum boraginis, ſemi. abſynthij, lapathij, fumiterræ; ana drach. ij. ace. drach. v. mellis quod ſufficit. doſis drach. ij. cum aqua iuę. in matutinis eſt virtuoſus (ſi Deus voluerit.) Dioſcorides dixit, magnetis drac. ij. cum mulſa propinatum attenuat ventrem hydro. & educit humiditates mucilaginoſas: & ponit concordiam membrorum dilectam. Gummi hederæ cum mulſa datum remouet oppilationes: ſedat dolores, & maxime affert iuuamentum hydropiſi, ſi Deus voluerit, Continuata ſuper vmbilico butyri vnctio fortis eſt medicina, benedicta, laxans ventrem ſine turbatione naturæ, & maxime ſi iungatur cum eo aliquid colocynthidos, rapit proprium humorem.

Vnctio fortis.

Clyſter efficax educens materiam globoſam. ℞. radicũ cucu. aſinini, ebul. ana drach. ij. vio. lupulorũ, rutæ fœtidæ, centaureæ minoris, ana M. s. butyri. vnc. iij. aceti vnc. i. ſalis vnc ij. mellis. vnc. ij. olei violarum. vnc. iij. præcedát hæc leuiora. Succus verbenæ bibitus cũ aqua lactis caprarũ eſt vltimum medicamen in prouocando vrinam, & ſedat tortuoſitatem vẽtris dextri. Cerotum attenuans ventrem groſſum, & tumefactum. ℞. ſalis gemmæ, ſulphuris viui, butyri; ana drach. ij. ceræ, terebinthinæ; ana vnc. i. rutæ, abſynthij cineris quercus, myrrhæ, maſtiches, olibani. ana. vnc. s. vrinæ vaccinæ, olei communis, ana drach. iij. eſt vtile, ſi Deus voluerit,

Cerotum ventrem attenuans.

Pilulæ maiores de mezereon purgantes omnes hydropicos, ducunt phlegma groſſum, choleram hanc, & illam, euacuant aquam citrinam, & corrigunt accidentia, expugnant effectiuam cauſam,

Pilulæ de mezereon.

[G]

omnino extirpant, iuuant membra mandantia iuuamento magno; quarum vſus reſtituit ſanitati (ſi Deus voluerit) Confectio. ℞. myrob. in genere, abſynt. aga. electi. drach. iij. rhabar. drach. ij. ſpicæ nar. dra. i. mezereon triduo in acem correcti drach. viij. ſerapini. opopa. maſti. laccæ; ana drach. i. myrrhæ electæ, ſang. dra. ana drach. s. aloes bonæ hepaticæ ad pondus omnium, quædam gummi diſſoluantur cum vino, & informentur pilulæ paruæ: doſis eſt pilulæ. xi. in matutinis magnis.

Pilulæ vtiles.

Syrupus magnæ prærogatiuę proprietare, & complexione contra hydropiſim: & confert paralyſi, ſi Deus voluerit. ℞. ſem. rutæ domeſticę, origani, hyſſopi. epithymi, macis, pentaphylli, zedoariæ, acori, folior. ſalicũ, herbę paralyſis: ana. M. i. chelidoniæ, myrrhæ, thymi, fumiterræ, eupa. lapathij. cichoreę, portul. coriandri, gẽtianæ, altiliæ, euphragiæ, dictamni, rad. ebulorum, cucumeris agreſtis, brioniæ, ellebori nigri; ana vnc. i. bugloſſæ, verbenæ, arnogloſſæ, ana M. s. ſem. apij, ſem. cõmunium, ſambucorum, tamari. mezereon, ebulorum,

Syrupus valde vtilis ad hydropiſim.

[H]

omnium ana drach. s. macis, myrrhæ, magnetis, ſerapini, ammo. laccæ, ſpicæ, gummi hederæ, garyophyl. galangæ: ana drach. iiij. tamariſci lib. s. aceti. vnc. iiij. zucchari lib. iiij. Doſis eſt vnc. ij in matutinis cum aqua eupatorij. & maſtiches. educit humores diuerſos viſcoſos, & compoſitos, eſt ſicut bezohar huius ægritudinis, & aliarum, vt eius compoſitio oſtendit. Balneum laudabile. ℞. aquæ currentis, olei oliuarum ęquo pondere, arenę, gypſi, ſalis ana lib. s. ſulphuris, lib. s. baccarum lauri, viol. roſ. florum roriſmarini; ana lib. s. magis conſumit quam diſſoluat. diſſoluit, & reſoluit ventoſitatem ſupercalefactionem refrigerat, infrigidata calefacit rarefacit phlema imbibitum in neruis, confortat ſubſtantiam eorum, hydropicos omnino extenuat, conſideretur virtus morbi, & eſt vtilis ieiuno ſtomacho.

Balneum vtile ad hydropiſim.

De doloribus, ventris & inteſtinorum. Cap. 13.

CVra huius ægritudinis in duas partes ſufficienter diuiſa eſt. Prima eſt ſolicitudo feſtina circa accidẽtia.

tia. Secunda res eſt mundificare materiam. ſi humoralis eſt cum adæquatione, ſi poſſibile fuerit, q fugat dolorem, & cauſam, & e cõtra maxime cum humoralis eſt, illico facienda ſunt genera medicaminum, cum tarditatẽ non recipiant longam. Regimen credo non ſcripſimus iã; & fortaſſe aliquid medicinale recipiũt. Regimen erit ſubtile, & facilius permutabilis abſq; ventoſitate, immo mordicans, & mouẽs ventoſitatẽ oppilantem, ex groſſo phlegmate natã incidens, & ſcordeon eſt de elegantiori, & incolumiori medicamine medicaminum in alijs laboratoribus, & alijs cõplexione groſſis. *Not. de ſcordeo.* Primam rem cõſummant balnea, appoſitiones ventoſarũ ſuper loco doloris, & clyſteres acuti ſecundũ partem cathartici laxantis cõplexione, & proprietate humores phlegmaticos, vt agaricus, cui zinzi. eſt aſſociatum, eſt medicamen ſublime, & efficax. *Theriaca.* Theriaca magna cum optimo vino eſt ſatis dilecta. Inquit Hipp. bacca lauri puluerizata cum æquo aniſo eſt medicamens remouens omnem colicam. Et alibi ſcripſit, & laudauit flores nucum caducos contra colicam, & omnes dolores interiorum vẽtriculorum propinari cum vino calido parum miſto in colica, aut cum cauſa ſimpliciter. *Clyſter.* Clyſter educens phlegma crudum, & groſſum, expellens ventoſitatem caiẽdentẽ inteſtinũ, & ſanat, ſi Deo placuerit. ℞. rutæ. M. i. ſcordeon. vnc. ij cymini, aniſi. ana vn. i. baccarum lauri. drach. s. aſſæ fœtidę. drach. ij. mellis ſalis ind. ana. vnc. i. bulliant in oleo oliuarum, & paretur clyſter. *De vomitu.* Et vomitus non eſt res extrinſeca à cura huius ægritudinis cum aqua raphani, & raparum ſemine, & eſt medicamẽ, quod colicis occurrit. *De balneo.* Balneum aũt, ſi non times naufragiũ virtutis, præcedit clyſterem. ponatur in balneum ſcordeon, aniſum, bacca, lauri, chamæmelum, ſpica nardi, & quæ hoc curſu procedunt. *Cõfectio mirabilis ad colicam.* Confectio mirabilis contra colicam, & abſcindit materiam, & remouet accidentia (ſi Deus ſublimis voluerit.) ℞. aniſi, cymini, zinzib. fœniculi, galangæ, ſcordeon, aſparagi. ana drac. ij aſſæ fœtidæ. drach. i. pyrethri vltramarini. drach. ij. ariſt. rot. drach. ij dictamni. drac. i. myrrhæ, maſtiches, olibani, ſang. dra. ana. drach. s. opij thebaici gra. i. balſami. drach. s. agarici. drach. ij. mezereon. dra. vj. ellebori nigri. drach. ij. turbith. drach. iiij diagri. diſſoluti cum maſtiche, & repreſſi in pomo. drac. iij. aloes boni. vnc. 2. s. zucchari ſufficienter. Doſis à drach. i. vſque ad iij. Vnctio ſæpius reperta butyri aſſociari cum colocynthide ſuper vmbilico, ſoluit ventrem, & remouet colicam (ſi Deo placuerit.) *Clyſter benedictus.* Clyſter benedictus pro nobilibus complexione, cum ſuauitate educens phlegma, & melancholicum humorem: remouet omnem ventoſitatem, & ſanat colicam (ſi Deo placet.) ℞. aniſi, croci, polypodij triti; ana. vnc. ij. bulliant cum aqua lactis caprarum lib. v. & diſſolue hieræ picræ. vnc. i. mellis. vnc. ij. ſalis. vnc. i. olei. viol. vnc. ij. fac vnum poſt aliud, quoniam non eſt res turbans naturam. *De phlebotomia.* Exulet à cura huius omnis phlebotomia. & omne frigidum narcoticum aſſumptum. Sit regimen confortans, & dilatans animam, ne tabeſcat virtus in extremis propter caloris reuocationem, & acceſſum ad locum doloris. Gal. dixit aqua chamæmeli calida bibita remouet omnes dolores ſtomachi fortes inteſtinorum, & renum. Gal. aqua calida cũ aloe ſanat omnes languores corporis (ſi Deus voluerit.) *Fomentationes.* Spongia marina magna ſubmerſa in vinum bulliens cum chamæmelo, & lauro calida quantum ſufferri potes appoſita ſuper locum doloris magnifice auxiliantur. Submerſa in aceto, & bullita cum ſale calida appoſita mirifice operatur. ebulliens diaphorat, & egreditur vſque ad profundum eius virtus, annihilat, & expurgat quam inuenit materiam omnino. *Pilulæ vtiles contra omnia genera dolorum.* Pilulæ efficaciſſimæ contra omnia genera dolorum frigidorum; ſiue ſit materia in vijs expulſionis proprie, ſiue in meſaraicis; aut in protelatione venarum membrorum; & à neruis, & iũcturis extrahit, & ſanat languores eorum (ſi Deus voluerit.) educunt phlegma, & choleram vtramque; & ſunt bonę contra podagram, & huiuſmodi ægritudines concomitantes hanc. ℞. colocynt. electæ, ladani boni; ana drach. vj. ariſtol. rot. aga. electi. ana. drachm. ij. ſucci rol. vnc. s. diag.

A maſti. ana drach. iiij. diagridium, & maſtiche redigantur in corpus vnum, cola, & laua cum oleo roſaceo in corpus vnum. conficiantur pilulæ magnę cum vna ſtilla vini pontici. *Not. laudes iſtarum pilularum.* Doſis, quando itur dormitum, contra ægritudines, quarum mater eſt humor compoſitus, & infiltratus cũ diuturnitate in altiſſimis membris, & iuncturis, & catenarionibus, pondus. drach. iij. vſque ad iiij. incolumior vſus eſt in habẽtib. podagram arthreticã, & cerebri ęgritudines ij. vel iij. pilular. continuatio de tertio in tertium, quando itur dormitum, & poſt cibum, & cũ doloſa colica colaphizat. non eſt hora diſtincta, ſed cum neceſſitas clamat. pollẽt inter alias prærogatiua proprietatis nobilis, & complexione earum aſpectus, & dudum eſt ad ægritudines ſimplices, & compoſitas diuturnas, & ſepultas in mineris occultis membrorũ frigidorum; facit contra peſſimas matricis ægritudines, & vulnera corporum fraudolenta.

De fluxu ventris. Cap. 14.

B IN tertia noſtra intentione ſectio irreprehenſibiliter implicita eſt cuiuslibet fluxus cura per electariũ. nam hunc ſpontaneũ, natura inuitat, immo vim patitur, ſine lege, humore fraudolento pungente, & mordicante humore; namque fortaſſis non egrediente nequiſſime excoriat ſanguinoſa inteſtina. dicimus ſi quidem in hepaticos flueret canales, vulnerans, faciens emanare humores ſanguini miſtos. murmurat anima, & triſtatur natura, cum videt ſe violenter deprædari, eſt huiuſmodi materia actio furioſa, velut gladius in manu ſanguine inebriati furioſi. terrens naturam, extinguit ſpiritus ardorẽ continua euacuatione. Cura huius ægritudinis ſunt tres res. Intentio. Prima præcipua omnium intentionum ſit cura regimen ordinandum laudabile hilaritate circumſpecta ſecundum omnem adminiſtrationem vi. rerum quas ſcis, dilatans animã, confortans cor, omnes partes membrorum, & virtutes, vt fortiores exiſtant. Secunda res eſt ſolicitudo perſpicaciſſima, vtq; repellant hanc lachrymoſam, & fallacem materiã cauſam fluxus, præcedente adæquatione, & blandimento huius materiæ. Tertia res ventrem ſtringit, membris auaritiã præſtat retentiuam, releuat arterias, & ponit materiam vt reſtaurentur perdita; claudit oſtia aperta venarũ minerarum, offuſcat turpitudinẽ naturæ lætificans eã. Quarta corrigit accidentia. Quinta rectificat membra mandantia. Sexta ſedat fluctuationem, & agitationem, in corpore eorum, ponit ſilentium membris, & prodeſt naturæ animæ; & eſt præcipua, & vltima hæc intentio in ſedando omnem fluxum. Primum complet diminutio ciborum, & maxime difficile permutabilium abſque ventoſitate, & mordicatione prohibenda calidorum actu, & frigidorum vltra ſecundum gradum narcoticorũ, maxime in principio, eſt ſepelire mortẽ ſub vmbra mẽbrorum fallacem, eſt cura ſophiſtica, & mendoſa: proprie in multa materia non abſciſſa, ſimul priuat, & accelerat mortem, & non in nulla neceſſitate vti multum poteſt naturaliter quaſi amor debellari, q̃ ipſa ſua virtute priuari ſi videris D neceſſitate te cogente narcotico vtendum magnam tibi cautelam adhibeas cum timore, maturando ea, corrigendo complexionem ſuam incompletam. eſt elegantius, & tutius vti eis in emplaſtris quam in potione; & operetur cibi effectus prohibentes ſedationem ſecundũ ſomnum. Somnus quidẽ cum quiete; quies dulcis cum ſuauitate animæ, delectatione naturæ, eſt cura prima huius ægritudinis. *De ſomno.* Senſinuorum quidem medicorum cibãt hos, & illos cibo groſſiſſimo, & impermutabili, ignorantes, quoniam hæc ſanis indigeſtionem faciunt, & indigeſtio mater eſt ventris fluxus, & morbus diuerſæ naturæ: nec proportionatur agenti hoc obiectum. certi magni folles ſuper paruum ignem non liquefaciũt maſſam ferream excedentem virtutem ignis neque parati ſunt ad fundendam violentiam quidem ignis liquefaciendo, conſumit ſi paſsiue nihil reſtiterit, aut multum. digeſtio namque completur: & ſi minus aut plus ſimiliter agentis, & obiecti, ſecundum legem non excedit virtus mo-

tus modũ virtutis contrarij: nec econtra faciunt, & diuertũt materiã ab actione fluxus, immo obliti huius propter quod ſufficiens eſſet hoc, ſi naturę motus hic eſſet. Scriptum eſt ea in vita. quid n. idem in eodem ſubiecto nunquã obuiarunt ſicut agens patiens oĩno diſtincta m[illegible] ab ſurdũ eſt poſſe aliquem morbum curari abſq; opere naturæ. quapropter vtamur amicina naturæ regimine pleno delectatione, cib. eſt eis dilectus ſtypticus, & odoriferus, facimus hoc cum ſocietate aliarũ rerum habẽtium ſibi hoc innatum, & ſedamus putredinẽ, acumen, & audaciã humorũ natura egrediente ſub aduſtione, & furia doloſa, & cõplent hoc. vitent calida, frigida, cruda, & impermiſta vino potenter ſtyptico, & odorifero, & continuo pane aſſato ei aſſociato, mixtaque aqua maſtiches cibo, & potu, quia fluctuationẽ, & motũ naturę agẽtis prohibere non poſſumus pp caſum virtutis, & defectũ caloris influentis illico operatur. abſtinentia ſecurius prolon-

De Maſtiche.

gare, quam periculum forraſſe irreuocabile incurrere. Et ſcriptũ eſt minus malum eſſe repletionem, quã inanitionem magnam incurrere morbos. maſtiche ſecundũ omnem modum adminiſtrationis eſt vtile medicamen. fru-

** Buccæ.*

ctus * buccæ in cibo, & potu propinari optime cũ ſalute poteſt. Nullũ eorũ regimen ab hac ſpecie ſumach expoliandũ. adulteretur ex eo cibus, & potus medicaminum: aqua pluuialis eſt melior omnibus aquis, & cocta eſt magis obediens maxime aliquo ſtyptico, & odorifero aſſociata, & regimen conſolidatiuum, & faciens adhærentiam, & vnionem partium, & membrorum eſt elegantius, & magis reſpondet. & poſt abſciſſionem huius materiæ ſciſſiuæ, vlceratiuæ, & excoriatiuæ, ſit hoc præ-

Carnis præparatio.

cipuum adæquare, & blandiri, vt facilius ei committatur ad expellendum, ne oriatur error maior. non præſumetur abſque aliquali blandimento expellere hunc humorem latronem. ciba eos delicioſe. Vtantur aſtantes cum eo ſermonibus rerum delectabilium, cantationibus, melodijs dulciſſimis, vt obliuiſcantur aſſella, delectatio, & ſocietas, ſecurior exiſtit, ſomnum quem cunque ei non prohibeas. carnes aſſatæ maioris nutrimenti, & confortationis exiſtunt. Vitelli ouorum molles in aceto miſti, & decocti conferunt ex parte naturæ. Virtus aceti inanitum replet, & repletum inanit. & iam

De motu.

nota eſt ab experimentatore magno. Non prolongetur ab eis locus aſſellationis: motus enim fluxum augmentat; & ſalutiferum, nihil moueri. adhibe eis omnem delectationẽ, quam noueris eos delectaſſe. ſi inhoneſtum, promitte. & ea ſpe nutriatur. Secundam rem complent adæquatio quædam cum blandimento; & feſtina ante vllum defectum naturæ, malæ materiæ expulſionem; quod omnipotentis, & ſummi Dei facimus adiutorio, cum medicus habeat complexionem innatam artificio acquiſitam, à Deo mutuatam. Sunt hæc medicamina

Rhabar.

glorioſa. Myrobalanorum genera conditorum, & aſſociatorum rhabarbaro. ℞. aſſum pſyllium cõquaſſatum, rheuponticum. caſia cum rhabar. aſſo aſſociata blanditur hunc latronem apparens cum aſſociare, eſſe aſſociata rapiens ipſum ſimul cum hoc, & expellens: ſedans, per hanc viam accidentia dolorum. Myrobalani cum medicamen ſecundum legem eſt magnificum. educit materiam hanc relinquẽs veſtigia conſtipationis in membris, poſt expulſionem doloſi latronis. rhabarbaro magis ineſt proprietas, & natura, ſedare. omnem igitur fluxum ſanguinis per quamlibet partem proprie ſputi conferre dolorem pungitiuum; & habet hoc credo denotatione cœleſti, Vt ſit medicina dyſenteriæ. & eius prouocatio cum ſucco plantaginis modico: & petito modo non;

De pſyllio.

aſſum cum caſia protendit natura adhuc forti, præcedit aſſum hoc. Pſyllium frixum, & conquaſſatum cum oleo eſt medicina omnium ventris fluxuum cum tenaſmo

Clyſter.

humore periclitantium ſymptomati non naturali. Clyſter hordeaceus cum oleo roſaceo, & melle eſt magni iuuamenti, circa principium blandiens; abſtergit viſcera a malitia vlcerante ea, & confortat, & relinquit aliquale conſtipationis veſtigium. ſed tua intereſt bene ſcire, quando clyſter eſt neceſſarius poſitione, & comple-

E xione, & quando vtrumque cognoſcas ſi inferioribus medijs, aut ſuperioribus inteſtinis eſt excoriatio; vbi maior; & vbi ſinus fraudulentæ materiæ; & ſcitur hoc per differentias ſitus dolorum, & puncturæ, & incenſionis: & per differentias ſcientiæ proceſſus præcedentes ſanguinem, vel ſequentes, vel mixtæ ſimul egredientes, & per alia omnia, quæ ſapientes ſcripſerunt ſigna. & excoriationis veræ tradiderunt, qualiter ſuperiori, & inferiori conueniti & te quidem oportet ſcire illud: aut ſi extenuetur eueſtigio medico derelicto nulla accidere cura; tunc eſt cum his, quæ proprietate, & complexione virtutem materiæ frangunt, & expellunt à corpore, Poſt illud autem, quæ virtutem incarnandi, & conſolidandi habent innatã, & acquiſitam artificio ſociali electione, & paucitate eorum quietis, gaudio, aere temperato, delitioſo, & omni tali regimine. Et ſcito quòd balneum eſt

De balneo.

ex eis, quæ magis lædunt poſt pharmaciam, faciens mala multa, niſi forte dum quis immoderate ſubijcitur. tũc

F enim balnea eſſe neceſſaria dicimus. dilatanda, & aperienda poſt illud ſtyptica. ſi a materia excoriãte, cura eſt adæquatio illius, & blandiri ei poſt illud, vt facilius expellatur. Clyſter tunc magis rectificans eſt cũ inteſtinis inferiorib. eſt excoriatio Potio myrobalanica cũ ſuperioribus vtraque in medijs. & vomitus facit ad oẽ genus fluxus, cũ pręuiſione tñ ſpiritualiũ. diuertẽs materiã, quę in pręiudiciũ ipſorum erat, necnon balnea, & venioſæ neceſſaria dicimus, maxime ad ſedationẽ doloris. Aloe aũt niſi quia ei ineſt, vt aperiat orificia venarũ, eſt medicamen nobile pręſeruans à putrefactione, remouens dolores, ducẽs ſecundũ exigentiam educendi hæc. & ſi aſſocietur ei lotæ tertia pars ſan. draconis; quarta gũmi quercini. & pilulæ cum ſucco plantaginis, erit inde capax ad quamlibet rem huius curæ, adminiſtrentur hic primitus educentia. Cum autem noueris materiam abſciſſam per ceſſationem doloris, & gurgulationis, & aduentus quietis, vtaris tantum ſigillantis, & vnientibus partes membrorum, & conſolidantibus ea adinuicem. Cõfice

Electuarium vnde ad ſanandum vitia. Trochiſci vtiles ad id.

G hoc electarium, propina cum adiutorio immenſi, & excelſi creatoris, ſatisfaciet tibi in educendo materias cauſantes fluxus (ſi Deo placuerit.) ℞. myrob. citri. aſſatorũ, & non infuſorum. drach. viij. pſyllij conquaſſati cum oleo. ro. drac. iij. pulpæ caſiæ. dra. iij. rheupontici. drach. ij. rheubar. mediocriter aſſati. vnc. s. maſti. dra. ij. ſpodij, ſandali, ana. drac. i. s. fiat electarium cum ſucco plantaginis, & cinnamomo, doſis à drac. ij. vſque ad iij. cum aqua pluuiali cocta: poſt illud propina hoc. ℞. ſumac. drac. ij. ſan. drac. vnc. s. mumiæ, ſe. plantaginis, ana. drach. i. acaciæ, hipocyſti. balauſtiæ, ana. drac. i. gummi quercini. dra. iij. ſpodij, antheræ, ana. drach. iij. boli, aniſi, hyoſcya. croci, opij thebaici, ſtyracis an. drach. s. muſchi. gra. iij ſac trochiſcos. drach. i. doſis vnius cũ aqua roſ. hæc adhibenda ſunt ſecundũ magis, & minus; & fluxuum genera diuerſorum. Ad dyſenteriam periculoſam; & omnẽ fluxum quorum cauſa eſt materia ſciſſiua, & dura, diariæ autem, & indigeſtioni, & huiuſmodi fluxibus hoc curſu proce-

H dentibus ſufficiat confortatio naturæ, & ſigillatio membrorum. Plantago inter omnes habetur. complexione,

Nota de plantagine.

& proprietate circa dyſenteriam pollet; ſanat apoſtemata: eſt mors choleræ rubeæ: & manifeſtum iuuamentum inteſtinis confert. confortat ea ſuper omne medicamen. ſecundum omnem modum exhibe, in ſyrupo, electarijs groſſis, & cibis, ſi poſſibile tibi fuerit. Tertiam rem conſummant ſtyptica medicamina: & quæcunque proprietate ventrem ſtringunt; & virtutem habent incarnandi, & conſolidandi; confert membris proſtratis, & deperditis refugium, & nouam reſtituunt viam virtuti membrorum; orificia venarum claudunt, mineras membrorum reparant. & da eis in ſalſamentis præſtantibus verbis, ſuccum mentæ, ſumach fructus: myrrhæ. non vides quod coria inſpiſſantur, & fortificantur per oppoſitionem gallarum: quanto magis in quibus natura operatur viuentium? & ne prætermittas quin cadat in cibo, & potu aliquid maſtiches. Hypericon eſt medicamen ſimplex habens cœleſti virtute cohibere fluxum, & ita, quòd

Nota de hyperico.

lotis

loꝛis pedibus in ſero ſedatur fluxus. Acrimonia in cibis confert iuuamentum magnum. Dyſenteriæ, conſolidarum ſpecies omnes dilectæ, & maxime mumia, & exhibitio minimæ conſolidæ cum drac. i. quarta radicis mandragoræ, ſubtilis farinæ, & vitellis ouorum ad inuicem commiſtorum ſic propinata ieiuno ſuper linitum medicamen confectum modicum theriacæ compeſcit (ſi Deo placet) omnem fluxum. Theriaca cum vino miſta aqua pluuiali decoctionis mandragoræ de ſero in hora dormiendi propinata eſt verax, ſatis experta in ſedando fluxum, & quicquid ſtypticum in cibum conſueſcere poteris, proſperum inueniens. Succus plantaginis cum æqua parte ſucci myrti, & conſolidæ. iij. cymarum rubi. & iiij. aceti bulliti ad conſumptionem dimidiæ partis poſt illud cum melle ad mellis ſpiſſitudinem adde in fine maſtiches, balauſtiæ ſumach. hypocyſtidos; acaciæ, ana drach. iiij. opij grana. ij citri. i. mandragoræ. drach. s. gummi quercini, arabici, vernicis, antheræ ana drachm. iij. muſchi grana iij. fiant. trochiſ. drachm. i. & da cum vino ſtyptico de ſero, & mane. Sunt enim (ſi Deo placet) efficaciſſimi, ſufficientes in ſedando fluxum, & accidentia. Ventoſæ magnæ ſæpe repetitæ in concauitatibus manuum, & pedum conferunt ad hoc. Vrtica græca cum aqua pluuiali cocta mixta cum farina hordei, & ſucco mentæ cataplaſmata ſtringit ventrẽ, & cum balneis ſi videris expedire habentibus virtute incarnandi; & ſtringendi ventrẽ proprietate, & omni virtute rememorationẽ dicemus. Trochiſcos expertos in omni fluxu dyſenterico ſcire te fecimus. Quartam rẽ complẽt ſedantia dolores, & omnem mendoſam delectationẽ aſſellãdi, vt balnea ad hoc vtilia, emplaſtra ad hoc proprie appoſitioni vẽtoſarũ, regimen inde neceſſitatis. Quintã rem cõplent cõfortantia hepar, & ſtomachũ, & alia mẽbra mineroſa, & maxime propinqua vijs propriæ expulſionis euacuantis vẽtres. Circa primã expulſionem fit attractio ab alijs longinquis, & lõginquioribus, & ipſa quidẽ membra in præiudiciũ ipſorum mittere coguntur per mineras apertas propter attractionẽ euacuitatis humorũ ipſorum naturam fortaſſe minime egredientem. ſtyptica, & odorifera medicina hoc complent; & quæ cum ipſorum membrorum naturis affinitate habent propinquam, & ſimilem, & quæ ad oppoſitum eis viam ponũt expellendi, & attrahendi. Sextam rem cõplent ſomnus, & quies: narcotica, quamquã mendoſam virtutẽ habeãt in operatione eorũ, iuuant, & cõfectiones diuerſę quarũ notitia tradẽmus in hoc canone. Confectio pilularũ filij Zachariæ cohibentiũ fluxũ membrorũ, & confortãtium iuuamento magno (ſi Deo placet.) ℞. aniſi. drach. i. maſti. ſumach, pilorum leporis, balauſ. ſang. dra ſem. cytoniorum, ana drach. ij. ligni aloes. drach. ij lentiſci, olibani, mandragoræ, terebin. roſ. ana drachm. i. confice cum ſucco arnogloſſæ. doſis eſt pilularum. iiij. Pilulæ conſtipantes naturam, & ventrem: maxime quando fluxus ex debilitate virtutis retentiuæ eſt, confortant inteſtina, & membra interiora. ℞. roſa. puluer is granorum myrti, ſumach, luti armeni æqualiter. confice cum ſucco plãtaginis. Et da cum aqua decoctionis granat. Medicina magna ſedans fluxum ventris proprie qui ſequitur cauſam frigiditatis membrorum; & iſte modus quando accidit, vix ſeparatur. ℞. cinnam. ligni aloes, garyoph. aniſi, carui, chamædryos, ariſt. ro. aſparagi, ana. vnc. i. conficiantur cum ſucco althææ, & ligni aloes. Doſis. drach. i. Syrupus ex arte noſtra conſtipans naturã, cõfortãs inteſtina, facit appetitum, ſed ſitim, & febres eorum (ſi Deo placet.) ℞. ſuc. pulegij. ſuc. mentæ, ſuc. malorum lunaticorum, ſucci conſolidæ, ſuc. cytonio. ana lib. iij. depurantur, poſt illud in bullitione ponantur balauſtiæ, ſumach, berberis, aniſi, ſem. cytonio. ana drach. i. zucchari ſufficienter. in fine, aromatizetur cum cinnam. drac. ij. muſ. grana. iij. & camph. drach. s. aloes. drach. iiij. doſis. vnc. i ieiuno da mane, in veſperis, & in media nocte, cum aqua plu. decoctionis hypericon. Electariũ de materia repercuſſiua viuificat naturam, lætificat cor, & omnia membra, & eſt bezohar extenuatiuum fluxus dyſenterici; &

Trochiſci vtiles ad fluxũ ventris.

Nota de vẽtoſis.

Pilulæ reſtrictiuæ.

Alia pilula ad idem.

Medicina fluxus ventris ſedans.

Syrupus reſtrictiuus.

Electarium reſtrictiuũ & confortatiuum.

A quorum via ſubiugata eſt morti; defendit eos (ſi Deo placet.) ℞. pulpæ cytoniorum, pulpæ panis poſitæ in aqua pluuiali, corticis citri, ana. vn. i. s. ſapphyri, & hyacinthi, ſardonij, granatorum, & fœnugræci. an. drac. ij. zedoariæ, drac. i. drag. maſt. coral. rub. berb. ligni al. aniſi, cinnamo. limaturę eboris, calami aro. maſt. ſang. dra. gummi quercus. an. drac. ij. s. ambræ. vnc. s. auri cocti. drac. iiij. argenti meri drach. v. muſchi. gran. iiij. granatorum myrti. drach. v. confice cum zucch. & aqua zedoariæ. Doſis. q. ſ. cũ vino valde odorifero; potus eſt ille expertorum iuuamentorum, quorum natura proſtrata eſt propter inopiam humorum calidorum (ſi Deus voluerit.) Filius Zachariæ. Confectio conſtringens ventrem, ſedans omnem fluxũ. ℞. pilorum leporis. ſem. vrticæ, ſem. plãtagi. ſem. ro. ſem. balauſtiarum. ſem. perforatæ, an. dra. i. ſan. dra. maſti. an. drac. iiij. tereb. drac. ij. confice cum ſucco plant. Dixit Inain, quòd carnes pauonis comeſtæ ſtringunt ventrem, & inter alias carnes expertæ morbis laudabiliores dyſentericis exiſtunt. B Confectio trochiſcorum ex intentione noſtra. & ſunt vltimi inter cæteros. cõpellunt omnes rheumatizantes mineras viſcerum, extinguunt dolores fortes, cholericos remouent, confortantes animam, facientes ſomnum, & ſtringunt omne genus fluxus (ſi Deo placet.) ℞. bdellij, ſandarachæ, coaguli, gallarum, ſumach, rhab. aſari, fructus tamariſci, corticum granatorum; myrti, ſpicæ, ſpodij, ana. drach. iij hyoſcyam. opij, croci, caſtorei, myrrhæ, olibani, mandragoræ, ana. drac. a. ſem. ro. acaciæ, hypocyſtidos. balauſtiarum, ſan. drag. gallarum, citri, aniſi, boli, ana. drach. i. gummi quercus, ſem. cytoniorum, ſem. pyrorum ana drach. i. s. cõficiantur cum ſyrupo. ℞ mandragorę. drach. iij. balauſtia. vnc. ij. conſolidæ, zedoariæ, plantag ana. M. i. aromatizetur cum cinnamomo. & garyoph. drach. i. fit trochiſco. doſis cum aqua roſ. Balneum expertorum iuuamentorum in fluxu ventris confortans naturã, ſedans accidentia mala. ℞. foliorum pini, zedoariæ, balau. ſolio. ficus, corticis quercus, ſorbarum acerbarum, myrrhæ, lapidũ ignitorũ C omnium poſitorum in aceto, poſt illud ſufficienter cum aqua pluuia ſufficienti bulliãt, vt balneetur ſecundũ poſſe virtutis, die ac nocte; ſedat cito fluxum (ſi Deo placet.) Et iam verificatum eſt, quod ventoſæ poſt balneũ eſſent ſublime iuuamentũ proprie ſub vmbilico. hinc, inde, & in medio aſſiduitas. Filius Zachariæ. Fumigium cõſtipatiuum. ℞. acaciæ, balau. ana. vnc. ij. corticum ſorbarum. M. i. foliorum pini. M. iij. lapidum ignitorum in hoc aceto multum cũ ſupradictis bullito extinctorũ, cuius ebullitionis vapores per partem inferiorẽ recipiantur, & proprie ſuis aſſellationibus valet, optime ingrediuntur in loca emanantia aperta. Clyſter ad fluxum ventris. Accipe aquæ ciſternæ. lib. iiij. ſucci. plãta. vnc. v. in qua bulliant, lib. ij. liquefacturæ adipis hirci, rizi. vnc. ij. adipis anſerini, adipis pauonum, ana. vnc. ij. corroborat, & confortat, & ſuperaſpergatur ſang. dra. maſti. ſubtiliter puluerizatorum, ana. dra. viij. & ſit tepidum ſaginoſum, vt ventrem ingrediatur; quod ſi aſſiduatur, & repetatur ſæpe in die, D & nocte, eſt efficax, & probatum. & proprie ſubueniſt vlcerationib. viſcerum, & defendit ſubſtantiã viſcerum, ne violentur, & ſeparat inter mortem, & vitã (ſi Deo placebit.) Confortat viſcera valde laxa adhærens eis in loco, in quo educitur ſubſtãtia inteſtinorũ: quia interdũ ſtringitur acumen, & vinum ſciſſuræ materiæ fluxũ facientis. quia ſi fuerit ex mala complexione inteſtinorũ, fluxus, ſtatim ſedat. & remouet eum (ſi Deo pla.) Inquit Hip. poſita ſitia magna in prora capitis ſæpe in fluxu vẽtris maxime cholerico, & ſm poſſe cõpletum cõfortat ſtomachum, & hepar. Emplaſtrum cõſtringens ventrẽ. ℞. ſucci mentę, balau. albu. ouorum, ſa. hor. ſang. dra. apij. ſm conjecturam tuam, terebin. boli ar. aceti, campho. maſti. olib. picis liquidæ. pone talẽ confectionẽ frigidam ſuper totum ventrem; & maxime ſuper locũ, vbi exiſtimas primo moueri dolorem, & gurgulationẽ. Dixit Hip. ℞. omni mane ieiuno ſtõ, maſti. drac. iij. cũ aqua pluuia. confortat ſtomachũ, & viſcera, & omnes partes mẽbrorum adinuicem, & ſigillant, & ſang. dra. eo modo acceptus; & eſt exper-

Confectio reſtringens ventrem.

Nota de carnibus pauonis.

Trochiſci reſtrictiui.

Balneum reſtrictiuum.

Fumigium reſtrict.

Clyſter ad fluxum ventris valde.

Emplaſtrũ reſtrictiuũ.

ſorum iuuamentorũm, & maxime cum ſucco plantaginis. Hactenus Petrus Apponus in ſupplementum Meſuę. Reliqua proſequitur Franciſcus Pedamonianus. quę his ſubiungimus. Reliqua deſiderantur.

Oratio ad memoriam impetrandum.

O Domine Deus rex angelorum, inuoco te per ſanctiſſimam Mariam matrem tuam, matrem miſericordiæ, & pietatis, per angelos, & archangelos tuos, per xij. Apoſtolos, per Martyres, per Cõfeſſores, per cxlv. millia Innocentium, & per omnes Sanctos tuos; vt tua gratia mediante, & matris tuæ ſubuẽtione auxiliante, proficiam ad laudem, & gloriam nominis tuis, omniumque ſanctorum. Muni domine conſcientiam meam ſplendore luminis tui, & confirma intellectum meũ odore ſuauitatis ſpiritus tui. Adorna domine animam meam, vt intelligam, & intellecta memoriter teneam. Reforma Deus cor meum. Reſtaura Deus ſenſum meum. Placa piiſſime viſcera mea. Aperi mitiſſime os meum. Tempera benigniſſime linguam meam, per glorioſum, & ineffabile nomen tuum, qui es fons bonitatis, & pietatis origo; patiẽtiam habe in me; & da mihi memoriam tuam, & quod à te petij in hac oratione ſancta largire mihi; & qui peccantem non ſtatim iudicas, ſed pœnitentem miſerator expectas; te quæſo indignus peccator, vt facinorum, & ſcelerum, & peccatorum, & dilectorum meorum ſqualores abſtergas. Et me petitione tanta per Angelos, & Archangelos tuos, de quibus præfatus ſum dignum, & efficacem efficias. per Chriſtum Dominũ noſtrum amen. Et per glorioſam maieſtatem tuam; qui es trinus, & vnus Deus Amen.

FRANCISCI DE PEDEMONTIVM

Supplementum in ſecundum librum ſecretorum remediorum Ioannis Meſuæ, quæ vocant De appropriatis.

De omnib. paſſionibus cordis in generali. Cap. 1. fol. 11
De medicinis ſimplicibus, & compoſitis ad omnes paſſiones cordis. Cap. 2. fol. 13
De cura titillationis pulſus, & tremoris cordis. Cap. 3. fol. 14
De cura paſſionis cordis per compaſſionem ad cerebrum. Cap. 4. fol. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſtomachum. Cap. 5. fol. 14
De cura paſſionis cordis per compaſſionem ad hepar. Cap. 6. fol. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſplenem. Cap. 7. fol. 15
De cura paſſionum cordis per cõpaſſionem ad inteſtina. Cap. 8. fol. 15
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina, & ad os ſtomachi. Cap. 9. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex fluxu ſanguinis menſtruorum, & hæmorrhoidum. Cap. 10. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex retentione mẽſtruorum in prægnantibus. Cap. 11. fol. 15
De cura paſſionũ cordis ex rarefactione pororum cutis ex ſudore diaphoretico per ſe, vel balneo, vel ex exercitio. Cap. 12. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex aere peſtilentiali. Cap. 13. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex fœtore contingentium. Cap. 14. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex morſu venenorum, & aſſumptione veneni. Cap. 15. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex timore contingentium. Cap. 16. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex labore, & accidentibus animæ. Cap. 17. fol. 15

De omnibus paſſionibus cordis in generali. Cap. 1.

ADVERTENDVM autem, quòd dictæ cordis ægritudines habent indicia; inquantũ enim ſequuntur cauſas ex enumeratis, quæ ſunt per ſe morbus, ægritudines propriæ nõ dicuntur; ſed accidentia, de genere actionis læſæ ipſius, quorum ſignificationibus ſecundum Galen. oportet cognoſcere ipſum pati, prout infra dicetur. Inquantum vero ſequuntur ex eis cauſæ, quæ per ſe morbus non ſunt, ægritudines dici poſſunt, prout Abuhali dixit. Et tamen hic cum vtraque ſequuntur, magis dicimus eas ægritudines quam accidentia, eo quòd ægritudiñibus, quæ ſequuntur in perceptis extrahentibus ab infirmo ipſo, ſolæ, vt ægritudines ſentiuntur, non enim ſentit patiens cordis dyſcraſiã: ſed ſolummodo nocumentum actionum eius, ſcilicet debilitatem corporis, pulſum cordis, tremorem, vel ſyncopim, quibus æſtimat ſe infirmum, at quia ſua magnitudine lædendo virtutem, aſſumentes naturam cauſæ, præiudicant ſibi curam, quæ proprie non cauſæ, nec accidenti, nec ægritudini factæ debetur, prout Gal. monſtrauit, quod in ægritudinibus dictorum membrorum, & dicendorũ, idem eſt intelligendum. Sciendum quoq; quòd tremor hic non proprie accipitur, ſed improprie: proprie enim eſt accidens, in actione voluntarie mobili, ſicut Gal. oſtendit. Actio vero motiua cordis eſt naturalis; ſed improprie pro agitatione quadam, & motu inordinato cordis dilatationis impetuoſæ ad repellendũ nocentia, vt ex ſuperius dictis apparet. Ponit ipſe cordis ægritudines, cum fortes ſint, & continuæ, vel frequentes præ magnitudine cauſæ, & maxime propriæ, ſecundum quam differunt quantitate, vt ſupra eſt dictũ inter ſe habitudinem habent, vna enim minatur aliam, ſeu protendit, vt debilitas pulſuũ, pulſus tremorem, tremor ſyncopim, ſyncopis repentinam mortem, prout Hipp. monſtrauit in aphoriſmis, cum inquit: Qui exoluuntur fortiter, & frequenter abſq; manifeſta occaſione repente moriuntur. Poſitis autem ægritudinibus cordis, & aſſignata conuenientia, & eſſentiali differentia inter eas, per quas diſtinguere, & cognoſcere te oportet; necnon enumeratis eorum cauſis, ſine quarum cognitione, perfecta eorum ſcientia nõ habetur. aſſignatiſq; earũ indicijs, expedit ex imperio quãplurimum reuerendi domini, domini mei, domini Ruberti Dei gratia Hieruſalem, & Siciliæ regis ſummi, quia genere præclariſſimi omnibus virtutibus, moribus bonis, ſcientijs cunctis maxime theologica, pp animam: & medicinali ſcientia propter corpus, ad cõplemẽta doctrinæ pręſentis therapeutici operis proſequendi; vt accidentia eſſentialia ſubiungamus. quorum ſignificationibus cauſas ipſas cognoſcere valeas, etiamſi quæ ſint aliquæ ipſarum occultæ. Hac.n. duplici cognitione præmiſſa mẽbri iam habita ad generalem curationem neceſſariã, tute curam poteris aggredi (propitiante Deo.) Inquit enim Hal. oportet autẽ, vt primo cognoſcamus ægritudinem quæ ſit. Deinde procedamus ad ipſam medicandam, & alibi. Cura confeſtim ſequitur cognitionẽ facientis cauſæ, & etiam ſubſtantiæ .ſ. membri cordis, quòd oſtendit cum ait. Ex quibus duobus .ſ. cognoſcere membrum, & morbum, poteris cognoſcere generalem eius curationem, quæ à morbo eſt aliqua, plurima vero à patiente particula, ſcilicet corde. Quod equidem pati cognoſcere poteris ex ægritudinibus dictis inquantum ſunt accidentia læſæ actionis ipſius; à qua ſignum ſumptum in ſignificado ſupra membrum patiens certum eſt, & perdurans. cum enim debilitas corporis adeſt, cor pati agnoſcas; cum vero additur pulſus, vel tremor, cognitio tua completur: cum vero perducit ad ſyncopem, cognitio eſt confirmata, prout dixit Abuhali. Cum itaque ipſarum ægritudinum cauſa duplex ſit, intrinſeca, corporea, ſcilicet, & extrinſeca extra corpus inſurgẽs. Et corporea, aut in ipſo corde, aut membris vicinis ipſi,

Tertio Techni.

Ægritudinum cauſa duplex.

nis ipſi, aut in membris communicantibus ei communi
tate propinqua, vel remota. Tunc ſi quidem primo mo-
do cor pati contingat, ipſæ dictæ ægritudines fortes erũt,
& continuæ, vel frequentes. Si vero ſecundo modo pa-
titur, debiles erunt, & diſcontinuæ, recipientes variatio-
nem per abſentiam, & præſentiam; augmentum, & di-
minutionem ſecũdum abſentiam; & præſentiam; inten-
tionem, & remiſſionem diſpoſitionũ illorum mẽbrorũ
iã inuẽtarũ, quorũ vicinitate, aut cõitate patiatur. Sed ſi
quidem à cauſa extrinſeca patiatur cor prædictę paſſio-
nes debiles erunt, cito, & facile tranſeuntes, vt Hip. vo-
luit; & cũ inuentione cauſarum extrinſecarũ nulla pręce
dente apparitione interioris cauſæ. Si vero ab vtriuſque,
ſigna erunt ex vtriuſq; confuſa. Et hæc ſunt ſigna, ſeu ac-
cidentia cauſatũ generalium ipſarum, ſumpta à loci va-
rietate. Præter quæ alia ſunt accidentia cauſarum ægritu
dinũ ipſarum cordia intrinſecarũ ſpiritualium ab earum
ſumpta eſſentia, quas ſecũdario te ſcire oportet. Sunt au-
tem quadruplicis generis. Tria ſimplicia ſm triplicem
naturã eius ſingulariter permutatas; & quarum eſt cõpo-
ſitum ſignificãs ſuper oẽs inſimul permutatas. Inquit.n.
Gal. ſed propria paſſio cordis eſt plurimum mala cõple-
xio, aut æqualis, aut inæqualis, ſingularis, vel cõmiſta; pu
ra, vel cum materia; aut mala compoſitio. puta inanitio,
vel repletio receptaculorum, aut oppilatio in venis eius,
& vijs ſpirituum, ac coarctatio corporis eius propter
coarctationẽ ſpatij capſulæ, in qua mouetur ex repletio-
ne ſanguinis, & humiditatũ ibi facta, vt in ſuo ſimio per
anatomiam inuenit: & per groſſitiẽ præter naturam ibi
ẽt coniunctam, prout in ſuo gallo reperit manifeſte; aut
eſt ſolutio continuitatis, quã ipſum non pati cum ſalute
poſſibile. Abuhali dixit, aut apa, confirmatio cuius nulla
tenus expectabitur, cum morte præueniatur. Sic ægritudi
nũ eius, eſt plurimũ mala cõplexio; quia frequentius con
tingens alijs, & cũ poſſibili ſalute; & ſi cum impoſſibi-
li, tarde, nõ ſubito, vel cito mortẽ inducit; vt, & cõpoſitio
mala, ſolutio continui, vel apoſtema. Idcirco eius ſigna
erunt bene, ac ſubtiliter conſideranda. Sed ipſa mala cõ-
plexio, ſi quidem ſit æqualis, eius ſigna omittantur ad
præſens, cum ſit manifeſta valde, ſicut voluit Gal. cũ in-
quit. Morbi vero, qui nõ ſunt niſi in mala complexione,
difficile cognoſcuntur, niſi cum mutatio vltima ſit ex-
tra naturã, cumq; plurimum ſalutis ſit impoſſibile, ma-
gis ad prognoſticum, quàm ad curatiuum medicum ſpe-
ctat. Solutiones quoq; continui, & apoſtematis ſigna, cũ
priuſquàm appareant, vel ſimul, & antequàm cõfirmen-
tur, ſint, mortem ſubito, vel paulatim finaliter inducen-
tia, omittuntur. Si vero ſit inæqualis, ſiue diuerſa; quia vt
plurimum eſt poſſibilis curationis, ei ſigna propria ada-
ptemus; quia eſt noſtræ vtilis cõſiderationis. Si ergo ma-
la complexio diuerſa ſit in corde, ſiquidem ſit calida ſim
plex, & pura, erit cum ea debilitas corporis minor, pul-
ſus cordis, tremor, & ſyncopis cum agitatione, & motu
corporis mordmato, ſeu anguſtioſo, & pulſus arteriarũ,
mutatio præter naturam: quia ad debilitatẽ, & frequen-
tiam cum inæqualitate, & quandoque ad velocitatẽ. Et
ſimiliter anhelitus, & eius expiratio cũ exufflatione ca-
lida valde, & inſpiratio vehementior, & inflammatio to
tius corporis, & plurimũ febris cum ſiti, & appetitu fri-
gidi, quo iuuat, & aeris frigidi inſpiratione magis, quam
frigidi cibi, & potus aſſumptione. Et lęditur calido quo-
cunq; cum ſimilitudine circunſtantiarum, & conſuetu-
dine facile inflammandi. In genere.n. proportionali fa-
cilis eſt tranſitus, dixit Abuhali. Si vero frigida fuerit,
contraria erunt ſigna. Si autẽ ſicca, durities apparebit in
pulſu arteriarum, & per conſequens in corpore toto, ac
conſumptio, & areſactio multa. Cum.n. conſumptio cor
poris cõmune ſit ſignum omni dyſcraciæ cordis, & paſ-
ſionis, cum ſanguis eius ſit formalis in alimento, & dixit
Auerrois. In ſicca eius dyſcraſia erit maior debilitas quo
que pulſus, tremor, & ſyncopia tardius veniens, & tar-
dius recedens, aut difficilius. Si quoque humida fuerit,
ſigna erunt cõtraria. Et ſi cõmiſta ſit, ſigna erunt cõmi-
ſta. Et quia ſi eſt pura, erit in ea inuẽtio proca tarcticarũ

A cauſarum cum antecedentis priuatione. ſ. humoralis, e-
iuſq; alteratio, & reductio erit leuior. Sed ſi cum mate-
ria fuerit, erũt cum prædictis ſignis ſigna dominantis hu- *In prima aphori. 2.*
moris, quæ Hip. in ſuis innuit aphoriſmis. cũ dixit. Con-
templari aũt oportet ægritudinẽ, complexionem, ætatẽ,
conſuetudinẽ, artẽ, tẽpus, regimen, & regionẽ, ac ſigna re
pletionis, vel cacochymiæ. hæc.n. dominantiam humo-
rum oſtendunt, qui etiam in exiſtentibus apparebunt, &
quod erit difficilius alterabile. Si vero cor patiatur op-
pilationem in ſuis poris, aut repletionem, vel inanitio-
nem, prædictæ cordis ægritudines erunt fortes, & fre-
quentes cum ſignis plurimæ plethoriæ, & cacochymiæ,
vel alicuius euacuationis notabilis ſanguinis propriæ,
vel ſudoris. Quod ſi patiatur coarctationem propter ui-
ciuitatem, vel cõitatem, aut colligantiã, ſigna repletio-
nis, & plurimum ſanguinis apparebunt, & pręcedens il-
lorum paſſio cũ ſequela ægritudinum cordis dictarum
debilium tamen, & variationem habentium, vt dictum
B eſt ſupra. His ergo erunt ægritudinum cordis cauſarum
ipſarum, in ipſius natura ſpecialiter manifeſta. Ex quib.
ſecundum Gal. curationis ipſarum intentio eſt ſumẽda.
Cura paſſionum cordis duplex eſt. ſ. generalis, & ſpecia-
lis; generalis autem eſt quinq; res. Quarum prima diri-
gitur ad membrum patiens, quod eſt cor. Et eſt, vt ſoli-
cite ſtudeamus confortare ipſum, eiuſq; virtutem debilẽ,
& vbi cadens eſt, vt in ſyncopi, expergefacere, & viuifi-
care; deinde vbi expedit, eam reſumere, & nutrire. Eſt.n.
cor fundamentum animę; omniumq; virtutũ prima ra-
dix, quatum aggregatione natura conſiſtit. Cuius quidẽ
naturæ, vt Hip. dixit, eſt curare, non medici. Medici vero
porrigere naturæ. Fons quoq; ſpiritus, qui eſt radix, &
ſubſtantia, vitæ organum, & vehiculum virtutum, & ca-
loris innati, cuius vigore complexio conſiſtit in eſſe, &
corpus, & omnia membra in eſſe, & vigore viuifico con
ſeruantur, & eius extinctio mors eſt. Hic cauſa eſt oĩum
operationum naturalium, vnde ipſe eſt, quem noſtram
naturam dicimus. Ipſum quoque cor baſis eſt vitæ, ſeu *Natura quid ſit.*
C vitalis virtutis, per quam membra recipiunt animã pri-
mum, & deinde virtutes reliquas ſenſus, motus, & ope-
rationis vitæ, nec mors accidit, niſi propter intempera-
mentum complexionis ſuæ. Merito igitur, prius, & ſolli-
cite ſtudendum eſt circa ipſius confortationem, eiuſque
virtutis cum his, quæ confortare habent interius, & ex-
terius, & per omnem modum approximationis. Secun-
da vero reauiti circa cauſas intrinſecas, & extrinſecas,
proprias, & communes talium ægritudinum, & eſt, vt
auferatur extrinſeca. Interior propria abſcinditur vicina,
& quæ communitatis eſt, corrigitur. Inquit.n. Gal. non
eſt poſſibile vllam diſpoſitionem curare finaliter adhuc
manente cauſa facięnte eam. Tertia vero vertitur ad mo
dum curandi prædictas ægritudines à cauſis prædictis.
Cauſæ enim ſuperius enumeratæ, aut cauſant tales ęgri-
tudines per modum aggrauationis, & conculcationis,
coarctationis, & ſuffocationis ſpirituum, & caloris in-
nati in ſua radice, receptaculis atque vijs: Necnon per
D modum furioſitatis morbi, vi doloris, vel cuiuslibet al-
terius accidentis impugnantis, contra naturam, aut per
modum reſolutionis, & euacuationis ipſius. Quorum
modorum diuerſitas auxilia variat, & differenter infor-
mat; regimen quoque, ſine eius debitum ignoratur. In-
quit.n. Hipp. nec quiſquam medicorum mihi inuentus
eſt, ſi ægrorũ habitudinem cognoſcere queat, ſicut opor-
tet, ſi defectionem patiatur, an ipſa ſit ex venarum eua-
cuatione, an ex alia furia, vel labore corporis, vel acciden
te alio naturam afficiente, puta repletione ſuffocante,
& proinde ignorans cibum dare eis an expediat vel ne-
gare. Quarta ponit ſtudium in regimine cum rectifi-
catione aeris, & aliarum rerum non naturalium mini-
ſtratione debita, prout intentiones exigunt ſupradictæ.
Quinta conuertitur ad accidentium correctionem,
quæ ſunt plura ſecundum pluralitatem membrorum
compatientium cordi, & ſi non propria ſint. Si enim
ipſum alijs compatitur propter colligantiam, & vici-
nitatem, vt dictum eſt: quanto magis alia membra com-

patientur eidem? cum ipſum cor omnibus tribuat virtutem, calorem, & ſpiritum, & à nullo recipiat, Inquit enim. Hipp. Totum corpus eſt vna ſubſtantia, & ipſum totum eſt confluxibile, & compaſſibile. Dictæ autem, ſunt hæ res quinq; generales, quæ omnes generaliter omnibus cordis ægritudinibus congruunt, ac vniuſcuiuſque cauſam generaliter comprehendunt, ſed primæ tres ſunt principales, & eſſentiales in cura ipſorum complentes: verum duæ primæ ſunt materiales, & tertia eſt formalis. Non enim ſufficit ad veram curam confortare cor debile, eiuſque virtutem, nec cauſam paſſionis abſcindere, niſi ſciatur modus qualiter, & cũ quibus quodammodo cauſandi nobis proprie demonſtratur, vt infra patebit. At ipſarum, vt materialium, prima eſt, vt in qua, & generalior in alijs attendenda generalibus: & ſpecialibus etiam obſeruanda. Omnes enim debent eſſe confortatiuæ, vel confortatiuis admiſtæ. Secunda vero eſt, vt ex qua, cauſam ex qua ægritudo prouenit, auferens, & abſcindens. Quarta res eſt diſponens, & quandoque ſola ſufficiens. Vltima eſt complens, quia rerum præter naturam omnium cauſam expellens, eſt quoque coadiuuans: corrigendo enim accidentia, quæ cauſam impediunt, coadiuuant ipſam. Specialis autem intentio eſt, quam ex diuiſione generalium accipiẽtes in operationem perducimus, vt circa ſingulas earum ſpeciales medicinas ponamus, atque auxilia, quibus prædictæ compleantur res generalis intentionis: necnon qualitatem, & apertum modum vtendi eis. Medicina enim à modo dicta eſt, vt Iſido. ait. Et primo circa cordis confortationem.

Cordis confortatio triplex.

Completur autem cum his, quæ habẽt ipſum tripliciter confortare. ſ. ſubſtantialiter, accidentaliter, & vtroq; modo. Subſtantialiter cum his, quæ reſtaurant eius ſubſtantiam, & ſpiritum eius, quę calorem multiplicant; quibus reſtauratis, vt organis virtutis, & ſubſtantijs proprijs, ac propinquis; virtus reſtauratur, & confortatur; & tales ſunt cibi, & potus, cordi appropriati.

Cibi.

Appropriati cibi quidem ſunt, qui ſunt placidi in odore, delectabiles in ſapore. qui etſi naturaliter non ſunt tales, artificialiter cum aromatibus, & ſapidis condiantur. & ſint facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatũ, multi, & boni nutrimẽti, quales ſunt carnes faſianorum. perdicum, pullorum. gallinarum, auicularum paruarum, & montanarum; & aqua carnium ipſarum, ſeu ſuccus ipſarum per decoctionem in duplici vaſe tractus; hędorum, & biennis arietis, ſeu annualis agni, & caſtrati. Hepata gallinarum pinguium, & iuuentum; vitelli ouorum recẽtium, gallinarum, perdicum, & faſianorum ſorbiles, vel ſeroſi, Et panis mundus, qui bonum generat ſanguinem. Inquit enim Ioanninus, bonus cibus eſt qui bonum generat ſanguinem opere, & commiſtione, qualis eſt panis mundus. caro annualis agni, & piſcium mediocriũ magis mobilium, & minus pinguium, & ſquamoſorum, proprie marinorum, & petrinorum.

Potus.

Potus quoque vini ſubtilis clari in ſubſtantia, in colore rubei, vel ſubrubei, aromatici, mediocrem habentis ſtypticitatem, & placide in ſapore. Inquit. n. Hip. in apho facilius eſt repleri potu. ſ. tali quàm cibo. Accidẽtaliter vero ipſum cõfortant odores, & medicinæ, quæ contemperant eius complexionem, & ſubſtantiam vniunt, & ſicut virtutem eius confortant, quæ expellunt nocentia, & corpus in vita conſeruant. Inquit enim Hipp. virtutis vitæ eſt contraria repellere; & non recipere. Harum quædam ſunt illud agentes à proprietate, vt eſt terra ſigillata, charabæ, myrobalani, & ſimilia. Quædam à complexione, quarum quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ. quędam ſiccæ, quædam humidæ, & quædã temperatæ, & quædam vtroque modo, vt infra dicetur. Et ex illis eſt roſa, & oleum eius.

Nota de oleo roſ.

Inquit enim Gal. oleum roſ. confortat. calefacta enim infrigidat: & infrigidata calefacit modo vtroque. quia ſubſtantialiter, & accidentaliter ipſum confortant cibi medicinales, & medicinæ cibales ſimplices, & compoſitæ. Simplices ſunt, caro ſerpentis, lingua bouina, borago, endiuia, acetoſa, & ſimiles, quas infra ſufficienter enumerabimus. Compoſitæ ſunt, quæ ex pre-

E

dictis componuntur cum aliquibus ex medicinis ſimplicibus infra enumeratis decoctis; & paratis, acquirentibus eis virtutem intentioni habitæ conuenientem. Virtutem autem cadentem ſubito, vt in ſyncopi expergefacerent irroratio, & aſperſio cum forti impulſione, & iactu ſubito aquæ frigidæ actu, & proprie roſatę ſuper faciem, & membra: & ſi fiet miſtio muſchi cum eo, quandoque confert. & quandoque confer miſcere camphoram, ſandalos, & ſimilia ſecundum diuerſitatem cauſæ, & modi. frictiones aſperæ, ligaturæ doloroſæ, aurium tractiones, & euulſiones pilorum, ſtrepitus, & clamores.

Aſperſio aquæ roſatæ facta in facie valet à ſyncopi.

Expergefactum autem viuificat offa ex pane calefacto in vino prędicto lymphato, cum aqua ro. vel bugloſſę, deſtillata prout exigit diſpoſitio. Inquit. n. Gal. talis cibus etiam facit redditionem, & redditur cito; quia actu frigidum, & antequam calefaciat actu à proprietate cito in ſpirituum ſubſtantiam permutatur. membra quoque velociter nutrit. Omnium enim velociter, & multum nutrientium eſt maxime vinum.

Offa ex pane calefacto in vino lymphato expergefactũ viuificat.

Nota de vino.

F

& dixit Gal. hoc virtutẽ viuificat, & confortat. Sed miſcuit panem calefactum, panem quidem, vt eius nutrimentum, quod eſt facilis reſolutionis firmum ſit, & perdurans quandiu auferatur diſpoſitio cauſans caſum. Inquit enim Gal. quæcunque humidam. & liquidam conſiſtentiam habẽt, nutrimentum dant cito diſſolubile, vt in breui tempore alio opus ſit; quæ autem duram, & ſolidam habent, multum tribuunt, & perdurant. Talem autem virtutem expergefactam, & viuificatam reſtaurant cibi, & potus prædicti; vbi hæc expediant. Talis autem expedientia à diuerſitate cauſarum, & modorum cauſandi dependet, vt infra patebit. Secundo conſiſtit ſpecialis intentio circa abſciſſionem cauſarum ſpecialium ægritudinum ſuperius diſtinctarum. Exterior ergo auferatur, & permutetur. Interior. quę propria eſt eius ægritudinis abſcindatur. Et ſi quidem ſit mala complexio pura, alteretur. Si cum materia replente, oppilante, vel coarctante, euacuetur, deinde ſi aliquid remanſerit, alteretur. Inquit enim

G

Galen. Manifeſtum eſt autem quòd facientium cauſarum dyſcraſiam per euacuationem eſt ſanatio; ipſarum vero dyſcraſiarum, alteratio ſanatio eſt. Sic quidem intentio præmitteda eſſet primæ intentioni, vel rei, quæ circa cordis confortatiuam vertebatur eiuſq; virtutis. Dixit enim Gal. oportet vniuſcuiuſque ægritudinis cauſam abſcindere prius, deinde ad eam, quæ ab ea facta eſt ægritudinem peruenire, ſed cum virtus, quæ in curatione principalis exiſtit, non ſubſiſtit, immo deficit, & cum deficit, oportet primo cor, & virtutem eius confortare tanquam in cura priorem. Et ſi non totaliter, propter præſentiam cauſæ, quoquo modo poſſibili iuuet. ab ea enim ortus prima intentio ſumitur. nocumentum quoque eſt periculoſius, & ad inferendam mortẽ promptius. Deinde oportet debilitatis cauſam abſcindere, vel ſimul permiſtione auxiliorum vtramque rem proſequi, vel viciſſim agere. Eſt autem ipſorum auxiliorum permiſtio triplex, partialis, localis, & temporalis, vt ſupra monſtraui.

H

Hanc autem rem, ſeu intentionem complent medicinæ, & proprie cordiales, cibi quoque medicinales. Medicinarum autem cordialium, quędam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ. Et ſimplicium, quædam ſunt ex animalibus ſumptæ, quędam ex terra naſcentibus, quædam ex mineralibus; & ex iſtarum quibuslibet; quædam ſunt frigidæ, quędam calidę, quedam ſiccę, quędam humidę, & quędam temperatę, & quędam ſolutiuę. Sciuiſti enim ſupra, cum de conſolatione medicinarum ſoluentium loquebamur, quòd medicinarum, quędam confortant tantum, quędam confortant alterando, & quędam ſoluendo. Frigidę ex animalibus ſunt, os de corde cerui, & ebur. Calidę ex eis ſunt corda, & proprię porci propter conuenientiam nimiam, caro ſerpentis, muſchus, ſeta, & proprie cruda. Ex terrę naſcentibus frigida ſunt roſa, myrta; acetoſa, coriandrum, acetoſitas citri, granata, & proprie acetoſa, nenuphar, endiuia, ſandalus, ſpodium, ſex non aduſta, matiana, & camphora. Calida ex eis ſunt

Diuiſio medicinarum cordialiũ.

eis ſunt doronigi, zedoaria, cyminum, zurumbeth, crocus, vterque been, xyloaloe, garyoph. enula, &c. ambo ſunt mirabiles, meliſſa, & ſemen eius, macis, halce, ſcebran, & ſemen eius, cubebe, acetoſa, & ſemen eius, &c. cardamomum, quod n. heterogeneæ eſt naturæ, poteſt dici calidum. Frigida ſunt folium, & cortex citri, ſpica, cinnamomum indum, damaſcenum, & garyoph. magnum, & calamenthum, iris, lilium, menta, ozymum, vtraque ſtœchas, ſandaracha, lingua auis, magaleph, odor galliæ, & in ſumma omnia odorifera. Temperata ex eis ſunt lingua bouina, & aqua eius. in cuius datione, vel decoctione ſis audax cum cibis, & potibus, borago, charabæ, lacca, vſnea, & poma dulcia, & odorifera, &c. granata dulcia, & muza. Ex mineralibus vero frigida ſunt corallus, margaritæ, lutum ſigillatum, & armenum. Calida eſt ambra. Temperatæ ſunt aurum, argentum, lapides pretioſi, & proprie hyacinthus. Siccæ ſunt omnes præter lac, poma granata dulcia, endiuiam, linguam bouinam, boraginem, & nenupharem, quæ ſunt humida. Ex reſolutiuis vero quædam ſoluunt choleram, vt myrobalanus citrinus, tamarindi, & pruna muza, ex eis ſunt violæ, ſuccus roſarum, & aqua infuſionis earum recentium. quædam phlegma, vt agaricum, myrobalani, chebulus, & emblicus, quædam melancholiam, vt epithymum, lapis armenus, lapis lazuli, myrob. indi, & bellirici, quædam phlegma, & melancholiam, vt ſtœchas, & polypodium, quędam humores aduſtos, vt myrob. nigri, & indi, ſenæ, fumiterræ. quem diximus eſſe de numero pretioſarum medicinarum. quædam fumum mũdificant à ſanguine, & ſpiritu, vt meliſſa. quædam mundificant ſanguinem, vt lupulus, capil. ven. endiuia, & ſimilia. Hæc ſunt ſimplicia ex quibus eligere habes, quæ tuæ intentioni ſunt conformia ſiue alterare, ſiue digerere, ſiue ſoluere, ſiue vtrumque ſimul intendas. Etiam ſi aliquam ex quatuor ægritudinibus ſpecialiter inſpicias. Omnes namque conueniunt inſimul; & in confortatione debilitatis, proprie: ſed alter vna, quàm altera: & vna eſt vni diſpoſitioni, ſeu accidenti cordis proportionata, alia vero alteri. Debilitati namque appropriatus eſt crocus, ſpica, ambra, poma redolentia, & omnia temperata. Tremori vero bene; myrrha, vſnea, ſandaracha, charabæ, doronigi valde, myrob. bibiti. Tremori vero à cauſa extrinſeca, ſcilicet ex triſtitia, & timore, endiuia, ſpodium, & emblici, calido. Et coriandrum, lacca, & cyminum, frigido. Lingua auis, &c. lac ſicco. mumia, ameos, carui, muſcus, ozymum, garyoph. conferunt tremori ex melancholia, & phlegmate commiſta. Calamenthũ iris, & ſandali, conferunt tremori accidenti in febre; & aurum bibitum, & linitum. endiuia vero ſyncopi. Spodium et, & proprie factæ ex effuſione choleræ ad ſtomachum, vel à ſtomacho, bibitum, & linitum; lingua bouis, & magalef cum aqua mellis bibitum doloribus cordis, & melancholiæ animi, & ei qui loquitur ſolus aurum, & ſpodium melancholiæ, & timori de præteritis, & timori de futuris. Muſchus melancholię ex ſolitudine. xyloaloes etiam, quia lætificat, ozymum, garyoph. enula, omnia poma, & acetoſa, & omnia aromatica omnibus maxime ſi fiat ex anguſtia; & omnia aromatica proprie, vt eſt odor galliæ, & calamenthum, ireos, &c. ozymum ſuper aſperſo aceto, & odoratum, excitat ſyncopatum, & ſanat eum. Compoſitæ ſunt, quæ ex his componuntur. Et ſimiliter ſi ægritudo ſit inſtrumentalis, vt aperire, euacuare plethoriam, & ſanguinis abundantiam, quæ eſſe cauſa eius plurimum conſueuit, intendas; vtere phlebotomia baſilicæ dextræ. Et ſi repletionem vaporoſam, & fumoſam, quam tibi fumoſa multum expiratio cum mentis turbatione oſtendit, Complexio, ætas, & habitudo, & regimen præcedens; phlebotomiam ſiniſtræ baſilicæ celebrabis. Sed prædicta auxilia variabis, varietate ægritudinum, & cauſarum efficientium ipſas in fortitudine, & debilitate. In debilitate namque cordis approximabis leuia, in pulſu fortia, in tremore fortiora, & in ſyncopi fortiſſima adhuc ſi earũ cauſa eſt debilis, leuia; ſi fortis, fortiora; necnon ſi ſit

Diuiſio medic. ſol.

Medicinæ cordis debebant appropriare.

A ex propria cordis paſſione, fortiora; ſi ex compaſſione, leuiora. Et tamen conſiderata materia, & dignitate particulari, quæ cordi eſt, omnia approximabis cum modo; & non ſubito, fortia, neque pura. Ait enim. Hippocr. multum & repente, calefacere, aut infrigidare, replere, aut euacuare, vel quomodolibet corpus mouere non oportet. Fallax enim eſt, & euacuatio naturæ inſuaue. maxime vero debiliter, vt hic ſupponitur. Cum ergo in talibus ægritudinibus repleno ad euacuandum inuitet; quia debilitas virtutis prohibeat. partiatur phlebotomia tenendo medium. hęc enim Gal. edocuit, nec omittatur omnino, maxime cum repletio debilitatis cauſa exiſtat. Item ait Aboal. amplius ea dare pura, quæ alterant; & maxime frigida; & quæ laxa faciunt, principalibus membris timoroſum eſt in re vitæ. Ages enim cum ſimplicibus leuibus, & maxime in principio; & paulatim deuenies ad compoſita, & fortiora, vbi propria non ſufficiant, vt exceſſus auxiliorum non ſit ſuccedens, auxiliorum effectiua paulatim proportio cum ſalute. B hæc enim eſt operatio ſecundum ſapientiam, præſtat enim iuuamentum præter aliquid læſionis. & frigidis admiſcebis calida, vt crocum, & garyophyll. propter calorem naturalem, & ſpiritum. Et calidis laxatiuis odorifera ſtyptica, vt ſpicam, & maſtichen, charabæ, roſam, &c. myrrham, quibus prohibeas confortando à facili reſolutione, cui ſunt parati, calorem, & ſpiritum. Si vero patiatur propter vicinitatem, vel communitatẽ membrorum, corrigatur diſpoſitio membrorum vicinantium, & communicantium ſuperiorum, prout ſuperius diximus, & inferiorum, prout infra dicemus cum auxilio Dei, & ſi aliquid mittant, euacuetur, & quod remanſerit, vel regenerabitur, deriuetur, & per interualla modici temporis expurgetur, deinde confortetur. Et ductus eorum, quibus ſuperflua eorum conſueta ſunt expurgari aperiantur. Ipſumque cor recipiens confortetur, ne recipientes viæ ſtringantur; & quod influit repellatur, & ſi quid influxum eſt, reſoluatur prout in cura catarrhi te C ſcire fecimus; quorum auxilio talia complentur. Electarium ſeu medicinam huius ſuperius habuiſti. Tertio conſiſtit ſpecialis intentio circa conſiderationem modi cauſandi, qui cum ſit duplex; vt dictum eſt, & diuerſus, ſecundum eius diuerſitatem, diuerſis auxilijs eſt vtendum; oportet enim variare, & eligere omnia auxilia, tam confortantia, quàm abſcindentia cauſam, & alterãtia; & vniuerſale regimẽ; & ea adaptare vnicuique modorum, prout ratio exigit. Si ergo cauſentur tales cordis ægritudines primo duorum modorum dictorũ, omnia confortantia interius, & exterius approximãda, abſcindentes cauſæ, & etiam alterantes debent declinare ad calefactionem, & humorum ſubtiliationem, rarefactionem corporis, & reſolutionem, & attractionem materiæ caloris, & ſpiritus de centro ad circumferentiam corporis. Adhuc. ſi cauſa eius ſit debilis, leuia, ſi fortis, fortiora: necnon ſi ſint ex propria paſſione cordis, fortiora: ſi ex compaſſione leuiora. Regimen quoque in omnibus D non naturalibus rebus, quod eſt quartæ intentionis, generaliter ſit tale. Locetur autem patiens in domo, cuius aer ſit temperate calidus naturaliter, aut artificialiter, cum ignis temperati accenſione, ſuffumigijs ex ſpica, ligno aloes, gallia, & ſimilibus, in qua etiam ſternantur folia, & rami plantarum calidarum, & redolentium, vt citri, aranciorum, roriſmarini, calamenthi, & aliarum ſuperius nominatarum medicinarum. In cibis confortantibus ex prædictis ſint medicinæ talis calidæ ſubtiliatiuæ, & aperitiuæ, miſtæ, vel aſſociatæ. Et ſit eorum quantitas pauca ſuſtentatiua, non reſumptiua: vel ſolum viuificatiua concedas, & proprie vbi repletio ad ſyncopim perducat, quo caſu oportet tantum viuificare virtutem, deinde ad remedia repletionis redire. Similiter & potus ſit vini talis, quia ſubtilis, & clari, magis virtuoſi parce exhibiti. Exercitia vbi ſint poſſibilia temperata, & frictiones aſperæ à ſuperioribus ad inferiora extremitatum trahentes à corde, & ſpiritualibus ad circumferentiam corporis, atque cutem. Somnus & vigi-

De phlebotomia.

In ſecunda aphoriſ. 51.

In paſſionibus cordis ex repletione contingentibus.

De aere.

Potus.

lia ſint temperati, viciſſimque conceſſi, vt quod digerit ſomnus, euaporent vigiliæ. Inanitio ſit correſpondens virtuti. licet enim repletio inanitionem fortem requirat, virtus tamen quæ tolerare, habet, & regulare, non aſſentit. vnde paulatim oportet agere, & illud cum fricationibus dictis reſpicientibus repletionem tertiæ digeſtionis, & ſecundarum venarum, & abſtinentia cibi, & potus repletionem reſpicientes primę digeſtionis, maxime ſi in humoribus non ſit putredo, qua exiſtente deſperandum eſt de infirmo, & proprie ſi in viſceribus eſt apoſtema, quæ ſufficiant, donec apparet robur in pulſu. Et tunc oportet clyſteribus vti reſpicientibus repletionem inteſtinorum, & primarum venarum. repletio enim locum non habet, ſed contentetur cibis, & potibus paucis, & ſubtilis ac reſolubilis nutrimenti in medio temporis, qualis dictat extenuatiua diæta infra in primo de cura oppilationis hepatis, & quarto de regimine ſanitatis. Et cum ſubtiliātibus, incidentibus, & diureticis notis propriatis, & in pauca quantitate oblatis, prout conueniunt ad ſuſtentandum, donec repletio educatur, non ad reſumendū, & hora ſyncopis omnino ſint cibo priuati præter panem ex modo, vt ſuperius iam eſt dictum. nam viuificata virtute per illam ſtatim redire oportet ad diſpoſitionis, & repletionis curam cum euacuatione, nō cum renutricatione, vt in animæ accidentibus ſic regatur, vt ad iram, indignationem, & ſolicitudinem prouocetur.

De animæ accidentibus.

Si vero cauſentur per modum reſolutionis, & euacuationis, omnia prædicta in oppoſitum conuertantur, ac etiam regimen, in omnibus quæ dicta ſunt. Alteretur ergo primo aer cum redolentibus ex herbis, plantis, folijs, & floribus frigidis, & ſtypticis, & proprie cum myrto, ſalicibus, cytonijs, & roſis, & ſpeciebus ſuperius nominatis, vt ſandalis, camphora, & irrorationibus aquarum frigidarum, vt aqua roſarum frigida, pluuiali, & odoribus frigidis ex aceto cum aqua roſ. miſtis, ſandalis, &c. camphora, & flabellationibus, & ventis. Exercitia, frictiones, calefactiones penitus omittantur. Iniungatur quies corporis, & animi. G Cibus ſit ex prædictis, & electus ex ſolidis, & viſcoſis, mediocriter tamen, vt ex eis poſſit præualere virtus; vt eſt panis, & ſorbitiones factæ ex chondro, oua tenera, & teſticuli gallorum nutritorum ex lacte, cerebra porcorum ſufficienter decocta ex albo iure cum puluere coriandri, condita. Fructus ſtyptici, & pontici, vt cytonia, pyra, ſorba, meſpila, & ſimilia, non multæ quantitatis, cum noceant ſtomacho. licet humores inſpiſſent. Potus autem ſit vini aquoſi infrigidati, & cum aqua lymphari in principio cibi acceptum. & hoc propter dyſcraſiam; propter ſyncopim autem ſit calidum, ſubtile, & aromaticum, calefactum cum pane, vt citò reddatur propter materiam. & ſit vinum nigrū groſſum, & ſtypticum, & breuiter quæcunque habent inſpiſſare. ita tamen quòd alterabilia ſint per naturam.

In paſſionibus cordis ex reſolutione contingentibus.

Cum vero natura ſit debilis in alterando, &c. qualitas corporis minorata, ex prædictis cibis dare oportet parū, & ſæpe. ſicut enim in prædicto modo caliditatis ipſarum paulatim eſt digerendum, & euacuandum; ita in H præſenti paulatim eſt renutriendum, & reſtaurandum. Vigiliæ ſint temperatæ. Somnus leuis, non profundus. Inanitio ſuperfluorum, & humidorum ſecundum quātitatem aſſumptorum eſt vtilis, & prouocanda cum lenitiuis, & lubricantibus ante cibum exhibitis, & ponticis, poſt hanc, cum collyrio, & clyſteribus leuibus. Sed humorum, & humiditatum euacuatio, ſeu reſolutio eſt prohibenda omnino. Inducatur ad gaudium temperatum, vel remiſſum, & lætitiam, & ſpem futuræ ſalutis. Conuertitur vlterius ſpecialis ad accidētium correctionem, quæ ſunt plura ſecundum pluralitatem membrorum compatientium cordi, vt dictum eſt. Primo vicinorum ex propinquo, vt ſpiritalium, & ſuperiorum animalium colligatorum eis; quorum curam ſuperius habuiſti; & inferiorum naturalium vicinorum ex longinquo, quorum paſſionum (Chriſto duce) infra ponemus auxilia. Deinceps rememorabimur compoſitas medicinas proprias, & expertas ad ægritudines cordis dictas E ſecundum vnamquamque cauſarum ipſarum ſuperius dictarum, incipientes à confortantibus, &c. primo ab odoramentis, eo quòd refocillando ſpiritus confortantur citius. Inquit enim Gal. qui celerius vult reintegrari, reintegratur odoribus.

Modus cibandi.

De medicinis ſimplicibus, & compoſitis ad omnes paſſiones cordis. Cap. 2.

GAlenus ait. ad primam autem omnium reddamus nunc ſermonem ægritudinum, qui ſimilibus innaſcitur. Eſt autem mala hæc cordis complexio talia. Et ſubdit. oſtenſum eſt enim in ſecundo huius libri, ſ. therapeutices, q̃ neceſſarium eſt genus ægritudinis huius, videlicet medico ad ſciendum. Et illud quidē, quod plurimū eſt contingens, vt ſuperius dictum eſt, plerunque lædit. Cum enim non ſit bene terminabilis in corde ipſo, ſed plurimum extenſibilis cum calore, & ſpiritu F ad totum corpus; omnia membra lædit læſione principij, ac euerſione eucraſiæ propriæ cuiuſlibet membri. Proinde neceſſarium eſt inueſtigari nunc, vt opportune ſanetur, & methodo: quæ eſt iam dicta à medicinis ſimplicibus dictis, & compoſitis, quæ ſequuntur incipiens. Odoramentum calidum conferens paſſionibus cordis à mala complexione frigida cauſatis. ℞. balſamitam, vel maioranam, folia citri, & pomum eius, & irrora vino, & ſuperaſperge puluerem gar. aut inuolue burſam ſcarlati in eis, & odorentur. Aliud frigidum conferens paſſionibus cordis à calida dyſcraſia cauſatis. Rec. roſarum, ſandalorum, margaritarum, cymarum myrti. irrorentur aceto, & camphora; & quandoque irroratur parum vini odoriferi. Et ex ſimilibus eſt aqua roſ. ſola. Aliud calidum fit ex garyoph. nuce muſc. cypero, thure, folijs lauri, & gallia muſ. cuius odore epileptici excitantur, calamenthum, ireos, & alharam, quæ cum irrorantur aceto, & odorat ſyncopizatus, ſanatur. Et ex illis eſt pomum confectum ex eis, & ambra, & muſcho, G prout in ſoda dictum eſt. Et gallina aſſa cum illis frixa, & odorata. Et aqua florum aranciorum, & citrorum. Suffumigationes fiant in frigida cauſa ipſarum, ex confectione hieræ, quàm Nicolaus in antidotario ſuo deſcripſit. Aliud ad idem fiat ſuffumigium ex auriculis cyprianis, quæ ſunt. Rec. ambræ, drach. ſ. ligni aloes, vnc. ij. muſchi drach. j. carbonum de palmitibus vitis, gummi arabici, an. dra. ij. gallia muſc. & lignum aloes conuertātur in carbones, & cum aqua roſ. diſſoluantur omnia ſimul & glutinentur, & informentur auriculæ; quarum vna ſuper prunas ponatur, & ſuffumigetur camera. Et ſunt qui ſuffumigant ex ligno aloes, madefacto in vino ſolū, & eſt bonū, & ſuaue, cuius odorem diligunt principalia, ſicut dixit Abuhali. Aliæ fieri poſſunt ex prædictis frigidæ ad eas ex cauſa calida. Sunt autem non frequenter approximandæ, & propriæ ſuffumigia; immo raro ſicut ſupra in ſoda te fecimus ſcire. ſuffumigia. n. replent, & diſſoluunt cerebrum inflammando ipſum, & H ſpiritualia omnia cum ſuperfluunt. Inquit Heben Meſ. ſyrupi ex inuentione noſtra de ſucco acetoſæ, &c. ſucco macianorum, & de ſucco alleluiæ conferunt pulſui, & tremori, & omnibus paſſionibus cordis calidis, & proprijs. Et ex illis eſt ſyrupus acetoſus diarhodon. Paſſionibus vero eius frigidis, & cauſatis ab oppilatione, ſeu repletione receptaculorum ab humoribus groſſis, & viſcoſis difficilis eradicationis, oxymel ſimplex, & ſquilliticum. Item trochiſci de camphora ad pulſum cordis, & tremorem calidum, & febrem extinguunt, &c. confortant deſcriptione Almanſoris. Rec. ſpodij, ſeminis cucumeris, & citruli, ſcariolæ, portulacæ, roſ. ſandali albi, ana partes æquales, & pro vnoquoque pondus ex quibus cum ſucco macianorum conſperſis, & croci drach. j. fiant trochiſci aur. ſ. de quibus quaque die tribuatur vnus vſque ad duas hebdomadas. Item lac, de quo extractum eſt butyrum eſt fortius. Item pruna nutrita aceto, vel agreſta, ſunt cibus conueniens. Item trochiſci de ſpodio ad pulſum, tremorem, & ſyncopim ex calidi-

Odoramentum calidū. *Aliud frigidum.* *Aliud calidum.* *Auiculæ cyprianæ fiunt hoc modo.* *[illegible]* *Syrupi cordiales.* *Trochiſc. de camphora.* *Troch. de ſpodio.*

tate fluxuum,& choliricam paſſionem,melancholiam, & tremorem ſecundum diem. ℞.ſpodij drach.x.roſarũ albarum drach.iij.ſeminis acetoſæ,portu granorum coriandri infuſorum in aceto, & torrefactorum, myrtillorum,ana drach.vj.pulpæ ſumach drach.ij s. amyli,aſſæ, berberis, galangæ, ana drach.ij. margaritarum, corallo. rub.ana drach.j.oſſis de corde cerui drach.ij.ſandali albi drach.j.gummi arabici drach.j.s. confice cũ ſucco agreſtæ, & da cum aliquo rob. ſtyptico, & ſucco buglоſſæ. *Trochiſ. muſchati.* Item myrob.conditi ſecundum modum noſtrum. Item trochiſci muſchati; & de xyloaloe conferunt ei ſex cauſa frigida, quorum confectio eſt ſecundum eundem. Rec.maſtich.ſpicæ,xyloal. cinnam gar y galliæ muſch. cubebæ,cardamomi maioris, & minoris, corticis citri, omnium pondus,aur.j.ex his omnibus cum vino odorifero aſperſo fiant trochiſci. Conferunt etiam ſyncopi magnæ,& paruæ. *Potio confortans cor.* Potio confortans cor,& tremori,& ſyncopi calidæ,& frigidæ. Rec.buglоſſæ puluerizatæ,aur.j. diſtempera ad frigidam cum vino, & ad calidam cum aqua roſ. & da hora ſomni noctibus continuis. Item garyoph. maſculorum, puluerizatorum drach.j. ſumach. diſſoluta in xij aur. lactis dulcis in ieiunio,valet ad frigidam. Item theriaca,mithridatum,confectio de muſcho dulcis,& amara,emẽdant cordis frigiditatem, & humiditatem cerebri, & ſtomachi, & conferunt paſſionibus eorum frigidis. Diambra quoque electarium de gẽmis, confectio de xyloaloes, confectio quoque alchermes,& electarium Sabor Reg. quorum deſcriptionem in antidotario noſtro poſuimus. *Nota iſtud experimentum de corde porci.* Et ex expertis ſecundum nos eſt, vt aſſumatur cor porci, ſicut aſſumitur de thorace eius cum ſanguine ſuo, & ex gar. maſculis pomocetur, & aſſetur ſufficienter lento igne. deinde comedatur,& ſuperbibatur vinum ſubrubeum clarum, odoriferum, temperatum, & lymphatum cum aqua buglоſſæ, valet autem ad paſſiones cordis frigidas, & calidas cum aromatibus frigidis,vt ſunt roſæ ſandali, magazire, & vino albo ſuperbiberto cum aqua roſata lymphato. Et confortat cor,à proprietate,nutrit. Dixit Abuhali. Cerebrum hominis,cerebrum galli,pulmonem pulmo vulpis. Stomachum, ventres gallinarum, & pelles interiores ipſarum. Hepar,hepar adip Renes,renes hædi. Veſicam,veſica muſtellæ. Neruos,nerui nutriunt, & confortant,& ſic de alijs. Nutricatio enim,& conſortatio fit à ſimili,vt dixit Gal. cum ait,vnaquæque ſpecies animalis ſimili to tius ſubſtantijs, & proprietatibus alimento nutritur: vt homo ex pane,& carnibus,canes ex oſſibus. Equi ex paleis,Turdi ex hyoſciamo, Coturnices ex elleboro,& ſic vnaquæque ſpecies proprium alimentum, vel cibum,& vnumquodque indiuiduum, atque membrum propriũ cibũ habebit,quod videtur innuere, & approbare Abuha. cum dixit, ꝙ vnicuique corporum, & vnicuique membro ineſt proprietas, vt ab vna medicina patiatur, & non ab alia. *Epithema cordiale.* Epithema confortans cor debile,& corpus ex malitia complexionis calidæ: conferens tremori calido cum febre,quod dixit Archige. ℞. ſandali,magaziri,ſpodij,ana drach.s. ſummitatum myrti, coriandri ana drach.uj.roſ.ſeminis endiuiæ,& acetoſæ,ana drach. iij. macis.ſcrup.j.croci.ſcrup.s.aquæ roſ.quod ſufficit. Et quandoque additur camphoræ. ſcrup.j. cum diſpoſitio exigit, & exceſſus caloris in ea,non veri frigoris,intinge pannum lineum ſimplicem, vel de ſerico albo, & ſupra cor frequenter appone. Et ſi apparuerit ſiccitatis exceſſus,adde parum ſucci pomorum dulcium, vel buglоſſæ, vel lactis. *Aliud conferens tremori.* Aliud conferens tremori ex frigida cauſa. Rec. macis.garyoph. vſneæ,charabæ,ana drach s.ameos,cardi,aniſi,ana vnc j tertiam partem,xyloaloes,ambrę,muſchi,an.ſcrup.j. croci.ſcrup.s.ſucci buglоſſæ,aquæ roſ.& vini odoriferi,ana vnc.ij. Tepefiant, & infundatur tela ſerici rubei duplex, & ſuper cor apponatur ſæpe. Item aliud ex inuentione noſtra conferens omnibus diſpoſitionibus eius frigidis. *Aliud ex inuentione propria.* ℞. ligni aloes,ſem.ozymi,garyo. ſe.meliſſæ, ſem.linguæ bouinæ, ana drach.ij. florum citri,ſampſuchi,ana drach.j. garyo.charabæ, corallo.rub. an.drach.j.ſuc.linguæ bouinæ,vel aquę eius,& vini odo-

A riferi,ana quod ſufficit. Terãtur omnia,& conficiantur, & miniſtrentur modo prædicto: ſunt enim ſana,& experta etiam ſi per modum ſacellationis approximentur. Ioannitius. emplaſtrum, conferens tremori, & ſyncopi calidis. ℞.ſpodij, ſandali, ana drach.ij. calamenti, ireos, endiuiæ,ana vnc.j.coriandri drach.ij.croci. ſcrup j. ſarahor.vnc.j. coofice cum ſucco acetoſellæ, & aqua roſ & modico vini odoriferi. & confert etiam febri,& miniſtretur ſæpe innouando. *Emplaſtrũ conferens tremori, & ſyncopi.* Aliud ad frigidum ſin eundem. ℞.caſtorei drach.j. macis,xyloaloes,ameos,cubebarum, ana drach.ij.cymini,linguæ auis, ana drach.s. charabæ, doronigi,ana drach.j. croc.garyo. ana drach.s. Confice cum ſucco ozymi,garyo. & vino odorifero,& emplaſtra ſuper pectus,& eſt ſanum. Linimentum Andromachi ad idem. Rec.ſandali,calamen. ireos,ambræ,ana. Et tere ſubtiliter.confice cum aqua buglоſſæ,& pomorum,& oleo roſ. & cera,& lini ſuper pectus. Confert debilitati, & tremori calido, & frigido, propriæ ſi cooficiantur B cum oleo nardino, & ſanabitur,(ſi Deus voluerit.)

De cura titillationis pulſus,& tremoris cordis. Cap. 3.

GAlenus ait. titillationem vero cordis,ideſt pulſum, & tremorem plurimum ſanis iuuenibus reperi euenire. & hoc abſque manifeſtis accidentibus. ſed cum hęc quibuſlibet contigerint,ſanguinis detractione iuuãtur, maxime ſi ſubtilibus diætis aſſueſcentur. hæc enim duo ſanguinis multitudinem replentem,& oppilantem, & coarctantem educunt. Atque ſi cacochymia,quæ ægritudinem operatur cum multitudine fuerit, facienda eſt minutio de baſilica. hac autem non potente fieri,illi proportionale aliquid, puta prouocatio menſtruorum mulieribus, & prouocatio hæmorrhoidum io viris. Neutra vero fieri potente, fiat ſcarificatio crurium, & ventoſatio. Si vero non fuerit cum multitudine, purgandi ſunt cum pharmacia humorem contriſtantem edu- C cente. hæc enim propria eſt cacochymiæ. & ſubdit, multitudo extenuatiua corrigitur, ſed in longiori tempore, quàm euacuatione manifeſta iam dicta. Decoctio ſoluens humorem calidum,& choleram de corde, & vicinis membris, & confortans ipſum in omnibus diſpoſitionibus ſuis. ℞.aquæ fructuum,lib.s.bulliant in ea pulpæ tamarindorum,chebron vnc.j.pulpæ myrob.citrinorum vnc.s.croci, grana v. macis drach.j. & dimittantur vſque mane. tunc vero colentur, & colaturæ rhabarb. drach.j.addatur,quod puluerizatũ reſideat prius in ſucci roſarum vnc.s. & detur vbi oportet,& eſt archidia. Alia ſoluens humorem phlegmaticum, conferens paſſionibus eius,& eſt Serap. ℞.hyſſopi, mentæ,calamenti,meliſſæ, ana drach.j. radicum lilij vnc.s. linguæ auis vnc.s. ſpicæ,cinnam.ana drach.j.acetoſæ vnc.s.polypodij vnc. ij. Bulliant in aqua boraginis,vel buglоſſæ quãtitate ſufficienti. Deinde colentur,& in parte ſufficienti bulliant pulpæ myrob.chebu.drac.j.& ſuperaddatur aga. pulue- D rizati drach.s.zucch.roſ. noui, vel reſidentiæ eius, vel gelenrabin vnc.j.& detur in aurora. Decoctio de epithymo ſecundum inuentionem noſtram confert prædictis paſſionibus,ſoluendo humorem melancholicum, dicta in antidotario. Item decoctio de fumoterræ etiam prædictis paſſionibus coofert cauſatis ab humoribus, & fumis aduſtis, & oppilationibus proprijs cordis, & aliorum viſcerum, educens cum facilitate ipſos.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad cerebrum. Cap. 4.

GAlenus ait. diſcretæ naturæ cerebri facile multas generant ſuperfluitates, ex quibus nocumenta fiunt ſubiectis organis ad quodcunque ipſorum vertitur ſuperfluitas. Iudæi decoctio educens choleram, phlegma,& melancholiam, cum facilitate confortans cor,& omnia viſcera, & conferens prædictis paſſionibus cordis ex cõitate ad cerebrum patiens,ex frigiditate,oppreſ-

ſum

ſum epilepſia, melancholia, vel mania, vel catarrho frigido. Rec. ſtœchados, meliſſæ, hyſſopi ana drach. j. ireos vnc. j. coriandri præparati vnc. s. cubebarum drach. j. ſpicæ drach. s. Bulliant in aqua cicerum: deinde colentur, & in colatura bulliant polypodij drach. ij. Et diſſoluantur aga. puluerizati drach. j. pulpæ myrob. citri, chebulorum, & indorum, & iterum colentur, & colaturæ addatur rhabarbari drach. j. & detur mane, eſt enim ſana, & experta, & neminem decipit vnquam. Et ſunt aliqui, qui addunt hieram, & proprie cum ex communitate, ſeu compaſſione ad inferiora membra nutritiua, vt eſt ſtomachus, hepar, & ſplen, & viarum ipſarum ad cor: & ad putreſactionem ipſorum, & vlcera, & etiam expulſiones, vt renes, veſica, & matrix, quorum prędicta compaſſione, cor paſſiones incurrit. Abuha. lutum ſigillatũ ſumptum, & retentum in ore prohibet catarrhum calidum ad ſpiritualia, & ſpica frigidum; & etiam linitum extra cum oleo roſ. Item grana papauc. albi, cõtrita cum zucch. al. & retenta in ore, & retinent catarrhum acutũ; & ſalſum. Et diacodion, & loch eius, ſimile operantur, *Sacculus.* & thus album retẽtum in ore, frigidum. Sacculus confortans cerebrum, & retinens catarrhum frigidum. Rec. ſandarachæ, thuris, pulegij, ſpicæ, & ſalis communis, ana vnc. s. ſpicæ drach. j. ſi calidum ſit loco pulegij, ponatur myrtus, & ſandali.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſtomachum. Cap. 5.

INquit Gal. antiqui os ſtomachi, cor, ſemper appellare conſueuerunt. Compatitur enim patienti cor valde, & principalia reliqua, et totum corpus cor, quod propter alligantiam eius ad ipſum in arterijs cerebrum in duabus neruorum partibus, & propter alligantiam in venis, & neruo ſubtili, & proinde totum corpus, & maxime cum ei miniſtret in re nutrimenti. Inquit proinde Abuhali. ſtomachus eſt membrum, cuius cõitate patitur totum corpus. *Sacculus ad ſtoma.* Modus ſacellorum, quibus vſi ſunt antiqui, & habentur nunc in vſu confortãtium ſtomachum, & infrigidantium, & prohibentium effuſionem humorum calidorum ad ſtomachũ; ac mordicatiuum inducẽtium, à qua cõpatitur cor cũ incurrit cardiacam, eſt talis. ℞. cymarum rubi, foliorum vitis ſylueſtris, roſarum cum ſtypitibus cymatum, myrrhæ humidæ, ana vnc. j. ſandali, ſpodij, ana drach. ij. bulliant in aqua roſ. & ſucco cytoniorum, cum modico vino pontico, & tepidi applicentur frequenter ſuper ipſum. *Emplaſtrũ.* Emplaſtrũ ad idem. ℞. ſandali alb. roſ. ſpodij, lenticularum aquæ, ana vnc. j. terantur, & conficiantur cum oleo roſ. & cera, & aqua fabrorum, & emplaſtretur. *Sacculus ad varias ſtom. paſſiones.* Receptio ſacellorum confortantium ſtomachum, alterantium dyſcraſiam eius frigidam, & prohibentium effuſionem humorum ad ipſum, & conferentium nauſeæ, vomitui phlegmatico, ſingultui, & oxyreemiæ, ventoſitati, & cardiacæ, & ſyncopi vitio ſtomachi. ℞. mentæ ſiccæ, abſinthij, ſampſuchi ana vnc j. ſpicæ drach. ij. maſtich. galangę, macis, garyoph. galliæ muſch. nucis muſch. cardamomi vtriuſque ana drach j. corticum citri ſicci vnc. s. corticum thuris, ana drach. j. s. bulliant in vino pontico cum ſucco cytoniorum, & calidi ſufficienter applicentur ſępe ſuper ipſum. *Emplaſtrũ nobile, & facile.* Idem operatur cerotum ſtomachicum. Gal. Emplaſtrũ de maſtiche liqueſacto ſimplici ad idem, aggregat enim in ſe proprietates quatuor in cura ſtomachi plurimum neceſſarias. ſ. aromaticitatem, ſtypticitatem, & temperatam caliditatem, & liqueſaciens phlegmata in ipſo. Et modus eſt, quem Rabi deſignauit. accipe maſti. albam, & groſſam pinguem, & diſſolue eam in lamina ferri ſupercaleſacta, & malaxa manibus, & extende in forma manus, & applica. Dixit quoque, ꝙ ſuccus maioranæ, & bugloſſæ, cum gar. tritis, vt alcohol, multum valet in tremore, ſaltu, cardiaca, quod caſaran dicitur. Et ſi quidem cauſa prædictarum paſſionum cordis ſint vlcera ſtomachi, & bothor; curentur cura propria, quæ inſra dicetur. Gal. ait. vinum cum pane ſtomacho ieiuno

E ſumptum prohibet curſum humorum ad ſtomachum. *Prohibentia curſum humorũ ad ſtomachum.* Sed ſi quidem ſint cholerici, ſit vinum debile ſtypticũ, & lymphatũ: Si vero frigidi, & phlegmatici, ſit vinum ſtypticum, & aromaticum, purum, non fumoſum, vt vernacia, & græcum, & vinum piſtoriæ: & vina quoque aromatica, & acetoſa in calidis operantur idem. Et ſyrupus de menta in frigido, & ſyrupus de agreſta in calido, & diacytonitem in vtroque, & melicratum conditũ noſtrum, & tragea ex aniſo, carui, gar. mace, galãga, cardamomo, & zucch. Et decoctio haſce ſm noſtram inuentionem confert prædictis paſſionibus cordis cauſatis vitio ſtomachi ex indigeſtione, educens humorẽ phlegmaticum, & ventoſitatem hypochon. diſſoluit. Puluis Serapionis ad ſtomachi, & hypochondriorum ventoſitatem. ℞. ameos, ſem. apij, ana drach. v. gar. maſtic. thuris maſ. ana drachm. vij. radicum ſquinanthi, coſti, ana drach. iij. naſturcij torreſacti drach. xxx. extenuat, & confortat. Idem operantur communuentia eructationẽ,
F ex quibus ſunt origanum, folia mentæ, aniſum, carui, calamenthum, mẽta, ameos, galanga, maſtiche, & gar. qui ſunt proprij in hoc caſu. prout dixit Abuha. Raſis. Emplaſtrum ad apoſtema ſtomachi, & hepatis, cuius communitate patitur cor, cum eſt antiquum, & vbi non eſt caliditas. ℞. fęnugræci, ſem. lini, caul. & carpobalſami, ana drac. v. cordumeni, ireos, amygdalarum coſti, myrtæ, ſpicæ, cyperi, ana drach. v. bdellij, ſubalbidi drach. vij. ſtyracis liquidæ drach. iij. naſturtij drach. ij. aromatici, ceræ citrinæ, adipis anatis, omnium, ana drachm. iij. olei chamæmelini drach. xx. deinde aggregentur, & emplaſtrẽtur cum eo. Aliud ad apoſtema ſtomachi, & hepatis cum non eſt antiquum. Rec. fęnugræci, ſem. lini, anethi ſicci, violarum ſiccarum, chamæmilæ ſiccæ, althææ ſiccæ, maſtich. ana drach. v. ſpicæ, cyperi, ſquinanthi, calami aromatici, ana drach. vj. ceræ drach. vj. olei chamæmeli. drach. xv. omnia aggregentur, & fiat emplaſtrum. Ariſt. grana granatorum muzorum, & acetuſorum in cibo, & poſt, ſumpta; vel ſuccus eorum in cibis, & ſalſa-
G mentis; aut ſyrupus ex eo factus prohibet corruptionem fumoſam in ſtomacho ciborum, & potuum, quæ cauſa eſt cardiacæ paſſionis. Nicolaus. diacinnamomum, & diacyminum, prohibent corruptionem acidam cibi, & potus, quæ cauſa eſt paſſionum dictarum cordis. Dixit Gal. hiera picra confortat ſtomachum, cor, & cerebrũ, & hepar, & putreſactionem in eis corrigit, quæ paſſionum dictarum poteſt eſſe cauſa. Etiam ſi ex xyloaloe ſumatur drach. j. s. puluerizato cũ vino aromatico lymphato cum aqua ferri, remouet humiditatem putreſactam ſtomachi, & confortat ipſum hepar, & cor, generat lætitiam, & prohibet iram. Dixit Abuha. Et daiſeſecham lætificat putreſactionem, & emblici condit. Et naſturtium putreſactionem vacuitatis ventris, & cinnamomum, in alijs partibus exiſtentem. Idem operatur oxymel ſquilliticum, & acetum eius, & aqua mellis, & gelentabin, & ſolus aloes. Trazea confortans ſtomachũ: & prohibens aſcenſum vaporum, & fumorum, ad cor,
H & cerebrum, ſecundum intentionem noſtram. Rec. coriandri præparati vnc. ij. ſeminis meliſſæ vnc. s. cinnamomi electi vnc. j. zucchari tabarzet vnc. iiij. puluerizentur, & miſceantur. Doſis cochlear vnum poſt cibum non ſequente potu. & ſana, experta. Idem tryphera ſarracenica Nicolai, & noſtra operatur. & electarium noſtrum lætificans, & confortans capitulo de melancholia dictum. Et omnia ex cibis, & fructibus ponticis poſt cibum ſumpta.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad hepar. Cap. 6.

DIxit Gal. hepar vnum ex principalibus membris exiſtit. Eſt enim fons, & minera naturalis virtutis ſanguinem generantis, a quo venæ originem habẽt, quibus ſanguis ad totũ corpus diſtribuit, & ſingula membra renutricationis gratia, & generationis ſpirituum. *Quæ vena de hepate.* Quapropter ſapiẽs natura ab ipſo venam magnã chylis

vocatam

A vocatam extraxit, quæ tranſiens per ſubteriora aſcendendo dorſi imbibitur in dextrum ventriculum cordis, à quo pro parte tranſiens tranſcolatur, & purus in ſiniſtrum ventriculum eius conuertit in ſpiritum. Et reliquum eius informationem recipiens ibidem nutrit corpus eius, ac tranſiens per venam de dextro cordis aſcendens ad corporis ſuperiora, vt caput nutriat. Et ipſa proinde nil mirum, ſi illi grauiter patienti compatiatur cor. Alligatur enim vena ipſi, & ea mediante ab ea recipit ſanguinem pro alimenti materia ſui, & generationis ſpirituum, quibus virtus eius, & aliorum membrorum irradiantur: cum quo etiam mittit quandoque melācholiam, & fumum cordi, paſſiones inferentem prædictas propter communitatem remotam. Syrupus de endiuia, remittit hepatis inflammationem, & oppilationem corrigit. Et trochiſci de berberis, & remittunt hepatis inflammationem eius multiplicantem fumum, & vaporem petentem cor, & cerebrum, & confortant ipſum. Et triaſandali, & cerotum de ſandalis, & rhabarb. cum ſucco roſ. & aqua lactis, decoctionis ſenæ, mundificat ab ipſo choleram, & vſtiones: phlebotomia ex baſilica dextra minuit repletionem eius, quia paſſiones cor prædictas pati contingit.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſplenem. Cap. 7.

Splenis officium. INquit Gal. ſplen eſt membrum ad hoc generatum, vt ſemper fœces ſanguinis attrahat, & de eis hepar mundificet, quibus non mundificatis ſanguis infectus melancholicis humoribus tranſit ad cor, & cerebrum, & tales paſſiones cauſabunt, atque timorem, maniam, & melancholiam. His autem, quæ rectificant ipſum, confortant, vt ſanguinem à ſuis mundificet fœcibus eſt vtendum. Dicetur autem in capitulo de cura ſplenis, (ſi Deus voluerit,) qui ſit benedictus.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina. Cap. 8.

AIt Gal. Repletio ſecundum ventrem ſuperiorem ad vomitum, euacuetur. Quæcunque vero ſecūdum partem inferiorem, eius ſubductione, propriè collyrio, vel clyſteri. Inteſtinorum quoque repletio, & ſi ex vētoſitate fuerit, curetur cura inflationis, & colicæ, quæ infra dicetur. Et ſi ex fęcibus ſiccis, humidis, lubricis, & mucilaginoſis. Similiter, ſi ex vermibus, cura propria, quæ dicetur. plurimū enim prouocant ſyncopim, & tremorem, epilepſiam quoque, & ſubeth, & ſtuporem fumum mittendo venenoſum ad cor, & ad cerebrū, mordicando inteſtina, & ſtomachum. Abuha. dixit hora comedendi eſt cum aderit fames. cum vero aderit, non toleres eam, quoniam tolerare famem ſtomachum putridis replet humoribus. Gal. ait, illud eſt, ſi hepar de bono ſanguine minus, quam ſibi expediat, habet, & de malo plurimum, & quandoque choleram ſuperfluentem immittit, quæ eſt cauſa morſus eius, ex quo paſſiones cordis D prædictæ ſequuntur. Et quandoque eſt phlegma mittens frigidum vaporem ad ipſum plurimum, à cerebro miſſum, vel in ſtomacho concretum. Quod ſi plus non habeat de bono, nec de malo, nihil illi remittit: quia in famem ſyncopalem deuenit. Cibus ergo illico eſt cum aderit, exhibendus. Et vbi non habeatur, & ſyncopis timeatur, panis infuſus in vino puro eſt tribuendus in frigido, & phlegmatico, & ‿ in cholerico; miſto, ſeu lymphato; vel aliquod rob. ſtypticorum, puta granatorum, cytoniorum, vel agreſtæ: & vbi iam cucurrit humor repletus eſt ſtomachus ante cibum, vomitu educatur vel aliquo ventris ſubductiuo, & lubricum faciente præmiſſo, ſicut Gal. oſtendit, & Abuhali.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina, & ad os ſtomachi. Cap. 9.

AVerrois ait. theriaca, & philonium ſunt conuenientes in ſedatione doloris ſtomachi, colicæ; & reliquorum membrorum. ex quo poſſunt euenire ægritudines cordis prædictæ, & propriè vbi cauſam eius imprimentē non poſſumus prærauferre. Conueniunt enim vtrique cauſæ imprimēti, & percipienti, ac cōfortat cor. ſed theriaca reſpicit cauſam imprimentem magis, philonium vero percipientem. Et ſi quidem earum cauſa ſit vomitus, & cholyrica paſſio, curetur primo. prout Hipp. dixit. Inquit enim vomitus vomitu: fluxus fluxu: vomitus fluxu: fluxus vomitu, & vterque ſudore curantur. Secundo confortantia cordis miniſtrentur quæ dicta ſunt.

B De cura paſſionum cordis, ex fluxu ſanguinis mēſtruorum, & hæmorrhoidarum. Cap. 10.

HIppocrates ait. in fluxu muliebri ſpaſmus, & animi defectio malum. Quod approbans comment. ait. In fluxu ſanguinis plurimum deficere conſueuerunt. Ait quoque Abuha. ꝙ ex matrice accidit præfocatio, quæ eſt quidam ſpaſmus cum ſyncopi; & illud apud retentionem menſtrui, vel etiam ſpermaris. quibus volens curam apponere. Hipp. ait in apho. Mulieri menſtrua ſi volueris retinere, ſitiam maiorem mammillis appone. Abuha. autem ſecutus eſt eum dicens. Phlebotomiam de ſuperioribus partibus deriuabis euacuando, ipſamque inſtitis fortiter ſtringas. Ingroſſantibus, & ſtypticis cibabis demum, & fomentabis, emplaſtrabis, epithemabis, applicabis, & impones collyria ex ſtypticis, & ponticis conglutinantibus, ac quæ dicuntur appropriatis; vt eſt ſcoria ferri ſumpta cum aqua arnogloſſæ, vel emplaſtrata; licet conceptioni præſtet impe- C dimentum. Et ſolatrum hortulanum ſuppoſitum ſtatim ſtringit, & ſimiliter hæmorrhoidarum fluxum. Ex his autem, quæ in ſtringendo fluxum menſtruorum, & hæmorrhoidum ſunt efficacia, & experta, ſunt trochiſci noſtri de charabæ, de terra ſigillata. Paulus quoque dixit lutum ſigillatum non eſt medicina magis abſcindens ſanguinem, vndecunque fluat. Inquit quoque Hipp. in aph. Muliebria educit ex aromatibus calefactio. Qualia ſunt ſpica, gallia, folium, crocus, & herbarum aliquæ, vt calamēthum, pulegium, ruta, marrubium, abſinthium, ſauina, & huiuſmodi. Abuhali autem phlebotomia ſaphenæ, vel venæ, quæ ſub poplite eſt, ac ventoſatio inguinum prouocat menſtrua, & fluxum hæmorrhoidum; & appoſitio ſanguiſugarum in pudico eſt conueniens. Abuhali ait. collyria ex bryonia, pane porcinn, elleb. pulpæ colocynthidos, felle taurino inuenta; & collyria ex opopanace, ſerapino, ammoniaco, vel puluere euphorbij cum ſucco rutæ coto infuſo prouocat menſtrua, & ſan- D guinem ex hæmorrhoidibus; & lenitiua eis ſunt radix althææ, fęniculi, ſiſamum, & fęnugræcum. Et ex mediocribus vrticæ folia, & mercurialis, & herbæ confortatæ, & aloe ſuppoſita, abſinthium, & nigella, & rubea tinctorum bibita, & ſuperpoſita. acquirunt enim hæc omnia ſanitatem in paſſionibus cordis, & aliorum membrorum, quæ ex retentione menſtruorum, aut hæmorrhoidum, vel ſuperfluo fluxu proueniunt, ſubſequentibus aromatibus notis, & cordialibus (ſi Chriſtus voluerit.) Philonium Perſicum deſcriptione filij Serapionis valet ad ſanguinis eruptionem ex menſtruis, & hæmorrhoidibus, & prægnantibus, quibus deſcendunt menſtrua; & ventoſitatibus, quæ in matricibus fiunt; & cōſeruat embryonem in ventre matricis, ſed eſt ex vltimis, quia opiatum. Rec. pip. alb. ſem. hyoſciami al. ana drach. xij. opij, terræ ſigillatæ, ana drach. x. croci drach. viij. vel v. euphorbij, ſpicæ, pyrethri, myrrhæ, ana drach. ij. caſto. drach. j. zedoariæ, & doronigi, margaritarum non perforatarum, & muſchi, ana drach. s. mellis colati, & ſpu-

mati

in 5. aphoriſ. xxix.

mati quantum neceſſe eſt. potio ſit pondus drach.j.cum eo quod conuenit ex potibus. ſumma medicinarum eſt quindecim.

De cura paſſionum cordis ex retentione menſtruorum prægnantibus. Cap. 11.

DIxit quoque Gal. In conceptu os ſtomachi nocetur, nec mirum cum purgationes non exeant, quæ ſecundùm ſuperabundantiam redundant ad ſtomachum, & conſequenter fumum mittunt ad cor, & cauſa eſt paſſionum dictarum, quæ rectificatione regiminis, & vſu rerum confortantium ſtomachum, & cor emendantur.

De cura paſſionum cordis ex rarefactione pororum cutis ex ſua re diaphoretica per ſe, vel ex balneo, vel exercitio. Cap. 12.

ABuhali dixit, oleum myrtinum, ſuccus cytoniorũ, oleum omphacinum, de balauſtijs, & roſaceum inunctum exterius ſtypticitatem, ad denſitatem corporis poris acquirit rarefactis ſuperflue. Et quibus reſolutio corporis occulta ſenſui manifeſta cum ſudore diaphoretico per ſe, vel balneo exercitio ſuperfluo euenire contingit, ex quibus paſſiones cordis dictas quandoque

Oleum. euenire vidiſti. Oleum ex inuentione noſtra ad ſudoré diaphoreticum. Rec. roſ. cum ſtipitibus immaturarum drach. xx ſanda. balauſtiarum, ana drach. x. gallarũ drac. iij. cymarum myrtæ drach. j. Oia coquantur in aqua pluuiali; lib. ij. quouſque ad iij. partem reducantur, deinde colentur, & colaturæ addatur olei roſ. lib. s. Et iterũ vſque ad aquæ conſumptionem. Poſt vero oleum ſeruetur, & eo vngatur cum opus fuerit, ſpina, pectus, pulſus, hypochondria. Et emplaſtretur ſuper extrema, raſura cucurbitæ, vel mittantur in aquam frigidam, & da zucch. roſ. cum aqua frigida, vel aqua ſeminum cõium. Sed vbi frigiditas extremorum apparet perdurans, & pulſus debilitas, & corporis vniuerſi, à fortibus infrigidantibus abſtinendum eſt. Fortis enim diſtinctio deijcit virtutem. Dixit Abuhali. ſed ſuper poros cutis puluerem ſpicæ ſuperaſpergas; ſuperaſperges quoque puluerem maſt. thuris, charabæ, gummi arabici, quæ conglutinando abſque infrigidatione conſtipant poros, & venarum orificia, humiditates, & ſpiritus congregant, & à reſolutione facili vetant, & viuificata virtute cum pane, & vino; demum cum cibis inſpiſſantibus, & ſtypticis nutriatur, prout in-

Roſata nouella compoſitio. fra dicetur, & ſupradictum eſt. Nicolaus dixit roſ. nouella ſudorem diaphoreticum retinet. cuius recepta eſt. ℞. ro. liquiritiæ, zucch. ana vnc. j. drach. j. ſcrup. ij. s. cinnamomi drach. ij. ſcrup ij. & gra. ij. garyoph. ſpicæ nardi, galangæ, zingib. nucis muſch. zedoariæ, ſtyracis, cardamomi, apij, ana ſcrup j. & grana viij. mellis quod ſufficit. loco autem mellis ponatur zuccharum in hoc loco, & loco zucch. mel ſuperius.

De cura paſſionum cordis ex aere peſtilentiali. Cap. 13.

SI ex aere peſtilentiali contingant, docuit Abuhali patientem ex aere in aerem bonum mutari, & de regione in regionem. quod ſi non valeat, mutet habitaculum ſuum. Sed ſi quidem accidat ex cauſa ſupercęleſti peſtilentia, habitet in ſubterraneis locis. Si vero ex cauſa terreſtri, habitet in domibus altis, & rectificet aerem cũ aromaticis frigidis, vel calidis, prout eius expetit qualitas. Nutriatur acetoſis, & aromaticis, ac in cibis vtatur aceto, & potibus ẽt. Inquit enim Gal. aceto autem in cibo, & potu vn, eſt à nocumento eius aſſecuratio. Dixit quoque plures iam ſanati ſunt ex peſtilentia magna propter conſuetudinem bibendi lutum armenum cum vino ſubtili permiſtũ cum aqua roſ. vt perducat id ad cor. Gal. quoque ait. Tria ſunt, quæ hominem a peſtilentia præſeruant, ſeu impreſſione ipſius, vt ꝙ corpus ſit mun-

E dum, & bene tranſpirabile: Et ꝙ aer rectificetur, & alteretur. Pilulæ præſeruantes ab impreſſione aeris peſtilentis ſecundũ deſcriptionem Abuhali. Rec. aloes, croci, ana partes æquales, myrrhæ partis i. mediam confice cum aceto. & da oi die, drac j. ſunt enim expertę, & ſanę.

De cura paſſionum cordis ex fętore contingentis. Cap. 14.

ISaac ait. Si ex fętore quis tales paſſiones incurrat, abijciantur putrida, & mundentur fœtida, aer fiat euentabilis, & odoriferus. Miniſtrentur calida, vel frigida prout inuitat neceſſitas, ſicut te ſcire fecimus ſupra de cura vertiginis ex vapore fœtido.

De cura paſſionum cordis ex morſu venenoſorum, & aſſumptione veneni. Cap. 15.

INquit Abuhali. Morſis ab animalibus venenoſis: & eis qui ſumpſerunt venenum ſubuenies cum vomitu

F feſtinanter: deinde lac, vel butyrum ſi calidum ſit venenum, da. Si vero frigidum, aſſam ſeu confectionem eius diamuſchum, vel alia miniſtrabis. Et ſi contrarium à ſubſtantia. mithridatum, vel theriacam, & lutum ſigillatum: prohibet penetrationem eius ad cor: & extra corpus expellit, cor confortando. Deinde conſideretur cuius generis ſit: & ei propria medicina curetur. Serapionis vomitiuum ad eos qui ſumpſerunt venenũ, & morſi ſunt ab animalibus venenoſis. Rec. ſalis indi, charabæ, baurach, ana partem s. terantur, & dentur cum aqua mellis. Modus gargariſmaris quod expertus ſum. dixit, Gal. In lepore marino; & cantharidibus ſumptis educes ea vomitu ſtatim; & iam expertus ſum ipſum morſu canis rabidi cum vino, & liniui cum ipſo morſum viperæ cum aceto, & poſui ſuper ipſum poſt linimentum folia ſcordeon, vel centaureæ. Pilulæ contra omne venenum ſumptum, & contra morſum cuiuſlibet animalis venenoſi. Rec. terræ ſigillatæ, luti armeni, ana drach. s. Confice cum ſucco cyperi, & vtere cum oportet.

G

De cura paſſionum cordis ex timore contingentis. Cap. 16.

SI ex timore perterriti, tales paſſiones incurrant, inducantur ad ſecuritatem, & gaudium cum amplitudine aeris, & claritate, & aſpectu viridium, & picturarum placibilium, & cum fabulis, & cãtilenis placidis, & ſuauibus, ac læta ſociorum, & amicorum ſocietate, ac delectabilium perſonarum. vigilent, quæ læta ſunt narrent, & blandiantur atque mulceantur. Fricentur, & potẽtur vino, & cibentur electario de muſcho dulci, & gemmis; & aliud addit exolutis ex gaudio, frigidis, & ſtypticis initigentur, & cordialibus cibis frigidis nutriantur, & viſcoſis cum mixtione xyloaloes, & occupentur ſomno.

De cura paſſionum cordis ex labore; & accidentibus animæ. Cap. 17.

H HIppocrates inquit in apho. In omni motione corporis cum cœperit quis dolere, ſtatim quieſcere remedium eſt. Quod generalizans Gal. ait in motione animæ etiam locum habet. In ſecunda aphoriſ. 41.

S V M M A IIII.

Sectionis prima, ſecunda particula, continens capitula quatuor.

P R O L O G V S.

HÆc omnia, quæ ſunt dicta, & ſimplicia, & compoſita ſunt de genere medicinarum, quibus ſanabuntur cordis ægritudines omnes, (ſi Chriſtus voluerit.) Subſequenter ſecundum præmiſſum ordinem procedere expedit ad medicinas ægritudinum partium forinſecarum pectoris, quæ mãmillę dicuntur;

cuntur; quarum ſubſtantia glandoſa eſt, alba, & ſpongioſa, in ſe plures continens arterias, & venas, ipſas cum matrice continuantes. Iuuamentum quarum, ad quod eas in maribus ſapientia generauit, eſt ad perfectionem decoris, vt aliqui dicunt. Et tamen non ſunt in maribus veræ mámillæ, ſicut nec mulieri ſunt, veri teſticuli. Sed æſtimo ad hoc factas fore, vt ſua ſpongioſitate colligant humiditatem lacti conſimilem; non tamen verum lac, ſicut in hirco qui lactauit, inuentum eſt. prout Ariſtot. inde hiſtorijs animalium dixit; & hodie in viris humiditate abundantibus eſt videre. ac cordi propinqua ad contemperandam eius ſiccitatem, ad quod forte humiditas hepatis, & cerebri propter eorum diſtantiam non ſufficit; nec etiam humiditas aeris inſpirati; ſicut eorum frigiditas ad contemperandam caliditatem ipſius, nec etiam humiditas ſanguinis, & tempus generati in ipſo, & ſi ſint ei magis propinqui eo, quòd ſiccitas eſſentialis in ipſo à calore ſuo motu effectiue ſemper excreſcit, vt proinde multiplicatis humectantibus egeat, quibus prout vitę conuenit, cuius eſt principium, valeat temperari. Cum enim vita per calidum, & humidum conſtet, indiguit cor vitæ principium calidum, & ſiccum exiſtens propter motum neceſſarium vitæ contemperantibus pluribus ſuæ ſiccitatis exceſſum, quàm caliditatis, licet hæc in eo ſit maior, & etiam eſſentialis, tum quia humiditas eſt minus actiua, quàm frigiditas, tum quia multa remiſſio ſiccitatis in corde eſt magis conueniens vitæ, vt conſiſtant in ea, quàm ſit multa remiſſio caliditatis, cum ſit formalis in ea, & proinde magis præiudicialis eſt vitæ. Abſque enim caliditate multa ipſius vita eſſe non poteſt, abſque ſiccitate vero multa, & cum temperantia in paſſiuis cor eſſe poſſibile eſt. Iuuamentum vero, ad quod illas in fœminis generauit, exiſtit ad lactis generationem, quo nutriatur infans de vtero prodiens, vſque ad tempus productorum iam dẽtium, in quo mandere dura poſſit, ex menſtruis nutrientibus ipſum in vtero, quibus cum careat mas, lac non generat, quamquam mammillas videatur habere, habet enim ſed non ſic, ſicut mulier. Cui iuuamento quandoque accidit nocumentum, quod tripliciter fieri contingit. Diminuitur enim, aut aufertur, aut corrumpitur, & hoc propter reſpectum ad ſpeciem, & infantem, pro cuius alimento lac generatur. Sed per reſpectum ad matrem nocumentum talis actionis exuberantia lactis eſſe dignoſcitur, vt infra patebit, cuius quidem nocumentum euentus eſt, ex ægritudine earum propria, vel ex communitate propria ſimplici, & compoſita, & ſimplici complexionali primum cum materia, cum ſanguinis ſuperfluitatem recipiant ad lactis generationem, vt dictum eſt, quia debiles ſunt, raræ, & frigidæ, ac menſtruali, & communi, & compoſita. vt apoſtemate. Ex communitate autem ad alia membra corporis, & proprie nutritiua. & maxime ad matricem, aut ad corpus totum. & ſecundum hoc iſta quinta ſumma ſecundæ particulæ continebit quatuor capitula.

De diminutione lactis. Cap. 1. 16

De exuberantia, & de caſeatione lactis, & de corruptione eius. Cap. 2. 17

De apoſtemate mammillarum, & de earum vlceratione. Cap. 3. 17

De earum magnitudine. Cap. 4. 18

De diminutione lactis. Cap. 1.

Diminutio lactis, & eius exuberantia notæ ſunt, eſt autem lactis diminutio contraria exuberationi eius, non ſolum in ſpecie, ſed etiam in effectu. Nam prima nocet fœtui, & non matri, ſecunda vero matri, & non fœtui, vtraque igitur eſt corrigenda, & cum contrariorum contrariæ ſint cauſæ, & cõtrariarum cauſarum contraria ſunt ſigna, & curæ. Proinde correctio vnius erit per correctionem alterius declarata. Et quia diminutio ablationi conuenit in genere cauſæ, & differt in

A quanto ipſius. ideo per cauſam diminutionis curam ablationis comprehendere habes. Cum ergo lac ex ſanguine alterato in mammillis ad ſuam naturam propriã generetur, cum vides lactis diminutionem, inſpicias ſanguinem: quia non euacuabitur ab altero duorum, puta quia aut eſt diminutus in quanto, aut mutatus in ſubſtantia, & qualitate generationi lactis inconuenienti, quia ſuperflue calidum, frigidum, ſiccum, vel humidum, & maxime frigidus, & ſiccus, aut groſſus, vel ſubtilis, & aquoſus. Diminutio autem talis ſanguinis, aut eſt in corpore toto, aut in mammillis, & ſi in toto, aut ex parte cauſæ materialis eius. ſ. cibi, & potus: quia ſit diminutæ quantitatis, & inconuenientis; aut qualitatis ex parte cauſæ efficientis, ſ. complexionis corporis habentis ſanguinem generare: quia ſit malitia complexionis in toto qualiſcunque, & proprie frigida, & ſicca pura, vel cum humoris vitio mixto in ſanguine, vel dominãte in mammillis: quia ſanguis declinet ad illam partem, & matricem maxime, qui ad mammillas venire cõſue-

Modus venandi cauſam diminutionis lactis.

B uit: ex quibus cauſas exuberationis colligere poteris. Signa quorum omnium diſtincta ſunt: hæc ſi quidem ſit ex diminutione ſanguinis in quanto, erit priuatio ſignorum dominij ſanguinis in toto corpore in qualibet parte. Si ex peccato eius in quali, videbis ſanguinem ſupercalefactum, vel infrigidatum, liquidum, vel ſpiſſum. & in eo dominari alterum trium humorum, cum extraxeris de corpore per phlebotomiam, & poſueris ipſum in catino ex diſpoſitione corporis, & regimine præcedente inueſtigare poteris. Et ſi quidem diminutio in quanto, & eius mutatio in quali ſit ex parte ſuæ materiæ. ſ. cibi, & potus, tibi ſenſus declarat. Si vero ex parte ſuæ cauſæ efficientis, ſ. malitiæ complexionis in toto corpore, cognoſces id per ſigna malæ qualitatis calidæ, frigidæ, ſiccæ, vel humidæ; & calidæ ſi ſit pura ſecundum inflammationem corporis, & feb. quandoque ſitim, appetitum frigidorum, per quæ iuuatur, & læditur per contraria. & ſi cum humoris vitio, perpendens per exeuntia, & pro-

C prie ex eis, vt eſt lac, per qualitatem mutatam, & colorẽ corporis, per regimen præcedens, per complexionem, ætatem, artem, tempus, regionem, & ſimiles circumſtãtias. & ſic de alijs qualitatibus tribus. Diminutionem vero ſanguinis in mammillis; & quia declinat ad aliam partem perpendes ex venarum, & arteriarum occultationem in mammillis, & ex fluxu eius, & ex alijs partibus corporis, ex quibus fluere conſueuit, vt ſunt nares, hæmorrhoides, & propria menſtrua. Inquit enim Hippocr. Si mulier, quæ nec prægnans eſt, neque generauit, lac habet, huic mẽſtrua defecerunt. ex quibus ſigna exuberationis tibi ſunt per contrarium manifeſta. Cura diminutionis lactis, vt ex prædictis colligitur, eſt iij. res. Prima conſiſtit in ſanguinis adæquatione, vt ſit ſufficiẽtis quantitatis, & conuenientis qualitatis ad lactis generationem, & multiplicationem. Secunda conſiſtit in attractione ipſius ſanguinis generati, & multiplicati ad mammillas. Tertia conſiſtit in conſortatione ipſarum ad ipſius ſanguinis conuerſionem in earum propriam

Cura diminut. lactis.

D naturam, qua lac generatur. Primam rem complent cibi, & medicinæ, & illa, quæ ſunt, & cibi, & medicinæ. Inquit Gal. illa, quæ multiplicant ſperma, ſunt multiplicantia lac, & ſimilis virtutis, & ſpeciei, præter agnum caſtum; de quo dicit Abuhali, quòd multiplicat lac minorando ſperma, quod quidem æſtimo à proprietate habere. Galeni vero ſermo verificatur in operãtibus complexione cibi, & proprie vbi peccatum diminutionis ſanguinis eſt ex parte materiæ, ſ. cibi in quantitate diminuti, & ſi cum additione cibi, qui à tota ſubſtantia habet generare, & multiplicare ſanguinem bonum, & vniuerſaliter declinantem ad caliditatem, & humiditatem tepidam, ſimilem & æqualem caliditati ſanguinis, ex quo habet generari lac, vt ſunt panis, lac mundum recens, caro annalis agni, vitulorum, gallinarum iuuenum, & pinguium, & hædorum, & oua ſorbilia decocta non aſſa, & proprie multum lac, & butyrum vaccinum cum vino ſumptum, & ſiſamum mollitum cum vino ſumptum.

Oĩa multiplicantia ſperma multiplicãt lac pter agnũ caſtum.

ptum. Cicera, ſtumentum, fęnũgræcum, vbera ouium, E & caprarum cum lacte, &c ea, quæ in eis continentur, propter ſimilitudinem, & proprietatem in membris, & humiditatibus eorum. Et vinum album, & rubeum, & conuerſio regiminis in omnibus alijs rebus non naturalibus ad caliditatem æqualem abſque ſiccitate. Et Medicinæ propriæ vbi peccatum diminutionis ſanguinis eſt ex inconuenienti qualitate, ſiue propter incõuenientiam qualitatis cibi, ſiue propter inconuenientiam malitiæ complexionis in toto corpore, & mammillis, ſunt contrariæ qualitatis qualitati prædictorum, puta, ſi fuerit illorum malitia complexionis calidæ, danda eſt aqua hordei, aqua cucumeris, & ſeminum communium, papauer, lactucæ, ſpinachia, atriplices, & ſimilia, puta granata muza. Si vero fuerit frigida, ei dãda ſunt aqua anethi, fęniculi, erucæ, apij, & electaria calida, vt diacalamẽthum, diacinnamomũ, ſpica nardi, & ieiunet. Et ſi fuerit ſicca, dandæ ſunt humidæ prædictæ, & recentes non ſiccæ. & multiplicentur, potus, iura, quies, & ſomnus; & F diminuatur exercitium. & ſi fuerit humida prædictæ dandæ ſunt ſiccæ non recentes. & diminuatur potus, iura, & fructus; & augeatur exercitium, & vigiliæ. Et ſi quidem ſanguis fuerit groſſus, detur oxymel cum aqua ſubtiliantium, vt eſt mentaſtrum, hyſſopus, ameos, haſce, calamenthum, & origanum montanum. & cibetur ex charabe. & in cibo eius ſit parum croci, & vinum ſubtile, & vtatur exercitio tẽperato, & vigilet. Et ſi ſanguis ſubtilis fuerit, vtatur inſpiſſantibus; vt eſt aqua iniubarum, & aqua frumenti decocti, & chondrum, & lenticularum excorticatarum, & caulium, Secunda; & ſi in ſanguine dominetur cholera, vtatur mundificantibus ſanguinem, alterantibus, & ſoluentibus choleram; qualia ſunt endiuia, lupulus, aqua lactis, borrago, bugloſſa, ſuccus roſ. mel, caſia fiſtula, tamarindi, ſiracoſt, & ſimilia; cum epithymo, ſena, myrobalanis belliricis, & nigris. Et ſi phlegma, vtatur his, quæ phlegma in ſanguinem conuertunt, vt ſunt medicinæ calidæ in primo, vel G in ſecundo gradu, vt zingiber, macis. Cibi, & medicinæ vbi peccatum diminutionis ſanguinis eſt ex parte materiæ, &c efficientis cauſæ, ſunt eruca, bauciæ, id eſt daucus, fęniculus, anethum, & apium ſyluestre, & nigella, quæ phlegma conuertunt in ſanguinem. Et operatio cum eis in hoc eſt melior, quam cum his, quæ ſunt medicinæ tantum. Et ſi ſanguis mali fuerit odoris, dabis cibum boni odoris; & vinum ſimiliter, & epithymabis mammillas cum alterantibus prædictis, & his quæ in decoratione dicentur, (ſi Chriſtus voluerit) Secundam rem complent fricationes mammillarum manibus blandis multum, & partium adiacentium, vt pectoris, & ſpatularum cum melle, & puluere calamenthi, Epithemata, emplaſtra, & vnguenta ex calidis, quæ trahant ſanguinem à profundo cum melle, & aqua ipſorum epithematum calida, vel aqua ſimplici; & ſi quidem fuerit oppillatio in venis eius, aut debilitas virtutis attractione earum; augmentabitur nutriens ſubtile ad caliditatem decliue. &c conferunt valde ad hæc ipſæ H bauciæ, & ſemen ipſatum, & ſub mammillis ventoſæ ponuntur magnæ, & cum multa compaſſione tractabuntur, & emplaſtrabuntur cum nigella, rubea tinctorum, calamentho, & melle, & ficubus, quæ trahunt ſanguinem à profundo. Tertiam rem complent emplaſtra, & vnctiones mammillis applicatæ ex rebus tepidæ caliditatis, & humiditatis iuuantibus digeſtiuam, &c nutritiuam virtutem, & etiam cum appropriatis, qualia ſunt emplaſtrum factum ex ſiſamo bullito in vino; & prædicta ſunt ad cauſam diminutionis lactis: ex quibus curam exuberationis comprehendere per contrarium poteris, &c ad actum reducere (ſi ſancti ſpiritus gratia tibi adſit.) Inquit Abuhali quidam experti ſunt elixaturam capitum ſalſorum piſcium in aqua. i ſucco aoethi bibitã. Et æſtimo valere propter proprietatem, vbi cauſa diminutionis ſit ex humida, & frigida cauſa. Et ex eis, quæ lac multiplicant, eſt butyrum vaccinum vnc. j. cum vino bibitum, & ſimiliter ſiſamum mollitum. Item ex expertis per me eſt, vt fiat panis ex farina *Panis.* tritici cum ſemine iuriuleæ, & eo vtatur. Et ex ſtercore *Emplaſtrum.* turdorum cum lacte aſinæ, & oleo, more emplaſtri liniantur mammillæ; & eſt ſatis temperatum, conſortans naturam mammillarum, & omni dyſcraſiæ conferens. Item Rec. amygdalarum dulcium, pinearum, & fiſti- *Placentula.* corum, farinæ granorum viridium iuriuleæ, & ſecacul, ana partes æquales: terantur & conficiantur cum butyro, & fiant placentulæ: de quibus omni die mane, & ſero ſumat vnam, quæ ſit quantitas oui vnius. Sorbitio fa- *Sorbitio.* cta ex ſucco ſeſiræ cum frumento decocto, & melle facit exuberare lac ſecundum inuentionem noſtram. Me- *Mixtura.* dicamen valde bonum faciens exuberare lac. ℞. ſeminis anethi vnc. iij. ſeminis mandragoræ, ſem. porri, an. drac. j. ſem. fęnugræci, &c ſem. eſulæ, ana drach. ij. Totum cum ſucco fęniculi, & melle, & butyro miſceatur, & in potu ſumantur. Æſtimo valere vbi cauſa diminutionis ſit ex peccato ſanguinis in quanto, & qualitate frigi- F da. Item alia confectio impinguatiua, noſtra, faciens *Confectio.* lac, & ſperma exuberare. ℞. mugracij, nucis neridem, & been, & doronigi, & dragacanthi. ſem. papaueris, charabæ, ana drach. iij, tere, & pulueriza, & frige cum butyro frixione leui cum duabus heminis paruis ſauich tritici, & mina vna zucchari menſura, & mina vna parua, de ea ſumatur omni die drach. xx & decoquatur cum duabus lib. lactis. & proijce deſuper de butyro quantum neceſſe eſt: & ſorbeatur, quoniam bonum, & rationabile eſt: & eſt expertum in complenda tua intentione, (ſi confidis in Deo.) Sufuf. ad impinguandum, fa- *Puluis.* ciens exuberare lac, & ſperma. ℞. ciceris infuſi in lacte vaccino, aut ouis, exiccati drach. l. riſi quod ablutum eſt multoties, & exiccatum drach. xx. tritici, & hordei tritorum, & excorticatorum, ana drach. xxx. amygdalarũ dulcium excorticatarum drach. j. papaueris drach. ij panis de ſiſamo triti, & exiccati drach. xl. zucchari tabar. lib. j. terantur & dentur omni die ad ſorbendum drach. G xxx. poſtquam decoquitur cum lacte, aut aqua ſurfuris, vel amyli, & proijciatur in ea quãdo decoquitur drach j. cymini. Electarium quod auget ſperma, & lac. ℞. ſem. *Electuarium.* luriæ, id eſt arboris, quæ dicitur liburnus. ſem. naponũ, cęparum, radicis aſparagi, ſecacul, pinearum mundatarum, fiſticorum, amygdalarum dulcium, auellanarum zingib. piperis albi, ana partes æquales. Terantur, &c conficiantur cum melle, & butyro, & cum lacte nouiter mulſo; ſumatur omni die quantitas drach. iij. Abuhali dicit, agnus caſtus eſt de eis, quæ multiplicant lac, & minuunt ſperma a proprietate. Item confectio medi- *Confectio.* caminis multiplicantis lac ℞. ſeminis napi, eſulæ, raphani, porri, cępæ, fœniculi, farinæ ciceris, ana partes æquales. Sumatur ex eis puluis mane, & ſero, & comedatur poſt ipſum cicer infuſum in lacte. & ſuperbibatur lac ipſum. Nocumentum diminutionis lactis, quod infanti prouenit, eſt diminutio alimenti. Cuius augmentum dupliciter ſibi neceſſarium exiſtit. corrigitur & emendatur, aut per inuentionem alterius nutricis ſufficientis, H quæ eligenda eſt conditionibus debitis, quas ſciuiſti. quod ſi inueniri non poſſit, animal magis ſimile homini loco eius inueniatur, ex quibus eſſet ſus, cuius ſanguis eſt ſanguini hominis magis proportionalis, & caro magis ſimilis ſecundum Gal. ſed quia indocilis eſt, & immunda, abijciatur. Eligatur ergo, quæ mitis eſt, & munda, docilis, & ſuauis, ſcilicet capra, cuius lac eſt mediocris conſiſtentiæ, & nutriatur bonis paſcuis, & lactetur ex ea; quòd ſi ipſa non poſſit haberi, habeatur lac eius, & eo immiſſo in ore ſuauiter nutriatur. Item adminiſtrabis ex iuſculis, ex vitellis ouorum cum mica panis, & iure carnium, lacte amygdal. amylo. & pulmentis ex farina tritici, vel ſimila bene abluti, vel ſabarum, vel ciceruni; aut ex carnibus bene tritis cibetur. Et potetur vino bene lymphato, in quo mica panis reſederit. His enim ad ætatem dẽtium plantatiuam, in qua dura mandere poteſt conuenienter perduces cum auxilio eius, cuius diſpoſitione omnia vegetantur, & vermis interclusus in lapide recipit nutrimentum.

De exuberatione lactis, & eius caſeatione, & corruptione. Cap. 2.

EXuberationis lactis nocumentum matri prouenies eſt multiplex. ſ. caſeatio, ſeu coagulatio lactis in mãmillis, apoſtematio, & vlceratio. Caſeationis, ſeu coagulationis lactis in mammillis duplex eſt cauſa, materialis. ſ. & efficiens. Materialis eſt lactis exuberatio in eis. Efficiens autem eſt caliditas mammillarum ſiccitate coagulans, & condenſans, aut frigiditas ſpiſſitudine congelans non coagulans proprie ſecundum ſententiã Abuha. Primam cauſam concomitantur inflammatio caliditatis mammillarum, & plurimum febris, grauitas, & dolor capitis cum turbatione mentis, quãdo corrũpitur. Inquit Hipp. mulieribus, quibus ad mammillas ſanguis conuertitur, maniam ſignificat, groſſities, ſeu tumor, & grauedo mãmillarum, & partium circũſtantium, quam diſpoſitionem vocant mulieres cõiter pilum deſcendiſſe ad mammillas; quod declarat exitus eius apparentis ad ſenſum, qui ſanationis eſt cauſa, quod nõ impoſſibile videtur, cũ dicat Ariſt. in degeneratione animalium; ꝙ in ſanguine pilus eſt; vel res ſicut pilus, quo ablato ſanguis non congelatur, ſicut teſtantur coci. Secundam cauſam concomitatur grauedo, frigiditas mãmillarum, & partium circunſtantium cum pigritia, & laſſitudine. Cura huius ægritudinis eſt duæ res. prima reſpicit cauſam, ſecunda effectum. prima eſt duplex. vna reſpicit cauſam materialem, alia efficientẽ. Prima eſt, ꝓhibere lactis exuberantiam. cuius curã ſuperius cõprehendere habuiſti.

Ingenia ſanguinẽ à mãmillis deuertendo.

Exempli gratia ſit cum diminuentibus ſanguinem, & deriuantibus à mammillis, vt eſt phlebotomia ſaphenæ primo, & ventoſatio crurium, & phlebotomia baſilicæ ſecundo; & cum diminutione cibi in qualitate, & quantitate, & naturæ frigidæ, & ſiccæ, vt ſunt milium, panicum, lentes, & caules, & herbæ cum aceto, vel acetoſis decoctæ, & ſemen cãnabis, & breuiter cum conuerſione omnis regiminis ad frigiditatem, & ſiccitatem, & cum exterius applicatis repellẽtibus ſanguinem à mammillis; non tamen excedentibus, in frigiditate, & ſtypticitate multa, ne repellãt ad cor, quod propinquum eſt. Quapropter in eis debent eſſe remiſſa, vel temperatæ caliditatis mixta. Apocruſtica. n. pectori approximari prohibuit Gal. licet in ægritudinali diſpoſitione loquatur;

Epithema.

& ex illis eſt epithematio partium pectoris circũſtantium mammillis cum oleo roſ. conquaſſato cum aceto, ſandalo, ſpodio, coriandro, vel myrrha. Emplaſtratio cum planta cicutæ cõtrita cũ ſuo ſemine prohibet lactis exuberantiam, & mammillarum augmentum. Quæ vero reſpicit cauſam efficientem, & effectum, qui eſt inſpiſſatio, & coagulatio lactis in mãmillis, vt diſſoluatur, & educatur ab eis, conueniunt. ſimul enim alterantia cauſam efficientem lac inſpiſſatum diſſoluunt, & educunt. Inquit n. Abuha. Quæ coagulantur à calido, diſſoluuntur à frigido; & quæ congelantur à frigido, diſſoluuntur à calido. Si ergo inſpexeris caſeationem a calido:

Oxyrhodinum in materia calida.

miniſtrabis primo ſuper mammillis oxyrhodinum ſimplex; vel mixtum cum ſucco ſolatri, vel aqua coriandri in modum epithematis. deinde lenticulas in aceto decoctas emplaſtrabis. Et res manifeſti iuuamenti, quam multoties ſum expertus, eſt, emplaſtrare mammillas cum portulacis contritis, ſicut accipiũtur, & multoties innouare; prohibet enim caſeationem, & putrefactionem,

Emplaſtrũ.

quæ timetur ex ea. Si vero a frigido epithemabis mammillas primo cũ aqua calida decoctionis meliloti. quoniam liquefacit ipſum, vel cum vino, quod coagulata diſſoluit interius, & exterius approximatum.

Epithema in cauſa frigida.

Deinde cum ſuctione facta ore mulieris, infantis, ſeu catuli, vel ventoſa, ſeu expreſſione, vel reſolutione, vt diſſolutum lac educatur.

Oleum expertum.

Et ex eis, quæ ad hæc experta ſunt, eſt oleum oliuarum epithematum; ita quòd non tangat papillam. facit enim egredi totum lac, quod deſcendit in mammillas; & non facit amplius deſcendere ſecũdum Ariſt. Et ex eis, quæ reſoluunt ipſum lac, eſt epithematio cum

A ſucco mentæ, & aceto, & ſalisgemmæ addatur drach. j. & ex eis expertus, eſt epithema, & emplaſtrum cum ſucco apij, & mica panis, cymino nabati, quoniã diſſoluit omnem tumorem mammillarum.

Lactis ſanioſitatem prohibentia.

Et ex eis, quæ prohibent ſanioſitatem, & putredinem lactis, eſt aſſiduatio embrochationis cum aqua decoctionis rerum habentium temperatam caliditatem, & confortantium calorẽ naturalem in eis, vt fęniculi, anethi, chamæmeli, balſamitæ, fęnugræci. Et ſi expedit, abrotani, caſtorei, ſalis, myrrhæ, aloes: accipe partes æquales, contere; & confice cum oleo, & melle. prohibent enim putredinẽ, & reſoluũt caſeationem. Et ex oleis eſt oleum de lilio narciſſi, & de coſto inunctum. Itẽ emplaſtrũ de menta prohibet caſeationem. Linimentum aperiens oppilationẽ venarũ mãmillarum ex lactis coagulatione in mãmillis. ℞. lũbricos terreſtres; contere, & lini, cum oleo de lilio. Item aliud. ℞. myrrhæ quantum vis, & tere, diſſolue in aqua calamenthi, aut farinæ ciceris, foliorũ lauri, apij,

B cymini, nabati, & aquæ virgę paſtoris, & epithema.

Problemata de coagulo.

Coagulum, & proprie leporis ſumptum cum vino lac coagulatũ diſſoluit, & liquefacit. Sal & mel intus, & extra approximata prohibent, & diſſoluũt coagulationem lactis vbique. Sed dices. Fili qd eſt coagulum? & nũquid, omnia animalia coagulum habent, nunquid coagulum ſtypticum ſit; & quare contraria agit. Ad primum dico auctoritatem Elabin Abuha. in ſuo libro, quod coagulũ eſt arabice appellatum amphaha. & eſt ſuperior venter animalium paruorum lactantium. Et eſt ſubſtantia alba inuenta in ipſo ventre, qua coagulatur lac, & notum eſt. Et ſecundum Papiam dicitur a cogo cogis, eo, quod cogit lac coagulari. Et ſecundum Ariſt. coagulum eſt ſubſtantia, in qua eſt calor ſpiritualis adiuuans, & confortans lac. Lac enim eſt vna de rebus maxime alterabilibus, ſicut ponit Gal. & propter heterogeneitatem ſubſtantiæ ſuæ, & ſui caloris paucitatem. Vnde ponit Gal. quod oportet; aut in primo loco eſſe ſcilicet mammillarum, aut in corpore animalis ipſum recipere debentis

G ſine intermedio temporis eſſe, ſicut ſemen, & pro tanto indigebat aliquo, quod ipſum iuuaret, & confortaret. & in corpore animalis, quod ipſum recipit & extra corpus cum ad vſum animalium recipitur, & mulgetur. In corpore animalis quidẽ recipientis ipſum. Nã infantis corpus proprie, & naturaliter recipientis, dum lacte nutritur, primo recipit ipſum in ſtomacho, qui eſt ſubſtantiæ neruoſæ frigidæ, & contentiuæ debilis propter humiditatem ætatis, ſicut ponit Gal. Et ipſum lac, quo nutritur frigidæ eſt ſubſtantiæ, fluidæ, & liquidæ; & ꝓ tanto non potuit in eius ſtomacho bene, & ſufficienter retineri, donec digeratur, & nutriat: ꝓpter quod natura noſtri corporis magis operatiua, & ſumma ars, quæ videtur ſemper vniuſcuiuſque energiarum corporis vtilitatẽ vndique expellere, ſicut ponit Gal. in frigidiori ſtomacho talis animalis, quod eſt lacte nutritum, dum lacte alitur ordinauit talem ſubſtantiam coaguli, quæ eſt, vt patet ad ſenſum, ad ſpiſſitudinem, & albedinem caſeitatis accedens;

D & quæ ſua deſiccatione confortat retentiuam ſtomachi, & villos eius; & ſua coagulatione appropriat, & ingroſſat ſubſtantiam ſuã liquidam fluidam lactis, quatenus poſſit ſufficiẽter teneri ibidem, donec perfecte digeratur, & ſua caliditate ignea forti calefaciendo ſubſtantiam adiuuet digeſtiuam, necnon ſua operatione liquefactiua, & diſſolutiua complexione nocumentum, quod ex lactis coagulatione, & conuerſione in ſtomacho prouenit in via prouiſionis prohibeatur; & hoc, vt dictum eſt, in corpore animalis, quod ipſum naturaliter recipit ad ſui nutrimentũ: etiam cauſa extra corpus ad vſum aliquem recipit, & mulgetur coagulatione, confortante, & conſeruante ſuum debilem calorem, & ſuam ſubſtantiam heterogeneam. vnde facile permutabitur, vt non facile permutetur, & corrumpatur. Talis declaratio poteſt haberi, & eligi ex dictis Abuhali ſecundo cano. cap. j. & Auerr. colliget in v. Et ex his poteſt patere ad ſecundum, tertium, & quartum quæſitum. Ad ſecundum quæſitum dico, quod qui lacte nutriuntur, dum lacte

aluntur, & ſunt parua, habent prædictam cauſam; qui vero non nutriuntur non habent; quia natura eorum eſt minus humida, vnde retentiua eorum eſt fortior, & eius digeſtiua: & quia cibis ſolidioribus, & ſtypticioribus, ſeu ſpiſſioribus vtuntur, & crudis, vnde non indigent coagulatione, & per hæc poteſt patere ad tertium quæſitum. Ad tertium dico, quod propriè ſtypticum eſt frigidum, & ſiccum, ſicut dicitur quarto de ſimplici medicina. licet aliqua calida ſtyptica ſint, vt infra patebit, dicitur enim a pontico, ſed magis & minus, vt ibi Gal. & Abuha. in ſecundo, ſic coagulum cum ſit calidum, & ſiccum igneum non poteſt propriè dici ſtypticum: vnde dicit Elabin, quod non eſt de eius intentione, quod ſtypticum ſit calidum propriè intelligendo virtualiter, & potentialiter: licet ſit habens in ſe qualitatem paſſiuam ſtyptici, ſcilicet ſiccitatem; ſed accipiendo ſtypticum effectiue, prout ſtypticum habet retinere fluxibilia, & coadunare, vel conſtringere laxa. dico quod coagulum poteſt dici ſtypticum. Nam fluida inſpiſſat, & ſubtilia ingroſſat, & laxa membra conſtringit, & hoc a ſua proprietate, ſicut ponit Abuha. & Auerr. in v. vbi ponunt quod fluxibus conuenit ventris, quorum cauſæ ſunt ignotæ; & hoc eſt a proprietate. Inde eſt quod poſitum ſupra ventrem puerorum a proprietate retinet fluxum ventris ipſorum faciendo operationem inſpiſſandi, & ingroſſandi humores ipſorum. Sed a complexione calida, & ſicca ignea habet ſubtiliare, ſpiſſa liquefacere, & diſſoluere congelata, & ſic contraria operatur propter quod patet ad vltimum. Sed videtur, quod non omne ſit igneum; quia ſic eſſet omne acutum, quod Abuha. videtur ibidem innuere cum inquit. Non adminiſtretur, quod ex coagulo eſt acutum; vbi neceſſaria eſt conſtrictio. Sic per hoc videtur velle Gal. quod aliquod coagulum non ſit acutum, quod eſt contra. Abuha. ibidem cum dicit. Omnia coagula calida, & ſicca ignea ſunt. Ad quartum dico, quod omnia coagula inquantum talia ſunt calida, & ſicca ignea; ſed prout poſſunt differre ſecundum differentiam animalium; quorum ſunt ſpecie, & ætate, ſeu tempore, vnum eſt minus calidum acutum alio, ſicut leonis, vrſi, & antiquum dici poteſt acutum reſpectu coaguli agni, & hædi nouiter accepti; & id non eſt acutum.

In fluxu ventris puerorum.

De apoſtematibus mammillarum; & earum vlceratione. Cap. 3.

Apoſtema mammillarū eſt notum. Et eſt aut ex infuſione rheumatis; aut ex impotentia conuerſionis proprij nutrimenti; quorum duorum modorum cauſæ ſunt generaliter notæ; propter id, quod in cura apoſtematis in generali infra dicemus. Specialiter autem eſt, vt plurimum ex ſuperfluitate ipſius, vt ex lactis exuberantia, ſicut monſtrauimus in capitulo de cura peripneumoniæ. Conueniunt enim hæc duo mēbra pulmo, & mammilla nutrimenti ſpecie; quia ex ſanguine nutriuntur, & in raritate, & ſpongioſitate ſubſtātiæ nutrimētum ſuperfluitatem ipſius, & humiditatem tranſmiſſa colligunt. ex quibus ea apoſtemari contingit, & in tumorem extolli. Eſt enim lac ſuperfluitas nutrimenti mammillarum. Ordinauit n. ſapientia, quòd ſanguis tranſmittatur ad ipſas plurimus, quam ſit eis pro alimento neceſſarius, quem conuerterent in proprium alimentum, & quod ſupereſt pro fœtus nutrimento, reſeruaretur conuertendum in lac; quod eſt magis ſibi propriū propter conuenientiam in materiam eius. ſ. ſanguinem menſtruum, quo nutriebatur in vtero. Inquit Gal. omne membrum generatum humiditatē habet ſuperfluam, quam ſibi ad alimentum ſufficiat, propter neceſſitatem aliorum membrorū generandorū, vel nutriendorum ab ea, quod quare magis, quam aliud habeat, ſoli Deo eſt ratio reſeruāda. Cum ergo ſuperfluus ſanguis ad mammillas tranſmiſſus, & in lac conuerſus non mulgetur ad nutriendum fœtum: vel aliter non educitur, remanens in eis calefactus, vel algoratus, caſeatur; & mammillas in tumorem eleuat, & generatur apoſtema. quod quidem ad ſenſum cognoſces per ſuam eſſentiam, quàm tibi ſua notificatio manifeſtat. Eſt autem ſecundū Gal. apoſtema tumor præter naturam, quo membra magnitudine deficiunt ab eo, quod eſt ſecundum naturam. Et ſi quidem ſunt ex rheumatis influxione, ſignis cognoſces huiuſmodi: ex diſpoſitione ſcilicet mittentis, & recipientis. Mittentis, ſi ſit totum corpus ex paſſione eius ſ. ſe. repletionis, ipſius ſignis plethoriæ: vel cacochymiæ, quæ ſunt nota, vel ſi ſit aliquod ex membris principalibus, cerebrum maxime, cor, hepar & matrix ex particulari ægritudine ipſius. Et ſignis repletionis ipſius recipientis, ſcilicet māmillarum, quia ſint debiles, quod ex defectione operationum ipſarum cognoſces, Et quia frequenter pati conſueuerunt, & ex caliditate, & dolore ipſarum trahente. Si vero ſit ex impotentia conuerſionis, cognoſces ex mutata qualitate ipſarum, quam tibi malitia oſtendit complexionis; quæ in eſſentia virtutis efficit nocumentum cum priuatione ſignorum repletionis totius, & partis; & abſque exuberantia lactis, aut ex ſignis repletionis, vel cacochymiæ, aut ex vtriſque, ſed ſi quidem exuberantia lactis fiat, cauſa eſt tibi manifeſta. Curatio autem apoſtematis huius completur, vt in cura catarrhi diximus, cum euacuatione extenuatiua dicta; & conuerſione tegiminis ad exiccationem, & cum dyſcraſia membri, & humoris peccantis correctione. Et eſt duplex; vna eſt dum eſt in fieri, alia dum iam factum eſt apoſtema. Prima eſt compoſita ex præſeruatiua, & curatiua, & eſt vt prohibeatur materia colligi in ipſis: & quod collectum eſt, reſoluatur. Primum completur cum euacuationibus repletionis totius, & partis mittentis, & cum deriuatione eius, quod ſupereſt, & confortatione ipſius, vt non regeneretur, & cum apertione ductuum, vt ſi quid regeneretur per ductus conſuetos expellatur; & cum conſtrictione viarum, per quas fluere conſueuit, ſi eſt poſſibile, & cum confortatione membri recipientis, ſcilicet mammillarum, vt non recipiant, ſed repellant, nec trahant, & generent; & hæc cum alterantibus malitiam complexionis earum, & ſubſtantiā mitigantibus. Et illud ſit cum medicinis contrarijs dyſcraſiæ ipſarum, & ſtypticis habentibus miſtionem aliorum ſubtiliantium, vt eſt epithema ex aceto, & oleo roſ. vel ex melle cum aqua roſarum, & myrti, & cū prohibentibus exuberantiam, & caſeationem lactis, quæ hic habuiſti. Quod autem collectum eſt deinde reſoluatur, & ſit cum temperate calidis anodynis totis, cum ſtypticis miſtis. Eſt enim vt ſupra dictum eſt membrum humidum multum recipiens humiditatē, & ſuperfluitatem, quæ ſi non repellantur, vel etiam reſoluantur cito perducunt, & frequenter ad cancrum. Et ex conuenientibus eſt, vt radix aſphodeli emplaſtrata cum fece vini. Cum vero iam factum eſt, cūra eſt, vt pro poſſe ſtudeas ipſum ſoluere cū prædictis calidis anodynis, quæ hic ſuperius habuiſti. Quod ſi non ſit tibi poſſibile, & veniat ad bubelati, vacate te oportet in ſaniādo, & ſaniatum aperiendo, & apertum mundificando cito, & exiccando, & vltimo conſolidādo. Quæ omnia ſupra de cura pleureſis, & peripneumoniæ tibi ſpecificauimus, quæ per chirurgum miniſtrata ſanabunt ab apoſtemate, & vlcere (ſi Chriſtus voluerit.) Sequuntur medicinæ compoſitæ. Medicina prohibēs fluxum rheumatis ad mammillam, & apoſtema calidum; & ſedans dolorem apoſtematis ipſius. ℞. ſandali, ſpodij, acaciæ, lui armeni nil ana tere ſubtiliter, & diſtempera in aqua roſa. & myrto, aceto, & ſucco ſolatri, & epithema mammillam, eſt enim ex inuentione noſtra. Emplaſtrum. ℞. panis hordei cū ſurfure, & diſſolue in oleo roſ. & emplaſtra. prohibet enim apoſtema mammillarum. Item ſurfur emplaſtratum cum vino madefactum, cōfert phlegmatico, & vētoſo, rarefacit enim & reſoluit. Emplaſtrum reſoluens apoſtemata mammillarum. ℞. farinæ fabarum, melliloti contriti, ana partes æquales. confice cum oleo ſiſamino, & emplaſtra, calefactione præcedente cum aqua calida. Item ex ſemine lini, & aceto fiat emplaſtrum. Item aliud

Conuenien ze pulmo. & mamilla.

Apoſtema ſecundum Gal.

aliud vltime reſoluens ipſum. Rec. panis contriti, farinæ hordei, & fabarum, fœnugræci, aſſæ fętidæ, & viſci, ana vnc. j. vitellos ouorum numero quatuor, myrtæ, vnc. s. croci drach. j. Confice cum melle, & emplaſtra. Abuhali inquit. Ex omnibus ſpeciebus nucum fit emplaſtrum apoſtemati mammillarũ in reſolutionis via. Item emplaſtrum prohibens caſeationem, & apoſtemata. ℞. mentam, & contere, & emplaſtra, prohibet enim caſeationem, & lactis ſedat apoſtema. Ad idẽ. Portulaca emplaſtrata prohibet caſeationẽ calidam, & apoſtema, in quo timetur putrefactio. Idem linimentum reſoluens caſeationem, & apoſtemata. Rec. aquæ ſiclæ; farinæ tritici, nigellæ, ſalis, ana partes æquales terantur, & diſſoluantur in aqua calamenthi, & foliorum lauri, & apij. Et oleo de lilio ex inuentione. Item aliud reſoluens apoſtemata a caſeatione lactis. ℞. hyſſopi, radicum apij, lenticularũ integrarũ, foliorum althææ, aſphodelorum ana quantum vis, decocta in aqua mellis albi, & aqua, vino albo ęqualium partium, deinde confice cum melle, fęce vini, ana partes æquales, & adde mentam tritam recentem, & in modum emplaſtri, mãmillæ apoſtemoſæ, appone. Emplaſtrum maturans, & inſanians apoſtemata mammillarum. ℞. ſemi. lini, fęnugræ. radicis althææ, & lilij, ana partem. i. gummi pini, ſtercoris capræ, ana drach. j. Confice cum axungia porcina veteri, & medullis cruris vaccæ, & appone. Emplaſtrum aperiẽs apoſtema ſaniatum. ℞. ſtercoris columbini, fermenti, & confice cum ſucco flammulæ, & puluere cantharidarum, & vtere. Item cõtere limacias cum corticibus, & appone. Item emplaſtrum ex vrtica contrita. Item granum. i. arſenici ſublimati cera cauata impone, & applica deſuper. Item folium vnũ herbæ alcanæ, coque ſub cinere cum puluere cymini, & deinde ipſum aperi, & emplaſtra. Itẽ ex melle, anetho, & pice liquida fiat vnguentum in catia, & vnge. Vnguentum ceruſeon, & vnguentum ægyptiacum ſunt mundificantia ſaniem, & putredinẽ apoſtematum, & vlcerum mammillarum. Medicamẽ expertum exiccans vlcera mammillarum. Recip. vini pontici, lib. xx. & confice in eo ſumach, lib. j. gallarum immaturarũ, lib. s. caſiæ ligneæ lib. s. vel gallarum cypreſſi, lib. j. Et dimittatur diebus xx. deinde coquantur, & commoueantur cum ligno cypreſſi, donec minuatur medietas; deinde commoueantur fortiter, & reducant' ad ignẽ; & caleſcat, ſitq; leuis ignis. Et conſeruetur in vaſe vitreato; eſt enim bonum omnibus vlceribus, quæ accidunt in membris mollibus, ſicut os, lingua, mammilla, teſticuli, & emunctoria, & alia, exiccat, & conſolidat, & prohibet corroſionem. Emplaſtrum ex farina ciceris cum aceto confert vlceribus cancroſis. Et infuſio decoctionis lupinorum confert corruptioni. Lutum armenum cum aceto prohibet ablutionem putredinis membrorum. Et virga paſtoris confert apoſtematibus calidis vlceratiuis, excoriationi, & vlceribus papillarum. Auellana aſſa maſticata, & inuncta eſt ſufficiens, & experta. Quod ſi apoſtema non debelletur, ſed lapideatur; emplaſtrũ de mucilaginibus de meliloto appone, vel diachylon magnũ, & paruum, vel cerotum hyſſopi, & cerotum diapente ſecundum noſtram inuentionẽ inunge. mollificat enim, & reſoluit, & confert nodis, & glandulis. Si vero apoſtema ſit frigidum, phlegmaticum, cõtere apij folia, & emplaſtra. ſimiliter & chamæmelum per ſe, vel vtraque miſce. Cicer emplaſtratum cõfert apoſtematibus glanduloſis. Filius Serapionis. diamach ad dubelet, & apoſtemata dura, & reſoluit vtraque. & eſt valde magnum iuuamentum. Recip. taraſacon tritam, ſiccam, & cribellaram vnc. iiij. fęnugræci contriti, & cribellati vnc. ij. marathri cribellati vnc. j. miſceantur, & conficiantur cum lacte recenter mulcto, & oleo de lilio, & emplaſtrentur cum eo, & ſanum eſt cum Chriſti auxilio.

De magnitudine mammillarum. Cap. 4.

DE magnitudine autem mammillarum, & aliorum membrorum dicere poſtponemus vſque ad ſectionem tertiam, vbi de medicinis, quæ ſunt ad decorem de ea generale capitulum faciemus (ſi Deus voluerit.) Hic enim ſpecialiter dicemus. ſ. quòd magnitudo ipſarum non eſt ægritudo; ſed inter ægritudines numeratur; & proinde indigens medicina, qua conſeruentur in paruitate, & prohibeantur a magnitudine. Curatio in duobus conſiſtit. In quiete primo, & abſtinentia ab oĩbus dilatantibus, & extendentibus ac trahentibus ſanguinẽ ad ipſas, vt eſt motus, fricatio, balneatio. Secundo in conſtrictione cum aquis frigidis epithematibus, vnguentis, & emplaſtris, & ſtypticis, & ponticis prædictis hic, & ligaturis; cũ vero magnificatæ fuerint, minui non poſſunt, ſed abſcondi, & cęlari, & illud cum diffuſione, & dilatione earum in partibus ſubaxillarum; & hypochondriorum, & conſtrictione cum camiſia chordelata ſtricta ſuper eas quantum expedire videtur. Et ex his, quæ proprietate operantur, eſt oleum veſpertilionum inunctum, prohibet enim augmentum earũ in puellis; & fricatio lapidis, cum quo acuitur. Et idem ex curantibus eſt teſticulorum augmentum, ſeu magnitudinem. Cataplaſma vtile reſoluens tumorem mammillarum, & corruptionem lactis. Rec. farinæ, ſem. lini, farinæ lentium, ana partes æquales tempera cum oleo roſ. & croco. Aliud Humayn Recip. marrubij, ebulorum, foliorũ papaueris albi, abſinthij, rutæ, cuſcutæ, ana partes æquales, miſce tepida, & appone. Dioſcorides ad idem. Recip. olibani, maſtiches, ſem. abſinthij, farinæ lentium, ana drach. iij. ceræ drach. iiij. olei roſ. drach. vj. fiat vnguentum, & inunge. Linimentum extinguẽs ardorem mammillarum, & tumorem delens. Rec. ſucci ſempervivæ, ſucci ſolatri, albuminis ouorum, & olei roſ. ana partes æquales; quod nunc frigidum, nunc tepidum appone. Quod ſi deueniat ad vlcerationem, chirurgi tunc auxilium inuocabis. Si autem tumor cum inflatione fuerit, tunc oua cum oleo roſ. & aceto appone. Quòd ſi ex retentione ſanguinis menſtrualis accidit, phlebotometur ex ſaphena, deinde ſi expedit ex baſilica, & pharmacia detur. Ad tumorem in mammillis ex frigidis humoribus, adhibe farinam fœnugræci, cum ſucco apij, & ebulorum commiſtis. Aliud Recip. fimi bouini recentis, & caprini, ana vnc. ij. ſucci marrubij, ſucci ebulorum, fœcis aceti, ana vnc. j. miſce, & ſuppone calidum. Aliud contra viuos ardores, & rubicundos; temperat enim eos, & obtundit audaciam eorum. Recip. mucilaginis pſyllij, aceti, olei roſati, & olei viola. ana pondus. i. opij, camphoræ, ana ſcrup. j. fiat omnium mixtio cum farina hord. & albo ouorum, & emplaſtra. Caue tamen a ſuperfluo, ne impellat ad antrum.

Mãmillarũ augmentum prohibentia.

PARTICVLA TERTIA ſectionis primæ, quæ eſt de ægritudinibus membrorum nutritionis.

PROLOGVS.

PRotulimus hucuſque ſermonem noſtræ mentis explicantem conceptum in medicatione ægritudinum membrorum deſeruientiũ ſpiritui. In quo intẽtiones, & modos curationis ſummauimus debite ordinando, necnon inſeruimus medicinas ſimplices, & compoſitas proprias, & expertas, quas primo philoſophi ratione & methodo inuenerunt; & antiqui medici iudicio, & experimento approbauerunt; & quas ſecundũ intentionem noſtram efficaces vidimus opere, in effectu, prout Dei gratia inſpirauit, qui illuminat philoſophos, & medicos ſuos miniſtros, quos de cælo creauit. Medicinam quoque in terra de ſua largitate produxit, per quos viſitaret, & redimeret plebem ſuam. Et quia ſecun-

ſecūdum præmiſſum ordinem procedendo, ſequitur, vt deinde aggrediamur curam ægritudinum membrorum nutricationis, ſcilicet ſtomachi, & hepatis,& aliorum ſeruientium eis,ex quibus cætera nutriūtur membra. Quod eſt tertiæ particulæ ſectionis primæ. Imploremus ergo auxilium ab eo per quem omnia ſacta ſunt, & ſine ipſo nihil. Suppliciter exorantes,quatenus mittere dignetur ſpiritum ſanctum ſuum, ſpiritum veritatis,qui nos doceat, & ſuggerat nobis omnia, quæ ad recuperandam ſanitatem prædictorum celerem ſint efficaciter iuuatiua. & quod bene incępimus ſui gratia proſequi, & mediare melius poſſimus ſuo auxilio influente,& optime explere ſua potentia confirmante.

Continet autem hæc particula tertia ſectionis primæ ſummas quatuor.

Summa Prima eſt de medicinis ægritudinum meri,qui ſtomacho tranſglutiendo miniſtrat. folio 18

Secunda de medicinis ægritudinum ſtomachi. 20

Tertia de medicinis ægritudinū hepatis,& venarū. 40

Quarta eſt de medicinis ægritudinum ſplenis. 50

Summa I. continet. Cap. VI.

Generalis ſermo in meri,& ægritudinibus eius, cauſis & ſignis, & cura ſecundum modum vniuerſalem. Cap. 1. folio 18

De mala complexione meri,& cura eius. Cap. 2. 18

De inſtrumentalibus ægritudinibus eius, vel mala compoſitione eius,& cura. Cap. 3. 19

De ſolutionibus continuitatis eius, & eorum,quæ ex illis accidunt,vt eſt fluxus ſanguinis, & eruptio eius ex ore,& cura. Cap. 4. 19

De apoſtematibus eius,& cura. Cap. 5. 20

De nocumentis tranſglutitionis,& cura. Cap. 6. 20

Eſt generalis ſermo in meri, & ægritudinibus eius, & cauſis, & ſignis, & cura ſecundum modum vniuerſalem. Cap. I.

Quid ſit meri.

SCiendum autem, q meri eſt membrum ad formam inteſtini exiſtens, concauum, & ob lōgum, ex duabus tunicis compoſitum, continuatum cum orificio ſtomachi, & perforās diaphragma,& procedens ſuperius inter cannam pulmonis,& ſpondyles colli cum ſuis lacertis tranſiens terminatur in guttur. Quo mediante tranſglutiēdo recipit cibum ab ore. Poteſt autem pati omne genus ęgritudinum,ſicut alia membra habentia regimen, ex quibus neceſſario operationi eius ad quam principaliter conſtituit ipſum ſapientia, prouenit nocumentum,quod eſt trāſglutire cibum,& potum, qui ſunt materia nutrimēti,ad quorum tranſglutitionem ordinate ſtomacho deſiderāte,& trahente mouetur tanquam ſibi ſeruiens delatore. Et ambabus ſuis tunicis,ex quibus cōponitur operatur interiori attrahente naturali virtute,cum villis in longitudine ſituatis in ea, & exteriori exprimente aliter cum villis latitudinaliter, ſeu lacertis in ea poſitis, recipientibus neruum a nucha, mediantibus ſpondylibus colli,qua in vomitu ſolum operatur. Inquit enim Gal. tranſglutitio ſtomacho deſiderante, & trahente fit, ſed vomitus nulla oris ſtomachi deſiderante particula, & trahente,ſed ſola exteriori tunica exprimente cum villo latitudinali in ea ſituato. Adiuuat autem tranſglutitionem grauitas,& lubricitas ſubſtantiæ ipſorum, qua petunt deſcenſum; & proinde difficilior trāſglutitione vomitus eſſe comprobatur,& etiam fluxu ventris. inquit. n. Gal. vomitus omnibus difficilis eſt plurimum,inferior autē purgatio facilis. Signa ex quibus relinquitur,quòd nocumētum tranſglutitionis, q plurimum eſt difficul-

E tas ipſius,commune eſt ſignum omnium generum prędictarum ægritudinum poſſibilium fieri in ipſo meri,& etiam ægritudinum aliorum membrorum,quorum vicinitate poterit pati,vt eſt epiglottis,vel cāna pulmonis, & eius laceri; & ſpondyles dorſi,inter quæ ſituatur,& ſtomachus,& totum corpus,& cerebrum,cui ſupponitur. Sed præter hæc, alia ſunt ſigna propria, alia magis propria conſideranda, quæ ad cognitionem perfectam veræ curæ debitam,ſunt neceſſario opportuna. Propria autem ſunt ſigna quibus diſtinguūtur genera ægritudinum propriarum prædictarum, & ægritudinum membrorum,quorum communitate pati poteſt. Et ſunt. nam illam,cuius cauſa eſt malitia complexionis debilitas ſignificat, q in longo temporis ſpatio tranſglutitur quod ſumitur,& cū tepiditate,& paucitate feſtinationis in toto ſpatio meri, & ſine dolore: niſi figatur in parte meri viſibiliter, & conſtringatur illic ſiue extendat,& ſentiatur dolor cum retentione eius quod tranſglutietur. Illā

F vero,cuius cauſa eſt mala compoſitio, & oppilatio,oſtēdit impotentia tranſglutitionis etiā rei paruæ liquidæ,& potus: & cum conatur tranſglutire,egreditur per nares, Et illam cuius cauſa eſt ſolutio continuitatis,manifeſtat ſanguinis exitus ab ore; & humiditas naturalis,& proprie cum in ſuprema eius parte fuerit,& ardor,vel punctio percepta in collo, & inter duas ſpatulas, & proprie apud tranſglutitionē, & vomitum, & eructationem rei acutæ qualitatis magis,quam excedentis quātitatis. Sed illam,cuius cauſa eſt apoſtema, declarat tumor,& proprie ſi ſit magnum,& quandoque febris, & dolor in illa parte acutus,& grauatiuus, & compreſſiuus, & proprie in loco priori,qui inter ſpatulas exiſtit,maxime ſi in ſuperiori parte meri ſit vlcus,vel apoſtema;& magis in parte correſpondente, loco, vel parte meri vlcerata,vel apoſtemata: & magis apud trāſglutitionem,vomitum: & eructationē rei magnæ quantitatis magis,quam acutæ qualitatis. Et difficultas tranſglutiendi eſt in vna parte meri magis,quam in alia nō in toto ſpatio eius. Illam

G etiam,cuius cauſa eſt compaſſio mēbri vicini inſinuat præcedens paſſio, membri ipſius, quæ ſuis proprijs eſt conſideranda ſignis. Nec inuenit ibi tactus dolorem, nec aliquam paſſionem,niſi nocumentum actionis tantum. Magis propria ſigna ſunt,quæ ſpecialium ægritudinum,& cauſarum ſunt demonſtratiua;& ſunt,quę infra in ſpecialibus dicentur capitulis. Cura. Indicatio curæ meri ægritudinū duplex eſt, generalis ſcilicet, & ſpecialis; generalis eſt duplex, vna quæ indicat locū,in quo medicinæ exterius ſunt applicandæ; & eſt vt in collo,& loco qui eſt inter duas ſpatulas, applicentur, vt iuxta, G. Alia inſinuat modum ſecundum quem medicinæ interius ſunt ſumendæ. Et eſt,vt medicinæ nō ſubito deglutiātur,prout in ægritudinibus ſtomachi oportet fieri: ſed in ore retineātur,& lambēdo tranſglutiantur,vt trahendo moram in tranſitu; licet decliui impreſſionē faciant earum proprię qualitatis. Specialis eſt,quæ docet ſpecialem talem ægritudinē;& cauſam, corrigere,accidentia,

Indicatio in curandis ægritudinibus meri duplex.

H & regimen ordinare; necnon ſpeciales medicinas,cum quibus inſinuat; & deſcribit,quæ in ſequentibus capitulis ſeriosius ponemus,nomen Domini inuocando.

De mala complexione meri, & cura eius. Cap. 2.

MAla complexio meri,aut eſt pura,aut cū materia. Pura,aut eſt ſimplex,aut compoſita: & ſimplex, aut calida,aut frigida,aut ſicca,aut humida;& cauſa eius eſt procatarctica,ſi pura ſit; cauſa vero humoralis cuiuſlibet generis eſſe poteſt. Et ſigna eius ſunt alteratio percepta in loco cum difficultate tranſglutiendi abſque tumore,vel vlcere in eo exiſtente. Et ſi quidem fuerit pura cauſa,eſt procatarctica, vt plurimum abſque inuētione antecedentis cauſæ, & infectione oris, & linguæ ex humore,& fluore humiditatum. Si vero ſit cum materia,erit ibi inuentio antecedentis cauſæ cum infectione oris, & linguæ ex humore; cuius ſpeciem tibi calor,& ſapor oſtēdit,& fluor humiditatis,ſi adſit. & ſi quidem

ſit

ſit calida, erit ibi ſenſus inflammationis; & cõbuſtionis, & caliditas in ſuperficie oris, & linguæ, & ſitis. Si vero ſit frigida, & eſt illa, quæ ſuperius ſit, ſigna ſunt contraria. Sed ſi ſit humida mollis, ſignum eſt humiditas oris, & linguę, & priuatio ſitis. Si vero ſicca, ſigna erunt contraria. Cura malæ cõplexionis meri ex cura malæ cõplexionis ſtomachi poteſt haberi. Inquit enim Abuhali. In pluribus diſpoſitionibus meri, ſequuntur ſtomachi diſpoſitiones. Eſt enim via ad ipſum contigua, cõſimilis in natura, & proinde cura vtrorumq; erit eadẽ, vt multum.

De ægritudinibus inſtrumẽtalibus meri, vel mala compoſitione eius, & cura ipſius. Cap. 3.

MAla compoſitio meri, ex qua plurimũ eſt oppilatio in via eius, tripliciter eſſe cõtingit. ſ. coarctatoria, & attenuatoria, & carnoſa. Attenuatoria autẽ eſt ex compreſſione, & coanguſtatione parietum ipſius meri. & eſt aut ex cauſa intrinſeca, quæ compreſſit, & remãſit compreſſio, vt eſt laqueus, vel manus, & huiuſmodi. Aut eſt frigiditas multa congelans, aut eſt a cauſa interiori, aut in ſe, aut a vicinitate. In ſe, a caliditate, & ſiccitate adurente, vt in febribus acutis, vel ex ſpaſmo, & alchuzez propinquo lacertorum meri, & villorum; & propriæ latitudinalium, ex quorum contractione contrahuntur latera ipſius; & via coarctatur; vel ex ventoſitate coarctata inter duas eius tunicas: et intercluſa in lacertis eius conſtringente, & impellente parietes eius intus, vt coarctetur via. Et cauſa vicinitatis eſt, vt ab apoſtemate in lacertis epiglottidis verſus meri a parte interiori, vt in ſquinanticis contingit, aut in lacertis colli, reſpicientibus eum a parte poſteriori: aut a declinatione ſpondylis diſlocati ad anteriora verſus meri. Coarctatoria eſt, qua cadit in eius via aliqua res exterior ibi adhærens, ſicut ſpina, vt accidit in præfocatione, vel humor viſcoſus ibi coarctatus, & adhęrens, vt in apoplecticis, & epilepticis, & rheumatiſmis euenire contingit, aut ſanguis congelatus, qui ad illud conſueuit deſcendere in fluxu ſanguinis narium aliqua parte eius regurgitante per foramina palati ad os, & deueniente ad ipſum, vel quæ in vomitu ſanguinis in eo remãſit, aut vermes, & lumbrici in eius cõcauo multiplicati, ſiue infixi, vt aſſerit Abuha. ſe vidiſſe in quodam notorum ſuorum: ex quibus accidit & difficultas tranſglutiendi. Carnoſa vero eſt ex apoſtemate exiſtente in lacertis, & tunicis ipſius œſophagi græce dicti, quod arabice meri nuncupatur, vel verruca, vel cicatrix, in eo facta, qui paſſus fuit vulnus; ſeu vlcus in perſona, & liberatus fuit; cuius cauſa extitit ætas, ſicut recitat Gal. Signa quas per cauſas oportet cognoſcere, & diſtinguere, hoc modo ſunt. Nam ſi quidem attenuatoria ſit, ſitque a cauſa exteriori, ſenſu manifeſte cognoſces per eius veſtigia, & relatu infirmi; & aſtantium ei, tibi indicabitur; & nocumentum tranſglutitionis, vt puta difficultas; & minus ſi quoque ex frigore congelante accidit, præſentia frigoris; & eius anteceſſio indicabit. Si vero a cauſa interiori in ipſo exiſtente, & ſiccitate per inſpectionem acutæ feb. illud euenire videbis, & nocumentum tranſglutitionis maius erit. Si vero ex ſpaſmo, & alchuzez ex propinquo accidit ex cognitione ipſius; & cauſarum præcedentium ſcire poteris etiam ſi accidat ex ventoſitate, præcedens regimen multiplicans cauſam ſonitus, & motus, & dolor extenſiuus, & cõſtrictiuus indicat illud. Cumque cauſa vicinitatis accidat, & ab apoſtemate in lacertis epiglottidis dolor in epiglotto erit cum ſpiritus malitia. & quãdoque cum orthopnæę, & tumore, & rubore ibi apparente, ſcilicet in gutture, & in collo, & febris. Si vero ex apoſtemate lacertorum colli recipientibus eum, apparebit dolor colli a parte interiori cum difficultate mouendi, & inclinandi collum, & proprie ad poſteriora. Si quoque ex declinatione ſpondylis ad interiora, ex concauitate in collo apparente percipies, vt cum inclinatur collum ad poſteriora difficilior tranſglutitio erit. Sed ſi quidem ſit coarctatoria; ſitque a cauſa exteriori cadente, & infixa, vt ſpina, pun-

Meri quid ſit.

A ctio proprie admodum ibi percepta, & relatio infirmi, tibi inſinuat. Sed ſi ſit ab humore viſcoſo regimẽ declarat, & præſentia ægritudinum prędictarum. Si vero ſanguis congelatus fuerit, fluxus ſanguinis ab ore, vel ex naribus, qui regurgitauit ad os, & guttur tibi oſtẽdit. Si vero vermes, & lumbrici, & nauſea, mordicatio, & vomitus, & ſyncopis tibi oſtendunt. Et ſi quidem ſit carnoſa ex apoſtemate, ſigna apoſtematis dicta ſuperius tibi indicant, & quæ infra in capitulo proprio tibi ponemus in ſpeciali. Si vero ſit verruca, eſt impedimentum partium tranſglutitionis in loco, vbi eſt, in toto vero meri non, nec eſt dolor, & eſt priuatio ſignorum aliarum cauſarũ: Si vero ſit ex cicatrice, tibi præceſſio vlceris ipſius indicabit. Cura eſt duplex; generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis eſt duæ res; vna eſt ablatio cauſæ, alia eſt remotio impreſſionis factæ, ſi quæ remanſit. Specialis conſiſtit in ablatione ſpecialis cauſæ, & in adminiſtratione medicinarum propriarum ad illam. Si ergo fuerit ex exteriori

B cauſa, a qua remanſit impreſſio, & conſtrictio; amota illa approximentur balnea; & fomentationes circa guttur, & collum; & ſpatulas ex aquis calidis, & ſimplicibus, vel cum decoctione medicinarum dilatantium, & confortantium, vt meliloti, maluarum, fęnugræci, apij, & ſimilium. Et frictiones ſuaues cum oleis temperate calidis reddentibus tractabile membrum; vt eſt oleum de ſiſticis, de amygdalis dulcibus, & de pineis, & de meliloto, & chamæ. & ſimilibus. Et cerota ex eis ex butyro, & mucilaginibus notis, hyſſopo humida, & dialthęa, & ſimilibus. Et cibi interius ſumendi ſint ex calefacientibus, & humectantibus ſupradictis. Ita q̃ boli ſint magni, in quorum tranſglutitione conetur, & cum retẽtione anhelitus. Si vero ſit ex caliditate adurente in febre acuta; primo oportet febrem curare: vt infra dicetur. deinde ſiccitatem, & aduſtionẽ ibi impreſſam remouere; & hoc cum interius, & exterius, approximãdis. Interius ſicut cum mucilagine dragacanthi, ſemine cytoniorũ, pſyllij, & pulpa tamarindorum, & tereniabin, & lacte

C ſeminum communium, & ſeminis papa. & ſucco liquiritiæ, & cum carnibus prunorum, & aquis fructuum, vt iuiubarum, granatorum, lactucarum, violarum, hordei. & cum ſyrupo viola. & roſato bibitis ſorbendo, & retentis in ore, & gargarizatis, & cum caudis eorum; & cum cibis ex amylo, de cucurbita, & pulmento, & atriplicibus, ſpinachijs, & lactucis, & ſimilibus. Exterius cum inunctionibus; & oleis violatis, de cucurbitis, & ſimilibus: prout in cura febrium faciemus te ſcire. Si vero fiat a frigore congelante, interius adminiſtrabis diacalamenthum: & diacyminum, diatrionpip. ſyrupum de haſco, theriacam, mithridatum, & oleum balſami cum vino; & cibos, & potus calidos notos. Exterius vero calefactiones ex aquis calidis paulatim ſuperius dictis. Et vnctiones ex oleo anethino, de lilio, & eſt proprium, & de caſtoreo, coſto, vel alijs calidis ſuperius dictis. Et calefactiones ex floribus chamæ. calamentho, pulegio, floribus lauri, abrotano, & ſimilibus,

D & cum pannis calidis, & calefactis, & ſtuppa lini, vel cãnabis, vel lana ſuccida. Si vero fiat ex ſpaſmo, ſi quidem humido, facies vnctiones de oleo de euphorbio, de piperibus. Et ſi expediat, euacuetur totum corpus cum clyſterijs, & collyrijs, dabiſque ad bibendum aſſam con aqua granatorum, vel cum vino, pipere, ruta, & ſimilibus. Si vero ſit ſiccus, adminiſtrabis regimen humectantium ex cibis, & potibus. Cibis vt aqua gallinarum pinguium, & iuuenum. Et carnes hædorum, & agnorum, & vitulorum lactantium, ptiſana, pulmenta ex amylo, & alæ pullorum, & teſticuli gallorum in lacte nutritorum, & piſces parui, & pettini, & oua ſorbilia, lac, butyrum, medullæ, & ſimilia. Olera ſunt, vt boragines, bugloſſæ ſpinachia, attriplices, & ſimilia. Fructus ſunt in poma dulcia, pineæ, fiſtuci, amygdalæ, ſiſamus, & ſimilia. Potus vt vinum lymphatum, aqua cum zucch. vel iuleb violarum. & electaria humectantia ſunt diacodium; diadragacanthum: diaboraginatum: & diabugloſſatum. Et electarium ad reſtau-

rationem; & impinguationem ſuperius dictum. & panis, aloe, & ſimilia. Exterius vero cum embrochis, vel epithematibus, & fomentis ex aquis dulcibus enarratis; & fricationibus, & balneis, & inunctionibus, & oleis, & cerotis, & humectantibus, vt eſt oleum amygdalarum dulcium, pinearum, fiſticorum, violarum, ſuccus maluarum, cucurbitæ, melonis, cucumeris. Et ſemina, & aquæ ipſorum, & ſorbitio facta ex eis, & graſſulis, & pinguedinibus, gallinæ, porci, anatis, & medullis vitulorum, & lacte. In domo & aere locetur, & in quiete, & ſomno ſeruetur. Et ſi quidem remanſerit impreſſio conſtrictionis operaberis ad eam; vt hic ſuperius habuiſti. Si autem a ventoſitate ſit, dabis interius oleum de Keiua, dianiſum, diagalangam, diacyminum, confectiones de ſeminibus, & commouentia eructationem, vt aniſum, cyminum, rutam ſiccam, erucam, carui, ameos, maſtichem, & thus maſticata, vel hauſta, & in cibis; & in potibus miſta. Exterius pones ventoſam, & vnges ex oleo nardino, de enula, rutaceo, de aſſa, & ſimilibus ſuperius enarratis. Si vero ſit a vicinitate apoſtematis gutturis, lacertorum, vel colli, curabis curatione ſquinantiæ, quam ſuperius habuiſti. Sed ſi fuerit a diſſolutione ſpondylis colli; cura propria poſita eſt infra. Similiter ſi ſit coarctatoria, quia cadit in eius via aliquid extraneum adhærens, vt ſpina, & ſimilia; curabis cura præſocationis ſuperius poſita.

Et ſi ſit humor viſcoſus ibi deſcendens, & adhærens curabis ipſum expurgatione cum inciſiuis, & abſtergentibus pharmacis. puta cum gargariſmatibus, ex ſyrupo aceroſo ſimplici, vel oxymelle ſquillitico, vel aceto eius cum melle roſato, & aqua mellis, hyſſopi, vel ſtaphidis agriæ, vel ſinapis, pyrethri, vel calamenthi, origani, & pulegij, paſſularum, ficuum ſiccarum, & cum prouocatione vomitus cum prædictis, & clyſteribus acutis notis ſupra. Necnon ſi expedit ægritudines capitis, à quo prouenit rheumatiſmus, oportet curare, vt ſuperius dictum eſt. Etiam ſi fuerit ſanguis congelatus, duæ res conueniunt in cura eius. Prima eſt ipſum liquefacere, ſecunda eſt ipſum educere, prout infra de cura congelationis ſanguinis in ſtomacho: & ventre dicemus, & hoc cum ſimplicibus, & compoſitis. Simplicia ſunt coagulum, bitumen, bdellium, & huchuen, cum aqua cineris ligni ficus, & quercus, ſumpta, & gargarizata. Secunda eſt ipſum educere, cum vomitus prouocatione, cum melle & ſucco apij, & terra ſigillata diſſoluta in aqua; & farina tartari diſſoluta in ea calida, vel vino. Inquit, enim Gal. vinum coagulata diſſoluit, & ſuo motu citius extra pellit, vel fluxu ventris. & hoc cum clyſteri ex ſucco apij, opopanace diſſoluto in eo cum ſalgemma; & melle; vel reſolutione ipſarum cum emplaſtro facto ex haſce, ſalgemma, opopanace, cum melle confectis: & approximato gutturi.

Sanguinem coagulatũ liquefacienma.

Si vero ſit ex lumbricis, & vermibus ibi coadunatis, & infixis. Cura eſt duæ res, ſcilicet interficere, & educere ſicut ſupra, de ægritudinum cordis cura, diximus. Et hic breuiter dicamus, quæ illis duobus ſunt propria; & ex illis eſt baurach, Kebuli, myrrha decocta in oleo, centonica, & centaurea ſumpta. Et poſtquam prouocatur vomitus, & emplaſtrata Kitram, & petrolæon inunctum, aloe, & hiera interficiunt, & educunt illos. Si vero ſit carnoſa, & ex apoſtemate in lacertis, & tunicis ipſius meri. Cura eſt quam infra dicemus. Si vero ſit ex verruca, vel cicatrice. Curabis cum abſterſiuis ſtypticis, vel ſubtiliatiuis, vt eſt aqua mellis cum virtute radicis capparis, & paſſulis, & floribus abſinthij, ſquinantho, & cappares cum aceto boni vini. Et ficus ſiccæ cum granis myrti, & aqua caulium reſeruata, per tres dies bibita, & fiſtici, & amygdalæ, pineæ, ſumptæ, & oleum earum ſumptum; & exterius inunctum, & aqua nucum cypreſſi, calami aromatici, aniſi, meliloti embrochata, & ſimilia prout tibi ſapientia monſtrabit; & quandoque eſt incurabilis. Medicamen diſſoluens ſanguinem congelatum in ſtomacho, & meri. Rec. coaguli leporis drach. xxxvj. coaguli gazeli drac. xxxq. gen-

E tia. ana drach. iiij. Conficiantur cum melle. Et ſit doſis eius ſicut vis in aqua calida, aut in ſyrupo aceroſo.

De ſolutione continuitatis meri, & eorum, quæ ex illis accidunt, vt eſt fluxus ſanguinis, & eruptio eius ex ore, & cura eius. Cap. 4.

SOlutio continui meri eueniens, duplex eſſe contingit ſimplex, vt eſt plaga, punctio, ſciſſio, & ſimilia, aut compoſita, vt eſt vlceratio eueniens ipſi, & quandoque aut eſt ſuperficialis ſicut eſt excoriatio: aut profunda penetrans tunicam, vel pelliculam vnam, vel ambas. Simplicis cauſa eſt interior, & exterior. Interior eſt humiditas in ſui ſubſtantia aggregat, & pelliculis eius penetrás, & perforans ſui acuitate, aut ſua quantitate replente; aut ſua ventoſitate extendente ſcindens ipſum profunde, & quandoque totaliter. Exterior eſt, vel tranſglutitio rei ſcindentis, vel pũgentis, vt oſſis acuti, vel ſpi-

Cauſ.

F næ, vel vitri, vel percuſſio cum re incidente, pungente, & perforante. Et ſuperficialis cauſa interior eſt cibus acutus, vel medicina, aut humor tranſiens acutus cum vomitu, de ſtomacho ſaliens, aut deſcendens intrans ad ipſum, aut eſt malitia complexionis calidæ, & ſiccæ exiccantis ipſum, quare ſuperficies eius aduritur, & cadit, ſicut in febribus adurentibus contingit frequenter. Cauſa vero compoſitæ, ſcilicet vlcerationis eſt duplex, ſcilicet interior, & exterior. Interior autem eſt apertio apoſtematis, aut plaga, quæ facit ſanguinem, aut humor corroſiuus tranſiens, & in catarrhis deſcẽdens ad eum, vel alias ibi imbibitus, corruptus, & putrefactus, corrodens ipſum. Exterior eſt, quæ partem de eius ſubſtantia ſcindendo aſportauit, & eſt nota. Signa vlcerum eius dicta ſunt ſupra. Sed diſtinguentia inter vlcera meri, & ſtomachi a tribus ſumuntur, ſcilicet a loco, a tempore, & ab accidentibus concomitantibus. A loco nam in vlceribus meri, dolor, punctio, & ardor ſentitur in collo vſque ad oſſa dorſi; & furculam ſuperiorem pectoris; &

Signa vlcerum ſtomachi & meri diſtinctiua.

G illud quod eſt inter duas ſpatulas. In vlceribus vero ſtomachi, dolor, punctio, & ardor ſentitur in interioribus oſſibus pectoris puta furcula inferiori pectoris infra. A tempore, nam in vlceribus meri ſentitur dum tranſglutitio fit, vomitus, vel eructatio rei acutæ qualitatis. in vlceribus vero ſtomachi ſentitur poſtquam tranſglutitus eſt. Ab accidentibus concomitantibus, quando vlcera ſtomachi plurimum, & proprie ſunt in ſuperiori parte ſtomachi; perducunt ad minorationem, vel ablationem anhelitus, & prouocationem, ſudoris frigidi, & ſyncopim, & infrigidationem extremitatum. Sed ſimplicis ſolutionis cauſæ interioris humoralis, ſignum eſt, inuentio ſignorum antecedentis cauſæ, & regimen pręcedens multiplicans talem humorem, & infectio partium oris ex humore acuto, quem dolor, & ſapor oſtendit, & conſuetudo paſſionis illius. Si vero ſit a cauſa exteriori, eſt manifeſta ex ſe, vel relatu infirmi. Sed ſi ſit ſuperficialis, ardor, & punctio eſt parua, cito tranſiens. Et

H egreditur quandoque ſicut cruſcula, & pellicula aduſta. Si vero profunda, dolor eſt fortior, & diutius durans, & egreditur ſanguis, & humiditas naturalis, & inuentio cauſarum interiorum, & exteriorum ipſas inſinuat. Signum autem vlceris ipſius, fœtor eſt in ore perceptus, & exitus per os puris, & ſaniei, & quandoque aſſociantur ei pellicularum fruſta. Cura ſolutionis continui meri difficilis, vel impoſſibilis eſſe dignoſcitur, ſicut cura ſolutionis continui cuiuſlibet membri, quod eſt via, per quam aliquid extraneum tranſit, trahitur, vel expellitur; vt ſunt meri, inteſtina, renes, pori vritides, & veſica, & maxime cum eſt intrinſeca, compoſita, & profunda, & penetratiua; non enim poteſt bene medicina apponi, & ſi apponatur, non tandiu permanet, vt ſuam impreſſionem faciat, quin cibi, & potus tranſglutitione abſtergatur, & aſportetur, qui etiam ampliati quantitate maioris bucellæ, & ſua qualitate acuta, ſi quam habent, pungũt, & dolorem faciunt, qui eſt prouocatiuus reumatis, & ſic vlceris augmentationis.

Si

Si ergo ſit ſimplex, & recens plaga, & ſuperficialis; A cura eius eſt tres res. Prima aufert cauſam exteriorem, & interiorem abſcindit; ſecunda ſolutionem vnit; tertia corrigit accidentia.

Primam rem complent phlebotomiæ de cephalica, vel magis clyſteres, & pharmaciæ ſolutiuæ ventris non vomitiuæ, cum proprijs ſtomachi dictis, cum etiam cerebro ſi expediat, & conſequenter cum confortantibus ipſum, & retinentibus ipſum catarrhum, & ablatione omnis rei exterioris infixæ, aut teli prout infra de ſolutione continui dicetur, (ſi annuat omnipotens.)

Rem vero ſecundam complent ſtyptica, & conglutinatiua, interius, & exterius approximata. Interius gargarizata, & retenta, in ore, & lambita, ſimplicia, & compoſita. Simplicia, ſunt vt grana, & cymæ myrtorum, lentiſci, oliuarum, & rubi, &c. grana granatorum, & cytonia, & corticis balauſtiarum ipſarum, & roſæ immaturæ maſticatæ, & tranſglutiatur ſuccus eorum ſicut reſudat, & gargarizatio cum aquis ipſarum, B & cum rob ipſarum, & rob mori gummi, dragacanthi, lutum armenum, & lutum ſigillatum, & rhus, albumen ouorum, & ſimilia. Compoſita ad alchola dicta ſunt ſupra, & quæ inferius tibi traduntur ad vlcera, quæ etiam exterius per omnem modum adminiſtrare poteris, & proprie circa collum, & guttur, & locum qui inter ſpatulas exiſtit.

Tertiam vero rem complent, quæ dolorem, & putrictiones corrigunt, quæ ipſam alcholam ſequuntur.

Si vero ſit profunda penetratiua, eius cura eſt tres res.

Prima eſt, vt ſanguinem fluentem reſtringas, & dolorem ſedes, & illud cum approximatione, & epithematione albuminis ouorum, & alijs quæ dicemus in capite ſubſequenti.

Secunda eſt, vt ſicca ſtypticantia, & conglutinantia, & conſolidantia prædicta interius, & exterius applicentur.

Tertia eſt, vt regimen adæquetur in ſex rebus non C naturalibus proprie in cibo, & potu. Seruetur ergo in quiete, & ab omnibus dilacerantibus, & aperientibus vomitiuis, & prouocantibus rheuma. Cuſtodiatur à cibis calidis, & a potibus, & acutæ qualitatis; ſed ſint ex lenientibus, glutinoſis, & ſtypticis; vt ſunt oua ſorbilia, pulmentum ex riſo, vel amylo cum iure carnium præparatum, vt vinum ſtypticum, & ſimilia, & buccellæ ſint paruæ, & repletio pauca. Si autem ſit vlceratio in eo facta, curabis cura vlcerum. quam tibi inferius ſubiungemus. Fiant formulæ in modum lupinorum, quarum vna retenta in ore, & ſicut diſſoluitur, deglutiatur, remouet enim ſolutionem continui, & vlcera meri, & conſolidat, & incarnat, & lenit. Recipe gummi dragacanthi, maſtiches, thuris albi, ana drach. j. ireos, drach. s. liquiritiæ, drach. j. hypociſtidos, granorum myrtæ, & cymarum eius, & oliuarum, ana drach. s. ſeminis cytoniorum, ſcrup. ij. luti ſigillati, & luti armeni, ana drach. j. contere, & conficiantur cum rob myrtæ, vel lentiſci, D & eſt ex inuentione noſtra.

Formulæ vt lupini tenēda in ore.

Vnguentum aliud expertum, & efficaciſſimum ad vulnera, & vlcera in quacunque parte corporis ſunt, & proprie capitis cum fractura cranei, & eſt Romanorum. Recip. terebinthinæ, vnc. viij. ſucci betonicæ, vnc. v. & ſubſtantiam eius, miſceantur ſimul. Et ſtent per duos dies; deinde ponantur ſuper ignem leuem, & calefiant, donec liqueſiat terebinthina: deinde colentur per ſtamineam, & colatura iterum ponatur ſuper ignē, & bulliat vſque ad conſumptionem ſucci. poſtea addatur gummi abietis, vnc. s. olei roſ. vnc. s. ceræ, vnc. iiij. & vtere.

Vnguentū expertū ad vulnera, & vlcera.

Eruptio fluxus ſanguinis ex meri, ex vena aperta, & inciſa, fracta, vel corroſa, prouenit. cuius cauſa interior, & exterior eſſe poteſt, ſicut ſupra de ſputo ſanguinis habuiſti; & infra cum de ſtomacho inuenies loquemur. In propoſito eſt ipſius meri vlceratio ex vena corroſa. Eius autem ſignum eſt, exitus eius cum faſtidio, &c. A quodam vomendi motu minore, quam ſi a ſtomacho proueniret; & ſi eſt vena fracta, inciſa, vel corroſa dolor eſt in collo, & loco, qui eſt inter duas ſpatulas proprie ſi ſit magna inciſio, fractura, vel corroſio, & maxime apud ſumptionem rei acutæ. Si vero ſit a vena aperta, non eſt dolor, & facilius retinetur; ſi vero ſit a vena corroſa ab vlcere, eius ſigna ſunt, ſigna vlceris ipſius prædicta, & emiſſio ſaniei, & puris. & difficultas retentionis. Cura eius eſt quam ſuperius de ſputo ſanguinis habuiſti, & de fluxu ſanguinis narium, & infra in cap. de ſtomacho; cuius meri eſt inſtrumentum ad attrahendum: quæ ſibi ſunt iuuatiua: ſufficienter loquemur.

De apoſtematibus meri, & cura eius. Cap. 5.

B Apoſtematis meri, ſigna ſuperius habuiſti ſingularia, & propria, quibus ſubiungenda ſunt magis propria. Et ſunt; nam ſi quidem apoſtema eius calidum ſit, cum prædictis, erit fortitudo doloris, inflammatio, caliditas, & proprie in partibus oris, & colli percepta. Et quandoque eſt febris parua, quandoque magna, hora, poſt horam. Et quandoque eſt horripilatio, & eſt cum ſiti vehementi. Cum ergo naturaliter ceſſat horripilatio, & cum aperitur, egreditur pus, & horripilatio reddit. Cum autem eſt apoſtema frigidum, ſigna ſunt contraria; cuius curam habere poteris, ſi eorum memor eris, quæ in cura phreneſis, lethargiæ, & mammillarum diximus, & magis ſi inſpexeris, quæ dicemus in cura apoſtematum ſtomachi.

De nocumentis tranſglutitionis, & cura eius. Cap. 6.

NOcumentum tranſglutitionis eſt triplex, ſcilicet corruptio, vt ſi cum tremore perficiatur. diminutio, C ſeu difficultas, cum ſit, cum labore, & conamine, & eius ablatio cum nullo modo fieri queat. Et plurimus eſt difficultas tranſglutiendi, quæ nota eſt ſuperius per eius ſigna diſtinctiua cauſarum in primo capitulo huius poſita; Eſt autem periculoſa, & vitæ animalis contraria; cum enim vita animalis non perſiſtat, niſi per nutriens, quod reſtaurat illud, quod ex corpore eius diſſoluitur, talem autem reſtaurationem facere nequeat; niſi intra corpus ſumatur, & illud eſt per tranſglutitionem, ea ergo facta difficili, & diminuta verendum eſt, ne totaliter auferatur, & pereat animal, & proinde inſiſtendum eſt circa correctionem eius attente, tanquam circa accidens, quod præ cæteris ægritudinibus ipſius plerunque curam ſibi præiudicat, ſeu correctionem. Cura. Res prima, & certa eſt abſciſſio eius cauſæ, ſcilicet ægritudinis proprie, quam comitatur, quæ omnis generis eſſe poteſt, de qua infra dicemus, vel alterius membri, cuius communitate patitur epiglottis, videlicet D aſſociati, vel ſtomachi, cerebri, nuchę, contiguorum, quo lacerti epiglottis mouentur, & meri ſpaſmantur, vel mollificantur, & trāſglutitio fit difficilis, vel aufertur, & ſpondyles dorſi diſlocati, & interius conuerſi comprimendo viam claudentes ipſius, vel totum corpus, vt in febricitantibus, vel morti propinquis, in quibus virtutes, ſicut in toto deficiunt, ita & in parte, de quibus etiā dictum eſt, & de ſtomacho infra dicetur. Secunda eſt ſtomachi regimen, vt mundificetur, & alteretur, nam in pluribus diſpoſitionibus ſequitur, meri oris ſtomachi, complexionem, & illud cum his, quæ infra in cura diſpoſitionum eius dicentur, (duce Deo) complebitur. Tertia eſt ipſius confortatio. Fiat autem cum temperantibus complexionem eius, dyſcraſiam alterando cuiuſcunque generis fuerit, & proprie frigidæ, & ſiccæ, quæ plurimum eſt in cauſa, vt ſupra dictum eſt. Et ex compoſitis conuenientibus frigidæ, eſt balſamum tranſglutitum, theriaca, diacalamentum, & aqua raphani, & vinum cum eis, Et ex his, quæ inungu-

Tranſglutitionis nocumentū triplex.

guntur exterius eſt oleum anethinum,& de lilio,de narciſſo,de croco, nardinum, muſcelinum, & de balſamo, quoniam confortant lacertum tranſglutiendi, & cerebrum,quod eſt neruorum principium,quare oportet,vt ex eis inungatur caput,& nucha colli,a qua neruus tali lacerto procedit. Et confortetur omnibus modis cum emplaſtris,ſaccellis cerotis, fomentationibus ex aromatibus calidis, & ſtypticis, vt caſtoreo, myrrha, ammoniaco,ruta,praſſio,abrotano,lauro, & ſimilibus. Et ex conuenientibus ſiccæ dyſcraſiæ eius,eſt regimen humectatiuum. Et ex exterius inungēdis eſt butyrum,oleum amygdalarum dulcium, pinguedo gallinæ, porci, & ſimilia. Et ex ſimplicibus conuenientibus humidæ,ſunt aniſum,vtrumque been,ſpica celtica, & folium indum, thus, & minutum eius, & cortex ipſius, & myrrha, & ſandaracha, & ſimilia. Et quandoque oportet ipſis admiſcere frigida temperantia eorum calorem. Sint autem ex ſtypticis conſortantibus,vt ſunt roſæ, ſandali,myrta, & ſimilia. Ex quibus ſaccellationes fiant ſupra caput, & nucham.

Et cum ex humiditate ſunt, eſt ex expertis,(ſecundum magiſtrum Arnaldum,) vt ſumantur mane quolibet tres caricæ cum intercluſo in eis puluere pumicis, & ſandarachæ; puluis eſt proprius.

Et cum ex ventoſitate groſſa intercluſa fuerit repellente,& propellente ſuperius cibum,& potum,in quam talis humiditas fuerit conuerſa,quam eructuatio manifeſtat: curetur cura inflationis ſtomachi,& ventoſitatis ipſius,quam infra dicemus.

SVMMA II.

Particulæ tertiæ, ſectionis primæ de medicinis ægritudinum ſtomachi.

EST autem ſecundū Gal. ſtomachus miniſter viſcerum. Cibaria enim & potus per meri exterius ſibi tranſducta recipit tanquam lebes,& a virtute,& proprietate, qua eū vniuerſalis dotauit natura, illa alterat, coquit,& digerit,& alijs membris in renutrimenti operationem facientibus apta reddit. Et ſi de ſe ſuiipſius gratia digerit cibum,non vt membris alijs aptū reddat,ſicut dixit Gal. vnde G. dixit. Stomachus miniſter eſt viſcerum; de ſtomacho enim cętera nutriuntur membra. nimirum igitur ſi in eius conſtructione ſumma ſapientia ſubtiliſſime tanquam in eo,qui eſt paterfamilias,laborauit. Formauit ipſum namque concauum, vt ad continendum,quod recipit ex cibis, & potibus,eſſet aptus, & quaſi rotundum, vt eſſet capaciſſimus non ſolum cibi, & potus proprij, ſed membrorū etiam aliorum, & vt caliditatis alterantis ipſius,& decoquentis circa cibum totum ex qualibet ſui parte influentia eſſet calidi. Et ſibi ſubſtantiam dedit panniculoſam, & neruoſam,vt in recipiendo cibum, & potum pro toto ſufficientem, poſſet recipere extenſionem, nec non vt tempore digeſtionis eſſet totaliter contrahibile ſuper ipſum. Ipſum etiam ex duplici compoſuit tunica, exteriori.ſ. magis neruoſa,vt res ſibi occurrentes ſentiret melius, & diſcernendo eligeret,quod bonum eſt,& reprobaret malum,& interiori magis carnoſa calida,cuius caliditas cū meditatione, attingendo cibum, melius alteret, decoquat,& tranſmutet, ſicut ignis mediante olla melius cibaria decoquit. In quibus villos triplicis generis ordinauit,quorum conſideratione Auerr.dixit. ipſum ex triplici tunica compoſitum eſſe. quemadmodum G.ē contra aſſeruit de vtraque veſica,ſellis.ſ. & vrinæ,quibus virtutes operantes in ipſo vterentur, ſicut proprijs organis,vt in eo,quod intendunt,habilius operentur. Quibus multis,& varijs ipſum fulciuit, & adornauit ſapientia ſumma. Et proinde membris ipſum principalibus alligauit neruis mediantibus, cerebro, quemadmodum partem eius ſuperiorem, vt eſſet multi ſenſus in ſentiendo

E ſuam inanitionem,& complendo deſiderium ſui ipſius, & membrorum omnium arterijs cordi, & venis hepati. Ipſum quoque membris calidis circundedit, quæ in alteratione illorum ſuæ caliditati debili ſuggerant ſupplementum, a quo protraxit duo membra continuata, vt duæ viæ ductiles, ſcilicet meri a parte ſuperiori officij ſui deſeruiens,tranſglutiendo,deferendo cibum,& inteſtinum duodenum inferius a portonario ſibi deſeruiens delatione, vt infra dicetur. Si ergo ſequentes naturam ſapientiſſimam, (vt Hippocr. iuſſit) in cura ægritudinū eius adeo ſolicite procedamus, vt nomen domini inuocando,vt ingenium,& modum curationis inueniamus, atque medicinas ſimplices, & compoſitas, & expertas, cum omni diligentia perquiramus, quibus ſanitatem amiſſam recuperare valeat,& in temperando alimētum quo corpus ſubſiſtat perdurare, omni propulſo errore; Error enim in eo nocumentum generat,quod commune exiſtit toti corpori, & principalibus membris,quibus F notabiliter alligatur.

Continet autem hæc ſumma capitula triginta ſecundum pluralitatem ægritudinum, quas ſtomachus pati poteſt.

De cura ægritudinum ſtomachi ſecundū modum vniuerſalem. Cap. 1. folio 21

De cura malæ complexionis calidæ ſtomachi ſimplicis,& puræ. Cap. 2. 21

De cura malæ complexionis frigidæ. Cap. 3. 21

De cura malæ complexionis ſiccæ. Cap. 4. 21

De cura malæ complexionis humidæ. Cap. 5. 22

De cura malæ cōplexionis compoſitæ puræ. Cap. 6. 22

De cura malæ complexionis cum materia ſimplicis,& compoſitæ. Cap 7. 22

De cura ægritudinum in plaſmate,& primo de regimine eius,cuius ſtomachus eſt rotundus, paruus,& protenſus,vel magnus. Cap 8. 24

G De cura ægritudinum accidentium eis in vijs,ſcilicet oppilationum eius. Cap. 9. 24

De cura repletionis eius, ſcilicet nauſeatiuæ, ſatietatis,& inanitionis ipſius. Cap. 10. 24

De cura inflationis ſtomachi, & rugitus, tortionis & gurgulationis ipſius. Cap. 11. 24

De percuſſione, obuiatione, & caſu ſupra ſtomachum, & cura. Cap. 12. 25

De ſolutione continui, vlcere, & ruptura ſtomachi,& cura eius. Cap. 13. 25

De medicinis apoſtematum eius. Cap. 14. 26

De correctione accidentium ſequentium ægritudines dictas, & primo de debilitate ſtomachi. Cap. 15. 27

De medicinis doloris ſtomachi. Cap. 16. 28

De nocumentis appetitus, ex quibus eſt debilitas, ſeu diminutio, deſtructio, ſeu ablatio,& corruptio. Cap. 17. 31

H De medicinis appetitus canini, famis ſyncopalis, & bulimi. Cap. 18. 31

De medicinis appetitus corrupti. Cap. 19. 32

De ſiti,& medicinis eius. Cap. 20. 33

De nocumentis digeſtionis,ex quibus eſt debilitas, deſtructio,& corruptio,& cura earum. Cap. 21. 33

De nocumentis retentionis,ex quibus eſt tarditas, & velox deſcenſus cibi digeſti de ſtomacho in ventrem, & cura eius. Cap. 22. 35

De lenitate ſtomachi, ſiue lubricitate, ſiue lienteria. Cap. 23. 35

De nocumentis expulſionis, & primo de eructatione,& cura eius. Cap. 24. 36

De ſingultu. Cap. 25. 36

De ſubuerſione,nauſea,faſtidio, vomitu,& eructatione, ſeu anxietate cum turbatione ſtomachi, & cura. Cap. 26. 38

De vomitu. Et primo de phlegmatico, & cura eius. Cap. 27. 38

De

De cura vomitus cholerici. Cap. 28. fol. 39
De cura vomitus melancholici. Cap. 29. 39
De cura vomitus ſanguinei. Cap. 30. 39

De cura ægritudinum ſtomachi ſecundum modum vniuerſalem. Cap. 1.

CVra ægritudinum ſtomachi proportionalis eſt curę aliorum membrorum pro toto operantium, vel præſtantium iuuamentum. Correctio enim omnis immoderaminis per contrariam immoderationem eſt fieri. Dixit Galen. Intantum autem differens a cura ægritudinum aliorum membrorum, inquantum eius natura propria, & operatio a natura, & operatione aliarum diuerſa exiſtit, quæ auxiliorum ſpecies eligit, quantitates eorum determinat, & vſum ac modum eius aptum oſtendit. Eſt autem, vt dictum eſt natura ſtomachi propria, & prima frigida; quia pauci ſanguinis, & neruoſa, proinde ſenſibilis valde. Qua propter expedit, vt auxilia immoderationes eius corrigentia ſint non excedentia valde, quamquam lapſus, & immoderatio exigat, maxime cum non ſit valde poſitus in profundo. Si enim ſint frigida valde, eius paucam caliditatem extinguent forte. Quapropter Hippo. in apho. ait, frigidum inimicum neruis; & fortaſſe contrariam diſpoſitionem adducent, quæ periculoſioris curæ, & difficilioris eſſe comprobatur, prout Galen. dixit. Si vero calida, eius tepidam caliditatem reſoluent, & ſi acuta, mordebunt, & in ſpaſmum, aut cordis morſum adducent. Si lapſum facientia eſt, niſi correcta, & repreſſa, vel ex benedictis electa nocumẽtum imprimẽt, & ſubſtantiam eius diſſoluent, cum ad ipſum primo perueniant. Oportet ergo eſſe temperata, & infra gradum dyſcraſiæ, vt paulatim, & in longo tempore intentum tuum compleant potius quàm ſubito, & in breui. Eſt enim hæc ſecundum ſapientiam operatio. Eſt enim panniculoſus, & villis contextus habens vias amplas, quarum auxilia non oportet eſſe valde humida, & liquida cum mollificent, & villos eius relaxent. ſluantque de facili. Et ad alia membra tranſeat pluſquam ibi imprimant, ſed oportet eſſe groſſæ, vel ſolidæ, vt in eo permaneant donec imprimant, quod oportet, aut quia pellicula eius os, & lingua exiſtit veſtitum, & proinde quid virtutis percipientis habet ſaporem: debet eſſe ſaporis non mali, ne nauſeent, ſed delectabilis illis, & propriè pharmacoſa inquantum poteſt. Inquit enim Gal. quòd vna quidem communis debet eſſe intentio, facere pharmacum delectabiliſſimum, inquãtum poſſumus, dummodo eius ad vltimitatem cuſtodiatur virtus; non enim hæc eſt diſſoluenda gratia delectationis. Et quia eius officium, & operatio eſt digerere cibum pro toto, & digeſtio fit per decoctionem. decoctio vero per calorem. oportet eſſe temperate calida, caliditatis enim temperatæ eſt digerere, vt ait Galen. Et ſi frigida ſint, non oportet eſſe penitus a caliditate denudata; at quia digeſtio retentione indiget, oportet ea eſſe ſtyptica, vel moderatam ſtypticitatem habentia. Et cum digeſtio quoque fiat per virtutem ſpiritus, qui odoribus gaudet: oportet ea eſſe ex aromatibus electa, vel eis admiſta. Verum quia ex decoctione cibi, in eo relinquitur ſuperfluitas ei inhærens ſicut in olla ciborum. vt Galen dixit; oportet eſſe talia abſterſiua, vt eſt abſynthium proprie, & ſpica, & ſimilia. Porro cum ex natura ſua ſtomachus ſit principalibus alligatus, oportet ea omni carere malitia, & qualitate praua, ne ad illa per compaſſionem impreſſa perueniant nocumenta. Et quia diaphragmati ſuppoſitus, & vicinus, oportet quæ extrorſum ſupponuntur ei frigida, à coſtis ſecedere; ne infrigidando diaphragma. ad difficultatem anhelitus patientem adducant.

Stomachi cõplexio qualis.

De cura malæ complexionis calidæ ſtomachi ſimplicis, & puræ, &c. Cap. 2.

MAla complexio ſtomachi eſt ſecundum alterum octo modorum. ex quib. eſt calida ſimplex pura,

A & eſt ægritudo quædam ipſius immediate lædens actiones eius ſenſibiliter in dyſcraſia qualitatum primarũ elementorum vincente calida; fiens cauſa eius eſt omnis cauſa procatarctica exterius adueniens, & calefaciens ipſum immediate, vel mediante aliquo vicinorum membrorum propinquo, vel remoto, quæ eſt multiplex. Gal. vero medicorum princeps omnes ad quinq; genera cauſarum reducit. Primum genus eſt, intromiſſio rei calidæ non ſuperfluæ. Secundum eſt, contactus rei calidæ non ſuperfluæ exterius aduenientis, & contangentis mediante exteriori cute. Tertium eſt, motus animalis, & corporeus fortis non ſuperfluens, quòd ad reſolutionem perducat, & proprie quum circa digeſtionem alicuius cibi duræ digeſtionis, & calidi paſſus fuit: vt eſt raphanus, & ſimiles. Quartum eſt, ſpiſſitudo pororum eius non nimia perducens ad extinctionem. Quintum eſt putrefactio cibi in eo ſufficiens ad inflammandum, & calefaciendum ipſum præter naturã. Quæ vero eſt mediante B vicino aliquo membro, eſt vt a corde febriẽte, vel hepate inflãmato, & quandoque a cerebro; quæ ſi pura ſit, ſine humoris vitio generati, cauſata ab illis cauſis erit procarharcticis, & plurimum eſt diuerſa. Signa eius cõplexionis eſſentialia ſunt æſtuatio ſtomachi, ardor perceptus in eo; in ore etiam non ſumpto cibo, vel potu calido, & qñq; corporis totius inflãmatio, & febris cũ fuerit vehemens cum nocumento propriç actionis: vt ſitis magna, parua fames, & cito ceſſat, & proprie cum non datur cito cibus, & qñq; tunc accidit ſyncopis, & dicitur fames ſyncopalis. Et appetitus erit frigidus, & iuuatur ab eo; & lęditur a ſimili, & cibaria ſubtilia aduruntur, groſſa vero in eo, & dura melius, & ſine corruptione alterantur, & eructatio erit fumoſa, & ſuperflua in vomitu & egeſtione, apparebunt aduſta, vel ſicca, & corporis calor erit mutatus; quia ad citrinũ tendẽs, & & habitudo; quia erit corpus ſiccum, & paucæ carnis, qm̃ ſanguis eius erit paucus, malus, fœtidus, & acutus; quem abhorrẽt membra diuerſa ei in cõplexione, & venæ eorũ ſunt apparen- C tes; qm̃ ſanguis eorum recluſus eſt in venis, quo natura nõ vtitur. Concurruntq; cum ſimilitudine circũſtantiarũ, & cũ aſſuetudine ſimiliter patiendi. Et ex conſequẽti corpus erit debile cũ cutis infectione, & carbunculis, ſcabie, morphęa, & ſimilibus. Sed ſignum eius quod eſt ſine humoris vitio eſt inuentio prædictarum procatarcticarum cauſarum cum priuatione ſignorum antecedẽtis cauſæ, ſcilicet repletionis humorum. Et ſi quidem ſit ab intromiſſione rei calidæ: ardor perceptus erit in ſtomacho, & in exeuntibus alteratis percipitur. Et ſi ab eius contactu exterius facta ſit, vel motu ſuperfluo, anteceſſio earum, & notificatio ab infirmo facta, vel ab aſtantibus, tibi declarat. Si vero a ſpiſſitudine pororum, eius frigidæ, & ſtypticæ cauſæ inuentio interius vel exterius approximatæ inſinuat. Et cutis tenſio, & durities. Sed ſi a putredine cibi exiſtat fumoſa, & fœtente eructatione cognoſces, quòd in vomitu, & egeſtione perpendes præceſſione cibi corruptibilis, vt eſt lac, & oua in patel- D la decocta. Et ſi a vicinitate cordis, vel hepatis exiſtat calefactio per omnem modum illorum præcedens inflammatio demonſtrabit. Cura eius eſt alteratio. Completur autem cum medicinis, cibis, aut potibus, interius, aut exterius approximatis. Cibi ergo conuenientes ſunt ex granis, ptiſana hordeacea, lentes cum aceto decoctæ, pulmentum ex chondro cum aceto pauco, vel agreſta condito, & ſumach. Et ex carnibus carnes perdicum, & myrticorũ turdorum, & auium paruarũ cum aceto, agreſta, vel ſucco granatorum decoctæ. Oua decocta in aceto cũ totalitate ſumpta. Ex herbis vero lactuca, cum aceto proprie, & excitat appetitum, ſpinachia, endiuia, portulaca, coriandrum, & ſimilia. Et ex fructibus cytonia, pyra, chryſomella, perſica, pruna damaſcena, ceraſa, acria, cucumeres, citruli, & cucurbita, batecha, & granata; quòd ſi non perduxit ad debilitatem, ciba eos cum groſſis, quales ſunt carnes vaccinæ præparatę cum aceto, & coriandro, & ventres ipſarum, & piſces recentes cum aceto, vel agreſta, vel ſucco granatorum deco-

cta, &

cti, & actualiter ſint frigidi, non tamen multū, vt quia nō veri frigoris ſint. Et omnia in quibus frigiditas cum ſtypticitate exiſtit, quæ ſi nō naturaliter, artificialiter acquiratur, cum condimentis ex coriandro, agreſta, ſandalis, & ſimilibus. Potus autem ſit aquæ frigidæ ſere, non excedētis qualitatis nec quantitatis, ne in traſglutiendi difficultatem deueniat ex ipſius frigiditate, curato ab inualetudine ſua ſtomacho, vt Galen. ait, vel ſuccus agreſtæ, vel granatorum acrium, vel aceti odoriferi miſti aquæ, quod locum magis haberet, vbi eſſet profunda, & in remotis poſita. Sed quia eſt in propinquo, prædicta frigida ſtyptica ſunt magis efficacia, cum diu in eo ſint permanentia; & hoc ſi tolerat ſtomachus. quòd ſi non, ſit potus vini odoriferi albi, moderate ſtyptici, & pauciferi, lac acetoſum vaccinum, & ſimiles. Medicinæ approximandæ proprie ſunt ſimplices, & compoſitæ. Et ſimplices, quæ exterius, & interius exhibentur, ſunt ſandali, roſæ, myrta, folia vitis, & ſalicis, acetoſa, rubus, ſpodium, coralli, coriandrum, pſyllium, camphora, maciana, aqua, & ſuccus eorum, & ſemina herbarum, & fructuū frigidorum, & ſucci ipſorum dictorum, & aliorum. Compoſitæ vero ſunt, quæ ex prædictis componuntur; & quę adminiſtrantur interius ſunt, vt ſyrupus de papauere, iulep. de ſucco cucurbitæ, & ſucco acetoſę, & acetoſitatis citri; & trochiſ. de camphora, & ſpodio, vbi venter ſoluatur ſuperflue. Et quæ adminiſtrantur exterius ſunt, cerotum ſandalorum, in antidotario noſtro ſcriptum. Et epithema ex ſandalis. oleo roſ. & prædictis, & euaporatio ex aquis ipſorum cum aceto. Et vitreum vas, vel veſica plena frigida aqua ſupra ſtomachum retenta, vel per embrochationem ſuperinfuſa. Et emplaſtrum ex folijs vitis, cum ſauich hordei, quod eſt proprium. Ex quibus ſi leuis eſt dyſcraſia, leuia approximabis, ſi fortis vero fortia. Inquit enim Gal. proportionale medicamen magnitudini dyſcraſiæ, ad illam conuenientens inuenire oportet. Et tibi ſit generalis regula in alteratione cuiuslibet dyſcraſiæ ſimplici ſtomachi, & cuiuſcunque alterius membri, vt contrarium alterans ſit in qualitate expediente, excedens vnius oppoſitionis, in oppoſitione alia qualitatem mediam teneat, vel ab eo parum recedat, ne ad dyſcraſiæ compoſitionem perducat, quæ maioris nocumenti eſt, & difficilioris curæ, vt Gal. ait.

De cura malæ complexionis frigidæ ſtomachi, &c. Cap. 3.

MAla complexio frigida ſtomachi. Cauſa eius, & ſigna, ex contrario ad malam complexionem calidam ſupradictam, ſunt intelligenda. Cura autem eius cura illius minoris conſiderationis, & attentionis eſt, quia minoris timoris, licet tēpus alterationis ſit æquale, quia alterans medicinale, & inſtrumentale, quod eſt calidum, naturæ amicum eſt, vtile, confortans, licet ipſa natura, quæ eſt principale operans ſit magis læſa ratione dyſcraſiæ, & proinde magis periculoſa. Sicque in cura eius, duæ res ſeu intentiones concurrunt, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis eſt ſublatio ipſius. Specialis docet copiam auxiliorum, & aptum vſum ipſorum oſtendit. Et ſunt talia auxilia ſeu contraria calida a natura, & qualitate ægritudinis, ſumpta ex cibis, et potibus, & medicinis ſimplicibus, & compoſitis interius, & exterius approximandis. Et ſunt verbi gratia, ex cibis, ex

Panis. granis, vt panis de frumento furfuris, habens multum ſalis, & fermētatus bene, cicera, & ſimilia. Et ex carnibus,

Carnes. carnes columbarum, & proprie ſylueſtrium, & anatum ſiccarum, carnes ſalitæ porcorum, & aliorum, præparatæ, & conditæ cum ſpeciebus infraſcriptis. Quorum vi-

Olera. telli cocti cum herbis, & ſpeciebus calidis, vt ſaluia, menta, fęniculū, maiorana, & ſimilibus. Ex oleribus ſunt, vt ſinapis, eruca, naſturcium, rapiſtæ, piper, aqua, raphanus, & ſimiles. Ex fructibus ſunt ficus, paſſulæ, amygdalæ, nuces, dactyli, auellanæ, pineæ, fiſtici. Et piſces ſaliti cū ſinapi, vel eruca. Potus autē ſit vinum antiquum vinoſum,

Potus. vt gręcū, flauum, & rubeum, & calabrenſe, & puteolanū

B purum, vel parum lymphatum, prout tolerat cerebrum. Ex medicinis ſimplicib. ſunt ex ſpeciebus, quæ ſunt proprie ſtomachi, vt cinnamomum, garyophyllum, crocus, ſpica, maſtiches, thus, nux muſc. galanga, zedoaria, cardamomum, zingiber, macis, galia muſcha. grana paradiſi, amomum, ſquinanthum, xyloaloe, aſſarum, & piperū grana, quæ ſunt fortiora, & magni iuuamenti in hac ęgritudine. Confortant enim omnes eius virtutes ſtomachi, cum ſint defectæ in omni eius dyſcraſia. maxime in iſta. Inquit enim Gal. omne membrum complexionis frigidæ, actiones defectas habet ex neceſſitate, & ſi naturaliter tales habeat, quantum magis ægritudinaliter? Et enula, & raphanus, & pyrethrum, & cyperus, coſtus amara, muſchus, & balſamus, & ſuccus eius, xylobalſamus, carpobalſamus, alia ſunt etiam valde iuuatiua. Ex herbis chamæmelum, abſynthium. menta, proprie, fęniculus, anethum, marrubium, ſampſuchus, id eſt maiorana, ruta, mentaſtrum, origanum, ozymū, petroſelinum.

F Ex ſeminibus aniſum, cyminum, fœniculum, apium, carui, & ſimilia. Ex guminis ſtyrax liquida, & ſicca, bdellium, & ſimilia, quæ interius, vel exterius, & per omnem modum approximabis. Ex compoſitis interius approximādis, ſunt zingiber conditū cum zucch. rubeo. & proprie cum melle deſpumato. Ipſum enim in cibo, potu, & medicinis ſumptum optimum eſt frigido ventri, nocibiliſſimum verum calido, vt Gal. ait, diacinnamomū, diaga. ſyrupus de menta, quæ ſunt leuia. Et ex fortioribus ſunt diatrionpipereon, diacyminum, theriaca magna, mithridatum, tagzenea, omoruſia, diamuſc. & diambra, tryphera magna, & conſimilia. Ex his aūt, quæ exterius approximanda, ſunt propria, oleum anethinum, de lilio, de alchanna, maſtichinum, & nardinum. Et fortiora illis ſunt oleum coſtinum, oleū de been, & ſambuchinum, & de piperibus, & oleum de terebinthina, de balſamo, & oleum apoſtolorum ſupponatur lana calida, & proprie ſi aer fuerit frigidus. Et ſi ceram adiunxeris ei, & confeceris cerotum, diutius adhærebit; ſed epithe-

G ma citius penetrabit, & emplaſtra fortius impriment, virtute in ſua propria ſubſtantia inhærente, & membro diutius adhærendo, quòd ſi pręcaleſeceris ipſum ſtomachū habilius, adhuc ſubintrabit. Et in delicatis, proprium eſt, pannus lineus duplicatus, & ſuffumigatus cum ligno aloes infuſo in vino, ſpica, maſtiche, ſquinātho, & thure, & proprie ſi ſtomachus fuerit humidus. Et embrochatio cū aqua calida eſt mirabilis, & proprie ſi fuerit ſiccus. Et ex eis eſt emplaſtrum antidotarij noſtri calefaciens, & confortans. Et appoſitio ventoſæ ſupra ſtomachum, eſt maxime iuuas, trahit enim illuc calorem, & ſanguinem, & calefacit. Et ſcias quòd calefactio extremitatum, perducit ad calefactionem ſtomachi ex proximo. Totius autem corporis calefactio, cum balneo ex aquis thermarum calidis, & aliarum medicinarum habentium virtutem calidam ſtypticam, prædictarum confert, dummodo non ſuperfluat, & perducat ad reſolutionem; tunc enim maxime nocet. Inquit enim Hip-

H poc. quæcunque infrigidata ſunt calefacere opportet, & ſimiliter ſi ſolum ſtomachū, & epigaſtrium calefeceris, & pyriam feceris ex prædictis aquis, vel embrochationes, vel epirhemaueris infuſa ſpongia in eis, vel filtro cū frequenti innouatione, antequam infrigidentur, aut cum vaſe vitreo, vel veſica ex eis plena, vel ex rebus alijs prædictis calidis, vtile quidem operaberis, & in nullo falleris. Vſus autem, & modus vtendi eſt, vt ſi leuis ſit dyſcraſia leuibus contenteris, & ſi fortis fortioribus, & per omnem modum ipſum ſtomachum ſic dyſcraſiatum, ſtudeas calefacere, habet enim ſuas virtutes maxime refectas. Inquit enim Hippoc. frigidum inimicum eſt naturæ impediens, & ab omnibus prohibens operationibus, & paralyticum faciens, & mortificans.

De cura malæ complexionis ſiccæ ſtomachi. Cap. 4.

MAla cōplexio ſicca ſtomachi ſimplex, & pura eſt nota ex notificatione calida. Calida autem eius eſt vna,

eſt vna, vel plures extrinſecæ, & eſt breuiter enarrando, A diminutio cibi & potus in quantitate & qualitate, ac ſiccæ complexionis, & medicina ſicca ex ſimplicibus, vt ſandaracha, ſal, baurach, cyperum, ſulphur, acetum, & proprie ſquilliticum, & labor nimius corporis & animæ, vt ira, anguſtia, triſtitia, & etiam proprius labor ſtomachi, quem patitur in tolerando famem, & ſitim, & vigiliæ multæ, & ex eis eſt aer ſiccus, & ventus borealis, balneum aluminoſum, ſalſum, ſulphureū, & piceū, & medicinæ ſiccæ prædictæ exterius applicatæ. Signa autem ipſarum cognitio eſt manifeſta, per præſentiam enim ipſarum quamlibet cognoſces, & per priuationem ſignorum antecedentis cauſæ humoralis, vel per infirmum, ſi ſagax ſit, vel per aſtantium relationem. Cura huius eſt ex humectantibus temperatis, vel parum excedentibus in actiuis qualitatibus intrinſecus, & extrinſecus approximatis, & maxime cum regimine humectatiuo ſuperius poſito, cum de cura malæ complexionis meri ſiccæ diximus, illuc ergo redeas. B Memorare tamen nocentium tali dyſcraſiæ valde, à quibus niſi quis diligenter abſtineat, iuuatiua conferre non poterunt, & ſunt ſtyptica, & pontica. Ex cibis, vt meſpila, ſorbæ, zarur, attineæ, cornula, pyra, cytonia, & maciana immatura. Et ex potibus, vt eſt vinum calabrenſe, & aqua aluminoſa, & ſimilia. Cōſumunt enim omne, quod innatæ humiditatis in eo remanſit, hęc quidem extrahendo, hæc quidem comprimendo in ventris concauitatem, vel in circunadiacentes particulas, & venas & poros, & orificia, per quas alimentum humectatiuum conſueuit recipere. Inquit enim Abuha, nihil eſt quod tantum humectet, quantum vinum temperatum, & balneum in tina aquarum eucratarum dulcium.

De cura malæ complexionis humidæ ſtomachi. Cap. 5.

MAla cōplexio ſtomachi humida ſimplex, & pura, Cauſa eius & ſigna e cōtrario intelligēda ſunt malę cōplexionis ſiccæ ſuperius dictæ, necnō, & cura. C Quæ enim cauſæ ſunt vnius cura ſunt alterius, & e conuerſo. Et quod vni nocet, alteri prodeſt, & e cōuerſo. Eſt autem facile ſanabiliſſima aliarū omnium, ſiue ſola conſiſtat, ſiue alijs qualitatibus complicetur. Et quia minus excedens eſt, & magis naturā in talibus principaliter operantē conſeruat quam alię res. Et quia contrarium curans ipſum fortius habet, quā ſua oppoſita, ſic tempus exiccādi, & humectandi non eſt æquale. Studendū autē, ne ſicca, & ſtyptica approximanda in ſubſtantia liquida miniſtrentur, ſed in ſolida magis, læduntur enim à prædictis, & à plurimo potu.

De cura malæ complexionis ſtomachi compoſitæ, & puræ. Cap. 6.

COmpoſitarum vero dyſcraſiarum purarum modi ſunt quattuor, ſicca complicata frigidę, vel calidę, humida complicata calidæ, vel frigidæ, qui & eorum cauſæ, & curæ, & ſigna, vno generali comprehendendo capitulo, ex præmiſſis poſſunt haberi, inuicem ſimplicibus complicatis. D Inquit enim Gal. Compoſita ex ſimplicium cognitione habentur. Et iterum ſimplices ſimplicibus, & cōpoſitæ cōpoſitis curantur medicaminibus, ęqualia æqualibus, & inæqualia vno plus altero minus &c. Speciali vero capitulo ad curam frigidæ & ſiccæ conueniunt calida, & humida, & temperate calida interius, & exterius per omnem modum approximata. Et quæcunque ſanguinem, & alimentum trahunt ad ipſum abſque euaporando, vt eſt frictio temperata, balneum, calefactio partis & epithematio ſecundum menſuram facta, & quæ calorem naturalē in ſubſtantia, & quanto augent, eius ſeruata eucraſia, quæ iuuat digeſtionem, vt eſt amplexus pueri tota nocte nudi, ita q̧ totum tangat epigaſtrium. Et loco eorū aliqui applicant catulos pingues. Et alij volam manus & vtrumque eſt bonum. Nocibiliſſima vero ſunt ſtipantia, & acuta niſi aliquibus humidis miſceantur. Siccæ vero, & calidæ conueniunt humida & frigida temperate. No- A cibiliſſima vero ſunt pontica, & acria. Humidæ vero, & frigidæ acria ſunt conuenientia. Nociua vero pontica niſi aliquibus acribus ſint commiſta. Humidæ vero, & calidæ ipſa pontica ſunt propria. Nociua vero pontica, acria, niſi aliquibus ponticis ſint commiſta, quorum copiam habes ex prædictis ſimplicibus, quibus ſimplicibus, vel inuicem commiſtis ex eis vti, modo competentų, poteris, vt dictum eſt.

De cura malæ complexionis ſtomachi cum materia ſimplicis, & compoſitæ, &c. Cap. 7.

MAla complexio ſtomachi cum materia, eſt, eius dyſcraſia vitio humoris facta, & in principio eſt diuerſa, ſed cum perdurat fit manſiua. Humor autem hic eſt dupliciter, aut in eo generatus, aut ei influxus; generatus autem in eo, nō eſt verus humor, cum illius generatio ſiue ſit naturalis, ſiue innaturalis, ſiue digeſt⁹, ſiue indigeſtus, ſoli digeſtioni ſecundæ ſcilicet hepatis, B vt venarum ſit propria, & conueniat non primæ ſecundū ventrē tantū, verū ſi has duas effugiat, nequaquam fit generatus humor. Si ergo ſit humor hic generatus in ſtomacho, non erit verus, ſed eſt ſimilis humori, & maxime cum non ſit ex digeſtione, ſed indigeſtione potius generatus. Inquit enim Gal. Cū cibus nō digeritur, proculdubio in phlegma conuertitur. ꝓinde Gal. phlegma appellauit. Et quandoque eſt de genere choleræ praſinæ ex aduſtione cauſatę, quam ſuperflua ſtomachi caliditas, & cibi etiam operatur. Influxus autem eſt, qui à toto corpore, vel qui ab aliqua particula corporis ei influat fortiore, illi debili, propter cauſam aliquam extraneam, maxime ſi aliquam cauſam trahentē in ſe habuerit, puta calorem, dolorem, vel inanitionem, puta à cerebro, hepate, vel ſplene, quod eſt plurimum eis. Et ſi à cerebro, vt plurimū erit phlegmaticus, ſi ab hepate vt plurimum erit cholericus, ſi à ſplene, erit vt plurimum melancholicus, qui ad excitandum appetitum, ei ſolet immitti. Et qualitercunque ſit, tripliciter in eo exi- C ſtit, aut in concauo eius natans, aut tunicis eius inuiſcatus, aut intercluſus, & imbibitus. Signa talem autem dyſcraſiam eius cum materia ex prædictis ſignis iunctis cū grauedine, ſatietate, & eius motibus ad expellendū ſcilicet nauſea, vomitu, & ſingultu, & regimine antecedente, pcipies, & etiā in exeuntibus, videbis humorem. Signū vero humoris generati in eo eſt ex dyſcraſia ipſius, vel regimine cibi, & potus, & alijs. poteſt haberi cū priuatione ſignorū plethoriæ, vel cacochymiæ corporis vniuerſi, vel particulæ alicui⁹ & paſſionis eiuſdē. Sed ſignum q̧ influat à toto corpore, eſt ſignū plethoriæ, vel ſignum cacochymiæ, ſeu abundantiæ alicuius quattuor humorū. Et ſumitur ex regimine ipſius, quia fuit vſus delitioſa vita, & quiete, & dimiſſo exercitio conſueto, non habuerit ſolitas euacuationes ſpontaneas, per fluxum ſanguinis, narium, per hæmorrhoidas, vel menſtrua, ſi ſit mulier, per fluxum ventris, vel vomitus, & ſimilia, vel quia ſolitas artificiales omiſit, vel D quia fuit eius membrum aliquod mutilatum, cuius nutrimentum in corpus ſuperfluat, vel quia dolores periodicos pati conſueuit in aliqua particula corporis: puta arthreticam, vel podagram; nunc vero non patiatur. Signum autem quòd ab aliqua particula corporis influat, puta cerebro, haberi poterit ex conſuetudine patiendi aliquam ægritudinem iſto tempore: puta cephalæam, hemicraniam, & huiuſmodi; nunc vero patiatur, vel quia conſueuit catarrhizare ad oculos, nares, aures, vel fauces, & pectus; nunc vero non, ſed immittat ſtomacho, & plurimum eſt phlegmaticum mucoſum, & in fine digeſtionis magis. Signum vero quòd ex hepate influat: eſt præcedens eius paſſio; puta inflammatio multiplicans choleram, quam mittere conſueuit illi, ad adiuuandum digeſtiuam, hora digeſtionis, vel oppilatio, quæ nunc aperta eſt, & materiam immittit retentam, & conſuetudo mittendi ad illum, quia debilis eſt, & potus, per quem immittere conſueuit illi choleram, ſit amplius; vnde ſequitur

vomitus

vomitus cholericus quaque die. Sed quòd ex ſplene influat, ſimiliter ſignum eſt, præcedens eius paſſio; puta oppilatio, & eius groſſities, quæ aperta im mittit melancholiam ſtomacho, vt conſueuit, & eſt hora vacuitatis magis, & oppilatio eius ceſſauit, atque groſſities, non apparente aliqua manifeſta eius euacuatione; ſed materiam in vacuitate eius natantem, oſtendit eius fluctuatio in ieiunio apud motum, & ſumpto cibo, vel potu ſubleuatur, & ſupernatat, & facit nauſeam, & ſi multa ſit, ſemper nauſeam facit, ſi vero pauca, non ſine ſumpto cibo, & facili egreditur vomitu, vel fluxu ventris dato aliquo ſubductiuo. Sed inuiſcatam adhærentem ſignificat nauſea, nec facile educitur vomitu, vel ſeceſſu, & etiam dato aliquo abſterſiuo, ſi multũ ſit adhærens, nec fluctuat in motu corporis. Imbibitam autem, ſingultus proprie tibi demonſtrat, nec eſt aliquod prædictorũ. Signum autem diſtinctiuum cuius ſpeciei humor ſit, colligere potes hoc modo. Nam ſiquidem materia ſit calida, ex cordis morſu, tenebroſitate, & faſtidio, vt dixit Hipp. ſcies ex ſiti, & oris amaritudine, vel ſalſedine, ſi ſit phlegma ſalſum, & eius ſitis ceſſat, cum calido ſcilicet vino, & aceto. Choleræ vero cum frigido, ſcilicet aqua cum ſucco granatorum, vel aceto cum aqua miſto. Si vero ſit humor ſanguineus, ex dulcedine, & priuatione ſolitæ euacuationis, naturalis ſanguinis, vel omiſſione artificialis, necnõ, & membri mutilatione, & coniecturari poterit, & quæcunque ſit, manifeſte in exeuntib. apparebit. Si vero materia ſit frigida, ex faſtidio, & paucitate ſenſus apud rei acutæ receptionem, & defectu appetitus, niſi ſit phlegma aceroſum, vel melancholia, inter quæ diſtinguit, melancholica imaginatio, timor, & puſillanimitas in domino, vel muliere contingens complexio corporis, & regimen, & apparitio cuiuslibet, in exeuntibus, ipſum manifeſtat. Et quandoque plures cauſæ ſimul conueniunt, quas commiſtio, & confuſio ſignorum tibi oſtendit. Et ſi quidem ſit diuerſa, erit cum dolore, cum vero perdurat, & tranſit in manſiuam, ſedatur dolor, & calefactio creſcit. Cura vero eius eſt quatuor res. prima educit materiam in ſtomacho exiſtentem, & aggregatam, ſiue generata ſit, ſiue influxa, quia non poſſibile eſt vllam diſpoſitionem curare finaliter, adhuc manente cauſa faciente eam, vt ait Gal. Et ſi quidem ſit in concauo ſtomachi natans, & impetum faciens ad os ſtomachi, quod per nauſeam ſcies, vomitu cum aqua tepida, pura, vel pauco aceto permiſta prouocato educatur. Et ſi ſemel non ſufficiat, reiteretur, non quòd ſuperfluat. vltimo cum aqua multum calida lauetur, & melle roſ quoniam aut expellet eam, cum vomitu, aut ſoluet ventrem, & confortabit. Si vero inferiora petat, quod per grauedinem in fundo ſtomachi perceptam cognoſces. collyrijs, clyſteribus, vel proprijs pharmacis ventris ſubductiuis, quæ infra, Chriſto duce dicentur, educatur. Et ex proprijs eſt turbith non confortatũ, quoniam trahit humorem ſubtilem, & groſſum a ſtomacho, non trahendo a remotis ad ipſum. Si vero ſit adhærens, & inuiſcata cum inciſiuis, & abſterſiuis vomitum prouocato, vt puta cum ptiſana, vel aqua mellis expurgetur, vel cum oxymellite ſimplici, vel ſquillitico miſto cum aqua raphani, ſi multum ſit inuiſcata, & expulſioni inobediens, vel cum ſolutione ventris cum prędictis modis, & appropriatis, vt turbith, & hiera. Si vero ſit imbibita: & eſt plurimum cholera, vel phlegma ſalſum, cum hiera Gal. euellatur, & mundificetur, quæ eſt communis in omni materia, etſi propria ignoretur, & ſuperfluitates educit, abſque humiditatibus innatis, ac mundificentur etiam humiditates putrefactabiles, ſeu putrefactiones a circunadiacentibus particulis, & ad ipſum non trahit, & confortat, vt non regeneret, nec recipiat. Et ſi quidem cacochymia generata, ſeu influxa a longo tempore in ipſo permanſerit ob penuriam, vel inſcitiam, vel negligentiam medicorum, vel infirmi inobedientiam, ſeu delictum aſtantium miniſtrorum, & aliquod impreſſerit, vt prędictum eſt, alteretur cum prænarratis. Secunda res rectificat

E membrum; puta ſtomachum, ſi generans ſolus ſit, vel corpus, membra alia, & ſtomachum, ſi materia ſit eis ab illis influxa. Et ſi quidem ſit ſtomachus ſolus generans, duo requiruntur. Primum eſt mundificationem eius, vt dictum eſt, facere. Secundum eſt dyſcraſiam, quæ cauſa efficiens eſt prout ſupra dictum eſt, cum contrarijs conſortantibus, alterare, & regimen, vt non regeneretur materia, digerere, & adæquare, quod tibi qualiter fiat, conſequenter adijciemus. Si vero ſit influxa materia, oportet duo agere, primo prouidentiam mittenti, vel influenti præmittere, quod velut fons eſt, vt non mittat, ſecundum autem ſtomacho curam ſubiungere, vt non recipiat. Circa primum tria ſunt etiam opportuna, primum eſt præmittere eius euacuationes, & ſi quidem totum corpus mittat, quia plethoricum ſit, phlebotomia præmittatur de nigra, vel proportionale illi, vt ſcarificatio crurũ, ſpatularũ, & ventoſitatio, prouocatio hęmorrhoidarũ, vel mẽſtruorum; ieiunium, exercitium,

F frictio, purgatio, diuretica, & balneum, omnia temperata. Si vero quia cacochymum primo digeratur humor, Deinde proprijs pharmacis expurgetur. Nam ſiquidem ſit cholera. Oxyſacchara, vel ſyrupo acetoſo ſimplici, vel cum leuiori, ſcilicet ſucco granatorum muzorum, & aceroſorum, vel arancio loco cum zuccha. maturabis; deinde cum rhabar. myroba. citrinis, tamarindis, ſucco roſarum, & alijs ſolutiuis ventris non vomitiuis, & leuibus expurgabis, & ſtypticitatem habentibus, quæ ſtomachum confortent, non debilitent, nec ad ipſum trahant. Et hoc eſt commune præceptum attendendum, in purgationibus materierũ ægritudinum ſtomachi omnium, ſiue generatarum ſiue influxatum. Si vero ſit phlegmatica, cum ſyrupo acetoſo ſimplici, vel compoſito, vel oxymellite ſimplici, cum geleniabin, vel ſquillitico, prout materia exigit, maturabis, & cum aqua hyſſopi, origani, calamenthi, & ameos, ſi ſit groſſa valde. deinde cum agarico, colocynthide, ſtœchados, & myrobolanis chebulis: aſſociata ſpica, vel maſtiche, vel rhabarbaro, vel aloe,

G vel turbith confortato; cum zingibere, vel hieris magnis, Vt hiera Hermetis, Logodionis, & colocynthide expurgabis. Et pilulis de quinque generibus, & rhabarbaro. Si vero materia ſit melancholica, digeres cum ſyrupo acetoſo, de bugloſſa, de boragine; diaboraginato, & ſucco pomorum dulcium, & diabugloſſato cũ regimine humectatiuo ſuperius dicto; deinde expurgabis cũ decoctione epithymi, & myrobolanis indis, emblicis, belliricis, hiera Archigenis, & pilulis de lapide lazuli, & de lapide arme. Si vero ſit aduſta, cum regimine humectatiuo, & cum zuccharo violato, cuſcuta, lupulo, & calendula: deinde purgabis cum aqua lactis decoctione ſolliculorum ſenæ, & fumiter. diaſena, & ſimilibus. Si vero ſit aliqua particula, puta cerebrum mittens præparetur, & purgetur materia eius, ſi non ſit ſanguis cum appropriatis, qualia ſunt in præparãdo eius materiam, quæ plurimum eſt phlegma, ſyrupi acetoſi prędicti habentes virtutes meliſſę, hyſſopi, ſtœchados, acori, & ſimilium cum

H geleniabin. Et in expurgando cum agarico, colocynthide, hieris magnis, pilulis cocchijs, & de hiera. Et deinde cum gargariſmis, & caput purgijs, ex ſucco ireos proprie, & ſternutationem prouocantibus notis, ac maſticationibus, & proprie de maſtiche factis, deponit enim phlegma de capite, quod plurimum ibi abundat, & ſtomachum ipſum confortat, vt non recipiat iterum. Et ſi quid in eo poſt eius mundificationem remanſit, liquefaciendo, facit deſcendere, quod ſi groſſum fuerit, & cõpactum miſceatur cum eo aliquid piperis, vel radicis ſtaphidiſagriæ, aut fiant cum pyrethro, & caricis. Si vero ſit hepar, eius materiam cholericam pręparabis, vt ſupra dictum eſt, & cum ſyrupo aceto. ſimplici, vel violaceo, aut de endiuia, & expurgabis deinde, cum prædictis ſolutiuis ventris, ſi materia ſit in concauo hepatis, vel cum diureticis frigidis, ſi ſit in gibbo. Si vero ſit ſplen, eius materiam digeres, cum oxymellite habente virtutem corticis tamariſci, & capparorum, ſcolopendriæ, & corticum ſalicis, deinde expurgabis cum prædictis miſtis cum ap-

propriatis

propriatis ſpleni nunc numeratis. Si vero materia ſit ſanguinea, euacuetur phlebotomia appropriata illi, ſecundum eſt ſubiungere deriuationes eius, quod derelictum eſt poſt euacuationes, vel regeneratum, ne influat, donec rectificatio fiat. Et illud ingroſſare, quietare, vel compingere; & ductus per quos fluit, ſi poſsibile eſt, coanguſtare. Sed deriuationes fiant, cum frictionibus ſiccis, & duris, extremitatum compreſsionibus, & ligaturis doloroſis, & alijs, in cura phreneſis, ſuperius enarratis, vt replicabilibus, euacuationum conſuetarum naturaliter, ac artificialiter factarum. Tertium eſt cõfortare, & rectificare ipſum corpus, vel membrum mittens, & etiam regimen, vt non regeneret materiam, & ductus eius naturales expurgare, vt ſi qua regeneretur, exinde per naturam educatur, vel per artem cum aliquo pharmaco appropriato ex prædictis, & per interualla modici temporis exhibito. Confortatio corporis, vel membri mittentis, per contemperantia ſuam complexionem, & ſubſtantiam eius vnientia, vt ſunt alterantia ſtyptica, & aromatica ex cibis, & potibus habet fieri, & medicinis, quæ ſupra in conſolatione medicinarum diximus, cum, de cura ægritudinum, quas hæreditate faciunt ſolutiuæ medicinæ in ſtomacho, loquebamur. Regiminis rectificatio ſtatim ſubiungetur. Expurgatio corporis ductuum cum vomitibus, clyſteribus, diureticis, & rarefactiuis pororum, quæ frictionibus cum oleo chamæmelino, vino, & aqua tepida complerur. Hepatis, & ſplenis, & cerebri, cum gargariſmis, & caputpurgijs antedictis. Quæ autem materiam ingroſſent, & compingant, ac ductus, & orificia anguſtent, & quietent humores corporis in conſolatione medicinarum, diximus, & alijs etiam de rebus. Secundo poſt prouidentiam exhibitam membro mittenti, vel corpori oportebit curam ſtomacho adhibere. Fit autem hoc dupliciter vno modo, vt quod fluxum eſt, educatur, vt ſupra dictum eſt. Et ſi quidem fuerit cholera proprie, vomitus prouocatione cum aqua tepida cum pauco aceto, vel cum ſolutione ventris cum hiera, cum aqua abſynthij, quòd ſi fuerit cum multa inflãmatione, melius eſt ipſam dare cum aqua lactis, vel roſis, vel lacte acetoſo, vel aqua prunorum, & tamarindorum, & myroba. citrinis, cum aqua roſa. endiuiæ, & ſimilibus. Si vero ſit phlegmatica groſſa vomitu, cum aqua raphani, ſinapis, narciſsi, aceto, & porro cum aceto, vel ſolutione ventris cum hieris, & proprie magnis propter illud, quod eſt in ipſis de medicinis calidis, & fortis reſolutionis, & abſterſionis. Et præmittes oxymel ſquilliticum, diatrionpiper, & diacyminũ, & cibabis eos aqua cicerum, & carnibus leporũ, cum ſpeciebus calidis, & columbarum, & vino vinoſo non ſtyptico, quia in eo eſt error, & etiã in medicinis ſtypticis, maxime ante mundificationem perfectã. Et ſi fuerit phlegma humidum, & aquoſum, dabis zingib. corticem thuris, balſami, cinnamomi, myrobalanorum, ſtyracis ſiccæ, xyloaloes, ameos, ſcoriam ferri, & muri, & caricas cum eo. Et vteris aqua ferrea minerali, vel in aqua ſit extinctum ferrum ignitum, & oxymelle ſquillitico; quoniam ſunt exiccatiua omnium humiditatum ſtomachi. Et Galen. commendauit ferratum per ſuccum cytoniorum, coaceruantibus cacochymiam phlegmaticam, vel cholericam, vel vtrumque, quod infra (Chriſto duce) dicetur. Et ſi fuerit melancholia, educatur cum decoctione epithymi, & calamenthi campeſtris, cum melle, & hiera Archigenis, vt ſupra ſtomachum in hora infuſionis, apponatur ſpongia in aceto calido valde, vel ſacculus ex lenticulis in aceto decoctionis cum integritate ſua. Et ſi ſit ſanguis etiam vomitu, vel ſolutione ventris cum melle, caſia, aqua lupuli, capillis veneris, & lentibus ſylueſtribus, cum drachm. i. thuris. Et ſuccus porri, educit ſanguinem, & cucumer aſininus, & quædam ſpecies volubilis mala, & cabein, & allium ſylueſtre cum ſuperfluit in ſolutione, ſed nocet ſtomacho; ideo non conueniunt niſi apud neceſsitatem. Et in vltimo approximentur balnea, quia reſoluunt materiam, & deriuant.

A Alio modo fit, vt quod mundificatum eſt conſortetur, & quod influit nõ recipiat, ſed repellat, maxime ſi quod influit non ſit principale. Et per medicinas, quæ contemperant ſuam complexionem, & eius ſubſtantiam aggregant, quæ ſunt contrariæ ſuæ dyſcraſiæ, a rheumate, ſibi illatæ, & ſtypticæ aromaticæ ſimul approximatæ. Harum autem quædam ſunt interius approximãdę, quędã exterius. Et harum quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, & quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, quæ infra (duce Chriſto) dicentur. Simplices nunc dicamus. Frigidæ, & ſtypticæ interius approximandæ ſunt. Cytonia, ſumach, & granata cum granis bene contrita. dulcia, muza, vel acria, flos eorum, & etiam cum pulpis eorũ expreſſa, pyra, maciana, zarur, ribes, coriandrum, ſpodium, roſæ, ſandali, vua, & agreſta, aquæ, & ſuccus eorum, fex vini, & charabe, & barba hircina, & proprie ſuccus eius, & myrobalani conditi, & ſimilia. Calida, xyloaloe, maſtiche, ſpica, rhus, & cortex eius, gal-
B lia muſchata, pæonis, nux muſch. & proprie decocta in ſyrupis, galanga, macis, cinnamomum; menta, abſynthium, ſampſuchus, vinum ſtypticum, & vinoſum, & crocus, capillus vene. & omnia breuiter calida, aromatica, ſtyptica, quorum mentionem fecimus ſupra in cura meri. Exterius approximanda frigida ſunt prædicta omnia, & cymæ, fructus rubi, folia vitis, & ſalicis, & cytoniorum, acacia, hypocyſtis, lentes, & ſimilia. Et calida ſunt prædicta omnia, & fructus vitis ſylueſtris, qui dicitur raſpa; myrrha, aloe, & ſimilia. Si ergo ſit eius dyſcraſia debilitans ipſum frigida, adminiſtrabis calida. Et ſi ſit calida frigida. Et quædam conſortiant ipſum a proprietate, vt corallus ſuſpenſus ad collum, ita quod tangat ſtomachum, vel ſumptus interius in quantitate, drachm. i. Cura malæ complexionis compoſitæ. Sed ſi contingit, quòd plures cauſæ ſimul conueniant in tali dyſcraſia, puta duæ, vel tres, vt quia ſit materia in concauo adhærens tunicis, & villis imbibita, vel quia ſit cacochymia in ſtomacho generata, & a cerebro etiã
C illi influxa; certe huiuſmodi cura in duabus rebus conſiſtit, ſcilicet in copia medicinarum habentium virtutem curatiuam, & proprietatem ad illam quam iam hic ſupra habuiſti. Et in apto vſu earum, qui in ordine curationis conſiſtit, & eſt vt ab eo prius curam incipiss, quod periculoſius videbis, & maius ſecundum magnitudinem diſpoſitionis, vel dignitatem virtutis, quia nobilius ſit, vt eſt dyſcaſia cerebri, vel hepatis, vel magis lædens virtutem, vt eſt cacochymia in tunicis adhærẽs, vel imbibita villis. Quæ magis perducit ad virtutis diſſolutionem, & ſyncopim, vel ſubuerſionem. Item conſiderabis ſi æqualia ſint: quæ ſit inter illa, & quæ ſit alterius cauſa. Nam ab eo quod eſt vt cauſa, incipies prius, & eam amouebis ante; deinde quod eſt, vt cauſatum, vt quia, a cura cacochymiæ incipiendum, deinde ad curam dyſcraſiæ procedendum eſt. Et ſi quidem illa ſimul poſsis curare, vt quia dyſcraſia ſtomachi cacochymis aggregata, & influxa ſit frigida, optimum erit, &
D breue. Attende quoque, & inſpice ſi aliud ſit, ſine quo aliud curari non poſsit, vt puta quia cacochymia ſtomachi, ſine cura influentis non poteſt fieri. a cura ergo influentis incipere debes; deinde ad curam cacochymiæ ſtomachi generatæ, vel aggregatæ, & vltimo ad curam dyſcraſiæ ſtomachi peruenire, niſi paruæ ſint eius cacochymia, & dyſcraſia, & dent ſpacia. Tertia res principalis ponit curam in ordinatione regiminis in omnibus rebus non naturalibus. Regatur igitur in aere temperato, & exercitetur ante cibum temperate, & ad conſuetum gymnaſium redeat, ſi omiſit; quieſcat poſt cibum, donec digeſtionem compleat. Cibetur leuibus, facile digeſtibilibus. Inquit enim Galen. venter infirmus non bene digerit, & paucarum ſuperfluitatum, & laudabilem chymum vt ſunt cibaria, & potus ſuperius dicta in cura ægritudinis cordis. Potetur vino electo in virtute, ætate, & miſto, prout exigit diſpoſitio prædictorum, & proprie ſtomachi. Sit autem eorum quantitas parua, quæ non repleat, ſed ſuſtentet tantum, & non

deficiat,

deficiat, & qualitas, prout dyſcraſiæ conuenit ſtomachi, & aliorum membrorum, Tempus vt cibetur hora alleuiationis, & maxime ſi ſit hora conſueta. Ordo, vt cum diuerſa oporteat miniſtrare propter appetitus defectum, lubrica, & ſubtilia præmittantur, ſtyptica, & groſſa poſtponantur. Modus prout digeſtioni complendæ conueniens eſt. Inanitio fiat ſuperfluitatum quotidianarum quaque die arte, ſi non ſponte ſua quoque, bono exitu egerant. Et ſiquidem euacuatio naturalis omiſſa fuerit conſueta, vel artificialis, ad eam redeat. Et materia, ſi qua in corpore ſuperfluat, quæ membrum conſueuit munlarum nutrire, vel periodicum dolorem inferre, arthreticum, ſcilicet podagricum, vel alium, expurgetur, vel euacuetur. dormiat die poſt cibum, vt iuuet ſtomachum in digerendo, ſed de nocte in ſero bene vigilet, & proprie ſi influat materia a cerebro. ſi vero ab hepate, & ſplene influat, ei melius eſt dormire hora conſueta, ſed non profunde. animæ accidentibus diſponatur, quæ iuuant digeſtionem, vt eſt gaudium, & lætitia temperata. Quarta res principalis ponit ſtudium in correctione accidentium, quæ curã morbi, ſcilicet dyſcraſiæ impediunt, & ipſius cauſæ abſciſſionẽ, quæ plurimũ eſt dolor ſtomachi, morſus cordis, & oris eius faſtidium, & debilitas digeſtionis, vel nocumentum, lienteria, vel conſtipatio, vomitus, ſpaſmus, ſingultus, ſyncopis, & ſiccitas, & conſumptio habitus totius corporis, & proprie cum perdurant, & fit manſiua, de quibus infra dicemus (cum auxilio Chriſti,) cum de corde, de ſpaſmo, & ſyncopi ſupra diximus, vbi cardiacam curare oſtendimus. Siccitas autem, & conſumptio habitus totius corporis ſimili cura indiget ſupradictæ, ſiue accidens ſit dyſcraſiæ ſtomachi, ſiue ſit per ſe morbus, vel quia longitudinem febris ſequatur. Differt autem, quia quæ accidens eſt ſtomachi, indicationem habet a particula patiente, alia vero nonnulla exiſtente in ea particula principaliter patiente. Hæc eſt cura malæ complexionis ſtomachi cum materia in generali, & ſpeciali. Ex quibus poteris, ad cuiuslibet particularis curationem, accedere, ratione manuductus ſi natura ſapiens, & mente fueris exercitatus. Deinceps medicinas compoſitas ſubiungemus ad illas rationabiles, & expertas. Vomitiuum Hippo. quod facit facile vomere, & abſtergit viſcoſam cacochymiam tunicis ſtomachi inhærentem.

Vomitiuum Hippoc.

In principio comeſtionis ſuæ comedat duas cœpas, vel quatuor, & accipiat ex cœpis narciſſi, pondus aureorum quatuor, aut quinque, & poſt cibum ſuum incidantur, & elixentur cum aceto, & ex illa aqua bibat qui vult vomere. Ipſum enim bonum facit vomitum eijcere, quod eſt, quia in cœpe narciſſi, eſt virtus attractiua qua abſtergit, Gal. dixit. Aliud filij Serapionis, teratur ſinapis, & proijciantur ſuper ipſum capita raphani, & comedantur, & bibatur ſuper ipſum aqua calida, & mel, & immiſſa pẽna vomat. Confectio collyrij, & clyſteris poſita eſt ſupra in cura malitiæ complexionis meri, & eſt filij Serapionis. eſt enim valde conueniens in educendo materiam in fundo ſtomachi ſituatam, & eſt fortis attractionis. Aliud collyrium trahens materiam a ſuperioribus. Et eſt ſecundum inuentionem noſtram. Recipe pulpæ colocynthidos pulueriʒatæ, vnc. s. ſalis gemmæ, drachm. ij. ſtercoris muris, & baurach, ana drach. iij. ſerapini, ammoniaci, ana drach. i. conficiantur cum melle, & decoquantur, & informetur ad modum dactyli, & immittatur vnum ex eis. Confectio clyſteris attractiui ſecundum inuentionem noſtram, in aqua decoctionis polypodij, foliorum mercurialis, centaureæ, aſari, aniſi, & fœniculi, ana vnc. i. furfuris, M. i. bulliant pulpæ colocynthidos, tertia pars. vnc. ſerapini, ammoniaci, ana, vnc. quatuor, & diſſoluantur mellis communis vnc. ij. ſucci blitis, vnc. iij. hieræ picræ, laxatiuæ. vnc. iiij. olei cucumeris aſinini. vnc. s. ſalis gemmæ. vnc. s. & immitte. Confectio hieræ picræ. Galen. ℞. cinnamomi, xylobalſami, aſari, ſpicæ, croci, maſticis, ana drach. j. aloes drach. vi. Si vero lotus non fuerit aloe ſufficienter euacuat, lotus vero minus purgat, corroborat autem

Aliud Serapio.

Collyrium trahens in ſuperioribus.

Clyſter attractiuus.

Hiera picra ſimplex Galeni.

E magis ventrem. Quidam autem hoc pharmacum miſcent cum ſpumato melle, vt melius conſeruetur, & edatur. Quidam vero ſiccum dant, & melius, magis enim ſubducit, & magis roborat ventrem. Doſis vero communis eſt duorum cochleariorum mediocrium, magna vero duorum magnorum, minor vero vnius cochlearis cum aqua tepida tribus cyathis, vacuo ventre. Hoc enim pharmacum abſtergit optime cacochymias tunicarum ventris, & confortat ipſum, ne regeneret, & minus quod influere conſueuit, recipiat. Quidam vero ſunt, qui dant in aqua abſynthij, quando in ſtomacho eſt materia calida. Inquit Galen. Eupatorium, & abſynthium virtutem habent, & proprietatem confortandi hepar frigidum, aperiendi ſuos ductus, & abſtergendi, & ſpica, caſia, & fiſticum, & ſimiliter endiuia frigidum, vt dicit Abuha. Et illud idem operantur confectiones earum, vt ſyrupi, trochiſci, decoctiones, epithemata, & emplaſtra. Inquit quoque Gal. ſcolopendria,

F & cortex capparorum virtutem, & proprietatem habẽt confortandi ſplenem, aperiendi, & abſtergendi ductus eius. Et illud idem operantur confectiones eorum, vt ſyrupi, trochi. decoctiones, epithemata, & emplaſtra. Et diximus in libro conſolationis, vbi de virtute ſimplicium, te ſcire fecimus, quod ſtœchados, & hyſſopus hortenſis virtutem, & proprietatem habẽt confortandi cerebrum, & mundificandi, & aperiendi, & abſtergendi ductus eius. Similiter, & confectiones eorum, vt ſyrupi, decoctiones, epithemata, & emplaſtra. & caputpurgium etiam factum ex ſucco ireos, commouet ſternutationem, ducit per viam naſi ſuperfluitates ex cerebro plurimas pronas fluere corporis ad partes occultas, ex quibus eſt ſtomachus: & caputpurgium ex ſemine vrticæ, vel nigellæ cum aceto, euaporatio cum aceto aperit oppilationes colatorij, & ozymum garyophyllatum comeſtum, & odoratum, & calamenthum, & ſimilia. Inquit Abuha. carnes vaccinæ cum aceto, coriandro, & croco confortant ſtomachum, prohibent effuſionem

G materierum calidarũ ad ipſum, & illud idem etiã operatur emplaſtrum ex folijs rubi cum ſauich hordei. Itẽ ſacculi ex inuentione noſtra ad idem. ℞. granorum myrti, ſumach, ana dra. ij. roſarum immaturarũ cum ſtipitibus. drachm. s. abſynthij loti in aqua roſ. vn. s. coriandri, ana. drach. s. ſpodij, ſandali rubei, ana drachm. iii. bulliant in aqua roſ. cum ſucco cytoniorum, & quandoque addatur parum aceti calidi, & ſunt experti. Et ſi ex prædictis feceris emplaſtrum eſt proprium. Item oleum omphacinum roſatum de cytonijs, & balauſtijs, operatur idem.

Sacculi.

Confectio de cytonijs, confortans ſtomachũ, & prohibẽs ipſum recipere humores calidos, & eſt Abuha. ℞. cydoniorũ aſſatorum in maſſa quantitatẽ. vnc. iij. croci, abſynthij. ana drach. ij. & s. olei maſtiches arboris, & olei de cytonijs ana. vnc. iiij. Conficiantur cum vino odorifero. Et epithemetur ſtomachus. Syrupus de agreſta cõferens ad ſtomachũ calidũ, & ſolutionẽ naturæ ex cholera citrina, & ægritudines accidẽtes ex corruptione aeris,

H & abſcindit ſitim, & ſtringit ſtomachum prægnantis, donec non recipiat humores melancholicos, & cholericos, & confortat embryonẽ, & ſtringit ipſum, cuius permixtio eſt. ℞. ſucci agreſtæ, lib. ij. & coquatur donec cõſumetur medietas, & coletur, & dimittatur vna die. Deinde reducatur ad ollam in ſecunda die, & decoquatur cum pondere. drachm. ij. de garyophyl. donec conſumetur grauis odor eius, & donec fiat ei ſpiſſitudo ſubſtãtiæ vt rob, & coletur, & reponatur, & adminiſtretur. Et ſi vis adde zucchari quantitatem quamuis, ſecundum quantitatẽ ſubtilitans agreſtæ, & ſpiſſitudinis eius, & eſt Serapionis. Confectio miuæ acetoſæ noſtra, illud idem operatur. Et etiam trochiſci de ſpodio, & de roſis; & rob myrtæ, & rob de ſucco granatorum dulciũ, acetoſorum, & muzorum, & rob de ribes. Sed miua aromatica confortat ſtomachum frigidũ, vt non recipiat ſuperfluitates phlegmaticas decurrentes ad ipſum. Item ſacculi, & emplaſtra ex prædictis calidis ſimul commixtis, & electis idem operantur. Et experti ſunt. ℞. mentæ ſiccæ ſub-

Diacytoniten confortatiua.

Syrupus de agreſta qui deſcribitur. Auic.

Sacculi ſtomachales.

ſtantiæ

ſtariæ abſynthij loti in aqua roſa.donec remoueatur malitia odoris,ſampſuchi.ana.vnc.i.myrtillorum,balauſtiarum ana.drach.i.ſpicæ, drach.i.galliæ muſcharæ,cyperi, myrrhę ana.drach.i.s.maſtic.thuris maſculi ana.drac.ij. Conterantur,& recludantur in ſacculis,bulliant in vino ſtyptico, & applicetur, & ſi emplaſtra conficere velis, addas maſtiches duplum,& ladani,medietatem olei nardini, & ceræ quantum ſufficit, & vtere.

Electarium probatum.

Item electarium ex inuentione noſtra ad hoc probatum,& expertum. ℞.carnium cytoniorum decoctorum in aqua, & in vino ſtyptico. vnc.v.cinnamomi.drach.ij. ſpicæ.drach.s.macis,galliæ muſchatę ana.ſcrup.ij.nucis muſch.drach.i galangæ. drach.s.piperis albi.drachm.i. zinziberis.drach.s.corticum citri, roſarũ immaturarum ana. drach.ij xyloaloes.drach.s.gummi arabici, & dragaganthi ana drach.i.ſyrupi rorati de cortice citri, & meliſſę, quod ſufficit.

Electarium de ſcoria ferri.

Item confectio noſtra de cytonijs cũ ſpeciebus,& aromatibus,in antidotario noſtro deſcripta,idem operatur, B & quidam maſtichen,vel tantum amomũ addunt. Item electariũ de ſcoria ferri ad humoroſitatẽ ſtomachi cum calidirate, & eſt filij Serapionis. Rec.ſcoriæ ferri infuſæ in aceto vij.diebus,& coletur, & frigatur in patella.& terantur.drach. v.myrobalanorum chebulorum, emblicorum,belliricorum,radicum liquiritiæ,roſ.ſquinanti ana. drach. x. & confice cum zuccharo tabarzeth, & dentur ex eo.drach.iij cum aqua malorum. Item aliud confortans ſtomachum,& exiccans humiditatem eius cum frigiditate. Rec.trium myrobalanorum prædictorum, radicum liquiritiæ,zinzibe.xyloaloes crudi,nucis muſchatæ, galliæ,roſatum, ſpicæ,ſquinanthi,maſtiches,omniũ, ana.drach x muſchi.drach.i limaturæ acuum ſecũdum pondus medicinatũ,quę infundantur in vino odorifero. vij.diebus, deinde friganrur in ſartagine, & terantur, & liniantur cum oleo de amygdalis dulcibus,& conficiantur cum melle, & dentur ex eo aur.ij.cum vino odorifero antiquo,aut mina aromatica. Et ſi quidem detineatur propter ſtypticitatem eius in ſtomacho poſt ipſum ſumatur mane. drach.i. cum geleniabin, vel caſia fiſtula, quoniam educit abſtergendo, & confortat. Tryphera mundificans ſtomachũ mollificatum ab humiditate, & reſoluens ventoſitatem,& calefacit ipſum. Recip.myrobalanorum citrinorum.drach. xx.myrobalanorũ nigrorum emblicorum, & belliricorum,ana.drac.x.radicum liquitiriæ, paſſularum mundatarum ab iuterioribus ſuis ana.drach.v.maſtiches,cinnamomi,ana.drac.ij.terãtur, & cribellentur,& liniantur cum butyro vaccino. Et conficiantur cum melle deſpumato,& adminiſtretur põdus drac. ij.cum aqua tepida. Electariũ ad humiditatem ſtomachi, cuius permixtio eſt Reci. myroba. emblicorum zinzibe.ana.drac.ij.heil, aniſi, maſtiches, ana.drach.iij. terantur,& cribellẽtur; Et cõfice cũ melle,& detur ex eo põdus.drach.ij.cũ aqua calida,vel vino,& eſt expertum. Item aliud de netſiuthia, & accipe ante cibum, & poſt, & confert ei, in cuius ſtomacho eſt humiditas mucillaginoſa. ℞.heil pondus.drach.i.cardamomi,cinnamomi ana.drach.i.muſchi. ſcrup.iij.zinziberis.drac.vj. macro piperis. ſcrup.v. garyoph.cinnamo.ana.drac.ij. zucchari tabarzet.drach.xxx.terantur, & conficiantur, & dentur.drach.ij. Confectio pharmaci de ſucco cytoniorum, quam poſuit Galen.ad illos qui dyſcraſiam frigidam, & humidam ſtomachi habẽt, & cacochymiam aggregant phlegmaticã, & quæ a capite influxam, vel cholericam, vel vtrãque, & confortat, & prohibet, ne recipiat ſuperfluitates influxas, & reſoluens, & exiccans, quæ influxa eſt, & generata, prouocat appetitum, & iuuat eos, qui non bene digerunt. ℞. ſucci cytoniorum nouorum, & ſtiſantium.i.ponticorum ſextaria.ij.romanorum,mellis electi,& deſpumati tantundem,aceti ſextarium.i.s.decoquantur ſuper carbones moderate, & miſceãtur zinzib. vnc.iiij.piperis. albi vnc.ij.& ita inſimul ardentibus carbonibus coq; quouſq; ad mediam conſiſtentiã in qualitate ſtomachica pharmacorũ cõſtituantur. Hoc etiã pharmacum confert his, qui imbecille habent hepar, doſis

Thryphera ſtomachũ mundificatiua.

Aliud electarium ſtomachi confortatiuum.

Electarium ad humiditatem ſtomachi.

Aliud electarium cõtra humiditatem mucilaginoſam ſtomachi.

Pharmacũ de ſucco cytoniorum.

A eſt cochlear.i.commẽſuratũ in ieiunio ante cibum per ii. vel iij.horas. neq; nocet etiam ſi poſt cibũ accipiat quis. Sed ita confectum confert his, qui dyſcraſiatum ſm frigiditatem habent ſtomacbum, & cacochymiam phlegmaticam aggregant. Illis autem qui dyſcraſiatũ habent ſm caliditatem, & plenũ cholera,auferatur zinziber, & piper. Sed illis qui medij ſunt, dimidium prædictæ commoderationis zinzib.immitte. Aromaticum roſ.deſcriptione Gabriel. & eleſanginæ boni ſaporis, eſt conueniẽs in hoc caſu, vbi adſint diſpoſitiones, in quibus cum laudauimus.

De cura ægritudinum in plaſmate, & primo de regimine eius, cuius ſtomachus eſt rotundus, & paruus, & protenſus, vel magnus. Cap. 8.

STomacho etiam quandoq; accidit ægritudo inſtrumentalis in figura, quia cum debeat naturaliter eſſe B oblongus, ſit rotundus, & in quantitate,quia ſit paruus per comparationem ad corpus, pro quo coquere cibum habet,ac in ſitu,qua ſit ſuperius nimis, & iuxta diaphragma propẽſus, & quãdoq; tales ægritudines ei ſimul contingere poſſunt,& quandoq; vnaquæq; per ſe. Vnde Gal. ait manifeſtum, quoniam duo, & tria peccata ſimul ineſſe poſſunt,vt ꝙ ſtomachus ſit rotundus,paruus, & propenſus iuxta diaphragma. Cuius cauſa eſt interior tantũ,quia error naturę ſolum, quãtũ ad figuram, & ſitum, & eius cauſæ,& materiæ,quantum ad paruitatem. Et cognoſcitur ex tumore rotundo, tenſione,& malitia anhelitus apud cibi repletionem apparente in ſuperiori ventre, & eructano proprie abſq; quòd tactus inueniat dolorem in eo,& priuatione eius apud inanitionẽ. Et tamen curari non poteſt ſecundum Gal in techni. ſicut nec mala figura, & ſitus aliorum membrorum interiorum; Et proprie in procedentibus multum vltra natiuitatem, & maxime poſt augmentum. Poteſt autem alleuiari & remediari a paruitate, & nocumento ipſius cum regimine C conueniente,& proprie cibi, & potus. Et eſt vt cib.detur facilis digeſtionis, & potus parũ,& ſæpe,prout Gal.edocuit. Et in alijs regatur non naturalibus,prout digeſtioni cõplendæ conueniunt,quod infra dicemus, diuino auxilio confidentes. Paruitas vero eius curari poterit per additionem cibi,& potus calidi, et humidi paulatine factã, & per frictionem,cataplaſmata, & emplaſtra ex rubificantibus trahentibus ſanguinem ad ipſum,donec magnitudinem ſufficientẽ accipiat, conuenientem corpori infra adoleſcentiam,donec corpus ſit in augmento. Et eſt talis paruitas toti corpori nociua, ſicut ſuperflua eſt magnitudo,in quo ſunt corrigibiles magis,quã in alijs membris interioribus,tum propter poſitionem eius, cũ iuxta exteriora magis alijs membris ſit ſituatus,ita ꝙ abſque multo medio poteſt extingui, tum etiã, quia eius officiũ eſt,primo recipere cibum, & potũ ab exteriori, & medicinas,quibus argumentari poterit infra adoleſcentiã, & poſt ipſam naturali completo augmento, dilatari, & exD tendi, vt dictum eſt, non tamen augmentari vere, cum verum augmentũ a natura ſit ſola,& terminus eius præfixus. Inquit enim Gal.ſolius igitur naturæ eſt diſtrahere vndique facere continuum ſibi manens, & principalẽ cuſtodiens ſpeciem corpus adhuc. Et hæc eſt augmentatio ſine influẽti,& applicato cibo non potens fieri. Ariſt. quoque ait. omnium enim natura conſtantium terminus eſt ei ratio magnitudinis, & augmenti. quia ad xxv. annum. vel xxx.vt Ioannitius dicit. Magnitudo quoque cum faſcia cincta, & ſtricte ſuper ligata, & cum paucitate cibi, & potus, & quiete curatur.

Regimẽ obſeruandũ ab habentib ſtomachũ paruum rotundum, & propenſum.

In 1. Phyſ.

De cura ægritudinum ſtomachi in vijs ſcilicet oppilationibus eius. Cap. 9.

ACcidit etiam ſtomacho ægritudo inſtrumentalis, in poris, & ductibus,& vijs eius,quæ oppilatio eſt prohibens tranſitum eius, quod venite ab alijs membris ad eum ordinauit natura, eiuſque quod ab eo impellitur ad alia inſtituit, & expellit. Poteſt autem eſſe multiplex.

plex. Vna, quæ eſt in neruis, qui ſunt, inter cerebrú, & os eius continuantes, prohibens tranſitum ſpiritus ſenſibilis ad ipſum. Secúda eſſe põt in poro, qui eſt inter ſplené, & ipſum prohibens tranſitum melancholiæ, quá tráimitti ordinauit natura, ad eius excitandum appetitum.

Tertia eſſe poteſt in via, quæ eſt inter os, & ipſum prohibens tranſitum cibi, vt eſt oppilatio meri, de qua ſupra diximus. Quarta poteſt eſſe oppilatio, quę eſt in venis, quæ ſunt inter hepar, & ipſum, per quas conſueuit illi hepar mittere ſanguinem ad nutriendum ipſum. Quinta poteſt eſſe in via, quæ eſt inter ipſum, & anú, ſeu rectum inteſtinum, prohibens tranſitum ſuperfluitatum ipſius, quas expellere cóſueuit ad ipſum, vt eſt oppilatio inteſtinorum, Sexta eſt, quę eſt in venis meſeraicis, prohibens tranſitum chyli generati in eo, quem impellere conſueuit ad hepar. Harum omnium cauſa eſt duplex; exterior, ſ. vt frigiditas aeris, & conſtrictio aduenlens, & plurimũ eſt, ſcilicet interior aliqua. ſ. ex illis, quas in oppilationib. meri nominauimus, & plurimũ humeralis. Et ex illis eſt catarrhus deſcendens ad ipſum, & malitia digeſtionis, quæ eſt cauſa generalis. Signa primæ ſunt paruitas appetitus, abſque quòd inueniatur in ſtomacho malitia complexionis, ſeu alia ægritudo cum perſeuerantia digeſtionis in diſpoſitione ſua, niſi aliud ſit quod impediat, & paruitas ſenſus apud deglutitionem vti acutæ pungentis, vel mordicantis, nec accidit ſingultus, etiam ſi in ieiunio ſumatur. Secundæ, ſignum eſt paruus appetitus, cú groſſitie ſplenis. Tertiæ ſignum, ſuperius habuiſti. Quartę ſignum, eſt ſitis intenſa in principio, in proceſſu vero ipſius minor accidit, & defectio omnium operationum eius, & conſumptio, & areſactio totius corporis, ex areſactione ipſius priuato ſibi ſolito ſanguinis alimento, abſq; cauſa aliqua apparente illius.

Cauſa

Quintæ vero ſigna ſunt accidentia ileos, & colicę. Sextæ ſignum eſt multitudo egeſtionis, & humiditas ipſius, & proprie chyloſæ, & ſitis, & paruitas ſanguinis, & per conſequens alteratio coloris ad pallorem, & cóſumptio, vel extenuatio corporis, & defectio. Sed ſigna cauſarum ipſarum, tam exteriorum, quá interiorum ex ſignis cauſarum oppilationum meri comprehendere poteris, & generaliter etiam curá, ſi prudens natura fueris, & mente exercitatus. Cura eſt autem cura eius duplex, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis eſt, apertio eius ex medicinis aperitiuis, & generalibus omnibus oppilationibus talibus. Et ex ſimplicibus eſt ſpica. Et ex compoſitis hiera, & proprie cum aqua abſynthij parua, & magna. Ex cibis aqua cicerum cum decoctione ſpicę, vel radicũ communium. Et ex potibus vinum clarum, ſubtile, purum, vel mixtum, prout diſpoſitio exigit, & proprie cum aqua ferrea. Et breuiter, omne regimen aperitiuum, & curatiuum nocumentorum, exteriorum cauſarum, quod ex prædictis, & dicendis eſt manifeſtum. Sed cura ſpecialis, eſt abſciſſio ſpecialium cauſarum, ſicut abſciſſio primæ eſt cura catarrhi, quam ſuperius diximus, & malitiæ digeſtionis ſtomachi, quam ſubiungemus. Et ex conuenientibus huic oppilationi eſt coſtus, oleum eius, & ſpica; vehementer enim in neruorum oppilationibus commendantur, & iſtorum maxime cum aſſumptione eorum immediatius attingantur Secundę cura eſt cum incidentibus, & abſtergentibus, vt eſt hiera, & aqua abſynthij, & corticum capparis, & ſyrupus ex eis. Sed tertiæ cura, eſt diæta. Quartæ cura, eſt cum hiera, & abſynthij, cuſcutæ, & eupatorij decoctione proprie. Sed cura quintæ, eſt cura iliacæ, & colicæ, quam iuſta ponemus. Sed ſextæ, & vltimæ, cura, eſt cum clyſteribus ex aqua mellis, & hiera, & cum bibitione ipſius. Et breuiter eius cura, eſt cura fluxus chyloſi, quá inferius ſubiungemus, (ſi ſuccedat nobis pietas trinitatis.) Inſuper te ſcire volumus, quòd largitas dictorum ductuum pororum, ſiue viarum ęgritudinalis maxime accidit, quod ſi contingat per curam oppilationis córrariam, córrariam exercebis curam eius. Inquit Abuba. cuſcuta aperit oppilationes ſtomachi, & calamus aromaticus cum ſemine apij, & melle, & marmacur aperit oppilationes viſcerum.

E De cura repletionis ſtomachi ſiue nauſeatiuæ ſatietatis, & inanitionis ipſius, &c. Cap. 10.

Repletio, ſeu ſatietas nauſeatiua, eſt ęgritudo inſtrumentalis, eueniens ſtomacho in eius concauitate receptionis cibi, & potus a natura ordinata. Eſt autem repletio ipſius ſuperflua, plurium ciborum, & potuum crapuloſa, & quandoque humeroſa, phlegmatica obtundés ſenſum ſtomachi, quare nec fameſcit, ſed potius nauſeatur deſiderans eam expellere, & non valet propter adhærentiam, & viſcoſitatem eius in tunicis, & villis eius. Et cauſa huius eſt duplex, aut exterior, & materialis, vt cibus, & potus; aut interior efficiés, vt eſt mala complexio in ſtomacho acquiſita, in eo materiam generans, aut ei a toto corpore, vel alijs membris influxa. (Signa) & eius ſigna ſunt grauedo in ſtomacho cum nauſea. Et quadoque eſt ſingultus, & dolor ſtomachi, ructatio acetoſa, vel fumoſa, fœtida, inflatio in ventre, & hypochondrijs, & p. conſtipatio, quandoque lubricitas; & inflatio faciei, & proprie in conchis oculorum, malitia anhelitus, & pigritia, & tarditas motuum, & coloris albedo, vel citrinitas quandoque. Sed ſigna generationis cauſæ eius ſcilicet, humoralis in ſtomacho, vel quia ſit influxa ex his, quæ diximus ſupra, de ſignis malæ complexionis cum materia, poſſunt haberi etiam, ſi ſit phlegmatica, vel cholerica mixta, & ſi ſit exterior eſt manifeſta; (Cura) & ſimiliter cura eius, eſt cura illius, nam conſiſtit in quatuor ſicut illa. In euacuando repletionem. Inquit enim Hipp. ex plenitudine quæcumque ægritudines fuerint euacuatio ſanat, &c. Et ſi quidem ſit ex cibis, & potibus altero complebitur ipſa. Aut vomitu, ſi recens ſit, & non incepta digeri ſecundum Gal. aut ſi in via digeſtionis ſit, cú his, quæ iuuando egeſtionem, citum deſcéſum eius de ſtomacho operantur: qualia ſunt piper longum, & diatrõpip. & ſemen raphani præmiſſum, & cum deſcenderit ad inteſtina, cum enemate antequam tranſeat ad ſecundam, quòd ſi tranſierit, cú phlebotomia, vel pharmacia com- 2. Aph. 21.

G plebitur, proprie; ſi fuerit ex humoribus, vomitu, aut ſolutione ventris. Et abſtinentia eſt communis in rectificando membrorum diſpoſitionem, & confortando, ſcilicet generantium, mittentium, & recipientium in rectificando tegimen. Et in accidentia, quæ ex ſignis hic poſitis colligere poteris, & copiam eorum, quæ illa complent, & etiam modum eorum, apertum eorum vſum tibi tradidimus ſerioſe.

De cura inflationis ſtomachi, rugitus, tremoris, & gurgulationis ipſius. Cap. 11.

Inflatio ſtomachi, eſt etiam ægritudo inſtrumétalis ipſius concauitatis eius. Cuius cauſa eſt duplex intrinſeca. ſ. & extrinſeca. Intrinſeca duplex, immediata, & mediata. Et immediata eſt ventoſitas groſſa, multa, quieta, incluſa in concauo ſtomachi, replens concauum ipſius, & extendens tunicas eius. Sed cauſa mediata eſt, aut ex *Inflationis cauſa.*

H parte ſtomachi & cóplexionis eius, & eſt efficiens, aut ex parte cibi, & potus, vel humoris; & eſt materialis. Ex parte autem complexionis, & caloris ſtomachi, quæ in generando ventoſitatem cauſa efficiens eſt, vt quia ſit caliditas ſtomachi alterans, pauca, debilis; quæ cum agit in cibum temperatum ſtomacho aduenientem, vel in humorem in eo contentum, non perfecte coquit, & digerit. Sed eius partem ſubtilem humidam, aut aquoſam diſſoluit, & in ventum conuertit, temperata autem caliditas illam conſumit, niſi ſit multa, quam conſumere nequeat. Frigiditas vehemens congelat, non diſſoluit ſic ventoſitatem, nec generat, proinde æſtatis tempore, propter caliditatem eius acutam, nó conuertuntur in ventum, vel nubem, & hyeme propter frigiditatem intenſam, emanationes, & vapores prouenientes ex terra, & aqua non conuertuntur, in ventum, vel nubem, ſicut ventus, vel nubes conſumptis, vel congelatis illis prædictis temporibus non apparent, ſed vere, & autumno propter tepiditatem caliditatis, per modum diſſolutionis agentis.

Ex parte

Ex parte vero cibi, & potus, vel humorum, qui ſunt in generatione eius, vt materialis eſt; vel quia in ſeipſo habet humiditatem extraneam, cibus, vt ſunt legumina, & alia ſimilia ex herbis, & fructibus, & potus, vt vina groſſa, & dulcia, multæ commixtionis, & aqua groſſa, melles crudi, & ſimilia. Et humor, qui ſit phlegmaticus, groſſus, viſcoſus, frigidus, et humidus, vel ſuccus melancholicus multiplicatus in eo propter ægritudinē ſplenis, in quos calor ſtomachi alterans cum agit, licet ſit temperatus, & æqualis, vt in ſano corpore extrahit illam humiditatem extraneam, non poteſt coquere, & commaſſare bene, ſed diſſoluit in vaporem, & ventum, ſicuti ſi temperato igni groſſa ligna viridia, vel aquoſam ſuperponantur, eſt videre, quòd multum fumum generant, antequam ſuperet, & comburat ea. Si vero igni fortiori, vel fortiſſimo immittantur, ſtatim conſumit, & ſuperat, & comburit ea, nulla, vel pauca effumatione reſultante ex ipſis. Sic quoque ſi calor ſtomachi ſit fortis, prædictos cibos, & potus, & humores præſentes coquit, & digerit nulla, vel pauca ventoſitate reſultante ex eis, niſi forte non ſit tam fortis, quòd poſſit ſuperualere eis, vel quia forte quantitatem excedant, quam nequeat ſuperare. Et illud innuit Gal. cum multum calida, & in dolore colico, inhibuit miniſtrari. Si vero ex vtriuſq; parte contingat, vtroque dicto erit modo.

Extrinſeca vero cauſa eſt, quælibet res debilitans calorem ſtomachi in actu digeſtionis ſuper ioſurgens extetius, ſicut ſi aeri multum calido reſoluenti, vel frigido esponantur, & ſimiliter balneo, vel forti exercitio, ſumpto cibo, exponantur corpora, vel frigida potetur aqoa. & breuiter ſi illis aduéniat, quæcumq; ſint ex cauſis debilitantibus digeſtiuam, quas infra ſufficienter (Chriſto propitio) intendimus numerare.

Et ſigna, & cauſæ eius immediatę ſunt, tēſio cum dolore, quandoq; abſq; grauitate multa, qualis in nauſeatiua ſacietate exiſtit, niſi ſit propter multitudinem cibi, & potus, vel humorum, & abſq; ſonitu in rugitu, vel gurgulatione contingit, quia in hac ventoſitas eſt quieta, & compreſſione ſedatur. In illis vero, nō eſt commota ſimpliciter, vt in rugitu, vel humidati aquoſæ cōmiſta, vt in gurgulatione. Niſi ſumpto potu, quoniam tunc etiam ſi temperatus, vel modicus exiſtit, ſonitum commotionis eius; & fluctuationes, in vacuo apud cōmotionem corporis, percipies manifeſte.

Sed ſignum cauſæ efficiētis eſt, ex rememoratione debilitatis digeſtionis ſtomachi, quæ præterijt, & frequēter accidit, & qñ bonitas regiminis in omnibus aderit, cum priuatione ſignorum repletionis, vel cacochymię humoris phlegmatici, vel melancholici; nulla apparēte ex interioribus cauſis. Sed ſignum ꝙ ſit ex cibis, in ſubſtantia, qualitate, vel quantitate, vel alijs operantibus, in ventoſitatis generatione; eſt inuentio ipſorum cum priuatione prædictorum, & cum permutatione ipſorum ceſſat.

Signum vero, ꝙ ſit ex humoribus, eſt ſignum abundātis cachochymię ipſorum, in toto corpore, & proprie in ſtomacho, cū prędictorum priuatione. Sed ſignū qd ſit ex humore phlegmatico, eſt, quòd eſt ſine ſiti, & cum humiditate oris, ac linguæ, ac infectione eius in illo.

Sed ſi ſit ex melancholico, ſiccitas erit oris, & linguæ. Et ſignum vtriuſque erit ex vtriſque confuſum, & poteris generale ſignum ſuper omnes cauſas comprehendere, ex totius corporis complexione, habitudine, cōſuetudine, ętate, regimine, & alijs circūſtantijs. Signum vero eſterioris cauſæ, eſt eius inuentio, quæ tibi, vel ex relatione infirmi, vel aſtantium eſt manifeſta.

Cura inflationis ſtomachi eſt, dum res prima reſpicit cauſam immediatam ſcilicet ventoſitatem magis lædentem ſtomachum reſoluendam; ſecunda dirigitur ad cauſam mediatam abſcindendam. Prima eſt generalis in alijs ſubſequentibus obſeruanda. Omnes enim, vel debent eſſe ventoſitatis reſolutiuæ, vel reſolutiuis admixtæ, confortatiuæ quoque, vel confortati ſtomachi mixtæ, & ex conuenientibus ſtomacho, & groſſæ, ventoſitati eſt andachocha cum vino ſumpta. Secunda eſt A triplex; prima dirigitur ad cauſam materialem extrinſecam, cibi, & potus. Secunda vertitur ad cauſam materialem intrinſecam, humoroſam; ſed tertia ad cauſam efficientem. ſ. digeſtiuæ ſtomachi debilitatiuam. Primam complent carminantia, extenuatiua, & reſoluentia ventoſitatem, quæ in cura meri ſuperius habuiſti. Secūdam complent mutatio cibi, & potus ventoſi ad cibū, & potum facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum; quam ſuperius habuiſti, habentem in ſe virtutem reſolutiuam ventoſitatis admixtam. Et conuerſio vniuerſalis regiminis, ad regimen reſolutiuū ventoſitatis: & confortatiuū, quod in proprio loco dicemus. Tertiam vero complent incidentia, & abſtergentia materiam humoroſam, & educentia per vomitum, vel per ſeceſſum abſque ſtomachi læſione; quæ ſuperius habuiſti. Sed quartam, & vltimam rem complent, quæ digeſtionem ſtomachi debilem habent confortare; quorum infra (Chriſto duce) faciemus capitulum ſpeciale. Rugitus, ex prædictis patet, B ꝙ eſt præco, ſeu ſonus ventoſitatis non multæ, ſimplici, vel paucæ humiditati commixtæ in concauo ſtomachi, impetuoſe commotę in rectum, ex arcto loco in amplū; & quandoq; verſus inferiorem partem inteſtinorum, vel ſuperiorem, vt in eructatione contingit, differens ab inflatione, in qua ventoſitas erat multa extendens, & quieta ſine ſono, vt ſuperiꝰ habuiſti, & a gurgulatione, in qua humiditas eſt commota ſola, vel paucæ ventoſitati admixta, proinde eſt cum ſono obtuſo non claro, vt eſt rugitus, ſicut voluit Gal. Et à tortione, in qua eſt paulatim cōmote in gyrum acuta humiditas, vel ventoſitas, vel vtraq; æqualiter iuncta abſq; ſono. Quorum cauſæ, & ſigna ex prædictis ſunt manifeſta. Et cura ſimilis eſt curæ inflationis, facilior tamen, in quantum eorum cauſa, ſeu materia nō eſt quieta incluſa, ſed commota expulſioni per ſuperius, aut inferius prompta: Cuius expulſionē complent ſimplicia, & cōpoſita ex medicinis cōmunia, quæ ſuperius habuiſti, & proprie, quæ ſequuntur.

Ex ſimplicib. appropriatis inflationi ſtomachi ſunt, C daraſce ſicca, & myrrha pura, iuniperus, & fœniculus bibitus cum aqua meu. Et ex communibus, virtutis fortis eſt; caſtoreum, cyperum, nigella. ſpica, ameos, ſemen coriandri, macis, cyminum, garyoph. & commouentia eructationem ſuperius in cura meri narrata ſunt, per os ſumpta ſm omnem modum, & cum clyſteribus immiſſa, & emplaſtrata, euaporata, & vncta. Et ex compoſitis eſt ſuffuſ, quod ſit ex ſemine aniſi, ameos, rutæ, calamentho ſicco, & caſtoreo, & ſpica nardi. Euaporatio iuuans illos, quibus accidit inflatio ex cholera nigra. ℞. polij, chamæmeli, florum ſampſuchi, ſeminis rutæ, & baccarum lauri, ana partes æquales, & bulliant, & decoquantur in aceto, deinde infuſa ſpōgia, vel filtro in eo, fiat euaporatio. Vnguentum diſſoluens ventoſitatem, & inflationem ſtomachi. ℞. nigellæ, granorum lauri, rutæ ſiccę, ana partem vnam, infundantur io aqua, & coquantur in ea. in oleo veteri, ana partes æquales. Item oleum nardinum cum puluere caſtorei eſt vltimum, & eſt Inaim.

Euaporationum. *Vnguentum diſſolutiuū ventoſitatū.*

D Item clyſter ad idem. ℞. prędicta, & adde ſeminis aniſi, fęniculi, carui, apij, ana. drach. ſ. rutæ, ariſtolochiæ rotundæ, ana drach. ij. coquantur in vino veteri, & aqua, & addito melle, & ſale communi ſufficientis quantitatis, fiat clyſter. *Clyſter ad idem.*

Puluis ad confortandum digeſtionem, & expellēdam ventoſitatem, conferens inflationi, & rugitui, & tympaniti. ℞. cinnamo. electi. drac. iiij. nucis muſchatæ, macis, garyoph. zinzib. zedoariæ. doronici, galangæ, cardamomi, ana dra. i. ſpicæ. dr. i. aniſi, fœniculi, cymini ana. dra. ſ. croci. drac. ij. vtatur in cibis, & ſalſamentis, & clareto. *Puluis ad idem.*

De ſtomachi percuſſione, & obuiatione, & caſu ſupra ſtomachum, & cura. Cap. 12.

DE lenitate ſtomachi omittentes hic eo ꝙ infra vſq; ad capitulum de lienteria reſeruamus; de ſolutionibus cōtinuitatis ſtomachi, nunc dicamus, & quę illius ſunt generis. Sciendum igitur, ꝙ contingit vt homo per-

cutiatur ſupra ſtomachum, vel obuiet alicui rei duræ, vel cadat ſupra eum, ex quo ſubſtantia eius contunditur, vel relaxatur, diſgregatur, & debilitatur; maxime ſi cibo repletus fuerit. Et cauſa, quia exterior eſt, eſt manifeſta. Et eius ſignum, eſt cauſæ inuentio, dolor, & nauſea.

CVRA eius eſt quinque res. Prima eſt euacuatio repletionis, ſi quia fuerit in ſtomacho, & toto corpore. Secunda eſt confortatio ſtomachi; & reunitio eius ſubſtantiæ diſgregatæ, vt non recipiatur, ſi quod mittit. Tertia eſt reſolutio eius, quod recipit, vel tractum fuit. Quarta eſt regimen. Quinta eſt accidentium correctio. Primam rem complent, vomitus, ſi cibo fuerit repletus, deinde phlebotomia de nigra, vt corporis repletio, euacuetur, ſi adſit; vel ſi non ſit, membra corporis reddantur auara in mittendo ad ipſum doloroſum, & debilitatum. Inquit enim Gal. phlebotomamus non ſolum in multitudine, ſed etiam in magnitudine ægritudinis cum moderatione humorum exiſtente.

Secundam, & tertiam complent medicinæ ſtypticæ, aromaticæ, & odoriferæ, & reſolutiuæ ſimul, quas enumerauimus ſupra de cura meri, exterius; & interius approximatæ. Et ex his quæ in principio approximanda ſunt, eſt ſubſtantia abſynthij decocti in oleo roſ. & cataplaſmati deſuper confortat enim, & prohibet fluxum humorum, & dolorem ſedat trahẽtem. Deinde vero fiat emplaſtrum quod eſt. ℞. pomorum de ſceni decoctorum in vino ſtyptico, & aromatico, vſque ad diſſolutionem; deinde terantur, & ſumantur ex eis. drach. i. ladani. drach. x. roſ. drach. viij. aloes. drach. vj. abſyn. drac. v. mumiæ. drac. iiij. aggregentur omnia trita cum ſucco arnogloſſæ, & foliorum cypreſſi, & oleo de lilio, & maſtichino, & emplaſtrẽtur, & ſtringantur ſupra ſtomachum tepida, & teneantur per dies ix. Ex his autem, quæ interius apponuntur ad has intentionis, eſt medicamen noſtrum dictum in antidotario noſtro cap. de rhabarbaro, quod conficitur ex mumia, rubea tinctorum, & vino ſtyptico. & iterum medicamen ex granis naſturcij nutritis in ſucco cytoniorum; quod in loco conſolationis medicinarum ſcripſimus.

Cataplaſma. *Emplaſtrũ.*

Diæta.

Quartam rem complent adminiſtratio cibi, & potus facilis digeſtionis, boni chymi, & paucarum ſuperfluitatum ſtyptici, & aromatici; vt ſunt carnes perdicum, arcearum, turdorũ de myrta, turturum, & capreolorum, & ſimilium. vinum ſtypticum, & aromaticum, & rubeum lymphatum mediocriter cum aqua pluuiali, vel ferrata. Et oportet vt ſint paucæ quantitatis, & quies, ſomnus, & lætitia, & gaudium ſint temperata, & omnia in loco aeris temperati.

Quintam rem complent, quæ dolorem, & nauſeam ſedant, quæ omnia infra dicentur, (ſi Chriſtus voluerit,) qui ſit benedictus. Abuha. mumia cum aqua cymini ad debilitatem ſtomachi, & caſum ſupra pectus, ſtomachum, & hepar cum duobus dauich de luto armeno appoſita, eſt efficax, & experta.

De ſolutione continuitatis ſtomachi, & vlceribus, & ruptura, & eius cura. Cap. 13.

ACcidit, & ſtomacho ægritudo communis ſuæ vnitatis, ſubſtantiam ſoluens, ſicut eſt ſolutio continui ſimplex, vt plaga, punctura, inciſio, & huiuſmodi, aut compoſita, vt eſt, exulceratio. Eſt autem aut ſuperficialis, vt excoriatio. vel medium tunicæ ſcindens tãtum, aut profunda penetrans tunicam; ſeu pelliculam, aut ambas, vt ruptura. Et ſimplicis cauſa, eſt duplex; interior, & exterior. Interior eſt humor in ſui ſubſtantiam perforãs, & penetrans ſua acuitate, aut ſua quantitate repellendo, & extendendo ſcindens, aut ventoſitas interclusa petens exitum. Exterior eſt duplex. intus ſumpta, vel exterius adueniens: intus ſumpta eſt res acuta, vt os acutum, ſpina, vel vitrum. Exterius adueniens eſt ſicut percuſſio cum cultello incidente, vel cultello pungente. Et ſuperficialis cauſa exterior eſt, cibus, vel medicinæ acutæ, aut humor deſcendens in eum acutus, vt in catarrhis contingit abſque perſeuerantia.

E Profunda vero cauſa eſt humor acutus ibi deſcendẽs cum perdurantia, quamdiu perueniat ad fundum tunicarum alterius, vel ambarum.

Cauſa vero cõpoſitæ ſcilicet vlcerationis, eſt duplex; interior, & exterior. Interior eſt apertio apoſtematis, vel bothor, aut plaga faciens ſaniem, aut humor corroſiuus, aduſtus deſcendens in eum, vt in catarrhis cõtingit, aut imbibitus, corruptus, & putrefactus propter quod acquiſiuit virtutem corroſiuam, quæ vlcerauit ipſum. Exterior eſt res, quæ partem de ſua ſubſtantia ſcindendo aſportauit, & eſt manifeſta.

Signa ſimplicis ſolutionis ſunt, dolor, & ardor proprie. ſcilicet poſt tranſglutitionẽ rei acutę, vt eſt acetum, & ſinapis, & exitus quandoque ſanguinis, & apertio in vomitu, vel ſeceſſu. Et ſi ſit ab humore acuto oſtẽdit linguæ infectio ex eo, & ſapor amarus, & acutus, & ardor, & fumoſa eructatio, & acuta, & ſtomachi inflatio, & anguſtia, & ſitis abſq; qui ſumatur res acuta. & ipſius apertio in vomitu, vel ſeceſſu. F Si vero ſit ab extrinſeca cauſa, oſtendit eius inuentio, quæ præceſſit. Et ſuperficiale ſignum eſt, exitus corticis quandoque. Et ſi eſt à cibo acuto, vel medicina, oſtendit eius inuentio, quę præceſſit. Et ſi eſt a catarrho incipiente etiam, oſtendit inuentio eius; & quòd non eſt diu, quòd incepit. Et ſi eſt profunda ſignum eſt catarrhus acutus inuentus, qui diu fluxit, ſi eſt à cauſa intrinſeca. Signum vero vlcerationis ſtomachi eſt dolor, & proprie eo modo, vt dictum eſt contingens; & fœtor in eructatione, cum eleuatione vaporis facientis incurrere ſiccitatem linguæ, & oris, & ſi ſit penetratiua, eſt incontinentia cibi, & potus, quare egreditur, & colligitur in vacuum ventris, & quandoque fœtor, & apparitio ſaniei, & corrupti humoris, & corroſiui in vomitu, vel ſeceſſu. Et ſi ſit ſuperficialis declarat eam exitus corticis, & apparitio ipſius in vomitu, vel ſeceſſu, abſque quòd ſit excoriatio, vel vlceratio in meri; cuius ſigna diſtinctiua ſuperius diximus, vel in inteſtinis, cuius ſigna diſtinctiua hic ſubiungemus. Si vero ſit profunG da, & ſit cauſa extrinſeca, oſtendit eam inuentio eius, & partis ablatæ, & incontinentia cibi, & potus, & exitus eius ad exteriora. Sed Signum diſtinctiuum, quod ſit in orificio ſtomachi, vel in fundo eius, ſumitur à tempore doloris, & à loco doloris, quantitate ipſius, & ab accidentibus, & à concomitantibus. A tempore doloris, nam ſi ſit in ore ſtomachi, dolor eſt ſtatim poſt tranſglutitionem rei acutæ, ſi in fundo, dolor eſt poſt quietem cibi in eo. A loco, nam ſi ſit in ore, dolor eſt in inferiori ventre, circa furculam pectoris inferiorem. Si in fundo dolor eſt circa vmblicum declinans ad partem dextram ventris, ſeu hypochondrium dextrum. A quantitate, nam ſi ſit in ore, eſt dolor fortior, quàm ſi fuerit in fundo. Ab exeuntibus, nam ſi ſit in ore, cortex, & ſanies magis exibunt cum vomitu. Si in fundo, magis cum ſeceſſu. A concomitantibus. Nam ſi ſit in ore, minutio anhelitus, apparitio ſudoris frigidi, & extremorum frigiditas, & syncopis eſt magis, quam ſi ſit in fundo. Signa H vero diſtinguentia, inter vlcerationem meri, & ſolutionem eius, & ſtomachi, quæ communicare videntur ſimul ſuperius in cura meri habuiſti. Sed ſigna diſtinguẽtia inter ſolutionem, vlcerationem ſtomachi, & proprie fundi eius, & inteſtinorum gracilium ſuperiorum, ſunt valde difficilia propter propinquitatem, vel colligantiam: quare oportet vt ſubtiliter inueſtiges, & proprie ſciri poterunt ex quantitate doloris, loco, exeuntibus, & concomitantibus. Et quantitate doloris, quia fortior, vel acutior eſt, ſi in fundo ſtomachi fuerit. Ex loco etiam, quia ſi ſit in inteſtinis, eſt locus doloris magis infra ad vmbilicum declinans. Ex exeuntibus, quia cortex ex inteſtinis gracilibus eſt magis ſubtilis, & frequentior, quam ſi ſit ex ſtomacho. Ex concomitantibus, nam ſudoris, & extremitatum frigiditatis, & ſyncopis erit minor ſi ſit in inteſtinis gracilibus, quam ſi fuerit in ſtomacho. Si vero ſit in groſſis inteſtinis, dolore declaratur, & diſtinguit locus doloris, quia inferior ſub vmblico, & quantitas, quia minor; & exeuntia non ſunt permix-

ta vt

ta vt in alijs, & concomitantia ſunt minus contingentia in eis. Inquit Hip. ſolutio continuitatis ſtomachi, & inciſio eſt mortalis, Subdit Gal. verum eſt, ſi ſit profunda, concaua, & penetratiua. Si vero, non ſit profunda, concaua, & penetratiua, eſt curabilis. Et addit ſi ſit ſuperficialis, facile curatur, ſi ſit profunda, & penetratiua, difficile.

a. aph. 18.

CVRA, & duplex eſt in cura eius intentio, vniuerſalis ſcilicet, & particularis. Vniuerſalis reſpicit totũ corpus, & eſt quadruplex, prima eſt rectificatio totius corporis, & et memori catarrhizantis, ſi quod ſit: ſecunda eſt diuerſio humoris, vbi mittatur, vel trahat ad ſtomachũ læſum, & paſſum. Tertia eſt regiminis debiti, & confortatiui ordinatio. quarta eſt accidentium correctio. Primã rem complent euacuantia, & alterantia dyſcraſiam corporis, & membri. Euacuantia ſunt phlebotomia, ſi peccatum eſt in ſanguine, vel pharmacia, ſit peccatũ ſit humoris alterius, cum præmiſſione digeſtionis ipſius, quæ ſunt nota. Alteratio fit cum frigidis obtundentibus acuitatem humoris, & humidis inſpiſſantibus ſubtilitatem humorum, vt non valeant perforare, & etiam alterantibus dyſcraſiã corporis calidi, & membri catarrhizãtis, vel cum calidis temperatis, ſi fuerit humor ventoſus. Secundam rem complent frictiones extremitatum, compreſſiones doloroſæ, & fomentationes mordaces, & alia ſuperius narrata in cura catarrhi, & alijs locis. Tertiam rem complent, habitare in locis temperati aeris, decliuis ad ſiccitatem, & quies, & ſomnus, & cibus paucus, facilis digeſtionis, boni chymi, & ſtyptici, quem diximus in primo cap. & potus ſimiliter, ſit vini rubei, & ſtyptici, lymphati cum aqua ferri, & pauci, vt non repleat, & extendat, & mollificet ſua ſubſtantia, & animæ accidentia temperata. Quartam rem complent, anodyna mitigãtia dolorem, & quę curant ſyncopim, & ſudorem diaphoreticum, quæ ſuperius habuiſti in cura cordis: & calefacientia extrema frigida, vt ſunt fomenta, & calefactoria nota.

Particularis vero reſpicit membrum patiẽs, & paſſionem eius. ſcilicet ſolutionem continui. Et ſi quidem ſit ſimplex, non profunda, vnica erit intentio ſcilicet reunitio, & conglutinatio, & ſolidatio. Sed ſi ſit ſuperficialis, illam complent ſtyptica ex cibis, & potibus, & medicinis, quæ ſuperius fuerunt enarrata. Si vero profunda, illã cõplent pontica ex medicinis interius, approximatis. Tales autem medicinæ ſunt ſimplices, & compoſitæ, quas infra (Ieſu Chriſti gratia mediante) dicemus, nunc vero ſimplices, & ſunt balauſtia, granatum, tribuli, alcanna, alumẽ, & pyra ſicca, & proprie ſylueſtria Magis ſtyptica vt barba hircina, lingua arietis, & in antiqua non eſt melior ea, cauda equina, hypocyſtidos.

Vulnera ſtomachi glutinantia.

Et glutinantia, vt lutum armenum; quod mirabile eſt in re vulnerum, & prohibet ambulationem putredinis, & lutum ſigillatum, & thus, & cortex eius, & maſtix, gummi, dragacanthi, & arabici, et zarur; & quę ſigillant, vt ſunt gallæ, & ſimilia, & omnia, quæ diximus in cura fluxus ſanguinis narium, & in de conſolidatione medicinarum, ad fluxum catarrhi; ex quibus aliqua ſunt approximanda interius; aliqua exterius, quæ ſunt nota. Si vero fuerit compoſita, & vlceroſa, duplex erit intentio ſcilicet mundificatio prima: ſecunda conſolidatio. Primam rem complent abſtergentia non fortia, & acuta, quæ addant in vlcere, ſed ſuauia, vt eſt iuleb, vel aqua mellis; vel gelentabin, vel aqua paſſularum, quæ ſunt conuenientes ſtomacho. Et quandoque caſia fiſtula, vbi eſt neceſſaria ventris ſolutio. Nam cum hoc, quod mũdificat, facit ſolutionem facilem, nec trahit ad ſtomachum aliquid. Et ſi materia fuerit viſcoſa, & adhærens, quia fuerit ſalſa, fiant cum aqua caulium, vel oliuarum ſalitatũ, quæ etiam confortare habet ipſum, vbi aqua paſſularum, vel caſia fiſtula nõ ſufficeret. Inquit Gal. vulnera non ſanantur, niſi perfecte exiccentur, & mundificatio eorum, exiccatio eſt, quòd ſi fuerit illic corroſio, & caro mortua, oportet, quòd mundificetur cum medicamine proprio ad huc incarnatiuo, quale eſt aloe ſola, vel hiera picra Gal. ſimplex, quæ mundificat, & abſtergit, & confortat, vt nõ reſpiciat, nec trahat ab alijs membris; non autem hiera

A picra magnæ deſcriptionis, vt eſt hiera colocynthidos, logodionis, & ſimiles, quoniã habent in ſe res acutas mordicantes, vlcerantes, & trahentes ab alijs membris ad ſtomachum, & deinde detur lac aceroſum vaccinũ, quia lauat, & ſtypticat, vel ſyrupus de abſynthio, & de eupatorio, quia mundi ſiccant, & ſtypticant. Et vltimo adminiſtres rob de fructibus ſtypticis ſuperius nominatis, & cũ eis oportet, vt adminiſtres incarnantia, vt eſt iris, thus album, maſtix, & ſimilia. Et cum vlcera ſint in orificio eius, adminiſtres conglutinantia, quę teneãt medicamen ſuperius, & non permittant ipſum deſcendere ab eo, ad eius fundum cito: vt eſt gummi, dragacanthum, cũ pauco ſeminis raphani, & lutum ſigillatum, & armenum, & proprie cum fuerit ibi exitus ſanguinis. Et fortiores ſunt trochiſci, de terra ſigillata, & de Karabe in noſtro antidotario tibi traditi. Et cum fuerit ibi dolor fortis, oportet vt miſceas aliquid philonij, vel ſeminis papaueris, & portulacæ, quia ſedant ſtypticando.

B Emplaſtrum Oribaſij conferens rupturis intrinſecis, & ſolutionibus continuitatis expertum, &c. efficax, (ſi Chriſtus voluerit) ℞. lithargyrij, opij, lapidis hæmatitis, ſanguinis draconis, & hominis recentis, galbani, maſtich. thuris, coſti, boli armeni, lumbricorum terreſtrium, mumiæ, ammoniaci, ana. drach. quartam. picis naualis, & græcæ, ceræ albę, & rubeæ, ana. vnc. v. roſarum, myrtæ, cardamomi. aloes, ana. drach. v. colocynthidos, palmæ marinæ aduſtæ, gallæ, balauſtiarum, ariſtolo. long. reſinæ conſolidæ mediæ, & minoris ana. drac. i. viſci quercini. vnc. v. fiat ſic, decoque pellem hædinam in aqua, donec tota diſſoluatur, & ipſa aqua coletur, & fortiter premattur, & omnia alia terenda terantur, & liquefacienda liquefiant, & lumbrici bene contriti cum aqua prædicta, & viſcus fortius miſceantur, & incorporentur omnia bene, donec veniant ad ſpiſſitudinem emplaſtri, & applicetur.

Item emplaſtrum, in primo capitulo poſitum, eſt ſanum, & expertum. Et vnguenta poſita ſupra capitulo de C cura ſolutionis continuitatis meri. Abuhali ſyrupus de vua conferẽs ad ægritudines gutturis, & apoſtema quod fit in eo, & vlceribus factis in ſtomacho, ſumantur ſucci vuæ ponticæ lib. vj. & decoquatur vſque ad tertiam, & fundatur ſuper ipſum mellis li. i. & ſumach, & radicum liquiritię, gallarum balau. ſuperioris roſ. ana ſextarium. i. croci. drach. ij. myrtæ, aluminis iameni, ana. drach. i. decoquantur, & colentur, & vſui reſeruetur.

De medicinis apoſtematum ſtomachi. Cap. 14.

CIrca apoſtema ſtomachi, ſciendũ eſt, apoſtematum ſtomachi; quoddam fieri contingit in ſuperiori parte. i. circa orificium eius, quoddã in inferiori. i. circa fundum, quoddã in pariete, ſeu tunica eius intrinſeca, quoddam in exteriori, & quoddam in parte poſteriori, quæ reſpicit dorſum, quoddam in anteriori, quæ reſpicit ventrem, & lacertos eius, quoddã in toto, & raro contingit, D & plurimum eſt mortale. Et ex cauſis ipſius ſpecialibus, eſt dolor antiquatus in ſtomacho, & motus fortis adueniens ei ex pharmaco ſolutiuo malitioſo, quod trahendo ad ipſum ex partibus corporis humores, & debilitando ipſum in eo retineri, & colligi operatur, &c. vomitus frequens, & difficilis, & maxime intemperate factus, vt puta in principio morbi alicuius, puta ſebris, factus, in quo materia indigeſta groſſa, & viſcoſa cum difficultate vomendi ad ſtomachum trahitur, & præ ſui viſcoſitate, & adhærentia ſtomachi præ debilitate non poteſt expelli, vnde corpus eius apoſtematur, ſicut dixit Abuhali. Signa generum eius, ſi ſit calidum, vel frigidũ, ex generalibus habentur, quia ſi ſit calidum, dolor erit acutior, & febris, & ſitis, ſi frigidũ, e contra. Sed ſigna ſpecierum eius ex parte materiæ, ex qua, in ſecunda lectione poſtponimus dicere. Signa vero ſpecialia ex parte materiæ, in qua, ſiue localia ex parte apoſtematis ſcilicet exiſtentis in ſuperiori parte ſtomachi, circa orificium ſunt propria, vel dolor magnus, & proprie poſt aſſum-

ptionem cibi ſtatim, & tumor circa furculam, nocumentum deſiderij, & appetitus, & ex concomitantibus ſunt ſpaſmus cum alienatione, ſi ſit calidum, vel cum ſubeth, & ſtupore, ſi ſit frigidum, & pulſus cordis, frigiditas extremitatum, ſudor frigidus, & ſyncopis magis veniens, & eſt malum ſignum. Si vero ſit in fundo, dolor minor, & proprie poſt aſſumptum cibum per horam, tumor verſus hypochondrium, malitia digeſtionis, & cum aliorum accidentium apparitione minori. Et ſi eſt circa interiorem tunicam, dolor erit maior, & apud aſſumptionem ſibi augetur, magis quam ſi fuerit in exteriori, & tumor minus apparens tactui. Si vero in exteriori fiat, econtra erunt ſigna. ſimiliter ſi parte poſteriori verſus dorſum, tumor non erit perceptus ſenſu, & dolor in dorſo, & verſus eum. Si vero in parte anteriori, quæ reſpicit ventrem, eſſet magis exterius apparens, & dolor in furcula, & verſus lacertos ventris ſuperioris.

CVRA eius eſt quatuor res. prima eſt euacuatio repletionis corporis, vel membri mittentis, ſi adſit; vel etiam ſi non adſit, etiam quocunque prædictorum modorum fiat. ſecunda eſt euacuatio partis apoſtematæ, ſeu materiæ apoſtemantis, tertia eſt regimen: quarta eſt accidentium correctio puta doloris, & ſimilium; qui ſi ſit fortis, & acutus, curam impediret, & ordinem eius peruerteret.

Primam rem complent phlebotomia de ſaphena, ſi multa fuerit plethoriatorius: vel de baſilica, ſi non fuerit multa, vel de nigra. Et ſi fuerit cacochymia totius pharmacia ventris ſolutiua, non vomitiua educi poterit, vt ſuperius fuit inuentum, cum talis euacuatio debeat anticipando fieri, vt ſuperius dictum eſt. Talis autem pharmacia ad ſtomachum apoſtematum trahit, & magis replet quam euacuet. Vt ergo cacochymia totius expurgetur, anticipando minoretur, expedit enim medicinis ventris ſolutiuis ſtypticis, vel diureticis leuibus educentibus per vias vrinæ vti; vt ſunt diuretica calida; ſicut radix apij, & ſemẽ petroſelini, & dauci, aſparagi; & ſimilia, & frigida, vt ſunt ſemina communia dicta, & nota; vel prouocantibus euacuationem ſenſibilem, per cutis poros, vt ſunt, ſudorem prouocantia leuia; qualia ſunt apium, anethum, calamenthum, aquæ, & olea eorum, & aſſarum, cũ oleo de ſpica ſuper vnctum, & cyclamen cum melle emplaſtratum. Et frigida, vt aqua hordei, & melonis indi; ſi calida fuerit, & cum febre, & vinum, quod vniuerſas mouet excreationes. Siue inſenſibilem, vt ſunt frictiones multæ, & ſuaues, & ieiunia, & abſtinentia, & clyſteres cum medicinis habentibus virtutem educendi leuiter cacochymiam, quæ ſunt diuerſa ſecundum diuerſitatem cacochymiæ, quæ ſuperius habuiſti. Et ſi ſit in vẽtris vacuo cacochymia, pharmacis illis appropriatis ducetur leuibus, & ſtypticitatẽ habentibus, quæ mundificent, & confortent; quas etiam ibi habuiſti, vt ſunt hiera, caſia fiſtula, aloe, allubleth, turbith non confortatum, & ſimilia, quæ leuitate ſoluunt, & non inquietãt, nec impediunt diſſoluendo, & trahẽdo ab alijs. Et ſimiliter ſi repletio ſit alicuius membri, phlebotomia de vena reſpiciente illud membrum; & ſi fuerit cacochymia, pharmacia appropriata illi, quæ ſit ex leuibus, ducet eam. Item tractio ad longinqua, & deriuatio ad propinqua cum ventoſationibus, frictionibus duris, ligaturis, & compreſſionibus doloroſis, & alijs, quæ ſupra de cura phreneſis habuiſti.

Secundam rem complent, euacuatio per recurſum tantum; ſi tota materia ſit recurribilis, vel per recurſum & extractum ſimul, ſi tota materia non ſit recurribilis, & ſi per modum influxionis ſit fiens, vel per extractum tantum, aut pulſum, ſi ſit per modum cõgeſtionis fiens. Recurſus autem fit triplex per pulſum, tractum, & tranſmiſſum, per hæc omnia, vel aliquod ex eis, vel plura, pulſum complent in ſtomacho apoſtemato, ſi quidem ſit calidum, quod indicat dolor acutus, & feb. & ſitis. frigida ſtyptica aromatica ſtomacho approximata interius, & exterius in principio apoſtematis, & vſque ad ſeptimum, & quandoque magis interius, & quandoque

E magis exterius, quandoque in ſuperiori parte ventris, quandoq; inferius, quandoq; verſus mediũ, & quandoq; verſus dextrum, ſecundum diuerſitatem ſitus apoſtematis miniſtrata, qualia ſunt, quæ tibi narrauimus ſupra de cura malę cõplexionis eius cum materia. talia enim pellendo materiam ſedant dolorẽ, & inflammationem, quę hanc intentionem complenna impediunt, & retardãt, quod ſi nõ ſufficiant, quia apoſtema calidum ſit cholericũ, vel aduſtum, approximabis fortiora, vt portulacam, ſemper uiuam, virgam paſto. lactucam, & ſuccum earum, ſandalum, & mucilagines pſyllij cum modico camphoræ dabis, & ſi expediat etiam ſuccum papaueris, & ſeminis hyoſcyami, vel parum thebaici opij, immiſcebis, & exterius emplaſtrabis etiam lenticulas aquæ ſuper eis aliquid calidum, & aromaticum admiſcendo, & proprium quale eſt ſpica, maſtix, mẽta, & ſimilia. Tractum autem complent euacuatio partium longinquarum cum ventoſis, exercitio, vel frictione; puta cruris, vel brahij, vel

F inteſtinorum, vel hepatis propinquorum illi. Tranſmiſſum complent confortatio ſtomachi, cum ſtypticis ibi numeratis, in capitulo de cura ſolutionis continui eius. Et ſi quidem tota recurrit materia, ſanus remanebit ſtomachus, & ſub eſt excuſatio tranſeundi ad aliud. Si vero non tota, ſed aliquid derelictum ſit in apoſtemate; erat illud viſcoſum, & groſſum, compactum, & indiſſolubile, & proinde, nequit recurrere. Expedit ergo vt educatur, per extractum à parte patiente, ſcilicet parte apoſtematis, & hanc complent diaphoretica appropriata, vt eſt calamenthum, apium, ſpica, menta, abſynthium, & ſimilia illi appropriata tali ordine, & modo, vt quòd talibus frigidis, & ſtypticis approximatis vſque ad ſeptimum, donec fuit in principio, deinceps dum fuerit in augmento miſcebis diaphoreticorũ aliquod prædictorum equaliter, & proprie quod virtutem habet maturatiuam parumper, & abſterſiuam virulentæ reſudãtis qualis eſt blera, & aluberh.

G Quod ſi doloris augmentatio inflammationis, & febris, quæ augmentum apoſtematis ſequuntur, diaphoreſim prohibent, approximabis, quod cum frigiditate ſtupefacit, & reſoluit cum complexione, quale eſt coriandrum, & violæ ſiccæ, vel cum proprietate, vt eſt ſolatrũ, & aqua eorum intus, & exterius, vel quod cum mollificatione reſoluit, vt eſt malua, & biſmalua, ſemen lini, & fœnug. cataplaſmata, vel prædictis calidis diaphoreticis admiſcebis, quæ infrigidando abſtergunt, vt eſt ſyrupus acetoſus, aqua ſemi. citruli, melo, & cucurbitæ, aquam hor. & mucilaginem pſyllij. & mel caſiæ fi. dabis cum aqua endiuiæ. hæc enim dolorem molliunt, & febrem remittunt. Sedatis vero inflammatione, & dolore, & cum iam peruenerit ad ſtatum, & xiiij. diem, tempus erit diaphoreticis calidis vti, quibus etiam admiſcens aliquod ex ſtypticis, & aromaticis appropriatis, quales eſt maſtix, & abſynthium, ſpica, & crocus, vt robur conſeruet in eo; quæ etiam in declinatione ſimiliter exercebis. Et ſi quidem totaliter reſoluatur, bene ſe habebit ſtoma-

H chus. Si vero non reſoluatur, ſed tranſeat in dubellati, quod eſt plurimum propter diſpoſitionem materiæ, & membri, tunc oportet, vt ad ſtatum perducas, incolumen ſtudium tuum de cura maturationem exerceas, ſecundum regulas ſex, quas ſupra de cura pleureſis numerando declarauimus, illuc ergo recurre. Tertiã rem complent debita ſex rerum non naturalium ordinatio, quæ ſupponendo regimen ſupradictum diuerſificatur ſecundum diuerſitatem intentionum, ſeu rerum intentarum, quas proſequimur, quæ ſunt iam declaratæ, & etiam accidentium, quorum correctionem intendimus, quę qualis eſſet debeat, intentio tibi declarat, & vt ſi natura prudens fueris, & mente exercitatus, ſcies hæc conuenientia. & propria inuenire.

Quartam rem complent auxilia plura, & diuerſa ſecundum quod plura, & diuerſa ſunt talia accidentia, apoſtemata calida conſequentia, vt ſunt eius eſſentialia, & propria, ſicut dolor, & inflamatio, quorum correctionem iam ſupra fecimus, nocumentum deſiderij, &

digeſtiuus:

digeſtionis: quorum correctionem (Chriſti miſericordis auxilio) inferius ſubiungemus. Et accidentium, quæ ex communitate inſurgunt cerebri, ſ. vt ſpaſmi, alienationis, ſtuporis, & ſubeth, quorum correctionem ſupra de cura capitis præmiſimus, vel ex communitate cordis, vt eſt pulſus cordis, ſyncopis, ſudor frigidus, & frigiditas extremorum, quorum correctionem etiam ante diximus in cura cordis, ad illa ergo loca recurre. Quod ſi apoſtema frigidum fuerit, e contrario ſunt intelligẽda omnia, id eſt, & cura, quæ ex dictis in apoſtemate aliorũ membrorum ſunt nota, & cura bothor in ſtomacho, eſt cura apoſtematis, prædicta, quare oportet, vt mollificantibus vtaris, deinde abſtergentibus, & reſolutiuis, vel aperientibus, & vltimo ſtypticis in cura vlceris prænarratis. Et ſi frigidum fuerit, naſturtium ſumptum, ac exterius emplaſtratum, aut reſoluit ſua complexione, aut maturat, & rumpit proprietate ſua.

Sacculi in princ. apoſtematis appoſiti.

Sacculi in principio apoſtematis calidi ſtomachi approximati, & præcedẽte phlebotomia de baſilica. Recip. vtriuſque ſandali, roſ. ana. drach. s. camphoræ. drach. i. infundantur in aqua roſ. & ſucco cytoniorum; nutriantur ſola aqua hordei; cuſtodiantur à carnibus, & vino, & confectionibus, quæ cum melle fiunt, & bibant ſuccum granatorum, & rob de fructibus frigidis. Et ſedata doloris vehementia, detur caſia fiſtula diſſoluta in aqua endiuiæ bullita, & deſpumata.

Emplaſtrũ ad idem.

Si autem dies ægritudinis elongati fuerint, & calor non quieuerit, ſed remanſerit apoſtema cum duritie, ex hoc emplaſtro epithemetur locus, cuius confectio eſt. ℞. violarum ſiccarum. drach. x. roſ. rub. drac. v. ſpicæ indę, maſtic. ana. drac. ij. cyperi, ſquinanthi, calami aromatici ana. drach. iij. farinæ fœnugræci. drach. xx. chamæmeli ſeminis maluauiſci albi, fari. hordei ana. drach. x. Conſpergantur omnia cum mucilagine ſeminis lini, deinde locus ex oleo de neridem calefacto inungatur, & emplaſtretur ex prædicto, per quatuor horas, antequam comedat.

Et poſt digeſtionem cum ſtomachus fuerit a cibo euacuatus, vngatur cum oleo prædicto de neriden. i. ſpica calido, & ſuperponatur lana.

Trochiſci de berberis.

Trochiſci de berberis Abuhali. ℞. berberis, ſucci liquiritiæ, roſ. ſeminis cucumeris, ſeminis melonis excorticati, contriti, & cribellati. ana. drachm. iij. maſtic. ſpicæ odoriferæ, ſucci euparorij. ana. drachm. ij. rubeæ, thauedſceni, croci ana drac. i. ſem. cuſcutæ, & ſemi. endiuiæ. ana drach. iij. ſpodij. drach. i. s. tereniabin, drach. v. Tere, & confice cum aqua tereniabin, & informa trochiſcos, aure. i. poterut.

Si vero apoſtema ſtomachi, per viam influxionis ſit frigidum, fiens, aut ſit, per modum cõgeſtionis, vel factũ; quod plurimum eſt phlegmaticum factum, vel melancholicũ; aut enim ſit ex via indigeſtionis cibi, qui ex indigeſtione in phlegma conuertitur, aut ex impotentia conuertendi proprium nutrimentum, vel ex ſuperfluitate ipſius retenta, non expulſa, quæ eſt melancholia; cum ſtomachi ſubſtantia ſit neruoſa melancholicæ naturæ, vt ſuperius habuiſti. Cuius ſigna ſunt prædicta calidi apoſtematis præter dolorẽ feb. ſitim, & ęſtuationẽ, & quæ comitantur ipſum apoſtema calidum. Et ſi ſit per viã influxionis, vel congeſtionis ſuperius habuiſti ſigna, ibi quęre, & etiã locorum in quib. fuerit ſituatum, ſigna habuiſti ibidem. Et cura eius eſt, vt poſt euacuationem, vel purgationem vniuerſalẽ, quæ præmittenda eſt, ſi plethoria, vel cacochymia adſit, quæ eſt prima quatuor rerum in cura communi, & etiam ſpeciali, vt eſt repletio particularis ſcilicet apoſtemati membri ſcilicet ſtomachi, & materiæ in apoſtemate collectæ euacuetur ſecundo, & hoc per extractum plurimum, qui per diaphoretica habet compleri, & reſolutiua calida ſtypticitatem habentia, vel ſtypticis mixta, & maxime cum per modum influxionis fuerit fiens, vt non ſolũ robur virtutis in membro cuſtodiat, vt oportet in eo per viam congeſtionis facto, ſed etiam membrum confortat: & confortato repellat, quod influit ei, quorum caliditas debet eſſe tem-

A perata, quæ non trahat, ſed maturando, & ſubtiliando materiam, & poros rarificando diaphoreſi, & reſolutioni debitæ prout materia, & membrum exigit: cum materia à fluxu ceſſauerit, apte diſponat. Horum autem quædam ſunt ſimplicia, & quædam compoſita, quæ inferius ſubiungemus. Simplicia diaphoretica fortis ſtypticitatis ſunt quædam interius approximanda, quędam exterius applicanda; interius ſunt, vt cinnamomum, caſia, calamus aromaticus, ſpica celtica, & alia, quæ ſuperius in cura malæ complexionis meri diſtinximus. Quæ vero minoris ſtypticitatis ſunt, ſunt veluti menta, abſynthium, fœniculus, anethum, chamæmelum, melilotum, cappar. apium, & ſimilia. Quæ vero exterius applicanda ſunt, ſunt hæc, & alia, vt ſucci, & olea prædictorum, & ſicut cortex cypreſſi, & ariſto. vtraque, ſi quidem totum reſoluatur, bene ſe habebit ſtomachus, ſi vero non, ſed tranſeat in ſcirrhum quod eſt, vt plurimum per materiam eius, & materiæ eius, tunc eius cura eſt B duæ res, prima vt ſtudeas mollificare, deinde reſoluere, & vtraque ſimul agere.

Primam rem complent mollificantia interius, & exterius approximata; ſimplicia, vt adipes, butyrum, mucilagines. Et compoſita, vt emplaſtrum de mucilaginibus, oleum amygdalarum dulcium, & ſiſaminum, & ſimilia ſimul commiſta.

Secundam rem cõplent diaphoretica temperata proportionata membro, & materiæ prędicta. Vtrumque ſimul complent emplaſtrum de meliloto, diachylon, & ceromm hyſſopi, & alia ſimplicia, quorum copiam ſuperius in cura pleureſis ſcire te fecimus. Illic ergo perquire, quę propria, & proportionata ſunt illi in vſum deduc, cum diligentia opportuna. Et ſi Deum timebis omnia experta tibi ſuccedent ad votum. Si quoque tranſeat in dubellati, cura eius eſt, quam diximus in pleureſi, & peripneumonia, illuc ergo recurre.

Emplaſtrũ pro apoſtemate ſtomachi.

Emplaſtrum Raſis ad apoſtema ſtomachi, & hepatis durum, dum non fuerit antiquatum. ℞. ſeminis lini, ane C thi ſicci, violarum ſiccarum, althææ, chamæmeli, ſiccarum, maluæ ana. drach. v. ſpicæ, cyperi, ſquinanthi, calami aromatici, ana. drac. vi. croci drach. iij. olei chamæmeli. drach. xv. aggregentur cum eo.

Aliud emplaſtrum ad idem.

Confectio emplaſtri eiuſdem fortiter reſoluentis apoſtema durum ſtomachi, & hepatis, et adminiſtratur, vbi non eſt caliditas, & apoſtema eſt antiquum. ℞. fœnugręci, ſeminis lini, ſem. caulis, carpobalſami, ana. drac. v. cordumeni, ireos, amygdalarum amaratũ, coſti, myrrhæ, ſpicæ, cyperi ana. drach. v. bdellij ſubalbidi. drach. vij. ſtyracis liquidæ. drach. iij. maſtic. drac. ij. liquiritiæ. drach. iij. ammoniaci, ceræ citrinę, adipis anatis, ana. drach. iij. olei chamæmelini. drach. xx. gummi diſſoluantur in pondere vini. drach. xxi. deinde aggregentur omnia, & fiat emplaſtrum cum eo, vel vnguentum diachylon. Abuhali.

Trochiſci de ſpica.

Confectio trochiſ. de ſpica ad apoſtema durum in ſtomacho iuuatiua valde. Recip. florum ſquinanthi, tapſiæ, ligni aloes, cinnamomi, rhabarbar. ana drachm. D iij. croci, myrrhæ, apij, aniſi, piperis, coſti ana. drach. i. ſeminis calami, ſpicæ nardi ana. drachm. iij. bdellij ſubalbidi. drach. ij. maſtiches, ſtyracis liquidæ, ana. drachm. i. ammoniaci. drach. s. trochiſci infotmentur in pondere ana. drach. i. de quibus detur vnus cum ſyrupo acetoſo, & proprie quando antiquatum eſt.

Solutiuũ ſtomachũ mũdificans.

Confectio ſolutiui mundificaris ſtomachum, & expellentis ſuperfluitates humiditatum remanentium in eo ex fructibus humidis, & cibis groſſis valde. ℞. turbith albi, & mundi. drach. xx. zucchari albi. drach. v. garyoph. zinziberis, florum chamæmeli ana. drach. ij. puluerizentur, & dentur in modum trazeæ, cochlear vnum magnum, vel paruum, prout naturæ conuenit, & neceſſitas exigit. Et eſt proprium in debilitate ſtomachi: de qua immediate dicetur. Si autem non, confortetur turbith, educet ſuperfluitates groſſas, & ſubtiles, ſimul; nec trahet ab alijs partibus corporis ad ipſum; & eſt melius poſt quod detur zingib. non conditũ; & quoniam exugat conſumit illas, præ alijs melius eſt, & eſt proprium.

De correctione accidentium ſequentium ægritudines dictas, & primo de debilitate ſtomachi. Cap. 15.

Diximus ſupra in primo libro, cũ poſuimus curam ægritudinum, quæ poſt purgationem ſolutiui eradicant, quia debilitas ſtomachi nomẽ eſt commune, ſed quandoque cadit in toto corpore eius, & ſequitur ipſius debilitas omnium eius virtutum innatæ ſcilicet, & influentis, & quandoq; in ſuperiori parte eius; & ſequitur ipſam debilitas appetitus, & quandoque cadit in inferiori parte, & ſequitur ipſam debilitas digeſtiuę, & quandoque cadit in fundo ipſius, & villis retentionis ipſius, & ſequitur illam debilitas retentiuæ. Verum tamen eſt, quia ſimpliciter, & indefinite ſumpta ſua ſignificatione comprehendit defectionem omnium virtutum, quarum eſt inſtrumentum. Sed ſecundum communem acceptionem, eius ſignificatio ſupra defectionem digeſtiuæ proprie cadit. Eſt enim eius operatio principalis, ad quam ordinatur principaliter à natura virtutibus miniſtrantibus, alijs deſeruientibus illi. F

Ait enim Gal. nomen ſimpliciter prolatum, ſi eius ſignificatio ſit, in bonum, debet intelligi in meliori ſuo eſſe; & à contrario ſenſu in deteriori ſuo, ſi enim eius ſignificatio protendatur in malum, & proprie in his, quibus natura compugnat morbo totaliter, vt ipſum expellat, vt in criſibus, & ſimilibus; vbi vero non totaliter, ſed ponus in ſe confortatur, vel debilitatur; non eſt confortari mente; et bene ſe habere ad oblationes. Vnde Gal. ait bonum, vel malum non certum ſignum dant, ad ſalutem, vel mortem; vt in cura læuitatis ſupra dictum eſt. Et proinde quemadmodum fortitudo virtutis corporis, ſeu membri ſimpliciter dicta, virtutum omnium denotat complementum; ſimiliter & debilitas ſimpliciter prolata ipſarum virtutum, vniuerſaliter omniũ includit defectionem; ſecundum quam equidem hic ſumimus, cum nocumentum virtutum eius ſingularium infra (annuente Dei filio) ſingularia capitula ſubiungemus. Signa autem ipſius debilitatis exiſtentis in ipſo abſque, eo, quod ſit ex parte cibi, & potus, & aliarum rerum noſtrũ corpus ingredientium, nec non etiam ex parte regiminis aliarum rerum extrinſecarum accidentium, ex quibus frequenter accidere conſueuit; ſunt omnes ægritudines euenientes ei prædictæ, ex quibus potiſſima eſt complexionis æqualis, vel diuerſæ malitia in ſe principaliter eueniens; aut ex vicinitate aliorum membrorum propinquorum, ſeu remotorum, prout ſupra in mala complexione ſtomachi dictum eſt, cum ſit in toto corpore eius extenſibilis maxime; & ſecundum Gal. in eſſentia virtutum efficiat nocumentum, cum enim virtutes operantur in eo per qualitatiuam craſim, quę eſt ex quatuor qualitatibus ſub alteratione facta ipſarum per dyſcraſiam accidentẽ, non poterunt ipſas qualitates eligere debitas, vt quod vnicuique proprium eſt, agant conuenienter. Talis autem malitia cõplexionis diuerſæ eſt omnis generis ſimplex, & compoſita pura, vel impura, & maxime frigida, & H ſicca, quæ cum ſit dyſcraſiarum peſſima, & vitæ contraria, ex ea virtutes deficiunt omnes, vel humida, quæ villorum eius texturam rarificat, & relaxat, & maxime ſi eius materia ſit imbibita; ſicut aqua in charta madefacta; ex quo neceſſarium eſt virtutes eius valde debilitari omnes, & maxime retentiuã ſicut frigida digeſtiuã, & attractiuam; ſicca vero expulſiuã cum enim omnium operatio ſit per villos, vt organa eius; eis debilitatis, neceſſe eſt ipſas debilitari maxime; virtutes enim naturales nõ deficiunt, niſi defectione organi.

Frigida, & ſicca eſt dyſcraſiarum peſſima.

Signa eius ſunt duplicia, quædam ſunt immediata, & quædam mediata, & conſecutiua, conſecutiua prima ſunt ſigna defectionum virtutum, eius quæ ex defectu operationum colligimus.

Inquit enim Abuhali virtutum, & operationum adinuicem aliæ ex alijs cognoſcuntur; & primo appetitiuę, & attractiuæ, puta, quia ſtomachus non appetit, vel diminute appetit, nec trahit, niſi cum pœna, aut eſt attra- E ctio varia quaſi tremula, & ſicut ſpaſmoſa. Item in retentiua, puta quia, non contrahitur ſupra cibum omnino, nec comprehendit ipſum, aut debiliter, & mala comprehenſione retinet, quia tremula, & cum tremore. verum quandoq; non percipitur illud, ſed ſentitur labor ſtomachi cum deſiderio deponendi cibum à ſeipſo. Et ad illud ſunt vocantes; rugitus, tenſio, & inflatio.

Et ſignum debilitatis digeſtiuæ, eſt tardatio cibi in eo, & multiplicatio inflammationis, & ventoſitatis rugitus, & eructationis, inflatio palpebrarum, & multiplicatio phlegmatis, & plurimum ſi perdurat, perducet ad cachexiam, & hydropem carnoſam. Signa vero debilitatis expulſiuæ ſunt, quia tarde deſcendit de ſtomacho cibus, & grauitas ſuperioris ventris perdurat diu. & tarditas exitus fœcum, & cum ægreditur exit cum dolore, tortione, & tenaſmone.

Inquit Hip. Eorum, quæ nutriunt velociter, & copioſe veloces ſeceſſus fiunt, & e conuerſo; quæ tarde, tarde exeunt, quæ omnia infra in ſpecialibus capitulis (Chriſto ſuggerente) diſtincte ponemus. Secunda ſunt ex facili paſſione aſſumpta. facile enim ex qualibet re nocumentum in ſuis actionibus manifeſtum fit, & augetur. Et ſi multa ſit defectio, à ſimilibus, & contrarijs patietur. Sed ſigna prædictarum ægritudinum, quæ cauſæ ſunt ipſius, ſunt ſigna ipſarum prædicta ſuperius; quæ debent eſſe recondita menti tuæ. 2. apho. 18. F

Curam eius properare oportet, cum ſit ipſa omnium ægritudinum corporis cauſa; ipſe quoque ſtomachus ſit membrum, cuius debilitate, totum corpus debilitatur. Et breuiter, ſicut ſupra de conſolatione medicinarum diximus, eſt tres res. Prima eſt remotio ægritudinum prædictarum, quæ cauſa ſunt eius, quam ſuperius habuiſti. Secunda eſt confortatio eius, quam complent cibi, & potus, & medicinæ ſtypticæ, & contrariæ dyſcraſiæ ipſum ad cõmoderationẽ adducentes, quæ ſecundum naturã ſimplices, & compoſitæ interius approximatæ; & exterius ſecundũ omnem modum, quas omnes ſuperius habuiſti, quæ diligenti tuo iudicio, prout diſpoſitio exigit, diſcernentur (ſuadente gratia Saluatoris.) Tertia eſt regimen, quod conſiſtit, primo in prohibitione rerũ, ex quarum vſu nocetur ſtomachus, ſecundo in approximatione iuuantium, ſicut enim in moralibus, vel ſpiritualibus primo extirpanda ſunt vitia, deinde inſerendæ virtutes, ita in naturalibus, & corporalibus, primo prohibenda ſunt nocentia, deinde miniſtranda vtilia. G

Inquit Gal. & animæ igitur, quæ ſunt immundæ, cum tu erudies eas per ſermonẽ, qui erudit animas, cum hoc quòd non iuuatur per illud aliquo iuuamento, læduntur per vſum maiori nocumento. Hipp quoque ſequens Platonem in hoc illud teſtatur in naturalibus. d. Non pura corpora quantumcunque nutries tanto magis lædes. 2. apho. 10.

Aduertendum tamen illud verum eſſe, vbi cauſa debilitatis eſt multa eo, quòd ipſa confortationem fieri impedit, ſed vbi pauca ſit, poteſt præcedere confortatio, vel ſimul fieri, eo quòd cauſa confortationis poteſt eſſe cauſa ablationis cauſæ debilitatis, ſed de hoc ſupra in cura cordis eſt dictum. Res autem in quarum vſu nocetur ſtomachus, ſunt, verbi gratia aer malus. In cuius ſubſtantia ſunt vapores mali admiſti humidi, ex aquis ſtantibus ſtagnorum, lacuum, gurgitum, & paludum reſultantes, & malę qualitatis. Ex herbis, & fructibus venenoſis, vt eſt colocynthis, laureola, anabula, oleandrum, & ſimilia. Et ex terris, in quibus ſerpentes, & reptilia venenoſa inhabitant. Et ex ipſis ſunt ædificia noua, & multum antiqua, & etiam aeres corrupti, vt ſunt peſtilentiales, & aer intolerabilis, qualitatis calidæ, vel frigidæ proprie, & valde variabilis in ea: omnis enim talis aer lędẽdo corpus vniuerſum, impedit ſtomachi digeſtionem, & ex cõſequẽti vniuerſas eius actiones perturbat. Nimia quoque quies, quoniam ipſum mollit, & frigidat, exercitium diminutum, & ſuperfluum reſoluit, & proprie poſt cibum. Cibus quoque malæ ſubſtantię, quia groſſę, viſcoſę, heterogeneę, durus, non bene maſticatus. Nutriẽs enim maſticatione aliquam recipit digeſtionem,

geſtionem, vel corruptibiles, vt ſunt piſces magni, malathia, en; homa, & male caſtrata, et oſtraca ditimia, carnes bubalinæ, equinæ, ſalitæ, vetuſtæ, & nouiter natæ, panis opirus, cucumeres, perſica, pyra, poma immatura, lac, res brodiales, & etiam vnctuoſæ, vt ſunt olea, medullę, pinguedines, & ſimilia. Et ſemina vnctuoſa, vt ſiſamus, & ſimilia, & cibus ſuperfluæ quantitatis præſtaotis ſaoetatem nauſeatiuam, & grauedinem. Inquit.n. Abuha. nihil eſt deterius nauſea, & diſcretæ quantitatis, quia nõ fit ex diuerſis. Vnde Abuhali nihil eſt deterius, q̄ diuerſa cibaria ſimul cõdere, & longò tempus io menſa prolongare. Malę qualitatis, & diuerſę quia frigidę, vt ſunt fructus valde frigidi, ſicut de genere aranciorum, & bathecha, cucurbita, lactuca, & papauer, & acuta, vt ſunt eruca, naſturciũ, ſinapis, & ſimilia, & diuerſæ qualitatis, vt ſunt caules, lentes, & ſimilia, & ſubleuantis cibũ ad os ſtomachi, vt raphan. Et abominabilis, & fętidus, & venenoſus, vt fungi, et extremitates caudæ cerui. Et ex fructibus, vt granapim, oon abluta, & ſimilia. Et ex herbis, vt olera mollia: vt malua, & ſimilia, attriplices, & bleta, niſi cũ almuri, & aceto, & oleo, & porro ſint cõdita. Et ex ſeminibus, vt fęnúgræcum, ſemẽ canabis, iuniperi, & agni caſti, & ſimilia. Et ex radicibus, vt raphanus, napi, non in decoctione diſſoluti, & ſimilia. Intemporanee aſſumptus; vt puta cum non fuerit præaſſumptus iã digeſtus nec cum fames aderit, & cum aderit ſuſtinuerit. Vnde Abuhali nihil eſt deterius, quam nutriens ſupra nutriens, quod nondum digeſtum eſt mittere. Et ſubdit ſubſtinere famẽ, ſtomachum putridis replet humoribus. Et tunc oon permiſſo, quòd illos putridos deponat etiam comedere. Item inordinatus; vt ſubtilis, facilis digeſtionis poſtponatur groſſo. Et præter modum, vt ſubito multum repleat, quo ad virtutẽ. Inquit Hip. vbicunq; cibus præter naturam intrat, ilic ægritudinẽ facit: manifeſtat vero ſanario. Et potus nociuus, eſt potus vini groſſi, & turbidi, dulcis, & diuerſi, & nimis antiqui, & malæ qualitatis venenoſæ, quia ſi illud io quo ceciderit, & mortuũ fuerit aliquod ex reptilibus venenoſis, vt ſcorpio, qui ſui naturã petit illud: & ſuperfluæ quantitatis, vt fluctuantis, intemporanee ſumptus, vt ieiuno ſtomacho, & poſt cibum, fiente digeſtione (niſi ſit aſſuetus.) Inquit enim Abuhali ſuper cibum tamen duas phialas, aut tres bibere non nocet ei, qui conſueuit, & aquæ prædictæ groſſæ, & valde frigidæ, & tepidæ. Et vigiliæ ſuperfluæ, quæ prohibent ipſum à digeſtione, & ſuperfluus ſomnus, & inſuetus qui eſt ſecundum Hipp. ſtomachum mollit, & laſſum reddit, vel diminutus intemporaneus malo modo, & figura factus. Inanitio cum forti medicina violenta, & malitioſa, vt ſupra diximus. Et vomitus frequens difficilis, & violentus, qui ſtomachum facit lacunam ſuperfluitatum, ipſum debiliuando, & ſuperfluitates corporis ad ipſum currere prouocando. Repletio ſuperflua cibi, & potus, & humorũ, quę ſuperius dicta ſunt, nec nõ, & ſuperfluitatum fęcalium, & ventoſitatis in inteſtinis, & ipſius retentio. Nam regurgitando per ſui naturã ſuperius circulariter reddit, & aſcẽdit ad ſtomachũ, & caput ipſum debilitat, & perturbat. Et dimiſſio conſuetæ euacuationis. Omnia animæ accidentia naturã extenuantia ab ea, quæ ſm naturam eſt exiſtentia, vt triſtitia, iracundia, timor, & gaudium immoderatum. Coitus quoq; plurimus, & ꝓpriè poſt cibũ, & balneum ſuperfluum, et reſolutiuũ. Omnia prædicta ſunt, in quorũ vſu nocetur ſtomachus ſani corporis, & multo magis laſſi, & debilitatus, & cõtrarijs iuuatur, & confortatur, quę per te eligere potes, ſi prudẽs natura, mẽte exercitat⁹ fueris, Vt oportet in ſciendo naturam ſtomachi, & propriorum, & memor ſis eorum, quæ natura ipſius exigit, quæ in cura ægritudinum eius, & malitia complexionis; ſecũdum modum vniuerſalem tibi nota fecimus, & capitulo de cura ægritudinis inſtrumẽtalis, in quantitate. Medicamẽ expertũ Archidiaconi confortans ſtõm debilem. ℞. mi॥æ aromaticæ drach. i. theriacæ bonę drach. i. miſceantur, & dentur cum vino aromatico decoctioois mentę, ſic cõfortat etiã totum corpus. Pilulæ Abbatis. ℞. lada. maſtic. ana. drach. iij. Informentur pilulæ, & dentur. iij. mane, & ſero quotidie ante cibum, ſunt expertæ. Pilulæ ad idem confortant ſtomachum, & omnia viſcera debilia, & mollificata. ℞. maſtic. aloes. drach. i. mentæ ſic. ſcrup. ij. macis, galãgæ, garyoph. cinnamo. ligni aloes, ana drac. s. aſſæ odoriferæ, corticum thuris, ana drach. s. ſquinant. ſcrup. i. ſpicæ. ſcrup. s. ſi eſt nauſea, adde ameos, & cardamo. & corticum citri. ana. drach. i. puluerizentur, & conficiantur, cum mitta aromatica, & dentur mane, & ſero tres ante cibũ. Pilulę Andromachi ſapientis, & ſumũtur omni hora, mundificant ſtomachum, & confortãt. ℞. aloes, turbith, myrob. citrioorum. an. drach. iij. roſ. maſtiches, ſalis indi, croci, aniſi ana. drach. i. Coofice pilulas cum oxyellite, doſis eſt v. vel. vij.

ſaph. 17.

Vomitus frequens no cumenta.

Medicamẽ expertũ. & ſtomachi cõfortatiuum

Pilula ſtomachi confortatiua.

Pilula alia ad idem.

De debilitate ſtomachi cum ſiti. Cap. 14.

CVm ſtomachi debilitas cũ ſiti, & tarda deſcenſione cibi de ſtomacho fuerit, & acido ructu, fuerintque prædicta parua, neq; vetuſta, ſtomachus cum trochiſcis de roſis eſt curandus, qui. ℞. pulueris roſarum rube. drach. iij. xyloaloes, ſpicæ, maſtiches, caſiæ ligneæ, ſquinanthi, cinnamomi, abſynthij. ana. drach. i. aſpergantur cum vino veteri, & informentur trochiſ. aur. i. & s. & detur io mane i. cum. drach. i. po ooois de ſeminib. quotidie, quæ eſt. Rec. cymini, ameos, ana. drach. i. & bulliãt io mina vna aquæ, donec aqua ſit rubea, de qua ſumantur cum eo. nutriantur vero cum his, quæ ſunt facilis digeſtionis, & paucarum ſuperfluitatum, quæ cum redolentibus ſpeciebus, & ſeminibus ſint condita, & potentur vino veteri. Si autem prædicta accidentia vetuſta fuerint, ſumatur diacymini, & diaolibani, aut. i. cum vino veteri puro, vel diacyminum ſolum detur, ſi venter ſtrictus fuerit, ſi autem ſolutus, detur diaolibanum, horum autem confectiones ſunt notæ. ſi autẽ hæc non ſuffecerint, ſquãma ferri cum vino danda erit. Cuius confectio eſt. ℞. Seminis aniſi, fœnic. apij, cymini, ameos, amudem, origani, cheſim, carui, ſeminis coriandri, piperis longi, melanopiperis, cinnamomi, thuris, ſpicę, gary. nucis muſc. cyperi, zingi. ana. aur. v. ſcoriæ ferri, aure. x. his omnibus ſextuplum vini addatur, & coquantur donec ad medietatem redeant, & coletur, deinde æger quotidie de hoc drach. xxx. ſumat, & outricationes alleuiet, & abſtineat à fructibus, & herbis, & cibis, & potibus frigidis, & aqoa ſpãliter frigida, licet eam appetat valde. Emplaſtrum Iberoici confortans ſtomachũ, & eſt temperatum ſanum, & expertum. ℞. foliorum roſ. ſandalorum rubeorum, & alborum, pulpæ ſumach, ao. drac. ij. ſpicæ, ſquinanthi, ſtyracis, calamitæ, ana drach. iij. abſynthij. loti in aqua roſa. mentæ ſiccæ, ana. vnc. s. ladaoi, cymini, torrefacti. ana. drac. ij. olei roſ. & ceræ quod ſufficit, maſtiches, vnc. s. Emplaſtrum aliud, quod ſtomachum reddit robuſtum, & calefacit ℞. ſtyracis, ſpicæ, ſquinãthi, abſynthij calami aromatici, maſtiches ana. drach. ij. Et his cum vino veteri, & ſucco cytoniorũ aſperſis fiat emplaſtrum, & ſuperponatur ſtomacho. Item emplaſtrũ noſtrũ ſupra in antidotario noſtro poſitum calefaciens, & confortãs. Et ſtomachicon Galeni in delicatis, vel pannus ſuffumigatus cum ligno aloes madefacto in vino odoriſ. ſuppoſitus calefactus ſufficienter, & diu retentus prodeſt.

Pilulæ magiſtri Ioannis Caſamizulę contra ſtomachi debilitatem, & purgant. ℞. roſ. maſtic. rhabarbari, an. dr. v. aloes. optimi ad pondus omnium, ſalis gemmæ, pulpæ myrabolauorum chebulorum, & cytoniorum, ana. ſcrupul. i. conficiantur cum ſucco mentæ, & informentur pilulæ, de quibus ſumantur v. vel vij. ante cibum, & poſt cibum. Pilulæ Pauli facientes ad defectionem ſtomachi, & debilitatem appetitiuæ virtutis, & vomitũ, & defectionẽ virtutis digeſtiuæ, quæ eſt ex fortitudine ſenſus ſtomachi, quam patiunt aliqui poſt pharmaciã, vel ebrietatẽ, vel ingluuiẽ. ℞. roſa. maſtiches, gallæ, ana. drach. i. s. ligni aloes, charabe, ſeminis berberis, ſumach, ana. drach. ij. garyoph. maſtiches, cubeb. cardamomi, ana. drach. v. s. ligni aloes. charabe, ſem. acida,

Trochiſci de roſis.

Potio de ſeminibus.

Confectio de ſquama ferri.

Emplaſtrũ ſtomachi cõfortatiuum.

Aliud emplaſtrum ad idem.

Pilula ſtomachi cõfortatiua. & purgatiua.

Pilula Pauli fortiutes, ad ſtomachi defectiones.

corallo, incenſi, boli armeni, ana. drach. i. ſpicæ, cinnamomi, alochin, aſari, ana. drac. i. fac puluerem, & frica cũ oleo roſato: deinde adde zucchari. drac. xx. da bibere. drac. iij. cum aqua fructuũ, vel cum ſyrupo roſato ſi vis eos cõtemperare. Oleũ maſtichinũ valet ad ſtomachi debilitatem. Electarium de cinnamomo ſecundum Abuhali, & de xyloaloe ad frigidã. Et ad calidã ſyrupus de agreſta Abuhali ait. Corallus rubeus, ſuſpenſus ad collum, ita quod tangat ſtomachum confortat ipſum, & præſeruat à dolore eius, de quo ſequitur dicere.

Nota de corallo.

De medicinis doloris ſtomachi, &c. Cap. 16.

SEquitur de dolore ſtomachi. Circa quem ſciendũ eſt, quòd dolor ſtomachi in ſpeciebus, cauſis, & ſignis, intentionibus curatiuis conuenit cum ſoda, & dolore aliorum membrorum, quantũ ad generalia; differt vero quantum ad ſpecialia, quæ variantur in membri natura ſcilicet ſtomachi, in quo eſt dolor. Vnde aduertendum quod dolor ſtomachi eſt ſenſus nociuus accidens ei, & diſtinguitur plurimum ratione ſuæ eſſentiæ, & ratione loci. ratione ſuæ eſſentiæ, quia eſt acutus, extenſiuus, vel grauatiuus: ratione loci, quia aut eſt in toto, aut in parte, vt in orificio eius, vel in fundo. Et poſt cauſas communes, & generales enumeratas ſupra. Cauſa ſpecialis in eo eſt multiplex ſecundum multiformem ipſius euentum. Ex hominibus namq; ſunt, quibus aduenit dolor ante comeſtionem, & cum comedũt, ſedatur. Et ex eis ſunt, quibus accidit dolor poſt comeſtionem, & poſt compreſſionẽ cibi, quod eſt poſt quartã horam, & fiente digeſtione ceſſat. Et ex his ſunt quibus perdurat, et non ſedatur, niſi euomant quoddam quod eſt ſicut acetum; quod proiectũ in terra ebullit. Et ex eis ſunt, in quibus non ſedatur dolor, niſi cũ deſcenſione cibi ab eo; & egeſtio apparet cholerica. Ex eis vero ſunt, in quibus perdurat longo tempore, nec ſedatur aliquo prædictorũ modorum. Et ex omnibus eſt cui accidit dolor facta digeſtione, vel circa finem eius, & vomitu liberatur. Et ex eis eſt cui accidit dolor propter multitudinem comeſtionis eius in fame mendoſa, & canino appetitu. Et ex eis ſunt quibus accidit propter iterationem comeſtionis, & inordicationem ipſius. Et ex eis ſunt quibus accidit à re calida aduſtiua. Et ex eis ſunt quibus accidit dolor propter potum aquæ frigidæ. Et ex eis eſt cui accidit dolor extenſiuus, percuſſiuus, vel grauatiuus, Et ex eis ſunt quibus accidit dolor extenſiuus, pungitiuus, vel grauatiuus continuus. Et quandoque eſt periodicus. Et ex eis ſunt in quibus permutatur, & ad cerebrum aſcendit, & ad cor, & ad neruos. Et ex eis ſunt in quibus permutatur ad inteſtina. Et cauſa cuiuslibet eſt, aut in ſe, aut ex communitate, aut vtraque.

Cauſa.

Primi autem cauſa, & in ſe eſt, ſi ſit ex cibo, vel alijs ſuperuenientibus debilitas eius, & caloris ipſius multiplicatiuis ventoſitatem aliquam; quæ eſt cã doloris. Ex cõitate cauſæ, eſt multa effuſio melancholiæ, de ſplene ad ſtomachum ad excitandum appetitum cum ſuperfluit, aut concurſus ſuperfluitatum ad ipſum apud tolerãtiam famis. Inquit enim Abuhali. Tolerare famem putridis ſtomachum replet humoribus. Cauſa autem ſecundi eſt effuſio cholerę de hepate ad ſtomachum, iuuandæ digeſtionis gratia: quę ambę non lædunt in principio, quoniam ambæ cadunt in profundum; cumq; cibus ſumptus permiſcet eas, mouentur cum cibo, & faciunt dolorem; & quod currit, & aſcendit ad eos ſtomachi, educitur vomitu; & quod ad fundum deſcendit, educitur egeſtione, & quieſcit dolor. Tertij vero cauſa eſt imbibitio prædicti humoris, vel collectio apoſtemoſa in ipſo; quare nec ſupernatat, vt vomitum faciat, nec deſcendit, vt cum receſſu egrediatur. Quarti cauſa, eſt effuſio catarrhoſæ materiæ ad ipſum de cerebro, in quo multiplicata, exitit hora digeſtionis, & factæ in ſomno maxime, nec ex tunc deſcendit, & infert dolorem, & cũ vomitu educitur, ceſſat. Quinti cauſa, eſt repletio extenſiua ipſius, quo ad vaſa. Sexti cauſa eſt diſturbatio digeſtionis, quæ ventoſitatem multiplicat. Septimi cauſa eſt diuerſitas, rei aſſumptæ. Octaui cauſa, eſt frigiditas aquæ, quæ indigeſtibilis, & naturæ contraria eſt. Noni cauſa, eſt ventoſitas in eo. Decimi cauſa, eſt phlegma multiplicatũ in ſtomacho. Vndecimi cauſa, eſt materia prædicta in ſtomacho generata, & facta manſiua. Et ſi eſt periodicus cauſa eſt diſpoſitio particularum mittentium aliquarum, & ipſius recipientis & generantis. Inquit enim Gal. quæcunq; in periodis exacerbantur febres, particularum innaſcuntur diſpoſitionibus mittentium, recipientium, attrahentium, & generantium. Vltimi vero cauſa eſt motus humoris naturalis, vel ſymptomaticus. Signa autẽ doloris, ſunt ſenſus corruptus, quia nociuæ rei præſentis perceptio, quæ ſi fortiter imprimat, & dolor nõ ſentiatur, mẽs ęgrotat, vt voluit Hip. cũ ait. Quicunq; dolentes aliqd corporis plurimũ doloris nõ ſentiunt, his mens ægrotat. Et ſigna ſpẽrum eius, ſunt nota ex earũ proprietate vocabulorũ. Et ſigna cauſarũ ſpecialium, & principaliter primæ, sũt ſigna debilitatis ſuperius dictæ. Signa vero ſecundæ, ſunt exeũtia prædicta poſt dolorẽ, ad quæ ſequitur quies ipſius. Signa igitur tertiæ, ſunt ſingultus, vel apoſtematis ſigna. Quartæ ſignũ, eſt deſcenſus catarrhi, cũ dictorum priuatione exeuntium, ac ſignorũ apoſtematis dicti. Quintæ, ſignum eſt manifeſtũ. Sextæ cauſæ, ſignũ eſt manifeſtum, & tumor circa ſtõm cũ grauedine. Et etiã ſigna ſeptimæ cauſæ ſunt manifeſta. Et ſimiliter octauæ. Et nonæ cauſæ ſignũ, eſt repletio extenſiua cũ impetu ſuperueniens, ac ſi ictu percutiatur. Deinde eſt ſenſus grauitatis.

2. apho. 6.

Vndecimæ vero cauſæ ſignum, eſt dolor continuus cum malitia complexionis ſtomachi, & diſpoſitionis ipſius, ab eo, quod inueniatur in alijs membris. Et cauſæ vltimæ ſignum, eſt diſpoſitio particularum prædictarum apparens. Signa permutationis eius ſunt. Nam ſi permutatur ad cor, & eſt cum materia, & eſt calida, & effumans, accidit debilitas pulſus, tremor cordis, ſyncopis, & ſudor frigidus, & extremitatũ frigiditas, & dyſpnæa ſeu ſpiritus offenſio non continua; quæ ſunt mali ſigna, & quandoque mortis. Et ſigna permutationis ad cerebrum, & neruos, eſt paralyſis; & anteceſſit eam congelatio, ſtupor, ſcotomia, & vertigo. Et ſigna permutationis eius ad inteſtina, & cum materia, eſt frigiditas groſſa, & ventoſa, ſunt ileon, & colica, & dolor arthreticus ex permutatione ad iuncturas.

CVRA. In cura doloris ſtomachi, duplex eſt intentio, generalis. ſ. & ſpecialis. Generalis, eſt quæ cauſas imprimentes ipſum generales, quæ ſunt tres. ſ. mala cõplexio diuerſa, ſolutio continui, & vtrumq; complectens. ſ. vt apoſtema conſiderat remouendas, & eſt eadem ei, quam ſupra in cura ſodæ diximus. Specialis eſt, quæ ſpeciales cauſas hic enumeratas, & alias conſimiles eſt abſcindens. prout membri natura. ſ. ſtomachi innuit, quæ auxilia elegit ſibi conuenientia, & ſunt propria.

Præſuppoſita ergo generali, vt ex præmiſſis ibidem, & in hac particula nota; ſpecialem proſequamur attente, ſine dilatione, eſt enim talis dolor fortis, etiam ſi ex leui ſit cauſa. Imprimit enim in ſtomachum, quod mẽbrum cæteris membris ſenſibilius eſt, ſecundũ Gal. & ſic magis eſt perceptiu[9] ipſius, & proinde maioris nocumenti impreſſio eius, ac nocumẽtum ad principalia, & vniuerſum corpus extendit, quibus alligatur, vnde accidentia inſurgũt plurima, & verenda. Sic equidẽ raro eſt adeo paruus, quin fortis ſit. Et raro fortis, quin reſoluẽdo ſpiritus virtutem proſternat. Ob quod frequenter mortis eſt prouocatiuus, cum ſuperexcedat modũ, quo caſu mitigare oportet eum primo; deinde cauſam eius imprimentẽ quæcũq; ſit auferre. Si vero ſit ſuauis natuę tolerabilis, tantũ cãm eius oportet abſcindere. Auferẽdo enim eam ſimul, & dolorem auferimus. Ait enim Gal. mitigatiua doloris ſuper exceſſum, vt infra de cura dicemus arthriticę, ſunt duplicia, quædam reſpiciunt, & pertractãt cauſã imprimentẽ, & percipientẽ ſimul, & quædam ſolũ cauſam percipientẽ, non imprimentẽ niſi calida fuerit, & ſubtilis. Prima ſunt duplicia frigida.

apocru-

apocruſtica, qualia ſunt roſæ, myrta, rubus, folia vitis, ſalicis, cytonia, ſumach, ſpodium, ſandali, & ſimilia. Et alia ſunt calida temperata primum gradum non excedentia, ſtomacho conuenientia communia, & propria, qualia ſunt chamæmilla, melilotū, anathetum, aniſum, apium, ſemen caulis, napi, amomum, abſynthium, ſquinathum, amygdalæ, fœnugræcum, ſemen lini, radix althææ, malua, hyſſopus humida, & cerotum eius, & ſimilia in primo gradu calida, & proprie quando cum eo fuerit conſolidandi potentia, ſicut gummi prunorum, & ceraſorum, terebinthina, amylum, crocus, & ladanum, hæc & ipſorum olea, fœces, & aquæ exterius applicatæ ſecundum omnem modum, ſcilicet embrochationis, infuſionis, epithematis cum ſpongijs, filtro, pannis, lana, ſtuppa, in veſica vitrea, balneo, in ſaccellis incluſis, cataplaſmata, emplaſtrata, & cerotis inuncta. Et quædã ex eis interius ſumpta, & compoſita per modum apozematis. Et ex eis eſt ſomnus, qui retrahendo ſenſum & calorem materiam digerit. Prouocantium autem ſomnum quædam ſunt frigida, & ſtupefactiua, quæ infra ſpecificantur, quædam calida, vt anethum, & oleum eius, vinea, myrrha, crocus, flos amygdalarum, & ſimilia.

Stomachi dolorem mitigantia.

Somnum prouocantia.

Et inebriantia, vt vinum purum, & fumoſum non antiquum: quoniam ſecundum Gal. vigilias gignit. Et gallia, & crocus in vino, zizania, amomum, arniel, & marmacur. attalis permiſta cum vino inebriat magnifice. Et agrimonia ſub capite poſita à proprietate facit dormire. Prouocetur ergo ſomnus ſi frigida fuerit cauſa doloris cum calidis prædictis, & proprie ſi per interius approximanda prouocare intendas. Si vero fuerit calida cum frigidis. Si vero per approximanda exterius cum quolibet poteris prouocare, & cum eo quod a proprietate habet prouocare intus, & extra. Secunda vero ſunt narcotica ſtupefacientia, quorum multæ ſunt ſpecies in fortitudine, & debilitate ſtupefactionis differentes: eorũ enim fortius eſt opium. Vnde Abuha. ex opio cum caſtoreo iuuatur, quandoque ſtomachus lapſus ex dolore. deinde poma mandragoræ, ſemen eius, & cortex radicis eius. Deinde papauer, & hyoſcyamus: deinde ſolatrum, deinde coriandrum, & mucilago pylij, deinde nix, & vltimo aqua frigida.

Inquit enim Hipp. dolores, & tumores, & podagra, ſi in rubeum fuerint tendentes, aquæ frigidæ infuſio refrigerat, & attenuat, ſtupor enim mediocris, quem inducit, ſoluit dolorem. Alia vero ſunt ex his compoſita, vt theriaca, phylonium, tryphera magna, athanaſia. Et alia antidota magna, Quæ omnia ſecundum ordines approximabis, & prout ſuperius in libro conſolationis diximus: quæ cum re habente virtutem, & proprietatem cõfortandi, & defendendi ſtomachum, miniſtrabis, vt eſt menta, maſtiche, ſpica, & caſtoreũ. Et ex eis eſt dolor inductus in aliquo extremorum vehementior, qui denigrat ipſum, ſicut Hip. dixit in aphor. ex eo quod trahendo virtutem ſenſibilem ad remota, ſenſum minuit in ſtomacho. Et ex eis ſunt cibi, & potus groſſum generantes ſanguinẽ, vt lentes, frumentum coctum, carnes bouinę, extrema, & viſcera animaliũ, & piſces magni, & vinum magnum, nigrum, ſpiſſum, & ponticũ, qui ſenſum operatur obtuſum, & acutũ inſpiſſant, & obtundunt humorẽ. Quę vero cauſam ſpecialem abſcindunt imprimentem, ſunt diuerſa, ſecundum diuerſitatem ipſius ſuperius numerata. Aut ergo cauſa eſt debilitas ſtomachi, & caloris digerentis ipſius, & huius cura eſt duæ res. ſ. confortare, & reſoluere ventoſitatem, & tradidimus hæc ſupra, quæ ſunt illa complentia, & per quẽ modum, Et ſi quidẽ ſit per cõitatis viam, & ex effluxione materiæ melancholicæ de ſplene ad ipſum, cura eſt quatuor res. prima eſt ſplenis euacuatio. ſecũda eſt materię melãcholicę ad contrariũ tractio, vel ad aliud deriuatio. tertia eſt ipſi' cõfortatio, & ductuũ ipſius apertio, vt ad exterius expellat, & nõ ad ſtomachũ. quarta eſt ſtomachi cõfortatio, & viarũ conſtrictio, vt ipſam repellat fluẽtẽ, & nõ recipiat.

Primã rem cõplent euacuantia ipſum proprie, vt eſt epithymũ, polypodiũ, lapis lazuli, armeni, myrobalani indi, emblici, bellirici, & ſimilia. Et ſi fuerit cum peccato ſanguinis, phlebotoma de baſilica ſiniſtra, vel de ſeylem ſiniſtræ manus, vel hæmorrhoidũ apertio. Inquit enim Gal. in maximo enim dolore, & in acutiſſimo apoſtemate nulla melior medicina hac eſſe poteſt.

Secundam rem complent ventoſarum protectio in hypochondrio ſiniſtro, vel in alio loco ſtomachi oppoſito, & ſpleni, vt in renibus, vel inguinibus.

Tertiam rem cõplent, capparus, ſcolopendria, tamariſcus, intus, & extra, & per omnẽ modũ approximata.

Quartam rem cõplent calida ſtyptica ſtomacho approximata intus, & extra, intus, vt myrobalani cõditi, cytonia condita, xyloaloe, cinnamomum, ſpica, macis, & aliæ ſpecies appropriatę, & cibus præparatus cũ eis, & aceto, & potus vini puri, in quo decocta ſit pæonia, miniſtratus. Extra, vt ſpongia madefacta in aceto calido, cum ſpica, menta, & maſtiche. Si autem ex tractu ſuperfluitatum ad ſtomachum tempore famis, cura eſt altero duorum modorum, ſicut docuit Abuha. quia, aut cum euacuatione ante cibum per vomitum, aut cum aſſumptione alicuius lubrificatiui ante cibum, quod ipſum deponat de ſtomacho, & eſt notum.

Secundi cura, eſt ſimpliciter quattuor res. Prima eſt mittentis hepatis euacuatio, quã complẽt abſynthij ſuccus, & vinum eius, rhabarba. caſſia fiſ. tamarindi, manna, & myrobo. citrini. Secunda eſt materiæ deriuatio, quam ventoſatio in dextro hypochondrio complet, vel in dorſo renibus, & inguinibus. Tertia eſt confortatio hepatis, quam complent abſynthium, eupatiorum in decoctione ſeri caprini, vel aqua fructuum, vel ſuccus roſarum, & endiuiæ, & ſimilia intus, & extra approximata ſecundum omnem modum. Quarta eſt confortatio ſtomachi, & viarum conſtrictio, ne recipiat influentem choleram, quam complent, cytonia, pira, ſorba, meſpila, ſumach, granata muza, interius exhibita, & rob ipſorum, panis cum vino, & extra, cymę, rubi ſpodium, & folia vitis, cum ſauich, & agreſta emplaſtrata, & alia, quæ ſuperius diximus in prima particula. Tertij curam habuiſti hic ſupra de cura malæ complexionis cum materia, & de cura apoſtematis. Quarti cura eſt, ſicut catarrhi. Quinti cura, eſt vomitus, & abſtinentia. Sexti cura, eſt vomitus, & ordinata comeſtio, & bibitio. Septimi cura, eſt vomitus, miniſtratio rei frigidæ temperatæ, vt ſunt granata, perſicaparum muza, & acria. Et ſi cum mordicatione ipſum ſedant magis frigida, vt lac acetoſum, ſuccus macianorum, aqua frigida, & ſimilia, & ſuccus foliorum vitis, exterius applicatus cum ſauich hordei. Octaui cura, eſt vomitus ipſius, & miniſtratio rei calidæ intus, vt zingi. gar. cinnamomi, galangæ, diacalamenti, & diatrion pi. theriacæ, & ſimilium. Extra, vt eſt abſynthium emplaſtratum cum vino, aut melle, panni calefacti, & fumigati cum ſpica, & ligno alo. & vnctio cum oleis calidis ſupradictis, ſcilicet de lilio, anetho, nardino, maſtichino, & de piperibus, & balneum in delicatis proprie, & in robuſtis, emplaſtro calefacto, & confortato, in antidotario noſtro dicto. Noni cura eſt, cura ventoſitatis, & inflationis, & ex appropriatis eſt ius galli antiqui, & darſeſchã, andacocha, & ſal gemma, ſpica, caſtoreum, galanga, & confectio eius. Decimi cura, eſt ventoſitatis ſtomachi cura ſupra in cura ventoſitatis ſtomachi dicta. Vndecimi cura, eſt cura malitiæ complexionis ſtomachi cum materia phlegmatica, quam hic diximus. Et proprium eſt agaricus tranſglutitus, Et ſi eſt manſiua, eſt eadem cura, ſed fortior. Si vero ſit periodica, & permutabilis diſpoſitionum particularum, correctio ipſius eſt curatio, quæ ex cura ſecundæ, & tertiæ cauſæ tibi eſt manifeſta (ſi Chriſtus tua illuminatio ſit) quem timebis.

Pilulæ Hipp. quas Ni. in ſuo antidotario ponit expertæ ſunt, & de vltimis ad dolorem ſtomachi ex quacunq; cauſa, ſi dentur tres, vel quinq; põderis, drac. i. pcedẽte digeſtione, cũ oxymelite ſquillitico, & gelenïabin, & aqua decoctionis mentæ ſiccæ, & aniſi, & fœniculi, & ameos, ſi materia fuerit groſſa, viſcoſa, & difficilis eradica-

tionis

tionis,vel cum ſyrupo acetoſo, & prædictis ſi facilis, & nos infra ponemus capitulo de cura ſcrophularum.

Abuhali ſi dolor ſtomachi ex ventoſitate fuerit præfocata in ſtomacho,aut in eis, quæ ſequuntur eum,conferũt ei grana lauri, & cyminum aſſatum cum melle confecta, ſtomacho applicata per modũ emplaſtri,vel euaporata cum vino. Et ſi eſt dolor ex melancholia inflatiua,tunc oportet,vt euaporatio fiat cũ alumine,& dragacantho cõtritis, cum acetoſo aceto additis ramis anethi contritis. Dolor aũt,qui fit poſt cibũ,& non ſedatur niſi vomitu, malus eſt, & rectius,vt ſumat aliquid * melius ante cibum. Et vt conſideres cauſam illius ex capitulo vomitus, & euacues illud,quod oportet euacuare ex infuſione aloes,& ſimilib9. Deinde adminiſtra trochiſcos de ſtella,qui valẽt ad dolorem ſtomachi,& ipſi recipienti ſuperfluitates expulſas ex reliquis membris. Et ex eis, quæ conferũt ad hoc eſt, vt ſumatur olibani, maſtiches, nigellæ, ameos, corticũ fiſticorũ viridium,& xyloaloes crudi,omnium,ana partes æquales, terantur, & cribellentur, & conficiantur cum melle emblicorum. Et ſumatur ex eis omni die ante cibum quantitas drach. ij. vſque ad aur. ij. Et confert etiam miniſtratio coriandri, & ſyrupus granatorum cum menta. Et ex eis,quæ conferunt doloribus ſtomachi cum proprietate ſecundum quòd teſtatur Abuha. ſunt pelles intrinſecæ ſtomachorũ auium,& proprie gallinarum exiccatæ, & puluerizatæ, & bibitæ cũ vino,& carnes oſtracorum,neque decoctæ, neque aſſatę. Et radix pæonię,& ſemẽ eius. Et etiã dra ij. ex ſuccuti bibuntur cum hydromelle ad dolorem,& mordicationem, & corallus ſuſpenſus ad collum,ita quòd tangat os ſtomachi.

Confectio trochiſcorũ ſtellæ,qui in potu dãtur ad dolores ſtomachi valde profundos. Rec. ſpicæ,maſtiches, cinnamomi,thuris,ſquinãthi,caſtorei,myrrhæ, piperis, mandragoræ, ſeminis hyoſciami, abſinthij, opij, aloes, ana drach. x. informentur trochiſci, & dentur in potu drach. ij. cũ vino,& ſunt de vltimis,& ſunt Almanſoris.

G Item confectio trochi. de roſis maior conferẽs ad dolorem ſtomachi, & malitiam digeſtionis, inflationi, & inceptioni hydropiſis, & febribus antiquis. Rec. roſa. drachm. iij. xyloaloes,ſpicæ,maſtiches,caſiæ ligneæ,florum ſquinanthi,cinnamomi,abſinthij romani,ana dra. j. informentur trochiſci cum vino veteri,& dentur in potu cum aqua radicis,quorum doſis ſit,drach. ij.

Confectio alia trochi. de roſis minor ad dolorem ſtomachi phlegmaticum, cũ quo eſt humor cholericus,& ad inflammationem anhelitus,& malitiam digeſtionis. ℞. roſarum rubearum tritarum drach. x. ſpicæ aromaticæ,maſtiches, ana drach j. ſ. informentur trochiſ. cum vino,quorum doſis ſit drach. ij.

Trochiſci Andromachi facientes ad dolorem ſtomachi,& difficultatem ventris, & difficultatem vrinæ. ℞. ſem. apij drach. viij. ſeminis aniſi drach iij. rheuſeni,piperis albi,florũ ſquinanthi, caſtorei, ſpicæ,cinnam. opij, ana drach. j. & ſ. aloes ſuccotrinæ,maſt. croci,ana drac. j. abſinthij drach. iij tere,& cribella, & conſice cum ſucco

H mentæ,& informa trochi. & vtere.

Hipp. medicamẽ confortãs ſtomachum, & virtutem eius, fugans dolores, & faciens accelerare digeſtionem. ℞. galangæ, maſtiches, ligni aloes,cinnamomi, ſeminis myrrhæ,an. drac. iij. euphragiæ, aniſi,an. vnc. v. zing. dr. j. cortic. fiſticorum exteriorum; olibani,roſ. ana drach. ij. ſpicæ drach. j ſalis gemmę drach. iij. zuccharr adminiſtrati,vel ſyrupati cum aqua ro. lib. ij. doſ. eſt a drach. vſque ad drach. j. & ſ. antę cibũ,& poſt. Aliud quoad dolores eius, ex groſſis,& viſcoſis humoribus ſepultis in ſtomacho,& eius villis, & eſt conueniens ſenibus proprie, & in hyeme. ℞. baccarũ lauri,aniſi,an. dra. j. pyrethri, vltra marini,zing. galangæ,ana dr. iiij. maſti. myrrhæ,ana drach. ij. mellis lib ij. aceti lib j. doſis eſt ab vnc. v. vſq; ad j. Gal. medicamen valens ad infirmitates ſtomachi frigidas,& dolores fortes. ℞. trium piperum, ſpicæ nardi,zingib. roſarum,florum chamæmillæ,ſquinanthi,cẽtaureæ,ariſtolochiæ rotundæ,an. drac. vj. ligni aloes dra.

E ij. Conficiantur cum melle, in quo cocta ſit maſtiche, & gar. doſis eſt vnc. v. cum aqua calida.

Aliud medicamen conferens ad dolorem ſtomachi, & hepatis,remouens putredinem ab eis ex caliditate,& acuitate choleræ citrinę,faciens digerere cibum,& confortans ea. Rec. roſarum ru drach. x. trochiſcorum, diarhodon,liquiritiæ,ana drach. iiij. garyo. calami aromatici, ſpodij,maſtiches,ligni aloes,ana drach. ij. trium ſanda. drach iij. ſeminis portulacæ, lactucæ, ſcariolæ, ſem. communium mũdatorum, albarum margaritarum cũ ſengeraſe, raſuræ eboris, dragacanthi, gummi arabici, ana drach. j. ſ. camphoræ drac. ſ. cõfice cum ſyrupo acetoſo,& doſis eſt drach. ſ. cum aqua calida, vel frigida.

Medicamen ex inuentione noſtra, ſanans vniuerſos languores ſtomachi,(ſi Ieſus Chriſtus voluerit,) oẽs virtutes eius confortat,& vomitum ſiſtit,& ipſum propriè naturæ reſtaurat,quo nullum eſt melius. ℞. maſtiches, ligni aloes, myrrhæ, cinnamomi,ana drach. v. corti. exterioris

F fiſti. gar. ſpicæ,ana drach. v. euphragiæ vnc. ſ. coralli albi, & rubei partes miſcendo æquales ad pondus omniũ rerum, ſyrupi ro. quod ſufficit. Pilulæ purgantes ſtomachum ab omni ſuperfluitate humorum, & cerebrum,& remouent dolorem. Rec. abſinthij, maſtiches, agarici,ana drach. ij. trium myro. drach. iiij. turbith dra. x. epithymi hortenſis: ſalis indi,an. dra. ij. penidiarũ dra. iiij. hieræ picræ drach. v. ſucci roſ. drac. iiij. diagr. repreſſi drach. j. fac pilulas cum ſucco ſcariolæ doſis eſt drach. ij.

Confectio anacardina, diacyminũ, & diatrion pipereon ſunt conuenientia, dixit Abuh. Pilulæ quæ cõferunt ad dolorem ſtomachi,& ſingultum,& ſunt Serapionis. ℞. aloes abluti drach. j. ſ. muſchi, piperis, ana dra. j. Conficiãtur cum vino puro, & aliqui addunt ſpicæ, drach. ſ. Pilulæ ad dolorem ſtomachi, & tuſſim,& eos qui pauſare nequeunt. Rec. aloes drach. vj. abſinthij, enulæ ana vnc. vj. maſtiches, mentæ ſaracenicæ, ana vnc. ſ. Conſice cum melle, doſis eſt v. ante cibum, vel poſt.

Deinceps ſcribam9 medicinas, quæ adminiſtrantur exterius

G ex emplaſtris, linimẽtis, vnctionibus ſuper ſtomacho,& modos eorũ,& ſunt ex neceſſitate curæ lãguoris ſtomachi, aggregãt enim,& coadiuuãt partes eius,& virtutes,& calorẽ,ne reſoluatur, & exhalet indebite,& deſtruunt in eo dolores,& conferunt eius vitæ. Emplaſtrũ Philagrij ad dolorem ſtomachi, hepatis, & matricis,& apoſtema cum linitur exterius, & adminiſtratur mulieribus in lana, linitã cum ea matrice. ℞. croci dr. ij. bdellij, maſtiches, cal. aroma. aloes, ſtyra. humidæ, an. drac. viij. feræ drach. iij. adipis anſeris dra. xij. hyſſopi, ſic. & humidæ drach xxx. olei nardini quantum ſufficit.

Calefactorium ad dolorem ſtomachi frigidum. ℞. cinerem calidum,& implẽ paraſpidẽ quamuis,& deſuper aſperge cymas, origani; & inuolue in panno lineo,& ſuperpone cum compreſſione.

Idem operatur, tegula ignita extincta in vino græco, & ſuperpoſita ſtomacho. Sunt etiã experta calefactoria ſicca ex ſale,& milio,vel furfure ſecundum Hipp. & humida

H ex ſpongia madeſacta in vino decoctionis aniſi, fœniculi, abſinthij,& chamæmillæ.

Vnguentum ad prędicta. ℞. aloes, maſtiches, olibani, myrrhæ,ana drac. ſ. corticum granatorum, roſarũ, aniſi, galangæ, gar. ana dra. iij. olei ro. chamæmillæ an. lib. j. ceræ vnc. iij. bullitis oleis, aceto, & cera poſt perfectam decoctionem ſuperaſperge in fine ſpẽs prædictas puluerizatas bene agitando, donec fiat vnguentum, de quo perunctio ſtomacho ſuperaſperge myrrham, & maſtichen, lineum pannum, & lanam ſuccidam calidã ſuperpone.

Linimentũ aliud nrm confortãs ſtõm,& oẽs eius operationes,& remouẽs oppilationes, dolores, & ventoſitates ℞. olei nardini, lib. j. & fac bullire cũ ſãpſuchorrito, bullitione vna; poſtea pone ceræ vnc. iij. & fiat vnguentũ cũ maſtiches, myrrhæ, terebinthinę, ladani, an. vnc. j. & vnge,& ſuperaſperge puluerem aniſi,& roſarum.

Aliud ad eadem in febricitante. Rec. olei myrtini, & roſ. ana drach. ij. & bulliant cũ maſtiche, & olibano, & vnge ſtomachũ ex eo, & ſuperaſperge puluerem roſ. &

grana-

granatorum,& remouet, vel arcet nauſeam. Ad idem. ℞.ſucci ſolatri,& ſucci abſinthij,aniſi, ana drach iij. farinæ hordei vnc.iij.maſtiches vnc j.roſarum rubearum puluerizatarum drac.ij.fiat commiſtio, & vnge. Aliud quod adminiſtratur,quando omnia alia non cōtulerint, & ſedando dolorem,arcet vomitum,& nauſeam,& fluxū. ℞.colophoniæ,terebinthinæ, olibani,an. vnc.j.ſang. drac.mumiæ,myrrhæ,ſarcocollæ,ana vnc.ſ. roſ.corticū grana.ana vnc.j.infunde ſtuppam,& ſuperpone.

De nocumentis appetitus, ex quibus eſt debilitas, ſeu diminutio, deſtructio, ſeu ablatio, & corruptio. Cap. 17.

DEſtructio, ſeu ablatio appetitus, eiuſq; diminutio, ſeu famis,quæ eſt ſecundum Gal. cibi indigentia, ſeu deſiderium calidi,& ſicci; ſicut ſitis eſt indigentia, potus,& deſiderium frigidi,& humidi, cuius organum os ſtomachi natura inſtituit, ſunt notæ, ſunt enim ſpecies nocumenti appetitiuæ actionis, quod eſt triplex ſecundum Gal.ſ. ablatio eius,& eſt cum ſtomachus nihil appetit,& diminutio eius,& eſt cum appetit parum reſpectu conſueti,& eius corruptio, quæ eſt cum appetit inconuenientia,ſed de hac infra diſtincte dicetur (Patris ſapientia ſuccurrente.) Cauſæ autem eius ex notitia cauſarum naturaliter perficientium ipſum poſſunt haberi. Inquit enim Gal.contrariorum contrariæ,ſunt cauſæ.

Cauſæ autem perficientes ipſum appetitum naturalem ſecundum Gal. ſunt quinque ſ.inanitio membrorum, naturale deſiderium eorum trahens, ſuctio venarum,ſtomachi ſenſus, & deſideriū animatum cōplens. Si vero auferatur,aut deſtruatur, illud erit,aut quia mēbrorum inanitio non pceſſit, aut quia naturale deſideriū fuit deſtructum,aut quia venarum ſuctio non interuenit; quibus mediantibus mēbra trahunt à ſtomacho, & inteſtinis,ſicut radices arborū à terra ; aut qa organū appetitus.ſ. ſtomachus ſuā inanitionē nō ſentit,vt in boliſmo,vnde aīarum deſideriū i. voluntas replēdi non ſe- C quatur,quæ fames eſſe dignoſcitur,aut quia nulla affuit.

Primi cauſa eſt, repletio mēbrorū, & proprie ex humoribus crudis ; conſtipatio pororū,& caloris naturalis debilitas, & occupatio ipſius in rectificando humores crudos,& groſſos,& digerēdo, & adminiſtrando ipſum loco eius,quod diſſoluitur : vt in aīalibus accūbentibus in cauernis ſanis hyeme eſt videre ; & in valde pinguibus,& in febrientibus feb.phlegmatica. Secundi cauſa eſt,quia licet pręceſſerit inanitio ſenſibilis,vel inſenſibilis,tn̄ quia fuit vltima,& ſuperflua : & ſic naturale deſiderium,& naturā deſtruxit;quia à venis trahere non potuit,vt in vlceratiuo fluxu, & proprie ſanguineo ; & febribus acutis, & proprie peſtilentialibus , & hecticis eſt manifeſtum : & etiam in conualeſcentibus,& ſuperfluo exercitio, & reſolutiuo, & diaphoretico ſudore,& fame diuturna,& ſimilibus. Tertij cauſa eſt,venarum,& hepatis debilitas , ſeu oppilatio ſicut in apoſtemate hepatis,& febribus peracutis,& fluxu hepatico eſt apparens. D Quarti cauſa eſt,quæ eſt in organo.ſ. ſtomacho,quæ eſt multiplex cauſa.ſ. interior,& exterior. Et interior,aut eſt propria ſtomachi,aut ex cōitate. Et ſtomachi propria eſt quælibet ęgritudo deſtruens ſenſum eius aīatum ſibi vltra naturalem, & cōem additū, vt trahat nō ſolū pro ſe, ſed pro toto,qđ deſideriū aīatum cōplet : & tn̄ hepar,licet pro toto trahat illud, tn̄ non habet, vt ſtomachus eo, ꝙ trahit ab intus,& à proximo, ſed infra de hoc ſummæ tertiæ cap.1.dicetur,(ſi Chriſtus annuerit.) Et plurimū euenīēs,eſt mala cōplexio,pura,vel cū materia, & pura, vel calida,& ſicca,per ſe,vel per accidens illud operans. Per ſe,quia auferens cauſam appetitus cibi, qui eſt calidus, & ſiccus, quæ cauſa eſt frigiditas, & humiditas inducens in eo cauſam appetitus potus,qui eſt frigidus,& humidus;ſic priuat famē, & inducit ſitim,ꝙ aūt ita ſit, patet in iter agentibus in aere calido,& æſtatis tempore, & in exercitantibus, & balneantibus in aqua calida, in quibus eſt videre,ꝙ deficit fames,& ſitis augetur. In cō- A trarijs aūt creſcit fames,& diminuit ſitis. Per accidens, autē,quia non ſit caliditas reſoluens,& inaniens ſtomachum,vt in canino appetitu,licet raro,ſed diſſoluens villum longitudinalem trahentem, & eius humiditatem, & trahens ex alijs partibus circumiacentibus ad ipſum, & repellendo ſtupefaciens: vel frigiditas,vel humiditas, quia non ſit temperata, vt prædicta cooperans ad naturalem,nec ſuperfluens parum,vt in canino appetitu: ſed valde adeo, vt paralyticum faciat : quare deſtruit ſimul ſenſum,& attractiuam eius,& naturalem virtutē,vt in boliſmo. Vel cū materia,aut generata,aut influxa. Et generata,vel calida, diſſoluente,& replente, & calefaciente,& vel frigida viſcoſa,groſſa adhærente,& ſenſum obtundente. Influxa plurimum eſt,aut à cerebro,vt in catarrhas ; aut ab hepate, vt in ſuſtinentia famis, quæ ſtomachum putridis replet humoribus,hepate nō habente de bono ſanguine,niſi quantū ſibi ſufficiat, vel nō putridis, ſed bonis hepate de bono habēte pluſq; ſibi ſuffi- B ciat, vt innuit Gal. vt ſupra dictum eſt. Aut etiam a ſplene,cū multam melancholiam mittat illi,quæ repleant : vel melancholiā aduſtam, quæ calefaciat locū appetendi,aut à toto corpore,vt cū præceſſit vomitus violentus, & frequēs,qui debilitauit ſtomachū, & prouocauit curſum ſuperfluum à toto corpore ad ipſum ; vnde factus ſit lacuna ſuperfluitatum. Ex cōitate vero cauſa,aut eſt abſoluta,vt plurimum; vt in ægritudinibus cerebri.ſ.ſoda,lethargia,ſtupore,& ſimilibus: aut qn̄q; eſt cū cōitate nerui,vt viæ intermediæ inter cerebrum, & ſtomachi orificium,quia paralyticus ; aut in ægritudinibus hepatis dictis, in quibus debilitatur naturalis virtus omnis, non ſolum appetitiua in radice ; verum etiam ex conſequenti in ſtomacho,& in toto corpore. Aut in ægritudinibus ſplenis,qa non mittat melancholiā. Aut in ægritudinibus inteſtinorum,vt in dyſſenteria; vel in vermibus exiſtētibus in eis, & pungentibus ea,qbus cōicat ſtomachus;licet qn̄que cibū præaccipiendo, de eo cauſa ſit appetitus caninus,vt ait Abuha. ſed illud cōſideratione indiget,& alia debilitātia dicta cap.1. quæ mouent ipſum ad expellendū,ſeu vomendū,& nō appetendū ; aut propter matricē,vt accidit in retentione menſtruorum, & in principio impręgnationis, licet ſibi accidat tunc corruptio appetitus magis,nec ſit vere cōitas abſoluta. Exterior vero cauſa ; eſt cauſa primitiua ex aere calido reſoluente virtutē ſuo exceſſu, vel diſſoluente humiditate,& replente, non conſumente : aut frigido ſuo exceſſu ſtupefaciente,& prohibente reſolutionē,vt in debilibus natura; vel ſolum recludente calorem ad interiora,& calefaciente ſtomachum, vt in robuſtis natura,& exercitiū ſuperfluum reſolutiuū,& quies nimia. Inquit.n. Hipp. derelinquētes exercitium frequenter hecticā incurrunt; vigiliæ ſuperfluæ,& ſomnus ſuperfluus, & ꝓpriē inſuetus,q ſtomachū mollit,& coctū reddit, vt ait Hipp. cibus ſuperflue calidus, vel frigidus,& hmōi;vt ſupra cap. de debilitate dictum fuit. Potus aquæ frigidæ plurimæ, & proptie in ieiuno. Inquit.n. Hipp. qui aquā frigidam D ventre biberint inanito, eorū corpora in defectionē adducit. Potus quoq; vini antiqui, qui eſt cauſa ſitis,nō famis, vt ait Gal licet per accidens poſſit eſſe cauſa appetitus,qa ſit inebrians,& aceſcat. Dimiſſio ēt potus delatiui in hn̄tibus meatus hepatis anguſtos, ſuperflua repletio,& inanitio prædicta ; & aīæ accidentia, vt triſtitia,timor,ira,imaginatio rei abominabilis, & præſentia eius, & ſimilia: & deſtructio, ſeu caſus appetitus in ægritudinibus chronicis eſt malum,per viā ſigni, & cauſæ,vt ait Hipp. in aphor. Sed ſcias,ꝙ cauſæ deſtructionis appetitus ſunt ipſæ eædem cauſæ debilitatis ipſius eum ſunt,& ipſa facta a frigiditate, eſt deterior facta a caliditate, eo quòd frigiditas eſt acuens appetitum non deſtruens. Signa vero, quibus habent cognoſci, ſunt ſenſus, qui operantur in eis; & inuentio,quia nihil, vel parum inueniatur appetere reſpectu eius,quod conſueuit appetere. Cauſarum vero ſigna, & primo primæ cauſæ habentur ex diæta pręcedēte,quæ tales crudos humores habuit multiplicare,& ex habitudine groſſa, & pingui,colore liuido,&

9. aph. 1. de,& plumbeo. Inquit Gal. color enim corporis humorum dominium oſtendit, cum priuatione omnis inſenſibilis, vel ſenſibilis euacuationis, & proprie per poros. Ex complexione, ætate, tempore, regione, arte, & alijs ſimilibus circumſtantijs. Inquit enim Hipp. contemplari autem oportet tempus, ætatem, &c. Et quia ex iniuncta abſtinentia longa nõ minuitur corpus, neque ex feb. longa. Inquit enim Hipp. febricitantibus non omnino in ſuperficie permanere, neque corpus minuere magis
8. aph. 28. eo, quod ſecũdum naturam, longitudinem morbi ſignificat: quia humorum cruditatem pororum conſtipationem oſtendit, & ex pigritia corporis, & deſidia animæ, tarditate motus, turgiditate, & hypochondriorum ſuſpenſione, & exeuntium cruditate. Secundæ autẽ cauſæ ſigna ſunt, ſignorum prædictorum contraria, cum inuentione euacuationum ſenſibilium, vel inſenſibilium vlceratarum enarratarum hic in adductis exemplis, & proprium ſignũ eſt debilitas appetitiuæ virtutis, & eſt, vt præparentur infirmo cibi, quos deſiderat, & cum miniſtrantur cibi, & guſtat, vituperat illos. Tertiæ etiam cauſæ ſigna ex his, quæ in exemplo adducuntur, ſunt manifeſta. Quartæ vero cauſæ in organo conſiſtebant, ſcilicet ſtomacho; ſigna ſunt quia ſit inanitionem ſuam nõ percipiens; & apud tranſglutitionem rei acutæ, puta piperis, non ſentietur ardor, nec ſequetur ſingultus. Et ſi quidem ſit eius cauſa interior, & ſic mala cõplexio eius propria, puta calida, vel frigida; ſigna ſuperius habuiſti. Ex eius ſignis eſt, ſi ſit calida, ſitis, & iuuatur potu aquæ frigidæ, vel cibi frigidi actu, nam alterando dyſcraſiam eius excitat appetitum ablatum. Sic enim eſt videre, quod febricitanti redit appetitus cum receptione panis infuſi in aqua. Si vero ſit frigida, ſigna erunt contraria. Si vero ſit mala complexio cum materia generata in eo, ſigna ſtomachi ſunt, debilitas, & dyſcraſia præcedẽs cum malitia regiminis. Si ſit calida, erit ſitis, amaritudo oris, & eructatio fumoſa, & exeuntia cholerica, & ex aſſumptione cibi, & potus frigidi, & abſterſiui, appetitus excitatur. Si vero ſit frigida, ſigna erunt contraria, & cum incipit comedere cibum, & potum calidum, & abſterſiuum, excitatur appetitus; materia enim, quæ inhærebat ſua viſcoſitate, & ſenſum ſtomachi obtundebat; cũ ex cibo, vel potu tali abſtergatur, ſenſus ſtomachi redditur, &c. appetitus. Signa vero materiæ influxæ ſunt, præcedens mala diſpoſitio prædictorum membrorum, cum inuentione catarrhi conſueti, vel cum præcedente abſtinentia inueniatur, vel cum vomitu frequentato. Si vero cauſa debilitatis, & deſtructionis ſenſus animati deſiderij ſtomachi ſit, ex cauſa communitatis aliorum membrorũ, ſigna erunt inuentio, ſeu præceſſio diſpoſitionum, ſeu ægritudinum ipſorum membrorum, quibus dictum eſt compati. Signa vero cauſarum extrinſecarum, ſunt ſenſus, & inuentio prædictarum ex te, vel relatu infirmi, vel aſtantium miniſtrorum, & facilis euentus eius, & facilis ceſſatio, quia in die, vel nocte ſubeunte, vt ait Gal.

CVRA. Curationis intentio eſt duplex, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis eſt tres res. prima eſt ablatio cauſæ, ſecunda confortatio ſtomachi, & proprie ſuperioris partis eius, ſenſus, & appetitus viuificatio, & exiccatio, iãdiu exiſtentis deſtructi, vel ſopiti, & confortatio ipſius debilitatis, tertia eſt accidentium correctio, vt eſt debilitas, ſyncopis, & ſimilia. Specialis eſt, quam ex diuiſione generis, ſcilicet appetitus deſtructionis, & debilitatis in ſuas ſpeciales cauſas accipimus: & in actũ, vel operationem vtriuſque ſpeciali cauſæ conuenientes adducimus medicinas, &c. propria auxilia demonſtramus.

Si ergo cauſa deſtructionis appetitus, fuit defectus inanitionis membrorum, & ipſius cauſa ſpecialis fuit repletio ipſorum ex humoribus crudis, cum pororum cõſtipatione, & caloris naturalis debilitas, nihil, vel parum reſoluentis, cura erit quatuor res. prima eſt humorum ipſorum digeſtio, ſeu adæquatio; ſecunda eſt pororum rarefactio. tertia eſt ipſorum euacuatio, & reſolutio. quarta eſt caloris naturalis confortatio.

E Primam rem complent vſus ciborum, potuum, & aliarum rerum non naturalium calefacientium temperatæ, & extenuantium, prout in cura cordis ſpecificauimus, necnon & medicinarum eãdem virtutem habentium, quas in cura malæ complexionis ſtomachi frigidæ cum materia curauimus. Ex quibus eſt ſyrupus acetoſus melinus cum ſeminibus, & radicibus, & de hyſſopo, calamentho, origano, ameos, & ſimilibus, & oxymel ſquilliticum, & diatrium pip. & diacalamenthum proprie, & diacyminum, & ſimilia. Secundam rẽ complent frictiones temperatæ in vniuerſo corpore, & multæ cum blandis manibus calefactis cum oleis rarefaciẽtibus, & ſubtiliantibus ibi ſuperius enarratis. Et ex illis eſt oleum chamæmeli, anethinum, de amygdalis amaris, de meliloto, & ſimilia: & balnea temperata naturalia, vt thermarum, vel artificialia ex aquis habentibus virtutem florum, herbarum prædictarum, quæ etiã primæ rei ſunt conuenientia. Inquit Abuha. eſt autem cum

F hoc balneum, quod cibum indigeſtum digerit, & humorẽ crudum maturat. Tertiam rem complent frictiones fortes prolongatæ, & longa mora in balneo reſolutiuo, vt eſt thermarũ ſulphurearũ, & ſalſarum, & vnctiones cum reſolutiuis oleis, vt oleo de croco, de ſpica, de coſto, de inde, & ſimilibus: vel prouocantibus ſudorem, vt de apio, de calamẽtho, & pyrethro, ſi nõ fuerint multi. Si vero fuerint multi, quod in venis abundent, præcedat purgatio cum prædictis laxatiuis ibi ſuperius dictis. Et ex proprijs eſt agaricus, quoniam, virtus eius adducit ex venis, & extenditur vſque ad extrema corporis, & perducit virtutes aliarum medicinarum tales humores educentium, vel alios vſque ad ea, & cum ſit incolumis, non offendit valde ſtomachum, & ex illis eſt electus, ſed abhorreo hic, quoniam de malitioſis valde nocentibus ſtomacho exiſtit. Quartam rem complent prędicta omnia, & ieiuniũ, & abſtinentia, donec calor igniatur, & à grauamine releuetur. Et ex appropriatis eſt theriaca antiqua, & miniſtrata poſt digeſtionẽ, & purgationem hu-

G morum talium: conſumit enim reliquias, & naturalem calorem a tota ſubſtantia confortat, vt ait Abuha.

Si vero cauſa deſtructionis appetitus fuerit, defectus naturæ, & deſiderij naturalis ex aliqua prędictarum euacuationũ vltimarum, licet prçceſſerit membrorum inanitio. Cura erit duæ res. prima eſt euacuationem illam ſi adhuc perduret, retinere. ſecunda eſt naturam paulatim reſumere, & confortare. Primam rem complẽt, quæ ſunt illius cauſæ inanientis correctiua, vel fluxus proprie retentiua, quæ ſupra in cura fluxus ſanguinis ex naribus diximus, & in cura cordis de ſudore diaphoretico, & infra (Chriſto Ieſu concedente) dicemus in alijs, & ex alijs partibus corporis procedentibus. Et ex communibus omnibus ſunt myrrha, charabe, lutum ſigillatum, trochiſci de charabe, & de terra ſigillata, & ſuccus, & rob myrrhæ, & ſimilia. Et ex expertis per nos, eſt theriaca in hoc caſu. ſ. vlceratiuo fluxu ſanguinis deijciente virtutem, noua cum aqua ſumat eam, vt ponit Abuha.

H Secundam rem complent cibi, & potus facilis digeſtionis, paucarum ſuperfluitatum, multi, & boni nutrimenti, & cordialis, & etiam medicinæ, vt electaria, & ſimilia, in quibus gradatim procedatur, parum & ſæpe miniſtrando, vt ſupra in cura cordis diximus, quibus aliqua aperitiua parumper admiſceantur, vt vias alimenti aperiant, quæ à ſtypticis, & ponticis fluxum retinentibus fuerunt præcluſę. Inquit enim Gal. apertos fore eos, qui ſecundum hepar exitus alimenti, non ſolum in ſanis, ſed etiam ægris eſt ſecuriſſimum. Et ex proprijs eſt cinnamomum, calamus aromaticus, cum ſemine apij, crocus, caſia lignea, ſpica, & ſimilia, apium, marathrũ, petroſelinum, & proprie fiſticum, quod mundificat ſtomachum, & hepar, & aperit nutrimenti meatus, &c. etiam ficus ſiccæ cum amygdalis, vel nucibus, quæ aperiunt oppilationem in extremitatibus venarum, & etiã quies, & ſomnus in loco temperati aeris, & animæ accidentia naturam debilitantia, & confortantia, vt lætitia, & gaudium temperatum.

Si autem deſtructio, & defectus appetitus fuerit, ob defectum ſuctionis venarum, licet fuerint inanitæ, & hoc quia fuerint debilitatæ, vel ex mala complexione, ſeb. peracutarum, vel etiam ex qualitate pharmaci alicuius acuti, vel ex frigiditate alicuius rei aſſumptæ, vt aquæ apij, & ſimilium, vel fluxu hepatico, vel oppilante. Cura eſt duæ res. prima eſt, cauſæ (quæcunque ſit) abſciſſio cum his, quæ in proprijs capitulis deſcribentur. ſecunda eſt ipſarum venarum, & hepatis, a quo ſumunt principium, & etiam virtutem attrahendi, confortatio, prout in cura debilitatis hepatis te faciemus ſcire, (ſi annuerit gratia Saluatoris.

Sed ſi quidem deſtructio, & defectio appetitus fuerit, ob cauſam in organo. ſ. ſtomacho, quia ſuam inanitionē non ſentiat, quam venarum ſuctio præcauſauit, fueritque eius inſenſibilitas, ob cauſam interiorem in ſeipſo propriam, quæ ſenſum obtundit, ac eius deſiderium animatum. cura eſt cauſæ ablatio, ſcilicet ægritudinis cuiuſlibet, quam in proprio perquires cap. Et ſi quidem ſit mala complexio pura, vel cum materia generata, vel influxa, curam eius ſuperius habuiſti. Si autem inſenſibilitatis, & defectus deſiderij cauſa fuerit, ex communitate ad principium, ſcilicet cerebrū, à quo recipit ſenſum, vt in lethargia, & ſtupore deſtruente, vel debilitante cerebrum, & virtutem eius, cura eſt duę res, ſcilicet ægritudinem cerebri corrigere, ſi poſſibile ſit: ſi vero non ſit poſſibile, ſignis prognoſticis derelinque; ſecunda eſt ipſum cerebrum confortare.

Primam rem complentia tibi ſupra diximus serioſe, & etiam ſecundam. Et ex illis ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ, Cibi ſunt auellana, caro gallinarum, & cerebrum earum, caro, & ius ſerpentis; confortant ſenſum, & vinum temperate ſumptum contemperat calorem eius, & ſua temperata caliditate dilatat animam; & ſpiritum multiplicat, & ipſum clarum reddit, vt ait Abuhali. Medicinæ ſimplices ſunt olibanum, & cortices eius, ſcoria ferri, ſal gemma, myrobalani chebuli conditi. aloe, ambra, xyloaloe, confortant ſenſum infrigidatum, & muſchum, & oleum ro. & camphora confortant ipſum calefactum, & lac muliebre. Compoſita vero ſunt diambra, diaolibanum, diamuſchum, aromaticum roſarum, & mithridatum, & ſimilia communiter omnia principalia, & virtutes eorum confortant. Et ſi quidem ſi ex communitate neruí exiſtentis, vt via intermedia inter cerebrum, & ſtomachi orificium, quia paralyticatus cura eius eſt cura paralyſis, quam ſuperius habuiſti, & etiam cura catarrhi, oppilationis ſtomachi in poro, & via, quam diximus.

Si vero ſit ex communitate ad hepar paſſum in prædictis ægritudinibus, cura eſt tres res. prima eſt ægritudinem, quæuis ſit, curare, quæ in proprijs dicetur capitulis (Chriſto duce) ſecūda eſt ipſum confortare, vt in proprio cap. infra dicetur. Et ex illis, quæ confortant hepar, & etiam ſtomachum ſimul, vt in hoc caſu expedit; ſunt cibi, & medicinæ ſimplices, & compoſitę; cibi vero ſunt endiuia, acetoſa, almun, & lac fętatum nouiter camelarum. & excitat appetitum, roſa, & aqua eius, lactuca. ſ. coriand. cucumer, cucurbita, & ſemen eorum, & aqua frigida, quantitate, quæ non ſuperet calorem, & extinguat innatum. moderate. n. ſumpta omnes eius virtutes confortat Eritius, & caro eius ad calidos, ad frigidos vero, naſturcium, menta, allia, cępe, apium, cappares cōditi, paſſulæ, & vinū ſtypticum, piper, & aromaticū, & fiſticum ad vtroſque. Medicinæ vero ſimplices ad ipſos frigidos confortatiuæ ſunt, ameos, helbuch, acorus, galanga, & vinū purū, & melicratū conditum, & ziogib. & digerit materias vtraſq; ſummitates ſquinanthi, zarabanū, piper, cuſcuta, & cyperū, foliū, abſinthiū, origanum, zuccharū albū, caſia, garyoph. rhabar. à cōplexione, ſpica, & confortat ea, & aperit, & ſedat mordicationem ſtomachi, ſicut paſſulæ, balſamus, calamus aro. eupatoriū, ad calidos vero ſpodiū ſanda. rhabar. per accidens reſoluendo choleram; & breuiter omnia abſterſiua, ſtyptica, & aromatica. Compoſitæ vero, ſunt, quæ infra dicentur

A (ſuadente gratia Trinitatis.) Et ex illis eſt, ſyrupus de abſinthio, de cuſcuta, de eupatorio, trochiſci, de roſis, de endiuia, de eupatorio, de abſinthio, de capil. vene. aqua fructuum, & ſimilia electaria, vt aromaticum roſarum, & diambra, & diacinnamomum, & ſimilia. Tertia res eſt paulatim naturam corporis reſumere, vt ſuperius dictum eſt. Et ſi quidem ſit ex communitate ad ſplenem melancholiam ſolitam non mittentem, quia fuit oppilatus, cura eſt aperire, & confortare, quæ illam cōpleant infra dicentur. Et ex illis, quæ ambo hæc inſimul complent, & cum hoc ſtomachum confortant, & ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ, quæ infra proprio capitulo dicentur. Et breuiter in ſumma omnia, quæ aperiunt oppilationes pulmonis, & hepatis, aperiunt oppilationes ſplenis, & viarū eius: quando ſplenis oppilatio non eſt fortis, quoniam quando fortis eſt, vt aſſerit Gal. neceſſarię ſunt medicinæ fortiores iſtis, quales ſunt capparorum cortex, cortex tamariſci. & ſcolopendria, agnus

B caſtus, ſquilla, & herba nominata græce aſſeliz, id eſt mūdificatiua ſplenis, & eſt cortex ſalicis, & fraxinus, de quibus in antidotario noſtro fecimus mentionem, capitulo de trochiſcis, de capparibus; interpretatur autem fraxinus, id eſt frangens ſexum, & habet mirabilem proprietatem contra duritiem ſplenis, & lapidem renum, & veſicæ; ſed folia, & lignum decoquantur in aqua ferrea; & de ea quolibet die ſumatur ſcyphus vnus in ieiunio ſimplex, vel cum oxymellite ſquillitico, &c. fiant ex ligno eius vaſa, in quibus comedatur, & bibatur. ſunt enim efficacia, & experta. Si vero fiat ex communitate ad inteſtina patientia, vt dyſſenteria ex vermibus, cura eius, eſt cura paſſionis inteſtinorum, ſcilicet dyſſenteriæ vermium, quæ infra dicetur. Et ſi quidem etiam ſit ex communitate ad alia membra, ex quibus prouenit debilitatio ſtomachi, de quibus ſupra in cap. debilitatis fecimus mentionem: cura eſt illorum rectificatio, vt ibi prædiximus. Etiam ſi ex communitate ad matricem: cura eſt duæ res. prima eſt eius, ſcilicet matricis rectificatio. ſe-

C cunda eſt ſtomachum confortare, ne recipiat fumum, vel materiam. Primum infra demonſtrabitur. Secundum iam ſupra eſt præmiſſum. Et ex illis, quæ à proprietate habent ſtomachum confortare, ne recipiat fluxum menſtruorum ad ipſum, eſt emplaſtratio ipſius cum fęce vini non aduſta. Et meliſſa, & acetoſitas citri, prohibet fumos à corde, & ſtomacho, & cerebro, aſcendentes à matrice, quocunque modo ſumatur. Si vero à cauſa extrinſeca primitiuarum aliqua prouenerit; ablatio illius erit facilis reditionis ad ſenſum, & deſiderium animatum, & appetitum. Secundam rem generalem complēt confortantia prædicta in cap. debilitatis, & alijs capitulis. Et ex his, quæ confortant os, ſuoi cibi, & medicinæ ſimplices, & compoſitæ. Cibi vero ſunt, & quæ comeduntur, & bibuntur; vt extrema animalium, lac camelarum nouiter fętarum, oliuæ ſalitæ, cappares conditi cū aceto, apium, trifolium cum aceto, lactuca, & petroſelinum, lupini non amari, menta comeſta cum cibo, & ſal-

D ſamento, cytonium, ſecundum omnem modum adminiſtrationis excitat appetitum mortuum. Et proprie ſyrupus eius, fructus vitis ſyluestris, naſturcium cum aceto, vinum acerbum, aqua mellis, & aqua extinctionis ferri virtutes deſideratiuas erigit omnes, calamenthum, fiſticum, perſica recentia non ſicca, granata acetoſa, morum de ſcemi acre. Horum, vero, quædam ſunt confortatiua, & excitantia appetitum in calido, quædam vero in frigido; & quædam in vtroque, quas per te diſcernas, ſi ſapiens fuerit. Medicinæ vero ſimplices confortantes, & excitantes appetitum in frigido, ſunt habalce, & ſyrupus eius, maſtiche, xyloaloe, piper, ruta, abſinthium, ſemen raphani, radix ſquinanthi, & aloe. In calido vero, ſumach, morum de ſcemi, ribes, & alij cibi frigidi ſuperius ſerioſe numerati. Compoſitæ vero infra dicentur.

Tertiam rem complent, quæ obuiant debilitati, &c. ſyncopi, quæ ſuperius in cura cordis diximus. Et ex appropriatis, quæ in hoc conueniunt; confortant enim, & excitant appetitum, eſt approximatio odoramētorum dele-

E delectabilium, & ex cibis ipſi infirmo, ſicut eſt hędus lactans, & gallina aſſata cum odoramentis interclusis in ipſis, ſicut eſt ſolium, cinnamomum, garyoph. & alij ex herbis, vt origano, roſmarino, & ſaturela, & ſpeciebus confortantibus, & excitantibus appetitum, & ſumptio ſorbitionum velociter nutritiuarum, & panis infuſus in vino frigido, & in aqua frigida, etiam calido.

Diaolibanũ bonum ad frigus.

Confectio diaolibani boni ad frigus ſtomachi, & ad deſtructionẽ appetitus, & feſtinandum penetrationem cibi in corpore, & retinet fluxum ventris prouenientem ex frigore ſtomachi, & hepatis. Rec. piperis, calamenthi, ſpicæ, macis, cardamomi, reſinæ, ameos, aniſi, nigellæ, omnium, an. partes æquales, thuris, balauſtiarum, an. partes ij. Conficiantur cum melle deſpumato, & ſit doſis, drach. iij. Confectio epithematis ad idem. ℞. abſinthij romani, coſti, piperis albi, zingib. cyperi, ana drach. v. olibani drachm. iij. maſtiches drach. v. calami aromatici, galliæ, ſquinanthi, garyoph. cinnamomi, ana drachm. ij. immitte. miuæ factæ ex vino veteri, & aqua cytonio- F rum, quæ aggregentur poſt horum contritionem, & liniantur.

Electariũ quod facit cibum appetere.

Electarium cum aqua cytoniorum, quod facit appetere cibum. ℞. aquæ cytoniorum lib. iij. mellis lib. ij. aceti fortis lib. ij. decoquantur ſuper prunas, & accipe ſpumam eius: deinde ſumantur zingib. drach. v. triũ piperum, ana drach. iiij. terantur cum prædictis, & decoquatur donec fiat ſicut ſubſtantia mellis, & detur ex eo cochlear vnum, & eſt aur. j. & detur mane in ieiuno ante prandium per duas horas.

Tryphera mundificans ſtomachũ.

Tryphera mundificans ſtomachum à cholera, & phlegmate, & ſoluit ventrem cum facilitate, & facit appetere cibum. ℞. myrobalanorum citrinorum, chebulorum, emblicorum, & belliricorum, ana drach. x. radi. liqui drachm. v. turbith albi mundati drach. vij. zingib. drach. v. cinnamo. heil, ana drach. ij. terantur, & cribellentur, & liniantur cum oleo de amygdalis dulcibus, & confice cum melle, & detur ex ea potio integra drach. iiij. cum aqua calida.

Compoſita bona ad appetitum incitandum.

G Compoſita bona ad excitandũ appetitum mortuum. ℞. cytoniorum, pomorum pyrorũ mundatorum à corticibus, & granis, fruſtatim inciſorum, radicũ ſęniculi, apij, petroſelini, capparorum ablutorum à ſale, bulliant in aceto, & aqua, & vino, ana partibus æqualibus, & addatur cinnamomi puluerizati, & ſemi. ſinapis puluerizati, ana quod ſufficiat, & adde daucos, & rapas.

Salſamentum.

Salſamentum ex inuentione noſtra, ℞. mentæ ſiccæ, pulpæ ſumach, panis aſſi, ana vnc. j. infuſi in aceto, vel ſucco cytoniorum acetoſorum, cinnamo. drachm. ij. terantur, & colentur, & colaturæ addatur parum ipſius aceti, vel ſucci, & vtatur.

Gelea bona ad idem.

Gelea ex inuentione noſtra. ℞. extremitatum pullorum zabrelorum, & porcellorum, ana lib. j. faſianorum, perdicum, & auicularum paruarum, ana lib. s. decoquãtur in ſucco cytoniorum acerborum, & ſucco granatorum, & vino acerbo, ana æqualium partium, pulueris cinnamo. vnc. s. & parum croci, ad colorandum tantũ, H decoquantur donec inſpiſſentur ſucci, & minuantur, ita quòd carnes non operiantur ex eis, deinde deponantur ab igne, & permittantur congelari in puteo, vel in ciſterna. Et ſi non congeletur, reſideat in eo pſyllij vnc. s. ligata in pecia.

Pilulæ bonæ.

Pilulæ, quæ ſumptæ poſt cibum, & ante, tollunt ventris conſtipationem, faſtidium auferunt. hepatis, & ſpleneticis conferunt, & hypochondriorum inflationem tollunt. Rec. maſtich. zingib. cymini (in alio thymi) garyoph. ſem. baſiliconis, piperis longi, ana drach. j. piperis, aniſi, marathri, ſeminis, apij, & ameos, ana vnc. s. turbith albi, & mundi drachm. vj. Confice cum ſucco abſinthij drach. vij. ante cibum. Pilulæ de abſinthio, & aromaticum roſatum noſtrum in antidotario ſcriptum, & ſyrupus de agreſta. Confectio alcagiri, & de cytonijs ad idem conferunt.

Medicamẽ ad boliſmũ.

Medicamen expellens appetitum boliſmi. ℞. cardamomi maioris, cubebe, ana partem j. zucchari albi, partes iij. doſis ſi aur. j. poſt vinum cum aqua tepida ieiuno ſtomacho ex frigiditate, cum humoris vitio acetoſi.

De medicinis appetitus canini, famis ſyncopalis, & boliſmi. Cap. 18.

CAninus appetitus deſtructioni eius noſcitur eſſe contrarius. In ea enim nihil appetitur. In iſto autem ſuperfluum in quantitate continua, & diſcreta ex aſſumptione eius facta non ſatiatur, & proinde caninus dictus eſt appetitus. Canis enim de ſui natura multa, & diuerſa appetens, quærit; & inueniens intantum repletur ex eis, quòd eius ſtomachus non potens quandoque continere; compellitur illud expellere ante digeſtionem vomitu, & quandoque ſeceſſu: vnde membrorum inanitio non ceſſat, neque deſiderium naturale, nec venarum ſuctio, nec etiam ſtomachi inanitio, & ſenſus eius. quinimo frigiditas ſuperfluens parum exterior, vel interior, puta, vel cum materia phlegmatica generata, vel catarrhoſa in ſtomacho regnans os ſtomachi exprimendo F inanitionem, ac ipſum inſpiſſatum tenens, pungens, cõmotionem in eo generat, quæ eſt ſimilis ſuctioni venarum, quæ excitat deſiderium, velut fames naturalis, ſic ſemper appetit, non enim quod recipitur membris appetentibus ſatisfacit, quia prius fluit, quam venarum ſuctio aſſequatur. Et ſiquid ſugatur, membro nutrimentum non eſt conueniens, Inquit enim Gal. nõ ex tranſglutitis, ſed ex bene digeſtis nutritur corpus, & ſic membra remanent inanita, & areſacta ſupra appetentia.

Appetitus caninus vnde.

Propoſito. curua.

Sic enim in coruo eſt videre, qui cum vnum inteſtinum, & rectum habeat, propter quod cibum aſſumptum tandiu continere non poſſit, quãdiu digeratur, & membris diſtribuatur trahentibus, immo fluat illis remanẽtibus inanitis, eſt in continuo appetitu. Aliquando autem quod recipit naturaliter ſtomachus continet, & membris attrahentibus deſtinatur ſugentibus venis, ſed ad ea non peruenit, quia vermes multi exiſtentes in inteſtinis præaccipiunt; vel tranſit ad membra, ſed in eis non remanet, immo reſoluitur à forti caliditate ipſorum non cir- G cumſcripta ori ſtomachi, ſed extenſa in corpore toto: vnde remanent inanita, & ſemper naturaliter deſiderant, & etiam ſtomachus: & tunc eſt conſtipatio ventris, & retentio vomitus. In proceſſu autem temporis eſt videre, quod vbi aliud non interueniat accidẽs periculoſum, & mortale, vt ſubeth, ſtupor, & ſimilia, plurimum permutatur in boliſmum: cum enim cibus non digeratur, proculdubio conuertetur in phlegma ſecundum Gal. & multiplicatum ſua groſſitie, & viſcoſitate ori ſtomachi adhærendo occupat ipſum, & eius ſenſum obtundit, & ſua frigiditate ſuperante valde, eius virtutem ſenſibilem ſtupefacit, adeo quod licet membra ſint inanita manifeſte, & trahant, & venarum ſuctio interueniat: ſtomachus tamen ſuam inanitionem non ſentiat, non ſuccedet deſiderium animatum, id eſt voluntas replendi; vnde ſequitur, deſtructio appetitus quædam, quæ dicta eſt boliſmus, in qua non eſt deſtructus appetitus, vt ſupra, cum ibi ſit poſſibile, quòd nulla cauſa canini appetitus H adſit, nec eius quælibet cauſa interueniat, vt in canino appetitu plurimum, ſed quædam ſic, quòd membrorum inanitio, & eorum deſiderium naturale, venarumque ſuctio adſit, ſed deficit ſenſus ſtomachi in ſentiendo ſuã inanitionem, vnde animatum deſiderium nõ ſucceſſit, ſed dicitur boliſmus. i. magnus appetitus membrorum inanitorum cum ſacietate ſtomachi, non ꝙ ſit ſatiatus, ſed quia ſuam inanitionem non ſentiat, ac ſi fuerit ſatiatus, vel quia ſic parum ſentiat, ꝙ ſolo l olo ſatiatur, cuius contrarium eſt in ſyncopali fame. In ea enim caliditate reſoluente in vniuerſo extenſa corpore, vel circũſcripta ſtomacho multum reſoluẽte accidit inanitio membrorũ, ſuctio venarũ, & ſenſus inanitionis ſtomachi non tẽperata, vt in naturalis fame, nec ſuperflua valde, vt in canino, ſed multa, vnde ſequit̃ fames non ſitis cũ eius debilitate, ita ꝙ niſi cibo ei cito ſuccurrat̃, deducet̃ ad reſolutioné, & ſyncopim. Ex quibus abundantibus in intellectu, manifeſta apparet differentia inter deſtructionẽ appetitus; debilitatẽ, & ſuperfluitatẽ eius, quæ eſt caninus

appe-

Cura appetitus canini. appetitus,& boliſmũ, atque ſyncopalẽ famẽ, quo ad eſſentiam,cauſas, & ẽt accidentia,quibus habẽt cognoſci. Et ex dictis etiam præcedẽtibus capitulis,cura vniuſcuiuſque in generali poterit comprehendi: in ſpeciali autẽ, & proprie cura appetitus canini, ſi fuerit a frigiditate oris ſtomachi pure, vel cum acetoſa materia,eſt duę res. Prima cauſam tollit. Secunda ſedat appetitus exceſſum. Prima completur cum calefacientibus, abſtergentibus, reſoluentibus,& exiccantibus prędictis numeratis in capitulo antecedente,quæ materiam alterant frigidam,& *11. aphor. 21.* illam materiam acetoſam abſtergunt. Ex quibus conferens maxime eſt vinum, vnde Hipp. potus indigentiam ſoluit. Talis autem potus debet ſecundum Gal. eſſe vini antiqui, vinoſi, puri, multi, calefacti, in ieiunio ſumpti, in quo non ſit ponticitas; nec acredo, niſi adſit fluxus,ſeu vomitus,quod eſt plurimũ. Tunc enim oportet, vel ꝙ omne vinum auferatur, nam ponticũ augmẽtum efficit in canino, acetoſum,& amarum in fluxu, vel ꝙ ſit vinoſum moderatum, habens ſtypticitatem non amarum,hoc enim reſpicit vtrumque, & eſt cura cauſæ primæ. Secunda cõpletur cum vnctuoſis,& pinguibus, & his,quæ ſupernatando,& replendo ſua viſcoſitate,ori ſtomachi adhęrendo nauſeent,& appetitũ tollant. Si vero caninus ſit ex caliditate reſoluẽte, curabis, cum his,q̃ dicta ſunt in cura ſyncopis reſolutionis, & cura boliſmi.

Cura deſtructi,& canini,ex vtraque cauſa,eſt tres res: oportet enim primo ſtomachi prouidentiã facere,cũ calidis calefaciẽtibus,& abſtergẽtibus p̃dictis. Secũdo vero membris occurrere; quare ipſorum reſolutionem,& inanitionem prohibere. Tertio ſyncopi ſubuenire, & cibare cum redolentibus ex cibis, &c. potibus,& pane cum vino,& cęteris cordialibus,& ſtomachalibus. Cura vero ſyncopalis famis,eſt cura canini, ex caliditate facti, & iam dicta eſt ſupra plurima pars regiminis eius in cura doloris ſtomachi,& eſt tres res. Prima eſt ſyncopi ſubuenire,vt ſuperius dictum eſt. Secunda eſt poſtquam euaſit ab ea obuiare, & prouidere,ne reincidat,& illud fit cum exhibitione panis in vino frigido infuſi,& in rob de granatis,& cytonijs,& ſimilibus,quãdo tardatur cibus: & cum alijs confortantibus ſtomachum interius,& exterius approximatis. Tertia eſt ſenſum obtundere, & humores,& poros corporis inſpiſſare, & illud cum cibis groſſis,& frigidis ſtypticis. *Pilulæ phlegma acetoſum à ſtomacho educentes.* Pilulæ educentes phlegma acetoſum de ſtomacho cõuenientes appetitui canino ex frigiditate cum humoris vitio acetoſi. ℞. turbith albi,& mundi,agarici,an. vnc. j. ſpicæ. ſcrup. j. Confice cum oxymellite ſquillitico, & dentur, deinde detur diatrionpipereon, diacyminum, quod digerit, & conſumit humorem acetoſum, & alterat dyſcraſiam ſtomachi frigidam. Cum vero adeſt fluxus, quod eſt plurimum, tunc conueniens eſt confectio electarij. alephanginæ, quod fit in tempore æſtatis poſitum in antidotario noſtro. Cibus autem expertus eſt ex raphano, vitellis ouorum,& vnctuoſis, & pinguedinibus multis. conſumit humores, aufert dyſcraſiam frigidam, & ſenſum obtundit, ſeu appetitum.

De medicinis appetitus corrupti. Cap. 19.

CORruptio appetitus,eſt appetitus inſolitæ,& nutrimento hominis inconuenientis rei. Eſt autem vt plurimum ad acuta, & ſalſa, quæ ſunt nota, quandoque ad ſtyptica,& pontica, & ſicca, vt ſunt teſtæ,lateres,lutum,terra, carbones, & ſimilia,& eſt mala: quandoque ad acria,& acetoſa, vt ſunt fructus acres, immaturi, & limones, perſica, pruna, acetum, agreſta,pyra, meſpila, coctana,& maciana,quandoque ad vnctuoſa, & dulcia, & quandoque ad fętida, vt ſunt cimices, ſcarabęi, & ſimilia, & eſt deterior corruptio. *Cauſæ.* Contingent autem ex humoribus malis in qualitate plurimum frigidis,& humidis,vel calidis, vel in ſubſtantia corruptis etiam,vermes generantibus,in ſtomacho aggregatis,& generatis, vel ab alijs membris influxis, ad quorum correctionem natura appetit aliqua illis contraria,vt rectificet illos,ſicut in mariũ corporibus naturaliter, vel accidentaliter diſcretis,& proprie mulieribus,ſeu defectis; & maxime prægnantibus in primis menſibus tribus: & alijs, in quibus menſtrua intemporanee retinẽtur, eſt videre,quòd appetunt talia. Cum enim natura moleſtetur ex illis os ſtomachi pungẽtibus, vel grauantibus, vel afficientibus quoquo modo, appetit illis contraria, quibus corrigantur,& conſumantur, vt ab eorũ moleſtia,& a grauedine releuetur. Inquit enim Gal. dyſcraſia naturalis ſtomachi appetit ſimilia,accidentalis vero contraria. Nec mirum ſi eſt natura, quæ noſtra diſpenſat corpora indefecte,& ordinanter,quia ſapientiſſima, vt ait Gal. In inteſtinis ad conſumptionem phlegmatis congregati, ordinauit lumbricos generari, multo magis ſtatuit, vt natura ſtomachi,quæ nobilis eſt, moleſtata,vel grauata ab illis humoribus, appetat talia; quibus illis cõſumptis releuetur,& ad appetendum ſolitum,& cõueniens redeat alimentum, ſicut appetit acuta, acrimonialia, &c. ſalita quibus frigidus humor,& humidus conſumatur; quia eius cauſa eſt: vel frigida,& ſicca,& acetoſa, quibus humor calidus,& humidus excitetur, & exiccetur, a quo cauſatur appetitus talis. Et quandoque,licet raro, fętida; non quia ſimpliciter fętida, ſed quia eorum fœtori, &c. naturæ contraria, & eorum materiam conſumentia, & educentia, vt ſunt acrimonialia, cimices,& ſcarabæi, qui virtute diuretica extra corpus ipſam expellunt. dictum eſt enim ſupra, quòd appetitus eſt à contrario ad contraria ſeſe fugantia. Talium enim humorum in ſtomacho aggregatorum generatio eſt a corrupta eius digeſtione, quæ qualiter fiat,& a quibus cauſis infra dicetur, & latius capitulo proprio (prout Chriſtus annuens nobis erit.) Nunc autem ſcias, quòd fit a calido inflammante, vel a frigido extinguente calorem naturalem ſtomachi,& debilitante ipſum: quare cibus non digeritur, vt oportet, nec in benignum conuertitur, ſed in acetoſum potius, vel fumoſum. Et ſi calor extraneus dominetur, & humidæ ſit ſubſtantiæ, tranſmutabitur in putredinem, & fœtorem; ipſorum vero influxio, aut eſt a toto corpore, vt in febrientibus febre putrida, vel in non febrientibus, ſed ſcabioſis arthreticis,& leproſis, vel aliquo membro, puta hepate, vel ſplene. Et in mulieribus a matrice non munda, & maxime ſtomacho exiſtente debili,& famelico diu. Inquit enim Abuha. ſuſtinere famem, ſtomachum putridis replet humoribus.

Signa corruptionis appetitus, & ſpecierum eius nota ſunt; quia ſenſus infirmi ſtomachi,& inuentio per medicum illud oſtendunt. Sed, ſi quidem ſit ex humoribus aggregatis calidis in ſtomacho, ſigna ſunt ſitis, & æſtuatio,& eructatio fumoſa,& iuuantur frigidis, calidis vero lædentur. Si vero ex frigidis, ſigna erunt è contra, quia ſine ſiti, & æſtuatione, & cum oxyregmia erunt, & iuuantur calidis, a frigidis vero læduntur. Si autem ſint in eo generati, ſigna erunt, pręcedens regimen cibi,& potus aliarum rerum non naturalium, & dyſcraſia ſtomachi manifeſta,& apparens abſque læſione, immo cum ſanitate totius corporis, & membrorum. Sed ſi ſint ex influxu, ſigna erunt præcedens diſpoſitio corporis, vel membrorum inualida,& diſcreta, ſeu morboſa; ad quã ſequitur talis appetitus corruptio, eiuſque variatio, quia intentio, & remiſſio penes variationem per intenſionem,& remiſſionem ipſius tibi indicat,& declarat.

CVRA corruptionis appetitus eſt duplex, eſt enim generalis, & ſpecialis. Generalis eſt tres res. Prima eſt humoris corrupti in ſtomacho congregati euacuatio, quam complent vomitus, & ſolutio ventris. Secunda eſt diſpoſitionis ſtomachi illum humorem generantis correctio, quam complent regimen, & medicinæ eius dyſcraſiam alterantes,& ipſum confortantes. Tertia eſt corporis, vel membri (ſi quod mittens, ſeu influens ſit) rectificatio, quam complent illa quinque, vel quatuor, quæ in cura dyſcraſiæ eius cum materia influxa recolimus ordinaſſe. Specialis eſt multiplex, ſecundum multiplicem eius ſpeciem, in quarum vnaquaque prædicta ſunt attendenda. Si ergo appetitus ſit ad acuta acrimonialia,

nialia, & ſalita, quem efficit humor frigidus, & humidus, ſtudebis primo ipſum educere vomitu poſt piſcium ſalitorum comeſtionem cum raphano, & oxymellite, prouocatio cum aqua decoctionis raphani, anethi, ſem. erucæ, naſturcij. & ſimilium cum aceto ſquilitico, aut oxymellite eius, ſi expediet. & hoc conuenientius, & proprius, quia talis humor in ſuperiori parte ſtomachi dignoſcitur abundare; quod ſi ſua grauedine fundum petat, purgabis cum clyſteri, vel pharmaco, vt cum turbith non confortato, ſi in ſtomacho ſit generatus; vel cum confortato, ſi aliunde influat, vel agarico ſi à toto corpore. Et ſi quidem ſit imbibitus cum hiera aliqua ex magnis, vt ſupra de cura malitiæ complexionis ſtomachi cum materia tibi, oſtendimus de omnibus ſerioſe, & complete. Secundam rem complentia ibidem oſtendimus, & præcedenti capitulo immediate, ac etiam tertiam rem complentia. Et ex conuenientibus talis appetitus corruptioni eſt, poſt purgationem, vt exiccantibus, & abſtergentibus ventris putredinem; ex quibus ſunt medicinæ, & cibi appropriati. Cibi ſunt, vt carnes leporis, cappares conditi cum aceto in principio cibi; naſturcium in prima menſa, & etiam potus aquæ ferreæ; & in ſecunda menſa fiſticum, & paſſulę. Sunt etiam medicinæ ſimplices, & compoſitæ. Simplices ſunt cyminum, carmenū, & ameos ante cibum, & cardamomum poſt; & ex illis ſunt xyloaloe hibitum, & ſtæchas, & balſamum, ſal napticus, & ſquilla, & acetum eius, & cinnamomum, ſpica, myrrha, & alia, quæ ſupra in cura cordis enumerauimus. Compoſitæ vero ſunt confectio de ſcoria ferri, aromaticum roſarum, & ſimiles.

Si vero talis appetitus ſit ad pontica, & ſicca, & lutū, primo humidum humorē, qui eius eſt cauſa euacuabis cum prędictis vomitum prouocantibus, & vētrem exoluentibus cum exiccatione, vt turbith, polypodium, hiera, tartarum, & chebuli: deinde ſtomachi dyſcraſiam humidam alterabis cum ſiccis cibis, & medicinis, & potibus exiccantibus, & cum regimine exiccatiuo, macrefactiuo noto infra cū de decoctione loquemur (ſi Chriſtus voluerit.) Et quandoque iuuantur ex acutis, ſicut ſinapi, & ſimilibus, ipſum enim malum abſcindit humorem, & excitat appetitum, & eſt vltimum in reducēdo appetitū mulierum luti. Et tertio ad quod influit, qđ ſit membrū, vel corpus prędictis modis habebis reſpectū.

Sed ſi ſit ad acria, vel acetoſa. Primo humorem calidum cholericum, vel ſalſum, qui eum efficit curabis, vel euacuabis vomitu cum aqua tepida, & aceto, vel aqua ptiſanæ, vel aqua decoctionis ſeminis atriplicis; aut clyſteri, ſi petat deorſum, quod ex punctura, & ardore in ſtomachi fundo facto percipies, aut cum aloe, quæ confortat ſtomachum, & mundificat à cholera, & phlegmate, & erigit appetitum corruptum, & ſalſum, qui eſt a ſalſo humore: ex hiera Gal. & infuſione decoctionis abſinthij, & fumiterræ. Secundo alterabis ſtomachi dyſcraſiam calidam cum frigidis notis ſupra abſterſiuis capitulo præcedenti, & cum regimine infrigidatiuo, & humectatiuo. Et ex illis eſt aquam frigidam bibere in ieiunio, & aquam lactis, & lac acetoſum, & ſucſio acetoſitatis citri, & proprie ſi à matrice propter retentionē menſtruorum cauſatus fuerit, & ſuccum granatorum muzorum proprie. Si vero talis humor in ſtomacho fuerit generatus, & ingroſſatus, vt puta cum cibis groſſis, lacte, & amylo, & vino groſſo, & cucumeribus immaturis, frumento, lactucis, & granis granatorum. Et tertio influenti, ſi quod ſit, puta hepati, prędictis remedijs obuiabis.

Quod ſi ſit talis appetitus ad vnctuoſa, & dulcia. Primo euacuabis humorem ſiccum melancholicum, qui eius eſt cauſa cum decoctione epithymi, & myrobalanis nigris, & ſucco granatorum dulcium expreſſorum cum pulpis eorum, & ſimilibus, & clyſteribus ex appropriatis notis ſuperius nominans in cura malæ complexionis cum materia; vomitu vero non tentabis euacuare. Inquit enim Hipp. in aph. Melancholicos vero inferius vehementius eadem ratione contraria apponentes. Secundo dyſcraſiam ſtomachi corriges, & confortabis E cum contrarijs alterantibus, & regimine humectatiuo. quod ſuperius diximus, & etiam infra dicemus; & ex cōuenientibus eis eſt zuccharum, bugloſſa, meliſſa ſecundum oēm modum approximata, & vinum aromaticum ſubtile, & clarum, & maturum, granata dulcia, & poma dulcia redolentia, & ſimilia. Et vltimo ipſi ſpleni ſi mittens fuerit, vt dictum eſt de alijs curam approximabis.

Si autem fuerit ad fœtida, primo humorem corruptum, & fœtidum, qui eſt ipſius cauſa expurgabis; quem qualis fuerit, poteris cognoſcere ex fœtidis, quæ appetuntur, nam illis ſunt contraria. Et tunc expurgatiuum appropriabis ei. Quod ſi ignoretur qualis, vel cuius fuerit ſpeciei, vomitu cum aqua mellis, vel geleniabin, vel aqua naſturcij educetur. Et etiam cum hiera picra, quæ mundificat ventris putredinem, & omnem materiam putridam, vel putreſcibilem etiam ſi propria ignoretur, vt prædictum eſt, & etiam ſi fuerint ibi lumbrici, & ipſos necabit, & ipſos educet, & alia, quæ in ſuo dicentur capitu-

Nota de hiera picra.

F lo. Secundo caliditatem præter naturam ſtomachi alterabis cum medicinis frigidis mundificantibus, & abſtergentibus, & regimine cum frigidis, & ſiccis abſtergentibus ſuperius enarratis. Et tertio ad matricem appones ſi expediat, remedium prælibatum ſuo capitulo. Decoctio valens ad eum, qui comedit bolum, & corruptus eſt ſtomachus, quare timetur ne corrumpatur eius complexio. ℞. cupularum glandium drachm. viij. aloes drach. vj. pulicariæ drach. vj. radicis ſquinanthi drach. iiij. myrrhæ drach. ij. frangantur, & coquantur in rotulis duobus aquæ, donec perueniat ad medium, recipiatur tertia pars qualibet die per triduum, & reiteretur cura deinde. Modus decoctionis ad eum, qui comedit lutum, & eius corrumpitur ſtomachus, & citrinatur color, & timetur ſuper eum ex hydropiſi, & eſt alſuſe. ℞. cupularum glandium drach ij. paſſularum enucleatarū drach. vij. aniſi drach. iij. myrob. nigrorum belliricorum, & embli. ana drach. v. ſcoriæ ferri contritæ, infuſæ in aceto acuto, & exiccatę, & torrefactæ ſuper patella

Decoctio valens contra bolum malum comeſtum.

Decoctio ad eum qui comedit lutū.

G dra. iij. ſumach drach. vij. decoquantur cum vini pontici vnc. viij. tādiu donec remaneat medietas, & coletur, & detur in ieiunio vij. diebus. Medicamen deijciens lutum ℞. cymini carmeni, vel cardam. marathri, ameos, vel cubebarum, ana partem vnam, detur ex eo in ieiunio vnc. j. & maſticetur maſticatione bona, & deglutiatur aqua eius in veſperis. Electarium bonum ex inuentione noſtra curans caninum appetitum, & corruptum deſiderium. ℞. paſſularum enucleatarum drach. v. cupularum glandiū dr. j. aniſi dr. iij. myrrhæ myrob. nig. emblicorū, & belliricorum, ana drac. vij. ſcoriæ ferri infuſæ in aceto exiccatæ, & torrefactæ drach. viij. cardamomi maioris, cubebe, ana drachm. iij. zucchari tabarzet, quod ſufficit. doſis eſt drachm. j. cum aqua anthos ſtomacho ieiuno. Electarium bonum, & expertum contra putrefactiones in ſtomacho, & ſubuenit apoſtematibus ſtomachi, & ei, cuius ſtomachus reſiduum cibi, & potus propter caloris inopiam, aut melancholiæ male gubernat, nec patitur

Medicamē deijciens lutum.

Electariū bonum ad caninum appetitum.

Electarium aliud bonū.

H aliquam putrefactionem in eo generari: confortat cor, cerebrum, & totum corpus prouocat menſtrua, & rectificat malitias matricis. ℞. trium pipereon, an. drach j. garyoph. drach. ij. ariſtolochiæ longæ, zedoariæ, violarū, betonicæ, an. drach. iij. ſalis gemmæ drach. ij. myrrhę electæ ad pondus omnium. Confice cum ſyrupo de ſpica, doſis eſt à drach. s. vſque drach. j. s. Pilulæ præſeruantes ſtomachum ab omni læſione intrinſeca, nec permittunt humores putrefieri in eo, immo abſtergunt, & mundificant rugas, & parietes. Ergo qui aſſiduat vſum earum diebus ſingulis permanebit illæſus à doloribus ſtomachi, nec à doloribus capitis vexabitur vnquam. Et nihil eſt oculis (mihi crede) ſalubrius iſtis, & eis, qui triſtantur ſubueniunt. Et eſt medicina matricis vinoſæ, viſcerum interiorum, quarum permixtio eſt. ℞. maſtiches drac. iiij. aloes electæ drach. x. agarici boni drach. iij. conficiantur cum ſucco altilis. Doſis eſt ij. pilulæ, vel iij. quando itur dormitum. Et poſſunt recipi ſecundum modum voluntatium vſque ad xv. vel xxv.

Pilulæ ſtomachū præſeruātes ab omni læſione.

Eadem in fra habētur.

De

De ſiti, & medicinis eius. Cap. 20.

SItis, vt ſuperius habuiſti eſt appetitus frigidi,'& humidi, quod eſt potus. Cauſam autem eius, quædam eſt interior: quædam exterior. Et interior, quædam eſt propria oris ſtomachi, cuius eſt propria paſſio, quædam ex vicinitate, vel communitate, propinqua, vel remota. Et cauſa immediata, & coniuncta eſt mala complexio rei deſideratæ contraria, quia calida ipſius oris ſtomachi, vel ſicca, vel vtraque pura, vel cum materia in ſtomacho congregata, & rugis eius, ſcilicet cholerica, ſalſa, & ebulliens, ſeu corrupta, eo generata, vel influxa. Ex vicinitate autem ſeu communitate propinqua, & eſt cauſa antecedens ex mala complexione ventris, meri, inteſtini ieiuni, cordis, & pulmonis. Cum enim inflammantur, & excitantur calidis, vt ſua caliditate, & ſiccitate eorum calefiat, & exiccetur os ſtomachi, algmaſat, & glandulæ in radice linguæ poſitæ: quare exiccantur in eis humiditates, & minuuntur, quæ humectare linguam, & os naturaliter habẽt, aut communitate ad meſeraicas, cum oppillantur; quare quod bibitur non penetrat de ſtomacho ad hepar; quare remanent ſemper membra exiccata deſiderantia irrorati, licet plurimum bibatur, ſicut accidit in hydrophiſi, & colica. Ex communitate longinqua ſicut cum accidit propter hepat ſupercalefactum, vel apoſtematum calido apoſtemate calefaciente, & exiccante humiditatem corporis omnem, vel infrigidatum; quare non attrahit potum. vnde membra remanent exiccata, & deſiderantia irrorari, aut propter ægritudines cerebri, vt eſt phreneſis, mania, & melancholia, aut propter ægritudines, vt diabete, aut ex communitate ad totum corpus, vt in febris ſudore diaphoretico, criſi, hectica, phthiſi, & ſimilibus. Cauſa autem exterior eſt cauſa primitiua, & res neceſſariæ, & non neceſſariæ indebite approximatæ, & neceſſariæ ſunt, cauſæ non naturales, vt aer calidus, & ſiccus, qualis eſt ſub cane, & ante canem, & poſt canem naturaliter exiſtit; vel artificialiter, vt in balneis, & ſtuphis, & ſimilibus, & exercitium laborioſum, & proprie locutio multa, & cibus valde calidus actu vel potentia, vt ſunt allia, ſinapis, & ſimilia, aut ſiccus, & ſalitus, & groſſus, vt ſunt carnes bubulinæ, equinæ, vaccinæ antiquæ, & ſimiles; & viſcoſus, vt ſunt carnes porcinæ, piſcium magnorum, non ſquamoſorum, malatium, & oſtracorum, & ſimilium, aut multus, & diuerſis, in cuius digeſtione ſtomachus laborando valde inflammatur, & exiccatur, quare ſitis ſequitur ſicut accidit homini, quando multum laborat. Et potus vini vinoſi, antiqui, plurimi, & noui bullientis non depurati, aut habentis malitiam acquiſitam venenoſam. Aut quia veſpæ mortuæ fuerunt in eo, vel quia fuerit ſpaciatum ſuperflue, aut aquæ malæ qualitatis, neceſſitatis tempore; vt ſalſæ, ſulphureæ, aut nitroſæ, paucitas propter abſtinentiam à cibo, & potu ieiunantibus volũtarie, vel de neceſſitate, & ſomnus plurimus, & profundus, in complexione calida, & ſicca; in ieiunio frigidis, vel ſuper cibum calidum, & ſiccum, vel medicinam. Et etiam vigiliæ ſuperfluentes, & exiccantes. Et etiam animæ accidentia, vt fortis ira, indignatio, timor, & imaginatio mortis feſtinę, vt in ductis ad mortem apparet, & gaudium ſuperfluum, & ſimilia. Non neceſſariæ vero ſunt puncturæ animalium venenoſorum, vt ſerpentium, apum, veſparum, & ſimilium. Et medicinæ calidæ, & ſiccæ, vel laxatiuæ in ſolutione ſuperfluentes, vel ſufficienter ſoluentes, quæ inducere habent ſitim à complexione, & ab effectu, quia educunt à corpore humidum, quæ ſi in principio ſolutionis non appareat, ſed in proceſſu, & ſit moderata, ſignificat ſufficientem purgationem. Vnde Hippocr. ait quicunque in pharmacijs non ſitiunt, cum purgantur, non quieſcent, donec ſitiant. Signa ſitis ſunt, ſenſus, & moleſtia; ſed facta à cauſa interiori, & propria, ſunt ſigna malitiæ complexionis calidæ, & ſiccæ ſtomachi, quam ſuperius habuiſti; & ſitis continua, & æqualis. Sed factæ à vici- A nitate, & communitate, eſt anteceſſio diſpoſitionis illorum membrorum, quorum communitate patitur, & variatio ſitis in augmento, & diminutione ſecundum varietatem diſpoſitionis illorum. Factę vero à cauſis exterioribus ſigna ſunt inuentio, & anteceſſio illarum exteriorum, quæuis fuerit.

CVRA ſitis eſt generaliter nota ex his, quæ dicta ſunt in cura malæ complexionis ſtomachi calidæ, & ſiccæ, vel vtriuſque puræ cum materia generata, vel influxa. In ſpeciali aũt eſt duæ res. ſ. auferre cauſam, & ſedare ea, ſed ſi quidem eſt tolerabilis, tunc oportet primo cauſam abſcindere, deinde accidens, vel ipſam, ſi impreſſio facta fuerit, mitigare. Si vero ſit intolerabilis, tunc oportet primo eã mitigare, deinde cauſam auferre. Primum proprie cõplent potus, et cibi frigidi, vel humidi, vel vtrique, & declinatio vniuerſalis regiminis, & in alijs ad frigidum, & humidum. Et ſi à propria paſſione fuerit, & à ſola pura qualitate, quales ſunt chilt hordei, amylum, B cucurbita, medulla cituli, melones, pruna, perſica, granata, chryſomela, & olera, vt ſpinachia, atriplices, lactucæ, panis mundus, carnes hædinæ, vitulinæ, & oua cum totalitate eorum. Potus autem ſit ex aqua frigida, quæ, de ſtomacho tranſire moratur. ſecũdum Hipp. vel aqua hordei, in qua reſident roſæ, cũ ſtipitibus ſi ſint maturæ, vel ſine, ſi fuerint immaturæ, vel iuiubæ, & aqua ferrea, & coriandri, & cum alijs ſuccis, qui ſtypticitatem habeant, & aliquam groſſitiẽ ſubſtantiæ, vel aliquam rem admixtã, quæ teneat ipſum in ſtomacho, nec ſuæ veloci penetrationi conſentiat, ſed reſiſtat; quales ſunt vinum acerbum, & lymphatum cum aqua frigida; ſuccus granatorum, agreſta, ſuccus macianorum, & cytoniorum cũ frigida aqua, in quibus ſit panis infuſus, qui præmittatur, vel cibus alius, deinde potetur. Cibus enim & proprie panis, cũ ſit ſpongioſus potum in ſtomacho retinet diu, qui impreſſionem faciet, & eius complexionem propriam alterabit, niſi cauſa fuerit in membris remotis; tunc enim frigida, & humida ſubtilis ſubſtantiæ, & C facilis penetrationis ſunt conuenientia; vnde ſi aquæ admiſceatur vini modicum, vel aceti, optimum eſt ſecundum Gal. ꝙ ſi alteratur aer cũ frigidis, & humidis, vt infirmi quieſcant, & dormiant, replcantur, non abſtineant à prædictis, & gaudeant, & lætentur citius, curabuntur, & potiſſime vbi à medicinis ſument auxilium, quæ ſunt ſimplices, & compoſitæ. Et ſimplices exterius exiſtunt, vt raſura cucurbitæ, & ſuccus eius, ſolatri, lactucæ, portulacæ, flores roſarum, violarum, nenupharis aqua roſ. agreſta, ſuccus cytoniorum cum aceto, & folia ſalicum, & ſimilia ori ſtomachi applicata: ſandali quoque, camphora, & ſpodium, vbi materia cholerica influat ei. Interius autem vt lac acetoſum, ſuccus macianorum, mucilago pſyllij: aqua melonis indi, & aqua ſeminum communium, aqua prunorum, ſebeſten, iuiubarum, & lactucarum, & liquiritiæ, & ſimilium. Infrigidatio quoque pedum cum aqua frigida caliditatem ſtomachi extinguit, in debilibus proprie, nõ robuſtis, ſicut calefactio D eorum frigiditatem alterat, calefacit, & conſortat, & proprie ſi ſit temperata. medicinæ cõpoſitę infra ſubiungentur. Quod ſi fuerit a mala cõplexione ſtomachi cũ materia cholerica, cõplẽt ipſius ablationem aqua prunorũ, aqua abſynthij, cũ roſis, & ſebeſtẽ, ſuccus roſ. violarum, & ſyrupus earum, & pulpa tamarindorum, & mel caſiæ fiſtulæ: & ex cõpoſitis aqua fructuum. Si vero ſit amara ſalſa, cõplent ſuccus, & aqua fumiterrę, & ſyrupus eius, & aqua lactis, & hiera. G. cum aliquo prędictorũ frigidorũ exhibita, & aloe cũ aqua lactis, & ſimiliter ſi fuerit a materia putrefacta, necnõ, & quę ſtomachi putrefactionẽ habẽt mundificare, quorũ cogitionem pręcedenti capitulo habuiſti. Sitis autem mitigatur cum prædictis, & proprie potu alicuius prędictorũ, & frequenti abſolutione, & proprie cũ aqua pura, vel permixta ſucco granatorũ acetoſorum, ſi fuerit a ſola, & pura cõplexionis malitia proprie, vel cum materia cholerica, conferunt enim cauſæ, & accidenti, & ſyrupus acetoſus facit illud. Quod ſi fuerit a ſalſa, & baurachia, acetum lymphatum, ma-

De raphano. ximè confert, ait Gal. Sed, vt non citò penetret de ſtomacho, ſit in eo virtus raphani, à proprietate enim habet vt medicinas retrahat ad os ſtomachi, & teneat in eo, vt non citò penetrent, & materiam digerat groſſam, quæ eſt pars eius, aniſum quoque proprietatem habet ad illud. Inquit Abuha. Si vero fuerit à putrefacta materia, mitigabunt granata acria, & muza. Et ſi ſit influxa, membro influenti curam adhibebis, ſtomachum mundificabis, & confortabis. Quod ſi ex communitate propinquorum, & vicinorum membrorum fiat, duæ res ſunt neceſſariæ primo enim illa rectificabis cum proprijs, quæ ex prædictis ſunt tibi nota, ſecundo ſi impreſſio dyſcraſiæ in ore ſtomachi facta fuerit, & remanſerit, alterabis cum prædictis. Et ſi quidem fuerit in meri, cum his, quæ in ore tenentur, vt cum carne prunorum, pulpa tamarindorum, liquiri. melonis indi, ſeu aliquo prædictorum frigidorum, & humidorum, & chryſtalli, paleæ, hordei, quæ reſedit in aqua frigida, & maſticatio ramorum portulacarum, & præputiorum vitis, & cum potu aquæ frigidæ ſugendo ſumpto in vaſe ſtricti orificij, vt ait Abuha. Et ſimiliter ſi fuerit ab algamaſat ſtomachi, & ieiuni. Si vero fuerit ex pulmone, & corde cum inſpiratione aeris frigidi, & cum cibis, & potibus frigidis, & cordialibus, & medicinis interius, & exterius approximatis, quæ in cura cordis diximus; in quibus ſit aliquid leptomeris ſubſtantiæ mixtum; vel virtus eius deferens ad ipſum, vt crocus. Et ſi ex vicinitate ad meſeraicas cum aperitiuis, quæ diximus ſupra in cura ægritudinis in via, & poro ipſius.

Similiter ſi ſit ex hepate cum endiuia, cum aceto, & ſyrupo eius, & aqua ſeminum communium, triaſandalis, & diarhodon, & * frigido genonis, & ceroto de ſandalis, quod in noſtro poſuimus antidotario, ſi fuerit ſupercaleſactum: ſi vero infrigidatum, cum dialthæa, diacurcuma, & abſinthio, & ſyrupus eorum, & eupatorio, & alijs, quæ in proprio eius loco dicemus, ſumma Trinitate fauente. Et ſi ex cerebro, cum his, quæ in cura paſſionum eius diximus. Et ſi ex renibus, cum his, quæ in cura diabetis dicemus. Et ſimiliter ſi ex communitate ad totum corpus, fiat, cum his, quæ curant febrem hecticam, & phthiſim, quæ dicemus in proprijs capitulis, & aqua frigida cũ vino mixta, vel aceto, quod ſufficiat, eſt propria, dicit Gal. Et ſi ex ſudore diaphoretico, cum eis, quæ diximus in cura cordis. Et ſi ex criſi cum tolerantia eius, ſi poſſibile eſt. Inquit enim Hipp. ea quorum criſis ſit, aut facta eſt nihil dare oportet, ſi autem non ſit poſſibile, mitigetur cum aliquo, quod criſim, & euacuationem creticã, quam ex proprijs ſignis præcognoſcendo expectas, habeat prouocare, non impedire; vt eſt aqua hordei, & melonis indi, quæ à proprietate habent ſudorem prouocare, & ſemina communia, quæ habent prouocare euacuationem, per vrinam, & aqua fructuum, quæ prouocare habet euacuationem, & criſim per fluxum ventris, & ſimilia. Si vero ſitis ſit ex cauſa exteriori, & primitiua cauſa, quæcunque fuerit auferatur, deinde eis impreſſio, ſi remanſerit in ore ſtomachi corrigatur, & altereretur, vt eſt prædictum. Et ſi quidem ſit ex cibis groſſis, & viſcoſis, multis, & diuerſis, in quorum digeſtione laborando ſtomachus inflammatur, & ſic ſitit valde, cura eſt ſomnus, non potus. Inquit enim Hipp. Quibus nocte bibere deſiderium eſt valde, his ſi ſuper dormierint bonum, ait Gal. intellige, & hoc ſi ſitis ſit tolerabilis, & fuerit proportio cibi, & potus præaſſumpti. Quod ſi non fuerit tolerabilis, nec fuerit proportio inter cibum, & potum, bibere aliquid ad mitigationem ſitis eſt vtile, deinde ſuperdormire; nihil autem bibere, pœna eſt ſine iuuamine. quaſi dicat, tunc bibere iuuat, & non nocet, nõ bibere autem eſt pœna, nec inde ſequitur iuuamentum, immo potius nocumentum. Inquit enim Gal. igitur nullus prudens illud dabit, vel faciet, quod nullam afferat vtilitatem, nocumentum vero ſecum habeat immenſum, quare bibere oportet parum vini puri, quod iuuat ſecundum Hipp. digeſtionem propriè in conſueto bibere poſt cibum. In non conſueto

6. aph. 16.

* Refrigerante Gal.

E bibere vinũ detur ad mitigationem ſitis parum aquæ frigidę, & propriè ſi cibus calidus fuerit; & ſiccus; vel vini lymphati, ſi ſtomachus non tolerat aquam in vaſe ſtricti orificij ſugendo, & quanto frigidior fuerit, minus ſufficit ex ea. ait Abuha. Si vero ex cibis ſalſis, & aqua ſalſa cum potu aquæ maris fuerit ſuccurratur ei cum xylocrate, granis muzorum, & pomis dictis zarut, & cum vnctuoſis. vt eſt butyrum, & propriè ius, & brodium carnium. Et ſi fuerit ex potu aquæ vitioſæ, & ſulphureæ, ſuccurratur cum lacte, lactuca, cibis groſſis, & amylo, & vino ſubtili odorifero, & vtriſque cum aceto lymphato. Quod ſi fuerit ex punctura animalium, & reptilium calidorum, primo curetur cum eo, quod generaliter reſpicit venenum ipſorum, vt puta cum frigidis, qualia ſunt coriandrum, lac vaccinum acetoſum infrigidatum in niue, & aqua camphoræ, & ſimilia, vel aqua frigida cum puluere terræ ſigillatæ, quæ, extinguit inflammationem, & eius educit ſubſtantiam, deinde cum
F cognoueris ſpeciem animalis, adminiſtrabis, quæ ſunt propria, quæ infra dicemus. Si autem ex medicina ſoluente ſufficienter, aut ſuperflue fuerit, ſuccurrendum erit prout te ſcire fecimus cum de conſolatione medicinarum locuti fuimus in accidentibus, quæ hæreditare faciunt medicinæ ſolutiuæ. Sitis autem ex qualibet aliarum cauſarum procatarcticarũ cura eſt ipſarum amotio, & priuatio cum regimine ſupradicto de ablatione ſitis. Ablatio ſitis, & diminutio ex contrarijs erit cauſis, & cura erit etiam contraria. corruptio vero ſitis ex ſimilibus cauſis corruptionis appetitus prouenit, & ſimilis erit cura. Syrupus extinguens ſitim ex cauſa calida, & ſicca propria vel coniuncta. ℞. endiuiæ, cichoreæ, hepaticæ, lupuli, boraginis, acetoſellæ, aleluię, an. vnc. j. violarum, roſ. florum nenupharis, & cucurbitæ, lenticularũ, aquæ florum vuę, ana vnc. j. hordei mundi partem. i. prunorum, ſebeſten, iuiubarum, ana numero xxv. ſeminum frigidorum, ana vnc. j. ſeminum communium vnc. ij. pſyllij integri, ſem. cytoniorum, ana vnc. j. zucchari albi,
G lib. j. ſucci granatorum muzorum, lib. s. aromatizentur cum ſandalis albis, & rubeis, & ſpodij, ana dra. j. cãphoræ. ſcrup. j. croci grana. v. ſumatur cum aqua frigida, & teneat in ore cryſtallum. Item fiat iuleb de ſucco limonum, vel de cucurbita; quod poſuimus in antidotario noſtro, & trochiſci de camphora, & electarium triaſandalorum. Item epithemetur ſtomachus cor, & hepar ex puluere camphoræ, ſandalorum cum ſucco raſuræ cucurbitæ, aqua roſa. & pauco aceto, & cataplaſmetur cũ folijs ſalicis vitis in aqua roſata. Medicamen Gal. quod magiſter Ioannes de Procida fecit Imperatori in ſiti vehementi. ℞. aquam frigidam, & irrora deſuper acetum album purum quantum tolerare poterit bono modo, & da bibere ſtomacho ieiuno quantum eſt cupa, ſanabitur, ſtatim ſecundum Gal. (ſi Chriſtus voluerit.

Syru. vtile ad ſitim.

De nocumẽtis digeſtionis ex quibus eſt debilitas, & deſtructio, & corruptio, & cura eius. Cap. 21.

H DEbilitas digeſtionis eſt nocumentũ actionis digeſtiuæ ſtomachi, & fundi eius, cui propria eſt. Cum enim nocumentũ ipſius ſit triplex tantum. I. diminutio, deſtructio, & corruptio, nec ſit in ſuperfluitate, vt aliarum miniſtrantium, debilitas digeſtionis, erit nocumẽtum diminutionis ipſius, & eſt cũ minus digerit, quam conſueuit, & in longiori tempore. Sed deſtructio eſt cum nihil penitus digerat, vel aliquid de quo non ſit curandum, ſed derelinquit crudum reliquum. Et corruptio eſt, cum in malam conuertat qualitatem ſcilicet aduſtam, ſeu fumoſam, aut acidam, vel corruptam, putridã, & fœtentem, & naturæ odioſam, non autem conſiſtit eius nocumẽtum in ſuperfluitate, vt aliarum. Cum enim omnis actionis virtus exiſtat initium, actio quæcunq; erit principaliter à virtute, ſed mediante organo, vt ſi quidem nocumentũ fiat in ea, non erit ex parte virtutis propriè, ſed ex parte organi, vel obiecti, vt ait Gal. & hoc in alia ſcientia eſt mõſtrarum. Cum enim afferas,

quòd

quòd ſingulum membrum operetur propriam actionem per propriam qualitatiuam criſim, quæ ex quatuor eſt qualitatibus, ſtomachuſque organum exiſtat primæ digeſtionis, hepar ſecundæ, & alia membra tertiæ, tunc propter virtus digeſtiua perfecte operabitur cum eo, cũ ipſe qualificatus, ſeu complexionatus exiſtat, prout ipſa virtus, & eius operatio exigit. Cum autẽ digeſtio, ſit alteratio, fiatque per decoctionẽ, indiget virtus organi ipſius calore: & cũ ſit eius alteratio q̃dam adæquatio virtuti nutritiuæ, indigebit calore temperato in ſua qualitate, non diſtemperato. Tẽperati enim caloris eſt æqualiter agere in omnem partem decoquibilis rei temperatæ, ſeu æqualis elixabilis, & etiam aſſabilis, vt ſuperius eſt monſtratum in cura melancholiæ. Et proinde Gal. ait. Et non oportet, vt ſit in membro, quod indiget digeſtione, niſi ſpiritus vaporoſus multæ quantitatis. Et ſic ſecundum finem æqualitatis in qualitate, ita quòd quanto maior erit digeſtio tanto maior erit æqualitas, & è conuerſo. Et quia quanto maior erit digeſtio, erit magis naturalis, nec eius maioritas generabit peccatũ, vel nocumentum in operationibus alijs, ſicut maioritas aliarum cum omnes aliæ ordinentur ad ipſam, non è conuerſo. Si vero diminuitur, obtunditur, & debilitatur. Aut adeo diminuitur, & debilitatur, ꝙ nihil tentat alterare, & coquere, de quo ſit curandum, & ſit indigeſtio, ſeu digeſtionis ablatio. Aut adeo diminuitur, quòd incipit alterare, & coquere, nec deficit in alteratione, ſed vigoroſe non agit, immo tepide paulatim, & ſic in longo tempore deuenit ad decoctionis perfectionem, & qualitatem, & tunc ſit digeſtionis debilitas. Aut deficit via non potens venire ad terminũ æqualitatis in alteratione, & tunc ſit corruptio in acidã qualitatem. Cum vero ſuperfluit, conuertit in fumũ, & maxime ſi obiectum ſubtile exiſtat; vel etiam corrumpit, cum calor non ſtet cum natura, ſed ſit ita debilis ex ſuperfluitate factus, adeo quòd non regat, & extraneus dominetur ſuperfluens. Talis autem in fumum conuerſio, ſeu aduſtio non facit ſuperfluitatem in digeſtione, cum ſuperfluum dicat additionem quãti, quod præſupponit ſpeciem, & non mutationem eius. Conuerſio autem in aduſtionem, vel fumum non ſeruat ſpeciem adæquationis, quam intendit digeſtio, immo de æquatione alterat, & tranſmutat in ſpeciem diuerſam ſcilicet aduſtionis, & fumi, nec reducibilem etiam, cum ſit crudum, & in acidum mutatio. Nam ſecundum Auerr. quod ſuperexcoctum eſt incrudari non poteſt. Quod autem crudum, & ſemicoctum eſt, poteſt in omnem adæquationis perfectionem adduci. Inquit Gal. manet autem quod corruptum, & ſecundum ventrem, & hepar, ſed tempore præcedenti paulatim digeritur, & ſit benignum, quod prius habuit indignum, & illud per naturam enumerandis digeſtionem ſouentibus, quo ad vitam. Talis autem mutatio dicitur corruptio à medico, ſicut in acidum mutatio, licet non proprie, quia non eſt obiecti derelictio a regimine naturalis caloris, ſed tamen large, vt ſuæ eſt conſiderationis ad veram, & non veram. Et inquantum talis alteratio non eſt ad generationem, quæ eſt æquatio intenta a digeſtione, conuerſio erit in contrarium, talis autem eſt corruptio, nec poteſt eſſe aliud, cum generatio & corruptio ſint immediate contraria, non ſic aliæ miniſtrantes. cum enim earum actio non ſit per motum alterationis, vt digeſtio, ſed potius per motum localem, qui non diuerſificat ſpeciem ſuperfluitatis qualitatis organicæ ipſarum, non mutabit, nec alterabit in diuerſam ſpeciem, quam ſua intendat virtus in actione, ſed in ſpecie actionis præſuppoſita addet, quantum ſic poſſunt ſuperfluere, ſicut diminui ſecundum intentionem, & remiſſionem propriæ qualitatis agẽtis, hoc quoque declarat ipſarum corruptio, quæ in malo conſiſtit motu.

Ex quibus abundantibus intelliguntur ſpecies nocumenti digeſtionis, quot ſunt, & quæ, & quomodo conueniant; propter quod in vno redigemus capitulo, & quomodo differunt inter ſe, innoteſcet, & etiam cauſæ eorum in generali, aut enim ſunt ex parte organi, & agentis inſtrumentalis, aut ex parte obiecti ſcilicet cibi, & potus, aut ex parte extrinſecus ſuperuenientium habentium indiſpoſitionem ipſam. Ex parte autem ſtomachi dupliciter, aut quia patiatur in ſe principaliter, aut propter communitatem, & obligantiam. In ſe principaliter, vt quia patiatur quamlibet ægritudinem, vel quia ſit dyſcraſiatus, quod eſt plurimum, & tunc aut eſt dyſcraſiatus dyſcraſia digeſtioni principaliter nociua, vt dyſcraſia nociua alijs operationibus deſeruientibus digeſtioni. Primo modo quia ſit dyſcraſiatus ſtomachus, & fundus eius dyſcraſia frigida, & ſicca: puta vel cum materia, quod eſt plurimum, aut parum excedente, & tunc accidit debilitas, aut valde, & tunc accidit deſtructio, vt cum eſt confirmata, aut mediocriter, & tunc accidit corruptio. itaque frigiditas omnis nocumenti poteſt eſſe cauſa, caliditas autem ſolius corruptionis niſi tantum ſuperfluat, quod deſtruat actum virtutis, & tunc cauſabit deſtructionem, non debilitatem. Secundo modo quia ſit dyſcraſiatus ſtomachus, quantum ad os eius dyſcraſia frigida, quæ dum ſuperfluit, attractiua trahit plus, quam digeſtiua digerere poſſit, vel quia ſit dyſcraſiatus quantum ad fundum, & concauum, eius dyſcraſia frigida, & humida, vnde contentiua deficit, nec poterit continere, quandiu operata fuerit digeſtiua. Aut quia ſit dyſcraſiatus quantum ad os, aut inferiorem eius partem, quæ portanarium dicitur dyſcraſia calida acuta, & pungitiua, puta vel cum materia magis moleſtante expulſiuam ad expulſionem cibi, vel potius antequàm digeſtiua ſuam compleat actionem, ſic digeſtiua deficiat nõ propter ſe, ſed propter defectum aliarum miniſtrantium ordinatarum ei, vt dixit Gal. parum vel multum. Propter colligantiam vero & communitatem, quia aut ad totum eorum, vt in febrientibus, vel algoratis, aut aliquid aliorum membrorum, maxime principalium, quibus alligatur. &c. tunc aut propter communitatem abſolutam; & eſt cum nihil corporeum aduenit ſtomacho ex illis, vt eſt in forti dolore capitis, vel neruorum, vel in ſpaſmo, vel dolore arthretico, vnde ſtomachus debilitatur, vel in fluxu ſuperfluo ſanguinis hepatico, vnde compatitur, & debilitatur ſtomachus. Aut non abſoluta, & eſt vt cum aduenit ex alijs membris ad ipſum humor, puta cholericus ab hepate, & à ſplene melancholicus, vel corruptus à matrice corrumpens cibum ad fumoſum vel acidum, vel quia ad eum vapor emittatur, vt ſuperius habuiſti. Ex parte autem obiecti cibi, & potus, & ex parte extrinſecus ſuperuenientium qualiter contingat, ſuperius in cauſis debilitatis ſtomachi extitit declaratum, redi ergo ad illud, ibique conſidera.

Signa autem, quæ hic oportet conſiderare, ſigna ſunt, quæ demonſtrant digeſtionem deficere ex ſe principaliter, & deficere propter defectum aliarum miniſtrantium, & ſunt, nam cum digeſtiua deficit ex ſe, aufertur vel tardatur digeſtio, nulla apparente cauſa manifeſta, & nocumento, in alijs etiam cibi facilis digeſtionis, vel conſueti plus ſolito. Quandoque vero eſt ex defectu appetitiuæ, & attractiuæ, & tunc præcedit læſio in ea, quæ eſt manifeſta. Quandoque vero retentiuæ eſt retentio mala, & citius egreditur ſolito, non præcedente nocumẽto in appetitu. Sed ſignum diſtinctiuum, quando talis exitus ſit velox ex defectu contentiuæ, & quando ex ſuperfluitate expulſiuæ, eſt, quia cum eſt ex defectu contentiuæ egreditur præter voluntatem, &c. quod egreditur maioris eſt quantitatis, nec apparet in eo aliquid acutum, & eſt velocioris exitus; quando vero eſt ex ſuperfluitate expulſiuæ, eſt è contra. Et attende antequam ad curam peruenias, quod cum digeſtio introducens ſpeciem in obiecto ſit triplex, ſcilicet ſtomachi, hepatis, & membrorum, in quibus quod dictum eſt in ſtomacho, & in alijs verum habet, licet addatur quãdoque quarta, quæ eſt depurationis non ſpeciei generatio, vt eſt venarum inter ſe, quæ ordinem habent, & habitudinem, nam digeſtio ſtomachi eſt præuia, & diſpoſitiua ad ſecundã, & licet ſtomachus ſumpſius gratia ap-

petat,& digerat cibum,vt ait Gal. illud totum de intentione ſuæ naturæ particularis eſt, ſed de ordine vniuerſalis naturæ omnia diſpenſantis, quæ regulariter digerit pro toto. & in digeſtione efficit iuuamentum digeſtioni hepatis diſponendo. Secunda eſt hepatis, & operatiua chyli fons,& principium vegetatiuæ virtutis. Tertia eſt membrorum,& completiua. Ad hæc enim digeſtio alteratur vtraque, vt in alijs membris, vt nutricationi ipſorum digeſtibilia apta reddat, & proinde nocumētum vnius in aliam extenditur,& è conuerſo,& proprie cum nocumentum diminutionis aderit,quod in generatione ſpecierum hydropiſis eſt maniſeſte videre. vnde Gal. inquit,quòd ſicut cibaria deficienter cocta, vel aſſata exterius venter non poteſt digerere bene, ſicque ſecundum ventrē male digeruntur,& in ſecunda coctione, quæ in venis eſt ſimiliter,& contingit ſuperfluitates in corpore generari,ex quibus ægritudines generari reliquas in vniuerſo corpore eſt videre,& maiores,quanto nocumentū maius extiterit,cum mater ſit omnium indigeſtio ægritudinum,ſic quaſcunq; adducit paſſiones, vel ægritudines non ſolū proprias,vt ſunt ſpecies hydropiſis,quę propter infortunium digeſtionis eius eſt fiens,vt ait Gal. ſed etiā ex colligantia, & vicinitate alterius compatientis ad ea, vt ſcilicet cerebro ad ipſum, cuius plurimæ diſpoſitiones ſunt propter diſpoſitiones membrorum digeſtionis, & proprie ſtomachi,licet conuertere illud ſit perparum, vt dixit Abuha. ſic adducit epilepſiam indigeſtio,& corruptio melancholiam, myrachiam, vel etiam cordi,cui adduxit ægritudines proprias. Vel etiam totius corporis,cui adduxit indigeſtio conſumptionem, & hecticam ſenectutis, & debilitas eius extenuationem, & macredinem, corruptio vero febrem, & in cute pruritum,ſcabiem, morpheam, & ſimilia ſecundum diuerſitatem * digeſtionum, & nocumentorum ipſarum. Et proinde etiam nocumentum ipſarum ægritudinum eſt prognoſticum ſignum in diſpoſitione ægra, quare eructatio acetoſa, & fumoſa magis in conualeſcentibus ex febre prognoſticatur recidiuationem.

* indigeſtionum.

Cura eius non erit ſtolidi medici, ſed ſolertis,ſoliciti, memorantis, & experti, quem vt perfectum approbat Gal. Sciendum igitur quòd cura nocumentorum digeſtionis eſt duplex, quædam deſtructionis, & debilitatis, quædam corruptionis. prima eſt illis communis cum non differant in ſpecie,nec in cauſa, ſed in quanto,cauſa enim cum maior eſt,& valde lædens facit deſtructionē, cum vero parua lædens parum generat debilitatem: vt ſuperius dictum eſt. Talium autem cura eſt quatuor eſt. Prima abſcindit cauſas, & auſert. ſecunda ordine digeſtionis confortat ſtomachum,hepar, & membra; tertia corpus, vel membrum ſi quod ſit,cuius communitate proueniat nocumentum, rectificat,vt dictum eſt,& dicetur in loco ſuo. quarta accidentia conſurgentia mitigat,quæ ſunt inflatio, rugitus, anguſtia, dolor,& arſura, quorum cauſam iam diximus. Abſciſſionem autem cauſæ interioris complent curæ ægritudinum prædictarum complexionalium putarū, vel cum materia diuerſarum, vel æqualium,vel complexionalium ſimpliciū, & compoſitarum ſtomachi, quas ſuperius habuiſti hepatis,& membrorum habentium debilitate ipſa, quas infra dicemus propitiante Chriſto. Ablationem vero cauſarum extrinſecarū complent priuationes, & mutationes ipſarum ad rectum,& debitum digeſtionis,prout in cura debilitatis ſtomachi extitit intimatum. Secundam tem complent adminiſtratio rerum confortare habentium ipſa organa digeſtionum, cum qualitate contraria cauſæ debilitanti,vel cū proprietate, vel vtroque, quas in debilitate ſtomachi habuiſti, & in cura hepatis dicentur, & cura cuiuſlibet membrorum corporis, quæ ſequetur. Ex his enim,quæ confortare habent corpus,& omnia membra, quædam ſunt communia,quædam vnicuique propria. Cōmunia ſunt,quæ eius,& ipſorum dyſcraſiam alterant,& ad temperamētum complexionis adducunt,& ſubſtātiam vniunt,aut complexionem,vt oleum roſ. quod calefacta,infrigidat, & in-

E frigidata calefacit ſecundum Gal. Aut à proprietate vt lutū ſigillatum. Et quædā ſunt,quæ à cōplexione ſimul & proprietate habent confortare corpus,& membra,vt eſt acetum ſquillæ,ſtœchas,omnes ſpecies olei,ſandaracha, lac, caro, granum pini, manna, dactyli immaturi, myrtus,glans,lubem cordumenum, xyloaloe,chamæmelum, & ſolia citri,vua paſſa,myrrha,& gallia. Et balnea, vnctiones, & olea cum prædictis diuerſificatis ſecūdum diuerſitatem dyſcraſiæ corporis,& membrorū. Et ex confortantibus corpus, & omnia membra in digeſtione ſunt exercitium moderatum. Inquit enim Gal. exercitium vtile eſt. nam commouet calorem naturalem,& validas facit virtutes vitales,& animales ad ſuas peragendas actiones. Cibi calidi, & humidi complexione ſubſtantiæ ſubtilis,& frangibilis,digeſtio enim vt Gal. ait per calidum, & humidum fit,quies, & ſomnus digeſtioni complendæ proportionatus, vt primo ſuper dextrum fiat, ſecundo ſuper ſiniſtrum, & tertio redeat

F ſuper dextrum, & ſit continuus, ſufficiens ſine interruptione,quamuis aliqui dicere velint,quòd digeſtio tertia melius in vigilijs compleatur, cum enim cauſa eius calor naturalis ſit,& in vigilijs ad regionem ipſius redeat digeſtionis, & ad interiora reuocetur in ſomno, vt dixit Gal. cum ait, ſomnus, & vigiliæ reuocatione naturalis caloris interius, & exterius ſiunt, igitur in vigilijs confortās ex reuocatione in ea digeſtionem complebit melius, quam in ſomno. Cuius contrarium Ariſtot. in de ſomno dicit,& Galen. in de accidenti,& ſi reuocetur in ſomno ad interius, non tamen derelinquet exteriora, quin ſufficiat ad digeſtionem ipſorum maxime cum nō ſolum in eis per calorem naturalem digeſtio compleatur,ſed etiam per complexionem propriam vniuſcuiuſque temporum ſouentibus conſeruatam. Et ex illis eſt amplexus infantis carnoſi, vel catuli ſecundum Gal. & humiditas ventris temperata. Inquit enim Hipp. in aph. Quicunque ventres habent humidos, iuuenes quidem exiſtentes,melius commutant ſiccos habentibus. Et vi-

5. aph. 17

G num bonum temperate ſumptum, per omnia enim digeſtionem adiuuat, dicit Gal. & pauca comeſtio,& potatio,vel abſtinentia,quod dicit Iſaac ſummam medicinam omnium aliarum,& gaudium temperatum. Et ex eis ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ, quæ infra dicentur,ſi Trinitas annuet. Et ſimplices quidem ſunt proprie ſicut piper,zingib. galanga,nux muſc. garyo. hetime crocus,habaſce,& ſyrupus eius,naſturtium,cuſcuta,maſtiche,menta, cortex olibani arbor ſtyracis, radix ſileleos,ruta,raphanum,& ſimilia,& acetum excitat appetitum,& digerit. propria vnicuique in cura ipſius propria dicentur cum aderit locus, & tempus,& breuiter, vt vnum quodque membrorum ad ſuam naturam propriam reducatur, per quam operatur propriam actionē, vt ſuperius dictum eſt, quæ in alio eſſe non poſſunt, diſferunt enim operationes in mēbris ſecundum diuerſitatem complexionum in eis,& è conuerſo, vt dicit Gal.

Cura vero corruptionis digeſtionis eſt tres res conſi-

H miles illis, quas in cura corruptionis appetitus diximus,prima eſt humoris corrupti in locis,& organis digeſtionis mundificatio. ſecunda eſt abſciſſio cauſarum diſpoſitionū,à quibus procedit corruptio. tertia eſt corporis, vel membri (ſi quod ſit communitate,cuius prouenit) mundificatio. Primam rem complent mundificantia ſtomachi putredinem, quæ ſupra in cura corruptionis appetitus poſuimus, & abſtergentia putredinem,& corruptionem hepatis, quæ infra proprio dicemus capitulo. Et ex illis eſt etiam cinnamomum, caſia, & crocus, ſpica, endiuia, abſinthium,& eupatorium. & etiam abſtergentia putredinem à membris, quorum quædam propria, & communia ſunt ſimplicia,& compoſita. ſimplicia ſunt, cinnamomum, crocus, & breuiter omnia mundificantia ſanguinem, quorum ſummā poſuimus in conſolatione medicinarum; & vinum, vniuerſas enim mouet excreationes, vt ait Gal. compoſita ſunt, quæ componuntur ex eis, quæ in antidotario noſtro ſunt dicta, & propria vnicuique in ſuis capitu-

lis

lis quæres. Secundam rem complent adminiſtratio medicinarum alterantium dyſcraſiam membrorum, & ciborum corruptibilium, quarum in præcedentibus capitulis præceſſit rememoratio. Tertiã rem complent curæ ipſorum membrorum quorundam, quæ dictæ ſunt, & in ſuis aliquorum dicentur capitulis, illuc perge. Et aliqui addunt quartam; quæ accidentium eſt correctio, ſi quæ inſurgant, vt ſunt corruptio appetitus, ſeu debilitas ardoris, ſeu frigiditas ſenſus in ore ſtomachi, & eructatio acida, fumoſa, & fœtens, quam nauſea ſequitur, quorum curam aliquorum diximus ſupra, & infra ponemus in parte (Spiritu ſancto annuente) qui ſit benedictus.

Electuarium nobile ſtomachi confortatiuum. Electarium nobile confortans ſtomachum, & digeſtionem eius. Rec. galangæ, nuc. muſch. cardamomi, ana drach. ij. anthos drach. iij. menttæ, habaſce, ana drach. iij. ſyrupi de zucchari quantum ſufficit.

Aliud electuarium ad idem. Electarium deſcriptione Nicodemi contra vitiã ſtomachi ex frigida cauſa, & confortat ipſum cor, cerebrum, & hepar, & ſubuenit epilepticis, & vertiginoſis, quod Rec. aniſi drach. s. coralli, ſpicæ, ligni aloes, ro. garyoph. galliç, galangæ, zedoariæ, ana drach. iij. pęoniæ drach. ij. myrrhæ drachm. iij. margaritarum drach. vj. ambræ crudæ drach. ij. muſchi dra. j. maſti drach. ij. Confice cum ſyrupo corticum citri. Filius Zachariæ.

Cerotum ſtomachi confortatiuum. Cerotum confortans ſtomachum, & retinens calorem eius. Recip. cerę mundæ vnc. iij. terebinthinę vnc. ij. olei nardini vnc. ij. liquefac eas, & ſuperaſperge puluerem. Rec. myrrhę maſtich. aloes, ana vnc. j. ro. drach. vj. pęoniæ, caſtorei, ana drach. ij. aniſi drach. vj. calamenthi drach. vij. garyo. nuc. muſc. cardamomi, calami aro. rheupontici, ana drach. iiij. Cõfice, vt bene ſtomacho adhæreant.

Vnguentum ſtomachi cõfortatiuum. Vnctio. ſtomachum confortans, & digeſtionem eius, & vniuerſas operationes eius. Rec. olei roſ. myrtini, olei nardini, ana drach. iij. ceræ vnc. j. maſtich. myrrhæ, aloes, mumiæ, ana dra. iiij. ammonia. dra. ij nu. muſc. dra. j. Confice & inũge. & ſuperaſperge puluerẽ cinnamomi, aniſi, corticum granatorum, ana pondus aur. j. aromatiza vnguentum cum xyloaloe, & muſcho.

Remedium Hipp. Hipp. quoq; dixit aloen hepaticam cum aqua arthemiſiæ, ſeu abſinthij propinatam ieiuno ſtomacho ſanat ſtomachũ ab omni languore educendo ab eo materias fraudolentas, cõfortat cerebrum, & viſcera mũdificat, vermes occidit, & repellit, & ſanat apoſtemata ſtomachi, & viſcerum, & hepar mundificat.

Pilulæ valde nobiles ad dolores ſtomachi. *Eadem ſupra habentur.* Pilulæ confortantes ſtomachum in omni eius languore, & læſione intrinſeca, nec permittunt humorẽ in eo putrefieri, ſed abſtergunt, & qui vtitur eis diebus ſingulis illæſus permanebit à dolore ſtomachi, & capitis, & ſunt ſalubres oculis, & ei qui triſtatur, & eſt medicina matricis vitioſæ, & aliorum viſcerum. ℞. maſtich. drac. iiij. aloes electæ drach. x. agatici boni dra. iij. confice cum ſucco altiliæ, doſis eſt pilulæ ij. vel iij. quando itur dormitum, & poſſunt capi ſecundum numerum voluntatis.

De nocumentis retentionis ex quibus eſt tarditas, & velox deſcenſus cibi digeſti de ſtomacho in ventrem, & cura eius. Cap. 22.

EX quo diximus de nocumentis attractionis, vel appetitus, & digeſtionis ſtomachi; ſequitur de nocumentis retentionis. Ad quod ſciendũ eſt, ꝙ retentio ſtomachi ordinatur digeſtioni eius principaliter, quia eſt proprie iuuatiui cibi, & potus, vt ſuperius dictum eſt; digeſtio enim retentione indiget, cum fiat in quiete, vt ait Gal. retentio enim ſecundum naturã præcedens, tandiu retinet, quandiu digeſtio fit: cum autẽ digeſtio completa fuerit, retentio ex harmonia naturæ cedit expulſioni, quæ donec fiebat, retentio quieſcebat. Primo enim digerit ſtomachus cibum ſuiipſius gratia, & dum digerit retinet, cum autẽ digeſſerit, quod eſt benignum ſuis tunicis opponit. Reliquum vero, aperto portonario ad inteſtina impellit, vt ait Gal.

Tempus cõmune digeſtionis. Si ergo retineatur cibus in ſtomacho quandiu digeratur, deſcendatque ad inteſtina digeſtus vſque ad horam ſtatutam, ſeu tempus commune, quod eſt latitudinem habens maiorem, quanta eſt in-
A ſra xij. horas, vel quanta in vnoquoque corpore conſueuit naturaliter eſſe, retentio erit conueniens, & naturalis. Si vero vlterius prolongetur, quantum eſt à xij. horis vſque ad xxij. ſecundum plus, & minus, & illud propter multitudinem diuerſarum habitudinum exiſtentium inter agentia, ſeu digeſtionem, & digeſtibilia arguet ſuper intemperantiam, & peccatum retentionis, vel digeſtionis ipſius, quemadmodum ſi infra ſubſiſtat, vt quia cibus deſcendat digeſtus, & tempeſtiuus; ſyllogizabit ſuper digeſtionem fortem, cuius ſeruitio ordinatur: deinde ſuper retentionem, à qua etiam mediate procedit, aut ſuper vtrumque.

Cauſa ergo deſcenſionis cibi de ſtomacho longæ, & breuis erit, aut propter digeſtionem fortem, vel debilem cui ordinatur; aut propter peccatum retentiuæ principaliter, & in ſe deſeruiens ei. Peccatum autem digeſtiuæ, aut eſt propter ſe principaliter, aut propter peccatum aliarum miniſtrantium ei, principaliter autem pec-
B care poteſt in ſe retentio, vt ſuperius dictum fuit in alijs operationibus miniſtrantium quadrupliciter; aut enim nihil retinet, quia non circuntrahitur cibo, nec aliquo modo tenet; ita vt cibus indigeſtus deſcendat inferius, ſicut eſt videre in lienteria manifeſte, vel vomitu illico poſt cibum facto, de quibus dicetur; aut parum retinet, quia non vſque ad perfectam digeſtionem, licet contrahitur cibo bene, vt in fluxu, & vomitu ſemidigeſtorum facto poſt cibum per aliquod tempus ſumptum; aut corrupte retinet, vt quia non circuntrahitur cibo recte, & perfecte, ſed cũ tremore; quare accidit rugitus, & inflatio, aut ſuperfluit, vt quia digeſtũ vltra tempus conſtitutum teneat. Ex cauſa in ſe ſcilicet propter cõplexionis ſtomachi malitiam, non propter cibi, vel viæ oppilationẽ inter ſtomachum, & inteſtina, vt ſuperius dictum eſt; ſed qualitercunque contingat nocumento expulſionis aliqualiter commiſcetur, ſi enim debilitetur retentio ſuperfluet expulſio; & ſi ſuperfluat retentio, expulſio defi-
C ciet, & ſi corrumpatur expulſioni diſponatur, & præparetur, & è conuerſo. Et aliquando male retinet retẽtiua, & male expellit expulſiua, vt in ſingultu contingit, ſicut ait. G. Et qd diximus in ſtomacho, etiam in alijs intelligas mẽbris proportionalibus ei. Cauſa autẽ nocumenti retentionis eſt diuerſa ſecundũ diuerſitatẽ ſpecierũ eius, ſi enim auferatur, vt nihil retineatur, de quo ſit curandum cauſa eſt, quam in lienteria dicemus, & vomitu. Si vero ſit debilis, nõ vſque ad completam digeſtionem tenens, cauſa eadem eſt, ſed minor; quia plurimũ cholera miſſa eſt ad ſtomachũ fiente digeſtione, excitans expulſiuã, & faciens deficere cõtentiuam, quod ſignificat mixtio ipſius choleræ cum cibo egeſtione inuentę, vel vomitu. Et quandoque eſt cauſa extrinſeca ſuperueniẽs hora digeſtionis, vt eſt motus fortis, & violentus deponens cibũ, faciẽdo deficere contentiuã, antequã digeſtio compleatur. Si vero corrupte teneat; cauſa erit mala complexio frigida humida non permittẽs bene circũtrahi cibo, & perfecte ita vt nullũ relinquat vacuũ. Si vero ſuper-
D fluat, cauſa erit complexio ſicca ſtomachi, vel cibi natura, vel oppilatio viæ, quã in ileo dicemus. Signa quoque eadẽ erunt, quæ ibi dicta ſunt, & dicentur. Et cura ſimiliter, & ſi quidem longa retentio cibi in ſtomacho iam digeſti, & tardus deſcẽſus ad inteſtina, ex debilitate proueniat digeſtionis, cõfortatio digeſtionis iam dicta erit curatio eius. Si vero propter ſuperfluitatem retentiuæ, duo oportet agere; mollificare ſcilicet, & lenire ante cibũ, & poſt comprimere cum potis, & cum cibis facientibus ipſos deſcendere in viſcera, vt eſt piper longum, diatrion pip. triaſandali ſemen præmiſſum. Et poſt digeſtionem, quæ faciunt deſcendere, & penetrare, vt eſt exercitium, vinum, calamenthum, & diacalamenthum, theriaca, zingiber conditum, balneum aquæ calidæ, & frictio, ficus, nuces, vel amygdalæ, fiſticũ, & ſimilia vias nutrimenti aperientia. Si vero breuis retentio ſit, & velox deſcenſus ad inteſtina propter digeſtionis fortitudinem, curationem non habet; quia ſtat eum natura. Si vero propter aliquam cauſam debilitantem contenti-

uam, quam in lienteria dicemus, cura erit, quam dicemus ibi. Medicamen expertum ei, à cuius ſtomacho deſcenſus cibi feſtinat. Sumatur vitellus oui aſſati, & cochlear vnum mellis, & maſtiches contritæ, danich. ij. & iungãtur omnia in cortice oui, & aſſetur ſuper cinerem calidum, & ſine intermiſſione moueantur, donec parata ſint, & comedatur hoc, & adminiſtretur tribus diebus, & oportet, vt adminiſtretur aliquid ante cibum, ex ſtypticis frigidis, ſiue calidis, prout diſpoſitio requirit, quæ te ſcire ſuperius fecimus. Et etiam emplaſtra galliæ noſtra, quæ in antidotario noſtro diximus, miniſtrentur ſecundum neceſſitatem, & dormiat ſupra cibum, & quieſcat, neque exercitetur omnino. Emplaſtrum de mucilaginibus expertum ei à cuius ſtomacho tardatur deſcenſus cibi propter ſuperfluitatem retentiuæ, & oportet, vt præmittantur lubrica ante cibum calida, vel frigida, prout notat neceſſitas; & poſt cibum ſumantur ſtyptica, vt ait Gal. lubrica frigida, ſunt, fructus recentes æſtate, vt pruna, perſica, vuæ, & ſimilia, & hyeme pruna ſicca. Et vtroque tempore caſia fiſtula, tamarindi, violæ, & ſyrupus earum, & ſuccus, roſarum. Calida ſunt ficus recentes, & caricæ, mucilago fœnugræci, & ſeminis lini, oleum ſorbitum, & huiuſmodi.

Medicamē contra deſcenſum velocem cibi à ſtomacho.

Emplaſtrum

E

De lenitate ſtomachi, ſiue lubricitate, ſiue lienteria. Cap. 23.

IVuamentum ſtomachi, & miniſterium ad quod ipſum natura inſtituit principaliter, vt ex dictis habetur, eſt cibi exterius attracti ab ore per meri alteratio, & digeſtio cum virtute, & proprietate, qua ipſum dotauit natura, ſed vt alteret, neceſſe eſt, vt detineat, ſi autem detinet inſtrumentaliter ex aſperitate detinet. Eſt autem aſperitas inæqualitas quædam ſecundũ durum corpus in ſtomacho naturaliter fiens ex corrugatione, aut contractione tunicarum eius cum villis earum ſupra cibum clauſo portonario, vt nullum inter eos vacuum relinquatur, ad quod diſponit eius neruoſa ſubſtantia, & natura, vt ſuperius monſtratum eſt. Si ergo ſtomachus digeſtionis organum debet, vt detineat, naturaliter eſſe aſper, & ſi fiat lenis, lædetur principaliter retentio, & digeſtio, conſequenter ægrotabit ægritudine, quæ ſecundũ eſſentiam ſuam dicitur lenitas ex nominis ſignificatione, vt heleni poſuerunt, ſed ſecundum accidens immediatum dicetur lubricitas, & ſecundum mediatum lienteria, id eſt cibi indigeſtio, vel velox exitus cibi indigeſti ſicut voluit Gal. primo enim lenitur ſtomachi interioris ſuperficies; deinde ex ea deficit cõtentiua, & lubricat cibus: ex quo conſequenter deficit digeſtiua, & vltimo cibus egreditur indigeſtus.

Cauſa autem eius eſt duplex, interior, & exterior. Interior eſt principalis, & eſſentialis, & eſt duplex. quædam per ſe, quædam per accidens. Per ſe eſt mala complexio humida pura, vel cum materia phlegmatica, vel mucilaginoſa lubricum faciente, in ſtomacho aggregata, & adhærens; vel à cerebro, vel à toto corpore illi influxa, cibum, & potum ſecum aſportans, vel faciens lubricare. Per accidens eſt duplex, vna eſt mala complexio frigida paralyticum faciens, & prohibens ſtomachum, & villos eius agere ſupra cibum, calida vero ſiccam eam non efficit, niſi adeo vlnimetur, vt deſtruat actum propriæ virtutis, ſicut in propinquis morti accidere conſueuit. Materia quoque calida, & cholerica per ſe exaſperando contrarium operatur, per accidens autem efficit eam mordicando, & vlcerando. Alia eius cauſa eſt vlcera, & in interiori ſuperficie ſtomachi, quibus cibus, & potus adueniens ſtomacho mordicationem, & punctionem infert, atque moleſtiam: vnde virtus expulſiua eius ad eorum expulſionem mouetur, antequam operationem ſuam exerceat retẽtiua. Cauſa vero exterior eſt, vt coadiuuans ad depoſitionem cibi, & potus ante digeſtionem, & eſt cibi diſpoſitio, & natura; quia ſit ſubſtantiæ grauis, & groſſæ; aut ſubtilis, quæ aduritur, & pungit, & moleſtat naturam: aut liquidæ fluxibilis; aut mucilaginoſæ lubricantis; aut eterogeneæ, vt eſt lac, quòd corrumpitur, vel moleſtatur; vel ſit qualitatis acutæ, vt piper, vel ſinapis, & eruca, vel venenoſæ virtutis, vt ſpecies fungorum malæ; vel quantitatis reſpectu retentiuæ, non reſpectu expulſiuæ: hoc enim ſtringit ventrem ſecundum Gal. prima laxat ſecundum Hipp. & Gal. in aph. vel quia ſit multarum ſuperfluitatum, aut inordinate ſumptus, vt quia præcedit lubricus, & acutus, & ſequitur ſtypticus, qualem dictat Alexandrina diæta; aut quia præcedit groſſus, & ſequitur ſubtilis facilis digeſtionis, qui corrumpitur, & corrumpit reliquos præcedentes; quare vocat naturam ad expellendum: aut intemporanee ſumptus, vt quia ſumatur ſecundus cibus ſupra primum adhuc crudum, quare vterque corrumpitur, & grauat naturam, atque moleſtat ad expellendum: aut quia ſit ſumptus non hora famis, ſed poſt tolerantiam eius, cum iam ſtomachus repletus fuerit malis humoribus, non prius eductis, quàm natura incitat ad expulſio-

F

nem. Aut quia ſumpſit ſupra cibum aquam frigidam multam, quę ſubito ipſum deponit, aut quia fortem corporis, & animæ ſupra cibum exercuit motum, equitando, peditando, vel ſaltando, coeundo, & iraſcendo. Aduertendum autem, quòd non eſt inconueniens, eandem paſſionem membrorum eſſe diuerſorum, vt lienteriam eſſe ſtomachi, & inteſtinorum; de qua infra dicetur (duce Creatore ſummo.) Nam ſtomachi eſt principaliter, inteſtinorum eſt conſequenter proprie ſuperiorum, quorũ actio in cibo prædigeſto in ſtomacho deſcendẽte ad ipſa etiam digeſtio eſt, vt ait Abu. Ipſorumque inteſtinorum retentio, non per virtutem fit, ſed per circũuolutionem magis, vt dixit Gal. Signum lenitatis eſt lienteria, cibi ſcilicet, & potus indigeſti exitus velox: & quaſi in eiſdẽ quantitatibus, quibus aſſumpti fuerint. Signa cauſæ eius intrinſecæ, & malæ complexionis frigidæ, & humidæ, puræ & cum materia ſuperius in huius ſummæ principio habuiſti; ex quib' eſt oxyregmia ſemper, vel in principio exiſtens cum difficultate curæ; quòd ſi non fuerit

G

in principio, ſed superuenerit, erit ſignum bonum, ſicut Hipp. dixit in aph. Signa vero vlcerum infra ſubiungemus, ex qbus eſt ardor, & fumoſa eructatio; ſed oxyregmia nunquam cum facilitate curæ reſpectu complexionis malæ. Exterior vero cauſa tibi prompte eſt manifeſta. Et cura eius eſt, cura malæ complexionis ſtomachi, quam diximus, vel etiam cura vlcerum, quam infra in proprio capitulo ſubiungemus. Eſt autem ſolicite agenda, vt non perduret, quoniam perdurans, ad raſuram inteſtinorum, vel hydropẽ perducet ſm diuerſitatem ſuæ cauſæ, vt Serap dixit. Et ipſa breuiter eſt, duæ res. prima adæquat materiam, & euacuat, & cõplexionis malitiam alterat, ſi oportet. ſecunda mẽbri exaſperat ſuperficiem, & confortat ipſum. Primam rem cõplent digerentia, & euacuantia, phlegma, & materiam cholericã, quæ cauſa eſt vlcerũ, alterantia, quæ ſunt nota; circa quæ Hipp. locutus eſt in ſuis aphoriſ. dicẽs. Quibus lienterici ventres fiunt, hyeme ſuperius medicari malum eſt: ergo inſe-

6. apho.

H

rius bonum, & æſtate ſuperius bonum. Abu. quoque dixit lienteriam habenti, facere, vt vomat eſt difficile, ſed præmiſit, cuius humor eſt deſcendens, vt in ea, q̃ ex mala complexione humida eſt, cum materia phlegmatica, quæ de ſe eſt deſcendẽs; quòd ſi materia impetum faceret ad os ſtomachi, vel ex ſe, quia ſit cholerica, vt ea, quæ eſt ex vlceribus, vomitus non eſſet difficilis, ſed prouocandus, & permittendus, & ſolutio vẽtris difficilis, quia etſi non deriuat, euacuat. præcipit enim Hipp. in apho. materiam eſſe purgãdam per locum, ad quem declinat, conuenientem, vt declinando ad regionem aliquam, ad quam fluat, & ſuperfluat, vnde inquit vomitus fluxu, fluxus vomitu, & vterque ſudore curatur. Secundam rem complent ſtyptica, ſimplicia, & compoſita frigida, & proprie in ea, quæ eſt ex vlceribus interius, & exterius approximata, quæ in cura malæ complexionis ſunt dicta. Et ex ſimplicibus proprijs in ea ſunt coriandrum, ſumach, roſæ, cytonium, zarur, morum immaturum, & ſummitates eius, & litium, & nabat. Et ex compoſitis ſunt

7. apho.

ſunt

ſunt medicinæ,& cibi. Medicinæ ſunt rob de agreſta, de zarur, de ribes, de cytonio, de myrta. & trochiſci, de ſpodio, de balauſtia, & de charabe. In ea autem, quæ eſt ex mala complexione cum phlegmate, ſtyptica calida, ſcilicet amara,& aromatica ſine mordicatione, & acuitate ſunt conuenientia, vt eſt aloe, & ſubſtantia abſinthij, nõ ſuccus, quoniam eſt ſuperatus a ſtypticitate, & acutus nocens ei, & ex eis ſunt paſſulæ in ſecunda menſa, quæ abſterſione ſua moderata abſtergunt, & ſedant mordicationem, ſi modica ſit,& ſpica ſi ſit multa,& proprie in ea, quæ eſt ex vlceribus,& ex eis eſt enula,& menta. Inquit Humain. Caue ne in ægritudinibus ſtomachi prætermittas mentam, quoniam menta,& proprie hortulana confortat ſtomachum plus cęteris herbis. Caſtoreum cęteris carnibus, maſtiche cęteris gummis. Galãga plus aromatibus omnibus,& enula magis radicibus ſingulis, & cappares cõditi plus omnibus floribus. Et ex compoſitis conuenientibus eſt miua aromatica, ſyrupus de mẽta, diaolibanum, diacytonites cum maſtiche, & ſimilia. Et electarium noſtrum, alephanginæ boni ſaporis, quod fit tempore æſtatis. Et zingiber conditum, retinet enim fluxum ex indigeſtione,& lubricitate ſtomachi.

Nota, quæ magis ægritudinib. ſtomachi appropriant.

Emplaſtrum efficax,& expertum ad ſtomachi frigiditatem,& humiditatem. fluxum phlegmaticum, & lienteriam,& digeſtionis defectionem. ℞ ligni aloes abſinthij. gummi arab. maſtich. cyperi, coſti, zingib. ana vnc. s. calami aro. olibani, aloes, ana drachm. iij. cymarum ſambuci vnc. j. mentæ ſiccæ, cymini torrefacti, raſæ liquidæ, ladani, terebinthinæ, ana vnc. j. garyo. macis, cinnam. ſpicæ, nucis muſc. galangæ, ſquinanthi, ana drach. s. ceræ albæ vnc. j. ſpodij, balauſtiæ, ſandalorum alborum,& rub. gallarum, ana drach. iij. Confice ſimul cum puluere capillorum ven. & incorpora cum miua aromatica.

Emplaſtrũ bonũ ad ſtomachi frigiditatem.

Trochiſci valentes ad omnem ſolutionem ventris lienteriam,& lenitatem ſtomachi, & inteſtinorum. Rec. roſ. ſpodij, ana drachm. iij. berberis ſem. acidæ hypocyſtidos, gummi arabici, thuris, ſem. myrtæ, ana drach. vj. coriandri infuſi in aceto die,& nocte drach. j. Omnia aſſentur,& fac puluerem,& tempera cum ſucco cytoniorum,& fac trochiſcos,& da bibere cum ſyrupo cytoniorum.

Trochiſ. ad omnem ſolutionẽ ventris.

Paulus dixit ſimiliter hos trochiſcos valere. Rec. corticis malorum granatorum, gallarum, ana drach. viij. ſem. myrtæ drach. iij. ſumach drach. xiiij. fac puluerem, & tempera cum vino odorifero,& fac trochiſcos drac. ij. da cũ aqua frigida,& proprie in ea, quæ eſt ex vlceribus.

Alij trochi. ad idem.

Abu. ſyrupus valens ad ſtomachi defectionem, ardorem, & vomitum,& lienteriam. ℞. ſumach, corticum granatorum. ſem. myrtæ, ana drac. viij. omnia coquãtur in li. iij. aquæ donec rediganẗ in vnam, & colenẗ; deinde ſuccus pyrorum, meſpilorum,& citoniorũ, miſceantur cum eis æquali pondere, & adde zucchari, lib. j. & s. & fac ſyrupum,& da bibere cum aqua frigida in cholera.

Syrupus ad idem.

De nocumentis expulſionis ſtomachi, & primo de eructatione, & cura eius. Cap. 24.

Diximus de nocumẽtis actionum trium ſtomachi. reſtat dicere de nocumentis expulſionis ipſius. Circa quod ſciendum, prout Gal. ait, quòd ſtomachus ſecundum naturam ſe habens, cum duo orificia habeat per ſupremum cibum,& potum recipit a meri: & quod ſuperfluum eſt in eo per inferius tantum aperto portonario, cum ſuis villis latitudinalibus circumtractus expellit, & impellit ad inteſtina. Cum autem egreditur à natura ſuperfluum in eo contentum, quantum, vel quale, vel vtrumque grauans, vel moleſtans cogitur expellere, aliquando per inferiora, vt in lubricitate ſtomachi, vt ſuperius dictum fuit, aliquãdo violenter per ſuperius, vt per vomitum. vnde Gal. ait, vomitus omnibus, difficilis eſſe patet. Huius autem diuerſitatis cauſa quantum eſt ex diuerſitate ſtomachi, expellentis eſt, cum enim ſuperior ſtomachi pars fortior fuerit, & inferior debilis, ſequitur expulſio per inferius. Si vero è contra fiet expulſio per ſuperius, vt voluit Gal. In tali autem motu

A per inferius, vel ſuperius expulſio quandoque omnino prohibetur, aliquando debilitatur, & diminuitur; aliquando ſuperfluit ſecũdum maiorem, & minorem fortitudinem ſuarum partium prædictarum; aliquando malo motu mouetur. In tali quoque motu violento expulſionis per ſuperius multas malas ſpecies motus euenire contingit, vt ſunt videlicet eructatio, ſingultus, aliquando turbatio, æſtuatio, nauſea, & vomitus. Horum autem diuerſitas ex diuerſitate materiæ expellibilis in eo contentæ, & diſpoſitionis membri expellentis, & virtutis, ac motus eius cum cõſecutione, vel ſine conſecutione intenti in tali motu contingit. Aut enim materia in eo contenta expellibilis eſt, ventoſa, ſurſum petens, non intercluſa, vt in inflatione, ſed natãs, vt in concauo, cum virtute exiſtente forti, ſubito expellitur; & tunc accidit eructatio faciens ſonitum. quia eſt ei in amplum exitus per anguſtum, vt ait Hipp. ſicut impulſa interius tranſiens de gracilibus in amplitudinem Colon facit rugitum. *2.aph.58. Colli.*

B Si vero materia expellibilis ſit humoralis, ſeu ventoſa, nec apta expelli, quia imbibita in tunicis, rugis,& villis eius, cum ſit difficilis expulſionis, ſtomachus in ſuis partibus corrugatur, & contrahitur: ſicut vermis, ſeu lacertus, in ſpaſmo, vt fortiori, & impetuoſo motu moueatur ad expellendum eam, nec conſequitur intentum; & tunc accidit ſingultus: propter quod motus ſtomachi dictus eſt in ſingultu eſſe minor, quam in vomitu, cum in vomitu plurimum natura expellat, licet ratione rei expellibilis, & eſſentiæ motus, motus eius in ſingultu ſit fortior. Similiter accidit etiam ſi nõ ſit materialis, quia ſit mala complexio frigida ſine humoris vitio, quemadmodum ex mala cõplexione frigida pulmonis ex aere accidit tuſſis, nec aliquid cum ea expellitur cum non ſit apta; aut ſit materialis, ſed non ſit apta expelli, quia ſit adhærens,& inuiſcata, & tunc facit nauſeam; aut ſit apta expelli, quia ſit in concauo eius natans,& tunc cum mouetur ad vomitum facit turbationem, ſeu ſubuerſionem: deinde veniens ad os ſtomachi

C facit vomitum, ſicut plurimum conſequitur ſtomachus in ſuo motu intentum, quia materiæ extra expulſionem. Sed quandoque talis materia eſt ſanguinea, & vomitus erit ſanguineus, aliquando phlegmatica, aliquando cholerica,& aliquando melancholica; & talis erit vomitus: ſed quæuis fuerit, aliquando erit à ſtomacho, aliquando ei ex alijs influit partibus, & tanquam nociuam expellit, vt infra dicetur. Quod ſi expellere non valeat, ſintque nocentia multa, & fortiora, manentia in ſtomacho, commota triſtitiam,& anguſtiam gignunt, anxietatem, & æſtuationem, dolorem quoque, & tortionem, cum cordis tremore, vertigine, & ſcotomia quandoque,& ſimilia. cauſam autem inflationis, & rugitus,& curam, & quid ſint, habuiſti; eructatio quoque, de qua hic eſt ſermo, quid ſit, & eius cauſa immediata ex dictis ibi,& hic, & eius ſignum patet, quia eſt manifeſta ſenſui. Cauſa vero eius immediata duplex eſt, ſecundum duplicem ſpeciem eius, aut enim acida, quæ oxyregmia dicitur ab oxy græce, acetum latine, aut fumoſa;

D Acetoſæ autem cauſa ſecundum Auerr. eſt duplex, frigiditas per ſe, ſeu dimiſſa caliditas crudum faciens, & indigeſtum relinquens, quemadmodum in fructibus immaturis eſt videre, & proprie in vuis, quæ antequam matureſcant, prius ſunt ſtypticitatem ligni, & ponticitatẽ, à quo oriũtur, ſeruantes; deinde parum adaucta caliditate propria, & per auxilium caliditatis aeris fiunt acres, vlterius vero adaucta, vt maturationem in eis acquirunt, fiunt dulces, prout Gal. 3. de ſimplici medicina, auctoritate Theophraſti oſtendit. Per accidens vero caliditas ſuperaddita multa, caliditatem naturalem reſoluit, quia res dulcis redit ad ſuam primam naturam, & acidam; vt in vino, & lacte, cũ aceſcunt, eſt manifeſte videre. Fumoſæ vero caliditas ſola eſt multa: ſicut enim diminuta caliditas materiam temperate agens, eſt cauſa acetoſitatis,& ventoſitatis propter impotentiam ſuam, qua non digerit, ſed diſſoluit, & non conſumit; & ſic conuertit in ventum, quæ acidę eructationis materia exiſtit; ita fortis,& mul-

ta caliditas in materiam diſpoſitam conata agere ſua &c. qualitate, vel quantitate, vel quia ſit in omnibus illis diſproportionata, vt eſt phlegma dulce, ſubtilis, cibus calidus, & quantitatis mediocris ipſum in fumum cóburendo conuertit, quæ cauſa eſt eructationis fumoſæ.

CVRA eius eſt, quia ſi quidem ſit difficilis eructatio, quæ non ſit diffuſa, & ſubtilis ventoſitas, ſed groſſa, in ore ſtomachi intercluſa, iuuetur cum extenuantibus, & commouentibus eructationem a proprietate, vt eſt coriandrum, & a complexione, quæ tibi ſuperius ſunt mõſtrata. Si vero ſit facilis, & moderata, dimittatur quouſque ad perfectum ventoſitas expellatur. Si autem ſuperflua ſit, atque tędioſa, moleſta, & turpis, corrigenda eſt, quemadmodum in alijs naturæ motibus ad expellẽdum nocentia, eſt agendum, vt in ſternutatione, oſcitatione, tuſſi, alicibus, vomitu, ſingultu, ventoſitate per inferius, & alijs conſimilibus. Cum enim ſunt moderati, naturales ſunt, & boni, cum vero inſta ſubſiſtunt, vel ſuperfluunt præter naturam, ſunt dolorem, & naturæ anguſtiam inferentes, & verecundiam, & alias operationes naturales membri eius ſunt impedientes, &c. proinde malæ in via ſigni, & cauſæ.

CVRA eſt tres res. prima eſt cauſa eius abſcindens, ſecunda eſt ventoſitatem generatam extenuans, & cum euacuatione diminuens. tertia eſt ſtomachum confortans, ne vlterius grauetur. Primam rem complent, regiminis rectificatio, cum abſtinentia a ventoſis, & indigeſtibilibus, & cum adæquatione humoris ventoſi, phlegmatici, vel melancholici, & expulſionis ipſius cum his, quæ ſuperius habuiſti in cura inflationis. Secũdam rem complent clyſteres, & collyria generãtia ventoſitatem, extenuantia, trahentia, & educentia per inferius, ipſamque impellentia, vt ſunt ſternutationes, retentiones anhelitus, & ſimilia, calefactoria, & emplaſtra, euaporationes, & ventoſæ, quæ ſuperius habuiſti. Tertiam rem complent, quæ ſtomachi dyſcraſiam contemperando confortant, & eam regenerare vetant. Et ſi quidem fuerit acetoſa, talia complentia ſunt medicinæ calidæ ventoſitatem carminantes, &c. digeſtionem complentes, ſimplices, & compoſitæ. Simplices, vt eſt aniſum, & fęniculum, apium, carui, cyminum, zingib. galanga, piper longum, & aliæ eructationem commouentes ſuperius dictæ. Compoſitæ ſunt, vt diacyminum proprie, & diatrion pip. Si vero fuerit fumoſa cum frigidis extenuare habentibus, & calorem remittere ſimplicibus, & compoſitis: ſimplicibus, vt eſt coriandrum proprie. Compoſitis, vt eſt rob fructuum frigidorum, cibis, & potibus temperate extenuantibus miſtis, qualia ſunt aniſum, ſemen apij, carui, & ſimilia &c.

De ſingultu. Cap. 25.

INquit Gal. ſingultus eſt ſpaſmus, quẽ ſtomachus patitur, & meri. Fit enim in ſtomacho, ſicut ſpaſmus in neruo, cuius ſpecialem cauſam, cum capere voluetis nõ [Spaſmus, et non] proprie ſpaſmus, ſed quidem in ore ſtomachi ad vomendum motus, fortior tamen, quàm in vomitu. Non eſt ergo ſpaſmus eſſentialiter, eo quòd ſpaſmus eſt motus præter naturam tantum, ſingultus vero à natura coacta, & quia eſſe eius eſt ineſſe ſtomacho; ſpaſmus eſt in lacerto, vel neruo, ſingultus vero in membro neruoſo, & villis ipſius, & ſic eſt ſpaſmus quãtum ad cauſam efficientem, quæ eſt repletio, vel inanitio tantum, eſſentialiter autem, & quo ad ſubiectum non eſt proprie ſpaſmus, ſed quidam ad vomendum motus; fortior tamen, quàm in vomitu, quod qualiter ſit ſupra præcedenti capitulo dictum eſt.

Cauſa ergo eius eſt duplex ſcilicet generalis, & ſpecialis. Generalis, eſt immediata, & eſt inanitio, aut repletio. Inquit. Hipp. ſpaſmus ſit ex inanitione, & repletione, ſimiliter, & ſingultus. Specialis eſt mediata, & eſt duplex; aut in ſe, aut per communitatem. In ſe qua libet cauſa inaniens, aut replens ipſum. Inaniens, ſicut ſeb. incenſiua non diſſoluens tantum, ex qua accidit ſpaſmus de reple-

E tione maxime in pueris, vt ait Hipp. ſed diſſoluens, &c. conſumens ſubito, vt cauſon, non paulatine, vt hectica, in qua, ſicut paulatine conſumitur, ita paulatine ex cibo reſumptiuo, qui ei competit, humectantur, & irrorantur nerui, & lacerti. quare hectici, licet ſint conſumpti non ſpaſmantur. In incenſiua eſt conſumptio humiditatis ſubita, licet per reſpectum ad infuſionem materiæ facientis ſpaſmum de repletione ſit paulatiua, vt ait Gal. nec ſuccedat reſtauratio cum cibus nõ competat; immo diæta vltime tenuis, ſecundum Hipp. Euacuatio etiam [5. aph. 5.] ſpontanea, vel artificialis nimia, & proprie ſanguinis, fames, & ſimilia. Et ſiquidem non ſit confirmatus, quia ſiccitas, & conſumptio corporum ſolidorum ſubſtantiã non tangat, curatur cum qualibet re humectãte. Quando vero confirmatus fuerit, vt quòd non ſolum humiditates, ſed ſubſtantiam tunicarum ſtomachi retigerit eſt mortalis, vt ait Hipp. in aph.

Cauſa replens eſt multiplex, ſ. res nocens ſua qualitate frigida: & eſt, aut exterior primitiua, aut interior acci-
F dens. Exterior eſt replens per accidens, vt eſt aer frigidus, aqua frigida, nix ſumpta, & res frigida ſubtilis penetratiua, vt acetũ. Et frigiditas, triplex facit ſingultũ, & ſpaſmum repletioni, quia inſpiſſans poros: quare retinet quod conſueuit reſolui ex tunicis, & villis ſtomachi, replens, & grauando nocens. Et quãdoque per viam indigeſtionis eſt materiam multiplicans, & ſuo exceſſu vltra ęqualitatem lædens. Inquit enim Hipp. Frigidum vero ſpaſ- [6. aph. 18.] mos, quia inimicum neruis, licet aliquando faciat de inanitione exprimendo, & nutrimento neruos priuando, ſicut Gal. oſtendit. Interior cauſa eſt humor frigidus in ore ſtomachi, & tunicis eius abundans, & replens, & ſua frigiditate nocens, aut ventoſitas nocens ſua extenſione generata à caliditate vaporoſa retenta in villis, & tunicis eius, quæ non poteſt reſolui, & res nocens ſua qualitate calida inflante, pungente, & mordicãte, quæ etiam eſt duplex interior, & exterior. Exterior, vt potus ſinapis, trium piperũ, & medicinarum acutarum mordicantiũ,
G vt eſt euphorbium, diagridium, & ſimiles. Et potus diatrium piperεon cum vino, & proprie in habente os ſtomachi ſenſibile, vel cibus corruptus conuerſus ad qualitatem mordicatiuã, ſicut accidit proprie pueris cum lacte nutricis calidis naturaliter, vel accidentaliter apud productionem dentium propter eorum guloſitatem, ſicut dixit Hipp. & decrepitis propter diſpoſitionem ſtomachi ſui, quia debilis eſt indigerendo. Interior eſt multiplicatio choleræ, & humorum omnium, & vermium in ſtomacho generatorum ſua qualitate mordicantium, & pungentium ipſum, quare corrugatur, & contrahitur in ſeipſo ad expellendum ipſum, & facit ſingultum. Aut per viam criſis, ſicut accidit in criſibus per vomitum factis, in quibus cholera miſſa ad ſtomachum, vt expellatur, pungit, & ſingultum facit, deinde ſequitur vomitus, & ceſſat ſingultus, aut res nocens ſua qualitate grauante, vt accidit in repletione humorũ, cibi, & potus ſuperflua, aut quantitate, & qualitate ſimul, vt in repletione humorum carniũ cũ piperata, & vini antiqui vinoſi,
H vel cibi dicta gelea, & nimio potu aquæ, ad cuius expulſionem ſtomachus forti motu ſingultus mouetur.

Factus autem à communitate, aut eſt ex communitate alicuius membri: aut totius; alicuius, vt eſt ſingultus factus propter hepatis apoſtema, & proprie in ephimera. cuius cauſa eſt choleræ effuſio, de hepate, ad ieiunum, & de ieiuno, ad os ſtomachi pungens, & mordẽs, & ſic ſingultum repletionis inducens, vt ait Gal. Licet alij dicant, quòd illud ſit propter continuitatem exiſtentem inter ſtomachum, & hepar in neruo minuto, ſed prima eſt potior, vt innuit Abuhali de apoſtematibus eius loquendo. Aut propter apoſtema in inteſtinis, aut in velaminibus cerebri, in capitis percuſſione, & cranei fractura contingere conſueuit, & eſt malum ſignum, ſi cum rubedine oculorum fuerit, vt dicit Hipp. Ex communitate totius corporis accidit ſingultus ex effuſione choleræ, & humorum frigidorum, vel mordacium ad ſtomachum, quod contingit, aut in diſpoſitione ſanuatus,

tis, ſicut accidit pluries, aut tolerantia famis, & ꝓpriè cholericis, aut in diſpoſitione ægritudinali, ſicut accidit in feb. aut per viam ſymptomatis, vt in principijs paroxyſmorum, aut per viam criſis per vomitum expectatæ in quibus cholera emiſſa ad ſtomachum, vt expellatur pungit, & ſingultum facit repletionis per ſe, deinde ſequitur vomitus, & ceſſat ſingultus. Quod ſi præceſſerit vomitus, deinde veniat ſingultus eſt malum ſignum, maxime ſi rubei fiant oculi, vt dixit Hippoc. Et factus in criſibus quandoque eſt bonum ſignum, quandoque malum. Cum enim præceſſit digeſtio, fueritque in die critica, & leuis cum leuitate accidentium aliorum, & cum virtutis valeſcentia, eſt ſignum bonæ criſis, e contra vero malę. Et dicitur eſſe in libro mortis velocis. Si habenti ſingultum accidit apoſtema in latere dextro egrediens à natura abſque cauſa cognita, & eſt ſingultus vehemens, egredietur anima eius, & ſingultum ante ortum ſolis. Et ex illo eſt ille, qui habet cum ſingultu punctionem, & vomitũ, & cuzez, & permiſtionem rationis, B quoniã moritur. Et ſi ſingultui ſuperueniat vomitus, eſt bonum. Et ſi per eum non ceſſat ſingultus, oſtendit materiam valde imbibitam. Quod ſi cum rubedine oculorũ fuerit, oſtendit apoſtema, aut in ſtomacho, aut in neruo deſcendente ad ipſum ex cerebro, inter quæ ſigna apoſtematis ſtomachi prædicta diſtinguunt. Et ſi ſingultũ patienti ſuperueniat ſitis, eſt bonum ſignum, & cauſa, quia reſoluitur cauſa eius; ſimiliter ſi ſingultui ſuperueniat ſternutatio, eſt cauſa ſalubris, & ceſſare faciens ſtatim; vt ait Gal. & ioſia (ſummi Luminis pietate) dicetur.

SIGNA. ſingultus notus eſt tãquã ſenſui manifeſtus; in quo ſentitur contrahi ſtomachus in ſe, & ad ſuperiora impelli, cũ quodam ſonitu aeris ſuperimpulſi. Et ſi quidem ſit ex inanitione factus, cognoſcitur ex cauſis inanitionis præcedentibus, & ex euacuationibus læditur, & non iuuatur. Si vero ex repletione, ex cauſis repletionis præeuntibus: quarum ſigna ſingulariter ſubiungentur, & a vomitu, & euacuationibus ſedatur. Et ſi aduertis; ſi cauſa inanitionis fuerit febris inflammatio conſumens nõ diſſoluens, tantũ videbis pręcedere fortẽ febrẽ in corpore ſicco cũ circunſtantib. diſpoſitionibus ſiccitati, quæ ſi tangat ſubſtantiam ſtomachi ſolidam, cognoſcetur ex fortitudine, & continuitate, & frequentia eius, nec ſolentia iuuare, iuuant. Si vero non tangat, minor erit ſingultus non frequens, nec ita continuus, & iuuare ſolentia, iuuant. Si vero cauſa inanitionis fuerit euacuatio naturalis, vel artificialis ſuperfluens, ſubito ex reliquijs euacuationis, & pulſu duro ait Gal. vel ſaltem ex infirmi, ſeu aſtantium relatione cognoſces ipſam præceſſiſſe. Similiter, & ſi fames, ex tornatilitate faciei, & oris ſiccitate, & ſimilibus. E conuerſo, vero, ſi cauſa repletionis fuerit frigiditas exterior, cauſa tibi erat ſenſui manifeſta, & ſaltem ex infirmi, vel aſtantium relatione, & ſiquidem frigiditas impiſſationẽ facit minorem, cognoſces frigiditate; ſi vero per viam indigeſtionis materiam replentem multiplicem, videbis eam fortiorẽ magis, & manſiuam. Etiã ſi ſuæ qualitatis exceſſu offendat neruo- D ſum ſtomachũ, ſenties eam mediocrem, & minus durantẽ. Et ſi quidẽ cauſa interior fuerit, humor frigidus abundans, ſua frigiditate nocens, ſenſus frigoris in ſtomacho cum grauedine, & cum præcedenti regimine multiplicatiuo frigidorum humorum, & phlegmans, & ſimilibus circunſtantijs cognoſcetur. Et ſi vomitus ſubſequitur, apparebit in ipſo. Si vero replens apoſtemauerit per ſigna apoſtematis prædicta cognoſces. Si vero ventoſitas fuerit, ſigna habuiſti, capitulo de inflatione, & rugitu. Si vero nocẽte ſua qualitate, calida, pura, a re aſſumpta acuta, pungente, & mordente; ſciatur ex pręaſſumptione ipſius ſtomachi ſenſibilitate multa, quam punctio percepta ex acutis aſſumptis prompte inſinuat, & declarat, vt ſuperius habuiſti. Etiam ſi ex cibo corrupto acciderit mordicatio, ſignum erit corruptionis cibi in ſtomacho, quod eſt proprie eructatio acetoſa, vel famoſa cum circunſtantijs conſimilibus ſibi. Si vero cauſa interior fuerit cauſa cõtractionis, & etiam repletionis fuerit multitudo cho- A leræ, & humorum dominitum aggregatorum in ipſo, ſenſus caloris, & punctionis, amaritudinis ſapor, acuitatis, vel ſalſedinis, ſic & regimen præcedens cum circunſtantijs ſimilibus tibi declarat. dixit Hippoc. & in exeuntibus apparebit. Si vero fuerit cauſa repletionis cibus, & potus, quare grauando tantum, vel pungendo impellit ſtomachum ad ſingultum, crapula præcedens tibi indicat, & demonſtrat. Si vero cauſa communitatis fuerit, quæ eſt hepatis apoſtema, pręceſſio ſignorum apoſtematis calidi hepatis in ſima facti, tibi oſtendit; quæ infra dicentur (auxiliante Chriſto Ieſu.) & ſenſus mordicationis in hora augmenti apoſtematis, & influxionis materiæ in ipſum, & apud ſtomachi inanitionẽ in illis, & in fundo ſtomachi. Si vero apoſtema in inteſtinis fuerit, ſigna quæ dicentur apoſtematis eorum videbis præire. Et ſi ex apoſtemate in velaminibus cerebri, ſignis ipſius, quæ dicta ſunt præcognoſces. Si vero fuerit ex communitate ad totum corpus in diſpoſitione ſanitatis, cognoſcetur, ex B diſpoſitione cholerica corporis, ſiue febriendo ſtomachi debilitate, & quòd conſueuit incurrere in ſyncopim, debilitatem, faſtidium, & ſtomachi morſum apud toleranꝗtiam famis, & oris amaritudinem, vertiginem, & ſcotomiam vt ait Hippo. Si vero in diſpoſitione ægritudinali acciderit, quia ſymptomatice euentus eius in principijs paroxyſmorum, & proprie in principio vniuerſali, ſeu augmento indicabit. Si vero per viam criſis accidat, concurret cum alijs accidentibus, & ſi bonus fuerit, vel malus cognoſces, vt ſuperius dictum eſt.

CVRA eius, quæ ex inanitione fuerit, perfectam ſubſtantiam villorum, & tunicarum ſtomachi tangens, non ſeparatur; ſi vero non tangens fuerit, curatur regimine humectatiuo in cura ſiccitatis ſtomachi ſuperius dicto. Et ſi quidẽ cauſa ſiccitatis, & inanitionis fuerit feb. humectatiua tendat ad frigiditatem, ſi euacuatio declinet ad ſtypticitatem. Si vero fames ad temperiem, vel caliditatem, quorum copiam ſupra in cura malæ complexionis ſtomachi, habuiſti. Cura eius, quæ ex re- C pletione, cuius cauſa frigiditas fuerit aeris, ſeu alterius rei aſſumptæ, eſt calefactio cum rebus calidis aſſumptis approximatis, interius, & exterius in furcula ſtomachi, vſque ad vmbilicum, pectore, & collo, & iuncturis quibuſcunque, & per omnem modum, quorum ſummam tradidimus in cura malæ complexionis ſtomatichæ frigidæ, & puræ, quas variabis ſecundum plus, & minus, prout exigit gradus frigiditatis. Et cum fuerit fortis non excuſatur, quin ponantur ventoſæ ſupra ſtomachum ſine inciſione, & conſequenter medicinæ rubificantes. Eius autem cuius cauſa eſt humor frigidus generatus in eo nocens ſua qualitate, vel quantitate, vel vtroque abſque eo quòd ſit apoſtemãs. Cura eſt quatuor res. prima eſt ipſius adæquatio, ſecunda eſt euacuatio. tertia eſt ipſius deriuatio, ſeu tractio, ſeu impulſio ad loca euacuationis oppoſita ori ſtomachi, diſtractio naturę ad intentionem oppoſitam. quarta eſt ſtomachi confortatio. primam rem complent incidẽtia ſuam viſcoſitatem D qua adhærent ſtomacho, & villis eius, quibus eſt imbibitus, & calefacientia, vt eſt oxymel, & proprie ſquilliticum, cum aqua calamenthi, rutæ, abrotani, maſtic. cinnamomi, & ſimilium; zingib. conditum, diatrionpip. & diacyminum, & ſomnus longus. Secundam rem complent vomitus per potum prædicti ſyrupi præcedente cibo ex acutis, & ſalſis, & acribus, & purgatio cum hieris magnis, & ſalis indi, duorum danich, & pilulis ſtomachicis, & de opopanace, quinque generibus, & expectatio ſuper ſitim, & famem conſumet materiam. Tertiam rem complent clyſteres acuti noti ſuperius, conſtrictio extremitatum doloroſa, frictio aſpera extremorum, & fomentatio, & balneatio mordentis aquæ, & poſitio ventoſatum ſine ſcarificatione ſupra ſtomachum, & inter ſpatulas vtraſque, & applicatio medicinarum, & rubificantium in cruribus, & brachijs: motus, & exercitium laborioſum, & equitatio fortis impulſionem materiæ ad inferius complent ſecundum Gal. ſternutatio vehemens comprehendendo nares, & os, vt dixit Hipp.

& voci-

& vociferatio, & retentio anhelitus multa poſt tractionem aeris fortem, & expectatio in tuſſi. Inquit enim Gal. in retentione ſpiritus ſi ſimpliciter tendantur epigaſtrini muſculi, & diaphragma, inferiora viſcera purgabuntur: ſpiritus enim retentus vndique impellitur, & intrare cogit ſubtiles poros; & ſi magis conſtringatur, & impellatur, omnes ſubtiles poros pertranſit. & defert ſecum aliquid ſubtiliatarum ſuperfluitatum. diſtractionem naturæ ad contrariam operātur intentionem terrefacientia, vt combuſtio ignis, ruina, inſultus latronum, & inimicorum, & tonitrua, fulgura, tempeſtates, & ſoni fortiſſimi, & ſubiti, vt eſt cāpanæ, & aliorum, & imaginatio mortis ſubita, & aſperſio feſtina aquæ frigidæ, vel aceti ſuper faciem, ira, timor, gaudium, triſtitia ſuperflua, & ſuctio alicuius liquoris, vini clareti, vel aquæ delectabilis. Quartam rem complent myrob. conditi, electuaria, & emplaſtra confortantia, ſupra capitulo de debilitate dicta. Et hæ duæ cauſæ vltimæ ſunt communes generales omni ſingultui, & ex quacunque cauſa. F Ille etiam cuius cauſa eſt generata in eo ventoſitas, extendendo nocens, ſimiliter curetur; vt dictum eſt ſupra capitulo de cura inflationis, & eructationis cum regimine, & adæquatione humoris ventoſi, & euacuatione ipſius: quòd ſi euacuatio fieri non poteſt, aliqua impediente cauſa, approximentur medicinæ, quæ habent materiam humoralem, & ventoſam carminare, & reſoluere, & conſumere, ſimplices, & compoſitæ, ſimplices interius ſumptæ ſunt, ruta ſicca, & nitrum, potata cum aqua mellis, vel cum vino vinoſo antiquo. Et ſum expertus acetum ſquilliticum, aquam apij, baſiliconis, aſſarum, netiden, maioranam, amiuden, & eſt radix herbæ, vnde fit aſſa fœtida, quod olfactu ſedat ſingultum, ariſtolochia, daucus, aniſum, zingiber, enula ſicca, ſuccus eupatorij, folium, acorus, & abrotanum, galanga, & eſt mirabilis. Et compoſitæ ex eis in modum electarij, ſunt diatrionpip. diacyminum, zingib. diagalanga theriaca antiqua; & ſimilia groſſæ ſubſtantiæ: quoniam magis remanent in ſtomacho, & ore eius, quam ea, quæ G ſubito deſcendunt, vt ſyrupi, & alia ſubſtantiæ liquidæ. Et iuuat quandoq; has medicinas adminiſtratio rerum ſternutare faciētium. Exterius vero approximandę ſunt ventoſæ magnæ, & emplaſtra ex prædictis, vnctiones, olea, & vnguenta, balnea calida actu, & potentia, naturalia, vel artificialia. Et ex prædictis eſt caſtoreum pulueriʒatum, diſſolutum in ſucco rutæ, & mentę, ſufficienter calidum epithematum ſupra ſtomachum: pertranſit enim ſua caliditate, & ſubtilitate conſumit humorem, & ventrem reſoluit. Eius vero cuius cauſa eſt res mordicatiua ſumpta in potu: cura eſt duæ res. prima eſt eius euacuatio cum vomitu prouocato cum aqua frigida, ſeu tepida miſta aceto, & oleo violato, vel amygdalarum dulcium, vel butyro cum lacte nouiter mulſo, aqua cucurbitæ, & cytoniorum, & mucilaginibus frigidis, & glutinoſis, & gummi dragachãthi, ſem. cytoniorum, & huiuſmodi. Secunda eſt ſtomachum confortare cum frigidis ſtypticitatem habentibus moderatam, vt ſunt H mirobalani conditi, cytonia, & ſimilia, quorum copiam ſuperius habuiſti. Si vero eius cauſa fuerit humor interior, qui mordicationem fecit, quatuor ſunt neceſſaria. primum eſt ipſius adæquatio. ſecundū eſt ſenſus ſtomachi obtuſio. tertium eſt ipſius humoris euacuatio. quartum eſt ſtomachi, & membrorum confortatio. Primum completur cum exhibitione ſucci granatorum acetoſorum, vel muzorum, agreſtæ, aquæ frigidæ, aquæ lactis acetoſi, aceti, lymphati, & ſimilium. Secundū complent ſtupefacientia exhibita ſimplicia, & compoſita. Simplicia, vt eſt aquæ coriandri, & ſolatri, & alchechengi, mucilago pſyllij, & cibaria groſſa, vt frumentum coctum, & extrema animalium, lactucæ, papauer, & ſimilia. Compoſita ſunt philonium, theriaca noua, & alia infraſcripta, & occupari ſomno longo. Tertium complent vomitus prouocatus cum prædictis, & aqua hordei, & vētris ſolutio cum hieris, & ſyrupus de ſucco abſynthij, & aqua granatorum dulcium expreſſorum cum

E pulpis, vel muzorum declinatiuum ad dulcedinem, & roſis. Quartum completur cum myrobalanis conditis, & rob, ſuccis fructuum ſtypticorum, vt miua, ſyrupus de agreſta, de ribes, de myrta, de ſumach, & aqua acetoſæ, quoniam ſimul mundificat, & confortat, & balneatio in tina, & vnctiones ſtomachi, & iuncturarum cum oleo roſ. & cucurbita, & ſimilibus. Si autem mordicationis cauſa fuerit cibus corruptus in ſtomacho, curam habuiſti ſupra de cura corruptæ digeſtionis. Sed ſiquidē fuerit nocens ſua grauitate, & fuerit frigidus humor, cura eſt, quam hic ſupra in humore frigido diximus. Si vero ſit apoſtematis, cura erit, cura apoſtematis ſuperius dicta. Si vero ſit cibus, & potus, cura eſt duæ res. prima eſt euacuatio, & hoc completur vomitu. ſecunda eſt alteratio, & hoc completur cum adminiſtratione ciborum, potuum, & medicinarum calidarum, vel frigidarum, dictarum, prout dyſcraſia exigit.

Facti autem à communitate alicuius membri apoſte-F man, cuiuſcunque cura eſt tres res. Prima eſt cura illius apoſtematis, quæ in ſuo loco dicetur (auxiliante Chriſto) Secunda eſt humoris influentis ad ſtomachum, euacuatio, & deriuatio, ſeu ad oppoſitum tractio. Ea autem quibus fieri debet ſuperius dicta ſunt in particula iſta. Tertia eſt ipſius ſtomachi confortatio, vt non recipiat cum prædictis. Sed ſi quidem ex communitate totius fuerit, & in diſpoſitione ſanitatis propter tolerantiam famis; cura eſt duæ res. prima eſt humorum effuſorum cholericorum, euacuatio cum vomitu, vel aſſumptione alicuius deponentis ipſum, vt ſunt pruna, ſebeſten, tamarindi, & caſia fiſtula. Secunda eſt confortatio cum aliquo ex rob ſtypticis, & cibis, & potibus. Si vero in diſpoſitione ægritudinali, ſiue fuerit ſymptomaticus, ſiue creticus, cura eſt duæ res, ſcilicet vomitus prouocatio, donec perfecte euacuetur, deinde ſtomachi confortatio: horum complentia habuiſti. Quod ſi ſuperfluat, nec vomitu ſedetur ſingultus, redire, oportet ad ea, G quæ adęquare habent materiam, & ipſius imbibitionem auferre, & adhærentiam educere, & expurgare, impellere trahere, & denuare, & naturā diſtrahere, vt ſuperius dictum eſt.

Confectio Hippo. rectificans malam complexionem ſtomachi frigidam expellens ventoſitatem, & liberans à ſingultu (ſi Chriſto placet.) Recip. corticum fiſtic. exteriorum, coſti amari, caſtorei, petroſelini, ana. drach. i. balſamitæ, calamenthi, aniſi maſtiches, ſpicæ ana. drach. vj. ariſtolochiæ. drach. iij. Confice cum oxymelle ſquillitico, & da. drach. i cum aqua ſiſymbrij. Alia decoctio ſquinanthi, & corticum fiſti. cum qualitate liberat ab eo. Et ſemen rutæ, cum nitro, & aqua mellis curat ſingultum, ex ventoſitatibus groſſis, quæ ſunt ex multitudine guloſitatis. Inquit filius Serap. Squilla quando ſumitur cum vino, curat à ſingultu ex humoribus groſſis annexis in rugis ſtomachi. Et etiam turbith educit illos, & mundificat ſtomachum à putrefactione humorum. Dixit Hipp. ellebori albi. drach. s. cum drach. i caH ſtorei, & duab. zucch. roſ. eſt medicina experta, quę curat omnes paſſiones ſtomachi ex groſſis, & viſcoſis humoribus natas, & expellit humores compactos in villis per vomitum, & curat vertiginem, & lethargiam. Sed cum cautela præſume propinare; ne dederis corpori extenuato. Pilulę ad ſingultum natum ex groſſis humoribus. ℞. caſtorei, myrrhæ, ana. dra. ij. agarici. dra. iij. ſalis gemmæ. drac. i. diagridij correcti. dra. ij. maſtic. drac. i. s. aloes bonæ ad pondus omnium. Confice cum ſucco mentę doſis eſt. iij in ſero. Pilulæ glorioſiſſimę ex inuentione noſtra, contra ſingultum calidum, & humores acutos aſcendentes ad ſtomachum ex hepate, & malitiam eius calidam, & ſiccam, & febres. ℞. ſpodij, endiuiæ, portulacæ, ligni aloes, ana. drac. s. pulpę tamarindorum, drac. iiij. thaucd. electi. vn. Conficiantur cum aceto. Emplaſtrum ad idē. ℞. trium ſandalorum, farinæ hordei, ſpodij ana partes ęquales. Confice cum ſucco ſemperuiuæ. Emplaſtrū contra ſingultum ex groſſis humoribus, & delet dolorem eius. ℞ ariſt. rotundæ, galangæ, aniſi, baccarum lauri, gentianæ,

Cōfectio valens ad ſingultum.

Pilula ad ſingultum.

Pilula alia ad ſingultū calidum.

Emplaſtrū ad idem.

Emplaſtrū aliud ad ſingultum ex groſſis ventoſitatibus.

gentianæ,rutæ,ana.drach.iij. caſtorei, myrræ, ana.drac. ij.garyoph. drach.v.roſatum.drach.ij.maſtic.drach.iiij. Confice cum aqua mellis, & ſampſuchi.

De nauſea, ſubuerſione, faſtidio, vomitu, & æſtuatione, ſeu anxietate, & conturbatione ſtomachi, & cura eius. Cap. 26.

NAuſea, ſeu ſubuerſio ſtomachi, quid ſint, & ex quibus cauſentur, & ſigna quibus coguoſcantur; & cura ex prædictis capitulo de nauſeatiua ſatietate ſunt manifeſta. Eſt enim motus malus, ſeu inclinatio virtutis expulſiuæ ſtomachi ad expellendũ nocentia, per os abſq; hoc, quod conſequatur interitum niſi ſequatur vomitus, quod ſi non ſequatur, nocentia, quæ cum ſint multa, & fortia in ſtomacho retenta, commota inducunt ægritudinis æſtuationem, aut ſiccitatem, triſtitiã, & anguſtiam, ita vt permutentur de figura in figuram: & ex communitate quandoq; cardiacam, ſeu cordis tremorem abque **B** cognita cauſa. Quandoque ſequitur vertigo, & ſcotomia & mutatio coloris, ſudor frigidus, & extremitatum frigiditas fere perducens ad ſyncopim.

Et cauſa in hoc eſt duplex interior, & exterior. Interior eſt humor generatus, vel influxus ſtomachi adhętens, grauans, & moleſtans: qui dum mouetur in concauo ſtomachi facit cõturbationem, dum inclinatur ad os ſtomachi facit nauſeam, cum non poſſit expelli, inducit triſtitiam ſua grauedine, & acuitate, & ſumatione ad cor, & cerebrum, necnon inducit cordis tremorem, vertiginem, & ſcotomiam, & per conſequens ſudorem, & extremitatum frigiditatem. Et quandoque eſt eius cauſa vapor ex humoribus commotis ex medicinis vomitiuis. Exterior eſt omne, quod feruet in ſtomacho ex cibis, & fructibus, & ſuccis dulcibus, vt eſt vinum nouũ ex vuis, & pomis: & quod corrumpitur in ſtomacho, vt lac, & ſimilia; & aqua frigida bibita iu hora non conſueta conturbat, & ſit cauſa additionis feb. in debili ſtomacho, **C** quare currunt humores ad ipſum, vt admineram putredinis, innouantes paroxyſmum, vt accidit in phlegmaticis; quare non oportet, vt bibatur in feb. tali niſi aqua calida. Et quandoque eſt in cauſa melancholia, & ventoſitas pharmaci aſſumpti, vt fœniculi, & electarij ſine admiſtione aniſi, dauci, & aſcæ, vt dixit Hipp. Et coadiuuat aſpectus, & imaginatio rei abominabilis, & ſimiliter fœtor.

SIGNA æſtuationis, & anxietatis ſtomaticæ nota ſunt ex prædictis hic, & in notificatione ipſarum cum de nocumentis expulſionis ſtomacho generaliter loquebamur. Et ſiquidem ſit à cauſa interiori, vt a malo humore mordificatiuo retento, & commoto à ſua grauedine, & acuitate, & ſumatione nocente, & cognoſcitur apud ægrum natura prudentem, & ſenſatum, apud vulgũ quandoque ſtolidum cauſa non cognoſcitur etiam ſi ſit cauſa exterior, quæ ſenſui eſt manifeſta.

CVRA eius eſt duplex generalis, ſcilicet, & ſpecialis. Generalis conſiſtit in quatuor rebus, quas ſupra de **D** cura repletionis, & ſatietatis nauſeatiuæ diximus. Specialis conſiſtit in correctione accidentium, ſcilicet tremoris cordis, triſtitiæ, & anguſtiæ, vertiginis, & ſcotomiæ, quorum cura ſpecialiter dicta eſt. Et tamen attendendum, nam ſi cauſa parua eſt, & tunc ſufficiens eſt ſola frictio, & exhibitio eius, quod humores habet quietare, & mundificare. Et ſiquidem ſint frigidi, detur vinum miſtũ; vel aqua mellis, vel rob granatorum, ſi ſit calida, vel miſta, aqua mellis roſati: ſi influxa ſit, & calida, da cum ſpodio, ſi frigida, da cum maſtiche, ſeu cardamomo. Si vero cauſa fuerit plurima, redi ad curam ſuperius dictam. Et ſi quidem ſit ſimplex in lacte, ſeu ſanguinis congelatione, eius cura dicetur infra in proprijs capitulis. Si vero ſit ex malitia pharmaci, ſupra de cõſolatione medicinarum diximus, cum docuimus, qualiter ſuccurrendum ſit accidentibus, quæ medicinæ laxatiuæ hæreditare faciunt.

A De vomitu, & primo de phlegmatico, & cura eius. Cap. 27.

VOmitus, vt ex prædictis poteſt haberi eſt violentus motus naturæ, ſeu virtutis expulſiuę ſtomachi ad expellendum nocentia. Variatur autem, & ſpecificatur variatione ſuarum cauſarum communium quatuor, materialis ſcilicet formalis, efficientis, & finalis. quę in dicta notificatione per ordinem inueniuntur. Materialis namque, aut erit exterior, vt cibi, & potus, vel medicinæ, aut interior, quæ plurimum eſt humor, aut phlegmaticus, aut cholericus, aut melancholicus, aut ſanguineus, &⁀ hic, aut purus, aut miſtus, aut corruptus, &⁀ hic, aut ex ſtomacho procedens, aut ex alijs membris ſibi influxus, vel toto corpore, vt ſuperius dictum eſt capitulo de cura malitiæ cõplexionis ſtomachi cum materia. Formalis, quia, aut erit facilis, & temperatus, aut difficilis, diminutus, ſuperfluus, & aſſiduus. Efficiens namque aut erit naturalis, & criticus, aut vi morbi, & ſymptomaticus. Finalis, quia ad expellendum nocentia ſaltem ſibi, quorum omnium conſideratione, generalem recipit diuiſionem. Aut enim eſt laudabilis, aut illaudabilis, laudabilis enim eſt ſecũdum Hip. cum phlegma choleris eſt admiſtum, facilis enim, & temperatus, quia repletioni proportionatus, vnde Gal. vltimatæ repletioni vltimata debetur euacuatio, moderatæ vero moderata, non frequens, & continuus. Hic enim debilitat ſtomachum, & facit eum lacunam ſuperfluitatum. Caput, & inſtrumenta ſenſuum, os, & dentes, pectus, & pulmonem lædit, & venas eius aperit, & hepar debilitat, & totum corpus extenuat & conſumit. Sed per interualla ſic factus ſemel in mẽſe, hic enim primo purgat ſtomachum, & corporis ſuperiora, ex conſequenti vero ipſius inferiora. Quapropter Hipp. vt Abuha. dixit commendauit ad regimen ſanitatis fieri vomitum. quolibet menſe duobus diebus continuis, vt prima die quod in ſtomacho, & ſuperioribus exiſtit membris eradicetur, ſecunda die quod fuit tunc tractum ab inferioribus ad ipſum etiam expellatur, vomitus enim à ſuperioribus eradicat, & ab inferioribus trahit. E contra fluxus ſic quandoq; liberat à ſpaſmo, ſubeth, lamentatione repletionis cibi, ſingultu clamoſo, & eruptione venarum, ægritudinibus renum, & pedum, & breuiter omnibus materialibus totius corporis ægritudinibus. Naturalis, ſeu ſpontaneus ad expellendum nocentia cũ conuenientia conſimilium circũſtantiarum. ƈægritudinis cõplexionis cholericæ, ætatis iuuenilis, compoſitionis pectoris, latæ habitudinis, gracilis, conſuetudinis vomendi, artis fabrilis, æſtatis temporis, horæ, regionis. aeris, calidorum, & ſiccorum. Illaudabilis autem eſt contrarius. Laudabilis, & critici cauſæ, eſt fortitudo virtutis expulſiuæ, obedientia materię, & aptitudo viarum. Illaudabilis, & ſymptomatici cauſa eſt virtutis debilitas retentiuę, & quantitas, vel qualitas, vel vtraque cauſæ materialis facientis deficere virtutem contentiuam, & quandoque eſt mala complexio interior membri ſcilicet ſtomachi ſine materia incitans ad vomitum, & maxime calida, & ſicca; ſicut erat in ſingultu, & quandoque eſt coadiuuans malitia regiminis, & proprie motus corporeus, & animalis fortis, & agitans ſupra cibum, imaginatio aſpectus, & fœtor rei abominabilis, & diſpoſitio aeris.

Vomitus quid.

Cauſa materialis.

Formalis.

Vomitus ille eſt laudabilis cum phlegma choleris ad miſceantur.

SIGNA eius ſunt duplicia, quædam. n. ipſius generaliter, & abſolute cõſiderati ſunt ſigna remota, quædã propinqua. Remota ſunt dolor frontis, & ſcotomia. i. rerum nigrarum apparitio, vt muſcarũ volãtiũ, frigiditas extremorum, & in hypochondrijs. Et os amaricatũ cordis. i. oris ſtomachi, morſus, nauſea, ſubuerſio, & iectigatio inferioris labij ſignificant ipſum propinquum. Signa vero ipſius ſpecialiter conſiderati, puta ſpecierum ipſius formalium, vt laudabilis vomitus, quædam ſumuntur ex antecedentibus, quędam ex cõcomitantibus, quędam ex ſubſequentibus. E a antecedentibus, quia pręceſſerunt ſigna digeſtionis inualeſcente virtute ſupra morbum⁀. leuitas accidentium protendentium ipſum quod eſt ſignum

gnum lenis pugnæ. Et ex concomitantibus, quia eſt fa- E
cilis temperatus in proceſſu morbi, expellens nocua, &
qualia oportet, quia choleram phlegmati miſtam, & be-
ne toleratur. Et ex ſubſequentibus, quia confert, & alle-
uiat patientem. Inquit Hippo. ſi qualia oportet purgari
purgentur, confert, & bene ferunt. Signa illaudabilis vo-
mitus e contra intelliguntur, nam fit, ſignis decoctionis
non apparentibus, & in morbi principio vniuerſali. In-
quit enim Hip. ægritudinibus quibuſq; incipientibus, ſi
fel nigrum ſurſum, aut deorſum exierit, mortale, & Gal.
dum inquit morb. in principio eſt cum nulla ſecundum
viam naturæ fit euacuatio, Signa enim critica non opor
tet eſſe ſubita, fit enim nulla apparente victoria, & inua-
leſcentia naturæ ſupra morbum, & cum accidentium ip
ſum protendentium dictorum ſupra fortitudine, & au-
ſteritate eſt difficilis, malus, intolerabilis, & anguſtioſus,
expellens non quale oportet, quia iuuatiuum non noci-
uum, & nociuum, non coctum, neque miſtū, ſed purum,
aut cholericum, aut phlegmaticū, aut ſanguineum. In- F
quit enim Hippo. ſanguis ſurſum qualiſcunq; egrediens
malum, aut melancholicum. Inquit Hipp. melancholi-
cos vero inferius, oeq; confert, quia nec ægrum alleuiat,
nec morbum minuit, immo ægrum in defectionem ad-
ducit. Signa ſpecierum ipſius materialium, ex exeuntib.
colliguntur, & ſimiliter ſi ſint ex ſtomacho, vel ex alijs
ei influxis, ex dictis de mala complexione nota ſunt. Ea-
rum autem cauſę infra ſpecificabuntur. Vomitus lauda-
bilis, & criticus eſt permittendus; quòd ſi diminutus fue
rit, & difficilis, coadiuuandus eſt, & facilitandus, vt infra
(Chriſto Ieſu duce) dicetur, deinde permittendus quan-
diu fuerit ſufficiens, & tēperatus, & cognoſcitur, quia cō-
fert, & bene ferunt. Tunc tamen confortatiuis ſtoma-
chi, temperate ſtypticis eſt vtendum, quæ habent retine-
re, ne materia effreniter, & ſuperfluat, nec eſt retinen-
dus niſi ſuperfluat, quo caſu effectus illaudabilis eſt reti-
nendus, & cognoſcitur, quia incipit fieri intolerabilis,
anguſtioſus, & debilitans corpus, vnde Hipp. in aphor.
iam dicto. Si vero non, contrarium. Si autem ſit illauda- G
bilis, & ſymptomaticus, aut eſt cū naturæ regulatione, vt
ſupra diximus de fluxu vētris in cura pleureſis, & tūc eſt
permittendus, eſt enim bonus per viam cauſę quam mi-
nuit, & quam eradicat, & per conſequens morbum vni-
uerſalem, & particularem curat. Inquit enim Abuhali
vomitus in principio paroxyſmi, aut minorat, aut eradi-
cat paroxyſmum, naturam quoque alleuiat, & ſupra re- *Vtilitas vomitus facti in principio paroxyſmi.*
ſiduum potentem reddit. Vnde Hip. inchoantibus mor
bis ſi quid videtur mouendum, moue. Aut eſt ſine regu-
latione naturæ, & tunc cum ſit malus per viam ſigni, &
cauſæ, eſt retinendus.

CVRA. in retentione autem eius duplex eſt regimen,
commune. ſ. & proprium. Commune in ſex rebus pluri-
mum conſiſtit. Prima eſt materiæ, ſeu cauſæ ad eius ex-
ceſſum incitantis mondificatio, vel ablatio. Secunda eſt
ipſius ſtomachi confortatio, & etiam totius corporis, vt
ſubſiſtat, et toleret. Tertia eſt membri, ſi quod ſit mittēs,
rectificatio. Quarta eſt materiæ influentis interim, do-
nec illius rectificatio fiat, quietatio, ingroſſatio, & de-
riuatio, & ductuum anguſtatio. Quinta eſt regiminis
rectificatio. Sexta eſt accidentium, ſi qua ſint, quæ in-
ſurgant, correctio. Sic ergo congregabis omnem cura-
tiuam intentionem in retentione vomitus, & euacua-
tionis cuiuslibet, de qua infra dicetur. Primam rem
complent vomitus reiteratus, donec, materia ſi humo-
ralis ſit, eradicetur, qui ſi non ſit facilis, & ſufficiens pro-
pter eius adhærentiam facilitetur, & hoc cum cibis mul
tis in quantitate continua, & diſcreta, ſcilicet potibus,
& medicinis, quæ ſunt triplicis generis, ⁋ vt ſupra in
de conſolatione medicinarum diximus; in quarum vſu
ordinate procedas, incipiendo à debilibus, & proce-
dendo ad fortia, deinde ad fortiora ſequens naturam
ſapientiſſimam, vt iuſſit Hipp. Inquit Gal. natura eſt ſa-
pientiſſima, cuius ſapientiæ non eſt finis; adhæret enim
⁋ viæ vni, & ordini vni. Si vero non ſit humoralis,
quæ incitat cauſa, ſed complexionalis, alterantia ſunt

E ipſum complentia, quæ ſunt ſuperius tibi nota; ſi etiam
exterior ſit, auferatur. Secundam rem complent ſty-
ptica aromatica calida, vel frigida prout diſpoſitio ſto-
machi exigit; quæ ſuperius tibi fuerunt tradita in cura
malæ complexionis, & retentione ſolutiui cum ſuper-
fluit. Tertiam rem complent illa tria, quæ ſupra in cu-
ra malæ complexionis ſtomachi cum materia diximus.
Quartam rem complent ſomnus, & quies corporea, & *Quarta apho.*
animalis motiuam materiam quietantes. Inquit enim
Hippo. Cum nolueris elleborum ducere, ſomnum fac,
& noli mouere. Imaginatio rei delectabilis, & odores
boni, confortant enim cerebrum, & ſtomachum; nauſeā
ſedant, & vomitum, vt ſupra de conſolatione medicina-
rum dictum eſt. Ibique medicinas ingroſſantes, & co-
anguſtantes ductus, & orificia, notas fecimus, calidas,
& frigidas prout diſpoſitio exigit. Eius autem deriuatio-
nes complent frictiones duræ, & aſperæ, fomentationes
mordaces, compreſſiones extremitatum doloroſæ. In-
F quit enim Galen. dolor prouocat rheuma, & ligaturæ,
ventoſationes cum ſcarificatione, vel ſine, ſanguiſugatio-
nes, phlebotomiæ, cicatrizationes in eis, & euacuatio
per fluxum ventris, cum clyſteribus trahentibus, & me-
dicinis ſolutiuis ventris, collyrijs, & ſudorem prouocan-
tibus, vt ſunt balnea, vnctiones, rarefactiones, quæ ſu-
perius dictæ ſunt. Inquit enim Hippo. vomitus vomitu,
fluxus fluxu, & vomitus fluxu, & fluxus vomitu, & v-
terque ſudore curatur. Quintam rem complent debita
ſex rerum non naturalium ordinatio, locetur ergo in ae-
re temperato, vt ſuperfluo calore materia non diſſolua-
tur, nec frigore interius comprimatur, & declinet ad fri-
gidum temperate, & ſiccum. Quieſcat, & dormiat. Ci- *Cibus.*
bus ſit ſpiſſæ ſubſtantiæ, & ſtypticæ, qualitatis calidæ,
vel frigidæ ſecundum neceſſitatem, paucus in quantita-
te continua, & diſcreta, facilis digeſtionis, & boni chy-
mi, quem ſuperius habuiſti: in quo ſis parcus, licet mul-
tum appetat, vnde repletio eſt fugienda, & proprie ſu- *2. apho. 1[illegible]*
bita. Inquit enim Hipp. ſecundum multum, & repente
G replere, &c. Et alibi. non plenitudo, non indigentia, nec *Secunda*
aliquod quicquam bonum, quod magis natura fuerit, & *apho. 4.*
maxime niſi præceſſerit inanitio debilitans. Inquit enim
Abuha. nihil eſt deterius ſaturitate in tempore fertilita-
tis, quam præceſſit inanitio in tempore ſterilitatis. Alie-
nenturque cibaria liquida, niſi ſint ſtypticis confecta, &
tunc minorentur. Sextam autem rem complent, quæ
accidentibus ſuperuenientibus congruunt, quæ ſunt di-
uerſa ſecundum eorum diuerſitatem, ⁋ vt infra patebit
(nutu Creatoris.) Proprium vero regimen in retentione
vomitus cuiuſcunque eſt varium, & diuerſum varietate
cauſatum ipſius materialium, & proprie intrinſecarum
prædictas res communes generalis intentionis diuerſi-
ficantium, prout exigit vnaquæque.

Si ergo ſit cauſa vomitus cauſa extrinſeca, eius remo-
tio erit cura, contrariæ introductio, ipſiuſque ſtomachi
confortatio. Si vero intrinſeca, & phlegmatica, cuius
cauſa eſt mala complexio frigida, & humida cū malitia
H regiminis pręcedentis multiplicantis phlegma in ſtoma
cho, ſeu in eo, & toto corpore, vel cerebro, ex quibus in
fluxit ei plurimum, puta quia fuit cauſa indigeſtionis
in eo cerebro, & toto corpore, vt ſupra capite de debilita
te ſtomachi diximus, cum conuenientia circūſtantiarum
ex quibus omnibus, & exeuntibus cognoſcetur, Cura
erit in ſex rebus prædictis, tali ordine, & modo, vt vo-
mitus primo fiat prouocatio cū vomitiuis phlegmatis,
quæ ſupra capitulo de cura malitiæ complexionis cum
materia dicta ſunt. Et ex eis eſt aqua tepida decoctio-
nis raphani, vel ſeminis geneſtæ. Et fortior eſt aqua
nucis vomicæ, vel aſcæ. vel cepe narciſſi, cum ſecanta-
bin, ſquillitico, talis enim vomitus cauſam incitantem
ad eius exceſſum educit, ſi materialis ſit, & alterat, ſi
fuerit cōplexionalis frigida, & humida. Quod ſi vomitu
non ceſſet vomitus, ſed adhuc redit, licet quieſcat aliquā-
diu quod eſt, quia ab alio ſibi. ſ. ſtomacho influat, quod
plurimum eſt a cerebro, vel toto corpore, membro mit-
tenti auxilium prius oportet adhiberi, & alijs prout ſu-
pra de

pra de cura malæ complexionis cum materia diximus. Quod ſi adhuc perduret, quietetur, ingroſſetur, & deriuetur materia, prout hic, & ſuperius dictum eſt. Et proprie cum rubificatiuis, qualia ſunt vrtica, ſquilla, rapſia, & ſimilia, ventoſis cum multa flamma, & fomentationibus ex aqua decoctionis vrticæ, foliorum lauri, calamenthi, parietariç, abrotani, & ſimiliũ, ligaturis pedum, & manuum doloroſis, cauterizationibus, & ſine ſcarificatione, & cum phlebotomijs, ſi phlegma naturæ ſanguinis ſit propinquum, de cephalica, vel nigra, cum educant de membro mittente, & etiam deriuent a ſtomacho: clyſteribus acutis extrahentibus proprie, qualia ſunt agaricum, colocynthis, ſpecies gummorũ, centaurea, aſarum, polypodium, hieræ magnæ, ſpecies ſalis, & huiuſmodi. Etiam cũ medicinis ſolutiuis phlegmatis, quas ſuperius explanauimus. Et ſtomachus conforfetur cum his, quæ à proprietate materiam effuſam prohibere habent, & retinere nauſeam, & phlegmaticum vomitum. Ex quibus ſunt ſimplicia, & compoſita, quæ infra dicentur (duce Christo.) ſimplicia ſunt myrti, maſtiche, olibanum, vinum ponticum nigrum, apium crudum, aqua aluminis, mumia, ſambucus ſylueſtris, ameos, & menta, cytonium, calamentum, ireos, quæ interius, & exterius approximabis, & per omnem modum, prout diſcretio prouidebit. Et ex illis eſt fiſticum vtrumque, & cortex eius: garyoph. cardamomum, cum aqua maſtiches. Compoſita ſunt miua aromatica, ſyrupus de abſynthio, de menta, diamuſchum amarum, melicratum conditum, electarium de cytonijs, rob citri cum xyloaloe. Confectio de cytonijs noſtra, & vltimo theriaca antiqua, & plura alia, quæ ſupra de cura malæ complexionis cum materia ſunt enumerata. Regimen autem proprium declinet ad calidum, & ſiccum, & ſi cum prædictis omnibus non ſedatur, oportet vt iterentur, donec Saluator gratiam monſtrabit.

De vomitu cholerico. Cap. 28.

SI autem vomitus ſit cholericus, eius cauſa erit malitia regiminis multiplicantis choleram plurimum in hepate, & toto corpore, & quandoq; in ſtomacho, vt ſupra dictum eſt capitulo de mala complexione cum materia, & malitia complexionis ipſorum membrorũ cum circumſtantijs conſimilibus coadunantibus. quibus, & exeuntibus cognoſcetur, quo caſu prædicta ordine quo ſupra tentabis materiam, & cauſam incitantẽ ad ipſum, abſcindere prius, & quia eſt humoralis vomitum cum aqua ſimplici tepida. Quod ſi ſit in villis ſtomachi adhærens, & nauſeans, cum aqua decoctionis ſeminis atriplicis, & pauco aceti, vel aquæ batecæ cucurbitæ, cucumeris, & citruli, & cum alijs conſimilibus frigidis: & humidis. his enim materia, ſi qua ſit in ſtomacho generata cholerica, quæ eſt rarius, vel influxa: quæ eſt plurimum, educitur; & mala complexio ſtomachi generans, & trahens influxam alterabitur. Quod ſi vomitus omnino non ceſſet, ſed aliquandiu ſtans redeat: quod eſt quia ab hepate, ſeu toto corpore influat illi; oportet vt prædictum eſt, mittenti auxilium apponatur, materia quietetur cum quiete, & ſomno non profundo, & longo, & cum inſpiſſantibus, & congelantibus frigidis potentialibus, & actualibus ſumptis, & ſtupefacientibus, ſi oportet, vias etiam conſtipantibus. Et deriuetur cum frictionibus exteriorum minus aſperis, fomentationibus, & balneis dulcium aquarum ſudorem prouocantibus, ligaturis minus doloroſis, quam in phlegmatico, phlebotomia baſilicæ, donec extinguatur inflammatio choleræ, & ebullitio eius, vbi peccatum ſanguinis apparebit, & virtus tolerans, ventoſis abſque ſcarificatioue in oppoſita parte, niſi coaſſocietur ſanguis; clyſteribus lenientibus, & habentibus virtutem hieræ ex aloe, & cum medicinis alijs cholagogis, quas in noſtro antidotario, & hic ſupra ennumerauimus, & proprie lenitiuis, vt caſia fiſt. tamarindi, tereniabin, & aqua fructuum materiam blandientibus, & alterantibus, non fortibus, & A acutis, cum materiam agitent, inflamment, at motum incitent. Stomachus quoq; conforteтur, vt non recipiat cum his, quæ à proprietate habent nauſeam, & cholericum vomitum retinere. Ex quibus ſunt ſimplicia, & cõpoſita: ſimplicia ſunt duplicia, quædam interius approximanda, vt granata vtraque, fructus vitis ſylueſtris, myrrha, ſumach, coriandrum per ſe, & in cibis, ſuccus acetoſus citri, & rob eius, vel agreſta, & ſuccus eius, fœniculus bibitus cum aqua frigida, ſpodium, charabe, lupinus nõ habens amaritudinem, & cãphora ſumpta in potu cum aliquo rob, & olfacta atque inuncta ſupra ſtomachum, & fructus pontici, vt pyra, ſorba, meſpila, ribes, zarur, glandes, & proprie cupulę eius, & caſtanearum, & ſabę, cum corticibus ſuis, & lentes in aceto decoctæ. Compoſita ſunt, vt rob de granatis, de agreſta, de ribes, de cytonijs, & ſyrupus acetoſus, & oxyzaccharа, & alia, quę in cura malæ complexionis cum materia diximus, quæ interius, & exterius, & per omnem modum approximantur. B Quòd ſi prædictis omnibus non ſedetur, intereſt tua, vt reiteres ea, donec cum Chriſto conſequeris intentum.

De vomitu melancholico. Cap. 29.

SI vero melancholicus fuerit, cuius cauſa eſt malitia regiminis declinans ad frigiditatem, & ſiccitatem, vel caliditatem, & ſiccitatem, malitia complexionis cõſimilis hepatis, & totius, & malitia compoſitionis ſcilicet oppilatio, & proprie ſplenis, cum circumſtantijs conſimilibus, quibus exeuntibus cognoſcantur. Aduerte quòd humor melancholicus, cum ſit ſecundum Gal. naturæ cæteris humoribus odibilior, exiens de corpore vndecunque, non eſt retinendus, inquantum poſſibile eſt, ſed inquantum ſuperiori regioni cęteris eſt incõuenientior; eſt diuertendus ad contrariam regionem, ſcilicet inferiorem conuenientem ſibi, & inde mundificandus maxime, cum talis humor in ſtomacho nullatenus generetur, C ſed influat ei plurimum, à ſplene vel hepate, vel corpore toto, & proinde prædictas res ſiſtentes miniſtrabis modo, & ordine tali. Primo enim ſpleni, hepati, vel toti corpori mittenti curam adhibebis, prout ſuperius dictum eſt, & proprie cum purgationibus eorum ab humore melancholico, quæ ſunt notæ cum phlebotomijs baſilicæ ſiniſtræ, vel dextræ ſaphenæ, & apertione venarum hæmoroidarum, habentiũ educere, & diuertere ſanguinem melancholicum, ſiquis peccet rectificatione prædictorum membrorum, nec non, & deriuationibus iam dictis, ſi expediat, & quietationibus etiam. Secundo ſtomachum confortare, vt non recipiat, cum approximans interius, & exterius. Exterius cum ſpongia infuſa in aceto tepido, vel lenticulas in aceto decoctas ſuperponens, & hoc ſi melancholia ſit aduſta, quam ex lucidiтate eius, & ebullitione eius ſupra terram cognoſces. Si vero ſit melancholia naturalis, vel congelatione cauſata, quam ex eius fuſcitate, & opacitate coloris nigri, & D quiete cognoſces, ſpongiam infuſam in vino ſtyptico calido ſtomacho ſuperpones, in quo aliquid xyloaloes, fuerit permiſtum. Interius vero cum ſyrupo de granatis, & xyloaloes, ſi humor fuerit aduſtus, vel cum ſyrupo de menta, cuius in noſtro antidotario, deſcriptionem fecimus, ſi aduſtus nõ fuerit, & ſorbeatur mel emblicorum, & vinum aromaticum, & ſtypticum cum aqua bugloſſæ, & borraginis, & ſenæ in vtroque. Cum ſedatus fuerit fluxus talis humoris ad ſtomachum, quod ex eo influxum eſt ſtudeas educere, & hoc cum clyſteribus, in quibus ſit acuitas aliqua aſſumpta ex polypodio, carthamo, tribulis, epithymo, ſene, albaſce, chamæ. vſnea cum oleo ſiſamino, & melle, & cum medicinis ſolutiuis veneris ex prædictis, vt agarico, lapide lazuli, armeno, & myroba. nigris. Ex compoſitis in antidotario noſtro dictis, prout tibi videbitur expedire materiæ, virtuti, & membro. Regimen quoque proprium, ad humidum temperatum, vel frigidum parum, vel declinet ſecundum humoris diuerſitatem.

De vomitu ſanguineo. Cap. 30.

VOmitus ſanguinis à ſtomacho ſolo, prouenit. Inquit enim Gal. nihil vomitu exit, niſi quod in ſtomacho ſolo erat, qui autem eſt exiens ab eo quandoque eſt ex eo. quandoque ex alio, ſed miſſus ab eo cum ſanguinis locus ſit in venis ſecundum Gal. aut erit ex venis ipſius apertis, aut ſciſſis, aut fractis, aut corroſis ab alio in ſtomachum miſſus, aut eſt à meri, qui cum ſit via ad ipſum, exiens ſanguis ab eo cadit in ſtomachum, & facit nauſeam, & vomitum conſequenter, aut eſt ab hepate, & eſt plurimum, aut ſplene, aut capite, aut à toto corpore, & illud eſt per vias occultas, vt dixit Abuhali. Intellige occultas noſtro ſenſui quandoque, non naturæ, & intelligentiæ noſtræ, naturam omniũ intelligimus virtutum aggregationem, vt dixit Gal.

Sanguinis autem vomitus venientis ad ſtomachum, & meri ex ſeipſis, cauſa duplex eſt, intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca eſt cauſa venarum debilis cõpoſitio, & ſanguinis peccatum in quantitate ſuperflua, in ſubſtantia ſubtili, & qualitate calida acuta, corroſiua, quia ſit aduſtus, & ſalſus. Extrinſeca eſt caſus, percuſſio, obuiatio lædẽtis rei, catarrhus, apertio apoſtematis, aut fiſtulę in ſtomacho, & meri. aut aſſumptio ſanguiſugę, aut aſſumptio medicinæ acutæ, vt euphorbij, & corroſiuæ, vt calamenthi, cantharidis, & ſimilium. Vomitus vero ſanguinis venientis ſibi ex alio cauſa eſt, quæ refunditur de prædictis membris ad ſtomachum, & eſt multitudo, aut malitia ſanguinis, aut in ſe, cum eſt acutus, aut propter oppilationem retinẽtem, quia fuit corruptus, & malam acquiſiuit qualitatem ex fortitudine virtutis expulſiuæ prædictorum membrorum, oppilatio viæ, qua conſueuit expelli, debilitas ſtomachi cum amplitudine viarum, quib. ſibi refunditur, prout ſupra de ſputo ſanguinis dictũ eſt. Debilis autem compoſitio venarum habentium continere ſanguinem, aut eſt à natura, aut à tempore, quia pręceſſit regimen, quod rarefacit, aperuit, ſcidit, rupit, vel corroſit, & ſecuta fuit conſolidatio debilis. Sanguis autem in quãtitate multus, & ſuperfluus eſt à vita delitioſa, & vſu plurimum carniũ, & vini rubei, & aliorum habentium multiplicare ſanguinem. Et etiam à retentione ſanguinis, conſueti, euacuari ſponte, vel ab arte: & à dimiſſione exercitij, & à membri putrilagine. Subtilis autem, et acutus eſt vſu rerum acutarum, vt ſpecierum calidarum, acrimonialium, & vinorum calidorum, antiquorum, purorum, & ſubtilium, & ſimilium rerum nũ naturalium habentium ſubtiliare, & inflammare, quæ ſunt notæ. Fortitudo virtutis expulſiuæ eſt plurimum a natura, cui nihil eſt impoſſibile in expellendis nocentibus, ſecundum Gal. Oppilatio viarum, & ſunt meſeraicæ, quibus conſueuit expellere, eſt triplex, & ex prędictis eſt nota. Cauſa debilitatis ſtomachi ſuperius nota, eſt accidentalis, licet etiam poſſit eſſe naturalis ſecundum Hip. & Galen. Amplitudo viarum eſt amplitudo venarũ, per quas nutrimentũ ſanguinis mittit hepar ſtomacho, per quas ipſum ſanguine à ſe, vel per regurgitationẽ à toto corpore ſibi meſeraicarum inteſtinorum via clanſaim mittit, nec mirum ſi in concauum ſtomachi tales venæ ſanguinem infundant in ipſius ſubſtantiam, & poroſitates naturaliter imbibantur earum orificia, cum naturę forti nihil ſit impoſſibile, in expellendis humoribus, & trahat ſanguinem per medium oſſis, vt dicit Galenus, licet in ſubſtantiam, & poroſitates eius venarum orificia imbibantur, natura fortis malum ſanguinem in illis venis cõtentum ſubtiliat, & poros tunicæ interioris rarefacit, quibus rarefactis infundit ſanguinem ipſum in ſtomachi concauum, a quo vomitu educitur tanquam nociuum. Inquit enim Hippoc. ſi ſanguis in ventrem effundatur præter naturam, neceſſe eſt in ſaniem conuerti, omnis enim humor in loco ſuo non exiſtens putreſcit, & in malam conuertitur qualitatem, vt Gal. ait. Signa ſanguinis venientis à ſtomacho, & meri, ab eo, qui ab alijs ſubinfluit plurimum, quantitate diſtinguitur, quia eſt paucus cũ ſtomachus ſit neruoſus, & etiam colore, quia rubeus, & clarus, & aſſiduitate, quia continuus, & dolore, quia veniens ab eo, eſt cum dolore, niſi à venis rarefactis eorum egrediatur, quas non conſequitur dolor niſi ſumptione rei acutæ; quæ ſi ſumpta trahatur, & in tranſglutitione dolorem præſtat aliquem, rarefactio venarum in meri eſſe mõſtratur, ſi vero poſt tranſglutitionem, in ſtomacho eſſe percipias. Item ex meri venis egrediens, eſt quandoque cum ſalſma, & taſcatione educitur: ex ſtomacho vero non niſi vomitu, vel faſtidio impellente. Inquit enim Galen. nihil ex ſtomacho egreditur niſi vomitu, vel faſtidio impellente. alijs quoque diſtinguitur ſignis, prout ſupra eſt dictum. Si vero à venis rarefactis eorum egrediatur, diſtinguitur ab operatione alia, quæcunque fuerit, dolore, quia in rarefactis nõ eſt dolor; & ſi eſt, paruus eſt, & apud rei acetoſiſſimæ ſumptionẽ, vt ſuperius dictum eſt. Etiam paucus eſt ſubtilis, & aquoſus, ab operatione alia veniens e contra ſe habet. Et ſiquidem ſit a corroſione earum, indicant ipſa vlceris ſigna, puta exitus ſanguinis præcedens diu, qui in principio fuit paucus, deinde plurimus, & conſequenter ſanioſus: & quandoque ſibi aſſociata pellicula, ſeu caro putrefacta, & fœtens. Signa autem ſanguinis venientis ab hepate ſunt multitudo ipſius, & caliditas, & color, quia citrinus plurimum, præcedens ipſius paſſio, apoſtema, ſeu oppilatio etiam, & ſimilia. Venientis autem a ſplene, ſigna ſunt color, quia plurimum niger: odorque põticus, eiuſq; ebullitio ſuper terram, & odor aceti ſi ſit aduſtus, & paſſio præcedens ſplenis. Venientis vero a capite plurimũ eſt albus, & eſt cum trãſglutitione apud deſcenſum, & eſt viſcoſus, & quantitatis mediocris cum præcedente grauedine dolore, vel eius alia paſſione. A toto vero corpore venientis cognitionem habebis, quia præceſſit dolor, & grauitas dorſi, & laſſitudo extenſiua totius, & eſt maioris quantitatis cæteris, coloris, & ſubſtantiæ plurimum boni, & hæc ſunt ſigna locorum a quibus egreditur.

6. apho. 18.

Signa vero cauſarum, a quibus efficitur, hoc modo conſiderabis: ſi enim a ſtomacho, & meri, egrediens, a cauſa intrinſeca fuerit; quæ eſt debilis venarum naturalis compoſitio, a difformitate omnium membrorum cognoſcere poteris, & malitia complexionis ipſorum: ſi vero accidentalis ex memoria cauſæ: peccato etiam ſanguinis in quanto, vel quali, vel vtroq; ex regimine etiam antecedente percipies, & ſignis repletionis à cõcomitantibus, ſeu cacochymia, & retentione euacuationum, & anteceſſione aliarum cauſarum prædictarum. Et etiam ſi eſt a cauſa extrinſeca ſenſus declarat, & inuentio. Et ſi quidem fuerit ſanguiſuga, declaratur es eo, quod iam bibitur ex aqua, in qua habitent ſanguiſugæ, & quia ſanguis ex ea veniẽs ſubtilis, & ſanioſus. Signũ fortitudinis expulſiuæ, & quod ex ea proceſſit eſt alleuatio, quæ ſequitur euacuationem, natura deponẽte, quod velut onus aggrauabat. Quæ enim a debilitate contentiuæ procedit alleuationem ſubſequentem non habet. Signum oppilationis viarum, per quas expellere conſueuit, & amplitudinis aliarum cum ſtomachi debilitate recipientis eſt ex hoc, quòd non egreditur per viam, per quam expellere conſueuit, ſed per ſtomachum violenter.

CVRA eius non eſt ſtolidi medici, neque pigri, ſed ſolertis, & ſolliciti; ait enim Gale. de fluxu ſanguinis ſpiritus deficere conſueuit, qui vitæ vniuſcuiuſque membri ſubſtantia exiſtit, vnde mors ſequitur, quod aduertens Texias animam hominis ſanguinem æſtimauit. Proinde ergo in cura eius prompte, ac diligenter eſt procedendum. Conſiſtit autem in rebus prænarratis, quas tali modo, & ordine miniſtrabis. primo enim feſtinabis ex venis ſanguinis exuberantiam educere, anticipando quatenus toleret virtus, & hoc cum phlebotomia de nigra, ſeu ſaphena ſecundum diuerſitatem, ſuæ exuberantiæ, & exceſſus in loco; ipſum etiam trahes ad oppoſita, & longinqua; & hoc cum ligaturis doloroſis extremorum, cum ventoſis in cruribus, brachijs, ſpatulis, cum ſcarificatione, vel ſine, prout tolerat virtus, & diſpoſitio repletionis requirit. Secundo ipſum inſpiſſabis, &

Quidã ſanguinem animam hominis [illegible]

alterabis,

alretabis, aut pharmacabis, vel quod prius expedit ages, prout ſupra de cura fluxus ſanguinis narium dictum eſt. Quæ autem ſunt illud complentia, ibi de cura ſputi ſanguinis ſuperius habuiſti. Tertio ſtomacho, eiuſque venarum debili cõpoſitioni, quia rareſactus, apertus, vel quoquo modo ſolutus prouidebis cum ſtypticantibus, & infrigidantibus. Inquit enim Hipp. Quicunque ſponte ſanguinem vomunt, ſi quidem ſine febre, ſalutare; curare vero ſtypticis, & infrigidantibus, quę autem ſint illa dictum eſt ſupra ibidem, & ꝙ ſint quintuplicis generis. Elige ergo ad hoc tibi magis propria. Et ex appropriatis in retinendo ſanguinem eſt iaſpis, & menta. Quarto regimen proprium ad frigidum, & humidũ conuertes quod eſt ex præcedentibus notum. Si vero ſanguinis vomitus ex alijs membris fuerit illi influentibus, cura eſt cum eiſdem. Sed adde quintum. ſ. membri mittentis rectificationem. quæ prædictis eſt præferenda. ait enim Galen. mittenti tamquam fonti prius eſt prouidendum. Qualiter autem illud agere oporteat, & cum quibus, ſupra de cura malæ cõplexionis cum materia, dictum eſt, quæ omnia ſupra de ſputo ſanguinis incidẽter tetigimus ſuccincte. cauſis quoque mediatis cum notis contrarijs, & proprijs obuiabis; & manifeſtas, ſeu extrinſecas amouebis. Sed ad perfectionem curæ vomitus ſuperfluentis, & ſymptomatici reſtat, ſexto accidentibus ſuperuenientibus inſtare. Sunt autem diuerſa, vt puta dolor capitis, obſcuritas viſus, & dolor pectoris, & malitia anhelitus, interſectio vocis, tenſio, & dolor ſub hypochondrijs, debilitas, mordicatio; & dolor ſtomachi, ſingultus, & alcuzez, detentio ſanguinis, & congelatio in ſtomacho, debilitatio, & ſyncopis; quorum correctioni attende. Et primo dolorem capitis corriges, prout ſupra de cura ſodæ, ex vaporibus acutis cauſatæ prouenientibus à toto corpore; aut à membro aliquo, dictum eſt. Obſcuritate quoque oculorum, & viſus, prout ſupra de cura ægritudinum oculorum dictum eſt. Abuh. autem volens ex vomitu nocumento oculorum prouenienti occurere, ne ſubleuet materiam, & vapores conuertat ad caput, & oculos docuit in hora vomendi, vt oculi ligentur ſuperpoſitis * pilis duabus. & primo vt facies lauetur aceto cum aqua temperato, quæ ſi ſit roſacea, melior eſt, reſoluit enim, & repercutit vapores.

** Pilulis.*

Dolorem etiam pectoris, & malitiã anhelitus cũ frictione ſuaui ex oleo amygdalarum dulcium, chamæmillæ, & de lilio amouebis. Interſectioni vocis, cum ſit ex perducentibus ad mortem facilem, oportet ſuccurrere. Abuhali autem ei, & prædictis accidentibus ſubuenire monſtrauit, cum enemate temperato. Et vt detur doſis mellis cum aqua calida, & oleum, in quo virtus theriacæ exiſtit, vt eſt oleum de lilio, deinde laboret vt euomat, quòd ſi euomat, non ſuffocabitur, ſi vero nequiuerit euomere, ſtudeas materiam diuertere, & trahere ad extrema cum frictionibus, calefactionibus, & contrictionibus doloroſis, atque ventoſis, & confortes ſtomachum cum calidis, & ſtypticis, & proprie cũ panno ſuppoſito ei infuſo in oleo, in quo cocta fuerit ruta, & ſuccidit. Tenſioni quoque, & dolori ſtomachi, & hypochondrijs ſubuenire monſtrauit. cum pannis madeſactis in aqua calida ſuperpoſitis, & oleis tepidis lenificãtibus, vt voluit Galen. & ventoſis inflammatis debilitati, & dolori ſubuenire, prout ſuperius dictum eſt capitulo proprio. Eius etiam mordicatio cum iuribus vnctuoſis, quæ facile digerantur, vt ſunt iura carnium gallinarum, & pullorum, & vnctione ex oleo de lilio, & violato, vt docuit Abuha. cum pauca cera. Singultui etiam prouidebis cum his, quæ ſupra capitulo proprio dicta ſunt. Alcuzez quoque docuit princeps Abuhali ſubuenire cum ligatura, & ſtrictura extremorum, & alijs, quæ interſectioni vocis voluit miniſtrari. Sanguinis autem retentioni, & congelationi in ſtomacho, quæ in ſanguinis vomitu plerumque accidere conſueuit, feſtine oportet ſuccurrere, cum cauſa ſit paſſionum cordis ſuperius prædictarum, & hoc cum vomitu prouocato cum aqua calida mellis, ſucco apij, & farina cartami, & cum clyſteri-

A bus ex his, quæ habent ſanguinem congelatum liqueſacere, & educere. Ex quibus eſt aqua cineris ligni ficcus, vchuen, opopanax, & bdellium, mel, ſal, aſſa, & alhaſce, & menta decocta in aqua, & coagulum leporis, vel hædi ſumptum in potu cum aqua prædictorum alicuius, & proprie alhaſce, quia liquefacit, deinde ſumatur ellebori albi. drach. i. ſabarum. drach. ij. cum aqua tepida, & melle, vt liquefactus educatur. Ex his, quæ conferunt liquefaciendo, & reſoluẽdo, & proprie vbi educi non poterit, eſt euaporatio, & emplaſtratio ſtomachi, & vẽtris cum decoctione aniſi, hypericon, pyrethri, maſtiches, xyloaloes, ſalis, albaſce, & mentę, Debilitati, & ſyncopi, qualiter ſubueniatur, ſuperius dictum eſt. Syrupus confortãs ſtomachum, & vomitum arcens. ℞. ſucci vuarum acerbarum, ſucci mentæ, diamoron, aquæ roſ. ana. lib. i. zucchari. lib. ij. & ſyrupentur, & aromatizentur cum garyo. drach. ij. Electarium ex noſtra inuentione, in retinendo ſanguinis vomitum; vltimum, confortans ſtomachum,

Sanguinem in ſtomacho coagulatum liquefaciens.

Syrupus ad vomitũ vtilis.

Electarium ad vomitũ ſanguinis vtile.

B & alterans malitiam complexionis calidam. ℞. coralli rub. drac. v. maſtiches. drac. s. roſarum. drach. iiij. acatiæ, ſumach, ana drach. ij. antheræ, ſandarachæ. ana. drach. ij. garyoph. ſcrup. ij. caſtorei ſcrup. i. muſchi gra. i. ſanguinis draco. luti ſigillati, ana. drach. ij. confice cum hoc ſyrupo. ℞. ſucci pyrorum, & pomorum ſylueſtrium, & cytoniorum, agreſtæ, mentæ. ana. lib. s. zucch. lib. ij.

Pilulæ reſtringentes vomitum. ℞. maſtiches, myrrhę, ſanguinis draco. ana. drach. ij. antherę. drach. i. Confice cum ſucco mentæ, & da mane, & ſero. Confectio ſyrupi de berberis conueniens ad prædicta. ℞. ſpodij. drachm. iiij, berberis. vnc. iiij. vuæ acerbæ. vnc. ij. cichoreæ. M. s. zucch. lib. ij. & da ieiuno ſtomacho cum aqua maſtiches. Linimentum Serap. retinens vomitum cholericum. Recip. balauſtiæ. vnc. iiij. foliorum oliuæ. vnc. ij. folio. rubi. vnc. i. romani himuſcie. vnc. i. piſta, & diſtempera cum albumine ouorum, & farina hordei, & ſtomacho ſuperpone, ſtringit omnem vomitum, (ſi Chriſto placet.) Aliud ad hoc ſublime, & vltimum. ℞. ſucci plan-

Pilulæ vomitũ reſtringentes.

Syrupus de berberis ad idem cõueniens.

Vnguẽtum Serapionis vomitũ reſtringens.

C tag. linguæ canis, pentaphyllon ana. drach. ij. aceti. vnc. i. olei omphacini. vnc. iiij. bulliant vſque ad conſumptionem duarum partium, & adde ceræ, olibani, ana. drac. v. cãphoræ drac. ij. croci. drach. i. maſtiches drach. iiij. ſang. drac. drach. iiij. ſuperiunge, & ſuperaſperge puluerem corticum granatorum, & ſumach. Item recipe aquam aluminis, vini pontici, ſucci mentæ, pulueris maſtiches, & roſarum cum ſtipitibus, & fac bullire, & infunde filtrum, ſpongiam, vel birram ſcarlati, & ſuperpone de ſuper pantium fumigatum ex xyloaloe thure, ſpica, & maſtiches. expertum eſt.

Aliud ad idem.

Ad vomitum infantium. ℞. ſucci mentæ, cytoniorũ, vini põtici, ana æquales partes. fac bullire, & miſce in eis maſtiches, corticum thuris, ana. vnc. s. ſpicæ, cinnamomi, garyoph. nucis muſc. galliæ muſc. ana. dr. ij. & infuſa birra ſcarlan bene calida applicetur. Aliud ad vomitum ſang. ℞. ſang. draco. vernicis, lapidis hæmatitis, ana, dr. ij. boli armeni, terræ ſigil. ana. drac. i. puluerizentur ſubtiliter, & recipe ſucci arnogloſſę. vnc. vj. aquæ decoctionis radicum arundinis. vnc. iiij. & miſce bene, & da vnc. ij.

Ad vomitum infantium.

Aliud ad vomitum.

D

S V M M A III.

Particula tertia ſectionis primæ de cura, & medicinis ægritudinum hepatis, & venarum.

P R O L O G V S.

SCiendum eſt autem, ꝙ hepar vnum ex principalibus membris exiſtit, eſt enim baſis, & fons naturalis virtutis, quæ ad conſeruationem indiuidui, & ſpeciei quodam modo, neceſſaria comproparur, Cuius operatio eſt primo naturaliter generare ſanguinem, qui vltimus eſt in alimento, quo corpus perdurat in eſſe. Et proinde ſapientiſſima, &

ma,& ſumme artificialis natura,vt dixit Hip. ipſius ſubſtantiam procreauit ſanguineam ad modũ coagulati ſanguinis,licet ex ſpermate mulieris ſit factum,vt chylũ futurũ nutrimentum à ſtomacho ab eo ſuſceptũ transformet in ſanguinem, qui in naturam aliti, per virtuẽ eius, aptus eſt alterari. *Hepatis virtutes quatuor.* Quapropter. iiij. virtutibus dotauit ipſum natura,ad hoc neceſſarijs in venas ab eo ortas, & ſines ramorum ipſarũ protenſis etiã quibus res nutrimenti in membro vnoquoq; completur, appetitiua. ſ. retentiua,digeſtiua, & expulſiua; appetitiua quidem naturali ſola, non commixta ex ea, & animali, vt ſtomachus; licet pro toto appetat, ſicut ſtomachus hepar, & illud eſt ſicut Lilium dicit, quoniam hepar ab intra trahit, quod appetit à proximo, ſtomachus vero ab extra, & longinquo. *Hepar in quo differat à ſtomacho.* Nos aũt facientes doctrinam diſciplinatiuã non improbatiuam; dicimus illud eſſe,eo q; talis virtus in hepare eſt,ſicut in radice,in qua eſt formalior,quam in ramo, qualis eſt ſtomachus. Et proinde in eo trahere pro ſe potuit,& pro toto exiſtens ſola. In ſtomacho vero indiguit auxilio appetitus animalis, vt ſenſu fortior ſentiat inanitionẽ ſui, hepatis,venarum,& aliorum viſcerũ;quorum miniſter eſt,vt ſupra dictum eſt. Et quia coagulatio eius non fuit ſolida,vt carnis,ſed tenera circundedit eũ panniculo ſubtili ex neruo aduenienti ſibi à cerebro procreato,& ſiphac, vt eo mediante ſenſum quo ex ſe carebat haberet, & ſua ſubſtantia, atq; forma in ſe diſtincta ab alijs permaneret,alijsq; viſceribus necteretur,plaſmauitq; illud forma lunari, & in homine maius, quam in cæteris animalibus eiuſdem quantitatis, vt ſanguinis generatio præ cæteris abundaret in homine, propter labores corporeos, & animales plurimos ipſum reſoluentes, cum ſit maxime reſolubilis, & cum additionibus ſeu pennulis. iiij. vel v. diſtinctum, & in domeſtica parte concauum, vt eius reflexu circa ſtomachum in amplectendo coadiuuante eius digeſtionis gratia ſufficiens eſſet, & aptum, & à dextera parte corporis iuxta coſtas falſas ſituatum, quibus alligatur in quibuſdam, vt eis adhærendo melius ſuſtenietur, & vt inſpiceret ſtomachi fundum, cuius ratio eſt, quoniam iuuatur digeſtio eius propria, & à ſylueſtri gibboſum, ne diaphragmatis locum in ſuo laborioſo motu, quod attingit in puncto,ſuam amplitudine coarctaret. In quo venas implantauit in villos, atq; poros. vnam quidem magnam in parte concaua, quæ hepatis porta vocatur,per eam enim ſub intrat chylus, quem ab inteſtinis meſeraicis ramificatus ab illa, vt ſuis manibus ſugat cum ſua virtute attractiua vna ex quatuor ſupradictis, & per eas redditur inteſtinis, ſi qua ſit in ſima eius, ſeu toto corpore groſſa, alteret naturam aggregata materia, vt per ſeceſſum proprie, vel vomitum virtute ipſius expulſiua operante expurgetur. Ipſumque in ramos quinque ipſius tendentes ad quinque eius pennulas, & ramos alios eorum diffuſos, in hepatis ſubſtantiam, cum ſecunda virtute retentiua continet, donec in ſanguinem alteret, & humores villis circunitractis, ſic autem diffuſus ſua virtute melius alteret digeſtiua. cum enim totũ corpus agens attingit patiens, aptior, & perfectior operatio fiet. Aliam autem implantauit venam magnam in parte gibboſa venam chylis vocatam per quam progredientem ex eo ſanguinem, ſua virtute impellente cordi tranſmittat, & per ſuos ramos corpori toti à membris virtute cooperante attractiua corporis, & membrorum. *Nota hanc ſimilitudinem.* Et quia in alteratione chyli in ſanguinem tria ſuperfluitatum genera inſurgebant, ſicut in vino nouo bulliente apparet, ſcilicet fæculenta, melancholica, ſpumoſa, cholerica, & aquoſa, quæ in trãſitu ſtricto meſeraicarum opitulabatur chylo, explantauit ex porta ſeu lactea poros, quibus ipſa ſuperfluitates ſequeſtrter a ſanguine, & proprijs receptaculis, & expurgatorijs deſtinaret melancholicam fecem,per porum explantatum ex ea in parte cõcaua, in qua generatio ſanguinis, & humorum potiſſima in ſplene tranſmittat ab eius ſubſtantia ſeparatum, vt melancholiam, & choleriã nigram naturæ maxime odioſas, & in actione digeſtionis impedientes in membrum à ſe diſtinctum ſubſtantialiter ſe- E queſtraret. Choleram aũt per porum inde etiam ortum in cyſtim fellis tranſmittit, quæ ſuæ hepatis. ſ. ſubſtantiæ manet affixa, vt ſuo calore, ſicut accenſio ignis ſub vaſe digeſtionis coctionẽ vigorando, ipſum in ſua coagulatione conſeruet. Si enim ab eo auferatur,ſtatim ſubſtantia eius diſſoluitur,& corrumpitur,ſicut experientia dictat. His enim duabus ſuperfluitatib. ſanguinem oportet eſſe purgatum,antequam ad chylum perueniat,per quam in alimentũ ad corpus,& cætera membra deſtinetur: cum non ſint aptæ per vlteriorem decoctionem conuerſioni in ſanguinem, & ad nutrimentum membrorum,ſcilicet melancholia propter cõplexionem, & ſuperfluam groſſitiem, & terreſtreitatem, cholera rubea, & nigra propter malam morigerationẽ, & quia ſanguis redditur per eas naturæ horribilis,non ſic phlegma,& aquoſitas, cũ phlegma naturale per vlteriorem decoctionem conuertatur in ſanguinem,& aquoſitas ipſa etiam iuuet ſanguinẽ per ramos ſubtiliſſimos chylis tranſire. Et quia ſuperexF creſcentia factus ſanguis liuidus membris non debite vniretur, procreauit natura renes, in quos vena illa chylis inferius protenſa infigitur, vt aqua per ipſos ab illis virtutibus membri impellentis, & attrahentis ad ſanguinem tranſcoletur, & diſcernatur, non virtute per ſe diſtincta ab illis prædictis,& per vrinides poros in veſicam tranſmiſſa extra corpus finaliter excludatur,necnon propria materia, ſi qua accidentaliter in eius gibbo fuerit aggregata. Continuauit ipſum per dictas venas cordi,cerebro,teſticulis,corpori toti,& omnibus membris, & inteſtinis, etiam ſtomacho per ſubtilem neruum, cordi quoque per alteram cõcauam venientem ab illo portantem ſpiritum, & calorem, & ſanguinem, quibus ſua innata caliditas conſeruatur, & temperatur eius pulſu, ac diaphragmatis motu. Ex quibus enarratis,& ſic ex anatomia collectis ſcire,& intelligere poſſumus hepatis naturam, qualeſque, & quantæ ſint ægritudines euenire poſſibiles. Eas enim ignotas, nec cognitas ſaltem quodam vicino veritatis arbitrio curari nullatenus eſt poſG ſibile. Inquit enim Gal. Qualiter autem dignoſciturus modus curatiuus ægritudinum erit; quis, ignorans eas quales, quantæ, & quæ ſunt; quaſi dicat nullatenus. *de vic. in acu. 4.* Loca quoque ægritudinum, cauſas, & accidentia propria, & modus, vtrum ſcilicet ex ſe proprie, vel ex vicinitate ſeu colligantia accidant, quæ omnia ſecundum Gal. in cura ægritudinum membrorum ſunt neceſſario prænoſcenda. *1. de lo. aff. 3. & 4.* Sciendum ergo, q; hepati accidunt ægritudines in ſe, & ex colligantia, & vicinitate. In ſe quidem, & in eius ſubſtantia carnoſa, ſimplices triplicis generis, ſcilicet mala complexio, mala compoſitio, & ſolutio continui. Et compoſita ex omnibus puta apoſtema, accidit quoque in ſuis poris, & venis. Et primo prædictæ ægritudines ſimplices, & plurimum oppilatio, & ſuo etiam panniculo,ſcilicet ſolutio continui,& plerumque apoſtema,ſeu veſica,quæ cum ſcinditur egreditur aqua, & currit in ventrem. Ex colligantia vero, & vicinitate ad prædicta, pati poteſt prædicta maxime in ſuis actioniH bus nocumentum. Ad quarum cognitionem certam,& poſſibilem, inuocato Chriſti auxilio, qui ſolus intuens cuncta reuelat, prout poſſibile eſt, arbitrandum eſt, ſeu conjecturaliter veniendum ex his,videlicet nocumento operationum, dolore, excutitibus, tumore eius, diſpoſitione totius corporis, & membrorum vicinorum ortorum ab eo, eique colligatorum ſibi compatientium, ſiti, alijs accidentibus notis,& comparatis,videlicet regimine, circumſtantijs, ſimilibus iuuantibus,& nocentibus, & conſuetudine patiendi, quæ exercitatis, & abundantibus intellectu ſunt nota,& infra ſpecialiter Spiritu ſancto annuente)declarata ponemus.

Continet autem hæc ſumma capitula. 15.

De genatali modo curationis diſpoſitionum hepatis. Cap. 1. fol. 41

De cura malæ complexionis eius ſimplicis, & compoſitæ, quæ ſunt octo. Cap. 2. 41

De

De paruitate hepatis, & cura eius. Cap. 3. fol. 42.
De cura oppilationum eius. Cap. 4. 42
De percuſſione caſu, & obuiatione ſuper ipſum, & cura eius. Cap. 5. 44
De fixura, & inciſione hepatis, & cura eius. Cap. 6. 44
De apoſtemate hepatis, & cura eius. Cap. 7. 44
De apoſtemate meſeraicarum, & lacertorum vẽtris, & cura eius. Cap. 8. 46
De hepatis inflammatione. Cap. 9. 46
De dolore hepatis, & eſt actio læſa, & hypochondriorum. Cap. 10. 46
De debilitate hepatis. Cap. 11. 46
De cachexia, & eſt qualitas mutata. Cap. 12. 47
De hydropiſi. Cap. 13. 47
De egeſtionibus, quę ſunt ab hepate, ſeu fluxibus eius, & eſt exiens à corpore. Cap. 14. 50
De ictericia citrina. Cap. 15. 50

De generali modo curationis diſpoſitionum hepatis. Cap. 1.

9. in primũ prog. co. 31.

SPecificatis ægritudinibus hepatis per capitula, & diſtinctiones, ad curam ipſarum ſecundum generalem modum veniendum eſt prius, & ſecundum ſpecialem deinceps. Inquit enim Gal. vniuerſalia, & generalia præcedunt ſpecialia artificialiter, & naturaliter. Talis autem modus generalis, ex natura membri colligitur prænarrata; ſi enim ſecundum Gal. in cura, non ſolum, quod præter naturam eſt contrario ſit remouendum, immo etiam, quod naturale eſt ſuo ſimili conſeruandum, ſicut in morbis ſingulis eſt facere, maxime in cura principalium, & virtutem influentem habentium, quibus totius machina gubernatur, illud eſt aduertendum. Et quia contrarium illud rebus conſeruantibus eſt plerumque oppoſitum, & naturalibus inimicum, & vtrumque ſimul oportet agere, ideoque contrarium, quod ad remotionem rei præter naturam hepati contingenter approximandum eſt, ſic modificandum eſt, C appropriatumque eligendum, quia remouendo illam naturalia non offendat, ſed conſeruet, nocumentum enim eorum extenſibile eſt in venas, alia principia, & etiam totum corpus. Per conſeruationem autem eorum ad temperamentum, & naturam reducetur, quod eſt pretioſiſſima rerum ſanitas, deſiderantibus viuere ſecundum naturam, vt ait Gal. Talis autem modus, ſeu modificatio, & approximatio, vt dictum eſt, à natura membri ipſius exigitur, ſicut ab ægritudinibus variatur contrarium curatiuum; & quia natura hepatis conſiſtit in hoc, quòd principalis eſt, alijſque principalibus alligatum, in quibus virtus exiſtens, & ſpiritus gaudent aromaticis medicinis, & ſtypticis conſortantur, & conſeruantur, non debet eſſe puris contrarium, ſed naturaliter inſitas tales habens in ſe proprietates, & virtutes, vel alijs habentibus tales artificialiter mixtum. Inquit enim Galen. Tale, melius eſt ſi idem pharmacum ſimul ſtypticum ſit, & aromaticum; inſitas enim virtutes ha- D bens melius operabitur; etiam ſi aperitiuum ſit, in oppilationibus eius datum, illius mixtione non careat, talique conſortet, & à reſolutione ipſorum prohibeat, & non noceat oppilando; nec propterea debet eſſe excedentis virtutis, vel qualitatis, & maxime cum virtus ipſius, & ſpiritus fundata in ſubſtantia teneræ conſolidationis ac calidæ, & humidæ complexionis exiſtat, quæ frigido ſuperfluo congelatur, & induratur, virtus, ſpiritus, & calor extinguitur calido excedenti reſoluitur, & humido aquoſo relaxatur, ſtyptico ſuperfluo in ſuis venis, & poris a pontico oppilatur, quare ſuperflua in generatione ſanguinis neceſſario inſurgentia à ſanguine non ſequeſtrantur, quæ omnia multa ſequuntur incommoda, quæ dicentur, ſanguinis alimenti exitus obſtruuntur, quod eſt valde malum, & areſactionis cauſa. Proinde Galen. ait apertos eſſe eos, qui ſecundum hepar exitus alimenti non ſolum in ſanis, ſed etiam in ægris eſt ſecuriſſimum. Item lapſum facien-

Document[um] Galen in cura obſeruandũ. 1. de San. tuen. cap. 1.

1. San. tuen. cap. 5.

De ſucc. bo. & mal. ca. 3.

A te diſſoluitur, debet ergo eſſe approximandum ipſi ſuæ ægritudinis contrarium temperatum, ſeu excedens modicum, & ſi non ſit illis in neruis proportionatum, in quantitate multa frequenti, multiſque partibus, & per omnem modum approximatum ei ſaltem proportionabiliter effectiue, debetque eſſe aperitiuum, & abſterſiuum, quod quia acuit ſanguinem, generatque humores diuerſos, & inæquales, vt eſt aqua radicum, oportet, vt cum dederis eam duobus, vel tribus diebus, conſequenter naturam ſoluas cum aliquo lenitiuo, & alteratiuo, vt ſunt tamarindi, caſia, & manna, & cum ſit in profundo poſitum, non debet eſſe ſubſtantiæ pachymeris, ſed leptomeris, vt ante virtutis eius reſolutionẽ ad eum perueniat, & ne ſua vehementi ſubtilitate, & virtute, ſubito de hepate transfundatur ad vlteriora membra, miſceatur ei aliquid raphani, vel ſeminis eius, quod trahendo ipſum ad ſtomachum in medio. ſ. hepate remaneat diu: & ne impediatur in via, ſit hora inanitionis ſtoma- B chi, vel completæ digeſtionis eius ablatum, & infra de cura ſplenis dicetur ad plenum de facile, & difficile tranſeuntibus, ſi Spiritus ſancti gratia ſim imbutus. Etiam cum ſit à ſima, inteſtinis, & ſtomacho aſſociatum, vicinum, & alligatũ venis, & poris, & zirbo, renibus, & vijs vrinæ, ac venis ſuperioribus baſilicæ. ſ. & cephalicæ tendenti ad caput, & nares; materia, ſi qua educenda de ipſo fuerit, euacuatiuum quodcunque debet eſſe tale, quod per illas, & vicinas partes expellat; natura enim quam iuſſit Hippoc. medicum in omnibus ſemper ſequi, per propinqua, & latiora ſemper expellis, & per longinqua quãque, quia per poros in ſudorem materiam vtriuſq; partis expurgat, quandoq; materiam vnius partis in aliam deriuando expellit, ſicut teſtatur Hippo. cum dicit Vrina multa noctu facta modicum ſeceſſum ſignificat, & e conuerſo. Etiam cum diaphragma attingat, frigidum ei approximandum exterius à falſis ſecedat coſtis, ne indurando illud, ad ſpiritus difficultatem adducat. debet quoque eſſe non ſolum virtute elementaria morbo oppoſitum, ſed etiam proprietate, vel ſaltem morbo à complexione contrarium. A proprietate vero conueniens morbo, ſic enim ſupra de medicinis ægritudinum cordis recolimus fore dictum. Stude ergo eligere medicamen, quod conueniat hepati à proprietate, & complexione in conditionibus dictis: contrarietur autem ægritudini, & cõplexione & à proprietate etiam, ſi poſſibile fuerit naturaliter inueniri, vt eſt abſynthium, & eupatorium in phlegmone, ſclirofi, & oppilatione eius, prout Galen. edocuit, & ſicut contingit reperiri in coriandro, cuius complexio cum proprietate eſt in prohibẽdo fumos, & vapores a capite, quare commendant ipſum in dolore capitis calido pulſatiuo, vbi vero non conuenit vt in ſolatro, quod proprietatem habet ad reſoluendum apoſtema cerebri, & quia frigidum natura, & ſtupefactiuum reſolutionem vetat, & in Scorpione frigido, qui ſua proprietate lapides renum comminuit, & reſoluit, certe præeligendum eſt, quod à proprietate contra operatur morbo ei, quod contra agit à complexione: andacocha ergo in cura feb. phlegmaticæ præeligenda eſt hyſſopo. Et oleum de Scorpionibus in lapide renum, præeligendum eſt oleo de piperibus; quod eſt quia proprietas eſt potentior, & efficacior complexione, ac generalior in operatione, ita vt præueniat operationi illius. At quia proprietas reſpicere poteſt ægritudinem, & mẽbrum, cuius eſt, ſed complexio in medicinis curatiuis ægritudinem reſpicit, & non membrum, etiam operatio à proprietate eſt appropriatio, & magis articulata diſpoſitioni, cui conuenit, quam operatio à complexione. Primum patet, quia complexioni, quæ contrariatur proprietati, poteſt melius obuiari, quam proprietati contrarianti complexioni, vt patet infra, eſt efficacior in operatione, quia aer frigidus quantumcunque complexione, virtute ſolis, & ſtellarum corpora noſtra reſoluit, vt ait Abuha. & magnes cum frigida, trahit ferrum a proprietate non obſtante frigiditate ſua. Eſt quoque generalior cum reſpiciat membrum, & ægritudinem.

4. apho. vltimo.

13. metho. med. ca. 17.

omni diſpoſitione ſua, vt proinde eius operatio ſit certior, & ab errore remotior. complexio vero reſpicit ipſum in altera tãtum, vt infra de medicinis iuncturarum (Chriſto duce) dicetur. Secundum eſt manifeſtum, quia endiuia reſpicit inflammationem hepatis, vt hepar, lactuca inflammationem eius, nõ vt hepatis, ſed vt inflammationem. Sed tertium etiam liquet, quia complexio operatur idem in pluribus differentibus ſpecie, & numero, ſed proprietas idẽ operatur in omnibus, vel pluribus differentibus numero ſub vna ſpecie cõtentis; vnde operatio a proprietate, a tota ſpecie dicta eſt ſeu forma ſpecifica, vt ait Auer. Primum quoq; patet, quia cõplexioni contrarianti proprietati obuiari poteſt miſcendo ei contrarium, ſicut endiuiæ albæ in hepatis algore miſcemus mel, quod contrariatur ſuæ frigiditati. Et in oppilatione eius eligimus enduiam rubeam, vt docet Abuhali. Sed proprietati ſic non poteſt obuiari, cum non ſit illi contrarium in operatione ipſius, non enim ſic aperte inuenitur, quòd ſolatri a proprietate operationem impediat, ſicut quòd eius frigiditatem a complexione alteret ſeu remittat, eo, quòd multo plura ſunt, quæ complexioni contrariantur, quàm quæ proprietati ſaltem cognita, quo ad nos; & dato, quòd inueniantur, vt eſt in napello, cuius proprietati ſola obuiatione interficienti natura aſſociauit contrarium ſcilicet murem in eo inuentum, & alijs venenoſis alia theriacalia, generalia, & ſpecialia procrauit, & hoc, quia nihil fecit, cui contrarium non oppoſuit, vt Ariſt. dicit: ſicut iuxta fabam, barbam hircinam procreauit naturæ ipſius contrariam, & lino, cuſcutam; non tamen eſt ſic mutabile, & variabile per gradus, & manſiones, ſicut alterans complexionem; quare non ſic apte obuiari poteſt. Vt igitur electio talium contrariorum curantium, & conſeruantium ſimul, & confortantium a natura prædictas conditiones habentium ac propriorum, quibus in cura diſpoſitionum hepatis indigemus, tibi ſit facilis, anteponemus arcam eorum, de quibus eligere valeas, quæ ſunt tuæ intentioni conformes. Sciendum eſt ergo quòd rerum conuenientium hepati, & diſpoſitionibus eius: quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, & ſimplicium, quædam ſunt conuenientes a complexione, quædam a proprietate, quædam vtroque modo conferunt. A complexione autem quædam ſunt, quæ in temperamento ipſum conſeruant, vel ad aliud reducunt, & ſubſtantiam vniunt, & harum quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, quædam ſiccæ, quædam humidæ, & quædam temperatæ. Calidæ ſunt elbub, acorus, zinziber, hyſſopus humida bibita, & linita, coſtum, gallia, amomum, crocus, cinnamomum, caſia lignea, ſummitates ſquinanthi, myrra, aranabum, naſturcium, apium, maſtiche, ameos, cyperum, folium, origanum, ſpica, xyloaloe, garyoph. mumia, & ſimilia. Frigidæ vero ſunt ſandali, ſpodium, violæ, nenuphar, camphora, aqua hordei, acetum, vngula caballina, roſæ, & aqua earum, ſolatrum polytricum, coriandrum proprie, adiantos, aqua lactis proprie capræ, & lac acetoſum, granata, acetoſa, & muza, pruna acria, & cæteri fructus frigidi inſipidi. Si vero ſint ſtyptici, ſint pauci, & poſt cibum ſumpti; ne veſtigium oppilationis dimittant; ſemina communia, & ſemina frigidorum acetoſa, & aqua hordei, acetum ex vngula caballina, ſiccæ, & humidæ colliguntur ex eis. Temperatæ ſunt zuccharum, & proprie albulac, & cuſcuta, & lacca. A proprietate conuenientes ſunt, quæ ſunt cibi, & medicinæ, vt eſt endiuia, vtraque cichorea, & hepatica, & ſpinachia, batheca, melon indus, citruli, cucumeres, lactuca, portulaca, & proprie muza, & abſynthium, & eupatorium ſecundum Gal.

Quæ hepatica ſint quæ medicinæ quæ & qualitercunque.

Et, quæ ſunt cibi abſolute, vt hepata animalium boni chymi, & proprie hepar adib; carnes limaciarum, & ericij, perdicum, turturum, gallinarum, piſcium petrinorum, & ficus, auellanæ, fiſtici, amygdalæ, fructus ſerbin, vua paſſa, & potus vini odoriferi ſubtilis, & dulcia ſubſtantiam eius impinguantia, quæ ſi ſint groſſæ ſubſtantiæ oppilant, ſi ſubtilis inflammantur facile, niſi

E cum ſubtilibus, & acidis miſceantur, & breuiter omnia boni chymi non groſſa nec viſcoſa cibaria. Vtroque modo conueniunt vtraque, & quæ ipſum mundificant, & ab eo materias euacuant, & purgant. quarum quædã ſunt euacuantes materias gibbi, quædam ſimæ eius, & quædam vtrinſque. Gibbi. vt eſt phlebotomia baſilicæ dextræ, & prouocatio fluxus ſanguinis ex naribus, & vrinã prouocantia, quorum quędam ſunt calida, quędam frigida, quædam temperata. Temperata ſunt capil. veń. ſquinanthum, infuſio ſiſami. decoctio. v. radicum communium, & ſemẽ ipſarum. fęnugræcũ, & aqua althęæ, & ſimilia; quædam calidæ, & fortiores, vt daucus, acorus, ameos, ſpica, crocus, vrtica, chamępitys, alhaſce, ariſtolochia, & ſimilia; quædam fortiſſimæ, vt canthandes, rubea, maſtrameſis, & ſimilia. Frigida ſunt ſemina cõmunia, & fructus eorum harbag, & ſimilia. Purgantium vero materiam ſimæ, quædam ſunt purgantes per vomitum, & inteſtina, & horum quędã purgant choleram, vt F tamarindi, rhabarb. aloe rectificata, myroba. citrini, & diagridiũ in robuſtis corporibus ad ſolnẽdum duris. Eſt enim de furioſe ſoluentibus, quare rectificatioois indiget. Quædam phlegma, vt agaricum, quædã melãcholiã, vt epithymum, myrob. nigri indi, quędam humores aduſtos, vt aqua lactis, & quædam vtroſque, vt ſenę; quædam aquam citrinam, vt cyclamẽ, et iris, ſerapinũ, euphorbiũ, cucumer aſininus, laureola, aſcebram, nocent tñ hepati; quare oportet rectificare, quæ educunt materiã vtriuſq; eius partis ſunt, ſudorem prouocantia, quæ dicta ſunt ſupra in cura apoſtematum cerebri. Compoſitæ ſunt. quæ ex his cõponuntur, & in noſtro antidotario dicta ſunt, & ab alijs ſumpta, infra (Spiritus ſancti gratia) ponemus.

Nota tamen, quòd prædictorum omnium quædam ſunt, quæ conferunt eius dyſcraſijs, quædam ipſius oppilationibus, quędã icteritiæ, quædam cachexię, & hydropiſi, quædam percuſſionibus, & vulnerib. eius, quędam apoſtemati, quædam inflationi, quędam doloribus eius, quędam debilitati, & quędam fluxibus, qui ab eo pro-G cedunt, quorum ſummam ſigillatim ponemus in capitulis proprijs, quibus infra dicetur de eis. Et ex his ſunt, qui cum ſtypticitate temperata cõfortant, & maturant, vt crocus, & darſeſaha. Et ex bis ſunt, quę exiccando mundificant virus malum, & contrariantur putrefactioni, & expellunt cauſam corrumpentem, & reſiſtunt medicinis mortiferis, & veneno, vt cinnamomum, & caſia, quę ſunt fortiores in his omnibus aromaticis; & vt eſt ſpica, & allia, & vinum etiam odoriferum contrariatur putrefactioni. Et quędam vni conferunt, ſed alteri diſpoſitioni nocent, & proprie vbi ſunt diſpoſitiones eius contrarię; vnde Gal. ait. Itaque difficillimum eſt inuenire, quod multum proſit, obſit autem nihil, & quędã diſpoſitioni conferunt, hepati vero nocent, & e conuerſo, quę doctrinę ſimplicium relinquantur propter breuitatem. Mirabile autem eſt, quòd proprietas a complexione in aliquibus, vt prędiſtinctis diſcrepet, cum ſemper ei debeat conuenire, complexio enim diſponit ad proprie-H tatem ſemper, vt ponit Abuhali, & ea corrupta, non remanet proprietas; quare diſcrepare non debent ſaltem in operatione. Et ſecundum Gal. plurima, quę ſimplicia videntur ad ſenſum, compoſita ſunt ſecundum virtutem. itaque ex tali compoſitione acquiritur alia complexio, quam ſequitur proprietas diuerſa a prima complexione, a qua principaliter dependet actio, ſicut in prędiſtinctis ſcilicet ſolatro, & ſcorpine eſt videre. In prima enim earum ſubſtantia dominatur frigiditas ſtupefactiua. In ſecunda verò ſubſtantia ſuperficiali pauca caliditas, quam ſequitur caliditas reſolutiua, quæ in operatione reſoluendi conueniunt ſemper.

De cura malę complexionis hepatis, ſimplicis, & compoſitę. Cap. 2.

MAla complexio hepatis, eſt dyſcraſia qualitatum, quatuor primarum, & elementorum eius, cõmunis exiſtens ei, & alijs conſimilibus, inquantum conſi-

mulia

milia ſunt: habet autẽ ſuas diuiſiones, & ſubdiuiſiones, vt ait Gal. aut cõmixta, & hoc plurimũ eſt, & vnaquæq; eſt quadruplex, & eſt, aut pura, aut impura, & eſt plurimum, & quælibet, aut diuerſa, aut æqualis, & eſt raro. Et cauſa ei⁹ eſt duplex, interior, & exterior exterior eſt vna, vel plures ex procatarcticis cauſis ſupra in mala cõplexione ſtomachi dictis. interior; aut eſt propria, aut ex cõmunitate propria eſt malæ qualitatis humoris generati in eo, & mala cõpoſitio, ſolutio, vel apoſtema. Ex communitate eſt, vt mala cõplexio cordis ſtomachi, & cerebri, & totius corporis, vt feb. quibus non poteſt contradicere hepar. Variantur autem illæ cauſæ, & ſpecificãtur ſecundum varietatem ſpecierum eius præmiſſam; nam quælibet ipſarum propriam habet cauſam, propria ſigna, & proprĩã curam. Si ſit mala complexio hepatis calida, & ſit pura, & diuerſa, apparebit vna vel plures ex procatarcticis cauſis ſupra in mala complexione ſtomachi dictis abſque ſignificatione aliqua antecedentium cauſarũ interiorum, & contriſtationis ſenſu, & nocumento generationis ſanguinis, & humorum. Et eius ſigna eſſentialia ſunt qualitas mutata ad tactum, & ad viſum, puta calor in totum corpus extenſus, & maxime in hypochondrio dextro perceptus, ſi nihil aliud contradicit. Et cum augetur, vt non ſolũ contriſtet, ſed vniuerſas lædat actiones, & paſſiones, ſit febrilis, & color citrinus, & actio læſa, quia ſitis magna, appetitus cibi, vel fames nulla, vel modica; quare egeſtio modica, & ſicca, deſiderium frigidi, quo iuuatur, & læditur contrario, multiplicatio choleræ in ſanguinis generatione, etiam ex frigidis cibis, vt ẽt augeantur humores aduſti, quibus ſanguis paucus ſit, &
2. apho. 1. naturæ horribilis, quare mẽbra ex eo nõ nutriuntur, ſed fiunt macilẽta, vt ſimiliter in mala cõplexione ſtomachi calida dictũ eſt, retentio debilis, & expulſio fortis, quare multiplicatur vrina, & ſit tincta, concurritq; cum circũſtantijs conſimilibus, & conſuetudine inflammandi.

Cura malæ complexionis calidæ eius eſt, tres res: quarum vna eſt cauſæ exterioris, & procatarcticæ remotio. ſecunda eſt alteratio dyſcraſiæ. tertia eſt accidentium correctio.

Primam rem complent, ab eis abſtinentia, & permutatio vbi obediat, vbi vero non, abſtinere ab eorum intemperantia, vbi vero neutrum poſſibile ſit, cura eſt nulla. Inquit enim Hipp. in aphoriſmis. Oportet autẽ non ſolum ſe præbere, quæ oportet facientem, ſed & ægrotantem. & Galen. Non eſt poſſibile vllam diſpoſitionem curare finaliter, adhuc manente eam faciente cauſa. Secundam rem complent adminiſtratio frigidorum ciborum potuum, & medicinarum habentium temperamẽtum, paſſiuarum ſimplicium prædictorum, & compoſitorum ex eis aggregantium in ſe conditiones prædictas, & proprietates, quæ tua intereſt, vt eligas, prout exigit diſpoſitio, & approximes interius cum modo ordinate incipiendo a leuioribus, & ſimplicibus, & gradatim: & vbi non ſufficiunt, ad fortiora, & compoſita tendas, & maxime vbi membri vicini, & propriæ ſtomachi diſpoſitio te inuitat. Si ergo ſtomachus non toleret frigida ex cibis, & potibus, & medicinis, oportet vt eis calida, & propria illi admiſceas, & calidis actu illis vtaris. Sitque illorum caliditas talis, vt non extendatur ad hepar. Si dabis quoque calida propter illud, ſint groſſæ ſubſtantiæ, & vinum leue, paucæ ſtypticitatis, vel approximabis exterius calida ſtomacho, & hepati frigida, vel dabis modo calida propter ſtomachum, modo frigida propter hepar. Tertiam rem complent, quæ infra dicentur de cura feb. debilitatis hepatis, & nocumenti, & actionum eius, ad ea ergo procedas. Si vero fuerit mala complexio hepatis frigida, pura, & ſimplex, cauſas, ſigna, & curam e contrario intelligas ſupradictis. Inquit enim Galen. vnum contrariorum per aliud intelligitur. Sed ſi ſit humida, pura, ſimplex licet ſit raro, tum quia membrum generatiuum, humorum cuius dyſcraſia ſit, humorẽ non habeat, generat ſtatim ex cibis, potib. quotidie præaſſumptis, tum quia humidus naturaliter, & principium exiſtens venarum confluentiam habet hu-

A morum prægenitorum contentorum in eis. Cauſa eius erit vna, vel plures ex procatarcticis cauſis humectantib. ſupra in mala complexione humida ſtomachi dictis. Et eius ſigna ſunt albedo coloris, inflatio faciei, & oculorum, mollities carnis, & laxitas corporis, quia cordis ſiccitas non reſiſtit, paucitas ſitis, & faſtidium, attractio, & retentio debilis, quare ergo mollis, & aquoſitas in ſanguinis generatione, quare vnitur membris; vrina eſt multa ſpiſſa, niſi aliud contradicat contrarium, cum circumſtantijs conſimilibus, & conſuetudine humefiendi. Cura malæ complexionis frigidæ humidæ eius, ſimiliter eſt tres, prima auſert cauſam, ſecunda introducit contraria ipſius dyſcraſiæ, tertia corrigit accidentia. Prima cum notis. Secunda cum adminiſtratione rerum exiccãtiũ completur habentium temperiem actiuarum, vel declinantium ad caliditatem parumper generalium, quas ſupra de cura malæ complexionis humidæ ſtomachi habuiſti, & ſpecialium propriarum, quas tibi hic ſupra narrauimus, necnon cum aliquibus euacuantibus
B humorem prægeneratum, vel generandum deinceps, debilibus tamen, ne ſuo exceſſu ad rarefactionem perducant. Tertiam rem complent, quæ corporis habitũ confortant exiccando; vt eſt ſtœchas, myrtus, chamæmelũ, glans, myrrha, gallia, xyloaloe, lupini, cordumeni, olea ipſorum, folia pomi citrini, ſandaracha, ſquilla, & ſimilia. Si autem mala complexio hepatis ſicca fuerit pura, & ſimplex. cauſa, ſigna, & cura erunt illis contraria, & eius, quib. cura fieri habet ex dictis hic ſupra in cura malæ complexionis ſtomachi ſiccæ colligere poteris. Si ergo ſit commixta commixtæ erunt cauſæ, prædictæ, ſigna, & curæ, differentes tamen ſecundum diuerſitatem commixtionis, quæ eſt quadruplex, quarum cognitiones ex ſimplicium cognitione præmiſſæ ſunt ſupra hic, & in cura malitiæ complexionis ſtomachi commixtæ habuiſti. Et ſi quidem ſit mala complexio hepatis, impura, ſiue ſimplex, ſiue commixta, ſimiles prædictis habet cauſas, & ſigna, & curam; addit tamen cauſam interiorem
C humoralem, & ſigna eius, & euacuationem ipſius, cuius euacuatione ſi recens fuerit nec impreſſa mala complexio ceſſat. Si vero impreſſa fuerit poſt euacuationem digeſtione præmiſſa ſi expedit alterabis cum contrarijs ex prædictis electis, prout diſpoſitioni conuenit ſecundum conditiones prædictas.

Syrupus de endiuia ad hepatis calefactionem, & debilitatem mirabilis. ℞. endiuię vtriuſque, an. M. i. ſeminũ communium recentium, vnc. ij. aceti albi, vnc. ij. zucchari tabarzet lib. i. & ſyrupentur cum aqua hordei, & aromatizentur cum ſandalis vtriuſque, & ſpodij an. dr. i. Itẽ ſyrupus de hepatica ad idem. ℞. hepaticę M. i. lenticularum aquæ. M. i, florum cucurbitæ, violarum, roſarum, ana vnc. i. cymarum ſquinanthi. drac. i. zucchari tabarzet lib. i. irroretur cum ſucci granatorum. vnc. iiij. & aromatizetur cum ſandali, & ſpodij, ana. drach. i. *Syrupus de endiuia compoſitus.* *Syrupus de hepatica.*

Item ſyrupus de nenuphare efficaciſſimus, & vniuerſalis. ℞. florum nenupharis. vnc. ij. vngulæ caballinę aquaticæ,
D pſyllij integri, acetoſę ana. vnc. i. ſeminum communium. vnc. ij. ſeminum frigidorum. vnc. ſ. radicum ſęniculi. vnc. i. bulliant in aqua hordei, & addatur zucchari lib. i. aceti albi, & ſucci granatorũ, an. vnc. ij. & aromatizetur, vt ſupra, & addatur parum ſpicæ, ne frigiditate oppilationem inducat. Alius ſyrupus. ℞. ſucci endiuię al. ſucci ſolatri, ſucci cucurbitę, ana, lib. i. ſucci granatorum muzorum lib. ſ. zucchari lib. i. & aromatiza, vt ſupra, da vnc. ij. cum aqua roſtri porcini, & vno trochiſ. de camphora. Diacaſia fiſtulatum educens choleram, refrigerans hepar. ℞. mellis caſię fiſtu. lib. ij. penidiarum. vnc. iiij. ſucci violarum. vnc. iiij. cãdi. roſ. vnc. ij. tamarindi. vnc. iiij, ſyrupi viol. vnc. ſ. fiat cum decoctione herbarum frigidarum, & quatuor ſem. vſualiũ, & prunorum, quod ſufficit, & thabar. vnc. i. & ſunt qui addunt mannę. vn. iiij. Idem operatur electarium diaprunis ſine diagri. Maran. ad calefactionem hepatis, & proprie iter agentibus conuenit, qui epithemata, & cerata non valent expectare. ℞. vtriuſque ſanda. ſpod. ana. vnc. iiij. foliorum *Syrupus de nenuphare compoſitus.* *Syrupus alius ad caliditatem hepatis.* *Diacaſia fiſtula.* *Maran. ſiue emplaſtrũ ad calefactionem hepatis.*

roſ. & foliorum nenupha. an. vnc. ſ. camphoræ. dr. ij. ſem. frigidorum. iiij. ana. dr. ij. puluerizentur, & conficiantur cum cera al. & malaxentur cum ace. & oleo roſ. bene, & adde florum abſyn. dr. ij. & extendantur ſuper hepar applicetur, & feratur iter agendo. Epithema ad hepar ſupercalefactum: ℞. vtriuſque ſanda. ſpod. ana. dra. ij. roſarum. vnc. i. farinæ hordei pugillum. i. capitum viol. lenticularũ aquæ, an. dr. ij. ſucci endiuiæ depurati. vnc. ij. ſummitatũ ſquinan. drac. i. aceti vnc. i. olei roſ. vnc. ij. aquæ roſ. al. lib. i. Tepida fiãt, & intinctis petijs ſucceſſiue applicẽtur ſuper hepar hora meridiana, Aliud maran. Ariſt. ℞. ſucci grana. muzorum, aceti leuis, & aquæ roſ. ana, lib. ſ. infundantur petiæ, & ſuperponantur. Item aliud. ℞. ſucci ſola, vel cucurbitæ. lib. ij. ace. vnc. ij. calefiant ſuauiter, & infundantur petię, & ſuperponantur. valet pauperibus, quibus ſuccus ſola. vel endiuiæ, vel lactucæ, vel lactis acetoſi, ſerum, vel ſuc. macia. cũ pauco aceto, vel ſuccus roſtri porcini, vel ſuccus lupuli, vel plantag vel ſemperuiuæ, cucurbitæ cum pauco aceto idem operatur.

Epithema ad idem.

Trochiſci ad idem.

Troch. Hipp. ℞. ſem. citru. melonis, vtriuſq; cucurb. an. dr. i. ſem. lactucę, ſcariolarum, portula. papaueris al li quin. an. dra. vij. ſpodij, ſand. rub. an. dra. i. ſpicæ grana. v. confice cũ mucila. pſyllij, & fiant troch. dr. i. dabis. i. cum aqua lactis caprini, vel ſecanıabin mane ieiuno ſtomacho, vel cum aqua hordei. Syrupus ex noſtra inuentione contra omnes ægritudines hepatis calidas valens etiam potenter ad febres omnes, & hecticas, audaciam fellis, & choleræ extinguit, & releuat infirmum ab icteritia, ſi Chriſtus voluerit. Recip. herb. florum borag. cichoreæ, ſcariolę, portula. pſyllij conquaſſati in aqua frigida; hepaticę, ana vnc. i. plantag. pimpinellæ, ſemperuiuę, ſolatri, nenupha. an. M. ſ. ſucci hepaticæ, ſucci cichoreæ, ſuc. ſcariolæ ſyl. & domeſticæ, ſuc. ſemperuiuæ, ſuc. apij depuratorum an. vnc. iij. ſpodij, ſandali, ſeminum cõmunium mundatorum, an. vn. iiij. camphoræ. vnc. i. ſ. aceti. vnc. iiij. viol. roſ. an. vnc. ſ. lenticularum aquæ. dra. i. zucchari. lib. ij. ſucci granatorum. vnc. iiij. & fiat ſyrupus. Doſis eſt vnc. ij. in aurora cum frigida, ſi non ſit oppilatio, vel ſenectus, febricitantibus ſolũ de mane ſi ex pura cholera patiantur, & modicum ante acceſſionem febris. Si volueris eam prohibere, vel abbreuiare, & in fine paroxyſmi; potus. vnc. iij. cum aqua frigida extinguit tertianã duplicem, & cauſonem, (ſi Chriſtus annuat.) Auer. dixit nenuphar, & ſyrupus eius, ac vſus eius ſecundũ omnem adminiſtrationis modum eripit cholericos a febre. Alias quæras infra de cura icteritiæ citrinæ.

Syrupus ad omnes ægritudines hepatis calidas.

De paruitate hepatis. Cap. 3.

DE ægritudinibus compoſitionalibus hepatis, quid dici oporteat, ſiue in figura, ſiue in quãtitate, ſiue in ſuis ſitibus exiſtant; ſupra de ægritudine ſtomachi in quantitate habuiſti, illuc ergo recurre. Et ſecundum modum illum hic cum proprijs hepati operare, quæ ex dictis, & dicendis intelligere te oportet.

De oppilatione hepatis. Cap. 4.

OPpilatio hepatis eſt morbus in vijs eius prohibens tranſitum eius ex humoribus bonis, & ſuperfluis, quod per ipſum tranſire naturaliter cõſueuit. Eſt autem duplex; quædam in venis, & quædã in poris eius, & vtraque eſt duplex. Quæ. n. in venis eſt, aut in paruis, aut in magnis. In magnis, vt quę accidit in porta, & in ramis eius groſſis, & eſt plurimum, & in chyli, & eſt rara. In paruis vero, vt in ramis earum ſubtilibus, & proprie in capitib. ipſarum ſibijnuicem occurrẽtibus, & infra hepar, & ⁀, hoc eſt frequentius propter earum ſtricturam, & lutoſam eius ſubſtantiam non propter materiæ defectũ, ſicut in ſplene conuenit, vt Gal. diſtinxit. Et ſequitur plerumq; eam fluxus, primo ventris, & poſtea hepatis. Quę aũt in poris contigit duplex eſt, aut. n. eſt in poris excreationis ſuperfluitatum, & eſt plurimum, & ſequitur eã primo citrinum, icterinũ, vel nigrum eryſipelas,

E vel cancer: aut eſt in poris ſubſtantię eius, per quos trãſit de parte in partem ipſius nutrimẽtum ſanguinis, & hoc eſt rarius, & ſequitur eam groſſities ſubſtantiæ cum duritie, & extenuatio corporis totius, quod eſt commune ſignum omnium, poteſt eam quælibet ęgritudo alia concomitari, cum oppilatio hepatis mater ſit ægritudinum omnium. Et vnaquęque, aut eſt antiquata, aut noua, aut ſimplex, aut compoſita. Cauſa, & modus cauſarum eius ſecundum Gal. eſt triplex, aut enim eſt coarctatoria corporea, puta humor groſſus multus, & viſcoſus coarctatus in eis, & eius cauſa eſt malitia regiminis, & debilitas digeſtionis tibi nota ſuperius. Aut incorporea, puta res groſſæ ſubſtantiæ, vt aqua turbida lacunalis, & ſtagni, & dulcis aſſumpta, & chylus groſſus, & viſcoſus, & eſt frequẽtius eueniens. Aut eſt attenuatoria; quę eſt duplex, interior, aut exterior. Interior etiã eſt duplex diſponens, & perficiens. Diſponens eſt, quia fit naturaliter creatum anguſtum in exitibus ſuis; ex quo ſecuta eſt fortitudo at-

3. meth. med. c. 13.

F tractiuæ, & debilitas expulſiuæ. Et perficiens eſt compreſſio apoſtemans adiacentis partibus: & mala complexio ex re ſumpta malæ qualitatis frigidæ, aut aquæ frigoris vehementis, & ſiccæ ponticæ, ſeu ſtypticæ aggregantis partes viarum, vt aquæ aluminoſæ, ſeu groſſæ, & proprie poſt exercitium, balneum calidum, luti ſigillati, atramenti, gypſi, & aliorum ſimilium, quæ in corrupto appetitu aſſumi conſueuerunt, vt ſupra in ægritudinibus ſtomachi habuiſti. Exterior eſt conſtrictio vehemens, caſus, & percuſſio ſupra ipſum; & eſt frequenter contingens. Aut cauſa eſt carnoſa, vt puſtulæ, in lateribus, & parietibus viarum, ſeu bothor, caro cicatricis addita, ſeu verruca nata, quę tamen non eſt generalis in omnibus vijs, ſed in aliqua potius contingens, & raro.

Signa oppilationis hepatis inquantum huiuſmodi ſunt; mutata qualitas, puta quo ad viſum, color citrinus, vel pallidus in toto corpore diffuſus; quoniam ſanguis cum totalitate ſua propter ſtricturam viarum ad cutis, ſuperficiem non accedit; ſed ſubtile eius potius aquoſita-

G te, vel cholera mixtum trahentibus membris exinanitis, vt donec ceſſet oppilatio iuuat. actio læſa, quia grauitas in hypochondrio dextro circumſcripta vniuerſaliter in toto, quæ ſequitur plethoriam, tum propter materiam oppilantem, tum propter ex oppilatione retentam, & impedimentum anhelitus in motu, & proprie in aſcenſu propter phrenon inferius tractionem, & ⁀ compreſſionem, vel lacertum. Et licet in his communicet apoſtemati duro, tamen hæc in apoſtemate duro exiſtunt maiora, & plurimum abſque febre, quoniam talis oppilatio humoribus retentis, & ſuperfluitatibus euentationem, quæ per venarum, & arteriarum orificia poris occurentia, fieri habet, non vetat, exiens etiam a corpore, quæ fluxus ventris ex materiæ groſſæ regurgitatione oppilatione ſibi tranſitum prohibente, & vrinæ multitudo, & ſubtilitas propter ſubtile aqueum multiplicatum ex indigeſtione penetrans: ſi aliud ſcilicet hepatis, et totius ariditas corporis non obſiſtat.

H Sed ſignum diſtinctiuum inter oppilationem venarum, & pororum eius, eſt, quia oppilationem venarum prædicta ſigna ſequuntur a principio, & corporis conſumptio, ſed in oppilatione pororum eius illa non ſunt a principio, immo multitudo ſanguinis, quæ ad nutrimentum eius non acceſſit. apparet in venis, ſi oppilatio fuerit in poris ſubſtantiæ eius, & tranſitus nutrimenti, & color rubeus in cute.

Si vero fuerit in poris excreationis ſuperfluitatum, apparebit in ſanguine multiplicatio choleræ, ſeu melãcholię, cũ colore citrino, vel nigro in cute, & hoc eſt ſignum diſtinctiuum in oppilatione pororũ. In proceſſu autem debilitato hepate, non nutrito, apparet in venis ipſius diminutio, & per cõſequens in toto corpore conſumptio, & ariditas, & ſi quidem nocumentum extendatur ad venas, prædicta ſequentur ſigna. Signũ vero diſtinctiuum inter oppilationem venarum magnarum, & paruarum eſt, quia prędicta ſigna in oppilationibus magnarũ ſunt fortiora, in paruarum vero debiliora.

Sed ſignum diſtinctiuum inter oppilationem venę portę, ramorum eius, & venę chylis. eſt quia oppilationē venę portę ſequitur fluxus chyloſus niſi ſit propter debilitatē attractiuę ipſius, cuius ſigna diſtinctiua infra ponemus, chylo nequeūte penetrare ad hepar, ſiue propter oppilationem antecedētem meſeraicarum, quæ manus hepatis ſunt, quibus trahit. Exiſtente enim oppilatione in porta, & ramis eius, vel meſeraicis, totus chylus non poteſt recipi, nec comprehēdi in ea, & ramis eius, vt virtute ſubſtantię carnoſæ hepatis conuertatur in ſanguinem, & humores; quare redit ad inteſtina, nulla alteratione apparente in eo, & cito egreditur, ſi oppilatio præcedat in meſeraicis, vel pauca, & tardius egreditur ſi oppilatio ſit in porta, & ramis eius & ſenſus tactus nec groſſitiem, nec duritiem cōprehendit in hypochondrio dextro. Oppilationem autem chylis, & ramorum eius ſequitur fluxus ventris ſanguinis. & humorum iam generatorum in hepate, & eius ſima, non potentium penetrare ad membra, oppilatione chylis tranſitum prohibēte ad totus ambitum, & proprie inquantum ad partem eorum groſſam, quare regurgitant ad portam, & deinde per meſeraicas ad inteſtina. Et vrinæ ſubtilis multitudo, & tinctura propter debilitatem digeſtionis multiplicantis aquoſitatem, & propter tranſitum ſubtilis partis ſanguinis, & aquoſitatis, membris trahentib. inanitis. Groſſities quoque, & durities hypochondrij dextri ſenſui eſt manifeſta. Et ſi quidem ſit oppilatio ex cauſa coarctatoria corporea, ſunt ſigna plethoriæ prædictis generalibus addita, ſi multitudo humorum fuerit in ea. Vel ſigna cacochymiæ, ſi groſſities, & viſcoſitas, & regimen præcedēs cum malitia digeſtionis; quæ ſi multiplicet ventoſitatem, apparebit groſſities, & durities augeri, & diminui ſubito, vel in breui. ſi vero non permanebit de ſe, ſemper æqualis durities. ad quod iuuabit regiminis variatio debiti, & mixtio humorum in egeſtionibus, vel vrina, erit apparens. Si vero incorporea ſit præaſſumptio alicuius ex extrinſecis reb. prænarratis, & memoria eius. Sed ſi cauſa eius fuerit attenuatoria interior, & diſponens, ſignum eſt diuturnitas paſſionis a principio generationis apparens cum fortitudine retentiuæ, & debilitate virtutis hepatis expulſiuæ. Sed ſi ſit perficiens, ſigna erunt apoſtematis hepatis, quæ dominantur, vel præaſſumptio alicuius ex prænarratis aggregantibus, & conſtringentib. materiā eius. ſi vero fuerit exterior comprimens, eſt manifeſta.

Porrò ſi cauſa eius fuerit carnoſa, puta puſtula, ſeu borbor, ſigna apparebunt apoſtematis, & borbor. Si autem ſit carnis additæ, ſeu verrucæ natę, ſignum eſt, quòd oppilatio non eſt vniuerſalis in omnibus vijs hepatis, ſed partialis in aliqua ſui via, vel poro, propter quod oppilatio non erit multa, & magna, & per conſequens ſigna oppilationis debilia, & cum hoc erit paruitas iuuamenti aperitiuorum approximatorum illi.

de curat. med. c. h. C V R A. oppilatio hepatis, quæ cum naturali diſpoſitione antiqua eſt, & ad ſclirofim reducta, curam non habet, vel difficilem, maxime ſi compoſita eſt. Quæ vero eſt accidentalis, & ſimplex, & noua, eſt curabilis. Inquit enim Galen. quod natura eſt, ſemper eſt, maxime ſi nec efficiens, & conſeruans forte exiſtat, quæ accidentalis eſt nec firmatam cauſam accepit, eurabilis eſt. In cuius cura duplex eſt intentio generalis, & ſpecialis. Generalis eſt tres res. prima eſt oppilationis apertio. conſiſtit autem in abſciſſione cauſæ: ſic enim fiens, & factum in oppilatione ſunt ſibi inuicem cohærentes, quòd ceſſante cauſa ſimiliter ceſſat fiens, & factum. Secunda eſt membri confortatio ex eo, quòd principaliter eſt ex ægritudine debilitatum. Tertia eſt accidentium correctio quorumlibet paroxyſmaliter contingentium, eò, quòd oppilatio mater eſt ægritudinum omnium; quapropter eſt diligenter, & ſolicite medicanda. Specialis in ſpecialis trium dictorum conſideratione, & auxiliorum inuentione; quibus prædictæ tres compleantur intentiones. Et primo in abſciſſione ſpecialis cauſæ ipſius. Si ergo ſpecialis cauſa ipſius ſit coarctatoria, cura ſpe-**A** cialis eſt quinque res. Prima erit abſciſſio cauſæ, completur autem cum adminiſtratione euacuationis, & particularis cauſæ, & proprie ſi fuerit in cauſa multitudo, prius cum phlebotomia de communi, ſi adſit repletio vniuerſalis, deinde de baſilica, ſi remaneat particularis: & ſi particularis ſola de baſilica, tamen virtute tolerante, & ætate concedente; vel cum proportionali phlebotomiæ, vt eſt hæmorrhoidas præclauſas aperire, vel mulieribus per matricem menſtrua promouere, vel quibus nihil horum poſſibile fuerit, ſcarificare crura, quibus non conuenientibus ei euacuatio facienda erit cum exercitijs temperatis: non tolerantibus illa frictionibus, euaporationibus, pharmacijs, & ieiunijs. ſic enim voluit Gal. hæc enim euacuant, deriuant, vel completur cum purgatione ex pharmacis proprijs prænarratis in canone curationis eius ſecundum modum vniuerſalem. ſi in cauſa fuerit humoris groſſities, & viſcoſitas, quibus præmittenda ſunt pharmaca, & ſtyptica, vt eſt oxymel ſim-**B**plex, vel ſecaniabim ſimplex, vel compoſitus cum radicibus, & ſeminibus, vel oxymel ſquilliticum, & aliæ aperitiuæ medicinæ ſimplices, & compoſitæ, quæ dicentur infra, Chriſto auxilio.) Et eſt ſciendū, quòd ſimpliciū quędam ſunt frigidæ, quædam calidæ, & aliæ ſunt ęqualitati vicinę. Frigidę ſunt ſicut endiuia hortulana, & cāpeſtris, & taraxacon, & aqua plantaginis cum folijs, & radicib. ſuis; & omnia prouocantia cum frigidatione, vt ſemina communia, & aliqua ex appropriatis, & confortantibus, dictis ſupra; quibus vtendum eſt in oppilatione cum caliditate. Calidæ vero ſunt diuretica fortia, vt aſarum, caſia, petroſelinū, ariſt. ro. rub. tincto. iris, ſiſticus, agaricus, epithymum, ſquilla, polium, ſpica, centaurea minor; & ſuccus eius, & gentiana; ſyrupus acetoſus factus cum rubea, & melle, & ſyrupus ſquilliticus, & ficus ſiccæ infuſę in oleo amygdalino, & ſunt fortes in prouocatione menſtruorum, & ſimiles, quæ dictæ ſunt in proprijs cap. quibus vti oportet in frigidis, & antiquis oppilationibus. **C** Æqualitati autem vicinæ ſunt lupuli, & cuſcuta, & lacca, & capil. vene. ſunt enim ambo aperitiua valde cum æqualitate, & meliora in oppilatione cum caliditate, vel frigiditate. proprijſſimæ autem ei ſunt rhaba. abſynthium, & eupatorium. cymę ſquinanthi, amygdalæ amarę, & ſuccus fęniculi humidi, & chamępithys; & proprie quādo oppilatio eſt in vijs ſtrictis, acetum ſquilliticum, aſparagi, radix lilij, & ſimiles; & iſta potenter ſecundum neceſſitatem in frigida cum vino, vel aqua. ſe. calidorum, vel lupinorum, cicerum, vel abſynthij, & ſimiliū. Et etiam exterius ſecundum omnem modum approximentur in calida oppilatione cum aqua endiuiæ, & cuſcutæ, licet cōueniat hoc vtrique, & proprie cū oppilatio eſt in felle, aperit enim oppilationem hepatis, & fellis, vel coriandri, vel ſeminum frigidorum communium, vel ſine his, & proprie, ſi frigidæ nō ſufficiunt, nec curandum de inflammatione cum iuuamentum aperitionis infrigidando præualeat nocumento, quod efficiat calor earum inflammando, eo, quod ad extinguendum facilis eſt **D** poſt apertionem. Et ex compoſitis ſunt, quæ ex prædictis componitur ſecundum triplicem modum dictum, & in noſtro antidotario diximus plura ex his, ſm omnē ſpeciem. ſ. ſyrupos, trochiſcos, decoctiones, iuleb, electuariorū, pilularum, ceratorum, emplaſtrorum, & oleorum, quibus etiam vti oportet ſecundum neceſſitatē prædictam; & alia ſunt, quæ infra (Chriſto duce) dicentur.

De phlebot.

In humoris grossi. & ad fissi.

Secunda res ſpecialis in cura eſt membri confortatio, completur autem cum exhibitione aliquorum confortantium prædictorum ſupra, debent ergo aperitiua, aut ex prædictis confortantibus ſumpta, aut alicui ex eis admiſta, & proprie eſt athanaſia, propter illud quod recipit ab hepate adib.

Tertia res eſt ſitus, ſeu partis oppilatæ conſideratio, aut enim eſt oppilatio in ſima, & tunc aperientia oportet eſſe minus fortia abſterſiua, & ventris ſolutiua ſimplicia, quæ ſuperius nota ſunt. Et compoſita, vt hiera picra, hieralogodion, theodoricon, & ſimilia. Aut eſt in gibbo, & vijs nutrimenti, & tunc debent eſſe fortia,

prouocantia, quæ ſuperius dicta ſunt, quibus parum ſeminis raphani, vel radicis eſt admiſcendum, quod dictorum aperientium virtutem trahentium ad ſtomachum, prohibeatur velox eius tranſitus ad vrinalia membra, ſicque diu in medio remaneat quod eſt hepar.

Quarta res ponit ſtudium in via, cum ordinatione regiminis in omnibus ſex rebus non naturalibus. Viuat ergo in aere ſubtili ſicco, & tẽperato inter actiuas. Exercitetur temperate, non dormiat in die, vtatur diæta cibi, & potus extenuatiua. Eſt autem ſecundum Galen. leguminum aptiſſima ptiſana, olerum vero lactuca; piſcium vero petrini; panis clibanacei, & fermentati, & puri moderate: auium, montanæ; potuum oxymel, melicratum, vinum ſubtile album: ſimiliter vero dicẽdum, quæcumque euchyma ſunt purgatiua id eſt abſterſiua non viſcoſa, nec groſſa, & humoris vretica id eſt generatiua, vitet repletionem, temperatis, & opportunis vtatur euacuationibus; & gaudio temperato; & breuiter omnibus operantibus ad digeſtionis perfectionem. Quinta res corrigit accidentia proprie, vt eſt fluxus ventris hepaticus, ictericia, areſactio, & alia, de quibus dicetur. Si vero cauſa ſpecialis ſit cauſa attenuatoria, & proprie, & particularis ſit interior. ſ. apoſtematis adiacẽtis partis, cura, eſt cura apoſtematis illius, de qua infra dicetur. Si autem ſit exterior, cura eſt duæ res. ſ. amotio cauſæ exterioris illius, & vſus aperitiuorum temperatæ caliditatis, & humiditatis alterantium malam complexionem impreſſam, quæ ex prędictis ſimplicibus eligas, vel ex eis cõmiſceas, ex quibus eſt lac camelarum fœtarum paſtarum fęniculo, apio, hordeo, boragine, & ſimilibus, & ſerum lactis caprinũ cum decoctione abſynthij, & eupatorij, & vinum prędictum, aqua cicerum, & decoctio radicum communium cum florib. boraginis, & bugloſſæ, lupuli, cuſcutæ, & fiſtici. Et ſimiliter regimen in omnibus ad caliditatem, & humiditatem temperatam declinet. Sed ſiquidem cauſa ſpecialis ſit carnoſa, & proprie puſtula ſeu bothor in lateribus viarũ, cura eſt reſolutio, vel eius ſanatio, & eruptio. Inquit enim Hipp. Quibus in vrinali via puſtulę naſcuntur, ſanie facta, & erupta, ſolutio; ſimiliter in propoſito. quibus autem hæc cõpleantur, in cura apoſtematis dicetur. Si vero fuerit carnoſa, & neruoſa, incurabilis eſt, vt dicit Abuhali, tentãdum autem eſt eam extenuare, quod ſiccantibus, ſubtiliantibus, & abſtergentibus, & reſoluentibus ſit aperitiuis, quæ ex prædictis enumeratis eligere oportet, vel ex illis componere, vel mollificatiuis ex balneis calidis, ceratis, & emplaſtris lenientibus, quoquo modo materiam habilitantibus, & membrum diſponentibus dilatationi per quàm materia tranſire conſueta virtute impellente valeat penetrare, vt infra in cura ſtranguriæ dicetur (Duce Chriſto.) Solutiuum bonum filij Serapionis, ad oppilationem hepatis ex groſſis, & viſcoſis humoribus. ℞. hieræ picræ ſimplicis. drac. i. agarici puluerizati. drach. i. da cum aqua polypodij, abſynthij, apij, aniſi, aſſari, & maſtiches, ana. vnc. i. Aliud medicamen factum cum chamępity, & ſpica romana ad idem, & maxime quando oppilatio eſt in venis, & poris ſtrictis. ℞. ſpicæ romanæ partes tres, abſynthij partem. i. chamæpityos partes. ij. Terantur, cribellentur, & cõficiantur cum melle diſpumato; & adminiſtrentur.

De ſtudio lo. & vict. 9. *4. aph. 81.* *Solutiuũ ad oppilationẽ hepatis.* *Medicamẽ ad oppilationẽ hepatis.* *Syrupus ad oppilationẽ hepatis, & ſplenis.*

Syrupus Vrſonis contra oppilationem hepatis, & ſplenis. bonam digeſtionem operatur, diſſoluit vẽtoſitatem, colorem reparat, renes, & veſicã aperiẽdo mũdificat. ℞. maſtiches, cinnamomi, garyoph. croci, nucis muſc. zinzib. galangæ. an. drac. i. aniſi, apij, carui, fęniculi, petroſelini, capparis. an. drac. iij. ſaxifragiæ, ſtœchados, folliculorum ſenæ, thymi, epithymi, ana drac. iiij. zucchari, quod ſufficit. Syrupus expertus ad oppilationes hepatis, ſplenis, & matricis, in muliere, quę non habẽt menſtrua, prouocat præcedente phlebotomia ſaphenarum. ℞. eupatorij. lupuli, hepaticæ, ſcolopendriæ cum radice, ana M. i. calamenthi fluuialis, & campeſtris, rubeæ tinctorum maioris, & minoris, pulegij, ana. M. i. corticum ſummitatum tamariſci. dra. i. corticum radicum capparis, & ſalicis, ana. vnc. i. quinque radicum cõmunium, ana. vnc.

Syrupus aliꝰ expertus ad oppilationes hepatis, & ſplenis.

E i. laccæ lotę, vnc. ſ. ſeminis bruſci, aſparagi, ana vnc. i. paſſularum enucleatarum. vnc. i. ariſto. longæ, & rotundæ, rubeæ tinctorum, abſynthij, ſeminis apij, aniſi, fœniculi, ameos, nigellæ, dauci, acori, an. drach. iij. cichoreæ. M. i. ſeminum communium. vnc. ij. zucchari lib. iij. ſucci lupuli depurati, apij, fœniculi, endiuiæ depuratorum ana lib. ſ. Radices vero ſtent in aceto per diem, & noctem, deinde purgetur cum pilulis infraſcriptis.

Pilulæ rhabarbaratæ expertę ad omnẽ oppilationem viſcerum antiquam, caput, ſtomachum, articulos, viſcera, & cutem mundificant, & pectus, hydropiſim curant, aſcitem, & hypoſarcam, quartanam, & icteritiam. ℞. ſucci abſynthij, ſucci eupatorij, cuſcutæ, ſeminis ſumiterræ, epithymi, folliculorum ſenæ, ana dra. ſ. agarici, rhabar. hieræ picræ, laxatiuæ, an. drac. ij. ſoliorum roſarum, capitum violarum, ſeminis portulacæ, ana dra. ſ. ſpicæ, ligni aloes, ſquinanthi, zinzib. garyoph. aniſi, ſeminis apij, an. ſcrup. i. pulpæ colocynthidos, ſerapini, ammoniãci, lac-
F cæ lotæ, opopanacis, lapidis lazuli loti pluribus vicibus cum ſucco bugloſſæ, foliorum mezereon repreſſorum in aceto, ſalis gemmæ, polij. an. dra. ij. turbith, pulpæ myrob. citrin. an. drac. ij. diſſoluantur gummi in vino odorifero, & cum ſucco ſumiterræ, vel endiuiæ informentur pilulæ. doſis eſt drach. ij. Decoctio conferens ad oppilationẽ hepatis, & ſplenis. ℞. ſquillæ capil. vene. amygdalarum amararum, fœnugræci, extenuatum abſynthij ana partes æquales, ſeminis raphani. dra. i. decoquantur, & ſumatur decoctio eorum cum melle. Et eſt valẽs ad eam, quæ eſt longi temporis.

Pilulæ de rhabarbaro expertæ ad oppilationem hepatis. *Decoctio ad oppilationem hepatis, & ſplenis, ſ. eſt lõs ad id.*

Confectio valens ad oppilatiorẽ hepatis, quæ eſt propinqui temporis. ℞. piperis. vnc. i. ſ. ſpicæ aromaticæ, carmet. vi. fœnugræci, coſti, aſari, ana carmet. vi. mellis lib. i. ſ. Confice cum eo. Et ſit doſis cochlear vnum cum aliquibus ſyrupis conuenientibus ad hãc cauſam, vt ſyrupus acetoſus de zuccharo cum ſeminibus, & fortior illo eſt mellitus cum ſimilibus, & ſquilliticus, & aqua mellis, in qua fortiter decoctæ ſint ſpecies aromaticæ, in
G in quibus eſt ſtypticitas, & decoctio lupinorum amarorum, in qua poſitus eſt ſuccus eupatorij. Et ex aperientibus etiam oppilationem ſunt trochiſci de lacca, de abſynthio, de eupatorio, de ſcolopendria, & aniſo.

Solutiua autẽ conuenientia ad hoc capitulum, vbi oportet, vt ſolutio ventris fiat, non oportet, vt adminiſtrentur fortia, niſi cum vehemẽs fuerit neceſſitas, vt quia ſit antiquata, & indurata pam mper: quoniam materia, quæ eſt in eo, eſt proxima medicinæ, & quoniam membrum eum virtuoſum ſit, ſufficit quodlibet adiutorium ad expellendum ipſam. Et medicinæ bonæ ad hanc rem ſunt hierapicra, polypodium, agaricum, abſynthiũ, turbith, & polium. Et detur in potu de hiera picra forti vſque ad aur. i. ſ. & debili vſque ad aure. ij.

Solutiua.

Et pilulæ ſtomachicæ, & de ſerapino, & ea, quæ ſunt ſicut theodoricon, & hiera logodion. Inquit enim princeps Abuhali. deinde facta ſolutione cum prædictis neceſſe eſt, vt des diacurcuma, dialacca, omoruſiam, & a-
H thanaſiam, & ſimilia.

Ex his, quę exterius approximãtur ſunt emplaſtra, ex quib. eſt emplaſtrũ factum ex polio, et farina lupinorum, & ſeminibus diureticis confectis cum melle, & aceto.

Item emplaſtrum factum ex fęnugræco, ammoniaco, abſynthio, ameos, maſti. croco, oleo de neriden, & cera.

Item ex prædictis cataplaſma facere poteris. Et ex ſuccis, & aquis eorum epithemata, & infuſiones, quæ celerius penetrabunt. Medicamen factum cum ſpica romana eſt valde iuuatiuum ſecundum Serapionem. ℞. ſpicæ romanæ partes. iij. abſynthij partem. i. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato, & adminiſtretur, ſpicæ enim virtus eſt fortis in huiuſmodi ægritudinibus, immo poſſibile eſt, vt curetur cum eo hepar, quod infrigidatum eſt, & induratum, & non eſt iuuamentum trochiſcorum dictorum in hoc parum.

Medicamẽ ad oppilationem hepatis.

Medicamen laudabile, & expertum ex inuentione noſtra. ℞. carnes ſerpentis albi, non antiquati, nec montani abſciſſis menſura digitorum. vij. a capite, & cauda.

Medicamẽ aliud expertum ad he.

Et mo-

Et moriatur, & bulliat in aqua, & prima aqua proijciatur, deinde bulliat cum ciceribus, & floribus roriſmarini, & parum croci, & dictamni, & bibanit aqua. Mire valet ad oppilationem eius. Carnes etiam eius corrigũt quodlibet, quod corrigibile eſt. Et valet diuturnis eius ægritudinibus, quarũ mater fuit cholera, & maxime aduſta, et humorum omnium aduſtionem, aut ſanguinis infectionem corrigunt, & eſt propria medicina leproſis, & hecticis, proprie cum lacte, & ictericis, & ſupercalefactis in hepate, & felle.

Dixit Agaz experimentator magnus de Athenarum ciuitate, Lacca remouet omnes hepatis oppilationes, & affert iuuamentum magnum hydropicis ex calida cauſa. Dixit Græcus, phu, meu, & lacca ſubtiliſſime puluerizata cum decoctione hyſſopi, & ſatureiæ eſt magni iuuamenti. Doſis eſt vnc. ij.

Syrupus ad oppilationẽ hepatis. Syrupus Hip. vtilis hepati inflammato, & poſſeſſori oppilationum venarum. ℞. foliorum tamariſci, berberis ana vnc. ij. endiuiæ, hepaticæ, ſcolopendriæ, apij, lupulorum ana vnc. i. mirabolis. M. i. ſandali albi, & rubei ana. vnc. ij. zucchari lib. ij. doſis. vnc. ij. da ieiuno ſtomacho cum aqua tepida, vel frigida nõ veri frigoris. Dixit Amenius de ſimplicibus, aqua decoctionis exterioris corticis fiſticorum data, mundificat canales hepatis, & maxime confortat ſtomachum.

Pilulæ ad idem. Pilulæ Hipp. contra oppilationem hepatis, & ægritudines inueteratas. ℞. agarici. drac. ij. scoriæ. drach. i. aloes optimæ, & lotæ drach iij. laccæ, florum tamariſci ana. drach. i. maſti. zinzib. ana. drach i. rhab. ſpicæ ana. vn. iij. confice cum ſucco fumiterræ. Doſis eſt à dra. ij. vſque ad iij. Lotura vero aloes cum aqua decoctionis ſpecierum alephanginæ boni odoris eſt facienda; rectificat enim aloen, & bonificat operationem eius. Sunt enim ex his, quæ confectionem hierępicræ ingrediuntur, quæ illud habent operari, prout docuit Galen ſeptimo therapeuti ces, & Abhuali quinto canone aſſignauit cauſam.

De percuſſione, caſu, & obuiatione ſuper hepar, & cura eius. Cap. 5.

9. therap ca pi. 11. Percuſſio, caſus, & obuiatio rei duræ ſuper hepar, nõ eſt ægritudo, ſed eius ægritudinum exterior cauſa, puta ſolutionis, & apoſtemaris plurimum, & aliarum, puta complexionis, & compoſitionis, & eſt manifeſta.

Curam eius in cura ægritudinum hepatis, quarum cauſa eſt primitiua, & exterior, inuenies; ſed in quid, & in quibus conſiſtit, ex his, quæ dicta ſunt ſupra in paſſione ſtomachi diſces. illuc ergo recurre; & alias intentiones, & res hic proſequaris cum hepati appropriatis, quorum aliqua ex narratis hic, & ibi ſunt communia, quę ex te videas, & ex appropriatis in hoc loco, ſunt ſimplicia, & compoſita. *Simplicia.* Simplicia quædam ſunt frigida, ſtyptica; repercuſſiua humorum fluentium, ex quibus timetur apoſtema, & retinentia, ſeu prohibentia fluxum ſanguinis, qui timetur, vt ſpodium, corallus, ſandali, & ſpecies non aromaticæ, camphora, terra ſigillata, lutum armenum, lutum ſoenium, & aliæ ſpecies luti, hæmatites, marchaſita, ſanguis draconis, herba, & ſuccus corrigiolæ, ſuccus conſolidæ vtriuſque, lingua ceruina, cauda equina, cytonium, myrta, roſa, meſpila, ſorba, albumen ouorum, gummi, dragacanthum, & gummi arabicum cum farina ſiliginis, panici, & milij, rizi, & hordei, myrob. zarur: acacia; hypocyſtidos, & acetum paruæ acredinis, & agreſta, & alia, quæ in cura fluxus dicentur, quibus oportet vti in principio. Quædam ſunt ſtyptica temperata, vel parũ calida, vt charabe, lacca, alumen, maſtiche, thus, & cortex eius, cypreſſus, & nux eius, & ſubſtantia rhabarbari, quibus vtatis in proceſſu, cum repercutere, & retinere volueris, & reſoluere. Et ex proprijs in hoc caſu eſt plantago, coriãdrum extra approximatum, & mumia rubea, & vinum nigrum ſtypticum, vt calabrenſe. Et quædam ſunt dolorem mitigantia, vt eſt abſynthium, & proprie cum oleo de alcanna facto ceroto, lacca, acorus, & ſimilia, quæ in cura doloris eius dicentur, ſi ſancti Spiritus gratia nobis adſit. Et quædã ſunt calida reſolutiua paucæ ſtypticitatis, quibus vtendum eſt in fine cum reſolutionem materiæ intendis, vt eſt crocus, ſampſuchus, eupatorium, abſynthium, ſpica, flos ſquinanthi, arſenicum citrinũ, in parua quantitate; quoniam eſt mirabilis virtutis in repercuſſione, & reſolutione ſanguinis, apium, calamenthum; & calamus aromaticus, hyſſopus ſicca, cyminum, & huiuſmodi, quæ interius, & exterius per omnem modum approximabis.

Medicamẽ conferẽs per cuſſioni hepatis cum caliditate maxime in principio. Et ex compoſitis eſt medicamen conferens ad illud in principio cum eſt caliditas, & inflammatio, & timetur de curſu ſanguinis. ℞. ſubſtantiæ rhabarbari, balauſtiarum, ſanguinis draconis, aluminis iameni, ana partes æquales, pulueriza. Et doſis eius ſit aur. i. cum zucchato roſ. antiquo; & proprie ex roſis albis cum aqua cytoniorum. Et ex vltimis in hoc caſu ſunt trochiſci noſtri, quos in antidotario noſtro diximus de terra ſigillata.

Aliud ad idem. Aliud medicamen quando fuerit illic caliditas plurima, & volueris repercutere, reſoluere, & confortare. ℞. charab. dra. x. roſa. rubearum. dr. v. acaciæ. drac. iiij. ſpicæ indæ, croci amborum ana. dra. vi. maſti. corticum cappa ris ana. drac. iiij luti armeni. dra. vij. nucum cypreſſi. dra. viij. Conficiantur cum aqua arnogloſſæ, & fiant inde trochiſci, vſque ad aur. i. Et ex vltimis in caſu ſunt trochiſci de charabe, quos in antidotario noſtro diximus.

Aliud medicamen ad idẽ. ℞. aquę neridẽ. drac. x. laccæ ablutę. dr. vij. rhauedſceni. dr. iiij. croci. dr. iij. & s. aſſę. dr. iij. cicerum nigrorum. dra. vij. luti. armeni. drach. x. Conficiantur cum oleo de lilio, in quo diſſoluta ſit mumia. Et fiant ex eis trochiſci, drach. i. doſis ſit. i. ij iij. cum aqua roſ. & ſyrupo myrtino. Et ex expertis eſt rauedſceni, lutum ſigillatum, & grana myrti, ana drach. i. puluerizati, & ſumpta cum ſucco caudæ equinæ, linguæ ceruinæ, vel conſolidæ.

Trochiſci experti ad ſanguinem congelatum. Aliud medicamen, quo vtendum eſt in fine, cum ſanguinem mortuum, & congelatum reſoluere intendis.

Recipe rhauedſceni, laccæ, zingib. ana. vnc. s. fiant ex eis trochiſci. drach. i. cum vino prædicto, & adde parum arſenici citrini, da cum vino vnum. *Vnguentum ad idem.* Item linimẽtum ad hoc. ℞. xyloaloes, croci, & fac lauari, & bdellij, & calami aromatici, maſtic. ana. drach. ij. mumiæ, drach. iij. Confice cum oleo zarachi, & almeirus, & cera, & ſuperponatur. Item aliud eſt ſola mumia cum iſto oleo, &c. non eſt ei ſimile.

Emplaſtrum conferens ei, quod ex percuſſione incipit apoſtemari, & indurari, eſt emplaſtrum roſaceum cum ſcebra.

De ſciſſura, & inciſione hepatis, & cura. Cap. 6.

Sciſſura, ſeu inciſio accidens in hepate, eſt ſolutio continui in eo eueniens, aut in panniculo eius tantum, aut in ſubſtantia eius, & hoc, aut eſt in carne, pennulis, & venis eius ſubtilibus, diſſeminatis in eis, aut in profunda eius ſubſtantia, & eſt perueniens ad magnas venas, & vbicunque ſit, aut eſt ſimplex, aut compoſita. Et cauſa eſt duplex, interior, & exterior; interior eſt multitudo, & acuitas ſanguinis, & eſt incipiens a venis, & procedit ad carnem, vt apoſtema, & proprie dubelaium, & vlceratiuum, & eſt incipiens e conuerſo, ſcilicet a ſubſtantia carnoſa, & procedit ad venas. Exterior eſt percuſſio enſis, vel gladij, & ſimilium.

SIGNA. nam ſiquidem ſit in panniculo eius, tantum dolor, & punctio in hypochondrio dextro ſentitur, & quod currit ex eo deſcendit in ventrem; & tunc grauitas ſuper pectinem percipietur ex illius aggregatione ibidem cum tumore ſi fuerit, multum. Quod ſi ſit in ſubſtantia, &c. venis eius, ſigna erunt dolor grauatiuus in hypochondrio dextro, & fluxus ſanguinis per vrinam, ſi ſit in parte gibboſa, vel per ſeceſſum ſi fuerit in concaua parte, & ſi fuerit in paruis paruus erit, & ſi in magnis magnus erit fluxus; nec aliquid deſcendet ex eo in ventrem, & proprie cum fuerit extrinſeca, nec tangat panniculum, & eſt palledo coloris, & defectio naturalium virtutum omnium, & in ſtomacho, & to-

to corpore. Et ſiquidem à cauſa interiori, puta multitudine ſanguinis fuerit, ſigna apparebūt plethoriæ præuia. Si vero eius acuitas, ſigna cacochymiæ calidæ, quæ ſunt nota. Si vero apoſtema, ſigna præcedentis apoſtematis illius dubelati, & aperti, ſeu vlcerati, quæ infra dicentur. Si vero fuerit a cauſa exteriori, ſigna ex præceſſione eius manifeſta.

CVRAM eius dupliciter conſiderabis, generaliter, & ſpecialiter generaliter autem ex cura ſolutionis ſtomachi dicta ſuperius comprehendes. Conſiſtebat enim in quatuor rebus, quas te oportet hic ſimiliter proſequi, & complere cum adminiſtratione medicinarum appropriatarum hepati; ex quibus ſunt ſtyptica, & cōglutinantia, quæ ſunt leptomeris ſubſtantiæ, vel aliquibus aperitiuis, & diureticis admiſta, & ꝓprie ſi inciſio ſit in gibbo; ſic.n. in cura oppillationum eius aperitiuis, & diureticis, & proprie fortib. oportet admiſceri aliquod detētiuum, quod retrahendo ipſa ad ſtomachum prohibeat eorum velocem penetrationem ad vrinalia membra. Ita in cura ſolutionis continui ipſius, ſtypticis, & conglutinantibus oportet admiſceri, quæ eorum virtutem difficilem pertranſibilem ad ipſum hepar adiuuent penetrare. Talia autem ſtyptica conglutinantia, tam ſimplicia, quā compoſita ex his, quæ dicta ſunt ſupra in cura ſolutionis ſtomachi, & fluxus ſanguinis narium, atq; ſputi, & ex his, quæ in cura fluxus hepatis dicentur eligere poteris, & ſimiliter coadiuuantia pertranſire ex cura oppilationis iā dicta. Specialiter autem conſiderabis: nam ſi ſit in panniculo eius tantum, & ſimplex cum prædictis ſtypticis, & conglutinantibus curabis interius approximatis, & exterius magis. Si vero ſit in ſubſtantia, pennulis, & venis paruis, & ſimplex, curabis cum prædictis exterius approximatis, & interius magis.

Si vero ſit cum diminutione partis magnæ, vel pennulæ maxime, & proprie cum cibis multum ſanguinem generantibus, quæ partem ſanguineam habeant generare, licet ſpermaticā ſemper regenerate non poſſint, nec omnem niſi capita paruarum venarum tantum, & in circumſtantijs calidis, & humidis. Et ſi cum vlcere cōpoſita eſt, mundificabis prius, deinde conſolidabis. Si ex plethoria euacuabis; ſi ex cacochymia expurgabis; ſi ex apoſtemate dubelato, & vlcerato, cura eſt cura illius, quę infra (Chriſto duce) dicetur. Quod ſi inciſio peruenerit ad magnas venas, eſt curabilis, & proprie ſi cum deperditione ſubſtantiæ fuerit. *6. apho. 18.* Inquit enim Hipp. veſica inciſa, aut hepar, mortale eſt. Ait enim Gal. verum eſt cum inciſio ad concauam veniat venam; & quia inde multus ſanguinis fluxus prouenit, & quia non poteſt apponi medicina, quare infirmus moritur antequam conſolidatio fiat. *Trochiſ. de rhaued.* Trochiſci de rhauedſceni conferentes ad grauitatem in hepate, & ſplene, & apoſtemate in eis, & percuſſionem cadentem in hepate. ℞. rauedſceni, drach. viij. rubeæ, laccę, ana drac. iij. ſeminis apij, ſucci eupatorij, aniſi, ana drac. iij. terantur, & cribellentur, & fiant trochiſci. dra. i. & detur. i. cum eo, quod cōuenit, materiæ, ſunt enim efficaciſſimi, dixit filius Serapionis. Et ex expertis eſt medicamē ſecundum intentionem noſtram, quod diximus in antidotario, capitulo de rhabarbaro, & rheupontico, eſt propriū cum ſucco caudę equinę ſ. ..luerizatę ſumptum.

De apoſtemate hepatis, & cura eius. Cap. 7.

APoſtema hepatis eſt tumor præter naturam eueniens ei, aut in velamine eius, aut in ſubſtantia; & hoc, aut in parte gibboſa, aut in concaua, in aliqua pennularum ſuarum, aut in toto, & illud eſt rarum, & mortale plurimum. Cauſa autem eius omnis ex cauſis apoſtematum infra ſectione ſecunda numeratis, vbi de cura apoſtematum ſecundum vniuerſalem modum locuti erimus (duce ſacro Flamine) erit manifeſta. Et ex cauſis materialibus eius, quod in velamine prouenit plurimum eſt aquoſa, vel ventoſa, prout anatomia declarat. Et quia inuentio eius in animalibus degentibus in locis aquoſis, & paludoſis eſt magna, cuius cauſa eſt E vapor ex eis digeſtionis malitia reſultans petens circumferentias, ſed propter denſitatem velaminis non reſoluitur. Sed eius quod in ſubſtantia euenit plurimum eſt humoroſa, ſanguinea, vel cholerica, raro phlegmatica, vel melancholica, non ventoſa, cum ſit ventoſitas in ramos, & venas expanſibilis non colligibilis in vnum cuppum; immo in eis retenta propter oppilationem, vel vſque ad velamen expulſa coadiuuante caliditate, & raritate ſubſtantiæ membri ibidem propter ſoliditatem velaminis congregatur. Et ſecundum diuerſitatem cauſarum ipſarum materialium diuerſæ erunt ſpecies apoſtematis eius, quia calidum, & frigidum, & calidum plurimum ſanguineum, & frigidum phlegmaticum, melancholicum, & aquoſum. Et ex cauſis effectiuis eius plurimum eſt oppilatio; prohibet enim nutrimentum in ipſius ſubſtantiam diffundi, & ſuperfluitates ex eo expelli; immo eas, quas conſueuit, interdum recipere ab omnibus membris, ad inteſtina, F & ſtomachum non tranſmittit, vt Galen dixit, cum ait. Egeſtio autem egrediens a natura, fortaſſe ſignificat, quod membra, quæ ſunt in ventre ſunt tantum infra, & fortaſſe ſignificat, quod effunditur ad hæc membra, quæ ſunt ſuper ea humiditas, quod eſt, quia ſtomachus continuatur omnibus membris mediante hepate, & recipit ſuperfluitates omnium membrorum mediante ipſo. Et fortaſſe, quod effunditur ad ipſum, expellitur a natura, cum vult mundificare totum corpus, aut aliquod ex mēbris eius, aut duo membra aut multa, & multoties eſt illud ſecundum viam accidens; quare remanentes in eo neceſſarium eſt venas eius replere magnas, & paruas vſque ad minimas; & ex eis pręter naturā effundi aliquid reſudans in vacuas regiones ſubſtantiæ eius. Etiam chylus, vel nutrimentum ſi quod diffunditur imprimendo, vel propter malam complexionem, nec conuertitur nec expellitur, quare ſuperfluens neceſſe eſt ipſum aggregari; & vtroque modo neceſſarium eſt ipſum oppilari, ac etiam apoſtemati, nec etiam inconueniens G cum chylus ſimilis ſit phlegmati, vt dixit Abuhali, vel in ipſum conuertatur, ſi per indigeſtionem non in ſanguinem, & humores alios conuertatur, licet illud ſit raro. Sed ipſius præterea apoſtema conuenit terminari, vel ad bonum, quia ad reſolutionem, & euacuationem per fluxum ſanguinis narium; vrinam, & ſudorem, ſi fuerit in gibbo; vel per vomitum, fluxum, & ſudorem ſi fuerit in ſima: vel ſaniationem, vel permutationem ad minus periculoſum membrum, puta renes, inteſtina, vel ſplenem, aut ad malum: quia ad ſuffocationem, & permutationem ad nobilius membrum, puta cor, & cerebrum, putrefactionem, vel ſchiroſim; & quandoque perducit ad hydropem.

SIGNA apoſtematis eius, quædam ſunt communia, & quædam propria. Communia ſunt inuentio doloris, & grauedinis in hypochōdrio dextro maioris, quam ſint in oppilatione, inſeparabilis etiam abſque vehementia anhelandi inuentæ; cum extenſione vſque ad H furculam, & attractio furculæ ad inferiora propter attractionem ad inferius ſuſpenſorium; quare accidit durities in anhelitu, & magis ſi fuerit in gibbo. Et quandoq; accidit in apoſtematibus hepatis, quod non poſſunt dormire ſuper latus dextrum propter cōpreſſionem, & grauat eos dormire ſuper ſiniſtrum, propter tenſionem ſuſpenſorij ad inferius: immo plurimum inclinantur dormire ſupine; & accidit alteratio in forma, & colore, quia inflatio in facie; & membris, & colore ad citrinum tendens, vel pallidum, & vrina in colore vergens in oppos. *Vrina* in ſubſtantia ſpiſſa obumbrata in ſuperficie, confuſa, manifeſta, liuens, ſuperius cum ſpuma citrina, rubea, vel alba; & egeſtio chyloſa, & virulenta. Propria vero ſunt *Egeſtio* duplicia, quadam quæ indicant locum, quædam naturam apoſtematis: Locum; nam ſi in velamine fuerit, ſigna erunt grauedo cum dolore acuto, licet minor, & proprie apud compreſſionem tactus, febris pręmittitur, & proprie ſi fuerit cholericū, pulſus quaſi ſerrinus: quoniam arteriæ eius ſunt diffuſæ in panniculo eius;

& cum

A & cum rumpitur currit in ventrem; & cũ fuerit aquoſum, ſeu ventoſum, toleratur abſque impedimento multo, niſi ſit valde magnum. Si vero in eius gibbo, ſigna propria erunt durities, & tumor in dextro hypochondrio, tactu perceptus, ſi corpus non ſit pingue; & in hoc licet communicet apoſtema lacertorum ventris, tamen differt ab eo in figura tumoris, quoniam apoſtematis hepatis tumor eſt figuræ rotundæ lunaris, ſed apoſtematis lacertorum tumor eſt oblongus, procedés ſecundum ſitum lacertorum ad modum caudæ muris. Et differunt in accidentibus alijs proprijs, quæ ſunt apoſtemati hepatis; & etiam communibus hepati, & alijs interioribus membris. Et ex eis eſt; nam cum vides mirach declinare ad tenebroſitatem, & tenuitatem, tunc æſtima quod non eſt apoſtema lacertorum, ſed hepatis. Etiam accidit tuſſis ſicca, conſtrictio, ſed durities in anhelitu propter tractionem, & compreſſionem diaphragmatis proprie cum adeſt vehementia anhelandi, & minoratione naturæ. Et quandoque retinetur omnino propter B oppilationem gibbi, & proprie cum apoſtema eſt magnum, & vrina cum rubore cœperit in ſebre acuta, & cum rubedine fuerit turbida, & taliter permanſerit, apoſtema ſignificat in hepate. Et vt dixit Abuhali, quoniã caliditas apoſtematis ipſam rubeam reddit, & ebullitionem faciens diſſoluit materiam, quamquam oppilatio ſit, quare redditur ſpiſſa cum perſeuerantia, maxime cũ humores concurrunt ad ipſum, & ſit liueſcens propter caloris ſuffocationem à materia collecta, & concurrente ſimul. Et cum apoſtema eſt magnum, egeſtio eſt chyloſa, virulenta; & retinetur humoroſa. Et cum ei aſſociatur ventris ſolutio humoroſa, mortalis eſt, ait Gal. ſi hoc apoſtema ſine hepatis defectione fuerit, egeſtionem prohibebit, & maxime ſi fuerit in ſima, & calidum &c. Item prædicta accidentia, cum eſt in gibbo non erunt; vel ſiquidem ſint, propter hepatis partium * continuantium minorantur, & ſunt debilia. Et plurimum ſequetur hydropiſis propter nocumentum digeſtionis, quæ C celebratur in ea. Signa vero eius, quod eſt in pennulis, ſunt proportionalia illis, ſed ſunt debiliora. Si vero ſit adeo magnum, quòd comprehendat totum, & omnes partes eius, ſigna prædicta concurrent omnia.

continuatum.

Quæ vero indicant naturam ipſius, & materiã ſunt: nam ſi apoſtema fuerit calidum, illic erit ſebris acuta, & proprie ſi fuerit in carnoſa parte, & ſi vehemens ablatio deſiderij, nauſea, vomitus, ſingultus, rubedo linguæ deinde nigredo, frigus extremorum, & ſyncopis, & totum cum eſt in ſima. Cum vero eſt in gibbo, accidit cũ febre malitia anhelitus, & dolor extenſus à dorſo vſque ad furculam, & tuſſis, & communicat in his accidentibus cum pleureſi, verum differt ab ea, quoniam in pleureſi ſeb. eſt acutior, dolor lateris eſt acutus, malitia anhelitus maior, tuſſis eſt ſemper, & primo ſicca, & ſecundo humida, cum maturatur pulſus ſerrinus. In apoſtematibus vero hepatis, dolor eſt grauatiuus ſub coſtis ſemper incipiens. Et tuſſis ſemper ſicca, & pulſus eſt vndoſus. Et ſi eſt phlegmaticum, apparent ſigna domi- D nij ſanguinis. Si vero cholericum prædicta erunt ſigna acutiora, & cum ſignis dominij choleræ, & cum reſoluitur, ceſſant accidentia. Si vero collectionem fecerit, accidentia intenduntur, cum facta eſt, ſedantur, & augetur grauitas in loco. Et cum rumpitur accidit horripilatio, & exitus puris, & ſaniei per egeſtionem ſi fuerit in ſima, vel per vrinam, ſi fuerit in gibbo. Et cum fuerit alba, & ſequitur alleuiatio, eſt bona, ſi vero cœnoſa, vel ſicut amurca, & fœtens, & ſequitur debilitas, eſt mala, vt Hippocr. ait in apho. Si vero frigidum, ſigna erunt contraria, vel mitiora, quam quæ ſunt cum ſignis dominij phlegmatis, vel melancholiæ, vel ventoſitatis, de qua infra dicetur. Et cum induratur quod eſt plurimum propter inobedientiam materiæ, & exceſſum diaphoreticarum, & adminiſtrationem ingroſſantium apocruſticorum, ſigna ſunt grauitas multa, tumor ſine dolore, & febre, & communicat in his cum oppilatione: ſed differt propter reliqua, quæ ſunt dicta, & ſequitur

7. aph. 47.

Signa frigidi.

A illud hydropiſis. Et egeſtio conturbata nigra in principio ægritudinis acutæ ſignificat, apoſtema eſſe calidum, magnum in hepate, & in proceſſu eſt virulenta, deinde ſanioſa, cum peruenent ad dubelati, grauitas quoque in ipſo maior eſt ea, quæ ſit cum apoſtema eſt in ſima, quoniam pars ſimæ ſuſtentatur ſuper ſtomachum, gibboſa vero non ſuſtentatur ſupra aliquod niſi in eo, quod eſt vehementer adhærens, & continuatum coſtis falſis. Sed eius quod eſt in ſima, ſigna ſunt priuatio duritiei, & tumoris in dextro hypochondrio, niſi ſit magnum, & proprie in pingui grauitas minor, propter dictam cauſam, & dolor vehementior propter compreſſionem. Et in hoc licet communicet apoſtemati meſaraicarum, tamẽ differt ab illo, quoniam grauitas in apoſtemate meſeraicarum eſt minor, & eſt cum tenſione magna, & profunda verſus ſtomachum, & ventrem, & egeſtio eſt chyloſa propter oppilationem, & debilitatem ipſarum, & ſubtilis, propter ſtomachi debilitatem in digeſtione, & ſi B quidem ſit ſebris propter eius caliditatem, erit leuior quàm in eo, quod eſt in hepate. In apoſtemate autem hepatis eſt è contra. Item ex ſubſequentibus; nam ſi egrediatur aliquod ſpumoſum poſt dies aliquos, ſiquidem ſit illud ad rubedinem, & citrinitatem declinans, erit ab hepate, et vomitus, abominatio, deſiderij ablatio, atque ſingultus, propter illud, quod effunditur de hepate ad ſtomachum propter vicinitatem, & propter colligantiam inter hepar, & ipſum in neruo ſubtili, & proprie cum apoſtema eſt magnum, & calidum; & ſecundum Hipp. cum ait. in hepate phlegmonem patienti, ſingultus ſuperuenit; ait Galen. non ſuperuenit apoſtemati hepatis ſingultus, niſi apoſtema ſit magnum, & proprie calidum. *7. aph. 17.*

CVRA apoſtematum hepatis calidorum, duplex eſt intentio: generalis, ſcilicet & ſpecialis. Generalis conſiſtit in quatuor rebus, ſcilicet in euacuatione vniuerſali totius corporis, in euacuatione partis, ſeu materiæ apoſtematis: in regimine, & quarto in accidentium C correctione. Specialis autem conſiſtit in conſideratione ſpeciali apoſtematis, ſcilicet cauſæ eius materialis proprie; naturæ loci, ſcilicet membri, vt hepatis, & partium eius, de quibus dictum eſt ſupra, ac inuentione auxiliorum propriorum, quibus prædictæ quatuor complean tur res, generalis intentionis; necnon, & apti modi vtendi eis.

Si ergo apoſtema hepatis ſit phlegmonicum, vt primam rem compleas generalis intentionis; phlebotomiam de ſaphena, vel de baſilica partis contrariæ, vel eiuſdem, præmines; prout exigit diſpoſitio, ſcilicet vſque ad defectionem. Inquit enim Hipp. Et vbi vſque ad defectionem ducere, & hoc facere ſi ſufficiat ægrotans. Quod approbans Gal. ait. In acutiſſimo enim apoſtemate, maximo dolore, &c. in febribus peracutis nulla medicina melior hac eſſe poteſt; educit enim materiam generatam, & influentem, & fortaſſe influxam, ſed oportet eam præmittere: ait enim Gal. quòd ante D eam omne aliud auxilium per recurſum, ſcilicet, & per extractum eſt inefficax, & periculoſum. Quòd ſi virtus non permiſerit, partiri oportet eam cum reiteratione, non omittere, ætate vero non concedente, aliquid proportionale illi præmittes: vt eſt prouocatio ſanguinis narium cum inſtrumento ex ſetis porcorum facto, quod eſt notum, & cum fuſu intromiſſo in nares, vel cum vnguibus, vel ſaltem cum ſanguiſugis appoſitis naribus; ſi apoſtema fuerit in gibbo, vel apertione hæmorrhoidarum, cum frictione ex folijs parietarię, vel ficus, vel cum naſſali ex pane porcino, ſeu, bryonia; & ſcarificatio crurium, & proprie ſi fuerit in ſima. Deinde præmiſſa euacuatione vniuerſali: ad ſecundam rem ſcilicet euacuationem partis, ſeu materiæ apoſtematis veniendum &c. Oportet autem, vt eam compleas cum adminiſtratione eorum, quæ materiam recurrere faciunt, repellunt, & tranſmittunt; & ſi quid influat, trahunt, &c. deriuant; & quæ fluxa eſt, nec recurrere poterit, euacuant; & etiam quæ per modum congeſtionis fuerint aggregata. *1. aph. 23.*

gata. recurſum, vel repulſum, & tranſmiſſum complent frigida, & ſtyptica interius, vel exterius approximata ſecundum omnem modum, ſimplicia, & compoſita, quæ infra dicentur, hæc enim non ſolum influentem repellunt materiam, ſed confortant hepar, ne tranſmittat, necnon ea, quæ per modum congeſtionis aggregantur, prohibent generari.

Simplicia propria, quæ interius ſunt approximanda in principio; ſunt aqua endiuiæ cum ſyrupo acetoſo de zucchato, aqua portulacæ, virgæ paſtoris, aqua granatorum acrium, & muzorum, aqua cucumeris, & cucurbitæ, aqua hordei habens virtutem cuſcutæ, calami aromatici, abſinthij, & ſimilium. Exterius approximanda in ipſo initio, ſunt ſucci ſtyptici, frigidi, ſicut aqua myrtæ, de folijs malorum, & cytoniorum, & ſpongia infuſa in aceto, & aqua frigida, ſuccus portulacæ, ſemperuiuæ, aqua roſa. ſandali, præputia vitium contrita, & emplaſtrata cum roſis immaturis, vel ſuccis maturis, huiuſmodi temperatis in ſtypticitate, & frigiditate. Excedentia enim in eis, apoſtema indurant, & conſtipando retinent choleram. quare addunt in apoſtemans magnitudinem, & magis ſi ſit in ſima, quam ſi fuerit in gibbo, quoniam ad gibbum non perueniunt cum virtute integra, ſed cum ipſa confracta. Et quandoque accidit ex eis vehementia doloris propter ſuffocationem materiæ, & ſoliditatem membri: quare tardatur reſolutio, & accidit mortificatio membris. Oportet ergo propterea, vt eis ſi illis cares, admiſceas aliqua ſubtiliatiua, & apertiua, & quæ ſuperius nota fecimus; nec oportet, vt ea adminiſtres actu frigida, etiam ſi ſit apoſtema calidum, ſed tepida, aut non veri frigoris.

Cum vero verificatum fuerit, quòd iam ſit apoſtema, quòd materia nõ ceſſet aggregari, immo ſit in fine principij, & principio augmenti, oportet, vt tu adminiſtres tunc emplaſtra facta de cytonijs, & aceto, & aqua roſ. quia ſunt meliora, & de illis eſt, vt terantur cytonia, cũ farina hordei, & aqua roſa. & emplaſtrentur, aut cytonia decocta in aceto, & aqua roſa. donec bis cocta ſint, vel miſceantur cum ſandalis, & oleo roſa. Et ex illis eſt, vt decoquantur cytonia, cum vino odorifero, in quo ſit ſtypticitas, addatur eis virga paſtoris, vel plantago, & ſauich hordei; & confortetur cum abſinthio, vel ſpica, vel cypero, & adminiſtretur. Et quandoque fit ex cytonijs decoctis cum abſinthio. Et ex illis eſt oleum de cytonijs, & maſtich. &c. ſimilia cum præceſſerit in augmento.

Emplaſtra.

Tractionem autem, & deriuationem complebis cum frictionibus, fomentis mordacibus, ventoſis cruribus, coſtis, brachijs, anchis, & dorſo: necnon emplaſtris calefactiuis in eis applicatis ex flammula, rapſia, ſquilla, canthatidibus, calce non extincta, & ſimilibus factis. Cum vero iam fuerit in fine augmenti à principio ſtatus, adde prædictis maſtichen, chamæmillam, melilotum, fœnugræcum, ſemen lini, & ſimilia. Procedente vero ſtatu cum iam tota fluxerit materia, ad euacuationem phlebotomabis baſilicam dextram; & ſi quidem reſoluatur, bene quidem, ſi autem non, ſtudebis euacuare materiam in apoſtemate contentam, & virulentam, & reſudatam ab eo. Et ſi quidem fuerit in gibbo, cum diureticis, quæ ſunt ſupra, ſi vero in ſima cum ſoluentibus ventrem, & trahentibus ad inteſtina; qualia ſunt quæ docuit Galen. clyſteria proprie ex ſale nitro, & melicrato, quæ omni tempore competunt, & proprie lenitiua, vt naturam leuem teneat, & materiam ſimæ ad regionem conuenientem ſuæ expulſioni inclinent, vt vrticam, ſcabioſam, mercurialem, epithymum, & polypodium; & quæcunque moderate ducunt cõmiſcendo, ſeu coquendo cibarijs, & proprie ptiſanam; & etiam fortiora illis, vt cortices nigri ellebori, parum adminiſtrabis, & magis cum fuerit in declinatione. Exterius vero ſuperpones cataplaſmata, & emplaſtra ex diaphoreticis qualia ſunt, eupatorium, chamæmilla, melilotum, flores abſinthij, ſpica, crocus, caſia lignea, calamus aromaticus, & alia conſimilia debilia non fortiora, cum indu-

13. meth. med cap. 11

E rent apoſtema reſoluendo ſubtile; & dimittendo groſſum naturam debilitent, ſuperflue reſoluendo. Quare oportet ſtyptica illis fortibus cum expedit admiſceri, quæ virtutem detineant, & conſeruent robur ipſius, & ſine acuitate, ne mordicent, & commouendo materiam apoſtematis, atque rheuma prouocando, apoſtema augmentent. Quòd ſi apoſtema cholericum fuerit, phlebotomiam minoratiuam miniſtrabis de baſilica in principio, cum propter naturam membri raro ſit ſine peccato ſanguinis, deinde minorabis choleram influentem, & generatam cum adminiſtratione cholagogi ex aqua fructuum, tamarindis, melle, caſia, manna, aqua hordei, & zucchato violato, ſucco roſarum, & rhabarbaro, & aloe rectificato, &c. ſimilibus leuiter educentibus ſine agitatione, & confortantibus. Et clyſteres ex lenientibus, ſi apoſtema fuerit in ſima, vel diuretica frigida nota, ſi fuerit in gibbo, deinde calida gradatim perueniendo ad fortiora: & deinde apocruſtica interius fortiora,

In cholerico.

F qualia ſunt coriandrum, aqua melonis indi, & ſimiliter nenupharis, alchechengi, iuiubarum, & aqua pſyllij, & ſyruporum cum endiuia, cuſcuta, vel ſpica; & exterius emplaſtrum ex prædictis, & epithemata cum camphora, ſandalis, & lenticulis aquæ actu frigidis parum, diaphoretica debiliora, vel miſta, vel pura ſuis temporibus, qualia ſunt cuſcuta, lacca, abſinthium, eupatorium, ſpica, & ſimilia, & zuccharum, intus ſumpta, & exterius approximata per omnem modum ſimplicia, & compoſita. Et ſiquidem totum reſoluatur ſana remanebit particula; ſi vero non, ſed tranſeat in dubelati, & ſuppurationem propter materiæ diſpoſitionem, quod oſtendit prolongatio eius vſque in diem quadrageſimum ſine defectu ſeb. & doloris, vt dixit Hipp. tunc oportet, vt maturationem eius ad ſtatum perducas incolumem, & quod ſtudium tuum exerceas ſecundum regulas ſex, quas ſupra in cura pleureſis diximus; illuc ergo recurre, & eas cum proprijs medicinis compleas. Et licet quæ ibi dicta ſunt, hepati non ſunt propria, tamen ſecunda

G virtute in his intentionibus complendis operationem habent propter propinquitatem. Sicut enim quæ frangunt lapidem in veſica, frangunt, & in renibus, Ita quæ maturant, aperiunt, & mundificant, & incarnant, &c. conſolidant, in pleura, illa agent, ſin hepate multo magis; ſicut etiam apertiua oppilationum ſplenis ſunt apertiua earum hepatis. Et ex medicinis appropriatis adiuuantibus in maturatione apoſtematis hepatis ſunt lac aſininum, cum zucchato albo, aut zuccharum almuſcet, & ſicut aqua de radicibus cum paſſis ficubus, dactylis, & alijs ſimilibus communibus, &c. decoctio polij in ieiunio. Et ex illis ſunt emplaſtra ex farina hordei, calamentho, cæpe aſſato, radice lilij, farina fœnugræci, & radice althææ. Et potus aquæ mellis cum aqua hordei, & de taraxacon ſicco, drach. j. & cum lacte aſinæ. Et ex medicinis iuuantibus ad eruptionem apoſtemati hepatis appropriatis, in quibus etiam cum ſubtiliatione eſt confortatio, eſt ſcabioſa, & ſuccus eius, naſturcium: &

Apoſtema hepatis maturatio.

Apoſtema hepatis rupta.

H ſic abſinthium, crocus, & ſpica, radix pæoniæ, & radix alhaſce, & radix rubeæ, & grana alfagredi, & ſuccus eupatorij, & radix centaureæ, & oleum de neriden, & oleum de arbore maſtiches, & de lilio. Et ex illis eſt emplaſtrum de farina hordei baurach, fimo columbino, calamentho, glutine albotin, & pice, & ſimilibus. Et ex illis eſt balneationis aſſiduatio, & dormire ſupra hepar, & exercitati, & deambulare quantum poſſibile eſt. Facta eruptione oportet, vt adminiſtres mundificantia, & abſtergentia ex parte declinationis materiæ. Et ſiquidem decliner ad vias inteſtinorum ſanies, dabis aquam mellis ſimplicem cum ſucco ſcabioſæ, vel cum diureticis, ſi decliner ad vias vrinæ, ſed oportet, vt diuretica non ſint fortia, quæ lædant, & vlcerent ſimul cum ſanie meatus vrinæ, quod ſi accidat, nũc rectius eſt, vt ſit aqua mellis decocta cum æqualitate, & permiſta cum aliquo glutinatio pauco, ſcilicet amylo, ouo & oleo roſato. Et cibetur cum candaruſio, & maluis. Et potetur cum aqua hordei, cum gumma tragacanthi.

Cum

Alio. Cum aũt fuerit mundificatio facta perfecte, oportet vt ſumat in ieiunio incarnãtia,& conglutinantia. Et ex proprijs eſt, vt ſumatur thuris, ſanguinis draconis, ana aur.j. ſeminis endiuiæ, ſem.apij, maſtiches, ana aur.j. Et ſumatur in potu cũ aqua mellis, vel iulep, & poſt illud cibetur cum ſtypticis, vt confortetur.

Quod ſi materia, ſeu ſanies erupta effundatur ad ſpatium ventris, tunc neceſſarium eſt, vt incidatur cutis apud inguina, & diſcooperiatur lacertus adeo, vt appareat ſiphac nominatus biteron; deinde fiat in eo foramen, & ponatur in eo cãnella, per quam currat pus paulatim; deinde cum emplaſtris appropriatis cõſolidabis, & totum hoc ſi per materiam non reſoluatur, quod plerunque fieri conſueuit per ipſam trahentem ſaniem per medium oſſis. Tertiam rem principij complet debita ſex rerum nõ naturalium adminiſtratio. Et etiam quartam rem complent auxilia pura, & diuerſa, & vnicuique propria ſecundum pluralitatem, & diuerſitatem accidẽtium, quæ dicta ſunt, & aliorum, quæ dicta ſunt ſecundum modum ſupra in cura apoſtematis ſtomachi declaratum; illuc ergo redi.

In phlegmatico, & melancholico. Quod ſi apoſtema frigidum fuerit phlegmaticũ, vel melancholicum, quod eſt raro, econtra in pluribus eſt procedendum. Primo enim facta phlebotomia de baſilica propter cauſam iam dictam in minori quantitate tanquam in præcedenti, & loco chologogi adminiſtrabis phlegmagoga in via minoris cauſæ leuia, vt eſt aqua albuler, gelenſabin, vel & melanagogum, vt aqua ſene, boraginis, & bugloſſæ, & polypodium. Et prius clyſteres ex abſtergentibus, & aperientibus, miſti cum aromaribus in principio ſimplices, & compoſiti, qui ſupra dicti ſunt in cura oppilationis. Et ex proprijs eſt oleũ de cherua, & de genſeminis, quod de zambrica nuncupatur, & ſambuchinum. Et ex emplaſtris proprijs melius eſt emplaſtrum ſtomachicũ, ſeu cerotum ſtomachicum Gal. & de ſemimbus. Et ex electarijs diacurcuma, dialacca, et ſimilia, & trochiſ. de ſpica, & ſiſtici, ſunt magni iuuamẽti. Et ſyrupus de ſeminibus cũ chamædryos, polypodio, & ſimilibus. Et diaphoretica fortia illis miſta, vel pura temporibus ſuis, qualia ſunt, quæ ſuperius dicta ſunt.

Quod ſi perueniat ad ſclirofim, quod eſt plurimum propter indiſpoſitionem materię ad reſolutionem, & exceſſum diaphoreticum, & malitiã regiminis, tunc ſi confirmatum ſit, & quietum, non curatur. Si vero fuerit in principio ſui curatur. Et quandoque perdurat cum vita; & quandoque tranſit in hydropem ſecundum Gal. Et ſi ſequitur fluxus, moritur.

2. ad Glauc. cap. 5. Cura apoſtematum frigidorum eſt duæ res, vt ſupra in cura ſtomachi dictum eſt, ſcilicet mollificare, & reſoluere, quas complere oportet cum ijs, quæ dicta ſunt ibi, & cum proprijs hepati, quæ hic dicentur, ſimplicibus, et compoſitis intus, & extra approximatis. Simplices ad has intentiones ſunt grana pini maioris, medullæ, & adipes temperatæ, calidæ, ſemen lini, fęnugræcum, althæa, gluten albotin, & potus apozematis, coſti, & eupatorij, fœnugræci, & paſſularum; & oleum amygdalarum dulcium, & de nucibus recentibus. Et ea eis, quæ valde conferunt ad reſolutionem, poſtquam tres regulas attendiſti in ea, quarum prima eſt, vt aperias cum ſubtilibus rebus, vt virtus reſoluentium, & mundificantium ſubintret. Secunda eſt, vt pręmittas calefacientia, ſubtiliantia, & incidentia humorem groſſum, & frigidum atque viſcoſum, quę eſt materia eius. Tertia eſt, vt pręmittas mollificantia, vel admiſceas ea cum eis, vt eſt ſomnus ſuper latus dextrum. Et coſtus eſt vehemẽtis iuuamenti cum ex eo ſumitur in potu, ana. dra.ſ. vſque ad aur.j. cũ aqua mellis, aut vino. Et quandoque confert ſumere in potu oleum coſtinum, aut de neriden, de cherua, aut de balſamo, cum aqua decoctionis rutæ, & anethi; & ſit quantitas olei de neridẽ, dra.iiij. & adminiſtretur per hebdomadam, & confert maxime. Et ex illis eſt ſemen agni caſti, in ſyrupo de eupatorio, & de arnogloſſa ſicca, cum aqua fœniculi, apij, endiuiæ. Et decoctio lupinorum cum ſpica aromatica, & amygdalis amar. in vino. Et baccæ lauri, & radix phu, & cicer nigrũ, & poliũ, & chamædryos & porrum. Et ex compoſitis confectionibus conferentibus ad illud eſt diacurcuma, athanaſia, theriaca, diateſſaron, dialacca, diacoſtum, & ſagena. Et ex trochiſcis, trochiſci de ſpica. Et ex emplaſtris bonis ad illud, eſt emplaſtrum de meliloto in antidotario dictum; aut de diamoron decocto cum vino pontico, aut ſpica, & oleo de ſiſticis, & de praſſio, & de anetho decocto. Et ex ceroris, cerotum hyſſopi, & diapente. Et ex medicinis bonis eſt ſecundum Gal. vt ponantur ſupra membrum ventoſæ calefactæ ſine ſcarificatione; deinde adminiſtrentur medicinæ fortiores in ſubtiliatione, & reſolutione, & fac adhærere ea loco, quæ ſunt ſicut nitrum, & ſulphur citrinum hebdomadam vel mediam, deinde adminiſtra epithemata cum ſinapi ſingulis decem diebus; poſtea fac vomere ægrum cum raphano. Quod ſi inobediens fuerit apoſtema, adminiſtra elleborum album. Et quandoque deuenit ad cancrum, & non eſt ſpes in eo. Inquit enim Hipp. quibuſcunque cancri abſconditi fiunt, non curari eſt melius: curati enim citius pereunt, non curati longius tempus proficiunt. *6. aphor. 38.*

De apoſtemate meſaraicarum, & lacertorum ventris, & cura eius. Cap. 8.

ET cum apoſtema fuerit in meſaraicis cura eſt, cura apoſtematis concauitatis hepatis. Et cum apoſtema eſt in lacertis almirach, curatur cum apocruſticis, et reſoluentibus fortioribus, quoniam intentio, quæ ſumitur a particula in illis eſt nulla, vel modica, in hepate magna. Qua propter oportet, ꝙ repercutias in hepate, & reſoluas cautius, & cum minori audacia, quam in illis. Cõpoſitæ ſunt medicinæ, quæ ex prædictis componuntur, ad vnamquamq; intentionem proprijs, quæ ſequuntur. Deſcriptio emplaſtri reſoluẽtis apoſtemata hepatis: laudabile, & expertũ. Reci. ſtyracis, ceræ, danich. iiij. vini, corylas. ij ſ. liquefiat cera, & oleum, & miſceatur cum eis; *Emplaſtrũ reſoluẽs apoſtemata hep.* Aliud ad idem. ℞. lilij, amomi, folij, ana danich. j. ſtyracis, ceræ. ana danich j. olei de arbore maſtic. quantũ neceſſe eſt. *Aliud ad idem.* Aliud. ℞. aloes, vnc. iij. maſtic. vnc. j. chamæmillę, & meliloti, ana vnc vj. olei de lilio, quantum ſufficit. *Aliud ad idem.* Aliud reſolutiuum, & confortatiuum. ℞. croci. vnc. iij. bdellij, vnc. vij. ſordes vrceoli; vnc. iiij amomi, ſpicæ romanę, carpobalſami, ana vnc. vj. olei de lilio, quantũ ſufficit. *Aliud emplaſtrum reſolutiuum.* Aliud reſolutiuum, & propriе ei quod indurationi eſt proximum & confert in doloribus ſplenis, & renum ℞. ſquillæ aſſatę, lilij cęleſtis, aſari, dauci, ſeminis apij, aniſi, ſpicæ aromaticæ, caſſiæ, caſtorei, calamenthi montani, & fluuialis, cymini, acori, pyrethri, piperis lõgi, nucis muſc. amomi, apij, euphorbij, ſeminis althęæ, ſtęchados, polij, ſiſeleos ſeminis rutæ, ſem. fœnic. corticum radicis cappar. ariſtol. rot. cinnamomi groſſi, zingib. baccarum lauri, ſeminis hyoſciami albi, coſti, ameos, ſeminis carui, omnium, ana partem vnam. Conficiãtur cum melle deſpumato, & applicetur, poſtquam applicatum fuerit ſufficienter emplaſtrum de mucilaginibus.

Medicamẽ aliud ad idẽ. Medicamen aliud factum ex allijs campeſtribus. ℞. alliorum, gentianæ albæ, eupatorij, coſti, ariſtol. cheiſin. ſiſeleos, piperis longi, ana danich, iij. ſeminis apij, aſari, meu, phu, nucis muſca. ameos, aniuden nigræ, ana danich. xv caſtorei, & aquę roſa. ana danich. aij. ſoluantur omnia iſta cum vino, & allia terantur, & immiſceantur cum melle, & approximentur in modum cataplaſmatis. Inquit Iſaac, ſi apoſtema fuerit ex percuſſione, vel caſu, vel colliſione, pręcedente phlebotomia, dentur rhabarbari, dra ij. cum vino, vel ſero caprino. Et rubeę. dra. j. cum vino & ariſtolo. rot. dra. j. cum aqua calida. Et ſi infirmus patiatur in hepate calorem, damus, balauſtiã, bolum armenum, cum aqua arnogloſſę, vel ſucco ſolatri. *Puluis ad percuſſionẽ hepatis vel.* Puluis valens ad percuſſionẽ hepatis, & caſum. ℞. balauſtiarũ, violarũ, myrtę, boli, amydi, ana drach. iij ſanguinis draconis, laccę, ana dra. j. ſ. doſis, dra j. cum apozemate de roſis, maſtic. & arnogloſſę. *Medicamẽ ad idem.* Medicamẽ Aſclepiadis factum cũ melle, ipſum namq; expertum eſt conferre pro

re propter illud,quod in ipſo eſt de ſpeciebus medicinarum valentium ad illud, ſecundum conditiones ſuas, quas diximus. Rec. chamæpityos,& praſſij,ſeminis apij montani,gentianæ,ſeminis agni caſti,fellis vrſi,ſeminis cucumeris, ſcolopendriæ, radicis opopanacis, amylorum,lilij, tubeæ, ſeminis caulis, ariſto. piperis, ſpicæ indæ,coſti,ſeminis apij hortulani,& erucæ,herbę iudaicæ, polij, apij, eupatorij, granorum iuniperi, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum melle,doſis pondus auellanæ cum vino.

De inflatione hepatis. Cap. 9.

INflationis hepatis modum,cauſam,& locum,habuiſti in præcedenti cap. Et generaliter cauſas, & ſigna eius,atque curam ex dictis ſupra in cura inflationis ſtomachi poteris comprehendere. Illuc ergo recurre, & cum proprijs intentionem complentibus operare, quæ tibi narrata ſunt ſuperius. Et ſiquidem fuerit in ſimo cum clyſteribus,cibis, & potibus operari magis. Si vero in gibbo, cum diureticis, intus, & cataplaſmatibus externis magis. Si in vtraque parte cum vtriſque, & febris ſuperueniens eſt cura vtriuſque, cum conſumat inflationis cauſam.

De dolore hepatis, & hypochondriorum. Cap. 10.

6.aph. 40. INquit Hipp. quibuſcunque dolor fit circa hypochondria ſine phlegmone,febris his ſuperueniēs ſoluit dolorem,qui eſt antecedens actionis læſæ ipſius ſequens prædictas ægritudines eius. Et eſt grauatiuus,ſed non fit vehemens,niſi cum apoſtemate calido,aut ventoſitate,& ſimilatur dolori hypochondriorū; differt tamen ab illo, vt ſuperius dictum eſt. Qui cum fuerit in hypochondrijs quandoque ex proprijs,quandoque ex communitate hepatis,cum eſt in dextro, quandoque ex communitate ſplenis cū eſt in ſiniſtro, quandoque ex cōmunitate diaphragmatis,& eſt in vtroque: & quandoque ex communitate ad coſtas apoſtematis in lacertis,& quandoque ex communitate totius, vt cum accidit in febribus, & cum tenſione multiplicatus in peſtilentialibus, & quandoque accidit propter apoſtemata intrinſeca alia, & quandoque accidit in criſibus cum materia tendat ad inferiora, vt egrediatur per ea. Et quandoque accidit etiam propter tenſiones ſpaſmoſas ſequentes malitiam complexionis. Cauſas,& ſigna eius, locum,& curam ex iam dictis in hac ſumma,& ſupra in dolore ſtomachi poteris comprehendere. Illuc ergo recurre,& canones illos iſtuc reducas,et compleas cum adminiſtratione propriarum medicinarum hepati, quæ ſuperius hic ſunt narrata,naturam hepatis in omnibus attendendo.

Et ex medicinis ſpecialibus in dolore hepatis,in quibus fiducia eſt habenda ſunt ſimplices,& cōpoſitæ. Ex ſimplicibus vero,eſt abſinthiū emplaſtratū cum oleo de alchanna, vel decoctū in oleo ſimplici ſecundū Gal. & cum oleo chamęmelino in hypochondrijs. Trochiſci de rhabar. cū deſcriptionibus prędictis diuerſis in antidotario noſtro. Confectio de rhabar. & diacurcuma. Confectio meu, ſolutiua de cordumeni, & de cæſare, athanaſia minor. Et cōfectio Aſclepiadis dicta ſupra. Ex expertis eſt ſucci foliorum pſici,vnc. ij. cū ſyrupo acetoſo,aut decoctio eorū cū rhabar. drac. s. croci. ſcrup. j. & ſeminis apij,& fęnic. ana drach. s. Et Gal. vidit in ſomno,ꝙ phlebotomia arteriæ inter policem, & indicē exiſtentis curat dolorē eius. Confectio medicaminis ad dolorem hepatis experti. ℞. roſ. dra. iiij. ſpicæ,maſtic. ana dra. ij. ſucci eupatorij,abſinthij, laccæ, rhabar. croci, ſuperiorum corticum ſquinanthi, rubeæ tinctorum, aſari, trium ſeminum,xyloaloes crudi,ana dra. j. xylobal. drach. s.

Medicamē expertū ad dolorem hepatis. *Confectio ad idem.*

Confectio medicaminis ad dolorē cū ſolutione ventris. ℞. fęcis vini decocti, laccæ, ſpicæ, rhabarb. ana aur. j. ſcoriæ ferri drach. viij. bibantur de eis puluerizatis permiſtis, drach. ij cum vnc. ij. aquæ coriandri. Et ex emplaſtris eſt emplaſtrum de cordumeni, de meliloto, de euphorbio,& ſimilia ſunt meliora. Et regimen,& dięta ſunt extenuatiua. Confectio trochiſcorum Azenſis frigidorum ad dolorem hepatis. ℞. foliorum mezereon tritorum, agarici, myrob. cytrinorum, ſerapini, ana drach. v. ireos drach. iij. ſucci eupatorij, ſpicæ,ana aur. ij. Conficiantur cum melle. doſis,à drach. ij. vſque ad iiij. Confectio trochiſci Azenſis calidorum ad dolorem hepatis fortem. Rec. mezereon, chalcucecaumenon, ſtercoris columbini, ana æqualiter, & quarta pars harum euphorbij. Conficiantur cum iuleb, doſis drachm. ij. s. Aut cum ſyrupo violato informentur pilulæ de quibus in potu tribuantur cum aqua paſſularum decoraſcenti. Sitque cibus eius eſca, aut cibus cum ſumach. aut acetum cum oleo,aut ſyrupus acetoſus. Confectio ad dolorem hepatis calidum. Rec. azenſich drach. v. ſeminis citri,endiuiæ, portulacæ, fœnic. ana drach ij. s. ſucci liquiritiæ, drach j s. roſarum, drach. j. fiant trochiſci cum aqua roſata,& dentur in potu cum ſyrupo acetoſo, aqua endiuiæ, & aqua ſolatri, vel abſinthij. Serapio. Confectio pilularum de eupatorio ad dolorem hepatis, icteritiam, & ſeb. inuaniuarum. Rec. aloes, ſucci eupatorij, myrob. cytrinorum, ana partes æquales. confice cum aqua apij. Iudæus. quando ex groſſa ventoſitate fuerit dolor hepatis intrare tinam decoctionis abſinthij, florum chamæmillæ, & ſquinanthi eſt vtile valde, ſi feb. & apoſtema non adſint. Et ex proprijs ad idem eſt ſpongia infuſa in aqua decoctionis abſinthij, eupatorij, ſquinanthi, aniſi, acori, & ſpicæ. Et emplaſtrum ex abſinthio,& oleo roſ. in principio,& proprie vbi timetur apoſtema,& in principio cum cerato facto ex eo,& oleo de alchanna, vel ſtercore caprarum montanarum,& oleo facto emplaſtro ſecundum Abuhali.

Confectio medicaminis ad dolorem hepatis cum ſolutione ventris. *Trochiſci ad dolorem hepatis.* *Alii trochiſci calidi ad dolorem hepatis fortē.* *Confectio ad dolorem hepatis calidum.* *Pilulæ de eupatorio ad dolorem hepatis & icteritiam.*

De debilitate hepatis. Cap. 11.

DEbilitas hepatis eſt læſio virtutis,& actionis naturalis ipſius, ſicut dolor eſt læſio virtutis,& actionis eius ſenſibilis. Simpliciter autem, & ſpecialiter ſumi poteſt; & quid ſit vtroque modo ſumpta, & cauſæ eius, quæ ſint extrinſecæ, & intrinſecæ, & quæ propriæ ſunt ei, & ex communitate aliorum membrorum vicinorum, vt fellis, & ſplenis; & remotorum, vt ſtomachi, inteſtinorum, renum, veſicæ, & ſpiritualium, vt cordis, pulmonis, & diaphragmatis: & animalium, vt cerebri; & totius corporis, vt in febricitantibus, & algorantis, & reſolutis corporibus, & etiam membris currentibus ex eis ad ipſum, & quibus maxime, & plurimum contingat ex cauſis ſupra capitulo de debilitate ſtomachi habes, & ſpecialiter ſumpta poteris colligere ex generali.

SED SIGNA ipſius habes ſumpta, vel ſimul, necnon, & cauſarum eius in ſpeciali, prout ea variat ipſius natura, à natura ſtomachi diuerſa inueſtigando ſic vnicuique applicabis. Nam ſi quidem debilitatem hepatis quis abſolute, & ſimpliciter patiatur, quem Galen. hepaticum appellauit, ſigna erunt mutata qualitas ad citrinum, vel albedinem, vel viriditatem, & quandoque ad fuſciditatem, prout ſupra in ſignis complexionum ſtomachi, & hepatis fuit dictum. Cum enim color corporis ex rubeo, & albo fuerit admiſtus, ſanitatem eius ſignificat. Et exeuntia, ſcilicet vrinæ, & egeſtio mutata ſecundum plurimum propter illud, quod ſupra dictum eſt, & naturalis in colore citrino, vel pallido, rubeo, vel glauco in ſubſtantia ſubtili, groſſa, & aquoſa, & ſedimine multo, vel pauco ſecundum diuerſitatem facientis cauſæ, & etiam actio læſa, nam plurimos eorum, qui debilitatem habent in ſuo hepate, concomitatur, & proprie, cum penetrat cibus, dolor leuis extenſus vſque ad crura. Si vero debilitatem patiatur ſpecialiter, & principaliter digeſtionis ipſius, ſigna erunt, quoniam ſanguis egrediens in phlebotomia erit aquoſus, quoniam membris non vnitur, nec aſſimilatur; quare inflammatur, & proprie facies, & oculi. Etiam vrina, & egeſtio ſecundum plurimum eſt, ſicut lotura carnis, quoniam non ſeparatur aquoſitas à ſanguine, ſed tranſit ſanguis cum ea,

Hepatici ſ. Gal. 3 de loc. aff. cap. 7.

vel

vel ſubtile eius,niſi illud ex debilitate retentiuæ ſit, quæ tandiu non retinuit, donec digeſtiua perfectè cibum in ſanguinem alteraret. Et ſigna debilitatis digeſtionis quando eſt principalis, & quando eſt ex peccato adminiſtrantium, ſupra de debilitate ſtomachi habuiſti,aut quia generatum ſanguinem totum continere non poteſt,ſed pars aliqua egreditur non retenta,cum vrina,vel egeſtione,vnde ſequitur, ſicut dixit Gal. fluxus ſanguinis,& proprie vrina ſanguinea. Inquit Abuhali,& eſt præterea cum ægritudinibus acutis ſanguineis,vrina ſicut ſanguis ipſe emittitur apertione venæ in ea non exiſtente, ſignificat repletionem ſanguinis ſuperfluam,& talis fluxus longus in proceſſu non mutatur,& ſit in habente complexionem calidam cholericus, virulentus: deinde ſicut fex, & ſicut ſanguis nigrefactus,aduſtus. & in habente complexionem frigidam ſit ſi eſt ſanguis nigreſcens congelatus,differens ab aduſto in multitudine, opacitate, & obſcuritate nigredinis, & doloris priuatione, & perueniunt ambo ſimul ad fluxum diuerſorum colorum in fine, & illud oſtendit,quòd digeſtio ſit mutata ad corruptionem. Quod ſi egeſtio fuerit alba,& vrina proprie alba tranſlucens,erit ſignum,quòd eius digeſtio omnimode ſit ablata, vnde debilitas corporis ſequitur multa,nec erunt ſigna ſuperfluitatis,cum nō ſuperfluere poſſit,vt ſupra de debilitate ſtomachi eſt oſtēſum.

Debilitatem autem attractiuæ ſpecialiter, & principaliter ſignificat egeſtio chyloſa, niſi ſit propter oppilationem meſaraicarum, cuius ſignum diſtinctiuum eſt, quoniam in oppilatione earum citius egrediatur chyloſa egeſtio,& eſt groſſior propter ſubtile chyli,quod tractum fuit ad hepar, groſſo nequeunte penetrare, & eſt minoris quantitatis propter hoc. Et quando cum hoc fuerit vrina tincta, ſignificat quod nocumentum eſt in attractiua tantum,non in digeſtiua. vrina enim eſt magis ſignificatiua debilitatis digeſtiuæ; egeſtio autem magis attractiuæ. Et certificat debilitatem digeſtiuæ,debilitas corporis; debilitatem vero retentiuæ ipſius ſpecialiter,& proprie ſignificat, quam ab hepate feſtinat expulſio cibi,quoniam ad debilitatem vnius ſequitur fortitudo alterius,& è conuerſo,vt ait Gal.quo expulſo,antequam fiat humorum generatio, ſequitur ſuperfluitatum trium minoratio non tantum humorum, & etiam vrinæ,& tincturæ eius, & etiam tinctura egeſtionis minoratur,quoniam cholera non generatur, quæ tingat,& minoratur etiam neceſſitas ſurgendi ad ſellam , cum cholera non tranſmittatur ad inteſtina, quare perducit quandoque ad colicam, & melancholia cum non generetur,ad ſplenem non tranſmittitur,nec ad os ſtomachi, vt excitet appetitum,quare minoratur. Et apparent ſigna debilitatis digeſtiuę ex debilitate ipſius,& ſunt quia nutrimentum perueniens ad membra eſt illaudabile, imperfectè digeſtum,& aquoſum,quare non bene vnitur,nec conuertitur in membra, ſed ſuperfluens in eis cauſat inflationem cum mollitie, & calore ſubalbido. Et quandoque perducit ad hydropiſim. Sed ſigna cauſarum debilitatis abſolutæ,& ſpecialiter ſumptæ extrinſecarum, & intrinſecarum, & propriarum, & ex communitate exiſtentium,ex ſignis prædictarum cauſarum eius cognoſcere poteris,necnon,& curam.

3. ſtrel. natural. cap. 3.

CVRA. Ergo intuere illic,& illa reducas in hunc locum, & prout oportet curam cum proprijs operare prædictis ſimplicibus,& compoſitis,& quæ hic ſubiungemus cum auxilio Ieſu Chriſti omnipotentis,cuius nomen ſit per infinita ſecula benedictum. Medicamen bonum ad debilitatem hepatis. Abuh. Rec.laccæ ablutæ,ariſtolochiæ,aloes,ana drac.iij. ſucci eupatorij, ſeminis,fœnic. & atriplicis, ana drachm.v. abſinthij romani, drach.vij.ſeminis endiuiæ,& anethi, ana drach.v. ſemi. apij,drach.iiij.fiant ex eis trochiſci,aut ſuffuſ. Aliud medicamen Gal.expertum. Recipe paſſularum enucleatarum aur.xxv.croci,aur.j. & s.calami arom.aur.ij.bdellij iudaici,drach.ij.s. cinnamomi aur j. caſiæ, aur.s. ſpicæ, aure.iij. ſquinanthi aur.ij.s. myrrhæ aur. iiij. gummi albotin, aure. iiij. darſeſahan, aur.ij. mellis, aur. xvj. vini

Medicamē ad debilitatem.

A quantum ſufficit. Et quandoque imponitur in ipſo opium,& ſemen hyoſciami, cum aſſociata eſt debilitas caliditati,& propter hoc philonium conuenit. Et æſtimauit Gal. quòd hoc medicamen eſt ex conuenientibus ei cum ſuis proprietatibus. Euaporatio conferens valde. Recip. cinnamomi, caſiæ, ana vnc.s. ſpicæ,drach.j. ſubſtantiæ abſinthij,eupatorij,ana drach.v.bulliant in vino odorifero,ſtyptico,in quo ſint commiſtæ tortellæ,& addatur olei de neriden,vnc.j. & infuſa lana, fiat euaporatio ſi debilitas ex cauſa fuerit frigida. Si vero ex calida, fiat hoc. ℞.endiuiæ cum radicibus. M.j ſandali vtriuſque,ſpodij,ana drach.ij. cuſcutæ, florum abſinthij, ana drachm.vj.bulliant in aqua roſ. cum ſucco granatorum muzorum,vel parum aceti, & prædicto modo fiat euaporatio, Emplaſtrum bonum ad idem,in cauſa calida. Rec.roſa. præputiorum vitis albæ, cymarum rubi, ana M.j.violarum,vnc.s. ſpodij, ſandali, endiuiæ, florum ſquinanthi,ana drach.ij.& confice cum oleo roſa. & cera.

Euaporatio bona ad idem.

Alia ad idē cum ſi ex calida cauſa.

Emplaſtrū ad idem.

B Emplaſtrum bonum in cauſa frigida. ℞.cyper. maſtiches,ſpicæ,thuris,galliæ, nucis cupreſſi,ana vnc.s.cymarum ſquinanthi, aniſi, fœniculi, apij ſeminis,ana vnc.iij.muſchi drach.j.aceti vnc j.ſucci eupatorij vnc.ij. olei de rhabarb. & ceræ quod ſufficit, & quandoque additur aloes. Inquit Abuha.cum vides impreſſionem debilitatis hepatis peruenientem ad digeſtionem,conforta cum his,in quibus eſt ſtypticitas, & caliditas cum menſura,& aromaticitas. Et ſi in eis maturatio ſit,ſicut ſunt medicinæ compoſitæ ex his, vt ſpica, folium, nux muſchata,coriandrū,vel cardamomum, maſtiche,calamus aroma. cyperi, & ſimilia. Et ſi fuerit perueniens ad retentiuam,adde in ſtypticitate,& minue de calefactione, aut cōforta huiuſmodi medicinas cum medicinis compoſitis ex eis,cum infrigidatione, ſicut ſunt balaoſtiæ, roſæ,hypocyſtis,& ſimiles. Et ſi peruenerit ad attractiuam,conforta cum eis, in quibus eſt parua ſtypticitas ea menſura,quæ conſeruet virtutem hepatis,& ſit in eis caliditas, & aromaticitas, quæ ex prædictis eligere debes
C ſimplices, & compoſitas ſecundum modum approximatas ſtudendo in apertione oppilationum. Et ſi peruenerit ad expulſiuam confortabis cum calefacientibus aromaticis,& humectātibus. Et calefac renes,ſplenem, & viſcera, & aperi oppilationes; his prædictis medicinis obuiabis malitiæ complexionis,à qua plurimum debilitas abſoluta, & ſpecialis prouenit. Et quia ex omni malitia complexionis prouenire poterit,ſtudebis ipſam cognitam cum prædictis alterare, & cum diæta extenuatiua,vel reſumptiua ſibi, prout oportet, & ibi proſpera inuenies, ſi Chriſtus voluerit. Galen. electuarium valens ad debilitatem hepatis, mundificat canales eius, & fellis,& ſubtiliat humores; prouocat vrinam,confortat hepar confortatione magna. Recipe ligni aloes,roſarum,ſpicæ nardi,cinnamomi,ana drach.ij. laccæ,thabar.garyoph.ana drachm.s. aſari,ani. maioranæ,maſtiches,granorum balſami,ana drachm.iij. phu,meu,ſquinanthi,ſpodij,ana drach.j. chamæpithyos, cuſcutæ,ana
D drach.j.s. Conficiantur cum aqua, ſyrupo de ligno alo. aqua roſa,& zucch. Doſis,à drach.j.vſque ad ij.

Electuarium ad debilitatem hepatis.

De cachexia,& eſt qualitas mutata. Cap. 12.

CAchexia ſecūdum Ariſt. generaliter ſumpta eſt mala corporis diſpoſitio, quam ſequitur ægritudo. Specialiter autem eſt mutata qualitas,ſeu habitudo corporis antecedens hydropiſim. Cuius cauſa mediata eſt debilitas hepatis, & proprie digeſtiuæ eius,cuius cauſas immediate præmiſimus. Cum enim debilitatur ipſius digeſtiua,ſanguinis generatio ſit phlegmatici,& aquoſi; cum digeſtio ſecundum Galenum inſpiſſando procedat,qui membris non vnitur,vt ait. Gal. quare remanet in facie ipſorum, & ſuperfluens habitudinem ipſorum immediate naturalem permutat, alterat, inflat,& tunc dicitur cachexia. Et cum ſuperfluit, ita quòd phlegma, vel aqua,adeo vincat in ſanguine,quòd natura ſegregare nequeat,ſed tranſeat cum ſanguine ad membra,& in eorum

Cachexia quid.

4. de re. vic. in acu. c. 9.

rum vacuitatibus aggregetur, ſequitur hydrops, differens à cachexia in quanto eius, quod eſt ex toto genere præter naturam. Et cognoſcitur ex permutatione coloris corporis, & faciei ad albedinem, & citrinitatem, & apparet inflatio in palpebris, & extremitatibus manuũ, & pedum, & quandoque ſpargitur in totum corpus, ita, vt fiat ſicut maſſa, in qua impreſſiones dimittunt veſtigia, & concauitates. Et quandoque appetitus multiplicatur propter phlegmatis aeris multiplicationem ex debilitate digeſtionis. Et quandoque debilitatur appetitus, & creſcit ſitis, cum digeſtio corrumpitur in proceſſu, & ſeroſæ, & nitroſę ſuperfluitates veniunt ad ſtomachum, & accidunt tunc vigiliæ, & in commiſſuris, & in gingiuis caliditas, & pruritus propter vaporem corruptum aſcendentem, & minoratur vrina, & ſudor, & multiplicatur ventoſitas, ex qua accidit inflatio in mirach, & deſcendit, & inflatur burſa teſticulorum, & cum accidit in eorum corporibus vlcus, fit difficilis conſolidationis propter complexionis corruptionem, &c. humiditatis abundantiam.

Signa.

CVRA Cachexiæ, eſt duæ res. Vna eſt hepatis confortatio, & digeſtiuæ eius proprie, necnon, & aliorum, ſcilicet ſtomachi, & membrorum, vt materiæ non generentur. Alia eſt exiccatio generatæ humiditatis multiplicatæ in ſanguine. Primam rem complent, quæ in præcedenti cap. habuiſti, & in cura debilitatis ſtomachi, & digeſtiuæ eius, illa ergo per te videas. Secundam rem complebis cum his, quæ in cura malæ complexionis ſtomachi humidæ, meri, & hepatis diximus, & ſpecialiter, & proprie cum euacuationibus humiditatum per omnem regionem conuenientem ei, puta per ſeceſſum, & hoc cum clyſteribus, & abſterſiuis, cum aperitiuis, ſubtiliantibus, & incidentibus, & confortantibus, & ſoluentibus in principio cum facilitate, Deinde cum fortioribus, quæ ſunt ex prædictis nota, cum pharmacijs, & proprie ex hiera Gal. factis, ſi caliditas fuerit miſta, vel cum hieris magnis, ſcilicet colocynthidis, propter phlegma, & hieralogodion, ruffina, & alijs. Mundificant enim hæc ſanguinem, & membra prædicta à ſuperfluitatibus abſque humiditatibus inanitis. Phlebotomia in hoc locum non habet, niſi raro, ſcilicet cum debilitas fuerit ex repletione ſanguinis, vel retentione, & proprie menſtrualis in mulieribus, & hæmorrhoidalis in viris, & tunc in principio locum habet, antequam debilitas creſcat, & in pauca quantitate, & diſpartita, donec compleatur indigentia, & virtus melius toleret, & eum vomitu prouocato cum his, quæ materiam reſpiciunt propriam, quæ ſuperius in cura ſtomachi dictæ ſunt. Et cum prouocantibus vrinam hic ſupra in cura oppilationis, & apoſtematis hepatis dictis, & ſudorem prouocantibus, vt ſunt vnctiones, potiones, & balnea naturalia thermarum, & artificialia ſicca non humida, frictiones, & exercitia, ſupra in cura ſtomachi dicta, & cum regimine exiccatiuo in omnibus non naturalibus rebus ſuperius declarato, quæ omnia infra in cura hydropiſis, ſeroſæ ſpecificata ſubiungemus duce Chriſto.

De hydropiſi. Cap. 13.

Varia hydropiſis notificationes.

HYdropiſis vario modo notificatur. à Ioannitio enim quod ſit mala complexio humida, materialis: ab Abuhali apoſtema aquoſum, vel ægritudo malæ compoſitionis in quantitate ſuperfluitatis magnitudinis membrorum: à Galen. quòd eſt diſpoſitio, vel mala qualitas, ſeu habitudo corporis ſequens peccatum digeſtionis, & vnionis actus nutritiuæ virtutis. Nec mirum, cum ſecundum eum nihil mirandum: eadem ſigna tres habere rationes in differentibus habitudinibus, & ſana, & ægra, & neutra dici. Similiter eandem ægritudinem diuerſis conſiderationibus in diuerſis generibus ægritudinum, & diuerſis præter naturam rebus reponi non eſt mirabile. Cuiuſcunque autem generis ſit, tres ſunt eius ſpecies, ſcilicet aſcites, hypoſarca, & tympanites; hypoſarca vero, anaſarca, & leucophlegmatia ſynonyma ſunt

Hydropiſis ſpecies 3.

E ſpeciei ſecundæ. Eius autem cauſa duplex eſt, communis, & propria vnicuique ſpeciei. Communis eſt quincuplex materialis, localis, efficiens, formalis, & finalis. Materialis eſt materia frigida de genere phlegmatis, aquoſa, vel ventoſa. Localis eſt vacuum ventris inter zirbum, & ſiphac, in quo materia prædicta colligitur, aut ſpongioſitas membrorum corporis vniuerſi. Efficiens eſt triplex coniuncta, antecedens, & primitiua. Coniuncta eſt duplex, vere, & quaſi. vere, coniuncta eſt materia ipſa frigida membra alterans, & in tumorem eleuans, quaſi coniuncta eſt debilitas hepatis, & digeſtionis eius continue iſtam materiam regenerans, dicente Gal. omnis hydropiſis cauſa propter infortunium ſanguificationis eſt fiens. Antecedens eſt mala diſpoſitio hepatis, &c. aliorum membrorum digeſtionis de genere malæ complexionis puræ, vel humoralis ex ſe, vel vicinitate: ſolutio continui, & apoſtema habens efficere nocumentum in digeſtione. Primitiua eſt omnis cauſa exterior

Cauſa coniuncta.

3. de loc. aff. cap. 3.

F nocumentum in digeſtione imprimens, & debilitatem maiorem, quam in cachexia prædicta, quæ ſuperius dictæ ſunt hic, & ſupra de cura debilitatis ſtomachi, & digeſtionis eius. Cauſa autem formalis, eſt ſua eſſentia habita per notificationem ipſius, Cauſa finalis eſt, vt deſtruat totaliter digeſtiuam hepatis, & ad interitum perducat, & plurimum ita eſt cum fuerit antiquata, & confirmata, & proprie aſcites, deinde tympanites, deinde hypoſarca, vt infra. Cauſa autem propria vnicuique ſpecierum eius ex varietate cauſarum prædictarum poteſt aſſumi. Cum enim hepar, & digeſtiua eius fuerit debilitata principaliter, non tamen multum, quia generat ſanguinem, ſed phlegmaticum, qui tranſiens ad membra digeſtionis tertiæ infrigidata, non perfecte coquitur, nec in ſanguinem conuertitur purum, ſed in phlegmaticum potius, quare eis non vnitus, ſed ſuperfluens, eorum ſpongioſitates replet, & cum non poſſit reſolui, & multiplicatur, & ea eleuat in tumorem, & tunc efficit hypoſarcam, quæ cum à debilitate digeſtionis minori

Propria.

G procedat, & cauſam coniunctam, & diffuſam habeat in omnibus membris, minoris periculi erit. Et licet aquoſitas, & ventoſitas ſint diffuſibiles magis, quam phlegma per omnia membra, tamen quia ſunt faciliter ſolubiles, ita diffuſæ, & non permanent, hypoſarcam generare non valebunt, ſicut phlegmaticitas ipſa. Cum vero hepar, & digeſtiua ipſius fuerit debilitata principaliter, & in ſe, & fuerit augmentata valde, & perfecte, adeo quòd non generet ſanguinem phlegmaticum, vt prius, ſed omnino eius contrarium, quod eſt aquoſitas quædam ſuperabundans multum in ſanguine pauco, nec poſſit ſequeſtrari ab eo, & expelli, & ad conſuetas regiones, aut propter debilitatem expulſiuæ hepatis, & attractiuæ renum, aut propter multitudinem, & abundantiam eius, aut propter viarum obſtructionem, nec membra illam trahant, cum abhorreant, remanens in hepate, cum natura ſibi illam nequeat ſuſtinere per reſudationẽ quandam per poros velaminis eius tranſit in vacuum

H ventris, & ibi colligitur, & tunc efficitur vera, & propria hydropiſis, quæ aſcites dicitur, quæ eſt aquoſitatis collectio. Et quia materia eius, quæ eſt cauſa coniuncta ſimul collecta eſt, & à cauſa maiori, & quaſi perfecta debilitate procedens, ideo magis periculoſa dignoſcitur, ex eo quoque quia ſpiritualibus eſt magis coniuncta. Cum vero debilitas digeſtionis incipit in ſtomacho, & propter aliquam ſuarum cauſarum, fueritque caliditas ſtomachi, & inteſtinorum debilis in ſe, vel licet in ſe fortis, debilis tamen reſpectu cibi, quia fuerit groſſus, viſcoſus, vel naturaliter ventoſus, multiplicabitur ventoſitas in eis cum aliquali humiditate propter diminutam decoctionem cibi, quæ tranſiens ad hepar non corrigitur in eo propter debilitatem ipſius ex compaſſione grandi ad ſtomachum, ſicut ſupra de debilitate ſtomachi auctoritate Gal. eſt dictum. Et cum hoc non poſſit expelli aliqua prohibẽte cauſa, nec natura valeat tolerare ibidem, ſubtilitate ſua penetrabit per poros velaminis in vacuũ ventris, & ibi faciet inflationem, quæ improprie, & abuſiue

fiue dicta eſt hydropiſis ad ſimilitudinem tumentis ventris in hydropiſi; proprie tamen à modernis dicitur tympanites à proprietate tympani, quod percuſſum reſonat propter repercuſſionem aeris per pellis extenſionem; ab antiquis vero ſicca dicitur hydropiſis, cum vētri non inſit aquoſitas aliqua, de qua ſit curandum, immo ventoſitas ſicca, quæ à caliditate proceſſit, & hydropiſis vera à frigiditate procedat, vnde Hipp. ipſam hydropem nominauit ſiccam, quæ cum à debilitate minori digeſtionis procedat, & caliditate minus deficiente, quam aſcites, & maiori, quam hypoſarca, & cauſa eius cõiuncta ſit magis reſolubilis, tenebit mediũ in inferendo periculum, & mortem inter prædictas ſpecies eius.

Signa. hydropiſis quoque ſigna habet communia, & propria, Communia vero ſunt duplicia, quædam ſunt communia ſpeciebus, inquantum huiuſmodi, & quædam ſunt communia eis, inquantum ex communibus cauſis procedunt. Prima ſunt ex parte qualitatis mutatæ, quia coloris alteratio ad citrinum, pallidum, viride, B ſeu nigrum, & inflatio palpebrarum, & oculorum propter cauſam ſuperius dictam, inflatio extremorum, & proprie pedum propter elongationem à fonte caloris propter motum, & ſitum eorum infimum, & propter materiæ grauitatem, & ſeb. tepida plurimum. Et ſunt alia ex actione læſa, vt ſitis clamoſa, à qua non euacuantur, cuius cauſa eſt triplex. Prima eſt propria paſſio ſtomachi, & nutritiuorum ex qualitate nitroſa, & acutæ aquoſitatis collectæ in eis, quæ inflat, & exiccat ea. Secunda eſt compaſſio eorum ad ſpiritualia, & eſt conſtrictio anhelitus, & inflammatio ſpiritualium ex vaporibus aſcendentibus, vt in aſcite, & tympanite, ſicut dixit Gal. vel propter materiam crudam in ſpiritualibus aggregatam, ſicut in hypoſarca. Et tertia eſt, quia potus aquæ non penetrat ad membra exiccata, vt ponit Abuha. propter oppilationem, quæ præcedit, vel concomitatur plurimum, vel ſequitur neceſſario. Et paucitas appetitus cibi, niſi accidat à frigiditate hepatis, vt cum prouenit ex potu aquæ frigidæ ſuperfluo, in hora non ſua. Et C alia ſunt ex exeũtibus à corpore. Nam in omnibus ſpeciebus, & proprie in aſcite minoratur vrina, & in pluribus diſpoſitionibus rubet propter impotentiam ſequeſtrationis ipſius à ſanguine, & cholera rubra. non ergo oportet, vt iudicetur per tincturam vrinæ, & rubedinem eius, caliditas hydropiſis frigidæ; nec choleric æ frigidæ, nec oppilationis ex frigidis humoribus, ſicut nec per eius albedinem frigiditas febris acutæ, & phreneſis, vt ait Abuha. Et multoties accidit eis bothor, quæ eruptæ emittunt aquam citrinam, & multiplicatio egeſtionis ſanguinolentæ, & proprie in hypoſarca, & tympanite. Et breuiter ſigna communia ſpeciebus hydropiſis ſunt communia ſignis cachexiæ, & eadem ſpecie ſecundum plurimum: differentes tamen in quanto, ſicut & cauſæ; ſi enim ſint paruæ, demonſtrant cachexiam præſentem, & prognoſticantur futuram hydropiſim: ſi vero augeantur, demonſtrant hydropiſim præſentem tantum. Communia vero ſi inquantum ex cauſis omni- D bus procedunt, ſunt. Nam ſi fuerint ex propria hepatis paſſione debilitãte ipſum, & digeſtiuam eius, ſigna ſunt in eo incipientia, & perdurantia. Et ſi quidem ſit mala complexio calida, & ægritudo acuta debilitans ipſam, ſigna ſunt inflammatio, & febris plurimum tepida, quia ephimera propter dictam cauſam, ſitis, amaritudo oris, citrinitas coloris, caſus appetitus, vomitus cholericus, viridis, & citrinus, vrina citrina, non neceſſario propter cauſam dictam. Et ſi ſit caliditas liquefaciens, ſigna erunt liquefactiones in vrina, & egeſtione, & anteceſſio vrinæ, & egeſtiones lauatiuæ, & virulentæ. Si vero mala complexio fuerit frigida, ſigna erunt contraria. Et ſi quidem cauſa debilitatis fuerit mala compoſitio, puta oppilatio, ſigna præcedent oppilationis prædicta. Si vero ſolutio continui, ſigna ſolutionis præbunt. Si etiam apoſtema, ſigna apoſtematis eius, iam dicta, & tuſſis. Si vero debilitas cauſa ſit ex compaſſione ad aliud membrum, ſigna paſſionis membri illius præcedent, & debi-

Cauſæ ſitis hydropicorũ triplex.

Notandum.

A litas erit variationem recipiens ſecundum intentionem, & remiſſionem illius paſſionis, &c. ſi quidem fuerit ex compaſſione ad animalia, & ſpiritualia, ſigna ægritudinum illorum præcedent. Si vero ad nutritiua, & alia, præcedent ſigna ægritudinum inteſtinorum, quia colica, & ileon. & ſi ex compaſſione ad renes præcedent ſigna ægritudinum renum diuerſarum. Et ſi ex compaſſione ad ſplenem, præcedent ſigna ægritudinis ſplenis, ſcilicet debilitatis, & oppilationis plurimum, & color decliuis ad viriditatem.

Signa propria ſunt etiam duplicia, quædam ſunt propria vnicuique ſpeciei, & quædam vnicuique ſpeciali cauſæ. Prima ſunt. nam in aſcite ſunt grauitas ſenſibilis cum tumore magno in vētre, & cum percutitur, non ſonat, ſed cum commouetur, auditur ſonitus aquæ commotæ, & tactus eius eſt tactus vtris pleni aqua non inflati, & membra, & extrema in eo non fiunt grauia, & tumida ſicut in hypoſarca, immo ſi inflantur in princi- B pio eius in fine areſcunt, & inflatur virga, & teſtes, & eſt paucitas vrinæ, & pulſus eſt paruus, frequens, tendens ad mollitiem propter humiditatem. Et quando aſcites eſt eueniens ſubito poſt lapidem renum exeuntē abſque cauſis in hepate manifeſtis, & alijs membris, & tunc ſcias, quòd vna duarum viarum, ſeu pororum vritidum eſt diſrupta. In hypoſarca autem apparet inflatio in corpore toto, & in extremis membris, & facie, & proprie oculis, & preſſio cum digitis relinquit foueam in eis. Neque eſt de intentione in ventre eius, & ſumine illud, quod eſt in aſcite, & tympanite. Et ſecundum plurimum ſequitur eam fluxus ſanguinolentus, & lenitas naturæ tendens ad albedinem, & pulſus eſt magis mollis, quam in alijs propter diffuſam humiditatem in membris, & brachijs. Sed in tympanite egreditur ſumen, & vmbilicus multum, & tenſio ſine grauitate, & cum percutitur ſonat, vt tympanum, non gurgulat, & membra extrema non ſunt inflata; immo tendunt ad rarefactionem, vt eſt appetens eructationem, quæ iuuatur ex exitu C vētoſitatis, & pulſus eſt longior, & durior, quam in alijs; immo eſt ſicut ſpaſmoſus. Signa propria vniuſcuiuſque cauſæ, ex prædictis ſunt manifeſta, quæ per te diſcernas. Hydropiſis quoque ſignificationes, & iudicia habet propria, & communia. Communia, & ex parte antecedentium, & ex parte concomitantium, vel comitantium, & ex parte conſequentium. Antecedentium ſcilicet cauſarum. Nam, quæ accidit à cauſa propria hepati, quæ plurimum eſt mala complexio, deterior eſt ea, quæ accidit ex cõmunitate, & compaſſione, & quæ ex compaſſione eſt, plurimum eſt ex lumbis, ilijs, renibus, &c. quæ accidit in ægritudine acuta deterior eſt, vnde Hipp. omnis hydrops in acuta ægritudine malum, infeſtanit enim ſebre grauedine, &c. dolore; conſurgit autem ex lumbis, & ilijs, & etiam ab hepate. Ex parte comitantium ſcilicet circumſtantiarum, nam, quæ cum ſimilibus accidit leuior eſt in via generationis, periculoſior vero via curationis. At, quæ ex cauſa calida prouenit pe- D riculoſior eſt via vtraque ſcilicet generationis, eo quòd frigidus morbus exiſtens à cõtraria cauſa procedit, & in membro calido ſcilicet hepate fit. Et via curationis cũ materia hydropiſis, ſeu cauſæ coniunctæ exigat calida, & citra cauſæ quaſi coniunctæ, ſcilicet caliditas contraria requirat, & frigida, & contraria eſt, & compoſita cura. Ex parte vero conſequentium. Nam ſi ſuperueniat fluxus, vel vrina educens materiam hydropiſis de loco ſuo; bonum erit per viam ſigni, & cauſæ. Si vero non, ſed ex compaſſione aliorum membrorum fuerit, malum eſt. Item ſi tuſſis ſuperueniat, malum ſignum. vnde Hipp. hydropicus ſi tuſſim habeat, deſperatus eſt. Gal. enim oſtendit compaſſionem ſpiritualiũ ad membra nutritiua ex materiæ exuberantia, & tranſlatione ad ſpiritualia. Prima autem indicia ſunt duplicia, ſcilicet comparationis, & abſoluta. Comparationis ſunt; nam aſcites periculoſior eſt, deinde hypoſarca propter dictam ſuperius cauſam. Abſoluta vero ſunt; nam ſi aqua conuerſa in vaporem per vritides tranſlata fuerit in veſicam,

In tertio prognoſticorum.

7. aph. 51.

ſiccari, vt multiplicetur vrina, vel per inteſtina in concauum eorum, &, extra ducatur, ſolutio ſequitur ipſius [E] aſcitis. 7. aph. 14. Vnde Hipp. quibuſcunque inter renes, & ventrem phlegma concluditur, & dolorem præſtans, non habens exitum in ventre, his ſecundum venas in veſicam conuerſo phlegmate, id eſt aqua, ſolutio fit morbi. Et dicitur, quòd quandoque accidit habenti vlcera inteſtinorum, vt venter eius infletur, ſicut aſciti, propter effuſionem egeſtionis ad ventrem eius, & non moritur niſi in longinquo. Sed experientia dictat non eſſe verum cum illud mors antecedat, & proprie cum vlcus, & eruptio fuerint in ſuperioribus. Et multoties hepar impletur aqua, & fiunt in panniculo eius veſicæ, & cum rumpuntur currit aqua ad panniculum intrinſecum ſiphac, & venter impletur aqua, &, moritur, ſicut dixit 7. aph. 55. Hipp. in aph. & proprie ſi non fuerit educta. Et cauſa eſt, quam Gal. dicit, quod eſt: quia hæc aqua deterior eſt in ſua ſubſtantia aqua aſcitis, quare corrumpitur in ſpatio, & inficit vapore ſuo. Et, quoniam hepatis tunica ipſum cõtinens eſt corrupta. [F] In hypoſarca ſi quidem diarrhæa superuenerit fortis, ſoluit ægritudinem. vt dixit 7. aph. 29. Hipp. In tympanite ſiquidem percutiatur venter manu, & reſonat ſicut tympanũ, eſt ſignum malum, & eruptio ventoſitatis per os, & anũ, ſi ſit continua, & multa, bonũ.

Regimen ſiue cura hydropiſis duplex eſt, commune ſcilicet, & proprium. Commune autem communicat in teci, quod conuenit cachexiæ, ſicut etiam communicant in cauſa efficiente ſecundum rem, ſolum autem differebant in quanto; ita & in cura, quæ plurimum vertitur ad partem cauſæ, differunt tamen in quanto, Erit ergo regimen eius tres res. prima erit confortare digeſtionem, & membra eius debilitata, vt materiam non regeneret. ſecunda eſt materiam generatam euacuare, & tertia eſt corrigere accidentia. Primam complent res duæ ſcilicet adminiſtratio rerum abſcindentium cauſas debilitatis, & res, quæ confortare debent proprie membra digeſtionis, & totum corpus. Et quibus ſunt cibi, & medicinæ ſimplices, & compoſitæ ad ſiccitatem decliues [G] proprie, dicit enim Gal. Mala complexio humida præcedit, & ſequitur hydropiſis, ſicca autem præcedit, & ſequitur conſũmptio, & macies, quorum omnium tibi ſuperius notitiam fecimus. Secundam rem complent duę res. prima eſt, quæ materiam illam habet educere per omnem euacuationis modum, qui eſt quadruplex ſecũdum Iſaac. primus eſt per reſolutiua ventris clyſterizata, & ſuperpoſita, & ſumpta, & prouocantia vomitum. ſecundus eſt per diuretica. tertius eſt per ſudorem prouocantia, reſoluentia, & euaporantia, exiccantia: quartus eſt per cauteria, & inciſiones, & phlebotomiam. Solutiua ventris, prouocantia vomitus ſunt, quæ educere habent phlegma, & aquoſitatem, ventoſitatem quoque extenuare, & reſoluere, quæ in noſtro antidotario ſunt deſcripta, & ſimplicia, & compoſita, vt ſupra in ſumma ſecunda huius. diuretica, & ſupra hoc capitulo de cura ſecundum vniuerſalem modum, & de cura oppilationis etiam dicta ſunt. Sudorem prouocantia ſunt fricationes, [H] & vnctiones cum aquis, & oleis decoctionis rerum ſiue medicinarum proprietatem in hoc habentium. quas ſupra præcedenti ſumma cap. de cura apoſtematis ſtomachi diximus. Et balnea ſicca aerea nõ aquoſa, niſi aquarum ſalſarum, ſulphurearum, aluminoſarum, & ſimilium: vt ſunt thermarum, & artificialiter conſtructa. Reſoluentia euaporantia ſunt frictiones multæ, & aſperæ, & cum exiccantibus, vt eſt baurach, ſal, nitrum, ſpuma maris, ſulphur, ſpõgia, & ſimilia. Et cum rubificantibus; vt tapſia, vrtica, ſtaphidiſagria, & ſimilibus. Emplaſtra, vnctiones, euaporationes ex rebus prædictis, & reſoluere habẽtibus, vt ſunt chamæmelum, melilotum, fœniculus, anethum, calamenthum, laurus, & alia ſimplicia ſuperius dicta, & compoſita in antidotario dicta, & ex eis eſt ſtercus vaccarum, & caprarũ montanarum, & limaciæ combuſtæ cum corticibus ſuis limacæ, & ſpinæ aſperſæ. Sepeliri in arena, & reuolui in ea, & ſub ſole ſtare, & iuxta ignem, ſeu clibanum intrare calidum ſufficienter, & exercitia temperata prout poterit ſuſtinere, & exiccantia, vt famis tolerantia, & ieiunia, abſtinentia à cibo brodiali, & humido, & potu proprie. Cauteria autem, & inciſiones ſunt de vltimis, & inciſiones ſunt proprie aſciti, & cauterizationes ei, & hypoſarcæ. In quibus omnibus ſic ſecundum ſpeciem diſtinctis, attendenda ſunt hæc, ſcilicet locus, quantitas, tempus, ordo, & modus, vt Ioanninus dixit.

In ſolutiuis enim eſt, vt incipias adminiſtrare ea poſt digeſtiuorum præmiſſionem, quæ eductiua ſunt phlegmatis, & aquoſitatis, & ventoſitatis, quæ ſupra in cura malæ complexionis hepatis, & ſtomachi cap. dicta ſunt: incipiendo à leuioribus in quanto, & virtute, & ſimilibus, & ſi expediat procedere gradatim ad fortiora, & cõpoſita, prout natura tolerare voluerit, & primo cum collyrijs, & clyſteribus, deinde dare per os, Et ſit eis admixtum ſtypticum aromaticum, vt eſt xyloaloes crudum, quod confert ad robur ſtomachi, & membrorum, [F] quæ ſunt minera virtutum, & à malitia talium pharmacorum defendat, propter quod debent rectificata adminiſtrari, prout in proprio loco diximus, ſitque hora quietis, & non febris, & damus per interualla, & in medio tempore aliquod digeſtiuum, & aperitiuum detur. In prouocatiuis autem vomitus oportet, vt fiat cum proprijs educentibus phlegma, & aquoſitatem eius cum aqua raphani primo, deinde cum elleboro, & alijs; quæ ſupra diximus in libro, & antidotario noſtro, & ſit leuiter prouocatus ante cibum proprie, vel poſt, prout melius videbitur expedire. In diureticis vero oportet, quod incipiatur à debilibus, & ſimplicibus, & deinde procedatur ad fortiora, & compoſita, & ſint vehementer in trituratione ſubtiliata, vt facile perueniant ad gibbum eius, & membra vrinæ, poſt quæ oportet, vt adminiſtres aliquod de iuribus pinguibus, & proprie gallinæ, ne à fortitudine virtutis diureticorum, & proprie canthari- dum vlcerentur membra, quod etiam dabis in die ſolutionis, vt incitatio multiplicata mitigetur, & omnia iu- [G] ra prohibentur niſi cicerum, galli antiqui, & gallinæ in hoc caſu. In prouocãtibus ſudorem oportet, vt poſt euacuationem cum ſolutiuis prædictis ſint approximata, & forti virtute exiſtente, vt ait Hipp. & proprie in balneis; ſimiliter autem & in reſoluentibus, & euaporantibus. Inquit enim Gal. euaporantia pharmaca multitudine exiſtente in toto corpore, particulis quibuſdam allata replent magis, quam euacuent, & vniuerſo corpori diſſoluendo magis, quam reſoluendo nocumentum præſtant, & ex eis exercitium eſt, quod magis conuenit hypoſarcæ; ſepeliri quoque in arena, & ſub ſole ſtare; vel circa ignem; & clibanum introire. Sed oportet, vt ſit illud in loco, in quo non ſit ventus, nec caput ſit diſcoopertum ſoli. In rubificantibus quoque oportet, vt in extremis applicentur, & coxis, & anchis, ſed parum eſt iuuamenti in eis. In emplaſtris autem, vnctionibus, & conſimilibus oportet, quòd attendatur proprietas, & locus, vbi apponantur. In hypoſarca enim in membris [H] vniuerſi corporis. In tympanitia, & aſcite in ventre, & in omnibus in hepate, quæ alterent, & confortent. In cauterijs autem ſciendum, quæ communia ſint hypoſarcæ, & aſciti, ſed oportet, vt fiant poſt ſolutionem per tres dies, vel quatuor, & poſt abſtinentiam. Et ſint ſex cauteria. tria in latitudine, & tria in longitudine incipiendo a caſſo vſque ad fœmur. Inciſio. Sciendum eſt, quòd propria eſt aſciti, ſed parum proficit, niſi in corpore valde forti, quod potens eſt tolerare exercitium temperatum, famem, & ſitim. Et fac vltimo cum alia non contulerint. & cum ſit, non oportet, vt multum de aqua ſubito educatur, ne cadat virtus, ſed paulatim. Inquit Hippocr. Quicunque empyici, aut hydropici vruntur, aut inciduntur, ſanie, aut aqua multa, & ſubito educta, repente moriuntur. Modus autem inciſionis ad extrahendum aquam; vt Aſinius ait, eſt vt erigat ſe æger æqualiter ſi poteſt, vel ſedeat æquali ſitu, & comprimant ſeruientes latera eius, vt expellant aquam ad inferiora ſummitatis, deinde adminiſtretur inciſio, ita vt mentuter inferiora

De cauterizandi modo & tempore.

6. aph. 27. & 7. aph. 50.

Inciſionis modus.

inferiora ſuminis, quantitatis trium digitorum coniunctorum, deinde incide ſi fuerit initium hydropiſis ab inteſtinis. Et ſi fuerit a parte hepatis fac inciſionem a latere ſiniſtro ſuminis. Et ſi fuerit à ſplene, incide à latere dextro ſuminis, & ſubleua ipſum, vt ſcindatᷓ ſiphac, deinde excorietur mirach vſque ad ſiphac parumper ad inferiora lateris ſciſſionis mirach inferius ſub foramine ſiphac, quatenus cum extrahitur canna, cooperiatur illud, & retineatur aqua propter diuerſitatem duorum foraminum, deinde intromitte in ipſam cānulam ęream. Cumque acceperis, fac ipſum iacere reſupinum. Et oportet, vt conſideres pulſum, & cum inceperit debilitari parumper, retine ipſam aquam. Cumque aquam extraxeris, & in fine extractionis remanſerit aliquid, tunc iam ſufficiet, vt laborent in ea medicinæ ſolutiuæ. Et quādoque fiunt poſt inciſionem cauteria, quę diximus. Et quandoque fiunt in ſtomacho hepate, & ſplene, & in inferioribus ſuminis cauteria minuta. Et quandoque ſubtiliantur quædam, & faciūt currere aquoſitatem ad ſiphac, & veſicam quam faciunt cauteria, & incidūt illam, & faciunt currere aquam illam paulatim. Et eſt conueniens regimen ad illud, & adiuuat ad illud ſternutatio, & quod facit currere aquoſitatem ad inferiora. Et oportet, vt caueatur, ne veniat res cum ruptura. Et quandoque pungimus inflaturam teſticulorum cum acubus multis, vt aqua reſudationes habeat plurimas, & cū ſolutionem ſuccedit dolor, & punctura, oportet vt adminiſtretur effuſio olei anethini, vel chamæmelini, & oleorum vicioorum. Et emplaſtra facta ex fœnugræco, ſemine lini, & alia hæc. Et effuſio, aquæ calidę, & olei ſufficit quandoque.

De phlebotomia. In phlebotomia vero quæ inciſionis eſt ſpecies, ſciendum, quòd ipſa non cōuenit, niſi cum fuerit ex cauſa calida, & ex retentione ſanguinis conſueti euacuari, & cum ſignis repletionis, & proprie tunc conuenit in principio, dum virtus eſt fortis, & phlegma, & aquoſitas non vincunt in ſanguine multum, & proinde oportet gradatim, & cum trepiditate procedere in eo. In fine vero cum ſit econtra, negetur, ne ſubtrahat nutrimentum, & faciat excreſcere aquoſitatem, vētoſitatem, vel phlegma. Et eius competentia in hypoſarca eſt magis, in aſcite minus, in tympanite mediocriter, ſolutionis vero competentia magis in hypoſarca, & aſcite, minus in tympanite. Ait enim Galen. cum humor parum eſt a natura ſanguinis diſtans, phlebotoma audacter, cū vero plus, verenter: cum vero plurimum, nequaquam. Manifeſtum autem, quòd phlegma eſt a natura ſanguinis parum diſtans, aqua vero plurimum, ventoſitas mediocriter, cum ex phlegmate generetur. Res corrigens accidentia eſt, quæ inſtat, & mitigat ea diuerſimode ſecundum eorum diuerſitatem, & pluritatem. Et eſt per antecedentia, & ſequentia nota. Proprium autem regimen eſt, quod cuilibet ſpeciei ipſius debetur cauſa ſi vniuſcuiuſque gerat auxilia propria, quibus prædictæ res communis regiminis in quolibet obſeruandi habent compleri.

In hypoſarca in cauſa calida. Si ergo ſit eius ſpecies hypoſarca, & cauſa eius efficiens ſit calida cum ſignis prædictis repletionis, præmittatur phlebotomia ſecundum prædictū modum, quod liberabit a præfocatione multitudinis, deinde ſequatur euacuatio minoratiua phlegmatis ex collyrijs, & clyſteribus, & vomitibus, digeſtiua ipſius ex ſyrupis de endiuia, & abſynthio, roſ. & alijs aperitiuis calidis mixtis cum frigidis ſupra in cura ſecundum modum vniuerſalem dictis, & trochiſcis, ſicut ſunt trochiſ. de roſis ſiccis, de alchechengi, de lacca, & de ſpodio, & ſimiles. Et alteretur hepar cum temperatis, vel frigidis parum excedentibus, vt ſandalis propter caliditatem eius. Deinde ſequatur purgatio cum rhabarbaro, & pilulis eius, aloe rectificata, ſucco roſ. & aqua myrob. citrinorum, & chebu. & agarico. Deinde reſoluatur, & euaporetur reſiduū modis prædictis proprie cum balneo, & vnctionibus membrorum digeſtionis tertię, ex rebus habentibus cōfortare illa, & digeſtionem eorum, vt ſunt chamæmelum, melilotum, lupini, & folia citri, & alia calida

Syrupi. *Trochiſci.* *Balnea.*

A temperate. Si vero cauſa eius ſit frigida, poſtponatur phlebotomia, & minoretur materia cum vomitibus, clyſteribus, & collyrijs proprie, quæ infra in colica (Spiritus ſancti auxilio,) dicturi ſumus. Digeratᷓ quoq; phlegma cum ſyrupo ſcilicet de eupatorio, de hyſſopo, de calamētho, & trochiſcis de rhabarbaro, de eupatorio cum aqua iuniperi, quod eſt proprium, & aqua radicum, & electarijs, vt eſt dialacca, diacurcuma proprie, & confortetur hepar cum temperate calidis ſuperius dictis, vt eſt oleum nardinum, de cinnamomo, xyloaloe, & compoſitis. Deinde purgetur cum agarico, elleboro albo, quibus ineſt virtus attractiua humorum ab extremitatibus corporis, & ſerapino, & proprie cum pilulis eius, & pilul. de rhaued. cum gummis, quas in antidotario noſtro deſcripſimus, deinde reſiduum reſoluatur, & euaporetur modis prædictis, ſi expediat, gradatim de ſpeciei leuiori ad fortiorem tranſeundo, & proprie cum balneis, & vnctionibus membrorum tertiæ digeſtionis ex rebus ha- B bentibus confortare illa, & digeſtionem eorum cum caliditate manifeſta, vt ſunt ſtœchas, amomum, ſandaracha, cordumeni, laurus, & ſimilia. Et diætentur ſubtiliter in vtraque cauſa, & cum ſiccis ad caliditatem declinantibus, vel frigiditatem, prout exigit diſpoſitio cauſæ.

A cauſa frigida. *Syrupi.*

Diæta. Si vero ſit ſpecies aſcitis, ei conueniens regimen, eſt regimen exiccatiuum, & eductiuum aquæ citrinæ, quæ eſt cauſa coniuncta, & materialis ipſius ſecundum omnem modum dictum in communi regimine, & ſunt ea, quæ in noſtro antidotario enumerauimus, quæ ſunt de genere lacticiniorum, & aperientium vrinatiuorum. Et ſiquidem a cauſa frigida hepatis caliditatem naturalem extinguente fuerit facta, digeres primo cum ſyrupo de eupatorio, de iride, calamentho, ſyrupo acetoſo ſquillitico, & cum aqua ſquinanthi, amomi, ſpicæ, & aliorum ſubtiliantium, & minorabis cum clyſteribus, & collyrijs proprie; deinde dabis digeſtione apparente aliquod ex prædictis pharmacis ſimplicibus, quod fuerit leuius, & ſalubrius, vt eſt iris, ſemen vrticæ excorti- C catum, & confectum cum melle, & aqua foliorum raphani, & ammoniacum, vel ſerapinum, aſcebram, & euphorbium cum vitello ouorum, & vinum infuſionis pul æ colocynthidos, vel æris vſti, & tubel æris, in quantitate drachm. j. deinde ſuccum ebuli, vel medianæ corticis, ſambuci, & pulueris carnis ericij exiccatæ in hypoſarca. Et caricas cum lacte tithymali dra. j. cum guttis drac. j. cocondij, ſtercus columbinum in ſyrupo, deinde ſuccum cucumeris aſinini, vel radicem eius cum ſyrupo acetoſo, deinde ſyrupum de folijs mezereon, deinde folia mezereon rectificata contrita, & confecta cum melle, vel pulueriżata in ſyrupo, & eſt de vlómis, vel compoſitis ex eis, quæ infra (duce Chriſto) dicentur, ſint autem ſucceſſiue adminiſtrata. Inquit. n. Gal. varie oportet vti pharmacis. Et ſint cum interpolatione exhibita, vt quiete, & cibo reſumatur natura in medio tempore. Inquit enim Hippo. cum pharmacaueris, ſorbitionibus vtere. Et reſumpta digeſtione intendat, D propter quod vtile erit in medio tempore aliquod digeſtiuum aperitiuum, & ſubtiliatiuum dare, vt eſt diacurcuma proprie, & theriaca, & trochiſcus amygdalarum amararum, de eupatorio, de eſcebram, & alia ſimilia in antidotario notata.

Diuretica conuenientia. Deinceps vero dabis diuretica, & vrinam prouocantia calida prædicta in capitulo vniuerſalis curæ, incipiēdo a leuioribus; & ex appropriatis eſt lac camelarum fœtarum, ſerum eius, & vrina ipſarum, & proprie arabicarum purum, bibitum, vel mixtum cū his, quæ prouocant vt ſicca, ſpica, amomum, abrotanum, & ſimilia. Nec attendenda ſunt ſophiſtarum verba ſcilicet, quod natura lactis ſimilis eſt hydropiſis. Nam eſt ei contraria propter illud, quod in ipſo eſt de abſterſione, & proprietate ſua, qua educere habet aquam citrinam, propter ſimilitudinem; ſicut endiuia in ægritudinibus calidis hepatis. Et experientia confirmat hoc, quia plurimi ex ea ſani facti ſunt, ſed melius, vt tribuatur per hebdomadam, aut trochiſci de aloe cum drac. ſ.

Contra ſophiſtas.

ſpodij, & cum nõ ſubſtineat fortes in ſyrupo, niſi in exiccatis, & conſumptis corporibus; quibus detur hic propriè lac. Sed attendendum in quantitate eius, & natura corporis. In quantitate, vt ſit eius quantitas quem bene digerere poſſit, non aceſcat, nec caſeetur. In natura corporis, vt ſi ſit mollis natura, & tunc oportet, vt rectificetur, & modus eius eſt notus ex præcedentibus in ſumma ſecunda. Deinde frigidos fortes purga cũ mezereon, & ſimilibus, deinde procedas ad reſolutionem cum balneis thermarum ſiccis, nitroſis, & ſalſis, vel artificialiter conſtructis cum fumis ex aquis ſubtiliantibus reſoluentibus prædictis ſupra in hypoſarca. Et ſit appropriata, & circumſcripta regioni ventris, ſicut in hypoſarca in corpore vniuerſo, & proinde per modum embrochæ, & infuſionis prædicta approximentur. Vnctiones, quoque, & emplaſtra ſuper regionem ventris ex reſoluentibus, & euaporantibus ſunt vtilia. Et ſupra hepar approximabis ſtyptica aromatica virtutem, & robur eius ſeruantia, deinde ad cauteria, & vltimo ad inciſiones ſi F expedit, eſt veniendum. Si vero fuerit ex cauſa calida facta aſcitis, calorem naturalem hepatis reſoluendo debilitatem cum aqua, eſt plurimum feb. & inflatio; regimen prædictum exiccatiuum, & euacuatiuum cauſæ ipſius eſt cum contrarijs quodammodo complendum; puta cum frigidis competenter. Nec attendat verba ſophiſtæ dicentis, quod hydropiſis non curatur, niſi eo modo, quo omnis ægritudo curatur, & illud eſt cum contrarijs, ſicque cum hydropiſis ſit ægritudo frigida, curatur cum calidis. Cum enim ſua cura propriè vertatur ad partem cauſæ, vt ſuperius dictum eſt. ſi quidem cauſa efficiens ſit calida, niſi illa alteretur, prius ſemper cauſa coniuncta, & materialis regenerabitur, & multiplicabitur, qua multiplicata hydropiſis augebitur, vnde Gal. Qui curat morbum, auget cauſam, qui auget cauſam, auget morbum, ergo qui curat morbum, auget morbum. Oportet ergo, vt principalis cauſa, & efficiens antecedens, quæ eſt mala complexio hepatis calida debilitans hepar, & digeſtiuam eius, primitus in G euacuatione, & exiccatione inſpiciatur, & auferatur, qua inſpecta, & ablata, exiccatio, & euacuatio cauſæ materialis coniunctæ cum calidis erit facilis. Alteratio autem ipſius erit cum regimine frigido competenter, puta compoſitio, & mixto calido ſecundum variam compoſitionem contrariorum morborum. hydropiſis ſcilicet, & febris per æqualitatem eorum. Vnde Galen. ſinguli morbi ſimplices, ſimplici medicina medicabuntur, cõpoſiti cõpoſitis, æquales æqualibus, vel vno plus, altero minus. Hydropici quoque cum febre ſic medicandi intelliguntur, vt pleuretici, & ſanguinem ſcreantes, & phthiſici. Hippo. enim: morbi, qui ſunt contrarij medicaminibus, indigent contrarijs, æqualibus, ſi æquales ſint. Si vero inæquales, oportet, vt fortior medicetur prius, alter vero non negligatur. Intelligas quoque compoſitionem nõ ſolum temporalem, ſed partialem, & localem, vt docuit Galen. Si ergo præceſſerit retentio ſanguinis, & ſigna repletionis apparent, phlebotomabis in H principio, & minus, quam in alijs; deinde minorabis materiam cum clyſteribus, & collyrijs proprijs ad hæc. Et digere cum ſyrupo de endiuia, de alchechengi, de ſucco ſolatri, ſucco granatorum muzorum, & ſyrupo acetoſo ſimplici. Deinde facta digeſtione aliquali dabis aliquid ex pharmacis prædictis eductiuis aquæ. Alterabis cum aqua lactis caprini, aſinini, vel ſucco endiuiæ, roſarum, vel aqua ſeminum communium frigidorum vel ſucco prædictorum aliquo. Sintque in liquida ſubſtantia, & aquea, bibita propter dictam ſuperius cauſam, & ordinate per interualla exhibita, & potata. Et in medio tempore detur aliquod alteratiuum, & confortatiuum, vt trochiſcus de berberis, vel de ſpodio, vel myrobal. citri. ſi venter ſit ſolutiuus, vel aqua fructuum, ſi ſit conſtipatus. Deinde dabis diuretica, & vrinam prouocantia, ſicut eſt aqua ſeminum communium frigidorum conſortata cum aliquo diuretico-rum calidorum, quæ ſuperius ſunt narrata. Et exil-

E lis eſt aqua lactis caprini, vel aſinini, vel etiam lac camelarum, ſi cauſa non fuerit multum calida, vel ſi fuerit, ſit cum decoctione endiuiæ, & ſeminum communium exhibita. Deinde procedas ad balnea, vnctiones, & emplaſtra, embrochationes, & epithemata ex reſoluentibus temperatis, & parum ſtypticis habentibus conſeruare virtutem mirach, non reſolutionem impedire, & deinde ſi expediat ad inciſiones. Cauteria autem in hoc, locum non habent, cum ſint vehementis inflammationis, & alia, quæ ſuperius tradita ſunt. Regimen autem in omnibus alijs non naturalibus rebus ſit exicatiuum, ſuque cibus facilis digeſtionis, laudabilis chymi, & paucarum ſuperfluitatum, vt ſunt carnes pullorum, perdicum, faſianorum, & auicularum paruarum montanarum non pinguium, capreolorum aſſatæ, non * coctæ, ſed exiccatæ; ſumantur ſine brodio, vt in caſu prædicto; & * quando cum ſubtilitatiuis, & aperitiuis fuerint coctæ. Et panis ſit aliquid furfuris habens, & ſalis; bene F fermentatus, clibanaceus, & biſcoctus, & ſit calidis, & frigidis mixtus, prout cauſa requirit. Et potus in facta ex calida ſit aqua habentis virtutem diureticorum, vel vini albi multum lymphati cum aqua ferri. In facta ex frigida ſit potus ex vino albo lymphato competenter, ſubtili, vel paruo. Si vero fuerit ſpecies tympanitis, regimen proprium ei conueniens eſt regimen dictum inflationis ſtomachi, & hepatis. Et oportet, vt minuantur ſolutiua, niſi quantum conueniunt humori phlegmatico, qui poteſt eſſe materia ventoſitatis, & etiam diuretica; ſuperfluitas enim in eis, & propriè calidis perducit ad generationem vaporem plurimorum. Et multiplicentur reſoluentia ventoſitatem, & eructationem commouentia prædicta ibi ſupra, & frictiones cum alijs, & cum ſemine rutæ, gentianæ, & ſimilium, & euaporationes cum milio, & ſale, & alijs proprijs, & ventoſis, & ſimilia ex emplaſtris, & cataplaſmatibus, & ſpongijs, & balneis, & embrochis, cum ſiccis, & extenuantibus dictis. Et ſi fuerit ex calida cauſa, reſol- G uentia ventoſitatem; ſint ex temperate calidis, vt eſt fœnic. apium, aniſum, carui, meliloꝛum, anethum, tribuli, & ſimilia. Si vero ex cauſa frigida ſit ex calefacientibus manifeſte, vt eſt cyminum, ſpica, ameos, ruta, caſtor, iuniperum, & ſalis ſpecies, & cortex thuris, & ex compoſitis confectio de acoro cum nigella, & collyrium ex baurach, cymino, ex folijs rutæ cum melle, & oleum rutæ, & nardi clyſterizatum, & oportet, quod omnia olea, & vnctuoſa alienẽtur; oppilant enim, & prohibent reſolutionem inuncta exterius. Diæta autem cibi, & potus ſit qualis in prædictis, vt eſt diæta, & hic ſupra in cura inflationis. Deinceps ad medicinas compoſitas deueniendum, quarum multarum deſcriptionem fecimus in antidotario noſtro ſecundum omnem modum ex ſyrupis, decoctionibus, confectionibus & electarijs, trochiſcis, pilulis, vnctionibus, emplaſtris, & oleis appropriatis, quæ per te inuenies, & approximabis, prout oportet, & te ſcire ſuperius admonuimus. Iſaac quoque deſcriptionem omnium ſerioſam fecit. Galen. quoque, & Abu. in antidotarijs ſuis, quæ omiſſa propter breuitatem, per te inuenies, ſi oportet. Syrupus contra hydropiſim ex frigida cauſa. Recip. origani, chamędryos, chamępityos, ſpinæ albæ, ſiclæ, calamenthi fluuialis, & campeſtris, hyſſopi, ana. M.s. cappar. ſcolopendriæ, eupatorij, lupuli, capil. vene. endiuiæ, ana M. i. aſari, folij, ana drachm. ij. quinque radicum communium, rhu, meu, paſſularum enucleatarum, corticum capp. ana vnc. i. ſquinanthi, abſynthij, thymi, epithymi, ariſto. rot. ana drachm. s. ſemi. aniſi fœniculi, cinnamomi. ana vnc. iiij. ſeminum communium vnc. ij. zuccha. lib. ij. aromatizentur cum his. Recip. ſpicæ, aſari, croci, folij, carpobalſami, cyperi, galliæ muſcatæ, ana drachm. i. doſ. vnc. ij. cum aqua ferrea tepida donec digeſta ſit materia. Pilulæ contra omnem hydropiſim. Recip. foliorum mezereon infuſorum in aceto, vel oxyſacchara drachm. v. myrobal. citrinorum drachm. iiij. chabar. drachm. iij. Confice cum ſucco

Dieta.

Carnes.

* elixæ

* quandoque Tam.

Potus.

Syrupus ad hydropiſim ex frigida cauſa.

Pilulæ omnem hydropiſim.

co apij,& aniſi,aut fœniculi ſylueſtris,doſis,à drachm.i. vſque ad.i.& s. Et ex illis fiunt pilulæ rhabarbararæ poſitæ ſupra capitulo de cura oppilationis hepatis. Inquit Ariſtot. radix fœniculi ſylueſtris miniſtrata ſecundum omnem modum curat hydropiſim ex oppilatione. Medicamen vtile hydropicis in quibus non eſt caliditas ad educendum aquam in paucis diebus per vrinam. Recip. ameos,fructus ſauinæ,cymini, ſalis albi,ana partes ęquales,terantur, & ſumantur cum vino.

Medicamen vtile hydropicis.

Pilulæ valde vtiles hydropicis. Recip æris vſti, ſtercoris columbini,rutæ ſiccæ,ana drachm.iiij. euphorbij, drachm.ij. fiant pilulæ cum ſucco apij. Dioſc.drachm. ij. Emplaſtrum ad ventris inflationem hydropicorum. Recip. ſtercoris bouini, vel caprini montani exiccati. lib.i. ſucci paſſu.lib.ij. olei communis lib.iiij. ſulphuris tuber vnc.iij. cum vitellis ouorum. Confice, & emplaſtra. Idem operatur ſtercus caprinum cum vrina mixtum, ſi ſuperponatur. Emplaſtrum bonum, & forte. Recip. calcis viuæ, nitri, iteos, cordumeni, ſulphuris, ammoniaci, baccarum lauri, ſtaphidis agrię, ſtercoris columbini. Terantur, & diſtemperentur cum vrina,reſoluit enim aquam mirabiliter ſuperinunctum. Vnguentum magiſtri Archidis. Recip.ſanguiſugas curatas triginta, & pone in phyala vitri plena oleo chamęmelino, minus tertia parte, & dimitte donec ibi moriatur. Deinde reple eam vino græco, & oppila eam bene, & fac bullire eam in vaſe aquæ dulcis pleno vſque ad conſumptionem totius. Deinde auferas, & reponas,fiet enim ſicut vnguentum, quo liniatur venter aſcitici mane, & ſero. Et detur quolibet mane vitellus vnus oui cũ limatura chalybis.

Pilulæ ad idem.
Emplaſt. ad inflationem hydropicorum.
Vnguentum ad idem.

Confectio emplaſtri ad hydropiſim aſcitem,& quandoque emplaſtrentur ex eo aquam habentes, & eſt expertum. Recip. farinæ hordei, cyperi, ſtyracis, origani ſicci, nitri, cymini, baurach, boli armeni, ana partes æquales. Conficiantur cum melle, quoniam exiccant aquam virtute forti. Confectio Raſis de alchechengi ad hydropiſim, in qua non eſt caliditas, nec ſolutio ventris valde. ℞. foliorum mezereon infuſorum in aceto exiccatorum, & tritorum drach.v. agarici,turbith, ana drachm.v.ſucci abſynthij, drachm.iiij. myrobal.drach. v.roſarum rubearum, endiuiæ, ana drachm.iij.tereniabin.drachm.x.ſucci liquiri. drach.ij.decoquatur tereniabin,donec fiat ſicut mel, & conficiantur cum eo, & dentur ex eo in potu,à drac.ij. vſque ad iij. Pilulæ conferentes ad febres antiquas ex humoribus diuerſis,& dolorẽ hepatis,& inceptionem hydropiſis iuuatiuæ valde. Recip. abſynthij, & ſucci eius, ſucci eupatorij, myrobalanorum citrinorum, aloes, maſtiche, croci, ladani, laccæ ablutæ, aniſi, aſari, ſceitaragi ſicci, hieræ picræ, ana partem.i. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua ſolatri. Doſis drachm.ij. cum aqua tepida in nocte. Et ſi eſt tuſſis adde ſucci liquiritiæ medietatem medicinarum ponderis. Pilulæ Xyraſi regis Medorum conferentes hydropicis. Recip. lactis tithymali, ſerapini, ana partes æquales, decoquantur cum vino, & fiant pilulæ ſicut cicer, & ſit potio ex eis duæ, aut tres plurimum eius cum vino permixta ante cibum, & poſt cibum. Syrupus expertus ad hydropiſim ex cauſa calida. Recip. endiuiæ cum radice, lupu. cum radice,capil.ue.cichoreæ, hepaticæ,ana. M.j.s. abſynthij pulicariæ minoris, cuſcutæ, ſcolopendriæ cum radice bletæ, bedeguar. ana.M.s. radicis fœniculi ſylueſtris, radicis apij, radicis aſparagi reſidentium in aceto, ana vnc.j. ſquinanthi drachm.j.rhabar.drachm.iij. ſpicæ drachm. i.ſemi.communium vnc.j.roſ. myrobal. citri.ana vnc.i. zucchari lib.ij. ſucci endiuiæ, ſucci eupatorij depuratorum. ana vnc.v. aceti, prædictarum radicum, & ſucci granatorum.ana vnc.ij. In petia rara bulliant, ſandali, ſpodij, ana drachm. ij. Syrupus ad hydropiſim ex cauſa vtraque. Recip. hyſſopi, abſynthij, cuſcutæ, roſ. endiuiæ cum radice, capil. vene. bedeguar, bletæ, pulicariæ minoris, ana vnc.ij. ſquinanthi, liquiri. radicis fœniculi ſylueſtris, radicis apij, & ſeminis eius, ana vnc.i.s.

Emplaſt. ad fœtem.
Confectio al alchechẽgi ad hydropiſim.
Pilulæ ad idem.
Syrupus expertus ad hydropiſim ex cauſa calida.
Syrupus ad hydropiſim ex vtraque cauſa.

A aniſi, fœniculi,meu,phu,ameos, ana vnc.s.florũ bugloſſæ,& rob.eius,ana drachm.j.ſpicæ,folij, ana drachm.iij. rhabarbari,maſtiches, ana drachm.ij.omnia bulliant in aquæ lib.x. vſque ad tertiam partem. Deinde colentur dura expreſſione, & colaturæ addantur zucchari lib.ij. ſucci endiuiæ depurati, ſucci pulicariæ minoris, & ſucci apij depurati, ana lib. s. vel ſucci fœniculi, & abſynthij, & ſyrupentur cum decoctione ſandali, & ſpodij. Et in proceſſu ſi vis facere laxatiuum, adde ſecundum indigentiam cauſæ, vt tympania, polypodium, in hypoſarca,rhabarbarum,vel agaricum, in aſcite mezereon.

Filij Serapionis. Pilulæ ad hydropicos, & dolorẽ ſplenis. Rec. mezereõ infuſi in aceto,& exiccati,colocynthidos,ſauich hordei, ana partes æquales, terantur,& cõficiantur cũ melle,& dentur omni homini ſecundum quantitatem virtutis,ſoluunt enim aquam valde. Dioſcorides inquit. Quando ſumitur de radice cucumeris aſinini ad quantitatem anoloſath ad minus, & de radice eius quantitatis. B iiij. Chiſt. laxat choleram,& phlegma,& proprie in corporibus hydropicorum, & abſque, quod nocumentum inferat ſtomacho, & accipiatur ex radice eius lib.s & teratur cum duobus Kiſt. vini, & maxime babylonici, & miſceatur bene, & teratur cum eo. Et dentur ex eo hydropico.iij. anoloſath in ieiuno quolibet die, donec diminuatur tumor ventris diminutione completa excludendo aquam, quæ eſt in ventre eius.

Pilulæ ad hydropiſim.

Pilulæ de ſpica aperiẽtes oppilationes hepatis,& ſplenis,conferentes hydropiſi, & ſoluunt naturam. Rec. ſpicæ dra.iiij.agarici,amomi,rhaued,epithymi,maſtiches, coſti,chamædryos,ana dra.iij.myrrhę,cinnamomi,ſquinanthi,garyoph.ana drac.i.aloes dra.viij.fiant pilulæ cũ vino antiquo doſis dra.ij. cum vino commixto, ante, & poſt cibum. Pilulæ ad hydropicos, & tympaniticos,reſoluunt enim ventoſitates groſſas,& vaporoſas. Recipe ſem.apij, aniſi maſtiches, ana danich.ij.ariſtolochiæ rotundæ,acori. gentianæ, ana danich.i. ſalis indi,ſerapini, C ana danich.i. aloes drachm. vj. terantur,& fiant pilulæ, doſis drac.ij.cum aqua calida. Et aliqui addunt galangę, zedoariæ,ana,&c. Decoctio Serapionis ad hydropicos, quãdo nõ eſt ſebris. Rec. chamædryos,chamæpityos,petroſelini, hyſſopi ſiccæ, ſquinanthi, ſpicæ romanæ, delegenſiter,& eſt ſanguaſſera,ſiſeleos, ana vnc.i. myrrhæ,gẽtianæ,epithymi,dauci,ana vnc.s.aloes ſuccotrenſis vnc. iij.decoquantur cum lib.x. aquæ donec remaneat tertia. Colentur,& dentur in potu ex ea ab vnc. ij vſque ad v. ſecundum quantitatem virtutis vniuſcuiuſque. Alia cũ ſerapino, & ſoluit cum virtute. Recipe ſerapini ſextaria.ij. opopanacis,ammoniaci,ariſtolochię longæ,ana dra.iiij. turbith,mezereon,ana dra.ij eupatorij, aſſæ,fumiterræ, colocynthidos interioris,calamenthi,iteos,myrobalanorum citrinorum, radicum lilij cœleſtis,ana dra.i. cępæ ſquillæ dra.ij.terantur omnia, & infundantur cum zuccharo, & ponantur ad ſolem vij.diebus,deinde colẽtur, & dentur ex eo omni die drac.ij.vel dra.iij.conferunt.n. D valde. Emplaſtrum contra omnem ſpeciem hydropiſis. Rec.farinæ hordei, & cõfice cum ſucco ebuli.ana & emplaſtra. Balnea thermarum, & proprie ſicca,& fumoſa, & quę ex aquis ſalſis nitroſis ſunt hydropicos iuuant. Et ſunt de vtilimis,prout tolerat virtus. Quod ſi non inueniantur in regione,artificialiter conſtruantur ſic. In tina clauſa ſit tabula vna perforata in medio eius pluribus foraminibus, in qua ſtet patiens, & in fundo ſit aqua ſalſa decoctionis calamenthi,origani,rutæ,ſauinæ,hyſſopi,& in illam proijciantur lapides molares igniti, & recipiat fumum,tina exiſtente bene clauſa,& cooperta,donec ſudet. Alij faciunt bullire prædicta in caldaria bene cooperta,vt nihil expiret, & habente concauam, per quam fumus,& vapor perueniat ad tinam bene coopertam,in qua patiens ſtet, & ſudet ibi fortiter,quantum vult, & toleret, vt ſuperius dictum eſt. Emplaſtrum contra inflationem tibiarum, & etiam ventris hydropicorum,folia vrticæ conterantur, & tepefacta emplaſtrentur, prodeſt. Item fomententur tibiæ, & euaporentur cum aqua

Pilulæ de ſpica.
Pilulæ ad hydropicos, & tympaniticos.
Decoctio ad hydropicos, quando non eſt feb.
Aliud ad idem.
Emplaſt. ad omnem hydropiſim.
Balneum artificiale.

maris, vel ſalita decoctionis tribulorum marinorum, chamæmeli, & radice ebuli.

Dioſcorides narrat de quodam, qui crura habuit inflata, cui fecit emplaſtrũ de fimo columbino, farina hordei, & aceto, & liberatus eſt. Adde ſandaracham ſi vis, & ſi rubor ibi appareat, ſem. communia vetera cum oleo roſato commixta, proſunt, & adde ſi volueris, memithæ.

De fluxu hepatico. Cap. 14.

Euacuatio in corpore noſtro quintuplex.

QVoniam fluxus hepaticus eſt ex exeuntibus à corpore, & quod ab hepate fluit, & exit de corpore, vt eſt ſuperius dictum, aut per nares, ſanguinis fluxu, aut per os vomitu, aut per poros ſudore, aut per renes, & veſicam vrina, aut per inteſtina exit, per quæ exiens vltra modum conſuetum proprie dicitur fluxus ventris: ideo vſque ad ſummam de medicinis ægritudinum inteſtinorum, cum de medicinis fluxus ventris loquemur (Chriſto præſtante) dicere poſtponimus.

De icteritia citrina. Cap. 15.

DE icteritia citrina, & medicinis eius vſque ad ſummam quartam, cum de medicinis ægritudinum ſplenis ſermonem afferemus, dicere reſeruamus.

SVMMA QVARTA ET VLTIMA particulæ tertiæ, primæ ſectionis de ægritudinibus ſplenis.

Continet autem hæc ſumma, capitula quatuor.

Primum capitulum eſt proœmiale, & eſt ſermo generalis in ſplene, & ægritudinibus eius. Cap. 1. fol. 50

De oppilatione ſplenis. Cap. 2. 51

De apoſtematibus ſplenis. Cap. 3. 52

De ſpeciebus icteritiæ. Cap. 4. 52

De ægritudinibus ſplenis, in generali. Cap. 5.

lib. 4. de vſu part. c. 3. Exemplo Muſti quid ſit, atque quomodo fiat ſang. cuiuſque excrementa.

GAlenus inquit, commentari, & exponenere quid circa generationem humorum in hepate contingere dicant antiqui, per exempla licet addiſcere. Vinũ, vtique nouiter intelligere expreſſum ab vuis non colatum, & bulliens, & alteratum calore, qui in ipſo eſt, demum ſecundum ſui tranſmutationem, duas generatas ſuperfluitates in eo eſſe apparebit, hanc quidem leuiorem, & meliorem; hanc autem terreſtrem, & grauiorem, quatum hanc quidem florem, hanc vero fœcem vocant, quod ex eis depuratũ in medio exiſtit, vinum. Similiter, & in generatione ſanguinis in hepate alterato chylo, & tranſmutato a calore hepatis eſt videre in eo duas generari ſuperfluitates: vnã ſupernatantem vocatam choleram ſpumæ aſſimilatam; alteram deſcendentem grauem aſſimulatam fœci, vocatam melancholiam, & quod depuratum eſt eis medium ſanguinem, aſſimilatum vino depurato ab illis, à quibus depuratum oportet eſſe ſanguinem naturalibus exiſtentibus pro parte, & etiam factis in naturalibus per aduſtionẽ, propter dictam ſuperius cauſam in capitulo primo huius, antequam in alimentum tranſeat ipſorum membrorum. Ad huiuſmodi autem mundificationem artificialis natura duo creauit membra, vnum, quod propter amaritudinem xanthæ choleræ naturalem ſibi admixtam trahat ſcilicet veſicam fellis, cyſtum ab antiquis vocatam, quæ duas tunicas habet contextas ex triplici genere neruorum ad modum tunicæ vnius orũ à venis hepatis, ad quam veniunt ex neruo, & vena pulſatili, duo rami parui à cerebro, & corde quæ per porum

E explantatum ab eis ipſam choleram ab hepate ſibi impulſam trahit cum virtute propria, vt ex ea nutriatur, & quod ſupereſt expellat per porum alium, qui in pluribus hominum eſt vnus mittens choleram ad gracilia inteſtina ad expurgandum ea, non ad ſtomachum cum lædatur per eam, nauſeetur, & eius digeſtio corrumpatur. In quibuſdam etiam duplex eſt, ſiue biſurcatus, & per vnum mittit choleram ad inteſtina, & per alium ad ſtomachum non in vacuum eius propter dictam cauſam, ſed inter duas tunicas eius ad faciendum, & adiuuãdum digeſtiuam. Et in quibuſdam eſt amplior primus, vt in Audino philoſopho, & in quibuſdam ſecundus, vt in Sabino ſacerdote, vt recitat Galen. At quoque creauit membrum, quod proprie trahit fęces eius ſplenem, quod adhuc eſt, vt fęcem ſanguinis naturalem, & innaturalem ſemper trahet cum virtute propria per porum coniunctum hepati, venis à parte concaua, qui in venis pulſantibus in eo digeritur, vt ex ea nutriatur, & F ſanguine, & ꝗ ſuæ ſubſtantiæ raritate recipiat, cum ſit groſſa, & retineat donec digerat, & quod ſupereſt ei remandet per alium porum ad ſtomachum, vt cum alijs ſuis ſuperfluitatibus expellat, qui in homine figuræ eſt clypealis ſicut in porco linguolæ, & eſt coopertus pellicula orta à ſiphac, & diaphragmate, & ſuſpenſus panniculis coſtarum quaſi ligamentis à parte ſiniſtra ad cõtemperandum caliditatem cordis ſui frigiditate. Si ergo deficiat mundificatio ſanguinis ab illis ſuperfluitatibus totaliter, vel pro parte, ſiue propter cauſam mẽbrorum ſcilicet debilitatem hepatis expellentis, & ipſorum ſcilicet fellis, & ſplenis trahentium; ſiue propter cauſam in poris, per quos ab hepate trahunt. ſ. oppilationem, ſiue propter cauſam ſuperfluitatum, quia ſit amplior, quã trahere poſſint remanens cholera xantha cum ſanguine in hepate, facit apoſtema euenire in eo, vt ſuperius dictũ eſt, vel tranſiens de eo cum ſanguine per venas facta occaſione aliqua intranſpirabilis putrefit, & accendit feb. tertianam continuam, vel cauſonem: veniens ad lacer- G tos, & ſubcutaneas partes putrefacta accendit feb. tertianam interpolatam: vadens ad cutim diffuſa in ea, cum ibi tranſpirabilis ſit per poros eius, facit icteritiam citrinam. Collecta in aliqua ſui parte facit eryſipilam: ſi aduſta facit eryſipelam vulneratiuam, ſeu carbunculum, ſicut in cerebro charabitum. Similiter intelligas ſi melancholia cum ſanguine, permanſerit mixta, facit enim ægritudines ſimili modo ſecundum genus ſuum. In hepate permanens facit ſchiroſim, vel oppilationes in totum corpus, vel habitudinem lacertorum diffuſa: ſi fuerit aduſta facit leprã: ſi in cute ſit diffuſa, facit icteritiam nigram: ſi in vno membro collecta non aduſta, facit duritiem: ſi aduſta quantum ad partem groſſam facit cancrum, quantum ad ſubtilem anthracem. Si vero trahat perfecte, non tamen ex eis, quod ſupereſt poſſunt expellere ad ſtomachum, & inteſtina, ſiue propter cauſam exiſtentem in membris ſcilicet felle, & ꝗ ſplene, & hepate ſcilicet debilitatem accidentem eis, ſi- H ue propter cauſam exiſtentem in poris, per quos excernunt, & mandant illas, puta oppilationem, ſiue cauſam exiſtentem in ſuperfluitate, quia ſit amplior, quàm expellere poſſunt, remanente in eis neceſſe eſt ipſa membra ingroſſari, ſi in vacuum ſit collectum, & apoſtemari ſi colligatur in poroſitate ipſorum, & cupum. Et cum conuertatur in ventum neceſſe ipſum inflari, & cum ſplen ingroſſatur, corpus neceſſe eſt ſubtiliari, & econuerſo, vt ait Hipp. Et illud ex triplici cauſa, Vna, quoniam deſtruitur virtus hepatis vehementer cum contrarietate humoris, quare minoratur generatio ſanguinis. Secunda eſt, quia cum hoc, quod attrahit de ſanguine bono, corporis illius inſerunt rem plurimam propter magnitudinem ſuam. Tertia cauſa eſt quia ex multiplicatione melancholiæ ſanguis remanens, ſit infectus quem abhorrent membra, ſic non nutriuntur, & extenuantur, cum ergo ſplen extenuatur, accidit ex contrarijs cauſis, ex quibus corpus impinguatur, & ingroſſat. Si vero tractas ſuperfluitates perfecte nequeant ſuſtine-

Quando cho. rub. atque me. diuerſorũ fiat aliquando cauſa membrorum.

te propter defectum contentiuæ illorum membrorum, A vel amplitudinem pororum, vel proper multitudinem & maliriam ſuperfluitatum, tranſiens cholera vltra modum ad ſtomachum, & ſimiliter melancholia, faciunt nauſeam, & corrumpunt digeſtionem: ſi ad inteſtina, faciunt multum fluendo dyſenteriam. Inquit enim Gal. plurimū dyſenteria ex cholera rubea fit. Et ſi à cholera nigra, & felle inceperit, eſt mortalis, ait Hipp. Si vero tranſeat cholera ad vias vrinæ, & quæ ſunt eius euacuatoriū proprium ſecundum Gal. facit ardorem vrinæ, & deinde vlcera eorundem. Quod autem ex prædictis colligere oportet, eſt ſcire naturam prędictorum membrorū. ſ. cyſtis fellis, & ſplenis operationes. & iuuamenta, necnō, & ægritudines eis euenire poſſibile, cauſas quoq; quarū quædam ſunt proprię, & in ſe, & quædam ex colligantia, & vicinitate, & illud eſt ad hepar plurimum, & ſunt oīs generis. ſ. mala complexio debilitans ſuas naturales operationes, mala compoſitio. ſ. oppilatio impediens debitā operationem eorum, ad quam ordinauit ipſa natura, & ſolutio continui, & apoſtemata, ſeu groſſities præter naturam, ad quas ſequitur plurimum accidens fœdatiuum coloris naturalis, & qui facit ad pulchritudinis h... ... ſe, quod icteritia dicitur, de quibus dicemus ... ordinem, Chriſto leu auxiliante, qui ... ...ibiliter cōtingentes, & ægri dictæ ægritudines cyſtis ... ...ikus eſt, in cura nō differunt ... ...ſeo tudines hepatis, cu... omittantur ... eſt enim eadem vtraque cura. Sed de ægritudinibus ſplenis plurimum contingentibus, & cum ſit membrum ab hepate diſtinctum, ſpecialiter dicere eſt, in hac quarta ſumma neceſſe.

De oppilatione ſplenis. Cap. 2.

OPpilatio ſplenis eſt ægritudo officialis veniens in vijs, & poris eius, p quos trahere, & excernere habet fęcem ſanguinis ab hepate, quatenus mundificetur, & conueniens fiat alimentum membrorum. Et eſt triplicis ſpeciei, aut enim eſt in poro, qui eſt inter ipſum, & hepar, per quem habet trahere ſanguinis fęces ab ipſo, C aut etiam in poro, qui eſt inter ipſum, & ſtomachū per quē, quod tibi ſupereſt, mandat illi, aut in vtroq; Cauſa autē ipſius ex cauſis oppilationis hepatis eſt manifeſta, & plurimum eſt coarctatoria. Cuius cauſa, & vt præcedenti capitulo dictum fuit, eſt humor melancholicus fęculentus, & lutuoſus, quem trahere habet, & excernere ſua multitudine, & groſſitie non potens tranſire per poros illos, ſed remanet obſtructus in eis. Et quandoque eſt attenuatoria ex ſiccitate, & punctione choleræ, vel ventoſitate vicinorum, vel apoſtemate comprimente. Et raro eſt carnoſa, & cum eſt, non ſeparatur cura. Signa vero oppilationis pororum diſtincta ſunt; nam ſiquidē oppilatio fit in poro, per quem trahit, extenuatio erit in ſplene. Et etiam ſi fit in vtroque magis; nec pro tanto corpus erit pingue, ſed extenuatum magis propter ſanguinis impuritatem, & maiorem infectionem, & prędicta accidentia apparebunt in alijs membris, & vniuerſo corpore, & cute. Si vero fit in poro, per quem illam excernit, & mittit ad ſtomachum, groſſities, & durities cū grauedine apparebit in ſplene, non ex natura, & diſpoſitione membri, quia fit ſtrictorum pororum, vt hepar, cū ſplen raræ, & mollis ſubſtātiæ exiſtat; ſed ex natura ſubſtantiæ humoris obſtruentis, & detenti, qui groſſus eſt, & terreus, ſicut Gal. dixit. Et in vtraque eſt defectio appetitus, & vrina magis ſecundum plurimum, & egeſtio quaſi conſueta minus ſecūdum diuerſitatem pororum. Si enim in primo poro, per quem trahit, fit oppilatio; omnia erunt minora. Et ſigna cauſarum, & modorum aliorum ex dictis in oppilatione hepatis ſunt nota. Signa vero ventoſitatis, & apoſtematis infra dicentur.

Cura oppilationis ſplenis, ſicut cura aliarum ægritudinum eius, generaliter ex cura oppilationis hepatis ſuperius dicta, eſt manifeſta. Eadem enim vtriuſque eſt in re, & intentione. Complementum tamen eius ſeu proſecutio fiet quandoq; cū eiſdem, quādoq; cum fortioribus proprijs, & diuerſimode miniſtratis. Inquit. n. Gal. nos non inuenimus medicinas alias, quæ ſint magis inciſiuæ, & ſubtiliatiuæ humorum craſſorum, & viſcoſorum, qui ſunt in pectore, & pulmone, & ſaniei exiſtentis in pectore, nec melioris aptitudinis, & conuenientiæ ad maturandum, & iuuamenti ad ſpuendū illud qd oportet, quā prædictas. Et de proprietate earum eſt huius, vt aperiant oppilationē hepatis, & mundificent venas eius, & faciāt ſimile illi in ſplene, quando oppilatio nō eſt vehemens, qm̄ oppilatio, quādo eſt in ſplene vehemens, indiget medicinis fortioribus iſtis, ſicut radix, & cortex capparis, & radix tamariſci, & medicina nominata græce ſcolopendria, & ſquilla, & herba nominata, aſceleni, cuius expoſitio eſt mundificatiua ſanguinis, & æſtimo, q̀ ſit cortex ſalicis, vel fraxini, & cōuenit tibi, vt ſit vſus vniuſcuiuſq; earum diuerſus. Medicinæ. n. ſplenis approximandę ſunt cum aceto. Hepatis cum ſyrupo acetoſo, & aqua hordei. In pectore, & pulmone cum aqua mellis, & chiſt hordei, ſed oportet, q̀ ſint medicinæ materierum reſolutiuę, B ſplenis magis ſtypticæ medicinis hepatis, propter ſubſtātiæ raritatem ſplenis, vt dicit Gal. Specialiter, quoniam plurimum coarctatoria eſt. Cura ergo eius eſt quatuor res, prima eſt euacuatio, ſecunda pori expurgatio, tertia ponit ſtudium in vita, quarta eſt accidentium correctio. Euacuatio eſt duplex, prima eſt cauſæ retentæ in hepate, & venis, ſecunda cauſæ oppilantis, & retentæ in ſplene.

Primam complent, ſi cū melancholico humore peccare ſanguis apparet, quod tumor uenarum illarū partium proprie indicat, phlebotomia de baſilica primo, deinde de ſaluatella ſiniſtræ manus, quæ tandiu fluat, quādiu reſtringitur per ſe, ſi natura corporis tolerabit; uel phlebotomia de ſaphena loco eius; uel apertio venarum hæmorrhoidarum, proprium ſi retentio ſanguinis menſtrualis, uel hæmorrhoidarum præceſſerit. Inquit enim Gal. melancholicis hæmorrhoides innatæ bonum. Et quandoque tibi neceſſarium eſt, ut phlebotomes quidem ſiniſtram, deinde cum euacuatione ipſius melancholię per fluxum uentris proprie, dicente. Hip. C Spleneticis dyſenteria ſuperueniens bonum. Quæ ſi prolongetur, accidit ei hydrops, aut lienteria, & pereunt ſplenetici. Spleneticus autem eſt, qui duritiem, & groſſitiem habet in ſplene.

Dicit Abuha. Secundam euacuationem cauſæ oppilantis complent, euacuationes cum medicinis educere habentibus humorem melancholicum à ſplene proprie, ſimplicibus, & compoſitis, quæ infra dicentur cum præmiſſione medicinarum maturantium, & aperientium humorem, & membrum, quas dicemus. Et vltimo cum medicinis reſoluentibus ipſum de loco, quibus mollificantia ſunt præmittenda, vel permiſcenda, vt infra dicetur. Medicinæ vero ſimplices, quibus eſt maturatio, & apertio, ſunt aperitiuæ, inciſiuæ, ſubtiliatiuæ, & abſterſiuæ. Et harum quædam ſunt tales à complexione, quia ſunt temperate calidæ, & amaræ, ſtypticę, & confortatiuæ; quædam à proprietate confortatiuę. Quæ vero ſunt tales à comD plexione, ſunt duplices, quædam leues, & quædam fortes virtute. Leues chamædryos, chamæpityos, cicera, ſuccus caulium domeſticorum, acorus, aniſum, agnus caſtus, ſcolopendria, cannabis, polium, aſparagus, nil, acetoſa, anethum, eupatorium, bedeguar, fœniculus, halce, ſpica, calamenthum, & ſimiles. Fortes ſunt naſturtium, volubilis, ſemen raphani, & ſinapis, praſſium, lupini, iuniperus, fructus rubeę tinctorum, qui aperit, & mundificat à proprietate, ſquilla, oxymel eius eſt & vltima. Leuibus ergo vtere in oppilationibus leuibus, & fortibus, & compoſitis in fortibus. Inquit enim Galen. forti infirmitati fortis medicina occurrat. Cum ergo in materia apparuit digeſtio, euacuabis cum epithymo, à drachm. iij. vſque ad. v. cum ſyrupo acetoſo, & cum reiteratione, educit enim id quod eſt in ſplene, & detumeſcere facit illum, vel ammoniacum cum ſyrupo acetoſo, & decoctione lupinorum, & capparorum, vel ſuccus eius, educit enim materiam groſſam, & ſequitur ſanitas; & radice lilij, vel vrina, & la-

Margin notes (left): aph. 22. — Oppilatio ſplenis complex. — Cauſa. — Signa diſtincta.

Margin notes (right): Curatio. — 6. aph. 22. — 6. aph. 48. — Medicina preparatio. — In Ar. med. cap. 10. — 1. aphor. 6. — Thermæ. cū purgant.

ete camelarum nutritarum ex ſcea, anıſo, & fœniculo. Secundam tem compleni conſottantia ex cibis, & potibus, qui infra dicentur. Et medicinæ operantes illud à proprietate ſunt tales, ſ. ſumach, ſeminis portulacæ drac. ij. cum aceto, aut coralli valde decocti aur. i. cum ſyrupo acetoſo. Et emplaſtrum de cucurbita tenera, aut cucurbita ipſa teratur poſt exiccationem, & bibantur ex ea drachm. ij. cum ſyrupo acetoſo, & ... ſemen cannæ, & ſemen cuſcutæ, & folia ſalicis, & ſemen acetoſæ, & atriplicis, & fructus tamariſci, & folia eius, & pulmo vulpis, & ſplen aſini ſylueſtris, & pulli equini exiccati, & hepar ipſius exiccatum drachm. ij. cum ſyrupo acetoſo. Medicinæ reſoluentes ſimplices ſunt prædictæ operantes à complexione, quas per te eligas, & ex eis componas, prout te inuitat neceſſitas, & alia infra dicemus, & etiam mollificantes. Secunda res completur cum euacuatione partis, ſeu expurgatione pori oppilati, ſi enim ſit in poro, qui eſt inter ipſum, & hepar, completur apertione cum leuioribus, ſed in poro, qui eſt inter ipſum, & ſtomachum, ſeu in vtroque, completur cum fortioribus prædictis, ſimiliter, ... in cyſti. Tertia res, quæ ponit ſtudium in vita comple..., cum ordinatione regiminis in cibo, & potu. Et eſt, vt cibi ſint leues pingues, ex iuribus, & carnibus præparatis cum ſubtiliantibus, & calefacientibus cum æqualitate, vt cappares cum aceto, & reliqua, quæ ſciuiſti ſupra. Et potus ſit ſicut aqua, in qua extinctum ſit ferrum ignitum multoties, & vinum ſubtile. Et breuiter in alijs rebus appropinquans regimini oppilationis hepatis. Quarta res, ſcilicet accidentium correctio, & proprie duritiei, ac ſplenis doloris, quæ nunc dicentur. Aliorum vero accidentium, quæ in membris, & toto corpore contingunt ex ea, infra lectione ſecunda, & tertia dicetur, vbi de vnoquoque emplaſtrum faciemus appropriatum.

Duće.

Sciendum ergo, quòd duritiei ſplenis conuenientia, quædam ſunt ſimplicia, & quædam compoſita. Et primorum quædam ſunt operantia à complexione, quædam à proprietate. A complexione ſunt mollificantia humida, & ... temperate calida, & vnctuoſa, vt fœnugrecum, ſemen lini, caricæ, althæa, & mucilago earum, & radi. filicum, & radix lilij, oleum amygdalarum dulcium, & amararum, de lilio, hyſſopus humida, & ſimilia. Vnctuoſa, & pinguedines, adipes omnes, & proprie gallinæ, anatis, anſeris, porci, & vituli, & medullæ ipſorum, & alia ſupra in cura apoſtematis dicta, hęc enim inuncta mollificant, & reſoluendo extenuant.

Operantia a proprietate ſunt, vrina ſplenetici, quę bibita eſt mirabilis, decoctio nucis communis, ... vel cypreſſi cum aqua, & aceto ſumpta valet duritiei, & ſuccus caulis cum ſucco de paſſis, & decoctio foliorum ... ſcetaragi cum aceto bibita confert valde. Et ſcolopendria confert magnifice ſumpta cum oxymellite, & facta decoctione foliorum eius diebus. xv. Spica cum vino bibita, oſtracum purum cum aceto bibitum, been, quando bibitur cum aceto mixtum in pondere. drach. ij. acorus confert groſſitiei, & extenuat ipſum ammoniacum, & opopanax cum aceto more emplaſtri ſuperponitur, & bibitum cum aceto, viſcus cum calce extenuat ſplenem. hyſſopus humida cũ caricis, & baurach cõfert duritiei. ariſto. cũ melle ſuperinuncta reſoluit duritiem, & emplaſtrum ex naſturtio cum melle. Et fœnugręcum emplaſtratum cum nitro, granum viride, & proprie albotin cum des reſoluit duritiem. Cortex raphani cum oxymelite emplaſtratus, ſi ſit emplaſtrum ex accalo cẽtaurea valet duritiei bibita, & emplaſtrata, ſcetaragi, ideſt thapſia linita ſuper ſplenem extenuat, ſinapis extenuat, lactuca aſinina cum aceto comeſta, & emplaſtrata, ſtercus caprarum montanarum proprie emplaſtratũ, ſuccus etiam, ſyrupus, & rhabarbarum emplaſtratum, & ſimiles. Dolori autem eius conuenientia ſunt hæc, & betonica cum ex ea ſumuntur, drachm. iiij. cum melle, & aceto, & ſimilia. Attendere autem oportet, & naturam ſplenis propter iuuamentum eius in cura, & medicinæ dictæ, & quæ ſplenis in paſſionibus miniſtrantur,

E virtutis vehementia ſint illis proportionatæ. Ait enim ... nigra cholera potioni non obedit, & in oppilationibus eius maxime non facile pertranſibilis, duplici. n. interueniente alteratione, ac mora in tranſitu per arctos, & coarctatos meatus periculum eſt earum exolui virtutem, antequam ad profundum eius deueniat, quæ ex naturali complexione ſubſtantiæ, ac proprietate ſubſtantiæ, inueſtigari oportet. Quę enim calida ſunt complexione, & ſimilia proprietate ſe inuicem trahunt, & trahuntur, & ſic velociter penetrabiles ſiunt proprie ſi adſit ſubſtantiæ diſpoſitio, & ſubtilitas, quæ vero econtra contrarium. Cooperatur autem ars, vt inquit Heben Meſ. cum tritura, permiſtione, & corporis præparatione, tritura, vt ſi ſint groſſæ, & ſolidæ ſubſtantiæ terantur ſubtiliter, ſicut alchohol, permiſtione ſcilicet cum aceto, vel ſyrupo acetoſo, quod facile eſt pertranſibile ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ, & virtute groſſitiem ſubtiliat, humorum viſcoſitatem incidit, & poros rapticando exſtat. Corporis præparatione, vt non pleno corpore, ſed ieiuno, vel appetenti exhibeantur, & poſt frictionem, vel exercitium, ſeu balneum, vt membris inanitis, & ... factis velociter attrahantur.

F Syrupus extenuans ſplenem, & aperiens oppilationes eius. Recip. epithymi, corticum radicis ... ſcolopendriæ, & fructus tamariſci, corticis ſalicis, ... ireos, aſari, acori, ana partes æquales, decoquantur cum ... forti, deinde coletur, & cum zuccharo fiat ſyrupus acetoſus ... harinus, vel mellinus, & bibatur. Doſis drachm. ij. & ... qualibet doſi ſit drachm. j. ammoniaci. Eſt enim mirabilis adeo, quòd ſi prædictæ medicinæ dentur aliquibus diebus bibere porcellis, non repenitur in eis ſplen. Trochiſci experrorum iuuamentorum in oppilationibus ſplenis. ℞. rubeæ drac. ij. corticum radicis capparis, ariſtol. ion. ireos, ana drachm. ij. terantur valde, & conficiantur cum oxymelite acetoſo, & fiant trochiſci aurei j. & dentur cum aqua abſynthij, & corticum radicis cappari. Dixit Almanſor ſi cum duritie ſplenis fuerit caliditas, da trochiſcos de agno caſto, ſi frigiditas, da trochiſc. de cappare.

Syrupus extenuans ſplenem.

Trochi. experta ad oppilationem ſplenis.

G Confectio trochiſcorũ de agno caſto. Recipit ſem. agni caſti, ſem. tamariſci, ſcariolæ, & portulacæ ana drach. v. fiant trochiſci drac. iij. cum aceto, de quibus detur vnus cum ſyrupo acetoſo. Alij Reci. foliorum raphani recentium, & corticis radicis capparis, fructus tamariſci, ſcolopendriæ, ſquillæ aſſatæ, piperis albi ana partes æquales, informentur ex eis trochi. aure ij. doſis. a. cum ſyrupo acetoſo. Syrupus ex inuentione noſtra contra antiquas oppilationes omnium viſcerum, & ſplenis, rectificans ea. Recipit abſynthij, radicis ireos, centaureæ minoris, ſcolopendriæ, radicis capparis, & fructus eius, fructus tamariſci, eupatorij, halce, hyſſopi montani, ana drach. ij. ariſto. lon. & rot. corticum fraxini, dictãni, florum chamæmeli, ana vnc. j. ellebori nig. drach j. ſemis, maſticis, ſerapini, galbani, opopanacis, lapidis lazuli præparati, ſquamæ ferri, mirrhæ electæ, gummi hederæ, ladani, ana vnc. j. garyoph. cubebæ, macis, galangæ, cinnamomi, ana dra. iiij. cum quibus aromatizetur ſyrupus.

Trochiſ. de agno caſt.

Alij trochi. ad idem.

Syrupus ad antiquas opp. ſplen. & viſcer.

H In fine decoctionis ſuæ adde epithymi, ſenę, agarici, ana vnc. ſemis, ſucci radicum ebulorũ, ſucci cucumeris aſinini, ana lib. j. magnetis vnc. j. acet. drach. iiij. zucchari. lib. iiij. doſis ab vnc. ij. vſq; ad iiij. cum aqua ſcolopẽdrię in ſtomacho vacuo, quãdo itur dormitũ, & maxime quã oppilatio fuerit infixa cũ diuturnitate temporum in mẽbro, ſanat enim hęc medicina, ſi Chriſtus voluerit.

Pilulę reſoluentes oppilationes hepatis, ſplenis, & ad principium hydropiſis. Recip. rhamedicem. drach. v. ammoniaci, ſerapini, bdellij, ana drach. viij. laccę vnc. j. opopanacis dra. iiij. mezereon drach. v. turbith, ſpicę, polij, aloes, ana drach. v. maſt. drac. ij. omnium myroba. ana drach. ij. lapidis lazuli abluti, epithymi, ellebo. ni. ſalis indi, ana drachm. ij. picię drachm. x. diſſolue gummas in vino, & informa pilulas. Doſis drac. ij. cum ſero. Et ſit pondus cibi, quod ſumunt hodie ſumant cras. Dixit Galen. ęgritudines melancholicę non niſi forti medicina curantur, quoniam melancholia non obedit

Pilule oppilationes hepatis. & ſplenis reſoluentes.

ei. Dixit Afravmi, aqua in qua decocta eſt radix iris remouet oppilationes omnino antiquas, & eſt fortis operationis. Dixit Abu. decoctio abſynthij, centaureæ minoris eſt medicina maxima in remouendo oppilationes ſplenis. Educit enim vtramque choleram, & maxime aduſtam, aperit vias, adæquat materiam ad expellendũ, & fortaſſe confortat membra mittentia materiam in valorem oppilationis. Et eſt de intentione rei ſecundæ, vt ſtomacho, & hepati conferat. Dixit Democritus, fructus hederæ, folia, & gummi eius à proprietate remouent oppilationes hepatis, & ſplenis antiquas. Et fit ex puluere ſcettaragi puluis laudabilis, qui aſſumitur in cibis omni hora. Reci. pulueris prædicti vnc. ij. aniſi vnc. j. limaturæ argenti vnc. s. auri boni drachm. iij. limaturæ æris albi drach. j. magnetis drachm. ij. garyoph. cubebæ, macis, zinzibe. gummi hederæ, ana drac. j. zuccha lib. ij. Et ſuperbibatur parum poſt parum vini antiqui. Et eſt medicamen regum, & magnorum dominorum. Reſpicit enim cor, & membra principalia, & generat gaudium, & eſt medicamen diuinum in remouendo oppilationes. Medicamen magnum reſoluens ſplenem durum, & attenuans eius magnitudinem, & groſſitiem. ℞. ammoniaci drachm. iiij. florum chamæmeli, anethi, tamariſci, ana drachm j. radicum cappatis, carthami, granorum balſami, tamariſci, rubeæ, ana drach. ij. ſquillæ aſſatæ drach. ij. ſcolopendriæ. ariſto. rot ana dra. ij. Conficiantur cum melle, & dentur ex eo drachm. iij. cum aceto ſic temperato, ſpartanæ drachm. ij. mittantur in vnc. vij. aceti boni, & bulliant vſque ad quartam, ſit doſis mediocris, drachm. ij. vſque ad iij. cum vnc. ij. ipſius aceti in hora dormiendi. Egreditur virtus huius medicaminis vſque ad profundiſſimas, & abſconſas materias huius membri melancholicas, & violenter operatur, attenuat, & conſumit materias rebelles, & ſepultas.

Puluis laudabilis.

Medi. reſol. ſplenē durum.

Dixit Abuha. accipe veſpertilionem, & decolla, & exicca ipſum, & contere, & accipe ex eo quantum tolerant tres digiti, aut accipe ſeptem veſpertiliones pingues, & decolla eos, & exicca ipſos, & pone eos in vaſe vitreato ſubmerſos cum aceto forti, & luta, & dimitte in furno clauſo. Cum ergo decocti ſunt, depone vas extractum donec infrigidetur. Et deinde extrahe eum, & diſſolue digitis in aceto, & ſumatur ex eo omni die in potu pondus drachm. ij. & eſt ſana, & experta medicina. Inquit Abuha. emplaſtra vnguenta, & olea ſunt ex conuenientibus medicinis ęgritudinibus ſplenis prædictis. Medicina vero, & electarium illorum eſt, quoniam quandoque quidem ſumitur ex ſimplicibus prænarratis, puta quia fit emplaſtrum de ſtercore ouium cum aceto, vel ſtercore caprarum montanarum cum aceto, & quandoque ex fęce ipſius aceti, quandoque fit euaporatio cum ipſo. Et quandoque fit cataplaſmatio cum filtro infuſo in aceto tepido. Et quandoque ſumitur ſtercus vaccarum herbas paſcentium, & exiccatur, deinde coquitur cum aceto, & fit emplaſtrum bonum. Et quandoque pulueriſatur ſuper ipſum ſulphur citrinum. Et emplaſtrum cum flore æris eſt mirabile. Et ex eis, quæ propinqua ſunt æqualitati eſt ficla decocta cum aceto, & ſimiliter radices althææ. Et quandoque fiunt vnguenta ex ammoniaco, & ſtercore ouium, & aceto, & oleo rutaceo.

Et olea ſunt de amygdalis amaris, de ſem. agni caſti, de granis narciſſi, aut alchannæ, aut fraxini, & quandoque fiunt compoſita ex prædictis, vt eſt maram baſiliconis, & maram Gale. & maram factum de radice cappa. infuſa in aceto diebus tot, donec lenificetur, deinde exiccetur, & fiat maram ex ea cum cera, & oleo de alchanna, aut aſſumatur nigredo vaſis de ære, & fiat ex ea cum farina hord. & aceto, & ſyrupo acetoſo emplaſtrũ quoniam eſt vltimum.

Euaporatio experta ſecundum Alchindum. ℞. rutæ, corticum radicum cappa. abſynthij, calamenti, origani, ana partes æquales, decoquatur in aceto, & in-

A fundantur fruſta filtri, & exprimantur, & applicentur. xx. vicibus, & cum infrigidantur auferantur. Item ſi dominatur caliditas, euaporetur ſplen cum vapore aceti in lapide crudo, & ipſum filtrum infuſum in aceto calido applicetur ſuper ſplenem. Et proptie ſi decocta ſit ſalicis cortex, vel ruta, & proptie in balneo.

Euaporatio ad ventoſitatem, & inflationem ſplenis, & etiam apoſtematem, in aceto bulliant cortex cappatis radicis, ruta, agnus caſtus, calamenthum, ammoniacum, & ſpica, & infuſum filtrum frequenter applicetur, & eſt Raſis.

Confectio ad trochiſ. ad ſplenem cum caliditate. ℞. razic. dra. v. laccæ, rheub. ſucci eupatorij, aniſi, ſpicę, maſtic. ana drach. j. detur cum decoctione radicum, & ſunt Raſis. Confectio emplaſtri ad ſplenem cum caliditate. ℞. ligni ſalicis, & folia eius; tamariſci extremitates, myrti, & cypreſſi, & contere, & miſce cum aceto vini, & eſt Raſis.

Trochiſ. ad ſplenem.

Empla. ad duritiē ſplenis.

B Emplaſtrum ad duritiem ſplenis, & ventoſitatem. ℞. foliorum ru. dra. x. nitri, mentaſtri ſicci, ana drac iiij. ammoniaci dra. vij. ammoniacum diſſoluatur in aceto, vel vino, & cum cera conſperſa fiat emplaſtrum, & ſuperponatur, & eſt Almanſoris. Decoctio Serapionis ad ſplenem experta. Recip. foliorum cappatis, & terantur cum aceto, exprimatur ex eis quantitas vnc. ij, quæ bibatur, & dentur tribus diebus. Sed pueri ſumant ex eo poſtquam expreſſum fuerit ſine aceto. Alia ſagaſſara, & eſt alſeleſiſ æqualis ei, teratur, & exprimatur, & detur ex ſucco eius æquale ei, & detur in potu etiam drach. v. aromatici cum aqua raphani, & miſceantur cum aqua raphani, qui expreſſus fuit, quod ſit æquale ei de ſiſamo, et terantur, & fiat emplaſtrum ex eis ſuper ſplenem tribus diebus, expertum enim eſt. Dimach. Serapionis valens ad duritiem ſplenis, & ſtomachi, & confert ad reliquas exituras, & apoſtemata calida in eis. ℞. bdellij, ammoniaci, an. vnc. j. caricarum. v. fabarum, paſſulatũ, enucleatarum, cicerum, & meliloti, fœnugræci, & ſeminis lini, chamæmillæ, aluminis, farinæ lupinorum, ana vnc. ſ. olei rutæ, & chamæmillæ quantum neceſſe eſt. Infunde ficus in meibutegi, & aceto die ac nocte, & terantur valde, & miſceantur cum medicinis, ſoluantur, quæ ſoluuntur cum meibutegi, in quo infundiſti ficus, & rectifica illud, & adminiſtra ipſum. Aliud, ammoniacum ſoluatur cum aceto forti, donec fiat ſicut alcach, line ipſum ſuper pannũ, & epithema. Aliud ſumatur myrrha, bdellium, ammoniacũ, thus, æquali pondere, & ſoluantur cum aceto forti epithementur. Similiter abſcindatur charta ſecundum quantitatem ſplenis, & liniatur ſuper ipſam fauus mellis, & pulueriſetur ſuper ipſum ſinapi humectatum non tritum, & epithemetur cum eo nocte vna.

Decoctio experta ad ſplenem.

Pro pueris.

Empla. ad ſplen.

C

Vnguentum expertum ad dolorem, & oppilationem ſplenis, & duritiem eius, & dolorem matricis. Rec. bdellij; maſticis, galangæ, ammoniaci, aloes, colophoniæ, mellis communis, ana vnc. j. terebinthinæ, vnc. ij. ſagapeni, ſtyracis liquidæ, ana drach. viij. ceræ citrinæ, vnc. iij. ſucci cyclaminis, & abſynthij, ana lib. j. olei chamæmelini, lib. j. butyri lib. ſ. terantur terenda, & conficiantur, & emplaſtrentur continue: mollificat enim, & reſoluit, & rectificat complexionem eius.

Vnguentum expertũ ad dolorē ſplenis, & matricis.

D

Dixit Dioſco. cyclamen ſecundum omnem modum adminiſtrationis eſt medicina probatiſſima in ſoluendo oppilationem ſplenis, & mollificat, & reſoluit, & attenuat. Et ſuccus eius cum tantundem aceti mollis, & ceræ partes iiij. bullins vſque ad ſpiſſitudinem eſt medicamen expertum valde in antiquis oppilationibus eius.

Antidotum ad ſplenem probatiſſimum. Recipe radicum enulæ cãpanæ, raphani maioris, ana vnc. ij. medianæ corticis tamariſci, vnc. ij. florum eiuſdem, vnc. ſ. betonicę, ſiſymbrij, ana vnc. ſ. limaturæ ferri, vnc. iij. mellis quod ſufficit, ſumantur bis, vel ter in die: adde ſpicæ, vnc. i. neminem feſellit vnquam, & puluis tamariſci cum ſpica, & cinnamomo proprius eſt.

Electarium expertũ ad ſplen.

De apoſtematibus ſplenis, & tumore eius. Cap. 3.

Apoſtema ſplenis quo dupliciter fieri poteſt.

APoſtema ſplenis eſt tumor pręter naturã eueniens ei. Eius autem ſpecies ſequuntur numerũ materierum ad modũ apoſtematũ contingentium in hepate, & ſimilibus membris, ſed plurimũ eſt melãcholicum durũ, propter cauſam ſuperius in principio dictam. Et quãdoq; eſt phlegmonicum, quod eſt, quia in eo ſunt arterię, & venæ continentes ſanguinẽ, qui præter naturã influẽs, & in ſubſtantiam ſplenis collectus, phlegmonem fecit. Et aliquando eſt phlegmaticum molle, ſed raro propter phlegma craſſum aggregatum in hepate ex indigeſtione, vel membro catarrhizante illi per poros occultos; ad eius mollitiem adiuuat ſubſtantia eius mollis, & cum caleſiat ſimul cum melancholia à tepida caliditate accidẽte ei fit ventoſum, ſi colligatur. Si vero in vacuo ſit diffuſa, vel intercluſa facit inflationem. Cholericum vero rariſſime accidit, cholera enim ſi ſuperexcreſcat in hepate, tranſmittitur ad cyſtim, non ſplenem. Oppilatione vero in poro cyſtis contingente, vt non poſſit tranſmitti, habilius tranſit cum ſanguine per venas, quàm in ſplenẽ mittatur, ſplene repugnante illi, & natura ſui ignea, quæ de centro ad circumferentiam ſemper mouetur. Et ſi per venas, & arterias tranſeat, in illis obtunditur, & alteratur, inſpiſſaturque ſplenis frigiditate, & humoris melancholici in eo contenti, quare non remanet cholericum, ſed tranſmutatur in durum.

Cauſa. Cauſæ eius ſunt notæ ex dictis hic, & ſupra de apoſtemate hepatis, cui delatorie ſeruit. Et ex cauſis eius eſt phlebotomia plurima, & conuenientia circunſtantiarũ eſt cauſa exterior. Et quandoq; fit permutatione apoſtematis hepatis: cũ eius materia transfertur in ſplenem, & eſt melius quàm ſi e conuerſo fiat. Et quandoq; confortatur ſplen ſubito, & educit eius materiam fœculentam, et euadit infirmus. Et eius eductio eſt quãdoq; per fluxum ſanguinis naris ſiniſtræ, quandoque per vomitum, quandoque licet raro per vrinam, & quãdoque per ſeceſſum.

Signa. Et ſigna eius abſolute, ſunt ſigna oppilationis ſuperius numerata, ſed ſunt cum dolore grauatiuo propter tenſionẽ ſuſpenſorij, quare extenditur vſq; ad furculã, & compatitur diaphragma, ex quo ſeqtur malitia in anhelitu; & fit velox, frequens, & interceptus, ſicut accidit pueris quando plorant, & eſt cum melãcholia, & quãdoq; cum riſu. Et cum eſt phlegmonicum, eſt minus durũ, cum inflammatione, & febri, & maiori dolore. Et magis cũ eſt cholericum, & eſt cum alienatione, eius autem, quod eſt phlegmaticum, ſigna ſunt prædictis oppoſita. Ventoſi vero, ſigna ſunt abſque grauitate, & cum premitur, tactu reſiſtit illi, & ſonat.

Cura. Cura apoſtematum ſplenis ex cura oppilationum ipſius, & apoſtematũ hepatis innoteſcit. Curã ergo illorũ proſequere ſm illorum intentiones, & modos. Et cõpleas cum appropriatis ſimplicibus, & cõpoſitis, q̃ ſunt deſcripta ibidem. Et ex appropriatis in apoſtemate calido eſt alumẽ, in eo enim eſt inciſio aliqua cũ qualitate ęquali, & ſtypticitas, & virtus frigiditatis, quare oportet, vt miſceatur cũ medicinis eius apocruſticis, & reſolutiuis. Et acetum etiam eſt ex illis, & aqua foliorum ſalicis, & foliorũ algarab, & aqua portulacæ, & cap. ven. humidi.

Et ſumere in potu de ſemine portulacæ, dr. j. cũ aceto, arnogloſſæ exiccatę, & puluerizatę omni die cochleat. j. et alia q̃ à ꝓprietate operant frigida ſuperius numerata.

De ſpeciebus icteritiæ. Cap. 4.

Icteritia triplex. Cauſa.

ICteritia, vt dicit Abu. eſt alteratio coloris corporis fęda. Eſt aũt triplex, citrina, nigra, mixta, ſeu viridis. Et cauſa eius eſt quadruplex, ſecũdũ quatuor actus interuenientes ad eius cauſalitatem ſeinuicem ordinate habentes, ſicut cauſa ad cauſam, & ſunt immediata, mediata, magis mediata, & remota. Immediata ſecundũ Gal. eſt effuſio choleræ in toto corpore, & proprie in cute, nec mirum, cum cutis ſecundum eum ſit membrum ordi-

j. de cauſis ſympt. cap. 3. 4. aph. 63.

E naturn ad receptionem ſuperfluitatũ corporis totius. Eſt quoq; illius effuſio, quandoq; critica, quandoq; ſymptomatica, & ſi quidem ſit choleræ citrinæ, facit citrinã, ſi vero nigræ, facit nigram, ſi vero vtriuſque mixtam, ſeu viridem operatur. Cum enim miſceantur duo humores, citrini coloris, & nigri, viridis reſultabit color, vt dixit Abuhali. Nec erit tertia ſpecies ſimplicis icteritiæ, licet ſit tertius humor, qui naturaliter per venas vadit cũ ſanguine, phlegma. ſ. album colore, dicente Hippo. in apho. Si albo phlegmate. Tale enim phlegma eſt naturale, qđ a ſanguine non ſequeſtratur, nec ſub propria forma inalteratum tranſeat in cutem, vt proprium imprimat colorem in ea, ſicut color vterque facit. Et ſi phlegma innaturale à ſanguine ſeparetur quandoque illud tamen propter ſui viſcoſitatem, & craſſitiem non bene eſt effuſibile per vniuerſa corporis membra, & cutem, ſine ſanguine, quare totam cutim dealbare non poteſt, licet interdũ diuerſus, & circumſcriptus in aliqua parte cutis illam

Viridis color quando fiat. Quare non fit a phlegmate.

Morphea, & Icteritia quo ſunt.

F dealbet, & morpheam albam operatur, ſicut melancholia, nigram, quæ differt præter hoc ab icteritia, quoniam morphea ex errore tertię digeſtionis fit, & membrorum eius, icteritia vero ex errore ſecundæ, & membrorum ipſius. Et ſi quandoque colorem pallidum, & plumbeũ in vniuerſo corpore imprimat innaturale, facit ſuperexcreſcens in ſanguine, & effuſum cũ eo in totum, & cutem, illud eſt, quia, in ſua ſuperexcreſcentia non ſeparatur a ſanguine, vt trãſiens in cutem, proprium, & per ſe colorem imprimat in ea, ſed mixtus cum eo ipſius calorem obtundit, ita quod alteratum cum eo in natura membrorum, cuius colorem pallidum, & plumbeum reddit, qui etſi non ſit naturalis, tamen non eſt fœdus, vt color icteritiæ, cum non tantum à naturali recedat, quare icteritiã facere non eſt dictum. Et in ſumma phlegma quodcũque non efficit icteritiam albam, licet ſit album; cum icteritia, vt dictum eſt, ſit alteratio coloris corporis, & cutis totius fœda, ipſum phlegma, corpus totum, & cutem alterare non poteſt; & ſi alterat totam, ipſius alte-

G ratio non eſt fœda. i. multum recedens à naturali, ſicut eſt citrina, & nigra, vt poſſit icteritia dici.

Cauſa. Cauſa mediata eius eſt effectus mundificationis illorum humorum à ſanguine in venis, & hepate, vt ſuperius dictum eſt. Cauſa magis mediata eſt debilitas in membris, & oppilatio in vijs, & in materia choleræ multitudo in membris, ſcilicet cyſti, quantum ad citrinam; & in ſplene quantum ad nigram, & in vtriſque quantum ad viridem. Remota cauſa eſt quælibet ęgritudo debilitans ipſam in attractione, & hepar in expulſione, & proprie mala complexio quælibet, vt ſuperius dictum eſt in hepatis debilitate, & apoſtemate. In poris oppilationis cauſa eſt nota ex cauſis prædictis, in materiæ quantitate multa, ſeu illorum humorem; & magis quam per illa membra mundificari poſſit. Talis ſecundum Galen. eſt duplex, interior, ſ. & exterior. Interior eſt duplex, materialis, ſ. cibi, & potus, quia ſunt acuti, vnctuoſi, & dulces in vtraque, vel melancholici,

H & craſſi, & terreſtres in nigra. Et efficiens, vt complexio calida multum hepatis, multiplicans choleram citrinam, in citrina: vel calida multum adurens valde, & choleram nigram multiplicans in nigra: vel complexio totius corporis, & membrorum calida, multum ſanguinem in choleram citrinam permutans, in citrina; vel in nigrum per aduſtionem ſuo ſuperexceſſu in nigra icteritia: vel frigida valde totius, & hepatis, ipſum ſanguinem congelans, & denigrans; qui veniens ad cutem nigram icteritiam operatur, licet cauſa hæc ſit rariſſima; & cum adſit in hepate potius, egeſtionem nigram, qualis eſt ſanguis nigreſcens, quam icteritiam operatur, propter craſſitiem ſui non bene effuſibilem in circumferentias cutis; ſed petẽtem potius centrum, & inteſtinorum intimum propter grauitatem. Et cum acciderit, non reſoluitur eius materia cito, & eſt timoroſa. Exterior eſt coadiuuans, & eſt per ſe, & per accidens; per ſe omnis circumſtantia conſimilis calida; vel frigida cooperans ad generationem illorum humorum;

morum: per accidens eſt diſpoſitio temporis, aeris, regionis, & ſimilium, frigida, & ſicca, quæ calorem remittunt, & fortificant in interioribus igniendo, vnde humorum prædictorum ſequitur ex prædictis cibis generatio, & poros cutis conſtipant, non tantum, quod per hoc intranſpirabiles illos reddat humores, quia ſic febrem accenderet; ſed quod ad eorum retentionem in cutis ſubſtantia operetur, vt in hyeme, & borea, & in regionibus ſimilibus eſt videre. Vel eſt ſumptio veneni, ſeu morſus animalis venenoſi, & proprie thyri ſanguinem, & humores corporis & membrorum corrumpentis, & in citrinum colorem, & viridem conuertentis; qui perueniẽs ad cutim, citrinam operatur, vel viridem, ictericiam; vnde Gal. ait. Redeamus igitur ad hepar, & videamus an in omni tempore hepar, ictericia exiſtente, patiatur: & an ſit ad hoc accidens operans. Dico ergo, quòd multoties hepate ſalubri exiſtente, videmus choleram rubeam diuidi, & extra cutim exire hoc eſt ſecundum criſim. Item ſine criſi ſanguinem conſpicimus in cholerã mutari, cũ ex peſſima, & aliena corruptione corrumpitur, ſicut ex morſu reptilium venenoſorum, quemadmodũ vbi Regis miniſtrum, cuius officiũ erat thyros capere, quodam tẽpore à thyro morſum fuiſſe, qui tardãs ſumere medicinam ſolutiuam, mutatus eſt in colorẽ praſij.

3. de lo. aff. cap. 3.

Hiſtoria de ſeruo Regis angiam veneno. 5. de lo. aff cap. 7

Signa ſpeciei ictericiæ, vnaquæque per ſe viſui nota eſt, cum ſit membri exterioribus coloratio fœda, cuius viſus eſt index proprius. Cauſarum vero ſigna, quæ ſunt occulta oportet ſubiungere diſtinctè, & proprie remotarum, interiorum, quæ licet ſint poſteriores in ipſius impreſſione, priores tamen ſunt in curatione. Eis enim ablatis prompte ſit mundificatio ſanguinis, ceſſatque effuſio choleræ, & fœda cutis coloratio ſiens, necnon, & facta ceſſabit facile. Inquit enim Gal.: Quod prius eſt in intentione, poſterius eſt in operis executione. & econuerſo, recto curationis ordine procedendo. Hoc autem dixit, quia inutiliter quis prouidebit febribus, & etiam alijs diſpoſitionibus, niſi prius meminerit cauſæ, cuius cognitionem cura confeſtim ſequitur, vt dictum eſt. Si igitur cauſa eius ſit ægritudo quælibet, & maxime oppilatio quæcunque mala, & debilitas, & frigida, & humida, & attractiua cyſtis, & etiam ſplenis coniecturando cognoſces ex ſignis prædictis diſpoſitiones hepatis, quas plurimum ſequitur cyſtis, propter affixionem: & ſplen. propter colligantiam: & vtraq; propter ſeruitium ægritudinis debilitantis hepatis expulſiuam. Signa ibidem habuiſti. Ipſius ergo præſentia, cum priuatione ſignorũ ſubſequentium cauſarum indicant illam.

Signa.

11. meth. med. ca. 10.

Signa vero diſtinguentia, inter debilitatem attractiuæ ipſorum, & ſequeſtrationem hepatis ſunt, nam debilitatem attractiuæ illorum abſque debilitate expulſiuæ, hepatis, ſignificant pauca tinctura egeſtionis, & minor ſolita naturali, & minor tinctura vrinæ cum præceſſione ægritudinum cyſtis, & ſplenis, & abſque ægritudine hepatis. Debilem ſequeſtratiuã hepatis abſque debilitate attractiuæ illorum membrorum, ſignificat anteceſſio ægritudinum hepatis, cum lęſione in alijs operationibus eius, & tinctura in egeſtione, & vrina minor ſolita. Et quandoque ſunt ſanguinolentæ, ſicut lotura carnis, & ſequitur cachexia, deinde hydropiſis. Si vero ſit cauſa eius oppilatio in poris, per quos trahũt, & tranſmittunt ſuperfluitates, ſigna erunt egeſtio alba, & conſtricta in citrina, non neceſſario in nigra, & vrina citrina, vel nigra, & color obtuſus in ictericia, & ſubito eueniens. Signa vero ſpecierum, & modorum oppilationis ex prædictis in hepate, & ſplene ſunt manifeſta. Signa quoque diſtinctiua oppilationis pororum, ex dictis in oppilatione hepatis ſunt manifeſta, cum prædictis in oppilationis ipſorum ſignis; quę percipies abſq; ſignis præcedentium, & ſequentium cauſarum. Si vero in cauſa ſit materia, & multa quantitas choleræ, cuius cauſa materialis ſit cibus, & potus, ſcies ex relatione infirmi, & aſtantium. Si vero in cauſa efficiente ſit culpa, quæ eſt alta complexio calida multum hepatis multiplicans choleram citrinam, vel nigram, ſigna erunt, quæ

A ſuperius dicta ſunt, in mala complexione hepatis calida, & eſt paulatim eueniens, & cum hoc videbis in citrina citrinitatem maiorem, & in nigra maiorem nigredinẽ, vrinam quoque rubeam vehementis rubedinis, donec ad rubedinem trahat, & pannum taliter tingat, vt vix remoueri poſſit, & ſimiliter egeſtionem. Et omnia exeuntia per nares, & ſudores quaſi citrina, in citrina, vel nigra in nigra, vel mixta ex vtriuſque ſeu viridis, in viridi, & commixta. Et ſiquidem ſit ex mala complexione multum calida totius corporis, & membrorum, ex tactu membrorum corporis, & cutis caliſo inflammato, & venarum rubore, & pruritu, & erunt in calore ictericiæ, & modo vehementi, mediocres, tunc, & vrina, & egeſtio naturales, vel quales in principio. Cholera enim multiplicata in membris tendit de ſui natura ad circumferentias cutis; * non regurgitat ad interiora, cum hepar cum ſuis emunctorijs ſaluum exiſtens egeſtionem, & vrinam naturales tunc operetur, licet in proceſſu contingat mutari, & eſt ſignificatio bona, quia hepatis ſanitatem oſtendit, quare hydrops non timetur. Vnde Hip. Icterici non valde inflati ſunt. Et ex his, ſpecierum cauſarum ipſius ictericię nigrę, & citrinæ ſunt notæ. Et erunt cum priuatione ſignorum pręcedentium cauſarum. Et ſimiliter ſi ſit cauſa mala complexio hepatis frigida, vel totius corporis, & membrorum, ex ſignis contrarijs prędictis cognoſces. Cauſarum vero exteriorum, quæ per ſe ſunt, ſunt manifeſtæ, cognitis eis etiam, quę per accidens cauſæ fiunt. Et ſi quidem ſit venenoſa, ſi ab animali eſt morſus, oſtendit punctio, ſi vero à ſumptione veneni, ſignificat ipſum pręterita ſuſpicio, & ſanitas, & bonitas humorum, & aduentus illius ſubito, cum priuatione prędictarum cauſarum, atque egeſtionis, & cum vrina fiſtucali, ſicut ireos proprie, vel in colore ſimili æruginí æris, vel ſucco porri ſecundum diuerſitatem complexionis ipſius veneni, & ſpecierum ictericiæ.

** non…*

B

Quinta apho. 72

Signa vero ipſarum ex critica vel ſymptomatica effuſione choleræ prouenientium, ſumi poſſunt ex pręcedentibus, concomitantibus, & ſequentibus. C Ex pręcedẽtibus quidem, nam criticam pręcedit ægritudo acuta hepatis, vel ſplenis apta terminari per eam, nec ſit ſubito, ſed pręcedentibus ſignis digeſtionis, & alijs ſignis bonæ criſis. Ea concomitantibus, quia eſt cum bona tolerantia, cum non ſit ante ſtatum, ſed in ſtatu, & in die critica, quæ eſt poſt vij. non ante, niſi in corpore calido, & regione calida, vt eſt regio Auer. Et non cum duritie hypochondrij dextri, immo cum bona diſpoſitione ipſius, vnde Hip. Ictericia ante. vij. mala, in vij vero, & ai. bona ſi dextrum hypochondrium non durum fiat. Ex conſequentibus, quia ceſſet ęgritudo, & virtus confortetur. Inquit Hipp. Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & bene ferunt; ſi vero non, contrarium. Sed ſymptomaticam contraria prædictis ſigna oſtendunt.

Quarta aphor. 62. & 64.

1. apho. vltimo & 4. apho. 3.

Cura ictericiæ ſymptomaticę, vt ex prędictis eſt habitum, eſt duæ res, prima eſt cauſarum ablatio. ſecunda eſt ipſius alterationis cutis fœdæ factæ ad naturalem D permutatio. Primam rem complent proprie, quæ cauſas debilitatis cyſtis, & ſplenis attractiuæ auferunt. cauſas quoque debilitatis ſequeſtratiuę hepatis, & venarum, ſiue ſint de genere malę complexionis, compoſitionis, ſolutionis, vel apoſtematis, quæ omnia in cura hepatis, & ſplenis tradita ſunt. Inquit autem Abuha. ſi fuerit cauſa ictericiæ in hepate, & felle, curetur cum regimine prędicto in debilitate hepatis: nam cura ipſius fellis eſt illa, quę oppilationes pororum cyſtis fellis aperiunt, cauſas earum auferendo quęcunque ſunt, quæ omnia ſuperius in cura oppilationis hepatis, & ſplenis tibi nota fecimus. Et ex proprijs eſt cuſcuta, quæ fellis oppilationem aperit, & hepatis, & etiam omnia amara, quæ quoniam aperiunt, & abſtergunt, curant ictericiam. Dixit Abu. ex conuenientibus attenuatorię ex ſiccitate, quam ſignificat corporis ariditas, eſt adminiſtratio lenificantium, & ſubalterantium choleram, ſicut mucilagines frigidę, & ſicut ſebeſten, & ſimilia cum oleo de amygdalis. Si vero fuerit ex naſcentia

Cura.

Diæta.

rei ali-

rei alicuius, non æſtimo quòd ſit cura, ſi vero fuerit ex apoſtemate, cura eſt cura illius. In coarctatoria azimar eſt ex melioribus medicinis ictericiæ. Et debilior iſta eſt, in qua oppilatio eſt in meatu choleræ. Et quando cum oppilatione eſt feb. tunc attriplices ſunt boni valde, quoniam ſunt aperitiui, & extenſiui, & ſimiliter radix lactucæ, de qua ſumaritur drac. ij. cum melle, & ſimiliter aqua cuſcutæ, endiuiæ, lactucæ, & myrri, cum rotulo caſſiæ ſi. & oleo amygdalarum dulcium, & amararum. Et ex appropians in oppilatione eius, eſt tharbarbarum, hypericon, capil. vene. olibanum, rubea tinctorum, ana partes æquales, de quibus detur, dra. i. cum aqua fœnicu. gentianæ, ariſtolochiæ, coſti, polij, centaureæ, & ſimilium, ſi non ſit feb. Serapio, ait, & confert in hac ſpecie ictericiæ vomitus, fortaſſe enim aperitur oppilatio propter motum eius impetuoſum. Clyſteria quoque ex polypodio, epithymo, & thymo in nigra, & abſynthio, endiuia, malua, & violis, in citrina, vel ea, quæ malam hepatis complexionem calidam vel frigidam valde alterant, & permutant, quæ etiam ſupra in cura ipſius diximus, vel totius corporis, & membrorum complexionem malam calidam adurentem, quæ ibidem etiam tetigimus. Et ex eis proprie eſt balneum vniuerſi corporis cum aquis dulcibus, ex frigidis mollificantibus, & tatefacientibus, non ſtypticis, quæ denſando poros inflammant, qualia ſunt violæ, maluæ, lactucæ, attriplices, melilorum, coriandrum, ſolatrum, acetoſa, & ſimilia. Ex eis eſt alterare hepar cum cerotu, vel epithemate de ſandalis. Et cum ſyrupo de endiuia, trochiſcis de camphora, de ſeminibus communibus, & frigidis. Ex electarijs, diarhodon, & triaſandali, & cum ſeminibus, & ſucco frigidarum herbarum, & alijs frigidis aperitiuis appropriatis, quę ſuperius dicta ſunt, & alterare etiam cum frigidis appropriatis ſupra in cura ipſius enarratis, ait enim Gale. cum cor, & hepar eſt frigidum, totum corpus frigidum erit. Et vrina rectificabitur, & ictericia ceſſat, vel quæ frigidam complexionem totius corporis mortificantem alterant, & calefaciunt, & etiã hepatis, quæ ſunt ex calidis numeratis ibi in cura hepatis interius, & exterius approximandis. Oportet autem ne ſubito approximentur, ſed paulatim, & cum caliditate non ſuperflua, adultiua, nam taliter approximata calorem naturalem debilem exiſtentem in eis reſoluunt. Regiminis quoque rectificatio in cibis, & potibus, & alijs non naturalibus rebus ſit ita, quod in contrarium vertatur diſpoſitioni materiæ, & membrorum habentium ipſam generare. Et caro etiam eſt iuuatiua valde, propter ſtrititudinem prouocationis, mundificationis, & conuenientiæ ſuæ ad hepar. Et ex regimine lauante ſel, & remouente putrefactionem eius, & incraſſante illud, quod eſt in eo, eſt, vt cibetur frigidis, pane non azimo, ſale trito, & endiuia plurima ſeptem diebus. Et ſi quidem ſit à cauſa venenoſa, cura eſt ea, & cum his, quæ ſupra in cura ægritudinum cordis ex ſimili cauſa diximus. Galen. autem dixit, cum autem ad me veniret, qui punctus fuit à thyro, & cauſam paſſionis narraret, iuſſi eum theriacam aſſumere, qua ſumpta in pauco tempore in naturalem redijt colorem. Poſt ipſam autem dixit Abuhali, bibat patiens aquam malorum macianorum, granatorum, ſuccum endiuiæ, portulacæ, mucilaginum berberis, & omnia in quibus eſt infrigidatio cum virtute theriacæ, & cordiali. Et in ipſa iam expertus ſum cum accidit in principio, & proprie cum venenum eſt imbibitum, & bibat lac aſſidue cum oleo amygdalino. Et ex regimine conueniente, & communi ſymptomatica quacunque, cuius præmiſſa eſt cura. Et eſt, vt iuuetur cum prouocatione fluxus ventris, & ſudoris, & confortatione naturæ. Inquit Galen. ictericia ante vij. mala, niſi cum de ventre nimia humiditas exierit. Abuha. quoque dixit, ictericia ante. vij. mala, niſi ſuccurratur fluxu ventris, aut ſudore naturali, & natura ſit fortis, illud tamen conſideratione indiget, quemadmodum de fluxu ventris in pleureſi, & vomitu in principio diximus. Si vero critica ſit, dimittatur naturæ. Inquit

Cura icter. cum febre.
Vomitus.
Clyſteria.
De balneo.
Ceratum. Syrupus. Trochiſci. Electaria.
Cũ cor, & Hepar ſunt frigida, totum & corpus frigidum erit.
Ar. med. c. ſin ac cap. ictam 50.
Regimen.
Qualiter curetur ictericia ex morſu animalis venenoſi. 5. de lo. aff. cap. 7.
Qualiter nõ ſit ictericia ante vij. eſt mala. 4. aph. 62.

E enim Hippo. ex quorum criſis fit, aut facta eſt, non mouere oportet, neque nouum facere, ſed ſinere. Secundam rem complent, quæ materiã cholericam in poris, & ſubſtantia cutis imbibitam reſoluunt, & abſtergunt, & lauant, & ſic ipſum ſecundum naturalem colorem diminuunt. Quorum quædam ſunt illam cõplentia à proprietate, quędam à cõplexione. à complexione reſolutionem complent exercitia temperata, frictiones & proprie cũ aquis, & oleis ex reſoluentibus materiam ſubcutaneam, vt eſt chamæmilla, ireos, & proprie anethum, & ſudorẽ prouocantia, quę in cura hepatis in vniuerſali dicta ſunt. Abſterſionem complent vnctiones cum frictione, proprie ex acetoſitate citri, aqua acetoſellæ, ſem. melonis, & aqua cucumeris, & aqua, & aceto, & aliorum abſtergentium frigidorum, ſi adſit febris, vel calidorum, ſi non adſit, quorum ſummã in de decoratione infra faciemus, annuente Chriſto. Lauationem complent balnea naturalia, & artificialia ex aquis dulcibus, & decoctione atriplicis, ſiclæ, tribuli, endiuiæ, capil. vene. cuſcutæ, anethi, & ſimilium in citrina. In nigra vero cũ epithymo, thymo, F boragine, & bugloſſa, ſene, & ſimilibus. in mixta cum, vtriuſque, veruntamen ante introitum balnei oportet, vt ſumatur aqua decoctionis aſparagi, ciccrum, ana. M. i. quæ decocta ſit in vaſe vitreato cum v. veſij, aquæ, & ſit cum vino mixta, ſi non ſit feb. ſi vero adſit, ſola bibatur. Et ſimiliter aqua cuſcutæ cum ſemi. apij, & zucchero tabarzeth, & ſi bibatur, ex ea ſacratal. i. eſt iuuatiua valde. Verum particularia balnea, ſeu lauationes ſunt conuenientia oculis, & citrinitati ipſorũ cum ſuperfluit, cũ ſit eis nociua. Et ſint cũ aqua fęni. chelidoniæ, vſneæ, rutę, vel cum aqua tribulorum, & memithæ, ſolatri, coriandri, & fructuum frigidorum, habentium virtutem abſterſiuam iam dictorum, ſubmerguntur etiam oculi in ea. Et ex conuenientibus eis, eſt ſternutatio prouocata ſecundum diuerſitatem diſpoſitionis cum calidis, vt eſt ſuccus foliorum naſturtij, praſſij, aut cicla minis, ſicut eſt vel coctum vel infuſum in lacte mulieris, deinde G in mane expreſſum; aut ſuccus radicis raphani, vel foliorum eius, vel cum parum calidis, vt eſt ſuccus ſiclæ, vel cum ſuccis frigidis, vt eſt ſuccus ſemperuiuæ, & acetum ipſum quãdo ſugitur naribus, & tenetur hora vna. Et ſtet infirmus in pila balnei, quoniam eſt bona curatio, motu enim choleram de oculo excutit, & per nares deriuando educit.

Dicit Gal. Complentia vero à proprietate ſunt, vt ſumantur nucis cupreſſi, drac. i. caſſiæ ligneæ, drac. iiij. & bibantur cum vino antiquo, & deinde abluatur, quoniã minget ictericiam. Item ſumatur ſel vrſi cum vino, aut de cornu cerui, drach. i. aut pulueris ſulphuris, drach. ij. Et ex eis, quæ laudantur eſt, vt ſumatur in potu cum vino de lumbricis terrenis exiccatis, quoniam ipſum mũdificant ſtatim. Et ex expertis eſt vt dentur radices acetoſæ, & ſtet patiens in ſole, & ambulet in ipſo hora vna donec caleſiat, & ſitiat: deinde ſumat in potu decoctionem capillor. veneris, rubeæ tinctorum, & mentæ. Et ſimiliter ſi bibatur poſt balneum confert valde. Et ex H ſolutiuis proprijs eſt, vt perforetur colocynthis, & expellatur illud quod eſt in ea, & repleatur vino & bulliat ſuper prunas, deinde coletur, & bibatur.

Syrupus in materia hepatis calida, ſiue refrigerans hepar, & membra ſupercaleſacta, audaciã fellis, & acumen choleræ extinguit, & omnes morbos febriles. Et releuat infirmum ab hectica, & ictericia citrina, ſi Chriſtus voluerit ſanator omnium languorum. ℞. berberis, florum boraginis, cichoreæ, ſeminis portulacæ, ſcariolæ, lactucarum, papaueris, pſyllij conquaſſati in aqua frigida, hepaticæ, ana. vnc. i. plantaginis, pimpinellę, ſemperuiuæ, ſolatri, an. M. s. ſucci hepaticæ, ſucci cichoreæ, ſcariolæ ſylueſtris, & domeſticæ, ſucci ſemperuiuæ, ſucci apij, depuratorum, ana. vnc iii. ſpodij, ſandal. ana. vn. iiij. ſeminum communium mundatorum. vnc. ii. camphoræ dr. i. zucchari. lib. ii. aceti. vnc. iiii. doſis vnc. ii. in aurora cum aqua frigida, caue ne ſit infirmus cum oppilatione hepatis, & ſplenis, & ſenex, & debilis ſtomachi.

1. Apho. 20. Curationis principalis ſecunda pars. A complexione q ſunt bona. Frictio.
Balneum.
Cura citrinitatis oculorũ aſſerenda.
De ſternutatione.
A proprietate quæ.
Syrupus optimus ad ictericiã & ad multa alia vtilis.

Alexan-

Alius ſyrupus ad idem.

A Alexander, ſyrupus vtilis habentibus hepar ſupercaleſactum, & choleram exubetantem in felle extinguit, & mundificat. Reci. ſucci endiuię, ſucci plantaginis, lupuli, fumiterrę, ana lib.iij. depurentur, & bulliant aquę fontis in quibus reſideant, rhabarba. drach. x. ſpicę nardi ſcrup.i.s. per duos dies, & bulliant deinde vſq; ad cōſummationem, lib.iiij deinde colet ur, & aqua zucchari, lib.j, & ſyrupentur, doſis, vnc.ij. cum aqua frigida.

Syrupus proprius.

Syrupus ex inuentione noſtra ad hepatis materiam nociuā vt expellatur, mundificans hepar, & malitiam fellis per veſicam, extinguit audaciam cholerę, fugat febres omnino, rectificat effigiem, citrinitatem oculorum, & icteritiam ex caliditate inflammante, & vrente, eo quod mēbra, quę ſunt radix ęgritudinū rectificat, ſi Chriſtus voluerit. Omnia enim velut deficiente igne deficerent, & velut pluuia deficientibus nubibus euaneſcerent, ſi modicum ſua quieſceret influentia. ℞. capillorū veneris, ſcariolę ſylueſtris, portulacarum, ſcolopendrię, eupatorij, lupul. ſaxifragię, hepaticę, radicis, & foliorum cichoreę, B & florum, radicis apij, fęniculi, bruſci, aſparagi, ſemperuiuæ, tamarindorum, rubi, vuarum cum ſua teneritate, alchechengi, vel nenupharis, ſolatri domeſtici, ana M.i. ſeminis coriandri, portulacę, apij, fęniculi, aniſi, ſubtiliſſime puluerizatorum, ana dr.iij. florum boraginis, violarum, pſyllij præparati, roſarum, ana drach. iiij. ſandali vtriuſque, calami aromatici ſpodij, maſticis, ana dra.i. ſucci plantaginis depurati, ſucci fumiterræ, ſucci apij, ſucci arthemiſiæ, ſucci pomi aceroſi, ſucci ſcariolę, &c. pomi terranei perfecte depuratorum, ana dr. iiij. theupontici, drach iiij. rhabarba. electi drach. ſ. camphoræ, drach.i. ſpicæ, drach. ſ. zucch. lib. iiii. aceti infecti in muſco. vnc. iiii. Doſis, vnc. i. vſque ad ii. cum aqua cichoreæ, vel lactis caprum in mane.

Alius ſyr.

Hippo. ſyrupus vltimus hepati inflammato, & poſſeſſori oppilationum venarum. ℞. florum tamariſci, chamæpityos, berberis, an. vnc.i. ariſto. M.i. ſandal. albi & rubei, ana vnc.i. zuccha. libr.ii. cuſcutæ, abſynthij, ana vnc.i.

Emplaſtrum refrigerans hepar.

Filius Zachariæ. modus emplaſtri refrigerantis hepar inflammatum, & fel, & C choleram. ℞. ſandali, drach. iiii. ſemperuiuæ tritę. vnc. ii. farinæ hordei, vnc. ſ. maſticis, drach. i. albuminis ouorum trium, camphoræ, drach. ſ. olei roſ. & aquę roſ. ſucci ſolatri, ſucci verbenæ, ana. drach. ii. aceti, vnc. i. applicentur permixta beneà tertijs vſque ad veſperas.

Syrupus bonus.

Syrupus Iudæi. ℞. ſucci endiuiæ, ſucci abſynthij, ſucci eupatorij, ana lib.i. depurentur, & addatur zuccha. lib.i. aceti, radicum. vnc.ij. Et aromatizentur cum vtriuſque ſandali, ſpodij, ana drach.ij. ſpicæ, drach.s. valet icteritiæ citrinæ, & nigræ ex aduſtione, & oppilatione, expertum eſt. Similiter ſi fiat ex ſucco roſtri porcini, & ſi præmittatur cum aceto albo, eſt efficax, & expertum.

Medicamen bonum ad ictericiam nigram.

Græcus, medicamen magnum in ægritudinibus diuturnis hepatis, icteritia nigra, & ægritudinibus diuturnis hepatis, icteritia nigra, & ægritudinibus phlegmatis ſalſi, & leprę. ℞. fumiterrę, ſem. lapatij. ſem. abſynthij, ſcabioſę ana drach. ix. omnium myrob. ſine oſſibus, ana drach. v. hepatalogodion, ſuc. roſ. an. vnc.i. thymi, epithymi, ſenæ, ana D drach. vj. theupontici. vnc.i. mannæ, pulpæ caſſiæ, tamarindorum, ana drach. iiij. rhabarba. boni, & rhauedſceni, ana vnc.j. conficiantur.

Syrupus ad idem.

Syrupus. Recip. laccæ, ſpodij, ana drach. i. ſpartanæ. drac.i. polypodij, aniſi, ana vnc.i. eupatorij, hepaticæ, ana. M.s. doſis. vnc.s. cum aqua lactis caprinu.

Vnguentum refrigerans hepar.

Vnguentum refrigerans hepar, acumen fellis, & feb. calidas magnas. ℞. axungiæ porcinæ recentis quantitatem quam volueris, laua eam cum aqua calida decies, & octies cum frigida, poſtea piſtetur, &c. cum ea incorporetur roſa. vnc.i. ſandali vtriuſque, ſpodij, ana drach. iiij. rhabar. drach. iij. ſpicæ, drach.i. camphoræ, drach. ſ. ceræ albæ, drachm. iiij. olei roſati, ſucci ſemperuiuæ, ana vnc. iij coquantur cum facilitate, deinde coletur, & permitte congelari, eſt maximæ efficaciæ vbi oportet.

Optimum experimentum.

Inquit experimentator magnus. Succus hepaticæ cum albumine ouorum agitato mixtus, per decem dies cum ieiunio aſſumptus curat dyſcraſiam hepatis, & fellis, A calidam, & eſt efficax, & appropiatum in icteritia, ſi Chriſtus voluerit.

Aliud ad idem.

Inquit Theſaurus. ℞. ſucci ſemperuiuæ depuran partes decem, mellis partem vnam aceti, partem.s. & bulliant ad partem mellis. Ius ſerpentis, vt ſupra de cura oppilationum hepatis poſitum eſt, eſt expertum in vtraque icteritia, & quę ex calefactis in hepate, & malitia fellis, necnon, & coniunctione complexionis, & ſubſtantiæ, quamuis ad bene eſſe ſecundum aliquid faciant nec ſubſtantia, nec complexione. Scriptum eſt enim, quod tale ex non quaſi minuit medicinā largitor bonorum naturali, ſed ſupernaturali virtute vtraq; cœleſti, & elementaria, ſicut Deus creauit, ſicut quędam eſt nobiliſſima in rebus virtus non natura hac, ſed altera natura, natura ignota non de naturis, quæ ſunt ſub Sole, ſed alterius naturæ noſtro intellectui ignotæ.

Syrupus alius.

Abuha. ſyrupus de abſynthio, curat icteritiam citrinam, & confortat ſtomachum, & chamæmilla, & alchechēgi, aqua decoctionis cuſcutæ, lacca, & ſyrupus de menta, lactuca cum aceto, caſſia fiſt. aceroſitas citri, & ſuccus roſ. curat B eam: & albaras, rhabarbarum, & aloes, cum aqua lactis caprarum, vel camelarum. Idem, decoctio polij cum aceto curat icteritiam nigram, litum indum bibitum, & linitum prohibet icteritiam nigra, & ſplenem. Eraſa adminiſtrata cum ficubus, & decoctio cicerum, & chamædryos, rhamæpithyos, confert icteritiæ nigræ.

Aliud ad idem.

Succus caulis cum vino de paſſis, ſuccus radicis pentaphyllij, calamentum ſylueſtre, &c. radix pęoniæ, & ſyrupus ex eis cōpoſitus, eſt efficax, & expertus, ſi Chriſtus voluerit, ſcolopendriæ, * os ſepiæ, &c. * venæ tinctorum conferunt icteritiæ ex oppilatione, & proprie cum aniſo, & vino albo.

** oſs ſpicarum. * rubia.*

Aqua foliorum raphani aperit oppilationes hepatis, &c. remouet icteritiam, rhabarbarum, agaricum, & aloes. Filius Serapionis, medicina ſolutiua, quæ abſtergit icteritiam. ℞. ſcamno, aloes, ſitacoſt, ſeminis atriplicis, ana partes æquales, terantur, & detur in potu ex eis. drachm.i. cum aqua bulliente. Idem medicina C ſolutiua ad icteritiam valde mirabilis. ℞. ſcammo. drac. iiij. myrobal. citrino. drachm.vj. ſucci eupatorij, drach.i. terantur, & cribellentur, & detur potio. drach. ij. ex ea cū aqua, & zucch.

Medicina ſolutiua ad icteritiam. Alia mirabilis.

Serapio. medicina ſolutiua ad icteritiam nigram experta, &c. ℞. ſucci cyclaminis, vnc.iiij. alias vnc.i. & ſolue, in iij. lib. zucch. & decoque quouſque remaneant duæ, & detur in mane. Item alia ad icteritiam, & inceptionem hydropiſis, & datur cum lacte camelarum, vel aqua caſei, & ſi illic eſt caliditas, cum aqua ſolatri, & endiuiæ, & volubilis. Recip. ſucci eupatorij, rhaued. croci, ana drach.i.s. laccæ, ſeminis cuſcutæ, ana drach.ij. cymarum ſchænanthi, ſemi. citruli, ſem. cucumeris, ſem portulacæ, ſcammoneæ antiochenę aſſatæ in cytonio, ana vnc.s. terantur, & cribellentur, & detur potio ex ea, aure.i. cum eo, quod videtur ex rebus prædictis.

Syrupus ad de vnia.

Syrupus ex inuentione noſtra, ad hepatis inflammationem; choleram reprimit, & eius furorem in cyſti extinguit, membra totius calefacta infrigidat, febres D alterat, & diuturnas abbreuiat, & icteritiam citrinam ſanat, ſi Deus voluerit. ℞. ſucci apij, ſucci abſynthij, & eupatorij, ſucci boraginis depuratorum, ana lib.s bulliant in eis permixtis v. radices, communes roſ. in aceto, ana vnc.i. lactucarum portul. papaueris, endiuiæ, ana vnc.s. eupatorij. M i. coquantur, & colentur cum expreſſione, & colaturæ addatur, zuccha. lib. ij. aceti, prędictarum radicum, & ſucci granatorum muzorum; ana vnc.iij. & in pecia rara bulliant ſandali vtriuſque, ſpodij, ana drachm. ij. & quidam addunt camphoræ, drachm.s. doſis, vnc.ij. cum tepida, in aurora; & premittatur phlebotomia, ſi ex edit. Deinde finito ſyrupo miniſtretur infuſio rheub. drac. ij.s. in aqua caſei fructuum, vel ſucci roſ. & altereretur hepar cum ſandalis cōmunibus, & ſucco endiuiæ, deinde balneum temperatum dulcis aquæ intret, & ſeruato bono regimine liberabitur, ſi Chriſtus voluerit; quia cum tali regimine liberaui multos, & eſt expertum.

PARTICVLA QVARTA ſectionis primæ, quæ eſt de medicinis ægritudinum membrorum expulſionis.

PROLOGVS.

EXplicauimus hucuſque ſermonem in medicinis ægritudinum membrorum nutritionis, quæ ad tertiam ſpectabant particulam ſectionis primæ; tempus eſt, vt afferamus illum ad eius particulam quartam, quæ erit de medicinis ægritudinum membrorum expulſionis. Sciendum prout retulit Falco, quod expulſio ſuperfluitatibus proprie debetur, tanquam corpori inutilibus. Circa quam Galen. ſummus medicorum inquit. Et quia ex neceſſitate cibarijs ſuperfluitas inſequitur, organa ad euacuandum eam natura conſtituit, eiſque virtutes impoſuit, quibus mota alia quidem attrahunt, alia nutriuntur, alia vero expellunt ſuperfluitates. Attrahūt ſplen, cyſtis fellis, & renes, vt in primo capitulo ſummæ tertiæ, & quartæ, præcedentis tertiæ particulæ dictum eſt. Nutriuntur vero ſplen, & cyſtis fellis, ſicut dictum eſt in ſumma præcedenti, vbi de eis diximus. Expellunt ſuperfluitates inteſtina, veſica, & viæ vrinales. Triplici autem exiſtente digeſtione, a triplici ſuperfluitate, quæ illi inſequitur neceſſario, ſicca ſcilicet, humida, & vaporoſa, ad expulſionem ſiccæ taliter à prædominio nominatæ, quæ digeſtioni primæ ſtomachi inſequitur: conſtituit proprie, & principaliter natura inteſtina ſex numero, tria gracilia, & tria craſſa continua in ſeipſa, incipientia à fundo ſtomachi, protenſa vſque poſtremum ſphincterim, longa, circumuoluta inuolutionibus pluribus, ligata dorſo ligamentis ſtringentibus ea, quibus adueniunt arteriæ, venæ, & nerui plurimi tanquam ſenſu plurimo indigentes. Compoſita ex duplici tunica neruoſa, ſolida, ne rumpantur a ſuperfluitatibus tranſeuntibus, habente tria in ſe villorum genera, quorum latitudinales in interiori tunica ſunt ſituati in exteriori alijs ſituatis. Inquit enim Galen. & omnia, ſcilicet organa videbis ſecundum villos mota. Et propterea vnicuique quidem inteſtinorum rotundi. i. latitudinales ſecundum alterutrum tunicarum inuoluti ſunt, qui circumtrahuntur ſolum, attrahunt nihil, & ſua circumuolutione retinent magis quàm propria virtute, quorum tria ſuperiora gracilia intrinſeca ſuperficie ſunt ſulcita humiditate mucilaginoſa, tria craſſa inferiora pinguedine, ne à motis, & diſcurrentibus ſuperfluis offendantur. Primum ipſorum vocatum eſt duodenum, quia longitudinis xii. digitorum, in rectum exiens à ſtomachi fundo, cui continuatur; cuius officium, & iuuamentum eſt, vt ſit porta inferioris meatus ſtomachi, & eo clauſo teneatur cibus in ſtomacho, donec digeratur perfecte, & ſicut cibus per meum in ſtomachum aperto trahitur, ita eo aperto expellatur per eum de ſtomacho ad inteſtina illa gracilia continua ipſi, ſcilicet ieiunum, & ileon, quibus multipliciter inuolutis teneatur, donec meſaraicæ eis affixæ multæ traxerint ex eis ſuccum ad hepar, cuius ſunt manus (aliter autem corpus ſemper appeteret, vt guloſum) doneque, ſi quid diminutum à digeſtione in ſtomacho habuerit, compleatur per virtutem eius mediantibus meſaraicis ab hepate venientem, & ſua propria complexione, quæ eſt ſimilis complexionis ſubſtantiæ ſtomachi. Et quia maxime tales venæ ſunt affixæ ieiuno, à quo maxime attrahendo ipſum inanitum a viſcoſitate cibi dimittunt, & a craſſo fœculento inaniente ipſum cholera rubea, illi tranſmiſſa per felleum porum à cyſti, quæ excitat expulſiuam, dictum eſt ieiunum. Ileon autem iuuamentum eſt idem, licet ab eo minus trahatur quàm a ieiuno; plus tamen digeſtio fit in eo quàm fiat inferioribus craſſis, quæ ab ea etiam non euacuantur, ſicut nec venis hepati venientibus ad ea propter ſectionem, licet modicum ſugant, & ab eo paſſio iliaca dicta eſt. Inquit Gale. Ægritudines multis modis ſortiuntur nomina, vt a membro, & huiuſmodi. Inteſtinis vero ileon continuantur alia tria craſſa, quorum officium generale eſt præparare fæces, cōpellere, & exiccare, ſicut trium gracilium generale officium eſt cibum a ſtomacho miſſum continere, donec meſaraicæ traxerint eius ſuccum, diminutum digeſtionis ſupplēdo. Horum primum dictum eſt monoculus, quia vnum habēs orificium, per quod cibum a ſuperioribus gracilibus recipit, & ſiquid in eo ſit indiſpoſitum ſuctioni, propter indigeſtionem ſtomachi, & ſuperiorum, detinendo ipſum quietum in eius concauo, tanquam in burſa decoquēdo perfectius, vt aptum faciat ſuctioni meſaraicarū in alijs inteſtinis craſſis inferioribus affixarum, licet illa ſit pauca, quarum proportio eius ad inteſtina alia craſſa eſt, ſicut proportio ſtomachi ad ſuperiora gracilia. Et propterea ſitus eius eſt ad poſteriora, & declinans ad partem dextram, vt virtutis hepatis opportune recipiat influentiam, quod vero omnino indiſpoſitum eſt, illi præparat, vt conuertat in fœcem; quam poſtmodum per idem orificium expellit ad inferiora, & plurimum ad conſumptionem phlegmatis in eo aggregati per indigeſtionis modum, lumbricos, & ſerpentes ex ipſo corrupto generat: paucos tamen numero, & quantitate: ſic enim iuuāt ad ipſius conſumptionem, nec nocent, quare corpus raro eſt ſine eis. Et ex eius iuuamentis eſt, vt colligat fęces, & paulatim ſubſequenti ipſum, ſ. colo amittat, vt exiccentur, & compleantur in eo, atque aggregentur, donec expellantur à natura grauata; & melius comprehendēte totum coniunctum, quam diſpartitum; ſi enim ſimul expelleretur ad inteſtinum coloni, & ſimul venirēt omnes, timeretur euentus colicę propter multitudinem oppilantem. Et hoc inteſtinum dignius eſt, vt deſcendat in burſam teſticulorum alijs propter rupturam inguinis, ſeu ſiphac, cum non ſit alligatum meſenterio per meſaraicas, ut alia inteſtina; immo pendens ab alijs, ſicut burſa oblonga. Huic enim ab inferiori parte continuatur aliud craſſum inteſtinum, vocatum colon. Cuius iuuamentum eſt fæces exiccare, & complere, & aggregare, vt dictum eſt, & ab eo dicta eſt colica, ſicut iliaca ab ileon; & hoc inteſtinum cum elongatur a monoculo declinat ad partem dextram propinquam hepati; deinde ad partem ſiniſtram deſcendit, & pertranſiens ſplenem coarctatur; quapropter in craſſitie ſplenis, ventoſitatis exitus prohibetur: dum vero comprimitur ſuper ipſum, deinde redit, & declinat ad partem dextram propinquam hepati deſcendens ad poſteriora, & tunc communicat renibus, & vijs vrinæ; quare in lapide renum cum aggregatur, & deſcendit cum vrina, accidentia accidunt colicæ propter compaſſionem ex colligantia, & vicinitate. Et illic continuatur cum recto, quod eſt poſtremum inteſtinorum, in rectum procedens, vſque ad ſphincterim, cui ſui extremitas ampla continuatur; & in ſuo proceſſu ſuſtētatur propter dorſum alchatim. Cuius iuuamentum, vt dictum eſt, eſt fęcis expulſio ad exteriora; vt ſit facilis, ſuit in rectum poſitum; ad cuius expulſionem adiuuant lacerti vētris almirach, octo numero ſecundum Galen. Et lacerti, qui ſunt in ipſis, præter quaſdam extremitates ipſorum, & aliorum, quæ ſunt via cibi, vt eſt guttur, & caput, & extremitas, quæ eſt in ſphincteri, quæ iuuantur lacerto latitudinali, illa ad attrahendum, hæc vero ad retinendum. Ex quibus ſic per anatomiam collectis ſcire, & comprehendere poteris eorum naturam, & quales, & quantę ſint ęgritudines eis accidere poſſibiles, loca quoque ægritudinū, cauſas, & modos, necnon propria, & communia accidentia inſurgentia, quæ omnia ſunt in cura ægritudinū neceſſario præſcienda. Scire ergo oportet quod inteſtinis accidere poſſunt morbi cuiuslibet generis, ſcilicet malæ complexionis, compoſitionis, ſolutionis continui, & apoſtematis; verum quia infirmo, cum ſint inteſtina in profundo poſita, ipſorum morbi ſenſu non ſunt perçepti,

Marginalia: 1. fac. natu. c. 9. & 12. — Triplex digeſtio, triplex excrementum. — 3. fac. nat. cap. 8. — Inteſtinorū numerus, ordo, & tempore arg. nominis ratio. Duodenū. — Ieiunum. — Meſaraicæ venæ ſunt manus hepatis. — Ileon. — Qualiter ægritudines ſortiuntur nomina. 3. meth. med. — Colon. — Rectum. — 5. de lo. aff. c. 7. in prin.

cepti, nec medico, niſi ſpecie alterius duorum ſymptomatum communium omnibus, doloris ſcilicet, & fluxus, quæ ſecundum Gale. ſuo exceſſu imprimunt in naturam, ſubſtantiam ipſius reſoluendo, & euacuãdo, quare medicum cogunt deſiſtere a cura prædictorum morborum, & vehementiæ ipſorum inſtare, ac fixioni, & permanentiæ eorundem, quibus ægritudinis naturam aſſumunt, ægrotis illud idem petentibus præ moleſtia, & defectione, quam ſentiunt; vt ſupra in ſtomacho diximus, & etiam in corde. Ideoq; antiqui de ægritudinũ inteſtinorum cura agentes, moti ſunt curam illorũ duorum ſymptomatum tantũ pertractare, cura enim illorũ vera, eſt cura prædictorum, quos ſequitur, morborum.

In meth. med. co. t.

Continet igitur ſecundum hoc, hæc quarta particula ſummas quinque.

Prima erit de medicinis ægritudinum membrorum deſeruientium expulſioni ſuperfluitatis ſiccæ, vt inteſtinorum, & ani fol. 55.

Secunda de medicinis ægritudinum membrorum deſeruientium expulſioni ſuperfluitatis aquoſæ, vt renum veſicæ, & aliorum. fol. 72.

Tertia de medicinis ægritudinum teſticulorum, & virgæ. fol. 83.

Quarta de medicinis ægritudinum matricis, quæ generationi deſeruit, & expulſioni ſeminis, atque fœtus, de genere ſuperfluorum ſecundum quod exiſtentium indiuiduo expellenti. fol. 89.

Quinta de ægritudinibus membrorum, & partiũ ventris, ex quibus ſunt lacerti ventris, & aliæ cooperantes prædictorum membrorũ expulſioni, vt Galen. dixit.

S V M M A I.

Continet capitula decem.

De dolore inteſtinorũ, & medicinis eius. Cap. 1. fol. 55.

De cura vermium, & medicinis eorum. Cap. 2. fol. 59.

De fluxu ventris omnium modorum, & medicinis eius. Cap. 3. fol. 61.

De tenaſmone, & medicinis eius. Cap. 4. fol. 67.

De hæmorrhoidibus, & medicinis earum. Cap. 5. fol. 69.

De apoſtematibus ani, & medicinis eius. Cap. 6. fol. 71.

De medicinis ragadiarum ani. Cap. 7. fol. 71.

De medicinis fiſtularum ani. Cap. 8. fol. 71.

De pruritu ani. Cap. 9. fol. 71.

De medicinis mollificationis ani, & exitus eius. Cap. 10. fol. 72.

De dolore inteſtinorum, & medicinis eius. Cap. 1.

Species.

Tortio, & dolor inteſtinorũ quid.

DOlor inteſtinorũ eſt ſenſus nociuus eorum, & eſt diuiſionem recipiẽs. Nam aut eſt in omnibus, aut in aliquibus. Si in omnibus, vt totum comprehendat ventrem, hypochondria ſcilicet ſupra, & infra vmbilicum: & hic, aut eſt in motu, & dicitur tortio, aut quietus, & dicitur proprie dolor ventris: qui ſi mediocres ſint, indicãt diſpoſitionem neutralem, & futuram portendunt ægritudinem; ſi vero fortes, vt actionem lædant, ſunt ægritudo. Inquit Galen. tortio quidem in ventre, aut aliquis mediocris dolor, aut ſecundum ſtomachum, aut ſecundum inteſtinorum aliquod, de genere ſunt eorum, quæ ſunt præter naturam, & hæc ſunt ægritudinum ſigna, quandiu fuerint parui, nondum vero ægrotare ita habentes dicuntur, quando nondum propter hoc a conſueta operatione impediuntur, & ęgritudines eius, iſta eſt in talibus diſpoſitionibus, & propterea in ad aliquid, eandem diſpoſitionem, & neutrã, et ęgram diximus. Si in aliquibus, aut eſt circumſcriptus in aliquo particulari loco, alicuius quatuor partium ventris, eſt tamen paruus, & dicitur punctio, & eſt de genere neutrorum, aut eſt magnus, fixus, & perdurans, ac opera conſueta impediens, & tunc aut eſt in craſſis, & dicitur colica proprie a colon, aut eſt in gracilibus, et dicitur

Mala affectio parua donec ſtatus operationes non impedit, ſig. uel potius quã morbus dicitur.

Colica, & iliaca unde dicta.

A iliaca ab inteſtino ileon proprie, horum autem nominũ impoſitio, a nomine ipſorum duorum inteſtinorum ſumpſit originem, propter eorum aptitudinem, & proprietatem inter alia ad hunc incurrendum dolorẽ: ſunt enim ſtrictiora alijs, & circunuoluta circunuolutionibus pluribus, quibus apta ſunt repleri, & oppilari, maxime ſuperfluitatibus, quæ ſunt cauſa doloris, non ſic duodenum, propter eius ſitus rectitudinem, & breuitatem, orificium largum. Non etiam ſic rectum, propter eius rectitudinem, curtitatem, oris largitatem, & propinquitatem ad extra: & hæc eſt diuiſio quam dolor recipit a locis, ſine cauſæ percipientis varietate. Alia eſt diuiſio, quam dolor recipit ratione ſuæ eſſentiæ, & imprimentis cauſæ, & eſt quia, aut eſt pungitiuus, aut grauatiuus, aut extenſiuus, aut tortoſiuus, aut perforatiuus. Cauſa enim interior ipſum dolorem imprimens, aut eſt calida, & acuta, & ſubtilis, ipſorum ſeparans continuitatem, licet ſit raro, & tunc facit pungitiuum, aut eſt frigida, craſſa, viſcoſa, alterans, & tunc facit grauatiuum, aut eſt ventoſa,
B & vtraque eſt plurimum cauſa eius, & tunc facit extenſiuum, & dolorem ventris comprehendere totum, licet hic quandoq; a frigiditate exteriori procedat, aut eſt diſcurrens cum adherentia cum circũuolutionibus inteſtinorum, & tunc facit tortuoſum, ſeu tortionem, aut penetrans inter duas laminas inteſtinorum, & ſeparans inter eas, & tunc facit perforatiuũ, ac ſi viſcera perforarentur terebello, ſicut in ſeipſo patiente colicam Galen. ſenſit, quæ ſi ſit debilis, facit dolorem, primum de neutralitatis genere, ſi fortis, colicum & iliacum. Et ſiquidẽ ſuæ impreſſionis fortitudine multum debilitauerit inteſtina alterando, ſoluendo, oppilando perfecte; vt quia fuerit ventoſitas contorquens ea craſſa, & fixa, quemadmodum apoſtema iam factum, & confirmatum in eis, eum confirmatum relinquet, ſi vero non multum debilitauerit inteſtina, erit in fieri non confirmatum. Ergo generaliter, aut cauſa eius erit interior, aut exterior. Et interior, aut eſt in ipſis inteſtinis, aut in alijs perueniens ad
C ipſa, propter colligantiam, & communitatem propinquam abſolutam, & non abſolutam. in ipſis exiſtens eſt ægritudo quęlibet debilitans eorum expulſiuam, ſcilicet mala complexio, mala compoſitio, ſolutio continui, & apoſtema. Mala complexio diuerſa ſubito alterando ipſorum naturam, dolorem facit quælibet, & materialis, vt plurimum frigida, propter proportionem in natura, minus vero humida de ſe, propter debilitatem impreſſionis. Mala compoſitio, eſt ipſius cauſa per accidens, non per ſe, cum enim dolor ſit ſenſus nociuus, non fiet niſi ex permutatione grandi, fiente a re præter naturam imprimente in organum virtutis ſenſibilis, & in naturam eius, quæ eſt complexio, & vnitas, ſeu continuitas, cuius ſit permutatio, & alteratio in dolore: eſt enim virtutis ſenſibilis tactiuæ, cuius, dolor eſt paſſio, organum principale, & complectiuum, conſimile membrum, puta neruus ſecundum Galen. non officiale, cuius natura eſt compoſitio, & continuitas proprie, & non vnitas, vel continuitas proprie, vt Auer. ponit. Ad hoc autem com-
D poſitio ipſa mala non eſt imprimens, & permutans naturam organi ſenſus tactus iam dictam, cum non ſit illi contraria, ſicut mala complexio, & ſolutio, quibus mediantibus res alterans, & ſoluens imprimũt in illam, & ſi res imprimens malã compoſitionem in membro cõpoſito ſoluat eius compoſitionem, & ſic inducat dolorẽ, illud tamen non erit, quia compoſitionem ſoluat, quæ eſt eius natura propria, ſed vnitatem, & continuitatem, quæ ſecundum Auer. eſt propria natura membri conſimilis, quod eſt organum ſenſus, & ſic per accidẽs faciet. Ex quibus concludendum, quòd mala compoſitio per ſe non ſit cauſa doloris, tum quia permutatio dolorem non cauſat, tum quia ipſa non imprimit, nec permutat naturam organi ſenſus per ſe, cuius permutatio doloris eſt cauſa. Per accidens autem mala compoſitio ſit cauſa eius dupliciter, puta quia ſit in eis oppilatio. primo ratione ſuæ cauſę replentis, & oppilantis eius receptaculum, atque viam prohibentis expulſionem, prout ſpectat ad

Cauſæ.

Cauſa generales.

2. de lo. aff. cap. 2. & 1. de cauſ. ſympt. ca. 6.

Auer. loco infra citato.

preſens

præſens, quæ poteſt multipliciter præſtare dolorem. Aut quia ſit ſtercus durum, ſiccum, craſſum, & multũ, quod extendendo dolorem imprimit, aut humor craſſus, viſcoſus, qui multipliciter, infrigidando, & extendendo inducat dolorem, Aut lapis, aut vermes multi, craſſi, & conglobati, qui extendendo, & pungendo, dolorem inducunt, aut apoſtema, quod alterando, & ſoluendo dolorem præſtat; & ſic coarctatoria ſit non carnoſa, nec verrucoſa, aut attenuatoria, & eorum partes conſtringendo, ac comprimendo dolorem præſtans, vt eſt adiacentia membrorum vicinorum comprimentiũ, vt ſplenis, proprie apoſtemati, & indurati ſimiliter hepatis, & lacertorum almirach, aut ventoſitas circumuoluendo, & torquendo oppilans, & per conſequens replendo, & extendendo ipſa, faciens dolorem conſideratione aliarum ſuperfluitatum ex ea retentarum, quæ cauſa dolorís eſſe poſſunt. Solutio continui eorum naturam mu-

3 Collig. cap. 13.

tans ſoluendo, dolorem facit per ſe, licet Auer. oſtendat contrarium dicens, quod cum dolor ſit ſenſus nociuus à contrario impreſſore, non ſentitur, niſi per complexionem membri naturalem, non integre permutatam, ſi enim eſſet integre permutata, non ſentiretur. Impreſſor autem contrarius complexioni naturali, erit mala complexio alterans naturalem, vt eſt mala complexio, ſeu qualitas, non ſolutio continui, vt dixit Galen. & errans Auic. confirmauit. Cui Falco reſpondit, dicens quod ſi ſolutio continui, ſeu ſoluens cõtinuitatem, inquantum huiuſmodi non ſit contrarium imprimens in naturalem complexionem membri, eſt tamen imprimens in vnitatem ipſi etiam naturalem, ambæ ſunt enim naturales ei ſecundum eum, & proprie vnitas, & complexio, licet ſecundum Gale. vna ſit communis, & alia propria, & ambæ à ſe luent, quaſi inſimul permutatæ, ſic enim inuicem in membr conſimili ſunt coniunctæ, quod mutata vnitate, ſeu continuitate, ſtatim inducitur mala cõplexio, licet non econuerſo ſequatur, & illud quoniam ſolutionem euacuatio communicat, ſequitur q; occurſus alterius caloris, & ſpiritus, qui malę complexionis eſt cauſa, quare ſolutio continui, cauſa per ſe erit doloris, & maioris, quam mala complexio, quod etiã ſenſus declarat, contra quem nulla ratio valet, ſicut Gal.

6. de ſan. ſimp. me. c. 18. & 8. phyſ tex. 10 De cau. morb ca. vl. & de lo. aff. lib 1. cap. 5. Qualiter in inteſtinis generatur lapis. quem tamẽ Gale. aut ſe nunquã neq; vidiſſe neq; ab alio, quis id viderit audiuiſſe. 6. de lo. aff. c. 2

& Ariſ. dixit. Et cauſa ſoluens eorum continuum eſt aliqua ex prædictis, puta humor acutus, vel multus, ventoſitas, vermes, & lapis in inteſtinis generatus, vt recitat Gal. & vidimus nos quendam puerum emittentem plures lapides craſſos, ſicut nux, & plus, per anum, non tam magnos per virgam, cui contulerunt valde melones, & mirum, quia ſine dolore, licet in lapide inteſtinorum minor dolor ſit, ſicut etiam generatio minor, & illud propter complexionem, amplitudinem membri, & vacuitates eius. Apoſtematis autem cauſæ, & modi ſuperius dicta ſunt. Cauſa autem eius ab alijs proueniens ad ipſa, & influens cum communitate non abſoluta, & propinqua, eſt, vt cum à ſuperioribus inteſtinis, & ſtomacho aliqua prædictarum cauſarum ad ea peruenit, ſeu mittitur. Aut remota, cum ab hepate, vel ſplene, aliqua ex illis immittantur eis, vt eſt plurimum cho. rub. vel nig. Aut à ſpiritualibus, vt cum hic ſanies mittitur ab vlceribus pectoris, & pulmonis, per venam magnam extenſam ſupra dorſum mediante hepate, licet illud ſit raro. Aut a cerebro, vt in catarrhis. Aut a toto corpore, vt in diarrhæa, & fluxu liquefactiuo, & febris diſſolutiua. Aut propter

Cauſa exterior.

communitatem abſolutam, & eſt ipſorum compaſſio ad renes, & vias vrinę habentes lapides, & ſtranguriam, aut neruos, vt in ſpaſmu, & tetano, aut ad ſiphac rupturam cum diſcedunt in burſam teſticulorum. Exterior vero cauſa, eſt aer frigidus, vel peſtilentialis, &c. ventus ſeptentrionalis, balneatio in aqua frigida, ſeſſio in lapide frigido, & potus aquæ frigidæ, vel veneni alterantis, & corrumpentis, & proprie in ileo, & cibus, & potus, qui ſua proprietate habent facere colicam, vt cucur. vua, pyra immatura, fructus pontici, & alij recẽtes. Et potus aquæ frigidæ ſuper ipſos, & cibi ex ponticis, &c. ſtypticis, & caſus ſuper ventrem, percuſſio contundens, &

E ſcindens. Sed ſpecialiter inquirendo, ipſius cauſa eſt quę vniuſcuiuſque ſpeciei eius generalem cauſam ſubdiuidit, & ſpecificat prædiſtinctam, pungitiui enim doloris cauſa cum ſit calida, & acuta, & ſubtilis, aut erit humor cholericus, aut ſalſus ſua viſcoſitate eis adhærens, & ſua bauracitate mordens, aut ſanguis corruptus, aut vermes ſuis capitibus, aut aculeis ea perforantes, & pungentes, aut vlcus apoſtematis, aut ventoſitas coarctata, quæ petendo exitum, perforat, & pungit. Et omnium cauſa quoad quædam, dicta eſt, quo ad aliqua, dicetur infra. Et grauatiui cauſa, cum eius cauſa ſit frigida, craſſa, & viſcoſa, in eis aggregata, aut erit humor phlegmaticus, aut ſanguis congelatus, aut melancholia, quæ de ſe dolorem talem faciunt ſuauem, qui conuerſi in ventum, &c. exacuunt, & intendunt ſecundum Galen. Extenſiui, tortiui, & perforatiui cum eius cauſa ſit ventoſitas, aut erit ex parte cauſæ efficientis, aut materialis, aut vtriuſque, vt ſupra de inflatione ſtomachi dictum eſt. Et cauſa materialis, aut eſt humor craſſus, & humidus ex guloſitate,

F & indigeſtione cauſatus, aut cibus, qui ſua natura multiplicat phlegma, & ventoſitatem, quare colicam facit, qui tibi ſupra notus eſt; & ſimiliter potus, & ſiccitas ſtercoris, aut craſſitiei cauſa eſt, aut ex parte cibi, aut ex parte corporis. Cibi, quia fuerit ſiccus, & paucus. Si ex parte corporis, aut ex cauſa in inteſtinis, aut in reliquo corpore. In inteſtinis, per ſe, & per accidens, per ſe, quia ſint calida, & ſicca naturaliter, vel ex frigiditate extrinſeca aeris conſtringente caliditatem interius, quæ habet fæces exiccare, & phlegma craſſum condenſare in lapidem. Per accidens autem, quia longo tempore eam retinuerit, & cauſa eſt, quia ſint fortis retentionis, & debilis expulſionis naturaliter, aut ex tempore, aut quia ſint debilis ſenſus, aut ex ægritudine, vt paralyſis aut ex medicina narcotica ſumpta. Si in reliquo corpore, aut in aliquibus membris, aut in totius habitudine. primo modo, vt cũ fuerit in lacertis ventris debilitas in complexione, aut quia non fuerit miſſa cholera excitans

G ipſa ad expulſionem propter peccatum in hepate, cyſti, & vijs choleræ ad inteſtina, aut quia multa vrina fuerit prouocata. Inquit enim Hippocr. in aphor. multa

4. aph. ultimo.

vrina noctu facta modicum seceſſum ſignificat. Si in habitudine totius, vt quia fuerit corpus inanitum, vel multæ reſolutionis manifeſtæ cum ſudore, vel occultæ quia fuerit raræ compoſitionis, aer calidus, & reſoluens, ars coadiuuans vt laborioſa in aere calido, vt fabrilis, vitrealis, & ſeruientium in balneo, & in Sole, vt curſorum, ligonizantium, & remigantium, murantium, & aratorum. Et modus communis in euentu colicæ eſt,

Modus communis euentus colicæ.

vt repleatur primo monoculum inteſtinum fæce, &c. phlegmate craſſo, & oppiletur, quod calefactum, a circũſtantium membrorum caliditate, vel approximatione auxiliorum, & conuerſum in ventum, & extenſum ad inferiora, colicam, & dolorem fortem faciat. Et dum non euacuatur monoculum non ſanatur perfecte, immo tunc accidit, vt ſi fiat clyſter, aut euaporatio, agitetur materia in monoculo aggregata, quare duplica-

H tur dolor, ſicut accidit etiam in iliaca maxime. Cum

6. de lo. aff. cap. 2 & 5. meth. med. c. 15. ad 13. conſtit c. 17. 3. de ſimpto. cau. cap. 2.

enim clyſter immittitur, materia in gracilibus contenta, ad quæ non peruenit enema ſubſtantialiter, vt dicit Galen. ſed ſecundum virtutem, agitatur & commouetur, quare dolor augetur. Et quandoque clyſter, & materia mota per ipſum, non habens exitum per inferiora, ſuperius expellitur, & cum ſtercore ſimul per os emittitur, & eſt mortale, vt dixit Gale. Et quandoque in ſtomachi ore imbibita manet, & facit ſingultum. Et quem admodum colica, &c. iliaca ex alijs membris patientibus accidit propter colligantiam, vicinitatem, ac communitatem, ita ex compaſſio, & nocumentum alijs prouenit membris, propter communitatem nõ abſolutam, & permutationem materiæ ipſius ad ſtomachum, &c. proprie iliacæ. Et quandoque accidit ſingultus, & vomitus, vt dictum eſt, quandoque ad iuncturas dorſi, & aliorum membrorum articulos, ex quibus dolor in eis debilis oſtuſcatus, propter colicæ vehementiam, vt dixit Hippo.

4. apho. 44.

xit Hippo. quæ ſi ſit ex materiæ ipſius multa extenſione, malum eſt, ſi vero ex permutatione, eſt bona. Et quandoq; fit translatio materiæ, & permutatio ad neruos, & accidit paralyſis, & quandoque ad cerebrum, & accidit epilepſia, vel melancholia, & tunc proprie cum balneũ approximatur ante euacuationem. Et quandoque propter communitatem abſolutam corrumpit hepatis cõplexionem, & accidit hydropiſis, & quandoque cordis, propter vtramq; communitatem, & accidit tremor eius, & multa anhelitus, & ſudor frigidus, & ſyncopis, & eſt malum ſignum totum. Et ex colica, & iliaca deterior eſt, cuius cauſa eſt oppilatio perfecta ex apoſtemate. Deinde ex ventoſitate torquente, deinde ex humore, deinde ex fæce.

De ſignis doloris ventris.

Signa doloris ventris, & inteſtinorum, quædam ſunt rememoratiua, quædam demonſtratiua, & quædam prognoſtica. Rememoratiua ſunt, quæ rememorant cauſas eius primitiuas extra corpus, & corpus intrantes ex potibus, & cibis, qui per naturam, & proprietatem habent commouere ipſum, & conſuetudn etiam eueniẽdi. B Inquit enim Abuha. cauſa eſt, quæ prima eſt, ex qua prouenit inuentio diſpoſitionis in corpore humano, quæ ex medici rememoratione, ac infirmi relatione, & aſtantium aſſertione habetur. Demonſtratiua ſunt, quæ præſentem dolorem, & ſpecies eius declarant, & cauſas: & generaliter colliguntur ex ſenſu, qui cõtrarium impreſſorem ſubito percipit in varijs partibus ventris, vario modo, ſecundum diuerſitatem cauſarum imprimentiũ ipſum, vt ſuperius dictum eſt. Specialiter autem, ex ſignis proprijs diſtinctionis inter eas, & proprie inter colicam, & iliacam, oportet colligere illa propter conuenientiam earum, quia error poteſt accidere inducens periculum, ex reſolutione virtutis, quam important, & proprie iliaca. Vnde dicta eſt ab antiquis, Domine miſerere.

Iliaca ab antiquis miſerere mei nuncupabat.

Inquit Abuha. dolor fortis reſoluit virtutem, & mẽbra a ſuis operationibus prohibet. Circa quod ſciendum, quòd C colica quanquam in cauſis generalibus conueniant prænarratis, diſtinguũtur tamen, & differunt in ſpecialitate ipſarum, ac ex eis plurima cõtingentia, necnon, & in ſpecie doloris, in quantitate ipſius, in loco eius, in permutatione illius, in exeũtium diuerſitate, ac remediorum iuuamento. In ſpecialitate cauſarum, nam iliaca, plus accidit ex cauſis primitiuis, & extrinſecis, & mala cõplexione ſtomachi, & frigida, & a potu aquæ frigidæ non ſecundum neceſſitatẽ, & hoc quia gracilia ſunt ſtomacho magis propinqua, & etiam ab apoſtemate accidenti magis, & ab aere peſtilente, propter propinquitatem ad cor, & ad ſtomachum, quare permutatur de regione, in regionem, & de corpore in corpus, ad modũ peſtilentis morbi a tota ſpecie venenorum ſumptorum, propter vicinitatem gracilium ad ſtomachũ, & propter vehementiam virtutis retẽtiuæ, quia ſtrictiora, & quia ad retentionem gracilia ſunt generata potius, quam ad expulſionem. In ſpecie doloris, nã in iliaca dolor eſt magis oppilatiuus, & torti noſus, propter eius ſtricturam, et pungitiuus, propter D cholerã miſſam ad ea. In quantitate doloris, nam in iliaca dolor eſt maior ſecundum Gal. id eſt acutior. Inteſtinum enim ileon eſt magis neruoſum ſecundum Gal. & magis principalibus propinquum, quare magis percipitur, & magis virtutem reſoluit, quare interpretatus eſt ab antiquis, Domine miſerere, a quo nos tueatur Chriſtus, qui omnium eſt protector. In loco, nam in iliaca dolor eſt ſupra vmbelicum, & in hypochondrijs proprie. In permutatione illius, nã eius materia eſt maioris permutationis ad membra prædicta, propter maiorem vicinitatem ileon ad ipſa, & colligantiam, vnde prædicta ſequuntur incommoda. In exeuntium diuerſitate, nam in iliaca egreditur per anum parum, vel nihil, vnde Gal. ileon eſt cum nihil egreditur, etiam ſi acutius clyſterizetur, ſed per vomitum, & illud eſt phlegmaticum, quandoq; cholericum rubeum, & quandoq; viride, æruginoſum, vel praſinum magis, & quandoq; nigrum, & intẽſum, & plurimum ventoſum cum eructatione, & raro fœtidũ, & ſterquilinoſum, quod ſi accidat, vt emittatur

3. de lo. aff. cap. 1. & 6. aphoriſ. com. 2.

A tale per vomitum nominatur ſcrophus, alias fœtidus, nã os, eructatio, anus, & totum fœtet corpus, eſt mortale ſecundum Gale. ſed illud tamen non eſt ſemper, vidimus enim & aliquos ſanari. Item in iliaca vrina eſt colorata multum, propter dolorem inflammãtem acutiorem, & quandoq; propter retentionẽ choleræ non miſſæ ad gracilia, propter oppilationem accidentem in ipſis, quare redit ad canales, & vias vrinæ, & tingit. Sudor quoque in iliaca magis contingit, propter doloris vehementiam in ſpiritualibus anguſtiam imprimentem, & eſt frigidior. In iuuamento remediorum, nam in iliaca cum vomitu magis fit iuuamentum, cum clyſteribus, minus. In colica vero cæteris æqualiter. Conſiderabis alia ſigna: vel accidentia; nam plus accidit ex cauſa antecedente, & interiori phlegmatica, & ventoſa propter frigiditatem craſſiorum aggregantium illam, & ſtercore craſſo, ſicco, & multo, quod in eis generatur, & aggregatur, quod expellere nequeunt, ad quod ſunt ordinata magis, & dolor B eſt magis grauatiuus, extenſiuus, & perforatiuus, ac pungitiuus, ex vermibus ibidem generatis, & multiplicatis, & eſt maior, quia magis perdurans per longam materiæ retentionem, ex ipſorum ſpiſſitudine, & carnoſitate, & ſenſus eius eſt infra vmbilicum, & circa pectinem, & eſt minoris præſtationis nocumentorum ad ſuperiora principalia, licet ſit maioris permutationis ad iliacam quàm econuerſo. Et hoc propter naturam compoſitionis ipſorum. ſ. ſitus, & viarum aptitudinem, atq; materiæ. colon enim cum ſit inferius poſitum, oppilatione adueniente in eo, materia ſuperfluitatis exiſtens in morbo, quæ a ſuperioribus prouenit ei, non potens inferius tranſire, regurgitat ſuperius ad gracilia, quæ cũ ſint ſtricta, apte retinetur in eis, ſicq; oppilatur, & iliacam cauſat. Ileon vero cum ſit ſtrictum, quod recipit a ſuperioribus, licet nõ poſſit infra expellere, illud tamen regurgitando, ſuperius emittitur per os, cum nulla inter ipſum, & ſtomachum incidat oppilatio. Et, ſiquidem emittatur inferius cum ſit ſubtile, & tranſeat de ſtrictis ad larga, non poteſt retiC nere in eo, vt faciat oppilationem, & colicam, & cũ clyſteri, & collyrio in ea egreditur per anum mucilaginoſum, & ſcybaloſum mucilagine inuolutũ, ſeu infectum, & ſicut vitrum liquefactum, cum ventoſitate egrediens multa, ſonante, quod eſt actu frigidum ſecundum Gal. & tamen in principio paucum eſt, deinde multiplicatur, nec vomitu egreditur aliquid, niſi propter communitatem ad inteſtina, & compaſſionem gracilium ad ea, & ſtomachi ad gracilia. Et vrina in colica eſt rubea propter dolorem inflammantem magis, quam propter choleræ regurgitationem ad vias vrinæ, & etiam propter compaſſionem renum in dolore, quare vrina retinetur diu, & tingitur. Et in colica iuuamentum ex clyſteri, & collyrio maius eſt, quam in iliaca. Cauſas vero doloris interiores occultas, per indicantia ſigna per ordinem percontaberis. Nam, ſiquidem cauſa eius fuerit mala complexio frigida inteſtinorum, patiens ſentiet frigiditatem in viſceribus, & iuuatur calidis, D frigidis vero triſtatur, dolor erit minor, exeuntia quoque erunt indigeſta, alba, phlegmatica, vel melancholica, & vento admixta. Si vero ſit mala compoſitio, puta repletio, oppilatio, retentio fœcum, ventoſitatis, & aliarum ſuperfluitatum egredi conſuetarum, id declarat. Et, ſiquidem oppilatio ſit, ex tortione inteſtinorum, ſignificat ipſam, eius euentus ſubitus poſt motum laborioſum, aut ſaltum vehementem, aut caſum, aut percuſſionem, aut luctam, aut tolerantiam ponderis, aut multam ventoſitatem retentam rumpentem, & ſeparantem inteſtinum a meſenterio, & circumuoluentem ipſum, ſicut etiam circumuoluitur in crepatura. Solutio vero continui, ſi cauſa fuerit doloris, & ea fuerit exterior, ſenſus, & inuentio demonſtrat. Et ſi ſit interior, & ſit tumor acutus, dolor acutus declarat; regimen quoque præcedens, grauedo, punctio ſitis, & inflammatio, exeuntia citrina, vel nigra, ſimilitudo circumſtantiarum; & iuuatur frigidis, & ponticis, calidis vero læditur, & triſtatur. Si vero fuerit ventoſitas, de-

Vrina in iliaca.

6. de lo. aff. cap. 2.

Cauſa interiores.

tas, demonſtant ipſam præcedens regimen, tenſio, & inflatio, rugitus, & perforatiuus erit dolor, ac ſi terebello perforarentur inteſtina. Ex exeuntia erunt inflata, ſpumoſa, & ſuper natantia, & iuuantur compreſſione, & calefactorio, & proprie ſicco, cum cauſa ventoſitatis humida fuerit, & non ſicca. Si vero fuerit eius cauſa lapis acutus pungens, & ſcindens, erit ibi grauedo, & punctio, & rememoratio eius præcedenti tempore, & alias generati, & educti. Si vero fuerit vlcus apoſtematis, præcedere videbis apoſtema, deinde exituin puris, & ſaniei. Si vero fuerint lumbrici, ſigna lumbricorum interius poſita tibi demonſtrabunt, & dolor erit pungitiuus. Si vero fuerit apoſtema, ſigna erunt dolor fixus in vno loco cum grauedine plurimum, & inflatio, & tumor ibidem. ſiquidem fuerit calidum, dolor erit acutior cum febri acuta, & pulſatione, & ſiti vehementi: inflammatio erit & rubedo in toto corpore, & oculis, licet quandoque appareat frigiditas extremitatum, & arſura inteſtinorum, adeo quod operimenta pati nequeant, & illud proprie cum eſt apoſtema magnum in eis, & eſt malum ſignum, & mortale. Inquit enim Hippocr. in acutis morbis frigiditas extremitatum malum. Et, ſiquidem fuerit cholericum, erit grauitas, & pulſatio minor; ſi febris inflammatio, & mordicatio vehementior, & regimen præcedens decliue ad calidum magis. Si vero fuerit phlegmaticum, contraria ſunt ſigna, & ſi non ſpecie, ſaltem gradu, & frigiditan atteſtantia. Inquit enim Abuha. minus calidum reſpectu magis calidi dicitur eſſe frigidum. Si autem dolor fuerit propter compaſſionem, & communitatem abſolutam & propinquã, puta ad ſtomachom, erit apparens repletio, & grauedo in ſtomacho, & nauſeatiua ſatietas cum eructatione, & ſingultu, atque impotentia euomendi eam. Si vero ad hepar, vel ſplenem, vel immittentia choleram, vel melancholicam ſuperfluam, præcedens inflammatio hepatis, vel oppilatio ipſius, & ſplenis craſſities, cum circũſtantijs multiplicantibus illos humores, tibi indicat, & declarat, & dolor ſecundum periodos exacerbatur. Similiter & ſi a toto corpore, quod feratur ad regionem, quæ ſecundum ventrem. Et ſi cholera fuerit, calidis læduntur, frigidis vero, & ponticis iuuantur valde, vt Gal. ait, & expertus ſum, & proprie cum educentibus choleram, vel ſanguinem, ad ſanitatem priſtinam reducantur. Si autem ad ſpiritualia, præceſſio ſitis, phthiſis, & vlcerum partium pectoris, quorum ſigna præmiſſa ſunt ſupra, vbi de eis locuti ſumus, tibi oſtendunt. Similiter ſi ad cerebrum, catarrhus antecedens oſtendit. Et ſi ad totum corpus, diarrhæa, & fluxus liquefactiuus antecedet. Sed, ſiquidem fuerit propter compaſſionem, & communitatem abſolutam, vt ad hepar, ſplenem, vel mirach, apoſtematos ſua craſſitie, & grauedine comprimẽtes inteſtina, & oppilantes, ſigna apoſtematum illorum membrorum percipies antecedere. Et ſiquidem ad renes, & vias vrinæ patientis ſtranguriam propter humorem craſſum viſcoſum aggregatum, aut apoſtema, vel lapidem comprimentem, & oppilantem inteſtinum colon, dolor inteſtinorum, ſeu colica fuerit, ſigna erunt humoris calidi dominantis, ex regimine, circũſtantijs, & exeuntibus, collecta, & calidis, & diureticis iuuantur, & febri ſuperueniente. Inquit enim Hippocra. Quibuſcunque ex ſtranguria ileos innaſcitur in vij. diebus pereunt, ſi non febri ſuperueniente multa vrina fluxerit. Si vero propter apoſtema, ſigna videbis apoſtematis ipſorum, quæ infra dicentur, auxilio Saluatoris. Si autem propter lapidem, quem patiuntur renes, ad quos compatientia inteſtina craſſa doleant, & colicam patiantur, quod frequenter accidit, ad veram curam expedit ſigna diſtinctiua habere, & propria, quando ipſa colica vera eſt, quia ex inteſtinorum propria paſſione, accidat, & quando eſt non vera, quia ex compaſſione, aut communitate ad renes lapidem habentes proueniat, & proprie in principio, cum tunc ſint occulta, niſi enim habeant, ſtolidus quidem medicus cum curare voluerit, non curabit, ſed magis augebit dolorem.

7. apho. 5.

Si per compaſſionem.

6. aph. 44.

E Eſt ergo aduertendum ſecundum Galen. quod inter colicam veram, & nephriticam, grandis eſt differentia, quam pertractans Abuha. eius interpres ait, quod differentia talis ex ſex rerum conſideratione accipitur, ex diſpoſitione ſcilicet doloris, ex vicinantium proprietate, & ex eo, quod conuenit, & confert, & quod non conuenit, neque confert, & ex diſpoſitione exeuntium, & ex parte vltimæ conſecutionis accidentium, & ex parte cauſarum antecedentium, & ſignificationum. Ex diſpoſitione autem doloris, quia diſpoſitio doloris diuerſificatur in eius quantitate, loco, & tempore, & motu. Quantitate vero, quoniam ille, qui eſt lapidis, eſt paruus, quaſi ſit acus, & colicus eſt magnus. Loco autem, quia colicus incipit ab inferiori parte dextri lateris, & tendit ad ſuperiorem ſiniſtri propter ſitum colon, & ſplenis, & quando dilatatur, confirmatur in dextro, & ſiniſtro. Et ſecundum quoſdam non incipit colica, niſi a ſiniſtra, ſed illud non eſt verum, nam licet propter eius frigiditatem poſſit eſſe, nos tamen contrarium experti ſumus, F præterea eſt ad anteriora, & verſus pectinem decliuior, quam ad poſteriora, & renalis incipit a ſuperioribus, & deſcendit paulatim vſque ad locum vbi confirmatur, & eſt decliuior ad poſteriora. Tempore vero, quoniam renalis fit fortis hora vacuitatis, colicus vero alleuiatur in ea, & fit fortis in fine ſuo & antecedit ipſum, cum ſumitur aliquid, & colicus incipit ſubito, & in tempore breui, & lapidolus paulatim, & fit fortis in fine ſuo, & antecedit ipſum dolor dorſi, & difficultates vrinæ. deinde apparent ſigna, & dolor in colon. Motus, autem, quoniam colicus ad partes mouetur plures, renalis vero figitur. Ex parte autem vicinantium propriorum, quoniam tremor multiplicatur in renibus ambobus, & non partium colon.

Differentia vero accepta ex eo, quod conuenit, & non conuenit eſt, quoniam clyſteria, & exitus ventoſitatis, & fœcis alleuiant dolorem colicæ, & non alleuiant dolorem renum, alleuiatione, de qua ſit curandum in pluribus G diſpoſitionibus, & medicinæ lapidem frangentes alleuiant dolorem renum, & non dolorem colicæ. Ex parte autem eius, quod egreditur, eſt quoniam in renali non eſt retentio fæcum, ventoſitatis, & rugitus ſicut in colica. Ex parte autem vltimæ conſecutionis accidentium, eſt, quoniam dolor crurium, & dorſi, & tremor in renali eſt plus, & caſus appetitus, vomitus conſequens phlegmaticus, & paruitas digeſtionis, & vehementia doloris, & perductio ad ſyncopim, & ſudor frigidus, & iuuamentum cum vomitu, in renali eſt minus. Ex parte autem cauſarum, & ſignificationum antecedentium, eſt, quoniam aſſumptio ciborum malorum, & aſſiduatio nauſeatiuæ ſatietatis, & retentio fœcis, & ventoſitatis, rugitus, & punctio eſt magis præcedens in colica, & vrina arenoſa, & filoſa eſt præcedens in renali. Et cum accidit dolor renum, fit primo ſubtilis, & cum apparet in conſuete pars, indicat renalem, deinde fit filoſa, ſeu aſpera, in vltimo eſt arenoſa, & eſt bona. Et ſiquidem colica H fuerit per compaſſionem ad cerebrum apoſtematũ, priuans, & auferens ſenſum inteſtinorum, quo minus expellant, ſigna apoſtematis cerebri antecedunt, & appoſito collyrio ex acutis non ſentietur, & nec clyſter impoſitus, nec per os ſumptum aliquod acutum faciet declinare fœces, vt neque porrum, cepe, & piper in aſſellatione ſentiatur. Et quandoque accidit, vt ſit illic fiſtula corrumpens ſenſum. Similiter ſi propter compaſſionem ad neruos ſpaſmatos, quare muſculus contrahitur fortiter, & retinet ſuperflua, videbis ſpaſmum, & tetanum in alijs membris manifeſtis. Si vero accidat colica propter rupturam, videbis apparentem rupturam, vel herniam.

Reſtant ſigna ad præſciendum futurum bonum, vel malum euacuare. Scias ergo, quod cum in eo non eſt retentio, ſeu conſtipatio multa, nec dolor vehemens, & alleuiatur plurimum, quamuis redeat, & inuenit æger remedium per exitum ventoſitatis, & remedia iuuare ſolentia, iuuant, eſt ſignificatio bona, & incolumis, &

Magna eſt differentia inter colicam. & nephreſim.
6. de lo. aff. cap. 2.

Prognoſtica

proprie

proprie ſi ſpiritus bonus exiſtat. Contraria vero ſunt mala. *2. aph. cõ. 1.* Inquit enim Gal. ſolentia iuuare ſuo tempore, ſi non iuuent, cum debeant iuuare; eorum ſignificatio protenditur in malum, proculdubio; quòd ſi cum eis accidat vomitus conſequens, & ſingultus, frigiditas ſudoris, & extremorum, perturbatio rationis, & ſubeth, ſpaſmus, & ſyncopis, eſt mortale.

Curatio. Cura doloris inteſtinorum ſimilis eſt curæ aliorum membrorum, quam ſupra in dolore ſtomachi generaliter pertractauimus; differt vero ab alijs, quo ad naturam membri auxilia variantem, & modum vtendi eis. Eſt autem in ea intentio duplex, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis ordinem ponit, & modum, & eſt. Nam, ſiquidem paruus, & mediocris dolor ſit, vt ſunt ſpecies eius de genere neutralitatis ſuperius enarratæ, eius ſanatio eſt vna res tantum; nam ad cauſæ ablationem oportet agere tantum, ſimul enim cauſam, & ſymptomata tollemos: non autem à ſymptomate, ſic enim agendo non intendimus ſanitatem, ſed delectationem potius. *11. meth. med. cap. 1.* Inquit enim Gal. Adulatoris eſt largiri ægrotanti intentionem quorum gerit, ponentis delectationem, non ſanitatem. Si vero eorum dolor fortis ſit, & magnus, conſuetas operationes impediens, vt eſt colicus, & iliacus; eius cura erit quatuor res. Primo enim oportet ad eius mitigationem inſtare, deinde ad cauſæ ablationem. Secundo procedere non è conuerſo, ſi enim è conuerſo procedamus, vita ſimul cum ægritudine priuabimus hominem, vnde Galen. ait *12. meth. eodem loco.* Siniſtri quidem viri opera eſt ſimul cum ægritudine vita priuare hominem. Tertio oportet regimen ordinare. Et quarto accidentium inſurgere poſſibilium correctionem ſubiungere. Quæ autem ſint dolorem mitigantia, & quæ dolorem auferentia, generaliter fuerunt tibi ſupra tradita. Vt autem ad ſpecificationem eorum deueniamus, ac propriorum, quæ ad dolorem talem inteſtinorum nunc iam præſcire oportet, quòd colica, & iliaca in tali cura conueniunt, & differunt, ſic in cura, ipſarum intentio poteſt eſſe communis, & propria. Communis quidem inquantum in cauſis conueniunt pluribus; accidere enim poteſt iliaca, ex eiſdem cauſis omnibus, ex quibus colica generatur, & proinde medicinas, & regimen in vtraque oportet eſſe eaſdem. Propria vero eſt in eis diuerſa, inquantum ipſa iliaca ex certis proprijs cauſis accidere poteſt, vel magis à communibus ſibi, & colicæ diuerſis ſuperius numeratis. dolor etiam in ea eſt fortior: natura quoque gracilium inteſtinorum à natura craſſorum varia eſt, & diuerſa, necnon & accidentia inſurgentia, vt ſuperius eſt monſtratum, & proinde ſpeciem medicinarum, quantitatem, ſeu virtutem: locum, & modum vtendi eis à medicinis communibus variare oportet. *De mitigãtibus dolorem.* Sciendum ergo, quòd mitigantia dolorem primam rem complentia communia colicæ, & iliacæ quædam ſunt, quæ tantum imprimentem cauſam, quædam ſunt, quæ vtramque cauſam, ſcilicet imprimentem, & percipientem reſpiciunt, & quædam, quæ percipientem tantum. Et prima quidem in ordine ſunt priora, & quædam ſunt ſimplicia, & quædam compoſita. *Simplicia compoſita.* Simplicia ſunt ſupra in dolore ſtomachi numerata. Compoſita vero hic inferius ſubiungentur, auxilio Creatoris, propria vero colicæ, & iliacæ, ac eis ex certa cauſa, cum de ablatione cauſæ vniuſcuiuſque loquemur. & non omittemus mitigantia, quæ percipientem cauſam reſpiciunt; ibi etiam ſupra in dolore ſtomachi habuiſti, & infra in dolore iuncturarum habebis, & ſimplicia, & compoſita, & etiam, quæ vtraque, tempus quoque, modum, & locum vtendi eis, quod proprie ſecundum Galen. eſt, cum doloroſa, aut calida ſint virtutibus, & ſubtilia conſiſtentijs: tunc enim non ſolum percipientem cauſa ſtupefaciendo auferunt, verum etiam imprimentem obtundendo, & inſpiſſando adæquant; eius quoque dyſcraſiam calidam alterant, & ad temperamentum adducunt. In alijs vero doloroſis frigidis non conueniunt, cum dolorem fortem talia expectantem non cauſent, & ſi per conuerſio-

A nem in ventoſitatem talem cauſent dolorem, iuuamentum imprimunt non ſine nocumento magno, vſus enim, ait Galen. talium pharmacorum non eſt niſi inſtare ad ſymptoma, *13. meth. med. cap. 2.* augent enim hæc diſpoſitionem hanc, & etiam diſſ[illegible]le ſolubilem operantur, virtutem debilitando, calorem, & ſpiritum obtundendo, & ſuffocando, vel extinguendo, maxime ſi recentia ſunt narcotica, & multa, & poros membrorum, & inteſtinorum inſpiſſando, proinde rem magni erroris componunt, qui talibus pharmacis in talibus vtuntur, vt in ſeipſo Cæſar medicus ipſe fecit, niſi caſu, quo euitari non poſſunt, vt puta cum talia frigida doloroſa ventoſa fuerint, & perforando fortem inducant dolorem, ad cuius mitigationem cum alia mitigantia anodyna non contulerunt, nec euacuantia, propter reſolutionem, vtendum eſt eis, ſed cum modo, vt ſuperius monſtratum eſt.

Specialis autem intentio in cauſæ cuiuſlibet imprimentis dolorem
B abſciſſione verſatur, quæ recta eſt cura, & ad perfectionem eius neceſſario comprobata, circa quam deinceps ſigillatim per ordinem procedemus, incipientes ab inferioribus cauſis, & proprijs inteſtinis ipſis exiſtentibus. Si quidem ergo cauſa earum ſit materia frigida phlegmatica, alterans, replens, & oppilans inteſtina, cura eſt duæ res, digeſtio, & euacuatio. *Digeſtio.* Digeſtio autem ſit cum ſubtiliantibus, & incidentibus, & poros dilatantibus. Inquit enim Gal. Secant enim ambo humorum craſſitiem, acetoſa, & pontica, *De pontico non eſt verum. & per hoc vide. Gal. lib. de ocul. . cap. 5. partic. 5.* hæc cum frigiditate, hæc vero cum caliditate. Talia autem ſunt ſimplicia, & compoſita, quæ infra dicentur (opitulante Chriſto.) Simplicia vero ſunt anodyna, ſupra in dolore ſtomachi numerata, & alia magis calida non multum excedentia, & proprie in principio, cum materia fuerit multum abundans, etiam enim eam non poſſunt conſumere, ſeu reſoluere diſſoluendo; in vaporem, & ventum conuertunt, & ſic dolorem augent immiſſa, & euaporata, vt ſupra in cura inflationis ſto-
C machi dictum fuit. *Digerentia ſimplicia.* Talia ſunt origanum, calamẽthum, pulegium, hyſſopus hortenſis, ameos, maiorana, ficla, nemen, meu, enula, gallia, radix pęoniæ, ſtercus columbinum, & adib, ſel tauri, abrotanũ, aſphaltum, myrrha, ſcordeon, & aſa fętida, ſeſelis, iris, andacocha, laurus, & baccæ eius, anethum, tribuli, naſturcium, muri, ruta, galanga, crocus, & vinum antiquum, aſparagi, & ſimilia, clyſterizata, & ſumpta, ſimplicia, & compoſita ſecundum omnem modum, etiam exterius applicata per modum emplaſtri, & alium.

In proceſſu vero cũ materia fuerit diminuta, & euacuata, calidiora poteris miniſtrare ad reſolutionem, & conſummationem reliquiæ, qualia ſunt, piper, allium, ſinapis, zingib. & ſimilia, abſtergentia, & riptica, id eſt radentia, & euaporantia. Abſtergentia ſunt, centaurea minor, vrtica, ſemen eius, aſarum, ſuccus blitis, ſalis ſpecies, & baurach, ſulphur, mercurialis, & ſuccus eius, ius gallorum antiquorum, cartamus, & ſtercus canis, ca-
D ticæ, & ſimilia, clyſterizata, & ſumpta, & fortiora illis ſunt hiera Gal. aloe, polypodium, ſagapenum, & alia laxatiua leuia, *Solutiua leuiora.* quæ non agitant, & commouent materiam, phlegma trahunt ab alijs membris ad inteſtina, trahendo enim ad ea, dolorem augent. Et ex eis ſunt vomitiua, *Vomitiua.* quæ phlegma vomitu ſoluunt, & ſic trahunt ad ſtomachum, non ad inteſtina, quæ ſupra in cura ſtomachi habuiſti, & in libro conſolationis medicinarum. Euaporantia ſunt interius, & exterius approximanda. *Euaporãtia. Balneum.* Et ex eis eſt balneum thermarum, & ex aqua, marina, vel dulcis habens virtutem prædictarum, poſt prædicta approximatam, & proprie cum prædicta dolorem non ſedant; quandoque vero oportet ante approximare, ſedat enim dolorem, prouocat vrinam, & ſomnum, & cauſam maturat, ſi cibus ſit, ſiue humor. Inquit Abuhali. *lib. 1. fen 3. do. 2. cap. 5.* eſt autem cum balneum cibum indigeſtum digerit, & humorem crudum maturat, etiam acutum, ſi ex aqua dulci, & tepida fiat, ſimplici ſecundum Gal. Ex proprijs eſt, petroleum inunctum, vel ceratum, quod ſcripſimus

capitulo de cyclamine, & frictio cum manu vncta ex oleis calidis, ſicut anethino, de lilio, de ſpica, de caſtoreo,& alijs ſupra in ſtomacho dictis, & dolore iuncturarum,ſi ſuperponantur,quæ caliditatem conſeruent,& augeant,vt eſt pellis vulpis, & proprie ſacculi ex pulueribus,ſpongia, & * ſubarum eſt bonum in ventre, & ſapo,ſemen raphani, & aqua multum calida etiam ſumpta,quæ colicam reſoluit,& ſplenem. Sed oportet,quòd ſint multoties hæc,& prædicta reiterata,donec multitudo materiæ tota ſit euacuata, ſint cum intermiſſione ſpatij, donec natura confortetur, & materia digeratur per approximata euacuantia. Quod ſi prædicta euacuantia non ſuffecerint pre multitudine craſſitiei,& viſcoſitatis materiæ, non eſt malum ſi confortetur cum alijs, quæ materiam educant cum virtute,& proprie in iliaca,& ſi trahant ab alijs ad inteſtina cito, & non retineant cum ſua tarda, & debili operatione in eis,vt eſt agaricum in frigida,& aloe in calida. Confortetur ergo cum colocynthide,& ſpeciebus gummorum,& in calida cum diagridio rectificato, & alijs facile, & cito ſoluentibus,appropriatis,quæ in libro conſolationis medicinarum ſufficientius habuiſti. Sint tamen, ſi ſufficit, quantitatis paucæ,ſic enim ſoluendo,ſi quod nocumentum ex tractione humorum ad ipſa afferant, non durabit,ſed cito tranſeundo iuuamentum ilico maius ſequetur. Et proinde talia,per inferius poſita, & clyſterizata in colico ſunt meliora,quam per os ſumpta,& proprie ſi aliquam antiquam, vel nouam ægritudinem patiantur. Euacuant enim à craſſis proprie inteſtinis, nec à toto corpore trahunt ad eam, rem, de qua ſit curandum,nec debilitant ſicut illa. Ideoque in clyſteribus ſtandum,nec per os aliquid ex illis ſumendum, niſi ab alijs membris, & toto corpore aliquid influat ipſis, vt infra dicetur, auxilio Saluatoris,quo caſu ad cautelam fęcum,& ſcybalorum,euacuationem oportet præmittere,vt infra dicetur. Vomitus quoque,& vomentia,locum in ea non habent,niſi cum à ſtomacho, & à ſuperioribus inteſtinis aliquid ad ipſa craſſa mittatur, quod declarat grauitas ſupra vmbilicum, & nauſea,aliter autem non,cum à vilibus traherentur ad nobilia,quod eſt maxime vetitum. In iliaca vero ægros oportet,quòd talia ſumant per os,& proprie vomitiua, primo enim educunt à gracilibus, cum ſint ſtomacho aſſociata,deinde clyſteres imponantur ad fęcum eductionem, & humorum inferius tractionem,quamuis commode non educantur;quòd ſi nõ ſufficiat,per os,& fortiora ſumantur ſimplicia,& compoſita, quæ infra ponemus, & proprie cum ab alijs influat illis,vt dictum eſt. Tempus autem clyſterizandi, & propinandi ſolutiua ventris eſt, cum cibus iam digeſtus in ſtomacho fuerit, ne aliquid crudum trahatur ad inteſtina per clyſteria, ne quoque medicina ſolutiua ventris efficiatur vomitiua, natura enim ſtomachi grauata cibo, ſuperueniente pharmaco ſolutiuo magis grauatur,& moleſtatur; quare ad vtriuſque euacuationem antequam deſcendat, vomitu incitatur, ex quo ipſa valde deijcitur à dolore præcedente deſecta,quod in re vitæ valde timoroſum eſt. Et quia prædicta ſunt acuta,& inflammantia maxime cum corpora ex dolore ſunt calefacta,ne læſio eorum ad principalia tranſeat, & fumus proprie, cum clyſterizata, ſeu bibita non ſoluant, vel ſi ſoluant,non inferius, ſed per os, & ileon proprie, oportet,vt principalia cuſtodiantur cum frigidis, & ſtypticis aromaticis, puta cerebrum cum oxyrhodino,cor cum roſis,ſandalis,ſpodio,& camphora epithematis. Hepar cum eiſdem, & ſtomachus cum oleo maſticino, vel de cydonio,vel myrtino, & pauca maſtiche ſuperaſperſa. Quod,ſi ſitim patiantur,melius eſt tolerare, ſi poſſibile eſt, quod ſi non,parum dabis ex granatis dulcibus, vel iuleb cum aqua calida, iuuat enim talis potus cum cito penetret, & humectet. Quod ſi clyſterizata non ſoluant, iuuentur per inferius cum collyrijs,& per ſuperius cum humidis mollificantibus,maturantibus, & abſtergentibus,vt eſt ius galli ſimplex,vel compoſitum,& deinde cum ſtypticis, & ponticis parum ſumptus, & etiam

** ſiber.* — *Solutio repetenda.* — *Solutiua fortiora.* — *Clyſteres quando.* — *Vomitus quando.* — *Documentum.* — *Tempus aptum clyſterizandi, atque pharmacandi, quando.* — *Documentum.* — *Si Clyſteria non educãt, quid agen.*

E calida proprie. Si vero cauſa eius fuerit ſtercus craſſum,durum, & ſiccum inteſtinis interclusum, cura eſt duæ res. Prima eſt mollificatio duritiei, & ſiccitatis ipſius. Secunda ipſius mollificati euacuatio.

Cura colica ex fæce dura.

Primam rem complent mollificantia interius, & exterius approximata. Interius autem per os,ſumendo iura pinguia carnium, & proprie gallinarum, ſiue gallorum. ſimplicia, & compoſita,vt ſupra in antidotario noſtro diximus ſpecies oleorum ſunt ſcilicet ſiſaminum, violarum, & amygdalarum,niſi adſit febris, tunc enim loco eius dabis in potu aquam hordei, vel prunorum, ſebeſten,& iujubarum, tamarindorum, & lenientium, & aliorum fructuum frigidorum,& herbarum,vt maluæ,violæ,ſiclæ,atriplicis,& ſpinachiarum; mucilagines fœnugræci, pſyllij, & dactylorum, ſecundum quòd neceſſitas te vocabit. Et ex proprijs, & expertis eſt mel caſiæ fiſtulæ ſumptum,& clyſterizatum, complẽt enim vtramque,ſed oportet,vt poſt horum ſumptionem mo- F ueantur fortiter,vt deſcendant detenta, & fęces faciant deſcendere detinentes, & clyſteres, ſi oportet, deinde cum prædictis. Exterius emplaſtra,& vnctiones,& fomentationes ex prædictis. & frictio tractatiua ventris cum manibus, & oleis prænarratis. Secundam rem complent prædicta drymia,riptica, & ſolutiua,clyſterizata proprie, vel per os ſumpta, prout diſpoſitio exigit, ſed ad perfectam curam,& in via præuiſionis à recidiua oportet,vt cauſa ſiccitatis,& indurationis fœcum auferatur omnino. Si ergo cauſa ſiccitatis eius fuerit cibus ſiccus,& paucus, cibetur cum prædictis herbis, cum carnibus coctis pinguibus,& iuribus ipſarum. Aut ante cibum pręmittantur fructus maturi,lubrici,non ventoſi,vt caricæ, pruna, & perſica ſicca,deinde multiplicentur cibi,nutrimenti multi noti. Si vero multa caliditas ſtomachi, & inteſtinorum deſiccans, & condenſans ſit,prædictis oportet vtaris recentibus, & frigidioribus,& lactucis, ſpinachijs, atriplicibus, blitis,ſolatro, portulacis,mucilagine,pſyllij,& melone indo. Et cibos G cum gelea,& aqua hordei potabis eum infrigidata,vino lymphato cum ipſa. Si autem cauſa fuerit fortitudo retentionis, & debilitas expulſionis inteſtinorum: miniſtrabis prædicta lubrica,quibus admiſcebis aliqua acuta moleſtantia,vt porrum,cępas,ſiclam, & allia cum multo ſale. Et ſi cum debilitate ſenſus fuerit,immiſceatur in ſolutione eius hiera,& agaricus, hiera Hermetis,& pilulæ de ſagapeno. Et confortabis deinde naturam, & ſpiritum cum theriaca, & mithridato, diamarte, theodoricon,& ſagenea. Et cibabis eos carnibus laudabilibus. Si fuerit ex debilitate in lacertis ventris. Si autem illud ſit,quia cholera, vt conſueuit, non mittatur ad inteſtina,corrigatur oppilatio hepatis, & pori cyſtis,vt ſuperius in hepate dictum eſt.

Si vero ſiccitas fœcum, ex multa prouocata vrina fuerit,extrahe fœces cum prædictis, deinde miniſtra ea, quæ minorant vrinam, non cum retentione ventris, vt ſunt zarur, bdellium mechium, excorticatæ lentes, H & pontica, quæ per ſe faciunt, ſed quæ minorando vrinam, leniunt naturam, vt ſunt dactyli, paſſulæ dulces, penidij, caſia, & ſimilia, quæ illud per accidens operantur. Si quoque ex raritate, & reſolutione corporis illud accidat, prohibeatur reſolutio, & ſudor, prout ſupra in cura cordis diximus. Et cibetur craſſis, & viſcoſis, quantum poterit tolerare, & exponatur ventis, & irrorationibus frigidis, & quietibus, & ab artibus laborioſis abſtineat conſuetis. Similiter autem ſi ex lapide fuerit dolor cauſatus, prædictis humidis, & lubricis, ac abſtergentibus corrigatur, & educatur, quibus admiſcenda ſunt aliqua ex frangentibus lapidem in renibus, & veſica, ſi enim in remotioribus lapidem frangunt, multo magis in propinquioribus inteſtinis. Sed ſi ex vermibus, cum interficientibus, & educentibus, prout infra in cura eorum dicemus. Porro ſi ex ventoſitate intercluſa, & perforante, cum extenuantibus interius, & exterius approximatis procedes, prout ſupra in cura inflationis ſtomachi, hepatis,

Cura colica ſi ex lapide ſit. — *Si ex vermibus.* — *Si ventoſ.*

atque

atque ſplenis, plenius dictum eſt. Si vero ex ventoſitate torquente inteſtinum, cura erit, vt ſitienatur ſuperius in loco temperato, & manibus inunctis cum oleo de enula, vel nardino, vel caſtoreo, fricetur venter leuiter, & cum tactu ſubtili adæquante inteſtina, & reducente ipſa ad ſitum, & ſtatum priſtinum, deinde extenuantia, & reſoluentia miniſtrentur prædicta ſuperius, & inferius cum clyſteri, quod cruribus eleuatis, & compreſſione ſuaui manus repellatur ad ſuperiora, vt perueniat ad gracilia inteſtina, deinde ventoſetur locus, & propinetur oleum de cheirua cum vino albo, vel rutaceum, loco eius, vt vngatur ex eis dorſum, & reſtringantur crura fortiter valde. Quod ſi cauſa fuerit humor melancholicus, licet raro contingat, educatur cum proprijs clyſterizatis, vt ſunt ſtæchas, polypodium, epithymum, cortices radicum mori, borago, bugloſſa, & ſuccus eorum, cum diaboraginato, diabugloſſato, & diaſene. Et ſumptis, vt eſt decoctio epithymi, pilulæ de lapide lazuli, & lapide armeno, & collyrijs factis ex eis, inuetur venter quoque, & ſplen euaporetur, ex armel, ſtæchade, nigella, & chamæmila in aceto decoctis, & proprie cum à ſplene influit iſtis. Et ſiquidem ſanguis congelatus fuerit, euacuetur cum diſſoluentibus, & educentibus, prout in ſtomacho diximus. Si autem ſit apoſtema cauſa eius, ſtudebis curare apoſtema ſecundum diuerſitatem ſpecierum eius, prout ſupra in ſtomacho diximus, & ſi contingat plurimum, quod prædictæ cauſæ ſimul conueniant in caliditate doloris. Quare oportet, vt prædictis ſimul medicinas commiſceas, vel nunc vnam, nunc aliam miniſtrabis. Et quoque, ſi ex ruptura, & deſcenſu inteſtinorum in oſcheum dolor cauſetur, cura erit duæ res. Prima eſt inteſtina ad locum proprium reducere. Fit autem cum mollificantibus cataplaſmatibus, deinde cum eleuatione crurium, ac manuum compreſſione ſuaui repellente ſuperius. Secunda eſt rupturam regere cum ligaturis, & conſolidantibus emplaſtris, & per os etiam miniſtratis. Et ſiquidem cauſa eius fuerit ſolutio continui inteſtinorum, & fuerit ex cauſa exteriori, puta vulnere, & percuſſione ſcindente, ſi penetret vſque ad vacuum ipſorum eſt mortale. Et maxime ſi in gracilibus fuerit. Inquit enim Hippocr. Si inteſtinorum inciderit aliquod gracilium, non conglutinatur, nec conſolidatur, ſi vero non pertranſeat in profundum, cum ſtypticis, & conglutinantibus regatur, quæ infra dicentur ſectione ſecunda. Et ſi fuerit vlcus, mundificare oportet primum, deinde conſolidare. Si autem à cauſa interiori fuerit, puta ab humore acuto pungente acri, & ſoluente, aſſato, & collecto in inteſtinis, tunc dolor erit non de genere coliceæ, vel iliacæ veræ, ſed meniſpre, & proprie eſt de genere punctionis, & erit dolor pungens, in cuius cura excitatur, ex eo ſcilicet, quod ipſorum inteſtinorum dolor plurimum ex cauſa frigida prouenit humorosa, & ventoſa, ac fœcum conſtipatione, quibus calida appropinquata, vt prædictum eſt, iuuamentum præſtare conſueuerunt, & frigida nocumentum. Proinde procedunt ad eius curam communiter ſtolidi, & imprudentes medici cum calidis, & aperientibus, ex quibus dolor exaſperatur, & acuitur, cum ex ciuitalis humor ſubtilietur, & inflammetur ac bulliat, currat que ad inteſtina effrænatus, & trahatur, & proprie cum ab hepate, & cyſti fellis, vel à toto corpore influat illis. Recta itaque cura eſt, vt talis humoris complexio adæquetur, & obtundatur eius acuitas, & ſubtilitas inſpiſſetur, & conſtipentur viæ, per quas influit. Confortentur inteſtina, & educatur, quod fluxit, & hoc primum cum rectificatione regiminis, & conuerſione ipſius ad frigidum, & humidum, quod eſt notum. Et cum frigidis humidis lenientibus etiam clyſterizatis prius, & ſumptis deinde. Et proprie in colica, qualia ſunt violæ, maluæ, iuiubæ, pruna, ſebeſten, ſurſur, fœnugræcum, & ficla clyſterizata cum oleo violato, & zucchero violato, & caſſia fiſtula. Et ſumantur pruna perforata cum acu, & infuſa cum iuleb, chryſomalaì, & perſica, caſſia fiſtula, tamarindi, tereniabin, aqua fructuum, & ſyrupus violatus, vel de ſucco roſa. cum aqua hordei, & granatorum muzrrum. Deinde pontica, nota, quæ comprimendo effuſam humiditatem exprimant, & educant, & influentem ab hepate, cyſti, vel toto corpore compeſcendo retineant, quo caſu hepar, cyſtis, & totum corpus rectificentur, prout in cura ictericiæ diximus. Clyſteribus quoque addantur oleum omphacinum, vel roſa. ſuccus portulacæ, aqua ſumach, virgæ paſtoris, ſpodium, & adeps hirci, & ſimilium, vt anatis, & gallinæ. Et ſi materia imbibita fuerit, adminiſtrabis cum eis hieram, & ſcammoneam cum pilulis de aloe. Et ſi expediat admiſcebis illis ſtupefacientia, & proprie theriacem nouam, quoniam confert cauſæ imprimenti, & percipienti, vt ſupra dictum eſt. Et ſiquidem ſuperius petens, impetum faciat ad os ſtomachi, vomitus prouocetur, ſi facile ſit, ſi vero non, inferius trahatur clyſteribus, frictionibus extremorum, & ligaturis doloroſis, fomentis mordentibus, & ventoſis.

In materia melancholica. — *Clyſma.* — *Medicina.* — *conſolidatæ.* — *Si ex hernia.* — *Si ex ſolutione continui.* — *6. aph. 24.* — *Si ex humore acuto.* — *Clyſteres.* — *Lenitiua.*

Siquidem humor talis ſalſus fuerit, miniſtrabis cum illis ſubtiliantia, & abſtergentia, qualia ſunt cartamus, ſuccus alubleb, & ſiclæ, & baurach, & ſal in quantitate, ſuperius vero ſiclam decoctam, & alumen, cappares quoque conditos cum ſale, & aceto, & hieræ admiſcebis agaricum, & colocynthidem, & ſimilia. Stercus quoque adib dabis, quod eſt huic ægritudini proprium, ſit autem in vino diſſolutum, & inunctum cum oleo nardino, & ſuſpenſum in collo etiam cum filo de lana animalis, quod lupus comedit, & ſit illud quando comedit oſſa, & illud eſt album, & in rubis inuenitur ſuſpenſum. Ex eis eſt cornu cerui aduſtum cum vino in potu ſumptum, quoniam ſedat ſtatim. Si vero cauſa eius fuerit acutus cibus, vel potus, prouocetur vomitus cum aqua tepida, & oleo ſiſamino, vel butyro, & propinetur lac, conſeruetur quoque regimen ad frigidum, & vnctuoſum.

Vomitus. — *Diuerſiones.* — *Si ex humore ſalſo.*

Quod ſi cauſa eius fuerit ſanies, à ſpiritualium vlceribus miſſa, cura eſt duæ res. Prima eſt mundificatio ſaniei cum clyſteribus prædictis abſterſiuis proprie. Secunda eſt, vt vlcera ſpiritualium medicentur, prout ſupra in prima ſectione dictum eſt. Si vero ſit humor à cerebro miſſus, cura eius erit cura catarrhi, quam ſuperius diximus. Si vero à toto corpore, vt in diarrhœa, & ſimilibus, cura erit cura diarrhϾ, & fluxus liquefactiui, de quibus ſubſequenter dicemus auxilio Spiritus ſancti. Si vero compreſſio ex vicinis apoſtematis, vt hepatis, ſplenis, & lacertorum almirach, cura eſt cura apoſtematis illorum membrorum, quæ ſuperius dicta eſt. Secunda mundificatio, & confortatio inteſtinorum. Si vero cauſa doloris fuerit compaſſio ad renes lapidem habentes, cura erit duæ res. Prima erit cura lapidis renum, quam infra ponemus. Secunda eſt mundificare inteſtina à ſuperfluis, & confortare, ne debilitata retineant ſuperflua, & colicam veram, & propriam incurrant. Si vero paſſio eius ſit compaſſio ad cerebrum apoſtematum, & neruos patientes ſpaſmum, vel tetanum, cura erit cura apoſtematis cerebri, quam præmiſimus, & etiam ſpaſmi. Si vero à cauſa exteriori accidat, quæ plurimum eſt iliacæ, vt puta mala complexione frigida, & pura, impreſſa à potu, vel balneo aquæ frigidæ, vento ſeptentrionali, vel ſeſſione in lapide frigido, cura erit duæ res. Prima eſt, vt auferatur cauſa. Secunda eſt, vt calefiant inteſtina per cibos, & medicinas calidas intus, & extra, & per omnem modum approximatas, prout in cura malæ complexionis frigidæ ſtomachi diximus. Si vero ab aere peſtilente accidit. Cura eius eſt, quam ſupra in cura ægritudinum cordis diximus. Similiter ſi à veneno ſumpto, cura eſt, quam ibidem prædiximus. Si vero ſit à cibis ſtypticis, & ponticis proprie, tamen habentibus colicam commouere, aut cauſare, cura erit illos educere cum lubricis, & prouocatione vomitus, & proprie in iliaca. Regimen autem ordinandum eſt duplex, vnum eſt curatiuum, aliud preſeruatiuum. Curatiuum eſt, vt tegantur in aere temperate calido, ne fortitudine doloris, & calore aeris reſoluantur. Exerceantur pedibus, vel mani-

Si ſanies. — *Si ex lapidera.* — *Si ab aere peſtilenti, aut veneno.* — *Si à cibis aſtringentibus.* — *Regimen curatiuum.*

manibus, vel reuolutionibus in ſtratu, quantum poſſibile eſt, & dormiant deinde quantum oportet, propriè poſt ſolutionem ventris, & ſupra inanitionem, niſi à cauſa calida fuerit: abſtineant vero, & ſitiant, quantum tolerare valent, donec repletio corrigatur, & propriè ſi à frigida cauſa fuerit, & ventoſa, & tunc ſufficit eis ius cicerum, & gallorum antiquorum, & panis furfuraceus ſiccus cum alijs, & vinum antiquum, & aliquod ex extenuantibus ventoſitatem. Gal. vero ait, quòd operatorũ quidam cum ſentiebat colicum dolorem, cingebat ſe non prius cinctus. Comedebat autem cum pane allia, nullam derelinquens conſuetam geſtionem, bibebat autem per totum diem nihil, ad veſperum vero meracius, deinde dormiebat per totam noctem, mane vero ſurgebat omnino indolorabilis. Sic ergo alendi ſunt niſi ad reſolutionem perducantur propter doloris vehementiam, & euacuationem, & propriè in iliaca. Tunc enim oportet, vt cibus ſit facilis digeſtionis, & boni nutrimenti, lenitiuus, lubricus, & abſterſiuus, ſicut eſt carnis diſſolutæ, vel deſtillatæ, & colatæ, & propriè columborum iuuenum non pinguium, & gallorum iuuenum, vitelli ouorum ſorbilium, medullæ diſſolutæ in iure; vel vino, & quandoque oportet in iure eorum, vt ponatur carthamus, & alubleb, ſemen vrticæ, & polypodium, turbith, vel ſcammonea diſſoluta, prout inuitat neceſſitas. Et, condire cibaria cum porro, allio, & ſale, & ſpeciebus, puta cinnamomo, zingib. origano, pipere, cymino, & aniſo; & ex fructibus concedantur caricæ, paſſæ dulces, & cappares conditi cum aceto. Et ex oleribus, ſicla, ſinapis, vitent vero craſſa, viſcoſa, frigida, ſtyptica, conſtipantia, & ventoſa. Si vero à cauſa calida fuerit, quies eſt magis conſ[illegible]iens, & ſomnus ſupra repletionem, nec non plu[illegible] abſtinentia, & cibus humidus leniens, & lubricus, frig[illegible] vt eſt ius herbarum, & fructuum prædictorum ſupra iſ[illegible] tra pungitiui doloris, & potus aquæ hordei, Vitent vero ſtyptica, & pontica, niſi cum cauſa illa miſſuat inteſtinis ex alio, tunc enim ibi competunt, vt ſuperius dictum eſt. Ex cibus difficile corruptibilis, vt factus ex chondro in aqua decocto immiſſis granis malorum granatorum, ſicut Galen. oſtendit. Et potus etiam frigidus non veri frigoris, ſi ſiticuloſus, & hora æſtatis fuerit. Sed ius galli decrepiti negatur omnino. inanitio eſt conueniens, & quotidiana cum proprijs: repletio eſt nociua, & retentio fœcis, & ventoſitatis petentium exitum. Animæ vero accidentia per ſe nocent generaliter omni ex omni cauſa, in quantum naturam exterminant, & debilitant. Per accidens autem conferunt, inquantum naturam inflammant, & infrigidant, & diſtrahunt à dolore. Specialiter autem conferunt, vt ira, & indignatio, in eo, qui eſt ex cauſa frigida, gaudium vel triſtitia, & timor in eo, qui eſt ex calida. Si vero ab hepate fuerit, regatur ſicut in apoſtemate ſtomachi dictum fuit. Regimen vero præuiſiuum infra ponemus, annuente Christo. Circa correctionem vitiorum accidentium inſurgentium eſt inſtandum, ſecundum diuerſitatem ipſorum, quorum vniuſcuiuſque quæres curationes in proprijs capitulis, vbi de eis dictum eſt, vel infra dicetur.

Poſitis ingenijs curationis, ad dolorem ventris, & ſpeciebus eius, atque numeratis ſimplicibus medicinis, quibus compleri habent, & debent, ad ſubiunctionem medicinarum compoſitarum deueniemus, quibus valeant, vbi ſimplices non ſuffecerent, per ſe compleri. Sciendum ergo, quòd ex eis, quædam ſunt enemata, quædam collyria, quædam vomitiuæ, quædam ſyrupi, quædam electaria, quædam trochiſci, quædam potiones, quædam pilulæ, quædam emplaſtra, quædam euaporationes, quædam vnctiones, quædam balnea, quædam olea, & quædam ventoſæ. Et ex enematibus, quædam ſunt ad frigidam, phlegmaticam: ex quibus eſt, quod digerit, & eſt. Recip. florum chamæmeli, meliloti, abſinthij, parietariæ, calamenthi, origani, maluæ, ana M. j. fœnugræci, ſeminis lini, ana vnc. j. caricarum x. hyſſopi vnc. j. cymini, aniſi, fœniculi, ana vnc. s. furfuris partem j. bulliant in aqua fontis, & in tribus particularibus diſſoluantur mellis communis vnc. ij. olei anethini vnc. ij. ſalis communis, quod ſufficit. Oportet autem, vt forma clyſteris ſit ſecundum meliorem modum, & eſt, vt foramen eius cannæ ſit ita largum, vt cito mijciatur, & quantitas eius ſecundum quantitatem corporis, & ætatis, ſimiliter, & enema, & ſit calidum in hoc caſu, tepidum in alio, non frigidum. Tempus eſt dictum ſuperius, vt cum iam digeſtus fuerit cibus, & pertranſierit, & eſt ſecundum Galen. poſt ſex horas ſumptionis ipſius; & plus. Sitque modus iniectionis ſuauis. Ad hoc igitur cannella clyſteris inungatur oleo dulci, & impellatur enema cum expreſſione continua, vt aer non ſimul impellatur cum eo, & ſuaui in colica, forti, in iliaca. Sitque corpus ſupra genua, & inclinato capite ſituatum; Et quandoque oportet eleuare crura, vt ad ſuperiora melius impellatur. Sitque ſituatus infirmus ſupra ventrem in colica vera, & iliaca, ſupra renes, & dorſum in colica non vera, & nephritica, vel ſupra latus patiens. Deinde venter manibus fricetur, & moueatur, & quandiutius poteſt toleretur, deinde vero emittatur, quòd non exeat, collyrio iuuetur, quòd ſi non ſuffert, repetatur clyſter, cui addatur plus ſalis, vt excitet expulſiuam. Et quandoque oportet admiſcere calidiora aliqua ex prædictis, quæ magis expediunt. Aliud ſolutiuum ex intentione noſtra. ℞. mercurialis, aſari, ſtœchadis, maluæ, chamæmeli, abſinthij, & naſturcij, vrticæ, parietariæ, centaureæ minoris, rutæ ſiccæ, ana M. j. polypodij drach. ij. aniſi, ſeminis aniſi, ana vnc. s. cartami, colocynthidis, panis porcini, ana vnc. j. bulliant in aqua fontis, & in partes diſſoluantur mellis communis vnc. ij. caſiæ fiſtulæ vnc. j. hieræ picræ * vnc. iij. baurach drachm. j. olei de been vnc. j. educit enim phlegma, & ventoſitatem, & ſedando dolorẽ colicæ, & iliacę, & ſanat ſi Chriſtus voluerit.

Aliud ℞. baurach vnc. j. tere, & diſſolue in aqua rutæ, vel oleo eius, & clyſterizza expertum eſt. Aliud ℞. aſari centaureæ, rutæ ſiccæ, & ſeminis eius, ana M. j. bulliant in oleo antiquo cum colocynthidis pulpa vnc. s. & clyſterizetur. Et quandoque additur hiera, quando materia eſt in rugis inteſtinorũ, & tunicis intercluſa, & inuiſcata, educit enim eam facile. Aliud Gal. ad colicam ventoſam. ℞. ſemi. apij, anethi, dauci, rutæ, & cyperi, ana vnc. j. bulliant in oleo antiquo, vel ſubtilis ſubſtantiæ. Deinde colentur, in colatura diſſoluatur adipis anatis, vel anſeris, vel gallinæ liquefactæ vnc. ij. & immitte: ſedat enim dolorem, quòd ſi non ſedauerit, rurſus immittendum eſt idem, quod ſi non ſedetur, iterum adde illi caſtorei puluerizati drac. j. Et ſi cum hoc non ſedetur, adde opij drach. s. Et quãdoque admiſcetur baccæ lauri vnc. j.

Aliud Serapionis laxatiuum humoris phlegmatici. ℞. chamæmeli, haſce, violarum ſiccarum, ſebeſten, ficuum, ſeminis lini, althææ, ana partem j. decoquantur in lib. iij. aquæ donec remaneat lib. j. & s. & coletur. Et fundantur ſuper eam olei myrtini vnc. ij. ſalis drach. iij. baurach vnc. s. mari, & zuccharũ, ana vnc. ij. & clyſterizetur cum eo tepido. valet ad colicam cum febre acuta, cuius natura eſt ſicca. Et cum phlegma ex alijs inſtat, illis adde mareteri [illegible]

Aliud ad dolorem colicæ frigidum, abſque febre, miſceatur colocynthidis cum prædictis rebus vnc. s. Deinde decoquantur, & colentur, deinde ſumatur caſtorei aur. s. & colocynthidis tritæ drac. j. & quarta, centaureæ dra. ij. mellis dra. ij. ſalis triti drã. ij. baurach dr. s. clyſterizetur cum oleo tepido. Et ex hominibus ſunt qui addunt ſagapenum, bdellium, ammoniacum, & opopanacum. Aliud ad colicam ex vermibus. Rec. centaureę minoris, agarici, abſinthij, carui, granorum lupinorum in quantitate conuenienti, diſſoluãtur, fellis taurini vnc. s. olei amygdalarum amararum, & baurach, quod ſufficit. Et clyſterizetur præcedente clyſteri ex lacte, vel ex hydromelle, & aliqui addunt hieram.

Aliud ad colicam phlegmaticam ex retentione fœcis. Rec. origani, ſtœchadis, aſari, centaureæ, maluæ, althææ, ſeminis lini, ana partem j. aniſi, fœniculi, carui, ſeminis

rutæ,

rutæ, ana vnc. . olei amygdalarum dulcium, baurach, & ſalis communis, quod ſufficit, mellis violati vnc. j. & clyſterizetur. Et ſunt aliqui, qui addunt ſuccum ſiclæ, & proprie cum phlegma à capite profluit inteſtinis. Et deinde, ſi oportet, ſupponatur cum collyrio de pane porcino. Aliud abſterſiuum. in aqua maris bulliant furfuris frumenti pars. i. ireos, ariſtolochiæ rotundæ, caricarum, ana vnc. j. ſtercoris columborum, ſtercoris canis comedentis oſſa, ana drach ij. diſſoluatur in aqua prædictorũ, & baurach, ana vnc. ij. mellis rubei, vnc. j. olei de been vnc. j. & fiat clyſter, deinde, ſi expediat, ſupponatur cum radice bryoniæ.

Aliud ad frigidam colicam abſque materia. Rec. olei antiqui ſimplicis ſecundum Gal. & eo temperato cum adipe anatis fiat clyſter, calefacit enim, & non trahit. Et quandoque miſcetur cum alchitram drach. ij. Et quandoque bulliant in eo abrotani, calamenthi, pulegij, ſambuci, anethi, radicis lilij, ana vnc. j. & clyſterizetur. Et aliqui faciunt prædicta in vino vinoſo antiquo bullire. Aliqui clyſterizant ſolum cum oleo ſambucino, vel de raphano. Et calefiat ſępe venter cum panno calido. Et quãdoque clyſterizatur fimus columbinus, & proprius canis cum ſucco chamæmeli. Aliud ad colicam ex ſiccitate. Rec. extrema animalium humidorum, vt capita, & pedes agnorum, hædorum, & arietum iuuenum, & bulliant in aqua, & in parte diſſoluantur olei ſeſamini, vel amygdalarum dulcium, & clyſterizentur. Et aliqui cum iure gallinarum pinguium, aliqui cum lacte aſinæ clyſterizant, humectant, & impinguant. Aliud Raſis ad colicam calidam ex infuſione choleræ ad inteſtina. Rec. olei roſa. vnc. ij. & diſſoluantur in aqua decoctionis violarum, & clyſteriza. Et accipe oleum cytoniorum, & cum aqua violarum, & ſumach miſce, & ſuperadde ſpodij drach. ij. clyſteriza, & ſi quod influit fuerit phlegmaticum, ſuperadde macem, myrrham, & charabe loco illotum. Aliud ad colicam ex apoſtemate frigido. Recip. olei laurini vnc. j. olei de oliuis partes ij. adipis anſeris partem j. clyſteriza. Eſt enim mirabile ſecundum Abuhali. Et conſequenter adhibe emplaſtra facta ex abrotano, & anetho, ſchænãtho, & meliloto, & reliquis, quibus curatur tale apoſtema. Aliud Iſaac ad frigidam & phlegmaticam, & ventoſam. Recip. chamæmeli, anethi, ana vnc. j. s. centaureæ, liquiritiæ, ſeminis lini, & fœnugræci, ana drachm. x. apij, ameos, calamenthi, meu, croci hortenſis, ana drachm. iij. caricarum octo, coquantur in aqua, & in partes tres mittes mellis vnc. j. obſomogarum, olei oliuarum, ſiſameleon, ana drach. j. ſambucini, lenniculeon, ana drach. s. nitri drachm. j. Et fiat clyſter.

Et ex eis, quæ valde conferunt, eſt emplaſtrum de abrotano factum de granis lauri. Ad colicam autem melancholicam clyſterizatur polypodium, cum ſale indo, & epithymo, boragine, bugloſſa, & melle. Et ex collyrijs eſt collyrium Almanſoris. Recip. ſalis drachm. ij. colocynthidis, ſcammoneæ, ana drachm. j. & s. mellis, quod ſufficit, decoquantur vſque ad ſpiſſitudinem decentem. & fiant inde collyria.

Collyrium ad colicã.

Aliud ex radice bryoniæ, & radice panis porcini inunctis cum oleo anethino. Et valet ad frigidam phlegmaticam ex fęce. Aliud ex litio. ℞. litij drach. j. myrrhæ, ſtoracis, calamitæ, opij, thuris, ana drach. j. croci. ſcrup. s. Confice cũ ſucco arnogloſſæ, & impoſitum teneatur per horam, ſedat dolorẽ, ſtringit materiam, & dormire facit.

Aliud quod diſſoluit ventoſitatem. ℞. cymini, folioſum viridis rutæ, ana M. j. burchormanen, & eſt radix pyrethri, vel mali terræ drach ij. nitri drach. v. puluerizentur, & conficiantur cum melle, & coquantur ad ſpiſſitudinem. Et fiant collyria, & vngãtur oleo de ruta, vel nardino, vel de cherua, & immittantur cum oportet.

Aliud Abuha. Rec. ſtercoris porcini, ſalis gemmæ, & baurach, ana drach. v. terantur, & miſceantur cum melle vnc. ij. & coquantur ad ſpiſſitudinem, & inungantur oleo, & immittantur. Confectio ſuppoſitorij, quæ ſoluit ventrem: conteritur enim, & proijcitur in clyſteri

A ſolutiuo, & nominatur ſuppoſitorium album à Rhaſi. Recip. baccarum drach. x. colocynthidis, nitri, bdellij, ſagapeni, ana drachm. v. ſcammoneæ drach. ij. s. & fiat collyrium ex eis.

Aliud Abuha. Conteratur ruta cum aqua mellis, donec fiat ſicut illud, de quo fit linimentum, & ponatur medietas ipſius de cymino, & quarta pars de nitro, & ſumatur glans longitudinis vij. digitorum, vel fiat ex oleo rutaceo cum caſtoreo, & melle, felle vaccino, & baurach, ana aur. s. ſagapeni, bdellij, colocynthidis, & althææ, ana drach. iij. & fiat ex eis glans, valet ad phlegmaticam, & ventoſam.

Vomitiuum ad colicam.

Vomitiuum bonum ad iliacam frigidam, vinum Græcum ſimplex, vel flauum ſimplex, vel ſclauum ſicut eſt, vel calidum, vel aqua cępæ narciſſi, ſeminis raparum, vel raphani ma. ſimplex, vel cum aceto ſcillæ, & vinum infuſionis aſari per noctem ante, & aqua nucis vomicæ, vel infuſionis ellebori albi. Aliud ad colicam. B ſumatur aqua decoctionis atriplicis. Et bibatur ſola, vel cum aceto, & oleo violato. Aliud ad ventoſam. Recip. carui, ſeminis anethi, & rutæ, bulliant in aqua, & tepida cum oleo de neriden, vel de enula ſumatur. Aliud vomitiuum, & eſt Raſis, & eſt forte. ℞. tartari, nucis vomicæ, nigellæ, ſemi. raphani, & anethi, ana æqualiter, ſalis indi, baurach, ana partem s. doſis drach. iiij. cum tepida. Et quandoque additur in ea drach. iiij. de condiſi. Syrupus conferens colicæ, & iliacæ phlegmaticæ, & ventoſæ. ℞. calamenthi, origani, hyſſopi hortenſis, ſampſuchi, ana M. j. ſiſeleos, aniſi, fœniculi, carui, ſeminis apij, raphani, ana drachm. v. radicis enulæ vnc. v. ireos vnc. s. meu, phu, aniſi, acori, ana vnc s. ſchænanthi, ſem. vrticæ, ana vnc. s. florum roriſmarini, boraginis, & bugloſſæ, ana ſcrup. j. mellis communis deſpuman lib. ij. aceti ſcillitici, vnc. iiij. in pecia bulliant zingib. galangæ, garyoph. ana drach. ij. ſpicæ drach. j. Et quandoque ſufficit ſyrup. ex melle ſcillitico cum gelentabin, ana vnc. j. cum aqua aniſi, & fœniculi. Idem operatur ſyrupus de C hyſſopo, & calamentho, quorum deſcriptiones poſuimus in antidotario noſtro. Syrupus conferens cholericæ, & iliacæ calidis. ℞. endiuiæ lupu. lactucarum, portulacarum trifolij, cymarum rubi, chryſolocannæ, acetoſellæ, ana M. j. prunorum, ſebeſten, iniubarum, ana xxx. liquiritiæ, violarum, & roſa. ana vnc. j. zucchari lib. j. ſucci cytoniorum, & aquæ roſ. ana vnc. iij. pecia rara bulliant, ſpodij, ſandali vtriuſque, ana drach. ij. ſucci granatorum muzorum drach. iij. Et quandoque ſufficit ſyrupus violatus ſimplex, vel de ſucco violarum, & proprie cum volueris ſoluere materiã iam collectam. Syrupus ad colicam non veram, quæ eſt ex lapide renum. Recip. chamædryos, chamæpithyos, ſenetionum, & cretanorum marinorum, parietariæ, capil. ven. os mundi, calendulæ, ſcolopendriæ, cum radice endiuiæ, cum radice cichoreæ, hepaticæ, bugloſſæ, agrimoniæ, ſiclæ, & pentaphylli, filipendulæ, ana M. j. quinque radicum communium ana drach j. liquiritiæ, mal- D uarum, ſeminis violarum, florum boraginis, acori, enulæ, radicum iridis, radicum cardonis, & arundinis, ſaxifragiæ, milij, folij, ana vnc. j. ſileris, aniſi, fœniculi, ſem. apij, ameos cordumeni, petroſelini macedonici, aſari, meu, ſchænanthi, ana drach. s. caricas x. ſeminis vrticæ, radicis raphani, ana vnc. j. ſem. aſparagi, bruſci, caſiæ ligneæ, ana vnc. s. prunorum, ſebeſten, ana xxx. ſeminum communium cicerum nigrorum ana vnc. iiij. ſeminum lactucarum, portulacæ, ſcariolæ, ana vnc. s. hordei mun. partem j. gummi, tragacanthi, lapidis iudaici, lapidis, qui inuenitur in ſpongia marina, ana vnc. j. medullæ oſſium ceraſorum, betonicæ, ana vnc. j. ariſtolochiæ longæ, & rotundæ, ana drachm. ij. alchechengi vnc. s. paſſularum enuclearum, zucch. ana lib. ij. mellis roſan lib. s. ſucci capil. ven. ſucci ſcabioſæ, ſucci vrticarum paruarum depuratorum, ana lib. s. aceti vnc. iiij. & fit ſcilliticum. Et quandoque additur, cum volueris, quod laxet, hermodactylorũ, & corti. radicis celſi, ana vnc. ij. polypodij vnc. iiij. Et aromatizetur cum cinnamo cubebe, & ſpica.

Syrupi ad colicam, & iliacam.

Syrupus ad colicam ex nephritide.

Electaria. Electaria, ad colicam frigidam, diacalaméntum, diambra. Et fortius eſt diatrionpip. Et ad ventoſam diagalanga, confectio de ſeminibus. Et fortius eſt diacyminum, & theriaca antiqua, & ſimilia. Ad eam, quæ eſt ex conſtipatione facit diacaſia fiſtularum, & diaprunis, & valent etiam ad colicam calidam, & diarhodon, & triſandalum, quorum deſcriptionem ſupra habuiſti in antidotario noſtro.

Trochiſci. Trochiſcos ex prædictis ſimplicibus poſſes etiam conficere eligendo propria tuæ intentionis. Similiter, & potiones ad maturationem, & reſolutionem naturæ per vomitum, vel ſeceſſum, & plures in antidotario noſtro eligere poteris ad hanc ægritudinem, ſi volueris.

Pilulæ ad colicam. Ex pilulis ad colicam frigidam phlegmaticam ſunt pilulæ de ſagapeno, de ſarcocolla; de opopanaco, pilulæ fœtidæ noſtræ, pilulæ de euphorbio, de colocynthide.

Pilulæ de 4. rebus. Pilulæ de quatuor rebus expertiſſimæ. Rec. colocynthidis, ſagapeni, ſalis gemmæ, diagridij cocti, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum ſucco porri, à drach. j vſque ad ij.

F Ad idem Rec. hieræ magnæ, & proprie Logodion, & colocynthidis, & benedicta, & iuſtinum ad nephreticā philanthropos. Ad colicam calidam, & cholericam, pilulæ de hiera Gal. de rhabarbato. Rec. pulueris hieræ Gal. drach. ij. agarici, rhabarbari, ana ſcrup. ij. vel diagridij cocti. Informentur pilulæ cum ſucco roſarum. Et pilulæ noſtræ, quas in noſtro poſuimus antidotario, quæ valent ad febres cholericas, ægritudines de genere choleræ citrinæ, & ſanguinis ad melancholiam. Pilulę de colocynthide, de lapide armeno, & de lapide lazuli.

Emplaſt. Et ex emplaſtris ad colicam, & iliacam frigidam eſt emplaſtrum de granis lauri, & de alijs, & relatum ad Andromachum, & relatum ad Eraſiſtratum, & ſinapiſmum, & relatum ad Andromachum cauterizans vbi oportet. Et Emplaſtrum ad cholericam eligas ex eis, quæ dictæ ſunt in cura retentiuæ. Et ex prædictis ſimplicibus componere poteris, prout oportet. Et ſimiliter vnctiones, & cerata.

G *Euaporationes.* Et ex euaporationibus, quæ ſunt humidæ, vt ſunt ex ſpongijs, filtro, cotto, vel lana, & infuſis in aqua decoctionis prædictorū anodynorum. Et quandoque impletur ex ea vas æneum, vter, vel veſica, & applicantur ventri, & hypochondrijs. Et quandoque bulliunt extenuantia ventoſitatem.

Sacculi. Et quādoque fiunt ſacculi, ex quibus quidam ſunt ſicci, quidam ex ſale, & milio, vel panico fiunt, nec valent niſi in materia humida, ventoſa, & quandoque ex parietaria in vino cocta. Et quidam ſunt temperati, vt qui fiunt ex chamæmelo, abſinthio, & ſem. lini, & quidam ex alijs, puta ſem. lini, fœnugræco, radice althææ, violarum, malua, chamæmelo, meliloto, & proprie in colica nephritica cum bullierint in aqua, vino, & applicentur ſupra renes.

Balneum. & olea. Et balnea quoque, & olea, quæ ad frigidam, ſunt oleum anethinum, de abrotano, de lilio, quod habet virtutem theriacæ, oleum omphacinum, & vltimum eſt oleum apoſtolorum. Et ad ventoſam oleum rutaceum, nardinum, & de enula, & de cherua, ad vtramque.

H Ad calidam oleum roſ. & violarum, & de ſem. melonum, & de ſcorpionibus ad nephriticam inunctum ſupra renes. Et ad vtramque ſcilicet veram, & nephriticam, & oleum de piperibus.

Ventoſæ. Ventoſæ quoque debent eſſe magnæ cum multa flamma, & ſint de vitro, vel cornu, vel de argilla.

Clyſter ad colicam. Clyſter educens phlegma craſſum, & ventoſitatem, ſi Chriſto placuerit. ℞. rubeæ. M j. ſcordeon vnc. ij. cymini, aniſi, ana vnc. j. baccarum lauri, vnc. s. aſæ fœtidæ drach. ij mellis, & ſalis, ana drach. j. bulliant in oleo antiquo, vel vino veteri, & fiat clyſter. Vnctio ex butyro confecto cum puluere colocynthidis ſupra vmbilicum ſoluit ventrem, & curat colicam, ſi Deo placuerit.

Aliud clyſter nobilis. Clyſter benedictus pro nobilibus cum ſuauitate educens phlegma, & melancholicum humorem, reſoluit omnē ventoſitatem, & ſanat colicam. ℞. aniſi triti, polypodij triti, ana vnc. ij bulliant cum aqua lactis caprarum lib. v. & diſſolue hieræ picræ vnc. j. mellis vnc. ij. ſalis vnc. j. olei viol. fac cum reiteratione ſi oportet.

E *Reg. præſeruans in colica, & ileo.* Regimen præſeruatiuum à colica, & ileon, cum apparent ſigna repletionis, & inceptionis ex tortione, dolore leuioribus, & punctione, oportet vt interdicatur repletio, & iniungatur abſtinentia, & euacuatio cum vomitu, & fluxu ventris, cum clyſteribus prædiſtinctis; deinde cum aliquo ſolutiuo leui, deinde ſi expediat cum forti, præmiſſa digeſtione cum appropriatis vnicuique cauſæ replenti.

Digeſtiui. Puluis bonus ad colicam. Et ex digeſtiuis bonis in via præſeruationis ad colicam veram, & iliacam, & etiam non veram, ſeu nephriticam eſt ſecundum Iudæum belzamen de thymo, vt ſumatur quolibet mane cochlear vnum huius pulueris cum vino albo ſubtili. Rec. ſem. anethi, fœniculi, apij, fœnugræci, ana drach. j. s. ſchęnanthi drach. v. Itē aliud, fiat vinum ex trifolio, vel pentaphylon, vel betonica, & gramine contritis, & poſitis in vegete, cum vinum in vindemijs ebullit; de quo ſumatur medius cyathus ante cibū cum puluere zedoariæ.

Solutiua leuis tragea pro præſeruatione colica. Et ex ſolutiuis leuibus eſt talis tragea experta, etiam ſi ſit cum febre vera, & mendoſa. educit enim humores craſſos, qui ſunt cauſæ vtriuſque, & etiā calculos. ℞. turbith boni, hermodactyli, ana vnc. j. eſulæ vnc. s piperis longi, zingib. ſpicæ, ana drach. j. macropiperis drach. j. croci drach. s. ſeminis leuiſtici, granorum ſolis, ſeminis geniſtæ, ſaxifragiæ, ana drach. ij. medullæ cartami vnc. j. zucchari, quantū ſufficit, de qua ſumatur cochlear vnū in menſe, & deſuper bibatur parū aquæ tepidæ. Et ſunt qui addunt caudas grillorū, cicadarum, & cineres ſcorpionū, & cantharidarū in hyeme, & in frigidis circumſtantijs, Æſtate vero, & in calidis non addun tur: ſed ſumantur loco eius mel caſiæ fiſtulæ cum aqua liquiritiæ, ſeruato bono regimine. Et eſt vt in principio cibi, vel parum ante ſumat aquam cicerum nigrorum cum ſemine melonis: deinde ſumat ſubtiliantia, & incidentia, & à contrarijs abſtineat. Item ſumat poſt cibum tragean confortatiuam digeſtionis, & reſolutiuam ventoſitatis, quæ ℞. garyoph. integrorum vnc. v. galangæ vnc. v. zingib. vnc. j. granorum paradiſi, vnc. iiij. aniſi, fœniculi, ana drach. iij. liquiritiæ drach. ij. ſeminum melonum mundatorum drach. iiij. vinum ſit ſubtile vinoſum.

De cura vermium, & medicinis eorum. Cap. 2.

QVia curam vermium exiſtentium veluti vna ex cauſis colicæ, vt patuit præcedenti capitulo, reſeruauimus, vt loqueremur de ea latius, eorum genera, cauſas, ſigna, & medicinas inueſtigandum proprias, cum ſint accidentium plurium horrendorum, & mortiferorum: ideo de ea ad præſens loquemur, prout miniſtrabit gratia Saluatoris.

Vermium gen. triplex 3. aph. 26. Sciendum igitur, quòd ſecūdum Gal. vermium tria ſunt genera, ſcilicet lumbrici rotūdi, aſcarides, ſubtiles parui; & tertium genus eſt eorum, qui lati vocantur, & cucurbitini, producētes ſemina ad modum ſeminis cucurbitæ cæteris longiores, vt pote alternatim ſibi continuantes ad modum chordellæ, ſeu zagarellæ, ſicut ſenſus declarat.

Cauſa generationis vermium triplex. Cauſa autem in generatione ipſorum triplex eſt, materialis, localis, & efficiens. Materialis eſt humiditas inſipida alba, & viſcoſa in vnum condenſabilis, & compactilis, & talis eſt phlegma, non cholera rubea, nec nigra, licet effundantur ad inteſtina, cum ſint ſiccæ, diſpartibilis ſubſtantiæ, non condenſabilis bene, & nimis calidæ, vel frigidæ, ſaporis contrarij generationi, & conſeruationi ipſorum, vt quia amari, vel acetoſi valde, quibus necantur, coloris diſſimilis, quia citrini, vel nigri, non etiam ſanguinis licet ſit conueniens propter ſaporem, quia dulcis eſt, ad inteſtinorum tamen vacuum non effunditur, ſed à natura ſtrictè in venis, vt theſaurus conſeruatur, exiſtens proportionalis, & neceſſarius generationi, nutrimento, & augumēto membrorum radicalium, & carniformium quibus in colore eſt ſimilis non ſicut vermibus.

Locus generationis vermium. Localis eſt inteſtinorum vacuitas, in qua ipſa materia phlegmatis, vt ſuperflua: quia ex digeſtione, & ciborum malitia, & regiminis in alijs aggregatur, cuius conſideratione, eorum generatio in ætatibus omnibus eſt communis; & in tempore proportionali eſt magis; in qua qui manet, & conſeruatur

præ

ptæ frigiditate, & circumuolutione ipſorum ab eius adhærente viſcoſitate, & prædebilitate coloris ipſorum ibi manens non regulata corrumpitur, & putreſcit, & ſic colorem accendit: quia cum nequeat eam conſumere, eius humiditatem reſoluit, & craſſum, condenſatū diminit; nec rectificat, ſicut ignis materiā luti putridi ſibi ſubiectam. quam conſumere nequit, rectificat conſumēdo humiditatem, vel minuendo, & craſſum relinquendo lapideum, ſic ipſam rectificat condenſando, & cum influentia conſtellationis, cooperāte natura corporis, formam, & figuram vermium imprimit in illam ad hunc finem, vt materiam putreſcibilem in id, quod minus malū eſt conuertat, & reſiduum putredinis naturaliter in inteſtinis aggregandæ conſumat ſe paſcēdo ex illa, cuius caloris conſideratione, vt diſponentis ipſi efficienti cauſę. dixit Hipp. in aph. Eos maxime in ſenioribus, ideſt in procedentibus vltra ætatem dentium plantatiuam generari. Ex quibus iam cauſa efficiens nota eſt, & eſt triplex diſponens, vt eſt calor putredinalis, operans vt natura, perficiens, vt ſupra cęleſtis influentia, prout Ariſt. dixit. ſic enim eſt videre in animalibus exterioribus mundi, quæ non generantur ex ſemine, vt ſunt muſcæ, crabrones, qui ex ſtercore bouis, & veſpæ, quæ ex carnibus generantur equorum corrupnis, cum etiam caleſiunt à calore ſolari in ipſas agente, & nequeat ipſas conſumere, depurantur, & condenſantur in vnum, & natura ſupra cęleſtis corporis ſcilicet cōſtellatio, formam, & figuram talium vermium diuerſorum ſecundum diuerſitatem materię, & aptitudinis eius ad eos imprimit. vnde Ariſt. dixit propter melius. quòd enim ex putrida tali materia generentur tales vermes, ſiue talia animalia, melius eſt quam dimittantur ſecūdum ſuam putredinem puram, & vt reſiduum eius, & aliæ congregandæ putredines cōſumantur, ſumptæ, & cōuerſæ in nutrimentum eorum, exiſtentes in aere, terra, & aquis, multiſque modis nociuæ hominibus, melius eſt, quàm permaneant ſic. Sed contra hoc eſt, quod ſequitur. Natura enim ſi quod melius eſt agit, & minus malū aget, ſed minus malum eſt, quòd tale phlegma putrefactum in concauo inteſtinorū remaneat, quæ ſunt vt dictum eſt, deputata collectioni putredinis, & expulſioni ipſius, cholera rub. coadiuuante, & ex ordinatione naturæ, infuſa in ea ad illud, quam quod talia vermium genera procreentur: Et cum ſuperius dictum ſit, quòd plurimum, & horrendorum accidentium frequenter ſint cauſa, & mortis, quod equidem non ſunt cum in quantitate fuerit moderata, tunc enim ſolum iuuamentum, quod poſitum eſt, faciunt abſque nocumento, vt ſupra de anatomia inteſtinorum eſt dictum. Sed ſi quantitate ſuperfluant continua, vel diſcreta, accidentia inducent plura, & etiam mortem frequenter vt ſtatim dicemus. Nec obſtat, quod ibi dictum eſt, quod cholera inteſtina habeat expurgare; quia illud eſt non ſemper, & tunc quando generantur ipſi, cum tunc occultetur cholera, & phlegma abundet in eis, quo etiā porus obſtruitur mittens choleram ad inteſtina. Et ex accidentibus eorum horrēdis eſt, quod eſt, quia in loco, in quo generantur ipſi, cum tunc occultetur cholera, ſcilicet in inteſtinis, faciunt accidere colicam, & iliacā, vt ſupra dictum eſt; & ſic locum generationis eorū nutrimenti, & augumēti conſeruationis principaliter pungēdo contra naturam offendunt, & tunc maxime cū febris aderit, cum enim cōſumat eorum materiam nutrimenti inflammat eos, & choleram ſuper eos effundat, ad furiam, & motum in quęrendo cibum incitat, & circumuoluti in inteſtinis, & acuiliter pungant, & quandoque profundius tendunt ſugendo, donec inteſtina, mirach ventris perforent, & cutem, vt exeant inde ſicuti multi dixerunt, licet ſit raro, vel incredibile, & conſequenter ſubrapiendo cibū fames generatur canina, et quandoque boliſmus, & caſus virtutis ori ſtomachi, propter aſcenſum eorum ad ipſum, & tunc quandoque vomitu expelluntur, quod eſt abominabile valde, & quandoque mitigidantur extrema, & quandoque per compaſſionē, & ꝓpter vtraſque diſpoſitiones prædictis tremor cordis magnus. Et propter eleuationem fumorū ad caput, generatur ex eis epilepſia, & ſtupor, quæ maxime in hora commotionis inſurgunt, quæ eſt de ſero, & hora ſomni, tunc enim quærendo cibum ſtomachū aſcendunt, & ſuperiora, & ſic talia accidentia cauſant, quorū generū diuerſitas, à diuerſitate cauſę materialis, & localis procedit Materia. n. ipſorum phlegmatica, aut eſt viſcoſa valde inſeparabilis, aut parū, aut mediocriter, aut prima exiſtēte in ſuperioribus inteſtinis. ſ. gracilibus, ſeu ileo, & ieiuno; quandoque generantur longiſſimi dicti cucurbitini ex ea, quæ eſt parū viſcoſa adhærente tecto, & fęcibus corruptis, & ſcybalatis commixta, generātur rotundi aſcarides ſubtiles, & parui, ex media generantur lombrici de genere longorum exiſtētes, quia quandoque ſecundū palmum, vel cubitū prolongati apparent in medijs inteſtinis ſcilicet, colo, & orbo. Et eorū deteriores ſunt lati, alijs longiores, cum ex materia putrida vehementioris adhærentię generentur. Et in loco ſuperioribus principalibus ſituetur magis propinquo. Et minus nocui ſunt parui, aſcarides, vt ſubtiles ad modum ariſtę cum à ſuperioribus principalibus ſint magis remoti, ꝓpinqui ano, vt facilius expellantur, licet ex materia magis corrupta. Quapropter ſi diminantur diutius, vt augumententur, & aſcendant ſuperius, magis fient nociui, cum ex magis putrida materia procreentur. Sed lumbrici, medij ſunt in malitia, & cum diu retineantur omnes febrem pro eorum corruptione accendunt, & augent.

Cauſa vermium efficiens triplex.

Accidentia vermes inſequentia.

Quomodo epilepſia, & ſtupor.

Deteriores vermes qui.

Minus nocui qui.

Medij in malitia.

Et vermes quidem ſua habent iudicia. Cum enim exeūt antequam morbidi fiant, vel cum in febribus acutis exeunt vermes viui, ſignificant virtutis expulſiuæ potentiam, & eſt ſignum bonum: cum vero mortui, mali ſunt; quoniam ibi multam caliditatem mortificantem eos demonſtrant, & ſiquidem putri exeāt mali ſunt, cum materiæ putrefactæ inobedientis multiplicationē oſtendāt. Sed cum fuerint permiſti fęcibus, boni ſunt, & propriè cum in declinatione emittantur, vel fine ſtatus non in temporibus * præſentibus morbi. vnde Hippocr. inquit, bonum eſt ſi lumbricos admixtos habuit, ſcilicet ſtercus, inteſtinis, ſtomacho, & corpori manifeſtant, à quo ſtomacho ſi vomitu exeant, horribilis eſt, & malus cum malos humores in ſtomacho eſſe portendant, ſi generentur ibidem, vel ſi cauſa quærendi cibum aſcendāt, naturam impotentem repellere eos demonſtrant.

Prognoſtica.

** præſentibus.*

In prognoſtico.

Signa vermium, quædam ſunt communia omni eorum generi, quædam ſunt vnicuique propria. Communium autem, quædam ſunt ſigna ſumpta ex his, quæ ſequuntur accidentibus immediate ipſos generatos, vt eſt mordicatio, punctio inteſtinorū, & grauitas percepta, & cōmotio, quæ immediate eos generatos ſequuntur, vt dictum eſt. verum non ſunt certa, ex eo, quod talia ex humoribus cholericis ibi retentis fieri poſſunt, vt ſupra de dolore inteſtinorum dictum eſt. Quædam ſunt ſumpta ex his, quæ mediate ſequuntur, cum nocumentum eorū extenditur ad ſuperiora membra, ſcilicet ſtomachum, cor, & cerebrum. Et illa ſunt, quæ dicta ſunt ſupra. Ex quibus ſunt, quòd ſtrident dentes, & abſtergunt labia ſemper. Et cum dormiunt, accidit eis maſticatio habēs viciſſitudines, ex eo, quòd comeſtio eorum illa hora cōmouet imaginatiuam, quæ imperat motiuæ, vt moueat genas ad maſticandum, ac ſi comederet ſimili modo. Et hæc minus ſunt certa, cum ex alijs cauſis poſſint accidere, quæ ſunt notæ. Quædam ſunt talia ſigna ex antecedentibus ipſorum generationem ſumpta, & talia ſunt, quoniam præceſſerit paucitas, & corruptio digeſtionis, guloſitas, & appetitus multus, & aſſiduatio ciborum phlegmaticorū, & corruptibilium habentium generare ipſos propriè, vt lac, caſeus, frumentum, & ſimilia. Et hæc etiam non ſunt neceſſaria: non enim neceſſarium eſt, quòd ex prædictis lumbrici generentur, & vermes. Alia vero ſunt ex eſſentialibus ſumpta, quæ cōcomitantia dici poſſunt, vt ſunt ipſorum euacuatio, & apparitio exitus eorum, per vomitum, vel ſeceſſum; veruntamen eorum euacuatio non eſt ſemper, ſed cum iam quaſi victi ſunt à natura, vt critice, vel ſymptomatice expellantur;

Signa communia

Cur maſticent in ſomno pueri propter vermes.

tur, quare oportet alia certiora quærere, quibus à principio cognoſcantur, & certa, vel prædicta certificare.

Certificantur autem, ſi omnia ſimul coniungantur, vel ſaltem fient vnitati magis propinqua, impoſſibilis enim eſt certa interiorum quorundam cognitio, vt Gal. ait, ſed coniecturalis, poſſibilis. Cum ergo conſideramus, quòd eſcæ facientes ad eorum generationem præceſſerunt, & antecedentia, & ſequentia ſenſeris accidentia, quæ ſunt dicta, eos coniecturabis adeſſe. Et cum in exeuntibus apparebunt vermes, per vomitum, vel ſeceſſum, eorum certificabis cognitionem. Hæc enim eſt doctrina medicorum principis Gal. ſeruanda, in dictis, & dicendis omnibus cauſis, & ægritudinibus cognoſcendis occultis, quorum ſigna non ſunt inſeperabilia, non perdurantia, neque certa per ſeipſa diſtincta.

Signa demonſtratiua quomodo. Vide loc. aff. cap. 2.

Signa propria.

Signorum vero propriorum, quædam ſunt longis propria magis, vt ſunt commotio oris ſtomachi, mordicatio ipſius cum punctione, & grauedine, & humore ibi percepto, quandoque caſus appetitus, & difficultas tranſglutitionis, nocumentum ex cibo, & lubricitas, & fluxus ſaliuæ: & quandoque nocent pulmoni, & cordi propter vicinitatem ſuam, vnde accidit tuſſis, & tremor cordis, & diuerſitates pulſus, & ſomnus, & excitatio non ſecundum ordinem, & cum pigritia, & accidit pruritus, & intuitus, & palpitatio, & apertio oculorum cum declinatione ad clauſionem, & accidit eis, vt nunc rubeant, nunc vero offuſcentur; & quandoque tenduntur eorum ventres, & fiunt hydropici: & quandoque ſuperueniunt fluxus ventris. Lumbricis vero, & rotundis appetitus ſecundum plurimum multiplicatur, quoniam elongantur a ſtomacho, quare non nocent ipſi. Et rapiunt cibum, & commouentur in tempore famis motu forti nocente, & debilitante virtutem: & ſunt cum punctione, & grauedine incidente in eo, quod ſequitur vmbilicum. Paruos autem ſignificat pruritus ani, & inſeparabilitas commotionis apud ipſum. Et inuenit habens eos grauitatem ſub hypochondrijs ſuis, & dorſo. Et exitus vniuſcuiuſque generis rectificat cognitionem cuiuſque.

Curatio.

Cura vermium eſt quatuor res. Prima eſt regimen. Si enim cauſa prima generationis ipſorum eſt malitia reginimis in cibis, & in potibus, & in alijs: diminuendo, & corrumpendo digeſtionem. multiplicans phlegma, quod eſt craſſum, frigidum, humidum, & viſcoſum, ergo ſi cura ordinata eſt, quòd prius oportet cauſam abſcindere, primum erit in cura regimen emendare. Secunda eſt ipſorum interfectio, vt facile educantur, niſi enim interficiantur, euacuationi non obediunt: viui enim tenentur in inteſtinis, & adhærent, ſecundum diſpoſitionem, cuius diſſolutio eſt difficilis. Tertia eſt eorum euacuatio, ſi neque eos mortuos, neque viuos natura expellat: non enim oportet, vt eorum prolongetur ſtatio in ventre poſt mortem, ne inferat vapor eorum nocumentum venenoſum principalibus membris. Quarta eſt accidentium correctio.

Diæta.

Primam rem complent rectificatio regiminis in cibis, & potibus ſumptis ſecundum contrarietatem eſcæ, & prout digeſtioni complendæ oportet, vt ſint cibi ſubtiles, facilis digeſtionis, & boni chymi, qui non corrumpantur, calidi, & ſicci, nec viſcoſi, immo ſit in eis abſterſio, qua educantur, & interficiens natura vel proprietate, vel ſint ex interficientibus, & abſterſiuis, vel eis admiſti, quales ſunt aquæ cicerum, & cicera comeſta, infuſa in aceto, poſtquam abſtinuerunt per medium diem, folia caulium, oliuæ ſalitæ ante cibum cum ruta comeſtæ, panes ſurfuracei; cum carui confecti, aniſo, vel fœniculo, vel cymino, carnes columborum, paſſerum, & aliarum cum decoctione mentæ, vel ſalſamento facto ex ea, pane aſſo, & aceto forti, & potus ſit aquæ ſalſæ ſimplicis, vel commiſtæ vino auſtero, vel forti aceto, vel aquæ dulcis cum cymino in ea decocto, aniſo, vel fœniculo, vel gramine, & alijs. ſit ordinatio congruens confortationi digeſtionis, & perfectionis ipſius, prout ſupra in cura ſtomachi dictum eſt.

Cibi.

Interficientia vermes.

potus.

E

Vermes necantia.

Secundam rem complent medicinæ interficientes vermes, quarum quædam ſunt communes omnibus generibus, quædam ſunt propriæ. Et communium quædã ſunt ſimplices, quædam compoſitæ. Et ex ſimplicibus quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, quædam propriæ.

Calida.

Communes omnibus, ſimplices, & calidæ ſunt peruenientes ad gradum tertium, niſi ſit cum eis febris vel apoſtema, & ſunt amari ſaporis, acuti, & contrariantes qualitate, & ſapore illis, quę magis diligunt ipſi, quę ſunt dulcia, & vnctuoſa, qualia ſunt macis in multo vſu, nux indica antiquata, & comeſta, & naſturcium, & ſemen apij; ſunt ambæ fortes in interficiẽdo omnem vermem, & ſiſymbrium, haſce, carui, cappares, aqua lupinorum, & ipſi amari, chalcanthum, drach. j. cum melle ſumptũ, zinzar, lactuca, aniſi, & nigella, & ſi ſuper ſumen vnguatur radix enulæ exiccata, & ſumpta, aur. ij. perſica, & folia eorum emplaſtrata ſumini, & oleum eorum, & menta, petroleon cum licinio immixtum, & proprie aſcaridibus. Farach, cum ſyrupo de melle, myrrha decocta in

F

oleo bibitur ad omnes, Calamentum ſylueſtre, chitran, & coſtus cum ponuntur in clyſteri, ſcea, radix chamæleon interficit vermes, & proprie albos; praſſium, cordumeni, grana ademeſtæ: Et credo quod ſunt grana, quæ non eſt diu, quod habita ſunt in vſu, aniſum, fœniculum, cyminum, aſarum, chamæpithyos, pulegium, origanum, abrotanum, ſicut & abſinthium. Hæ Medicinæ interficiunt omnes acuitate, & ſua qualitate, & amaritudine, & à proprietate longos, & aſcarides aliquæ eis, vt polium, allium, proprie chitran miniſtratum in clyſteribus, & epithematum, coſtus amarus, & lancis mirabilis eſt, aſinini, & ſuccus perſici. Communes ſimplices frigidæ, & paucæ caliditatis interficientes, ſunt ſemen coriandri bibitum tribus diebus cum rob, & lac acetoſum cum ſemine apij bibitum, vel ſyrupo acetoſo, & decoctio ſauſel, & ſpina ęgyptiaca, & ſunt abſque plurima caliditate, & ſemen atriplicis, cortex radicis mori, & rubus, decoctio arborum granati acetoſi, & muzi, &

Frigida.

G

aqua decoctionis radicum eius, & ſuccus arnogloſſæ, aut ipſa ſicca, & ſumach diſſolutum in aqua, eſt mirabile, ſi cum eis ſit fluxus, & hypociſtis, & lutum ſigillatum cum vino, eſt mirabile; vel indicum, vt dicitur, & eſt magis mirabile ſemen portulacæ, cum multum ſumitur in interficiendo vermes. Enduia amara, tribuli vermicularis, myrtus, & apium aceto conditum, & acetum ipſum in hora ſomni ſecundum aliquam ſui quantitatem ſumptum eſt conueniens.

** autem*

Quæ* enim ſunt non qualitatis, & ſaporis excedentis a proprietate ſunt non interficientes illos, cum non illud agant a qualitate. Et aliquæ ex ipſis frigidis ſunt interficientes latos, vt eſt ſerratura ſalicis, coriandrum, enduia amara cum bibitur cum lacte acetoſo, aut ſyrupo acetoſo, aut aqua calida.

A proprietate.

Compoſita.

Compoſitæ vero interficientes omnes ſunt, ſicut theriaca magna, & confectio de centonica. Hæ ſunt medicinæ, quibus te oportet interficere vermes.

H

Documentũ in practica vermiũ.

Sed in earum adminiſtratione oportet te attendere earum ſpeciem, potẽtiam, ſeu virtutem, tempus, locum, & modum. Speciem, vt proprias, prout dictum eſt adminiſtres. Potentiam ſeu virtutem, vt in occidẽdo aſcarides ex eis eligas fortiores: in lumbricis, & rotundis, & latis fortes: in longis debiliores, & maxime cum ſunt ex ijs, quæ bibuntur, à quibus remotiores ſunt aſcarides, deinde lumbrici lati, & longi ſunt propinquiores. Tempus, vt adminiſtres illa vacuitatis tempore: medicinæ enim tunc nullo modo impediuntur ad eos peruenire, & ipſi fameſcentes magis trahuntur ad ipſa. Locum, vt interius approximanda approximes, non approximanda deneges, ne maius nocumentum adducas, ſed potius exterius adminiſtres, & proprie vmblico, & infra, vbi ſunt craſſa inteſtina in quibus generantur, & proprie monoculus: ſupra enim applicata ſtomacho nocent plurima. Et aliqui applicant ſuper ilia, & renes illa: immo cum interius miniſtrabis tales medicinas interficientes, & proprie calidas, tunc oportet, vt ſtringantur nares, ne

aliquid

aliquid ex vapore earum malo perueniat ad caput, & multiplicetur expiratio, ne aliquid ex eo perueniat ad cor, quare oportet, vt os teneatur apertum. Et etiam melius eſt, vt tunc liniantur ſtomachus cum ſtypticis confortantibus, ne lædatur ab earum malitia. Et ſint ex interficientibus, qualia ſunt ſumach, hypocyſtis, & acatia diſſoluta in vino, & in longis propriè, per ebibita, & quouis modo meliori, ſumpta: dummodo ſint ſuperioribus minus nociuæ in aſcaridibus, clyſteribus, vel collyrijs immiſſis, in lumbricis, & medijs per vtraſque, & in omnibus, per extrinſecus applicata, ſecundum omnem modum emplaſtri, ſcilicet epithematis, cataplaſmatis, & vnguenti.

Qualiter præmittẽda ſunt dulcia pro interfectione vermium.

Modus, vt præmittas eis delectabilia, ſcilicet dulcia, & vnctuoſa, quæ ſunt eis, vt eſca, ad quam currant; & hoc per horas diei vnam, vel duas, deinde medicinas interficientes, & propria illis ſubiungas, vel vtraque ſimul miſceas; cum enim currunt ad eſcam inuenient inuoluta venena, quibus occiduntur, ſicut piſces in proprijs eſcis hamis, quibus capiuntur, & hoc ſiue interius approximes, ſiue exterius, & per omnem modum illud agas.

Eductiua. *Diſpoſitiua.* *Completiua.*

Tertiam rem complent medicinæ ventrem ſoluentes, ſolutione eos educentes; quarum quædam ſunt diſponentes, quædam complentes. Et diſponentes ſunt duplices, quædam occidentes, vt prædictum eſt, quædam inferius ad loca propinqua ſphincteri, puta inteſtinis inferioribus illos trahentes, qualia ſunt dulcia, & vnctuoſa, vt mel, lac, & ſimilia clyſteribus immiſſa, vel collyrijs ſuppoſita, vel peritonæo, ano, & alijs partibus ei accidentibus inuncta trahentia illos, quæ adiuuant amara, acuta, ſalſa, & acetoſa, illos fugantia per os ſumpta, & ſupra ſtomachum, & vmbilicum approximata. Et eductionem complentes, quædam ſunt tantum educentes, quædam interficientes. Et educentes, quæ educunt tantum; ſunt illæ, quæ non interficiunt, ſed delectant, vt lac, mel, & aqua mellis, & ſimiles ſimplices, vel mixtæ in ſuppoſitorijs immiſſæ, & ſphincteri inunctæ, ſicut baurach, chebuli, hyſſopus ſicca, quæ ſoluunt phlegma, vermes, & aſcarides, ſemen coriandri cum rob, educit ſerpentes, verum extrahit vermes, & aſcarides origanum, etiam polypodium. Et tales ſunt propriè habentes locum in ſuperioribus, & medijs, non inferioribus, vt ſunt aſcarides ſubtiles, & minuti, quibus meliores ſunt interficientes, & ſoluendo educentes modo infra dicto, approximatæ, quarum, quædam ſunt ſimplices, quædam compoſitæ. Et ſimplices ſunt colocynthis, fel tauri, abſynthium, epithymum, cartamus, allium, centaurea, nigella, & ſemen atriplicis. Solutione educentes omnes, & mortificatione, & breuiter omnes ſolutiuæ medicinæ, quas in antidotario noſtro ſeriatim diximus, & maxime laborioſe educentes. Sed melior eſt aloe omnibus, quoniam mortificando educit omnes, & oleum bibitum in quantitate interficit cum ſua amaritudine, & viſcoſitate educit. Et oleum omphacinum latos interficit ſua amaritudine, & educit ſua viſcoſitate: quare, ſi non poteſt multum ſemel bibi, bibatur ter. Et grana nil interficiunt ſerpentes, & extrahunt eos.

Simplicia ſolutiua, et quæ educentia. *Nota de Aloe.*

Medicina ad vermes compoſita.

Compoſitæ ſunt hiera picra, etiam ſi ſumatur ſcea, & abſynthij, ana ſcrupul. iiij. pulpæ colocynthidis, drachm. ij. & quarta, ſalis indi danich. i & ſumatur in potu cum aqua mellis. Et nitrum, & cyminum, & fœnugræcum, ana aurei duo. Item nigri piperis, cordumeni, ana partes æquales, cuius doſis ſit vſque ad drachmam vnam, & mediam. Item cyminum indum, maſtix, grana lauri, ana, conficiantur cum melle, & ſit doſis in mane cochlear. i. & tantumdem in ſero, & quandoque additur enula. Et pilulæ de abſynthio, educunt longos. Et aliæ, quæ ſunt compoſitæ ex prædictis ſecundum diuerſas intentiones eligentis, non ſolum interius per ſub, & ſupra, ſed etiam exterius ſecundum omnem modum approximandæ. Modus autem, & regimen aſcaridum, & paruorum eſt, vt interficiantur, & edu-

A cantur cum ſuppoſitorijs ex prædictis, & ſale, & clyſteribus ex aqua calida, quæ eradicant materiam eorum. Et fortius eſt, in quo recipitur centaurea, cartamus, hyſſopus ſicca, pulpa colocythidis, & baurach. Et fortius illo eſt collyrium alchitram, & clyſter cum eo, & petroleo, & propriè cum oleo de chryſomilis, aut medullis perſicorum, amarorum, & arthanita, vel buchormariem, & cortex radicis haſce. Et ex eis, quæ colligunt ipſos in ano, eſt caro pinguis, ſolida, & lardum, ſit autem ligatum cum fimbria fili, vt poſt horam cum fuerint collecti, extrahantur, & iteretur donec mundificentur.

Si feb. adſit, vel aliquod accidens tale quo ſit bono.

Quartam rem complent medicinæ diuerſæ, ſecundum diuerſitatem accidentiũ concomitantium, ex quibus eſt febris: quare oportet, ut adminiſtres frigida, ex quibus ſunt ſemen portulacæ intus, & * granata vermicularis extra, & acetum intus, & extra, & ſimiliter coriandrum, atriplex, & ſimilia non calida, niſi moderate calida vel frigida ex cibis, & potibus, prout exigit diſpo-

B ſitio, & cum debilitat fluxus ventris, neceſſaria ſunt quæ nutriunt cum fortitudine, vt eſt aqua carnis, & carnes, & alia, quæ ſunt boni chymi, & velocis digeſtionis, & maxime in paruis; nam virtus eorum per ſe in cauſa operationis non peruenit ad eos omnino. Et ſi ſunt boni chymi, minoratur chymus corruptus, qui eſt materia eorum, quare indigent etiam eis, & vermes, cum enim fluxus minuat, vel auferat nutrimentum, mordicant acriter ſtomachum, & faciunt magis cadere virtutem; quare cibentur ante motum eorum, hora quietis, & ſomni. Et ſeparetur cibus eorum, vt ſit paucus, & permiſtus aliquibus ex interficientibus ſtypticis, & confortantibus. Ex quibus propriè eſt ſumach, & myrtus, & coriandrũ, & ſimilia, quæ ſtringunt, & confortant ſtomachum, & excitant appetitum; qui ſi timetur ne cadat, confortabis ſtomachum cum epithemantibus, & emplaſtris, in quibus ſtypticitas, interfectio, & eductio ſuauis, non deijciens virtutem, & confortatio, & ereptio appetitus.

** granati*

C Et proprium eſt, quod ſit ex aloe, & abſynthio. Et pilulæ factæ ex eis cum ſucco cytoniorum, vel mentæ. Medicinas compoſitas ad eos, aliquas ſupra in cura ægritudinum cordis diximus. Et nunc addemus alias expertas. Ex quibus eſt. Recipe foliorum perſici, granorum lupinorum, abſynthij, ana M. ij. tere craſſo modo, & fac bullire in aqua, & aceto, ana partes æquales. Et ſuper vmbilicum, & renes cum faſcia liga, ſtatim educit viuos, mortuos, expertum eſt. Item. Recip. ſucci mentæ, panis aſſi, aceti fortiſſimi, ana partes æquales, miſce in modum ſalſamenti, de quo dabis ante cibum, & ligabis in pulſibus brachiorum, probatũ eſt, & ſi oderetur etiam. Item grana vermium, quæ ſunt grana centonicæ de romania * fricata, & exhibita cum zucch. vel melle roſ. in omni ætate ſunt experta, & omni diſpoſitione, & in cauſone cum granis aranciorum. Item acetum fortiſſimum hauſtum de ſero cũ vadit dormitum eſt expertum. Item centaurea decocta in oleo de perſicis, & inuncta ſuper

Alia medicina ad vermes compoſita, & experta. ** frigida*

D vmbilicum, experta eſt. Emplaſtrum Archidia. confortans ſtomachum, interficiens, & expellens lumbricos, valet ad fluxum. Recip. abſynthij, mentæ ſiccæ, roſarum cum ſtipitibus, centonicæ, ana vnc. i. farinæ lupinorum. vnc. i. panis aſſi infuſi in aceto forti. vnc. s. fellis tauri. vnc. iij. aloes. vnc. s. cornu ceruini vſti. vnc. iiij. ſpicæ, macis, galliæ muſcha. gar. calami aromat. macis, nucis muſcha. galangæ, carui. ana vnc. i. s. hypocyſtidos, acatiæ, ſumach. berber. ana vnc. tertiam. Confice cum oleo myrtino, ſucco mentæ, & cera quod ſufficit. Item vngatur venter melle, ſi ſine febri fuerit, vel lacte ſi fuerit cum feb. poſt horam pulueriza deſuper puluerem aloes caballini mirabiliter interficit. Item fiat embrocha ſuper ſtomachum, & ventrem contra lumbricos. Recip. panem aſſum in aceto forti bene mollificatum, & exprime per peciam, & cum liquore miſce ſuccum abſynthij, ſiſymbrij hortenſis, ſucci foliorum perſici, perſicariæ, & * vniuſcuiuſque mentæ, & marrubij cum oleo modico, & aceto. Et omnia ponantur in olla

Empla. ad vermes, & fluxum. *Vnctiones.* *Embrocha ad vermes.* ** vtriuſque*

vna, &

vna, & fac bullire, poſtea aſperge puluerem aloes caballini, & colocynthidis, ana drach.ij. fellis tauri. drach.i. Et peciam infuſam in eo tepidam ſupra ventrem appone, & adde puluerem lupinorum. Adde cingulum, qui ex longioribus vermibus cauſatur, cura ex inuentione antiquorum medicorum efficax eſt. Recip. granorum piperis 300. & ij. radices rapiſtæ, & duas radices antiquæ fabæ lupinæ maioris, & radices granati aceroſi, tere, & coque cum quinque cyathis albi vini, donec tertia pars remaneat, de quo vino detur ad menſuram trium digitorum, & in tertia vice emittet totum.

Potio optima ad vermes.

Pilulæ ad interficiendum ſingultum, & omnes vermes. Recipe ſuccum aſphodeli, & ſuccum abſynthij, & centonicæ, & ſiſymbrij, fabæ lupinæ, ana, & decoquantur, donec inſpiſſentur aliquãtulum, & addito aloe fiant pilulæ, & dentur. iij. vel. v. mire operantur.

Pilulæ ad vermes.

Puluis ad idem. Recip. cornu ceruini vſti, centaureæ, mentæ, pulegij, ſiſymbrij, abſynthij centonicæ, lupinorum amarorum, ana drachm. iij.ſ. vtatur hoc puluere cum la-**F**cte, vel aceto, vel vino calido, vel quocunque modo accipere poteſt. Electarium ad lumbricos omnes ſecundum Nicolaum, &c.

Puluis ad vermes.

De fluxu ventris omnium modorum, & curis eius. Cap. 5.

Fluxus ventris quid 2. in pri. epid. com. 50.

FLuxus ventris ſecundum Galen. generaliter eſt accidens exeuntis materialis à corpore per inteſtina. Specialiter autem eſt motus naturæ, ſeu virtutis expulſiuæ inteſtinorum ad expellendum nocentia ſaltem ſibi. Diuiditur autem, & ſpecificatur quincupliciter, ſecundum quinque genera cauſarum, quæ Galen. ponit communia omnibus; ſine quorum cognitione cuiuſque ſcientia non habetur, vt ponit Abuha. quæ. ſ. in hac notificatione tanguntur, ſcilicet, Formalis, cum dicit, eſt motus. Efficientis, cum dicit, naturæ, ſeu virtutis expulſiuæ. Materialis ſubiectiuæ, ſiue inſtrumentalis, cum dicit, inteſtinorum. Finalis, cum dicit, ad expel-**G**lendum. Et materialis obiectiuæ, cum dicit, nocentia. Et ex parte quidem cauſæ formalis, quia aut eſt temperatus, & ſuauis, quia repletioni proportionatur, & virtuti, aut eſt difficilis, & diminutus, vel ſuperfluus. De cura cuius hic intendimus ſpecialiter. Ex parte cauſæ materialis ſubiectiuæ, ſiue inſtrumentalis, aut enim eſt ab inteſtinis, quia in eis materia fit aggregata paulatim, & eſt multipliciter, quia aut lubricitas, & dicitur lubricitas inteſtinorum, aut dyſentericus, & eſt triplicis ſpeciei, ſeu gradus, vt Hippocra. dixit. Et eſt, aut à ſuperioribus, aut ab inferioribus, aut à recto: & quandoque eſt ab ipſo, quandoque ab extremitate eius, & ſphincteri, aut eſt ab alijs membris influentibus materiam illis. Et hæc, aut eſt à cerebro, & vocatur fluxus cerebralis, aut à ſtomacho, & vocatur lientericus, ſeu lubricitas ſtomachi; aut eſt ab hepate, & cyſti fellis, & vocatur fluxus hepaticus, & eſt multipliciter, ut infra dicetur: aut propter peccatum hepatis, vel meſeraicarum abſq; **H** influxione materiæ ad illa, & vocatur chyloſus, aut eſt à ſplene, & vocatur ſpleneticus, & melancholicus, aut à toto corpore, & eſt diarrhæa, & fluxus liquefactiuus, vel ſanguineus, vel paſſio cholirica. Ex parte vero cauſæ materialis obiectiuæ, quæ in fluxu expellitur ſic: nam aut eſt exterior corporea, vt cibus, & potus, & medicina, & comprehenditur ſub lubricatiuo, & ex eo eſt fœculentus multi ſtercoris. Aut interior, & corporea, & hæc aut eſt ex continentibus, vt membrum, pars membri, ſeu fruſtum, & pellicula; aut ex contentis, & hæc, aut erit ex naturalibus humoribus, puta ſanguine, phlegmate, cholera, & melãcholia; & ab humore proprio generaliter nuncupatur, quia ſanguineus, phlegmaticus, cholericus, & melãcholicus, & ſpecialiter à ſpecie vniuſcuiuſque ipſius. Aut erit ex non naturalibus, vt eſt fluxus corruptis prædictis humoribus, quia fœtidus, æruginoſus, vitulentus, lotiuus, ſicut lotura carnis, aquoſus, fœculentus, niger ſicut ſanguis, vel craſſi vini fex, & felleus

Species particulares fluxus ſunt hæ. Diarrhœa. Dyſenteria. Tineſmus. Per conſenſum ſunt. Cerebralis. Lienterica. Hepaticus. Chyloſus. Spleneticus. Diarrhœus. Cætera ſpecies hic infra habētur.

E niger, & niger malancholicus, & ſanguinis puri, & diuerſorum colorum, & ſunt ſpecies hepatici. Et quandoque eſt ex vermibus, quotidie, & frequenter expulſis, ſicut accidit infantibus, qui lacte nutriuntur, & quandoq; eſt ex lapidibus, licet raro. Et viſum eſt à pluribus in vno clerico Neapolitano, cuius cognomen erat Medicus. Et ſeruaui duos ex lapidibus, quos emiſit cõtinue per menſem, per virgam, & anum, & erant plures, & magni, ſed emiſſus per anum fere ſicut ouum: per virgam, ſicut nuclea, & cum melonum comeſtione liberatus finaliter exiuit.

Hiſtoria.

Ex parte efficientis cauſæ dupliciter, ſcilicet naturæ, ſeu virtutis principaliter operantis, & aeris coadiuuantis, & ſimilium, vt venti, balnei, & ſimilium: primo modo, ſcilicet ex parte virtutis; aut expulſiuæ, principaliter mouentis ipſam ad expulſionem; aut contentiuæ principaliter deficientis, & per cõſequens expulſiuæ. Primo modo, vt cum erit à natura factus naturaliter operante, & quia primo digeſſerit, deinde diuiſit, & fina-**F**liter expulit, & dicitur criticus. Secundo modo, vt non naturaliter operante à natura factus, & vocatur ſymptomaticus. Ex parte coadiuuantium, vt aeris, & ſimilium, nam aut ſua caliditate erit diſſolutiuus, aut ſua frigiditate compreſſiuus. ex parte autem finalis, quia ad expellendum nociua, aut iuuatiua corpori, nociua tamen ſibi. Ex quarum combinatione generalem poteris recipere diuiſionem, nam aut erit fluxus laudabilis, aut illaudabilis, & hæc eſt cauſa fluxus ventris generalis, & communis; attribuitur autem potiſſime, vt efficienti; cum enim in eo preſtantior ſit materia, nititur enim cauſa vniuſcuiuſque ad debilitatem, vel fortitudinem ipſius, vt dixit Abuha. debilitas ſcilicet contentiuæ, & fortitudo expulſiuæ virtutis, talem habitudinem inter ſe habent hæ duæ virtutes diſpenſantes natura, cum ſit commune in eorũ proprio actu, quod niſi vna cedat alteri, vel deficiat reliqua ſuũ non exercebit actum, nec fortificabitur, vt dixit Gal. ſic eſt inquam in retentione, quod nec cedat, quieſcat, vel deficiat, at contentiua non retinebit. Sic quoq; in expul-**G**ſione, & fluxu niſi cedat, vel deficiat contentiua, expulſiua expellere, & fortificari non valebit. Verum quandoq; præcedit debilitas in contentiua, & ſequitur operatio, vel fortitudo expulſiuæ, & eſt plurimum, vt eſt in fluxu ſymptomatico, qui cum procedat a multitudine, quam continentia inteſtinorum cum ſuis villis bona comprehenſione capere nequit, & continere, nec etiam muſculus ani ſine mala qualitate pungente illa, neceſſe eſt illam deficere, & de inde expulſio ſequitur. quandoque eſt e conuerſo, vt quia præcedit, & incipit expulſiua expellere, & tunc cedit contentiua, & illud eſt proprie in fluxu critico digeſtam enim materiam, & diuiſam contentiua retinet quamdiu agat expulſiua, & tunc ſicut expulſiua expellit, ita paulatim, & ordinate contentiua dimittit. Similiter accidit in apertione oppilationum, & apoſtematis dubelati, in qua ſicut expulſiua aperit, ita contentiua cedit.

Nota.

3. nat. facu. cap. 3. & 6.

Alia eſt cauſa ſpecialis vnicuique propria ſpeciei di-**H**ctæ poſt generales in vnaquaque ſeruanda.

Et quidem primi cauſa eſt inobedientia materiæ membrorum, & viarum aptitudo, & naturæ fortitudo, cui nihil eſt impoſſibile in expellẽdis nocentibus, ex ſua ſapientia ordinata, & infinita, vt dixit Gal. Contrarij vero contraria eſt cauſa; quia debilitas naturæ noſtri corporis oppreſſæ a natura elementati taliter, quod à natura cœleſti regulante, & gubernante noſtra corpora, & alia ſemper, vt Gal. ait, ſubleuari non poſſit membrorum debilitas, viarum oppilatio, vel largitas, & materiæ inobedientia, quia craſſa ſit, viſcoſa, vel ſubtilis imbibita in diminuto, vel eius effrenitas, & furia, & grauedo in ſuperfluo.

Natura in expellendis nocentibus nihil impoſſibile.

Et cauſa inteſtinalis, & lubricitatiui, eſt, quam ſupra in lubricitate ſtomachi diximus.

Dyſenteriæ cauſa.

Et cauſa dyſenterici eſt plurimum cholera rubea in inteſtinis collecta, vel influxa ſecundum Gal. & quandoque eſt fel nigrum, quandoque phlegma ſalſum, & ſanguis acutus, & quandoque ſanies ex apoſtemate in eis acuto, & aperto.

6. apho. 20. & 2. de lo. aff. cap. 2.

Et

a ab inteſtino recto.

Et cauſa eius, qui eſt a * recto eſt interior, & exterior, interior eſt multiplex, ſed plurimum eſt phlegma nitroſum putridum, quod acquiſiuit acuitatem, quare abradit inteſtina, adhærendo ſua viſcoſitate illis, deinde vlcerat, & egreditur ſicut punctura ſanguinis, & æſtimat æger quod in ſuo ano ſit ſal puluerizatum propter bauracitatem ſuam, & eſt cum dolore, & grauedine. Et ex illis eſt hæmorrhois intrinſeca, fiſtulæ, & ragadiæ. Exterior eſt frigus adueniens ano, & ſeſſio ſuper duro.

Et cauſa eius, qui eſt ab extremitate eius eſt ſanguis, quē natura expellit ſine dolore, & per venas hæmorrhoidales, quæ ſunt in ſphinctere critice, vel ſymptomatice.

Cauſa fluxus qui per conſenſum ab alijs membris exiſtunt hic ſupra habentur per capita.

Et cauſa illius, qui ab alijs membris exiſtit, & cerebralis, eſt cauſa catarrhi, quam ſupra in cura hepatis diximus, & eſt breuiter mala cōplexio cerebri, & plurimum frigida, impediens, & corrumpens nutrimentum eius, qua multiplicatur in eo ſuperfluitas, & eſt plurimum phlegmatica, quam coadiuuat diſpoſitio membrorum inferiorum, & maxime ſtomachi, & totius corporis repletio, in eo multiplicans vapores, & fumos, poroſque cutis oppilans, & ductus eius, per quos ſuperfluitates cōſueuit naturaliter expurgare, & eſpirare, quare regurgitant ad alios canales occultos, & fluunt inferius ad ſtomachum, ſicut in cura ſtomachi diximus, & ad inteſtina propter eorum debilitatem.

Cauſa aūt eius, qui eſt à ſtomacho, dicta eſt ſupra ibidē.

Et cauſa eius, qui eſt ab hepate, & cyſti fellis, eſt vt plurimum cholericus, radens, excorians, & vlcerans inteſtina; quare ſanguis profluit ab eis, & pinguedo, vel pelliculæ, vel fruſta ipſorum educuntur, & fit dyſentericus, aut ſanguineus, & quandoque eſt aliarum ſpecierum ſuperius prædictarum.

Sed cauſa cholerici eſt multitudo choleræ, & acuitas ipſius propter dyſcraſiam calidam ipſius hepatis, & mēbrorum cum regimine calido, vel propter oppilationem in poris cyſtis cum fortitudine expulſiuæ.

Sed ſanguinei ab hepate, cauſa eſt oppilatio venarum chylis, & ramorum eius ad mēbra procedētiū, quare ſanguis in hepate generatus ad mēbra nutriēda trāſire non valet, ſed remanens in hepate tanquam ſuperfluus ab eo ad inteſtina trāſmittitur, & per ea expellitur, vt nociuus. Aut ruptura venæ portæ, hæc n. cauſa eſt egeſtionis ſanguinis, ſicut ruptura chylis, cauſa eſt vrinæ ſanguineæ.

Et cauſa fętidi eſt corruptio materiæ, & quandoque à longa retentione in eis procedit.

Et cauſa ęruginoſi, eſt aduſtio ſanguinis, & humorum inſpiſſatio, & qūque perducit ad aduſtionem corporis hepatis, vt ſupra in cauſis caliditatis hepatis dictum eſt.

Et cauſa virulenti eſt liquefactio ſanguinis, & humorū vel reſudatio apoſtematis calidi in eis, & ſæpe fit reſudatio ex apoſtemate hepatis calido. Inquit n. Gal. In omni apoſtemate ſub cute cęlato ſolet virulentus exire liquor, Abu. vero æruginoſum, quem Gal. ſub virulento cōprehendit, dicit tamen, ꝙ &c. Et ſanioſi cauſa eſt apoſtematis dubelati apertio, vel vlcus ſanioſum in eis, vel ſuperioribus membris, vt in præcedenti capitulo habuiſti.

Lotiui vero cauſa, eſt debilitas virtutis alteratiuæ hepatis, aut ex ſe, aut ex defectu continuæ ei deſeruientis, aut debilitas ſequeſtratiuæ aquoſitatis a ſanguine propter debilitatem hepatis, & renum. Et aquoſi eſt maior debilitas alteratiuæ hepatis, quam ſit in lotiuo, immo quaſi deſtructio multiplicans aquoſitatem, quam coadiuuant multus potus aquæ, & potentia virtutis expulſiuæ hepatis expellentis per meſeraicas ad inteſtina: quæ ſi deficeret, eſſet cauſa aſcitis, vt ſupradictum eſt, aut conuerſio aquæ aſciticorum per venas in vacuum inteſtinorum, quam natura expulſiua ipſorum expellit, & ſoluitur aſcites, ſicut Hipp. dixit.

Et cauſa in nigro fęculento, ſicut eſt ſanguis, vel groſſi vini fęx, eſt ſecundum Gal. caliditas hepatis adurens, vel frigiditas eius maſſam ſanguineam congelans proueniēs ex melancholia non mundificata ab hepate, quæ ſuperfluens in eo putreſcit, & accendit calorem, & febrem, vel manet ſicut eſt, & infrigidatur, ſi ſponte, & in principio

A apparent cum febre, vel ſine febre ſunt peſſimæ, & mortales. Si vero in proceſſu ſponte, vel cum pharmaco ſunt meliores, vt dixit Hipp. Et quandoque eſt nigredo a longa mora in trāſitu ab hepate ad inteſtina, ſed illa eſt parua, nec eſt propter cauſam ab hepate.

Et cauſa nigri fellei eſt aduſtio choleræ rubræ in hepate, vel multæ, & proprie ſubtilis partis eius.

Et cauſa nigri melancholici, qui eſt ab hepate, eſt debilitas ſplenis, vel oppilatio eius, quare non mundificatur melancholia ab hepate, ſed ſuperfluit, & expellit hepar ad inteſtina.

Et cauſa eius, qui eſt diuerſorum colorum, eſt diuerſitas humorum confluentium ab hepate ad inteſtina critice, vel ſymptomatice, cuius cauſa eſt diuerſa, & inæqualis hepatis, & ſtomachi, & venarum dyſcraſia, & diuerſitas regiminis.

Et eius, qui ex vermibus cauſa eſt, quam ſupra in pręcedenti capitulo diximus.

B Et chyloſi, cauſa eſt debilitas attractiuæ hepatis, vel oppilatio meſaraicarum, vel multitudo cibi chylum augens ſupra potentiam hepatis attractiuæ, vt Gal. dixit.

Et cauſa ſplenetici, & melancholici eſt multiplicatio humoris melancholici in hepate, & membris abſque oppilatione, & debilitate ſplenis, quare ſplen multam melancholiam trahit, quam mittit ad inteſtina virtus eius expulſiua, vel apertio oppilationis ipſius.

Et cauſa facti a materia influxa à toto corpore, & diarrhici proprie eſt ſm Serap. multitudo humoris in corpore, & venis, & nō mali, quia cib. non digeritur, nec cōuertitur in membris, nec reſoluitur propter cutis denſitatē, ſed tanquam grauans a natura per inteſtina expellitur.

Et cauſa liquefactiui eſt caliditas diſſoluens, & liquefaciens humiditates membrorum, quas natura, vt nociuas expellit qūque per vrinam, & fit vrina oleaginoſa, vel vnctuoſa, ſicut ſperma in ſuperiore habens, ſicut telam araneam, & quandoque per inteſtina, & facit fluxum ventris vnctuoſum, ſicut in hectica contingit, & phthiſi.

C Et cauſa fluxus ſanguinis, qui eſt a toto corpore, eſt ſuperflua repulſio venarum ex ſanguine, quam multitudo cibi, & ꝓprie carniū, & potus, & proprie vini rubei ſpiſſi effecit, vel mēbri mutilatio aggregauit, vel dimiſſio exercitij conſueti non reſoluit, nec ſolitæ euacuationes naturales, vel artificiales eduxerunt, ſicut Gal. dixit, ſed natura grauata ad inteſtina, apertis venis hepatis, tranſmittit, quem inteſtina expellunt, & fit egeſtio ſanguinis. Et interdum ad renes, & veſicam, venis renes imbibentibus, non apertis, ſed ſolum rarefactis, ipſam trāſmittit, & vrina ſicut ſanguis ipſe emittitur, vt contingit in ægritudinibus acutis ſanguineis, ſicut dixit Abuhali. *4 ſen. tract. cap. 4.*

Et cauſa fluxus, qui cholirica paſſio dicitur, eſt multiplicatio malorū humorum in corpore ex indigeſtione, & corruptione ciborum, propter maliciam ipſorum regiminis, & dyſcraſiam membrorum, & proprie corrūpentem digeſtionem, & multiplicantem humores ipſos malos, ſicut accidit infantibus, & guloſis, & proprie in D æſtate, & autumno, in quibus eſt digeſtio debilis, & proprie ciborum habentium proprietatem in commouendo, quos natura non conuertit, ſed abhorret; quare mouetur ad expellendum, & reddit eos ad inteſtina, & fit fluxus ventris cholericus, aquoſus, & æruginoſus, & reddit etiam eos ad ſtomachum, et accidit vomitus cholericus, & virulentus, viridis, vel aquoſus, & ſecundū plurimum fit fluxus ventris, & vomitus ſimul, natura enim valde ab eorum corruptione, & malitia moleſtata, toto conamine mouetur ad eorum expulſionem, & ſic ſimul per vomitum, & ſeceſſum expellit. *Cholericæ paſſionis cauſa.*

Et facti a cibo, & potu cauſa eſt manifeſta.

Et fluxus multi ſtercoris cauſa, eſt quantitas, & qualitas cibi, & paucitas eius, quod ad hepar, & membra trahitur ex eo, & multitudo eius, quod ex eo, & vtraque cholera ab eo mediante cyſti fellis, & ſplene redditur ad inteſtina, vt Gal. ait.

Et cauſa eius, in quo membrum, pars, ſeu fruſtū eius vt pellicula emittitur, & vocatur excoriatiuus vlceroſus, eſt

ſus,eſt cauſa dyſenterici, & cholerici,& eius qui choliri-ca paſſio nuncupatur, quam ſupra diximus. Cum n.humor acutus in inteſtinis colligit', aut diu per ea fluxerit, ipſa vlcerat,vel abradit, & excoriat, & pinguedinem eorum,ſanguinẽ,ac pelliculas educit: demũ vlcerat,& fruſta eorum expellit. Et quandoq; eſt ex ſuperioribus,quãdoq; ex inferioribus, & quandoque ex veneno, & quandoque ex acumine medicinæ. Sed ſpecies excóriationis ſunt,ſanguinea,virulenta,ſanioſa,& tyriaca corticalis,et habentes cõparationem adinuicem,prima eſt ſaluior, & erit quandoque ex ægritudinibus acutis, & ſebribus adurentibus, & vnaquæque ex exeuntibus eſt manifeſta.

Et cauſa eius, qui eſt ex ſanguine, vel phlegmate, vel cholera, vel melancholia contenta in inteſtinis, eſt multitudo eius proueniens a ſuperioribus ad ea paulatim in eis aggregata propter conſtipationem ventris, donec ſuperfluat, & lædat ſua quantitate, vel qualitate, vel vtraq; expulſiuam; quare mouetur ad expellendum ipſam, quam adiuuat quandoque humiditas, & lubricitas materiæ, & humores, & proprie cum fuerit ex phlegmate aquoſus,vel mucilaginoſus. Et cauſa vniuſcuiuſque ſpeciei ipſius ex præcedentibus eſt nota.

Et cauſa naturalis, critici, laudabilis, & qui eſt ad expellendum nocentia ex dictis cauſis temperati nota eſt, & contrarij cauſa ex contrarijs cauſis.

De ſigno fluxus ventris, ac modo cognoſcendi. SIGNA. Signorum, quædam ſunt communia, quædam propria Communia ex præcedentibus, comitantibus, & ſequentib aſſumuntur. ſunt.n.communia temperato, critico,& laudabili,qui eſt ad expellendum nocentia, & eius contrario, vt ſupra in vomitu dictum eſt.

Et ſigna facti a fortitudine expulſiuæ ſunt, alleuiatio, quæ ſequitur, & facilitas eius cum bona tolerantia.

Sed facti defectione contentiuæ, ſigna ſunt communia,quia nec conferunt, nec bene ferunt.

Signa fluxus lubrificatiui. Signa vero ſpecialia vniuſcuiuſq; ſunt. Et quidem lubrificatiui ſunt ſigna malæ complexionis ſtomachi cum materia frigida, vel calida, & vlcerum eius ſuperius dicta. Differunt tamen lubricitas inteſtinorum, & ſtomachi, quoniam in lubricitate inteſtinorum cibaria, & potus ſunt magis digeſta, quam in lubricitate ſtomachi.

Signa dyſenteriæ. Signa vero dyſenterici ſunt apparitio prædictorum humorum in exeuntibus acutorum, & ipſorum exitus cum dolore, tortione, & punctione; & plurimũ eſt cum feb. & deinde permiſcetur ei ſanguis paucus, & pinguedo, deinceps ſi perdurat,pelliculæ,& ſi vltra intendatur, fruſta inteſtinorum apparebunt. Et per ea diſtinguuntur tres ſpecies notæ dyſenteriæ,prima,in qua educuntur ſangnis, & pinguedo; ſecunda in qua educuntur pelliculæ, & tertia in qua educuntur inteſtinorum fruſta, ſicut. Hippoc.& Galen.in aphor. oſtendunt. *6. apho. 26. & 6 de lo. aff. cap. 2.* Et ſi quidem tales humores ab inteſtinis fuerunt, in quibus aggregati paulatim fuerint, prædicta erunt quaſi continua. Si vero ab alijs membris influxa eis, prædicta exeuntia, & dolor erunt periodica, & membrum a quo fluxerunt, per præcedentem eius diſpoſitionem, vel paſſionem cognoſcere poteris, ſi quod eſt. Et ſiquidem fiunt ex inteſtinis ſuperioribus, cognoſces per dolores ſupra vmbilicum, & cum raſura apparente in eo, & exitum egeſtionis poſt longum tempus doloris, & per quantitatem ſanguinis,qui eſt plus, & per quantitatem pellicularum, quia ſunt minores, & tenuiores, & per miſtionem ipſorum cum fœce maiorem. Si vero in inferioribus e contra perpendes omnia, & loca raſuræ pinguedinem,& dolorem ſub vmbilico. *6. aph. 24.* Et ſi quidem talis fluxus incæperit a cholera, vel phlegmate ſalſo, vel ab alijs acutis collectis, vel infuſis, eſt curabilis, ſi conueniant neceſſaria ex parte medici, infirmi, aſtantium, & neceſſariorum. Quod ſi a ſelle nigro incæperit eſt mortale, vt dixit Hipp. Et tamen ſi mutantur in bonum, & naturales ſuperfluitates admixtas habuerint eſt bonum, vt Hipp.idem dixit in aphor.

Signa cerebralis. Signa cerebralis, ſunt, ſigna corruptionis complexionis cerebri, ſcilicet frigiditatis eius, & humiditatis, & eſt, vt plurimum, vel caliditatis, & humiditatis, &

E eſt rarius, quæ ſupra in cura ægritudinum hepatis diximus.

Signa catarrhi. fiunt a catarrho. Signa catarrhi ſunt, quòd eſt ſeruans periodos, & vt quia de nocte mouetur, & poſt ſomnum magis eo, quod illa hora generatur, & retenta aggregatur materia, & poſt ſomnum aggregata fluit ad inteſtina, & apud deſcenſum, cum tranſit per meri tranſglutiet infirmus, & cum peruenit ad ſtomachum ſentiet quandoque grauedinem, vel dolorem, & tranſiens per eum educit ab eo indigeſtum cibum ſecum, ſi inuenit ipſum in eo,& apparebit ſicut lubricitas inteſtinorum. Differt autem ab illa, quoniam lubricitas de ſe horas non habet diſtinctas, in quib. creſcit, & minuitur, ſicut cerebralis, ſed ſecundum regimen tantum, quare non accidit niſi ſumpto cibo, & cerebralis etiam apparet abſque cibi aſſumptione, nec ſigna cerebri corruptæ complexionis in ea apparent, nec repletionis, nec alia accidentia, quæ apud deſcenſum materiæ in cerebrali contingit, & hæc eſt in ea, F quæ eſt ex malitia complexionis. Sed ſi ſit lubricitas ex vlceribus, in ea apparent cortices,& ſanies,quæ non apparent in cerebrali.

Signa qui a ſtomacho. Et ſigna eius,qui eſt a ſtomacho,ſunt ſigna lubricitatis ibidem dicta.

Signa qui ab hepate. Et ſigna eius, qui eſt ab hepate, & cyſti, ſunt ſigna inflammationis hepatis, & regimen præcedens multiplicans choleram abſque ſignis oppilationis, & debilitans cyſtis,& hepatis cum circumſtantijs ſimilibus, & apparitione choleræ in egeſtionibus, & vrina alba, & cum conſuetudine patiendi, quæ in ictericia diximus, & ſi ſit cholera praſina, eſt magis in ſtomacho.

Signa ſanguinei. Et ſigna ſanguinei, qui eſt ab hepate,ſunt ſigna oppilationum venarum,& ramorum portę,vel ruptura eius, quæ ſupra in hepate diximus. Et eſt ſine dolore ventris, & eſt differens a lotiuo,quia hic eſt ſanguis purus, ibi ſicut lotura carnis recentis. Et ab eo, qui eſt ab inteſtinis, quia hic eſt ſine dolore,& apparens ſubito multus,& interpolatur duobus, vel tribus diebus, habens intermiſ-G ſionem, donec materia aggregetur; deinde fluit, & deinde fit æruginoſus, ſubtilis, deinde paſſione augmentata fit craſſus, ſicut ſęx. Et eſt cum raſura, & diuerſitate colorum a principio, propter diſſolutionem ſubſtantiæ hepatis, quam cum natura diu pati non poſſit, ſignum eſt citæ mortis, & eſt ille paulatim, & poſt exitum choleræ, & humoris acuti cum dolore quaſi continuo. Et ſi eſt a recto, eſt; ſicut guttæ * fila, & ſputum ſanguinis **fila.* paucæ quantitatis, non commixtum, ſed circumuolutum ſtercori, vel humori mucoſo, & etiam cum expreſſione, & quandoque eſt cum dolore; & vocauit Abuhaipſum azair. Et ſi eſt ab hæmorrhoidibus manifeſtis ſenſus declarat; ſi intrinſecis, occultis, dolor eſt ſine expreſſione; & ſanguis eſt niger in principio, & per ſe emiſſus, vel valde diſtinctus. Et eſt etiam differens ab eo, qui eſt ex toto corpore, quod eſt,quia, qui eſt ex toto corpore, eſt cum cauſis ſuis, quæ ſunt manifeſtæ; ab hepate vero veniens non eſt.

Signa virulenti. H Et ſigna fętidi, ſunt fętor cũ præceſſione cauſæ corruptionis, vt eſt putredo humoris vlceris, & apoſtematis.

Et ſigna æruginoſi ſunt viriditas, ſicut æris ærugo in egeſtione apparens, & ſignum multæ inflammationis hepatis, & corporis totius adurentis, & regimen præcedens calidum. Et cum perducit ad hepatis aduſtionem apparet quandoque vrinæ hypoſtaſis orobina,& orobus eſt fragilis, & rubeus tendens ad nigredinem ad differentiam eius,qui eſt ex renibus; & eſt mortalis.

Et ſigna virulenti, eſt inflammatio apparens non aduſtiua, ſed liquefactiua, vel ſigna apoſtematis calidi ſub cute ſubtili cęlati, vt eſt apoſtema hepatis,& quandoque ſtomachi,& inteſtinorum.

Et ſigna ſanioſi ſunt ex præcedenti capitulo nota, & ſunt ſigna vlcerũ, & apoſtematis dubelati, & aperti. Et quandoq; eſt vlcus ſordidum, & quandoq; corroſiuum. Et diſtinguitur,quoniã corroſiuũ eſt cũ maiori dolore,et fętet etiam,& quod egreditur eſt decliue ad nigredinem.

Et ſigna lotiui, ſunt ſigna debilitatis alteratiuæ hepatis, dicta

tis, dicta

-tis, dicta ſupra; nam ſi ex ſe defecta ſit principaliter, quàm etiam ſi deficiat ex contentiua deficiente, prius, quæ omnia poſuimus in debilitate digeſtionis ſtomachi, & hepatis dicta ſupra ibidem, & eſt cum paucitate vrinæ, & propriè quando eſt ex defectione ſequeſtratiuæ renum.

Et ſigna aquoſi, ſunt ſigna eadem, ſed fortiora, & regimen præcedens, ſicut comeſtio fructuũ, & potus aquæ, & paucitas vrinæ, & priuatio ſudoris, vel aſcitis præcedens cum confortatione virtutis, & aqua tunc eſt citrina, ex præcedenti vero cauſa eſt alba.

Signa feculenti.

Et ſigna nigri feculenti, ſicut eſt fex ſanguinis, & craſſi vini, ſunt ſigna debilitatis, & oppilationis ſplenis, & regimen præcedens multiplicans melancholiam in hepate, & ſanguine cum corruptione, & inflammatione hepatis, & febris peſtilens, multiplicans, vel ſigna frigiditatis, & regimen præcedens melancholiam in hepate, & ſanguine, cum corruptione, & inflammatione hepatis, & febris peſtilẽs; vel ſigna frigiditatis, & algoris ipſius abſque corruptione, & febres. Et quę eſt a frigiditate, eſt paucæ nigredinis, & ſine odore, & craſſioris ſubſtantiæ, quæ eſt a caliditate, eſt e contra; & præcedunt eũ egeſtiones, & vrinæ cholericæ, & virides, & mixtæ. Quæ eſt a longa retentione, eſt minoris nigredinis, & procedens abſq; omni nocumento hepatis, imò cauſa eſt in inteſtinis.

Et ſigna nigri ſellei ſunt caliditas, & inflammatio fortis in hepate, cum ſignis debilitatis ſplenis, & oppilationis eius: & regimen præcedens calidum, vel melancholicum. Et quod egreditur ſuper terram effuſum ebullit, ſicut acetum; à quo fugiunt muſcæ, & eſt valde nigrum, lucidum, & acris odoris: præcedens autem nihil ex his tribus habet.

Signa melancholiæ atræ.

Et ſigna nigri, melãcholici, hepatici: ſunt debilitas, & oppilatio ſplenis, præcedentes cũ dominio melancholię, in hepate, & ſanguine. Et eſt minor duabus nigris prędictis ſine comparatione, & ſine odore. Et eſt differens a ſplenetico melancholico, quoniam in illo nõ eſt apparẽs debilitas, & oppilatio ſplenis ſaltem in poro, & per quem trahit, ſed ſola malitia regiminis multiplicans melancholiam, & cum circumſtantijs ſimilibus. Et quandoq; oppilatio in poro expulſionis eſt retinens melancholiam, quã traxit ſplen ab hepate, & cum aperitur, ſequitur fluxus melancholicus, & quandoq; vomitus, & eſt tunc maioris nigredinis propter moram in longa retentione.

Et ſigna eius, qui diuerſorum colorum eſt, ſunt apparitio ipſorum in egeſtione, & regimen præcedens diuerſum, cum inæqualis dyſcraſię corporis ſignis.

Signa chyloſi.

Et ſigna chyloſi, ſunt apparens chylus in egeſtione, & ſignum frigiditatis hepatis, vel oppilationis eius, vel ſigna oppilationis meſaraicarum. Sed differt, qui eſt ex oppilatione meſaraicarum ab eo, qui eſt propter oppilationem in venis hepatis; nam cum eſt ex oppilatione venarum hepatis, eſt chylus tendens ad rubedinem aliqualem propter alterationem aliquam, quam recipit in meſaraicis, ſed cum eſt in meſaraicis oppilatio, & orificijs earum, eſt chylus albus, & crudus egrediens, vel eſt præcedens regimen multæ quantitatis, & qualitatis abſque aliquo prædictorum.

Signa ſplenetici.

Et ſigna ſplenetici, ſunt, qui eſt, vt plurimum, melancholicus, & iam dicta ſunt.

Et ſigna diarrhici, cuius materia fluit à toto corpore ad inteſtina, ſunt ſigna expulſionis naturalis, & plethoræ, vel cacochymiæ cum forti virtute abſque paſſione alicuius membrorum ad differentiam cholericæ paſſionis, quæ ſemper eſt ſymptomatica.

Et ſigna criſis, vel melancholicæ materiæ, & ſymptomaticæ compellentis naturam.

Signa fluxus critici.

Et ſigna liquefactiui, ſunt ſigna phthiſis, & hecticæ præcedentis cum teneritate membrorum, vt eſt puerorum, & infantium, & eorum propriè, quorum lacerti ſunt molles, & humidi, & exeuntia ſunt, ſicut humiditas liquefactiua, alba, viſcoſa, & propriè cum procedat à ſubſtantia radicalium membrorum, quandoque enim eſt ex liquefactione adipis membrorum, differt tamen ab illa, quia hæc non eſt viſcoſa, ſicut illa, nec cum tanta defectione, & areſactione, & cum eſt alba eſt adipis recentis. Si vero eſt citrina, eſt adipis antiquæ. Et cum expellitur per vias vrinæ, vrina eſt alba ſimilis ſpermati, vel lacti. Et ita vidimus in fratre noſtro, cuius corpus totum fuit ex feb. longa conſumptum, & diſſolutum per talem vrinam, & mortuus eſt; cuius animam Chriſtus recipiat benedictus. Et cum eſt ex liquefactione adipis vrina eſt oleagina per totum admixta, & propriè cum eſt ex liquefactione ſuperiorum membrorum; ſed cum eſt ex liquefactione adipis renum, pinguedo eſt conglobata, & ſuperata, ſupernatans, vnde Hippoc. in aphoriſ. Quibus vero pinguis hypoſtaſis, & conglobata nephriticam ſignificat.

Hiſtoria.

Signa fluxus ſanguinis a toto.

Et ſigna fluxus ſanguinis, qui procedit a toto corpore ſunt ſigna plethoræ dimiſſio exercitij conſueti, & quies, & multus vſus carnium, & vini, mutilatio membri præcedentis, & retentio euacuationis conſuetæ, abſq; oppilatione, & ægritudine alicuius membri.

Sig. choler. paſſionis.

Et ſigna cholericæ paſſionis, ſunt ſigna digeſtionis diminutæ, & corruptæ, & malitia regiminis particularis multiplicantis humores diuerſos, & calidos magis. Et ſimul apparet fluxus, & vomitus, & eſt cum anguſtia ſiticuloſa, vigilijs, & dolore ventris, & quandoque deducit ad raſuram, & excoriationem inteſtinorum, & meri, & gutturis debilitatem, ſudorem frigidum, & extremorum frigiditatem, & ſyncopim, & ſpaſmum, & eſt malum ſignum. Et cum materia conuertitur ad vias vrinę, eſt bonum; ſed cum ſuperfluit inde, perducit ad excoriationem, & vlcus, & accidit ardor vrinæ inteſtinis perducens ad reſolutionem.

Et ſigna facta a cibo, potu, & medicina, ſunt manifeſta, & etiam ſigna ſtercoris apparentis.

Et ſigna excoriatiui, abraſiui, & vlceroſi, ex exeuntibus patent, ex regimine præcedente, & fluxu humorum acutorum longo, qui ipſum minantur; & portendunt.

Et ſigna eius, qui eſt ex ſanguine, cholera, vel phlegmate, & melancholia cõtenta, & aggregata in inteſtinis, & grauedo, & punctio perſeuerans abſque nocumento, & paſſione manifeſta in ſuperioribus membris: eſt regimen præcedens multiplicans humores corporis, & ſtringens ventrem, ex quibus in inteſtinis materierum illarum aliqua coadunatur.

De cura fluxus in vniuerſali.

CVRA fluxus eſt multiplex, nam ſi ſit laudabilis, & criticus permittatur; quia ſi ſit difficilis, & diminutus, eſt coadiuuandus, & facilitandus, vt dixit Hippoc. Et qualiter fiat illud, infra dicetur; deinde permittendus, donec ad perfectionem veniat, & cognoſcitur, quia confert, & bene ferunt, & cum confortatiuis membrorum temperate ſtypticis eſt vtendum, quæ ſint ſicut habenæ materiæ, ne effrenater, vt non ſuperfluat fluxus; quòd ſi ſuperfluat, ex tunc fluxus eſt illaudabilis; & eſt reſtringendus. Et cognoſcitur vt Hippoc. dixit. Nam quamdiu confert, & bene ferunt, eſt, vt laudabilis, permittendus. Cum autem nec conferre incipit; nec toleratur bene; quia natura debilitari appareat; eſt, vt illaudabilis retinendus. Si vero ſit illaudabilis, eſt ſymptomaticus, aut eſt cum naturæ regulatione, vt ſupra in cura pleureſis habuiſti, & tunc eſt permittendus. ſiſt enim ſaltem per viam cauſæ bonus, quam minuit, & per conſequens morbum dependentem ex ea, & naturam ſupra reſiduum materiæ potentem facit, vt Gal. dixit. Aut ſine regulatione naturæ, & tunc cum ſit toto genere præter naturam, & malus, eſt retinendus. In retentione autem eius, duplex eſt intentio, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis eſt generalem cauſam inſpiciendo, & immediatam, res vna ſcilicet confortare ſemper retentiuam, & per conſequens debilitare expulſiuam, ſiue quieſcere facere, quæ eſt in omnibus ſpecialibus etiam attendenda. Si enim ſpecialis cauſa quælibet non niſi debilitando contentiuam, & confortando expulſiuam fluxum gignit: ergo quælibet cura ſpecialis ſit, quia cauſæ ſpecialis fluxus cuiuſlibet debet eſſe ablatum; quod confortet retentiuam, & debilitet expulſiuam, vel quieſcere faciat.

1. aphor. 2. & 23.

Nota.

2. aphor. 29.

faciat. Complentur autem inquantum huiuſmodi ſtypticis, frigidis, vel calidis prout diſpoſitio exigit, quæ infra dicentur (Trinitatis auxilio. Sed cõſiderando, omnes cauſas eius mediatas, & materiales, eſt duplex, quia ſex res, quibus omnibus, vel plurib. oportet, vt cõpleas, præter regimen cõmune, quod quamquã præmittendum ſit hic, vt commune, & principale in cura, poſtponemus tamen vſq; in finẽ, vt illud ex proprijs melius colligamus, quas res ſupra diximus in conſolatione medicinarum, vbi ſolutionem medicinæ cum ſuperfluitate docuimus retinere, & in cura vomitus, & quibus complentur; illuc ergo recurras, & inſpicias diligenter. Et adapta vnicuique ſpeciei res prædictas ſibi conuenientes, ſiue omnes, ſiue plures expediant. Specialis intentio varia eſt, & diuerſa, ſecundum varietatem ſpecierũ eius, atque cauſarum propter materialium, & interiorum maxime.

Curatio fluxus inteſtinalis.

Si ergo fluxus ſit inteſtinalis, & lubrificatiuus, curandus eſt, prout ſupra in lubricitate ſtomachi dictum eſt. Et eſt breuiter cura eius ſex res.

Prima eſt mundificare, & alterare.

Secunda eſt ſtypticare, & confortare cum his, quæ dicentur intra, & proprie in hoc caſu mũdificantia ſunt ſolutiua vẽtris bibita, ſi cauſa ſit in ſuperioribus, vel clyſterizata, ſi ſit in inferioribus maxime, vel vtraq; ſi ſit in vtriſque, ſicut in lienteria cũ eſt in ſtomacho vomitiua. Inquit enim Gal. vomitu vero non educitur, niſi, quod in ſtomacho ſolo erit. Maximo cum clyſter non tranſcẽdat ileonum, vbi mundificando detinaret rotundas, quo caſu vtraq; in vtraq; lienteria congruunt, & vomitus, & clyſter, & in vlceroſa magis. Et ſumpta ẽt omni eius cauſa ex lauantibus, & lubrificantibus, ſeu lenificantibus, & abſtergentibus, proprie eſt aqua furfuris, vel hordei, mellis, vel paſſularũ, vel aquã lactis, & aqua oliuarum ſalitarũ calida, & ſalitorum piſcium; mucilagines, caſia fiſtula, mel, & zuccharum rubeum ſimplex, & compoſitum cum roſis confortantibus, quod confortat, & ſoluit, vt eſt gelengiabin, & zuccharum roſ. olea; puta roſarum, chamæmelinum, amygdalarum amararum, nardinum, & irinum, baurach, & alia abſterſiua, calida, & frigida, quæ oportet eligere ſecundum neceſſitatem, puta. Nam ſi inteſtinorum lubricitas fuerit ex vlceribus, eligas non mordacia, cum quib. aliqua immiſceb. ſtyptica confortantia inteſtina, vt repellant, ſi adſit, materiam fluentem, & clyſterizabis, donec mundificatio vlcerum facta ſit plene; deinde clyſterizabis cum ſtypticis conglutinantibus, & ex proprijs eſt terra ſigillata, & ſanguis draconis, & ſuccus rubi immaturi, & caſeus vetus aſſatus, vt infra dicetur.

Clyſteres ſtyptici.

cum aqua ſumach, quoniam ſunt bene propria in conſolidatione vlcerum eorum, & præter hoc ſumach, quia reprimit tales humores rheumaticos, a ſuperioribus membris ad inteſtina. Et cum datur aqua eius cum therica noua, eſt vltima. In iſta vero, quæ eſt ex materia frigida, & humida eligas acuta per ſe ſine ſtypticitate multa, deinde confortabis.

Tertio, autem, ſi aliquod membrum aliquid influat, rectificabis, & ſpica eſt propria, & alumen, & macis, & peonia in ſyrupis: prohibet enim curſum talium membrorum ad ea.

Et quarto materiam deriuabis, & exiccabis, & in hoc zingiber eſt proprium, & cinnamomum.

Quinto regimen ordinabis cum ſtypticis, conglutinantibus.

Cura dyſenteriæ.

Sexto accidentia corriges, vt ibi ſupra dictum eſt.

Sed ſi ſit fluxus dyſentericus, cum ſtypticis, & glutinantibus ex materia aggregata paulatim in inteſtinis non fluente ab alijs, cura erit quatuor res tantum, prima eſt mundificare materiam; ſecunda eſt confortare, congregare, & vnire inteſtina debilitata, & relaxata, & ſoluta per fluxum: tertia eſt regimen; & quarta eſt accidentium correctio, quæ dimittatur ad præſens, cum non ſit de eſſentialibus curationibus, ſed accidentalibus, & ideo in fine capituli reſeruetur.

Mundificatio.

Mundificationem complent, clyſteres ex abſterſiuis, lauantib. dictis frigidis, aliquam ſtypticitatẽ habentibus, vt aqua hordei, zuccharum roſarũ, oleo roſ. & ſuccus portulacæ, cum materia fuerit calida, & ſubtilis. Et ſi plus fuerit calida, & aduſta addes mucilaginem pſyllij, cucurbitæ, & melonis, vel ex eis cum aqua lactis clyſterizabis oleo roſ. & aqua ſeminum communium, vel caſiæ fiſtulæ. Si vero viſcoſa, quale eſt phlegma ſalſum, fiat ex aqua furfuris, melle communi, vel roſato, oleo amygdalarum amararum, & ſale, vel ex alijs fortioribus abſterſiuis, in vnoquoque ſequantur compreſſiuæ ex ſpeciebus myrobalanorum electis, prout requirit materiæ diſpoſitio, quę aggregant virtutem in ſe mundificatiuam non aſſatę, vel parum cõfortatiuam. Et ex illis eſt rhabarba parum aſſum, & alia conſimilia, rheuponticum, & etiam vomitum, & proprie cum materia in ſuperioribus eſt inteſtinis, quas ſuperius in cura ſtomachi habuiſti.

Corroboratio.

Confortationem autem, & vnionem complent inteſtinorum medicinæ ſtypticæ habentes in ſe aggregatiuã virtutem confortationis, quatenus effuſam, ſi quam materiam propter debilitatem eorum non recipiant, ſed repellant, conſolidationis, & vnionis partium eorum, & retentionis materię calidę, & frigidę, prout qualitati ipſius materiæ congruit, & dyſcraſiæ inteſtinorum, quas ibi ſupra in conſolatione medicinarum enarrauimus ſimplices, & compoſitas, quarum aliquas (Chriſto duce) infra ponemus, prout diſpoſitio exigit, illas miniſtrabis interius, & exterius per iniectionem modum.

Corroborantia ſimplicia frigida.

Et ex illis eſt hypocyſtis, lutum armenum, gallæ pulueriſatæ, charabe, cortex ſorbiorum, & piper album. Et ſi cum ſyrupo violato ſumatur, ſoluit. Et ex illis eſt caphora, ſandali, ſemen acetoſæ, alumen, & ſucci prædictorũ exiccati, & rob ipſorũ, & ramich, & roſtrum porcinum. Et ex herbis conſolida, virga paſtoris, & burſa, corrigiolis, phaſolaria, cauda equina, portulaca, damaſcena, diurdea, endiuia decocta cũ aceto, & proprie ſylueſtres. Omnia diuretica, & calida, vt aſparagus ſtringunt ventrem, quia vrinam multiplicant. Et fructus ſtyptici alij noti, vt maciana, pyra, & cydonia, ſorba, meſpila, ribes, rhus, & lac, & acetoſum, decoctum cum lapidibus molaribus, vel ferro. Et eſt melius ſecundum Abuha. à quo eſt penitus abſtractum butyrum, & per decoctionem eſt ſeroſitas minorata; & frigida ſtypticę virtutis, vitellus oui elixatum in aceto, & alia frigida, & ſicca conſimilia.

Calida.

Et ex eis calidis eſt ſandaracha, amomi, radix ſpinæ, cum ſemine ſuo, pulmo, & viſcera animalium aſſa, & puluerizata, & xylaloe, macis, galla muſchata, maſtix, ſtyrax ſicca, quę dicitur calamita, tragus lyra, daroſelaripa. Et temperatum eſt cera, ſuccus ſolatrum, coit.

Tro panis.

Et ex proprijs ſolutionis pręteritę eſt ladanum, & capillus veneris exhibitus, cum ineſt proprietas, vt confortet ſtomachum, & ſtrictum, ne recipiant ſuperfluitates, ſicut ſumach. Et ex eis, eſt coagulum hœdi, & pulli equi, quando datur in potu infanti, ponderis quarta drachmæ vnius in aqua frigida, & magno ſupra illum drach. à ſiccato; ex coagulo leporis, quoniam coagulando materiam liquefactam retinet ventrem ſtatim, vt dicit Abuha.

Modus ſumendi coagulum.

Et addendum oportet, vt incipias, qui ad potandum dat coagula a danich. i. ſi vero non ſufficiat, vel conferat, addat an ea, ſtatuic ad aliud, quod non pertranſeat in pondere drachm. i. quoniam eſt vehementis calefactionis, & valet in ſtirpe, cuius cauſa ignoratur, vt ait Auen. ex omni proprietate, & in frigido plus, quoniam in eo iungitur proprietas cum complexione.

Caſeus eſt coagulo fortior. &c.

Et caſeus quidem vetus, cum primo ſuerit ablutus cum aqua, & ſale pluries, & decoquatur bene, vt egrediatur ab eo ſal; deinde exiccatus, vel aſſatus, cum ex eo datur in potu pondus drach. i. eſt minoris nocumenti, & fortioris conſtrictionis quàm coagulum.

Et alia ſunt ex eis compoſita ad frigiditatem declinantia, alia ad caliditatem, quę infra Chriſto duce ponemus. Et ſiquidem ſiſtatur fluxus ex his, nec lacta remanſit aliqua læſio inteſtinorum ſubſtantiæ, ad alia procedere non oportet. Quod ſi facta ſit, oportet ad alia procedere auxilia, vt ſequitur.

Si per cõſo

Quod ſi talis dyſentericus fluxus a materia acuta ab

alijs

ſm ab alijs memb. vel medic.

alijs membris influxa fuerit, vel etiam medicina, prædictis rebus præmittes res alias ad cuię eius perfectionem, quæ membrum reſpiciunt; ſi quod mittit, rectificãdum, viam coaguſtandum. per quam mittitur, materiam quietandam, inſpiſſandam, compingendam, & repellendam, deriuandam, quas prædictæ medicinæ, & in cura vomitus, & ſupra in cura accidentium medicinarum, habent complere. Cum ergo abſcinditur, quæ currebat tota, tũc oportet, vt redeamus ad inteſtina; & curemus impreſſionem factam in eis cum primis duabus rebus.

In dyſent. ſi prima ſpecies, curatio.

Si ergo fuerit primæ ſpeciei talis fluxus, in quo pinguedo inteſtinorum craſſorum, vel mucilaginoſitas, & raſura gracilium apparet in exeuntibus, præmiſſa mundificatione, ex prædictis ſufficiunt leuiora, ſtypuca, & forte ſimplicia.

Si ſit ſecunda ſpecies curatio.

Quod ſi ad excoriationem, & ſanguinẽ, & corticum emiſſionem deueneris; oportet vt eligas fortiora, et ſtyptica, ſemper proprietatem habentia; in prohibendo materię acutæ effuſionem ad ea, qualia ſunt cytonium, ſuccus mori immaturi, & ſuccus cheil, qui prohibet materię attractionem; ſumach, adeps ericij, & hepar eius.

Si vt tertia ſpecies cura.

Et ſi ad vlcerationem, fortiſſima conglutinantia, incarnantia, & proprietate conſolidantia, & ſigillantia, & ſanguinem reſtringentia, quæ infra, omnipotentis gratia annuente dicentur, & non ſolum ſimplicia, ſed etiam compoſita, & fortaſſe non ſufficiunt; quare oportet procedere ad cauterizantia, & vltimo ad narcotica; quorum omnium per ordinem recolimus nos ſufficientiam poſuiſſe ſupra in cura fluxus ſanguinis narium, & in cura phthiſis plurima: illuc ergo recurre, & miniſtra, quę ſunt huic conuenientia, & propria, quæ per te eligas.

Conglutinãtia ſimplicia.

Et vt abundantior ſit tibi electio, ponam ante te aceruum medicinarum propriatum aliarum, ad hæc ſcilicet, dyſenteriam, & raſuram inteſtinorum, excoriationem, & vlcera ad fluxum ſanguinis, & dolorem, ex quibus eligas prout diligentia te inuitat. Ex quibus eſt glans, ſemen lini aſſatum, cum ex eo, & oleo roſa. fiat clyſter, ſtringit; & iuuamentum eius eſt magnum in vlceribus inteſtinorum. Et ſumitur ex myrrha quantitas fabæ ad omnia. Fabæ decoctæ in aceto cum corticibus ſuis, & ſauich ex eis, quam non approbamus, quia ventoſa eſt, & dilatat vlcera. Et ſic per accidens nocet magis quàm per ſe conſerat. Sanguis capræ, vel hirci bibitus cum melle confert dyſenteriæ, & acuto quoque dolori, & raſuræ eorum. Stercus canis comedentis oſſa clyſterizatum, & bibitum in lacte, in quo extinctum ſit ferrum, confert ſolutioni, & vlceribus inteſtinorum, & ſolutioni antiquæ. Semen acetoſæ confert fluxui, & raſuræ fœnugræcum per omnem modum confert dolori, & vlceribus; item vinum, in quo extinctum ſit ferrum, vel ſtypticum, vel aliud non dulce, cum aqua extinctionis ferri confert. Tararit bibitum in lacte caprino decocto retinet fluxum, & deſcenſionem ſanguinis in egeſtione, & dyſenteria; & talibus taliſaphar. i. cortex citri omnibus confert. Camphora, & ſuccus vitis, eſt conueniens dyſenteriæ calidæ. Barba hircina, & flos eius, & ſuccus, qui eſt hypocyſtis bibita, eſt fortior medicina ad vlcera inteſtinorum. Et cum hoc ſtringit membra, & eorum ductus infundentes materiam ad ipſas, & ſtomachum, & ad omnia membra, & potus ſeminis eius, & clyſterizatio ſucci linguæ arietis vlceribus confert. Carnes vaccinæ, & proprie cum coriandro. Caro leporis aſſata bona eſt vlceribus eorum. Merdaſengi datur in potu ad fluxum ventris, & vlcera inteſtinorum; Et cum aqua minuit nocumentum. Muri in ſorbitionibus ex milio, & panico, & riſo ſumptum videlicet ad vlcera. Sal eſt vltimum ad dyſenteriam, quoniam mundificat, conſtringit, & confortat. Radix nenupharis, ſuccus portulacæ ſolutioni choleræ, & dyſenteriæ confert, & diſſolutioni antiquæ, & vlceribus eorum. Et vitellus oui elixati in aceto, eſt proprius inteſtinali non hepatico, nec ſtomaticho: lac recentur mulſum clyſterizatur ad vlcera. Succurum confert omnibus, cornu Aceruí aduſtum, poma pontica ad dyſenteriam, & dulcia, & acetoſa retinent ventrem, ſi inueniant vacuum, & ſi cum humore, ſoluunt; Cinis ligni ficux valet ad dyſenteriam, papauer album, & nigrum ſtringit, & compingit materiam, & prouocat ſomnum. Grana altheæ retinent ventrem; Et decoctio radicis eius confert ardori inteſtinorum, & ſolutioni malæ. Catub alneabut bona eſt dolori ventris pungitiuo, & ſolutioni malæ. Et clyſter ex aceto, & ſale ad vlcera ambulatiua inteſtinorum poſt lenitiuum, & abſterſiuum. Euparorium datur in potu cum vino, & confert vlceribus inteſtinorum. Omnes ſpecies luti ſunt propriæ in ſanguine retinendo, & lapis hæmatitis, & ſanguis draconis, myrrha, & ſuccus plantaginis, acacia, conſolida, & ſimilia. Rhabarbarum retinet ſanguinem ſtringit, & omnibus confert.

Conglutinãtia cõpoſita.

Compoſita ſunt quæ ex his componuntur. Et experta infra ponemus ad vlcera annuente Chriſto, ſed aduerte, ne dictum hic ordinem in eorum B adminiſtratione prætereas, vt qui a poſteriorib. vltimis incipias, & fortioribus, & cõpoſitis.

Documentũ circa ordinẽ ſeruãdũ prædicta.

Eſt. n. cauſa magni erroris incipere a ſtypticis, & conſtringentibus, vt Serapio dixit. Cuius cauſam inferius ſubiungemus, & multo magis ab vltimis, quæ ſunt cauterizantia, & narcotica. Cauterizantia etiam fortaſſe indigentiam excoriantionis tranſcendunt, quibus ſtyptica conglutinantia, incarnantia, & ſigillantia ſufficerent, quæ cum prætermittantur, & cauterizantia miniſtrentur excoriationem augent, & vlcera; ex eo, quod cruſtam, & eſcaram in facie vlcerum generant, quæ cum facile cadant, materia acuta fluente, & educente ipſam, relinquit excoriationem, & vlcera dilatata, & augmentata. Etiam narcotica materiam non mundificant, cum retineant ipſam, congelando, & ingroſſando, & vias conſtringendo pororum, & venarum orificia; virtutem ſenſibilem ſtupefaciendo, ne ſentiat nocumentum materiæ: quare non mouebitur expulſiua debilitando virtutem, calorem naturalem extinguendo: & ſpiritum congelando, con- C tentiuam poſt paucum tempus ad defectionem adducunt, quare redibit fluxus fortior, quam fuerit prius, ideo ſecundum ſapientiam operare.

Nota.

Cardo vertitur prædictis.

Et præmiſſis, mundificatiuis proprijs quantum oportet, procedas ad ſtyptica leuiora, deinde ad fortiora. deinde ad conglutinantia, & incarnantia, & ſigillantia, & cum hæc non ſuffecerint, procedas ad cauterizantia, & vltimo ad ſtupefacientia, niſi in caſu, puta cum vlcera fuerint ex materia corroſiua, quam prædicta in vlceribus detinent, & ea augent, quare poſt abſterſionem oportet, vt incipias a cauterizantibus, quæ conſumunt materiam illam, & cruſtam in facie vlcerum gignunt.

Curatio doloris in dyſenteria.

Et vbi dolor fuerit grandior, quam oporteat, tunc prius narcoticis ſedare, deinde ſtypticare, & conglutinare, ſemper cauendo ne cadat eſcara, & ne narcotica ad vltimam infrigidationem perducant, & mortem: quare eligas ex eis compoſita magis, quàm ſimplicia, qualia ſunt trochiſci de charabe, arſenico, & ſtella, & philonium. Commixtione enim eorum D extrema caliditas, vel frigiditas remittitur, & malitia: & naturæ ſic fit tolerabilis magis. Nec propterea cum oportet retardes, vel * præmittas illa, vt puta poſtquam vulnera, ſiue vlcera videas augmẽtari, & infirmum debilitari valde. Tunc enim ſi paras medicinas tales, facies, vt dicit prouerbium. Cõſilium bonum poſt conſummationem litis, vt ſerapio dixit.

** prætermittas.*

Nota.

Prouerb.

Quare ſoliciter, & cum continuitate, & ordine, vt dictum eſt, oportet, vt diſpoſitio exigit, approximare illa. Et cum materia eſt acuta, corroſiua, & dolor, & mordicatio fortis in vlceribus, non eſt malum clyſterizare cum vnctuoſis, & pinguedinibus, qualia ſunt pinguedo gallinæ, & proprie porci, & anatis, & propria magis eſt pinguedo renum hirci, vel capræ; cum fuerit dolor cũ vlceribus, ſua enim facili cõgelatione obtundit acuitatem materiæ adhærentis in vlceribus, & in eorũ facie adhærentes tuentur ea, ne ab acuitate tranſeunte vlterius augmẽtentur vlcera, & doleant magis; & ſua ſtypticitate conſolidant ea, vt ait Gal. Et ex illis eſt roſeum ceratũ cicatrizans, & praſſij ſuccus, & paſſę cum interioribus

tibus ſuis ſumptæ, dolori ſunt propriæ, vt eſt ſpodium.

Cura fluxus inteſtinis recti.

Et cura eius, qui eſt a recto, eſt tres res, vt dicentur infra in cura, auxiliante Chriſto. Et ſi eſt ab extremitate eius, & ſphyncteri, cura eſt duæ res. Prima eſt, vt præcedat mundificatio, & ablutio cum aqua fœnugræci, & ſeminis lini, & ſiſami, vel cum vino decoctionis illorum, & deinde ſequentur ſtyptica, conglutinantia, & ſigillantia, qualia ſunt merdaſengi, balauſtiæ, ceruſſa plumbi, & oſtraca aſſata, & ſanguine draconis pulueriſata deſuper; & emplaſtrata. Et oleum vetus permixtum cum aqua acreſtæ confert, cum ex eo ſit clyſtere vlceribus ani intrinſecis, & eſt proprium. Et ſi eſt a medicina acuta, cura eſt ſupra in conſolatione medicinarum poſita. Et ipſius regimẽ proprium ad frigiditatem, & ſiccitatem tendat.

Cura fluxus cerebralis.

Quod ſi fluxus ventris ſit ab alijs membris, vt puta ex cerebro, qui dictus eſt cerebralis, & plurimũ eſt phlegmaticus, cura eius eſt cura catarrhi, quam ſupra diximus, & breuiter eſt duæ res, vna, quæ debetur cerebro mittenti primo, alia vero, quæ debetur ſtomacho, & inteſtinis recipientibus, a quibus fluit.

Quæ debetur primo cerebro mittenti duplex eſt. Prima, quæ debetur ipſi cerebro. Secunda, quæ debetur vijs, & ductibus, per quos mittit. Tertia eſt, quæ debetur tranſmiſſæ materiæ.

Curatio mẽbri mãdantis.

Prima eſt, vt cerebrum, ſi quidem repletio in eo appareat, euacuetur, & mundificetur a cacochymia, & demũ eius complexio temperetur, & conſortetur, ne materiam regeneret. Secũda eſt vt ductus, & viæ, per quos naturaliter eius ſuperfluitates conſueuerunt emitti, puta nares, & palatum, aperti teneantur, vt natura apte per illos poſſit eas more conueniente, & ſolito expurgare, & proinde, vt currant ad ipſos, ſituetur vt iaceat, & dormiat cum inclinatione capitis verſus anteriorem partem, non ſupra collum; quoniam diuertit eas ab illis ad vias occultas poſterioris partis capitis, per quas fluunt ad vias. Ipſę quoq; viæ occultæ debite conſtringantur, vt infra dicetur propitiante Chriſto. Tertia, quæ debetur materiæ fluenti, donec euacuatio cerebri fiat, vel ex quo facta eſt ei, quod ſupereſt, aut regeneratur, donec complexio cerebri adæquetur, eſt, vt exiccetur, vel deriuetur. Ex quibus quomodo hæ omnes compleantur res dictæ, ſupra in cura catarrhi ſerioſius habuiſti. Ordinem quoque, modũ, & vſum aptum vtendi eis. Et ex appropriatis in eius retentione, & exiccatione, eſt ſacculus, ſupra coronalem commiſſuram, compoſitus ex ſale pauco, ſandaraca, ſpica, & myrtha, & radice nenupharis, quæ eſt propria: & vltima cauterizatio ſupra in primo cap. dicta.

Curatio mẽbrorum recipientium.

Secunda res principalis, quæ debetur ſtomacho, & inteſtinis recipientibus, eſt duplex. Prima eſt mundificatio eorum ab humore, qui fluit cum vomitu, & hoc cum peruenit ad ſtomachum, & antequam deſcendat ad inteſtina, vel cum clyſteribus ſaltem, ex quo fluxit ad ipſa: raro enim materia inteſtinorum educitur vomitu, vel poſtponit tempus. Secunda eſt confortatio ſtomachi, & inteſtinorum cum ſtypticis aromaticis prohibentibus effuſionem materiæ talis ad ipſa. Ex quibus proprie eſt thus, ſpica, capillus veneris, macis, & alia dicta hic, & ſupra. Et inde cum calidis valde conſumentibus materiæ reliquias, & alterantibus dyſcraſiam impreſſam in eis frigidam, & humidam; ſimplicibus, qualia ſunt proprie cortex citri, zingiber, ameos, cortex thuris, & ſimilia dicta ſupra in mala complexione ſtomachi, & ex compoſitis intus, & extra, & per omnem modum approximatis, & habentibus confortare naturam, & ſpiritum, qualia ſunt diambra, mithridatum, moruſia, & theriaca. Et ſi eſt phlegma ſalſum ſint minus calida, vel frigida ſtyptica, & ex eis appropriatis, eſt ſemen papaueris albi, & diacodion retentum in ore maſticatum, & tranſglutitum, terra ſigillata, & lutum armenum eſt efficax in retinendo ipſum, ne fluat, tentum in ore, & ſum expertus in ſubtili calido proprie; ſicut ſpica, & thus in frigido proprie, & ipſius regimen ad ſiccitatem, & caliditatem, vel frigiditatem declinet proprie, & quandoque

E oportet, vt miniſtres narcotica compoſita, quæ ſunt res magni iuuamenti, & cura ſtomachi eſt cura lubricitatis ſtomachi, quam ſupra in cura ægritudinum ſtomachi tibi tradidimus, illuc ergo accede. Et cum fuerit ex cholera praſina, cura eſt mundificatio cum frigidatiuis, lenitiuis, & lubricatiuis. ſecundo confortatio ſtomachi cum ſtypticis frigidis notis ſupra.

Cura fluxus hepatici.

Cura hepatici ſanguinei eſt eadem, quæ cerebralis, & conſiſtit in duabus rebus ſimilibus illis. Prima, quæ debetur hepati mittenti, quæ triplex eſt, & ea quibus compleri habet, ſupra in cura hepatis, & icteritiæ habuiſti. Et quæ debetur inteſtinis recipientibus, quæ eſt triplex, & ea quibus habet compleri, hic, & in cura malæ cõplexionis ſtomachi cum materia tibi tradidimus ſufficienter, & bene & in ſumma non oportet, vt curam incipias cum ſtypticis, & oppilatiuis ſuperius, vel deſubtus miniſtratis, perducunt enim ad ægritudines fraudolentas, & difficilis eradicationis, vt dicit Abuh. immo incipias cum euacuantibus, &

F expurgantibus oppilationem, & repletionem eius, ſiue ſit apoſtemans, ſiue nõ, & cum diminutione cibi multæ qualitatis, vt carnis, panis, & vini, ſed ſit contentus in principio patiens potu aquæ, vel ſaurch hordei, & paſſulis pinguibus, & ex medicinis conferentibus ipſi, cum ſint apoſtemata, eſt corallus.

Si est venæ Hep. ruptu.

Et ſi eſt ex ruptura venæ portæ, vel ramorum eius, præcedente phlebotomia, ſi toleret, de baſilica, ſtyptica, conglutinantia, & ſanguinem retinentia, ac ipſum deriuantia ſunt conuenientia: & ex appropriatis eſt ſuccus plantaginis cum lapide hæmatite.

Si ex vlcere.

Et ſimiliter ſi ſit ex vlcere, cura eſt cura vlceris cum proprijs, hepati, & cum aperitiuis ſi oppilatio ſit ex facientibus penetrare ſanguinem, & in hoc proprium eſt diacalamentum, theriace, & vinum ſubtile, frictio, & balneum, piceatio, & huiuſmodi; & cum temperantibus eius complexionem, non multum frigidis, ne materiam retineant in eo, & inclinentur, nec multum calidis, ne diſſoluant, & cum confortantibus, ſi debilis exi-

G ſtat; & qualia ſint hæc complentia, ſupra in cura eius ſunt dicta. mundificantia, & materiam ab inteſtinis diuerſam, ſecundum diuerſitatem ſpeciei eius, ibi certam habuiſti, & in cura doloris ſtomachi, & iam confortantia, & hæc ſtypticantia hic ſupra.

Cura aquoſi, & lotiui.

Et cura aquoſi eſt eadem, quæ & lotiui; quia mundificatio, * & digeſtiuæ hepatis confortatio. Sed oportet, vt illas cum fortioribus compleant, & ex proprijs ei eſt potus ſeminis, & clyſteria ſucci linguæ arietis, & ladanum cum vino, & omnia prouocantia calida, confortant enim digeſtiuam hepatis, & educunt aquoſitatem a ſanguine, & ſic retinent, & ex illis eſt proprie. ſpica, caſia lignea, & huiuſmodi; & ſi eſt ex conuerſione aquæ aſciticorum in venis illis iuuatur, & regimen ad ſiccitatem tendat.

* eſt.

Curatio ſanguinei fæculenti.

Et cura ſanguinei, nigri, & fæculenti, eſt duæ res; mũdificatio inteſtinorum, & hepatis ab humore tali, proprie cum rhabarbaro, & clyſteribus, & deoppilatio ſple-

H nis, & eius confortatio, atque hepatis, & ipſius infrigidatio, vel calefactio, prout exigit diſpoſitio. ſimiliter regimen; vt ſupra in cura ſplenis, & hepatis habuiſti, & ſi eſt a longa mora in inteſtinis, confortetur expulſiua ipſorum, & debilitetur contentiua. Compleantur autẽ cum humidis, lenientibus, vel lubricantibus notis.

Curatio fellis nigri.

Et eadẽ eſt cura nigri melancholici, qui ex hepate eſt.

Et cura nigri fellei eſt feſtina mundificatio eius, ne ſua malitia moram trahendo vlceret inteſtina, & hæc cum bibitis, & clyſterizatis, notis ſupra in cura hepatis, & ſplenis; & hepatis, & totius corporis etiam confortatio, & alteratio cum regimine declinante ad frigidum ſtypticum moderate.

Curatio diuerſorum colorum.

Et cura eius, quæ eſt diuerſorum colorum, eſt æquatio complexionis membrorum nutritiuorum; & etiam regiminis, & illorum humorũ mundificatio præcedens.

Et cura chyloſi eſt cõfortatio attractiuæ hepatis cum calidis proprijs emplaſtris, & ventoſis, apertio oppilationis viarum, & meſaraicarum, & diminutio cibi cum

tempe-

temperamento, & potus, & omnia hęc cõplentia ſupra A in cura hepatis dicta ſunt.

Cura fluxus ſplenetici.

Et cura ſplenetici, qui vt plurimũ eſt melancholicus, eſt tres res. Prima eſt conuerſio regiminis ad humoris boni, & ſanguinis generationem. Secunda eſt ſplenis rectificatio cum purgatione, & euacuatione humoris melancholici, & cum deriuatione eius, proprie cũ ventoſis poſitis ſupra ſplenẽ, cũ apertione oppilationis ſplenis, et eius confortatione. Tertia eſt mundificatio ſtomachi, ad quem plus melancholicus humor peruenit, & deinde inteſtinorum, ad quæ duo maxime tendit humor melancholicus, & ipſorum confortatio. Et ea, quibus hęc compleantur ſupra in cura ſplenis, & hic dicta ſunt. Et ex appropriatis huic fluxui eſt rhauedſceni, & rheuponticum, nigrum, aggregat enim in ſe virtutem in communi conuenĩetem. Et ex compoſitis eſt diaſene. Et ex appropriatis in repletione ipſius, ex ſimplicibus eſt aqua myrrhæ, & xyloa'oes. Et ex compoſitis micletum. Et ex confortantibus eſt diamuſchum dulce, & ſimilia.

Cura fluxus diarrhici.

B Cura fluxus diarrhici, ex prędictis in principio, vbi de regimine cretici, & ſymptomatici dictum fuit, eſt generaliter nota. Specialiter autem vbi oporteat ipſum retinere, eſt duę res. Prima debetur toti, & completur tribus modis ſcilicet cum euacuatione totius, & hoc cum phlebotomia, vel pharmacia, ſi toleret virtus, et cum deriuatione materiæ, & hoc cum vomitu. Inquit enim Hip. A diarrhæa habito diuturna, ſpontaneus ſuperueniens vomitus, ſoluit ægritudinem; & etiam artificialis, ars enim eſt imago naturæ, & ſequela ipſius ſecundum Hipp. Et ſimiliter cum frictione proprie vniuerſaliter totam cutim, quę cale aciat, & poros aperiat & reſoluat, vel inſpiſſatione ipſius, & coanguſtatione viarum, & pororum, per quos fluere habent, & cum diæta extenuatiua declinante ad ſtypticitatem. Secunda res debetur inteſtinis, ſi in eis aliqua impreſſio facta ſit, quę ex prædictis patet; & ex appropriatis eſt, vt ſumatur venter ſtruthij, ſed oportet, quod limetur cum lima, & detur in potu ex eo quantitas. drach. iij. in rob myrti, aut in rob de cydonijs ſecundum declinationem complexionis.

6. aph. 15.

2. in prin. epid. co. 11 & 6. aphor.

Cura flu. liquefactiui.

C Cura liquefactiui fluxus generaliter eſt cura phthiſis, & hecticæ, & ſpecialiter eſt duæ res. Prima eſt, quæ recipit cauſam, & eſt alteratio, & infrigidatio corporis, & membrorum principalium. Et complentia ſunt frigida moderatæ ſtypticitatis, & frigiditatis non vehementis, quæ ex inguant caliditatem naturalem, & ſubito retinentia, ſua enim forti ſtypticitate oppilando prohibent tranſitum nutrimenti, ſimplicia, et compoſita ex medicinis, cibis, & potibus actu frigidis, nutritiuis, & reſtaurantibus; quales ſunt ex carnibus perdicum, & gallinarum præparatis in gelatina, ouis ſorbilibus, & ſorbitionibus ex lacte, in quo extinctum ſit ferrũ. Et melius eſt lac muliebre, deinde aſinæ, & deinde capræ, deinde bouinum. Et ex farina hordei, & ſemine acetoſæ, quoniã eſt proprie. Et quandoque inſpiſſatur cum gummi tragacanthi, & puluere coriandri, quod eſt proprium. Inſpiſſat enim humiditates, & eas reddit viſcoſas, & adhærentes membris, & proinde minus liquefactibiles. Et ex D illis eſt charabe, & puluis coriandri, & hyoſcyami, & folia ſuſiæ ſunt propria in inſpiſſando, & prohibendo liquefactionem, & reſolutionem. Et alia, quæ non ſubito, ſed paulatim retineant, & conſtringant, quæ oportet eligere ex prædictis ſimplicibus, & compoſita infra dicentur duce Chriſto. Secunda eſt confortatio membrorum digeſtionis, & miniſtratio ciborum, & potuum reſtaurantium humiditates diſſolutas. Et complentia talia, ſupra in cura ſtomachi, & hepatis, & cura phthiſis copioſe habuiſti. Et ſi eſt a radicalibus membris, oportet, quod tu procedas cum fortioribus. Si vero a carniformibus, ſufficiunt leuiora.

De cura fluxus ſanguinis a toto corpore.

Et cura fluxus ſanguinis, qui procedit a toto corpore, generaliter cum cura fluxus ſanguinis procedente ab hepate, & diarrhici. Specialiter autem vbi ipſum oporteat retinere, eſt duæ res. Prima auferre cauſam, & debetur toti corpori, fit autem tribus modis. Primo cũ euacuatione plethoriæ, & illud eſt phlebotomia venę nigrę, vel baſilicæ, vel proportionabilis ſibi, quę ſcriuſti ſupra, & proprie ſi ſint ei conſueta, quia conſueuit habere fluxum ſanguinis ex naribus, hæmorrhoidibus vel menſtruis, quibus ſuit priuatus, quare reiteratio & prouocatio illi³, cũ hoc, quod proportionalis phlebotomiæ cura eſt eius, & cum extenuatiua diæta, reiteratiua vero exercitij conſueti, quod vltra ſolitum excedere debet, ſi cum membri mutilatione ſit; licet euacuet, & deriuet plenitudinem, quia tamen corpora turbat, in cura cuius locum non habet, ſed in proceſſu magis, quare vice huius vniuerſalis frictio ordinetur, euacuat enim per poros inſenſibiliter ſicut illud, & deriuat ſine turbatione. Secundo cum deriuatione, & inſpiſſatione ſanguinis, & eius infrigidatione. Tertio cum viarum coanguſtatione, ex quibus breuiter compleantur, nota ſunt ex prędictis. Secunda eſt, vt ſi facta ſit impreſſio aliqua in inteſtinis, procedatur ad alia, quæ mundificant, ſtypticant, & confortant, & retinent. Et ad hæc propria eſt acacia cum ſanguine draconis, & charabe, & ſpecies luti, & lapis hæmatius cum ſucco plantaginis, vel conſolidæ, vel caudæ equinæ ſumpta, & clyſterizata, prout regio exigit.

De cura cholericæ paſſionis.

Et cura cholericę paſſionis eſt difficilis, & maxime in proceſſu, eſt enim acuta, & ſine intermiſſione, & prauorum accidentium, & plurimorum terrentium: quare indiget medico conſtanti, & prudenti, quem non terreant accidentia. Et generaliter eſt cura vomitus, & fluxus dicta ſuperius. Specialiter autem eſt quatuor res. Prima debetur membris nutritiuis ſecundæ, & tertiæ digeſtionis, malos humores, quos generant mittentibus ad inteſtina, & ſtomachum. Secunda, quæ debetur inteſtinis, & ſtomacho recipiẽtibus, & expellentibus illos. Tertia eſt, quæ debetur virtuti, & eſt regiminis rectificatio in cibis, & potibus, & vniuerſaliter etiam in omnibus ſex rebus non naturalibus. Quarta eſt, quæ debetur accidentibus paruis inſurgentibus, & eſt ipſorum correctio, quæ infra dicetur in fine, ſi Chriſtus adiuuerit.

Mêbr. mittentium curatio.

C [1] Prima eſt triplex. Vna eſt ipſorum membrorum ſcilicet hepatis, & venarum, & aliorum membrorum mittentium euacuatio; quare oportet, vt fluxus, & vomitus non conſtringatur, ſed dimittatur, donec repletio, ſeu cacochymia ſit expurgata perfecte, & illud eſt, cum in egeſtione egreditur chylus, vel aliquid homogeneum perducens ad defectum, & ſi quidem non procedat ad ſufficientia, iuuetur cum leuibus & vomitu. Inquit. n. Hipp. vomitus vomitu, & fluxus fluxu, & fluxus vomitu, & ecõuerſo curatur. Iuuetur itaq; vomitu, & proprie cum aderit nauſea, cum aqua ſimplici tepida, vel cum pauco aceto, a plurimo. n. mordentur ſtomachus, & inteſtina: vel cum aqua mellis, & oxymellis acetoſitatis paucę, vel aqua calida cum pauco baurach, aut cum ſale naptico, aut pauco cymino, quod in hoc eſt iuuatiuũ valde ſecundum diuerſitatem materiæ, non cum oleis, & vnctuoſis: quoniam mollificant, & debilitant. Et iuuetur fluxos cũ clyſteribus lenitiuis, vel abſterſiuis. ſ. ex aqua ſiclæ, pauco baurach, zuccharo rub. & oleo roſ vel ſeſamino. Et D cum collyrijs ex melle, ſeu zuccharo, & manna, vel cum aliquo ex lenitiuis, quod deponat ſuauiter, & proprie, cũ humor eſt deſcendens quod ex grauedine, & punctione ventris percipies, ſic enim oportet iuuare illos, vt modo vnum, modo alium ſecundum declinationem materiæ, quomodocunq; enim iuues curabis illum, & alium; illũ euacuando, & alium deriuando. Simul autem eos artificialiter iuuare non oportet; ſequeretur enim contrarius motus materiæ perducens ad reſiſtentiam, vt ait Abuh. Secunda eſt materiæ ſeu humoris deriuatio, quietatio, incraſſatio, vel compoſitio, ſi propter eius effrænnatem alia non ſufferrent, & complentia ſuperius nota ſunt. Tertia eſt viarum, & ductuum coanguſtatio, & proprie cum ſucco barbæ hircinæ, luto armeno, & alijs, quæ ſuperius habuiſti in conſolatione medicinarum.

Lib. de locis in homine.

Mêb. recipientiũ curatio.

Secunda principalis, quæ debetur ſtomacho, & inteſtinis eſt duplex. Vna, vt ſi quę materia adhęſerit eis, mũdificetur, & cum prædictis modis. Secunda eſt, vt confortetur

fortetur ſtypticis; & alterantibus, & retentiuis; quatenus influxas materias, ſi adhuc fluant, non ſuſcipiant, & ad priſtinam diſpoſitionem bonam adducãtur, ac æqualitatem complexionis, & ſubſtantiæ, quæ complentia, ex prædictis ſunt nota, quę eligas prout oportet. Et ſunt ex ſpeciebus rob, ſyrupis, trochiſcis, & pulueribus intus; & extra emplaſtris, & ceratis notis ibi ſuper calidis, & frigidis, prout diſpoſitio exigit, & ea appropriatis eſt aqua andacochæ, quoniam confert ei ſtringendo ventrem. Et ſiquidem nulla facta ſit in eis impreſſio, non oportet ad alia procedere, ſed regere tantum.

a ꝑ tertia. Diæta in cal. dyſen. Regimen ergo, *quod quarta res erat, eſt, vt nullo modo cibetur, nec potum ſumat, donec fameſcat, ſi virtus eius tolerat tandiu. Et tunc balneetur prius, deinde contenietur patiens aliquo cibo leui boni chymi, ſicut eſt ſauich hordei, vel amyli, vel ex granis granatorum cõtritorum cum pulpis eorum, & ſumach in principio. Et cibetur deinde cum carnibus perdicum, & auium paruarum, & proprie montanarum vel minutarum, & piſcium cum agreſta, vel ſucco granatorum cõditorum, & decoctorum cum coriandro præparato. Et poterit aqua granatorum muzorum, & aliorum fructuum ponticorum, & aqua frigida habente virtutem florum vuæ.

ᶜ Diæta in fri. dyſen. F Et quandoque iuuatur calida, quia ſpargit materiam, & facit ſudare: quod ſi non toleret ſtomachus aquam, potetur odorifero vino pontico bene lymphato, cum aqua ferrea, vel pluuiali, & hoc in diſpoſitione calida. In frigida vero cibetur, cum pane diſſoluto in vino pontico, & rubeo: & ouis ſeroſis in principio, deinde cum carnibus columborum paruulorum non pinguium, vel gallinarum cum ſpeciebus, & vino paſſo, rubeo parum lymphato. Et paulatim addatur, donec conforretur, et redeat ad diſpoſitionem ſanitatis. Quod ſi virtus non toleret, vſq; ad perfectam purgationẽ, & cadit in medio, & ſyncopizet, viuificetur cum pane ſimilagineo calefacto in vino, deinde cibetur colancio, vel aqua gallinarum iuuenum deſtillata, quæ ex proprijs carnibus earum, vel perdicum cõtritis, decoctis in duplici vaſe, & expreſſis colligitur, vt docuit Abu. in qua ſit virtus ſandali, magazir, & ſpodij, in diſpoſitione calida, & fiat acetoſa cum acreſtæ ſucco, vel granatorum acetoſorum, vel cydoniorum, vel macianorum. In frigida vero ſit habens ſimiliter virtutem xyloaloes, mentæ, vel galliæ. Et ſi diſſoluatur panis ſimilagineus in ea eſt virtuoſior, de qua detur paulatim. Quod ſi non toleret ſtomachus cibos, & abhorreat, donec non accipiat, oportet, vt ei tribuas fructus ponticos, quos maſticet, & vngat proiecta ſubſtantia, donec viuificetur. Ex quibus ſunt fructus delectabiles. Et ex illis eſt vua paſſula maſticata cum contritione ſuorum granorum: deinde viuificato, & roborato ſtomacho, cibetur ex prædictis cibis, & ſuperdormiat, quoniam ſomnus eſt cura eius, & miniſtrentur odorifera, quoniam confortant cor, & cerebrum, & generant gaudium, & ſedant nauſeam, & vomitum, vt ſuperius habuiſti. Quod ſi tardet diu in ſtomacho eius cibus, iuuetur cum digerere facientibus, & facientibus penetrare. ſ. vino, diatrion pip. dicalamẽtho, & theriaca, & trahatur cum impoſitione extremorum in aqua calida, compreſſione, & frictione, & cum ventoſis in vmbilico, & hepate, & cum fortificatus fuerit, redeas ad mundificationem corruptionis, & indigeſtionis, & cacochymiæ, donec ſit expurgata perfecte, deinde etiam de ſtomacho ad membrum. balnea etiam poſt tertium, & ciba paulatim, donec ad diſpoſitionem redeat ſanitatis. Regimen autem in alijs rebus in omni regimine reſeruetur inſta.

Accidentiũ correctio. Correctio quoq; accidentium, cum infra de eis, dicetur ad plenum propitiante Chriſto.

Cura flu. a cibo facti. Cura eius, qui factus eſt a cibo, eſt breuiter tres res, prima eſt mutatio regiminis in contrarium, quod eſt cauſa eius. Secunda eſt, vt dimittatur fluere, donec corruptus, & indigeſtus cibus totaliter exeat, et interim abſtineat; proprie ſi quantitas ſuperflua fuerit retentio, aut ipſius cauſa eſt colicæ paſſionis. Tertia eſt, vt ſtomachus, & *a cerruol.* inteſtina relaxata a multitudine *nocita, a qualitate acu-

E ta, & ſubſtantia ſubtili leui, vt in ſuperioribus dictum eſt, reaggregentur, & contemperentur, exaſperentur, & confortetur etiam totum corpus, quod fuit nutrimento priuatum, & extenuatum, & debilitatum, bonis cibis, & humectantibus reſtauretur.

Cu. flu. ſtercoroſi. Et ſtercoroſi regimẽ eſt tres res. Prima eſt, vt cibetur cibis multæ quantitatis, & paucarum ſuperfluitatum & ſint moderatæ quantitatis donec ſufficiat. Secunda eſt, vt aperiantur viæ alimenti cum ficubus, & fiſticis, cum amygdalis, nucibus, & alijs apertiuis, & facientibus penetrare cibum prædictis. Tertia eſt, vt confricentur mẽbra, vniuerſaliter, & balneentur, donec trahant multum ex cibo, & per poros, ſiquidem eis ſuperfluat, reſoluatur, ne reddatur ſtomacho, & inteſtinis.

Cura flu. a med. facti. Et cura eius, qui factus eſt a medicina, dicta eſt ſupra in conſolatione medicinarũ. Ex his autem, quæ abraſionem prohibent inteſtinorum ab acumine medicinæ, eſt bdelliũ, licet in via præuiſionis, non curationis ſit illud.

Cura fluxus facti ab aere. F Et cura facti ab aere eſt quatuor res. Prima eſt contẽperare aerem, vt ſupra in cura cordis, & alijs dictum eſt. Secunda eſt corporis euacuatio, ſi aliqua ſit repletio diſſolubilis, vel compreſſibilis, & hæc cum phlebotomia, vel pharmacia, prout repletio requirit, abſtinentia, ieiunio, & fame.

Tertia eſt materię inſpiſſatio, & incraſſatio, ſi a caliditate eius diſſoluente fuerit, & hoc cum cibis craſſis, ea carnibus bouinis, et extremis animaliũ, decoctis in lacte, & frumẽto, riſo, & ſimilibus, & iuiubis, coriandro, & papauere, & alijs frigidis; vel ipſius retractio ad mẽbra, quibus comprimũtur, ſi a frigiditate eius fuerit, & hoc cum frictione vniuerſali cum manibus, & pannis calidis, & ſiccis, & ſimiliter balnei. Quarta eſt inteſtinorum mundificatio, & confortatio cum his, quæ nota ſunt ſupra, vt folijs barbæ hircinę, vel eius ſemine. Et cura excoriatiui, & vlceroſi eſt cura dyſenterici dicta ſuperius.

Cura fluxus excoriatiui. Et cura humoris phlegmatici, cholerici, & melãcholici, eſt cura diarrhici, & eſt nota.

Regimen vniuerſale. G Sequitur Quinta res communis curatiua fluxus, & eſt regimen ſcilicet commune conueniens, & vniuerſas res non naturales rectificans, debito modo inſinuans, & demonſtrans.

Aer. Locetur ergo primo patiens in domo temperati aeris inter actiuas, declinantis ad ſiccitatem: & ſi non ſit naturaliter, fiat artificialiter cum his, quæ ſciuiſti ſupra in cura cordis, & lucidi, non tenebroſi, quia recludit vires, & ſpiritus ad interiora, & clari nõ turbati, quia aer turbatus triſtificat animam, & permiſcet humores ſecundum Abu. Qui ſi turbatus exiſtat, clauſis portis, fiat cum luminaribus lucidis.

Motus, & quies. Et quieſcat in lecto mollis culcitræ; durus enim confrangit, & debilitat, & frequẽti reuolutione in eo mouet humores. Inquit Gal. Motis nobis mouentur, & ea quæ ſunt in nobis; quare non oportet, vt moueatur, imo ingenietur cũ eacitatur ad ſellam, vt in lecto, vel iuxta ipſum ſituetur ſella, vt ceſſet a motu. Inquit Hipp. in aph. manifeſtat nauigatio, quoniam motus corpora turbat. *Nota de Motu.*

Cibus. H In cibis autẽ regimen eſt, vt non ſit in eis acuitas, non dulcedo, non ſalſedo, nec acetoſitas multa, ne ſua mordicatione iuguler expulſiuam, & proprie cum peruenit ad vlcera, quæ dilatet, non vnctuoſitas multa, nec humiditas, nec liquiditas; ne debilitent cõtentiuam, & fluãt, ſed ſint inſipida, & tẽperati ſaporis, ac delectabilis; vt acris, & ſtyptici, vel acreſtis, quoniã appetitum excitat, & reſtringit, & ſubſtantiæ ſpiſſæ, & ſolidæ & qualitatis ſiccę, calidæ, vel frigidæ actu, vel potentia, prout exigit diſpoſitio, & ſtypticæ parum in principio, donec fiat materiæ euacuatio, & mundificatio; licet. n. humidi plures conueniat euacuationi, & mũdificationi, tamen parum ſtyptici conferunt, confortant. n. membra, & materiã effręnitate non permittunt, nec mundificationem impediunt; quales ſunt lac decoctum cũ lapidibus fluuiorũ ignitis, vel ferro, & eſt melius pp ſtypticitatẽ ſuã, & panis infuſus in eo adhuc, aut euacuat humiditates corruptas, & cholericas corrumpentes, & qd remanet in corpore temperatur,

peratur, & refrænatur. Sed oportet, vt lac ſit quantitatis conuenientis, quam digerere poſſit, vel ſit infuſum in ſucco granatorum; & ſorbitio ex hordeo aſſato, & riſo cum lacte cocto, frigida, & amylo. Deinceps vero materia adhuc fluente ſint electi ſecundum alteram trium virtutum, vel quia ſint ſtyptici plures, vt conſtringant ductus, & retineant, quales ſunt ſorbitiones factæ ex milio, panico, vel riſo torrefacto, vel ſumach, vel lentibus excorticatis cum amylo decoctis cum aqua pluuiali, vel ferrea, & conditi cum pauca pinguedine gallinæ, hædi, vel capræ, vel hirci, & cum pauco ſale torrefacto, oleo omphacino, vt ſint ſapidæ. Et ſi vis, vt ſint magis ſtyptici, fac decoqui cum eis aliquid ex fructibus ponticis, & ſi vis calidos ex petente diſpoſitione condias cum cinna. pontico, xyloaloe, cymino, vel aniſo torrefactis, ameos, & ſimilibus, vt caſeo aſſato, vel coagulo, vel ſint ſpiſſæ, vel viſcoſæ ſubſtantiæ, vt materiam incraſſent, quales ſunt ſorbitio facta ex candaruſio, quæ ſtringit, & incraſſat, & maxime ſi addatur gummi, tragacanthum torrefactum, & ex tri. & riſo decoctis cum pedibus animalium, & lacte bouino. Et lentes excorticatæ, vel decoctæ, cum corticibus bis, & illud mutatum. Et etiam caules bis cocti, & portulaca, & acetoſa, & plantago, & ſimilia.

Et carnes bouinę cum puluere coriandri, ſi virtus digeſtiua toleret, iungetur cum ſeminibus, & ſpeciebus calefacientibus, & ſubtiliantibus, vel ſint ex compingentibus materiam, vt eſt ſorbitio facta ex amylo cum ſemine papaueris albi, & coriandro viridi, & lactuca factis acetoſis cum granis granatorum, vel acreſtæ; & tādiu miniſtrentur donec ſiſtatur materia ab effluxione, & fluxu.

Nota de carnibus. In carnibus autem non eſt iuuamentum magnum cum ſint multi nutrimenti, valde addentes ad materiam, niſi apud neceſſitatem, & tunc eligantur volantia ſuper pedeſtria, & pedeſtria ſuper aquatilia. Et ex volatilibus eligantur, quæ ſint frigidæ, & ſtypticæ, velocis digeſtionis, vt ſunt perdices, coturnices, turtures, turdi, nutriti ex myrtillis. Vel ſtypticę calidę, vt ſunt columborum ſyluestrium, pulli non pingues, paſſerum, & qualearum. Et ex pedeſtribus, quales ſunt capreoli, lepores, cuniculi, gazelli, & arietum caſtratorum, & campeſtrium: & ſint præparatæ, quia aſſæ, vel frixæ, vel decoctæ in aqua pluuiali, vel ferrea, cum fructuum aliquo ponticorũ, vt cydoniorum, ſorborum, meſpilorum, vel ſumach. Et ex aquatilibus ſunt piſces petrini, parui, ſquamoſi, quales ſunt trilliæ, lucij, fragilia, gammari, & ſimilia. Et ſint aſſati, vel decocti in acreſta, vel aceto lymphato, vel vino pontico, conditis cum ſpeciebus ſm diſpoſitionem. Et cum materiam volum' incraſſare, & humectare, ſint ex aqua dulci, quales ſunt cancri, truttæ paruę, & ſimiliter præparati. Hora autē cibandi eſt, vt in principio abſtineant, ab omni cibo vſque ad duos dies, donec materia minoretur, & natura reddatur auara in tranſmittendo materiā, ſi qua fluat, deinde cibētur cibis paucæ ſtypticitatis, donec euacuetur, & mundificetur materia, deinde alijs ſecundum intentionem quā habes, vt ſint paucę quantitatis, & numeri non multi niſi faſtidiat. Faſtidientis enim ſtomachi, eſt multa deguſtare. Seneca dixit. Et cum ſapit alijs, contentetur eo, & oportet, vt præmittatur ſtypticus, vel alijs ex fructibus ponticis, cuius ſubſtantia nō trahatur, * ſiccoſitas. ſed* viſcoſitas tantum; & ſumpto cibo premantur extrema, & proprie ſuperiora; quod ſi non ſufficiant cibi prædicti, quia prolongetur fluxus, & debilitetur virtus, oportet, vt concedas cibos ex carnibus prædictis, & eligas cibaria paucæ quantitatis, & multæ qualitatis, qualia ſunt hepata gallinarum iuuenum, & pinguium, teſticuli gallorum nondum coeuntium aſſati, & vitelli ouorum ſoroſi, & ſimilia, quæ in cura phthiſis habuiſti.

Potus. In potibus vero regimen commune eſt, vt abſtineat omnino ſi poſſibile fuerit, eſt enim cura per ſe, & abſolute ipſius, quod ſi ſitiat vehementer, nec toleret, potus ſit aqua pluuialis, vel ferrea pauca, ſimplex, vel commixta alicui ex ſuccis, vt granatorum, acreſtæ, cydoniorum, vel robub ſtypticorum, vel zuccha. antiquo, vel ſit habens virtutem maſticis, & cinnamomi, ſecundum diuerſitatem diſpoſitionis, & proprie in principio, cum materia eſt multa, & calida. Et interdicatur ei vinum, quoniā inflammat, & diſſoluit, effumat, & repere facit ſubtile eius ad ſuperiora; quare dolor capitis, & mētis percuſſio valde timetur, quod ſi ſtomachus aquam non toleret, & virtus ſit requirens, quia debilis, vt reuiuiſcat, & confortetur, detur ei vinum maxime ſi appetat tunc, et maxime in proceſſu, ſit autem nigrum, palmeum, & ponticum, parum, vel lymphatum ſm diuerſitatem diſpoſitionis materiæ, & membrorum ſuperiorum animalium, & inferiorum nutritiuorum, requirit, vt Hipp. dixit; vel ſubtile, ſi oppilatiuus fuerit fluxus, & oportet, vt ſit actu frigidum, quia reſtringit, & tepidum reſoluit, niſi in eo, qui eſt a debilitate digeſtionis, oppilatione, cholerica paſſione, & apoſtemoſo, vt ait Abuha.

Somni. & vigilia. In ſomno regimen eſt, vt dormiat omni hora, & maxime ſumpto cibo poſt parum; quoniam tunc confortat, ſomnus, & quietat humores motos prius, licet reuocet intus virtutem ſenſibilē, quare quieſcit expulſiua inteſtinorum, & contentiua confortatur, & ſic fluxus ſiſtitur. vnde Hipp. dixit in apho. Cum volueris elleborum magis educere; moue corpus: cum vero ſtare, ſomnum fac, & noli mouere. Et ſi non potes per ſe, vel impediatur, artificialiter procuretur in calida diſpoſitione cum narcoticis, in frigida cum calidis ſomniferis ordinate approximatis, quæ in cura doloris ſtomachi habuiſti. 4. apho. 18.

Repletio. & Inanitio. In repletione vero, & inanitione, eſt regimen, vt inaniatur corpus in principio, ſi repletum fuerit, inaniantur inteſtina ex materia infuſa, deinde confortentur. Et finaliter corpore, & inteſtinis mundificatis, & confortans; repletio ſubſequatur paulatim ex laudabilibus cibis prædictis.

Animi accidentia. In accidentibus animæ regimen eſt, vt omnia lætificantia, & dilatantia animam per omnes ſenſus approximentur.

Accidentiũ correctio. Finalis, & vltima res curam fluxus complens, & impedientia remouens, quæ erat ſexta, ſubiungitur, & eſt accidentium correctio inſurgentium ex ſpeciebus eius, ſunt autem plura, & diuerſa, quæ ſuperius tacta fuerunt impoſitione ſignorum. Et breuiter quædam ſunt propria, & eſſentialia, vt eſt punctio, dolor, & grauedo, ſeu mordicatio viſcerum, excoriatio, vlceratio, & teneſmō. Quædam ex communitate, aut propinqua ad ſtomachum, vt ſitis, nauſea, faſtidium, & vomitus, & dolor eius. Quædam ad hepar, vt eſt debilitas, hydropiſis, cachexia, dolor in eo, & grauedo, & illud propter duo, ſ. propter colligantiam, & vicinitatem ad inteſtina ſolum; ſecundo, quia ſtomachus continuatur omnibus membris mediante hepate, & ‿ recipit ſuperfluitates omnium membrorum mediante ipſo. Gale. dixit, & quandoq; in ſplene, & illis. Quædam ex communitate remota, puta ad cor, vt eſt debilitas, & extremitatum frigiditas, & ſudores, & ſyncopis, & febris. Quędam magis remota, puta ad cerebrum, vt ſunt vigiliæ, ſpaſmus ſiccus vniuerſalis, qui incipit primo in mandibularum neruis, quibus mouentur, propterea quod ex membris nobilibus ſunt* propinquiora cerebro, & ſicciora, præter cutim frontis, & palpebras, quæ cum moueantur lacertis, & neruis dilatatis ad modum panniculorum, et ad cerebrū non habentium rectitudinem, non ſpaſmantur; vt illi, & oculi, quia ſunt de ſe humidi non ſpaſmantur prius. Aut ad renes, vt eſt dolor, grauedo in eis, & veſica, & quandoq; ardor, quæ omnia imprimunt in naturam, & debilitant virtutem, & ſic curam impediunt; quare correctione, & remedio indigent. Et, quia quorumdam dicta ſunt remedia, & quorumdam dicentur, in proprijs capitulis requirantur, & reſeruentur ibi; ſolum autem hic de eſſentialibus dicemus. Et proprie de teneſmo cū citet, & trahat inferius materiam ad fluendū, & de alijs ſit dictum ſupra in cura dyſenterici, necnon, & de febre, cum ſit addens ad cauſam humoris, diſſoluendo, & acuendo, vias aperiendo, & dilatando, ac membra debilitando omnia miſcentia, & ſuſcipiētia, ſic ſit fluxū ſer-

uans,& augens. Et quia modis pluribus eſt nociua, ideo de ea quantum ad hanc materiam pertinet prius dicabus,deinde de teneſmo.

Si Febris. Sciendum igitur, quod febris, quandoque antecedit fluxum,& fluxus ſequitur ipſam,vt cauſam eo modo,vt dictum eſt:quandoque ſuperuenit feb. illi, & comitatur illum,quandoque ſequitur fluxum, qui præterijt, & ceſſauit. Primo modo non eſt præſentis conſiderationis, & de eius regimine ſupra in principio cum de fluxu liquefactiuo,& ſymptomatico loqueremur, dictum fuit. Etiam modo non eſt præſentis intentionis, cum illa non ſit eius accidens, ſed morbus alius factus ei ſuccedens. Solum ergo ſecundo modo generata eſt præſentis noſtræ propoſitionis, cum tunc ſolum ſit fluxus accidens, & *Febris dupliciter fluxui ſuperuenire poteſt.* non cauſa, nec per conſequens morbus. Scire ergo te oportet,quod feb.accidere, & ſuperuenire fluxui poteſt dupliciter. vno modo ex commotione humorum ſpiritus inflammante, & eſt ephemera; alio modo ex putreſcentia ipſorum commotorum, quia in motu non regulantur, vel tinentur,intranſpirabiles fiunt, vt in eo, qui eſt oppilatiuus,& apoſtemoſus,& eſt putrida. ſecunda ſimpliciter eſt mala,quia facit morbi compoſitionē, & additionem, cuius cura periculoſa eſt; fortaſſe enim quod vni nocet, alteri confert, & econuerſo. prima non eſt ſimpliciter bona, ſed plurimum mala. Sed circa ſecundam correctionem eſt magnum ſtudium adhibendum, vt dicit Abuha. Cum.n. ſit cauſa fluxus conſeruãs, & augens, & econuerſo, & ſint conuenientia indicantia, quia feb. inquantum huiuſmodi,ſemper frigida, & humida,fluxus vero inquantum huiuſmodi, ſemper ſicca,& quandoque frigida, & quandoque calida, vt ſuperius habuiſti. *3 Metho. med.c. 9. & lib. 7. conſil. cap 12.* Et inquãtum in medicatione palliatiuarum ſaltem conueniunt,diligenter oportet aduertere ordinē, vt Gal docet in cõpoſitis corrigendis,&c.vt prius incipiatur, & corrigatur inſtantius, quod in magnitudine; moleſtia,ſeu læſione ſuperet,& aliud nõ negligatur, miſcendo illius correctioni aliqua, quæ alterius correctionem reſpiciunt ex his,quæ dicta ſunt,& his, quæ dicentur,duce Chriſto. Quod ſi in magnitudine ſint æquales fluxus, & feb. rectus ordo curationis eſt, vt incipiatur a fluxu, cum ſit principalior in cauſando, & febris poſterior,& cum non ſit ſolum cauſa conſeruans, & augmentans, ſicut feb. ſed efficiens quoque,& proinde ſit etiam illud,ſine quo feb.curari non poſſit. Inquit enim Galen. *9. metho. med.ca. 12.* Inutiliter quis prouidebit febribus,niſi prius meminerit cauſæ, quoniam nullatenus eſt poſſibile curare diſpoſitionem aliquam penitus adhuc manente cauſa faciente eam,cum plurimum etiam in magnitudine ſuperet, ſic ea correcta feb.ceſſabit. Et ſi remanet poſt, propter correctionem fluxus eius detenta putredine, atque cauſa ſine impedimento exierit, putredo feb. melius digeretur, & expurgabitur, ac humectabitur feb. & frigidis extinguetur,& proprie vbi fluxus indicet calida. Si ergo fluxum prius prædicto modo præmiſſis mundificantibus, quantum virtus tolerare poteſt,cum ſiccis curabis,& ſtypticis fluxum ſiſtentibus quæ, reſpiciant membrum mittens, & recipiens viam, atque materiam; ad eiius mundificationem,propter eius putredinem,ne detineatur ſimpliciter ſtypticis, ſicut quandoque aliqua ex ſtypticis comprimendo ſoluentibus notis ſuperius, quę per interualla,prout virtus tolerat, & diſpoſitio exigit, miniſtrabis,& cum virtutem confortantibus cum cordialibus ex cibis,& potibus, & medicinis ſuperius demonſtratis;quibus alternatim,ratione febrilis ſiccitatis, admiſcenda ſunt humida temperate ex medicinis,cibis,& potibus,in cura malæ complexionis ſiccæ ſtomachi ſuperius nūmeratis. & hoc vbi fluxus indigeat frigidis. Vbi vero calidis admiſcēda ſunt humida, qualia ſunt ex medicinis aquæ cucumeris,cucurbitæ,& melonis indi, & herbę,vt chiyſolocanna,lactuca,blitæ,ſpinachia,ſemperuiua,ſolatrum,& compoſita ex eis. Et ex cibis, vt ſauich hordei,& amyli, & ſorbitio facta ex prædictis herbis,& fructibus, iura gallinarum, aquæ, & collaticia eorundem,atq; hædorum,granata,& poma. Et ex potibus,

E aqua zucchari, vel cum iuleb, & ſimilibus præter lac, quæ ſi ſint alicuius ſolutionis, abſtergentia,& lenientia, conferent,propter putredinis abſterſionem; tamen fortiter ſoluant,& ea mixta tripliciter,vt Gal. docuit miniſtrabis. Vno modo particulariter,vt ſimul ſiccas,& humidas, frigidas, & calidas, in eadem medicina cibo,& potu æqualiter permiſcendo. quod eſt non omnino laudabile, licet ab auctoribus ſit omnino conceſſum, ſaltem reſpectu aliquorum modorum, cum ſint aduerſantium virtutum,& impedientium operationum, vt dixit Abuha. ſtomachum aggrauantes, & naturam inquietantes, ac reddentes ſolicitam circa diſtinctionem ipſarum,& in appropriatione impedientes,& diſturbantes, cum non ſit tota ſoli rei intenta, vt innuit Hippo. Alio modo temporaliter, vt nunc ſtyptica propter fluxum, nunc humida propter feb.& nunc ſtyptica in medicinis miniſtrabis interius propter fluxum:nunc in cibis,& potibus humida propter feb. Tertio modo localiter, vt interius F ſicca propter fluxum, & exterius humida propter feb. & interius calida, dicta ſuperius propter fluxum; quandoq; & exterius frigida,propter feb. Sic epithemabis cor,cum frigidis ſuperius dictis in cura cordis. Hepar cum cerato de ſandalis. Et ſpinam dorſi cum cerato Galen. quorum deſcriptionem in noſtro antidot. habes etiam,quæ propter fluxum,ſtomachum,& inteſtina, & membrum,ſi quod ſit mittēs,ſtypticis emplaſtrabis, & quandoq; calidis; prædicta vero membra cum frigidis, & humidis prædictis,vel alijs propter febrem.

Circa correctionem feb. ſecundo modo inſurgentis, quæ eſt ephemera: ſciendum,quod licet in aliquo fluxu, puta lubricatiuo phlegmatico, vel ex frigore feb. competat alterando, & materiam conſumendo;ſtudendum tamen cum hoc, ne illam aliquandiu dimittas: proptereaque quoquo modo augmentes. Eſt.n. moleſta naturæ ipſas actiones vniuerſaliter lædens, & paſſiones, vt ait Iſaac,impediens curam,atque componens: & tunc,ma-G xime cum in aliud genus mutetur. Ipſa enim de ſe paucam,vel debilem indicationem,vt Gal.dicit,immo ſemper cum aliquo frigido remittas, & cum tibi ſuffecerit, debito modo extinguas, prout in ſecunda ſectione, ſi Chriſtus annuat,deſcribemus.

De teneſmo, & medicinis eius. Cap. 4.

SEquitur de teneſmo deinceps dicere, ſicut propoſuimus in c. præcedenti. Eſt autē teneſmus ſecūdū Gal. expreſſio recti inteſtini,cuius cauſa eſt res moleſtãs, vel grauans,ipſi inteſtino adhærens, & infixa, ad cuius expulſionem mouetur natura cum conamine,& expreſſione propter eius adhærentiam,& fixionem. *Teneſmus quid. 3 in 3 epid. cõ. 13. 7 0 & Fium in me. ac la. Medicin c. 13. & 2. de lo. aff.c.2. Cauſa.*

Eſt autem talis res duplex interior. ſ.& exterior. Interior duplex eſt, propria in eo exiſtens, & a ſuperioribus et effuſa. Propria, eſt materia cholerica in eo imbibita pungens, vel phlegmatica adhærens, quæ a putrefactione acquiſiuit ſalſedinem,& bauracitatem,naturam graH uans, & corrodens, vel apoſtema durum, aut calidum, quod eſt propter putrefactionem quam acquiſiuit,& ſua virulentia egrediente moleſtans, aut vlcera, & corroſio in eo, fiſtulæ, hæmorrhoides occultæ, & ragadiæ. A ſuperioribus effuſa eſt duplex, aut acuta materia fluens per inteſtina, vt in præcedenti capite dictum eſt, aut earum fæce ſicca exaſperante, & ſua viſcoſitate in ſuo tranſitu adhærente ipſi, ad cuius expulſionem natura cum conamine mouetur, & talis dicitur mendoſus teneſmus. Exterior res, eſt frigiditas ad ipſum per anum magis adueniens,& impreſſa; aut ex aere frigido, cum exponuntur; aut aqua cum balneantur; aut ex lapide duro frigido, cum ſederint in eo ſua compreſſione conquaſſante,& ſua frigiditate lædente: ad cuius expulſionem natura mouetur violento motu expreſſionis, ac ſi eſſet corporea, ſicut in ſingultu, & tuſſi eſt videre, ex aeris, vel aquæ, vel alterius frigidi attractione cauſans, vt ſuperius dictum eſt in proprijs locis eorum. Et quia natura ad talis frigiditatis expulſionem expreſſæ deci-

pitur

pitur cum mouetur, credens eam expellibilem, vt corpoream, cum non ſit expellibilis, ſed alterabilis proprie, licet vt plurimum ex eo cenſetur propter proportionem in natura membri. In genere proportionabili facilior eſt tranſitus, dicit Abuha. merito talis teneſmus proprius poteſt dici mendoſus.

Signa. Et ſigna ipſius ſunt, quia cum accidit homini, ſubito ei ineſt deſiderium egerendi valde cum conamine, donec tendatur inteſtinum rectum, & anus extenſione vehementi; & quod egreditur in principio eſt paruum ad modum ſtercoris gallinæ, pingue, viſcoſum, & vnctuoſum: deinde apparent vt plurimum in fæce puncta ſanguinis parua, deinde ſanguis maior non valde permixtus, tunc ægritudo eſt in inteſtino recto, & vocatur teneſmus.

Nota. Et ſigna cauſarum eius ex quatuor ſunt ſumenda, ex cauſis procatarcticis, & antecedentibus, ex accidētibus; & concomitantibus, & exeuntibus, & iuuantibus, & nocentibus; verbi gratia.

Si ſit ex cholera imbibita pungente, cognoſcetur ex præcedenti regimine multiplicante choleram, cum circūſtantijs ſimilibus, & ex ſignis dominij choleræ ipſius in corpore; & ex punctione perfecta in recto; & exeuntia ſunt citrina parū, vel citrinitati admixta; & q; ex eo, quod alterantibus, & mundificantibus choleram iuuantur, & a multum calidis læduntur manifeſte.

Et ſi ex phlegmate ſalſo proceſſerit, ex pręcedēte regimine multiplicanti phlegmata, prædominio, & colore manifeſtabitur, cum circūſtantijs ſimilibus. Et ex ſignis abundantiā ipſius ſignificantibus, phlegmaticā cacohymiam demōſtrantibus cum cholera mixtam; & ex corroſione, & pruritu percepto in loco. Et ex exeuntibus phlegmaticis, & corruptis. Et ex eo, quòd iuuantur calidis, anodynis, & humidis abſtergentibus, quæ, Chriſto duce, dicentur; & contrarijs læduntur manifeſte.

Et ſi ex apoſtemate ſit, præceſſerunt cauſæ multiplicantes humorem, & ſigna ipſius dominantis, & ſentitur grauedo, vel dolor in loco continuus, & magis apud emiſſionem ſtercoris, & calor. Et quandoq; eſt febris, & exeuntia difficile emittuntur; & ſunt cum virulentia, quandoque diſtincta, non permixta, & alia apoſtematis ſigna, & iuuantur mollificantibus anodynis, & contrarijs offenduntur.

Et ſi ſit ex vlceribus, & corroſione, & rhagadijs, præceſſerunt cauſę vlcerantes, & humores acutos multiplicantes: vel apoſtema, quod fuit ibi apertū: vel dyſenteria & fluxus ęruginoſus, cholericus, niger, felleus, vel phlegmatis ſalſi: vel medicina vlceratiua, vt euphorbium, & ſimiles: vel ſumptio alicuius rei duræ, acutæ indigeſtibilis, vt vitrum & ſimilium; vel mala immiſſio clyſteris, cuius cannula fuit acuta: vel collyrij. & ſentitur ardor in loco aſſiduus, & ſanies & putredo in exeuntibus apparebunt, & iuuantur lauantibus, & acutis mordentibus.

Et ſimiliter ſi ex hęmorrhoidibus occultis, & intrinſecis; & ſanguis niger apparebit in exeūtib⁹, & diſtinctus.

Et ſi quidem ex fluxu præcedente fuerit, & ſignificabunt ipſum eius pręceſſio, & reliquiæ eius, quæ remanſerunt, & pulſus erit chordoſus.

Et ſi ex fęce ſicca, egreſſio eius cū cibis pręcedentibus cōſtipātibus, labor, & regimen, & oē exiccans fęces in cura colicę dictum: & exaſperatio percepta in loco, & humidis, & lubricis iuuantur, & lęduntur contrarijs.

Et ſi ſit ex frigiditate, anteceſſit expoſitio in aere frigido, & iteretur in eo balneatio in aqua frigida, & potus eius poſt laborem, vel balneum, & ſeſſio ſuper marmora, & proprie in menſibus erratis, & ſenſus obtuſus, & congelatio in loco, nec eſt in exeuntibus aliquid nociuū ex prædictis apparens, & calidis valde iuuantur, & læduntur contrarijs.

Cura teneſmi. Cura vero eius generalis, eſt quatuor res: prima eſt mundificare, ſeu reſoluere materiam imbibitam, & affixam. ſecunda eſt retinere fluentem, ſi adſit. tertia alterare complexionis malitiam, confortare membrum, & paſſam particulam, eius mitigando dolorem. quarta eſt re- A gimen ordinare. his enim rebus omnibus, vel pluribus tota eius cura completur.

Specialiter autem ſingulas cauſas inſpiciēdo eſt talis.

Vt ſiquidem fuerit ex cholera imbibita in recto, Cura eius eſt quatuor res. Prima eſt alterare, & inſpiſſare ipſam. Secunda eſt mundificare, & ſoluere. Tertia eſt confortare, ſedare dolorem, & punctionem, & hoc complebis clyſteribus, collyrijs, euaporationibus & emplaſtris. Primo clyſterizabis cum aqua hordei tepida, oleo violato, ſucco liquiritiæ, iuiubis, & mucila. tragacanthi: deinde addas mel violarum, & medullam caſſiæ fiſtu. & vltimo hieram ſimplicem, vt imbibitam materiam, & maturata euellas, vel pilulas, ſeu collyria ex caſſia fiſtu. ſucco liquiri. & tragacantho primo; deinde ex mel e, & aloe immutes; deinde euaporabis anum, & emplaſtrabis ex fenugræco, ſemine lini, maluis, meliloto, radice althææ, ſiſamo, caulibus chamæme. & ſimilibus mollificantibus anodynis decoctis in aqua, & emplaſtratis cū (B) vitellis oui, & oleo roſato, vel impoſitis ſaccellis, in quorum aqua ſedeant: vel ſpongia, filtro, lana, vel coto infuſo tepido cataplaſmentur, & euaporetur, aggregant enim in ſe hæc virtutem maturandi, reſoluendi, confortandi, ac ſedandi dolorem. Et proprium eſt ſiſamum clyſterizatum, & oleum eius.

Regimen. Regimen quoque, quod eſt quarta res, ſit declinans ad frigidum, & ſtypticū moderate confortatiuū ſtomachi, cum dejectionē patitur ex compaſſione, quod hic etiam dictum eſt. Si vero ex phlegmate putrefacto, & humiditatibus bautachijs adhęrentibus fuerit, primo mundificabis cum clyſteribus ex aqua oliuarum ſalitarum, deinde cum ſucco foliorum ficię cū virtute turbith, vel bdellio cum aqua mellis, & alijs, quæ ſupra in cura fluxus ex ſalſo phlegmate dicta ſunt; deinde mitigabis dolorem cū euaporationibus ex prædictis, addita fumo terrę, parietaria, ſcabioſa, & abſynthio. Deinde immittes collyrium ex bdellio, croco, adipe gallinæ, & cera, & ladano, hoc enim ſedat, dolorem lenit, maturat, & reſoluit, & eſt (C) rationale, & expertum. Regimen autem ad calidum tēperatum declinet, & ſtypticum, & confortatiuum.

Si ex phlegmate putrefacto.

Si ex apoſtemate calido curatio. Quod ſi fuerit ex apoſtemate, & fuerit calidum, rege ipſum, vt ſuperius dictum eſt; ſicq; eius regimē in tribus rebus conſiſtit, in retinendo illud, quod currit ad apoſtemata, ſi per modum influxionis fuerit cauſatum, intemperando humores, & in regendo ipſum apoſtema.

Phlebotomia. Pharmacia. Ieiunium per biduum. Prima res complectur mutatione ſui cū phlebotomia, ſi neceſſarium fuerit: vel pharmacia cholagoga, & minoratione cibi multa; immo fac eū ieiunare, ſi poſſibile ſit, duobus diebus, vt natura in tranſmittēdo reddatur auara, & materia in ieiunio conſumetur. Deinde da poſt illud prius parum cibi. Sit autem panis ioſulus in lacte multum decocto, quoniam eſt melior, euacuat enim ſuperfluitates cholericas corrumpentes, quod remanet in corpore temperat, & retinet, ne fluat ad apoſtema, deinde dabis ſorbitionem de rizo, cadaruſio, & milio.

Digeſtio. Secunda completur cum exhibitione alicuius frigi(D)di, & inſpiſſantis materiam, & alterantis caliditatem eius; ſicut eſt ſuccus granatorum, & macianorum, aqua lupuli, endiuiæ, lactucæ, cucumeris, cucurbitæ, hordei, coriandri, & ſimilium. Et ex compoſitis eſt oxyſaccharum, iuleb roſ. violatum, & ſimilium, potio de iuiubis, & ſimilia.

Localia. Tertiam rem complent medicinę particulares approximandæ loco apoſtemato, quæ ſunt ſecundum diuerſitatem temporum apoſtematis, ex quibus ſunt ſtypticæ aliqualiter frigidæ. Et cum hoc mollificantes approximandæ in principio, prohibentes, & repellentes illud quod effunditur ad apoſtema, clyſteribus immiſſæ, & collyrijs, & linitæ, & epithematæ exterius: quale eſt *Clyſter.* clyſter ex aqua hordei, aqua coriandri, roſarum, oleo roſ. & myrtino clyſterizata, & collyrio ex licinio inuncto in oleis ipſis, & albumine oui, & alchanna, & inunctio *Inunctio. Fomentum.* renū, ſphyncteris, pectinis, inguinum, & peritonei cum eis, & filtrum infuſum in aqua myrti, coriandri, roſ. cum pauca alchanna epithematum ſphyncteri, & alijs

adiacentibus membris. procedente vero adminiſtrabis prædictis modis omnibus reſolutiuorum aliquod prędictorum; deinde procedente confortabis, & multiplicabis illa, & ſic admiſcebis ei bdellium, quoniam lenit, maturat, & reſoluit. Et ex illis cape album aſſarum cum butyro, vel hyſſopo humida, & ladanum, & anethum ſiccum; emplaſtra, & ſimilia. *Balneum.* Et ſimiliter in declinatione balneabis cum reſoluentibus prædictis parum ſtypticis decoctis in aqua, in qua facies ægrum ſedere, & inunges locum cum oleo lilij, amygdalino, anethino, irino, vel nardino, modis prædictis.

Si ex apoſtemate frigido. Quod ſi apoſtema fuerit frigidum phlegmaticum, in principio miniſtrabis prædicta anodyna ſtyptica temperate. Et ſiquidem aliquid virulentũ currat ex eo, mundificetur, & abſtergatur cum clyſteribus, & collyrijs ex prædictis, & ſaccellis ex malua, radice althęæ, ſemine lini, & fœnugræco; deinde permiſcebis reſolutiua, & chamæmelum, & meliloruin, & deinde augebis ipſa.

Si Melancholicũ ſit apoſtema. Quod ſi apoſtema fuerit durum melancholicũ, mollificabis, & reſolues, ſicut in cura colicæ apoſtematæ eſt dictum, in qua de omnibus eſt dictum.

Si ex vlceribus. Si vero e a vlceribus & corroſione extrema in parte eius, quę percipies apud exitũ ani, in expreſſione, curabis cum mollificantibus, & deinde conglutinantibus, & cõſolidantibus, vt ſupra in cura vlcerum inteſtinorum ſufficienter dictum eſt. Etiam ſi ſint vlcera in interiori parte eius, & occulta ſenſui, vt dictum eſt: ibi oleum vetus clyſterizatum cum acreſta eſt proprium, & aleoſol ex merdaſengi, & alijs, quæ immitti poſſunt cum cannella immiſſa ano repleta puluere, & inſufflatione ſequente. *Diæta.* Regimen quoque in cibis ſit ex mollificantibus, ſi fæces generent humidas, non ſiccas; quoniam exaſperant dolores, & vlcera, & corroſiones augmentat, & ex inſipidis non fortis ſaporis, quia nec acuti, nec ſalſi, nec amari, nec acetoſitatis multæ, quoniam fæces reddunt acutas omnia talia ſaporis fortis, quę vlcera mordent, & augent.

Et ſi fuerit a fiſtulis, hæmorrhoidibus & rhagadijs, curabis cura ipſarum, quã in cura ſphyncteris, Chriſto duce dicemus.

Si ex fluentibus humoribus. Et ſi quidem fuerit ex humoribus effuſis a ſuperioribus, facientibus ventris fluxum, in quo eſt ſermo prępoſitus, curabis cura fluxus ventris prędicta, in quo ſunt mixta, quę fluentẽ compeſcunt acutam materiam ad inteſtina, vt eſt ſumach, morum immaturum, cydonium, vitellus oui decocti in aceto, & ſuccus portulacæ.

Si ex fæce ſicca. Si enim ex fę e ſicca fuerit exaſperante, curabis cura colicæ ex fęce ſicca, ſuperius dicta; deinde ſi aliquod viſcoſum, quod adhęreat, ſit in ea, miſcebis in enemate aliquod abſterſiuum acutum; vt baurach, mel, ſal, & ſimilia, & collyrium ex melle, & ſale, & bdellio.

Si ex frigore. Sed ſi fuerit ex frigiditate ab exterioribus adueniente ano, quare ſit ineſmus difficilis cum eleuatione ad ſellam frequenti, & non egreditur aliquid, ſicut etiam accidit, cum eſt ex apoſtemate duro, eius cura præceſſit. *Oleum appropriatũ.* Et proprium eſt ei oleum ſiſaminum calefactum clyſterizatum cum aqua althææ, vel dulci vino, & diu retentũ. *Clyſter.* Sitque cura eius alteratio cum calido, omnibus modis prædictis, approximatis cum clyſteribus & chamęmelo, anetho, calamentho, oleo nardino; vel coſtino, rutaceo, vel bdellio, & pauco vino decoctis; vel cum abrotano, ruta, lauro, & origano, quod eſt proprium: vel oleis eorum, in quibus ſit lana infuſa; vel ſpongia, & eſt melior, quia conſeruat caliditatem magis applicata ano. *Fomentum cum lana, ſed cũ ſpongia eſt melius. Inunctio. Seſsio ſuper tabulã &c.* Et cum vnctionibus ex eiſdem ani, & partium adiacentiũ, & cum ſeſſionibus ſuper milium, & ſal calefacta, & ſuper lapidem marmoreum calidum, vel lateres, vel ſuper tabulam cypreſſi, vel pineæ, vel ſaltem populi, ſuper quam fuerit vinum calidum ſuperaſperſum, & quidam inungunt eam cum adipe capræ. *Suffumigiũ.* Et cum ſuffumigationibus ex ſulphure, aut myrrha, cortice thuris, vel ſtyracis; quare oportet, vt infirmus ſedeat ſuper ſedem perforatam vndique tabulis, vel emboto circundatam, & ponat anum ſuper foramen, & ſit teſtum ignitum, vel prunæ, ſuper quod pulueriz etur ſulphur, vel aliquod ex alijs, donec calefiat anus, & inteſtinum; quare percipiatur, vt ingrediatur balneum, & ſedeat ſuper ſolum eius, & cum egreditur, defendatur totum corpus, & proprie pedes, & membra a frigore; frigus enim nocet neruis, & ano & pudendo, vt Hipp. dixit, & eo mediante inteſtinum rectum; ideo, nocet ineſmo in pluribus horis, & proinde calefactio eorum eſt vtilis, & conueniẽs. *5. apho. 19. 25.* Deinceps medicinas compoſitas ſubiungemus ad fluxus ſpecies cum ſeb. vel teneſino. *Electarium ad fluxũ ex phlegmate lubricante.* Electarium conferens ad fluxum ſtomaticum, lientericum ex phlegmate lubricãte; cuius deſcriptio eſt Democriti. ℞. ſeminis arnogloſſæ, aniſi torre ac ti, ana dra. i. corticum granatorum, coriandri præparati, an. dra. s. cinnam. dra. ij. zinzib. ameos, ana ſcrup. i. s binatur cum vino pontico in quantitate. dra. i. ſi non eſt ſeb. & ſi eſt ſeb. cum aqua pluuiali.

Aliud ad idem ex vlceribus. Aliud ad idẽ ex vlceribus. ℞. ſeminis arnogloſſę, acetoſellę, aniſi torrefacti ana ſcrup. ij. corticum granatorũ, ſang. dra. thuris albi, ana ſcrup. i. puluerizẽtur, & miſceãtur, & ſumantur ſicut prius. Aui. fiat ad idem de gallis electarium, de thure, electarium de ſiliquis. Et emplaſtrum de ſautel, cum fuerit caliditas. Ex emplaſtris fiat tale. ℞. ſem. liru torrefacti, dactylorum immaturorum an. vnc. s. maſti. vnc. s. aluminis, hypocyſtidos, acaciæ, balauſtiarum, ana vnc. iiij. roſarum rubearum, myrti, rubi, ana partes ęquales, fiat emplaſtrum cum oleo maſticino, & cera. Serapio inquit ſi ſit lubricitas inteſtinorum ex vlceribus, omne quod confert ad excoriationem, confert huic ægritudini. *Linim. ad diarrh. & lient.* Item linimentum ſecundum eum ad diarrhæam, & lienteriam ex defectione virtutis retentiuę ℞. abſynthij roma. vnc. i. infundatur in vino pontico nocte vna, & miſceatur cum eo ſuccus foliorum myrti, ladanum, & ramich, & ſubmergatur in eo pannus lini, & ſuffumigetur cum xyloaloe, & ponatur ſuper ſtomachum, et viſcera, poſtquam illinieris, cum linimento, quod eſt. ℞. olibani, maſti. acacię, aluminis, aloes, apij, corticum radicis mandra. ſeminis hyoſcyami, ana dra. iiij. ſauich hordei, roſ ſiccarum, ſumach, gallarum viridium, balauſtiarum, ſucci barbæ hircinæ, galliæ, ramich, lithij, ana dra. ii. terantur bene, & conficiantur cum aceto, & aqua myrti recentis. Et ſi non eſt caliditas prohibens, line mirach cum vino, & merſuſen, & line mirach totũ, & retro ſupra ſtricturam dorſi, & dimitte, donec cadat per ſeipſum emplaſtrum. Et, quæ ex eis conferunt eſt emplaſtrum factum de fundo arboris. *Puluis ad fluxum.* Confectio pulueris a uminis lenis, qui in ore proijcitur ad ſolutionem ventris cum tuſſi. ℞. granorum myrti tritorum. dra. i. caſtanearum, papaueris ſicut alcohol, ſiliquarum, ſe ſpodij, ana dra. s. terantur omnia, & miſceantur, & dentur in potu. drach. ij. cum aqua frigida, & præcipiatur, vt in mane comedat vitellos duos ouorum bene elixatorum, & ſumat in his puluerem de papauere.

Trochiſ. de ſiliquis. Confectio trochiſcorum de ſiliquis fortium, valde conſtringentium ventrem, qui adminiſtratur cum vehemens eſt neceſſitas. ℞. gallarum, ſiliquarum nabati, fructus tamariſci, thuris, balauſtiæ, ana partes æquales, gummi, opij, ana partem. s. fiant trochiſci ponderis. vnc. ij. s. doſis ſit. i. cum aqua pluuiali, vel vino pontico. *Troch. Pau.* Trochiſci quos Paulus dixit valere ad lienteriam, & lenitatem inteſtinorum. ℞. corticem mali granati, gal. ana dra. viij. myrrhæ dra. ij. ſumach, dra. iiij. fac puluerem, & tempera cum vino acido, & fac trochiſcos. dra. ij. & da. i. cum aqua ſimplici.

Syrupus vtilis. Syrupus valens ad ſtomachi deiectionẽ, lienteriam, vomitum, & ardorem. ℞. ſumach, corticum mali granati vel myrti ana. drach. xx. omnia decoquantur in li. v. aquæ, donec redigatur in vnam, deinde colentur, & ſuccus pyrorum, meſpilorum, & cydoniorum æquali pondere, & zucchari lib. i. s. & ſyrupentur, de quo dabis vn. i. cum aqua frigida.

Alius valẽs ad ea ex frigido humore phlegmatico, vel melancholico, & eſt Iſaac. ℞. ſucci mali granati acidi cũ pulpa interiori, li. v. ſucci calamenthi, li. iiij. vini odoriferi, lib. iiij. omnia coquantur vſque ad mediũ diem, deinde colentur, adde zucchari, lib. i. ſapæ. lib. s. poſtea coque

donec

donec ſyrupetur, da vnc. ii. vel i. cum aqua calida.

Clyſteres.

Clyſter mundificatiuus in dyſenteria cholerica. ℞. aquæ hordei, lib. i. diſſolue zucch. roſ. vnc. ii. ſucci portulacę. vnc. ii. quod ſi materia fuerit valde acuta, fiat ex ſucco cucurbitæ, vel melonis indi cum prædictis.

Si ex materia aduſta.

Si vero fuerit ex materia aduſta, fiat cum aqua lactis, ſucco portulacarum, & oleo roſa. vel cum aqua violarũ, boraginis, & bugloſſæ, oleo roſ. & zucchaio.

Si ex phlegmate ſal.

Quod ſi fuerit ex phlegmate ſalſo, fiat ex aqua hordei diſſolutio in ea ſurfure, & fœnugræco, & colentur, & diſſoluantur mel roſa. & oleum roſa. & ſi oportet ad datur parum ſalis, vel aquæ piſcium, vel oliuarum ſalitarum, & toties repetatur quoties oportet; vt materia perfecte mundificata appareat, quod ſi fuerit medicina acuta vel ſuperfluit, fiat ex mucilagine pſyllij, cum zuccharo, & oleo roſ. quod ſi fit ibi dolor & punctio, & mordicatio, diſſoluatur pinguedo gallinæ, vel anatis, & proprie porci recentis, & puluis ſpodij ſuperaſpergatur, vel ceratum roſeum. ꝙ ſi dolor eſt fortior perducens ad ſyncopim, ſedeat in aqua calida decoctionis fœnugræci, ſeminis lini, chamęmeli, meliloti, & myrtæ. Et ſi non ſufficiat, addantur narcotica prius extra, deinde in collyrio, deinde in clyſteribus, & deinde per os, quod ſi peruenerit ad raſuram, addas ſemen acetoſæ puluerizatum. Et ſi ſit ex phlegmate ſalſo, decoquātur acorus, & capillus veneris ſiccus, & fœnugręcum, & ſpina ægyptiaca in aqua hordei, & cum alijs clyſterizetur, ꝙ ſi ad ſanguinem venerit, addas acaciam, ſanguinem draconis, lutum ſigillatũ, & ſuccum plantaginis, vel conſolidæ, quod ſi peruenerit ad vlcerationem, adde adipem hircinum cum luto ſigillato. Si vero ad corroſionem, addas trochiſcum de arſenico, vel de ſtella, vel de charta. Vel clyſter fiat ex luto ſigillato, & ſucco arnogloſſæ, quoniam eſt proprium, & ſecurius, vel ſuccus mori immaturi, & ipſum lutum cũ ſucco prædicto poſt mundificationem detur. Et fiat clyſter conſtrictiuus aliquis ex his, quæ ſequuntur.

Clyſter ad dyſenteriã, & vlcera inteſtinorum.

Clyſter conferens dyſenteriæ, & vlceribus inteſtinorum confortans inteſtina, ne recipiant effuſionem ſuperfluitatum acutarum a ſuperioribus membris rheumatizantium, & ductus conſtringens & conglutinans vlcera, & cõſolidans. ℞. ſumach vnc. ii. rizi torrefacti vnc. i. bulliant in aqua pluuiali, deinde colētur, & colaturæ ſufficienti addantur ſucci mori immaturi, ſucci barbę hircinæ, & ſucci tel, & portulacæ, ana vnc. ii. caſei antiqui præparati, vnc. s. vitellorum ouorum elixatorum in aceto. ii. terræ ſigillatæ, ſanguinis draco. puluerizatorũ, ana, vnc. i. & eſt propriũ, & mirabile, & eſt Ioannitij. Quod ſi ex materia phlegmatica ęffuſa fuerit, decoquatur in aqua capi. veneris, macis, ſpicæ, charabæ, & acori.

Alius clyſter compreſſiuus.

Deſcriptio compreſſiui, quod ante hoc oportet præmitti, confert ad omnia prædicta, & mundificat materiam & confert ad eam. ℞. pulpę myrob. citri. vnc. s. & rhabar. aſſati. drach. i. s. gummi arabi. aſſi, lutiſigillati, ſang. dra. ana. dra. i. torreſiant, myrobolani, & rhabar. parum, & diſſoluantur in aqua decoctionis ſe ro. & galigę, & alia addantur, & ſuccus plantaginis, in quo ductus ſit lapis hęmatitis. vnc. ii. Si autem phlegma ſit ſalſum loco citrinorum ponantur chebuli, ſi melancholicus humor, ponantur nigri emblici, & bellirici.

Clyſter ad dyſenteriã, & excoriationem.

Clyſter conferens dyſenteriæ, & excoriationi. ℞. corticum fiſti. granorum granatorũ, gallarum, granorũ ſumach, foliorum leuiſtici, & radicum leuiſtici, & radicũ aloes, ana partes æquales. Coquantur in vino ſtyptico, donec inſpiſſentur, deinde colentur, & terantur aliqui ex trochiſcis ſcilicet de arſenico, vel de charta, vel ſtellæ, & cum oleo myrtino immittatur, & eſt Abubali.

Trochiſci de charta.

Confectio trochiſci de charta ſecundũ eum ℞. chartæ combuſtæ, dra. x. arſenici aduſti, & corticũ, ęris, aluminis iameni, gallarum, calcis non extinctæ, ana, drac. xii. fiant ex eis trochiſci cum ſucco arnogloſſæ ponderis, dra. iiij. ex qua adminiſtretur pondus dra. i.

Alij trochiſci fortiores.

Alius trochiſcus fortior ſecundum eum. ℞. calcis, & alchali, acacię, gallarum, & arſenici, ana, & terantur cum aceto, & dimittantur aliquibus diebus, & informentur

A trochiſ. & clyſterizetur vnus ex eis. vnc. i. cum aqua arnogloſſæ, p̄cedente clyſteri ex ſale, & aceto, quod prohibet ambulationem vlcerum.

Clyſter ad vlcera inteſtinorum.

Clyſter alius ſecundum eũ ad vlcera inteſtinorũ cum dolore vehementi adeo, ꝙ perducit ad ſyncopim, & vbi alia p̄dicta clyſteria non contulerint. ℞. aquæ chiſt, hordei, & rizi, adipis renum caprarum, olei roſ. gummi arabi. & ceruſſæ, & vitellus oui, conquaſſentur alia in luto vno, & ſi expedit, adde parum opij, & adminiſtra.

Collyriũ ad idem.

Collyrium ad idem, quod præcedere debet clyſterem prædictum ſecundũ eundem, & valet ad teneſmum. ℞. myrrhæ, croci, thuris, opij, an. partes ęquales, caſtorei partem. s. conficiantur cum ſucco arnogloſſæ, & albumine oui, & ſi vis addas ceruſſæ partē tertiam; liga cum filo, & dimiſſum per horam extrahe ſuauiter, ne ſi dormiat expergefiat. Et dixit medicinæ, quæ ſunt materia collyriorum, ſunt myrrha, thus, crocus, ſandaracha, alumen, litium, ſtyrax, caſtoreum, cum adeſt opium, lutum omne, **B** & charta combuſta, ſanguis draconis, cornu cerui aduſtum, & chimolea, cadmia, & ladanũ, merda ſengi, & ſimilia. Quandoq; ſunt neceſſaria atramenta, & arſenica.

Clyſter amplius.

Clyſter alius ad idem retentiuus Archidiaconi. ℞. panicis excorticati, tiſi, lentium excorticatarum, roſarum ſiccarum, balauſtiæ, cupularum glandium, ana M. j. omnia in lib. iij. aquæ coquantur, donec ad tertiam redeant, & colentur; deinde ſumatur ceruſſæ, cineris papyri, aut iunci, ana dra. i. boli arme. drach. ii. vitelli ouorum aſſatorum. ij. olei roſ. dra. j. omnibus his in apozemate diſſolutis, clyſterizetur æger ſemel, vel bis; & valet fluxui ventris, raſuræ, & excoriationi inteſtinorum, & ⁀, teneſmo. Item clyſter expertus ex ſuc. oliuarum immaturarum, vel ſucco mori immaturi.

Clyſter reſtrictiuus.

Clyſter ſecundum intentionem noſtram, conferens fluxui ventris vitio inteſtinorum facto, & optime ſtringit, & vulnera inteſtinorum conſolidat. ℞. boli arm. hordei excorticati, & torrefacti, ſang dra. ceruſſæ, ana drach. iiij. roſ. integrarum, papyri combuſti, acaciæ, ana dra. iiij. **C** tragacanthi, gummi arabici, maluauiſci, an. drac. i. ſucci portulacæ, ſucci plantaginis, vitelli ouorum, olei roſ. an. dra. j. s. fiat puluis, & clyſteriza.

Puluis amplius.

Suffuſ, micletæ, & bibungizir cõferens ad fluxũ ventris diarrhicũ, & cholericã paſſionẽ, & teneſmũ, & egeſtionẽ ſanguinolentã, ad raſurã, excoriationẽ, & vlcerationẽ inteſtinorũ, anũ confortat ſecundũ oẽm modũ adminiſtrationis. ℞. myrob. chebu. & indorum, an. dra. vij. belliricorũ, emblicorum, ana dra. iiij. craſſe terantur, & cum oleo roſ. liniantur, vel leuiter approximentur, deinde ſumatur naſturtij, coſti, ana dra. v. cymini, ſeminis fœnic. aniſi, ameos, carui, ana dra. ij. omnia in aceto per diē, & noctem inſundantur, et poſtea in patella frigantur; deinde pulueriżentur, & cũ prædictis miſceantur; deinde ſumantur ramich, ſpodij, balauſtię, maſticis, boli ar. coſti, ſumach, gummi arab. ana aure. i. terantur, & cribellētur, & cum prædictis incorporentur, & totum cum oleo liniatur. deinde cum rob de cytonijs conficiantur, & in **D** olla viridi reponantur. doſis ab aure. ij. vſque ad. iij. cum aqua decoctionis myrtę, & boni temperamenti probauimus, & laudauimus.

Pilula ad idem.

Item pilulæ ante cibum. ℞. arillorum vuarum, corticum thuris, maſticis, hypocyſtidos, acaciæ, macis, gummi arabi. boli, & ⁀, ſanguinis draco. ana partes ęquales. Confice cum albumine ouorum. Informentur pilulæ, ſicut cicer cum ſucco cytoniorum da. iij. ante cibum.

Alia pilula ad idem.

Item alia cõfectio. ℞. lit̃ij, opij. ſtyra. thuris albi, myrtæ cro. ana partes ęquales. Confice cum albumine oui, & informentur pilulę ſicut prædictæ, de quibus dentur. iij. ante cibum, proprie cum paſſio eſt in ſuperioribus. Et fiant collyria, & poſt horam extrahantur, vt dictum eſt ſupra, & proprie cum paſſio eſt in inferioribus.

Suppoſitorium ad idẽ.

Item ſuppoſitorium ad ſiſtendum fluxum vētris ſanguineum, & humoralem. ℞. aca. bedeguar. ana drach. x. chartarum cõbuſ. dra. vij. ſang. draco ceruſſæ. merdaſen. ana dra. iij. cupularum gland. balauſt. ana drac. iiij. lit̃ij drac. v. myrrhæ. dra. iiij. s. alchannæ. drach. ii. adde ſi vis

opij.dra.iij ſucci barbæ hircinæ.dra.iij.terantur, & cribellentur, deinde fumantur gummi, & thus. Et coince cum aqua ſpinarum humidarum, & fiat ſieſ longum, & inungatur cum oleo roſ. antiquo, & ponatur in anum.

Emplaſtrū ad idem. Item fiat emplaſtrum ad dyſenteriam, & fluxum ſanguinis ℞.gummi ara.aſſi, myrtillorum paruorum aſſatorum, cornu cerui aſſi, maſtices, terebynthinæ, ſtyracis liquidæ, an.vnc.s cymatum leuiſti.pulpæ cytoniorū malorum ſylueſtrium, meſpilorum, ſorbarum, & pyrorum decoctorum in aqua roſ an. vnc.s.thuris, myrrhæ, hypocyſtidos, acaciæ, ſeminis arnogloſſæ, ana.dra.iiij boli arme.ſang.drac.terræ ſigillatæ, lapidis hæmatitis.ana.dra.ij.s. pulueris turturis aſſæ cum pluma in cacabo. vnc.i. olei myrtini, ſtyracis calamitæ, & ceræ, ana.quod ſufficit. Et ſi vis adde medicinas confortantes ſtomachum, & emplaſtra totum ventrem, & renes, & eſt expertum.

Fomentum ad idem. Item fomentum ad eos. ℞. radicis vlmi, tilicum, meſpilorum, ſorbarum, myrtæ, cytoniorum, lentiſci, & caſtanearum, & pyrorum, ana, bulliant in aqua pluuiali, & ſedeant in ea. Ad fluxum hepaticum calidum, & cholericum ęruginoſum, vitulentum, & felleum, fiat epithe-

Epithema. ma ſupra hepar. ℞. vtriuſque ſandali, ſpodij, roſ.an.vnc.s. ſucci endi. ſucci cytoniorum, ana. vnc.iiij aquæ roſ. aquæ portulacæ, ana quod ſufficit, fiat per modū epithematis, vel cerati, & eſt Democriti. Si tamen ſit oppilatio in eius cauſa, ponantur ſuccus abſynthij, vel cymæ eius, aut flores ſchænanthi, & ſpica, loco cytoniorum, & proprium eſt, rhabarbari ſuccus reſidentis in vino, vel ſuccus roſ. vel aqua lactis, ſecundum neceſſitatem.

Item compreſſiuum ex rhabarbaro aſſo, ſucco cytoniorum, & ſucco arnogloſſæ cum aqua myrobolanorū, & roſ. & ſi non ſit oppilatio in eius cauſa.

Syrupus ad idem. Item ſyrupus. ℞. ſucci endi. aquæ roſ ana. lib.ij. bulliāt in eis granorū ſumach, ſeminis roſ. ribes, zarur, an.vnc.s. zucchari, lib.j. & aromatizetur cū ſandalis, ſpodij, ana. drach.j. & aliqui addunt ſuccum granatorum, & coriandrum, eſt ſanus & expertus, datus cum aqua pluuiali.

Alius expertus. Ad fluxum ventris hepaticum ex ruptura venæ portæ. ℞. ſucci conſolidæ, ſucci plantaginis, ſucci caudæ equinæ, barbæ hircinæ, linguæ arietis, & portulacæ, depuratorum, ana. lib s. zucch. roſ lib.i. ſpodij. ſang. drach. terræ ſigillatæ, lapidis hæmatitis, ana.dra.j. ſyrupentur, & colentur, & reſeruentur, & dentur cum aqua pluuiali frigida in quantitate. vnc j.s. & Et eſt Gualterij, & ſum expertus ipſum.

Alius fortior. Alius fortior ſecundū eū, & valet proprie ad fluxum ſanguinis per vrinam ex ruptura venæ portæ, vel fluxū ſanguinis per vrinam ex ruptura venæ chylis ℞. ſucci planta. ſucci radicis barbæ hircinæ, ana lib.j. conſolidæ maioris, & minoris, & mediæ, pimpinellæ, virgæ paſtoris, & burſæ, plantaginis, lenticularum, aquæ roſtri porcini, linguæ arietis, hepaticæ, herbæ viol. ana. M.i. ſucci portulacæ, lib.s. florum boraginis, nenupharis, ana. vnc.i. omnium ſandal. ſem. arnogloſſæ, myrtillorum, coralli albi, & rub. boli arme. tragacanthi, gummi ara. ſem. portulacarum, foliorum roſa. al. charabæ, ana. dra s. iuiubarum. xx. coriandri. vnc.s. pulueris hæmatitis, ſpodij, ſangui drac. ana. drach ii. hordei mundi excorticati, lib.i, zucch lib. iij. Fiat ſyrupus cum aqua pluuiali, & clarificetur bene, de quo ſumatur mane, & ſero cum aqua frigi. prædicta.

Ventoſa. Quod ſi fluxus non ceſſet, clyſterizetur cū eo, & deinde applicetur ventoſa ſupra hepar; & deinde hoc emplaſtrum.

Emplaſtrū ad idem. ℞. omnium ſandalorum, ana. drach.i, charabæ, boli ar. lapidis hæmatitis, terræ ſigillatæ, ana. vnc.i. ſang. drac. gummi ara. tragacanthi, ſemi. portulacæ. plantaginis, & cum ſucco ſanguinariæ, & ſucco barbæ hircinæ, & aqua roſ. ana. lib.s conficiatur emplaſtrū & ponatur actu frigidum. Et detur patienti ad bibendū ter in hebdomada, ſucci plantaginis. vnc.ii. in quo ſit lapis hæmatitis ductus in cote.

Syrupus ad fluxum hepaticum. Syrupus ad fluxum hepaticum ex oppilatione, ſiue ſit ſanguineus, ſiue chyloſus, ſiue cum apoſtemate, ſiue abſque. ℞. endiuiæ cū radice chamępityos, eupatorij, calamenthi, & polij. an. M.i. quinq; radicum commu. an. vnc.s. fiſtici, cymarum ſchænāthi, ireos, florū abſynthij, ana. vnc.v. cuſcutæ, lupu. ana. vnc.i. laccæ lotæ. vnc.iiij. zucchari, lib. aceti ſcillitici. vnc.ii. & eſt Philagrij. & valet et ſi ſit ex ſplenis, et aliorū viſcerū oppilatione, et ſi ſit diuerſorum colorum. Expertus eſt, et ſanus. ſyrupus noſter de abſynthio, de eupatorio, de ſucco herbarum, & ſyrupus diarhodon, athanaſia, & ſimilia, vt theriaca, & mithridatum.

Troch. ad diarrhœam. Confectio trochi. retinentium diarrhœā. ℞. granorum vuarum, myrtillorum, granorum granatorū, et cytoniorū. ana. vnc.v. balauſtiæ, charabę, ana. vnc.ii. cupularū glandiū. drac.i. maſti. corticis thuris, ameos, cinnamomi pontici, xyloaloes, macis, an. drac.i.s. coriandri præparati. dra.i. gūmi arabi. aſſi, drac.ii. confice cum mirra aromatica, des drachmam vnam cum ſyrupo myrtino, vel vino pontico ſecundum neceſſitatem.

Alij troch. ad idem. Ad idē, ꝓpria eſt cōfectio noſtra de cytonijs. Cōfectio troch. de balauſtijs, nimis cōferentiū diarrhœæ, cū multū ſuperfluit, ſiue ſit ſanguini admixta, ſiue non; ſecūdū deſcriptionē Almāſ. ℞. gallarū ſylueſtriū, & tamariſci, olibani, balauſtiarū ana partes æquales, opij, gummi arab. ana partem. s. in ormentur trochiſci ponderis. drac.ij. cū ſucco cytoniorum. da i. cum vino, ſi neq; calor affuerit, neq; feb. ꝙ ſi feb. affuerit, dabis cum rob de cytonijs acetoſis.

Sora. Dixit Archidiaconus, pone ſinas magnas in proca capitis ſæpe in fluxu cerebrali, & confortat ſtomachum, & hepar. Item dixit, recipiat omni mane in ieiuno, maſticis. drach.j. cum aqua pluuiali in fluxu ſtomatico, & lienterico, inteſtinorum, & ſtomachi. Item ſanguis draco. cum ſucco plantaginis in fluxu ſanguineo, vel mumia cum ſucco conſolidæ, vel caudæ equinæ.

Pilulæ ad fluxū ventris ex debilitate retentiuæ ſtomachi. Pilulæ valentes cōtra fluxū ex debilitate retētiuæ ſtomachi, & inteſtinorū. ℞. roſ. *granatorum myrti, ſumach, luti ar. an partes æquales, conficiantur cū ſucco plantaginis, & da cum aqua decoctionis granatorū. Item dixit Abuha. theriacæ nouę, aur. s cum aqua ſumach, valet ad hepaticum, & lienium. Confectio pilularum filij Zachariæ cohibentium fluxum membrorum, & confortantium iuuamento magno, ſi Deus voluerit. ℞. aniſi aſſati. dra j. maſticis, ſumach, pilorum leporis combuſtorum, balauſtiarum, ſanguinis. dra. ſeminis cytoniorum, ana. drac.ii. ligni aloes, drac. iij leuiſtici, olibani, mandragoræ, terebinthinæ, roſarum, ana. drac.j. cōfice cum ſucco arnogloſſæ doſis eſt, drac. iij.

Medicina ad fluxum ventris ex cauſa frigiditatis membrorum. Suffumigium. Gal. medicina magna ſedans fluxū proprie, qui ſequitur cām frigiditatis membrorum. Et hic modus quando accidit vix ſeparatur. ℞. cinnamo. ligni aloes, aſari, macis, garyoph. aniſi, carui, ameos, chamędryos, ariſto. rot. aſparagi, an. cōfice cum ſyrupo de ligno aloes. Filius Zacharię ſuffumigium reſtrictiuum. ℞. acanę, balauſtiarum, an. dra ij. corticum ſorbarū. M.ij. foliorū prunorū. M.iij. lapidū molarū, vel laterum ignitorū extinctorū in aceto, in quo prædicta bullierint, & fumum per inferiorem partem recipiat.

Balneū reſtrictiuum. Item. ℞. aluminis, maſti. gummi. arab. laterculæ, ſtyracis, an. & ponat ſuper prunas, & recipiat fumum. Balneum expertorum iuuamentorum in fluxu ventris, & confortans naturam, & ſedans accidentia mala. ℞. foliorum pruni, cerrariæ, balauſtiarum, & foliorū ficus, & quercus, & corticis eius, ſorbarum acerbarum, myrtæ, lapidum ignitorum; omnium poſitorum in aceto, poſt quod cum aqua pluuiali ſufficienter bulliant, in quo balneent ſe, ſecundum poſſe virtutis, die & nocte; ſedat enim cito fluxum, ſi Deo placet.

Ventoſa. Etiam verificatum eſt, ꝙ ventoſę poſt balneum ſupra vmbilicum ſunt ſublimes, & hoc inde etiam applicatæ.

Nota de carnibus pauonis. Coagulum leporis ſtringit. Dixit Imahim, ꝙ carnes pauonis aſſatæ ſtringunt, vel non aſſatæ, & inter alias carnes laudabiles dyſentericis exiſtent. Dixit Auer. carnes perdicum aſſæ & elixę ſtringunt ventrem. Dixit quoque coagulum leporis ſtringit fluxum, cuius cauſa ignoratur.

Syrupus expertus. Syrupus expertus. ℞. ſucci plantaginis, ſuc. corigiolæ, conſolidæ, & virgæ paſtoris, ſumach barbæ hirci. balauſtiarum. roſ. anthetæ, foliorū myrthę, ana. vnc.j. bulliant in aqua pluuiali, & cum zucch fiat ſyrupus. Et in pecia tara ſi vis, bulliant maſti. terræ ſigillatæ, ana. dra.j.

Gual-

Ad fluxum ſine excoriatione.

Gualterius inquit ſi fluxus fuerit ſine excoriatione, fiat talis ſyrupus. ℞. roſarum veterum ſiccarũ. vnc.iiij. violæ balauſt. myrtillorum, ana vnc.i. zucchari, lib.s. fiat ſyrupus; de quo bibat bis, vel ter in die, cum aqua pluuiali, cum adeſt ſitis.

Decoctio bona ad idem.

Deinde dabis iſtam decoctionẽ ℞. omnium myroba. ana vnc.j. pulverizentur, & ponantur in lib.s. aquæ roſa. & ſtent ſub dio per vnam noctem; & ſummo mane colentur, & detur colatura; & regatur vt potionatus.

Puluis ad fluxũ cũ excoriatione.

Si vero fuerit cum excoriatione aſſentur myrob. cum oſſibus ſuis, & vtatur iſto puluere ℞. boli ar. gũmi arab. aſſi tragacanthi aſſa. ana vnc.i. ſpodij, ſang. draco. ana. vnc.iij. pulverizentur, & miſceantur, da. vnc.s. cum ſauich hordei omni die.

Si vero fluxus fuerit ſine calore, vtatur iſto puluere. ℞. garyoph. vnc.s. cinna. galangæ, mac. mentæ ſiccæ. ana vnc.s. xyloaloes, drach.iij. Fiat puluis, de quo recipiat in principio comeſtionis in vino. Si vero fuerit cum calore, da iſtum puluerem. ℞. omnium ſandal. myrtillorum, & ſumach, ana vnc.s. boli armeni. vnc.i. ſang. draco. ſpodij, pſyllij, aſſari, ana vnc.s. Fiat puluis, de quo recipiat cũ ſyrupo myrtino, et in cibis. Si vero fluxus accidet pueris, & ſine feb. ponatur ſpongia in aceto calido, & abſtergatur iſto puluere. ℞. boli armenæ, maſtiches, thuris al. ana vnc.ſ. ſpodij, ſangui. drachm ana drach ij. actualiter calida applicetur ſuper ſtomachum.

Puluis ad idẽ pro puero.

Aliud optimum.

Secundum Ioannem Cauſamizulam. R. caſeum veterem, vitellum oui elixatum, florum tapſi barbaſſi, fricentur omnia ſimul ſupra teſtum, & comedat patiens addito ſemine myrtillorum, & plantaginis, de quo ſemine cũ vitellis ouorum ſumat puer.

Clyſter ad teneſmum.

Si autem fluxus cum tuſſi fuerit calida, tunc dabis ſyrupũ de granis myrti maturis ſecũdum Abuha. cũ aqua tragacanthi, vel diacodion, & coriandri. Si vero tuſſi frigida, dabis ſyrupũ de capil. vene. ſiccis, ameos, aniſo aſſato, gummi, tragacanthi, & candis, cinnamomo pontico, macis, roſa cum zuccha. & cum aqua maſticis detur.

Medicinæ compoſitæ ad teneſmum. Fiat ſecundum Ricchardum clyſter, in aqua hordei, bulliant fœnugræci, ſeminis maluæ, ana vnc ij. deinde diſſoluantur mellis roſ. vnc.ij & olei roſ. quod ſufficit, & fiat clyſter, ſi materia fuerit caliditati attinens. Si vero fuerit attinens frigiditati, fiat clyſter ex aqua furfuris bullita cum fœnugræco, floribus chamæmeli, & meliloti, in qua diſſoluantur mellis roſ. vnc.ij & cum oleo chamæmelino, ſeſamino, vel irino, vel nardino clyſterizetur. Et ſi materia valde viſcoſa fuerit, addatur parum ſal. & eſt Rabi Moyſi. Potio conferens teneſmo. Recipe micleti, vnc i. diſſolue in aqua pluuiali, in qua reſederint myroba. electi in ſpecie eorum, prout neceſſitas requirit, & da cum zuccharo roſato, lib.s. Et cũ volueris magis retinere materiam, ſint aſſati myrobalani, & ſi adhuc magis, ſint aſſati, cum nucleis interioribus. Græcus, fomentum ad ſedandam grauedinem, & dolorem, & fluxum retinẽdum. Bulliant in aqua pluuiali florum chamæmillæ, meliloti, radicis althææ, fœnugræci, ſeminis maluæ, althææ, ſeminis lini, nucum cypreſſi, ana vnc.j. gallarum vnc.s. in qua aqua calida ſedeat, & euaporetur cum ea. Cum vero exierit prędicta in ſacellis recluſa applicentur ano: mundificabunt enim, & ſedabunt dolorem, & retinebunt fluentem materiam confortando, et eſt Gualterij. Dixit, circa inſtans, fac ſacellũ ex thymo, & origano, & bulliat in vino calabrenſi, vel alio ſtyptico, & bene calidum quantum tolerat applica ano, tollit ſtatim teneſmum ex frigiditate factum, probatum eſt. Et ſi ex caliditate fuerit, fiat ex ſumach, myrto, malua, et biſmalua decoctũ in aqua roſata.

Potio ad teneſmum.

Fomentatio ad idem.

Sacculi ad idem.

Troch. ad teneſmum.

Confectio trochiſ. ad teneſmum, qui dandi ſunt cum caloris abſentia fuerit, & ventoſitas nociua ſecundum Almanſorem. ℞. ſeminis hyoſcyami al. ſemi anethi, fœnugræci, ana drach.v. ameos, drachm.ij. & s. opij, ſcrup. iij. ſeminis apij, drachm.x. fiant trochiſ. aure.j de quibus ſumatur cum vino.

Electuar. de ſtyrace conferens fluxui.

Confectio electarij de ſtyrace ſecundum eundem cõferens fluxui ventris. & teneſmo; cum neque febris, neq; A calor affuerit, ſed aderit ventoſitas magna. ℞. caſtorei, opij aſſati, ſtyracis liquidæ, myrrhæ, ſeminis hyoſcyami ru thuris, ana partes ęquales, mellis, quod ſufficiat ad ſpecierum conſperſionem, doſis eſt a dra.ij. vſque ad iiij.

Emplaſtrum ad idem.

Item confectio emplaſtri ad hoc de ſtyrace. ℞. cymini aſſati dra.ij. teratur, & confice cum ſtyrace liquida, & applica ſup ventre: ſedat dolorem, ſtringit, & reſoluit vẽtoſitatem. Clyſter conſtrictiuus valde ſm eundem. ℞. panici excorticati, lentium, & riſi excorticatorum, roſarum ſiccarum, balauſtiarum, cupularum glandium, ana M.j. omnia in lib.iij. aquæ pluuialis bulliãt, donec ad tertiã redeãt, colent', deinde ſumat' ceruſſæ, cineris chartæ, papyri, balauſtiarum, ana dr j. boli armenæ, dra.j. vitelli oui aſſati.j. olei roſa. vnc.j. Ex his omnibus in prædicto apozemate fricando diſſoluantur, & clyſterizetur æger, bis vel ter. Modus licinij ſm Alexandrum, quo vtitur, quando dolor ſit fortis, & vigiliæ, & eſt mirabilis, Recip. croci, myrrhæ, litij, olibani, ana partem vnam, opij, partes ij. fiat licinium de panno nouo, & torqueatur bene, & B diſſoluatur opium in vino. Et cum eo confice alias medicinas, & inuoluatur licinium medicamine, & ponatur, & clyſterizetur cũ eo in vulua ad fluxũ ſanguinis.

Clyſter conſtrictiuus.

Liciniũ ad idem.

Trochiſ. de alumine.

Confectio trochiſci de alumine. ℞. gallarum, aluminis, acaciæ, balauſtię, corticis granati, ſucci hypocyſtidos ana partes æquales, terantur, & clyſterizẽtur cũ decoctione medianæ corticis glãdium, balauſtiarũ, & roſarum.

Fomentatio ad teneſmum.

Itẽ recipe tapſi barbaſſi, & adde parũ piperis, & coque in optimo vino acetoſo, & calidum, quantum tolerare poterit applicetur ano, valet teneſmo, & egreſſioni ani.

De hæmorrhoidibus, & mediciniſ eius. Cap. 5.

Hæmorrhoides vnde.

HAemorrhoides ab hæmorrhagia dictæ ſunt, eo q ab eis plurimũ ſanguinis fluit, vnde Gal ait. Hæmorrhoides ſunt fluxus ſanguinis ex ano, quẽ impoſſibile eſt eſſe ſine apertione venarum, quæ ſunt in eo. Eſt.n. anus foramen inferius poſitum ſub cauda expulſioni ſu-C perfluitatum ſiccarum deſeruiens, cui coniungitur extremitas inteſtini recti, in quo eſt lacertus vnus latitudinalis, ſua contractione retinens ipſas pro velle, & prohibẽs egreſſionem hora inconuenienti, & extẽditur in egeſtione, necnon, & capita venarum quinq; hæmorrhoidarũ ſunt in eius circuitu poſita. Aegritudines ergo euenire poſſibiles ſunt plures ſecundum pluralitatem eorũ, quæ conueniunt in ipſo. Et ſunt hæmorrhoides, apoſtemata, rhagadiæ, fiſtulæ, vlcera, & mollificatio, quare egreditur inteſtinum rectum; quæ omnes ſunt difficiles ad ſanandum, propterea, quòd aggregantur in eo ſuperflua, quorũ eſt via penetrans ad inferius, in quo eſt ſituatus vſque ſuperius, & eſt fortis ſenſus, quare, quod deſcendit ad ipſũ, dolorem adauget, & diminuit ipſum a quiete, cum qua completur receptio iuuamenti medicinarum.

Quid ſit anus.

Hæmorrho. ſunt quinq.

Aegritudines quæ.

De diuiſione hæmorrhoidarum.

Diuiduntur autẽ hæmorrhoides dupliciter, ex parte eius, quod Gal. dixit apertionem oris venarum, quæ in ano ſunt, quod denotat membrum, & a parte eius, quod dixit eſt fluxus ſanguinis, qui eſt accidens, ſcilicet a cor-D pore exeuntis. Primo modo quadrupliciter. A parte ſpeciei loci diſpoſitionis, & finis, ſeu malitiæ. A parte ſpeciei, nam ſunt eius tres ſpecies, ſcilicet verrucales; morales, & vuales, ſeu veſicales. Verrucales ſunt, quæ ſunt ſimiles verrucis paruis. Vuales ſunt latæ, rotundæ, purpurei coloris, aut ad purpureitatem decliues, vel ſicut veſicæ, & Morales ſunt molles, ſanguineæ. A parte loci, quædam ſunt extra manifeſtæ, quædam intus occultæ. A parte diſpoſitionis; nam quædam ſunt apertæ, quædam cæcæ. A parte finis, & malitiæ; nam deteriores, & nociuæ magis ſunt verrucales, & occultæ, & cæcæ, & propriè, quæ propinquiores ſunt in ſuo ſitu cannæ veretri, quod eſt, quia quando hæmorrhoides apoſtemantur, oppilant curſum vrinæ. Et quæ ſunt retro non nocent multum. Et a parte, ſi moderate mutant, vel minus debito, ſunt minus malæ cæteris, ſi vero ſuperfluæ, magis malæ. A parte eius, quod ſunt fluxus ſanguinis, triplex. ſ. materiæ, qualitatis, & quãtitatis, & temporis, nam aut fluunt,

Hæmorrhoidarum ſpecies, & ſuſſcientia.

fluunt, ſeu emittunt moderatum ſanguinem in quantitate, ſecundum eius abundantiam in corpore apparentẽ ad eius expurgandas ſuperfluitates ſecundum Hippo. & conuenienti qualitate, quia nigrum, & tempore, quia in conſueto periodo. Aut econtra in omnibus, aut eorum aliquo, ſcilicet quantitate, vel qualitate, vel tempore. Primo modo talis fluxus dictus eſt a Gale. naturalis ſecundum formam quidem, ſcilicet, conſuetum, eo quòd conſuetudo eſt altera natura ſecundum Hip. Nec dicit ipſũ ſimpliciter naturalem propter cauſam inferius aſſignandam. Secundo modo innaturalis.

Galen. 2. de mo. muſcu. ca. 7. Sanguis frequentius de corpore humano fluens triplex. 4. aph. 61. De differentijs ſympto. cap. vlt. 3. de cau. ſympto. c. in medio eius.

Propter quod aduertendum, quòd fluxus ſanguinis, qui de corpore hominis procedere conſueuit, vt plurimũ eſt triplex. Menſtrualis, De Naribus, & hęmorrhoidalis, per virgam, & inteſtina malus eſt, & per os etiam qualiſcunque ſit, vt dixit Hip. Menſtrualem vero Galen. inter alios dixit naturalẽ abſolute, de naribus ſimiliter Iſaac: de hæmorrhoidibus Hip. bonum, & naturalem dixit cũ cõditione, ſi videlicet exierit. Propter quod ſciendum, ꝙ

F

Nota.

fluxus hæmorrhoidalis in homine naturaliter eſſe non debet, ſed præter naturam, & accidentaliter tantum; homo. n. cum ſit naturaliter ſanus, ſuaſque perfectas operationes habeat, in ætate, in qua ad finẽ peruenit augmenti exiſtens, ſi debite regulatur, ſanguinem talem aggregare nõ debet, maxime ſi ſexus fuerit maſculini, q inter ſexus magis exiſtit perfectus. Vnde nec hæmorrhoidarum fluxum, nec aliquam aliam ſecundum eundem manifeſtã ſuperfluitatem tertiæ, & quartæ digeſtionis debet habere, vnde etiam ſudor in eo præter naturam eſt, vt Theophilus inquit. In ſexu autem fœminino, qui eſt imperfectus, cum fœmina ſit maſculus occaſionatus ſm Philoſophum, quantumcunq; ſanus, debet habere euacuationem ſanguinis ex ſui lapſu multiplicati, ſicut habent naturaliter menſtrua ad expellendum craſſum ſanguinis. Et quia contingit aliquando licet raro ſubtilem ſanguinem abundare in ea, ſuperiora petens, ſtatuit natura fluxum ſanguinis narium, vt eo educeretur, vel vt illo deficiente expellatur per nares, vt Hip. dixit, cũ ait in aphoriſ. Mulieri menſtruis deficientibus ſanguinem ex naribus fluere, bonum. Proinde Iſaac dixit, omnem fluxus ſanguinis eſſe præter naturam, præter fluxum ſanguinis narium, & menſtruorum. Nõ ergo hæmorrhoidalis fuit neceſſarius ei, cum ſanguis craſſus ipſe melancholicus, menſtruis educatur, ſicut quandoq; econuerſo cõtingit; igitur talis fluxus naturaliter in eo eſſe non poteſt, ſed præter naturam, & accidentaliter tantum, in quantum puta contingit a generatione, tempore, vel ætate hominem in ſua indiuiduitate labi a ſanitate, & non fœminã tantũ, quæ ex ſuo ſexu lapſa exiſtent. Quapropter contingit ipſum ſanguinem in corpore melancholicum aggregari, quem naturam impellere eſt neceſſariũ, ad id compulſam; & ad illas partes ani, ad quas ſua grauedine tendit, vt inde extra corpus expellat. Sicut. n. fœmina licet in ſuo ſexu lapſa ſit; poteſt tamẽ in ſua indiuiduitate habere aliquam perfectionẽ, propter quam carebit mẽſtruis, vt nihil, vel parum habeat, ſicut eſt virago, vt Ariſto. ponit, & Abuh. ſi mas perfectus in ſe a ſua perfectione, & generatione, tempore, vel ętate labi poterit, vt per eius hæmorrhoides fluat ſanguis, & etiam mulier multo magis, cum ſit in ſuo ſexu lapſa; quare tantum in ea abundabit tunc melancholicus ſanguis, ꝙ ad eius completam mundificationem menſtrua non ſufficiunt, ſi fluant, ſed hæmorrhoidibus etiam ſuppleri oportet. Sic accidentaliter talis fluxus ſanguinis hæmorrhoidalis, & præter naturam in homine, & non naturaliter, eſſe poteſt. Conſideratus aũt ex ſe talis fluxus, vt conſuetus factus, quantũ ad ſuas conditiones variantes ipſum, poteſt eſſe naturalis, & præter naturam, vt ſuperius dictum eſt, ſicut etiã fluxus ſanguinis nariũ, & menſtruorum, ſicut, & voluit Gal. cum. n. ſint temperati in quantitate non ſuperflua, vel diminuta, & in qualitate bona, & tempore ſuo, quia in conſueto eorum periodo, tunc ſiquidem ſunt naturales, cum vero intemperati in quantitate ſuperflua, vel diminuta, aut tempore, nõ ſuo, quia. ſ. cõtinuatio nõ fuerit,

2. de generat animalium cap. 3. & lib. 4. eiuſdẽ cap. 6.

5. aph. 32.

2. de gen. animal ca. 3. & Auic. 21. fen. lib. 3 tra. 3. ca. 23.

Loco ſomnolentia Quadratio ſtatim ſi ... in ... aſſimilata

H

E iuxta conſuetum, tunc proculdubio erit, præter naturã. Sic fluxus menſtruorum etiam ad intra, qui dictus eſt a Gal. ſolus naturalis, cum proſit ſpeciei, & indiuiduo, ſm tales cõditiones dici põt naturalis, & pręter naturam. Ex quibus cõcludendũ eſt fluxũ ſanguinis, menſtruorũ eſſe naturalem, & hęmorrhoidarũ pręter naturã, & ex naribus mediũ inter illos cõparatione habita reſpectu corporis, cui debentur, & inſunt. Sed inquantũ facti ſunt conſueti, & ſic naturaliter, vniuſquiſq; naturalis, & pręter naturam dici poterit conditionibus variatis, ex quibus effectus vtilis, & inutilis põt ſequi. Et quamuis ſolutionem cõtinui corpori ineſſe præſupponant ſemper, dum tamẽ conſuetã ſint formã cõſeruantes; illã paruã, & innocuã ſenſibiliter pręſupponunt, quæ corpori perfecte ſano ſm Gal. poteſt ineſſe, dũmodo non illam pręſupponit grandem, & nocuam ſenſibiliter: quia virtutes, & operationes, debilitant manifeſte, & proinde a Gal. tũc dictę ſunt præter naturam tantũ, eo modo qui eſt dictus eſt ſupra.

Eſt naturalis. & hęmorrhoidarum in non naturalis.

1. ſen. ... 3.

F Cauſa hæmorrhoidarum materialis, diuerſa eſt ſecundum diuerſitatem ſpecierum. Nam eſt melancholia, & ſanguis melancholicus, vt plurimum: quoniam melancholia, eſt verrucalium cauſa; melancholicus vero ſanguis moralium. Phlegma autem raro cauſa earum exiſtit, & cholera rariſſime, ſurſum petens propter leuitatẽ. Et dignius eſt, vt a phlegmate veſicales fiant, ad modum veſicarum ventrium piſcium, & vuales medio modo inter has, & illas exiſteret. Cauſa vero efficiens duplex eſt, principaliter operans, & coadiuuans. Prima eſt natura critice, vel ſymptomatice materiam illam ad partes inferiores tranſmittens. Coadiuuans eſt grauitas humoris inclinans ipſum ad partes inferiores, membri debilitas recipientis, quia vilis, & caliditas eius, & dolor trahens, ſi adſit; his enim in venis ani materia multa aggregatur, quare neceſſe eſt eas repleri, & extendi, & dolere, & proprie cum earum orificia præ fortitudine occæcentur, & quandoque aperiuntur, non tamen complete, quare parum ſanguinis, vel ſubtilis, & non perfecte fluit. Quando G que aperiuntur quantum oportet, vt tantum quantum abundat, euacuetur, quandoque plus quam oporteт, vt ſuperfluum effundatur. Cauſa formalis, & finalis eſt nota, quia vt expellantur nociua.

De cauſa earum materiali.

Efficiens.

Formalis & finalis.

Signa hæmorrhoidarum, quæ extra ſunt, ſenſui in ſuis ſpeciebus, & diſpoſitionibus ſunt manifeſta. Quæ vero intra patum, per expreſſionem manifeſtantur. Quæ vero multum, & grauedine, & dolore intus in ano percepto, maxime apud immiſſionem clyſteris, & emiſſionem fęcum, & proprie ſcybalarum, & ex materia illarum proprie infectarum, & ... exitu eius poſt illas ſi apertæ fuerint. Si vero cæcæ, infectio nulla erit; nec etiam materiæ exitus poſt eas, niſi forte alicuius maioris, & dolor fortior ſimilis ei, qui eſt vlceribus ani, quare credunt multi habentes vlcera, hæmorrhoides habere, cum non habeant, ſed vlcera tantum, & econuerſo. Quæ diſtinguit ab illis, exitus ſaniei, & puris, & mordicatio percepta in vlcere apud emiſſionem fęcum etiam liquidarum. Et dum emittitur ſanguis malus, corporis color melioratur, & pulchrior magis fit. Cum vero retinetur, & bonus emittitur, mutatur color habentiũ hæmorrhoidas ad ſubruſſedinem, & viriditatem, vt ponit Abulha. Cum vero malus emittitur, & deinde bonus, mutatur color ad citrinitatem, & deinde ad palloгem. Et cum retinetur, & nihil emittunt, dolor in dorſo erit, & grauitas in coxis, & cruribus, & inflammatio in lateribus, & gurgulatio in ventre.

De ſignis hæmorrhoidarum.

In cura hæmorrhoidarum duplex eſt regimen, propriũ, & cõmune. Cõmune quidẽ corpori toti debetur, & ſpeciebus earum communiter confert. Et eſt quinq; res.

De cura hæmorrhoidarum.

Prima eſt humoris, & ſanguinis adæquatio, & eſt vt ſanguis melancholicus, & melancholia, & etiam phlegma abundans in vniuerſo, euacuetur, & purgetur tempore apertionis earum: vel ante euacuationem ſanguinis melancholici. Hanc complent phlebotomia de ſaphena, proprie cum de interiori parte calcanei, & venæ almabil, id eſt curuaturæ poplitis: purgatio humoris melan-

Phlebotomia. Pharmacia.

Deceſſo. melancholici,& etiam phlegmatis detinẽtis ſanguinem ne fluat ad extra, vel etiam cholerici vincentis in ſanguine, quare ſuperflue fluunt. Complent præcedentia digeſtiua,& ſubſequentia pharmaca ipſorũ expurgantia proprie, ſupra in cura icteritiæ nota. Fit autem in retentis, *Iterata purgatio.* & cæcis cum aliquo acutorum, vt ſunt gummarum ſpecies, & ſimilia. In fluentibus vero cum aliquo pharmaco ſtypticorum, vt ſunt myrobalani citrini, myrobala. bellirici, & ſimilia.

Deriuatio. De ventoſis. Secunda res eſt deriuatio, quæ completur cum ventoſis inter ſpatulas, quæ ad omnem materiam deriuandam ſimul conueniunt. Et ſiquidem virtus debilis ſit, ſine ſcarificatione fiant; Si vero fortis cum ſcarificatione Similiter quoq;,& aliæ euacuationes antipaſſiuæ, etiã cum phlebotomia de baſilica ſiniſtra, vel dextra facta,& aliæ ſpecies deriuationis notæ, vel ad membrum, vel ad cutem communiter deriuantes, vel trahentes ad locum materiam in retentis, & cæcis.

Alteratio. Reg. rectificatio. Alterãtia. Diæta. Tertia res eſt cõplexionis totius alteratio, ſanguinis, & humoris, ac hepatis,& ſplenis, quæ talem habent generare,& multiplicare humorem. Regiminis quoque rectificatio, vt talis materia in ſanguine non vlterius aggregetur. Alterantia complexionem totius hepatis, & ſplenis ſupra vbi de cura earum dictum eſt habuiſti.

Rectificatio autem regiminis eſt, vt omnia melancholica etiam ſanguinem adurentia ex cibis, & potibus omittantur, miniſtrentur ea proprie, quæ habent bonum ſanguinem generare, ipſumque mundificare, quales ſunt cibi ex panibus mundis, & recentibus; & carnibus gallinarum proprie,& agnorum annualium,& hœdorum, vitulorum lactantium, ouorum, & hepatum gallinarũ, & piſcium petrinorum, & ſquamoſorum, mediocrium, paruorum. Et ex herbis eſt borago, bugloſſa, & endiuia proprie; & alijs mundificantibus ſanguinem, & potus boni vini albi, clari, odoriferi, maturi, mediocriter lymphati, & ſimilia. Ex fructibus poma, & granata dulcia, amygdalæ, vua, ficus bene maturæ,& ſimilia, niſi ſolutio ventris, & fluxus plurimus adſit, quo caſu ſtyptica in quam hinus locum habent, vel prædicta eis admixta.

Quarta res eſt viarum, & ductuum, per quos ſanguis a ſuperioribus currit ad eas, coarctatio, vel apertio, completur autem cum ſtypticis emplaſtratis in dorſo,& renibus,& aperitiuis notis.

Nota. Quinta eſt naturæ lenificatio, vt fæces anum ſua duritie non offendant, & doleant, quàm complent cibi, & potus lenificantes, & medicinæ, quas ſupra in cura colicæ ex fæce ſicca ſerioſius numerauimus in cura vlcerum inteſtinorum.

Cura earum repletarum. Proprium autem vnicuique ſpecierum debetur, quod conſiſtit in localibus remedijs, quæ circa ipſas ſpecies, & diſpoſitiones ipſarum miniſtrare oportet, quæ ſunt multæ, & diuerſæ, vt ſuperius dictum eſt.

Aut enim ſunt repletæ, & cæcæ, quas oportet feſtinãter aperire, ac ingeniari, vt ex eius apertione retentus paulatim effluat ſanguis, quantum poſſibile eſt, donec debilitatus appareat: & ex nigredine mutetur in colorem rubeum clarum; in ſanguine enim fluente tali ex ano,& ex hæmorrhoidibus, eſt iuuamentum; ſedatur enim in eis mox dolor, & fit ſecuritas ab herpete eſthiomeno, epilepſia, melancholia, & mania, eryſipelate miliari, excoriatione, cancro, lepra, phreneſi, pleureſi,& peripneumonia. Et quando retinetur ſanguis ex eis currere conſuetus, timetur aliqua earum ægritudinum, & hydropiſis. Et propter corruptionem complexionis, & multitudinem, & malitiam ſanguinis, timetur etiam phthiſis, & dolor pulmonis, propter expulſionem ſanguinis mali ad ipſum, cum repletione extendente, & frangente venas ſua multitudine, & ſua acuitate vlcerantis. *Nimis apertarum.* Aut ſunt apertæ nimis, quas ne multus, & ſuperfluus exeat ſanguis ad irreparabilem defectionem adducens, oportet claudere, & ſanguinem reſtringere, & retinere; & hoc cum defectio incæperit apparere; eſt enim commune ſignum nos ad reſtrictionem inuitans in omni fluxu, non ſolum ethico, ſed etiam A ſymptomatico, vt Abuha. dixit. In ſuperfluo enim ſanguinis fluxu ſpiritus deficere conſueuerunt, dixit Galen. calor naturalis diminui, & etiam reſumptionibus humectari, digeſtio hepatis; & aliorum membrorum debilitari, quare ſanguis minuitur, & aquoſitas augmentatur, & ſic hydropem fieri eſt neceſſe, & vt plurimum ſequi mors.

Aut ſunt eminentes, & apparentes extra, atque pendentes, & plures, quas incidere oportet, vt cadant,& deinde cauterizate ad retentionem ſanguinis inciſionis. *Eminentiũ.*

Aut ſunt dolentes, quarum oportet ſedare dolorem, ne ad reſolutionem adducant, & materiam magis prouocent ad currendum, & apoſtemandum, quæ omnia complere oportet cum medicinis ſimplicibus,& compoſitis proprijs,& expertis, intus,& extra approximatis, & per omnem modum cum proprio ingenio, quod ſubiungemus ſtatim. *Dolentium.*

Si ergo plenæ ſunt, tumentes, & cæcæ in aperiendo B eas, dupliciter ingeniari oportet. Primo vt leniantur cum balneis, fomentis,& seſſionibus in aquis dulcibus; decoctionis maluarum, mercurialis, branchæ vrſinæ, meliloti, radicis althææ, & aliorum habentium virtutem ſubtiliatiuam cutis, vt ſunt ruta, & vechuem. Et ex illis ſunt pinguedines gibbi cameli, & adipis anatis, galli, vulpis, lupi, leonis, & vrſi, quæ mollificando, & reſoluendo attenuant,& medullæ cerui, & olea, vt eſt oleum nucum amygdalarum amararũ, de perſicis, & de chryſomilis, & bdellium diſſolutum in eorum aliquo, vel vino. *Aperientia hæmorrh.* Secundo oportet, vt cutis ſubtiliata, & mollificata aperiatur, primo cum frictione cum folijs parietariæ, fici, vel panno aſpero, ſi fuerint apparentes, ſuauiter aperit, & occultas ad propatulum trahit, ad quod adiuuat ſitia magna applicata ano, & cum inunctione ex felle bouino, vel ſucco atthalei, & foliorum ficus, & melle anacardino, cum emplaſtris ex cæpe contrito, ſicut eſt extra emplaſtratum, vel cum aliquo lacticiniorum, vt eſt bryonia, anabula, & ſimilia. Et cum ſtaphiſagra, & C ſtercore columbino, & cantharidibus, cum ſucco flammulæ, quoniam eſt præſtantis iuuamenti. Et emplaſtrum de aſphalto, & galbano eſt proprium; & expertũ eſt ſicut granum arſenici ſublimati ſuperligatum. Caue tamẽ, quia eſt vehementis acuitatis, & profundationis, ne diutius immoretur. Et cerotum balneantium, quod gallicatum dicitur, quod fit ex calce, arſenico, & alijs, quæ diximus in apertione apoſtematum mamillarum; & vbi patiens non abhorret, magis proprie,& ſecure, tolerabilior fit earum apertio cum appoſitione ſanguiſugarum, quæ ſint totidem numero, quot ſunt apparentes, vel cum phlebotomi inciſione. Quod ſi occultæ fuerint, nec poſſint trahi extra, cum ebibitis aperiantur,& collyrijs longis. Cum ebibitis quidem, vt ſunt pilulæ de aloe proprie,& radix ireos, & cum collyrijs confectis ex pulpa colocynthidis, drach. iij.& oleo amygdalarum amararum, drach. iiij. ex quibus fiunt, licinia longa, donec locum earum attingant,& ſimiliter collyrium factum ex D pane porcino, & radice bryoniæ, & alſcebram, & felle bouino, & cum dolor ex eis fortior ſit, extrahantur, & licinium oleo roſaceo inuncto mittatur.

De medicinis claudentibus hæmorrhoidas. Si vero apertæ ſint minus debito, ſupplebimus cum prædictis aperitiuis, vel cum phlebotomia ſaphenæ educente, quantum ſufficiens fuerit. Si autem nimis apertæ, ingeniabimus ipſas claudere, & ſanguinem retinere cum ebibitis pluribus, collyrijs, & emplaſtris, fomentationibus, fumigijs, ligaturis, & cauterijs. Cum ebibitis quidem, dando ſauich hordei cum ſpodio, & alias ſpecies luti, ſanguinem dracon. & alia reſtringentia ſanguinem, ex his, quæ dicta ſunt ſupra in cura inteſtinorum, & ſcoria ferri ſumpta cum antiquo vino eſt propria, & pilulæ de bdellio, quorum iuuamentum in hæmorrhoidibus habẽtibus periodum eſt manifeſtum, & maius quam in non habentibus illas, & cum puluere ex prædictis, & puluere dicto ſupra in cura fluxus ſanguinis ex ſphyncter, & ſimilibus, & collyrijs factis ex his, quæ dicta fuerunt in teneſmi cura.

Et

De emplaſtro ad idem. Et ex emplaſtris, emplaſtrum eſt de tapſi barbaſſo in vino pontico, & contrito, & mixto cum albumine oui, & gallarum puluere, & alijs glutinantibus notis, & generantibus carnem, vt eſt maſtix, thus album cum ceruſſa, & ſimilia, vt radix pentaphyllō, decocta, & emplaſtrata. *Fomenta.* Et ex fomentationibus, in quibus ſedere oportet, eſt fomentum cum aqua ferri, vel aluminis, in qua ſunt decoctæ gallæ, balauſtię, & ſimilia: & quandoque decoquātur in aceto puro, vel mixto illis. Et ex fumigijs exiccantibus, & claudentibus eas, eſt, fumigium ex pice, & puluere thuris, quod eſt fortis exiccationis, ex ſandaraca, *Fumigium.* ſtyrace ſicca, ſulphure, & colophonia, & ſolatro. Et propria eſt fumigatio cum oleo calciamenti ſiccati, ſed oportet, vt addatur cortex thuris, ipſum thus, vt mitiget fœtorem, & ex illis eſt baurach, tamariſcus, ſemen eius, nigella, & myrrha, flores carubarum, & ſimilia. Et ingenia in occultis cum traiectorio immiſſo in ano, vt fumus perueniat ad eas, vel cum vaſe perforato, ſuper quo ſedeat, & recipiat fumum in ano. *Ligatura.* Et ligaturæ quidem oportet, vt fiant cū filo de ſerico, vel lini, vel pilis capitis, vel caudæ equi, & dimittantur, donec per ſe cadant.

** cautela. De cauterio.* Cauteria autem, oportet, quod cum * candela approximentur, & meliora ſunt potentialia, quam actualia propter membri ſenſibilitatem, & illa proprie, quæ ſunt ex pharmacis cauſticis, qualia ſunt calcanthum, æs vſtum, arſenicum, calx, & ſimilia, & quæ a proprietate operantur, quę ſupra in cura fluxus narium habuiſti; licet actualia ſint aliter meliora, vt in cura dicetur arthreticæ, ex eo proprie, quia poſſunt applicari, ita quod aliqua dimittatur aperta. Et ſi cum hoc plures numero fuerint, & eminentes extra, atque pendentes, ingeniari oportet, vt exiccentur prædicto modo, & trahantur per ſe, aut oportet illas incidere, & cauterizare, vt cadant, vel corrodere, deinde ſanguinem retinere. In inciſione, & cauterizatione *6. aphor. 12.* oportet primum attendere Hipp. præceptum; vt ſi incidantur, vel cauterizentur, quòd altera ſit derelicta aperta, vel apertioni apta: inciſæ enim, & cauterizatæ per naturam non ſunt poſt conſolidationem aptæ apertioni; *Pro hoc vide etiam Matthæum de Gradi in 9. ad Almanſ. hoc eodem cap.* quare ſanguis, qui effluere conſueuit, fluere ſolito more non poterit, ex cuius retentione timendum eſt hydropē fieri, aut maniam, aut phthiſim: expedit ergo, vt ſic incidas, vel cauterizes, quòd vnam dimittas apertam, per quam ſanguis exire temperate ſolitus, educatur.

Ingenium autem inciſionis, eſt, vt vna poſt aliam incidatur, & non ſimul omnes, & leuius eſt, & ſecurius *De ingenio inciſionis hæmorrhoidarum.* cum ligatura ex prædictis cadente in radice earum, dimiſſa donec per ſe cadet, quæ ſi non ceciderit, abſcindatur cum acutiſſimo ferro, vel corrodant: vel * vt abſcindantur prius, deinde cauterizentur, & exiccentur, vt ſanguis ** aut.* reſtringantur, cauterizatio cum medicinis cauſticis eſt ſecurior, & hoc in apparentibus erit facile: In occultis interius valde, oportet vt extrahantur (ſi eſt poſſibile,) *De phlebotomia.* deinde ligatur, & poſt ligamentum abſcindatur, ſed ſi præmittatur phlebotomia baſilicę, inter ligaturam, & inciſionem, erit optimum; & hoc cum ventoſis magnis cū *Ventoſa.* igne appoſitis ſuper anum, & dimiſſis vna hora, donec tumeſcant, & non redeant, & tunc retinetur cum inſtrumento extractionis, vt non redeat, deinde ligetur velociter, & dimittatur exterius. Et quandoque fit cum medicinis extrahentibus, ſicut ſi ſumatur ſuccos centaureę, & anethi humidi, & ſtaphiſagriæ; & liniatur anus, vel adminiſtretur nitrum, & fel tauri, vel piper, & nitrum, & bucchotmariem cum ſtaphiſagria. Et corroſio quidē *Exiccatio.* fit ſi liniatur cum myrrha cōfecta cum aqua ſiliquę humidæ, in qua ſit lana infuſa, & ſuperpoſita ano, etiam ſi ſnecetur ex ea, quandoq; deſtruit eas, & proprie verrucales, & fit cum alijs corrodentibus multis, quæ nota ſunt.

Sanguinem conſtringentia. De his, autem, quæ retinent fluentem ſanguinem meliora ſunt ſtyptica conglutinantia, & ſigillantia, quàm cauterizantia. Et cauterizantia potentialia ſunt actualibus meliora, licet in alijs exterioribus membris ſunt actualia meliora, vt dixit Alchindus, ex quibus eſt atra- *Nota de cauterijs.* mentum, & ſimilia, & puluis ex aloe, thure, ſanguine draco, balauſtijs, & ſief memithæ; pulueriʒatus, & ligaris ligatura forti; & de illis eſt tela aranei cum albumine oui, quoniam retinet curſum ſanguinis, & prohibet apoſtemari vulnera, & puluis Galen. ſuperaſperſus, & poſitus ſuper vulnera, qui Recip. pilos leporis, & pulueris thuris, ſanguinis draconis ana partes æquales, vi- *6. meth. med. cap. 4. in prin.* trioli, floris æris ana partem ſ. ligentur fortiter donec cadant per ſe, & ſigilletur, & alia reſtrictiua ſtyptica leuiora. Quod ſi nihil confert, coquantur cum cotto ſubmerſo in oleo calido feruente, deinde pulueriʒentur, & retinebitur ſanguis, & ex illis ſunt aquæ ſtypticæ, vel vinum, in quibus decocta ſunt ſtyptica prædicta. Et ex eis, quæ bibuntur ad illud ſunt triphera minor, in qua miſta eſt ſcoria ferri, infuſa in aceto, per hebdomadam; aqua coletur acetum, & frigatur in ſartagine, deinde teratur, ſicut alchohol, & bibatur, eſt confectio de ſcoria ferri nota, & confert micletum, & hic modus eſt ſecurus.

Si vero doleant fortiter, ex medicinarum acumine, vel *Dolorem mitigantia varia.* inciſione, vel ligatura embrochentur, ſedeant in aquis, ſeminis lini, fœnugræci, althęæ, mellilotι, & chamæmeli, & euaporetur cum ſpongia infuſa in aceto, & emplaſtretur cum eorum ſubſtantia, & vitello oui, deinde vngatur cum oleo lini, vel de nucleis ceraſorum, perſicorum, vel chryſomillorum, vel cerato ex cancro fluuiali, hyſſopo humida, adipe renum caprarum, & cerato albo. Et vbi ex dolore timetur apoſtema, ſuccurrendum eſt *vbi timetur apoſtema.* cum cæpa, aut porro elixato, & confecto cum butyro in aqua decoctionis rerum ſtypticarum cum aceto, deinde ligentur cum incarnatiuis fortiter, ita vt apoſtementur. Et ex ſedantibus dolorem eſt, vt ſumatur ſagapenum, & bdellium inhalbidum, caſtoreum, & opium, & crocum: facto ex eis licinio, & licinium ſit ex radice nenupharis, & cum vides anum apoſtematum, & dolere fortiter ex huiuſmodi medicinis, tunc neceſſarium eſt vt ſumantur chamæmeli, melilotum, & parum croci, & terantur, & conficiantur cum mucilagine ſeminis lini triplicato, & emplaſtra encauſtina, & ex eis deinde emplaſtrabis cum pane, vitello oui, & oleo prius ſuffumigato cum bdellio, & adipe gibbi cameli. Et cum fuerint hæmorrhoides abſque dolore, tumore, apoſtemate, & multa apertione, non erit tunc multa neceſſitas curationis, earum enim curatio quandoque perducit ad fiſtulas, apo- *Nota.* ſtemata, & rhagadias.

Medicamen Gabr. quo ſuffumigatio fit ad hæmor- *Suffumigatio ad hæmorrhoidas exiccandas.* rhoidas. ℞. radicis capparis, oleandri, radicis apij, & alba mali aniudem, lilij, fructus tamariſci, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum oleo ſeſami & fiant trochiſci, drachm. 1. ſumatur ſtercus cameli, & comburatur, & ponatur ſuper ipſum rotellus perforatus, & ſedeat ſuper ipſum infirmus mane, & veſpere, donec exiccentur, & cadant.

Aliud ſuffumigium, ad habentes exituram in hæmorrhoidibus, ſecundum Alexandrum ℞. ſinapis albi, * ve- ** rubea.* narum tinctorum, radicis capparis, radicum colocynthidis, radicis armel, calcis tinctorum, vineæ, ſeminis marathri, ſarcocollæ, ana partes æquales, terantur, & colentur cum eis.

Ad hæmorrhoidas, cum aſſellat ſanguinem ſemper *Potio ad fluxum hæmorrhoidarum.* ſecundum filium Serapionis fiat potio. ℞. tabel ferri, ſeminis porri, ſeminis ameos, ana drachm. ij. fructus capparis ſicci drachm. iij. terantur, & cribellentur, & ſit potio eius pondus drach. ij. cum aqua porri quantitatis, vnc. j. & aquæ calidæ pondus, drachm. ij. & confert in aquis, in quibus decocta ſunt ſtyptica, & pilulæ de quinq; generibus, & myroba drac. x. limaciarum combuſtarū, & charabæ, ana drac. iij. giezi. drac. iij. bdellij, dra. xx. Cōfice cum vino, dra. vij. Confectio Raſis ad hęmorrhoi- *Confectio ad hæmorrhoidas.* das, & vulnera magna inteſtinorum. ℞. ſem. lini. drac. x. granorum nigellæ, drac. v. in al. xv. bdellij, drac. iij. thuris maſ. cyperi, ameos, ana drac. ij. ſ. ſandarach. de chei. dr. ij. ſ. terantur, & dentur in potu dr. iij. cum aqua. Confectio medicaminis ſmeum ſedantis dolorem. ℞. olei nucleorū chryſomillorum, drac. x. ſtyracis liquidæ, drac. j. bdellij, dr. ij. diſſoluantur in eo, & vngantur. Cōfectio emplaſtri

Empla. ſedans dolorẽ hæmorrhoidarum. ſtri ſedantis dolorem hæmorrhoidarum apoſtematarũ, & apoſtema ani. Elixentur cæpe, & conficiantur cũ butyro vaccino, & emplaſtretur cũ eo: eſt enim valde vtile, & ſic cæpe album. Clyſter fiat de ſucco porri, & butyro ſecundum Iſaac. Secundum Hibernicum, gummi hederæ diſtemperatum cum ſucco tapſi barbaſſi, & inunctum exiccat hæmorrhoidas, & ſuffumigatur cum ſpongia marina. Et cinis factus de radice cucumeris agreſtis, *Exiccantia has.* & filicum, & acori, ſuppoſitus exiccat eas præcedente lotione cum vino ſtyptico, & ceratum ex ceruſſa cum oleo roſato, & litio: ſedat dolorem, & conſolidat. Ad idem: concaua panem porcinum, & reple ipſum oleo, fac bullire bene, deinde inunge, vel emplaſtra cum eo, retinet ſtatim ſanguinem, & ſedat dolorem.

Antidotum valens ad interiores. Antidotum valens ad interiores de frigido humore ſecundum Iſaac. ℞. carui, lib.j. aniſi, aſari ana drach. vj. coſti, cinnamomi, galangæ, zingib. ana drac. v. pyrethri, polypodij, acori, ana drach. ij. fac puluerem, adde mel, & da bis bis in die in modum auellanæ.

Ceratum ad dolorem hæmorrhoidarum, tumorem, & duritiem. Recip. ſucci radicis ſerpentariæ, olei perſicorum, vel chryſomilorum, vel lini, axungiæ gallinæ, vel anatis, & parum ceræ, & ſubunge. Deſcriptio pilularum de ſandaracha ſecundum Abuha. retinentium ſanguinẽ *Pilulæ de ſandara.* hæmorrhoidarum ſuperfluentium. ℞. ſandarachæ, corticum ouorum vſtorum, fumiterræ, ſeminis porri, ana partes æquales, ſalis ammoniaci partem ſ. ſcoriæ ferri, partes. iij. fiant ex eis pilulæ ficut nabac. doſis earum eſt in mane a v. vſque ad vij. & commouent coitum.

De apoſtematibus ani, & medicinis eorundem. Cap. 6.

Apoſtematum ani diuiſio. APoſtemata ani ſunt nota, diſtinguuntur vero quãtum ad fiendi modum, & quantum ad cauſas materiales. Primo modo; nam de eis ſunt quædam per ſe incipientia, quędam facta propter dolorem hæmorrhoidarum, aut propter inciſiones ipſarum, & acuitates medicinarum approximatarum illis. Secundo modo, nam ex illis, quædam ſunt phlegmatica, vel melancholica, ſine dolore acuto, quædam phlegmonica, & * eryſipelata ** eryſipelatosa.* cum dolore acuto, & ſunt plurimum propter choleram, quæ apta eſt trahi ad ipſum, & cum conſueta egeſtione deſcendente, & hæc omnia ſunt manifeſta.

De cura apoſtematũ ani vniuerſali. Cura eorum duplex eſt, generalis, & ſpecialis. Generalis eſt duæ res; euacuatio ſcilicet totius, & partis. Euacuatio vero totius completur cum phlebotomijs, vel pharmacijs cum præceſſione digeſtiuorum. Sint autem pharmaca ex lenibus, quæ materiam non agitent, & vehementer attrahant ad paſſionis locum. Et cum regimine ſubtiliatiuo diminuente materiã, ne fluat ſuperfluẽs, & repleat magis, & lenitio adſit naturæ: & breuiter vniuerſale regimen, quod præceſſit in cura hæmorrhoidarum, ipſum complet. *Euacuatio partis quotupl.* Euacuatio partis tripliciter fit, per pulſum, tractum, & tranſmiſſum.

Specialis eſt ſecundum diuerſas ſpecies ipſorum varia, & diuerſa, ſiquidem apoſtema fuerit phlegmonicũ, *Cura Specialis.* ſiue incipiens, ſiue factum, præmittatur phlebotomia baſilicæ, deinde ſaphenæ. Corpus totum, & hepar cum frigidis alteretur notis. Et regimen ſubtile ſit ad frigiditatem, & lenitatem decliue, deinde circa apoſtema particulariter operate. Et primo ſtyptica miniſtrentur, & frigidiſſima, ſi materia adhuc fluit, qualia ſunt albumen oui conquaſſatum cum oleo roſato, quod cum lenitate ſedat dolorem, qui eius eſt cauſa fortaſſis, & repellit materiam; aut ex vitello ouorum tritorum cum memithe, deinde cum pertranſierit principium, adminiſtrentur ſedantia dolorem, lenientia, & reſoluentia temperata, qualia ſunt chamæmelum, melilotum, fœnugræcum, ſemen lini, cerebrum anatis cum eis, & alia ſuperius dicta in præcedenti capitulo, & Emplaſtrum de cæpe, vel porro decocto, & contrito cum butyro, & ſi quidem reſoluantur perfecte, bene quidem. Si vero maneat adhuc repletio, applicentur ſanguiſugæ, quoniam eradicabunt A eam, quod ſi non eradicetur, & venerit ad exituram, oportet perforare, & aperire, ſaltem phlebotomo ante maturationem, ne putredo extendatur verſus profundum, & fiſtulam faciat, vt Hippoc. dixit. Et ſi quidem fuerit cholericum, addes fortiora, non tamen multum, quia inimicantur, vt Hipp. dixit. Et ſi quidem ſit phlegmaticum, vel melancholicum, curetur, prout dictum eſt ſupra cap. de teneſmo, & ex expertis, eſt ſuccus ſcabioſæ ſumptus, & ipſa emplaſtrata frangit, & ſanat, & naſturtium aperit, & maturat.

De medicinis rhagadiarum ani. Cap. 7.

Rhagadia quid ſint. RHagadiæ ſunt fiſſuræ euenientes ano: & ſunt plurimum longitudinales in circuitu eius currentes, prout muſculus latitudinalis procedit, propter eius dila- *Cauſa.* tationem. Et cauſa earum eſt duplex, interior, & exterior. Interior eſt mala complexio ſicca contrahens partes B eius, quare ſeparantur. & quandoq; caliditati, quandoq; frigiditati eſt iuncta cum materia, & plurimũ. Et quandoque ſunt a fęce craſſa, & ſicca, & quandoque propter aliam cauſam (puta) & apoſtemata calida, & ſicca; & quandoque propter hæmorrhoidas, quæ ſcinduntur naturaliter propter fortitudinem expulſionis ſanguinis in orificijs venarum ani. Exterior eſt multiplex, & plurimum eſt propter abſterſionem ani in ſeceſſibus cum de re dura, puta lapide acuto, aut reſcindente hæmorrhoidas, & apoſtema eius, vt eſt phlebotomus, pharmaca, cauſtica, & ſimilia.

De cura rhagadiarum. Cura ragadiarum eſt tres res. Prima eſt cauſæ abſciſſio. Secunda partium ſciſſarum conglutinatio. Tertia eſt regimen, & cibatio.

Cauſæ abſciſſio. Primam rem complent diuerſa medicamina ſecundum diuerſitatem cauſarum. Si ergo cauſa ſit mala cõplexio ſicca, alteretur cum humidis lenitiuis, & lubricantibus temperatis, ſumptis, & inunctis proprie, qualia ſunt aquæ, & iura carnium temperatarum, & foliorum, C vt maluarum, boraginum, & bugloſſarum, & pinguedines gallinæ, anatis, & medullæ, vt crurium aſini, & vituli, & mucilagines, vt fœnugræci, ſeminis lini, frumenti, ſcilicet amyli, & olea, vt amygdalarum dulcium, & ſeſaminum, & hyſſopus humida, vel calida, vt eſt ius galli antiqui, ius ſerpentis, anatis, & anſeris, & medullæ lupi, canis, leonis, capri, vrſi, lupi, & vulpis, & pinguedines ipſorum, & mucilago radicis ireos, & ſcabioſę contritæ, & expreſſæ, & ſimilium, & oleũ de lilio, de nuce Indica, & vulpinum. Vel frigidis, vt eſt ius, & aqua atriplicis, ſpinachiarum, lactucæ, violarum, & ſimilium, & carnium hœdorum, & vitulorum, & mucilago pſyllij, & althęæ, & ſeminum cytoniorum, & lac mulieris, & papaueris albi, & ſeminum melonum, & cucurbitæ, & pinguedo porci, capræ, & medullæ eorum, & olea de violis, roſarum, nenupharis, & alchechengi, & prout cauſa requirit. Et ſimiliter ſi ſint ex fæce craſſa, & ſicca, & ſi ſint cũ materia mala complexio, quæ ſit veniens deſuper; pur- D getur cum aloe totum, vel pilulis eius, & regimen corrigatur. Et ſi fuerit retenta ibi, fixuris ani ſanguiſugę applicentur, vt materiam iam fluxam educant, & ſunt efficaciſſimę in fixuris omnibus ani, & labiorum, & ſi ſint ab apoſtematibus, curẽtur prius apoſtemata, vt dictum eſt. Similiter ſi ſint propter hæmorrhoidas, curentur hęmorrhoides, & euacuetur repletio corporis, & dolor, & caliditas ani ſedetur: vt corpus, & membra non ſint in mittendo auida, & trahendo; nec ſub dominio materiæ facientis ægritudinem in illo membro, ſcilicet ano poſita, & ſi cauſa exterior ſit, auferatur.

Rhagadiarum conglutinatio. Secundam rem complent duæ res. Prima eſt frictiones aſperę, donec partium ſciſſarum, & labiorum earum ſuperficies excorientur, & ſanguinoſentur, & fit cum aſpera frictione prædictorum multa, & proprie cum folijs ficorum. Secunda eſt poſt ipſarum abraſionem, & ſanguinolentationem, vt conglutinantia miniſtrentur, & incarnantia, nota, & vltimo ſigillamus; ex appropriatis, & ex expertis ſunt fęx atramenti, & alia, quæ in cura

vlce-

vlcerum dicemus (prout miniſtrabit pius, & miſericors Dominus.)

Diæta. Tertia res completur, & per abſtinentiam a ſtypticis, ſiccis, & acetoſis, & acutis, & ſalſis, & vſum in principio omnium lenientium dictorum, & lubricantium ex cibis, ex quibus ſunt vitella ouorum, & amylum, & auellanæ, penidij, & ſimilia, & potibus vini albi dulcis maturi, & aquæ hordei, & iuiubarum, & granatorum dulcium, & pomorum, & ſimilium. Et ex medicinis, ex quibus fortis eſt confectio de vitellis ouorū, cæpe, butyro vaccino, & oleo, & vltimo cū cōglutinantibus, quæ ſunt nota.

De medicinis fiſtularum ani. Cap. 8.

Fiſtula quid ac cum ſpecies. FIſtulæ in ano ſunt vlcera profunda, oblonga, & concaua, ſtricta, in eo emittentia putredinem quaſi continue, ad quod adiuuat ſuperfluitatum corporis miſſio ad ipſum ordinata. Et earum, quædam ſunt non penetrantes, & ſunt incolumiores, & quædam penetrantes, vſque ad inteſtinum rectum, & ſunt deteriores; & quandoq; habent orificium vnum, quandoq; plura: & illæ, q̄ ſunt propinquæ concauitati introitus, & remotæ a lacerto latitudinali, ſunt incolumiores, quoniam lacertus eſt ſaluus a nocumento pro maiori parte; nec in cura oportet, vt lædatur inciſione, vel corroſione medicinarū expedientium, & deſtruatur tota retentio eius, & perducat ad egreſſionem ſtercoris præter voluntatem: & quia eſt continuus cum venis, inde fit in eis timor. Et cauſa, ex qua generantur eſt quandoq; ab apoſtemate ani dubelati diu permanente non perforato, ſicut prædictum eſt: qn̄que ab hæmorrhoidibus inciſis, & corroſis, quandoque ab vlceribus prolongatis, & profundatis.

Documētū.

Cauſa.

Signa. Signa fiſtularum ſunt prolongatio vlcerum, & longitudo temporis ipſorum cum impoſſibilitate deſiccandi, & conglutinandi ea, & ſi conſolidari videntur non permaneant, ſed potius poſt iiij vel viij dies, vel menſem redeunt. Et penetrantes a non penetrantibus diſtinguuntur, vt immittis digito intus in anum, & tenta per orificium vlceris: & ſiquidem ad digitum perueniat, vt eum tangat, erit penetrans, ſi vero non tangat digitum immediate, erit non penetrans. Præterea ſi penetrans ſit, fœcis aliquod in receſſu emittet per vlcus; ſi vero nihil, non penetrans erit, & ſi declinent concauitati introitus, vel ad lacertum ſenſu dignoſcuntur.

De cura fiſtularū ani præſeruatiua. Cura fiſtularum ani eſt talis; nam ſi non penetrantes ſint, & curſus putredinis non fuerit plurimus, neq; fœtor fortis, dimittantur: ſolum autem commotum fieri neceſſarium eſt .i. mundificationem ipſarum cum abluētibus, abſtergentibus, & mundificantibus vlcera, quæ nota ſunt in ſuperioribus, vbi de cura vlcerum actum eſt, & infra ſectione ſecunda; hic enim eſt cura ipſarum, & præuiſio; preſeruatur. n. ne profundentur, & lædantur interiora nobilia, & circunſtantia membra. Earum reſtrictio cauſa eſt plurimarum ægritudinum, & mortis quandoque ſi materia, quæ inde fluere conſueuit non prohibeatur debito regimine multiplicari, vel multiplicata non aliter expurgetur. Si vero curſus putredinis, & fœtor fuerint tædiantes; illas curare oportet.

Prognoſticum.

Curatio. Et cura eorum eſt quinq; res. Prima eſt corporis totius euacuatio, & rectificatio, prout in præcedentibus capitulis dictū eſt. Secunda eſt remotio corruptionis, & putredinis, nō ſolum humiditatis, ſed etiam carnis mortuæ in eis apparentis, vſq; ad radicem, & carnem viuam. Tertia eſt carnem bonam loco remotæ, & inciſæ, regenerare, & indurare, ſeu ſigillare, & calloſam reddere. Quarta eſt dolorem interuenientem ſedare. Quinta eſt regimen debitū ordinare. Primā rem cōplentia ex præcedētibus nota ſunt. Secundā rē cōplent, q̄ humiditatem mūdificat, & abſtergūt putrida, vt eſt aqua mellis, vel vinū, in quo mel roſatū eſt diſſolutū, immiſſum cū tenta, vel clyſteri, ſi fuerint penetrantes, ſint aūt tepida; quia, abſtergūt melius, & ſunt ano amica. Et poſt hoc acuta pharmaca, & corroſiua puluerizata, vel cū tenta immiſſa, q̄ carnem mortuam corrodunt, vt eſt puluis aſphodelorum, ariſtolochiæ, & vnguentum viride, & nigrum.

Mundificatio.

Incarnatio. Tertiam rem cōplent incarnantia, & cōglutinātia nota ſupra ex quibus efficaciſſima, & experta eſt cauda equina. Et deinde ſicca fortia, & ſigillantia, & cicatrizantia, vt eſt puluis gallę, & corticis thuris, & ſimilia. Et ex proprijs eſt aloes pulueriſatus ſimplex, vel cum prædictis mixtus; mundificat enim, & conſolidat vlcera difficilis conſolidationis, vt fiſtulas proprie in ano, virga, naſo, & labijs, ſeu ore.

Dol. mitigatio. Quartam rem complent vnctuoſa acuitatem pharmacorum, & etiam tranſeuntium ſtercorum corrodentium remittentia, & ſedantia, vt eſt butyrum, & oleum roſatum immiſſum cum tenta, vel clyſteri, & ſimilia; & quandoque narcotica ſunt opportuna.

Diæta. Quintā rem complent abſtinentia ab acutis, ſalſis, & acetoſis, quæ ſuperfluitates tranſeuntes reddunt acutas, & vſus ſuccorum exiccantium frigidorum; quibus præmittantur lenientia, & lubricantia nota ſupra, quæ ſeruant naturam lenitam.

Si fiſt. penetrant curatio. Si vero fuerint penetrantes eiſdem rebus curam complebis, ſed oportet, vt medicamina ſint fortiora, & immiſſa cū licinio, vt tenta lōga, & ſubtili inuncta ex eis, & proprie ex atramento, vt perueniant vſq; ad profundū, & cū pila comprimatur, vt maneat in loco, ſed qn̄q; perducit ad dolorem vehementem, & proprie cum fuerint corroſiua, & acuta valde; quare timetur ex neruis, ne accidat ſpaſmus, & syncopis, & tractus materiæ, & additio vlceris, & profundationis ipſius. Quapropter dixit Hip. Quibuſcunq; cancri abſconditi fiunt, nō curare melius eſt; curati enim citius pereunt, non curati longius tempus perficiūt. Quare ſit ligata tenta filo, & cū dolor intēditur, & intolerabilis fit, extrahatur; adminiſtrentur ſedantia dolorem, & prohibeant fluxū materiæ deſcendentis ad illū. Ex quibus eſt illud, quod reſoluitur ex piſtello, & tabula facta ex plūbo fricatis cū oleo roſato, deinde reiterentur donec ſufficiat, & vltimo ſiccantia, carnē generantia, & cicatrizātia miniſtrētur, quæ fortiores ſunt, & ex proprijs eſt lapis filagius, & medicinas cōpoſitas, quas experti ſumus ſubiungemus inſtanter.

6. aph. 38.

De vlceribus ani, ac eorum curā. VLCERA ani ſunt nota non. n. ſunt profunda, & cōcaua, & ſtricta ſicut fiſtulæ, ſed ſuperficialia tm̄. Et cura eorū, eſt cura fiſtularum non penetrantium, & cum lenioribus habent compleri, & ex appropriatis, eſt aloe.

De pruritu ani. Cap. 9.

Cauſa pruritus. PRuritus ani notus eſt.

Et cauſa eius ſunt vermes, & aſcarides exiſtentes in extremo recti inteſtini, ac humores ſalſi venientes ad ipſum, aut vlcera ſanioſa prædicta.

De cura pruritus ani. Et cura eius eſt. Nam ſi ſit a vermibus curetur cura prædicta vermium.

Et ſi ſit ab vlceribus, curetur cura vlcerum.

Si vero ab humoribus ſalſis conſiderandum. Nam ſiquidē, ſunt tales humores a ſuperioribus miſſi, duæ res in cura ſunt neceſſariæ. Prima eſt corporis euacuatio ab eis, & rectificatio regiminis, vt non regenerentur, ſed adæquentur generari. Secunda eſt eorum, qui miſſi ſunt reſolutio, & abſterſio.

Pharmacia. Primam rem complent purgantia pharmaca appropriata tali humori, cū præceſſione digeſtiuorum appropriatorum; qualia ſunt ſyrupus de fumo terræ, & pilulæ eius; Et cōuerſio regiminis ad cōtrarium naturæ humoris, & fit cum cibis, & potibus generantibus ſanguinem bonum, abſtinendo a ſalſis, & acutis. Et deriuatiua, vt ſunt ventoſæ ſuper anchas poſitæ, & renes.

Diæta.

Dermatica. Inſeſſio. Secūdam rem complent ſeſſiones in aquis decoctionis vio. maluarū, meliloti, acetoſæ, & granorū lupinorū, & fumiterræ, & abſterſio cum eo, & deinde cū ceratis appropriatis inunctis, quæ dicentur in cura ſcabiei.

Si adſit humorum retentio. Si vero fuerint retenti tales humores in partibus ani, nō de nouo miſſi, curent, vt ſupra in teneſmo dictum eſt reſoluantur, & abſtergantur cū lamina æris, & ſuppoſitorijs temperatis, qn̄q; narcoticis, & rob ex aceto vini, iuuamen-

De potione aperta ad fiſtu. iuuamentum eſt valde, & inunctio iuxta ignem ex ſale, & aceto, & oleo, & ventoſæ, ſuper alchaſos poſitæ, quę mūdificant partes cutis, & attrahunt ſubtile cholericū, quod humorem efficit ſal ſum. Bibenda ſm Procidanium experta ad fiſtulas, deſiccans, & cōſolidans. ℞. pedis columbini, cardi benedicti, ana lib. j. cymarū rubi. vnc. vij. ſaluiæ, betonicæ, ana vnc. iij. hæc cōtrita bulliāt in vini, li. v. vſq; ad conſumptionem medietatis, deinde colentur, & adde quartam partem mellis, & coque parū, & cola, & vſui reſerua, de qua ſumat mane, & ſero in ieiunio cyathū vnū, & quidam addunt calendulam. *De cauda equina.* Cauda equina ſæpe ſumpta in vino; & emplaſtrata curat fiſtulam inter omnia, & eſt experta. *Puluis ad fiſtulam, & cancrum, atque ſcrophulas.* Puluis ad fiſtulam, & cancrū, & ſcrophulas apertas. Rec. arſeni. vitrioli, aluminis zuccharini, nitri ana vnc. ij. puluerizentur cū aceto fortiſſimo in modū oxymellis, ponanť in olla, cooperiantur, & circūuoluanť bono luto, vt fumus inde non exeat, & bulliant lento igne a mane vſq; ad tertiam, & remoto vaſe, qd inueniť, cooperculo colligať, & ſeruetť, & tenta in ipſo puluere inuoluať, & ſtet ibi per diē, & noctē; deinde remoueatur; deinde curetur ad modum alterius vulneris.

De mollificatione ani, & egreſſione eius. Cap. 10.

Mollificatio ani quomodo, &c. MOllificatio ani, & egreſſio eius eſt nota. Et eſt, aut a natura, ſeu infantia, vel præter naturam dilatatus, & egreſſus non congregatur, & retrahitur naturaliter, & debito ſuo modo, ſed remanet extra, & caput, ſeu extremitas recti inteſtini cū eo, & qñq; parū, qñq; in quātitate palmi vnius, & plus prout in quodam vidimus lamentatio. Et qñq; egreſſio eius eſt cū voluntate, & eſt minus malū, & qñq; eſt præter volūtatem, & eſt magis malum; & qñq; eſt cū ſenſu, & eſt melius; & qñq; pter ſenſum, & eſt peius, & qñq; eſt egreſſio ſecū inuoluntaria, & eſt peſſimū. *Cauſa.* Et cauſa eius eſt, vt mala cōplexio paralytica frigida, & humida interiorū, cū materia ſubtili imbibita in neruo latitudinali cōgregante, & neruis lōgitudinalibus retrahentibus ipſum, & inteſtinum cū eo, qñq; eſt mixta cū caliditate iuuante ipſum ad penetrandum, & imbibendū. Et qñq; eſt apoſtema in ano, ſua grauedine trahendo inferius, coadiuuans. Et quandoq; eſt exterius veniens, puta ex aqua frigida, cū balneatur, vt fullonibus, & nauigantibus, ſæpe accidit vel aere frigido, cū ei coacti exponūtur aliq. Et qñq; eſt pp hęmorrhoidarū ligationē, inciſionem, vel corroſionem in medicinis cadentem ſupra neruos, ſeu lacertos prædictos, quare abſcindimus, & eius cura erit impoſſibilis. Aut propter caſum ſupra dorſum, aut percuſsionem diſlocantem ſpōdyles, a quibus nerui prædictorum lacertorum egrediuntur, quare nerui comprimuntur, & diſrumpuntur.

De ſignis. Signa eius, quæ a complexione mala paralyticata eſt, ſunt, quod eſt, quia paulatim accidit, & præceſsit regimen multiplicans talem materiam, & eſt ſine ſenſu, vt plurimum, & accidit, vt egrediatur egeſtio inuolūtaria, & ſi eſt cum caliditate, ſenſus declarat, & tactus: & ſi eſt a cauſa exteriori, & frigore, ſimiliter. Quæ vero, propter alias cauſas, eſt ſubito veniēs, & eſt cauſa manifeſta abſque aliquo modo regimine præcedente, & accidit dolor propter illud, quod accidit in neruo conſtringente, vel retrahente, de læſione.

De cura. Cura eius, quæ eſt a mala complexione paralyticata inferiori cum materia frigida, vel caliditati coniuncta, eſt ſimilis curæ pruritus ani ab humore facti. Cum ergo præceſſerit corporis purgatio ab humoribus prædictis venientibus, cum præceſsione digeſtionis cum proprijs, & regimen fuerit declinans ad calidum, & ſiccum; neceſſe eſt, vt humorem illic imbibitum reſoluas, abſtergas, & exicces, & hoc cū clyſteribus, lauacris, collyrijs, emplaſtris, vnctionibus, & cum puluetibus. Clyſteribus quidem ex aqua marina, & euphorbio, vel ſagapeno, vel hieris magnis, vel agarico, & oleo rutaceo. Lauacris cū aqua maris, ſulphuris, baurach, felle, nitro, & aquis thermarum. Collyrijs ex melle, aloe, & colocynthide. Vnctionibus ex oleo nardino, coſtino, & laurino, vel ceratis, vel vnguentis appropriatis: quæ in antidotario noſtro diximus. Emplaſtris ex ammoniaco, ſagapeno, ſtaphiſagria, aceto, ſcilla, & cera, & melle. Deinde ſi quidē retrahatur, & reducatur, vtaris ſtypticis lauacris prædictis in teneſmo, quòd ſi non retrahatur, & reducatur per ſe, oportet, vt lauetur cum vino nigro pontico, vel aqua aluminis decoctionis gallarum, quercus, & cypreſsi, & cupularum glandium, myrtæ, & balauſtiæ, & deinde aſpergatur puluere thuris, merdaſenghi, ceruſſæ, & plumbi, gallarum, & antimonij, & deinde reducatur, & reſtringatur, & quieſcat, & ventoſa ſupra alchatin reducit ipſum.

Si ſit propter apoſtema. Quod ſi anus non reducatur propter tumorē, & apoſtema in ipſo; tunc oportet, vt mollificetur ſedendo in aquis calidis, decoctionis mollificantium, prædictorum in teneſmi cura; cum oleo chamæmelino, bdellio. quoniam reduceret.* deinde curetur cum eis, quæ dicta ſunt in cura apoſtematis; deinde cum reſoluentibus, & ſtypticis conſtringatur, quòd ſi non reducatur adhuc, ſupra caudam a duobus lateribus eius, cauteria applicentur. ** reducentes.*

Si a frigore. Et ſi eſt a frigiditate exterius procedēte, curetur cum calidis, prout in teneſmo dictum eſt.

Si ex percuſsione, & caſu. Et ſi eſt a caſu, vel percuſsione ſupra dorſum, curetur diſlocatio, ſi poſsibile eſt, vt in ſecunda ſectione (Deo duce) dicemus. Puluis cornu cerui ſuperaſperſus poſt ablutionem cum vino ad reductionem confert.

Emplaſtrū expertū ad exitū ani. Medicamen expertum Hybernici ad exitum ani. ℞. charabæ, cornu cerui uſti, balauſtiæ, thuris, antimonij, acaciæ, thuris, minutim; terātur, & puluerizentur ſuper anum & vmbilicum, & renes, cum petroleo, & vitello oui aſſa. Aliud medicamē in exitum ani, & hæmorrhoidas. ſuper lapidem molarem calidum folia porri contrita impone, & acetum ſuperaſperge, & fac patientem ſedere ſuper eum; & anchæ eius, & renes inungantur melle, & puluere ſeminis naſturcij, & ſuperliga. *Suffumigiū optimum.* Item aliud. Recipe abſynthium, parietariam, & mentaſtrum ſine aliquo liquore calefactum, & ſuperpoſitum, multum valet. Item ſpongia marina calefacta in aceto, in quo coctæ ſint radices granatorum, & myrtus, ſuperponantur. Itē muſcelazon calidum ſumptum, multum valet; & quando vadit ad ſellam, & ſurgit ab ea recipiat fumum colophoniæ, thuris, & pinearum. Et ad dolorem ani, parietaria bene decocta, & permixta oleo, & deinde cocta, applicetur. Item aliud ad dolorem, & inflammationē. ℞. ſtercus gallinæ ſiccum, vel recens, diſſolue cum oleo in teſta calida, & ſuper peciam extende, & loco dolenti appone, & oleum decoctionis ſcarabeorum, & balnei cum cimbalaria facit idem.

Aliud medicamen ad mollificationem ani. Medicamen Gal. conferens ad mollificationem ani, & exitum eius. ℞. fructus, qui dicitur arabugi, gallarū, ceruſſæ de plumbo, acaciæ, barbæ hircinæ, corticis pini, quæ dicitur ſantis, thuris, & myrrhæ, omnium, ana aureæ. iiij. puluerizentur, ſicca, & poſtquam abluitur anus cum vino pontico, ſuperaſperge.

SVMMA II.

Quarta particulæ ſectionis primæ, & eſt de medicinis ægritudinum inſtrumentorum vrinæ.

PROLOGVS.

Anatomia renum. SVblimis Deus renes creauit, eoſq; dotauit virtute ſpecifica, qua ſuperfluitatem aquoſam traheret ex venis, vt virtute hepatis impellentis inſimul a ſanguine ſequeſtretur, ex quo iuuamentum mixtionis ipſius exirit præfinitū. Et coagulauit eos in ſubſtantia dura, ex ſanguine, ne ab eius acuitate mordicanti quaſi continue grauiter læderentur. Et combinauit eos, vt ſi vni accideret nocumentū, alius in operatione complenda ſubſiſtat, fecitq; proinde vnumquodq; plurimarū diuiſionum, ſicut in boue, non vnius

continuæ

continuæ ſubſtantiæ ſicut in porco, vt cũ nocumentum alicui ex partibus eius accideret, ſtaret in operatione tam neceſſaria cum plurimo eius ab illa parte diſtincto; incũbit enim naturæ tam grandis neceſſitas tranſcolationis aquoſitatis ex venis a ſanguine, vt nõ minor ſit neceſſitas mixtionis ipſius cũ eo; quemadmodum enim nutrimentũ tranſire ad mẽbra ſine aquoſitate non poteſt, nec eis diſtribui, & apponi, ita ſine eius ſequeſtratione non valet illis diſtributum vniri, & ſicut ex primo defectu accidit atrophia, ita ex ſecundo prouenit hydrops, vel cachexia. Hanc autem neceſſitatẽ natura præcognoſcẽs, illos alligauit dorſo', neruis, ac ligamentis explantatis ab eo, & iuxta venam ſupra ipſum extenſam hinc inde lateraliter collocauit, vt a vena ipſa emulgenti vocata, habilius traherent illam. Collocauit illos ſeorſum in homine, dextrum quidem ſuperius propinquũ hepati, donec pennulam eius tangat, & hoc, vt habilius ab eo illam traheret, quantum poſſibile eſt. Siniſtrum vero inferius, vt quia, quod trahitur ex illa non attrahit ex primo foramine, quod habet ad venam immo a dextro, vt attrahatur, & quod propinquius primo ad longinquius ſecũdo; ſicque tranſcolatio melius compleatur, ob quam poſita eſt in inferiori, ſeu intrinſeca eorum parte, concauitas, ad quam traſmittitur primo, & aqua impellitur inferius ad veſicam, & in medio corpore renes, quod de ſanguine aſſociatur aquoſitati trahendo, purificant meliori modo, quo poſſunt ab ea, vt nutriãtur ab eo, & aquoſitatem, tamquam inutilem ad veſicam impellant. Aquoſitas. n. natura ordinante nõ ſic a ſanguine purificata de hepate transfertur ad renes, quin ad ſanguinis miſti, ad modum loturæ carnis recentis, hanc quo nutriantur renes, quam ſi in ſequeſtrando, nec nutriantur ex illo deficeret, vrina redderetur, ſicut lotura carnis recẽtis, eodẽ quaſi modo, quo ſi hepar debile nõ diſcernat; quam impellit eis aquoſitatẽ a ſanguine, prout oportet. Et renibus aduenit neruus paruus, quo excreãtur panniculi, ipſos a mẽbris alijs diſtinguentes, & circa venam flectentes, & dorſum. Aduenitq; eis vena illa magna ab hepate, & arteria ex arterijs, quæ adueniunt hepati. Poſt quorum creationẽ creauit veſicam. Quemadmodum. n. Deus ad expulſionem ſiccæ ſuperfluitatis, quæ digeſtioni primæ inſequitur, ordinauit quædam mẽbra ad ſequeſtrandum ipſum a chylo, vt ſuperiora inteſtina gracilia maxime, quædã ad colligendum, vt monoculum, & quædam ad complendum vt colon, quædam ad extraducendum vt inteſtinũ rectũ propter cauſam ſuperius aſſignatã, Eodẽ modo ad expulſionem ſuperfluitatis aquoſæ, quæ ſecundæ inſequitur digeſtioni, Deus membra inſtituit quædam, hæc vero ad ſequeſtrandum, vt renes: quędam ad colligendum & cõplendum, vt veſicam; quædam ad producendum ipſam extra, vt virgam; propter eãdem ſimiliter cauſam, & vritides, vt viam per quam tranſiret de renibus ad veſicam. Sicq; creauit eam, & neruoſam, & panniculoſam, vt eſſet ſuſceptiua extẽſionis in colligendo illam, & duorum panniculorum, ſeu tunicarũ, vt fortis eſſet in continendo, proinde ſuerunt panniculi ipſi ex ligamentalibus neruis contexti, quorũ interior eſt duplo craſſior exteriori, ne ab acuitate vrinę, cui obuiat, offendatur. Et vt colligatur in ea ſubtiliter ingeniatus eſt, vt ſic eã intraret, quod per viam introitus quoquo modo nullatenus retrocedere poſſit: q̃ ſi poſſit, naturæ periculum atq; faſtidium pareret, ſicut ſæpe plius, proinde vritidẽs poros protenſos a renibus ad ipſam diſpenſauit, vt attingentes eam in concauo eius, & iuxta collum incederent inter duos panniculos eius, exteriorem tunicam perforando prius & hoc per ſpacium habens quantitatem, deinde diſrumpent interiorem panniculum, vt aquoſitatem in eius concauitatem transfundat, & cum impleta fuerit a comprimente interiorem panniculum eius exteriorem ſubintrãtes, inter eos vritides clauderent compreſſi, quo minus ex eis regrediatur vrina quantũcumque etiam exterius comprimant. Ait. n. Gale. ſi. n. ad quam partem clauditur feneſtra, eam impellendo ſtudeas aperire, magis eam firmabis. Et vt collecta in ea, teneretur pro voluntate, nec

E exiret per eius collum, quod ad eius ordinauit expulſionem inuoluntariæ, ſicut in patientibus vrinæ deſtillationem contingit, procreauit ipſum carnoſum, plurimorum anfractuum, & in eo lacertum latitudinalem inuoluit, contractione cuius præcluſum, ad modum marſupij, vt vrinam retineret pro velle; & tandiu quod vnctuoſitatem ſanguinis, qua inficiuntur trahat, qua nutriatur, deinde eo mollificato, vrina procedit ad virgam, vt extra progrediatur per circumtractionem, et compreſſionem villorum eius ſubſtantię, ſi multa exiſtat vrina, & ſi pauca exiſtat in ea per circũtractionem, & compreſſionem lacertorum etiam ventris ordinatorum ad coadiuuandam etiam talium ſuperfluitatum expulſionem. Et cõtinuatur vnicuiq; laterum eius neruus quãtitatem habẽs, & venæ quietę & pulſatiles, & multiplicati ſunt in ea, vt ſentiatur cui innititur, & ad quæ extenditur.

Ex quibus manifeſte colligitur, quot ſint ægritudines eis poſſibiles ipaliter euenire, atq; curabiles proprie, & F ex cõmunitate. Et proprie ſunt gñis malitiæ cõplexionis ſimpl. & cõmiſtæ, vt plurimũ, & puræ, & cũ materia, vt plurimũ; propter illud, quod de humore aduenit eis cum ſuperfluitate aquoſa, & generis malę compoſitionis, vt oppilatio in eorum venis, & poris, ac repletio in concauitatibus eorundem ex ſanguine, humore, vel lapide: & generis ſolutionis continui, vt ſunt vlcera, & corroſio in eorum ſubſtantia, & abſciſſio venarum, & apertio earũ; & generis apoſtematis, ex quibus debilitantur accidenta iter veſica, & renes in eorum operatione prædicta communi, & cum multiplicatur, debilitatur hepar, donec perueniat res ad hydropiſim, ſi non aliter reſiſtatur, dolent quoque, & alia ſymptomata patiuntur. *Quibus nã ægritudinibus ſubiacent.*

Et ſignificatio ſupra tales habetur proprie, & potiſſime ex proprio dolore, & tactu, & diſpoſitione membrorum vicinorum compatientiũ eis immediate, vt eſt dorſum', & alia vrinalia membra immediate, vt eſt hepar, ſtomachus, cor, cerebrum, et etiam totum corpus. Vnde G Abu. membrum compatitur alteri, membro, quia tertio membro aſſociatur ſicut cerebrum aſſociatur reni propterea quia vnũquodq; aſſociatur hepati; & exeuntibus cum vrina, quæ ſi ſana ſint, & appetitus non ſit læſus, ſitque cum alijs contentis præter naturam, ſanitatem hepatis indicat & ægritudinem renum, ſi dolor in lumbis exiſtat, vt Abu. dixit, & per ipſam non ſanam puta craſſam, & reſidentem, multam, eorum ęgritudines ſoluuntur, quibus plurimum paucitas vrinæ aſſociatur. *Signa.* *compatientia.*

Et ſecundum, hęc ſumma ſecunda, quartæ particulæ, ſectionis primæ, quę eſt de medicinis ægritudinũ inſtrumentorum vrinæ, capitula cõtinet xiiij. Et quia renes, & veſica in cauſis, ęgritudinibus & accidẽtibus, conueniũt plurimis, quemadmodum & in actu, vt ex prædictis apparet, plurimum & in cura cõuenient, & medicinis quibus habet compleri, differentibus & tamen in virtute, potentia elementali & ſpecifica, propter differentiam in natura, pro tanto de cura ægritudinum plurimarum ipſorum ſimul loquemur cauſa breuitatis, (cum Dei H nominis inuocatione, qui ſit benedictus.

Continet autem hæc ſumma ſecunda capitula xiiij.

De mala complexione renum, & veſicæ: de Oppilatione eorum, ex ſanguine vel alio humore; & de medicinis eorum. Cap. 1. 72

De Oppilatione renum, & veſicæ ex lapide; & medicinis eius. Cap. 2. 73

De diſlocatione renũ, & veſicæ, & medicinis. Ca. 3. 75

De ſolutione continui in renibus, & uenis eorum, & eorum vlceribus, & ſcabie, ac reliquorũ membrorum vrinæ, & medicinis eorum. Cap. 4. 75

De apoſtematib⁹ renũ, & veſicæ, & medicinis. Ca. 5. 76

De dolore renum, & veſicæ, prouenente ex eo; & medicinis eorum. Cap. 6. 77

De debilitate renũ, & veſicæ, & diſtinctione nocumentorũ contingentiũ in actione vrinãdi. Cap. 7. 78

De

De diminutione, ſeu paucitate vrinæ, ablatione, & priuatione ipſius. Cap. 8. fol.78
De diabete. Cap. 9. 79
De ſætore vrinæ. Cap. 10. 80
De dyſuria, & inuoluntario exitu, & deſtillatione vrinæ. Cap. 11. 80
De ſtranguria, & difficultate vrinæ. Cap. 12. 80
De ardore vrinæ. Cap. 13. 82
De multitudine, & mictu in lecto. Cap. 14. 82

De mala complexione renum, & veſicæ; de oppilatione eorum ex ſanguine, vel alio humore; & de medicinis eorum. Cap. 1.

Oppilatio Renum. Mala complexio renum, & veſicæ, & ſpecies eius, cauſæ, ſigna, & cura ex his, quæ dicta ſunt in hepate ſunt manifeſta, & infra ca. de debilitate dicemus.

Cauſa. Oppilatio in renibus, & veſica, & alijs inſtrumentis vrinæ, vt plurimum eſt coarctatoria, propter illud, quod deſcendit ad ea, de ſuperfluitatibus, cum vrina; & ſi ex humore eſt implente, & oppilante, aut erit ex multitudine ſanguinis, & ſigna eius ſunt ſanguinea, vrina cum dolore grauatiuo in eis, & dorſo. Vnde Abuha ait, eſt autem cum in ægritudinibus acutis ſanguineis vrina, ſicut ſanguis ipſe emittitur, apertione venæ non exiſtēte in renibus, & ſignificat repletionem ſuperfluam in venis, quam contrahit, & oſtendit in renibus eſſe dolor grauatiuus partium prædictarum adiunctus illi, & ſignificat eam tactus caliditatem inueniens ſupra renes, & dorſum, & ſitis quandoque, & regimen vniuerſale, & aliæ conſimiles circumſtantiæ inuentæ in eo, cum iuuamento a frigidis; & quandoq; erit ex congelato ſanguine in veſica, de qua infra de ſolutione dicetur. Aut erit ex alijs humoribus, craſſis, & viſcoſis.

Signa. *4. aph. 71.* Et ſigna eius, ſunt, vrina cum hypoſtaſi craſſa, & conglobata, & cum ampullis ſupernantibus, vt Hippocra. dixit in aphoriſ. Cum maioris grauedine, ſeu doloris grauatiui renum additione, non ſolum propter id, quod oppilat, ſed etiam propter id, quod ex oppilatione retinetur, & aggregatur. Et eſt in ea retentio vrinæ quandoque, vt infra dicetur; & tactus inueniens frigiditatem ſupra renes, & regimen præcedens multiplicans tales humores, & aliæ conſimiles circumſtantiæ cum iuuamento ex calidis. Et quandoq; eſt, cum ventoſitate craſſa coarctata, in eis generata ex prædictis humoribus calefactis, vel cibis. Et ſigna eius ſunt ſigna prædicta cū extenſione percepta, ſeu tenſione proprie cum mouetur, & inclinatur. Et quandoq; eſt ex humorib. mediocriter alteratis, puta ſanie craſſa, & viſcoſa coarctata in eorum concauitate, & poris, quam natura expellit per venam aorti maiorem, a ſuperioribus membris, ad membra vrinæ, ſicut Galen. & Abuha dixit. Et ſigna ſunt, anteceſſio apoſtematis dubelati in ſuperioribus membris, vel vlcera, & proprie in hepate, & ſpiritualibus membris, vrina ſanioſa, & ardor. Et ſignum commune in omni cauſa, eſt ſtupor inferiorum membrorum, eo quòd ſpiritus ſenſibilis ad ea bono modo tranſire non valet, cum quibuſdam prædictorum ſignorum, ſcilicet dolore grauatiuo, & ſenſu caliditatis ſupra renes, aut erit ex lapide, de quo ſtatim dicetur.

4. de lo. aff. cap. 4. & 4. aph. co. 79. Signum cōmune in omni cauſa. Stupor eſt inferior.

Curatio ſi oppilatio ſit ex ſan. Cura eius, quæ eſt ex ſanguine, eſt euacuatio cū phlebotomia ex baſilica vſque ad lipothymiam: deinde ſi expedit cum phlebotomia ſaphenę, vel apertione venarum hæmorrhoidalium, & cum regimine extenuatiuo, vel infrigidatiuo ex diureticis frigidis.

Cura oppilationis ex humore craſſo. Phlegmago. ſimpl. Et cura eius, qui eſt ex humore craſſo, & viſcoſo, eſt cura oppilationis hepatis ex humoribus craſſis talibus. Et eſt in ſumma tres res. Prima eſt regiminis ſubtiliatio. Secunda eſt adęquatio materiæ. Tertia eſt euacuatio ipſius. Prima res nota eſt. Secunda etiam. Tertia ex præmiſſis ibidem completur, tamen quandoque cum ſoluentibus cum deriuatione, vt ſunt vomitus, clyſteres, & pharmaca ventris ſolutiua, ex quibus proprium, & ſimplex eſt agaricus, & galbanum, ſemen vrticæ, iris, aſarum, ſagapenum, cum hydromelle, & vterque elleborus. Et compoſitum eſt hiera, oportet autem ne ſit ſolutio laborioſa, ne humores effundantur ad renes, quādoq; cum ſoluentibus a deriuatione, vt cum diureticis calidis, ex quib. propria ſunt ſpica, folium, caſia lignea, phu ſicca, aqua cicerum nigrorum, & capil. ven. meu, & vinum, in quo reſederit ſpica, ſoluunt enim vrinam in humoribus craſſis, & alia, quæ prouocant cum virtute, & extrahunt ſuperfluitates craſſas, quas infra dicemus in cura oppilationis eorum, ex lapide, & difficultate vrinæ, niſi rheumaticus fuerit; quo caſu diuretica fortia non conueniūt, niſi prius purgato corpore, materia ceſſauerit fluere. Vnctionibus ex oleis reſolutiuis, & ceratis, & emplaſtris, & balneis reſoluentibus naturaliter, vel artificialiter ordinatis. Et ſi quidem ſit cum ventoſitate, cura eſt inflationis ſtomachi, hepatis, & ſplenis ſuperius dicta.

Phlegmag. compoſ. *Diuretica.*

Si oppilat. ſit ex ſanie curatio. Si vero eorum oppilatio ſit, ex ſanie eius, cura eſt duplex regimen. Primum eſt regimen apoſtematis dubelati, & aperti, ſeu vlcerum ſuperiorum membrorum. Secundum eſt ſaniei mundificatio, vt non noceat. primum habitum eſt ſuperius. ſecundum etiam vbi de cura apoſtematum dictum fuit.

De oppilatione renum, & veſicæ, ex lapide, & medicinis eius. Cap. 2.

In quinque partib. corporis lapis generatur. Lapis in quinque partibus corporis ſecundum Galen. generari poteſt. In pulmone. ſ. & inteſtinis, de quibus ſupra dictum eſt, & illud eſt raro, & in renibus, & veſica, de quibus nunc dicendum eſt, & eſt, vt plurimum, & etiam in iuncturis, de quo dicetur infra, & & eſt mediocriter ſe habens, & vbicunque generatur, communem in genere habet cauſam. Et hi, de quib. eſt ſermo, in cauſa conueniunt, ſed in eius quanto differunt. *Cauſa materialis.* Conueniunt inquam in cauſa, ſcilicet materiali, & efficiente. Materialis quidem eſt, vt plurimum humor craſſus, & viſcoſus in corpore generatus tranſlatus ad illas partes renum, & veſicæ, ibique retentus, & quandoque apoſtemans. Hic autem humor, vt plurimum eſt phlegmaticus, cum ſit proprie condenſabilis; non ſic ſanguis, licet quandoque ad illas perueniat, quia nec craſſus eſt, nec viſcoſus, ſed conſiſtentia temperatus: & cum peruenit ad illa, conuerſus in malam qualitatem venenoſam, quemadmodum Hippoc. dixit, non poterit ibi contineri, ſed extra pellitur a natura. Nec melancholia, quia propter ſiccitatem eius partes non adhærent, vt condenſentur, ſed incinerantur potius, nec cholera, quia non craſſa, viſcoſa. Et cauſa generationis talis humoris phlegmatici, eſt debilitas digeſtionis, aut ex parte virtutis caloris innati, quia debilis, vt contingit in ſenioribus. Aut ex parte cibi, quia craſſus, & viſcoſus de genere panis, & paſtæ azimæ; & carnium craſſarum, vt animalium magni corporis, vt boum, bubalorum, ceruorum, & porcorum, & ſylueſtrium, & antiquorum, & nimis iuuenum ſalitarum, & auium paludeſtrium, & piſcium magnorum, & lacticiniētium, & lacticiniorum, & leguminum, & aliorum ſimilium. Aut potus aquæ turbidæ, & proprie lacunalis, & ſtagni, & vini craſſi, & turbidi. At ex parte mali regiminis in alijs attendendis conditionibus circa digeſtionis perfectionem, vt in pueris, & gulosis adoleſcentibus, de quibus ſupradictum eſt in capitulo debilitatis digeſtionis. Cauſa vero tranſlationis, eſt virtus expulſiua ſuperiorum membrorum, fortis; hepatis, ſcilicet, & venarū, proprie cum amplitudine viarum ipſarum, & debilitas renum. Cauſa vero retentionis illius in ipſis eſt debilitas virtutis expulſiuæ ipſorum in ipſis naturaliter, vel ex ægritudine cum ſtrictura viarum expulſionis, & craſſitie humoris, & concauitatis aptitudine in colligendo, & retinendo quamdiu condenſetur; quare extra corpus expellere illum humorem non valet, ſed tardatur tempore longo, & euacuatur, quod ſubtile eſt, & clarum cum vrina paulatim, & craſſum, & terreſtre remanet in eis, & condenſatur. Iſaac enim dixit, per canalem ſtrictum

ctum non tranſit liquor craſſus. Si enim virtus fortis exiſteret, & via apta totum humorem paulatim, ſicut aggregantur, cum ſui craſſitie expelleret, cum vrina craſſa vnctuoſa, & turbida; quare generatio lapidis non ſequeretur, ſicut in pluribus talem vrinam mingentibus ſæpe videmus. Cauſa vero efficiens lapidis eſt caliditas ab æqualitate egreſſa illorum membrorum agens in talem humorem retentum ibi, & condenſans ipſum, quandoq; in pilos rubeos longitudinis vnius palmi, vel brachij ſecundum Hipp. & Gal. quandoq; in lapidem quẽadmodum eſt videre in balneis thermarum, & vaſis, in quibus aqua calefieri conſueuit; in quibus craſſum aquæ in lapidem duriſſimum propter agentem calorem denſatur.

Efficiens.

Aduenit autem illis membris talis caliditas, aut a cauſa intrinſeca, aut extrinſeca, & intrinſeca, aut propria, aut ex vicinitate. propria autem naturaliter, aut accidentaliter ex humore cholerico ad illa tranſlato a ſuperioribus membris, hepate, ſcilicet cyſti, venis, apoſtemate, vel non apoſtemate, ex vicinitate, & proprie ad hepar ſuper calefactum. Et extrinſeca per ſe, & per accidens calfaciente, per ſe quidem, vt cibis, & potibus calidis, forti motu, peditando, vel equitando in aere calido, balneis calidis, & forti ſtrictura lumborum, & alijs. Per accidens, vt ex frigore aeris, vel balnei cõſtringente poros, & inflammante caliditatem ipſorum: nec eſt frigiditas per ſe cauſa eius, cum talis frigiditas congelans in corpore ſtante vita non poſſit eſſe. Et ſi generatio phlegmatis vitrei ſit in ventre, dicendum ꝙ eſt minor ea, quæ condenſat in lapidem, & tamen dicitur congelans reſpectu cauſæ aliarum ſpecierum phlegmatis. Hæ autem cauſæ licet communes ſint eis ambobus, in lapide tamen veſicæ ſunt fortiores, propter ipſius naturam. Et n. membrum inferius poſitum, ad quod humor, qui eſt materia lapidis peruenit, tranſcolatus, & ſubtiliatus per vritidum, tranſeundo ſtricturã, quare non eſt aptus condenſari, ut craſſus, qui peruenit prius ad renes cum ſua viſcoſitate, & groſſitie propria. Eſt etiam membrũ neruoſum pauci ſanguinis, & frigidum, quare ipſius caliditas non eſt potens cõdenſare, ſicut in renib. ſanguineis, & naturaliter calidis. Adhuc locus retentionis in veſica eſt amplior. Et via expulſionis apertior propter largitatẽ colli eius, & breuitatem, & in mulierib. maxime, quare lapidis generatio in ea eſt difficilior, & proinde minor, & cum generetur propter fortitudinem cauſarum, maior erit, ad curandum rebellior, & ſecundum Hip. in apho. periculoſior. Generatio quoq; ipſorum, conuenientia, & diſconuenientia prædictorum, cauſarum diuerſarum aptitudinem habet in ætatibus diuerſis, vt Hipp. dixit in apho. in ſexibus quoq; & naturis diuerſis corporum, & membrum in quibus generari habent, & habitudinem etiam. Nam in prima ætate, quæ protenditur vſque ad dentium plantatiuam non eſt generatio lapidum apta, cum humores ſubtiles nõ viſcoſos habeant, nec craſſis vtantur rebus, non calorem acutum, non ſtricturam viarum, & ſi habeant propter paruitatem, tamen propter humiditatem complexionis recipiunt extenſionem, quare non retinetur, vt in lapidem condenſetur. In ætate autem, quæ eſt dentium plantatiua, quæ eſt vſque ad vij. annos completos, & vſque ad xiiij. in quo inchoatur pubertas, quia materialis cauſa deficit, naturaliter generatio talium lapidum inepta videtur propter materiales humores, cum in eis adhuc ſunt ſubtiles, nec ſunt craſſi, & viſcoſi propter debilitatem digeſtionis, cum habeant illam fortem. Accidentaliter autem cum materiam habeant propter ipſorum guloſitatem, & malitiam regiminis in alijs debilitantes digeſtionem, quare tales multiplicentur humores, adſitque cauſa in ea efficiens, quia calor iam factus potens non obtuſus, permanens in prædicta ætate, ſit etiam viarum conuenientia, quia membra duriora facta non ſic fuerint extenſibilia, quare in ea ipſius lapidis generatio apta eſt, in veſica tamen ſecundum Hipp. quoniam fortitudo ſuperiorum expellit ad illam, quam colligit ipſa, & retinet, & non expellit propter frigiditatem. Omne enim membrum frigidum complexionis frigidæ, actiones defectas habet ex neceſſitate, dixit Gal. In pubertate, adoleſcentia, & iuuentute, hic nec ibi generatio lapidis apta eſt propter defectum materiæ, quia humores habent ſubtiles, nec ſunt guloſi, vt priores, & eligere incipiunt diætam bonam, quare humores tales non generantur; nec transferuntur ad inferiora, ibique retinentur, ſed propter virtutis pororum, & viarum largitatem expelluntur extra, licet cauſa efficiens ſit in eis intenta. In ſenectute vero licèt ſit materia, vt humores propter digeſtionis debilitatem multiplicati in eis, & viarum ſtrictura propter ſiccitatem corrugãtem, & in vltima proprie, quia tamen deficit in ea cauſa efficiens, quæ eſt in generatione potiſſima lapidis generatio, non exiſtit in veſica, ſed in renibus tantum propter eorum caliditatem. Et in mulieribus non in veſica, quia ibi deficit caliditas, nõ ſic autem in renibus, deficit quoque viarum ſtrictura, quia vias habent amplas, quia collum veſicæ in eis amplum eſt, & curtum, non ſic autem in renibus, vt Hippoc. in principio libri, de aëre, & aqua locutus eſt, materia quoque ad renes peruenit plus non tranſcolata, ſicut ad veſicam deſcendit.

Vnde calidi tas tãta mẽbris lapidẽ generantib. innaſcatur.

Qualiter lapis ſecundũ diuerſas ætates in diuerſis locis generatur.

In naturis quoque diuerſis vniuſcuiuſque generatione diuerſa, & in habitudinibus quoque. In humida enim natura, & habitudine pingui fit generatio ipſius in renibus peremptorie: & in ſicca, in veſica, propter cauſam prædictam. Licet autem hæc diuerſitas perueniat ratione aptitudinis ad cauſas eius, congregandas, vel nõ, in naturali complexione ætate, ſexu, habitudine, & diſpoſitione membrorum; accidentaliter tamen poteſt vtrobique lapis in omni ætate, complexione, & ſexu, & habitudine generari. Cumque antiquatur generatio lapidis, vt eius cauſæ perdurent, & habituentur, nõ prohibetur, nec ſanatur licet remedium habeat quoquo modo, & proprie in ſenioribus. Vnde Hip. in apho. Nephretici, & circa veſicã dolores laborioſe ſanantur in ſenibus, nec poſt. l. annos. vt. iiij. epidemiarum dixit, ſed continuantur, & tranſit ad hæredes. Et cum non eſt habituata, ſed diſpoſita, & noua ſecundum augmentum, & diminutionem cauſarum fit ſeruans quandoque periodos menſis vnius, vel plurimum. *6. apho. 6.*

Signa oppilationis renum, & veſicæ ex lapidibus, & aliorum membrorum vrinalium diſtinguentia ipſam ab humoroſa, ſunt ſigna lapidis, quæ in humoroſa nota ſunt; & ſignorum lapidum, quædam ſunt communia, quædam propria. Communia quidem ex vrina ſumuntur, dolore, & exeuntibus cum vrina. Et ſunt, nam cum videbis vrinam, quam conſueuit mingere patiens turbidam, & craſſam clarificari, & attenuari, tunc æſtimabis lapidis generationem, & cum additur dolor, vt quia ſentiat patiens dolorem in partibus vrinæ membrorum, tunc certificata erit æſtimatio tua, quia materia iam aggregata eſt in membris illis ad lapidis generationem: deinde ſi vides aliquid arenæ reſidentis ei aſſociari, tunc tua æſtimatio erit completa, & maxime ſi materiam videas retineri. Notandum autem, quòd lapis ſi mediocris ſit, retinet vrinam totaliter, quia poteſt ſubintrare meatum vrinæ, & occupare; magnus autem ſubintrare non valet, & ſi opponat ſe orificio meatus de facili remouetur, paruus vero ſi ſubintrat, non occupat totum, vt poſſit totaliter retinere. Et cum tanges illas, & inuenies molles, lapis eſt in fieri, ſi vero duras lapis iam factus eſt. Propria vero ex qualitate naturæ doloris, & exeuntium, cum ipſa ſumuntur hoc modo. Nam in lapide renum vrina eſt cum rubedine, dolor eſt in lumbis, & fortis adeo, quòd fit quandoque ſimilis colico, & intenditur tempore inanitionis, ſumpto cibo remittitur, & eſt cum quiete, dolor eſt ibi fixus, & cum mutantur ad veſicam interpollatur, & minuitur, & in alijs augetur, & proprie apud repletionem inteſtinorum propter coarctationẽ pororum vritidum, & cum peruenit vſque ad inguina, & emunctoria; tunc iam peruenit ad veſicã, vt ſuperius dictum eſt; & arenoſa reſidentia ſunt rubea cum conſuetudine procreationis eius. In lapide vero veſicæ urina eſt alba, &

Signa.

Communia.

Vrina.

Notandum.

Propria.

ba, & arenoſa ſimiliter alba, vel cinericia, vnde Hip. Qui bus in vrina arenoſa, & alba ſedimina ſubſtant, his veſica, aut lithiaſim habent dolor quoq. accidit in pectine, & peritoneo minor, & quandoq. lapis veſicæ tenetur in amplo, & ſpatioſo, ſed in renib. eſt coarctatus in ſtricto, & plurimū retinet vrinam. Et eſt maior quam lapis renum propter maiorē extēſionem, quam recipere poteſt in veſica, & durior, propter longiorē moram, quā trahit in ea, ... nibus faciat. cum ergo cadat ſui grauitate in collum veſicæ, quod inferius tendit ſua magnitudine, ... & retinetur vrina, & eſt ſignificatiuus ſuper lapidem confirmatum, & tunc cū hoc eſt pruritus continuus in pectine, & in canali, quare confricat ... am continue, & proprie ſi eſt puer, & accidit erectio aſſidua, & quandoq; mollificatio extra modum, & perducit ad exitum ani. Et cauſa in pruritu eſt exaſperatio veſicæ ex lapide duro, & commoto in ſpacio veſicæ, & maxime cum ſunt plures, ſiue ſint in ea generati, ſiue a renibus deſcenderint ad ipſam, quare exaſperant, & inducunt pruritum, & cum vrina tunc emittuntur furfures, & quandoque ſanguis propter abraſionem.

A Et accidit lapis veſicę in regionibus ſeptentrionalibus m..., conſuetis, & in infantibus, & corpora illorū plurimum ſunt extenuata, quod eſt e contra in lapide renum.

Cura lapidis eſt quatuor res. Prima eſt abſciſſio cauſę. Secunda eſt ipſius eductio. Tertia eſt regimen.

Quarta eſt correctio accidētium, ex quibus eſt dolor, vrinæ retentio, & vlcerum impreſſio, quæ quandoq; eſt prior, præ magnitudine enim accidentium interdum oportet peruertere ordinem curæ.

Prima eſt cauſæ abſciſſio. In abſciſſione namque eius conſiſtit præuiſio, qua lapidis generatio prohibetur, & qui eſt in fieri, impeditur, & qui factus eſt, non augetur, ſed educitur, & proprie ſi ſit paruus, & completur tribus modis. Primo cum prohibitione generationis materię, ſcilicet humoris craſſi, & viſcoſi, & illud cum ordinatione regiminis in cibis, & potib. ſubtilibus, & euchymus, & in alijs debite digeſtionem complendo. Secundo, cum euacuatione ipſius humoris iam generati, ex hepate, & venis, ſi adſit; & etiam cum deriuatione a partibus illis, pura, cum vomitu, clyſteribus, & alijs ſolutiuis pharmacis ſumptis, & in euacuatione eius de partibus renum, & veſicæ, ſi ſit ibi detentus, & coarctatus, vt in lapidem condēſetur, & hoc cum diureticis temperatæ caliditatis, quæ cauſam efficientem ſcilicet ipſorum * caliditatis, non augeant, & intendant, qualia ſunt ex cibis. Vt ſunt carnes auium montanarum paruarum, paucæ pinguedinis, & caliditatis, & herbæ diureticæ, vt baucia recen..., & apium; petroſelinum, fœniculus, endiuia, & aſparagus. Ex leguminibus, vt chiſt hordei, & aqua cicerum nigrorum, & ex fructibus, vt ficus humidæ, & ſiccæ, & amygdala, & vua alba. Et ex potibus, vt eſt vinum ſubtile clarum, album, cum aqua dulci, & clarum lympharum parum. Et ex medicinis, vt eſt decoctio pol... quinque radicum communium, capil. ven & radicis althæę, ſchænanthi, & ſcolopendriæ, & ſimilium: omnia enim hæc prohibent generationem lapidis, & paruum frangunt, & educunt, & ſecantabin cum aceto ſcillæ. Et inunctio illarum partium cum oleis mundificantibus, & abſtergentibus illas partes, vt eſt oleum de amygdalis amaris, de lilio, & de apio. Et cum cerotis vel emplaſtris ex abrotano, fæce combuſta, & nitro. Tertio cum alterantibus ipſorum qualitatem membrorum, quæ eſt cauſa efficiens, & illud cum diureticis frigidis, qualia ſunt bathecæ, & ſemen eius, & ſemen citruli, cucurbitarum, & cucumerum, & aqua lactis, aqua melonis indi, & vnctiones ex ſuccis, & oleis ipſorum, & cum alienatione omnis calidi inflammantis, interius, & exterius miniſtrandi. Et ſi ſit cum effuſione humoris cholerici, purgetur cū proprijs, ex quibus eſt aqua lactis, ſeminum communium, liquiritiæ, mellis, caſiæ fiſtulæ, & ſolatrum hortulanum eſt proprium omni cauſæ, & ſyrupus de ſucco viol. & ſimilia, & ſi fuerit cum inflammatione, vel eryſipelate, ſeu apoſtemate duro.

Eductio eius tripliciter fieri habet. Vno modo, cum dilatantibus membra, & ductus, ac etiam lenientib. ductuum ſuperficiem, atque lapidis, & proprie cum eſt paruus, & cōpletur cum adminiſtratione balnei, ſeu fomenti ex aqua dulci, decoctionis melliloti, calamenthi, althæę, maluarum, chamæmeli, ireos, radicum fœnugræci, ſeminis lini, anethi, & ſimilium. Et cum vnctionibus illarum partium ſ. alchatim ..., inguinum, pectinis, & peritonei, ex oleo de althæa, de fęnugræco, de anetho, de alchanna, de lilio, amygdalarum dulcium, & amararum, & de lino. Et cum ebibitis in lapide renum, vel iniectis in lapide veſicæ, ex iuribus carnium vnctuoſis, & mucilaginis, caſiæ fiſt. tragacanthi. pſyllij, & olei amygdalarum, & vio. gummi, fœni, azarur; & decoctio maluæ campeſtris cum butyro, & melle, de qua ſumatur res plurima, & grana pini, & ſimilium. Secūdo cum comminuentibus lapidem, & educentibus, & proprie cum eſt magnus, & durus, qui calidis, & humidis nō diſ-

B ſoluitur, quo tūquędam ſimplicia ſunt, quędam compoſita. Et ſimplicia quædam conuenientia a cōplexione, quædam a proprietate, & quædā vtroq; modo. Et a complexione comminuentium, quædam ſunt debilia, tantum in renum lapidibus imprimentia, qualia ſunt amara abſterſiua, quæ ſunt fortis inciſionis, & temperatæ caliditatis, vt eſt radix ſpinæ, quæ græce nominatur ſpergos, & radices ſenticæ, herba caſtracan, & polium, lapides nominati græcę adhara, & acetum ſcillæ; & reliquæ medicinæ ſimiles iſtis, vt betonica pentaphyllō, & capil. ven. grana ſolis, ſaxifragia, & ſolia ſaxifragiæ, quæ frangens lapidem interpretatur, & radix ſcolopendriæ, & aqua ſiclæ, harum autem impreſſio non eſt niſi in lapide renum, & pertranſeuntia vſq; ad lapidem veſicæ, qualia ſunt, cicer nigrum, & aqua eius, radix coſti, bdelium, & ſimilia. Quædam fortiora impreſſionem facientia in lapidē veſicæ, tanquam in duriori obiecto; lapis enim veſicæ difficilior eſt ad comminuendum, propter eius magnitudinem, propter duriciem maiorem, ac longinquitatem; &

C propterea comminuentia oportet eſſe fortia, & non tantum ſimplicia, immo compoſita, & propterea ſi comminuunt lapidem veſicæ, comminuunt lapidem quoq; renum, ſaltem cum ad illa perueniant prius, & non e conuerſo, vt dicit Abuha. Compoſita vero infra dicentur. Sed talia ſimplicia ſunt radix ſcillæ, allia, & tribuli, & grani nucum, apium montanum, calamenthum. pulegium hirci, vel cerui, radix citruli campeſtris, & eſt cucumer aſininus, radix balſami, & partes eius, ſemen raphani, & aqua radicum eius, ſemen cyperi ægyptiaci, ſcordeon, radix lauri, & præputia viris albæ, ruta agreſtis, baurach, atramentum, piper puluerizatum, ex quo factus ſit trochiſcus, & daucus cum aqua fiſtici facit deſcendere lapidem, & oleum eius, fęx aduſta, & nitrum aduſtum. Et eſt ſanguis hirci ſecūdum artem collectus, & * reſeruatus in trochiſcis, de quibus in hora doloris detur vnus cum vino aceti, aut aqua opij montani, & eſt mirabile. A proprietate vero comminuentia ſunt, vt

D puluis ſcorpionum, & oleū eius, ſolatrum hortulanum; & lapis, qui inuenitur in ſpongia marina, & iudaicus, & cinis leporis decollati, & lumbrici terreſtres exiccati, cinis hepatis aſini in lapide renum, & gramen vtrumque. Quædam comminuunt vtroque modo, vt eſt nitrum album, & clarum aduſtum, & puluerizatum, & fęx aduſta, & cinis corticum ouorum, & ſcarabei, & ſemen geniſtæ, quod frangit, & educit, & prohibet generari, & auis parua, quæ vocatur græce troglodites, & ſuper alas eius ſunt pennæ aureæ, & ſuper cauda eius ſunt puncta alba, & francigenæ nominant eam ſaſuriengi, aduſta, & cinis eius cum aqua mellis extrahit præ cæteris lapidem magis, & fimus columbinus, & fimus galli. Et modus vtendi talibus eſt, vt medicinæ quędam permiſceantur iſtis medicinis comminuentibus lapidē, quarum aliæ ſunt iuuantes ad penetrationem velocem, vt piper, calamenthum, & cinnamomum, & cum hoc operantur ad cōminuendum lapidem. Et aliæ ſunt, quę prouocant cum virtute, & extrahere habent ſuperfluitates

craſſas, vt ſemina nota, & proprie fœnugræcum rubeæ radix, daucus, meu, phu, aſarum, acorus, & ameos, cherſin, ſiſelis, ſemen agni caſtis, ſchænanthum, & cordumeni, & canthatides ſunt in hoc potentiſſimæ cum impreſſione in lapidem. Sed oportet miniſtrare cum cautela, ne vlcerent veſicam, vt Galen. dixit, niſi cum rectificantibus in quantitate temperata ſumantur, ſicut

Vario modo operantia.

ſtaphiſagria. Aliæ vero ſunt alteratiuæ digeſtionem facientes eius, quod aliæ mouent, & facientes morari, donec illæ operationem ſuam perficiant cum pinguedine, & viſcoſitate ſua, vt gummi fœni. & aliæ ſunt cum aromaticitate confortantes membrum apud diuerſitatem impreſſionis; & modum ſuper ipſum, & ſunt medicinæ aromaticæ, vt ſpica, caſia, & ſimilia, & aliæ ſunt confortantes, in quibus eſt ſubtilitas cum ſtypticitate, vt eſt radix rubi, & rob fructuum, vt conſeruent membrum a nocumento illorum, & eſt virga paſtoris. Et ex illis eſt been, ariſto. lilium ſiccum, ſemen agni caſti, & roſæ, balauſtias, ſchænanthum, & ſandali, & medicinæ ſedantes dolorem cum proprietate, vt ſunt anodynæ, nuces, & auellanæ, quæ ſedando dolorem retardant: cum permiſcentur iſtæ medicinæ ex eis vna compoſita fiat; natura enim ſapientiſſima inter eas diſcernit, & vtitur eis, prout oportet ordinare; & hi duo prædicti modi

Lap. extractio cum inciſione.

ſunt communes ambobus lapidibus. Tertius modus eſt cum inciſione, & aſtractione ſi prima non ſufficiant, in lapide renum eſt inconueniens, & mortalis propter profunditatem lacertorum, & oſſium, magnarum venarum, & arteriarum. Sed in lapide veſicæ poſſibilis, ſed timoroſus propter circumiacentiam lacertorum venarum, & arteriarum, & neruorum, quorum inciſionem dolor fortis ſequitur, & ſpaſmus, & ſyncopis, & apoſtema, & mors plurimum, & quandoque foramen conuertitur in fiſtulam, & cum inde continue vrina;

Documentū optimum.

Sunt tamen aliqui, qui præſumunt ſuper illam: Caueant tamen, vt non niſi magna neceſſitate cogente ex dolore, & retentione vrinæ infeſtantibus valde infirmum; nec in quolibet corpore illam agant, niſi in forti, & conſtan-

1. de lo. aff. cap. 1.

ti, & præeuacuato, & cum cautela ab errore. Quod ſi tales non ſint, dimittant illam, & ad remedium, currant, vt docet Galen. ſcilicet tranſpoſitionem lapidis, vel ſanguinis cõgelati ex lapide pungẽte, fluentis ab orificio, & collo veſicæ, vt vrina libere effundatur, eius enim retentio eſt periculoſa, & mortalis. Fit autem tribus modis,

Lap. tranſpoſitio renali.

vt infra dicetur in lapide renum quoquo modo ſimiliter, puta vomitu violento, & forti, quo lapis ſuperius trahitur, atque ventoſa ſuper lumbos poſita ſic, vt e conuerſo trahatur inferius forti motu, agitatione, & ſaltu, & anhelitus retentione, ac compreſſione, & frictione renum, & ilium trahentium ad inferiora, & ventoſa paulatim mutata, a renibus ad inferiora, & illis ſunt clamores, & clyſteres conuenientes, & inferiorum calefactio cum fomentis, & alijs calefactorijs. hæc enim trahunt lapidem renum vſque ad veſicam paulatim, & quandoque extra de veſicæ collo per virgam expellunt, vel mulierum naturam.

De modo inciſionis pro extractione lapidis. Primus modus.

Inciſionis autem modus, & regimen tale eſt, vt non fiant niſi infantibus propter facilitatem conſolidationis, & temperamentum complexionis, & humorum; quæ non eſt in iuuenibus, & ſenibus; & in conſtantibus in tolerando dolorem lapidis, & ſint præeuacuati, ne humores currant ad locum, & apoſtement, & a fœcibus inteſtinorum, quoniam dolorem minuit, & ſint contenti ſubtili diæta, & ſit dies clara, & tempus tempe-

appropriata.

ratum, & quietum, & locus, & ſint * temperata inſtrumenta, inſtitæ, & faſciæ, & medicinæ appropriatæ in retentione ſanguinis emanantis, & ſedatione doloris; quæ ſint ex pluribus dictis in cura hæmorrhoidarum ex retentione ſanguinis, & ex ſedantibus dolorem, quæ infra dicentur, atque ligaturis; quibus præmiſſis iaceat æger ſupinus, retractis cruribus, & detentus ſit a circumſtantibus firmiter. Et chirurgus digitum ſuum indicem in anum infantis, vel mulieris virginis, vel in vuluam deuirginatæ immittat, donec perueniat ad lapidem; &

E cum peruenit, ipſum in collo veſicæ teneat firmum, & impellendo ſemper a veſica verſus collum eius, tuncque ſignet atramento vbi inciſionem faciat, [illegible] inter virgam, ſeu burſam, & anum; & iuxta [illegible]ſuram, ſeu filum non in ea, ſed inter eam, & crur[illegible]turam, ita quod inciſio cadat in collo veſicæ, non [illegible] eius concauo, tuncque incidat ſubito inſtrumento bene [illegible]to, & tantum quantum conueniat magnitudini lapidis, deinde extrahat illum faciliori modo, quo poteſt: quod ſi magnitudo impediat exitum, tenaculis confringatur deinde vitellum oui cum albumine ouorum, & puluere ex reſtringentibus ſanguinem cum plumaceis vlceri applicetur; deinde cura vlceris regatur, & ſuperuenientibus deinde accidentibus ex dolore, apoſt. ſanguinis congelatione in veſica, quem reſoluit vehuem cum hydromelle ſumptum collo eius, & virgæ, alijs ſubueniatur, prout opo[illegible], cum his, quæ ex his dictis, & d[illegible]dis ſunt nota. Similiter, & ſi peruenit lapis vſque [illegible]

F lum virgæ, nec poſſit exire, quoquo modo inci[illegible]b ea, ſi expreſſione educi non poterit, nec retropelli cum immiſſione ſyringæ, vt vrina egrediatur: deinde cura vlceris eſt regendus. Et ſunt qui ingeniantur, & ponunt cannulam in angulo inciſionis, vt vrina inde tranſiens egrediatur extra, vt vlcus non tangat ne mordeat, & conſolidationem prohibeat. Alius modus eſt, q[illegible] chirugis dimittatur expertis.

At modo ſequitur quarta res, quæ eſt correctio accidentium, de qua dicendum eſt, poſtquam de re tertia in re prima eſt dictum ſuccincte; & primo de dolore, qui ſi fortis ſit, oportet ſedare priuſquam prædictorum aliquod intentare, cum poſt inciſionem maxime proueniet

Dolor ſedandus.

apoſtema, & hoc cum balneis, cataplaſmatibus, epithematibus, emplaſtris, vnctionibus, & iniectionibus, ex anodynis, & mollificantibus ſuperius notis in cura reneſmi, & hæmorrhoidarum; & ſi expediat cum ſtupefacientibus ebibitis, ſicut Philonio, medicamine de mandragora, & theriaca noua, quæ etiam ventoſitatem re-

G ſoluit, quia cum cauſa doloris eſt, cum hoc quod ſt[illegible] facit, etiam prouocat vrinam inunctis, vel empl[illegible] Et ſunt, qui talia ſtupefactiua approximant ante in[illegible]ſionem, & poſt præparationem corporis ad illa, dan[illegible] ea miſta cum vno, docuit Abuha. vt dolorem inciſionis non percipiat incidendus. Et ſunt, qui opium in forma trochiſci ſuper locum incidendum ligant, & d[illegible]nẽt ligatum, quamdiu ibi ſenſus ſtupefiat, quo d[illegible] inciſionis, vel aduſtionis, & corro[illegible]nis cauſtici pharmaci, vel ignis non ſentiatur, de quorum numero etiam [illegible]detur fuiſſe Hippoc. cum dixit. Quicumque dolent[illegible]

aphor.

quid corporis plurimum, dolorem non ſentiunt, hi[illegible] ægrotat; quaſi dicat, ſi vis, vt cauſa doloris magni, [illegible]pori ſcilicet applicata non ſentiatur, fac vt corporis ſenſus ægrotent. Sedatio enim, vel doloris minorat[illegible] timore futuri apo. & mortis alleuiat ipſum. Et ex ei[illegible] quæ operantur ad idem eſt, vt in circuitu inciſionis aliq[illegible] ſtyptica miniſtrentur, & proprium eſt ſumach ipſ[illegible]

Nota de ſumach.

H nam a proprietate prohibet apoſtema, & terra ſigillata cum oleo roſa. inuncta, lutum armenũ cum ſucco myrtæ, & ſimilia. Et ex illis eſt phlebotomia, & cibi, & potus diminutio, & alia ſupra dicta.

Si vero ex lapide retineatur vrina, quia oppoſitus ſit in orificio pororum vriridum, protenſiorum a renibus ad veſicam, vel in eorum ſtrictura coarctatus in tranſeundo; vel quia ſit magnus, & oppoſitus in orificio colli veſicæ, vel coarctatus in collo, vel canali vrget; quod graue, moleſtum, & periculoſum eſt infirmo, ingeniandum eſt, vt inde amoueatur, antequam ad [illegible]ctionem eius deueniatur, vt vrina libere egredi poſſit: & hoc, vt ſi quid ſit renibus, retrahatur ſuperius cum vomitu forti, & violento, & ventoſa ſuper renes applicata, & ſimiliter ſi inter renes, & vritides ſituetur, quod ex dolore fixo, & continuo in renibus cognoſcetur. Si vero in vritidibus coarctetur, quod ex dolore deſcendente ad ilia, & ibi durante ſcietur, trahatur inferius cum balneis, & dilatantibus, & mol-

lificantibus,

liſicantibus; & cum compreſſionibus ilium, & renum cum manibus oleo de lilio mūctis, vel pinguedine anatis, trahentibus inferius cum retentione anhelitus, ſternutatione; & applicatione ventoſæ in ilibus infra renes, & inguina paulatim mutata inferius, & clyſteribus conuenientibus, & motu ſorti. & ſaltu, & calefactione inferiorum partium. Si autem ſit oppoſitus lapis orificio colli veſicæ, ingeniamus, vt in ipſum inde amoueamus, & hoc cum compreſſione pectinis ſuperius, vel vt reſupinetur lapidoſus, & eleuentur anchæ eius, & concutiantur bene, vt lapis remoueatur inde, & redeat ad concauum veſicæ, ad quod compreſſio pectinis verſus ſuperius confert valde, & tunc vrina egreditur. Et quandoque alleuiat illud, ſi incuruetur ſuper genua ſua, & commoueat ſua membra adinuicem. Et quandoque remouetur inde, per intromiſſionem digiti in anum, vel in vuluam deuirginatæ; & quandoque per alias figuras, quas experimentum, & ratio adinuenit. Cumque illa non conferant, adminiſtretur inſtrumentum ſcilicet ſyringa, quæ linita, & B inuncta immittatur, vt lapis inde amoueatur, & vrina egrediatur. Et ſiquidem ſit in collo veſicæ, vel in meatu virgæ, cum balneo, & expreſſione cum manu inuncta oleis, & iniectis exterius producatur.

Si vero ex lapide pungente commoto exaſperante vlcera proueniant in renibus, & membris vrinæ, regatur regimine vlcerum, & ſolutionis continuitatis renum, quod infra Deo propitiante dicemus.

Medicamē frangens lapidem compoſitum.

Sequuntur compoſitæ medicinæ. Medicamen frangens lapidem renum ſublime, & expertum valde ſecundum Serapionem. Recip ſem batechæ excorticati, milij ſolis, nini adulti, dauci, ana partes æquales, terantur, & cribellentur, & dentur ex eis drach. iij. cum aqua decoctionis ciceris nigri.

Aliud ſecundum eundem ad lapidem veſicæ. Recip. condiſi. vnc. i. ſimi columbini, drach. i. & s. ſcarabeorum

ſiue. ol. s.

danich i. & eſt drach s. terantur, & dentur cum calido. Aliud ad lapidem veſicæ ſecundum Humain. Rec. ſimi columbini, ſtercoris galli, condiſi. omnium partes æqua- C les, terantur, & cribellentur, & dentur in potu cum aqua raphani, aut calida. Aliud ad lapidem renum, & veſicæ ſecundum Conſtantinum; & eſt ſublime. Rec. ſeminis batechæ, citruli, cucumeris, excorticatorum, an. drach. v. & s. raphani, & apij, & napi ſylueſtris, & dauci, & petroſelini, ana drachm. ij. ſeminis fœniculi. drach. iij. granorum neræ. i. ceralorum ſylueſtrium. drachm. iiij. ſtercoris vaccæ paſcentis inuolun cum oleo ſambucino drach. v. & cribellentur, & dentur ex eo pondus drac. iij. cum aqua apij, & raphani.

Decoctio ad idem.

Decoctio ſecundum filium Serapionis ad dolorem renum, & difficultatem vrinę. ℞. cymini, ani. radicis liquiritiæ, ſeminis citruli, ſeminis bathecæ, an. dr. iij pſyllij, ſeminis maluæ, an. dra. ij. & in deſcriptione alia, loco aniſi, abſinthium, & loco pſyllij, alchechengi; decoquantur in duab. libris aquę, donec remaneat medietas, & dentur in potu ex ea. vn. ij. Aliud ad renes, & lapidem ſecundū eundem, cuius permixtio eſt, ℞. fęnugrę. ameos, ſeminis bau- D ciæ, ſeminis apij, ana partes æquales, decoquantur, & detur in potu cum zuccharo, & eſt ſana, ſi Deus voluerit.

Aliud medicamen ſecundum Alchmodum ad lapidem vtrumque. ℞. ſimi columbini, ſtercoris galli ana. drac. ij. origani. drach. s. zucchari rabarzet, quantum omnium, & cum aqua raphani extrahit omnem lapidem, & quandoque imponitur cum eis piper, & ſal, & proprie decoctione pulegij. Aliud Raſis ad lapidem veſicę puerorum, balneetur puer quotidie in aqua calida, & dabis iſtud medicamen. Rec. olibani mirihæ, (radix eſt cuiuſdam herbæ,) ana, confice cum melle, & detur ad modum auellanæ, mane, & ſero.

Remedium vltimum.

Vltimum ſedans dolorem, & eſtrahens lapidem ſm Ioannitiū. ℞. apij campeſtris, quæ dicitur ſarrurion. vnc. i. cyperi ægyptiaci, ſpicæ aromaticæ, ſeminis papaueris albi, cinnamomi, caſiæ, piperis albi, ſeminis bauciæ, acori, ſeminis vrticæ, & caulis, & cardonis, ana vnc s. Conficiantur trita cum melle, de quo ſumatur ad modum

A auellanæ cum vino decoctionis capil. veneris. Rufus

Ruf. opi.

inquit, plurima balneatio in tinis ſulphureis frangit lapidem, & hæc forſaſſe facit peruenire ad hoc, quod quandoque vlcerant eum, & ſi infundatur meis pannis calidus, & applicetur loco lapidis, operatur ad exitum eius, cum facilitate, lubricitate; & ſimiliter ſi olea miſceantur mollificantia; & abſq; nocumento vllo. Inquit Galen. Scio plures de illis, quorum renes ægri medicati, cum hoc medicamine, ſanati ſunt a ſuis ægritudinibus, & oportet, vt aſſiduentur huiuſmodi medicinæ pluribus diebus. Eſt enim medicina ſanans illum, qui habet lapidem, & qui habet ægritudinem colicæ, & ægritudinem veſicæ, & modus eſt. Recip. auellanarum excorticatarum, & nucum, ſeminis cucumeris hortulani excorticati, & ſeminis carui mundi, ana aur. iij ſeminis hyoſciami nigri, croci, ſeminis citruli, abion, ana, aur. vj. ſeminis hyoſciami albi, ſeminis apij, ana aur. sij. Conficiantur cum melle; & fiant trochi- B ſci, de quibus detur in potu aure. s. cum aqua mellis tepida, in quātitate cyathorum trium, & in alia deſcriptione ponitur armel aur. s. Item reſtificatus eſt, ꝙ lepus cōburitur, ſicut ſcis, & conſeruatur puluis eius, & ſumitur in potu de eo diebus aliquot ad pondus dra. ij cum aqua tepida, & frangit lapidem veſicæ, & renum. Ait Abuhadico, quod ſi frangit lapidem veſicæ non eſt dubium, ꝙ frangit etiam lapidem renum; ſed non conuertitur, niſi alterutrum communiter habeat reſpectum. Confectio ſecundum eum conferens illi, qui habet lapidem, & prohibet generationem eius poſt ipſum. ℞. caſiæ aur. ij. ſeminis apij aur. iij. lapidis ſœnu maſculi aure. i. ſeminis bauciæ, aniſi, ana aure ij. ſtyracis. drac. iij. radicis lilij, alozauchi, aur ij ſeminis papaueris albi, aure. ij. ſpicæ iātum dem, amygdalarum amararum, acori, ana aure. uj. mellis boni, quantum ſufficit, ſumantur de ea in potu omni die in vino. drach. ij. vel aure. ij.

Trach. Gal. opti. ad lithiaſim atque colicam etiam.

Nota de lepore.

Dixit quoque medicinæ compoſitæ ad lapidem ſunt, mithridatum, ipſum namque fortis operationis eſt in la- C pide renum, ſicut ſagenea, & ſicut confectio de ſcorpionibus cognita ad renes, et veſicam, & medicamē factum de ſanguine hirci, quod nominatur Manus Dei propter ſuam nobilitatem, & medicamen theſaurizatum dictū, factum cum oleo balſami, quod eſt mirabile. Puluis ex inuentione noſtra frangens, & educens lapidem de renibus, & prohibens eum generari. Reci. ſeminis geniſtæ. drach. iij ſeminis ſtaphiſagriæ. drach. ij. granorum ſolis. drach. i. ſpicę. drac. s. doſis. drach ij. cum aqua fraxi.

Puluis frangens lapidē.

Alius ad idem educens arenulas. Recip. granorum ſolis bene puluerizatorum. vnc. i. ſeminū communium. vnc. s. zucchari albi. vnc. i. doſis cochlear vnum in vino. Medicamen expertum ſecundum Abuh. Rec. cineris vitis, cineris ſcorpionum, cineris radicis caulis, & nahatij, cineris leporis, & lapidis ſpongiæ, ſanguinis hirci eſiccati, & contriti, cineris corticum oui, de quo pullus egreſſus eſt, & lapidis iudaici, gummi nucis, acori, ana partes æquales, petroſelini, dauci, pulegij, gummiata. D ſemi. althaę; piperis omnium, ana partes. xv. conficiantur cum melle, & conſeruentur, doſis ſit vſque ad aur. ij. & ſupra cum aqua tribulorum decoctorum cum ciceribus nigris. Syrupus ſecundum intentionem noſtram, quem ſupra in cura colicæ nephriticæ diximus eſt proprius, & ſecundum Nicolaum, Iuſtinum, & Philantropos. Confectio trochiſcorum ſecundum Abu. ex appropriatis, quæ frangit lapidem in renibus, & veſica. Recip. ſeminis bauciæ ſylueſtris, ſeminis cucumeris, berberis, aniſi, myrtæ, ſeminis apij montani, & hortulani, caſiæ, cinnamomi, ſpicæ, ana partes. I. tere, & cicotriniza, & confice cum aqua ponderis dr. i. aut aur. i & da primum cum calida. Syrupus diureticus aperiens renum oppilationem ex humoribus craſſis, & educens eos, & prohibens ipſos condenſati in lapidem, & eſt ex inuentione noſtra. Recip. capil veneris, caſiæ, lig. ſpicæ, folij, meu, phu, ſiccorum, ameos, acori, radi. rubeæ, nigellæ, aſari, dauci, cheiſim, ſiſeleos, ſeminis agni caſti, ſchænanthi, cordumeni, granorum pini, & ſeminis ſolatri, & fœni.

& enulæ, ana partes æquales bulliant in aquę, lib. v. vſq; ad medietatem, deinde adde zucchari, lib. iij. geleniabin, lib. s. aceti ſcillitici. drac. iij. & ſyrupentur, doſis. drach. ij. cum tepida in aurora decotionis radicum graminis. Dixit Abuh. ſtercus muris cum thure, & aqua mellis calida frangit lapidem, & nigella aliquantulis diebus miniſtrata cum aqua mellis calida frangit vtrumque. Et lac ficus cum lacte mori cũ ramo ipſius, educit arenulas de renibus, & veſica. Et ſemen centrumgalli puluerizatum cum vino ſubtili, educit arenulas de renibus tantum.

De dislocatione renum, & veſicæ, & medicinis eius. Cap. 3.

Dislocatio quid. DIſlocatio accidit quandoque in renibus, & veſica plurimum, & eſt, vt a proprio remoueatur loco, & declinet ad dextrum, vel ſiniſtrum quod inferius tendit magis; quare vrinandi actio multipliciter impeditur.

Cauſa. Et cauſa eius immediata eſt ſuorum ligamentorum, & ſuſpenſoriorum relaxatio, vel ruptura, cuius cauſa eſt duplex intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca eſt humiditas cum frigiditate paralyticans, & mollificans ipſa, quare membra prædicta in loco proprio non regunt. Extrinſeca vero eſt caſus, & percuſſio relaxans, vel rumpens, & balneatio in aqua frigida multa, quo interiorem cauſam coadiuuat talem.

Signa. Signa. ſi quidem ſit a percuſſione, vel caſu rumpente, præceſſio ipſum, cum ſanguinis mictu declarat, ſi vero non rumpente, ſed relaxante tantum, præceſſio illorum, cum impedimẽto vrinandi ſola ſufficit ad cognitionem eius. Si vero nulla præcedente percuſſione, vel caſu acciderit diſlocatio, cauſam intrinſecam coniecturabis, mollificationem ſcilicet paralyſim, quam confirmat præcedens regimen illi proportionabile, & aquæ frigidæ balneatio, cum priuatione ſignorum aliarum ægritudinum in eis poſſibiliter contingentium, & quæ poſſunt in actione vrinandi nocumentum præſtare, quorum priuatio diſſolutionem ab alijs paſſionibus diſtinguit, & quandoque vrina inuoluntarie emittitur, propter cõmunitatem colli veſicæ in mollificatione, & quandoque retinetur propter oppilationem, expreſſione, & tortura, propter declinationem vrindum, & colli eius.

De curatione. Cura. ſiquidem eius, quæ a percuſſione, vel caſu eſt rumpente, forte non curatur, iuuatur tamen cum reductione, & ſtrictura cum medicinis ſtypticis, & conglutinantibus ſumptis, & emplaſtratis, quæ dicemus cum de diſlocationum medicinis loquemur, ſi Deus annuerit, cuius nomen ſit benedictum. Et ſimiliter ſi ex eis relaxantibus abſque ruptura fuerit. Et ſiquidem a materia humida facta paralyticante, vel mollificante cauſetur, cura eius breuiter erit cura paralyſis, & complentur euacuationibus, & purgationibus, deriuantibus proprie, & trahentibus ſurſum cum vomitu, & compreſſione, digeſtionis materiæ cum oxymelle ſcillitico, & alijs medicinis proprijs. Et ex purgationibus proprijs eſt, quæ

Thermaca. fit cum elleboro, cuius virtus eſt tranſiens vſque ad corporis extrema, & trahens, & expellens cum vomitu, & exiccans valde; vel agarico, cuius virtus etiam tranſit vſque ad corporis extrema, & confortat neruos calefaciendo, & purgando. Et cum ſpeciebus gummorum, quæ a profundo attrahunt, & neruis, & vomitum prouocando educunt. Completur quoque cum reſoluentibus, & exiccantibus interius ſumptis ex electuarijs, & confectioni-

Localia. bus, vt theriaca, mithridato, & ſimilibus. Et exterius applicatis ex ceratis, emplaſtris, cataplaſmatibus, euaporan-

Diæta. tibus, & balneis thermarum ſiccis, & alijs. Et regimine exiccatiuo, & calefactiuo noto.

De ſolutione continui in renibus, & venis eorum, & vlceribus, & ſcabie, ac reliquorum membrorum vrinæ, & medicinis eius. Cap. 4.

Vlcus quid ac eius ſpecies ſeu differentiæ. VLcus renum, & aliorum mẽbrorum vrinalium eſt ſolutio continuitatis eueniens, cũ deperditione ſubſtantię; cum enim ſoluitur quandoque continuitas in eis

E primo eſt ſimplex, deinde cum perdurat, generatur in eo ſanies, quæ corrodit, & perducit ad ſubſtantiæ deperditionem, vrinæ tranſitu coadiuuante propter eius acuitatem, & fit vlcus. Et quando a principio eſt cum ſubſtantiæ deperditione, & abſciſſione, dicitur vlcus cõcauum; cum vero ad ſaniem deuenit dicitur vlcus ſanioſum, & cum corrodit, dicitur corroſiuum, & cum dilatatur, & ambulat, dicitur ambulatiuum, & non ſanatur. Et in renibus exiſtens, eſt in corpore renum, aut in concauitate ipſorum, & venis, & meatibus eorum, aut in ſuſpenſorijs eorum, aut in panniculo tegente ipſos. Et quandoq; eſt in poris vritidibus, & quandoque eſt in veſica, quandoq; in vrina, & ſi in veſica, aut in concauo, aut in collo, & eſt ſanabilis, etiam ſi ſit in virga, & ſi ſit in concauo; aut penetrans vſque in vacuum, & non ſanatur, vt dicit Hippoc. in aphoriſm. aut non penetrans, ſed vnum panniculum tantum, & eſt difficile ſanabilis, & quod eſt in veſica magis quàm in renibus, quia neruoſa, ſubtilis ſubſtantię, ſanguinis pauci, ſimiliter in vritidibus. *6. apho. 18.*

F *Cauſa.* Et cauſa eius, quæ eſt in corpore renum duplex eſt interior, & eſt apoſtema, aut exterior ex inciſione, percuſſione, vel caſu, & eſt vt plurimum, & ſiquidem perducat ad diſtruptionem, mortalis eſt, vt Abuha. dixit, & ſimilis ei, quæ eſt in ſuſpenſorio, & panniculo cauſa eſt.

Eius vero, quæ in concauo eorum, meatibus, & venis, cauſa duplex eſt, interior, & exterior. Interior eſt plurimum, & eſt aut humor plurimus, & acutus de genere ſanguinis ſcindens venas, vel choleræ, aut phlegmatis ſalſi tranſiens cum vrina per eos, & ſoluens, & ſua adhærentia corrodens, vlcerans, aut apoſtema dubelatum, & apertum, aut lapis acutus tranſiens, & ſcindẽs, & aliquid de ſubſtantia eorum portans.

Exterior eſt inciſio, & percuſſio, vel caſus diſrumpẽs, & vſque in concauum eorum pertranſiens.

Et ſimiliter cauſa eius, quæ eſt in vritidibus, poris, & veſica exiſtit, & etiam in virga, & cum ex talibus humoribus fiant in prædictis membris, & eorum ſuperficie puſtulæ, & deinde vlcerantur, accidit ſcabies in eis. G

Signa ſolutionis continuitatis. Signa ſolutionis continuitatis, & vlcerum in renibus, & alijs membris vrinæ, anteceſſio cauſarum eius oſtendit. Inquit enim Abuha. cauſa in libris medicorum, quæ primo eſt, ex qua prouenit inuentio alicuius diſpoſitionis, vel fixionis in humano corpore. Et ſiquidem ſimplex ſit ſolutio, vrina ſanguinea indicabit illam, & dolor in partibus illis. Et ſiquidem in hac parte, vel illa fuerit, diſtinguetur: nam ſi ſit cum vrina ſanguis miſſus, ſubito, multus, cum dolore in eis, & defectione virtutis, ſignificat rupturam venæ emulgentis in renibus, vt Hippoc. dixit in aphoriſ. Et quandoq; eſt ex apertione, vel rarefactione venæ illius, & eſt ſine dolore, & tunc eſt ſubtilior, & quandoque ſymptomaticus, quandoque criticus, & cum eſt in renum ſubſtantia, ſanguis eſt minor. Si vero paulatim, paucus, & trumboſus, & ſtranguriam habeant, in alijs illam eſſe ſignificabis, ſed in quo ipſorum, ex doloris loco perpendes. Nam ſi dolor ſit ſub ventre, *4. apho. 78.*

H & ilijs, ſolutio in vritidibus erit, ſi in pectine, in ueſica: ſi in peritoneo, in collo ueſicæ erit; ſi in uirga, ibi percipietur. Et quandoque cum urina quaſi carnium fruſta apparebunt, cum in renibus eſt, uel petala cũ eſt in alijs, uel ſquammæ, ſi ſit in ueſica, uel pelliculæ paruæ, ſi in uritidibus eſt, & uirga. Et ſi quidem ad ulcus perueniat, ſanies cum urina egredietur, & ſiquidem poſt ſaniem ſanguis egrediatur, uel ſanguis cum ea ulcus corroſiuum, & profundum ſignificabit, uel ſi malitioſum fuerit, curæ parum proderunt, & damnum fiet. Sed in qua parte fuerit cognoſcetur ex doloris loco, ut prædictum eſt, & ex eius ſpecie, nam ſi ſit dolor in renibus, erit grauatiuus, propter ſaniei aggregationem, & ſuperfluitarum. Sed in alijs erit intenſiuus ardor, & proprie apud aduentum urinæ, & etiam ex exeuntibus cum urina, ſcilicet fruſtis, & ſanie, fruſtis, ut ſupra dictum eſt, ſanie uero, ut ex colore, quantitate, permixtione ipſius, & fœtore. Coloꝛ, & quantitate, nam ueniens ex renibus erit minus alba, & quantitatis maioris, quam ex alijs membris, *Sig. diſtinctiua.*

propter

propter eorum naturam humidam, & ſanguineam. A Etiam a veſica veniens, eſt maioris quantitatis, quam ab alijs, permixtione, nam quanto magis a ſuperioribus prouenit, magis erit permixta ſanies, & ſanguis etiam cum vrina, & veniens a veſica eſt grauioris odoris, propter eius frigiditatem, & longiorem moram in eius receptaculo, & concauitate. veniens a virga, antecedit vrinam. Et ſi quidem a ſuperioribus vltra renes ſanies venit, & alia fruſta, vrina non erit mediocris, & ſana. Sed ſi a renibus, & a partibus, quæ ſunt infra, vrina plurimum erit ſana, vt Hippocr. innuit di. Quibus in vrina pingui exiſtente quaſi carnium fruſta, vel ſicut pili, his de renibus exeunt, & quandoque ſana non erit, cum hepar, & venæ compatientur grauiter patientibus illis.

4. apho. 76.

Signa vero ſcabiei ipſorum, ſunt ſigna puſtularum antecedentium ex retentione vrinæ, vt Hippo. dixit ex exitus puris pauci, & furfuris, ardore, & pruritu in partibus renum, vel circa partes veſicæ cum ipſa ſcabie, & B tunc eſt fœtor vrinæ grauior.

4. apho. 77.

Curatio.

Cura ſolutionis cõtinuitatis in renibus, & alijs inſtrumentis vrinæ, ſi ſimplex ſit, ex quo ſanguinis mictus apparet, & ſimilis curæ fluxus ſanguinis ex naribus, ſpuit, & vomitus ſanguinis, de quibus ſupra eſt dictum, licet hæc fortioribus ſit complenda quam illa, & proprie vomitus, ſimiliter ſi vlcus ſit concauum. Si vero fiat ſanioſum, curabitur cura phthiſis, recurre ergo ad illa, & quæ fortiora ſunt, elige tam ſimplicia, quam cõpoſita, & miniſtrabis hic, & variabis in fortitudine maiori, & minori, ſecundum diuerſitatem longitudinis membri, atque malitiam vlceris ſemper, quæ his membris ſunt propria, & leptomeris ſubſtantiæ colligendo, & ſecundum omnem modũ intus, & extra approximando, prout eorum dictat natura, ſicut in cura innuimus lapidis. Et ex appropriatis medicinis talibus, & ex ſimplicibus ſunt, ex euacuatiuis phlebotomia ſuperiorum partium, & quæ eſt de baſilica magis; & vomitus ſuauis quandoque euacuat, deriuando, a renibus omne, quod poteſt vlcerare, C ſanguinem, & vrinam acuere; quod eſt quandoque ſufficiens tantum, & clyſter ex lenientibus: & medicinæ laxantes ſuauiter, & leniendo, vt eſt caſia, tamarindi, manna, ſuccus viol. aqua fructuum in cholerico; & aqua lactis, & ſenæ in aduſto; caueat autem a fortibus diſſolutiuis, ſua enim acuitate dilatant vlcus, materiam acuunt, & etiam exaſperant ſuperficiem membri. Et ex alteratiuis remittentibus acuitatem ſanguinis, & choleræ, & temperantibus ipſos in hac paſſione eſt ſumere aquam melonis indi alchechengi, lactucę, citruli, cucumeris, cucurbitæ, & lac ſem. eorum, papaueris albi, aqua hordei, lactis, & ſyrupus viol. Et ex inſpiſſantib. ipſum eſt amylum, coriandrum, aqua iuiubarum, ſebeſten, dactylorũ, & lenticularum excorticatarum, riſum, & frumentum, & fructus ſtyptici: quoniam ſtringendo ventrem multiplicant vrinam, vt eſt cydonium, pęonia, ſumach, glans, & zarur; vel quæ omnem fluxum retinent, vt myrrha, D hi enim temperando humores, & inſpiſſando vrinam prouocant, & lauant a ſanguine, & ſanie, ſolutiones, & vlcera; & ſua ſtypticitate conſolidant ipſa, & ſigillando membra confortant. Et ex mundificantibus lenibus ſunt ſem. alchechengi, & aquę vuæ * vulpis proprie montanæ, & alii hęæ vſque ad fœniculi acceptiones: & in leui ſunt capil. veneris, quia eſt temperatus, & iris, & granum pini, & fortaſſe in ea conferunt hyſſopus, & ruta, & ſimilia. Et ex abſtergentibus aqua zucchari, & aqua lactis, & mellis cum quibuſdam ſeminibus ex prædictis. Et ex exiccatiuis eſt farina orobi, lenticularum, alumen, ſtyrax, ſandaracha, aloe, & ſimilia.

Phlebotomia. *Vomitus.* *Clyſter.* *Lenitiua ſolutiua.* *Alterans.* *Sãg. inſpiſſantia.* *Fluxum ſiſtentia vrinam prouocant.* ** Vitis.* *Mundificantia lenia.* *Abſtergentia.* *Exiccãtia.*

Et ex conſolidantibus ſunt fructus prædicti, & ex herbis cauda equina, barba hircina, ſuccus acatiæ, ſumach, & ſimilia. Et ex conglutinantib. ſunt amylum, tragacanthum, gummæ frigidæ, & proprie prunorum, & ceraſorum, & pſyllij, ſemi. cydoniorum mucilago, & cibi viſcoſi infra poſiti, & proprie anguillæ recentes, glutinatio enim eſt ex eis, quę faciunt vlcera diminuta a corroſione, & excoriatione eorum, quæ ſuper ea tranſeunt acutorum, & ex eis eſt bolus armena, & terra ſigillata, & ſimilia, & quoniam conglutinant, & ſigillant; & in lacte eſt abſterſio, & conglutinatio, ſed oportet, quod eligatur ſubtile, vt aſininum, equinum, & caprinum, & radici liquiritiæ ineſt exiccatio, maturatio, mundificatio, & conglutinatio, ſedatio ardoris vrinæ; & ſimiliter flos tabazæ, ideſt maluæ, lenit eorum vlcera, & ardórem: & radix althæę, & adeps anatis, & etiam in ſemine lini torrefacto, & bdellio mechio. Et ex facientib. naſci carnem ſunt vnctuoſa, vt lacca, maſtix, thus, iris, & ſimilia. Oportet autem, vt talibus glutinantibus, & ſigillantibus miſceantur diuretica; & ſubtilianria, vt faciant peruenire ipſa ad loca deſtinata, licet de ſe ſint nociua. oportet ergo quòd ſint ex leuioribus, quæ ſunt iuuatiua in hoc, & non nocent; ex quibus eſt radix liquiri. capil. vene. ſchænanthum, & ſimilia. Et quandoque oportet, vt miſceãtur eis narcotica ad mitigationem doloris; dolor enim conſolidationem prohibet: inflammando etiam dilatat, & prouocando rheuma, ſorditiem auget. Et lac quidem eſt boni chymi, faciens exuberare ſanguinem nutritiuum, æquans chymos, ſi ſtomachus ſumentis ſit temperatus; & confortat corpus, & abluit; quando bibitur cum melle, mundificat vlcera interiora ab humoribus craſſis, & maturat ea, & abſtergit, & ſua caſeitate conſolidat, & incarnat ſanguinis exuberantiam, & ſedat dolorem ſumptum, & iniunctum in vlceribus, & ſcabie veſicæ, & virgæ. Et ex appropriatis vlceribus veſicæ rantũ eſt mumia, ſi ex ea quantitas Kiratis ſumatur cum lacte, & ſimiliter decoctio cheil, quod prohibet etiam tractio materierum ad locum vlceris deorſum.

Conſolidantia. *Glutinãtia.* *De lacte, & glycyrrhiza.* *Carnem gignentia.* *Diuretica iuuatiua quæ.* *Narcotic.* *Lac.* *Nota de Mumia.*

Et ſi fuerint fraudolenta, & ambulatiua, glans, rubus, decoctio radicis pentaphyllon, papyrus, & lupinus confert omnibus, & ſedat dolorem ipſorum cum farina hordei, vrina hominis antiqui, & aſini, vermiculoſus, & teſticulus canis incarnat illa, opopanax, litium, olibanum, alumen cum fęce vini, & omnia pontica, in quibus eſt mundificatio, & abſterſio ſine mordicatione. Et cauterizantia, vt colcothar, zimar, & ſimilia, prohibent corroſionem, & ſi fiant, non curantur, ſed prohibent à corroſione cum mundificantibus, & exiccantibus.

Curatio vlc. fraudolent.

Et cura ſcabiei iſtorum membrorum, eſt cura vlcerum; leuior tamen euacuatione, & adæquatione humorum corporis cum regimine, & medicinis, & cum mundificantibus, & abſtergentibus, deinde exiccantibus abſque mordicatione, & vltimo glutinantibus, & conſolidantibus medicinis; ex quibus eſt bolus armena cum ſucco liquiritiæ æqualium partium in renibus, & ſicut mucila. ſeminis cytoniorum, & pſyllij cũ oleo roſ. cum eſt in veſica, & ex cibis dulcibus viſcoſis, ſicut ſunt pedes animalium, & res pingues prædictæ cũ oleo amygdalarum, & frumentum coctum cum carne auium, & genera lactis dicta, & piſces dulcium aquarum, vt anguillæ, & ſimiles, & ſint in veſica fortiora quàm in renibus, & ſint ebibita, inuncta cum exiccantibus, & D emplaſtrata in renibus, & in vriridibus, in veſica verò etiam iniecta.

Cu. ſcab. iſtorum memb.

Et ex compoſitis appropriatis ſunt trochiſci noſtri alchechengi, & trochiſci Aſclepiadis, & Dioſcor. & ſuffuſ. Raſis. Confectio trochiſcorum Aſclepiadis ad vlcera, quæ fiunt in inſtrumentis vrinæ. ℞. granorũ pini torrefactorum numero. xxij. papaueris albi, tragacanthi, ana drach. ij. croci, ſpicæ, aluminis iameni, & in deſcriptione alia loco ſpicæ, galiæ, dauci, ana drach. i. coſti, drach. v. fiant trochiſci cum rob permixto. Confectio trochiſcorum Dioſcori. ad illum, qui mingit ſanguinem de renibus, & veſica. Reci. aluminis iameni, drach. i. tragacanthi. drach. ij. terræ ſigilla. ſeminis portulacæ, balauſtiæ, ana vnc. iij. terantur, & conficiantur cum rob myrtæ, & adminiſtrentur.

Troch. ad vlcera veſica.

Confectio trochiſcorum Raſis vtiliſſimorum ad vlcera in renibus, & veſica: in quibus eſt confortatio, & lenitas, & incarnatio vlceris, & ſedatio doloris, & ſunt trochi. alchechengi. ℞. citruli. drac. x. boli armenæ, gummi

arabi. thuris, ſan. draconis. ſem. papa. albi, amygdalarum excorticatarum, ſucci liquiri. tragacanthi, amyli. an. dra. ij grano. ſolatri hortulani. cuius, ſ. grana ſunt rubea, alchechengi, aua drach. iij. opij, drach. i. fiant trochiſci x. & dentur in potu, quando non eſt acuitas huiuſmodi cum vrina, & quando eſt acuitas cum ſyrupo vio. aut iuleb, fiantque troch. drach. iij.

Medicam. Medicamen Abu. ad vlcera renum. ℞. granorum pini num. xx. cucumeris. xl. polypodij. drac. i. s. terantur, & bibantur cum aquę lib. i. s. in qua bullita ſint ſpicæ celticæ, ſeminis apij, an. drach. viij. vſque quo redeat ad quartam.

Aliud. ℞. terræ ſigillatæ, ſang. draconis, caſtorei, ſeminis meliſſę, cucumeris, & apij, cucurbitæ, ſucci liquiritię, laccæ, ariſtol. amygdalarum, pini magnę, papaueris, ſeminis hyoſciami albi, ana partes æquales. detur in potu cum rob prout exigitur. *Emplaſtrū.* Cōfectio emplaſtri, quod ponitur ſupra dorſum, & apud ſtricturam medij, & alia loca. ℞. farinæ hordei, & confice cum vino, & melle, iterum fit de roſis ſiccis, lentibus, & melle, & granis myrti quoniam prohibet dilatationem, & vngatur cū oleo de alchanna, de maſtice, de cytonijs, & ſtyrace quia exiccat, & adeps anatis lenit illa. Cōfectio vnguenti boni ad vlcus veſicæ. *Vnguentū.* ℞. ſtyracis liquidæ drac. i pinguedinis anſeris ex. drac. ij. vſq; ad iij. ceræ, albæ ſatyriorum. ij. & vngatur comprimendo, & proprie cum eſt corroſio. Aliud. ℞ dactylos, gallas. paſſulas, & acaciam, alumen, hypocyſtim, & hyſſopum, & ſtyracem. valet vt primum. Aliud, cum non eſt, corroſio, & debet præcedere illud. ℞. ceræ, adipis anſeris, vel anatis, olei roſ. & adminiſtrentur; exiccatiua potando, & iniiciendo; & cum nō eſt corroſio, incarnatiua lacca iniecta, de quibus ſumma ſunt troch. de charta, & trochiſci de andrulis, cū aliquantulo merdaſengi, ceruſſæ amyli, & calcis ablutæ. *Medicamē.* Deſcriptio medicaminis cōpetentis ſecundum Andromachum. Rec. terræ. ſigillatæ, chimoleæ, cornu cerui vſti, ana partes æquales, ſem. cānabis tertiā partē vnius, opij partem. ſextā, vnguenti de ceruſſa partes tres, ſarcocollæ partē. s. myrrhæ, thuris duæ tertiæ partes, aggregentur cum aliquantulo oleo roſ. & line cum eo. Et leuius illo eſt illud, quòd fit ex ſarcocolla, amylo, & ceruſſa, & iniiciatur cum lacte, & confortetur cum plumbo aduſto, & thure, eſt fortius; & quando dolor fit vehemens ſufficit potus lactis, & ſyrupus violatus cum aqua hordei, & ad hæc faciunt, quæ infra capitulo de ardore dicemus. Si autem mictus ſanguinis affuerit, ex appropriatis, & proprie cum fuerit ex ruptura venæ chylis, & eſt ſubitus, & multus, eſt ſyrupus, quem ſupra diximus de ſiccis in cura fluxus vētris ſanguinei. *Trochiſ. noſter.* Et trochiſcus noſter de terra ſigillata cum ſucco plantaginis, linguæ ceruinæ, conſolidæ, & ſimilia.

Sang. grumoſi ſig. atque curatio. Quod ſi ſanguis præ ſui frigiditate appareat congelatus, ex anguſtia, frigiditate extremitatum, malitia anhelitus, pulſus inæqualitate, ſudore frigido, & rigore, cum præcedentibus cauſis ſolutionis, & mictus ſanguinis: tūc cura eſt cura, quam diximus de congelatione in ſtomacho, licet raro ſit euaſio ſecundum Abuha. ex conuenientibus in hac eſt, vt ſedeant in tina decoctionis herbarum, quæ ſunt ad lapidem, & ſumant in potu de carpobalſamo drachm. ij. aut tantumdem ligni pęoniæ, vel granatorum eius, & zuchuē; & proprie cum aqua eius, vel tantumdem blactæ bizantiæ, aut cordumeni. z. cum aqua calida, aut cum aceto, vino, & oleo omphacino, & oxymelle ſcillitico. *A proprietate valentia que.* Et ex habentibus proprietatem eſt hepar aſini, ſel teſtudinis, & coagulum leporis, & lignum vitis, & abrotanum, & lac ficus exiccatum iniectum eſt proprium, & bibitum in quantitate drac. s. cum aliqua ex aquis, quæ in hac bibuntur, vt cum aqua ciceris nigri, aut alhaſech id eſt raphani, ligni ficus, & abrotani, & decoctionis eius cum vino.

De apoſtematibus renum, & veſicæ, & medicinis earum. Cap. 5.

Apoſtematum ſpecies ſm modi. APoſtemata renum, & veſicæ ſunt nota ex prædictis, Fiunt autem in eis, prout in alijs membris, ſe-E cundum duplicem modum; per modum congeſtionis ſcilicet, atque influxionis, & hoc eſt, vt plurimum; plurimi enim patiuntur, propter humorem, qui influit cum ſuperfluitate aquoſa; & ſecundum hoc differunt in materia, ſeu cauſa materiali. Si enim primo modo fiant, plurimum erunt renum apoſtemata ex ſanguine craſſo, vt veſicæ ex melācholico, & vnctuoſo. Si vero ſecundo modo, erunt ipſorum apoſtemata ex cholera, ſeu cholerico ſanguine plurimum. humor enim, qui cum vrina euacuatur, vt plurimum cholera eſt, vt Gal. & Abu. vidētur *lib. de ar. bil. cap. 8.* innuere, quod acutus eius odor affirmat, & quandoque ſunt aquoſa, quandoq; phlegmatica, & quādoq; ſunt ventoſa. Et cauſa ipſorum efficiens duplex eſt; interior, & exterior. Interior, eſt mēbrorum, ſeu particularum diſpoſitio generantium, mittentium, recipientium caliditate ſuperflua, propter ſtricturam chylarem, vel alia: vel dolore ex vrinæ acumine, vel lapide pungente, & quaſſante, ſi per modum fiant influxionis; & generantium tantum, ſi F ad modū congeſtionis procedant. Exterior vero eſt, ſicut caſus, & percuſſio, ſaltus, labor plurimus, ambulatio, ſtatio in pedibus, & tolerantia ſeu ſubleuantia oneris. Et ſunt habentia indicia, nam apoſtemata renū calida plurimū accidunt iuuenibus, & cholerica, & pueris, & adoleſcentibus ſanguineis; & ſi frigida ſint, ſenibus, & mulieribus. Apoſtemata vero veſicæ plurimū accidunt infantib cauſa lapidis. Et diuerſificantur in ſitu eorum; nā quæ renibus accidunt, ſiquidem magna ſint, totalitatem eorum continent, ſi vero parua quædam fient in corpore renum, quædam vero ad latus concauitatis eorum tendunt, & quædam ad latus declinant ad ſuperius, verſus venam emulgentem infixam eis, quædam ad partem inferiorem verſus vritides emulgentes quædam ad partem inferiorem inteſtinorum; & quædam ad poſteriorē dorſi; quædam in vno rene; quædam in ambobus: quædam in ſuſpenſorio; quædam in panniculo, vel ante eos; & hæc ſunt diſtincta ſecundum conſiderationem, quam facit ratio, non tamen ſunt propter membri paruitatem, G & partium eius propinquitatem dignoſcibilia bene ſignis proprijs diſtinctis. Quæ etiam in veſica eueniunt, aut tendunt ad partem concauam, & fundum, aut partem colli eius inferiorem, & quandoque ſunt magna totalitatem eius occupantia, & quandoq; in vritidibus tantum eueniunt. Et diuerſificantur in terminatione eorum, nam quandoq; reſoluuntur, quandoque collectionem faciunt, & rumpuntur, & plurimum lapidantur. Ait enim Abuha. quo enim modo non lapidantur etiam ſi calida ſunt, cum ipſa ſint cauſa lapidis? Et cum rumpuntur apoſtemata renum, aut rumpentur à parte vritidum, & veſicæ, & eſt melius omnibus, aut à parte ſuperiori per modum reditionis ad venam magnam chylim deſcendentem ad hepar. deinde ab hepate ad meſaraicas, & ad inteſtina; & qualitercumque fiat, niſi ſit per modum criſis eſt mala, quia non per conuenientia loca, & apte licet fiat a natura, aut rumpuntur in vacuum ventris, quare indiget perforatione, vt extrahatur H per ventrem, & quandoque collectionem faciunt, ſed non rumpuntur, & hoc cum diureticis oportet, vt curentur, & cum apertione ex medicinis; cum ferro autem eſt periculoſum, & mortale, vt ſupra in lapide dictum eſt, & quandoque communicant apoſtemati calido in renibus apoſtemata, quæ in veſica, nam quandoq; rumpuntur ad partem colli eius, & virgæ, & eſt bonum, quandoque ad vacuum ventris, & eſt malum, ad partem vritidum, vt recedant erumpi non poſſunt, propter cauſam iam dictam. Et cum apoſtemata renum, & veſicæ ſunt calida, & magna: communicant et ſuperiora principalia, ſcilicet diaphragma, cor, hepar, & ſtomachus; quare accidit malitia anhelitus, febris, caſus appetitus, nauſea, & deinde accidit commotio rationis, eo quòd cerebrū compatitur renibus, & veſicę, propterea, quia vtraque alligantur hepati, & etiam diaphragmati.

De ſignis apoſtematum renum. Signa apoſtematum in renibus ſunt, dolor grauatiuus in ſeparabilis extenſus ad ſuperiora, & inferiora; vrina clara perdurans, & ſubtilis; & quandoq; retinetur pro-

pne ſi

prie ſi eſt tendens verſus concauum, & conſtrictio ventris, quia coarctant inteſtina, proprie ſi magna fuerint, & alteratio coloris faciei, & oculorum. *Si calida.* Et ſiquidem fuerint calida, aſſociatur febris, & tactus loci calidus, & ſitis, abominatio, & vomitus choleræ, malitia anhelitus, & alienatio per compaſſionem ſuperiorum. *Si choler.* Et ſi cholerica feb. erit intenſa, vrina fit ignea, & perſeuerat cum ſubtilitate, & acredine; color faciei, & oculorum tendit ad citrinitatem. *Si ſangu.* Et quando ſanguinea ſunt, cognoſcentur, quia feb. eſt mitior, & vomitus eſt cholericus, & vrina ad rubedinem tendit, & minus eſt ſubtilis, & alienatio minor, & læduntur à diureticis calidis, acutis, acetoſis, & ſalſis; & cum reſoluuntur prædicta accidentia, dolores, & feb. remittuntur, & vrina inſpiſſatur, deinde fundus apparet. Similiter autem, & cum conuertitur in lapidem, & tunc vrina mutatur in albedinem claram, & ſubtilem; dolor tamen non minuitur: & extenuantur membra inferiora, & aliquando non curatur, & quando eſt in via faciendi collectioné, ſimilis eſt vrina, & dolor augetur, & feb. ſed non grauitas, cumque rumpantur, vrina fit ſpiſſa, ſonioſa, & accidentia ſunt debilia, & procedunt minorando, ſi bona ſit eruptio, ſi vero non, é contra venire videbis. *Si frigida.* Si vero apoſtemata ſint frigida, ſigna apparebunt prædictis contraria. & ſiquidé ſint melãcholica, vrina erit glauca, & inferiorum membrorum extenuatio, atque ſtupor cum conuenientia ſimilium circunſtantiarum in multiplicando melancholicum humorem. *Si Melancholica.* Si vero phlegmatica, vrina erit alba ſpiſſitudinis paucæ cum ſignis dominij phlegmatis ex pallore, & inflatione membrorum ſimili cachexiæ, & alijs circumſtantijs conuenientibus ad digeſtionis malitiam multiplicantis phlegma. *Si phlegmatica.* Et per modum influxionis ſi facta ſint, apparebunt ſigna repletionis in toto, vel parte, & caliditas, & dolor partis apoſtemoſæ antecedés, & eorum factio erit ſubita. *Si per influxionem.* Si per modum congeſtionis, fiet paulatim, non præcedentibus ſignis repletionis totius, ſed debilitate partis tantum. *Si per congeſtionem.*

Si in renib. Et ſiquidem ſit in altero renum dextro, vel ſiniſtro cognoſcetur, quia iacere ſuper latus eſt facilius, quam iacere ſupra oppoſitum. Et ſi dolor extenditur ad Partem veſicæ, tunc apoſtema eſt in ſiniſtro, & ſi aſcendit verſus hepar, eſt in dextro; & ſi omnia conueniunt, tunc apoſtema eſt in ambobus. Cumque apoſtema fuerit in ſuſpenſorio, & panniculo velãte, dolor ſit acutus, & augetur grauedo prohibens reiectionem, & ſternutationem, & quando reſupinatur, ſit dolor leuior, & cum iacet ſupra ventrem, augetur, propterea, quia ſuſpendit renem.

Si in veſica. Apoſtematum autem ſigna veſicæ, ſunt eadem, quæ renum propria, & ex communitate, vel cõpaſſione, propria tamen differentia ſunt tantum in ſpecie doloris, quia in veſica eſt acutior propter neruoſitatem ſui, & in loco, quia eſt in partibus pectinis, & inguinũ, & virgæ, & proprie cum declinet ad collum eius, quod coniungitur ei, & eſt cum inflammatione ipſius, & retentione vrinæ, aut deſtillatione, nec poſſunt iacendo eam mittere, niſi ſurgant, & ſtent. Et ſigna ſpecialium ipſorum ſunt ſimilia illis, quæ de renibus dicta ſunt. Et ſigna terminationum ipſorum, & etiam eruptionis, quæ eſt vt plurimum ad meatum colli ipſius. Et ſi in vriridibus fuerit, parua ad modum puſtularum erunt, & dolor in ilijs erit, & in inguinibus, & vrinæ retentio abſque ſignis prædictis apparentibus in membris prædictis renum, & veſicæ.

De cura apoſtematum renum. Cura eorum ſimilis eſt curæ apoſtematum illorum membrorum, de qua ſuperius dictũ eſt, & proprie pulmonis, ſtomachi, & ſplenis, virtutem innatam, & influentem habentium, ſicut renes ipſi, & veſicæ. Conſiſtunt autem in quatuor rebus. In euacuatione totius, in euacuatione partis, in regimine, & accidentium correctione. ſimiliter & cura apoſtematum horum membrorum, in illis quatuor rebus conſiſtit diuerſificatis tamé, tantum quantum natura illorum, à natura eorum diuerſa exiſtit. *Phlebotomia.* Primam rem complent phlebotomia de baſilica dextra, vel ſiniſtra, ſi ſanguineum ſit, vel ſi alius hu-

A mor cum ſanguinis peccato ſit; deinde phlebotomia de curuatura poplitis. Quod ſi non apparet, vel timeatur propter eius inſuetudinem, aperiatur ſaphena. *Pharmacia.* Et ſi ſine ſanguinis peccato euacuatio cum vomitu, & magis ſi cholericus fuerit, & cum nauſea eſt facienda, & ſolutione ventris cum clyſteribus, vel cũ pharmacijs ſumptis appropriatis notis, & præmiſſio digeſtionis, hæc enim à toto euacuant, & à mẽbro apoſtemoſo deriuant. *Documentum.* Oportet autem ne ſolutio ſit laborioſa, & fortis commouens materiam, ne magnificetur nocumentum propter rem plurimã effuſam ad inteſtina vicina renibus, ſcilicet in ſubiecto, & in inteſtinis, & ano, vt hic ſupra eſt dictum. Et in caſia fiſt. eſt maturatio, & ſolutio cũ facilitate, & in alijs dictis ſupra in cura oppilationis, q̃ licet ſint fortia, tamen in quãtitate diminuta fiunt leuia. Inquit enim Abuha. Et ſcias, ꝙ multoties indigetur medicina forti, & debili, fortis eſt ex hoc, ꝙ ſoluit humorem viſcoſum, & ipſius quidem debilitas eſt ex eo, quòd facit aſſellare B ſemel, aut bis, ſed quomodo humoré viſcoſum mouet, niſi virtutis fortitudine? & ſi talis eſt, quo vtique modo ſemel ſoluet, vel bis, de ſe niſi diminuta ſit quantitate? & ſiquidem in cauſa fuerit lapis, vel acuitas vrinæ doloré inducens, vel alia, proprijs remedijs auferantur, & aliæ cauſæ extrinſecæ interdicantur, & corrigantur.

Materiam à parte repellentia. Secundã cõplent medicinæ frigidæ, & ſtypticæ, q̃ repellant influentem materiam, & fluxam tranſmittant, quales ſunt interius approximatæ, vt aqua hordei cũ decoctione roſatum, vel cydoniorum, & ſucci frigidi noti. Et approximandæ exterius, ſicut farina hordei cum roſis. *Documentum.* Cauendum autem à multum frigidis, & ſtypticis, ne materiã indurent, & cõuertant in lapidem, ad quod ſunt apta, coadiuuant talem euacuationem, trahentia ad diuerſum apoſtemoſæ partis, ſi nobilius illa nõ ſit; ſicut ſũt ventoſæ illi applicatæ, & ſimilia euacuantia in membro alteri oppoſito, & remoto poſt illud, quæ ſunt nota. *Diuerſio.*

Materia iã fluxa euacuatio. Deinde ex quo materia iam ceſſauit à fluxu, iam fluxam, & collectã in eis ſtudebis euacuare de eis, per pro- C pinquam partem ipſis, vel propriam extrahere, per propinquam partem dupliciter, ſenſibiliter euacuando, vel inſenſibiliter. *Sang. miſſio.* Senſibiliter, vt per apertionem venæ curuaturæ poplitis, ſi ſanguinea fuerit; quæ ſi non appareat, aperiantur ſaphena, vel ſchiatica. ſi illa etiam non videatur per apertionem hæmorrhoidarum ſaltẽ cũ ſanguiſugis, quæ euacuant de propinquo magis. *Medicinalia.* Sed ſi alius humor ſit, cum diureticis frigidis, ſi ſit cholericus, vt eſt aqua lactis, & ſeminum communium, vel temperate calidis, vel caſia fiſt. cum aqua capil. ven. & liquiritiæ, quæ maturant, & faciunt ſolutioné facilem, & vijs vrinæ eſt propria; vel cũ calidis, ſi materia fuerit frigida, hæc enim nõ ſolũ influxã euacuãt, ſed p viã congeſtionis aggregatam etiã, & viruléntam abſtergũt, & lauant. *Documentum.* Cauendũ autem, ne ante euacuationé corporis illa miniſtres, conuertunt enim materiam ad renes, & veſicam, & magis replent inſenſibiliter, vt per contractionem eius lacertos exteriores renum, & cutem, & vẽtoſa ſupra renes appli- D cata, vel emplaſtris, & rubificantibus quidem in veſica nõ eſt bene poſſibile, adeo, cũ à partibus circumſtantibus corporis ſit diſtincta; nõ eis, ſicut renes affixa; & ſi quidé euacuatæ perfectæ, bene ſe habebunt. Si autem aliquid remanet, cum ſit cõpacta, et craſſa, oportet, vt extrahatur per ea: & primo cum diureticis liquefaciẽtibus, & ſubtiliantibus, & cum ſtypticitate, quæ conſortant, interius, & exterius miniſtrans, notis, vt eſt fœnugræcum, cinnamomum, aniſum, hypericon, melilotum, anethum, crocus, liquiritia, & huiuſmodi, quæ ſubtiliant, & ſoluunt, & ex eis eſt chamæmelum, vel fortioribus, vt ſunt ſpica, caſia lignea, ameos, & alia diuretica fortiora, & euaporantia, ſi craſſior ſit materia. Si vero totaliter ſit reſoluta, ſana remanebunt membra prædicta.

Si ſuppuretur curatio. Si vero ad ſuppurationem deueniat reſolutio inobediens facta, maturentur, & matura rumpantur. & mundificentur, deinde conſolidetur vlcus, vt ſupra dictum eſt cum conuenientibus, quæ ſunt nota ſuperius.

Et ſimiliter ſi in lapidem conuertantur, molliantur, & reſol-

Si lapide ædificatur curatio.

& reſoluantur cum omnibus, quæ ſuperius nota ſunt in cura apoſtematum prædictorum membrorum, quæ in iſtis membris, ſunt proprie cum permixtione diureticorum.

Item ſi aquoſa, aut ventoſa, aut in vitidibus.

Sed ſi aquoſæ fuerint, curentur eodem modo cum diureticis calidis, vt phlegmatica.

Si ventoſa cum eis, & extenuantibus, quæ etiam in cura hydropiſis ſunt dicta.

Et ſi in vitidibus fuerit, eodem modo curentur.

Dieta.

Tertiam rem complent rerum non naturalium debita ordinatio, cum diminutione cibi, & potus contrariæ qualitatis humori, qui eſt materia eius. Quiete corporis, & motu membrorum ſuperiorum. Somno, & vigilijs temperatis, prout cauſa, & accidentia exigunt, & vera inanitione ſuperfluorum digeſtionum omnium, non repletione, & omnia quieta, & hæc omnia in aere temperato.

Quartam rem complent, quæ accidentia propria remediant, vt eſt dolor, qui eſt cauſa, & accidens grauedo, F de quibus ſupra dictum eſt ſufficienter, & vrinæ retentio, de qua infra dicetur, & ventris conſtrictio, quæ cum lenitiuis ſumptis clyſterizatis, vnctis, & emplaſtris exterius corrigatur, vt ſupra in cura doloris inteſtinorum eſt dictum ſufficienter, etiam cum feb. de qua infra (Deo coadiuuante) dicetur, & vomitus, de quo ſupra eſt dictum ad plenum, & etiam de malitia anhelitus, & alijs accidentibus prouenientibus per compaſſionis viam, de quibus eſt ſupra dictum in quàm pluribus locis.

Medicinæ compoſitæ dicentur deinceps.

Clyſter conueniens.

Inquit Serapio ad vltimum huius perueniunt, aut ad collectionem virtus, aut ad lapideitatem. Clyſter Gualterij faciendus in principio apoſtematis. ℞. aquæ hordei lib. j. & in ea diſſolue olei roſati, vnc. ij. & immitte.

Si vero apoſtema ſit frigidum adde in decoctione flores chamæmeli. Si vero apoſtema fuerit in augmento, fiat clyſter ex decoctione althææ, lilij, & florum maluæ, ana M. j. ſeminis lini, vnc. j. olei roſati, olei de lilio, ana vnc. j. & in parte diſſoluantur olea, & inijciantur. G Apoſtemate vero perueniente ad ſtatum, fortiora diaphoretica miſceantur, qualia ſunt flores chamæm. anethi, parietaria, ſambucus, & benedicta, & iuſtinum, oleum irinum, nardinum.

Curatio per emplaſtra. quando apoſtema eſt in principio, in augumentũ, ſtatu, vel declinatione.

Emplaſtrum ad apoſtemata renum in principio. ℞. olei ro olei maluæ, aceti parum, farinæ hordei, & emplaſtra. Cum vero peruenerit ad augumentum adde flores chamæmeli, & oleum eius, vel irinum, tale epithimabis cum filtro imbibito in prædicta decoctione. Et ſimiliter cum peruenerit ad ſtatum, ſtudebis pro poſſe reſoluere addendo diuretica fortiora, quod ſi non reſoluatur, ſed peruenerit ad maturationem, & ſaniem, applicetur quod ſequitur maturatiuum. ℞. farinæ fœnugræci, vel tritici lib. ʒ radicis althææ, chamæmeli, radicis lilij, ana M. j. radices coquantur in aqua, & in illa aqua colata diſſoluantur adipes anferis, & gallinæ, olei de lilio, ana vnc. j. ex his fiat emplaſtrum, & actualiter calidum apponatur. Aliud Iſaac ℞. caricarum albarum, dactylorum pinguium, & paſſularum enucleatarum, H radicum althææ, fœnugræci, & ſeminis lini, ana vnc. j. decoquantur in aqua, & cum axungia gallinæ terantur, & emplaſtrentur.

Clyſter aperitiuus.

Cum vero ſaniatum fuerit apoſtema, fiat clyſter ex his, quæ habent ipſum apetire. ℞. aquæ decoctionis caulium, & limaciarum cum corticibus, & diſſolue in ea, mellis vnc. ij. ſagapeni vnc. iiij. fœnugræci vnc. j. ſucci parietariæ vnc. j. olei irini vnc. j. & immitte, & vtere ſternutationibus.

Sternutatio. Mundificatiuum.

Facto vero, & aperto, mundificatiuum appone ex aqua hordei cum melle, vel zuccha ſecundum exigentiam materiæ, vel cum lacte, quod etiam miniſtrabis in potu.

Conglutinans.

Deinde facta mundificatione exhibebis conglutinatiuum de trochiſcis, de charabe, de luto armeno, cum lacte bouino extincto in eo ferro, & emplaſtrabis ex ipſis.

Curatio apoſt. lapidificati. Digeſtio.

Si vero ad lapideitatẽ peruenerit, fiat ſyrupus ex diureticis nons ſupra. mixtisq; cum mollificantibus, hic ſuperius prænarratis, & caſia fiſtu. donec materia maturetur, deinde ea maturata, quod cognoſces p. vrinæ mul-E titudinem cum ſubſtantia craſſa; purgabis cum pilulis infraſcriptis.

Purgatio cum pilu.

Pilulæ. Rec. benedictæ laxatiuæ drach. iiij. caſiæ fiſtu. vnc. v. eſulæ ſcrup. ij. turbith ſcrup. ij. zingib. ſcrup. j. omnia incorporentur cum vino, & fiant pilulæ. Balneum poſt purgationem miniſtrandũ Rec. branchæ vrſinæ, radicis apij, & folij eius, & radicis iringiorum, & ireos, foliorum maluæ, florum meliloti, chamæmeli, ſeminis lini, ana vnc. ij. bulliant in aqua, & adde olei de amygda. vnc. ij & ingrediatur vſque ad vmbilicum,

Ve. ſaphe.

deinde fiat poſt tertium diẽ phlebotomia de alia ſaphena ſub cauilla: deinde emplaſtretur cum hoc emplaſtro.

Emplaſtru.

℞. foliorum parietariæ quantũ vis, & torrefiant in ſartagine cum oleis his. Rec. olei anethini, chamæmelini, de lilio, de pulegio, olei viol. an. vnc. s. & inunctis renibus cum prædictis oleis prius emplaſtretur cum ipſa.

Emplaſtrũ de mucilaginibus quandoq; per interualla applicatum eſt optimũ, cui ſuccedat emplaſtrum de meliloto noſtrũ, in antidotario traditum; & hyſſopi ceratũ; & ceratum diapẽte, & alia conſimilia ibidem notata.

De dolore renum, & veſicæ proueniente ex eo, & medicinis eorum. Cap. 6.

Differentia apoſtem. renum atque veſicæ.

Dolor renum, & veſicæ notus eſt. Et quemadmodũ differt loco, & ſpecie, quibus dignoſcitur: ita in cauſa conuenit, cuius ablatione curatur. Loco quidem differt, nam dolor renum circa lũbos percipitur, & veſicæ circa pectinem. Specie differt, nam renum eſt grauatiuus, veſicæ vero eſt acutus, pp neruoſitatem.

Cauſa.

In cauſa conuenit, nam cauſa eius eſt aliqua ægritudinum prædictarum, & mala complexio diuerſa cuiuſlibet generis, de qua infra dicetur, vel ventoſitas; & quandoque eſt antecedens criſim per vrinam, & concomitans eam. Et ſigna earum, & cura ex prædictis ſunt maniſeſta, & ex dicendis in capitulo ſubſequenti.

Sig. & curatio. Doloris ſedatio.

Et cum non inuenis ſedationem doloris cũ anodynis exterius, vnctionibus, & emplaſtris, clyſteribus, & ventoſis; oportet, vt narcotica adminiſtres, G deinde ad cauſæ ablationem deuenias, cum adminiſtratione diureticorum, ſed in adminiſtratione narcoticorum eſt timor magnus, debilitant enim ea in actione propria, ex qua ſequitur grande malum,

Nota de narcoticis.

abſtinere ergo oportet inquantum poſſibile eſt, & vti cum cautela, maxime vbi excuſatio non habetur.

Nota de diureticis.

Similiter autem in diureticorum adminiſtratione eſt error, & maxime calidorum, & fortium; propter illud, quod de humoribus ad illa conuertuntur, & maxime vlcera, quæ mordent. oportet ergo, vt non niſi poſt euacuationem ſufficientem corporis miniſtrentur, & in diſpoſitione vlcerum cum remitteretur eorum acumen, mixtione, vt ſunt diuretica frigida, prout dictum eſt ſupra.

Simpl. conferentia.

Et ex appropriatis ſimplicibus in dolore ipſorum ſunt, ſiſeleos ſemina; cum enim ſunt recentia, & bibuntur ex eis tres amiluſech cum rob. x. diebus, ſanant dolorem renũ, & ſunt iuuatiua penitus renum, & galanga, & ſpica, amomum eſt proprium cum ſedetur in decoctione eius. H Caſia confert doloribus renum, & veſicæ, & iuuenæ: quantitas auellanæ de radice pæoniæ confert doloribus renum, & veſicæ, Caro ericij terreni ſalita cum oxymelle confert dolori renum, ziniar, quæ nominatur acuchia confert dolori renum, & annucuben domeſticæ, leniendo naturam conferunt dolori renum, & aqua decoctionis eius, & ſyrupus, & agaricum purgãdo, & calefaciendo. Gutta alhuſar confert, & ficus humida, & ſicca, ſi ab vlcere non procedat.

Compoſita.

Et ex cõpoſitis ad dolores renum. Confectio Hermetis diacurcuma, & confectio de alchechẽgi, nux condita, & oleum de ſtyrace, & de pineis, & de fiſticis, lentiſcis, de nuce indica, vulpinum, laurinum, benedictum eſt vltimum, & mithridatum, theriaca veſdre, & Abu. picra, & alia, quæ ſequuntur.

Syrupus ad dolorem renũ ex quacunque cauſa.

Syrupus expertus ſecundum Ioan. caſamizulam ad dolorem renum, ex cauſa frigida, vel calida, cholera, vel phlegmate. Rec. capil. ven. bugloſſæ, ſenetionũ ſcolopen. hiſpen. chamædry. chamæpi. acori, ſcariolæ cum radice, cichoreæ, hepaticæ, ana M. j. radicum fœniculi, aſparagi, & bruſci,

ana

ana vnc.ij. corticum radicis celſi vnc.iij. polypodij vnc. ſiij. aniſi, fœniculi, ameos, ſeſeleos, amomi, dauci, ſemi. apij, aſari, meu, phu, epitbymi, folliculorum ſenę, zingib. ana vnc.s. liquiritiæ, viola. florum boraginis, paſſularum enucleatarum, ana vnc.j. prunorum, ſebeſten, ana xl. turbith, hermodactylorum, ana vnc.j. piperis longi drac.ij. ſemi. communium, cicerum nigrorum, ana vnc.ij. hordei. P.j. zucch. lib j zucch. vio. reſidentiæ, zucch. roſa. no ui, ana vnc.iij. ſucci roſa. lib.s. aceti vnc.ij.

Trochiſci.

Confectio trochiſcorum ad dolorē renum. ℞. ſeminis apij dra.iiij. cymini, ſeminis myrtæ. radicis caſlorei, ana dra.vj. fiant trochiſci granorū quinque, & dent̃ vnus, vel duo cum vino ſubtili; ſi non febriat, & ſi febrit cū tepida.

Vnguentū vtile ad multa.

Vnguentū ad dolorem renum, & neruorum contractionē, conruſionem, & puncturam, & valet ad omnes articulorum, dolores. ℞. olei maſticini, fœnugræci, ceræ citrinæ, ana dra.ij. Cōfice cum mumia diſſoluta in vino.

Emplaſ.

Emplaſtrū ad idem ſecundū Archi. ℞. maluarum, marrubij, apij, farinæ hordei, & ſalis, & calidum ſuperpone.

Pilula.

Pilulæ expertæ ad dolorē renū. Rec. ſeminis cęparum albarū, ſeminis apij, ana conficiantur, cum ſucco fœniculi. Pilulæ laxatiuæ ad purgādum renes ab humoribus craſſis. Rec. benedictæ laxatiuę, iuſtini, ana drach.ij. hermo. ſarcocollæ, interiorū colocynthidis, ana vnc.ij. turbith drac.j & s. cathartici imperialis dra.ij. zingib. aniſi, fœniculi, ana ſcrup.j. ſaxifragiæ, milij, ſalis, ana drach.j. ſalis gemmæ, diagridij, ſagapeni, ammoniaci, opopanacis, ana dra.ij. Conficiantur cum ſucco apij, doſis drac.j. & s. Et ſi fuerit durus drac. ij. poſt præparationem cum prædicto ſyrupo, & abſtinentia à craſſis, & viſcoſis. Poſt purgationem intret balneum aquæ marinæ miſtæ cum dulci æqualium partium, in qua bulliant chamæmeli, flores foliorum lauri, rutæ, calamenthi pulegij, omnium,

Vnguentū ad dolorem renum.

ana. Deinde poſt exitū vngatur hoc vnguēto. ℞. olei chamæmeli, & ſeminis lini, ana vnc.ij. butyri ſine ſale, dialthææ, agrippæ, an. vnc.j. ſpicæ dra.ij. ceræ, quod ſufficit.

De debilitate renum, & veſicæ: & diſtinctione nocumentorum contingentium in actione vrinandi. Cap. 7.

Debilitas ren. & veſicæ.

DEbilitas renum, & veſicæ eſt nocumētum actionis ipſorum; vel propria, quæ eſt circa nutrimentum proprium; vel communis, quæ eſt circa expulſionem ſuperfluitatis aquoſæ, & dicitur actio vrinandi, de qua intendimus, quām Gal. dixit compoſitam ſicut primam naturalē, in qua quidem actione naturaliter ſe habente, tres actus ſimul dicebat concurrere neceſſarios, & ordinatos. Primus eſt ipſius ſanguinis ſequeſtratio. Secundus eſt ipſius collectio, & retentio. Tertius eius expulſio vnica. & voluntaria, primus eſt renum. ſecundus veſicæ, & colli eius, cum lacerto latitudinali circumuoluto in ipſo. tertius eſt concaui eius, & virgæ exiſtentis, vt viæ ad extra: ſicut vriti dum de renibus ad veſicam. Ægritudine adueniente talibus membris, & proprie renibus, vel veſicæ, quæ ſunt principalia in actione, neceſſarium eſt actum eorum lædi, & per conſequens actionem vrinandi. Talis enim læſio multiplex, & diuerſa. Et diuerſa ſequuntur ſymptomata ſecundū diuerſitatem membrorum ſuorum, & nocumentorum actuum eorundem.

1. de loc. aff. cap. 1. & 6. euſdem ca. 4 ac 5. de vſu part. c. vltimo.

Actionis læſio triplici ter eſſe poteſt.

Nam ſiquidē nocitus ſit actus renū attrahendi, & ſequeſtrandi, tunc aut erit debilitatus, & diminutus, vt parum attrahant, & ſequeſtrent; ex quo in actione vrinandi prouenit nocumentum, qđ dicitur vrinæ paucitas, & ſequitur cachexia. Aut erit ablatus, vt nihil attrahatur; vel aliquid, de quo non ſit curandum, & accidit vrinæ ſtillatio, ſeu priuatio, & quandoq; hydropiſis, de quibus ſuperius dictū eſt. Aut erit ſuperfluens, quia ſuperflue trahant, ex quo accidit Diabetes, q̄ multitudo, ſeu lienteria eſt vrinæ, & ſequitur ex ea corporis deſiccatio. Aut erit corruptus, & tūc dupliciter, aut quia corruptiuū tribuat, & tunc accidit fœtor vrinæ, aut quia corruptiū trahit, & tunc accidit in renibus tremor, & ſequit̃ tarda miſtura.

Sed ſi in veſica, & eius collo nocitus eſt actus colligē- A di, & retinendi; aut erit ablatus, & tunc fit incontinentia vrinæ, & inuoluntarius exitus, & mictus in lecto, vel dyſſuria, quæ vrinæ diarrhæa dicitur, in qua Galen. dixit ablationem actionis eſſe animalis, quia lacerti colli veſicæ, quæ eſt ipſius virtutis organum. In ſtranguria vero ablationem naturalis, non animalis. nam in eo lacertus iſte ſuam actionē agit, ſed veſicæ concauū non valet cōprimi, qđ naturalis virtutis eſt inſtrumentū, colligit.n. veſica, & retinet dilatato eius concauo, & oppilato collo eius per contractionem lacerti exiſtentis in eo, quo laxato, vt aperiatur eius collum, & concauo eius circumtracto, vrina ex eo egreditur naturaliter, & quandoque non circumtracto, egreditur etiam, & accidit mictus in lecto, Aut erit diminutus, & tunc erit deſtillatio vrinæ, & paucitas etiam eius ſequitur. Aut corrupte fiet, & male, quia cum dolore, & ardore, & tunc accidit ſtranguria proprie, quæ eſt retentio, & ſtrangulatio, ex quo ſequitur dolor in pectine, inflatio, & cita mors, & frequenter. B Si vero ſit actus nocitus in concauo veſicæ, qui eſt compreſſiuus laterum eius vndique, vt expellatur vrina, tunc accidit difficultas vrinæ, & ſequitur vrinæ retentio. Sic itaque determinatis nocumentis, quę in actione vrinandi poſſunt contingere, de vnoquoque, Dei implorato auxilio, eſt dicendum.

6. de loc. aff. cap. 1.

Cauſa.

Sic ergo debilitas renum, & veſicæ, & earū defectio in actione vrinandi, & cauſa immediata eius, aut eſt propria, & eſt aut imprimens in corpore ipſorum membrorum, vt eſt aliqua ægritudinum prędictarum, de quibus ſufficienter eſt dictum. aut mala ipſorum complexio diuerſa, vel æqualis, de qua nunc dicendum; & eſt vt plurimum in renibus calida, in veſica, & in alijs, frigida. Singulum enim membrorum ſecundum Gal. operatur per qualitatiuam eius craſim, quæ ex quatuor eſt qualitatibus, quamdiu ſcilicet eucrata fuerit certa, prout membri illius actio expetit. Cum vero fuerit dyſcraſiata, & ægra, neceſſarium eſt ipſam lædi, efficit enim ſecundum Gal. in virtutis eſſentia, & in ſubiecto ipſius, C quæ in actione penetrabilis exiſtit, cuiuſcunque generis fuerit; maxime frigida, diuerſa, vel æqualis; ex ea enim non tantum debilitas, vel diminutio accidit ſecundum diuerſitatem eius in ſpecie, vel in gradu quælibet alia prouenit in actione vrinandi læſio, & ſequuntur ſymptomatica ſupradicta.

1. ſan. tu. c. 3. & de differentijs morb. ca. 1. & 1. de ſympt. expul. cap. 4. & 4. meth. med. ca. 3. & 5 de loc. aff. ca. vltimo.

Nam ſiquidem in renibus fuerit complexio mala, & frigida valde excedens; attrahendi, & ſequeſtrandi aufertur ipſorum actio; ex quo accidit vrinæ retentio, aut non erit valde excedens, & tunc accidit debilitas eius, & minorabitur; & ſequitur paucitas vrinæ. Aut erit calida valde excedens, & tunc ſuperflue trahet, & accidit diabetes; & ſequitur corporis exiccatio. Aut erit ſicca, & eos extenuabit, & debilitabit. Aut valde humida ſimplex, vel caliditati parum ad mixta, quæ ſubſtantiam renum mollificet, & eorum meatus dilatet, & aperiat; accidit debilitas renum deterior, quàm ſit.

Si veſica. & collum quid.

Si etiam ſit in veſica, & collo eius complexio mala, & D dyſcraſiata humida cum caliditate, & frigiditate, magiſque mollificent lacertum circumuolutum in eo, vt nullo modo poſſit contrahi, & collum eius conſtringere, tunc accidit inuoluntariæ vrinæ exitus, & dyſſuria, & ſequitur multitudo vrinæ, & mictus in lecto. Si vero non ſit valde excedens, vt parum mollificet, & non conſtringit perfecte, tunc accidit deſtillatiu vrinæ, & ſequitur paucitas eius. Aut erit multum humida cum pauca caliditate, quæ textulam villorum veſicæ rarificat, & relaxat, debilitatem in eis feram, & peſſimam generabit. Aut erit ſicca cum frigiditate, vt vrinam acuat, & tunc accidit ardor vrinæ, & ſequitur reſolutio, & debilitas. Aut ſicca cum frigiditate; & tunc accidit ſtranguria, & ſequitur dolor in pectione, & inflatio, & mors quandoque.

Si veſica in ſua concauitate, quid.

Si etiam ſit in veſicæ concauitate mala complexio, & dyſcraſia frigida, & humida, quæ prohibeat conſtrictionem ipſorum laterum vndique, & vrina non queat exprimi, accidit difficultas vrinæ. Etiam ſi fuerit ſicca,

vel

vel humida in collo eius, quæ ſpaſmet lacertum, & teneat circumtractum. Sicque expeditis ægritudinibus variatis ſecundum plus, & minus, maior, & minor accidit in prædictis membris debilitas, ex qua diuerſa poſſunt in actione vrinandi prouenire nocumenta. Aut erit cadens ſupra ſubſtantiam ſpiritus, vt quia ſit euacuans ipſum, vt eſt euacuatio multa humorum, & proprie ſanguinis ex eis, vel coitus multus, vel reſoluens ipſum, vt mala complexio eius calida. Aut ſuffocans, vt multa repletio ex humoribus, lapide, ſanie, vel vrina. Aut exnnguens, vt narcoticorum approximatio. Aut cadens ſupra virtutem, vt multus latus labor reiteratus ipſorum membrorum, & proprie renum, vt in longa ſtatione in pedibus, & ambulatione multa, & equitatione ſubita ſine conſuetudine, & intermiſſione, dolore, & percuſſione, & in veſica multa vrinæ retentione, ardore, & dolore, quæ etiam ſpiritum reſoluendo debilitant virtutem, accidit membris prædictis debilitas ſecundum plus, & minus, ex quo eorum actio diminuitur, vel aufertur in expulſione vrinæ.

Si per conſenſum. Et quandoque cauſa debilitatis ipſorum eſt, ex communitate ad ſuperiora membra nobilia, ſcilicet hepar, & cor, & cerebrum; cum enim hæc patiantur, prædicta debilitantur membra, ex quo nocumentum proueniet in actione ipſorum prædicta, & diuerſa, vt dictum eſt, accidentia inſequentur. Et cauſę ipſarum ægritudinum, ſigna, & curæ ſuperius dictæ ſunt.

Cauſa vero malæ complexionis ipſorum ſimplicis, & commixtæ, puræ vel impuræ, diuerſæ, vel æqualis, quæ in debilitando eſt peſſima, ſeu plurima, duplex eſt; interior, & exterior, & vtraque ex dictis in lapide, & vlcere, & in mala complexione hepatis eſt manifeſta, & ſigna eius etiam licet loco, & proprietate actionis læſæ, & exeuntium quotundam ab eis ſint differentia, per te ergo conſidera, & appropria illa renibus, prout oportet.

Signa debilitatis renũ. Signa vero debilitatis ipſius, ſcilicet renum ſunt, vrinæ paucitas, & in ſubſtantia, & colore, ſicut lotura carnis; & quandoque reſidet cum venæ ſunt ſaluæ, & quandoque remanet ſicut mingitur, nec reſidet, cum non ſunt ſaluæ. Et extenuatio renum, licet non ſit manifeſta debilitas, inſtando, & impotentia tolerandi anhelitum, defectus in coitu, debilitas viſus, & dolor capitis.

Signa debilitatis veſicæ. Sed veſicæ debilitatis ſigna ſunt defectus in continendo, vel expellendo vrinam, & grauitas in pectine, & peritoneo, & ſenſus acuitatis, & ardoris, lenitas, & aſperitas in loco, & apud emiſſionem vrinæ maxime, & vrina erit ſpiſſa, & turbida propter illud, quod deſcendit cum ea, quod non digeritur, nec conuertitur; & non expellitur, niſi adiuncta compreſſione, & hæc de iſtis ſignis.

De cura. Cura malæ complexionis talium membrorum, ſi pura eſt ſimplex, vel commixta, & diuerſa, facile curatur, licet difficilius cognoſcatur, ſi vero æqualis, & fixa, difficilius curatur, licet facilius cognoſcatur, quemadmodum in alijs membris exiſtens, vt Gal. dixit. Et eius ſanatio eſt tres res.

1. ar. cu. ad Glau. ca. 6. & de differẽtijs morb. cap. 5. & 1. de differẽtijs feb. ca. 8. & 9. Prima eſt remotio exterioris cauſæ. Secunda alteratio. Tertia ipſorum confortatio. Si vero impura fuerit, & cum materia commixta, eius ſanatio eſt tres res. Prima eſt materiæ euacuatio. Secunda alteratio dyſcraſiæ; ſi remanſerit impreſſa. Tertia ipſorum confortatio.

Euacuatio. Euacuatio completur cum phlebotomijs prænumeratis, vel medicinis ſolutiuis, prout materia exigit, & ſumptis, & clyſterizatis, & vomitibus, & diaphoreticis exterius approximatis per omnem modum, prout in cura oppilationis eorum diximus. *Alteratio.* Alteratio vero completur cum adminiſtratione diureticorum calidorum frigidorum, & exiccantium, & humectantium, prout dyſcraſia expetit, quæ omnia in cura oppilationis ex lapide, vel humore, & viſcerum ſunt numerata. *Confortatio cum cibis.* Confortatio vero completur cum cibis, medicinis, & cibis facilis digeſtionis boni nutrimenti, & dyſcraſiæ contrarijs. Et

E à proprietate conuenientes ſunt renes animalium, & proprie hœdorum, & porcorum. Et veſica donulæ exiccata, & carnes eritij ſalitæ cum oxymelle, ficus humidæ, & ſiccæ, ſed nocens eis vlceratis, & zuccharum alhuſar, & lac camelarum, & ouium. Et ex potibus vinum odoriſerum paucæ ſtypticitatis, puri, vel mixti, prout ſtomachus, & dyſcraſia requirit, & in hu. valde mollificante, & relaxante vinum paſſum. Et ex medicinis ſimplicibus, & commixtis, interius, & exterius approximatis, per omnem modum, &c. *Potus.* Et ex appropriatis ſimplicibus, ſunt grana ſiſeleos ſumpta in quantitate duorum almuluſech cum rob, decem diebus, cyperum, bolum armenum, ſed cum lacte ouino, oportet vt ſumatur, & ex eis ſunt, quæ dicta ſunt ſupra in cura lapidis. *Medic. ſimpl.* Et ex compoſitis ſunt trochiſci alchechengi, & oleum de cherua, roſatum, de maſtiche, cytonio, & alchanna. *Compoſita.* Et ex mundificantibus eos ſunt, theodoricum, mithridatum, anacardinum, hiera Abuha. & oleum de ambra, *Mundificantia.* F ad frigus eorum, ad mollificationem eorum hiera Gal. tryphera de ſcotia ſetri, & aliæ tripheræ.

De diminutione, ſeu paucitate vrinæ, ablatione, & priuatione ipſius. Cap. 8.

Diminutio vrinæ, vel paucitas, ſeu priuatio eius ex prædictis ſunt notæ, & in ſpecie cauſarum conueniunt, ſed differunt in quanto eorum, quemadmodum & ipſæ. *Cauſa.* Eſt enim cauſa eius, aut ex parte cibi, & potus, vt materiæ, aut ex parte corporis, vt efficientis, aut ex parte extrinſecus aduenientium, vt cooperantium. Et parte cibi, quia ſit naturaliter ſiccans corporis humiditates, & exiccans, vt eſt panis miliaceus, vel panici, & furfuraceus. Sorbitio ex orobo, & lenticula, & Fructus pontici, nati ex ſe, corporis humiditates exiccantes, vel accidentaliter, velut carnes ſalitæ, vel alij cibi multum ſalis habentes, panis biſcoctus, vel temporaliter, vt antiquus, aut opitus. Ex parte potus, quia ſit paucus, & G craſſæ aquæ, vel vini ſimiliter, & aliorum ſimilium. Ex parte corporis, aut totius, aut membrorum operantium in vrinam. Ex parte corporis totius, quia ſit rarum, reſolubile, vel multi ſudoris, vel lubricum, vt fluxibile ventris ad quem humiditas corporis tendens, & fluens per eum, * in vijs vrinæ * deriuant, vnde Hipp. vrina multa noctu facta, modicum ſeceſſum ſignificat, & è conuerſo. ** deriuantur. * 4. aphor. 83.* Vel quia ſit multi vomitus, qui eradicando à ſuperioribus, & ab inferioribus retrahendo, vt Abuha. dixit diminuere poteſt vrinam. vel quia aliam ſimilem euacuationem manifeſtam patiatur, vt fluxum ſanguinis narium, & ſimilia. Ex parte membrorum operantium in vrina, aut per modum generationis, vt hepatis debilis non impellentis ad renes aquoſitatem, generauit, vnde remanet in venis cum ſanguine; nec tranſit in vrinam, aut per modum tractionis, & ſequeſtrationis, vt renum debilitatorum, vt in præcedenti cap. dictum eſt. Aut ex parte deferentium, & colligentium, vt vritidum, vel veſicæ, H quia ſint oppilati, vel vlcerati, & perforati, quare vrina licet plus trahatur cum ad corpus vacuum tendit, non extra vadit. Ex parte autem extrinſecus accidentium puta aeris, quia tempus, vel aeris conſtitutio fuerit ſicca, inaquoſa, vel borealis, quæ corporis humiditates, & ſuperfluitates exiccauerit, licet per accidens, ſcilicet ſtringendo ventrem, vrinam prouocet, & multiplicet, vt Hipp. dixit, vel motus reſoluendo exiccans, ut inanitio, fames, & abſtinentia, quæ exiccant per accidens ſecundum Gal. & vigiliæ, quę ſunt vehementis motus, ſimiles motui, vt Abuha. dixit. Et euaporantes, vt Gal. ait, & animæ accidentia immoderata, quæ corpus exiccant, vt Gal. in techni deſcripſit, quæ omnes, ſi debiles ſint, minorant vrinam, & eam paucam reddunt, ſi vero fortes, auferunt eam, & priuant. *21. meth. med. cap. 5. Techn. ſen ar med. 86.*

Signa. Signa earum ſunt talia. nam ſiquidem proceſſerint à cibo, & potu, ſunt manifeſta ex eorum aſſumptione præmiſſa; ſi vero à cauſa in corpore toto, quia ſit rarum, & reſolubile, duobus declarabitur ſignis potiſſime. ſ. ſigno

raritatis,

Aph. 69. [illegible] quod eſt [illegible] corporis, ſicut Hipp. docuit [illegible] dixit, autem [illegible] declarat [illegible] us. & ſigno reſolutionis, quod eſt duplex [illegible] d Gal. poſuit, & eſt quia in multa ſumptione [illegible] tione euacuationis [illegible] pus [illegible] ingua-tur, ſed remanet [illegible] ud eſt, quia in laboribus [illegible] quia ſit fluxibile, [illegible] b [illegible] receſſio illarum [illegible] remanentes o[illegible]endunt, ſicut [illegible] litatis eius in [illegible] dicta per [illegible] etiam aſcitem. Si[illegible] ſi ex [illegible] e, ſi [illegible] litatis eorum in præcedenti [illegible] dicta vide[illegible] Similiter quoque ſi ex parte de[illegible] vrindum, [illegible] cæ, vel etiam virgæ, quia op[illegible] ur [illegible] ſignis [illegible] opilationis ex humore, vel la[illegible] et [illegible] pot s [illegible] guria, & [illegible] ſpaſmi, [illegible] ſignis dic[illegible] s in capi[illegible] o [illegible] nis, vel vlce[illegible] ri fuerin[illegible] a[illegible] uod [illegible] entris inflatio [illegible] tate [illegible] lem[illegible] n[illegible] & ar[illegible] æ.

C[illegible] diminuti[illegible] ni[illegible] nnæ, & ablationis [illegible] us ſunt tres re[illegible] Prima eſt regiminis permutatio. Secunda eſt euacuationis retentio. Tertia [illegible] rinalium membrorum rectifi[illegible] & confortatio.

Alteratio. Permutatio regim[illegible] eſt, vt alteretur, & [illegible] mutetur ſecundum quantum [illegible] quale; de exiccatiuo, quod eius erat cauſa ad humecta[illegible] ni, in cibo, & [illegible] & in alijs reb[illegible] on natural[illegible] o etiam [illegible] cura me[illegible]ti, & ſtomachi diximus [illegible] etiam impingua[illegible] uum, de quo, Deo dante, dicem[illegible] infra; hoc enim regimen primam cauſam, quæ [illegible] materia erit abſcindit, & etiam tertium extrinſecus ſubauſert, alterat, & emendat.

Euacuationis retentio. S[illegible] nda eſt euacuationis retentio occultæ, & manifeſtæ[illegible] cultæ, & inſen[illegible] s retentio completur cum cibis, [illegible] potibus humores [illegible] ſſantibus, & cum medicinis condenſantibus [illegible] quibus ſupra in ſyncopis cura diximus, & hoc [illegible] in cura doloris, & fluxus.

Si vero ſenſibilis [illegible] per ſudoré, cum remittentibus [illegible] um, de qui[illegible] diximus.

Si a v[illegible] lubricitas [illegible] fuerit, & naturalis quia humidit[illegible] & mollit[illegible] u ſione ſuperfl[illegible] tatum naturalium conſue[illegible] ſtypticis cibis, vel potibus præm[illegible] notis ſupra, [illegible] t; & cum fricationibus, & balneis, & alijs diue[illegible] us ad hepar, & venas humiditates ipſas, & [illegible] trah[illegible] bus ad membra vrinæ, vt ſunt diuretica.

Si vero fuerit lubrici[illegible] præter naturam, medicetur p[illegible] te de ea ſuperius dictum eſt in cura fluxus ventris.

Similiter & ſi m[illegible] s vomitus adſit. Necnon, & ſi fl[illegible] x ſanguinis n[illegible] curetur prout ſupra in proprijs dix[illegible] us [illegible] s. Et d[illegible] euacuationibus ſimiliter quoque [illegible] ntelligas.

Membrorū rectificatio. Tertia eſt mem[illegible] rum rectificatio, & confortatio, & hepatis, prout [illegible] in cura debilitatis hepatis eſt dictum, vel renum, ſ[illegible] t in præcedenti capitulo habuiſti, vel etiam [illegible] titidum, & veſicæ, & cum diureticis, vt ibidem eſt dictum, quæ omnia in fortitudine, & debilitate diuerſa eligenda ſunt, prout diminutio vrinæ, & eius a[illegible] tio, & earum cauſa variantur in quanto.

De diabete. Cap. 9.

Diabetes quid & de paſſ. ca. 5. Diabetes ſecundum Gal. eſt propria paſſio renum, raro contingens, in qua potus citius trahitur quã oportet ad eos, ſicut cibus in appetitu canino, & cito egreditur cum vrina, ſicut cibus, & potus in lienteria, cum egeſtione.

Cauſa. Et cauſa eius eſt ſuperfluitas. Primo deſideratiuæ, Secundo contentiuæ ipſorum defectus; niſi enim foret ſuperfluitas deſideratiuæ ipſorũ nõ ſic velociter traheretur: niſi quoque deficeret contentiua ipſorum, non ſic cito egrederetur. Superfluitatis deſideratiuæ ipſorum, & attractiuæ virtutis cauſa eſt ipſorum caliditas vehemẽs, cum materia, vel pura magis, quam ſunt vltra debitum, in continua tractione, & fortia venis emulgentibus, & de eis ad hepar extenditur, & de hepate ad ſtomac[illegible] & A ad omnia membra; vnde humiditas ipſorum irrorans ea attrahitur, & exiccatur, & ſequitur ſitis vehemés; quę potu non ſedatur, quia ea non remanet, quare ſiticuloſa ab aliquibus appellatur. Defectio contentiuæ non eſt in eis principalis propter complexionis malitiã calidæ, quę eſt cauſa ſuperfluitatis attractiuæ, qua non deficit contentiua, ſed frigiditate proprie, & humiditate; ſed plurimum accidentalis ſecundum Gal. conſequens ſuperfluitat attractiuæ; cum enim ſuperfluit eorum attractiuæ, vrina plus trahitur, quam renes aliquandiu continere poſſint, & ipſa veſica, quare deficiente cõtentiua ipſorũ, cito profluit malteratus per vritides ad veſicam; & in naleſcente expulſiua eius ingreditur cum vrina, ſicut in lienteria cibus, & potus cum egeſtione. Et aliquando eſt principalis, & eſſentialis in ea, vt dixit Abu. propter maliriam complexionis puræ, frigidæ, vel impuræ ab intra, vel exterius venientis. quam ſequitur ſuperfluitas attractiuæ ipſorum non eſſentialiter, propter contrarietatem complexionis in cauſando, ſed accidentaliter, & ex conſequenti: cum enim in renibus vrina non ſigatur tracta naturaliter, renes et ſanguine cum aquoſitate veniente nutriri non poſſunt; quare remanentes inaniti auidius trahunt, & tunc magis contentiua eorum deficit, & [illegible] plus deficit, magis trahunt, ſicut eſt deuenire ad circuitionem, quemadmodum in lienteria eſt videre. Cauſa vero ipſius caliditatis renum duplex eſt, ſcilicet interior, & exterior, vt in lapide dictum eſt, & ſimiliter frigiditatis cauſas per contrarium comprehendes.

Inop præcepta.

Signa ſiquidem ſit ex caliditate faciente ſuperfluere at[illegible] actiuã, ſenſuerit, & inuentio caliditatis in lumbis, & vrina multa; & in principio, ſicut lotura carnis recentis [illegible] undum Gal. minus tamen tincta, & [illegible] quam ſi [illegible] rocedat ex defectione diſcretiuæ hepatis, & proprie cum amplitudo meatuum emulgentis venę in ea inuenta fuerit, & ſanguinis abundantia in venis, quæ quanto maiora ſunt, tanto plus ſanguinis cum aquoſitate tranſibit, ad renes. Vnde vrina ex defectione contentiuæ C virtutis ſuperfluens plus rubebit; procedẽte vero tempore, diminuto ſanguine ex venis, & proinde reſtrictis membrorum meatibus, & exiccatis vrina egreditur in qualitate, ſeu colore potus, quia aqua ſubnlis, & alba: ſi aqua ſola bibatur, quæ magis deſideratur in ea, vel ſicut alius potus, vel vini ſimplicis, vel cocti, vel aquæ commiſtæ, vel etiam ſyrupus. Et forte erit alba, & ſpiſſa propter humiditatem membrorum, vltima extractione, vnde vrina redditur ſicut lac, & proinde membrorum conſumptio ſequitur, & mors vt plurimũ. Si vero ex frigiditate faciente defi[illegible] contentiuam cau[illegible] atur, ſenſus, & inuentio frigoris erit in lumbis, & vrina erit in principio non multitudinis magnæ, ſed confuetæ, deinde multiplicatur, & erit ſicut lotura carnis, minus tamen tincta, quam in præcedenti, in qua fortitudo attractiuæ præceſſit, in proceſſu vero temporis ſociata fortitudine attractiuæ mutabitur, ſicut prima.

Cura diabetis in generali, & ſpeciali, eſt quatuor res. D Prima eſt omnis cauſæ ablatio, & exterius prouenientis, & interius exiſtentis. Interius, vt ſiquidem ex caliditate renum proceſſerit; fiet ſubtractio ſubtilium, & calidorũ ciborum, & potuum, & diureticorum calidorum, & talium prouenientiũ. Exterius, vt labor corporis, & proprie renum; ſtrictura lumborum; balneatio in calida aqua actu, vel potẽtia; mora in ſole, decubitus ſuper renes; & ſomnus profũdus, & vnctiones calidæ, & emplaſtrorum, & aliorum talium, quæ renes habeant calefacere, hepar, humores, & membra, & accidentis, * ſiue fuerit humoralis, cum phlebotomia ſi fuerit ſanguis: cum clyſtere, pharmacia appropriata leni. Si autem humor calidus ſit, id eſt cum vomitu, qui in euacuando eſt potiſſimus, quoniam euacuat deriuando ab eis. * ſiue ſit complexionalis, * quia oppilatio ſit in eis, cum aperitiuis ſuperius notis; necnon & cauſæ coniunctæ, quę eſt renum dyſcraſia calida. Alteretur ergo, ſit enim talis dyſcraſia ægritudo, vlterius augumentata, quam talis ſequitur paſſio, vt ſuperius dictum eſt, & ea mediante orta alia concomitan-

Margin notes, right column: Cauſa. — Signa ſi ex caliditate. — Locus citato. — Si ex frig. — De cura diabetis. — * Si vero. — * Si vero. * vel.

comitantur ſymptomata,& ſitis,& conſumptio corporis, de quorum correctione infra dicetur. Inquit enim Gal. Palam eſt morbum eſſe cauſam omnium accidentium, accidentia tamen alia ſequuntur. Secundum enim ſequitur primum,& tertium ſecundum.

De ſympt. differentiis cap. 4. & 6. Alteratio.

Complebitur vero eius alteratio, cum frigidis, quæ non tantum illam alterent, ſed etiam hepatis, & membrorum complexionem contēperent, & humo[illegible]quent; hepar enim & corporis membra, ſi cal[illegible], eorum caliditate vſque ad renes extenſa, eorum d[illegible]ſiam intendunt, humores acutos etiam gignunt, qui [illegible]nam acuunt, vt ipſa tranſeundo ad renes eorum cali[illegible]tatem inflammat, ſic ergo debent eſſe talia frigida vehementer,& illa proprie, quæ non pr[illegible] noceant, nec [illegible]ſis admixta, ſed leniant, ita quòd ſoluendo non prou[illegible]ed minorent vrinam, qualia ſunt ex oleribus, lactuca, ſpinachia, atriplices, & ſimilia, & ex fructibus iuiubæ, ſebeſten, pruna, chryſomila, perſica, cucumeres, citruli, & melones, cucurbitæ; & proprie carnes ipſarum, non ſemina, qui aquoſitatem, & vrinam multiplicant & fructus, moræ maturæ, & grana acetoſa, & muza, & ex aquis: aqua vehementis frigoris, & aqua cucurbitæ & aqua hordei cum decoctione iuiubarum, & lac a[illegible]ſum, a quo extractum eſt butyrum, & melius eſt [illegible] quod ſpiſſius, & craſſius, & ottum, & aqua lactis [illegible] ſubtracto butyro; Et ex medicinis ſimplicibus eſt ad hanc intentionem mucilago pſyllij, & ſuccus roſarum, & malorum. Et ex appropriatis in prohibendo vrinam, eſt merdaſengi bibitum, & ſcoria ferri eſt optima, vel protectum in aqua ęris, quod minorat; & alia, quæ in[illegible]ra multitudinis eius dicentur. Et ex[illegible] ap[illegible] dum eſt, ſedere in ſemicu[illegible] p[illegible]nes; & hepar vngere, epi[illegible] & em[illegible] frigidis dictis, & ſuccis, & eo[illegible] oleis, & proprie oleo de alchechengi, & ſcorpionibus, de cucurbita, de ſemine melonis, ſi[illegible] latatio ductuum [illegible] exiſtat in ea, donec eorum caliditas extinguatur, [illegible] ſitis. Et ex med[illegible] compoſitis ſunt trochiſci de [illegible]ra, de ſpodio, de balauſtia, cum aqua cucurbitæ, vel mucilagine pſyllij, vel dragacanthi, vel citruli, prunorum, & ſebeſten, vt leniāt non conſtipent: plurimum enim cum conſtipatione ventris ſunt tales. Et exterius approximanda ſunt ea, in quibus cum infrigidatione eſt ſtypticitas, quæ ductuum dilatationem, & emplaſtrationē coangustent, & retentiuam renum confortent, ſicut emplaſtrum de hypocyſtide, de capreolis viris, virga paſto. & balauſtiæ, ſem. papaue. albi, lactuearum, ſcariola[illegible]m, portulacarum, & ſpodij, ribes cum aqua acreſtæ, vel myrtæ, & [illegible]milium. Et ſicut ceratum noſtrum Galen. & oleum de cyto[illegible], de zarur, & balauſtijs, & ſimilia.

Simpl. medic. per os aſſumenda.

Ab extra.

Comp. medic. interna.

Ab extra.

E. ex frig. curatio.

Sed ſi ex frigiditate renum contingat paſſ[illegible] talis, quæ pro tanto non euacuatur a ſiti, & membrorum [illegible]mpione, licet ſit minor paſſio, quemadmodum paſſio minor eſt, cura eius in eiſdem rebus conſiſtit, & complebitur cum prædictis è contrario ſumptis, & quæ renes, & totum corpus calefacere habeant, non infrigidare. Et ex calefacientibus conuenientibus [illegible] eſt [illegible]ctio extremitatum, & totius corporis cum rubificantibus, motus, ventoſatio, & balneum, & ſum[illegible] antidoti, quod [illegible] aſſæ ſubſtantiæ ſit, vt non cito penetret, ſicut ſyrupus, & alia liquida, quale eſt diacalamentum, diatrion pip. theriaca antiqua, & mithridatum, & vina craſſa, vel ſtyptica, vt calabrenſia. Sic ergo cauſis ablatis, & abſciſſis, cadebit paſſio talis, ſcilicet velox exitus potus.

Vri. diminutio, atque retardatio in calida.

Secunda res, eſt vrinæ diminutio, & retardatio, & ex his, quæ maxime retinent ipſam, ac retardant ab exitu, & minuunt eam, eſt, vt non tantum poſt ipſa ral[illegible]entia, derivantia miniſtrentur, qualia ſunt, quæ præmiſſa fuerunt, ſed etiam, quæ cum retentione, & deriuatione euacuant ipſam, vt eſt vomitus prędictus, & ſudoris prouocatio cum frigidis appropriatis in cauſa calida, vt aqua hordei, & melonis. Ind[illegible] et vncti[illegible] [illegible]rpori & proprie ſpinæ cum temperatis, vt oleo chamæ[illegible]elino, anethino, vel vino albo cū aqua calida. E[illegible]m frigida cum calidis, vt eſt potus calidæ aquę, [illegible] apij, aniſi, calamēti, vel pyreth[illegible], & [illegible]ne corp[illegible] cum, & propriæ ſpinæ cū aſaro, & ol[illegible] vel cyclamine cum mell[illegible].

Item in frigid. qua.

Tertia res eſt re[illegible]nſeruatio corporis in aere f[illegible]do, [illegible]mno temperato, & cibis [illegible]gidis & [illegible] in[illegible] ma[illegible]tionis, conu[illegible] ràribus hum[illegible] nes de [illegible]ordc[illegible] dc[illegible]da[illegible] lacte acr, vel [illegible]m, vel carnis bou[illegible] pedes [illegible]rum, & piſces [illegible]tes magni cum ac[illegible]m [illegible] gan[illegible], ven[illegible] lu[illegible]t, & ſic v[illegible]uunt, & [illegible] coctum cum aqua, donec cum [illegible]uinatur, & al[illegible]a talia, quæ ſupra in d[illegible]re ſto[illegible] diximus, q[illegible]æ mittenda [illegible] entia, [illegible] ſua conſt[illegible] pruna, per[illegible]ca, & proprie da[illegible]li pingues, & [illegible] quæ leni[illegible] & [illegible]ſponēd[illegible] ptica, ſeu [illegible]æ [illegible] leniant, [illegible] ſtyptici, ſcut [illegible]es: [illegible]n a non præn[illegible] ne conſti[illegible]rou[illegible]m [illegible], & [illegible] vnctu[illegible] fal[illegible]m facie[illegible]ta, & pingu[illegible]nes [illegible] porci, ca[illegible]tæ [illegible]uiuſmodi. [illegible]s vini [illegible] cum [illegible]e aquæ pe[illegible]ne, ſi aq[illegible] toler[illegible]us ex robu[illegible]ſt[illegible], vt gran[illegible] bes, de cyt[illegible] vel mactanis, [illegible]lia cum clyſt[illegible]s le[illegible], quas habe[illegible] plurimum conſti[illegible]s. Et cū læti[illegible]mæ, & pronu[illegible] ſalutis, cum [illegible] ſpirito[illegible]tent[illegible] Dei, [illegible] ſanat langu[illegible].

Diæta.

Q[illegible]es eſt accidentium [illegible]uētium paſſ[illegible] talem correctio vt ſitis, & mem[illegible]rum con[illegible] multum, & velocem vrinæ [illegible]um huius pa[illegible] quuntur. Obuiandum ergo eſt primo ſiti cum [illegible] cō[illegible] ſueto maiori, propter illud, quod ex membris [illegible] humiditatibus conſumitur, [illegible] & ſiccitate trahente. Et in cauſa calida ex al[illegible]dictarum a[illegible]m, & proprie frigida pura, qu[illegible]t: quæ tranſi[illegible] moratur, [illegible] Hippocr. dixit. v[illegible]a cum ac[illegible] quod radendo inteſtina naturam [illegible] cum ali[illegible] rob ſtypticis, [illegible]piam ret[illegible]ſcat [illegible]nam. Obuiandum etiam eſt vl[illegible]rum membrorū, ſcilicet renum, hepatis, ſtoma[illegible]qu[illegible] Et in cauſa frigida, cum potibus [illegible] craſſis, & [illegible]s calefacientibus membra præ[illegible]ni nota: Membrorum autem c[illegible]ptioni [illegible]s deinde cum cibis laudabilis nutrimenti, & f[illegible]bonis, & pot[illegible] rubei lymphati competenter [illegible] omni regi[illegible] ſumptiuo, ſicut Galen. [illegible]s, quæ lau[illegible]dabilia, & experta conſeren[illegible] & al[illegible]nibus acciden[illegible]bus, eſt, vt [illegible]s ex [illegible] in ea, quæ [illegible]ditate eſt: [illegible] ex f[illegible], vinum mu[illegible]& poſt h[illegible]at, [illegible] tingnit membrorum inflā[illegible]etia[illegible] d[illegible] machum, & educatur vomit[illegible]nſeat in vnr[illegible], aggregat enim in ſe virtutem diger[illegible] euac[illegible]ndi cautam calidam [illegible] qua ſit, & cauſis ex[illegible] fecis reſiſtendi & alterando dyſcraſiam renum hepatis, & mem[illegible] & contemperandi humorem, nec non min[illegible]andi ſ[illegible] minuendi vrinæ multitudinem, & prohibendi etiam diſſolutionem membrorum. Ab[illegible] præcipi trochi[illegible] ad diabetem ex caliditate, cum di[illegible]one mearuum renum, & venæ emulgentis. Rec. ſpodij, terræ ſi[illegible]llatæ, cācrorum fluuialium combuſtorum, ana [illegible] vnam, lactis partes tres, ſem. papaueris, & ſem. lactucæ, an[illegible]tem [illegible] s. & aggregentur omnia cū muc[illegible]la pſylli[illegible] formentur trochiſci, & dēs eorum [illegible], ſicut videbitur [illegible].

Acc[illegible]

Siti.

Vlceratio.

Se cauſa frig.

Extremitatum.

Troch. ad diabetem.

Ceratum ex inuentione noſtra, quo vngūtur renes, & hepar eius, qui diabeticam paſſionem patitur [illegible] caliditate. Rec. vtriuſque ſandali, ſpodij, ana drach. ij. ſeminum frigidorum, ana drach. j. ca[illegible]ræ drach. j. lactis mulieris lactantis puellam dra[illegible]j. ſuc. ſemperuiuæ, ſuc. ſolatri, ana vnc. j. aceti drac[illegible] j. [illegible] let de cucurbita, & olei roſ. quod ſufficit. vn[illegible]antur ex eo prædicta membra cum inunctione ſæpiſſima. Et quandoque fit per modum emplaſtri, cum eorum ſubſtantia. Et quandoque per modum

Ceratū pro renibus.

dum

dum infuſionis, & epithematis, vt facilius penetrent, per tantos lacertos,& oſſa, inter medios vſque ad renes, & ſic eſt finis huius capituli.

De fœtor vrinæ. Cap. 10.

Fœtor vri. quid. FOetor vrinæ eſt mala qualitas ipſius mutata in ſenſu odoratus,& eſt vt odor eius ſit debito horribilior, & quæ non eſt ad imprimendum ſecundum Gal. ſicut alia duo ſymptomatum genera, vt curam conuertat ad ſe,& medicum cogat deſiſtere à cura diſpoſitionis,& cauſæ ſuæ, ſicut illa tanquam illam præcipuam ſanationem habens,ceſſans ſimul cum facilitate diſpoſitionis. Sed eſt potius ad ſignificandum ſignum exiſtens diſpoſitionis, vel cauſæ, quam oportet curare eo modo,ſicut Abuha. dixit,cum inquit. Cum autem vrinam odorem habet fœtidum,& maturatio in ea fuerit,erit ipſius cauſa ſcabies,aut vlcera in inſtrumentis vrinæ,quæ ſuis cognoſcuntur ſignis,ſcilicet dolore percepto in eis, vt in aphor. docuit Hipp. Quod ſi maturatio in ea non fuerit,poſſibile eſt,quod ſit ex hoc, & poſſibile eſt,quod ſit ex putrefactione in ſuperioribus membris. cumque hic in febribus fuerit acutis, & cauſa membrorum vrinæ non fuerit ſignum malum. Cumque vrina fœtidi odoris in ſanis perſeuerat, ſignificat febres, quæ ex putrefactione accidunt,aut minorationem putrefactionis,quæ in ipſis eſt retenta, & hoc quidem demonſtrabit,ſi illico *Cauſa.* alleuiationem habuerit. Ex quibus colligitur eius cauſa, & ſignum. Eſt enim cauſa, à qua procedit duplex,aut interior corporea,aut exterior incorporea. Interior eſt humor corruptus,aut putrefactus, aut in venis,vt accidit in febribus febre putrida, aut in membris corruptis corruptione fętente,aut quia ſit ex toto genere præter naturam,vt in cadaueribus mortuorum, aut non toto,ſed partim,vt in apoſtematibus,& vlceribus,quod eſt plurimum in homine viuente, & hoc aut in ſuperioribus mẽbris,vel ſpecialibus,vel in vlceribus pectoris,& pulmonis, aut nutritiuis, vt hepatis vlceribus, aut in inferioribus,vt in ipſis vrinę mẽbris. Exterior,& incorporea eſt cibus,vt aſparagus,qui ſumptus, & comeſtus facit fętere vrinam,& ſimilia,vt atronalia. *Signa.* Et ſigna cauſarum ex pdictis ſunt manifeſta,& interior eſt maioris fętoris.

De cura. Et cura eius eſt duæ res. Prima eſt ablatio cauſæ exterioris, & abſciſſio interioris, quæ ex prædictis ſupra,& dicendis in cura febrium putridarum eſt manifeſta. Secunda eſt aromaticorum adminiſtratio, quæ ex diureticis,ſicut eſt ſpica,galanga, gallia muſcata, cinnamomũ, & conſimilia ſeitur.

De dyſuria, & inuoluntario exitu vrinæ, & deſtillatione. Cap. 11.

Dyſuria quid. DYſuria, & deſtillatio vrinæ, eſt fluxus,ſeu inuoluntarius exitus vrinæ, com impotentia continendi, & in hoc conueniunt in genere, ſed differunt in cura,& etiam modo. In cura quidem differunt non in eius (D) *Cauſa immediata.* ſpecie,ſed in quanto: vtrique enim immediata cauſa eſt defectio contentiuæ virtutis in veſica, quæ in dyſuria maior eſt,quam in deſtillatione vrinæ. In dyſuria enim,vt dictum eſt,eſt ablatio contentiuæ,ſed diminutio eius in deſtillatione,licet quandoque poſſit eius cauſa eſſe debilitas expulſiuæ,vt in ſequenti capitulo patebit, ſed illud eſt improprie,& ex conſequenti; ex debilitate enim expulſiuæ prouenit difficultas vrinandi, quam ſequitur deſtillatio, vt ſcilicet eodem capitulo dicetur. Sed ex debilitate contentiuæ virtutis deſtillatio proprie,& immediate, procedit,vt ſupra capitulo generali dictum eſt; & ſic ipſæ non differunt in ſpecie cauſæ, ſed in quantitate tantum. In modo vero differunt: nam fluxus vrinæ in dyſuria eſt multus,& ſubitus. In deſtillatione autem eſt paulatim,& paucus ad deſtillationis aquæ modum. Et quia in cauſa conueniunt,& ſpecie, cõuenient in ſignis, & cura,in quibus differunt ſolum in quanto,proinde ſimul de his vnum capitulum faciemus. *Cauſa mediata.* Et cauſa media- (A) ta,quia contentiua deficit in veſica eſt, aut interior corporea,aut exterior incorporea. *Interior.* Interior,& corporea,aut eſt in membro continente, quod eſt collum veſicæ,aut in contento com lacerto eius, aut quia læſio ſit in eo, quia deficit contentiua ipſius,& tunc aut læſio in collo, & eius lacerto eſt principalis in ſe, quia ſit * mollificans ex humore currente ad ipſum, vel eius compreſſus neruus,ſicut in diſlocatione ſpõdylium contingit: aut propter communitatem ad principium, ſcilicet cerebrum, vel nucham, apoſtemata,vel percuſſa,& ſoluta; aut vicina membra; aut ſcilicet concauum ipſius, vt quia ſunt in concauo eius vlcera, tunc enim adueniente vrina ad ipſam ſentit ardorem,& ſtringit,& ſicut vrina exprimitur,& mollificato lacerto colli propter obedientiam motiuæ,cuius organum ad ſenſibilem extra inuoluntarie fluit. Sic ex vlceribus concaui generatur dyſuria,ſeu deſtillatio quemadmodum ex vlceribus colli ſtranguria procreatur, vt infra patebit ſequenti capitulo. * cum ad (B) matricem, cum repleta eſt fœtu magno, quaſi comprimit veſicam,vt expellat vrinam præter voluntatem, & faciat deficere contentiuam; ſicut in prægnantibus ſæpe contingit,& vidimus multas conquerentes. Aut ad inteſtina repleta fęcibus, aut ad ipſa apoſtemata, pectinẽ, & anum, & alia membra adiacentia ipſi,& ea ſimili modo comprimentes. Sed recte contenti in ipſo membro ſcilicet veſica; vt vrinæ recte; aut quantitatis, & multitudinis eius,ſicut contingebat in diabete,in qua defectio contentiuæ veſicæ non erat ex ſe,ſed ex multitudine vrinæ,propter fortitudinem attractiuę renum; aut erit qualitatis,& acuitatis ipſius moleſtantis expulſiuam. Sicut enim multa grauedo facit principaliter deficere contentiuam, vnde ex conſequenti ſuperfluit expulſiua; ſic acota moleſtando expulſiuam incitat,vt ex conſequenti faciat deficere contentiuam cedentem ſibi,vt ſupra in inteſtinis,& ſtomacho dictum eſt. *Exterior.* Cauſa vero exterior eſt, vt frigiditas maxime,& humiditas exterius contingens membra vrinæ,vt aer frigidus, & balneatio in frigida (C) aqua,caſus,& percuſſio,& ſimilia; quæ quidem cauſæ ſi fortes ſint dyſuriam generabunt, ſi debiles, deſtillationem vrinæ. Quarum ſigna ex prædictis ſunt nota, & etiam ſigna cauſarum interiorum, quæ eſt alicuius earum præceſſio,vel inuentio cum aliarum priuatione, exterioris vero ſunt manifeſtæ.

De cura. Cura eius ſunt duæ res. Prima eſt abſciſſio cauſæ interioris,& ablatio exterioris,ſi adſit. Secunda eſt membri confortatio. Cauſæ interioris debilitatem in contentiua imprimentis complent abſciſſionem, medicamina vnicuique cauſarum conuenientia: vt ſcilicet ſiquidem cauſa ſit mollificatio nerui,& lacerti, & propria; complebunt illam medicinæ ſuperius habitæ. Si vero ex cõmunitate ad diſlocationem ſpondylium complet ipſorum reductio,ſi poſſibile ſit. *Si ex conſenſu.* Si ex communitate ad principium,curatio cauſæ erit ablatio; ſimiliter ſi ex vicinorum, puta diſpoſitione, quoniam illorum rectificatio, cauſæ erit abſciſſio; quæ omnia ex dictis,& dicendis ſunt (D) manifeſta. Si quoque ex multitudine vrinæ ſit,cum medicinis diabetis complebitur cura ipſius. Si etiam in acuitate conſtat vrinæ,medicinæ ardoris erunt expletiuę. Et ex proprijs eſt mucilago pſyllij cum camphora ſumpta continue,ſecundum Ioannem Serapionem. Ablationem vero cauſæ exterioris, complent,ſi adſit ipſarum mutatio. In contrarium autem oportet,vt præcedant curationem interioris abſciſſionis, tanquam illud,ſine quo non valet illius abſciſſio fieri, eo quòd eius cauſa exiſtit efficiens,& conſeruans. *Si impreſſio mala rebella.* Et ſiquidem remãſerit impreſſio,quia mala complexio,cum tinis,& ex calidis vnctionibus,& theriaca curetur: vel quia fuerit caſus,aut percuſſio: medicinas caſus,& percuſſionis præcedere oportet, de quibus infra dicetur; deinde ad membri correctionem deuenire. *Confortatio.* Confortationem vero complet, miniſtratio medicinarum habentium confortare neruos mollificatos,& proprie inferiorum partium,& veſicæ; appropriatæ retinere vrinam. & ſunt,quæ dictæ ſunt in cura paralyſis, ſimplices, & compoſitæ. Et ex ſimplicibus

cibus

Simplicia. cibus appropriatis veſicæ, & collo eius, in hoc caſu ſunt calidæ, ſiccæ, ſtypticæ, vt plurimum, ex eo, quòd plurimum eſt cauſa frigida, & humida, talis mollificatio lacerti in ſe prouenit, & ſunt cyperum, ſandaracha, & thus maſculum, & cortex eius, myrrha, & ſtyrax ſicca, pyrethrum, & enula ſicca alchanna mahael. & alhaſce, ſem. vrticæ, aſarum, mac. anacardus, nux muſch. cyminum, origanum, cinnamomum ponticum, gallæ cypreſſi, ſtœchados, acorus, & ſimilia aſſata, ne prouocent; ſed ſtypticando confortent, & retineant confortando. Sunt autem cum melle confecta cocta, & ſumpta, vel cum melle emblicorum, vel mellicrato bibita, quod ſit ex vino pontico factum. *Compoſita.* Et ex compoſitis eſt theriaca, & mithridatum, confectio anacardi, tryphera maior, & tryphera minor confortata cum anacardo, vel ſagenea mixta aliquibus ſtypticantibus, & ponticis, vt granis myrti, & cupulis glandium, balauſtijs, & ſimilibus. *Pilulæ.* Et expertæ ſunt, pilulę de alchaſce, pyrethro, & diacyminum, quando eius ſemina valde teruntur, ſumptum, & inunctum, eſt iuuatiuum frigori membrorum vrinalium, & retinet inuoluntarium exitum.

Et cum deſtillatio ex impotentia, & defectu expulſiuæ procedit, miniſtranda ſunt prouocantia cum confortatione, & pauca ſtypticitate, qualia ſunt, quæ infra dicentur. Et de exterius inungendis in hoc caſu eſt oleum de alchanna, de maſtice, de thure, & de cherua, & ſimilia olea, vt coſtinum, nardinum, rutaceum, de ſtœchade, de rhabarbaro; diſtuptis in eis muſcho, caſtoreo, vel euphorbio, & oleum de been eſt fortaſſe valde bonum. *Si ex cal. & humiditate.* In ea vero, quæ ex humiditate cum caliditate eſt, licet raro, conuenientes medicinæ in confortando ſunt ſtypticæ, & frigidæ, ſimplices, & compoſitæ. *Simpl. frig. confortantia.* Simplices vero, vt coriandrum ſiccum, roſa, & fructus, ſtipites eius, ſemen portulacæ proprie, grana myrobalanorum, coralli, camphora, bolus ar. ſunt autem ſumpta cum zucharo, vel bibita cum aqua granatorum, ſumach, cydoniorum, & aliorum fructuum ponticorum, miſto aliquo diuretico calido. *Compoſita.* Et compoſita ſunt, quæ ex his, quæ componuntur, & infra dicentur. *Localia.* Et ex vnguentis exterius eſt oleum roſ. & proprie omphacinum, myrtinum, de balauſtijs, & ſimilia.

Med. appropriata. Medicinæ appropriatæ in reſtringendo, & retinendo vrinam ſunt, zatur, aquæ aluminoſæ, & aquæ frigidæ omnes, merdaſengi, ſi bibatur, vel proijciatur in aqua, quæ bibitur, retinet vrinam. Fungi faciunt poſſidere difficultatem vrinæ. *Nota de enula.* Vſus comeſtionis carnium ericij facit, vt vrina cum difficultate egrediatur. Et qui aſſuete vtitur enula, non indigebit, vt mingat omni hora. Cortex ſcerbin bibita conſtringit vrinam. & ſcoria ferri, & eſt vltima in retinendo. Mumia mixta cum farina, & ſuppoſita, vel diſſoluta in ſambucina, et deſtillata in virgam confert paucitati tolerantiæ vrinæ. lurumar. bibitum in ouo retinet vrinam. Et omnia pontica de ſe ſunt communia diureticis, cum ſanguinem incraſſent; ſicut lentes, & licet per accidens contrarium operantur, quia prouocant reſtringendo, illud tamen per eorum poſtpoſitionem cibi, vel præmiſſionem alterius lenitiui tollitur, vt ſupra in diabete eſt dictum. Inquit princeps Abuha. omnis qui deficit in tolerantia vrinæ, iuuatur à medicinis deſiderium coeundi prouocantibus, quæ dicentur infra. *Cõfectio ad dyſuriam.* Confectio medicaminis experti ſecũdum Abuha. in frigida. Rec. myroba. chebu. torrefactorum multum, ſandarachæ, myrrhæ, olibani, cyperi, ana partes tres garyoph. partem ſ. enulæ aduſtæ, granorum macaleb. ana partes ij. Conficiantur cum melle emblicorum, & reſeruentur, & bibantur. doſis drach. ij. Aliud ad frigidum, ℞. Caſtorei, myrrhæ, alhaſce, cupularum glandium, pyrethri, ana partes æquales. Conficiantur cum aqua myrtæ humidæ, & ſit doſ. drac. j. Confectio medicaminis ad calidam Rec. coriandri ſicci, roſarum rub. ana dra. ij. ſpodij, dra. x. ſem. lactucæ, portulacæ, ana dra. xv. boli armeni dra. v. camphoræ drach. ſ. gummi pondus dra. ij. conficiantur cum aqua granati aceroſi. Aliud ℞. charabæ, boli ar. myrobalanorum nigrorum, medul-

E læ glandium, & lentium excorticatarum, ana drac. ij. coriandri torrefacti in aceto poſiti drach. j. doſ. drach. j. & omnia poſt præmiſſionem lenificantium alicuius miniſtrentur. Aliud Io. Serapionis conferens iuuamentum manifeſtum. ℞. granorum myrti, glandium, corticum thuris, cymini, carmeni, & cyperi, ana partes æquales, terantur, & ſit doſ. drach. iij. cum vino antiquo.

Aliud ℞. extremitatum myrti ſiccę, aluminis, foliorum alchannæ, thutis, myrrhæ, balauſtiæ glandium, ana partem j. Coquantur in vino, & detur ex eo drach. j. in mane, & eſt iuuamentum valde ad ſanguinem, qui currit ex renibus, & veſica. *Nota de menta.* Dixit Vmain, qui non poſſunt continere vrinam, vtantur menta hortulana, quoniam confortat plus omnibus herbis, & proprie ſtomachum, & caſtoreum magis cæteris carnibus, & maſtix cęteris gummis, & galanga omnibus aromatibus, & Abu. *Troch. ad diarrhœam vrinæ.* trochiſcus conferens ad deſtillationem, & diarrhœam vrinæ ℞. caſtorei drach. ij. ſampſuchi, rutæ, ſem. hyoſciami F albi, ana drachm. ij granorum granatorum grana. xl. terantur, & fiant trochiſci, & ſit doſis drach j. de granis cucumeris mundi, & cum albumine oui.

De ſtranguria, & difficultate vrinæ. Cap. 12.

Stranguria quid. STranguria, & difficultas vrinæ in genere ſimul conueniunt, vtraque enim eſt vrinæ retentio, cum incõſiderata potentia expellendi: è contra dyſuria, quæ eſt vrinæ egreſſio cum impotentia retinendi, & tamẽ communiter ab antiquis vna pro alia ſumitur indifferenter, differunt vero in quanto, & ſpecie, cauſa, & loco. *Strangu. & dyſuria diff. ſecundu.* Differunt in quanto, & ſpecie, eſt enim in ſtranguria vrinæ retentio maior, quam in difficultate, quod eſt quia in ſtranguria vrinæ retentio præſupponit virtutis potentiam contentiuæ exiſtentis in collo, quam arguit ſuperfluitatis retentio, à qua procedit cum poſitione oppilationis cauſæ. In difficultate vero retentio præſupponit virtutis expulſiuę defectum in veſica, & lacertis coadiu- G uantibus ventris, quam arguit dura expulſio, & difficilis, cum priuatione omnis cauſæ impedientis, exiſtentis in collo eius, & via, quæ ſtatim dicetur. In ſpecie vero differunt proprie, & eſſentialiter, ſtranguria enim eſt omnis, & abſoluta impotentia expellendi vrinam. difficultas vero eſt impotentia facilis expulſionis vrinæ, ſeu potentia debilis, dura, & cum conamine ad modum deſtillationis vrinæ, quæ ſicut proueniebat, vt ſupra ex debili retentione, ita etiam accidere poſſit ex debili expulſione, inter quæ diſtinguit voluntas in emiſſione. Et tum accidit ex debili expulſione, & abſtinentia eius; tum ex debili retentione. *Strangu. cauſa.* In cauſa vero differunt, & loco, nam ſtranguria prouenit ex peccato, & ſuperfluitate contentiuæ. propter læſionem exiſtentem in collo veſicæ, & eius lacerto, vel quia ſit ſpaſmatus ex humore currente, vel frigore, vel propter communitatem ad ſuperiora, vt in carabito, vel apoſtemate nuchæ, vel in via eius; quia ſit oppilata attenuatione, & caliditate, & ſiccitate, vt in H febribus adurentibus, vel in frigiditate, vt algoratus ex aere, & aqua; vel medicinis expreſſione vicinorum tumeſcentium, quia repletorum, vel apoſtematorum, vt matricis, recti inteſtini, pectinis, peritonei, teſticulorum, vel ani. Etiam quia patiatur teneſmum, rhagadias, vel hæmorrhoidas doloroſas, vel carnoſe, vel coarctatione, quod eſt plurimum ex humore craſſo, & viſcoſo, ſanguine cõgelato, ſanie craſſa, vel lapide, vel ventoſitate torquente, & repugnante. *Dyſuriæ cauſa.* Difficultas autem eſt ex debilitate, & peccato expulſiuæ, propter læſionem exiſtentem in collo veſicæ, vel propriam quia alteratum, & alligatum plurimum, vel vlcerarum, aut apoſtematũ, vel propter communitatem ad principium ſcilicet hepat læſum, vel lacertis ventris coadiuuantibus ipſam in expulſione; & *a de hoc eſt cap. ...* magis cum vrina eſt pauca, vt Gal. dixit, patientibus vel in ſe, quia ſint debilitati aliqua prædictarum cauſarum, aut mollificati in ſe, propter communitatem ad ſuperiora, vt cerebrum in ſtupore, vel lithargia, & nucham apoſtematam, vel compreſſam in diſſolutione ſpondylium;

vnde

vnde lacerti illi mollificati exiſtant. Et quandoque ambæ conueniunt in loco, vt eſt in virga, & via eius. Vel in vritidibus eſt oppilatio aliquo trium modorum, & fit difficultas etiam non propter cauſam exiſtentem in mébro tantum, vel loco, ſed etiam propter cauſam exiſtentem in locato, vt vrina, quia fuerit pauca, à cuius compreſſione deficit virtus expulſiua, aut quia multa, ſupra quam non valet, quæ diu collecta, & retenta exiſtit, ex diminute ſenſus, propter ſomnum ſopientem virtutem in nocte, vel occupationem in die diſtrahenté ipſam, vel verecundiam compeſcentem; quare villi eius diu remanétes extenſi debilitantur in contractione neceſſaria expulſioni, ſicut Gal. dixit. Aut quia fuerit acuta faciés dolorem, *[6. de loc. aff. ca. prædicto.]* cum tranſit per vritides, & proprie per collum veſicæ, & virgam, maxime, ſi non fuerint vlcera; cum enim ſentiant ardorem, tunc refugit veſica à compreſſione, & ſtringitur lacertus colli, & etiam lacerti ventris propter dolorem ceſſant à conſtrictione; quare retinetur vrina, & difficilis fit exitus vrinæ. Et cum ſtridet patiens, & in ſe ſtringitur, mingit vrinam, & ceſſat dolor, & ardor. Et *[Cauſa exterior.]* cauſa earum exterior, in qua ambæ conueniunt, eſt ſicut percuſſio, caſus, aeri expoſitio frigida, & ventus Septentrionalis, ſi enim valde fortis ſit per egeſtionem retinet, & vrinam, conſtringendo membra; & vrinam conſumendo profundatione ſua.

[Nota.] Si vero paruus ſit, ſtringendo ventré prouocat vrinã.

Et ſic per accidens illud facit, & balneatio in frigida aqua. *[Sig. diſtinctiua.]* Ex quibus ſigna diſtinctiua ipſarum ſunt manifeſta. Cum enim retétio vrinæ, propter ſtranguriam ſit, & cauſas eius, retentio, & multiplicatio vrinæ in veſica maior erit; & ſic tumor maior apparens in pectine, cũ omni impotentia expellendi, quantumcunque exprimatur pecten, & patiens exprimat. Cum vero propter difficultatem, & cauſas ipſius, è contra. Et ſiquidem cótingat retétio vrinæ in ſtranguria, ſeu difficultate communiter ſumptus, ex oppilatione in collo, vel multitudine vrinæ, propter duritiem ſenſus, ſecundum Gal. diſticilis eſt cognitio eius. *[6. de loc. aff. ca. præcinon.]* Cognoſcitur tamen ex prædictis cauſis, & eo ſcilicet, ꝙ per compreſſionem pectinis ſi retentio fuerit, & multitudo, propter duritiem ſenſus vrina emittitur; ſi vero propter oppilationem, nequaquam, ſicut alibi ipſe ponit, & maxime ſi ſit dura.

[Sig. cauſarum.] Et etiam ſigna cauſarum ſunt, nam ſiquidem retentio vrinæ; cum impotentia expellendi prouenit, ex cauſis ſtrãguriæ, vt puta ex cauſa in lacerto colli veſicæ, vt quia fuerit ſpaſmatus, & ex ſpaſmo, attenuatoria in eo peruenit oppilatio. *[Sig diſtinguentes oppila hanc ab alijs.]* Signa diſtinctiua inter talem oppilationé, & alias oppilationis ſpecies, ſunt: nam in attenuatoria eſt præceſſio, & inuentio cauſæ cuiuſlibet, & inuentio iuuamentri cum medicinis conuenientibus vnicuique illarum, quæ dicétur, & in coarctatione etiam ſimiliter, *[Signum generale.]* ſed differunt in grauedine, quod eſt commune, & generale ſignum in omni ſpecie eius, quia in attenuatoria, vt plurimum grauedo nó inuenitur ſemper rône oppilantis cauſæ, differũt etiam in tempore euentus, nam coarctatoria eſt quaſi coarctatorie, & ſubito euenit ſemper, ſed attenuatoria quandoque ſubito, & quandoq; paulatim. Et ſimiliter in exeuntibus, qđ eſt, quia in coarctatoria cum vrina egreditur aliquid mixtum, quia humor craſſus, vel aliquid ſanguinis, vel aliquid ſaniei, vel arenula, quæ etiam forte præcedere conſueuit. In attenuatoria vero nihil erit, nec in carnoſa, niſi ex apoſtemate fuerit; nam tunc cũ vrina quandoque egreditur aliquid ſecundum quod ab alijs diſtinguitur, quia quod egreditur virulentum eſt, cum eſt in principio, & poſtmodum fit ſanioſum, & dolor eſt vehementior. Et propterea iuuamentum à medicinis in carnoſa eſt inuentum nequaquam, & proprie cum ex verruca, vel cicatrice fuerit, & fortaſſe non curatur, & quandoque eſt præceſſio cauſæ, vel inuentio, vt cum ex cicatrice præceſſerit, & quandoque non eſt, vt cũ ex verruca fuerit Gal. vero dixit, ꝙ inter tales ſpecies oppilationis, & etiá cauſas earum immiſſio argaliæ diſtinguit: nam immiſſio eius inuenit reſiſtentiam in carnoſa abſque dolore, niſi ex apo-

A ſtemate fuerit; in alijs vero ceſſionem, & cum dolore, maxime ſi attenuatoria ex ſpaſmo fuerit, vel apoſtemate, vel vlcere partium vicinarum, & coarctatoria ex ſanguine procedente ab vlcere concreato ibidem. Præterea in coarctatoria ceſſio maior eſt, quam in illa, & eſt cum minori dolore, niſi cauſa lapidis fuerit. Et cauſas etiam ipſarũ diſtinguit, & proprie coarctatoriæ, & carnoſæ: nam cum extrahitur ex eius infectione, quandoq; virulentia infecta apparent, quandoque humore mucoſo, quandoque ſanguine, quandoque ſanie, ex quibus cauſas diſtinguimus, & quandoque munda, per quod diſtinguimus attenuatoriam à prædictis.

Et inter cauſas attenuatoriæ, hoc modo diſtinguendum: quæ ſunt in collo veſicæ, nã ſiquidem fuerit ſpaſmatum ſpaſmo humido ex humore currente, tunc, præcedens regimen indicabit, & eius euentus ſubitus; & ſiccãtibus, & reſoluétibus iuuatur, & diutius manet. Si vero à ſiccitate, præcedens inanitio, & febris abſentia illam *[Si ex ſiccitate.]* B faciét manifeſtam, & paulatinus eueniés cũ maiori perdurantia, & fortaſſe iuuabitur humidis. *[Si ex frigore.]* Similiter ſi ex frigore, ꝑcedens cauſa, & ſenſus frigoris, iuuamentũ à calidis cum vrina in colore remiſſa, & pallida. *[Si per conſenſum.]* Similiter ſi ex communitate ad cerebrum, vt in carabito, vel ad nucham apoſtematam; præcedens illorũ paſſio hoc monſtrabit, vel illius præſentia. & ſi eſt à cerebro ſpaſmus erit vniuerſalis. *[Si ex oppilatione.]* Similiter, & ſi talis oppilatio in collo veſicæ attenuatoriam ex quacunque ſpeciali ſit cauſa, eam oſtendet, præceſſio cauſæ, cum iuuaméto à ſuo cõtrario, & nocumento à ſimili. Vel etiam ſi fuerit à repletione interiorum, inuentio repletionis ipſorum oſtendit, & iuuamentum euacuationis illorum etiã ſi apoſtemoſa repletio fuerit, vel alia paſſio eorũ occulta, vel manifeſta.

[Differentia inter cauſas oppilatoriæ, & coarctatoriæ.] Et ſimiliter inter cauſas carnoſæ oppilationis eſt diſtinguendũ, & cauſas quoque coarctatoriæ, vt ex prædictis eſt notũ. Si vero vrinæ retentio cum impotentia expellendi, ex cauſis de difficultate proceſſerit veſicæ, debilitantibus expulſiuã, concauo eius proprijs, quia fuerit C alteratum, vel algoratum, qđ eſt plurimum, tunc ſigna conſiderabis cum prædictis ſimilis cauſæ in eius peruenientis collo, q̃ eſt dicta. & ſi fuerit ſolutum, vlceratum, vel apoſtematum, ſigna ſolutionis vlcerum, vel apoſtematum prænarrata ſuperius, demonſtrabunt.

[Si per conſenſum.] Si vero non ex cauſa propria in concauo exiſtente, ſed ex compaſſione, & communitate ad eius principia, vt eſt hepar patiens, & debile, ſigna debilitatio hepatis, vt cachexia, & hydrops. vel mitentia, vt ſunt renes, ſigna debilitatis ipſarum videbis præcedere, quæ ſunt dicta. *[Si ex muſculis comprimentibus.]* Et ſi cauſa fuerit in lacertis ventris coadiuuantibus ad expulſionem, & in ſeipſis ſigna debilitatis ipſorũ ſunt de genere malæ complexionis, ſolutionis, & totum apoſtematis, quæ infra dicetur adeſſe, prima æſtimabis. etiã debilitas expulſionis erit proprie cum vrina pauca: cum vero multa eſt vrina, non erit manifeſta.

[Si per conſenſum.] Si autem nihil in ſe, & in communitate ad principia ſuperiora, vt cerebrum, vel nucham patientia, vt eſt di- D ctum, in paſſionibus illorum, vel intentio demóſtrabit. *[Si ex obſtructione.]* Similiter ſi ex cauſa in meatibus exiſtat, vt oppilatione in vritidibus, vel virga, ſigna erunt paucitas vrinæ, vel eius priuatio in veſica. Si ex oppilatione fuerit in vritidibus, vel eius multitudo, & abundantia in veſica, quã tumor oſtendit, & inflatio pectinis, ſi fuerit in collo veſicæ, vel virga, & etiam cum frictione, & in nutritione educetur fortaſſe, niſi carnoſa extiterit oppilatio.

[De cura.] Cura ſtranguriæ, & difficultatis vrinæ eſt duæ res, eſt vna communis ei, & dyſuriæ, ac deſtillationi, & eſt cauſæ abſciſſio, ſeu ablatio. Alia eſt communis ſtranguriæ, & difficultati, & eſt vrinæ prouocatio contraria exiſtens accidenti; quod eſt vrinæ retentio, ſiue ſtranguria, & curæ dyſuriæ, & deſtillationis, ſcilicet oppoſita: quemadmodum, & in illis cura eſt vrinæ retentio, ſic è contra in iſtis, cura eſt vrinæ prouocatio. Inquit enim Hippocr. in apho. Contraria contrarijs ſanantur. *[2. aphor.]* Propria cura eſt vrinæ prouocatio in ſtranguria, cum mollificatione. & prouocatio, cum ſiccitate, & mode-

rata ſtypticitate in difficultate. Cōſtrictio enim & coarctatio membri in oppilatione ſtranguriæ indiget mollificatione, debilitas vero in difficultate, ſtypticorum confortatione. Sed ne retineant debent eſſe temperata. Abſciſſio autem interioris cauſæ, exterioris ablatio, ex dictis ſupra iā eſt manifeſta, & repetemus, vt aliqua huic diſpoſitioni propria adiungamus.

Si in lacerti ſpaſmate.

Si igitur cauſa ſit in lacerto, quia fuit in ſe ſpaſmatus, cura eſt ſpaſmi in ſuo dicto capitulo; cōmixtis ei aliquibus diureticis, & proprijs membro, quæ contrahant medicaminum virtutem ad membrum; prout in cura vlcerum recoluimus.

Si in eiſdem ſi ex conſenſu.

Si vero ſpaſmatus fuerit, non in ſe, ſed ex cōmunitate ad ſuperiora, vt ad cerebrū patiens curabitur cura illius erit iſtius cauſæ abſciſſio. & ſi'r, ſi ex apoſtemate nuchæ.

Si ex oppilat. cal.

Cum ſiquidem in cauſa fuerit oppilatio ex caliditate, & ſiccitate feb. abſcindetur, & curabitur cura febris. Et ex proprijs ſunt ſemina communia frigida, vt eſt ſemen lactucæ cum vino ſubtili permixto cum aqua granati acetoſi, & regimen humectatiuum.

Si oppilatio ex frig.

Et ſi in cauſa fuerit oppilatio frigiditate extrinſeca, coangoſtante, & congelante, quod inuiſcatum eſt, oppilans meatum colli ipſius, abſcindere; & curabitur cum oleis calidis, & confectionibus, quæ ſuperius habuiſti, & breuiter cura complexionis frigidæ, etiam ſi ſit à cauſa interiori. Et ex conuenientibus illi, & appropriatis eſt, vt ſumatur fimi columbini ſylueſtris dra. j. & bibatur cū vrina pueri, quoniam cū hoc, quòd calefacit, etiam prouocat; & ſtercus muris aur. j. in pondere cum aqua decoctionis anethi, & quādoque ſumitur cum mumia, aut ventris alahamati pondus drac. ij. cum ea menſura ſalis indi, aqua calida, & tertia ēt aſæ in lacte aſinino. & hoc confert ei, qui eſt ex humore craſſo, & etiam in paralyſi.

Si oppilatio ex compreſſione.

Si etiam ſit in cauſa oppilatio ex compreſſione factā in collo veſicæ, à repletione partium vicinarum earum, curatio cauſæ erit abſciſſio.

Si ex apoſtemate.

Si vero ab apoſtemate ipſorum ad cauſæ abſciſſionē præmittere oportet phlebotomiam baſilicæ, deinde phlebotomiam ſaphenæ, quoniam prouocatur cum ea vrina: & iniungatur ei abſtinentia duobus diebus, deinde curetur apoſtema ſecundum ſua tempora, & mollificetur, & liniatur cum adminiſtratione theriacæ in balneo calidæ aquę, & cū oleis calidis inunctis notis, & emplaſtris, & ex lenientibus, & clyſteribus, ſimiliter in ano immiſſis, & virga; quales ſunt caules, althea, fenug. & ſemen lini, cępæ, & porri decocti, & elixati: qm̄ cum lenificatū fuerit apoſtema, tunc deſcendet vrina cū cōpreſſione. & minoretur aquæ frigidæ potus, dimittat ſtyptica.

Si ex dolore.

Et ſiquidem in cauſa fuerit dolor ex ipſorum ægritudine, puta vlceribus, hęmorrhoidibus, ragadijs, teneſmo, curetur cura illorum, cum præmiſſione mitigatiuorum doloris, vt ſuperius dictum eſt, in proprio loco de eis.

Si ex verruca.

Si vero in cauſa eius oppilatio fuerit à verruca, vel carne calloſa in collo veſicæ, tunc cura eius erit in tinis ex herbis, & ſeminibus mollificātibus, & oleis lenificātibus ſcriptis ſupra hoc; & in cura oppilationis hepatis, & cum frictione in loco, & abſtinentia ab acetoſis, & ſtypticis, & fortaſſe proderit, & fortaſſe non; vt ſupra in cura oppilationis hepatis dictum eſt.

Si carno. ex apoſtemate.

Si etiam oppilatio carnoſa talis ſit ex apoſtemate in collo veſicæ, curabit cura prædicta apoſtematum partium vicinarum.

Si ex coarctatione.

Sed ſi in eius cauſa fuerit oppilatio coarctatoria ex quacunque fuerit cauſa curabitur, & curetur cura oppilationis renum, & veſicæ ſupra in principio tradita, & cura congelationis ſanguinis in veſica, & breuiter cum diureticis calidis, fortibus, ſimplicibus, abſcindetur, & compoſitis, quæ ſupra in lapidis cura ſunt dicta, & infra ſubiungetur huic propria.

Si cauſa ſit in veſica.

Porro ſi cauſa ſit in veſica debilitans expulſiuam, & ſit propria, quæ ſit alterata, & infrigidata, quod plurimum, auferetur, & curabitur cura oppilationis frigidę hic ſuperius enarratæ. Et ſi ſit vlcus debilitans, cura vlcerū abſcindetur ſupra iam dicta. Vel quia ſit apoſtema,

E cura apoſtematis abſcindetur, & curabitur, quæ eſt dicta. Et ſi ſit non propria, ſed ex communitate ad principium ſcilicet hepar, aut renes, cura debilitatis ipſorum abſcindetur in proprijs dicta capitulis.

Si vlcus, apoſtema, vel per conſenſum. Si ex nuc.

Quod ſi cauſa debilitatis expulſiuæ ſit in lacertis coadiuuantibus ventris, curabitur, & abſcindetur cura illorum, quæ dicentur. & ſi mollificati fuerint, cura paralyſis abſcindetur. Si etiam ex communitate ſit ad cerebrum, vel nucham, vel ſpondyles diſlocatos. cura illarum ægritudinem, abſcindetur.

Si ex debil. ſenſus veſicæ in ſe, aut in cerebro, &c.

Et ſi contentū fuerit in cā, vt paucitas, vel multitudo vrinæ, vel eius acuitas inducēs ardorē, abſcindatur cura paucitatis multitudinis, & ardoris vrinæ. Qd ſi cā fuerit debilitas ſenſus, abſcindatur, & curetur eius principiū, q̄ ſi cauſa fuerit in principio, ſ. in cerebro, vel nucha, aut ipſe lacertus, & collum veſicæ cum medicinis habentibus acutum obezez, vt eſt theriaca, mithridatū, & inunctiones cum oleo ſambucino, de lilio, narcillino, de croco, de F balſamo. Et adminiſtrētur emplaſtra ex folijs arborum fructuum, & olerum dilectorum ſpiritu animali, vt alliorum, mentæ, & rutæ: & miſceantur cum eis medicinæ exſpergefacientes valde, ſicut eſt ſemen armelis, rutæ montanæ, deinde emplaſtretur cum eis pecten.

Si ex longa retentione.

Et ſi in cauſa fuerit longa retentio, cura eſt cum tinis mollificantibus, deinde cum ſtypticantibus ſupradictis, & cū cattamo, & ſimilibus, & emplaſtris factis ex illis, deinde vtere eis, q̄ ſunt vehemētis prouocationis, vt ſyringa, & oleum balſami eſt maximi iuuamenti in hoc caſu.

Et ſi cauſa fuerit caſus, & percuſſio apoſtemationis, & non apoſtemationis, ſed remanet aliquid, tunc præmittenda eſt phlebotomia, deinde tinæ, & mollificantia temperate, & ſtude, vt mingat, quod ſi minxerit ſanguinem plurimum, retinebis cum trochiſcis de charabe, & de terra ſigillata. Prouocatio vrinæ, quæ eſt accidenti contraria, ex quo cauſæ præceſſit ablatio oppilantis, fit facilius, & ſequitur ſtatim ſi ſola cauſa retentionis oppilatio ſit in collo. Ceſſante enim cauſa oppilante, G ceſſat oppilatio omnis, cum fiens, & factum in oppilatione, taliter ſint connexa, quòd ceſſante fiente, ceſſat & factum, vt ſupra in apoſtemate dictum eſt, & ceſſante oppilatione, & ſtatim tale accidens ceſſat, cum ex ea dependeat velut vmbra, & maxime cum remaneat veſicæ potentia in compreſſione.

Quod ſi cauſa retentionis ſit debilitas in veſica, cauſa abſciſſa, prouocatio non ſtatim fiet, niſi veſicæ confortatio ſubſequatur, ceſſante enim cauſa defectionis, adhuc debilitas remanet confortatione indigens, vt prouocetur vrina. Sic quoque prouocantia cum confortatione, potius abſcindentia cauſam ſunt adminiſtranda. Similiter ſi in cauſa retentionis vtraque cauſa concurrat, ceſſante enim altera, retentio remanebit.

Communis intentio curatiua.

Et quandoque vrina præ ſui multitudine in retentione, minando periculum doloris, & grauedinis, & crepationis proſternentis virtutem abſque eo, quòd det ſpacium ad cauſæ ablationem; adhuc eo manente, cuiuſcunque generis fuerit, prouocatione indiget. H Sicque in omni cauſa retentionis vrinæ eſt neceſſaria prouocatio, fiet autem manente cauſa retentionis, non certe, nec penitus, ſed adulatorie: & ad præſens cum his, quæ naturam alliciendo prouocant ad expulſionem vrinæ, vt eſt intromiſſio pediculi, vel feſcellis in capite virgæ, vel orificio vuluæ, & c. ex illis eſt immiſſio naſalis in ano de ſale tabarzet, quoniam reſoluendo ventrem prouocabit vrinam ad emiſſionem vrinæ. Et etiā linitio allij, vel cępæ, vel alterius rei acutæ ſuper virgam, pectinem, & peritoneum, quoniam trahendo calorem, & naturam ad locum, & diſſoluendo, & c. reſoluendo oppilationis cauſam, prouocabunt vrinam. Et ex illis eſt adminiſtratio diureticorum mollificantium, vt ſupra c. hoc dictum eſt, cum lenificata fuerit cauſa oppilans, cuiuſuis fuerit generis, & membrum conſtrictum, & coarctatum in ea mollificatum, & relaxatum, & mitigatus dolor quaſi in modum adulationis cedent vrinæ egredienti, cum compreſſione virtutis potentiæ vi-

caria

caria in expulſione,talia ſunt autem ſupradicta. Sunt,& A alia leuem virtutem habentia,ne ſua fortitudine faciant diſtendere materiam plurimam,quæ magis debiliter,& oppilet. Et ex rebus magis conuenientibus eis, eſt lac calefactum,cum non eſt febriens, per omnem adminiſtrationis modum. Et ex illis eſt immiſſio argaliæ ſimpliciter immiſſæ, vel cum prædictis mollificantibus,& lenientibus medicinis,per eam iniectis; vel alijs,cauſæ cuiuſlibet appropriatis,quæ dicta ſunt in capitulo oppilationis,& lapidis: quoniam cum comprimat mēbrum, & cauſam diſſoluat,ſeu repellat,prouocat vrinam,& hoc in mare, in muliere vero vice ipſius ſupponatur cū radice dauci,iuniperi,vel narciſſi,cum oleo ſambucino, vel laurino iuncta,poſtquam ſederit in aqua decoctionis raphani, cicerum nigrorum, foliorum dauci ſylueſtris. *Documentum.* Cauendum autem, ne argaliæ immiſſio inferat dolorem,vel nocumentum, vel ex ſua ineptitudine,vel ex malo immiſſionis modo, quæ qualiter debeat eſſe,& quomodo immittenda ſit, docet princeps Abu. in diffi- B cultate vrinæ capi.

Si quoque in cauſa debilitas expulſionis veſicæ aſſiſtat,cauſa ablata ipſius, vel in manente ſuit vrinæ prouocatio cum diureticis, ſiccis, & moderate ſtypticis, quæ prouocando conſortent, & non retineant; qualia ſunt, quæ ſupradicta ſunt in cura lapidis, & oppilationis,& infra dicentur; vel ſaltem cum compreſſione pectinis, cum manu ducta à ſuperioribus ad inferiora trahendo,corpore ſtante,vel ſituato recte, talis enim compreſſio vicaria, & proportionabilis exiſtit naturali veſicæ compreſſioni in producendo vrinam,vt Gal. ait. Et ex prouocantibus expertis in oppilatione ex humoribus craſſis eſt,oleum de anetho, vel de lilio, & decoctionis fabaſulatum, ſcarabeorum, cimicum,vel canthatidis, pectini applicatum. Et ex illis eſt ſi ſumantur folia hederæ,vel ſuccus eorum cum vino, vel aqua decoctionis agrimoniæ, vel abrotani. Et ex exterius applicandis ſunt, folia ſambuci, parietariæ, & petroſelini, & dauci decocta in aqua, & cataplaſmata pectini. Et ex expertis C eſt,quod circa inſtans poſuit, eſt, vt terantur folia parietariæ,& bulliant in oleo antiquo, vel chamæmel. in frixorio,& cataplaſmetur pectini. Et ex illis eſt,vt ſumatur maſſa vna filati crudi,& bulliat cum cinere,& calida ſufficienter pectini applicetur. Et aqua tribulorum marinorum deſtillata eſt experta. Et aqua cicerum nigrorum in oppilatione ex humoribus,vel lapide. Et omnes medicinæ,quæ ad lapidem ſunt conuenientes,& potentes,valent in hoc caſu. *Confectio ad retentionem vrinæ.* Confectio electarij contra retentionem vrinæ, ex oppilatione viarum vrinæ ab humoribus craſſis, vel lapide. ℞. ani. fœnic. ſem. apij,vrticæ,ſaxifragiæ,ana drach.ij. ſem.aſparagi, bruſci,milij ſolis,petroſelini,macis, ſem. geniſtæ, ſem.lini, ſpinachiæ, meu,phu,aſari,ana drach j.liquiritiæ drac.iij. ſem.communium mundatorum vnc.j. pulueris capil. ven.dra.j. terantur,& cribellentur, & fiat electarium cum melle, vel zucch. Et ſi vis laxatiuum facere,addas turbith,hermodactylorum,ana drach.j. cum calida. Confectio diu- D retica fortis ad idem ſecundū Abu.℞.ſauich.aſari,amomi,ameos,petroſel.ſem.apij,rubeæ tinctorum,amygdalarum amararum,ſpicę,ana drach.xxx.ſem.melo.dra.x. corporum cantharidarum abſciſſis capitibus, & alis drach.j.ammoniaci dra.iij.reſoluatur ammoniacū cum triplicato vino ſubtili,& fiant ex eis auellanæ,vel pilulę, de quibus ſumantur vſq; ad iij. Confectio alia ſm eundem. ℞.caſtorei,euphorbij,zingib.pip.lon.olei balſami, quod ſufficit,& quādo adduntur opij,ſem.hyoſciami albi cauſa doloris. ſem.vrticæ pulueriʒati dra.j. cum vino ſubtili ſtatim prouocat. Puluis educēs lapides,& humores craſſos de renibus,& veſica. ℞.aniſi,apij, ſem.fœnugræ. ana drac.ij. ſchænanthi dra.j.nigellæ,rubeæ tinctorum,ana ſcrup.ij. doſis cochlear.i.cum vino ſubtili.

De ardore vrinæ. Cap. 13.

Ardor vrinæ quid. ARdor vrinæ eſt notus, quia eſt nociuus ſenſui ipſius vrinæ,vel ſenſus ardoris apud emiſſionem A vrinæ. Et cauſa eius ex prædictis eſt manifeſta,aut ex *Cauſa.* parte vrinę,aut ex parte membrorum vrinalium,& proprie colli veſicæ, & virgæ, in quibus percipitur vt plurimum. Et apud emiſſionem magis ex parte vrinæ,non autem ex ſe, quia ſit acuta ratione materiæ acutæ ciborum,ſcilicet & potuum. Et caliditatis membrorum generantium,& trahentium, vt hepatis, & renum,vel aliorum influentium illis aliquid accidentium, vt humorem,vel ſaniem, aut ex defectu humiditatis aptæ ad temperandum ipſam, & currendū ſuper meatus,vt eos leniat,& glutinoſos reddat, quæ generantur,& procedit à carnibus glandulosis,quæ naturaliter ſunt illic. Cū ergo deficit,remanet ibi vrina acuta naturalis,& in membris deficit lenificatio,& glutinoſitas, quare mordet,& vrit mēbra illa neruoſa,& diſcooperta,& prouenit dolor.

Et cauſa ardoris, & defectus eius,eſt ieiuniū,& abſtinentia, coitus diminuens humiditates, & ægritudines eliquantes,& labor plurimus,& ſimilia.

B Ex complexione, ætate, & humiditate, & alijs circumſtantijs.

Ex parte vero membrorum vrinalium,quia differentium,& producentium,acuitas prouenit,quia ſint vlcerata,vel ſcabioſa, quæ cū attingat vrina de ſe naturaliter acuta,& propter colamentum humorum,& cholera cū ea eſt apta tranſire,mordet,& accidit ardor.

Cauſa vero eius eſt ex parte vrinæ, præceſſio regiminis acuentis vrinam.

Ex parte materiæ cibi,& potus acutorum,& efficientis,vt inflammationis hepatis renum,& aliorum membrorum,vel corporis vniuerſi,& ſenſus acuitatis ipſius.

Ex colore,q a citrina fuerit valde, & ex mordicatione cauſatur apud egreſſionem abſque ſignis vlcerum, & ſcabiei, & præceſſione ieiunij, plurimi laboris,& etiam cuiuſlibet ægritudinis eliquantis corpus.

Eius vero,qui eſt ex parte defectus humiditatis contēperantis cum lenitate, eſt ꝑceſſio cauſarum ipſius cum macredine corporis præcedenti, & ſenſus aſperitatis in C loco ante horam vnctionis,& iuuantur humidis.

Sed eius,quæ eſt ex parte membrorum vrinalium,vel quia vlceratorum,vel ſcabioſorum, ſigna ſunt præceſſio ſignorum vlcerum,vel cauſarum eius; & ſigna vlcerū præſentium, & ſcabiei ipſorum dicta, quia ſanioſa fuerit vrina,vel furfuracea. & dixit Abu. multoties primū perducit ad ſecundū, & non è conuerſo, ſicut ergo egeſtio cholerica ad vlcerationem inteſtinorum, & tunc antecedunt ſigna acuitatis,& ſequuntur ſigna vlcerum, quod te ſcire oportet ne deuenias in errorem.

Cura eius, quæ eſt ex parte vrinæ, eſt duæ res,prima *De cura.* eſt humorum corporis, & membrorum adæquatio. ſecūda eſt glandularū circa collum veſicæ,& radicē virgæ exiſtentium humectatio. Prima eſt humorum corporis, & membrorū adæquatio in complexione. Cum enim vrina ſecundum Gal. ſit colamentum ſanguinis,& hu- *6.aph.1.* morum de hepate,per renes,& vritides veniens,& veſicam,adæquatis humoribus,& mēbris, vrina colata red- D detur innocua,& ſuauis, maxime ſi humiditatē habuerit permixtam obtundentem eius naturale acumen, & lenientem ſuperficiem viæ. Sicque ſecunda res erit ipſarum glandularum humectatio,& reſtauratio.

Primam complet regimen. Regimen autem eſt,vt *Diæta.* fiat eius conuerſio ad contrarium diſpoſitionis præcedentis cum prætermiſſione omnis cibi, & potus acuti, & ſalſi,amari,dulcis valde,& acetoſi, & diuretici, & lacticinoſi,& laboris, & coitus,& miniſtratione frigidi, & humidi,atque inſipidi,ex quo inſipidi generantur humores,& inſpiſſantes ſanguinem, & minorantes vrinā, quorum mentionem iam fecimus in cura vlcerum, & lapidis. Medicinæ autem ſunt, quæ ſunt alicuius hu- *Medicina.* moris ſuper excreſcentiam educentis, ſi adſit; quales ſunt lenientes, & ſuauiter educentes, vt mel,caſia, tamarindi,manna,ſuccus violarum, & aqua lactis,& folliculorum ſenæ in aduſtis. Caueat autem ab attractiuis, *Documentum.* & diſſolutiuis, ſua enim acuitate vrinam acuunt, & membra exaſperant. Quædam vero ſunt alterantes in-

frigidantes,& humectantes,ſimplices,& compoſitę,intus,& extra,& per omnẽ modum adminiſtrationis,quæ corporis,& membrorum,& proprie hepatis,& renum caliditatem,& inflammationem remittāt, de quibus eſt dictum ſupra in ſtomacho,hepate,& renib. ſufficienter.

Secundam rẽ complent ſ. regimen,& medicinæ. Regimen inquantum,ſ. humectatiuum cum cibis, & potibus,& alijs neceſſarijs rebus,& dimiſſione exiccātium, quod ſupra in cura meri ſtomachi eſt prædictũ. Medicinæ vero ſunt inunctæ,& iniectæ ex humectantibus, quales ſunt mucilago pſyllij, ſemen cydoniorum,tragacanthi, albuminis oui, lactis mulieris,vel aſinæ,vel capræ,oleum roſ. & viol.amygdalarũ dulcium, de cucurbita,& melonum, iniectis, ſingulariter, vel commixtæ, & approximatæ, tepidæ aquæ. Et quandoque debet ei miſceri aliquid ſtupefactiuũ, & proprie cum dolor,vel ardor eſt vehemens, vt eſt ſemen hyoſciami albi,vel lac ſem. papaueris,vel etiam opij.

Eius vero, qui eſt ex vlcere, vel ſcabię vulnerum membrorũ cura,eſt cura vlcerum,& ſcabiei antedictæ, Et ex appropriatis medicinis eius ſimplicibus, eſt liquiri. per omnem adminiſtrationis modum: & aſſumpta proprie, & iniecta, valet enim ardori vrinæ, vlceribus renum,& veſicæ ſcabiei ipſius, & myrta,& cytonium proprie,& ſuccus eius,aut oleum cum deſtillatur in virgam,& grana pini, & ſemina communia, & ius gallinę mediocriter pinguis,& lactis grana prædicta. Et ex compoſitis eſt ſyrupus expertus ad ardorem vrinę ex vlcere viarum vrinæ, vel ſcabiei veſicæ remittens ardorem.& conſolidans vlcera. ℞. vngulæ caballinæ, virgæ paſtoris,conſolidæ mi.pimpinellæ,graſſulæ,capillorum veneris,bugloſſæ,ana M.j liquiri. violarum,maluæ,ana vnc.j. iuiubarum,ſebeſten,ana xj. papaueris,vel ſeminis lactucarum, portulacæ, ana vnc. s. ſeminum communium,hordei,ana drach.iiij. zucchari libras ij. zucchari violati vnc.iiij. Trochiſci proprie ad idem ſunt, noſtri alchechengi; & alij experti,quorum deſcriptio eſt. ℞. ſeminum communium purgatorum,papa.amygda.amyli,tragacanthi, ſem.althææ, portulacæ, laccæ lutæ, rubi. ana ſcrup.ij. & s. terræ ſigillatæ drach.s. pinearum purgatarum, alchechengi, macis, ana drach.iij. ſucci liquiritiæ,pſyllij integri,ana drach. x. Conficiantur cum lacte aſinæ,& fiant trochiſci drach.j. doſis eorum drach.iiij. cum ſyrupo. Prius tamen præmittatur mundificatio vlcerum cum ſtypticis, & vnctis, ſicut ſunt proprie aqua mellis,vel zucchari cum aqua cicerum, & deinde lac, quia mundificat,& incarnat. Cauendum autem,ne ſtomachus ſit intemperatus, vel adſit feb. deinde vtatur prædictis,deinde incarnabis,& ſigillabis, ſicut ſunt trochiſci de charabe ſupradicti, & vncti cum lacte,& trochiſci de * cera,& ſicut ſunt tales,quorum confectio eſt. ℞ ſarcocollæ,amyli,ceruſſę,thuris albi,ana. Conficiantur cum lacte,& miſceantur cum eo; & adde ſi vis lutũ ſigillatum,& bdellium mechium, quia leniendo prohibet exaſperationem, & minorat vrinam, & lapidem frangit. Emplaſtrum conſolidatiuum, quo deinde emplaſtretur virga, & peritoneon acutum. ℞. dactylorum, paſſularum, gallarum,acaciæ, aluminis, hypocyſtidos, hyſſopi,ſtyracis,merdaſengi,ceruſſæ. Confice cum oleo roſ.& ſucco caudæ equinæ,& emplaſtretur cum eo corroſio. Si vero non tunc,ſufficit, vt fiat ceratum ex cera; & adipe gallinæ, vel capræ, & oleo roſarum, ſeſamino recente,& vngatur,& iniiciatur.

Nota de liquiritia.

Syrupus expertus ad ardorẽ vrinæ.

Documentum.

* charta.

Emplaſtrũ conſolidantium.

Trochiſci experti ℞. hypocyſtidos,terræ ſigillatę,charabæ,coralli, amyli,ſemi. cydoniorum. ſeminis althææ, ſem.melonis indi,apij,dauci,ana. Conficiantur cum lacte aſinæ,dentur drach.ij. vel iij. cum aqua frigida.

Tragea Almanſoris ad mitigandũ ardorem,& dolorem,cui oportet inſtare prius. ℞. papaueris,ſem.melonis indi,liqui.ſem.cydoniorum mundatorum, ana drach.j. pinearum,fiſticorum, ana vnc.ij. pſyllij integri,vel hyoſciami,quod eſt ſecurius,eius enim ſubſtantia non vrit, ſicut ſubſtantia, pſyllij, niſi ſumatur mucilaginis ipſius drach.iij aniſi drach.ij. zucchari tabaraet, quod ſufficiens

E Puluis ad idem ℞. caudæ equinæ, ſiccetur,& puluerizetur,& da.drach.ij.in mane cum ſyrupo myrtino,& mucilaginis pſyllij drach.j. cum aqua liquiri. Et ſi videbis ibi lapidem adde bdellium mechium. Item ſi dolor intolerabilis ſit perducens ad reſolutionem, fiat encathiſma. ℞. ſem.maluæ,& foliorum eius ſem. lini viol. meliloti roſ.craſſulæ,ana, florum chamæmeli, & fœnugræcorum bulliant in aqua fontis, & ſedeat in tepida,dum mingit,& poſt emiſſionem infundantur filtrũ,vel ſpongia,ſeu corium,& applicentur pectini, virgæ,& peritoneo;deinde etiam iniiciatur in virgam lac mulieris nutritæ ex frigidis, & humidis, in quo ſit diſſolutũ aliquid opij,& ex eo vngatur virga cum oleo roſ. Potus extinctiuus ſitis eorum. potetur hora ſitis de ſyrupo viol. vel myrtino cum aqua hordei ſimplici,vel dilatatis in ea ſeminibus communibus,& melonis indi; & poſt cibũ digeſto cibo in meridie, vel nocte mane poterunt etiã ſumere de lacte caprino,mulieris,vel aſinæ,& eſt bonum,

F caueat autem, ne habeat ſtomachũ intemperatum,abſtineat à vino omnino. Item inungatur hepar cum cerato de ſandalis noſtro,& etiam renes,& vtatur frigidis, & humidis herbis,& fructibus ſtypticis,& per interualla, ſi conſtipatus ſit quidem plurimum, clyſteribus lenitiuis cum frigidis prædictis,& iuuetur natura.

Contingit plurimum,quòd compoſitio fiat ex ardore vrinæ,vlcere,lapide. Ex alijs itaque difficile eſt inuenire, quod multum proſit, obſit autem nihil, quo caſu cum ardorem habeat actu moleſtantem, alia in potentia,& non ſentiatur,alia continue, ſicut ardor, immo non niſi per ipſum, ardori plus continue attendendum, alijs per interualla, & localiter, & ſi non ſimul,quandoque vni, quandoque alteri eſt inſtandum. Iniectio magnæ efficaciæ ad ardorem vrinæ,& eſt Gualterij. ℞. pſyllij partem, id eſt decoquatur in aqua,& accipiatur etiam mucilago, & decoquatur,& in oleo viol. diſſoluantur,& cum lacte mulieris puellam nutrientis, & adde pulueris camphoræ vnc.j. & iniiciatur totum per ſyringam, & ſi ſumatur

G mucilago cum camphora eſt propria,vt dixit Serap.

Iniectio vtilis ad ardorem vrinæ.

De multitudine vrinæ, & mictu in lecto.

Capi :14.

MVltitudo vrinæ,aut eſt cum quanto continuo,aut diſcreto. Si quidem cum quanto continuo,quandoque eſt ſola,& cauſæ ipſius contrariæ ſunt cauſis diminutionis ipſius prædictis,& quãdoque eſt cum dyſuria,vel diabete, & prouenit ex cauſis ipſarum ſuperius enarratis. Si vero ſit cum quanto diſcreto,erit per modum deſtillationis,& ex defectu contentiuæ accidit,vel expulſiuæ, vel cauſa in vrina, vel alijs in cauſa deſtillationis prædiſtinctis, & ipſa quidem eſt cauſa mictus in lecto,& etiam debilitas colli veſicæ,& lacertorum eius, necnon reuocatio virtutis ſenſibilis cum quiete à partibus veſicæ,vt non ſentiat membrum, vel grauedinem, quæ in pueris, vel infantibus conueniunt ſimul. Cum

H enim in guloſitate,& multa cibi,& potus aſſumptione perſiſtant, vrina in eis multiplicabitur; & cum debilem habeant contentiuam omnem, propter compoſitionis humiditatem,et proinde ſunt profundiſſimi ſomni,certe grauata contentiua veſicæ, & vrinæ multitudine,tunc vt virtus ſenſibilis reuocata ad principium, & ſopita,non ſentiet, vt imperet motiuæ,& retineat,deficit contentiua cum lacertis mollificatus,nec vrina egreditur. Et quãdoque coadiuuat acuitas eius,cum ex guloſitate aliquam rem acutam ſumpſerit acuentem vrinã, quæ etiam in maioribus crapulatis,quandoque concurrunt,vt vrinam in lecto mingant, brutorum naturã, & infectionem ſui corporis fœtidam,etiam nociuam,prætermittendo verecundiã,attingentes. Cauſæ vero multitudinis vrinæ ſunt notæ.

Multitudo vrinæ quotuplex.

Cauſa.

Et cura etiam ex his, quæ dicta ſunt in capitulis prædictis,& cura diminutionis ipſius. Inquit Hipp. contraria contrarijs curantur. Et ex ſimplicibus medicinis ſunt,quæ à proprietate habent minorare vrinam, vel entes,

tes,& alia, quæ à complexione, vt ſunt bdellium mechinim, dactyli, paſſulæ pingues, penidij, & alia lenientia, quæ leniendo ventrem minorant vrinam. Et caro ericij terreni confert puero, qui mingit in lecto, & renes leporis exiccati, & cerebrum eius; & enula, cum quis aſſuete vtitur ea; & excuſabitur à frequenti mictura; & oleum de been inunctum eſt vltimum, & thus eſt conueniens, myrob. cyperum, coriandrum, gallia, myrrha, & alia pontica, & proprie ſi præmittantur eis aliqua lubrica, vt ſupra in dyſuria dictum eſt. Et oportet, vt ante introitum lecti commoueat ſe ad mingendũ, & imaginetur in lecto ſuo eſſe aliquod ſanctum, & in camera, in qua ſit oratorium aliquod, nam cum talis imaginatio remanet in ſomno retinebitur fortaſſis vrina, & ſi verberetur, tunc timendo retinebit.

Confectio ad multitudinẽ vrinæ. Et de medicinis compoſitis ſunt, quæ ex prædictis componuntur, & quæ ſequuntur. Confectio medicaminis ad multitudinem vrinæ conueniens. ℞. Caſtorei, myrrhæ, alhaſce, cupularum glandium, pyrethri, ana partes æquales, fiant ex illis pilulæ, cum aqua myrtæ humidæ, de quibus ſumatur ad menſionem ſcrup. j. Clyſter ad illud bonum, & confortat renes. ℞. ſuccum alhaſce decoctum, donec inſpiſſetur, & vitellum oui, & adipem renum capratum, colentur, & reſeruentur, omnia illa æqualiter aggregentur, & aſſumatur de lacte recenter mulſo, & butyri, & adipis gibbi cameli, & olei alhaſce, alchanna, partes æquales, doſis ſimilis primæ, & conquaſſentur inuicem, & fiat ex eis clyſter.

Confectio cum vino iuuatiua eius, qui mingit parum, frequenter in modum deſtillationis. ℞. vniuſcuiuſque myrob. ana drach. x. glandium infuſarum in aceto die, ac nocte torrefactorũ; ſãdarachæ, cyperi, thuris maſ. enulæ ſiccæ, ſtyracis ſiccæ, corall. omnium, ana drac. s. myrrhæ drac. iiij Conficiantur cum melle, doſ. vnc. cũ vino.

Aliud expertum ℞. glandium, thuris, myrrhæ, ana partes æquales, decoquantur omnia in vino quantitatis, vnc. ʒ. colentur, & ponantur cum vnc. j. olei, & dentur, & conferunt. Trochiſci confecti ex maſſa, in qua poſita eſt virtus fimi columbini cum aqua frigida, ſunt enim vltimi. Et clyſter cum medicinis retinentibus vrinam, & iniectio earum, quas ſupra diximus. Aliud Serap. ſumantur glandes, & infundantur in aceto die, & nocte. deinde friganiur in patella, & terantur, & ſumantur ex eis drach. x. myrob. emblicorum, & belliricorum torrefactorum, ana drachm. vij. croci, thuris, ana drach. vij gra. myrti drach x. terantur, & cribellentur, & dentur ex eis drach iij. in aqua, in qua ſubmergitur ferrum ignitum.

Remedium pueris, qui mingunt in lecto. Remedium ad mictum in lecto, vbi prohiberi non poſſit ℞. veſicam, & immitte in ea oleum, et dimitte per horam, vt madefiat eo bene, deinde immitte virgam in ea, euacuato oleo, & paruum dimiſſo in ea, & liga eam ad caput virgæ, & anchas, & dormiat cum ea, ſi enim minget, non minget in lecto, ſed in ea, & remanebit in lecto.

S V M M A III.

Quartæ particulæ ſectionis primæ, de ægritudinibus teſticulorum, & virgæ.

P R O L O G V S.

PRinceps medicorum Gal. inquit, quã multis. n. exiſtẽtibus dogmatibus naturalibus, Et propter generationẽ, & corruptionem animaliũ ſanitates, & ægritudines, & cura in ea ſolũ vnum inuenitur, id Eraſiſtrato, & viris huiuſmodi, i. alicuius gratia omnia facere naturã, inaniter nihil. *Geneſis primo. Auic. 1. primi Doctr. 1. cap. 3.* Et quia illud cuius gratia oĩa facit natura, homo eſſe dignoſcitur, qui cum ſit periculo neceſſariæ reſolutionis ſuppoſitus, non ſtat ſemper, ſed deficit in termino ei naturali conſtituto, & plurimũ infra abbreuiato: præuidit, ne deficeret, & ſic oĩa inaniter egerit; vt ſemper A permaneret in vita, quod, vel quamdiu diſponit diuina ſapiẽtia quoquo modo. Et proinde in corpore hominis, vltra nutritiua membra, ad conſeruationem ſic præfiniti ex eſſe ipſius neceſſaria procreauit alia, eiſque virtutes impoſuit deſideratiuas cum delectatione grandi, qua inclinaretur, & prouocaretur homo plurimũ ad coitum, & effectiuas ad ſui ſimilis generationem, per quod ſucceſſiue perduret in vita, quod ex ſeipſo ſemper nõ valuit permanere, quod Auerr. & Ariſt. voluit cum dixit. Omnia enim illud appetunt, propter illud eſſe agũt. *3. de anima lia tex. 34.* Et quia generatio hominis fit immiſſo ſpermate in matricem, velut ſemen plantarum in terra, & aliqua procreauit membra, quę ad ſpermatis generationem etiam faciunt, & in maribus, & in fęminis, teſtes. ſ. & ſeminaria vaſa, & in ſeminantibus maribus ad emittendum virgam, & ad receptionem ipſius, ex quo emiſſum eſt, ſcilicet matricem in fęminis, tanquam locum proprium conſeruationis, ne pereat, & in quo ſuam facit actionem. Necnon B generationi longius prouidendo, in eis vbera procreauit, continuata matrici per quaſdam intermedias venas, per quas ſanguinem ad matricem immiſſum tempore conceptionis, poſt partum reaſſumerent vbera, ipſa retrahente natura, vt ſua virtute conuerſus in lac, valeat nutrimentum idoneum præſtare fętui, donec mandere dura poſſit. Sublimis itaque Deus in maribus, & fœminis creauit teſticulos, generationis principalia inſtrumenta, in maribus manifeſtos, pendentes in burſa: in fœminis vero occultos, in duobus matricis cornibus collocatos, ex carne glandoſa alba, inter membra principalia numeratos ad generandum ſperma; quod generationis exiſtit principium effectiuum ex mare, & materiale ex fœmina, ex humiditate delata ad eos in venis; quæ eſt quaſi ſuperfluitas quarti cibi in corpore toto. Et eſt ſanguis magis digeſtus, & magis ſubtilis, quem alterant propria complexione, & conuertunt in albedinem, & ſimilitudinem ſuam; ad quod adiuuat commotio aereitatis in C ipſo per ſpiritum, & formantem ipſum, ſicut mammillę ſanguinem venientem ad eas ex venis, & quemadmodũ è contra, hepar, chylum album ad ſe tractum conuertit in rubedinem ſanguinis, vis enim agentis eſt aſſimilare ſibi patientem. *Quare creauit duos teſticulos.* Creauit quoque duos propter cauſam dictam ſupra in renibus, & rotundos, vt eſſent ſalui à nocumento: & à ſiphac maiore protendunt duo meatus vocati didymi, venientes ad teſticulos, quos comprehendunt, & aperiunt, vt duo folliculi intra burſam cũ meatibus illis, Venit quoque ad duos teſtes de venis pulſatilibus, & quietis plurimũ ramificatis ex vena pulſatili, & vena quieta, quæ illarũ ſunt radices ramificationes plurimorum, & inuolutionis cum anfractibus multis deferentibus humiditatem illam ſanguineam, quæ eſt materia ſpermatis, in quibus aliquam recipit alterationem virtute carnis glãdoſæ, in qua inuolutæ ſunt iuxta teſtes, ex quibus infunditur in teſtes, & ibi fit ſperma completum. Etiam ibi generantur duo foramina, quæ ad virgam vadunt, cuius euacuatio fit cum illa replentur ven- D toſitate craſſa, & venæ arteriæ eius ſanguinem, & ſpiritũ, & calorem. Cum enim virtus imaginatiua imaginatur coitum ex ſe principaliter, vel ex ſenſibili, à natura appetente commota, cum ſit vna de virtutibus ſuperioribus, præcipit concupiſcibili, quæ eſt in corde, vt mittat ſpiritum, & calorem ad genitalia membra, & calor illi fortiter veniens, diſſoluit humiditates contentas in venis, & arterijs in motu, quo erigitur virga ad iniectionem ſeminis in matricis concauum, aliter enim nõ poſſet immitti, ſicut Gal. declarat. *6. de loc. aff. cap. 6.* Et tunc non quieſcit ab æſtimatione ſua virga, quamdiu vaſa ſpermatis tenſa fuerint, quæ quod in eis eſt expellere appetunt, ſiue ſit ſperma multũ, ſiue acutũ, ad quod adiuuat caput virgæ cum fricatum fuerit: quare à vaſis illis attrahitur, & effunditur ſperma, & ex ea mittitur in matricem. Et in coitu naturali, cui obuiat matrix cum orificio ſuo aperto, & trahit illud deſiderans ſua propria virtute valde. Et ex teſticulis ſuis, præ delectatione etiã procedit ſperma, quod generatur in eis ad matricis concauum, cum

ergo concurrunt ambo, & omnia ſibiinuicem permiſcentur, & temperantur; generatio procedit. Vaſa vero ſpermatis dicta, ſunt velut duo meatus procedentes ab vnoquoque ouo nõ generati ab eis, ſed contigui eis apud ipſa oua, ſeu teſtes, dilatati manifeſta dilatatione, deinde cum procedant ad virgam ſtringuntur, conſtrictione lacertorum generatorum ſuper ea, & in mulieribus, ramificantur iterum apud ſtatum ſuum. Et in proceſſu ſunt aſcendentes verſus inguina poſt principium, deinde deſcendentes vſque ad collum veſicæ ſub meatu virgæ, vt etiam, & quod eſt inter ipſa digeſtio ſpermatis compleatur, donec redeat ad meatum, & expellatur in virgam, donec oporter ipſum perfici illo tẽpore breui, cum coitus celebratur. *De virga.* Virga vero eſt membrum viri, tale generatum, & inſitum ex carne ligamenti orta ex carne pectinis, plurimæ concauitatis, & neruis ortis à ſpondylibus caudæ, & ſunt ligamentales non priuati ſenſu ſubmerſi in ea. Et nerui, cum quibus erigitur, ſunt alij ſecũdum Gal. à neruis, cum quibus mollificatur, ex quibus cum carne conficiuntur lacerti proprij ipſi virgæ, quod Gal. in lib. de anatomia dixit. *Qualiter in virga ſunt tres meatus.* In virga quoque ſunt meatus tres; meatus vrinæ; meatus ſpermatis; & meatus humoris, qui egreditur cum aliquis tangit mulierem. *Qualiter ſit erectio virgæ.* Et ſcias, quòd virgę aduenit virtus erectionis à corde, & deſideratiua ipſius, à quo prouenit ei ſpiritus per arterias, & aduenit ſenſus à cerebro, & nucha per neruos, & ab hepate per venas ſanguinis, & ventoſitas craſſa, & ventoſus ſpiritus. *Concluſio Auctoris.* Ex quibus per anatomiam collectis circa medicinas tam neceſſarias ægritudinum membrorum generationis in maribus ponẽdas per ordinem, eſt conſiderare. primo diſpoſitiones teſticulorum, tanquam principalium iuxta ea. ſecundo ductuum canalium, ſeu didymorum a ſiphac, à quo procedunt. tertio oſchei, ſeu burſæ, in qua continentur. quarto vaſorum ſpermatis. quinto virgæ, vt inſtrumentalium. Et quia ex talibus ægritudinibus enumerandis membrorum talium, læduntur actus vnius communis talibus neceſſarius generationi, ſcilicet coitus, læſionum ipſius oportet ſubiungere medicinas, quas ſcire nequibimus, niſi ipſum prænoſcimus actum ſecundum Gal. Et quia talis actus fit cum erectione virgæ, ideo oportet de nocumento ipſius actus, & medicinis ipſius tractantes, ſimul perquirere cauſam erectionis, & coitus, vt per eas ſcitas, nocumentum, & cauſas ipſarum medicinarum valeamus vnicuique diſtincte ſubiungere proprias.

Continet autem, ſecundum hoc, ſumma tertia, capitula ſpecialia. xxi.

De mala complexione teſtium. Cap. 1. fol. 83

De mala complexione ipſorum, & de magnitudine, & paruitate eorum, & malo ſitu, ac eleuatione ipſorum. Cap. 2. 84

De eleuatione teſtium, & de vlceribus ipſorum. Cap. 3. 84

De apoſtematibus, & quia omnem lædunt eorum propriã actionem, quæ eſt generare ſperma; necnon, & dolorem inducunt. Cap. 4. 84

De ſpermate, & nocumentis accidentibus in generatione ipſius. Cap. 5. 84

De dolore teſticulorum. Cap. 6. 85

De ægritudinibus didymorum, ex quibus plurimũ contingit dilatatio, & ruptura; de qua in quinta ſumma dicemus. Cap. 7. 85

De mollificatione oſchei. Cap. 8. 85

De varicibus, & duritie oſchei. Cap. 9. 85

De gonorrhœa. Cap. 10. 85

De pollutione. Cap. 11. 85

De pruritu, & dolore virgæ. Cap. 12. 86

De paruitate eius, & magnificatione ipſius. Cap. 13. 86

De apoſtematibus virgæ, & corroſione eius. Cap. 14 86

De apoſtematibus, & medicinis eorum. Cap. 15. 86

De coitu naturali, & pręter naturam, ac ſignis eius. Cap. 16. 86

E De erectione virgæ, & nocumento ipſius, ac diminutione eius. & multitudine. Cap. 17. 87

De nocumentis, & iuuamentis prouenientibus ex coitu. Cap. 18. 87

De regimine eius, quem lædit dimiſſio coitus. Cap. 19. 89

De regimine eius, quem lædit ſuperfluus coitus. Cap. 20. 89

De his, quæ delectationem faciunt in maribus, & fęminis in coitu, de quibus per ordinem exequamur, nomen Domini inuocando, qui ſit benedictus in ſecula. Amen. Cap. 21. 89

De mala complexione teſtium. Cap. 1.

Mala complexio teſtium inueſtiganda eſt ſolicite, vt ſanetur, generationem enim, circa quam exequendam ſic natura ingeniata eſt, ſtudioſius lædit, cum F in eſſentiam virtutis, quæ eſt ipſius initium, maxime inferat læſionem, ac procreationis ſpermatis, ſiue naturalis, ſiue præter naturam ſic ipſum reddendo, ſicut Hippocra. dixit io aphoriſm. generationi ineptum, cuius principium eſt, & eſſe poteſt omnis generis: ſed frigidum plurimum, & ſicca pura, vel impura, & eſt plurimum præter naturam, & ſubſtantiam ſpongioſiorem ipſorum humiditatem, & materiam colligentem; ad quam ſocietas eorum ad membrum ſuperfluitatum adiuuat. & ſitus eorum cuiuſque inueſtigatio eſt ex cauſis, & ſignis. *Cauſa.* Et cauſa eius eſt, aut interior, aut exterior. Interior autem eſt propria, & naturalis lapſus eius adeo vltimatus, vt noceat actui generatiuæ proprio virtutis in animali; aut humor, & cibus, & potus. Et ea, quæ accidentalis eſt, & eſt præter naturam, aut eſt ex communitate ad ſuperiora, vt hepar, cerebrum, & cor. Exterior vero, vt eſt aer, aqua, & conſimilia.

De ſignis complexionis teſticulorum. Signa complexionis teſtium generationis nociuæ, ſi G naturalis ſit, & à principio generationis proueniens, ſunt ſigna generationis eorum, ſiue ægrorum in natura conſimili, quæ Galen. ponit. ſed in quanto tamen differentia ab illis, quæ ſunt vltimata, ſeu magna excedentia. Sicut cuius ſunt complexio naturaliter lapſa, quandiu lapſa fuerit, quòd fiet cum natura, actioni non nocet ſenſibiliter. Cum vero modum exceſſerit, vt vltimetur, lædit manifeſte actum propriæ virtutis, quemadmodum ea, quæ præter naturam, ſicut Galen. dixit. Et proinde ſigna vtriuſque erunt ſimilia ſpetie, à ſignis naturaliter lapſæ, in quanto differentia eſt intra ſe, vt infra dicetur. Cum ergo venæ, quæ in oſcheo, & virga ſunt, fuerint valde latæ, eminentes, & manifeſtæ, & raritas cutis eorum multa, & pili etiam pectinis multi, & ſpiſſi fuerint in eis, anchis, & coxis, appetens, & multum deſiderium coitus, & velocis coitus conſecutionis in emiſſione ſpermatis, ipſumque ſperma album fuerit ad citrinum, vel fuſcum tendens rectificato regi- H mine, complexionem ipſorum cognoſces naturaliter calidam, vltra quam generationi expediat. Si vero illis contrarium, frigidam iudicabis. Si autem in prædictis membris ſenteat aſperitatem in tactu, & in pilis criſpitudinem non propter formam pororum, & in ſpermate paucitatem, & ſiccitatem, dicas complexionem eſſe ſiccam eorum. Si vero contraria, vt ſperma multum humidum, & filoſum, humida erit complexio. Et omnis coitus, ſignum intemperantiæ ſuoitur ab effectu, quia ſperma dimiſſum, ab eis generatum omnino erit, vt Hippocr. dixit. Et ſigna complexionis commixtæ, ex permixtione prædictorum ſignorum colligi habent. Signa vero complexionis præter naturam ipſorum, ſunt ſimilia ſigna naturalis complexionis, quæ prius non fuerunt inuenta, nec percepta: & quandoque ſunt cum dolore, quandoque cum pruritu, quandoque cum mollitie, & paruo ſenſu, quæ in naturali non ſentiuntur.

Curatio. Cura eius, eſt cura malæ complexionis, in alijs membris

btis dicta,& proprie in renibus,hepate,& veſica. Et ſi- A quidem fuerit naturalis,incurabilis. Inquit enim Gal. alterare enim vtique alicubi,& tranſmutare poſſibiles ſumus,& vertere ſemper in melius malas conſtitutiones corporis,& ſic eſt curabilis,ſed difficilis. quod enim naturale eſt, ſemper eſt, aut ſecundum plurimum, aut Auicen. dicit. Si vero ſit accidentalis,& noua,facilis. Si *9. de differentijs ſeb. cap. 1.* vero habituata,difficilis. Inquit Galen. mala complexio ſi perfecte membro dominetur,dure ſanatur. Et ſi fuerit ſine pruritu,cura infra dicetur. & ſi cum pruritu,erit cura pruritus virgæ.

De mala complexione,& magnitudine,& paruitate eorum, & malo ſitu,ac eleuatione ipſorum.

Cap. 2.

Cauſa. MAgnitudo teſtium nota eſt. Fit enim,aut præter naturam per modum apoſtematis, vel elephantiæ,de quibus infra dicetur. Aut eſt naturalis ſm ſemitam augmenti, & ſm impinguationis: ſicut mammillis B contingit. *Signa.* Et ſigna diſtinctiua ſunt manifeſta,quæ licet non ſit ægritudo,tamen ei cura debetur; quia inter ægritudines nominatur,vt ait Abu. quę ad particulam decorationis,& ornationis pertinet,hic gratia ordinis ſeruandi locata. ſic etiam mammillarum cura,eſt enim ſimul in vtriſque,& infra tempus naturalis augmenti poſſibilis commode. Et eſt tres res. prima debilitat nutritiuam virtutem,vt augmentatiuæ non miniſtret materiam. ſecunda partes eorum coadunat,coarctat,& conſtringit: vt extenſionem non ſuſcipiant, & augmentum, ſed diminutionem. tertia ſubtrahit materiam augmenti, & *Nota.* impinguationis. Prima, & ſecunda complentur cum frigidis,& ſtypticis; quibus curantur mammillæ virginum ſtantes,vt nõ cadant, ſicut eſt ceratum ex hyoſciamo albo, epithymo, & cera. Et emplaſtrum de herba cicutæ,cum ſuo ſemine ſuperpoſitum; quod mammillarum in puellis,& teſtium in pueris,eſt commune: vel fractura plumbi confracti ad inuicem;cum aqua coriandri humidi;vel confracti cotis,& lapidis molendini. Et C de appropriatis contemperantibus illos, & virgam, eſt inunctio olei ſambucini. Tertia res completur cum ſubtractione cibi; ſicut enim ſecundum Gal. augmentum ſine fluente,& applicato cibo non potens eſt fieri; ita eo abſtracto,& diminuto eſt æqualitas. Et deinde cum applicatione reſoluentium ſupra, & circa teſtes;vt nutritiuus cibus tractus ad eos non permaneat, ſed reſoluatur. reſoluentia tamen nota ſunt ex dictis, & dicendis proprie in cura ægritudinum iuncturarum. Poſt tempus vero augmenti eſt impoſſibilis,niſi per modum impinguationis exiſtat; de cuius medicina infra in decoratione dicetur,ſed remedio eget,quo toleret, & melius deferat,& abſque impedimento motus.

Paruitas vero eorũ ex contrarijs cauſis exiſtit magnitudini,aut.n. eſt naturalis,aut præter naturam; & tunc aut eſt ſecundum ſemitã phthiſis,& hecticæ, de quibus dictum eſt; & dicetur,aut eſt ex cauſis exterioribus,frigidis, & ſtypticis, corrugantibus, & conſtringentibus D ipſos,& ſuſpenſoria eorum. Quare rétrahuntur,& eleuantur ad mirach ventris, & inguina,& occultãtur ibi- *Malus teſtiũ ſitus.* dem,& conſtringunt collum veſicæ,vel veſicam; adeo vt difficultas accidat vrinæ,& deſtillatio, & dolor cum mingitur. Et ſigna eius ex præſentia,vel præceſſione cauſarum habentur. Cura eius non eſt neceſſaria cum naturalis eſt, ad pulchritudinem enim ſpectat eorum paruitas,vt paruitas mammillarum; niſi tantæ diminutionis fuerit,quòd actionem propriam lædat; tunc enim cura eſt neceſſaria quemadmodum, & ſi præter naturam ſit. Eſt tamen poſſibilis infra tempus naturalis augmenti,poſt vero impoſſibilis,niſi per modum impinguationis procedat,quæ augmentũ non eſt proprie. Impinguari enim poſt macredinẽ, de qua in decoratione dicetur, non eſt augmentum. Et cura quidem eſt quatuor res. Prima aufert cauſam præter naturã, ſi adſit,vt poſſibile *De cura.* eſt: & ex dictis,& dicendis eſt nota. Secunda dilatat coarctata,& contracta. Tertia confortat virtutem nutritiuam,& augmentatiuam,& præbet materiam. Quarta trahit illas ad proprium locum. Secundam rem complẽt fomentationes,balnea calida,quæ virtutem mollificantium,& dilatantium habent,vt ſunt flores meliloti,chamæmeli,fœnugræci,& althææ,& calamenthi. Tertiam rem complent calida,& humida ex cibis, & potibus,& medicinis interius, & exterius per omnem modum approximatis; quas ſupra diximus in cura ſtomachi,& in cura impinguationis dicemus. Quartam rem complent compreſſiones deſuper,& frictiones de ſubtus trahentes inferius cum adipe anatis, vel oleo maſticino, & piceatione perdurans, deinde cum myrtino, roſa. & de cytonijs,vt tractus cibi remaneat in eis,& non reſoluatur.

De vlceribus teſtium,& eleuatione ipſorum. Cap. 3.

SEd ſciendum quod eleuationis, & contractionis te- *Cauſa.* ſtium ad ſuperiora præter dicta, eſt alia cauſa,ſ. virtutis debilitas,& eſt ex ſignis mortis in acutis ægritudinibus,prout Hipp. dixit prognoſticorum ſecundo.

Vlcera teſtium ſunt multæ putredinis;trahũt.n.mul- *Vlcera quale.* tam materiam propter dolorem à membris ſuperfluitatum eius vicinis vltra illam, quam præ debilitate illorũ generauit,& influit à ſupremis,quam propter infimum ſitum recipiunt,& propter raritatẽ colligunt, ac propter eorum complexionem calidam, & humidam, & coarctationẽ in loco occulto,priuato aere. Quare non tran- *Prognoſticum.* ſpiratur,corrumpitur, & expanditur multitudine ſua ad vicinas partes; & fiunt vlcera ambulatiua, & corroſiua difficilis curationis,ſicut vlcera membrorum ſuperfluitatum. Et multoties corroditur teſticulus, & indiget,vt *Curatio.* caſtretur,ne corroſio ambulet, & multoties corroſio in oſcheo incipit principaliter, & cadit, & incarnatur,& cauſatur cyſtis dura adhærens teſticulo non ſubtili diſtincta,vt prius. Et multoties procedit à cyſti ad teſticulum,& ſunt nota. & curantur cura vlcerum virgæ,de quibus infra dicetur hic,& in ſectione ſecunda.

De apoſtematibus teſticulorum, & quia omnes lædunt eorum propriam actionem, quæ eſt generate ſperma, necnon, & dolorem in eo inducit.

Cap. 4.

APoſtema quandoque fit in teſticulis, quandoque *Apoſtema quomodo.* in oſcheo,& quandoque in vtriſque, & ois gene- *Cauſa.* ris eſſe poteſt. Et cauſa eius, vt plurimum eſt per modũ *Signa.* influxionis fiens, quam prouocat plurimum cauſa exterior, vt compreſſio,& percuſſio,& caſus. Et quandoque eſt interior cauſans dolorem. Et quod eſt in oſcheo,viſu cognoſcitur,& colore, & tactu, & factum in teſticulis difficile cognoſcitur,& eſt ꝙ oſcheum eſt ſubtilius,tractabilius,& extenſum,ſubtiliatum,non incraſſatum,ſed cum eo eſt quãdoque febris,quia eſt nobile membrum, arterijs continuatum cum corde. Et ſi eſt in vtroque eſt *Prognoſticum.* difficilius. Sed febris difficilior erit diſtinctiua ſi calidũ fuerit,& grauedo,& dolor fortior. Et quandoque delireſcit apoſtema teſticuli, & cum fuerit calidum, & magnum permutatur ad partes pectoris,& cordis hepatis, & cerebri, propter continuitatem cum eis, & ſimilia, eſt ſignum mortis.

Cura apoſtematis calidi teſtiũ in quatuor rebus con- *De cura.* ſiſtit,ſicut cura apoſtematum renum,ſ. in euacuatione totius; & in euacuatione partis; in regimine,& in ſedatione accidentium. Euacuatio aũt totius eſt facienda eodem modo,ſicut in apoſtemate renum. Euacuatio autẽ *Euacuatio Localis.* partis cum particularibus remedijs applicandis in teſtibus,& repercuſſiuis,& ſtypticis, & reſolutiuis,& vtriſque permixtis,prout temporibus eius congruunt,& debentur ex appropriatis ipſis teſtibus apoſtematis. Qua- *In principio.* lia ſunt ex repercuſſiuis ſimplicibus approximandis in principio,oleum roſ. aqua roſ. acetum,mucilago pſyllij, aqua & ſuccus endiuiæ,ſucc. ſolatri,& aqua cucurbitæ, aqua * carnæ humidæ, * poſitione farinæ hordei, farinæ ** carne. * propria.* lentium excorticatarum, alchechengi,& ſimilia epithemata, & emplaſtrata, ſingularia, vel permixta. Et

ſi fuerit caliditas multa,& dolor; addantur ꝑdictis ſemẽ hyoſciami albi,& cãphoræ parũ. Cumque pertranſierit principiũ manifeſte,tũc oportet,vt eis admiſceantur reſolutiua,vt eſt proprie farina fabarũ, cicerũ nigrorum, flores chamæmillæ, & melilotũ cũ melle,vel caricis,& bdellio,vel berbena,& folia caulis,& vitella o[illegible]orum. Et procedent. tẽpore addantur prædictis cymini,& paſſæ enucleatæ,pingues,coctæ, & aggregatæ cũ vino,& emplaſtrentur. Cum aũt peruenerit ad ſtatũ adminiſtrabis ꝑdicta reſoluentia ſimpliciter,& per ſe, & emplaſtrabis cũ ſtercore vaccino cũ pauco aceto,& cinere caulis cum vitello oui, & radice cucumeris agreſtis,cũ vino,& fæce vini antiqui,vel melle,lilij,hyſſopi. Quod ſi non reſoluatur,& maturetur,miniſtrentur maturatiua, qualia ſunt folia maluarũ,radix lilij albi,radix althææ,& mucilago,fænugræ. & ſem. lini cum axungia porcina corrupta;& cępe album decoctum cum butyro ad frigidum. Deinde cum fuerit dubelatũ,fiat apertio cum medicinis ſuper oſcheum applicatis,quæ aperiendi habent virtutẽ, quales ſuperius habuiſti. Caue tamen ne occultetur,vt ſequatur anum,& ibi aperiatur,quoniam ſequetur fiſtula mala; immo cum illud accidit oportet, vt aſſiduetur poſitio farinæ riſi,cum aqua roſ. vel myrtæ,vt prohibeat ibi eruptionem,reſoluat,& exiccet,& mẽbrum dimittat innocuum. Ex his,quæ expertus ſum eſt,vt primo emplaſtretur,ex myrta,balauſtijs,roſis,chamæmilla,& galla decoctis in vino, quoniam reſoluit,exiccat,& prohibet eruptionem,deinde cum emplaſtro diachylon,deinde facta apertione mundificetur vlcus, exiccetur,& conſolidetur cum medicinis ſimplicibus,& compoſitis, quales infra dicemus.

Augmentum. Statu. Si non maturatur. Si maturũ ſit apoſtema. Documentum. Empl. expertum.

Regimen aũt oportet,ꝙ ſit ſubtile cum vino,rõne cibi,& potus,& ſubtractione carnium,& vini. Et cũ quiete,& alijs conſimilibus. Accidẽtium correctio ſicut doloris facienda eſt,vt in pręmiſſis dictum eſt,& ẽt in proprio eſt dicendum cap. & cõfortatio principalium cum frigidis ſtypticis, & aromaticibus, vt non recipiantur,ſi materia deliteſcat, & ad ipſa ſuperiora eorum propellatur,& cum trahentibus,ad ipſos teſtes,emplaſtris.

Diæta. Principum memb. confortatio.

Et ſiquidẽ fuerit frigidum, in principio ex prædictis reſoluentibus,cũ ſtypticis calidis,aliquid miniſtrabis,vt eſt farina fabarum cum chamæmelo hlactæ bizantię,& ſchænanthi,paſſulæ cum nucleis,myrrha,& thus,& ſimilia ſimplicia,vel commixta. Deinde cum proceſſit ad augmentum, calida, reſoluentia minorabis, & augebis calida. Et procedente ad ſtatum multo magis augmentabis calida reſoluentia cum proceſſit,& minorabis ſtyptica,quæ eliges ex prædictis. In declinatione fortiora, qualia ſunt rubea tinctorum addita prædictis, & olei nardini parum per virgam.

Si apoſtema frig. Quid in princ. agẽ. Quid in augmentum. Si in ſtatu. In declinatione.

Et ſi fuerit ventoſum, emplaſtretur cũ farina fabarũ, thymo,oleo nardino,& melle. Et inijciatur aliquid olei de enula,vel ſambucini cũ muſto in virgam,vel de cherua,quę ſunt vltima;prius tamen fomentatione præmiſſa cum aqua decoctionis ſem.apij,rutæ, ſpicæ,aniſi, fœnugræci,& carui,& aliorũ exterminantiũ ventoſitatem. Et cũ eſt in oſcheo apertio cũ phlebotomo reſoluet eã. Et ſiquidẽ fuerit aquoſum ſimiliter. Similiter primo cum tentabis ipſam materiã aquoſam reſoluere, & exiccare cum fomentis ex aqua maris, vel ſalſa, ſeu ſulphurea,& aluminoſa; & ex emplaſtris ex reſoluentibus,& exiccãtibus dictis in cura hæmorrhoidarum exiccandarũ. Et furfur emplaſtratum cum vino,& ſale eſt efficax.

Si tumor ſit vẽtoſus, vel aquoſus curatio quæ. Si in oſcheo quid agen.

Si vero peruenerit ad ſchiroſim,aut quia tale à principio fuerit,mollificetur,& reſoluatur, diſtincte vel commixte,vt ſuperius eſt in alijs dictum. Deinde addamus compoſitas medicinas.

Si ſchirroſus tumor.

Emplaſtrum reſoluẽs apoſtemata teſticulorum,& ẽt oſchei calidum,& frigidũ. ℞. granorum viridium elixatorũ vnc.j.s. paſſularũ enucleatarũ vnc.v. cymini dra.j. caulis vnc.s. glutinis pini vnc.iij. Conficiantur cũ melle,& emplaſtrentur. Emplaſtrum aliud ad frigidum,& ventoſum. ℞. ciceris m. ſtaphiſagriæ, ana vnc. j. cineris ſcorpionis partem s. Conficiantur cum melle,& emplaſtrentur, & adde olei ſambucini cũ myrtino, & cũ nardino,& iniiciantur in virgam. Emplaſtrum efficax ad reſoluendum ſchirotizanũ. ℞. ficuum, adipis anatis,ana vnc.j. foliorum oliuarũ, & cypreſſi,ana partes æquales, aggregentur cum vino,& butyro vaccino, & hyſſopo. Ceratum noſtrum ex diapente eſt ſolenne ceratum ad apoſtemata cum vlcerib. ℞. ſcoriã argenti, decoquatur cum oleo roſa. donec fiat ſicut ſpiſſitudo; deinde addatur ceræ,& gummi pini,& reponatur. Abuh. fiat emplaſtrum ex ruta,& folijs lauri ſupra apoſtema teſticulorum, vel cum altero eorum aliud conficiatur.

Emplaſt ad apoſtemata teſticulorũ. Aliud ad frig. & ventoſum. Aliud ad ſchirroſum. Ceratũ diapente ad apoſtemata cũ vlcere. Aliud Auic.

De ſpermate, & nocumentis accidentibus in generatione ipſius. Cap. 5.

SPermatis quatuor ſunt cauſæ materialis, formalis, efficiens,& finalis. Materialis eſt, vt iam dictum eſt, humoralis humiditas,ſeu ſanguinea delata per venas ad teſtes ex corpore toto,quia ex oĩ mẽbro per reſudationis modum;& ex principalibus proprie, & ex cerebro plurimum ſm Hipp. non conuerſa adhuc,ſed apta conuerti. Eſt.n. ſuperfluitas quantitatiua digeſtionis quartæ, multæ aereitatis, & paucæ terreſtreitatis, quæ fit cum diſpartitur in membris reſudando de venis, tertia digeſtione iam completa in eis, & digeſto ſanguine,& ſubtiliato, & recipit alterationẽ in ipſis membris, & fit propinquus alterationi, & aſſimilationi membrorum ſpermaticorum,quia iam iunctus eſt ipſis, & actu nutriens venas,& arterias, & reliqua membra dura, cum carent cibo, alteratione non interueniente multa, ſed ſola aſſimiliatione ſuccedente, digeſtio erit perfecta, & de ſuaui illius, & proprie,qui vnitus eſt principalibus membris pars ſeparatur quædã, & mittitur per venas ad teſtes,vt ibi ſpermatis naturam aſſumat. Cauſa formalis,ſeu forma eius duplex eſt,ſ. ſubſtantialis, & accidentalis, ſubſtantialis eſt gonimum eſſe,i. generationem faciens, & hoc per ſpiritum gignitiuum receptũ in ſpumoſo eius, habente potentiam trium virtutum vnitarum in ipſo, quas defert ad teſtes a triplici principio, & ſpiritus triplex ab eo procedens vnitus in ſpiritu ipſo,qui recipit alterationem in teſtibus,& compoſitionẽ aptam ad exercendũ actus generatiuæ virtutis, qui in eſſe noſtro ſunt priores,alterandi,ſ. & informandi, quos non ex materia deducit,ſed circa materiã principaliter oſtẽdit generando ex ea triplex membrũ, in quo quod virtutum de virtutibus erit in ſpiritu gignitiuo, & in eo diſgregatur, diſcernitur,& appropriatur ſm exigentiam virtutis cuiuſlibet inhærentis illi, cuius apud medicum baſis, fons,& principium dicit. & Accidentalis eſt albedo,quam recipit virtute complexionis elementaris ipſorum teſtium. Efficiens eſt virtus generatiua cum complexione teſtiũ, quæ duplex eſt; vna immutatiua, & alia informatiua. Immutatiua eſt vna, quæ ex humoribus corporis ſperma generat in corporibus generantibus maſculos,ſ. & fœminas, primum de qua primus ſermo præponitur. Alia quæ virtutes diuertit,quæ ſunt in ſpermate,& peruiſcet temperando, ſm quòd vnicuiq; conuenit membro,dans parti conuertendæ in neruum,complexionem neruo propriam: & parti conuertendæ in arterias,complexionẽ propriam arterijs;& ſic de alijs,& illud ſecũdo, poſtquam ſpermata vtraq; concepta fuerint in matrice, & permixta ſimul in ea. Informatiua eſt,quæ præcepto ſui Creatoris vnumquodque membrum informat ſecundum diuiſiones conuenientes illi. Finalis eſt ad conſeruandã ſpeciem per indiuidui generationẽ,procedentem ex commixtione duorum ſeminum receptorum ſimul in matricis concauo ſeipſa contemperantium. Maſculini ſe habentis,vt principium intrinſecum effectiuũ in generatione cum ſit calidũ, digeſtum, & ſpiſſum, velut grãdo. & fœminini ſe habẽtis, vt materiale principiũ, cũ ſit frigidũ,indigeſtũ, & aquoſum ad modum ſanguinis menſtrui,& proinde debile,& paſſiuum ſm proportionem mixtionis coaguli, & lactis in generatione caſei. Coagulum enim cum calidum ſit,digeſtum,& ſpiſſum,

Cauſa. Et de an. 14. & loc. ca. 2. Sperma qd. De cauſa formali. De virtu efficiente. Informatiua. De cauſa finali. Comparatio.

fir ſſum, ſua virtute intrinſeca agit in lac frigidum, indigeſtũ, & aquoſum, & coagulando conuertit in caſeum, vt ſupra in mammillis dictum eſt. Et quemadmodum coagulum non ingreditur in ſubſtantiam, & corporeitatẽ caſei, ſed virtualiter tantum. Et carpentarius agens in lignum efficit ſcamnum, ita q non ingreditur ſubſtantialiter, ſed corporaliter eſt diſtinctus ab eo, eodẽ modo ſperma virile ſubſtantialiter, & corporaliter in embryonis ſubſtantiam nullatenus intrat, Sed in generatione embryonis eſt, ſicut actor, & gubernator in naui, qui in nauis ſubſtantiam nullatenus corporaliter, & materialiter intrat, ſed ligna, cuius materiam in ſeipſo nõ habuit, ſed ab extrinſecus procurauit, nec in ſe procuratiua conuertit in corporeitatem, & ſubſtantiam nauis; quoniam ſimul in ea contenius nihil exiſtens de ſubſtantia eius efficit, & gubernat. Vnumquodq; autem exercere facit cõplexio eius calida, & humida. Cibus, & potus, calidus, & humidus multiplicans ſanguinem cum ſimilibus circũſtantijs, & eius contrarium facit decreſcere, cuius naturam, & proprietatem ſeruat. Et cum fuerit perfectũ, ſuis prænarratis cauſis, generabit quale ipſum eſt, id eſt, a quo procedit; cui matri pro poſſe aſſimilare maſculinũ actiue, fœmininum vero diſpoſitiue, niſi aliud contradicat; quia conſtellatio, & imaginatio, quæ in generatione habent impreſſionem, licet extrinſecus, principij effectiui,

Sperma quãdo perfectũ, & quib. de cauſis.

& matricis indiſpoſitio receptantis. Si vero imperfectionem in ſe habeat aliquam prædictarum cauſarum omnium, vel plurimum, ſeu a corpore toto, a quo procedit; vel ratione ætatis, quia procedit a decrepito, vel infante.

Vide pro hac conclu. Auic. lib. 3. fol. 2. tract. 1. c. 1.

Inquit. n. Gal. Infantes non emittunt ſemen fęcundum: decrepiti vero male fęcundum emittũt, vel propter rationem regiminis, quia proceſſit ab ebrio, & patiẽte nauſeatiuam ſatietatem; vel ab eo, qui multum coiuit: vel ratione prauæ diſpoſitionis, quia ab ægro, & habente membra debilitata, quod raro generat maxime ſi principalia fuerint; vel ratione ineptitudinis viæ, & inſtrumenti, quia ab habente virgam longam, nam prolongato ſpatio motus eius ad matricẽ venit ad eam colore eius iam fracto, & ſpiritu exhalato, quare non generat, ſicut Hipp. dixit. Et ſimiliter ſi nimis breuem habuerit. Inquit. n. Gal. & enim hoc, ſ. ſperma tempore nullo oportet permanere extra propria organa, ſi debeat ſuã cuſtodire virtutem, ſed aut in particulis eſſe viri, vel in particulis fęminæ copulari: quare ad matricis concauum non poteſt, peruenire, ſed alteratur, & corrũpitur prius. A tempore vero, quia paruo, vel longo tempore fuerit retentum fuit imperfectum. Vel naturam veneni aſſumpſit: vel a materia, quia a cibo proceſſit complexionabiliter, vel a proprietate generationi contraria.

Cur. prædicta enumerata ſint.

Hæc ſunt præmiſſa, vt eis ſcitis, quę ex parte ſpermatis vtriuſque, impedimenta in generatione tã ſolicite a natura intẽta euenire ſunt poſſibilia, dignoſcantur, & meliori modo poſſibili fugatione fugentur, & corrigantur. Quatenus generatio fiat, vſque ad ſterilitatis capitulum poſtponatur.

De dolore teſtium. Cap. 6.

Dolor teſtiũ quomodo.

DOlor teſticulorum eſt ex malitia cõpoſitionis diuerſę, & vniuſcuiuſq; ſimplicis, vel commiſtæ, purę, vel cũ materia, vt plurimũ, & quandoq; ventoſa, & ſolutione continuitatis, vel vtraque ex apoſtemate eſt, ſicut in ſoda diximus, & alijs membris. Et cauſa eius eſt, aut interior, aut exterior. Interior eſt humoralis. Exterior, eſt aeris qualitas, percuſſio, caſus, & compreſſio.

Cauſa.

Et breuiter cauſa ægritudinum prædictarum ipſarum. Et ſigna ſunt ſigna prædictarum ægritudinum, & cura eſt cura earum.

Signa, & cura.

De ægritudinibus didymorum. Cap. 7.

DE qualitate, & ruptura didymorum dicere reſeruamus vſq; ad curam ramicis, & rupturæ ſiphac.

De mollificatione oſchei. Cap. 8.

Mollificatio oſchei quãdo.

OScheum in aliquibus mollificatur, & prolongatur prolongatione fœda, & nocua teſtibus. Facile enim A comprimitur cum percutiũtur, quare incurrit dolorem, tumorem, & apoſtema. Et cauſa eſt humiditas humoralis, frigida, & humida, mollificans texturam villorum eius. Cum ergo ponderent teſtes, ſua grauedine tendunt deorſum, & trahunt oſcheum inferius, & prolongatur, & eſt nota.

Cauſa.

De varicibus, & duritie oſchei. Cap. 9.

Curatio varicum ſcroti duplex.

CVra eius eſt duplex, leuis, & prima, alia eſt fortis, & vltima. Leuis quidem eſt cum infrigidantibus, & ſtypticis, & emplaſtratis, & ſumptis, & omittuntur tactus, & frictio, & motus ipſorum, & coitus fortis, & vltima eſt, vt ſi prima non ſufficiat. incidatur deinde ſuatur. Cauendum autem, ne ex neruis, venis, & arterijs teſtiũ aliquid abſcindatur. Et proinde tutius eſt, vt ſuatur prius, ſuperius eleuatis cum incluſione illorum in eo, quod remanet in eo tanquam vtile cõſeruandum, deinde B quod extra futurum remanſit, vt ſuperfluum incidatur, deinde conſolidatio fiat. De oſcheo, & varicib. infra dicetur capitulo de ramice. & de duritie fiat prout ſupra dictũ eſt de apoſtemate duro teſtium, quorum eſt burſa.

Documentum.

De Gonorrhœa. Cap. 10.

Gonorrhæa quid, et vnde dicta. 6. de lo. af. c. 6.

GOnorrhęa ſm Gal. nomen Græcum eſt compoſitũ ex gono Gręce, Latine, germen, & rhęa Græce, Latine fluxus. vnde gonorrhæa Græce, Latine inuoluntarius fluxus cum eſt abſq; veretri erectione. Sed exitus ſpermatis multus, duob. modis fit, aut quia in membro, in quo eſt expellitur multum, & voluntarie, vt in coitu naturali, & pollutio multa, aut quia per ſe exiuit inuoluntarie, cum contineri ab ea non poſſit, vt contingit in gonorrhœa. Et primi cauſa eſt, ſuperexcreſcentia ſpermatis, & ſubtilitas, aut ipſius acuitas, aut vtriuſq; exceſſus in virtute expulſiua imprimens nocumentum, quare mouetur natura, & virtus expulſiua vaſorum ad expellẽ C dum ipſum frequentius ſolito. Et ſecundi cauſa exiſtit duplex, interior, & exterior. Et interior duplex eſt, aut defectio contentiuę vaſorum ſpermatis, quare manitio fit ipſius, intantum enim ſm Gal. euacuatio ſecundum naturam procedens ab eo, quod eſt extra naturam differt, ſimiliter, & retentio, q ſemper a fortitudine ſunt virtutis procedẽtis; a defectione vero ſi extra naturam mutatur. Vnaquæq; enim virtus ſm naturam ſe habens opus quidem quod ſuum eſt perficit, expulſiua euacuationem, & retentiua retentionem. Cum vero extra naturam mutentur, & debilitentur contrarium operãtur; defectio enim contentiuæ operabitur euacuationem, & defectio expulſiuæ retentionem, non quòd virtus expulſiua, & retentiua, aliquid ibi operentur, licet euacuatio, & retẽtio fiat, ſicut nec cum naturaliter procedunt contentiua, vel expulſiua deficit, ſed quieſcit potius, vbi ſua contraria operantur, & e conuerſo natura ſic ordinante.

Cauſa.

Cauſa interior duplex.

Cauſa defectionis contentiuæ.

Et cauſa defectionis contentiuæ ipſorum, aut eſt eſſentialis, & in ſe, & eſt mollificatio ipſorum vaſorum propter malitiam D complexionis frigidæ, & humidæ cooperante ei exceſſu ſpermatis prædiſtincto, aut cauſa eius erit ipſorum contentiuæ defectionum non in ſe, ſed propter vehemẽtiam expreſſiuæ lacertorum ipſorum vaſorum ſpermatis, cuius cauſa eſt ſpaſmus contrahens vehementer lacertos ipſos ſupra ipſa vaſa; quare comprimũtur, & quod in eis eſt ſperma contentum exprimitur, & educitur, ſicut in ſpaſmo contingit, & epilepſia, in qua retentio fit ſtercoris, & vrinæ, & euacuatio ſpermatis, cuius rei cauſa eſt, nã cum epilepſia ſit quidam ſpaſmus corpori contingẽs toti ſubito vniuerſaliter, qui contrahuntur nerui, & lacerti corporis totius in ea, & tamẽ lacerti, ani, & colli veſicæ creati ſint ad continendum ſuperflua inteſtinorum, & veſicæ, lacerti vero vaſorum ſpermatis ad exprimendũ, quod in eis contentum eſt, quemadmodũ lacerti meri in exteriore eius tunica ſituati, & ventris, & omnis actiu fit per contractionẽ, quæ in ſpaſmo erit neceſſaria, non eſt inconueniens, vt illorũ retentio fiat, ſpermatis vero euacuatio in epilepſia, vel ſpaſmo vniuerſali. Exterior

vero

Cauſa coadiuuans. vero cauſa coadiuuans, & eſt ſicut viſio, vel auditus coitus, vel cogitatio vehemés in ipſo, vt deſideretur coitus valde, quare moueantur ad operationes ſuas vaſa ſpermatis motu forti, & deſcendat ſperma, ſicut cũ mouentur motu debili, & mittant humorem paucũ per ſe, vel ante vrinã, quod in mulieribus accidit propter eandem cauſam.

De ſignis. Signa primi modi, cuius cauſa eſt ſperma, ſunt, quia egreditur cum erectione. Sed ſigna ſecũdi modi, cuius eſt cauſa defectio contentiuæ, ſunt, quia egreditur abſq; erectione, & inuoluntarie, & cũ ſignis multiplicationis præter eam. cuius cauſa eſt ſpaſmus lacertorum vaſorũ ſpermatis, quoniam illa eſt etiam cum erectione. Sed differt à prima quoniã licet ſit cũ erectione, non tamen ſit cum voluptate, & ſenſu, vt illa, ſicut nec pollutio: etiã eſt cum ſpaſmo vniuerſali manifeſte, illa vero ſine. Sed ſigna eius, cuius cauſa eius multitudo ſpermatis, ſunt, quoniã ad expulſionem eius non ſequitur debilitas etiam cũ multũ ſit, niſi ſit corpus debile. Et ſigna eius, cuius cauſa eſt ipſius tenuitas, eſt exitus eius cum tenuitate, & aquoſitaté. Et ſigna eius, cuius cauſa eſt acuitas ſpermatis, ſunt, quia ſentitur in egreſſione mordicatio, & ardor vrinæ ſequitur, & color corporis ad citrinitatem tendit, & ſignificãt ipſum cauſæ præteritæ ex cibis, & potibus, complexione corporis, & circumſtantijs conſimilibus.

De cura. Cura gonorrheæ, quę eſt fluxus ſpermatis præter naturam eſt quatuor res. Prima mollificationẽ vaſorũ tollit, & virtutẽ contentiuam confortat. Secunda intemperantiam ſpermatis adæquat. Tertia ſpaſmũ lacertorũ ſoluit. *Pharmacia.* Quarta accidentia conſequentia corrigit. Primã rem cõplent ſiccarum, & ſtypticarũ medicinarũ, ſimplicium, et compoſitarum, calidarũ, reſoluẽtium miniſtratio, intus & extra, ſm omnem modum; quales ſunt, quę dictæ ſunt in cura dyſuriæ, & male complexionis teſtium frigidę, & humidæ, puræ, & cum materia, & cum paralyſi. *Diæta.* Secundam rem complent vitæ ordinatio in cibis, & potib. maxime, & in alijs rebus conſimilib. eis, vt ſiquidem ſuperexcreſcat quãtitate ſperma, minoretur cibus, & potus, calidus, & humidus; auferatur, necnon, quæ habent a proprietate ſperma multiplicare, frigidus, & ſiccus, vel calidus, & ſiccus multiplicetur, indicetur etiã ille, qui a proprietate ſperma habet multiplicare, & exiccare multiplicantia ſperma, vt Gal. ait. ſunt etiam multiplicãtia lac, præter agnum caſtum, qui multiplicat lac, & minorat ſperma, & ex eis quædam ſunt cibi, vt cepę dulces, cicera, fabæ, & grana pini, & piſcis nominatus multorum pedum. Quædam ſunt medicinæ, vt ſcinchus, & teſticuli vulpis, quædam faciunt illud, & ſunt cibi, & ſemen lini, vt medicinæ, & eruca, & alia quæ infra in cura diminutionis coitus dicemus. *Minorantia ſperma.* Minorantia, & exiccantia ſperma ſunt contraria multiplicantibus ipſum, vt frigida, ſicca, ſiue ſint cibi, vt lentes, & acetoſa, & ſtyptica, vt ſumach, ſiue medicinę ſint calidę, & ſiccę, vt menta, quę cõtrariatur ſpermati a proprietate, vt agnus caſtus, calamenthũ montanum, & ſylueſtre, ruta, & ſimiles, ſiue frigidę ſint, & ſiccæ, vt ſemen lactucæ, coriandrum, radix, & ſemen nenupharis, camphora, opium, hyoſciamus, ſolatrum, & ſimiles, quæ a proprietate non tantum à complexione habent ſperma minuere, & exiccare. Et in hæmatite eſt proprietas rectificandi gonorrhœam, & ireos auferendi eam, & in menta cum contrarietur ſpermati a proprietate, vt nenuphar. *Phlebotomia.* Et ſi corpus toleret, & regimen nõ ſufficiat, minoretur ſanguis a temperantia, vel ſuperfluitate ſua, *Vomitus.* vt prouocetur vomitus, ſi neceſſitas vocat; non autem eſt conueniens euacuatio per ſolutionem naturæ, nec per diuretica cum talis attrahat materiam propter propinquitatem, & vicinitatem, vt exercitetur multum, & vigilet æger. *Documentũ. Si ſit ſperma ſubtile curatio. Sperma inſpiſſantia.* Si vero peccet in ſubtilitate ſubſtantiæ, cibetur cibis ſtypticis, & craſſis inſpiſſantibus ſang. qualia ſunt, quæ dicta ſunt in cura doloris ſtomachi, & ardoris vrinæ, & approximentur, quæ ipſum inſpiſſando, habent confortare a proprietate, vt coriandrum, & menta, quæ cum hoc, quòd incraſſat confortat a proprietate vaſa ſpermatis. Si vero peccet qualitate acuta ſtimulante naturam, cibetur frigidis, & humidis; quales ſunt, qui

E in cura ardoris, & vlceris dicti ſunt. *Inunctio.* Et vngat dorſum, renes, & inguina vſq; ad alchatin ex frigidis, ſicut oleo roſ. aqua coriandri humidi, & ſolatri, lactucæ, & portulacæ, & iaceat ſupra ſtratum frigidũ, & ſuper latus dextrũ, & illis cibetur, & ſimilibus. *Stratũ frigidum.* Tertiam rem complent in cura ſpaſmi ſuperius dicta. *Accidentiũ curatio.* Quartam rem complent, quæ in virtute releuant ſiccitatem corporis, extenuationem, & inanitionem; humectant, reſtaurant, & replent, vt eſt reſumptiua diæta. Exitum vero naturalem ſpermatis, quãdiu ad defectionem adduxerit, non oportet retinere. Inquit Gal. ſperma diu retentum in corpore efficitur venenum. *6 de loc. aff. cap. 6.* Cum vero ad defectionem, & corporis, conſumptionem adducere incipiat, obuietur, & curetur cura eius, quem lędit ſuperfluus coitus, de quo dicetur infra, Deus annuat qui ſit benedictus.

De pollutione. Cap. 11.

F *Pollutio quid.* POllutio eſt expulſio ſpermatis in ſomno, proprie hora noctis, in ætate adoleſcẽtiæ ſentitur; quæ maxime ſuperabundat, quæ autem erit contingens, & per interualla temporis facta. *Cauſa.* Et cauſa eius erit motus naturæ, & virtutis expulſiuæ ſolius naturalis vaſorum ſpermatis, tunc confortatæ ad expellendum nocumentum ſuperfluum tertiæ, vel quartæ digeſtionis; ſcilicet ſpermatis quantitate, vel qualitate, vel vtraque, quod plurimum ſit in ſomno, & e contra expulſione ſuperfluorũ primæ, & ſecundæ digeſtionis, quę in vigilijs viget magis cum ſit cõpoſita ex naturali, & animali, & illud propter occupationem naturæ in digerendo tunc cibum, quare multiplicat ſemen, & maxime ſi ſupra dorſum, & ceruicem fiat ſomnus, quoniam caleſiunt, & dilatantur partes illæ: quare facilius expellunt multiplicatam in eis materiam, ad quod adiuuant fumi ſoluti ab ea petentes cerebrum, quos imaginatiua componit ad mulieris formam, ſecundum naturæ neceſſitatem, ad quod mouetur, ac ſi in ea ageret, vt expelleret, nec eſt morbus, ſed accidens ſignum:
G *Prognoſ.* Quod ſi in principio morbi materialis fuerit, longum ſignificat morbum, & multam materiam. Si vero in fine, vel declinatione morbi, digeſtã materiam. Si vero fuerit multa, & frequens, & quaſi quotidie, erit morbus in vaſis ſpermatis ad modum gonorrhϾ, ex contentiuæ ipſorum defectione, & ſigna, & cura erunt quæ illius.

Curatio. Ex conuenienti cura eſt dormire ſupra ſolatrum, folia ſalicis, & agni caſti, ſuper quæ ſedent mulieres Athenienſes ſecundum Auer. in diebus feſtiuis, quoniam reddunt eas caſtas, & ſemen lactucæ, & iris ſumptum, exiccant enim ſperma, & prohibent pollutionem. Et Galen. *6. ſan. tuen. par. 14.* laudauit laminam plumbi, ſupra dorſum applicatam, & ligatam, quoniam eius eſt in hoc impreſſio magna, prohibet enim pollutionem, & ſedat deſiderium coitus, ſed nocet renibus propter frigiditatem, quare oportet, vt hic attendatur, & proinde melius eſt cum ſtipitibus agni caſti ſternatur ſupra dorſum, quoniam prohibet pollutionem, & virgæ erectionem abſque nocumento, proprie-
H tate ſua. Et inungere membra ſpermatis ex althæa, & ſemine eius, vel emplaſtrare.

Medicina ad gonorrhœam. Medicina. Io. Serapio. ad gonorrhęã, & pollutionem. ℞. radi. cannæ perſicæ ſic. calamenthi montani, & hyoſciami, ſem. rutæ, ſem agni caſti, roſarum rubearum, ana drac. ij. terantur, & cribellentur, & detur in potu ex ea cũ aqua frigida, & cum aceto permixto. Doſis. drac. ij.

Aliud Ioannitij. ℞. ſem. rutę, ani. dr. ij. caſtorei, ſe. hyoſciami albi, ana vnc. ij. roſarum rubea, balauſtiarum ana drach. iij. s. terantur, & cribellentur, & dentur ex eo in potu cum aqua frigida. Doſis eius. drach. ij.

Aliud Gal. ℞. ſem. lactucæ drac. ij. ſem. ru. drach. i. ſedenegi. drac. iij. s. terantur, & cribellentur. Doſis eſt drac. ij. cum ſecanabin.

Aliud Hebręi. ℞. ſem. agni caſti, rutę. an. dr. i. terantur, & conficiantur cũ aceto permiſto, & poſt illud vtantur ęgri exercitio donec aſtringatur corpus eius, & locis eius ſit virtus. Iſaac. Accipiatur ex farina glãdium, cũ acerbo vino omni die, et ſimiliter ſemen lactucę cum ſuc. portu.

Item

Emplaſtr. Item fiat emplaſtrum. ℞ farinæ glandium, & diſtem pera cum albumine oui, & pone ſuper pectinem. Item fiat electarium. ℞ balauſtiarum, ſem. portulacæ, an. dra. ij. anethi, ſem. rutæ, ſem. arnogloſſæ, an. drac. ij fac puluerem, de quo ſtomacho ieiuno da bibere cum aqua frigida. *Puluis ep.* Ruta, & hyoſciamus cum ſyrupo de myrto, & aceto proſunt ſpermati. Et agni caſti, rutæ, ana dra. i. balauſtiarũ, dra. i. da bibere cum aqua frigida, & a cibis calidis, & potibus ſe abſtineat. Raſis confectio ad diminuendum ſperma, & deſtruendam erectionem. ℞. ſem. agni caſti. drach x. ſem. portulacæ tantundem foliorum calamenthi exiccatorum, foliorum rutæ, ana drach. v. cymini, cyperi, balauſtiarum, ana drach. ij. ſumantur in puluere drach. iij. & nominatur ſodograna corporis.

De prurितu, & dolore virgæ. Cap. 12.

Pruritus quomodo. PRuritus in virga accidit ex materia acuta, ſalſa, & baurachia deſcendenti a ſuperioribus partibus vicinis ad ipſam, & refuſa ad partes cutis ipſius, quandoque tendit per canalem eius, & tunc accidit titillatio in virga, fit erectio eius ad modum pruritus matricis, ex quo mulieribus accidit priapiſmus, & immoderati coitus deſiderium. *Cauſa.* Et plurimum eſt cauſa doloris cum valde acuta fuerit, & pungens, & vlcerans; & fit dolor in ea, & ex ventoſitate intercluſa in cõcauitate neruorum, venarum, & arteriarũ, & carnis eius, vel apoſtemate, vel ex retentione vrinæ multæ, vel acutæ, vel vtriuſque. Et quandoq; ex cauſa extrinſeca, vt compreſſione, caſu, & percuſſione.

De ſignis pruritus, & doloris virgæ. Signa pruritus acutæ materiæ, ſalſæ, & baurachiæ nota ſunt ex præcedenti regimine, & ex præcedenti pruritu, & diſpoſitione membri; quia rubet cum ſiccitate, & aduſtione, & reſoluuntur quaſi furfures, cum fricatur, & ſcalpitur. Et quandoque eſt cum virulentia, & humiditate, cum eſt phlegmatica ſalſa materia, & eſt ſine erectione, & titillatione cum reſudat ad cutem. Cum vero tendit per canalem cum titillatione, & erectione fit, ſequitur dolor. Et cum fuerit dolor eius ex ventoſitate, eſt tenſio, & inflatio virgæ, & ſine grauedine, ſi ſit pura, vel *Si dolor ex ventoſit.* cum grauedine, ſi ſit ibi humorum permixtio. Et ſi ſit ex apoſtemate, ſigna apparebunt ipſius, ſimiliter ſi ex vrinæ retentione, & acuitate proceſſerit retentio vrinæ, & ſequitur punctio, vel ardor in emiſſione. Et ſi ex cauſa extrinſeca fiat dolor, eſt manifeſta quidem.

De cura Pharmac. In cura eius eſt duplex regimen. ſ. vniuerſale, & particulare, vniuerſale eſt tres res. Prima eſt materiæ euacuatio, & eſt vt corpus euacuetur, & purgetur, ſi expediat, vt materia ab ipſo non influat, nec deſcendat ad illam. Et illud complent phlebotomiæ, & purgationes appropriatæ humori aduſto, & ſalſo cum præmiſſione digeſtionis ipſius; quæ ſunt iam notæ. *Diuerſio.* Secunda eſt diuerſio ipſius, & eſt vt facta euacuatione, ſi expediat, fiat ventoſatio ab interiori parte iuxta radicem virgæ, aut ponantur *Diæta.* ibi ſanguiſugæ. Tertia eſt regiminis, & vitæ ordinatio; & eſt vt abſtineant ab acutis ſalſis, & baurachijs, & vtantur regimine humectatiuo prædicto, alterando. Particulare, eſt vt balneetur virga, & adiacentes partes ſedẽdo in ſemicupio aquæ dulcis, decoctionis violarũ, acetoſæ, meliloti, & fumiterræ, in qua ſit aſperſum oleum roſ. & acetum, vt materia fluxa obtundatur, & reſoluatur; deinde ſugantur, & vngantur ex oleis ſoluentibus, & notis vnguentis *Vnguentum ad illud.* deſiccantibus ad ſcabiem, & pruritum. Et ex illis proprium eſt hoc. ℞. acaciæ, memithæ, ana drach. i. ſalis ammoniaci, aloes, ana drach. vij. croci. xij. par. drach. vnius, vſneæ quantum omnia ſunt, terantur, & cribellentur, & conficiantur cum oleo ſambucino. Et ſimiliter in *Inunctio.* vngatur donec in balneo ſtat ex albumine oui, & melle cum oleo roſ. & aceto. *Si materia phlegmatic.* Et ſi materia ſit phlegmatica addatur alumen, & ſtaphiſagriæ parum, & ſal cum terebinthina, & abluantur cum aqua maris prius. *Si corroſ.* Et ſiquidem fuerit ibi corroſio, lenificetur virga cũ lenitiuis ex oleis, vt ſiſamino, & adipe gallinæ, & anatis, & medullis crurum vituli, & cerui, & cera, & reſina, in balneo. *De cura doloris virgæ.* Et cura doloris eius, eſt curę doloris teſtium proxima, et proportionabilis, & cura vniuſcuiuſq; cauſa eſt nota. Et quidẽ ſi pruritus ſit ex materia tendente per canalem eius, puluerizetur camphora, & croci parum, & diſtemperetur cum aqua roſ. vel lacte, & cum ſyringa eijciantur, & titillationes, quæ accidunt, ſicut in mulieribus contingit, & matricibus earum. Cura dicta in apoſtematibus calidis, & gonorrhœa calida, & priapiſmo calido eſt conueniens. Et oportet vt frigida ſupra dorſum, & membra coitus applicentur. Et ex appropriatis eſt radix nenupharis, & radix lilij, & inijciantur, & æquentur. *Localia.*

De magnificatione virgæ, & paruitate ipſius. Cap. 13.

DE magnificatione autem virgæ, dicere poſtponemus vſque ad capitulum eorum, quæ delectationem faciunt in coitu, & ibi parebit ad plenum.

De apoſtematibus virgæ, & corroſione eius. Cap. 14.

VLcera virgæ, & apoſtemata ſunt proportionabilia vlceribus, & apoſtematibus teſtium, ſunt enim ex humoribus deſcendentibus a corpore, & ſuperioribus membris. Et deteriora ſunt, quæ fiunt in lacerto, qui eſt in radice virgę, et ano, eo, quod fit in capite, quod eſt, quia indiget exiccatione forti, & dolor cum hoc eſt vehemẽs, plurimum veniunt ad corroſionem, & putrefactionem. & minus malum eſt, quod ſit in pelle. Et ſi quidem ſunt in parte exteriori, ſunt nota, & ſenſui. Si vero in via, & ductu vrinæ, cognoſcuntur ex dolore magis in vrinæ egreſſione, & ſanie egrediente ante vrinam. Et ſi ſit apoſtema in via, & ductu vrinę, & dolor erit cum ſtranguria prius, deinde facta ſanie, & erupta ſoluitur puſtula, & ſtranguria ſicut Hipp. dixit in aphoriſmis.

Cura vlcerum virgæ, ſi ſunt intrinſeca, eſt cura vlcerum veſicæ. *De cura vlcerũ virgæ.* Et ex appropriatis eis ſunt trochiſci, de chartis papyri, & de panno combuſto, alumine aduſto, & chimolea abluta poſt eius aduſtionem, cortices arboris pini, merdaſengi, & thuris miniſtrati, in traiectorio. Si vero ſunt extrinſecus, aut ſunt recentia, aut antiqua. Ex recentibus ſunt medicinę proprię, ſimplices, et cõpoſitę. Et ex ſimplicibus, melior eſt aloe puluerizatus ſuper ea, & folia glãdis puluerizata, & ligata, folia roriſmarini puluerizata, plumbum vſtum, cadmia abluta cũ vino, tutia, & margaritæ nouæ, & aduſtæ ſunt mirabiles, & cineres ouorum, & epithemata cum aqua frigida. Si autẽ humidiora illis miniſtrẽtur ſicciora, vt eſt os vſtum, cinis corticis pini habentis grana parua aduſta. Et ſi indiget generatiuis carnis, miſceantur eis thus, ſarcocolla, & maſtix.

Et ex compoſitis eſt, medicamen expertum ad ea, quę indigent exiccatione vehementi cum incarnatione. *Medicamẽ expertum.* ℞. tutiæ, ſarco. aloes, thuris corticis Indiani, algarab aduſti, gallarum, balauſtiarum, acaciæ, an. partes æquales, floris æris partem vnam. s. Et capitum granatorum acetoſorũ partem vnam, & fiat ex eis vnguẽtum ex oleo roſatum.

Deſcriptio alia Galen. ℞. ſcoriæ ferri, plumbi vſti, ſandrac. chartę combuſtę, aluminis aduſti, ana partes æquales, terantur, & miſceantur cum oleo roſ. & fiat emplaſtrum, vel vnguentum.

Vnguentum expertum ad virgã vlceratam. *Vnguentum expertum.* ℞. mellis quantum vis, & vnge ferrum ignitum in eo toties, q; deducatur ad ſpiſſitudinem ſapæ, & conſerua eum, & vtere ponendo ſuper vlcera; quoniã expertum eſt. Vel ſiquidem fuerint antiqua, addatur prędictis minutum thuris, & corticis eius, & aloes, ana æqualium partium, prius tamen abluantur vlcera cum aqua cineris ligni ficus.

Quod ſi illic fuerit corroſio, & ambulantia fiant, tunc oportet, vt prohibeatur corroſio, & ambulatio cum proprijs, & ſunt, vt abluantur, & epithementur, & fricentur *Curatio vlcerũ corroſiuorum, & ſerpentium.* cum vrina hominis antiqui proprij, vel aſini, vel aceto: deinde cum ſucco rubi, deinde ſuperaſpergatur pulius glandium, & rubi ſicci, deinde emplaſtrentur cum radice pentaphyllon, & ſumach decoctionis, vel cum alumine, &

ne, &

tie,& fęce vini,& ſalis gěmæ,vel ex aſphodylo,cum fæce vini. Et ſi fiat ex eis dolor, emplaſtretur cum emplaſtro facto ex farina lupinorum,& hordei,cum oleo oliuarum ſylueſtrium,vel ſaltem omphacino. Et ex expertis eſt, vt ſumatur cinis capillorum hominis abiuden , & lentes montanæ,& fiat emplaſtrum, & ſupponatur. Et vlnimũ eſt,vt ſumatur de vnoquoq; arſenicorum,drac.vij.calcis non extinctæ lapides.xx.& acaciæ.xij. conficiantur cum aceto , & ſucco alexius humidi, & fiant trochiſci in vmbra,& adminiſtrentur. Eſt enim cauterizatiuum,& prohibens ambulationem vlcerum,& corruptionem cũ potentia, actualis autem propter neruoſitatem membri eſt inconueniens. Receptio alia fortior. ℞. vtrumq; arſenicũ, & calamenthũ, ſtaphiſagriã, & cineres anethi , & piper, de quib. fiant trochiſci. Si autem ceſſent a corroſione, & ambulatione,tunc emplaſtretur cum allio ſylueſtri,quia facit ea cohærere , & cum teſticulo vulpis , quia incarnat ipſa. Si autẽ fuerint fraudolenta,& maligna,& denigrentur , tunc melius eſt ſecundum preceptum Hippocratis, vt abſcindatur totum nigrum , & deinde curentur cum vnguento carnis generatiuo, & conſolidatiuo. Et ad rhagadias virgæ, cura eſt cura rhagadiarum ani . Et ex proprijs eſt , vt ſumatur tutia , chimolea , & alchanna contrita, & tragacanthum, & cum vitello ouorum, & cera, fiat vnguentum .

E

De apoſtematibus virgæ,& medicinis eorum. Cap. 15.

Curatio quo lis.

ET cura apoſtematum eius eſt propinqua curę apoſtematum teſticulorum , magis tamen tolerantia ſunt ſtyptica in principio propter naturam propriam , propter humiditatum decurſum. Et ex appropriatis apoſtematibus calidis eius eſt vnguentum : quod Rec. corticum granatorum,roſ. ſiccarum,lentium,ana partes æquales, & decoquantur in aqua , & crocus in decoctione ſoluatur,& terantur cum oleo roſ.& adminiſtrentur.

Vnguentum ad apoſtemata virgæ.

Aliud expertum , & fortius. ℞.chimoleam cum aqua ſolatri,vel bolum armenũ, lentes, & alchecheugi, terantur,& fiat,vt lupta. Aliud Iſaac. Rec.cadmiæ,argenti,ceruſæ,lithargyrij, memithæ, an.dra i & s.cro.acaciæ, hauſtrarum,ana drach.i.fac puluerem,& vnge cum oleo, roſ.& aceto. Aliud Rec.frondium vitis,thuris,ana dra.i: ceruſſæ,drach.iiij. tempera cum aqua,vel albumine oui, oleo roſ.& croco, & myrrha fac vnguentum.

Aliud. ℞. cinerem frondium vitis , myrrham, tempera cum aqua roſ.& inunge, Aliud expertum ad apoſtema frigidum , & eſt proprium. Rec.oſſium dactylorum partes.ij. althęæ partem.i.conterantur cum aceto, & emplaſtrentur .

Aliud cum eſt ibi apoſtema durum. Rec. ſtercoris furis partem.i.ammoniaci vnc.i. & eſt dictũ ſupra in apoſtemate teſticulorum , ſed hoc eſt magis conueniens ad verrucas virgæ , & eradicat eas ſcilla trita cum oleo & gummi pini , elleborus cum aceto , lac ficus ſylueſtris lactiſcinium acutum, cantharides tritæ cum aceto; aut incidatur , & ponatur ſuper medicina retinens ſanguinem, deinde liniatur cum aliquo prædictorum. Et ſi fuerit ibi morum, fumatur baurach adustum, & cinis ligni ficus; & miſceantur cum aqua, & ponatur ſuper morum . Aut decoctio ficus,alumen,aut fel aſini,quoniam eradicat ipſum ; & ſimiliter capita ſardellarum adusta , aut lacticinia,quoniam delet ipſum. Et ea expertis, & probatis eſt, vt puluerizetur cortex granati acetoſi , & ponatur deſuper, & ligetur, quoniam infra diem conſumit . Et quando non ſufficerit incidatur, & puluerizetur de ſuper atramentum, & arſenicum, & ſimiliter ſi fuerit deterius illo, non erit excuſatio quin cauterizetur.

F

G

H

De coitu naturali, & præter naturam , & ſignis eius. Cap. 16.

Coitus quid.

COitus notus eſt. Et enim actus naturæ ad expulſionem ſpermatis, ad quem ex ſeipſis animalia furioſe mouentur , & agunt abſque doctrina . Et quidem duplex eſt,ſcilicet naturalis,& innaturalis;& vterque a fine denominationis aſſumit exordium ; ſi enim ad generationem,quam intendit natura,ſit naturalis, dicetur ſimpliciter, ſi quoque ad euitanda nocumenta,quæ ex ſeminis retentione proueniunt , naturalis dicetur ſecundum quid, cum proſit indiuiduo , & non ſpeciei . Si vero ad aliud , vt delectationem, vel opprobrium Dei , & naturæ, non ſolum innaturalis, ſed omnino præter naturam, & ſimpliciter deteſtandus merito comprobatur . Et tamen naturalis ſua habet indicia ad differẽtiã eius, qui eſt præter naturam , quorũ quædã ſunt ex parte coeuntium ſubiectorum quædam ex parte cauſarum,quædã ex parte fiendi temporis, atq; horæ , quædam ex parte qualitatis,quædam ex parte quantitatis, quędam ex parte modi, quædam ex parte ordinis.

Coitus naturalis, & innaturalis & quomodo.

Ex parte quidẽ ſubiectorum coeuntium, vt puta quia ſit maſculi agentis,& fœminæ patientis,ſanorum,& boni regiminis eiuſdem ſpeciei,perfectorum in ætate , vt adoleſcentiæ proprie, ex ſexu, vt quia habeant propria inſtrumenta ſexus diſtincta,non confuſa,ſeu permixta, vel debilia,vt habent hermaphroditi.

Ex parte cauſarũ, vt fiat a deſiderio ſano,ſcilicet multitudine ſpermatis commouentis naturam ; quam non excitat imaginatio : non commouet aſpectus ; non ventoſitas ; non ſtimulat pruritus fluentis alicuius humiditatis,vel ſeminis ardor,non multitudo fæcis concitat,nõ mora mingendi .

Ex parte temporis, vt fiat tempore maioris appetitus ipſius , qui eſt in mare, tempore hyemis, & veris , & in mulieribus æſtate , quia ſperma earum frigidum æſtate acuitur , & digeſtio fortificatur in hyeme , & vere, vt in apho. dixit Hip. multiplicans ſperma, & vt ex tantis interuallis ; quod ſperma ſit generatum , & in vaſis ſpermaticis aggregatum : nec ſit tanto tempore retentum , vt frigiditate corrumpatur.

De tempore coeundi.

Ex parte horæ,vt non hora repletionis ſtomachi, nec inanitionis membrorum fiat; quoniam vtroq; modo eſt valde nociuus,ſed prima digeſtione ſtomachi, & ſecũda hepatis completa : & tertia mediata membrorum , quæ eſt poſt ſomnum, quia ſit cibus miſſus appoſitus, & vnitus membris , ipſis vero non coagulatus , & aſſimilatus perfecte,ſitq; ſperma ſic iam generatum,& hora ſic propinqua , quod ſuperfluitatem digeſtionis tertiæ ſequatur euacuatio, ſitq; hora temperata, & temperatum corpus. Et Gal. determinare interualla temporum docuit per effectum,dicens,dummodo ex tantis interuallis fieret , vt neque diſſolutionem ſentiat,& ſeipſo leuior factus ſit, & melius dormiens , ſalubrior erit venereorum vſus.

De hora coeundi ad hoc.

Ar med. cap. 14.

Ex parte qualitatis,vt commiſceantur proprijs inſtrumentis prout natura inſtituit,vt virga immittatur in vuluam, tanquam in vas proprium , & concutiendo fricentur, & delectetur,donec perficiatur coitus , & emittatur ſemen ad generationem .

Ex parte quantitatis,vt fiat non multum,nec frequenter,ſed per interualla, ſicut dictum eſt , & toties,vt complexio toleret , & habitudo, & ætas quoque , & regimen ſuppetit,atque vius , & intentio regulat.

Ex parte modi fiendi , vt maſculus ſupra fœminam , non e conuerſo . In tali enim modo timetur ex labore in emittendo ſperma , & ne aliquid curat in virgam de ſpermate mulieris.

Ex parte ordinis,vt non ſubito miſceantur,ſed præcedente delectationis actu,ex amplexibus,oſculis,tactibus vberum ac genitalium; quamdiu agens, & patiens , auida videantur , & ſe mutuo prouocent ex delectatione ad coitum. In quo igitur hæc cõuenerint indicia,& proprietates,naturalis ſimpliciter eſt dicendus. Innaturalis vero eſt cum omnia,vel plura deficiunt.

De ordine.

Signa coitus in ſe , & abſolute conſiderati ſunt , quoniam in vrina coeũtis tam apparent , ſicut fila permixta, ex reliquia ſeminis remanente in virgæ meatu , & in expulſione quidẽ ſpermatis , quæ in coitu maior delicia ſequitur, quam in expulſione aliarum ſuperfluitatũ ex duplici cauſa . Prima eſt diuina ordinatio ad genealogiam

De ſignis.

ſeruan-

ſeruandam. Secunda eſt ſpermatis materia, quæ eſt temperata, ſuauis, bona, non mala, & acuta, vt aliarū. Sciendum quoq; quòd animalia poſt conceptum non appetunt coitum, præter mulierem, eo quòd appetunt propter naturam, non propter voluptatem, & delectationé, vt mulier, ac etiam, quia nō abundant ſpermate, & menſtruo, quod moleſtet, ſicut mulier, eo quod tranſit in eorum additamenta, ſi ſuperfluat.

Nullū animal poſt conceptum appetit coitum præter mulierem, & cur id fit.

De erectione virgæ, & nocumento eius, & de diminutione eius, & multitudine ipſius.
Cap. 17.

Virgæ erectio eſt propria actio eius cum animal mouetur ad coitum. Fit autem propter plenitudinem cauernoſi nerui ipſius paulatim factam, quo pleno penitus erigitur virga, tenditur, & dilatatur, & firmatur. Et cauſa eius, eſt coitus cauſa: licet poſſit eſſe erectio abſque coitu, & non e conuerſo. Et eſt materialis, & efficiens; & vtraque eſt duplex mediata, & immediata. Materialis immediata, eſt ventoſitas craſſa: quam impellit cauſa efficiens immediata, quę eſt natura, & ſpiritus libidinis miſſus a virtute concupiſcibili deferens ſanguinem, & ſpiritum craſſum, tranſeundo ad virgam, vt erigatur ad coitum, quod efficit abſq; doctrina, ſicut cætera mēbra propriam actionem, ad quam exercendam ordinauit ea natura, ſicut matrix, & vbera ſua, & ſtomachus, & alia. Et plurimū fit poſt ſomnum, & in ſupine iacentibus, quorum fœmora caleſiunt, vt Gal. ait; calefactis enim eis, & arterijs caleſiunt magis, & earum ora magis largiora efficiuntur, quibus ſic exiſtentibus non minimum concitatur ventoſa ſubſtātia, & ad neruū dirigitur, vt impleat ipſum, & erigat. Mediata, & materialis eſt cauſa ex cibis, & potibus calefaciens, & humectans, in qua eſt humiditas extranea apta ad ventoſitatem cōuerti, in qua prima, & ſecunda digeſtio agendæ, & conuertendæ nequit finire velociter, immo figitur, & tranſit vſq; ad digeſtionem tertiam, & illic inflatur, vt ſunt cicera, fabæ, & vuæ. Mediata, & efficiens eſt omne, quod mouet naturam, & ſpiritum deſideratiuum ad coitus actū, & illud eſt; aut quantitas ſpermatis grauans ſua multitudine naturam; aut acuitas qualitatis illius, & mordacitas naturam moleſtās: quare mouetur ad eius expulſionem, & erigit virgam ad coitum, & tunc eſt coitus conueniens: aut eſt ventoſitas exiſtens in ſanguine, quo nutritur virga, teſtes, & ſeminaria vaſa; aut mordicatio materiæ ſtantis in glandulis poſitis in duobus lacertis orificij veſicæ, vel materiæ ſubtilis venientis ad virgam de renibus; aut imaginatio, vel aſpectus coitus, vel mulieris, quæ mouet concupiſcibilem exiſtentem in corde, vt mittat ſpiritum, & caloré ad virgam, qui impellit ſpiritum ventoſum ad ipſam, quo erigitur, & tunc coitus non eſt conueniens. Inquit. n. Abu. nam plus obedit animæ, quā contrarijs qualitatibus in ipſam, aut alibi agētibus. Et alibi mouet enim ſanguinem res intueri rubeas. Et ſiquidem vſus coitus cōfortat hoc membrum, & ipſum reddit lacertoſum, & craſſum, & ad exercendum ipſum potens, & forte, & dimiſſio eius extenuat, & debilitat. Inquit enim Plato, quies cum defecerit labor, et exercitiū proprie actoris eius virtutem, & ſanitatem augmentat; quod etiam in vberibus eſt videre manifeſte, cumq; ſuperfluat ſecundam naturā non eſt nocumentum, ſed potius virtus, nec eſt ſuperfluitas, ſed fortitudo magis. Nocumentum ergo ſi quod accidat in erectione, ex quo coitus læditur, diminuitur, vel aufertur, necnon generatio quoque ex diminutione, ſeu defectu, vel ablatione alicuius prædictarum cauſarū eius, vel omnium procedit neceſſario, ſi debilis ſit, vel auferatur, vel ex ſuperfluitate alicuius ipſarum, vel plurimum præter naturam ſi ſuperfluat, vt in priapiſmo.

Cauſa efficiens erectionis. — *e de lo. aff. cap. 6.* — *Cauſa mediata materialis.* — *Nocumēt. opinionem Platonis.*

De ſignis.

Signa cauſarum immediatarū ſunt, nam ſi nocumentum in erectione ſit ex defectu materiæ, ſcilicet ventoſitatis in membris inferioribus, cognoſcitur ex complexione genitalium; quia frigida nimis, vel nimis calida, & ſicca ſit. Et regimen ſimiliter, & circumſtantiæ cōmunes, A & ars, & exercitium, vt longa equitatio calefaciens, & ars fullonū infrigidans illa. Si vero ex defectu eius in ſuperioribus, ex fortitudine digeſtionis primæ, & ſecundæ, quā robuſta diſpoſitio ſuperiorum oſtendit, & datis inflatiuis iuuantur. Si vero ſit ex defectione ſanguinis, & ſpiritus generati, ex debilitate corporis, & ariditate ſcietur. Si vero in cauſa efficiente, ſcilicet in ſpiritu deſideratiuo non mouente, & in natura non impellente, aut erit ex cauſa in principijs ſuperioribus; aut in via: aut in virga, & genitalibus: aut in adiacentibus membris. Et cauſa in principijs, aut erit in corde, & vt plurimum eſt, quia ſit ſiccæ, & gelidæ naturæ: vel aliquā ægritudinē paſſum, cuius ſigna ſuperius habuiſti, quare abſcinditur deſideriū, & deſideratiuus ſpiritus non procedit. aut erit in hepate, quia fuerit frigidæ, & ſiccæ complexionis, & pauci ſanguinis, & ſpiritus, quare materia ſpermatis abſcinditur, vel quia paſſum aliquam ægritudinem fuerit. aut erit in cerebro: quia ſit naturaliter dyſcraſiatum, frigidum, & B humidum; vel quia fuerit aliquam paſſum ægritudinem abſcindentem virtutem ſenſibilem, vt ſtuporem, vel lethargiam, aut compreſſionem propter caſum, & percuſſionem, vnde commotio confricatiua, vt deſcenſus ſpermatis, non ſentiatur, & horum omnium dicta ſunt ſigna. Aut quia immediatiua cauſa fuerit occaſio, vt cum verecundus fuerit, vel ratio, & intellectus retraxit ſpiritū deſideratiuum cauſa ſeruandi caſtitatem, vel metus pœnæ propter peccare, aut quia meditatus eſt fœditatem, & immunditiam in aliquam mulieris, ſeu turpitudinem; quare natura retrahit ſpiritum, & non impellit. Et cauſa in via eſt oppilatio, aut in uenis, quæ ſunt poſt aures, & neruis, quia ſunt abſciſſæ vel etiam oppilatæ, aut in arterijs, vt in oppilationibus cordis ex syncopi, aut in venis; vt in oppilationibus hepatis. Et cauſa in virga eſt mollificatio eius, propter malitiam complexionis frigidę, & humidę, cuius ſignum eſt, quia poſita in aqua frigida non contrahitur, aut erit in teſtibus, & vaſis ſpermatis, & difficilis C ſenſus ipſius, & eius defectus, vel aliam ægritudinem fuerint paſſi; quorum ſigna ſunt præmiſſa, & cauſa in vicinis erit, aut propinquis: vt accidit ei, cui hæmorrhoides inciduntur; aut habentibus anum doloroſum, & veſicā, quæ ſunt manifeſta. Nocent enim illa neruis communibus inter anum, & lacertos virgæ. Aut remotis, vt habētes renes frigidos, vel ægrotantes, aut totum ſimiliter corpus, ſigna cuius habita ſunt in præmiſſis.

Et ſigna cauſarum mediatarum, & occultarum ſunt hæc, nam ſi ſit ex paucitate ſpermatis, vel eius obtuſione qualitatis, & cum mordicatione ipſius habentium inducere motus in ſpermate commouendo naturam ad eius expulſionem, ſigna erunt contraria illis, quæ dicta ſunt in gonorrhœa.

Sig. cauſarum mediatarum, & occultarū.

Cuius cauſa exiſtit in ſpermate, & ex illis eſt, quia egreditur apud coitum res pauca, & illud eſt plurimum propter cōplexionem frigidam, & ſiccam. Et cōtingit quòd ſperma ſit plurimum, ſed ſit quietum cōgelatum, & poſt coitum deſcendit, qui calefacit, & tribuit ei motum diſ- D ſolutionis, & fluxus; & ſigna defectus ventoſitatis in ſanguine nutriente virgam ſunt, quia non ſentitur ibi tēſio, nec inſtigatio. Et ſigna defectus materiæ mordicantis, quæ circa glandulas exiſtit ſunt, quia ibi nec punctio, nec mordicatio, nec pruritus, adeſt. Meditatiua cauſa eſt nota, & ſimiliter mediata materialis, quia mediatio, nec eſt cibi, & potus ſumptio inflatiui.

Si eſt propter ſperma.

De nocumentis, & iuuamentis prouenientibus ex coitu. Cap. 18.

Multitudo vero deſiderij, quædā eſt naturalis, quædam præter naturam. Naturalis eſt ex abundantia cauſarum prædictarum, naturaliter tamen. Præter naturam eſt ex abundantia, vel ſuperfluitate ipſarum. Et dicitur priapiſmus, & priapiſmus quidem ſecudū Gal. eſt propria paſſio virgæ. Et ſicut gonorrhœa vaſorū ſpermatis, & eſt tenſionis ipſius erectio, & in rotunditate & longitudine magnificatio, nulla exiſtente coitus concupiſcen-

Priapiſmus quid.

cupiſcentia; hoc enim ſumptum eſt a quodã Græco, qui Priapus vocabatur, pictus autem erat in muro cum veretro ad eundem modum quem habebat.

E

Cuius cauſa eſt duplex, dilatatio, & apertio arteriarũ de ventoſa ſubſtantia, vel de craſſa in neruo veretri generata, vel deſuper influxa, vel vtrumque, vt ſupra in cura erectionis virgæ dictus eſt modus, qui primum adiuuat, vel plurimum fiat ex prima, facilius enim eſt vt aperiatur os venarum, & arteriarum, quam ventoſitas generetur in neruo.

Cauſa. Cauſa autẽ ventoſitatis materialis, & efficientis dicta eſt hic, & ſupra de ſtomachi inflatione. Dilatationis venarum genitalium cauſa, eſt equitatio, & coitus multus, & vſus rerum ex cibis, & potibus multiplicantiũ, & acuentium ſperma, & aquoſitatẽ, vt ſunt cicera, eruca, & vinũ nouũ, & ſtrictura arteriarum, & ſomnus ſupinus, quare calefiunt partes illæ, & aperiuntur orificia venarum, & arteriarum. Et fortaſſis ambæ cauſæ in hoc concurrunt, & ſe iuuant, vt ſupra in cauſa erectionis eſt dictum.

F

Signa. Signa vero vniuſcuiuſq; ex accidentibus proprijs, & iuuantibus medicinis poſſunt haberi. Nam cuius cauſa eſt vẽtoſitas, ſigna ſunt titillatio, ac iectigationis in virga perceptio, & cito venit, et cito recedit, quod curatur, quia approximatis medicinis ventoſitatem reſoluentibus, vt ſupra virgam, & inter eam, & anum, & ſuper femora, & diſſoluta ventoſitate diſſoluetur priapiſmus. Sed in ea cuius cauſa eſt orificiorum arteriarum, & venatũ dilatatio, titillatio, & iectigatio non ſentitur, & non cito venit, nec recedit, ſed grauedo, ſi diu ſe a coitu conſueto patiens abſtinuerit, vnde ſperma ſit multiplicatum in vaſis maxime ſi cibos, multi ſpermatis ſumpſerit, & quiete vtatur, & ocio, & imaginetur coitũ, vel mordicatio, ſi cibos corruptos, & acutos comederit, & præceſſerit equitatio longa, calefaciens inferiora, & proinde aperiens ora venarũ, & approximata medicina frigida iuuetur, & prohibitiua generationis ſpermatis, calida vero lædatur.

De cura nocumenti coitus. Cura nocumenti coitus, & erectionis ſi diminuatur, vel auferatur cum generationem impediant, vel prohibeant auide a natura intenta, oportet diligenter perquirere, & ſollicite pertractare. Et ſunt quinq; res. Prima, ſuperiora membra, a quib. virtutes procedunt, & ſpiritus, & rectificat, & confortat. Secunda, vias tranſitus præparat. Tertia genitalia membra, vt virgam, teſtes, burſam ſpermatis, & alia vicinantia membra ſubalterat, & ad coitus actum confortando diſponit. Quarta, præbet ſanguinem, ſ. ſpiritum craſſum, & ventoſitatem, & ſperma. Omnis enim virtus obtuſa, eſt indigens materia propria, vt Gal. ait. Quinta cauſas exteriores ad coitum incitat, & prouocantes procurat.

G

Memb. principaliũ mundatiuum in rene. Primam rem complent adminiſtratio medicinarum, quas ad curam prędictorum principaliũ diximus ſupra. Et ex conuenientib. eis in hoc caſu ſunt; nam ſiquidem videris cauſam in eis eſſe frigidam plurimũ propter cor, miniſtrabis, vt theriacam veterẽ, & mithridatum, propter cerebrum vero, diambram, et diamuſchum; propter hepar autem diacurcuma, & horomoſiam, & lageneam, & mithridatum etiam propter omnia. Eſt enim fortis medicina in omni defectu coitus, propter frigus in omni membro, vt ait Abuh. Cum vero perceperis eſſe, propter malitiam digeſtionis ſtomachi, curam conuenientẽ miniſtrabis, & ea proprie, quæ digeſtionem reddunt perfectam, quorum cognitionem habuiſti ſuperius. Stomachus enim inter principalia operatione ſuæ digeſtionis, meruit computari, & ſiquidem fortis caloris, & digeſtionis fuerit, & ſimiliter hepar, quod ventoſitatem prohibet generare, infrigidabis, & æquabis cum frigidis cibis, inflatiuis, ſicut ſunt pyra, cytonia, mora, lac, fabæ, & ſimiles, & cum medicinis ſuperius dictis, vel ſi fuerit fortis frigoris, quod etiam ventoſam generari prohibet, calefacies cum cibis calidis inflatiuis, vt ſunt, cicera, phaſeoli, cum ſale, in quo ſit aliquid gariliæ, & plurimum cinnamomi, & potibus vini rubei ſpiſſi, & turbidi, cum frictionibus, balneis, vnctionibus, & emplaſtris calidis, ſupra in cura eorum dictis.

H

E

Secundam rem complent ea, quę in cura oppilationis neruorum, & paralyſi arteriarum cordis, vt in ſyncopi, & venatum, vt in oppilationibus hepatis dicta ſunt.

Curatio m. virtutũ deferentium. Tertiam rem complent, ſiquidem cauſa in virga fuerit vt mollificatio, ea quæ ſunt dicta in cura paralyſis, & cura virgæ dicta fuerunt. ſi vero in teſtibus, & vaſis ſpermatis cauſa ſit, curam propriam dictã ſuperius miniſtrabis eorum dyſcraſiæ, vel alteri ægritudini eorundem. Et ſiquidem eorum dyſcraſia fuerit talis, quæ inflationem in eis reſoluat vt caliditas ſuperflua, vel congelet, vt frigiditas in eis, alterabis eorum caliditatem cum diureticis frigidis, & fomentationibus, epithematibus, & vnguẽtis frigidis, & cibis, & potibus frigidis. Et eorum frigiditatem cum diureticis calidis, cibis, & potibus, & alijs medicinis calidis, exterius applicatis, notis ſupra in cura renum, & veſicæ, & cura teſtium: & cum his, quæ infra dicentur. Si autem in vicinantibus membris ſit cauſa, vt in partibus ani, hæmorrhoidarum, & veſica, curam vniuſcuiuſque propriam miniſtrabis. Si vero in renibus, quia

Curatio ſpermatum.

F

fuerunt frigidi, curabis, & calefacies eos. Calefactio ergo renum, & dorſi eſt quid iuuatiuum in erectione, & coitu. Et etiam ſi cauſa fuerit in toto corpore, quia ſit debile, ſiccum, & gelidum, calidis, & humidis confortetur medicinis, electuarijs, balneis, vnctionibus, & emplaſtris, & regimine humectatiuis, & cibis, & potibus reſumptiuis huic actui proprijs, quæ dicentur.

Diæta. Quartam rem complent, quæ ſanguinem ſpiſſum, craſſum, ſperma, & ventoſitatem multiplicant, ſic materiam erectioni, & coitui prębent, naturam, & virtutem, ac ſpiritum confortant, & incitant ad ipſum, & ſic adiuuant, quorum quædam ſunt, vt cibi, & potus, & medicinæ, & quædam a proprietate ipſum iuuant. Et ex illis eſt in reliquis conueniens regimen; vt cibi, qui ſunt calidum, & humidũ generantes ſanguinem, vt ſunt calidi, et humidi humiditate quaſi ſuperflua apta conuerti in ventum craſſum aptũ non cito conſumi, & finiri, quales hepar, pannicus, panis ſimilę proprie cum granis ſeſami. Et

Cibus.

G

ex carnibus volatilibus carnes gallinarum, & gallorũ pinguium, iuuenum pullorum, columborum pinguium, carnes anatum, & paſſerum, & cerebra ipſorum. Et ex quadrupedibus, carnes ouium, vitulorum, & porcorum nutritorum in domo, & medullę animalium ipſorum. Et ex aquaticis, carnes piſcium paruorum, & cancri fluuiales, & piſces fluuiales exiccati. Sint autem elixæ, aſſæ, & non frixæ. Frixura enim minuit nutrimentũ ſecundum Abu. Et ea quæ ab illis procedunt, vt eſt lac proprie bouinum, camelarum, & ouium, butyrum, oua gallinarum, anſerũ, columbarum, & anatum, & piſcium. Et ex herbis, caules, bauciæ, borago, bugloſſa, mentra, & andacocha, & capita cardonum. Et ex granis, vt eſt frumentum coctum, riſum cum lacte amygdalarum, vel ouis, cicera, fabæ, phaſeoli, piſa, & fœnugræcum. Et ex nucleis fructuum, ſicut ſunt amygdalæ, pineæ, fiſtici, & auellanę, nuces, & nuclei nucis indæ, & nuces recentes. Et ex ſtypticantibus, aſparagi, præputia vitis albæ. Et ex radicibus,

H

ſecacul, napi, cęparum, albi porri, & alia parum cocta, vbera, radices iringiorum recentes. Potus autem ſit vinum rubeum, ſpiſſum, vel turbidum, dulce, nouũ, vel temporis medij, & odoriferum. aqua ſit ſerea non ſola, cum ſit nocibilior, & maxime frigida valde. Et ſiquidem ibi fuerit frigus manifeſtum, confortabis caliditatem eorum cum zingibe. cinnamomo, mace, & pipere. Quod ſi caliditas ſuperabundat, cum frigidis, quales ſunt lac acetoſum, melones, citruli, cucurbita, cucumeres, & fructus olera multa, & ſpinachia chryſolocanna, lactuca, & portulaca, & ſimiliter albumen ouorum.

Potus.

Medicinæ quæ, & quot ſimplices. Vt medicinæ vero, quædam ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, quæ infra dicentur. Et ſimplices, quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, & quædam temperatæ. Et ex eis, quędam ſunt ex terra naſcentibus, & plantis, quædam ex animalibus, quædam ex mineralibus, & ex plantis, quæ calidæ ſunt, quædam ſunt ſemina, vt ſemen napi, vt vrticæ, & ſemen artemiſiæ, lupini, & alcheiua, & mentaſtrum hortulanum, quod eſt meta, & ſemen aſparagi, &

erga, & ſemen raphani, lingua auis, & ſemen apij, & petroſelini, & cordumeni, piper longum, & macropiper, & quædam ſunt ex fructibus, vt grana been, & oleum eius. Et quædam ſunt ex radicibus, vt radix alub, been, zedoariæ, coſti dulcis; teſticulus vulpis, qui fortis eſt in coitu, & erectione, & radix cardi, cœpe aſſatum, & ſcillæ, parum ſecacul, & zingib. & propriè ambo condita, galangæ, pyrethrum, aſarum, hermodactyli, & napi de barbaria, ipſi enim commouent, ſicut caliditas

Nota de alho. vini in toto corpore. Quædam ſunt gummæ, & eorum procedentia à lignis, vt ſunt tragacanthum, & alia, quoniam inflant valde virgam, & ad coitum incitant, & propriè infrigidatos; cum ex eo aur. i. bibitur cum vino, ſucci eius caliditas eſt ſuperans caliditatem euphorbij, & quandoque cum humiditate iuncta, quam in frigiditate plurimam inuenit, inflationem præſtat, quæ ad genitalia membra ſua potentia prodiens, facit erectionem, & ad coitum incitat. Quædam vero frigidæ ſunt, vt ſemen portulacæ, lactucæ, & ſem. melonis, & ſem. caul. quæ vero ſunt temperatæ, ſunt vt fœnugræcum, ſiſamũ, dactyli, quæ vero ex animalibus, ſunt ſicut vermis multorum pedum, ſtellio, lacertus, & propriè extremitas caudæ eius, vt ſumen eius, & renes ipſius, & ſal ipſius, hoc modo factus. Sumatur lacertus in diebus æſtatis, & decolletur, & mundentur viſcera eius, & impleatur ſale, & ſuſpendatur in vmbra donec exiccetur. Cum autem feceris illud, tunc accipe ſal, & proijce corpus eius: de quo ſale ſufficiet tibi modicum minus, quam ſcinci.

De mineralibus vero ſunt, quæ confortant principalia, & quædam cor, vt hyacinthus, quędam cerebrum, vt lapis qui inuenitur in capite animalis, vt ſerpentis, piſcis, vel galli, & quædam hepar, vt lupus, & quæ currũt curſu proprietatis. Et ex eis eſt, vt ſumatur veretrum tauri, & exiccentur, & puluerizetur, & eius modicum proijciatur ſuper oua ſorbilia, & ſorbeantur. Et iterum res mirabilis, ſumatur coagulum cameli maſculi exiccatum, & ſumitur apud neceſſitatem quantitatis ciceris in duabus libris aquæ, & bibatur ante per duodecim horas, quòd ſi læderetur, abluatur in aqua frigida, & aqua mellis bibita cum oleo, & pauco croci.

Med. compoſita. Compoſitæ ſunt, quæ ex eis componuntur, & quædam vt cibi ſunt ex his, & quædam, vt medicinæ, ſecundum quòd indigentia te inuitat. Et ex eis eſt, quod conuenit in frigiditate, & eſt vt ſumantur vitella ouorum, & puluerizentur de ſupra althit. i. aſa & ſal ſcinci, & ſumantur poſt balneum, ſunt enim fortiores, & fiat frictio cum oleo ſambucino, & de lilio. Et iterum oua integra quindecim; & ſumatur quinta pars eorum de ſucco cœpę, & fiat ſorbitio, quæ ſumatur cum aliquo de ſalibus, & ſeminibus prædictis.

Aliud. ſumatur baucię, & cœpe, & napi, & minuti decoquantur cũ fabis, ciceribus, & phaſeolis, cum melle, & carne ouina; & deſuper aliquid de ſeminibus calidis pulerizetur, parum aliliæ, cinnamomi, garyoph. & zingiber. Et quod conuenit calefactis, eſt, vt ſumatur lactis lib. i. & proijciantur ſuper ipſum tereniabin. drac. xl. decoquatur donec in ſpiſſetur; & bibatur omni die ex eo quantitas cadi vnius. Et potus calefactorum ſit lac loco vini, infrigidatorũ vero ſit potus vini prædicti, vel paſſularum dulcium naturæ, & fiat potus. Alius, ſumatur eruca, napi, & ficus, & paſſularum, & decoquantur in aqua, & colentur, & colatura ſumatur.

Aliud medicamen ad coitum. Alius potus ſecundum Abuha. ſumatur alhaſce, bauciæ, eruca, & napi, & decoquantur in aqua vehementer, & colentur ex aqua eorum, & ponatur in vnaquaq; partes aquæ vi. pars ficuũ, & medietas dictæ partis, paſſularum rubearum bonæ dulcedinis, vij. nuces Indicæ. Et fiat inde vinum de paſſis. Alius ſecundum eum. Rec. ſucci vuæ, & ponatur in omni parte. x. minarum eius, tertia mina de hac medicina. ℞. bauciæ, ſem. erucæ, naporum, & bauciæ, ſem. aſparagi, linguæ auis, granorum alchilaz naporum barbarorum, & vtriuſque been omnium ana partes æquales, terantur, & ponantur in pan-

A no, & figentur in eo molliter, & ponantur cum ſucco in vaſe, & moueantur omni hora, vſus autem talium ſit cõtinens, quia moderatus quantitate, & qualitate, tempore, modo, & ordine, & etiã non declinet ad cibos prius: ex eis enim prouenit exuberatio materierum, & confortatio virtutis, deinde ad medicinas, in quibus virtutis viuificatio eſt abſque præſtatione materiæ.

Caueat autem ne ſit ex eis à quibus proueniat ad inflammationem, & febrem, & exiccationem, quare interpolent, & contemperent naturam, deinde redeant ad ea, quæ ſunt coitus, & poſt cibos, & medicinas plurimum vinum odoriferum bibant. Deuitent autem omnes ex cibis, & medicinis, quę ventoſitatem reſoluunt, vel generari vetant ſua caliditate, vel frigiditate, vel etiam ſperma, quæ dicta ſunt ſupra de cura gonorrhϾ. In alijs vero regimen eſt, vt vtatur rebus non naturalibus iuuatiuis, & abſtineat à nociuis, & eſt vt degat in aere temperato, non calido reſolutiuo, nec frigido congelante. Exer- *Documentum.*
B citentur delectabiliter, quod ſufficiat ad ſuperfluitatum primarum expulſionem, & vitẽt exercitium reſolutiuum: deinde quieſcát. Et dormiant ad perfectionem digeſtionis. Non vigilent multum, corrumpunt enim vigiliæ multæ complexionem cerebri, & corporis aliquo ſiccitatis modo, vt dixit Abuha. Euitet euacuationes, & propriè phlebotomiam, & ſudorem, & repletionem nauſeatiuam, & ebrietatem. Lætentur, & gaudeant, & omnino omiſſa curioſitate: vitent triſtitiam, dolorẽ, timorem, ſollicitudinem, & cogitationem in alijs.

Quintam rem complent, fabulationes narratæ, cantuſq; qui ad amorem ſunt, & coitus aſpectus, & imaginatio eius, & pulchrarũ mulierum, cum dimiſſione coitus, donec confortetur; deinde procedat ad coitum cum placida, & amęna, dicta in talibus. Et caueat turpem, implacidam, & antiquam, & eam quæ nondum peruenit ad ætatem, & virginem menſtruatam, & fœtidam, & quæ cum alio coiuit. Omnia enim talia debilitant virtutem membrorum coitus, ſed gradatim perueniant ad
C ipſam, ſed prius calefacti, & inuncti cum his, quæ infra dicentur, coeant, & non multum, multitudo namq; coitus quandoque abſcindit ipſum.

Ex medicinis iuuantibus coitum, quædam ſunt interius approximandæ, quædam exterius. Et ex exterius approximandis, quædã ſunt linimenta, quædam collyria, quędã clyſteria. Ex linimentis, quæ coitũ adiuuant, ſunt quędam ſimplicia, quędã compoſita. Simplicia vero propria, & potiſſima ſunt, quæ fiunt ex oleo de nuce indica, oleo de granis cotti, oleo ſambucino, & quandoq; miſcetur parum pyrethri, & aſa, cum oleo ſambucino, & cypero, oleo de ſtyrace, & adeps leonis, quia eſt vehementis virtutis in hoc, ſi liniatur ex eis virga, pectẽ, peritoneon, ſęmora, anchæ, & renes cũ frictione faciente ſubintrare. *Inunctio ad coitum pro infrigidatis.*

Et ex compoſitis eſt vnguentum Rufi, forte valde; quod eſt. ℞. myrrhæ, ſulphuris non extincti, granorum cartami, ana drac. ij. pyrethri. ſcrup. ij. piperis nigri gran. xxx. cordumeni grana. xx. terantur cum drach. ij. cœpæ *Vnguentum utile ad ...*
D optimæ; & ſi terantur vnaquæq; per ſe eſt melius, deinde miſceantur cum croco, & terantur donec fiant in ſpiſſitudine mellis, & inungantur cum melle alchatim. Et aſa, in virga erectionem facit, & ſtimulat, quod ſi timeatur in ea caliditas vehemens, miſceatur cum oleo roſa. Et ex ſuppoſitorijs ſunt, quæ ſunt facta ex granis cotti, & de adipe anatis, & de pyrethro cum nuce indica. Item fiat vnguentum, quo inungantur partes prædictæ. Rec. cœpæ albæ. vnc. ij. caudarum ſcinci. vnc. s. ſatyrion, drac. i. ſem. ſinapis, ſem. cœpæ, & apij, ana drac. ij. muſchi, ambræ, ana. drach. i. confice cum oleo de ſcinco, vel de cypero. Ex clyſteribus vero eſt hoc. ℞. capitum arietum, & teſticulorum eius, lib. iij. ſcinci. drach. i. carnis anatis, lib. i. cicerum, lib. s. decoquantur in aqua vſque ad diſſolutionem. Deinde ſumatur ex aqua, & adipe ipſius, lib. i. & ponatur ſupra illam olei, muſchi, vel de granis viridibus, vel adipe ſcinci, & clyſterizetur, & hoc ad infrigidationem. Ad calefactionem vero linimenta fiant ex oleo de papauere, ex oleo de granis portulacæ, & ſucco ipſius.

ipſius. Sed ex interius approximandis, quędam ſunt iuſcula, vt quæ fiunt ex iure capitum pullorum columborum, cum vitellis ouorum, & pulmenta ex ſiſamo cum butyro vaccino, cum teſticulis arietum. Quædam rob; quod. Rec. ſucci cœpæ albæ, mellis deſpumati, ana lib. i. ambræ, muſchi, ana drach. s. olei muſcelli. vnc. ij. decoquantur vſque ad ſpiſſitudinem; & quolibet ſero vtatur vno cochleari, & ſuperbibat vinum calidum. Et ſunt qui addunt ſemen erucæ agreſtis, caudarum ſcinci, ſatyrionum, ana vnc. iij. piperis longi. vn. ij. fiſticorum mundatorum. vnc. i. zingib. galangæ, been albi, & rubei, ana drach. ij. dactylorum, pinearum purgatarum, ana vnc. i. quædam electaria, vt diaſatyrion, confectio teſticulorum vulpis, quam in antido. noſtro diximus.

Multitudo deſiderij coitus nota eſt, ſigna cauſarum eius, & exceſſus earum ex oppoſito ſumenda ſunt ex ſignis cauſarum diminutionis ipſius, quæ ſuperius ſunt narrata.

De ſana. multitu. coitus.

CVRA. multitudo deſiderij coitus, quãdo eſt cum fortitudine corporis, ſanguineitate, ſanitate complexionis, & adoleſcentiæ ætatis, & potentia ſupra coitum abſque ſucceſſione debilitatis, non eſt neceſſarium, vt occupatio ſit in regimine eius, & in fractione ipſius: fractio enim eius corrumpit complexionem, & deſtruit virtutẽ, propter vehementiam ſui nocumenti. Et ſciat quod generatio ſpermatis confortat corpus, & cor, & paruitas generationis eius corrumpit calorem, debilitat materiam, & intellectum, quòd ſi euenit ei ex illo infrigidatio, debilitas, atque raritas corporis, & facilitas ſudoris, vtantur exercitio præparationis, & balneari in aqua frigida ſi poſſibile eſt: confert enim, & non oportet, vt frangatur de deſiderio aliquid, niſi de illo, qui eſt propter ſuperfluitatem repletionis ex caliditate, aut humiditate operationũ eius in ea cum euacuatione. In illo autem cuius cauſa eſt acuitas ſpermatis, vel alterius humiditatis, vel alia cauſa ſtimulans, ſicut dictum eſt ſupra in cura gonorrhęæ, procedatur curatione priapiſmi, quæ niſi accelereiur, extenſione virgæ perueniret æger ad tetanum, & quandoq; ad apoſtema vaſorum, propter tractionem materiæ, extẽſionis dolore, atque calore, & moreretur. Gal. vero talẽ docuit curari paſſionem cum v. primum euacuatio, ſecundum infrigidatio, tertium calfactio, quartum regimen, & diæta, quintum correctio accidentium, vel præſeruatio ab eis; Primũ reſpicit correctionem accidentium, vel præſeruationem ab eis, quibus propter periculum inſtandum eſt prius. Et cum hoc cauſam materialem inflationis, ſeu generandæ ventoſitatis abſcindit, completur autẽ cum phlebotomia, virtute, & ætate conſentiente. ſ. iuuentute, in qua maxime conuenit, euacuando enim materiã, quæ poſſet attrahi, & infrigidando caliditatem trahentem, a tetano præſeruat, & apoſtemate etiam, purgationem cum vomitu abſq; ſolutione ventris, ne faciat materiam currere ad inferiora, & inflet magis: quare coire dimittant, ſuperiora vero exercitent. Secundum reſpicit dilatationem venarum, & cauſam eius, & etiã ventoſitatis deficiẽtem ſubalterat, & rectificat; completur autem cum frigidis, proportionatis calori, interius, & exterius approximatis. Interius, vt lactuca, coriandrum, nenuphar, camphora, & ſimilia frigida, & ſicca, habentia virtutẽ cõſeruandi ſpermatis materiam, papauer: ſua enim ventoſitate fortaſſe iuuaret ventoſitatem, & cum frigidę aquæ potu. Et exterius cum balneo frigidæ aquæ approximatæ genitalibus, vel toti corpori, & renibus. Et cum emplaſtris, & ceratis frigidis, vel lamina plumbi ſuper pectinem ligata, & ſuper renes ſi non nocet, & ſtratis, factis ex folijs roſ. ſalicum, & myrtorum, &c. Tertium reſpicit ventoſitatem iam generatam, & inflationem reſoluendam. completur autem cum vnctionibus ex calidis temperatis, vt eſt oleum chamæmillæ, & emplaſtrũ ex agno caſto Quartum eſt regimen, & diæta, & eſt vt abſtineat ab inflatiuis, & vtatur extenuantibus, vt ruta, agno caſto in ſtomachi inflationibus dictis. Quintũ patet per primum. Coitus, ſiquidẽ naturalis ſit, iuuamentum præſtat indiuiduo, & ſpeciei. Indiuiduo quidem, nam virtu-

Noctatio Galeni. 14. meth. med. c. 7.

Coitus temperati iuuamentum in indiuiduo.

E tes corporis validas reddit, cor, & cętera mẽbra alleuiat, & confortat, euacuatione autem ſpermatis calorem naturalem ſuffocantis ſua multitudine calor ipſe alleuiatur, erigitur, & confortatur, cuius confortatione cæteræ virtutes validæ fiunt, naturales, vitales, & animales ad peragendas actiones. Ipſe enim calor naturalis cum ſit cauſa omnis actionis naturalis, tanquã ſol naturalis in animali exiſtens, ſicut Hip. dixit, animal ab initio conficit, appetitum facit, conuenientẽ digeſtionem, & cuilibet membro aſſimilationem, ſuperfluitates expellit, humiditates dilatat, & ex extendit, ſicut corpora ad augumentum perducit, & complet, fumoſitatibus venenoſis ad retentionem ſpermatis aggregatis, propter eius euacuationem ceſſantibus. Cerebriq; liberatur ſpiritus, & animal dilatatur ad gaudium, ſicq; membrum viuificat, & vigorat: cerebrũ quoq; ab impreſſionibus melancholicis eripit. Caput a grauedine, & dolore oculi, & tenebroſitate, & omnes ſenſus perfectiores redduntur, & clari: dolorẽ quoq; renũ, & F emunctoriorũ, qui a repletione ſunt, ſanat, & materias apoſtematum accidentium in partibus inguinum, & teſticulorum abſcindit. Speciei vero iuuamentum præſtat in eius conſeruatione. Hæc ſunt iuuamenta coitus naturalis tẽperati, innaturalis vero iuuamentũ nõ præſtat ſpeciei, nec indiuiduo, nec quo ad animã, nec quo ad corpus, vt plurimum dictum eſt. Intemperatus autem cũ ſit duplex, ſ. diminutus, ſeu miſſus penitus, & ſuperfluus, & dimiſſionis ipſius, nocumenta perueniunt contraria iuuamentis ipſius temperati exiſtentis, prædicta maxime in derelinquentibus exercitium; retentum enim longo tempore ſperma aggregatur, & naturã venenoſam acquirit, ex quo fumus reſoluitur frigidus, & ventoſus, qui petens cor conſtringit calorem naturalem, & ſpiritum conculcãdo ſuffocat, & extinguit, ſicq; corpus totum infrigidat, & omnes actiones naturales debilitat, & petens caput de ſui natura cerebrum perturbat. Et ſenſus hebetes, & tenebroſos, interiores, & exteriores reddit, & ſpaſmũ inducit; & anhelitum aufert, prout mulieribus accidit in G ſuffocatione matricis, licet rarius quam in illis, vt in ſuffocatione matricis dicetur. Ex ſuperfluitate aũt ipſius nocumenta eueniunt generalia, & ſpecialia. Generalia ſunt quæ ponit cum dicit, quoniam ex venere fit corpus frigidius, rarius, debilius, & ſiccius. Specialia ſunt quę ex illis ſequuntur, vel cauſæ illorum ſiunt, quæ calida exiſtunt in ſuperfluo coitu de ſubſtantia cibi, ſeu humiditatum naturalium membrorum, & principalium magis, ac ſpiritus multum educitur, propter delectationem, & ſic calor diminuitur naturalis valde, & reſoluitur, quare corpus infrigidatur, ſoluuntur virtutes, & partes membrorum corporis non reguntur, ſicq; corporis inſequitur raritas, & quanto plus homo coit, tanto plus delectatur, & tanto plus debilitatur.

Nocumenta .. quæ accidũt ex intemperato coitu.

Nocumenta vero ſpecialia ſunt, quę ex illis ſequũtur, & ex eis ſunt, quæ calorem, vel diminutionem, vel reſolutionẽ ſequuntur, & infrigidationẽ, vt eſt tepor, rigor, et horripilatio, & proprie in corporib. in quibus mali hu- H mores exiſtunt. Et quandoq; ſequuntur febris acutæ, & ſuperat i ipſis nigredo, & citrinitas coloris. Et ex eis ſunt, quæ accidunt ex debilitate virtutum, vt quæ ex debilitate naturali hepatis, & ſtomachi. Vnde eſt caſus appetitus, debilitas ſtomachi, rugitus, & digeſtionis debilitas, & extenuatio membrorũ & caſus capillorum, & ſętet eorum anhelitus, & ſtringitur natura, & accidit dolor colicus, & pollutio eius multiplicatur; & proprie in quantitate, & regimine calidis, & humidis. Et ex eis ſunt, quę accidunt ex debilitate virtutis vitalis, & cordis, vt eſt pulſus cordis malitia anhelitus, rixa, & triſtitia, & proprie in illis, qui habẽt complexionis malitiam. Et ex eis ſunt quæ accidunt a debilitate virtutis animalis, & cerebri, & in ſenſitiua, vt eſt viſus obſcuritas, & debilitas in auditu, vel tinnitus, & aliorum ſenſuũ hebetudo, & ſtupor adeo, vt ſentiatur formicarum inceſſus a capite vſq; ad finem dorſi, & dolorem quoq; renum, & veſicæ, & laſſitudinis ſpeciem areſactam, quæ cum materiam attrahit a membris vicinis, & ſtringuntur eorum natura, & accidit quoq;

debilitas

debilitas in motu, & neruis motiuis, adeo vt ſētiat onus ſui corporis, ex eo, quòd virtus debilis illud tolerare nequit. Inquit enim Diophilus, corpus componitur ex deferente, & delato, deferens eſt virtus, delatum eſt corpus, vigiliæ, & egreſſio oculorum, ſicut in ſtrangulatis; & ex eis, quæ accidunt ex corporis raritate, vt ſudor reſolutiuus virtutum omnium coadiuuante debilitate. Et de hominibus, ſunt, in quibus eſt ſuperfluus coitus magis nociuus, & in quibus minus, & in quibus mediocriter ſecundum diuerſitatem eorum in potentia tolerādi magis, minus, vel mediocriter. Magis vt homines calidi, & humidi complexione, ætate, & habitudine, & vitę delicatæ. Minus vero contrarij his. Mediocriter vero medio modo ſe habentes, & cum accidunt nocumenta ſunt magis periculoſa. Et ſimiliter dimiſſio coitus, non tamē tantum quantum ſuperfluitas nocet. In his enim, in quibus inuatiuum ſecundum, quod educitur, non eſt ſimile his, in quibus ſuperfluum, & abſolute nociuum. In illis enim nocumentum magis præſtat, quod eſt plus eo, quod eſt minus; nocumenta enim plura in extenſo tempore ex eius ſuperfluitate accidunt, & corrigibilia minus; nocumenta enim prænarrata ſuperfluitatis plura ſunt, & difficilius corrigibilia nocumentis omiſſionis, hæc enim inanitione corriguntur, vel exercitio, vel abſciſſione, & abſtinentia ſola; illa vero rehumectatione, quæ difficilior eſt. Inquit enim Gal. replere difficilius eſt quam inanire. Et ſi in mulieribus accidat ex dimiſſione coitus accidens, ſcilicet præfocatio matricis, quæ eſt periculoſior, & difficilius corrigibilis, illud eſt tantum ex repletione etiam atque rarius, & accidit in mulieribus tantum, & non in viris, in quibus eſt grauis nocumenti ſuperfluitas cum continue, vel quolibet actu emittant, & ad illud conentur, fœminæ vero rariſſime, & ſi delectentur magis ſecundum Gal. non eſt illud propter emittere ſolum, ſed propter recipere quoque, eo quòd æque ſecundum ſententiam eius. Et breuiter dimiſſio in mulieribus conſuetis plerunq; nocibilior eſt ſuperfluitate coitus. Superfluus vero nocibilior maribus etiam conſuetis propter cauſam iam dictam. In iſtis autem ſecundū Gal. idem facit plus, quod minus. Inquit Hippoc. menſtruis plurimis venientibus accidunt ægritudines, & nō venientibus a matrice accidunt ægritudines: quæ ergo corpora a ſuperfluitate læduntur, dignius eſt, vt coitum minorent, non tamen totaliter dimittant, omnibus.n. complexionibus, & hominibus etiam dyſcraſiatis conuenit moderatus, vt Gal. ait. Et ſciendum, quòd retentio ſpermatis in coitu eſt mala, quoniam quandoque perducit ad contritionem duorū ouotū vnius, vt dixit Abuha. nocumēta vero ſupfluitatis, & dimiſſionis coitus dicta, ſunt manifeſta, quibus oportet deinceps ſubiungere curas, & regimina vnicuique propria, quæ ſequuntur.

6. de ſympt. cau. cap. 6.

4. de lo. aff. cap. 5.

5. apho. 57. Retentio ſpermatis mala.

De regimine eius, quem lædit dimiſſio coitus. Cap. 19.

Regimen vero eorum, qui coitum diminuūt eſt tres res. Prima materiam ad coitum incitantem abſcindit. Secunda membrorum genitalium alterat dyſcraſiā, & coitum furiam ſubalternando refrenat. Tertia mēbra læſa rectificat, & confortando a læſione, & nocumento vlteriori præſeruat. Primā rem complent euacuationes cum phlebotomia, ſudore, & exercitio ſuperfluo, & deriuantes cum vomitu. Et minorationes ciborum, & potuum multiplicantium ſanguinem, & ſperma, & ventoſitatem. Et vſus ciborum, & medicinarū habētiū minorare ſperma, & reddere caſſū, quæ ſunt dicta ſupra in cura gonorrheæ. Secundā rem complent fomenta, vnctiones, & emplaſtra infrigidantia cor, genitalibus applicata, quæ dicta ſunt in priapiſmo, & diuerſio animi ad alia curioſa. Tertiam rem complent ea, quæ ſtomachum, & cerebrum, & corpus mundificant, & in mulieribus matricē, & quæ illa confortant, & confortādo fumos a cōplexione, vel ꝓprietate ab eis expellūt, qualia ſunt ſimplicia vt coriandrum, propriè præparatū in aceto, ſandalis, ſpodium, & alia compoſita, quæ dicta ſunt in capitulis pro-

[A] prijs, oportet tamen, vt non ſubito, ſed paulatim miniſtrentur, & perueniatur paulatim ad diminutionem coitus cum interpolatione opportuna.

De regimine eius, quem lædit ſuperfluus coitus. Cap. 20.

Eorū vero, quos ſuperfluus coitus lędit regimen duplex eſt, generale, & ſpeciale, generale eſt duplex, vnū coitū, qui læſionis eſt cauſa, abſcindit, & diminuit: Aliud nocumento generali prouenientis ex eo proportionali apponit. Speciale, nocumentis ſpecialibus correſpōdet; primum in cura priapiſmi eſt dictum, ſecundum innuit Gal. cum dixit, quia enim ex venere rarius, frigidius, imbecillius, ſiccius redditur corpus, oportet, quæ inſpiſsāt, calefaciunt, & roborant virtutem afferre, hæc vero cū regimine complentur humectatiuo, prædicto in cura diminutionis ipſius. Sed vnicuique nocumentorum ſpecialium remedia diſpenſat, quæ quia ſunt plura, & diuer- [B] ſa, quibus in proprijs capitulis eſt prouiſum omittamus, & prouidenti animo, & iudicio eligantur.

3. ſan. tu. cap. 2.

De his, quæ delectationem faciunt in maribus, & fœminis in coitu. Cap. 12.

Inquit princeps Abuh. non eſt turpe medico ſi loquatur de magnitudine virgæ, & coanguſtatione vuluæ, delectationem præſtantibus coeuntibus ipſis; ſunt enim cauſæ, quibus venitur ad generationem, & ſpeciei ſalutē, necnon cōiungunt amorem inſeparabiliter perdurantē, prout Diuina ſapientia ordinauit. Cum enim virga parua exiſtit, mulier non delectatur, & cum vulua largior, neque vir, quia ſperma non emittitur, & ſi emittatur cū paruitate; quare anxiantur corpora, & reſoluuntur, & ſpermata debilitantur, & ſic generatio non procedit, nec ſpecies conſeruatur, & cum non inueniant delectationem adinuicem diuiduntur vnuſquiſq; quoties ſibi [C] comparem inueniat, cui adhæreat, vt delectetur.

20. fr. lib. 3. tract. 2. cap. 44.

Conſilia lib. cap. 20.

Expedit ergo regimē pertractare magnificationis virgæ, & vuluæ coanguſtationis, & alia delectationem præſtantia quoquo modo. Et ex magnificantibus virgam etiam adhuc augmentatam, eſt frictio, exercitium, & cibus multiplicans ſanguinem, & etiam potus, in augmētatis iam eſt regimē impinguatiuum, quod infra Christo dante, dicemus in decoratione. Et ex proprijs eſt frictio cū ſanguiſugis, & lumbricis terreſtribus exiccatis, ex alhalalebleh, & ſumantur, ſanguiſugæ, & ponantur in vaſe, in quo eſt aqua earum, & dimittantur hebdomada vna, & vltra donec exiccentur; deinde terantur, & liniatur virga cum eis.

De his quæ magnificant virgam.

Et ex coanguſtantibus vuluam ſunt quædam, quæ illud faciunt conſtringendo partes vuluæ, & collum matricis coadiuuando, vt ſtyptica, & pontica per modum encathiſmatis, ſuffumigij, epithematis, & collyrij, approximata circa vuluam, quæ ſunt nota ſupra in cura [D] fluxus. Et ex illis ſunt gallæ immaturæ, & * myrrha, bauſtiæ, meſpila, & ſimilia contrita, & decocta cum vino pontico, cum cypero, ac gallia ad redolendum. Et ex illis ſunt corticis pini, dracānj. aluminis, partes. ij. cyperi, partem. i. decoquantur in vino pontico, & odorifero, & madefiat in ipſo pannus lini; & ſuperponatur vice poſt vicem, & eſt bonum medicamen faciens acquirere virginitatem. Et quædam illud agunt conglutinando, & ſunt nota ſupra in cura fluxus ſanguinis narium, vomitus ſanguinis, vlcerum renum, veſicæ.

Stringentia vuluam.

** myrta.*

Quædam illud faciunt trahendo humores ad labia, & ad parietes vuluæ, & repellendo, quare tument labia, & via media coarctatur, & ſunt medicinæ rubificantes, & calefacientes, & ex eis propriū cordumeni, & ſi bulliat cum gallia, & muſco cum vino, & epithemetur.

Ex præſtantibus delectationem vtriuſq; eſt retentio in ore cum melle emblicorum, cubebarum, & * haſcæ, & zingib. & piper cum melle multiplicat ſaliuā, quæ præſtat vtriuſq; delectationem, ex qua etiam ſi inungatur ca-

De his quæ præſtant delectationē.

** aſſa.*

put virgæ non eſt malum, cum prima delectatio coitus in frictione exiſtat, ſecunda in emiſſione ſpermatis, & quia mulier emittit ſperma, & recipit, maiorem delectationem recipit, cum emittit viro emittẽte cum ea, vnde Gal. dixit: in ſenſu vero genitalium membrorum, quædam virtus eſt propria fortis, ſcilicet exiſtens, quæ in viris eſt expulſiua, in fœminis in teſticulis, & vaſis ſpermatis: in vulua enim fortis eſt virtus appetitiua, quia natura fortitudinem habet virtutis in eijciendo, & ſuſcipiendo ſperma cum nimio deſiderio, & delectatione.

SVMMA IIII.

Quartę particulæ ſectionis primæ, de cura ægritudinum membrorum generationis in mulieribus.

PROLOGVS.

Duo membra organa generationis in mulieribus.

ATtulimus hucuſque ſermonem in mẽbris in generatione in maribus vt ſcitis naturis, iuuamentis, & actionibus naturalibus eorum, ac diſpoſitionibus præter naturam eiſdem cõtingere poſſibilibus medicinas adducamus ſalubres; deinde afferemus ſermonem in inſtrumentis generationis in mulieribus ſimilem; ex conuenientia enim vtrorumque propriiſſimis inſtrumentis habet generatio propriè fieri, & eis mutatis a ſanitate quomodolibet impediri. Sunt autem duo membra organa generationis in mulieribus naturaliter creata, ſcilicet Matrix, quæ facit ad eſſe, & vbera quæ ad permanentiam faciunt generari poſt ortum.

Quid ſit matrix.

Eſt autem matrix mẽbrum figuræ concauæ receptionis eius, & conſeruationis gratia, ex ſubſtantia neruoſa, non quia ex neruis a cerebro procedentibus ſit contexta, ſed potius eius ſubſtantia ſimilis eſt neruis, quia alba, viſcoſa, extẽſa, panniculoſa; licet nerui aliquid adueniat, ex quibus ſentit.

De compoſitione matricis.

Et compoſita ex duobus panniculis, ſeu tunicis ad melius conſeruandum; quarum interior eſt aſpera ad modum linguæ bouis, ad melius continendũ, & venoſa habens plures venas quietas, & pulſatiles ramificatas ex venis portæ, quibus continuatur cum hepate, mammillis, & corde, quarum orificia figuntur in ipſa, & vocãtur foramina matricis, ſiue cotyledones, quibus continuantur panniculi embryonis, vt ex ſanguine currente in eis embryo nutriatur, & eius ſpiritus, & calor eueniretur frigiditate eius, & tunica exterior plurimũ eſt neruoſa, & non ſunt tales niſi, vt dilatentur apud conceptum, & magnificationem embryonis, & apud partum conſtringuntur ad expreſſionem ipſius. Et quantitas matricis ſequitur corporis quantitatem, ſicut ſunt mammillæ. In puellis enim minor eſt veſica earum plurimum. In augmentatis vero, eius quantitas eſt completa, ſicut vbera occupans ſua magnitudine omne id, quod eſt inter propinquitatem vmbilici vſque ad meatum vuluæ poſtremum, ad quam peruenit collum eius. Et figura eius eſt extenſa arcuata, in cuius extremitatibus habet duo oua ſimilia teſtibus viri nuda, non cooperta, vt illi, & quemadmodum viri habent vaſa ſpermatis inter duos teſticulos, & expulſorium radicis virgæ, ſic mulieres habent vaſa ſpermatis inter duos teſticulos, & expulſorium ad concauitates matricis; habet enim duas concauitates matrix ipſa in hominibus, & in alijs animalibus ſecundum numerum papillarum, non quod ſit numerus embryonum ſecundum numerum concauitatum tãtum, vt aſſerunt quidam. In ipſa enim matrice in concauitatibus eius generantur quandoque quinque, & eſt maior numerus, ad quem perueniũt nati prout Albucaſis, & Ioan. Serapionis, & Ariſt. ıx. de animalibus ait. Et quia duas habet, quandoq; plures generãtur, & plurimũ duo ſunt, & ſi earũ numero conſequantur, & ipſa apud retentionem menſtruorum incraſſatur, & cum mẽſtruatur, extenuatur, & munda remanet, vt exinde melius cõceptioni fiat apta. Et eſt poſita inter veſicam a parte an-

E teriori, & inteſtina a poſteriori, vt ſit ei a duobus lateribus obſtaculum, & ſtatus eius ſit in tutela ſimul in embryone; & ligatur mater cum dorſo ligamentis pluribus fortibus, & ad partes luminis, & veſicæ, & oſſi lato pectinis, exiſtentibus de genere neruorum; venarum, & arteriarum. Et collum eius eſt neruoſum, & lacertoſum, rugoſum, frictioni aptum, quod coitu incraſſatur, & impinguatur. Et eius lõgitudo æqualis eſt inter vj. digitos vſq; ad ıx. & quod eſt inter illud. Et quandoq; elongatur, & abbreuiatur per vſum coitus, & dimiſſionem ipſius. Et quãque aſſimilatur in quanto in figura virgæ cum qua coire conſueuit, & eſt habens meatus duos. Vnum in extrinſecum, in quo ſunt panniculi contexti ex venis, & ligamẽtis ſubtilibus valde, ortis ex omnibus partibus eius, quod deſtruit violatio, & currit, quod in eis eſt de ſanguine. Et cum coit matrix vſq; ad illud os trahitur, quaſi procedens ad illud deſiderando attrahere ſperma, per ſuam naturam, & formam. Et meatus colli veſicæ, per quem extra

F vrina educitur, eſt iuxta ipſam a parte ſuprema, vt alia membra tranſeundo per ea, non lædat. Et in aliquibus mulieribus collum cadit ad ſiniſtrum, & in aliquibus earum ad dextrum. Aliud in profundo iuxta os matricis ex quo deglutit ſperma, & cum deglutiuit concluditur, quod puncta acus non poſſet ingredi, & eo aperto Dei præcepto pariet fœtum. Et in collo iuxta os ipſius ſunt orificia venarum, per quę menſtrua exterius expelluntur, quibus ſuperfluitates corporis totius purgantur, non venientes ad eius concauum, ne inficiatur concauũ continens, & contentum. Ex quibus manifeſte colligi poſſunt actiones vniuerſales, ſiue naturales cauſę, & ęgritudines matrici euenire poſſibiles, cauſæ earum, & loca, & nocumenta actionis ipſius. Actiones vero naturales ſunt menſtruare, concipere, impprægnari, & parere.

Ægritudines poſſibiles matrici euenire.

Ægritudines autem poſſibiles euenire, ſunt propriæ, & ex cõmunitate. Et proprię ſunt ſimplices, & compoſitę. Simplices, vt mala complexio ſimplex, & commixta, pura, vel impura, mala compoſitio, & ſolutio continui.

G Et compoſitæ, vt apoſtematum genera. Ex communitate vero ſunt, vt communiter ipſa compatiatur membris alijs, & maxime ſuperioribus principalibus, ſicut alia cõpatiuntur eidem, prout accidit in ſuffocatione matricis, & multiplicatis ægritudinibus in matrice debilitatur hepar, & diſponitur, vt fiat hydropiſis. Nocumenta actionum ſunt plura, ſecundum pluralitatem eorum, quæ infra ponẽtur. Ex quarum conſideratione peruenire oportet ad cognitionem ægritudinũ prædictarum, & ex exeũtibus menſtruis, & alijs, qualitate mutata, dolore, & tumore circa ventrem apparente.

Continebit igitur ſecundum hæc, hæc ſumma quarta, capitula. 19.

De menſtruis, & eorum iudicijs. Cap. 1. fol. 90

De conceptione, ſeu imprægnatione naturali. Cap. 2. 90

De regimine prægnantis, & fœtus, & concipientis maſculum, & gemellos. Cap. 3. 91

H De partu naturali, de quibus tantum ſolummodo procedemus, quantum ſpectat ad indigeſtionem eorum, vt per eorum notitias, cauſas conſeruatiuas, & nocumenta ipſorum (ſi quæ eueniant) cognoſcamus, & eius prouidentiam, vel curam faciamus. Cap. 4. 92

De mala complexione matricis, & cura eius. Cap. 5. 92

De ægritudinibus eius, ex qbus eſt oppilatio. Cap. 6. 92

De ſuſpenſione matricis, & de aſcenſu eius, & de declinatione ipſius, & deſcenſu ſeu pręcipitatione. Cap. 7. 93

De præfocatione matricis, & medicinis eius. Cap. 8. 93

De ſpeciebus ſolutionis continui matricis, ex quibus ſunt vulnera, corroſiones, & putrefactiones, rhagadiæ, & fiſtulæ. Cap. 9. 94

De apoſtematibus humoralibus matricis. Cap. 10. 94

De nocumentis in actione menſtruandi, & primo de cura fluxus menſtruorum. Cap. 11. 95

De

De curſu matricis, ſeu fluxu, & aqua. Cap. 12. 96
De cura retentionis menſtruorum. Cap. 13. 96
De nocumentis in actione concipiendi, & impræ-
gnandi, & primo de ſterilitate, et difficultate im-
prægnationis. Cap. 14. 97
De mola matricis. Cap. 15. 97
De nocumento partus, ex quibus eſt difficultas.
Cap. 16 101
De cura accidentium, quæ ſequuntur partum.
Cap. 17. 101
De retentione, & extractione ſecundæ. Cap 18 101
De abortu, & accidentibus, quæ ſequuntur. Ca. 19. 101

De menſtruis, & eorum indicijs. Cap. 1.

Menſtruum quid. MEnſtrua ſunt a ſanguine ſuperfluente in mulieribus, ſicut ſperma ex ſuperfluo eius in viris, aliter tamen, & aliter, prout Ariſt. ix de animalibus dixit, talis *2. de gen. anima. c. 3.* enim ſanguis in mulierum corporibus aggregatur quotidie per indigeſtionis modum, propter lapſum naturæ ipſarum ad frigidum, & humidum ex decidentia ſexus, cum ſit fœmina maſculus occaſionatus, hoc tamen eſt Diuina ſapientia ordinante, cuius gratia earum illuſtrata natura emittit talem ſanguinem in matricis concauū, vltra illum, quem in ſubſtantia eius emittit pro nutrimēto ipſius, gratia genealogiæ ſeruandæ, vt ſi quidem purū in eo ſit, cedat in nutrimentum, & augmentum corporis embryonis tam ex ſemine mulieris ipſius materialiter generari, quod vero impurum, aut ſuperfluum, de corpore expellatur, quemadmodum eſt videre in plantis humidis, ex quibus ſpecies gūmorum emanat, quod menſtruum dicitur, ſeu flos mulieris. Et quia corpus ipſius generationi eſt aptum, cum completum fuerit, & perfectum, dicente philoſopho, tunc vnumquódque perfectum eſt, cum tale quale ipſum eſt, generare poteſt, ſanguis ille ad matricem non mittetur, nec menſtrua apparebunt donec completum, & augumentatum fuerit, cū prius in nutrimentum, & augmentum matricis tranſeat omnis ſanguis, qui generationi ſit aptus: hoc autem tēpus fixit natura in xiij. annis, cū in maribus in xiiij. limitaſſet, & hoc propter defectum naturæ mulieris, quia in vtero tardius cōpletur, & citius perficitur extra ipſum; quod enim debile, & frigidum eſt, tarde venit ad terminum, & cum peruenit, parum durat; ſicque mora, & ſtatus in complemento eſt breuis, & ex tunc menſtrua completa priuantur ex ſiccitate corporis cooperante ratione ætatis. In illo autem intermedio, generatione fiente, ille ſanguis totus retinetur, & purum eius propter nutrimentum embryonis, atque augmētum, & carnis generationem immittitur in matricem, pro parte ad vbera, vt lac fiat nutritioni eius opportunum poſt eius ortū; impurum vero partim reſeruetur in venis ſecundinæ, & vacuo eius. Et tunc auxiliatur ſua lubricitate, vt facilis fiat exitus embryonis. Et proinde cum ante partum menſtrua ſuperueniant in quantitate conſueta, fœtum ſignificat ægrum vel debilem, vt dixit Hipp. niſi in mu- *5. apho. 60.* liere ſanguinea valde, in quantitate minori conſueta. Generatione vero non fiente in muliere ſana, purum eius retinetur in membris, & eam impinguat, vt eſt manifeſtum, quod vero impurum eſt, ad matricem tanquam totius ſentinam impellitur, vi ab ea extra corpus, vt ſuperfluū educatur, quemadmodū per hæmorrhoidas exiens: qui tamen alijs animalibus reſeruatur, vt in additamentum ſui corporis conuertatur, nec tamen quotidie educitur, licet quotidie aggregetur, ne quotidie abominabilis Infectio eius, & deturpatio inſequatur, immo paulatim aggregetur, quandiu ſuperfluentis fuerit quantitatis, quā natura expulſiua ſui corporis nequeat tolerare, & proinde ad eius moueat expulſionem. Hæc autem tempora, vera Dei ſapientia compenſauit, vt tempus aggregationis eius æquale eſſet menſis vnius, & plus, & minus, ſecundum naturæ temporis, & regiminis varietatem, & dicitur tempus interpolationis ipſorum. Et ſimiliter tempus aperitionis ipſorum in fine menſis coadiuuatur in-

A fluentia Lunæ, & perdurationis ipſorum, vt æquale ſit illud, quod inter vnum diem eſt, & ſeptimanam, & eſt tempus dierum trium, licet in aliquibus ſit latius, & in aliquibus breuius, propter cauſas prædictas, & ſimiliter quantitas, & qualitas; cum enim per indigeſtionis modum aggregatur talis ſanguis in corpore mulieris, in qua digeſtio fortior eſt, vt in muliere virgine, pauci cibi, & maioris exercitij, concurrentibus alijs circumſtantijs ſimilibus, quantitas minor erit. In qua vero digeſtio debilior, vt in lapſa, & molli, & multi cibi, & ocij, circumſtantijs etiam ſimilibus concurrentibus, maior erit; propter eandem cauſam. Color communis in pluribus ipſarum erit ſubrubeus, ad albedinem tendens ad modum *De coloribus menſtruorum.* ſanguinis arietis nouiter iugulati. In puellis ſanguineus in principio. In melancholicis vero rubeus, obſcurus; in cholericis autem rubeus clarus: in ſanguineis rubeus roſeus: in phlegmaticis ad albedinem multum tendens. Cum ergo menſtrua ſunt temperata in quantitate, qua- B litate, & tempore ſuo concurrente ſecundum conſuetudinem ſuam naturalem in omni ſpacio, ſunt cauſa ſanitatis mulieris, & mundificationis corporis eius, in omni nocuo in quanto, & quali, & faciunt ipſam acquirere caſtitatem, & paucitatem deſiderij, & euentus ipſorum erit ſuauis cum bona tolerantia, & abſque aliquo accidente prauo; natura enim mulierum diſpenſans corpora earum, per matricem ex menſtruis, velut per renes ex vrina ſtatim videtur expurgari, vt Galen. ait. Cum ergo alterantur a diſpoſitione ſua naturali, veniunt cum prauis accidentibus, ſcilicet dolore capitis, faſtidio, caſu appetitus, debilitate cordis, dolore dorſi, renum, lumborum, & ancharum grauedine, quæ euentus ipſorum ſunt ſigna, & ſunt cauſa ægritudinum plurimarum. Et *5. apho. 38.* ſiquidem alteretur in colore, vel tempore, cauſa ægritudinis indicat neceſſariam præuiſionem, dicente Hippo. *5. apho. 37.* in apho. Mulieri menſtrua ſine colore, aut non ſecūdum ſe ſemper iacta, purgatione indigere ſignificant. Si vero in quantitate, fiunt ægritudinum cauſæ, vel morbi; C Inquit enim Gal. ſanitatem eſſe temperamentum, & æqualitatem exiens, aut temperamentum proculdubio venit in infirmitatem, & ſi parum; cauſa morbi fit; ſi vero multum, morbus appellatur, vnde Hippoc. Menſtruis plurimis venientibus, & non venientibus a matrice accidunt ægritudines, accidentes, ex ſuperfluitate ipſorum ſunt ægritudines inanitionis principaliter, & per ſe, quæ ſunt notæ, per accidens vero, & conſequenter ſunt ægritudines repletionis, ex quibus hydrops eſt plurimum. Ægritudines vero accidentes ex retentione ipſorum ſimpliciter, vel in parte, ſunt repletionales, & per ſe proprie, & quædam harum ſunt propriæ corpori, quædam matrici, & quædam communes vtrique. Corpori autem propriæ ægritudines fiunt, cum antequam impellatur ad matricem generatus ſanguis ex quo menſtrua fieri deberent, corrumpatur in venis, & ſeb accendat, & colligatur in aliquo membro ad apoſtemata, vel ad præter naturam aliter diſponatur. Matrici propriæ D fiunt, ex quo ad matricem miſſus eſt, vt retineatur ibidem, nec extra expellatur: vtriq; autem cum ſuffocatio matricis fiat ex eo, & hæ, & aliæ ægritudines omnis generis differentes inter ſe ſecundum diuerſitatem complexionis, nam ſi fuerit cholerica generantur in ea ægritudines cholericæ; ſi melancholica, melancholicæ; & ſi phlegmatica, phlegmaticæ; & ſi ſanguinea, ſanguineæ. Per accidens vero, & ſecundario fiunt ægritudines inanitionis, vt fluxus ventris, fluxus ſanguinis narium, vomitus ſanguinis, hæmorrhoides, & ſimilia, eius materiam deriuante natura, vt Hippocra. ait in aphor. mulie- *5. apho. 33.* ri menſtruis deficientibus ſanguinem ex naribus fluere bonum.

De conceptione, ſeu imprægnatione naturali. Cap. 2.

Definitio conceptionis. COnceptio, generatio, & imprægnatio, conſignificant idem generaliter ſumptæ: ſpecialiter autem

Meſue. MM a conce-

conceptio eſt ſeminis a matrice appræhenſio, & prior generatio eſt embryonis, & conſequens. Imprægnatio vero eſt mulieris, & vltimo apparens, quaſi vna alteri ſit diſpoſita, immiſſo enim ſemine in matrice, vtroque exiſtente generationi apto, & bene diſpoſito, vt quia ſemen viri, & mulieris non ſit alteratum, nec corruptum, nec aliquo modo notabiliter infectum, ſeu debilitatum, immo perfectum, & ſanum, vt ſupra de ſpermate eſt dictū; in matrice etiam temperata, quod Hipp. ait, cum dixit,
3. aph. 62. Quæcumque frigidas, & denſas matrices habent non cōcipiunt. Similiter, & in maribus habens generatio ſpermatum, maxime concurrente interiori impreſſione ſuperiorum principalium, vt quia in eo ſit deſiderium, hilaritas, voluptas. Et exteriorum ſupercœleſtium corporum influentia, & aliarum rerum regimine condecenti. Sicut enim videre eſt in ſemine proiecto in terram, quòd tunc temperatur germinatio, cum prædictis conſimilia adſint, cum vero indiſpoſitio ſit ex parte eorum alterius, vel amborum, germinatio impeditur, vel annullatur;
F ſuſcepto enim ſemine in matrice non adhuc generatio erit certa, niſi ſemen viri mixtum fuerit cum ſemine mulieris, quatenus contemperentur, & inuicem agant conuenienter in materia generationis, dicente philoſopho, Semen enim niſi mixtum fuerit ex duobus, non generabitur animal; ſicut nec caſeus, niſi commiſceatur coagulum lacti. Vnde generationis virtusocioſa eſt carens materia propria, quam attingat, tunc autem bene mixtum erit ex duobus ſeminum, cum in coitu ſimul ambo ſpermata emittentur conuenientibus voluptatibus, & appetitibus, qui eas impellant ad inuicem inter ſe; materialis enim cum appetit formalem, & econuerſo ſibi occurrunt impulſa ad inuicem, & melius commiſcētur, & temperantur. Cumque tale ſperma mixtum fuerit matrice tali, nec aliud impediens ſuperueniat ex parte regiminis, & cauſarum, quæ ſunt cauſæ abortus, de quo infra, Chriſto dante, dicemus, & matrix colligetur ſuper ipſum totaliter, vt nullum interueniat ibi va
G cuum, & os ſuū intrinſecū etiam taliter claudet, vt nec puncta ſtyli, vel acus ingredi poſſit, vt Galen. dixit, conceptio tunc facta eſſe dicitur, & ex tunc ſperma manet in forma lactis per ſex dies; deinde alteratur potentia virtutis generatiuæ exiſtentis in ſpermate viri, quæ alterat, & permiſcet partes ſpermatis mulieris, donans vnicuique membro generando complexionem propriam, & tunc prima diſpoſitio, quæ accidit, eſt duplex. Prima eſt ſpumatio ſpermatis ex operatione virtutis informatiuæ ex viri ſemine procedentis. Alia eſt compoſitio ſubtilis cuiuſdam membri ex ſuperflua parte ipſius ex virtute ſpermatis viri ſecundum Galen. vel ex calore matricis, vel vtriuſque ſpermatis mulieris magis, & viri minus ſecundum alios. Circa primam, naturæ intentio eſt, vt generet tres veſicas, quæ ſint mineræ ſpiritus vitalis, naturalis, & animalis in virili ſpermate contenti, in quibus figantur, & exerceant, quod vnicuique proprium eſt. Et proinde prima veſica fit profunda in medio hu-

In dele aph. 6. & 2. de cau. ſympt. cap. 3.

Qualiter remanet ſperma in matrice per ſex dies, & embryo fiat.

H miditatis, vt detur locus cordi; deinde fiunt ex latere eius ſupremo, & dextro duæ veſicæ ramificatæ ab illa, confuſæ inter ſe non bene diſtinctæ ſtatim; deinde ſeparantur ab inuicem poſt horam, & diſcernuntur, & fit ſupremus locus id, ex quo creatur cerebrum, & dextrum, id ex quo creatur hepar. Et impletur illa dextra ſanguine ad albedinem declini, & penetrat ad exteriorem partem humiditatis poſt duas veſicas ventoſitas mandans, & extendens, vt recipiat reſtaurationem a matrice, & ſpiritum, ex ſanguine tracto virtute virilis ſeminis ab ipſa, vt creetur vmbilicus. Et deinde fiunt lineationes operatione virtutis illius, & informantur reliqua membra radicalia ex reliquo ſemine mulieris, ordine, & certorum dierum ſpatio infra diſtinctorum. Et circa diſpoſitionem alteram naturæ intentio eſt, vt generet panniculum, quo inuoluatur embryo, & a matrice diſtinguatur, quemadmodum cruſta in pane ex calore aſſante clibani generatur, in quem panniculum penetrent, & figantur orificia venarum matricis, ex quibus virtu-

E te virilis ſeminis, ſanguis trahitur ad matricem, & ad locum concauum generationis, vt ex eo embryo nutriatur, & membra eius, tam modica, cum ſint ex modico ſemine procreata, debitum recipiant nutrimentum, & membra ſanguinea generentur, & tunc proprie, cum membra eius creata ſunt, multo indigent nutrimēto, & induratus eſt panniculus ille, qui poſt ſpatium diuiditur in panniculos tres propter cauſam inferius aſſignatam, cum ante generationem panniculi paruo indigente embryone nutrimento, non nutriatur ab illo, nec foraminibus. Inquit enim Gal. generatur vero, quod eſt. 3. fac. nat. cap. 3.
Ordo autem, & ſpatium temporis in generatione membrorum, prout rationabilis antiquorum coniectura inſinuat, & experientia annqua talis eſt, nam in primis ſex diebus, qui ſunt a principio conceptionis format virtus informatiua embryonem, non petendo aliud ex matrice. Et poſt illud appetit, & fit inceptio alarum in pectore in alijs duobus diebus poſt illud, & ſunt dies octo a
F principio: deinde in alijs quinq; diebus, & ſunt xiij. a cōceptione, penetrat ſanguis a toto, & fit illud vnde creatur complete. Et deinde nouem alijs diebus poſt illos fit humiditas ſanguinea, caro; & iam diſcernuntur fruſta carnis, & diſcernuntur membra principalia tria manifeſte, & iam ſeparantur alia a contactu aliorum, & extenditur humiditas nuchæ; & deinde poſt in alijs nouē diebus ſeparatur caput ab humeris, & extremitatibus, et lateribus, & ventre. Et diſcernuntur ſenſus organa ita, vt ſentiat poſt illud in quatuor diebus completis. xxxv. diebus a principio conceptionis, quod patet in embryone aborſo, & in aqua poſito ſecundum diſtinctos dies, in quibus manifeſte adſunt prædiſtincta membra, & omnia in xl. diebus aborſo, & in aqua poſito. Hoc enim eſt tempus æquale, & medium ad informationem, & breuius eſt. xxx. ſecundum aliquos, & longiuquius, & magis extenſum eſt. xlv. nam, vt quidam dicunt, non inuenitur in aborſo maſculus completus ante xxx. dies, cū eius compoſitio ſit velocior quàm fœminæ, vt Ariſtot.
G dixit. Et cauſam ſuperius aſſignauimus. Et generatio embryonis tunc facta dignoſcitur, & tunc apparet imprægnatio, ideſt ventris plenitudo. Et cum peruenit ad informationem per duplum temporis, in quo informatur embryo mouetur, & cum ſuperuenit motui duplum eius, in quo mouetur peruenit ad augmentum eius, & naſcitur, ſi impediens non interueniat, aut ex parte matricis, aut ex parte embryonis, quia infirmi fuerint, & ex parte regiminis, ita quod informatio fiet in xxx. diebus ſecundum illos, naſcetur in ſex menſibus; & eſt rarum, nec eſt verum, quia ſi eſſet natus in ſex, viueret, quod eſt falſum; ſi vero in xxxv. diebus informatio compleatur, naſcetur in vij. menſibus, & eſt plurimum; ſi vero in xl. diebus informatio compleatur, naſcetur in menſibus ix. & eſt frequenter. Et cauſa triplicationis panniculi, in quo voluitur fœtus, quam natura intendit, eſt, vt in primo panniculo exterius poſito ſecundina vocato terminentur venæ pulſati-

Secundina et aliarum particularū generatio, et vſus.

H les ex tranſuerſo, a quibus per vmbilicum euentationē ſpiritus recipit embryo, & non per os, quæ diuiditur in duas, & aliam quintam venam, & vocatur biles, & eſt inuolutus embryo ibi, vt effundatur ex eo ſanguis, & colligatur ad ipſum fœtus vrina ex effuſorio vmbilici, non ex virga vſque ad horam partus, & dicitur Alchas, & eſt vt retineant ſudorem. Tertius eſt panniculus ſubtilior alijs, vt aggreget humiditatem limoſam ex embryone, & non lædat cum ſui ſubtilitate, & duritie, & quemadmodum lædit ſecundina, cum ſit ſuperficies tenera embryonis, ſicut vlcera conſolidata, quæ non ſunt firma. Iuuamentum autem in retentione illarum ſuperfluitatum eſt, vt ſeparet inter ipſum embryonem, & matricem, & ſuperfluitates, & humiditates; & hoc ne ſua acuitate, & mordicatione vrinæ, & ſudor læderent embryonem: & quartum vas in colligendo ſuperfluitatem ſiccam egeſtionis non fuit in eis neceſſarium, cum in eo, qui nutritur non ſit craſſa ſuperfluitas, neque fæx, cum ſubtile exiſtat.

De cauſis maſculi ac fœminæ, & cauſis in eum ſexus.

exiſtat. Cumq; ſperma uiri calidum fuerit, digeſtum, & ſpiſſum, & grandinoſum, & abundans, & potens ſuper frigiditatem, & indigeſtionem ſpermatis mulieris, & cum hoc proceſſit a dextro teſticulo, ſumaturque, & trã ſeat ex rene alnore, propinquiori hepati, & proinde calidiori, ſuntque conuenientia coitus poſt mundificationẽ matricis, & ceciderit in dextrum matricis. Et ſimiliter ſperma mulieris cum proprietatibus conſimilibus, generabit, vt plurimum maſculos, ad quod adiuuat aer, regio, tempus frigidum, & ventus ſeptentrionalis, & ſimiliter ætas, adoleſcentia, non pueritia, propter incomplementum, non ſenectus, propter defectum. Et contraria ſi adſint, generabitur vt plurimum fœmina. Et dicunt quidam prudentes, ſi currat ex dextro in dextrum matricis, maſculinat; ſi vero ex ſiniſtro in ſiniſtrum, fœmininat. Et ſi currat ex ſiniſtro ad dextrum eius erit fœmina maſculina, ſeu virago, & ſi ex dextro in ſiniſtrum erit maſculus fœmineus. Porro cum ſperma commixtum abundans fuerit in quantitate, vt diuiſum in partes incidat in duas concauitates matricis cum potentia virtutis reſeruandæ in vnaquaque fiet generatio gemellorum diuerſi ſexus plurimum, & quandoque eiuſdem, & parum ſaluantur, nec eſt inconueniens cũ in qualibet parte eius generatiuæ potentia integre reſeruetur, quemadmodum in vnaquaque parte diuerſi ſpeculi vis eſt repræſentatiua imaginis, & illud eſt plurimum. Et quandoque eorum generatio a duobus ſpermatibus in duobus procedit ita, vt ſit impregnatio ſuper impregnationem, inter quas non multum interſecat tempus, & tunc raro ſaluantur in reſpectu generationis vnius: nam cum accidit in mulieribus fortibus multæ caliditatis, & ſanguinis, & multorum pilorum, in quibus matrices ſunt fortes, nec abortiunt cum menſtruis ſemel aduenientibus, neque bis; tunc caſus litigij, & contentionis ſuper ambos, quod plurimum perducit ad febrem, & alias ægritudines euenientes, eſt vt alter abortiatur ipſorum, quod ſi cadat impregnatio ſuper impregnationem non in valde forti, & in ea, quæ non concipit niſi propter apertionem ſuæ matricis, non propter fortitudinem eius, timetur: quod filius primus ſit debilitatus, quare concipitur ſecundus, & cauſa debilitatis eſt, quia defectus eſt ſanguinei nutrimenti. Quibuſdam vero viſum eſt, quod impregnatio ſuper impregnationem fieri non poſſit, & quod poſt impregnationem concluditur os matricis, ſicut Hippoc. dicit, necnon cum ex matrice ſperma non currat, ex quo habuit, quod optauit, propter, quod ſperma currit. Sed ſecundum veritatem apud impregnationem concluditur os ipſius, non tamen in recipiendo, ſed in cuſtodiendo bene, quod auide concepit ne perdat, & ſi ſperma a matrice etiam tunc non currat, verum eſt exemplum, ſed nihil prohibet ipſum currere intra, cum menſtrua illic currant, & ſi delectatio adeſt in ſecundo coitu, non erit magis ad recipiendum quam immittendum, nam ſi recipit, quod formale, vt generet iterum, immittet etiam materiale, vt comp'cat cum abundat. Et dum impregnatur puella, quæ non eſt conſueta, quod eſt in duodecimo anno completo, licet ſit raro, timetur eius mors propter paruitatem matricis. Et cum mater eſt ſanà, & boni regiminis, embrio vt plurimum ſanus eſt, cum ergo infirmabitur mater in toto corpore, quia febriat, vel in aliquo membro, & proprie in matrice, neceſſe eſt ipſum pati, & magis ſi mali regiminis fuerit, vel apoſtema calidum in matrice, mortale, eſt, vt dixit Hippocr.

Os matricis clauditur in cuſtodiendo.

5. aph. 30. & 43.

De ſignis conceptus.

Signa conceptionis, & impregnationis ſunt plura, & ipſorum quædam ſunt ſigna conceptionis, quædam maſculinæ, quædam fœmininę, quædam gemellorum, quędam ſingularis, & quædam ſanæ, & quædam ægræ, & ex conceptionis ſignis, quædam ſunt ſumpta ex diſpoſitionibus perceptis a muliere in ſeipſa, quædam es perceptis, & conſideratis a medico circa ipſam, quædam inueſtigata ex experimentatis in ipſa. Priora vero ſunt perceptio conuenientiæ emiſſionis duorum ſpermatum, &

A cum velocitate, in qua caput virgæ ſiccum ſit; & cum ſuctione adunationis oris matricis clauſæ abſq; duritie, vt ipſum ingredi non poſſit ſtylus ſecundum Hippocra. & Galen. in aphor. & hoc propter ſiccitatem ex ſuctione auida, & forti, vt non inueniatur humectatio loci poſt coitum, & cum eleuatione eius ad ſuperiora, & anteriora, & retinentur menſtrua vſque ad tempus partus, & poſt menſem, aut menſtruatur parum, & accidit dolor paruus in eo, quod eſt inter vmbilicum, & receptionem, & quandoque ſit difficultas vrinæ, & accidit, vt abhorreat coitum, licet prægnans maſculi magis abhorreat, & ſi coitur cum ea non emittit ſperma, immo dolet ſub vmbilico poſt ipſum, & anxietates inſunt, nauſea, & abominatio, vt Hippoc. dicit in aphoriſ. quod eſt, quia in concepti ori ſtomachi nocetur, ſecundum quòd Galen. ſubiungit, & ex illis eſt vertigo, dolor capitis, tenebroſitas oculorum, & pulſus cordis. Quæ autem a medico inſpiciuntur circa ipſam, ſunt commotio appetitus mali: & illud poſt menſem, aut duos, vt

5. aph. 51.

5. aph. 61.

B ſupra in ſtomacho dictum eſt, & citrinatur albedo oculorum eius, & profundatio palpebrarum, mollificatio ipſarum quandoque, & acuitur aſpectus eius, & minorantur eius pupillæ, & incraſſatur eorum albedo, & non citrinatur ſecundum multitudinem, & neceſſaria eſt alteratio coloris, & euentus impreſſionum egredientium a natura, quamuis ſint in prægnante ex maſculo minus, quandoque impregnatio ſedat dolores dorſi, & ancharum, propter, quod calefacit ea matrix, & proprie cum conceperit maſculum, & cum parit, redeunt. & quandoque alteratur corpus eius ab eo, quod fuit; quare dilatantur, & citrinantur venæ eius ſuper ipſum, & virides fiunt, & in pluribus prægnantibus accidit, vt in mollificatione earum corpora in principio retentionis menſtruorum, & ex ſuperfluitate eius, quod teſtat ex cibatione ipſius cum pauco indigeat propter debilitatem, & paruitatem ſui, deinde cum magnificatur embryo, totum tranſit in magnificationem eius, quare re-

C deunt ad naturalitatem ſuam.

Qualis ſit prægnantis Vrina.

Quæ vero inſpecta ſunt extra ipſam, ſunt ſigna, quæ inſpiciuntur in exeuntibus ab ea, & proprie in vrina: in principio enim impregnationis vrina eſt claræ ſubſtanſtantiæ, & coloris irini. i. varij, quia citrini ad ſubalbedinem tendentis, & ſuper ipſius ſuperficie ſubſtantiæ, & coloris irini eſt ſicut nebula, vt in medio eius ſit ſicut cottum carminatum, vel diſperſum, propter diſpoſitiones alias digeſtionem materiæ procedentis a membris, quorum calor confortans eſt ex impregnatione, & proprie ſi maſculus fuerit conceptus, & in ea ſunt velut grana, quæ deſcendunt, & aſcendunt, & cum mouetur non turbatur. In fine vero impregnationis loco eius, quod apparuit in principio ſubalbedinis apparebit rubedo, & turbedo; quia eſt ſicut malum vinum rubeum, id eſt corruptum, & aqua cicerum, & cum mouetur turbatur. Patientis vero ſecundum plurimum nigra eſt, & in fundo eius eſt ſicut atramentum, & ſordes.

Experimentum Hippo. ad cognoſcẽdum de impregnatione.

5. aph. 39.

D Quæ vero ſumuntur ex experimentatis in ipſa ſunt, vt puta ſecundum, quòd Hippocra. dixit in aphor. Mulierem ſi vis ſcire ſi conceperit, quando dormitura eſt mellicratum da bibere, id eſt hydromel, quod ſit ex mellis drachm. ij. tantummodo, & aqua pluuiali tantundem, & cum expergeſit ſupinetur. Et ſiquidem tortiones habuerit, concepit; ſi vero non minime. Et eſt experimentum certum, niſi in conſuetis bibere illud. Et iterum in alio dixit aphor. mulier ſi non conceperit in vtero, velis autem ſcire, ſi concipiet, id eſt ſi concipere apta ſit, ſupp. & laboret in die ieiuno, conteges eam veſtibus ſaliter in ſero: & ſuffumiga eam deorſum aromatibus per traiectorium ſcilicet, & ſiquidẽ odor videtur tranſire per corpus ad os, & nares, cognoſce, quoniam ipſa ex ſe non generat; eſt autem culpa viri, quod licet in cognoſcendo mulieris aptitudinem ad conceptum, & ineptitudinem ab Hippocrat. ſit introductum, tamen eadem ratione ad cognoſcendam conceptionem ſiſtentem, vel non, poteſt aſſumi. ſimi-

liter experitur ſupponendo allium, & ſuper dormiendo, & conſiderando ſi ſapor, & odor aſcenderit ad os, & nares, & ſupponitur ariſtolochia cum melle, vt infra dicemus.

De ſignis cõceptio maſculi.

Et ex ſignis conceptionis maſculinæ, quædam ſumũtur ex parte diſpoſitionum vtrorumq; generantium, & quædam ex parte diſpoſitionis prægnantis tãtum, ex parte generantium maſculi ſcilicet, & fæminæ diſpoſitionũ, maris quidem, quia cuius vis eſt fortis corporis, æqualis carnis in duritie, & mollitie, & multi ſpermatis, & calidi; & quia eſt magnorum teſtium, & magnarum venarum; fortis deſiderij, quem nõ debilitat coitus, ex cuius dextro excidat ſperma. Et modus eſt, vt reſtringatur teſticulus ſiniſter apud emiſſionem ſpermatis, & effundatur ex dextro, ſicut ruſtici faciunt, cumq; adoleſcentis prius inflatur teſticulus dexter, tunc ipſe erit maſculinans, & ſi ſiniſter, tunc erit fœmininans. Et ſimiliter ille ad quem cito feſtinat pollutio non a nocumento, ſed a ſpermate, eſt faciens maſculum, & ex experimẽtis eſt, vt colligatur ſperma, & ſi eſt ſpiſſum, & proiectum in aqua rotundetur, & deſcendat, eſt generantium maſculi.

De ſignis conceptio mulieris.

Et ex ſignis mulieris eſt, vt mulier ſit æqualis formæ, & corporis, ſolidæ carnis, non mollis, & menſtrua eius ſint digeſta, & ſpiſſa, & non cruda, & ſubtilia, nec aquoſa, nec aduſta, nec debilia in ſe, ſed reſpectu ſpermatis viri; & cuius os matricis vuluę oppoſitum eſt; cuius digeſtio fortis eſt: & cuius venæ ſunt apparentes, & manifeſtæ, & cuius ſenſus, & motus ſecundum, quòd oportet exiſtunt; nec habet ventris ſolutionem, nec conſtrictionem aſſiduam; & oculi eius ſunt decliues ad fuſcedinẽ abſque ſubalbedine, & eſt gaudens, & animæ lætæ. Et puellæ viri potentes in principio cũ coeũt ſunt velocis impregnationis, pp fortitudinẽ caliditatis earũ, & paruitatem adipis matricum ipſarum, & humiditatum earũ. Et illę quibus velociter eueniunt menſtrua digniores ſunt vt concipiant maſculos, & ſpacium mũdificationis eſt breue, quia vſq; ad xxxij. dies non vſque ad xl. quibus vero ecõtra inueniuntur, vt plurimum ſunt generantes fęminas.

Signa vero ſumpta ex concipiente, & prægnante tantum ſunt: nam prægnans in maſculo eſt bene colorata,

5. aph. 42.

& mundioris faciei, vt Hip. dixit. Et plurimæ leuitatis, & agilitatis, & ſanioris appetitus, & quietiorum accidẽtium, & ſentit grauedinem in latere dextro, vnde Hipp.

5. aph. 48.

mares quidem in dextro, fœminæ vero in ſiniſtro generantur, & proinde cum mouetur fętus, ſentit motũ in latere dextro, & cum mammilla incipit augmentari, augmentatᷣ dextra, & alteratur pupilla dextra in albedinem, vel in rubedinem, nõ in nigredinem, vel ſuſcedinem; & ab ipſa currit lac prius, & quod currit ex ea eſt craſſum, viſcoſum, non tenue, & aquoſum, ita quod deſtillatũ ſup ſpeculum, & expoſitum Soli remaneat ſicut fruſtum grani, vel margaritæ, & ſi trahatur gutta lactis ex dextra parte eius, & cadit in aqua deſcẽdit pp eandem cauſam, fit pulſus dexter vehementior, plenus, & frequens. Et dixerunt quidam, quòd cum ipſa mouetur a ſtatione ſua, mouet prius pedẽ dextrum, & oculus eius dexter leuior eſt, motus etiam leuiores, & ſi mouetᷣ* poſt menſes tres, erit mas, fœmina vero * poſt quatuor. Quibus vero ſunt

** anit.*

contraria, portant fęminas ſecundum plurimum. Et ex experimentis eſt, vt fumatur ariſtolochiæ, aut teratur, & conficiatur cum melle, & ſupponatur cum lana viridi de mane vſq; ad meridiem in ieiuno, tunc ſi dulceſcat ſaliua eius, eſt concipiens maſculum, & ſi eſt amara, tũc eſt fœmina, & ſi nullo modo alteretur, non eſt prægnás, & hoc indiget perſcrutatione.

De ſignis gemellorum.

Et ſignum gemellorum eſt, vt conſideretur prægnantis venter, & ſiquidẽ nõ inueniatᷣ in eo ruga, neq; nodus, tunc embryo erit vnus. Si autẽ inueniantur rugæ, & nodi, tunc numerus fętuum erit ſm numerum rugarum, & proprie cum in vno latere ſentitur motus abſque altero, & econuerſo. Et ſigna ſanitatis fętus ſunt ſanitas matricis in toto, & parte, & proprie in matrice, & bonitas matricis, & q mouetur fętus debito modo, & conſueto. Et ſigna ęgritudinis eius ſunt ecõtra, & cũ accidit fluxus

E vẽtris, vel mẽſtrua ſupuenerint modo incõſueto, eſt impoſſibile fętum eſſe ſanum, vt Hippo dixit. Et apparitio lactis mammillę in primo menſe, & cum exprimitur, &

5. aph. 60.

emulgetur, fœtum ſignificat debilem, & temporum diuerſitas, ſeu mutatio indicat fœtus ægritudinem, quemadmodum Hip. in apho. iij particula dixit.

aph. 12.

De regimine prægnantis, & fętus concipientis maſculos, & gemellos. Cap. 5.

Regimen prægnantis, & fętus eſt duplex, generale. ſ. & ſpeciale. Generale eſt tres res. Prima ſanitatem eorum conſeruat, & completur adminiſtratione ſex rerum non naturalium debita, & eſt vt degat in aere temperato, & occupetur exercitio temperato, & motu ſuaui, & delectabili. Et cibus ſit panis mundus, & carnes facilis digeſtionis, & boni nutrimẽti, quæ notę ſunt, & vinum ſit ſubtile, & odoriferum, & vetus, nigrum, mediocriter ſtypticum, & lymphatum aqua ferrea. Et in ſecun

F da menſa ſumat paſſulas, cytonia dulcia, & pyra excitantia appetitũ, & mala muza, & granata. Et ſomnus eius, & quies temperatus, & vigiliæ ſimiliter, & aſſiduet lenificantia ſuam naturam, maxime ſi conſtringatur valde, ſint autem ex lenificantibus cũ ęqualitate, ſicut ſunt fructus lubrici, & herbæ, quæ ex * æſtate vegetantur, vt pru

** æſtat.*

na damaſcena exiccata, ceraſa, & ſimilia, & tamarindi, manna, & herbæ molles: hyeme vero caricæ. Repletionem temperatam cibi, & potus aſſueſcat, & gaudijs temperatis, & lenificantibus inijciatur. Et acribus alterantibus, & abortum ꝓuocantibus, & hoc omiſſione, & vitatione omnis rei pmutãtis ſanitatem eorũ, & q̃ abortum inducere poſſunt, q̃ infra dicemus. Et vſus medicinarũ cõfortantiũ mẽbra principalia, & ſtomachi, & matricis, ex quibus ſunt electaria, vnctiones, & emplaſtra, q̃ hic infra dicentur. Secũda res eſt, q̃ accidentia ſuperuenientia impgnationi corrigit, & emẽdat, quæ ad abortum pducere poſſunt. Ex qbus ſunt dolores vẽtris, difficultas vri

G næ, & abominatio, & deſtillatio, & nauſea, corruptio appetitus, dolor ſtomachi, & vomitus, dolor capitis, & vertigo, & tenebroſitas oculorum, et pulſus, ſeu tremor cordis, inflatio pedũ, mollificatio, apertio menſtruorũ; de qbus omnibus ſuperius dicta eſt cura, pter curſum menſtruorum, & hæc regula in ea obſeruãda tacite ſubiũgetᷣ, & eſt vt cũ leuioribus ſi poſſibile eſt, & exterius applicãdis ꝓcedamus, in primis maxime tribus mẽſibus, & vltimis. Inqt Hipp. pgnantes ſi purgare cõuenit a quatuor

4. aph. 1.

vſq; ad ſeptẽ, minus vero has. Et in curſu menſtruorum

Contra curſum menſtruorum prægnãtis.

cõmendatũ eſt philoniũ perſicũ valde: & expertum eſt, vt bibat vinũ ponticũ cũ aqua aluminis nigrum, qm̃ prohibet vomitũ, & cõſeruat fętum in matrice, & ſedeat in aqua decoctionis gallarũ, balauſtiarum, corticum granatorum, gallarum cypſſi, myrtillorum, & huiuſmodi tepida. Et ſumat mane vnũ trochiſcorũ de terra ſigillata cũ ſucco myrthino, ſub mãmillis abſq; ſcarificatione, prius omnibus, apponantur ventoſæ, & vngatur venter, & re-

Vnguentum ad idem.

nes, cũ hac vnctione. ℞. boli, maſticis, ſang. dracon. terræ

H ſigil. thuris, ana dr. ij. ſumach, berberis, nucũ cypreſſi, hypocyſtidos, acaciæ, ana dr. ij colophoniæ, farinę ſiliginis, ana dr. i. cõfice cũ ſucco plãtaginis, & virgæ paſtoris. Ad vomitum expertus eſt ſyrupus de acreſta, acetoſitatis citri. Ad mollificationem experta eſt theriaca Andromachi cũ vino decoctionis ſaluiæ; hoc. n. mollificationem, & obdormitationem tollit mẽbrorũ, humiditatẽ matricis exiccat, & cõſumit, & cõſeruat fętum, vt ait Abuhali.

Ad inflationem pedum prægnantis.

Ad pedum inflationes, diminutio potus, & ſubtractio iurium, & fomentatio in ſalſa, vel maris, & emplaſtrum de folijs caulium aſſorum, & commixtio eorundẽ. Electarium Gal. expertum ad confortationem fętus, & confortationem ipſius, & matricis. ℞ doronici, zedoariæ, margaritarum, vtriuſque coralli, vtriuſque been, al. & ru. gallarum, ſpodij, aſſæ odoriferæ, gal. muſcatæ, cardamomi minoris, cinnamomi pontici, ana drachm. j. boli armenæ, terræ ſigillatæ, dra. s. ſyrupi roſ. & ſucci virgæ paſtoris, quod ſufficit, doſis, vnc. s. hoc enim rectificat

diſpoſi-

diſpoſitionem matricis earum, & ſtomachi, & inteſtinorum, & cordis, & cerebri. Et diambrę cõfectio facit ad illud ſubtractis muſco, & ſpica, & cinnamomum ſi ponitur cum, & addat hypocyſtidem, & ſpodium, & fructus rubi cum ſumach perficit intentionem. Emplaſtrum expertum ad confortationem ſtomachi ipſarum, & retentionem vomitus, & fluxus ventris, eſt emplaſtrum noſtrum de galla intentionis caliditatis contra frigiditatẽ, & ſi mundificatione indiget, mundificetur, cum gelenia bin cum aqua po ypodij ſicut Inunctio bona confortans ligamenta. ℞. olei myrtini. dr. iij. diſſoluatur in eo thuris albi, & maſti. ana ſcrup. j. & inũgantur renes, vel ex oleo maſt. cum puluere terræ ſigillatæ.

Diæta prægnantiũ ſpecialis. Speciale regimen prægnantis eſt triplex, vnũ, quod cõpetit habenti maſculum, aliud, quod copetit habenti gemellos, et aliud, qđ cõuenit habenti debilem, & infirmũ. Primũ eſt duplex, vnũ eſt diſpoſitiuũ, aliud cõſeruatiuũ. Et diſpoſitiuum eſt, qđ diſponit matrem, & fœminam ad maſculi procreationem, & impręgnationem, & eſt vt ambo caleſiant cũ cibis, & potibus, & ſumptione mithridati, & cũ ſuffumigationibus aromaticorum, peſſarijs, clyſteribus, vnctionibus, & ꝓprie cũ aromaticis calidis, & cõfortantibus matrem, & diſponentibus conceptum, & ꝓprie cum muſco, croco, xyloaloe mũdo, & crudo, atque camphora, & cum cõfortatione veteri, & gallia muſc. et ſtudeant, vt vtriuſq; digeſtio ſit perfecta, & deuitent oia actu frigida, vt poma, & potum aquę, & vt dimittant coitũ ad tempus non omnino, qa corrũpit ſperma, vt diximus, viuant in gaudio, & decubẽt in domo læta, in qua ſint picturæ maſculorum, & cogitent in maſculis, & firment meditationem ſuam in maſculis fortibus, & melioris formæ, & pulchrioris figuræ, & coeant. Conſeruatiuum vero eſt triplex. Primum, vt habenti maſculum prædicta exhibita declinent ad calidum parum cum intermiſſione frigidorum. Secũdum, vt cibus, & potus ſit multę qualitatis. Tertium eſt, quod infra ſpecificabimus in aborsu, ſi Chriſtus voluerit, qui ſit benedictus, & habenti gemellos ſimilia competunt ex cibis. Ex his autem, quæ cum proprietate operantur, hoc eſt lutum creticum ſuſpenſum ſuper prægnantem, præſeruat enim eas ab abortu, & alleuiat partum.

Electuarium ad ventoſitates prægnantium. Electuarium ad ventoſitates, q̃ fiunt prægnantibus, & ſolutiones naturæ, & nominatᷣ conſeruans ſm Io. Serapionis. ℞. caſtorei, nucis muſc. zedoarię, doronici, oium, ana dra. v. ameos, ſemi. apij, ana dra. j. ſemi. hyoſcyami al. margaritarum non ꝑforatarum, ana drac ſ. zuc. duplum omnium, miſceantᷣ, & ſit potio dr. j. cum vino. Aliud prægnãtibus, & ventoſitatibus matricis, & cõſeruat embryonem. ℞. zedoariæ, doronici, ana dr ij. margaritarum non perforatarum, bdellij, corallij, charabæ, & ſetæ coctæ, & crudæ, ana dr. ij. caſtorei, dr. j. ſ. vſneæ, ſpicæ, ana dr. ſ. cheil, croci, gario. ana dr j. mellis, quantum neceſſe eſt, doſis ſit dr j. cum vino permixto, aut maſticetur cum zucchero, & detur. Inquit Abu. ad prægnantes, & conſeruationem fętus, therıaca conſeruat fętum. ſ Gal. & Andromachi; quæ diateſſaron vero dicitur facit abortum; hoc Serapionis filius dixit. Iuuant ad apoſtemata accidentia in pedibus prægnantium, ſunt papyrus, quando infunditur cum aceto, & ponitur ſuper ipſos, & oleum roſatum, qñ miſceatur cum aceto, & concutitur, & inungatur cum eo pes. Et ſal terrum etiam cum aceto, & chimolea, & eſt marmor inuentum in luto viridi, quando ponitur cũ aceto, & linitur, & cinis, & ſal friſum, quando teritur cũ oleo, & linitur tritum in aqua caulis, & aloe, & ſautel, & ſandalus rubeus, quando linitur cum aqua ſolatri.

Nota.

De partu naturali, de quibus ſolummodo procedamus, quantum ſpectat ad indaginem eorum, & pro ipſorum notitia, cauſas conſeruatiuas, & nocumenta ipſorum, ſiquæ eueniant cognoſcamus, vt eis prouidentiam faciamus, & curam. Cap. 4.

Partus naturalis quid. PArtus naturalis eſt, cum fœtus mouetur ad exitum, qui iam completus in ventro fuerit. Sicq; natura ceu

A intentionis finem adepta, velit in manifeſtum ducere, quod patrauit, & proinde mater naturę organum in hoc actu mouet ipſum, deſiderans expellere nociuum. Et ipſius cauſa eſt coarctatio eius, & defectus ſanguinis, & aeris, ſibi prouenientis a matrice ad eius alimentum, & ſpiritus eius ad euentationem, quare recalcitrando mouetur, quærens exire locum ſuæ coarctationis, vt quod ſibi deficit, ſuppleatur poſt partum. Et tunc matrix ſuſcipiens nocumentum eius, clauſa tam longo exiſtens tempore mox aperitur, & comprimitur, ad eius expulſionẽ modo quodam mirabili. Vnde Gal. ait, quid enim vtrique naturæ exiſtit mirabilius quam menſibus quidem totis nouem clauſiſſe os matricis, & diligentiſſime, vt neq; acumen graphij. i. ſcriptorij ſuſcipiat, perfecto vero concepto diſtantiam habet tam magnam, vt totũ animal exeat per illud ? illud tñ diuino præcepto procedit. *Cauſa.* *2. de cau. ſympt. 9.*

Signa. Habet aũt indicia partus naturalis ex parte temporis, ex parte figuræ exitus fętus: & exeundi modus. Ex parte B vero temporis, vt tempus completionis ipſius, ſit correſpondens tempori creationis eius, & motus, vt ſuperius dictum eſt. Et ſi accidat in vere, melius eſt, quia natura eſt fortior, & diſpoſitio membrorum ad dilatationem aptior. Et proinde tempus naturale partus duplex erit, vt plurimum contingens. Primum erit menſiũ nouem cõpletorum, vel diminutorum in ſeptimana vna, ſicut in muliere quadam vidimus ex experto, licet illud raro accidat. Aliud tẽpus, & raro cõtingens, eſt ſeptem menſiũ cõpletorũ, in octauo vero menſe rarius eſt: & cũ eſt, minus ſaluatᷣ natus In decimo vero rariſſime, licet vt plurimũ ſaluetᷣ reſpectu illius, qđ eſt, quia natus in octauo, aut nõ eſt cõpletus, quare moritur, aut ſi eſt cõpletus, quia creatus in xx die fuerit, & tunc cum petierit exitũ in ſeptimo menſe, & laborauit, & quia non exiuit, remãſit debilitatus, cum ergo in octauo mẽſe exit, iterum debilitatur, quare moritᷣ, niſi in locis meridionalibus alias ſeptentrionalibus, in quibus ſunt mulieres viragines. Secundum Ali. & Auer. in partibus ſuis hiſpaniæ. Quod ſi C pertranſeat octo, tardat exitum vſque ad nouem, quia quieuit in octauo menſe, & reſumens vires egreditur confortans. Viuet ſimiliter ſi natus in decimo menſe, completus fuerit in nono, ſed tunc tractans exitum, & non potuit: ſi exeat in decimo, accidit, ſicut accidit nato in octauo, quod ſi complementum habuerit in octauo menſe; accidit ei ſicut nato in nono, cuius complementum exiuit in ſeptimo menſe, licet parum accidat, vt tantum tardent, & virtutis debilitatem ſignificant.

Ex parte autem figuræ partus eſt naturalis, ſi egrediatᷣ fœtus ſupra caput ſuum, ſm rectitudinem oris matricis, abſq; inclinatione, manibus eius extenſis ſuper coxas, & econtra eſt non naturalis, & quis ſit infra dicetur.

Ex parte vero modi, vt ſit velox, facilis, & quia abſq; accidentibus fortibus, & tunc vt plurimum exit.

De ſignis naturalis partus. Signa naturalis partus ſunt, vt cũ peruenit prægnans ad menſem vltimum, ſm ſuam coniecturam, & ſenſerit grauedinem ſub vmbilico, & dolorem in dorſo, & in in D guine, & caliditatem in ventre, inflationem in ore matricis magnam, & humectationem eius, tunc iam apparent ſigna partus propinqui. Cũq; mollificatur eius cauda, & inflantur inguina eius, & impletio eorum ſit fortior, tunc partus erit ſtatim, & ꝓprie ſi aquam emittat.

Et ſigna facilis partus ſunt, vt ſentiat dolorẽ ante partum in anterioribus, & declinet ad pectinem, cum vero ad poſteriora declinat, eſt debilis. Et regimen eius eſt, vt dimittat naturæ obſtetrix, & nihil agat, ſed confortet parientem cibis bonis donec pariat; deinde cibet eam cibis facilis digeſtionis, boni nutrimenti, multæ qualitatis, & paucæ quantitatis, & vinum ſit odoriferũ. Et ſtudeat in mundificatione eius perfecta, quæ in maſculo primo tenditur vſq; ad xxx. in fœmina vero vſq; ad xl. dies. Imperfecta enim mundificatio eſt cauſa omnis prauę diſpoſitionis, quæ ei accidere poſſit, quæ multiplex eſt, ſed, quę in difficili partu plurimum accidere conſueuit, dicere differemus de cauſis ad cap. illud, vbi de omni praua diſpoſitione ipſarum intendimus latius dicere dante Deo.

De mala complexione matricis,& cura eius. Cap. 5.

Mala complex. Matricis duplex. MAlá complexio matricis,eſt ſimplex,& compoſita,& vnaquæque,aut eſt pura,aut impura, & cuiuslibet quidem cauſa, aut per vicinitatem, & propriè eius curæ,& cauſæ procatarcticæ aliqua cauſarum, quæ ſunt notæ,& cauſæ per communitatem eius ad hepar,et renes calidos,vel frigidos,vel totum corpus. *Cauſa.* Cauſa vero impuræ,& eſt plurimum, aut eſt propria, & eſt humor coadunatus,& collectus,aut a ſuperioribus miſſus, vt a toto corpore,vel dictis membris.

De ſignis malæ complexionis. 5. apho. 62. Signa malæ cóplexionis matricis,quædam ſunt communia omni malæ cóplexioni eius,et ſunt defectio actionis propriæ,ſcilicet cóceptus,& ſterilitas. Inquit.n. Hip. quęcũq; frigidas,& denſas habẽt matrices, & calidas ardẽtes,vel ſiccas,vel humidas valde, nó cócipiunt. Quædam vero ſunt propria calidæ, & ſunt inflano percepta in partibus vuluæ,& membris adiacentibus, & communicãtibus illi,pruritus,& punctio, & deſiderium coitus forte,velut priapiſmus, & fortis attractio ſpermatis, & vlcera matricis,multitudo pilorũ pectinis, & diſpoſitio menſtruorũ,quia paucitas,quoniã ipſum cóſumpſit aduſtio, & calor ipſorum, qui in panno in nocte ſuppoſito poteſt cognoſci, & propriè cum exiccati permutatur in vmbra,nã color apparet vehementis rubedinis,& nigredinis,& citrinitatis,& odor eorum grauis,& acutus, & anticipatio temporis. Et tinctura aquæ,& ſiccitas oris,et velocitas pulſus,& regimen præcedens calidum. Et frigidæ ſigna ſunt prædictis contraria,& conceptio difficilis. Et ſigna humidæ ſunt tenuitas menſtruorum, & cauſa ſuæ humiditatis eſt aborſus facilis. Et ſiccę ſunt illis contraria,& difficilis partus.

Curatio. Cura eius,ex dictis in cura malæ cóplexionis renum, & veſicæ,& teſtium,eſt manifeſta, & eſt tres res. Prima abſcindit cauſam,ſi adſit,ſecunda alterat dyſcraſiam,tertia corrigit accidentia,vt debilitatem, & dolorem eius, de qua infra dicetur.

Peſſarium ad calefaciendũ matricem. Confectio peſſarij ſm Raſ ad calefaciendum matricẽ,& adiuuat ad impręgnandũ. ℞.caſtorei,ſtyracis, galbani, euphorbij,opopanacis, carpobalſami, granorum been,coſti,bdellij,ſpicæ.ana partes æquales, reſoluantur cum vino,& fiat peſſarium noctibus pluribus, & ſumatur in potu omni die de diamarte. deinde ſuffumigetur cum eis,& approximetur ſocio.

De ægritudinibus matricis,ex quibus eſt oppilatio. Cap. 6.

Oppilatio quotup. OPpilatio matricis, aut eſt in collo, aut in concauo eius. quæ vero eſt in collo, aut in orificio eius eſt exteriore occurrente vuluæ,aut in meatu, aut in orificio interiore, concurrente matricis concauo, quod os matricis intrinſecum dictum eſt; aut eſt in orificijs venarũ menſtrualium. Quæ vero eſt in concauo eius, aut eſt in meatu vaſorum ſpermatis,aut in orificijs cotyledonum. Etiam eius,quæ eſt in orificio exteriori,aut eſt ſoliditas panniculi, qualis eſt in virginibus, aut res carnoſa ibi, velut virga naturaliter concreata, aut apoſtema durum ibidem pręter naturam eueniens,aut incarnatio vlceris, hæmorrhoides inflatæ,morum,claui,verrucæ,& qualibet eſt carnoſa.

Cauſa. Cauſa eius,quæ in meatu cótingit,vt plurimũ eſt carnoſa. Cauſa vero eius, q̃ eſt in orificio interiori, quod os matricis dictũ eſt,ſimiliter eſt carnoſa, vel pinguoſa in præter naturã craſſis,& cauſa eius,quæ eſt in orificio venarũ menſtrualium, vt plurimũ eſt coarctatoria, & raro eſt attenuatoria, rarius carnoſa.& cauſa eius, quæ eſt in meatu vaſorũ, & orificijs cotyledonum ſimiliter exiſtit.

Signa quædã ſunt cõia,quædam propria. Communia ſunt,nam quęlibet ipſorum ſi fortis eſt, fit cauſa ſterilitatis, ſi vero debilis, cauſa erit difficilis impregnationis, & partus. Cum enim panniculus ille naturalis procreatus non ſit ſolidus,licet non ruptus,ſed foramina habeat plura,per quæ matrix poſſit de ſpermate etiam proijcere extra ipſam,& in faciem eius,vel in exteriori loco calido temperato,puta balneo,in quo ſua caliditas conſeruetur ſuo orificio occurrente,et trahetur aliquid deſiderio ſui, cum ſit parum,& conceptio fiet,& tamen cum difficultate,vt Philoſophus ponit,licet ſupra in cap. de ſpermate a Gal. aliter ſit dictum. Sed ſigna propria diſtinctiua ſpecierum,& cauſarum ipſarum ſunt. nam quæ eſt in orificio exteriori, eſt manifeſta, quia ſubiacet ſenſui, & eſt prohibens,vel impediens coitũ. Ea vero,quæ eſt in meatu,& orificio interiori,eſt occulta,& cognoſcitur per ſterilitatem. Alijs vero cauſis exiſtentibus ex his,quæ infra dicere debet. Sed inter eas diſtinguit poſitio, vel intromiſſio digiti obſtetricis. cum enim non inueniat duritiẽ coarctantem meatum,oppilatio erit in orificio interiori. Si vero inueniat ibidem, oppilatio erit in meatu exteriori. Et ſi ſine dolore,eſt carnoſa. Si vero cum dolore, erit apoſtemoſa,& æſtate prolongatur,hyeme abbreuiatur,& fortaſſe erit vtrobiq;. Ea vero, quæ in meatu eſt, cum carnoſa exiſtit,ſimiliter digiti impoſitio illud oſtendit,& dolor perceptus in coitu. Signa vero eius, quæ in orificijs venarum menſtrualium ſunt retentio,& priuatio menſtruorum,cum ſignis dominij humoris craſſi,et viſcoſi. Sed ſiquidem ſit in concauo, & in meatu vaſorum ſpermatis,ſunt matricis præfocatio, niſi aliud contradicat. Et eius,quę eſt in orificijs cotyledonum,& poſt impręgnationem,aborſus velox,deficiente fœtui ſanguinis alimento, licet illud quandoque ex totius corporis communitate contingat,quia ſiccum, & tenue ſit prout Hippoc. dixit in aphor.

De cura oppilationis matricis. Cura eius,quæ eſt interioris orificij,poſſibilis eſt,& facilis. Et ſiquidem ſit carnoſa,cura eſt duæ res. Prima eſt abſciſſio carnis additę. ſecũda eſt regnationis ꝓhibitio.

Prima completur dupliciter. ſ. cum corporis diſpoſitione,& modo. Et eſt, vt ſedeat coram lumine cum pauco ſubſtentaculo ad poſteriora, & eleuatis coxis crura faciat adhærere eis,& brachia ligentur fortiter ſuper eis, & in curuatura ſuorum poplitum; deinde cum ſciſſione auferantur,& ſit illud,aut cum ligatura ſtricta. donec putrefiat,& cadat, vt non accidat fluxus ſanguinis, vt dictum eſt in hæmorrhoidibus; aut cum corroſiuis pharmacis, aut cum inſtrumento ferreo acuto taliter, vt de addita non remaneat aliquid,nec aliquid de radicali tangatur. Deinde tegatur cum ſtypticis exiccantibus medicinis. Et quandoque in * accidentibus medicinis,quæ notæ ſunt, & quandoq; cum corroſiuis. ** incidentibus.*

Si vero fuerit panniculoſa, cura erit etiã duæ res. Prima eſt apertio. Secũda apertionis cõſeruatio. Prima cõpletur cum ſciſſura primo modo. Secunda cõpletur dupliciter,primo modo cum interpoſitione pilæ ex lana infuſa in oleo,& vino. Secunda cũ conſolidatione labiorũ ſciſſurarũ. Fit autem cũ ſtypticis,& cicatrizantibus medicinis,quæ notæ ſunt,quas ſequatur cõcubitus ſtequẽs. *Dormitionem.*

Sed ſiquidem ſit interioris meatus, & carnoſa, cura eſt quatuor res. Prima eſt extractio cauſæ, ſi poſſibile eſt,cum vncinis. Secunda eſt abſciſſio eius cum inſtrumento,ſed fiat cum cautela, vt paulatim incidatur, non ſubito, & in multa quantitate; ne frangatur veſica, vel aliquid de matrice,& incurrat ſpaſmum & cuzez. Tertia erit, vt inciſio tegatur in principio, cum lana infuſa in vino pontico adhærenti inciſioni. ſecundo cum vnguentis lenitiuis conſolidantibus vlcera ventris, & ſuppoſitis cum naſali, & ſint actu omnia calida, & a frigore preſeruentur. Quarta eſt accidentium correctio; vt eſt dolor,qui oportet, vt ſedetur cum medicinis mollificantibus dictis ſupra in teneſmo, & fluxu ſanguinis: cuius regimen ſuperius habuiſti. *Accidentium correctio.*

Eius vero quę in orificio interiori exiſtit, cum carnoſa,cura eſt impoſſibilis. Sed eius, quæ eſt in orificijs venarum menſtrualium, & vaſorum ſpermatis,& cotyledonum ſi coarctatoria ſit,cura eſt impoſſibilis. Fiat autem cum incidentibus,& ſtypticis pharmacis, prout in cura retentionis menſtruorum dicemus. Quòd ſi fuerit carnoſa,eſt etiam impoſſibilis. Si vero attenuatoria fuerit hæc,

rit hæc, vt in ipſa accidit in conſumptis, curabitur rehumectatione vniuerſali totius, cum regimine humectatiuo, & particulari partium ipſorum, cum balneis, & ſeſſionibus in eis, & vnctionibus, & humectantium terũ, quæ notæ ſunt. Et ex appropriatis ſunt medullæ laudabiles poſitæ, & carnobite, & myrrha lenit duritiem coarctantem, & oleum de lilio, & vinum & bdellium eſt cõueniens. Si vero apoſtemoſa fuerit, quæcumque ſit iuuabitur cum mollificantibus, & reſoluentibus temperatis in modum encathiſmatis approximatis cum iniectionibus vnguentorum, peſſarijs ex eiſdem inunctis. reliquas particulares operationes chirugico dimittendo. Et in cura hæmorrhoidarum, & mori, aliorum, cura ipſorum in virga, & ano ſuperius dicta, eſt nota. Et ex appropriatis ſimplicibus in apertione oppilationum matricis eſt vchuen, & bdellium vtrumque, ſpodium aperit os matricis, mundificat eam, & prouocat mẽſtrua, oleum maioranæ calefaciendo, & ſubtiliando confert coarctationi oris matricis perducentis ad præfocationem, & oleum narciſſi aperit coarctationem, & confert doloribus eius, & oleum abrotani, ſemen vrticæ cum vino bibitum aperit os matricis, & gallia, & medicamina compoſita ſunt, quæ ex his componuntur.

De ſuſpenſione matricis, & aſcenſu eius, & declinatione ipſius, & deſcenſu, ſeu præcipitatione.

Cap. 7.

Matrix vt mouetur. MAtrix mouetur de proprio loco, & quandoq; ſubleuatur, & ſuſpenditur: & quãdoq; declinat ad alterum laterum, dextrum. ſ. vel ſiniſtrum. Et quandoque deſcendit, & præcipitatur adeo, vt quandoq; extra egrediatur, & quandoque vtriſque motibus ſimul mouetur.

Cauſa. Cauſa autem eſt duplex. vna præter naturam, & alia naturalis. Præter naturam cauſa eſt ipſius motus diſtincti. & plurimus ſecundum Gale. *6. de lo. aff. cap. 5.* eſt ſpaſmoſa contractio concatenationum ipſius, propter repletionem venarum ipſius, orificijs venarum abſtractis: cum enim concatenationes ſuperiores repleantur apoſtemoſæ, vel non apoſtemoſæ, eis contractis ſubleuatur matrix, & ſuſpẽditur. Quandoq; cauſa illius eſt ventoſitas ſubleuans. cum vero lateralis, declinabis ad alteram partem, cuius concatenatio eſt contracta; reliqua. ſ. extenſa, ſeu mollificata. Et quandoque cauſa in ea, ſunt humores craſſi, & viſcoſi collecti in ea. Sed ſi concatenationes vtraſque non ſpaſmari, ſed & mollificari contingat, & extendi, neceſſe eſt deſcendere ipſam. Cauſa autem mollificationis eſt accidens, & eſt humiditas viſcoſa, mucilaginoſa, aggregata in eis. Et quandoque eſt primitiua, vt frigiditas ſubintrans ex aere frigido, balneo frigido, & ſeſſione ſuper lapidem frigidum. Cauſa vero extenſionis earum primitiua; vt caſus, & percuſſio, curſus fortis: aut tuſſis, & vociferatio; aut ſternutatio vehemens; aut terrefactio ex ſtrepitu, non inquantum retrahit, ſed inquantum tractũ calorem, & ſpiritum ſubito extinguit, & infrigidat, & ſic paralyticum facit, aut difficultas partus, & grauitas, aut magnitudo virilis virgæ, aut labor obſtetricis in extrahendo fœtum, & ſecundinam; aut exitus eius ſubito: aut putrefactio concatenationum, & ligamentorum. Cauſa autem naturalis, eſt cauſa vtriuſq; motus ipſius, & ſimultanei cum ſucceſſione, modo ſupra, modo lateraliter, modo infra, et eſt, vt exiſtimo, quam Gal aſſeruit, *6. de lo. aff. cap. 5.* affirmans Platonem, cum inquit. vẽtriculi, qui in vulua dicuntur, cum ſint quaſi animati, concupiſcunt filios procreare, ſi diu permanſerint, ꝙ fructum non afferant; anguſtiantur, & nequeunt vno loco manere; per corpus enim moti vias ſpiritus oppilant, anhelitum etiam corrumpunt, quare diuerſa, & magna accidentia in mulieribus fiunt.

Signa. Signa quidem, & accidentia, quæ ex ſubleuatione eius contingunt, ſunt dolor, & grauedo ſuper vmbilicum, & ſenſus rei rotundæ: vel ſicut manus apprehendens ibidem, anhelitus corruptus: timor & triſtitia, abominatio, faſtidium, dolor capitis, vertigo, ſcotomia, & diſcreta

A mulier ſentit illam, & eructatio, ſi cum ventoſitate fuerit. Declinationem eius, & accidentia comitantur. ſ. dolor, grauedo, alteratio laterum, remotio oris matricis ab oppoſitione recta, per quam in ipſam immittitur ſperma, quare conceptio impeditur, & obſtetrices cognoſcunt per tactum cum digitis partem declinationis, & cognoſcunt, an ſit a repletione, apoſtemate; aut per duritiem in conſtrictione inuentam, & quandoque accidit præfocatiua, & proprie cum declinat ad ſiniſtrum, & hydrops, & mola proprie, & cum declinat ad dextrum. Deſcenſum vero eius comitantur accidentia, & dolor renum, & laterum, & inguinum, tenſiuus, & in pectine grauatiuus, ſpaſmus, & tremor, & ſenſus rei rotundæ in pectine, in egeſtione vrinæ difficultas, ex eo quod matrix deſcendens, comprimit meatus fecis, & vrinæ, quæ erit alba in colore, & ſpiſſa in ſubſtantia, iuuens ſuperius cum reſolutionis crinoidalibus, flaui coloris, & nigri, multæ adhærentiæ reſidẽtis in fundo. & apud vuluam ſentit rem deſcendentem leuis tactus, propter eius

B connexionem, & cum egreditur magis, eſt a manifeſta. Et ſiquidem in cauſa ſit res præter naturam, puta repletio venarum, cum obſtructione orificiorum ipſorum, indicat eam retentio menſtruorum. Si vero ſit cauſa mollificans, antecedens regimen, & exitus mucilaginis appoſitione collyrij, & humiditatis multiplicatio in natura cum alijs circumſtantijs conſimilibus. & ſi ventoſitas, eſt ibi ſonitus, & rugitus. Si vero ſit primitiua eſt manifeſta. Si vero cauſa fuerit naturalis indicat eam conſuetus conceptus, nec priuatus cum ſanitate, fortitudine, & hilaritate corporis, & bonitate regiminis.

Cura eius, quæ pręter naturã eſt ex repletione, eſt quinque res. *De cura.* Prima eſt euacuatio. Secunda eſt ipſius matricis reductio. tertia eſt ipſius reductæ conſeruatio. quarta cõueniens regimen. quinta correctio accidentium. & ſimiliter quæ mollificatione procedit. Euacuatio vero eſt duplex. vna repletionis venarum, alia humoris craſſi, & viſcoſi, earum orificia obſtruentis, vel mollificantis conca

C tenationes, & ligamenta. Primam rem cõplent phlebotomia ſaphenæ in aſcendente, *De phlebotomia.* & in declinante ex oppoſito pede, & in deſcẽdente ex baſilica. Secundam rem cõplent pharmaca propria, præmiſſa præparatione, educẽtia toto corpore, ſi cacochymia ſit in eo influens illi; * & contraria parte * mota eius. ** ex * mota* & fomentationes, ſeſſiones, unctiones, & naſalia appropriata, in educendo illos ex matricis partibus; quæ infra in cura retentionis mẽſtruorum dicentur. Secundum eſt retractio eius ad oppoſitũ, & reductio ad medium loci, & ęqualitatem. Completur autem in ſubleuata eius tractio ad infra cum ſternutatione ex obtetanico, retentione anhelitus, & uentoſis in ambobus inguinibus, & pectine, & coxis, applicatis. & doloroſis ligaturis in cruribus, & pedibus. Et in declinatione ad alterum, cum earum appoſitione in oppoſitis tantum. & c. ſimiliter ligatura, cubitus ſuper oppoſitam partem. Et in * deſcendendo cum appoſitione ** ſubl.* earum, ſupra dorſum, & renes, ſupra umbilicum, & c.

D latera. & ligaturis manuum. & cum applicatione odorabilium, uel fœtidorum circa nares, os, & uuluam. delectatur enim matrix, quaſi animata exiſtens, odoribus, & triſtatur fœtoribus, ut curratad illos, fugiat uero fœtidos; non quia mentem, & intellectum habeat, ut animal; ſed a ſui proprietate; qua dotauit ipſam natura. Et proinde in ſubleuata, fœtida naribus, & ori applicentur; odorabilia uuluæ. ex quibus proprie eſt gallia ſuffumigata; hoc enim deſcendere facit matricem præfocatam; & declinantem ad alterum latus. Similiter econtra in deſcenſu, eius reductionem adiuuabit obſtetrix poſt balneum, uentrem manibus ſecernendo, & cum intromiſſione digitorum in uuluam inunctorum adipe gallinæ, uel anatis. & ad proprium locum ſubleuando, & coæquando, & ad rectitudinem reducendo, cum appoſitione uentoſæ magnæ in medio ſummis, in umbilico, in medio dorſi. Tertia eſt conſeruatio ipſius iam reductæ, quod remiſſione accidentium, & relatione obſtetricis cognoſcere poteris, & illud cum quiete, & de-

cubitu

cubitu ſupino,& ſtypticis applicaris intus, & extra, cum embrochis ex vino ſtyptico decoctionis, vnctionibus,& emplaſtris, & per omnem modum approximatis, ex quibus ſunt propria experta ſimplicia,& compoſita, quæ infra dicentur. Simplicia ſunt myrtus,acacia, cortices granatorum, & roſæ, ſchænanthus herba, quæ oritur ſuper lapides, cum ſunt in aqua, & faciunt lubricare pedes,& lentes, & breuiter omnia ſtyptica odorifera. Quarta res eſt regimen conueniens, & eſt, vt regatur in aere temperato declinante ad frigidum. Hippocr. inquit motus a caliditate eſt, e côtra frigidum paralyticum faciens. vitet omnem motum animæ, & corporis, & omnes ſuperiores nominatos. Repletionem ciborum, proprie viſcoſorum, craſſorum, frigidorum, ventoſorum, & ſalſorum. vtatur vero bonis, & ſtypticis. Et potus ſit frigidæ aquæ, & ſtypticæ, craſſæ, & aluminoſæ diuerſorum. Et inaniatur clyſteribus, vel vomitibus, vt ſuperius dictum eſt. Vtatur quiete, & ſomno. Quinta res, & vltima, eſt accidentium correctio. & ex medicinis accidentia prædicta corrigentibus, quædam ſunt communia, & illa ſunt balneum ex aqua dulci, decoctionis anodynorum mollificantium. Quædam ſunt propria, quæ ex dictis, & dicendis in proprijs capitulis colligere poteſt prudens.

Dieta.

Si vero cauſa fuerit naturalis, citra erit altera duarum rerum, vel conceptionis, & generationis procuratio, ſi poſſibile eſt; vel cum ſuo viro ſi honeſta, vel cum alio, ſi inhoneſta, vel libidinis extinctio, ſi vidua ſit, vel virgo, vel virum abſentem habeat. & hanc complent ſperma exiccantia, quæ dicta ſunt in cura gonorrhœæ, pollutionis, & coitus exuberationis. Abuha dixit in deſcendente reſupinetur mulier, et aperiat quod eſt inter crura ſua, & aſſume lanam ex lenibus velleribus, & madefactã adhærere fac matrici. Deinde accipe lanam aliam, & infunde eam in acaciæ ſucco, aut in vino, in quo diſſolutum ſit aliquid ſtypticum. & pone ſuper os matricis, & redit cũ facilitate ad interiora, deinde accipe aliam lanã, & eã cũ aceto pone ſuper vuluam. & præcipe mulieri, vt iaceat ſuper latus, vel dorſum, & adunet crura ſua, & ſeruet lanam, vt eſt, temperata in ea, ne cadat. Et pone ventoſas ſuper radicem ſuminis eius, & ſuper dorſum, & fac eam odorare odores bonos valde.

In declinante detur in potu oleum de cherua, & ſimilia educentia phlegmaticos chymos: & ventoſas, & encathiſma cũ decoctione ſpicæ, confert lubricitati matricis. Abu. etiam dixit folia vrticæ recentia,* reddunt matricẽ exeuntem, loco emplaſtri contrita, & ſuperpoſita, & bouinum ſtercus ſuffumigatum. Gal. dicit, cum mater egreditur, ammoniacum diſtemperatur cum ſucco abſynthij, & inde inungatur venter cum penna; poſtea accipe caſtoreum, rutã, arthemiſiam æqualiter, in vino coquantur cum conſumptione duarũ partium, & tertiã da in potu. Et in ſumma côtenit cura eius, cũ cura mollificationis, & exitus ani. & dixit, ſi mater lateraliter moueatur, vt tortionem, & rugitum ſentiat, quod indicat ventoſitatem intercluſam, apiũ, fœnugræcum, & ruta, in vino dabitur, vel coctum cum melle, vel doronigi, & ſchœnanthum, & ariſtolochia rotunda. Item accipe agaricum, aſphaltum, ſemẽ plantaginis, & ſatureiæ, & puluerizа cum vino cocto. Item ariſtolochia, & proprie cocta cum oxymelle ſtyptica, ventoſitati matricis eſt propria, & ſtomachi, atq; ſplenis. Itẽ intromitte in balneũ, & poſt ipſum fac emplaſtrum de ſucco rapiſtri, & farina hordei; & appone ventri, & vuluæ.

* reducunt.

H

Item ad exitum matricis cauſa virilis virgæ, ſternutationis, vel alterius cauſæ primitiuæ, line pannum lini cum pice, vel aliquo oleo pulegino, vel muſcelino, & imprime vuluæ, & liga, quouſq; mater per ſe reſideat, & calida facta ſit. Si vero frigiditatem receperit, balneetur in aqua decoctionis foliorum lauri, pulegij, abrotani, & enulæ, & arthemiſiæ; deinde ſuffumigetur cum muſco, ambra, & gallia.

In aſcendente, balneetur cum aqua cicutæ; quia ſubleuat, & ſedat dolorem. & ſuffumigetur cum capillis, vel

E ſcarpis, vel aſa. & inungatur venter cum oleo ſambucino, vel de enula, vel nardino, anethino, de lilio, & rutaceo. Syrupus ad digeſtionem humorum phlegmaticorum, & mollificantium ligamẽta matricis; aut ſi deſcendat, & obſtruantur orificia venarum; quare retinentur, & contrahuntur, & fiunt cauſa ſuſpenſionis, & declinationis. Recipe arthemiſiæ, radicũ ireos, enulæ, radicis lilij, chamædryos, chamæpityos, thymi, iringiorum, roriſmarini, radicum ireos, & bugloſſæ, radicum capil. ven. adiãtos, an. M. j. aniſi, marathri, epithymi, florũ vtriuſq; ſtœchados, petroſelini, ſeminum aſparagi, ſpicæ celticæ, ſchœnãthi, liquiritiæ mundæ, ana vnc. i. zucchari lib. ij. vini mali granati, li. s. fiat ſyrupus, de quo vtatur mane, & ſero cum aqua pluuiali. Digeſta materia purgetur cũ his pilulis. ℞. theodoricon anacardinum, benedictæ, ana vnc. i. s. agari. ſcrup. i eſulæ. ſcrup. ij. fiant pilulæ.

Syrupus digeſtiuus.

Purgatio.

Et poſt tertium, intret balneum iſtarum herbarũ ℞. arthemiſiæ, radicis ireos, lilij, althææ, bugloſſæ, ana M. i.

F omnia bulliant in aqua, & fiat balneum per duos dies, & tertia die poſt balneum phlebotometur de baſilica. quibus expeditis fiat hæc ſuffumigatio prædicta, & erit efficax, ſi Chriſtus voluerit. Et cum matrix ad proprium locum redierit, apponatur hoc emplaſtrum ſuper ſumen, & renes. ℞. maſticis, thuris albi, opopanacis, terebinthinæ, galbani, ſerapini, reſinæ, ſtyracis liquidæ, colophoniæ, ana vnc. i. ceræ rubeæ, drach. ij. fiat ceratum.

De præfocatione matricis, & medicinis eius. Cap. 8.

PRæfocatio matricis, ſiue ſuffocatio, ſiue anhelitus ablatio dicatur, in præſenti capitulo hæc oſtẽdere oportet in tenuo, paſſionẽ enim matricis ſignificant quædam, quæ a ſuis accidẽtibus ſortita eſt nomen. commixtus ex ſpaſmo, & ſyncopi. quare Abu. eam dixit modum eſſe quendam epilepſiæ, & ſyncopis. & ex ſenſus, & motus ablatione, atque anhelitus, quare Gal. eam ſuffocationem di-

Vteri præfocatio quid.

G xit. Cauſa vero ipſarum eſt paſſio, ſcilicet cordis, cerebri, & aliorum principalium, non propria tamen, ſed ex colligantia ad matricem principaliter patientem, mediatione velaminis, & venarum pulſatilium, & quietarum. ex menſtrui, vel ſpermatis diuturna retentione. quare matricis ſuffocatio dicta. Et modus eſt, cum enim menſtrua retinentur, matricem neceſſe eſt pati multipliciter, prius Hippo. dicente in apho. Menſtruis pluribus venientibus, accidunt ægritudines, & non venientibus a matrice accidunt ægritudines. tales autem conſtat omnis generis eſſe malæ complexionis, & repletionis receptaculorum, & venarum ipſius, extenſionis, & ſolutionis continui. Malæ complexionis frigidæ pluris, cum materia frigida ſit, & multa, & quandoque calidæ ſit, putrefiat; augmentum etiam ſi ex nutrimento calido ſit infrigidato. & non ſequitur, niſi ex eo accidat putrefactio; quemadmodum enim putrefactio ex caliditate, ita ex putrefactione caliditas accidit, ait princeps Abu. necnon,

5. de lo. af. 5

5 apho. 39

H & quandoque * apoſtematum, eius natura non potente materiam extra ducere, propter obſtructionem meatuũ. quare ſpargitur in ſubſtantiam matricis, et apoſtematis, cooperante dolore, prouocante alia menſtrua ſuper ipſa; necnon, & materiam aptam trahi, ſi quæ in corpore ſunt. aut quia ab ægritudinibus propria proueniũt accidentia. & propter colligãtiam ad principalia, inſurgunt alia totum corpus vexantia. Proinde ex repletione prædictorũ, matricis motus præter naturam prædictis accidit, cum ſuis proprijs accidentibus ſuperius diſtinctis. Extenſiones vero eius dolores fortes adeo, vt mulierem torquere faciant vndique, & caput genibus implicari, vt reſolutionis, ſyncopis prouenit malitia. frigidæ complexionis. obſtructione meatuum, & pororum ipſius: quare materia coarctatur, & coarctata infrigidabitur, & putrefiet, & fumum emittet, propter ſui malitiam venenoſam naturæ mulieris, & calori eius innato a ſpecie tota contrarium, & cum non habeat ſpiracula, quibus extra corpus poſſit excludi; eſt neceſſe ſurſum aſcendere ad ſtomachum, &

* apoſtematur.

cum

cum eo peruenerit, ibi nauſeam gignit, vomitum, & omnem eius actum perturbat, & diaphragma infrigidando, prohibet eius motum. quare anhelitum corrumpit, vel tollit aſcenſum, licet aliquis ſit neceſſarius, quamdiu viua exiſtat. Et maxime quia vlterius aſcendēdo ad cor, calorem naturalem in eo tanquam in ſuo principio ſic debilitat extinguendo, quod magna ſenſibili euētatione non eget. ſicq; igitur neceſſitate diminuta, & organo impedito anhelitus adeo ſenſu priuatus exiſtit, quòd ablatus totaliter videtur. ad cuius indagationem lanam ſubtilem carminatam bene inter nares, & os, talibus antiqui mandauerunt apponi, vel cyphum plenum aqua, ſupra ſtomachi orificium. Exiſtente enim anhelitu quantum libet diminuto eo mouentur, & eis non commotis, priuato anhelitu, mortua iudicatur: proprie cum ex tali fumo cor ſic etiam conſtringatur, vt neque ſpiritum per arterias emittat, quare pulſus ibi aufertur, neque calor, nec ſanguis apparet p venas, vnde corpus infrigidatur, & pallidus color apparet, viuido occultato, mortalis. Et etiam ſyncopis accidit, vlterius aſcendendo, & cerebrū attingendo ſpaſmum gignit, * & eius contractione in ſe, quare contrahetur vniuerſaliter prius. Et deinde ſuper occupato cerebro, ſenſus, & motus auferetur in toto; quibus ablatis ſecundum actum, & habitum includitur vera mors. Quæ accidentia ex retentione ſpermatis magna, ac fortiora, & terrenda eueniant neceſſe eſt. Res tamen quanto purior eſt, & magis naturæ conformis, maioris eſt iuuamēti, quamdiu cum natura cōſiſtit, ſcilicet quod naturale, & peioris conuerſionis, atque malitiæ, cum in contrarium ſuæ naturæ vertatur magis, circa naturæ vigorem perdendo. Et proinde licet ex ſanguine ſperma ſit generatum, quia eſt ex eo per alterationem depuratum, & coagulationi propinquum, per naturam ad conſeruationem ſpeciei ſolicite reſeruatur menſtruū ex eo, vt ſuperfluum ſequeſtratur, cum, in contrarium ſuæ naturæ vertatur deterioris conuerſionis: quia per congelationem, vel putrefactionem malitiam Veneni acquirat, maxime ſi ex mala materia fuerit, & ‿ peioris impreſſionis, quā accidentium terrendorum, quàm ſanguis cum deſierit eſſe ſanguis, quod clare patet in lacte, quod cum ex ſanguine generetur ſic maioris erit iuuamenti, quàm ſanguis, cum in propria natura exiſtat, propter eandem aſſignatam cauſam, & cum in contrarium naturæ vertatur, vt per congelationem, vel corruptionē in ſtomacho, fit peioris conuerſionis, quàm in naturam veneni, & maioris impreſſionis atque malitiæ, quā ſanguis, ſi a ſua natura propria permutetur; prout ſupra in ſtomacho eſt mōſtratum. Quamobrēm arbitramur Serapionem exiſtimaſſe ex ſolo ſpermate debere cauſari. quod quidem arguit. quia viduatis mēſtruatis etiam accidit, & coniugatis, etiam illis retentis non contingit, quaſi voluerit dicere ex menſtruorum retentione non contingat, quandiu ex ſpermatis retentione, nec ita praua. Qua propter eius euentus licet ſit rarus, plurimū tamen accidit in ſanguineis mulieribus, viripotentibus, & adoleſcentibus, & ſpermate abundantibus, libidinoſiſq; coire conſuetis, non viduatis, & conſeruantibus caſtitatem, & quibus menſtrua retinentur, & autumni tēpore.

a in.

Virri præfocatio ex ſpermate eſt peior.

Serapion.

Verum quandoque accidunt huic ægritudini periodi ſicut in epilepſia. Et cum appropinquat periodus accidit debilitas conſilij, & pigrities cogitationis, debilitas crurum, & citrinitas faciei, * diſnia, pulſus cordis, & dolor capitis, & quandoque ſitis. Cum ergò firmatur accidit ſubet, vel permixtio rationis, deſtructio ſenſuum, & deſtructio vocis, et ſpaſmus, cum rubedine maxillarum, ſyncopis & ſtridor dentium. Et cum appropinquat hora reſolutionis eius incipit apparere humiditas quædam ad partem receptricis, quæ ad tactum ſentitur, & redeūt ſenſus earum, & intellectus, & quod ex matrice ſit cum retentione menſtrui, vel ſpermatis, ſignum eſt, quod eſt, quia accidit in muliere ſana boni regiminis, vidua, cuius menſtrua non defecerunt.

a diſpnea.

Sed ſigna eius, quæ eſt ex menſtruis, ſunt; quia præceſſit retentio menſtruorum, quam indicat quandoque generatio lactis im mammillis. Hipp. dicente in aphor. Si mulier, quæ neque prægnans eſt, neque generauit, lac habet, eius menſtrua defecerunt, grauedo corporis, debilitas ſenſuum, & alia ſigna retentionis ipſorum, quæ capitulo ſuo dicentur. Et ſunt diuerſa ſecundum diuerſitatem humoris vincentis in ſanguine, quem color menſtruorum oſtendit. Cum ergo in eo vincit melancholicus, accidit melancholia, & mania, & loquetur ſola, propter cerebri communitatem, & ſyncopis fortis, propter communitatem cordis, & deſtructio anhelitus propter communitatem amborum, & diaphragmatis. Quod ſi phlegmaticus erit, grauiora, & quietiora habebit accidentia. Et ſi cholericus erit acutus, & incolumis. Signa eius, quæ eſt ex ſpermate, ſunt, nam incipit cum nocumento anhelitus, & magnificatur timor, cum emiſſione coitus conſueti, menſtruis non retentis. Et accidit multoties, quòd cum obſtetrix tangit matricem, eius ſpaſmoſa accidit commotio, & deſiderium; * qualiter deſcendit ſperma groſſum, & ſanatur. & quandoque deſcendit illud ex contractu ſuiipſius, & inuenit requiem. Sed numquid accidat ſeruantibus caſtitatem præſocatio, ſicut mulieribus; quæ cum nō accidat, videtur arguere, quòd non ex ſpermate, ſed ex menſtruis accidat ſolum: cuius contrarium Serapio dixit. cui Gal. reſpondit, quod viris in retentione ſpermatis longa accidentia accidunt, multa praua, quæ ſupra cap. de illo, quem dimiſſio coitus lædit, habuiſti. non tamen ſic frequenter, eo quod laboribus reſoluitur, & non congregatur; nec tam grauia, moleſta, & terenda, cum non ſit ex tam mala materia in viris, ſicut in fœminis. Eſt enim in eis ex generatione ſanguinis mēſtrui, quod melancholicum eſt, & ſuperfluum, niſi ſit coarctatum in profundo corporis, ſicut in muliere: Quare ſimiliter principalia non læduntur, quod declarat, quia mulier in tali paſſione mortem frequenter incurrit, maſculus vero nunquam. Et qualiter non accidit in prægnantibus, in quibus menſtrua diutius retinentur. quod quidem ‿ contingit; quia licet in eis menſtrua retinentur, ex puriori tamen eorum parte embryo nutritur, & augmentatur; & quod ſuperfluit ex eis vtiliter, à natura partui reſeruatur, ſicque ne putrefiat, vel congeletur, ſtudioſe interclusum in ſecundinę panniculo conſeruatur. ex quo matrix non patitur; & fumus etiam ad ſuperiora principalia non aſcendit, niſi grandis ſit cauſa; & illud eſt raro. Præterea cur ſenſu ablato ſpaſmus contingit, cum dicat Philoſ. quòd ſenſus, & motus adæquātur. vt etiam Gal. quod ſentire pati eſt, quod eſt minus; moueri vero agere, quod eſt maius. Item ſi ablato ſenſu, motus remanere non debeat, quomodo ablato ſenſu, & ‿ motu ſpaſmus, qui eſt motus, ſequeretur? Quibus dicendum, quod ſpaſmus motus eſt præter naturam; nec etiam inconueniens eſt ſenſum, & motum naturalem amitti actualiter; & eum, qui præter naturam eſt, accidere. dicente Hipp. in aphoris. Si inebriatus quis repente ſine voce fiat: ſpaſmo innato moritur. Et ſiquidem ſenſu, & motu naturali omiſſo, præter naturam motus qui ſpaſmus eſt accidat; multo magis, ſolo ſenſu ablato, talis motus præter naturam contingere poterit. Et quod dicit Gal. veritatem habet in ſenſu, & motu naturali; vel vbi per eundem ſunt neruum: Præterea ſi ſimilis eſt epilepſiæ, ſpaſmo, & ſyncopi, apoplexiæ, & lethargo, eo quod omnibus in ſupradictis accidentibus conuenit, in quo à ſingulis differt? Differentia vero eſt duplex inter eam, & prædictas; vna eſt ſpecialis: alia generalis. Generalis eſt namque: quia licet in ea ſint accidentia prædictarum, ſunt tamen in ea non ſingularia, & diſtincta, ſed omnia confuſa & mixta. Specialis eſt, quia epilepſia fit abſque menſtruorum retentione, & in coeuntibus magis, & ex ſpermatis in ea, quæ difficilis eſt: & ex cerebro. nec narrat, quę acta ſunt epileptica, cum euadit a paroxyſmo, ſicut facit præfocata; niſi præfocatio maxima ſit, & immoderata; nec ſentit aliquid eleuari ſurſum, vſque ad os ſtomachi & deponi. nec non, & in alijs, quæ dicta ſunt accidentibus epilepſiæ. Præterea in epilepſia ſenſus, & motus

De ſignis præfocationis matricis 5. aphor. 39.

a Quantum ad rem.

a de lo. aff. cap. 5.

5. de lo. aff. cap 6 & 4. eiuſdē ca. 4. Reſponſio.

tus

tus integre eſt ablatus; in hac vero non integre. Præterea inter ipſam, & lethargum diſtinguit febris continua, quæ lethargum concomitatur; & pulſus vndoſus, plenus, & principium doloris in capite in præfocatione diuerſus. *Differ.* Sed inter eam, & ſpaſmum diſtinguitur ſecundum Galenum, quod eſt; quia ſpaſmus ex repletione accidit, & inanitione paulatim; præfocatio ſubito, & ex repletione ſola.

De cura. Cura huius paſſionis eſt tres res. Prima matricis ægritudinem tollit, quæ ipſius eſt cauſa. Secunda ordinat regimen. Tertia corrigit accidentia, quæ licet tertia ſit in numero, propter errorem tamen aliquorum, & pericula patientis fiet prior in ordine. Prima conſiſtit in duobus ſimpliciter, ſcilicet in cauſæ abſciſſione, & in morbi, ſi quis factus ſit, curatione. Cauſæ vero abſciſſio cõpletur cum prouocatione ſanguinis menſtruorum, vel ſpermatis præter naturam retenti. Inquit enim Abuha. Cumque ventris conſtrictio, qui fluere ſolebat, aliquam ægritudinem poſſidere fecerit, ipſius euacuationis reuerſio ſecundum plurimum ipſam medicabitur. dixit ſecundum plurimum, vt quandiu retentioni proportionata fuerit: nam ſi ſuperflua, poteſt eſſe mortis cauſa, ſicut alibi poſuit, cum dixit. Cum retentio ſolutionis conturbat, & eius ſolutio facit acquirere tranquillitatem, eſt mortale. hoc autem eſt per eius abundantiam, & exceſſum, etiam ſi febris ſit eradicata, prout dixit in alio quodam loco; quæ vero minor ſit, non illico medicabitur. Fiat autem talis prouocatio cum his, quæ euacuando trahunt ſanguinem ſimatrice, vt eſt phlebotomia ſaphenæ; & proprie, quæ eſt ſub poplite. Et in pinguibus cum ventoſis ſuper loco ſaphenæ, ſcarificatione præcedente, vel cum ſanguiſugis, propter occultationem venæ. Deinde cum purgatione humiditatis viſcoſæ, quæ oppilando venas, retentionis eſt cauſa. *Præparatio.* Et cum hiera picra, & hiera colocynthidis, & ruffina. Et pilulis de thapſia, & fœtidis: præparatione præcedente, cum oxymelle ſcillitico & aqua G diureticorum calidorum, & proprie rubeæ tinctorum, nigellæ, quinque radicum, enulæ, & ſimilium. quibus ſecundum omnem modum vtendum eſt ſimplicibus & compoſitis, in via medicinæ, & cibi, & ſeminibus ex aperitiuis, & diureticis, vt eſt fœnugræcum, anethum, ſemen lini, & ſampſuchus, & abrotanum, ſiſymbrium, ſauina, ruta, vrtica, & alia, quæ ſubtiliando ſanguinem, reddunt ipſum acutum, & aperiunt. Et cum balneis thermarum proprijs, & collyrijs; & prouocantibus menſtrua, quæ ſtatim dicentur in ſuo capite, & proprie ex cordumeni, pipere, & euphorbio; quod eſt forte faciens deſcendere menſtrua ſtatim. & cum ſuffumigijs ex cypero, ſtyrace liquida, ſpica, & nigella, & cum commotione oris matricis, & partium eius, appoſitis digitis obſtetricis inunctis cum arungia gallinæ, & oleo de lilio, vel de been, nardino, vel anethino; ipſa enim conferunt, ſiue retentio ſit menſtruorum, ſiue ſpermatis, faciunt enim declinare matricem præfocatam ad inferiora, & redire ad æqualitatem; & pa- H rant menſtrua ad prouocationem. *Potio Medicata.* Et cum exhibitione in potu, caſtorei, & myrrhæ cum aqua mellis, & ſagenea: diacymino, & ſagapenum, cum aqua cicerum, aut phaſeolorum rubeorum; & caſtoreo, & nigella cum rub. tinctorum in oxymelle ſcillitico puluerizata ſunt vltima. aut acetum ſcilliticum, & oxymel eius, & opopanaci ſcrup. j. Et Almanſor. cum ex eo ſumitur in potu, eſt in eo ſanitas. Et ex his, quæ trahere habent ſanguinem ad matricem; eſt oppoſitio ventoſarum ſuper renes, deinde ſuper coxas, & inguina, genua, & crura, & clauiculas pedum. & trictio ipſorum; & ligatura cum inſtitis doloroſa per horam dimiſſa. Calefactio cum fomentis feruentibus; & cum clyſteribus acutis, vnctionibus, & emplaſtris ex rebus rubificantibus notis, quæ ſanguinem ſubtilient, atque trahant. & omnibus alijs prouocantibus menſtrua, quæ in ſuo loco dicentur.

Si vero retentum fuerit ſperma, tunc oportet, vt im-E petu * tribuatur: & vſque ad illam horam vtatur exercitio, & exiccatiuis ſpermatis, vt eſt agnus caſtus, ruta, calamentum, ficla, ſemen almſtri, & dyaciminum, cum diureticis; vt eſt decoctio de radicibus. Et oportet, vt intromittat obſtetrix manum inunctam, vt prædictum eſt, vt faciat commotionem delectabilem, ita quod cum commotione accidat dolor; ipſa enim fortaſſe expellet fœtidum, & ſaluabitur. & ſimiliter cum ſupponuntur res mordicatiuæ commotionem facientes, ſicut ſal gemma, cum oleo laurino; & ſicut zingiber & piper, atque cordumenum, ſunt enim mirabiles in hoc. Et caue in hac diſpoſitione phlebotomiam, quoniam infrigidat: immo admiſceas ea, quæ excitant caliditatem. & ſunt mulieres, quæ ingeniantur coire cum eis cum inſtrumento in modum virgæ virilis, ex quo delectantur, & confert. Morbi vero curatio facti ex retentione * illorum, vt eſt mala complexio frigida, & huius curatio, ex dictis, & dicendis eſt manifeſta. Secunda F res, quæ eſt regiminis ordinatio, eſt; vt abſtineat ab omnibus multiplicantibus ſperma, ſicut eſt vinum, licet ſyncopis illud peteret, & carnes. & vtatur exiccantibus ſperma, quæ ſupra in cura pollutionis dicta ſunt. *Diæta.* Tertia res, ſcilicet correctio accidentium, quæ verenda ſunt; vt eſt ſyncopis, alteratio ſenſus, & motus, atque anhelitus, dolor fortis ex ſpaſmo, & huiuſmodi præmittenda eſt, fiat autem cum expergefacientibus primo, puta fumigatione ex fœtidis approximanis naribus, & ori; quales ſunt petiæ combuſtæ, pili, & pennæ combuſtæ, & cornu, aſa fœtida, caſtoreum, ruta, harmel, & huiuſmodi ophtalmicha, & vigilantia, & conſimilia. *Suffumigia ex quibus.* & cum ligaturis in extremis, frictionibus, compreſſionibus doloroſis, contractu capillorum, & aurium, & narium: & clamoribus, & vocationibus, & alijs, quæ dicta ſunt in cura lethargi, apoplexiæ, & epilepſiæ, & ſyncopis. & fac eam ſternutare, tenendo os, & nares, vt Hippoc. dicit in aphor. *5. apho. 41.* Et applica ventoſas anchis, inguinibus, & coxis. G & fomenta cum rubificantibus; & emplaſtra cum eis, & euphorbio inguina; & ſuppone collyria prædicta ex acutis, & odoriferis, vt eſt gallia, folium garyophyl. & cyperum, & laurus, & clyſteres ducentes ventoſitatem ex aniſo, fœniculo, ariſtolochia, ſpica, & ſimilibus; donec redeat. quod ſi in prædictis ſenſus, & motus non redeant, nec anhelitus, tunc neceſſarium eſt, vt fundatur oleum feruens ſuper caput eius. Sit autem aliquid ex aromatibus confortantibus cerebrum, & calefacientibus valde; quale eſt nardinum, de balſamo, & de been. aut cauterizetur ſinciput eius, ſi non eſt excuſatio inde. Et quandoque euadit cum phlebotomia, & redit. cum ergo redierit anhelitus, tunc curabis ſyncopim cum his, quæ cor, & cerebrum confortant; & conferunt ad huiuſmodi, & alia accidentia. *Syncopis curatio.* Et ex ſimplicibus eſt ſagapenum, garyophyl. & ex compoſitis confectio nominata confectio iuuamenti: & eſt mirabilis ſagenea, mithridatum, medicamen de muſco, & theriaca. Et ſi times ex mithridato, ex diamuſco de commotione ſpermatis, confortatio H tamen naturæ, & cordis ex eis implendo illud, & reſiſtendo illi, eſt maioris iuuamenti; & cum alijs ſupra in cap. enarratis, intus, & extra, & per omnem modum adminiſtrauis, quæ habent cerebrum, cor, & totum corpus confortare. Deinde oportet redire ad prædicta; ex adminiſtratione enim prædictorum ceſſant ægritudines, & alia accidentia leuiora, niſi ſit ſolutio continui, vel apoſtema. Cum ergo accidit illud, oportet; vt curetur cura ſolutionis apoſtematis, cum his, quæ conueniũt eius præfocationi, qualiter in apoſtemate. *Peſſarium.* Recipe pinguedinis anatis, & gallinæ, ana drac. iij. ceræ bonæ; cro. myrrhæ, amomi, maſticis. ana dra. j. olei balſami, olei lilij cœleſtis, ana dra. iij. terantur ſicca, & liquefiant humida, & adminiſtrentur in peſſario.

Aliud iuuatiuum & expertũ. ℞. ſtyracis. unc. iij. thuris, piperis, ana vnc. i. & s. ceræ albæ drach. vij. pinguedinis anatis, & anſeris, ana vnc. iiij. pinguedinis gallinæ. vnc. iiij. olei balſami, olei lilij albi, & lilij cœleſtis, & olei de ſpica, ana ſecundum quantitatem neceſſitatis.

Si au-

Si autem vis vt ſit fortius tunc adde in eo. drach. iij. cordumeni ſemi. vrticæ, aure. iij. miſceantur, & adminiſtrentur.

Oleum ad dolorem, & præfocationem matricis. Oleum quod lenit, & calefacit, & conuenit ad dolorem matricis, & præfocationem. ℞. helcha libat, olei maſticis, & ſpicæ, olei laurini, ana vnc. s. olei lilij cæleſtis, & anethi, ana lib. i ſedenegi, & bdellij, & pyrethri ana vnc. iiij. meliloti, caſiæ fiſt. & nigellæ, & calamenthi campeſtris aut fluuialis, ana vnc j. terantur medicinæ ſiccæ ſicut puluis, & liquefac alchechengi cum oleis, & miſceantur omnia. & vngatur cum eis, quod eſt ſub vmbilico, & pectine: anchæ, & pedes. Inquit filius Serap. *Cu prægnantium.* Si euenit ægritudo, ſcilicet hæc mulieri, quæ eſt prægnans; tunc non oportet, vt adminiſtretur phlebotomia; aut ventris ſolutio. immo contenti ſumus vnctione cum oleo, excepto ex oleis calefacientibus & reſoluentibus, ſicut eſt oleum de lilio, & de been, & quæ ſunt ſimilia *Nota.* Et aduertẽdum quod dixit, ſi euenerit, quaſi dicat, quòd raro accidit, propter cauſam ſuperius aſſignatam.

Item inquit, & ad vltimum dico ſermonem abſcindentem, quia oportet, vt curentur mulieres, quibus accidit hæc ægritudo, & non ſunt prægnantes: ſecundum quantitatem complexionis earum, & humiditatem corporis earum, & ſiccitatem earum. nam illam ex eis, quarum corpus eſt leue, album, humidum; curamus cũ medicinis debilibus. Et ex illis, quæ ſunt ſecundũ contrariũ illius, donec ſit earum corpus ſiccum, neruoſum, curantur cum medicinis fortibus. & ſecundum hunc modũ, *Cu Vetularum.* curantur vetulæ. & illæ, quæ ſentiunt inflationem ex ventoſitatibus inflatiuis, cum his, quæ reſoluunt ventoſitates. & illis, quæ ſentiunt grauedinem, dantur ea, quæ incidunt, & ſubtiliant. & illæ, quæ ſentiunt acuitatem, curantur cum his, in quibus eſt virtus extinctiua. *Suppoſit.* Suppoſitorium Abuha. educens ſanguinem menſtruum. ℞. ſtyracis liquidæ. vnc. iij piperis, thuris, ana vnc. i. adipis anatis. vn. iiij. ſe. vrticæ. vnc. iij. fiat ex eis lyciniũ, & ſupponatur.

De ſpeciebus ſolutionis continui matricis, ex quibus ſunt vlcera, corroſiones, & putrefactiones, rhagadiæ, & fiſtulæ. Cap. 9.

Vlcera Matri. qualia, quotque. Vlcera matricis, quędam ſunt ſimplicia, & munda; quędam compoſita, & cum putredine, & quandoque ſunt corroſiua: & quandoque cum apoſtemate. & quandoq; cum profundatione. & quandoque non profundæ, & quandoque perueniunt ad fiſtulam. & quędam ſunt in collo, & quædam in eius concauo. Et cauſa vlceris, *Cauſa.* quædam eſt interior, & quædam exterior. Interior eſt curſus humorum acutorum, qui ſi paulatim congregati ſunt in ea, erit propria. Si ſubito confluant, ex toto, aut aliquo membro, erit ex communitate, aut dubelati vlceratum, aut plaga vlcerata, & eſt propria. Exterior eſt caſus, vel percuſſio; aut difficilis part⁹, aut vulnus inſtrumenti incidentis; aut ex medicamine acuto ſuperpoſito: aut craſſities virgæ deuirginantis. & illud eſt non profundum, ſed in collo eius tantum, & ſimilia. Et cauſa putredinis eſt, quia vlcera ſunt profunda, quæ non euacuantur ab humiditatibus plurimis egredientibus ad profundum eius, in quo retinentur, & non mundificantur. Et ex eis eſt quandoque corruptio embryonis multiplicantis putredinem. Corroſionis ipſorum cauſa eſt acuitas, & aduſtio humiditatis & putredinis eorum, quare corrodit velut cancer. Et cauſa fiſtulationis ipſorum, eſt prolongatio ipſorum, quia cum proprijs non recipiunt curam. quare prolongatur cum putredine multa corroſiua, & concauantur.

Signa vlcerum eius ſunt, exitus puris, & ſaniei, & ſanguinis corrupti, & virulenti; & humoris diuerſi coloris, & odoris; & nocumentum ex medicinis mollificantibus, & iuuamentum ex medicinis mundificantibus, & ſtypticantibus.

De ſignis vlcerũ matricis. Et ſigna putredinis eorum, & ſorditiei, & tabiditatis, eſt multitudo humiditatum corruptarum, fœtentium, A & eſt ſicut aqua carnis. Et ſi eſt cum corroſione, illud quod egreditur eſt nigrum, cũm ardore vehementi, & pulſatione, & circumflutione pilorum, vt dixit Hipp. in aph. *6. aph. 4.* Et differentia inter corroſionem, & cancrum eſt, quoniam cum corroſione non eſt grauitas, nec durities: & ſequeretur eam quies in horis quibuſdam, & proprie poſt exitum eius, quod egreditur, & non eſt plurima longitudo corporis in curatione. Cancer vero eſt aſſiduus doloris, ſi in principio ſit. Si vero in proceſſu, erit cum punctione ſenſus, & eſt cum pulſatione longi ſpatij. Et ſignum mundificationis vlcerum præcedens * ſanitatem ** ſanitas.* eſt, quia quod egreditur eſt ad craſſitiem, & albedinem decliue, & leue, abſque dolore vehementi, fętore, ſeu ardore, ſeu mordicatione. Et quæ non ſunt profunda, ſunt ſenſui manifeſta, profunda vero ſunt occulta ſenſui. Et cum ſunt cum apoſtemate, ſunt cum prædictis ſignis apoſtematis, ex quibus eſt horripilatio, & febris. Cumq; vlcera matricis ſua putredine, & corroſione pertranſeũt B carnem, & profundantur, ita quod vicinum aliquod ex membris vlceretur, & corrumpatur os pectinis, & collum matricis putrefiat adeo quòd quandoque perueniat ad radendum pilos pectinis, & incidit vſque ad partes ani & lacertorum eius: Quędam ſunt in parte manifeſta, & quędam in parte occulta. & declinantia ad latera eis ſunt ſimilia. Et rhagadiæ matricis ſunt ex genere ſolutionis ad modum ſciſſurarum contingentium ex ſiccitate eius, quare non poſſunt recipere debitum apud coitum, vel apud partum, extenſionem, abſque ſciſſura. *Rhagadiæ.* Et quandoque cauſa abſcindens eſt magnitudo apoſtematis. quare apparent rhagadiæ, & proprie cum tangit, & quandoq; craſſantur valde, quandoq; fiunt ſicut verrucæ, & incraſſatur locus. Et ſi ſunt in collo eius, aut in concauo eius, intuitu ſenſus, vel cum obſtetricis digitis cognoſcetur. Et ſi * gratia fiſtularum ſunt anteceſſio vlcerum, quæ non ſanantur cum curationibus proprijs, & ** ſigna Fiſtula.* prolongatur ſpatium eorum cum putredine multa, & curſu virus, & doloris attrahentia: deinde dolores illi C fiunt ſicut dolores cancri; cognoſcitur locus eius, vbi peruenitur cum eo, & ſcitur ſtatus eius * vt ſit cum carne ** an.* adhuc, aut pertranſeat vſque ad os, per id, quod ſentit extremitatis radij, de lenitate, & mollitie, aſperitate, & duritie. Et rhagadiarum ſigna, ſunt dolor apud coitum, & exitus virgæ ſanguinolentæ; & poſſibile eſt, vt perueniatur ad conſiderationem ipſarum per poſitionem ſpeculi ſub muliere, & apertione vuluæ ſuper ipſum.

De cu. vlcerum. 6. de lo. aff. ca. 5. Cura vlcerum ſimplicium, & paruorum eſt conſolidatio, tamen difficilis. Inquit Gale. inciſio enim vuluæ difficulter conſolidatur; ipſorum vero compoſitorum cum putredine, ſordicie: & ſi cum corroſione fuerit, vel apoſtemate, mundificatio, cõſolidatio, accidentium correctio, & conueniens regimen. Mundificationem complent aquæ mellis, vel paſſularum iniectio cum inſtrumento, vel aquæ decoctio, cum iride, & hordeo, vel cum aliquo ex mundificantibus vnguentis, habentibus mundificare ſorditiem, & putredinem, vel habentibus D mundificare corroſionem, & rectificare ipſam, aut cum ſanatiuis apoſtematum, vt dicturi ſumus. Cum ergo mũdificata fuerint vlcera, curentur cum conſolidatiuis, ex quibus ſunt vnguenta, pulueres, & ſimilia. *Vnguen. ad vlcera matricis.* Et ex vnguentis, quędam ſunt, quæ conferunt in principio rei, cũ nondum naſcitur caro, Recipe lithargyrij, ceruſſæ, ſarcocollæ, ana partes æquales. fiat ex eis ceratum cum oleo roſ. Et ſi fuerint in illis ſordes, miſceatur cum eis parum mellis. Cum autem caro incipit naſci ęſtimatione debita curetur cũ hoc vnguento. ℞. tutiæ ablutę partes ij. cadmiæ argenti, ceruſæ, ſarcocollæ omnium, ana partem j. fiat ex eis ceratum cum oleo roſ. & cera, & adminiſtrentur cum tenta, aut ex eis fiat puluis. Et ſiquidem ſit profunda, & in collo eius, ſicut in deuirginata a craſſitie virilis membri, oportet vt fortes dolores, qui adſunt mitigentur ſecundo in vino decoctionis ſtypticorum. & adminiſtrentur cerata lenientia conſolidationem prohibẽtia, alienentur concubitus, deinde redeant ad ipſum paulatim, & in tempore medio regatur cum ceratis prædictis, &

ctis, & admiſceatur cũ eis terra ſigillata, & ſimilia. Correctio accidentium eſt, vt ſiquidem ardor adſit, vlcera curentur cum his, quæ ardorem mitigant, & calorem * mitigantia ſint, ſicut mucilago pſyllij, ſemen cytoniorũ, & aqua iuiubarum. & ſebeſten, & aqua hordei. Si vero * conſolidantia, ſint, ſicut ſuccus ſolatri, arnogloſſę, oleum roſ. albatum, albumen oui, lac, ſuccus portulacæ, tragacanthi. & demus ad bibendum catarcticum de iuiubis ſemen papa. & myrtæ, & dolores fortes mitigentur ſeſſionibus in aquis, et vinis eſt ſtypticis, & anodynis, vt eſt fęnugrecum, balauſtia, lentes, & ſimilia.

Mitigantia. Conſolidantia.

Regimen conueniens eſt, vt tempore mundificationis vtatur ptiſana hordeacea, aqua cicerum, hædorum, gallinarum, & lacte aquoſo. Tempore autem conſolidationis generantibus ſanguinem craſſum, & viſcoſum, vt ſunt extrema animalium, milium, riſum, panicum, & ſumat lac, & ſimilia craſſa, & ſtyptica omnia.

Illa occulta fiſtula, quæ ex eis eſt in occulto, & profundo, non curatur, & proprie ſi venitur ad veſicam, reliqua vero ab ea curantur, etiam ſi difficiles ſint, & peruenerint ad abradendum pilos, & perforauent os foramine paruo. Et ſi quidem curatur, cura duplex eſt, vera & poſſibilis. Vera cura per abſciſtionem, & perforationem fit, quę periculoſa eſt propter neruoſitatem membri, timetur enim ex eo ſpaſmus, permixtio rationis, & permixtio vocis, & mors, quia non eſt poſſibilis niſi in ea, quæ eſt in manifeſto, & cuius carnem mortuam oportet incidere. Cura vero poſſibilis eſt, vt mundificetur corpus, & matrix exiccetur, & conſortetur. Inquit enim Hipp. in aph. Si matrix in vertebro poſita, fecerit ſaniem, neceſſe eſt commotum fieri, & hoc quia vera cura eſt impoſſibilis, iuxta mandatum eius in alio aph. Quibuſcunque caneri abſconditi fiunt. & ex eis quæ conſeruunt valde, eſt cauda equina ſecundum omnem modum adminiſtrata.

5. aph. 47. *6. aph. 31.*

Rhagadiarum vero matricis cura intrinſecarum eſt duæ res, mitigatio accidentium, & conſolidatio rhagadiarum. Completur autem cum ſuppoſitorijs penetrantibus, & deſtillationibus iniectis, ex aquis ſtypticis permixtis cum vnguentis ſiccificantibus; ſicut vnguentum factum ex cadmia, & plumbo aduſto; & vnguentis rhagadiarum ani. Accidentium correctio eſt: vt ſi cum curatione ſentiat mordicationem, miſceatur cum eis, ſicut vnguentum baſilicon cum adipibus; & proprie ſi indiget maturatione. Et ſiquidem cũ rhagadijs fuerit craſſities, quam ſignificat longitudo ſpatij, & paruitas receptionis curationis, adminiſtretur vnguentum de chartis cum oleo roſ. ſi vero non tolerat illud, ponatur cũ oleo de lilio, & gluten halimbach. Cum autem hæc quieuerit, curentur cura rhagadiarum puratum, & c. proprie quando vlcerantur. & quandoque indigetur eis, quę ſunt ſicut cortex æris, aut tragacanthum optime tritum, aut gallæ, aut illius aggregatis. Intrinſecus vero ſufficiet puluis tutiæ cum vitellis ouorum, & vnguentum de ceruſſa, & ſimilia. Clyſter. ℞. aquæ paſſularum lib. j. diſſoluantur in ea mellis roſ. vnc. iij. & coletur, & adde olei amygdalarum amararum. vnc. j. Iſaac inquit. Si venæ ſint vt corroſę, demus ſanguinem dra. myrtam, thus, bolum ar. de quibus omnibus fiat clyſter; vel cum licinio apponatur puluerizata innucta in aqua arnogloſſæ, vel acaciæ. Licinium valens ad pruritiem vuluæ, & priapiſmum & c. mulieris, et purgat putredinem, corroſionem, et ſaniem. ℞. crocum, camphoram, lithargyrium, baccarum lauri, albumen ouorum, oleum roſ. fiat naſale, vel clyſter. Et ſanguis drac. cum ſucco plantaginis iniectus valet. Dioſcor. dixit farina fœnugræci cum ſanguine anſeris valet ad duritiem matricis. Valet etiam lac ſiccum cum vitellis ouorum, ſi fiat inde naſale.

De apoſtematibus matricis humoralibus. Cap. 10.

Apoſtema matricis eſt duplex. Cauſa.

APoſtemata accidunt matrici, ſicut in prædictis mẽbris ſecundũ duplicem modum, per viam congeſtionis, & fluxionis. Et cauſa earum ſufficiens eſt duplex

E interior, & eſt ipſius diſpoſitio, vt debilitas, & retentio menſtruorum. in ipſa materiam aggregans. Et exterior duplex imprimens, vt caſus, percuſſio, & multitudo coitus; & proprie habentis virgam craſſam: aut diſruptio facta ab obſtetrice cum recepit fœtum; aut inciſio cum inſtrumento, prouocans rheuma, & faciens ipſum in regiones eius intermedias, & vacuas ſubintrare; & coadiuuãs eſt frigiditas aeris prohibens reſolui materiam. Cauſa vero materialis, & ex qua, eſt antecedens repletio vniuerſalis totius, vt humores quatuor, ventoſitas, aquoſitas, & viſcoſitas. Penes quos ſpecificantur, & ab inuicem differunt curatione, & particulis ipſius matricis. Materia propria eſt ex ſanguine menſtruo non ex ſpermate; licet ad illam immittatur & aggregetur in vaſis ſeminarijs eius; ſed in concauum immittitur, aggregatum quoque in vaſis ipſius proprijs non in eorum ſubſtantiam penetrat, ſed in concauo continetur; ſanguine vero menſtruo in venis eius exiſtente diffuſo, ex quibus poſſibile eſt ſub-

F intrare reſudans in vacuas regiones ipſius, vt faciat apoſtema. Cauſa vero materialis ſubiectiua, eſt ipſa matrix ſuſcipiens ſecundum aliquam ſui partium; quandoque enim fiunt in ore eius; quandoque in concauitate: quandoque in altero laterum ante, & retro, & deterius eſt, quod per plures eius occupatur partes. Cauſa finalis, eſt: vt materia expellatur, & ſi non extra, ſaltem ad ipſam deriuetur: & deinde extra ducatur prout poſſibile eſt. quare quandoque reſoluitur, quandoq; ſaniatur, & dubelatur; & quandoq; cõuertitur per reſolutionem partis ſubtilis ad duritiem. Et cum aduritur ad cancrum, & quandoq; ad fiſtulam, & quandoque interficit.

Prognoſticum.

Signa, quædam ſunt communia omni ſpeciei, quædam cuilibet propria. Ex communibus quædam ſumuntur a natura membri ſcilicet matricis patientis, quędam ab alijs membris communicantibus ipſi. Ex natura membri, vt eſt dolor. grauedo in vtero, craſſities, & coarctatio; ita vt non ſit exitus ventoſitatis, & inflatio pectinis, & almirach. Quæ vero ab alijs per communi-

De ſignis.

G tatem ſumuntur, ſunt vt dolor ſtomachi, ſubuerſio, nauſea, ſingultus, & defectio operationum eius; dolor capitis, & ceruicis propter cerebri communitatem, proprio in ſincipite, radicibus oculorum, & colli. eius extenſio in dorſo, toto corpore, & vſq; ad extrema. mollificatio crurium, & manuum, debilitas pulſus; & ſimilia totum corpus vexãtia. Propria vero animalis cuilibet ſpeciei ſunt. nam cum apoſtema fuerit calidum, dolor erit acutus cum pulſatione; horripilatio, & febris inflammata, & c. ſiccitas, & linguæ nigredo. Cum vero eſt frigidum, ſigna erunt contraria. Et ſiquidem ſit aquoſum, vel vẽtoſum, alia habet propria ſigna, quæ infra dicentur capitulo de curſu, & mola. Et ſiquidem apoſtema ſit in aliqua ſui parte, dolor indicat partis illius. Nam ſi eſt in parte poſtrema, dolor erit in dorſo, & retinetur ſtercus, propter coarctationem inteſtini recti. Et ſi in parte anteriori, dolor erit in illis, & ſequitur deſtillatio vrinæ, vel difficultas; quoniam veſica, vel collum eius coarctatur ex apo-

H ſtemate. Quando apoſtemantur latera matricis, extenduntur, & dolent inguina, & grauantur coxæ, & dolet vertebrum partis apoſtematis lateris. Sed cum apoſtematur concauitas, dolor eſt in vmbilico. Et quando apoſtematur os eius; tunc partes anteriores dolent, & illæ quæ ſunt ſtrictæ, & quando tangitur cum digitis obſtetricis, inuenitur durum, & clauſum. Cumque minorantur accidentia, & dolor deletur, reſoluetur apoſtema & c. Cum autem tumor remanet durus, & grauedo; tunc cõuertitur in duritiem ſine dolore, & ſi eſt magnum comprehenditur tactu. Cum vero augeantur feb. & dolor, ſignificat conuerſionem in ſaniem: & cum minoratur, dubelatur. Cum vero accidentia fortificantur prædicta; & accidit ſudor frigidus; ablatio vocis: ſyncopis; & inflatio almirach, ſignificant augmentum apoſtematis, & interficit; & cum euadit, prolongatur, & cum rodere incipit, in cancrum conuertitur, & proprie cum apoſtema durum non eſt æqualis figuræ, a quo procedunt, ſicut varices; & c. mali coloris decliuis ad rubedinem ſuſcitati

com-

commixtus,& plumbeitatem ſi ſubiacet ſenſui; quòd ſi tuo, ſignificat ipſam grauitas,& ſeſſio placida, & dolor, & communicat pectem, renes, dorſum, & inguina. Et cum vlceratur, currit humiditas acuta, virulenta decliuis ad viriditatem;& quandoque ſanguis purus propter corroſionem venæ.

De cura apoſtematis matricis.

Cura apoſtematis matricis eſt tres res; euacuatio, accidentium mitigatio.regiminis rectificatio. Euacuatio duplex eſt,vniuerſalis,& particularis. Vniuerſalis totius corporis membri mittentis. quia ſit repletum. Completur autem cum præmiſſione phlebotomiæ de baſilica, vt fluens materia per antipariſtaſim educatur,deinde cũ conſecutione phlebotomiæ de vena ſaphena vſque ad defectionem,ſicut iuſſit Hippo. vt quæ fluxa eſt expellatur; & prouocatio menſtruorum, maxime ſi præceſſit eorum retentio,eſt conueniens;& fortaſſis reſoluit. Vel quia ſit cacochymum. Completur autem cum pharmacia vomitiua appropriatum humorem educente,ac præmiſſione debiti digeſtiui,quod eſt notum. Vel ſeceſſiua, ſicut ex lenibus,quæ non inquietent naturam, diſſoluãt, & prouocent ad curſum ſuper apoſtematum locum, quemadmodum ſupra in cura ſtomachi diximus. Euacuatio autem particularis conſiſtit in particularibus operationibus exercẽdis circa apoſtematum locum; quas diuerſitas temporum morbi variat,& diſponit,atque diſtinguit.

Si apoſtema calidum.

Si ergo apoſtema ſit calidum, in principio eius operabis cum adminiſtratione repercutientium materiam;qualia ſunt ex ſimplicibus,roſæ,lentes excorticatæ, cortices granatorum, balauſtiarum, cymæ vitis; arnogloſſa,ſolatrum,endiuia,& virga paſtoris, ſuccus portulacæ,& pſyllium,quod extinguit inflammationem,ſemperuiua.raſura cucurbitæ, farina hordei, & ſimilia; ſit autem eorum miniſtratio cum ſeſſione in aquis dulcibus decoctionis ipſarum,& embrochatis, & epithematis,emplaſtratis,clyſterizatis,inunctis,& ſuppoſitis. Emplaſtrum de papauere diſſolutum in decoctione cum oleo omphacino, vel roſ. aut de pomis in hac hora conueniens eſt. Cum vero peruenit ad augmentum, admiſcebis prædictis;quæ mollificant, & reſoluunt; ſicut fœnugræcum, althæam, melilotum, chamæmelum,anethum,crocum,maluam,puluerem molendini, & ſimilia. Et in ſtatu augebis quæ reſoluunt. In declinatione vero miniſtrentur,quæ reſoluunt tantum, vt eſt aqua ſiſymbrij,ſampſuchi, laurus, polypodium. & ſimilia: & ladanum ſuppoſitum reſoluit ipſum,& proprie ea, quæ cõueniunt apoſtematibus frigidis, ſicut ammoniacum, bdellium,ſtyrax,galbanum,& cera:& medullæ omnes: & pinguedines omnes;& olea,quæ reſoluunt,& proprie oleum de enula. Quòd ſi apoſtema non reſoluatur; & perueniat ad aggregationem ſaniei,miniſtrabis maturãtia quæ dicta ſunt, quibus admiſcebis,quæ ſunt fortiora calidítans quam ipſa. Cum ergo prolongabitur maturatio ſaniei confert in velocitate maturationis eius emplaſtrum de fœnugræco, farina hordei decocta cum aqua ficuum,mixto cum ea aliquo de fimo columbino,& fermento ad aperiendum ipſum,vel emplaſtrum de hyſſopo,adipe anatis,& anſeris,& vaccæ;& medulla cerui, ac butyro, & ſimilibus. & ex eis peſſarium factum continuo adminiſtretur. Cum autem dubelatum fuerit propinquum ori matricis,poſſibilis erit ſectio ſecundum debitum modum. Si vero in interiori parte eius fuerit, oportet quod eruptio ex ipſomet fiat; vel ex arte cum naſturtio,vel ſucco ſcabioſæ ſumpto,& iniecto in his, quæ ſupra in hepate dicta ſunt. Cum vero apertum fuerit, tunc plurimum egreditur pus eius ex vulua, quare oportet vt mundificantia miniſtrentur,qualia ſunt, quæ dicta ſunt in præcedenti cap. iniecta. Et vnguenti baſilicon mitius cum oleo roſ.clyſterizatum eſt cõueniens; & cum butyro vaccino recenti,et proprie cum ſpiſſa eſt. & ſi ſubtilis fuerit fœtidi odoris,clyſterizabis cum his, in quibus eſt ſtypticitatis plus. Et quandoque egreditur per veſicam: quare oportet, vt adminiſtres potum lactis, & pſyllium, ſemen melonis cum ſyrupo roſ.quoniam prohibeat vlcerationem veſicæ. Et quandoque erumpit ex inteſtinis; quare oportet, vt clyſterizetur cum aqua hordei,balauſtijs decoctis in ea,& oleo roſ.& zucchàro roſ. deinde curatur perfecta mundificatione cum medicamine incarnatiuo iniecto per clyſterem. & dentur in potu trochiſci de charabe,& ponatur vnguentum incarnatiuum, cuius virtus protundetur ſuper locum, in quo ſit dolor, quod ſi fiſtuletur, curetur prout ſupra dictum eſt.

Si vero frigidum fuerit, & phlegmaticum curetur cum reſolutiuis, exiccantibus,& ſtypticis; quæ in cura apoſtematum aliorum membrorum numerauimus. Si vero in duritiem conuertatur, euacuatione melancholiæ naturalis, & phlegmatis craſſi curabitur: deinde cum localibus & mollificantibus, reſoluentibus, notis ſupra in cura ſplenis,& renum. Et cum in cancrum mutatur, non curatur,vt Hippo. in apho. & proprie ſi fuerit vlceratum, ſed commotum oportet tãtum fieri cum mundificantibus virulentiam, & putredinem corroſiuam,& ſoluentibus choleram nigram per conuenientia exhibitis interualla. *5. apho. 6.*

Accidentium vero mitigatio completur cum his,quę dolorem,& ardorem mitigant: ex quibus ſunt ſeſſiones in aquis,& iniectiones, naſalia,& embrochæ,& emplaſtra ex anodynis.quorum quædam ſunt calida; quædam frigida, quibus vti oportet ſecundum neceſſitatem. Calida ſunt, vt fœnugræcum, ſemen lini, melilotum, chamæmelum,althæa,vitellum oui, malua, & ſimilia. Compoſitum,vt ceratum factum ex fæce olei dimiſſi in vaſe æris cum cera citrina, inunctum exterius. Frigida vero ſunt emplaſtra facta de papauere cum coriandro, ſolatro,& oleo roſ.& albumine oui,& illud, quod reſoluitur ex plumbo adinuicem fricato, aqua coriandri; & iterum decoctio lentium clyſterizata,& lac aſinæ,& ſuccus arnogloſſæ,coniunctim,vel ſigillatim. Et ſiquidem ex vlcere fluat ſanguis,miniſtrentur quæ ſanguinem fluentem detinent,& ſimplicia & compoſita ſuperius nominata. Et ſimiliter ſi debilitas ſtomachi mitigetur cũ proprijs. Et cordis compaſſio perducens ad ſyncopim, ſudorem frigidum, & vocis ablationem cum confortantibus cor,& cerebrum,regatur.

Diæta.

Regimen conueniens eſt, vt regatur in domo boni, & temperati aeris, redolentis. & quieſcat & vigilet. & prohibeatur, vel minoretur cibus in diebus ſuis primis vſque ad tres dies; & prohibeatur aqua penitus. in die primo vtatur vomitu, & reſolutione facili. Confectio ſuppoſitorij ad apoſtema durum matricis, & dolorem frigidum. ℞. thuris,been, lilij, iudaici, galbani, ana vnc.ij.ceræ,opopanacis,ammoniaci, ana drac.j.maſticis, caſtorei, ſtyracis liquidæ; olei de bdellio: adipis anatis, olei chamomillæ,ana drach. iij.gummi cum vino, & melle. & eliquentur adipes, & aggregentur omnia;& fiat ſuppoſitorium;& adminiſtretur. & eſt Raſis. Confectio decoctionis qua ſedatur dolor matricis. ℞. ſampſuchi, balſamitæ, ſemina abrotani, caulis, fœnugræ.ſemen lini,chamæmeli, meliloti, ana partes æquales,& ſedeatur in eis,& eſt Raſis. Confectio ad dolorem matricis ex apoſtemate. ℞. ſeminis lini contriti cum drach.s. vitelli oui elixati,croci ana dra.ij.opij, ſem. hyoſcyami,ana drach.j. *Suppoſitoriũ ad apoſtema durũ.*

Confectio ſuppoſitorij ſedantis dolorem matricis ℞. ceræ, chamæmeli, adipis anatis, opij; ana æqualiter,& ſupponatur cum lana, & eſt filij Serapionis. Confectio ſuppoſitorij ſedantis dolorem matricis calidum. ℞. roſarum ſiccatum drach.iiij.ſeminis lactucæ,& amyli,an. dra.i.terantur,& cribellentur,& confice cum violis, & oleo roſ.& lacte mulieris, vel aſinino, cum lacte miniſtretur. Item ait.& oportet,vt caueas, & obſerues,quando perueniunt apoſtemata ad ſtatũ, miniſtrare aliquid ex eis, quæ excitant & prouocant ſanguinem menſtruũ. In hora vero declinationis,poſtquam ſedantur apoſtemata parum,ſi indiges, vt prouoces, ſanguinem menſtruorum; tunc oportet vt fiat illud. *Suppoſitoriũ ſedans dolorẽ matricis.*

De nocumentis in actione menſtruali, & primo de cura fluxus menſtruorum. Cap. 11.

5. aph. 57. INquit Hippo. menſtruis plurimis euenientibus accidunt ægritudines, & non euenientibus a matrice accidunt ægritudines; ex quibus innuit ſana eſſe ſi fuerint moderata, vt ſuperius de menſtruis dictum eſt, vt ergo ad moderantiam reducantur, ſi immoderata ſint, cauſas immoderantiæ inueſtigare oportet, & earum ſigna; quæ ſcilicet ſunt occulta; quas inueſtigans Galen. ait plurima; venire, vel non venire totaliter, vel in parte, cum ſint contraria, & ex contrarijs cauſis fiunt; plurima enim ſunt, aut ex apertione ſuperflua oris venarum, aut ex peccato ſanguinis in quali, in ſubſtantia, & quantu; quia calidus ſubtilis, vel multus exiſtat, quibus contentiua deficit; & expulſiua iuuatur. quare plurima erunt, & ſuperfluent. Et hoc aut in matrice, aut hepate, vel corpore toto, communitate matricis ad illa, a quibus ſuperfluitates ſanguineas per menſtrua ex matrice natura inſtituit expurgari. ſicut alibi dixit. E contrario autem oppilatione matricis, aut frigiditate, aut craſſitie, aut paucitate ſanguinis detinentur totaliter, vel in parte, quibus conſortiatur retentiua, & deficit expulſiua; ſecundum varietatem ipſarum in quanto.

Cauſa omnium duplex eſt. interior, & exterior. Interior in apertione oris venarum matricis, hepatis, & totius corporis, ſanguinis inflammatione, & ſubtiliatione. plurimum eſt mala complexio calida, & humida dilatans. & quandoque ſunt vlcera, corroſiones, rhagadiæ, fiſſuræ, fractura venarum matricis, & menſtrualium; & proprie apertio apoſtematis, & ſimilia quare contentiuam deficere eſt neceſſe vbique. Exterior autē duplex eſt, aut aliqua rerum neceſſariarum, aut non neceſſaria accidentalis. Neceſſariarum quidem; vt aer calidus, & humidus, motus fortis inflammans, & non reſoluens, corporis, vel matricis venas aperiens; inflammans, & ſubtilians ſanguinem in matrice, & corpore toto cibus multus, & potus, calidus, & humidus generans ſanguinem ſubtilians, & inflammans, vel multiplicans in eo humorem acutum. debilitans naturam corporis in digerendo, conuertendo cibum, & expellendo ſuperfluitates eius via alia conſueta; quare materia fuit educenda. vnde vigiliæ multæ, ſomnus diminutus. repletio, & proprie ex calidis humoribus ſubtilibus, inanitio frigidorum craſſorum, atque inanitionis, ſeu euacuationis ſanguinis conſuetæ retentio. & ſanguinis fluxus ex naribus, hæmorrhoidibus, per vomitum, ſeceſſum, vel vrinam. priuatio conſueti ſudoris, puſtularum, vlcerum, ſcabiei, apoſtematum, & ſimilium; quorum materiam natura conſueuit per prædictas regiones expellere, nunc vero retentam conatur ad matricem expellere, exinde expellendam. ira, ſolicitudo, & gaudium immoderatum aperiens ora venarum, inflammans, & ſubtilians ſanguinem, ac diſponens ad motum de hepate, vel de toto corpore ad matricem, & de matrice ad fluxum immoderatum ad extra. Cauſa vero non neceſſaria eſt balneū calidum, & humidum, vt Hipp. ait. quęcumque infrigidata ſunt, calefacere oportet, exceptis his, quibus ſanguis emanare futurus eſt. fricatio multa inflammans non reſoluens. Accidentalis, eſt artificialis euacuationis conſuetæ omiſſio, & proprie ſanguinis, ſudoris, vomitus, & fluxus ventris, puſtularum, vlcerum, ſcabiei, vel apoſtematum, & ſimilium priuatio: quorum materiam natura conſueuit per prædictas regiones expellere, nunc vero retentam ad matricem conatur impellere, vt exinde extra ducat. Et in oppilatione venarum, & ſanguinis ſupra dictæ diſpoſitioni contraria tam interior, quam exterior e contrario eſt ſumenda. Interior namq; eſt mala complexio ſicca, vel frigida, vel calida ſuperfluens: ſimplex, vel commixta, pura; conſtringens, attenuans ora venarum: vel cum materia coarctans eſt, vt plurimum, quare conſortatur contentiua, & expulſiua debilitatur matrice, hepate, & corpore toto, & ſanguinis diſpoſitio obtunditur, inſpiſſatur, ac minuitur, * licet diſpoſitio aliqua carnoſa, licet raro eueniat, vel apoſtemoſa. Exterior ex neceſſarijs eſt, aer frigidus, ſiccus; vel calidus ſuperfluēs: quies multa infrigidās, & inſpiſſans, * ſcilicet motus paucus, & cibus paucus, & potus frigidus, atque ſiccus, ſanguinem minutum, frigidum, atq; ſpiſſum generans: ac craſſum, & viſcoſum humorem in eo multiplicans, vel etiam ſi ſit multus, natura tamen corporis mulieris fortis exiſtit in digerendo, plurimum cōuertendo, & ſuperfluum expellēdo in via occulta, vel ſenſibili ad modum virorum: vel conuertendo incraſſitiem, atque pilos, ſicut animalia bruta in eis, & additamentis eorum. quemadmodum eſt videre in mulieribus viraginibus, quæ neruoſæ ſunt, & lacertoſæ, quòd earum anchæ ſunt fortiores pectoribus, & piloſæ, & exercitij multi, vel in craſſis valde. quare ex cibo, vel potu nihil, vel parum ſuperfluit expellendum. ſomnus multus, vigiliæ paucæ. repletio frigidorum, & craſſorum humorum, inanitio acutorum, pigritia mentis, triſtitia, timor, gemitus, omnifariam deſes, id eſt pigritia. Ex non neceſſarijs vero, cauſa erit balneum frigidum, & ſiccum; naturale, vel artificiale; fricatio multa reſoluens, & exiccans totum corpus, vel matricem. Accidentales ſunt, ſicut euacuationes inconſuetæ artificiales, educentes ex corpore materiam, quæ conſueuit per menſtrua ex matrice excludi, vel ſuperaduentus alicuius euacuationis non ſolitæ, vel deriuantis materiam ad aliam regionem, & exinde educentis.

* vel.

* ſeu eius.

De ſign. Signa, menſtruorum fluxus plurimus licet mulieri ſit notus, & ſimiliter retentio, & priuatio; medico tamen ſufficienti ex ſe, & abſque mulieris relatu, debet eſſe proprijs ſignis notus. Sunt autem ſigna ipſorum ægritudines, quæ ex ipſis accidunt, quas ſupra de menſtruis, & præfocatione diximus. quarum quædam matrici ſunt propriç, quædam alijs membris naturalibus, & vitalibus, & animatis per communitatem accidentes, & alia toti corpori, quæ omittantur hic. Idem enim quolibet loco repetere non niſi alienatio eſt ſecundum Gal. Sunt quoque, & accidentia alia quæ ſequuntur, vnde Galen. ait. Si menſtrua ceſſauerint, alia accidentia ſequuntur ſcilicet dolor in fęmoribus, collo, capite, & carne, & oculorum vaſis, & acuta febris; vrina nigra, viridis, & æruginoſa, ſimilis loturæ carnis, & carbonum, & nonnullis natura conſtringitur. Accidunt quoque plures accidentia ante productionem ipſorum, cum duriter prouocantur. Quod ſi fluxus vltra modum extiterit, ſequetur corruptio coloris, tumor pedum, & totius corporis, indigeſtio, & deſiderium, & omnia accidentia fluxui communicantia apparent.

6. de lo. aff. cap. 5.

Signa vero cauſarum, quæ occulta ſunt, hæc ſunt. In fluxu enim malæ complexionis calidæ, & humidę ſimplicis, & commixtæ, puræ, vel impuræ matricis, hic ſupra habuiſti. & hepatis, & totius corporis ſupra vbi de hepate dictum fuit. Signa inflationis, ſubtilitatis, & multitudinis ſanguinis in matrice, ex qualitate, & quantitate menſtruorum, percipies, & ex ſignis repletionis venarum, & partium adiacentium, vt ventris, pectinis, renum, & coxarum. Et ſimiliter in hepate, & corpore toto, ex ſignis repletionis vniuerſalis, quæ nota ſunt. Signa quoque vlcerum, corroſionis, rhagadiarum, fiſſuræ, fracturarum, venarum matricis apertionis, apoſtematum, & ſimilium ſupra ſunt dicta. In priuatione quoque ſigna e contrario colligenda, ex prædictis ſunt nota capitulis; ex eo videlicet, de oppilatione matricis proprie. illuc ergo redi.

5. aphe. 59.

Cura plurimi fluxus, & priuationis menſtruorum, ex cura fluxus ſanguinis ex naribus, & hæmorrhoidarum generaliter nota eſt. In ea enim duplex erat intentio, generalis, ſiue vniuerſalis, & particularis. Vniuerſalis quidem in quinque conſiſtebat rebus, quarum quatuor primæ fluxui conueniunt huic plurimo, quas ex illis colliges, & ad propoſitum reduces, cum inuitabit neceſſitas reſtringendi. & eſt cum deſectio incipit apparere, vt ſupra de hæmorrhoidibus fuit dictum. In priuatione vero, & retentione, tres ex eis ſunt opportuna, ſed tertia dimitta-

Cur menſtruorum. De cura.

diminutaeus, & quarta, & earum contraria procuretur, & eſt, vt ſanguis retentus, qui ad matricem conſtituit tranſitum non detineatur, ſed ad ipſum, quoquo modo conuenienti trahatur, niſi aliud contradicat. viæ non conſtipentur, ſed dilatentur. Tractionem vero complent ea, quæ ſupra in cura præfocationis ex menſtruorum retentione ſunt dicta. Dilatationem vero diureticæ medicinæ, calidæ, & compoſitæ interius, & exterius, & per omnem modum ſupproximatæ complent, quæ infra dicentur, & ſuperius ibidem aliqua nota ſunt. Particularis porro intentio verſatur circa particulares intentiones in matrice contra diſpoſitiones earum cum localibus exercēdas. Eſt autem triplex earum diſpoſitio, aut enim fluebant ſuperflue, aut diminuebantur in toto, aut in parte, & ſic incomplete fluebant, & addebant ſupra capitulo de menſtruis: quarta, quia cum prauis accidentibus ibi enumeratis retenta * vniuerſali fluentia erant. Sic equidem in duobus talis conſiſtit ad præſens intentio, in rectificanda diſpoſitione, & accidentium correctione. Et quia natura membri licet non variet localia remedia hic, & ibi, ſed diuerſa diſpoſitio tantum, oportet hic alia remedia, quæ matrici in hac ſua diſpoſitione ſunt propria, licet aliqua ſint eis communia, quæ ibidem ſunt dicta, enarrare ſimplicia, deinde compoſita.

In pluribus itaque, &c. ſuperfluentibus menſtruis qualitercumque, ſiue reſpectu complexionis proprij corporis, ætatis, regiminis, & habitudinis, diſpoſitionis, ſiue conſuetudinis ſymptomaticæ, ſiue criticæ non reſpectu temperati, reſpectu cuius huiuſmodi ſuperfluitatem habet. Si cum non diminuta, & pauca, cum defectio incipiens appareret aliqua forte præmiſſio phlebotomiæ baſilicæ, aut nigræ, vel purgatio humoris ſanguinei acuentis præſeruat, ea præmiſſa, & deriuationes ſanguinis cum deriuantibus notis, & proprie cum Sitijs magnis appoſitis ſub mammillis abſque igne cum ſuctione forti, vel etiam cum ſufficienti flamma, vt iuſſit Hippoc. & ſupra dorſum, & inter anchas, & ſpatulas. Rectificatio quoque regiminis cum his, quæ cum ſtypticitate ſanguinem laudabilē gignunt, quia craſſum, & frigidum, & præcedente alteratione corporis, hepatis, & humorum cum frigidis ſtypticantibus, necnon coarctatione viarum, & ductuum, quæ inter renes, pectinem, & inguina ſunt, & vlcera, per quas ad matricem de ſuperioribus ſanguis fluit cum frigidis ſtypticis, conglutinantibus, notis ſupra de conſolatione medicinarum, cū ſuperfluens coarctatum docuimus retinere, in canonibus vniuerſalis intentionis contentis, ingeniabimur apertionem venarum matricis, vel ſciſſuram, vel fracturam præcludere, & ſuperfluentem ſanguinem retinere, & ebibitis puluerībus, & iniectionibus, encathiſmis, collyrijs, & emplaſtris, & vnctionibus ex eis, quæ illud habent efficere complexione, vel frigiditate, & ſtypticitate, conglutinatione, cauſticitate, vel a proprietate, quorum quædam ſimplicia, & compoſita ſunt communia hic, & ibi in prædictis cap. enarrata, & in cura fluxus ventris. Quædam huic ſpecialiter ſubueniunt ex ſimplicibus, aut apertione ſciſſuræ, & fracturæ. Quædam communia ſunt ſicut arnogloſſa, cui nulla herbarum eſt par in cura fluxus ſanguinis acuti, cōfert enim bibita, & iniecta, & chronico, & non chronico, & alhaſce ſumpta in potu, & camphora, lac enim coctum cum ferro ignito, & ſcoria ferri bibita, & iniecta cum ſyrupo myrtino, vel aliquo ſtypticorum, vt eſt ſuccus glandium, & corticum granatorum, cauda equina, conſolida, lingua hircina, & cauda porcina, ſemen, & radix nenuapharis, herba coriandri, roſ. & ſemen eius. Et plantago cocta cum ſuo ſemine ſuppoſita, & emplaſtrata, quæ retinet, & confert doloribus matricis, & althæa, & ſolatrum ſuppoſitum, & emplaſtratum, & eſt expertū, virga paſtoris, ſumach, viola ſaracenica, corrigiola qualibet die ſumpta in quantitate drachmæ. Et ſcoria ferri ſumpta cum iob, & ſuppoſita, eſt enim vltima, licet prohibens impregnationē, gummi arabici, & tragacanthus. Et ſemen lini torrefactum cum aqua calida ſumptum, aluminoſa, & proprie bi-

A bita, & enchathiſmata, & aqua pluuialis, acetum epithematum cum panno ſupra pectinem, inguina, & renes, retinent ipſum potenter, nabac, grana pini, charab nabatia comeſta, & ſuppoſita, & miſſa, & fructus eius, acetoſitas citri proprietate ſua, cytonia, zarur, & omnes fructus pontici.

Et ſiquidem propter vlcera matricis, apertio venarum talis extiterit, miniſtrabis ea, quæ mundificando conſolidant vlcera, & ſunt gallæ aduſtæ extinctæ in aceto, chartæ combuſtæ, oſtraca combuſta, & cornu cerui aduſtum, & aliæ medicinæ ſimiles illis, etiam, ſi ex apertione apoſtematis fuerint. Si vero ex corroſione facta in matricē miniſtrabis medicinas alias, ſicut thus, proprie corticem eius, & aloem, ſan. drac. & corallum, myrrhā, charabæ, & lutum, memithe, amylum, & ceruſſam, &c. merdaſen. acorum, colcothar, terram ſigillatam, bolum armenum, & quæ illis ſunt ſimiles. Oportet tamen, vt prædictorum quolibet puluerizato ſicut alchohol diureticum aliquod admiſceatur, cuius virtute ad profundū

B matricis cito valeat penetrare. Et ſiquidem ſuperfluat, propter tenuitatem ſanguinis curabitur cum aquoſitatis euacuatione, vt cum procurantibus ſudorem proprie, & alijs, quæ infra in cura curſus matricis dicemus. Ex compoſitis vero proprij ſunt trochiſci de ſpodio cum camphora, trochiſci cum terra ſigillata; noſtri trochiſci de camphora, trochiſci de charabe. Si proprie ſit ex acuitate ſanguinis, & coriandrum, & alia ſanguinem incraſſantia, & obtundentia. Et ſimiliter trochiſci de ſcoria ferri, electuarium eius, & tryphera, philonium perſicum eſt vltimum, & alia opiata; vt eſt confectio arthemiſiæ, theriaca noua, diaolibanum, & ſimilia; oportet autem, vt ſumantur cum aliquo ſtypticorum, vt aqua granorum myrtæ, & aqua roſ. Et ſiquidem fluant, ſine interpolatione continue, adminiſtrentur cum reiteratione. Si vero adſint periodi, in hora periodi ſtudeas ad ſedandum, obſeruetur tamen hora quietis, ne tunc aliquid prouocatiuum ſumatur. Sed quando eſt neceſſarium periodum

C præuenire: & illud eſt ante tempus periodi, prædicta euacuentur, & mundificantia miniſtrentur. Sunt tamen lenia, quæ non agitent, trahant, & prouocent, ſed mundificando retineant, & confortando membra ſuperiora ductibus, & vijs coanguſtationem acquirant, qualia ſunt ex myrobalanis, rhabarbaro, fumoterræ, ſucco barbæ hircinæ, roſ. vel agari. & cuſcutæ, educunt enim choleram, vel aquoſitatem ex ſanguine cum retentione, & mundificant matricem, & ſimilibus. Deinde matrix mundificetur, & confortetur, vt non recipiat ſuperfluitates egredientes a neceſſitate. Et illud etiam cum temperatis, qualia ſunt ex mundificantibus, fœniculum, ſilamū, fœnugræcum, & althææ folia, & radix decocta in aqua, & bibita cum melle, & ſuppoſita. Et ſimiliter ladanum in forma glandis: amygdala ſuppoſita, & lac ficuū cum vitello oui, & ſuffumigium cum ameos, grana pini, & ſeſeli in decoctione ſua: & ſuppoſitio cum galla ad confortandum matricem, ne recipiat ſuperfluitates, &

D menſtrua, & ſunt ſumach, nabob, ſpica, rubus, & flos eius proprie, gallæ, & decoctio fructus myrtæ ſecundum omnem modum adminiſtrationis exhibita omnia ſupradicta. Compoſita alia infra dicentur. In priuatione vero, & retentione ipſorum omnimoda, vel in parte; e contrario eſt agendum, præmiſſis enim rebus trahentibus, & mouentibus ſanguinem ad matricem, & alijs prout vniuerſalis intentio indicabit: elaborabimus circa apertionem orificiorum ipſarum venarum menſtrualium ab his, quæ aperiunt ſanguinem, & acuunt, &c. reddendo ſubtilem faciunt poros facile penetrare. Ex quibus ſunt bibita, & puluerizata in aqua mellis ſumpta, & ſuppoſita, & iniecta, ſeu enchatiſmata, ſuffumigata, & emplaſtrata, & inuncta, prout in cura ſuffocationis eſt dictum. Et ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ſimplicia in oppilatione, ſiquidem coarctatoria fuerint, ſunt triplicia, quædam leuia, vt abſynthium, nuſcumalis, flos ſchœnanthi; marrubium, arthemiſia; ladanum, amygdalę, & nuces, aloe, & enula, & decoctū

Vlcerum matr. curatio.

Corroſio.

Diminutio.

eius, radix iuniperi, iris. decoctio phaſeolorum rubeorũ; ſemen aniſi, fœniculi, petroſelini, & ſampſuchi, & caſiæ ligneæ, agni caſti, * ſebeſten, & eſt coriandrum putei, vel capillus veneris, batheca, acorus, aſparagus, andacocha, fœnugræcum, ſiſamum, granum viride, amygdalæ, radix althææ, & proprie vbi fuerit attenuatoria, quo caſu ſuppoſita iniungantur cum adipe gallinæ, anſeris, vel anatis, & oleo de lilio, vel amygdalino, & ex illis eſt cattica inuerſa, in hydromelle infuſa, & ſuppoſita: cucurbitæ, cuſpides herbarum caulis, meri, & mel. Quædam ſunt mediocria, vt chamædrys, chamæpitys, balſamum ſumptum, & ſuppoſitum cum coſto, ſtyrax, aſarum, gentiana, polium vtrumque, cinnamomum, daucus, hypericon, diacapparis, apium, lubne, angul, pulegium, vrtica, ruta, piper, ſauina, ſagapenum, opopanax, aſa, vtrumque caſtoreum, cordumeni, rubea tinctorum ſunt fortia. Et ex illis, quæ ſupponuntur eſt opopanacum, & fructus eius, & radix bryoniæ, & cyclaminis, & ſerpentariæ, & pæoniæ, & coſti, ſuccus cucumeris aſinini, centaurea, pulpa colocynthidis; elleborus, gummi oliuæ ſylueſtris, cordumeni, & cum ſupponitur euphorbium ſuper coſtum, ſtatim prouocat, & myrrha, & petroleum ſuffu rigatum, & ſpecies gummorum; & pulpa colocynthidis ſola. Si vero fuerit cancroſa, curam non habet. quod ſi compelleris ad curandum eam, tunc oportet, vt cum lenientibus, & aperientibus in ea procedas; prout ſupra in oppilatione hepatis eſt dictum. Si vero apoſtemoſa, curabitur cura apoſtematis dicta. Ex compoſitis ſunt trochiſci myrræ, diacurcuma, ſagenea, dialthea, dialacca, diacalamenthum, hiera picra, & ſimilia.

Nota. Accidentium vero correctio, quæ ex retentione proueniunt, iam ſuperius in cura ſuffocationis ſunt nota; plurimorum. Vniuerſaliter autem cura vniuſcuiuſque eſt vna cum his, quæ ſanguinem prouocant, & oppilationem aperiunt ſecundum omnem adminiſtrationis ſupra dictum modum. Eorum vero, quæ ex ſuperfluentibus immediate accidunt, cura vniuerſaliter eſt cum his, quæ retinent, & conſortant. Eorum vero, quæ conſequenter, & mediate, cum alijs, quæ in proprijs dicta ſunt, & dicentur capitulis. Confectio medicinæ vltimi iuuamenti ad ſuperflua menſtrua. ℞. terræ ſigillatæ, boli armenæ, aluminis, gallarum, ſanguinis draconis ana partes æquales. fiat puluis, de quo recipiatur drac. i. camphoræ, drach. ij. & gallæ ſextam drach. i. & totũ diſſoluatur in ſyrupo myrtino, & detur, & eſt Abuh. Item experta eſt ſpongiola quædam alba marina in litoribus maris inuẽta, & minutim exhibita, & ſciſſa, & commixta cum zucch. roſ. & eſt ex inuentione noſtra, & viola ſaracenica. Confectio clyſteria ad fluxum excoriationum matricis. ℞. colcothar, tragacanthi, acaciæ, corticum thuris, antimonij, ana, partes æquales, & fiat ex eis trochiſcus aur. i. & boli armenæ, gummi arabi, carabæ, ana drach. i. ponatur in drach. ij. ſucci ſtyptici, aut aqua aluminis, & clyſterizetur in ea matrix. Et ſi fuerit ibi dolor fortis adde hyoſciamũ, & opij, aut ſeminum cicutæ, quod ſufficit; & eſt Abuha. Suppoſitorium bonum, & proprie ad corroſiones, & vlcera. Recipe teſtas furni, & ſuccum barbæ hircinæ, grana acreſtæ, chartam de panno combuſtam, ſandalum album, corticum thuris, terram ſigillatam, capita granatorum, vel folium, ſcoriam ferri, coriandrum ſiccum, & ſupponatur ex eis puluerizatis drach. iij. cum lana imbibita aqua myrti, & teneat tota nocte. Et de tinis conferentibus et eſt enchatiſma in decoctione roſ. cum ſtipitibus myrtæ, & corticibus granatorum viridibus, gallis, & gallarum, cypreſſi, balauſtiarum, & barbæ hircinæ; & quidam addunt radicem vlmi, ſiliceum, & fructuum ponticorum. Item de epithematibus eius, eſt alchanna iniuncta ſuper ſumen, & partem matricis cum oleo ſtyptico fortis ſtypticitatis. Ex naſalibus, & ſuppoſitorijs proprijs eſt lana, vel coctum intinctum in ſucco conſolidæ, vel gallæ viridis, cui ſit ſuperaſperſus puluis trochiſci de balauſtijs, vel de terra ſigillata deſcriptionis noſtræ. Et ex vltimis eſt naſale quod. ℞. colophoniæ,

Mo. (margin, beside "ſaracenica")

Modo ad ſuperflua menſtrua. (margin, beside "cum thuris")

a ſimiſtr. (margin, beside "ligneæ")

E camphoræ, ſcoriæ ferri. confice cum ſucco ſolatri hortulani, & ſuppone cum coto. Filius Serapionis. Confectio medicaminis retinentis ſanguinem. ℞. Sedenegi. ſang. drach. tragacanthi, charabæ, coralli, aluminis iameni, balauſtiarum, boli ar. terræ ſigillatæ, ſem. portu. ana partes æquales. terantur, & cribellentur; & dentur ex ea drac. iij. cum aqua ſumach, & ſem. apij, aut cum aqua antimonij contriti, quod ſit infuſum die ac nocte in aqua arnogloſſæ. Clyſter. ℞. ſucci virgæ paſtoris, vnc. ij. decoctionis corticum granatorum, extremitatis myrti, nucis cypreſſi, gallarum, roſ. & balauſtiarum an. vnc. ij. miſceatur, & iniciatur cum clyſteri. Galenus vero ait cum curaſſet talem fluxum cum medicinis interius, & exterius approximaris cum non contuliſſet cum ſucco ſolo arnogloſſæ clyſterizaui, & dedi illud per os, & ſanata extitit. Et ſi talibus ſuccis aliquid ex retinentibus ſanguinem conglutinatione ſua miſceamus, opportunum eſt, & proprie ſi cum ſolutione, vel vlcere fuerit. Peſſarium.

5. method. capit. (margin, beside "Galenus vero ait cum")

F Recip. gallarum immaturarum, aluminis iameni; acaciæ, farinæ, thuris ana partes æquales; tere, & cribella, & confice cum myrta humida, & ſuppone cum coto. Aliud retinens ſang. valde. Rec. cornu cerui combuſti, chartæ combuſtæ, gallarum ſiccarum, ramich, trochiſ. de lacca. ſandal. al. aluminis iam. oſtracorum figuli, & ouorum, ltq, gallarum aduſtarum extinctarum in ace. ſang. drac. calcadis, chalcanthum viride, nam quando antiquatur fit calcadis, colcothar, antimonij friti cum oleo, ſumach ſedenegi, ſpongiæ combuſtæ extinctæ in aceto, oſtracorum aduſtorũ, corticum thuris, omnium ana partes æquales; tere, & confice cum aqua ſumach, aut arnoglo. aut virgæ paſtoris. Suffumigium retinens ſang. menſtruum effluentem ſuperflue. ℞. maſtic. colophoniæ; boli, ſang. drac. ana, argilla ſicca bis ponatur ſupra prunas, & recipiat fumum per embotum. Syrupus ad idem. ℞. ſucci plantaginis, phaſeolariæ, corrigiolę, pentaphyllon; vio. ſaracenicæ. ana vnc. vi. his ſuccis depuratis, & colatis addatur lib. v. ſyrupi roſ. & zucchari alb.

G lib. i. in fine decoctionis irrorentur aqua roſ. vel nenupharis lib. i. in qua ductus ſit lapis hæmatites, & in pecia rara bulliant, ſang. drac. boli ar. terræ ſigil. ana vnc. j. doſis vnc. vna. cum aqua mixtæ, & eſt ex inuentione noſtra.

Confectio ſyrupi prouocantis retenta menſtrua. ℞. calamenthi agreſtis, & calamenthi pulegij, radi. enulæ campanæ; & ireos, matricariæ, radi. iuniperi, hypericon. ana. M. i. rubeæ tinctorum. nigellæ, zedoariæ, & doronigi. rad. dauci, ſpodij, praſij, ſchœnanthi, ana vnc. iiij. omnia coque in lib. vj. aquæ vſque ad medium, & cola, & pone fæces in lib. iiij. aquæ, & coque vſque ad medium, & cola. Et aduna vtraque colaturam, & pone mellis lib. ſ. & coque, & initio coctionis pone ſpicæ, caſiæ, garyophyllorum, aſari, cinnamomi, maſtices, croci, ana vnc. v. ſubtiliter puluerizata in panno lini, & mitte aceti ſcillitici. vnc. iij. ſi non prohibeant alia, educit enim menſtrua, ex cauſa frigida, & exſiccatoria retenta, & eſt tanum, & ex-

Syrupus prouocans retenta menſtrua. (margin, beside "Confectio ſyrupi")

H pertum, doſis. vnc. ij. in aurora cum calida.

Pilulæ poſt prędictam prępararionem educentes humores oppilantes, & aperientes obſtructionem venarum menſtrualium ſunt pilulę de hiera picra, pilulę fœtidæ, & de gummis, & de thapſia, & aliæ ſuperius dictæ. Encathiſma prouocans menſtrua, aperiendo ora venarum matricis, ſanguinem trahens ad inferiora ipſius, ſubtilians, & aperiens, vt facilius egrediatur. ℞. ſabinæ, pulegij, calamenthi, apij, fœniculi, agrimoniæ, filipendulæ, parietariæ, abſynthij, rutæ, matricariæ, ana partes æquales. bulliant in aqua dulci, & ſedeatur in calida. Item ſuffumigatio poſt prædictum encathiſma. ℞. gallię moſ. aſari, gummi hederæ, ſpicæ, croci, muſchi, ambrę, centaureę, puluerizentur, & ponantur ſuper prunas; & cum embotto ſuffumigetur pannus tegendo dorſum, prouocant enim hæc menſtrua, vt ait Hippo. cum inquit. Mulichria educit ex aromatibus calefactio; ſi non capitis grauedinem facerent. Et ex eis ſunt ſuffumigatio cum aliquo horum ſcilicet colocynthide, aſa, ſagapeno,

Pilulæ. (margin, beside "ſius, ſubtilians")

a (margin note, illegible) (margin, beside "ſum, prouocant")

[illegible] & myrtæ [illegible] ſpuma [illegible] ſiſtentur ſtypticæ [illegible] dicta [illegible] ſupra.

De ſterilitate [illegible] Cap. [illegible]4

S[illegible]

[illegible]

aliquo non verificatur, niſi ſigna inueſtigentur propria. Signa defectus in materia ſeminis ſunt, cibi mali, & potus, vel pauci præſumptio; vel ipſius aſſiduatio, & digeſtionis malitia. Signa vero malitiæ qualitatis, & vaſorum ſunt, quoniam ſi calidum ſit, cito emittitur, & ſentit mulier apud emiſſionem eius acuitatem, & ardorem, & cum recipitur extra, apparet color decliuis ad rubedinem, vel citrinitatem, & odoris acuti, & ſubſtantiæ tenuis, vel ſpiſſæ, ſi adultio non peruenit in genitalibus, ſigna caliditatis percipies, & ſimiliter vrinæ tincturam. ſi vero frigida contraria apparebunt, ſi vero ſicca paucum erit craſſum, & corpus erit ſimiliter ſiccum, ſi vero humidum, contraria apparebunt. Signa imperfectionis ipſius ſunt, quia ſit aquoſum, & indigeſtum: & eſt cũ paſſione teſtium, vel alicuius membrorum principalium. Signa vero ineptitudinis ipſius ex parte totius corporis, vel aliarum cauſarum ſenſui nota ſunt, & manifeſta, in viro communiter, & muliere ſperma quidem perfectum, ſanum, & generatiuum, eſt album, ſplendidum, viſcoſum, & vnitur ſicut grando, & odoris paleæ, vel floris ſambuci, & poſitum in aqua deſcendit, ſicut in de generatione animalium dixit Ariſto.

Signa vero cauſarum procedentium ex matrice, vt quia in orificio ſit oppilata, vel collo, aut tortuoſa in ipſo, ex capitulo oppilationis ipſius ſunt manifeſta, ſi ſit in via vaſorum ſpermatis; vel ſanguinis ad alimentum immixtio. Et ſiquidem defectus ſanguinei alimenti communitate totius corporis fuerit, ariditas, & ſubtilitas corporis demonſtrabit. ſi vero ipſius malitia qualitatis ipſius, & ſubſtantiæ præcollectæ. Sed ſigna malæ qualitatis concaui ipſius matricis habentur ex tactu, quem percipit apud coitum virga viri, vt, ſi quidem calida fuerint, perueniunt ad caput eius ſenſus tactus caliditatis: ſi frigida ſenſus frigiditatis, ſi humida humiditas abundãs, deturpans, ac coitum indelectabilem operans, & curſum matricis. Si ſicca e contra habentur etiã ex diſpoſitione genitalium apparentium membrorum, & alijs exeuntibus in vrina, & totius communitate. Si vero ſit aliqua prædictarum ægritudinum grauata, præſentia illius oſtendit, & ſimiliter ſi alicuius membri communitate, vel totius corporis. Si etiam plenitudo ex mucilaginibus cotyledonum, ex regimine, & corporis intemperamento percipies, & grauedinis ſenſu circa renes, & inguina. Signa cauſarum ex parte vtriuſque exiſtentiũ, experimento ſunt manifeſta, & proprie mulieris relatione. Et ſigna intemperantiæ ipſorum inter ſe, & ipſorum cauſa matricis, ſunt defectus aliarum cauſarum, & quia facto diuortio, & complexione, cum alio generabit vterque, vel alter. Cauſæ vero aliæ exterius imprimentes ſunt ſenſui manifeſtæ.

De cura ſterilitatis.

Cura. In cura ſterilitatis duplex eſt intentio. generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis eſt adæquatio maris ad mulierem. ſic quidem quòd omnibus, quæ ad generationem pertinent maximè, & mediate ex propinquo, quæ ſunt dicta, inter eos fiat proportio, & temperies. ex contemperantia enim eorum inter ſe generatio prouenit, vt habuiſti. Verum talis apud medicum difficilis eſt, & quaſi impoſſibilis, & penitus ignota, vel difficilis, & laborioſa cognitio æquabilium, maximè ſi inæqualitas naturaliter adſit. Et proinde ſi agamus aliquid ad ipſum procurandum inter eos, attentius perquiramus, ſiue ſterilitas ſit ex naturali diſpoſitione ſiue accidentali. Et ſi ex diſpoſitione naturali, aut erit perpetua, aut téporalis ſecundum variam diſpoſitioné ætatis, vt dixit philoſophus. ſi primo modo dimittenda eſt, vel alteri ſocianda, & ſic e conuerſo, natura ei contra operante vana ſunt omnia, dixit Hippoc. ſi vero ſecundo modo ſimiliter dimittenda, vel cum leuibus diſponentibus, & confortantibus, & curis ſecundum ſapientiam procedendum, quæ ſi non conferant, quia non bene appropientur propter difficultatem cognitionis, non noceant propter generandi malitiam, & naturalem diſpoſitionem permutent. ex hoc enim, quæ aliqua ætate diſpoſita erat, fiet indiſpoſita ſemper. Si vero accidentalis fuerit, agendum eſt caute ſimiliter, ne cum fortibus, & periculoſis, ac irrationabilibus fiat, vt ſtolidi agunt, & imperiti, cum quibus non æquant, ſed diuerſificant. non contemporant, ſed diſtemperant magis, & in prauas diſpoſitiones adueniunt, & ſic generationem non procurant, ſed interemptionem magis.

Vt ergo caute, & tute agamus, ſpecialem in adæquando eos ſic proſequamur intentionem. Conſiſtit autem in tribus rebus, in cauſæ ſterilitatis abſciſſione, in ſeminum vtriuſque confortatione, & in apti modi coeundi ad generationem opportuni inuentione. Specialis intentio eſt, quam ex dimiſſione generalis accipientes in actum deducimus, cum ſpecialibus, & proprijs medicinis, & eſt, vt ſi quidem ſterilitatis cauſa in ſemini viri aſfuerit, vt abſcindatur varijs auxilijs ſecundum varietatem cauſarum, vt quia ſi fuerit ex mala materia procreatum abſcindamus iuuando digeſtionem, miniſtrando cibaria, & potus, & ſimiliter calida, & humida, quæ bonum faciunt ſanguinem, & ſperma ſuperexcreſcere, vt eſt ſupra de ſpermate dictum. Si vero quia fuerit imperfectum in teſtibus, & alijs principalibus ſuperioribus, ſtudebimus ipſa principalia corrigere, & confortare, cum alterantibus eorum dyſcraſiam aromaticis, eorum ſpiritus confortantibus, & multiplicantibus, vt ſupra in cura nocumenti erectionis eſt dictum, necnon, & ipſum tempore competenti mandabimus retineri, & raro coire, vel alias eorum paſſiones auferre. cum his, quæ ſupra in proprijs capitulis ipſarum ſunt ſerioſe deſcripta. Similiter ſi aliqua praua affectum fuerit qualitate, alteratione prædictorum amborum ſtudebimus illam cum diureticis notis calidis, vel frigidis alterare. Si quoque eſt aliquo malo humore infectum, cum mundificantibus ſanguinem, & purgantibus abſcindemus. Similiter ſi corruptum fuerit ex longa retentione, mandabimus coire frequentius; necnon ſi ex communitate alicuius membrorum vicinorum teſtibus, & vaſis contigerit, vel corporis totius, procuratione, & rectificatione illorum corrigetur, & in rectificatione regiminis, necnon accidentium exteriorum, & cauſarum amotione, ſi ex illis contingit. Sed ſi ex parte inſtrumenti cauſa ſterilitatis contingat, quia virga fuerit longa, vel breuis, curam non habet, & proprie nimis longa; breuis enim vt dictum eſt ſupra, occurrit vſque ad vuluæ orificium matrix; & cum deſiderio naturali trahit ſperma, ſicut trahit ipſum per* rectum ibidem in non violatis, [* cornuum.] vt ſupra dictum fuit, in oppilatione matricis, & quandoque trahitur cum aſſuefactione proiectionis venoſarum in inguinibus, & alijs, niſi breuis ſit adeo, quod delectationem aliquam non inducat, quæ tamen in augmaſtica ætate correctionem habet. Si vero quia mollificata ſit, cura paralyſis corrigetur, quam ſupra diximus in cura neruorum. Porro ſi cauſa fuerit in matrice, quia eius collum fuerit tortuoſum, vel eius orificium eſt ſtrictum adminiſtrentur continue radij de ſtanno, qui incraſſentur paulatim, & inungantur adipibus lenitiuis, & oleis, & intret balneum humectatiuum, & confert in hoc caſu comeſtio caulium, cymini, aniſi, apij, & ſimilium. Et ſi fuerit carnoſa, non curatur. Et ſi cauſa oppilationis fuerit humor, euacuatione cum hieris, clyſteribus, & collyrijs, & particularibus, & proprijs educetur. Sed ſi quidem fuerit ex multitudine adipis, curabitur exercitio reſolutiuo, & cum extenuatiua, & exiccatiua diæta. balneum quoque exiccatiuum eſt conueniens, & poſt ipſum antidota calida exiccatiua, vt theriaca, & theodoricon, clyſteres, & ſuppoſitoria exiccatiua, & vnctiones ex melle albo, & oleo de ſpica, & lilio. Et ſi fuerit mala complexio in eius concauo frigida, vel calida, ſicca, vel humida; vel qualitercumque commixta; cura malitiæ complexionis ipſius dicta in capitulo proprio. Et illud cum dictis balneis encathiſmatibus, clyſteribus, ſuffumigationibus, & ſuppoſitorijs, decliuantibus ad qualitatem, quam dyſcraſia exigit. Quod ſi cauſa eius fuerit humor coadunatus in eo præcedente diæta, purgabitur cum purgatione con-

poris præcedente, cum clyſteribus, & ſuppoſitorijs, quę infra dicentur. Etiam ſi ventoſitas in eo collecta fuerit, prohibēs à debita ſpermatum mixtione, curabitur cum educentibus materiam eius, & extenuantibus ventoſitatem, vel educentibus eam ex proprio loco, & regimine extenuatiuo. Et ex illis ſunt ea, quæ infra dicentur in mola, & ventoſitate. Et ex proprijs, vt ariſto ro. Et ſi oppilatio fuerit in vijs vaſorum ſpermatis, vel alimenti, curabitur, prout ſupra in cura oppilationis eſt dictum. Quod ſi cauſa fuerit ex parte malitiæ alimenti quia ſanguis malus rectificatione curabitur, & diæta.

Et ſi defectus fuerit ex parte corporis mulieris, quia præter naturam tenuis fuerit; regimine humectatiuo prædicto emendabitur, & impinguatiuo; quod ſuo loco (Chriſto propitiante) dicetur. Necnon, & ſi aliqua ægritudinum, vel accidente aliquo fuerit grauata; cura illius propria medicabitur, quæ ex dictis, vel dicendis eſt colligenda. Si autem ex malitia regiminis cotyledones pleni mucilagine fuerint, & grauati; & rectificatione regiminis ad calidum, & ſiccum permutatione curabitur; aut eductione ipſorum cum collyrijs, & ſimilibus.

Sem. confortatio. Confortatio vero ſeminum, quæ eſt ſecunda ſpecialis, completur cum his quæcumque digeſtiones habens perfectas, & ſanguinem gignunt æqualem, quæ ſuperius in cura ſtomachi habuiſti: & membra generationis principalia, maxime in ſua ſolita, & debita æqualitate conſeruant, quæ in proprijs ſunt dicta capitulis. Sic ergo cauſam abſcindes, & cum talibus, & ſpermata confortantibus, quod in vno quoque acquiratur temperies, & ex mixtione temperatorum, maior temperies fiet. Vel ſi non poſſibile fuerit, propter indiſpoſitionem naturarum, ſexuum, vel ætatum, temperies fieri in eorum quolibet: ſit diuerſitas in eis, & inæqualitas reſeruetur, quod ex emiſſione vtriuſque ad inuicem reſultat æqualitas, quæ generationis eſt cauſa. Et quia vt plurimum diſpoſitio frigida in viris, & in mulieribus humida, vel vtraque, ſterilitatis eſt cauſa, & plurimum recipiens curam abſcindentia ipſa proinde calida erunt, & ſicca, quæ dicentur infra ſimplicia, & compoſita. Confortantia quoque ſemen talia erunt, quæ ſua caliditate frigiditatem alterent, & ſua virtute etiam humiditatem expurgent, & ſiccent, & quæ ſua proprietate confortando inſtrumenta generationis, & ſpermatis, conceptum, & impregnationem procurent. Et ex compoſitis, quæ ſine nocumento expurgant, ſunt hieræ exhibitæ, clyſterizatæ, & ſuppoſitæ. Et ex confortantibus ſunt antidota, & confectiones magnæ, & methridatum, diamuſchum, theriaca non omnis, vt Serapio inquit, quia diateſſaron, vt Abuha. inquit de abortus regimine; ſed Gal. vel Andromachi, quæ communiter habentur in vſu; quæ non ſolum impregnationem procurant, ſed etiam fœtum in matrice conſeruant, vt ponit Abuh. de medicinis appropriatis loquendo. Et ex illis eſt theodoricum, & medicamen alchechengi, vt ſupra in cura nocumenti erectionis eſt dictum.

Et ex appropriatis ſimplicibus ſunt, vt mulieri detur vrina elephantis; nam eſt mirabilis apud propinquitatem coitus, & hora eius; & raſura eboris bibita eſt præſentis iuuamenti, cum oſſe de corde cerui; & ſemen ſeſeleos expertum eſt, & datur pecudibus fœminis de eo, vt multiplicetur earum generatio; & oleum de balſamo bibitum, euaporatum, & ſuppoſitum; vel de been in peſſario ſuppoſitum; & oleum de lilio; & peſſarium de napta nigra, collos; & adeps anſeris in lana, & cum ſingulis aromaticis, ſcilicet muſcho, ſpica, cypero, anetho, origano, ameos, hyſſopo, bdellio, & teſticulis vulpis, & datſelebram eſt mirabilis, & nux cypreſſi, & baccæ lauri, gallia; amomum, cordumeni. Et ex omni calefactiuo, & ſtyptico proprie, & ſuppoſitio coagulorum, & propria coaguli leporis cum oleo viol. poſt mundificationem adiuuat ad impregnandum, aut ſuppoſitio ſtercoris, & proprie gazelli maſculi: & proprie ſi potauerit cum eo aliquid teſticuli vulpis, & ſuppoſitio fimi eius, vel felis adhib. vel leporis; vel leo-

E nis in pondere ſcrup. 1. Et ex compoſitis ſunt, quæ infra dicentur.

Sequitur ſpecificatio, & ad actum deductio tertiæ rei, quæ eſt inuentio modi coeundi ad concipiendum apti. Fiet autem, & complebitur taliter, vt eligatur aptior hora; & eſt poſt mundificationem menſtruorum, & tandiu ſtent ſeparati, quod generatio ſeminum facta ſit bona, & perfecta, vt præfertur; nec tamen tantum, quod corrumpantur à frigido propter longam retentionem. In quo caſu oportet coire, & iterum abſtinere moderate. Cum ergo æſtimatum eſt, quòd ipſa generatio facta ſit, vt oportet, foueant ſe ambo cum vſu confortantium prædictorum; & mulier apud introitum loci, poſt fomentationem loci cum aqua calida decoctionis matricariæ, foliorum citri, chamæmeli, & roſ. fumigetur per traiectorium, cum aromaticis non valde calidis, & eſt gallia proprie, & confectio neræ. Et vir ablutis pedibus cum calida prædicta aromatica; & inuncta virga cum his; quæ delectationem habent inducere ſupradictis deueniant ad verba venerea, & cogitando in actu venereo cum deſiderio mutuo intret lectum, & cum oſculis, & amplexibus adhæreant inter ſe, tangendo mutuo vbera, & pectinem, peritoneum, atque virgam. Cum ergo deſiderium commune coeundi vtrique procedit valde, permiſceant ſe permixtione non vera, & completa: deinde ſe retrahant, & tangant quod eſt inter anum deſuper, & vuluam. Eſt enim ille locus delectationis prouocans ipſam, & alliciens in oſculis placidis non ceſſet requirere eam. Cum ergo aduenit hora deſiderij, & vehementia adhærentis vtriuſque, & incipiunt oculi mutari in rubedinem, anhelitus eleuari, in verbis balbutire, & tangendo vuluam inuenies os aſperum ex concurſu matricis ad ipſam deſiderando ſperma; tunc immittat virgam eleuatis coxis compleat immittendo ſperma oppoſitum ori matricis, quia aliter perderet. Studeat autem quod in emiſſione ſpermatis ambo ſimul eueniant in hora. Sit autem immiſſio eius, non cum multa dilatatione oris ipſius, ne aer ingrediatur, quia corrumperet ipſum. Et proinde ſugantur ambo inſtrumenta ante; vt ſtringantur, & adhæreant melius inter ſe. Et in emiſſione, inter ſe adhæreant fortiter, ne ſimul cum ſpermate ingrediatur aer. Et ſi apud emiſſionem ipſius ſentiat vir matricem concurrere ad caput virgæ, & ipſam ſtringendo ſugere, eſt maximum ſignum conceptionis ſecundum Gal. Quare tunc oportet, vt non extrahat eam, ſed eam intus diu ſtet, donec ceſſat anhelitus inſpiſſatio: deinde ſe paulatim retrahat ab ea, & mulier ſtringendo crura leniter in vuluam dimittit, deinde dormiat cruribus ſtrictis, & odoramentis poſitis naribus, quamdiu eſt poſſibile, quod natura conſueuit appetere, vt iaceat, & cum expergefacta fuerit, ſi adhuc appetat, ſuper coeat, & quieſcat. Deinde fugat ſuauiter, abſtineatq; ab omnibus, quæ procurant abortum, quæ infra dicemus.

Ex compoſitis vero medicinis, & expertis, eſt confectio ſyrupi præparatiui materiæ frigidæ impedientis conceptum ad purgationem. Recipe matricariæ, pulegij, calamenthi, radicum enulæ, acori, althææ, fœni. & dandant, ana vnc. ij. cuſcutæ, vnc. s. meliſſæ, praſij, ameos, ana vnc. s. corticum citri, vnc. i. paſſularum enucleatarum, liqui. ana vnc. i. cicerum partem, i. zucch. lib. i. aceti ſcillitici. vnc. i. mellis roſ. vnc. iiij. in pecia raia bulliant galliæ drach. i. ſpicæ drac. s. Doſis mane vnc. ij. cum aqua garyophyllorum. Deinde purgetur vterq; ſi indigeat cum hiera, & agarico; vel cum pilulis fœtidis, & benedicta, & terebinthina. ſi materia fuerit craſſa valde, poſt purgationem balneetur in aqua decoctionis foliorum lauri, mentaſtri, ſaluiæ, origani, pulegij, & præmiſſo ſufficienti exercitio, exercitetur, & præmiſſa mundificatione corporis vniuerſi, matricis fiat expurgatio, ſiue mundificatio, calefactio, exiccatio, atque confortatio, & mundificetur ſi expediat, ſed fiat primo clyſter, deinde ſuppoſitorium.

Clyſter ſit talis. ℞. pulpæ colocynthidis. drach. ij. bul-

liant

Coeundi modus.

3. de nat. fac. cap. 3.

Syrupus valens ad conceptionem.

Clyſter pro matrice.

fiant in aqua maſti. & in eius quantitate. dra. iij. diſſoluatur hieræ Gal. drac. ij. vel colocynthidis, & iniiciatur peſſarium. ℞. macis, bdellij, galliæ muſcha. ana drach. ij. pulpæ colocynthidis, drach. i. pule. hieræ, drach. i. confice cũ ladano; & fiat peſſarium longum, ita quòd perueniat ad matricis concauum, & aliqui addunt euphorbium. Calefactio, exiccatio fiet cum vnctionibus, peſſarijs, atque ſuffumigijs, & confectionibus. (A)

Vnguen. efficax. Vnctio talis ſit, & eſt efficax, & experta. ℞. radicis enulæ campanæ, & mundæ, & tritæ, lib. i. radicibus brancæ vrſinæ, lib. v. ſimiliter raſæ, & trita; quæ bulliant in lib. vij. vini odoriferi albi ſufficienter, cum lardi veteris contriti, lib. iij matricariæ vnc. i. deinde coletur, & colatura ponatur in olla noua: & fac bullire, & mitte thuris albi, maſticis, ana vnc. v. ceræ nouæ. vn. vi. Et ex quo præ dicta ſunt liquefacta depone de igne, & immitte puluerem harum ſpecierum. ℞. cinnamomi, galliæ, garyoph. fuſticelli, nucis muſc. macis, galangæ, ſpicæ, zingib. ana drach. iij. croci drach. i. & aggrega bene cum ſpatula; deinde fac coagulare, & tũc videbis quod ſupernatabit vnctuoſum coagulum; & reſidebunt ſpecies, & in medio erit vinum. Vtatur ergo eis ſic, & inter balneum, & balneet totum corpus ſuum, cũ aqua decoctionis foliorum lauri, & inungat totum corpus de parte illius vini, & ventrem ex ſpeciebus, & induat ſe, & recedat. (B) Sequentibus autẽ diebus donec durabit, intret balneum ſimiliter, nec lauet ſe, ſed ſuperungat crura, & brachia, & coxas, & nates ex vino: dorſum vero, & pectus ex vnctuoſo: totũ vero epigaſtrion ex ſpeciebus, nec coeat cum ea vir omnibus diebus, ſed qualibet die cum egreditur de balneo. Ad calfaciendum vero, & confortandum ſumat de tryphera hac cum vino drach. ij. ℞. garyoph. vnc. i. ſeſeleos, drach. v. raſuræ eboris, zingib. naſturtij, aſari, ana drac. iij. aniſi, ameos, baucię, carui, ana drach. iiij. melis emblicorum, ſucci humani generis, & matricariæ, ambræ, ana drach. i muſchi drach. v. Ex his fiat tryphera, vel vtatur confectione diambræ. *Suffumig.* Calefactio, exiccatio, & confortatio etiam fiat cum ſuffumigatione tali. Recip. ligni aloes, caſtorei, caſiæ lignæ. ſtyra. calami aro. galliæ, ana drach. ij muſchi, ambræ, ana drachm. v. confice eum ſucco cymarum lauri, & ſuffumigetur cum eo. (C) Deinde vero abluat ſe bene, & coeat vir cum ea modo prædicto; ſed vtatur quolibet die interim electario tali. *Electuarium ad idem.* Recipe ſecacul albi, mundi, & exiccati, in aqua ſatyrionum, quorum aqua ſit lib. i. teſticulorum vulpis drach. viij. radicum raphani, drach. iij. bauciæ vnc ij pinearum purgatarum vnc. i. fiſticorum vnc. iiij. granorum ſiſami, drac. iij. zingib. been albi, & rubei, ana drachm ij. naſturcij, cinnamomi, piperis, ſcheille longi, ana drach. v. zuccha. lib. v. olei ſeſamini, drachm. ij. oleum balſami bibitum, & euaporatum, & gallia facit deſcendere præfocatam, mellinatam, & confert frigori, & mundificat, & exiccat humiditatem matricis, iuuat ad impręgnandum ſecundum Abuhali.

Peſſarium. Peſſarium Abuha. educens humiditates matricis, calefaciens, & exiccans. (D) Recipe album ſiccũ, & humidum, & fundatur, quantum ipſa ſunt, de oleo roſ. decoquatur, donec in eo diſſoluatur, & recedat aquoſitas ab eis, & ſupponatur cum lana, & eſt mirabile. Suffumigatio ſecundum eum ad idem fiat ex trochiſcis myrrhæ, ſtyracis, baccarum lauri; & omni die ſuffumigetur. Aliud Serapionis. Sumatur medicina vomitus, & æſtimo ꝙ ſit nux vomica; & inuoluatur in lana, & comburatur, & ſupponatur. Ipſa enim abſcinditur humiditatem matricis exiſtentem in tota matrice, & mundificatur valde. Item clyſter ad mulierem, quæ humectatur ab concubitum, & non impręgnatur, mundificat matricem, & confortat confortatione bona. Recipe corticum thuris, cyperi contriti, ana drach. xxx. myrrhæ bonæ, drach. x. decoquantur in lib. iij. aquæ vſque ad vnam, & colentur, & clyſterizentur ex ea omni die lib. vnius tertia diebus tribus continuis. Si vero ſterilitas, ex alia cauſa, quàm ex humiditate, & frigiditate fuerit, curetur cum contrarijs, quæ ex dictis ſunt eligenda.

De mola matricis. Cap. 55.

Mola quid. Mola a molô Perſice, vel Gręce dicta eſt, quod eſt multæ carnis parturitio; Lanne vero impręgnatio eſt mendoſa, in qua accidunt, licet raro, mulieris diſpoſitiones ſimiles diſpoſitionib. veræ impręgnationis, quas Hipp. in ſuis retulit aphor. in retentione menſtruorum, *5. apho. 61. & 12.* ſcilicet ex alteratione corporis, & caſu appetitus ex concluſione oris matricis; deinde inflatione mammillarum ambarum: & tumore ventris, qui augetur quotidie vſque ad quantitatem embryonis, velut hydrops; in quo ſentit motum ſimilẽ motui embryonis, & mouetur per compreſſionẽ ad dextram, & ſiniſtram; & remanet vſq; ad tempus naturalis partus, & tunc accidit dolor partus, & anguſtia, & non parit: immo extenditur vltra vſque ad annos quatuor, vel quinque, & quandoque vſq; ad finem vitæ. nec recipit curationem, & quandoq; emittit, (B) ac ſi pateret aliquid quod eſt diuerſarum ſubſtãtiarum: quandoque eſt ſicut fruſtum carnis, cui eſt forma multarum ſpecierum inanimati corporis, & quandoque eſt ventoſitas tantum, & quandoque ſunt ſuperfluitates aggregatæ aquoſæ, & mixtæ cum ſanguine plurimo, & detumeſcit venter.

Cauſa. Et cauſa in generatione harũ ſubſtantiarũ eſt duplex, vna exiſtens in materia, alia vero in efficiente. In materia quidẽ eſt multitudo materiei ſanguineæ effuſæ, & tractæ a multa caliditate, & ſiccitate matricis poſt coitũ, in qua matrix comprehendit ſperma mulieris tantum. In efficiente vero eſt duplex vna per modum priuationis, & eſt defectus virtutis virilis ſpermatis; quare non generat, vel concipit hominem. Et cauſa defectus eſt, quia aut non interuenit ſperma virile, nec fuerat admiſſum in coitu, vt comprehenderet ipſum matrix: ſicut comprehendit fœmininum. ſicut accidit in ouis venti, quorum generatio eſt abſque coitu, ex caliditate matricis trahentis ad ſe ſperma mulieris cum menſtruo quod comprehendit, & (C) ſimul extendendo generat oua venti, aut quia interuenit, vt emiſſum in coitu, & comprehendit ipſum matrix cum ſpermate mulieris; ſed fuit inefficax, & imperfectum; vel ex ſe, vel ex parte temporis, quia non ſimul incidit in matricem, nec fuit ſimul comprehenſum, vt eſſet ex duobus ſpermatis mixtum, nec fuit defectus ipſius ratione obiecti, & materiæ; quia ſic monſtruoſum generaſſet animal, nec ratione matricis, quia ſic ſperma muliebre non comprehendiſſet. *Mola.* Alia eſt per modum poſitionis, & eſt multa matricis caliditas, quæ ſperma mulieris comprehendens excedit cum materia illa, & deficiente dicta virtute informatiua virilis ſeminis, non informat hominem: ſed denſat in carnis fruſtum ſua fortitudine durum, adeo, vt ferro non leuiter diuidatur, ſicut caliditas ignis ſuo exceſſu conuertit argillam, in laterem, ita vterus naturali ſua æqualitate coagulat ſanguinem in carnem bonam teneram, & tunc quod egreditur eſt ſimile fruſto carnis, nullam animalis (D) habens ſimilitudinem. Contingit tamen in meridionalibus, & auſtralibus regionibus in mulieribus multi, & praui ſanguinis; ex malitia nutrimenti, ſupra conceptũ verum}, quoddam fruſtum carnis a prædicta materia generari: portans, & habens ſpeciem animalis, ſcilicet bubonis, vel harpyæ viuentis, quod mulieres feram appellant, quæ quandoque embryonem opprimit, perimit, & interimit; & quandoque cum eo in partu emittitur, &, vt aſſerunt, tantæ proprietatis exiſtit; & malitiæ, quòd ſi cadens in terram hora partus mordeat embryonem, ſtatim moritur fœtus. Cuius animalis forma, & vita non exiſtit a virtute ſpermatis viri primi: ſed errore ipſius, cum iam animal, & hominem informauerit: ſed ſecundi in coitu ſecundo emiſſi. cuius error procedit ab influentia conſtellationis, ſeu virtutis cœleſtis, vt Ariſt. xviij. de animalibus dixit, & quandoque accidit, ꝙ illa caliditas illam materiam non cõdenſat in ſanguinem præ multitudine ſui; ſed illam natura cooperante digerendo diſſoluat, cõuertat in aquoſitatem, vel ventum; quod

emiſſum cum egredietur, erit ſicut aquoſitas ſanguinis mixta, vel ventus, vt dixit Auer.

De ſignis diſtinguentibus inter molã, & impręgnationem.

Signa. Ex ſignis autem, quædam ſunt diſtinguẽtia inter molam, & veram imprægnationem; & quædam inter eam, & hydropem; & quædam inter ſpecies molæ. Diſtinguentia vero inter molã, & veram imprægnationem ſunt manifeſta; licet errent in eis prudentes in aliquibus, & proprie in magnatibus; quoniam in mola res illa non mouetur hora, in qua debet moueri; imo non mouetur omnino niſi hora quadam, & vno tactu, & proprie per compreſſionem, & motum corporis; & aliter non mouetur. In vera vero imprægnatione poſt tres menſes mouetur fętus motibus diuerſis, & pluribus, abſque compreſſione, & motu corporis. Præterea durities ventris in mola vehementior eſt duritie verę impręgnationis, propter cauſam prædictam; ſed nec ſentitur corpus formatum in matrice. Et ſentitur multoties dolor in mola ſimilis colicę, et apoſtemati matricis propter conſtrictionem orobi. Et ſunt mulieris pedes molles valde cum minoratione.

De ſignis diſtin. inter molam, & hydropiſim.

Signa vero diſtinguentia inter hydropem, & molam, ſunt, quoniam durities in mola eſt maior vſque ad tempus: cum vero conuertitur in aquoſitatem, vel ventum illa materia, ſenſus commotionis ventoſitatis, & aquoſitatis, eſt minor in mola, quam in aſcite. Et venter percuſſus non reſonat, ſicut in tympanite; quoniam aqua, & ventoſitas in matricis concauo exiſtit recluſa, & ſtricta; & tument pedes in hydrope generaliter, ſed in mola morantur. Diſtinguentia vero inter ſpecies molæ ſunt. Nam in mola cuius materia eſt carnis fruſtum, eſt durities maior quam in alijs, & grauedo. Et ſimiliter grauedo maior in ea, cuius materia eſt aquoſitas; in ea vero cuius materia eſt ventoſitas, minor, & timor maior.

Cura molæ, eſt duæ res. Prima eſt perfecta euacuatio eius, quod pręter naturam in matricis concauo continetur, cum magis moleſtet. Secũda eſt dyſcraſiæ matricis, quæ ipſius cauſa eſt alteratio. Inquit enim Gal. Non eſt poſſibile aliquam diſpoſitionem curare finaliter, adhuc manente faciente eam cauſa. Primam rem cõplent duo; primum eſt, quod materiam ad euacuationem adæquat, & diſponit, ſecundum, quod ipſam educit. Diſponentia ſunt regimen cũ dimiſſione exercitij, & proprie inferiorum partium, & reſupinatio in dormiendo, & * eleuatio inferiorum cum euacuationibus, ſ. phlebotomia, & vomitu, & ſolutione cum pilulis fętidis, & proprie cum ſumptione aquæ decoctionis fœnugræci, dactylorum, & ſimilium, & cum hiera logodion. & euaporatione cum pannis, vel ſpongijs infuſis in aqua virtutem habente aperiendi, & mollificandi ſupra ventrem applicatis. Tinæ, emplaſtra, embrochæ, & vnctiones ex illis, & breuiter cum his, quæ partum facilitant, quę ſunt nota. & dicẽtur ſuo loco; hæc enim non ſolum euacuationem diſponunt, ſed etiam accidentia mitigant. educunt vero ipſam quæcunque fortiter menſtrua prouocantia dicta ſunt, & quæ procurant, dicenda in aborſu. Ex quibus ſunt antidota magna, vt diamarte, diacurcuma, magna theriaca, & diateſſaron, & ſimilia. Quod ſi contentũ fuerit aquoſum, educetur cum diureticis, & vrinam prouocantibus, notis, & cum regimine exiccatiuo iam noto in cura hydropis, & curſus matricis, & hameſcir non parum habẽt in reſoluẽdo aquoſitatem, & euacuando ipſam, & ſaniẽ, & educendo fętum mortuum, vel fruſtum carnis. Si vero ventoſum, cum regimine extenuante, & educentibus ventoſitatem: & proprie ex matrice, vt eſt ariſtol. ro. & proprie oleum de cherua, & dacty indi; qui cum hoc, quod trahunt molam, dolorem ſedant cholericum. Secundam rem complent, quæ malam complexionẽ matricis calidam, & ſiccam alterant, in proprio capitulo dicta. Ex quibus ſunt regimen infrigidatiuum notum, diuretica frigida, Tinæ, euaporationes, & emplaſtra, cũ vnctionib. ex frigidis, & humidis: naſalia ex mucilaginib. frigidis, & ex pinguedinibus, & oleis frigidis, & proprie quale eſt oleum alchechengi; eſt enim hoc vehementis iuuamẽti, & expertum ad educendum fętum, eſt, comeſtio radicis porrorum cum placentulis, & ſuccus radicum rapiſtæ bibitus, & radices.

** alleuatio.*

De nocumentis partus, ex quibus eſt difficultas. Cap. 16.

Partum cito conting.

QVid ſit partus naturalis ſuperius habuiſti, & quidẽ ipſe plurimũ eſt facilis, & quãdoq; difficilis. Facilis eſt, qui citus eſt, & cum leuibus accidentibus: difficilis vero eſt illi contrarius. Et eſt, aut ex cauſis intrinſecis, & eſſentialibus; aut extrinſecis, & accidentalibus.

Cauſa.

Primo modo eſt duplex, aut ex parte parientis, aut ex parte embryonis. Ex parte parietis multipliciter. Aut. n. erit ex parte matricis in ſe, aut vicinantiũ membrorum cõmunitate, aut corporis totius. Ex parte matricis, quia ſit parua; quia concepit ante duodecimum annum, vt dixit Abuh. licet illud rariſſime ſit. Aut quia eſt conſtricta in collo, & orificijs eius naturaliter, vel accidentaliter; quia interuenit aliqua cauſarum oppilationis eius, nõ recipiens curam. Et ex his, quæ ſuo loco ſunt dicta, vel ſiccitas, vel apoſtema; vel ſunt vlcera procreata, rhagadię, & hæmorrhoides; coanguſtationes colli, & * orificia, vt non recipiant dilatationem abſq; dolore graui. Ex parte vicinantium membrorum, vt quia fuerit veſica apoſtemata, vlcerata, vel ſciſſa: cuius cõpaſſione non valet matrix ſuã operationem complere, vel etiam inteſtina ſint ſimiliter paſſa; aut quia fuerint in ano vlcera, rhagadiæ, & hæmorrhoides, quibus matrix compatitur; vel repletio inteſtinorum ex fęce ſicca comprimente: aut quia ſint lacerti ventris tenues, & debiles in iuuando fętus ex matrice expulſionem, ſicut iuuant expulſiones, fœcum, & vrinæ, maxime cum ſint paucæ, vt Gal. ait in interioribus. Ex parte autem totius corporis, vt quia ſit debilis; vel ratione complexionis, quia ſit naturæ frigidæ, quæ habet defectus operationis ex neceſſitate, vt Gal. dixit. Vel ratione ætatis, quia puella multum; vel antiqua, & dura; vel habitudinis, quia ſit tenuis, ſicca valde: vel pinguis, vel ratione conſuetudinis, quia fuerit inſueta, & primo pariens, & timida, & paruæ tolerantiæ, quare eſt inquieta, & vehemẽtis permutationis perducentis ad alterationẽ figuræ infantis ad inconuenientiam expulſionis ipſius. Sed ſi ex parte embryonis, hoc erit dupliciter, aut ipſius in ſe, aut propter ſecundinam. In ſe aut propter ſexum, quia fuerit fœmineus, vel propter quantitatem, aut cõtinuam, quia fuerit magnus valde: vel paruus carens bona cõplexione, aut diſcretam, quia fuerint multi numero diſtincti; vel quia vnus plura membra habeat, & proprie capita, vt monſtruoſus; vel propter qualitatem, quia fuerit lenis valde, quare effugit a compreſſione: vel per modum, & ineptam figuram egrediendi, vt cum egreditur ſuper pedes ſuos, nec manus eius ſunt plicatæ ſuper coxas, & iunctæ, aut ſuper vnum pedem, aut ſuper latus, & eſt deterior modus. Vel propter inconuenientiam temporis, vt quia intempeſtiue moueatur ad exitum; vel ante tempus determinatum, & proprie in tribus menſibus medijs, quibus ligamenta ſunt fortiora ſecundum Gal. aliqua cauſa cogente ex his quæ aborſum faciunt: vel poſt tempus, vt quia accidat ei aliqua ex debilitantibus cauſis, vel mors, quare deficit alter mouentium. Propter ſecundinam vero, aut eſt, quia ſit dura, & craſſa, non recipiens fœtus; aut quia ſit tenera cito diſruptionem patiens, quare egrediantur humiditates, & aqua antequam fœtus egrediatur; quare humiditate lubricante carebit. Porro qui eſt ex parte extrinſecus accidentium erit ex parte regiminis in ſex rebus non naturalibus. Ex quibus eſt multa frigiditas, & ſiccitas aeris conſtringentis membra partus, & accidit in regionibus, & venus ſeptemtrionalibus, temporibus, & conſtellationibus, vt Hippo. dixit in ſuis aphor. cum inquit. Et multa caliditas reſoluens vtriuſque virtutem, & conſuetudo ciborum ponticorum, & potuum ſtypticorum, & balneatio in aquis aluminoſis, & frigidis. Et accidentia animæ, triſtitia, dolor, vel ægritudo virtutem debilitans, fames, & ſitis, & inanitio, vigiliæ ſuperfluæ deijcientes

** orificium.*

6. de loc. aff. cap. 4.

5. aphor. 2.

cientes virtutem, & ſimilia. Et ex illis obſtetricis error A in procurando. Et ex horum contrarijs prouenit facilis partus. Et quidem cum cauſæ ſunt fortes in prohibendo partum, & corpus debile in ſuſtinendo, moritur partus, & patiens, licet, vt quidam dicunt, poſſit viuere partus, ſi ſtatim mater in vtero incidatur, &c. extrahatur, cum adhuc poſſit habere ſpiritum euentatum aliquandiu, quod innuit Galen. de interioribus vj. loquens de hœdo tracto ex vtero matris præaccipiente lac, viuo à natura promoto non docto. Et quandoque viuit partus, & moritur mater, vt plurimum tamen moritur partus, & viuit mater; quoniam multoties difficultas partus perducit ad rupturam venæ in matrice, quare accidit ſanguinis fluxus. Et quãdoque in pectore, & pulmone, vnde fit ſputum ſanguinis, & phthiſis. Et quandoque ad inciſionem neruorum, & lacertorum, propter vehemẽtiam tenſionis; quare accidit ſpaſmus. Et quandoque ad ſiſionem mirach ventris, & proprie in paruis, & teneris; quare accidit ruptura. & quandoque bocium propter retentionem anhelitus, non exprimendo inflationẽ inflammantem, & trahendo materiam cum condenſatione eius in gulam. Ob quam rem aliqui præuiſione vtentes conati ſunt prohibere prægnationẽ in talibus, & proprie paruis, & antiquis debilibus; cõiecturantes melius fore perdere filium procreandum, quam procreatũ ſimul, & matrẽ. Et hoc cũ nmiſſione formæ impregnationis in cap. de cura ſterilitatis dictæ, & miniſtratione omnis cauſæ ſterilitatis, cuius impreſſio ſit emendabilis in tempore conſecutionis augmenti, & fornicationis adeptæ, & hoc ne omni tempore ſterilis perſeueret.

Nota. cap. vlt.

Et de prohibentibus, à proprietate, quædam ſunt, quæ approximata ante coitum illud faciunt, vt camphora ſumpta plurima, & emplaſtratio teſtium cum hyoſciamo nigro, & ſuppoſitio alchitram, & inunctio virgæ cũ eo. Suffumigatio cum cornicibus hederę poſt menſtrua, & oleum balſami cum ceruſſa, & menta, & ſcoria ferri. Quædam ſunt quæ poſt coitum approximata illud agunt, vt piper ſuppoſitum, & ſtercus elephantis ſuffumigatum, aqua albedarogi ſumpta, & proprie in debili. Quædam ante, & poſt menſtrua illud operantur, vt pulpa granati, alumen, ſummitas caulis, & ſemen eius apud mundificationem. Et poſt coitum eſt in hoc fortis, & proprie, quoniam ponitur in alchitram, & ſubmergitur in calamentho. Et ſuppoſitio foliorum alburab poſt mundificationem. & proprie quando ſunt ſubmerſi in aqua eorum. Et ſimiliter pulpa colocynthidis, & albegueſten, ſcoria ferri, caulis, & ſemen eius, ſcammoneæ, ana æqualium partium, & aggregatatum in chitram, & ſuppoſita. Et multoties partus difficultas perducit eas ad alias diſpoſitiones, & accidentia; quorum in fine faciemus hic ſermonem. Et multoties partum naturalem ſequitur fluxus ſanguinis, & retentio eius, quæ illius eſt cauſa.

De ſignis.

Signa, ex his ſunt ſigna difficultatis ipſius, & ſigna facilitatis. Et ex ſignis difficultatis, quædam ſunt bona, quædam mala. Signa vero difficultatis ex cauſis prædictis percipies, ex anguſtia, & anxietate. & ſi dolor fortis ſit ante partum, non declinans inferius; & ſi declinat, eius declinatio eſt ad poſteriora. Et ſi difficulter parere ſit conſueta. Signa facilitatis ſunt contraria; & ſunt, vt apud partum ſentiatur dolor paruus, & declinet inferius ad anteriora, & conſueta fuerit faciliter parere, &c. Signa quoque bona in difficili partu, quæ faciũt acquirere ſecuritatem, ſunt inquietudo, & motus fœtus, dolor declinans ad inferiora, & anhelitus bonus cum virtutis potentia. Signa vero mala è contra ſunt intelligenda. Et cum perducunt ad ſudorem frigidum, pulſus frequentiam, debilitatem, & ſyncopiam, ſunt peſſima, & mortis feſtinæ præuia. Signa vero cauſarum ſunt nota ex præſentia, ſeu anteceſſione ipſorum, & regiminis procreantis ipſas. Signa gemellorum habuiſti.

Signa vero mortis ipſius ſunt, priuatio motus conſueti, nec ex ſe mouetur, ſed motu prægnantis, & eſt ſicut lapis, qui mouetur de latere in latus apud decubitũ, & infrigidatur ſemen exiſtens ante calidum. Et demmeſcunt mammillæ, ſicut Hipp. dixit. & quãdoque currunt humiditates viruléțæ fętidæ ex matrice, & profundantur oculi prægnantis, & eorum albedo fit fuſca. Et fit infrigidatio extremorum, & diſpoſitio hypoſarcica. *3. Aph. 38.*

De cura.

Cura, in difficili partu duplex eſt regimen neceſſarium. Vnum ante horam ipſius, aliud in hora. Ante horam quidem, eſt omnis cauſæ exterioris ablatio, & interioris, ex parte patientis, quæ præter naturam eſt impediens ipſum, ablatio, (ſi quæ poſſibilis eſt) ſi non ſit poſſibilis, vt quia naturalis diſpoſitio, habilitatio ipſius quoquo modo, vt partus facilis ſubſequatur. Abſciſſio quidem cauſarum completur cum contrarijs, quæ in proprijs dicta ſunt capitulis, de cura matricis, veſicæ, & inteſtinorum, & ani, debilitatis neruorum, & totius corporis. Diſpoſitio vero, & habilitatio omni cauſæ conueniens, & communis. Completur autem cum aperientibus, & mollificantibus reddentibus membra tractabilia, & ad extenſionem, & compreſſionem apta, & B proprie in parua, antiqua, & nouiter pariẽte. qualia ſunt calida, & humida, & lenientia, & lubricantia ſumpta interius, & iniecta, & exterius per omnem modum approximata. vt ſunt iura pinguia carnium, & proprie gallinarum iuuenum, & pinguium, &c. olea lenientia ſumpta, & mucilagines ſeminum cytoniorum, & lini, dactylorum, & ſimilium. Et vina matura, lymphata, non frigida valde, & omne regimẽ humectatiuum præter quod impinguat valde. Et interdicantur ſtyptica, & pontica, & hoc per menſem ante. Cum vero appropinquat hora, quia incipiat ſentire aliquas grauedines, & dolores, approximentur tinæ, ſeſſiones, & euaporationes cum ſpongijs, pannis, & alijs approximatis frequenter, & aquis decoctionis althææ, & maluæ foliorũ, fęnugræci, chamæmeli, coronæ regis, & capil. ven. balnea autem vniuerſalia raro, ſunt enim ex reſoluentibus, & debilitãtibus frequenter approximata. Et poſt ipſa, vnctiones de pinguedinibus, & oleis, & mucillaginibus, & medullæ; C & cerataria, & ex illis circa dorſum, ventrẽ, ilia, renes, & coxas. Et iniectiones cum clyſteribus eorundem cum reſupinatione, & deiectione capitis, & crurium; & proprie vbi ſiccitas matricis ſit cauſa, &c. etiam corporis vniuerſi ex illis eſt coitus frequens, & ſuffumigatio cum aromatiris, vt muſcho, ambra, & gallia, vt vulua deſcendat, & mundificatis inteſtinis, conforteтur cibis bonis, multæ qualitatis, & paucæ quantitatis, & potibus viui odori, & exerciteтur plus ſolito; hæc enim addunt in neceſſitatem attrahendi aerem, & diminutionem nutrimenti embryonis, & deſcenſum ipſius, quare ad exitum præparatur.

Regimen duplex.

Regimen vero hora partus, & eſt cum ſentiat grauedines, & dolores, & humiditates aliquæ incipiunt apparere, eſt duplex, vnum eſt ingeniatiuum ad deſcenſum facilem, & egreſſum, cauſarumque ex parte embryonis abſcindens. Aliud eſt mitigatiuum accidentium. Primum eſt, vt cum talia appareant, præcipiatur mulieri, vt D ſedeat hora vna, deinde ſurgat, & ambulet ſaltando, & aſcendat gradus, & deſcendat grauando, & clamet, vel teneat anhelitum fortiter, & premat ilia ſua, & des lentem ad bibendum amaram, quoniam facit deſcendere ipſum. deinde cum ſentit os matricis aperiri. & humiditates amplius emanare, ſedeat in ſella perforata, poſito puluinari poſt ipſam, obſtetrixque ſtet coram ipſa, & inſpiciat diligenter embryonis motum, & patientis actus, quos regulet ſuis manibus vnctis oleo ſeſamino, de lilio, vel amygdalis dulcibus, intus in vuluam intromittẽdo, & tangẽdo ſuauiter, prout ſua docuit experientia longa, parietemq; dirigat, & cibis, & potibus, ac verbis perſuaſiuis, & de cito partu, ſalubri, & maſculino confortet. Quod ſi mulier fuerit pinguis, non ſedeat, ſed iaceat ſupra ventrẽ ſuũ, & ponat caput ſuum ſuper petram, & genua ſua curuata ſub ventre, vt comprimatur matrix, & pinguedo aſcendat, & non deſcendat ad os matricis, & comprimat os eius, & pariat in forma quadrupedum. Cum aũt non pariant, & accidentia intendantur, & ſic

partus

partus fiat difficilis, oportet vt reiteretur regimen primum, quod facilitabit, & mitigabit accidentia, & dolorẽ. *5. aph. 35.* & fac eã fortiter ſternutare, vt Hipp. dixit ore, & naribus cõprehenſis, fortaſſe n. pariet quæ ſi non ſufficiant, tunc ſuccurre cum inſtrumento, quo os matricis aperitur, & ſuppoſitorijs, & ſuffumigijs, & medicinis, ex pilulis, & alijs alleuiantibus partum, quæ infra dicemus. Cumque apertum eſt os eius, & apparet ſecundina, ſcitur ꝙ fœtus exitus appropinquat. quod ſi tardat. ſ. cauſa ſecundinæ. ** vt.* * quia citu ſcindatur, comprimat ſe patiens, vt ſimul cũ exitu aquoſitatis, exeat fœtus, quod ſi non prius linitionibus, & iniectionibus ex lenientibus, & lubricitantibus adiuuetur, & alijs. quod ſi non ſcinditur, propter craſſitiem ſuam, oportet quod ſcindatur vnguibus obſtetricis, vel forficibus, aſſumpta ex ea in digitis aliqua *Nota.* parte eius, ne fœtum attingat, & lædat, quia ſi fœtus non eſt cõpletus, & tunc ſua fortitudine non egrediatur ſciſſim nocebit, quoniã exitu aquoſitatis ſiccabitur matrix, quare fœtus non poterit lubricare; ſicque elongabitur partus, & embryo non curabitur, & peribit; nec ſuccurrere poterunt inunctiones, & cerata ſupradicta. Porro ſi cauſa tarditatis fuerit embryo ſua quantitate, quia fuerit magnus, & propriè caput ſuũ, iuuet obſtetrix in dilatatione vuluæ colli matricis, & oris eius, imponendo manum ſuam ſuauiter oleis, & ceratis dictis, & dicendis calefactis inũctam. Et ſimiliter ſi fœmina fuerit, & gemelli. Quod ſi propter ineptum modum, & figuram ineptã egrediendi, puta quia egrediatur ſupra pedes eius, manibus, & brachijs non adhærentibus coxis, quo caſu habilitandæ ſunt manus, & brachia embryonis cum vnctionibus. & ceratis, & ſuaui obſtetricis tractatione, & patientis forti expreſſione. Sed ſi ſupra alterum pedẽ egrediatur, oportet, vt non ſedeat, ſed iaceat cruribus eleuatis, & deiecto capite, obſtetrixque manu ſua reponat pedes ſuauiter, deinde reuoluatur patiens reuolutionibus plurimis, donec embryo reuoluendo ſe, caput ſuũ inclinet inferius ad portam egreſſionis, & ex tunc ſedeat. Quod ſi non ſit illud poſſibile, ſubtili ingenio pedem intromiſſum iuuet cum alteratione, ſi poſſibile eſt, & vtrumque ſimul apprehenſum, manu inuncta cum oleo irino, trahat ſubito, ſemper patientem confortando per omnem modum. Quod ſi non ſit poſſibile, quod præmoriatur, extrahatur prout infra dicetur in mortuo. Et ſimiliter ingeniandum ſi ſuper latus ipſum egredi contingat. Quòd ſi difficultas accidat cauſa mortis, præmiſſis prædictis facilitabimus. ſi non egrediatur, ſuſpendatur, & cum vncinis extrahatur. & feſtina in hoc antequam inflietur, & patiens debilitetur, & ſyncopizet. ꝙ ſi integre trahi non poſſit, incidatur ſi poſſibile eſt, & fruſtratim extrahatur. ꝙ ſi non ſit inciſio poſſibilis, conquaſſetur manu, & rumpatur, vt facile extrahatur. Et antiquorum quidam ingeniati fuerunt ad inueniendum regimen in extrahendo illum alio modo, cuius nos relationem dimiſimus propter paruitatem fiduciæ in ipſo, & nititur ad medicinas, quarum vſus ſalubrior eſt.

Fœtũ educentia ſimp. Et ex medicinis trahentibus fœtum mortuum, quædam ſunt ſimplices, quędam compoſitę. Ex ſimplicibus vero ſunt chremeſis, qđ eijcit fœtum virtuoſe, nec habet parem in hoc, ſicut, & in educendo aquam, & ſemen thymi, quod eijcit fœtum mortuum; ammoniacum, balſamum, opopanacum, caſtoreum, gentianæ radix, darſeſehan ſuppoſitũ, & gũmi oliuæ. ariſtolochia vtraq; bibita cũ myrrha, & pipere; extrahit embryonem. & naſturtium, & rotum, qđ eſt ciceris medietas. lachryma almuſech ſuppoſita extrahit fœtũ. chamædryos, & thurides, & ladanũ ſuppoſitũ in peſſario extrahit fœtũ mortuum. meſcarrameſir ſuffumigatũ, & bibitum, & myrrha. Et ** narciſſi.* cum ex * narciſſo bibuntur drach. iij. cum aqua mellis, eijcitur fœtus mortuus, & viuus. oleum irinum, arthanita rubea, piper, radix ſimiliter cum bibitur drach. j. & ſupponitur extrahit fœtum. Centaurea, coſtus, & galbanum ſuppoſitum, & cuſſus ſuppoſitus, abrotanum, roba ſuppoſita. ablutio enim athaleo, & inunctio ventris, & ilij ex eo, & ſuccus eius, quando ex cortice ſerbum fit ſuffu- E migatio, extrahit fœtum. lactuca aſini bibita, & ſuppoſita. ablutio cum athaleo, inunctio ventris. & ilij ex eo, & ſucco eius eijcit fœtum fortiter. Et hermodactylus, vt in præcedenti cap. dictum eſt, non habet parem in educendo ipſum fœtum mortuum, & menſtruum.

Compoſita ſunt, quę ex his cõponuntur; & in ſumma *Partũ facilitantia cõpoſita.* omnes medicinæ educentes vermes, aſcarides ſuperius numeratæ, fœtum extrahunt, & educunt. Ex facilitantibus vero partum, quædam ſunt ſimplicia, quędam compoſita. Et ex ſimplicibus, quædam ſunt talia natura, & à proprietate, quædam à proprietate ſolum. Prima ſunt, vt cortices caſiæ fiſt. puluerizatæ datæ cum vino, & eſt expertum bonum, & efficax. & ſumere in potu aſam, & caſiam, & eſt bonum, & vltimũ. & ſimiliter cinnamomum, quoniam alleuiat partum, & accidentia. Et iterũ decoctio foliorum althææ romanæ in aqua, & ſeſtio in ea facit illa. Et aquæ fœnugræci, phaſeolorum, & capil. ven. contritorum, & diſſolutorum in ſyrupo roſ. & ali- F quandu oleo irino. & datum in potu, crocus. ſ. & ſeſelis facilem faciunt partum in omnibus animalibus. Secunda ſunt ærugo ferri, lutum cretricum ſuſpenſum ſuper prægnantes, conſeruat prægnantes. Et tenere in manu ſiniſtra magnetem, & linitio eius cum cinere vngulæ aſini, & equi eſt vltimum, & ſuffumigatio cum ea, & ſuffumigatio cum oculo piſcis ſaliri, & ſuſpenſio lapidis aquilæ ſuper coxam eius, aut matricariæ aphricanæ facilem efficit partum, & ſine dolore. Et ex his ſunt verba *Verba ſancta.* ſancta, & ſunt ex his, quæ procurant ipſum fœtum, & illud, vt in vino cypho de vitro ſcribatur exterius pſalmus, Miſerere mei Deus, à principio vſque ad verſum. Domine labia mea aperies, excluſiue, cũ penna, & atramento; deinde lauetur cum aqua ita, quòd omnes literæ ſint ablutæ cum ea, & datur ad potandum ei tota. Item in aure dextra ipſius dicantur hæc verba. Memor eſto Domine filiorum Edom in Ieruſalem, qui dicunt exinanite, cũ Pater noſter ter. Et ſunt alia, q̃ faciunt facilẽ ipſum, & fœtum, & illud eſt, vt ſcribatur. Dixit Dominus Do- G mino meo, vſque ad Tecum principium, incluſiue in charta non nata, & cum filo de lana per virginem filato, cum ter Pater noſter, ſuſpendatur ad collum parientis.

Encathiſma ad diff. partum. Ex compoſitis vero, quædam ſunt encathiſmata, quędam ſuppoſitoria, quædam pilulæ, quædam ſuffumigationes aliæ. Encathiſma, in quo ſedetur ad difficilem partum. ℞. pulegij. foliorum althææ, maluarum, fœnugræci, ſem. lini. lenticularum amararum, vel herbæ ipſarũ, capil ve. ana M. j bulliant in aqua, & ſedeat in ea. Suppo- *Suppoſitorium ad idẽ.* ſitorium ad idem. ℞. ſucci mentæ. in quo bulliat pulpa colocynthidis, & infuſa lana ſupponantur. Aliud ℞. ariſtolo. cum buchormatiem, aut ſtaphiſagria, & miniſtretur. Aliud, fiat cum elleboro, opopanaco, & felle taurino cum melle: facit enim deſcendere viuum, & mortuum.

Suffumigatio. Suffumigatio bona. ℞. myrrhæ ſolius, vel ipſius cum galbano, & caſtoreo, confectorum cum felle taurino, & ſuffumigetur aur. j. Aliud Rec. ſulphu. citrini, myrrhæ, rub. fellis vaccini, opop. galba. an. ſuffumigetur cum eis, H et fumigatio cum ſpolijs ſerpentis, & ſtercore accipitris.

Pilulæ facilitantes partum. Pilulæ facilitantes partum. ℞. ſabinæ partes ij. haſcæ, ammo. rub. ana drac. s. confice cum ſuc. viris, & drac. ij. Aliæ ℞. ariſt. lõg. piperis, * myrrę, ana partes æquales, cõfice cum ſucco ſyſimbrij, & drach. iiij omni die, cum aqua lupinorum, ſunt enim aborſum facientes, partum ** myrrhæ.* alleuiantes, & mundificantes matricem fortiter, ſi Chriſtus voluerit. Aliæ idem operantes. ℞. bdellij ſubalbidi, myrrhæ, ſabinæ, & fiant pilulæ cum caſia fiſtu. & melle, & da v. Confectio ad idem, cui non adæquatur. Rec. *Cõfectio ad idẽ pariend.* myrrhæ, ſtyra. caſtorei, ana drach. j. cinnamo. ſabinæ, ana aur. s. conficiantur cum melle, da aur. ij. cum vino. Et eſt emplaſtrum, & ceratum, & epithema, quod recipit pulpæ colocynthidis, ſucci eius, quæ humida eſt, & miſce cum ſucco rutæ, adde myrrhæ, & inungatur pecten vſque ad vmbilicum. Regimẽ autem correctiuum accidentium prædictorum, & aliorum, quæ contingere poſſunt ex dictis, & dicendis in proprijs capitulis, eſt manifeſtum.

De

De cura accidentium, quæ ſequuntur partum. Cap. 17.

ALiquorum tamen, quæ vt plurimũ inſequũtur partum, ſanationem afferamus hic ſpecialiter, ex quibus eſt febris, inflatio ventris, & dolor eius, & matricis, & motus eius. Quorum cauſa plurimum eſt imperfecta ſanguinis mundificatio poſt partum, vt ſupra de naturali partu eſt dictum. & de illis eſt debilitas, & caſus virtutis, cuius cauſa eſt ſanguinis fluxus plurimus, vlceratio, & ruptura matricis, vel venæ eius, dolor ani, & exitus eius. Sanatio eius imperfectæ mundificationis eſt ſanatio, dicta ſupra capitulo de retentione menſtruorũ, & hic quantum neceſſe dicemus. Et eſt, ꝙ ſtudeamus in prouocatione, & perfecta eius mundificatione cum diureticis calidis, quæ ſanguinẽ acuant, & attenuẽt, ductus, & vias aperiant, quæ ſuperius nota ſunt, & cum impellentibus materiam ad inferiora. Ex quibus eſt ſternutatio, & retentio anhelitus, & cum trahentibus ad infima, vt cum ventoſis, & cum trahentibus, & eleuantibus ſimul, vt ſunt ſuppoſitoria, & ſuffumigationes ſupradictæ. Et ſuffumigatio cum oculo piſcis ſaliti cum cinere vngulæ aſini. Quod ſi hæc non excuſant, & debilitas nõ prohibeat, phlebotomia ſaphenæ eſt neceſſaria, quũ educit, & prouocat. Fluxus etiam ſanguinis plurimi ſanatio ſuperius dicta eſt, in de cura ſuperfluentium menſtruorum. hic autem addidimus, ꝙ cũ apparet, oportet, ꝙ extrema vitis ligentur, & proprie manus, & brachia. & non pedes. Et ſub mammillis ventoſæ, & panni infuſi in aceto ſuperponantur ventri. Et ſupponantur collyria ex ponticis, vt balauſtijs, charabe, roſ. thure, gallis, & vino pontico. Et ſuſpenſio ſtercoris vaccini in lana, in coxa eius, & cortex citri retinet ipſum. Sanatio eius eſt duplex, euacuatio eius, quo retinetur ſanguis. & hoc cum prædictis, & proprie phlebotomia venæ, quæ eſt ſub poplite, vel ſaphenæ, & eſt alteratio febris. Et ad illud quidẽ conueniens eſt aqua hordei alterans, & mundificans, vel aqua cicerum cum ea, vel ſemina cõmunia diſſoluta. Et granata dulcia. & muza, & potus aquæ lactis, & tamarindorum, & mannæ, quoniam alterando leniunt ventrem, qui in eis plurimum conſtipatur. Et iura gallinarum, & prunorum decoctio idem operantur, & nutriunt. Sanationem vero inflationis ventris, facimus cum aqua cicerum, puluere cymini, & vini puri, cum diamentha, vel alchechengi, vel ſagapeno, & origano cum maſtice. Et clyſter ex attenuantibus, vel naſale eſt conueniens ex ariſtolochia rotunda, ſchænantho, & ſtyrace liquida, cum doronici, & zedoaria ſumpta.... Dolorem ventris, & matricis cum encathiſmatibus ex anodynis, maluis, & fęnugręco, ſem. cymini ſiſamo, radice althææ, floribus chamæmeli, meliloti, & cicuta. Et vnctione cum oleo ſiſamo. amygdal. & viol. & cum comeſtione theriacæ, & trypheræ magnæ cũ vino, matricariæ, vel foliorum reſinæ. Et ſuffumigetur cũ thure, ſtyrace, & ſeni. racemorum rubi, ana ſuper carbones. & motus eius ſanatio ſupradicta eſt. Vlceribus vero prouidemus cum his primo, quæ mundificant, & ſedãt dolores, vt eſt ſuccus morellæ, & plantaginis cum oleo roſ. iniecti, vel ſuppoſiti, vel albumen oui cum lacte mulieris, & ſucco portulacæ. ſedeat in aqua ſtypticorum, & ponticorum prædictorum. deinde vngantur cum vnguento albo, & alijs, quæ in vlceribus neruorum laudantur. Et cum exhibitione in potu boli armenæ, terræ ſigillatæ, & ſang. drac. ſucco plantaginis. & * iniiciatur. Dolorem ani ſimiliter curamus, vt ſupra. & exitum eius ſimiliter. Et ex proprijs eſt, vt abluatur in vino decoctionis ponticorum, & ſuperaſpergatur puluis cornu cerui vſti, & reponatur. & quieſcat, & vtatur ſtypticis, deinde lenientibus. Sed ſi ſunt vlceratæ, & putrefactæ, notandum, ꝙ quibuſdam fit vnum foramen ex ano, & vulua parientibus, & matrix progreditur foras. Cuius cauſa eſt paruitas membrorum, & teneritas, magnitudo fętus, & obſtetricis defectus. & hoc mulieribus eſt occultũ, quibus ſic ſubuenimus. Ab experto conſulimus, vt vino calido

A abluatur matrix, in quo butyrum ſit diſſolutum, & fomentetur diligenter, donec mollificetur. & ex tunc ſuauiter reponatur, deinde ruptura ſuatur in quatuor locis filo ſerico, deinde pannus lineus imponatur ad vuluæ quantitatem, deinde pice liquida liniatur. hoc autem facit matricem recreari, & * teneri propter ſui rupturam, & mundificando conſolidat. Et collocata ſtet in lecto p xl. dies, taliter, vt pedes ſint altiores, & abſtineat ab omni motu corporis, & animæ, & balneo. Et ꝙ ne talis ruptura cõtingat partui, ſic prouideamus. Pannum in modũ pilulæ oblongę poni facimus ſub ano ad hoc, vt quolibet conatu expellendo puerum, firmetur in illo; & illud comprimat, vt non fiat in peritoneo ſolutio talis.

Marginal notes: Cauſæ. / Curatio. / * accipiat. / * retineri.

De retentione ſecundinæ, vel extractione eius. Cap. 18.

SEcundina quia vt plurimum ſecundo loco poſt partum exeat dicta eſt. & quandoque ſimul cum fœtu, (*Secundina unde dicta.*)
B & quandoque inuoluta, qñque expoliata, & qñque poſt partum retinet. Et cauſa eſt aut in virtute parientis, quæ remãſit poſt partum debilis, aut in ſecundina, quia ſit in profundo matricis fortiter alligata, & fixa, coadunata in modum ſpheræ, ac cotyledonibus fortiter alligata, vel emiſſa aquoſitate ſicca in matricis angulo remanſit, lubricitate priuata, aut in ore matricis, quia poſt partum adunatum, & humoribus concurrentibus præ dolore concluſum, & fortaſſe omnes cauſæ ſimul concurrunt.

Signa cauſarum ipſarum ſunt manifeſta, * vbi cauſa ſecundinæ. cuius ſigna ſunt, quia difficilis partus præceſſit, & grauedo in ſuperioribus, & digitorum motio nihil attingit ex ea. (* cum)

Cura extractionis ſecundinæ, ad * ipſius extractionẽ eſt feſtinandũ, perducit.n. retenta ad pcipitationem cõuixã, vt Hipp. dixit. & hoc quia retenta corrumpitur facile, de ſui natura non hñs regimen. & vapores ex ea mali aſcendunt ad ſtomachũ, cor, & cerebrũ. quare accidẽtia præſocationis matricis eã incurrere eſt neceſſe. In extra- (* cum)
C ctione aũt eius eſt duplex regimẽ neceſſariũ. vnũ ad habilitandũ extractionẽ, quã ſola natura facit. aliud ad accidẽtiũ correctionẽ. Regimen ad habilitandũ, eſt qd ſuperius eſt dictũ in cura difficultatis partus. Et cõpletur cũ cibis, & potibus ex cõfortantibus, ex iuribus carnium cordialium colati, & non colati; vitellis ouorum; & vino odorifero: & medicinis, quæ ſunt dicta ibidẽ, & in cauſa abortus, vbi de alijs extrahentibus dicimus; quorum rememorationem faciemus, vt ſimplicũ, & compoſitorũ. Quædã os matricis aperiunt; quædam ſecundinã leniunt, & matricẽ; quædã ligamenta corrũpunt, & frangunt; quædã ſecundinam deſcendere faciunt, & ad canale dirigunt, & ad os matricis educunt, vt exinde cadat. Ex aperientibus prout ſupra de oppilatione matricis eſt dictum, ſunt vchuem ſuppoſitum, & ſuffumigatũ; oleũ lilij, & maiorana confert ad coarctationẽ matricis perducentis ad præſocationẽ; oleum de narciſſo, & irinum. Secundario valet præſocationi oris matricis, iuniperus,
D & ſiſer galbanum cum vino bibitum calefactum, coſtũ, ſinapis, & agaricus, gagates, & ſemen vrticæ, cum vino bibitum, & oleũ abrotani calefactum aperit os matricis, & omnia diuretica calida. Et ex expertis, quæ aperiunt, & deſcendere faciunt, eſt vinum decoctionis pulegij bibitum, encathiſmatum, & encathiſma factum ex aqua decoctionis fœniculi, & vſneæ, & prædictorũ, & ex illis eſt inſtrumentũ apertionis oris matricis. Ex lenientibus vero bdellium vtrumque, ſuppoſitũ, & ſuffumigatum, et myrrha, & medullæ gallinę, anſeris, & anatis; & medullæ canabiti; oleũ de lilio, ſuppoſita, & inũcta exterius, & interius iniecta, & encathiſma cum folijs maluæ, & althææ, branchæ vrſinæ, furfuris, & ſimiliũ. Et ex corrumpẽtibus, & frangentibus ligamenta ſunt ſuffumigia cum ſulphure, vel arſenico, & gũmi, & folijs hederæ, vel naſturtij, & concharũ. Et ex facientibus deſcendere ſecundinam eſt lens amara cum vino bibita, gallia ſuppoſita, odorata, & euaporata; fœtida naribus applicata, retentio anhelitus, ſternutatio vehemens, compreſſio iliorũ. (*Vinum expertum.*)

Et

Et ex dirigentibus ad canale,& trahentibus ad os matricis,& facientibus eam cadere,eſt vnguentum baſilicum immiſſum,poſt illud adminiſtratur oleum roſ. puluerizata deſuper althæa,& ſumptio ſtercoris accipitris in potu. Ex illis eſt manus obſtetricis prudentis,& expertæ ex aliquo lubricantium inuncta,& impoſita,ita vt inuncta ipſam trahat,ſi per ſe non appareat. Cumque cœperit apparere,tunc * tendatur faciliter,ſine labore,vt nõ
* trahatur
ſcindatur,& abſcindatur,& ſtringatur,quod tactum eſt coxæ mulieris,& conetur in ſternutatione,& deinde cõmoueatur leuiter,vt ſeparetur à profundo,& cadat,& ſuccurre cum facientibus abortire ex ſuppoſitorijs,& fumigationibus,quæ dicemus ibidẽ. Et quidã antiquorũ locutus eſt de extractione ſecundinæ ſermonẽ,vt dixit Abu.quẽ omittamus gratia breuitatis. Regimen autem ad accidentiũ correctionẽ ſubſcribemus deinceps,& eſt,vt ſtomachus,cor,& cerebrũ,cum confortantibus defendantur,& proprietatem habentibus in obtuſione ſenſuũ,quę ſupra in cura ipſorũ ſunt narrata,ſicut quoq; ad oppoſitum,& circumferentias,prout oportet trahatur,& illud cum fricationibus extremorum,fomentationibus eorundẽ,quæ ſunt ex genere acutarũ. Cum his ergo præmiſſis non cadat,elaborare cum talibus nõ oportet,quoniam talia aromatica frequenter approximata
5. aphor. 28. grauedinem,& dolorem capitis faciunt ſecundũ Hipp. & anguſtiam cordis,& ſtomachi defectionem; ſed dimittatur,quoniam poſt paucos dies ſoluetur corrupta,& lubricabit in modum aquoſitatis,vel cadet.

De abortu,& accidentibus,quæ ſequuntur eum. Cap. 19.

ABortus eſt,concepti embryonis præter naturã,& ante debitũ tẽps,ortus. Et illud quidem,quia quñque tẽpe informationis,quñque poſt,ſed ante motum,& ante cõplemẽtũ: & quñq; poſt cõplementũ contra naturæ debitũ eſt emiſſus; & quñque viuus,& vt plurimũ mortuus. Et cauſa eius,aut eſt interior,aut exterior. Interior quidẽ,aut eſt in matrice,aut eſt in cõceptu,& ſi in matrice,aut in ſe,aut ex cõitate. Et cauſa in matrice,aut eſt in orificio ſui,cũ fuerit naturaliter amplũ,non valens debite coarctari; aut accidentaliter ex humiditatibus matricis concurrentibus,& mollificantibus illud;aut in concauo eius,quia ſit diſtrictũ aliqua mala cõplexione,& humiditate repletum,& relaxatũ,non valẽs colligi ſupra embryonem ad eius retentionẽ debitam,vel quia ſit aliqua ægritudinum prauorũ ſpecie granatorũ,vel quia in venis,& cotyledonibus ſint mucilagines aggregatę,ora earum oppilantes,quibus ſanguis ad alimentum mittitur,vel ſua grauedine illos rũpens,vel quia ſit vẽtoſitate repletum,illos ex ſua extenſione frangente,quæ ex mucilaginibus illis plurimũ generatur,quare abortus ſecundo,vel ter-
5. aph. 45. tio menſe ſequuntur. Inquit.n. Hipp in apho. Quęcunq; corpora moderate habentes concipiunt,& abortiunt ſecũdo,aut tertio mẽſe,his cotyledones mucilagine pleni ſunt,quapropter non poſſunt præ grauedine continere fœtum,& abortiunt. Ex cõitate vero,aut ad aliquod mẽbrum grauiter paſſum vicinum eſt,quibus eſt anus,cum
5. aph. 28. pariatur teneſmum. Vnde Hipp. in apho. ſuis Mulieri in vtero habẽti teneſmus ſuperueniẽs abortire facit,vel remotis,proprie principale exiſtat,quod catarizãs,& tuſſim inducat,aut etiam totũ corpus,quia pręgnãtis corpus valde fuerit conceptu conſumptum,& attenuatum,vnde
5. aph. 44. Hipp. in aph. Quęcunque præter naturã tenues exiſtẽtes concipiunt,abortiunt priuſq̃ craſſę fiant,aut euacuatione aliqua inanitũ,& proprie ſanguinis,vel ſpontanea,pu
5. aph. 33. ta cũ mẽſtruis vnde Hipp. in aph. Si mulieri in vtero habẽti menſtrua ſupuenerint,impoſſibile eſt fętũ eſſe ſanũ,& ideo ſequi abortum eſt poſſibile,vel artificiali,& pro-
5. aph. 31. prie cũ phlebotomia. vnde Hipp. in aph. Mulier phlebotomata abortit,& magis cuius fętus maior eſt. Vel vlte-
5. aph. 34. rius humoris cũ fluxu vẽtris. vnde Hipp. in aph. Mulieri in vtero habẽti,ſi vẽter multum fluat,eſt ſuſpectio abortiendi,ne à defectu nutrimẽti fœtũ adducat. Vel vomitu,

E vnde Abu. Amplius faciẽdũ eſt ne prægnans vomat,quoniam ſuperfluitates cum eo egrediuntur. Et vomitus,& labor eã ad extenuationẽ pducũt,fortaſſe ad rupturã ligamentorũ,& cum ſuperfluit,ad inanitionem. Aut vehemẽti fame debilitatũ,vel aliqua acutarũ ægritudinũ captum. vnde Hipp. in vtero habẽti ab aliqua ęgritudinũ acutarũ 5. aph. 30.
corripi mortale,aut vehementi repletione,& nauſeatiua ſatietate grauatũ ſuffocatiua fętus,& alimẽti ipſius corruptiua. Sed cã in cõceptu,aut eſt in ipſo,aut in panniculo ſecũdinæ. In ipſo,quia fuerit grauiter infirmatus,vel debilitatus aliqua cãrum debilitantiũ intrinſecarũ,vel extrinſecus accidentiũ,vel quia ex ipſis fuerit ad mortẽ adductus,quare natura expellere nitet eũ,grauata,& quia humiditate currente ex ea virulenta mordetur,& moleſtatur. Et quãdoque ex labore in exitu reſolutus moritur,& quñque ſuffocatur: quibus non exiſtentibus emittitur viuus. In panniculo vero,vt quia fuerit fractus,vel debilis fuerit creatus propter tenuitatem ſpermatis in ſua ra-
F dice,aut quia aliqua cã ruptus. Et effuſa humiditas lambendo,& lubricando matricẽ incitat,& iuuat ad fœtus expulſionẽ. Et cã exterior eſt ex primitiuis aliqua,vt eſt frigiditas multa aeris,mortificando,quare in regionibus valde frigidis,& ſeptẽtrionalibus multiplicatur abortus. aut multa caliditas reſoluẽdo,ſicut cõtingit in meridionalibus. Et ex his eſt balneatio multa in frigida,vel calida aqua,pducit enim ad reſolutionẽ virtutis vtriuſque,mollificationem ligamentorum,apertionem ductus,& receptaculi dilatationem. & neceſſitate augmentata fętum facit properare ad exitum,aerem frigidum appetendo. Et ex illis eſt mutatio temporis præter naturam,vt cum præceſſerit hyems auſtralis,& ſubſequatur verborealis,vt Hipp. dicit in apho. Et ex illis eſt motus cor- 3. aph. 11.
poreus vehemens,& exercitium laborioſum,& ſaltus vehemens,& proprie ad poſteriora poſt coitum,quoniam facit deſcendere ſperma,& fœtum. Aut caſus,& percuſſio,aut coitus ſuperfluus. & ex illis motus à pharmaco perducens ad ligamentorum rupturam proprie
G menſibus tribus primis. Aut animalis. vt ira fortis,timor,& triſtitia,gaudium magnum,& ſubitum.

Et accidentia quidem abortus ſunt dolores fortiores,quã in naturali partu. quoniam hic violentus,& ille naturalis exiſtit. vt ex illis eſt fluxus ſanguinis immoderatus,ex quo ſpiritus deficere eſt neceſſe,& exinde matrem ſimul cum fœtu perire.

Signa abortus,quædam ſunt ſuſpicantia ipſum futu- De ſigno abortus.
rum,quædam indicantia ipſum propinquum,& promptum. Prima ex conſuetudine,& habitudine corporis totius ſumitur: vt quia fuerit valde gracile,vel pinguoſum,& abortire conſueuit. Et ex diſpoſitione mammillarum,vel ipſarum qualitate; vt cum fuerint prius tumeſcentes,& ſolidæ,ſubito molles fiant,graciles,prout Hipp. dixit in apho. Et ex quãtitate cauſarum prædicta- 5. aph. 37.
rum. Cum enim non fuerint valde fortes,illum ſuſpicandũ,& verendũ portendunt. Cumque fortes valde illum promptum demonſtrant. Cumq; dolores fortes ac-
H cidunt in matrice,& laſſitudo; rubet facies,& accidit rigor; & propriẽ in febre; & dolor in capite,& in radicibus oculorum; tunc indicant ipſum promptum,& præſentem,& proprie cum menſtrua prorumpunt. Et ſigna quidem cauſarum intrinſecarum,q̃ occultæ ſunt,ex dictis ſunt nota,& plurimæ ipſarum ſunt manifeſtæ medico,vel prægnanti ex relatione ipſius. Cumque cauſæ,& ſigna apparent ipſius abortus,alterum duorum ingeniũ eſt ſumendum. Aut enim ſunt debiles aborſum portendentes,& tunc,vt prouideatur,cautela,& præuiſione vtendum. Aut ſunt fortes ipſum fœtum promptũ monſtrantes,& ineuitabilem,& tunc auxilium,quo fiat tolerabilius eſt miniſtrandum. Inquit enim Hipp. Non.n. illius eſt,vt futurum periculum,vel omnino prohibeat,vel ſaltẽ competenti adminiculo tolerabilius fiat. Præuiſio conſiſtit in abſciſſione cauſarum. Cautela vero in De præuiſione.
conſeruatione prægnantis,& fœtus. Abſciſſio cauſarum completur cum contrarijs vnicuique earum proprijs,vt ſiquidẽ os matricis fuerit naturaliter amplum,conſtrin-

gatur

Et [illegible] a quinta ſumma, [illegible] co[illegible]

De crepat[illegible], & [illegible], & m[illegible]
Cap. 1. [illegible]
De [illegible] Cap. [illegible]
De d[illegible] vent[illegible], & [illegible]

De crepa[illegible] & pe[illegible]us [illegible]
Cap. 1.

Rvptura eſt [illegible] d- [illegible] prop[illegible] tamen,& [illegible]

[illegible] tenditur, niſi [illegible] magnitudin[illegible] maioris add[illegible] ſeq[illegible] norum, & p[illegible] uolutum & [illegible] cum eſt magni [illegible] tumet, & inflatur, & voc[illegible] Et in lier[illegible] tamen, [illegible] eius abſq[illegible] [illegible] vel [illegible]

E [illegible] Signa [illegible] ... [illegible] more, [illegible]

viarum debite anguſtare. Reductio autem eius comple-tur cum balneis, & cataplaſmatibus, & infuſionibus re-rum mollificantium, & dolorem ſedantium, decocta-rum in aqua, quales ſunt maluæ folia, & biſmaluæ, & branchæ vrſinæ, viol. ſemen lini, & ℥, fœnugræcum, in quarum aqua ſit pannus, vel ſpongia infuſa, & ſupra lo-cum immiſſa, donec locus molleſcat, & dilatetur, dein-de reſupinatione corporis facta, & cruribus eleuatis cũ compreſſione tendente ſuperius, reducantur inteſtina, vel zirbus, vtraque poſt quam ſequi debet rupturæ vnio, & conſolidatio, vel dilatationis coagulatio. Vnio au-tem, & per interius conſolidatio ſumpta potiones, & diætam, & exterius approximata, & emplaſtrata, & non poteſt fieri quantumcunque ſit in conglutinatione, & ſtypticitate fortiſſima, niſi etiam infrigidantibus tan-tum, cum partes ruptæ non poſſint vniri, & ad debitum ſitum reduci; arte, vel ingenio, propter magnitudinem vulneris, ineptitudinem, & compreſſionem membri, quod ſubtile, & inſanguineum eſt. Expedit ergo ad aliquid proportionabile illi confugere; ſaltem, vt illam prohibeat ab augmento, & proprie apud corporis mo-tum, donec tempus adſit miniſtrãdi chirurgicum opus, quod in conſolidatione ipſius efficaciſſimum eſt, & pro-batum. Proportionale vero eſt ligatura; cum brachia-li habente eminentiam perpendicularem ad clypei for-mam, in loco reſpiciente inguina, vbi ruptura exiſtit, & faſcia deſcendente ſub coxa; cum qua in locum poſte-tum ligata ſtringatur, & eſt nota. Et modus operationis chirurgicæ eſt, vt prius obſeruato prædicto regimine cor-pora purgentur, ſi cacochymia ſit apparens; vel phlebo-tomentur, ſi repletionis ſunt ſigna, & ſit multa, vt natu-ra in mittendo humores ad locum magni doloris red-datur auara, deinde ſupra locum inguinis recipientem rupturam, quam ex tranſitu inteſtini, vel zirbi deſcen-dentis, & redeuntis cognoſces, & percipies: cum impo-ſitis digitis apponatur ruptorium, & euitetur ferrum omnino, ſit autem primum leue, & non faciat ſubitam commotionem, & dolorem fortem; ſed facile toleretur, quales ex nitro cum calce abluta, vel ex arſenico cum calce mixto, & ſimilibus, deinde apponatur fortius, vt arſenicum, ſublimatum, & tandiu immoretur in loco, donec rumpendo, & ℥, corrodendo perueniat vſque ad didymum. Caueat tamen ne tangat inteſtina, vel ad ea perueniat virtus eius, quoniam vlcerabit nec conſo-lidabuntur, & proprie ſi gracilia fuerint, & morietur æger, vt in quodam notabili vidimus ab experto. Et ad hoc euitandum ſtatim expedit, vt toto tempore cu-ræ rupturæ faciendæ, iaceat ſupinus in lecto anchis, & cruribus eleuatis, & à parte ſuperiori vbi ſunt inteſtina interponatur aliquod, quod defendat ea, vt peciola, oleo roſ. intincta, & vitet repletionem, & inflationem, & locus quotidie requiratur, & pluries. Caueat etiam ne chorda ligans crus cum oſſe pectinis, quæ ſub vlce-ris loco exiſtit, attingat; quoniam ſequeretur contra-ctio, & ſpaſmus, & vt plurimum mors. Et modus cau-telæ eſt, qui eſt dictus. Cum ergo peruenerint ad didy-mum, tunc inſpiciatur vlcus ſubtiliter, & inquiratur, vtrum didymus ſit dilatatus, vel ruptus. Si vero dila-tatus ſit, comprehendatur acu, & fortiter cum filo ſerico reſtringatur, & deinde vlcus conſolidetur. Si vero ſit ruptus, nec comprehendi valeat, vt ligetur ruptorium, repetatur cum mora, donec pertranſierit ipſum vſque ad os; tunc vero auferatur, & applicentur ſigillantia, & incarnantia cum ſtypticitate, deinde repleto carne vlce-re applicentur ſigillantia, & incarnantia, quæ ſunt pon-tica, & exiccantia fortia, quale eſt puluis gallæ, cortex thuris, ſandaracha, & ſimilia, & patiens nutriatur viſco-ſis, & duris. Conſolidatio in infantibus, & coanguſta-tio dilatatorum ductuum, & viarum, qui didymi no-minantur; completur cum conſolidantibus interius ſumptis, & exterius applicatis ſtypticis, ex balneis, & emplaſtris; & ſunt glutinoſa, & viſcoſa, quales ſunt ſpe-cies conſolidæ, corrigiola, mumia, terra ſigillata, grana naſturcij, milleſolium, decoctio nucis cypreſſi, & hypo-

Documentum.

Documentum aliud.

A cyſtis proprie cum balauſtia, & ſimilia ex cibis, & po-tibus, & ex decoctione eius ſumptis, & exterius appro-ximatis, & emplaſtratis ſimplicibus dictis, & alijs, vt eſt centaurea cui ineſt proprietas vniendi fruſta carnium, quando cum eis ſimul decoquitur. Et ex eis ſunt con-fectiones, & emplaſtra compoſita, quæ infra dicentur cum ligatura, & ſtrictione forti. Et quandoque ſufficit ſola ligatura in dilatatione infantium. Quod ſi ruptu-ra ſupra, vel circa vmbilicum affuerit, reductio fiat inte-ſtinorum, vel zirbi fiat facile, quia ſola reſupinatione in-firmi, & manus compreſſione, quod ſi addatur in ru-ptura, incipiatur in deſiccando illud, quod dilatatum eſt, propter humiditatem, adunando quod fixum eſt, & in-generetur in conſolidatione eius, & regatur vt ſupra. Et quidam nituntur in hoc dilatando fimbrias ſuas, & eorum efficaciſſima cura generalizando ſuperius in ſu-perioribus omnibus, cum non videatur poſſibile, niſi in cura infantium exiſtente parua. Et illud eſt apponere

No. de centaurea.

B ſupra in loco rupturæ emplaſtrum ex rubificantibus, & trahentibus ſanguinem ad locum primum. Quale eſt proprie, quod ſit ex paſſulis nigris enucleatis, caricis, & vino nigro pontico, ana ℥, bullitorum ſimul in olla ad inſpiſſationem; deinde cum adminiſtratione emplaſtrorum ex ſtypticis, & ponticis ſanguinem illum tractum inſpiſſantibus, & ſclirotizantibus, quæ ſua craſ-ſitie, & duritie obturabunt. Quale eſt proprie factum ex gypſo, & lapide marmoreo, ceruſſa, gallis, luto ſigilla-to, & ſimilia, & quod ſcribitur infra.

In abſciſſione vero cauſæ proprie ramicis aquoſæ, aut ventoſæ, duæ res ſunt neceſſariæ ſcilicet extractio eius, quod in oſcheo eſt contentum, & materiei prohibitio regenerationis, & multiplicationis eius. Extractio au-tem fiet cum reſolutione, vel inciſione, vel perforatione eius, cum ferro, vel cauterio, ad modum extractionis aquæ, aut ventoſitatis hydropicorum, talem autem complentia ſunt dicta ſupra in cura hydropiſis, & ſunt ex emplaſtris, ſuffumigijs, & balneis ſiccis, & vnctioni-

C bus reſoluentibus. Inciſio autem completur cum fer-ro, & cum medicinis acutis adurentibus, & exiccanti-bus, & conſtringentibus illud, quod ruptum, vel dila-tatum eſt ex ſiphac, & foraminibus eius, ne vlterius de-ſcendat, & tranſeat. Et modus perforationis vel inci-ſionis cum ferro eſt, vt reſupinetur patiens in lecto, vel ſcamno, & ſedeat poſt ipſum aliquis, qui extendat vir-gam eius ad ſuperiora, & eleuentur teſticuli ad ſuperio-ra pectinis, & elongentur ab oſcheo, & perforetur cum phlebotomo oſcheum à parte dextra, vel ſiniſtra, rece-dendo à commiſſura, deinde ſtude in euacuatione totius aquoſitatis, & egreſſione ventoſitatis. Et modus aper-tionis cum cauterio eſt, vt ſumas ferrum ſubtile, in quo ſint vncini, & igniatur, ſicut ignitur cauterium, & ſepa-ra teſticulos, quantum poſſibile eſt à loco cauterizatio-nis, & reuolue cauterium ab oſcheo, ita vt non inueniat teſticulum, & inueniat oſcheum, & albeniteron, & con-ſtringat, & calefaciat ipſum, vt non egrediatur poſt ip-

D ſum aqua poſt illud, eſt melius quòd conſtringas mea-tum, deinde incidas cruſtam, & conſolida. Et fortaſſe incides ex alberiteron aliquid, & cauteriza, & pone ſupra ſciſſuram ſtyptica. & prohibe ægrum potare a-quam. Prohibitio generationis materiæ multiplican-tis eam ſit cum euacuatione, & æquatione cibi, & po-tus. Et regimen in ventoſa, eſt regimen inflationis ſto-machi, vel tympanitis, quod ſuperius dictum eſt.

Regimen vero carnoſæ, & varicoſæ, eſt regimen du-rorum apoſtematum, & illud eſt cum mollificantibus, & reſoluentibus alternatim approximatis. Mollifican-tia ſunt pinguedines, medullæ, olea, mucilagines. Re-ſoluentia ſunt granorum ſpecies, vt reſina, terebinthina, bdellium, aloe, ſtyrax liquida, ammoniacum, & ſimilia, ins, crocus, & chamæmelum, ſpica, &c. Compoſita ſunt, & ex eis eſt emplaſtrum baſilicon, ceratum hyſſo-pi, & ſimilia. Emplaſtrum leue ad crepaturas infan-tium ſecundum Græcum. Recip. corticum thuris, ma-ſticis, ſarcocollæ, tragacanthi, ana terantur, & aggregen-

Emplaſtrũ ad crepaturas infantium.

tur

tur cum vino de paſſis, diſſoluta in eo mumia, & aliqui addunt aloe, & gluten piſcium. & aliqui ſolum faciunt ex balauſtijs, pſyllio, & radice lilij ſylueſtris, & lenticulis aquæ, & fortaſſis ſufficit, vt liniatur locus cum bdellio diſſoluto in vino, thure, & colophonia. Aliud fortius Oribaſij. Recip. balauſtiarum, granorum naſturtij, granorum granatorum, gallarum immaturarum, ana drac. decoquantur cum vini ſtyptici vnc. viij. decoctione vehementi. Et reductis inteſtinis ad ſuperiora embrochetur locus cum frigido, & apponatur emplaſtrum, nec remoueatur donec per ſe cadat. Aliud efficax ſecundum Ioannitium. Rec. aloen, diſſoluatur gluten in aceto vini, & aggregetur medicina cum eo, & fiat ex eis emplaſtrum. Emplaſtrum Papæ Ioannis ad crepaturam expertum. Rec. lithargyrij, opij, lapidis hematitis, ſang. dra. ſang. hominis recentis, galbani, maſticis, thuris, coſti, boli armeni, iſculi, mumiæ, ammoniaci, ana drac. iij. picis naualis, colophoniæ, ceræ albæ, & rubeæ, ana vnc. ſ. myrrhæ, cardamomi, aloes, ana ſcrup. v. colocynthidæ, palmæ marinæ adustæ, gallarum, balauſtiarum, ariſtolo. long. radicum conſolidę minoris, ana drach. j. viſci quercini vnc. j. fac decoqui pellem hœdinam in aqua, donec tota pellis diſſoluatur, deinde coletur cum expreſſione. Et cum colatura illa tere, quæ ſunt terenda, & liquefac, quæ ſunt liquefacienda: incorporentur iſculi, & bene contriti in viſco fortiter miſceantur cum prædictis, donec mixtum reducatur ad modum emplaſtri, & præcedente balneo cum aqua pluuiali decoctionis balauſtiæ, myrtæ, corrigiolæ, conſolidæ, & radicum lini, apponatur, & ſuperligetur brachiale, & hoc oportet per tres menſes, ſeruato prædicto regimine. F

Puluis ad idem. Puluis quo vtatur cum cibis. Rec. nucis muſc. vnc. ſ. garyoph. vnc. iiij. cinnamomi dulcis vnc. ſ. boli armenæ vnc. ij. ſemin. naſturcij. Item aliud emplaſtrum ſecundum Iudæum. Rec. picis, hieræ, ceræ rubeæ, ana vnc. ſ. lithargyrij, ammoniaci, galbani, maſticis, terebinthinæ, conſolidæ maioris, & minoris, ana vnciam vnam, viſci quercini, gypſi, & myrrhæ, olibani, ana vnc. j. aloes, ariſtolo. long. & rotundæ, iſculi ana vnc. j. boli armeni vnc. j. pilorum leporis minutim inciſorum tantundem; conficiantur cum melle, & applicetur. trahit enim ſanguinem ad locum, & cum ſtypticis conſecutiue appoſitis condenſetur in lapidem, & oppiletur ruptura. Aliud ad idem Rec. picis naualis lib. j. colophoniæ lib. ſ. galbani, ſagapeni, ammoniaci, opopana. ana vnc. ſ. ceræ vnc. iiij. aceti lib. ſ. fiat autem ex eis ceratum in ſtagnata liquefactis, & quæ liquefacta fuerint parum de ipſa in aqua frigida imponatur, & cum ſe tenuerit pix græca puluerizata, cum maſtiche, & thure, cum prædictis incorporetur in ſtagnata, & cum ſpatula ſemper agitando bene incorporetur in ſtagnata, & cum cocta fuerint, adde terebinthinæ vnc. j. deinde ſuper aquam frigidam cola, & manibus inunctis oleo laurino collige, & fortiter malaxa, vt aqua inde exeat, & fac magdaleones, & cum vino coctum emplaſtra. G

Linimentū ad crepaturam aquoſam, & ventoſam. Linimentum ad crepaturam aquoſam, & ventoſam, diſſoluatur bdellium in oleo ſambucino, apoſtolorum, vel nardino, & vino antiquo, & addito caſtorei puluere, & hordei puluere, vel milij, fiat. H

De augmento vmbilici. Cap. 2.

COntingit vt egrediatur vmbilicus, & emineat extra, & illud eſt in infantibus proprie. Et cauſa eius eſt, aut propter rupturam in ipſo nato ſuperius prouenientem, videlicet ex planta, vel ortu, quia egreditur zirbus, vel inteſtinum, & inflatur, ſicut etiam contingit in oſcheo, aut ex cauſa hydropiſis, ita vt mollificetur, & aggregetur in eo aquoſitas, vel ventoſitas contenta in concauo ventris replens, et extendēs ipſum, aut propter curſum ſuperfluentis ſanguinis ad ipſum ex apertione venæ, & arteriæ ipſius, quare cutis eleuatur in altum. Signa cauſæ primæ ſunt, quoniam calor naturalis non mutatur. Et eſt locus diuerſitatis aliquius, & propter vbi egrediuntur inteſtina; & eſt cum dolore aliquo, & tumor cum mollitie, & occultatur cum premitur. Et E quandoque in occultatione rugitus percipitur, & administratione mollificantium ex balneis, & vnctionibus, & motus augmentatur.

De ſign. Signa eius, quæ eſt ex aggregatione humiditatis ſunt, quod cum compreſſione cedit, & eſt leue, reſpectu præcedentis; colore cutis non mutato, & etiam ſi ex ventoſitate fiat, & eſt leuius, & magis reſiſtens compreſſioni, & ſonitus in eo, & vox exiſtit, ſi percutiatur. Signa vero tertij, ſunt mutatio coloris cutis ad colorem ſanguineum, & nigreſcentem. Et ſignum eſt, quòd ex additione carnis natæ, aut apoſtematis, eſt, quia eſt graue, durum, quod compreſſio ſicut alia non occultat.

Cura autem eius eſt proxima curæ rupturæ, & ſpecierum herniæ ſupradictæ. Et modus eius in prouenientе ex ruptura eſt duplex. Vnus cum glutinantibus ſtypticis, interius, & externis, ex emplaſtris approximatis, poſſibilis in infantibus, & egredientibus poſt partum, cum ligatura, quam faciunt obſtetrices, in quibus ex apertione venarum, & arteriarum contingit. F Alius eſt inciſione, ſutura, & conſolidatione chirurgica in corporibus duris augmentatis. Conglutinantia, & ſtyptica, quibus primus completur modus, ſunt charabæ, thus, balauſtiæ, glans, galla, antimonium, acatia, alumen, terehintluna, terra ſigill. & ſimilia ſimul confecta, vel diuiſim applicata, cum ligatura ſtricta, & quandoque additur ceruſſa ſecundum menſuram vnius illorum. Et ſimile eſt, ſi ſumatur tenta, & inuoluatur ſupra ipſum pannus, & accipiatur minutum thuris, & conficiatur cum albumine oui, & liniatur cum eo ſuper vmbilicum, & repleatur eo. Modus vero inciſionis eſt talis. præcipiat infirmo, vt ſtet, & tendat ventrem ſuum, & contineat anhelitum, donec appareat, quantum poſſibile eſt ipſius augmentum. Et tunc fac in circuitu huius cum atramento ſignum diſtinctum; deinde comprehende quod eijciatur, cum vncino ſupra myrach ſolum, ita quòd non accipias, quod eſt ſub eo de zirbo, vel inteſtino, deinde fac reſupinare eum ſupra collum; & deinde G liga cum filo ſub vncino, ita quod cadat ligatura in ſigno, nec comprehendat aliquid ex eo, quod eſt ſub mirach, ſed ſolum ipſum, et tunc vero incide cutem, & ſue locum deſcriptum cum filis duris, extenſis adinuicem, & ſtringe ipſum ſupra ventrem, & dimitte cutem, & conſolida prius lacertos; deinde conſue cutem, & conſolida ſicut oportet. Reliquarum vero cura cum exiccantibus, & lenientibus, ac reſoluentibus notis completur.

Emplaſtrū ad exitum vmbilici. Ad exitum vmbilici hoc emplaſtrum probatū infantibus, quibus accidit magis. ℞. granorum lupinorum M. j. peciam vnam panni linei combure, quæ conficias cum vino nigro, & pontico, bulliant donec inſpiſſetur, & intinctam ſpongiam liga ſupra locum poſtea in aceto, & aqua roſ. & in eo inuolue ſtupas, & applica ſupra vmbilicum, & eſt Raſis. Aliud fortius ℞. Aluminis aur. xv. gallarum aur. iij. terantur, & conficiantur cum vino calabrenſi nigro, donec inſpiſſentur; & infundatur ſpongia poſt in aceto, & aqua roſata. Item ponatur H ſuper aliquem pannum gluten de corijs, & tepidum vmbilico applicetur, & ſuperponatur puluinar de bombice, & panno lineo, & ligetur cum faſcia. Item aliud. Rec. aquam aluminis, vinum calabrenſe, ana, in quibus bulliant roſæ, & ſpongia intincta ſupponatur, & ſi vis efficacius, bulliant cum gallæ, maſtiche, & thus, & in faſcia. Item ad eius exitum, aquoſum vinum in cinere refunde, & ex eo ſuper emplaſtra. valet etiam ad ventoſum, & confrictio cum compreſſione ex ſaliua ieiuni, & famelici curat eam, ſi ex leui fuerit cauſa.

De dolore ventris, & aliorum. Cap. 3.

Cauſæ. DOlor ventris, & aliorum ex dictis in dolore inteſtinorum in parte notus eſt; quoniam accidit ex cauſa exiſtente intus mirach, lacertis, & panniculis ventris. Et quandoque ex communitate ſuperiorum, vt diaphragmatis, pleuræ, pulmonis, & aliorum vel ſubterioruum membrorum, vt inteſtinorum; vel aliorum membrorum

A brorum profundorum correſpondentium illis, vt ſtomachi, hepatis, ſplenis, renum, & ſimilium.

Signum diſtinctiuum eſt quoniam cum paſſio eſt propria in mirach, dolet continue apud tactum, & quandoque alteratur color, & tumor (ſi adſit) & ſequitur lacertorum figuram. Cum autem paſſio eſt ex communitate interiorum, dolent propter tactum, nec ſemper apparet tumor, niſi cum apoſtema in eis fuerit, magnũ, & eſt præter lacertorum figuram; nec color cutis mutatur, & additur, & diminuitur additione, & diminutione paſſionis aliorum, quæ præceſſit.

Curatio. Cura eſt, nam ſiquidem ex propria paſſione fuerit, & ex malitia complexionis frigidæ, quæ eſt plurimum ex cauſa exterius accidente; aut ex ventoſitate interclusa cum calefactorijs, balneis, & electarijs ex diacymino, diatrion pip. & alijs calidis, & proprie ſtœchade medicetur. Et ex medicinis approprians ei ſimplicibus eſt ammoniacum bibitum, vel epithematum cum melle, aut aqua hordei, & albaſce cocta, & tranſglutita cum melle, & mahaleb, & cyperum, & fœnugræcum, & ſemen lini, & ſtœchas, & abſynthium, & reliqua anodyna. 6. apho. 40. Hipp. vero dixit. Quibuſcunque dolor circa hypochondria ſine phlegmone fuerit, febris ſuperueniens curat ægritudinem. Attendendum tamen, quia dicit ſuperueniens; vt quia ſponte, vel caſualiter prouocata ſit; veniens vero artificialiter prouocata non ſemper, niſi corpore mundo, & conſumptioni inepto. Aliter autem diſpoſitio ſi procurabis fortaſſe accidet tibi, ac ſi nequam, & te fortiorem introduxeris in domum tuam hominẽ te adiuuandi gratia, qui cum inuenerit aliquid ex continentibus, vel contentis, cui innitatur, firmabitur in eodem; nec poteris ipſum expellere cum volueris; ſed fortior exiſtens expellet te, ita vt, quod vocaſti in auxilium, in non auxilium conuerteretur. Sed ſi fuerit ex ſolutione continui cum exhibitione mumiæ ſumptæ, & cum compreſſione inunctæ præcedente phlebotomia curetur, & granis naſturcij, & ſucco cytoniorum præmatritis, non fractis, & cum emplaſtro ex conſolidantibus notis, & conuenienti regimine. Et ſiquidem ex apoſtemate fuerit, curetur cura reliquorum apoſtematum, quæ indicationem a patiente particula non ſuſcipiunt. Et ſiquidem ex communitate ad ſuperiora fuerit, vel ſubteriora membra, & profunda, curetur cura doloris pectoris, & pleureſis; vel cura doloris hepatis, vel ſplenis, & inteſtinorum dicta. Et ex ſimplicibus medicinis conueniens, & expertum eſt betonica, cum teritur ſicut eſt, & emplaſtratur, aufert enim dolorem, & inflationem ventris. Et ſumptæ ex ea drach. iiij. cum aqua dolorem hepatis, & cum melle, & aceto dolorem ſplenis ſedat. Et abſynthium emplaſtratum cum oleo de alchanna facto cerato, aufert dolorem ſtomachi, hepatis, &c. iliorum. Ex compoſitis eſt hoc, quod ſedat dolorem ventris, & iliorum in infantibus, & probatis. Re. de absynthio. Recip. ſucci parietariæ, ſucci herbæ fœniculi ana, guttas. iij. & cum lacte in cochleari da ei poſt balneum, in aqua decoctionis ipſius parietariæ. Aliud. Recip. fœni. granorum naſtur. ſemi. apij, ameos, zingib. cinna. ana partes æquales, ſagapeni, ad pondus omnium, fiant ex eis pillulæ, vt auellanæ, & miniſtrentur.

PARTICVLA QVINTA ſectionis primæ, finalis, & vltima, quę eſt de medicinis ægritudinum iuncturarum.

SVbſequitur particula quinta ſectionis primæ, finalis ipſius, & vltima de medicinis ægritudinum iuncturarum, continens ſummas quatuor. Quarum Prima eſt de medicinis doloris ipſarum. Secunda de medicinis diſlocationis. Tertia de medicinis ſolutionis, & ſeparationis. Quarta dę medicina apoſtematum earundem.

SVMMA VERO I. eſt præſentis conſiderationis, continens capitula decem.

Sermo generalis in iuncturis, & diſpoſitionibus, & doloribus earum; cauſisq; & ſignis ipſarum, & eſt proœmialis. Cap. 1. fol. 105

De medicinis iũcturarum, & cura dolorum ipſarum in generali, vt arthreticæ commune. Cap. 2. 106

De dolore ipſarum in ſpeciali, & primo de dolore humeri, & ſpatulæ, & medicinis eius in ſpeciali. Cap. 3. 107

De dolore dorſi. Cap. 4. 110

De dolore anchæ, & iſchiatico, & medic. eius. Cap. 5. 111

De dolore podagrico, & medic. eius in ſpeciali. Cap. 6. 112

B De medicinis diſpoſitionis, & accidentium, quæ doloribus iuncturarum inſurgere conſueuerunt. Cap. 7. 112

De his, quæ præſeruãt, & doloribus iuncturarum. Cap. 8. 113

De varicibus, & de medicinis earum. Cap. 9. 813

De elephantia, & medicinis eius. Cap. 10. 813

Sermo generalis in iuncturis, & diſpoſitionibus earum & doloribus, cauſis, & ſignis earum: & eſt proœmialis. Cap. 1.

TE ſcire oportet, quòd dolor iuncturarũ eſt nocitus ſenſus ipſarum, & eſt recipiens diuiſiones penes ſuas cauſas eſſentiales ipſarum, atq; accidentales, quibus variatur ſua diſpoſitio atque cura. *Dolor iũcturarũ quid.* Cauſæ vero eſſentiales doloris ſunt duplices, res percipiens, & res imprimẽs, nihil enim aliud eſt dolor, quam contrarium impreſſorem ſubito ſentire, vt dixit Abuh. *Cauſæ.* C Penes cauſam percipientem, quæ eſt membrum, a iuncturis ſpecificationem recipit, & diuiſionem hoc modo. Sciendum primo, quòd iuncturæ paſſiuæ ſumptæ oſſium membrorum corporis extremitates alteratim adinuicem ſunt coniunctæ. Actiuæ vero partes extrema ipſorum contiguatorum ad ſeinuicem contingentes, & ex ligamentis de extremis ad extrema oſſium protenſis, & chordis lacertorum in eorum circuitu alligantibus compoſitæ, & commiſtæ venis, & arterijs ſupercurrentibus, atque cute a natura ordinatis. Et vt per eas membra, & flexionem, & reflexionem recipiant eorum operationibus, & motibus opportuna. Quæ omnes ſenſibiles valde ſunt, quia neruoſæ, duræ: ne in motu eorum quaſi continuo rumpantur, & ne calefiant, frigidæ, & proinde debiles vtræque ipſarum, quia a primo principio ſunt remotæ inter ſe, concauitatem, & cauernoſitatem habentes, vt colligant, & conſeruent humiditatem, nec exiccentur D in motu, qui ſi non contingat in quanto, vel in quali excedere eas, exiccari, & calefieri eſt neceſſe, ac debilitari magis; venas quoq; & vias ad ipſas ex membris, & corpore dilatari, quapropter ſuperfluitates, & humores corporis trahere ad ſeipſas influxas recipere, illas conſeruare propter ſpiſſitudinem, &c. frigiditatem. Et proinde ægritudines omnis generis incurrere, & plurium rheumaticas, & dolorem, propter cauſam inferius aſſignandam, quibus ægritudinibus nunc prætermiſſis, tanquam ad ſectionem ſecundam pertinentibus, quæ de medicinis ægritudinum vniuerſalium tractat, tantum de medicinis dolorum ipſarum hic dicendum, qui in generalibus omnibus ægritudinibus eſt ſymptoma ſibi præiudicans ſanationem ſua fortitudine inter omnes, & curam ipſarum vniuerſaliter comprehendens, necnon a membro, ſeu iuncturis denominationem recipiens in genus, & ſpeciẽ variato. Dolor. n. iuncturarum, aut eſt vniuerſalis omnib. iũcturis, & ſic arthretica nũcupatur, ab articulis dicta, qui generaliter iũcturæ dicũtur, *Arthretica quid.*

aut aliquibus proprijs, & hic ſecundum varietatem iunɛturarum varie nominatur, quia variam ab eis proprietatẽ aſſumit, vt infra patebit; iuncturæ.n. in ventre ſunt corporis, & tales ſpondylium dorſi eſſe noſcuntur, quod baſis eſt corporis vniuerſi, ſicut carina nauis. Quędã ſunt membrorum extremorum de corpore prodeuntium, & hæc diſtinguuntur dupliciter quædam enim ſunt ſuperiorũ extremorum, vt manuũ generaliter acceptarũ, quędã inferiorũ, vt pedũ ſimiliter generali modo ſumptorũ. Et vnaquæq; ipſarum iũdẽ recipit ſectiones, quot in ſe continet iuncturas, a quarum qualibet propriam denominationem recipit, quæ generaliter iũcturarum dolor dicitur, & propter naturam earum, variam, & diuerſam curationem. Denominationem vero recipit, nam ex eis eſt dolor, qui dicitur humeri, & ſpatulæ. Humero.n. ſpatula, & adiutorium cũ furcula coniunguntur, alius cubiti, alius raſcetæ manus, & cæterarum iuncturarũ ipſius, quẽ chiragrã Ioannitius appellauit. a chir Græce, Latine manus. Alterius vero, qui eſt pedis quidã dictus eſt dolor anchæ, vel iſchiaticus, alius poplitis, alius raſcetæ pedis, & aliarũ iuncturarũ eius, podagricus nominatus, ſẽſu doloris, quilibet in loco, vel iũctura propria perceptus, atq; diſtinctus. Curationem quoque diuerſam, de qua infra dicetur, recipit a varia natura ipſarum. Aliquæ.n. ipſarum ſunt magis vicinæ principio, vt humeri, ſpatulę, aliquæ profundæ lacertis craſſis, & pellibus inuolutæ, vt iſchiæ, & anchæ, aliquæ vero magis diſcoopertæ, a principalibuſque remotę, vt manus, & pedes, cęterę ſecundũ magis, & minus proinde ipſarum dolores in corpus diuerſimode imprimentes, & cauſas ſalubres curatiuas plurimum variantes. Penes cauſam vero imprimentem recipit dolor iuncturarum notificationem, & diuiſionem ſic. Cauſa vero ipſam imprimens, quædam eſt interior, & quędam exterior. Interior eſt in ſe, & ex cõtate ad ſuſtinenda mẽbra. Et materialis pluriquũ, quod phlegmatica propter earum naturã, & digeſtionis defectum. Omne autẽ mẽbrum cõplexionis frigidę actiones defectas habet ex neceſſitate dixit Gal. In ſe quidem mala cõplexio quælibet plurimũ frigida. In genere.n. proportionabili facilior eſt tranſitus, dixit Aui. Ex cõtate vero eſt quilibet humor eſſentiam doloris varians, ſeu ſpeciem, & eſt plurimum phlegma cum cholera, deinde phlegma crudum, deinde ſanguis, deinde cholera, & rarius melancholia. Et quandoque ventoſitas operans ipſum acutum, vel obtuſum, continuum, vel interpolatum, a corpore toto, vel hepate, & cerebro, & quandoque inteſtinis patientibus, propter propinquitatem miſſus, & influens per modum rheumatiſmi ad ipſa, vel permutationem. In dolore vero ipſarũ rheumatis cauſæ omnes frequenter concurrunt, quarũ quædam eſt generalis, & immediata; aliæ ſunt ſpeciales, & mediatæ. Generalis eſt, quam Gal. in ſuo lib. de virtutibus dixit, cum ait, quemadmodum enim membra ad ſe inuicem trahunt eſcam, ita ad ſeinuicem deponũt ſuperfluitates, & hæc cauſa vocatur rheumatum. Speciales vero ſunt, quas Ioanitius in ſuo introductorio numerauit, cum inquit. Modi vero morborum ex innaturali malitia cum aliquo humore decurrente ad infirma mẽbra quatuor ſunt. Primus eſt virtus membri impellentis, & debilitas recipientis. Secundus eſt multitudo humorum dictorum. Tertius eſt debilitas virtutis nutritiuæ. Quartus eſt largitas viæ pororum. Fortitudinis totius corporis, & hepatis reſpectu iuncturarum cauſa ſatis eſt nota. Debilitatis iuncturarum duplex eſt cauſa, naturalis, quæ ſuperius eſt narrata, & accidentalis ex tempore, vt caſus, & percuſſio, vel aliqua ægritudo. Accidentalis debilitans nutritiuæ cauſam ſuperius in ſtomacho habuiſti. Ex qua principaliter cum malitia regiminis humorum multitudo procedit, errat enim inter alias plurimum mala nutritiuorum membrorum cõplexio, & corporis vniuerſi, intrantium, quòd exaucta tempore procedente quandoque malos, & ſuperfluos humores gignit ad iuncturas currentes, dolorem præſtantes, quã tuncunque bonitas regiminis ſubſequatur, coadiuuante largitate ductuum, & viarum, quæ ab humiditate

De anatomia iuncturarum, ac dolorum.

Cauſa qua.

Speciales cauſæ ſecundum quatuor modos.

Nota hoc tantum.

E cum calidiore humorum frequenter currentium procreantur, & mouẽ; ſicque deinceps ſibi viuere ſi velit ſaluus a doloribus tunc non poterit, quod equidem verbum ab admiratione multos eripiet contuera, hi.n. humores rheumatizantes taliter ad iuncturas doloris earum multiplicati cauſæ fiunt, alterando quidem ſubito malam complexionem diuerſam inducunt, & extendendo concauitates earum, chordas, neruos, & lacertos extendunt, & illorum quaſi continuitatem ſoluunt, totamq; iuncturam eleuant in tumorem. Et quandoque apoſtemando vtrumque inducunt, licet raro propter ſoliditatem, & duritiem ſubſtantiæ partium, ob quam humoralis materia collecta, vel fluens de facili non ſubintrat, ſed interiectas vacuitates aptius; & multiplicata in eis parte alterat, & extendit. Cum ergo dolores iuncturarũ pertractamus, & eius curam, arthreticum chiragricum, & podagricum dictum ſic creatum intelligamus. Cauſa vero exterior eſt ex primitiuis, eſt vt plurimum aeris

F frigiditas cõgelãs, & ſiccitas indurans priuando humiditatem eius naturaliter ordinatam, ſiue ſit temporis, ſiue ſit conſtitutionis Borealis, vel calida diſſoluens, & humectans, vt temporis, vel conſtitutionis Auſtralis, ſicut Hippo. in ſuis apho. nobis retulit. Aut eſt caſus, vel percuſſio extendens, vel incidens, vel diſlocans partes vniuerſaliter iuncturarum; & ſimilia, quæ inter cauſas accidentales ſtrenuoſius numerantur. Penes cauſas quoque accidentales, ſeu diſpoſitiones diuiſionem recipit iuncturarum dolor; videlicet penes naturam corporis, conſuetudinem, ſexum, ætatem, tempus, conſtitutionem, artem, & diætam. Hæ.n. ſunt cauſæ doloris accidentales, & circunſtantiæ corporis diſpoſitionem variantes ipſius; atque eorum, curam quoque determinantes, & auxilia, vt ſequetur. In corporibus enim complexionis debilis, naturaliter lapſis, vt frigidis, & ſiccis; vel ex ætate, vt ſenibus, quia pueri non podagrizant, vt dixit Hipp. niſi ei menſtrua deficiant, licet maſculus ex lapſu ſexus magis illud incurrat, quàm fœmina: ſed quia ex

G malitia regiminis, quemadmodum pueri ex immoderata diæta, vel accidẽtaliter ex malitia regiminis frigidi diſcretus, vel ex ægritudine aliqua maxime chronica debilitatis, vel conſuetudine patiendi dolores ipſos, vt quorum parentes pati conſueuerunt, cum ſit ex morbis, qui hæreditantur in ſemine, tempore autumnali, ac veris, & conſtitutione conſimili, dicente Hippocrat. in apho. Podagra, & maniaca vere, & autumno mouentur. Et pluribus arte laborioſi motus, & exercitij, vt viatorum, & portantium onera. Et diſſolutis cibi, & potus, maxime vini puri in ieiunio ſumpti, & propter circa venerea dicente Hippoc. in apho. Eunuchi podagrici non fiunt, neque calui. Prædictis iuncturarum multiplicantur dolores, & diſpoſitiones propter naturæ deiectionem, & digeſtionis corruptionem, & in earum contrarijs minuuntur; vel nullatenus fiunt propter contrarias cauſas. In primis quoque dictis corporibus dolores accidentales curantur tardius, & alterantur; lijs minus recipiunt iuuamenta, & citius redeunt, alicet

H periculi ſint minoris. Et in eorum contrarijs ſunt e contra, & in iuncturis eorum remanet ſicut gypſum, cum eorum materiæ ſint crudæ, ſuper quorum iuncturis oritur etiam multoties caro, quare torquentur digiti, & confranguntur, & dolor fortis, cum materiæ ipſorum ſint calidæ, & humidæ. Signa cauſarum imprimentium interiorum hic oportet ſubiungere tantum, cum dolor, & locus eius, ſcilicet iuncturæ, ſint manifeſti ex dictis. Si quidem eius cauſa doloris ſit mala complexio pura ex quacunque manifeſta cauſa, dolor erit in iuncturis abſque tumore, grauedine, & coloris mutatione. Si vero fuerit cum materia, quod eſt vt plurimum, e contra ſe habebit. Et ſiquidem fuerit phlegmatica, vt eſt plurimum dolor erit grauatiuus paruus, locus albus, tumor magnus, & mollis, tactu frigidus abſque pulſatione. Si vero cholerica fuerit, e contra ſe habebit, licet tumor in ea quandoque ſit maior, & grauedo, ex eo, quod eſt pluramæ effuſionis

3. apho. 20. & 6. apho. 21.

6. apho. 28. & 6. apho. 29. & 30.

De ſignis cauſarum.

A ris vice vna, & iuuatur frigidis, læditur vero calidis; licet in tali ex iuuantibus, & nocentibus ſumpto, ex ſeipſo vero, & certo ſu. ra cognitionem habendam cauſæ, & morbi, cum ſit ex poſterioribus ſumptum, & effectu, a quo omnis actio com robatur, poſſit accidere error; qui niſi ſciatur qualiter accidat, non poterit euitari; malum enim niſi cognitum non euitatur, vt Boetius ait. Accidit quidem dupliciter, & ex parte doloris, & parte rei approximandæ. Ex parte autem doloris, quia, aut dolor eſt tantum inflammans, & non reſoluens, aut ad reſolutionem perducens. Primo enim modo res frigida miniſtrata dolori, etiam ſi ex frigida cauſa accidat, conferre videtur, calida vero nocere. Secundo modo res calida applicata dolori, etiam ſi ex cauſa prouenerit, conferre videtur, frigida vero nocere. Ex parte rei miniſtrandæ aut ratione proprietatis, aut complexionis. proprietatis, quia non fuerit propria dolori, & membro cuius eſt; quare non imprimet iuuamentum ſed nocumentum propter complexionem potius; eſt enim vnicuique corpori, & membro, vt ab vna medicina patiatur non ab alia, vt dicit Abuha. ratione contrarij, aut enim eſt calida, aut frigida. ſi calida, vel trahendo, & replendo, auget dolorem; & ſic videtur nocere. Et ſi ex frigida cauſa accidat, vel reſoluendo minuit dolorem, & ſic videtur conferre, etiam ſi ex calida cauſa accidat. Si vero ſit frigida, aut ſtupefacit, & ſic minuit dolorem, & in hoc iuuare videtur, etiam ſi ex frigida cauſa accidat, aut claudendo poros retinet materiam, maxime ſi ſtyptica fuerit, & ſi dolorem auget; quare videtur nocere, etiam ſi ex calida cauſa fiat, & ſic calida æſtimabitur frigida, & frigida calida, quod etiam accidere poteſt ex qualitate accidentali, vel impreſſione accidentali, vt ponit Abuha. ad hunc autem euitandum errorem, non oportet hoc ſignum conſiderare tantum in cognitione morbi: ſed ipſum cum alijs coniungere ſignis quibus eſt deuenire in cognitionem illorum; circa quæ poſuit proprie Hippocra. in aphor. cum dicit. Contemplari autem oportet naturam, ætatem, conſuetudinem, diætam, tempus, regionem, & artem. Hæc enim eſt doctrina Galen. quam docuit ad talem euitandum errorem. Si vero materia ſit ſanguinea, color erit rubeus, & dolor medius inter prædictos, & cum pulſatione, & duritie mediocri, & caliditas tactus. Si vero melancholica, dolor erit minor, & tumor cum duritie, ac liuiditate, Si vero materia ſit ventoſa, tenſio erit abſque grauedine, & dolor cum vnitione. Et ſi mixta erit materia, erunt ſigna confuſa. Et ſiquidem ſit paulatim aggregata, tunc dolor minor cum incipit, & paulatim augetur. Si vero ſubito influxa, dolor maior erit, & repentinus, & ſiquidem a cerebro ſit influxa præcedens paſſio ipſius iudicabitur, & catarrhus, & materia ipſa erit vt plurimum frigida, & quandoque acuta, & ſalſa in ſapore ipſo percepta. Et incipit a ſpondylibus colli, & procedit inferius per humeros ad membra, manus, & per anchas ad iuncturas pedum. Si vero ab hepate eius ægritudo ſit procedens; demonſtratur cum ſignis repletionis ipſius, & venarum materia eſt calida plurimum. Similiter ſi a ſtomacho, aut inteſtinis, aut corpore. Fortitudo autem membri impellentis ex natura ſui, & ex tranſmiſſione ſuperfluorum cognoſcitur, & alleuiatione ſui, debilitas recipientis. ſ. iuncturarũ ex natura ipſa colligitur ſupradicta. Et ſi eſt natura ex mala figura, & compoſitione, quæ complexionem ſequuntur malam debilitatem ex parte parentum, qui ſimiliter paſſi fuerint. Si vero accidentalis, ex antecedẽte cauſa, & percuſſione, aut aliqua ægritudine, quã ſunt paſſæ. Multitudo humorum ex ſignis repletionis notis, vel cacochymiæ debilitatis nutritiuæ, ex mala diſpoſitione membrorum nutritiuorum omnium, & proprie pro toto operantium, largitas viarum ex amplitudine venarũ accipitur, craſſitie, inflatione ipſarum, ſi manifeſtæ ſunt. Si vero occultæ ex frequenti paſſione poteſt coniectura. ri. Si vero materia doloris in iuncturis fuerit profundis immanifeſtis, vt ſunt anchæ, & iſchiæ, atque geniculis alijs dignoſcetur ſignis, quæ in proprio dicentur capitulo, coadiuuante Chriſto.

Malum non ſi cognitum non euitatur.

Nota.

6. aphor. 1.

De medicinis iuncturarum, & cura dolorum ipſarum in generali. Cap. 2.

SErmo noſter erit deinceps de medicinis dolorũ iuncturarum in generali, quæ arthretica dicitur. Sunt autem ſecundum alterum trium modorum. Quædã enim ſunt conſeruatiuæ, quædam præſeruatiuæ, & quædam curatiuæ. Conſeruatiuæ autem ipſarum ſunt ex ſimilibus, & ex iuuantibus proprijs ſumptę, quę in medicinis neruorum ſupra ſunt dictæ, & dicentur aliæ infra, ſimplices, & commixtæ.

Medic. arth. triplices.

Præſeruatiuæ vero cauſis, & accidentibus debentur, abſcindendis, & euacuandis, ſi humorales extiterint, vel alterandis, ſi complexionales. Compoſitio enim B corporis cum ſit triplex ſecundum Gale. prima eſt conſimilium ex humoribus, vt materia, & complexione ſimul cum virtute, vt efficiente procedant. Secunda eſt officialium, & ex prima vel tertia ſit ſecunda, quæ eſt totius. vnde Galen. compoſitio ſequitur complexionem, & rem diuinam.

De differentijs Morbo. cap. 9.

Nota.

Cura proprie ęgritudinibus ſoluendis cõuenit, aut accidẽtibus ex ſe imprimentibus vt dolori, & ſimilibus ſequentibus illas; & cauſis coniunctis abſcindẽdis, inquãtum ægritudines dependent ex eis, & conſeruantur.

Primis itaque pretermiſſis vt ſuperius notis, et in ambabus ſequentibus neceſſario attendendis, de præſeruatiuis, & curatiuis dolorum ipſarum dicendum, at ſi enim ſecundum Gale. prius inſurgit in cauſam, quę magis vrget. Eſt autem in eis triplex intentio, vt ſupra in cura ſodæ, doloris ſtomachi, & inteſtinorum eſt dictum. ſ. cauſæ abſciſſio, doloris ſedatio, & ſimul perſecutio vtriuſque. Verum quia ſecundum rectum curæ ordinem procedendo, cura circa cauſæ abſciſſionem primo ver- C titur doloris ipſius, cum ſit communis, & generalis in omni: ipſius vero doloris ſedatio non ſemper ſit præferenda, niſi in caſu, prout ſupra in dolore inteſtinorum eſt dictum, pro tanto in hoc cap. de cura, quæ eſt ipſius cauſæ abſciſſiua in generali dicemus. Eſt autem triplex, mala complexio diuerſa, ſolutio continui, & vtraque in apoſtemate ſimilis conſiſtens; plurimum tamen mala complexio diuerſa eſt cum materia, proinde ſecunda, & vltima prætermiſſa. de prima hic tantum eſt dicendum, quæ cauſæ imprimentis huius ſit abſciſſiua. Si ergo ſit mala complexio pura ex quacumque cauſa alteretur cũ proprijs iuncturis, & communibus eis omnibus in arthretica comprehenſis. Cuius curam hic proſequimur proprie. & ſiquidem ſit frigida, quæ eſt vt plurimum, alteretur cum calidis temperatis ſemper ſtypticis, quæ in dolore dorſi non competunt, niſi debilia ſint, ſed potius aperitiua, cum materiam propter vicinitatem ad principalia non oporteat retinere, nec repellere, ſed D vt fluant inferius operari, attrahi exterius, & reſolui. Qualia ſunt ex communibus omnibus ſtœchas, ſampſuchus, betonica, hyſſopus, chamædrys, chamępitys, herba dicta arthretica, pes coruinus, ſaluia, zarur, acorus, origanum, ſandaracha, alumen, myrrha, ſulphur, & ſal, grana pini, nux Indica, & ipſorum olea, & vinum ſcillæ, acetum eius, & oxymel interius, & exterius per omnem modum approximata. Si vero calida alteretur cum frigidis temperatis, & ſtypticis, interius, & exterius per omnem modum approximatis, quæ alterando dyſcraſiam iuuant partium, & iuncturarum ſubſtantiam, & vias conſtringunt, ne recipiant ſuperfluitates, Qualia ſunt roſæ, cytonia, ſumach, mirtha, folia cannarum, lenticula aquæ, rubus, virga paſtoris, & memithæ, tribuli, earum aquæ, olea, lutum ſigillatum, & armenium, & ſimiles, ſimplices, & compoſitæ ex eis, quæ in noſtro antidotario ſunt deſcriptæ. Si vero ſit ſicca, alteretur cum oleis. ſ. viol. amygdala. dulcium, ſeſamino. de ſœnu græco, & ſem. lini, de pineis, nucis Indicæ, vel violarum,

quæ ſuperius ſunt narrata, & alijs quæ infra dicemus. A proprietate vero, vt bolum armenum, ſanguis drac. & lutum ſigillatum cum aceto ſuperinunctum, quod ſua proprietate conſeruat membra in caſu, & prohibet effuſionem materierum ad manus, & pedes, & ſedat dolorem. Nec eſt dubitandum in approximatione dictorum, vel eis etiam fortiorum de recurſu materiæ ad inferiora, & membra principalia, propter quatuor, principaliter autem, & maxime, propter euacuationem prius ſubtrahentem materiam propter fortitudinem principalium repellentem ipſa, propter extenuationem dictam denegantem, & propter recurrendi modum, non enim recurrit vnica ex iuncturis ad ea, quemadmodum ex emunctorijs ad eoſdem, ſed diſpartita in partibus adiacentibus, quæ debiliora ſunt illis.

Feſtinandum ergo ad euacuationem, & minorationem materiæ in principio, cum phlebotomia partis oppoſitæ, ſi materia ſit ſanguinea: & in alia cum vomitu in dolore iuncturarum inferiorum, & pedis: & clyſteri in dolore ſuperiori, & manus; vel cum vtriſque in vtraque earum; vel cum pharmacia leui, antequam ad applicationem viæ, & iuncturæ procedas ſtypticorum, & diætam ſubtiliſſimam iniungens, & abſtinentiam, ſine eorum præceſſione repellendo ad principalia; perduceret enim ad perniciem, vel ſi ad alia in tumorem. Et interius donec exerceas talia ad mitigandum doloris acumen, cui prius oportet intendere, contentus quoque eris in adminiſtratione ſedantium anodynorum, vel frigidorũ leuium, & effuſionis aquę ipſorum ſuper iuncturas temperatæ caliditatis, vel frigiditatis, ſi expediat; quæ feruorem obtundat, & contemperet, & non repellat (niſi acumen doloris perducat ad intolerantiam, & debilitatem) quo caſu oportet tranſire ad fortiora, & narcotica ſecundum regulam ſuperius aſſignatam. Eſt enim minus malum corpus prohibere reſolui, & materiam repellere ad principalia, quam eius contrarium, cum illud citius inferat mortem, & aliud poſſit habere remedium, & proinde illud eſt eligendum magis. Remedium autem eſt, vt illis applicatis fortibus frigidis, ſtatim recurras ad deriuantia trahentia à principijs, & ad oppoſitum cum euacuatione, & fine, & cum confortantibus ipſa, & repellentibus ab eiſdem, quæ ſuo loco ſunt nota. Et quandoque in adminiſtratione dolorum in oppoſitis membris. Inquit enim Hipp. duorum dolorum qui ſimul fiunt, non ſecundum eundem locum, vehementior denigrat alterum. Et in prouocatione cum ſomniferis capiti applicatis, & frictione iuncturarum, & membrorum patientiũ cum tactu ſuaui. Et in exhibitione inſpiſſantium, acumen compinguentium, atque infrigidantium, quæ ſenſum reddat obtuſum, deinde redi ad ſtypticorum fortiorum applicationem, ſi materia ſit perdurãtis effuſionis: ſitque frigida, vel calida, prout diſpoſitio exigit ex materia, quæ dicemus. Caue tamen, ne ſine cautela miniſtres, quoniam valde frigida incrudant; & materiam ſubtilem ad principalia pellunt: & reſolutionem congelando reddunt ineptam; & iuncturas debilitant, indurant, & reddunt nodoſas. Valde etiam calida ſubtile reſoluunt, craſſum dimittunt lapideum, & plus attrahunt, quam reſoluant; ſicque ægritudinem ambo prolongant. Et quidem cautela eſt, vt valde frigidis aliqua ex calefacientibus proprijs; calidis vero valde aliquid ex mollificantibus miſceatur, vt infra dicetur. Et cum cœperit dolor alleuiari, & apparet iuuamentum, auferatur. Si vero materia non ſit multa, nec vehementis effuſionis continuę, ſed periodice inducens dolorem, iuſſit Galen. confortari patientem particulam cum frictione ſicca: dixit enim, quod frictio maxime ſicca prohibet dolores, qui per periodos in quibuſdam generatur membris, in medio tempore aſſumpta, & maxime ante per duas horas paroxyſmi; confortantur enim cum eis membra, & minus ſuſcipiunt ea, quæ aſſuete influunt rheumata, & hoc commune omnium eſt ætatum. Procedente vero tempore oportet, vt occurreris circa reſiduum materiæ cum maturatione, & eradicatione cum pharmacijs educentibus:

Docum. *2. apho. 46.* *Docum.* *Docum.* *3. ſim. tem. cap. 3.*

A dimittentibus partibus, & extrahentibus a iuncturis, qualia ſunt ex ſimplicibus turbith confortatum, hermodactyli, granorum ſpecies, & alia. Et ex eis compoſita, quæ in noſtro antidotario ſufficienter enumerauimus. Deinde vtamur diureticis, quoniam deſiccant materiam iuncturarum doloris, cum ſit ex ſuperfluitate digeſtionis hepatis, & venarum: ſit autem ex lenibus, fortia enim humores adurunt. Oportet etiam, vt ſtypticis applicandis iuncturæ admiſceatur, quæ temperate reſoluunt. Ceſſante vero fluxu, & declinante dolore ſtudeas materiei reſiduum reſoluere ex iuncturis cũ temperatis. primo ex fomentis, ceratis, epithematibus, vnctionibus, oleis, & emplaſtris, quæ in antidotario ſcripta ſunt; cum eis enim reſoluta tota materia, quæ fluebat, ceſſabit mala complexio, & extenſio iuncturarum ab illa impreſſa; ſicque finaliter ad confortationem ipſarum oportet inſiſtere. Et ad correctiones accidentium, quæ talibus ęgritudinibus conſueuerunt inſequi, de quibus ſpeciale capitulum infra faciemus (annuente Chri-
B ſto) qui ſit benedictus, tantum hic medicinas ad arthreticam adiungemus, ſimplices, & compoſitas; quas per capitula ponemus diſtincta proprias, & expertas. Et aliquas ſimplices, ex quibus ſunt dolores ſedantes arthreticam, digerentes materiã, euacuantes, reſoluentes, & cauterizantes.

De dolore ipſarum in ſpeciali, & primo de dolore humeri, & ſpatulæ, & medicinis eius in ſpeciali.
Cap. 3.

DOlorem ſedantia iuncturarum, vt plurimum dolorem non tollunt, cum cauſam eius alterutram totaliter non abſcindant, ſed minuant, & pertractent, quatenus commode toleratur vſque ad omnimodã eius abſciſionem. Ex quibus ſunt quædam talia per ſe, quædam per accidens, & eorum, quę per ſe, quædam ſunt tales à complexione; quædam à proprietate; & quædam
C vtroque modo. Et quæ à complexione, quædam ſunt calidæ, & quędam frigidæ; & inter eas eſt gradus diuerſi reſpectus, ſicut ſupra in cura doloris ſtomachi diximus. Ibi enim oſtendimus, quòd ex calidis. quædam erant temperatæ caliditatis omni dolori conuenientia, & vtramque cauſam eius reſpicientia, malitiam enim complexionis omnem, propter eorum temperiem alterant, & remittunt, & materiam eius temperata caliditate reſoluunt, in parte membri partes molliunt, & tractabiles reddunt, maxime ſi lenientia ſunt, quare extenſionem melius tolerant, & dolorem. Et ſi ex exiccantibus ſunt, extenſionem earum congregant & remittunt calorem, & ſenſum in membro confortant. Et erãt quædam ſimplicia, ibi enumerata, & quędam compoſita, et ſunt hęc. Sumatur fęnugræcum, & teratur cum aceto bene, deinde fundatur ſuper ipſum mel, & coquatur, donec coaguletur, & liniatur, vel emplaſtretur cum panno lini, & dimittatur duobus, aut tribus diebus, & ſuccurratur exic-
D canoni ipſius cum oleo roſ. eſt enim conueniens in principio doloris, & aſcenſione eius. & ex illis eſt ſem. lini, cum fœnugræ. conquaſſatum cum oleo ſiſamino, & ex eis, quędam ſunt fortioris caliditatis conuenientes in dolore facto ex materia frigida, & ſunt vt emplaſtretur, cum caulib. recentibus, & apio, et ſi adhuc fortior fuerit, emplaſtretur cum oleo irino, farina fęnugræci, farina ciceris, melle, et pauco vino ſtyptico, cum aliquantulo olei de alchanna, & cõmuni. Et iterum cinis lignorum caulium conquaſſatus cũ oleo chamęmeli, quia conueniens eſt, & expertũ. Et ex expertis, & temperatis eſt epithema ex vitello ouorum cum floribus chamæmeli puluerizatis cum oleo roſato commixtum. Et ex illis eſt althæa cum adipe, & terebinthina toties abluta cum frigida, donec albeſcit, & deinde inuncta cum reiteratione. Et cũ volueris eam abſtergere inunge manus oleo, & frica locum, quoniam abſtergetur. Et ex illis eſt abſynthium, & ſtęchas ſecũdum omnem adminiſtrationis modum. Et ex illis eſt emplaſtrum factum ex chamæmelo, meli-

Anodyna ſedant, non autem auferunt dolo.

E loto, fęnugræco, ſemine lini, folijs lauri, & harmel.i. herba fœtida, folijs caulium, radice altigath.i. herba de qua fit aſa, & eſt aniudem, gummi albotin, & oleo nardino, & oleum maſticinum, de ſtyrace, de fiſticis, & vulpinũ, & taurinum, de ceraſis, & granis citri, citrangulorum & alia in antidotario dicta. Et ex frigidis, quadam ſunt ſimplicia, ex quibus erant quædam frigida ſtyptica apocruſtica, & quędam narcotica in gradu diuerſa, ſecundũ plus, & minus, & in dolore calido conuenientia, hæc enim materiam calidam pellunt, alterant membri dyſcraſiam, extenſionem congregant & ſenſum ipſius obtundunt, & mediocriter ſtupidum reddunt, ſi mediocriter ſint narcotica, ſic vtramque cauſam minuunt, niſi frigida fuerit in materia, quo caſu præcedentem tantum minuit. Et quędam ſunt cum frigiditate lenientia in materia ſicca, propria, vt ſemina communia, lac, oleum vio. de cucurbita, de nenuphare, de melonibus, & aqua ipſarum, mucilago pſyllij, & oleum ablutum, & ſimilia, quæ ibi ſupra ſpecificauimus. Et quædam ſunt compoſita, & F ſunt, vt ſumãtur oua cum integritate ſua præter teſtam, & miſceantur cum oleo roſ. ſaluiæ. & modico aceto, plurimum.n. nocet neruoſis, & vngantur, vel epithementur. ſi dolor ſit acutior, fiat epithema cum ſucco cannæ humidæ, cum oleo roſ. & aceto; vel lenticularum aqua, vel ſi adhuc intẽdatur; fiat vt ponãtur iuncturę in aqua tepida, deinde ſundatur ſuper eas frigida, vel epithementur ex pſyllij mucilagine, oleo roſato, & aceto, vel ex ſucco ſolatri; vel virgæ paſtoris, vel ſemperuiuæ, vel coriandri humidi, vel endiuiæ, vel bletæ, vel cucumeris, vel cucurbitæ, melonis, & ſimilium, vel ſucci, aut ſeminis hyoſcyami vtriuſque, & poma mandragoræ, in aceto bullita, vel ſucco eius cum butyro vaccino, quod infrigidat, & lenit. Ex vltimis autem eſt opium cum lacte hominis diſſolutum, & oleo de cera, ita tamen quòd ſit paucæ quantitatis, multum enim eius eſt cura mendoſa ipſius, & mortificantium non ſedantium, ſintque permixta ei, quæ membra a nocumento eorum defendunt, ipſorum frangendo malitiam, vt eſt crocus, rhus, & myrrha, ſtyrax, & caſtoreum. poſt quæ ſequentur nocumentum eorum corrigẽtia, vt eſt fomentario, & embrochatio cum aqua chamæmeli, vel ceratum ex oleo eius, quoniam frangit, & corrigit narcoticorum nocumentum impreſſum generaliter in omnibus membris. Et interius miniſtrentur diuretica frigida, & ſimplicia, vel ſolutiuis mixta; quoniam conſumunt, & exiccant materiam. Et præter has ſunt alia permiſta virtutem habentia calidam, & frigidam, quorum quædam ſunt ſimplicia, vt plãtago, quæ facit penetrare medicinarum virtutem, myrrha, roſa ipſa matura, & oleum eius quod ſecundum Gale. calefacta infrigidat, & in frigidata calefacit. Solatrum, endiuia, rubus, caulis rubeus proprie acetoſus, & aqua maris actu frigida, & ſimilia. Et quędam ſunt compoſita ex prædictis. Et ex expertis eſt cataplaſma ex mica panis, vitellis ouorum, lacte mulieris, & oleo roſ. & conquaſſatis in modum ceræ. Earum vero, quæ a proprietate iuncturarum dolores ſunt ſedantia, ſunt lutum ſigillatum, & bolum cum aceto, vel oleo roſ. inunctum, quod etiam malam complexionem calidam alterat, & ſolutionem vnit, quæ eſt cauſa doloris, ſicque plaſma iuncturarum conſeruat, atque confortat. Et ex ſedantibus ſimplicibus vtroque modo, eſt infrigidatio, cum aumeli, quod eſt oleum dulce valde ſpiſſum ablutum. aniudem quando miſcetur cum oleo irino, vel de alchanna confert dolori iuncturarum proprie, & ſtercus cameli, opopanacum, hermodactylus more emplaſtri ſuperpoſitus eſt conferens.

Remedium vltimum.

G

Theriaca omnibus doloribus dorſi, & proprie in hora fluxus, mehezochenegi confert omnibus doloribus dorſi & anchæ, ius gallorum confert. folia dulb ſunt vtilia eis, & proprie dolori geniculi. ſtercus columborum deſuper inunctum eſt conueniens, & ſtercus vaccarum emplaſtratum cum melle, & puluenbus alijs. harmel linitum eſt bonum dolori iuncturarum. alnt, & aridacocha eſt bona doloribus iuncturarum ex ventoſi

E tate, & apud timorem contractionis. & iam ſanati ex eo. Et ſemen raphani, & gentiana expellunt pulſationem, & conferunt dolori earum, & ſimiliter enula. Inquit Dioſcorides. Emplaſtrum ex folijs chaunen.i. arboris charabæ confert pulſationi podagræ. Meu confert bibitum, & linitum, aqua marina, & ſulphurea confert embrochata, vel fomentatione facta. Et ſcammonea cum aceto inuncta, ruta bibita, & emplaſtrata, fraragi. i. thapſia bibitur ad dolorem iuncturarum, & confert, & ſimiliter decoctio ſpinæ albæ theſillæ, inungitur & fel ſuper iuncturas frigidas, aqua decoctionis vulpis embrochatur, & oleum eius inungitur ſuper dolores iuncturarum, & ſinapis. Et in calida oleum ablutum cum frigida, vel pſyllium emplaſtratum cum oleo roſ. & aceto, & oua vel hordeum cum ſucco cytoniorum, & aceto emplaſtratum. ſedat enim & prohibet fluxum ſuperlinitatum ad iuncturas. hyoſcyamus etiam, & radix zabroc.i. mandragoræ emplaſtrata, & F muſcum embrochatum ſuper dolores calidos, & caſſia fiſtu. linita. Et alia ſunt compoſita ex prædictis. Quæ vero per accidens ſedant, quædam ſedant ſenſum, reuocando ad principium vt ſomnus, quædam deriuando, & trahendo ad oppoſitum, vt dolor factus in parte oppoſita, & remouet. vnde Hippocra. duorum dolorum, qui ſimul fiunt non ſecundum eundem locum, vehementior denigrat alterum. quædam ſenſum obtuſum, & cauſam imprimentem reddendo, vt cibaria craſſa, & potus, qualia ſunt, quæ ſupra in dolore ſtomachi diximus, & ſunt prouocantia ſomnum, Et ex illis eſt cimbalaria ſub ceruicali poſita, quæ eſt propria. in quibus omnibus doloris ordo eſt ſeruandus, & modus. Et ordo eſt, vt ſedando dolorem fortem, aut cauſæ ablationem imprimentis ipſius cum finaliter auferri non poſſit ea manente, primo miniſtrentur a proprietate ſedantia cũ ſint efficaciora, & prima, & præualeant in virtute his, quæ a complexione illud agant, vt ſupra in cura hepatis di- G ctum eſt. & nocumentum non inferant etiam ſi in cognitione cauſæ doloris proueniat error. cum enim conueniat, nec timor repellendi ad principalia, nec replendi iuncturas magis, dummodo in complexione ſit temperata; deinde ea, quæ à cõplexione, vt anodyna, & temperata, & parum ęxcedentia, cum timor prædictus ex eis non accidat; & in omni dolore valeãt. ſicut illa; deinde temperata, parum excedentia, calida in frigidis, frigida in calidis, & mixta in mixto, ęqualiter, vel vno plus altero minus, aut nunc vno, nunc altero ſecundum exigentiam prędominantis materiæ, quę ſi frigida ſit, dolentes iuncturas defendunt, nec repellunt ad principalia, ſed tantum ad partes conuicinas, propter paruitatem exceſſus, quę & ſi nõ ſufficiant propter doloris fortitudinem, facta euacuatione in medio tempore, in vltimo miniſtres fortiora cum ſedent, & non replendi veniat timor, vt ſuperius dictum eſt. Et modus eſt vt exterius approximentur per inunctiones, vel cerata, vel epithemata, embrochas, emplaſtra, euaporationes, & ſaccellationes. Et H per interius, vt per clyſterium iniectiones, ſed varię. Inquit.1. Galen. quòd varie oportet vti pharmacis, natura enim aſſueta longo tempore vni negligit illud &c.

5. apho. 46.

5. ſim. tem. cap. 4.

In digeſtione materiei dolorum arthriticorũ tres res oportet attendere: Prima humorem digerendum euacuationis gratia, quæ in cura huius ęgritudinis eſt neceſſaria, vt infra patebit. Et locum ſeu membrum ſituationis ipſius. Et viam, per quam habet tranſire ad locum euacuationum, per quem habent extra duci. Eſt.n. materia humoralis ipſorum in locis remotis a vijs euacuationum, poſitaque ibi plurimum inuiſcata, quæ non poteſt niſi cum forti medicina iterata educi, vt dixit Abub. maxime cum per ſtrictos canales habeat pertranſire. quapropter ipſam oportet adæquare, & vias aperire. Vnde Hipp. digeſta medicari. Et alibi Aph. ij. Oportet chymos nociuos non alios purgari. Gale. quoque ait purgatio de loco morbi procedens melior eſt. & alibi. Corpora vbi vult quis purgare oportet fluida facere. Humorum digeſtio completur, cum adæquantia ex-

1. apho. 20.

2. apho. 9.

pulſiuæ

pulſiuæ virtuti deſpondentibus, quorum, quædam ſunt A ſubtiliatiua humorum craſſitiei; quædam incidentia eius viſcoſitatem, vt quæ plurimum eſt in cauſa; & quædam inſpiſſantia ſubtilem de ſe ad iuncturas fluere aptã. Locus eſt, & membrum generans, & mittens, vt hepar, & venæ, vel cerebrum, ſtomachus, & ſplen, & corpus totum. Et membrum recipiens patiens, quod iuncturæ exiſtunt, quorum inſpectio completur cum aperitiuis. Et quia apertio vijs, per quas materia habet tranſire ad loca euacuationum, & ad iuncturas plurimum eſt communis, ſique non poſſit, proinde hanc iuuare, quin noceat illis, complenda eſt cum aperitiuis lenibus moderate ſtypticis, vel eis admixtis, & inclinãtibus eas ad vias euacuationum. Materiam autem auxiliorum prædicta complentium, aut aliquibus inſitas virtutes ad illam habentibus oportet ſumi, aut ex diuerſis colligi, vt inſitas virtutes habentibus quidem. dixit enim Gale. Inſitas virtutes habens fortius operabitur. Et ſunt hæc quæ ſupra in alteranda mala complexione diximus iuncturarum, B quæ doloris eſt cauſa, quorum quædam erant ad frigidã, & quædam ad calidam. Et ad frigidam ſtœchas, & ſequentia alia ibidem numerata, ſunt enim propria cerebro plerunque mittenti, & neruis frigidis, hepati, atque venis, & membris alijs, & toti corpori algoratis, ad quæ eorum virtutem dirigunt, & confortant. Et quia calida eorum dyſcraſiæ alteratiua, craſſorum humorum ſubtiliatiua, & viſcoſitatis tiptica, inciſiua. Inquit enim Gale. ſecant enim ambo humorum craſſitiem, & viſcoſitatẽ acetoſa, & drymia. hæc cum frigiditate, alia vero cum caliditate, ſuntque viarum aperitiua leniter, quia mediocriter ſtyptica, tunc materias ad vias euacuationũ inclinantia eorum plurima, vt eſt ſtœchas, hyſſopus, pes coruinus, & ſcilla, polium, anethum, Kerua, rubea, garyoph. pęonia, ariſt. ſemen rutæ, & gentiana. In ventoſa vt cyminum, folium, cinnamomum, acorus, & os humanum vſtum ſumptum in potu, & ſaluia ſicca, acetum eius, & oxymel, quæ inclinant ad inteſtina, & diuretica frigida, vel calida ſecundum materiæ exigentiam, C quæ ad vias vrinę: & quædam ipſorum decoquenda ſunt in aqua cicerum, & apoſtematis cum melle deſpumato in modum ſyrupi conficienda, quibus aliqua ex alterantibus dyſcraſiam calidam ſuperius numeratis ſunt addenda, vt ſunt roſæ, endiuia, coriandrum, vel aqua lenticulæ, lactucæ, & ſimilia, frigida, & ſtyptica, quæ inſpiſſant choleram, quæ præ illis inflammata, & ſubtiliata fluere poſſet, & ad fluxum alia incitare, quibus frigidis prædictis etiam in alteratione membrorum a digeſtione choleræ, quæ doloris poteſt eſſe cauſa, confectis, aliqua ſunt admiſcenda ex prædictis calidis, quæ dirigant virtutes ipſorum ad membra prędicta, & naturam conſeruent eorum, & materiam craſſam in fine, in cuius mixtione eſt, vt raro valeant adæquare. Ex diuerſis oportet quandoque colligere, quæ ad has complendas intentiones, & ad alias poſſibiliter contingentes oportet componere: quæ ex dictis, & dicendis ſunt notæ, & talia ſunt D in modum ſyrupi confecta. ex quibus eſt ſyrupus ſecundum inuentionem noſtram ad frigidum, oxymel ſimplex, vel ſcilliticum, ſecundum diſpoſitionem materię cum melle roſ. & aqua ferrea decoctionis ſtœchadis arabici. Item ſyrupus de ſtœchade, cuius deſcriptionem in noſtro antidotario ſcripſimus. Alius expertus. Recip. acori, radicum, arthreticæ, betonicæ, ziniar, capil. ven. endiuiæ, lupuli, meliſſæ, pedis coruini, ſtœchadis arabici, ana vnc. s. roſa. drachm. i. zuccha. quantum ſuffi. Oxymel conueniens ad arthreticam. Rec. ireos, betonicæ cum radice ſaluiæ domeſticæ, chamædryos, thamæpityos, & pedis coruini, eupatorij, valerianæ, pentaphylon. ana M. i. radicum fœnic. aſparagi, & bruſci, graminis ana vnci. s. ſemi. fœnicu. pęoniæ, anethi, ana vnc. s. polypodij. vnc. ij. hæc omnia reſideant in aceto per diem, & noctem; deinde coquantur in aqua, & addantur mellis deſpumati libr. ij. aceti ſcillitici. vnc. iij. & detur. Item aliud. Recip. radicum fœnicu. vnc. i. aniſi, fœni. ana drachm. iiij. ſaluiæ ſiccæ drachm. v. fo-

Syrupus expertus. ad dolores iuncturarum.

A liorum roſa. drachm. vij. ſtœchadis ara. drachm. vj. polypodij drachm. ij. mellis deſpumati lib. ij. aceti ſcillitici. vnci. iij. fiat oxymel cum aqua paſſularum lib. i. mellis roſa. lib. ſemis. aceti ſcillitici vnc. ii. Et condias cum cinnamomo, nuce muſc. & cortice citri, ana, quod ſufficit. Aliud ad calidum. Recip. endiuiæ, lactucæ, lupulorum, lenticularum, aquæ coriandri ana vnc. i. roſa. vnc. i. ſtœchadis, vnc. s. radicum fœni. vnc. s. zinir, & pedis coruini ana vnc. s. memithæ, ſumach, ana vnc. i. zuccha. lib. i. ſucci endiuiæ, ſucci cytoniorum, & granatorum acetoſorum, ana vncias duas. Et condias cum ſpodio, & ſandalis, & da cum aqua ferrea ſimplici. Verum quia arthretica morbus mirabilis totum corpus liquans doloribus membra continuando debilitat, neruoſumque ſtomachum ſubuertendo neruoſis compatientem cibos conſuetos delectabiles, atque potus abominabiles reddit, & medicinales multo magis, cum ſint aſpectus horribilis, odoris, atque ſaporis; & maxime ſi talia non tolle- B ret per naturam, ingẽniari oportet antidota ſic conficere digeſtiua, atque multo magis pharmaca ſolutiua, vt commodius poſſit, quod iuſſit equidem Galen. dicens, quòd vna communis debet intentio facere pharmacum delectabiliſſimum in quantum poſſumus, dummodo eius quantum ad vltimitatem cuſtodiatur virtus, non enim hæc diſſoluenda gratia delectationis. Sic equidem ad digeſtionem ordinabimus non ſyrupos tantum, ſed electaria, trageas, mellicrata, condita, & ſimilia ex delectabilibus, & proprijs, quæ ſi ex longo vſu etiam ſint conuerſa in tædium, dimiſſis eis, cum diæta, cibis, & potibus medicinalibus ad hoc virtutem habẽtibus cum delectatione ſtudioſius prodemus, hoc enim Gal. pręceptum. Præcepit enim extenuatiua diæta ad digeſtionem crudorum humorum vti, & cibis; & potibus extenuantibus, vt capparibus in aceto de capparibus, & vino mediocriter acido, & mellicrato condito. Item zingib. & piper in cibis, & ſalſamentis admixtis, & porro, & aceto, & chondro. Et porro cum aceto, & ſinapi cum C melle, & ſalſamento facto ex eis, vt porro, ſale, & anetho, quibus conficiantur album ius, & compoſita Lombardorum, Tuſcanorum, & alijs varijs ſecundum varietatem membri, & cauſæ. In humoribus vero calidis, ſubtilibus, & acutis econtrario cum diæta craſſa ex cibis craſſis, & potibus inſpiſſantibus eſt procedendum, quæ ſunt nota, & ſumuntur etiam ex fructibus acetoſis, & muzis, qualia ſunt granata, arancia, pruna, mora celſi acetoſæ, acetum & ſimilia, & ad ſolutionem ipſorum eis admiſceri mercurialem, polypodium, & oleum, qui & ſi non proponeretur cauſæ, & ægritudinis exceſſui præ debilitate virtutis earum, & proinde nequeant magnum iuuamentum, & cito impendere, vt aliæ medicinæ illi æquipollentes virtute in proceſſu tamen temporis ad ſanitatem perducent optimam. Inquit enim Gale. quod agens forte, facit breui, debile vero in longo, non tamen hi multum. Et quia naturam medicinis purius magis conſeruant, & quia in quantitate maiori quotidie miniD ſtrentur. Serapio dixit Euacuatio, ex medicinis ad curam doloris iuncturarum, ſeu arthreticæ eſt neceſſaria. Eſt enim, vt ſuperius habuiſti ęgritudo repletionalis vacuitatis iuncturarum, & partium adiacentium ex materia humorali proprie, quam euacuatio ſanat, vt Hippoc. dixit. Euacuationis autem intentio à duobus ſumitur principaliter, a virtute. ſ. vt ſit ſuſtinens, & à repletione, ob quam ſit corpus, vel membrum indigens, prout in aphor. Hippo. dixi. ſunt autem euacuationis ſpecies duę generales cum phlebotomia ſcilicet & pharmacia ſecundum Gal. quarum vnaquæque ſuas vicarias habet, quæ ſpecialiter a ſpeci: repletionis ſumũtur, et loco: aut enim repletio eſt cum multitudine ſanguinis, et tunc eſt phlebotomia vtendum, in qua attendendæ ſunt, propter locum cõditiones hic ſupra in capitulo generalis curę narratæ, vel ſi hoc non poſſit fieri, aliqua miniſtretur, prædictis attentis, ei vicaria, vel proportionalis, vt puta ſcarificatio circa crura, vel ſpatulas, quæ apud Galen. eſt conſueta, apertio hęmorrhoidarum pręcluſarum, &

1. aphor. 11.

Euacuationis ſpecies duæ.

De cu. ra: ſ ſang. mis.

menſtruorum in mulieribus prouocatio, ieiunij impoſitio, ſtrictio, balneatio in fine, quæ non ſubito minuunt, & euacuant, vt prædicta, ſed paulatim, & proinde a virtute melius tolerantur. Si vero cum multitudine cacochymia alicuius humoris exiſtat, pharmacia purgandum. In qua ſunt conſideranda principaliter ſeptem, ſcilicet, proprietas, qualitas, quantitas, ſeu virtutis potentia, tempus, hora, modus, & ordo. Proprietas quidem, vt ſit talis, quæ a proprietate euacuet replentem, educat ſubtilem calidum, vel craſſum, & frigidum, peccantem, vt plurimum. vnde Hipp. Siquidem qualia oportet purgari purgentur, &c. nec ſi craſſum educat, quinetiam de ſubtili cum eo ſimul, omne enim pharmacum primo choleram mouet, dixit Gale quæ commota, & non educta prompte fluit ad patientes iuncturas, & craſſam magis habilitat: & cum ſit fortioris impreſſionis, maiorem priore inducet dolorem, ſic equidem dolorem non curaſti, ſed potius augmentaſti, ſicut in cura feb. retulit Galen necnon quæ ipſum a membro patiente extrahant, & a mittente educant, ſi aliquod mittens ſit, vt iuſſit Hipp. in libro de chymis, tales autem ſimplices & compoſitas in noſtro antidotario quæras. Et ſi vis in ſumma tibi deſcribemus hic ſimplices. Ex quibus ſunt conuenientes ad arthreticã. Et ſunt hermodactyli triti cum pipere, vel aniſo, vel cymino, quia de ſe nocent ſtomacho, & pes coruinus non nocet, ſicut Paulus dixit. Et quandoque admiſcetur ei aloe, vel ſcammonea, vt confortetur eorum ſolutio, lapis armenus, granum nil, granum regis, & in iure gallorum antiquorum, centaurea, colocynthis, turbith confortatum, pyrethrum, ſpecies gummorum omnes, & bdellium, & ſarcocolla, & vitis alba, & aſarum, & ius galli antiqui, cum ſale gemma, & dauco, ſcilla, iride, ſucco cucumeris aſinini, aſcebram, & ſeſera. Et ex eis ſunt, quæ conferunt cholericæ, vt aloe, & ſcammonea, & quædam vtrique, vt agaricus, quædam melancholicæ, vt lapis armenus, & epithymus, & quædam ex aduſtione vt ſena, fumus terræ. & quædam ad phlegmaticum, & melancholicum, vt ſtœchas, & polypodium, quibus genera myrobalanorum adminiſtrentur, ſeu aſſocientur in diuerſitate intentionum. Et hic aliquas ex compoſitis ſubiungemus expertas.

3. apho. 25.

Simplicia arthretica, etiamnominα.

Qualitas autem, vt non ſint caliditates fortes diſſolutiuæ, quæ humores quietos, & coagulatos diſſoluant, viaſq;, & venas aperiant, & fluere faciant ad iuncturas, ſi in ſe virtutem ſtypticam inſitam habeat, vel alterius rei admixtam, quæ membra confortent, humores reſignẽt, & ductus, ſeu vias ſtypticando coanguſtent. In qua proprie commendatur hermodactylus ab antiquis inter cætera ſolutiua, licet ſtomacho noceat, quod eſt commune pluribus ſolutiuis. Sed illud cum rectificatione ipſius cauetur, vt cum mixtione longi piperis, vel aloes, quæ omnia ſi in eodẽ pharmaco ſimplici ſint inſita, & inuenta, vt in agarico, proprie eſt optimũ. Si vero deficiũt aliqua per admixtionem alterius procurentur, vt eſt myrobalanus, rhabarbarum, aloe, & ſimilia, talia autẽ pharmaca ſimplicia, & compoſita in antidotario noſtro dicta ſunt.

Quantitas vero, vt non ſit quantitatis excedentis, vel ſuperfluentis virtutis, quæ humores præcipitet, ſpiritus reſoluat, virtutes & membra debilitet, nec deficientis, quæ diſſoluendo, & non educendo incitat ad fluxum humores, ſed ſit cum bono arbitrio virtuti, & humori proportionata, in principio leuior & minoratiua, in proceſſu poſt digeſtionem fortior, & eradicatiua, & in hoc conſideratio temporis eſt contenta. Hora enim matutinalis, & vacuitatis ſtomachi; cum plurimum ſolutiuum talium ſit ſtomachi ſubuerſiuum.

Modus autem, vt cum potione, pilulis, & electarijs, trageis, vel cum vomitiuis ſumatur, vel cum cibali aliquo miſceatur, ſi abominabiles facti ſunt, vt docet Gale. & ſic dant quidam lac tithymalli cum parietis, vel ſuccũ cucumeris aſinini cum placentulis, vel ius galli antiqui, in quo decoquitur granum longum, vel piper longum, ſimila mellicrata condita cum ſolutiuis conficiunt, & vina vindemiarum tempore cum ſolutiuis iniectis ebullire permittunt; qualia ſunt turbith, hermodactyli, & polypodium, hęc enim ſumpta cum delectatione educunt ſuperfluitates ex corpore, & iuncturis abſq; nocumento magno, ſi correcta ſint per interualla temporis ſumpta præſeruant, non ſolum curant, vel cum clyſteribus incijciantur, vel cum collyrio imponantur.

Ordo quoque, vt præmittantur in clyſteribus; deinde vomitus, vel e conuerſo conſideratione patientis partis, vt ſuperius dictũ eſt, deinde in potionibus, vel alijs, quæ habilius poſſunt aſſumi, deinde ſolutiua ſecundum alios compoſita ſubiungemus.

Clyſter ad artericam frigidam. ℞. centaureæ. vnc. i. polypodij, vnc. duas, aniſi, fęni. ana vnc. s. aſari. vnc. s mercurialis. M. i. ſurfu. P. i. ireos. vnc. s. bulliãt in aqua dulci, deinde colentur, & colaturę addantur mellis cõmunis. vnc. ij. ſalis cõmunis quod ſufficit, olei rutacei, vel ſucci rutæ. vnc. ij. & olei anethi, quod ſufficit, & alij faciunt cũ aqua marina, & aliqui addunt colocynthidem, & agaricum, & aliqui diſſoluunt ſpecies gummorũ, vt ſagapeni, opopanacis, & euphorbij in ea, et eſt forti⁹, & efficacius.

Clyſter ad arthri. frig.

Clyſter ad calidam. Recip. aquam maluæ, violarum, prunorum, ſebeſten, & hordei, diſſoluatur mel vio. caſſia hiera. Vomitus fiat cum aqua decoctionis raphani ſuperaſperſo baurach, & aceto, & quidam faciunt cum aſaro condito reſidente per noctem in vino, deinde colato, bibito, & alijs cum alijs vomitiuis ſupra in antidotario noſtro notis.

Tragea ſolutiua ad arthreticam frigidam. experta. ℞. turbith al. gummoſi & mundi, ana vnc. i zingi. drach. i. hermodactylorum electarum. vnc. i. piperis lon. drach. i. aniſi. dra. i. garyo. dr. ii. pulueris oſſis humani drachmas duas, tribulorum marmorum puluerizatorum, drach. vnã, & s. roſ. drac. i. myrob. citrinorum. dra. i. zucchari ad pondus omniũ. doſis cochlear. i. in aurora, poſt quod ſumatur hauſtus tepidæ aquæ. Et quidam addunt eſulã, & quidam reſidere faciunt turbith in ſucco cucumeris aſinini, & eſt fortior.

Tragea ſolutiua ad arthreticã.

Electuarium ſolutiuum ad arthreticam frigidã, & eſt ſecundum Morangium. Recip. turbith. albi, & gummoſi, & mundi. drach. i. eſulæ. * vnc. i. pulpæ myrob. citrino. & chebulorum contritæ, & reſidentis in lacte per dies tres, ſalis gemmæ. ana drachm. vnam garyo. drachm. s. Conficiantur cum ſyrupo acetoſo de zuccha. & ſucco roſa. Collyriũ ad arthreticam. Recipe mellis libr. ſem. ſalis gemmæ, ſalis communis, & baurach, an. vnc. s. ſtercoris ſoricini. vnc. i. pulpæ colocynthidis, ſagapeni, opopanacis, ana drach. vnam, bulliant vſque ad coagulationem. deinde informentur collyria ad modum digiti. imponantur cum fuerit neceſſe.

** drach.*

Pilulæ ad dolorem iuncturarum calidũ, & ſunt Ioannitij. ℞. aloes ſuccotrini. dr. i. myrob. citrinorum. drac. i. ſcammoneæ, dr. s. eſulę, grana. iij. maſtic. ſcrup. i. confice cum ſucco cytoniorum, vel macianorum.

Pilulæ ad dolorem iuncturarum.

Item potio ad idem. Rec. ſucci granatorum dul. expreſſorum cum pulpis, lib. s. reſideant in eo per diem, & noctem myrob citri. drac. s. deinde coletur, & colaturæ addatur mucilaginis pſyllij vnc. i. tamarindorum. vnc. s. & detur, aliqui addunt ſcãmoneæ. ſcrup s. Item ad arthreticã ex materia phlegmatica cũ cholera mixta. Reci. turbith mundi. dra. vij. & s. contritis cum zingib. dra. s. piperis longi. dra. iiij. eſulæ contritæ cum pilis, ſpicæ. dr. ij & s. zuccha. albiſſimi. vnc. x. carnium cytoniorum, vel diacytoniten de zucch. vnc. iiij. diagridij, dr. v coquatur zuccha. ad perfectionem, & poſtea diſſoluantur carnes prædictæ, & deinde addantur electarij de ſucco roſ laxatiui vnc. ij. & vltimo alij pulueres, & ſic fiat electarium. doſis. vnc. s. & eſt Rogerij.

Potio ad idem.

Electarium ad idem.

Potio ad frigidam arthreticã experta, & eſt Hyberonti. Recip. betonicæ, pedis coruini, chamædryos, chamæpityos, arthreticæ, capil. ven. ana M. i. aſſari, ſchænanthi, ana vnc. s. paſſularum enucleatarum. drach. i. corticum citri, myro. citrinorum, & chebulorum, ana vnc. s. polypodij, turbith contriti cum ſuc. hermodacty. contritorum cum pipe. al. ana vnc. i. bulliant in aqua cartami,

Potio ad frigidã arthreticam.

mercuria-

mercurialis, deinde colentur, & colaturæ addatur agarici puluerizati, dra.j.& diſſoluatur electarij de ſucco roſa. dr.iiij.& detur in aurora, & aliqui faciunt bullire agaricum, & aliqui ad ſunt mel. roſ. & eſt bonum valde, mundificat enim ſtomachum, & alia viſcera confortat, & valet in omni materia.

Pilulæ expertæ ad arthreticā cholericam. Pilulæ expertæ ad arthreticā cholericam, & phlegmaticam. Rec. pulpæ, myrob. citrinorum, dr. iiij. rhabarbari, dr.j. agarici, drac.j & s. electari. de ſucco roſ. laxatiui. dra. iiij. diagridij. repreſſi. drach.j. maſti. garyoph. ana ſcrup. j. turbith drach.j arthericæ, ſtœchados arabi. ana drach. s. puluerizentur, & conficiantur cum ſuc. roſ. Item aliæ appropriatæ expertæ ad ægritudines iuncturarum mixta, & ſunt Iudæi. Rec. turbith. alb. & mundi, aloes, ſucco rini, corti. myrob. citri ana vnc. iij roſ. aniſi, zingib. ana dr. j. pipe. longi, drac. s. croci, garyoph. ana grana. xv. conficiātur cum ſuc. reſolutiuo. doſis. drach. ij.

Syrupus ad arthreticā. Syrupus ad arthreticā educens materiā phlegmaticā, & cholericā aduſtā, & melāchólicā. ℞. pedis corui, arthreticæ vuæ, paralyſis, betonicæ, hyſſopi, ſtęchados, meliſſæ, chamædryos, chamæpytios, lu uli, endiuiæ, hepaticæ, bugloſſæ, boraginis, capil ve. ana M i. radicum fęniculi, aſparagi, bruſci, reſidentium in aceto paſſulato, liquiritiæ, florum roriſmarini, roſ. ana vnc.j. dauci, carui, aniſi, cymini, cartami, aſſari, ſchænanthi, radicum acori, ana vnc. s. caſiæ ligneæ vnc. s zucchari, lib.j. & s. mellis roſ. lib. s. aceti prædictarum radicum. vnc. iij. & in fine aromatizetur cum cinnamomi. dr. ij. cubebarum. drac.j. zingib. i. ligni aloes, piperis longi, ſpicæ, ana drac. s. Et ſunt qui faciunt illud laxatiuum, & addunt in eius decoctione polypodium, epithymum, agaricum, & turbith, hermodacty. et cartamum ſecundum diuerſas intētiones, quas proſequuntur. Et aliqui myrob genera, quæ ſtypticant, & confortāt ſoluendo, & aliqui addunt frangentia, & educentia ex renibus lapides, vel de veſica, quos plurimum patiūtur arthretici. Et ſemen geniſtę, grana ſolis, ſaxifragia, & fraxinum, & eſt efficax, & expertus in præſeruatione, & cura.

Decoctio ad idem. Item fiat decoctio talis. ℞. in ſero caprino depurgato bulliant, ſem. fumiterræ, dr. iij. myrob. citrino. & indorum, ana dr. v. epithymi, folliculorum ſenę, ana dr. vj. tamarindorum, vio. ana dr. vij. terentabin. v. caſiæ, dra. vij. paſſul. enuclea. dr. x. & in parte diſſoluatur de hiera logodion. drac. iij. & ſumatur, & purgat melancholiam, & humores aduſtos, & hiera Ruſſini eſt propria, & lapis armenus cum ſero caprino eſt proprius.

Reſolutiua materiā ægritudinū iuncturarū reſolutiuis materierum aliorum membrorū apparētiū fortiora merito eſſe debēt, cū natura earū ſit frigida, & a fonte caloris remota, & ſubſtātia ſolida, quia neruoſa ligamentalis, & oſſuoſa. Et proinde plurimū materia earū in craſſata, congelata, frigida, viſcoſa, quæ liquefactioni reſiſtit, tarde reſoluitur, & in vaporē, & fumum cōuertit, necnō quia in vacuo earum intrinſece poſita ad exteriora cutis difficile trahitur, & tanto plus, quanto magis in corporis profundo fuerit ſituata, vt ſunt iūcturæ, anchæ, & iſchię, deinde genu, deinde ſpatulæ, quapropter medicina reſolutiua ſimplex ſine actione aliqua, vt eſt chamæmelum proprie propter inſitam ſtypticitatem, quam habere meruit per cœleſtem virtutem, per ſe parum conferre videtur, niſi virtutem habeant reſolutionis fortem, & attractiuam de profundo earū ſic, quia materia apta eſt conuerti in lapidem; propter quod prædicta lenitiua ipſis debent præmitti, vel eis aſſociari. Sunt enim hæ duplices communes omnibus membris. ſ. iuncturis appropriatę, ac differentes in fortitudine, & debilitate, diuerſimode approximandæ ſm diuerſitatem materiæ temporū, atque ſituum, vt quia in ſubtili materia leuiores approximandę ſunt, & in principio, ac in iūcturis poſitis in ꝑpatulo.

In earū vero contrarijs applicandæ ſunt fortes, & tamen lenitiuis mixta, ne reſoluendo ſubtile craſſum induratum dimittatur. Quarum quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, quas inferius ſubiungemus. Et ſimplices iuncturis aptæ reſolutione materierū ipſarū cōiter, quædam reſoluunt liquefaciendo ipſas coagulatas, vt

A crocus, melilotum, aniſum, aloe, maſtix, phlegma ſubtile debilium. Et ſunt ex debilibus ſal craſſum congelatum, ſal ammoniacū, & ſal gemma, praſſiū, iris, ſtœchas, & ſimilia, & ſunt fortes. Quædam vero ipſarum reſoluūt earum craſſitiem ſubtiliando, & attrahendo ex profundo ipſarum ad exteriora cutis, vt caricæ, mel apū, lentiſcus, abrotanum, apium ſylueſtre, calamenthum, ariſt. ruta cum melle, & ſunt ex debilibus, vrtica, naſturcium, gummi, ruta ſylueſtris, & aliæ gummorum ſpecies, vt ammoniacum, galbanum, euphorbium, reſina terebinthina, & alia ex eis, chitram, coſtum, & caſtoreum, & ſunt ex fortibus. Et ipſarum quædam reſoluunt attrahendo, & ſiccādo, vt cępe, allium, lac ficuum, mel anacardi, ſapo, & cortex nucis, atramentum, & fermentum. Et quædam adurendo, & vlcerando, vt ſtapluſagria, colcothar, atramentum, ſcilla, vermis pini, & fortiores eis ſunt thapſia, & cātharides. Oportet tamen, vt vlcera ſeruentur aperta cū cępe contrito, vt tracta materia per ea valeant exiccari.

B Et quædam earum reſoluunt penetrando in profundum ipſarum, vt aqua vitæ, & eſt experta, & oleum apoſtolorum, & terebintinæ. Et quædam earum reſoluunt leniendo, & mollificādo, vt adeps anatis, anſeris, vulpis, vrſi, & animalium rapacium. Et medullæ cruris vituli, cerui, & aſini, hyſſopus humida, mucilago ſeminis lini, fęnugræcum, althęæ, & olea ex appropriatis, vt oleum de ſem. lini, de pineis, vulpinum, de colocynthide factū ex decoctione eius cum oleo roſ. donec aſſumatur aqua de caſtoreo, de ſinapi, de cherua, de nuce romana, quando aſſatur, & oleum de coſto eſt vltimum, & proprie cū ſtyrace, & de coſto, cum aſſa de centaurea, de maſtice, & rhabarbaro, de fiſticis, & de nuce indica, de raſis, de granis citri, & citrangulorum. Et eorum coagulatio eſt cū cera, quæ reſoluit faciendo ea perdurare in membro. In quibus tamen ordo ſeruandus eſt, vt præcedente euacuatione, a ſimplicibus incipiamus, & leuioribus, deinde ad fortiora, & compoſita. Attendendum tamen, quòd ſi ex eis applicatis ſecundum ordinem tumor; & dolor non

C reſoluatur, ſed potius augeatur, oportet vt eis dimiſſis ad euacuationem mittentium redeamus, eſt enim ſignum regeneratæ materiæ, quam trahunt, & non reſoluunt. Vnde oportet reiterare, deinde fluxam reſoluere, vel ſupra locum iuncturæ contiguum ſtypticorum aliquod applicare, quod talem materiam trahi prohibeat, vbi locus euacuationi non adſit. *Nota.*

Med. compoſitæ. Compoſitæ vero ſunt, quæ ex his cōponuntur, & alijs, quarū quaſdā in antidotario nr̄o poſuimus, & alias ſm alios hic deſcribemus, quarum quædam ſunt balnea, ſeu euaporationes, & fomētationes, quædā embrochę, quędā vnctiones, quædam emplaſtra; quas nunc per ordinem deſcribemus. *Balnearum diuerſit.* Balneorum quædam ſunt naturalia, vt thermarum, & quędam artificialia. Et thermarum quędam ſunt ex aquis ſalſis ſulphureis, vel ſulphuraria, & balnea murtellæ aluminoſę, vt eſt balneum bullæ, quædā ſunt ex ferreis, vt ferrorum balneum, & aquæ ſanctæ Luciæ Neapol. Et plura ſunt ex fumis, vt eſt ſudatorium. Arti-

D ficialia ſunt plura, quædam enim ſunt ex aqua marina ſola, vbi inueniatur, aqua ſalſifica ex ſale communi, vbi mare non adſit. Aliqua ſunt ex dulci aqua ſimplici in materia calida, vel non ſimplici, ſed in qua prædecoctę ſunt aliquæ ex medicinis iuncturis appropriatis, & materiam reſoluentibus, vt eſt ſtœchas, ſaluia, chamæmelū. Et in frigida pes coruinus, iris, praſſium, abrotanū, apiū ſylueſtre, origanum, vrtica, folia ſambuci, radices ebuli, ruta, anethum, maiorana, folia lauri, cyminum, & ſimilia. Et alia ex prædictis ſecundum intentiones ſuas. Et aliqui miſcent vinum, & aliqui ex vino ſolo cum ſale, & eſt expertum, & aliqui embrochando approximant, & aliqui embrochant cum muſto, aliqui cum aqua lupinorum, aliqui cum decoctione ſpinæ albæ in calido, & frigido, aliqui cum decoctione caulium. Omnia vero ſunt miniſtranda ſecundum proprietates, & exigentiam diſpoſitionis, & cauſæ, aliqui cum ſpongijs, & aliqui cum ſtupis, vel lana, aliqui cum filtro madefacto in aliquo prædictorum, & in iuncturis inuoluto, & aliqui recij iūt

va-

6 reſiſtēte. vapores* reſiſtentes ex aqua, prius bene feruenti circumnoluus pannus, donec ſudet membrum, deinde cum repe ſit aqua abluunt, & per ſe ſugi permittunt, & aliqui lapides molares, vel lateres ignitos in aquam proijciunt, & fumum ex eis reſolutum in iuncturis recipiunt ad reſoluendum, & exiccandum. Et aliqui recipiunt in toto corpore ad deriuandum, & euacuandum ſuperfluitates, & exiccandum, & proprie impotentes ad exercitium, & ad euacuationes inepti; præſeruat enim eos, & curat, & proprie vbi præceſſerit vomitus, vel ſaltem enema, vel extenuatiua diæta, & abſtinentia, inferius denotata in ca. pręſeruationis, & ex illis eſt inctio cum nitro, & ſale, non ſolum iūcturarum, ſed corporis vniuerſi, & ſepeliri in arena calida donec ſudet, vel in lixiuio, ſed caput oportet, q̃ ſit coopertum a ſole, & aliqui euaporant cum aceto calido ſimplici materia calida, aliqui addunt ſal in vtraque, omnia enim hæc prædicta reſoluendo tollunt dolorem, & confortant. Vnctiones, & emplaſtra plura ad hanc intentionem poſuimus in noſtro antidotario conuenientia, & experta, & hic aliqua ſecundum aliquos ſubiungemus expertos medicos, & famoſos.

Vnguentum bonum magni iuuamenti. ℞. olei antiqui quantitatem, lib. j. & coquatur in eo vipera cum ruta, & vngatur, ſanat enim ſanatione integra, & eſt Abu. Aliud reſoluens reſiduum dolorem iuncturarum calidū in fine. Rec. aloes, croci, myrrhæ, ana partes ęquales, liniatur cum aqua caulis, atque endiuiæ, & oleo chamæmillæ, vel ceratum ex eo, & diachylon diſſolutū in oleo chamæmeli, & maxime poſt balneum aquæ calidæ dulcis, quod in frigidis non conuenit cum dilatet, & humectet.

Aliud ad idem. Rec. veſpertilionum decollatorum numero xij. ſucci almatinatorū, olei antiqui, ana lib. s. ariſt. drach. iij. decoquantur omnia ſimul, donec conſumatur aqua, & remaneat oleum, eſt enim ſanum, & expertum.

Vnguentum reſoluens materiam iuncturarum craſſam, & frigidam. ℞. caſtorei, myrrhæ, coſti, puluerizentur, & miſceantur cum oleo antiquo. Aliud. ℞. ſtyracis liquidæ, & ammoniaci, & miſce cum oleo iridis, & ſuper inunge.

Aliud. ℞. ceram, & diſſolue in oleo antiquo, & oleo iris, ana vnc. j. adde pul. euphorbij vnc. j. & viere, accidit enim ſtatim calor in membro. Aliud calefaciens membrum. Rec. pipe. caſto. euphor. ana aur. j. pyrethri, aur. ij. viol. aur. i. & adde vnc. j. olei coſtini, & vnge locū, & eſt Raſis, ſed addit, quòd præmolliantur iuncturæ, & alia in materia ſubtili, & calida non ſunt conuenientia. Cum enim per ſe ſit reſolubilis, paucæ reſolutionis indiget medicinis, qualia ſunt calida anodyna ſuperius numerata. Et ante applicationem medicinarum præcalefiat membrum cum calida, donec rubefiat, deinde applicentur cū reiteratione.

Aliud vnguentum mollificans, & reſoluens ſimul. ℞. ceræ, drach. v. olei irini. drac. j. medullæ cruris vituli, ammoniaci, ſtyracis, bdellij, galbani, ana dr. x. liquefiat cera cum oleo irino, & aliæ medicinæ puluerizatæ conficiantur cum eis.

Emplaſtra ad idem. Ex emplaſtris ad reſolutionem materierum iuncturarum quædam ſunt leuia, quædam mediocria, quędā fortia. Ex leuibus eſt emplaſtrum de ſtercore vaccino calido, ſicut emittitur, vel calefacto, & eſt melius pulueribus alijs, vel de ſtercore columbarum, vel caprarum cū oleo chamæmelino. Emplaſtrum, quod cauillara dicit̃, & fit ex furfure cocto in aceto cum modico croco, vel mixto cum aqua roſ. in calida cauſa, vel cum vino in frigida. Aliud reſolutiuum. ℞. ammoniaci, lini, ana æquales partes, terantur cum vino antiquo, & oleo omphacino, & farina fabarum, & emplaſtretur calidum. Aliud ex cinere cyclaminis cum aceto, & melle, & eſt mirabile valde. Aliud mediocre. ℞. cineris caulium in quantitate qua vis, ſęnugræci decocti in vino, florum chamæmeli, ana vnc. j. ammoniaci diſſoluti in ſucco rutæ, dr. s. conficiantur cum melle, & emplaſtrentur.

Aliud. ℞. furfuris partes. ij. florum chamęmeli partē. i. pulueriza, & confice cum oleo lauri. & operare. Aliud. E ℞. ammonia. vnc. ij. diſſoluatur cum fęce vini, quod ſufficit emplaſtretur. Aliud forte. Recip. olei antiqui lib. j. s. nitri Alexandrini, glutinis albotin, ana lib. i. euphorbij, vnc. j. ireos, vnc. ij. farinę fœnugrę. lib. j. & fiat ex eis emplaſtrum.

Aliud. Recip. bdellij, opopanaci, liquefiant cum adipe anſeris, vel anatis, & emplaſtra. ſunt. n. iuuatiua valde doloribus factis ex humore crudo. Aliud fugitiuum reſolutiuum. Rec. nitri danich. ij. & fiat ex eis emplaſtrum.

Item ſumatur euphorbium, & miſceatur cum oleo de lilio, & liniatur cū eo, & eſt ex mediocribus. Aliud forte. Rec. baurach, gallię, pyrethri, ſtaphiſagrię. & calcis, ana miſceantur omnia cum melle, & aceto, & emplaſtretur, & eſt Auic. Aliud. Raſis leue. Rec. farinæ ſęnugręci cum aqua mellis. Et calcis cum pinguedine antiqua, & ſtercus caprarum cum oxymelle, cineres caulium cū ammoniaco, & ammoniacum cum oleo antiquo, & aceto. Aliud. Recip. farinæ lupinorum, ſtercoris columbini, F ſęnugræci, ana partes æquales, confice cum oxymelle, & ſuperpone.

Aliud. ℞. radicum ireos, ariſto. ellebori al. cōficiantur cum oleo. Aliud forte ſecundum Raſim. Rec. ariſt. pyrethri, radicum capparis, lupinorum, ireos, ſtercoris columborum, calcis, ana partes æquales, de ficubus ſiccis quantum de omnibus contere, & confice cum oleo antiquo. Aliud emplaſtrum mollificans, & diſſoluens. Recip. ammoniaci, bdellij, ſtyracis, liquidæ, ana dra. x. oleum irinis quantum ſufficit ad mollificandum, & conficiatur cum ficubus nigris.

Qualiter miniſtranda ſit cauterizatio in dolore iuncturarum. In cauterizatione miniſtranda in dolore iuncturarū plura ſunt attendenda. Cauſa incitans. ſ. inſtrumentum, ſeu cauterium, tempus, hora, locus, modus cauterizandi, & ordo. Primo quidem conſideranda eſt cauſa, quæ nos incitat, & inuitat ad adminiſtrandum ipſam, quę eſt duplex. ſ. cauſa neceſſitatis, & cauſa vtilitatis, quæ a patienti loco ſumuntur. Cauſa neceſſitatis nos inuitans ad eam eſt, quia prędicta medicamina non ſufficiunt, quare ad G ipſum tanquam ad remedium chirurgicum; & vltimū recurrendū, cum ſit cauſa vtilitatis, & iuuamenti, vt infra ſequetur. Non ſufficiunt autem prædicta ex eo, quòd membra corporis nutritiua adeo ſunt ex diuturna paſſione defecta, & habituata dyſcraſia, q̃ materiā regenerādo aſſidue multiplicant, & phlegmaticā ex ſe etiam bono ſeruato regimine. Et multo magis cū ex prægenerato faſtidio nequeant ipſum ſeruare debite, vt ſuperius dictum eſt, iuncturæ fiunt debilitatæ, & ſub dominio ipſorum poſitæ in recipiendo, vix quoq; ſunt dilatatæ, & lapſæ, vt cōtinue ad ipſas refundant materiā, quæ non ceſſet liquentibus doloribus moleſtare, nec valeat per prędicta educi, quæ fluit à nutritiuis quotidie generata, ꝓpter inobedientiam, & laſciuiam; vel propter impotentiā capiendi ea, nec quæ fluit bono modo reſolui, propter ſuæ congelationis craſſitiem, & viſcoſitatis ineptitudinem, & ſoliditatem partium iuncturarum, maxime ſi ſint iūcturæ poſitæ in profundo, ſicut ſunt iuncturæ anchę, H iſchię, genu, & ſpatulæ, vt ſuperius habuiſti, ex qua timetur ne multiplicata vlterius ſua lubrica humiditate iuncturarum anchę, & iſchię ad diſſolutionē producat, vel congelata, & indurata ad contractionem, & nodoſitatē ipſam, & alias, & membrorum impotentiam in operationibus alijs neceſſarijs exercendis. Sicque indigeat patiens alio ad delectationem corporis ad boli immiſſionem, ac ani abſterſionem in ſeceſſibus, de quo Galen. dixit. Quicunq; non mollis fuerit naturæ, debet vtiq; magis eligere centies mori, quam talem ſuſtinere vitam, miniſtranda eſt itaque cauterizatio neceſſaria. Cauſa vtilitatis, quam ex ea conſequitur patiens, eſt multiplex; introducit enim iuuamenta, & pręſeruat à ſymptomatibus, & periculis prænarratis. Iuuamenta introducit; nā ſuo calore membra confortabunt, & confortata cum eis calor materiam iam fluxā ſubtiliat, poros aperit, & proprie reſoluit, atque conſumit, ſi frigida ſit, & humida, cū non ſit contraria, non calidam ſibi ſimilem, cum eā augeat, ſubtiliet, & inflammet, & faciat furere, vt inquit

Gal.

Gal. vbi ſit pauca. Præſeruat etiam a ſymptomatibus, & periculis prænarratis, cum vias, et ductus refundentes ad iuncturas regeneratam materiam rarificet: atque materiam ad cutem fluxam ſubtiliet, & liquefaciat, & attrahat de profundo ad cutis exteriora, quatenus per apertionem eorum commode, quæ fluxa eſt, & quæ fluxura eſt, antequam ad iuncturas perueniat, extra corpus valeat expurgari. Tempus electum ætatis ſcilicet vt poſt 14. annos, & ipſius anni ſcilicet temperatum, vt veris proprie, & autumni. Hora miniſtrandi eſt cum corpus, vel purgatum exiſtit, ſtomachus eſt inanitus, & aer temperatus, de mane ſcilicet infra tertiam. Inſtrumentũ vero, quod eſt cauterium duplex eſt, actuale, & potentiale: actuale eſt, quod per ignem fit, ſeu inſtrumentum ferreum, vel aureum ignitum. Potentiale vero, quod fit, per medicinas comburentes, & vlcerantes, vt canthárides, allium, & alia ſuperius enumerata. Earum autem eſt melius actuale, ſicut teſtatur in lib. de cauterijs, cap. j. Albucaſis dicens, ꝙ ignis eſt ſimplex, cuius operatio non peruenit niſi ad membrum, quod cauterizatur, nec nocet alijs mẽbris coniunctis niſi nocumento paruo. Actio vero medicinæ comburẽtis peruenit ad id, quod elongatur ex mẽbris, & forte facit accidere in membro ægritudinem difficilioris ſanationis, & forte interficit, ſed ignis non facit illud propter ſubtilitatem, & bonitatem ſuæ naturæ: niſi ſuperfluat. Locus eſt vt in dolore humerorum, vel ſpatularum apponatur cauterium tribus digitis ſub humero inferius à iunctura, non in ipſa; tunc enim cauſa erit, ſi in ipſa iunctura ponatur, contractionis, & ſpaſmi. Et ſi accidat, vt diſlocetur humerus propter humiditatem lubricantem, prout contingit in iſchia, & non ſigillatur in hora reductionis ſuæ, ſed iterum reſiliat foris, apponatur cauterium ſubuliatum cum inſtrumẽto triangulato donec penetret cutem vſque ad latus aliud. Et ſi ponatur in foramine, laqueus erit bonum, prius tamen diſlocatio ad ſuum reducatur locum, & prout poterit melius conſeruetur. In dolore vero dorſi, & lumborum fiat cauterium digitis tribus ſub ipſis, & fontanella. In dolore vero iuncturarum manus, & brachij, fiat cauterium tribus digitis à nodo. Item in paſſione iſchiatica, & dolore ponatur cauterium triangulatum ſuper iſchiam, & cum accidit, vt diſlocetur ex humiditate lubricum faciente eũ, tunc reducatur ad locum ſuum, & bono modo ſeruetur ibidem, deinde cauteriza ſuper pyxidẽ anchæ cum cauterio circulari, poſtquam ſignaſti cum atramento in circuitu pyxidis, & ſic reſoluatur, vt cadat ipſa pyxis in medio circulari. Alius modus eſt, & eſt Raſis. Accipiatur inſtrumentum ad modum cochlearis factum de ferro, & ſit diametrũ eius, ſicut medietas palmi, & ſint in circuitu duæ eminentię ad modum oſſium dactylorum, & ignias, & iaceat ęger ſuper latus ſuum, & ſuper pyxidem anchę, ſigna circulum, & ſuppone.

Cauterium actuale, & potentiale.

In iſchiadica.

In arthretica vero, & dolore ſubteriorũ membrorum ponatur cauterium ſupra nodum in pede à parte exteriori, & aliud ſimiliter in fontanella trib. digitis ſub genu. Studeas quoque locum particularem eligere, vbi cauterium fiat, & eſt fontanella illarum partium prędictarũ inter duos lacertos, & chordas inuenta, per quam venæ, & ductus ſunt naturaliter tranſeuntes. Sic ergo illud ibidem imprimas, vt aperta cute virtute cauterij rareſiant, & aperiantur ſic, vt materia eorum fluere conſueta expiret, non autem totaliter inciдatur, ne nutrimentum ſubiectis particulis auferatur, nec vt lacertum neruum, vel chordam attingat, ne ſpaſmus ſubſequatur.

In arthretica.

Modus eſt, vt iaceat infirmus ſecundum figuram magis aptam appoſitioni ipſius. Eſt vt prohibeatur ei motus, & * conſeruetur eius circuitus doloris, & tunc impleatur medium eius ſale, & ponatur deſuper parum olei, & ponatur deſuper pannis. Et igniatur cauterium aureum, vel ferreum iuſto modo, & inter locum, & ipſum inſtrumentum mittatur, quod profundationem cauterij reguler ſic, vt cutem totam perforet, tranſeatq; vſque ad carnem, & ad vias perueniat, vel earum ſuperficiem, & non vltra: deinde repleatur impreſſio adipe, & ſuperpoA ſita lana ligetur: ſiique ſuper caput infirmi vas aqua roſ. plenum, qua irroretur facies cum ſudat, & anxiatur.

Modus cauterizandi.

** obſeruetur.*

Ordo quoque eſt, vt pręcedat debilis impreſſio cauterij, deinde ſequatur fortis, & ſufficiens, & ſi pręcedat ſtupefactio membri, quo minus ſentiatur eſt laudabilis, & hoc qualiter fiat infra dicemus tertia ſectione. Impreſſio vero cauterij aperta reſeruetur, quatenus materia illa fluat, quæ ad iuncturas fluere conſueuit, & quę fluxa eſt tracta expiret, ſi enim claudatur cum via ſolita præter cauterio ibi generata cicatrice totaliter obſtruatur, & materia regeneretur non ſeruato regimine debito, & euacuatione non facta (vt oportet) per interualla multiplicata non valens currere ad iuncturas, vt conſueuit, regurgitabit ad interiora principalia, & ad mortem perducet, & erit error nouiſſimus peior priore, niſi per interualla modici temporis quoquo modo purgetur. Ex his autem, quę apertam ſeruant impreſſionem, eſt cerea ſphæra, intus impoſita, & folium hederę ſuperpoſitum vel cæpe B tritum cum melle. Dolor colli eſt dolor iuncturarũ eius lacertorum, & chordarum circunſtantiũ. Et cauſa eius eſt ſimilis cauſæ doloris dorſi, & eſt à cerebro plus. Et ſigna eius ſunt manifeſta, quod eſt quia non poteſt patiens voluere caput ſuum, immo ſtat ac ſi patiatur tetanum, & apud motum eius ſentit dolorem fortem. Et cura eſt conſimilis dolori dorſi, & ex conuenientib. & appropriatis eſt emplaſtrum ex folijs ſuche .i. cypreſſi; vel vngere cum oleo de chamęmelo, & de amygdalis dulcibus, & inuolutio cum panno calido ſuffimigato cum ligno aloes, & thure. Dolor humeri eſt dolor iuncturę, qua adiutorium cum furcula, & ſpatula alligatur, & quandoq; eſt fixus in ea, quandoque ad ſpatulas extenditur, propter infimum ſitum, & motum. Et quandoque vſque ad manus, & digitorum extremitates velut in iſchiatico fit. Et cauſa eius eſt conſimilis cauſę doloris aliarum iuncturarum, propria, & ex communitate, plurimum ad cerebrũ ſuperius ſituatum, & ad nutritiua propellentia ſurſum, maxime ſi ſit ventoſa. Et ſigna earum ſunt in genere cõ C ſimilia ſignis aliarum. Cura quoque conſimilis, differẽs tamen in membri natura, quæ eſt ſuppoſitio ſupra vitæ principiũ, & vicinitatis ad ipſum quapropter eſt neceſſarium, vt apocruſtica dimittantur omnia cum materiam aptam deſcendere ad illud propter grauitatem facile impellant, propter ſitũ, & vicinitatẽ, ſed oportet vt extrahatur ad extra quoquo modo, vt ſuperius dictũ, & cum proprijs dolor ſedetur, quorũ quædã ſunt ſimplicia, quædã cõpoſita. Et ex ſimplicibus, eſt in frigido, oleũ maſticinum, & coſtinum, & aqua ardens, iunctura eſt efficax, et experta. In calido vero, oleũ roſ. & oleum chamęmeli ſimul mixta, & alia cõmunia oĩbus ſuperius numerata.

Quid ſit dolor colli, & eius curatio.

Quid ſit dolor humeri, & eius curatio.

De dolore dorſi. Cap. 4.

DOlor dorſi eſt ſenſus rei nocitiuæ imprimentis malitia complexionis, vel continui ſolutione, vel vtraq; in concatenationibus ſpondylium dorſi, & eſt vt pluri D mum grauatiuus, & extenſiuus. Et quandoque eſt in collo tantum, & quandoque in dorſo, & ſpondylib. eius, & eſt, aut à cauſis intrinſecis, aut extrinſecis. Si ab intrinſecis, aut à proprietate, aut à cõmunitate, propria ſunt mala complexio quæcumque, plurimum frigida, pura, vel cum humoris vitio, & plurimum frigido phlegmatico intercluſo in lacertis, & chordis intermedijs ſpondylibus, & inuolutis dorſo; aut replente illos, & trahente, ſeu extendente: vt in dolore iuncturarum contingit, aut mollificante, & lubricum faciente. Vnde accidit diſlocatio non confirmata ad alteram quatuor partium, quare accidit gibboſitas, concauitas, arcuatio, torſio, et aſthma, ſicut innuit Gal. aut ventoſitas intercluſa in oſſe frangẽs ipſum non complere, nec frictione magna, quia tunc eſſet mortale, aut apoſtema. Factus autem à communitate, aut eſt propter repletionem venæ magnæ extenſæ ſupra dorſum, aut propter apoſtemata, vel vlcus pulmonis, & cannæ eius, vel propter aſthma, ex quo accidit diſlocatio, & gibbus, vt dixit Hippoc. aut propter cõmunitatem

Dolor dorſi quid.

Cauſa.

6. apho. 46.

Loco prædicto.

pitatem matricis cum patitur ſuffocationem, aut cũ appropinquat paroxyſmus menſtruorum, aut cum appropinquat tempus partus, aut cum appropinquat hora criſis ex materia declinante, vt euacuetur critice per regiones inferiores, cuius ſignificatio dolor dorſi eſt factus. Aut à cauſa extrinſeca eſt, vt à labore nimio, & ea illa eſt factus à nimio coitu, & ab onere rei grauantis, & à percuſſione, & à caſu facientibus diſlocationem, vel ſeparatione, vel fractura, vel apoſtemate.

Signa. Si ergo ſit à cauſa propria manus inuenit dolorẽ in eo. Et ſi ſit a mala complexione pura, qualitas actu calida, vel frigida incidat, & ſenſus infirmi ſine grauedine ſentiens illam, & iuuatur à contrario, læditur vero à ſimili, & eius inceptio eſt paulatim, & ſi eſt humida non exiccabit oleum, quo inungetur, ſi ſicca eſt, exiccabit illud, & præceſſit febris, fames, & fluxus, & vigiliæ, laborioſus motus, nec cauſarum antecedentium, ſigna erunt. Si vero cum humore fuerint, ſigna cauſarum antecedentiũ; ſcilicet repletionis cacochymiæ oſtendent regimen præcedens, exeuntia, & circumſtantię ſimiles, necnon, & grauitas loci quandoque paulatim incipiens, vel extenſio, ſi fuerit ventoſus, vel diſlocatio iuncturarum fiens, vel ſequens. Si vero ſit ab apoſtemate eſt dolor aggrauatiuus maior, & febris quandoque, & malitia anhelitus, & pulſus frequens, & velox. In facto autem à communitate, non inuenit manus in loco dolorem, & hoc ſi à communitate ſit abſolutus. Et ſi ſit à repletione venæ magnæ, ſignificat repletio corporis, & venarum, & extenſio doloris in toto corpore, & dorſo cum calidirate, & inflatione, & pulſatione in loco. Factum autem à communitate aliorum membrorum diſpoſitio illorum membrorũ oſtendit, & ſimiliter factum à labore, & onere, præceſſio ipſum indicat. Et factum cauſa caſus, & percuſſionis, & gibboſitatis, præceſſio eorum per infirmum tibi indicata manifeſtat, & ſenſus viſus, & tactus tibi fracturam, & ſeparationem, & diſlocationem ab illis introductam indicant, & demonſtrant.

Cura. Cura doloris dorſi ex ſumma doloris curæ iuncturarum exiſtens, cum ſit ſpecies eius, eſt duæ res, ſcilicet cauſæ imprimentis abſciſſio, & doloris ſedatio, ſi quidẽ fortis ſit, & intolerabilis, quod eſt raro, nam ſi paruus exiſtat, ſola eſt abſciſſio cauſæ, auferendo enim eam ſimul, & dolorem auferemus, & non econuerſo ſemper. In cura ergo doloris quandoque ad ſymptoma, & dolorem prius inſtamus cũ ſedantibus, & plurimum ad cauſam intendimus cum abſcindentib. quandoque vtrunq; agimus, prout ſupra in cura ſodæ, eſt dictum. *De ſedantibus dolorẽ.* Sedãtia dolorem vehementem ſunt duplicia à complexione, & proprietate, a complexione ſunt duplicia, ſcilicet calida temperare, & anodyna, frigida, apocruſtica, & narcotica, ſicut ſupra in cura arthreticæ dictũ eſt. Prima ſunt in mitigatione doloris conuenientia. Secunda ſunt vitanda, et maximè ſi ſint fortiter ſtyptica, & exterius applicata, maxime cum inimica ſint neruis, & oſſibus, materiam repellant ad interiora, & principalia. Tertia non ſunt concedenda cum plurimum cauſam imprimentem non auferant, ſed detineant, & naturam mortificando dolorem ſedent, vel mitigent, vnde mendoſa dicuntur, vnde non competent niſi in caſu, vt cum prima non ſufficiant, & doloris potentia ad intolerabilitatem perducant, licet illud ſit raro, ſed oportet, quod miniſtrentur cum modo ſuperius dicto. Quæ à proprietate ſunt ſedantia ſuperius *In mala cõplexione frigida.* diximus, ſimplicia, & compoſita, abſcindentia cauſam ſunt. Nam ſi dolor ſit à mala complexione contraria alterabunt. Et quia, vt plurimum frigida, ambulatio, & exercitium curat, & regimen calidum in alijs rebus non naturalibus, & proprie in cibis, & potibus; cibentur ergo aqua cicerum nigrorum; & aſparagis cum acoro, & vitello ouorũ, & carnibus columborum, & iure gallorum, & potentur vino ſubtili, vinoſo parum lymphato. Et exterius calefactoria approximentur ex fricationibus cum manibus calefactis, & ſaccellationibus ex chamæmelo, pulegio, origano, calamentho, ſale, & ſeſeli; eſt enim proprium, & oleis, ſcilicet rutaceo, coſtino, lauri-

E no, nardino, vel de lilio, quod eſt mirabile, vel de anetho, vel de ſtyrace. Et proprie ſi ſit ex communitate doloris, & renum. Et ex ceratis ex prædictis cum oleis, & ſuccis prædictarum herbarum, & torrefactis cum cõpreſſione inunctis, & balneis calidis, & emplaſtris ex prædictis, & ammoniaco, opopanaco, ſagapeno, & bdellio.

Et ſi fuerit cum humore, ſi quidem fuerit ſanguis replens venam illam ſupra dorſum extenſam, phlebotomia de nigra, vel de ſaphena eſt conueniens, vel iſchiatica, vel quæ ſub poplite eſt, vel de hæmorrhoidibus. Et ſubſequenter vnctio cum aliquo leui frigido, vel oleo roſaro, & balneo frigido potentia, & non actu. Et potus aquæ granatorum, & ſimilium. *In materia ſanguinea.*

Si vero alius humor, ſi quidem cholericus hiera Gal. confortata cum diagridio bene repreſſo præcedente digeſtione cum oxyſacchara. *In cholerica.*

Si vero fuerit phlegmatica, hieræ magnæ proprie, vt eſt hiera colocynthidis, hiera Logodion, & pilulę fœtidę, F & de ſagapeno, & de thapſia, præcedente digeſtione cum ſyrupo acetoſo, & compoſito, vel ſcillitico, vel geleniabin, vel oxymelle ſimplici. *In phlegmatica.*

Si vero melancholicus, qũod eſt raro, pilulæ de lapide lazuli ſunt conuenientes, præcedente digeſtione cum ſyrupo ex acetoſa, de bugloſſa, & boragine, clyſteria trahentia, quæ ea aſſaro, centaurea, polypodio, agarico, colocynthide, & hieris, & deriuatio, & euacuatio cum vomitu, deinde calefactoria prædicta, & balnea thermarum ex fumis, aquis ſalſis, & ſulphureis, & cum potione ex theriaca diateſſeron, & diatrion pipereon, & cum inunctionibus de euphorbio, & de terebinthina, & oleo apoſtolorum, cum emplaſtro de granis lauri. *In melancholica.*

Et ſi quidem ſit ex vento poſt prædicta detur oleũ de cherua, & ventoſa applicetur loco, & ſacculi ex milio, & ſale, vel ſulphure. Et fiat vnctio ex oleo nardino, & rutaceo. Rubificantia quoque applicabis, aut enim reſoluẽt ipſam, aut ad cutem dorſi ducent eam.

Et ſi quidem ſit humor lubricans, & mollificans, faG ciens diſſolutionem, poſt purgationem, & euacuationẽ applicentur epithemata, & emplaſtra exiccantia, ſicut eſt ſpongia marina recens infuſa in aqua aluminis cum ſale, bauracli, ſale nitro, cinere, ſpuma maris, myrrha, ſandaracha, ſulphure, diſſolutis in eo, vel in lixiuio, vel aqua marina, & vino, & emplaſtra facta ex eis cum calamenthis, baccis lauri, cypero, & ſtyrace ſicca. Et ſi quidẽ materia ex aliquo membro reſumatur, illam ex illo euacuare, & deriuare, confortare, & eius vias aperire, & expurgare oportet, necnon, & dorſum confortare, ne recipiat, vt ſuperius dictum, & hoc cum frictione ſicca, vnde Galen. ait, quod frictio, & maxime ſicca, prohibet periodos doloribus quibuſdam, qui in membris generantur, & generari ſolent medio tempore aſſumpta, & maxime ante duas horas paroxyſmi. Confortantur enim ab ea mẽbra, vt minus ſuſcipiant ea, quæ aſſueta influunt rheumata, & hoc commune omnium eſt ſtatum. Si vero ſit ab apoſtemate in lacertis, & chordis ipſius; cura eſt, cura apoſtematis, vt ſuperius habuiſti. Et ſi eſt ex propinquiH tate termini menſtruorum partus, vel criſis, cum temperatis, & anodynis ſedantibus dolorem, & iuuantibus motum materiæ abſque eo, quòd inducant ebullitionem in ea, & motum fortem, quæ ſunt nota. *De frictione ſicca 1. ſanitatis 8.*

Et ſi quidem factus fuerit à nimio onere, & motu rei grauantis, & percuſſionem inducentis, & diſlocatione, ac percuſſione, vel fractura, cura eius eſt tres res. Prima eſt ceſſatio à motu oneris ex delatione, ac percuſſione, & inunctione quietis. Inquit enim *Hippo.* in omni motione corporis cum cœperit quis dolere, quieſcere ſtatim, remedium eſt. Secunda eſt nutritio cum cibis, & potibus nutrimenti, & ſimiliter ſi fiat à coitu. Tertia eſt cura diſlocationis, & fracturæ, quam dicemus, (ſi Chriſtus voluerit) qui ſit benedictus. Et ex conuenientibus cum proprietate in ſedando dolorem dorſi, ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ex ſimplicibus eſt oleum veteris naragilis, id eſt nucis indicæ; confert enim dolori dorſi, & geniculi, & ſpinachia doloribus dorſi ſanguineis, & pro- *6. aph. 48.*

pne

prie geniculi calido. Oleander dolori dorſi valet, & geniculi antiquo more emplaſtri ſuperpoſitum. Et decoctio aſparagi bibitur propter dolorem dorſi, cicer confert d[o]lori dorſi maiorana ſi ponatur in ceratis, & limatur ſuper eum, & inguina, magaleb eſt bonus doloribus dorſi, cyperus confert, & ſtringit dorſum, & neruos, ſeſelis confert, roha. i. auellana indica diſrumpit ventoſitates in dorſo, & ex ſucco fit ceratum ad dolorem dorſi.

Medicamēta ad dolorem dorſi. Compoſita demceps ſequuntur, recepto pilularū de thapſia deſcriptione Democriti conferentium ad paralyſim, dolorem dorſi, genuum, & ancharum, iuncturarum, & podagrę Rec. aloes, turbith, hermod[a]ct. ana vnc. x. thapſiæ, acori, ſalis naptici, pulpæ colocynthidis, agarici, granorum hermel, bdellij, ſagapeni, ana drach. ij. zingib. macropi. maſti. ſinapis, aniſi, coſti, anethi, ana drachm. i. epithy. myrobala. amborum, ana drach. v. conficiantur cum aqua caulium, & alchechen. ana drach. iij. doſis eſt, dra[chm. i. cu]m calida.

Confectio pilularum de dende, & eſt ſpecies graminis, vel [a]ucia, conferentium ad torturam, colicam, dolores dorſi, & genuum, & omnem dolorem, cuius cauſa eſt [phl]egma craſſum, viſcoſum, & vētoſitas craſſa. ℞. cin[na]momi excorticati a cortice ſuo ſuperiori, de quo proijciantur ligulæ repertæ inter duo fruſta, & granorum, addendo ſucci liqui. agarici, alchechengi, & herbæ eu[pat]orij, abſynthij, ana partes æquales, tere, & confice cum aqua, & informentur pilulæ paruæ, & ille qui de eis facit pilulas, inungat ſuas manus ex oleo de balſamo, & od[ori]fero, doſis earum eſt, a drach. j. vſque ad ij. & ſit ſuper eas cibus zarabegici, & ſunt alchingi.

Pi[lul]æ de opopanaco ſiſalemonis, conuenientes ad dolorem genuum, & dorſi, & paralyſim, & torturam. ℞. zingi[b.] macropi. thapſiæ inde, myrob. citrino. embli. & beli. myrrhæ, turbith, ſcammoneæ, croci, caſto. ana vnc. ij. [o]popanaci, hermodacty. ſagapeni, bdel. ammoniaci, pulpæ [c]olocynthidis, ana drachm. x. aloes drach. xx. Inſu[nd]antur gummæ in aqua caulium, & conficiantur cū ci[s] medicinæ, & informentur pilulæ, doſis eſt, drac. ij.

Pilulæ de euphorbio cōferentes ad paralyſim, & mollificati[o]nem, & humores crudos deſcendentes ad neruos, & membra. Recipe agar. pulpæ colocynthidis, euphorbij, ſagapeni, ana drach. v. aloes, drac. ij. conficiantur pilulæ cum ſucco ſaturæ, doſis, drach. j. & ſem.

Clyſter amplius. Filij Serapio. Clyſter conferens ad dolorem dorſi, & colicam, & ſoluit humores craſſos, & inteſtinis inferioribus contentis, & iſchiaticæ, & dolori ancharum ℞. ſemi[nis] lini, [fe]nugræci, centaureæ maioris, & minoris, ana P. j. med[u]læ carta. vnc. ij. baſſach vnc. j. & ſem. ſic is numero x. furfuris, ſalis indi, ana vnc. ij. chamæmeli vnc. j. ſem. cheruæ c[on]tritæ vnc. j. ſagapeni, opopa. bdellij, colocynthidis, naſturtij, amygda. amararum contritarum, ana drachmas decem, & ex virgis maſculinis numero v. caulis, ſic æru. ana vnc. j. coquantur cum vj. lib. aquæ, donec remaneant duæ, & colentur, dentur ex ea P. ij. Et in deſ[cri]ptione alia duæ tertiæ lib. j. baurach terrij. ij. & olei ſiſamini, olei oliuæ, ana vnc. j. olei de been vnc. ſem. olei de ſpica, vnc. ſem. miſceantur, & clyſterizentur ex ea tepida, & quandoq; ſit ſine gummi. Aliud. ℞. ammoniaci, ſagapeni, opopanaci, ſarcocollæ, ana vnc. ſem. fundantur cum vrina tauri tribus diebus, & clyſterizetur cum eis in quantitate vnc. iiij. & omni die quinq; vicibus, alias, diebus. Abuha confectio nominata imperialis, conferēs ad difficultatem vrinæ, & dolorem dorſi. & debilitatem renum. ℞. & dimitte ſpacio trium, vel quatuor regulorum, vel lunarum.

De dolore anchæ, & iſchiatico, & medicinis eius.

C[a]p. [5].

DOlorem anchæ quandoque antiqui iſchiaticū appellarunt, quod eſt, quia conueniunt in eſſentialibus, licet in accidentalibus differant earundem. Conueniunt quidem in eſſentialibus, ſcilicet in membro, ſeu lo[co] principaliter patiente qui iunctura anchæ eſſe dignoſcitur [c]um ſit ex ſumma iuncturarum doloris, ambo enim in eo incipiendo conueniunt, & in cauſis im-

A primentibus, quæ vtrobique ſunt eędem, & ſunt intrinſecæ, & extrinſecæ. Et intrinſecæ ſunt propriæ, & ex cōmunitate. Propriæ ſunt vt plurimum materiales, & humores alterantes iuncturæ ipſius partes, & extendentes replendo, & ſecundum plurimum ſunt phlegmaticæ, & ventoſæ; deinde ſanguineæ, deinde melancholicæ: deinde cholericæ; & quandoque mixtæ. Ex communitate vero ſunt plurimum matricis ceruicis, & ex permutatione materiæ paſſionum eius ad ancham cui appodiatur. Et quandoque propter vicinitatem. Inquit Hippo ſi matrix in vertebro poſita fecerit ſaniem, neceſſe eſt commotum fieri. Et extrinſecæ ſunt plurimum *5. apho. 46* caſus, percuſſio, & debilitas ſequens ſeſſionem ſuper rēduram, & aſſiduitatem equitandi inſuetam, ſaltum, & ambulationem fortem.

In accidentibus vero eorum differunt, licet enim in membro, ſeu iunctura anchæ conueniant principaliter, differunt tamen quantum ad circūſcriptionem, ſeu firmitatem eius in ea, & extenſionem, ſi enim dolor ipſius

B eſt fixus, & permaneat in iunctura, & circūſcriptus dicitur d[o]lor anchæ. Cum vero extenditur per lacertum, & neruum latum retro per coxam inferius, iſchiaticus proprie nuncupatur a ſchia, quod coxa eſt nuncupatū. Sic quoque licet in cauſis conueniant quantum ad earum ſpeciem, differunt tamen quantum ad quantitatem ipſarum. Cum enim cauſa eſt ſtabilis, & firma in loco minoris quantitatis eſſe dignoſcitur, quam cum extenditur per neruum idem præſtando nocumentum in toto, non enim niſi ſua multitudine ampliatur tantum, & ad tam remotas extenditur partes prima non dimiſſa. Quandoque enim, vt dictum eſt, ad coxam extenditur per neruum latum, ſicut Abul[ca]ſ[is] dixit per venam venientem ad vtrumque pedem, ex parte inferiori duarum partium venæ orientis à gibbo hepatis, ſicut dixit Raſis. Credo enim, quòd materia illa ſit in vena, quam replet, & transfunditur ab ea ad illum neruum, & impedit motum. Et quandoque permutatur de iun-

C ctura, & eſt in neruo lato, & quandoque vſque ad genu, & impedit inclinationem, & erectionem. Et quandoq; vſque ad crus, & pedem, & impedit ſtationem; quandoque finaliter vſque ad digitos, & impedit firmitatem, & quandoque ſua multitudine phlegma mucilaginoſum lubrificando, & mollificando ligamenta, [p]roducit, vt vertebrum de [p]yxide anchæ reſiliat foris, [&] re[i]ntegratur, et accidit dislocatio, & claudicāt mod[o] niſi vſtione ſanantur, vnde Hippo. in a[p]h. a. t. Quibuſcunque ab *6 apho. 59. & 60.* iſchiatica moleſtatis vertebrum reſilit foras, & iterum reuertitur in locum ſ[u]um, his tabeſcit crus, & claudicant, ſi non vrantur. Conueniunt quoque in fortitudine curationis, fortioris, difficilioris enim, quæ ſunt, quā dolores aliarum iuncturarum propter loci [pr]ofunditatem, licet dolor humeri, & ſpatulæ ſint periculoſiores, propter propinquitatem ad principalia, licet quoque curentur difficilius. Cum vero curati ſunt, & eradicantur earum materiæ, redeunt facile qualibet ex cauſa. Simi-

D liter, & podagra propter ſitum membri, & longinquitatem; dolores vero iuncturarum ſuperiorum manus tardius, propter ſitum, & propinquitatem ad principalia.

Signa cauſarum eius ex generalibus ſignis ſunt in *Signa* procemiali capitulo nota, licet difficilioris inueſtigationis ſint propter materiæ profunditatem, & diſtantiam in ſenſu maiorem, & ipſarum cognitio poteſt arbitrari ex ſpecie, & quantitate doloris circunſtantijs, iuuantibus, & nocentibus, & exeuntibus; licet ex alijs minus, quam dolor iuncturarum aliarum, propter prædictam profunditatis cauſam.

Cura eius conſimilis curæ generali doloris aliarum *Cura.* iuncturarum, quia arthretica dicitur in illarum ab eo differens, inquantum naturæ membri propria medicamina, & remedia localia apocruſtica, & di[ap]horetica iuis approximando partibus variat propter ſitum, cum materia in ipſo ſit poſita in profundo, & ad locum [p]rofundum curtat, & proinde extrahētibus, & reſoluentibus

egeat

egeat fortibus, ac apocruſtica exterius applicanda, & interius, cum clyſteri ipſum recludent ibidē, maxime ſi ſunt fortia, & ſtyptica, ibique retinebunt, & multiplicabunt, & multiplicata nocumentum diſſolutionis, quod in pſſura eſt ex ſe impriment magis, & condenſabunt, quare difficilius, & tardius reſoluetur, licet rariſſime lapideſcat propter amplitudinem vacuitatis iuncturæ, & eius ſitū profundum. Quapropter caloris influentiam plus recipit alijs exterius ſituatis. Et fortaſſe ipſam ad principalia repellent propter propinquitatem, cum plurima vis fuerit, & fortis effuſionis, ſicut in dolore humeri, & ſpatulæ ſuperius dictum eſt. Quare oportet, vt cum materiam in principio fluentem ad ipſam retinere volueris, & dolorē impreſſum ab illa ſedare, approximes illa debilia, quæ defendunt membrum vel locum, materiam fluentem reſtrænent, non repellant, & indent, vt ſunt fortiter ſtyptica, quæ materiam ibidem retinēdo multiplicent, immo ſint debilia, ſi materia ſit calida, & ſubtilis, vel ſint aliqua calida eis mixta, quæ exceſſum frigiditatis contemperent, & iuuent in penetrando, ſintque ex lenientibus ſumpta, quæ mollificando ſedant dolorem, & materiam reſolutioni adæquant. Vel ſaltem illa dimittas, & fiat occupatio in euacuatione cum phlebotomia venæ magnæ, quæ reſpiciat membrum, ſi quod mittens ſit, & a recipiente deriuet cum tractione eius ad contrarium cum ventoſis, & emplaſtris, & alijs doloroſis, & cum phlebotomia venæ iſchiaticæ in ſtatu, & ex quo declinauit, & ceſſauit fluxu, vel ſaphenæ, ſi dolor ſit leuior non extenſus in ſylueſtri, ſed in domeſtica parte, & cur natura poplitis, & proprie cum materia eſt in ſupremo, quam, quoniam ex propinquiori educit) præ illis eam Galen. commendauit, & ex venis, quæ phlebotomantur eſt vena inter minimum, & ſecundum pedis, ſi materia in inferioribus iam exiſtit; phlebotomia enim huius venæ eſt maius iuuamentum, quàm iſchiaticæ, & ſaphenę in hoc caſu, ſicut phlebotomia ſaluatellæ manus eſt maius iuuamentum approbatum in ægritudinibus hepatis, & ſplenis, in hoc caſu prędicto, & in quibuſdam ſanguiſugę loco phlebotomiæ applicantur. In reliquis autem membrorum cum euacuatione ex vomitu primo, deinde cū clyſteri, & pharmacia leui, deinde cum forti, & eradicatiua præcedente digeſtione, vt ſuperius dictum eſt (niſi doloris fortitudo ad reſolutionem perducat,) licet illud ſit rarius, quod ſi accidat, apocruſticis fortioribus, & narcoticis vtendum, melius enim eſt augmentum materiæ, quam corpus ad reſolutionem perduci. In ſtatu vero, & declinatione oportet, vt occuperis circa materiam iam fluxam cum reſolutione, ſint autem reſoluentia, ſicut, & omnia alia medicamina in ea, quàm in iuncturis reliqs fortiora, & leptomeris ſubſtantiæ propter ſitum, & profunditatem, virtutem habentia attractiuam ad exteriora de profundo, & manifeſta, qualia ſunt ventoſæ cum igne, vel ſuctione, & ſcarificatione, vel rubificātia, vt vrtica, calamenthum, & ſimilia, vt ſinapis, gummi, ruta agreſtis, ſtaphiſagria, pyrethrum, naſturtium, & gummi pini, & pici commixta, attrahit enim, & reſoluit cū perdutatione, & veſicantia, vt ſunt thapſia, mel, anacardi, cæpe, allia emplaſtrata, lac ficus, & tithymalli, quibus miſcenda ſunt aliqua lenientia, ne ſua forti reſolutione craſſum dimittant lapideum, qualia ſunt adipes, & medullæ. Et ſi ventoſa materia fuerit cum ventoſitatē extrahentibus, & reſoluentibus ex habitis exterius applicatis, qualia ſunt, quæ in inflatione ſtomachi, & cura tympanitis ſunt dicta.

Medicamina propria ad iſchiaticum dolorem ſimplicia, & compoſita nunc dicemus, ventoſationis modum ad ea præmittentes, & eſt vt accipiatur ventoſa duorum orificiorum, vnius autem orificij ſecundum magnitudinem anchæ, alterius ſtricti, cum quo aer ſugi poſſit & ſtri... laudatur bene, & in ampliori mittat' ſtuppa ignita ſufficientis quantitatis, deinde applicetur ſuper ancham deinde ſtrictum os deoppiletur, & ſi... bene per ipſum, quantum poſſibile eſt, & dimittatur dum ... hora deinde auferatur, & tergatur locus, deinde veſica-

E tia miniſtrentur, ſi expediat. Et ex medicinis ſimplicibus, & proprijs ei, & frigidæ eſt aſſarum ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & proprie infuſio eius, quod confert iſchiaticis, & dolori ancharum antiquis. Cinis adiue cum aceto ſuperpoſitus confert iſchiaticis, ireos clyſterizatum, & cortex capparorum confert ei, & balſamum confert iſchiaticis bibitum. Et hypericonis decoctio cum vino bibita quadraginta diebus cōfert dolori anchæ, & iſchiaticæ, & ſanat eum, decoctio aſparagi bibitur ad iſchiaticam, naſturcium confert, & ebibitum, & clyſterizatum, & emplaſtratum cum aceto, & ſauich hordei, & cum inungitur locus melle, & ſuperaſpergitur puluis eius ſedat dolorem. Sordicies caprarum lactantium vtilis eſt iſchiaticis emplaſtrata de up, & attramentum Aſſyriæ clyſterizatum cum vino confert. Ex ſtercore caprarum, & vaccarum montanarum fit emplaſtrum ad iſchiaticam, & aqua oliuarum ſalitarum clyſterizatur ad iſchiaticam ex aqua piſcium ſalitorum, & ſucco althææ, ſauich, & vino fit emplaſtrum
F ad iſchiaticam, harmel linitum eſt bonum. Colocynthidis autē confert, & ... fructus arboris lauri confert iſchiaticæ.

Chamępityos cum melle bibitum quadraginta diebus ſanat iſchiaticam. Omnes partes apij ſiluestris ſunt conuenientes iſchiaticæ. Muri confert dolori anchæ, & iſchiaticis * eſt, & proprie album confert doloribus vtriuſque anchæ, & iuncturarum, & petroleum, & proprie album, pentaphylloo confert doloribus vtriuſq; anchæ, origanum confert doloribus vtriuſque ..., ſcammonea cum ſauich, & aceto ſuper dolorem anchę more emplaſtri ſuperponitur, ruta confert iſchiaticis bibita, & more emplaſtri ſuperpoſita cum melle. ... tinctorum datur in potu cum mellicrato, & ... iſchiaticis. Ex calamenitho quandoque fit emplaſtrum ad iſchiaticam. Cordumeni confert dolori anchæ ... legitico. Coſtus eſt bonus iſchiaticis ſuperpoſitus, vt emplaſtrum. Abrotani decoctio confert iſchiaticę an... ſ-
G ficili. Et enula ſulen decoquitur cum mellicrato, & fiat emplaſtrum iſchiaticæ. Ex lupino fit emplaſtrum ſuper iſchiaticam, ſinapis confert, fructus lini ... Calidæ vero oleum ablutum, & althæa cum adipe anſeris, decoctio radicum papaueris campeſtris in aqua, data in potu confert iſchiaticæ calidæ.

Ex ſolutiuis ſagapenum ſoluit materias phlegmaticas, quę ſunt in vtriſque anchis, bibitum, & clyſterizatū, euphorbium cum ſpeciebus mixtum, ſcilicet ... namonio, & ſimilibus confert iſchiaticæ; & educit materias frigidas ex vacuitatibus anchæ. Ammoniacum confert dolori iſchiatico bibitum cum melle, aut aqua hordei, & educit materiam ancharum.

Clyſter ex centaurea confert iſchiaticis, & educit phlegma ex anchis, & ſimiliter ſuccus, & decoctio ... aſini clyſterizatus, & decoctio alliorum, quoniam educit phlegma ex anchis, & ſanguinem. Agaricum ... rupo acetoſo datur in potu ad iſchiaticam. Turbith ...
H confortat; & colocynthis, ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius. Radix cucumeris aſinini ... zata epithemata, & emplaſtrata confert iuuamentum magnum iſchiaticæ. Sarcocolla educit humores ... ab anchis. Et grana regum triia, & cocta in iure galli antiqui. Et ſcammonea educit ex eis materiam ...

Compoſitæ vero ſunt, quæ componuntur ex eis ſecundum diuerſas intentiones generales ſuperius ... & ſpeciales, hic attendendas. Ex quibus eſt medicame Hermetis, quod eſt proprium digerens, & adæquans materiam frigidam, & eſt mirabile, quod ℞ecip. chamædryos, gentianæ, ana vnc. viij. Ariſto. ro. vnc. ij. ſem. ruię ſiccæ, lib. j. terantur, & cribellentur cribello ſubtili, ... cochlear, ideſt cū aqua mellis, vel oxymelle ... tico loco eius; deinde purgetur cum vomitiuis fortibus, deinde cum ſolutiuis ventris.

Ex vomitiuis ſecundum nos eſt, quod fit ex flore cum ſem. genilla, cum aqua calida. Aliud Serapionis. ℞. ſinapis vnc. ij. baurach. vnc. j. condyli, danich. ij. terantur, &

tur, & cribellentur, & dentur in potu cũ aqua anethi. A

Aliud Hippo. & tu cum comeſtione cæpę narciſſi.

Ex ſolutiuis ad materiam frigidam proprie, ſunt pilulæ de ſerapino, de hermodacty. pilulæ fœtidæ, pilulæ de thapſia, pilulæ de ſtyrace, & pilulæ iuuamenti. Et hiera hermetis ad preſeruationem ſumpta in vere eſt iuuatio, & eſt expertum. Pilulæ expertæ ad dolorem anchę, & ſchiaticum, laxatiuæ; & proprie rheumatizante materia a capite. Rec. turbith vnc. iij. zingib. dra. ſemis cẽtaureę, colocynthidis, ana dr. ij. & ſemis. ſagapeni, dr. ſ. aloes ſucotrini. vnc. iiij. roſ ſagenæ, maſticis, ana dra. ſ. dragadij repreſſi dra. i. & ſ. Conficiantur cum ſucco raphani, doſis drac. ſ.

Prima optima ad dolorem anchæ. Medicina optima ad dolorem anchæ. recip. pulpę colocynthidis, drac. v. paſſularum ſine granis. P. j. bulliãt in iij. lib. aquę donec remaneat tertia pars, da tertiam partẽ, educit enim xx vicibus ex phlegmate, et humore crudo.

Documen. Aduertendum; quod quia ſolutiua, & euacuatiua in tali paſſione ſunt fortiora, & cum materia non poſſit niſi reiterata euacuatione eradicari, oportet vt talia cum interpolatione miniſtres; & in medio temporis naturã cum cibis, & potibus, ſeu ſorbitionibus conſortes Medicus enim ſicut Galen. dixit, eſt naturæ adiutor, tunc autem perfecte adiutor naturæ eſt, cum eius cõtrarium deſtruit, & ipſam fortificat, & ſuſtentat, quod Hippocr. in

Citatu. 3. tex. 12. ſuo regimine acutorum docuit, cum inquit. Cum pharmacauerit ſorbitionibus vtere. In quo quidem tempore ſi indigeat minorabis cum collyrijs, & digeres, ſi quid reſiduum eſt digerendum cum antidotis, quare alia compoſita medicamina ſunt ſubiungenda.

Embrochatio. Inquit Abu. ex embrochis poſt purgationẽ medicinę conuenientibus ad ſchiaticam reſoluendũ reſiduũ materiæ eſt, vt ſumatur olei de alchanna, lib. i. aceti, lib. ſemis. nitri. lib. iij. cardamomi. vnc. ſemis. hyſſopi vnc. ſemis, & bulliant ſimul, et in eis ſubmergatur lana, & embrocetur ex ea locus.

Balnea. Ex balneis ſunt balnea thermarum prædicta ſecundũ materiæ exigentiam, vel artificialiter conſtituta ex aqs, & medicinis ſimplicibus reſoluentibus prædictarũ pro-

C

Vnctiones. prie. Vnctiones ad idem poſt prædicta applicanda conuenientes ſunt, quæ fiunt ex oleo de pyrethro, de euphorbio, vel caſtoreo. Cerata conuenientia ſunt, quæ ex aliquo prædictorum oleorum conficiuntur, & cera, quoniã facit perdurare in loco oleum cui ad miſcetur. Ex emplaſtris reſoluentibus illud, quod in profundo remanſit, eſt emplaſtrum factum ex ſtercore caprino, & aceto for-

Emplaſtra. ti. Eſt enim ſicut emplaſtrum de ſinapi, & eo melius ac iuuatiuum magis.

Aliud Andromachi. ℞. picis. P. j. ſulphuris viui. P. j. contritæ ſicut alcohol miſceantur, & liniantur ſuper ancham, & ponatur ſuper charta quouſque cadat per ſe. Et aliqui acuunt ex duabus partibus picis, & eſt debilis.

Aliud expertum valde. Recip. radicum thapſiæ in ęſtate dum eſt viridis, & contere, & confice cum cera, & inuiſca eam ad ancham, & dorſum, & liga, & dimitte à quatuor horis vſque ad ſex, deinde ingrediatur balneum

D

aereum, cumque torare inceperit, ingrediatur aquam, & tollatur emplaſtrum, & ponatur ſuper locum lana cum tragacantho hebdomada vna, & iteretur, quoniam ſanabit.

Nota. Si vero fuerit ſanguis in eo mortificatus, cauterizetur cum aureo rubeo locus ſanguinis, cauterizatione vehementi, vt currat ex eo ſanguis, deinde emplaſtretur deſuper ex farina confecta cum oleo, quoniam liquefacit ſanguinem.

Emplaſtrum Raſis, quod extrahit materiam de profundo iuncturarum anchæ vrendo. Recipe naſturtij, pyrethri, capparis ana, confice cum aqua cicerum, cinerum ligni ficus, & confice, & liga donec comburat, deinde ſolue, & ſi nigreſcat locus, bonum, ſi autem non, iterum appone, donec appareant ampullæ, deinde laua locum cum aqua calida, vt ceſſet dolor, & inunge locum butyro, & non conſolidentur vlcera, & quanto plus ſteterint aperta, tanto melius.

A

Aliud. Recipe fæcis vini adustæ, cataputiæ, cantharides, & naſturtij, ana confice cum ſucco ſcillæ. Aliud ſimplex inunge cum melle anacardi, donec ampulletur locus, & modus extrahendi mel ex eo, eſt, vt bulliat anacardus in forti aceto ad ignem, & permittatur diu bullire, donec exeat mel, & tunc illud ex aceto, & accipiatur, & vſui reſeruetur.

Aliud Galen. quod eſt efficax nulla alia cura indigens poſt ipſum, ſactagnidi, vel ſetaragia. thapſiæ viridis in ęſtate decoque bene cum ſepo, & applica ſuper dolorem anchę, vel arthreticę, & dimitte p duas horas, & cum ſudauerit patiens intret balneum, & auferat emplaſtrum, & ſi oportet reitera. Et quia talia ſunt fortis attractionis, locum habent poſt perfectam corporis euacuationem, ſeu mundificationem, non autem ante, quoniã plus trahunt, quam reſoluant. Inquit Gal. meminiſſe oportet, *13. meth. cap. 20.*
quod euaporantia pharmaca corpori pleno approximata plus replent, quam euacuent, & magis cum fuerint for-

B

tiora. Clyſter conueniens poſt purgationem cum vomitu, & ſolutione ventris, cum prolongatur ęgritudo proprie, decoquantur colocynthis, naſturtium, & radix capparis, centaurea, & cucumer aſininus, thapſia, & rubea, in aqua, & fiat ex ea clyſter. Collyrium fiat ex medicinis excoriationem facientibus, & ſanguinem educentibus, vt eſt decoctio cucume. aſinini, colocynthidis, pyrethri, fellis tauri, centaureę, naſtur. allij, thapſiæ, & fit cum melle, & ſale, fortaſſe autem talia ſanant.

De dolore podagræ. Cap. 6.

Podagra quid. POdagra eſt dolor iuncturarum pedis, incipiens à digitis, & pollice, quandoque à latere, quandoque à calcaneo, & quandoque eleuatur ad genu, & ad coxam, & eſt vt plurimum quandoque dolor ſchiaticus, & aliarũ iuncturarum eueniens propter tria, propter ſitum infimum, propter remotionem à principal. & propter mo-

C

tum, & laborem in ſuſtinendo corpus. Et cauſa eius eſt *Cauſa.*
conſimilis cauſis doloris aliarum iuncturarum. Et videtur Gal. quod non fit in ea, nec iuncturarum aliarum do- *6. aph. 49.*
lor in chordis, & neruis, ſed in lacertis venis, & cute exterius circundantibus prius, & deinde ligamentis, & vacuitatibus iuncturarum, ad quæ ex venis tranſeuntibus per illos effunditur, quibus repletis, loca concatenationum, ſcilicet nerui, & chordæ extenduntur, & ſic dolẽt, & non replentur in ſubſtantia ſua, quod ſi replentur, ſpaſmarentur podagrici, & arthretici, cũ ſpaſmus ex eorum repletione procedat, ſed conſtat, quod non ſpaſmãt, ergo materia non eſt in eis, ſed in vacuitatibus iuncturarum, quapropter Hipp. in aph. ad doloris reſidentiam, et *6. aph. 49.*
materiæ ipſius in loco frigido ſituatæ reſolutionem; cũ dolor podagric⁹, et arthreticus generaliter ſit acutus, qa trahit mortem etiam, ſi cholericus ſit, & proprie cum regimine prauo, terminum ſtatuit dierum xl. non. xiiij. dixit enim. Quibuſcunque podagrici tumores fiunt his dolore detumeſcente in xl. diebus reſident. Et ſigna cau-

D

ſarum ſpecialium, ex ſignis cauſarum generalium poſſunt haberi ſupra in capitulo generali enumeratis.

Cura eius eſt ſimilis curæ generali differens ab ea in ſpecialib. medicinis, & proprijs: ſicut propria membri *In materia calida.*
natura requirit, ſimplicibus, & commiſtis, & ex ſimplicibus ſunt quædam conuenientia in eius ſedatione, cũ eſt calidus, vt ſanguis menſtruus, & ſperma hominis ſuperius iunctus, & lac eius cum opio, oleo, & cera, & axungia cum farina hordei ſuperpoſita. Ex pſyllio cum oleo roſ. & aceto fit linimentum podagræ, & dolori iuncturarum calido. Et ex endiuia, ſpuma maris roſea valet podagræ cum cera, & proprie cum adipe anſeris, & caſia fiſtula lenitur podagra, & iuuatur lactuca aſini, acetum cũ ſulphure linitum confert, licet per ſe noceat neruis. Gagates etiam confert podagræ. Alibi hit herba nitri cum cerato ponitur ſupra podagram. Aerugo ferri cum vino ſi ſuperponitur cum auro ex fructu lauri, & folijs rorismarini cum aceto confert. Muſcus confert podagræ calidæ, lutum ſuaue in principio podagræ linitum confert,

fert, & lutum ſigillatum, & armenum cum aceto prohibent fluxum ad pedes, & manus, & ex hordeo fit emplaſtrum cum cytonijs, et aceto ſuper podagram, & prohibet fluxum ſuperfluitatum ad iuncturas. Et ſuccum delinitum cum aceto. Et decoctio ſpinææl. ex lente, cum ſauich ponitur * emplaſtrum ſuper podagram calidam, ſuccuram linitur ad calidam emplaſtrum ex mugal.

* emplaſtro [illegible]. In frigida.

Ad frigidam vero ſtercus caprarum montanarũ cum adipe porci eſt conueniens, oleum vetus, & ariſtolochia bibitur, & epithematur ſuper ea, & propric roſa. Et ex folijs arboris charabæ, quæ dicitur chaurum fit emplaſtrum pulſationi podagræ, & oleo plumbi, & iuuantur qui bibunt ea, decoctio amomi bibitur ad eam, & ſedeć in ea. Chamæpitys, ſulphur cum nitro, & aqua eſt bonũ linimentum ſuper podagram: caulis ſuper podagrã ponitur cum fœnugræ. & embrochatur ſuper dolorem iuncturarum decoctio eius. Radix lauri ſub cum ſtercore vaccino valet ſuper podagram. Emplaſtrum ex ſale cum farina, & melle, hermodactyli more emplaſtri ſuppoſiti cum farina hordei, aut mica panis pinguis, & vitello oui confert podagræ, & ſedat dolorem ſtatim, & eſt conueniens theriacą omnibus doloribus iuncturarũ, & proprie in hora fluxuum.

Solutiua.

Ex ſolutiuis eſt colocynthis, mel, & ſua ſolutione confert ei, & doloribus iuncturarum hermodactyli. Grana ſegum contrita, & cocta in iure gallorũm antiquorum educit materiam à iuncturis, & confert podagræ, & turbith confortatum; prædictæ enim conferunt dolori genuum chiragrico, & cubiti, quod enim confert iuncturis à principio, remotis, multo magis hic confert, q̃ propinquæ ſunt ipſi, niſi ſint ex prohibitis; natura enim in omnibus operatrix eſt, medicus vero miniſter. Ex appropriatis ſimplicibus, & conuenientibus dolori geniculi ſunt, oleum veteris nucis Indicæ, oleander more emplaſtri ſuperpoſitum videlicet dolori geniculi. Et ſtercus vaccarum eſt melius partibus alijs. Ad calidam ſpinachia emplaſtrata, & dulb.

Compoſita ad podagrã ex materia frigida.

G Ex compoſitis ad podagram conuenientibus eſt, ſyrupus ſecundum inuentionem noſtram adæquans materiam frigidam, qui ℞. pedis coruini, pedis columbini, iuę arthreticæ, chamæpityos, ſaluiæ, herbæ nitri, origani, ſtœchadis, ſpinæ al. ana vnc. j. radicum fœnicu. aſparagi, bruſci, reſidentium in aceto ſcillæ, ana vnc. j paſſularum enucleatarũ vnc. j. amomi, acori, ana vnc. s. Ariſt. ro. vnc. s. corticum citri vnc j. florum roriſm. roſ ana vnc. j. hordei. P. i. cicerum. P. s. zucch. geleniabin, ana lib. s. vel mellis deſpumati, ſi materia fuerit valde frigida, craſſa, viſcoſa, aceti prædicti vnc. ij. Alius ad calidam. ℞. endiuiæ, lactucæ, virgæ pa. lupulorum, coriandri, barbæ hircinæ, plantag. pedis cor. ana vnc. j. radicum ſpatagi vnc. j. reſidentis in aceto, paſſularũ, hordei, ana P. i. roſ. vnc. i ſem. papa. & portula. lactucæ, & endiuiæ, ana vnc. s. zucchari lib. j. mellis roſ. vnc. iij. aceti prædicti. vnc. iiij. iroratur aquã roſ. mugar: vnc. iiij. & detur mane cum calida.

Medicamẽ laxatiuum ad podagram.

H Medicamen laxatiuum ad podagram frigidam, & eſt Raſis. ℞. zururgę i. hermo. olibani, & cymini, ana drac. xx. confice cum ſucco ſaluiæ in modum pilularum, doſis drac. ij. cõfice cum aqua mellis, vel geleniabin. Aliud. ℞. turbith. al. & gummoſi drac. j. pulpæ colocynthidis, dra. ii. zingib. ſcrup. j. maſti. ſcrup. j. ſtœcadis ana. hyſſopi, ana dra. j. origani. ſcrup. s. confice in modum pilularum, vel oxymellis, vel puluerem cum hydromelle. Aliud ad calidam. ℞. myrob. citr. drac. j. aloes dra. ij. tragacanthi, maſti. ana drac. s. Confice cum ſucco ſaluiæ in modũ pilularum, vel da cum aqua hordei in modũ potionis.

Pilulæ valentes ad podagram calidam. ℞. colocynthidis, maſti. aloes, abſynthij, ſcammoneæ, ana vnc. j. & terãtur, & cribellentur cum ſucco ſolatri. conficiantur, & informentur pilulæ.

Clyſter ad podagram. Emplaſtr.

Clyſter ad podagram. ℞. aſari, mercurialis, maluę, cẽtaureæ minoris, ana vnc. iiij. polypodij, agari. ana vnc. s. ſal. gemmæ P. i. mellis communis vnc. ij. hieræ pi. ſimplicis vnc. s. olei ſambucini vnc. ij. & immittatur, ſoluit cõuenienter. Emplaſtrum emendans nocumentum frigi-

E dorum, & narcoticorum inductum in iuncturis ex multa mora, & longo vſu, & eſt ſtupor, & difficultas motus, diſſoluantur ſella cum oleo chamæmeli, & applicentur; hoc enim acquirit iuuamentum, & maturat, & facit redire caliditatem innatam ad membra, quæ infrigidata ſunt ex vſu medicinarum ſtupefacientium, non ſecundum, quod neceſſe eſt.

Aliud. ℞. ziniar M. i. farinę hordei vnc. ij. confice cum melle, & emplaſtra. probatum eſt, vt dictum eſt ſupra in medicinis neruorum.

De medicinis diſpoſitionum, & accidentium, quæ doloribus iuncturarum inſurgere conſueuerunt, vel inſequi. Cap. 7.

* laſſitudo.

Diſpoſitiones, & accidentia, quæ dolores iuncturarũ conſueuerunt inſequi: ſunt debilitas, & * laxitudo, ipſarum diſlocatio, durities, nodatio, conuerſio collecti humoris in lapidem; apoſtematio, & contractio; vlceratio, & apertio, vt egrediatur aliquid groſſum in modum calcis, vel gypſi; & quandoque aliquid virulentum. Iuncturis itaque remanentibus debilibus prouidemus cum confortantibus fortibus, ſimplicibus, & cõpoſitis. Quorum ex ſimplicibus, quædam ſunt talia à complexione, vt ſunt reducentia ad temperiem, & adiuuantia partes ipſarum, quædam à proprietate, vt ſunt, quæ ſupra in generali cura ſunt inducta, cum quibus recipientibus prouidebamus iuncturis. Et ex compoſitis ſunt theriaca antiqua, mithridatum, & omoruſia; confortant enim iuncturas, & c. membra, & reliquam materiam reſoluendo conſumunt. Et ex expertis ſunt ea, quæ in noſtro antidotario ſunt ſcripta, & ex illis eſt aqua, qua iuncturę debiles euaporantur, & fomentantur, & embrochantur, & epithemantur, niſi quid ex frigida cauſa fuerint paſſæ, in aqua ſalſa naturaliter, vel aluminoſa, vel ſulphurea bulliant ſtœchas, & ſaluia, & ſuper aſperſa vini boni tertia parte, vel quarta, & euaporentur, deinde fomententur, G vel epithementur. Et quandoque in ſolo vino bulliant, vel in ſimplici aqua, & proprie pluuiali, & euaporentur, deinde per ſe, ipſis ſiccis, fiat inunctio cum oleo maſticino, de ſtyrace, de rhabarbaro, & cẽtaurea. Si verò paſſę fuerint ex aqua calida, in aqua ferrea, vel ęnea, naturaliter, vel artificialiter, cum ferri ignitti extinctione, aut ęris bulliant grana, vel folia myrtæ, roſ ſiccæ, vel glandes, & ſaluiæ parum, & prædicto approximentur, & eis per ſe ſiccis fiat inunctio cum ol. roſ. vel myrtino, vel lentiſcino, & ſimilibus. Si vero cum debilitate ſint lapſæ, & mollificatæ, prędictis addimus oleum de ſtęchados, de chamęmelo, & de ſcincio proprie. Et lintum emplaſtratum, vel grana myrtæ, & ſtringunt, & confortãt iuncturas lapſas ex calida cauſa, & lutum ſigillatum, & armenum cum ol. roſ. ſuperinunctum eſt proprium, confortat. n. earũ oẽm naturam, cauſam doloris tollit quancũq; & fluxũ prohibet, & dolorẽ ſedat cũ ꝓprietate, & ſi quidẽ ſit diſlocatio facta, reducãtur, & cõteruentć cũ emH plaſtro facto ex ſtypticis cõglutinantib. notis ſuperpoſitis, & ligatura cõueniente. Ex emplaſtris eſt emplaſtrum ex mugar, & cõmune eſt oxycroceũ Nicolai. Porro duritiei, & lapideitati ipſarũ prouidemus cũ aqua decoctionis radicũ althęæ, ſem. lini, meliloti, ſiſami, & abſynthij, deinde inũges cũ oleo amygd. dulciũ, de lilio, nucis Indicæ, pinearũ, & fiſticorũ, vel ſiſamino, & cataplaſmatibus ex althæa, & adipe anſeris. Et ſi cũ duritie fuerint craſſæ ſubtiliari oportet, ideo emplaſtreſ cum ſiſamino, & bdellio, quod proprium eſt ipſarum congelationi, & ſinapis, & reſina emplaſtrata, & innnge cum oleo de ireos, de been, de euphorbio, & oleum de iunipero ſanat integre. Et decoctio caſei antiqui cum crure porci talini, facta confectione vnguenti in dolore cum duritie, & applicata efficitur, ⁀ vt ſcindatur caro per ſe, & ⁀ egrediatur virulentia, & aquoſitas multa, ſicut Galen. expertus eſt, & ⁀ alijs multi, & ſequitur alleuiatio. Et ex expertis, & vltimis eſt, vt fomententur cum aqua althęæ prædicta, addita ſaluia, & pauco vino, dein-

deinde vngatur cũ oleo apoſtolorũ, vel terebinthina; extenuat enim neruos incraſſatos, congelatas iuncturas ex oppilatione aperit, quod oleũ coſtinum & operatur, ſi ex ligatura longi temporis fuerint oppilatæ, & congelatæ. Sed nodationi ipſarũ, & contritioni, & conuerſioni humoris collecti in lapidẽ prouidemus cum mollificantibus, & reſoluentibus ſuccedentibus, vel vtrique mixtis, qualia ſunt ex ſimplicibus ammoniacum, bdelliũ diſſolutum in ſucco rutæ cum axungia anſeris. Ex cõpoſitis eſt hyſſopi ceratũ ſm oẽs deſcriptiones eius, & ceratum diapente, & ſimilia, & alijs medicinis compoſitis, & andacocha, & oleũ eius ſunt propria, præſeruant enim à timore contractionis, & reſoluit eas, etiã ſanati ſunt quidã ex ea. Ipſis vero apoſtematibus prouidemus cũ his, quæ dicemus in cura apoſtematũ, licet iuncturis accidat raro, ſi oipotens permittat. Ex proprijs eſt emplaſtrũ ex lapide aſio cũ farina fabarum, & ex cheyri, cum apoſtema ipſum indurat, & ſtercus cameli emplaſtratum. Et folia dulb, & proprie geniculorum. Sed ipſis vlceratis, cũ oleo prouidebimus, & proprie cum quod egreditur eſt virulentũ, ſi vero ſit calx, & gypſum, cum cypero, & axũgia anſeris emplaſtrata ſit prouiſio. Omnia tamen actu calida miniſtrentur, frigidum.n. neruis, & oſſibus, & ſpinali medullæ eſt inimicum dixit Hipp. Deinde medicinas compoſitas ſubiungamus expertas. Emplaſtrũ bonũ ad confortandum membrum, ſeu iuncturas, & reſoluendum materiæ reſiduum, & non indigetur eo niſi poſt euacuationẽ integrã, dixit Abu. ℞. ſauinæ, nucũ cypreſſi, oſſium humanorũ aduſtorũ, ana partes æquales, aluminis partem j. tragacanthi ſextam. i. glutinis piſciũ quantum ſufficit ad aggregandum. Aliud ſm eundẽ cõferẽs, vt primũ, & confert mollificationi ipſarum iuuamẽtum manifeſtũ, & extrahit ſpinas, & oſſa putrida de profundo. Rec. ſem. vrticæ mundati, ſpumæ, baurach, ſalis ammoniaci, ariſto. ro. radicum colocynthidis, glutinis albo. ana aur. xx. fenugræ. piperis, macropi. ana aur. x. ammoniaci aur. xij. cordumeni, xylobalſa. thuris, myrrhæ, adipis capræ, gummi pini, ana aur. x. ceræ, lib. iiij. mellis, lib. viij. lactis fici ſylueſtris, aur. viij. olei de lilio, quantum ſuff. ad conficiendum ſiccas medicinas, cõficiantur omnia, & fricentur, & adminiſtrentur. Ex conuenientibus duritiei, & lapideitati eſt euaporatio iuncturarum, & genuum, cum fæce aceti, & in omni parte eius ponitur ſexta pars harmel contriti, ſuper quã proijciuntur lapides igniti, & fiat ſuffumigium, & viſcus cũ aqua ſui põderis reſinæ lenit duritiẽ iuncturarum. Et ex conuenientibus eſt, vt ſedeat in decoctione aſini ſylueſtris, in qua ponuntur omnia membra eius cum ſale, & anetho. Et rectificatur cum ſeminibus, & porris, & ſimilibus. Et ex illis eſt decoctio hordei, vel vulpis, aut dabach, & modum ponit Abuhali.

9. aph. 18.

Emplaſtrum bonum ad confortandum membrum.

Emplaſtrum præſeruãs à lapideitate iuncturarum.

Et ex eis, quæ præſeruare habẽt à lapideitate ſunt emplaſtra, ex quibus eſt hoc. ℞. farinæ orobi, & lupinorum aniuden, ana P. j. confice cum oxymelle, vel ex vite alba, cum parte lilij, vel ex ammoniaco cũ vino albo, & oleo omphacino, & poſita deſuper farina fabarum. Et emplaſtrari cum bulbo diſſoluto in aqua prohibet lapideitatem. Et ex emplaſtris, quæ conferunt iuncturis conuerſis in lapideitatem, eſt farina lupinorum cum oxymelle vel aceto mixta. Et ex eis sũt embrochæ, & vnctiones dictæ ſupra, & ſimiliter embrochæ ex aquis, in quibus decocta ſunt calamenthum, alhaſce cum aceto, aut decoctione, in qua caſeus antiquus decoctus eſt, proprie in iure caſtoreiſiſt. & myrob. & euphorbij, & aqua cinerum cauliũ combuſtorum. Raſis inquit ad lapideitatis curam, ablue membrum cum aqua, in qua decoctæ ſunt radices malnaniſci, anethi, & chamæmeli, donec rubeat, quod eſt in circuitu lapideitatis, quoniam quando eſt fortis lapideitatis, locus ille non rubet; deinde ponẽdæ ſunt pinguedines, & medullæ die, ac nocte, poſtea accipe lapidem magnetem, & pone in igne, donec rubeat; poſtea irrora, & pone membrum deſuper, & vaporetur hora vna. poſtea laua cum forti aceto calido, & fiat vniuerſaliter per aliquot dies. poſtea reitera mollificantia, donec reſoluat.

A Emplaſtrum proprium ad diſſoluendum lapideitatẽ. ℞. ammo. opo. bdell. galbani, nitri, ſulphuris, ana de lithargyro quantum de omnibus, & coquatur lithargyrũ donec fiat ſpiſſum. deinde conficiatur cum alijs medicinis, & pone deſuper. Aliud ℞. caſeum longi temporis, & naſturtium, ana & pulueriza inſimul, & poſtea accipe pedes porci antiqui ſalſi, & coque cum aqua illa. coque naſturtium, & caſeum, & fac emplaſtrum deſuper lapidem iuncturarum. vnde rumpetur cutis, & exibũt ventoſitates omnes ante, & ſum expertus illud ſæpe. Ex cõferentib. contractioni ipſarum eſt oleum de andacocha potatum, & inunctum. eſt enim res magis conferens, & præſeruans. Modus faciendi eſt, vt decoquatur andacocha cum ſeminibus in vino bono, & oleo donec conſumatur aquoſitas. cuius doſis ſit vſque ad vnc. iij. & minus. Et ex illis, quæ experta ſunt ad contractum, ſunt, vt ſumatur pellis ouis hora, qua excorticatur, & ponatur ſuper ipſum, & liniatur lacte vaccino dulci, & iuuabitur B eo. Et adminiſtratio balnei ſtatim ſicci, & ſudoris in furno, aut fouea ignita, eſt iuuatiuum.

De his, quæ præſeruant à doloribus iuncturarum. Cap. 8.

GAlenus inquit de melioribus rebus eſt, vt medicus vtatur præuiſione. confert enim medico, & etiam infirmo, ac vtrique, & facilius eſt, quam vti curatione. Medico in tantum confert. nam eum oſtendit excellentem in ſua ſcientia, & perfectum, & vtendo præuiſione agit, quod ſibi proprium eſt, vnde Hippo. nonne illius eſt, vt futurum periculum, vel omnino prohibeat, vel ſaltem competenti adminiculo tolerabilius fiat? Et proinde infirmo etiam confert, necnon quia ex futuri præſcientia confidet in ipſo, de quo enim plures confidunt, et plures ſe committunt, ille plures ſanat. Vtique quoque præuiſione vti facilius eſt, quam vti curatione. Eſt enim medico facilius cauſam tantum auferre, quam cauſam, C morbum, & accidentia ſimul, ac infirmus ipſius oblationem facilius tolerabit ante, ſuper aduentũ morbi, & doloris. Et euacuationem feret modeſtius, ſeipſa ante doloris aduentum in ſuo robore perueniente. vnde Abuh. dum inquam iſtæ ægritudines curantur, facilius conceditur phlebotomia, quam cum in eis ciderit quis.

Documentum opt.

1. Prognoſt. ſeptima.

Circa præſeruationẽ à doloribus iũcturarũ eſt ſciẽdũ, quòd talis præſeruatio duplicem viam habet. Vna conſeruat, & confortat naturam iuncturarum, quæ doloris eſt perceptiua. Altera obuiat alterantibus, & ipſam naturam permutare habentibus, quæ doloris ſunt impreſſiua. Natura enim confortata minime patitur ab extrinſecis alterantibus. Et ſiquidem alterantia fortia ſint, poſſibile eſt ipſum pati, ſaltem in longitudine temporis, niſi ipſis quomodolibet obuietur. vtramque igitur viã oportet ſimul proſequi, vel prius vnam, ſecundo alteram. In caſu enim præſeruationis cum naturale permaneat immutatum, & alterantia nihil impreſſerint adhuc mani- D feſti, ſed tantum conſtituerint cauſam eius, oportet ſm Gal. & debemus, quod naturale eſt conſeruare, & confortare, atque ſimul permutare cum habentibus obuiare, ne cauſam ad ſufficientiam, & exceſſum læſionis adducant. In caſu vero curationis cum alterantia impreſſerint, atque quod naturale eſt permutauerint, niſi præcedat impreſſionis ablatio, & doloris, non poterit cõſeruatio fieri, ſicut ſupra in debilitate ſtomachi dictum eſt, quod diuinus Hippocr. in ſuis innuit apho. cum inquit. Humidæ diætæ omnibus febricitantibus conferunt, maxime vero pueris, & alijs omnibus ſic aſſuetis refici. Et alibi. Non pura corpora quanto magis nutries, tãto magis lædes. Eſt tamen cum ſimul vtrumque agimus, vt ſupra de ſedantibus dolorem eſt dictum.

1. aph. 16.

2. aph. 10.

Completur autem prima cum conuenienti adminiſtratione regiminis ſex rerum non naturalium, ac vſu medicinarum iuuantium, & in omiſſione nocentium. Iuuatiua quidem generaliter ſunt, quæcunque ex eis tẽperatæ ſunt ad caliditatem, & ſiccitatem declinantes.

Cum enim iuncturæ frigidæ ſint, & humidæ iuuantia ſunt contraria moderate, nocentia ſunt ſimilia. Inquit Galen. commune eſt omni dyſcraſiæ iuuari à contrarijs moderato vſu, à ſimilibus vero lædi. Specialiter autem conuenientia regiminis in aere eſt, vt degat in temperate calido, & ſicco, & ſi non naturaliter inueniatur, artificialiter diſponatur, prout ſupra in cura cordis diximus. Exercitetur tẽperate mane, & ſero ante cibũ. poſt exercitium vero fricentur iuncturæ temperate cum ſale nitro aut baurach, aut fomententur cum aqua marina, vel aluminoſa, vel ferrea, deinde quieſcat. In cibis vero, & potibus, vt ſint in ſubſtantia, & ſpecie facilis digeſtionis, & boni nutrimenti, & paucarum ſuperfluitatum, qualis ſunt panis mundus furfuris modicum habens, carnes ſiccæ, & ex quadrupedibus, & volatilibus, & alijs conſimilibus, quibus aliqua ex appropriatis iuncturalibus membris ſunt mixta. Membrum enim ſuum ſimile nutrit, ſed cum difficile digeſtibilia ſint, bene excocta, aut in pauca quantitate, & per interualla conceſſa, in qualitate contraria humori peccanti generato, vel generando. In quantitate continua ſit temperatus, & ad diminutionem, & tenuitatem tendat, quòd humores nõ multiplicet, ſed minuendo exiccet. ſic quoque famem, & ſitim toleret, & proprie ſi pati conſueuerit, phlegmatica cauſa, fames enim exiccat corpora dixit Hipp. In tempore, vt poſt purgationem ſuperfluitatum quotidianarum, primæ digeſtionis, & ſi non ſponte, artificialiter cũ collyrio procuretur, & ſecũdæ, & tertiæ cum exercitio prælibato, ſi exiccari poterit, vel cum dilatatione, & frictione corporis vniuerſi. Ordinem etiam, vt præmiſſis lubricantibus cibum ſumant conuenientem. Et modus etiam eſt, vt non ſubito repleantur, & multum. Potus ſit vini ſuauis maturi, mediocriter ſtyptici, cum aqua pluuiali, vel ferrea, prout ſtomachus tolerat. Tempore vero paſſionis loco vini ſit aqua prædicta; nõ pura, ſed mixta cum zucchаro in calida, vel melle in frigida, & quandoque componitur hydromel cum cinnamomo, poſt horam vero dormiat de nocte tãtum, de die non, vel ſomnum vnum continuum ſi fuerit conſuetus. Tẽperate ſe cibo, & potu repleat ſic, vt orexis proportionetur digeſtioni ſemper, & accidentia animæ ſint temperata: Intemperata enim naturam ſunt exterminantia, & digeſtionem corrumpunt. corruptio autem digeſtionis eſt mater omnium ægritudinũ, & arthreticæ maxime: hæc enim iuncturas, & totum corpus in ſua natura bona conſimili ſeruant. Et cum medicinis appropriatis in confortando, prædiſtinctis ſupra in capitulo præcedenti, debite miniſtratis, ſi earum plaſma ſubſtantiam, & virtutem confortant, vt nullatenus dolorem incurrant, maxime ſi abſtineant à nociuis. Abſtinentia enim ſumma medicinarum exiſtit, vt Gal. aſſeruit reſpondendo ad quæſtionem, quæ ſumma medicinarum erat ſicut retulit Iſaac.

Abſtinentia, ſumma medicinarum.

Nociua autem ſunt maxime, quæ ſpecialiter ſubiungentur. Et breuiter, aer frigidus, humidus, paludoſus, lacunalis iuxta flumina, & conſtitutio eius auſtralis, ſuperfluum exercitium, & proprie ſupra repletionem, & equitando, atque ocium, cibi, ſeu ferculum de paſta azima, frixa, vel ſubcinẽritia, carnes craſſæ antiquæ, & valde iuuenes, & proprie ſi ex humida matre ſint natæ, vt agnorum, aut porcorum, & animalium in aqua degentium, & ſalitæ valde, lacticinia, piſces recẽtes, magni proprie, non ſquammoſi, oſtraca, malagia, & male caſtrata, omnia genera fungorum, ſubſtantia leguminũ, & proprie lentium. Inquit Gal. Hellenes enim cum propter indigentiam legumina comederent, ſequitur eos pedum debilitatio, omnia acria, fructus aquoſi, vt melones. Et herbæ ſimiliter, vt bleta, & atriplices; multiplicant enim in ſanguine humorem aquoſum fluere aptum, & ſuperfluum, niſi conferant prouocãdo. Et breuiter omnes fructus præter ficus, & vuas bene mãturas, & paſſulas, caricas, & dactylos, & baucias in frigida, & mala granata, pruna, & pyra, in aqua calida aqua frigida ſumpta, & et applicata; frigidum enim inimicum eſt neruis, & oſſibus, vt Hipp. dixit in aph. Et vinũ plurimum etiam vi-

3. de natu. hu.m. 3.

5. aph. 18.

E noſum, & purum ſubtile, & proprie in ieiuno, loco cuius vino de melle cum diureticis, & aromaticis, & aqua prędicta bibere poterit, ſi ſtomachus toleret, & natura. Repletio quoque multa, & diuerſorum ciborum, ac inordinata, & tempore non ſuo aſſumpta, vt pro tempore non famis, nec conſueto, quare ſemel in die comedere vtile eſt, & maxime diſſolutis. Coitus quoque multus, & ſupra repletionem, imò ſi poſſibile eſt, ab eo abſtineatur, licet arthretici plurimũ appetãt: eſt.n. cauſa maxime ꝓcurationis doloris arthretici, & podagrici maxime. vnde Hipp. in aph. eunuchi non podagrizant neque calui fiũt. dormitatio diurna cũ laxet iuncturas, & neruos. balneatio in aqua dulci, & longa mora in balneo etiam condecenti cõſuetudine. Et ars nociua, vt fullonum, & viatorum, & operantium ſtando, & breuiter omnia digeſtionem indignantia, cum materiam regenerẽt, & ſuperfluitates multiplicent. Et iuncturas debilitantia, calefacientia, cum dolores attrahant, quod ſi error accidit, corrigatur F cũ vomitu, ſi repletio, & indigeſtio loca primæ digeſtionis non tranſeat, vel clyſteri, ſi deſcendat ad inteſtina; vel cum phlebotomia: vel pharmacia; vel cum diureticis ſi trãſierit ad ſecundam: vel cũ frictione, exercitio, vel balneo ſicco, & fame, ſi ad regionem tertiæ digeſtionis peruenerit. Abſtineãt ergo ab eis omnibus, & ſingulis alijs, ſed minus nociuis, ſi poſſibile eſt. Intellige tñ ſane, quod diximus, abſtineant, à nociuis omnibus, vt non ſubito ſi conſueta ſit, ſed paulatim. Inquit enim Hipp. Præternaturam diæta cibi, & potus, quæ ſecundum ſimilitudinẽ ſit, potior eſt ad tuendam ſanitatem, quam bona, ſi ad eam mutatio ſubita fiat, abſtineãtque ab eius multa, & notabili quantitate. Inquit Hipp. vbi cibus præter naturam intrat, illic ægritudinem facit. Abſtineantque à frequenti, & continuo vſu. Inquit enim Galen. non enim oportet negligere, puta facere omnia ad eſum præparanda ſemina cognoſcentes quæque, quam id, quod per ſingulos dies generatur nocumentum non faciat, propter paruitatem, tamen aggregatur ex ipſis tempore multo, G & manifeſtũ ſit quandoque. detur ergo in pauca quantitate, & per interualla; maxime ſi appetat valde, & in alijs ſit faſtidium. Vnde Hipp. Parum deterior cibus, & potus, & deteſtabilis, magis appetendus, ideſt appetitui concedendus, maxime ſi cum aliquo teſtificante ſumatur, vt in libro conſolidationis diximus. Attendant quoque conſulimus documenta prædicta Hipp. & Galen. ſtudioſius obſeruare, cũ certe arthreticam, & ægritudines alias faciant euitare omnes ad alteram diſpoſiti; & maxime, qui guſtauerunt cum inter morbos omnes maxime perdant, eos prohibendo ab operationibus conſuetis, etiam morbo declinante, ac ceſſante totaliter, quod aduertens Gal. exclamauit mirifice contra eos maxime medicos exiſtentes, dicens.

6. aph. 28.

2. aph. 17.

2. aph. 38.

1. ſim. ra. cap. 1.

Qualiter igitur non turpe eſt optima natura formarũ hũc quidem portari ab alijs propter podagrã; liquari vero doloribus lapidẽ habentem, & * anum dolentem, & ſecundum veſicam vlcus, & cacochymiam habentem? H qualiter non turpe eſt propter * mirabileãrthreticam, & podagram impotentem vti ſuis manibus alio indigere? qui afferat cibum ori, & anum abſtergat in ſeceſſibus? Melius eſt * quicunque non fuerit naturæ mollis eligere vtique centies mori, quam hanc talem ſuſtinere vitam, & ſi medici ſint, reprehenderentur in illo poemo, & aliorum, Medicus ipſe vlceribus manans.

** collo*

** deteſtabilem.*

Secunda via complebitur cũ obuiantibus cauſis antecedentibus doloris impreſſiuis dictis, antequã ad augmentum nocentem inducant dolorẽ. Quales ſunt, ſi intrinſecæ cauſæ dictæ ſint de genere complexionis malæ alterantis, vel de genere humoralis extendentis, & replentis tres res. Alteratio .ſ. euacuatio, & regiminis ordinatio iam prædicti. Euacuatio autẽ facienda ex corpore eſt, vel membris, ex quibus plurimum humor ad iuncturas fluere conſueuit, vel ex ipſis cum ex eis generatus aggregetur paulatim, quale eſt hepar, venæ, & cerebrum. Completur autem euacuatio tales cum his, quæ in curis ſuperius dicta ſunt eorum, leuioribus tamen. Et ex ma-

ex maxime præſeruantibus, ſunt, vomitus, clyſteres, & A pharmaca propriorum humorum peccantium eductiua, ſtyptica virtute participantia, qualia ſunt myrob. gebera, agaricum, rhabarbarú, hermodactyli, abſinthium, & ſpecies hieræ noſtræ, & proprie Hermetis, præcedente digeſtione, maxime vere, & autumno, quibus maxime commouentur, & in temporibus medijs per interualla modici temporis. Alterato malæ complexionis ex quacunque cauſa fuerit intrinſeca, vel extrinſeca frigida, quæ eſt plurimum, vel calida ſit: cum appropriatis medicinis, ſimiliter frigidis, vel calidis fiet, quæ ſupra in capitulo generalis curæ ſunt dictæ, deinde compoſitas ſubiungemus. Medicamen Hermetis, quod eſt proprium, & mirabile valde in præſeruando à doloribus iuncturarú, & adminiſtratur poſt euacuationem, & eſt ex diureticis, ebiputis iuuantibus, quæ diximus. ℞. chamædryos, gentianæ, ana vnc. ix. ariſt. ro. vnc. ij. ſem. rutæ ſiccæ, vnc. j. terantur, & cribellentur cribello ſubtili, & adminiſtretur cochlear I. Vomitiuum conueniens. ℞. aquæ tepidæ, in qua baurach. puluerizatum fuerit, & admiſce cũ aceto quantitatem decentem, & bibatur ad ſatietatem.

Medicamentũ ad præſeruationem iuncturarũ.

Aliud forte eradicans materiá phlegmaticá, & meláncholica. ℞. aloes. ſem. ellebori nigri, ſcamoneę, ana vnc. ſ. euphor. nitri, ana drach. ſ. conficiantur cum ſucco caulium. Clyſter primus fiet ex adæquátibus, vt maluá, mercuriali, floribus chamæ. furfure, mel. oleo, & ſale. ſecundo ſuccedat acutus ex decoctione prædictorum approbatorum ſoluentium.

Syrupus laxatiuus ad idem.

Syrupus laxatiuus expertus. ℞. iuæ, betonicæ, ſtæchados, pedis coruini, arthreticę, plantaginis, an. M. j. liquiriciæ, paſſulatú, ana dra. j. polypodij vnc. iiij. aſari, cartami, ana vnc. ſ. mellis apum, vel canæ, lib. j. aceti ſcillitici, vel ſimplicis vnc. ij. in petia cara bulliant agarici dra. iij. hermodactyli, turbith, ana dra. j. piperis long. zingib. ana dra. j. cubebarum dra. ij. Inquit Abuha. ex medicinis maxime præſeruantibus à dolore iuncturarum compoſitis, ſunt, hiera Hermetis, hiera Ruffini, & hiera logodió ſumptæ in Vere diebus aliquot. Confortant enim iuncturas, & extrahũt ſuperfluitates, & plurimũ per ſudorem, & prouocationem, & conferunt arthreticę cũ chronica fuerit. Electarium ad purgandum craſſum phlegma de ſtomacho, & iuncturis, & craſſis, & ſuperfluis cibis multiplicatú, & præſeruat ab arthretica, & podagra. ℞. pulpæ cytoniorum decoctorum in aqua ſimplici, lib. j. zucch. lib. j. turbith al. gummoſi, & nuodi vnc. ij. zingib. piperis long. ana vnc. ij. ſpicæ dra. j. cinnamo. electi drach. j. tertiá garyoph. dr. ſ. Et ſi vis vt aliquid educatur de cholera fac bullire cytonium in lib. j. ſucci roſ. Et ſi vis adde drach. j. diagridij bene repreſſi, & conferebat bene Duci Calabriæ. Ego autem adderem loco diagridij hermodactylos. Franciſcus de Pedemonte. Tragea ad idem Raſis Recip. turbith drachm. ij. zingib. dra. ij. zucchari drach. iiij. Iudæus electarium laxatiuum phlegmatis, & cholericæ arthreticorũ cum ſuauitate. Recip. cinnamo. electi drach. ij. garyoph. nucis muſc. galan. folij, ana dra. j. ſemis. turbith al. & gummoſi dra. vj. & electarij de ſucco roſ. dra. j. zucch. alos lib. j. polypodij lib. j. Pilulæ præſeruantes ab arthretica, & podagra, quibus vtebatur tribus numero quolibet menſe Comes terræ nouæ abſque præparatione Syrupi, & erant efficaces cum ſola diætæ rectificatione, euacuabant enim vicibus x. & viuebat cum appetitu. Rec. agarici, abſinthij, corticum myrobalanorum, citri, & chebu. colocynthidis rectificatæ, hiera logodion, vel Hermetis, et eſt proprior, ana dra. ſ. & ſemis. terantur, & conficiantur cum ſucco cytoniorum, & betonicæ. Et deinde informentur pilulæ in forma communi, & recipiantur iij. vt eſt dictum. Tryphera vt electarium elephangi. boni ſaporis, quod fit tempore æſtatis eſt expertum.

Rhaſis.

De varicibus, & medicinis earum. Cap. 9.

Varices quid. Cauſa.

VArices ſunt dilatationes venarum cruris, & pedis. Et quandoque eſt in vno pede, et quádoque in ambobus. Et cauſa eſt deſcenſus humoris ad ipſas, vt puta ſanguinis melancholici, deinde puri, deinde phlegmatici craſſi, & grauis non putrefacti. quia ſi putrefactus eſſet, non ſeruaretur à maligno vlcere. Et cauſa in deſcenſu eius eſt triplex, quemadmodũ dictum eſt in arthretica; quare poſtea iam de cura ipſarum ſubiunximus. Et eſt diſpoſitio membrorum ſuperiorum humores generantium, ſicut hepatis propter eius dyſcraſiam, ſeu malam habitudinem, & regiminis malitiam multiplicantis ſuperfluitates eius, & ſplenis propter eorum ęgritudinem, & proprie oppilationem immittentium, vt eorum, & aliorum percipientium nocumẽtum à multitudine, vel mala qualitate humorum prędictorum. Secunda eſt largitas venarum. Tertia eſt debilitas inferiorum naturalis, vel accidentalis, vt percuſſione, ęgritudine, vel alio caſu, aut ſtatione ſuper pedes longa, vt aſſiſtẽtibus, regibus, & magnatibus, accidit, & magna portantibus onera, aut nimio motu, vt accidit curſoribus, & iter agentibus longũ. B quare debilitantur pedes, & caleſiunt, & venæ dilatãtur, & trahuntur humores ad inferiora. Et quidem talium humorum deſcenſus quandoque eſt criticus ęgritudines ſuperiorum ſequens, vt accidit in fine ægritudinum acutarum ſynochæ, amphimerinæ, & quartanæ, in apertione oppilationũ hepatis, & venarũ, & ſplenis. Et in ægritudinibus meláncholicis. Vnde Hipp. Caluus varices non innaſcuntur, quod ſi naſcantur rurſus capillati fiunt. Et alibi maniacis, & melancholicis hæmorrhoidas habentibus, varices innaſci bonum. Quandoque vero ſymptomaticus, vt factus in principio ægritudinum prædictarum, vel cum incipiendo accidant nulla ægritudine pręcedente. ſicut dolor iuncturarum proueniunt; & tales non curantur, & proprie durante ægritudine ſuperiorũ, vt hepatis, & ſplenis dicta vniuſcuiuſque cauſarum.

6. aph. 34.

6. aph. 21.

Signa, ex ſignis cauſarum arthreticæ nota ſunt. Signa vero diſtinguentia inter earum euentum criticum, vel ſymptomaticum ſunt qualia Hippocr. in ſuis aph. retulit, cum dixit. Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & bene ferunt, ſi vero non, contrarium.

Signa.

1 aph. 2.

C Cura varicũ eſt ſimilis curæ arthreticæ. Eſt antẽ breuiter quatuor res. Prima reſpicit ſuperiora mẽbra, generãtia, multiplicãtia, & mittẽtia euacuanda, & in ſuis prauis diſpoſitionibus emendanda. Secunda rectificat regimen. Tertia reſpicit pedes, vt confortandos, & crura. Quarta reſpicit venas, vt coarctandas. Et ea complentia ex prædictis ſupra ſunt nota. at vero ſunt, qui eas incidunt, ligant, & cauterizant, ex quo accidit membris ſuperiorib. nocumentum dictum ſupra in cauterizatione arthreticę, (niſi ſuccurratur aliter, vt dictum eſt ibi. Et ex illis eſt nocumentum, quod accidit melancholiam, vel maniam pati conſuetis. vnde ſicut illarum apertio eſt cura illarum, & præſeruatio, ita ipſarũ inciſio, & eradicatio illarũ eſt cauſa. Inquit enim Abuha. Cum retentio euacuationis, quæ fluere ſolebat, aliquam ægritudinem poſſidere facit, eius prouocatio illius erit cura. Nocumentum quoque fit in inferiorib. accidit. n. in inciſione D earum extenuatio cruris, & pedis, priuatis eis ſanguinis alimento, proprie ſi ſanguis deſcendens fuerit purus.

Curatio.

Et medicinæ conuenientes varicibus ſunt ex ſimplicib. poſt curá ſuperiorum. Cinis caulium epithematus pedib. & venis eorum, aut oleum de oliuis puluerizata deſuper tamarice, & emplaſtro cum lupinis decoctis, & embrochatio cum aqua eius, & fimus caprarum epithematus, & farina fęnugr. farina raphani, & ſemen erucæ, & ſimilia, & epithymi cum aqua caſei, lapis lazuli, & armenus, & proprie in cauſa melancholica. Et ex compoſitis ſunt hieræ magnæ virtutem ipſarum habentes.

De elephantia, & medicinis eius. Cap. 10.

Elephã. quid.

ELephantia eſt ægritudo faciens augmentum præter naturá in mẽbris, & quandoque eſt in vno mẽbro, vt puta in cruribus, & pedibus; & dicitur proprie elephantia quandoque in virga, vel in lingua, & dicitur tritimus, & quandoque eſt in pluribus membris ſicut accidit Nicomacho; de quo dixit Galen. quod eius membra creuerunt

adeo, vt vix mouere ſe poſſet,&quando in toto corpore erit E æqualiter,tunc erit ſecũda ſpecies lepræ:eſt enim cũ melancholia in cute tota diffuſa,vt in muliere nobili vidimus illud fuerit poſt tempus naturalis augmenti.

Cauſa. Et quidẽ cauſa eſt multitudo ſanguinis craſſi phlegmatici,vel melancholici ad pedes,quo nutriuntur,& ſuperfluit ex eo multum,vltra illud, quod eſt neceſſarium nutrimento eorum debito,nec reſoluitur; ſed retinetur in eis propter ſuam craſſitiem,quare incraſſantur pedes cũ qualitate, plurimũ ſine æqualitate,eo ꝙ præter naturam exiſtat. Et quandoque euentus eius ex cauſis eſt ipſarum varicum, & eſt, aut ex ſanguine puro,aut phlegmatico, aut melancholico replente, & dilatante venas membri alicuius:vel omnium,in quib. non remanet,vt varicoſæ fiant,ſed tranſit ad membrum;vel vniformiter diſſeminatur in ſemita alimenti,& naturaliter effuſi,vel ſymptomatice in omnibus partibus eius.

Signa. Diſtinguitur autẽ inter eas ex regimine antecedente, & membri colore. In ſanguine.n.præceſſit regimẽ mul- F tiplicans ſanguinem ex pane mundo carnib. bonis,vino rubeo,quiete,& ſimilib. & color pedis eſt rubeus,& eſt incolumior. In phlegmatica autem præceſſit regimen phlegma multiplicans ex fructibus herbis, & carnibus innatis,& piſcibus in aqua, & alijs indigeſtibilibus, & color membri eſt declinans cum liuiditate ad albedinẽ, & plumbeitatem. In melancholica ẽt præceſſit regimen multiplicans melancholiã ex pane opiro,carnibus antiquis,caſeis antiquis,& carnibus ſalitis, & vino acido,& ſimilib. Et color membri declinat cũ duritie ad nigredinem,vel eſt ſicut color melongianæ. Et quando peruenit ad vlcerationem,ex qua timetur membri corroſio, & tunc proprie cum coarctatur in membro melancholicus ſanguis, corrumpitur, & aduritur,& acquiſiuit acuitatem,atque malitiam.

De cura elephantiæ. Cura elephantiæ, ſiue proprie, ſiue eius, quæ eſt ſpecies lepræ quandoque eſt poſſibilis, quandoque impoſſibilis. Poſſibilis quidem eſt in ſuo principio, & antequã mala diſpoſitio frigidorũ membrorũ habituata fuerit,& mala G habitudo membrorũ patientiũ cõfirmata. Conſiſtit autẽ in trib. In rectificatione membrorũ ſuperiorũ,quo completur proprie vomitu laborioſo prouocato cũ educẽtib. phlegma;vel melancholiã,cũ reiteratione ipſius. Et cũ phlebotomia ex venis partis oppoſitæ,vt venis manus.ſ. baſilicæ dextræ,vel ſiniſtræ, ac rectificatione prauæ diſpoſitionis ipſorum. Secundo conſiſtit in rectificatione regiminis, & completur breuiter cũ regimine extenuatiuo, quod in ſecunda ſectione dicemus (Chriſto dante) Et tertio cum reſolutione materiæ, & conſortatione membri patientis.

Localia. Completur cum adminiſtratione ſtypticantium ſuper pedem. Et ex appropriatis eſt lingua arietis emplaſtrata: prohibet enim augmentum elephantiæ,& ipſam detumeſcere facit. Et ſimiliter lutum ſigillatum,cũ aceto inunctum in modum cerati ſuper membrum. Cõfortat enim à proprietate membrũ,& materiã reſoluit effuſam in membrũ, & prohibet materiarũ effuſionẽ,vlce- H rationem,& corroſionem, & coarctando venas retinet ſanguinẽ in eis,nec permittet eum exire. Et ſtæchas ſm oẽm modũ adminiſtrationis,& proprie in materia phlegmatica,& melãcholica, & colocynthis eſt mirabilis fricata,& ſumpta,facit enim conſiſtere ægritudines,& vlterius non augeri. Calamenthum quoque ipſi,& varicibus ſua reſolutione, ſubtiliatione, & inciſione,& proprie ſi poſt ipſum comeſtum bibatur aqua caſei diebus continuis, & confert varicibus, & ſulphur cum reſina pini,& aceto curat eam. Arbitror aũt ſm hunc modum Aſclepiadem curaſſe Nicomachum de elephãtia, vt Gal. dixit. Impoſſibilis autem eſt ſanatio,vel parum cũ peruenit ad augmentum,& complementum ſui,propter habituatam diſpoſitionem prauam ſuperiorum,& confirmatam malam habitudinem membrorum. tunc enim non ſperatur ſalus,vel parum ſperatur, & cum ſperatur, illud,quo potiſſime confiditur eſt, cura varicum,& adminiſtratio reſoluentium fortium,& alchitram confert E miniſtratum, & linitum. Cum vero ſperatur, vt quis non obſtante cura prædicta ſemper augetur, melius eſt, vt dimittatur,& prohibeatur putrefactio, & corroſio membri cum bolo armena,& terra ſigillata cũ aceto linitis. Quod ſi peruenerit ad vlcerationem,& timeatur corroſio, & eſt tunc de genere lepræ, cura non eſt alia niſi, vt incidatur radicitus, & proprie cum particulis colli, deinde cauterizetur, & regatur regimine proprio conſolidatiuo, de ea in ſectione ſecunda dicetur in particula apoſtematum (ſi annuat Chriſtus) qui ſit per infinita ſecula benedictus. Amen.

SECTIO II. DE MEDICINIS ægritudinum vniuerſalium.

PARTICVLA I. & eſt ad omnes febres.

Sermo generalis, & prooemialis de febribus. F
Cap. 1.

Feb. quid. 1. aphoriſ. com. 16. GAlenus ſummus medicorum, & princeps inquit. Febris eſt calor naturalis mutatus in igneum,&c. Diuiditur autem in genera,& ſpecies, & hoc penes diuiſionem ipſius in ſuas cauſas generales,quæ ſunt ſm Gal. quatuor, materialis,formalis,efficiens, & finalis. Cauſa materialis in qua prius apprehẽditur,& fundatur eſt triplex.ſ. membra,humores, ſpiritus, quod voluit Hipp. in epidemijs, cum inquit. *De cauſis in generali.* Quæ continent,& quæ continentur,& quæ impetu fluunt,& refluunt; penes quæ in genera diuiditur,& ipſorum diuiſionum ſpecies,vt infra patebit. *1. de differentijs ca. 1.* Cauſa formalis,ſeu eſſentialis eſt calor præter naturam in ipſa notificatione expreſſus dicente Gal. Subſtantia.n. febriũ in genere eſt calor is, qui eſt præter naturam;penes quem diuiditur, quia cum ſit ſm eum acutus, & mordax,aut erit valde,vt genus hecticæ; aut minus,vt genus G ephemeræ,aut mediocriter,vt genus putridæ, quæ diuiſio,etſi ſit ſm feb. eſſentiã.ſ. calorem in ſeipſum contractum,à natura tñ, & diſpoſitione ſui ſubiecti, ſeu materialis cauſæ dependet proprie. Eadem enim caliditas ſm eſſentiam,prout Gal. voluit in diuerſis apprehenſa ſubſtantijs differentibus duritie,& mollitie,ſeu humiditate, & ſiccitate diuerſa,in diuerſis ſenſibiliter apparebit. In duro.n. & ſicco,acuta. In molli vero,& humido,ſuauis. Et ſi mediocris in mediocri; licet Auerr. in ſuis quodlibet, ſecundo videatur ſentire contrariũ,adducẽs dictũ philoſophi dicentis, ꝙ propria forma propriam requirit materiam,& è contrario, quod ſi in ſubſtãtialibus verũ ſit, in accidentalibus non, in quibus prius ſermo proponitur,eſt ſentire,vt Gal. retulit eſſe verum,nec dubitandũ *1. aph. 16.* quin febris eſſentialiter in genere ſiccitatis, licet Gal. vt dictum eſt, innuerit, ꝙ tantum in genere ſit caloris,qui eſt præter naturã, quã quoque in genere ſiccitatis oſtendit eſſe cum prædixit, ꝙ eſt calor mutatus in igneũ,qui H non ſolum calidus, ſed etiam ſiccus comprobatur,quod alibi voluit,cum dixit,ꝙ febris eſt mala complexio calida,& ſicca,nam cum in genere ſit vtriuſque dr̃ tamen in genere caliditatis exiſtere potius,quam ſiccitatis. Eoque calor qualitas actiua in eo eſt prior, & potior ſiccitate paſſiua,& proinde formalior, & ab eo denominatio, & ratio eſt ſumenda. Præterea ſi ſiccitas in ea,non eſt perceptibilis bene reſpectu caliditatis, quia minus lumen iuxta maius poſitum offuſcatur, & quia cum ſit non ſolum febris eſſentialis,ſed & effectiua dicente Abuha. ꝙ caliditas excedẽs, & ſi cum temperie ſit paſſiuarum, diu durare non poſſit,quin in proceſſu temporis ſiccius reddatur corpus,non ſemper à principio percipiatur,& appareat,ſicut caliditas, & proprie cum in corpore humido fuerit apprehenſa.

Cauſa efficiens triplex. Cauſa efficiens triplex eſt,primitiua, antecedens, & coniunctiua, prout Ioannitius inquit, penes quas diuiditur,vt infra patebit. Cauſa finalis eſt contriſtare hominẽ,& vniuerſas eius lædere actiones, dicente Gal. vna

quædam

quædam ægritudinum, quæ ſm dyſcraſiam, eſt feb. in tantam immoderationem erecto calore, vt & contriſtet hominem, & actioni noceat, vt & ſi neutrum habeat, & ſi quam maxime calidior ſeipſo factus fuerit, nondum febrire eum dicemus, ſm quam non differt, cum in ea omnes conueniant, & quoque ſi differant non in ſpecie, ſed in quanto, cum vna poſſit magis contriſtare alia, & nocere. qualiter autem hæc ſint infra patebit.

De cognitione feb. qualiter eſt duplex.

Verum quia febris non curatur niſi cognita, vt dixit Abuha. princeps cum ait. Et ſcias quia non eſt poſſibile, vt cures feb. niſi poſtquam cognoueris eam. Proinde ſciendũ, quod cognitio feb. eſt duplex. ſ. ſubſtantialis, & accidentalis. Subſtantialis eſt vera, perfecta, & ad curam neceſſaria, vera eſt perfecta, & certa, quia naturalibus, & ſubſtantialibus, vel eſſentialibus omnibus ſumpta eſt effectibus, & proprijs, quæ ſunt ſemper & non fallunt, quod enim naturale eſt, eſſentiale, aut proprium ſemper eſt, aut ſm plurimũ, vt dixit Abuh. Effectus quoque ſeu finis, & ſi ſubſtantialis non ſit, à ſubſtantialibus tamen immediate procedit, & eorũ virtus, & potentia demonſtratur, quod voluit Gal. & Abuh. quoque, cum ait. Virtutum autem, & operationũ admuicem aliæ ex alijs cognoſcuntur. Omnis operationis virtus exiſtit initium, nec aliqua operatio, niſi à virtute procedit, & eſt ad curam neceſſaria, vt Galen. ait, cum inquit. Quo enim vtique ad hæc modo ſanationis copioſi erimus, ſubſtantiam vniuſcuiuſque ægritudinis ignorantes, quaſi dicat nullo modo. Qualiter autem ſit talis febris cognitio, à natura ipſa ſupra dicta dicitur, quia ab intrinſecis cauſis, quibus ſcire contingit vere, & intelligere, vt à cognitione ſuæ formæ vel eſſentiæ, & à cognitione materialis cauſæ, in quibus ſua natura à quolibet ſuũ eſſe conſiſtit. Accidentis enim cauſa erit duplex ſcilicet ſuæ eſſentiæ in ſubiecto, vt Ariſt. dixit. A cognitione quidem formæ, vel ſubſtantiæ principalis, vel immediate. Vnde ait. Primi, & principaliſſimi generis differẽtiarũ febriũ eſt, quod ſumitur à ſubſtantia rei diuiſæ. Eſt autem vt dictum eſt eius ſubſtantia in genere caloris, qui eſt præter naturã. Albeit enim febris eſt principaliter cognoſcenda, cuius iudex proprius tactus eſt ipſum ſentiens acutum atque mordacẽ. Conſiſtit autẽ & in ſuæ cauſæ materialis ſecundaria cognitione, & mediate. Si.n. feb. eſt, in ſubiecto eſt corpore, cum accidentis eſſe ſit in ſubiecto, & ſua exiſtentia* ſit in ſubiecto, prout Ariſt. dixit. Cauſa materialis, ſeu ſubiectum, ſeu ſubiectiua, in qua eſt feb. pars corporis eſt, in qua principaliter apprehenditur, & corpus vniuerſum, in quo menſuratur, extenditur, & manifeſte ſentitur (niſi quod impediat adſit,) & eſt vt ſupra dictum eſt, ſecundum quod genus eius tripliciter diſtinguitur, ſcilicet membra, humores, ſpiritus, prout dixit Hipp. in epidemijs. His enim feb. cognoſcitur, & cognita etiam per ea curatur. Cognoſcitur quidem, quia per ea notificatur, ac eſſentialiter diuiditur, & à morbis alijs ſeparatur, ſic ſubſtantialiter, & vere cognoſcitur. Notificatur quidem penes ea in ſe generaliſſime ſcilicet ſubſtantia eius tantum cum præponitur, feb. eſt calor naturalis mutatus in igneum penes ſubſtantiam ſimul, & cauſam materialem eius, ſeu ſubiectiuam, cum inquit Ioannitius, febris eſt calor præter naturam procedens de corde per arterias in totum corpus. Diuiditur quoque penes ea proprie, & ſubſtantialiter. Penes eſſentiam quidẽ nam febris quædam eſt ſuauis caloris, vt ephemera, quædam acuti, vt hectica, quædam mediocris, vt putrida.

1. de differentijs feb. cap. 1.

** erit*

Penes cauſam quoque ſubiectiuam diuiditur principaliter in genera, & ſecundo in ſpecies. In genera quidẽ. Nam quoddam genus eius principaliter in ſolidis apprehenditur, vt hectica nominatum; quia eſt multæ inflammationis, & conſumptionis. Quoddam vero principaliter apprehenditur in humoribus, febris putrida nominatum, quia multæ inflammationis, putredinis, reſolutionis, & inciſerationis. Tertium vero principaliter in ſpiritibus imprimitur, ephemera nominatum, inflammationis tantum exiſtens.

Penes quoque diuiſionem horum triũ generum, A quodlibet in ſpecies ſuas ſecũdo diuiditur. Hectica quidem non penes diuiſionem membrorum; quia principaliter, & proprie eſt ſolidorum tantum. Sed penes humiditates tantum eorum, diuiditur enim in primã ſpeciem, cum calor præter naturam humiditatem primam conſumpſit, & inflãmauit, ſecundum quã hecticam ſiſt Gal. vocauit, & vocauit ſanabilẽ. In ſecundã ſpẽm, cum calor ſecundam conſumpſit, & tertiam inflammauit, quã marasmum incipiẽtem, & difficile ſanabilem Gal. dixit. Et in ſpeciem tertiam, cum iam tertiam conſumpſit, & inflammatio peruenit ad quartam, quam Gal. appellauit marasmum completum, & impoſſibile ſanabilem.

1. de differentijs cap. 1. & 9.

Etiam putrida in ſuas diuiditur ſpecies, penes ſui diuiſionem humorum. Nam aliã eſt in ſanguine, dupliciter, vel putreſcente magis, propter complexionis aptitudinem, & ſubſtantiam, & tranſpirationem difficilem, ſynocha proprie nominata de genere putridæ, vel inflãmato ſecundum modum ephemeræ non vere, de vtro-B que exiſtens genere febris, humoralis, & putridæ, prout eſt in humore, & ephemeræ, prout eſt ipſius inflammationis. Et quia ſanguis calidus, & humidus eſt, & omne tale apte putreſcit inflammatũ exiſtens maxime ſi à debita tranſpiratione priuetur, media talis eſt dicta inter ephemerã, & putredinalẽ. Inflammatione.n. ephemerali ex ſpeciebus, caliditate ad ſanguinẽ, & humores extenſa, & in eo impreſſa, & ſit ſynocha, facile in eius putredinem deuenitur. Alia etiã putredo eſt in cholera magis apta putredinem retinere, propter caliditatem, dicta tertiana. Proinde, & ex eo, quod per tertium exacerbabit. Alia in phlegmate apta propter humiditatem, dicta amphimerina, vel quotidiana, proinde & ex eo, quod exacerbatur quotidie. Et altera in melancholia apta propter humiditatem ſubſtantialem non complexionalem, ſi fuerit naturalis, putredo enim eſt tranſmutatio humidæ ſubſtantiæ à nõ naturali calore. Oẽm.n. humorũ ſubſtãtiam humidã conſtat eſſe, cũ dicetur in ea aqueũ elementũ. Et ſi ſit innaturalis ex aduſtione propter humiditatẽ ſub-G ſtantialẽ, & caliditatẽ, quam reſeruauit in ſe ex aduſtione ſm Gal. ſicut cinis caliditatẽ ignis, & eſt quartana. proinde, & quia exacerbatur per quartum, quod quare ſit non ſm aliũ modũ ſoli Deo ratio eſt ſeruanda. Sed quare hæc tardat plus, illa vero citius, & illa mediocriter diſpoſitio facit humoris, & aptitudo ad putredinem ſuæ ſubſtantiæ, & complexionis, & etiã quantitatis, vt in quintana, & ſextana apparet, à cõi talia infra dicentur. Et quidem quæ in ſanguine eſt ſynocha ſm, & proprie eſt, cũ nullus locus ſit in ea præcipuus, ſeu particularis, & ſolus ſanguis ſit in venis, & proinde cõcluſa eſt dicta; per eas.n. putrida fuligo cõtinue ſoluta à ſanguine cõtinue putreſcente, & non reſoluta, propter concluſionem eius in ipſis ad cor tranſit, propter continuitatem. Aliæ vero quia in eis cum intermiſſione propter diſpoſitionem particularum, quæ innaſcuntur; generãtium, ſ. mittentium, & recipientiũ, & attrahentium, non ſynochæ, nec concluſæ, ſed periodicæ dictæ ſunt, cum in periodis quibuſdam exacerban-D tur, quotidie, quarum quælibet poteſt eſſe continua, ex corruptione ſui humoris in venis proprie, & interpolata cum corrumpitur extra venas. Ex eis enim cito, & facile reſoluitur antequam particulæ aliam remittant, & regenerent ad materiam, qui in putrefactione ſuccedat, ſic quod perfecte quieſcat, & calor eius interpolatur quiete, quandiu ſuccedat alius loco ſui.

Et vnaquæque poteſt eſſe pura, & impura. Impura vero dicitur, quia ex humoribus plurimis eſt commixta; vel ſecundum partes, cuius denominatio à prædominante humore dicetur, vel ſecundum vicinitatem ipſorum ad putredinem concurrentium, & tunc erit compoſita. eius autem compoſitio, vel erit generum, vel ſpecierum, & hæc plurimum putridarum. Et erit aut ex interpolatis, aut continuis, aut vtriſque in hæmitritæo. Porro ſi putredo ab epidemia, ſeu peſtilenti aere ſit impreſſa, peſtilentialis dicetur. Et ephemera quoque in ſpecies diuiditur penes diuiſionem ſpirituum. Alia enim eſt in ſpiritu vitali, alia in naturali, alia in animali. Pe-

nes cauſas quoque efficientes diuiditur febris, non ſubſtantialiter, ſed accidentaliter magis; nec proinde notificatur, cum ſint extrinſecæ, & alijs morbis cōmunes, non ſibi propriæ. Hectica quidem penes primitiuam corpoream, & incorpoream. Nam alia eſt, quæ fit à cauſa procatarctica, & exteriori. Alia à cauſonibus multum prolongatis. Putrida etiam penes interiorem, & antecedentem, & coniunctam. Nam alia eſt, quæ fit à cauſa antecedente, vel coniuncta: quæ cauſa eſt tantum, & nō morbus, & putredo humorum eſt. Alia eſt, quæ fit à cauſa, quæ eſt per ſe, morbus, vt quæ ſequitur aperta, vel vlcus. Penes cauſam primitiuā quoque, & proprie ephemera febris diuiditur, cum variet eius eſſentiam, & curam in ſpecie, vel in quanto, vt infra in ſpeciali proſecutione patebit, plurimum tñ primitiua mouet antecedentem, & qñque coniunctam, in corpore antecedente non exiſtente. Et adhuc diuiditur febris penes eius accidentia, & naturam cauſæ ſcilicet morbi habentia, & proprie, propter eandem cauſam. Alia enim eſt cū ſyncopi, alia cum ſtupore, alia cum fluxu, alia cū dolore, & alia præter illa.

Curatio generalis. Cognita ergo febre etiā per ea curetūr, quia cura eius per tria generaliter indicatur, per locum, morbū, & cauſam, vt in corde ſuperius dictū eſt. Vnde Gal. ait. Ex quibus duobus. ſ. cognoſcere membrū infirmum, & morbum, poteris cognoſcere generalem eius curationem, & alibi, inutiliter quis prouidebit febribus, niſi, prius meminerit cauſæ. Cognita enim febris eſſentia, quia ſit dyſcraſia * iudicat eius alterationem, & quia ſit calida, & ſicca, * indicatur cum frigidis, & humidis eſſe complēdam, quæ infra dicentur. Et quia ſit corporis vniuerſi, cum pluribus, & fortioribus, quam ſi eſſet mēbri vnius. Et quia eius calor eſt principaliter apprehenſus in humoribus, & conſequēter in hepate, cum ſit eorum principium, vt in putrida, vel in ſpiritibus, & conſequenter in corde, cum ſit eorum principium, fons, & minera, vt in ephemera, vel principaliter in cordis corpore, vt in hectica, & in eo formatur, vt in omni, tñ non dicitur febris, niſi cum caleat cor, indicat cum talibus frigidis, & humidis eſſe complenda, quæ ſpiritus, cor, & hepar, rectificent, & confortent. quapropter dixit Abu. embiochare hepar cum infrigidantibus eſt res maxima, & magis iuuans; nam cum æquatur, eſt in eo res maior, & forsaſſe rectificat aquam, & certe cordis æquatio multo magis propter cauſam iam dictam ipſius erit rectificatio. Quantitatem quorum determinat corporis naturalis complexionis cognitio, licet ſit difficilis, ipſamque limitat ætas, conſuetudo, tempus, regio, & aliæ circumſtantiæ, vt ait Gal. His ergo ignoratis neſcimus quantum debemus infrigidare, & humectare, nec quando debemus ab eis deſiſtere, & ſic aut non curabimus, aut in contrariam diſpoſitionem adducemus. Ad hæc quoque cum ipſa putrida ex efficiente cauſa humorali dependeat, & quandoque ex ea generetur hectica, & ephemera, & cōſeruetur, indicabit euacuationem. Inquit enim Gal. Manifeſtum vero, quoniam cauſarum facientium dyſcraſiam per euacuationem eſt ſanatio, ipſarum vero dyſcraſiarum alteratio ſanatio. Et iterum ait, Facta iam ægritudo curabitur, diſpoſitione à qua principaliter, quæ ſm naturā eſt operatio læditur, ſoluta; quam & ipſam dicimus ægritudinis cām. Attamen cū ſit talis humor in aliquo membro locatus, hepate. ſ. & venis, vt in cholericis, & acutis plurimū, vel in ſtomacho, vt eſt in amphimerinis, vel ſplene, vt quartanis, indicat euacuationem ipſius in talibus faciendā, quæ illa reſpicit, rectificet, & cōfortet. Vnde Gal. Intentio ſanandorū. ſm partē, eſt aliqua ex ipſa diſpoſitione: plurima vero ex patiētibus particularis. Sicq; principaliſſimā intētionem cōplebis, quæ ſumitur à virtute in triplici prædicta ſubſtantia exiſtente ex ſimilibus vnicuique conſeruata. Febris ergo vere, & generaliter per illa cognoſcitur, & per illa cognita medicatur. Vnde Gal. Medicina eſt ſciētia ſanorū, ægrorum, & neutrorū ſcilicet ſignorum corporū, & cauſarū. cognoſcitur quoque vere, & generaliter, propter eius cauſam extrinſecam, & efficientem, quæ triplex eſt. Primitiua, antecedens, & coniuncta, quibus omnibus habet cognoſci. Quod oſtendit Abuh. cum ait. Cauſa vero in libris medicorum eſt, quæ primo eſt, ex qua prouenit inuentio alicuius diſpoſitionis, & fixionis in corpore humano. Finaliter quoque cognoſcitur febris propter ſui effectum, & proprietatem, & in vnoquoque ſuo genere propter eoſdem. Generaliſſime autem natura effectus eius eſt, vt inquit Iſaac, læſio vniuerſæ læſionis corporis, & paſſionis, exiccatio corporis, & conſumptio, ac contriſtare vt à Gal. dictum eſt, quod in vnoquoque ſuo genere eſt commune, vt ſuperius dictū eſt. Effectus enim ephemerarum eſt lædere ſenſum minus alijs. Proprietas vero eſt, quæ ſequitur inflammationē ſuauem, & æqualem ſolam abſque omni putredine, cum ſit à ſola procatarctica cauſa. Et incipit abſque horripilatione. Et vrinæ digeſtio in prima dierum apparet. magnitudo, & velocitas in pulſu, & in ea nunquam velocitatem ſuperaddere ſyſtolen, & declinatio cum vapore ſudorali, & humiditate, & benigna, & ſuaui infrigidatione ſuccedente illi. Generis vero febrium putridarum effectus eſt idem. Sed proprietas eſt contraria propter admixtam putredinem. Et proinde videbis eā magis lædere, & fieri à cauſa antecedente, & ab ea immediate incipere. Cum rigore vero, & horripilatione, & calore, mordacitas, & inæqualitas ſecundum diuerſa tempora, & ſecundum primam manus immiſſionem, & perdurantiam eius. Et ſimiliter in pulſibus in velocitate ſuperaddere ſyſtolem, & cum vrinæ indigeſtio, & aliquod ſymptoma apparet ſecundum ſtatum, proprium eſt generis putridarum, nō tamen ſeparabili, vt Gal. ait. Generis quoque hecticarū effectus eſt maior læſio, & ariditatem videbis eā reddere corpori, & habere caliditatem extenſam, & mordacem ſine inæqualitate de ſe, addi vero & inæqualē fieri, ſumpto cibo, poſt primam horā, vel ſecundā, & ar[illegible]ſum fieri in contritū non contritū, vt in putridis, & pulſum fieri durū ſimul, & paruū, & debilē, propriū eſt hecticarū, ex eo, quòd caliditas eſt acuta, in duro ſubiecto infixa, & abſque putredine. Cognitio vero eſſentiæ febris eſt per corporis contactū, & qualitatē eius mutatā in caliditatē, quā percipit tactus, vt dictū eſt, non tēperatā, & ſuauē, vt corporis ſani, ſed acutam, inſuauē, mordacem, & pungitiuā, qualiter in febricitantibus eſt, vt Gal. aſſeruit. Et ſi ſimplex eſt, facilis, & cōmixta difficilis propter confuſionem ſignorū adinuicem earundē. Cognitio vero cauſæ materialis, vel ſubiectiuæ ſcilicet membri, ſi ſit hepar, cor, vel ſplen, ſtomachus, vel etiam aliud ex occultis, ſcitur per ea quæ Gal. docuit, cum dixit. Non apparentia bona vero vniuerſaliter quidem diſcere oportet ex læſionibus operationum, aut egeſtionibus, aut doloribus, aut ex tumoribus præter naturam, aut ex quibuſdam horum, aut omnibus. Cognitio vero ſpiritus generaliter eſt ex pulſu, & anhelitu, quibus principaliter diſpoſitio cordis cognoſcitur, in quo omnis ſpiritus generatur, & ex viuacitate, & pigritia in actionibus corporis, & membrorū, ad quæ impetu fluunt, & ſpecialiter, ex actionibus ſenſus, & motus in neruis ſpiritus animalis cauſa cognoſcitur. ex paſſionibus, & actionibus animæ. in corde, & arterijs ſpiritus vitalis. ex actionibus naturalibus in venis cauſæ naturalis ſpiritus demōſtrantur. Cognitio quoque efficientis cauſæ interioris. ſ. humoris, ex præcedenti diæta, conſuetudine, & ætate, tempore, regione, arte, & ægritudine, vt Hippo. in apho. docuit. *2. aph. 2.* Ex exeuntibus per vrinā proprie, egeſtiones, & ſudores, & alias regiones corporis particulares. Inquit. n. Gal. Color. n. corporis humorū abundantiā oſtēdit. Eſt enim color humorū, & nō membrorū, niſi forte humores concurrerint in profundū. Et ideo ſignificatio ex eo tantū, non certa, ſed fallax eſt. Cognitio vero primitiuæ eſt manifeſta ſicut proprietas, & effectus. Cognitio vero accidentalis ipſius febris non eſt certa, quia fallit, cum non ſit ex ſubſtantialibus eius effectus, & proprijs, quæ ſunt ſemper, ſed ex accidentalibus, & caſibus, qui qñque apparent, & qñque non. Et tñ apparēt qñq; in principio, qñque in medio, qñq; in fine. Sed eſt cōferens coadiuuās

ad

Margin notes: *Curatio generalis.* — * *indicat.* * *indicatur.* — *3. methap. cap. 13.* — *A. med. cap. 1.* — Section letters: E, F, G, H.

ad cognoſcendum,& quod eſt proprie,cum ex eo fuerit, quid occultum,vt Abuh & Ariſt.dixit. Et ſunt color rubeus pallidus,citrinus,longitudo,& breuitas,magnitudo,& paruitas febrium, & ipſorum analogia paroxyſmorum. Dolor alicuius membri,laſſitudo,cruor. ſigna cruditatis,& digeſtionis. ſigna ſalutis, & mortis, & huiuſmodi,quę ſunt accidentalis non propria,ſicut in pleureſi dolor lateris pungitiuus,tuſſis, & malitia anhelitus, & pulſus ſerrinus. Specialis cognitio febris,eſt vniuſcuiuſque febris,quam oportet particulariter curare,& diſtincte cognoſcere ſecundum ſuam ſpeciem,prout Gal. dixit,cũ inquit. Quæ igitur dicta ſunt mihi,& per alios multoties dicentur. Et nota,ꝙ non oportet periodos.i. circuitiones,& analogias paroxyſmorum ſcrutari ſolũ, ſed multo magis ipſam ſpeciem febris,& ex hac cognoſcere eam, quẽadmodum hominem per propriam formam, talis autẽ ſpecies,ex qua oportet diſtincte vnamquamque febrem cognoſcere, ſumi habet ex diſtinctione generis vniuſcuiuſque prædictorum. Et ſm dictum generalem modum cognitionem vniuſcuiuſque procedere. Inquit enim Gal. In ſpecialibus contineri vniuerſales oportet. Duci vero in vniuerſales ſpecialiores ex diuiſione generaliũ inuentas, quæ autem ſint in proſecutione patebit ſm ordinem prædiſtinctũ ipſarum ſpecierum febrium ephemerarum. Quarum curam aggrediamur ſecundum modum generalem,& ſpecialem ſuperius prædiſtinctum, ex quo quod inter alia genera facilius accidit,corrigitur. Omnis enim leptomera ſubſtantia facilius eſt alterabilis, vt ait Gal.

Differen. 1. de criſ. c.1.

De medicinis ad febres ephemeras generale. Cap. 2.

Curatio generalis feb. ephe.

PRæmiſſa cognitione generaliſſima, & curatione febrium ſecundum Serapium,ac generali cognitione vniuſcuiuſque generis eius,ſequitur cura generalis ſecundum vnumquodque genus eius. Et primo cura generalis generis ephemerarum. Conſiſtit autẽ ſm prætactum modum in duabus rebus. in ablatione exterioris cauſæ, & primitiua,vel interioris, & antecedentis abſciſſione. ſecundum,ꝙ vera eſt, & non vera, & in febrilis dyſcraſiæ alteratione. In cauſæ quidem ablatione,vel abſciſſione. Inquit Gal. quia vera eſt cauſa,quæ febrem facit,inutiliter quis prouidebit febri, niſi prius memiuerit cauſæ. Completur aũt cauſæ primitiuæ ablatio,cum priuatione ipſius,& euentatione,ac ſui contrarij introductione. Interioris abſciſſio,cum euacuatione primo, Deinde cum rarefactione cutis, vel obſtructionis apertione, & cum quibus infra in ſpecialium cura dicetur. Alteratio febris cum frigidis, & humidis interius ſumptis, & exterius approximatis non in totum corpus, cũ oppilando inflamment,& detineant ſuperfluitates quocunque modo approximatæ, ſiue embrochando, infundendo, ſiue liniendo. Tantum circa ſpiritualia applicentur,ibi enim approximata tantum cuiuſlibet febris dyſcraſiam,ac ex ceſſum extinguunt, & ſi vapores fumoſi ex poris partiũ illarum,oppilando,prohibeant reſpirare, non tollitur ex poris aliarum partium , & per pulmonis tracheam in anhelitu,quin commode expurgentur, quod contradictum aliquorum eſt. Sint autem quæ ſpiritus rectificent, virtutes confortent,& cor alterent,& totum corpus. Et cum inſpiratione aereæ ſubſtantiæ bonæ, & frigidæ naturaliter, vel artificialiter procuratæ,ac quiete corporis, & animæ. Inanitione ſuperfluorum pharmacalium fumantium,& calefacientium,vt cum ſomno ſuo tempore,aut cũ his,ex cibis,& potib. quæ vaporoſum ſanguinẽ gignunt,bonum,& frigidum, aromaticis,vel odorabilibus mixtis: hæc enim ſpiritus multiplicant,alterant cor,& cito virtutes confortant. Vnde Gal. Qui celerius vult reintegrari reintegretur odoribus, quæ qualia ſint, in ſpecialium cura dicentur. Et ſi quam maxime virtus ſecundum naturam ſe habens cibum dare non indiget in hac febre: non enim conuenit in prima, vel ſecunda dierum extenſam febrem fieri imbecillem, illum tamen poterit indicare, ſecundum accidens imbecillis effecta,

Med. gen.

2. aph. 11.

A vt propter malam habitudinem laborantem, & propter ſenectutem, vel quia in laborib. ſimul cum intentione ſolis,& ieiunio per totam diem fuerit,& vigilijs, & circa veſperam antequam cibetur homo inuaſus fuerit à febre,& ſic exoluta virtute. Sic equidem cibum,& potum indicat dandum, non in declinatione vniuerſali completa,ſed etiam particulari. Sed etiam ſtante febre quandoque. Inquit enim Hipp. Accidentibus ſuperuenientibus virtutem diſſoluentibus,ilico cibus eſt dãdus, ſed ſuis conditionibus omnibus prędiſcuſſis ſcilicet ſubſtantia,vt ſit euchymus,ideſt bonorum chymorum generatiuus,ſitque facile digeſtibilis,propter membrorum nutritiuorum diſtemperiem , & infirmitatem. Inquit enim Gal. venter infirmus non bene digerit, qualitate ſcilicet elementari, quia frigidus, & humidus, propter febris dyſcraſiam. Et ſimiliter potus,vt eſt aqua frigida cum virtus ſit fortis,niſi aliud quid obſtet. Sitque cibus multi nutrimẽti abſque multa ſuperfluitate,ne tranſeat B in putredinem. Et ſit paucę quantitatis,cum pauco indigeat corpus in tali febre,cito vt infra tres dies plurimum ad terminum venientem,licet non ſit acuta,quæ quia licet ſit breuis, non tamen periculoſa. tempore, vt detur cibus generaliter in declinatione perfecta,vt dictum eſt, omnis ephemeræ,& ſi conuenerit in hora conſueta, eſt melius. Hæc enim hora communis eſt eis, & putridis, niſi in quibuſdam ex eis,vt prouenientibus ex labore,vel anguſtia,vel ieiunio,vel fame,vel vigilijs, vt dictum eſt proprie in corporibus,quibus in talibus diſpoſitionibus cholera ad ſtomachum currere conſueuit, & inducere ſyncopim,præcepit enim Galen. hos cibari in principijs paroxyſmorum,& ante; ſic enim cibus datus ſtomachũ roborat,vt currentes ad eum humores repellat. Et ſyncopim,ſeu cardiacam proinde ſuſpectam, vel cõſuetam fieri vetat,& à febre multorum dierum pręſeruat. Si autem talis cibus non quilibet, nec reſumptiuus, qualis in declinatione ſolum conuenit; ſed ſit tantum panis infuſus in ſucco granatorum muzorum,quoniam opportu- C nus cibus eſt ſtomacho laboranti cholerico,vel in vino lymphato,vt multiplicet ſpiritus,& velociter penetrando ad cor virtuti ſuccurrat, ſi expetat. Citam enim talis cibus facit reductionem ſecundum Gal. & quandoque oportet prius eos facere vomere cum aqua, & aceto,ſed ſuperueniente febre poſt horripilationem, præcedente vero detur vſque ad declinationem paroxyſmi, cum humores tunc currere non prohibeant, ſed ad grauedinem,& anguſtiam addant. Declinatione vero ſuccedente detur eis perfectione non expectata. Cum enim hi ſiccum habitum habeant, & exolutam virtutem,niſi prius humectentur,ac confortentur cibo,& potu,febris perfecte non poterit declinare.

Et modus dandi cibum, & potum talibus eſt,vt concedantur delitiari,in veris,& non veris maxime, vt puta patientibus ex oppilatione , apoſtemate, & nauſeatiua ſacietate nequaquam. Sed in declinatione perfecta cum diminutione,ſeu ſubtiliatione detur. Porro in talibus fe- D bribus quibuſcunq; vel plurimis cõmunis ordo eſt,vt cibus,& potus detur in declinatione incipiente,vel perfecta,vt dictum eſt. Et poſt balneum aquæ dulcis tepidæ caliditatis præmiſſum. Tale enim balneum cõmune exiſtit officium ephemerarum febrium; rarefacit enim poros denſatos venarum,& arteriarum ductus, & orificia. aperit oppilationes, ſudorem prouocat, & fumoſas ſuperfluitates multiplicatas ex febre reſoluit, & ſpiritus reddit claros,humores purificat, & membra infrigidat, & humectat, & in quietam diſpoſitionem totum corpus adducit,ſi in declinatione fuerit miniſtratum;etiam catarrhum ſedat,ſi patiatur aduſtum. Quapropter oportet,vt primo in aere aliqualiter moram trahat. Deinde in aquam calidam intret, & ibi diutius immoretur ; ante enim, ſi miniſtratum fuerit ſpiritus inflammat ; alias vero inflammat, horripilat,& ad putredines febres trãſmutat: In corporibus enim immundis rigorem ex putredine gignit . Quapropter in declinatione perfecta febrium talium, & in fine tertij, vel quarti paroxyſmi fe-

ceteris concedatur balneum, atque cibus, cum omnis ſuperfluitas euacuata ſit, & conſumpta, & ſedata caliditas in declinatione primi paroxyſmi, vel ſecundi, non, niſi repletio fuerit euacuata, & alia materia, ſi quæ ſit digeſta. Talibus enim febribus tantum euacuatio competit, vt innuit Gal. commune quoque auxilium eſt frictio. In oppilatione enim, vel ſoliditate facta, poros rarefacit, & aperit, & ſuperfluitatibus obuiat; & ſiquidem multæ ſint diſſoluit, & ad loca oppilationum trahit magis; & incuneat: quod etiam apertiua interius miniſtrata magis efficiunt. Si vero paucæ, reſoluit, & conſumat. Non

No. de frictione.

ergo oportet, vt frictio miniſtretur, nec apertiuum aliquod, niſi euacuatione præmiſſa, & maxime ſi forte exiſtat. Videtur autem, & tertia res in cura ephemerarum deficere neceſſaria, quæ ſcilicet corrigit accidentia, non autem deficit; quia dictæ duæ res communiter in omnibus ſunt neceſſariæ, hæc autem tertia non in omnibus. In veris enim ephemeris magnitudine febris neceſſaria non exiſtit, cum cauſam incorpoream non antecedentem habeant, in cuius digeſtione, diuiſione, ac repulſione natura inſtat, non magnitudine febris, ex quibus conſueuerunt inſurgere accidentia, vt in putridis, prout Gal. dixit. Sed in non veris habentibus illam tantum, quod oſtendit cum inquit. Proprium eſt putridarum ſecundum aſcẽſum caloris, & ſtatum fieri aliquod ſymptoma. Ephemerarum vero proprium ſignũ ſit caloris æqualitas, & ſuauitas; & ſecundum aſcẽſum, & ſtatum, in quibus augentur, & ſunt fortiores, nullum fieri ſymptoma, non tamen eſt inſeparabile, cum non à veris appareat ſeparari, & illud propter cauſam prædictam.

De febre ephemera, quæ fit ex accidentibus animæ. Cap. 3.

Cauſa.

FEbrem ephemeram fieri ex animæ accidentibus, & alijs cauſis, quæ ſequuntur, dixerunt antiqui. Videndus autem eſt modus, & qualiter fiant cum ex eo curationis vrgentium habeatur. Modus ergo qualiter fiant ex animæ accidentibus eſt. Quoniam, vt inquit Abuh. Omnia animæ accidentia ſequuntur, aut eis aſſociantur motiones ſpiritus, aut interius, aut exterius, aut vtroque modo, & iſtud erit, aut ſubito, aut paulatim, vt ex hoc motiones intelligat non naturales, & naturales excludat, quæ ſunt ordinatæ, licet impetu quodam veræ fiant Hipp. dicente. Quæ impetu fluunt, ac refluunt; ac in eis, quæ præter naturam, quæ ſubito tantum ſunt, vt in

5. aph. 53.

dolore, dicente Hipp. in apho. Quæcunque corruptiuæ ſunt fœtus, his verba gracilia fiunt, ſcilicet ſubito. Cum enim paulatim ſpiritus ad alteram duarum mouentur partium, ſequentur, ſeu aſſociabuntur animæ accidentia, vt gaudium, & triſtitia temperatæ ſtantes cum natura, nec ſequitur febris. Cum vero ſubito moueantur, & fortiter, animæ accidentia proueniunt intemperata, naturam exterminantia; vt eſt ira, gaudium ſuperfluum, & timor, non tamen tantum, vt perducant ad mortem, ſicut accidit puſillanimis, & febris in diſpoſitis corporibus, quia calidis, & ſiccis magis, deinde calidis, deinde ſiccis vndecunque. In talibus enim corporibus ſic diſpoſitis prædictis motus in ſpiritibus naturam, id eſt calorem naturalem exterminat, quia extra naturales terminos ponit, & immutat, & etiam immoderãtiam tantum exauget, quòd pertranſiens ad ſubſtantialia corporis ſcilicet humores contentos, & continentia membra, lædat vniuerſas actiones, & paſſiones, atque contriſtet, & ſic febrire hominem eſt neceſſe. Et quia naturales motiones ſpirituum ſunt, primo de principijs ad extra, vt patet de vigilijs, deinde de exterioribus ad principia, vt patet de ſomno. Ira vero, & gaudium primam motionem ſequuntur, Ideo de febribus cauſatis ab eis primum dicere propoſuimus. Eſt autem ira ſecundum Gal. non audacia, ſed velut feruor quidam eius, qui circa cor eſt ſanguinis, in quo prius, ſimulq; feruere neceſſe eſt ſpiritum. Cum autem ferueſcentia ſanguinis moueatur, & ſimul cum eo ferueat, & magis, tanquam magis aptus impel-

E latur ad extra, vt compellat iram. Quapropter febris ex ira proueniens ephemera dicta non eſt humoralis.

Signa.

Signa vero ipſius ephemeræ prouenientis ex ira ſunt ſigna rememorationis iræ præteritæ, & demonſtratiua præſentis febris: vt caliditas corporis, & eſflatio, & rubedo faciei, niſi admiſceatur timor, ex eo, quem forte offendit tempore iræ. Nam ex hoc remittetur rubedo faciei, & oculorum, ita vt ſint rubei præeminẽtes exterius, vt terrentis; & hoc propter vehementiam motus ſpiritus ad extra. Et quandoque accidit quibuſdam eorum tremor, vt quibus cholera dominatur, & natura eſt debilis, & reſolubilis valde. In eis enim cholera ſimul feruens cum ſanguine mouetur per ſenſibilia membra; quã cum natura regulare non poſſit, tremorem ea pungendo per modum rigoris inducit, eiſque in ira præcedente tremore abſque ſigno rigoris prouenit apparenter, cum ſpiritus] vehementer moti exterius natura contentiua exiſtente debili reſoluantur, quare membra in ſuo ſitu non F valent naturali, & debito conſeruari, & vrina eſt rubea, mordax in emiſſione propter choleram diſſolutam ei admixtam. Et quandoque eſt in eo aliqua claritas, cum ex ea non accidit perturbatio in digeſtione, quod eſt, quia calor naturalis extra egrediens ira præſente loca digeſtionis omiſit. Et poſt iram quoque cum remanet reſolutus digeſtionem complere non poteſt. Et pulſus eſt magnus, velox, plenus, & frequens propter curſum ſanguinis, & ſpiritus ad exteriora arteriarum.

Curatio.

Cura eius eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & alteratio febrilis dyſcraſiæ. Primam rem complent ſedantia iram, vt ſunt inductiones, & promiſſiones inductæ tempore futuro, & magis apta. Et admonitiones rationabiles; quæ refrænent motum ſpirituum, & conuertant eos ad contrarium; ſcilicet interiora corporis cũ ſuauitate, & paulatim; quæ oſtendendo mala, quę prouenerunt ex conſecutione ipſius aliquem timorem incutiunt. Et occupatio in lætificantibus ex fabulis, ac cantilenis placidis, atque ludis, & mirabilibus, quæ ſpiritus reddunt in actio- G ne claros, & quietos.

Secundam rem complent quæcunque ex medicinis exterius omni tempore applicans infrigidando, & humectando ſpiritum conuertunt interius verſus cor alteratum detinent, & confortant, & ex magis proprijs ad hæc complenda eſt oleum roſatum à Galen. inter cętera commendatum. ſua enim frigiditate, & humiditate febris dyſcraſiam alterat exterius inunctum, cum innouatione, & maxime circa ſpiritualia membra, & ſubtili ſubſtantia penetrando in profundum corporis humectãdo infrigidat magis ſpiritus, & membra; ad quod adiuuat ſua moderata ſtypticitas impellendo ipſam interius, quæ etiam ſpiritum impellit interius, & inſpiſſando, & ſtypticando retinet, & ſua aromaticitate confortat ipſam virtutem, & cor. Et quæcunque ex cibis, & potibus, & medicinis interius ſumptis infrigidant, & humectant. qualia ſunt ex cibis hordeaceum, & cibus factus ex cucurbita, & ex fructibus citruli, & melones, & H ex herbis, portulaca, lactuca, chrylolocanna, & ſimiles. Et ex fructibus pyra, ſebeſten, & ſimilia. Alterant enim dyſcraſiam, & obtũdunt choleram, & vrinæ acuitatem, & naturam leniunt, quæ in eis eſt plurimum conſtipata. Et ex potib. quales ſunt, aqua hordei, & frigida (niſi fuerit quod prohibeat.) & interdicatur vinum omnino, donec ſedetur caliditas. quoniam inflammat ſpiritum, agitat choleram, & impetum eis præſtat ad motum, niſi ad reſolutionem deuenerit, quo caſu lymphatum bene eſt concedendum. Et ex medicinis, ſemina communia, quæ alterando prouocant choleram, & commotam cum vrina educunt. Et ex illis eſt mel, caſia fiſtula, ſiracoſt, & tereniabin, & ſimilia, quę leniendo eorum conſtipant materiam, & lubricando ipſam educunt. Hora autem miniſtrandi prædicta eſt declinante ira, & febris paroxyſmo, nec oportet quod interueniat balneatio cum aqua calida, quoniam inflammat ſpiritus, & eos ad exterius magis trahit; nec etiam cum frigida, quoniam fumos cholericos retinet, nec reſolui permittit; ſed cum ſpiritibus

tibus intra conuertit. Et cum corpora ſint nuda carne radicalia membra nocent, & maxime ſi ſint ex reſolutione debilitata. Poſt quę concedatur per horam ſomnus, quoniam calorem, & ſpiritum reuocat, & intus tenet humectando, inſpiſſat, reſoluit, & confortat, non tamẽ ſit multus, & profundus, ne ad inflammationem perducat.

De febre ephemera, quæ fit ex gaudio. Cap. 4.

Cauſa. FEbris ex gaudio prouenit ſicut ex ira, quia ſpiritus, & calor mouentur ad exteriora ſubito, & fortiter ſi ſuperfluum fuerit, vt ſuperius dictum eſt, differenter tamẽ. In gaudio enim virtus in corpore manens ante ipſum mollificatur: deinde cum ſpiritibus ad exteriora progreditur corporis, & cum valde ſuperfluum fuerit, reſoluitur, & ſequitur mors. Cum vero non multum exceſſerit, quia eius cauſa non fuerit multum ardua, & excedens, nõ reſoluitur, ſed in motum inflammatur, & febrem accendit. Quemadmodum, & in ira, in qua ſi multum excedens fuerit, & ſuperflua, virtus corporis non diſſoluitur, aut vt egrediens reſoluatur, ſicut in ſuperfluo gaudio; immo retinetur aliqualiter intra, cum timor ſit permixtus in eo, vt Serapio dicit, quare non ſequitur mors, ſicut in illo, & tamen febris ex eo proueniens erit ſicut febris cauſata ex ira. *Signa.* Signa eius ſunt proxima illis ſignis, quia in ſpecie ſimilia, non tamen in gradu æqualiter excedentia, præterquam in ſigno oculorum, & pulſus; non enim *Cura.* eſt forma eorum terrentium, ſed gaudentium. In pulſu quoque eſt ſequentia minor quàm in febre ex ira. Et proinde cura illius ſimiliter proxima erit.

De febre ephemera, quæ fit ex triſtitia. Cap. 5.

Cauſa. TRiſtitia, & cogitatio, quia motionem ſpirituũ paulatim ad interiora ſequuntur, vt plurimum febres non faciunt, niſi cum magis plurimum ſit perdurans, tunc enim licet motio ſpirituum ſit ad interiora, paulatim tamen aſſociantur motiones ipſorum cum eis magnæ, plurimæ, & perdurantes, agitante ſpiritus intra, & commotiones de corde ad cerebrum, & e conuerſo, quia inflammantur, & febres facit, & maxime ſi accidat motus laborioſus, in quærendo rem perditam contriſtantem, quæ inueniri non poteſt.

Signa eius ſunt color pallidus faciei, igneitas vrinę, & acuitas eius in emiſſione percepta, propter dominiũ caliditatis, & ſiccitatis in interioribus corporis, & motum cholerę multiplicantem ex inflãmatione caloris ſequentis motum ſanguinis, & ſpiritus ad interiora. Et propterea etiam oculi ſunt ſubmerſi cum quiete, & ſubcluſione, ad quod adiuuat reſolutio ſuperueniens. Deinde accidit illis contrarium. Et pulſus debilis ad paruitatem, & depreſſionem tendens non valde, & etiam in eo ſaltus ex ſubita reditione ſpiritus ad exteriora, & propriè cum ſolicitudo inquirendi perditam rem inſurgit.

Cura eius eſt duę res, ſicut cura febrium pręd ictarum, ſcilicet ablatio cauſæ, & alteratio febrilis dyſcraſiæ. Intentio tamen communis in eis contraria eſt eis, quæ in illis. Prima autem eſt ablatio cogitationis, & triſtitiæ, quam complent dimiſſio ſtudij, & prudentiæ, & conuerſio ad ſolatia plura, & diuerſa, quæ ſpiritum retrahant de interioribus ad exteriora, ipſumque reddant hilarem, & iocundum, & ſpes inueniendi rem perditam contriſtantem, vel aliam meliorem. Secundam rem complent quę cunq; ex medicinis ſtante paroxyſmo exterius approximatis, & circa cor maxime infrigidando, & humectando, ſpiritus de interiorib. trahunt ad exteriora, vt eſt fricatio cum aliquo oleorum infrigidantium, & humectantium abſq; ſtypticitate, vt eſt oleum violatũ, de cucurbita, de nenuphare, & ſimilia. Et epithemata ſupra pectus ex mucilagine tragacanthi, pſyllij, aquæ endiuiæ, roſ. & nenupharis, portulacæ, & melonis indi, & modico croco, & balneatio in vinis declinante paroxyſmo, in qua ſit aqua temperatæ caliditatis, & decoctionis alicuius prædictarum medicinarum plurima, in qua ſit introitus frequens. Poſt quod vngatur cum aliquo prædictorum, & mulgeatur lac mulieris. Complentq; eam quæcunq; ex cibis, & potibus infrigidant, & humectant, nutriũt cum aromaticitate, leniuntque naturam, quales ſunt, quæ ſuperius dicta ſunt. Et iura pullorum, & gallinarum, & potus temperati vini. Nihil enim ſecundum Abuhali eſt, quod tantum humectet, quantum balneum in vinis, & vinum temperatum, quod exiccando calorem naturalem, ſpiritum mouet ad exteriora. Inquit enim Galen. Vinum temperatum totum corpus calefacit, membra perforat, calorem naturalem excitat, & humores cõtemperat, humectando remouet vigilias, & attrahit ſomnũ, quoniam ſpiritus, & virtutes animales quieſcere facit, ac prohibendo reſolutionem reſtaurat.

De febre ephemera, quæ fit propter anguſtiam. Cap. 6.

ISaac inquit intereſt inter triſtitiam, & anguſtiam. Licet conueniant in motu ſpirituum ad interiora. Nam triſtitia ad rationalem pertinet virtutem in cerebro exiſtentem. Anguſtia vero ad ſpiritualem in corde permanentem. Ideoque anguſtia eſt plus cauſa phthiſis quam triſtitia. Eſt autem anguſtia motus ſpiritus, & caloris ad interiora ſpiritalium cum recluſione ibidem, & impotentia extenſionis eius propter debilitatem, & prohibitionem. Cum enim interius recluduntur in ſanis ex aliqua cauſa procatarctica, vt eſt amor rei, quæ haberi non poſſit, timor perditionis honoris, & cenſus, licet tamen paulatim reducti in ſeipſis agitentur, & commoueantur interius, propter ſanguinem currentem cum ſpiritibus intra, & fumum coarctatum ibidem, vel propter pœnitentiam cauſæ nequeunt extra exire quærentes viam ſolicite, quæ primam conſequi, & ſecundam valeat euitare. quare inflammantur, & accidit inquietudo in membris cum inordinato motu, & ſi inflammantur in corpore toto, non in ſpiritualibus tantum, febrem accendunt. *Nota.*

Signa eius ſunt ſimilia ſignis eius, quæ proueniunt ex triſtitia, ſed ſunt magis intenſa, propter maiorẽ motum caloris, & ſpirituum ad interiora. Et quia eſt cũ recluſione, & impotentia extenſionis ad exteriora, pulſus erit in hac minor, debilior denſus, & ſine ſaltu. Et ſigna anguſtiæ prouenientis ex amore ſunt, macreſcentia corporis, citrinitas corporis, inquietudo membrorũ, & quandoq; febris. Quæ conſiderauit Gal. in Regis filio, qui paſſus extitit ex mulieris amore, qui heros dicitur, i. ſolicitudo melancholica quędam ex amore ad mulierem, qualis eſt dicta. In qua cum audit patiens, aut videt mulierẽ, quam diligit, pulſus eius manifeſtabitur ſaltu, & inæqualitate, & ſit diuerſus, & corrumpitur ſermo eius, & ceſſante, vel non apparente illa, redit ad illud quod fuerat prius.

Cura eius eſt cura illius, fortior tamen propter cauſam prædictam, ſintque frigida exterius applicanda magis remiſſa, interius vero minus, & magis intenſa.

De febre ephemera, quæ fit ex timore. Cap. 7.

EX timore qualiter proueniat febris, & qualiter mors, ſupra capitulo de febre ex ira conuenienter dictũ eſt, propriè quidem quemadmodum ex anguſtia. In vtraque enim motus ſpiritus eſt idem, quia ad interiora: motus vero diuerſus. Nam in anguſtia paulatim, in timore verò ſubito ad interiora mouetur, & commotus manet, & ibidem recluſus, propter præſentiam cauſæ ibidem; & agitatur, & commouetur, & inflammatur: & deinceps propter contiguitatem, quæ ad ſpiritus corporis, & membrorum ẽt in vniuerſo corpore inflammatur, & accenditur febris. Et quandoque adeo ad interiora cum ſubitaneitate mouetur, quod ſuffocatur ibidem, & ſequitur mors. *Cauſa.*

Signa eius ſunt proxima ſignis illius, quia in ſpecie conuenientia, differentia in exceſſu. Et propterea diuerſitas, & tremor in pulſu eſt in hac maior, præter quã in forma oculi; in hac enim forma oculi eſt forma terrentis in illa vero quaſi ſuffocati.

Cura

Cura eius eſt proxima illi, quare oportet, vt primo auferatur cauſa timoris, & adducatur cauſa ſecuritatis. Deinde miniſtrentur infrigidantia, & humectantia ex cibis, & potibus, & medicinis interius, & exterius, & principaliter ſupra cor, quæ virtutem habent trahendi ſpiritum, & calorem ad exteriora, confortandi, & præſtandi gaudium, & iucunditatem, quæ ibi ſunt dicta. E

De febre ephemera, quæ fit ex ſyncopi. Cap. 8.

Cauſa. SYncopis ex ephemera proprie non contingit. Et ſi ephemera contingat ex ſyncopi raro eſt, & non proprie, cum ex defectu ſpiritus, & caloris contingat, qui non febris, ſed infrigidationis eſt cauſa, niſi cum ex aliqua prædictarum proueniat cauſa, vt puta timore, vel anguſtia, vel triſtitia magis, ex quibus remanſit ſuperueniẽte ſyncopi in ſpiritibus aliqua calefactio, quæ propter diuerſum motum, qui in ſyncopi accidit in ſpiritibus, de intus ad extra tractus beneficio medicinæ inflammatur quandoque, & expanditur ad vniuerſum corpus, & ſic febrem accendit, quæ à ſyncopi, cuius gratia caliditas ad terminum febris accreſcit, ſortita eſt nomen. F

Signa eius ſunt anteceſſio ſyncopis ex aliqua exteriori cauſa, & præſentia debilitatis virtutis cum debilitate motus, & pulſus in diuerſitate ipſius. nam eſt cum primo cadit, & occultatur, cum vincit frigus in timore, anguſtia, & triſtitia; & deinde fit velox, & manifeſtatur, cum expanditur calor, & ſpiritus ad exteriora.

Cura eius eſt tres res. Prima ſuccurrit ſyncopi, vel virtutis debilitati, quæ ſuo loco ſuperius dicta eſt. Secunda cauſam ſyncopis, & debilitatis aufert, quæ his ſimiliter eſt narrata. Tertia febrilem dyſcraſiam aufert, & extinguit, quæ etiam ex prædictis eſt nota.

De febre ephemera, quæ fit ex labore. Cap. 9.

Cauſa. NOmen laboris hic nimium motum oſtendit, qui cauſa febris ephemeræ poteſt eſſe. Si enim motus quilibet calorem corporis efficit fortem, ipſum flabellando, & excitando cum frictione membrorum, qua partes in eis igneæ reducuntur ad actum commouendo humores, & ſpiritus (mouentibus enim nobis, mouentur ea quæ ſunt in nobis) nimius motus incendet illum, & inflammabit, & ad alia ſubiecta corporis excedendo faciet peruenire, & ſi inſuetus ſit in lædendo, & moleſtando, febrem accendit, maximè ſi in ſole, vel circa calidam exerceat materiam, in ieiunijs, atque extenſis vigilijs occupantibus horam ſomni. Inquit enim Abuh. Multæ vigiliæ corrumpunt complexionem cerebri aliquo ſiccitatis modo, quorum vnus eſt, vt calor in animali ſpiritu facile accendatur, & inflammetur in cerebro, & vniuerſo corpore dilatetur, & lædat. G

Signa eius ſunt ſigna rememoratiua præteriti motus, & exercitij laborioſi, & demonſtratiua præſentis, vt magnitudo, & neceſſitas in anhelitu, calefactio corporis totius in iuncturis vero addita ſuper reliquas partes extremorũ, & laſſitudo, & pulſus magnus, & velox abſque duritie, niſi ad reſolutionem perduxerit; tunc.n. erit durus, & tuſſis ſicca ſequetur, & vrina eſt citrina, & ſubſtantiæ mediocris, niſi ex reſolutione facta ſit ſubtilis, & pallida. H

2. apho. 41. Cura eius eſt duæ res. Ablatio cauſæ, quæ eſt laboris priuatio. Completur autem quiete. Inquit enim Hippo. In omni motione corporis cum cœperit quis dolere, quieſcere ſtatim remedium eſt. Secunda eſt alteratio febrilis dyſcraſiæ. Completur autem cum his, quæ ex medicinis exterius applicatis infrigidando, & humectando laſſitudinem prouenientem ex exercitio tollunt; quales ſunt declinante paroxyſmo, balneario in tina aquæ dulcis, & temperatæ caliditatis, & effuſio eius ſuper iuncturas, & muſculos multa. Inquit enim Gal. Quoniam laſſitudo ex exercitio facit accidere in corpore duas cauſas, quarum vna eſt, quia corpora ſimilium partium exiccantur, & altera eſt, quia loca vacua, quæ ſunt inter iſta membra replentur humiditate, quę non eſt bona iuuatiua naturalis; ſi non eſt illud, non eſt repletio humida, immo eſt ſubtilis mordicatiua, calida. Balneum quidẽ cum aqua dulci eſt de reb. magis cõferentib. vtriſque; & illud, quia aqua dulcis temperata caliditate ſui reſoluit acquiſitam caliditatem, & ſuperfluitatem caliditatis ſubtilis, & ſui humiditate rectificat, quod iam accidit corporis inteſtinis. Et propter illud, quod effunditur de ea ſuper corpus, deforis occurrit, & effunditur facilioribus modis, quod egreditur de ea in poris egreditur ab ea in velocioribus horis, præter quòd ſit hic retinens eam penitus, permiſceat oleum cum hac aqua, & præcipue quando inungitur homo cum eis vtriſque ſimul humectatione multa. Tale autem oleum erit, vel ſimplex, & dulce, vel violatum, vel roſatum proprie, de quo dictum eſt ſupra; & in iuncturis cũ eo ſit permixtum aliquid ex oleis, vt de ſemine lini, vel oleum chamæmeli, quæ ſunt propria. Nam quod eſt ex ſemine lini ſua temperata caliditate confortat, lenit duritiem iuncturarum principaliter patientiũ, & ab alterius olei frigiditate defendit. Oleum verò chamæmeli vltra hoc, & iuncturarum, & lacertorum remouet laſſitudinem, pluſquam reliquę medicinæ; quoniam caliditas eſt ſimilis caliditati animalis, vt dixit Abuh. Completur vero cum his, quæ ex cibis, & potibus, & medicinis interius ſumptis nutriunt euchymæ, infrigidant, & humectant, quales ſunt cibi, quorum paucitas nutrit plurimum propter debilitatem digeſtionis. Et etiam ex carnibus, dictis, iuribus earum; & vitellis ouorum, & potus vini temperati, fructus, & alij dicti ſuperius. Et ſomno, qui, & ſi defectus aſſocietur ſtomacho, ad quem humores omnes conſueuerunt concurrere, ante paroxyſmum, parum, vel in ipſius principio concedatur, vel non expectata declinatione perfecta. Niſi enim talia corpora rehumectentur cibo, febris perfecte nullatenus declinabit, vt ait Gal.

5. de ſimpl. med. fac. cap. 25.

De febre ephemera, quæ fit à calore exteriori. Cap. 10.

Gal. de marc. ca. 6. CAlor exterior, ex quo prouenire poteſt febris ephemera, eſt duplex. Aut enim eſt ex his, quæ exterius tangũt corpus, vt ſole, igne, balneo. Aut ex his, quę ipſum ingrediuntur, vt cibis, potibus, & medicinis. Calor ſolis in ſpiritũ magis imprimit animalẽ principaliter, & immediate caput attingit, & ſpiritum eius inflammat, quia pertranſiens ad alia principalia, & corpus totũ lędendo, & moleſtando febrem accendit. Calor ignis, & balnei in vitalem ſpiritũ imprimit magis, quia aer immutatus ab eo plurimum ad cor trahitur per inſpirationem, vt cum fuerit ſuperflue calefactum, vel moram nimiã traxerit, qui in eo inflammat ſpiritum, & totum corpus, & lędendo febrem accendit, qua vitalia ſpiritus in corde, & alijs mẽbris corporis euentatur. Calor vero cibi, & potus imprimit magis ſpiritum naturalem; quoniam cibus, & potus ad hepar peruenit prius cum eius calore, & ſi prius peruenerit ad ſtomachum, ibiq; alteretur antequam alteretur cum calore immutato, ad hepar etiam peruenit, & priuſquam ad alia principalia, dicente Galen. cum inquit. Cibus in ſtomacho eſt quid habentia, ad hepar de ſtomacho trahitur; & dum alteratur naturalis calor, & ſpiritus alterans inflammatur ex ipſius calidıtate, prout Gal. dixit. Quapropter febris ex calore ſolis proueniens appropriata, ſeu comparata exiſtit ſpiritui animali. Proueniens ex igne, ſeu balneo comparata eſt ſpiritui vitali. Et quæ prouenit ex cibo, vel potu calido, vel ex medicina, ſpiritui naturali.

Signa febris, quæ eſt à calore ſolis ſunt ſigna rememoratiua præcedentis cauſæ, ſcilicet moræ ſub ſolari radio, & demõſtratiua febris, vt eſt caliditas vehementior in exterioribus corporis apparens, quam in interioribus, & magis in capite cum ariditate, & ſi corpus fuerit immundum, & caput calidius, & graue propter repletionẽ, quam traxit ad ipſum caliditas ex corpore toto. Et proinde oculi calidiores, & rubicundiores apparet cum ariditate, & venarum repletio in eius temporibus, & vniuerſo

uerſo capite. & ſitis, quæ in hac febre, magis quàm febre ex denſitate frigoris, color corporis, & aduſtiuus, & fuſcus. Et * impulſio arteriarum minor velocitas, & frequentia, reſpectu caliditatis cutis, & ſimiliter in anhelitu, quia principalis impreſſio non peruenit ad cor, ſed ad cutem. Et vrina eſt tincta, & rubea parum.

Et ſigna eius, quæ fit à caliditate ignis, & balnei ſunt duplicia communia, & propria. Communia ſunt rememoratio præcedentis cauſę. Sed propria ſunt, nam quę accidunt ex calore balnei ſunt ſimilia illis, niſi quia exteriora corporis cum caliditate vehementiori non arida, ſed mollia ſentiuntur. Et ſi corpus ſit molle humorib. plenũ, quandoq; deueniet ad rigorem, & febrem multorũ dierum, & aere frigido magis iuuatur quàm potu.

Et ſigna eius, quæ fit ex cibo calido actualiter, & potentialiter, vel potu vini, vel medicinæ, vt nectaris ex calidis ſpeciebus valde, ſunt ex ſignis illis contraria, quia caliditas in interioribus maior, ſenſus ardoris in ſtomacho, fumoſa eructatio, & ſitis, & iuuatur potu frigido, & magis quàm aeris frigidi inſpiratione, & pulſus, & anhelitus maior, & ſuperflua primæ, & ſecundæ digeſtionis ſunt colorata valde.

Curatio. Et cura eius, quæ fit à calore exteriori eſt duplex, ſcilicet generalis, & ſpecialis. Generalis eſt communis ei, ex quacumq; prouenerit cauſa, & eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & alteratio febrilis dyſcraſiæ. Specialis eſt diuerſa. Cum enim ex prima cauſa prouenerit, cauſæ ipſius ablatione cõplebitur. Si ex Sole proueniat, cum mora in aere frigido per ſe cooperto, & Sole, & igne priuato: vel vmbra, & artificialiter infrigidato, vt ſupra, & infra dicetur. Si vero cibo calido, complebitur vomitu, vel ventris ſolutione cum enemate ex aqua hordei, oleo violato, & zuccharo violato, & infrigidant humectando. Cum vero ex potu, cum his, quæ curare habent ebrietatem, quæ infra in ephemera ex repletione dicentur: ex quibus proprie eſt crocus cum rob bibitus, & proprie granatorum, & coriandrum. Alteratio quoq; febris in primis complebitur, cum his quæ ex medicinis exterius approximatis infrigidare habent, cerebrum principaliter, & conuenienter, cor, & hepar; quales ſunt infuſiones, & embrochationes ex frigidis, & aqua frigida ſupra caput raſum. Et conueniens eſt effuſio, quæ fit cum vrinali pleno aqua frigida ſummitati capitis applicato, & diu retento. Et ſaccellationes, & epithemata ſupra pectus, & hypochondriũ, quæ ſuperius in cura cordis, & hepatis ſunt dicta; quæ communia ſunt in ambabus. Et in ea, quæ eſt ex tertia cauſa, puta ex igne, vel balneo, cum his quæ potibus, & medicinis exterius ſumptis habent infrigidare, & humectare, vt aquæ frigidæ puræ, vel cum iuleb violato de nenuphare, & ſimilibus, vt diuretica frigida, & declinante paroxyſmo cum balneo aquæ tepidæ caliditatis. Cuius eſt effuſio, vt ſit multa ſuper membrum principaliter paſſum, quoniam etiam ſoluit febrem, & humectat. Inquit enim Hip. Si febris non à cholera habeatur, aqua calida multa capiti infuſa ſolutio fit febris. Et deinde cum frictione alicuius olei prædictorum. Et deinde cum cibis frigidis, & humidis dictis, & potu vini bene lymphati, quæ communia ſunt ei ex quacumque cauſa prouenienti, & ſi quandoque coryza accidat, & catarrhus, deinde iuleb cum aqua tragacanthi tribuas. Poſtea balneabis in aqua dulci eucrata, quæ inſpiſſat materiam. Et deinde tragacanthum in ore teneat, & ſi expedit, quia ſit acutus, diapapauer, & quæ eius ebrietatem corrigunt, & quæ dicentur infra.

De febre ephemera, quæ fit ex dolore. Cap. 55.

Cauſa. Dolor quandoq; ephemeram febrem accẽdit. Cum enim ſit diſpoſitio, quæ ſenſibilibus membris innaſcitur, ſecundum quam contriſtatur animal ſecũdum Galen. ſpiritus ſenſibilis in eis exiſtens contriſtationem percipiens ſubito ad principium virtutis animalis ex harmonia naturæ retrahitur, vt referat illam ipſi, & nunc natura ſolicita circa regimen corporis ſe munit, & præparat ad loca dolentia defendenda: trahitque ad ſe ex alijs partibus corporis ſpiritum, carnem, & ſanguinem, ceu propria inſtrumenta; vt tranſmittat ad illa, dicente Hippo. in apho. Duorum dolorum, qui ſimul fiunt non ſecundum eumdem locum, vehementior denigrat alterum. Si ergo ex locis, in quibus eſt neceſſarius concurſus, & ipſorum potentia valde retrahit, vt ſubueniant apparenti neceſſitati maiori; * quanto magis retrahit ex illis, in quibus neceſſitas nulla concurſus exiſtit, quatenus ſuccurrat nouo dolori ſymptomatis, quæ tacta impetu quodam tranſmittit, & ſubito, vt ſuperius dictũ eſt, ad defendendum illam. Ex quo neceſſarium eſt illam inflammari, & durante dolore in loco illo ferueſcere, & maxime ſi acutus exiſtit. Et exinde ad naturæ principium iterum redire, & alia corporis ſubiecta extendi, & lædentem, & contriſtantem, & ſuperaccendere febrẽ, & cum ſuperfluit corpus in contrariam diſpoſitionem infrigidationis, ex ipſius caloris reſolutione reducere. Signa eius ſunt, quæ præſentem febrem demonſtrant, atque dolorem. Et ſunt tactus corporis calidi præter naturam, & ſenſus doloris acuti apud infirmum, in aliquo membro ſenſibili ſui corporis valde; vt in lacertis, ſtomacho, villis, iuncturis, & capite proprie; & partibus eius, vt oculis, & dentibus, & auribus cum calore augmentato in eo protrahente dolorem. vnde Abuh. Dolor capitis febrem declinatã facit redire ad augmentum; quę ambo abſque infirmi relatione medico poſſunt eſſe nota, ex frequentia anhelitus, iuncta modo cum paruitate, & raritate, modo vero cum velocitate, & magnitudine. Vnde Hipp. in prognoſticis dicit, Spiritus, ſi quidem frequens ſit, dolorem, & ſucceſſionem ſignificat, ſuper his, quæ ſunt ſupra diaphragma; quæ ſimilis pulſus etiam indicat. In talibus diſpoſitionibus cum ſpiritu pulſus concurrit, & eſt cum duritie, & ſerrinus; quoniam acutus dolor proprie in neruoſis exiſtit. Et vigiliæ, ſitis, & exeuntia colorata, quamdiu ad reſolutionem caloris, & ſpiritus non perducat.

Et cura eius eſt duæ res. Prima eſt doloris ſedatio, quæ ſupra in ſoda, pleureſi, ſtomacho, & colica, & iuncturis eſt dicta. Secunda eſt alteratio febrilis dyſcraſiæ. Complebitur autem cum his, quæ in cura ephemeræ ex labore ſunt dicta. Et cum vini prohibitione omnimoda, & proprie ſi ex dolore capitis ſit cauſata. Vnde Hippo. cum vero capitis dolorem timeas, aut mentis percuſſionem, ab vſu vini ſummopere eſt cauendum; diſſoluendo enim humores, ebullitionem præſtãdo eis, & impetum, vel effundendo, commouendo, dolorem auget ſimul, & febrem (niſi dolor ipſe a crapula ſit cauſatus.) Vnde Hippo. in lib. de crapula, talem poſuiſſe aphor. inuenies. Quem heſterna laborem infert thorexis, i. vini potatio, diluculo craſtina rebibitio reſoluit, nec mirum, cum ex crapula multiplicatos vini vapores, qui magis quam ceterorum membrorum capitis doloris ſunt cauſa, vel alterius conſimilis eius ſymptomatis nocte intermedia prædigeſtos in ſomno, calor naturalis vini moderata rebibitione diluculo confortatus diſſoluat, & perforando membra extra corpus ſtatim excernat, ſoluit dolorem; concedendum eſt enim talibus vinum hoc modo, niſi febris obſiſtat, vel aliud accidens contradicat, quod non contingit in ephemera ex ſe ipſa, cum eius calor magnus non ſit, nec attrahens ſymptomata, vt eſt dictum. Calor quoque vini ſit debilis, & remiſſus reſpectu eius, quod eſt temperatum, quod Gal. oſtendit cum inquit, Vinum cognoſces vtique alibi dantem me, his vniuerſis, ſ. ephemeram patientibus, quod aquoſum viſu, & virtute; melius enim eſt aqua * hic vinum, per omnia digeſtioni coadiuuans, vrinam, & ſudorem prouocans, & vniuerſas excreationes. Vinum enim temperatum totum corpus calefacit, membra perforat, humores contemperat, calorem naturalem excitat, & vt digeſta materia, & apertis vijs vniuerſas excreationes vtiliter moueat, ſicut ipſe in commento apho. oſtendit.

De

De febre ephemera, quæ fit ex vigilijs. Cap. 12.

Cauſa. Vigiliæ nimiæ febrem accendunt ephemerã in ſpiritu animali generaliter. quemadmodum, & nimius motus. cui valde ſunt ſimiles aliter tamen, & aliter. Exiccando enim cõplexionem cerebri, & ipſum animalem ſpiritum circa actionem ſenſus, & motus, commouendo, & agitando efficiunt, vt in ea calor prius, & facile igniat, de cerebro ipſo ad corpus tranſiens, & mẽbra alia contriſtans, quoniam febrem accendit. In motu vero calor eſt incipiens ex lacertis, & iuncturis, & de eis tranſit ad totum corpus.

Signa eius ſunt ſigna rememoratiua vigiliarum antecedentium, ſicut eſt palpebrarum grauitas, vt difficulter aperiantur, & inflatio earum, & faciei, & cibi indigeſtio multiplicans vapores, & citrinitas, & profundatio oculorum propter ſiccitatem, & reſolutionem. Et pulſus ſpaſmoſus, durus, & tenſus, ſicut chorda corrigiarum tenſa, vel contracta; & debilis propter eandem cauſam. Et vrina ſubtilis proinde, & alba, niſi propter febrem inflammantem. Vrinæ enim vigilantium, vt plurimum ſunt albæ. Et demonſtratiua etiam ſigna, vt caliditas præter naturam in corpore vniuerſo, cum ſiti, & priuatione, ſeu impotentia dormiendi. Inquit Galen. Siquis certa ora dormire conſueuerit, & ea hora tranſiegit ſuper vigilias, cum deinceps velit dormire, nõ poteſt; quoniam vaporem, qui cauſa eſt ſomni, vigiliæ præcedẽtes reſoluerunt omnino.

Et cura eius eſt generalis, & ſpecialis. Generalis eſt cura ephemeræ ex labore, & nimio motu. Specialis autem eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & prouocatio ſomni. Completur autem cum his, quæ exterius, & interius approximandæ ſupra in cura phreneſis, doloris ſtomachi; & iuncturarum ſunt dicta. Ex quibus eſt balneum, & poſt ipſum vinum lymphatum, & multum; quia magis inebriat, & humectat, & dormire facit. Et cibus frigidus, & humidus, non expectata perfecta declinatione conceſſus. Secunda eſt alteratio febrilis dyſcraſiæ, cum his, quæ ſupra in nimio motu ſunt dicta, & principaliter ſupra cerebrum applicata.

De febre ephemera, quæ fit ex quiete. Cap. 13.

Cauſa. Somnus, & quies febrem ephemeram debent accendere e contrario motui, & vigilijs, cum ſint illis contrarij, & inter ſe ſimiles, dicente Abu. Somnus quieti vehementer ſimilis exiſtit. Vigilia vero motui. Sed cũ per ſe tantũ non accendat, quinimo diſpoſitio corporis operetur, quaſi in accendendo ipſam conueniunt. Et licet quies de ſe ſit infrigidans, & humectans per accidẽs etiã inflãmans, & febrem accendens, ſimilis omni ſomno. Et ſi perdurauerit tempus eius, calefaciet corpus caliditate extranea: quoniam diſſoluit humores per corpus, & in calidos vapores cõuertit; maximè ſi cholerici ſint humores, nec reſoluuntur, maxime ſi quies ſuccedat, quia retinentur, & retenti inflammant per ſpiritum naturalem, & alios; & ex eis tranſit inflammatio ſubiectis corporis reliquis, & lædendo, & contriſtando febrem accendit.

Signa eius ſunt ſigna rememoratiua ſomni præcedentis, & demonſtratiua ipſius; & febris præſentis; qualia habentur ex relatione infirmi; & inuentione caliditatis præter naturam in corpore, & præter hanc ex diſpoſitione oculorum, vt ſui incluſione palpebrarum; & lippitudine, & habitudine corporis humida, & pinguoſa plurimum, & turgiditate membrorum, & pigritia animæ, & corporis, & decoloratione, & frequenter ex denutritione ac marceſcentia corporis. Inquit enim Hippoc. Derelinquentes exercitium hecticam frequenter incurrunt. Et pulſus repletio vaporoſa, & mobilis, & vrina ſpiſſa cum ſedimine multo, & crudo.

Et cura eius eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & alteratio febrilis dyſcraſiæ. Prima contrariatur primæ, quæ in cura febr. vigiliarum eſt dicta. Et cum contrarijs habet compleri. Secunda eſt ſimilis ſecundæ, quæ in cura illius eſt opportuna. Differunt tamen in gradu, quia debet minus ad frigiditatem, & humiditatem accedere. Et balneum magis reſolutiuum, & minus humectatiuum eſt conueniens. Exercitium temperatum, & diminutio cibi, & ſubtractio vini.

De febre ephemera, quæ fit ex fame. Cap. 14.

Fames ephemeram febrem quandoq; accendit, Quoniam vt Gal. ait, Fames corpora exiccat per accidẽs. Cauſa. In tolerantia.n. eius, calori naturali, ſubtracto pabulo alimenti calor ipſe in humores corporis, agit, eoſq; depaſcit, & conſumit, & ſic corpus exiccat, & agendo intenditur, nec obtunditur, ſed inflammatur in naturali ſpiritu primo, deinde in alijs, & ex eis ad reliqua corporis ſubiecta pertranſit, & lædendo, & conſtringendo febrem accendit. Similique modo, & ſitis ſuper accendit illam. In tolerantia enim eius, potu, & frigida irroratione priuatæ particulæ areſcunt, in quas agens naturalis calor incenditur. Nec obtunditur cum deficiat humidum. Sed potius inflammatur in ſpiritu naturali primo, deinde in alijs. Et de eis ad alias corporis partes tranſit, & lædendo, & contriſtando febrem accendit.

Signa eius ſunt eſuries, & ſitis præſens, vel earum reliquiæ remanentes, defectio corporis, pulſus debilis ad duritiem tendens cum frequentia, priuatio ſomni. Vrina xantha, & pauca, & ſimiliter egeſtio adusta, & ſcybaloſa, cum caliditate præter naturam acuta in corpore vniuerſo extenſa.

Et cura eius eſt cum his, quæ humectare habent ex cibis, & potibus, quæ ex præmiſſis ſunt nota, declinatione non expectata perfecta, paulatim exhibita, & gradatim multiplicata, a multis enim ſubito extinguitur. Vnde Abu. nihil deterius eſt fame in tempore ſterilitatis, quam præceſſit ſacietas in tempore fertilitatis. Sed illud vertere eſt per peius. Eſt enim eorum natura ſecundum Gal. ſicut lucerna extinctioni parata, quæ cum oleo non reddidas, quodam ſui pabulo recreatur, cum vero modum exceſſerit, neceſſe eſt eam extingui. Et cum his, quæ habent humectare ſufficienter, & parũ infrigidare, ex medicinis interius, & exterius adminiſtratis: quales ſunt iuleb viol. ro. aquæ hordei, & ſyrupus de cucurbita, & ſimilia. Balnea dulcium aquarum tepidarum, vel non veri frigoris, & oleum viol. frequenter inunctum, & roſa ſi inueniantur, quòd ſi non ſimplex, & dulce abluatur cum frigida, & inungatur. De ephemera ex cibo, & potu, cap. de epheme. ex calore iam ſuperius dictum eſt.

De febre ephemera, quæ fit ex inanitione. Cap. 15.

Cauſa. Euacuatio quandoq; febrem accendit ephemeram. Si.n. fiat cum pharmaco dupliciter febrem facit; per ſe naturalem calorẽ, & ſpiritus primo inflammando: omne enim pharmacum calidum, & ſiccum eſt ſecundum ſe, vt Galen. ait. Et per accidens, commouendo, & diſſoluendo humores, & in hoc vim inferendo, & ſoluendo ſuperfluè; nec minus incitando, vt frequenter ſurgant ad ſellam, ex quibus fumi calidi diſſoluuntur, propriè ſi calidi ſint humores, & multi, in cholericis corporibus præſubiectis, & denſæ cutis, ex quibus non euaporant, ſed retinentur, & calorem, & ſpiritum inflammant prius. Ex quibus deinceps inflammatio penetrat ad reliqua corporis ſubiecta, & lædendo, & contriſtando, febrem accendunt ephemeram. Si vero cum phlebotomia, per accidens illam accendit dupliciter, vel commouendo humores, & propriè ſi calidi ſint, & multi, vt prædictum eſt. Phlebotomia vero pauca, vel multa, euacuatione multa, & eradicatiua ſanguinis, qui frænum eſt cholerææ ante ipſius digeſtionem, eam reddẽdo effrenem, quia ebullit; & febrem accendit in ſpiritib. & corpore toto ephemeram, ſi non corrumpatur; vel putridam, ſi ipſa, vel alius humor aptus ebulliendo putreſcat. Vnde Abu. phlebotomia multoties reſoluit febres, & multoties commouet ipſas. Gal. quoque. Infelices ex cholera non ſunt 1.aph.14.

phlebo-

phlebotom&dii; Caue.n. ne eos ad humorũ ebullitionem perducas. Si vero cum alijs lenitiuis compreſſiuis, .vel phlebotomiæ propo tionalibus, raro, & non niſi per accidens, altero prædictorum modorum febrem accendet.

Signa eius ſunt reliquiæ præcedentis purgationis, & ſitis vehemens, & caliditas corporis vniuerſi acuta, vel phlebotomia præcedens cum amaritudine oris: præcedente faſtidio, & cordis morſu, & ſigna cholericæ complexionis, & pulſus debilis, & frequens, & vrina tincta, & xantha, quæ choleram dominantem oſtendit.

Et cura eius, quæ eſt ex pharmacia eſt tres res. Ablatio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium, quæ in ſolutione eueniunt, vel ſequuntur. Primam rem complent quæcumque infrigidant, & humectant, & humores commotos quietant, vt eſt ſomnus, & quies. Inquit enim Hippoc. in apho. Cum vero elleborum dare volueris ſomnum fac, & noli mouere.* Sint autem ante ipſum pontica exhibita, & inſpiſſantia cum frigiditate, vel proprietate, vt eſt coriandrum; hæc enim humores commotos ex medicina reddunt quietos, & retinent, fumos reddunt obtuſos, & malam qualitatem impreſſam a pharmaco alterant ſimul, & febrem, ac diſſolutos educunt, & medicinam cum ſuperfluit in ſoluendo, ſua refrænant audacia, & ſiſtunt ſolutionem: qualia ſunt, quæ ſupra in conſolatione medicinarum, cum accidentibus, quæ faciunt regimina reſolutione medicinæ obuiare docuimus ſunt dicta.

Secundam vero rem complent, quæcumque ex cibis, & potibus, & medicinis interius, & exterius miniſtrandis confortant, & infrigidant, & humectant ſtypticando, vel leniendo; prout exigit diſpoſitio, quæ ex dictis, & dicendis ſunt nota. Sint autem cibi magnæ qualitatis, ſubſtantiæ euchymæ, ſed paucæ quantitatis, quam digerere poſſit. Eius vero, quæ accidit ex phlebotomia minoratiua commouente humores calidos, & multos, vt ſunt ſanguinei, cura eſt, cum ſecundatione phlebotomiæ, eradicatione, vt euacuatur, quod de humoribus eſt commotum. Inquit enim Abuh. phlebotomia quidem multoties reſoluit feb. Et ſi effrænitatione, & ebullitione choleræ accidat, propter multam euacuationẽ ſanguinis ex phlebotomia in principio, quia ſit eradicatiua, cura eſt, quæ choleram commotam ebullientem ſiſtunt, infrigidant, & obtundunt: vt frigida, & ſtyptica, ſicut granata muza, & acria, maciana, & rob de ribes, & de acreſta, de myrto, & de pyris, & de cytonijs, cũ aqua frigida. Et deinde, quæ leniendo educunt, vt frigida lenitiua, & aqua hordei, prunorum, & fructuum, ſiracoſt, tereniabin, caſia ſiſt & ſimilia. Et lambificando mucilago pſyllij proptie. Deinde cum his, quæ ex cibis, & potibus ex medicinis exterius cum moderamine miniſtrandis infrigidant, & cum ſtypticatione confortant, quæ ſuperius nota ſunt. Tertiam rem complent quæcumq; in conſolatione medicinarum docuimus ſerioſe.

De febre ephemera, quæ ſit ex repletione. Cap. 16.

REpletio ſi ex multis (licet temperatis) ſit cibarijs, & potibus crapulantibus ex vinis, (licet non vinoſis, & antiquis, ac mellicratibus conditis; & pluribus adeo, vt ad ſatietatem nauſeatiuam perducat, et indigeſtionem ipſorum, & corruptionem, quæ accendit, vapores omnes multiplicat, & fumoſos inficientes ſpiritum, & calorem inflammantes in hepate. Qui perueniens ad alios, & de eis ad alia corporis ſubiecta peruenit lædendo, & contriſtando febres accendit, non veram ephemeram, maxime in corporibus ſubiectis, & denſæ cutis, quæ non ſe fouent, nec ſibi ſubueniant cum opportunis remedijs. immo ſupra repletionem exponuntur laborioſis gymnaſijs ſub ſolis æſtu, balneant ſe, & alia illicita celebrant indiſtincte, nutriens ſupra nutriens, quod nõdum digeſtum eſt, immittendo, & ex eo indigeſtio generatur, & corrumpuntur, & ventoſitas, & quæ non reſoluuntur, ſed retinentur, ex quibus febris accenditur, ebrietas generetur, & in viſceribus calor, grauedo, & mordicatio

A apparet, oxyregmia in prædictis corporibus ex ſeipſis raro, & non niſi per indigeſtionis modum ex malum regiminis fieri, & cum ſit numquam, vel raro, febrem accendit: & cum accendit debilis eſt, & parua.

Signa eius ſunt, ſigna rememoratiua præcedentis repletionis, & ipſiua demonſtratiua præſentis febris. Qualia ſunt ſtomachi grauedo, cordis morſus, ſatietas, & nauſeatio remanens, eructatio fumoſa: quam ante feb. aduentũ eructatio acetoſa præceſſit, vt ſuperius dictum eſt. Et proprie cum moueatur ad exitum per ſuperius. Vnde vomitus ſequitur emittens vapores fumoſos, ardentes oculos, & nares infirmi, & aliorum aſtantium. Et cũ iuuantur diarrhæa, quæ ſm Gal. ſola eſt indigeſtionis remedium, emittunt indigeſta, & corrupta, fumantia, & accẽditur grauedo, & dolor pungitiuus in viſceribus, & ardor, & punctio in pudico, inflammatio faciei, & oculorum, atque rubedo terrens, ſicut in iraſcentib. cum anxietate ſpiritus. Pulſus tremens, frequens, tremulus, B cum caliditate in corpore toto extenſa mordaci. Et vrina turbida indigeſta, quã præceſſit ſubtilis, & alba valde multa, & ſubito emiſſa; quæ repletionem, & crapulam ſignificat. Et* accendit ei periodi ex innouatione fumorum, quamdiu euacuetur repletio tota; Emendetur indigeſtio, & rectificetur corruptio, atque crapula. Et plurimum illud eſt vſque ad tres dies. Licet quandoq; extendatur vſque ad ſeptimum, vel quartum diem periodizãs. quare additur, & minuitur quaque die pauco ſudore, propter cutis denſitatem. Et tamen eſt ephemera non vera. Ephemera enim vera febris eſt diei, quæ nomen accepit (vt retulit Iſaac) à piſce quodam, cuius vita diei vnius exiſtit, & hoc quia non habet in corpore cauſam conſeruantem, quemadmodum habet non vera, ſed ipſius eſſentia in qualitate caloris, & in ipſius intentione ſola conſiſtit, ex quo ad ſummum ſuæ inflãmationis peruenit paulatim, deinceps deficiet, & dimittet ſubiectum proprium cum vapore ſudorali, & corpus in infebricitationem, ſeu infrigidationem deueniet, quemadmodum C lapis, vel lignum, cum calefactum eſt, tamdiu remanet, quãdiu per ſe infrigidatur, & paulatim, quòd ad tardius eſt infra diem in ephemera, cuius calor eſt accenſus in ſpiritibus primum ab extrinſeca cauſa, quæ eſt facilis. ſicut alterabilis, & leptomeris ſubſtantiæ exiſtens, facile, & cito calorem ſuſcipiunt, & facile perdunt, niſi aliud ſit impediens, vt cauſa interior, ſicut in non vera, * vt error medicorum venerantium diem tertiam in omni.

*Pulſus, & vrina crapulantium. * accenduntur.*

Febris ephemera a piſce nomen accepit.

** aut.*

Cura eius eſt tres res. Ablatio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Prima eſt repletionis ſanatio, indigeſtionia emendatio, & corruptionis rectificatio. Completur autem prima ſame, & euacuatione, vt in ſuis Hippo. retulit aphor. Quæ autem eſt per ſe veniens, aut non quia materia ſit detenta, aut virtute deficiente, natura ſit reſtricta. Alterum.n. horum neceſſarium eſt ineſſe. Primo quidem modo euacuatio ſuperfluens, ſiue ſpontanea, ſiue ſymptomatica, ſiue ſuperius per vomitum, ſiue inferius per ſeceſſum. Aut eſt vtilis, D quia indigeſta, & corrupta tantum mutatur, donec perfecte euacuentur replentia indigeſta, & corrupta, & interim abſtineat, ſi toleret: ſi non, ciba illum cum his, quæ facile digeruntur, & parum eorum multum nutrit abſq; ſtypticatione, declinante quolibet paroxyſmo. In declinatione vero vltimi paroxyſmi præbalneabis, vt reſoluãtur fumoſa, quæ ad venas, & membra tranſierunt, & cibabis vlterius cum prædictis ſtypticitatem habentibus quæ ſtomachum roborent. Cui quoq; miniſtrabis confortantia interius, & exterius ſecundum communem modum, prout ſupra in cura debilitatis eius eſt dictum, & ſic facies eum dormire. Si vero ſit efficiens, iuuatur donec compleatur cum vomitiuis, vel ſeceſſiuis, & ſuppoſitorijs, & clyſteribus notis, prout euacuationes regioni conueniunt præinceptæ. Et abſtineat quãtum poſſibile eſt, cum non fiat, vt eſt prædictum. Si vero ſuperflua, quia non ſolum indigeſta, & corrupta, ſed etiam vtilia emittantur, vt moleſte feratur, nec conferat, ſed deferat, retineatur cum his, quæ dicta ſunt ſupra

5. apho. 23.

in cura fluxu lienterici lubricatiui, & diarrhici, vel alterius, quam vrinæ emiſſa ſpecificant, & oſtendunt, & confortetur cum cibis prædictis ſtypticis. Et ſiquidem abſcindatur, vel deficiat appetitus, quod eſt plurimum, vel neceſſarium, tum quia ſtomachus eſt principaliter paſſus, tū influxit, & recipit plurimum ſtomachus ſuperfluitates, quæ euacuantur, vt dixit Galen. Stomachus continuatur omnibus membris, mediante hepate, recipit ſuperfluitates omnium membrorum mediante ipſo, & etiam, quia virtus ex fluxu cœpit deficere abſolute, quare confortetur, & erigatur cum his, quæ ſupra in deſtructione appetitus ſunt dicta, & propriè cum cytonijs, & ſucco eorum, & his, quæ ex his conficiuntur, & cum emplaſtris ex his, quæ confortant frigidum, & abſq; caliditate multa aperiunt oppilationes inter ipſum hepar, & cerebrum ſi quæ ſunt, quæ ibi ſunt ſupra notata. Secundo vero modo, quia non ſit ſuperfluus per ſe veniēs, ſed reſtricta natura, tunc proculdubio neceſſe habes reſoluere eam, & educere, quod ſi adhuc in cibus, & potus eſt in ſtomacho indigeſtus, & corruptus, prouocabis vomitum, donec perfecte euacuetur, ſi poſſibile eſt. Deinde confortabis, balneabis, & cibabis, vt ſuperius dictum eſt, quod ſi non ſit poſſibilis vomitus, vel ſit difficilis valde, adminiſtrentur per os, quæ ipſum inferius faciunt lubricare ex mucilaginoſis, lenientibus, & lubricantibus, & läbificantibus notis. poſt quæ ſequantur abſtergentia ex aqua hordei, vel paſſularum, cum melle, vel zuccharo rubeo propter febrem. Et immittantur clyſteria, & collyria naturam compellentia, vt illam tranſmittat inferius; & propriè ſi fuerit corruptus, quod ex fumoſa eructatione cognoſcitur. Quòd ſi non corruptus fuerit, ſed tantum indigeſtus, adminiſtrabis tunc interius, & exterius ſupra ſtomachum, quæ digeſtionem eius confortant, & complent abſque ſtypticitate, & caliditate multa; quæ ſupra in cura debilitatis digeſtionis ſunt dicta, & iniungas abſtinentiam, donec digeſtio ſit completa, & ſuperfluum conſumatur. Deinde balneabis, & cibabis, vt dictum eſt. Si autem non ſit in ſtomacho, ſed ſubito deſcendit in ventrem, oportet vt ſolutione ventris educas, aut cum his, quæ miniſtrantur inferius ex collyrijs, & clyſteribus, aut cum his, quæ ſumuntur, & deponunt aut digerunt, quod equidē tacere ſcies, ſi ventris regionem ad quā ſubijt bene cognoſces, & diſpoſitiones eius, ſuper quam ſignificare, & diſtinguere docuit Gal. per eructationē, mordificationē, & grauedinem circa regionem ventris perceptam.

Si enim circa regionem ſtomachi leuitas, & grauedo, & mordicatio in ſublimi parte ventris, iuxta ſtomachi fundum, & ſupra vmbilicum percipiantur, adhuc eructatio aliqua habens odorem, & ſaporem cibi, & potus ſcies cibum in inteſtina ſubtilia deſcendiſſe, & tunc ſi ſit indigeſtus vel corruptus, ex qualitate eructationis percipies. nam ſi acida ſit, illum indigeſtum eſſe cognoſces, & tunc fouebis hypochondria, & vniuerſum ventrem, & miniſtrabis, quæ digerunt magis, & abſtergunt, vt eſt pipereon ſimplex, vel diatrion pip. vel aliud leuius, propter febrem; poſtquam aqua hordei detur. Si vero fumoſa, & fœtida, vt oua corrupta, ſcies illum eſſe corruptum, & tunc, quæ deponunt ipſum, & lubricando, & abſtergendo ſubducunt, ſuperius miniſtrabis; qualia ſunt, quæ hic ſupra ſunt dicta. Quod ſi ſub vmbilico grauedo, & mordicatio ſentiatur, & fortis rugitus, & eructatio nulla, vel quæ non afferat cibi, vel potus ardorem, neq; ſaporem, cognoſces cibum ad colon, & craſſa inteſtina ſubijſſe, & tunc cooperari oportet, vel per collyria, vel per clyſteres mites, vt expellatur. Secundam rem complent quæcumque ex cibis, & potibus, & medicinis interius ſumptis, & exterius applicatis, & ſupra principalia, & ſupra cor magis infrigidant, & humectant, quæ ex dictis in alijs nota ſunt ſupra. Tertiam rem complent quæcumque accidentia interuenientia ſedant, & ſiquidem exſtiterit mordicatio, grauedo, & ventoſitas modica, ex melle roſ. aqua hordei, decoctione aniſi, olei ſimplicis compoſitum clyſterem impone. Si vero mordicatio fortior in eo fuerit, in eo liquefacies adipes anſeris, galli, vel capræ. Non inueneris autem his, ceræ parum immitte, & olei roſ. ſint autem lota. Si vero ventoſitas fuerit vehementior, loco roſ. irinaceum, vel nardinum miniſtrabis, & ſemina deſtruentia ventoſitatem, vt apij, & fœniculi. Si vero ebrietas, curetur propria cura. Si vero defectus ſtomachi, & oris eius deficiat appetitus, maſtichem in nardino terentes, vt glutinoſum fiat, & deinde in eo poſitam ſpongiam infundentes applicabimus ori ventris. hæc autem ſtypticitatem habet, & concauitates, in quibus virtus medicaminis conſeruatur. Sit autem oleum ſufficienter calefactum ſecundum primam immiſſionē, exoluunt enim omnia tepida robur ventris, ſitque in vaſe duplici calefactum, ſecundum primā immiſſionem, cuius alterum plenum ſit aqua feruenti, ſicut conſuetudo extitit Gal. Corrumpitur.n. virtus eius aliter calefacti. Quod ſi febris caliditas ardens appareat, melius eſt ob hoc ceratum, quod per violatum, & per cytoniorum oleum fit ex cera, ſit autem tepidum, & non frigidum actu, oxyregmiæ vero, eructationi fumoſæ, vt prædictum eſt, inſtabis, & cum rectificabitur, bonum, & ſignum ſanatiua.

De febre ephemera, quæ fit ex oppilatione. Cap. 17.

Oppilatio faciens febres, quædam præbet cauſam materialem, vt eſt oppilatio viſcerum, hepatis, & cyſtis fellis, & ſplenis, & propriè aggregat ſuper ſiniſtram humorificans inflammationem, & putrefactionem parans. Quædam præbet cauſam efficientem, vt eſt oppilatio pororum capitum paruarum venarum, & arteriarum, & earum meatuum contiguatorum ſimul: prohibent enim tranſpirationem, calor enim naturalis, ſpiritus, & humores inflammantur, & a natura, proinde quaſi derelicti quandoque putreſcunt, cum immediata cauſa putredinis ſit prohibita tranſpiratio, vt Gal. ait, & ſic diuerſorum generum febrium erit cauſa: eſt enim ſecundum eum multiplex, quia aut in poris cutis tātum ex ſe, propter cutis terreſtreitatem naturalem, vel ex cauſa exteriori denſante ipſas, vt propter frigiditatem aeris, vel aquæ, vel propter caliditatem ſolis, vel ignis adurentis, vel propter ſtypticitatem aquæ, vel medicinæ ſtypticæ in corpore toto inunctæ, & tunc facit ſpecies ephemeræ, de quibus ſubſequenter dicetur. Aut ex cauſa interius ſumpta ex multis cibis calidis, & ſuperfluis, multiplicantibus vapores craſſos, & fumoſos, oppilantes poros ipſos, & tunc facit ephemeram ex repletione nauſeatiua ſuperius dictam, aut in capitibus dictarum venarum, & arteriarum, & earum ductibus, & eſt ex cauſa interiori humorali, quæ autem eſt fortis in illis tantum exiſtens, & multa, vt ad poros cuius extendatur, & tunc facit putridam, maxime in corporibus ſanguineis calidis, & humidis, quæ multa indigent tranſpiratione, propter multas ſuperfluitates, in quibus abundant a caliditate facile putreſcibili, vnde eorum corpora fœtent, ſicut hirci. Aut eſt mediocris, & ſic facit ſynocham inflammatiuam, eo quòd ſanguis non perfecte tranſportatur. quare inflammatur, nō corrumpitur, quia cum non ſit magna aliqua, licet inſufficientem tranſpirationē accipiat, vt cum adhuc ſiet cum natura, aut eſt debilis, & modica, vt in capitibus illarum tantum exiſtens, & tunc facit ephemeram ex oppilatione, cui nunc inſiſtimus, eo quod retinētur fumoſitates, & vapores, & calor naturalis, & omnes ſpiritus inflāmantur, quia non ſufficiēter tranſpirantur, licet magis, quā ſynocha dicta, & proinde minus caloris accendit, quā illa, & minus durat, eo quòd cauſa oppilationis in eo eſt minor, & in ſeptomera ſubſtantia ſpiritus, proinde inflammatio eſt minor. Et eſt in ſubſtantia ſpiritus, quæ eſt facile alterabilis, accenſa. Et iſtud eſt vſque ad tertium vt plurimum, & quandoque extenditur vſque ad quartum, & breuiatur in eo quod eſt infra tertium, ſecundum varietatem oppilationis prædictam. Et ſecundum vnamquamque dierum extenditur, & remittitur per modum

periodi, propter innouationem fumorũ oppilatione durante. quapropter accenditur cum rigore præcedente in ſtomacho putridę, & cum remittitur quieſcit inuocatione ſudoris propter oppilationem detinentem. Ceſſante vero oppilatione declinat ex toto cum abundanti ſudore. Et quia generatus ſit ex calidis ceſſat, ita vt ad infrigidationem deueniat corpus. Et cum perſeuerat eius inflãmatio in ſpiritu, feb. manet, & ephemera; ſed cum inflammatur in ſanguine propter aptitudinem ſui, vel auctam oppilationem, vel mixtionem cum cholera, tranſit in ſpeciem ſynochæ inflammatiuæ; & eſt illa, quam diximus mediam inter ephemeram, & putridam, eo quod vtriuſque naturam ſapit; eo etiam, quia ephemera tranſit in putridam mediante ipſa: ſi enim aucta oppilatione ephemeræ inflammatur ſanguis, & ſi ephemera tranſit in ſynocham dictam ex aucta magis oppilatione, vt ſanguis inflammatus nullatenus tranſpiretur; vel ſi non adeo, de quo ſit curandum, neceſſe eſt ipſum ſanguinem putreſieri, & febrem accendere putridam: & ſi ephemera tranſit in putridam, ſynocha mediante. quapropter fit difficilis cognitionis, ſecundum Gal. hæc febris.

De ſignis oppilation. Signa ſunt ſigna eius cauſæ: ſcilicet oppilationis, & febris. Signa oppilationis, non ſunt ſigna oppilationis viſcerum, quæ in prima ſectione ſunt dicta; ſed oppilationis habitus corporis vniuerſi, ſecundũ quem diffuſa ſunt capita, & orificia venarum, & arteriarum dictarum, quę ſigna plethoræ eſſe noſcuntur vniuerſalis in toto, vel cacochymiæ humorum ſua viſcoſitate, vel craſſitie habentium oppilare, quę ſunt nota. Inquit Galen. Nequaquam igitur mirabile eſt cum plethorias ſequuntur febres. etenim oppilationes multæ, & difficile eſt tranſpirabile totum corpus ſecundum tales diſpoſitiones, quemadmodum, & alteram multitudinem, quæ eſt ſecundum virtutem imbecillem, in corruptionem cito deueniunt humores non vltra poſſeſſi; & priuatio ſudoris, & ſordiciei veſtigium, & quod ex oppilatione, & nõ alia cauſa ephemerarum ſit febris ipſa, ſicq; diſtinguitur ab alijs ſpeciebus ephemeræ. ſigna ſunt, quia non ab exteriori cauſa ſit feb. vt vera fuerit, quia ſit periodicãs, & remittitur quaq; die ſine humectatione ſudoris vaporalis, quod illud non veris alijs non conuenit, quod etiam ipſam diſtinguit a ſynocha, quæ vnus eſt paroxyſmus; his enim coniecturabis feb. ex oppilatione procedere, maxime prædictis concurentibus ſignis, quod eſt, quia illa omnia in alijs non concurrunt ephemeris, nec ſynochis, & diſtinguit a putrida, quia in eo non apparent ſigna putredinis propria, quæ infra dicentur duce Chriſto, licet aliqua communia videantur: periodicat .n. quaq; cum frigore, caliditas tamen eius non eſt mordax, ſicut in putrida ſic indigeſta, nec in pulſu velocitas ſyſtolis, quę propriæ ſunt putridarũ.

De ſignis febrium. Signa vero febrium fiunt proportionalia ſignis febr. apoſtematum, ex qualitate caloris in vniuerſo extẽſa corpore non mordaci, inflammatione faciei maiori, & rubedine, cum magnitudine, & frequentia pulſus abſq; alijs.

Curatio. Et cura eius eſt tres res. Abſciſſio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Abſciſſio cauſæ completur cũ phlebotomia, & purgatione, vt ſi quidem in cauſa oppilationis ſit plethora, & multitudo, miniſtretur phlebotomia eradicatiua totius ducens ad lipothymiam; hæc enim phlebotomia cauſam abſcindit, & corpus in contrariam diſpoſitionem febrilem adducit, nullo auxilio mediante. Si vero cauſa fuerit cacochymia craſſorum humorum, & viſcoſorum, aut erit cum peccato ſanguinis, aut ſine. ſi cum peccato ſanguinis, phlebotomia præcedat minoratiua, deinde ſequantur pharmaca aperientia, quæ ſubtilient, & rectificent humorum craſſitiem, & viſcoſitatem abſque multa caliditate. quale ſyrupus acetoſus ſimplex cum aqua endiuiæ, & fœniculi, apij, & ſimilium æqualitatem habentium. Et deinde apparente digeſtione pharmaca ſolutiua ipſis appropriata, quæ in noſtro antidotario ſerioſius ſunt monſtrata: alter autem aperitiua aperiendo venarum ductus, & diſſoluendo humores ſumpta interius tranſeundo ad locũ oppilationis, eorum abundantiam trahent in ipſam, & in eis aggregant, & incuſſeant, ſic oppilationem augent, non aperiunt. Si vero abſq; ſanguinis peccato miniſtrabis a principio enemata, et vomitus, ipſorum abundantiam minorantes, & deinde prædicta pharmaca interius, quæ ſubtilient, incidunt, & abſtergunt, & euacuant, & diætam extenuatiuam iniunges. Et deinde ad loca oppilationum deueniens cum approximatis medicinis exterius, quæ rarificent humores oppilantes, ſubtilient, reſoluant. qualia ſunt frictiones temperatæ cum oleis temperatis rarificantibus, & reſoluentibus, & ſudorem prouocãtibus, quæ ſuperius nota ſunt. Et cum alijs medicinis temperatæ caliditatis, & eorum pluribus, qui abſtergant, vt eſt farina cicerum, & fabarũ, vel hordei, & radicum lilij, & amygdalarum amararum, & ſimilium. Et ſi indiget fortiori, ſi non obſtet caliditas feb. & cum eis miſcebis, quæ cum infrigidatione abſtergant, vt ſemina communia puluerizata, & farina hordei, & melonis indi, & ſimilia, & balnea aquarum dulcium eucratarum, quæ aperiunt poros, & humores in orificijs capitum venarum, & arteriarum cõtiguarum poris obſtruentes, & obſtructos in vaporem diſſoluunt, & fumum; eoſque ad ſe attrahunt. & reſoluunt. Inquit enim Gal. Reſolutio eſt, cũ humores corporis fumi facti, per poros dilatati egrediuntur. Et hoc in fine totius ægritudinis, & declinatione vltimi paroxyſmi, cum materia eſt tota digeſta perfecte, ac radicata, quæ ſi perfecte digeſta, & poſt primum paroxyſmum adſit, balneare tunc in declinatione ipſius, non timebis, & poſt ſecundum, quòd ſi affuerint nequaquam balneabis. Accidit enim rigor ex diſſoluta materia, & indigeſta, & ex caliditate cum humiditate præter naturam corpori acquiſita tranſpiratione prohibita putreſiet; & in febrem putredinis conuertetur.

De febre ephemera, quæ fit a caliditate ignis, vel ſolis. Cap. 18.

Cauſa. Accidit in corporibus laborãtibus circa ignem, vel ſub ſole, vt quaſi areſcat, & induretur cutis eorũ, adeo, vt teſta fiant: ſicut bruta animalia quædam habent, maxime ſi complexionis exiſtant aduſtæ. quare pori eorum attenuantur, & conſtringuntur, vt ſuperfluitates fumoſæ generatæ in eis, maxime ex calidis cibis aſſumptis nõ reſoluantur, ſed retinentur, & non reſoluũtur magis tranſpiratione prohibita, quæ ſpiritus inflammat, & de eis ad ſubiecta alia tranſeunt, & lædentem, & contriſtantem febrem accendunt. *Signa.* Signa eius ſunt, ſigna cõplexionis naturalis, diſpoſitio cutis, aer, & regimen, quæ indicant cauſam eius, & caliditas acuta in toto extenſa corpore, vniuerſas actiones, & paſſiones lædens, ſitis, & anguſtia, & alia, quæ in ephemera ex calore ſolis, & cibis dicta ſunt.

Curatio. Cura eius eſt tres res. Ablatio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Prima completur cum correctione omnis calidi extrinſecus, & intrinſecus propinanda; & cum ſituatione corporis in aere parum calido, & humido magis, cum miniſtratione balnei aquæ dulcis, eucratæ, & multæ; quæ mollificent cutem, & rarificent poros eius, & fumoſas ſuperfluitates reſoluant, & cum frictione ſuccedẽte cum oleis frigidis humidis, vt eſt violatum proprie. Secundam rem complent quæcumque infrigidant, & humectant ex cibis, & potibus, & medicinis; interius, & exterius miniſtratis, quæ ſpiritus alterent, multiplicent, & confortent, & cor infrigident, & humectent ipſum, & totum corpus. Tertiam rem complent, quæ ſitim mitigant ex proprijs frigidis, & aeris inſpiratione, & quæcumque anguſtiam curant, quæ ex dictis ſunt manifeſta.

De febre ephemera, quæ fit a frigore. Cap. 19.

Cauſa. Accidit quoque ſimiliter, vt prædictis, fumoſorum vaporum retentio in corporibus calidis, cum aeri frigido exponuntur, & ſub Dio dormiunt, & maxime hyeme;

hyemes & balneantur in frigida aqua niuea, vel ſtyptica, vel aluminoſa, vel gypſea, propter conſtipationem pororum accidentem illis ex tranſpiratione prohibita, & inflammatur cum eis calor, & accenditur in ſpiritibus primum, deinde tranſiens ad alia corporis ſubiecta, lædentem, & contriſtantē ſe accendit. Signa ſunt præceſſio cauſę, & catarrhus, & coryza ex expreſſione accidens ſicut illis, qui extaſim ſunt paſſi ex diſſolutione, differentes tamen ſignis, quia calor pallidus, & pulſus durus, paucæ velocitatis, & frequens difficultas anhelitus, & grauedo capitis propter fumos retentos. Vrina tincta, & caliditas in toto corpore extenſa parua. Et cura eius eſt tres res. ablatio cauſæ. alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium in prima immiſſione, & acuta cum retinetur. Primam rem complent, quæ primam rem compleuerũt in prædicta. Oportet tamen, vt ad caliditatem magis accendat, ſicut ibi ad frigiditatem, vel ſtypticam caliditatem: ſintque paulatim non ſubito approximata. quare oportet vt loco olei vio. miniſtretur irinum, vel loco chamæmelini, ſambucinum, & amygd. dulcium, anethinum, & de lilio, per ſe, vel mixta, vel narciſſi, quæ algoratis ſunt propria, & ſtypticitatem cutis, ac duritiem molliunt, & aperiunt poros, vt vapores expirent; & oleũ de apio, quod prouocando ſudorem illos educat, & difficultatem anhelitus auferat. Secundam rem complent, quæ ſecundam rem compleuerunt, & ibi prædicta ſunt, aut frigida minus, vel temperata.

Signa. *Curatio.*

Tertiam rem complent quæcumque aſſumpta ex medicinis curant catarrhum frigidum, quę ſuperius ſerioſe, & complete ſunt dicta ca. proprio, & pulmonem dilatãt & anhelitum reddunt facilem. Ex quibus quædam ſunt ſimplicia, quædam compoſita. Simplicia ſunt, vt arthemiſia, & decoctio eius ſumpta, radix, & ſemen ſeſeleos cum aqua mellis, iris, & oleum eius inunctum, & oleum balſami: hyſſopus ſicca, & decoctio eius cum caricis gargarizata, & bibita in aqua cicerum, ariſt. ro. & naſturtiũ, cyminum, galbanum, & ſimilia, quæ quidem ſunt calida valde, miſceantur cum frigidis dilatantibus, qualia ſunt ſpinachia, aqua hordei, & ſimilia. ob quam rem decoquuntur in aqua hordei, vel comminiſtrentur cum aqua ſpinachiarum, & cyminum cum aqua bibitum, ſi non prohibeat tuſſis, apium, & fęniculum, & ſimilia, quę cauſa breuitatis tacentur. Compoſita ſunt diairis, diacalamenthum, & ſimilia, vt ſyrupus de praſſio, theriaca, & ſimilia, & quæ grauedinem capitis ſedant, & tollunt, quę ſupra in cura ſodæ ſunt ſufficienter monſtrata. ideo non hic amplius repetantur. Idem enim in omni loco repetere alienatio eſt dixit Gal.

De febre ephemera, quæ fit ex apoſtemate. Cap. 20.

Cauſa. CVm accidunt apoſtemata in membris apparentibus, vt emunctorijs principalium, quæ bubones Hipp. appellauit ex ſuperfluitatibus proprijs, quas principalia ad illa mittere conſueuerunt, & mittunt. commota vero ab aliqua procatarcticarum cauſarum, vt eſt cib. plurimus, aut caſus, & percuſſio in aliquo principalium, tales multiplicans ſuperfluitates in eis, quas confortata mittunt poſt modum in emunctoria ipſa aut ſcabies, ſeu vlcus innaſcens eis, ex quibus proueniens dolor in illis contrahens, & prouocans per principalia ad tranſmittendũ eis ſuperfluitates, & rheumata, vel in aliquod aliud membrum, ad quod via ſit per emunctoria ipſa tranſire, ſeu eis aſſociata, vt in pedem, manum, vel collum. ita ſuperfluitas tranſmiſſa ad illum paſſum dolens, tranſiens per emunctoria, in eorum ſpongioſitates colligitur, & ſic cõparantur emunctoria illi, quia ſit illa via, vt dixit Abu. Et maneos ſecundum locum bubonis, ſeu in emunctoriorum collecta, & circumſcripta, intranſpirabilis putreſcit, ſecundum primum, vel duos dies continuos tota ſimul, abſq; intermiſſione propter concluſionem, & continuitatis partium eius in illo eodem quoque loco, maxime cum plurimum ſit ſanguinea, ex cuius putrefactione prouenit caliditas. Inquit enim Abuh. Augmentum autem in quantitate plurimum eſt infrigidans, niſi cum ex eo accidit putrefactio; quemadmodum enim putrefactio ex caliditate, ita ex putrefactione prouenit caliditas, quæ ſecundum plurimum de loco bubonis tranſit ſecundum cõtinuitatem intermediorum membrorum ad cor abſq; putredine, ſeu fumo putrido aliquo; propter circũſcriptionem, & incluſionem ipſius, & in loco bubonis, a quo nihil reſpirat: ex quo ſupercaleſieri cor eſt neceſſe, & primo ſpiritus exiſtentes in eo cum ſint magis alterabiles, vt ſuperius dictum eſt; & eis deinde tranſeundo ad reliqua corporis ſubiecta lædendo, & contriſtando, febrem accendunt vnius, vel duorum dierũ, vt plurimum; ſecundũ quod materia poteſt plurimam effuſionem habere. Et deinde paulatim deficit, & ceſſat, vt in febriens remaneat corpus, quę ephemera erit non putrida, licet ex putredine fiat. Eo videlicet, quia ſi putredo caliditatis accenſæ illius ſit cauſa, vnde ephemera non vera dicatur; ipſa tamen non plurimum cum caliditate ad cor nõ accedit, ſed caliditatis qualitas ſola abſq; infectione putredinis aliqua, quod ſi tranſiret, non ephemera ſola maneret, ſed etiam fieret putrida, vt dicetur, & licet caliditas in ſpiritibus prius ſit ſola accenſa, inquantum ephemera, tamen putredo ſuperueniens caliditatem præſentis, ſi ſola accenſa perturbat, ephemeræ, eiuſq; ſigna confundit, & obtenebrat tanquam leuia, vt nõ dignoſcantur bene, ſed ſigna putredinis magis. ob quam cauſam dixit Gal. Ephemeram ſuperueniẽte putrida quieſcere, non autem ceſſare. quod quidem contingit, & raro, & cum contingit eſt malum ſignum. Oſtendit enim non ſolum ſuperfluitatis in bubone collectæ putredinem, ſed etiam alterius antecedentis cauſæ exiſtentis in venis, vel viſcerib. computreſcentibus illi, ex qua putrida fuligo ad cor vadens, putridam caliditatem accendit, & febrem. Vnde Hipp. In bubonibus omnes feb. malæ, exceptis ephemeris. Signa ſunt ſigna demonſtratiua ipſorum apoſtematum, & febr. & ſunt ex relatione infirmi, vel aſtantium cognita. Et abſque relatione ipſorum ab experto medico, & famoſo, quod eſt; quia videt dolere infirmum circa regionem emunctoriorum, cum impedimento motus manus, vel pedis; & faciem eius inflammatam, & rubeam vltra diſpoſitionem ſanitatis. Et proprie cũ fuerint apoſtemata magna, & ſentit caliditatem febrilem in toto corpore extenſam paucæ mordacitatis, quoniam eorum materia plurimum eſt ſanguinea, & raro cholerica faciens eryſipelam. Cui accidunt ſecundum materiam, quæ effunditur ad ipſa, & ſuccedit ei humectatio vaporoſi ſudoris, & abundantis propter repletionem corporis, nõ propter materiam in apoſtemate interclusãm. Et pulſus in eis frequens, magnus, velox, & vndoſus, vel mollis, propter repletionem ſanguinis in corpore, & in membro carnoſo. Et vrina clara, & alba propter tranſitum materiæ calidæ ad loca apoſtemata.

4. apho. 55. *Signa.*

Curatio. Et cura eius eſt tres res, ablatio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Prima complebitur cum his, quæ curant apoſtemata, quæ ſupra ſunt dicta, & infra dicentur propria ſectione (Chriſto duce.) Secunda quoniam oportet, vt in principio apponas remedium membris mittentibus principalibus cum phlebotomia ex parte, qua reſpicit membrum mittens, & a membro patiente deriuat. Et deinde cum ſolutione, ſi materia alia ſanguini ſit admixta, ita, quòd per antiperiſtaſim fiat. In proceſſu vero cum iam tota fluxit materia, per eandem, vel propinquam partẽ. Et ſubtilia regimen, nec cibes niſi declinatione completa, (ſi poterit tamen tolerare) nec vinum des omnino, quòd ſi tolerare nequeat parum in qualitate, & quantitate dabis, vt hordeaceam ptiſanam. Et pones remedium in via, quæ inter principalia exiſtit, & emunctoriorum, cum ſtypticantibus, & conſtringentibus ſupra notis. Deinde circa membrorum apoſtematum particulares operationes in apoſtemate neceſſarias exercebis, cum calidis temperatis, & parum ſtypticis in principio, vt cum chamæmelo, & oleo eius, non frigida, nec apocruſtica, cum repellant ad principalia, a quibus oportet trahere magis, quam repellere.

lere. Deinde cũ reſolutiuis, ſi reſolutio ſit poſſibilis, quaba ſunt emplaſtra ex ſœnugræco, ſe. lini, ſlorum chamæmeli, radicum altheę, ireos, & ſimilib quæ ſupra ſunt dicta in apoſtematum cura, quod ſi nõ ſit poſſibile, maturetur, incidatur, mundificetur, & conſolidetur deinde.

Secundam rem complent quæcumq; infrigidant, & humectant ex medicinis, interius, & exterius approximatis non ſupra membrum apoſtematũ, ſed ſupra principale, quod mittit, & etiam ſupra cor, quæ ipſorum alterent ſpiritum, & virtutem eius confortent; quæ ſupra in cura cordis ſerioſius ſunt narrata. Tertiam rem cõplẽt, quæ dolorẽ, ſitim, vigilias, & alia accidentia habent cõrrigere, quæ ex dicendis infra ſectione ſecunda ſunt nota, vbi de cura bubonum agemus proprie, (ſi Christus annuerit) qui ſit per infinita ſocula benedictus.

De ſynocha inflatiua. Cap. 21.

Cauſa. ET quia ſynocha inflammatiua media eſt, per quam tranſitur de ephemeris ad putridas, & vtriſq; communicans in natura, vt eſt dictum, ideo completo ſermone de medicinis ephemerarum, antequam de medicinis putridarum ad ſermonem deueniamus, prius de medicinis ipſius dicamus, vt melius ſit ſermo de ipſa. Fit enim ex inflammato ſanguine abſque putredine, in modo non veræ ephemeræ, propter oppilationem accidentem mediocrem ex multitudine eius in locis prohibentem eius tranſpirationem, & multiplicantem eius *Signa.* vapores in corpore. Quapropter accidentia, & ſigna eius, licet propter cõuenientiam eius cum extremis ſint dignoſci difficilia, erunt tamen ſigna complexionis ſanguineæ, plethoria, cum via delicioſa, ac cutis ſuauis ad modum corporis balneati, extẽſa in vniuerſum corpus, vt plurimum protenta vſq; ad quartum diem, & quandoque vſque ad ſeptimũ periodizans in aliquo, quia vnus eſt paroxyſmus tota, vt ſuperius dictum eſt, per, quod ab vtroque extremorum diſtinguitur generum, in quo procedit augmentando ſemper, vel minuendo, vel aliqualiter inflammando, ſecundum diuerſitatem generatorum vaporũ in ſanguine, quia aliquando magis multiplicantur, quàm reſoluantur; & caliditas inflãmatur oppilatione magis aucta, aliquando econuerſo oppilatione *Tres huius feb. ſpecies.* minorata, quam hora, & tunc fit peraugmaſtica. Et aliquando multiplicantur, & euaporantur æqualiter permanente oppilatione in prima diſpoſitione, & tunc fit homogenea. Et neq; in pulſu, neque in vrina ſignum exiſtit putredinis, ſed eſt magis velox, & ſpiſſus. Et vrina digeſta, rubea, roſea in colore, ſubſtantia ſpiſſa, cum circumſtantijs ſimilibus ſibi.

Curatio. Et cura eius eſt tres res. Abſciſſio cauſæ, alteratio febris dyſcraſię, & correctio accidentium, parua de virtute ex ſe conſideratione habita, eo ꝙ non ſe committit, niſi forti virtuti, quæ vſque ad terminum præfighatum abſque cibo tolerare ſecure poteſt, niſi complexio naturalis, & potentia corporis, & rara ſtomachi diſpoſitio, & alia exterius contingentia contradicant. Inquit enim Abu. Quædam corpora ſunt, quæ niſi cibentur in principio primo, & in deteriori hora eius conſumuntur, & debilitantur, vel in ſyncopim deueniunt, & moriuntur, vt cholerica, & ſunt de hominibus quidam, qui ſunt exuberantis carnis, qui cum abſcinditur eis cibus, debilitantur, & extenuantur, quia non tolerant prohibitionem. Et omnis eius calor innatus eſt fortis valde, aut debilis, vt non poſſit dimittere cibum, niſi enim eſſet virtus fortis in ea, tanta multitudo ſanguinis, in tranſpiratione prohibita, non poſſet gubernari, & regi, quin in putredinẽ deueniat. Vltima enim cauſa putredinis humorum perfectiue, & per modum priuationis eſt derelictio a natura, licet prima cauſa putredinis ſit ipſius, & per modum paſſionis oppilatio prohibens tranſpirationẽ, qua acquiritur calor, & fumus extraneus in humore, q cauſa eſt, vt a natura derelinquat, & putrefiat humor.

Primam rem complent phlebotomia facta in princi- A pio nulla expectata digeſtione, vel hora, imoquacunque die, vel hora ingreſſus fueris ad infirmum. Inquit enim Abu. cunq; phlebotomia fit retentio ſanguinis, non expectatur digeſtio, ſed facienda eſt vſque ad defectionem, & ſyncopim, ſeu lipothymiam, quæ eſt defectio reparabilis. Inquit enim Hippoc. in apho. Et vbi oportet vſq; *1. apho. 23.* ad defectionem euacuationem oportet ducere. In maximo enim dolore, & in acutiſſimo apoſtemate, & in febribus peracutis nulla melior medicina hac eſſe poteſt. Gal. ait. Eſt enim maximũ eis auxilium cum ſit eis ſitauitis, & cum lipothymia corpus ſtatim in contrarium diſpoſitionem adducat. Educendo enim totam ſanguinis multitudinem, oppilationem, ac febres dependentes ex ea tollit, & etiam accidẽtia, ſi quæ comitentur, vt anxietas, ſitis, & vigiliæ, & ſic omnem diſpoſitionem tollet præter naturam, & maxime ſi tantum quantum ſuperabundat, euacuet. Et aliqua requirendarum intentionum non contradicat, ſeu intrinſecarum, ſeu extrinſecarum. B Et ea dimiſſa in periculum multitudinis putrefactionis ipſius, vel ſuffocationis perducent infirmum, niſi virtutis potentia hæmorrhoſagia, vel ſudore copioſo iuuetur, poſtquam dabis lipothymiæ gratia iuleb. roſ. cũ frigida, & poſt vnam horam cibabis ptiſanæ ſucco. in craſtinum vero fricabis, vt aperias, & rarifices poros, deinde balneabis, & cibabis vberius.

Regimen phlebotomiæ. Quod quidem dictum impugnat Auerroes tribus rationibus talibus, quarum prima eſt talis, quòd eſt, quia medicus debet ſequi natura, & natura nullam facit euacuationem ſanguinis ducentem ad ſyncopim, ergo nec medicus talem facere debet. Secunda eſt, quia cum in euacuatione oporteat vt ſolum, quod nociuum eſt * perpendatur, & naturale non, immo dimittatur, vt ſyncopis non ſequatur euacuationem, niſi quatenus, quod naturale eſt educatur, propterea in euacuatione ad eã nulla tenus veniendum eſt. Tertia ratio quod eſt, quia in tali corpore eſt aptus aliquis humor putreſcere, ſi euacuatio perducat ad ſyncopim, virtus cadens nõ poterit reſiſte- C re, quin corrumpatur humor ille, cum non reguletur, & eius corruptionem, ſi ſequatur, nõ erit quod emendet. ** educatur.*

Syncopis duplex. Quibus rationibus ſolutio patet ſi diſtinctio præmittatur ſcilicet, ꝙ duplex eſt ſyncopis, reparabilis, & nõ reparabilis. Secundo ſi ſciatur quod caſus virtutis, & ſyncopis reparabilis, de qua hic intelliget Gal. accidat, nõ ſolum in euacuatione iuuatiui, & eius, quod naturale eſt, ſed etiam in euacuatione nociui, dummodo ſubito, & ſimul fiat, ſicut in phlebotomia præſenti. Tertio ſi ſciatur, quod facta reſumptione cum cibo, vel aliquo nutritiuo virtus, quæ cecidit, reſumatur ſtatim, eo ilico poſt euacuationem dato. Nam cum ſit ſyncopis leuis, quæ proprie lipothymia. i. apparẽs caſus eſt dicta, ex cibo reſumpta virtus, vel reparata poterit regulare humores, ne in putrefactionem eueniant, & etiam corrigere putrefactionem, ſi forſan conſequatur.

Secundum rem, ſi neceſſaria ſit, vt puta, quia phlebomia ſit omiſſa, vel quia facta, non totum quod ſuper- D abundat ſanguinem eduxit, vt infrigidet corpus, complet aquæ frigidæ potus vſque ad caloris permutationem ſcilicet vt fiat pallidus, & tremat. Et illud eſt, vt detur ex ea vſque ad minam vnam, & eſt pondus lib. iij. Inuenit enim in tali corpore * præſubito omne, conditiones in eius adminiſtratione ſeruandas, & ſanguinem inflammatum, & ſubulatum a febr. in frigidando inſpiſſat, vt ad principalia non diſcurrat, & febrilem inflammationem ſtatim extinguat; niſi corpus ſit accidentaliter immutatum, quo caſu ab eius datione oportet deſiſtere, & alijs vti medicinis, quæ obſtructiones aperiant, multitudinem euacuent, & febrem extinguant, quæ ſunt notæ infra. Et quod tantæ virtutis in cura huius febr. exiſtit, quod ſi phlebotomia celebrari aliquo modo non poſſit, vel propter medici tardum aduentum, ſeu eius inſcitiam, aut laborantis delitiam, ſeu inobedientiam, ſuſpitionem, vel timorem, vel aſtantium proteruiam, & excitationem, quam medicus *Nota. * profecto.*

exitare debet, ipſa ſola ſufficiens eſt ad curam, maxime vbi ſigna digeſtionis humorum obruentium, ſi alij ſint a ſanguine videantur. Confortata enim virtus ex temperantia ſubiectorum eius ſcilicet ſpirituum, & humorum, & membrorum radicularum propter frigiditatem aquæ humoribus obſtruentibus pre ſubtilitate obuiat: vt quouſq; benignos inueniat, ad ſe trahat, inutiles vero, per ventrem, vel ſudorem excernat, & plethoriam ſanguinis per hæmorroſagiam in regionem aptam magis expellat, anxietatem auferat, ſitim extinguat, & prouocet ſomnũ. Ita hæc duæ ipſius ſynochæ ſint maximæ ſanationes, ſcilicet phlebotomia omni tempore, & frigidæ aquæ potatio apparente digeſtione, ſiue ſibi inuicem ſuccedẽtes, ſiue miniſtratæ diſtinctim. Completur quoq; cum alijs medicinis interius, & exterius miniſtratis ſuper ſpiritualia proprie, maxime vbi conditiones phlebotomandi, ac exhibendi frigidam aquam, deſint; vel plures obſiſtentes inueniantur, quæ ex dictis, & dicendis ſunt notæ. Et deinde cum balneis dulcium eucratarum aquarum, quæ aperiant poros, ſubtilient humores craſſos obſtruentes, & eorum viſcoſitatem abſtergant, multoties replentem in vapores conuerſam, & ſudorem euacuant, & reſoluunt. Completur cum cibis, & potibus frigidis, & humidis, quæ alterando dyſcraſiam febr. potentem in ſe virtutem, ſcilicet exolutam ex corporis diſpoſitione, vel aeris exterioris, ſiue extenſione dierum maiori propter magnitudinem oppillationis, aut inſcitiam medicorum confortent. Sintque talia, qualia ſupra hic in cura ephemerarum ſunt dicta. Correctio vero accidentium ex di-dictis eſt manifeſta.

S V M M A II.

Particulæ primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium putridarum.

Sequitur ſumma ſecunda particulæ primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium putridarum.

Continet autem capitula octo.

De ordine curationum, ſeu medicationis ipſarum, & medicatione eorum ſecundum modum vniuerſalem. Cap. 1. fol. 121
De med. ſeb. in ſpeciali, & primo ſimplicium, & inter eas primo ſynocharũ in putredine ſanguinis fientium. Cap. 2. 127
De medicinis ſeb. pulegmaticarum, & primo de quotid. Cap. 3. 127
De med. ſeb. choleric. & primo de tertiana. Cap. 4. 130
De medicinis ſeb. melancholicarum. Cap. 5. 133
De med. ſeb. peſtilentinſatum, & earum, quę de genere ſunt illarum. Cap. 6. 136
De medic. ſeb. apoſtematum. Cap. 7. 139
De med. ſeb. compoſitarum ex eis. Cap. 8. 140

De ordine curationum, ſeu medicationis ipſarum, & medicatione eorum, ſecundum modum vniuerſalem. Cap. 1.

QVoniam contingit ephemeram tranſire in putridam per ſynocham mediam, cum non contingat tranſire de extremo ad extremum, niſi per medium, vt eſt dictum. Ideo poſt curam ephemerarum primam, & ſynochæ mediam, dicendum eſt de cura putridarum in ordine exemplificatorum. Et primo in generali, Secundo in ſpeciali: præcedit.n. generalis ſpecialem artificialiter, & naturaliter; Verum quia febri putredinis accidit, vt ſit morbus in ſe, aut accidens, * & ſimplicem, & compoſitam faciens varietatem; ideoq; in cura præcedunt putridæ illis, quæ ſunt accidens, ſicut ſubſtantia accidens, & ſimplices compoſitas, & elementa elementata. Primo igitur de medicinis putridarum ſim-

*Ratio ordinis docendorum. * aut.*

E plicium eſt agendum, ſecundo de medicinis compoſitarum, & ſimplicium. primo de medicinis ſeb. quæ ſunt accidens, & de earum, quæ ſunt per ſe morbus. Primo de medicinis ſynocharum ſactarum ex putredine ſanguinis, eo quòd de ſynocha inflammatiua media facilius deuenitur. ſ. in putredinem ſanguinis, quàm aliorum humorum. facilius.n. eſt vt caliditas inflammata in ſanguine imprimat putredinem in ſeipſo, quam tranſeat in alium humorem, cum in eodem ſubiecto exiſtat, & magis putredini apto; & propter complexionem eius, & ſubſtantiam quidem, & ſitum. Inquit.n. Galen. illa ſolum. i. maxime putreſiunt corpora, quæ calida ſunt, & humida intranſpirabilia, & inſtabellabilia in calido, & humido manent. Sic alijs humoribus citius putreſcit, & maxime ſi aquoſitate generata ex fructibus ſit inſecta eius ſubſtantia, & crudo humore reddente ipſum intranſpirabilẽ. Et quia inter humores omnes ſuperexcreſcens it regulabilis ſit a natura, ſactus inobediens ſebrem accen-

5. meth. ca. 7. & 1 de differentijs feb. c. 9.

F dit ſynocham. i. continuam proprie; & maxime propter eandem cauſam, vt ſuperius eſt expreſſum in tractatus huius principio, licet raro talis ſebr. fiat, vt Gal. ait. Cuſtodit enim ipſum naturam tanquam theſaurum, & filium, & vſque in poſtremum, nec deſerit ipſum, niſi coacta, vt ſuperius in conſolatione medicinarum diximus, & tardius putreſcit, licet ex ſui diſpoſitione ſit magis aptus. Secundo de medicinis phlegmaticarum fientium in putredine eius. Citius enim putreſcit, & ad putrefactionem accedit, quam cholera, ſapiens de natura ſanguinis, & proinde quaque die ſebrem accendit, non per tertium, nec per quartum, quemadmodum alij. Et ſi cholerica propter ſui caliditatem igneam apta inflammari ſit magis, quam phlegma, & putrefieri quod eſt aqueum, frigidum, humidum; cum caliditas, vt efficiens in putrefactione magis, quàm humiditas, vt materia operetur. Ipſa quoque cholera, licet finaliter non ſit, tamen humida ſubſtantialiter ſemper eſt, quamdiu in ſpecie humoris exiſtit, dicente Galen. In omnis humoris

Qualiter natura cuſtodit ſanguinem tanquã theſaurum.

G ſubſtantia aqueum dominatur elementum, phlegma tamen a ſua craſſitie, aut viſcoſitate ſubſtantiæ; necnon ſua multitudine excreſcentiam eius compeſcit, vltra vtramque choleram, vt ſuperius diximus in conſolatione medicinarum, multarum oppilationum eſt cauſa. Et proinde tranſpirationis prohibitæ, quæ eſt cauſa inflammationis caloris præter naturam in eo, quæ putrefactionis cauſa exiſtit maioris, & citioris, quam caliditas choleræ, quæ naturaliter eſt, licet ſit ignea. ad quod adiuuat complexio humida, ſupra humiditatem ſubſtantię in eo additam, aqueam, & putreſcibilem magis. Situatio quoque eius, quia in profundo corporis eſt poſita, & iuxta ſanguinem propter ſui naturam, non in circumferentijs, vt cholera, quæ de natura ignis exiſtens de centro ad circumferentias ſemper mouetur ex ſe, in quibus refrigerium euacuationis requiritur. Opitulantur quoque ad id ſemina ſuæ putredinis, quę in loco ſuæ mineræ, ſeu putrefactionis reliquit. Quapropter intermiſſio eſt im-

H purior, & ſecundi paroxyſmi tempeſtiuior inuaſio, ſunt enim cauſa, vt regeneratus humor ex diſpoſitione particularum citius ad putredinem inciteretur, & ſic faciat paroxyſmum, ſecundum ſingulos dies non ceſſans periodizare, donec particularum diſpoſitio corrigatur. Tertio de medicinis cholericarum in putredine exiſtentis choleræ, quæ tardius mouetur, quàm phlegma; licet frequentius accidat propter caliditatem ſuam moueatur, & furit, vt non reguletur, & putrefiat, & febr. accendat coadiuuantibus ſimilibus circumſtantijs, ætate ſcilicet, conſuetudine, & tempore calidis, & regimine. Simile enim auget ſuum ſimile, & facit ipſum furere, frigida ipſarum exiſtens contraria remittit, & refrenat. vnde Gal. tempus eſt augmentatio ægritudinis ſibi ſimilantis. Quarto de medicinis melancholicarum ſeb. fientium in putredine melancholiæ, quæ tardius ad putredinem præ ceteris mouetur humoribus, propter contrarias ſuperius aſſignatas cauſas. Quinto de medicinis

ſeb. pe-

feb. peſtilentioſarum, & earum, quæ ex genere febris peſtilentis ſunt. Quæ, etſi a cauſa exteriori & procatarctica ſumant generationis exordium, vt ephemeræ, non tamen per modum inflammationis tantum, vt ille in ſynocha, imo in putredine humorum, & cordis ſpiritibus earum eſt complementum, à quo earum denominatio ſumitur, & proinde inter putridarum genera ſunt computandæ. Et vltimo de medicinis compoſitis; & primo ex generibus, vt putridæ, & hecticæ, non ephemeræ, quia non facit compoſitionem in cura cuicunque illarum ſit complicata. ſecundo de compoſitis ex ſpeciebus putridarum, non ephemerarum nec hecticarum cum, non faciat compoſitionem in cura. quemadmodum cōpoſitæ ex ſpeciebus generis putridarum, cum ex cauſa ſint putridæ, non habent dependentiam.

Curatio generalis. Harum omnium medicatio generalis, ſequens generalē cognitionem ipſarum in principio huius cap. prænotatam, eſt quatuor res; quarum tres reſpiciunt res præter naturam; quarta vero naturales, & virtutes, Prima enim abſcindit cauſam. ſecunda ſubalterat febris dyſcraſiam. Tertia ponit ſtudium in virtute, & vitam cum dięta cibi, & potus, & regimene debito in alijs non naturalibus rebus. Quarta corrigit accidentia. Hæ enim res in medicatione earum omnem neceſſariam cōplent intentionem, ex parte rerum non naturalium conſeruandarum comprehenſarum ſub virtute, & ex parte rerum præter naturam remouendarum. Quæ ſi quidem in vnum conueniant omnes, vt in feb. cholerica, & pura, ſimplici, vna cōmunis erit indicatio, vno quoque communi complenda auxilio; infrigidationem demonſtrans. Fiet autem cum his, quæ ex medicinis frigidis, & humidis interius approximatis ſm omnē adminiſtrationis modum, & exterius, qui, & prout oportet in ſpecialium cura dicetur, (ſi Chriſtus annuat.) Et ex *De potu aquæ frigidæ.* illis eſt potus aquæ frigidæ. alterat.n. & digerit, cholerā euacuat per fluxum ventris, & vrinam, vel vomitum, vel ſudorem; & quandoq; per omnia ſimul. & cum virtus eſt potens, feb. extinguit, & ſitim, & ſic cauſæ cōfert, morbo, & accidenti, (niſi fuerint, quę prohibeant aliquę ex conditionibus, quæ ſequuntur,) vt materiæ craſſæ, cruditatis non febrilis, vel choleriæ. cuius digeſtio eſt, vt remota a ſui ſubtilitate fiat ſpiſſa, & aqua frigida facit illud, & ſtomachi frigiditas, debilitans; vel hepatis, vel alicuius alterius ex viſceribus: vel dolor in eis, aut apoſtema, ſeu oppilatio, vel quia complexio naturalis ſit pauci ſanguinis, & caliditas innata debilis, habitudo extenuata, non carnoſa, aut inconſuetudo bibendi eam. Nocumētum.n. his ex aquæ frigidæ potu generatur maius, quam ſit iuuamētum eius in feb. extinctione, & ſitis. quare oportet, vt dimittatur, & recurratur ad auxilium, quod his conferat; illis vero non noceat; quamuis ſit difficile inuenire dicente Gal. Itaque in contrarijs diſpoſitionibus difficile ſit inuenire, quod proſit multum, obſit autem nihil, quod inter cætera ſyrupus acetoſus comprehenditur eſſe talis; digerit enim crudos humores obſtruentes, & obſtructas incidendo, & ſubtiliando aperit oppilationem. Et proinde prohibita tranſpiratio ceſſat, & euacuat illos ſtypticando; alterat feb. & per cōſequens ſitim ſedat. ſic equidem omnia, quæ præter naturam ſunt, in cura feb. putridæ conſideranda reſpicit indefecte, & eius nocumentum in apoſtematibus viſcerum, & alijs diſpoſitionibus prædiſtinctis corporis non eſt ſicut nocumentum frigidæ aquæ. Verum quandoque feb. intenſio, & ſitis eſt tanta, vt ægrum ad eſtuationem, & reſolutionem perducat; nec proinde ſit excuſatio ab exhibitione aquæ frigidæ, vel alterius extinctiui valde, vt melonis indi, ſyrupi de nenuphare, de melonibus, & ſimilium. Augmentum enim in prædictis, & materiæ incrudatio melius eſt, quam corpus ad areſactionem perduci. In quibus verbis quis inſtabitur *Obiectio.* forte dicens. Quæ cruditas in febre cholerica dicta ex pura cholera eſt, cum Gale. dicat, quod crudus humor in ſpecie phlegmatis eſt? ac etiam quæ feb. intenſio, atque ſitis in phlegmatica eſſe poterit, cum ipſe dicat ca-

A lorem humoris phlegmatici putrefacti aſſimilabis vtique igni fumoſo in viridibus lignis accenſo, adeo vt ſubmergat dicens maxima dominatio humoris accendentis febr. qualitas eſt caloris: Cui reſpondet Falco *Reſponſio.* dicens. Scite autem te oportet circa primum, quod cruditas in humore craſſo eſt, vt in melancholia, & phlegmate proprie, cum ſit ſanguis diminute decoctus, in quo dominatur, ſicut, & melancholia terrea. quia frigida eſt, & indigeſtibilis, & tranſite mutatur, ſicut Hippocrates dixit, nō in humore ſubtili cholerico puro; adeo quod ſi oppilatio ſit in febr. creata ex eo, non erit a craſſitie, & viſcoſitate ſubſtantiæ ſuæ: licet quandoque poſſit eſſe ex alia, non tamen in propoſita feb. ſed ab eius multitudine ſola: licet ipſe humor cholericus purus in ſua ſubſtantia crudus humor, reſpectu naturæ ſit indigeſtus prius, quia virtuti expulſiuæ non adæquantur propter ſubtilitatem imbibitam, ob quam eius expulſio ſit difficilis, ſicut melancholiæ propter B eius craſſitiem in ſtrictos meatus non penetrantis. Et phlegmatis propter adhærentem ipſius viſcoſitatem in illis membris, ſubtilitatem poſt modum affert frigida aqua potata, quod oſtendit Abuha. dicens. Vbi autem materia calida indigeſta, aut craſſa, digeſta eſt concurrentibus alijs, tunc frigida aqua eſt melior res: Sit ergo verbum de cruditate dictum humor ad craſſum frigidum, & viſcoſum digeritur non ad calidum, & ſubtilē.

Circa ſecundū ſcire te volumus, quòd ſi intenſio feb. & ſitis in phlegmatica feb. contingat, non erit à parte humoris phlegmatici in ſe conſiderati tantum, ſed etiā ex parte aliquorum concurrentium, quæ quatuor rationabiliter æſtimantur. Primum eſt mixtio choleræ, vt in phlegmate ſalſo. non enim eſt dare purum humorem in corpore, & ſi humor cholericus dictus ſit purus, illud eſt, quia ſi mixtionem aliquam habeat, non tamen de qua ſit curandum, vt variet ſpeciem. quemadmodum cholera humori phlegmatico miſta, quæ ſua ponticitate phlegma facit ponticum. Secundū eſt poſitio ipſius, C & corruptio in partibus cordis magis vicinis, vt in non vero cauſone patet. Tertium eſt oppilatio multa exiſtēs in ea, quæ prohibendo tranſpirare fumos reſultantes ex corruptione ipſius, multos ad cor conuertit, & alia principalia, quia calida ſunt, & perdurantes ſiue adhærentes, propter viſcoſitatem inflammant fortiter illa, & per conſequens totū corpus, atq; exiccant, vnde feb. intenditur, atq; ſitis: ad quod adiuuat quartum. Et eſt cordis complexio ſicca, & calida corporia, atque eius habitus ſiccus, in quo calor phlegmati, licet ſit obtuſus, multū intenditur, & ignitur.

Porro ſi adinuicem res præter naturam diſcrepent, vt quia ea, quæ cauſam abſcindant digerendo, & euacuando cum oportet calidam, & ſiccam irritent febr. quod eſt plurimum, & ſimiliter accidens dictum, ſicut in febre phlegmatica proprie, & melancholica eſt videre, tunc conſiderādum. Nam ſi quidem cauſa, morbus, & accidens ſint æquales in fortitudine, & in lædendi D malitia, tunc cura ordinata locum habet. Et eſt ſecundū Gal. vt quia primo abſcindere cauſam oportet cum remiſſe calidis propter febr. deinde ad eam, quæ ab illa facta eſt ægritudinem deuenire; deinde ad accidens, ſi *10. Meth. cap. 1.* quod perduret inſtare, vel ſimul omnes inſpicere, quæ eis ſunt congrua componendo, vel diſtinctis locis vnicuique propria applicando, vel nunc ad vnum, nunc ad aliud intendendo. Si vero fuerint inæquales, vt quia intentio, quæ ad cauſam, intentionem ſuperet, quæ ad febr. ant eam, quæ ad accidens, vel e conuerſo, tunc fortiori intendendum, alterum vero non negligendum, ſed alterum trium dictorum modorum vtramque incipiendo vno plus, altero minus. Si enim magnitudo febr. ſuperet, eamque omittes totaliter, intendendo ad cauſam, ſimul febris cum febricitante peribit, & e conuerſo. Si cruditas cauſæ ſit multa, & feb. parua, vt accidit in phlegmatica, plurimum intenderiſq; ad feb. totaliter derelinquendo cauſam, augmentabis cauſam, & cruditatem ipſius, & ex conſequenti febrem quidem curan-

curando, feb. augmentabis ipſam, vt Galen. dixit.

In abciſsione autem cauſæ duæ res ſunt neceſſariæ. Alteratio, & euacuatio. Inquit enim Gal. Ferunt enim ſi contingat in humoribus putrefactis accendi febr. demonſtratio in talibus eſt alteratio, & euacuatio; ipſa vero alteratio digeſtio eſt. Completur autem cum duobus, ſcilicet cum minoratiuis in principio, ſi multa ſit cauſa grauans virtutem. *Cauſæ feb. minoratiua.* Eius enim minoratio pars digeſtionis exiſtit, vt infra patebit, quæ ſunt ex medicinis, & vomitibus, & clyſteribus præmiſsis ſecundum inclinationẽ materiæ ad ſuperius; vel inferius, quam ex nauſea, vel rugitu ventris percipies, & etiam cum ſuccedentibus, phlebotomia, aut pharmacia ſecundum ſpeciem dominantis materiæ, & ſituationem eius; ſiue ſituata ſit in venis, ſiue in primis, ſiue in ſecundis, & maxime; ſiue alijs extremorum, ſiue extra, vt in ſtomacho, & inteſtinis, ſiue in hepate, ſiue in ſplene, ſiue in partibus cordi propinquis, ſiue in carnoſis, & ſubcutaneis eius per aptiorem regionem fiat. Et prout eis correſpondet, & conuenit, vel proportionalibus eis, vt ſunt venarum hæmorrhoidarum apertio, menſtruorum prouocatio, & ſanguinis ex naribus, & ſcarificatio in dorſo, & cruribus. Et vrinæ, & ſudoris prouocatio cum temperatis in caliditate, quæ eſt pharmaciæ proportionalis; & vtriuſque abſtinentia, & fames, quæ minuit, & exiccat per accidens omnes humores. Sed cum phlebotomia quidem, ſi ſigna repletionis, vel peccatum ſanguinis appareant, & vrina rubea, & ſpiſſa, & virtus, & ætas corporis conſenſerit. Nam ex quo deuenit in putredinem humor, virtus, quæ prius fuerat fortis, facta eſt debilis. Ideoque aduertendum ſi toleret. *In omni purgatione virtus eſt conſideranda.* Inquit enim Hippocrates. Acutas paſsiones phlebotomabis, ſi robur virtutis fuerit, & æger iuueneſcat ætate, & in euacuatione cum pharmacia etiam, & alijs. Inquit enim Gal. In omni autem purgatione virtus conſideranda eſt, & tandem pro ſuo poſſe purgetur. Si enim virtus deficiat, cohibenda eſt euacuatio, & ſi non tota exierit abundantia, nec in ea ſis audax, imo poſtponas inquantum poſsibile eſt ſequens naturam, quæ ipſum vſque in poſterum reſeruat, nec deſerit niſi coacta, & ex ſe ſanguinis peccatum corrigit, & frequenter emendat. Cum vero cogeris illam celebrare, quia multitudo grauando ſuperat, & tendit ad putredinem magis, quod oſtendit, quia vrina cum rubedine magis, tunc phlebotomabis, nec multum ſimul educens, quanquam multum abundet. Multum enim, & repente euacuare fallax eſt, &c. naturæ inſuaue, dixit Hippocra. in apho. *2. apho. 51.* Et ſi oppilatio, & putredo non ceſſat, per eam euacuet de bono etiam naturam in defectionem adducet, vt non fiat potens in criſibus expectandis. Quare oportet intemporaneę cibare, & vberius, & ſic diſtrahendo a digeſtione naturam, & addendo in cauſam prolongabitur morbus, vt ergo dimittas aliquid ſanguinis in cibum naturæ parum educes, & ſi oporteat ſecundabis, & interim cibabis, vt loco mali euacuati bonum reſtauretur. *3. de differentijs feb. ca. 4.* Ait enim Gal. corruptioni neceſſaria eſt reſtauratio cum temperamento, propter quod ſecundatio eſt melior multitudine. Et cum pharmacia quidem, ſi cacochymiæ ſigna videbis, & vrinam a prædicta diuerſam, ſit autem appropriata humori peccanti; nec ſit ex fortibus, quæ agitent, & inquietent humores, & ſic in digeſtione ipſos impediant, & quandoque ad periodum ipſos incitant, & feb. inflammant. Sed ex lenibus, quæ cum frigiditate non ſtypticent, vt myrobalani, qui oppilando impediunt digeſtionem intentam, liniendo, & lubricando naturam ad fluxum diſponant, vt eſt mel, caſia fiſtula, manna, ſiracoſt, & ſuccus duorum granatorum expreſſorum cum pulpis ſuis, qui ſua temperata ſtypticitate nõ debilitant ſtomachum relaxando, vt caſia, ſed confortat ſuauiter, & laxat, vt decet. Et ex illis eſt aloe ablutus tantum cum aqua cordumeni, vel ſolatri fructuum aqua, & ſimilia, cum caliditate temperata, vt alubleb idest mercurialis, & medulla cartami, & ſimilia, ſic multitudinem minuant, & naturam alleuient, vt in di-

E geſtione reſidui potentior fiat. Inquit enim Hippocrates Inchoantibus morbis ſi quid videtur mouere, moue, quod Gal. confirmat dicens. Alleuiata enim, quæ *2. apho. 29.* diſpenſat noſtra natura corporea, & deponens, quod aggrauat velut onus alienum, dominantur reliquiæ facile. Tunc enim digerit, quod digerendum eſt, &c. expellit, quod expellendum, recolens propriarum actionum, niſi materia mobilis fuerit de membro ad membrum, & furioſa. Inquit enim Hippocr. Digeſta medicari, & mouere non cruda, neque in principio, niſi *1. apho. 22.* expediat. Aduertendum autem, vt eius euacuatio commode fiat, ne ſit in corpore aliquid, quod illam impediat, vt viarum oppilatio. Si enim non ſit iuuamentum in eductione ipſius erit magis, quam a periculo maximo liberans, quàm ſit nocumentum ex febris intenſione, quam natura pharmaci facit, maxime cum ſit euacuationi parata non reſiſtens materia, quia ſubtilis non imbibita. Quia mobilis, & quia mala, & naturæ multum
F odioſa in euacuatione ipſius per artem iuuabit natura, quæ ſi adſit, nec poſſit ſtatim, & in breui corrigi, dimittatur; nocumentum enim in eius commotione, iuuamento, ſi quod poſsibile ſit, eſt ſimiliter maius. Et ideo ad aliquod remedium ſi quod poſsibile eſt, recurratur, vt ſunt valde inſpiſſantia, & congelantia, & ſtupefacientia, oppilantia, & confortantia principalia. Ex quibus ſunt theriacalia ſimplicia, & compoſita nota, quæ iuuãt in liberando à mortis periculo, quod omni nocumento eſt maius. Nec moueas eam eis in die periodi, niſi apud neceſſitatem. Inquit enim Hippocrates, Medicari in *4. aph. 10.* valde acutis eadem die, ſi expedierit, differre enim in talibus malum eſt, deinde aliqua digeſtione ex his præmiſſa dabis aliquod ex ſolutiuis, vel prouocantibus vrinam ex temperatis, deinde ſudorem. Completur quoque digeſtio, cum digeſtiuis ex proprijs ſimplicibus, & compoſitis medicinis; & cibis, & potibus, non ſubtiliantibus, nec inſpiſſantibus abſolute, vt quidam arbitrantur, & male inhærentes dictis Gal. in. ij. regiminis, & ij. progno *2. reg. 44. 2. prog. 33.*
G ſticorum, vbi inquit, quòd digeſtio procedit in omnibus inſpiſſando; ſed reſpectiue, vt quæ inſpiſſando humores ſubtiles imbibitos, craſſos ſubtiliando, & viſcoſos incidendo eorum ſubſtantiam virtuti expulſiuæ adæquãt, ita vt ad expulſionem facilem ſint parati non ſolum obſtructi, ſed etiam obſtruentes, qui cauſa oppilationis; & prohibitæ tranſpirationis exiſtunt; quæ ſcilicet, & qualia ſunt; in ſpecialium cura dicetur (Chriſto duce.) Et ex cõpoſitis eſt ſyrupus acetoſus maxime, qui commune eſt digeſtiuum omnibus humoribus, ſicut ſupra in ſuo capitulo diximus. Et ſumatur cum aqua calida ſimplici in humoribus craſſis hyeme, cum frigida in calidis ſubtilibus æſtate, vt eſt hordeacea. Corrumpitur enim plurimum hordeacea illi mixta aqua, &c. aceſcit in ſtomacho ſi parum de nocte detur ante accipiendum ius, *Nota.* vel poſt cibum. Caue tamen ne ad raſuram perducat, quod contingit cum inteſtina ſint nuda, & vacua, quod eſt in acutis peſsimum, &c. Et cum ſomno in declinatione vel fine ſtatus facto. Et hic intendatur digeſtio, &
H quies, quæ magis eſt digerens. Quod ſi in cura iſtarum febrium vtaris aliquo ex his, quæ putredinem prohibent, & rectificant, res erit iuuamenti magni, & magnæ confidentiæ in ſanatione corporum; habent enim humoris putredinem aptam per contactum tranſire in alios, non ſolum humores, ſed etiam cibos; maxime ſi cacochymi ſint. Inquit enim Galen. Cibi ſubeuntes corpora non prius mundificata a malis humoribus corrumpuntur, quorum quantitas augmentatur, & qualitas non mutatur. Et illud eſt, quia quod tangitur a putrido putreſcit. Res autem tales quædam, &c. ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, & ſimplices prohibentes putredinem, & corruptionem ſunt, quæ illud agunt a complexione, vt frigidæ, & ſiccæ, ſicut acetum, aqua ferrea, & granata iuuza. Et ex illis eſt camphora, ſandalus, & ſimiles. Et ex his ſunt, quæ id agunt ex proprietate, vt eupatorium, iris, cortex citri, carduus benedictus, & *Ciborum putrefactionem prohibentia.* venenum idest ſiſymbrium, & ſtœchas. Et ex eis eſt cinnamomum

momum·xyloaloe, quæ mundificant putredinem vbicunque, & aqua ferrea, & naſturcium, quæ exiccant putredinem vacuitatis ventris. Compoſita vero ſunt rob de ribes, & theriaca. A

Euacuatio. Euacuatio vero prædigeſtæ materiæ cum perfectione debet inſequi ſecundum ſemitam eradicationis ipſius. Inquit enim Hippocrates digeſta medicari. Completur autem cum phlebotomia, aut pharmacia, vel proportionalibus illis, quæ totam ex corpore educant materiam ſecundum exigentiam cauſæ. Sic ergo eradicabis materiam poſt eius completam digeſtionem, & hoc vbi natura ex ſe talem euacuationem non faciat, prout eſt conſueta. Inquit enim Galenus Natura primo digerit, deinde diuidit, deinde expellit, niſi debilitata fuerit in prædictis, vel ab aliquo impedita, prout ante digeſtionem euacuet moleſtata. Quare expectabis motum eius ad euacuationem prædictam, quòd ſi mouerit ipſa, ſinere oportet, & ſecundum Hippocratem habere ſilentium *6. apho. 20.* tunc melius eſt, quòd ſi non mouerit, moue tu hora poſt horam motus eius, quæ proprie eſt in ſtatu. In fine ergo eius, aut declinatione mouebis, vt quod de ſuo minuitur compleas prout oportet. Et vndecunque natura repit, ſi per conuenientem regionem, moue tu: non tamen hora motus ægritudinis, vt periodo, inquantum plus poſſibile eſt, ſed oportet, vt tunc horam eligas frigidiorem, vt in ſynochis, & concluſis, quæ eſt hora matutinalis, quæ ſua frigiditate caliditatem ſynochæ febris ipſius in tota ſui duratione conſeruatam contemperet, & ab extrinſeco acquirat, quod ab intrinſeco, vel ex ſe habere nequiuit, aut hora temporis in continuis proportionalibus; aut hora interpolationis, ſeu quietis, vt in periodicis, & interpolatis vera quiete. B

Documētū. Caue tamen vt in talibus febribus, & maxime peracutis hora æſtiua, & conſtitutione conſimili; qualis eſt canicularis, & auſtrina, moueas cum pharmacis valde calidis, & ſiccis, etiam ſi materiam ex venis in partes ſubcutaneas oportet trahere. *10. apho. 5.* Inquit enim Hippocrates in aphor. Sub cane, & ante canem, & poſt canem, moleſtę ſunt purgationes. Anguſtiant enim ægrum, & ad reſolutionem perducunt, maxime ſi reſolubilis ſit caliditate propria, & malitia addita caliditatis febrilis, & aeris cōtinentis ſupra reſolutionem, & pereunt plurimi, prout vidimus ab experto, quare oportet, quòd cum benedictis pharmacijs moueas ſtypticitatem habentibus, quale eſt rhabarbarum, & ſimilia, quibus ad euitandum reſolutionem miſcebimus aliquod ex myroba. generibus, prout oportet, & ſuccum roſatum, & tamarindorum, quæ ſua frigiditate caliditatem illorum reſoluentem, & anguſtiātem remittant, humorem inſpiſſent, & poros ſua ſtypticitate condenſent, & ſic reſoluentem vetent. Et ex illis eſt charabe, quod ſua proprietate illud auget, ſicut dicit Abuh. C

Alteratio. Secundam rem, quæ alterat febris dyſcraſiam, complent duo; ſcilicet quæcunque ex medicinis frigidis per ſe, vel per accidēs actu, vel potentia, immediate, vel mediate, interius, & exterius approximatæ, vt ſupra corpus, & proprie ſupra hepar, & cor ſecundum omnem adminiſtrationis modum alterando confortant, quæ in ſpecialium cura (duce Chriſto dicentur,) & ex cura ephemerarum ſunt notæ. D *3. Alterum.* * Tertiū eſt conuerſio regiminis ad frigidum, & humidum in omnibus rebus nō naturalibus. Medicinæ autem frigidæ interius adminiſtrandæ in talibus putridis debent eſſe humidæ, abſterſiuæ, lenitiuæ, ſeu mundificatiuæ, quæ alterando putredinem mundificent, & abſtergant, non ſtypticæ, quia ſtypticando recludunt, & indigeſtū reddunt, niſi natura lenificata fuerit vltra modum, quo caſu debent eſſe ſtypticę mediocriter, qualia ſunt ex lenitiuis, quæ ex dictis ſuperius habuiſtis in cura ægritudinum cordis. Et ex illis, quæ his ſunt propria, quædam ſunt ſimplicia, quædam compoſita. Et ſimplicia ſunt aqua cucurbitę, citruli, cucumeris, & melonis indi, aqua hordei, lactuca cum aceto; a quo acquirit abſterſionem, inciſionem, & apertionem, endiuia, lupulus, iuiubæ, ſebeſten, lac acetoſum, a quo extractum eſt butyrum, & colatum bene, & aqua frigida cum zucchro, & ſimilia.

Contra medicos concedentes fructus. Quidam tamen ſtolidorum medicorum, hanc intentionem ſequentes cōcedunt febricitantibus talibus prædictorum fructuum, non ſolum aquam, ſed ſubſtantiā, & carnem, & aliorum fructuum frigidorum, & humidorum, & ſimilium ſtypticorum etiam indiſtincte conſiderantes ſolam contrarietatem qualitatis in eis ad feb. eorum ſubſtantiam, & proprietatem non aduertentes, quia indigeſtibilis eſt, & corruptibilis in ſtomacho, humore crudo, & aquoſo venas replet, qui ſanguinem inficit, & corrumpit, & ſic putredinem auget, & febrem, maxime ſi a proprietate id habent, vt ſunt poma, perſica, acida, immatura, & humida. Vnde Gal ait. Sed illud memorare, ſemper, quòd ſi indigeſtibilium aliquod digerat quis, qui ex eis diſtribuitur chymus eandem naturā habet. Oportet ergo vt hanc intentionem compleas non cum indigeſtilibus, & corruptibilibus, quanquam frigidi ſint, fructibus; ſed cum his, quæ ex fructibus, herbis, vel alijs, quæ indigeſtionem, ac corruptionem quoquo modo non habeant generare, vt granata, pyra ſicca, mora immatura, ſebeſten, & ſimilia.

Quæ vero infrigidant cum ſtypticitate moderata, his conuenientia in prædictis caſibus ſunt, ſuccus granatorum muzorum, & acetoſorum, aqua limonum, ſeu acetoſitatis eius, & citri, & aqua acetoſæ, & alleluię, agreſtæ ſuccus, aqua mori, berberis, roſa. ſumach, & ſimiliū, & ſandali, quæ infrigidant, & confortant complexionē, & a proprietate cor, & hepar, & per conſequens totum corpus. Et ex illis eſt gargarizare aquam frigidam, & tenere in ore aliquod infrigidans, vt cryſtallum, & niuem, & trahere naribus odores frigidos, vt roſarum, ſandalorum, camphoræ, & aceti, & ſimilium, & inſpirare eos, & aerem infrigidatum ab aqua: necnon, & clyſterizari cum aquis fructuum prædictorum, & oleo roſa. & quādoque cum camphoræ pauco, & per omnes meatus corporis immittatur frequēter, propter vrinæ ardorem, qui in acutis feb. contingit frequenter. Et quidem compoſita ſunt, quæ ex his componuntur in modum ſyrupi, iuleb, trochiſcorum, & decoctionum, & aqua fructuum, quam in noſtro antidotario poſuimus, & electariorum, quorū deſcriptiones ibidem fecimus ſerioſe.

Medicinæ vero exterius approximandæ frigidę, & humidæ ſunt, quæ per poros habendo ingreſſum, & per cōtactum infrigidant, & humectant. Ex quibus ſunt quoque ſimplices, & compoſitæ. Simplices ſunt expoſitio ad aerem frigidum, ſed ſub dio, maxime ſi ſit conſuetus, balneatio in frigida aqua, digeſta materia, concurrentibus alijs conditionibus, nam ſtatim venter erūpet cholerica, vel vomitus, aut prouocabitur ſudor vniuerſalis, & curabitur ſtatim. Et oleo inuncta, vt roſ. de violis, de cucurbita, & nenupharis, & irroratio aquę roſ. in facie, pulſibus, & ſimilibus, vt poſitio pedum in frigida aqua, hæc autem non ſolum infrigidant, & humectant, ſed etiam naturam a reſolutione præſeruant, maxime ſi ſubito fiat, retrahitur enim per ea natura, & ſic ad centrum attrahitur reſiduum, diſgregatio caloris propter febris exceſſum, ſicut dixit Abuh. Compoſita ſunt emplaſtra, & epithemata, & cerata ex dictis, & maxime ex roſis ſandal. camphora, & acetoſa, croco pauco cum aqua roſata, coriandro, endiuia, vel mucilagine pſyllij cum aceto, & aqua roſata applicata cordi, & hepati; eis enim infrigiditatis totum corpus frigidum fiet. Inquit enim Gal. Si cor, hepar, & cerebrum ſint frigida, totum corpus erit frigidum. Et proinde ſi applicentur capiti bonum erit, & vtile, extinguendo enim prohibent aſcenſum fumorum, & raptum materiæ; qui eſt promptus in putridis, & maxime in acutis, quarum caliditas materiam ſubleuat, & aſcendere facit, vt dixit Gal. ſedat dolorem, & prouocat ſomnum, qui materiam diſgregatam a feb. reuocat, & vniendo confortat, & digerit cōfortando, ac humectat, niſi grauitas in eo ſit catarrhus, & tuſſis, quo caſu nocent magis quàm conferant extinguendo, cum poros conſtipent, & colatoria cere-

bri vapores multos, & craſſos in capite aggregatos; quas grauitas ipſius oſtendit, profunditas ſomni, & humiditas narium, congelant, retinent, & comprimendo ipſos ad ſpiritualia exprimunt, & ſic tuſſim augent. Quare oportet vt prædicta prohibeantur, & ea, quæ repletionem capitis augent, vt eſt mulſio lactis ſuper caput, & ſtare in lumine Lunæ. Tunc enim his prætermiſſis occupatio fiat in his, quæ poros, & colatoria dilatent, & vapores maturent, ſubtilient, & reſoluant, vt eſt inclinatio capitis ſuper vaporem aquæ calidæ temperatæ decoctionis meliloti, & chamæmeli, & tractio ipſorum ad inferiora cum frictionibus, fomentis, mordicationibus, ventoſis in cruribus, & brachijs; clyſteribus, & collyrijs, niſi vapor fuerit cholericus ſubtilis, & acutus, quem cótraria ſigna illa demonſtrant, quare prædicta infrigidantia ſupra caput applicata conferunt inſpiſſando, in quo ſumptio papaueris albi præſtat iuuamentum mirabile, & prouocat ſomnum. Et ex his, quæ per accidens infrigidant, eſt phlebotomia, &c. cholagogum; F educendo enim humorem calidum infrigidant. Et balneum dulcium aquarum calidarum in declinatione. Et diaphoretica ex vnctionibus, epithymatibus, cataplaſmatibus, & emplaſtris, concurrentibus tribus conditionibus, quas Gal. adiunxit. Ad cuius enim eſſe ſequitur calefactio, ad eius abeſſe ſequitur infrigidatio.

Diæta. Aer. Conuerſio autem regiminis ad frigidum, & humidum eſt alteratio rerum non naturalium omnium ad illud, ex quibus maxime alterans, infrigidans, & humectans eſt aer. Cum ergo non eſt talis ex tempore, vel conſtitutione, aut regione, vel vicinitate fluminis, & aliarum aquarum, eligas terraneum, & alterabis illud ad frigidum, & humidum ex prohibitione ingreſſus multorum hominum in thalamum infirmorum, & fumoſitates eius expirare ex eis, quæ per anhelitum, & per poros inficiunt aerem, & inflammant. Sitque thalamus habens feneſtras apertas, per quas innouationem aer recipiat, & ingrediatur ventus, & proprie borealis; aut flabelletur, & effundatur aqua frigida, qua G ſint etiam vaſa diuerſa repleta, ex quorum vno decurrat ad aliud, & per modum tranſmutationis, & embrochationis. Inquit enim Abuha. Cum in aliqua æſtate venerit pluuia tempore quo eleuatur, cui poſtea ſuperuenerit ventus ſeptemtrionalis, boni fiducia habetur, & reſoluentur ægritudines. Sintque in eo folia arborum frigidarum ſtrata, & ſuſpenſa; & herbarum boni odoris, vt ſalicis, vitis, myrtæ, & nenupharis, & aliorum, non quæ ex aquis ſtantibus colliguntur. Sintque vaſa plena folijs, & floribus redolentibus, vt ſunt roſæ, *Somnus.* violæ, nenuphar, & myrta, & ſimilia. Et irroratione ex aquis ipſorum, & ſandalorum, & camphoræ, in quibus aliquid ſit mixtum vini odoriferi, vel aceti, & in eo ſtratus eius ordinatus, non ſuper plumam, & paleas, ſed matarratium de lana, vel coto ordinato in lecteria ** toto* de* teri. vt mos erat decumbere antiquorum, & ſuper matarratium, & deſuper opertorium de corio, ſicut Arabes iacent, & cooperiantur coopertorio, quod non valde H adhæreat corpori, dormiantque ſub hora in eo, quoniam ſomnus infrigidat eos exterius, & humectat eos interius, nec profundetur in eo valde, quoniam inflamat, vt ſuperius dictum eſt. Quieſcant, non moueantur; quoniam quies eſt infrigidans, & humectans; *Motus.* motus vero calefaciens, & exiccans. Eſt tamen cum motus nocet febricitantibus talibus, vt cum eſt fortis in principio factus exiſtente plethoria, &c. cacochymia non digeſta, quoniam eo non euacuatur plethoria, & cacochymiæ digeſtio impeditur, & ad putrefactionem commouetur, &c. ad periodum incitatur, euacuatur indigeſta, dyſcraſia febrilis augetur, & virtus corporis debilitatur, & membra. Et etiam confert, vt cum plethoria non adſit, ſed cacochymia ſola digeſta, vel etiam non digeſta. Sitque ſuauis in lecto de latere in latus mouendo ſe; quoniam eſt conueniens ei qui habet hæmitritæum, & febres compoſitas, & phlegmaticas. Et cum eſt debile corpus, ſit reſolutio intiE ma. Illis enim eſt conueniens, quos feb. debilitauerunt conualeſcentibus, quoniam facit dormire, & ventoſitates diſſoluit. Et confert reliquis ægritudinibus capitis, ſicut ſtupori, & obliuioni, & commouet deſideria, & naturam excitabit. Dixit Galen. & Abu. Cibus, & *Cibus.* potus ſit frigidus, & humidus potentialiter, vel accidentaliter; ex ſe, vel admixtione, de quo infra (Chriſto duce) dicetur. Minuatur minoratiue vſque ad ſtatum; tunc digeſtione perfecta eradicatiue; & repleatur prout virtus in tolerando vſque ad ſtatum morbi requirit, ac exigit corporis diſpoſitio. Seruetur iucundus, prout melius poterit, & cum promiſſione citæ ſalutis. Cum autem infrigidatur de his febribus, caue ne infrigidatio ad exceſſum perueniat. Eſt enim cauſa tunc indigeſtionis materiæ, oppilationis, & deiectionis virtutis. Inquit enim Abuha. Amplius acutorum morborum digeſtio virtutem extinguendi prohibet; licet aliqui procurrent ad deſtruendam hanc ſententiam; & ignorent, quod F fortis extinctio deijcit virtutem, quapropter oportet, vt paulatim procedas ad ſufficientiam, quam naturalis complexio tibi inſinuat, vt ſuperius dictum eſt, & caloris quantitas, ſeu caliditas, in forti enim calore febriũ vt acutarum, omnia prædicta, vel plura, & fortia miniſtrabis; in remiſſione vero aliarum aliqua ex eis, & leuia erunt ſufficientia. Et caue ne infrigidatio cadat in hora principali paroxyſmi, ſed parum ante; nec in declinatione, cum ſit hora obſeſſionis naturæ, & reſolutionis materiæ, & ſudoris; ſed in hora feruoris, & ſtatus, ſed nec fugias ipſum paroxyſmum cum narcoticis, quæ conſtipando meatus, repellendo materiam, & congelando, virtutem quoque ſenſibilem ſtupidam in faciendo periodum prohibent, & retardant. Et quoniam talia deſtruunt naturam, quæ ad medicum ſpectant. Dicit namque Galen. Medicus eſt adiutor naturæ, non de- *Medicus adiutor naturæ non destructor.* ſtructor. Sed frigida exterius miniſtrantur ſupra principalia. ſ. hepar, & cor, & ſtomachum, & etiam dorſum, propter dicenda inferius in capitulo de hecticæ cauſa. G Cumque principalibus frigida miniſtrabis, non expoliabis ea ab aliquo calido appropriato, & aromatico, quod calorem, & ſpiritum in ſua radice cóſortando defendat a nocumento ipſorum. Et propterea cum applicabis eis illa exterius, oportet, vt locum circumſcribas applicationis ipſorum ne frigiditas extendatur ad intima, & lędat. Cum ergo applicabis in dextro hypochódrio ſupra hepar, ſecedes falſis coſtis, ne infrigidando ad diaphragma perueniat, & anhelitum reddat difficilem. Quo caſu docuit Gal. auferre illud, & calefacere locum cum aqua calida chamæmeli, vel abſynthij, & oleo eius, niſi enim ita emendetur, perducet frequenter ad mortem. Nec ſint ita applicata exterius, aut frigida valde: tenetur. n. ex eis natura in ſuis principijs, & denſando poros prohibent virtutis ingreſſum. Sint ergo tepida, & cum eis aliqua ſubtilia facientia ſubintrare admixta. Sed dices *Dubium.* ob quid frigida ſupra totum corpus exterius applicari docuiſti, non ſuper principalia tantum, & per aerem in- H frigidantem, qui non interius tantum, ſed etiam totum corpus exterius tangit, cum conſtipent poros, &c. ſic tranſpirationem prohibeant, quæ eſt cauſa accenſionis febris caloris magis, quàm extinctionis, ſicut ſupra in cura ephemerarum in generali monſtraſti.

Cui Falco reſpondit, quòd caliditas febrilis parificat *Reſponſio.* in potentia aperiendo, poros potentiæ frigidorum, & proprie aeris in conſtipando eos. & ſuperat, quod patet, quia reſoluit corpus, non obſtante illa. Calor quoque confortatur naturalis ex contemperantia, quam recipit ab iſto, etiam parificatur, & ſuperat * omnibus, & ſu- ** minus.* perfluitates reſoluit, & ſi non ſenſibiliter ſemper, occulte tamen, quanquam reſponſionem dederit. Abu. dicentibus, quòd mulieres habitátes in ſeptemtrionalibus ſunt ſteriles, quoniam earum matrices propter loci frigiditatem, & ſiccitatem ſunt immundæ, dicens ille. Ego autẽ dico, quod caloris innati earum fortitudo, parificatur ei, quod minuitur ex cauſis, quæ fluere faciunt, & laxant *Calor, & ...* exterioribus. Tertia res, quæ ſtudium ponit in vita, & virtute,

proprie accidit ex calore ſebris plurimum, & ex fumis reſoluentibus à putredine earum ſurſum, prout de natura eſt eorum aſcendẽtibus ad caput, & ex vaporibus diſſolutis ex materia ipſius carminata apud digeſtionem, diuiſionem, ac eius expulſionem, quos ad caput ſubleuat feb. & quandoque ex ipſa materia, & humoribus corporis aſcendentibus ad caput per eam, quia ſua multitudine replendo, & extendendo * myringas cerebri, & inflãmando ſui acuitate dolorem inducunt. Quos dolor perceptus in radicibus oculorum demonſtrat. Et quandoq; aggregantur in partibus exterioribus ſubcutaneis, quos dolor cutis capitis apud tactũ exterius magis perceptus oſtendit. Et ſiquidem fuerint craſſi, capitis grauedinem totam habent. Et quia cura eius in ſoda abſoluta generaliter dicta eſt, hic in ſpeciali correctionem eius breuiter tranſeamus. Et eius correctio breuiter eſt tres res. Prima materiam aſcendentem trahit inferius, & deriuat. Secũda repercutit ipſam, & obtundit, ad dyſcraſiam alterat calidam, & permutat. Tertia materiã eleuatam euacuat. Prima ſtante feb. permutatur, & completur cum frictionibus aſperis manuum, & pedum; incipiendo à ſuperioribus, & trahendo ad eorum inferiora, & cum effuſione aquæ mordaciter calidæ ſuper extremitates, & aſſiduatione: trahitur enim dolor ſenſibiliter per eam ad inferiora, & cum ligaturis doloroſis, & quandoque cum vẽtoſis. Et declinante feb. ſi dolor det ſpacium, cum clyſterijs, & collyrijs trahentibus, proprijs: vel cum pharmacijs ex aloe, & hieris, ſi vapores cholerici fuerint, vel colocynthide, ſi phlegmatici, vel epithymo, ſi melancholici; vel polypodio, ſi phlegmatici ſimul, & melancholici: vel cum ſena, & fumoterræ, & aqua lactis, ſi adulti. Et generaliter, quicunque ſint cum agarico, & apertione venarum hæmorrhoidalium cum ſanguiſugis, & proprie prouocatione menſtruorum, maxime ſi materia ſanguinea fuerit, vel cum peccato ſanguinis; quoniam trahunt, & euacuant, vel cum phlebotomia cephalicæ manus, loco doloris oppoſitæ, quoniam deriuat, & euacuat. Et quandoque confert vomitus, cum materia eſt in ſtomacho, & eſt facilis. Secundam rem complent epithemata ex frigidis, & ſtypticis confortantibus, ſupra frontem, & tempora applicatis. Et caput ſi expediat præabraſum, deinde temperate fricatum, ſi non prohibeant catarrhi grauedo tuſſis frigidi. Qualia ſunt ex aquis, vt roſ. coriandri, ſemperuiuæ, filicum, ſolatri, & ſimilium cum aceto pauco, raſura cucurbitæ, ſandalis, camphoræ, & ſimilibus, & proprie oxyrhodino. Et exhibitio granatorum acetoſorum, & muzorum, & rob de ſuccis ipſorum de acetoſa, & de acreſta, & cytoniorum, & coriandri, & aqua eius proprie ſi pulſatiuus ſit dolor. Tertiam rem complent fomenta, & embrochæ ex aqua decoctionis anodynorum temperate calida, quales ſunt flores chamæmeli, meliloti, & ſimilia, quæ poros aperiant, quæ præmaſticata, apocruſticata cõſtiparunt, quæ cauſa multiplicationis ſodæ ex ſeb quandoque exiſtit. In quit enim Abuha. Et ſodam quidem calidam in febribus multiplicat vſus epithematũ, vapores exire nõ permittentium, ſic ergo applicanda ſubſequenter ſunt ibidem cum poros aperiant, & collectos ibidem vapores reſoluant ea. Et ſiquidem fuerit materia humoralis cauſa, & multa, præaperiatur vena narium, vel frontis, vel quæ poſt aures eſt, quæ parti repletæ melius correſpondet, ſi cum peccato ſanguinis fuerit; vel cum pharmacis proprijs educatur, ſi ſine eius peccato exiſtat: deinde prædicta fomenta, & embrochæ prædictis partibus capitis applicentur.

Et expertus eſt ſacculus repletus ex prędictis floribus cum folijs maturarum roſ. parum bullitis in aqua, & ſupra frontem, & tempora ligatis. Et cum fuerit grauedo prima remiſſa, ſi expedit, & prætermiſſa ſecunda, contẽtatur præmiſſione capitis ſupra vaporem aquæ decoctionis florum chamæmeli, & meliloti, & furfuris, & violarum propter febrem, & embrocationem ex ipſa, ſanabitur enim ex his (ſi Chriſtus voluerit.

De dolore ventris eius antecedente ſupra ſectione A prima ſuo loco eſt dictum. Et plurimum accidit ex humore cholerico concurrente ad ſtomachum, & inteſtina. Et quandoq; ex ventoſitate. Et quandoq; ex vermibus. Et ſigna quærantur ſupra, & etiam correctio eius.

Vigiliarum inſtantia contingit eis plurimũ apud ſtatum, et ſimiliter alienatio. Et cauſa eſt communis vtriq;. Et eſt quam Gal. dixit, cum ait. Alienatio, quæ fit in ſtatu febrium ex fumis caput petentibus. Cum ergo perueniunt ad oculos in humiditate albuginea, vel cerebrum aſcendunt, in phantaſia, & imaginatiua impreſſionẽ formarum diuerſarum faciunt, & intellectum turbant, & rationem, quare mouentur irrationabiliter, & loquunt infirmi, ac ſi viderent aliquid exterius, quod eſt intus; & cum exiccent ſimul cum feb. cellulam anteriorem cerebri inducunt vigilias, & priuant ſomno. Correctio eius eſt ſimilis illi, q̃ in dolore eſt dicta, & ſupra in phreneſi.

Correctio vero profunditatis ſomni, & ſubeth, quæ plurimum apud principium paroxyſmi contingunt ecõ B tra eſt faciẽda, ſcilicet cum clamoribus, et locutionibus, ſtrepitu, & alijs expergeſacientibus, trahentibus materiam, & deriuantibus vapores, ſicut ſupra in lethargo dictum. Et cum frictionibus aſperis, & odoribus ex ruta agreſti, & harmel, quæ calefaciunt cerebrum, confortãt, & expergefaciunt.

Et ad ſubeth cum ligaturis extremorum doloroſis, & fomentis cum calidis aquis mordentibus, in quibus decocta ſunt ex calefacientibus aliqua dictis in rigore, & ex rubificantibus; ſicut vrtica, calamenthum, & ſimilia. Et cum collyrijs acutis, maxime ſi fuerit ſtricta natura, & cum ventoſis inter ſpatulas, & ſpondyles, & declinante paroxyſmo cum clyſteribus acutis, & deinde ſternutatorijs ex pipere, elleboro, & condyſi, & cum epithematibus ſupra caput, & ex oxhirodino in principio: deinde cum additione calefacientium cerebrum, & ex ſerpyllo, & deinde caſtoreo proprie, & deinde cum epithematibus, vnctionibus, & proprie ex oleo nardino, ſambucino, ſampſucho, & ſucco rutæ, quæ eſt cõueniens ſpi- C ritui animali. Et cum vno trociſcorũ de ſcammonea, ſucco ſiſymbrij, & aceto; & loco opij ponatur caſtoreũ, & fiat inunctio in ſuperiori parte capitis, & vltimo emplaſtretur cum ſinapiſmo. Caue tamen ne alia approximentur à principio corpore repleto, quia trahunt magis cum repletione. Et cum prædicta non ſuffecerint, miniſtrentur pharmaca ex hieris magnis, & proprie hiera logodion, agarico, & caſtoreo pauco cum decoctione ſtœchadis, hyſſopi, & ſimilium.

Sternutatio cõtingit eis ex fumis, & vaporibus caput petentibus, eius vacuum replentibus, & humectãtibus. Et proprie in principio paroxyſmi ſuffumigante materia accenſa ſeb. calefacit, & diſſoluit, & virtus expulſiua percipiens nocumentum impetu quodam mouetur ad expulſionem, adiuta intus ab aere per nares tracto, qui extra effuſus cum materia, cum impetu exiens per anguſtum ſonat, & ſternutationem facit, ſicut Hippocrates in aphoriſ. Quæ ſi immoderata, & ſuperflua fuerit, no- D cumentum præſtat. Debilitat enim virtutem, & replet caput trahendo, propter nimium motum accendit febrem. Et fortaſſis propterea aperit venas, & prouocabit ex naribus ſanguinem, qui in debilitate pręſtat augmentum, & in materia cruditatem. Correctio eius eſt tres res, deriuatio, & attractio vaporum, repletio, & reſolutio ipſorum. Primam rem complent compreſſiones extremorum, & frictiones ipſorum aſperæ, & partiũ dorſi, pectoris, & colli. Repreſſionem complent odoramenta ex luto armeno, ſpongia marina cum aceto lymphato, & oleo roſ. Reſolutionem complent motus capitis, frictio frontis eius cum ſuauitate, & iniectio olei chamæ*meli in aures, calefactoria capitis cum pannis ſuffumigatis cum xyloaloe, & thure, & ſpica Et ſomnus tẽperatus. Et poſt, vigilia ſuperflua interdicatur quandoque, quoniam replet magis, & calefacit. Et omne repletiuum ex cibis, & potibus, & odoribus.

Tuſſis accidit ex febre eis exiccando exaſperante tracheam gutturis, & alias pectoris partes, & quandoque diſſol-

* meningas.

Curatio.

Pro dolore ventris.

De vigilijs, & alienatione.

De profunditate ſomni.

De ſubeth.

Detrimen.

De ſternutatione.

7. apho. 50

De tuſſi.

diſſoluente materiam in cerebro, & acuente ipſam, quæ catarrhizans ad partes prædictas, tuſſim facit eo, quod natura ipſam ibi non patitur, immo ad eius expulſionẽ motu impetuoſo mouetur, qui tuſſis dicitur. Et ſignum diſtinctiuum eſt, quia tunc ſentit medicus tranſglutire ęgrotum, & eſt cum ſputo humido, ſubtili, & pauco, & ſalſo, & quandoque acuto, & pauca ſiti. Inquit enim Hippocrat. Quibus tuſſes ſiccæ, & modicæ prouocatæ in febribus vrentibus, hi non valde ſitientes ſiunt. Prima vero eſt ſicca, & cum ſiti multa, & ſine ſputo. Cura tuſſis ex feb. & correctio eius eſt duæ res, Prima eſt, vt interdicantur nociua. Secunda eſt, vt miniſtrentur iuuatiua. Primam rem complent inhibitio acutorum fumantium, & ſalſorum, & acetoſorum, & aliorum extrinſecus aduenientium nociuorum, diſſoluentium, vel comprimentium cerebrum, quæ ex prædictis ſunt nota. Secundam rem complent humectantia ex cibis, & potibus, vt pulmenta ex amylo, ſucco hordei cum iuiubis, decoctio medullarum, ſeminum frigidorum, et fructuum, & cucurbita, & ſimilia, & aqua hordei, decoctionis iuiubarum; vel ſimplex cum penidijs bibita, & iuleb vio. & cucurbita, & ſyrupus iniubinus, & detentio in ore penidiorum, & proprie tragacanthi cum ſeminibus communibus; & inunctio exterius ſupra pectus ex oleo violato, & amygdalarũ dulcium, vel ex cerato frigido ex ſucco maluæ, tragacantho, oleo violato, & cera. Et in frigida catarrhizante materia etiam cum cerato frigido, ex oleo roſ. puro, vel miſto cum mucilagine pſyllij, & ſucco portulacæ, & ſimilibus, & cum ſacculo retento ſupra commiſſuram capitis coronalem, ex milio, panico, roſ. ſandalis, myrto, & radice ſolatri, quæ eſt propria, & alijs frigidis exiccantibus, & confortantibus. Et cum retentione in ore pilularum becbeliarum, quas ſupra in tuſſi diximus, ſem. papau. albi, & confectionis ipſorum, vt diacodion, diapapaueris, & cũ ſuffumigatione ex ſandaracha, & odoramentis ex camphora, & aceto lymphato. Superius præmiſſa ſumma oſtendimus, qualiter ex

De anguſtia. anguſtia ephemera feb. proueniet. Hic autem dicemus qualiter anguſtia, & inquietudo in putrida febre contingat. Et quod anguſtia contingit ex fumis calidis circa ſpiritalia coadunatis, coanguſtantibus ſpiritus, & virtutem in eis, cum debilitate, adeo, vt expandi ad exteriora non poſſit, quare natura mouet hinc inde corpora, & membra ſine ordine, & quiete, quatenus poſſit ab anguſtia, & carcere deliberari, ad quod caliditas febr. adiuuat ſpiritus inflammando. Et correctio eius eſt duæ res, deriuatio fumorum, & attractio ad extrema, ſcilicet prout in dolore dictum eſt; & alteratio ſpiritalium cum confortantibus notis ſupra in complentibus rem ſecundam, quæ in cura putridarum eſt principalis.

De difficultate anhelitus. Difficultas anhelitus, & tranſglutiendi accidit in febr. aut propter febrem exiccantem, & ſpaſmantem lacertos anhelitus, qui ſunt in pectore, vel tranſglutiendi, qui ſunt in gutture, & meri. Et illud eſt malum, vt

5. aph. 68. dixit Hippocr. in ſuo aphoriſ. eum ait. In febribus ſpiritus offendens malum, aut propter materiam diſſolutam à febre catarrhizantem à capite ad guttur, & ibidem collectam, aut propter virtutis motiuæ debilitatem in ſuo principio. Et ſigna diſtinctiua ſunt manifeſta. Et correctio primæ cauſæ eſt cum humectantibus frigidis, virtutem, & proprietatem in dilatãdo habentibus, interius, & exterius approximandis, notis ſupra in cura ephemeræ ex frigiditate, vel denſitate. Secundæ vero eſt, vt cum his, quæ tuſſim catarrhalem corrigunt, ſtrangulationem, & ſynacben; & cum confortantibus cerebrum, neruos, ſtomachum, & meri, quæ ſupra ſunt nota, & interdicantur vomitus, & omnia clyſteria, & collytia ſunt meliora pharmacis per os ſumptis.

De ſiti. Sitis in talibus accidit ex calore febris, inflammante, & exiccante ſpiritalia, & etiam nutritiua. Et quandoque eſt ex materia bauracha ſalſa ori ſtomachi adhærente, vel cholera in partibus ſtomachi ſuperioribus effuſa, quæ ſitim, & triſtitiam infert, atque cordis morſum, faſtidium, appetitus caſum, & ſimilia. Et ſigna ha-

E rum cauſarum ex prædictis ſunt manifeſta. Et correctio primo fit cum infrigidantibus, & humectantibus, ſumptis, & bibitis in quanto ſufficienti per interualla, notis ſupra in ſectione prima. Oportet autem vt ſint quantitatis ſufficientis magnæ; pauca enim ſitim magis accendunt, dixit Abuha. quoniam excitat caliditatem, ſed ſit ſumptio ſuis horis, & per interualla, continue vero frigidis aquis gargarizatis, & lauationibus, & maſticationibus ex ramis portulacarum, & præputiorum vitis, tamarindorum, & ſimilium, & retentis in ore, vt mucilaginibus, tragacanthi, pſyllij, ſeminum cytoniorum, & melonum, & proprie indorum, & prunis, infuſis, & ſebeſten. Et medullis ſeminum communium frigidorum, radicum liquiritię, & zucchari candi, in quantitate fabæ, carnium melonis indi, limonum, & ſimilium, vel cryſtallo infrigidata in aqua, & alijs compoſitis, quæ (Chriſto duce dicentur.) Et oleis frigidis infuſis ſuper caput, ſi non ſit prohibens. Et frigidis epithema-

F tibus ſupra pectus, hepar, & ſtomachum, & ex prędictis, & proprijs, & cum vigilijs, quoniam ſi ex ſiccitate vel frigiditate eſſet, ſomno corrigeretur. Correctio vero ſecundæ cauſę eſt cum inciſiuis, & abſterſiuis, & proprie cum aceto lymphato, gargarizato, & bibito, & appropriatis, vt aniſo, maſticato, & tranſglutito, & ſimilibus compoſitis, dictis ſupra in tuſſi. Et tertiæ cauſæ correctio eſt cum vomitu, & ſumptione aceti, & medicinarum acetoſorum, & prunorum, tamarindorum, & ſucco duorum granatorum expreſſorum, cum pulpis eorum, quæ choleram reprimunt, & educunt, ſtomachum confortando, & excitando appetitum. Et ſiccitas linguę ac oris ex illis eſt, quæ febris caliditatem cauſat, & corrigitur, ſicut prima ſitis.

De ſiccitate & aſperitate linguæ. Aſperitas vero linguæ duplex eſt, quædam eſt cum ſuperficie eius clara, & munda, & talis eſt ex caliditate, & ſiccitate febris, ex aſperitate, & remanet in calore ſuo, quædam eſt cum ſuperfluitate viſcoſa adhærente, cuius cauſa materialis eſt quandoque catarrhus phlegmaticus

G cum ſignis ſuis, & tunc primo eſt alba, & quandoque eſt vapor cholericus eleuatus à ſpiritalibus, & nutritiuis, & tunc eſt primo citrina, quos cum aduret febris caliditas, deinceps conuertetur in nigram.

Cura eius, & correctio eius, quæ munda eſt, eſt correctio ſiccitatis dicta, & ſitis primæ. Eius vero, quæ eſt cum vi. coſitate correctio, eſt ſicut ſecunda. Et oportet, vt abſterſio fiat præcedente ablutione cum aceto, & aqua, cum inſtrumento ex canna, vel ſalice facto, vel cochleari ex aliquo metallorum: deinde, cũ panno aſpero madefacto cum aqua zucchari; deinde humectetur cum pipatella ex ſeminibus cytoniorum vel melonis recentis interclufis, quoniam prohibent offuſcationem, & humectant, ex quo valde alleuiantur infirmi. Oportet autem, vt non dormiat ſupine, neque ſuper ceruical ex plumis mollibus, quoniã ſunt ex his, quæ calefaciunt, & exiccant, & exaſperant, & denigrant.

Pilulæ. Recip. medullæ ſeminum cytoniorum, ſem.

H communium, ana vnc. ij. tragacanthi vnc. j. confice cum carne prunorum, & mucilagine pſyllij, & teneantur ſub lingua ſucceſſiue.

De ſudore. Sudor ſymptomaticus, & criticus, ſuperfluus, vel diaphoreticus accidit eis ſecundum Gale. ex feb. ſubtiliante humores, & rarefaciente poros, quare deficit contentiua, & continneri non poſſunt, quinimmo cum humoribus ſuperfluis, quos quandoque virtus euacuat expulſiua, egrediuntur etiam boni deficiente contentiua. Et ſigna ſunt, quia non confert, neque bene fertur, ſed eorum virtutes deficiunt, & obtenduntur. Et correctio eius, licet ſupra in cura cordis ſit dicta; tamen, quia cum febr. accidit, hic in ſine pro tanto ſciendum eſt, quod eſt tres res. Prima inſpiſſat, & adæquat humores. Secunda inſpiſſat poros intropellendo humores. Tertia deriuat ipſos ad aliam regionem. Primam rem complent omnia ex cibis habentibus inſpiſſare humores ex leguminibus, chondro, lentibus excorticatis, & phaſeolis albis, qui dicuntur meletoio, & frumento de-

cocto,

coćto, parum aceti habentibus: pane ſimilagineo, & albo, & ex amylo, & panico, carnibus porcinis, & viſcoſis, & proprie extremorum ipſorum, & cerebri, viſcerũ, & teſticulorum galli. Et ex fructibus, cytonijs, pyris, ſorbis, meſpilis, caſtaneis, zatur, dactylis, & iuiubis, & ſimilibus. Et potibus frigidæ aquæ, & ſtypticis ſi toleret ſtomachus, & natura. Si vero non, cum vino craſſo, & ſtyptico, & ex medicinis, vt charabe, coriandro, tragacantho, myrob. penidijs, & ſimilibus, quę ſupra dictæ ſunt, & infra ſuis locis (Chriſto propitiante) dicentur.

Secundam rem complent frigida, ſtyptica proprie, & exterius approximata ex aeris infrigidatione, vt ſupra præfertur in alteratione febrilis dyſcraſiæ, & proprie cum aſperſione aceti, ſandalorum, & camphorę, & myrtorum miniſtratione, aut euentatione, & flabellatione corporis, adeo vt quandoq; ducatur in cunis, & ſine motu per ſe ad aerem frigidum immutetur, & cum irroratione aquæ frigidæ per ſe ſtypticæ ſupra faciem, & caput, & pulſus, & proprie roſ. Et eum epithematione hepatis, & pectoris ex ſandalis, ſpodio, & camphora, & aqua roſa. & madefactione corporis etiam, ſi expediat, & toleretur ex ea, vel aquis decoctionis ſtypticorum, & ponticorum, & proprie cytoniorum immaturorum, & macianorum roſ. balauſtiarum, myrtillorum, gallarum, & ſimilium, vel ſuccis, vt aceto mixto aquæ niuali, & eſt fortis impreſſionis, ſucco acreſtæ, myrtę, & ſummitate ſalicum, virgæ paſtoris, & etiam ſemperuiuæ, ſi toleretur. Quæ ſi non ſufficiant, liniantur ex mucilaginibus pſyllij, & tragacanti, & ſem. cyto. & ſimilium, ſuperaſpergatur puluis ſubtiliſſimus charabe, & ſpicæ, & ſuper pulſus extremorum ponatur nix, vel raſura cucurbitæ, & balneentur in frigida, ſi toleretur. Oportet autem, vt alia minorentur quandiu expediat, deinde auferatur abſque abſterſione. Abſterſio enim rarefacit, & prouocat, quare oportet, vt camiſia, & lintea mina ex ſudore madefacta, non niſi cum ceſſauerit, immutentur. Et deinde gradatim calefiat, & nutriantur vt ſanguinem, ſpiritum, & calorem, quem perdidit, reſumat, & confortetur, vt vlterius ſufficiat ad pugnandum, ſi expediat, morbo. Tertiam rem complent diuretica frigida, & aquæ ipſorum cum zucch. roſ. miſta, quæ deriuent humores ſubtiles ex poris ad vias vrinæ, & prouocando, conſortant. Et quia de reliquis accidentibus in ſectione prima ſufficienter eſt dictum, hic dimittantur gratia breuitatis. Correctionem aliorum accidentium, quæ conſueuerunt inſurgere, talibus febribus, quære infra in cura peſtilentialium.

De medicinis feb. in ſpeciali, & primo ſimplicium, & inter eas primo ſynocharum in putredine. Cap. 2.

Controuerſia inter G. & Aui. diſcuſſio.

GAlenus inquit. Sanguis cum ſuperexcoquitur, vel putreſit, ſubtile eius traſmutatur in choleram, craſſum vero in melancholiam. Quod quidem verbum mouit Abuhali eius interpres ad dicendum Gale. viſum febrem ex ſanguine putreſcente, vel inflammato non eſſe, quod enim conuertitur, & tranſit in aliud, deſinit eſſe, quod eſt, quapropter feb. non erit ſanguis, ſed aliorum humorum alterius in quo tranſmutatur. Cuius contrarium in de criſi, & therapeutica euidenter apparet. *Conciliatio.* Et quidem verbum hoc traſmutatur cum dicat quid in fieri, & in eo quod in fieri eſt, ſit dare aliquid factum, aliquid vero quod reſtat ad fiendum, vt Galen. alibi dixit. In putreſcente ſanguine, & exiſtente in conuerſione actu, ſeu traſmutationis, erit dare aliquid eius conuerſum in prædictos humores, & aliquid non; ſed adhuc ſub ſpecie ſanguinis permanebit. Siquidem ergo, quod de eo remanſit adhuc ſub ſpecie ſanguinis ſuperet, quod de ipſo conuerſum eſt, febris dicetur eſſe ſanguinis. Si vero econtra feb. non dicetur eſſe ſanguinis, ſed ſecundum ſpeciem in quos conuerſio facta eſt prædominantis ſemper nomine præſeruato, quod innuit Auer. in ſuo vij. col. Et hoc ſecundo modo interpretatus fuit, vt æſtimo verbum illud Abuha. Et, quod talis febris mordacis eſt caloris reſpectu inflammatiuæ, minus vero quam cauſon, propter accenſionem ipſius in ſtomacho humido putreſcentis in omnibus venis corporis, vel maximis titillico vſque ad inguina protenſis valde in proprio loco eius. Et proinde continua exſtit, & concluſa, nullam intermiſſionem quietis ex ſe habens, ſed vnum paroxyſmum à principio incontritum, & continuum, & abſque ſudore interueniente vſque ad finem accedens varium habente calorem, quia aliquando augmaſticum, aliquando paraugmaſticum, & aliquando homotonum, ſecundum de eius putredine plus, vel minus, vel æqualiter reſoluitur ei, quod de ipſo putrefactioni ſuccedit, propter quod dictum eſt tres habere ſpecies, quarum prima eſt deterior, minus mala eſt ſecunda, & tertia eſt media inter eas. *Tres huius feb. ſpecies.* Quarum terminus eſt, vt plurimum, vſque ad ſeptimum diem. Et quandoque in quarto cum euacuatione manifeſta per fluxum ſanguinis, vel eruptionem choleræ ex ventre, vel ſudorem, vel deriuatione ad cutem, quare fiunt phlegmones in emunctorijs, vel variolæ, vel morbilli, aut paſticium, & illud eſt plurimum, bona terminatio, quando antecedunt ſigna digeſtionis. Et quandoque terminatur male, vt quia permutatur in cauſonem, & quartanam, & phreneſim, vel lethargum, & profunditatem ſomni aduenientem ei; vel hydropem ſiccam, quòd prædicta euacuatio non reſoluit, & permutationis ſigna præcedunt in quolibet apparentia membro, ad quod permutatio fiet.

Cauſa. Et cauſa eius duplex eſt, interior, & exterior. Interior eſt quam ſupra in principio ſummæ huius oſtendimus, & eſt ſanguis propter oppilationem intranſpirabilis, putreſcens propter ſui aptitudinem à complexione, ſubſtãtia, quantitate, & loco: licet raro accidat talis febr. propter cauſam in principio huius capituli aſſignatam. Exterior vero eſt duplex, vna eſt diſpoſitionis, alia eſt complexionis. Diſpoſitionis eſt vſus fructuum in ſubſtantia ſanguinis multiplicantium humorem aquoſum, crudum, quod ad putredinem præparatur, vt ſunt fructus aquoſi, ſtyptici, & pontici, noti, & proprie perſica, & poma immatura, & pyra. Complexionis eſt motus corporis laborioſus, & animæ, vt ira, & ſimilia, ſubito commouens, & inordinate ipſum ad loca oppilationum inflammans, & perturbans, & calor aeris inducens ebullitionem in eo, quare putreſcit à naturæ regimine deſtitutus, & feb. accendit.

De ſigno. Signa, ſunt ſigna repletionis ſanguinis, & qualitas corporis mutata ex inflammatione faciei, oculorum, & venarum cum rubore, & pruritu in collo, facie, & naſo. Et quandoque fluit ſanguis ab eo, grauedo capitis, & pectoris, & dolor grauatiuus inter ſpatulas extenſus in dorſo, anguſtia anhelitus cum multa fumorum emiſſione, & odore graui, & cordis tremore, & quãdoque cum ſyncopi. Pulſus plenus, velox, & ſpiſſus, non fortis, vt erat inflammatiua. Illa enim non committebat ſe niſi forti virtuti, in hac vero ex quo ſanguis putreſcit, facta eſt imbecillis, non valens ſanguinem gubernare. Vrina vero eſt rubea, obſcura, * puluerulenta, & ſpiſſa, & febris diſpoſitio eſt, vt eſt dicta cum circumſtantijs conſimilibus ei. ** puluſita.*

De cura. Et cura huius feb. ſpeciali iudicio generalis curationis prædictæ eſt adaptanda. Cum enim ſecundum Gal. generalia in ſpecialibus contineantur, in eis erunt ſeruanda. Et proinde cura huius eſt quatuor res, proportionabiles illis ſupra ſcilicet. Abſciſſio cauſæ, febris alteratio, regiminis ordinatio, & correctio accidentium.

Prima eſt euacuatio ſanguinis putreſcentis, quæ dupliciter eſt complenda: minoratione ſcilicet, & mundificatione. Minoratio fiet eius non expectata, nec præmiſſa digeſtione cum phlebotomia de venis manus magis, q̃ cum re alia, etiam dierum numero non attento; ſed fiat quacunque die perueneris ad infirmum: ſiue ſit par, ſiue impar, & quacunque hora maxime prima, & cum illis proportionabilibus, vt ventoſatione cum ſcarificatione in cruribus, pulpis tibiarum; & dorſo, apertione venarum

narum hæmorrhoidalium, vel menſtrualium, ſi phlebotomiam non tolerat, propter cauſam ſuperius dictam in inflammatiua, deinde in apertione venarum narium, & frontis mediæ, & propter repletionem facientem magnã indigentiam, debet eſſe multa; ſed propter putredinem, & oppilationem, quæ non tolluntur ex ea, & virtus debilitatem, quæ non tolerat, oportet eam partiri. Si ergo fiat aliqua, ſeruetur aliquid ſanguinis in cibum naturæ, quæ fiat potens in alijs, & criſibus expectatis, nec oportet intemporanee vlterius prçcibare, propter cauſam iam iã ſuperius dictam, ſed fiat ſequenter, vt paulatim educatur putredo cum totalitate, & virtutis conſeruatione.

Sanguinem mundificantia. Mundificatio putrefactionis ſanguinis completur dupliciter. Vno modo cum his, quæ ab eo ſuauiter mundificant fumoſitates, quibus ad inflammationem perducitur, clarificant ipſum, & purificant ſequeſtrando ab ipſo ſuperfluitates aquoſas, quibus ad putreſactionẽ diſponitur, quare ipſum febrem accendere Gal. dixit. Qualia ſunt cuſcuta, abſynthium, & capilli veneris, & tamarindi, quæ aquoſas ſuperfluitates educunt. Et diuretica calida proprie leuia; & alia ex mundificantibus ſanguinem, quæ in antidotario diximus, & quia ſunt hyſſopus, aſphodelus, & haſce, quæ mundificant ipſum ab humore crudo, qui cauſa oppilationis exiſtit, quæ cauſa eſt immediata putredinis eius, digerendo illum. Alio modo cum his, quæ ſubſtantialiter, & notabiliter purgant, & ſoluunt humorem corruptum, ſanguini mixtum, vel generatum ex corruptione ipſius, vt cholericum, vel melancholicũ, vel aduenientem ſibi, & inficientẽ ipſum, ſiue ſit phlegma, ſiue melancholia. *Purgare quid.* Nihil enim aliud eſt purgare ſecũdum Gal. quam putum ſanguinem derelinquere, vtroq; modo intelligendum eſt hic, cũ corruptum ſanguinem mundificandum dicamus. Comprehenditur enim effectus putrefactionis ipſius, à quibus purgatum eſſe oportet, ſi mundificatus, & purus debeat ſanguis permanere. Qualia autẽ ſint hæc, omnia ſupra in antidotario dicta ſunt. Sunt enim ex eis ſimplicia, & compoſita, & ſimplicia ſunt, quæ ibidem ſunt numerata, & compoſita ex quibus eſt hiera picra proprie, & decoctio capil. ven. quæ ſimul omnem reſpiciunt. Et aliç medicinç ex illis compoſitæ, talia vero mundificantia vltimo modo dicta digerentia præcedere debent, eo quod mundificant attrahendo fortiter plurima; aliæ vero ſimul digerentia, & mundificantia ſunt abſque attractione forti. Et digerentium quædam ſunt, quæ ſubtiliant, cum in ſanguine humor crudus mixtus fuerit, & craſſus, quæ ſunt iam nota ſupra. Et ex illis ſunt ſyrupus de hyſſopo, ſyrupus, & trochiſci proprie de roſ. de haſce, & ſimilia. Quædam, quæ inſpiſſant, cum fuerit in ſanguine humor ſubtilis, vt eſt rob iuiubarum, aqua lẽtium, dactylorum, tragacanthi, & ſimilium. Et quandoque oportet præmittere aliqua, quæ naturam leniant, ſicut eſt herba acetoſa recens, quæ laxat, ad differentiam ſeminis ſui, quod ſtringit, ſpecialiter ſi ſit ſiccum, vt dixit Abuha. Et ſuccus duorum granatorum expreſſorum cum pulpis ſuis, granis eorũ non cõtritis in quantitate, vnc. vj. ſiracoſt, tamarindi, pruna, & ſimilia, q feruorem ſanguinis reprimunt, & reſoluunt ſubtilitatem cholericam, leniendo naturam. Alteratio feb. dyſcraſiç fiat cum illis, quç ex medicinis interius approximatis infrigidant, & humectant, & cum aqua hordei, lactucæ, & aqua caſiæ fiſt. coriandri humidi, & aqua lentium, & ſimilium, & aqua frigida, ſi non fuerit quod prohibeat, & breuiter cum his, quæ ſupra in cura generali ſunt dicta, quç hic etiam ſunt obſeruanda, & prout diſpoſitio exigit, eligenda, & miniſtranda abſque ſuperfluitate, vel paruitate. Sicut enim talia, quæ infrigidando ſedant ebullitionem ſanguinis, incidant humorem crudũ oppilantem, & aperiant oppilationem, qualia ſunt ex ſimplicibus acetoſa proprie, & compoſita ex illis ſunt nota, & ex illis eſt ſyrupus acetoſus, oxyſacchara, ſuccus granatorum muzorum, & aranciorũ cũ zucharo, pruna, et ſimilia, nõ valde ſtyptica. Et ex appropriatis eſt chryſolochaua, & pes locuſtç, & decoctio eius, & cõſimiles.

Dieta. Regimen vero ipſius fit cum cibis, & potibus virtutẽ E conſeruantibus, non multum nutrientibus, euchymis, frigidis, & humidis, vt eſt ſauic hordei cum granis granatorũ, & iuiubis; aqua hordei, & alijs inſpiſſantibus ſanguinem abſque ſtypticitate multa, propter oppilationẽ, quæ in putrefactione eſt prima. Et ideo cauſa augmentata, augebitur feb. ipſa, vt eſt ſumach, & amylum, ex mundificantibus, vt endiuia, boragine, & bugloſſa, bleta, portulaca, lupulis, lactuca, & ſimilibus, & quandoque cum ſubtiliantibus, vt aqua cicerum, capparibus cum aceto, & aqua caulium, & ſimilibus. Sint autem in quantitate pauca, & ſæpe data, vt reſumptio euacuationi correſpondeat. Et ſicut paulatim corruptus ſanguis educitur, ita paulatim reſtauretur bonus. Corruptioni enim eſt neceſſaria reſtauratio cum temperamento, dixit Gal. in hora matutinali, in qua refrigerium ab aere recipit, quod a ſe habere nequiuit.

Correctio accidentium eſt: pruritui accidenti in naſo, & collo, ſuccurratur cum poſitione ventoſæ in eo, & *Accidentium correctio.* F prouocatione ſanguinis ex eis, tremori vero cordis, & pulſui anguſtiæ anhelitus, & dolori capitis grauatiuo, & dorſi, ſubuenietur eis cum phlebotomia, & reiteratione eius, & ſyncopi, cum pane, & ſucco acreſtæ, vel granatorum ante ipſam, & cum vino lymphato, cum aqua roſ. in hora ſyncopis. Fluxui vero ſanguinis ventris, & ſudori non obuietur, niſi cum ſuperfluxerit, de quibus dictum eſt ſuperius.

Deſcriptio ſyrupi mundificantis ſanguinem. Rec. boraginis, bugloſſæ, lupulorũ, capil. ven. endiuiæ, cichoreæ, ana. M. i. radicum quinque communium, ana vnc. s. cuſcutæ, florũ abſynthij, eupatorij, ana vnc. s. zucc. lib. i. ſuc. roſ drac. iij. doſis, drac. i. cum drachm. s. tamarindorum, pulpæ tereniabin, & aquç paſſularum, quod ſufficit.

Deſcriptio potionis ad idem cum ſolutione. Rec. mellis, caſiæ fiſt. drac. ij. diſſoluantur in aqua endiuiæ, & ſumatur per interualla hebdomadæ. Et aliqui addunt rhabarbarum, cum in ſanguine cholera dominatur, & aliqui agaricum, cum dominatur phlegma, & aliqui aquã G epythimi, cum admixta eſt ei melancholia.

Deſcriptio aquæ inſpiſſantis ſanguinem. Reci. dactylorum immaturorum, iuiubarum, numero. xv. lenticularum terræ excorticatarũ, aquæ, ſem. vtriuſque, ana dr. i. gummi tragacan. drac. i. coriandri, drac. s. decoquantur, & addantur penidiorum. drac. iij. zuccha. tabarzet. dr. i. Doſis, quolibet mane vnc. ij.

Deſcriptio trochiſcorum propriorum ad feb. ſanguinis. Rec. ſpodij, drach. ij. ſem. portulacæ, drac. vj. ſem. cucumeris, drach iij. gummi tragacanthi, amyli, ana drac. iij. ſuc. liquiri. drac. viij fiant ex eis trochi. drach i. detur, drac. s. vel. i. cum aqua cuſcutæ; inſpiſſat enim ſanguinẽ, & confortat hepar.

Deſcriptio aliorum Reci. roſ. dra. iij. berberis, drach. ij. ſem. cucumeris, citruli, melonis; ſpo. ſem. portulacæ, ana dra. j. gummi, tragacan. amyli, ana dra. s. rhab. ſœni. croci, camphoræ, ana * pondus granorum. xx. & informentur in quantitate, drachm. i. & detur vnus cũ aqua H coriandri ad idem. ** ſirup.*

De medicinis febr. phlegmaticarum, & primo de quotidiana. Cap. 3.

Feb. quotidianæ quid. Febris quotidiana eſt febr. accenſa in phlegmate putreſcente, quæ quidem quia æqualiter exacerbatur quotidie, eſt quotidiana, licet accidentaliter, vt infra dicetur, erat autem, vt prædictum eſt in principio ipſa duplex interpolata, & continua illa proportionata. Exacerbari enim videtur in periodis quibuſdam quotidie ipſius continua, ſicut interpolata: non tamen incipit cum rigore, nec eradicatur plene, ſicut illa. Siquidem dicta eſt proportionalis, quia conuenit interpolatç ex eodem humore in ſpecie facta; non tamen totaliter, quia conuenit ei, & differt ab ea. Conuenit ei certe in quotidiana exacerbatione, prout eſt dictum, & in materia, quia vtraque eſt ex phlegmate putreſcente ſecundum quamlibet ſui ſpeciem. Separatur autem in diſtinctam, & in longitudi-

longitudinem durationis totalis, ſeu vniuerſalis morbi, A & particularis paroxyſmi reſpectu tertianæ; ſunt enim de genere chronicorum, vt Gal. dixit, quorum vniuerſalis terminus eſt in 64. diebus, et particularis paroxyſmus in 18. horis ſecundum plurimum. Variantur autem ſecundum plus, & minus, ratione varietatis humorum in quantitate, & qualitate, & ratione varietatis corporis in virtute, & cópoſitione, & in temporibus vniuerſalibus, quia ſtatus, & declinatio prolõgatur in eis, & in hora exacerbationis, quia ſecundum vnumquemque diem ad veſperam, & noctem magis. Et in partibus, ſeu horis exacerbationis ipſius paroxyſmi, quia principium, & declinatio prolongatur in eis. In eſſentia feb. quia vtriuſq; calor obtuſus eſt, & inæqualis, ſeu diſpartitus, & hoc totú propter humoris naturam, quia frigidus, craſſus, & viſcoſus eſt vniuerſaliter; differunt tamen ſecundú plus, vel minus, ſecundum vniuerſitatem ſpecierum eius, vt infra dicetur (propitiante Chriſto.) Porro in alijs accidétibus eſſentialiter diſtinctis, vt in qualitate mutata cor-
B poris, vt quia faciei color, & vniuerſi corporis ad pallorem, & plumbeitatem cum inflatione tendit, licet vapor ex putredine aſcendens quãdoque ipſum ad rubedinem mutet. Et actione læſa, quia eſt cum ſtomachi læſione; vt plurimum, propter cauſam inferius aſſignandam, & cum dolore ipſius atque craſſitie, et aliorum viſcerú propter oppilationes multiplicatas i eis. Et pulſus eſt paru', demiſſus, debilis in primis: deinde fit frequés in proceſſu, propter eius paruitatem, & frequentiam. Et eius paruitas vehementior eſt quam frequentia quartanæ, & tertianæ, verum non eſt velocior pulſu quartanæ, quandoque eſt tardior eo, aut ſimilis illi; in primis eſt vehementis diuerſitatis cum priuatione ordinis, & diuerſitas magis eſt in paruitate, & debilitate ipſius, & ſignificationes pulſus ſuper eas ſunt de certioribus ſignis. Et vt vrina quidem in eis in primis eſt alba, & ſubtilis, propter frigiditatem humoris, & complexionis, deinde fit rubea, propter putredinem, & quandoque permutatur, econuerſo
C propter humorem, qui indigeſtionem incurrit, & iterú rubet, & inſpiſſatur propter digeſtionem, & expulſioné, oppilatione aperta, & egeſtio eſt mollis, alba, & inflata phlegmatica. Et in circumſtantijs, vel ętate, nam plurimum accidunt humidis natura, quietis, vel ætate infantibus, & ſenibus; in tempore hyemis; in regione humida; guloſis, patientibus nauſeatiuam ſatietatem, exercitantibus, & balneantibus ſe poſt repletionem, & nauſeam, & habentibus oxyregmiam, & deſcenſum humoris phlegmatici ad ſtomachum, in quo putreſit plurimũ, tanquã in minera generationis ſuæ, propter malitiã regiminis. Et proinde non excuſatur à defectione ſtomachi cũ caſu appetitus, & [illegible]imæ digeſtionis, quæ eſt cauſa dolorum, & ſyncopis, defectus virtutis, & prauorum accidentium aliorum, & proprie in interpolata. Et ſunt abſque ſiti, ꝓpter phlegmatis naturam abundantis in ipſo, quæ ſi accidit, fit propter putredinem eius, & ſalſedinem ductã ex ea, & tamen minor erit, quàm in alijs: licet ſit magis
D perdurans. Quibus omnibus accidentibus, vel pluribus dictis, cognoſcitur feb. phlegmatica, ſeu quotidiana, interpolata etiam, & continua in ſeipſa, vt proprijs ſignis, & diſtinguitur ab alijs generibus putridarum feb.

Differt vero ab ea, in modo exacerbandi, & declinandi, in fortitudine, vt dictum eſt, & debilitate caloris, & interpolatione, ac continuitate ipſius. Et quidem, quę interpolata eſt cum exacerbatur, vel mouetur ad afflictionem, & paroxyſmum inuadit cum frigore manifeſto, primum tamen paruo, deinde magno, & vtroque prius puro, deinde cum horripilatione propter calorem, quem acquiſiuit phlegma cum ad putredinem ſucceſſiue, ſecúdum partes ſuas deuenerit propter ſui craſſitiē, & quia frigiditas ab eo, & fumus calidus reſolutus ſimul ꝑ ſenſibilia membra corporis ſubito diffunduntur, & ſic frigiditas ſimul, & calor percipitur. Cum vero totus ſit putreſcens, calorem accendit minorem, quia tranſpirabilē ad exteriora. Deinde reſoluitur, & declinat omnino, quandoque plurimum abſque manifeſta euacuatione, &

A plurimum non omnino, & tũc quies ſuccedens erit impurior, & propter debilitatē virtutis, & humoris viſcoſitatem, qui ſemina putredinis derelinquit, & aliquando cum vomitu, & ventris fluxu, & rarius cum ſudore pauco, propter naturam humoris, qui ſi fiat, ſubtilitatē oſtendit magis, & morbi proinde breuitatem. Continua vero cum ad exacerbationem venit, abſque frigore inuadit, vel cum frigore pauco non valde manifeſto, propter ventrem apud præſentiam frigoris humoris commoti, quod inimicum eſt eius. Et licet tarde ad augmentum perueniat, ſicut illa, tamen ex quo putreſit, calorem fortē accēdit, & continuum, qui non declinat omnino. Et hoc totú propter humoris poſitionem, & ſitum, vt ſuperius dictú eſt. Differt quoque ab illa in pulſu, & natura, quoad qd, nam pulſus cótinue eſt inæqualis, & natura turbata, interpolatæ vero non, & in periculoſitate: continua enim periculoſior eſt reſpectu interpolatæ ſibi proportionatæ. Inquit enim Hipp. in aph. Febres quæcunque non deficientes, in diatriticis fiunt fortiores, ſunt, & periculoſę. Qđ *5. aph. 43.*
B generalizans Gal. ait. Feb. illa non moleſta eſt, quæ de ſe corpus mundificat, quæ vero non mundificat, reſpectu eius eſſe moleſta dignoſcitur. His enim accidētibus quotidiana interpolata diſtinguitur à continua ſibi proportionata. Et coueniunt ambę cum alijs generibus putridarũ proportionalrũ, de quibus infra dice (duce Chriſto.)

Adſunt ergo ipſi quotidianæ ſpecies plures, & diuerſæ, & differentiæ ſubſtantiales ſecundum pluralitatem ſpecierum phlegmatis, in quibus accenditur. Alia enim eſt in phlegmate acetoſo. Alia in phlegmate ſalſo, alia in dulci, raro vero in vitreo: plurimũ enim rigorem facit abſque febre cum putrefactioni ſit ineptum, ratione cóplexionis, & ſubſtantiæ. Accedunt quoque ſpecies aliæ, vel differentiæ accidentales, ſeu modi, ratione loci, temporis, ſeu horæ, & ratione ſymptomatis ei aſſociati. Cú enim frigore, & calore conſiſtat, aut præcedit frigus, & ſequitur calor, vt dictum eſt, quod eſt plurimum, & tũc fiet quotidiana vera; aut ſimul eſt frigus, & calor, quod *Febr. quotidianæ ſpecies.*
C eſt rarius, & tunc aut ſunt in diuerſis partibus corporis, aut in eiſdem, ſi in diuerſis, aut quia extra ſentiatur calor, & intra frigus, & ſic erit quotidiana epiala nominata de genere quotidianæ, & putridæ, licet Serapio dicat tunc ephemeram fieri feb. per quam tamen interpolatã dedit intelligi, aut econtra, & ſic erit quotidiana nominata lyparia. Si vero in eiſdem omnibuſque corporis partibus in quo ſit frigus, & calor ſentiatur in eis, & tunc erit tertiana nominata, in qua ſimul vtraque exiſtit, à proprietate rei denominatione aſſumpta. Et ſecundum horam exacerbationis: aut enim exacerbabitur in hora phlegmatis veſperarum ſcilicet, & noctis, quod eſt magis, vt dictum eſt, & tunc fiet quotidiana dicta nocturna, aut ſecundum horam diei, licet illud ſit raro, & tunc fiet quotidiana dicta diurna. Et etiam ſecundum aſſociationem accidentis ſyncopis, & tunc fiet quotidiana dicta ſyncopalis humoroſa, ad differentiam humoralis ſubtilis, quæ eſt humoroſa cholerica ſemper à proprie-
D tate rei nomen ſumendo. Et quidem cauſę ſpecierú primarum, vel verarum, & eſſentialium ex prædictis ſunt notæ. Omnes autem ſunt chronicæ, & proprie, ac magis, cuius cauſa eſt phlegma purú, vt infra ex vitreo, niſi eius paucitas cõtradicat. Cuius vero cauſa eſt phlegma mixtum, ſi cum cholera, vt eſt phlegma ſalſum, eſt minus longa, ſi vero cum melancholia, vt eſt acidum, & ponticum, magis longa. Mixtio enim ſi ſit, & partialis, & vera, abbreuiat, vel prolongat ſecundum diuerſitatem miſcibilium, vt eſt dictum. Si vero ſit ſecundum vicinitatem, vt eſt in hemitritęa, licet ratione contrarietatis vnius humoris ad alterum abbreuiet, vel prolonget, tamen ratione diuerſitatis ſemper prolongat. Inquit Gale. vel Hippoc. in apho. morbus habens multam, & diuerſam materiam, longior eſt habente vnam ſimilem. *Prognoſtica.* *4. aph. 42.*

Signa eius ſunt eadem, quæ dicta ſunt ſuperius in generali; variata tamen, ſecúdum intenſum, & remiſſum, longum, & breue. Nam, quæ in acetoſo, & pontico accenditur, prædicta accidentia pura habet, atque intenſa,

&

& etiam frigus longum, & calorem quoque tarde accendibilem, minorem, & lõgiorem. Et in diebus primis calor ipſius eſt paruus. In ſubſequentibus vero fit fortior, propter calefactionem, & ſubtiliationem humorum. Et vrina eſt pallida, remiſſa in colore, & ſubtenuis in ſubſtã tia. obumbrata in ſuperficie, & nebuloſa. Quæ vero in phlegmate ſalſo, cõfuſa, & obtuſa, propter choleræ mixtionem, vnde minus frigus, rigorem vero magis habet, & calorem acutiorem, ac breuiorem. Et erit in primis diebus fortior. in ſequentibus vero minor, & vrina eſt rufa in colore, confuſa in ſubſtantia, obumbrata in ſuperficie, liuens ſuperius. Quæ vero in phlegmate dulci, medio modo ſe habent.

Cauſa Epialæ. Specierum vero accidentalium, ſeu modorum cauſæ ſunt. Et eius, quæ epiala eſt cum eſt phlegma vitreum, comprehenſum in occulto corporis, non tamen in venis, ne continuam faciat, ſed extra, vt in ſtomacho, & in teſtinis, & hoc propter ſuam frigiditatem intenſam, quia non poteſt aggregari in venis, ſed in illis tantum, in cuius parte accidit iam putrefactio, ex qua vapor inflammatus ſpargitur ad exteriora corporis, & inflammat ea inflammatione debili, lenta. Quapropter dixit Serapio eam ephemera, ſicut Abuha. quotidianam continuam conſimilem hecticæ. Et pars eius, quæ remanſit in putrefacta, propter præſentiam caloris alterius partis putrefactione in ſuo frigore roboratur, vnum enim contrariorum per præſentiam alterius confortatur, vt Ariſto. dixit, & ſic magis frigiditatẽ in interioribus imprimit, & magis ſentitur qoam prius. Sed ad exteriora corporis non peruenit, propterea quia caliditate alterius partis putrefactæ ſunt in phlegmate, & non eſt continua, ſed interpolata durans tribus, aut quatuor periodis. Et ſigna eius ſunt ea, quę dicta ſunt, ſuam cauſam demonſtrantia.

Signa. Et rarius eſt euentus eius propter cauſam ſuperius dictam. Et plurimum cum accidit exacerbatur omni die, verum quandoque permutatur ſua exacerbatio quotidiana in tertianam, vel quartanam, cum difficile, & tarde veniat in putredinem propter compoſitionem, ſubſtantiam, & quantitatẽ putam, & complexionem frigidam, potentialem, & actualem, quam in corpore ſeruat, vt Galen. dixit, ob quam rem periodica ſolum eſt, non continua. Non enim poſſibile eſt tantam frigiditatem eſſe in venis ſanguine repletis, quam etiam natura non tolerat, nec pro tanto non d cetur quotidiana ex phlegmate ſubſtantialiter, & proprie. Accidentaliter vero à paroxyſmorum circuitione facta, quod quare fit infra de quintana (propitiante Chriſto) dicetur. Et ſpacium paroxyſmi eius eſt vſque ad quatuor horas, & plurimum cõſumitur ante, propter materiæ paucitatem. Et vrina

Cauſa lypyriæ. eius alba eſt, & cruda, & valde modicæ colorationis, & pulſus eius eſt tardus, & rarus. Et cauſa lypariæ dicta eſt phlegma plurimum, & per ſe, quandoque vero, & per accidens cholera. Et modus quidẽ, quo phlegma ipſius cauſa exiſtit eſt. Nam cum interius, & in corporis profundo eſt, vt de ſui natura exiſtit, putreſit, & inflammatur, interiora calefacit, & vapor ex eo reſolutus, ad exteriora venire nõ poteſt, vt calefaciat propter phlegma vitreum, quod exiſtit in eis, prohibens eius extenſionem, & calefactionem, vel ſua frigiditate, à qua non alteratur propter illos, vt calefiat, vel ſi calefit, non putreſcit propter ineptitudinem ſuam, ſed calefit calefactione aquæ calefactæ. Cum ergo reſoluitur ab eo caliditas, ſicut calidus vapor ab aqua, redit ad ſuam naturã, & infrigidat, infrigidando etiam illum, qui prius fuerat putredine reſolutus, quo etiam erat calefactus, & ſic magis infrigidat, & maxime cum calor naturalis attrahatur ad interiora ſuper calefacta, impulſus etiam à frigiditate exteriori. Modus vero ſecundum quem cauſa eius cholera exiſtit, eſt, nam cum eſt pauca, & putreſit, calefacit interiora tantum calore febrili, vt vapor, & fumus ex ea reſolutus ad exteriora, propter ſui paucitatem peruenire non potens, non calefacit, verũ, quia calor naturalis ipſorum ad interiora trahitur, calefacta remanente depauperata calore, & plus ſolito frigida.

** Lipyria.* * Liparia enim no-

E men eſt generis omnis febris, in qua calent interiora, & exteriora frigeſcunt, quod ſi contra feb. omnem exiſtit cum calor ſit innaturalis in totum corpus extẽſus, illud tamen non eſt ex ſe, ſed per accidens, quia eius extenſionem prohibuit phlegma vitreum ſcilicet defectus caloris inextenſibilis, vt eſt dictum, quemadmodum apparet in ſimili, prunæ enim poſitæ ſupra manum cum non vrant, & de earum natura eſt illud, non per ſe eſt, ſed propter aliquid aliud impediens, quemadmodum etiam in eius contrario eſt videre, videmus enim aquam frigidam infrigidare, & humectare, ſi non fuerit quod prohibeat, vt eſt qualitas mineralis.

De ſignis diſtinctiuis. Signa diſtinctiua inter phlegmaticam, & cholericam nota ſunt ex prædictis, & maxime ex frigore in exterioribus percepto. In phlegmatica enim maius eſt, quam in cholerica: & exeuntibus, & præcedenti regimine, & alijs circunſtantijs, quæ in corpore abundantem humorem oſtendũt. Eius vero, in qua calor, & frigus ſimul exiſtit in vtriſq; partibus, cauſa eſt non vna materia in parte

F putreſcens, & in parte non, ſicut in epiala, nec duę materiæ, vna quarum putreſcit intra, altera vero extra exiſtẽs, ſicut in * lyparia. ** lypyria.* Sed duæ materiæ ſimul ambæ putreſcentes in periodo, quarum vna eſt in interioribus, quæ quandiu quietæ exiſtunt, ſuam malitiam non oſtendũt, ſed cum ambæ earũ incipiunt putreſieri, mittit vnaquæque alteri fumum ſuum antequam totaliter putrefiat ad locum, in quo eſt, & tunc eſt pars nõ putreſcens, propter præſentiam eius in ſua frigiditate roboratur, & manifeſtat eam. Sic equidẽ in interioribus, & exterioribus ſimul caliditas, & frigiditas ſentietur, vt Gal. dixit. Et, qđ plus eſt, in eodem loco, non tamen punctuali, & ſtricto, ſed habente latitudinem, vt conſideratione medici Gale. intellexit, quod innuit, cum dixit. Non eſt dare partem in corpore frigidam, ad cuius latus oon ſit caliditas.

Et ſigna eius ſunt nota ex ſui eſſentia, & alijs, quæ cauſam eius oſtẽdunt. Cauſa nocturnæ eſt ſimilitudo inter horam veſperarum noctis, & ipſum phlegma in ſua na-

G tura propria, qua augmentatur phlegma, & mouetur ad putredinem illã hora. Inquit enim Gale. ſimile auget ſuum ſimile, & facit ipſum furere. Et cauſa diurnæ eſt fortitudo, & multitudo materiæ, quæ in in hora ſuæ naturæ contrarię diei ſcilicet ad putredinem mouetur, non compellitur, neque retinetur. Inquit enim Galen. Fortis eſt ignis, qui in aqua non extinguitur, & fortis aqua, quæ igne non calefit. Et proinde periculoſior eſt diurna. Inquit enim Hippocrat. In morbis minus periclitantur ** aph. 3.* ægrotantes, quibus propriæ naturæ temporis, & horæ, ægritudo ineſt, quam quibus non propria ſecundum aliquid horum ineſt. Et licet aphor. loquatur non in cauſis, & proinde nocturna periculoſior ſit cauſenda. Et cum eadem ſit ratio vtriuſque, hic morbus pro cauſa ſumatur, & hoc quia curatiua intentio, quæ à cauſa eam ſeparat, quæ à morbo, in hac febre, niſi in caſibus v. exceptis ſupra capitulo generalis curationis dictis. Coadiuuant quoque ad periculum, quia eſt ex maiori, & fortiori materia coniunctio caloris diei cum calore

H febrili; & longitudo eius cooperantes ſimul in reſolutione virtutis, & corporis, qui perduxit ad hecticam. Inquit enim Gale. feb. cum prolongantur, minantur hecticam; licet nocturna ſit moleſtior, eo quòd hora quietis, & ſomni affligat, qua percipitur magis afflictio. *1. de differ. feb. c. 6.* Inquit enim Galen. Hora quietis facilius apparent pericula, & ſigna ipſarum in motu paroxyſmi in horis prędictis habentur. Et feb. ſyncopalis humoroſa, eſt feb. cui aſſociatur ſyncopis frequenter, & multum, & à qua non excitatur, & proprie apud motum corporis, & erectionem. Et cauſa eius eſt proportionalis cauſæ ſui corporis. Quandoq; accidens in feb. ſuperius aſſignata, & eſt plurimum phlegma crudum replens ſua multitudine venas, & grauans naturam plurimum ibidem. Et cum mouetur ad paroxyſmum, currit ad os ſtomachi diſponente caliditate eius, quod ſua multitudine, & frigiditate debilitat, ſuffocando, & extinguendo caliditatem ipſius, & cordis compatientis illi, propter ligamen in ar-

terijs, & vaporem frigidum per illas peruenientem ad ipſum, & cerebri, propter ligamen in partibus neruorum, quare virtutes omnes deficiunt. Quandoque putrefit, deinceps facit febrem diſpartitam facientem eam excitare. Quare prædebilitata magis cadit, & ſic ſyncopizat æger frequenter omni hora deteriori paroxyſmi. Et maxime cum mouetur, & ſurgit propter commotionem humoris, & emiſſionem factam ad cor, & cerebrum, & tunc magis; & proinde quandoque fit alienus.

De ſignis. Signa eius ſunt ſigna repletionis phlegmatis crudi, quæ ſunt nota. Et febris ex qualitate vniuerſalis caloris obtuſa, & periodicatione quotidiana; licet plurimum quotidiana, propter primam abundantiam humoris, & putreſcentiam in venis, & ſyncopis aſſociata febr. frequenter, & multum, quia calor faciei non remanet ſecundum diſpoſitionem vnam: imo quandoque eſt plũbeus, quandoque citrinus, quandoque cineritius, propter fumos corruptos; & quandoque niger, & color labiorum eſt, ſicut comedentis mora. Similiter exeuntis B valde apud commotionem ægritudinis, quaſi fuerint ſuffocati. Et hypochondria ſunt ſuſpenſa vehementis inflationis, & oculi; ſimiliter eorum viſcera, & pulſus minoratur, & tardatur, & rarificatur, & maxime in principio motus eius. Cum ergo caleſit materia ſubtiliatur. & pulſus putreſit, & pulſus fit non magnus; ſed velox in ſyſtole, & ſpiſſus propter defectionem virtutis, quamuis illud quod in eo vincit ſit paruitas, tarditas, & raritas, & vomitus eſt acetoſus, & globoſus, & licet quandoque ſit cholericus, propter aduſtionem choleræ, a qua quandoque fit in viſceribus, propter caliditatem apoſtematis veniens in illis, cum quo non ſeparatur ad apoſtema. Inquit enim Galenus, apoſtema interiorum cum debili virtute, mortale. Si enim cibetur, additur ad apoſtema. Si vero non, cadit virtus, & maxime ſi putredo in humoribus corporis ſit extenſa, & vrina eſt ſicut vrina phlegmaticæ veræ ſuperius dictæ. Et quandoque eſt cholera valde acuta, ſubtilis ſubſtantiæ, & venenoſæ, in ſuo motu furioſa, quæ diſcurrendo venit ad ſto- C machum, & ad principalia, quare virtus cadit in paroxyſmo frequenter, & multum, propter vehementem malitiam cauſæ, & feb. acuitatem reſoluentem corpus, & attenuantem. quare dicta eſt ſubtilis adeo, vt quandoque non ſufficiat vſq; ad quartum diem, niſi ſuccurratur opportuno conſilio, quod infra (Deo duce) dicetur.

De cura. Cura eius eſt duplex, communis, & propria. Communis eſt, quæ in qualibet ſui ſpecie communiter conuenit. Et eſt quatuor res. Prima abſcindit cauſam. Secũda feb. dyſcraſiã quandoq; ſubalterat, raro tamen intendit ad eã, vt alteratione indigeat, ſicut eſt dictũ, ſed ex ſe plurimũ defici, cauſa ceſſante. Tertia ponit ſtudium in virtute, & vita, cum cibis, & potibus & regimine debito in alijs reb. non naturalibus. Quarta corrigit accidẽtia.

Cauſæ abſciſio in duobus exiſtit, in alteratione, & euacuatione. Alteratio vero completur cum minorantibus, & leuibus in principio, ſi multitudo in materia videatur, quam natura vſque ad perfectam digeſtionem D non valeat tolerare. Aliter enim minuenda non eſt. Deſtruit enim loca ſana reſiſtentia ægritudini, vt Hippoc. dixit. Et proprie ſi fortibus moueatur, ex quibus ſunt clyſteres, vomitus, & ſolutio leuis, ſecundum declinationem materiæ (variata tamen, ſecundum varietatem *Nota.* ſpecierum phlegmatis, vt dicetur, ſicut eſt zuccharum roſa. ex roſa. rub. & nouum, quoniam eſt leniuiuum, & confortatiuum cum melle, caſia fiſtu. & aqua hordei, vel iuleb, & hoc in materia mixta ex cholera, vel geleniabin cum aqua alubleb, & melle, tereniabin, & hoc in materia frigida pura, vel miſta, vt in phlegmate dulci, & parum ſalſo, deinde cum pharmacis, & leuibus ſecundum hoc poſt tres dies, ex quo ſubtiliatio aliqua facta eſt in materia propter feb. Materia enim inobediens valde, leui non educetur pharmacia, niſi ſit diſpoſita quoquo modo. Et quandoque phlebotomia cum materia fuerit admixta ſanguini, vel naturæ eius propinqua,

A vt eſt phlegma dulce, ſi vrina fuerit rubea, oportet autem, vt poſt ponatur in principio, non tamen multum vt Galen. docuit, & Abuhali.

Quæſtion. Sed dices quo die fienda eſt phlebotomia in die pari, vel impari. Die pari magis, vt ſeruant moderni quam impari, ex quo omni die exacerbabitur qualiter, vt eſt dictum in principio ſupra. Dixit Falco, non video cauſam quare magis in pari fiat, vt eruatur, quam in impari. niſi quia cum contingit aſſociatum, & ponitur peccatum eſſe humoris calidi, & ſanguinei propriè, quia vt ſupra caleſactus à ſe. naturam talem conſueuit aſſumere, licet Galen. videtur, quæ impetum præſtat humori phlegmatico magis, quam in diebus imparibus, licet paruus, & inſenſibilis, propter quod dicta eſt feb. huius ſemper exacerbari, æqualiter quoque die.

Deinde completur cum digeſtiuis, ſubtiliantibus, incidentibus, abſtergentibus, & aperientibus cum caliditate temperata, propter febr. & maxime ſi continua B ſit, & habentibus ſtomachum confortare, & prouocantibus vrinam, & ſudorem, quæ infra dicentur ſimplicibus, & compoſitis. Et ex ſimplicibus ſunt radices communes, & ſemina aniſi, fœni. apij, ameos, grana paſſu. & acetum ipſatum, & capil. ve. ſchænanthus, endiuia cum radice eupatorij, hyſſopo, haſce, & bedeguar, & pro- *Digeſtiua.* prie ſi cum debilitate ſtomachi fuerit, & ſimilia, & eis fortiora ſecundum exigentiam materiæ. Et ex compoſitis in principio miniſtrandis ſunt geleniabin cum aqua endiuiæ, & proprie in mixta ex cholera, vel aniſi, apij, & fœni. in pura. Et ſyrupus acetoſus ſimplex, vel de radicibus, & ſeminum dictorum, & aqua mellis cum hyſſopo ſecundum diuerſitatem materiæ. Et proprie cum ſyrupus acetoſus aceſcit in ſtomacho, poſt quam ſi non aceſcat per duas horas detur aqua hordei decocta cum radicibus apij, & fœ. vt etiam non aceſcat, ſed ſubtiliet, & aperiat. Et cum electarijs ſubtiliantibus, & incidentibus, cum acredine, & caliditate acuta, & proprie cum phlegma crudum, ſeu vitreum fuerit, vel mixtum me- C lancholiæ, quia fuerit ponticum, ſeu acetoſum, vt eſt diacyminum, diaſulphur. Et comeſtio ſalſorum, & proprie oliuarum ſolitarum, & capparorum, & potus oximellis ſcilliuci cum aqua endiuiæ, & roſa. & alia, quæ (Chriſto annuente) dicentur infra. Deinde cum aperitiuis æquaueris, & vſque ad vij. dies, oportet vt redeas ad ſolutiuum dictum confortatiuum, deinde ad digeſtiuum. Melius enim eſt, vt euacuetur ex materia ali- *Documentum.* quid, & expectetur in reliquo donec digeratur paulatim, quam quod expectetur vſque ad digeſtionem perfectam, quoniã quotidiana maioris materiæ inter alias periodicas eſt, & peioris terminationis, vt Raſis dixit. Et terminus expectationis digeſtionis paulatim in ea eſt vij. dierum dictus, ergo ſicut ſingulis hebdomadis paulatim digeritur cum prædictis, ita paulatim euacuetur. Sed oportet, vt ſolutiuum prædictum confortetur cum medulla carthami, vel turbith, vel agarico, ſi materia fuerit declinans ad additionem frigoris. Si vero ad cho- D lerã addantur violæ ſiccæ contritæ, & ſyrupus earum. Si vero ad melancholiam, cum polypodio, & epithymo.

Diuretica. Deinde adminiſtrentur diuretica, & troch. de roſis. de eupatorio, vel abſynthio, cum aqua fœniculi, vſque ad digeſtionem perfectam: poſt ipſa vero miniſtrentur, quæ euacuant cum eradicatione. Et quidem euacuationem complentia ſunt pharmaca dicta, ſimplicia, & compoſita: verum oportet, vt addatur doſis ſimplicibus dictis, quibus etiam aliquid colocynthidis miniſtretur. Et ex compoſitis eſt melior hiera electa in ſpecie ſua, ſecundum materiei ſpeciem, poſt quam balneabis eum, & poſt dabis theriacam veterem cum vino, quoniam reſoluit reliquias, & confortat. ſi expedit dabis cum mi- *Clyſteres.* ua acetoſa, vel aromatica, ſecundum mẽbri, & materiei exigentiam. Et quidem clyſteres ſunt ex aqua ſiclæ, melle, & ſale, cum oleo ſeſamino in principio. Deinde digeſtione apparente cum fortioribus, & vomitus fiat cum aqua raphani, raphano infuſo in ſyrupo acetoſo, cum

aqua aniſi, & atriplicis, & ſemine raphani bibita vſque ad nauſeam, & hoc ſi ſit facile, & materia impetum ad os ſtomachi faciat: tunc enim conueniens eſt omni tempore, & propriè in principio paroxyſmi cum aqua calida, quoniam reſiſtit rigori, & frigori, extinguit ſitim, quamuis ſit cum hoc æſtuoſa, cum multũ ſit calida, quare ſit in caliditate temperata, quo tempore non retineatur niſi debiliter, & tunc retineatur cum mica, & ſyrupo de menta, quæ in noſtro ſunt antidotario ſcripta. Quod ſi grauis ſit, & difficilis, non prouoces quoquo modo, quoniam licet ſit magni iuuamenti in hac feb. tamen ſi difficilis eſt, ſtomachum debilem debilitabit magis, attrahendo materiam, cum non poſſit præ ſtomachi debilitate educi, remanebit in ſtomacho faciens in corpore eius apoſtema, vel in vacuo repletionem perducentem ad ſyncopim, vt dixit Abuh. Oportet ergo, vt expectetur in ipſo vſque ad dies vij. donec materia diſponatur, & ſtomachus facilitetur ad ipſum cum nauſeantibus prædictis.

Diminutio. Alteratio dyſcraſiæ propriè locum habet in quotidiana ex phlegmate ſalſo, & in continua magis. Completur autem prout ſupra in capit. generalis curationis eſt dictum, Cauendum autem in hac feb. a forti alteratione, ſeu infrigidatione; incrudat enim materiam, & ad congelationem perducit, & conſequenter ad ſubeth. ad ſtuporem, & oppilationis augmentum, & morbi prolongationem. Et ex appropriatis conferentibus febr. quotidianæ eſt bedeguar, quia confert eis cum defectione ſtomachi, & folia pentaphyllon cum aquamelli. & eſt oleum dulce, & ſuaue, aut vino bibita. Conferunt enim ei, & tollunt eam, & ſinnius experti, & nigella, quæ prohibet, & reſoluit febres phlegmaticas. Cyperum ſimiliter, & aqua hordei decocta cum ficubus, & cum mellicrato, & cum apio, & fœniculo, & ſumptio de corticibus reſiliæ aur. iij. & ſucco eius iij. almaſuſeth, & de lachryma eius aur. i. & ſumptio olibani cum vino, verum non oportet, vt multiplicetur vſus eorum, quoniam nocet.

Tertiam rem complent debita cibi, & potus ordinatio, & eſt, vt non ſint ſubtiles, vt in tertiana, nec adeo craſſi, vt in quartana, ſed mediocres inter illos, prout morbo compoſito conueniunt, vel mediocriter longo, quales ſunt carnes, vt extrema pullorum, auiculæ paruæ, perdices, & pulli faſianorum, panis ſimilaginis aliquid furfuris habens, præterquam in phlegmate ſalſo, & dulci. Et alia, quæ inter mediocrem ſunt dicta craſſa propinqua ſuperius demonſtrata. Et aqua hordei potus ſimplicis, vel decoctionis in radicibus, vel ſeminibus, & propriè ſi aceſcat in ſtomacho, aut aqua cicerum. Eſt enim de melioribus, cum ſit potus, & cibus, omnes prædictas in ſe complectens intentiones; vel hydromele in crudo, & vitreo, vel acetoſo, vel ſimplex conditum cum ſpeciebus ſubtiliantibus, incidentibus, abſtergentibus, aperientibus, & confortantibus ſtomachum, vt cum cinnamomo, ſpica, & aniſo, & maſtiche, menta, & ſimilibus. Et cum apparuerint ſigna manifeſtæ digeſtionis, quod eſt poſt xiiij. vinum ſubtile eſt eis conueniens, confortat enim choleram naturalem, digerit ſemicrudos humores prouocando vniuerſas excreationes, ipſos expellit. Et quandoque ante digeſtionem conuenit propter ſtomachi digeſtionem, frigiditatem humorum, & cruditatem; & propriè cum eſt paucus, vt quia vitreus fuerit, vt eſt dictum. Oportet autem vt his, & conſimilibus ex pulmentis, herbis, confectis ex ſicla, anetho, bedeguar, aſparagis, & ſimilibus in principio vberius reficiantur. Deinde gradatim quantitas minuatur, vt in augmento parum, in ſtatu multum. Et in criſi magis, niſi debilitas, & accidentia contradicant, in declinatione vero * remittantur vberius. Et hora cibi eſt in quiete paroxyſmi, vel tempore, aut declinatione; ita, vt ſit ante paroxyſmum futurum per quatuor horas ad minus, quòd ſi æſtimaueris ipſius ſtatum propinquum, vt vſq; ad vij. diem, propter ſubtilitatem, & paucitatẽ materiæ

Carnes.

Potus.

* reficiantur.

Hora cibandi.

E eius ſubtilietur cibus, & potus, & cõtentetur aqua hordei, & ſaucih eius, quod ſi æſtimatio iuſta non fuerit, & rationabilis, nullo modo ſubtilies, quamuis diætam extenuatiuam melius tolerant, atque ſamem nutriti a corporis humoribus, paulatim digerendo eos, vt Galen. dixit: tamen quia putridi ſunt, nutrire non poſſunt. Regatur quoque in aere temperato, declinante ad caliditatem maxime, præterquam in ſalſo exerceatur ſuauiter in lecto de latere in latus voluendo, prout ſupra dictum eſt, & digeſta materia magis, quam in ſalſo. Et fricetur frictionibus extremorum, trahendo à ſuperioribus ad inferiora, & propriè ante cibum donec calefiant. deinde dimiſſis extremis perueniatur ad dorſum, dormiat temperate, & æqualiter vigilet, vt quod digerit ſomnus, euaporent vigiliæ. Et ſi phlegma fuerit ad frigiditatem decliue, dormiant ſupra famem, quoniam confert. Inaniatur ſuperfluis, & repleatur vtilibus, prout ſuperius dictum eſt. Et vtatur temperamẽto in accidentibus animæ calefacientibus, vt ira, & gaudijs. Si ergo perducatur ad F iram, confert, præterquam in ſalſo.

Aver.

Correctio autem accidentium completur cum his, quæ ſequuntur, ſi enim frigus ſit vehemens, & rigor in paroxyſmorum principio, & ægritudo ſit in principio, da in potu aquam calidam decoctionis ani. apij, & ſem. ozimi. & euaporabis cũ ea. Et dabis theriacam, ſi phlegma valde ſit frigidum; vel hanc confectionem, quæ infra dicetur, etiam ſi ægritudo proceſſerit vltra detectionem ſtomachi, ſuccurres cum vomitu (ſi poſſibile eſt,) vel cum vino vinoſo, & aſſo pane, cum menta, & maſtice, & ſimilibus, & confectionibus eorumdem. Et cum ceratis, & emplaſtris habentibus ſtomachum confortare in noſtro antidotario prædeſcriptis, & cum maſticationibus mentæ, ac maſticis, & odoribus, & cibis redolentibus, atque potibus ex vino, ac hydromelle conditis. Et ſi defectus proinde appetitus abſit, præmiſſo vomitu, ſi expediat, dentur pilulæ de aloe, cum ſal gemma, ana æqualium partium, quorum duorum quodlibet ſit pondeG ris drach. i. ad minus; & fiant confectæ cum ſucco mentæ. Et in cibis miniſtrentur, gellea, oliuæ ſalitæ, & capparis cum aceto, & folijs mentæ hortulanæ odoriferæ, & omnia odorifera modo quolibet miniſtrentur, virtutem enim animalem cerebri, & cordis ſpiritualem cõfortant, atque hepatis, & ſtomachi ſedant nauſeam, & confortando ſenſibilitatem oris ſtomachi, excitant appetitum. Ad quod expertum eſt garyophyllum cum aceto ante cibum ſumptum, poſt quæ ſumpta miniſtrabis digeſtionẽ iuuantia, vt electaria ſumpta, & inunctiones, & emplaſtra, & alia localia remedia in hoc propria. Et ſi accidat ſyncopis, vel dolor ſtomachi, ſeu capitis, corriges illos, prout ſuperius dictum eſt. Similiter ſi ſubeth, & fluxus ventris contingat, & ſuperfluus vomitus. Et ad breuiationem eius cum peruenerit vltra quadrageſimũ diem, qui eſt verarum chronicarum, vel proprium eius terminum ſuperius præfixum, ideſt quadrageſimum diem appareat prolongari, quadrupliciter inſtabis, ſecundum H quadruplicem cauſam prolongationis ipſius, quæ ſecundum Galenũ, eſt quadruplex, duplex ex parte corporis, vt virtutis debilitas, & denſitas compoſitionis, ac viſcerum oppilatio. Et duplex ex parte materiæ humoralis ſcilicet multitudo, & frigida qualitas; ſcilicet craſſa, & viſcoſa ipſius. Cibabis ergo propter primam vberius cum cibis, & potibus temperatis, & cordialibus, quæ virtutes in ſuis mineris confortant; virtus enim eſt curans, & medicus miniſter. dixit Galenus. Confortatio igitur contra morbum inualeſcit. Miniſtrabis quoque propter ſecũdam appropriatas medicinas oppilationum viſcerum, quæ ſupra in hepate, & ſplene ſunt dictæ. Et hic ſupra, ex quibus propria eſt anicos confectum melli e drach. ani. fœnic. & aſarum. Et ſemin. & aqua cuſcutæ, quæ propria eſt feb. infantium, & rarefacientes pororum conſtipationem. ex quibus proprium eſt oleum anethinum in duplici vaſe calefactum, & chamæmelinum, & cum debita frictione inunctum. Et calidas,

Art. Med. cap. 87.

ſubtilia-

ſubriliatiuas; & inciſiuas medicinas ſimplices, & compoſitas dictas, prædictorum humorum adæquatiuas reſolutioni habili, & euacuationi, poſt quas euacuatiuas ipſorum multitudinis, propter tertiam cauſam ſubiungemus paulatim, & per interualla purgantes, & præſerunt proprias. Ex quibus ſunt ſimplices, & compoſitæ. Et ex ſimplicibus eſt agaricus, quem præcepit Abuhali. dari quotidie à drach.ſ. vſque ad drach.i. & tertiam cum pulueriza tus. & cum melle mixtus ſumitur, & ſemen vrticæ poſt digeſtionem dixit eſſe mirabile valde ſumptum, in puluere melli admixtum. Verùm ſi accidit ei modus ſolutionis ventris aliquis cum noceat, & debilitet viſcera propter hepar, miſcebis ei ſemen cuſcutæ propter ſtomachum, maſtichem, & aniſum propter ſplenem, & eius craſſitiem; radicem apij, & ſcolopendriæ, & fortaſſe oportet, vt addatur vltra hoc cyperum cum aqua de been; reſoluit enim febres phlegmaticas. ſi vero accidat inde inflammatio, febres compoſitæ, infra (Chriſto propitiante) dicentur.

De cura quotidianæ febris.

Cura quotidianæ febris propria eſt, quæ proprie ſpeciei, & modo proprio ipſius debetur. Et licet aliqua ſuperius narranne ſint dicta, hic tamen eam ſpecialiter efferamus. Et eſt vt in eius continua abſcindentia cauſam cum adæquatione, & ſolutiua cum maiori temperie miniſtrentur. Et frigida alterantia intendantur magis, quam interpoſita, & in frigida ex phlegmate ſalſo. in frigido vero ex acetoſo vitreo, vt in epiali, & * lyparia, quæ eſt, vt plurimum ex vtriuſque admixta e contra, & in facta ex dulci mediocriter. Et diætæ cibi, & potus ſubtiliatio fiat ſimiliter illis. Sit ergo contentus in primis ſyrupo acetoſo zuccharino, & geleniabin cum aqua fœni apij, & trium radicum, & iuleb de zuccharo, & ſucco granatorum muzorum, & ſolutione de aloe, hiera, & ſimilibus. In reliquis vero incipiatur à ſyrupo acetoſo mellino cum aqua zucchari, aniſi, fœniculi, hyſſopi, haſce, & procedatur ad calamenthum, & origanum, & ſimilium, & ad oxymel ſcilliticum, & ad fortiora ſolutiua cum colocynthide, & hieris magnis, & ſimilibus, habentib. mixtionem myrobalanorum chebulo: ſpicæ, & maſticis; ad confortationem ſtomachi. Et clyſteres cum eis ex aſaro, centaurea, & gumorum ſpeciebus notis; & ſimilibus. Et ex his, quæ curant cum proprietate epialam, eſt ſumptio trium, vel quatuor granorum hyoſciami cum vino.

** Lyppia.*

In febre autem ſyncopali humoroſa, licet cura ſit difficilis, & propter virtutis ſuccumbentiam morbo, quæ eſt principaliter curans, & propter contradictionem, & repugnationem earum in auxilijs, virtus enim, quia cadit, indicat cibum dandum; licet humorum crudorum venarum repletio contradicat, quia per ipſum additio ſit in cauſa, repletio quoque, quæ præter naturam eſt, indicat euacuationem ſiendam, cum contradicit virtus, quia præ debilitate non tolerat, ad curam ergo eius medicina eſt eligenda, & eſt breuiter duæ res. Prima eſt, vt venarum repletio, atque ſtomachi euacuentur, vt toleret virtus. Secunda eſt, vt cibus, & potus propter virtutis cauſam neceſſariam ſic detur, vt confortet, & magis non repleat. Et tertia additur, vt ſi quod ſit accidens interueniens, corrigatur.

Primam rem complent clyſteres lenes abſterſiui, & parum attrahentes, & ſuauiter, cum ordine miniſtrati, ex venis primis humorem crudum, & inteſtinis paulatim educant, & vomitus ſimiliter cum ipſum educit, de ſtomacho; & maxime ſi cholera ſit admixta, & facile prouocetur. Et digeſtiua in reliquo abundante in eis, & alijs adæquationem facientia, vt eſt ſyrupus mellinus cum virtute hyſſopi, & haſce, & ſemi. apij mane, parum de nocte, & aquæ mellis potus. Et alia ex electarijs, & trochiſcis ſubtiliantibus abſq; multa calefactione, vt eſt ſyrupus acetoſus mellinus, & ſomnus temperatus ſupra ipſum; & frictiones. deinde ad euacuationem ipſius paulatim cum tolerantia, & ſuauitate de venis ſecundis: quamquam Auer. illam deneget. Et quia diſſoluendo nocent, quia tales humores ex venis non educunt, imo medicinæ laxatiuæ ſunt neceſſariæ; quod quidem verum eſt ſi ſint tolerabiles, & quia non ſunt, & frictiones faciendæ ſunt, licet immediate non euacuent, ſicut illæ, & tamen, ſi nocet, iuuamentum eſt maius, vt patet, & melior modus in fricando eſt, vt incipiatur à coxis, & brachijs, trahendo à ſuperioribus ad inferiora; & illud cum manibus aſperis, vt mantili abradente cutem, donec caleſiat cutis, & membra, & eis dimiſſis tunc redeatur ad dorſum, & pectus: deinde redeatur ad crura, ſecundum ordinem primum; & vigiliæ ita, quod æquales ſint ſomno, vt quod digeſſit ſomnus ſupra digeſtiua factus, reſoluant frictiones, ac euaporent vigiliæ.

Modus fricandi.

Secundam rem complent panis calefactus in vino vinoſo, & odorifero, temperato, tempore caſus virtutis, ſyncopis datus in quantitate temperatus, vt ſpiritus, & virtutes reſtauret, in repletione non addat ſupra quam alius potus, & cibus non conuenit vſque ad declinationem: niſi aqua hordei, vel panis infuſus in iuleb, aut aqua mellis, maximè cum crudis humorib. nutriantur, paulatim digerendo eos, vt Galenus dixit. niſi ſint putrefacti, quo caſu eſt deſperandum, & maxime ſi in eorum viſceribus apoſtema exiſtat, atque caſus virtutis maxime eſt nociuus. Neceſſarium eſt, vt conſideres diligenter pulſum habentis ægritudinem hanc ſemper. Et cum videris debilitari, ciba eum pane infuſo in vino commixto, antequam cadat in ſyncopim, quod ſi in eam incidat, eris maxime inculpandus. Cum enim adiutor naturæ ſis, & tua interſit, vt futurum periculum omnino prohibeas; vel ſaltem competenti adminiculo tolerabilius fiat, expedit neceſſario, vt iam ante præcognoſcas, & bene virtutis caſum, quatenus poſſis eius periculoſo caſui præuenire. Hæc enim ſunt Hippoc. præcepta, quæ maxime tanquam diuina ſunt ſtudioſius obſeruanda. Accidentia vero, quæ ſuperuenire conſueuerunt, ſunt fluxus ventris, ſitis, grauis dolor capitis, ſubeth, & ſimilia, propter primum mel quo conficitur hydromel, tantumdem amplius decoquatur; & venter cum ſtypticis emplaſtretur, ſitis extinguatur cum ſyrupo proprie acetoſo ſimplici, cum aqua tepida omni tempore, & vt Galenus iniunxit, cum frigida in æſtate, tamen tutius eſt cum tepida. Alijs vero proniſum eſt ſupra.

De cura feb. ſyncopalis.

Cura febris ſyncopalis dictæ ſubtilis, eſt tres res. prima abſcindit cauſam. ſecunda ſubalterat febr. dyſcraſiã, & reſiduum omne adæquat. tertia virtutem cadentem erigit, & confortat. Primam rem complent pharmaca ſolutiua, & medicinæ; mox cum æger videatur anguſtiari, & debilitari, antequam per eius caſum in ſyncopim ad eorum tolerantiam perducatur. Inquit enim Hip. medicari in valde acutis eadem die expedit, differre. n. in talibus malum eſt. Sint autem pharmaca, quæ ſuauiter ſoluant infrigidãdo, & ſtypticando, quatenus reſolutionem prohibeant, atque ſyncopim, & confortent, qualia ſunt ex ſpeciebus myrob. electario de ſucco roſ. tamarindis; rhabarbaro, & ſucco granatorum expreſſorum cum pulpis eorum, & pſyllij mucilaginibus, & ſimilibus. Secundam rem complent frigidæ medicinæ, & ſtypticæ cum proprietate confortantes principalia membra, interius, & exterius miniſtratæ. Interius, vt eſt ſyrupus de nenuphare, trochiſci de camphora cum aqua coriandri, & ſimilia. Et ex electarijs, vt eſt electarium de gemmis, calidis medicinis ſubtractis, triaſandalis, diarhodon frigidum Genonis, & ſimilia. Et medicinæ tales bezoarticę, vt eſt terra ſigillata cum aqua coriandri, quæ ventoſitati eius reſiſtit, & theriaca proprie cum iuleb roſ. Exterius vero, vt quià pectus, ſeu cor, & hepar epithemetur cum ſandalis, ſpodio; & camphora cum aqua roſata. Et cerebrum cum oxyrhodino, vt nócumentum venenoſitatis à ſe repellant, febris inflammatione extincta.

6. aphor. 10.

Tertiam rem complent cibus, & potus; cibus ex pane cum vino temperato cum aqua roſa. hora ſyncopis. Et vberior cibatio ante, & poſt, cum cibis frigidis, ex carnibus cordialibus, vt perdicum, faſianorum, & auium præparatis in gelea, vel cum aceto, acreſta, &

ſucco granatorum, cum prunis, & ſimilibus. Et ex illis E eſt ferculum nominatum romana, ſiue limonia. Et potus vini ſubtilis lymphati cum frigida, & infrigidati cum vino. Et conuerſio regiminis in alijs ad ſimilia. Deinde ſubiūgemus medicinas, & proprias, & expertas.

Syrupus digerens phlegma. Syrupus digeſtiuus phlegmatis. Recip. capil. ven. hyſſopi, haſce, meliſſæ, bugloſſæ, boragiois, endi. bedeguar. ana M. i. trium radicum reſidentium in aceto ana. vnc. i. liqui. thymi. ana. vnc. ſemis, paſſ. enucleatur. radi. capparo. radicum ſcolopendriæ ana M. i. cicerum rub. M. i. florum boraginis, & bugloſſæ, roſa. vio. ana vnc. i. cyperi. drach. iij. hordei. P. ſchænanthi. vnc. ij. zucchari lib. i. geleniabio vnc. iij. diaboraginati, diabugloſſati, ana drach. ij. aceti, prædictarum radicum. vnc. iij. Et aromatizetur cum ligno aloes, cinnamom. ana drach. ij. ſpicę. ſcrup. s. Doſis. vnc. ij. in aurora cum tepida. Materia enim ſimplex ſimplici indiget digeſtiuo; compoſita vero compoſito.

Syrupus ad phlegma ſalſum. Syrupus ad phlegma ſalſum ex infectione choleræ. F Recip. fumiter. endiuiæ, cuſcutæ, abſynthij, thymi, agrimoniæ, ſcabioſæ, bedeguar, lupulorum vio. roſ. ana. vn. i. hordei, cicerum ana. P. i. corticum myroba. citri. vnc. i. ſucci boraginis, & granatorum muzorum ana vnc. ij. zucchari. lib. i. zucchari viol. vnc. iij. aceti, prædictarum radicum. vnc. ij. aromatizentur cum ſaodalis, ſpodij ana drach. vna. cinnamomi. drach. ij. Et ſyrupus de ſumoterræ noſter eſt proprius. Et de epythimo, cum eſt ex aduſtione cauſatum, cum ſucco fumiterræ.

Syrupus ad phlegma dulce. Syrupus ad phlegma dulce digeſtiuus. Recip. hyſſopi, meliſſæ, capil. ve. boraginis, & bugloſſæ ana M. i. liqui. vnc. i. paſſularum, hordei, cicerum, ana partem. i. lupulorum cichoreæ ana. M. i. ſchænanthi. vnc. ij. florum roriſmarini. vnc. ſemis. ani. fœni. acori. eupatorij. ana vnc. s. radicum quinque communium in aceto. an. vnc. i. zucchari, geleniabin ana lib. s. radicum acetoſæ. vnc. ij. aromatizentur cum cinnamo. vnc. ij.

Syrupus ad vitreum phlegma. Syrupus ad vitreum phlegma Recip. hyſſopi, calamenthi, origani, haſce, ſtœchadis arabici, meliſſæ ana. G M. i. florum roriſmarini, bedeguar ana vnc. i. carui, aſari, ameos, cinnamo. ana vnc. i. radicum. v. communium corticum capparorum ana vnc. i. nigellæ, cyperi, ana vnc. s. mellis deſpumati lib. s. geleniabin lib. s. aceti ſcillitici ana vnc. iij. & aromatizentur. Reci. cinnamo, galangæ. ziugib. piperis albi ana vnc. ij. ſpicæ. drach ſem. ſandalorum. vnc. i. Et conueniens eſt ſyrupus noſter de ſtœchade, ſi non prohibeat febris. Et trochiſcorum ſpecies, ſecundum diuerſitatem ſpecierum, ſunt conuenientes in adęquatione materiæ, quas in antidotario diximus. Et hieræ Rufin. Galen. hiera Logodionis.

Ad purgationem autem iſtorum procedes cum decoctione haſce, & epithymi ad phlegma acetoſum, & ponticum, cum puluere agarici, & turbith, & polypodij ad phlegma ſalſum, cum decoctione ſumiterræ, puluere agarici, & myrob. citri. & hiera Gale. & Ruſi. Ad phlegma dulce cum decoctione ſucci herbarum cum rhabar. & agarico, & decoctione eupatorij, aqua fru- H ctuum, & ſimilibus. Ad phlegma vitreum cum decoctione ſtęchadis, & haſce cum agarico, colocynthide, & ſpeciebus gummorum. Et hiera colocynthidis, hiera Logodionis, & Hermetis. Et pilulæ ſunt conuenientes huic intentioni, quas in noſtro antidotario diximus. Ex quibus eliges ſecundum ſpeciei exigentiam, ſpeciales Heben. Meſue.

Decoctio ad frigus. Medicina conferens infantibus febrientibus cum ſiti. Recip. fermenti piſtorum infuſi in aqua, & colati poſt duas horas. vnc. i. ſpodij. ſcrup s. & quartum. ſcru i. de croco, & zucch. tabarzet ana ſcrup. i. Conficiantur, & dentur in potu cum vnc. iij. aquæ, quoniam ſedat febres eorum, & aufert ſitim.

Decoctio conferens frigori, & rigori cum ſolutione materiæ facientis ipſum. Recip. hieræ. drac. i. turbith. drac. x. myrob. nigrorum, eupatorij, ana drac. v. ſalis indi. drach. iij. bedeguar, ſuchaha ana drac. iiij. aniſi drac. iij. terantur, & decoquantur cum aqua apij, & ſumatur E de ea in potu in quantitate, ſecundum neceſſitatem, & aliqui addunt prædictis ſpicæ drac. i. mentę ſiccæ. drac. iij. radicum lilij. drac. vi. & informa trochiſcos cum ſucco eupatorij.

Emplaſtrum conferens ad debilitatem ſecundum Abuha. ℞. chamæmeli. vnc. ij. maſti. vnc. s. mellis. vnc. ij. decoquantur cum vino. vnc. ij. Et ſi ceciderit appetitus, melius eſt, vt adminiſtretur vinum, in quo decocta ſunt chamæmelum, dactyli, melilotum, & abſynthium, & ſi non interius, ſed exterius ſupra os ſtomachi applicentur cum ſpongia.

Trochiſci de abſyn. conferentes quotidianæ inſeparabili. Recip. aſari, ſem. apij, amygd. ama. ſuchaha, bedeguar. ſucci eupa. ſpicæ, maſti. ana. vnc. ij. florum abſyn. drac. iiij. Conficiantur cum ſucco abſyn. & informentur in pondere. drac. i. Doſis. drac. i. cum ſyrupo ace. & aqua geleniabin.

Medicamen de turbith. Deſcriptio medicinæ de turbith conferens ei in principi. ℞. zingib. maſti. ana drachm. ij. turbith ſicut alcohol puluerizati. vnc. x. zuccha. tabarzet, quantum omnia. detur de eo in nocte qualibet aur. i. quando natura non eſt lenis. Cum enim fuerit lenis ſaltem in diebus non indigebit eo, & eſt Abuhali.

Decoctio ad phlegma ſalſum. Decoctio bona ad phlegma ſalſum, in quo vincit cholera. Recip. eupatorij, drach. v. radicum lilij, radicum liquiritiæ, ameos, ana drac. iij. ſem. apij, & fœn. drach. iiij. ſem. communium. vnc. ij. roſ. vnc. v. decoquantur in aqua, & ſi vis ſyrupentur cum additione zucch. tabarzet. doſis omni die vnc. iij. Et aliqui addunt bedeguar, ad ſuchaha, abſynthij, & paſſularum ana. vnc. v. Et etiā aliqui addunt ſucci granatorū muzorum lib. s. & eſt vtile.

Confectio trochiſcorum ad prolongationem eius. Recip. roſ. drac. x. maſti. fœn. ſem. apij. ſem. endi. ſucci abſynth. ſucci eupato. omnium ana dra. iij. ſpodij. drac. v. & ſit doſis. an. dra. iij. vſq; ad v. geleniabin cum decoctione ſe.

Confectio alia trochiſcorum laxatiuorum ad idem. ℞. hierę ſucci eupatorij, abſynthij, ſuchaha, bedeguar G ana vnc. v. ſem. fœni. apij, ana vnc. iij. ſalis naptici, ſem. cuſcutę, berberis ana drac. x. agarici drach. xv. trochiſc. de roſ. drac xx. turbith. drac. xxx. fiant ex eis trochiſci. drac. i. & ſ. & da. i. per tertium. Serapio inquit. drac. i. ſemi. hyoſcyami data cum vino curat febrem epialam.

Confectio aliorum trochi. ad idem. Rec. aloes. myro. citrin. rhabar. maſti. ſuc. eupatarij, abſynthij ana P. i. cro. P. i. & ſ. Conficiantur, & adminiſtrentur.

Syrupus ad feb. chronicas. Syrupus ex inuentione noſtra conferens ad feb. chronicas phlegmaticas, cholericas, & melancholicas, quarum difficilis eſt eradicatio, cum debilitate ſtomachi, & oppilationibus. Recip. Succi bletę mi. ſucci endi. aceti, paſſularum ana lib. i. ſucci mentę, ſucci buglo. ana lib. ſ. aquæ fontis. lib. ij. in his reſideant. ſ. radicum communium ana vnc. i. radi. ſcolo. & lupulorum ana vnc. i. capil. vene. bedeguar, corticum capparis, cymarū & corticum tamariſci ana vnc. i. ani. fœni. aſari, cuſcutę, altheę, ameos, andacochę, linguę arietis, pentaphylli ana vnc. ſemis. cymarum ſchęnanthi, cinnamo. ana. H vnc. ſemis. ſem. communium; corticum citri, ana vnc. ij. hordei, cicerum. ana P. i. folliculorum ſenę. ſumiterræ, ana vnc. ſemis. Deinde decoquantur vſque ad conſumptionem medietatis. poſteā colentur cum expreſſione, & colaturæ addantur pulueris zuccha. lib. ij. geleniabin ſpice, ligni aloes, garyophyl. an. vnc. v. folij nucis muſ. ana ſcrup. ij. cubebarum, ſandalorum, citri, ſpodij ana vnc. ij. Doſis. vnc. ij. cum calida in aurora. Et eſt efficax, & expertus, liberans (ſi Chriſtus voluerit.)

De med. feb. cholericarum, & primo de tertiana pura. Cap. 4.

Tertiana eſt febris accenſa in cholera putreſcente, quapropter, & quia exacerbatur per tertium, dicta eſt tertiana, prout dictum eſt ſupra. Recipit autem diſtinctionem duplicem, eſſentialem ſcilicet & accidentalem Eſſentialem primo ratione ſuæ cauſæ, ſeu materiæ di-

viæ diuerſificantis eius ſpeciem, eo quod diuerſificat eius eſſentiam, & accidentia, atque cauſam, vt infra patebit. Cum enim cauſa eius interior, & immediata in qua accenditur, ſit cholera putreſcens; aut eſt pura, ratione cuius pura dicetur; aut non pura, à qua dicetur impura, quam Hippo. vocauit adulterinam in ſuo regimine acutorum, vt quia fit in putredine choleræ mixtæ phlegmati, ſubtili, vel craſſo, commixtione partiali, & vera; ex qua vnus humor in ſpecie reſultauit, vt eſt cholera citrina, & vitellina, vnum paroxyſmum faciens eſſentia, calore, & rigore non diuerſum, vt hemitritæo. Cuius cauſæ ſunt duæ materiæ, & diuerſæ in ſpecie, vt plurimum cholera, & phlegma, ſeparatæ ſecundum locum. Et ſi dicantur commiſtæ ſunt ſecundum vicinitatem commixtæ, non ſecundum partes materiæ; & proinde duos diuerſos paroxyſmos ſunt facientes, vt infra capitulo ſuo dicetur. Cum autem choleram puram dicemus, rubeam intelligimus, non nigram. Cum ſit cauſa febris quartanæ, vt infra patebit, non viridem vt praſinam, & æruginoſam, cum feb. non facit, vt Hippoc. dixit. Et ſi facit, mortalem facit, propter ſuã naturam venenoſam, corrumpentem naturam noſtri corporis, & propter ſi natura non ſit æquiuoca, vt dixit Auerrois.

Accidentalem autem recipit diſtinctionem ratione ſui motus ad afflictionem continui, vel interpolan, vnde eſt duplex, interpolata ſcilicet, & continua. Interpolata eſt, quia in ſuo motu ad afflictionem, et exacerbationem partium interpolantur exacerbationes ipſius quiete vera cadente in medio earum. Continua vero eius eſt duplex, quædam proportionalis illi, quæ in quibuſdam periodis partium, licet fortius exacerbari manifeſte appareat, tamen in exacerbationibus non deficit, donec totaliter conſumatur; licet in exacerbationibus ſuis tepeſcat, conueniens; & differens ab interpolata, vt in præcedenti capitulo dictum eſt; cuius nomen eſt tertiana continua, Alia eſt, quæ proportionatur magis ſynochæ, eo quod, & ſi de cholera ſit, & plurimum per tertium exacerbatur, tamen quia exacerbatio, ſeu accenſio caloris eius, & tepor, & etiam manifeſta mediante artifice medico ſenſitiuo, iudicabitur eſſe de genere ſynochæ veræ, ab aliquibus, & male. Non enim feb. à circuitione paroxyſmorum in genere, ſed in ſpecie ponitur; ſed potius à materia, & eſſentia, vt dictum eſt ſupra: per quam etiam eſt cognoſcendæ, ſicut homo per propriam formam, ſicut docuit Galen. & etiam eſt curanda, vt infra patebit. Hæc autem eſt cauſon verus de genere tertianæ dicendus, non de genere ſynochæ; valde enim in ambo differunt, vt in materia, & eſſentia, qua eſt etiam differens a prædictis poſitione materiæ principaliter, vt in principio dictum eſt. Interpolata enim eſt in cholera putreſcente extra venas, vt in carne, & poris cutis. Continua vero proportionalis eſt principaliter in cholera putreſcente in venis diffuſis per corpus à corde remotis. Cauſon vero eſt in cholera putreſcente, & multa in venis partium vicinan num cordi, vt in venis pulmonis, capſula cordis, ore ſtomachi; & in partibus hepatis proprie; aut quia talis choleræ poſitio accidit tertianæ non diuerſificans eſſentiam eius, aut accidentia, neque curam in ſpecie, ſed ſolum in quanto, talis diuiſio accidentalis eſt dicta. Et cum cauſa eius interior ex iam dictis ſit nota, exterius cauſa eius ſciendum eſt, quòd eſt conuerſio regiminis in omnibus non naturalibus rebus ad calidum, & ſiccum.

Diſcendum. *1. de Criſ. cap. 8.*

De ſignis. Signa. cognitio tertianæ ſimpliciter, & abſolute, ex iam dictis eius cauſis aſſumitur ex ſui eſſentia, & accidentibus proprijs, & circumſtantijs conſimilibus. Cauſa vero exterior eſt manifeſta, ſaltem ex relatione aſtantium, vel infirmi. Interior, quia cholera generata ex præcedenti regimine accipitur, & ex de corpore exeuntibus, ſua eſſentia quoque cognoſcitur à qualitate caloris. qui acutus, & mordax. Et proprijs accidentibus, quę ſunt actiones læſæ, & qualitates mutatæ, vt eſt dolor capitis plerumque, & quandoque alienatio, vigiliæ, ſiccitas labiorum, cum bothor apparentibus, & fiſſura in eis, & *Accidentia.* oris amaritudo, & ſiccitas eius, & ſitis vehemens, anguſtia, & inquietudo, & nauſea, & in pluribus ſiccitas ventris, quoniam ſuperius cholera rẽdit ad ſubcutaneas partes ex circumſtantijs quoque conſimilibus, & pari etiam illis, quia fit in complexione cholerica ætate iuuentutis, forma corporis tenui, conſuetis in calidis, & ſiccis, & in diæta conſimili tempore ætatis conſtitutione, & aere, calidis, & ſiccis, & multiplicatio eius tunc temporis quando accidit. Hæc autem ſigna dicta tertianam febrem indicant eſſe puram, & veram; adeo vt intantum à veritate ſecedat, inquantum aliquid eorum deficit, vel aliquid admiſceatur eis.

Signa puræ. Cognitio autem tertianæ puræ, & non puræ ex ſignis diſtinguentibus inter eas habetur; quæ ſunt, quoniam in pura ſigna ſunt puræ cholerę in exeuntibus apparentia, vt quia vomitus eſt cholericus, & citrinus, incenſus, & ſpumoſus, & ſimiliter egeſtio, & vrina eſt ignea, & ſubtilis. Et incipit paroxyſmus eius cum rigore parum durante, & cum vomitu cholerico plurimum, & calor cito extenditur a corpore ad eſtrema adhuc frigida, & augmentatur cito, quia venit ad ſtatum, & eſt acutus, mordax, citoq; reſoluitur, & declinat cum ſudore plurimum, vel tepeſcit abſq; manifeſta euacuatione, vt quia conſumatur in horis quatuor paroxyſmus, qui minor eſt, & in duodecim, qui eſt maior, quod ſi addat, eius additio ſecundum plurimum perueniens eſt ad horas vij. Et pulſus eſt velox, & frequens valde licet in principio fuerit coarctatus, & incrementa circuitus ipſorum, paroxyſmorum ſeruantes ſecundum ordinem. Tempus durationis vniuerſalis morbi non extenditur vltra paroxyſmos. vij. cum non interueniat error; imo quandoq; conſumitur totum in vno paroxyſmo, & facit. Et quandoq; complet primum ſuum augmentum, & ſtatum in primo paroxyſmo, alium declinando propter ſubtilitatem, & paucitatem materiæ. Et in vrina eius cito apparet digeſtio, vel in quarta, vel tertia, & accidentia ſuperius dicta ſunt multum intenſa, nec aliquod ſignum prolongationis ex his, quæ dicta ſunt ſupra exiſtit.

Pulſus. *Vrina.*

Signa impuræ. In non pura vero egeſtio apparet, quod eſt, quia in exeuntibus phlegma choleræ inuenitur permiſtum valde. Et vrina citrinitatis remiſſæ, ſpiſſæ ſubſtantiæ, niſi oppilatio contradicat. Et paroxyſmus eius incipit cum horripilatione durante multum, & calor tarde extenditur, vt perueniat ad augmẽtum, & ad ſtatum, nec cum ęqualitate venit, & eſt obtuſus, vel minus acutus habens diuerſitates, & tardius reſoluitur, & declinat cum pauco ſudore, vel tepeſcit, vt quia conſumatur ſm plurimum in horis. xiiij. & ſecundum plus in xxx. niſi addat ſupra illas, q̃ ſi addat, eius additio erit vſq; ad horam ſuam, quæ eſt 36. vt Gal. dixit. Et ex tũc quieſcit, vel tepeſcit, donec compleantur horæ 48. in duobus diebus comprehenſæ, poſt quos incipiente ſecunda die ad ſecundam exacerbationem mouetur, & quanto magis prolongantur ipſa, etiam eius exacerbatio longior erit propter ſubtilis partis materiæ reſolutionem velocem; & proinde vniuerſalis durationis tempus erit longius, vt extendatur vltra vij. periodum, plus, & minus ſecundũ permixtionem phlegmaris diuerſam. Et plus eſt minoris velocitatis, & frequentiæ. Incremẽta quoq; circuituum inuaſionis ordinẽ non ſunt ſeruantes, imo quandoq; anticipant, quandoq; poſtponunt, quandoq; æqualiter inuadunt, etiam in tempore vniuerſalium vno. Et in vrina tarde apparet digeſtio. Et accidentia ſuperius dicta erunt remiſſa, & inuenitur grauitas capitis multa, & ſubeth cum omnibus ſignis pluribus prolonganonis dictis.

Cognitio vero ipſius interpolatæ, & continuæ ex ſignis ſuperius diſtinctis inter eas ſumitur, quæ poſſunt colligi ex præcedenti capit. Et breuiter ſunt quod eſt, quia interpolata incipit cum rigore, & punctione in cute in primis diebus. In proceſſu vero cum horripilatione, ſecundum contrarium quotidianæ, & quartanæ. Et declinat cum ſudore copinſo, & vomitu, & quandoque cum fluxu ventris, & vrina ſubtilis ſubſtantiæ, & claræ tincturæ. Pulſus vero eſt velox abſque inæqua-

litate. Contiuna vero proportionalis ei non incipit cum rigore, nec horripilatione, ſed cum tempore quodam extremorũ, & pulſus coarctatione, & eius calor acutior eſt. Et accidentia dicta tertianæ vehementiora ſunt quam in prima: nec tepeſcit cum aliqua manifeſta euacuatione. Et vrina turbida, & pulſus diuerſus, & inæqualis, & eſt periculoſior, quam interpolata, vt in apho. Hippo. dixit, licet minus, quam cauſon propter intentionem caloris in interioribus magis, & accidentium auſteritate ex malitia ſuæ cauſæ, & vicinitate eius ad cor. Qui cum ſit duplex verus, & non verus. Verus quidem à phlegmate falſo fit in prædictis partibus putreſcente. De vero, qui de cholera putreſcente in prædictis partibus fit, prius ſigna ponamus ſummatim, quia ſuperius poſita ſunt diſperſim, quamquam Auer. velit ipſum ex putrefactione non fieri, quod arbitratus eſt propter aptitudinem choleræ ad inflammandum, ratione ſuæ complexionis, & ratione loci, ſeu poſitionis in locis inflammabilibus valde; ſi enim ſanguis id efficit, multo magis cholera cum poſſit multa in corpore abundare prout in cauſone ponitur, & temporis ſufficientia adſit ad inflammandum. Et licet eſſe poſſit, non tamen erit inflammatio correſpondens ſuæ naturę intenſiuæ; quemadmodum ſi ex ipſius putredine fiat, & ſunt talia ſigna, quia choleræ drymis idest acris, & multæ.

6. apho. 43. — *Cauſon duplex.*

De ſignis cauſonis veri. Signa in exeuntibus ſunt apparentia, & vrina eius ad vltimũ gradum citrinitatis peruenit, vt color capillorũ croci. Et regimen præcedens in acutis, & motus eius ad afflictionem, & aſcenſionem caloris, & tepor eſt inſenſatus calor acutior cæteris creſcens apud moram manus, cũ in prædictis diminuatur. Accidentia tertianæ ſunt vehementiora in eo, quam in tertiana continua. Ex quibus eſt ſiccitas linguæ, & nigredo ſubſequens, & multa ſitis, niſi tuſſis modice prouocata, vt Hippo. dixit in apho. Et pulſus erit maioris velocitatis, frequentiæ, & inæqualitatis in diuerſitate. Et eſt periculoſior, maxime ſi in circumſtantijs contrarijs fiat, vt in complexione frigida, & humida, in pueritia, & in infantia. In ſenectute magis propter defectum naturæ, & elongationem magnã ab ipſa. Vnde Hippoc. in apho. paruus eſt calor, & propter hoc ſenibus febres non ſunt acutæ, frigidum enim habẽt corpus. Et alibi. Senes plerumque iuuenibus minus ęgrotant. Si vero eis aliquæ ægritudines acutæ fiunt, moriuntur propter naturæ defectum non valentis pugnare cum ægritudine, nec tolerate auxilia excedentia conuenientia illi. Et criſis eius eſt cum tremore, cui alienatio ſuccedit, & hoc propter motum choleræ de venis ad extra, & expanſionem eius ad ſenſibilia membra, vt expellatur, quã tremor ſequitur, & quia in motu ſumi reſoluuntur petentes cerebrum alienatio fit, quæ ſoluere dicitur ipſum, eo quod cum alienatione fit expulſio materiæ eius, aut cum vomitu, aut fluxu ventris, aut ſudore, aut fluxu ſanguinis narium, cum eis fuerit aſſociatum peccatum ſanguinis, cui impetum cholera præſtet ſimul cum febre.

6. apho. 54. — *1. apho. 14.* — *2. apho. 39.*

De ſignis cauſonis nõ veri. Signa vero cauſonis non veri, quæ Hippoc. dixit, ſunt ſigna phlegmatis falſi in præcedenti cap. dicta. Et magnitudo febris, ſitis, & aliorum accidentium pluſquam conueniunt phlegmati tali in locis alijs putreſcenti, prout ſupra in capit. generalis curationis eſt dictum; minus tamen, quam ex facto ex cholera. Ita vt ſolutio ventris, & caſus appetitus, minus in eo accidant quàm in cholerico. Ita, quòd ſi in ſanitibus accidat, abhorreant mãmillam. Et ſi quid de lacte ſumant, in ſtomacho eorum aceſcat. Et quandoque eryſipelas in facie accidit habentis ipſum, quæ eſt commune ſignum vtriuſque. Et cum addit fortior eſt in cholerico, & in phlegmatico magis perdurans.

De cura tertianæ. In cura tertianæ duplex eſt intentio, ſeu indicium, ſeu regimen, commune, & proprium. Commune, quod omni ſuæ ſpeciei communiter conuenit, & eſt quatuor res. Abſciſſio cauſæ, alteratio febr. diætæ ordinatio, & accidentium correctio. Cauſæ abſciſſio in duobus conſiſtit in digeſtione, ſeu adæquatione, & ipſius euacuatione. Adæquationem cõplent medicinæ minoratiuæ, ſi in materia ſit multitudo, & alteratiuæ reſidui. Minoratiuæ ſunt propter vomitus quotieſcumque cholera ad os ſtomachi fecerit impetum, nauſeam prouocando, & maxime in principio paroxyſmi. Et ſi declinauerit ad inteſtina, quia mordicationem in eis fecerint clyſteres, & pharmacia lenitiua ſuauiter ſoluentia abſque motu, & caliditate inducente ebullitionem in ipſa, & abſque ponticitate, vt myrob. ſunt, quoniam impediũt digeſtionem in reſiduo. Ex clyſteribus ſunt, quæ fiunt ex malua, althæa, iuiubis, radicibus lilij, prunis, ſebeſten, & oleo viola. ſucco ſiclæ, & parum ſalis.

De minoratiuis.

Lenitiua ſimplicia. Ex lenitiuis pharmacis ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ſimplicia ſunt, aqua hordei, ſyrupus violatus, & violæ conditæ cum zuccharo, tamarindi infuſi in aqua de nocte, & de mane colentur, & diſſoluantur in eis ſiracoſt, aut terenіabin, aut aqua duorum granatorum, & mellis caſiæ fiſt. cum aqua hordei, & infuſio prunorum cum aliquo prædictorum, & mucilagine pſyllij. Auicen. docuit in eis adminiſtrari aliquid rhabar. ad confortationem ſtomachi, quem prædicta habent debilitare. nec eſt curandum, ſi non præceſſerit digeſtio, cum calida ſit de ſe ſubtilis, naturæ obediens, & ſecundo ſit paucæ quantitatis. Decoctio alubleb cum terenіabin, & paſſulis enucleatis, & ſimilibus. Et compoſita ſunt, quæ componuntur ex prædictis, vt aqua fructuum, quamquam Abuh. illam doceat poſtponendã eſſe vſque ad hebdomadam, quod eſt, quia ibi loquitur in feb. cuius materiæ digeſtio, & minoratio diſcrepet ab intentione feb. & infrigidando, cuius contrarium eſt hic. Et licet generaliter dicendo omnino oporteat, vt poſtponatur, vſque ad hebdomadam; illud eſt, quia cum ſoluet, & infrigidet ſimul, & humor ſoluendus ſit frigidus, non poterit aliquo modo eſſe digerens, vt apte minui poſſit ante hebdomadã per illam, imo cum ſit frigidus, incrudabitur, & non minuetur, licet infrigidet feb. poſt hebdomadam vero data feb. infrigidat, & materiam ſi non minuat, ſaltem leniendo ad minorationem diſponit. Et ex illis eſt phlebotomia, ſi cum peccato ſanguinis fuerit cholera, & vrina rubea fuerit, & ſpiſſa, & virtus, & ætas conſenſerint; vel alia illi proportionalia. Sed oportet, vt prætermittatur in principio vſque ad tres paroxyſ. donec aliqua digeſtio in humoribus facta fuerit à debita permixtione; quamquam enim ſit minoratiua, & proinde licet in principio poſſit concedi; tamen propter peccatum, & dominium choleræ, ne effręniter propter euacuationem ſanguinis voluit Gal. vt in principio dimittatur, donec inſpiſſetur, & permixtionem cum ſanguine recipiat cholera, vt ſimul euacuetur cum illo.

Compoſita. — *Phleb.*

Nec oportet vt moueas in die periodi aliquid, niſi propter neceſſitatem, deinde prouoces naturam cum diureticis frigidis, & rarifica poros cum oleo chamæmelino, & aqua calida, quæ ſunt alteratiuæ.

De digeſtiuis. In reſiduo adæquationem facientes ſunt ſimplices, & compoſitæ, & ſimplices ſunt granata muza, & acetoſa, & arancia, & ſucci ipſorum cum zuccharo. Ex compoſitis autem eſt oxyſacchara, & ſyrupus acetoſus ſimplex omni mane cum frigida ſumptus, ſi aliud non prohibeat, ante paroxyſmum per tres horas, vel quatuor, & in proceſſu cum emulſione ſeminum frigidorum, & diureticorum ſi inflammatio intendatur, & poſt ipſum per duas horas aqua hordei ſumpta, nam quod inficit illud hoc abſtergit, & lauat, quare poſt paroxyſmum etiam detur, vel in ipſo ſyrupus acetoſus de radicibus cum geleniabin ſecundum exigentiam cauſæ, & breuiter omnia acetoſa. Inquit enim Hippoc, Vniuerſaliter autem aceti acredo eos iuuat, qui choleram habent amaram, non autem nigram. Cholera autem euaneſcendo in naturam phlegmatis transfertur cum ab aceto retrahitur, & altera adæquata materia eius euacuationem plurimum complent medicinæ, quæ cum eradicatione illam euacuant, quales ſunt medicinæ lenitiuæ prædictæ, in quantitate augmentatæ, & pharmaca abſque multa caliditate ſoluentia, vt rhabarba. maxime myroba. citri. chebuli, agaricus, & aliud ſecundum

De ſolutiuis.

cundum mixtionem materiæ, & quandoque expedit illis aſſociare diagridium in robuſtis corporibus, ſit tamen rectificatum, & mixtum cum ſyrupo de nenuphare, de pomis ad frangendum caliditatem eius: deinde dabis diureتica frigida, & calida temperate.

Alteratio. Alterationem feb. complent frigida, & humida, interius, & exterius, & per omnem modum approximata, prout ſupra in cap. generalis curationis eſt dictum. ſunt enim in hac febre maxime neceſſaria, cum calorem naturalem, & ſpiritus diſgregent, & reſoluant furiam caliditatis ipſius, & inquietudinem corporis, & alijs accidentibus, quos reducunt, & congregant. Quapropter Abuh. iuſſit poſt paroxyſmum pedes in aquam frigidam mitti, ad quod etiam ſomnus adiuuat poſt cibũ conceſſus; ſint tamen calida adminiſtrata ſecundum cano. prænotatos. Et ex appropriatis eſt andacocha cum patiẽs tertianam ſumit tria ex folijs eius, aut granis ipſius, quia alterabitur circuitus eius feb. & linguæ arietis, & plantaginis radices tres cum vini vnc. iij. vel iiij. bibantur feb. triangulæ. i. tertiana, & ſandali conferunt ei, & cauſoni, & proprie albi. Et cucurbita, & aqua hordei infrigidatiua, & humectatiua eſt febrium. Et datur in calidis pura, & in frigidis cum apio, & fæx panis abluttus eſt infrigidatiuus, & conuenit calefactis, neque calefacit, neque oppilat, & nenuphar eripit caliditates a ſe. Et ex illis eſt vngula caballina, & proprie aquanca. Et ſuccus plantaginis depuratæ in quantitate. vnc. iij. ante paroxyſmum per horam, ſicut dixit Dioſcorides. Et tres pedes pentaphylli cum tribus verbenæ contriti, & reſidentes in vino Græco antiquo per noctem, & colati * mane, & ſumpta colatura ante paroxyſmum per horam. Et ſum expertus multoties in ſimplici, & ſimplici, & duplici.

** cum manu.*

Diæta. Diætæ autem ordinatio completur cum cibis, & potibus proprie, qui in qualitate ſunt frigidi, & humidi, inſipidi, vel acetoſi, quales ſunt ex granis collectis, vt hordeo, & ſuccus eius, & ex pane abluto cum frigida pluries prout conſuetum eſt Gallicis, vel decoctio in aqua cum zuccharo, prout conſuetum Lombardis, & hoc vt frumenti, & fermenti, & etiam ſalis, ſi ſit ibi caliditas, extinguatur. Et ex chondio, vel liri, prout cõſuetum eſt Ianuenſibus, & maxime in acutis, & incenſiuis, in quibus ſubtilia aduruntur. quapropter aliqui far etiam miniſtrant, quod reprobamus, cum enim oppilationẽ non digerat, nec abſtergat, ſed potius augeat, cuius contrarium debet cibus febricitantium agere, ſicut Hippoc. & Gal. monſtrauit, & ex fructu, vt ſunt cucur. cucum. citruli, pruna matura proprie, iuiubæ, ſebeſten, mora celſi, & acetæ, granata acetoſa, & muza, limones, arãcia, & melon Indus quandoque. Et enim maximi iuuamenti in extinctione inceſionis. Et cum hoc quod parum nutrit, & ſoluit, & prouocat, & facit ſudare adæquando materiam, & alleuiando naturam à caloris incendio, quare confortatur, & corporis ſuperfluitates alteratas vniuerſas extractione mouendo expellit. Et breuiter omnes inſipidi, & acres non dulces, quoniam in choleram conuertuntur; vt ſunt ficus, vuæ, melones dulces, & ſimiles non vnctuoſi, quia ſunt etiam inflammabiles, & veræ choleræ; vt ſunt amygdalæ duces. Et carnes niſi rectificatæ, cum mixtione granorum, acreſta, ſucco limonum, & ſimilium. Et ex herbis, vt ſunt lactuca, portu. endi. atriplices, ſpinachia, bletæ, & ſimiles. Sint quoque in quantitate pauca datæ, prout conuenit morbo. Tertiana enim ſe breuem oſtendit, dixit Gal. Et proinde ad tenuitatem cibus eius tendat ſecundum magis, & minus; prout eius conuenit ſpeciebus virtuti, & ſtatui eorũdem. Cum enim ſtatum arbitrantis propinquum, vt in ſecundo, vel tertio paroxyſmo, ſeu die, vt quia in vrina nebula alba appareat prima, vel ſecunda die, ſufficiant eis granata, lactuca, pruna, & ſimilia, & potus aquæ hordei ſubtilis, & ſuccus granatorum, & vinum aquoſum, plurimumque lymphatum poſt digeſtionem. Si vero remanet vſque ad periodum, vel diem quartum, quintum, ſextum, vel ſeptimum dabis chiſt hordei, vel ſuccum eius, & aquam hordei ſpiſſam cum zuccha. & cibum ex prædictis fructibus, & herbis, & ſimilia. Si vero vltra prolongabitur, procedas ad latus eius craſſioris diæte ſecundum plus, & minus, prout fuerit expediens illis. Et proinde dabis auiculas paruas, extrema pullorum, teſticulos gallorum nouorum nondum coeuntium. Coeuntium enim teſtes acquiſierunt infectionem, & malum odorem à ſpermate, & ſi ſint perfectiores, verum eſt in ſua propria actione generationis, quamdiu ſunt viui, non tamen in nutricationis virtute, & cerebrum ipſarum, ſi nauſea non ſit. Et vitella ouorum recentium alterata in decoctione eorum in aqua hordei, vel alia cum prunis, acreſta, vel granis granatorum, & ſimilibus, & cum humectatione ipſarum.

1. ad Glau. cap. 8.

Modus. Oportet autem, vt in exhibitione prædictorum cum gradatione procedas, vt in principio tenuiter, & in augmento tenuius, & in ſtatu remiſſe cibes. In declinatione vero vberius. Et diſcreta quantitas ſit, prout ſuperius dictum eſt, numerus quoque cibationis ſit, prout conſuetudini conuenit, niſi obuiet paroxyſmus, prout infra in cura feb. propria tertianæ non puræ dicetur.

De tempore cibationis. Tempus autem cibationis ſit ex quo fæces primi ſcilicet cibi fuerint euacuatæ, & hora quietis, cum qua conſuetus continet, melius eſt, ſit autem ante paroxyſmi horam per tres, vel quatuor horas ad minus, vt ante ſuperuentum eius ſit prædigeſtus, quod ſi non, docuit Hip. ipſum vomitum cum tepida, & aceto prouoca.

Documen. notabile. Ordo autem ſit vt lubrica præmittantur. Et modus præparationis, vt ſint decocta cum rectificantibus, & alterantibus; vt eſt dictum, non ſint aſſa, neque frixa, quoniam conſtipant, niſi expediant, & corrumpantur, ſi in patella ſint frixa, & cũ hoc nutrimentum quartũ impendant. In alijs autem rebus non naturalibus conueniẽtia.

Declinante vero ipſa, & euacuata materia digeſta, balneabis in ſemicupio dulcium aquarum, & eucratarum, quoniam reſoluit reliquias, cum prouocatione ſudoris, & infrigidat, & humectat. Ad quod poſt ſudorẽ vngantur cum oleo vio. & roſ & proinde nõ intret ipſum cum labore, ne multis horam prolonget, imo egrediatur velociter, deinde ſi expediet reiterent. Melius enim eſt reiteratio quam prolongatio moræ. Poſt quod cibabis cibis prædictis, nutrientibus, & humectantibus, & potabis vino aquoſo valde, permixto aquæ pluuiæ, quoniam vinum temperatum humores contemperat, ſi quid reſidui fuerit, membra perforat, calorem naturalem excitat, vt choleram per ſudorem, & vrinam expellat, & cũ hoc membra arefacta infrigidat, & humectat, faciendo aquam frigidam penetrare.

Cum poſt criſim, & euacuationem remãſerit aliquid caloris inſeparabilis, vel difficile alterabilis, ſupereſt tibi, vt adminiſtres ſyrupum acetoſum, cum ſuccis diureticis, in quo eſt decoctio ſeminum, & radicum diureti. qui materiam inobedientem, & corporis viam diſponit ad reſolutionem, & euacuationem facilem. Quarta rem complent prædicta in ſuis capitulis enumerata.

Iudicium proprium in cura tertianæ, eſt quod proprie vnicuique ex ſpeciebus eius debetur. Aliud enim debetur puræ aliud impuræ, aliud interpolatæ, & aliud continuæ inter ſe; ſunt enim adinuicem differentia, quo ad alias res quatuor prædiſtinctas in cura communi, non in ſpeccie, cum cholera ſit peccans, vel in prædominio vtriuſque, ſed in quanto propter additam materiam frigidam phlegmatis mixti illi. Quapropter prædictis magis, vel minus excedentibus in frigiditate, & humiditate; addita virtute alia ſuper illis propter ſubſtantiam phlegmatis viſcoſam, & craſſam.

Cura ter. puræ. Sic pura equidem ex exſcindentibus cauſam eam euacuando, & digerendo de prædictis indiget frigidis, & humidis, puris; vel parum in caliditate, & ſiccitate excedentibus, ſaltem propter oppilationem; & purgationem materiæ cum attractione, euacuatione, & eradicatione, & ex alterantibus feb. ſimiliter frigidis, & humidis puris, & balneo, prædicto, quod vtrique cauſæ ſcilicet, & feb. eſt conueniens ſua hora, vt poſt completam digeſtionem, & ante digeſtionem perfectam, cuius materias digerat inſpiſſando,

& ſudorem prouocando, ipſam totam propter dyſcraſiæ homogeneitatem reſoluat, ac alteret ſeb. dyſcraſiam. Et multa ex eius accidentibus corrigat, & emendet. Et diæta ex cibis, & potibus prædictis frigidis, & humidis puris, cum maiori ſubtiliate propter acumen, & breuitatem ipſius, quãto enim magis cholera denominatur, tanto magis acumen morbi ſignificatur, Gal. att. & numerum cibationum inter paroxyſmum, & paroxyſmum ſit triplex, ſi conſueuit.

1. progn. 46.

Non puræ vero illis frigidis, & humidis indiget propter dominium choleræ, ſed minus propter additionem, & permixtionem phlegmatis ipſi choleræ. Et cum addita virtute incidentium, abſtergentium, ſubtiliantium, aperientium, & ſoluentium cum caliditate, & ſiccitate temperata, & etiam manifeſta; qualia ſunt radices communes, ſucci, & ſemina diureticorum, & agaricus, turbith, polypodium, cartamus, & ſemina vrticæ, aſarum, ſtœchas, centaurea, & ſimilia phlegmatis ſolutiua, & alterantibus ſeb. frigidis, & humidis minus, & balneo indiget poſt digeſtioné perfectam, & declinationem ipſius. Ante enim diſſoluit crudum humorem, & imbibitum totius corporis reddit. Et cum putrido imputridum miſcet, ſubtile reſoluit, & craſſum dimittit.

Et diæta ex cibis, & potibus frigidis, & humidis minus cũ additione ſubtiliantium, & aperientium cũ caliditate pauca, & minori ſubtiliatione. Oportet autem, vt conſideres propinquitatem non puræ ad purã, & elongationem eius ab ea; & ſecundum illud diuerſifica magis, & minus exceſſum illorum. Oportet ergo vt regimen, & cura tertianę puræ ſit cum prædictis, & eorum plurimis.

De cura tertiana nõ puræ.

Non puræ vero cura ſit cum minorantibus prouocatiuis cum aqua calida decoctionis aniſi, & aceto permixto ante cibum, & poſt magis, & in principio paroxyſmi, & clyſteribus cum aqua ſtœchados arabici, caricarum, centaurea, ſucco ſiclæ, melle violato, ſale, & oleo chamæmelino, furfure, & ſale baurach. Et quandoque additur caſia fiſt. & turbith, & hiera picra, & agaricus, cum materia cœperit digeri. Et ex ſolutiuis eſt aqua alubleb proprie, cum reſidentia geleniabin, cum caſia fiſt. & cartamo. Et quandoque confortamus ea cum decoctione turbith, & ex phlebotomia, ſi cum peccato ſit ſanguinis, & minoratiua. Et cum digeſtiuis ex ſyrupo acetoſo ſimplici permixto cum gelenìabin, aut compoſito cum radicibus, & poſt hebdomadam cum virtute aliorum ſubtiliantium, ſicut ex aqua fœni. apij, aniſi, & decoctio abſynthij, quod ſubtiliat materiam, & confortat ſtomachum. Et ſi tranſierit hebdomadas duas, non eſt malum dare trochiſcos de roſis minores. Si autem prolongabitur vltra, non excuſaberis à datione trochiſcorum de eupatorio, & decoctionis eius. Et ſyrupi de ſuccis herbarum, & ſyrupi acetoſi, diacorcotio, diacurcuma, quorũ in antidotario noſtro deſcriptiones inuenies. Et cum calefactorijs, & cataplaſmatibus, vnctionibus, & emplaſtris, cum aperientibus fortibus niſi cholera vitellina ex actione fuerit generata. Quo caſu cũ frigidioribus, quam in cholera pura eſt procedendum, ſubtiliantibus tamen mixtis, propter humorum craſſitiem, & mollificantibus etiam, propter viſcerum tenſionem, quæ ſupra in cura eorum nota ſunt. Cum ergo digeſtio appareat complete euacuabis cum eradicatione, & hoc cum decoctione eupatorij, & endi. cum rhabarbaro, & agarico puluerizatis, & alijs compoſitis pharmacis. quæ infra (duce Chriſto) dicentur. Et Abuh. dixit. Fortaſſe erit neceſſaria medicina fortis vno modo, & debilis modo alio; fortitudo namque eſt in eo, quod euacuat humorem viſcoſum, debilitas vero eſt in eo, quod non euacuat plurimum vice vna, & illud eſt, quia virtus multa ſimul non tolerat, ſed deijcit. Quare oportet, quod fiat gradatio in ea, prout ſupra in phlegmatica diximus. Talis autem medicina ſolutionem aggregat, & digeſtionem, & à virtute melius toleratur.

Et eſt ℞. turbith. vnc. s. & plus ſecundum neceſſitatem, & ſcamm. proprie alcuſugi, lib. 1. & ſupra illud. Conficiantur cum gelenìabin, & bibatur. Aut ſumatur de

E agarico, & ſcammonea ſecũdum hanc comparationem, vt conficiantur cum gelenìabin prædicto. Et bibatur, & ponatur in ſucco roſ. recentium, cuius quantitas ſit dr. 1. & s. aut ſyrupo roſ. & bibatur, & hoc quia remittit calorem ſcammoneæ, & confortat principalia, & ſtomachũ, quem habent offendere, ne lædatur.

Et diæta ex cibis, & potibus humidis, & frigidis dictis, non tamen puris, ſed mixtis ſubtiliantibus, & abſtergentibus notis. Quare oportet, vt cibus ſit panis cum cinnamomo, & aqua hordei ſit ſpiſſa cum decoctione radicum, & proprie cum aceſcit in ſtomacho. Et quandoque cum decoctione piperis, vel hyſſopi, vel calamenthi, vel origani, & ſpicæ ſecundum neceſſitatem: aut aqua cicerum permixta, & cum minori ſubtilatione, quare oportet, vt cibetur cibis ex carnibus cum oleribus, & fructibus dictis, cum fœ. anetho, & petroſ. & ſimilibus gradatim miniſtratis in quantitate continua ſecundum diuerſitatem ipſorum. *Diæta.*

F Sitque numerus cibationum ſecundũ longitudinem, & breuitatem paroxyſmi: ſi. n. ſit longior puta 48. horarum comprehenſarum in duabus diebus, nõ poteris habere quolibet die innocue: quia oportet, vt in duobus diebus ſemel cibes, & cibatio fiat in 37. hora a principio paroxyſmi, quæ eſt prima hora declinationis ipſius perdurans vſque ad complementum. 48. horarum, quod eſt xij. horæ. Et hoc ſi toleret virtus. Si vero non, oportet vt redeas ad capitulum dictum in cap. generalis curationis. Si vero ſit breuior, poteris cibare pluries ſecundum diuerſitatem alleuiationis ipſius, & longitudinem quietis.

Et cura quidem ſeb. cõtinuæ eſt cura interpolatæ iam dictæ in iudicio communi, & abſolute. Cum enim Gal. dixit tertianam, vel tritęam ſeb. intellexit interpolatam. Et cum Hippo. veram dixit in aphor. interpolatam maxime intellexit. Dixit enim tertiana vera, in vij. periodis iudicatur longiſſima: periodus autem maxime, & proprie debetur interpolatę: conſequenter, & improprie cõtinuæ, vnde commentator ſubiunxit, quod illud facit *De cura tertiana continua.* *4. aphor. 59.*

G dies in continuis, quod periodus in interpolatis; quaſi dicat continua tertiana facit, ſeu complet vij. periodos ſuos in ſeptem diebus, ſicut interpolata ſuos in xiiij. Si veræ ſint ambæ; differunt tamen in quanto, quemadmodum eſt dictum in continua ſupra. Quod eſt, quia in cura continuæ tertianæ procedere oportet cum illis tribus communibus prædictis ex abſcindentibus cauſam in digerẽdo, & euacuando fortioribus; & ex alterantibus ſeb. cum minori frigiditate, & extinctione; & cum diętis cibi, & potus ſimiliter maiori ſubtiliatione, & cum abſterſiuis, ſubtiliatiuis, & aperitiuis, cum minoris caliditate, ſi neceſſaria fuerit propter impuritatem, quam in interpolata. Et in cauſone multo magis, niſi in non vero; in nõ vero enim oportet, vt procedas cum euacuatione in principio, cum illis, quæ dicta ſunt, & proprie mucilagine pſyllij. Feſtinatio enim in ea melior eſt, quàm expectare cõplementum digeſtionis: propter periculum acuitatis, & mobilitatis materiæ, & poſitionem ſui, cũ materia eius *De cura cauſonis.*

H ſit diſpoſita, quia ſubtilis peccans in caliditate ſuperflua. Quare oportet, vt cum phlebotomia ſi in vrina fuerit ſpiſſitudo, turbiditas, & rubedo. Si vero igneitas prætermittatur nequaquam; non enim infrigidabit, ſed potius inflammabit. Et cum digeſtiuis ex ſyrupo acetoſo proprie cum emulſione ſeminum communium, & ſeminum frigidorum ex lactucis, endiuia, & portulacis, & interius, & exterius, & per omnem modum, & papauere albo, & cum alterantibus ſeb. dyſcraſiam cum infrigidatione potenti, approximatis interius, & exterius per omnem modum, & interius ſolutiua, ſi calidum ſit administrare aliquod frigidum, vt ſyrupum viola. de nenuphare, de portuis, & aquam ſeminum frigidorum. Aut cum frigidæ aquæ potu vſque ad ſatietatem, & pluries, ſi non fuerit, qd prohibeat, et proprie cum nigredo appareat in lingua. ſi vero ſit quod prohibeat, detur ſyrupus acetoſus, vt ſupra in capitulo generalis curationis eſt dictum, & cum ſyrupo de nenuphare, de papauere, & de limonibus, & de melone indo ſufficientis quantitatis. In pauca enim

quantitate

quantitate conuertitur in choleram, dixit Auerr. Et finaliter cum trochiſcis de camphora vel de ſpodio non ſolutiuis, ſi ſuperfluat venter.

Caueas tamen à ſuperfluitate, quoniam infrigidabit hepar, & perducet ad cachexiam, & hydropiſim.

Exterius vero cum epithematibus ſupra hepar, & cor, & ex ſandalis, roſa, camphora, & ſimilibus, cum aqua coriandri, & roſa. Et ſupra caput cum embrochis, ex frigidis, & ſomniferis epithematibus, ex oxyrhodino cum lacte papau. Etenim eius materia eſt valde apta ad raptum. quare oportet, vt ſolicitudo habeatur de capite magis, attendendum autem in his multum ad naturam corporis, & ætatem.

In virtute enim forti, & iuuentute ſunt concedenda. In debili vero, & in ſenectute, nequaquam, quoniam ſunt cauſa extinctionis febris, & caloris innati.

3. Colliget. c. 6. Sed contra, eſt quod Auerr. ponit. Inquit enim contra Galen. cum inquit, & cauſon in ſene maioris receſſus eſt à natura, quam in iuuene. Quod dictum impugnando dicit. Si ita eſt, ergo fortiora conueniunt ei in cura: ſi cura per contrarium in æquali gradu dyſcraſiæ fieri debet, vt ipſe oſtendit, ſed hoc eſt falſum ſecundum hoc, ergo, & primum.

Et Falco reſpondit, quòd non meminerit diſtinguere tanquam inexpertus Auer. inter contrarium ſecundum exceſſum, ſeu gradum, et ſecundum effectum contrariũ.

In ſene enim patiente cauſonem comparato ad iuuenem maior eſt exceſſus caloris febrilis. & proinde frigida maioris exceſſus conueniunt illi, quam iuueni: non tamen ſecundum gradum, & exceſſum, ſed ſecundum effectum; hæc enim ſeruant naturam, paulatim extinguendo feb. ſuper exceſſum, illa vero extinguendo vtrũque ſimul humorem, & feb. occidũt. *Document.* Et cum correctione accidentium eius diligenti cum fortioribus dictis ſuperius in cap. generalibus curationis. Et caueatur in eo ſuperfluitas ſanguinis natiũ cum his, quæ oportet, quæ dicta ſunt, & infra (Chriſto dante) dicentur; perducunt enim ad defectionem, & inflãmationem maiorẽ, & obſeruatur anhelitus eorum cum oleis, & ceratis. Ex oleis viol ro. & amyg dul. cũ ſucco maluæ, & atriplicis, graſſularum, & ſpinachiarũ, & cera; nec partes pectoris permittantur ſpaſmari. *Dieta:* Et regas eos cum dieta vehementer ſubtili ex cibis, & potibus extinctiuis, dictis hic ſupra, ſi toleret virtus, cum ſtatus eius ſit citus. Quod ſi timeas caſum virtutis ex eo quòd patiens ex æſtuatione reſoluitur plurimum; ex hoc tunc oportet, vt cibes vlterius cũ eis, quæ dicta ſunt in cura febris ſyncopalis ſubtilis.

Et ſi cadat appetitus propter intenſionem dyſcraſiæ calidæ lædentis virtutem ſenſibilem, nõ ſolum in ore ſtomachi, ſed in principio, vt in cerebro. ob quam non ſentiat ſtomachus, quod ſibi neceſſariũ ſit, vt petat cibum, *Curatio notanda.* & turbato cerebro non patiatur cibari, oportet iuuari auxilio ibi tacto ab antiquis, & à modernis ignoto, licet poſſibile, quia rationabile, & expertũ eſt. Et eſt vt fiat colatiuum bonum ex gallia electa, & ponatur in clyſteri, & iniiciatur per anum; trahetur enim per naturam, & nutrit. Iuuatur eo modo, quo eſt poſſibile, & cõueniens ad reſocillationem virtutis, & ſubſiſtentiam eius, donec reſumatur, & redeat ſenſus, vt cibum ſumat, quo confortetur, & vincat finaliter morbum, & curabilis eſt: quod poſſibile eſt, & rationi cõforme. Ordinauit enim natura in inteſtinis omnibus meſaraicas venas, etiam & in recto, vt manus hepatis, quibus ſuccum prædecocti cibi in ſtomacho traheret ad ſeipſum hepar, & conuerteret in ſanguinem nutricationis ſui gratia, & corporis vniuerſi, quod ipſi ſua inanitione trahendi illius neceſſitatem imponit. Si ergo illũ trahit indiſpoſitio naturaliter, in quo multa inanitio non exiſtit, vt non trahat ſuccum colatũ ex inteſtinis in corpore patiente cauſonem: in quo non ſolum attrahens eſt inanitio, ſed etiam calor fortis, & ſic etiam neceſſitas maior, & maxime cum ſuccus talis ſit mulcebris, naturæ amicabilis, & quaſi digeſtus, ſi etiam in exiccatis venulis hora æſtiua emulſerint à ſe humores de genere choleræ attrahant quoque ſuccum, tactæ per

A phlebotomiam inanitæ. Ob quod Gal. præcepit in repletione inteſtinorum ex fęcibus, non debere fieri phlebotomiam, niſi prius illis euacuatis: multo magis attrahent ſuccum colatum, mulcebrẽ, in tam grandi neceſſitate adauctæ; niſi natura ponatur habere mentem, vel non, & intellectum. *9. meth. cap. 5. & 6. & compo. med. ſecundũ loc. cap. 9.* Cum ergo traxerit hepar per illas ſuccum eius, reſocillatur. Et reſocillabit natura admodum ſtomachi. Et ſi vero nutriatur ex eo tanquam in digeſtione prima à natura prædigeſto, licet multum alteratus, & quaſi digeſtus ſit per artem, quæ ſequitur naturam, & perficit eam, exiſtens eius imago, donec redeat, cibumque ſumat, vt confortetur, & vincat, ſi curabilis morbus ſit, quod equidem experti ſumus in regina Siciliæ diſpoſita dicto modo, in quam iniectum colatiuum per clyſterem natura retinuit. *Hiſtoria pulchra.* Et poſt tres horas ſcybala emiſit, nulla infectione ipſius apparente in ipſis; deinde humores cholericos ardentes, & fœtidos. Et ſic reducta ad ſenſum, petijt potum, à quo confortata eſt, & facta B ſana (gratia Saluatoris) qui ſit benedictus. In non vero extinctiua, minoreť, & remittatur, & inciſiua, & abſterſiua multiplicentur, & intendantur, & regimen minus ſubtilietur. Deinceps medicinas cõpoſitas ſubiũgamus.

Syrupus ad tertianam feb. Confectio ſyrupi ad febr. tertianam puram. ℞. endi. cum radice, lupulorum, hepaticæ, cichoreæ, trifolij, linguæ arietis, acetoſæ, lactucarum, ramorum portulacarum, lenticularum aquæ, ana vnc. j. ſemis. commu. hordei mundi, ana P. j. viol. roſ. florum cucurbitæ acetoſæ, ana vnc. j. radicis fœn. vnc. j. ſemis endiuiæ, portulacæ, ana vnc. ſem. corticum citri. vnc. ſem. prunorum, iuiubarum, ſebeſten, ana numero xv. zucch. lib. j. & ſit tabarzet, ſucci granatorum muzorum, vnc. ij aceti albi vnc. ij. Et aromatizetur cum ſandalis albis, ſpodio, & aqua roſa. Doſis eſt vnc. ij in mane cum frigida in æſtate, & calida in hyeme. Et ad continuam addatur nenuphar, & ad cauſonidem camphora, & ſuccus limonum.

Confectio ſyrupi ad tertianam imputam. ℞. radicum quatuor cõium reſidentium in aceto, ana vnc. j. capilli C ven. ſchænanthi, ana vnc. ſemis. endiuiæ cum radice lupuli, boraginis, & bugloſſæ, cichoreæ, hepaticæ, meliſſæ, ana vnc. j. hordei, ciceris, an. P. j. liqui. vnc. ſemis. vio roſ. acetoſæ, ana vnc. j prunorum numero xx. zucch. lib. j. geleniabin vnc iiij. aceti, prędictarum radicum vnc. iij aromatizentur cum ſandalis, cinnamomi, ſpodij, & corticũ citri. ana vnc. ij. Doſis vnc. ij. in mane cum calida.

Solutiuũ ad idem. Confectio ſolutiui ℞. ſcãmoneæ ſexta vnc. j. in inleb, & eſt conueniens puræ. Decoctio faciens ad ſoluendam non puram. ℞. myrob. citrino. & chebul. tamarindorũ, ana vnc. v. paſſularum enucleatarum, hordei, an. P j radicum quatuor, caſiæ fiſt. ana vnc. j. fumi terræ, folliculorum ſenæ, ana vnc. v. bulliant in lib. j. aquę vſque ad medietatem, & calidam ad bibendum in mane.

Confectio electarij triapharmaci faciens ad choleram, & phlegma, & humores commiſtos ex eis. ℞. electarij, caſiæ fiſtu lib. j. agarici, & rhabarba. puluerizatorum, ana lib. ʒ. Confice ſimul, & da ab vnc. ʒ. vſque ad j. D in aurora cum calida.

Confectio electarij de ſucco roſa. & diaprunis eſt faciens ad ſolutionem choleræ poſt digeſtionem, & diacatholicon Rubea trochiſcata ſecundum Nicolaum valet tertianarijs, & quotidianarijs cum * rhodoſtomacho, in quantitate auellanæ ante horam paroxyſmi data. ** rhodoſtomace.*

Confectio trochis. de ſpodio ſolutiuorum cõferentiũ patientibus tertianam. Recipe medullę granorũ citrino. enucleatorum drach. iiij. zucch. tabatzet drac. xx. ſcammo. drach. j ſextam. bibantur, drach. ij. cum frigida. *Documẽt.* Et poſt illud curetur cum prouocatione, & emulſione ſem. communium frigidorum, & ſi fuerit ſuperflua inflammatio maxima, vt in cõtinua, & cauſone, cum iam euacuaueris, nõ eſt malum dare aliquid de extinguentibus fortibus, vt ſunt trochis. de camphora, mucilago pſyllij, aqua melonis indi, & ſyrupus de limonibus, & ſimilia.

Nota. Alexander dixit ſuccus plantaginis depuratus in quãtitate vnc. iij. ante paroxyſmum tribus vicibus ſumptus liberat à tritæo, & ſum expertus.

De

De medicinis feb. melancholicarum. Cap. 5.

Quartana vnde. FEbris quartana eſt feb. accenſa in melancholia putreſcente. Quæ quia exacerbatur per quartum dicta eſt, quartana, vt in principio dictum eſt. quemadmodũ ſi per quintum, & ſextum, dicta eſt quintana, & ſextana, de melancholicarum genere exiſtentium, ſaltem quintana. Et quod quædam ex ea erat interpolata, & quædam continua illi proportionalis, & qualiter differãt, dictum fuit ſuperius. *Cauſa.* Et quæ erat etiam eius cauſa. erat enim interior etiam cauſa, & immediata, melancholia putreſcẽs extra venas, vel intra. naturalis, vel innaturalis, ex aduſtione generata non ex congelatione, cum rariſſime fiat iſta, nec apta ſit inflammari, & putrefieri, vt febrem accendat. Cumque melancholia innaturalis ſit ex ſe magis apta putredini, quàm naturalis, eo quod caliditatem innaturalem in ſe ſeruauerit ex aduſtione, vel putrefactione, febrem aliquam accendere acquiſitam, quemadmodum cinis caliditatem ignis. Et Galen. dixit. Sitque maioris quantitatis, ac malitiæ, quã natura regulare non poſſit, putrefieri poteſt aptius, ideo raro ſit incipiens, & plurimum alium morbum ſequens, ac propter ſui malitiam natura inter venas ipſam ſuſtinere non poteſt (& ſi naturalis ſit) cum ſua ineptitudine ad putredinem in venis exiſtens contrarietatem habeat à ſanguine ne putreſcat, & a natura in melius reguletur, quã extra, ideo plurimum interpolata eſt, & raro continua, vt Gal. dixit, & quidem alius morbus, quem plurimum ſequitur. Eſt autem feb. putrida maxime multum prolongata, quæ non ſolum in humoribus impreſſionem imprimit humidis, ſed etiam in membris ſolidis inflammationem, & conſumptionem. *9. de differentijs feb. cap. 8.* Quapropter Gal. dixit febres cum prolongantur, minantur hecticam, vel feb. multæ, & diuerſæ, vt ſunt inordinatæ, vagantes propriæ. in quarum materierum euacuatione natura redditur negligens propter diuerſitatem ipſorum diſturbantiũ ipſam. Intenta enim pluribus ſit minor ad ſingula; quare remanent aduſtæ, G & incineratæ. Et ſic melancholia innaturalis multiplicatur quadruplicis ſpeciei ſecũdum ſpeciem poſſibilem quatuor humorum aduſtionem.

Alia igitur erit ſanguinea, alia cholerica, & eſt plurimum, alia phlegmatica, & alia melancholica, & eſt minus, quæ cum exacta occaſione in putredinem venerit, feb. accendit quartanam diuerſam in ſpecie, ſecundum diuerſitatem ſpecierum melancholiæ. Alia enim eſt in melancholia naturali putreſcente, & alia melancholia innaturali, quæ eſt quadruplex, & ſunt omnes inter ſe inuicem differentes in eſſe eſſentiali, accidentibus, atque cura, vt infra patebit. *3. Prog. 29.* vnde Hippocr. in prognoſticis. Febribus inordinate vagantibus, quartanæ ſunt futuræ: Aut oppilatio, & craſſities ſplenis colligens, & multiplicans melancholiam vtramque, cui putreſcenti ſuccedit quartana. licet ipſa quartana raro euacuetur à ſplenis craſſitie, & oppilatione, plurimum enim ſuccedit ei, vel communicatur, vel ſequitur oppilatio.

H Quandoque eſt ab apoſtemate eius, vel cum eo, & eſt malignior; perducit enim frequenter ad hydropem, & perniciẽ. Et ex naturalib. diſpoſitionibus ad ipſam cum alijs ſimilibus circumſtantijs eſt complexio naturalis corporis, vel innaturalis habitudo, ſeu forma extenuata, ſeu ſicca, ætas ſenectutis, conſuetudo in frigidis, vel calidis, ſiccis tempus aptum, Vere, vel Æſtate, regio conſimilis illis, ars fabrilis, vel laborioſa, vita timida, ſeu timor perdurãs diu, ac etiam puſillanimitas. Inquit enim *6. aph. 23.* Hippocr. Timor, & puſillanimitas ſi diu ſteterint ad diſcendendum, humores melancholicos faciunt.

Cauſa. Et cauſa exterior mediata eſt in non naturalibus rebus, & cibis, & potibus multiplicare habentibus melancholiam naturalem, & innaturalem, vt eſt proprie panis opitus, lens, caulis, caro bouina, hircina, equina, & arietina, & vaccina, antiqua, & ſyluestrium antiquorum magis, piſcium, & auium magnarum, caſeus antiquus, & caro ſalita, & piſces ſaliti, & ſimilia. Et aquæ E craſſæ, & turbidæ, lutoſæ, & ſulphureæ, æneæ, & ſimiles ſumptæ, & potatæ, & acetum. Inquit enim Hipp. acetum choleram nigram adiuuat, & procurat. Quales etiã ſunt acuti, ſubtiles, aduſtibiles, qui melancholiæ ſunt cauſæ. Et quia in ea accenſa eſt, quæ teneræ naturæ exiſtit, non obediens corporis noſtri naturæ, quam calorem naturalem eſſe dicimus cum ſit illi omnino contraria. Inquit enim Gal. calor naturalis calidus eſt, & humidus, nec etiam poſitioni vt Hipp. & Gal. dixit in aphor. Terminus vniuerſalis ipſius, ſi error non interuenerit, erit anni vnius, ſi vero interuenerit, erit annorum duodecim, vt dixit Abuhali. *4. aph. 14.* Et ea ratione particularis paroxyſmus eius prolõgabitur xxiiij. horis, in quibus erit ardent, & diminuens ſecundum diuerſitatem melancholiæ in quanto, & ſpecie, & mixtione cum cholera, & phlegmate, & aliarum cauſarum corporalium in hoc cooperantium, dictarum ſupra, & etiam extrinſecarum. Et communiter ſalubrior eſt quotidiana propter quietis F longitudinem, & accidentium priuationem, & leuitatẽ, minus vero quam tertiana propter aptitudinem choleræ ad reſolutionem, propter quod longior eſt quam illa. Et quæ ex ea ſalua eſt, vt quia ſine oppilationibus magis, & apoſtematibus fuerit, & breuis præſeruat ab ægritudinibus melancholicis, vt epilepſia, & melancholia, & etiam liberat, cum terminentur in quartanam, vt dicit Abuhali, & à ſpaſmo de repletione. Inquit enim Hipp. in aph. *5. aph. 70.* A quartanis habiti non valde ſpaſmantur. Et cum fuerit talis, terminatur plurimum per reſolutionem, & ſudorem naturaliter. Et in particulari paroxyſmo, & maxime cum innaturalis, & calida fuerit melancholia. Et quandoque per varices, & hæmorrhoidas, & maxime cum melancholia fuerit naturalis. vnde Hippocr. *6. aph. 11. & 21.* melancholicis varicibus, aut hæmorrhoidibus innatis, bonum. Et quandoque per dyſenteriam maxime cum innaturalis fuerit melancholia, vnde Hippocr. melancholicis dyſenteria ſuperueniens bonum. *6. aph. 48.* Et quandoque per ſcabiem, cum natura non poſſit melancholiam in- G naturalem extra corpus expellere, ſed deriuat, & tranſmittit ad cutem, quæ eſt membrum ordinatum per eam ad receptionem ſuperfluitatum corporis totius, vt ait Galenus. Quæ vero eſt longa, & cum oppilationibus *De morb. ca. 6.* magis perducet frequenter ad ſtomachi defectionem, & hepatis, & caſum appetitus, & hydropem, & perniciem magis, ſi cum apoſtemate fuerit, vt dictum eſt: & quandoque ad lepram propter diffuſionem abundantius melancholiæ innaturalis in habitu vniuerſo.

De ſignis quartanæ interpolatæ. Signa quartanæ interpolatæ prius dicemus. Significant autem ipſam inuentio cauſarum antecedentium prædictarum, & concomitantia accidentia. Quod eſt quia præcedente regimine melancholico, & circumſtantijs dictis, inuenies egreſtionem melancholicam, & vrinam glaucam in principio, & augmento, niſi apud ſtatum; tunc enim propter digeſtionem acquirit rubedinem, & ſpiſſitudinem, & in declinatione fit nigra. Et cum mouetur ad exacerbationem inuadit cum frigore, *Nota.* H ſed in primis diebus paruo, & in ſubſequentibus magno, propter humoris craſſitiem, qui non poteſt moueri ſtatim, vt ſubito deferatur per ſenſibilia membra, niſi caliditate febris ſubtilietur in duobus diebus accenſis, ſicut dictum eſt in phlegmatica; deinde calor eius extenditur tarde, vt perueniat ad augmẽtum, & ſtatum propter humorum craſſitiem, ſuper quem calor de facili comprehẽdit; ſicut nec ignis ſupra ligna craſſa, licet citius, quàm phlegmatica, & tardius quàm in cholera pura, proinde calor dum extenditur, vt totum comprehendat corpus cum horripilatione procedit, & eſt frigori miſtus, prout in quotidiana eſt dictum, vt ex eo quidem dyſcraſia inæqualis, & diuerſa in membris proueniat, quæ eſt cauſa doloris, & confractionis magnæ, adeo, vt videantur oſſa frangi. Ad quod adiuuat in illo fortis membrorum commotio, adeo, vt ſtridore frendeant dentes propter contractionem naturæ ad principia, & motum ipſius ad expellendum nocentia, non tamen ſicut in phlegmatica. Et perducit illud ad viſus debilitatem propter multam

tam

tam euaporationem fumorum ad caput, ſicut accidit in accéſione lignorum viridium, & craſſorum perturbantium ſpiritum animalem in cerebro, & ſenſibilem, & motum quare etiam motus fit debilis propter fatigationem ipſius in expellendo illos commotione membrorum. Cum ergo peruenit ad ſtatum, calor eius acutior eſt, quam in phlegmatica, minus tamen quam in cholerica, (niſi in melancholia innaturali accenſus exiſtat.) Et deinde declinat cum ſudore plurimum, & proprie ſi melancholia innaturalis ſit, vt eſt ſuperius dictum. Ita, vt in xiiij. horis in febriendo deficiat, & perfecte quieſcat, & hoc in quartana interpolata ex melancholia naturali. Et pulſus eſt parum durus, & diuerſus, magnus, velox, & ſpiſſus, licet in principio coarctatus, & in velocitate, & in ſpiſſitudine non diuerſus, ſicut in quotidiana. Et ſyſtoles velocior diaſtole propter putredinem, quæ mundificatur apud declinationem. Et eſt ſignum perfecte diſtinctiuum inter quotidianam, & ipſam.

Si vero ſit continua, ſigna cauſarum antecedentium ex ſignis, & circumſtantijs inuenies fortiora. Exacerbabitur continue, & de quarto in quartum magis, & exacerbatio fortioris eſt caloris, nec incipit cum frigore, ſeu horripilatione, nec declinabit, ſeu tepeſcet cum ſudore, aut alia manifeſta euacuatione, & accidentia eius alia ſunt fortiora.

Signa vero quartanæ ex melancholia innaturali, & phlegmatica ſunt anteceſſio phlegmaticarum febrium, & cum incipit frigus antecedit maius, & calor eſt obtuſior, quàm aliarum innaturalium. Et ſudor in declinatione tardior, & minor quam in naturalibus. Et vrina craſſior, & durities pulſus minor, & ſignificant eam etiam conſimiles circumſtantiæ.

Signa vero quartanæ ex melancholia ſanguinea ſunt anteceſſio ſignorum ſanguinis, & febrium ſanguinearum. Et incipit cum minori frigore, & calor eius eſt mediocris, & declinat cum fluxu ſanguinis, vel ſudore, & vrina eſt rubea ſpiſſa, & etiam ſignificant ipſam conſimiles circumſtantiæ.

Et ſigna melancholiæ cholericæ ex aduſtione choleræ ſunt anteceſſio ſignorum dominij choleræ rubeæ, & febrium eius. Et cum inuadit, incipit cum minori frigore, & horripilatione maiori, & calor cito aſcendit, & eſt acutior, & cito declinat cum ſudore copioſo. Et vrina eſt cholerica valde, ſubtilis; & pulſus velocior, & frequentior, cum minori diuerſitate, & inæqualitate aſcendit, & concurrunt cum ea circumſtantiæ conſimiles.

Et ſigna quartanæ ex melancholia naturali aduſta ſunt, ſignorum præceſſio dominij melancholiæ ægritudinum melancholicarum. Et cum mouetur ad paroxyſmum incipit cum minori frigore: & calor citius aſcendit, & magis æqualiter, & eſt acutior quam in melancholia naturali non aduſta, & citius declinat, & cum completiori ſudore Et vrina eſt magis tincta, & ſubtilis in principio. Et pulſus eſt velocior, & ſpiſſior cum minori diuerſitate, & inæqualitate exiſtens, & concurrunt cum ea circumſtantiæ ſimiles.

De cura. In cura quartanæ duplex eſt regimen, commune, & proprium: Commune eſt quod ei in vnaquaque ſua ſpecie, & materia communiter cóuenit. Et eſt quatuor res. Prima abſcindit cauſam. Secūda ſubalterat feb. dyſcraſiam. Tertia ponit ſtudium in virtute, & vita, cum regimine cibi, & potus, & aliarum non naturalium rerum. Quarta corrigit accidentia. Prima res complетur dupliciter, digeſtione. ſ. & euacuatione. Digeſtionem vero cóplent medicinæ minoratiuæ, ſi in materia appareat multitudo, & alteratiuæ reſidui. Prima ſunt clyſteres ex lenientibus, & abſtergentibus notis in principio, & deinde cum ſolutiuo aliquo educente de melancholia abſolute, quod infra Saluatoris dicetur præſidio. Et ex communibus melancholiæ abſolute eſt agaricus, ſed illud poſt digeſtionem; ante enim eſt præſumptio, & introductio erroris, & proprie in quantitate multa miniſtratus. ergo *Phlebotomia.* addatur quod ſit paucę quantitatis. Conſideretur tamen ſi ſanguis ſit abundans in eis, & proprie ſi melancholia

A naturalis, & ſanguinea; tunc enim phlebotometur, & extrahatur ſanguis ſecundum neceſſitatem, aliter autem phlebotomia nocet, cum debilitet, et incrudet, cum euacuet contrarium melancholiæ, & diſſoluat humores, & trahat illos ad exteriora. Et vomitus leuis in principio, *Vomitus.* & fortior in proceſſu, factus ante, & poſt cibum ſubtiliatiuum, & abſterſiuum ex acetoſis, & acutis quacunque die, & maxime in die paroxyſmi, & in principio eius, vt eſt aqua decoctionis ſemi. raphani, & ſyrupus acetoſus potatus ante paroxyſmum per horas duas, vel vnam. Et deinde cū aqua multa calida, quæ ſecuritatem facit à nocumento rigoris, & frigoris, & à nocumento acuitatis rerum pręmiſſarum propter febrem. Talis autem vomitus ante paroxyſmum factus, vt dixit Abuh. quicunque humor ſit, alleuiat paroxyſmum, aut eradicat, quaſi dicat, dato q; humor peccãs, vt ineptus ad vomitum, quia melancholicus, quare iuſſit Hipp. in aphor. educendum *4. aphor. 9.* eſſe inferius non ſuperius, tanta tamen eſt vomitus talis

B virtus in euacuatione ipſius, quòd ſi aſſiduetur, aut minorat ſi multus eſt, & indigeſtus, aut eradicat ipſum, ſi paucus eſt, & digeſtus; aſſiduatione enim ipſius humor melancholicus ineptus diſponetur, & trahetur ſuperius, vt educatur per ipſum. Et cibaria lenificantia ante cibū ſumptum ex fructibus, & herbis, vt ficus, & caricæ, pruna cum endiuia proprie, & alijs oleribus lenificantibus proprie, vt borago, bugloſſa, lupuli, fumus terræ, & ſicla, hæc enim in leniendo naturam, & minorando materiá melancholicam abſolute conuenientiora ſunt potionibus. Quod ſi oportet vti eis eligas leuiora, quæ cum lenificatione ſoluant, & humectent abſque caliditate, & ſiccitate multa, & confortent ſtomachum, vt eſt manna, & ſuccus granatorum dulciū expreſſorum, cum pulpis caſiæ fiſt. cum aqua liquiri. cicerum, & alnbleb, & geleniabin, diaboraginatum, & diabugloſſatum, & diaſena, & ſimilia. Si autem indigeat attractiuis miniſtrentur in quantitate pauca. Et cum eis miſce liquiri. viola. & paſſulas ad refrænandum ſiccitatem, & iuuant cum hoc

C euacuationem. Et diuretica, & prouocantiá ſudorem abſque fortitudine, vt ſunt ſemina communia cum aniſo, fęniculo, & aqua ipſorū, & radicum cómunium, fortia, & calida nocent exiccándo; educunt enim ſubtile, & craſſum exiccatum dimittunt. Alteratiuæ, & digeſtiuæ deinceps miniſtrandæ in adæquatione reſidui ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ. Et ex ſimplicibus ſunt prædictæ, & conſimiles aquæ prædictarum ipſarum, & aqua geleniabin, & ſyrupus acetoſus ſimplex cum ea, Et ex compoſitis ſunt compoſitæ ex eis, & aliæ quæ infra (Deo duce) dicentur. Quæ ſint datæ ante paroxyſmū per tres, vel quatuor horas, digeſta materia per duas, vel tres hebdomadas, ipſam oportet euacuare prędictis medicinis lenitiuis attractiuis ſimplicibus, & compoſitis in quantitate augmentantes abſque multa caliditate, & ſuperfluitate virtutis, & attractionis; quoniam reſoluit ſubtile, & prætergreditur craſſum, vt ſupra capitulo dę melancholia eſt dictum. melior eſt ergo ſecūdatio mul-

D titudine; vt cum digeſſeris per duas, vel tres hebdomadas, des ſolutiuum prædictum moderatum in quantitate, & qualitate; deinde redeas ſi oportet ad digeſtionem per illud tempus, & deinde ad euacuatiuum. Et hoc quia quamquam ſit ſalutiſera, nec perniitioſa, vt quotidiana; tamen quia longa propter humoris craſſitiem, oportet per interualla purgari; perfecta digeſtione non expectata, vt vnica in forti digeſtione purgetur propter cauſam prædictam. Et quia à natura melius toleratur, vt ſupra in tertiana non puta, & quotidiana eſt dictum. Cumque appareat prolongari vltra hebdomadas quatuor docuit Raſ. dari trochi. de abſinthio, cum ſyrupo acetoſo. vel aqua cicerum. Sed dices quare * citius docuit miniſtrari trochiſcum in quartana, quàm in quotidiana, propter prolongationem, & abbreuiationis gratia? cum longior ſit quartana, vt ex iam dictis apparet. Et proinde ſi tranſierit vltra quatuor hebdomadas, non dici poterit prolongari, vt proinde expediat miniſtrari trochiſcos, Præterea vt quid trochiſ. & non alias medicinas? Reſpondit

ſpondit

ſpondit Falco ad primum dicens, quod terminus dandi trochiſcos eſt terminus, ſeu tempus prolongationis ipſarum propter cauſam inferius aſſignandam: vt quia ex quo incipit prolongari ſint dandi. Talis autem eſt duplex, quidam communis, & quidam proprius. Communis eſt duplex, quidã in acutis, & eſt xl. dierum; eſt enim xl. finis acutarum, & principium chronicarum, prout dixit Hipp. Alius eſt in chronicis, & eſt poſt anni complementum. Eſt enim eis terminus ſecundum motum, & influentiam ſolis, qui in anno vno finitur, vt dixit Gal. Terminus proprius eſt diuerſus ſecundum diuerſitates febrium in ſeipſis. Talis autem eſt duplex, vnus eſt terminus temporis ſtatuti ſecundum plurimũ vnicuique earum, vt in acutis abſolute terminus dandi ſit poſt xiiij. dies. Inquit enim Hipp. in aphor. Acutæ ægritudines in xiiij. dieb. iudicantur. in quotidiana poſt lxx. dies, & in quartana poſt annum, vt ſupra eſt dictum. Alius eſt terminus regularis ſecundũ q; feb. tam acuta, quàm chronica poteſt minus, vel amplius prolongari; & illud propter diuerſitatem cauſarum habentium prolongare, quę cum eis poſſunt cõuenire, vel non. Et hoc modo in tertiana pura terminus dandi eos, eſt poſt duas hebdomadas; i quartana poſt quatuor, & in quotidiana poſt quinque, vel ſex, vel quatuor. & illud per reſpectum ad naturam habentem tolerare ipſam, ſeu longitudinem eius; ſicque in longis, vt quotidiana, & quartana dicente Gal. Rari ſunt diuturni morbi de genere phlegmatis, vt melancholiæ, &c. datur quãdoque infra terminum ſtatutũ ſecundum plurimum eis, vt non prolongentur cum de ſe naturaliter longæ ſint, ſed vt infra illud terminentur, ſeu à longitudine minuantur. Ad ſecundum dixit, quòd tales morbi, ſeu febres ſunt duri ad digerẽdum; quòd prolongatio eorum demonſtrat. & proinde medicina debilis miniſtrãda non eſt in eis cum in virtute non proportionetur eis, immo fortis virtutis, vt forti infirmitati fortis medicina occurrat. vt Hipp. dixit in aph. & Gal. Talis autem trochiſcata, vel in electario confecta, cum in ea ingrediantur medicinæ fortis virtutis, & ſubſtantialiter nõ virtualiter tantum, quemadmodum in ſyrupis, & decoctionibus, in quibus virtus in proprio ſubiecto exiſtens fortior eſt, quàm in tranſlata in aliud per decoctionem; & deinde trochiſci, & electaria ſunt miniſtrandi cum termino, & tempore, ex quo febres incipiãt prolongari. Finaliter autem, perfecte digeſta materia, eradicabis, cum pharmacis appropriatis, ſimplicibus, & compoſitis, quæ infra dicentur. Finaliter balneabis in dulci, eucrata, quoniam reſoluit reſiduum, dyſcraſiam alterat, & humectat: & proinde non ſudet multum, poſt quod dabis aſani, vel theriacam cum vino; & magis in melancholica, * & phlegmatica. quoniam reſoluit, & confortat, aut mithridatum; medicinæ de aſa, de ſulphure, diapipereon, & ſimilia; de electarijs non aſſidue, ſed in ſingulis diebus trib. vel quinque. nec feſtines cum eorum aliquo digeſtionem, quoniam ſi dederis theriacã, aut aliquod eorum ante digeſtionem, compones quartanam cũ quartana, & forìaſſe attrahes ægritudines alias, & propter in hyeme. Et illud, quoniam tunc diſſoluit, & non reſoluit, ad quod adiuuat diſpoſitio hyemis, quæ ſuperfluitates multiplicat, & ſua frigiditate vetat ſolui. Cum igitur diſſoluit, mouet humores per corpus, vt Serapio dixit, & Abuha. & per corpus fluere facit. Et bonis humoribus illum permiſcet parum, qui eo mutat in ſuam naturam. & ſi remanet in vno loco parit febrem magnam vehementem plus quam oportet, & ſi remanet in duobus locis, acquirit duas feb. melancholicas, & ſi ſit in tribus locis, tunc forte facit tres, & tunc ſollicitudo tua ſit de hepate, & ſplene. Sed dices, conceſſiſti theriacam in ægritudinibus neruorum frigidis, & humidis ante digeſtionem; quare vero in quartana vetas, cum ſit ex materia frigida, & ſicca, & ſit minus diſſolutiua? Reſpondit Falco. d. quòd ægritudines neruorum paucæ ſunt materiæ, & eſſentialiter frigidæ, & humidæ quam theriaca diſponit, & conſumit, nec diſſoluit, & ægritudines alterat, non autem intendit. Quartana vero è contra ſe habet, quia non frigida eſt, vt illa; & ſi frigida eius materia ſit, cum hæc magis eſt coadunata: in quartana vero non diffuſa ſicut illa. Et propterea magis eſt apta diſſolui ex calore theriacæ, & febris ignitione; illa vero diffuſa magis digeri, & conſumi apta. Et vomitus fortis, & clyſteres acuti cum prædictis, & alijs in eradicatione ipſius conuenientes, & prouocantes temperati; fortes enim nocent excitando materiam, & corpus. Alterationem febrilis dyſcraſię complent temperate frigida, & humida ex medicinis, interius, & exterius ſecundum omnem modum approximatis. quales ſunt ex herbis, ſicut endiuia proprie, & chryſolochana, andacocha, & ſimilia, quæ cum ſua temperie conferunt febrili dyſcraſiæ ex quacunque ſit materia. Et interdicantur valde frigida, vt ex herbis lactuca, quoniam timetur ex ea infrigidatio nimia, quod non eſt inuentum in endiuia. Et ex fructibus, ſicut melon indus, quoniam timetur ex eo propter vehemẽtiam prouocationis, incraſſatio ſanguinis, & incrudatio humorum, quod non eſt inuentum in melone dulci. Et ſicut perſica, quoniam timetur permiſtio putredinis; & illud non eſt inuentum in pomis maturis granatis, & alijs. Quod ſi timeantur prædicta propter exceſſum caliditatis, vel accidentia, excuſatio non ſit ab eis, miſceantur eis calidæ temperate, quæ ſunt liquiri. capil. ven. paſſul. zuccharum album, & rubeum, & quoniam licet conferant febri, inquantum febris eſt calida, & ſicca, nocent tamen melancholiæ, quia frigida eſt, & proinde alienantur, ac etiam omnia exiccantia, cum noceant feb. & cauſæ. Quod ſi ſiccis oportet ad digeſtionem materiæ, & diuiſionem, ac apertionem oppilationum vti, vt ſyrupus acetoſus, miſceantur eis humectantia, vt aqua bugloſſæ, boraginis, liqui. paſſula, & huiuſmodi. Et ex conferentibus ex proprietate eſt calendula, lauendula, & pes locuſtæ. Et decoctio eius, aſla, andacocha, cum ex eis bibuntur quatuor folia, ſeu grana alteratur periodus eius, & linguæ arietis radices quatuor cum bibuntur cum vini vncijs quatuor, & ſemis. ſemen raphani cum vino curat eam, & cancer marinus curat eam. Rocha confert febribus quartanis, nigella reſoluit, & prohibet feb. phlegmaticas, & melancholicas proprie.

Regimen vero commune in cibis, & potibus, & in alijs ſit ad caliditatem tendens, & humiditatem. Æqualitas autem, & temperies omni lapſui conuenit, & materiæ cuiuſcunque ſint ſpeciei, vt Gal. oſtendit, qualis eſt in cibis, & potibus euchymis ſuperius dictis, quæ maxime in ſe has quatuor aggreget proprietates. Prima vt non incrudet, immo ſit cruditatem reſoluens, quæ prouenit ex melancholia; & proinde debet eſſe ex facile digeſtibilibus. Secunda eſt, vt non ſit incraſſans, immo ſubtilians craſſum eius, & proinde ſubtiliatiuam habẽs virtutem. Et tertia eſt, vt non ſit ventris, & viſcerum conſtrictiua, & oppilatiua, ſed ſolutiua, & apertiua; & proinde præmittantur caricæ cum endiuia, vel cappares cum aqua cicerum, & ſemina lenitiua. Et quarta eſt, vt ſit boni ſanguinis generatiua, & proinde dicta eſt euchyma. Vel breuiter cibus eius ſit panis, perdices, phaſiani, caro annualis agni, hędina, columborũ nouorum, non valde pinguium, & oua recentia & ſorbilia; & piſces petrini parui, & mediocres, ſquamoſi, & marini. Et ex herbis, borago, & bugloſſa, & endiuia. Et ex granis hordeum, & amylum, & farina cicerum, & ſimilia. Et ex fructibus cappares, poma dulcia, & odorifera, granata dulcia, & muza, caricæ, vuæ paſſulę, & paſſatæ, amygdalæ, pineæ ablutæ, & fiſtici, & conſimiles.

Et potus ſit vinum album, vel rubeum maturum, competenter lymphatum, & proprie cum aqua bugloſſæ, boraginis, vel ferrea, quia ſplenem reſoluit; & quandoque mellicratum conditum propter debilitatem ſtomachi, hepatis, ac faſtidium, ac debilitatem digeſtiuæ, quæ eſt accidens commune febribus iſtis. Aer quoque ſit temperatus, in quo locentur iſti, & quieſcant, non moueantur niſi delectabiliter, & ſuauiter in die quiens. Exercitium, & proprie laborioſum maxime quartanarijs

Marginal notes: 4. aph. 23. — 1. aph. 6. — De balneo. — * quàm in — Documentum. — Nota. — Quæſt. — De regimine quartanæ. — De cibis. — De potu. — Aer &c.

ægris nocet, & corporis, animæ, ſi vero imbecillis fuerit, nil prohibet diebus intermedijs ad exercitia conſueta tranſire. Somnus quoque ſuperexcedat vigilias. inaniantur ſuperflua, & introducãtur cibi, & potus iuuatiui prędicti, quantitate, tempore, & ordine, modo, & artificio limitatus. Et eſt quoniam vt Galen. dixit, quartana ſe longam oſtendit alijs magis, diætæ ordinatio in ſubſtantia, quãtitate continua, cibi, & potus debent eſſe ad craſſitiẽ tendentes, quatenus valeant ægrotum ſuſtinere vſque ad ſtatum; ſicque debent vberius nutriri. Et ex nutribilioribus dictis in principio, deinde gradatim minuere ſecundum ſucceſſionem augmenti, & ſtatus. Et in declinatione vberrime, vt impreſſa ſiccitas, & conſumptio humectetur, & reſumatur. verum quia contingit melãcholiam paucam eſſe, & ſubtilem quandoque, & proinde ipſam quartanam abbreuiari infra menſem, vt in tribus hebdomadis, quæ ſunt dierum xx. Qui periodus eſt ſecundum Hippocr. completus, licet in acutis temperate, oportet procedere etiam & ſubtiliare ipſam; quatenus natura innitatur magis contra ipſam, & eius materiam, vt cito digerat, & reſoluat, & ſit breuis; & à ſuperius dicto prolongationis periculo eximatur, vt ſuperius etiam in quotidiana eſt dictum. Sed hoc vſque ad prædictum terminum ſeptimanarum trium. quòd ſi vllo adueniente non ceſſet, redire oportet ad incraſſationem propter cauſam iam dictam, nec proinde ſequetur nocumentum venerantium diatritum, cum adhuc ſit quartana vſque ad tunc, & à ſui principio conſtitutum, in quo augmentum cibi non fallax eſt; ſicut in augmento, vel ſtatu ægritudinum acutarum. Et nihilominus reductio ſit paulatim facta. Et quantitas diſcreta ſit, ſecundum naturam infirmi, & qualitatem morbi, vt ſit parum, & frequenter datus cibus, indigente multo propter ſiccitatem morbi. Sed quia debiliter digerit, oportet illum partire multum, & frequenter dare, niſi obuiet ſuperueniens paroxyſmus.

Sit quoque ſecundum ætatem, tempus, regionem, & conſuetudinem, & ſimiliter modum, ſicut Hippocrates in ſuis aphor. oſtendit. Et ordo eſt, vt præmittantur lubricantia ventrem, vt ſupra ibidem dictum eſt, tempus autem dandi cibum eſt, vt in die paroxyſmi abſtineat à cibo per diem, & per diem horam lucis intelligamus duodecimam, ſi toleret virtus. cum enim digeſtio in talibus ſit debilis magis, quàm in alijs febribus, eo quòd à calido, humido fiat, præcibare oportet ante paroxyſmũ diutius, quàm in alijs quatenus in longiori valeat eſſe digeſtus, vt ſuperueniente paroxyſmo ventrem inueniat vacuum. ſic in quartana debet eſſe longius, in tertiana breuius, in quotidiana mediocre, vt eſt dictum. Si enim vacuum non inuenitur iuxta Hippocratem in aphoriſ. ſubtrahere oportet ipſum, niſi enim ſubtrahatur natura præfocata ſub materia, præfocabitur magis ſub cibo delectabili ſibi. Et conuerſa ad eum delectabilem ſibi, dimittet pugnam, & tamen non digeretur vt conferat, ſed corrumpetur, & addet ad paroxyſmum; & accidentia eius praua efficientur intendendo. poſtponatur ergo ex tunc, & hoc vſque ad quietem, vel declinationem, ſi vſque tunc valeat tolerare. Quod ſi virtus non toleret, vt quia cholericus, ſufficit tunc parum de cibo ante paroxyſmum tantum, vt digeri poſſit, in diebus autem quietis intermedijs cibetur tunc, & toties, quoties fuerit conſuetus. & artificium præparationis ſit, vt præſeruet humiditatem naturalem, eamque non minuat, vt ſuperflua * aſſatio, & frixura.

1. aph. 17. Ordo.

Cibationis hora.

** aſſatione.*

Accidentia vero corrigenda in ipſa, quæ ad quartanam pertinent, ſunt ſplenis diſpoſitiones, maxime cum principaliter patiatur in ea, & proinde principaliter eſt obſeruandum, & procurandum cum rebus ipſius euacuationem, duritiem, & oppilationem remouentibus confortando, quemadmodum in cholericis ſtudioſius procurandum eſt hepar, & maxime in acutis, & in phlegmaticis ſtomachus, vt Auerr. in ſuo col. dixit. Et quia ad oppilationem ſplenis ſequitur quartanæ prolongatio, & maxime quia ad eam augmentatam debilitas hepatis, & ſtomachi ſequitur, qua appetitus deficit, & digeſtio. vnde cibum bonum, & potum prædictum non valens ſumere, cogitur malum recipere augmẽtatiuum oppilationis ipſius. Et propter eius malitiam, & indigeſtionem expedit non ſolum ſplenem, ſed etiam hepar, & ſtomachum procurare, & aperiendo, & confortando, ne ſuperfluitates abundantes in corpore recipiant in ſeipſis, quibus in operationibus, & appetitu eorum vltra modum deficiant, quod in longis morbis eſt valde verendum, vt Hippocrates in ſuis retulit aphoriſm. qualiter autem fiant hæc, ſuperius in prima ſectione eſt dictum.

Documentum.

Regimẽ vero proprium quartanæ debitum eſt, quod proprie vnicuique ſpeciei eius, & materiæ conuenit, poſt commune enim aliud debetur quartanæ proprium ex melancholia naturali factæ, aliud ei, quæ facta eſt ex melancholia. Et cura huiuſmodi ſit quadruplex. Aliud enim quod debetur vni, & aliud quod debetur alteri, & aliud interpolatæ, & aliud continuæ. Et eſt quod proprium à communi non differt in ſpecie, ſed in quanto. Sit itaque cura, ſeu regimen dictum, licet in omnibus ſit commune, proprium erit vel conueniens magis quartanæ, ex naturali melancholia, cum ei æqualia proprie, vel temperate calida debeantur, & humida, eo quod à ſanguine ſit deciſa, ſicut craſſum, & fæculentum ipſius. Et proinde eſt quod eſt ſapiens de natura temperamenti, & æqualiter ipſius, ſanguis enim inter humores eſt temperatior, & conuenientior. Gal. ait. Et magis proprium ei eſt vt, præparatio, ſeu naturæ lenificatio fiat primitus cum aqua iuleb, & penidijs, & cum adminiſtratione geleniabin, & zucch. roſ. nouo, & conſimilibus. Et in fine duarum ſeptimanarum minoretur cum decoctione fu. terræ paſſul. epithymi, deinde digeratur materia cum geleniabin in ſyrupo ace. cum aqua boraginis, bugloſſæ, & paſſularum. Cum ergo dicta eſt ægritudo, bonum erit phlebotomare de baſilica, prout eſt dictum, & adminiſtretur vomitus ſupra cibum in fortitudine; & clyſteres, &c. Et medicinæ euacuantes cum eradicatione, vt ſunt epithymum, & agaricum, ſtæchas, lapis armenus, & lapis lazuli ablutus, myrobalani nigri, & pilulæ eorum, & ſuccus florum centaureæ cum ſyrupo mellino, & fortaſſis eſt neceſſarius elleborus niger. & alterantia remiſſe miniſtrabis, & diæta magis craſſa cum prædictis ſit diuturnior. Quartanæ vero ex melancholia innaturali cum ſit magis calida propter caliditatem reſeruatam ex aduſtione, regimẽ proprium debitum, ab æqualitate declinare oportet à caliditate ad frigiditatem temperatam, differenter tamen ſecundum diuerſitatem ſpecierum melancholiæ.

De cura quartanæ innaturalis.

Si ergo fuerit ex aduſtione naturalis melancholiæ regimen eius proprium propinquum eſt illi. ſed ſi fuerit cum ſanguinis aduſtione, minuetur cum phlebotomia ex baſilica. Et cum euacuatione, deinde ſubtilia cum eo in quo ponuntur mundificantia ſanguinem cum temperamento, & frigiditate pauca, vt eſt ſucaha, bedeguar, borago, bugloſſa, fumus terræ, & myrob. chebuli, & alterantia ſint minus frigida.

Et quia hæc cito recipit curam, tenuior ſit diæta.

Et ſi ex aduſtione choleræ erit melancholia, regimen eius eſt propinquum, vt in primis lenificatio fiat cum viol. aqua lactis, ſyrupo roſ. iuleb, & caſia fiſt. & tamarindis, deinde procedatur ad digeſtionem cum his, quæ ſubtiliant, & incidunt, vt eſt ſyrupus acetoſus cum aqua fumi terræ, endiuiæ, chryſolocannæ, & andacochæ. digeſta vero materia poſt vnam hebdomadam purgetur cum decoctione de epithymo, fumo terræ, cum myrobala. citri. & nigris, & ſena cum aqua lactis, lapide lazulo, armeno. & alterantia ſint ad frigiditatem magis declinantia. Et diæta cibi, & potus magis attenuatiua, & magis frigida, & humectatiua. Et balneum aquæ dulcis temperate calidæ eſt ei conueniens in fine, & ſeſſio in ea.

Et ſi ex aduſtione phlegmatis fuerit neceſſaria lenificatio, lenificetur in primis cum decoctione polypodij,

dij, & turbith. deinde addatur parum agarici, & digeratur reſiduum cum ſyrupo acetoſo de ſeminibus, & geleniabin, donec manifeſte digeratur materia, & deinde euacuetur poſt tres hebdomadas cum prędictis in quantitate maiori, & cum myrob. cheb. embli. & belliricis, cum confortent ſtomachum, & cum oleis mundificetur vt oportet, & prouocetur (ſi oportet) vomitus cum ſyrupo acetoſo, in quo ſit virtus ſinapis, & electarij albi. immo erit neceſſarium, vt in potu detur elleborus niger, non albus, quoniam in ætate noſtra eſt præfocatiuus, vt prædiximus in ſuo capitulo, aut virtus ellebori in raphano, aut raphanus cum diſpoſitione, ſi nõ timeatur virtutis debilitas, & in fine balneabis, vt ſuperius dictum eſt.

De cura quartanæ continuæ.

Et cura propria quartanæ continuę eſt cura ipſius interpolatæ iam dicta differens ab ea in quanto, non in ſpecie, vt ſupra in quotidiana eſt dictum. Et eſt in ea declinatio ab æqualitate ad infrigidationem, in illis quatunt debet eſſe magis propter fortitudinem, & adhærentiam febris. Sic in digeſtione eius miniſtretur ſyrupus acetoſus cum ſeminibus, & geleniabin cum aqua de radicibus æquali. Et in minoratione materiæ, ipſius cum proprijs miſcentur violæ, tamarindi, & ſimilia. Et phlebotomia in hac eſt magis conueniens propter comprehenſionem materiæ eius in venis. Et ſubtiliatio regiminis maior cum minori licentia in carnibus propter breuitatem.

Nota.

Syrupus ex inuentione noſtra efficax, & expertus ad quartanam cholericam, quo curauimus plures, & vnum quinquaginta annorũ, qui paſſus fuerat eam annis quatuor. Recipe calendulæ, lauendulæ, pimpinellæ, lupul. quinque folij, triſolij, linguæ arietis, capil. ven. endiuiæ cum radicibus, boraginis, fumiterræ, radicum bugloſſæ vtriuſque, & florũ earum, cichoreæ, hepaticæ, bedeguar, querculæ maioris, & minoris, capparorum recentium, radicum eorum, & corticum ſeminis tamariſci, ſcolopendriæ cum radice, ana M. j. vio. florum boraginis, ana vnc. ij. prunorum, ſebeſten ana xxv. ſenæ, cuſcutæ, thy- G mi, epithymi, ani. fœni. ana vnc. s. liqui. paſſularum, ſtæchados, ana vnc. ſemis. hordei mundifi. P. j. ſeminum communium, corticum citri. ana vnc. ij. ſchænanthi drachm. ij. quinque radicum communium reſidentium in aceto vnc. ij. prædicta bulliant in aquæ lib. vj. vſque ad medium, deinde colentur, & colaturæ addatur ſucci bugloſſæ, ſucci pomorum dulcium, ana lib. j. & s. Et diſſoluantur in eis zucchari lib ij. & mellis roſ. aceti prædictarum radicum vnc. iiij. & aromatizentur cum ſandalis, drac j. garyoph. ligni aloes, ana dra. s. doſis eſt vnc. ij. mane cum tepida. Et ſeruato prædicto regimine, cum digeſta materia apparuerit, purgetur cum pilulis de lapide lazuli, & de epithymo, & fumo terræ, & eſt efficax, (ſi Chriſtus voluerit.)

Alius ſyrupus generalis ad quartanam, oppilationem ſplenis, & omnes ægritudines melancholicas, quem ſupra capitulo de ſoda deſcripſimus. Et pilulas efficaces, capitulo de ellebo.

H Syrupus laxatiuus ad quartanam ſecundum deſcriptionem Andromachi in antidotario ſuo magno cõueniens poſt digeſtionem materiæ. Curat enim in bina aſſumptione, & ſumus experti ipſum. Reci. calendulæ, lauendulæ, pimpinellæ, bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris, lupulorum, borag. ſcariolæ, cum radice calamenthi, cichoreæ, hepaticæ, bedeguar, chamædryos, chamæpithyos, capparorum recentium cũ radice, ana M. j. agarici vnc. j. polypodij vnc. iij. aniſi, fœnicu. ana vnc s. ſebeſten, prunorum, ana xl. papaueris albi, viola. florum boraginis, liquiri. ſtæchados, ana vnc. ſemis. paſſularum enucl. lib. j. & a. hordei mundi. P. ij. ſem. communium drach. ij. radicum fœn. aſparagi, & bruſci. ana vnc. j. ſucci bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris depuratorum, ana lib. j. ſem. acetoſæ, portulacæ, ana vnc. s. aceti fortis, lib. s. ſucci pomorum dulcium, lib. j. aquæ lib. iij. ſtent omnia iſta in aqua, & ſuccis prædictis ſimul per diem, & noctem. deinde coquantur cum facilitate vſque ad con-

E ſumptionem medietatis. poſtea colentur, & colaturę addantur mellis deſpumati, lib. iij. diaboraginati lib. ſemis. Et in decoctione eius bulliant in pecia rara, epithymi, folliculorum ſenæ, ana vnc. ſemis. ellebori nigri repreſſi cum aceto, aur. iij. lapidis lazuli loti cum aqua bugloſſæ vicibus xv aur. j. cro. drac. j. lapi. arme. repreſſi ſecũdum artem drach. j. & ſemis. ligni aloes, garyoph. ana drach. ſemis. ſandali citri. ſpo. ana drach. ij. galliæ muſc. corallorum, ana ſcrup. ij. doſis vnc. iiij. cum calida in aurora. Eſt enim efficax in quartana melancholica. Si vero fuerit cholerica, loco mellis ponatur zuccha. lib. j. zucch. viol. lib. ſ. ſucci endiuiæ depurati vnc. viij. & in decoctione addatur myrob. citri. & nigrorum, ana drach j. Gal. inquit ſanaui plurimam gentem à quartana, dedi enim eis in potu poſt digeſtionem ſolutiuum, deinde dedi in potu ſuccum abſinthij, deinde theriacam. Et dico aſa, & piper ſumpta cum aqua calida ſingula ſunt iuuatiua valde, quando apparet digeſtio, & peruenit ſtatus.

De ther. ad Piſo. cap. 1.

F Item pilulæ expertæ ſecundum Iudæum ad ipſam. Recipe theriacæ nouæ, & myrrhæ electæ quantum ſufficit ad confectionem theriacæ, & informa pilulas, de quibus ſumat patiens v. ieiuno ſtomacho, & poſt vini hauſtum boni, omni die ante paroxyſmum ſumat. i. cum incipit frigere, & aliqui addunt nigellam, & aſam.

Pilulæ.

Potio experta ad quartanam, & eſt Archig. Rec. fœni. liquiri. zingib. ana vnciam vnam, bulliant in optimo vino vſque ad tertiam, de qua ſumat patiens omni mane cyathum. i. Et ex expertis eſt vinum decoctionis dictæ ni. Et ex electarijs expertis ſecundum Nicolaum eſt diacyminum, mithridatum, & muſa, & requies, & confectio de muſcho dulci.

Potio.

Confectio electarij ex inuentione noſtra conferens feb. quartanæ, & omnibus ægritudinibus melancholicis. Rec. doronici, macis, been albi, & rub. cymini curati, cinnamomi, ana drac. ij. ſpicæ, garyoph. ana drach. iij. ſem. acetoſæ, bugloſſæ, & meliſſæ, ſem. tamariſci, ana ſcrup. ij. foliorum roſarum, ſandalorum, magazir, ligni G aloes, ana drach. s. margaritarum, corallorum al. ana dr. ſem. florum boraginis, & bugloſſę, ana drach duas, croc. drach. ſem. oſſium de corde cerui, drachmas duas. Confice cum ſyrupo de cortice citri, radi. ſęn. decoctionis in aqua deſtillata, ſcolopendriæ, & ſucco pomorum dulcium, ana æqualium partium, zucchari tabarzet, quod ſufficit. Et adde ambræ crudæ drachmam ſemis. foliorum auri numero x. Et expertum per Chriſti gratiam.

Electarium.

GAlenus ait. Si deinde quintana aliqua eſt febris, propter ut Hipp. dixit in epidemijs cum ait, quòd ſeptena eſt prolixa, & non eſt mortiferi, & nonana eſt longior ea, & non eſt mortifera, ſupple quia eſt longioris quietis. Quartana eſt deterior febrium, eo quòd fit ante phthiſim, & hecticam, & poſt ipſam, & illud, quia cum feb. prolongantur minantur hecticam. Et in hac febris quartana præcedens multũ prolongata fuit, quæ humorem diminuit, & ſic facta fuit quintana, & eam ſequitur hectica. Et quia hæc conſumit etiam ex ſe humores, ideo H eam ſequitur in quintana. Ait inquam Gal. Ego nõdum manifeſte vidi circuitionem hanc, ſcilicet quintanam, neq; aliam quidem vlterius quartanã. Si ergo nondum vidit eam, manifeſte nõ vidit. Et quia Hipp. eam poſuit, non negauit. ſed potius affirmauit, cum poſitio eius ſit certa, quia Hipp. diuinus. dicendum eſt ergo, nec prætermittendum de eius cauſis, ipſarum ſignis, & medicinis.

De feb. quintana.

5. in 1. epidem. 7.

2. de differentijs feb. cap. 5.

Febris ergo quæ exacerbatur per quintam diem, dicta eſt per Hippocr. quintana, & quæ per ſextam, ſextana, & quæ per ſeptimam, ſeptena, & quæ per nonam, nonana. Accidentaliter tamen ſicut de quotidiana, tertiana, & quartana eſt dictum, non eſſentialiter, & illud quia cauſa eius, & propriè quartanæ interior humoralis, & immediata, à qua eſſentiam ſumit, & ſpeciem, non eſt in natura quinta, ſeu in humore quinto à materia quartanę, ſpecie diſtinctus, cum non ſit dare illum in corpore. Omnes enim humores naturales, ſiue innaturales ad ſpecies quatuor reducuntur iam dictas. Sed eſt materia melancholica ex aduſtione creata plurimũ phlegmatis vitrei

Alterum.

Cauſa.

craſſioris

craſſioris inter humores, quæ non efficit ipſam propter ſui ſpeciem, & inquantum melancholica, ſed per ſuam quantitatem,& ſubſtantiam magis. Cum enim ſecundum ſuam ſpeciem febrem facit cum quantitate ſua ſufficienti, ſine qua nihil efficitur ſecundum Gal. quartanam febrem accendet,ſed cum ex aduſtione conſumente,& exiccante facta fuerit pauca,& craſſa,propter quartanæ longitudinem,tranſiet in quintanam,quemadmodum phlegma vitreum faciens eſt quotidianam cum deuenerit,vt ſit paucum,& craſſum, vt eſt crudum,qui eſt craſſior eius pars, paroxyſmum faciebat tertianum, vel quartanum, vt ſupra in quotidiana eſt dictum. Et quoque ſi contingat ipſam melancholicam materiam ex aliqua cauſa ſuperexcreſcere, & abundare, redibit ad circuitionem quartanam,quemadmodum cholera cum abundat facit paroxyſmum quotidianum, omni die inuadendo,& exacerbando,& paroxyſmum tertianum vna die exacerbando,& alia non, vt quia ſit duplex,& triplex; motus enim talis, & circuitio non ineſt huic febri ab humore,à quo ſubſtantiam, & ſpeciem habent, cum ſit ſubiectum, & materia eius, ideo cum ſit accidentalis,oportet ꝙ ab aliquo accidente inſit ſibi; & hæc quantitas eſt,& craſſities eius, & proinde raro eſt,& raro viſa non frequenter,ſicut circumitio aliarum.

Quæſtio. Sed dices quare pauca cholera, & craſſa ſuam circuitionem per tertium non dimittit, vt tranſeat in quartanam? quemadmodum phlegma,& melancholia? & cũ etiam ſanguis ſit paucus,ſic motum ſynochum non permutat in periodicis interpolatis?

Solutio. Reſpondet Falen, illud equidem conuenit choleræ propter aptitudinem eius ad motum maiorem,quàm in alijs humoribus ſit. Et illud à caliditate, cui quantitas modica non contradicit in retardãdo, niſi multum,adeo quòd ſi mixtionem recipiat etiam in ſeipſa humoris alterius craſſi,& frigidi,vt eſt in citrina,& vitellina: vel ex aduſtione craſſitiem, vt eſt in aliqua vitellina,praſſina,& æruginoſa, ſuum motum proprium non dimittit. Caliditas enim vincit in ea,& præualet incitando,& cõmouendo eam, cuius ad motum proprium paucitati,& craſſitiei, quam acquirit ex illis in retardando ipſam ex illo,& in ſanguine illud conuenit, eo ꝙ locus ſanguinis eſt in venis. Si vero contingat in eis corrumpi illud,non eſt niſi, quia multæ quantitatis exiſtit, quam natura regulare non valet. quod oſtendit quia in venis magnis eſt corruptio eius,cum ſynochã facit;ſi enim paucus ſit,natura bene regulabit,et corriget tanquam filium: ſed cum ſit multus, & in loco cordi propinquo ſynocham faciet febrem,nõ periodicã,nec interpolatam; & propriè cum

* deuoluti. totum in ſimul corrumpitur à natura ſimul totaliter* directus. ob quam cauſam etiam ſi extra venas contingat præter naturam effundi, vel corrumpi,& in alijs paruis extremorum,vnam continuam etiam à principio vſque ad finem febrem accendit. Et quidem cum fiet quintana ex melancholia, quia materia fuit quartanæ, donec ſufficientis fuerit quantitatis,nunc facta pauca,& craſſa propter longam putredinem, & aduſtionem ipſius,quia raro eſt humor paucus craſſus, quem natura non regulet,nec deueniet in putredinem,propterea raro fit,& rarius alijs. Ob quam cauſam non inconuenienter Gal. dixit ſeipſum non vidiſſe manifeſte.i. frequenter, nec alia,vel quarum cauſa interior humoralis non eſt putrida materia melancholica quintanæ diminuta magis,& incraſſata propter aduſtionem putredinis in quintana. Sed Gal.cum eas inordinate vagantes comprehenderit, propter tarditatem motus,& contingentiæ raritatem,illarum cauſam duplicem aſſignauit ſcilicet tranſitionem humoris in alium per aduſtionem,vt dictum eſt,quemadmodum ſanguis putreſcens in melancholiã,& choleram tranſit; & diætæ delictum tranſitionis humoris in

Sextana. alium,cauſam propriam dare oportet quintanæ. Delictũ vero diætæ ſextanæ,ex alijs ſubſequentibus aſſignare: nõ enim hæc ex humore generato ex tranſitione fieri poſſunt, quòd natura humorem ad tantam paruitatem reductum, atque craſſitiem regulare conſueuit taliter,ne

A in putredinem incidat; quinimmo prius reſoluit ipſum ex corpore,vel digeret,vel manifeſtè expellet.

Signa. Signa ſunt omnium aliarum præcedens quartana,& aliæ feb. longæ,& motus,& circumitiones dictæ.

De cura quintanæ. Et cura quintanæ in epidemijs eſt propinqua curæ quartanæ ex phlegmatis aduſtione, differens tamen ab ea,quoniam in hac indigemus rectificatione regiminis, & ſubtiliatione diætæ cibi,& potus maiori; & quia breuis eſt propter paucitatem materiæ. Et quia oportet incitare naturam cõtra ipſam digerendam, & reſoluendã, licet propter craſſitiem prolongãtem oportere videatur regimen incraſſare,ne deficiat virtus. Et quidem cum ſit contrarietas inter hoc, docuit Abuha. hanc viam,& diætam eſſe tenendam, nec cum alteratiuis frigidis eſſe curandam ipſam,& alias,ne reſolutionem impediat. Et eſt,quia cum febris ipſa nocumenta non faciat accidere in virtute,ſubtiliemus regimen,& faciamus aliquandiu abſtinere infirmum,& vti ieiunio ad incitandum naturam ad materiam digerendam,& reſoluẽdam. Et ſi virtus debilitatur ex eo,alio tempore ſuccurramus cum cibatione ita,vt cibemus cum eo, cuius nutrimentum eſt bonum,facilis digeſtionis,nec eſt in eo additio materiæ, nec incraſſatio. Et de curationibus conferentibus ad reſolutionem materię ipſius,eſt vomitus cum elleboro,ſemine atriplicis,& nuce vomica. & digeſtione cum oxymelle ſcillitico. & euacuatio deinde cum hieris; & poſt ipſam cum balneo; & miniſtratio theriacæ, & aliorum ſimilium ſupradictorum. Et tunc confert ſudare ſuper medicinas, & balneum abſque adminiſtratione humectantium prædictorum. His ergo præmiſſis per ordinem,vt eſt, dictum ſanabitur patiens,(ſi Chriſtus voluerit,) qui ſit benedictus.

De medicinis feb.peſtilentioſarum,& earum quæ ex genere ſunt illarum. Cap. 6.

C SVperius dictum eſt,quòd ſi putredo ab epidemia,ſeu peſtilente aere in humoribus corporis ſit impreſſa, febris in putredine talis exiſtens peſtilẽtia dicetur. Cum enim triplex ſit morborum genus, ſcilicet diuerſus,endimialis,& epidemialis,vt commentator innuit Gal. & Alexandrinus. Diuerſus morbus eſt,qui ex malitia regiminis prouenit,qui cum in diuerſas res non naturales, & cibos,& potus, magis diuerſos generabit morbos in eis: quales ſunt febres dictæ iam ſuperius,& aliæ ægritudines multæ. Endimialis eſt qui ex aliquibus diſpoſitionibus aquæ,vel terræ generatur & gentibus commorantibus ibidem ſunt propriæ,vt dixit Abuh. ſicut Neapolitanis plurimis podagra,propter humiditatem terræ, & auſteritatem ipſius. Et eorum quibuſdam nigredo dentium propter aquam ſalmaſtram. Et ſicut Ianuenſibus tuſſes,& catarrhi, & Meſſanenſibus etiam propter borealitatem terræ ipſorum.quare in via præuiſionis Ianuenſes circumdant veſte eorum colla, & guttura,& vtuntur papauere: & Meſſanenſes coriandro,& ſeſamo.

D Epidemialis eſt qui à mutatione, qualitate, vel ſubſtantia generatur. Quem ſic notificat Cõſtantinus. Morbus epidemialis eſt morbus ſubito multis ſimul eodemque tempore ingruens humoribus. Ex quo inter eos differẽtia notatur, dixit enim quòd eſt morbus ingruens ſubito,ad differentiam endemialis, qui pluribus ſimul venit,non tamen ſubito,ſed paulatim, & hoc propter debilitatem imprimentis cauſæ; fortioris enim impreſſionis conſtat eſſe aerem, quàm terram, & aquam; dixit enim Galen. maxime alterans aer eſt.dixit quoque multis ſimul,eodemque tempore ingruens, ad differentiam morbi diuerſi,qui non eſt multis ſimul,neque in eodem tempore accidit, ſed diuerſus in diuerſis hominibus, & temporibus. — Quid morbus epidemialis.

Talis autem mutatio in aere epidemicum faciens ipſum,vel peſtilentiam tripliciter accidit. Vno modo à cauſa manifeſta, vt à mutatione temporum plurium, vel vnius,& magna,vt Hipp. in 3.apho. oſtẽdit cum ſecundum ipſum annus ſanus ſit, cum tẽpora ſunt moderata, — aphor. 6.

& tem-

& temporaliter reddita, vt quia ver ſit temperatum, ad caliditatem tamen ſubtilem parumper declinans ſopitam, & humiditatem, & quia ſint pluuiæ temperatæ, æſtas, calida non valde, neque omnino abſque pluuia, & autumnus temperatus inter æſtiuas, & pluuioſas. Multæ enim pluuiæ ſecuros nos reddunt ab ægritudinibus autumnalibus dixit Abuha. & hyems frigida; non tamen plurimum, & in pluuia temperata, ſi propter ventos, & pluuias mutetur à ſui natura, propter aliquam conſtitutionem ſiccam, vel aliam ad contrariam nō emendans, perturbans, & diſtemperans magis, vel quia ſit vnum tempus inæquale, vt autumnus, generabuntur ægritudines peſtilentiales, vel epidemicę, quas Hipp. in 3. aph. dixit, vt ſunt feb. acutæ dyſenteriæ, ophthalmiæ, apoſtemata, morbilli, variolæ, deſudationes, paſticia, vlcera, ileon, & ſimiles aliæ, quas narrauit ibidem.

3. aph. 22.

Secundo modo accidit à cauſa occulta, vt ex coniunctione ſtellarum imprimentium in aere qualitates mortiferas, quia caliditatem ſuperfluam reſoluentem; vel frigidam congelantem, & humidam ſuffocantem; vel ſiccam conſumentem naturam noſtri corporis. Quapropter deficiunt à regimine noſtri corporis humores, quare putreſcūt, & febres accendunt plurimū, & alias ægritudines. Et quia noſtris ſenſib⁹ talis cognitio eſt ignota, dixit Abuh. Peſtilentia in aere accidit quādoque ex formis cęli, quarum euentus ignoratur; cognoſcitur vero, quia volatilia cadunt ſubito mortua ſuper terram.

Tertio modo accidit talis mutatio epidemialis, ſeu peſtilens in aere ex quibuſdam diſpoſitionibus terræ, vna manifeſta, alia vero occulta. manifeſta, quia ſit terra profunda, lacunalis, lutoſa, & fœtida; quia ſint ibi gurgites, & ſtagna, & herbarum venenoſarum productiua, vel in cuius ſuperficie remanſerunt funera mortuorum multa in prælio non combuſta, nec tumulata. Occulta vero, quia cauernoſitatibus eius lateant mineræ, malæ putredines, & animalia venenoſa, quæ noſtris ſenſibus ſunt occulta. Quare dixit Abuha. quòd accidunt in aere quandoque putredines, & peſtilentiæ ex cauſis terræ, quarum euētus ignoratur. Cuius cognitio eſt, quia aquæ ſunt infectæ, & animalia in eis habitantia, & ſub cauernis, fugiunt ſupra terram, & inueniuntur mortua hic & ibi. Ex quibus omnibus fumi, & vapores putridi reſoluti aerem aſcendunt, tracti à caliditate Solis. Vel à diſtantibus partibus aliquando ventus portat ad ipſum, vt à partibus Æthiopiæ vſque ad terram Gal. tepiditate eius corrupti, & miſti aeri ex ſua natura imputreſcibili propter ſimplicitatem, ipſum inficiunt, & reddunt corruptum ad modum corruptionis aquæ remollitionis fœtidæ, vt eſt aqua, in qua remolliuntur ad maturationem cānabes, & lina, vt dixit Abuha. & quòd illis duobus vltimis cauſis accidit aeri diſpoſitio epidemia, ſeu peſtilēs, ait Galenus. Quas Conſtantinus aduertens notificauit epidemiam ſic. Epidemia eſt mutatio aeris in putredinem, vel in peſſimam qualitatem, maxime vero propter vltimam cauſam, & corruptionem ſubſtantię, vt innuere videtur Abuha. cum dicit peſtilentia eſt corruptio adueniens, ſeu accidens aeri, ſimilis corruptioni aquæ remollitionis fœtidæ, quod equidem confirmauit cum dixit, quòd febris peſtilentialis plurimum eſt perdens, ſi non ſit confirmata putredo, quia ſi confirmata fuerit, eſt mortalis omnino. Quod etiam cōfirmare videtur commentator Ioan. Alexandrinus, cum diſtinxit morbum epidemicum in non mortificantem, & in mortificantem, & cauſa eſt, quia talis aer corruptus ſubſtantia non ſolum corrumpit animalia, ſed etiam vegetabilia. Calefactus vero, & infrigidatus plurimum non corrumpit, ſed alterat, & immutat, quare ſapit de natura * endimici, non epidemialis, ſed peſtilentis. ſunt enim hæc ſynonyma, inter ſe differentia ſicut genus, & ſpecies. Quod innuit commentator Io. epidemiarum cum diuidit epidemicum morbum dicens. Morbus, epidemicus alius eſt ſalubris, alius peſtilens corpora noſtra contingit, infra omnia, quæ diſpoſita inueniuntur eius impreſſioni, quia ſint debilitata ex multo coitū proprie, & malis plena

Definitio epidemiæ.

** endemici*

E na humoribus non bene tranſpirabilia, quia denſorum pororū, dilatatorum multæ dilatationis, & exercitij, addentium ad neceſſitatem, & ad attractionem multam aeris propius in diſpoſita permittens, & peruenit inſpiratus per anhelitum, & per poros attractus ad cor, & primo complexionem ſpiritus, qui eſt in ipſo inficit, & putreſcit ſanguis, & ſpiritus qui eſt circūdans ipſum, vt quæ eſt in arterijs, & venis circundans ipſum propter diſpoſitionem ſuam. Inquit enim Gal. nulla cauſarum actiuarum agere apta nata eſt ſine patientis aptitudine, & aptitudo eius eſt, vt quia ex malis ſit generatus cibarijs. Ait enim ipſe, nulli dubium eſt, malum cibum malum generare ſanguinem, & malum ſanguinem malum generare morbum, & cibarijs cacochymis in eo multiplicantibus aquoſitatem, & humorem crudum. vnde Gal. dixit abſtinere aūt oportet à cacochymis edulijs; manet aūt in venis diu ex eis aggregatus humor, qui cum aliqua occaſione in putredinem venerit febres operatur mali

F * humoris, qui proprie ſunt peſtilentes: & accenditur caliditas egreſſa à natura, & ſpargitur in corpore toto cum continuitate abſque intermiſſione. Si enim putredo, quę in venis, & apoſtematibus continuam febrem accendit, quia continue putridam fuliginem mittit ad cor, multo magis hæc continuam faciet, cum ſit fundata in ſpiritu cordis in corpore eius, quod circundando ſemper attingit, & ſic fiet febris peſtilentialis tali complemento inter putridas numerata, licet prima cauſa ſit ephemeralis, & procatarctica, vt eſt dictū ſuperius, & tranſit de corpore in corpus diſpoſitū, maxime ſi in loco alto, vel ſub vento locetur, ſicut & alij morbi contagioſi, vnde Gal. ait, demum vicinari his, qui peſtilentiam patiuntur, fallax eſt.

** moris.*

Signa feb. peſtilentialis ſunt eius cauſæ, quæ ſunt ſigna ipſius feb. Signorum autem peſtilentiæ, quædam ſumuntur à cauſa, quædam ab effectu. A cauſa, nam à cauſa prouenit intentio diſpoſitionis, & febris, vt dixit Abuh. Et ſunt nam ſi quidem cauſa peſtilentiæ ſit manifeſta, & temporalis, videbis tempora mutata valde à na-

G tura ſua, & inæqualia fieri, & autumnalia, quod eſt quia multiplicantur in principio autumni vſque ad eius plurimum, & videbis curſum ſtellarum, & flammas ignis multas in aere cum multa inæqualitate, conſequenter in æſtate, & in poſtremo eius magis. Et videbis paucitatem pluuiæ in vere, præcedente, & frigore; deinde multiplicabitur auſter, & turbabitur aer aliquot diebus; deinde clarificabitur, & accidet in die caliditas multa, & in nocte frigus, vel etiam ſi non ſit multæ caliditatis, ſed eſt multæ inæqualitatis, & turbationis ex nebulis exiccatis, ita vt expectetur pluuia, & non pluit, & in aeris velaminibus fiunt pluuiæ, ſicut puluis, & pruina: tunc enim indica peſtilentiam. Et cum hyeme accidet, licet raro, videbis multiplicare auſtrum, & ſubſolanum diebus aliquot, & turbinem magnum, donec expectetur pluuia, & non pluit, tunc enim complexio aeris erit corrupta. Et cum accidit in vere, licet rariſſime, quoniam eſt ſaniſſimum de ſe, & minime mortiferum, vt dixit Hippocr.

De ſignis peſtilentialis feb.

3. aphor. 9.

H tempus erit auſtrale, & multæ caliditatis, vel frigiditatis, & ſiccitatis, multiplicantur variolæ, & morbilli, & raro feb & cum ſit, erit paruiſſima, vt Hippocr. dixit. Si etiā ſit putredo, & corruptio terræ in ea cum fœtore, videbis putredines dictas ſupra, & erit in eis feb. apprehenſa. Sed ſi quidem cauſa peſtilentiæ ſit occulta, ſigna ipſius ab effectu ſunt ſumenda, & ſunt quia videbis animalia generata ex corruptione multiplicari in terra, vt vermes, ranæ, & muſcæ. & ſi ſit à cauſa ſubterranea videbis reptilia habitantia in cauernis exire ad ſuperficiem terræ, & dimittere oua ſua, & aliquando mori. Et ſi eſt à cauſa cęleſti, ſimiliter volatilia.

Signa vero ipſius feb. prima ſunt, quæ ab eſſentia, à qualitate mutata ad tactum ſumuntur. Et ſunt quoniam, vt dixit Abuhal. caliditas eius eſt vehemens interius, perturbans, & inflammans, exterius vero ſuauis, eo quòd ſuam radicem habet intra cor, vt in ſpiritibus eius, & extra ipſum, vt in humoribus circumdantibus ipſum. & proinde perturbatum eſt, & perdens plurimum, &

De ſignis feb. peſtil.

proprie

propriè cum putredo eius fuerit confirmata, quæ ex fœtore anhelitus habet cognoſci; tunc enim cum deijciat virtutem vitæ, ſpiritum, & calorem innatum, ad exteriora feb. expandi non valet, vt ea inflammet valde. Et proinde exterius eſt ſuauis adeo, vt quandoque de febribus peſtilentialibus ſit à cauſa, in qua non percipit æger, nec tangens propinquus multitudinem caloris. Et non alteratur pulſus, nec vrina alteratione; immo quandoque eſt vrina ſana, & infirmus ad mortem velocem tendit. Et hæſitant medici in eſſe eius, quod quidem contingit propter debilitatem caloris, & ſpiritus in radice, non potentis ſe extendere ad exteriora, in quibus percipi habet calor, & pulſus; & propterea non apparet multum alteratus, quia velox, & ſpiſſus, licet caliditas interius multa ſit aqua plurimum pulſus procedit. Sed quare Vrina in eo ſana ſit Abuba. euidenter oſtendit, cum dixit. Et * impares non eſt virtus nutriendi tantum, ita vt dicamus quandiu virtus nutriendi affuerit, erit viuum, & cum deſtruetur, erit mortuum, quoniam hoc ipſum verbum ſi virtuti afferemus nutritiuæ; fortaſſe enim plerunque remanebit eius operatio in hepate, & venis, & membrum ſcilicet cor tendit ad mortem. Et quidem vehementia eius interius cum impotentia expandendi ad extra cognoſcitur cum reſpiratione grandi, & caliditate percepta in ea cum inquietudine, & anguſtia. Quod eſt quia magnitudo anhelitus, & latitudo pectoris minoratur, & coarctatur, & eſt ſitis, & ſiccitas linguæ cum nigredine multa, cum puſtulis in labijs, & alehola in eis, & lingua.

Pulſus. & vrina. — ** imperans.*

Et ex ſignis eius duo ſunt, quæ ex actione læſa ſumũtur cordis principaliter patientis in ipſa, vt eſt debilitas, tremor cordis, & pulſus: & anhelitus ſecundum plurimum ſit frequens, & paruus, & ſit vehemens in nocte, & augmentatur cum ſua magnitudine febris huius; & incenſione ſuorum accidentium perducit ad ſyncopim, frigiditatem extremorum, ſpaſmum, & alcuzez. Et ex læſione accidentium aliorum membrorum compatientium illi ex vicinitate propinqua; quod eſt, quia accidit tuſſis ſicca, fortis malitia anhelitus propter compaſſionem pectoris, & pulmonis, & ſiccitatem. Et accidit dolor oris ſtomachi, nauſea, & caſus appetitus, propter compaſſionem ſtomachi, & permiſtio rationis, vigiliæ, vel ſubet propter vicinitatem, & colligantiam cerebri, & magnitudo ſplenis, & quandoque accidit diſpoſitio, ſicut hydropiſis, propter compoſitionem ſplenis, & hepatis colligantiam ex vicinitate longinqua, quod eſt, quia antecedit corporis mollificatio, tepor, & debilitas ipſius, in qua ſtat, vt non loquatur, nec ſentiat, & accidit, vt plurimum paſtucia. Et aliquando bothor ſubalbida, & rubea, & liuida, quas papulas vocat vulgus, ſi in toto corpore ſit diffuſa: & apoſtemata mala, & fraudolenta; & quandoque eſt velocis apparitionis, & velocis occultationis. Et ex ſignis eius tria ſunt, quæ ſumuntur ex exeuntibus, quod eſt, quia egeſtio eſt lenis, non naturalis, quia ſpumoſa, fœtida, & liqueſacta, & vnctuoſa, & quandoque eſt melancholica, & accidit quandoque fluxus ventris cholericus, & aliorum humorum, & multoties euomit patiens melancholiam, & choleram poſt illam. Et vrina eſt aquoſa, vel cholerica, vel melancholica in principio, & in proceſſu ſana, & ſudor ſi adſit, eſt fœtidus. Et ſunt plurimum, quæ emittuntur fœtida, & corrupta.

De cura.

Cura. Medicatio conueniens huic feb. ſicut, & alijs peſtilentialibus morbis eſt ſecundum duplicem modũ ſcilicet præſeruatiuum, & curatiuum. Cum enim earũ diſpoſitio duobus modis exiſtat, quia aut putredo eius exiſtit confirmata in corde, & tunc ſimpliciter eſt mortalis, aut nondum eſt confirmata, ſed eſt in via, vt confirmetur, & propriè, quia peſtilentia non ceſſat imprimere, & diſpoſitio corporis ſit apta recipere, quo caſu eſt poſſibilis cura, vt ſuperius dictum eſt. Et quidem cura conueniens morbo exiſtente in fieri dicitur eſſe commiſta ex cauſa curatiua, & præuiſiua. Et Gal. oſtendit pro tanto, quòd medicatio conueniens, & completa

1. de diff. feb. cap. 4.

A huic feb. oportet, quòd ſit ſecundum duplicem modum curatiuum, & præuiſiuum, maximè cum malitia peſtilentiæ tam grandis ſit vehementis impreſſionis, quòd dominij rerum neceſſariarum ſuperexcedit impreſſionem, vt Galen. dixit, Oportet ergo curando impreſſionem eius, ſeu morbum impreſſum ab ea, in ſimul præuidere periculum impreſſionis ipſius, ne ad terminum confirmationis attingat. Inquit enim Hippocr. nonne illius eſt, vt futurum periculum omnino prohibeat, vel vt ſaltem competenti adminiculo tolerabilius fiat?

Vt ergo vtrumque modum comprehẽdamus ſimul, ſcias, quòd medicatio talium febrium in quatuor rebus cõſiſtit. In abſciſſione cauſæ, alteratione febrilis dyſcraſiæ, in regimine cibi, & potus, & aliarum rerum non naturalium, & in accidentium correctione. Abſciſſio cauſæ eſt primitiuæ, antecedentis, & coniunctæ. Primitiuæ abſciſſio, & antecedentis ad modum præuiſionis pertingit. Completur autem dupliciter cum his, quæ auferunt B cauſam primitiuam, & aerem peſtilentem primo, ſecundo vero cum his, quæ abſcindunt cauſam antecedẽtem, & corporis diſpoſitionem. Cauſæ primitiuæ aeris peſtilentis dupliciter ſit ablatio. Vno modo mutatione patientis de regione in regionem, vel de ciuitate in ciuitatem (ſi poſſibile eſt) & propriè ſi ex formis cœli proueniat peſtilentia, cum non commode poſſibile ſit aliter remediatio eius, niſi rectificatione corporis, & diſpoſitionis eius amotione, ob quam non euadit omnino, cum fortis impreſſionis eſt, vel ſaltem vbi poſſibile non ſit, fiat de loco in locum. Et ſi quidem ex cauſa cęleſti euenerit, mutetur à loco ad locum infirmum ciuitatis, vel domus, ſi vero ex cauſa terreſtri manifeſta, vel occulta, mutetur in altum. Et cum non ſufficiat ad cautelam, eſt neceſſarius modus ſecundus. Et eſt, vt corrigatur aer, & mundificetur, ſi eſt corruptus, & alteretur quoque, ſi in qualitatem peſſimam ſit mutatus.

Mundificationis correctio habet compleri cum his, quæ à complexione eius habent ſubſtantiam rectificare, C & depurare, & quæ à proprietate ſimul, & complexione. A complexione ſunt ſolis ingreſſio in domum, & ignis accenſio. Inquit enim Abu. ipſe ſcilicet Sol ſolus eſt, qui rectificat aerem calefactione, & exiccatione, hoc facit multo magis ignis. Et ex illis eſt vinum vinoſum antiquum odoriferum, cum ex eo nares, os, manus, & facies abluitur, & aliquid ſorbeatur; purificat enim animam, & ſpiritus confortat, & contraria fugiant. Sunt quoque frigida, & ſicca omnia, quæ corruptioni reſiſtunt aſperſa, vallata, & ſuſpenſa in camera, & quoquo modo locata, vt eſt acetum, & propriè acetoſa omnia, & propriè cum aqua roſ. mixta. & omnia exiccantia aeris humiditatem, atque putredinẽ. A proprietate vero ſunt odorifera omnia, & aromatica ſimiliter ſituata per eundem modum, & ſuffumigata, & odorata, bibita, & comeſta. ſi enim corruptio vaporem emittat fętidum, qui ſpiritus inficiendo contriſtat, & deijcit, & mortificat, odorifera cum ſint contraria illi, viuificant, & confortant. Sintque cor-D dialia proportionata ſpiritibus virtutes noſtras, & calorem innatum, qui eius eſt inſtrumentum, cõfortantibus, cuius eſt ſuperflua mundificare, & adueniente peſte, & qualitatis eius nocumentum repellere, vaporem reſoluere, atque conſumere materiã eius, vt Gal. dixit maxime conuenientia erunt, & propria. Et ex illis ſunt frigida exiccantia, & propriè cum mutatio eius ſit in peſſimam qualitatẽ calidam, ſiue ex putredine, ſiue abſque, vt ſunt roſæ, myrti ſolia, ſandali, & camphora. Et irrorationes cum aquis eorum mixtis cum aceto propriè, & emanationes ipſarum, & aliarum, & coriãdri, nenupharis, corticum granatorũ, pyrorum redolentium, & pomorum, cytoniorũ, & ebani. Et alchechengi, tamariſci, ribes, & ſimilium, & hoc in ſanis, & febriẽtibus propriè. Et ex illis ſunt calida, & ſicca, & propriè cũ alteratio ſit in peſſimam qualitatem frigidam, vt ſunt ex ſimplicibus, xyloaloes crudum, thus, ambra, muſcus, coſtum dulce, ſtyrax, & ſandaracha. aſa. garyo. maſtix, & gluten albotin, ladanũ, mel, & crocus, iuniperus, & cypreſſus, cyperum,

& ſchænanthus,ſauina,acorus, & gallia, amygda. amaræ,pulegium,origanum,& laurus proprie. Et ex appropriatis ſunt poma, citri flores,& folia eius, & quæ illius ſunt generis,vt limones magni,& parui,quoniam rectificare habent corruptionem aeris,ſicut dixit Abu. Et ex illis ſunt compoſita ex iſtis, & ſimilia,& hoc in ſanis,& algotatis non calefactis,& febrientibus.

. Secunda completur cum his,quæ abſcindunt cauſam antecedentem, & corporis diſpoſitionem. Cauſam antecedentem, vt humorum eſt repletio cacochymorum, ſicut euacuatio cum phlebotomia, ſi cum peccato ſanguinis fuerit, vel pharmacia, ſi abſque. Et cum clyſteribus vomitiuis, & digeſtiuis, proprie cum ſyrupo acetoſo, & euacuationibus cum medicinis alijs ſudorem,ac vrinam prouocantibus. Et diæta ſicca,& extenuatiua in omnibus, quam infra Chriſto duce dicemus. Corporis diſpoſitionem abſcindunt rarefactiua, & aperitiua maxime,quæ reddant corpus bene tranſpirabile,ſpiritus, & humores,ne incidant in putredinem F ab intranſpiratione venti, quæ eſt maxime cauſa putredinis ſecundum Gal. Et ex illis eſt vſus acetoſorum in cibis, & potibus, quæ infra dicentur, & aceti proprie cum reſiſtant proprie corruptioni. Inquit enim Abuh. aceto autem in cibo,& potu vti, eſt à nocumento ipſius aſſicuratio, & hoc in ſanis, & ægris, & febrientibus, ac .patientibus ex corruptione proprie, præſeruat enim ſanos à peſtilentia omni, & ægros, qui ab ea ſunt capti, ne procedat vlterius impreſſio eius. Et ex illis ſunt compoſita,quæ habent prohibere putredinem,vt eſt mithridatum, theriaca. Et ex parte confectio ex aloe, croco, & myrrha,ana æqualium partium, cum ex ea ſumatur quaque die circiter drach.j. & ſalis vſus commendatur, quod ſitim non prouocet,& hoc in ſanis,& patientibus ex frigida qualitate, & corruptione quandoque. Abſciſſio cauſæ coniunctæ, & humorum putredinis pertinet ad modum curationis, eo quod peſtilentia iam impreſſit,& corrupit humores corporis, à quibus morbus peſtilens,& feb. dependet. cui proprie curatio competit. G Completur autem cum prædictis reddentibus corpus, & humores bene tranſpirabiles. Et cum his,quæ corruptionem, ſeu putredinem habent mundificare à complexione,& à proprietate. Ex quibus ſunt ſimplicia,& compoſita,dicta ſupra in cura feb. ſanguinis ex putredine,vt cinnamomum,xyloaloe,& ſimilia. Et ex compoſitis mel roſ. & hiera picta proprie,quæ ex ſanguine ducere habet humores putreſcibiles, & alia ſimilia ſuperius dicta ex digeſtiuis,& ſolutiuis, vt ſyrupo acetoſo, agarico,& huiuſmodi. Alteratio febrilis dyſcraſiæ completur cum rectificantibus aeris putredinem,& caliditatem,& cum medicinis frigidis cordialibus, cum principaliter cor patiatur miniſtratis interius, & exterius ſecundum omnem modum,qui ex dictis in cura generali febrium, & cauſonis poſſunt aſſumi. Et ex appropriatis ſimplicibus his febribus, eſt lutum armenum, plures enim iam ſanati ſunt ex peſtilentia magna propter conſuetudinem bibendi ipſum in vino ſubtili, vt deferat ipſum ad cor, H ſed ſit mixtum cum aqua roſ. propter febrem.

Maximum aceti iuuamentum.

Diæta. Carnes. Regiminis,& diætæ ordinatio in cibis, & potibus,& alijs eſt,vt cibus eorum ſit exiccatiuus in ſanis,& ægris omnibus. Qualia ſunt ex granis hordeaceum,& ex carnibus perdicum, & auium paruarum mótanarum,præparatis cum aceto,& cappares cum eo,& ſimiles. Et ſi Hippocr. in aphoriſm. dixit. Humidæ diætæ omnibus febricitantibus conferunt,& non ſiccæ. dic quòd hoc intelligere oportet gratia exiccationis humiditatis ſuperfluæ,& aquoſæ humorum putreſieri aptæ,non naturalis ipſorum ſpirituum, & membrorum, quã oportet diæta cibi,& potus humida naturaliter conſeruare, & reſtaurare ex eis virtutem. Inquit enim Gal. vt virtus,& non morbus nutriatur,diætantur infirmi. Præmittantur autem lenientia. ſint vero ex acetoſis in febrientibus,& ſanis etiam, & proprie vbi mutatio ſit aeris in putrediné, vel in peſſimam qualitatem calidam: qualia ſunt ex herbis,vt acetoſa, alleluia, andacocha, chryſolocanna, atri- *3. apho. 1.*

E plices,bliti,portulaca,& betæ. Et ex fructibus,vt limones,& citri,acetoſitas acreſtæ,pruna, ribes,acranex, zarur,poma acria, & maciana,mora mediocriter matura, ſumach,granata, acria, & muza, & ſimilia. ſint autem in pauca quantitate ſumpta, & ſæpe,niſi aliquod impediat accidens. Corruptioni autem neceſſaria eſt reſtauratio cum temperamento dixit Galen. Sintque rectificata cum aromatibus,& cordialibus dictis ſupra in corde, quoniam ex peſtilentia ſunt infecta. ſint quoque alijs conditionibus,vt ſupra dictum eſt, diſcuſſa,& electa. *Fructus.*

Potus. Potus ſimiliter ex frigidis, & acetoſis dictis, & proprie ex aqua hordei frigida cum ſuccis acrium prædictorum, & proprie granatorum,vel aceto ſimplici: ſint autem in quantitate multa,ne ſua paucitate inflamment, & ſitim augeant. quare attrahendi aerem neceſſitas augmentetur,ſi non fuerit quod prohibeat. Et ſi indigeat vino,ſit album, acerbum, & conuenienter mixtum, prout feb. exigit,& toleret diſpoſitio ſtomachi. Quieſcant vero in- *Motus?* F firmi, & dormiant, & non moueantur omnino, neque ſani niſi temperate non ſuperflue,nec attrahendi aerem neceſſitas augeatur,& dormiant parum.& vigilent magis, vt caliditas interius extrahatur, non intus inflammata longitudine ſomni amplius intendatur, inanientur ſuperflua,& exiccentur humida,& aquoſa,& cruda, quæ inficiendo ſanguinem ad putrefactionem diſponũt, & impleantur iuuantibus, prout virtus, & diſpoſitio corporis exigit,atque morbi. Et cóforteetur verbis,& cófortantibus citæ liberationis, & ſonis,cãtilenis, & ludis, quibus animus ſuus lętetur. Inquit enim Abu. Ex cognitis medicaminibus eſt ſtare cũ his,à quibus delectatur.

Correctio vero accidentium completur cum his,quę vnicuique ipſorum conueniunt, vt inquietudo, & anguſtia corrigatur cum fricationibus, fomentis, & calefactionibus extremorum, & maxime ſi frigida ſint, & ex alijs dictis ſupra in ephemeris, quæ ad exteriora trahunt calorem. Siccitas vero oris,& linguę,atque nigredo corrigatur, vt ſupra in capitulo generalis curationis eſt dictum. G Et bothor eius cum aqua maluæ, lilij, & inunctione ex axungia gallinæ, vel oleo amygdalino. & Alchola eius corrigatur cum ablutione ex aceto, vel cum aqua gelenia***, vel foliorum linguę arietis,deinde cum rob mori, myrtæ, lentiſci, & maſticatione. & ſimiliter Debilitas,Tremor,& Pulſus cordis,& ſyncopis cum cibus corrigatur potibus, & medicinis hic ſupradictis, & in cura cordis. Nauſea vero,& caſus appetitus,cum medicinis confortantibus ſtomachum intus, & extra, & per omnem modum ſupra in cura ſtomachi dictis, & cum cibatione, & confortatione illorum ſupra cibum. Et cauſam dixit Abuh. quoniam plurimi eorum,qui viriliter agunt,comeduntque violenter,ſaluantur,et viuũt, vt intelligat viriliter ſecundum virtutis potentiam digerentis,& violenter ſecundum corporis indigentiam vt quia parum,& ſæpe comedant, vt eſt dictum: & ſic ſuſtentetur non refocilletur. non pura enim corpora quanto magis nutries, tanto magis lædes pura. Hipp. Oportet autem cibum eſſe delectabilem, reſtauratiuum ſpirituum proprie,& confortatiuum cordis, alterando,& conſortando complexionem eorum, quæ principaliter fuit corrupta, non ſubſtantia, quia tunc non remaneret vita. vita enim eſt in ſpiritu,vt in radice,dixit Abuh. qua deſtructa per corruptionem vita ceſſabit, & proprie ſi corrupta ſit totaliter. Dixit enim Gal. Mors non accidit niſi per intemperamentum complexionis cordis,talis autem eſt ex prædictis carnibus, & vinis, & alijs cordialibus ſupradictis in corde. Spaſmatis vero,& alcuzez cum inunctionibus ex oleis humectantibus,vt ex vio & amygdal. dulc. Et ſimiliter tuſſis ſicca,& malicia anhelitus cum retentione in ore humectantium, vt diadragacan. cum ſeminibus communibus,penidijs,rob viola. cum aqua iuiubarum,hordeacea, & ſimilibus. Permiſtio vero rationis,vigilię,et ſubeth,ſicut in capitulis proprijs dictum eſt. Et ſimiliter magnitudo ſplenis,& debilitas,in qua ſtat, nec loquitur, nec mouetur, nec ſentit, corrigatur vt ſtupor; congelationis enim accidentia,

2. apho. 10. *1. de diff. feb. 1.*

Super gē- tia, & ſtuporis eadem fiunt, vnde Galenus, ſtupor eſt cum æger nō ſentit, nec mouetur, nec loquitur, ſed oculis apertus tanquam timidus iacet. Papulæ vero cum rectificatione putredinis corrigantur, prout eſt dictum. Et ſimiliter vomitus, & fluxus, prout ſuperius eſt dictū.

Sciuiſti quod variolæ, paſticium, & morbilli, ex genere ſunt peſtilentioſorum morborum, & apoſtematum *a* paruorum, quia bothor. *a præueni-* Et quod eorum cauſa exterior, ſeu euentus eſt plurimum in temporibus humidis, & calidis valde, & proprie in vere, & autumno, cum natura eorum in auſtrinam fuerit permutata, & in alijs conſimilibus circumſtātijs, in contrarijs quoque rarius. *Cauſa.* Et cauſa interior eſt duplex, materialis, & efficiens. Materialis eſt repletio ſanguinis, ſeu corporis plethoria. Efficiens eſt motatio aeris non in putredinem ſuæ ſubſtantiæ magnam, ſed potius in qualitatem peſſimam calidā valde, ac humidam ſupradictam. Cum enim aer, & proptie ſupradictorum temporum fuerit, ſic mutatus, attingatque corpus repletum ſanguine, in eo ebullitionem, & turbationem inducit, & quandoque putredinē accendentem ſynocham plurimum inflammatiuam, quādoque putredinem, in qua craſſum, & ſubtile; quod cum exiſtit in eo, ſiue ſit à generatione ex menſtruis reſeruatis in venis, & potis, ſiue ex malis nutrientibus prouocatum, ſequeſtratur à puro eius. Quemadmodum eſt videre in vinis nouis ebulliētibus ex caliditate propria, & maxime exteriori, reſeruata in eis, in quibus fęx, & ſpuma ſequeſtratur ab eis, vt ſuperflua illis remanentibus depuratis. Cumque talia ſequeſtrata naturæ beneficio quodammodo critico expellantur de venis, & ſanguine, effundētur per vniuerſa conſimilia membra corporis occulta, & manifeſta, & pro parte ad cutem, auxilio qualitatis aeris attrahentis ad ipſam, & ex craſſo ſanguinis in ea ſecundum vniuerſum eius diffuſo, & in illis etiam membris ex eo, vt in velaminibus, & neruis collectio fiat, generabuntur in eis variolæ, & ex ſubtili cholerico, & ſpumoſo morbilli, & ex parte alia, ſi quæ corrupta ſit in cute paſticium. Et quod nutrientia, quæ talem ſanguinem generare habent, & facere incidere in variolas, ſunt generaliter calida, & humida, & proprie vuæ rarificant ſubſtantiam ſanguinis, & eum faciunt ebullire, & proprie cum adminiſtrantur ſupra ea cibi, & medicinæ calefacientes, ſicut lac camelarum, & equarum, & proprie cum multum ex eo ſumptum fuerit, & inſuetum, & ſuper ipſum bibunt vinum plurimum, & medicinas calidas ex ſpeciebus, vt electaria, tragena, & ſimilia.

Et quidem diuerſificantur variolæ, ratione ſubſtantiæ, ratione coloris, ratione quantitatis, ratione loci, ratione exitus, ratione finis, & terminationis. Ratione ſubſtantiæ, nam quædam ſunt duræ, & viſcoſæ: quædam teneræ, & molles. Ratione coloris, nam quædam ſunt de eis rubeæ, citrinæ, albæ, & de eis ſunt virides, & de eis ſunt violatæ, & de eis ſunt declinantes ad rubedinem. Ratione quantitatis continuæ, ſcilicet & diſcretæ. Continuæ, nam de eis quædam ſunt magnæ, latæ, & coniunctæ, ita quod vna ingrediatur aliam, & de eis ſunt paruæ rotundæ, & diſtinctæ. Diſcretæ, oā de eis ſunt multæ, & paucæ. Ratione loci, nam de eis ſunt, quæ ſunt plus in capite, facie, pectore, & ventre, & de eis ſunt, quæ fiunt in extremitatibus magis. Ratione exitus, nam de eis ſunt, quæ ſunt velocis *a* apertionis, & exitus, & de eis ſunt, *a apparitio-nis.* quæ tardæ, & de eis ſont, quę ſunt diuerſæ, nam nunc apparent, nunc occultantur, nunc ſunt vnius coloris, nunc apparent alterius. Et de eis ſunt, quæ ſemel exeunt, & apparent, & quæ apparent bis, & de eis ſunt, quæ apparent, & exeunt in prima ætate, quædam in ſecunda, vt in iuuentute; quædam in prima ſenectute, licet parum. Ratione accidentium, nam de eis, & morbillis ſunt, quæ ſunt cum leui febre, & quæ cum forti. Et de eis ſunt quas feb. antecedit, & de eis ſunt, quas feb. ſequitur. Et de eis ſunt, quæ ſunt cum accidentibus bonis, & fortitudine virtutis, & appetitus bonitate, & anhelitus facilitate, & vocis, & abſque ſiti magna, & anguſtia, & continua. Et cum pulſu forti, & vrina ſanguinea, etiam rubea, & abſque dolore gutturis. Et de eis ſunt, quæ ſunt cum accidentibus prauis, contrarijs dictis, & proprie, & maxime ſi fuerint cum malitia anhelitus, & anguſtia, raucedine vocis, & ſyncopi, & extremorum frigiditate, quæ ſunt ex deteriorib. ſignis. Ratione finis, & terminationis, nam quædam ſunt, quæ reſoluuntur, quædam quæ maturantur, & emittunt ſaniē, & faciunt cruſtam, & cadunt, & de eis ſunt, quæ vlcerant, de eis ſunt, quæ dimittunt concauitates vlcerū, & veſtigia, & quædam cito, & quædam tarde. Et ex eis ſunt, quæ deliteſcunt, & occultantur. Et quædam permutantur ad phlegmonem, & ſaniem. Ex quibus omnibus iudicia habes, nam quæ in principio ſunt molles, & teneræ, & in principio appatitionis *Prognoſti-ca.* ſunt rubei coloris ad modum phlegmonis, deinde dealbantur, & ſaniantur nec variantur in colore. Et quæ ſunt paruæ, & rotundæ diſtinctæ, non multæ. Et quæ ex eis ſunt in extremitatib. magis, & paucæ in facie, nec in oculis, naribus, ore, & gutture. Et quæ ſunt velocis apertionis, exituſque continui, nec occultantur. Et quę ſemel apparent, & in prima ætate infantiæ, vel pueritiæ. Et quæ ſunt non cum prauis accidentibus, ſimiliter morbilli. Et quę cum leui febre, & antecedit feb. eos, & cum apertione ipſorum minuitur, & ſunt cum virtutis conſtantia, & bonitate appetitus, & cum bonitate anhelitus, & facilitate vocis, abſque ſiti, & anguſtia, vel magna, & continua; & pulſu, & vrina dictis; & abſque aliquo alio accidente malo, ſunt bonæ, in quibus ſalutis fiducia expectatur. Significant enim materiæ bonitatem cum ſubtilitate, & obedientia ad naturam, & naturæ ipſius potentiā in nocentibus expellendis. Quæ vero ex eis fuerint cum contrarijs, vt quia ſunt puræ, & viſcoſæ, & citrini coloris, vel violacei, vel declinantis ad nigredinem, vel varij coloris, & ſunt magis latæ, & coniunctæ, quarum vna ingreditur alteram, multæque ſunt in capite, facie, & proprie in oculis, naribus, & gutture. Et quæ ſunt tardæ *a* apertionis, & exitus, & diuerſi; qoia nunc apparent, nūc *a apparitio-nis.* deliteſcunt, & occultantur. quæ pluries eueniunt in ſecunda, vel tertia ætate, ſunt malæ omnes; Oſtendunt enim materiam malam, craſſam, viſcoſam, diuerſam, & multum naturę rebellem, & ipſam defectam, ſi ſint cum accidentibus malis, quia feb. ex eis non minuitur, immo augetur, & quandoque ſuccedit. Et quæ ſunt cum malitia anhelitus, & anguſtia eius, & vocis aſperitate, grauedine multa, & cum ſiti, & anguſtia eius magna, & continua inquietudine, cum debilitate virtutis proprie, caſu appetitus, quia cum ſyncopi, & frigiditate extremorum, & pulſu interſectio, & vrina quaſi nigra, & fluxu ventris cum raſura, ſanguineo, vel lotiuo, ſiue variolæ ſint, ſiue morbilli, peſſimæ ſunt, & mortis ſignificatiuæ ſecundum magis, & minus propinquæ.

Signa earum variolarum, quædam ſunt communia eis, et morbillis, quorum quædam ſunt prognoſtica, quędam demonſtratiua, & quædam rememoratiua, quædam vero diſtinctiua inter variolas, & morbillos. Prognoſtica antecedentia illos, & morbillos præcedētia eos, ſunt ſigna plethoriæ, & ſanguinis repletionis coturbari non minoratæ more ſolito ſuperius dicto in ſynocha. Et ſunt dolor dorſi, pruritus in naſo cum rubore, & in facie, & in oculis, & lachrymæ cum inflatione, & timor in ſomno, & phantaſiarum rubearum viſio, grauitas cum punctione in membris corporis, multitudo alicum, & ſaltuum cum conſtrictione anhelitus, raucedo vocis, & craſſities ſputi, & grauitas capitis cum dolore, & calefactio oris cum exiccatione, & ſiti; anguſtia, & inquietudo, dolor in gutture, & tremor pedum apud reſupinationem, & declinationem ad ipſam, & cum his febris concluſa.

Signa vero demonſtratiua, & oſtendentia ipſas, & in præſenti apparentia ſunt, quoniam cum incipiunt apparere, faciunt accidere pruritum, deinde apparent res ſicut capita acuum in cute, & deinde ſicut mordicationes pulicum; deinde augentur, & fiunt ſimiles milio, egrediuntur cum totalitate ſua, deinde replentur ſanie,

& proprie variolæ, deinde exiccantur, & cadunt. Morbilli vero reſoluuntur, & euaneſcũt. Rememoratiua ſunt concauitates remanẽtes in membris, & eorum veſtigia, & proprie variolarum, & quandoque dimittunt cęcitatem, & in naribus vlcera. Morbilli vero non dimittunt infectiones, neque veſtigia, cum materia eorũ ſit apta reſolui, & proinde non ſunt eorum ſigna rememoratiua.

a apparitionis.

Signa vero diſtinctiua inter variolas, & morbillos multipliciter ſumi habent, ex materia, & ex parte* aperitionis ex forma, & quantitate, ex ſitu, & cum communicantibus eorundem. Ex materia quidem, nam generatio variolarum eſt propter multitudinem ſanguinis craſſi, & corrupti, & proinde dolor, & grauedo in dorſo maior propter venam magnam exinde tenſam in eo, quam replet ſanguinis multitudo. Generatio vero morbillorum eſt propter vehementem malitiam ſanguinis corrupti, vel non corrupti, quia cholerici ſubtilis, & acuti, & pauci; & proinde inflammatio, & feb. æſtuatio eſt in eis. Ex parte* aperitionis, & exitus, nam morbillus egreditur ſubito ſecundum plurimum; variolæ vero aliquid poſt aliquid, vt eſt dictum. Ex forma, & quantitate. nam variolæ ſunt eminentes, rotundæ, vel latæ, & magnæ in quantitate, Morbilli vero ſunt non eminentes, vt pertranſeãt cutem, & in ea faciant eminentiam; ſed ſunt diffuſi in cute, & ſunt ſicut puncturæ, & paruę quantitatis. Et ſitu, nam ſunt in ſuperioribus membris magis morbilli, quã variolæ, licet in oculis accidant minus, & tamen lachrymæ ſunt eis plures. Ex accidentibus, quoniam anguſtia, inquietudo, & inflammatio fortior eſt, quam in variolis in ipſis morbillis, vt dictum eſt.

a apparitionis.

De cura variolarum.

In cura variolarum, & morbillorum duplex eſt regimen, commune ſcilicet, & proprium. Cõmune vtriuſq; in tribus rebus conſiſtit. In abſciſſione cauſæ, in ordinatione regiminis, & accidentium correctione. Cauſæ abſciſſio completur cum eius minoratione, adæquatione, & habilitatione ipſius ad expulſionem velocem, & facilem, cuius minoratio locum habet, cum incipiunt apparere. & fit phlebotomia de vena magna, & nigra in variolis, & baſilica in morbillis, ſi virtus ætaſque conſenſerit: ſi vero non, aperiantur venæ naſi, quæ proportionatur fluxui ſanguinis narium, quo iuuantur. prouocetur ergo ſi natura ipſum non fecerit poſt phlebotomiã baſilicæ ſi expediet, & virtus toleret, vt quia ſanguis narium, quo iuuantur prouocatus ad partes ſuperiores appareat rapi ex dolore capitis, grauedine gutturis, & ſimilibus; præſeruat enim eos à nocumento ipſorum diminuendo, & euacuando materiam: fiat autem donec perfecte euacuetur quod abundat. Quod ſi non fiat complete euacuatio, prætermittatque phlebotomia, cum ſit maximum auxilium proprium, & neceſſarium timetur ſupra infirmum corruptio extremitatum, forte ſuffocatio, niſi natura aliqua ſanguinis euacuatione ſuccurrat. Tempus autem phlebotomiæ eſt vſque ad quartam, vel infra. In quarta enim natura talem materiam ſanguineam ſynochæ complete conſueuit ad cutem expellere. Si ergo prędictis phlebotomijs materiam ipſarum educentibus nõ ceſſant variolæ, & morbilli procedere, ſed ſtãt, & exeunt magis, phlebotomia vlterius non intendetur, niſi repletionis magnæ ſigna perdurent. Conuertit enim materiã ad cutem, quam natura reddere videtur intenta, ideoque non eſt impedienda. Quod equidem innuit Hipp. & hoc maxime cum conuertit de exterioribus, & vilibus ad interiora, & nobilia membra.

Documentum.

In ſanguine ſubtili.

Adæquatio ipſius fit in principio, quia ſubtilis ſit, & cholericus ſanguis, vel quia cholera dominatur in eo, et proprie in morbillis enim ſtypticis infrigidantibus, & inſpiſſantibus ipſum prohibentibus ebullitionem. qualia ſunt ſimplicia, & compoſita ex medicinis. Et ex ſimplicibus ſunt iuiubæ, dactyli immaturi, lentes excorticatæ, vel in duplici aqua coctæ integræ, acetoſa, lacca abluta, ribes, tragacãthi, ſorba, & dactyli ſylueſtres immaturi, pyra, & rob ipſorum, & aqua fructuum frigidorũ, vt arancіorum, limonum, pomorum acetoſorum, chryſomilla immatura, & mora celſi, manna, & ſimilia ſupra

E in ſynocha dicta, & compoſita ex eis, quæ (Deo dante) dicentur. Deinde cum lenitiuantibus, & educentibus eam cum lenificatione ſubtili, vt ſunt tamarindi proprie, & cum additione ſiracoſt, ſi fuerit inobediens; aut infuſio prunorum, & aliorum abſque omni attractione, & compreſſione, ne ad interiora conuertant* naturam. Et proinde clyſteres prohibentur, cum conuertant interius materiam inquantum tales, niſi fuerint lenitiui valde, & natura multum fuerit conſtipata.

a materiã.

In ſanguine.

Si vero ſanguis fuerit craſſus, & in variolis proprie, adæquatio fieri cum ſubtiliantibus, & aperientibus oppilationes, & facientibus ebullitionẽ in ſanguine abſque multa caliditate, vt ſemen aniſi, fœniculi, ana cum zuccharo aut aqua eorum, & decoctio radicum eorum, & odoratio croci eſt de illis.

Si vero aliquo humore infectus ſit ſcilicet phlegmatico, vel melancholico mundificetur ab eo. Et ſi turbidus clarificetur cum medicinis lenientibus, dictis ſupra F in cura ſynochæ de putredine, & in antidotario noſtro; hæc enim adæquando materiam incitant ad egreſſionẽ ad exteriora. Et cum præterierit principium* aperitionis, & prodierit, & præceſſerit euacuatio multitudinis, vt poſt ſeptimum, maxime competunt. Quo tempore prætermiſſis omnibus euacuantibus adæquantibus, inſpiſſantibus, ſtypticis, interius, & exterius approximandis, ne detineant, & conuertant materiam intus, oportet habilitare naturam, & incitare ad exitum, & trahere ad exteriora. Fiat autem illud cum calefactione aeris, cum coopertura ex indumentis, & proprie rubeis. Et his quæ faciunt ſudare cum caliditate, vbi cum exitu eorum non inueniatur* alienatio, immo caliditas remaneat inflammata, & lingua fortiter nigra; tunc enim caue ne calefacias; fortaſſis enim ex ea accidet anguſtia, & ſyncopis. nam tunc erit neceſſarium redire ad odorandum roſas, ſandalos, camphoram. Et ſi ex his non fiet excuſatio, quin apponatur aeri frigido, & vento, ne propter anguſtiam extinguatur, fiat illud paulatim. Et ſimiliter quan- G do iuuatur cum calefactione, & dimiſeris frigida, & cum habentibus proprietatem ad expellendum materiam, ſanguinem ad cutem, vt ſunt caricæ, & proprie albæ, citrinæ, & decoctiones earum. Et cum eo quod habet ſanguinem mouere ad exteriora, vt aſpectus rerum rubearum. Vnde Abuhali ait. Mouet enim ſanguinem res intueri rubeas. Oportet quoque vt alienentur omnia ſoluentia ventrem, niſi prædicta, quia de conſuetudine huius ægritudinis eſt, vt in proceſſu faciat accidere* diarriam; & proprie cum materia retinetur, & non egreditur. & proinde dandum eſt excorticatas lentes, & alienanda ſunt omnia frigida interius, vt aqua frigida, & huiuſmodi exterius ex aere, & vento, & proprie in hyeme, & omnia olea cum ſint viſcoſa, & poros oppilent. Et omnia ex emplaſtris, ceratis, & epithematibus ſupra ventrem. Eſt enim ex eis timor conſtrictionis materiæ, & ne accidat fluxus ventris malus, & ſanguinis mictus.

a aperitionis.

Documentum.

a diarrhœã.

H Ordinatio vero regiminis cibi, & potus, fit in principio* aperitionis cum his, quæ confortare habent cum extinctione abſque conſtrictione naturæ, quæ ſupra in peſtilentiali feb. ſunt dicta. Et cum inſpiſſantibus ſanguinem ex iuiubis, & cum lenientibus ventrem, ex prunis, chryſomillis, & moris mediocriter maturis, & cibo facto ex cucurbita, curulis, & melonibus, & ſucco piſanæ, & amylo. Et potu aquæ ptiſanæ, vel aquæ frigidæ cum iuleb violato, & ſimilibus. Et in proceſſu cum procedere, & exire non ceſſant. & minuitur feb. cum confortantibus, ex carnibus, & ouis, & alijs, quæ ſunt in cura peſtilentiali dicta ſupra. Et ex fructibus, & proprie ex caricis, paſſulis, enucleatis, & dactylis maturis, & huiuſmodi, & cum vino rubeo competenter lymphato, proprie cum febrem apparet leneſcere.

a apparitionis.

Correctio autem accidentium in duobus conſiſtit, in remediatione accidentium prauorum prædictorum, & in præſeruatione quorundam membrorum, in quibus conſueuerunt imprimere maxime talia nocumen-

ta, &

ra, & propriè vlcera; quæ cum impreſſa fuerint, nec ſint (A) media remediabilia, timorem mortis portendunt. Si ergo feb. in earum apertione in proceſſu non minuatur, ſed augeatur magis, extinctiua miniſtrentur, paulatim dum illis calidis, vt eſt dictum, & interius, & non exterius, & magis apud eorum proceſſum ad extra. Et ſi quidem ceſſauerit ab egreſſione eorum, redieritque, oportet vt redeas ad euacuationem ſanguinis, & adæquationem ipſius cum frigidis extinguentibus ſupra. Eſt enim ſignum regenerationis calidi, & acuti, qui niſi euacuetur, & obtundatur cum hoc, quòd feb. accendit, ſapi cõſueuit ad caput, & facere phlegmonem; & quandoque declinare ad ſpiritualia, & ſubito ſuffocare infirmos, quorum aliquos vidimus liberatos. Et Duciſſam Calabriæ, quibus phlebotomia ex venis hæmorrhoidalibus magna fuit illico miniſtrata. Et aliquos mortuos, quibus ipſa fuit omiſſa, vel tardius celebrata. tali etiã phlebotomia cum mundificationibus humorum in ſanguine dominantium, & calefactionibus corrigetur magni-(B)tudo, & multitudo ipſarum, varietas * calorum, & exitus, atque tarditas. Reliquis vero accidentibus alijs prouidendum, ſicut ſupra in cap. generalis curationis eſt dictum de ephemeris, & de peſtilentiali. In quorum omnium curatione nocumenta impreſſa in membris, quorum ſunt, vt puta inflammationem multam ſiccitatem exaſperantem, & propriè vlcera oportet attendere, & cum mundificantibus primo, & deinde cum glutinatiuis illis appropriatis ſimul cum alterantibus, & alijs ibi dictis, oportet ergo corrigere. Membra vero quæ à nocumento earum præſeruare oportet, ſunt oculi, ſuperiores partes narium, guttur, pulmo, & inteſtina; hæc enim membra ex euentu earum in eis plurimum grauius vlcerantur, ex quo oculus fortaſſe deſtruitur, & accidit in eis albugo. Et gutturi accidit præfocatio. Et ſi in meri euenerit, accidet tranſglutiendi difficultas, & fortaſſis accidet illic corroſio perniitioſa. Et ſi in ſuperioribus partibus narium, accidet conſtrictio meatus odoratus. Et ſi in pulmone, accidet cõſtrictio anhelitus vehemẽs. (C) Et cum vlceratur, fortaſſe facit deuenire in phthiſim. Et ſi in inteſtinis, facret accidere dyſenteriã, & egeſtionem ſanguineam: quibus ſuccurrere eſt difficile, & forte impoſſibile. Præuidendum ergo eſt, ne illis accidat, ſeu eueniat. Oculis quidem in prima die cum alchohol facto ex alumi ſolo, quod eſt proprium; ſecunda vero cum eo nutrito in aqua coriandri, vel aqua roſ. in qua reſederint ſumach, & camphora, aqua ſumach poſita in ea camphora, & ſuccus pulpæ granatorũ eſt bonus etiam in principio, & aqua roſ. cum antimonio. Si vero appareant non obſtantibus illis, tunc facere alchohol ex naphcha alba bonum eſt valde, & ſimiliter collyrium album. Et ſi vlcera fiant in eis, ſarcocollam nutritam in lacte apponas. Et ſuccum radicum chelidoniæ rubeæ cum lapide hæmatite, quod eſt proprium, & expertum per nos. Oleum vero de fiſticis, & non de oliuis, cum mordeat oculos, ſicut dixit Gal. eſt de his, quibus vtũtur mulieres in regione noſtra poſt variolas, oſtendit euen-(D)tum nocumenti in oculo; eradicat enim caliginem ſi remanſerit, & rectificat oculum. & ſimiliter memithe, & ſuccus eius cum antimonio. Sed ſuperiores partes nariũ cum epuliemate, & memithe, ſandalis, & rob acreſtæ, & aceto. Et odorare acetum ſolũ eſt vehemẽtis iuuamenti. Guttur vero cum ſuctione granatorum in eius principio, ſuctione mororum, & gargarizatione cum rob coruni; & propriè quando conqueritur de dolore in eis. & tunc oportet. vt lambat de rob eorum aliquid poſt aliqd. Pulmonem cum rob ex lẽtibus, leue cum ſemine papaueris, & diadragacanthi. Et inteſtina oportet, vt præſeruentur poſt inceptionem cum ſtypticis dictis ſumptis, & iniectis. Et cum incipit ſolutio ventris, curetur cum troch. de ſpodio, & ribes, & troch. de ſemine acetoſæ.

Regimen proprium variolarum, & morbillorum eſt, quod vnicuique eorum propriè conuenit. Et eſt, quòd cum communiceut in prædicto, inter ſe differunt quantum ad duo. Primo quantum ad prædictum regimen non in ſpecie, ſed potius in quanto. Euacuatio enim cum phlebotomia maior, & citius variolis eſt conueniens, extinctio minor, & diæta tenuior. Morbillis vero adæquatio cum frigidis extinctiuis, & inſpiſſantibus, & mundificantibus choleram, & ſanguinem, & diæta tenui minus. Secundo quantum ad particulares operationes exercendas, quæ ſunt variolis opportunæ, & nõ morbillis. Et ſunt quod eſt, quia cum egreſſæ fuerint cum complemento variolæ, & appareat in eis maturatio perfecta. Aut enim eſt perfecta cauſa doloris, & apoſtematis, vt quia pertranſierint ſeptimum, nec exiccentur, nec reſoluantur: tunc neceſſarium eſt, vt aperiantur cum acu de auro, & auferatur earum humiditas cum coto, & propriè cum ſunt magnæ. Quod ſi tardetur earum maturatio, quia non ſit facta in ſeptimo, & completa in nono: tunc oportet, vt iuuetur cum exhibitione dactylorum pinguium, paſſularum, & caricarum in aqua ipſarum cum euaporatione vaporis aquæ decoctionis fœnugræ. ſemin. lini, maluæ, biſmaluæ, & radice lilij.

Cum autem apertæ fuerint, & remaneat in eis humiditas multa, oportet vt ſaliantur, & fumigentur, & etiã cum non apertæ ſint, nec patiatur ægrotans aperiri, & eas volueris reſoluere, & exiccare. fit autem ſalitio cum aqua ſalis, in qua virtus croci eſt, linita ſuper eas, deſuper aſpergatur ſal puluerizatum cum camphora. Suffumigatio fit cum tamariſco, & ſandaracha, & cortice thuris, non cum frigidis, ne recludant materiam. Et ſimiliter cum myrta ſuffumigatio eſt conueniens, & propriè cum ſit vehementis humiditatis. Et dormire, & iacere in lecto, in quo ſit aſperſa farina hordei, milij, panici, vel fabarum, & culcitra cum folijs cypreſſi eſt bona.

Cum ergo incipiunt exiccari, oportet vt linias ſuper eas ex medicinis prædictis cum virtute croci. Et cum vlcerant variolæ profunditate, & acuitate ſuæ materiæ, confert vnguẽtum album, & propriè commixtum cum aliquantulo camphoræ, raſura radicis cannæ cum aqua roſ. venarum arboris ſalicis, aut arboris azarur. Et quan-(C)doque confert vnguẽtum de ceruſa, lithargyrum, & vnguentum rubeum. Et cum aperiuntur, & faciunt cruſtã in cute, vel naſo, confert vnguentum factum ex oleo duro roſ. & virtute ceruſæ, & cadmiæ, & ceratum ex adipe gallinæ cum cera. Et cum ceciderit cruſta, liniantur veſtigia cum aliquo oleo, vt de lentiſco propriè. Et ſi quidem remanſerint ipſa veſtigia, & decolorationes, vlcerum ipſorum, cum in tertia ſectione de cura veſtigiorum, vlcerum loqui oporteat, hic tamen propriè loquamur de cura veſtigiorum ex vlceribus variolarum.

Scias ergo, quod de eis, quæ eradicant talia veſtigia, ſunt oĩa abſterſiua, ve radix arundinum, ſarcocolla, ſemẽ melonis, & cortices eius ſiccati, riſum ablutũ, aqua hordei, albumen oui, creta, & litrum, lithargyrum, zuccharum taberzet, milium, & panicum, amygdalæ dul. & amaræ. Et de oleis oleum de lilijs, & de fiſticis, & adeps aſini, cum oleo roſ. Et de illis, quæ ſunt fortiora, eſt ſpuma maris, & lapis piperis, coſtus, ammoniacus, thus, & (D) ſapo cum baurach, & oſſa antiqua aduſta, ſemẽ raphani exiccatum, ariſt. lupini, hæc enim abſtergunt nigredinẽ, & obſcuritatem coloris cutis. Et ex rectificãtibus colorem plumbeum ſunt ex oleribus, & granatis dulcibus, vitellis ouorũ ſorbilium, iura galli, & phaſianorum, & perdicũ impinguatis, & vinũ rubeum, & aſſiduatio balneationis. Et de compoſitis ſunt (duce Chriſto) quæ infra dicentur. Quod ſi concauitates remanſerint, non replebuntur; vlcerauerunt enim interiorum cutem, & mirach, quod cum ſit ex radicalibus, non reſtauratur.

Medicina conueniens in principio apparitionis ipſarum repercutiens, & inſpiſſans ſanguinem. ℞. lentium excorticatarum, dactylorum immaturorum, gummi, tragacanthi, bulliant in aqua pluuiali, vel ro. & da cum vino trochiſcorum cum camphora.

Confectio medicaminis facientis variolas apparentes exire, & morbillos, & alia de genere eorum exeuntiũ, & occultorum. ℞. ficuum citrinarum vnc. vij. laccæ ablutæ drach. v. lentium cum corticibus drach. iij. ſemi.

Alia cauſa.

a colorum.

Deſtructio vlcerum & aliorum membr.

Veſtigia variolarũ eradicantia.

Meſue.

anti.fœniculi,tragac. ana drach.iij. decoquantur in aqua, lib.j.ſ. donec remaneat pars tertia: deinde coletur,& detur ex ea; expellit enim caliditatem à partibus cordis,& prohibet pulſum eius.

Deſcriptio medicaminis cõferentis ad veſtigia variolarum, & colorem malum derelictum. ℞.oſsium adustorum, ſtercoris ouini antiqui, oſtracorum nouorum, amyli,ſem.meliſſæ, tizi abluti, cicerum,ana part. x. granorum * albem,lupinorum,coſti,ariſtolo.rotun.ana partes v. radicum arundinis ſiccæ partes xx. Fiat ex eis epithema cum aqua melonis, aut cum ſucc.cucumeris ſylueſtris,aut panis porcini, aut radice ireos, aqua hordei, vel fabarum, vel lupinorum,& liniantur ex eis membra ſero. Et abluantur mane cum aqua violata, vel hordei. *Alberi.*

De medicinis ſeb. apoſtematum. Cap. 7.

SVperius te ſcire fecimus, quod ſebrium quædam erãt morbus, quædam accidentia ſequentia apoſtemata vel vlcera, quę ſunt per ſe morbus. Hic etiam ſcias, quod tales etiam febres omnis generis eſſe poſſunt. Si enim apoſtemata ſint exteriorum membrorũ, vt aſſellarum, febres fiunt ephemeræ, vt plurimum; raro vero putridę,& qualiter;& quare ſuperius dictum eſt. Si vero apoſtemata ſint interiorum membrorum, vt poſitorum in profundo,& cõcauo corporis,& maxime principalium, vel aliorum vicinorum cordi, vt pleuræ, pulmoni,& huiuſmodi è conuerſo fiet. Nam plurimum fiunt putridæ: ephemerę vero raro,& quandoque vel conſequenter hecticæ. Et cauſa eſt quoniam caliditas præter naturam procedens ab apoſtemate, vel vlcere talium membrorum vadit ad cor plurimum cum fumo putrido ab eo reſoluto, cum nõ ſit circumſcripta putredo in loco apoſtemato, ſicut in bubonibus; & non ſola, niſi raro. Quare febrem accendit, quæ diuerſificatur in continuitate,& interpolatione, ſpecie,& qualitate ſuæ eſſentiæ. In continuitate,& interpolatione quidem, ratione quantitatis cauſę,& poſitionis; cum enim apoſtema vlcus tale, quod eſt eius cauſa, ſit magnum, & propinquum cordi, vt in pleureſi,& peripneumonia, faciet febrem putridam, & continuam, eo quòd continue fumum putridum ad inflammandum mittit cordi. Nec obſtat ſi poſitio putredinis eſt extra venas, cum collectio eius in loco apoſtematis ad emittendum continue fumum ęquipolleat poſitioni in venis, cum ſit magnum, non propinquum, vt eſt apoſtema renum, vel matricis vlcus, vel veſicæ, vel propinquius non magnum, vel capſulæ cordis, vel pleuræ, & pulmonis. Sed ſi ſit cholericus facit interpolatam, eo quòd etſi talem fumum cordi emittet; non continue tamen propter diſtantiam, & paucitatem, cum conueniat quandoque reſolui in via. Si vero ſit paruum, & longinquum, faciet ephemeram quandoque. Cum enim fumus ſua quantitate, licet parua, poſſit peruenire vſque ad locum cordi propinquum, licet cor non attingat caliditatem in loco illo tantam imprimere poterit, quæ cum calefaciendo attinget ſecundum continuum cor, feb. ephemeram generabit. Cumque tale apoſtema cum ſua feb. & propriè putrida prolongatur, minabitur hecticam, & ipſam accendet. Et propriè ſi membrum fuerit diſpoſitum, & apoſtema in aliquo nutritiuorum membrorum, vt in hepate, vel ſtomacho. Inquit enim Abuha. Amplius omnia apoſtemata interiorum membrorum in mirach, ventris tenuitatem efficiunt,& macredinem, cum collectionem fecerint. Efficit enim tale apoſtema tam grandem impreſſionem in diſpoſito corpore conſumendo, quòd eo reſoluto remanet exiccatio, & hectica, maxime cum precisione membrorum nutritiuorum, in quibus eſt, cum nequeat reniti, reſumi,& humectari. Et quod amplius eſt contingit ipſo reſoluto putridam remanere febrem propter impreſſionem putredinis in humore venarum. quare remanente cauſa conſumente procedit hecticalis conſumptio, licet cauſa primi, ſeu febris apoſtematis ſit remota,& quanto magis ſi remota non ſit, quia ſtat per apoſtema. Et enim feb.

Causa.

E tunc erit duplex,& commixta eſt febr. quæ eſt morbus, & febr. quæ eſt accidens. In ſpecie autem ratione cauſæ apoſtematis,& materiæ, quæ cum ſit calida, erit cholerica, vel ſanguinea, vel ex eis commixta. Et ſimiliter feb. aut erit cholerica, aut ſanguinea; materia vero frigida non, niſi faciat collectionem. In qualitate vero eſſentiæ ſuæ ſcilicet caloris ratione ſuæ cauſæ, ratione membri in quo eſt, & ratione vicinitatis ad cor. Cum enim materia ſit cholerica, vel cholericæ admixta, caloris febr. acuitas eſt, vel erit maior quàm ſit ſanguinea, cumque etiam in membris ſanguineis, & arterijs vicinis, feb. fortior erit: cum vero in neruoſis, panniculoſis,& venis vicinis, erit debilior, niſi dolor exiſtat. Et quidem non enumerantur iſtæ feb. à periodis propriè vniuſcuiuſque materierum, quæ effunduntur ad apoſtemata earum, vel vlcera; periodi namque earum ſecundum generationem earum in mittentibus membris propter debilitatem nutritiuæ,& fortitudinem expulſiuæ,& ſecundum attractionem ipſarum ad membra, ad quæ effunduntur materiæ per caliditatem, vel dolorem, & ſecundum receptionem earum in illis propter defectionem. Cum ergo effunduntur materiæ, accidit rigor,& deinde additur grauedo, dolor, inflammatio in loco apoſtemato, vel vlcere, & de vlceribus idem eſt iudicium cum aggregent putredinem, & propriè quæ apoſtemata dicta ſequuntur. F

Sed dices numquid feb. vlcerum, putrida ſit, vel hectica, cum dicat Gal. q; omnis phthiſicus hecticus,& nõ putridus ſit. Reſpõdit Falco, vtraque feb. eſt cum phthiſi cum vtriuſque cauſa ſimul in ea aſſiſtat: putredo. ſ. vlceris, quæ eſt cauſa putridæ. Et ipſa feb. cum impedita euentatione ſimul inflammando conſumens tortiorem humiditatẽ cordis, quæ eſt cauſa hecticæ, quæ quia in phthiſi prævalet putridæ omnibus cauſis concurrentibus ad generationem ipſius magis, quam putridæ, dictum eſt à Gal. ipſam pati phthiſicum, quàm pati putridam feb. quàm in alijs vlceribus.

G Signa cauſarum ſunt ſigna apoſtematis interiorum membrorũ præcedentium, quæ ſuperius in ſectione prima ſunt dicta. Et etiam ſunt ſigna vlcerationum ipſorum,& et apoſtematum ſunt ſigna propria, quæ ſupra in capitulis ſuis ſunt dicta, v. g. In pleureſi, quorum quædam indicant locum, vt pulſus ſerrinus cum dolore pectoris pungitiuo; quædam cauſam, ſeu materiam, vt feb. acuitas, quæ indicat choleram. Quædam ſunt ſigna digeſtionis,& indigeſtionis materiæ apoſtematis, quæ ſumunt à ſputo propriè; quædam ſunt ſigna digeſtiones,& indigeſtionis non materiæ apoſtematis, vt prædicta, ſed materiæ compatientis in venis, quæ ſumuntur ab vrina. Et quædam ſunt ſigna ſalutis,& mortis, & quędam ſunt ſigna criſis, quæ prædictis variatis ſecundum ſpeciem ſumentur, ſicut Hippocr. in apho.& Gal. oſtendunt. *De signis causarum.* *1 aphoriſ.*

Cura febrium apoſtematũ eſt quatuor res. Prima eſt cura apoſtematũ,& vlcerum, quæ ſequunt, quæ dicta eſt ſpecialiter ſupra in locis ſuis. Secunda eſt alteratio febr. Completur autem cum frigidis humidis, ſiue hectica ſit, quæ ex dictis ſupra in cap. generalis curationis poſſunt haberi; ſint autem frigida temperate, ne incrudent apoſtemata,& propriè ſi interius aſſumatur; ſint autem ſumpta ex mollificantibus,& lenientibus, qualis eſt aqua hordei, cucumeris, & cucurbitæ, ſyrupus viol. & ſimilia; non autem ſtyptica, cũ dermeant,& prohibeant reſolutionem, proinde potus aquæ frigidæ inhibendus, niſi magnitudo feb.& eius exauctio intentionem maturationis,& reſolutionis apoſtematis ſuperexcedat. Quo caſu inquit Gal. Melius eſt augmentum.ſ. incrudatio apoſtematis, quàm perducere ad areſfactionem infirmum; aliter autem infrigidantia, & extinguentia fortia erunt valde nociua, etiam ſi cholericum ſit apoſtema; & proinde ſecurius exterius cum expedierit miniſtrantur. Si ergo ſit apoſtema eryſipelatum, febris vehementiam extinguemus cum ſuccis lactucæ, ſemperuiuæ, & portulacæ,& aqua cucurbitæ, nenupharis, & oleo viol. cum ſauich hordei, vel farina eius, exterius applicatis ſuper *De cura.* H

locum

locum apoſtematis, & cum ſanda. roſ. ſpodio, & aqua roſ. ſuper principalia, & oxyrhodinn capin: quæ etiam ſi oportet infrigidentur in niue. Tertia eſt regimen cibi, & potus, & eſt diæta extenuatiua cum lactucis, ſauich hordei, & aqua eius. Incraſſatio enim eſt cauſa apoſtematis, & mortis etiam, ſi ſit virtus defecta. Quarta eſt correctio accidentium, quam requiras ſupra in ſectione prima, & infra, vbi de apoſtematibus dictum eſt.

De medicinis febrium compoſitarum. Cap. 8.

EX quo de febribus ſimplicibus diximus ſecundum præmiſſum ordinem, dicendum eſt de compoſitis. Sciendum eſt autem, quod compoſitionis ipſarum ſpecies ſunt, & modi. Species quidem ſecundum compoſitionem feb. ſimplicium, quarum eſt compoſitio earũ. Modi vero tripliciter, & ſecundum compoſitionem materierum ipſarum ſimplicium febrium, à quibus ipſe dependentiam habent. Et ratione loci, ſeu putrefactionis in loco. Et ſecundum compoſitionem motuum, ſeu circuitionis, continuationis, ſeu inuaſionis ipſarum poſſunt haberi, quæ multiplex eſt.

Prima enim diuiſio eſt in genere, & remota ratione eſſentiæ ipſorum. Et eſt natura feb. quædam eſt genus ephemerarum, quædam hecticarum, & quædam putridarum, ſecundum quam componetur putrida cum hectica quamquam plurimum ſit eius cauſa, & non cum ephemera. Et licet poſſit componi, tamen nõ facit compoſitionem in cura eius additio ad putridam, nec eſt diſtinguibilis ab ea cum eius ſigna debilitate ſua cum fortitudine ſignorum putridæ offuſcentur. Quapropter dixit Gal. Superueniẽte putrida ephemeræ, quieſcit ephemera, nec etiam hectica cum ephemera propter eandem cauſam. Verum quia ipſorum trium generum duo, vt hecticæ, & ephemeræ non ſunt diuiſibilia in genere propinquiora, ſed in ſpecies magis, & proprius hectica, quarum ſpecies non ſunt bene componibiles, eo quòd hecticæ ſpecies inter ſe ordinem habent ita, quod vna præcedit, & alia ſequitur, vel ſuccedit, & deinde alia prima ceſſante propter conſumptionem humiditatis, & ſuæ materiæ ſubiectiuæ, in qua accenditur etiam ephemeræ ſpecies, & ſigna ſint in ea, licet ſint cõponibiles, tamen non ſunt in compoſitione diſtinguibiles bene, nec compoſitio cauſat varietatem magnam in cura. Solum autem genus putridæ diuiſibile eſt in alia genera propinqua, & ſpecies habentes ſigna diſtinctiua, & manifeſta facientia compoſitionem in cura, & pro tanto compoſitio febrium attendenda magis exiſtit in eo. ſ. genere putridarum. Et prima ſpecies compoſitionis erit ſm primam diuiſionẽ eius, quæ ſecundùm Gal. eſt ratione eſſentiæ ipſius feb. Et ex natura febrium putridarum, quædam ſunt febres per ſe morbi ex humorum in vaſis putredine dependentes, quædam ſunt apoſtemoſæ. Sic quidem prima compoſitio feb. putridarum erit feb. compoſita ex feb. dependente ex apoſtemate, cuius eſt accidens, & ex feb. dependente ex humoribus putrefactis in vaſis, in quibus apoſtemans putredo impreſſit, vel è conuerſo, vt dictum eſt ſupra in febre apoſtematum, ſicut eſt proprie in pleureſi, peripneumonia, & apoſtemate hepatis.

1. de diff. feb. 7.

1. de diff. feb. 1.

Secunda ſpecies eſt ratione compoſitionis materiæ, ſeu humoris à quo dependent. Et eſt natura febrium putridarum dictarum qualibet, aut eſt ſanguinea, aut cholerica, aut melancholica, aut phlegmatica, eo quòd à talium humorum putrefactione dependent, quorum cõpoſitio eſt ſecundum modum prædictum materiæ, qui eſt duplex, vnus ſecundum mixtionem, alius ſecundum vicinitatem. Et quidem ſecundum mixtionem, qui ſupra dictus fuit in tertiana non pura, & in quotidiana ex phlegmate ſalſo, & cauſone, & phlegmone eryſipelatode. Secundum vicinitatem vero eſt multiplex, cui nunc inſiſtimus, & erit quia cum quatuor ſint humores in ſua putreſcentia febres accendentes ſeruantes ſpeciẽ, vt dictum eſt ſupra in feb. ſanguinis, ex quatuor humoribus ſimplicibus commixtis ad inuicem cõpaſſibilibus maxime, quia in diuerſis locis corporis ſituatis intra

2 ſpecies.

A venas, vel extra, ſicut etiam apoſtemata diuerſa in diuerſis membris corporis ſituata, octo prouenient cõbinationes, ſic erit vna cõpoſitio febris ſanguinis cũ feb. phlegmatis. ſecunda feb. ſanguinis cum febri choleræ. tertia feb. ſanguinis cum feb. melancholiæ. quarta feb. phlegmatis cum feb. choleræ. quinta feb. phlegmatis cum feb. melancholica. ſexta feb. cholericæ cum feb. melancholica. ſeptima triũ ex his inter ſe. Et octaua omnium feb. quatuor humorum ſimul, quæ, vt plurimũ eſt mortalis.

Tertia ſpecies compoſitionis ipſarum putridarum eſt ratione non eſſentiæ, nec materiæ, ſed ratione loci, vel putrefactionis in loco, à quo procedit diuiſio ſecũdum continuitatem, & interpolationem ipſarum febrium. Et eſt quia cum ſint quatuor continuæ, & tres interpolatæ, ſpecies ipſarum compoſitionum erunt multæ. Nam componi poteſt ſynocha cum vnaquaque aliarum trium cõtinuarum, & cum duabus, vel pluribus ipſarum, aut diuerſi generis propinqui, ex qua prouenient complicationes octo, aut diuerſi generis, ex qua prouenient complicationes plures. B Similiter poteſt componi vna interpolata cum alia, vel diuerſi generis, ex qua proueniũt complicationes quatuor, vel eiuſdem generis, ex qua prouenire poſſunt complicationes plures, ſecũdum quod poſſunt componi duæ tertianæ, & tres tertianæ, & ſimiliter tres quartanæ interpolatæ, & etiam quotidianæ ſimiliter poſſunt componi continuę ipſæ cum interpolatis diuerſi generis, vel eiuſdem, ex qua complicatione ſpecies erunt plures, quandoque fientes in prima die, quãdoque in ſecunda, & illa eſt mali moris. Eſt enim habens motum per poros, qui cõtra naturã eſt morbi acuti, vel medij. Et quidem cum deberet in die ſecunda quieſcere, vel tepeſcere, & dare naturæ ſpacia, ſi moueatur, ſignum eſt ſuæ malitiæ, & grãdis læſionis eſt cauſa. Ex quibus complicationibus omnibus illam, quæ ex quotidiana continua, & tertia interpolata componitur, Hippocrates ſpecialiter notauit, cum plurimum accidat inter compoſitas ex interpolatis ſimul, & cõtinuis, & ex continuis tantum C hemitritæam proprie nominans, quam horridam, & continuam, mediam tritæam eſſe ſpecificauit. Et quia vnicuique ſpecierum modus ſecundum inuaſiones poteſt eſſe triplex, ſcilicet coinuadens, ſubintrans, & coalterans, Et hemitritæam voluit eſſe compoſitam ex quotidiana continua, & interpolata ſecundum inuaſionis modum; non enim omnis compoſitionis modus horridum facit, ſed coinuadens ſolus, etiam cum non faciat horridam, cum inuaſiones ipſorum niſi ſint pares non vna prædominans alteri, vel ſuperans, ſicut eſſe poteſt. ideo tria ad hemitritæam veram, & propriam concurrunt. quòd ſit continua quotidiana: eſt enim de genere continuarum febrium, & quod ſit complicata tertianæ interpolata; eſt enim hemitritæa, i. media tertia, vel tertiana. Cum enim Hipp. tertianam veram, & putá in apho. dixit, interpolatam intellexit, & motus maxime ſuæ materiæ ſit de centro ad circumferentias, ſicut Gal dixit. Si mota ad putredinem mouetur ad extra de venis potius, D quam putrefiat in illis. Et qa debet eſſe horrida, oportet quod ambæ ſint compares, & coinuadentes: largo modo hemitritæa poteſt dici quælibet putridarum compoſitio dicta vicinitatis, & continuarum cum interpolatis, magis ex ea, quæ componitur ex tertiana continua, & quotidiana interpolata. Alia vero genere nominis erunt potientes, quia dicentur compoſitæ, nomen proprium non habentes. Et hoc modo compoſitionis dixit Gal. morbum compoſitum puta febrem in qualitatibus ſuis, & etiam cum ſua cauſa, & quidem cum hemitritæa continua, & interpolata diuerſi generis ſit complicata; quarum continua, quia phlegmatica prolongat non ſolum paroxyſmos, ſed etiam morbum totũ, & interpolata, qa cholerica abbreuiat, ſicut illa prolongat, & hemitritæa inquantũ huiuſmodi media erit inter chronicam, et acutã. Sed quia diuerſitas eius diſturbat in actione naturam, ideoque fiet chronicus, & extendetur fortaſſe vſque ad ſeptem menſes. Inquit enim Gal. morbus habens multam, & diuerſam materiam, longior eſt habente vnam,

3 ſpecies.

Hemitritæa.

6. aph. 59.

4. aph. 40.

& ſi multam, illud ſi virtus ſit fortis in tolerando. Et quandoque fiet acutus, & breuis, vt quia finitur in ſeptimo, & illud propter magnitudinem ſui, & moleſtiam accidentium. quare neceſſe eſt materiam ſubito vincere, vel vinci. Et quandoque extenditur vſque ad xiiij. vel xx. & vt plurimum eſt de febribus interficientibus. Si enim ſola eius continua periculoſa eſt, nulli dubium eſt, quòd ſi ſuperaddatur alia feb. cum natura non poſſit ſufficere, niſi raro, quòd plurimum ſit interficiens, & mortalis. Et quandoque perducit ad hecticam, & alias difficiles ægritudines, vt eſt hydropiſis, ſyncopis, mania, melancholia, & epilepſia. & illud propter impreſſionem in principalibus, & etiam cum illis plurimum euadit infirmus ab eo. Inquit enim Abuhali non eſt euadere ab ægritudinibus interficientibus abſque cótractione membri. Quod Gal. affirmat dicens. Raro ſunt diuturni morbi de genere phlegmatis, vel melancholiæ, qui non imprimant læſionem alicui membro.

Dubiū ſanguis in venis eſt omnis humor. Sed dubitaret vtique ſocius, quomodo poſſibile eſt feb. ſanguinis complicari alijs, cum dictum ſit ſupra auctoritate Galeni, quòd ſanguis putreſcens ſuam ſpeciem non obſeruat, ſed definit eſſe ſanguis, quia in alterius humoris ſpeciem tranſit. Adhuc videtur quòd ſanguis putreſcens in venis, non febrem accēdit, quin complicetur non tantum vni, ſed omnibus putridarum continuis ſimul; ſanguis enim in venis eſt omnis humor, vt Gal. & Abuh. loquens in humoribus dixit. ſi ergo putreſcit ſanguis, etiam omnis humor contentus in eo.

Reſponſio Falconis. Reſpondit Falco, & quidem dicens ad primum ſicut ſupra in feb. de putredine ſanguinis dictum eſt. Ad ſecundum vero dicemus, quod ſanguis vere eſt omnis humor in potentia, ſub forma tamē ſanguinis nobis apparens, ſub qua eſt contentus, vt quia adinuicem vniti ſunt vera mixtione quo ad nos, licet actu ſint inter ſe diuiſibiles per naturam. quod patet. Si enim cum phlebotomia euacuatur, quæ immediate, & directe educit ex venis, & receptis vaſe aliquo per ſeipſos diſtingui videmus, quanto magis per naturam diſtinguuntur in venis, & vnus, vel duo intranſpirabiles facti derelinquantur à natura, & putreſiant alijs remanentibus cum natura.

De ſignis. Signa compoſitarum febrium ex ſignis ſimplicium ſunt confuſa. Et proinde cognoſci difficilia, & magis ſi compoſitio ſit ex his, quæ eiuſdem ſunt generis, vt tertianarum, & continuarum, quotidianarum, & quartanarum ſimul, vel interpolatarum ipſarum. Et etiam ſynochæ cum tertianarum aliqua, vel continuarum, & interpolatarum eiuſdem generis; & eſt tertiana continua, & interpolata ſimul complicata, & ſic de alijs. Inquit enim Ariſt. propinquorum difficilis eſt cognitio, & electio: & maxime ſi ſecūdum modum coinuaſionis compoſitio ſit earum: eſt enim difficilis cognitionis modus talis magis, deinde modus ſubintraneus, & deinde modus coalterationis. Sed ſiquidem ſit compoſitio ex febribus diuerſi generis remoti, vt putridæ, & hecticæ: vel propinqui, vt eſt compoſitio quotidianæ, & tertianæ, vel quartanæ inter ſe, & ſynochæ cum quotidiana, vel tertiana, vel quartana, eius cognitio eſt minus difficilis; & proprie ſi per modum coalternationis exiſtit, deinde ſubintrationis, deinde coinuaſionis, qui difficilior eſt inter omnes, & proprie in hemitritæa. Inquit enim Ariſt. In longe diſtantibus diſtinctio facilis eſt, & electio. Et quidem ex eis ſunt quædam communia, & quædā propria. Et communium quædam ſunt, quæ ſunt communia ſpeciebus compoſitionis febrium, quæ diuerſi ſunt generis, vt putridæ, & hecticæ. Et ſunt quia cum videris febrem putridam ſumpto cibo fieri incontinenti aſcenſum caloris, vel feb. continuam habere incontinenti aſcenſum caloris poſt cibum, cum duritie, paruitate, & inæqualitate pulſus, & ſuperaddi rigorem, vel frigus aliqua horarum, & deinde calorem declinare cum humectatione, remanente pulſus duritie cum febre, & tunc iudica compoſitionem hecticæ cum putrida febrem præcedente, vel ſequente. Et quædam eorum ſunt, quæ ſunt communia ſpeciebus compoſitionis febrium eiuſ- E dem generis propinqui, vel ſpeciei. Et ſunt quæ Abuh. poſuit, cum ait. Et eſt videre febrem concluſam, & in ea rigor & non ſudor. & fortaſſe accidit in rigoribus pluribus ſudor vnus, tunc teſtifica in ea compoſitionem febrium ejuſdem generis, ſupple ex continua, & interpolata. Et ſimiliter cum videris inconcluſam ſuperfluitatem in frigore, & rigore, ſed pro quia fortaſſe parum eſt de ea incluſa. Inquit enim Galenus, Omnis feb. continua ſecundum rationem ſuiipſius cum certa fuerit, nullum horrorem habet, neque rigorem, neque quæ compoſita eſt ex eis erit horrida ſimul compoſita. Et ſimiliter cum videris addi febres, & extendi vltra debitum, & non etiam deficere calorem, tūc iudica compoſitionem continuarum. Et ſimiliter cum feb. videris incipere cum horrore, & addi cum calore eius aſcendente vltra debitum eius, vel incipere cum rigore, aut frigore, & aſcendente calore ſuperaddi rigorem, aut frigus, & extendi calorem, & in calore ſudorem, & poſt ſudorem remanere calorem, & deinde declinare cum ſudore, vel F abſque, vel declinare, tunc iudica compoſitionem ex interpolatis. *1. de Criſ. 11.*

Signa vero propria ſunt ſigna, quæ vnicuique ſpeciei compoſitionis conueniunt, quæ per te poteris arbitrari, cum hic ponere omnia ſit difficile, & longinquum. Solius autem illius compoſitionis, quam Hipp. proprie hemitritæum nominauit, ſigna ponemus. Et ſunt, nam incipit in prima die compoſitionis cum horrore: aſcenſus caloris eſt inæqualis, & diſparitus propter materiæ diuerſitatem, & pugnam earum inter ſe pertertentem naturam. quare retrahitur natura, & multiplicabitur horripilatio bis, & ter, vel amplius. & proprie apud aſcenſum caloris, etiam illo die febris minoris acuitatis erit, quam expectat tertianę, & minoris obtuſionis, quam cōuenia quotidianæ, & eius ſtatus eſt longior, quam tertianæ conueniat, & breuior quam quotidianæ; & cum pluribus accidentibus, & intenſis magis, & cum repellit tepeſcit plurimum abſque ſudore, & quandoque cum ſu- G dore propter declinationem tertianæ, nec ceſſat ex toto, quia ceſſante tertiana remanet calor quotidianæ continuæ. Et in principio commotionis, & inuaſionis eſt plurimum ſubeth, & ſtupore euigilatiuo, & in ſtatu cum alienatione propter intēſionem febrium duarum adinuicem coniunctarum inflammantium cerebrum valde.

Et propter repletionem eius ex vaporibus diuerſis, & multis, & cum inquietudine, & anguſtia molta. Et pulſus eſt velox, & frequens, inordinatus, & inæqualis propter diuerſarum materierum pugnam cum natura, & grauamine ipſius. Et exeuntia per vomitum, & per ſeceſſum ſunt ex cholera, & phlegmate æqualiter mixta, vel coniuncta. Et vrina eſt mediocris in ſubſtantia, & colore, inter vrinam continuæ, & vrinam tertianæ, & plurimum ei diſtans, nec phlegmatica, nec cholerica. Sequenti vero die ſtabit febris, & ſuperaccendetur cum frigore pauco abſque horrore, & calor eſt minor, & etiam accidentia, deinde tepeſcit. Sed in tertia redibit aliquid H quod fuit in prima die compoſitionis propter complicationem, tunc tertianæ cum quotidiana, & commotioné materierum earum ſimul, & concurrent conſimiles circunſtantiæ ex complexionis, & conſuetudinis mutatione, & aliarum operationum ad generationem diuerſorum humorum, & phlegmatici, & cholerici.

Cum vero compoſitio quotidianæ continuæ, & tertianæ interpolatæ naturam certam non ſeruauerit hemitritæi, neque modum. vt quia materiæ vtriuſque non ſint pares, dominantis ſigna dominabuntur. Et ſi cholera dominabitur, erit horripilatio magis ad rigorem tendens ſi phlegma minus, & magis ad frigus, & dominante phlegmate puro incipiet cum ſtupore, cholera vero dominante cum alienatione erit in augmento, & ſtatu, & ſic de alijs. Et ſi ſecundum modum ſubintrationis exiſtat apud ſtatum, & augmētum caloris videbis ſuperaddi rigorem, continua ſit pręcedens, vel frigus, & paruum typum, ſi tertiana pręceſſit, & extendit calorem vltra debitum præcedentis febris. Et quandoque in declinatione

tertianæ

tertianæ ſequi ſudorem, quandoq; vero non, & maxime quando cōtinua ſuperuenerit tertianæ, quoniam humores eius reſtringit ſua frigiditate, & ſua ſuperaddita caliditate conſumit. Si vero ſecundum modū coalternationis exiſtat compoſitis in mixtis, & continuis, & interpolatis, vel ex ſolis continuis, talis cognitio locum non habet, ſed in interpolatis ſolum. Et quidem cum compoſitio fiet ex tertiana continua, & quotidiana interpolata, quam Serapio purum hemitritæum dixit, quoniā ſi ſint coinuadentes, non coinuadunt cum horrore, ſed cum tempore magis, vel frigore pauco, & alia ſuccedit, ſicut eſt in commixtione præcedenti, ſi vero ſint ſubintrantes, ſimiliter. Sed ſi ſit compoſitio duarum continuarum, etiam ſi ſint diuerſi generis, vel ſpeciei, omnino non erit horrida, ſed calor fortior, inquietudo, & anguſtia maior, & accidentium vehementia. Sed ſi quidem ſit duarum interpolatarum, & ſint eiuſdem generis, vel ſpeciei, vt plurimum ſunt ſubintrantes, vel coalternantes, & tunc videbis, ſi ſubintrantes ſint prolongatos paroxyſmos febris. B Et quandoq; ſtante vna feb. ſecunda, declinare ipſius primam cum ſudore, & quandoque ſine, & non deficere in febricitatione, & quandoq; deficere. Si vero coalternantes ſint, vt quia quælibet ſuum diem occupat, ſigna erunt diſtincta, & manifeſta. Et ſiquidem ſint tres interpolatæ quartanæ complicatæ, quęlibet ſuum diem occupabit in affligendo. Si vero tres tertianæ, vna die erunt duo paroxyſmi, altera vnus. Et ſi duæ quotidianæ quolibet die duo ſecundum alterum trium modorum, vel prima die erit vnus, alijs duobus, duo.

De cura. Et cura compoſitarum febrium duplex eſt, generalis, & ſpecialis. Generalis eſt, quam Gal. demonſtrauit dicens. Singuli morbi ſimplices ſimplici medicina medicabuntur, compoſiti compoſita; & ſi æquales ſint ęqualibus; & ſi inęquales inęqualibus, vno plus, altero minus. Specialis quæ vnicuique ſpeciei compoſitarum conuenit, quæ ex cura ſimplicium prædictarum poteſt haberi. Inquit enim Galen. *1 de facul. ſimpl. med. cap. 24.* Nos enim non poſſumus vti medicinis compoſitis ſecūdum canonem, & viam rectam, C niſi quando ſciuerimus virtutes medicinarum ſimplicium, & in hoc eſt neceſſarium ingenium, & vſus lōgus. Et eſt duplex, vna quæ debetur compoſitis, & diuerſis generibus remotis, vt ex putrida, & hectica. Alia quæ debetur compoſitæ ex generibus propinquis, vel ſpeciebus eorumdem. Prima prætermiſſa vſque ad accidentium correctionem tanquam ea, quæ eſt compoſita ex cauſa, & effectu (dictum enim eſt ſupra, quod vt plurimum ad hecticam perducit cauſon, & aliæ putridæ, quæ multum prolongantur) de ſecunda cōpoſitione, quæ ex generibus, & ſpecieb. fit putridarum, dicendum, & de ſpecieb. eius. Et quidem de omnibus difficile, & quaſi incomprehenſibile eſſet dicere, & proinde de cura eius, quam Hippo. veram hemitritæam appellauit, dicamus tantum, vt per eam manuductus ad alias poſſis curam vnicuique, prout competit, miniſtrare.

Hemitritæi pura cura eſt quatuor res. Eſt ergo ſciendum quod hemitritæi puri, & certi, ſeu veri, cura ſpecialis eſt quatuor res, quæ ex cura ſimplicium ſunt collectæ, ſcilicet abſciſſio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & regimen in diæta, cibis, & potibus, & correctio accidentium. D Cauſæ abſciſſio prior eſt alteratione febrilis dyſcraſiæ, curationis enim intentio magis vertitur in hoc morbo ſupra cauſam quā ſupra febrem, eo quòd cauſa eius multa eſt, & diuerſa materiam aggrauans, & ſua inæqualitate dyſcraſiæ moleſtans, & perturbans, & terrens. Inquit enim Abuhali. Mala complexio diuerſa, deterius in corpore efficit nocumentum, quam conſimilis, & æqualis, licet ſit mala, febr. vero in acuitate eſt propter phlegmatis miſtionem remiſſa. Completur autem ipſius abſciſſio alteratione, & euacuatione. Alteratio vero minoratione, qua in materia multitudo eſt, & diuerſitas, & adæquatione in reſiduo. Minoratio vero habet compleri cum clyſteribus leuibus, & vomitibus in principio, quæ mundificant inteſtina, & ſtomachum, & educunt minorando ex primis venis, vt ſupra in quotidiana eſt dictum. Et deinde ex A minorantibus ex alijs venis, & partibus ſubcutaneis, vt cum prouocantibus vrinam, & ſudorem cum leuitate ſi peccatum ſit in ſanguine cum phlebotomia minoratiua, ſi virtus, ætaſque conſenſerint, vel cum proportionalibus eis, & alijs ſolutiuis abſque ſtypticitate multa, vt ſunt mytoba & eis ſimiles. Ex quibus proprium eſt abſynthium quod ſubtiliat, & abſtergit phlegma, & choleram educit. Si peccatum in ſanguine non apparet, ſed oportet quòd poſtponantur talia ſolutiua vſque poſt ſeptimum, vel octauum, donec ſit facta aliqua digeſtio in materia, cum ex ſe indiſpoſita ſit materia valde, & minoratione cū eis, vt ſupra in quotidiana eſt dictum, quaſi materia diſſoluetur, & non educetur ex illis, niſi ex eis, quæ naturam leniendo ſoluunt, non inquietant, & cōmouent, & ſic digeſtioni reſiſtunt, vt ſunt aqua alubleb, gelentabin, & medulla cartami, propter phlegma. Et cum tereniabin, & ſiracoſt, aqua * porrorum, & hodei cum **praſorum.* ſyrupo violato, & melle, caſia fiſt. propter cholerā. Oportet autem vt talia ſint æqualiter mixta ſecundum partes, B vel tempora, cum hæ ambæ materiæ ſint æqualiter ſuperantes, quòd ſi inæquales ſint, prædominanti attendatur in commiſtione earum magis, talia. n mundificant ſanguinem, ab eo phlegma, & choleram minorando, dimittunt naturam lenificatam, & materiam, & deinde reſiduum ipſius digeſtioni completæ diſpoſitum, & eradicationi. Oportet quoq; vt clyſteres, & vomitus ſint cū *Clyſteres.* his, quæ materiam vtramque recipiunt, qualia ſunt clyſteres ex aqua decoctionis maluarum, violarum, mercurialis, & furfure, cum caſia, & melle viol. & ſucco betæ cum oleo violato, & amygdalarum amararum, & ſale. Et qualia ſunt ex vomitiuis, ſyrupus acetoſus cum aqua *Vomitus.* raphani propter phlegma, & aqua tepida decoctionis ſeminum attriplicis cum aceto propter choleram. Sint autem æqualiter mixta, vel inæqualiter, ſi inæqualiter, ſunt materiæ abundantes, & ſimiliter prouocatiuæ vrinæ ex calidis diureticis, & frigidis mixta, quæ ſunt nota, & etiam ſudoris; vt eſt vinum, vel oleum anethinum cum C aqua tepida, quæ illorum remittit caliditatem, deinde ſupra reſiduum materiæ oportet procedere cum adæquatione ipſius, & maturatione, quæ via eſt perueniendi ad ſtatum ſalutis, & dominetur ſupra materiam morbi, donec diuidat, & complete expellat, aut ex ſe crizice, aut medici artificio coadiuta. Completur autem eius adęquatio cum his, quæ ex ſimplicibus, & compoſitis dicta ſunt ſupra in cura quotidianæ, & tertianæ, in ſimul miſtæ ſecundum materierum neceſſitatem. Et cum alijs ſimplicibus, & compoſitis appropriatis. Et ex ſimplicibus, vt aqua hordei cum virtute piperis, qua Hippoc. & Gal. curauerunt hemitritæum. Et eſt vt in lib. ij. aquæ ipſius bulliant grana piperis nigri contriti quadraginta, & in pecia rara ligata ſufficienter, deinde coletur, & reſeruetur, detur cum fuerit opportuna non in potu cum cibo, vel ſine, ſed in ieiuno cum melle ro. vel poſt ſyrupum acetoſum per duas horas, quoniam abſtergit quod digeſtum eſt per ſyrupum, & fert maturationem in reliquo D vtriuſque materiæ; natura enim ſapientiſſima, noſtra diſpenſans corpora, in tali medicina compoſita ex eis, & alijs ſimilibus ſunt, ex quo permiſtionem illorum conſtringi eorum adinuicem ſunt exceſſus, & reducta eſt ad temperiem cum temperamento eius exiſtente in compoſito, reſiſtit, & alterat materiam calidam, atq; frigidam, & febris exceſſum, & cordis inflammationem remittit. Et deinde ſi expediat ad digeſtionem illarum complendam magis ſegregat inter ea, & ponit virtutem calidam piperis ad partem phlegmatis digerendam, qua corpora febris, & cor non inflammantur, cum à virtute aquæ hordei ſit confracta, ſed ſit aqua hordei cum ſua virtute adiutrix virtute piperis ad penetrandum in venas, in quib. phlegma peccans exit. Et eius virtutem ponit ad partem choleræ, & cordis, ne inflammetur, ſicut princeps Abu. *Ar. med. cap. 31.* contradictioni Galeni reſpondit, quòd Galenus confirmauit, cum dixit omnium natura operatrix, medicus vero miniſter. poteſt nāque operator magiſter ex miniſtratis ſibi diſcipulum inſtrumentum vnum, quod eſt ne-

ceſſarium

ceſſarium ſibi eligere, ad hoc, aliud vero in alio, & vnum recipere, & aliud prætermittere.

Aliter enim nec vnius ſimplicis medicinæ operatio erit in corpore, nec compoſitæ: operatio n. medicinæ non niſi diſcretionibus, & regulationibus fit naturæ, vt dictũ eſt ſupra. Compoſita propria ſunt, quæ infra dicentur: digeſtione vero perfecta ſi natura critice, ſicut conſueuit expellat, ſilentium habendum. Si vero non; oportet, vt eradicetur cum prædictis omnibus, vel prioribus fortificatis in virtute, & augmentatis in quanto. Et cum ſolutiuis proprie, quæ habent educere à remotis, & vehementius, prout conuenit eradicationi, qualia ſunt, quæ in cura quotidianæ, & tertianæ, ſunt dicta. Alterationem febrilis dyſcraſiæ complent, quæ cum temperamento infrigidãt; & confortando omnia principalia ſic febrem remittant, & choleram alterent, vt non rapiatur ad caput, & alienationem vel phreneſim faciat, & quòd phlegma non incrudent, nec coagulent, ne ad ſtuporem, vel lethargiam perducant. Et proinde exterius applicantur tutius, quàm interius miniſtrentur, ſi bono modo ſufficiant, qualia autem ſint, ex prædictis eſt notum.

Diæta. Regiminis vero ordinatio, & diæta cibi, & potus, eſt, vt regatur cum cibis, & potibus ſubtiliantibus cum caliditate temperata; vt eſt aqua hordei, ciceri, ſicla, & aſparagus, borago, fœniculus, capparus, & conſimiles. Et cũ alterantibus, vt cliſt hordei, vel endiuia, lupuli, & ſimiles.

Et ex carnibus, & alijs virtutem nutrientibus, & magis confortantibus indigentiam eius ibi dictis, quandoq; inſimul mixtis; vel nunc cum his, nunc cum illis quales ſunt, quos etiam ſupra diximus in cura quotidianæ, & tertianæ. Sit autem craſſus mediocris, vel ſubtilis ſecundum quod arbitrari poteris longitudinem eius, & in alijs conditionibus ſit, prout in ſuperioribus dictum eſt. Accidentium vero correctio eius; eſt accidẽtium prædictorum in cura quotidianæ, tertianæ, & quartanæ, vt ſtuporis, & alienationis, & vigiliarum, lethargiæ, ac phreneſis, quorum ex cõmuni ſuperius eſt nota correctio. Et etiam hydropiſis, melancholiæ, epilepſiæ, & maniæ, ad quas perducet quãdoque, & apud receſſum eius. Et ex illis eſt hectica, ad quam frequenter perducit propter multiplicationem febrium in ea, & prolongationem ipſius, de qua ſtatim ſubiungemus capitulum ſpeciale duplex, primum de ea, & cura eius, ſecundum eſt compoſitionis eius cum putrida.

Syrupus ad feb. compoſitas. Deinceps medicinis ſubiungemus compoſitas, & expertas. Syrupus valens ad febres compoſitas, & permiſtas eſt ſyrupus acetoſus diarhodon, & ſyrupus acetoſus de ſuccis herbarum; quorum deſcriptionem poſuimus in antidotario noſtro. Et ex appropriatis huius ſunt trochiſ. de abſynthio, & trochiſ. de roſ. Et ex appropriatis hemitritæo puro ſunt trochiſ. Abuh. qui Recipiunt roſ. radicum liquir. ana drach iiij. tereniabin. drach. iij. ſpicæ, ſucci abſynthij, ſpodij, ana drach. ij. Fiant trochiſ. drac. i. cum ſyrupo acetoſo.

Pilulæ bonæ ad eam, & proprie quando prolongatur, & lædit ſtomachum, & viſcera; & valent ad alias etiam compoſitas huiuſmodi malitiæ. ℞. alo. maſt. ſuc. eupatorij, myrob cheu. ſuc. roſ. ru. ana partes æquales, croci, partem ſ. fiant pilulæ cum aqua endiuiæ, ſit doſ. drach ij.

Decoctio bona conferens proprie digeſtioni, ℞. aloes, maſt. ſuc. abſynthij, roſ. ana partes æquales, croci drac. ſ. Informentur pilulæ, & doſ. drach. ſ. mane.

Syrupus valens ad feb. compoſitas, quem compoſuit Abuha. eſt ſatis bonus.

Syrupus ad hem. tritæũ. Syrupus ex inuentione noſtra efficax, & expertus ad hemitritæum verum. Recip. bedeguar, hyſſopi, halec, lupulorum, graminis, endiuiæ, eupatorij, abſynthij, capil. ven. cuſcutæ ana vnc. i. ſem. cucurbitæ, citrulorum, melonis, & cucu. ana vnc ii. ſchænanthi, drach. i. hordei, cicerũ. P. i. liquir. viol roſ. ana vn i. zuccha lib. i aceti. v. radicum communium vnc. ij. in pecia rara bulliant. corticum citri, ſandal. ſpodij. ana drach. i. cinnamomi, ligni aloes, ana. drach. v. doſ. vnc. ij. in aurora cum tepida.

Si vero continua ſit tertiana, & quotidiana ſit inter-

E polata, multiplicentur frigida, & minorentur calida. Et illud ſi inæqualiter dominentur humores ambo, ſi vero æqualiter, etiam, ſed minus propter febris cõtinuitatem, ob quam vincit intentio choleræ.

Syrupus ad feb. compoſitam. Syrupus ex inuentione noſtra efficax, & expertus compoſitæ ex colera, & melancholia; Recipe radicum fœni. endiuiæ, ſcolopendriæ, petroſelini reſidentium in aceto, ana vnc. i thymi, epithymi. ana vnc. ij. calendulæ, lauendulæ, capil. ven. lupulorum, ana vnc. i. liquir. paſſularum enucleatarum, ana vnc. i. lenticularum, aquæ, nenupharis, ana vnc. i. ſemi. communium, corticum capparis, ana vnc. i. hordei cicerum, ana P. i. ſucci boraginis, & buglosſæ depurati. ana drach. vi. zucch. lib. i. geleniabin. vnc. iij. aceti. radicum prædictarum, drac. iij. Aromatizetur cum cortice citri, ſanda. ſpodij, & roſ. Doſ. in aurora ad digeſtionem procurandam. vnc. ij. cum tepida.

Syrupus alius ex inuentione noſtra ad compoſitam ex phlegmate, & melancholia, vt eſt quotidiana, & quartana ℞. bedeguar, gummi, abſynthij, cuſ. thy. corticum F cappa. origani, ſcolopendriæ, cum radice eupatorij, endiuiæ, ana vnc. s. radicum quinque communium ſeruatarum in aceto, ana vnc. i. zuccha. lib. i. geleniabin lib. ſ. ſucci granatorum muzorum, & pomorum dulcium, an. vn. ſ. aceti prædicti. vnc. ij. in pecia rara bulliant, ligni aloes, cinnamomi ana vnc. i.

S V M M A III.

Particula primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium hecticarum.

SEquitur ſumma tertia, Particulæ primæ, Sectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium hecticarum continens capitula iiij.

Generalis ſermo de febr. hecticis, & ſignis earum omnium in communi. Cap. 1. fol. 141

G De cura hecticæ febris. Cap. 2. 142

De cura hecticæ ſenectutis. Cap. 3. 143

De cura, vel medicinis hecticæ compoſitę cum putrida. Cap. 4. 144

De febribus hecticis, & ſignis earum omnium in communi, & eſt generale. Cap. 1.

Hectica duplex. HEctica corporis eſt exiccatio, et conſumptio. Et eſt duplex, quædam quæ eſt febris, & quædam, quæ non eſt feb. & nominatur hectica ſenectutis; de qua infra dicetur; licet ad ſectionem tertiam ſpectet, vbi de cura macredinis (Chriſto duce) dicemus. Quæ vero eſt calor præter naturam acutus, & fortis in humiditatibus notis quatuor membrorum radicaliũ fundatur, & proprie cordis; cuius propria paſſio eſt omnis febris. Inquit enim Gal. non dicitur febris, niſi cum caleat cor. Cuius ſunt duæ ſpecies ſecundum Gal. ſcilicet hectica abſolute, & 1. de diff. feb. 3. lib. . cap. 4. & 5. H maraſmus incipiens, & completus; & ſunt ſecundum ſententiam inflammationis tantum, prout Haliab. voluit. Fit autem ſecundum duplicem modũ, quia aut eſt incipiẽs, aut alium morbum ſequens, & ſecundum cauſæ diuerſitatem. Cum enim incipiens eſt, eius cauſa interior eſt, & eſt caliditas aeris, motus corporei, & animalis, & aliarũ procatarcticarum cauſarum perueniens ad cor principaliter, & de eo ad radicalia mẽbra, vel e conuerſo, vel vtraque ſimul & eſt plus inflammans, & ſua fixione in eis taliter, vt ſit calefacta, conſumens humiditates eorum ordinate ſecundum ſuperius dictum modũ, & eſt raro. Raro enim caliditas exterior peruenit ad cor, & radicalia membra, cum frigida ſint, & dura, quod inflammet ea vſque ad terminum, quin prius perueniat ad inflammandum ſpiritus, & humores ina caliditate paratos, & ſubtilitate, & raritate ſubſtantiæ, niſi cum tantæ ſit acuitatis, & potentiæ, quod prætergrediatur illos tanquam ſubiecto indiſpoſita ad retinendum impreſſionem ipſius, & perueniat ad imprimendũ in ſolidis membris tanquam

potentiæ

potentiæ ſuæ proportionatis, vt figatur in ipſis propter ſoliditatem ipſorum, & illud eſt raro, tamen poſſibile eſt. Loquit.n. Algagel, vidimus enim quod fulgur ferrea inſtrumenta combuſſit, quæ in penariolo chirurgici continebantur, & penariolum dimiſit illæſum. Cum autē eſt ſequens alium morbum, cauſa eius eſt interior, & calor eſt febrilis, ephemerarum minus propter debilitatem ipſarum, & durationis breuitatem, licet illum quandoque adiuuet membrorum diſpoſitio maior ad inij rimendū, vel putridarum magis, vt hemitritæarum, & proprie cauſonidum prolongatorum valde propter vicinitatem putredinis ad cor ipſum diſpoſitum, & alia radicalia membra. Et apoſtematum, & vlcerum magnorū vicinorum membrorum propter vicinitatem propinquam, vt pulmonis, pleuræ, diaphragmatis; licet apoſtemata talium mēbrorum citius mortem inducant, quam ad hecticam completam perducant, vel vicinitatem remotam, vt hepatis, ſtomachi, renum, matricis, veſicę, viſcerum, & ani; & propter cum in cura ipſorum interueniat error.

Similitudo pulchra.

A

B

Cum enim tales febres putridę accidentes prolongentur, primum corrumpunt humiditatem corporis; poſtea ipſum reſoluunt ſua vehementia, & rem ſiccam dimittunt cineritiā, vnde dixit Abu. deinde procedit ad membra ſanguinea, & ea exiccat, ac liquefaciendo conſumit, nec tamen adhuc erit hectica, licet ad eam ſit diſpoſitio magna. Deinde cum ad exiccandum, & conſumendum humiditates ſolidorum peruenerit, & proprie cordis, hecticam facit certam. Et maxime cum in cura earum interueniat error, & ephemerarum ſimiliter, vt quia omittantur neceſſaria. Ex contingentibus interius approximandis, vt eſt aquæ frigidæ potus, & exterius ſuper cor, & hepar. Et extra miniſtrētur ex nociuis, & inflammantibus cum ſuperfluitate, vt emplaſtrum ex aromelis, & intus, vt cibus carnium; & aquæ earum, & potus vini, & electaria calida, vt diamuſchum, & ſimilia propter caſum virtutis, & frequentiam ſyncopis. Et quia in illis, & ephemeris diætam ieiunium obſeruetur in infirmo choleri co in ieiunijs laborantium corporis ſiccitate, talis enim error non prohibebit ab illis hecticam generari, ſed vt generetur auxiliabitur magis, ita, vt illis complicetur, vel illis recedentibus remaneat, & procedat. Hectica vero, quæ non eſt febris nominata hectica ſenectutis, eſt conſumptio, & exiccatio corporis, & membrorum omnium abſq; feb. Et quidē vocata eſt hectica propter conuenientiam cum prædicta hectica certa, & vera, ſed compoſitio nomine ſenectutis propter differentiam, quam habet ad illam. Conuenientiam enim habet cum illa in effectu ſiccitatis, & conſumptionis, vtrobique enim eſt ſiccitas, & cōſumptio. Differentiam vero habet ad illam in cauſa, nam in prædicta cauſa ſiccitatis caliditas inflāmatiua, & febrilis exiſtit. In hac vero caliditas non eſt inflammatiua, vt conſumat, ſed deficiens potius, & quaſi mortifera, vt nequeat nutrimentum alterare, quod reſtauret membra corporis conſumpta, & exiccata humectet, & hoc propter defectum humidi radicalis, in quo fundatur. Quod contingere poteſt dupliciter. Vno modo naturaliter, vt ex defectu caloris proueniente in decurſu ętatum, & depaſcentia humidi ab eodem coadiuuantibus exterioribus cauſis in reſolutione ipſius, & hæc proprie dicta eſt à Gal. hectica ſenectutis ab ætate. Eſt enim in ea dominium ſiccitatis cum frigiditate; ſenectus enim ſemita eſt ad mortem, quæ per frigidum, & ſiccum accidit ſecundum Gal. Et propterea talis hectica frequentius ſenibus accidit, rarius iuuenibus, & rariſſime pueris, quam ſequitur contriſtabilis, mors vt Gal. dixit. Alio aūt modo accidentaliter, vt quia fiat ab ægritudine aliqua conſumente, vt eſt hectica prædicta febrilis, vel alia ex prædictis, quę ſiccitatem impreſſit, & cum extincta fuerit caliditas exuperans inflammans, & exiccans, & remanſit ſiccitas cum æqualitate in calore ſcilicet, & frigore, licet raro contingat. Quandoq; vt plurimum ſuccedit cum ſiccitate, & conſumptione frigiditas membrorum, ſtomachi, & hepatis proprie ab ipſa complexione mala frigida nutritiuorum ſimul proueniente, vel ſucceſſiue per modum compaſſionis ex vicinitate vnius ad alterum, quare nutrimentum ſufficiens ad reſtaurandum, quod continue diſſoluitur digerere nequeat. Et proinde mēbra corporis quotidie exiccantur magis, & magis, & hoc aut eſt naturaliter procreata in eis, vt eſt videre in melancholicis, aut accidentaliter acquiſita, vt ex aliqua ægritudine frigida, vel malo regimine, & proprie ex potu aquæ frigidæ hora non ſua tempore ſanitatis, vt ſucceſſione exercitij inflammantis, & reſoluentis virtutem, & aperientis corporis poros, & meatus membrorum, ac prouocantis vt aqua frigida ſubito trahatur ad viſcera, & debilitet; & quaſi caliditatem naturalem extinguat, vel ex ſtolida cura, ex ſuperflua extinctione tempore ægritudinis, & febris, cum quis quæ aſſumuntur, & emplaſtrantur: aut ex vaporibus malis, & frigidis, qui eleuantur ad cor ab aliquo membro, debilitātibus eius calorem, & ſanguinem, quare nutrimentum in corpore non completur, ſicut accidit in ſimia Gal. Et hanc vocauit Philippus ex ægritudine ſenectutem, quæ cum confirmata fuerit, vt quia ſolida membra refrigerit valde, non curatur, & ſi eſſet curationis ingenium, vtique eſſet morbi, vt rex Abuhali dixit, & Galenus.

Quomodo de hectica ex putrida fit, contingat.

Hect. ſenectutis quid.

1. de differ. feb. 8.

1. de temp. cap. 3.

1. de diff. feb. 8.

a ſtrenuitate.

C

D

Ex ſignis hecticæ quædam ſunt ſigna permutationis aliarum febrium in ipſam, quæ ipſam minātur; quædam ſigna ſunt ipſius per ſe incipientis, vel poſt receſſum aliarum, quas ſequitur, & quædam ſunt ſigna ipſius complicantis cum putrida, à qua cauſatur. Prima ſunt prognoſtica, & ſunt duplicia, quædam ſunt oſtendentia permutationem ephemeræ in hecticam, & quædam permutationem putridæ in eam. Prima ſunt, quoniam cum vides vehementiam, & fortitudinem caliditatis in principio, pluſquam conueniat naturæ ephemeræ, & prolongationem eius vltra tempus, quo declinare cōſueuit, quod eſt tempus horarum. xij. vt plurimum cum continuitate, & fortitudine; & eſt multa corporis diſpoſitio in ariditate, & macredine, tunc timebis permutationem eius in hecticam. Secunda vero eſt febris putrida principalis, & remittitur, ſitq; lenta cum continuitate æqualis, nec habet periodos conſuetas cum rigore, vel typo aliquo, ſeu contritione, cum pulſus coarctatione, quemadmodum putridis, & natura ipſarum conueniat cum corporis ariditate incipiente, & vrina eſt digeſta, & vnctuoſa; tunc ſuſpicaberis putridam permutari in hecticam.

De ſignis.

Signa vero ipſius hecticæ per ſe venientis, vel exiſtentis poſt permutationem illarum in ipſam ſunt demōſtratiua ipſius. Et ſunt duplicia. quædam ſunt ſigna demonſtratiua hecticæ febrilis, quædam vero hecticæ ſenectutis. Demonſtratiua hecticæ febrilis ſunt duplicia ſecundum duplicem eius ſpeciem. Circa quod ſciēdum, quod hectica in principio ſui, ſeu in prima ſpecie eſt difficilis cognitionis, & facilis curationis, in fine vero, vel proceſſu, vt cum deuenerit in maraſmum, eſt facilis cognitionis, & difficilis curationis, & hoc dum eſt incipiens in ſecundo gradu, at impoſſibilis cum completus eſt maraſmus, & factus eſt adubul; ſunt enim radicalia membra ad tantam ariditatem ducta, conſumpta eorum radicali influente humiditate triplicis generis, adeo quod quantumcumq; nutrimenti apponatur, præ defectu radicalis humidi, calor in eis, vt remaneat recreari, ſeu viuificari non poteſt, quemadmodum in carbone licinij licet addiſcere; qui cum ad vltimam ariditatem deuenerit non poterit flammam ſeruare, nec vlterius ſuperaccenſionē ſuſcipere quantumcumq; ſuperinfundas oleum, ſed circum palpitat, & ſemp fit minor, donec totaliter extinguatur.

Demonſtratiua. & hectica.

Hecticæ autem ſimplicis, & abſolutæ ſigna ſunt, nam ſiquidem incipiens ſit ſcias ipſam immediate fieri à ſolis procatarcticis præcedentibus cauſis, vt ab aeris æſtu, ira, & labore nimio, fame, & ieiunio facto. Cum vero facta eſt ſeu alium morbum ſequens, præcedere febres putridas dicas, nulla præcedente procatarcticarum cauſarum, quamdiu hectica ſola ſit videbis calorem ſuauem ſecundum primam immiſſionem manus, in morami vero fieri mordicantem ſimul, & ardentem, & eſſe continuum, & æqualem per ſe ſemper. Sed ſumpto cibo poſt

De ſignis hecticæ ſimplicis.

vnam horam, vel duas habere ſenſum incontritum, & & pulſum in magnitudine addere, cum in natura ipſius ſit, & omnium hecticarum ſemper debilem eſſe pulſum ſpiſſum, & paruũ. Cum vero pulſus talis cum prædictis ſignis ſic permanſerit, hectica ſola erit, & abſoluta. Cum vero mutabitur, quia debilis, ſpiſſus, immaturus, & durus appareat, tunc hecticam ipſam ſimplicem etiam marasmum noueris eſſe. Cuius quidem ſigna prompte apparebunt tanquam manifeſta valde; & ſunt, nam tunc pulſus erit paruus, debilis, ſpiſſus, & durus ad modũ caudæ ſoricinæ permanſinæ, & vrina erit vnctuoſa magis, & petalas habens, & profundatio oculorum augetur, & corporis ariditas magna, & coloris mutatio verſus nigredinem faciei, ita vt incipiat fieri viſui verſutus, & ægrotans, & hoc quamdiu incipiens fuerit maraſmus.

Pulſus.

Vrina.

Cum vero ad complementum deuenerit, pulſus prædictæ differentiæ augebuntur, & fient in modum caudæ ſoricinæ finitiuæ, & oculorum profundatio augmentabitur, vt oſſa palpebrarum appareant eminentia, & palpebræ remanent apertæ, & lippitudo in eis ſicca; licet ſomnus eius non proprie ſomnus ſit, ſed potius impotentia vigilandi; tempora applanantur valde, narium extremitates acuuntur multum, & oſſa maxillarum, & menti acuuntur; & in omnibus membris, & facie color mutatur ad nigredinem, & pulchritudo faciei perit omnino, adeo vt fiat tornatilis, & horribilis valde, & cutis totius corporis, & faciei arida valde, & puluerulenta, vt neque extendantur valde, & cum extenditur fiat ſuſpenſa, & pili elongantur in ea, & apparent pediculi, & oſſa pectoris valde eminentia, & diſtincta, & venter adhæret dorſo, ac ſi viſcera eſſent quaſi euacuata, & finaliter vngues curuantur. Cum ergo curuantur, & acuuntur, tunc incipit tendere ad occaſum, & liqueſiunt chartilagines, & ſequitur mors incontrouertibilis ſicut in hectica ſenectutis. Cuius vera ſunt ſigna maraſmi, & conſumptionis. neque apparet in corpore calor, & inflammatio, ſed frigiditas plurimum tactu perceptibilis, & eorum pulſus non eſt ſpiſſus, ſicut pulſus hecticæ febrilis, ſed debilis, tardus, & paruus, niſi fortis debilitas inſit, quoniam tunc incipiet fieri frequens ad modum formicantis, & proprie in illis, in quibus hoc accidit ex potu aquæ. Et vrina erit alba ſubtilis, aquoſa, & in reliquis diſpoſitionibus eſt ſicut ſenex.

Signa ſiti mortis.

Signa vero hecticæ complicatæ cum putrida cognoſci ſunt difficilia, cum non ſint diſtincta, ſed adinuicem valde confuſa. Et ſunt, nam in calore lento, & continuo fieri videbis aſcenſum caloris contritum aliquãdo cum rigore manifeſto, vel aliquo alio typo, vel aliquando ſine manifeſto, ſed cũ pulſus coarctatione declinante eo cum ſudore, vel ſitι, aut cum euaporatione cum balneo remaneat caliditas, & ſiccitas in arterijs, & venis maior, quam in circumſtantibus partibus, cum velocitate, & ſpiſſitudine motus non diſſoluti in eis. Et ſumpto tunc cibo iterum fieri eius aſcenſum in contritum, & iterum redire ad primum, & ariditas, & conſumptio maior, quàm conueniat putridę. Et vrina rubea, & vnctuoſa, & ſimiliter egeſtio vnctuoſa, & humoroſa, & quandoq; turbida.

Diſtinctio hecticæ complicatæ cũ putrida.

De cura hecticæ febris. Cap. 2.

CVra hecticæ febris, ſi ſimplex ſit, & ſola, vt quia, incipiens ſit, vel alium morbum ſequens, vt putridam febr. abſolute, vel cum apoſtemate, quod ceſſauit euacuatione putredinis. Cura debetur proprie cum morbus factus ſit, & non à cauſa dependens, licet dici poſſet incipiens, quia per ſuos gradus præcedens, & ſimplex, quia nulli alteri eſt permixta. Si vero applicata ſit alteri ægritudini, vt febri putridæ, à qua vt plurimum eſt cauſata; ſi enim putredo adhuc manet in corpore, cura ipſi debita erit, compoſita ex præuiſione, & cura, vt infra (Deo dante) dicetur. Et cura quidem vera, & ſimplex, quæ debetur hecticæ ſoli conſiſtit in duobus, in remotione nocentium, & in miniſtratione conuenientium. Nocentia autem ſunt omnia ex vtrebus, calida, & ſicca

E auferantur ergo omnia. Conuenientia vero ſunt tres res, alteratio febrilis dyſcraſiæ, regiminis ordinatio, correctio accidentium. Intentiones, quæ à cauſa ceſſante, vt quia anteriorem efficientem non habeant, quæ tranſiuit, vt putrida, licet conſeruantem habere poſſit, cui iam immediate eſt præuiſum.

Alterationem complent frigida minus, & humida magis; frigida enim cum fortia ſint, fortioris impreſſionis erunt quam natura membrorum in talibus facta valeat tolerare. Et proinde lædunt, & ſi dyſcraſiam calidam alterant, non tamen ſiccam, quinimmo cum naturam debilitent, ipſam à nutritione cum cibo deficere faciunt, quare feb. augebitur, & ſiccitas, & effectus eius, qui eſt conſumptio membrorum, maxime ſi ſint talia, quæ ſiccitati ſunt iuncta, vt trochiſ. camphoræ, & ſimilia. Sic ergo non debent eſſe intenſa, & dyſcraſiæ proportionalia, ſed remiſſa potius cum ſufficiunt ad infrigidandum. Et ſi non per quantitatẽ, & multitudinem, per

F iterationem, & vices, vt compleant in longo tempore, quod oportet abſque nocumento, quod potuerunt, ſi fortia fuiſſent in breui complere cum nocumento. Humida vero cum non ſint vehementis impreſſionis, vt in naturam nocumentum imprimant, atque defectionẽ; ſintque contraria vtique dyſcraſię calidę obtundendo, & ſiccæ alterando, vt earum conſumptionis reſtaurando, vel ſaltem madefaciendo non ſint talia, quæ caliditati ſint iuncta, vt vinum, & carnes, poſſunt eſſe fortiora frigidis, & magis excedentia; ſi non eſſentialiter, & in gradu, effectualiter tamen, quia multiplicata in quantitate, & tempore, non tamen tantum, quòd naturam ſuffocent, vel ſaltem oppilent. Quod ſi neceſſitas vti fortioribus extinctiuis contingat, & frigidis, quæ ſint non cum humiditate, vel temperamento paſſiuarum, ſed ſiccitati cõiuncta, vt ſunt ex ſimplicib. camphora, ſandali, ſyrupus limonum & alia plurima; & ex compoſitis trochiſ. de camphora, oportet attendere illud conſeruare, ſic vt ante, vel poſt, vel ſimul cum talibus frigidis humida miniſtrentur,

G & etiam aliquid calidi humidi quod dyſcraſiæ intemperiem obtundat, & ſiccitatem medicinæ contemperet; calidum vero contemperet medicinæ frigiditatis exceſſum, ne membra percutiat, & in contrariam diſpoſitionem adducat, quę incorrigibilior eſſet prima. Et ad illud vitandum periculum intus frigida remiſſa immittantur, quæ humiditati ſint iuncta, vt iuleb viol. roſ. ſuccus hordei, & aqua ptiſanæ, & ſimilia, quæ ſi ſuperfluant, nõ multum nocere poſſunt. Et ſi conceditur interius aliquid eius calidi, miſceatur quod contemperet, ne noceat valde, vt dictum eſt ſupra. Et ſimiliter ſi humida, caliditati erunt permixta: talia autem frigida ſunt. quæ ſupra in cura generali ſunt dicta putridarum. Et ea, quæ in alteratione huius feb. ſunt propria ſecundum Galenũ ſunt duplicia, vt quæ intus aſſumuntur, vt medicinæ potabiles, & comeſtibiles, & qui inſpiratur aer; quæ quales eſſe oporteat eſſe ſubiungemus. Et quæ extrorſum applicantur, vt continens nos aer, cerata, & ſimilia, vt empiaſtra,

10 meth. cap. 7.

H & balnea. Medicinarum potabilium, & edibilium quędam ſunt frigidæ, & ſiccæ, & earum quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ. Et ex ſimplicibus humidis potabilibus eſt aqua hordei ſimplex, vel cum calidis, aqua lactucarum, ſeminum communiũ, & omnium ſenſibilium, aqua lactis vaccini, à quo extractum eſt butyrum, & lac mucilago pſyllij, & ſimilia. Et ex comeſtibilibus ſunt prædictæ cum ſubſtantia propria, & ex frigidis, & ſiccis, roſ. ſandali, ſpodium, camphora, & ſimilia. Et ex compoſitis ſyrupus, & iuleb viola de cucurbitis, roſa & ribes, & trochi. & dactyli, de camphora, & electaria, quæ dicentur. Aer autem inſpiratus, & nos continens, debet eſſe alteratus frigidis, & humidis, vt ſupra ibidem dictum eſt; talis enim inſpiratus, & tractus per cutis poros, cordis dyſcraſiam alterat, & omnium membrorum, & proinde hyeme non calefiat cum igne, ne poros oppilet, & febrem inflammet, defendatur indumentis, ne ſit congelatus, quo caſu accendatur in camera potius, & leuis ignis.

Aer qualis.

Cerata

Cerata. Cerata autem ſiunt ſecundum duplicem modum, ſcilicet ſimplicem, & compoſitum. ſimplex vt ex cera, & oleo ana compoſitum, vt eſt ex eis pigmentis ſiccis, adipe, & ſpeciebus, quæ infra dicetur. Talia autem cerata- ria cum frigiditate, & humiditate, & permanentia multa in membris eorum dyſcraſiam alterant. Sed vt illud agatur ſuis ſint conditionibus prælectæ, quæ ſunt ex parte ſuæ materiæ, & formæ, & conſeruationis eiuſdem modi, loci, & tẽporis, vſus ipſius. Ex parte quidẽ materiæ, vt ſit oleum electũ, & eſt de cucurbita, ſalicibus, violatum, de ſeminibus melonum, & roſ. quod ſuam frigiditatem impellendo ſtypticitatem moderatam ſuam magis humectat, quam oleum ſimplex, vt Gal. oſtendit, non veniũt, ſicut Galen. dixit. Sitque eorum cera alba, & munda, paucæ quantitatis, ne illud reddat ſpiſſum valde, & ſolidum, fit enim ex hoc difficile valde penetrabile ad profundum, maxime cum ſit frigidum, & oleum ſit viſcoſum, cera ſpiſſa, & ſtyptica, & proinde ſi ex aliquo frigido valde ſubtili fieri poſſet, optimum eſſet, & efficaciſſimum, ſed tale difficile eſt inuenire, vel impoſſibile. *Nota.* Et ſi acetum ſit tale non ſimplex frigidum eſt, ſed aliquid habens calidi, & ſicci. Et proinde non ex eo fiat, ſed ex eo aliquid illi admiſceatur. Sitque oleum ablatum cum frigida aqua, vt ſua caliditas (ſi quam habere poſſit) auferatur, & frigidum fiat, & humidum. Et proinde ex quo coagulatum eſt ceratum, abluatur cum frigida aqua pluries, & reſideat in ea, vt conſeruetur eius natura. Et vngatur frequẽter, ne caleſiat, & vt alteret magis, ſit eius inunctio ſupra membra principaliter paſſa, ex quibus caliditas inflammans ad omnia corporis membra procedit, vt eſt cor, hepar, & ſtomachus, & dorſum, ſub quo vena magna exiſtit extenſa, multum ſanguinem continens calidum inflammantem dorſum, & totum corpus, ad quod procedit. Alteretur ergo cum inunctione eiuſdem cerati, vt ad omnia membra tranſeat alteratus, vt ſupra in generali cura putridarum eſt dictum. Et ſi tótum corpus inungas eſt bonum, ſed poſt balneum, vt apertis poris ſubintret amplius. Emplaſtra etiam, ſicut in cura putridarum eſt dictum, ſunt ſupra ſtomachum, cor, & hepar applicanda.

Balnea quoque debent eſſe ſuis opportunis conditionibus, prælecta ſcilicet materia, quantitate, & qualitate eius, loco, tempore ingreſſus, & egreſſus ab eis, & hora ſtandi in eis, & alijs, quæ ſequuntur ad ipſum, vt ſunt aquarum dulcium calida, & frigida, calida oportet præcedere debent autem eſſe euacuata, vt rarificent non cõſtipent, & reſoluant, & ſemicupio facta pleno, abundanti aqua, vt totum corpus attingat, in qua ſint cocta frigida, & humida ex herbis, & floribus, & fructibus, vt lactuca, ſemperuiua, meliloꝛum, vio. & hordeum, & ſuperaſperſum oleum aliquod ex prędictis in domo locato, & iuxta lectum infirmi, vt in eis facilis ſit ingreſſus, ſitq; gradatus, & paulatinus, & poſt complementũ digeſtionis primæ, & antequam fiat vacuitas, & fęcibus euacuatis.

Sed ante ſumatur aquæ hordei duabus horis cyphus vnus, in quo ſtet quoad delectationem, & membra corporis, & cutis videantur in tumorem eleuari, nec ſudet aliquo modo, tunc ſtatim egrediatur, ne attracta humiditas nutrimenti ad membra reſoluatur, & debilitetur ægrotans. Eſt enim tempus humectandi, & faciendi carnem acutam euaporandi locum ſecundum Gal. Et cum egreſſus fuerit, ſequi oportet balneum frigidæ aquæ. Sit autem paucæ frigiditatis, & quaſi tepida, & ſuper corpus prębalneatum in calida ſubito effundatur, vt tracto calore ad ipſam, non effundatur a frigiditate illius, ſed propterea debet eſſe paucę, vt calor retrahatur in membris, atque humiditas tacta retineatur, & non permittatur reſolui, ſed infrigidet, & humectet. Et proinde in lecto de *Nota de lecto.* corio aqua pleno, vel vento hora æſtatis proprie ex tunc locetur, vt quieſcat, nec cooperiatur, vt ſudet, nec quoque vt rigeat. Tale enim balneum per ſe, & per accidens talibus confert. Alterat enim caliditatem reſoluendo humiditates corporis inflammantes illam ſua caliditate temperata acquiſita, & ſua naturali humiditate ſubin-

A trante poros ſiccitatem membrorum, & ariditatem madefaciendo, & irrorando humectat, & ſua frigiditate naturali, ad quam redire eſt apta, inflammationem extinguit, quod in alio euenire auxilio ex prædictis difficile eſt, ſi enim per ſe conferat, per accidens nocet, & e conuerſo, & ex tunc detur illico lac.

Si vero contingat ex tali frigido balneo naturam terreri quandoque, eo dimiſſo docuit Gal. poſt exitum corporis à balneo calido, oleis prædictis, & ceratis inungi, propter eandẽ cauſam, quod melius eſt cum non terreat, & magis humectet cum magis permaneat, vt ſupra auctoritate Gal. dictum eſt. *10. meth. 10.*

Et deinde lac dare, & dimittere infirmum quieſcere, donec lac digeratur vſque ad horam diei tertiam prandij. Et poſt digeſtionem fricare manibus mollibus, donec rubeat cutis, vt nutrimentum lactis trahatur ad mẽbra. deinde hora tertia cibare, & quieſcere vſque ad cœnam, & tunc ante cœnam fricare iterum, deinde cibare, & permitte quieſcere, & dormire vſque ad ſecundum B balneum in mane ſequenti. deinde ſimiliter agere, licet non ſit malum bis, vel ter in die ingredi balneum, maxime ſi delectet.

Sed lactis conditiones oportet hic attendere, quæ ſunt plures, ex parte animalis ſcilicet, à quo accipitur, & regiminis eius, à tempore ſumendi, & à modo, à quantitate, & mixtione. *De conditionibus lactis eligendi.* Animal autem ſit mulier, ſeu fœmina iuuenis, & ſana. Eſt enim melius lac mulieris, & proprie naturæ ætatis cæteris propter conformitatem, ſi non abhorreat æger; vel aſinæ ſimiliter, vel capræ iuuenis, & pinguis, & ſit earum regimen in frigidis, & humidis cibis, & potibus.

Tempus autem ſit poſt balneum illico, & ſi præmittatur emulſio eius ſupra dorſum ante ingreſſum balnei bonum erit. Modus autem ſumendi eſt, vt ſugat patiens de papillis, ne alteretur ab aere antequam ſumatur, & hoc ſi toleret, quod ſi nõ ſtatim cum nullum fuerit cum naturali caliditate propinetur. Quantitas autem eius C quam digerere bene poſſit. Et proinde primo parum detur in quantitate vnc. iij. quam ſi bene digerit, addatur ad eam paulatim, donec ad ſufficiẽtem peruenerit quantitatem, ſi vero male, minuatur ex illa, ſed mixtum ſit illi parum mellis, vel zucchari, aut ſalis, vt prohibeat eius caſeationem in ſtomacho, quæ penetrationem eius à membro prohibendo ſit cauſam prauorum ſymptomatum, ſicut ſupra in ſtomacho eſt dictum. Et canon dandi in potu lac acetoſum, à quo extractum eſt butyrum, eſt proximus illi.

Regimen autem cibi, & potus, & aliarum rerum non naturalium completur. *Adminiſtratio victus.* Nam oportet, vt eligantur ex cibis, & potibus frigidi parum, & humidi plus, & facilis digeſtionis, boni, & multi nutrimenti, quales ſunt facti ex granis, & panis tritici ablutis in frigida, ſuccus ptiſanæ, aut hordei, coriandrum præparatum in pulmento habens aceti parum, & ex animalibus ſumpti, & proprie lac vaccinum, à quo extractum eſt butyrum, quoniã eſt D multi nutrimenti. Et aquæ carnis pullorum, gallinarũ, perdicum, phaſianorum, ardearum, & hædorum, decoctæ cum coriandro, vel lactucis, carnes ipſæ, & teſtudinum, & limaciarum purgatarum, & cancrorum fluuialium, & ſerpentis albi, vel gallinæ nutritæ ex eo cum frumento decocto quando indiget præ debilitate. Et hepata gallinarum, teſticuli gallorum, & oua ſorbilia, & caſeus recens pinguis non ſalſus, ſi appetit. Sint autem carnes decoctæ in aqua hordei cum lactucis, vel aſſæ parum, vt humiditatem naturalem conſeruent, & pręparatæ in gelea acetoſa parum. Et ex fructibus recentibus, cucurbitę, citruli, melones dulces, & indi, in quantitate pauca, & granata dulcia, & poma. Et ex ſiccis amygd. pineæ, fiſtici, & auellanę. Et ex potib. ſunt aqua hordeacea, & aqua frigida, ſi non fuerit, quod prohibeat; non tamen ſit multa, & fortis frigoris, ne extinguẽdo caliditatem ſubito ad mortem, vel ſaltem ad hecticam ſenectutis adducat, quę difficilioris curationis exiſtit, ſed longioris vitæ. Et forte eſſet melius perduci ad illud, quam in marasmum

completum

completum per eam, vbi ad curam alia non ſufficeret medicina. Fortaſſe propter debilitatem, & digeſtionem conceditur vinum ſubtile, album, pauciferum, bene lymphatum cum frigida. Tempus autem eius, & hora ſit conſueta; quantitas vero pauca, & ſæpe; ſic enim conuenit ei, cum morbus de inanitione cum virtutis defectione exiſtat. Et etiam ex cibis, & potibus, & medicinis humectantibus miniſtretur, quod ſupra in cura malæ complexionis ſiccæ ſtomachi dictum eſt. prouidendum autem ne in oppilationem perducant. Aliæ quoque res ad humiditatem mutentur; his enim omnibus, vel pluribus hectica ſimplex, vel ſola curatur facilius. Quod ſi negligatur eius cura, vt tranſeat in maraſmum difficilius curabitur, vt eſt dictum. Oportet ergo tunc, vt multiplicentur prædicta, & diutius miniſtrentur, ne tranſeat in maraſmum completum, qui omnino eſt incurabilis. Et proinde curam dimittere melius eſt, ſi non deſperet infirmus, quapropter proſequenda eſt cura, ſed cum proteſtatione ſiue prognoſticatione præmiſſa. Melius eſt enim cum ſpe benigna mori infirmum, quam ſine ſpe ipſum ſignis prognoſticis dimit-

10. met. 10. tendo, vt Galen ait. Oportet autem, vt in balneum cum linteo imponatur, & extrahatur, cum non poſſit per ſe egredi, ſicut tempore præcedenti.

Accidentium vero correctio eſt accidentium, quæ ſuperuenire conſueuerunt hecticis, quibus ante aduentum melius eſt obuiare quàm poſt aduentum remedium inuenire. non enim tunc bene corrigibilia ſunt, præ debilitate naturæ ex corporis conſumptione in ipſa. Et ſunt ſyncopis, de qua ſupra eſt dictum multoties, & fluxus ventris, vt diarrhæa, & ex defectione virtutis eſt, & ipſa eſt cauſa maioris defectionis ipſius. Sit autem cibus eius ex pane tortellarum de ſceni, ex lacte decocto cum lapidibus fluuialibus ignitis, vel ferro, aut igne ſolo, donec conſumatur aqueitas, quia ſit ſolutiuum, & farina panicij, milij, vel rizi, decocta cum ipſo; & carnes prædictæ aſſæ, & potus eius aquæ ferreæ, vel pluuiali, & vini ſtyptici, & pontici. Et medicinæ eius, ex ſimplicibus, ſpodium, gummi arabici, charabæ, ſem. acetoſæ, granorum berberis, pſyllium aſſum, et bdellium mechium proprie, & ſumach. Et ex compoſitis, eſt trochiſ. de ſpodio, de dactylis, de balauſtijs, & de terra ſigillata, ſi ad excoriationem deuenerit, & cum clyſteribus, emplaſtris, & alijs medicinis, quæ ſuperius habuiſti. Et ex illis eſt appetitus defectus, de cuius rectificatione ſupra in ſectione prima de medicinis ſtomachi dictum eſt.

Confectio trochiſc. de dactylis. Rec. dactylorum immaturorum, vnc. iiij. ſpodij armeni, aur. iiij. roſ. drach. vj. portulacæ, citruli, cucurbi. charabæ, ana drach. iiij. fiant ex eis trochiſ. doſis, drach. ij.

Confectio ad fluxum ventris. Confectio alia ad fluxum ventris. Recip. boli armе. vnc. v. caſtanearum torrefactarum, roſ. ana drachm. iiij. ſpodij, charabe, berberis, ana drachm. iij. fiant trochiſ. drac. i. cum ſucco cytoniorum, & detur in potu cum aqua pyrorum.

*Balnea. Fortaſſe. * Montis orphanj. * Calderij. * Regina.* Balnea conuenientia talibus, ſunt thermarum naturalia. Et propria ſunt balnea * orthodonice, * calaturæ, & arcus, & triipergulæ, & balnea * teſinæ. In æſtate artificialia, ſicut aquæ fontis dulcis ſimplicis, vel decoctionia rerum humectantium, vt herbæ craſſulæ, vel ſemperuiuæ, & vermicularis, & cymbalariæ, violarum nenupha. hordei, meliloti, & chamæ. Et ſunt qui ſupereffundunt oleũ vio. vel de amyg. vel de curcur. vel ſem. eius, vel melonum, vel ipſorum, lac mulieris, & eſt efficax. Et aliqui decoquunt axungiam animalium, & clyſterizant cũ ea.

Ceratum ad os. Ceratum expertiſſimum ad os poſt balneum, quo inungitur dorſum, ſpina tota, & vniuerſum corpus. Recip. axungiæ gallinæ, anatis, anſeris, & porci recentium, ana vnc. ij. medullæ crurum vituli, vnc. iiij. lactis mulieris, vel aſinæ. vnc. iiij. olei viol. olei ſeſami. vel amygd. dulcium, ana lib. ſemis, ceræ albæ. vnc. vj ita, quod ſit liquidum parum, ſucci craſſulæ, vel ſemperuiuæ, vnc. ij. pulueris roſ. drach. i. & eſt efficaciſſimum ad hecticam febrilem, & ſenectutis, & etiam ſine ſuccis pluribus fri-

E gidis dictis. Et ſunt qui ad extinguendam inflammationis intenſionem induunt ægrum camiſia ſandalis lota cum camphora. Sed in ea eſt timor, ſicut ſupra in capitulo generalis curationis eſt dictum, & in ſudore diaphoretico ſectione prima.

Electarium reſtauratiuum conſumptionis ipſorum, valde efficax, & expertum. Rec. ſeminum lactucarum, portulacæ, papaueris albi, ana drachm. i. ſeminum cucurbitæ, melonis, & citruli, ana drachm. iij. ſem. cytoniorum mundatorum, drac. ij. liquir. drac. i. ſemis. coci mundi. dra. i. s. ſem. ſeſam. dra. iiij. capitum viol. drac. i. & s. farinæ hordei, amyli, ana vnc. i. zucch. nabit. vnc. i. cinn. dulcis. vnc. ij. gummi arab. gummi, traga. ana drac. i. garyophyl. charabe, ana vnc. i. penidiarum, vnc. i. & s. ſpicæ. dra. i. ſyrupi roſ. quod ſufficit. Et impinguetur cum caricis, amyg. dulcibus excorticatis, pineis purgatis, fiſticis mundatis, ana vnc. i. Doſis, qualibet hora in quantitate nucis, & ſuperbibatur parum vini. Eſt efficax, &

F expertum in hectica febrili, & in hectica ſenectutis valde frigidis ex eo ablatis.

De cura hecticæ ſenectutis, & medicinis. Cap. 3.

HEctica ſenectutis ſi in ſenibus ſit, curam non habet, cum in eis defectus virtutis naturaliter inſit, & quod naturaliter ineſt ſemper ineſt, vel vt plurimum, dixit Ariſtote. habeatque in eis cauſam conſeruantem, *5. Topic. tex. 4.* ſimilitudinem ætatis ſcilicet, & complexionis concurrentis cum ea. Et proinde remediari poterit, non curari, quinimmo ſi ſola ætas quædã naturalis ægritudo eſt, vt viſum eſt Galen. cum in ea ſit dolor, & labor incurabi- *5. ſan. cap. 1.* lis, quid ſi ſuperaddatur accidentalis dyſcraſia, & conſimilis? certe multo magis incurabilis remanebit, & quid vltra ſi correctionem haberet? multo magis perpetuaretur vita, vel non haberet vtique tempus perficiendi operationes in melioribus. Si vero in iuuenibus ſit plu-

G rimum curam habet, & magis ſi pueris inſit; habent enim iuuenes naturam fortem, reſumibilem naturaliter, etſi accidentaliter ſit defecta, & pueri multo magis. Et proinde à fortitudine naturali apti ſunt reduci ſecũdum magis, & minus, niſi accidentalis ſiccitas ſit confirmata, vt quia tetigerit adeo membra ſolida, quòd tertia humiditas poſita ſit in periculo non vltra extendi iam totali conſumpta, & ſi non in toto, in parte vuli, & maiori.

Et quidem remedium in cura eſt ſola dyſcraſiæ ſic- *Cura.* cæ alteratio, quæ quidem cum frigiditati ſit iuncta, complebitur humectantibus calidis temperate, qualia ſunt, quæ in cura hecticæ febrilis ſunt dicta, minus eis, aut commiſtis aliquibus calidis odoriferis; & cum actuali caliditate minori approximatis. Ex quibus eſt balneum prædictum decoctis in aqua eius floribus chamæmeli. & meliloti, & calidius actu quàm febri conueniat: Et quale eſt lac, à quo non eſt extractum butyrum habens plus mellis, & mel ipſum, quod eſt vltimum in iuuamento

H iſtis, ſicut vltimum in nocumento febrilib. dictis. Et quales ſunt aliæ medicinæ humidæ, & calidæ, & vt clyſteria facta ex fœnugræco, ſemine lini, capitibus, & pedibus agni, oleo chamæmelino, & ſeſamino, & melle, & ſyrupi ex aqua decoctionis ipſorum, & proprie ex floribus chamæmeli, & ſeſami, & zuccharo nabit, & melle. Et electaria ex calidis, & humidis, vt pineis, dactylis immaturis, paſſulis, fiſticorum, amygda. dulc. liquir. & alijs ſimilibus illis. Et ceratum ex oleo ſeſamino, vel amygda. dulcium cum cera rub. Et frictiones fortes *Dieta.* trahentes non reſoluentes. Et quales ſunt cibi calidi humidi potentia, etiam actu facile penetrabiles, & velocis deſcenſionis, in quibus non ſit viſcoſitas, ſicut aqua carnis, & vitella ouorum ſorbilium, hepata, gallinarum pinguium, & carnes nouæ columbæ non pinguis valde cum aqua roſa & fructus prædicti, & potus vini maturi ſubtilis, & odoriferi conuenientis quantitatis minus lymphati. Et qualia ſunt alia, ex non naturalibus rebus proportionabilia illis. Et ſi ſiccitas cum æqualitate acti-

te actuatum ſit iuncta, cum eis fiet eius curatio, remiſſis tamen à caliditate naturaliter, vel artificialiter ſaltem miatione.

De cura, & medicinis hecticæ, & putridæ complicatæ. Cap. 4.

HEcticæ ſebrilis cum putrida complicata cura eſt quatuor res. Prima abſciſſio cauſæ. Secunda alteratio febrilis dyſcraſiæ. Tertia regimen. Et quarta correctio accidentium. Abſciſſio cauſæ, eſt putredinis euacuatio, & multa mundificatiua. Ipſa enim putredo exiſtens ſebrilis putredinis cauſa immediata, quæ eſt cauſa hecticæ, aut cauſa eſt hecticæ mediata, & ſic cauſa eſt cauſæ.

Et pro eo cura ab ea eſt recto ordine inchoanda, nam ea euacuata ceſſabit putrida, & hectica conſequenter, & ea manente quantumcumquè ſebris vtriuſque magnitudo, & incenſio poſſit remitti, ſemper tamen procedit conſumptio propter reſeruationem putredinis prolongantis febrem à remiſſinis cauſatam. Inquit enim Galen. Non eſt poſſibile diſpoſitionem vllam curare finaliter, manente adhuc cauſa faciente eam, & propterea à putredine inchoanda eſt cura. Inquit enim Abuh. cum duæ ægritudines iunguntur, ab ea inchoanda eſt cura, quæ cauſa eſt alterius, ſine qua alia curari non poteſt. Qualiter autem, & quibus curetur, & euacuetur putredo ſuperius dictum eſt. Alteratio quoque febrilis dyſcraſiæ qualiter, & quibus compleatur medicinis ſuperius eſt dictum. Et tamen quia dyſcraſia febrilis eſt magna; nam ad conſumptionem perducens quaſi præuendicans ſupra curam, oportet, ſimul digerendo, & euacuando putredinem, dyſcraſiam alterare, & ſi non conueniat in auxilijs vtrique, cauſæ ſcilicet, & feb. nec cōmune auxilium impendatur, & ſimplex phlegmatica, vel melancholica ſit putredo, quod naturaliter talē inuenire eſt poſſibile ſecundum Galen. dicentem. Itaque in contrarijs diſpoſitionibus difficile inuenire auxilium, quod multum proſit, obſit autem nihil. fiat ſecundum artem compoſitum in partibus mixtum, aut diſtinctum loco, vel tempore, quod ſit æquale, ſiue inæquale, æqualitate, & inæqualitate ſeruata, vt ſic alteretur febrilis dyſcraſia, quod non includetur putredo, & illud fiet ſi alterantia exterius, & interius remiſſe calida miniſtrentur. Et proinde lac denegetur, quantumcumque enim conuenit hecticæ immediate, magis tamen nocent ei mediate, quia putredinem auget, quæ cauſa eſt ſuæ cauſæ. Et ſimiliter balneum, donec ſit digeſta putredo, & alijs auxilijs procuretur, quæ & ſi alteri nocent, non tamen valde, quæ tuæ diſcretioni relinquimus cauſa breuitatis, & regimen, & accidentium correctionem, cum omnia ex prædictis ſint nota.

3. metho. cap. 12. Fib. 4. primo cap. 51.

Nota.

PARTICVLA SECVNDA, Sectionis ſecundæ, continens ſummas quatuor.

SEquitur ſecunda Particula, Sectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis apoſtematum, quę plurimum febris ſequitur de partibus chirurgiæ continens ſum. iiij.

S V M M A I.

Eſt de medicinis apoſtematum ſanguineorum continens. Cap. 13.

Sermo generalis in apoſtematibus, cauſis, ſignis, & cura omnium. Cap. 1. fol. 144
De phlegmone, & eſt apoſtema ſanguineum, & de medicinis eius. Cap. 2. 146
De apoſtemate glandularũ, ſeu phlegmone earum, & medicinis eius. Cap. 3. 147
De phlegmone quod dicitur anthrax, & carbunculus, & medicinis eius. Cap. 4. 147
De phlegmone, quod ſpina dicitur, clauus, vel furunculus, & medicinis eius. Cap. 5. 148
De pruna, ſeu carbone, & igne perſico, & medicinis eius. Cap. 6. 148
De vena egrediente, & medicinis eius. Cap. 7. 148
De panaricio, & medicinis eius. Cap. 8. 149
De apoſtematibus paruis, ſeu puſtulis illius generis, vt ſunt morbilli, & variolæ, & medicinis eorum. Cap. 9. 149
De exituris calidis extrinſecis, quia de intrinſecis in prima Sectione eſt dictum, & erit ſermo generalis in terminationibus apoſtematum. Cap. 10. 149
De appropriatis apoſtematum ſecundum diuerſitatem membrorum, in quibus fiunt. Cap. 11. 151
De eſthiomeno, & cancrænis eius. Cap. 12. 155
De moro, & medicinis eius. Cap. 13. 152

Sermo generalis in apoſtematibus, cauſis, ſignis, & cura omnium. Cap. 1.

APoſtema ſecundum Galen. eſt tumor præter naturam, quo membra magnitudine deficiunt ab eo, quod eſt ſecundum naturam. Diuiditur autem, & variatur per genera, & ſpecies variatione ſuarum cauſarũ, penes quas eius cura, ſeu medicatio plurimum variatur, & proinde ad curam neceſſariam requirenda, prout ad Glauconem docuit Galen. quæ ſunt quatuor, materialis, formalis, efficiens, & finalis.

Apoſtema quid.

Materialis eſt duplex, vna in qua eſt omne mēbrum habens regimen, adeo vt in oſſe, & cerebro etiam fieri poſſit; quamquam Serapioni videatur contrarium, eo, quòd recipere nequeunt extenſionem magnitudinis, & tumoris, quæ eſſentialia ſunt apoſtemati ipſi. Ad quod rex Abuh. reſpondit oſtendens, quod in prædictis membris poſſit fieri apoſtema ſic, omne qd recipit nutrimentum, & recipit augmentum ſuperfluitatis ipſius, cum in eo collecta fuerit, recipere poteſt, & extenſionem, & ſi non magnam, vt expedit in apoſtemate proprie, tamen aliqualem recipit, quæ ſit ſimilis apoſtemati ſenſui manifeſta, vt hoc dici poſſit, quod fieri poſſit apoſtema in eo; ſiue ſit conſimile, cuius ægritudo eſt principaliter; ſiue officiale, cuius ægritudo eſt conſequenter, & tamen à natura eius mutata formā accipit ſcilicet magnitudinem, & tumorem, eo quod læſio naturæ ipſius, & operationis ſimiliter eius magis manifeſta eſt ſenſui quam læſio naturæ conſimilis, licet principaliter ſit in ipſo.

Vtrum cerebrum, & oſſa apoſtema recipiant.

Alia materialis eſt ex qua. Et eſt quatuor humores, aquoſitas, & ventoſitas, penes tales cauſas diuiditur in genera, & ſpecies eſſentiales. In genera, nam apoſtematum aliud calidum, aliud frigidum. In ſpecies, nam calidi quoddam eſt ſanguineum, quoddam cholericum, quoddam commiſtum. Et frigidi quoddam phlegmaticum, quoddam melancholicum, quoddam aquoſum, & quoddam ventoſum, & ea, quæ generum ſunt illorum licet ipſius materia plurimum miſta ſit. Verum quia morbi ſpeciati cura magis propria eſt, & certa, apparetque apoſtema inquantum morbus, & accidens eſt, ſpecificetur dupliciter, vt per ſubiectum in quo, & eſſentiam eius dependentem à materia eius ex qua, ſecundum duplicem eius generationem dictam. Et medicina, ſeu cura propria ei debetur ſecundum conſiderationem quidem, prout eſt membri organici, à cuius natura curationis ſumitur ingenium, ratione cuius ita eſt morbus vni membro proprius, quod non alteri. verbi gratia, ſirſen, phrenesis, lethargia, pleureſis, peripneumonia, & ſimilia, iſta ſunt ita organicis membris, à quibus denominationem recipiunt, propria ægritudo, quòd non alteri, quia non hepati, nec ſtomacho, nec renibus, nec ſimilibus, eis. Et ſub hac ratione eius cura cecidit, ſeu pertinuit ad ſectionem primam, vt quia in ea agit de cura apoſtematum occultorum membrorũ ſcilicet in profundo corporis poſitorum, quæ officialia ſunt, ſecundum vero conſiderationem ſuæ eſſentiæ, qua morbus calidus

eſt, &

eſt, & frigidus à natura humoris procedens, & ſic eſt ſimilis in conſimili membro, à cuius natura, curationis via ſumit ingenium, quia quantitas caleſaciendi, & infrigidandi, & exiccandi, & humectandi habetur ab ea, & cadit, ſeu pertinet ad hanc ſectionem ſecundã, vt quia agatur in ea de cura apoſtematum apparentium ſcilicet cutis, & ſubcutaneorum, vt carnoſarum, quæ vniuerſaliter totius habitum comprehendit, licet infraſcripta cura inquantum generalis intrinſecis ſit communis.

Cauſa efficiens duplex eſt ſcilicet intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca vero eſt duplex ſecundum duplicem modum fiendi ipſius. Nam aut fit ſecundum modum influxionis, & eſt, vt plurimum, & tunc cauſa eius erit triplex, vt ex parte influentis, ſeu mittentis, vt corporis totius, vel membri, & eſt plethoria, vel cacochymia, cum virtutis ipſius fortitudine non abſolute. Secunda eſt ex parte membri recipientis, & eſt debilitas eius naturalis, vel temporalis, & vacuitas diſponens ad recipiendum, & dolor fortis, & caliditas in attrahendo coadiuuans, etiam ſi non ſit eius ſitus inferior, & mittentis repletio non exiſtat. Tertia eſt viarum aptitudo, quia ipſarum largitas venarum, vel pororum de mittente ad recipiens protenſorum. Inquit enim Ioan. Modi morborum, ex * naturali melancholia cum aliquo humorum concurrentium ad infirma membra ſunt quatuor. primus eſt virtus membri impellentis, & debilitas recipientis, ſecundus eſt multitudo humorum. tertius eſt debilitas virtutis nutrientis. quartus largitas viç, vt pororum, vt ſupra in iuncturis eſt dictum. Aut fit per modum cõgeſtionis, & illud fit raro. Cuius cauſa eſt debilitas ſola membri, in quo apoſtema eſt, quare non ſuũ poteſt proprium conuertere nutrimentum totum, vel ſecundum partem, quia membrum ſit paruum, & nutrimentum multum; vel quia nutrimentum poſſit conuertere, ſed ſuperfluitates eius nequeat expurgare, vel quia debile in ſe, vel quia ſint multæ, craſſæ, & viſcoſæ, aut imbibitæ; & vel quia ductus ſint obſtructi; vel quòd deficit ei exercitium, vel euacuatio naturalis conſueta ei, vel artificialis. Inquit enim Galen. Etenim tentat quidem natura ſuis ſemper vtens virtutibus aſſimilare his quæ nutriuntur, quodcumque fieri poteſt benignum, expellere vero quod non eſt tale. ſi vero quandoque propter craſſitiem, vel viſcoſitatem, vel ſubtilitatem imbibitam, vel multitudinem ſuperfluitatis, vel propter quandam ſtructionem, vel propter ſui ipſius imbecillitatem nequeat ex ſe expellere, quod malum eſt, neceſſe eſt, & ipſum morans ſecundum animalis corpus corrumpi, & in ipſa particula ægritudinem procreari, vt apoſtema, quod vel erit fiẽs, vel actum. Fiens vt dum materia influit, vel generatur, & coadunatur in vacuis membrorum regionibus. Factum vero cum iam influxit, vel generata eſt, vel coadunata, & dicitur proprie exitura. Et eſt habens quatuor capitula.

* Iunctura 6.

Congeſtio.

Cauſa.

Cauſa vero debilitatis vtriuſque membri interior plurimum eſt malitia complexionis diuerſæ, vel æqualis, naturalis, vel accidentalis, & eſt humoris vitio, vt plurimũ, vel ſine obſtructionis cauſa plurimum eſt coarctatoria, & eſt multitudo humorum, & ſuperfluitatũ, & ipſarum craſſities, & viſcoſitas ex regimine procedens, vel natura membri, quia ſint eius ſuperfluitates tales, vt ſunt nerui, panniculi, oſſa, & ſimilia, & eſt cauſa antecedens.

Cauſa vero extrinſeca, & eſt cauſa primitiua communis, quantum ad vtrumque fiendi modum, eſt malitia regiminis non ſolum in cibis, & potibus, ſed in alijs omnibus neceſſarijs rebus non naturalibus, taliter vt ex eis procedant omnes cauſæ extrinſecæ prænarratæ, & motus humorum influentium, vel multiplicatio, & aggregatio ipſorum in membro apoſtemando, ex quibus ſunt maxime motus fortes, & corporei, & animales, & vinum, & etiam cauſæ non neceſſariæ, vt caſus, percuſſio, morſus, & ſimilia.

Cauſa formalis eſt detractio naturalis membri magnitudinis apoſtemati ab eo, quod eſt præter naturam. Et ſecundum hanc diuiſionem diuiditur apoſtema, quia

E aut eſt tumoris grandis, vt apoſtema eſt, aut parui, vt eſt puſtula, & bothor.

Cauſa vero finalis, quia aut erit ſalubre, aut mortale, quantum ad finem vltimum, aut quantum ad finẽ medium., qui eſt aliquo modorum ſex, quia aut reſoluetur, aut maturabitur, & ſaniatur, aut lapideatur, aut putreſit, & corrumpetur ſętenter, aut ſubito aperietur, et ſuffocat, aut permutatur. Et melior harum eſt reſolutio ſecunda maturatio, ſeu ſaniatio, mala eſt apertio ſubita, & ſuffocatiua, deinde corruptio. lapideatio vero media eſt, permutatio poteſt ſe habere ad bonum, & malum.

Signa deinde ad curam apoſtematis certam, & completam, oportet inueſtigare ſigna generum, & ſpecierum, & cauſatum eius. Dictum enim eſt ſupra in principio operis auctoritate Galen. quod cura cuiuſlibet morbi confeſtim ſequitur cognitionem facientis cauſæ, adeo vt dicat ad Glauconem. nihil mirabile in tantum medicos peccare in ſanationibus, inquantum, & in cognitione falluntur. Signorum ergo apoſtematum quædam ſunt generaliſſima, quorum quædam ſunt exteriorum, quædam interiorum. Exteriorum ſunt manifeſta ſenſui, vt apoſtematum exteriorum membrorum, & ſunt tumor, & inflatio. Interiorum vero quædam ſunt eſſentialia, & communia omnibus, vt ſunt grauitas, vel tenſio, & inflatio, ſeu tumor ſi ad ipſum cum medio perueniat ſpiritus, vt quia fuerit in ſtomacho, hepate, vel ſplene. Quędam accidentia ex communitate propter vicinitatem, vel colligantiam, vt tenuitas in mirach vẽtris, extenuatio corporis ſubita, & in oculis concauitas repentina. Quædam ſunt ſigna generum ipſius Nam ſi ſit calidum prædictis ſignis addetur inflammatio, & dolor acutus, & fortis, & perdurans. Et hoc ideo, quoniam in eo non ſolum eſt repletio, ſed malitia complexionis diuerſæ, & continuitatis ſolutio; quæ & ſi ſigna ſint, ſunt etiam concauſæ, vt ſupra dictum eſt, quibus fiens apoſtema, ſi non obuietur ad factionis complementum breuiter producetur. Et proinde Hipp inuenimus in apho. dixiſſe. Dolores in lateribus, & pectoribus, vel in alijs corporis partibus ſi multum ſteterint ad diſcernendum, mali ſunt, & eſt etiam febris; maxime ſi ſit cordi propinquum, & putrefactum, ſeu ſaniem faciet, & etiam comitantur illa. Et ſigna ſpecierum, quæ ex materia ſunt dependentes, ſunt ſigna materierum ipſius, ex quib. fiunt, quæ infra dicentur. Et ſunt in ſumma. Nam ſiquidem ſit calidum, & materia eius ſit ſanguis, accidentia prædicta erunt obtuſa. Si vero cholera, erunt intenſa. Si vero aduſta, erunt intenſiora. Si vero frigida, dolor erit paruus, nec tumor magnus, & acutus, quia materia eſt diffuſa, & viſcoſa non bene congregabilis, nec eſt febris inquantum huiuſmodi, niſi per putrefactionem caliditatem acquirat.

De ſign.

lib. 1 cap. 2.

F

In apho. 5.

G

Et ſigna ſpecierum infra dicentur, & ſunt in ſumma ſigna dominij phlegmatis, vel melancholiæ, & ſi peruenire poſſit ad ea ſenſus, in phlegmatico ſentiet frigiditatem, albedinem, & mollitiem. In melancholico duritiẽ, & ſiccitatem abſque dolore omnino. Et in ventoſo, tenſionem reſiſtentem tactui cum dolore.

De ſignis.

H

Signa vero ſubiectorum, ſeu cauſarum materialium ſunt. Nam ſi fuerit in membro ſenſibili neruoſo, erit dolor acutus, puogitiuus, & fortis, quandoque perducẽs ex continenti ad ſpaſmum, alienationem, & anhelitus nocumentum, & pulſus eſt ſerrinus. Si vero in membro inſenſibili fiat, ſit in eo grauitas ſine dolore acuto, vel eſt dolor grauatiuus, & pulſus vndoſus. Et ſignum proprij membri officialis in quo eſt nocumentum operationis illius.

De ſignis.

Et ſigna modorum ſunt, nam ſi per modum influxionis fiat, videbis ſigna repletionis totius, vel alicuius membri, & venarum, & debilitatem membri, & per eorum euacuationem ceſſat, vel minuitur apoſtema. Si vero per modum congeſtionis, ſigna debilitatis membri apoſtemati ſola aderunt, vel cum regiminis malitia, & prædictarum priuatione. Et ſi quoque ſit in fieri videbis augere tumorem, & accidentia quotidie parum poſt parum.

parum. Si vero factum, iam materia eſt aggregata cum cupo tumor permanebit in eſſe ſuo, & dolor, & febris ex tunc augebitur propter digeſtionem materiæ, quæ ex tunc incipit fieri, ſi fieri debet.

De ſignis temporum.

Signa vero temporum eius ſunt tripliciter ſumpta, vt quia penes eſſentiam eius, penes accidentia, & penes ſigna digeſtionis, & indigeſtionis. Penes eſſentiam quidē, nam in principio incipit tumeſcere membrum, deinde augetur donec ſtet, deinde ſtat in vltimo in regionibus membrorum, deinde minuitur, & reſoluitur ſi debeat eſſe ſalubre. Sed dices, vbi ſunt vacuæ regiones mēbrorum, cum dicat Ariſto. non dare vacuum in natura? Cui reſpondet Galenus, dicens Quoniam autem in continuo non eſt dare vacuum, &c. ſi aliquid influxerit, concurrunt ad ſe inuicem vniuerſæ particulæ corporis; quemadmodum, & in aqua videmus, ſigna ergo concurrunt propter effluxionem, vt quid non rareſient propter influxionem? ſic ergo ſunt, & ſi non actu, potentia tamen.

Penes accidentia vero, nam ſi in principio fiunt, prædicta eſſentia erunt leuia, & cum peruenerint ad augmētum, augebuntur, & apud ſtatum vltimabuntur, & in declinatione remittentur, donec totaliter ceſſent, ſi ſalubre ſit apoſtema; ſi vero mortale, ſtabūt in acumine ſuo, donec extinguant.

Tertio penes digeſtionis ſigna, eius tempora dignoſcuntur, nam ſi incipiat mutari, videbis duritiem, quę in principio ſunt, minui, & dolorem, & febrem augeri, ſi fuerint, vel inſurgere, ſi non fuerint, deinde vltimari, quādo digeſtio, & maturatio ſit completa, & virulentia egreditur ſi ſit non ſub cute cęlatum, vt quia in oculis, naribus, vel labijs, pleura, & ſimilibus fiat. Inquit enim Galen. In omni apoſtemate ſub cute cęlato ſolet ęruginoſus exire liquor, maxime ſi calidum ſit, vel maturum, & vltimo cum completa, & eſt perfecta, minui. Signa formę eius ſunt, nam ſi apoſtema fuerit magnum, grauedo, & dolor erit maior, & maior læſio operationis conſuetę. Si vero paruum; vt puſtula vel bothor, prędicta ſunt minora. Signa vero finis, & terminationis ſunt diuerſa ſecundum diuerſitatem ipſius, nam ſi quidem reſoluatur remiſſio fiet doloris, grauitatis, & febris, & aliorum cōcomitantium accidentium, & virtutis inualeſcentia, & fortitudo. Signa vero maturationis, & ſaniationis, ſeu ſuppurationis fientis ſunt prolongatio apoſtematis, pulſatio, & doloris, & febris augmentatio, ſed ipſius factæ illorum eſt diminutio. Inquit enim Hippoc. in aphoriſ. Circa generationem ſaniei dolores, & febres accidunt magis quam perfecta ſaniei, & cum hoc eſt augmentatio grauitatis, & ponderis. Et ſigna eruptionis ſunt rigor, diminutio grauitatis, & doloris, & fortis egreſſio puris, & ex ſignis bonis ſunt, vt ſanies, quæ erumpit ſit laudabilis, quia alba, lenis, & æqualis, carens malo odore, & ſequitur diminutio, vel ceſſatio febris, doloris, & aliorum accidentium, & virtutis inualeſcentia, & operationum eius. Quæ ſi ſunt, e contra ſunt mali ſignificatiua. Signa ſubtiliationis, & conuerſionis in lapidem ſunt diminutio doloris, & febris omnino cum duritie, vel augmentatio, ſi in principio fuerit. Et ſigna corruptionis ſœtentis ſunt mutatio coloris ad liuiditatem, vel nigredinem membri, vel vicini, & exeuntium ſœtor. Signum ſubitæ apertionis eſt ſubita minoratio grauedinis, & doloris in apoſtemate membrorum, & permutatio eius in membro, ad quod tranſit materia, & quandoque exitus puris, vel ſanguinis.

De ſigno formæ. *De ſigno maturationis.* *2. apho. 47.* *De ſigno eruptionis.*

De ſignis permutationis.

Signa vero permutationis ſunt diuerſa ſecundum diuerſimodam permutationem ipſius. Et ſunt, nam ſiquidem mutatio ſit de interioribus ad exteriora ſunt alleuiatio accidentium, & permutatio interiorum; ſitus cū dolore, & tumore, & qualitate mutata exterius in membro, ad quod mutatur. In quo proinde dolor, & caliditas eſt prius percepta, & ſunt bona, contraria vero mala. Inquit Hippocrat. in aphoriſ. Eryſipela interius, extra conuerti, bonum, exterius vero intus, malum. Aut erit de nobili ad ignobile, vt de principali ad emunctorium, aut e conuerſo, aut de minus nobili ad magis nobile, vt de pleura ad pulmonem, aut de pulmone ad cor, aut de ſuperiori ad inferius, aut econtra. Siquidem ergo primo modo permutetur, ſigna erunt alleuiatio doloris, & febris, & aliorum accidentium, & virtutis inualeſcentia, & in grauitate, dolore, calore, & tumore in emūctorio. Si vero permutetur econtra, ſigna erunt contraria, & malitia anhelitus, & pulſus, ſi permutatio ſit ad ſpiritualia, & ad cor, quia eius conſecutio, & diuiſio erunt manifeſta, & pulſus diuerſitas, & inæqualitas. Si autem fiat de ſuperiori ad inferius, vt de cerebro ad cor, ſigna erunt eadem cum prædictis. Si vero de eo, vel ſpiritualibus ad nutritiua, ſigna erunt tenſio in hypochondrijs, & grauitas ſi e conuerſo de inferioribus ad ſuperiora mutetur, ſigna erūt malitia anhelitus, quia coanguſtatio eius, & dolor pectoris, & grauitas in parte furculæ, & ardoris, & doloris mutatio de inferioribus, et nutritiuis ad ſpiritualia, ſi ad ea mutatio fiat. Si vero perueniat ad cerebrū, ſeu caput, dolor erit capitis, & alienatio, & vigilię, & quandoque ſubeth, & ſtupor. Si vero ad emunctorium poſt aures, ſigna erunt, quæ ſunt dicta, & bona nuncia, ſi conſiſtit virius. De his autem omnibus qualiter, & in quibus fiat, & cum quibus iuuentur terminationes bonæ, & obuietur malis infra ſpecialem afferemus Chriſto duce ſermonem.

6. apho. 25.

Cura apoſtematis duplex eſt, generalis, & ſpecialis. Generalis quidem eſt euacuatio. Cum enim ſit morbus materialis ex repletione vacuitatum, regionum, mēbrorum, ipſum inquantum huiuſmodi euacuatio ſanat, vt Hippoc. dixit: Completur autem eius euacuatio quandoque euacuatione partis apoſtematæ ſola, vt cum apoſtema fuerit iam factum quocumque modo, quæ propria, & abſoluta cura non eſt: fiet autem per extractum ſolum de parte patiente, qui dupliciter habet compleri: per diaphoreſim primo, ſecundo per caraxationem. Quibus autem particularibus medicinis compleantur hæc ambo, ſuperius dictum eſt, & in ſpeciali cura infra dicetur. Si vero nondum factum ſit, ſed adhuc ſit fiens, quocumque modo fiat, ſola partis, in qua ſit euacuatione nō ſanatur: quinimmo etiam ſanatio ſecundum Galen. ſit compoſita ex præuiſione, & cura, ſicut morbi fientis cuiuslibet, oportet vt præcedat præuiſio, & abſciſſio efficientis cauſæ. deinde ſequatur cura apoſtematis facti, ſeu euacuatio materiæ iam influxæ, vt his, & alijs conſiderandis artētis eius medicatio apoſtematis conſiſtat in quatuor. In abſciſſione antecedentis cauſæ, quæ nūc ſit in cura apoſtematis, ſeu abſciſſione materiæ influxę iā, & conceptæ, in parteque collectæ, quæ cauſa coniuncta ipſius exiſtit in regimine, & accidentium correctione. Abſciſſio vero antecedentis cauſæ complebitur, ſi per modum fiat influxionis, primo cum euacuatione totius corporis, vel membri influentis, conuenienti, & circumſtantijs, & cum deriuatione ad contrarium cum eorum alterius præſupponatur repletio. Fiat autem dupliciter ſecundum duplicem modum repletionis, aut enim eſt plethoria, aut cacochymia. Siquidem autem plethoria ſit, euacuatio eius complebitur phlebotomia per antipariſtaſim facta, vel ei proportionalibus magis proprie, & in ieiunio, quam cum re alia; ſicut eſt frictio multa, & aſpera exercitia, balnea ampliora, & euaporantia, pharmaca, & purgatio cum ſolutiuis. Phlebotomia enim euacuabitur, & ieiunio in omni diſpoſitione ſi cum febre, alias vero non. Item ſi repletio multa ſit, neque balneis, neque exercitijs impericuloſum eſt vti. Si vero repletio ſit cacochymia, pharmacia euacuabitur appropriata cacochymiæ, quæ ex prædictis eſt nota. Secundo cum conſtringentibus, & coarctantibus venas medias, atque ductus. Fit autem illud cum ſtypticis, & ponticis applicatis venis intermedijs, ſi ſint apparentes, qualia in cura rinctuiarum, & alibi dicta ſunt, & infra dicentur in ſpeciali cura. Et tertio fac cum conſortantibus membrum, nec recipiat, qualia ſunt ſtyptica pharmaca ſubſtantiam eius coadunantia, & adæquantia complexionem ipſius cum caliditate, vel frigiditate, prout dyſcraſia

De cura. *2. apho. 17. 22.*

ſia exigit, vel proprietate, & cum ſedantibus dolorem eius, atque calorem, ne vlterius trahat, quę ſunt ſupra nota in cura iuncturarum, & ſtomachi, infra in ſpeciali cura dicentur. Et condyſi cum aceto prohibent apoſtema in principio. Sed ſi per modum congeſtionis ſit fiens, complebitur cum confortatione, & adæquantibus complexionem ipſius membri, in quo apoſtema ſit, & vniẽtibus ſubſtantiam eius, ne materiam generet, quoniam cauſa eius interior antecedens eſt complexionalis, non humoralis, vel exterior primitiua, niſi repletio antecedens ſit in eius debilitate cum cauſa; quo caſu præmittere oportet euacuationem, ſicut dictum eſt.

Euacuatio vero apoſtematis, & euacuatio materiæ influxæ, & congregatæ in ipſa parte, quæ ad curam ſpectet, non proprie fiet diuerſimode ſecundum diuerſum eius fiendi modum; ſi enim per modum influxionis ſit factum, complebitur dupliciter per recurſum, & per extractum.

Cauſa. Per recurſum fit tripliciter per pulſum tractum, & tranſmiſſum, & his omnibus, vel pluribus tantum recurret. Si vero per modum congeſtionis ſit factum, cõplebitur ſimiliter; licet per extractum de patiẽte magis, & per pulſum minus; pulſus autẽ materiæ fit, ſi in principio infrigidetur, & parti patienti ſtyptica apponamus. Competunt enim talia repercuſſiua in principio omnis apoſtematis per influxionis modum fientis, inquantum apoſtema eſt, licet fallat ratione materię, vel quia frigidę, craſſæ, & viſcoſæ, hic ex talibus intricantur magis, vel quia venenoſa tibi repulſin impellit ad principale cũ ſua proprietate ad cẽtrum, id eſt, cor. Aut ratione membri; vt quia ſit emunctorium alicuius principalis, ad quod influxit materia, a quo repulſio nõ ad circumſtantes particulas repellit materiam, & diſſeminat, ſed ad principale totum reddit vnitam propter viæ amplitudinem, in alijs vero excuſat à repletione ad illud euacuatio, diſſeminatio materiæ, & eius proprietas.

Tractus autem fiet cum euacuatione partium oppoſitarum, & remotarum, & illud cum frichonibus, ligaturis, compreſſionibus doloroſis, & ventoſationibus doloroſis, & remotis, vel propinquis, vt materia de loco apoſtemando, & de profundo corporis ad exteriora trahatur, quemadmodum in pleureſi, & lethargia ventoſamus exterius, & in alijs, vt materiam euacuemus, & extrahamus; ſic quoque phlebotomamus, & venas linguæ in ſynanche; & ſaphenam in apoſtematibus matricis, & veſicæ, & renum.

Tranſmiſſus vero cum applicatione medicinarũ ſtypticantium ſupra ipſum completur; his enim omnibus, vel pluribus, & materia actu fluens adhuc in venis eſt paruis membri repellitur; & quæ fixa iam eſt, recurrat ad circumiacentes partes diſſeminata, vt forte vno auxilio ſimul influens materia, & effuſa tota, de paſſa, vel paſſura particula expellatur. Et illud eſt cum materia recurrere bene ſit apta, & quia calida ſit, & ſubtilis.

Extractus de parte faciente fit dupliciter; inſenſibiliper diaphoreſim, & diaphoretica pharmaca; vel ſenſibiliter per carationem, ſeu ſectionem, vbi non recurretur tota, & quia craſſa ſit, & viſcoſa, præcedet autem eas maturatio, & mollificatio reſolutionem quandoque, & mollificationem, quandoque, & ſaniationem, & caraxationem, deinde ſequitur mundificatio ſaniei; deinde incarnatio, & conſolidatio vlceris, & vltimo ſigillatio, ſeu cicatrizatio eius. Quibus autem medicinis habent illa compleri ſupra in prima ſectione, vbi de cura apoſtematum egimus, dictum eſt; ibi enim oſtendimus, quod ex medicinis particularibus apoſtematum; quędam repercuſſiuæ frigidæ, & ſtypticæ, vel calidæ; quædam trahentes; quædam diaphoreticæ; quædam ſaniantes, & maturantes; quædam erumpentes; quædam mundificantes, quædam incarnantes; quædam conſolidantes; & quædam ſigillantes, ſeu cicatrizantes, tali ordine approximandæ in temporib. eius. Et ordo eſt, vt in principio apoſtematis per modũ influxionis fiẽtis magis, & calidi in emunctorio nõ exiſtente ſupponantur repercuſſiua.

E Quapropter Abubali dixit, & oportet, vt in potu tribuatur habenti apoſtemata aqua endiuiæ, aqua ſolatri cum medullis caſiæ fiſtu. Si vero ſint ſtyptica; calida temperate, & in augmento permixta diaphoreticis, & in ſtatus principio, & prælio eius magis; & tunc etiam attrahentia ſic miniſtrentur cum ſcalpellatione, ſeu ſcarificatione, & proprie cum materia multa, vel mala perducens membrum ad correctionem; in quo non expectata eſt digeſtio. In fine ſtatus, & declinatione vero diaphoretica ſola habentia quid ſtyptici, & aromatici, ſi in membro ſit, virtutem influentem habente, quod ſi non reſoluatur, & materia ſit aggregata tota, vt facta ſit exitiua, maturantia, & ſaniantia miniſtrentur, deinceps facta ſuppuratione, & dubelati, erumpentia miniſtrentur. Fiat autem apertio ſecundum proceſſum rugarum membri, niſi in quibuſdam, de quibus infra dicetur. Deinde mundificantia ſaniem, & pus. Deinde incarnatiua, ſi expediat. Deinde conſolidantia, & vltimo cicatrizantia.

F Et in alijs aliter terminandis, ſeu finiendis, aliter eſt operandum, prout in ſpeciali cura dicetur. Et de terminandis ſecundum alterũ prædictorum modorum diximus, eo quod inter ceteros ſunt meliores, vel boni. Et modus eſt, vt apocruſtica in ſuo genere frigida, & ſtyptica, & diaphoretica, & calida ſint parata, & ſaniantia calida, & humida in ſecundo gradu ſint proportionata naturæ materiæ membri, & proinde variantur ſecundum varietatem illorum non excedendo, accidunt enim ex eorum exceſſu inconuenientia multa. Ex repercuſſiuis quidem vehementia doloris propter retentionem materiæ, & ſoliditatem membri, & reductio quandoq; ad principalem, & quandoque induratio apoſtematis, & quandoque tendit membrum ad corruptionem cum viriditate, & nigredine, & proprie quando medicatur cum eis in fine rei, & prope ſtatum. Ex diaphoreticis vero fit cicatrizatio apoſtematis, & doloris additio propter ſiccitatem. Et ex ſaniãtibus corroſio membri, & vlceratio: ſanies enim longo

G retenta tempore acuitur, dixit Galen. Cum ergo talia videbis inſurgere inconuenientiã, oportet, vt deſiſtas ab eis, & corrigas inconuenientia nocumenta, quæ prouenerunt. Et illud eſt, vt doloris violentiam, & vehementiam tollas, & corrigas cum embrochis calidis anodynis, & cum emplaſtris ex eis, vt ſemine anethi, & radice lilij, florum chamæmeli, lilij, fœnugræ. ſem. lini, & radic. bismaluæ, & cum oleis eorum, & fœcibus eorundem, quæ indurationem eius corrigunt, reductione ad principale obuies cum cordialibus ſtypticis intus, & extra approximatis cum ventoſis rubificantibus ſupra partem, & ſi membrum vireſcat, vel liueſcat, quia tendit ad corruptionem, ſcalpellabitur, vel ſcarificabitur profunde, vel ſuperficialiter, prout naturæ membri conuenit, & loco ipſius; ſed prius innunge membrum ex bolo armeno diſſoluto in oleo roſa. vel aqua cum alijs auxilijs dicendis in cura eſthiomeni. Quod ſi cum toto hoc non ſaluabitur, ſed putreſcit, iuſſit Hip. abſcindere ipſum, ne

H putredo ex eo perueniat ad alia membra, & quandoque moritur, & in omnibus cõfortabuntur principalia cum theriaca, vel mithridato.

Schiroſationem vero, & exiccationem ex diaphoreticis prouenientem, corriges cum mollificationibus diu approximatis ex mucilaginibus, adipibus, medullis, & ſimilibus, quibus humectantibus dolor ceſſat. Corroſionem ex ſaniantibus introductam cum mundificantibus, & incarnantibus dictis, & alijs, quæ infra dicentur auxiliante Chriſto. Cumque apoſtemata membra in natura ſint differentia, conſimilia ſcilicet, & officialia, prædictæ etiam medicinæ ſint differentes ſubſtantia, & virtute oportet ex illis eligere in cura apoſtematis talia, quæ naturæ membri, in quo ſit, tam conſimili quam officiali conueniant, vt cura eius cum talibus reddatur habilis conueniens, & completa non ſolum quo ad rem præter naturam eius talem conſiderare ſufficit, quia apoſtema talis morbus eſt, & ex tali cauſa, ſeu materia, ſed etiam cuius membri ſit, vel in quo ſit. Apo-

ſtema

ſtema enim ſua eſſentia propria, & materia ſuiſque temporibus medicinas varias indicat, & diſtinguit, ſic natura membri in quo eſt propria quantitas ipſarum determinat ſpeciem propriam ſibi, elegit ordinem atque aptum vtendi modum, locumq; immiſſionis ipſarum & expulſionis materiæ. Talis autem membri natura conſtat eſſe complexionalis quia calida, vel frigida, ſicca, vel humida. Et complexionalis qualis, quia ſitus, & ſocietas, forma cum receptaculis, atque via, principatus, ſeu dignitas, & ignobilitas. Et communis, quia ſubſtantiæ raritas, & denſitas, inſenſibilitas, & ſenſibilitas, quia hoc modo quantitatem auxiliorum, ſeu medicinarum conuenientium apoſtemati prædictarum quidem naturam conſimilis membri determinat. Nam ſi apoſtema calidum ſit in membro calido repercuſſiua frigida debent eſſe: ſi in frigido fortiora, & diaphoretica calida ſint in membro calido fortiora, in frigido leuiora, & ſimiliter de alijs auxilijs. Et ſi membrum ſit valde ſenſibile, vt eſt neruus, chorda, vel ſtomachus, & oculus, magis leuiora, vt ſint immordacia, ſufficiunt, licet euacuatio vniuerſalis debeat eſſe maior, etiam non exiſtente multitudine, vt natura reddatur auara, innitendo tamen forti dolori trahenti ipſius. Et proinde ſedantia dolorem oportet eſſe fortiora, quæ infra dicentur. Natura quoque officialis ſimiliter illa determinat, vt ſitus. Nam ſi fuerit mẽbrum apoſtematum in profundo, multiplicanda, & eligenda ſunt repercuſſiua, & ſimiliter diaphoretica, & alia auxilia, quæ leptomeris ſunt ſubſtantiæ, vt cito perueniant in profundum, & proprie repercuſſiua. Et cum talia ſit difficile inuenire, vt ſuperius dictum eſt, eis parum miſceatur aceti, vel croci. Forma etiam, nã ſi mẽbrũ in quo apoſtema eſt in ſua receptatione habet receptaculũ, ſeu viã aptam, vnde materia facile poſſit educi, vt eſt ſtomachus, medicinæ prædictæ, & proprie ſolutiuę debent eſſe leues, ſi vero econtra erunt contrariæ. Principatus quoq; nã ſi principia ſint frigida repercuſſiua, & diaphoretica calida oportet eſſe leuia, & nõ pura, ſed ſtypticis, & aromaticis mixta in quantitate minori, ſi ignobilis, fortiora, & maiora. Eligit quoque principatus medicinas ſibi proprias, vt cordiales, odoriferas, & confortatiuas virtutum propriarum in eis: ignobilitas vero, communes, ordinem quoque, & modum, quia talia non multa in quantitate, nec ſubito, ſed paulatim oportet ipſa, & laxatiua propria, & nobilia miniſtrare, licet medicinæ debeant eſſe promptæ, vt cito imprimant collectionem, quam in eis prohibeant fieri, cum in eis ſit periculum grande. Ignobilibus vero, & innatã tantũ virtutem habẽtibus fortia, atq; ſubito, niſi principalium terreatur natura, & emunctorijs nobilium diaphoretica tantum, & fortia.

Societas quoq; locum immiſſionis medicinarũ, ſi.n. ſit in cerebro, per nares, per palatum, aures, & ſimiles regiones medicinas immittes; ſi autem in ſtomacho, per os, ſi in inteſtinis inferioribus, per anum, ſi in ſuperioribus, per os; & in vtriſq; ſimul per ambas; & ſi in hepate ſit materia, per inteſtina expelles cum ventrem ſoluentibus, ſi in gibbo, cum diureticis, & prouocantibus vrinam, ſi in vberibus, per matricem in menſtruis, & ſi in matrice, per ſaphenam, & ſi in gutture, per venarum eius apertionem.

Sequitur regimen in ſex rebus non naturalibus, & neceſſarijs, & nõ neceſſarijs, quod cauſam primitiuam tollit omnem ſuperius prænarratam, ſi adſit, vel prohibet, ſi non adſit: debet ergo eſſe tale, vt virtutem digeſtiuam, & nutritiuam cõfortet in corpore, attractiuã cõtẽperet, & retentiuam, & etiã expulſiuam, atq; repletionem minuat ſi inueniat ipſum prout diſpoſitioni conuenit ęqualis ſupra ſectione prima in cura debilitatis ſtomachi, & digeſtione eſt dictum, & extenuatiua diæta.

Accidentiũ correctio. Accidentiũ quoq; correctio, in febri ſcilicet, & doloris proprie, patet ex his, quæ dicta ſunt in cura febriũ, & de ſedantibus dolorem in ſectione prima, & proprie in cura ægritudinum iuncturarum. Et ex eis ſunt calida, & humida temperata, quæ influxam materiam reſoluunt

A aliam non trahendo, alteranique caliditatem, vt eſt tetrapharmacum à lana ſuccida oleo calido infuſa; & hyoſcyamum, opium, plumbum, ceruſſa, & portulaca in calidis. Et eſt propria illis, in quibus timetur putrefactio. Hæ duæ res licet ſint in principio vltimæ, ſunt tamen in ordine primæ in apoſtematis cura. Regimen enim, & diæta, cura ipſius fundamentum eſt generale in cura ægritudinis omnis. Et quandoque ſola ipſius bonitas eſt ſufficiens; vt oſtenſum eſt ſupra, & diæta extenuatiua in præſentis ægritudinis cura eſt efficaciſſima: abſcindit enim omnem eius cauſam, a qua dependet; nam primitiuam, & extrinſecam tollit, ſi adſit, vel prohibet, ſi non adſit; antecedentem præſentem, & accidentalem abſcindit, quo minus, vel non vltra fluat, coniunctam quoque in apoſtematis partem iam influxam diminuit, & reliquum reſoluit, vel ſanationi dimittit. *Diæta.* Sedatio quoque doloris qui prouocando rheuma, fit cauſa collectionis, apoſtema fieri vetat, & B deinde ſi aliqua mala qualitas fortis a rheumate fluente in particula ſit impreſſa, vt euacuatione illius remaneat facta, alteretur, vt contemperantiam habeat, quæ ſecundum naturam. In alteratione autem ipſius neceſſaria eſt complexionis cognitio; ſine enim ea neſcimus, quantum oporteat alterare, & quando ab alteratione deſiſtere, & ſic duorum alterum eſt neceſſarium, vel non curare, vel in contrariam diſpoſitionem adducere.

Sequitur cura apoſtematum ſpecialis ſecundum vnamquamque eius ſpeciem, & primo de phlegmone pro eo, quod ſæpius accidit, & quia febres, & alia ſymptomata facillime operatur.

De phlegmone, quod eſt apoſtema ſanguineum, & de medicinis eius.
Cap. a.

C PHlegmon eſt apoſtema ſanguineum ex ſanguine benigno mediocriter craſſo, & multo plurimum, quia repente influxo ex toto corpore, vel aliquo membro puta hepate in ſua natura manentibus per venas ad vacuas regiones ſubcutanearum partium, ſeu membrorum, vt carnis, & lacertorum, in eaſque collectio quandoque per modum congelationis aggregato, vnde neceſſe eſt ipſas partes extendi, & in tumorem leuari, & cum eis inſimul cutem, quæ ſuper eas exiſtit. *Phlegmon quid.*

Et cauſæ eius interiores, & exteriores ex præcedenti capitulo generaliter notæ ſunt. Dictum eſt pluries generales canones debere in ſpeciali obſeruari, vt eis manuducti ad ſpecialium inuentionem ſit facile pertranſire. Vt autem eas ſpecialiter oſtendamus, ſcias, quod cauſa interior ex triplici eſt. Ex parte quidem corporis vel hepatis, vt eſt repulſio multa ſanguinis boni craſſi, vel mediocris conſiſtentia, quam præ multitudine continere non voluit, ſed ſua fortitudine expulſiuæ non D abſoluta, per venas magnas ad paruas, & de paruis ad minimas carnis diffuſas, apertis earum orificijs, illum influunt, ad vacuas regiones illorum. Alia eſt, quod ex parte lacertorum, & carnis recipientis illius influxionem, & eſt debilitas illorum naturalis, vel temporalis, vel ex cauſa exteriori, quæ dicetur, licet cooperetur raritas compoſitionis, & natura ſanguinis, & poſitio in circunferentijs corporis, & partibus ſubcutaneis, ad quas fluxus ſanguinis naturaliter, & prompte mouetur, magis quam ad alia membra, ad quod adiuuat dolor, & caliditas in ea generata ex cauſa ipſa exteriori, vel interiori in fluxu ſanguinis ad ipſam, qui ad influendum ſanguinem adiuuat attrahendo, vel etiam alia mala qualitas, quæ efficit, vt tractus ad nutriendum ſanguis in eis non conuertatur debilitando, quare ſupereſt in ipſis, licet ſit raro, vt ſupra dictum eſt. Et tertia eſt ex parte venarum ipſarum mediarum, per quas influit ex toto corpore, vel tempore ad illam, & eſt largitas, & multitudo orificiorum ipſarum. Cauſa

vero exterior eius eſt malitia regiminis in ſex rebus neceſſarijs, & abuſus, & non neceſſarijs, & talis prædictarum cauſarum interior cauſa fiat.

De ſignis. Signa eius ſunt, ſenſus doloris in profundo membri, vti tumor eſt vltra cutem, quia caro lacertoſa, & ſenſibilis valde, in cuius vacuo multitudo ſãguinis eſt collecta extendens, & ſcindens, & cum eo pulſatio, eo, quod arteria muſculi à repletione coarctãte multitudinis eſt cõpreſſa, &c. Et proinde ibi concuſſio, & in tactu reſiſtentia quedam, & cum rubore calido, & inflammatio multa, à qua phlegmonis nomen aſſumpſit, & illud, non quia ſanguis ex ſe calidior ſit influxus, ſed quia licet in ſe benignus ſit, tamen in illis partibus intranſpirabilis manens ex cæcatione pororum ipſorum, & ſuperadiacentis etiam cum multitudine, & craſſitie cutis, inflammatur, & inflat, & maxime ſi putreſcat, & ſigna cauſarum eius ex præcedẽti capitulo generali ſunt nota.

De cura. Cura ſpecialis fientis phlegmonis ex cura generali quantum ad canones attendendos in ea eſt nota. Conſiſtit.n. in quatuor rebus dictis: quantum vero ad inuentionem auxiliorum ſpecialium medicinarum, quibus res com-
Phlebotomia. pleantur prædictæ, præiacet ipſam monſtrare. Abſciſſio ergo cauſæ eius antecedentis, & influẽtis, ad præſens primo complebitur cum phlebotomia magna perducente ad lipothymiam, vt cauſam antecedẽtem totam, & ali-
1. apho. 23. quid de coniuncta educat. Vnde Galen. ait. In maximo enim dolore, & in acutiſſimo apoſtemate nulla melior medicina hac eſſe poteſt, & de nigra ſi totum corpus ſit influens, & de baſilica, ſi hepar, vel cum proportionalibus ei, vt ſupra dictum eſt, & proprie in cura febris ſynochæ: ita tamen, quod fiat antipaſſando ſemper, vt euacuando a membro mittente, vel corpore ſemper à membro apoſtemato deriuet. Si quidem ergo in ſuperioribus partibus corporis ſit, phlebotometur de vena inferiori, vt ſaphena, & ſimilia, & econuerſo ſi in inferioribus, de baſilica, ſi vterque de nigra, ſeu media. Et ſi quidem aliquis humor ſanguini mixtus ſit, qui ipſius ſubſtantiam incraſſauit quãdoque, vt phlegma, vel melancholia, deinde purgatione educatur, cum pharmacia humoris proprij seceſſiua, ſi in inferioribus ſit, vel vomitiua, ſi in ſuperioribus ſit. Et ſi in vtriſque eſt, vtraque abſciſſione præmiſſa antecedentis, & influentis ſanguinis.

Oportet ad rem ſecundam, vt phlegmonis curam ſecundo accedere, ſicut autem prædictũ eſt cum euacuatione cauſæ coniunctæ influxæ ad partem, & aggregatæ in eo. Completur etiam cum cataplaſmatibus parti ſuppoſitis in principio ex apocruſticis, niſi in emunctorijs, & quæ multiplicia ſunt, vt virga paſtoris, myrtus, oliua ſylueſtris, portulaca, memithe, lenticula aquæ, ſemperuiua proprie, & ſolatrum, cum eorum ſubſtãtia, vel ſucco, oleo roſ. vel ex corticibus granatorum, vel balauſtiarum decoctis in vino cum aqua eorum mixto, vt naturam membri materiam repellendo conſeruent, ſuperaddatur tamen aceti parum, quoniam ad vtrumq; ſe habet. Optimum enim eſt pharmacum tale, omnem quaſi
ſequentur. intentionem, quam ' gerimus complens; repercutit.n. quod ſuperfluit, & infrigidat, ac tranſtarrit, & recurrere facit, quod iam influxum eſt, & in particula continetur. Etenim robur imponendo ad vtrumque complendum efficit ipſum potentem, vt plurimum, & quia caliditatẽ extinguit, quæ doloris eſt cauſa, & ſedat dolorem, & ſi indigeat fortiore illo, adde illis ſandalos, acaciam, fauſel, hyoſcyamum album, & pſyllium, & herbam apoſtematum, & iuuatur cum croco: minuit enim earum nocumentum ſtypticitate, & caliditate, & confortãdo cor, & ſua ſubtilitate virtutes adiuuat penetrare. Quod ſi dolor fortificetur augmento apoſtematis, vt dicta repercuſſiua in ſedatione ipſius non ſufficiant, oportet ad ipſius ſedationem vacare prius, cum alijs operatiuis auxilijs, in quibus tertia res comprehenditur ad curam neceſſaria, quæ eſt correctio accidentium, quod ad alia procedat ut auxilia, quæ huic rei complendæ ſunt opportuna; niſi enim prius ſedetur, in prouocando rheuma, phlegmonem augmentabit, & recurſum etiam, & abſtractum

E materiæ prohibebit, & tractum. Inquit enim Aboha. Cumque ad diuerſum trahere volueris, loci dolorem prius ſeda. Inſtare igitur ad eius ſedationem oportet. Complebitur autem cum non ſiccantibus ſtypticis, & conglutinantibus, quæ rheuma retinent, & incuneant prohibendo reſolutionem pororum, cutis obſtructione, ob quam rem ſanguis intranſpirabilis factus, inflammatur, & retentus ebullit, particulam magis ſubalternt, & extendit, & ſic auget dolorem. Sed cum mollificantibus poros, & materiam incuneatam in apoſtemata particula reſoluentibus abſque attractione cum caliditate temperata, & humiditate, in qua membrum tractabile redditur, & feruorem caloris obtundit, & ſic cauſam vtramque doloris tollit, ſcilicet malam complexionem membri, & eius extenſionem. Qualia ſunt ex ſimplicibus melilotum, *Colorem vel ſignantia.*
malua, ſemen lini, fœnugræ. & ſimilia, quæ in cura iuncturarum ſunt dicta. Et qualia ſunt compoſi-
F ta ex eis, & ex his, quæ ſunt propria pharmaca per dulce vinum, vel coctum, & oleo roſ. vel cera breuis in eis liquefacta. Oportet autem tale pharmacum cum lana ſuccida, hyſſopum humidam quamplutimum habente applicare, æſtate frigidum, hyeme, & vere tepidum. Et ſimiliter cataplaſmata, quæ per arnogloſſam, & lenites, panem, & oleum roſ. vel vio. Etiam oportet ponere ſupra patientem particulam ſpongiam vino ſtyptico madefactam, aut aceto lymphato cum frigida. Quod ſi in principio volueris regere eum ſedatione doloris propter magnitudinem eius, vbi prædicta apocruſtica dolorem mitigantia non ſuffecerint, miniſtrabis iſta, quod ſi illa non ſuffecerint, miniſtrabis volubilem, quoniam eſt vehementis iuuamenti in principio, & ſtatu, & apium, & ſimilia, quæ cum reſolutione ſtypticent, & prohibeant influxionem materiæ. Et deinde pharmacum, quod ex farina, aqua calida, & oleo calido commiſcetur, & ſimilia non miniſtrentur in principio, ſunt
G enim rheumaticis diſpoſitionibus aduerſantia valde, et proinde ante euacuationem, et ſi videantur aliqualiter mitigare; magis enim trahunt, quam reſoluant; proinde dolorem communiter magis augebunt, talibus auxilijs videbimus quieſcere phlegmonem.

Cum autem, quod eſt velut bulliens phlegmonis, & feruor ceſſauerit, à mitigatiuis ſimplicibus receder, & ad diaphoretica ideſt euaporantia tranſire oportet paulatim, qualia ſunt prædicta temperata, vt chamæmelum, & ſimilia, quæ non mordeant. Cum enim membrum patiens in ſuperficie poſitum ſit, licet valde calida, & acuta ſint diaphoretica, mordebunt illud applicata, & dolebit non parum, ſi ſimul patitur, & doleat, quare rheuma prouocabunt, & ſic phlegmonem augmentabunt. Oportet ergo illa eſſe temperata; nec etiam duræ ſubſtantiæ propter eandem cauſam: nec cum digitis applicetur fortiter, vel leuiter, ſed tangendum cum pluma, quia ſimul miſcebis æqualiter.
H Et cum venerit ad ſtatum illa augebis, in fine vero in declinatione pura, & ſine mixtione pura, & ſine miſtione illorum aliqua miniſtrabis. Et compoſita, quæ infra dicentur. Sed in circuitu ſtyptica, & proprie diaphoretica fortia ſunt. Quod ſi non reſoluatur, ſuperque particula appareat ſanies, dimiſſis diaphoreticis ſanantibus, & maturantibus eſt vtendum, qualia ſunt farina tritici, vel hordei cum vino, vel pſyllio in capite eius, vel cum exiccatiuis in circuitu, & alijs, quæ infra dicentur. Deinde apparente ſaniatione completa oportet aperire cum cauſtico pharmaco, vel cultello, ſi non timeat in loco emunctorij eius; fortaſſe tamen oportet antequam ad ſaniandum deuenias, & etiam reſoluendum, aperire ipſum, ſeu ſcarificare, & ſcalpellare, ſeu ſanguinare, vt materia effluat, & proprie cum materia multa in apoſtemate fuerit congregata, & incuneata perducens ad ſuffocationem membrorum, propter ſuffocationem caloris naturalis eius à multitudine, vel malitia, vt in alijs, vel etiam cum infrigidan-

frigidantia ad ſuperexceſſum pertinentium, vt ſuperius, & poſt ſcalpellationem embrocha cum aqua calida maris, vel reliquis ſalſis; diaphoretica enim ante hæc ſunt nocua, & maxime ſaniantia cum putrefactiua ſint, membrum magis ad putrefactionem adducent, cumque aperueris, euacuabis ſaniam, & cum volueris vulnus abluere, melicrato, & vino mellito vtendum. Cauendum autem ne aquam immittas, vel oleum, quoniam aqua humectat ipſum, cum oporteat exiccare, & oleum ſordidum reddit. Sed ſiquidem adhuc phlegmonabit, cataplaſma denique per lentes, quia repercutiunt, & reſoluunt temperate, & ſic phlegmonem ſedant, & ceſſare faciunt, applicabis, non phlegmonanti aliquid pharmacorum, quibus in talibus inciſionibus ad mitigationem doloris vtimur, applicandum, quale eſt quo vtuntur empirici, ex vtraque ſubſtantia oua concuſſa admiuicem complicata exterius immiſſa cum vino, vel lana, non ſuccida, ſed molli; mitigat enim inciſionis dolorem, & prohibet rheumatis influxionem propter dolorem. Deinde vero ablutione facta immitte puluerem thuris ad exiccandum, & conſolidandum, vel corticum eius, & maſticis, & ſimilium. Adhuc ſuperponere oportet exterius lanam, vel linum, vino ſtyptico madefactum inſectum aqua permiſto quátum vtique poſſit ſibi; vulneri vero nihil pinguium pharmacorum afferri oportet, quale eſt macedonicum & tetrapharmacum ex farina aqua, & oleo mixtum: certiſſime enim exiccari indigent propter ſaniem, putredinem, & propter carnis regenerationem, ſi quæ deperit; & proprie in generatione ſaniei, & cutis materia eſt humor crudus, & caro attrita, & propter cicatricationem, & conſolidationem. Vnde Galen. non ſanantur ulcera, niſi perfecte, ſeu certiſſime ſcilicet quantum ad prædicta omnia exiccentur, ita quod oportet ſanare eos, qui in rheumate phlegmonant.

Diæta. Quarto conſiſtit in cura regiminis, fit autem regimen in diæta extenuatiua ad frigidum, & ſiccum vergens. Eos vero qui per modum congeſtionis ſunt quandoque fientes curari oportet auxilijs per omnia conſimilibus ſecundum plus, & minus differentibus à prædictis, primo euacuatione vniuerſali, phlebotomia enim in * ſanatione prædictorum plus conuenit, in ſanatione iſtorum minus, plus coguenit in illis, quia cum ſemper in illis præſuppoſatur vniuerſalis repletio corporis totius, vel hepatis, in iſtis quandoque fit vel non. Cum enim fiat à debilitate particulari ex cauſa procatarctica, vel antecedenti generali immediate, & proprie non conuenit eis phlebotomia, niſi quando cum mala qualitate, ſeu cóplexione lædente ipſam, fuerit coniuncta prædicta repletio, vel cauſa procatarctica ſuperueniens inuenerit eam, ſed illud eſt raro, & quando proinde minus conuenit, & plurimum, non minus conuenit, quàm quando conuenit ſemper, propterea ſi oporteat illam prætermittere omnino propter magnitudinem, & malitiam apoſtematis in vtriſque non exiſtente humorum abundantia, ſed cum moderatione in iſtis minoris quantitatis eſſe debet, quàm in illis propter eandem cauſam proprie, quia vbi materia influit, maioris quantitatis eſſe præſumitur, quam vbi ſolum exiſtit generata, cum illic non tantum influens ſit, ſed etiam generata, hic vero generata ſola. Secundo in particulari euacuatione non tam per repercuſſum, quam per extractú de parte patiente, quia repercuſſiua ſtyptica, & attractiua euacuantia, & diaphoretica, & etiam ſaniantia in iſtis minora, & leuiora eſſe oportet, quam in illis, propter eãdem cauſam. Regimen vero eius ex præcedentibus eſt manifeſtum, & eſt, vt in omnibus ad frigidum conuertatur, & ſiccum.

Repercuſſiuum. Repercuſſiuum efficax, & expertum, & commune in omnibus ſatis temperatum. Recip. aquæ roſ. partes. ij aceti al. & boni partem. j. olei roſ. ij. conquaſſentur ſimul, & cum ſpógia peciola duplicata in eis madefacta epithemetur, & innouetur frequenter, & quandoque expedit aliquem ex ſuccis prædictarum herbarum addere illis, propter doloris, & inflationis magnitudinem.

Diaphoreticum emplaſtrum conueniens, & expertú. Recip. florum chamæmeli, anethi, fœnugræ. ana vnciam vna, radicum ireos vncias v. decoquantur in vino, & deinde terantur, conficiantur cum melle, & emplaſtretur, & addatur parum croci. Emplaſtrum ex fęcibus oleorú dictorum eſt efficax, & expertum.

Emplaſtrum commune, & expertum in maturatione, & ſaniatione phlegmonum, Recip. foliorum maluæ, radic. maluauiſci, radicum lilij, al. quæ ſunt ſicut radix allij in colore, & forma, & eſt lilium domeſticum ana partem æqualem, bulliant in aqua, & conterantur cum axungia putrefacta, vel butyro, & emplaſtretur.

Emplaſtrum commune ſatis, & expertum in maturatione, & mundificatione phlegmonum apertorum. ℞. farinæ tritici vnc. iij. axungiæ, olei communis, ana vn. j. mell. ij. croci, vnc. j. bulliant ſimul in olla donec perfecte miſceantur, deinde auferatur, & vſui reſeruetur, & cum oportet extendatur ſuper peciola, & ſuperponatur, & apprehendat vlcus, & totum phlegmonem, mundificatione facta perfecte abluatur cum vino ſtyptico tepido, & repleatur vlcus peciolis, & filaris, & deſuper emplaſtrum apoſtolicon ſuperponatur. Et finaliter cú puluere gallarum deſuper contrito cicatrizetur.

De apoſtemate glandularum, & phlegmone earum, & medicinis eius. Cap. 3.

Glandulæ quid. GLandulæ ſunt membra carnoſa ad modum glandis rotundæ, raræ ſubſtantiæ, ab alijs membris diſtincta, & in vacuitatibus eorum poſita, habentia velamen durum. Quarum quædam ſunt operationes facićtes, quædam iuuamentum præſtantes, & ſi non operationem faciant ſicut primæ. Inquit Galen. vnumquodque membrorum, & ſi non faciat operationem tamen efficit iuuamentum. Operationes vero facientes ſunt glandulæ teſtium in generando ſperma, & mamillarum in generando lac; & quæ ſunt in radice linguæ in generando ſaliuam, & quæ ſunt in radice virgæ in generando humiditatem contemperantem acumen vrinæ, quæ nomen proprium non habentes, ſicut præmiſſæ, nominatæ ſunt glandulæ nomine generali, de quarum apoſtematibus dictum eſt ſupra in ſectione prima, vbi de genere officialium membrorum exeuntium ad prædictas operationes complendas à natura ſunt ordinatæ, & proinde non ſimpliciter glandulæ, & in abſtracto ſunt dictæ, ſed membra glanduloſa in concreto, quia volut officialia habentia commixtos neruos, & plurimas arterias. Facientium autem iuuamenta, quædam ſunt glandulæ emunctoriorum membrorum principalium, quæ faciunt iuuamentum in receptione ſuperfluitatum ipſorum nomen adeness proprium aſſumentes, tanquam ad recipiendum aptæ propter debilitatem, & ſpongioſitatem ipſarum. Inquit enim Abuh. quædam ſunt inter vacuitates aliorum membrorum quam plurium corporis diffuſæ ad replendum vacuitates ipſorum membrorum, & recipiendum cum expedit ſuperfluitates eorum, & neruorum, pániculorum, muſculorum, arteriarum, & venarum, quæ illis ſunt fortiora. Inquit enim Galen. ſingulum membrum cum debile fuerit, vicini ſui recipit ſuperfluitates, & tamen quia nomine proprio carent, nominatæ ſunt nomine generis, id eſt glandulæ; de quarum apoſtematibus hic intendimus, vt conſimilium membrorum, tanquam non habentium prædictarum operationem. Accidit ergo eis, & magis, & ad eius dans apoſtema per modum influxionis plurimum ſuperfluitatem à prædictis membris principalibus, & fortibus, & quandoque per viam criſis, & cum virtus principalium facta potens ſupra materiam diſpoſitionum ſuarum proprie illam per viam deriuationis mittens ad illas non potens extra corpus expellere, & quandoque per viam ſymptomatis, vel quia multitudine, & malitia naturæ in membris prædictis exiſtente, quia coguntur ad illam immittere, non

potentia extra expellere propter aliquam cauſarum prędictarū in capitulo generali, vel quia vlcus ſit in aliqua extremitatum corporis, puta pede, brachio, ſeu humero, aut manu, aut dolores, ad quod tractæ, & immiſſæ ſuper ſuperfluitates tranſeuntes per illos exiſtentes in via facile imbibuntur in eis, & proprie in arterijs, quæ cum non valeant eos à ſe expellere, remanent in eis, & generant apoſtema. Quod quidem diuerſum eſt in ſpecie ſecundum diuerſitatem materiæ eis ab illis influxæ, quod enim in aduenis fit, vt plurimum eſt ſanguineum, vt eſt cor, & hepat proprie, & quandoque phlegmaticum, cum mittitur ad cerebrum illis; quod vero in alijs fit glandulis, vt plurimum eſt phlegmaticum, eo, quod membra, a quibus materia illis immittitur, ſint naturæ frigidę, quo tum cibus non bene digeritur, & ſic proculdubio in phlegma conuertitur, vt ſupra pluries dictum eſt, & quandoque ſanguineum, cum à muſculis illis immittitur. Et quidem in eis omnibus apoſtema aut ſeruat inflammationem, & dicitur phlegmon proprie, aut vndimia ſecundum diuerſitatem materiæ, aut in ſcliroſim vertitur, & duritiem, & dicitur ſcrophula, aut botium, de quibus omnibus eſt per ordinem procedendum, & hic proprie de earum apoſtemate ſeruante naturam phlegmonis, de alijs vero infra, et primo de ſignis, ſecūdo de cura.

De ſignis. Signa vero ſunt manifeſta, eo, quod exterius poſita ſunt in proprijs locis nota, in quibus manifeſte ſunt tumores apparentes cum rubore, dolore, & feruore, adeo quod extenditur quandoque vſque ad cor, & fit ephemera febris, vt ſuperius dictum eſt.

De cura. Cura vero phlegmonis glandularum, vt adenarum, & aliarum eſt, ſicut cura phlegmonis prædictæ lacertorum, & carnis, differens tamen in repercuſſione, nā omnia abſciſſione ſuccedentis cauſę propter repercuſſiua ſunt hic neceſſario pręmittenda, deinde ſubiungēdo dolorem ſedantia; proprie dicta ex lana infuſa in oleo calido, primo ſuperpoſita, deinde addito in fine eius ſale, donec ſedetur dolor, ex quo etiam conſuetum eſt apoſtema ceſſare. Deinde procedendum eſt ad curam apoſtematis, & euacuationem cauſæ coniunctæ incuneatæ in parte, & repercuſſiuis, omiſſis eis cum reſolutiuis eſt procedendum, & attractiuis quocunque modo, & cum emplaſtris rubificantibus, & ventoſis. Et ex appropriatis cōuenientibus talibus apoſtematibus poſt aures factis, eſt emplaſtrum factum ex abſynthio, & folijs myrtæ contritis; vel ex folijs lauri, ſolatro, & ſi ſit in radice auris, confert viſcoſitas limacearum, & butyrum immiſſum, & lingua arietis, ſi ſit calidum. Deinde cum maturantibus, & ſanantibus, ſi oportet: deinde cum apertione cum pharmaco cauſtico, vel alio ruptorio, vel ex nouacula. Sit autem inciſio, & apertura vniformis, per tranſuerſum in longitudine crucis facta: repercuſſio enim in talibus in principio miniſtrata cum ſtypticis ſuppoſitis valde eſt mala, & proprie cum per modum, & viam criſis eſt phlegmon, & in adenis, quoniam tunc impedit operationem naturæ naturaliter operantis, quam ſi expedit, oportet iuuare cum attrahentibus prædictis, & alijs, quæ ſupra diximus ſectione prima in cura apoſtematū, non impedire. Et materiam repellit ad principalia propter communitatem in via; ſicut adene repercuſſio, non repellet ad illa niſi fortis ſit; quo caſu non repellet ab illis ad principalia proprie, ſed ad interiora, & vicina nobiliora eis. Si quoque phlegmon fit per modum ſymptomatis, vt propter multitudinem materiæ, & malitiā eius, repercuſſio eſt nociua valde, & maxime ſi non pręceſſerit multitudinis euacuatio, & repercuſſio fortis ſit, quoniam repercuſſio tunc fiet ad principalia interiora, vel vicina nobiliora, ſed præmiſſa tunc euacuatione, & tractione, ac deriuatione ad oppoſitum membri principalis, ne materia augeat ſua multitudine apoſtema, & corrumpat membrum bubonis, miniſtrabis diaphoretica, ſeu mollificātia ex farina tritici, vel hordei cū aqua, & oleo addito cum melle. Et ex proprijs communibus omnibus eſt cicer, & farina eius; nec timebis tunc de augmentatione apoſtematis per diaphoretica, nec de repulſione ad principalia, quoniam euacuatio, & deriuatio ſecurat ab illis, niſi in adenis phlegmon exiſtat. Si vero ſit propter vlcus alicuius eorum, ſedabis dolorem vlceris prout infra dicetur, & mundificabis ipſum, & ſuper apoſtema mollificantia miniſtrabis. Si vero apoſtema ſit *vndimioſum, cognoſcetur, & curabitur ſicut infra de cura *vndimiæ dicetur, & eſt huic dictæ proxima, tamen differens in quanto, nam oportet diaphoretica eſſe fortiora in hoc, & etiam ſanantia, & alia quę ſequuntur ad illa, vt mundificatiua, ex quibus proprium eſt ſex olei, quod mundificat apoſtemata in glandulis, & proprie cum folijs ſuis, & dolorem ſedantia leuiora, vel non neceſſaria, & vlcerum conglutinantia. Si quoque in *ſcliroſim conuertatur, & maxime quod vndimioſū eſt, curabitur ſicut infra dicetur de ſcrophulis, & capitulo de bocijs, de quibus infra dicemus, (ſi Chriſtus annuat) qui ſit benedictus, & vltimo regimen dictum in cura illius eſt miniſtrandum, & diuerſum, ſecundum naturam materiæ.

Molliſicantia.

*Undimioſum. * Undimiæ.*

ſcliroſim.

Emplaſtrū expertum. Emplaſtrum expertum ad diſſoluendum apoſtema glandularum non ſcliroticatum. ℞. herbam quæ dicitur ſpargula; cuius folia ſunt aſpera parua, in modū ſtipitis poſita, & ſimiliter ſtipes, & prolongatur per palmam. Et tere, & fac bullire in vino lymphato cum axūgia porcina, & ſuperpone præcedente euacuatione.

De phlegmone, quod anthrax dicitur, ac carbunculus, & medicinis eius. Cap. 4.

Anthrax quid. ANthrax eſt apoſtema paruum ad modū puſtulæ, ſeu bothor in principio, fraudolentum, & venenoſum, comburens, & corrumpens particulam, cui accidit, vlcerando, & reliquas adiacentes inflammando, & vlterius corrodendo, & petens antrum, ideſt corporis abſconſum, & proprie cor à proprietate venenoſitatis ſuę, & potentia coniunctionis in parte, quare dictum eſt anthrax, proinde paruum eſt apoſtema, debilitatem operatur, pulſum, tremorem, & ſyncopim, & deinde occidit, quod autem expulſionem eius materiæ in particula à natura nequiuerat facere, & ſi principalibus propinquior eſt, eo quod diſſoluta erat in corpore tunc, & proinde debilia virtutis exiſtens regulabatur melius à natura. Carbunculus autem eſt ſpecies eius, ſed minoris malitiæ.

Et cauſa eius eſt ſanguis craſſus, & malus, quia aduſtus, ex aduſtione enim acquiſiuit craſſitiem, & malitiam, non ex mixtione, & quandoque per aduſtionem acquiſiuit citrinitatem, quandoque viriditatem ex vario colore, quandoque nigredinem ſecundum diuerſitatem aduſtionis ſuæ, cum enim ſanguis bonus eſt, naturæ benignus, cæteris humoribus fit ſanatior: cum vero à natura recedit, fit malus, & quanto magis recedit, fit maioris malitiæ, ſicut dictum fuit ſupra in ſectione prima, capitulo de ſuffocatione matricis à ſemine facta. Cum igitur ſanguis aduritur, a natura multum recedit, ſicque vehementem acquirit malitiam venenoſam, & ſi quidem ita craſſus, & ita exiccatus cum multa caliditate influit alicui particulæ repente, & ſimul colligitur in eius vacuo, & comburendo ſtatim vlcus faciens, eſcaram operatur, quòd circumadiacentes partes omnes in tumorem phlegmonoſum cum ebullitione eleuat, vt etiam febriat patiens, & illud propter ſanguinem tractum ad locum vlceratum ex dolore horribili, eſt enim horribiliter doloroſum. Et nominatur apoſtema hoc, vlceratum anthrax, *anne cōbuſtio. Cum *ergo ſanguis ille craſſus, & venenoſus ebulliens non fuerit ſiccus, vt prædictum eſt: ſed aliquos liquores ſubtiles remiſſos habeat, influxus ad particulam, in ſuperficiem eius veſicas erigit ſimiles eius, qui ab igne coctus exiſtit, quibus corruptis eſcaroſum ab eis vlcus perficitur, & eſt carbunculus minoris malitiæ, quam anthrax, propter liquores admixtos, obtundentes acuitatem ab aduſtione adeptam.

cum.

Et eſt habens indicia ex parte coloris, & particulæ, ſeu

ſeu loci, & diſpoſitionis eius. Coloris quidem; nã quod eſt nigri coloris, ſeu liuidi vehementioris eſt malitię. (Vnde Cathalani blaſphemantes dicunt buba nigra) deinde viridis, deinde citrini. Ex parte particulæ cui accidit, ſeu loci, nam quod eſt in extremitatibus magis, minoris eſt malitiæ, & quanto magis eſt in corpore, & in partibus propinquioribus principalibus, & in emunctorijs eorũdem, malignum eſt magis. Ex parte diſpoſitionis loci, nam ſi pars vel locus apparitionis eius exiccatus fuerit, malus eſt; ſi vero non exiccatus fuerit, minus malũ eſt. Et ſi omnia diſpoſitione, colore, & loco conueniant in malo, peſſimum erit, & mortale. Inquit Hippoc. in primo prognoſticorum. Si in ægro corpore fuerit anthrax, aut carbunculus, ſiue præceſſerit, ſiue ægritudini ſuperuenerit, opus eſt attendere ſigna, quæ ſequuntur, quod ſi exiccatus fuerit, & colorem viridem habuerit, vel citrinum, vel liuidum prætulerit, mortem proximam dicit. Et ſigna vniuſcuiuſque propria, & diſtincta ex dictis colligere poteris inſimul, ſi volueris.

Cura vero eius in quinque rebus exiſtit. In euacuatione omnis repletionis communis, completur vero cũ phlebotomia perducente ad defectionem, mox cum apparuit abſque omni dilatatione, ſi cõditiones aderint opportune antiſpaſi ſeruata, niſi tranſitus fiat ſuper principale. Præſeruat enim a magnitudine phlegmonis circũſtantes particulas, deinde cum purgatione humoris aduſti. Secundo conſiſtit circa euacuationem particularem partis, ſeu materiæ apoſtematis. Completur autem cum ſcarificationibus profundis propter craſſitiem triſtantis humoris, vt trahatur extra, & cum cauterixatione vlceris eſcaroſi, ita quod cadat cauterizatio ſupra ipſum tantum, & circumadiacentes partes phlegmonizantes non tangat, inutiliter enim combures, & non abſque nocumentis, quod quidem innuit Galenus dicens. Nullus igitur dabit illud, quod afferat nullam vtilitatem, nocumentum vero habet ſecum immenſum. Cauterizabis quidem cauſticis pharmacis, ex acutiſſimis, igni ſimilibus, ſicut ex vitriolo, ex limatura æris aduſti, arſenico, calce, & ſandaracha ſimul miſtis, & comburitur ſimiliter igni. Quod ſi grandis eius malitia apparuerit, vt neque illa in adurendo ſufficiat, & proprie in anthrace, igne combures, at quandoque cum candela ardente ſuper effuſa, & quandoque cum ferro, vel cum aureo inſtrumento ignito ſuperimmiſſo; talis enim cauterizatio proprie materiam venenoſam à profundo corporis, & à principalibus ad locum appropriatis trahit potenter, & tractam quandoque inſenſibiliter effluere facit extra, vt, cum egreditur, atramentum videatur, & quandoque inſenſibiliter reſoluit, & conſumit, vt deinde non extendatur corruptio, & periculum ſuæ malitiæ euitetur. Et proinde non tardetur, quin ſtatim euacuatione vniuerſali præmiſſa huiuſmodi cauterizatio fiat; dilatio enim ipſius perducit ad mortem feſtinam, & proinde conſequenter, & feſtine herbam ſcabioſam, quam Macer mirifice commendauit contritam ſimpliciter emplaſtrabis, cum innouatione frequenti, a proprietate anthracem att necat in tribus horis. Et proinde ſi ſuccum eis tribuas, citius, & tutius operaberis, & maxime ſi cum eo lutum ſigillatum immiſceas, vel theriacam, niſi inflammatio contradicat. Tertio conſiſtit in accidentium correctione; completur autem, vt ſi rubor dominetur, & multa inflammatio cum dolore ardente in loco cauterizato, & adiacentibus partibus, tum propter naturam materiæ venenoſæ principalis, & attractæ, tũ propter naturam ignis, vel pharmaci cauſtici additi; cum pharmaco dulci remittatur, quod fit ex pane cibanaceo, & vino acetoſo, vel arnogloſſæ ſucco, vel decocta lenticula cum pane in aceto. Et ſi tumoris magnitudo exiſtat, cum vino quidem ſtyptico, deinde autem cum aceto, & conſequenter cataplaſmabis orobi farinam ſuper, cum oxymelle non ſuper vlcus, ſed circa ipſum, quia mordent, hæc enim pharmaca extinguunt feruorem, & ardentem dolorem, atque extenuat tumorem ſua ſtypticitate, nec cum ea materiam repellent ad interiora ſcilicet principalia; ſed cum ſint heterogenea, extinguunt ſua temperata ſtypticitate, vel reminuunt feruorem, inflammationem, & ardorem, & admixta caliditate illam trahunt, & reſoluunt influxam materiam ſic, ne aliquid repercutiatur ex eis, ſed pharmaca ſaniantia nullatenus talibus oportet afferre, ne putrefactionem in particula augeant. Inquit Hippocra. in apho. Calidum saniem faciens non omni vulneri opportunum eſt ad ſalutẽ, vlcus vero quod impreſſit, corrigatur, & regatur regimine vlceris maligni, fraudolenti, corroſiui, quod infra dicetur.

Et ſi debilitas pulſus, ſeu tremor, aut ſyncopis, ex ſumo ſuæ malitiæ venenoſæ cor attingere contingat, cum confortantibus cor, & alia principalia ex frigidis, & ſtypticis notis, intus, & extra approximatis auxilijs adiuuetur, & cum deriuantibus fumos venenoſos, & eorum materiam etiam cum frictionibus, ligaturis, compreſſionibus doloroſis, & ventoſationibus, quæ ſupra in ſectione prima ſunt dicta.

Quarto conſiſtit in regimine, & eſt, vt regatur aere calido temperate, reſoluente materiam, non tamen multum, ne prohibeat refrigerium in interioribus, & nobilibus inflammatis moueatur, & parum quieſcat, vt materia ſemper trahatur ad extra, & reſoluatur, & proinde vigilet, nec dormiat niſi parum, vt ſemper materia trahatur ad exteriora, non reuocetur ad interiora. Inquit enim Gal. ſomnus, & vigiliæ reuocatione caloris naturalis cũ humoribus ad interius, & exterius fiunt. Et proinde tota die vigilet, & maxime hora noctis prima, qua multũ conſueuit natura prouocari ad ſomnum, & regatur cum clamoribus, ſonis acutis, & fortibus, & alijs expergefacientibus dictis in lethargia vſque ad horum matutinalem ſanguinis, qui acuti humoris eſt frænum, minoretur cibus, & potus ſit ex frigidis, & humidis abſtergentibus, parum nutrientibus, & à principalibus repellentibus; qualis eſt cholſt. hordei, & olea in principio: aqua hordei, & granatorum ſuccus in proceſſu, ius carnis, & ſimilia. Et cõfortetur verbis, & ſuaſionibus vitæ ſalutis. Et ex communibus cum proprietate ex ſimplicibus in expulſione venenorum, & materierum venenoſarum, eſt coagulum hædi, agni, pulli, cerui, vel vituli ſumptum cum vino, & lutum ſigillatum cum vino, & linitum cũ aceto, & ſemen citri cum ex eo ſumuntur, vnc. ij. cũ vino, thure, & aqua calida. Et ex compoſitis internis approximandis eſt ficus ſicca cum ruta, cum nuce, vel auellana ſumpta. Et ex interius ſumptis, & exterius linitis eſt theriaca, & exterius eſt allium cum auellanis, & pipere emplaſtratum.

Quinto conſiſtit, & vltimo in cura vlceris maligni, et corroſiui quæ infra (Deo dante) dicetur. Medicamẽ efficax, & expertũ valẽs in principio anthracis cũ apparuerit nigra, mortificans ipſam. ℞. vitellum oui, & confice cũ ſale trito, & extende ſuper peciolas rotundas ad modum carlenì, & ſint. ix. vel. xij. quæ ſucceſſiue vna poſt aliam applicetur, & vnaquæque moretur in loco per horam. Sequentibus vero diebus cum attractiuis, & mundificantibus medicetur. Emplaſtr.

De phlegmone, quod ſpina dicitur, clauus, & furunculus, & medicinis eius. Cap. 5.

VNdimia eſt apoſtema phlegmonicum ex ſanguine bono, & ſubtili à corpore influxo ad ſubcutaneas partes, ſed ſubtilitate ſubſtãtiæ nõ remanet in carne, ſed pertranſit ad cutẽ, & colligitur in ſuis poris denſatis, vt nequeat expirare. Et ſigna eius ſunt, nam eſt tumor eius paruus ſine pulſatione, & color rubeus, & doloris acuti, pungitiuus ad modũ punctionis ſpinæ; quare dictũ eſt ſpina. Aliqui dicũt illud clauũ, aliqui furũculũ, aliq ademenul. Et cura eius eſt cura phlegmonis carnis, & muſculorũ dictæ, q̃ nõ eſt pętermittenda, cũ qñq; ex errore amplietur, & deueniat ad apoſtema magnũ. Cõpletur autẽ primo cũ euacuationibus, minoribus tñ in quanto; eo q̃ huius materia minor eſt, ex phlebotomijs, & pharmacijs, Phlegmone quare ſpina dicatur.

matis, quoniam ſunt efficaciores in reſoluendo, & faciēdo ceſſare illa à multiplicatione ipſarum, & ex eis eſt rarefactio cutis, vento ſatio in dorſo, & natibus. Secundo cum particularibus, & localibus remedijs, ex repellentibus in principio vſque ad tertium diem, deinde cum reſoluentibus; quod ſi non reſoluantur (quod raro accidit) illud maturetur; & ſi difficulter veniat ad pus, & caliditas eius eſt grauis, tunc phlebotoma venam, quæ imbibit ipſum, deinde ventoſa locum, & non agas illud in principio, quoniam egredietur ſanguis, & humor virulentus, & retinebitur craſſus, & fiet illud vlcus durum, cumq; maturatur, & non aperitur, perfora ipſum, aut cum medicinis, aut cum ferro. Et de repercuſſiuis conuenientibus eſt oleum roſ. cum aceto, & lacte. Et ex reſoluentibus conueniens eſt emplaſtrum de paſſulis cum melle, & floribus chamæmeli, & baurach. Et de maturatiuis conueniens eſt frumentum maſticatum emplaſtratū, & ficus, & paſſæ cum melle, & ſimilia. Et ex rumpentibus bonum eſt emplaſtrum, quod fit ex ſem. lini, fimo columbino, & fermento. Tertio cum diætæ ordinatione debita, prout temporibus eius conuenit. Quarto cum accidentium correctione, doloris, & aliorū quolibet, ſi oportet. Commune maturatiuum ipſius. ℞ ſem. almaru triti, pſyllij, ana vnc. i. lactis fici. vnc. iij. ſœnugr. ſem. lini, ana drac. v. fermenti acetoſi, vnc. i. & ſemis. decoquantur in lacte, & adminiſtrentur, quoniam maturat, & aperit. Inquit Dioſ. fermentum de farina frumenti, quando decoquitur cum ſale, maturat clauos, & aperit. Et ſimiliter naſturtium emplaſtratum.

De carbone, ſeu pruna, & igne perſico, & medicinis eius. Cap. 6.

CArbo, ſeu pruna, & ignis perſicus proprie ex apoſtematibus paruis ad formam, & quantitatem lupini malæ morigerationis ſunt, & venenoſis perducentibus ad defectionem, & ſyncopas, veſicam in principio, & eſcharam facientes, & particulam corrumpentes, ſeu putrefacientes ipſam cum fœtore plurimo denigrantes, quare dictum eſt carbo, ſeu pruna: & deinceps etiā ambulantes de genere carbunculorum, differentes ab eis, quod eſt, quia in illis eſt materia ſanguis craſſus aduſtione malus, in iſtis vero materia eſt ſanguis ſubtilis, cholericus aduſtus, vel cholera aduſta mixta melancholiæ, proprie generata ex ſanguinis ſubtilis, & calidi corruptione; ſicut in peſtilentia quandoque contingit. Differt etiam in anteceſſione, & colore, quia hic antecedit pruritus, & color eſt niger, vt carbo; illic vero non præcedit pruritus ſemper, & color non eſt ſemper niger, ſed quandoque rubeus, quandoque citrinus, & quandoq; viridis, & inter ſe ſunt differentes. Cū cholera dominatur melancholiæ in tali aduſtione; dicitur ignis perſicus. Et tunc videbis nigredinem in eo cum quodam ſplendore, & eſt comburens ſuperficiem, & cutem: magis ambulans, & corrodit eam, & corroſio eius, & motus eſt velocior ad modum eryſipelatis, & formicæ. Cum vero melancholia dominatur choleræ, color erit niger, preſſus, cum ſiccitate membri ad modum carbonis, quare ſic nominatus eſt; & eius cōbuſtio, & corroſio eſt profundior, quia in carne, non tantum in cute, & eſt tardioris motus.

Et ſunt habentes indicia ex parte diſpoſitionis, ſeu naturæ membrorum. Nam quæ accidunt in carne velocioris ſunt reſolutionis, quæ vero in neruis tardioris, & accidunt quandoque cum peſtilentia, quandoque ſine ea, & quandoque ſumuntur communiter ad carbunculum, & eryſipelatem vlceroſam, comeſtiuam, & ambulantem. Ex quibus cauſæ, & ſigna ſunt manifeſta. Et cura eius eſt proxima curæ carbunculi cum euacuatione vniuerſali, præcedente phlebotomia, educente ſanguinē cholericum, aduſtū multū vſque ad defectionem, cum tolerat virtus, & ætas, & cum euacuatione partis apoſtematæ, & materiæ incuneatæ in ipſa. Completur autem cum ſcalpellatione profunda, donec egrediatur ſanguis malus venenoſus, conſtrictus in ea proprie, & maxime eius materia eſt profunda in carne, vel ſuperficiali, vt in perſico igne, deinde cum adminiſtratione in principio medicinarum, non repercuſſiuarum frigidarum in principio: fortis ſtypticitas, ne materiam venenoſam repellant ad interiora, & principalia, nec etiam mollificantia fortis reſolutionis, quę particulam calefactam magis inflamment, & materiam, ac magis trahant, & incitent ad currendū, immo oportet, vt adminiſtres medicinas exiccatiuas, in quibus eſt infrigidatio, & reſolutio cum caliditate temperata, vt eius frigiditate caliditas partis, & materiæ alteretur, & temitetur, & confortetur, & defendatur, & cum caliditate reſoluant, non repercutiant. Qualia ſunt, quæ dicta ſunt, arnogloſſa emplaſtrata, & galliæ cum aceto vini decoctæ, & lentes cum pane quid furfuris habente; nam huiuſmodi panis ſubtilior eſt in ſubſtantia ſua, diuiſim, vel in ſimul emplaſtratæ, vel alia ſimilia in antidotario noſtro ſcripta. Et ex appropriatis ſunt, quæ hic ſubſcribimus, & cum regimine, & accidentium correctione vt ſupra.

Emplaſtrum conueniens, & efficax, & expertum. ℞. granata acetoſa integra, & infundantur, & coquantur cum aceto donec diſſoluantur, & deinde terantur, & ponantur ſuper pannum, & ſuperponatur: ipſum enim conueniens eſt in omni hora, & eradicat hanc ægritudinem in principio, & ſtatu.

Aliud emplaſtrum ad idem. ℞. nucem recentem, & folia eius, farinæ hordei, paſſularum, caricarum æquales partes, terantur ſimul, & conficiantur cum vino, & oleo papa. nigri.

Medicina conueniens in principio, cum nondum vlceratum eſt. Reci. acaciæ, tragacanthi, opij, corticum granati, ana drach. i. ſem. hyoſcyami. al. vnc. ſem. conſice cum vino.

Medicamen conueniens huic cum eſt vlceratus, & eſt medicamen, quod parum exiccat, qualis eſt * audaton, & trochiſ. iij. ex tragacantho cum vino dulci, & rob. quod enim fortiter exiccat, addit in malitiam ægritudinis. Oportet autem vt ſubuenias partibus adiacentibus loco combuſtionis, ne putreſiant, & corrumpātur, & illud fit cum bolo armena, & aceto ſuperinunctis, vel aqua, & reliquis, quæ infrigidant, & repercutiunt. Et id quod eſt propinquius illo cum lana hyſſopi infuſa in vino. Cum ergo quieſcit in phlegmatico, & remanent vlcera, curentur cum his, quæ ſunt ſicut emplaſtra de merdaſengi, & emplaſtrum de diaburyto, & cum reliquis, quæ ſunt cōuenientia vlceribus corroſiuis, & fraudolentis. Et nux antiqua vnctuoſa eſt conueniens igni perſico in hac hora.

De vena egredienti, & medicinis eius. Cap. 7.

COntingit aliquando, vt eueniat ſuper aliqua particula corporis quidam feruor, deinde veſica, vel ampulla, deinde rumpitur, & egreditur ex ea quoddam rubeum decliue ad nigredinem; deinde prolongari non ceſſat, & eſt vena, & fortaſſe eſt ei motus voluntarius ſub cute, ac ſi eſſet animalis in veritate, quaſi ſit quod generatur in eo, & extimant quidam, quod ſit radius villi nerui propter vehementiam craſſitudinis, & extenſionis ipſius. Et plurimum quidem accidit in cruribus. Et Abuhali dixit ſe vidiſſe ſuper latus, & manus multiplicatur ſuper infantibus vtrunque, & quando extenditur, vel ſcinditur, magnificatur ei dolor, & labor. Et cauſa eius eſt ſanguis calidus, malus, melancholicus, aut phlegmaticus aduſtus cum vehementia ſiccitatis complexionis. Et fortaſſis generant eam quædam aquæ, & olea cum proprietate, quæ eſt in eis, qualia ſunt calida, & ſicca, acrimonialia, & multiplicantur in aliquibus regionibus calidis, & ſiccis, ac ſi ſit morbus * vndimicus, vt in Aegypto, & alijs etiam regionibus calidis, & ſiccis, & in corporibus ſimilibus, & minoratur euacuatus in corporibus humidis, & aſſuetis vino cum menſura. Signa ſunt ex dictis manifeſta.

Cura. Galen. vero dixit cum non ſit comprehenſum

ex

ex eius cauſis aliquid manifeſtum ſuper quid ſit innitendum in eo, quòd non vidit eum omnino, & in his vltramarinis regionibus proprie quibus itur. Abu. vero, & alij ſequaces Gal. cum multoties illic viderint, curam eius cóprehenderunt in v. in abſciſſione cauſæ primitiuæ cũ regimine, & correctione aeris illius regionis, in qua accidit, rectificatione aquæ, & ciborũ regionis, vel dimiſſione eorum omnino, & miniſtratione humectantium, & balneorum, & omnia regiminis humectatiui noti. In abſciſſione cauſæ antecedentis cum phlebotomia oppoſitæ partis, & cum mundificatione ſanguinis, & illud cũ medicinis ex myrob. epithymo, ſene, fumoterræ, polypodio, & ſimilibus educentibus humores aduſtos, & cum compoſitis, vt cum pilulis cochijs, & tryphera confecta cum ſena, & fumoterræ.

Tertio cum euacuatione cauſæ coniunctę cum particularibus medicinis. Et illud cum appoſitione ſanguiſugarum ſuper locum, deinde cum repercuſſiuis ex ſandalis, camphora, cum ſucco herbarũ frigidis, notis ſupra, aut myrta, pſyllij, lac dulce, quoniam nõ repellit ad principia, eo ꝙ pręcedens aſſicurabit euacuatio. Non autem talia frigida ſuper vlcus ponantur, ſed circa ipſum, quoniam frigidum vlceribus mordax dixit Hippocr. in aph. ꝙ ſi nõ ſpargatur, reſoluatur non cum valde calidis, quoniam ex eis perueniet fortaſſe ad eſthiomenum, ꝙ ſi non reſoluatur, ſanietur, deinde aperiatur, & mundificetur, & regatur, vlcerum cura, quæ infra dicetur. Et quarto cũ correctione accidentium, vt exeuntis venæ. Cum ergo ambulla rumpitur, & vena ad exeundum feſtinat, oportet, vt æger in die prima. vnc. s. ſecunda die. drac. i. & in tertia die. drach. ij. de aloe bibat, & locus eius etiam epithematur cum aloe. Ex hoc nocumentum eius omnino deletur, poſtquam enim quod exerit, quod ex ea fortis appaet, ſuper arundinem paruam ex plumbo factam, cuius pondus ſit. i. vnc. voluendum, & cum prędicta canna ligandum, & vt pẽdeat dimittendum, nam ex ipſius grauedine incipiet deſcendere, & citius egredi, & cum ex ea aliqua pars exiſtit circa plumbum voluatur, & ligetur. Si autem quod iam egreſſum eſt longum fuerit, incidatur, & quod remãſit inuoluatur, & donec radicatur obſtruatur, quod eſt obſeruandum, quia ſi ſic factum fuerit, attrahetur, & intrabit cannam, & poſtea putridum vulnus magnum generabit, quapropter huic ęgritudini blandiendo eſt ſubueniendũ, & paulatim vena eſt extrahẽda donec omnino egredietur, & nihil ex ea in corpore remaneat. Si aũt ipſam omnino intrare contingat, in ipſius foramine ponatur radius, & in longum ſcindatur, & bene aperiatur, donec quicquid ex ſua materia cótinetur euacuetur; butyrum quoq; per aliquot dies ſuper ponatur, donec putreſcat, & eius conſumatur materia, deinde cum his, quæ carnem generant, curetur. Et quinto cum regimine, quod ſupra in carbunculo dictum eſt.

3. aph. 10.

De panaritio, & medicinis eius. Cap. 8.

PAnaritium eſt apoſtema calidum, rubeum, in circuitu vnguium naſcens, & ardens, & dolorem inferẽs, & fortiter pulſans, ex quo plurimũ accidit febris, & pertingit dolor vſq; ad loca, quę ſunt ſub aſſellis, & inguine, & finaliter perducit ad caſum vnguis, & quandoque ad corroſionem digiti, & cauſa eius eſt ſanguis cholericus. Cura vero eius cóſiſtit in tribus, in euacuatione vniuerſali cũ phlebotomia, & maxime ſi diu eſt, ꝙ patiens non fuit diminutus, in particulariũ remediorũ approximatione cũ ſedantibus dolorem, calorem, & pulſum ex apocruſticis. Et primo in principio cũ ſubmerſione digiti in aceto calido, vt iuſſit Gal. deinde cũ emplaſtro de cãphora, aut mucilagine pſyllij cóſecta cũ aceto, deinde ſi expedit propter dolorem cum epithematione digiti ex aceto, & opio diſſoluto in eo, donec ſuper locũ craſſum fiat epithema, deinde cõtritæ gallæ, aut cortex granati, vel grana myrtæ cũ aceto, & aqua cóquaſſata, & ſuperponatur pãnus ſuper ipſum aqua niuis infrigidatur, quoniam ipſum reſtanat multoties, ſi fiat cum frequenti innouatione, & confirmationem eius prohibet, & ſimiliter ſordes auris cum litio prohibet a proprietate illius collectionem, quòd ſi pulſus in loco fuerit vehemens, prædictam medicinam, vel aliud ſibi ſimile per diem integram approximare curabis, deinde ſi pulſus adhuc perdurat, ſignum maturationis erit. Quare oportet, vt aliquod emplaſtrorum, quæ in cura phlegmonis ordinauimus, & hic ſuperponas, & proprie ſemen almari, & pſyllium cum lacte, donec ad ſuppurationem deueniat, deinde aperiatur, & quod in eo continetur, educatur, proprie cum emplaſtro ex farina lupinorum cum melle, deinde cum curantibus vulnera locum tege, & proprie cum aloe. Et deinde cum vnguento de ceruſſa, & ſarcocolla, & ſuperponatur pannus madefactus in fine. Et ſi in principio vnguis pruritus acciderit, vnguis cadet; ſi ergo ceciderit, digitus ab omni motu lædente cum obuiatione rei conquaſſantis cauendus eſt, ne vnguis, qui renaſcitur fortis egrediatur, & aſper. Et in regimine quale eſt dictum in phlegmone. Cóſiſtit etiam cura eius ex ſimplicibus appropriatis eis, vt ſuc. myrtæ proiectus ſuper eum, & epithematus, acatiæ cum albumine oui, ſordities balnei, olibanum quod incarnat, radix pentaphyllon decocta cum aceto, & emplaſtrata, ſuccus, & radix liqui. ſumach, ſires, aloes cũ melle, ficus cũ penidijs ponit͛ ſupra panaritium ad maturandum, & reſoluendum cum aqua cineris ligni ficus, & in augmento cum cortice granati, & ſanat illud acetum, & folia oliuarum ſylueſtrium. Abuh. Inquit enim, nec oportet, vt ſtetur ſuper infrigidãtia, nam ipſa, quando pertranſit hora principij, inſpiſſant cutem, & obſident materiam, & vehementior dolor fit, & non illud quod ſentitur de caliditate, quamuis ſit ſicut ignis, immo reſoluatur, & exiccetur, cum ſubmerſione in loco calido, & in medio teratur olibanum ſuper ipſum, aut nigella trita, & adeps, mucilagines lenientes, & ſordes auris. Et dixit quoque fortaſſe, cum enim eſt timor corroſionis, neceſſarium eſt miniſtrare emplaſtrum ex arſenico, & tragacantho, calce, & flore æris, quoniam exiccat, neque eſt melius eo. Et quandoque incipit currere ex panaritio vlcerato ſanies, & tunc cauterizetur, & incidatur, vt non perambulet malitia in digito toto. Emplaſtrum. ℞. aloes, balauſtiæ, olibani, & gallæ conficiantur cum melle, & adminiſtrẽtur. Emplaſtrũ quod dixit Paulus. Recip. tragacanthi vſti, thuris, ana partes æquales, floris æris partem. s. terantur, & conficiantur cũ melle, & ligetur, ne tangat locum, adde vero oleum.

Curatio.

Diæta.

De apoſtematibus paruis, ſeu puſtulis illius generis, vt ſunt morbilli, & variolæ, & ſere, & medicinis eorum. Cap. 9.

QVia ſupra prima particula ſectionis huius locuti fuimus de cura variolarum, morbillorum, & paſticum, quæ ſunt ex apoſtematibus ſanguineis paruis, nunc de Sere loquemur, quod ex illorum genere eſt. Eſt inquã ſere puſtula parua laxa ſicut veſica, ad aliquam tendens rubedinem, & eſt pruritum faciens, & anguſtiam, & eſt veniens ſubito plurimum. Et accidit, vt currat ex ea humiditas, quæ fortaſſe eſt ſanguinea, & plurimũ ſit vehemẽs in nocte, & in eis etiã anguſtia ſit fortis cũ triſtitia.

Sere quid.

Et cauſa eius eſt vapor calidus eleuatus in corpore ſubito, aut ex ſanguine cholerico, aut phlegmate ſalſo baurachio. Et ſanguinea quidem eſt vehementioris rubedinis caliditatis, & vehementioris * apertionis. Et phlegmatica eſt minor in omnibus illis, & cum Sere inuadit locum amplum, & intrinſecum; ſi non fiat phlebotomia timetur ſeb. tertiana, oportet ergo, vt fiat phlebotomia in ſpacio, quod eſt inter principium, & ſtatum.

Cauſa.

* apparitionis.

Definit.

Cura vero Sere in quatuor rebus conſiſtit. In euacuatione cauſæ antecedẽtis cũ phlebotomia, ſi ſanguis fuerit vincens, deinde conſequenter cum ſolutione cholerę; ſi tolerat virtus, quod fit ex duabus partibus myrobalanorum citrinorum, drachm. i. hieræ, cuius doſis ſit, drach. iij. cum iuleb, ſeu ſyrupo aceroſo. Secundo conſiſtit in ſedatione anguſtiæ, & inflammationis. Et primo

cum tamarindis de aqua fructuum, & de infuſione chryſomilorum, & ſucco duorum granatorum expreſſorum cum pulpis ſuis in quantitate lib. s. aut cum ſucco granati acetoſi. Et de his, quæ ſedant eam, eſt infuſio ſumach colata cum ex ea ſumuntur in potu drach. iij. & detur in ſyrupo de nuce in die multoties; eſt enim ex his, quæ multum conferunt ei, & lenit naturam. Et de appropriatis ei eſt, vt ſumatur crocus hortulanus, & teratur, & cõcutiatur cum aceto, & ſumatur aqua myrtæ, ſeu aqua vrcei noui. Et ſi humor fuerit phlegmaticus, baurachius, ducatur cum myrobal. chebu. & citri, cum turbith, de quo fit quantum eſt media pars illorum, & fit potio eorum vnc. iij. & detur in ſyrupo de nuce cypreſſi humidi. vnc. j. cum aloes, vnc. j. & ſumitur crocus hortulanus, & ex illis eſt, vt ſumantur cucubæ. vn. j. cum iij. zuccha. & ſem. agnicaſti. in lacte dulci. Tertio conſiſtit in regimine, & eſt, vt regatur cum cibis frigidis, & acetoſis abſterſiuis. Quarto conſiſtit in particularium remediorũ approximatione ad particulam patientem cum reſoluentibus temperatis, & humidis, dictis ſupra in cura phlegmonis, & cum ſaniantibus, ſi expediat, & alijs, quæ illa ſequuntur.

De terminatione apoſtematum, quot modis poſſunt terminari, & eſt ſermo generalis in terminationibus apoſtematum. Cap. 10.

OMne apoſtema vbicumq; ſit corporis terminatur ſecundum Galen. aliquo ſex modorum, quibus ad finem ſalutis, vel mortis perducitur æger. Qui autem ſint, & quales, quia boni mali, & mediocris, & quæ eorum ſint ſigna, ſupra in huius ſectionis principio dictũ eſt. Sed vt ſcias apoſtemata regulare, vt ad bonum, & optimum perueniant terminandi modum in finem ſalutis, ipſumq; cum expediat valeas adiuuare, & malis obuiare, nunc oportet adijcere, & monſtrare, quid ſit ſcilicet vnuſquiſque, & quibus cauſis fieri habeat, vel medicinis, & cui competat quilibet, & cui non, & quod ſit regimen obſeruandum in eis, ſupra enim in capitulo generali dictum eſt, qualiter nocumenta apocruſticorum, & diaphoreticorum cum accidant corrigantur, hic autem dicendum, qualiter ſit ne accidant obuiandum. Sciendum ergo, quòd reſolutio apoſtematum, & cuiuſcunque alterius materialis morbi, eſt, vt humores, qui ſunt materia eius ſubtiliati, & in vaporem conuerſi apertis poris inſenſibiliter expellantur, vt Galen. oſtendit. Fit autem illud a natura, & arte, completur vero caliditate, & humiditate temperata naturali medicinarum quarundam proprie, ſimplicium, & compoſitarum, quæ humiditates corporis ponant ſubtiliatas, & in vaporem conuerſas, poros cutis rarificatos, vt facile expellatur, vt eſt ſemen lini, anethi, fœnugræci, & ſimilia, differunt autem, & variantur in qualitatibus dictis, ſecundum plus, & minus, ſecundum diuerſitatem materię, & membri, & aliarum rerum intrinſecarum, & extrinſecarum, quæ notæ ſunt, quibus indicia aptæ, & ineptæ reſolutionis habent. Coadiuuant autem ad reſolutionem apoſtematis recurrere facientia præmiſſa, vt dicatur apoſtema reſolui, cuius pars recurrit, & pars inepta recurrere proprie reſoluatur, vt non procedat à modo, ſed deſiſtat. Cũ ergo materia apoſtematis recurrere non ſit apta, quia iam aggregata eſt, & incuneata in cupo, ſed reſolutioni potius, vt quia calidum ſit, ſanguineum, vel cholericum vel ex vtriſque mixtũ, & cõplexio corporis calida, & cõpoſitio rara, quod expiratio viſus, & liquoris declarat, quæ in emplaſtris quotidie inuenitur, & maxime quia dolor, febris, & alia accidentia remittantur cito, ſi non ſufficienter agant ſunt reliquiæ, ſi vero non, vt quia tepide ſe gerat, iuuat ipſam cum temperatis prædictis, ſi prædicta nõ ſufficiant, vel propter medicinarum ineptitudinem propter naturam, poſitionem eius, vel caloris membri debilitatem, compoſitionis denſitatẽ, confortabis illa cum alijs ſubtiliantibus, & calefacientibus magis, vt eſt ſpica, abſynthium, ameos, baurach, & ſimilia, E quæ infra (Chriſto auxiliante) dicentur, nec illis fortibus abſque neceſſitate prædicta vtaris; fortia enim caliditate ſua, & ſiccitate, ſubtile quodã impetu reſoluendo à craſſo diuidunt, & illud ſcilicatum dimittunt, quod difficilius reſoluetur quàm prius, & etiam ſanabitur.

Et rege patientem cum extenuatiua diæta, ſiti, & fame, fames enim exiccat corpus. Sanatio vero apoſtematum eſt adæquatio materiæ, & diſpoſitio eius apta ad euacuationem per eruptionem. Cum enim in vacuo membri, ſeu cupo apoſtematis iam tota materia ſit collecta facta, quia ſit exitura, tunc cum non poſſit apte repelli, quia iã exiuit à vijs, & venis, non reſolui, quia incuneat ibi exiſtit, & compacta, expedit, vt per partem patientem ſenſibiliter educatur, eo quòd præter naturam exiſtat, & illud per eruptionem, vt ergo abſque grandi nocumento naturæ, & membri poſſit expelli, oportet maturare ipſam, & in ſaniem conuertere, vt per eruptionem facile expellatur, aut enim ſi niteris euacuare F deſtrues loca ſana ægritudini reſiſtentia, dixit Hippocrat. Fit autem à natura, & ab arte cum medicinis calidis, & humidis cum æqualitate viſcoſæ ſubſtantiæ, quæ cum caliditate æquali ſubtile a craſſo non diuidunt reſoluendo, ſicut diaphoretica, & proprie fortes, ſed agunt in eis vtrique ſimul decoquendo, & permiſcendo, & ſua viſcoſitate ſubſtantię vtrumque retinet oppilãdo, nec permittunt expirari ſubtile, & prohibendo tranſpirationem, caliditatem præter naturam acquirunt in loco, à qua permixta cum naturalis ſanies generatur in tali materia bonum, & ad malum mediocriter ſe habente, vt dixit Galen. debent ergo eſſe tales medicinæ calidę in principio primi gradus, vel in fine ipſius, vel vſque ad medium ſecundi gradus, quæ infra dicentur, & hoc propter diuerſitatem complexionis corporum, quibus approximantur, & etiam materiæ ſaniandæ. Inquit enim Galen. Medicina ſaniem generans debet eſſe caliditatis, ſeu complexionis ſimilis complexioni corporis, in quo ſanies generatur, & etiam membrum, vt dixit G Auer.

Habent autem exituræ iudicium ex parte naturæ ipſius materiæ, & corporis ſeu membri in quo ſunt, & quãtum ad ſaniationem, & quantum ad eruptionem, in quo materia eſt diffuſa, apta, & facilis, inepta, & difficilis, & bona, & mala, ſeu laudabilis, & illaudabilis. Quantum ad ſaniationem quidem, nam quæ eſt in materia calida, eſt, & in membro calido carnoſo, & corporis fortis caloris, in quo materia diffuſa, & poſita extra, multæ eminentiæ, & tumoris pyramidalis, vel coloris rubei cũ pulſatione prompte ſaniatur, & eſt bona. Quæ vero ex materia frigida in membro frigido, quia neruoſo, & ſimili, & in corpore caloris debilis, inepta eſt, difficilis, & illaudabilis, & maxime ſi in membro iuncturali, vel propinquo exiſtat, in quo nec apte ſit exitura, nec ſaniatio propter mucilaginitatem ipſarum, & materię. & propter amplitudinem vacuitatis ipſarum, quare materia in eis non eſt bene aggregabilis in vnum, nec retinibilis, quin tranſpiretur, ſicut exitui expedit, & ſaniationi, H niſi grandis cauſa exiſtat in eis.

Similiter quantum ad eruptionem, nam in prima eſt prompta eruptio, & abſque periculo, in ſecunda eſt difficilis, & pernicioſa. Et quidem cum habet duobus fieri modis, vt per materiam, & artem, ſi fiat per naturam eſt melior, & ſecurior, & ſi fiat ad extra laudabilis, ſi ad intra illaudabilis, ſi vero ad vtrumque magis. Et ſiquidem quod erumpit, egreditur album, & lene, & æquale, carens malo odore, laudabile eſt. Si vero citrinum, rubeum eſt; liuidum, & cænoſum, malum, ſicut Hippo. in prognoſticis dixit. Cum ergo vides apoſtema aptum ſaniationi, & prolongatur, & ſit factum exitura. dolor, & feb. non minuitur, nec pulſatio, nec apparet humiditas aliqua expirari, imo tumor remanet, vel augeri non ceſſat, & maxime quando ſanguineum, vel phlegmaticum, ſeu mixtum ex eis fuerit apoſtema, non cholericum, nec melancholicum: humor enim crudus, & caro matura, materia ſunt ſaniei; cholera vero inepta eſt ei,

reſo-

aphor. 15. reſolutioni potiſſimè apta. Vnde Hippocr. in eryſipelate putredo, aut ſanies, malum. Et ſimiliter melancholia ſi naturalis ſit, maturatiora, ſi præter naturam ſit, corroſiuis, cui maturatiua non competunt, cum putredinem augeant, & corroſionem. Vnde Hippoc. in apho. calidũ ſaniationem faciens non in omni vulnere optimum eſt ad ſalutem. Et ſi potes impedire, & reſoluere, in hoc quantum potes inſtabis, & illud ſæpe ad meliorem terminandi modum reducas, & illud facies auferendo ſaniantia, & diætam extenuatiuam miniſtrando, ac reſoluentia, quę aperiendo poros materiam tranſpirabilem reddant, & ſubtilem eius partem à craſſa diuidant, reſoluendo: illa enim ſola putreſcunt corpora, quæ calida ſunt, & humida, & intranſpirabilia perſeuerant, deinde cum adminiſtratione ſtypticantium, & exiccantium, vt foliorum myrtæ, balauſtiæ, & gallæ, & huiuſmodi, quæ ſi euitare non potes, quia natura ſit ad ſuppurationem intenta, ſiquidem per ſe ſufficiens ſit multum apta, & naturæ obediens, quia ſi calida in eodem loco vehementioris exitus ad exteriora cum maioris tumoris eminentia, & acutioris capitis cum rubedine ac pulſatione, relinque ipſi naturæ. Dixit enim Galen. Medicaminum auxilio non indiget, niſi cum morbo magnificato, dominari nequiuerit. Si vero per ſe non ſufficiat, confortabis illam cum medicinis prædictis, & proprie cum materia eſt inepta, & prædictæ contraria. Cum vero ſanies ſit, tunc conſiderabis an locus eius ſit in membro carnoſo, aut in mẽbro arterioſo, & neruoſo, & proprie quod iuxta iuncturas exiſtit. Si enim fuerit generatio eius in loco carnoſo, arterijs, & panniculis carente, & neruis, vt ſunt nates, & adenæ, non aperias exituras, donec tota materia ſit complete ſaniata; niſi multa, & ſuperflua in quantitate exiſtat, de quo membri corruptio timeatur; melius enim digeritur in ſimul dimiſſa quàm ſi euacuaretur in parte; tunc enim intranſpirabilis perſeuerat, & quia permiſta, quod ex ea tangitur à putrido apertius putreſcit. Si vero in membris alia conditio fiat ante perfectam, & completam ſaniationem totius, ſi natura non apertat, ſtudeas aperire. Sanies enim diu retenta, ac virus, dicta membra ſua acuitate corrodit, quod plerunque ad ſpaſmum adducet.

Nota. Cumque artificialis apertio duobus modis habeat fieri, vt per pharmaca cauſtica, quæ infra (annuente Chriſto) dicentur, & per inciſionem cum ferro, vel ſectionẽ, ſitque in eis dubium, ne ſubiecta membra lęderentur, expedit, vt fiat conditionibus debitis obſeruatis, & maxime in exitura tali exiſtente in neruoſis, venoſis, arterioſis membris, ſi enim ſint in membris carnoſis, ſine periculo inciderur, vel ſecabitur, etiam ſi profunda fiat, vt dictum eſt.

Conditiones inciſionum. Conditiones autem debite obſeruandæ ſunt. Quædã ex parte chirurgici operantis, vt quod ſit ſciens, & proprie in arte anatomica, & expertus in ſectione, ſitque habens manus leues, & habiles ad ſecandum, & ſecum deferens inſtrumenta apta ad illam, vt nouaculam vel lanceolam, mollificantia, & dolorem ſedantia, quæ in ſolutione neruorum dicentur, & cõſtringentia ſanguinem, qualia ſunt plura, ex quibus eſt medicina Galen. quæ ex pilis leporis, tela araneæ, & ouorum albumine commiſcetur, & ferramenta, quibus cauterizetur. Quędam vero ſunt ex parte corporis, in quo inciditur, quædam ex parte loci, quædam ex parte quantitatis, & formæ, ſeu figuræ, quædam ex parte ligaturæ. Ex parte quidem corporis, vt ſi forte tumeat, & ſi ſit ſenſibilis valde, prout Abuh. docuit, in vino lolij aquam ponas, aut ſumach, aut fumiterræ, opij, & hyoſcyami, ana vnc. ſem. nucis muſc. & galliæ muſc. & ligni aloes crudi, ana drachm. j. ſextam, aut hyoſcyamum nigrum cum corticibus mandragoræ in aqua coquantur, donec rubefiat, & cum vino admiſceat, & præbibat. Ex parte quidem loci eſt, vt fiat vbi ſanies aggregata rumpitur, quam mollities tactu inuenta in loco cum digitis indicat, & albedo, ſeu illius color puris, licet quandoque propter craſſitiem ſui non maturetur, vel profunditatem loci, vt Hippoc. dixit in

A aphor. quo caſu calorem oportet attendere, & pruritum, fiatque in loco ſubteriori remoto ab arterijs, & neruis, quo ſanies melius poſſit effluere, & expelli, vt ſiquidem ſit exitura pinealis extra eminens, & acuta, in capite ſui fiat, ibi enim, cutis propter ſaniem attenuata eſt magis. Si vero ſit ſpacioſa, & lata, fiat in parte ſubteriori, per quam melius poſſit euacuari, vt ſi expediat, in locis eius duobus, vel tribus incides. Ex parte figuræ, vt fiat ſecundum proceſſum rugarum, vel linearum cutis, niſi in illis membris, in quibus poſitio villorum non currit, ſecundum curſum rugarum, vt eſt frons, & palpebræ, in quibus ſi ſecundum rugas cutis ipſarum incides, ſimul, & ... neruum, ſeu villum eius, qui in longitudine currit, incides, caditque ſupercilium, & palpebra, & breuiter fiat, ſicut Ancilinus in chirurgica arte expertus, & in anato. doctus inſinuauit, quod infra ponetur. Nota. Ex parte quantitatis, & formæ, vt ſi ſit in ſuperficie poſita, fiat ſuperficialis, ſi vero in profundo profunda,

B & lata, vt carne adiacente, eius labia non claudantur. Et proinde ad cautelam tentam aliquo liquido inunctam impones prius expreſſa ſuauiter ſanie, & ... paulatim, non ſubito; ſi enim ſubito expellatur, & exitura ſit magna, & multa collecta ſanie, perducet ad mortem ſubitam, maxime ſi intrinſeca fuerit. Vnde Hippocrat. 6. apho. 27. in aphoriſ. Quicunque empyici, aut hydropici vruntur, aut inciduntur, ſanie, aut aqua ſubito, & multa fluente, repente moriuntur. Cum ergo, quod per ſe effluit, fuerit parum prius impoſita tenta ſuperemplaſtretur ouum conquaſſatum cum ambabus partibus ſuis, cum ſtupa ad ſedandum dolorem, reſtringendum ſanguinem ex venis inciſis fluentem, vel ſpongiam in vino ſtyptico infuſam, vt docuit Abuha. Et emplaſtrum de chalcantho non valde frigidum, ne mordeat vlcus, & ſuperligabis modo quo oportet, qui infra dicetur abſque multa conſtrictione, ne doleat magis, & ſic dimittes vſque in diem ſequentem. Ex tunc vero ſolue, & mundifica vlcus cum mellicrato, vel cum vi-

C no, & impoſitione tentæ ex filis telæ antiquæ, vel ſtylo ſi fuerit in profundo, ſuper ani caput autem ſit pannus abſterſiuus, & exiccatiuus saniei, & puris. Cumque aliquid remanſerit ſaniandum, illud ſaniabis miſcendo mundificantia, & ſaniantia in emplaſtris. Et cum mundificaueris neceſſe eſt, vt ſuccurras ad conglutinandum cutem cum carne, vt non rumpatur, & indureſcat, & fiat taliter, vt non conglutinetur, quare fiat ſinus, vel burſa, quæ non ceſſet impleri, & redeat ſimilis exituræ primæ. Et quoties mundificabis non moretur quin impleatur carne, ne fiat de genere fiſtularum. Ad hæc ergo complenda, facta inciſione, & mundificatione, ſi ea, quæ in circuitu inciſionis ſunt ſine phlegmone fuerint, replebis vlcus puluere ſiccantium, ſeu ſtypticantium pharmacorum etiam mordentium, qualia ſunt oſtraca adusta, & quale eſt compoſitum pharmacum ex fermento, & eis quæ per chalcitem. Si vero quid eius, quod in circuitu, phlegmonat, id quod per oleum, &

D chalcitem liquefacies, quando infrigidabitur, ducens in olla mollificare manibus oportet de vino fundendo, vt noſti, vtile enim eſt in multis hoc tale pharmacum. &c. Deinde conſerues cum ligatura debita, quam infra dicemus (annuente Chriſto,) vt nec aqua, nec oleum, nec pilus cadat, nec aliquid quod humectet, ſordidet, & conglutinationem retardet. Et deinde incarnantia, & conglutinantia miniſtrabis, & finaliter ſigillantia. Quod ſi ex errore ſinus accideret ſeu burſa, quam Galen. colpum appellauit, melius eſt, vt dixit ad mundificationem puris, & ichoris, ſine qua incarnatio, & conglutinatio opportuna eſt impoſſibilis, quod habeatur canale per foratum ſecundum rectum, ex ære, vel corio præparatum, eo vero non exiſtente, habeatur inſtrumentum puris mundificatiuum habens amplum canale, habeaturq; pharmacum per chartam combuſtam compoſitum ex eo parum multum multo rhodino. i. oleo roſ. Et hoc canale per orificium vlceris ſine immittere, & deinde inuoluto licinio claude orificium, & radiu in eo dimitte, donec mũ-

dıfica-

dificatus perfecte ſit ſinus, & carnoſatus, q̄d abſente tu more, & dolore partis, ſinus conſtrictione ac ſiccitate ipſius cognoſces. Quod ſi in ore pus benignum, & paucum uideris, magis ſpem carnoſari, & conglutinari habebis colpum, propter quod ſuperpones ſpongiam madefactam, & acetoſam, gallæ oleo ſuperligans, ut infra dicetur, & ſuperpones emplaſtrum, & tentam ex eo inunctam, & dimittes uſque in ſecundam diem, uel tertiam; quod ſi tunc ligatura ſoluta, liquor quis ſubtilis excernatur ex colpo, ne à conglutinatione deſperes, multoties enim ſuperpoſita pharmaca patienti particulæ uirus exprimit ex cute ipſa uiolenter, & carne ſibi ſubiecta humiditatem ſubtilem, & maxime ſi corpus humidum ſit, & diæta humida, & ſuperflua vſum fuerit, qua expreſſa, commenſurate ſiccæ fientes regiones, conglutinatur prompte, quod ſi ſecundum, tertium, vel quartum diem abſoluens inuenies liquorem indigeſtum, per hoc ſcias non conglutinatum eſſe colpum, & proinde expedit, vt ſupra apponatur particulæ pharmacum fortis exiccationis abſque mordacitate, quale eſt pharmacum noſtrum flauum, per metallica pharmaca ſine cera confectum, & oleo gallæ, & acetum ſanguinolentorum veterum vlcerum, & neruorum eſt conglutinatiuum, & corporis inflatus exiccatiuum, quęcunque autem emplaſtra ſint pharmaca liquata rhodino, ſi in huiuſmodi finis imminemus, per canale non tranſeat, ſed in his conuenit veſicam accipientem porcinam apponere ante liſium perforatum, ſecundum rectū oportet eſſe acriora pharmaca, quæ licinioſis imponuntur nominatis, quia ſunt viridia colore, & propterea pauco rhodino commiſta, commenſuratio vero ſuper incarnato ſinu conglutinatorum aliquod pharmacorum ſuperponatur, vel ſi recēs, ſeu ſanguineum curares vulnus, multa.n. ſunt talia, qualia per butyrum, lithargyrum, & æruginē æris, & alia metallica pharmaca, ex quibus quandoque flauum pharmacum reſultat, cum amplius fuerit cocta, & quādoque violaceum cum ad modicum fuerit cocta. Scire oportet enim quod omnia metallica pharmaca lepeniora, & ſicciora fiunt vſque ad plurimum cocta, & proinde in colpis profundis magis operatiua, cū ad profundum oporteat peruenire eorum virtutem, quæ vero recentia, & ſanguinolenta ſunt vulnera, facile conglutinamus, & ſi vnum ex his exiccent, vt ſunt, quæ ſupraſcripta ſunt, de quibus multa enumerauimus, quibus ſcripta ſunt, ſimiliter multa foramina, & longa, habentia multam ſorditiem.

Aduertendum autem, quod ſi aliquid colpi in ſuperiori fuerit regione; & ſimiliter ſi vulnus fuerit profundū, os vero eius in corporis manifeſto inferius, facile per os effluat liquor, ſi ſolam cuſtodias conuenientem figuram patientis particulæ, vt ſi fuerit colpus in crure, orificium vero eius iuxta genu tendente deorſum, orificium vero eius ſurſum, liquor manebit intus, & corrodet cōtinuas partes, neque effluet, vt nec carnoſetur, & conglutinet, vt expedit, niſi ſubincidas inferius ad ſuffuſionem ichoris ipſius. Et ſi illud in vulnere profundo nequeat fieri, iuuetur conuenienti figura, & expreſſione verſus orificium tendente in pharmacis trahentibus de profundo, cū exiccatione forti, donec ichores perfecte fuerint exiccati, quod ex prædictis ſignis cognoſces certe, & ex tunc abluatur cum iniectione mellicrati, quod in hoc melius eſt ad maiorem mundificationem, deinde incarnantia miniſtrentur, deinde vero ablues cum vino mediocriter ſtyptico, & æente medio tepido, & conglutinantia ſuperponas. Et ſpongiam mollem quàm magis poſſibile eſt modo prædicto madefactam, expreſſam circumpones; & ſuperligabis bindam. Sit autem eius ſuperligatio, vt a fundo colpus incipiat, terminetur autē verſus os, & circumpones vero orificium oris bindam, ſtringat quidam indoloroſe fundum colpus, paulatim vero exoluatur vſque ad orificium, vt illic laxam ſuperligationem habeat, & a binda, quę ſuperponitur extrorſum ſuper orificium cum emplaſtro cum foraminibus exiſtente in eo, vt effluere poſſint ichores ab orificio, colpi quoque aliquo ſecundum

E id, ſuperpoſitoque emplaſtro, vt ad ſuperſolutionem quā in tertia die facies, auferens ab eo ad quod velut epithema circumiacet; adhuc autem ſi dominium eorum, quę ad ſaniem detinuerunt apoſtematum, inciſio fiet tarde, vel propter imperitiam medici, vel timorem infirmi, neceſſe eſt in tempore corrodi cutem a ſanie, & ſubtilē fieri, & dirumpi vndique ad modum diſlaniati panni, vt fiat vlcus a medicis nominatum rancoſum, & dilaniatum, ſeu dilaceratum. Eſt ergo cutis huius difficile conglutinabilis, & maxime ſi quis ſiccum ſuperponat conſiſtentia pharmacum; ab his enim adhuc magis rancoſior fiet, & ſicca cutis ſimiliter, & acutis gūmis exiccantibus ſimiliter, quare ad conglutinationem eius vti oportet aliquo humido conſiſtentia pharmacu: virtute vero ſicco, & effectu, quale eſt pharmacum compoſitum per lithargyrum, & pinguedinem porcinā veterem, & chalcitem habentibus, vel oleum veterinum. Melius autem operabitur ſecundum has diſpoſitiones, quando nō valde durum, nec certiſſime molle conficitur; conglutinantium enim omnium eſt vlcerum, & ſanguinolentorū immiſſum per oleum vetus, deinde per vinum vetus, deinde poſitis in circuitu huiuſmodi diſpoſitionum; inſtanter enim eas conſolidauit multoties, confert in lacerata cute. Nihilominus mel vſque ad conſiſtentiam coctum, emplaſtratum, vt neque ſit ita durum, vt lædat cutem, & inſtabile ſit, neque ita humidum, vt circumfluat calido corpore, & ſiccam relinquat bindam, & ſic nihil proſit, quoniam autem menſuratio coctionis vix perceptibilis eſt in eo, melius eſt emplaſtrare puluerem myrtæ, vel aloës, vel olibani, vel omnia ſimul, & maxime qū in binda vnctum humidum appareat. Sit autem ſubtiliter puluerizata, & bis, vel ter cribellata, & ſi ſupermiſceatur decoctioni mellis, prędicta operabuntur melius, ſi magnus, & profundus fuerit colpus. Ad [illegible] autem ſubtiliſſima eſt, & expertiſſima centaurea; eſt enim mirabile pharmacum in vtilitate eius, deinde ſymphytum .i. plantago apiſtinum, deinde ireos, & abſynthij radix,

G & poſtea oroborum farina. Sint autem ſubtiliter cribellata, & linita; miſta autem mellis decoctio, ſecundum illud tempus quandoque vtique ab igne auferendum, deinde ſuperterere baculo vel miſcula, vt miſceatur ipſa bene melli. Melius autem eſt præferentes ollam ab igne emplaſtrari omnia huiuſmodi; deinde diligenter mouere, donec mel vtique fiat tepidum, vt ſuperponi poſſit ei, quæ curatur particulæ. Cum autem exitura intrinſeca fuerit, licet de ea in prima ſectione particulariter dictum ſit, & ad chirurgicum non pertineat, ſed ad phyſicum: magis tamen regat eam chirurgicus in abſentia phyſici, velut manualiter operatio in eo, cum miniſtratione euacuationis minus, ne ſubtractione humiditatis impediat maturationem. Sed ſiquidem ſanguis, qui inuentus eſt, malus, & corruptus exiſtat, quod vt plurimum eſt, tam propter compaſſionem, quam propter alicuius euacuationem, cum phlebotomia cognoſces, mundificabis [illegible], prout ſuperius dictum eſt. Si vero bonum videbis, non

H euacuabis, niſi multus fuerit: minutio enim impedit maturationem ſubtrahendo humiditatem, & minuendo calorem miniſtrabis maturantia exquiſite, quę ſunt medicinæ ſubtiliatiuæ, ex ſimplicibus, & compoſitis. Ex ſimplicibus vt myrra, cinnamomum, amomum, & reliquæ ſpecies cum confectione vini ſubtilis, declinantis ad albedinem, paulatim bibiti. Et ex compoſitis eſt theriaca, & mithridatum, & homouſia. Et facta maturatione, ſi per ſe non rumpatur miniſtrantur rumpentia ei appropriata, deinde mundificantia, & vltimo conglutinantia, quæ ex prædictis in prima ſectione ſunt nota. Et oportet, vt regas patientem huiuſmodi exituras intrinſecas, & cum maturatur, tendendo ad caliditatem, & humiditatē temperatam. Cum vero erumpitur, & fit dubelati, oportet vt regas virtutem, ne cadat [illegible], & ſyncopizet, & moriatur, & proprie vbi multa, & [illegible] ita ſequitur euacuatio, & illud cum cibis, & potibus iurium carnium, & vini ſubtilis, odoriferi, perinde cum his, in quibus eſt abſterſio, & mundificatio, vt eſt hordei, aquarum, &

cicerum aqua, mellis, & capparis, caricæ, & paſſulæ, & ſimiles, deinde cum habentibus virtutem conglutinatiuam, vt ſunt extrema animalium neruoſa, & viſcoſa, quę ſua qualitate generant ſanguinem viſcoſum conglutinationi conuenientem.

De appropriatis apoſtematum ſecundum diuerſitatem membrorum, in quibus fiunt. Cap. 11.

Cauſa. LApidatio vero apoſtematis, non talis a principio exiſtentis, vt melancholicus eſt, & conuerſio eius in ſcliroſim, & duritiem, accidit dupliciter. Aut ex natura materiæ ipſius, vt quia fuerit eterogenea, ſubtilis, craſſa, & viſcoſa, cuius ſubtile reſoluitur per ſe, vel actio naturæ reſolutioni intendens ſubtile euaporari fecit, craſſum vero dimiſit, nequiens illud reſoluere propter ineptitudinem ſuam, quod induratum remanſit ſequeſtrato ab eo ſubtili, & humido leniente, & mollificante. Alio modo accidit ex errore medici in curatione, vt quia volens ipſum reſoluere, reſolutiua diſproportionata miniſtrauerit, & ſuperflua, ab humiditate priuata, vel quia à principio apocruſtica fortiora, quam oportuerit, apoſtemati miniſtrauerit. Cumque videbis apoſtema aptum huius terminationis per ſigna, quæ ſuperius habuiſti, & per duritiem a tactu inuentum poſt duritiem, vel maiorem, & per ſigna aptitudinis materiæ eius ad illam, obuiabis cum regimine humectante, & miniſtratione humectantium intus, & extra, abſq; reſolutione, & cum euacuatione humorum craſſorum, & viſcoſorum, & quod ſcliratum, & induratum fuerit curabis, & reges cura propria ſcliroticorum, & melancholicorum, quæ infra ponetur. *Conuerſio quid.* Conuerſio vero, & permutatio apoſtematis in putredinem fœtentem, & corruptionem, eſt tranſmutatio totalis materiæ eius putreſcentis, ex calore non naturali extinctio eius naturali, hæc eſt natura putredinis dixit Galen. & in hoc differt a ſaniatione ipſius, quia in materia, & efficiente, ibi enim materia inter bonum, & malum ſe habebat, & calor efficiens ex calore naturali, & præter naturã erit mixtus, hic vero, & materia, & cauſa efficiens præter naturam totaliter eſt effectus. Cum ergo corrumpitur apoſtema, fortaſſe putrefaciet, & corrumpet membrum, & fortificabit ipſum. Qualiter autem hoc fiat, & qualiter hoc curandum ſit, & regendus ſit patiens, ſupra dictum eſt in capitulo generali, & infra in eſthiomeno, & gangræna dicemus. Apertio autem ſubita periculoſa eſt, & ſuffocatiua, ſi interior ſit, & in membris nobilibus, & animalibus, vel ſpiritualibus magis, vel eis vicinis, vt quæ in cerebro eſt, & panniculo eius, gutture vel pulmone, vel pleura, quæ vicinatur cordi. Et ſiquidem apoſtema, vel exitura non ſit matura, illud contingit multitudine materiæ, & acumine eius dirumpente, vel vlcerante particulam continentem, & ex teneritate, vel ſubtilitate ipſius, vel aliqua cauſa exterius adiuuante, vt eſt percuſſio, & caſus. Si vero ſit matura, & ſuppurata iam, & aperiatur ſi ſubito fiat: cauſa erit multitudo ſaniei, & acuitas ipſius cum tenuitate membri, vel vtraque. Quare ſiquidem in prædictis locis fiat, mortẽ ſubitam portendit vt plurimum, quæ propter curſum cum multitudine, & malitia ad cordis, & cerebri ventriculos, & proprie cum eruptio facta ſit in parte ipſius poſteriori: tunc enim cum non habeat vnde expiret, eius ſpiritus ſuffocabitur. Si vero in membris nutritiuis fuerit, talẽ mortẽ ſubitam non portendet, niſi cum in hepate fuerit, vel cum materia deferatur ad illa cum apoſtema, vel ad exituram aptam, cum hoc videris ex ſignis magnitudinis apoſtematis, vel exituræ, & multitudinis materiæ eius, & ipſius malitiæ obuiabis, vt tua intereſt, dicente Hipp. *2. prog. 43.* in prognoſticis, nonne illius eſt, vt futurum periculum, vel omnino prohibeat, vel vt ſaltem competenti adminiculo tolerabilius fiat, & illud quidem facies regendo patientem cum euacuationibus totius, ſi expediat, & partis cum ſanguiſugis, & caraxationibus dimiſſis, donec ſanguis ſufficienter exeat, & etiam deriuationibus, & attractionibus materiæ ad exteriora, & ignobilia, cũ ventoſis, & alijs prænarratis ſupra obtundentibus acuitatem materiæ, ſiue humor ſit, ſiue ſanies, ac cum reſolutione materiæ apoſtematis, ſeu exituræ, & cum diæta tenui, & ſiti, & fame, & alijs materiam minorantibus. Et ſi expediat cum eruptione feſtina, ex his quæ eruptionem habent facere in interioribus, quæ dicentur, cum confortatione membrorum principalium, & virtutum in eis, ex odoriferis, & ſtypticis, ex his, quæ in prima ſectione ſunt dicta, in cura cordis, & cerebri. *Permutatio quid.* Permutatio apoſtematis eſt, vt quia materia eius de membro, in quo extitit aggregata transferatur ad membrum nobilius, vel ignobilius, intrinſecum, vel extrinſecum, ſupremum, vel infimum, vt eſt dictum, & illud dupliciter eſſe poteſt naturaliter, & vi ſymptomatis. Naturaliter quidem, vt quia potentia naturæ non abſoluta, materia ſubtiliata ſit, & per os membrorum, ſeu intermedijs venis ad aliud expellatur ignobilius extrinſecum, & infimum, vt cum tranſit de apoſtemate pulmonis in apoſtema cruris, vel pedis, & de nobilibus ad emunctoria eorundem in infimum, quod non eſt poſſibile, etiam ſi inter membra nulla manifeſta appareat via. Inquit enim Galen. naturæ forti nihil eſt impoſſibile in expellendis nocentibus; trahit enim ſaniem per medium oſſis. Et regimen tunc eſt tale, vt ſinas naturæ nihil agendo, vt in aphor. docuit Hippo. Si vero vi ſymptomatis fiat, eſt vt quia materia ſua multitudine, & ſubtilitate ſubſtantiæ, ac acuitate qualitatis ſuæ grauante, & moleſtante, non poſſit contineri in membro, ſed effluens per poros eius venas reingrediatur, & tranſeat ad aliud, & maxime ſi ſit ei ſubiectum ſitu, & virtute, ſicut cum tranſit pleureſis, & ſynanche in peripneumoniam. Cum ergo apoſtema ad talem permutationem videris aptum ſit per priuationem ſignorum terminandi per alium modum, & apertionem doloris, & caloris in alio membro, & maxime ſibi vicino, & ligato, vt matrici vbera alligantur per venas, & ſtomachus cerebro per paria neruorum, cum permanentia eius in ſua diſpoſitione prima, & ſi talem permutationem coniecturaueris bonam, vt dictum eſt, ſine eam, & iuua ſicut in phlegmone dictum eſt. Si vero malam, impedies euacuando, trahendo, & deriuando, exiccando, compingendo, & ſubtiliando, vt ſuperius cum de apertione eius, vt dictum eſt.

Reſolventia. Ex reſoluentibus apoſtemata, quædã ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, quas ſupra narrauimus in ſectione prima, & proprie in ægritudinibus iuncturarum, & appropriatis in hoc loco eſt omne calidum temperatum, & reiteratum ſuper membro cum frictione membri temperata, & vaporatione faciente illud, in qua eſt humiditas calida ſimplex, vel decoctionis florum chamæmeli, meliloti, aniſi, & ſimilium, embrochata, vel cataplaſmata cum ſpongia, & reiterata multoties, cum ſuperpoſitione aliarum medicinarum ſimplicium, ex quibus ſunt caricæ, paſſulæ, mel, oleũ antiquum, terebinthina, thus, & maſtix, & vinum, & fortiores, ſicut ſinapis, ſtercus auium, calx, cordumeni, pyrethrum, gluten alborũ, & maſtix, & oleum antiquum. oportet autem, vt à lenientibus non expolietur.

Et ex compoſitis eſt medicamen de marcheſia, cuius hæc eſt deſcriptio. ℞. lapidis marcheſitæ dra. vij ammoniaci tantundem, farinæ fabæ dr. vj. miſceantur cum reſina hu. & liniatur ſupra ſaniatam exituram donec cadat per ſe, & oportet vt adminiſtretur ſtatim, quoniam exiccatur multoties.

Aliud. ℞. ammoniaci partem. i. bedeguar quartam partem partis vnius, & miniſtrentur. Oportet autem, vt non ſpolientur a lenientibus, & mundificantibus notis, quæ infra dicentur, ne ſua forti reſolutione ad * ſcliroſim perducatur exitura, & alijs, quæ in noſtro antidotario terioſe notauimus. ** ſcirrhum.*

Maturãtia. Et ex maturantibus ſunt medicinæ, in quibus caliditas ſimilis exiſtit caliditati corporis humani; & etiam membri, in quo fieri habet, & eſt vt ſi calidum, & humidum

midum cum latitudine, quæ eſt a principio primi gradus vſque ad medium ſecundi, in finem eius quandoque cum ſubſtantia viſcoſa, et de illis ſunt ſimplices, & compoſitæ. Et ex ſimplicibus ſunt, quæ ſunt calidæ tales, in primo gradu, vt eſt embrocha cum aqua tepida, & farina tritici, vel hordei, & oleum dulce, & triticum maſticatum propter illud, quod cõtinet de calore naturali corporis eſt melius. Et panis, cera, crocus, malua, & biſmalua, radix ladanum, butyrum, hyſſopus humida, adeps porci, radix lilij al. domeſtici, ſem lini, fœ. caricæ pingues, melilot, & vuæ paſſæ. Et ex fortioribus eſt hyſſopus, gluten albotin, frumentum, radix cucumeris aſinini. Et ex compoſitis ſunt, quæ componuntur ex eis ſecũdum neceſſitatem.

Medicamen compoſitum conueniens maturationi, & eſt Abu. ℞. vuarum paſſularũ, ſtyracis, galbani, myrti, ladani, reſinæ, maſticis, butyri, hyſſopi humidæ, radicis cucu. aſinini ana partes æquales.

Emplaſtrum Gale. ad idem de Kerua, & emplaſtrum de rhymo; & emplaſtrum baſilicũ. Et de bonis ad hæc eſt emplaſtrum de marcheſita cum ammoniaco, cum deſuper ponitur, donec per ſe cadat, & alia, quæ in noſtro antidot. diximus.

Rumpentia. Ex pharmacis vero eruptionem facientibus in exituris, & collectionibus apparentibus, præter dicta ſupra in ſectione prima in apoſtematibus mãmillarum, ſunt, quæ illud agunt attrahendo fortiter, rubefaciendo, & adurendo, & ex eis ſunt, quæ illud agunt in intrinſecis, quæ ſupra in cura pleureſis diximus ſectione prima, & ex eis ſunt, quæ illud faciunt in extrinſecis, de quibus nunc ſermo eſt, ex quibus, quædam ſunt ſimplicia, quædam compoſita, ex ſimplicibus ſunt fermentum, ſpecies gummorum, & proprie galbanum, & euphor. & arſeni. naſturcium, vrtica, ſcilla, flammula, calx, ſinapis, nux rãcida, cantharides, cordumeni, ſalgemma, baurach, pyrethrum, & ſtercora auium calidarum, vt columbi, anatis, & anſeris, accipitris, falconis, thapſia, & ſimilia, & maciana ru. trita cum corticibus ſuis, vel herba alchanna, coctæ, & emplaſtratæ. Et compoſitæ ſunt, quæ ex his componuntur, & conficiuntur cum ſuccis eorum, vel gummis diſſolutis in eis, vel cum melle, vel cum ſtercore auium prædictarum, vel capirello. i. lixiuio forti, & color balneantium. Et alia ſunt ex rumpentibus, & cum exiccantibus ſaniem cum eruptionem voluerimus euitare.

Et ex compoſitis erumpẽtibus eſt emplaſtrum quod fit. Rec. radicem narciſſi, bulliat cum aqua, & oleo de lilio, & melle, deinde emplaſtretur; rumpit enim omne prauum.

Aliud fortius, fumantur cantharides, terantur, & ponantur ſuper oleum vetus, & decoquãtur ſuper prunas, donec totum congeletur, deinde terantur cum melle anacardi, & ſtercore columbino, & emplaſtretur. Emplaſtrum expertum per Abuh. ℞. medullam granorum coti, nucem rancidam, fermentum, caules, & cepam decoctam, ſinap. & fimũ columbinum, & fiat emplaſtrũ. Emplaſtrum exiccans, & reſoluens ſaniem ſine eruptione. ℞. baurach, ſalem ammo. ſinapim, ſtercus auium, arſeni. calcem, cordumeni, miſceantur thus, & gluten albatin, & maſtix, & aggregentur trita cum aceto, & oleo

Vnguentum aperitiuum. antiquo. Linimentum ad idem ℞. marcheſitæ, ammo. ana drac. xij, farinæ fabarum drac. vj. miſceantur cũ reſina humida; & liniantur ſuper cutem, & faniẽ, donec cadat per ſe, oportet aũt vt ſtatim miniſtrentur, quoniam cito exiccatur. Linimentum quo aperiuntur apoſtemata materia: ℞. liquoris anacardi, picis liquidæ, ana partes æquales, fumantur in cochleari ferreo, commiſtæ terantur donec fiant vnum, de eo pone ſuper locum, quem volueris aperire, & dimitte per medium diem.

Modus ſectionis. Quod ſi cum prędictis non aperiatur, nec ſanies exiccetur: oportet vt aperiatur, & incidatur ferro, & modus eſt, quem in membris ſingulis Antilius magnus chirurgicus, & expertus inſinuauit dicens, ſi exitura fuit in capite, ſectio eius ſit ſectio æqualis, & ſit cum radice nati-

E uitatis pilorum; nec trãſuerſa in eo, vt cooperiantur pili, & non appareãt cum ſanabitur; & cum eſt locus occultus, tunc eius apertio ſit lata, & ſi accidit in naſo, tunc pforabimus eum ęqualem ſecundum quantitatem longitudinis naſi, & ſi fuerit prope, perforabimus perforanone ſimili capiti lunæ nouæ, & conficiemus tortuoſitatẽ inferius. Si autem accidat in mandibulis, ſecabimus eã ſectione æquali: quoniam cõpoſitio huius loci eſt ęqualis, ſicut illud ex corporib. ſenum, poſt aures vero perforabimus eam ſectione æquali, quoniam compoſitio huius loci eſt æqualis, brachia vero, & cubitos, & manus, & inguina omnia perforabimus in longitudinẽ. Et ſi fuerit prope coxam, perforabimus eam perforatione rotunda. Et perforatio quidem rotũda eſt, quæ apprehendit cum apprehenſione ſua de longitudine corporis, aliquid de latitudine eius, quoniam cum locus ille non perforatur rotunde, poſſibile eſt, vt aggregentur in ea materiæ, & fiant fiſtulæ, & ſimiliter etiam perforatur, quod eſt prope anũ,

F propter locum humiditatis, quæ aggregatur in eo, & in latere coſtæ perforantur aperiendo, in teſticulis, & virga æqualiter. Et ſimus prompti ſemper, vt conſutum ſit cõſequens figurã loci, quanto plus poterimus ſupra ipſum. Coxæ vero, & adiutorium ſecantur longitudine, & obſerua, vt non lædantur nerui. Et dixit, ſcias quòd perforatio diuerſificatur ſecundum loca, & quãdo eſt apud oculum, tunc perforentur ęqualiter, & in brachijs, cruribus, coxis, & virga, totum æqualiter fit in longitudine, & ſimiliter in lacertis ventris, & dorſo, & in inguinibus, & ſub axillis penes perforationem eam accipientem ex latitudine etiam, ne fiat in ea ſinus, qui fiat fiſtula. Et teſticu- ** mende.* los, & virgam æqualiter in longitudine: & latera, & coſtalis eſt ſimiliter, & ſimiliter caro, quæ eſt ſuper eas. Inquit quoniam propter ſitum carnis, & villos lacertorũ, quoniam non ſumus prõpti niſi ad hoc, vt perforemus, niſi cum immutatione, vt nõ perueniat inciſio, & ſit locus incarnationis bonus, & non craſſus. Et ſit in omni diſpoſitione ingenium tuum ne incidas arteriam, neq;

G venam magnam exituræ, aut neruum, aut villos lacerti. Et perforatio ſit ſecundum magnitudinem exituræ, ſcilicet ſi fuerit parua, & currit quod in ea eſt ex loco vno, ſeca eam in loco vno: & ſi fuerit magna, tũc perfora, deinde intromitte digitum tuum indicem ſiniſtrum in ea, & perfora iterum eam, vbi peruenerit caput eius, deinde intromitte etiam in foramine ſecundo, & ſecũdum hoc donec venias ſuper eam, & ſi exituræ fuerit locus ſufficiens, ex quo ſit poſſibile exire, quod eſt in ea, perforabimus ipſam in loco illo, & ſi fuerit rotunda, aut fuerit ei ſinus, ne egrediatur, quod in ea eſt ex perforatione vna; perforamus etiam eam in inferiori parte ſui in duobus locis, aut tribus ſecundum quantitatem quam ſcis, quod omne quod aggregatur ex ea currit in hora. Inquit vbi ſit exitura coniuncturalis, aut membrum nobile, aut membrum propinquum oſſi, aut panniculo, feſtinabimus in perforatione eius antequam cõfirmetur eius maturatio, ne pus corrumpat aliquid de membro illo, & multoties cutis perforatur pforatione aliqua, aut accidit de ea ali-

H quid, aut poſt ponatur ſuper eam eruptionem faciens, vt ſit ei profundatio. Incarnantia, & conglutinantia, & ſigillantia infra quærantur, particula iij. capitulo primo.

De * cancræna, & eſthiomeno. Cap. 12. ** Gangrena.*

CAncręna, & eſthiomenus eſt, cum apoſtema ſit perducens membrum, in quo eſt, ad corruptionem, & mortificationem, tunc enim corrumpitur membrum, cum ad mortificationem perducitur, tuncq; corruptum erit cum fuerit mortificatum; corruptio enim eſt mutatio de ente in non ens, & viuere viuentibus eſt eſſe, vt Ariſt. dixit, tunc dicetur corrumpi, vel corruptum eſſe, cum in mortificationis ſit via; vel iam mortificatũ exiſtat, cumque in via corruptionis exiſtat, quia color eius in liuidum, vel viridem incipiat manifeſte mutari, minoratur eius ſenſus, ſi ſenſibile ſit, & in principio ſit talis corruptio, & mutatio a phlegmone proprie dicitur cancræna.

na. Cum vero procedat, & deſtruatur eius caro, & quæ ipſum ſequuntur, & putreſcat, & corrodatur vſque ad os, dicitur aſcachilos. Cum vero putrefactio proceſſerit, & peruenerit ad corruptionem perfectam, vt iam ſit mortificatum mẽbrum, & color ſit mutatus ad nigredinem, & ſenſus eius totaliter ſit deſtructus, dicet eſthiomenus.

Cauſa. Et cauſa corruptionis, & mortificationis ipſius membri eſt deſtructio complexionis, vel caliditatis naturalis, & ſpiritus eius, & ſuperacquiſitio caliditatis præter naturam. Cuius cauſa eſt duplex, intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca ratione apoſtematis, de qua eſt ſermo ad preſens, eſt duplex ſcilicet ex parte ipſius apoſtematis, & ex parte erroris commiſſi per medicum in eius cura. Ex parte quidem apoſtematis tripliciter, vel quia ſit magnum, & multæ, & craſſæ materiæ de genere phlegmonis, quare ſuffocat calorem naturalẽ, & ſpiritum in mẽbro, oppilando vias tranſitus eius de principalibus ad ipſum prohibeat illum venire ad eum; vel quia ſit malæ materiæ putridæ putreſcentis, vel vlcerantis de genere herpetis, vel venenoſæ de genere anthracis, vel ignis perſici; vel quia ſit multæ, & malæ ſimul, de genere phlegmonis eryſipelam, & formicæ vlceratiuæ, cancri, & lepræ. Ex parte vero erroris medici in cura, licet ad extrinſecam cauſam pertineat multipliciter, vel quia in principio fortiora apoſtematica miniſtrauit, & frigidiora quã oportuit, & diutius, quare caliditatem naturalem, & ſpiritum extinxit in illo, vt ſupra in generali capitulo dictũ eſt, vel quia effuderit oleum in vlceribus profundis, quare ſordidatur caro, & putrefit, vel quia putrefactiua, & ſaniatiua fortia diutius miniſtrauerit: necnõ, & ſaniem in membro diutius permiſerit quàm oportuerit; vel quia corroſiua impoſuerit in ipſum iam vlceratum, cauſa corroſionis carnis malæ additæ, & diu permanſerit, vel pluſquam oportet, aut abſque cauſa, vt quia voluerit dolorem in membro augere cauſa extirpationis pecuniæ, aut quando medici irrationabiliter agunt, & vltra ſtatutum eis pretium plus exigunt; vel quia ligaturam magis ſtrictam quàm oportuerit, fecerit, proprie cum ſteletis, quare oppilatis vijs prohibetur calor, & ſpiritus tranſire ad membrum. Cauſa exterior eſt frigiditas aeris, comprimens; inciſio, vel percuſſio, caſus, morſus venenoſorum animalium, vinum ſumptum calidum, vel ſua proprietate corrumpens, cum auxilia proprie non fuerint miniſtrata, & hæc omnia ſunt manifeſta.

De cura cancrenæ. Cura cancrenæ, & eſthiomeni. Iam dictũ eſt in præcedenti capitulo qualiter prohibeatur apoſtema, & corruptio membri ne fiat, nunc dicere volumus qualiter cũ acciderit, ſit curanda. Sciendum autem, quod cancrenę in principio eſt cura poſſibilis, cum vero proceſſerit, vt perueniat ad aſcachilos, non certa eſt ſpes ſalutis; declinat enim plus ad corruptionem, vel mortem, quàm ad vitam. Gale. vero exemplificauit in corruptione ſanguinis, loquens in vino, quod corrumpitur dicens. Cum ergo ſanguini corruptio contingit, idem ſit, quòd in vino ſolet fieri, quia cum vinum in acetum ſolet mutari, & in perfectum acetum peruenerit, non poteſt in vinũ amplius redigi, quòd ſi parum mutetur, & non ad acredinẽ ducatur, vt plurimũ ad naturã vini vertitur. Idem in corruptione ſanguinis, & membri eſt intelligere.

Cura vero omnem eius comprehendens diſpoſitionẽ eſt quinque res. Prima eſt putrefactionem prohibens. Secunda eſt putrefactum abſcindens. Tertia eſt prohibens ne putrefactio ſpargatur vlterius. Quarta eſt corrigens accidentia. Quinta eſt regimen. Prima completur hoc modo, quia cum videbis colorem membri apoſtemati, & proprie in apoſtemate phlegmonico magno alterari, & permutari ad liuidum, quia in via putrefactionis, & corroſionis exiſtat, tunc oportet vt ſobuenias cum eo, quod ſi proprietate, & complexione adiuuante prohibeat eius putrefactionem, qualis eſt bolus armena, terra ſigillata cum aceto linita ſupra ipſum. Si vero illud non ſufficit, nõ inuenies excuſationem, quin facias ſcalpellationem profundam diuerſorum modorum in locis, vel ponas ſanguiſugas, & phlebotomes venas proA ximas ei partias, vt euomatur omnis ſanguis cum cautela malus, qui circundat locum, & ponatur ſuper locum ipſum ſcalpellatum, quod prohibeat putrefactionem ex his, quæ dicta ſunt ſuperlinita, vel de contrarijs in complexione ea, in quibus eſt profundatio fortior, ſicut farina hordei cum ſyrupo acetoſo permiſta, aut cum farina fabarum, & proprie permiſta cum ſale. Et de his, quæ ſuper liniuntur eſt, aſa, ſemen vrticæ, & ſuccus foliorum acori, vt de vnoquoque ſit pars vna, floris æris par. ſemis. terantur cum aqua donec fiant ſecundum ſpiſſitudinem mellis; de quo liniatur manus in circuitu eius, attendens mente ad corpus laborantis in talibus auxilijs miniſtrandis, vt forti, & duro, vt ruſtico, fortia miniſtres, debili vero, & molli, vt puero, & mulieri, & viro coloris albi, & mollis carnis, mollia miniſtrabis. Et de medicinis prohibentibus corroſionem eſt, vt ſumatur floris æris, mellis, & aluminis, ana partes æquales, & liniatur cum eis; prohibet enim eas, & facit cadere, B quod putrefactum eſt; & ſeruat id, quod ſequitur ipſum. Si autem pertranſeat diſpoſitio diſpoſitionem apoſtematis, & diſpoſitionem corporis eius, vel coloris, & incipiat deuenire in molliciem membrum, & humectetur parumper, tunc hæc eſt inceptio eius in putrefactione. Quare oportet, vt puluerizetur ſuper ipſum ariſto. rotun. & gallæ, ana æqualis partis, & exiccentur. etiam tragacan. & colcothar ſunt bona, & proprie cum ace. & folijs nuc. ipſum chalcanthum rub. puluerizatum ſolum, & ſimul cucumer aſi. & ſuccus eius epithematus.

Secunda res completur: quòd ſi pars carnis incipit corrumpi, vt iam peruenerit ad aſchachilos, incide eam, aut fac eam fortiorem illis. Cumque feceris cadere carnem, fac currere cum butyro, vel alijs, quæ infra (dante Chriſto) dicemus ponendo deſuper, deinde fac cadere eſcaram, & non ceſſes, donec peruenias ad carnem ſanã. Et cum membrum totum quaſi putrefactum eſt, vt ſit factum eſthiomenum, oportet, quod incidatur, ne corruptio tranſeat ad vicinum. Inquit enim Gal. quod tan-C gitur a putrido putrefit. Cumque incideris illud, vel partem eius, oportet vt exerceas rem tertiam, prohibendo ne ſpargatur adhuc putrefactio, & corruptio. Completur enim cum cauterizatione partis, vel membri remanentis cum igne, aut cum pharmacis cauſticis, & adurentibus, & proprie in membris facile ſuſcipientibus putrefactionem propter ſuam caliditatem, & quia ſuperfluitates calidæ approximentur eis, vt teſticulus, & anus, efficit enim cauterizatio, iuuamentũ quod Albuh. oſtendit cum inquit. Cauterizatio eſt medicamen valde vtile ad reſoluendum materias corruptas in membro repertas, & ad prohibendum, ne corruptio ſpargatur, & ad conſortandum membrum, cuius complexionem volumus rectificare, & ad reſtringendum ſanguinis fluxum, quibus hic omnibus indigemus. Cum ergo cauterizatione ſit eſchara facta in loco, oportet vt ſic agas, quod eſchara cadat cito, complebis autem illud miniſtrando, & deſuper ponendo panem cum hydromelle D coctum, aut cum farina hordei, vel cum eo miſcere fermentum, & quæcumque ad ſuppurationem ſunt aptiſſima, idonea ſibi ad deciſionem aduſtionum, & panis ex apio tritus, & baſilicon tritum corrumpit, & ſedat vſtiones ab humidis. Et ex ſimplicibus, vt ireos radix cũ melle, vel panici farina, vel ariſt. vel acorus in duris corporibus, in mollibus vero ſufficit butyrum, vel oroborũ farina cum melle. Cumq; ceciderint vſtiones, & eſcarę, carnoſentur, & conglutinentur finaliter, de quibus dicetur in ſequenti particula (ſi Deus annuat.)

Nota.

Accidentium vero correctio eſt, vt cum magnificatū appareat apoſtema in circuitu putrefacti, tunc corrigatur, & ſuccurratur cum emplaſtro ex farina hordei cum ſucco hyoſcyami albi, verum non approximetur ſupra partem putrefactam, ſed in circuitu eius, vt ab illa repellat.

Regimen vero eſt, vt regatur cum frigidis, & ſiccis, & alijs prohibentibus putrefactionem, qualia ſunt acetoſa, acetum, & ſalſa, & amara, cum ex eis fiant

pilulæ,

pilulæ, & ſumantur quolibet die ex eis.iij. cum his, quæ mundificant a proprietate, vt eſt cinnamomum, xyloaloe, & ſimilia.

E

De moro, & medicinis eius. Cap. 13.

Mori quid. MOrum eſt apoſtema molle ex carne addita accidens carne rara, & plurimum in ea, quæ in ano, vulua, & capite virgæ, & quandoque eſt effundens humiditatem rubeam ad modum aquoſi, & quandoq; eſt ſaltuum, & quandoq; eſt magnum, & doloroſum. Et cura ſalui eſt cum aſperſione pulueris corticum granati acetoſi. Eius vero quod eſt malignum curatio eius eſt cum ſedantibus dolorem ex corroſiuis pharmacis, deinde cũ glutinoſis. Et decoctio ficus, & proprie allium confert ei, & fel aſini ſylueſtris eradicat ipſum.

S V M M A II.

Particulæ ſecundæ, ſectionis ſecundæ, & eſt de medicinis apoſtematum cholericorum, & miſtorum, &c.

SEquitur ſumma ſecunda particulæ ſecundæ, quæ eſt de medicinis apoſtematum cholericorum, & miſtorum continens cap. iiij.

De eryſipelate. Cap. 1. fol. 152

De formica. Cap. 2. 153

De herpete. Cap. 3. 153

De phlegmone eryſipelatode, & alijs ex ſanguine commiſtis, & cholera. Cap. 4. 153

De eryſipelate. Cap. 1.

Eryſipelas quid. ERyſipelas eſt apoſtema cholericum ex cholera xantha naturaliter ſe habente extracta de corpore hepatis, & cyſti fellis ad cutem, ibique collecta propter craſſitiem, & multitudinem, ac denſitatem cutis. Quare in tumorem eleuatur, & ſupercaleſcit in phlegmonis modum. Conuenit enim, & differt ab ipſo: conuenit quidẽ in tumore, & caliditate; vtrobique enim tumor, & calor eſt: differt autem ab ipſo in quanto ipſorum, in phlegmone tumor maior eſt, calor vero minor, in eryſipelate vero tumor minor, & calor maior, ſiue acutior. Et differunt etiam in materia, quia in phlegmone materia ſanguinis eſt, in eryſipelate vero cholera. In loco etiam; nã in phlegmone ſanguinis materia in ſubcutaneis partibus eſt, vt in carne, & muſculis, in eryſipelate vero cholera in cute eſt cholerica, calida enim, & ſubtilis eſt cũ cõſiſtentia, quare impulſa mouetur de ſui natura ad partes circumferentiales corporis apte, & pertranſiens carnes, & raras particulas corporis deuenit ad vltimam cutem, quam cum non poſſit pertranſire factam denſam, vel quia craſſitiem aliquam acquiſiuit, colligitur in ea, & facit apoſtema. Si enim ſubtilis eſſet, & cutis rara, vt in corpore naturaliter ſe habente exiſtit, pertranſiret vtiq; ipſam, & conſpirando inſenſibiliter efflueret de corpore, vel ſenſibiliter cum ſudore, quemadmodum ſecundũ vnamquamque diem vidimus, & proprie in balneatorũ abſterſis ſudoribus color flauus apparet, qualis choleræ eſt. Differunt quoque in accidẽtibus, in colore cutis rubeus eſt, & cutis de ſe illæſa cum pulſu; in eryſipelate vero flauus, vel mixtus ex flauo, & xãthino, ſine pulſu, vel cum minori, & quidem cum ipſa cholera dimiſit membrum, quod eſt ſuper eam, cutem excoriat: & cum tempore ad profundum vadit, vt vlceret totam cutem vſque *Herpes quid.* ad ſuppoſitam carnem, vt hæc tota diſpoſitio eryſipelatis varietur, duplicem habens differentiam, ſeu ſpeciem, quia vel ſine vlcere, vel cum vlcere fiens, primam Gale. herpetem nominauit, ſecundam herpetem eſthiomenum, vt innuit ad Glauconem, licet videatur ex dicto cap. quòd cum vlcere ſit, & aſcachilos, uem pulſus eſt

G

H

E ſymptoma magis phlegmonis, etenim in profundũ ſit, vbi arteria ſit, eryſipelas vero in cute vbi arteria nõ eſt, licet ipſa orificium ramuſculorum eius attingat, eryſipelas quoque iudicia habet, ex loco in quo incipit. Si enim incipiat a lepore naſi, & eſt vt plurimum, augmentat, & expanditur in facie tota, & capite, & eſt minus malũ, & quandoque incipit a ſtrictura oſſis, & ſub cute, & eſt maius malum. Ex quibus cauſæ, & ſigna eryſipelatis ſunt manifeſta.

Cura eius eſt. iiij. tes. Abſciſſio antecedentis cauſæ, euacuatio cauſæ influxæ, & incuneatæ in poris cutis, correctio accidentium, & regiminis ordinatio in ſimilitudine phlegmonis. Quemadmodum enim phlegmoni eryſipela conuenit, & differt, eodem modo in cura conuenit ei, & differt. Conuenit quidem in euacuatione, & infrigidatione, eo q; vtrobique tumor in cauſa eſt. Differt vero in quantitate euacuationis, & infrigidationis, ſicut in quanto differebant tumoris, & caloris; in F phlegmone enim quia tumor ſuperat calorem, intentio quoque euacuandi præualebit infrigidandi intentioni; in eryſipelate vero infrigidandi intentio præualebit, ſeu ſuperabit euacuandi intentionem, & quia materia influens, & antecedens in eryſipelate erat cholera pura, in phlegmone ſanguis purus, vel parum miſtus, totius euacuatio in eryſipelate choleræ, quemadmodum in phlegmone totius euacuatio ſanguinis.

Complebitur autem cholagogo aliquo, ſicut in phlegmone euacuatio ſanguinis cum phlebotomia. Et ſiquidem pauca ſit paſſio, ſufficiet clyſter cum acri; nõ enim conuenit in tali phlebotomia. Cum enim ſanguis ſit fręnum choleræ vbi non ſuperabundat, ſi euacuetur, cholera fiet effrænis, vnde Gale. infelices ex cholera non ſunt phlebotomandi, quod ſi cholera ſuperabundet, præmittenda eſt phlebotomia, ſed non minoratiua. *De phlebotomia.*

Euacuatio vero apoſtematis, ſeu partis eryſipelatę dupliciter completur, primo per apocruſtica, & repellentia ad particulas alias, ſecundo per diaphoretica, & quia nõ G quantitate contriſtat particulam, & a magnitudine deficere facit, ab eo quod ſecundum naturam vt phlegmon, ſed qualitate, & inflammatione magis infrigidantibus repercuſſiuis apocruſticis fortioribus indigebit, quam phlegmon. Et quidem talibus non periculoſum eſt vti, cum repellant de ignobilibus exterioribus ad interiora nobilia, niſi totius euacuatio præceſſiſſet, quemadmodũ in phlegmone; nec quoque ſine ea repulſio materiæ bono modo fieri poſſet per illa ad circumadiacentes particulas, & totum corpus, nec diaphoreſis etiam. Inquit enim Gal. plenum exiſtens corpus non recipit quod impellitur, & ſi aggreſſi fuerimus, trahemus per calorem amplius in partem, quam diaphoreſim faciamus.

Ad hæc vtraque complenda, & euitandum periculũ repulſionis ad principalia, & ad complendam operationem repercuſſionum, & diaphoreticorum quoque approximandorum particulæ ad euacuationem cauſæ cõiunctæ apoſtematis incuneatæ in ea præmittendum eſt H in eryſipelate cholagogum ad euacuationem totius, ſicut, & phlebotomia in phlegmone, deinde ad euacuationem partis accedere, & choleræ in cute collectæ. Et primo cum repercuſſiuis amplioribus, & fortioribus, quæ in phlegmone diximus, qualia ſunt lactucæ, ſemperuiuæ, portulacæ, lenticulæ aquæ, mucilagines, pſyllij, hyoſchyamus, & virga paſtoris emplaſtrata, & ſimilia, & cum ſubſtantia accepta, vel cum ſuccis earum ſuperpoſita, & aqua frigida infuſa, quam Hippocrates in aphoriſm. commendauit in non vulnerata, & tandiu donec tranſmutatio fiat coloris; certiſſime enim inuenies eryſipelas curatas cum talibus; repellũt enim, quod influit, & eryſipelatis cauſa fit: & ſimul inflammationem extinguunt, ſedant dolorem particulæ, qui trahendo influxionem choleræ adiuuat, vt eryſipelæ præſter augmentum, & ſic eryſipelam prohibent. Et quoque, quod in particula continetur etiam cum appropinquantes expellant particulas propter ipſius ſubtilitatem curatam iam factæ eryſipelæ auxilia exiſtit.

Secundo

Secũdo ſi aliquid in parte adhuc remanſerit ſua craſſitie repelli non valens, expedit quando feruor iam eius abierit ad diaphoretica deuenire auxilia, qualia ſunt temperata in caliditate, & humiditate, & medicamine, & cataplaſmate * eis; vel calida hordeacea farina, & croco, vel chondro, vel alio, adhuc enim ſecundum vtrumque modum cõferunt ſicut prædicta, nam in eo, quòd ſedant dolorem, & etiam caliditatem remittunt, augmentationem eryſipelæ fieri prohibent; inquãtum vero quod iam influxum reſoluũt, ſanant quod iam eryſipelatis factum eſt, & ſic præuiſio ſunt ſimul, & cura; nec expedit ad ſanationem eius procedere; in eryſipelate enim ſanies mala eſt, vt Hippo. dixit in aphoriſmis.

Vel ſinodi.

Correctio vero accidẽtium, ſcilicet doloris, & inflammationis ex prædictis eſt nota. Vlcerationes vero ipſius corriges præſcarificans emplaſtrando hordeaceam farinam, deinde ipſum, & excoriationem cum vnguento albo de ceruſſa, quod in noſtro antidotario dictum eſt, & eſt vnguentum ſeriſcinum.

Regiminis ordinatio eſt, vt conuertatur regimen in omnib. rebus nõ naturalibus ad frigidum, & humidum, quæ ſupra in cura febrium nota eſt. Medicina Abuh. ad excoriationem eryſipelatis. ſcoria plumbi in vino pontico bulliat cum ficlæ folijs, & cum eo euaporetur, deinde curetur cum eo, in quo eſt reſolutio fortis cum infrigidatione, quale eſt. ℞. lanæ veteris aduſtæ non lotæ drac. xv. ſcoriæ ferri, plumbi, ana drach. ix ſepi caprini veteris abluti cum aqua drac. xv. olei myrti dra. v. & vtatur. Aliud lenitiuum leuius illo. Rec. ſcoriæ plumbi drac. x. ſucci ficlæ, drach. ij, olei, & ceræ quod ſufficit.

De formica. Cap. 2.

Apoſtema quare dictũ ſit formica.

FOrmica eſt apoſtema cutis cholericum ex cholera aduſta, paruum, incipiens ſicut puſtula vna, vel plures cum punctione ad modum punctionis formicæ, quare dictum eſt formica; deinde fit apoſtema paruum, & ambulat paulatim, & quandoque corrodit, & vlcerat propter craſſitiem choleræ, & fit vlcus putridum, & quãdoque reſoluitur cum eſt ſubtile; & eſt veſicans tantum, ſeparans, & excorians, & quædam eius eſt miliaris, eo quòd habet puſtulas plures, & paruas, ſimiles milij, & eſt ſpecies formicæ.

Signa quidem ſunt formicæ, quod eſt, quia incipit ſicut puſtula, & eius eſſentia eſt rotunda, & diſpoſitio, vt audiuiſti, & color eius eſt ad citrinitatem decliuis cum inflammatione grandi habens radicem latam, unde eſt quod nominatur miliaris.

Cura formicæ conſiſtit in illis, in quibus conſiſtit cura eryſipelatis ſcilicet in euacuationibus totius, & partis cum alteratione, & infrigidatione, & reliquis. verũ oportet, quod cholagogum eius in euacuatione vniuerſali ſit ex educentibus choleram aduſtam, qualis eſt aqua caſei cum folliculis ſenæ, & fumo terræ, & ſimilibus, & cum additione ſcãmoneæ, ſi expediat, deinde miniſtrabis ſuper apoſtema infrigidantia, quæ ſunt dicta in eryſipela, niſi fuerit corroſiua, quoniam tunc humida, licet ſint frigida nocent, & ſimiliter diaphoretica, quare oportet vt miniſtrentur ea, in quibus eſt ſtypticitas cum frigiditate, & caliditate parua, vt eſt rubus, lingua canis, ſolatrũ, lentes, plantago, & ſimilia, quæ dicta ſunt ſupra in cura carbunculi, & carbonis. ante enim purgationem prædictam, ſi incipias infrigidare, retinebis materiam, & maxime ſi ſtyptica ſint frigida. quare corroſio poſt corroſionem non ceſſabit augeri. Et poſt prædicta miniſtra bis ſauic hordei, & corticem granati, & ramos viris. cum vero terminetur corroſio ſuper eam miſcebis cũ iſtis infrigidatiuis aliquid mellis, aut farinæ thuris cum aceto, & aqua, quæ currit ex ligno vitis humido cum aduritur, & ſtercus ouium cũ ace. ficus cum axungia porcina ſuperpoſita non ſinit eam dilatari.

Cum ergo apparet corroſio, & vlceratio, tunc adminiſtra trochiſcos andoron cum vino ſtyptico, aut aceto commixto cum ſucco cucumeris aſi. & ſal. & ſel hirci, A & rutam cum thure, & piper nigrum cum vrina pueri. Gal. autem conueniens eſſe dixit, vt ſumatur aliquid ſicut eſt bucca extremitatis pennæ, aut alia res cuius extremitas ſit acuta, quã poſſibile ſit deglutire formicam, deinde penetret formicam in circuitu eius vſq; ad profundum cum acuitate ſua deinde eradicetur cum ea formica ex radice ſua. Illius autem formicæ, quæ pura eſt, cura, & deſtructio eſt cum intromiſſione in balneũ multæ aquæ, quoniam nocet ei aer, deinde egrediatur velociter, & vngatur cum oleo roſ. & aqua roſ. Eiusquoq; quæ eſt miliaris, ſimilis eſt huic. verum cũ eius cauſtico, ſiue cholagogo ſit virtus pharmaci educentis phlegma ſicut turbith, & educentis melancholiam ſicut epithymum, & ſimilia, quoniam neceſſe eſt illic, & melancholiam, & phlegma choleræ eſſe miſta propter craſſitiem eius, deinde ſumantur gallæ, & fructus tamariſci, & corticum granati, & boli ar. ana, & aggregentur omnia cum aceto, & aqua roſata, miſta tali miſtione ne mordeant, & liniantur deſuper cum penna, & lac dulce vehementer eſt B conueniens huic ægritudini. Cumq; tranſit principium, tunc curetur cum medicinis ex capite piſcis aduſto, cum vino põtico, & fortius illo eſt, quãdo exiccatio vltima neceſſaria eſt, & ſumantur folia albedorogi, & ponantur in eis calidis, & miniſtrentur. Et fortius hoc eſt, ſumatur flos æris, & ſulphur citrinum aduſtum, & fiat ex eis linimentum cum vino, aut aqua vitis prædicta, aggrega olibã. cum aceto, & oleo mixtum, & linitum in principio formicæ auſert eam.

De herpete. Cap. 3.

CApitulum de herpete propoſitum pertractare, ex capitulo eryſipelatis notum eſt. Quod enim Hip. eryſipelas nominauit, Gal. herpetem dixit. dixit enim ad Glauconem ſic. cholera xantha, cum quidem ſub ipſius naturam ſeruans cum ſanguine vbicumq; feratur corporis icterica paſſio nominatata fuit; ſola autem extracta, C & ſecundum aliquam particulam ſtante herpes nominatur. Si quidem deniq; craſſa fuerit totam vlcerat vſq; ad ſuppoſitam carnem cutem, & vocat hos Hipp. herpetes eſthiomenos. Si vero ſubtilior fuerit ea vero, quæ in ſuperficie ſola quaſi ſuperuixerit, & huius generis aduſtæ nuncupatione, & ſine additione herpes nominatur, hoc autem nihil aliud eſt, quam eryſipelas vlcerata, vt ex dictis patet, & ex cura eius, quam ibi poſuit Gal.

Nota hoc.

De phlegmone. Cap. 4.

SI vero ex ſanguine, & xantha cholera ſm naturam ſe habentibus miſtum fuerit rheuma, aut non in ſolam cutem effunditur, ſed etiam ſuppoſitam carnẽ tangat, nõ phlegmon, neq; eryſipelas ſolum fit, ſed quædam miſta diſpoſitio ex phlegmone, & eryſipelate ſimul, cumque ſuperet mixtione ſanguis choleram phlegmon eryſipelatodes dicetur, & ſymptomata dominabuntur phlegmonis. Si vero cholera dominetur eryſipelas phlegmo-D nodes nuncupatur, humoris prædominantis præpoſito ſemper nomine ſubſtantiuo, & ſymptomata choleræ dominantur. Si vero neuter obtineat prædominium, ſed æquales appareant phlegmon, & eryſipelas miſta dicentur, & ſymptomata erunt confuſa, & permiſta, nam calidior multũ phlegmone, & flauior eſt videre, nec adeo, vt eryſipelati conueniens eſt, & ſi tetigeris facile ſubdecurrit ſanguis, & rurſus ſuperfluit ſubtilis ſimul, & rubeus certe apparẽs, nõ tamen eſt doloroſus ſimiliter hic phlegmoni ſecundum vllam ſpeciem phlegmonis, neq; etiam pulſationem, neq; compreſſionem, neq; tenſionem ſimilem infert, ſed eſt quędam in eo valde moleſtatio temperata. Eodem modo commiſta eſſe rheumata poſſibile eſt ex cholera xãtha, & phlegmate, & eryſipelas * vndimiæ commiſceri, & mollem eryſipelam nominari, & ſiquidem propter frigidum ſuperfluum ſclirotizata particula fuerit dura, nuncupatur eryſipelas.

** oedematis.*

Cura oſtenſio curationis in talibus ſibi inuicem complicatis, erit compoſita, quod vniuerſale in cauſis mor-

De cura.

bis,& ſymptomatib. ſemper eſt,& ſupra in febribus meminimus faciendũ; habetur autem ex cura ſimplicium, vt ibi eſt dictum. Et ſi quidem inæquales in miſtione fuerint apparentes ſanguis,& cholera, primo ad euacuationé totius,& antecedentes cauſæ, & dominante ſanguine,præmittetur phlebotomia,cholagogũ vero aut phlegmagogum ſequatur,e contra vero præmittetur cholagogum, vel phlegmagogum, & ſequetur phlebotomia. Æqualiter vero apparentibus præmittenda tamen phlebotomia ſequetur cholagogum, vel phlegmagogum; nequeunte vero patiente tolerare phlebotomiam propter timorem,vel ſuſpitionem, vel propter aliam cauſam præmittere poteris cholagogum, quale ſuperius in febribus dictum eſt leue, quod leniendo, vel lubricando educit choleram abſque commotione ſanguinis, & turbatione abſque moleſtia. Inquit enim in epidemijs Hippocr. cum autem minutio neceſſaria fuerit, & ventris ſolutio, à forti medicina incipere non debemus, nec à minutione fiat. Si enim medicina ſit neceſſaria fortis, vt elleborus, & violentæ medicinæ; vt quia humores, vel melancholici cum ſanguine miſti ſint, & præmittatur; ebullitionem in ſanguine, & turbationem inducet, ac in natura moleſtiam, quare ſanguinem inflammabit, & ad turbationem mouebit; ſi quoque fortis minutio præmittatur viſcoſitatem, & craſſitiem augmentabis in eis,vel ſi cholerici ſint humores reddet effræties.

Ad hæc autem omnia particularia euitanda. ad ſummum in tali neceſſitate eſt operandum cum leuibus minutionibus. Aduerſantibus enim prædictis humoribus in ſeinuicem, & cauſis eorum, neutrum poſſibile eſt ſibi multum excedere eam, quæ ſecũdum naturam eſt moderãta, vt & forti minutione, vel ſolutione ſit opus, & maxime ſi cum ſanguine cholera ſit excreſcens. Si ergo humores fuerint æquales, leuis minutio præmittatur, & ſi poſtea aliquid abũdauerit, medicina ſoluatur, quòd ſi æquales non fuerint, in primis ſuperdominans cum leui medicina ſoluatur, donec æquentur, poſtea minuantur,ſed ſiquidem leuis medicina non ſufficiat,vt quia humores craſſi, & viſcoſi valde, & in remotis poſiti partibus, & profundis, ex aliquo regimine diſtincti multiplicata, a ſanguine præmittenda erit ſolutio leuis, & minoratiua cum reiteratione, cum iuuamentum afferatur abſq; nocumento prædicto. violenta vero medicina nocumentum prædictum faciet, quod eſt maius iuuamento, ſi quod iudicet. Secundo ad euacuationem particularem apoſtematis, & cauſæ aggregatæ in eo oportet accedere, & primo cum repercuſſiuis frigidis fortioribus, ſi eryſipelatodes fuerit phlegmon, quam in ſolo phlegmone ſecundum plus,& minus, vel mediocriter, prout choleræ diuerſa miſtio exigebat, nec tamen fortioribus, ſicut in eryſipelate, certa, prouocabũt enim in tali diſpoſitione cutem particulę in nigredinem, vel liuorem, & in ſcliroſim apoſtema, adeoq; chalaſtica, & cataplaſmata ſalutem minime perficiunt, quare rationabilis eſt, vt fortioribus parum vtaris, & prius ab infrigidatione ceſſes, quã repercuſſam particulã poſt occupet nigredo calore ignato infrigidatorum ea. Ceſſante vero ebullitione cataplaſmare oportet particulam cum hordei pollice, id eſt farina hordei, & ſeminis lini, & anethi, & fœnug. Et ſi ᵃ vndimiæ miſta fuerit eryſipelas, vt ᵇ vndimioſa, ſeu mollis dicatur, miniſtranda erunt in principio apocruſtica, minus frigida; magis vero ſtyptica, & remiſſa, & magis calida, & ſtyptica, qualia ex dictis ſupra, & dicendis in cura vndimiæ ſcies componere. Tertio vero ad correctionem accidentiũ, & ſi ex ſuperfluitate infrigidationis liuor, vel nigredo in particula apparuerit, fomentabis cum aqua marina, vel dulci calida, aquæ decoctionis chamæmeli, abſynthij, & reliquorum cõfortare habentium calorem in membro. Et deinde ſi expediat ſcarificabis, deinde cataplaſmabis loto ſigillato, & armeno, cum aceto, & calida aqua, vt ſupra pluries dictum eſt; ſupercalefactionem enim ex tali diſpoſitione particulæ infrigidare expedit non calefacere, nõ tamen ſi ex repercuſſiuorum ſuperflua approximatione fuerit in diſpoſitionem

ᵃ œdemat.
ᵇ œdematoſa.

E contrariam permutata, quod liuor ei ſuperacquiſitus, vel nigredo declarat. Regimen inter illa medium obtinebit æquale inter extrema, vel ad vnum eorum, vel aliud declinandum.

S V M M A III.

Particulæ ſecundæ ſectionis ſecundæ, de medicinis apoſtematum phlegmaticorum, & eorum, quæ illius generis illa ſequuntur.

SEquitur ſumma tertia, particulæ ſecundæ, ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis apoſtematum phlegmaticorum, & illorum, quæ illorum generis ſunt, & illa ſequuntur continens. Cap. 9.

De ᵃ vndimia, & eſt apoſtema phlegmaticum molle. Cap. 1. fol. 153
De ᵃ ſcirrho, & eſt apoſtema ſcirrhoticum durum. Cap. 2. 154
F De ſcirrho ſplenis. Cap. 3. 154
De ſcirrho hepatis. Cap. 4. 154
De glandulis, & ſimilibus alijs quæ illius generis ſunt, & puſtulis glanduloſis. Cap. 5. 154
De nodis. Cap. 6. 154
De apoſtemate ventoſo, quod inflatio dicitur. Cap. 7. 155
De apoſtemate aquoſo. Cap. 8. 155
De dubellis frigidis comprehendentibus humores viſcoſos, & gypſeos, & lapideos, & capillares, & arenoſos, & alios. Cap. 9. 155

ᵃ œdemate.
ᵃ ſcirrho.

De vndimia, & eſt apoſtema phlegmaticum, molle. Cap. 1.

VNdimia eſt tumor phlegmaticus albus, mollis, frigidus, & indoloroſus. Eſt autem vnus, qui in hydropicorum, & phthiſicorum pedibus accidere ſæpe ſolet totius corporis cacochymia, & complexione facta, & hic talis in corporibus tumor non apoſtema fit, de quo G hic loquitur, ſed quoddam ſymptoma conſequens ægritudines dictas, qui dictus eſt cachexia, alius dictus eſt tumor apoſtemoſus per ſe veniens, & morbus exiſtens, dictus eſt vndimia, & eſt apoſtema lapſum.

Cauſa cuius duplex eſt, interior, & exterior. Interior vndimioſi apoſtematis eſt ſuperfluxus phlegmatici humoris in particulã aliquam ex extremitatib. corporis, vt neruos, panniculos, & iuncturas. penes eius diuerſitatẽ variatur, & quanto craſſior humor eſt, tanto ad duritiẽ, & frigus eſt magis decliue; licet ab apoſtematib. melancholicis differat, pp paucitatem duritiei, et offuſcationis.

Cauſa vero vndimioſæ diſpoſitionis, & cachexię, quæ illarũ ægritudinum eſt ſymptoma plurimum eſt vapor phlegmaticus eleuatus ab ea, & nutritiuis membris, & quanto eſt imbellior, & magis marcida materia mollificatio eius eſt vehementior, ac impreſſio digitorum cum penetratione facilior. Cauſa vero exterior eſt percuſſio, caſus, & ſimilia attrahentia ad locum phlegma; licet il- H lud ſit paruum, & tunc non euacuatur dolore, ex quibus ſigna diſtinctiua vniuſcuiuſque ſunt manifeſta.

Cura. Illa vero quæ ſymptoma eſt nullam præcipuam curationem habent, cũ dependeat eius cura, ex cura illorum. Eius tamen tumor ſi ſupercreſcat, licet in prima ſectione ſit dicta, cum de medicinis ægritudinum loquebamur, hic tamen breuiter dicatur. fit autem frictione ſola per oxyrhodinum, ac quando per oleum, & ſal, vel ſalis cum oxyrhodino.

Cura vero vndimiæ, quæ eſt apoſtema, de qua præſens eſt ſermo, eſt quatuor res, prima eſt abſciſſio antecedentis cauſæ. ſecunda eſt curatio apoſtematis, ſeu euacuatio coniunctæ cauſę collectę in eo, tertia eſt regimen, & eſt abſcindens cauſam primitiuam. quarta eſt accidentium correctio. Primam complent euacuatio phlegmatis, & rectificatio malæ complexionis frigidæ, & humidæ, ac confortatio membrorum nutritiuorum, & digeſtionis ipſorum, & illud fit cum enematibus acribus, vomitibus, & pharmacis phlegmagogis, quæ nota

ſunt, &

ſunt, & ſimplicia, & compoſita, & cum ſyrupis, & confectionibus, & alijs antidotis rectificantibus, & confortátib. ex electarijs, cerotarijs, & emplaſtris, ſerioſim enarratis in antid. noſtro; hæc enim vtriq; vndimiæ ſunt communia. Secundam rẽ complent repercuſſio in principio fiente apoſtemate cũ eo quod aggregat, exiccationem, & ſtypticitatem, & reſolutionem, quale eſt ſpõgia noua, vel antiqua, aut pecia duplicata, ſtupa, vel filtrũ bene ablura, cum aqua madefacta modicũ aceti habente; facit enim quadoq; huiuſmodi ſiſtere paſſionẽ. Et memithe ſolum, vel cũ quibuſdam exiccãtib. calidis, & ſuccus myrtæ eſt bonus, & proprie cum ex eo conficiantur medicinę poſt. Si vero deſiſtere non fecerit, ſed augeatur plus de aceto ſm complexionem miſcere oportet, cõmenſuratam tamen, vt in mollib. corporibus ſit aquoſius, in duris, & robuſtis fortius. Quod ſi per primas operationes non iuuetur, veneritq; ægritudo ad ſtatũ; perueniatur cum ipſo ad ægritudinis finem, & cum ipſo ſolo, vel cum aliquo reſolutiuo oleo, ſpõgiam ipſam, vel cum ſale nitro, & lixiuio, aut betuali ex cineribus vitis, vel licis, fici, & ſimilium; vel aqua calcis, quæ eſt fortior, confert applicare. Adhuc vero non deliteſcente hoc auxilio, ſpongiam cum nitro, aut alumine ſulphure, vel calce, vel ſulphure aduſto confortatam ſuper applicare eſt bonum. Et cortex citri cum aqua caulis eſt mirabilis. oportet autem ſpongiam, pannum, vel filtrum, eſſe ſpatioſum, vt omnia latera cõprehendat, ne declinet ad alterum locum materia, ſi non ſm aliquam extremitatum hoc tale fiat vndimiaticum apoſtema, vel iunctura, ſuper ligatione ab inferiorib partib. incipienti, & ſuperius terminare ſuper immiſſionẽ comprehendere vniuerſam, quemadmodum in fracturis facimus; intẽtio enim curationis in huiuſmodi paſſionib. miſta eſt, hęc quidẽ diaphorarę de materia eorum; hęc vero ſubſtantiam eorum conſtringere. Si ergo quis cũ prędictis non ſiſtat, & fortiora pharmaca, quæ miſtam habent virtutem ex prædictis virtutib. ſuppone, quib. Gal. eſt vſus in chronicante vndimioſo tumore perungens oleo particulam, deinde ſuperponens ſpongiam ex lixiuio, conſtringenſq; violentius vidit paſſionem curatam perfecte, non adhuc habens intentionem miſcibilium virtutum, ſed ad diaphoreticum, & inciſiuum declinantem, quod intelligitur in chronicantibus fere omnibus, ſciuit perficere. Cumq; apoſtema tale in membro neruoſo fuerit, ſpiſſo, aut ligamẽto, aut chorda, miſceatur cum medicinis prædictis, quod incidat cum lenificatione: porro ſi mollities in apoſtematibus prægnantium accidat ſobiungatur ſummitas cannæ, de qua fiunt ſcopæ in aceto, & ponatur deſuper. Et melius eſt illud quod fit poſt contritionem ex chimolea cum aceto, & anethum. Et de embrochis eſt decoctio caulis, & anethi, & decoctio corticum citri. Et de expertis eſt inuolui poſt huiuſmodi in folijs caulium rubeorum, & ipſos aſſatos comedere.

Regimen autem fit ad ſiccitatem decliue cum caliditate reſoluente, quale eſt dictum in cura malæ cõplexionis ſtomachi, humidę hepatis, & cachexiæ.

Accidentiũ autem correctio eſt doloris, & maxime ſi ex cauſa exteriori peruenerit, cũ ſuperapplicatione hyſſopi humidæ, & vini cocti, & cerotarijs ex oleis anodynis cũ chamæmelo, anethino, fęnug. & ſem. lini. Et cum embrochatione ex vino nigro ſtyptico. Et poſt illud miniſtratio cũ cinere, & ſimilibus, & cum epithematibus, ex quib. bonũ eſt vt ſumatur litium, & myrrha, cyperum, aloes, & crocus, & acacia, & bolũ armenum parum, & conficiantur cũ aceto. Et cum dolor anteceſſerit, ſumantur ſordes balnei, & bulliãt cũ vino, & aqua, & inſpiſſetur cũ calce, quę ponatur in ea, donec fiat ſicut maſſa mellis, & liniatur. Et iterum liniantur loca cũ oleo, & ſuperponatur ſpongia, aut lana imbibita aceto, & ſuperligetur fortiter, & medicamen de fermento eſt iuuatiuum.

Et de his, quę ſunt iuuamẽti mirabilis ſunt folia lilij, terantur, & exprimantur, & ſuperponatur. Et ſimiliter alumen, & litium contrita cum aceto, & aqua cineris. Et de epithematibus fortis iuuamenti eſt ſtercus vaccinum, & olibanum, & ſtyrax, & calamus aromaticus, & vſnea, &

A ſpica, abſynthium, & aliæ conſimiles ſimplices, & compoſitæ in noſtro antidotario dictæ.

De ſcirrho, & eſt apoſtema ſcirrhoticum durum. Cap. 2.

APoſtema durũ, & duritiesʼ, ſeu ſcirrhos eſt tumor indoloroſus, non tamen omnino, niſi particula inſenſibilis ſit omnino, vt concatenationes exiſtunt, & glandulæ, oſſa, & cartilagines; ſi enim particula ſenſibilis eſt, vt chordæ, nerui, & iuncturæ lacerti, & ſimilia, durus tumor, talis non erit omnino inſenſibilis. ſi enim omnino deinde inſenſibilis eſſet, omnino inſanabilis foret, ſed quia eſt difficile ſenſibilis, & ſecundum hoc difficile ſanabilis erit. Eſt autem difficile ſanabilis cum fiat ab humore viſcoſo, & craſſo difficile reſolubili a particulis, in quibus emplaſtratus exiſtit. Aliquando quidem mox a principio tale exiſtit, & paulatim augetur, & eſt melancholicum; plurimum vero a ſtolido medico cõſtruitur apocruſticis, vel diaphoreticis pharmacis

B incompetenter approximatis phlegmonoſo, vel * vndimioſo apoſtemati, vt ſuperius dictum eſt, quibus manifeſtam diminutionem operantibus tempore breui ſperabit de tali curatione, vere ignorans, quoniam reliquia paſſionis inſanabilis fiet. diaphoretica enim ſubtili parte humoris, & humida reliqua exiccata, lapidea fiet. Etenim generatio lapidis, qui in iuncturis, ex humore craſſo eſt, & viſcoſo, non paulatim euaporato, ſed repente ſimul exiccato, & violenter * chalaſtico. Ita vero, & in renibus lapides generabuntur, aduſto in eis humore craſſo, & viſcoſo. Propterea igitur in ſcirrhoſis, ideſt duris diſpoſitionibus, nullum eorum. quæ fortiter caleſiunt, vel deſiccant pharmacum ad curam congruum eſt, ſed quæ caliditatem habent tepidam potentem euaporare, vt neque multam, neque omnino minimam, ſed ſufficientem mollificare; ſuperexcellens enim humidũ, non omnino diaphorat; modicam vero habens humidi-

C tatem exiccat fortius, quàm conueniat, vel inſufficienter remollit.

* œdematis.

* calaſtico.

Cura. itaque inſenſibilis cura eſt tres res. & proprie eius qui eſt a medico generatus. Prima eſt mundificatio corporis ab humore phlegmatico, ſanguineo, vel cholerico, vel melancholico, apto facere augeri ægritudinem, completur vero cum his, quæ ſunt nota. Secunda eſt curatio exituræ, ſeu tumoris ſcirrhoſi, completur autem mollificatione, & ipſius reſolutione. Complentur vero ambæ quandoque ſimul miſtis eiſdem pharmacis, quandoque diſtinctis, ſimul quidem, vt ſimplicibus, vel compoſitis, diuerſis tamen ſecundum fortitudinem, & debilitatem, ſecundum diuerſitatem infirmi, & membri naturam. ſimplicibus, vt puta medullis, ex quib. melior eſt ceruina, & vitulina, & adipibus, de quibus inter volucres anſerina melior, inter greſſibilia, aſinina, deinde anſerina, et gallinacea. Et ſimiliter ex rapacib. auibus, & vulturis, & falconis. Et ex quadrupedib. ſylueſtribus,

D & rapacibus, vt vulpina, leonina, vrſina, & leopardina, & taurina, caprina vero pinguior eſt, et ſiccior, & magis, quæ hircina, & proinde huiuſmodi diſpoſitionibus inconuenientior, & adhuc vero cum his ammoniacum, & thymiama, & bdellium alterutrum, & maxime hircinum inquantum vtiq; huiuſmodi eſt, & maſtix, & ſtyrax humida, & ſicca; & mucilagines adhuc, vt fœnugręci, ſem. lini, radicum ſalicum, & radicum althæę, omnia prædicta mollificant multum cum reſolutione pauca. Compoſita ſunt, quæ ex his componuntur, & ea, quæ ex ceratis, & electarijs in antidotario noſtro ſunt ſcripta. Diſtinctis vero, vt humidis, & diaphoreticis alternatim miniſtratis. Sunt autem ex leptomeris partibus, mollificantia humida, & maxime in particulis denſis exiſtente ſcirrho; propterea in neruis, concatenationibus, & colligationibus, viſum eſt mihi melius ipſis mollificantibus quid immiſcere inciſiuum ſubtilis ſubſtantiæ, quale eſt acetum, & maxime in medio mollificantium, & diaphoreticantium. ſit autem paucum, & parum mini-

ſtratum, quoniã neruoſis nocet, niſi ſint carnoſa, & rara, vt hepar, & ſplen. Et quidem ordo ſit talis, vt præmittantur fomentationes, euaporationes particulæ ex aquis decoctionis herbarum radicum, & ſeminum prędictorum cum folijs, malua, & meliloto, brácha vrſina, anetho recenti, & radicum cucumeris aſinini, & ſimilium; cum oleis, quod eſt melius. Sint autem ex ſubtilibus, potẽtibus penetrare in profundum, mollificantibus cum reſolutione quadam, vt eſt oleum antiquum ſimplex, oleum de alchanna, de lilio, de ladano, de ſtyrace, & ſambucino, & caricis pinguibus, & de alcherua, & in ſambucino quidẽ eſt melius de reſolutione, & mollificatione æqualiter. Deinde inunctiones ex prædictis adipibus, & medullis; deinde lapidem marchaſitam, vel molarem ignitum habere, & ſuperaffundere acetũ acerrimum, vt ſcirrhotizatum cholera euaporetur cum eo, deinceps applicentur diaphoretica pharmaca, ſimplicia, & compoſita, ex gummi, & pinguedinibus prædiſtinctis, & alijs diaphoreticis appropriatis. F optimum autem eſt ammoniacum per acetum diſſolutum, mollificato ſcirrho, ſufficit autem eo ſecundum vnum, vel duos dies vtentes redire ad mollificantia rurſus, quib plurimis diebus vtentes oportet ſitiam ſuperapponere, deinde redire ad pharmacũ ex ammoniaco, vel opopanaco, & ex bonis, quæ eſt fæx ſeminum, & fæx aceti, & bulliant bene, & effundatur ſuper eas ammoniacum. Aliud ſumatur ſtercus aſini, & radix euſci, & ſtyrax, & fiat linimẽtum cum eis, & fortius eſt, quod fit cũ radice cucumeris, vel bryoniæ, vel althæę decoctis, & miſtis cum pinguedine, & ex radice dragonteę, quę eſt fortioris reſolutionis: ſint autem et miſta mollificantia dicta, & theyri, & proprie de radice eius ſicca cum aceto emplaſtrata curat apoſtemata dura petrificata. Tertia res completur regimine, ſit autem humectatiuo ſupra noto, & proprie ex radice althæę cum adipe defecta decocta, & extenuatiuo, ſeu exiccatiuo miſta ſecundũ tempora variatum, vt tempore mollificationis ad humectationẽ tendat; tẽpore vero reſolutionis, ad ſiccitatẽ.

Nota.

De * ſcirrho ſplenis. Cap. 3.

* ſcirrho.

CVra ſcirrhi dicta, eſt cura eius inquantũ ſcirrhus, & prout conſimilis membri eſt. Curam vero eius, prout officialis membri eſt, nunc placet dicere, exiſtentibus inquam quibuſdam organicis maxime aptis ſcirrhari membris, altero quidem propter lutoſam ſubſtantiam craſſam, & denſam coagulantes tranſitus eius, & vias, vt hepate: altero propter craſſitiem cibi, quo nutritur, vt ſplene, altero propter vtrumque, vt renibus, de cura ſcirrhi in eorum vnoquoque dicendum, quòd breuiter gratia indicationis ſumendæ a natura particulæ, licet latius ſuperius ſunt.

Splenis itaque ſcirrhoſis prædictis trib. reb. perficitur cura fortitudine tamen differentibus, & loco; pharmaca enim incidẽtia cum remolliendo, & diaphorando, oportet eſſe fortiora prædictis cum ſplen ea toleret intriſanter, & non exterius miniſtrata, ſed etiam iuterius.

Sintque interius miniſtrata ex appropriatis, vt cortex capparis, radix ſcolopendriæ, & tamariſci radices, & ſummitates, & cortex ſalicis, tamariſci cortex, & ſummitates, ac flores, & folia fraxini, ſintq; in aceto decocta, vel præparata iu oxymelle.

Et exterius mollificantia præmiſſa ex vaporationibus cum aceto, & aliquo ex prædictis cum medullis, & adipibus. Et deinde ex eis cum gummis prædictis diaphorãtib. miſtis, ſintq; reiterata multoties cum frictione longa, manibus calefactis. Regimen quoque imponatur ſubtiliatiuum, aperitiuum, & eſt abſterſiuum viſceris. Contingit autem quandoq; tumidum, & durum fieri, nõ quia ſcirrhũ, ſed quia ventoſitate plenum, vt tangenti renitẽs videatur, neq; graue ipſum ſentiat patiens. Tali quidem non mollificantia conuenit miniſtrare, ſed quæcumque apta nata ſunt exiccando diaphorare, qualia ſunt ſimplicia, & compoſita, & ex ſimplicib. eſt flos ſalis extrorſum ſuperpoſitus ſpleni, & cõpoſitis, quale eſt, quod per ab- E ſynthium emplaſtratum cum ſpica. primo fit. deindẽ quale eſt quod per ſulphur plus, & alumen minus. in talib. enim diaphoreticis oportet dominari modicum, aut aliquid miſcere ſtypticantis, & exiccantis.

De ſcirrho hepatis. Cap. 4.

HEpatis vero ſcirrhoſim incipientẽ ſanare eſt poſſibile plurimum, extenſum vero, quaſi in plures dies impoſſibile eſt ſanare. pereunt autem plures in tempore ampliori, & quidam, quibus melius ſecedit vẽter, pereũt cito. Manifeſtum eſt autem, quòd ſufficienter orificia ſunt conſtricta vaſorum tranſmittentium nutrimẽtum ab hepatis ſima ad gibbum.

Incipientem itaque ſchiroſim in eo pharmaca, quæ illius phlegmones liberabant prædicta: non enim tolerat virtus hęc pharmaca fortia, quemadmodum ſplen. ſuper miſcere ergo oportet his, quæ illi propter eius phlegmonem adducunt, mollificantia. Erunt autẽ, quæ ex abſyn- F thij extremitatibus, & myrobalanorum expreſſione, & olei nardini ſpicati conficiuntur adhuc, & maſticini, & mellini, & myrtini. hoc igitur, & thus, ammoniacũ, & bdellium, & prædictæ pinguedines miſtæ incidere potentia, factum in hepate ſanabunt ſcirrhum, cum his ſimul, quæ potantur, & pharmacis deoppilantibus, & expurgantibus hepar cum congrua diæta ad hanc intentionem tendente. Sunt autem, & hæc quæ in renibus lapidem frangentia ſuper miſtis ex aliquibus diureticis, quæ ſunt nota.

De glandulis, & earum, quæ illius generis ſunt, & puſtulis glanduloſis. Cap. 5.

GLandula nomen eſt membri, vt ſuperius dictũ eſt, & nomen eſt ægritudinis ipſius, vt apoſtematis, & tumoris prout aſſumitur hic. Glandulæ ergo ex apoſtematibus ſunt phlegmaticis, ſi molles ſint, ſi vero à principio duræ, ex melancholicis, de quibus (Chriſto duce) Nota. G infra dicemus. Et quidem ab apoſtematibus differunt, quoniam ſunt ſeparatæ à membris, in quibus ſiunt, & mobiles; apoſtemata vero ſunt ipſis affixa, & tamen generantur præter naturam. In quibuſdam membris glandulæ ipſæ tumentes ſunt adeo, vt ſint ſicut auellana, vel nux, & maiores, vt in vola manus, & ſupra frontem, & ſeparantur, cum premuntur, deinde redeunt multoties, & quandoque non redeunt, & quandoq; poſt aurem, & in collo, & ſunt vocatæ * frigulæ. * Frigulæ.

Cauſa eius exterior eſt ſuperfluitas phlegmatica ſuper infuſa eis à circumſtantib. membris ſcilicet neruis, & panniculis, prout ſupra in cura apoſtematis eſt dictum.

Signa vero ſunt, quoniam mobiles ſunt, & molles, ac parui doloris. Et cura eius in fronte, vel vola manus eſt, vt redeat, & non redeat. Et eſt duæ res, mollificare, & digerere, deinde euacuare, & reſoluere. Primam complent mundificantia, ex quib. eſt ammoniacũ in aceto diſſolutum, & ſuper lamina plumbea inunctum, quæ ſuperpo- H natur illi, & conſtringatur. Quòd ſi non recedat frangatur, & teratur cõpreſſione, ac ſuperligatione prædictæ laminæ, ꝙ ſi non recedat, ſcindatur cutis. & extrahatur, deinde inciſio cutis ſanetur. Et quidam perforãt, & cum cauſtico pharmaco paulatim corrodẽdo cõſumunt; melius autem eſt cum inciſione, quoniam vlcus minus efficit, & cicatrix minor relinquitur. Cura vero eius, quæ in collo exiſtit, & poſt aurem, eſt cura apoſtematum glanduloſorum, & adenarum ſuperius dicta. Et ex appropriatis ei eſt cinis limaciarum confectus cum adipe antiqua, aut ſalita, nulla quidem medicina eſt ei par. Et iterum cinis muſtellæ permiſta eius cerebro cum oleo de lilio, & antiquatur, & detur, confert etiam ſcrophulis. Contingunt quandoque puſtulæ glanduloſæ in membris, & cura earum eſt cum compreſſione prædictæ.

De nodis. Cap. 6.

NOdi ex apoſtematibus ſunt ſcirrhoſis, & duris. Et Cauſa. cauſa eius interior eſt phlegmatis craſſi, & viſcoſi

diſcurſus

diſcurſus ad aliquam ſuperficialem particulam corporis; plurimum ad dorſum, manus, & pedes, & iuxta iuncturas, cuius obuiatio, & durities facit, vt de melancholicorũ genere licet ex phlegmate fiat, in principio cuius pars ſubtilis exiſtit reſoluta, & craſſa dura remanſit, quare inter melancholica quandoq; numeratur, & plurimum durus eſt, & quandoque eſt ſicut caro, aut puls, aut mel, aut aliud non durum valde, & proprie cum in curuaturis iuncturarum eueniens. Et quædam ſpecies eius eſt glandularum duarum, quę ſunt ſimiles alchiliæ. Et quandoq; accidit, vt nodetur neruus, & aſſimiletur nodo, licet nodus non ſit. Et enim differt à nodo, eo quod non ſeparatur ab omni parte, nec à lõgitudine, nec à dextra, nec a ſiniſtra. Et quandoq; accidit à cauſa exteriori, vt a percuſſione, quod ſimulatur nodo, & rotundus, albus, ſimilis capiti claui eueniens in pedibus, & plantis pedum plurimum, & poſt curationem exiturarum, & eſt prohibens inceſſum. Cumque curatur in principio conſtrictura ſuperpoſita, reſoluitur, & deletur, nec redit. In proceſſu vero oportet incidatur, & extrahatur, vel curetur,

Nota. vt cancer. Et eſt differens a glandula molli in ſuo principio, & dura in ſui fine, quoniam glandula eſt mobilis ſeparata a membro cum coopertorio, ſeu folliculo ſuo. Nodus eſt magis cum eo in membro, & eſt magis durus neruoſus, & doloroſus, & cum compreſſione ſpargitur, & non redit, alia vero non.

Cura glandularum nodoſarum, vel nodorum glanduloſorum dicta eſt ſupra immediate. Et quidem cura nodorum cæterorum ſimilis eſt illi. Completur enim mollificantium præmiſſione, & digerentium, & deinde compreſſione forti frangente, & contrahente laminæ plumbeæ ſuper ipſum, vt ibi ſupra dictum eſt, & vltimo perforatione, & inciſione, & quidem perforatio fiat cum pharmacis cauſticis, quæ dicentur infra (auſiliante Chriſto) & cum præmiſſione euaporationis alicuius calidi, & emplaſtratione cum mollificantibus, deinde auferatur

* cyſt. ſimul cum * chiſt; & ſi non cum alio, ſaltem cum vncinis, & excorietur, vt nihil de eo remaneat, quoniam redit. ſi ergo aliquid remaneat de eo ponatur emplaſtrum cauſticum, quod melius eſt. Inciſio autem fiat prout Antillus dixit. Inquit enim tende cutim, quæ eſt ſupra nodum cum manu ſua, vel miniſter tendat manu ſua, quantum poſſibile eſt, ita quòd cyſtis non tendatur cum ea, quod ſi tendatur caute incide cutem, & cyſtis nodi nõ incidatur, quoniam illud eſt, quod te prohibet vltimare excoriationem. Cum ergo incideris, & appareat tibi cyſtis nodi, extende latera cutis retro cum vncinis, & incipe excoriare cyſtim à carne circumſtante cum vnguibus, aut inſtrumento, donec egrediatur cyſtis ſana cum nodo, qui in ventre eius eſt, quòd ſi aliquid de cyſti remaneat, quia abſcindatur, vel rumpatur, tunc extracto illo, quod potuit extrahi, ſuper illud, quod remanſit, redibit nodus maior. Cum ergo totus nodus cum tota eius cyſti fuerit expulſus, ſi cutis non ſuperfluat à loco vulneris propter paruitatem nodi tũc abſterge ſanguinem, & ablue vulnus cum mellis aqua, & ſue eam, & incarna, & magnificatur ſuper ipſum plurimum, propter magnitudinem, & compreſſionem nodi, tunc abſcinde radicem eius totam, deindè cura. Et ſi nodus eſt vicinus neruo, vel venæ, & eſt de illis, quæ excoriantur tunc excoriare ipſum eſt neceſſarium, ita quòd neruus, vel arteria non lædatur, quoniam facit acidere ſpaſmum. Et in mellino quidem etiam ſolicitus ſis, vt extrahatur cum cyſti integra, ne rumpatur, quoniam ea rupta egreſſio eius eſt difficilis. ſi vero accidat, vt rumpatur, rectum eſt, vt excorietur, & ſtringatur, ligetur cum ligamentis, & ſi currat ex eo ſanguis plurimus, confortetur patiens, ne cadat in defectionem, & ſyncopim, quod ſi cadat, cura enim cura ſyncopis. Et ſi quidem timeat, neq; toleret excoriationem, neq; medicamen acutum, ſed perforationem tantum, in tali perforatione facta extrahatur quod egreditur acile, neque præſumas de cyſti cum excoriatione, vel medicamine acuto extrahendo, immo pone in illo poſtquam egreditur illud, quod

A potuit, oleum cum butyro calido, nam cum cyſtis putrefit, egreditur per ſe. Et bona medicatione mellini ſanioſi, eſt vt euaporetur cum aliquo calido, deinde emplaſtretur cum aliquo paſſula. enu. deinde excorietur cutis, & ponatur medicamen acutum; efficit enim, vt non redeat, quale eſt calx, ſapo, & cinis, & illa quæ currunt curſu eorum, quæ dicta ſunt de erumpentib. exituras. Glandulas autem quæ ſunt velut alchilia, & ſunt ſpecies nodi, extrahe, ſi poſſibile eſt abſque nocumento neruorum, & vicinorum membrorum, & ſi ſint in loco vicino chordis, & neruis, vt in manu, vel pede, ſupra ipſum, non extrahas ipſas, quoniam facit cadere patientem in ſpaſmum: immo contere ipſum, & ſtringe ſuper ipſum rem cui ſit grauitas cũ maturatione, vt eſt lamina plumbea vncta. Et ſignum ſufficientis compreſſionis eſt, vt ſtupefiat membrum. Medicamen bonum, & eſt Abub. ex acutis. ℞. calcis. drach. iiij. fęcis vini aduſtæ drach. ij. nitri. drach. i. feruean in aqua cineris feruitionibus paucis, & ponatur in ampulla de plumbo, & teratur ſemper,
B ne excoquatur. Aliud bonum nodis, & glandulis, & ſimilibus. Rec. arſenici rubei, ellebori, ana P. i. corti. æris P. iiij. & fiat linimentum cum oleo roſ.

Emplaſtrum bonum Raſis, & etiam in mellino, & in omnib. exituris calidis, in quibus eſt humor calidus leuis. Rec. galbani, bdellij, ſordities vaſis apum, & glutinis albotin, ana partes æquales.

De apoſtemate ventoſo, quod inflatiuum dicitur. Cap. 7.

Apoſtema vẽtoſum tumor eſt inflatiuus membris præter naturam eueniens. Et quidem alius eſt, qui fit a vapore leui, facile reſolubilis, & alius eſt, qui a craſſo aggregato in membro, & inflatio dicitur. Et eſt duplex. vna quæ ex ipſo ſpiritu craſſo fit aggregato in membrorum, vel viſcerum vacuitatibus conſtipatis, vt ſtomachi, inteſtinorum; vel inter renes, ac ipſa, vt in colica, &
C iliaca accidit, & tympanite; & dicta eſt inflatio proprie, habens percuſſiones, & impetus apud infirmi ſenſum, vel medici, perceptas propter motum illius in ſpacio, quo continetur amplo, & infuſione eius, & trãſitum ſubitum, & in vacuitates illas a membris, a quibus generantur, vt in colica, & iliaca cum vehement dolore proprie eſt ſentire, de cuius cura in prima ſectione eſt dictum. Alia eſt ex ipſo ſpiritu, ſubito, vel paulatim influxo a nutritiuis membris ad aliquem locum, ſeparante inter adhærentiam ſuarum contiguarum partium, vel eius medio aggregato, ſicut cum inter muſculos, & cutem conſtipatam in poris cooperientem eos aggregatur; aut inter oſſa, & membranam eorum, & inter neruos, vel chordas, vel iuncturalia membra, aut in eius ſubſtantia aggregato, vt inter ſubſtantiam muſculorum, quæ quia extendendo eleuat in tumorem, dicta eſt apoſtema, proprie habens a prædicta differentiam, quoniam in hac ventoſitate eſt quieta, quia intercluſa in ſtricto, & cum
D reſiſtentia tactui, & dolore propter tenſionem ad differentiam * vndimiæ, in qua nec dolor, nec reſiſtentia eſt, * oedematu. ſed ceſſio cum remanentia impreſſionis in loco, de cuius cura ad præſens intendimus.

Cura eius eſt quatuor res communes omni inflationi, quæ ſecundum viſcera, ſiue ſecũdum collum aliquid extiterit. Prima eſt doloris ſedatio. Completur autem calidis anodynis, & illis proprie, quæcumque virtutem extenuatiuam, & reſolutiuam craſſi, & ventoſi ſpiritus habent, & reſolutiuam. Qualia ſunt proprie calefactoria Hippo. ſicca, ex ſale, & milio propter ſuauitatem ſuam, vel ex ſale, & ſulphure, & ſimilibus, vel alia humida, & mediocria. Secunda eſt regimen. Completur vero cum extenuatiua diæta miſtionem habente alicuius reſolutiui ventoſi ſpiritus, & commouens ipſum, quæ ex prædicta eſt nota. Tertia eſt euacuatio ventoſi humoris, & ventoſitatis a membris ex quibus influat talibus extremitatibus forte.

Completur vero cum his, quæ dicta ſunt ſupra ſectio-

ne prima de cura inflationis. Quarta eſt expulſio eius de E loco, in quo aggregata exiſtit. Completur vero cum his, quæ ſpiritus ventoſi craſſitiem attenuant, & cutis, ſeu membri, in quo eſt interclusus, & conſtrictus tenetur, poros aperiunt, quæ calida ſunt, & ſicca, & plura, differentia tamen ſecundum ventoſitatem ſpiritus, & particularum differentiam in conſiſtentia a natura; adhuc vero, & cauſarum, ac miſtionis, & temporum ipſius, differentiam ſecundum conſiſtentiam ſpiritus, quia craſſi, vel ſubtilis, ſecundum particularum vero naturam, vel ſecundum ſitum profundum, ſicut cum inter oſſa, & membranam cooperientē ipſum fuerit interclusa; aut ſuperficialem, vt cum inter lacertum, & cutē exiſtat; vel ſecundum membri ſubſtantiam ſolidam, vt neruos, * tenontas, & iuncturas, vel raram, vt cum fuerit in lacerti ſubſtantia. Adhuc vero in parte eius, quæ magis neruoſa, & ſenſibilis eſt, & quæ minus. Nā exiſtente ventoſo ſpiritu craſſo fortiora expediūt quàm exiſtente ſubtili; exiſtente vero in profundo, fortiora ſunt neceſſaria, & leptomeris ſubſtantiæ, quam ſi in ſuperficie ſit aggregatus. Qualia ſunt ex oleis rutaceum, coſtinum, & enula de piperibus, de ſpica, de caſtoreo, de terebinthina, de lauro, & apoſtolorum, & ſimilia. Suntque neceſſaria quandoque quæ ex profundo ad ſuperficiem trahunt, vt eſt frictio dura, ventoſatio cum ſufficienti flamma, & pharmaca trahentia de profundo, vt ſunt emplaſtra de cypero, ſem. vrticæ, granis lauri, & ſimilibus, cum melle, & quæ ex ſinapi, & alijs adurentibus fiunt. Si quoq; in membro duræ, & ſolidæ ſubſtantiç ſit, fortiora conueniunt, & ſubtiliora quam ſi in membro raræ ſubſtantiæ, vt muſculus eſt, & eius pars proprie, quæ circa mediū eius, quæ enim circa iūcturas pars eius eſt neruoſior, & durior. in tali enim membro raræ ſubſtantiæ ſenſibilis, talia alienentur omnimode, ne terreantur ab eis, & fugiant, & maxime cum talis inflatio acciderit in lacertis propter attractionē, vel plagam, quæ accidit eis, vel quid phlegmonis fuerit ei miſtum; tunc enim cum medicinis reſolutiuis miſta ſint ex dolore ſedantibus aliqua. Qualia ſunt quę ex rob concuſſo cum oleo habente virtutem reſolutiuam, vt oleum anethinum, chamæmelinum, & ſimilia, in quibus infuſa ſit lana ſuccida; & ſuccus ipſius, adminiſtrentur tepida, & ad caliditatem declinantia, & ne permittantur infrigidari; frigidum enim nocet eis, & demum quale ſit ex ſapone, vino, oleo, & aceto; mitigat enim dolorem, repellit ſtypticando, & reſoluit.

Quod ſi dolor cum phlegmone fuerit illic a principio, tunc adminiſtra reſoluentia olea, in quib. ſedatio eſt doloris cum prohibitione, ſeu repercuſſione aliqua a principio, ſicut oleum violarum, vel roſ. cum virtute olei anethini, vt repellendo, & ſedando dolorē reſoluat, & quando inuenitur alienatio aliqua, per ea addatur illud, quod addit ad reſoluendum, ſicut vinum nigrum, vel ſtypticū, vel coctum, & acetum, quod virtutem apneruſticam, & reſolutiuam habet. In dorſo vero facto muſculo licet tibi addere ſaponem, non exiſtente eo, adde aſſoniam. i. ſpumam maris; non ſit autem lapideum, ſed molle, & rarum, & album, quoniam cito reſoluitur, & eſt leptomeron maxime. Deinde cinis addatur, ſi talis ventoſitas, & inflatio neglecta fuerit, & moratur diu, primum quidem vtens pharmaco per ſaponem facto, ſecundo vero aliquo emplaſtrorum, quæ ex leptomeris, & reſoluentibus ſint fortibus, & miſtis mollificatiuis, quorum tibi hic aliqua numerantur.

Emplaſtrum reſolutiuum ventoſitatis interclusæ in membris chordoſis, neruoſis, & lacertoſis. ℞. ſordiciei balnei, quæ ponatur cum aqua in patella, calcis non extinctæ ſecundum quantitatem, qua proueniat ſpiſſitudo ſicut lutum, & liniatur cum eo, & quandoque fit illud cum vino.

Aliud. ℞. hyſſopi ſiccæ, teratur, & puluerizetur ſuper ceratum factū ex cera, & oleo anethino, & emplaſtretur.

Aliud Gal. ad idem. ℞. * certam * atq; miſtam fac bullire, & cola primo, & fiat pura, deinde rurſus mittens in ollam calcem non extinctam lenem, vt farinam miſce, donec ſit vnctuoſa ſubſtantia, deinde emplaſtra.

tendones. *terram.* *aquam.*

Aliud. ℞. picis, reſinæ, terebinthinæ, & confice cū pinguedine leonina, & taurina. Aliud. ℞. glutinis, calcis, fici ſylueſtris, vel cineris eius, confice cum vino, vel pinguedine leonina. Si vero apoſtema, ſeu inflatio ex vapore leui ſit, curabitur cum leuioribus ex extenuantibus, quales ſunt ſpongiæ in aqua anethi, aniſi, & ſeniculi, & carui, & cum oleis leuibus, quale eſt anethinum, de ſemine lini, de ſchænantho, & ſimilibus.

De apoſtemate aquoſo. Cap. 8.

APoſtema aquoſum eſt hydropiſis aſcites, & ramex aquoſa eſt cū in membrorum præexiſtente in concauo intermedio, in eis aquoſitas congregata, & aliud in quo aquoſitas congregata exiſtit non in vacuo præexiſtente in eorum intermedio, ſed inter ſubſtantiam membri, & membranam cooperientē ipſam, quemadmodū F in hepate, & ſplene per anatomiam videmus ampullas fieri, quib. eruptis aqua egreditur ſuper, de quib. ſectione prima eſt dictum. Et quandoq; eſt inter duas tunicas cutis, ſeu, duas cutes, vt cum aliquam ampullā, ſeu veſicam plenam aquam in manu, vel pede fieri videmus, ſicut etiam in peripneumonicis contingit, vt Hip. in prognoſticis dixit. Et cura eius eſt duæ res. Prima eſt euacuatio. cōpletur autem perforatione. Secunda eſt perforationis curatio. Completur autem veſicæ, & cutis abſciſſione. deinde conglutinatione, ſeu cicatrizatione, & induratione ſubterioris cutis, quod cum ſiccātib. fiet. Et ex appropriatis, & conuenientibus ei eſt ſordicies balnei, ſiue ventoſa, ſiue aquoſa ſit, & proprie ſi cum ſpongia ſuperponatur, & expreſſus emplaſtratus extenuat ramicem.

De dubelati frigidis comprehendentibus humores mucoſos, gypſeos, lapideos, & arenoſos, & capillares, & alios. Cap. 9.

G DVbelet nomen duob. modis accipitur, generaliter, & ſpecialiter. Generaliter quidem ad omne apoſtema cuiuſcumque generis ſit aggregans materiam in loco vlcerato, ſeu continuitatis ſolutæ ipſius membri, in quo eſt, ſiue à principio incipiat apoſtema calidum cum aggregatione materiæ in eo, ac ſolutione tali, ſiue apud ſtatum eſſentiæ, & tumoris ſui, & exitura eſt illius generis. Eſt enim exitura proprie apoſtema calidum aggregans materiam in loco continuitatis ſolutæ, ſeu cupo, & ſit ei caput acutum, vt conuertatur in ſaniem, deinde generatur, & maturatur ſanies, deinde rumpitur. Et modus eſt etiam aggregans materiam, vt induteſcat, non vt conuertatur in ſaniem, de quibus ſuperius dictum eſt. Proprie vero nomen adubelati cadit, ſeu dicitur, de apoſtemate aggregante, & comprehendente in regione, ſeu loco intermedio ſolutæ continuitatis apoſtematæ particulæ res diuerſi generis, ſicut humores mucoſos gypſeos, & lapideos, arenoſos, & capillares, ſuſeos, car- H bones, oſtracos, lutum, amuſcam, & tumbos, & ſimilia. Talis autem apoſtematis diſpoſitio prouenit, vel tranſitione phlegmonum, & eryſipelatum multarum in ipſam, vel ſine his, ex abundantia humorum aliquorum, vel ſpumoſorum vaporum aggregatorum in ea regione intermedia apoſtemoſæ particulæ, ſiue ex ipſa particula, ſiue patiente, ſiue ex alijs ſuperfluentibus illius. Cum igitur locus intermedius apoſtematum particularū repletus fuerit talib. humoribus, & ſic longo perſiſtens tempore humores ipſi ex diuturnitate temporis multiformes alterationes recipiens, vnde prædictæ res diuerſi generis producuntur. fiunt autem ſecundum viſcera, & ſecundum ſuperficiem cutis talia apoſtemata.

Signa. Eorum vero quæ in ſuperficie cutis fiunt cognitio eſt facilis, ſanatio vero difficilis. Cognoſcuntur autem * parata, vt ex tactu ipſorum inuenire eſt, & ſentire eſt in eis diuerſitatem corporum prædictorum, diſtinctorum mollitie, & duritie, & ſubtilitate, & craſſitie. *Signa.* ** apoſtema quod.*

Cura vero eorum fit per inciſionem, & extractionem illorum,

illorum, & per pharmaca exterius ſuperpoſita. & attrahentia, & educentia, quale eſt emplaſtrum de fermento proprie dicto in antidotario noſtro abſque his, quæ ſumuntur interius, quemadmodum ea, quæ ex talibus ſecundum profunditatem ſiunt, & maxime ſecundum viſcera; ſunt enim tanquam inculta difficile cognoſcibilia, & curabilia, quæ indigent medicinis non ſolum exterius applicatis, ſed ebibitis, erumpentibus magis, & mundificantibus, incarnantibus, & conſolidantibus, quales in prima ſectione ſunt communiter dictæ.

S V M M A IV.

Particula ſecunda, ſectionis ſecunda, quæ de medicinis apoſtematum melancholicorum, continens. Cap. 3.

De apoſtematibus duris, ex quibus ſunt ſcrophulæ, & bocia. Cap. 1. fol. 156
De cancro. Cap. 2. 157
De lepra. Cap. 3. 157

De apoſtematibus duris, ex quibus ſunt ſcrophulæ, & bocia. Cap. 1.

DVrities glandulæ duræ ex apoſtematib. melancholicis ſunt, & cancer differẽtes inter ſe, durities glandulæ, vt ſupra dictum eſt, & ipſæ a cancro, vt in ſequenti dicetur cap.

Et quidem durities inter ſe differt, quo ad aduentũ ipſius, & locum, ſeu membrum. Quo ad aduentum. n. quia quandoq; fit incipiendo, cum ab humore melancholico fit, ſiue generato, & aggregato in particula patiente, ſiue ei à toto corpore, hepate, vel ſplene influxo, & fit plurimũ permutatio ex alijs apoſtematibus per naturam, vel errorem medici in duriciem permutantis, vt ſuperius dictum eſt. Quo ad locum vero, ſeu mẽbrum. Nam alia fit in iuncturis, de qua in prima ſectione dictum eſt, alia in hepate, vel renibus, de quibus hic ſupra dictum eſt.

Glandulæ quoque inter ſe differunt. Aliæ enim ſunt adenes. Aliæ ſunt glandulæ generaliter dictę, vt hic ſupra dictum eſt. Et ſiquidem apoſtementur duræ, vel primo molliter, deinde dureſcant dictæ ſunt ſcrophulæ in plurali. Scrophulę quidẽ, quia plurimum accidunt ſcrophis, & porcis. In plurali vero, quoniam plurimum fit, & incipit vna magna, deinde generantur plures, & ſunt ordinatæ, ac ſi eſſent in cingulo pendente ex collo ad alterã partium, & quandoque ſunt, vt racemus combinatæ, omnes tamen duræ, & * ſcrotizatæ, vt quia ſcrophulæ non ſint aliud niſi ſcortizatæ glandulæ. Et de ſcrophulis ſunt quibus dolor non aſſociatur, & ſunt incurabiles, & ſunt in quibus dolor aſſociatur, & tamen ſunt difficilis curationis, per mollificantia, & reſoluentia, quare neceſſaria eſt maturatio, & putrefactio.

Scrophulæ quid, & vnde. — ** ſcirrhoſatæ;*

Et magis diſpoſiti ad incurrendũ ſcrophulas ſunt habẽtes capita humida, & proinde loca in quibus magis generantur, ſunt collũ, & ſubaxillæ, pp caliditatem loci, ſtricturam, & occultationẽ reſoluentem ſubtile humidum, & dimittentẽ induratum craſſum eius. Et plurimum accidunt infantibus, & ſunt ſaluiores, & raro iuuenibus, & ſunt peiores. Et quandoq; fit durities in neruis, & lacertis, qui ſunt in gula, & quibuſdã glandulis intermiſſis eis ita, vt augeatur paulatim, & dicitur bocium ad ſimilitudinẽ butorum. Accidit autẽ prædictis capita habentibus humida apud labores, & portantib. onera ſuper caput, & mulierib. apud partus expreſſionem. Et quandoque eſt morb. regionalis, & hęreditarius procedens ad genitos.

Corpora præparata ad ſcrophulas.

Cura vero ſcrophularum ipſarum, & bocij eſt cõmunis, et propria. Communis ab eſſentia paſſionis ſumitur, quæ durities eſt, ſeu durũ apoſtema. Propria vero à natura particulæ, in qua ſcrophulę fiunt, & bocium. Cõſiſtebat enim cõis cura duritiei ſeu ſclirosis omnis inquantũ huiuſmdi in tribus. Primo in euacuatione totius corporis, vel mẽbri, ab humore, à quo generationẽ habuit, & recipere poſſet augmentũ ſufficiens, & illud cum ſolutione ventris forti, educente phlegma craſſum, vel melancholiam, vel vtrimq; à remotis. Et ex ſimplicibus, & proprie A agarico, elleboro, & turbith cõfortato cũ zingib. & compoſitis, & proprie pilulis cochijs, vel de hiera, & pilulis Hipp. & de gummis, & proprie de euphorbio pręcedente digeſtione, & vomitu cum melle de floribus geneſtrę, & cum phlebotomia, ſi fuerit neceſſaria de cephalica. Et ſecundo in euacuatione materiæ induratæ in parte ſcliratæ, complenda cum mollificantibus, & reſoluentibus ſimul miſtis, vel alternatim miniſtratis, diuerſificatis in virtute, potentia, & qualitate ſubſtantiæ ſecundum diuerſitatem materiæ in craſſitie, & duritie ſecundum magis, & minus, vt quia dura fuerit à principio, vel poſtmodum acquiſita, & ſecundum naturam particulæ variam in raritate, & ſpiſſitudine ſubſtantiæ, atque poſitione ipſius in ſuperficiali, ſeu profunda.

De cura.

Et quidem ſcrophulæ cum ſit glandularum raræ ſubſtantiæ, & in ſuperficie poſitarum durities, & * ſcliroſitas euacuatio duritiei, & materiæ induratæ in eis dupliciter habet compleri. Primo cum mollificantibus, & diaB phoreticis, ſi ſufficientes ſint, vt in quibuſdam * ſcliris eſt videre ſimilibus frequenter. Secundo, ſi illæ non ſunt ſufficientes, inciſione cum ferro, putrefacientibus pharmacis educatur cum velamine, vt redeat iterum, niſi fuerint magnæ, quoniam perducunt ad vlcerationem, quare expedit, vt cum ſubtili regantur regimine, & mollificantibus, & reſolutiuis, neque ventoſentur, vt durities aliarum partium, quoniam educi ſubtilem ſanguinem ventoſatio, & ſcrophulas ſeparatas magnificatas relinquit. Et ex appropriatis ſunt acetoſa emplaſtra ſuſpenſa ad collum.

** ſcirrhoſitas.* — ** ſcirrhis.*

Aduertendum tamen ad naturam particularum, ſeu glandularum, nam ſiquidem ſint ex facientibus operationem, vel iuuamentum in ſuperfluitates à principalib. colligendo, cura ſeu euacuatio. primo modo eſt facienda ſola, ſecundum modum nullatenus acceptando; eſt enim priuatio in eo operationis, vel iuuamenti, & inciſio circumadiacentium neruorũ, & venarum adiacentiũ inC uolutatũ in eis, ex quorum inciſione grande ſequitur nocumentum iuuamento maius. Et in bocio multo maius propter ſuas arterias, & venas quidem, & arterias intermiſſas lacertis, & neruis in gula cum quantitate maiori; vt infra dicetur. Ob quam rem loco inciſionis conſueuerunt quidam reſoluentia, & exiccantia fortiter ad euaporationis modum, & retentionis in ore poſt prędicta ſalia patientibus miniſtrare, & alia localia remedia, quæ dicentur, quas ſi in principio ſint, & paruæ, curare vidimus; procedentes vero, & magnificatas non, & proprie bocium. Si autem ſint ex præſtantibus iuuamentũ in replendo vacuum aliorum; vbi primus modus euacuationis non ſufficiat, ſecundus eſt tentandus, cum ſit in eo iuuamentum maius incomparabiliter nocumento.

Tertio autem conſiſtebant ex regimine. ſit autem ſubtiliatiuum ad ſiccitatem tendens. Aer ergo eius calefiat temperate, & exiccetur cum igne, & fumigijs ex ſandaracha, thure, ligno aloes, & alchitram. Exerciterur peditando mane, & ſero ante cibum, deinde cibetur pane D furfuraceo, & miliaceo, ſicco, non madefacto in brodijs, quæ fugiat præter brodium cicerum. Carnes eius ſint ex animalibus ſiccis, & montanis, & pedeſtribus, & volatilibus, aſſatis, vel elixis ſine iure ſumptis. Et vinum ſit album, ſubtile, ſtypticum, cum ferrea aqua, & vtatur cum fructibus ſiccis, & caricis, paſſulis, & baccis, vitet recentes, & humidos, & herbas, vtatur ſalſamento ex ſale ſacerdotali, quod ponit Nicolaus in antidotario ſuo, & ſpeciebus. Recipe cubebarum, nucis muſc. cinnamomi, zingi. ligni aloes, macis, ſpicæ, garyoph. cardamomi maioris; ana quantitatem quamuis, & vnam partem coriandri præparati. Vitet repletionem, crapulam, & nauſeatiuam ſatietatem: de ſero vero minuat cœnam ſuam, & toleret famem, & ſitim, quantum poteſt. Poſt cibum quieſcat, & de nocte tantum dormiat poſt deſcenſum cibi. Vitet ventris conſtipationem, iram & animæ accidentia naturam extenuantia. Vitet quoq; cibaria craſſa, & melancholica, & potum aquæ ſuper ea, & vina fumoſa, & pura, & abhorreat omnia caput replentia, & omnia

Diæta.

quæ trahunt materiam ad caput, vt eſt ſol, & ⁀, locutio plurima, ira, & rixa, & capitis dolor, quæ faciunt currere materias ad ipſum, ſicut externere ſe ſuper faciem, & curuare ſe ſuper genua prolixe, & habere puluinar planum, & quæ faciunt catarrhizare ali ipſo inferius materiam, ſicut eſt ſtare ſub dio, & lumine lunæ, & in aere frigido, & humido, vel auſtrino, cui ſuccedit Borealis. E

Puluis ad bocium. Et de localibus remedijs, quibus ad ſcrophularum curam vtimur, & bocij, quædam per aurem immittuntur, quædam retinentur in ore, quædam euaporantur cum receptione vaporis in loco, quædam inunguntur, & quædam emplaſtrantur. Per aurem immittuntur oleum de been, & cucumeris aſinini, quoniam reſoluit ipſas. Ex retentis vero in ore, & bocio proprie eſt puluis oſtracorum aduſtorum, qui eſt. Recip. crucem marinam, palmam marinam, ſpongiam, pallam marinam, * ſciricum marinum, corium marinum, os ſepiarum, porcellos marinos, vmbilicos marinos, omnia recludantur in olla noua, & apponantur ad ignem, donec ſint ſicca, & quaſi aduſta, deinde terantur, & cribellentur. Et accipiatur de eorum puluere. vnc. iij. & pulueris piperis. vnc. iij. & miſceantur cum mellis deſpumati lib. iij. & reliquus puluis reſeruetur. De cõfecto autem ſumat mane cochlear vnum tenendo in ore, & ſicut diſſoluitur, ita tranſſumat cochlear vnum, & ſimiliter ſicut diſſoluitur humiditas, & ſaliua, ita ſpuat. ** ſpinam.* F

Ex euaporantibus eſt, vt euaporentur ſcrophulæ, & bocia, ex aqua capil. vene. & chamæmeli, & radices althæ, & cucu. aſinini. Deinde recipiat vaporem per os in loco proprie ex lapide reſultante molari, vel marcheſita ignito extincto, vel aqua ferrea, vel aceto forti, & ⁀, manu premente tangatur, & hoc in diminutione lunæ, & hora coniunctionis propriæ. Ex inungendis ſunt, vt poſt euaporationem vngatur cum ſimplici, vt ex oleis de been, vel compoſitis vngatur, & vnguento hyſſopi deſcriptione certi per xv. dies, & per interualla trium dierum ⁀. G

Vnguen. Item euaporetur cum lapide molari, vel marcheſita ignito, ſuperaſperſis prædictis. Deinde vngatur cum hoc vnguento. ℞. ſpumæ maris, ſalis communis. ana vnc. s. ſulphu. litij, ana vnc. s. foliorum naſturcij, foliorum lauri, ana. vnc. s. teſticuli canis dra. i. terantur, & conficiantur cum melle, & oleo narciſſi, & vngatur mane, vel ſero quolibet ſemel.

Et ex his, quæ emplaſtrãtur ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ex ſimplicibus eſt emplaſtrum de coriãdro cum melle contrito, & ſimiliter emplaſtrum de radicibus cucumeris aſinini cum melle, & oleo de narciſſo, vel farina hordei, quoniam reſoluit illud, vel pix confecta cum caricis, aut cum ſcilla, aut cum radi. caulis, aut cum radice cappa. vel oleo de lilio, vel lupini cum aceto, & melle, & ſtercus vaccæ, decoctum cum aceto. Item aliud. ſtercus caprarum, & ouium montanarum cum vrina infantis, & ſtercus columbinum cum oleo.

Emplaſtra ad idem. Ex compoſitis aliud fortioris exiccationis. ℞. ſalis, nitri, baurach, aloes, ſanda. cyperi, corticum radicum ſola. corticum olibani, telæ aranei ana, terantur, & conficiantur cum aceto, & melle, et emplaſtrẽtur. Et ex emplaſtris reſoluentibus cum facilitate eſt emplaſtrum apoſtolicũ, relatum ad chriſtianos in ſcrophulis mortalibus ruptis, & emplaſtrum diachylon. Et quandoque permiſcentur cum hoc emplaſtro medicinæ ſimplices cum proprietate operante, ſicut eſt radix lilij, & ſtercus caprarum, & ouium, naſturcij, & radix cucumeris aſinini, & vuę montanæ, non quę cadunt ante maturationem, & albæ, & farina fabarum, & amygdalarum amararũ, & bdellium, quæ aggregatæ, ad illud miniſtrentur præcedente mollificatione cum euaporationibus, & vnguentis, & ceratis, & oleis ſimplicibus, & mixtis. H

Item emplaſtrum. Gal. reſoluens duritiem in hebdomada, vel tribus dieb. quod narrant ipſe in Megatechni. ℞. ſinapis, ſem. vrti. ſulphu. ſpumæ marinę, ariſto. ammonia. bdellij, olei antiqui, & communis, quod ſufficit.

E Item aliud. bonum. Recipe farinę fabarum, & hordei, pinguedinis porci, & vrſi, omnium. ana. P. i. radicum colocynthidis aluminis iameni, litij, picis, liquidæ, omniũ ana partem ſemis terantur, & miſceantur cum oleo antiquo, & pinguedine frixa, poſt liquefactionem pinguedinis, & picis in oleo.

Item aliud relatum ad Andromachũ. ℞. radicũ. capp. radicũ cau. lupini amari, fę. calcis, & nitri, an. admiſceantur cum pinguedine porci, & oleo antiquo, & melle.

Item aliud mirabile, & eſt Nicodemi. ℞. ſem. lini, fœnugræci, reſideant in vino, & addatur eis fimi columbini pars media.

Item aliud, & eſt Alchindi ad ſcrophulas, & bocium & ſimplex, quod eſt. ℞. oxymellis, ſcillæ cũ aqua morbellæ, ſ. ſcrophulariæ rad. & floribus geneſtæ, vel ſem. eius.

Aliud compoſitum, & eſt ſyrupus ex appropriatis, qui eſt. ℞. capil. vene. auriculæ inuris, hyſſopi, ſcabioſæ, meliſſæ, chamædryos, ſtœchados arab. acori, radicum morellæ, ana vnc. i. florum roriſmarini. geniſtæ, ana vnc. v. zucch. mellis roſ. ana lib. i. aceti ſcillitici vnc. iij. in pecta rara bulliant ſpeciæ, drach. i. nucis muſch. cinnamo. cubebarum, zingib. ana drac. ij. Doſis eſt vnc. ij. cum tepido mane. & ſeruato prædicto regimine purgetur cum pilulis Hip. de hiera Logodion, vel hiera colocynthidis cum agarico, & euphorbio. Pilulæ Hip. expertorum iuuamentorum ad hoc, & alia multa. ℞ galbani, oppo. ſarcocol. myrrhæ, ſagapeni, laccæ lotæ, terebinthinæ, aſa. fœti. antimonij, pyrethri, ſaxifragiæ, ammoniaci, cara. ana vnc. ij. agarici. anacardi, turbith, boracis interioris colocynthidis. caſiæ fiſtu. mundatæ, tamarindi, caſtorei, caraputiarum mundatarum, iuæ valde bonæ, dictami, ana dra. i. euphor. ſtyracis calamitæ, ſalis ammoniaci. eſulæ, polypodij, pentaphyli, ellebori albi, betonicæ, dragunteæ, medianæ corticum ſambuci, radicis ebul, pęoniæ, ſenæ, turbith, hermodacty. lapidis lazu. ariſto. long & ro. cocognidion quinque grana, myrob. mundatorũ, rhaba. rheu pontici, cyperi, ſatureiæ, thymi, epithy. auripigmenti, ſalis gemmæ, tartari, roſ. viol. maſt. cymini, ſe. apij, macis, petroſelini, aniſi, coſti, carui, phu, baſiliconis Alexandrini, ſinapis, baccarum lauri, ſemi. iuniperi, ſemi. hederæ, ana drac. ij. aloes ſuccotrini. dra. v. garyoph. nucis muſc. zingib. ligni alo. xyloaloes, ana drac. i. olei roſ. & muſcellini, ſambuci, & petrolæi, ana dra. vij. bene cocti, & bene ſpuman, tantumdem quantitatis medicinarum prędictarum, & tamdiu iaceat in lacticinio prædicto quamdiu totus imbibatur, & ſic mediocriter deſiccetur, facto tũc confice cum prædictis oleis, & cum bene coctum fuerit fiat magdaleon, & ſerua per menſem vnum, vel duos. vel tres, antequam des, & cum dare volueris fac pilulas ad modum ciceris, & da de ſero quinque, vel ſeptem ſtõ inanito; & cum multum antiquæ fuerint non valent, quare da plures. Et adde aliquid prædicti ſucci. Valent etiam contra dolorem ſtomachi, vt ſupra prima Sectione eſt dictum, & ſunt valde expertæ contra ægritudines antiquas totius corporis, & præcipue cõtra arthreticam antiquam quartanarijs, hemieraneis, aſthmaticis, iſchiaticis, ſtomachicis, iliacis, nephreticis, & calculoſis, ſcrophulis, & bocijs. poſt purgationem ſumatur therıaca ⁀ Andromachi cum vino calido. Item experta poſt purgationem prædictam, & ſufficientem mirabiliter reſoluens, & extenuans ſcrophulas, & bocias. ℞. radicũ aſphodilorum, radicum morellæ, radicum bryoniæ, ana lib. i. terantur craſſo modo, & bulliant in cacabo, pleno Græco antiquo, capacitatis lib. x. & bulliant vſq; ad conſumptionem medietatis, deinde colentur, & colatura reſeruetur, de qua ſumat omni mane. vnc. iij. Præterea ſciendum eſt quod interdum redeunt ſcrophulæ, quæ cœperunt extenuari, & reſolui ad diſpoſitionem ſuã primam. quare oportet, vt extenuatiuo regimine iterum purgentur. Et de eis ſunt. in quibus eſt carnoſitas, & in huiuſmodi oportet, vt conficiantur medicinæ calidæ corroſiuæ cum oleo, & dimittantur per aliquos dies; & deinde adminiſtreutur, & hoc in ſcrophulis frigidis. In ſcrophulis autem, quæ ſunt complexionis calidæ non oportet, vt

Syrupus ad idem. F G H

tet, vt ſuperflua ſit adminiſtratio medicinarum calidarum, immo ſufficit eis, quod eſt ſicut ſauich de trinco cum aqua coriandri. Et fortius illo eſt myrrha cum duplo ſui de licio confecta cum aqua coriandri, aut vincat medicamen aliud, ſecundum quod prius dictum eſt, & illud quod neceſſarium facit vehemētiam inflammationis, aut paruitas eius, & de illis, quæ conferunt eis eſt, vt fiat ſternutatio cum oleo de nucleis perſicorum excorticatis aduſtis.

Quod ſi neceſſarium fuerit in curatione ſcrophularum, vt inciſione cum ferro, oportet q̃ fiat cum cautela eis vicinantibus arterijs neruis, & venis, & vbi multæ ſint melius eſt omittere, vt ſupra dictū eſt, & vacare in cura cum prædictis. Homo enim quidam, vt Abu. dixit, errauit cū perforaret ſcrophulas adenarum, & gulæ, q̃ ſub mento ſunt: incidit.n. nerui reuerſiui ramum; quare deſtructa fuit vox ei⁹. Et iam accidit, vt inueniret neruū aliū, & detegeret eū frigori, quare deſtructa fuit cōplexio eius, & per cōſequens eius operatio vſq; quo reduceretur ad ipſum eius cōplexio cū calefactione, & fortaſſe errabit, & inueniet quidē, & incidet eā, & ſequetur * hæmorroſagia difficilis conſtrictionis, perducens ad ſyncopim fortem, & deterior quidem eſt illa, quæ eſt profundior. Quapropter cum excoriatur ex latere ſoluto, oportet vt fundantur ſcrophulæ, & deſtruatur quod reſiduum eſt cum medicamine acuto ſic, q̃ non perueniat lateri læſio, Diachylon emplaſtri confectio ſm Almanior. ℞. lithargyri trit. vnc. j. s. ſumatur cum ſartagine layæ, olei veteris vnc ij. s. ſuperadijciatur, & aggregentur, & lētus ignis ſub eis fiat, & coquatur donec ſoluatur totum lithargyrium, deinde mucilago ſœn. & ſem. lini, ana dra. ij. mucilaginis maluauiſci vnc. j. ſumantur, & in prædictis adiūgantur, & poſt hoc totum agitando donec totum incraſſetur, decoquatur. cum autem coctum fuerit, ab igne deponatur, agitando tamen non dimittatur, quòd poſtea tenendo commaſſetur, donec ſpiſſitudinem habet, & viſcoſitatem; deinde recondatur, & vſui ſeruetur.

De cancro. Cap. 2.

CAncer eſt apoſtema melancholicum pauci tumoris, & diffuſi, cuius cauſa eſt melancholia aduſta in toto corpore, hepate, & venis abundans, propter naturalem complexionem eorum, regimē, & diætam in acribus, lentibus, & carnibus antiquis, & melācholicis: propter ſplenis defectionem, non trahentis illam, ac virtutis extractiuæ ipſorum extra corpus nullaten⁹ expellentis; ſed propter ſui melancholiam cum ſanguine ab illis infuſam alicui ex membris, eiuſque venis diſſeminantur in eo collecta minutis, differens à glandulis mobilibus fixione ſua cum mēbro; & à duritie quoque eſt differens, primo in cauſa, qm̃ cauſa duritiei melācholica eſt naturalis fęx ſanguinis. Cancri vero cauſa eſt melācholia per aduſtionem facta innaturalis, à qua melancholiam; & acredinem acquiſiuit, vt proiecta in terram ebulliat, ſicut acetum acris odoris, à qua effugiunt muſcę, & proinde non eſt quietus cancer, ſicut durities, ſed mobilis; & corrodendo procedens, habens radices infixas vndique membro ad modum brancarum cancri infixarum cibo, & in medio eius eſt rotundæ formæ, cum colore cancri, à qua egrediuntur venæ, ſicut brancæ cancri, quare dictus eſt cancer. Et ſunt venulæ paruæ illo humore repletæ, ibi diffuſæ, quæ in duritie non exiſtunt, humore in ea totaliter ad membrum in quo eſt à venis expulſo, & propterea tumor in cancro eſt minor, & magis diffuſus, nec oportet, vt per ip um deſtruatur ſenſus in principio ſui, ſicut in duritie: tunc enim in ſuo impreſſionis principio cum inſit membro complexionis malitia acquiſita virtuti membri ſenſibilis, ei reſiſtendo facit dolorem, niſi cum elongatum fuerit ei tempus, & factus eſt magnus, vt melo, & facta æquali dyſcraſia mortificetur virtus membri ſenſibilis, & deſtruatur in eo ſenſus, vt corrodatur, & vlceretur eius ſubſtantia. Et tunc licet ad vlcus deuenerit, natura tamen apoſtematis non relinquit,

A venis in circuitu eius miſcentibus, propter repletionem corrodentis humoris, ſi complexionis acquiſiuit naturam ex apoſtemate, & vlcere corroſiuo. Durities vero à principio ſui deſtruit ſenſum, ꝓpter ſui craſſitiem, & frigiditatem humoris prohibentem tranſitū ſubtilis ſpiritus ad membrum, ac ſtupefacientem, & cōgelantem ipſum, & proinde color eius eſt liuidus, & melōgianus, vt fęcis ſanguinis. Cancri vero color erit niger, ex aduſtione cauſatus ad quandam viriditatem tendens.

Adhuc quoque differunt quibus accidit mēbris. Cancer enim, vt plurimum accidit membris raris, vt mammillis mulierum, vt ſupra Sectione prima eſt dictum, & in lacertis carnoſis valde, vt in naribus, & cruribus, & pulpis tibiarum, & extremis; & proprie ad quæ ſuperflua melancholia conſueuit decurrere, vt eſt virga in viris, & teſtes in mulieribus, vulua, & anus. Durities vero in dēſis, vt hepate, & renibus, neruis, & iuncturis. Præterea in aduentu cancri. Cancri enim aduentus plurimum eſt B incipiendo; durities vero plurimum eſt permutando, & ex apoſtemate calido, & quandoq; * vndimioſo: necnon in modo euacuandi, & aperiēdi. cum.n. accidit, durities, vt plurimum non eſt occultæ diſpoſitionis, ſed apparet. Cancer vero non apparet ſm plurimū, deinde apparet. Et durities quidē q̃nque permutatur in cancrū ex ſe, vel errore medici, & ſi ex ſe apta ſit, vel inepta, & ex intentione inflāmationis, & pulſationis in ipſa, & apertione venarum in eius circuitu, vel eorum abſentia, & priuatione cognoſces. Et q̃nque permutantur phlegmones, & * vndimiæ in cancrū, ſicut in duritiem permutātur, & illud cū prolongantur, & eorum retentæ materiæ adurātur ex ſe, vel putrefactione, vel errore regiminis, vt tranſeant in melancholiam innaturalem per aduſtionem.

* œdematoſo.

* œdemata.

Signa cancri dum eſt in principio, ſiue quod eſt, quia quādoque apparet ſicut ſaba, aut cicer, aut auellana parua, & durus rotundus, fuſci coloris, in quo eſt caliditas aliqua, & quandoque cum dolore forti, quādoq; paruo, & cum perdurat ad magnitudinem procedit, & deinde C perducit ad vlcerationem propter acredinem, & acuitatem aduſtionis materiæ. & quādoq; non vlceratur, quia eſt ſiccus, & quādoque permutatur vlceratū ad nō vlceratum, & q̃nque facit curatio cum ferro, q̃nq; facit eius labia craſſiora, & duriora. & ſi cauterizetur, reſoluetur materia, & conſumetur corrodens, & putrefaciens.

De ſignis cancri.

Regimen in cura cancri eſt diuerſum ſecundum diuerſitatem temporum, & diſpoſitionis, & loci eius. Si enim in principio ſit, & in manifeſto loco, antequam ad confirmationem, & magnitudinem, & vlcerationem deuenit, in qua plurimum ſine chirurgia non curatur. Regimen eius eſt duplex, vniuerſale, & particulare. Vniuerſale eſt quatuor res. Diæta vniuerſalis, euacuatio, rectificatio membrorum generantium materiam, & correctio accidentium.

De cura.

Diæta ſit euchyma ad frigidum, & humidum tendēs, prohibens regenerari materiam, cum aeris alteratione, vt ſupra in febribus cap. generalis curationis eſt dictum, D vt cum quiete animi, & corporis, & cum cibo ex lactucis, & herbis frigidis, & humidis, vt atriplicibus, ſpinachijs, betis, boragine, & ſimilib. & fructibus, vt cucurbita, citrulis, & piſcibus petrinis, & aquæ dulcis, & cancrorum fluuialium, chiſt hordei, & vitellis ouorum, & potu lactis vaccini, à quo extractum ſit butyrum, vel ſerum, & potu aquæ hordei, vel vini albi ſubtilis, & lymphati, & cum ſomno, & vigilijs tēperatis, & cū inanitione ſuperfluitatū ſiccarū, & rehumectatione cū ꝓdictis.

Diæta.

Vniuerſalis euacuatio cōpletur cū euacuantibus antecedentē cauſam. ſ. melancholiam aduſtā abundantē in venis, & etiam naturalē, quæ materia eſt ipſius minoratiue, & eradicatiue, præcedente digeſtione ex his, quæ nota ſunt ſupra in ca. de quartana, & cum ſanguiſugatione aperiēte orificia venarū hæmorrhoidarū, vel cū prouocantibus menſtrua in muliere: vel cū phlebotomia vniuerſali de nigra, vel particulari, de baſilica dextra, vel ſiniſtra, prout expediens eſt. Rectificatio mēbrorū generantium melancholiā cōpletur ex prædicto regimine, &

medi-

medicinis alterantibus hepatis, & corporis dyſcraſiam, confortantibus ſplenem, quæ ſunt ſupradicta.

Correctio vero accidentium eſt, vt dolor, ſi eſt fortis, mitigetur cum frigidis repercuſſiuis, defendentib. membrum, & repellẽtibus materiam, ſi non fuerit quod prohibeat, vel cum calidis anodynis eis miſtis ſuperius numeratis, ſi quod prohibeat, illa adſit, & ſi ſit caliditas in eo vehemens, extinguatur cum aqua coriandri, & ſolatri, & prædictis repercuſſiuis, & alijs frigidis ſumptis.

Particulare regimen, & particulariũ operationũ exercendarũ circa locum, & particulam cancri cum medicinis localib⁹, & alijs opportunis eſt quatuor res. prima eſt deſtructio cancri, ſi poſſibilis eſt. ſecunda eſt vbi poſſibilis non ſit eius deſtructio, prohibitio additionis eius, tertia eſt ſi ad augmentũ perueniat, prohibitio vlcerationis, & tunc proprie quando cum eo eſt caliditas, & pulſatio, quoniam vlcerationem minantur. quarta eſt vbi iam peruenit ad vlcerationem, & ſit confirmata curatio vlcerati.

Primam rem complent (licet difficulter) duo. Primũ eſt reſolutio materiæ aggregatæ in membro, & venis, & repulſio eius quod paratum eſt influere, ne colligatur, & illud cum his, quæ frigiditatem habent multam, & caliditatem temperatã, qualia ſunt coriandrum, ſolatrum, lentes cum aceto, ſuccus plantaginis, & ſimilia, quæ ſupra in cura anthracis, & ignis perſici dicta ſunt. Alienentur autem ea, quæ debilis virtutis ſunt, quia operationẽ non perficiunt, & quę fortis etiam, cum reſoluẽdo ſubtile, craſſum magis, & induratum relinquant. Alienantur quoque mordicantia, quia triſtant particulam, et humorem ſylueſtrem, & immorigeratũ reddunt. Et proinde medicinæ ei conuenientes ſunt metallicæ, ſeu minerales ablutæ, vt eſt tutia abluta miſta cum oleo roſ.

Aliud eſt inciſio, & ſectio ipſius, vbi reſolutio nõ ſufficerent, & proprie cum fuerit in aliquo extremorũ, vt eſt pes, manus, & mammillæ, apto inciſioni. Oportet autẽ vt inciſio fiat magna, vel ex toto abſcindatur particula, in qua eſt cancer, & quod eſt in circuitu eius ex venis circumdantibus ipſum, ita vt de his nihil remaneat; & G currat poſt illũ ſanguis plurimus poſt euacuationẽ vniuerſalẽ, quæ præceſſit cũ expreſſione ipſarum, vt curetur inciſio. Et fortaſſe inciſio non eſt melior, quoniam nihil aliud eſt quàm perducere ipſum ad vlcerationẽ, niſi vbi poſſibilis ſit inciſio radicalis, vbi vero non, oportet regere, ne addatur, & fortaſſe poſt inciſionẽ indigebit cauterio cũ igne, quoniam reſoluit reliquias materiæ malæ, & confortat membrũ, & retinet * hæmorrhoſagiam. & fortaſſe in eis eſt timor magnus, & illud quando fuerit cancer iuxta principalia membra, & nobilia, ne perueniat ad ea, vel orta ex eis; & accidit exinde mors, vel ſpaſmus, vel quia ſit in membris occultis, de quo Hipp. in aph. ait. Quibuſcunque cancri abſconditi fuerint, non curari melius eſt; curati enim citius pereunt, nõ curati vero longius tempus perficiunt: ſed tunc oportet, vt rectificentur cum mundificãtium miniſtratione, cum infrigidatione, & humectatione; qualia ſunt aqua lactis proprie, & cum diæta ciborum, & potuum prædictorum, & eorum, quæ generant H ſanguinem bonum, & frigidum, & humidum.

* hæmorrhagiam.

Secundam vero rem. ſ. prohibitionem additionis cõplent duo. l. abſciſſio antecedentis cauſæ prædictis modis facta, & regimen. Secundum eſt confortatio membri. & repercuſſio materiæ. Fit autem cũ medicinis repercuſſiuis iam dictis ſecundum oẽm adminiſtrationis modum, et melior eſt, quæ ſit cum lenitiuis mineralibus, quale eſt factũ ex lapide molari, & lapidibus coctis, & quale eſt linimentum factum ex oleo cum frictione, quod reſoluitur inter tabulam, et manicam de plumbo cum humiditate effuſa ſuper tabulam, quæ eſt ſicut oleum roſ. & aqua coriandri, & qualis eſt emplaſtratio cũ acreſta trita, & colocynthide, cum aceto eſt proprie emplaſtrata. Tertiã rem. ſ. prohibitionem vlcerationis, niſi obſtantibus illis ad magnitudinẽ perfectionis deuenit, et timetur vlceratio propter caliditatẽ, & pulſationem apparentem in ea, quæ res frigida eſt, & periculoſior ex membro in eo vicino, blãdientia complent, quæ prohibeant, ne caleſiant vnquam E ex cibis frigidis, & medicinis, & alijs rebus, & ex illis eſt prohibitio ſomni ſuper ipſum, & herbæ frigidæ contritæ, & ſuperpoſitæ, & linimenta prædicta proprie miniſtrata cum frictione prædicta, & proprie, quę fit ex tabella, & manica plumbi, quando eſt cum eius fricatura terra ſigil. aut bolos arme. aut oleum antiquum, aut aqua ſemperuiuæ, & ceruſſa de plumbo, quoniam eſt operatio bona. Et de appropriatis magni iuuamenti eſt emplaſtrum de cancris fluuialibus, & proprie cum cadmia.

Quartam rem alterum duorum complent, ſcilicet aſſiduatio panni linei infuſi in ſucco ſolatri ſuper ipſum vlcus, & cum exiccatur, iterum infundatur deſuper aqua prædicta, ſi inciſio membri, in quo eſt, non ſit apta, quod ſi apta ſit, incidatur, & regatur, vt ſupra dictum eſt. Emplaſtrum bonũ conueniens ad illud. Sumantur medullæ tritici, & olibani, & ceruſſæ de plumbo, ana vnc. j. terræ ſigil. boli arme. aloes abluti, ana vnc. iij. aggregentur, & adminiſtrẽtur ſuper humidum puluerem cum oleo roſ. Et ſi admiſceatur ei æquale de cadmia melius erit. F Medicamen ad idem ℞. tutiæ ablutæ cum aqua portu. aut mucilaginis pſyllij, & emplaſtretur. Melagogum ſolutiuũ vtriuſque melancholiæ conueniens cancro. ℞. epithymi, fumiterræ, ſenæ, ana aure. iiij. puluerizentur, & in aqua lactis, aut mellis * myrtæ, & ... fumatur vicibus multis. Aliud ſumatur decoctio epithy. cum ſyrup. aceto. Aliud ℞. hieræ Gal. quantitatem conuenientem, & da cum decoct. fumiterræ.

* mirrę.

Contra cancrum, & proprie oris pulueriζetur cryſtallum, & fricetur os cũ illo puluere, & deinde proijciatur poſtmodum de eo in ore vſque ad x. dies, & liberabitur. expertum eſt. Item ablutio cum vrina mundificat, & conſolidat, expertum eſt.

De lepra, & medicinis eius. Cap. 3.

Lepra quid.

LEpra eſt cancer vniuerſalis, cuius cauſa interior eſt cholera rubea cum ſanguine multiplicata in venis, G effuſaque ab eis ad vniuerſum corpus, & ſubcutaneas partes, ibique putrefacta manens. Cauſa vero multiplicationis eius in venis principalis, & efficiens, eſt complexio calida, & ſicca hepatis generãtis humores, vel totius corporis, vel vtraque, adurens ſanguinem, & humores naturales ex hæreditate, ſeu leuiine, aut menſtruo, aut quia conceptus fuerit embryo in matrice tempore menſtruorum fędata ſanguine melancholico, vel acquiſita ex tempore, & in malitia regiminis, vt materialis in cibis melancholicis, & cholericis ſimul, & proprie in piſcib. & lacte, qui noti ſunt ſupra cap. de melancholia, & elephantia, cum alijs extrinſecis cauſis, puta nõ naturalib. reb. conſimilib. illis cooperantib. in generatione talis humoris, ex quib. maxime eſt aer regionalis corruptus in ſe propter peſtilẽtiam, vel infectus vapore reſoluto ex corpori. leproſorum vicinorum in loco coarctato, & ſub vento inficiens humores, & ſpiritus, membra, & totum corpus, atque vegetabilia, & proinde efficiẽtem cauſam, H & malam ad generandũ lepram maxime diſponens. Secunda eſt ſplenis aſſociata debilitas non trahentis illam, quare cum ſanguine remanet multiplicata in venis, & cum non ſecernatur ex corpore per hæmorrhoidas, propter inualetudinem virtutis, nec per menſtrua, nec per poros cutis denſatos, nõ deriuatur ad venas crurium, & varices, vt plurimũ conſueuit, ſic quod vehemẽtis impetus, & malitiæ, quę natura illam regulare non poteſt, quoad digeſta fuerit, influit, & à natura repellitur quãdoque ad aliquod mẽbrum, ibique cancrum facit, et proprie ſi fuerit craſſa: ſi vero ſubtilis faciet herpetem, ſi vero impellatur, & influat ad cutem, fiet albaras, & morphea nigra vniuerſalis, virtute nutritiua, ſeu actu eius aſſimilationis corrupta, & ſi influat, & impellatur, & ſpargitur in corpore toto, & ſubcutaneis partib. & carnoſis, & tũc ſi quidem putrefiat perueniat ex ea melancholica feb. & ſi occultetur, nec putrefiat, fiet lepra, quod eſt, quia corrumpitur membrorum vitalis complexio ex ſparſione talis humoris in corpore, & proinde compoſitio, vt forma, &

Cauſa.

Nota.

figura;

figura; quæ complexionem ſequuntur, & color, ex facie tota terribilis fit ad modũ leonis tenentis rapaciter prædam ſuam; quare dicta eſt leonina. aduriturque ſanguis in venis ex miſtione ipſius, & incraſſatur, vt in phlebotomijs, quandoq; ſanguis apparet arenoſus, & cum retinetur in venis longo tempore coarctatus, inflammatur, & vritur, & corrumpitur ipſa ita, vt vlceret, & corrodat, & calorem alteret, ſicut cancer vlceratus, & ſoluta continuitate cadunt quandoque, & cũ talis humor cholera nigra fuerit ex aduſtione choleræ cauſata, erit maioris malitiæ, ac penetrationis, & impreſſionis in membra, & ſuſceptibilioris corruptionis. Si vero ex aduſtione melancholiæ naturalis facta fuerit, eſt vehementioris malitiæ, & potentior ad penetrandum in membra, & imprimendum, & tūc proprie cum ex aduſtione ſubtilis partis eius fuerit generata, & minus recipiens curam, quoniam nõ obedit potioni, vt Gal. dixit. Et manens in corpore corrodit, & vlcerat mẽbra extrema, & procedit ab eis paulatim donec perueniat impreſſio ad totum corpus, & ad principalia membra, & interficiat, & propter malignam cõplexionis & corroſionem, & vlcerationem taliter imprimendo procedit, quoniam quamuis ipſius humoris generatio ſit in viſceribus, tamen primum veſtigium, & impreſſio eſt in extremitatibus, ad quæ impellitur propter debilitatem, & quandoque moritur patiens, antequã impreſſio corroſionis, & vlceris perueniat ad principalia, propter ſolam complexionis malitiam, & faciet ſpeciem lepræ, quam Auic. & Iſaac, leoninum vocant.

Signa. Signa eius ſunt, quia tunc eſt pectus ſiccum, fiſſura narium, manuum, & pedum combuſtio, vel contritio macilenta, cuius calor ſic augmẽtatur magis, quàm ſiccitas, articuli ſeparantur, & cadunt. Cũ vero fuerit cauſata ex aduſtione partis eius craſſæ, minoris erit malitiæ, ac impreſſionis, & minus recipiet curam, quoniam non obedit potioni ſicut dixit Hipp. & Gal. propter duritiẽ & terreſtreitatem ſuam, & faciet ſpeciem lepræ, quam Gal. vocauit albaras, ſeu impetigmẽ, & morphęam nigram vocauit. Cuius ſigna ſunt, quia color eſt niger, & craſſeſcit corpus, ſeu ſenſus, ſupercilia ſinduntur, manus & pedes cõtrahuntur, & digiti, nec vlcerat, niſi corrumpatur, & acuatur. Cum vero cauſata fuerit ex aduſtione phlegmatis, faciet aliam ſpeciem, quæ dicitur thyria, quam Gal. appellauit ſquammoſam.

De ſignis. Et ſigna eius ſunt, quoniam humeſcit corpus, glandes naſcuntur, color eſt albus, & oculorum fluxus. Et cum tanta fuerit ex aduſtione ſanguinis, facit aliam ſpeciem lepræ, quæ dicitur alopecia, albaras, & morphęa nigra, & ſcabies antiqua illis in toto corpore. Cuius humoris ſigna ſunt, quoniam rubet cutis, & putrida eſt, & tumet nimis, & ſanguis, & ſanies effluunt. Et forſitan non vlcerant cum humor exiccatus fuerit, & euentatus remanens, vel infrigidatus non inflammatur, nec acuitur, & durat cum patiente tempore longo, ſola tamen tumeſcentia exiſtente in membris, quæ videntur exereata membra, & augmentata. Et vocauit hãc diſpoſitionem Gal. elephantiam, & eſt ex ſpeciebus vna, ſicut albaras, & morphęa nigra prædictæ. Et quandoque corrodit radices pilorum, & facit alopeciam, & quandoque excoriat cutem, & facit diſpoſitionem, quæ thyria nuncupatur, & quandoque facit ſcabiem, quæ antiquatur, & eſt de genere eius ſecundum quatuor humorum aduſtiones ſcilicet leonina, albaras, ſeu impetigo, & morphęa nigra vniuerſalis in toto, & fixa thyria, ſeu ſquammoſa, elephantia, alopecia, ſeu ſcabies antiqua. Dictæ ſunt autem hæ ſpecies lepræ modo metaphorico quodam, eo, quòd ab eodem humore in genere ſunt cauſatę, licet aliter, & aliter diſpoſito eſſentia ſui, & loco, atque corrumpentem complexionem corporis colorem pulchritudinem, & figuram, & quia difficile mobiles, vt habituatæ, longo tempore perſeuerãt in corpore ad modum lepræ, licet membra non omnia corrodant, nec vlcerent, nec eorum continuitatem ſoluant, aut quia quãdoque ab eis incipit lepra ipſa, vt Gal. dixit. Quibus omnibus prætermiſſis ad præſens, vt pertinentib. ad tertiam Sectionem, hic ſolum de vera lepra iam dicta, quæ vniuerſalis eſt cancer, ſigna, & medicinas ponemus.

Signa. In principio eius occultantur ſigna ipſius. Cũ vero procedit, & extenditur tempus eius, deteguntur, & cognoſcitur. Cum vero confirmabitur, nullus dubitabit in ea, quod eſt, quia in principio cum incipit lepra color corporis, & præcipue faciei incipit fieri rubeus ad nigredinem tendens, & hoc quia color eſt humorum, & non membrorum, vt Galen. dixit. Et humores peccãtes ſanguis, & cholera nigra ſunt, & venæ oculorum proinde ad ſuſcedinem tendunt, & apparet in eis victoria choleræ nigræ in cerebro ex ſomnis, & ſubtilitate, & paucitate capillorum, & ſternutatione, & apertione verrucę in naſo, & ſtrictura eius, & in pulmone, & canna eius ex nocumento anhelitus, & raucedine vocis, in corde ex morſibus malis, & doloroſis, & apertione venarum in pectore, & toto corpore ex ſenſu ſupra ipſum, quaſi ſit grauedo, vt incubus tempore ſomni, vel ex fœtore ipſius, & proprie, in ſudore, & anhelitus ad fętorẽ declinat. Cum vero procedit, & extenditur tempus eius apparet ſparſio in capillis, & caſus eorum, & proprie in pilis faciei, & aliarum partium eius, & quandoque deſiccantur caſus capillorum, & incipit forma fieri fœda, & caſus terribilis, & color denigratur, & additur conſtrictio anhelitus, donec peruenit ad difficultatem, & dyſpnęam magnã, & peruenit vox ad finem raucedinis, & incraſſantur labia, & denigrantur, & incipit ſanguis congelari in iuncturis, & putrefieri, & apparet ſupra corpus ſub cute tota additio glanduloſa, ſimilis animali, quod Græce vocatur ſaros. Cum vero confirmatur ægritudo, cadunt pili omnes, & proprie faciei, deinde incipit corpus vlcerari vniuerſaliter, & proprie vbi apparent additiones glanduloſæ. Et illud quandoque lepra non quieta in modum elephãtiæ, & corroditur chartilago naſi, & roditur extremitas naſi eius, & corroſis iuncturis cadunt extrema, & currit ex eis virus fœtens, & vox occultatur, & tendit ad occultationem, & denigratur color valde, & pulſus eius eſt debilis propter debilitatem virtutis, & fit neceſſaria ſpiſſitudo in eo, deficiente magnitudine, & velocitate.

Regimen in cura lepræ. Regimen in cura lepræ eſt proportionale regimini, dicto in cura cancri, & eſt ab eo diuerſum ſecundum diuerſitatem temporis, & diſpoſitionem eius. Si enim in principio fuerit debilis, poſſibilis eſt curationis, licet difficilis: ſi vero fortis, confirmata, impoſſibilis ſanationis erit. Si enim cancer, qui particularis eſt morbus, cum magnificatus fuerit, ſeu vlceratus, curam non habet; quanto minus lepra, quæ eſt vniuerſalis morbus, licet in ea materia ſit diffuſa, ita, vt non miniſtrentur medicinæ fortes, ſuſtentent ægritudinem, ac refrænent, vt non agat, vel imprimat ſuper principalia membra. In cancro autem cum ſit in eodem tota vnita, eſt ſecus.

Eius ergo, quæ eſt in principio cum eſt debilis, regimen erit duplex, vniuerſale, & particulare. Vniuerſale eſt quatuor res conſimiles illis, ſcilicet euacuatio vniuerſalis, & antecedentis cauſæ, diæta, rectificatio membrorum regenerantium materiam, & correctio accidẽtium. Vniuerſalis euacuatio completur phlebotomia, pharmacis, & vomitu, & enematibus. Phlebotomia quidem de baſilica dextra, & nigra, & baſilica ſiniſtra, & hoc ſi ſanguis cum tali nigra cholera multum appareat abundare, quo caſu oportet de venis magnis ipſius manus, vel etiam pedis euacuare vltime. Si autem non dimittatur phlebotomia magnarum venarum, & fiat de ramis ipſarum, vt de ſaluatella dextra, & ſiniſtra. Phlebotomia enim magnarum dictarum fortaſſe tunc magis nocebit, quam iuuabit, malitiam reddendo effrenem. In ea vero, quæ eſt ex paruis venis, fit ſecuritas ex iuuamento, quod accidit abſque nocumento, & apertio venarum ani, & ſanguiſugatio cum magnis ſanguiſugis, vel prouocatio menſtruorum, deinde erit conueniens, & proprie cum retenta fuerint vltra modum. Ventoſatio vero propter craſſitiem ſanguinis, locum non habet; phlebotomia vero celebrata quieſcat ab hebdomada, ſtatuto bono regimine, & digeſtiuo ſumpto purgetur pharmacia

eis appropriatis, ex ſimplicibus, & compoſitis, quæ infra dicentur ipſi humori. Feſtina autem antequam incraſſetur, indureſcat vſque ad hebdomadam, quia tunc non obediet potioni, vt Hippocr. dixit in aphor.

Et ex ſimplicibus ſunt, ſicut epithymum, & ſtœchas, myrob. & elleborus, lapis lazuli, & lapis armenus, & polyp. fumus terræ, & ſi addatur pulpa colocyn. eſt potiſſima, facit enim deſiſtere ægritudinē, & vlterius nō augeri, & quando fuerit ibi cholera miſta faciens aduſtionem in melancholia addatur aloe, ſuccus ſcilicet cucu. aſi. vel ſcammonea.

Documentum.

Oportet autem, vt purgatio cum prædictis ſit multiplicata in tempore pluries, non enim ſufficit, vt vnica purgatione purgetur, & talis purgatio non debet eſſe fortis, ſed debilis, & parũ educens, ac paulatim, vt ſupra in cura melancholiæ eſt dictum, & cōſimilibus ſuis non poterit materia vnica medicina educi, & maxime cum ſit penetratiua, & vehementer ſanguini miſta. Inquit enim Abu. cum materia fuerit vehemētet penetratiua, aut cum ſanguine multum admiſta, non poteris ipſam vnica vice euacuare, ſicut in iſchiatica, & arthretica longo tempore, & cancro, ſcabie antiqua, & carbūculis antiquis oportet ergo, vt incipias cum leuioribus, quæ paulatim educunt materiam bis, vel ter ſoluendo, & toties repetatur quamdiu neceſſaria fuerit, vt hebdomada qualibet repetatur, vomitibus vero, & enematibus leniriuis euacuetur omni tempore ſecūdum declinationem materiæ, oportet autem, vt vomitus fiat cum acutis, & ſalſis, & acetoſis, quæ aliter locum nō habet; deinde ſumant aliquid de abſinthio in potu.

Diæta.

Diætam vero cōplet regimen rerum non naturalium, ad frigiditatem, & humiditatem conuerſio, ſeu permutatio, & primo aeris ad frigidum, & hu. & contrarium ei, in quo ægritudo exiſtit procreata, & cum exercitio delectabili omni mane in vmbra poſt euacuationem ſuperfluitatum ſiccæ, & aquoſæ, & cum cantilenis alijs: deinde fricēntur, & quieſcant, deinde cibetur cum cibis euchymis ex herbis, vt atriplicibus, & ſpinachijs, blitis, & portulacis, & boraginibus, carnibus hœdinis, arietinis, & vitulinis, & proptie gallinarum iuuenum, & pinguium, & iuribus earum; quoniam contemperant humorum complexionē, & cum lacte caprino, & ouino, nouiter mulſo in quantitate, quæ digeratur, ſimplici, vel miſto cum pane, vel ſorbitione facta ex eo, zucch. & oleo amyg. vel lacte, vel farina hordei, & fructibus, vt prunis chryſomillis, perſicis, pomis, & amygd. & cum omni euchymo ad frigidum, & humidum declinante, ꝙ malam complexionē membrorum calidam, & ſiccam nutritiuorum alteret, & impinguet, & proinde dulcia ſunt conuenientia, & materiam prohibent generari.

Expertum Galen.

Et ex his, quæ commendauit, & eſt expertum à Gal. in lepra cauſata ab apoſtemate ſplenis, vel oppilatione eius eſt decoctio tamariſci cum paſſulis ſæpe ſumpta, & ranæ paludum cum oleo, & ſale coctæ, & comeſtæ ſunt bonæ lepræ, & cinis aſini curat eam. Et ex his, quæ cōmendauit præcipue Gal. eſt comeſtio carnis ſerpentũ, & ſorbitio iuris eius, prout infra dicetur, & comeſtio micæ panis in eo de ſimila. Et potetur vino albo, ſubtili permiſto valde. Et quandoque dimittetur vinum, quare potetur frigida aqua permiſta aceto albo pauco, & ſi tolerat ſtomachus, vel aqua hordei, vel aqua lactis, vel lacte acetoſo, à quo abſtractum ſit butyrum: quoniam eſt materia inflammationis, & aduſtionis, & deinde cum ſomno temperato de nocte non profundo, ne inflammetur, & cum inanientibus quotidianas fęces, vt clyſteri, & alijs lubricātibus, & fructibus ante cibum ſumptis, & cum repellatione cibi prædicti pauca, & ſæpe facta, donec humectet corpus, & impinguet, & cum gaudio, & delectatione animi, & ſpe certa ſalutis, & cum omni abſtinentia à coitu. Rectificationē quoque membrorum generātium materiam complent quæcunque alterant dyſcraſiam hepatis calidam, & ſiccam, & corporis vniuerſi, aperiunt, & confortant ſplenem, qualia ſunt regimen prænotatum, & medicinæ ſupra Sectione prima in curis eorum dictæ.

De correctione accidentium lepræ.

Correctio accidentium completur cum conuerſione

E regiminis ad rectificationem impreſſionis factæ in interioribus membris, vt cerebro, pulmone, pectore, & corde, ex qua prædicta ſigna apparent in eis, licet enim impreſſio mutationis coloris figuræ, corroſionis, & vlcerationis prius ſit in exterioribus extremis, tamē corruptio complexionis prius eſt in interioribus, & principalibus, ac humorum aggregatio, & fumorũ, vnde neceſſe eſt peti prius, & ſi non appareat extra, proinde oportet, vt incipias ab eis, & in cerebro quidem cũ mundificātibus ipſum, ex gargariſmis, & caputpurgijs dictis in curis ipſius. Ex quibus ſunt propria in hoc caſu, quæ infra dicētur, & cum phlebotomia venæ frontis, & naſi, & cum epithematibus, & confortantibus ipſum, & repellētibus malas humores, quale eſt oleum roſarum, & lac mulieris, & ſimilia.

De pulmone, & trachea arteria.

In pulmone vero, & trachea propter raucedinem vocis aſthma, & timorē præfocationis cũ phlebotomia venarũ quidem. Et deinde cum alijs medicinis ex ſyrupis, & iuleb, & mundificantibus, & præſeruantibus F ipſa à nocumento, facilitātibus anhelitum, & cibent tũc lacte, & ſpinachijs, quoniã ſunt ex melioribus rebus.

In corde.

In corde vero cum phlebotomia baſilicæ ſiniſtræ ꝑpter abundantiam vaporum aduſtorum reſultantium ad illud, & cum cordialibus frigidis confortantibus, & repellentibus humorum vapores ab eo, & fumos, & mores animæ corrumpentes. Inquit enim Gal. natura corporis complexiones, & humores corporis imitatur.

Lib. quod animi mores.

Regimē particulare.

Particulare vero regimē verſatur circa extrema corporis, & eius exteriora, in quibus principalis apparet impreſſio propter effuſionem materiæ ad ipſa, & debilitatem ipſorum, & hoc cum particularibus operationibus, & localibus medicinis exercendis, & miniſtrandis in ipſis, & primo cum frigidis, & ſtypticis confortantibus membra, & repellentibus materiam, qualia ſunt oleum myrtinum, de extremitatibus vitis, & de glandibus cum aceto; & deinde cum frigidis, & ſtypticis habentibus caliditatē temperatam, vt repercutiant quod fluit, & reſoluant ſimul, quod fluxit, qualia ſunt ſuccus plantaginis, G linguæ canis, lentes, acetum, & alia, quæ ſupra in cancro ſunt poſita, & anthrace, ſed melius eſt, vt balneentur, deinde vngatur.

Balneũ.

Sit autē balneum ex aqua decoctionis fœnugræci cum ſapone bono, & ex bonis eſt balneum in aqua decoctionis ſerpentis, & Siculi balneantur in ſanguine hominis, eſt enim temperatior inter humores, & naturæ conuenientior. dixit Gal. & aliqui in oleo, ſicut patet ex infraſcriptis.

Vnctio.

Poſt balneum vero vngatur totum corpus cum prædictis cum aceto fricādo, & quandoque confert inũctio ex oleo vio. & lacte mulieris, oleo de cucu. & nenupharis, & illud quando corpus fuerit inflammatum, & exiccatum, & maxime poſt balneum reſolutiuum, cum reſolutiuis, & reſoluentibus lotionibus. Quo caſu oportet, vt etiam caputpurgium fiat ex lacte mulieris cum oleo viola. & inungantur extrema, & conterētur ex darſeſaham cum oleo de lilio, & de coſto, & inungantur iuncturæ cum his ſubtiliatiuis, & reſoluentibus lotionibus, quæ ſequũtur, & illud cum materia fuerit exiccata, & indurata, & fortaſſe erit neceſſarium infigere eos H in balneo cum ſubtiliatiuis reſoluentibus, in quibus ingrediatur nitrum, & ſulphur, baccæ lauri, & gluten carpentariorum, & ſinapis, origanum, piper, macropiper, & ſtaphiſagria, & calamenthum, quod confert, non ſua inciſione tantum, ſed etiam ſua reſolutione, & fortaſſe erit neceſſarium euphorbium, & hoc quando balneantur, & inunguntur propter reſolutionem ſuperfluitatum, quia materia exiccata, & eſt indurata valde, ſed oporter, vt præcedat vnctio cum butyro, & forte neceſſarium erit inungere eos fricando cum huiuſmodi medicinis in ſole calido, & illud cum balneum præſto non habetur. Et quandoque inunguntur cum theriaca, & ſolitis.

Antidota.

Et ex medicinis, quæ bibuntur compoſitis ſunt multæ, & melior eſt theriaca maior facta cum carnibus viperæ, & theriaca diateſſeron, & diaſulphur, & tro. tyri. & trochiſ. ſcillæ cum vino paſſo, & craſſo, & hoc poſt mundificationem corporis. His medicinis curabitur in ſui principio, & proceſſu. Si vero peruenit ad complementum,

mentum, & fortitudinem ſui, & ſit confirmata, phlebotomia penitus omittatur, & proprie ex venis magnis, & etiam purgatio cum forti medicina, quoniam ſuperfluitates in eis ſoluuntur, & non educuntur, ſic earum malitiam manifeſtant magis, & ſi conuertantur ad inteſtina, fortaſſe imprimerent cancrum in eis. Vnde Hipp. in aphoriſm. Sana habentes corpora pharmacis purgari, exoluuntur celerius, quam malo cibo vtentes. Alienentur ergo tunc omnia, quæ materiam trahant, & conuertant interius, & miniſtrentur de foris, quæ illam carminent, & reſoluant, & motum faciant, ab vlceribus, ſaniem abſtergendo. Et de potibus conuenientibus eis eſt, vt ſumatur de limatura eboris drach. x. & ſumantur in potu cum vini, & butyri vnc. iij. aut ſumatur althit, cum melle in quantitate nucis, aut de ſcilla, charatti x. cum ſyrupo ſcyllæ inſpiſſato, ſicut rob, aut cymini drac. v. & mellis, quantitas, quam inſpiſſant, ſicut rob, & ſuccus calamenthi cum eis eſt bonus valde ex iij. almuſach *Potus.* vſque ad vj. Et vltimo medicetur cum cauterio diſpertito ſuper membro eorum, ſicut ſupra ſinciput ſummitans capitis, radicem epiglotti, & duo tempora, & collũ, *Cauterĩ.* & iuncturam manuum, & pedum. Cauterizentur quoque in principio timoris, & vlcerationis ex medicina ſplenis. Inquit Abuha. Valde vtile inuenta eſt ad prohibendum, ne corruptio ſpargatur, & ad confortandum membrum, cuius complexionem volumus rectificare, & reſoluendum materias corruptas in membro repertas, & proinde viſum extitit antiquis, vt in principio timoris lepræ, & proprie vbi ex corporis diſpoſitione timetur proceſſio, & confirmatio eius, vt cauterizentur in anteriori parte capitis, vt conferat caluariæ, & alio inferiori loco, vbi capilli tondentur, & inter ſupercilia, & alio in dextra parte capitis, & alio in ſiniſtra; immo poſterius ante nucham, & duobus apud duas commiſſuras coronales, & alio ſupra ſplenem; & fiant cocturæ illæ cum cauterijs lenibus minutis. Et quando cauterizatur ſupra caput, oportet, vt perueniatur vſque ad os ſaltem, non fortiter, & ſubito, & cum mora ipſius in loco, immo ſic applicetur, ne complexio cerebri corrũpatur, & inflammetur, & deſiccetur, vt ſtolidi fiant, nõ alleuiando manus ipſorum, & interficiunt. quare oportet, vt leniter imprimatur, & paulatim abſque grandi inflammatione cauterij, & impreſſione, ac retentione ipſius in loco, & proprie cum in commiſſuris cauterizatio fiet.

Sermo Gal. in exhibitione carnis ſerpentis ad Glau. ait. In elephantiam patientibus * echidnarum, id eſt ſerpentium eſus mirabile eſt auxilium: oportet autem comedere eas ita conficientes quemadmodum feris nutritos, & aſpidibus morſos vidiſti. Primum quidẽ auulſis capite, & cauda vſque ad digitos iij. deinde inteſtinis omnibus ablatis, & manifeſto quod eſt ſcilicet cute ablata, deinde aqua eorum corpore loto, ſed hucuſque quidem cum theriacã vocatam conficimus; deinde autem indifferenter coquimus, in theriaca quidẽ in aqua ponentes anethi, & pauci ſalis. In elephantia autem patientibus in lebete ſimiliter conficientes per alium ius album. Fit autem ſic, aquæ quidem copioſæ immiſſa cum oleo breui, & cũ eo porro, & anetho, manifeſtũ eſt autem, quod vſque ad carnes * echidnarum coquere congruit, quouſque fiant molles, & ſeparatæ, & ſic comedere. Et ipſum autem echidnarum confectũ pharmacum, quod vocauit theriacam antidotum eſt optimum bibere in laborantibus, & ſi voluerit quis ipſam cutem perungi, hæc omnia facientibus eſt, quando ſquamma deſiſtit à cute,

A qualis quod vocatur ſerpentum ſepum. Sermo Abuhali. Galen. interpretis ſuper eodem. Et ſorbeatur ius eius, & ponatur ſuper ipſum mica panis, & de ſimila, & fortaſſe projicietur in eo aliquid de pullis columborum donec fiat ſicut puls. Et huius quidem regiminis iuuamentum fortaſſe non apparet in principio, ſed paulatim augetur, donec ſubito appareat ſanitas, & fortaſſe antecedit ſanitatem ſeparatio rationis diebus aliquib. & eſt ſignum ſeparationis, & iuuamẽti eius, & applicatio, in qua oportet, vt abſtinentia à datione eius, eſt, vt incipiat leproſus inflammari, & inflammetur, ac patiatur ſcotomiam, deinde fortaſſe permiſcetur ratio eius, deinde excoriatur, & finaliter ſanatur. Cum ergo ex comeſtione eius non patitur ſcotomiam, neque inflammatur, tamen non ceſſat comedere carnes eius, & ius. Sermo aliorum antiquorum ad illud eſt, vt ſumatur ſerpens niger excorticetur, B & ſepeliatur donec in eo fiant vermes, & deinde extrahatur cum vermibus, & exiccetur, & detur in potu pulueritatum illi, in quo ſuperfluit lepra vſque ad triduum omni die vnc. j. cum ſyrupis mellis. Oleum in quo coquitur vipera conferens eſt, valde ſi inungatur ex eo. Aliud medicamen. Accipiatur ſerpens niger, & excorticetur, & ponatur in olla, & fundatur ſuper ipſum de aceto forti vnc. viij. aquæ vnc. j. thapſiæ recẽtis, & radicum dragunteæ, ana vnc. ij. decoquantur omnia ſimul ſuper igne leuem, donec diſſoluatur ſerpens, & coletur aqua à ſerpente, & fricetur cum ea poſt abraſionem barbæ, & capitis, tribus diebus. Et ex iuuamentis, quæ accidunt ex adminiſtratione medicinarum viperalium, eſt excoriatio cutis corruptæ, & permutatio carnis, & cutis ſanæ, quam inunctio lepræ cũ humidis, & temperate calidis conſeruare oportet. Bona ſolutiua conferentia leproſis C digeſtione præmiſſa cum ſyru. de epithymo, cuius deſcriptionem poſuimus in antidot. noſtro ſunt hiera Logodiõ, hiera colocynthidis, hiera picra, & pilulæ de epithymo, & ſimilia. Decoctio. Recip. myrob. citr. & indo. ana drach. x. ameos drach. v. althit boni drach. v. paſſularum enucleatarũ minam. s. decoq. cũ dra. iij. turbith, donec veniat ad tertiam, & exprimatur, & commiſceatur cum ea de aqua mellis vnc. ij. Sumatur poſt purgationem, & vngatur corpus leproſi in principio, & proceſſu, ex butyro, & ſedeat in ſole donec ſudatur, aut ambulet lxx. paſſus, & conuertat ſuper ſiniſtrã, ante, & retro, & comedat cappares cum melle, & accipiat in potu decoctionẽ prædictam ſeptẽ diebus, quolibet die renouando ipſam.

Medicamẽ ad lepram.

Decoctio ad idem.

Deſcriptio caputpurgij mundificantis cerebrum leproſorum. Recip. macropi. chelido. thapſiæ, naſturcij, borungi, ana drachm. j. nucis muſc. pulegij, ana drach. ſ. D ſuc. agni caſti cotylas iij. olei ſeſa. tantundem, miſce, & decoque donec conſumatur aqua; deinde coletur, & reſeruetur in vitreo, & fiat ſcilicet caputpurgium naribus quorum capiunt, deinde conſequatur quando inflammatur, & exiccatur ex illo caputpurgium humectatiuũ prædictum. Et dixit Iſaac, vt inquit Gal. Nunquam vidi in vita mea hominem hac infirmitate habitum plenarie ſanari, niſi vinum bibat, in quo thyriæ ceciderint, & ibidem computruerint. Hunc enim vidi excoriari, & cute expoliari, cum vinum illud ebiberit, vnde certificauit, quod dixerunt antiqui de iuuamento carnis, & pinguedine thyriæ in hac, & in omni alia paſſione dura, & melancholica. Et proinde purgato corpore cum ſpeciebus hieræ magnæ, ſcilicet hiera Logodion, theodoricon, ſyrupo, & decoc. de epithy. & ſero, cũ eo demus theriacã magnam factam cum pinguedine, & carne viperæ.

Caputpurgium.

Nota.

Hic complemento Doctoris famoſiſs. Franciſci de Pedemontium, Domini Ioannis Meſue,

Chriſto fauente Finis fęlix ſtatuitur.

ANTIDOTARIVM NICOLAI
CVM EXPOSITIONIBVS, ET GLOSSIS
CLARISSIMI MAGISTRI IOANNIS PLATEARII.

EGO Nicolaus rogatus à quibuſdam in practica medicinæ ſtudere volentibus, vt eos recto ordine modum conficiendi, diſpenſandique docerem, & certam eis traderem doctrinam, in qua de ſingulis vſualium medicinarum vnam tantum vel duas, aut plures libras conficere ſcirent, & quantum de vnoquoque genere gummarum, herbarum, ſeminum, & ſpecierum, inter omnes medicinas ſubſcriptas acciperent, eis ſcilicet in ſcriptis redigerem. necnon quibus ægritudinibus proprie ipſæ medicinæ probatæ fuerint: Illorum tandem precibus adductus talem eis tradidi doctrinam. Et primo de ſpeciebus.

Tria igitur requiruntur in ipſa diſpenſatione. Primum, vt omnia æqualiter ponderentur, tam in ſpeciebus, quam in gummis, & herbis ſecundum proprium pondus vniuſcuiuſque. Secundum, vt non ſint nimia vetuſtate conſumpta. Tertium, vt radices, herbæ, & ſemina congruis temporibus ſint collecta, & in congruis locis repoſita, ita, vt à fumo præcipue & nimia humectatione, & humido loco corrumpi non poßint. In conficiendo autem, tria conſiderantur ſimiliter mellis puritas, & quod ſufficiat, & æqualis pulueris cribellatio, & ſyrupi ad aquæ conſumptionem fiat decoctio. In puritate mellis, duo attenduntur. primum ne ſit aquoſum: ſecundum, vt non ſit nimis coctum, ſed quod ſufficit, nihil aliud eſt dicere niſi, vt ſpecierum puluerem colligere tantum valeat, & conſeruare. Tribus namque de cauſis ponitur in medicinis. Prima namque ad conſeruandum. eſt namque præ cæteris liquoribus mel conſeruatiuum. Secunda, quia mundificatiuum eſt valde. Tertia, quia ſua dulcedine ſpecierum amaritudinem temperat.

Pulueris autem cribellatio duobus modis debet fieri, nã in electarijs ſubtilißime debet cribellari, in alijs vero medicinis craßior debet eſſe, & maxime in laxatiuis.

Prædicta vero doctrinæ magna, & multiformis conſiſtit vtilitas. Nam cum aliqua indigeremus medicina, eam, aut totam, aut partem oporteret facere, aut certe ab alia perſona carißima, aut forte corruptam emere cogeremur, aut eam facere totam, aut omnino inutilem, aut certe eſſet impoßibile neceſſario, aut carere ea, aut aliquod iſtorum inconuenientium nos oporteret incurrere. ſed huius operis ſcientia non ſolum hæc vitabuntur incommoda, verum etiam multa commoda conſequentur. Hac namque doctrina bona fiet medicina, & demum perfecte operabitur corpori adhibita, necnon leuior erit expenſa. Scire autem quantum de vnoquoque genere gummarum, & herbarum ſeminũ, & ſpecierum inter omnes accipiant medicinas, non eſt inutile: per hoc enim facilis, & certa erit notitia emptionis. leue pretium, & moderata diſpenſatio.

LIber iſte, quem in præſentia legendum ſuſcepimus, ex multis antidotis eſt compilatus, quod patet ex ipſarum medicinarũ intitulationibus. Inſcribitur enim quandoque medicina picra Conſtantini, picra Galen. Aurea Alexandri, Eſdra magna, id eſt medicina Eſdræ prophetæ, trochiſci Andromachi. Cum igitur ex diuerſis auctorum nominibus intituletur medicina, diuerſos ſic conſtat eius fuiſſe inuentores. Liber autem iſte dictus eſt antidotarium ab antidotis diuerſis, diuerſo modo compilatis. Nota, quòd Conſtantinus compilauit magnum antidotarium de antidotario Gal. & alijs. Quidam enim compilauerunt ſub breuitate modica, quidam ſub magna prolixitate multa de propria intentione ibi addentes. Nos autem non omnes, ſed vſuales

E medicinas propoſuimus aſſignare. Primo, quid ſit medicina, quæ medicinarum compoſitionis cauſa fuit, quæ nominis etymologia, vbi ſit inuenta, quæ medicina: contra quas valeat ægritudines. Vtrum auctorum laudes ſint omnes veræ, aut quædam, & in quibus cauſis, quomodo debeant dari medicinæ, quæ per ſe, quæ cum alijs.

De electione ſpecierum medicinalium aliquid eſt tangendum.

MEdicina alia eſt ſimplex, alia compoſita. Simplex eſt, quæ talis, qualis eam natura produxit, vel quæ artificio paratur ſine alterius admiſtione. talis autem eſt, ſicut piper, ſcammonea, & multæ in hunc modum. *Medicina ſimplex.*

Cum igitur in his ſimplicibus maxime virtus medicinæ conſiſtat, quæritur, & non ocioſe, quæ cauſa compoſitionis exiſtat? Multiplex autem fuit. Prima, & principalis fuit medicinarum propter compoſitionem maior efficacia. Secunda diuerſitas ægritudinum, & morbi cum morbo contrarietas. Tertia acuminis repreſſio. Quarta medicinarum conſeruatio. Quinta ſaporum horribilitas. *Cauſa compoſitionis medicinarum.*

F (margin letter beside "poſitionis exiſtat")

Maior efficacia fuit cauſa, quia quædam ægritudines compoſitæ ſunt, quæ vna ſola medicina purgari non poſſunt, vel quia minor virtus vnius augmentatur maiori virtute alterius: facit enim duplicata, quæ per ſe facere non poterat.

Diuerſitas ægritudinum fuit cauſa, quia quædã ægritudines ſunt calidæ, quædam frigidæ, quæ ſimul ſunt in humano corpore. vna autem medicina hos diuerſos effectus conſequi non poteſt in dyſcraſijs diuerſis. Compoſita medicina virtutem habet in laxando, quoniam ibi eſt ſcammonea, quæ principaliter calidos, ſecundario frigidos purgat humores.

G (margin letter beside "rio frigidos purgat humores")

Contrarietas morbi eſt ad membra, quia quandoque membrum ægrotans nobile eſt, vt hepar, quod vt poroſum diſſolutioni eſt ſatis obediens, aut enim infrigidatur, vnde indiget diſſolutiuis ad ſui purgationem, vt pori aperiantur, & diſſoluatur frigida materia. Sed quia vehementer diſſolutiua lædunt ſubſtantiam hepatis, apponenda ſunt ſtyptica aliqua cum diſſolutiuis, quæ debilitatem hepatis conforient.

Propter repreſſionem acuminis, quia quædam medicinæ ita diſſolutiuæ ſunt, & malitioſæ, & acutæ, quæ interius recipi non poſſunt per ſe; niſi ante cum alijs admiſceantur, quę reprimant acumen, & malitiam, vt maſtix, ſcammonea, ellebori, garyophyllus; elleborus enim niger, & ſcammonea non poſſunt per ſe dari.

Ad conſeruationem medicinarum neceſſaria fuit cõpoſitio. quædam enim ſunt naturaliter humidæ, & cito

H putreſcunt, vnde niſi alijs commiſtæ ſint ſeruari nõ poſſunt, vt eſt zingib. iuiubæ, & myrob. & chebu. iuiubæ virides magnam habent efficaciam; quæ ne pereant, ſyrupis, & quibuſdam alijs admiſcentur.

Propter horribilem ſaporem neceſſaria fuit compoſitio; quædã enim ſunt medicinæ, ſicut aloe, quæ adeo abominabiles ſunt, quod ab ægris recipi non poſſunt, & ſi recipiantur, debitum non habent effectum, quædam ergo dulcia debent admiſceri, quæ ſuam reprimant abominationem, & horribilitatem, vt mel, & zucch.

Antidotum dicitur contra datum ab anti, quod eſt contra, & doſis, quod eſt datio; dicuntur autem compoſitæ medicinæ antidota à diſcretis medicis compoſitæ, & inuentæ cum multa diſcretione, & ſic omnes medicinæ poſſunt dici antidota.

Aurea

AVrea quando datur, caput à languore leuatur, aurea dicta eſt ab auro. Alexandrina ab Alexandro peritiſſimo Philoſopho, a quo inuenta eſt. Proprie valet ad omne capitis vitium ex frigiditate maxime, & ad omnẽ rheumaticam paſſionem, quæ a capite ad oculos, & aures, & gingiuas deſcendit, & ad grauedinem omniũ membrorum, quæ fit de eodem humore. datur euntı dormitum cum vino calido viij. pars confecta eſt lib. ij.

Rec. aſari, carpobal. hyoſciami, ana drach. ij, & ſ. garyoph. opij, myrrhæ, cyperi, ana drac. ij. balſami, cinnamo. folij, zedoariæ, zingib. coſti, coralli, caſiæ ligneæ, euphorbij, tragacanthi, thuris, mei, ſtyracis calamitæ, ſaluncæ, cardamo. ſeſeleos, napi, ſaxifragiæ, anethi, aniſi, ana dra. i. ligni alo. rhabar. alipte, caſtorei, ſpicæ, galangæ, opopanacis, anacardi, maſt. ſulph. viui, pęoni, eryngij, roſę, thymi, acori, pulegij, ariſt. long. gentianæ, corticis mandragoræ, chamædryos, pluu, baccarum lauri, amei, dauci, macropi. leucopiperis, xylob. carui, amomi, petroſelini, ſem. leuiſtici, rutæ, ſem. ſinonis, drach. ſ. auri purificati, argenti meri, albarum margaritarum, blactæ bizantiæ, oſſis de corde cerui, ana gra. xv. limaturæ eboris, calami arom: zoyrethri, ana gra. ix. mellis, quod ſufficit. detur in modum auellanæ febricitantibus cum aqua calida, non febricitantibus, cum vino calido.

Sōma medicinarū eſt ... gr.

AVrea eſt dicta ab auro per excellentiam potiſſimũ: ſi licet medicina in multis paſſionibus probata, vt aurum præcellit omnibus metallis, vel dicitur aurea ab auro quod recipit. Alexandrina ab inuentore, vel forte à loco. Ad omnem rheumaticam paſſionem faciens, ad rheuma capitis. Nota, quod diſtinguendũ eſt in hoc loco; facit enim aurea contra rheuma capitis, non tamẽ in principio rheumatis datur. habet enim triplicem virtutem; conſtrictiuam, quod per opium quod recipit, declaratur, confortatiuam, quia recipit aromaticas ſpecies; diſſolutiuam, quod per conſumptionem probatur, conſumit enim humorem, & omnem conſumptionem diſſolutio operatur. fit enim per diſſolutionem conſumptio. Cum igitur diſſolutiua virtute operatur, diſſoluit materiam, & eam mouet, & ſic rheuma augmentatur. dentur igitur prius alia opiata minus diſſolutiua, vt Muſa Ænea, purgato tamen corpore prius vniuerſaliter, cum plethoricum ſit, vel præcedat phlebotomia, vel ſcarificationes, non tamen ſequenti die poſt purgationem, vel phlebotomiam, vel ſcarificationem debet dari, ſed in tertio die poſt purgationem, in quinto poſt phlebotomiam.

Quæ hora ſpecialiter dan opiata.

Nota etiam, quod niſi multa inſtet neceſſitas, non niſi de nocte debent dari opiatæ, & ieiuno ſtomacho. Vnde patiens accepturus, ante horam veſpertinam comedat, & tamen parum. melius enim propter noctis frigiditatem operatur calore naturali fortius operante, qui per frigiditatem noctis retentus fortius operatur. Detur autem aurea ſecundum prædictas conſiderationes contra rheuma capitis, ſine febre cum vino calido, cum febre, cum aqua calida, vel cum decoctione aliqua.

Dolores ſedat. diſtinguẽdum eſt, ſi ſint de frigida cauſa, & prædicto modo, conſiderationibus prænominatis obſeruatis.

Lachrymæ oculorū quo modo fiant.

Oculorum lachrymas conſtringit. Lachrymę oculorum fiunt, aut per calorem diſſoluentem, vt in febribus acutis, & eſt ſignum mortis, & tunc non detur aurea, aut per frigiditatem conſtringentem, & hoc eſt ex vitio cerebri. Ad hoc ergo valet aurea, prius corpore purgato, & hæc cum decoctione olibani data, vel quod melius eſt formentur pilulæ de puluere olibani, & aureæ, & teneantur diu ſub lingua.

Dolori dentium. dolor quandoque fit ex fumo acuto aſcendente à ſtomacho ad dentes, fit etiam dolor dentium, quandoque ex humoribus deſcendentibus à capite. ſi fiat vitio ſtomachi, prius purgetur, poſtea cum ſucco mentæ calefacto diſtemperata detur. ſi vitio ſuperiorum fiat, detur aurea ſecundum prædictam doctrinam, inungantur dentes, & gingiuæ; fiat etiam emplaſtrum de aurea, & ſucco mentæ, & tẽporibus apponatur.

Momentanea epilepſia dicitur, quæ momento, id eſt frequenter inuadit, quia non præſentitur accelſio, & habet fieri vitio cerebri. detur etiam contra hanc paſſionem cum decoctione pęoniæ, vel quod melius eſt, formentur pilulæ de aurea cum puluere pęoniæ, & teneantur ſub lingua.

Nota, quod epilepſia, quæ fit vitio ſtomachi, & extremorum membrorum, præſentitur; tali epilepſiæ non confert aurea, quæ autem fit vitio cerebri, illi valet.

Quid ſit mania.

Maniacis opitulatur. Mania eſt infectio anterioris cellulæ capitis cum priuatione imaginationis. fit autem huiuſmodi infectio quandoque ex ſanguine, quandoque ex cholera, non valet aurea: ſi ex melancholia, tunc detur in potu, ſed cum magno ſtudio, ne cõperiatur, quod admiſceatur potui. colata per annum offeratur neſcienti, vel tale fiat experimentum in hac cauſa probatum. Cum inciduntur maniaci, prius inungatur totum corpus, vel caput aurea, & poſtea in loco incidendo ponatur in magna quantitate ſecundum formam inſtrumentorum, ſi rotunda debet eſſe inciſio, ponatur pilula magna ſuper locum, qui debet incidi: ſi capiſtrata, fiat quædam longitudo in modum magdaleonis, & apponatur loco incidendo, & ſuper ipſum fiat inciſio.

Cephalalgicis de frigida cauſa detur cum vino calido.

Quid ſit tuſſis.

Tuſſientibus. tuſſis eſt inuoluntarius motus pulmonis, quia fit tuſſis ex humoribus rheumatizantibus à capite ad pulmonem, etiam ex abundantia eorum in pulmone, ſiue rheumate. Illi autem ſunt calidi, vel frigidi vel ſicci, vel humidi, vel quoquomodo poſſint commiſceri, ſi autem humidi, quia multum conſumit, aurea valet, ſi frigidi, quia calefacit, prodeſt. Si calidi, vel ſicci ſunt, non eſt danda.

Dormientium.

Nota tamen quod aurea valet illi ſpeciei, quæ eſt anhelitus.

Nota tamen, quod ſi humores ſunt congeſti, & viſcoſi, non debet dari. quia compactiores eos reddit, & mortalem reddit ægritudinem, niſi prius fuerit materia digeſta per vnguenta mollitiua. Cognoſcitur autem digeſta per liberiorem ſputamenis eiectionem. Detur hoc modo, gummi arabici, pulueriżetur hoc modo, & tantundem aureæ admiſceatur. formentur pilulæ, quæ diu teneantur in ore, vt virtus medicinæ liberius petat caput. Et ſi eſt de rheumate tuſſis, efficacius operatur, humectat etiam lacertos tracheæ arteriæ, & pulmonis, & confortat ſpiritalia membra, quæ eis ſunt vicina, & vt aduenientem malam medicinam repellere poſſint, & ſi ſpiritualibus inſideant, confortata expellant.

Phthiſis. phthiſis eſt alia vetus, alia recens, ſoli recenti detur, & tuſſientibus; præcedente tamen alia minus diſſoluta, vt rubea.

Suſpirioſis. ſuſpirium eſt difficultas attrahendi aerẽ. Eſt aũt ſpecies aſthmatis, quę alio modo dicit anhelitus.

Nota, quòd aurea illi ſpeciei valet, quæ dicitur anhelitus. ſit autem ſuſpirium quandoque ex ſiccitate, & tunc non valet aurea. quandoque ex abundantia humoris, & tunc valet aurea ſic præparata, gentiana coquatur in vino vſque ad tertiam partem, coletur, & in ipſo vino ponatur aurea, & poſtea ad Solem deſiccata detur in puluere, vel pilulis.

Cardiacis cum decoctione nucis muſc. garyophyllorum, oſſis de corde cerui; in vino odorifero vel aqua roſata, detur, vel his detur, vt tuſſientibus.

Sanguineo vomitui per anagra. vel diabroſim, id eſt per reſudationem ſanguinis, reiectio fit v. de cauſis, vel propter eius abundantiam, vel acumen, vel propter cali. & ſicci. vel propter venæ putrefactionem, & cum fit propter ſiccitatem, vel abundantiam humorum, nõ valet aurea, ſi propter putrefactionem venæ valet, quia cõſumit materiam putrefactam, conſtringit membrũ putrefactum corruptum, & venæ ſequitur conſolidatio, detur ſic, in hac cauſa bulliat maſtix in aqua roſa. poſtea permittatur, ſicca, & pulueriżata aurea admiſceatur, fiant inde pilulæ, quæ in ore diu teneantur. Si propter

frigi-

E frigiditatem fluat ſanguis, detur cum vino calido.

Paralyticis. paralyſis multis de cauſis habet fieri, fit autem de calidis, & frigidis humoribus; raro tamen de calidis, vnde omnibus videtur prodeſſe paralyticis. Viſus tamen eius ſecundum *diuerſitatem membrorum, in quibus fit, diuerſificatur. ſi fit in lingua paralyſis maxime valet aurea, formentur pilulæ de aurea cum puluere facto de ſemine cauliculi agreſtis, & naſturcij, & teneantur in ore, ſi fiat paralyſis in remotis partibus, vel medijs, detur cum decoctione eupatorij, vel herbæ paralyſis, vel caſtorei, vel fiant de puluere eupatorij, & aureæ pilulæ, hoc autem fiat præcedentibus vnguentis diſſolutiuis, & purgatione, non tamen vnguenta adhibeãtur, niſi in locis, vbi cauſa exiſtit. conſiſtit autem frequenter in neruorum origine, vnde debet inungi ſpina, & collum cum vnguentis, & occipitium cum humeris. Malum terræ concauetur; in quo ponatur oleum cum aurea, & bulliant, & poſtea inungatur patiens circa neruorum originem. Et nota, quòd raro fit paralyſis ſine rheumate, vnde duplici modo valeat aurea; cõſtringendo rheuma, & exiccando humores phlegmaticos, vel humores paratos ad hoc. Item ſi fiat inunctio de aurea reſoluta in oleo *muſtellino valet.

Nota.

* muſtellino.

Ad dolorem lateris, & renum. diſtingue, ſi dolor ſit de cauſa frigida: Item ſi ſine febre, & apoſtemate ſit dolor. Idem ſit viſus in omnibus paſſionibus, & doloribus ſcilicet lateris, & renum. ſtranguriæ, & dyſuriæ, niſi dolor lateris ſit ex ventoſitate, tunc debet dari cum decoctione aniſi, & ſaxifragiæ; ſi ventoſitas non adſit, cum decoctione ſolius ſaxifragiæ, præcedentibus diſſolutiuis, & diureticis purgationibus acceptatur.

Lapidem frangit. Nota ſecundum doctrinam Ioannis platearij cum dari debet calculoſis, cum conficitur remoueatur opium, & in ea apponatur balſamus, detur cum decoctione ſaxifragiæ. ſi enim lapis in renibus ſit diſtemperetur cum oleo nardino, ſi eſt in veſica lapis, inijciatur per ſyringam.

Nota.

G Quotidianæ, tertianæ, quartanæ. diſtinguendum eſt, quotidianæ de phlegmate naturali, tertianæ de cholera innaturali, quartanæ de melancholia innaturali, detur parum ante acceſſionem, & hoc digeſta materia, & purgatione facta, in æſtate cum aqua calida, in hyeme cum vino calido, vel frigido, & hoc modo debent dari omnes opiatæ, & melius eſt, quod detur in hoc caſu ſine opio, quam cum opio.

Nota autem quod aurea non debet dari febricitanti ante purgationem ſcilicet poſt tertium, vel quartum diem, quartanarijs niſi poſt tres, vel quatuor acceſſiones, vel purgationes.

Valet contra omnia vitia matricis. diſtingue de frigido humore; ſi enim menſtrua retineantur per frigiditatẽ valet, data cum ſucco mentæ, vel rutæ agreſtis. ſi humoroſa ſit matrix, diſtemperata cum aceto, & ſucco rutæ agreſtis ita, vt inijciatur per peſſariũ, & valet. Nota ad menſt. prouo. debet dari ſine opio; quia cũ eo data multotiens cancrum operat, vel contrarium. Si vitia matricis fiant ex rheumate non remoto opio det cum decoctione olibani, vel fiat ſuppoſitorium de aurea, & puluere olibani, doſis eius ſecundum modernorum confectionem eſt vnc. s. ſi in magdaleonibus conficiatur, detur ad pondus trium denariorum conſiderata virtute patientis.

Nota.

H Apoplecticis, & epilepticis, detur eodem modo.

Nota ꝙ vtriſque valet ante acceſſionem, ſi de frigidis hu. habeat fieri, data tamen ſemel in hebdomada cum vino decoctionis caſtorei, olibani, vel cum vino calido in acceſſione, aut ſuffocatione imminente aperiantur dentes, cum eo applicetur, & fricetur palatum cum aurea. Imponatur & naribus, attrahit phlegma cũ multa quantitate, vnde multi in tali caſu, vel cauſa liberati ſunt. debet tamen parum patiens ſuffumigari, in ipſa frictione aureæ cum cornu ceruino, vel puluere olibani, vel aſa fœtida ſuper carbones poſitis inclinato capite, ne diſſoluta materia per fumigium, & auream fluat ad anteriora, vel fiat ſuppoſitum de aurea, & puluere olibani.

E Colicis. colica fit ex humore congregato in inteſtino colon, vel frigido, quod cognoſcitur per propria ſigna vniuſcuiuſque humoris, ſi de calidis fiat humorib. vt cholericus per cholericum ſeceſſum cognoſcitur, tunc non detur aurea; ſi de frigidis aut phlegmaticis detur. Refert tamen quomodo, fit enim de phlegmaticis duobus modis, cum rheumate, & ſine rheumate. Si cum rheumate fiat, quod per ampulloſas egeſtiones cognoſcitur. detur cum vino decoctionis olibani, vel in pilulis. Si ſit dolor colicus ex hum. phlegmaticis inuiſcatis in inteſtinis, & conglobatis, præcedant inunctiones dialthæa, & oleo *muſtellino, & martiato. fiet clyſter mollificatiuus cum aqua, in qua decoquatur branca vrſine, malua, bismalua, vel ſolum cantabrum, hoc facto, aurea diſtemperetur cum vino calido addito melle coletur per pannum, & inijciatur. Item ſi de aurea fiat ſuppoſitorium patienti teneſmum ex frigida cauſa valet.

Quomodo fiat colica.

* muſtellino.

F Nota, quod aurea ex diuerſis componitur in complexione ſubſtantiæ, virtute diuerſa. ſunt etiam ſecundum quantitatem in virtute, quod recipit quædam conſtrictiua, quædam laxatiua, quædam diuretica, & alia multa, diuerſas virtutes habentiã; in complexione, quia recipit calida quædam, quædam frigida, quædam ſicca, quædam hu. in ſubſtantia, quia recipit, quædam craſſa, quædam ſubtilia, quædam facile penetrabilia; diuerſa in quantitate, ponuntur in aurea, quia de quibuſdam plus, de quibuſdam minus, & ſic multa diuerſificantur in aurea. Quare autem diuerſa virtute complexione, & ſubſtantia recipit, ſatis compendioſe ſuperius ſub quinque cauſis aſſignatis comprehendimus, licet hoc auctores diffuſius, & prolixius exequantur, diuerſas aſſignantes cauſas, ſub aliqua tamen illarum v. quælibet ab auctoribus poſita continetur.

In hoc loco non ocioſe quæritur quare in hac medicina ponatur tantum de vno calido, quantum de alio tantundem calido, vel plus, vel minus, & quare tantum de vno calido, quantum de alio tantundem frigido, nec plus, nec minus, quare tantum de vno calido quantum de alio magis calido plus, vel minus, quare tantum de alio frigido, quantum de alio magis frigido plus, vel minus. Eadem quæſtio formatur, & eodem modo. inter ſiccum, & humidum, inter calidum, & humidum, & inter frigidum, & humidum. Item quæri ſolet quare vnum de vna recipiat, & quare nec plus nec minus, ſed hoc ſoluere poſſibile eſt. Diuerſa hoc antidotum, & alia antidota ſunt componentia per quintam complexionẽ, & virtutem, ſed quare, ſuperius dictum eſt, diuerſa ibi ſunt, ſed pondus, quod in hoc loco eſt determinandum diuerſa quidem ſunt, quæ de quibuſdam plus, de quibuſdam minus, de quibuſdam recipitur æqualiter.

Dubium.

Quare autem quædam in minori pondere, quædam in maiori ponantur in antidotis, quatuor ſunt cauſæ generales, vt ſub vna duas contrarias cõprehendamus. Ex his multæ deſcendunt ſpeciales. Prima eſt maior, vel minor indigentia. Secunda fortitudo, vel debilitas virtutis. Tertia remiſſio, vel furioſitas qualitatis. Quarta ſimilium ſpecierũ paucitas, vel minoritas. Propter maiorem indigentiã plus apponitur de vna, quã de alia, quia efficacior eſt ad conſequendum medicinæ cõpoſitæ effectum. propter enim aliquẽ effectum inuenta fuit omnis medicina compoſita, propter illud ergo illa medicina qua antidotum magis indiget, in maiori quantitate eſt apponenda propter virtutis debilitatẽ, quandoque enim antidotum indiget aliqua ſpecie in ſua virtute debili, vnde in magna quantitate eam recipit, vt quantitate ſuppleat, quod propter debilitatẽ non poteſt facere. propter qualitatum remiſſionem multum de ſimplici medicina ponitur in compoſita, vt ſic multiplicata in ſua qualitate intendatur, hoc licet videre in roſis, & alijs ſimilibus. Roſæ enim, quia parum frigidæ ſunt, in parua quãtitate multum infrigidare non poſſunt, vnde ex neceſſitate apponuntur in magna quantitate propter ſimilium modicã operationem medicina compoſita quibuſdam ſimilibus ſpeciebus multũ indiget, ſed ſi in modica quantitate

eas

eas recipit, ſuum non cõſequetur effectum. Vnde oportet, vt ſimilem recipiat in magna quantitate, vt multarũ vices ſuppleat. E contra multa ponuntur in medicinis in modica quãtitate propter prædictas ſcilicet propter minorem indigentiam, propter virtutis fortitudinem, propter qualitatis acumen, propter numeroſitatem cõſimilium. Propter minorem indigentiam de quibuſdã minus apponitur, quia quæ minus neceſſaria ſunt in minori pondere ponenda ſunt, poni tamen debent, quia medicinæ eis indigent, propter virtutis fortitudinem, quia quædam medicinæ ſunt acutæ, & furioſæ, & membro mortificationem, & aduſtionem inducunt, vnde licet ſint neceſſariæ, in modica quantitate ſunt ponendæ propter numeroſitatem ſimilium, quia aliæ ſufficiunt, vnde de ea modicum apponendum eſt, tam de vna, tam de primo quantum de alia, duplici de cauſa propter æqualem indigentiam, vtraque enim indiget æquali, quandoque vnum æquale eſt pondus; vel propter qualitatem proportionum, vel conditionem, quædam enim calida quibuſdam frigidis proportionaliter ſunt contraria. Ex quibus compoſitis quoddam fit temperamentum.

Nota. Generalibus cauſis aſſignatis quare plus, vel minus, vel æqualiter de ſimplicibus medicinis ponatur in compoſitis ad ſpeciales deſcendamus. Aſſignemus quare tãtum nec plus, nec minus de duobus calidis, ſed æqualiter ponitur, in eodem pondere poſita ſunt in medicinis propter æqualem indigentiam, quia licet vtraque medicina calida ſit, tamen vtraque indiget compoſita, quia nullæ prorſus eiuſdem virtutis inueniuntur, vt in effectu eorundem patet, & in auctorum teſtimonijs. Eadem vero quæſtio eſt, quare plus de alia tantundem calida, vel minus ea proportio, an effectus, vel occulta proprietas, vel poteſt ferri ad minorem indigentiam.

Quare æqualiter de frigida, & calida in eodem gradu, an æqualiter debet fieri propter diuerſos effectus, quia contingit quandoque diuerſa membra, vt ſtomachum, & hepar, diuerſis paſſionibus infici, vnde frigida ad infrigidandum, calida ad calefaciendum apponuntur. Fit etiam quandoque vt ex eis fiat temperamentum, vt propter remiſſionem acuminis plus ponitur de vna calida, quam de alia tantundem frigida, & propter locorum poſitionem. Eſt enim locus infrigidatus poſitus in profundo, vnde calidius oportet eſſe medicamen, ſi membrum poſitum in profundo debet calefieri, in maiori pondere ſunt apponenda calida, ne frigida caliditatem impediant, vel caloris effectum. quare tantum de vno calido quantum de alio minus frigido propter æqualem indigentiam, quare non eſt propter minorem, vel referatur ad repreſſionem acuminis. Similiter diſtingue inter calida, & ſicca; frigida, & ſicca; calida, & humida: frigida, & humida, diuerſa hoc in antidotario repeniuntur, non autem virtuti. quorum omnium virtutem complexionem quintam aſſignare propoſuimus, & ad quid in aurea apponuntur. Non autem virtutes ſingulas aſſignabimus, quia in libro noſtro de ſimplici medicina dictum eſt ſufficienter de eis. poſtea in fine de pondere dicetur. Recip. aſari i. baccaræ.

Quid ſit aſarum. Aſarum baccara calidæ, & ſic. complexionis eſt ſubtilis, & virtutem habet diureticam, conſumptiuam, mundificatiuam. Nam humores educit per vomitum, vnde ad acrem, vel acredinis naturam dicitur pertinere. ponitur in aurea contra ſtranguriam, & dyſuriam, quia diuretica eſt, cum complexione calida, & ſicca diſſoluente, tamen ex ſubtili ſubſtantia, & diuidente. Ponitur autem contra febrem quotidianam, & quartanam, quia earum materiam diſſoluit. Vnde experimentum habemus optimum de aſaro, & probatum contra quotidianam, & quartanam, vinum decoctionis aſari, ideſt baccaræ detur ante acceſſionem, ſi materia ſit in ſtomacho, educit eam cum vomitu, ſi in alijs partibus, conſumit. Radix eius medicinalis eſt, & folia, radix ponitur in aurea. Radix debet eligi odorifera non multum leuis, ſed ponderoſa, non perforata, ſed continua, poteſt per triennium in ſua virtute ſeruari.

De carpobalſamo. Carpobalſami. carp. eſt calida, & ſicca in ij. gra. xylobal. lignum balſami appellatur; balſamum, vel opobalſamum ſuccus ſcilicet lachryma balſami. Balſamum eſt maioris efficaciæ. Carpobalſamum minoris, maioris tamen quam xylobalſamum. Carpobalſamum ſubtilis eſt ſubſtantiæ, virtutem habet mundificatiuam, attractiuam, & confortatiuam, quia calida eſt, & ſicca, propter ſui naturam igneam, confortatiuam propter aromaticitatem, ponitur in aurea propter quaſdam paſſiones capitis, vt eſt epi. cephala. & ſimilia, quia materiam conſumit. Contra cardiacam, quia reſtaurat ſpiritus, & membra confortat. Vnde habemus optimum experimentum contra cardiacam. Patiens vtatur omni die puluere carpobalſami, cortice ſuperiori ablato contra vitia matricis ex frigida cauſa, quia eam mundificat. illud eligendum eſt, quod non eſt perforatum, & quod eſt aromaticum.

De hyoſciamo. Hyoſciami. hyoſciamus frigidus, & ſiccus in iij. gra. ſubtilis eſt ſubſtantiæ, virtutem habet mortificatiuam, & conſtrictiuam. Hyoſciamus ſemen eſt caſſilaginis, ſed aliud eſt album, aliud nigrum, aliud ruſum. nigrum non eſt ponendum in medicinis, album ponatur ſi inueniatur; ſi non ruſum. ponitur in aurea propter rheuma, propter dolorem dentium, propter fluxum ſanguinis per anagoga, vel diabroſim, contra rheuma ponitur, & fluxum ſanguinis, quia poros conſtringit, ex quorum cõſtrictione ceſſat ſanguinis fluxus; contra dolorem dentium, quia partem mortificat, & reddit inſenſibilem, vnde dolor non ſentitur. De hyoſciamo habemus experimentum contra omnem dyſcraſiam de calore, vel omnia apoſtemata cuiuſlibet exterioris partis corporis, ipſa herba trita cataplaſmetur, vel ſemen hyoſciami teratur, ablactetur cum ſucco ipſius herbæ, coletur, ſuperponatur, nõ ſophiſticatur hyoſciamus, per xl. annos ſeruatur. Ponuntur aſarum, & carpobalſamum in maiori quantitate, quam quædam, quæ eſſent fortiora, ideſt fortioris virtutis, vt ſuppleant quantitate, quod minus eſt in qualitate. ponuntur autem in maiori quantitate, quam quędam dicta, quæ ſunt minoris virtutis, propter ipſorum maiorem indigentiam, vel neceſſitatem, & eadem eſt ratio de carpobalſamo, ſed hoc non habet hyoſciamus. Conſtat enim magis eſſe neceſſaria, quæ in maiori ponuntur pondere; fortis eſt enim virtute hyoſciamus, ponitur enim in magna quantitate propter modicam appoſitionem ſimilium. Garyophyllus. quia ſpiritus reparat, & ponitur in hac medicina contra vitium matricis, contra vitium ſpiritualium, cõtra cardiacam paſſionem. Contra vitium matricis, quia conſumit humores, & matricem mundificat. contra vitium ſpiritualium, quia eorum ſuperfluitatem conſumit per calidi, & ſicci. contra cardiacam paſſionem. Contra vitium matricis, quia conſumit humores, & matricem mundificat, contra vitium ſpiritualium, quia eorum ſuperfluitatem conſumit per cal. & ſic. cardiacam paſſionem, quia aromaticitate ſua ſpiritus reparat, & membra confortat, vrinales meatus aperit ſubtilitate ſuæ ſubſtantiæ. Illi eligendi ſunt qui in ſuperficie planificati ſunt. In ſapore acuti, in ſubſtantia humidi, in impreſſione vnguis, aliquantulum emittunt humiditatis. Vinum decoctionis garyophyllorum cum aqua roſ. valet contra dolorem omnem ſtomachi ex frigiditate, & contra cardiacam paſſionem.

De myrrha. Myrrhæ. myrrha cal. eſt, & ſic. in ij. gra. & ſubtilis ſubſtantiæ, virtutem habet mundificandi, & conſeruandi, quia id, quod diſſoluit conſumere ſufficit, vnde corpora antiquitus myrrha conſeruabantur; habet etiam virtutem conglutinandi. ponitur myrrha in aurea contra cardiacam, & contra fluxum; contra cardiacam, quia cõſeruat conſeruando, & depurat depurando, maxime opitulatur, fluxũ conſtringit conglutinatione ſua. illa eligenda eſt, quæ caſſa eſt, & gummoſa, clara, lucida, lenis. Myrrha puluerizata cum pice, vel colophonia, vlcera virilis virgæ ſanat, & ſaniem conſumit deſiccando.

De opio. Opij, opiũ frigidum eſt in iiij. gra. ſic. in ij. craſſam habet ſubſtantiã, & fumoſã; vnde cito petit cerebrũ, virtu-

tem habet mortificatiuam conſtrictiuam,ſoporiferam, vndecerebrum conſtringitur, & ventriculos eius oppilat, conſtrictiuam propter frigi. & ſic. mortificationem propter intenſam frigiditatem ſuam. in aurea ponitur ad conſtringendum rheuma,& ad conſeruationem ſpecierum. fit autem opium de ſuc.papaueris albi ſubtiliter inciſi. eligendum eſt in colore ſubrutum, in ſapore ſubamarum, in odore horribile, in ſubſtantia mediocre, & quòd manibus poſſit malaxari. Valet ad ſomnum inducendum cum lacte mulieris,folijs mandra. ſemine hyoſciami, cataplaſmetur fronti, & temporibus contra dolorem extremarum partium, quia mortificat partem,& *Nota.* inſenſibilem reddit. Cum inuenitur ſimplex opium ponendum eſt thebaicum. ſeruatur per omnia ſecula ſeculorum. fit autem citra mare, & vltra mare, transmarinum maioris eſt efficaciæ.

De cypero. Cyperi. calidæ eſt, & ſiccæ complexionis in ij.gra. & ſubſtantiæ ſubtilis, virtutem habet diureticam,ponitur in aurea propter ſtranguriam,& dyſuriam,& vitium renum. Vinum decoctionis eius frangit lapidem,contra ſtranguriam puerorum maxime valet, accipe cyperum cum herba, & coque in vino, & oleo,cataplaſma ſuper pectinem multum confert ad menſtrua prouocanda,teratur cum ipſa herba,& fiat decoctio in aqua,& oleo,& fomentetur circa radicem ipſius herbæ, quæ dicitur cyperus. De iſtis quatuor ponitur minus,quam de ſupradictis,propter earum ſupradictarum proprietatē. Garyophyllus,& cyperus in maiori ponuntur quantitate,quoniam ſupradicta maioris efficaciæ,vt quantitas ſuppleat virtutis defectum ſcilicet propter maiorem indigētiam. Myrrha propter eaſdem cauſas, & propter conſeruationem, opium propter modicam ſimilium appoſitionem, opium diſtemperatum cum lacte mulieris pulſibus imponatur in parua diſtemperantia ſanatur.

De balſamo. Balſamum ca.& ſic. in iij.gra. ſecundum quoſdam,in ſecundo ſecundum alios,ſubtilem habet ſubſtantiā, virtutē habet attrahendi,confortandi,conſumēdi,diuidendi,& mundificandi,& ponitur in aurea contra epilepſiā, quia conſumit materiam ſuis qualitatibus, ſimiliter cōtra renum vitia; ſubtilitate & qualitatibus ſuis contra vitia matricis, quia eam calefacit. Contra paralyſim,quia viuificat partem. apponitur balſamum præcipue ad cōſeruationem,quod patet,quia medicina opiata,& balſamata diutius poteſt releruari, quam non balſamata.

Opobalſamum iniectum per ſyringam lapidem frāgit, ſi detur in potu fœtum mortuum educit, & matricem iuuat,& menſtrua prouocat:balſamum eligendum eſt, quod cum ponitur in palato ſtatim calefacit cerebrum, quod cum ponitur,lac caprinum ſtatim coagulatur,quòd ſi in eo intingatur pannus,& inde locus fuerit exiccatus,non remanebit macula. ſi cum oleo,vel terebin. ſophiſticatus fuerit,maculæ ſemper erunt. Item ſi apponatur igni, flammam emittit, quòd ſi apponatur in ſuperficie aquæ, ibi reperitur, ſi in medio: ibi remanet, in fundo ſimiliter. Item ſi ponatur in panno raro in aliquo pondere; poſtea lotis manibus exprimatur bene ſuper aqua mundiſſima, ſi inuenitur in eodem pon-*De cinna.* dere,bonum eſt. Cinna. idem,eſt quod cinnamo. habet autem ſubſtantiam glutinoſam, virtutem habet conſumptiuam, conſolidatiuam. Cinnamo. cal. & ſic. eſt in ij. gra vel in iij. conſumit qualitatibus ſuis. confortat aromaticitate ſua, conſolidat glutinoſitate ſua, contra paſſiones capitis ponitur in aurea, quia materiam conſumit, contra cardiacam, quia aromaticitate ſua confortat, & depurat. valet contra fluxum ſanguinis ex corruptione venæ, quia conſolidat. eligendum eſt, quod eſt ſubrufum cauernoſum, vel canellatum odoriferum,& habet dulcedinem acumini admixtam,cortex eſt cuiuſdam arboris, quæ in India reperitur, ſi fiat vulnus in locis cartilaginoſis puluis cinnamomi con-*De folio.* ſolidat. Folium quando ſimpliciter folium inuenitur, folia garyo. ſunt intelligenda.cal. ſunt, & ſic. in iij. gra. ſubtilē habent ſubſtantiā, virtutem confortandi,& conſumendi, diuretica ſunt ex cōplexione,& ſubſtantia,fo- E lia ponuntur in aurea propter conſumptionem materiei, contra paſſionem capitis, contra cardiacam,quia confortantur aromaticitate ſua, depurant, & reparant ſpiritus,ſi contra vitia renum,quia vrinales meatus aperiunt ſubtilitate ſubſtantiæ,& lapidem reijciunt. contra frigiditatem ſtomachi,quia calefaciunt. cardiaci,& ſtomachici bibant vinum decoctionis folij cum aqua roſ. eligendum eſt folium garyoph. in odore ſuaue, in ſubſtantia tenue, in colore rufum, in ſapore acutum cum amaritudine.

De zedoario. Zedoarium. zedo.ca.& ſic.comple.in ij.gra. ſubtilem habet ſubſtantiam, virtutem habet confortandi ex aromati.ſua, mundificat ex complexione,diureticam habet virtutem ex ſubſtātia. propter paſſiones capitis ponitur in aurea,& quia indiget confortatiuis diureticis mundificatiuis. Zedoariū eſt radix cuiuſdā arboris,quæ reperitur in India,cuius duo ſunt genera, vnum citrinū, aliud album,quod eſt citrinum ſolidum non perforatum laudabilius eſt,citrinum raro inuenitur, album ergo eſt eligendum,quod eſt acutum, & continuum, & ſolidum. F per tres annos poteſt ſeruari, ex citrino ſophiſticat aloe. Aloe. per minuta fruſta diuiſum aceto calefacto, in quo puluis zedoariæ poſitus ſit,ponatur frequenter,& extractum deſiccetur, & iterum ponatur, colorem ſuſcipit aloes hepatici,& ſuam horribilitatem amittit, & ſubcitrinum habet colorem, & malum odorem amittit, vel deponit. puluis zedoarij,cum puluere cinnamo. carnoſitatem,& putrefactionem gingiuarum ſanat.

De zingib. Zingiber ca.eſt in ij. & in iij.hu. in primo ſubſtantiæ eſt mediocris,virtutem habet confortatiuam ſpermatis, & ſanguinis generatiuam, & reſtauratiuam ex aromaticitate, reſtauratiuam ex hum. ponitur in aurea contra cardiacam, & defectum humi. & alias paſſiones, quæ indigent reſtauratiuis. Zingib. radix eſt,quæ in India reperitur,& aliud eſt ſubnigrum, quod eſt repudiandum aliud ſubpallidum, quod eſt, odoriferum, album, ponderoſum, non perforatum, & acutum, & quod difficile G teritur,laudabile eſt. per ij. annos poteſt ſeruari, cito putreſcit, in cumulo piperis diutius durat in ſua efficacia. Vinum decoctionis zing. digeſtionem procurat,& libidinem augmentat,& aliter radices dimittantur in vino, quouſque relaxentur, & cum vino ca. pectini cataplaſmatur. valet contra apraxim eorum,ideſt contra inoperationem illatum partium.

De corallo. Coralli albi. frigidi. & ſic.in ij.gra.craſſam habēt ſubſtantiam,virtutem conſtrictiuam,& occultam. ponitur in aurea propter fluxum ſanguinis per anagogen. & propter epilepſiam, quia occultam habent naturam iuuandi epilepticum. Coralli ſunt lapides,qui inueniuntur circa mare in lapidoſis locis. Coralli alij albi, alij rubei, maioris efficaciæ ſunt rubei, vnde cum ſimpliciter coralli inueniuntur, de rubeis intelligendum eſt, qui vero rubei,& craſſi ſunt,non perforati,ſunt laudabiliores. Coralli multas habēt virtutes occultas. collo ſuſpenſi curāt epilepſiam, vt dicit Gal. domus, in qua ſunt,nō fulgura-H tur. puluis coralli combuſti,& gummi ara. non combuſti detur in cibis contra hæmoptoicam paſſionem.

De coſto. Coſti. Coſtum cali.& ſic.eſt in ij.gra. ſubtilis ſubſtantiæ virtutem habet diureticam. propter ſubtilitatē ſubſtantiæ,& ſtomachi confortatiuam ex aromaticitate, vel amaritudine. ponitur in aurea propter vitia renum,quare diureticum,& ſtomachi confortatiuum eſt. Coſti duo duo ſunt genera, aliud eſt ſubalbidum, aliud rufum. rufum vehemētiorem habet effectum, album minus operatur,& in India reperitur,vel Perſia. vnde frequentius eo vtimur,quod ſubalbidum, ſolidum, ponderans, non perforatum, amarum, laudabilius eſt. Seruatur per triēnium ad confortationem ſtomachi, puluis coral. ſeminis fœn. cinnamo. ponatur in cibis, vel fiat cataplaſma ex puluere coſti, maſtich. cera,& ol.

De caſia ligno. Caſia lig. eſt cali. & ſic. in ij.gra. quæ ſubtilis eſt ſubſtantiæ,virtutem habet diureticam,conſumit,confortat ex aroma. ſua, diuretica eſt ex ſubſtantia, & qualitatibus ſuis. ponitur in aurea contra vitium renum,& veſicæ,

Caſſ. lig. æ, contra vitia matricis, cõtra cardiacam. Caſia lig. cortex eſt cuiuſdam arboris in India naſcentis, cuius plures ſunt ſpecies. eligenda eſt tortuoſa, cauernoſa; continua, in colore ruſa, quæ etiam habet ſubalbedinem diſtinctã, quæ acutum habet ſaporem, & dulcedinem admiſtam amaritudini. ſophiſticatur ex cortice capparis, quę multum eſt amara. caſia debet eligi, quæ multum eſt odorifera. Puluis caſiæ lig. admiſtus trypheræ menſtrua prouocat, & educit, ſi inde fiat peſſarium. ſi dentibus teratur, fœtorem oris remouet, & putrefactas gingiuas ſanat, detur cardiacis cum ſuc. paſtinacæ.

De euphorbio. Euphorbij. Euphorbium calidum, & ſiccum in iiij. gradu ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem laxatiuam ex modo complexionis phlegmatis primo, & ſan. ſecundario, purgat attrahendo ex ignea ſui ſubſtantia, vel natura. ponitur in aurea propter epilepſiam, apo. arthreticam, paralyſim, ex contractiuis virtutibus aliarum ſpecierum laxatiua eius virtus reprimitur; vnde ponitur præcipue, vt igneitate ſua mortificationem opij reprimat. Euphorbium gummi eſt arboris in India naſcentis. eligendum eſt craſſum, ſubrufum, non perforatum, non terræ admiſtum. Puluis euphorbij cum ſuc. centri galli iniectus impetuoſe educit muliebriá. fiat emplaſtrum ex puluere euphorbij, & ex axungia vrſina, cera, & oleo, & inungatur epilepticus per ſpinam vſque ad partes inferiores.

De trag. Tragacanthi. Tragacanthus frigidæ cõplexionis eſt in ij. gra. humida primo. ſubſtantiam habet glutinoſam, & mediocrem, virtutem habet conſtrictiuam ex frigiditate, lenificatiuam, & humectatiuam ex humiditate. ponitur in aurea contra ſuſpirium, & fluxum ſang. per anagogen, & ad repreſſionem acuminis aliarum ſpecierum. Tragacanthus gummi eſt cuiuſdam arboris in India naſcentis. eligendum eſt in colore album, lucidum, clarum, non terræ admiſtum, rufum, vel rubeum, in medicina ad calefactionem plus valet, quia minus eſt frigidum quam album, quod in medicinis ad refrigerandum ponitur. diu ſeruatur. Dimittatur cum amylo, ſiue penidijs per noctem vnam tragacanthus in aqua, ex illa aqua liniantur labia, & gingiuarum, linguæ, & oris ſciſſuræ febricitantium acute. ſi illinis hoc herpetem granuloſam, valet multum.

De thure. Thuris. Thus ca. & ſic. in ij. gra. gummoſam habet ſubſtantiam virtutem conſtrictiuam ex viſcoſitate, confortatiuam ex aromaticitate propter rheuma capitis ponitur in aurea, & propter frigiditatem matricis. Thus gummi eſt arboris in India naſcentis, cuius duo genera, craſſum, & maſculum, dicitur minutum maius eligendum eſt thus album, planificatum, craſſum, non terreſtreitati admiſtum. diu poteſt ſeruari. Tria grana thuris ſi deglutiantur, digeſtionẽ procurant, & bonum anhelitum præſtant, & acetoſam eructationem remouent.

De ſtyrace. Styracis. Styrax cal. eſt in j. gra. ſic. in ij. ſubſtantiam habet mediocrem virtutem confortatiuam, quia ſpiritus reparat quorundam membrorum, conſolidatiuam, quia glutinoſa eſt, muliebria educit qualitate ſua. ſ. caliditate, ora venarum aperiendo, rheuma conſtringit. ponitur in aurea contra vitia matricis, ſtomachi, & capitis, pilulæ ex ea factæ digeſtionem confortant, cataplaſma ex ea factum * ſclirofim curat. fumigatio eius menſtruis imperat. Styracis tria ſunt genera, ſtyrax, calamita, liquida, & rubea, liquida eſt, quæ ſtigia dicitur. cum ſimpliciter ſtyrax inuenitur, de calamita intelligendum eſt, quæ in colore ruſo. eligenda eſt in ſubſtantia glutinoſa, vt valeat malaxari ad modum ceræ; non furfurea, vel ſulphurea, in ſapore amara. ſophiſticatur ad talum iridis illyriæ, & mellis, & tunc dulcis eſt.

** ſchirrum.*

De ſaliunca. Saliuncæ. Saliunca cal. eſt & ſic. in iij. gra. ſubtilẽ ſubſtantiam, virtutem diureticam habens. ponitur in aurea propter vitia renum, veſicæ, & matricis. Saliunca eſt ſemen cuiuſdam arboris, vel herbæ, quæ eodem nomine appellatur. ſemen in hac medicina ponendum eſt. eligendum eſt ſubalbidum, recens, habens amaritudinem admixtam acumini. Semen poteſt ſeruari per tres annos. Fiat ex aqua fomentum, ſaliuncæ decoctionis ad menſtrua prouocanda. ſuffumigium herbæ eodem modo appellatæ, multum valet matrici.

De napi. Napi, Sinapis. ſinapiſmus alius fit ex ſeminibus, alius ex folijs ſinapis, tamen eiuſdem efficaciæ ſunt, ſed maioris eſt ſinapiſmus ex ſemine factus ex folijs ſiccis ſic fit. terantur folia, & ebulliant in vino, cataplaſma loco patienti. ex ſeminibus ſic fit. Semina terantur, & coquantur in aceto, & vino, & in maiori quantitate ponatur vinum, cataplaſmetur ſuper loca dolentia, valet ad lethargiam, & paralyſim. Semen ſinapis cal. & ſic. in medio quarti gra. ſubſtantiam habet ſubtilẽ, virtutem habet attractiuam ex ſubſtantia ignea ex natura ſua conſumit, ex complexione mundificat; ex eadem ponitur in hac medicina propter membrorum inſenſibilitatem, propter vitium matricis, propter paralyſim, apoplexiam, epi. Sinapis ſemen eſt herbæ eodem nomine appellatæ, ſemen non herba ponitur in aurea, quod eligendum eſt, album, non amarum, non ponticum, ſed acutum. ſophiſticatur cum ſemine rapæ. Puluis eius ſub lingua poſitus loquelam reſtaurat, ſemen in oleo laur. bullitum, & ſaccellatum eam partem viuificat, in qua fuerit poſitum.

De ſaxifraga. Saxifragiæ. Saxifragia cal. eſt & ſic. in iij. gra. & ſubtilis ſubſtantiæ, virtutem habet diureticam ex qualitatibus ſuis, & ſubſtantia, & ponitur in aurea propter vitium lapidis, & contra dyſuriam, & ſtranguriam, menſtrua prouocat. radix eius ſimiliter dicitur ſaxifragia. radix per ſe ponenda eſt in medicinis, quæ exigunt ſaxifragiam. Radix eligenda eſt continua non perforata, quę difficile frangitur, quæ frangitur de facili, vetuſta, & conſumpta eſt. Saxifra. ſaxum frangens dicitur, frangit enim lapidem, & partem à parte ſeparat, vnde maxime valet calculoſis. contra lapidem fiat fomentum ex aqua ſalſa decoctionis eius, id eſt ſaxifragiæ circa pudenda. vinum decoctionis eius bibitum lapidem frangit.

Ad idem nutriatur hircus per iiij. menſes de folijs ſaxifragiæ, deinde interfice, & accipe ſanguinem eius, non primum, ſed ſecundum, cum coagulatus fuerit, per fruſta diuide, & permitte deſiccari ad Solem, ſed tamen ſal admiſceatur, vt diutius conſeruetur. per annum ſic poteſt fieri, & ſi eis admiſceatur balſamum, per x. annos, vel xv. poteſt ſeruari puluerizetur ſanguis. & tali puluere vtendum eſt in cibis, & potibus.

De anetho. Anethi. Anethum cal. & ſic. in iij. gra. vel ij. ſubſtantiã habet ſubtilem, virtutem diureticam. ponitur in aurea contra vitium renum, & veſicæ, & matricis. Nota quod in diureticis efficaciora ſunt ſemina, quam herbæ ipſæ, & ſemper ponenda ſunt in medicinis. valet contra indigeſtionem vinum decoct. eius per iij. annos ſeruatur.

De aniſo. Aniſi. Aniſum cal. eſt & ſic. in iij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, & virtutem diureticam confortatiuam ſtomachi, & ventoſita. conſumptiuam. propter vitium interio. membro. ponitur in aurea, ſtomachi. ſ. & interiorum, & matricis. aniſum maxime valet contra indigeſtionem. Aniſum ſemen eſt cuiuſdam herbæ ſimili nomine vocatæ; ſemen eſt ponendum. debet eligi odoriferum, in ſapore acutum cum aliquantula inſipiditate admixta dulcedini, non perforatum, per xx. annos ſeruari poteſt. Vinum decoct. eius optime procurat digeſti. ventoſitatem conſumit, omnium xx. quare iſta xx. in maiori quantitate ponuntur, quam prædicta, aſſignatum eſt ſuperius, quoniam in maiori quantitate, quam infraſcripta aſſignãdum eſt. Balſamum in maiori quantitate propter maiorem indigentiam, quia maioris efficaciæ eſt. Cinnamomum in maiori quantitate, quoniã quædam ſunt in maiori quantitate habentia virtutem, vt quantitas ſuppleat vitium virtutis. Euphorbium in maiori, quã quædam maioris efficaciæ, vt reſiſtat igneitate ſua mortificationi opij. Sinapis maioris eſt efficaciæ, quam aliqua infraſcripta, ſed propter maiorẽ neceſſitatem in maiori pondere ponitur.

De ligno aloes. Ligni aloes. Lignũ al. ca. eſt & ſic. in ij. gra. locũ vbi naſcitur nouit nemo, q̃m naſcit' in montuoſis locis orientis circa originẽ Nili, quæ nemini nota eſt, de montanis in

Nilum cadit, quod Nilum recipiens fert in Indiam. ibi vero à Saracenis retibus capitur, & venas quaſdam inutiles igne comburunt, vel cultello remouent. Lignum aloes aliud ſubnigrum, aliud ſubrufum, ſubtilem ſubſtantiam habet, virtutem diureticam ex ſubtilitate ſubſtantiæ, confortatiuam ex aromaticitate, aperitiuam ex qualitatibus ſuis, & ſubſtantia. ponitur in aurea propter cauſas cerebri ex frigiditate, propter vitium renum, veſicæ, & matricis, propter cardiacam. Eligendum eſt ſubrufum ponderoſum, granoſum, nodoſum, aro. in ſapore amarum, non multum ſolidæ ſubſtantiæ, ſubnigrum tamen laudabilis. Sophiſticatur cum quodam ligno, quod iuxta Almanſiam reperitur, quod ſimile eſt in odore, ſed nigrum, vel album, vel ſolidioris ſubſtantiæ. Si comburatur in igne, odorem reddit aromaticum, ſed momentaneum. ſcrup. iiij. ligni aloes puluerizati in aqua roſa. bulliant. detur talis aqua ſyncopizantibus, & cardiacis, per x. annos ſeruari poteſt.

De rheubarbaro. Rheubarbari. Rheubarbarum cal. eſt & ſic. in ij. gra. ſecundum quoſdam in iij. ſubtilem habet ſubſtantiam, diureticam, laxatiuã, choleræ purgatiuam ex ſu. ponitur in aurea propter vitia renum, & matricis ex frigida cauſa, & propter febrem tertianam, & quotidianam, vel cardiacam. Rheubarbarum aliud ponticum, aliud barbarum, de barbaro intelligẽdum dicitur in medicina, Rec. rheu. quando ponticum eſt neutrum plane exigitur. Eligendum eſt ſubcitrinum, continuum, non perforatum, quod habet maculas quaſi venas diſtinctas, albas, citrinas, quod habet croceas, vel citrinas, puluerizati apias, vel non eſt rheubarbarum, vel eſt ſophiſticatum plus. Febricitantibus debet dari. ſcrup. j. rheubarbari cũ frigida aqua datum, vel cũ ſucco ſcariolæ, vel tryphera ſaracenica. confert ictericis. tertianas curat datum ante horam acceſſionis. per tres annos poteſt ſeruari.

De alipta. Aliptæ ca. & ſic. ſed in quo gradu determinatum non habemus. ſubtilem habet ſubſtantiam, virtutem habet confortatiuam ex aromaticitate ſua Aliptæ diuerſæ ſunt ſpecies, alia eſt amara, alia eſt muſcata. Alipta eſt confectio, cuius receptio in antidotario reperitur. Sophiſticatur cũ ladano, maſtiche, muſcho, & ſtyrace, & aqua roſ. fiat ergo alipta, vt videas receptionem, & eam confice, quia aliter non poteſt cognoſci. Magdaleon ex alipta formatur. & naribus appoſitus maxime valet contra coryzam, & catarrhum ex frigida cauſa.

De castoreo. Caſtorei. Caſtoreum ca. eſt in iij. gra. ſic. in iiij. mediocris eſt ſubſtantiæ, virtutem habet confortatiuam, maxime neruorum, quia infrigidatos calefacit, diſſoluit, & conſumit ex qualitatibus ſuis. ponitur in aurea propter rheuma capitis, dolorem dentium, apoplexiam, epilepſiam, & arthreticam, paralyſim. Caſtoreum teſticulus eſt cuiuſdam animalis, quod caſtor dicitur; non enim vt quidam dicunt cum venatores ſequuntur, vt damno teſticulorum eos euadat, ſibi eos amputat, quod ocioſum eſt cum maioris ſit precij pellis, quam teſticuli. Caſtor in orientalibus, & occidentalibus, & ſeptentrionalibus plagis reperitur copioſius. Caſtorei duo ſunt genera. Eſt H autem quoddam album, in quo interius ſperma retinetur, quod inutile eſt, & illud coagulum appellamus, teſticuli ſimiliter iuuenis caſtoris non ita ſunt efficaces, vt inueterati, quoniam adulti teſticuli laudabiliores ſunt. Sophiſticatur autem cum neruis minutatim inciſis, & commixtis, addito ſanguine, & puluere piperis, & modico caſtoreo, in ſolliculo teſticuli ipſius. Eligendum eſt caſtoreum ſubrufum, neruoſum, horribile, in ſapore parum acutum, quoniam omne caſtoreum in ſapore valde acutum, eſt ſophiſticum. Caſtoreum diſtemperatum cum ſucco mentæ, & rutæ in quantitate magna naribus immiſſum valet multum epilepſiæ, interius receptum cum eodem ſucco valet contra paralyſim ſtomachi, & etiam contra omnem paralyſim.

De spica. Spicæ. Spica ca. eſt & ſic. in ij gra. ſubtilem habet ſubſtantiã, virtutem confortandi ex aromaticitate, ex amaritudine virtutem diureticã, tum ex complexione, tum ex ſubſtantia. ponitur in hac medicina contra vitium re-

E num, & cardiacam, & propter oppilationem ſplenis, & hepatis, & vitia matricis. Spica alia nardi, alia celtica. dicunt enim cum inuenitur per ſe nardi, intelligẽdum eſt, quæ naſcitur in India. vel ſecundum quoſdam flos eſt, vel ſecundum virtutem circa radices arboris inuenitur. Eligenda eſt plana, citrina, odorifera, ſubamara, non acumine remoto illo albo, & fuſte interiori. Vinum decoctionis ſpicæ digeſtionem procurat. Spica decoquatur in aliquo vaſe bene cooperto, ne fumus exhalet. poſtea patiens teneſinum ex frigiditate fumum recipiat per anum, poſtea ſpica ſuper anum cataplaſmetur.

De galanga. Galangæ. Galanga ca. eſt & ſic. in iij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem habet diureticam. ponitur in aurea propter vitia renum, & veſicæ, & matricis, apople. epi. paralyſis. Galanga radix eſt arboris in India naſcentis. eligenda eſt ſubruſa, & nodoſa, amara, continua, non perforata. Vinum decoctionis eius valet ad digeſtionem confortandam.

F *De opopanace.* Opopanacis ca. eſt & ſic. in iij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diureticam valde diſſolutiuam, & conſumptiuam. ponitur in aurea propter vitium renum, cerebri, matricis, apo. epi. paralyſim, & maniam, & arthreticam. Opopanax, gũmi eſt arboris in tranſmarinis partibus naſcentis. Cum ponitur in electarijs, debet reſolui, quod ſine fuſtibus inuenitur, cum ponitur in pilulis debet puluerizari, ſed quia fuſtes multum naturæ ſimilantur. Eligendum eſt ergo parum in colore album, odoriferum, dimittatur in ſucco radicis maluæ per noctem. i. diſſolutum deſiccetur, & ſupponatur. menſtrua prouocat, ſecundinam, & fœtum mortuum educit.

De anacardis. Anacardi. Anacardi ca. ſunt, & ſic. in iiij. gra. ſubſtantiam habẽt ſubtilem mediocriter, virtutem attractiuam melancholiæ, & phlegmatis diſſolutiuam, conſumptiuam, venenoſam, & hoc propter qualitates ſuas, & modum complexionis. vnde quia venenoſi ſunt, parum debet dari, quia lepram, & mortem inferunt, admiſti cum alijs ſecure dantur, & maximam habent efficaciam.
G In aurea ponuntur propter epilepſiam, apoplexiã, paralyſim; arthreticam. Anacardi ſunt fructus cuiuſdam arboris in India naſcentis, qui alio nomine pediculi elephantis dicuntur. Eligendi ſunt nigri, & humoroſi, & ponderoſi. Nota tamen, quod ſic ſophiſticantur, ponuntur enim in humido loco, vt humoroſitatem contrahant à loco humido. cognoſcitur, quia humidi ſunt exterius. Anacardi principaliter purgant phlegma, quod lethargiam inducit. fiat ſcarificatio in occipitio lethargici, poſtea fiat emplaſtrum de anacardis eodem modo contra impetiginem, & morpheam.

De mastice. Maſticis. cal. & ſic. in ij. gra. ſubtilem habet ſubſtantiam, & viſcoſam, glutinoſam, virtutem habet confortatiuam ex aromaticitate ſua, & ſtypticitate ſua, partes facit partibus vtcunque adhærere. quare confortat conſtrictiuam ex viſcoſitate, & glutinoſitate; diu ſeruatur. ponitur in hac medicina propter cardiacam; & capitis rheuma, propter fluxum ſanguinis per anagogen. Maſtix, gummi eſt cuiuſdam arbo. in quadam inſula Græciæ, quæ aſſimilatur lentiſco, ſecundum quoſdam eſt lentiſcus. Maſtix, eligenda eſt ſubalbida, lucida, & clara, ſiue fœculenta. non ſophiſticatur. diu poteſt ſeruari. Vinum decoct. eius digeſtionem procurat, vomitum compeſcit, emplaſtrum factum cum alb. oui, temporibus ſuperpoſitum oculorum lachrymas conſtringit, ponatur maſtix ſuper tegulam calidam, quouſque liquefiat, poſt impoſitum ſuper pannum lineum ſtomacho ſuperponatur, multum digeſtionem confortat in conualeſcentibus ex ægritudine.

De sulphure viuo. Sulphuris viui. Sulphur cal. eſt & ſic. in iiij. gra. mediocrẽ habet ſubſtantiã, virtutem diſſolutiuam, cõſumptiuam, & igneã. quod ꝓbatur, quia cito ignitur, & etiã ſub aqua ardet, & expulſum conſeruat ignem. ponitur in aurea propter arthreticã, epi. apo. quartanam, paralyſim. Sulphur eſt genus terræ, cuius duo ſunt genera, viuũ, & non viuũ, quod extinctum dicitur, & in magdaleonibus formatur. viuũ maioris eſt efficaciæ, minus tamẽ durat.

eligendum eſt viride, & quod difficile teritur, ſulphur viuum ſuper carbones ponatur, aſthmaticus ſi fumum recipiat per os, multum confert.

De pæonia. Pæoniæ. Pæonia ca. eſt & ſic. in ij. gra. virtutem habet diureticam, & occultam vim iuuandi epilepticos. ponitur in hac medicina propter vitium renum, & epi. Pæonia appellatur herba, & radix ipſius herbę. cum ſimpliciter reperitur pæonia intelligendum eſt de radice, quæ eligenda eſt in colore nigro exterius, interius autem ponderoſa. per ij. annos, vel iij. ſeruatur pęonia. iuuat epi. collo ſuſpenſa. De confirmatione, puluis pæoniæ datus cum ouo ſorbili, epilepticis confert, & apoplecticis. Item vinum decoctionis ſanat ſtranguriam, & dyſuriam.

De eryngio. Eryngij. Eryng. ca. & ſic. in ij. gra. ſubtilem habet ſubſtantiam, diureticam, confortat ex aromaticitate ſua, ponitur in hac medicina propter vitia renum, & cardiacos. Eryngij duo ſunt genera, alij montani, alij marini. Montani plus ſunt diuretici, quàm marini, ſed marini plus ſunt confortatiui. & vſui medicinæ laudabiliores. ſeruari poſſunt per annum. Vinum decoctionis eryngij valet contra vitium renum, & veſicæ.

De roſis. Roſæ. Roſa frigida eſt in j. gra. ſic. in ij. duplicem habet ſubſtantiam ſcilicet ponticam, & aromaticam. Aromaticam ex igneis partibus, & aereis, ponticam habet ex terreſtribus, & aquoſis. virtutem habet confortatiuam, tum ex aromaticitate ſua, tum ex ponticitate. ponitur in hac medicina propter cardiacam, vt reprimat vim aliarum ſpecierum diſſolutiuarum. Roſæ flos omnibus notus eſt, qui debet colligi antequam omnino expandatur. Expanſæ enim roſæ citius corrumpuntur. Roſatum alia eſt rubea, alia alba. Rubea, magis confortat, minus ſtringit. Alba è contrario. Item alia recens, alia ſicca. Recens non debet poni in medicina. ſicca vero eligenda eſt rubea, remota anthera, & remoto illo per quod pendet, vel adhæret, quia ſtypticum eſt, ſeruari poteſt per ij. annos. Puluis roſa. & garyophyl. valet contra corroſionem gingiuarum. Item ſi roſæ coquantur in aceto, & aqua pluuiali, & ſpongia infundatur, ſuperpoſita ſtomacho vomitum ſtringit, & fluxum ventris. Roſa alba antequam ad maturitatem veniat collecta, & deſiccata dyſentericos ſanat.

De thymo. Thymi. Thymi cal. & ſicc. ſunt in iij. gra. ſubſtantiam habent ſubtilem, virtutem attractiuam melancholiæ, & phlegmatis, non tamen purgat, quia reprimitur eius virtus laxatiua virtute conſtrictiua aliarum ſpecierum, propter epi. ponitur in hac medicina, & apo. paralyſim, & cardiacam. quæ confortat. Thymus appellatur herba, & flos herbæ. Flos eſt ponendus in medicinis, qui per annum poteſt ſeruari. eligendus eſt albus in colore. Puluis thymi cum aceto, & modico ſale datus iuuat ſcabioſos, phlegma ſalſum purgat, lumbricos necat, teſte Dioſc. & Conſtantino.

De acoro. Acori. Acorus cal. eſt & ſic. in ij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diure. ponitur hic in aurea propter vitium renum, & veſicæ. Acorus eſt herba, quæ alio nomine gladiolus vocatur, cuius radix eſt melior. debet colligi in canicularibus diebus, & per fruſta diuidi minuta, & ad Solem ſiccari. per ij. vel iij. annos poteſt ſeruari. Eligendus eſt acorus ſubruſus, ponderoſus, continuus, & non perforatus. Vinum decoctionis eius valet contra ſtranguriam, & dyſuriam.

De pulegio. Pulegium. Puleg. cal. eſt & ſic. in iij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem confortatiuam ex aromaticitate ſua, aperitiuam ex ſubſtantia ſua, & qualitatibus ſuis, attrahit ex ignea natura ſua, conſumit ex calore, & ſicci. ponitur in hac contra paſſiones cardiacas, & rheuma capitis ex phlegmate, propter vitia renum, & matricis. Pulegium eſt herba, debet colligi in æſtate cum floribus ſuis. ſeruatur per annum. ponendi ſunt in medicina flores, & folia remoto ſtipite. pulegij ſuffumigatio, vel fomentatio deſiccat humoroſam matricem, puluis eius ſubtiliſſimus panno lineo ſubtili impoſitus ſuper anum, dum prominet extra, teneſmum curat ex frigiditate.

De ariſtolochia. Ariſtolochia. Ariſto. cal. eſt & ſic. in ij. gra. ſubtilem habet ſubſtantiam, virtutem diure. & occultam. virtutem attrahendi venenum. Ponitur in hac propter vitia renum, & veſicæ, & matricis, & potionem venenoſam, & morſus reptilium. Ariſtolochia eſt herba, cuius radix eſt ponenda in medicinis, cuius diuerſæ ſunt ſpecies rotunda, & longa. Rotunda maioris eſt efficaciæ. colligitur in vere, vel æſtate, & deſiccata, in vſu reſeruetur. Eligenda eſt ſubruſa, & non leuis, ponderoſa non perforata, ſed continua. Puluis eius recens peſſarizatus cum oleo muſtellino menſtrua prouocat. Vſus eius potui datus valet contra venenoſam potionem, & morſus reptilium, & contra ſtranguriam, & dyſuriam; valet contra aſthma, puluis cum ſuc. mentæ, contra vitia matricis cum ſucco arthemiſiæ.

De gentiana. Gentianæ. Gentiana cal. eſt & ſic. in ij. gra. ſecundum Dioſcor. in iij. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diureticam, mundificat ſpiritalia ex frigiditate, ponitur hic contra vitia renum, & matricis. Gentiana eſt herba, cuius radix ponenda eſt in medicina. Colligitur in æſtate, & ſiccatur. per tres annos ſeruari poteſt. Eligenda eſt ſubamara, interius ruſa quaſi tincta, & cõtinua, non perforata. Puluis gentianæ datus cum vino ſingulare remedium eſt aſthmaticis, tuſſientibus de frigiditate, peſſarizatus cum oleo * muſtellino menſtrua prouocat.

** muſtellino*

De mandragora. Mandragoræ. Mandragora frigida eſt, & ſicca in iij. gra. ſubſtantiam habet craſſam, & gummoſam, & fumoſam, virtutem conſtrictiuam, & etiam ſomniferam. ponitur hic contra vitia capitis, vel rheuma ad ſtringendum fluxum, vt etiam augmentet virtutem opij conſtringendo. Mandragora eſt herba, cuius radix medicinalis eſt, id eſt melior in medicina. colligi debet in æſtate, & per fruſta diuidi, & ſiccari, & ſeruari poteſt per tres annos. Eligenda eſt ponderoſa continua non perforata. in vnguentis debent poni frondes, & fructus, in alijs medicinis radices. Puluis cum ouo ſorbili ſuperiorem, cum aqua hordei inferiorem dyſenteriam clyſterizatus iuuat. Item cataplaſma factum de radice eius cum ſucco proprio, temporibus febricitantium acute ſuperpoſitum, ſomnum inducit.

De chamædryo. Chamædryos. Chamæ. ca. & ſic. in ij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diureticam. ponitur hic contra vitium renũ, & veſicæ. Chamædryos herba eſt, quæ colligi debet in æſtate. ſeruari poteſt per duos annos. Vinum decoctionis eius necat lumbricos. valet contra ſtranguriam, & dyſuriam cocta in vino ca. & oleo, & pectini cataplaſmata multum valet.

De phu. Phu cal. eſt & ſic. in ij. gra. ſubtilem habet ſubſtãtiam, virtutẽ diureticam. propter vitia renum ponitur in hac medicina, & matri. Phu. herba, eſt, quæ alio nomine dicitur valeriana, & her. & ſemen, & radix eodem nomine dicitur. Radix ponenda eſt in medicinis. in æſtate debet colligi. ſeruari poteſt per duos annos ſolum.

De baccis. Baccę la. Baccæ lauri cal. ſunt, & ſic. in ij. gra. ſubſtantiam habent ſubtilem, virtutem habent confortatiuam, propter matricem, & paſſiones interiorum membrorum ponitur in hac medicina. Baccæ lauri fructus ſunt lauri, de quibus fit oleum laurinum, ſicut de nucibus per aſſaturam in patella. colligi debent in autumno cum plane maturæ ſunt. ſeruari poſſunt per duos annos. eligendæ ſunt continuæ, non perforatæ. Baccæ lauri deſiccatæ excorticantur, & interiora puluerizantur, de puluere iſto inungatur facies in balneo ſimpliciter, vel cum melle, quod ſic fit. Puluis baccæ la. commiſtus ſit melli cum albumine oui deſpumato, & poſtea ſuper ignem modicum dimittatur, vt mel diſſoluatur, & ab igne depoſitum in vaſe reconditur, & de iſto tuberoſitates inungantur, & variolæ, vel panus in facie mulieris, qui poſt partum apparet in balneo, & poſt paululum faciem inde abluat, clarificat, & ab illis ſuperfluitatibus faciem detergit, & tuberoſitates faciei remouet, & variolas, quæ ſunt maxime poſt partum, ſacellatio de bac. lauri capiti oppoſita curat catarrhum.

De ameos. Ameos. Ammi ca.eſt & ſic.in ij.gra. ſubſtantiam habet ſubtilem. virtutem diureticam. ponitur hic propter vitia renum,& matricis,& veſicæ. Ameos eſt herba,cuius ſemen in medicina eſt ponendum. colligi debet in æſtate, & debet ſiccari. ſeruari poteſt per duos annos. Vinum decoc.eius valet contra ſtranguriam,& dyſuriá.

De leucopipere. Leucopiper. Leucopiper calidum eſt in iij.gradu, ſiccũ in quarto, ſubſtantiam habet ſubtilem,virtutem diureticam,album piper non inuenitur quandoque, ſed loco eius ponuntur quandoq; caputiæ quædam de tranſmarinis partibus allatæ. quidam dicunt diuerſas arbores diuerſas ſpecies ferre,ſed non eſt verum. immo Dioſco.dicit, ꝙ vna, & eadem arbor has ſpecies fert. Longum piper flos eſt piperis, qui oblongus eſt, vt videmus in auellanis. album piper eſt antequã perueniat ad maturitatem,quod poſtea calore ſolis coquente nigreſcit.

De macropipere. Macropiper. Macropi.cal. & hu.in ij.gra.mediocrem habet ſubſtantiam, virtutem diureticam, & reſtauratiuam, & confortatiuam. propter vitia renum ponitur hic,& veſicæ, & cerebri. Macropiper,longum piper dicitur. eligendum eſt, quod eſt continuum, ſeruatur per iiij annos,& electarium de eo factũ,& de ſemine bomb. excoriato, & ſemine mal. & biſmal. cum ſyrupo additis amygdal. prædicta membra reſtaurat, & valde confert hecticis. Vinum decoct.eius valet cardiacis addita aqua roſ. & ſyncopizantibus.

De ligno balſami. Xylobalſa. Xylobal.cal eſt & ſic. in ij.gra. ſubſtantiá habet ſubtilé,virtutem diureticam, & confortatiuã,ponitur in aurea propter vitia renum, & cardiaca. Xylobal. lignum eſt balſa. quod eligendum eſt continuú non perforatum,ponderoſum; & ſi gummoſum erit,melius erit,& eſt colligendum in æſtate.ſ.in fine eius. per annos ij.ſeruari poteſt. Vinum decoct. addita aqua roſ. opitulatur cardiacis,& ſyncopizantibus.

De petroſelino. Petroſelinum. Petroſe. cal.eſt & ſic.in iij. gra.ſubtilẽ habet ſubſtantiã, virtutem habet diureticam,& confortatiuam ex aromati. ſua. ponitur hic propter vitia renum,& veſicæ,& matricis, & cardia. Petroſ. herba eſt, cuius ſemen ponitur in medicinis, colligitur in æſtate. diu poteſt ſeruari. Vinũ decoct. eius ſpeciale remedium eſt contra ſtranguriam,& dyſu.

De leuiſtico. Leuiſtici. Leuiſticum cal.eſt & ſic.in ij.gra. ſubſtantiá habet ſubtilem,virtutem diureticam. Leuiſticú eſt herba cuius ſemen ponendum eſt in medicinis.colligitur in æſtate. diu poteſt ſeruari. Vinum decoct. multum valet ſtrangu.& dyſu.

De ruta. Rutæ. Ruta ca.eſt & ſic.in iij.vel iiij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem,virtutem habet diureti.& diſſolutiuam, & conſumptiuam. ponitur in hac medicina propter apo. epi.paralyſim, arthreticam, propter vitia renum,& matricis. Ruta herba eſt,cuius ſemen eſt ponendum in medicinis, cum ſimpliciter inuenitur ponenda eſt ruta hortenſis. colligitur ſemen cum ſuis folijs,vel folliculis; & ſic diu poteſt ſeruari cum ponitur in medicinis. folliculi remouẽdi ſunt. Ruta trita,& bene piſtata,& cũ puluere cymini mixta,& cum vitel. oui, mirabiliter abſtergit oculum à ſanguine coagulato in eo exiſtente, ruta diſtemperata cum ſucco mentæ, vel cum ſuc. proprio naribus immiſſa epi.curat. Item ſi in proprio ſuc.temperetur per x.dies,& noctes detur epileptico.

De ſinone. Sinonis. Sinon,eſt ſemé petroſel.agre. eiuſdem virtutis eſt cum domeſtico; & propter eaſdem cauſas in hac medicina ponitur.

De carui. Carui. Carui ca.& ſic eſt in ij. gr. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diureticam, & confortatiuam. ponitur hic propter vitia capitis, hepatis,& renum, matricis,cardiacæ. Carui herba eſt,cuius ſemen ponendum eſt in medicina hac; colligitur in æſtate,diu poteſt ſeruari. eligendum eſt non puluerizatum. Puluis carui facit os bene olens,& digeſtionem iuuat,carnes eo aſperſæ fiunt boni odoris.

De amo. Amomum. Amo.ca & ſic. eſt in ij.gra. eiuſdẽ virtutis eſt cuius carui,ſemé eius eſt medicinale,diu pôt ſeruari. Puluis amomi tryphetæ magnæ mixtus, & ſuppoſitus menſtrua prouocat; vinum decoct. eius idem facit.

De dauc. Dauci. Daucus alius creticus,alius aſininus. Semen cretici ponendum eſt in medicinis, idem intellige de dauco,quod de petroſelino. Omnium drach.j.s.an.quia in maiori quantitate ponuntur, quàm prædicta. ſuperius dictum eſt. lignum aloes ponitur in maiori quantitate,quàm infraſcripta, propter maiorem indigentiam. aliptæ propter eandem cauſam. Rheubarbarum,& opopanax; ſpica,galanga, eryngium,roſæ,& ſimilia propter ſimilium modicam appoſitionem.

De caſtoreo. Caſtoreum. Caſtor. valet ad omnes paſſiones,contra quas valet aurea; ſulphur viuum, radix mandrago. tragacan.reprimunt acumen, pæonia, & ſequentia ſimilia propter debilitatem ſuæ virtutis.

De auro. Auri. Aurum dicitur tẽperatum in caliditate,ſubſtantiá habet craſſam,virtutem habet purgandi, & extenuãdi ſuperfluos humores;corpus à fumoſo humore releuat; capſulá cordis in ſuperfluitate medi.purgat.ponitur hic propter cordis paſſionẽ. limatura auri poni debet in hac medicina; ſed cauendú eſt,ne cum limatura loco ipſius ab apothecarijs cuprum apponatur. limatura auri in cibis exhibita corpus à corruptione lepræ præſeruat; mentem confortat. coctura ex auro facta vtilis eſt,quia in ea non naſcitur cancer,vel eryſipelas,vel fiſtula. Epilepſiam in principio datum curat. diu poteſt ſeruari.

De argento. Argentum. Argen. frigidum eſt,temperatum in humiditate; craſſam habet ſubſtantiam, virtutem confortatiuam,& phlegmatis mundificatiuam. Argentum in aurea ponendum eſt purum. argentum valet ad quod, & aurum. minus tamen ponitur in hac medicina,vt cõtra operetur quibuſdam ſpeciebus, quæ violenter diſſoluunt,vt euphorbium. lamina argentea cocturæ impoſita fœtorem remouet.

De margaritis. Albarum margaritarum. Margaritæ frig. & ſic. ſunt in iij.gra. craſſam habét ſubſtantiam,virtutem confortatiuam. Margaritæ ambæ ponũtur in hac medicina propter eandem cauſam, propter quam ponitur argentum. cardiacis medetur. Ambæ margaritæ in trãſmarinis partibus inueniuntur,in ſuperiori parte Indiæ,in ventre cuiuſdam piſcis,qui ſimilis eſt côc hulæ marinæ,qui etiam habet in ſuperficie lanam molliſſimam,quæ dicitur melotida,quæ valet ad dolorem aurium. Margaritæ in ventre illius piſcis inueniuntur loco ouorum,quando extrahuntur à piſce obſcuræ ſunt,& tunc dantur columbis ad manducandum. in quarum gutturibus depurgantur, quæ per tres horas ſeruantur in columba, & extrahuntur. Quædam artificioſe perforantur, ſed perforatæ,& non perforatæ eiuſdem ſunt efficaciæ. perforatæ tamen à motu perforationis aliquid caliditatis poſſunt acquirere. Sophiſticantur autem cum lapidibus, qui in ventre alterius piſcis inueniuntur,& loco earum ponuntur; ſed tamen tantæ non ſunt efficaciæ, ſed ita poſſunt cognoſci,& diſcerni,quia illæ ſunt magis obſcuræ.

De blacta bizantia. Blactæ. Blac.bizann a cal.eſt & ſic. mediocrem habet ſubſtantiam,virtutem habet confortandi, & abſtergendi,propter car.ponitur in hac medicina. Blacta bizantia eſt quædam ſuperfluitas, quæ inuenitur in ore, vel brancis cuiuſdam piſcis,qui bizantium dicitur, quia bizantio ſimilis eſt in latitudine, & diu poteſt ſeruari. Puluis eius cum ſucco boraginis, & aqua ro. commiſtus, cardiacis eſt optimum remedium.

Os de corde cerui. Os. Os de corde cerui quoddam durum eſt ad modum cartilaginis, quod inuenitur in corde cerui. Generatur autem ſic; vena quædam tranſmittitur à ſplene vſque ad cor, per quam melancholia multa tranſit ad cor iſtius animalis, ipſumque cor frequenter conſtringit. Vnde ceruus timidus efficitur, liquidiores, & ſubtiliores partes melancholiæ, conſumuntur caliditate, fęculentiores indurantur, & in oſſis tranſeunt ſubſtantiam. Ponitur in hac medicina ad melancholiam purgandam. purgat eam ratione ſimilitudinis. Os de corde cerui dicitur calidũ à quibuſdam,quia per caliditatem generatur, ab alijs frig. & ſic. quia melancholiam attrahit ſimilitudine ſua. Siquis aũt dicat, ꝙ ratione conformitatis eam purgat, multo magis

gis cibus melancholicus melancholiam purgare debet, quod falſum eſt, quia cibus melancholicus digeritur, & digeſtus aſſimilatur membris, vnde potius melancholiã auget, q̃ purget, os autem de corde cerui purgat eam, quia ratione ſimilitudinis eam trahit, & quia nõ digeritur, ſecum ducit. Sophiſticatur cum chartilagine, quæ accipitur in furcula pectoris ipſius cerui, vel hirci, & vix poteſt diſcerni. Os de corde cerui frig. eſt, & ſic. craſſam habet ſubſtantiã, virtutem confortatiuã, ſecundum quam ſpeciem confortationis cõfortare dicitur, ſpiritus reparãdo, humiditates reſtaurando, calorẽ naturalẽ confortando, partes conſtringẽdo, ſuperfluitates educendo. ſ. reparando ſpiritus, vt res aromatica, reſtaurando humi. vt vinũ, digeſtibiles cibi, & ſimilia, & confortando calorem naturalem, vt quædam calida, conſtringendo partes, vt ſtyptica, educendo ſuperfluitates, vt medicina laxatiua. Confortare dicitur os de corde cerui, quia purgat melãcholiam à capſula cordis. ſed ponitur in aurea propter cardiacam paſſionem, diu poteſt ſeruari, os de corde cerui. In maiori pondere ponitur in hac medicina quam B prædicta: propter prædictam rationem, in maiori pondere ponitur aurum quam infraſcripta propter maiorem efficaciam; argentum propter eandem cauſam; margaritæ propter debilitatem ſuæ virtutis: blacta bizantia, os de corde cerui, propter ſimilium modicam appoſitionem, vel propter maiorem neceſſitatem.

De limatura eboris. Limaturæ. Lima. eboris, ebur fri. eſt & ſic. craſſam habet ſubſtantiam, & ponderoſam, virtutem confortatiuam. ponitur hic propter cardiacam, propter fluxum ſanguinis, & propter conſeruationem aliarum ſpecierum; conſtringit enim fumoſitates ſpecierum fumoſitate ſua retinendo, ne fumando virtus earum euaporet. eligendum eſt ebur, quod albius poteſt inueniri, lucidum, clarum, & ſine medulla. Sophiſticatur ex limatura aliorum oſſium, quod vix, aut nunquam poteſt diſcerni, debemus autem coram nobis facere limare. Pul. eboris naribus inſufflatus fluxum ſanguinis narium reſtringit.

Calamus aromaticus. Calamus. Cala. aroma. ca. eſt & ſic. in ij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diureticam, confortatiuam, conſtrictiuam. ponitur hic propter vitium renum, & matricis. Eſt autem radix frutcis. debet eligi perforata in longum, & contra latũ, & ſine medulla, ſit leuis, & puluerizata cum frangitur radix vetuſtate. debet autem eligi aliquãtulum ponderoſa, & continua, in colore ruſa, in ſapore acuta. Vinum decoct. eius confortat ſtomachum, & digeſtionem, adiuuat cardiacam, & nephreticos curat, per iij. annos poteſt ſeruari.

Pyrethrum. Pyrethrum. Pyret. ca. eſt & ſic. in iij. gradu, calefacit, & deſiccat, ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diureticam diſſoluit, & conſumit. Ponitur hic propter epilepſiam, propter aſthma, & tuſſim, propter vitia renũ, & paralyſim, febrem quartanam, & alia diuturna; propter has cauſas ponitur in medicina hac, vnde operatę diuidendo coagulant humores, & expellunt feb. per vrinã, licet ventrẽ conſtringant pyrethrum. radix eſt cuiuſdam D herbæ, quæ in calida, & frigida regione inuenitur; ſed in calida minoris eſt efficaciæ. eligendũ eſt, quod eſt craſſũ continuum, & ponderoſum, quod ori appoſitũ quadam ponticitate linguam mordet. per tres annos ſeruatur. Pyrethrum commaſticatum mirabiliter phlegma educit; & cerebrum depurãdo confortat, acetum decoctionis gargarizatum deſiccat venam humoroſam; & hoc maxime, ſi addatur roſę ebur. In aurea ponitur in maiori pondere quam prædicta, propter maiorem indigentiam; calamus aromaticus propter ſimilitudinẽ ſimul, nec pyrethrum propter intenſionem caliditatis.

Mel. Mel quod ſufficit. Mel diuerſis cauſis in hac medicina ponitur, propter conſeruationem ſpecierum, vt amaritudinem, & horribilitatem quarundam ſpecierum temperet, niſi enim multa antidota conficerentur cum melle, nõ ſolum horribilitatem linguæ, & cęteris membris inferrent, quę non ab eis attraherentur, ſed ab eis expellerentur; operatur enim idem mel in medicina, quod A eſca in hamo. Membra cum dulcedine mellis amaritudinem attrahunt. vnde depurantur, & confortantur.

Cum autem mel ponitur in medicinis, ſic eſt præparandum, ponatur ad ignem quouſque bulliat, & tũc deponatur ab igne, & ſpuma dimittatur reſidere aliquantulum, poſtea deſpumetur non ſolum per caciã, ſed per pannum coletur. Cum autem volueris puluerem admiſcere, non ſit multum cal. quia eius calore ſpecies corrumperentur. Mel diuerſis eſt modis. eſt enim mel caſtaneum, quod aliquantulum amaritudinis habet, ſcilicet quod ſit vel in vaſe de illa arbore facto, vel quia apes iſtud operantes floribus caſtanearum veſcuntur, & illud vehementius operatur in medicina, ſed propter amaritudinem non ponitur. & aliud eſt dulce ſecundum paſtum apum. In ca. medicina, ponendum eſt mel rufum in frig. album tali proportione, ſi vis facere magdaleones in. i. lib. pulu. pone. i. lib. mellis, ſi vis facere in liquida forma ſine magdaleonibus in lib. pul. pone. iij. lib. mellis. Nota quòd magdaleonibus diu non poteſt ſeruari, quocunque modo conficiatur, non debet ſeruari vltra v. annos; doſis enim eſt vnc. s. ſecundum modernos, vel melius eſt vnc. iij. vel ij. tãtum, quia plus mellis antiqui.

Mel caſtaneum.

Conficitur ſic poſt electarum ſpecierum ſecundum competentem doctrinam, & cognitionem, & competẽtem cribellationẽ limaturæ auri, & argenti, ponderatæ mittendę ſunt cum puluere margaritarum; deinde pars prædictarum ſpecierum immittenda eſt cum prædictis, & indeſinenter debent moueri, & commiſceri. Item admiſcendum eſt amplius quouſque pars puluerum ſic ſemotim miſceatur cum prædictis limaturis, & cum puluere margaritarum, donec miſtum ſit per minima, cum ſu. puluere, ſpecierum, deinde indeſinenter debet duci, modo de puluere, modo de melle apponendo, & iterum admiſcendum eſt de pulueribus amplius, quouſque media pars pul. ſic ſemotim commiſceatur. Item ebulliat mel, & bene deſpumetur, & reliqui pulueres admiſceantur, tamen quandoque crudum apponitur, non C ex cauſa conſeruationis, ſed putrefactionis.

Cognitio mellis decocti aquoſi hæc eſt, gutta ſuper marmor poſita non diffunditur, ſed colligitur, tunc deponatur ab igne, in ij. gra. calidum eſt, pulueres ſupponendi ſunt, vt in. i. lib. pulueris ponantur iij. mellis, tunc inferenda eſt terebinthina ad maiorem conſeruationem, vel quod melius eſt in prima cum melle diſtemperetur per ſe terebinthina, poſt apponantur alij pulueres, & ſi habueris balſamum; & apponas, multo melius erit, quod ſic apponitur. In particula mellis, diſſoluatur balſamum ſemotum in vaſe mundiſſimo. & ſic diligenter diſſolutus melli admiſceatur, melle tamen exiſtente cal. aliter enim tam balſamum, quam ſpecierum virtutes deperderentur. vltimo appones pul. ſed paulatim, & cum piſtello ſine intermiſſione ducendi ſunt, quod in omnibus medicinis faciendum eſt, vt melius incorporentur, ſed in hac præcipue ne pul. auri, & argen. petant fundum, ſed per minima miſceantur. Conſeruantur D autem effectu ſuo per vij. ann. & ſi infra hoc partium ex alio accidenti deſiccetur, & indureſcat in. i. lib. medicinæ ponatur vnc. j. mellis deſpumati, & bene reducatur ad modum proprium lib. ij. ſic in mortario pone medicinam, & prius tere cum piſtello, & poſtea cum melle deſpumato, & temperate ca. paulatim diſtempera. Detur eunti dormitum cum vino cal. Rec. cinna. folij zedoa. zingib. coſti, cora caſiæ lig. euphor. tragacã. ſtyra. ſaluncæ, meu, carda. ſeſe. napi, ſaxi. ane. ana drach j. ligni aloes, rheupon. alipta, caſt. ſpi. galan. opopa. anacar. maſti. ſulphur peo. eryngij, roſ. thymi, acori, pulegij, ari. lon. gentianæ, corticis mandra. chamædry. phu, baccarum lau. amomi, petroſe. ſemi. leuiſti. ſemi. ru. ſinonis, ana drac. s. auri, coſti, argenti, ambarum margaritarum, blactæ biſantiæ oſ. cor. cer. ana drach. ix. limaturæ eboris calami aroma. argenti, pyrethri, ana drach. vuj. mellis quod ſufficit. detur in. modum auellanæ eunti dormitum cum vino calido. hoc facit ritus.

ADrianum dictum eſt, quod ab Adriano Imperatore Romanorum compoſitum fuit. valet proprie ad omne vitium capitis ex frigiditate, & ad grauedinem oculorum, & obſcuritatem: contra hemicraneam datur cum vino calido, vbi cocta ſit ſaluia in ſero, in modum auellanæ; datur etiam quartanarijs cum decoctione gentianæ, vel origani, ante horam acceſsionis; datur etiam accipitri lapidem habenti. Sed homini habenti lapidem detur cum vino, in quo decocta ſit ſaxifragia, vel milium ſolis, decima pars confecta eſt lib.i.

Recip. opij thebaici, drachm.iii. caſiæ ligneæ, hyoſciami, amborum ana drach.ij. & ſcrup.ii. & s. euphor. leucopiperis, ana drachm.ij. & gra.vi. & tertiam partem vnius grani, ſeſeleos, ſem. apij, ana drachm.i. & ſcrup.s. & gra.ij. folij origani, traga. ana drach.i. opobal. petroſelini, macis, ſtyracis cala. zingib. xylobal. cyperi, carpobal. macedonici, ana drachm.i. minus gra.vi. ſemi. marathri, ſcrup.ij. & gra.viij. calami aroma. ſcrup.ij. & gra.ij. cinnamo. croci, coſti, rheupontici, pyrethri, acori, dauci Sũma medor. eſt res 50. *cretici, aniſi, ana drach.s. & gra.vi. caſto. drach.s. ſerapi. myrrhæ, roſæ, carda. amo. rutæ agreſtis, ſeminis ameos, ana ſcrup.i. & gra.iiij. caſiæ fiſt. ſcrup.i. Alij addunt liliſagi drach.i. mellis quod ſufficit.*

ADrianum antidotum ideſt contra datum. Adrianum ab inuentore. valet contra omnes morbi deſperationes vel mortis ſub. quæ fiunt veneno interius ſumpto, vel exterius illato, vel ea ea, quæ fit ex ſuperabũdantia frigidi humoris; vt ex ſpaſmo de repletione ex frigida cauſa rheumatis, vt in epilepſia, apoplexia, & ea indignatione neruorum, vt in paralyſi. diuerſificatur autem vſus ſumendi ſecundum diuerſitatem morbi. Contra venenum interius ſumptum detur cum vino decoctionis dictami, & cichoreæ; contra venenum exterius illatum, vt morſum canis rabidi, vel reptilis ſuperponatur diſtemperatum cum ſuc. mentæ; contra abundantiam frigidorum hum. fiat vnguentum de adriano, & ſcarabeis. i. echarbed, qui inueniuntur inter pannos, & inter libros ſimul contritis, & coniectis cum petroleo, & adriano, inde vngatur patiens in balneo, vel ſi tale balneum, vel oleum non habes, obruatur fimo caballino, poſt inunctionem ad ſolem, vel ad ignẽ detur eiſdem cum vino decoctionis piperis, contra epilepticos, & apo. cum vino decoctio. pæoniæ; fiat etiam frictio palati ea eo, immiſſo cum eo inter dentes, & inijciatur per nares, cum ſuc. mentæ vel ru. diſtemperatum, detur epilepticis, & melancholicis cũ decoctione coſti, & ſi detur cum decoctione ſenæ, & caſtorei melius erit. Cephalalgicis detur cum vino decoctionis nucũ muſcatarum, cõtra indignationem neruorũ cũ decoctione olibani. Scotomicis, ſi ſcotomia ſit vitio cerebri det' adrianũ cum vino decoctionis garyophyllorum, fiat eis emplaſtrum ex adriano, & puluere garynphyl. nu. muſ. olibano, & oleo * muſtellino. Hepaticis, cõtra vitiũ hepatis ex frigiditate, vt hydropicis detur cum vino decoctionis petroſelini, apij, aſparagi, fœniculi, bruſci, ſi eſt vitium hepatis ea apoſtemate præcedenti ſanioſo, ad ſaniem mundificandam, da pilulas factas ex adriano, ex puluere myrrhæ, terræ electæ, maſticis, bdelij. Spleneticis cum decoctione capparis; præcedẽtibus tamẽ mollificatiuis, vt althæa, butyro, & purgatione competenti. Nephriticis cum decoctione xylocaſiæ, præcedente vſu abracem duobus vel tribus diebus, & ſtrangu. cum decoctione milij ſolis, & ſeminis citruli, quia diuretica ſunt, & mundificant præcedente benedicta, quia materia in vijs vrinalib. exiſtens poſſet indurari, ſi prius daretur. Calculoſis cum apozemate ſaxifragiæ, vel quod melius eſt fiant pilulæ ex adriano cũ lapide lyncis, ſaxifragiæ, milij ſolis, ſanguine hirci veteris diu ſolijs hederæ paſti, vel fiat eis tale emplaſtrum, quod etiam ſtranguerioſis valet. Accipiantur cimices in magna quantitate, terantur, & coquantur cum oleo, reſoluantur cum adriano, fiat emplaſtrum, ſuperponatur pectini.

* muſtelino.

Colicam patientibus de phlegmate vitreo, iniiciatur adrianũ cũ aqua * ſalmaſtra per clyſterẽ, diureticis præ-

* ſalmaſtrea.

E cedentibus, & mollificatiuis; ſi fiat de cholera nõ detur. detur etiam prædictis cum vino decoctionis cymini, & caſtorei ad bibendũ. Periodicis febribus interpolatis ſebricitantibus de phlegmate naturali, vel vitreo ante horã acceſſionis cũ vino decoctionis pigani. Tertianarijs de cholera vitellina cum aqua tepida. Quartanarijs, qñ datur quartanarijs, accipe herbas calidas, & coque in aqua, quæ ponantur in ſtupha, ſedeat patiens, vt ſudet; & recipiat adrianum cum vino decoctionis pigani cum calida. Quidam dicunt, quod ſi in ore, vel aure galli à ſerpente morſi mittatur adrianum, ſtatim liberabitur; ſic etiam fit in nobis. quomodo aũt debet dari contra venenũ interius, & exterius ſumptum dictum eſt ſuperius. ℞. opij thebaici propter fluxũ humorum à capite deſcẽdentium. Xylocaſiæ contra vitia rẽnũ, & veſicæ, & matricis, & contra cardiacã, euphorbium contra epilepticos, apoplecticos, arthreticos, paralyſes leucopiperis cõtra viſcoſos humores ad diſſoluendum.

F Hyoſciami contra rheuma, cõtra dolorem dentium, contra fluxum ſanguinis, per anagogen, & diabroſim. Contra rheuma ponitur, quia poros conſtringit, ex quorum conſtrictione ceſſat fluxus. Seſeleos contra vitia renum, & veſicæ, & matricis.

Apij ſemen calidum eſt, & ſic. in ij. gra. virtutem habet diureticam, extenuatiuam, diſſolutiuam ventoſitatis contra vitia renum, & veſicæ, & matricis, & colicã. hic ponitur apium contra ventoſitatem, quia medicinale eſt. cũ inuenitur apium, ſi ſimpliciter cõmune tñ intelligendum eſt, non apium riſus, nõ raninum, nec apiũ hæmorrhoidarum; & ẽt debet intelligi ſemen, & non radix, & non folia. per iij. an. poteſt ſer. non ſophiſticatur. vinum decoctionis eius ventoſitatis tortionem diſſoluit. folium eadem cauſa ponitur hic, & in aurea. Apij ſem.

Origani tragacanthi, opobal. cyperi, carpobalſami. ſem. petroſe. macedonici, & ẽt petroſelinũ Alexandrinũ virtutẽ habet diſſolutiuam, & diureticam. ponitur hic contra vitia, & dolorẽ ſtomachi, & eiſdẽ cauſis, vt apiũ G renes, & veſicam purgat à ſuperfluis humoribus, quod poteſt cognoſci, quia cum comeditur, vrina mingitur ſpiſſior, & hu. plena, ſicut qui cretanum comedunt. per v. an. ſeruatur. Marathi. ca. eſt, & ſic. in ij. gra. idem facit quod petroſelinum, quando ponitur per ſe intelligendum eſt de ſemine. virtutem habet diureticam conſumptiuam craſſæ ventoſitatis, & præterea digeſtionem cõfortat, contra rheuma renum, & veſicæ hic ponitur, vinum decoctionis eius ſtomachum iuuat. per tres an. ſeruatur. poſt prandium comeſtũ; medetur acidis eructationibus, quæ ſunt ex indigeſtione. Origani. Marath.

Rheupõti. ca. eſt & ſic. in ij gra. herba eſt, quæ in trãſmarinis partib. inuenitur. habet virtutem ex aromaticitate diureticam, confortat, ex ſtypticitate condenſat. Eligenda eſt ruſa in ſubſtantia ſolida, quæ cum frangitur habet quaſdam venas interius, & eſt ſimile rhabarbaro, ſubamarum in ſapore propter ſpleneticã paſſionem ponitur hic, & colicam, renum, & veſicæ. vinũ decoctionis eius digeſtionem iuuat, ſeruatur per ij. an. Rheupo.

H Pyrethri, acori, ſagapeni. ca. & ſic. in ij. gr. gum. eſt arboris, quæ eodem nomine dicitur ſagapenum, virtutem habet confortatiuum, attractiuam, & conſumptiuam. ponitur hic propter cephalæam, & epi. Eligendum eſt ſubruſum clarum, & cui paleæ non ſunt admiſtæ, vel lapilli. ſi autem liquefiat, & coletur, ſuppoſitum mẽſtrua prouocat, & educit. ſeruatur per iij. an. Sagapeñ.

Myrrhæ, roſ. amo. rutæ agre. Ruta ca. eſt, & ſic. in iij. gra. virtutẽ habet diure. diſſolutiuam, & confortatiuam. ponitur hic contra cephalęã, epi. paral. propter vitia re. & veſi. cũ inuenitur pigani ſemẽ debet poni, & cũ non inuenitur. Rec. rutæ agre. folia rutæ agre. ponenda ſunt. folia rutæ debẽt colligi, quãdo flores producit, quia tũc plus valet. vltra an. non ſeruantur ſuccus rutæ. epi. valet nari immiſſus, purgat enim cerebrum à phlegmate. Ruta.

Ameos dictũ eſt. Caſia fiſt. ca. eſt, & hu. circa primum gra. ſanguinẽ depurat, membra confortat, contra tertianã, & quotidianã hic ponitur, quia depurat humores, & Caſia fiſt.

præ-

præparat. fructus eſt arboris vltra mare. eligenda eſt in colore ruſa, in ſubſtantia craſſa, ponderoſa, quæ dú concutitur, grana non ſonant interius. ſophiſticatur ſic cum inuěcta ſit leuis cooperitur in arena, vt ibi humiditatem, & ponderoſitatem accipiat: quod ſic cognoſcitur, quia humiditas multum aquoſa intus reperitur. per iij. ann. ſeruatur, quãdo ponitur in medicinis ſine cortice debet ponderari; quando ponitur in decoctione cum cortice. mel quare apponitur diximus, & mel quod ſufficit.

Achariſtum ſine munere interpretatur, & proprie datur contra catarrhum, & contra omne vitium pectoris ex frigiditate, maxime aſthmaticis, arthreticis, tuſſientibus; confert fluxum patientibus phlegmaticum per os datum in ſero cum vino albo calido. ſexta pars confecta eſt lib. i.

Recip. cocti, thalbani opij, phœnicon indi, hyſſopi, ſelini, ana dr. i. ſpicæ, croci, coralli, xylobal. caſiæ fiſt. xylocaſiæ, cala. rheupon. myrrhæ, ſtyracis calami. opop. bdellij, ammoniaci, olibani, cicidon, ſpicæ celticæ, abrotani, acori, aſſari, brathyos, roris ſyriaci, ſcyllę, daphnidõ, pyrethri, ammo. aniſi, pſyllij, ozymi, dauci, leuiſtici, marathri, meconis, melanopiperis, macropiperis, leucopiperis, floris ſyriaci, ana ſcrup. ii. beleni, ſcrup. i. & ſ. ellebo. ni. zin. ana. ſcrup. i. mel quod ſuffiçit. ſumatur cum vino calido in ſero.

ADDITIO.

Achariſtum ſine munere interpretatur, niſi prius mercedem acceperis. Et iſtud eſt magnum, quod eſt admirabile, ad differentiam parui, vt vult Nicolaus in magno antidotario, in quo habet has duas deſcriptiones, magni ſcilicet, & parui. valet contra catarrhũ, & omne vitium pectoris ex frigiditate, hoc eſt contra humores frigidos pectus rheumatizantes; & ſpiritualia grauãtes. Maxime aſthamaticis, & eſt aſthma, vt vult Au. xiij. ægritudo pulmonaris, cum qua patiens non inuenit excuſationem ab anhelitu frequenti, ſicut eſt anhelitus, quo laborat præfocatus, & feſtinatus. Et conueniunt iſta quatuor nomina in hoc, quod ſignificant malitiam anhelitus. ſ. aſthma, dyſpnęa, oregmon, & orthopnæa pp defectum contingentẽ ex membris ſpiritualib. principaliter. Sed differunt, quia dicitur aſthma quãdo cadit peccatum in expiratione, & eſt ſine ſono, & cum tuſſi parua, oregmon vero dicitur quando ſonus eſt plurimus in anhelando, orthopnæa dicitur, quando eſt peccatum in inſpiratione, expiratione, & ſonitu; dyſpnęa vero eſt ſine ſonitu. valet etiam arterioſis, ideſt illis, qui detrimentum patiuntur in trachea arteria, vt rauci: & ſic valet contra raucedinem ex frigido humore cauſatam; vel propter deſcenſum frigidi humoris ad tracheam arteriam. Tuſſientibus ex deſcenſu frigidi humoris ad partes pectorales. Contra fluxum patientib. phlegmaticum per os datum cum vino calido albo, ideſt contra humiditatem ſaliualem ſuperfluam, & abundantem per os datum. Etiam Nicolaus in magno antidot. dicit ipſum ad plures alias infirmitates valere, vt ad ſto-
D machi debilitatẽ, & vomitum ab humore ſupple phlegmatico cauſatos. Ad hepat ex ventoſitate ſplenis diſtẽperatũ, & ſplenem ex lõga infirmitate tumentẽ, hoc eſt inflatũ, pleureticis, ilioſis, nephreticis ſtrangurioſis peculiariter medetur, & omnibus venenatis morſibus obſiſtit.

[Phœnicon.] Simplicia quæ hic ſunt declaranda, nunc declarabuntur. Primum eſt phœnicon indum, & per phœnicon indũ, intelligitur hic cõiter dactylus, qui ex India affertur, nam phœnicon grece dactylus latine. Iſidorus Gręci palmam phœnicem dicunt eo, quod diu duret ex nomine auis phœnicis, quæ multis annis viuere perhibetur, ſed in libro de doctrina Græca ſcribitur phœnicobalanus dactylus. Aliqui tamen intelligunt per phœnica tamarindos, & dicuntur proprie oxyphœnices, ideſt acetoſi dactyli qui fructus es India deferuntur, & ideo aliqui textus loco phęnicon indi habent tamarindi. Secundum ſimplex, [Selinum.] quod nunc eſt declarandum eſt ſelim, & per ſelinum intelligendum eſt apium, hoc eſt, ſemen apij, nam ſelinum

A Græce apium latine dicitur, inde petroſelinum, ideſt apium petrę; nõnulli tamen textus habẽt ſemen lini, quod ſatis eſt conſonum, vt ſatis videtur per vtilitates ipſius achariſti. communiter tamen reperitur ſelini. i. ſem apij.

Tertium ſimplex, eſt cicidon, & eſt cicidon galla, [Cicidon.] nam cicidon, vel cicis Græce eſt galla latine, & ſic reperitur apud Dioſcoridem ca. de cicidos. Galen. vij. ſimplicum dicit cicis, ideſt galla, quam quidam omphacia nominant.

Quartum eſt brathyos, & eſt brath Gręce, ſabina Latine, [Brathyos.] de qua Serapio in c. de iunipero dicit, ſed ſabina eſt illa, quæ dicitur brathy. Plinius inquit ſabina herba brathy appellata à Græcis duorum generum eſt, &c.

Quintum ſimplex, hic declarandum eſt roris ſyriaci, [Ros ſyriacus.] & eſt ros ſyriacus ſecundum compoſitorem flos orni, ſed non dicit quid ſit ornus, ſed ſecundum rei veritatem ros ſyriacus eſt ſumach. nam vide, quod vbicumque in libris de Græco tranſlatis habetur ros ſyriacus, in arabi-
B cis in eiſdem locis habetur ſumach. Nam apud Dioſcor. cap. de origano, vbi eſt ros ſyriacus in Serapio. eodem loco ex verbo Dioſc. eſt ſumach. idem in cap. de porro, vbi habetur ruſo cum rore ſyriaco, in Serapione habetur ſumach. Sextum ſimples, hic declarãdum eſt daphnidon, nam daphne Græce, laurus latine dicitur, inde daphneleon, i. laurinum oleum, & ſic hic per daphnidon baccas [Daphnidon.] lauri intelligimus.

Septimum ſimplex, eſt mecon, quod eſt ſemen papa- [Mecon.] ueris ſecundum Gal. viij. ſimplicium. Dioſ. de meconio cal. facit, & eſt idem. Octauum ſimplex, eſt helenium, & eſt ſecundum cõpoſitorem enula cãpana, & apud Dioſc. [Helenium.] vocatur gelenium. multi ſymphitum vocant. alij blatũ, alij phlomum falſo ſupple. Latini autem enulam vocant, folia habet phlomo ſimilia anguſta, & mollia, & oblõga non creſcentia in altum, ſed ſuper terram late expanduntur. radix eſt illi ingens, & odorabilis, & ruſa, & viſcida, guſtu non ſuauis, frutex eſt illi ſimilis lilio. tirſum habent albũ, in cuius ſummitate flox eſt aurolus. montuoſis, &
C vmbroſis naſcitur locis, & humidis, & hortis. hæc ſunt quę hic pro nũc declarabuntur; alia ſatis nota ſunt etiam alibi pluries declarata. Iſta opiata raro in vſu habentur, vnum ſimplex dimiſſum eſt indeclaratum, & eſt flos ſyriaci, quod eſt, vt volunt aliqui, flos maluæ, alij dicunt quod eſt flos biſmaluæ, cape quem volueris, quia paruum adinuicem differunt. Summa medi. eſt res xlvj.

*Athanaſia, id eſt immortalis proprie valet ad fluxũ ſanguinis mulieris datur cũ ſucco plantaginis, qui ſuccus debet prius duci ſuper lapidem molarem cum lapide hæmatite tamdiu donec in ſanguineum colorem vertatur, & cum tali ſucco diſtemperata medicina detur; & eadem bombice intincta, & ſepius in vuluam miſſa ſanguinem cõſtringit: hoc quidem facit * hæmopthoicis cum tali ordine diſtemperata, & naribus attracta flu. ſangui. narium ſiſtit. Sexta pars confecta eſt lib. i.*

Reci. cinna. caſiæ fiſt. ana drac. iij. & gr. viij. croci, ſeba
D *naulis, ſtyracis calamita, phu, ſileris, hyoſcia. apij. dauci, aniſi, betonicæ, opij, ana drach. i. & ſ. & gra. iij. ſpicæ, folij, caſtorei, myrrhæ, lapidis hæmati. ſang. dra. coralli rub. mumiæ, coſti, boli, charabæ: ſymphiti lemnias, aſari, acori, [Summa medi. eſt res. xl.] corticis mandra. polij, baccarum lau. meu, macropi. leucopi. petroſe. ana drach. ſ. mellis quod ſufficit. doſis eius eſt drach. ij. cum ſucco plantagi. propinata lientericis, dyſentericis, & ad diarrhæam valet.*

[Athanaſia.] Athanaſia dicitur immortalis, quia hominem ab impetu mors liberat; facit ad dolorem capitis factum a rheumate, data cum decoctione olibani præcedente generali purgatione contra dolorem oculorum, tunc debent pilulæ de athanaſia formari cum puluere olibani, & teneri ſub lingua, vt fumoſitas reſoluta petat cerebrũ, & cõfortet neruos eius, & fluxum cohibeat. fiat emplaſtrum ex athanaſia, mace, & olibano, & albumine oui, & fronti, & temporibus apponatur.

Ad dolorem dẽtium ſi fiat vitio ſtomachi, detur cum aqua

aqua tepida, quia reprimit fumoſitatem à ſtomacho a-
ſcendentē ad dentes. Si fiat vitio ſuperiorum: fiat empla-
ſtrum quod diximus in dolore oculorum. Stomachicis,
& cibos non digerentibus non debet dari, licet in anti-
dotario reperiatur, quia aliter a primo inuentore fuit cō-
poſita, quā modo fiat. tunc enim erat ſatis cal. modo eſt
fri. per ſpecies appoſitas, & temperata ſanguinis fluxum
cum ſuc. pentaphylli ſtringit, vel quod melius eſt lapis
hęmatites cum ſuc. plantaginis ſuper cutem fricetur, do-
nec ſuccus imbeſcat, & cum eo athanaſia diſtemperetur,
in eo ſucco bombax intincta ſanguis anatropin, id eſt flu
xum per ſubuerſionem, anagogen, ſiue diabroſim ex pe-
ctore, vel pulmone, vel hepate cum vtili frigida curat.

Nota triplicem fluxum ſanguinis per ſubuerſionem,
illum ſcilicet qui fit per ebullitionem cum petit ſuperio-
ra, & venas abrumpit, & fit fluxus per diabroſim, id eſt
per reſudationem, per anagogem nota ſanguinis omni-
modum fluxum, tam per ſuperiora quam inferiora ſm
diuerſitatem membrorum, vnde variandus eſt modus
exhibitionis. Si fluit ſanguis ex ſpiritualibus dandæ ſunt
pilulæ de athanaſia, & puluere penidiarum; ſed quia ſunt
conſtrictiua pectoris tuſſim incitant. vnde fit maior flu-
xus ſanguinis, ſtatim leuitiua ſunt exhibenda, vt aqua
decoctionis tragacanthi, gummi ara. liquiritiæ. Si à nu-
tritiuis fluat ſanguis danda eſt cum ſuc. plantaginis, per
inferiora per clyſterem iniiciatur cum eodem ſuc. ſuper e-
tiam emplaſtrum ſuper vmbilicum, & renes ex athana-
ſia, maſtice, olibano, ſangui. drac. bolo. & albo, qui cum
modico ace. & ſale, menſtrua contingit cum vino deco-
ctionis verbenæ. Et alius potior vſus in vino decoctionis
geneſtellæ, vel biſtortæ, vel ſucco plantagi. contra ſuffo-
cationem matricis, non iniecta, nō ore recepta, ſed ſuper
carbones ponitur, & fumum per os, & per nares recipiat.
habet enim fumum horribilem quem nerui ſentientes
abominationem concutiuntur, quod motu mouetur ma
trix ad inferiora. Contra gonorrhæam cum ſtyptico de-
coct. bdellij, & caſtorei, fiat emplaſtrum ex athanaſia, &
duobus prædictis cum ſucco alicuius herbæ ſtypticæ, &
frigidæ, & apponatur pectini, & pudibundis addita acre
ſta, vel aceto. Contra diabetem cum aqua roſ. fiat empla
ſtrum ex athanaſia, & ſandalis alb. & rub. & roſ. ſuc. ſem
peruiuæ, & apponatur renibus, & lamina plumbea mi-
nutatim perforata ſuperponatur. Omnibus vitijs veſicæ
detur cum puluere cymini, vel cinnam. cęliacis cum vi-
no decoctionis olibani, & maſticis. Colica cum aqua in
qua tragacanthum infuſum ſit. Nota quod quando coli-
ca paſſio eſt de phlegmatico humore viſcoſo, non debent
dari athanaſia, ſi fiat de rheumate, vel calida cauſa, poteſt
dari. dyſentericis cum decoctione alipſei, id eſt galla. her-
ba eſt, quæ iuxta riuos, & in riuis naſcitur. Nota dyſente-
ricis non eſt danda, niſi præcedat generalis purgatio my
robalanorum citri. cum aqua roſa. vel aqua pluuiali, ſed
præcipue debet dari eis, ſicut prædictum eſt de fluxu ſan-
guinis per anagogem. lientericis cum decoctione balau-
ſtiæ, præcedente purgatione cum decoctione agarici, po-
lypodij, & interiore colocynthidis. Nota mithridatū ſpe
cialiter cura eſt lienterico. ſi aperta, antequam in ſpecia-
libus confirmentur, valet athanaſia cum aqua infuſionis
traganthi poſt confirmationem non valet, epithemetur
exterius cum ſucco corrigiolæ, vel ſemperuiuæ, bonum
eſt, ſi exterius ſit apoſtema, quia repercutit. his qui vene-
num receperunt. datur cum melle, vt quinadiffcet, cum
oleo, vt vomitum prouocet, poſt vomitum ſtatim detur a-
thanaſia cum decoctione ariſt. vel dictamni, gentianæ, &
tunc vomitus non prouocetur. à ſerpente, vel animali
venenoſo morſo cū prædicta decoctione ſupra morſum
cataplaſmetur. ſe. cinna. ad fluxum cohibendum etiam
confortat caſia fiſt. licet laxet non ponitur hic ad laxan-
dum, ſed ad depurandum.

Schænanthi. Schænanthi ca. & ſic. in ij. gra. dicitur autem palea ca-
melorum in ægypto, & in arabia, communis eſt cibus ca
melo. virtutem habet diure. conſumptiuam, attractiuā,
ponitur hic propter dolorem dentium, & neruorū, quia
confortat, quanto albius melius, non ſophiſticatur. Aum

E ponitur in medicina abijce illud lene qd eſt exterius, &
tuſſes, ſi qui ſunt interius, per. iij. an. ſeruatur aqua deco-
ctionis eius, phlegma diuidit, & purgat, ſyr. cala. ſiue, ſe.
hyoſciami, opij, diximus ſupra, aniſi, apij, dauci. ſimiliter
opij, ſed nota quod ponitur hic propter vitium Pectoris,
& hepatis, & apoſtema renum, ſi ſanies ibi ſit ex aliquo
apoſtemate per iſtam modi. mundificatur.

Spicę, folij, caſtorei, myrrhæ diximus ſupra. Nota ca-
ſtoreū, & apiū ponitur hic propter gonorrhęā, vt caſto-
reū ſua ſic. ſperma deſiccet, opiū ſua frigiditate cōdenſet.
Hæmatites ſic. & ſic. eſt lapis qui in tranſmarinis parti- Hæmatit.
bus inuenitur. præterea propter fluxū ſanguinis vndecū-
que ſit diu ſeruatur. lapis iſte tritus cū ſucco plantaginis,
& narib. immiſſus fluxum ſanguinis narium reſtringit.

Bolus. fri. eſt, & ſic. in iij. gradu, terra eſt, quę in arme- Bolus.
nia reperitur, vnde bolus armenicus dicitur, inuenitur, &
in alijs regionibus. ponitur ad quęlibet fluxum reſtringē
dū, eligendus eſt in colore rubeus, qui alterius terræ non
F habet admixionē, nō ſophiſticatur. diu ſeruatur. in cibis,
& potibus datur cum ouo ſorbili. vetus fluxum ſiſtit.

Sanguinis dra. ſuc. eſt herbę, aliqui dicunt, quod gum- Sang. dra.
mi eſt arboris, quia ſuſtes cum eo inueniuntur admiſti,
eſt frig. & ſic. in ij. gra. ponitur hic maxime propter flu-
xum ſang. per inferiora, ſed quia ſophiſticatur, ille debet
eligi, qui cum frangitur colorem habet ſanguineum, &
lucidum in ſubſtantia, diu ſeruatur, puluis eius in cibo,
& potu datus ſtringit ſanguinis fluxum.

Charabe, vernix, vel inuernix, idē eſt gummi eſt arbo Charabe vernix
ris cal. & ſic. temperate contra fluxum ſanguinis hic po-
nitur, & ſunt tria genera vernicis, craſſum, ſubtile, & con
fectum cum oleo, & gummi vernicis ſit, quo clypeorum
pictores vtuntur, & illud non ponitur in medicinis quan
do inuenitur in receptis, charaba craſſum eſt intelligen-
dum, quando ſitu vernix ſubtile, non ſophiſticatur. diu ſer-
ua. eligendum eſt in colore clarum.

Symphitū, cōſolida maior eſt, ſed proprie ſymphitū Symphitū.
dr, radix eius ponitur pp dyſenteriam & ventris, & mēſtruo
G rū, eligendū eſt habens ſubſtantiā non leuem, non perfo-
ratā per v. an. ſerua. puluis eius datus in cibis valet cōtra
fluxum ventris, ſuppoſitus cōtra fluxum menſtruorum,
fomentatio de ipſa herba valet contra retent. menſt.

Lemnias, id eſt auripigmentum, cap. eſt ſic. in iij grad.
virtutem habet attrahēdi, & conſumendi, & eſt vena ter
rę in Græcia, & in occidente. eligendū in colore clarum,
quod cum frangitur inuenitur foliatum illud bonum eſt.
Illud autem optimū eſt, quod eſt clarum, & minutum,
non ſophiſticatur. ponitur hic propter vitia capitis, & pe
ctoris, vt eius caliditas repugnet frigiditati opij, per mul-
tū tempus ſeruetur. Puluis eius miſtus cum ſapone ſpara
reno multum valet inueteratæ ſerpigini ſi locus ſerpigi-
noſus aqua ca. lauatur, deinde prædicta confectio ſuper-
ponatur aliquātulum ibi dimittatur, poſt auferatur, quia
multum aſtringit, nec patiēs poteſt tolerare diu, & poſt,
locum ablutū ſic iguis impone, & aufer per interualla, do-
nec ſerpigo ſit mortua, poſt vngatur vnguentis, vt dice-
H tur in chirurgia. ſcrup. ij. auripigmenti datus tuſſientibus
cum ouo ſorbili multum valet. Coralli rubei. coſti, maci,
mandragoræ corticis. Polypodium, ca. eſt & ſic. in ij gra. Polypodiū.
virtutem habet extenuandi craſſos humor. ponitur hic
cōtra vitia ſplenis, & hepatis. herba eſt ſatis communis,
ſubtilis ſubſtantiæ. valde contra dimotiam dni iuē ſple-
nis. per an. poſt ſeruari. Baccæ lauri ſubtilis eſt ſubſtantię Baccæ lauri.
depuratiuę, c. eſt, & ſic. in ij. gra. virtutem habet confor
tandi. ponitur hic propter catarrhum, & alia vitia capi-
tis, quando inueniuntur baccæ, vel daphnæ coccæ, fru-
ctus lauri eſt ponendus, quando daphnis, vel daphnoides
folia lauri. ſed quia de fructu diximus de folijs eſt dicen-
dum, catarrhum, vel coryzam patiens folia lauri cū ro-
ſis coquat, & fumum per os, & per nares recipiat, illam
aquam cum nare ſugat, q. ſi catarrhus, vel coryza fiāt ex
frigi. loco ro. ponãda. folia laur. in media maij debēt col-
ligi, & in vmbra deſiccari vltra an. non debet ſeruari. Mu Mumia.
mia. ca. eſt & ſic. in iij. gra. virtutem habet conſtringēdi.
ponitur hic propter fluxum ſanguinis per inferiora, vel
ſuperiora,

ſuperiora, & eſt quædam ſuperfluitas, quæ inuenitur in ſepulchris mortuorum, qui fuerint conditi balſamo, vel viridi aloe ſophiſticatur, ideſt intelligendum eſt, quòd cú frangitur habet ſubnigredinem cum quadam liuiditate, & quia horribilem habet ſaporem, diu ſeruatur. Meu, macropiper, de iſtis ſuperius dictum eſt.

Caſiæ, petroſelini, caſiæ fiſt. cinna. ana drach. i. s. & gra. iij. caſtor. myrrhę, lapidis hæmatitis, ſang. draco. mu. coralli, tutiæ, coſti, ſymphi. lemnias, acori, corticum mandr. polij, baccarum lauri, meu, macropiperis, leucopi. petroſe. ana drach. s. mel quod ſufficiat conficiatur, vt dictum eſt. caſia fiſt. reſoluatur in cacia, & ſi ponatur vltra tres annos nil habet efficaciæ dol. eius eſt drach. iij. Nota hic opiata per iij. an. ſeruantur.

EVangelon, id eſt nuntium bonum, datur patientibus acutas feb. cum ſyrupo vio. vel aqua frig. datur tertianarijs, & duplici tertianæ cum duobus ſcru. aut tribus boni rhabar. vel cum aqua tepida, diſtemperatum, & bibitum mirabiliter medetur, & datur contra calginē oculorū patientib. ex fumo cholera rubeę, vel ex acuta feb. hepaticis, ictericis datur cum ſuc. ſcariolæ, vel fœ. aut cū decoctione capil. ven. viui. pars confecta eſt lib. ij.

Rec. myrob. citri. chebu. cort. ana drach. ix. indorum, drac. vij. ſem. portulacæ, violarum, ſcariolæ, ana vn. 5. belliri. emblici, ana drach. i. & gra. vij. maſticis drach. ij. & ſcru. i. tamarindi. vnc. iij. floris nenupharis, berberis, been rubei rhabarbari: ana drac. i. & gra. iij. medullæ caſiæ fiſt. vnc. iiij. Conficitur ſic, in duobus lib. aquæ pone ſyru. viol. vn. 5. & bulliat, donec aliquantulum coloretur aqua; poſtea ab igne deponatur, & coletur: de eadem aqua accipiatur, quod ſufficiat ad abluendum caſiam fiſt. & tamarindos: cola per caciam, & cum alia aqua addatur lib. i. & 5. vnc. & bulliat vſq; ad aquæ conſumptionem, poſtea addatur lotura caſiæ fi. & tamarindo. & iterum bulliāt ad ſpiſſitudinē. Si vis probare ſi coctū ſit ponatur ſuper marmor, & ſi adhæreat quaſi mel coctū eſt, et tunc ab igne deponatur, & aliquantulū infrigidari permittatur, deinde ſupradictarum ſpecierū puluis ſuperaſpergatur, & cū ſpatula agitetur, donec incorporetur, doſis eius eſt dr. iij. vt ſuperius dictum eſt, ſero, et mane cum aqua tepida datur.

. A D D I T I O.

Euangelon interpretatur nuntium bonum. datur patientibus febres acutas cum ſyrupo violato non pro minoratione materiæ, ſed pro eradicatione. per ſebres acutas intellige hic tertianas continuas; vel cauſon, vel cum aqua frigida, vel tepida diſtemperatum, & bibitum datur tertianarijs, vel duplici tertianæ. tertianarijs quidem veris, vel nothis, ſimiliter, & duplici tertianæ veræ, vel nothæ. Datur etiam patientibus caliginem oculorum, id eſt tenebroſitatem ex fumis choleræ rubeæ, vel ex acuta febre. datur hepaticis, hoc eſt dyſcraſiam calidam hepatis patientibus, & ictericis ex cholera rubea cum ſucc. ſcariolæ, vel fœni. ac cum decoctione capil. veneri. quia omnia iſta ſunt deoppilatiua. Iſtud electarium non habent in vſu, & ſi bene inſpexeris, parum differt à tryphera ſaracenica quoad intrantia, & quo ad effectus, & proprietatem, & ideo ipſa tryphera ipſius Nicolai vtuntur medici Galliæ ad caſus ſupra ſcriptos, & non hoc electario.

Simplicia hic declaranda pauca ſunt, quia ſatis nota, & alibi pluries declarata. Aliquæ tamen diuerſitates in confectione præſentis electarij apud diuerſos reperiuntur. Et primo apud aliquos reperitur. Recip. myroba. citrino. cheb. corticum, an. drac. vij. indorum drach. viij. apud vero nonnullos reperitur. Recip myrob. citrino. chebulorum, corticum, & indorum, ana drach. vij. ſed primus ordo mihi melior videtur. Secundu apud aliquos reperitur circa finem caſiæ fiſt. vnc. iiij. ſyru. viol. vnc. s. conficitur ſic. in duabus lib. aquę. vnc. i. & s. vio. bulliat, donec aqua aliquantulum coloretur, &c. In aliquibus vero reperitur in duabus lib. aquæ pone ſyrup.

A viol. vnc. s. & bulliat donec aliquantulum coloretur, &c. Et primus modus mihi videtur rationabilior. Item aliqui textus habent flores nenupharis &c. Alij nymphæę, & eſt nymphęa apud Serapionē nenuphar, & ſic idem eſt, de quo Ianuenſis in ſynoni. nymphęa Græce, nenuphar Latine, & vocatur ſic a nymphis, quæ vocabantur Deæ fontium; ipſum namque non niſi in aquis naſcitur, falſi herbolarij, qui ſe omnia ſcire fatentur, neſcio quam plantam in vineis naſcentem pro nymphęa tradebant. Dioſcor. Nymphęa ſiue, vt alij, cacabus veneris, i. papauer paluſtre, ſiue, vt Latini alga paluſtris, naſcitur in aquis ſtantibus, vel locis non cultis, & aquoſis, folia habens ſimilia ciborio, ſed minora, & oblonga altius ſuper aquam proferens caput, multa capita infra aquam habens ex vna radice, flos eſt illi albus ſimilis lilio cum paruo pallore, ſemen habēs in medio croceum, ſed cum effloruerit rotundū efficitur, ſicut mala maciana; aut capita miconis, in quo ſemen nigrum inuenitur latum, & ſpiſſum, in guſtu argilloſum, haſta eius lenis, & non craſ- B ſa eſt, & nigra, eſt ſimilis ciborio, radix eſt nigra, & aſpera, & nodoſa, & in autumno ſiccatur; hæc ille. Summa medi. præſentis electarij eſt res. xviij.

ANtimoron. i. contra mortē, quod cephalalgicis, lethargicis ſtomachicis, iſchiaticis, podagricis, & de matrice laborantibus, diſcoloratis, & nephriticis, & omnibus qui de tenui, aut viſcoſo phlegmate affliguntur, & his qui cibos non digerunt. phlegma, et choleram purgat, & aquoſos humores cum ventoſitate. octaua pars confecta eſt lib. i.

Rec. aloes, drac. v. & 5. & gra. vi. caſiæ fiſt. drac. i. & gra. vi. & 5. marathri, maſti. an. ſcr. ij. gra. v. croci drac. 5. aſari ſcrup. ij. & gra. v. & xylobal. ſcr. i. & gra. ij. & 5. cinna. ſcru. ij. & gra. v. ireos, drac. i. aron, dragonteæ, ana. ſcrup. i. & gra. ij. & 5. agarici, colocynthidis, nitri, euphorbij, caſtorei, ana ſcrup. ij. & gra. v. alexandri. apij, petroſe. ana ſcrup. ij. gra. v. ellebo. nig. drach. 5. diagridij, cocogni- C dij, ana ſcrup. ij. gra. v. mel quod ſufficit. datur in modum caſtaneæ in ſero cum aqua calida.

A D D I T I O.

Antimoron, id eſt contra mortem: Iſtud electarium quod a Nicolao deſcribitur valet ſecundum eum cephalalgicis, hoc eſt dolorem capitis patientibus. Lethargicis, & eſt lethargia apoſtema frigidum poſterioris partis cerebri. Stomachicis; ſunt enim ſtomachici ex facili cauſa dolorem ſtomachi patiētes. Iſchiaticis. eſt quidem iſchiatica paſſio dolor iſchiæ, vel anchæ, quamuis aliqualis ſit differentia inter dolorem anchæ, & iſchiæ. Podagricis, & eſt podagra dolor, vel gutta pedum. Et de matrice laborantibus, ſiue ſuffocationem, ſiue præcipitationem; vel aliquem alium morbum ex vitio humorum præcipue phlegmaticorum. Diſcoloratis, propter oppilationem factam in venis ab humore iam D dicto. Nephriticis. eſt enim nephreſis dolor renum propter calculos illic generatos. Valet generaliter iſtud electarium laxatiuum omnibus illis, qui de tenui, aut viſcoſo phlegmate affliguntur, & his qui cibos non bene digerunt propter lubricitatē ſtomachi. phlegma, & choleram purgat, & humores aquoſos, vt in hydropicis, præcipue in aſcite cum ventoſitate, in qua ſpecie humores aquoſi ſuperfluunt cum aliqua portiuncula ventoſitatis.

Aliqua ſunt in præſenti electario ſimplicia declaranda. Primum eſt aron, id eſt pes vituli, ſiue dragunrea minor. in præſenti electario ambæ ingrediuntur, maior ſcilicet, & minor, & alio nomine vocatur iarus, vel barba aron, vel pes vituli. Secundum ſimplex eſt draguntea, quæ ſecundum Dioſcor. colubrina, vel viperina dicitur, & ſecundum Meſ. in ſuis ſimplicibus lut, ſiue ſerpentaria maior, ſiue collum draconum. Ambæ radices vſui medicinæ competunt, vt ſans patere poteſt hic. Tertium ſimplex hic declarandum eſt nitrum, quod eſt ſal indus ſecundum compoſitorem, ſecundum Serapio. in

cap.

cap. de baurach, nitrum eſt aphronitrum, ſiue ſpuma nitri. Dioſcor. de nitro capitulum fecit, de quo dicit, quod eligendum eſt leue, & colorem rubeum habens, aut album, & eſt baurach armenum. Quartum ſimplex eſt Alexandrum. i. olixatrum, ſiue apium Macedonicum. Quintum ſimplex declarandum eſt coccognidiú, quod eſt ſemen chamæleæ, vt dicit Dioſco. in c. de chamælea. Alexander iatros cap. de hydropiſi ait, chamælea vnde coccognidium colligitur, & eſt lacticinium folij oliuæ habens ſimilitudinem. Et ſic eſt ſecundum veritatem, quod coccognidium folia habet ſicut folia oliuæ. Summa medi. eſt xxiiij. res.

ANtidotum, ideſt contradatum: hæmagogum, ideſt ſanguinem menſtrualem ducens, valens ad multas mulierum paſſiones, matricẽ, quæ non vſu purgatur, purgat, mirabiliter, menſtrua educit, & fœtum in vtero occidit, & poſtea extrahit, & poſt partum, quę non ſunt purgat, & ad ſalutem perducit: petram in veſica rumpit, & purgat, vrinam mouet: ſtranguriã ſanat hepatis emphraxim curat, ſcirrhoſim in ſplene ſanat, & ad omnia interiora magnum bonum facit, & ad ſtomachi indigeſtionem, & eos ſanat, qui colicam patiuntur: nephriticis prodeſt, qui autem hoc habuerit, ſanitatem obtinebit, vel aliquãdo hæmorrhoidas prouocat, viam totius corporis aperit, & fœtum mortuum, & ſecundinam educit, & veſicam purgat, ſtomachum calidum facit, ventoſitatem cõſumit, vomitum compeſcit: tamen in mulieribus nihil operatur fortius ad omnia, quæ illis ſunt vtilia, propter quod cauendum eſt à patientibus hæmorrhoidas, aut fluxum vẽtris, aut dyſenteriam. octaua nonę pars confecta eſt lib. i.

Rec. aſari, acori, amomi, ſem. atriplicis, marathri, an. drac. i. & gra. vi. aniſi ſcrup. ij. ariſto. lon. arthemiſiæ, caſię fiſt. ana ſcrup. ij. & gr. xiiij. centaureæ minoris. ſcrup. i. & gra. vij. centaureæ maioris, dauci cretici, ana ſcrup. ij. ellebori ni. ſcru. i. foliorum lauri, ſcrup. i. & ſemiſ. & gra. iij. liquir. drach. i. & ſcrup. i. lupini, drach. duas, melanthij, ſcrup. ij. myrrhæ ſcrup. i. & gra. iiij. orobi, ſcrup. i. ſtypteriæ, ſcrup. ij. macedonici, ſcrup. ij. & gra. xiiij. pyrethri, ſcrup. ij. & gra. xiiij. piper. drach. i. & ſcrup. ij. & gra. vij. ſem. rutæ ſcrup. ij. & gra. xiiij. ſpicæ ſcrup. ij. & gra. xiiij. puleg. ſcrup. i. & gra. xiiij. pæoniæ ſcrup. i. & gra. vi. cyperi ſcrup. i. ſinom. ſcru. ij. ſchœnanthi, ſcru. i. & gra. xiij. garyophyl. ſcrup. ij. & radicis capparis, cymini, ana dra. i. apij, ſabinę. ana ſcrup. ij. & gra. xiij. xylobal. ſcrup. i. & gra. iiij. mel, quod ſufficit: datur in modum auellanæ maioris cum aqua poſt balneum, ſi cum febre eſt: ſi vero ſine febre, cum vino aut mulſo dabis.

ADDITIO.

Antidoton, id eſt contradatum, hæmogogum, ideſt ſanguinem menſtrualem ducens. Et dicitur hæmagogum ab hæma, quod eſt ſanguis, & ago, quod eſt duco, quaſi ducens ſanguinem menſtrualem. Alij dicunt, quod dicitur ab hæma, quod eſt ſanguis, & rheos fluxus, & ideo dicitur * hæmoroſagia. Hoc antidotum apud aliquos interdum in vſu habetur, reſpicit proprie membra naturalia, & propagationes proprie mulierum. vnde datum cum decoctione calamenthi, & arthemiſiæ educit mirabiliter menſtrua, & fœtum mortuum. Datum cum decoctione ariſtolochiæ longæ, mundificat puerperas, & interficit fœtum, & expellit ſecundinam. Datum cum decoctione ſaxifragiæ, & acori, frangit lapidem, & expellit ipſum. Datum cum decoctione diureticorum confert hepaticis oppilatis, prouocat vrinam, & ſanat ſtranguriam, & nephreſim. Datum cum decoctione tamariſci, confert ſpleneticis induratis. Datum cum decoctione muſchatæ, & galangæ, confert indigeſtione ſtomachi ex frigiditate. Datú cum vino decoctionis mentæ, retinet vomitum ex frigiditate, vel indigeſtione. Datum cum decoctione aſari educit phlegma fortiter. Datum cum decoctione rutæ, & aniſi confert colicæ

* hæmorrhagia.

E ex ventoſitate, vel phlegmate. Vſus eius in mane conſeruat ſanitatem, maxime in complexione frigida. tamen nocet patientibux hæmorrhoidas, vel mẽſtrua. Simplicia hoc antidotum componentia fere omnia iam ſatis declarata ſunt, tamen de aliquibus dicemus. Et primo de caſia fiſt. dicunt doctores, quòd hic per caſiam fiſt. intelligere debemus caſiam ligneam, quod ſatis videtur conſonum, ſi naturam antidoti bene conſideraueris. tempore enim antiquo vocabant caſiam ligneam caſiam fiſtulam, vt vult Ianuenſis in ſynonymis quod apparet, nam Caſſius fœlix ca. de ægritudinibus ſtomachi in picra Gal. vbi alij caſiam ligneam ſcribunt, ipſe ſcribit fiſtulam ſimpliciter; ſimiliter in quampluribux confectionibus antidotorum in antidotario vniuerſali, quæ nec laxatiua ſunt, nec caſia fi. competere videtur ex ſuis proprietatibus, caſiæ fiſt. inuenies, & ligneam intelligere debemus, ſicut in athanaſia, & in alijs multis antidotis antiquis de Græco tranſlatis. Secundum ſimplex de

F quo dicetur hic eſt melanthium. i. gith. Dioſcor. de melanthio capitulum facit. Sed apud Serap. eſt nigella. Et ſi legis capitulum de melanthio apud Dioſcor. cum capitulo de nigella apud Serap. videbis quod idem ſunt. Species vero nigellæ ſecundum modernos ſunt duæ, vna habens ſemen citrinum cum odore prioris, ſed forma eſt, vt ſemen porri, & iſta eſt illa, quæ debet poni in præſenti antidoto. Tertium ſimplex eſt ſtypterium, id eſt alumen Dioſcori. Stypterium omne in metallis ægyptiacis inuenitur; eſt vero ſtypterium ſciſſum à terra aſcendens, ſicut flos, naſcitur in locis mollibus, ſicut in Macedonia, Hierapoli, & multis alijs locis. Sunt vero ſpecies eius multæ aptæ vſui medicinæ. eſt autem rotundum ſtypterium, eſt & ſciſſum; eſt & liquidum eligendum; eſt vero ſciſſum recens, & tritum valde, quod aer, aut aura rapiat. Hoc ſtypticum eſt valde, & ſine lapide ſeparanx ſe ſicut capilli albi, vnde dictum eſt trichitis, hoc in ægypto naſcitur. inuenitur etiam lapis ſimilis illi, quo facile adulteratur, ſed guſtu intelligitur, quia non

G eſt ſtypticum. eſt vero rotundum, quod multi manibus componunt, ſed bonum compoſitione facile cognoſcitur. Eligendum eſt quod ex natura ſui compoſitum eſt pompholigi ſimile, & album, & ſtypticum valde, & paululum ſubuiride, & pingue, & ſine lapide, & fragile, liquidum verum ſtypterium eligendum eſt limpidum, & lacteum habens vnum colorem, & iunctum ſine lapide, & grauem odorem, & igneum habens. Eſt igitur ſtypterium ſpecies aluminis, quæ ſecundum Dioſcor. ſunt multæ, tamen tres ſunt ſpecies, quæ neceſſariæ ſunt in medicina, & ſunt propria alumen iamenum, id eſt ſciſſum quod alumen de pluma a vulgo dicitur, & eſt rotundum, quod zuccharum vocatur, & eſt liquidum quod dicitur alumen de rocha, ſiue lipparum, & ſic ſecundum Matthæum ſyluaticum de alumine ſciſſo hic intelligitur, quod aliter iamenum vocatur. Alia pro nunc ſatis nota relinquuntur. Summa medic. eſt res. xxxvij.

H

BLanca dicta eſt quoniam albos purgat humores, id eſt phlegmaticos. valet cephalalgicis, & oculorum doloribus, & ſanguinolentis tumoribus, & lippis; optime facit contra omnia, quæ turbant phantaſiam, rationẽ, & memoriam: vtilis eſt tremuloſis, epilepticis, paralyticis. octaua nonæ pars confecta eſt lib. i.

Recip. terebinthinæ, opopa. chalbani, aſſæ, ſagapeni: caſtorei, antimonij, ſulph. bdellij, aſphalti, ammoniaci, ſtyracis liquidæ, carnis leonis, diagridij, euphorbij, agarici, interiorum colocyn. ellebori ni. polypo. thapſiæ, pyrethri, ſchœnanthi, peucedani, aſari, cyperi: pæoniæ, betonicæ, ſchœnæ. polij, amomi, leuiſtici, ſem. rutæ, ſang. drac. ana drach. i. cinna. ga. macis, cardam. aniſi, marathri, balſami ſcr. ʒ. ambræ, gra. v. mel, quòd ſufficit. doſis drach. iii. datur cum vino, in quo cocta ſit ſaluia; aut herba paralyſis in ſero in modum caſtaneæ.

Summa medici. eſt res 24.

BLanca triplex eſt, media. maior, & minor. maiori vtimur. licet in antidotario reperiatur, quòd ſit medicina

dicina vſualis blanca,& medicina laxatiua. Valet cephalalgicis. Cephalea eſt inueterata paſſio capitis ex frigido humore facta, & ſit vitio quandoq; ſuperiorū,quandoq; vitio inferiorū ſit ab ipſo cerebro ad digeſtionē materiæ, danda eſt hierapicra,vel benedicta,vel etiam aurea: iniĳciatur per nares, vel pilulæ diacaſtoreæ; & tunc blanca exhibeatur cum vino decoctionis garyoph. vel caſiæ lig. ſi fiat vino inferiorum.i. fumo aſcendente a ſtomacho, dandum eſt oxymel ad digeſtionem materiæ,poſtea blāca cum vino alicuius odoriferę ſpeciei. Valet oculorū dolori, & ſanguinolentis humoribus. dolori oculorum valet data cū aliquo vino odorifero, vel cū decoctione nu. muſ. vel caſi. valet, & ſanguineis tumorib. ex calidis humoribus, vt pote cholera, vel ſanguine nō exhibeatur,ſed videntur aliqui tumores eſſe ſanguinei cum nō ſint, quia phlegma impellit ſanguinē ante ſe, & indigeſtus ſanguis efficit phlegma, & colorat ſecundum ſe; & tunc humor phlegmaticus debet nominari phlegmatica cerebri habitudine, & tunc blanca datur prædicto modo.

B

Lippi. Lippis, lippitudo ſemper accidit ex phlegmate, & tūc fiāt pilulę de blāca,caſi.& nu.muſ.& olib.& exhibeatur. Valet cōtra oia, quæ turbāt rationē phātaſticā, & memorialē. Quidā talib. dant blācam cū decoctione anacardi, qđ non laudo,ſed fiat emplaſtrū de blanca, & gūmoſitate,quę inuenitur intra anacardos,& raſo occipite apponatur,et frequēter remoueatur,detur blanca cum decoctione alicuius ſpeciei cōfortantis cerebrū;podagricis,ſpleneticis ſingulariter medetur. podagricis dētur pilulæ factæ ex puluere hermodactyl.& blanca,ſpleneticis cum decoctione phylipendulæ,& cum vino decoct. phyli.& tamariſci, fiāt pilulæ de puluere phy. & exibeatur hydropicis cum vino deco. radicum fœn.petroſelini,apĳ, bruſci, aſparagi. ℞ .tereniabin.ca.eſt,& ſic.gum.eſt arboris in Italia naſcentis, circa Brunduſiū eſt ſatis,attrahit,diſſoluit, propter vitia capitis ponitur hic, ſed balſ.ab ea ſophiſticatur, illa a nullo. aliquando alba inuenitur, aliquando ſubruſa, quæ melior eſt,diu ſeruatur.

C

Opopa. Opopa.ca.& ſic.attrahit, diſſoluit.gum.eſt fruticis ſecundum Dioſc.quæ dicitur panax, inde opo.i.ſuc.panacis.ponitur hic propter ep. apopl. & alias paſſiones capitis,pp paralyſim. Elige in colore clarū,lucidum,ſed quia frutex a quo fluit,teneræ eſt ſubſtantiæ,vix ſine fuſtibus, vel corticibus poteſt inueniri,quia cum fermento ſeparatur a cortice, & frutice,ideo ſecum trahit cōmiſtionem antequam liquefiat coletur, quando ponitur in medicinis; ſuppoſitum ex eo, & oleo muſtellino factum, valet contra menſtrua retenta ex frigiditate.

Chalban. Chalbanum ca.eſt, & hum.gummi eſt arboris; attrahit,conſumit.ponitur hic propter paſſiones capitis, & apoſtemata.non ſophiſticatur, diu ſeruatur.in modū emplaſtri appoſitum apoſtema ducit ad ſaniem, & curem attenuat,conſumit.gummi eſt arboris,igneam habet virtutem.ponitur contra paſſiones capitis, paralyſis,& neruorum confortationem. Ponitur in hac medicina Aſa, quæ eſt terrei coloris,in ſe habēs terræ admiſtionē proĳciatur. Eligatur in colore,quæ ſimilis eſt ſagapeno, quāto D fętidior,tanto melior. aſa ſuper carbones ponatur, & patiens lethargiam fumum per os,& nares recipiat,& multum confortat paralyticos. ponatur ſub lingua. ſcru.aſę, phlegma attrahit,multum, & cerebrum purgat.

Antimoniu. Antimonĳ.ca.eſt,& ſic.attrahit,& cōſumit,cōtra epi. & paralyſim. dicunt quidā, ꝙ eſt metallū, quod falſum eſt,ſed eſt vena terrę,& artificioſe fit:ſimilis eſt plūbo in colore,& pōdere,ſed facilius teritur,quod nō facit plumbum, nec aliud metallum,niſi comburatur;in trāſmarinis partib. inuenitur,& artificioſe coaptatur,nō ſophiſticatur. Eligendum eſt in colore lucidum.pulus eius cum aqua roſ.maculā oculi abſtergit, naribus iniectū ſanguinis fluxū ora venarū exurendo conſtringit. diu ſeruatur.

Bdellium. Bdellĳ ca.eſt et ſic.in ĳ gra.gummi,eſt,quod vltra mare inuenitur,ſubſtantiā habet glutinoſam,virtutē cōſtrictiuā,& attractiuam,ponitur hic propter paſſiones capitis,vt contra operetur elleboro, & diagridio,reſtringēdo eorū malitiā gūmoſitate ſua membra reſtringat, vt violentia prędictorum non poſſit libere diffundi. propterea eius pręcipua virtus eſt reprimere violentiā ſpecierū, cū quib. ponitur.non ſophiſticatur. diu ſeruatur. Eligendū eſt craſſum bdellium,conſolidat membra cartilaginoſa.

A

Aſphaltū. Aſphaltum ca.& ſic.alio nomine dicitur bitumen Iudaicum,trahit,conſolidat, conſumit.quidam dicunt eſſe venam terræ,alĳ dicunt quod in lacu Sodomæ reperitur, & fit ex alba, vel nigra ſpuma allidente. ponitur hic propter paſſiones prædictas.non ſophiſticatur.diu ſeruatur.

Vnguentū pro epilepticis. Accipe lacertam viridem abſciſſo capite, & cauda, & ponatur in oleo communi ca. per xl. dies donec putrefiat; poſtea coquatur in ipſo oleo,& addito aſphalto, cera ru.fiat vnguentum valens epilepſiæ paraly.ſi ex eo ſpina dorſi inungatur: valet etiam alopeciæ ex humoris fri. putredine.

Ammon. Ammoniacum ca.eſt in i.ſic.in ĳ.gra.attrahit, conſumit,relaxat, diſſoluit, & deſiccat.ponitur contra paſſiones capitis.gūmi eſt, vltra mare inuenitur,quod ſi frāgitur, nō eſt vnius coloris intus. Eligendum,ꝙ habet quędam grana lucida,quæ poni debent in medicina.In vero quando inuenitur cum manibus malaxatur, & vnius coloris, illud abĳce; fit optima confectio ex colophonia, maſtice,ammoniaco, arſenico ad pilos tollendos, & faciem limpidam, & rubeam facit, ſicut in libro de virtutibus herbarum habetur, in tractatu colophoniæ.

B

Styrax. Styrax liquida alio nomine ſigia dicitur, ca. & ſic.eſt attrahit,& conſumit.propter prædictas paſſiones hic ponitur.gummi eſt in Calabria, quanto eſt liquidior,tanto eſt melior; valet ad tineam patientibus ſic præparata. Accipe ſtyracis liquidæ vnc.ĳ. ammo.ſagapeni,picis naualis, ana vnc.i. in panno capiti tepidum ſuperponito; per triduum dimitte, poſt euelles radices pilorum optime, & ſuperfluam putredinem ibi exiſtentē extrahit, & conſumit, depiletur tamen prius cum pſylothro,poſtea ibidem apponatur.

Caro leo. Carnis leonis.ca.eſt ſic.in iiĳ gra.calefacit, & neruos confortat propter quandam ſimilitudinem, quam cum C neruis habet ſicut caſtoreum, eſt enim neruoſa, valet contra paralyſim, craſſam habens ſubſtantiam.ponitur in hac medicina propter prædictas paſſiones. ſophiſticatur per aliam carnem, ſed dignoſcitur per cutem, & pilos.ſalita, & deſiccata per.v.an.ſeruatur. quidam ſeruant eam deſiccatam ad ſolem ſine ſale.

Diagridiū. Diagridium calidum eſt, & ſic.licet choleram rub. purget principaliter, tamen ſequens naturam ſpecierum cum quibus admiſcetur, phlegma purgat. de cuius electione, & conſeruatione, & ſophiſticatione, in alio lib. ſufficienter dictum eſt. Sciendum tamen quòd de ea optimum fit ſuppoſitorium acute febricitantibus ſic. Accipe zuccharum, & reſolue ſuper tegulam ca. poſt adde acetum, & coque ad ſpiſſitudinem, poſt ſcammoneam puluerizatam appone,& commiſce, iſta ſuppoſitoria debent eſſe gracilia.de v. vel iiĳ.ſcrup.ſcammoneæ,poſſunt fieri iiĳ. vel v.ſuppoſitoria.

De euphorbio agar. Euphorbium agaricum ca.eſt & ſic. ſubſtantiā habet D ſubtilē,attrahit,& extennat. cōtra prędictas paſſiones hic ponitur agaricus, ſiue fungus, vel bolus eſt,qui in quadā arbore reperitur. Item inuenitur agaricus maſculinus, & fęmininus: maſc. ponderoſior eſt, & habet quoſdam nodos interius, & eſt diuerſi coloris, fęmininus leuior eſt,albus, æqualis,leuis ſubſtantiæ, qui ponitur in medicina.quanto leuior, tanto melior tribus an.durat.

De colocynthide. Colocynthidæ interioris. ca.eſt in uj. ſic. in ĳ.gra.purgat phlegma principaliter,in hac medicina ponitur contra paſſiones capitis,& epilepſiam,& apoplexiam,& paralyſim, fructus qui ſolus in ſua arbore reperitur mortifer eſt. Eligenda eſt pulpa,quæ cum granis hæret cortici, illa non valet, quæ cum frangitur habet grana ſeparata a cortice; tamen ponitur ſuccus fœniculi, & ſcrup.ĳ diagridĳ,& ipſius colocynthidę,& bulliat ſuper cineres ſeruentes, & detur contra quotidianam de phlegmate naturali, vel vitreo.multum confert.

De elleboro. Elleborus niger ca.eſt,& ſic.purgat phlegma principaliter,ſecundario melancholiā, pp prædictā cām, ponitur

hic albus

hic albus elleb. purgat phlegma, niger melãcholiã albus debet poni cũ inuenitur ſimpliciter. elleb. niger nũquam ſine adiũcto, neuter per ſedari debet. radix in medicinis ponitur. colligitur in autumno, per tres an. ſeruatur. Vnguentum fit ex eo ad ſcabiẽ, quod valde violentum eſt. ℞. lithargy & pone ĩn aceto per noctẽ, & mane agita fortiter, & adde vnicuiq; lib. vnc. ij elleb. & fiat vnguentũ.

De polypodio. Polypodium ca. eſt. & ſic. in ij. gra. craſſæ ſubſtantiæ. habet ſubiectũ, virtutem purgãdi principaliter phlegma, ſecundario melacho. contra prædictas paſſiones ponitur hic. Polypodium eſt radix, & inuenitur quandoque cohærens lapidibus, quandoque lignis. illud optimum eſt, quod inuenitur in quercubus. conteritur polypodium. vnc. iij. fiant pil. ex eo, & farina tritici. addito fœniculo, cin. & ouis. detur delicatis cum ſuo iure ad laxandum.

Nota, polypodium non debet dari ſine aliquo extenuatiuo ventoſitatis, quia multam generat ventoſitatem.

De thapſia. Thapſia ca. & ſic. eſt in iiij. gra. virtutem habet educendi phlegmaticos humores per inferiora. Secundario melancholicos thapſia eſt herba, quæ inuenitur in tranſmarinis partibus, & Sicilia; quæ ibi reperitur optima eſt. ponitur hic propter prædicta in verè debet colligi. cortex in medicina tam radicis, quam arboris ponitur, quandoque in parua quantitate apponitur; ſecure cũ alijs ſpeciebus poteſt teri, & dari, quandoq; vero in magna quantitate per ſe teritur: ille qui eam terit liget faciẽ, & manus; & brachia, & crura, & teſticulos optime cooperiat, quia niſi ita ſe præparet inflabitur, quia eam conteret, quòd ſi contingat eum inflari, inungatur populeon cum aceto miſto. Eligendum eſt quod cum frangitur, non exoluitur in puluerem. per tres annos ſeruatur.

De pyrethro. Pyrethri, ſchœnanthi, peucedani, ca. eſt, & ſic. ſubtilis eſt ſubſtantiæ, virtutem habet diureticã; alio nomine dicitur fœn. porcinus, radix eius in medicinis ponitur. herba eſt, vim habet diureticam, ponitur hic propter ſpleneticam paſ. vt. ſ. medicinam conducat ad locum, vbi continetur medicina, & propter vitia renum, & veſi. in vere colligitur. Eligendum eſt quod cum frangitur non pulnerizatur. per iij. ann. ſeruatur, melius tamen eſt, vt ſingulis. an. remouetur. Vinum decoctionis eius valet calculoſis, contra ſtranguriam, & dyſuriã. Aſari, cyperi, pęoniæ. cham. pol. amomi, leuiſtici, ſem. ſang. drac. quædam iſtarum ponuntur hic ad confortandum, quædam ad extenuandum ventoſitatem, quędam ad conſtringendum, quædam ad laxandum, de quibus ſuperius dictum eſt. Cinnamo. garyophyl. hæc confortant.

De macis. Macis ca. & ſic. eſt. in ij. gra. ſubtilis ſubſtantiæ, confortat, & conſumit. ponitur hic contra prædicta, flos eſt nu. muſ. ſicut eſt quidam folliculus, qui continet auellanam, ſic & macis continet nucem muſ. Eligendum eſt colore ſubrufum, in ſapore habens acumen cum amaritudine mediam, inter ariditatẽ, & hum. aſperitatẽ, & lenitatem mediam, quæ ſi cõplicetur, cito frangitur, & ſignificatur eſſe vetus, ſi ſine fractura bene cõplicatur ſignificatur habere ſophiſticationẽ. Vinum decoctionis eius contra dolorem ſtomachi ex frigiditate valet. Cardamomum. ani. marathrum ponuntur ad extenuandã ventoſitatẽ balſami: confortat cerebrum, & conſumit eius ſuperfluitates.

De ambra. Ambra ca. & ſic. in ij. gra. Ambra ſuper carbones poſita valet epilepſiæ, per os, & per nares fumo eius recepto. multum confert febricitantibus, detur cum tepida, non febricitantibus cum vino. ſubtilis eſt ſubſtãtię, & confortat cerebrum ex aromaticis; reprimit violentiam aliarũ ſpecierum, & eſt factum ex ſpermate ceti. nam cum cete concumbit, ſperma effluit, & maris ſiccitate circa littora condenſatur, & in ambrã mutatur. in occidente maximę reperitur, cuius duę ſunt ſpecies, alba, & griſea; griſea melior eſt quã alba, alba & laudatur. Ambra valet cardiacis, ſuffumigium eis factũ, epi. & apo. ſophiſticatur ex admiſtione ladani, & ſtyracis. Ea ergo nõ valet, quæ nigra eſt, quæ aũt eſt craſſa odore aro. quæ dentib. maſticata malaxari poteſt, eligenda eſt. diu ſeruatur. ſic cõhcitur, ſpecies cum gummis debent teri, & puluerizari in tẽpore ſicco, & in vna lib. puluerum ponuntur tres mellis deſpumati.

E Nota, quod gummæ cum ponuntur in medicinis debent pulucrizari cum alijs, vel reſolui ad ignem, vel etiam colari, doſ. eius eſt vnc. ß. vel, dr. ij. vel ʒ. vel plus ad plus. biennium ſeruatur in multa efficacia febricitantib. cum ca. alijs cum vino detur. ℞. terebinthinæ, opop. chalba. aſæ fœtidæ, antimonij, caſto. bdellij, aſphalti, ammo. ſtyracis, carnis leonis, diagridij, euphor. elleb. ni. interiorıs coloquinthidæ, polypodij, pyrethri, ſchœnãthi, thapſiæ, peucedani, aſari, cyperi, pęoniæ, betonicæ, chamædryos, polij, amomi, leuiſtici, ſe. rutæ. ſang. dra. ana drach. i. cin. garyo. macis, carda. ani. marathri, balſami, ana ſcrup. ß. ambræ. gra. v. mel quod ſufficit.

*B**Enedicta dicitur, quoniam ab omnibus, a quibus ſumitur eſt benedicta, ſi detur habentibus infirmitates, cõtra quas inuenta fuit. valet ad guttã, arthreticam, podagricis ex frigiditate, renes, et veſicam purgat. media pars confecta eſt lib. ij. Reci. turbith, eſulæ, zuc. an. dra. x.* *Summa in drac. eſt 24.*
F *diagridij, hermo. roſ. an. dra. v. card. ſpicæ, zingib. croci, ſaxifra. marco. amomi, carda. ſem. lini, ſpermatis, petroſelini, ſales gem. galangæ, macis, carui, fœn. aſparagi, bruſci, granorum ſolis, ana drac. i. mel quod ſufficit. detur in ſero cum vino calido ad modum caſtaneæ.*

BEnedicta medicina eſt laxatiua, peripneumonicis detur, ſed non in principio. neque augmento, nec ante ſeptimum diem, ſed in ſeptimo, & aliquando nonum diem expectamus, quandoque quartumdecimum. detur cum aqua decoctionis hordei, tragacanthi, gummi arabici, liquiritiæ, & ſuccis eius. In hac decoctione ablacterantur ſemen melonis, cucumeris, & cucurbitæ cum vino decoctionis radicis fœniculi, petroſelini, aſparagi, bruſci, vſu tamen oxymellis præcedente, cum tali aqua benedicta exhibeatur tantum patientibus hepaticam ex frigiditate.

Stomachicis habentibus ſtomachum diſtemperatum
G in frigiditate, ex frigiditate, & alio humore frigido cum vino decoctionis maſticis, ſem. fœniculi, petroſelini, apij, cymini, & aniſi contra ventoſitatem.

Cephalalgicis, cephalalgia eſt dolor vetus capitis, quandoque continuus, quandoque interpolatus, & fit ex frigidis humoribus in meningas capitis deſcendentibus. huic confert benedicta cum vino decoctionis garyophyllorum, nucis muſc. præcedente iunctione capitis cum vnguento calido. Dolor renum, & veſicæ, ſi dolor ſit ex ſanguine, vel cholera, non prodeſt benedicta, nec aliquod electarium calidum, quia inde poſſet maior ſequi diſtemperantia, ſed quando fit ex frigidis humoribus, detur præcedente vſu diure. vt apij, petroſelini, fœn. & conſimilibus, detur autem cum vino decoctionis ſaxifragiæ, granorum ſolis, filipendulæ. vnde fiant pilulæ cum puluere prædictorum ſe. & exhibeatur podagricis, arthreticis. Podagra ſpecies eſt arthreticę, quę quandoque fit ex frigido, quandoque ex calido humore, & tunc non valet, ſed ſpecialiter datur his electarium de
H ſucco roſarum, quod inſcribitur ad guttam calidam, ſi ſit de frigiditate, detur benedicta hermodactylata, apponemus de hermodactylis in triplo quam ſoleat recipere, iuuenibus omnibus exhibeatur cum aqua calida, Senibus, & frigidis natura cum vino calido, hæ ſunt laudes ab auctore præmiſſæ. Experimento didici multum valere iliaco dolori, & colicę. ſic exhibita, fomentetur patiens de aqua ſalſa, & dulci ſecundum ventrem, & renes, & illa in aqua coquantur mercurialis, malua, ſenationes, in colatura reſoluatur benedicta, & addito modico melle, & oleo, & ſucco mercurialis per clyſterem iniiciatur; & ſic cũ egeſtiones emiſerũt, ſecure detur benedicta per os, & diamargariton miſta, ita quòd duæ partes ſint de benedicta, tertia de diamargariton ſi autem per clyſterẽ non aſſellauerit. nullo modo detur benedicta per os. ℞. turbith. cal. eſt & ſic. in iiij gra. radix eſt, quæ in tranſmarinis partibus inuenitur, virtutem habet attrahendi, diſſoluendi, & expellendi phlegmaticos humores, propter omnes fere prædictas paſſiones, ponitur præcipue

cipue hic propter podagram, & arthreticā. Eligenda eſt perſorata non continua, circa mediū ſoraminis aliquantulum gummoſa, nigra in cortice, alba in foramine, plus valet gracilis quam craſſa: inſpice ſubſtantiā, ne ſit in minutis ſoraminibus perſorata, quod ſi eſt, ſigna vetuſtate conſumpta, ſi inueniuntur frondes interius, abijciantur, & ſic in medicina ponatur. per quinque annos ſeruatur. Vinū decoctionis eius confert arthreticis, podagricis, de turbith acuitur medicina, ſicut hieralogodion, & quædam alia, quæ competenter in quantitate. ſcrup. iiij. debent poni, carnem mortuam conſumit, & corrodit. Zucchari temperate ca. & hu. plus tam hu. quam calidum. ponitur hic, vt reprimat malitiam aliarum ſpecierum. ſit autem zuccharum de canna mellis vltra mare in Hiſpania, & Sicilia. El ge valde dulce, & album interius, & exterius. aliquando apothecarij de illo ruſo zucchar o, quod interius reſidet, quod mel zuccharinum dicitur faciunt zuccharum cum eo. cōficiunt medicinas ſuas, quod omnino cauendū eſt, quia melius eſſet mel. per multum tempus ſeruatur ita tamen quod ad ſolem ter, vel quater in menſe exponatur, & in loco frigido collocetur.

Diagridiū ca. in iiij gra. licet diagridiū choleram purget naturaliter, hic tñ ponitur pp arthreticā, & podagrā, quia ſequens virtutē electarij purgat phlegma præcipue.

Hermodictylus ca. & ſic. in iij. virtutem habet attrahendi, & purgandi phlegmaticos hu. herba eſt, in cuius radice tuberoſitas quædam inuenitur, quæ in medicina ponitur. in vere debet colligi, & ad Solem aliquantulum exiccari, & poſtea in vmbra ſuſpendatur integra non perforata, quia facilius corrumperetur. poſſunt autem ſeruari plus. hermodactylus in modica quantitate datus multum cōfert arthreticis, ſuper cibos aſperſus. ℞. Roſatum, garyophyllorum, ſpicæ, zingib. coſti, ſaxiſrag. macropiperis, amomi, ſeminis li. ſalis gem. ca. & ſic. duplicis maneriei dicitur, ſcilicet ſalſum, & dulce, ſal gemma dicitur cretale, & eſt lapis ſal gemmæ, ſalſum habet virtutem attrahendi phlegma. non ſophiſticatur, in trāſmarinis partibus, & in iſtis inuenitur copioſe, & eligendum eſt in colore liquidum, in ſapore ſalſum, per multum tempus ſeruatur. puluis ſalis gem. & ſalis communis, & aromaticarū ſpicierū ſuper cibos aſperſus multū valet arthreticis.

Puluis pro arthreticos.

Galangæ, carui, macis, marathri, aſparagi, bruſci, ſemē herbæ calidæ, & ſic. virtutem habet diureticam. ponitur hic propter vitia renum, & veſicæ, vt medicinam educat vſq; ad renes, & vſque ad vrinales meatus, & ad inferiora. quando reperitur, aſparagi, & bruſci ſimpliciter apponendum eſt ſemen ad pondus drach. gra. ſolis.

Lapis lyncis lyncu.

Lapidis lyncis; ca. eſt, & ſic. virtutē habet diureticam.

Lynx animal eſt cuius vrina cum mingit in terra conglobatur, & in lapidis eſſentiam tranſmutatur. non ſophiſticatur, quia plurimum de eo reperitur.

Grana ſolis.

Grana ſolis, frigida ſunt, & ſic. virtutem habent diureticam. ſemen eſt cuiuſdam herbæ, quæ in fine autumni colligitur. diu ſeruatur. Vinum decoctionis eius confert ſtranguriatis, conficiatur ſic. ſpecies pulerizentur præter ſcāmoneam; hæc autem per ſe puluerizanda eſt, quæ cum ſit genus lactis coaguletur cum pulueribus alijs, & etiam ipſa non eſt terenda, vt aliæ ſpecies, ſed eſt molenda. Hermodactyli duplicandi ſunt, & pului ſeſulę miſcendus eſt cum pulueribus. ſi vis eam acuere cū eſula, ſiue ſcammonea, appone puluerem ſcammoneæ cum melle deſpumato, & ponderato, & impone pulueres ante paulan m. Vltimo appone puluerem zuchari. per xv. an. ſer. & dentur inde. drac. iij in mane, vel veſpere cum calida, benedictæ medietas. drach. ij. ℞. turbith, eſulæ, zuc. ana drach. x. diagridij, hermodactyli, roſan. drac. v. garyo. ſpicæ, zingib. croci, ſaxi. macropi. amomi. ſe. lini, ſalis gem galan. macis, carui, fœni. ſpara. bruſci, ſe. granorum ſolis, ana drac. i. col mel. quod ſufficit detur in ſero in modum caſtaneæ cum vino calido.

Benedicta probata arthreticis, podagricis, paraliticis, nephreticis. Recip. pyrethri, ſpicæ, piperis albi, & nigri ana drach i. lilij ſiluatici. hermodactyli, ana drac. i. & s. turbith. drach. xx. ſcammo. vnc ij. zucch. vnc. i. & ſ. oxym. vnc. ſ. mel quod ſufficit, da in modum nucis maioris cum cali.

Confectio aliptæ muſ. alipta, i. miſtura, valet pueris. patientibus aſthma, & conſtrictionem pectoris: & etiam non valentibus lac retinere. fit inde optimum fumigium, & odoriferum, quo vtantur apoſtolici; & imperatores in capillis ſuis, & intrat in precioſiſſimis medicinis, & electarys.

Recip. ladani puriſſimi, vnc. iiij. ſtyracis ca. optimæ vn. i. & s. ſtyracis rub. vnc. i. aloes optimi drach. ij. amb. drac. i. camphoræ, ſcrup. i. s. muſchi, ſcrup. s. aqua roſ. quod ſufficit. Confice ſic. In diebus canicularibus pone ſtyracem calā. & ſtyracem rubeam, & ladanum in catino ad Solem cooperto cum pāno ſubtiliſſimo, ne puluis poſſit attingere: & cum mollificata fuerint ad Solem, pone in mortario æreo calefacto ad Solem cum piſtillo ferreo ſimiliter calefacto, & fortiter inſimul conteratur, donec ad nigrum deueniant colorem. poſtea addes puluerem ligni aloes, & inſimul fortiter contere, & camphora ſimiliter: poſtea contere muſchum in tribus vnc. aqua roſ. & de hac aliquantulum madefac marmor prius bene lotū, & calefactum ad Solem. & accipe drach. i. cum tabula planiſſima de eadem aqua madefacta. ſuper marmor diu agitetur, donec ad ſubtilitatem iunci deueniat: hoc modo facias ſuper marmore madefacto, & tabula de eadem aqua ſupradicta: & cum repoſueris ſuperaſperge de illa aqua videlicet, & ſup. diximus.

ADDITIO.

Cōfectio aliptæ, i. miſturæ dictæ muſchatæ, quia muſchus intrat. ſuffumigatio eius accelerat partum ponēdo vnum ex trochiſcis eius ſuper prunas odorādo fumum, confert etiam hoc modo ad brāchos, & ad coryzam, & ad catarrhos ex frigida cauſa; etiam valet aſthmaticis, & conſtrictioni pectoris ex frigida cauſa in eo contenta. Cum eadem etiam fit ſuffumigatio, quia iuuantur apopletici. nobiles aromatizant capillos ſuos, ſuffumigando cum ea quolibet mane. Tranſglutiendo etiam ex ea tres pilulas confert proſtrationi appetitus ex debilitate ſenſus ſtomachi, & conſortat ſtomachum; ſimiliter oblata cum lacte confert paruulis nequeuntibus lac retinere. Simplicia quæ hanc componunt confectionem ſatis nota ſunt, pro nunc de duobus tantum dicetur, hic primo de ladano, dictum eſt ladanum ab illa herba, vnde colligitur, quam in Cypro ladanum vocant ſecundum Serapio. ex auctoritate Dioſcor. & fortius ex ladano eſt illud, quod eſt boni odoris, coloris vergentis ad virorem ſub molli tactu, & quando malaxatur adhæret manibus, & non eſt in eo zabulum, & non aſſimilatur reſinæ pini. & ſit in terris Arabum. Auic. laudat illud quod eſt pingue, ponderoſum, boni odoris, & quod ad citrinitatem declinat. Secundum ſimplex, eſt ſtyrax rubea, quæ ſecundum compoſitorem eſt confecta rubea, apud eundem eſt cozumbrum, ſiue thus Iudæorum, & ſic eſt cozumbrum, vel ſtyrax rub. eſt thymiama. & eſt fæx ſtyracis liquidæ; non enim eſt ſtyrax calamita, vt dicunt quidam. in hac confectione poſſumus verificari, quod eadem non ſunt, quia Nicolaus in præſenti confectione habet ſtyracem calamitam, & ſtyracem rubeam. Summa medi. iſtius confectionis eſt res viij:

Confectio galliæ muſcha. quæ intrat in precioſiſſimis medicinis, & electarys. Recip. maſtic. vnc. ij. & gummi, vnc. i. campho. ſcrup. i. hæc autem bene terantur ſubtiliſſime, cribrentur, & trochiſci inde fiant cum aqua roſa. & ſiccentur ad vmbram, & poſtquam fuerint deſiccati, terantur ſubtiliſſime, & miſceatur cum iiij. vnc. olei ſambu. bulliti, & colati medietatem; deinde miſce cum ſpeciebus iſtis bene tritis. Recip. cinnam. caryoph. nu. muſc. ana vnc. s. & omnibus iſtis commiſtis, & bene manibus malaxatis, fiāt trochiſci in medio concaui,

ſaui,& cum ſigillo ſigillati ad pondus.i. drach. & ſ. & poſtea iungatur cum aqua roſa.cum muſco.

ADDITIO.

Confectio galliæ muſ. dicitur,eo quod recipit muſcũ, cal.eſt, & ſic.& ſtyptica.confortat membra,carnẽ ſtringit. Tentio vnius pilulæ ex ea in ore inter dentes molares palliat optime fœtorem oris,& data cum bdellio,& ſanguine dra.& charabæ,confert ſputo ſanguinis, poſita in electuarijs,vel in alijs medicinis cordialibus, vel odorata cõfert ſyncopi,& cardiacæ.Data cum aqua roſacea, infuſionis garyophyllorum recuperat ſpiritus. Data cũ decoctione garyo.& nu.muſ.confert ſtomacho læſo, materiam frigidam conſumendo infuſa in vino aromatico. & odorata confert boliſmo non calido. data cũ vino decoctionis garyophyl.retinet vomitum materiam conſumendo. data cum vino decoctionis maſticis confert ad fluxum ventris ex lubricitate ſtomachi cauſatum; bibita cum ſucco rutæ, confert ſuffocationi matricis. Hæc F confectio intrat in medicis precioſis poſitis in antido.ipſius Nicolai,quia Meſue in proprio antido.habet ſimiliter vnam confectionem gallia muſ quæ intrat in medicinis precioſis ab eo deſcriptis. Et dicuntur de gallia ſecundum aliquos a quadam prouincia ſic nominata. Alij dicunt quod dicuntur à quadam herba ſic nominata, quæ eſt odorifera. Serapio facit capitulum de gallia, & dicit, quod eſt ſuch. Simplicia hanc confectionem componentia ſatis nota ſunt. Summa medi. eſt.ix.res.

Gallia unde.

Confectio neræ ita fit. Re.amb. Orientalis,vel Occidentalis vnc.i.ligni aloes optimi. vnc.iij.muſc.ſerupu.ſ.campho. gra.ſ. Conficiantur ſic. Inueniatur caciola ad modum caciæ,qua colatur ſyrup.vel mel,non tamẽ perforata,& ibi apponatur ambra,et ſuper prunas liquefiat, & liquefacta ab igne deponatur, & poſtea lignum aloes puluerizatum ſubtiliſſime admiſceatur.deinde addatur muſcus diligenter malaxando cum manibus, & G ad vltimum camphora,tamen vnaquaque re per ſe puluerizata. poſtea diligenter malaxando cum manibus extrahatur,ſuper concham æneam concauam,& ſigillatam extendatur, & cum infrigidatum fuerit inde extrahatur,& fruſtatim incidatur. Valet dolori matricis ſi mulier per inferiora fumum recipiat. & eſt precioſius incenſum,quod inter cætera reperitur. valet etiam ſatis ad concipiendum.

ADDITIO.

Nera unde.

Confectio neræ dicta ſic ab inuentore. eſt incenſum precioſius,quod inter cætera reperiatur. Nam quãdo ponitur ſupra carbones ante oculos, ſuffumigatio, confert principaliter ſyncopi,eius etiam ſuffumigatio,& aſſumptio conferunt valde in dolore matricis frigido,mẽſtrua prouocat, matricẽm confortat, & iuuat ad concipien- H dum. Simplicia hanc confectionem componentia ſatis nota ſunt; dicemus tamen hic de ambra, quia pro baſi hic habetur.

Ambra.

Ambra ſecundum Serapio.naſcitur in mari, & generatur in eo, ſicut generantur ſpecies fungorum in terra, & quando mare turbatur, eijcit a fundo eius lapides magnos,& cum eis eiicit fruſtra ambræ. Auic.in ij.can.ait. Ambra ſecundum quod exiſtimo eſt manatio fontis in mari.illud vero, quod dicitur quod eſt de ſpuma maris, aut ex ſtercore animalis maris,longinquum eſt. Electio, melior eſt griſea fortis aſe leheti, deinde varia, poſt eam citrina,& deterior eſt nigra. Multoties aſſumitur ex ventre piſcis,qui eam comedit,& moritur. Circa inſtans ait, ambra,i.ſpuma, Ceti.i. Balenæ; non eſt ergo gummi,vt quidam dicunt,nec eſt ſpuma, nec eſt ſtercus animalis, nec eſt iecur piſcis,vt quidam mercatores dicunt. Auerrois in v.colliget ait.ambra eſt vna de ſpeciebus camphoræ,quæ oritur in fontibus maris,& natat ſuper aquã ma- E ris. Et ſm compoſitorem melior eſt, quæ in mari Orientali,vel Occidentali reperitur.Summa medici.eſt res 4.

CAtholicon valet hepaticis, ſpleneticis datur in acutis, & peracutis,quia mollificat, digerit,& confortat. Re.ſenæ bene mundatæ,caſiæ fi. mundæ,tamarindorum ana vnc. viij. rheub. violarum, polypo. aniſi ana vnc.iiij.liq.mundæ, peni.candi. ana drac. iij. quatuor ſe. frigidorum munda. vnc. i. Accipe iterum lib. i. polyp. quercini,& tere modicum,et in aqua diutiſſime decoque, & ex colatura fac ſyrupum cum lib.viij.zuc. In parte autem colaturæ diſtempera caſiam, & tamarindos,& in fine decoctionis ſyrupi pone, deinde confice electarium imponendo pulueres aliorum. & doſis eius eſt ab vnc. ſ. vſque ad vnc.i.

ADDITIO.

F Iſtud electuarium apud aliquos pnta modernos reperitur ſcriptum in paruo antidot. Nicolai, tamen in antiquis codicibus non reperies ſcriptum. Et dicitur Catholicon id eſt vniuerſale, eo quod omnes humores educit leniendo abſque nocumento,vel quia indifferenter omnes humores euacuat incolumiter; febrientes etiam, & non febrientes.poteſt omnia, quæ poſſunt cæteræ medicinæ ſimplices,& eſt medicina familiar: Educit enim melancholiam,choleram & phlegma,& mundificat ſanguinẽ. Quod ſi volueris euacuare melancholiam ſolum, aut ſanguinem mundificare,commiſce cum eo epithymum; ſi choleram,rheub. ſi autem phlegma cõmiſce cum eo turbith; ſi vẽtoſitates miſce cum eo aniſi, & carui. Deſcrip. præſentis electarij ſimilẽ apud omnes non reperies,imo quilibet aromatarius ſuo modo illam vult componere. quod ex arrogantia ignorantiæ aſſociata accidit, hanc tamen hic deſcriptam inter cæteras meliorem, & in quodam antid. Arnaldo attributo reperiunt. Nonnulli tamẽ, vt eſt Luminare maius,& alij hoc modo deſcribunt. Re G cip.ſenæ mũdificatæ,caſiæ fi. tamarido.an. vnc.ij.rheub. vio.polypodij quercini,feni.aniſi ana vnc.j.liqui.mundificatæ,penidiarum,candi.quatuor ſe. frigidorum mũda. ana drach.ij.zucc.lib.ij.fiat decoctio cum drach.vj.ſe.n. fœ. vnc.iiij.polypo. recẽtis. in qua colata diſſolue caſiam extractam,& fiat electarium. Si vis fac hoc modo,parua nanque eſt differentia inter præcedentem,& iſtam. Additur in præſenti decoctione paruus ſem.fœni.quod bene factum eſt, quia polypodium de ſe multam generat ventoſitatem.

Catholicon.

Notabis tamẽ vnum quod cõmune eſt ad omnia ſolutiua compoſita,ſiue ſint electaria,ſiue cõfectiones,& eſt quod ſpecies ſolutiuę,ſunt craſſo modo puluerizandę.& per ſatis rarum cribrum tamiſandę, quia talis craſſa puluerizatio fit duplici de cauſa, prima vt diu in ſtomacho remaneant,& ibidem diu operentur, ſecũda cauſa, vt virtus earũ cito nõ euaneſcat,& ne ſua ſubtilitate ad mẽbra tranſeant,quia maximũ nocumentum inducerent. Com H ponentia hoc electarium pro nunc ſatis nota ſunt, ideo hic nihil de eis dicetur. Summa medici.eſt res.15.

Nota.

DIamargariton dicitur a duobus margaritarum generibus, perforatarum,& non perforatarum,quę ibi intrant. valet cardiacis,triſtibus,ad omnem cordis debilitatem,& ſtomachi faſtidium patientibus aufert,digeſtionẽ procurat, aſthmaticis & dyſpnoicis opitulatur, & phthiſicos, & eos,qui ex longa ægritudine ſunt extenuati,reficit.decima pars confecta eſt lib.i.Rec.garyoph. cinna.ſpica,galan.ligni alo.trochi.diarrhodon,diani.ana drach.i. & ſ. nucis muſ.macis,ſilphij,zedoa.rheub.ſtyra. calami.ana drach.i. marg.perſo. & non perſo. zing.oſſis de corde cerui,raſuræ eboris,blacti bizantiæ ana drach.ſ. muſ.amba.carda.lenticulæ.baſilic.ana ſcrup.i. minus gra.ii. campho.gra.vi.mel. roſ.quod ſufficit.detur in æſtate cum rhodoſtomate, vel frigida. in hyeme cum vino mane, & meridie, valet vt ſuperius diximus maxime phthiſicis etiam conſumptis.

Diamarg. unde.

Dia-

Diamargariton eſt electarium valens ad omnes paſſiones cordis ex frigiditate; ſed quando ſit debilitas cordis ex calore, non detur, ſi ſit ex frigiditate detur. Accipe ſcru.i. oſſis de corde cerui pulueriza, & pone i vnc.i. diamargariton, vel dr.ij. & in vnc.ij. & mane cũ vino da.

Ad diſtemperãtiam ſtomachi ex frigiditate ſumatur, faſtidium amputat. Faſtidium aliquando fit ex calore, aut frigiditate, aliquando ex defectu ſpirituum, & ex crudis, & frigidis humorib. in ore ſtomachi inuiſcatis, ſi ſit ex calidis non detur, ſi ex defectione ſpirituum cum vino detur ante prandium, ſi ex frigidis, & crudis humoribus poſt cibum. Digeſtionem procurat. Digeſtio multis modis impeditur, ſi ex frigiditate detur ſic, lignum aloes integrum, & ſcammonea, baſilicon, pone per noctem in vino, & mane exhibeas lignum aloes, ita valet, nec ſuam amittit virtutem, ſolum autem tale vitium confert multum, ſed tunc tota vis ligni aloes amittitur, & poſt lignum non valet. Dyſpnœis. Dyſpnæa eſt ſpecies aſthmatis, ſed dyſpnæa eſt ex ſiccitate, aſthma, ex humi. aſthamatico ſic detur, quod ſumptum, non ſtatim tranſglutiatur, ſed diu in ore teneatur, & hoc ſit nobis generale. Nota quoties datur contra vitia ſpiritualiũ, diu teneatur ſub lingua, vt ſic per morã veniat ad ſpiritualia, niſi, amaritudo ſaporis impediat, aut horribilitas. Phthiſicis valet, niſi multum febriant, datur cum vino, vel aqua hordei, in qua abluta ſunt ſemina melonis, citruli, cucu. quia ſaniem mundificat, & ſic aliquando vulnera conſolidat. Longis ægritudinibus, vt quartanæ, quotidianæ, quia calorem naturalem confortat, & ſpiritus reparat, detur cũ vino odorifero, & citrino, lymphato cum aqua roſata. Maliſientes, i. syncopizantes vt cardiaci, & mulieres laborantes de fumoſitate matricum, quibus non detur in agitatione; ſed ante, vel poſt, mulieribus ſic laborantibus non detur per os, ſed ſupponatur in bombice, vel reſoluatur in vino, & aqua roſ. & colata per peſſarium iniijciatur, poſt acceſſionem interius recipiatur. Recip. ligni alo. garyophyll. cal. ſunt, & ſic. in iiij. grad. virtutem habent ſatis conformem garyoph. ad confortandum hepar. hic ponuntur propter ſtomachum, & virtutem digeſtiuam, eligẽda ſunt ſubtilia, & breuia in quantitate parum garyoph. excedẽtia, craſſa omnino ſunt abijciẽda. p ſex an ſer. vinũ decoctionis eius ſatis confert ſtomacho.

Trochiſci diarhodon ponuntur hic ſed ad confortandũ. Troch. interpretantur rotunda confectio diarhodon .i. de ſuc. roſatum facti. Trochi. diani, i. de ſuc. violatum, ponitur hic ad mundificationẽ. Muſci cal. eſt, & ſic. in ij. gradu. virtutem habet confortãdi, ponitur hic quia digeſtionem ſua caliditate cõfortat, & aromaticitate ſpiritus reparat, ſuperfluitas eſt cuiuſdam animalis, in India, Alexandria, Damaſco reperitur, qui ſubrufi coloris eſt, & aliquantulum ſolidę ſubſtantię per v. an. ſerua. Seminis baſilicon herba eſt ca. & ſic. in tertio gradu, cõfortat, ſemen eius proprie dicitur ozymũ, cũ inuenitur baſilicõ ſemen eſt apponendum. Quidam tamen apponunt herbam ſiccam, intelligetur hic herba ſic. ſatis confortat digeſtionẽ, non ſophiſticatur, per annũ herba ſeruatur, ſemen per ſeptem annos. Herba baſiliconis trita cum ouis in ſartagine ad modum criſpellæ facta, multum confert indigeſtioni, diamargaritõ per an. duos ſeruatur; benedicta p tres.

ADDITIO.

Diamargariton dicitur a duob. generibus margaritarum perforatarum, & non perforatarum. Aui. in iij. can. habet vnam aliam deſcrip. quę differt ab iſta, communiter præparatur ſecundum pręſentem deſcriptionem, quę eſt Nicolai, & valet iſtud electarium ad ea, quæ ſcripta ſunt in textu maxime in cauſa frigida, & ideo vocatur communiter diamargariton calidum, ad differentiã frigidi, quod valet in cauſa calida, quod deſcriptum non reperitur apud aliquem doctorem famatum: & ideo a diuerſis diuerſimode reperitur deſcriptum, & præparatũ. Nonnulli hoc modo deſcribunt, & præparant. Rec. iiij. ſe. frigidorum maiorum mũdato, ſe. portul. ſem. papa. al. ſandali albi, ſandali muſcatellini, ligni aloes, zingib. roſarum rub. florum nenuph. florum borag. myrtillorũ ana drach. i. coral. al. & rub. ana drach. ʒ. miſce ſimul vt decet, & fiat electarium.

Alij vero hoc modo deſcribunt, & præparant. Recip. ſanda. omnium, florum, roſarũ, florum, viol. ſe. melonũ, trochiſcorum, diarhodon ana dra. ij. oſſis de corde cerui, ſpodij, doronici romani, been albi, been rubei, ſpicæ nardi ana ſcru. ij. margaritarum perforatarum, & non perforatarum, ana ſcr. ʒ. ſmaragdorum, raſuræ eboris, hyacynthorum, ſaphyrorum ana dr. ʒ. ſerici crudi combuſti dr. ij. ſe. endiuiæ, ſe. acetoſæ, auri optimi ana dr. ʒ ambræ, ligni aloes ana ſcr. ʒ. camphoræ ſcr. i. muſci gra. i. miſce, & fiat pyluis. Iſtud apud Lugdunenſes magis præparatur q̃ præcedens. Cõponentia iſtud diamarga. calidũ ſatis nota ſunt, vnũ tamen notabis quod per trochiſcos diarhodon hic intelligere debemus illos, quos ipſemet Nicolaus in præſenti electario deſcribit in ſuo magno antidot. q inferius deſcribent, ſimiliter p trochiſcos diani, i. de violis, q ſimiliter inferius deſcribent. Sũma medi. eſt xxvij. res.

Diacamereon, i. ducens hominem de morte ad vitã, quod facit aſthmaticis, arteriacis, tuſſiẽtibus, phthiſicis, omnem imbecillitatem ſtomachi emendat, debiles lumbos confortat, luxuriam prouocat, & omne quod in diarhodon Iulij laudatur adimplet, decima pars confecta eſt lib. ij. Reci. antiophyl. zingib. ana vnc. v. & ſcrup. i. & gra. xvi. cinnam. gar. ana vnc. iiij. & ſcrup. i. & gra. xvi. carnium dactylorum tantundem, galan. ſpi. zedo. coſti. pyrethri, coral. rub. traga. rheupon. ſaliunca, anatar. oſſium dacty. car. ani. ami. fructus, i. iunip. ana vnc. i. & ſcru. ij. & gra. viij. leuco. macropi. ana vnc. i. & ſcrup. ij. & gra. viij. limatura auri puri, & argenti meri; oſſis de corde cer. ana ſcrup. ij. & s. muſc. raſura eboris ana ſcrup. i. & gran. vij. ambra ʒ ſcrup. i. mel. quod ſufficit, detur de eo. vnc. iij. mane, vel veſperi cum vino.

ADDITIO.

Diacamereon. i. reducens hominem de morte ad vitã, quod interdũ in vſu habet, eſt precioſius quã diamarga. virtutem proprie reſpicit vitalem, & animalem, cõplet omne illud, in quo diarhodon Iulij cõmendatur, datum cũ pluris cũ muſto confert maniæ prouenienti ab aſcenſu fumoſitatum a corde procedẽtium, datum cum vino infuſionis croci confert cardiacæ calidæ. Tentum in ore, ac tranſglutiendo mane, & ſero confert pectori, datum cum decoctione hyſſopi, & ficuum cõfert aſthmaticis, arteriacis, tuſſientib. & phthiſicis cum ptiſana, datum cũ vino decoctionis galangæ confortat ſtomachũ frigidum, ac eius imbecillitates, & indignationem emẽdat datũ cũ vino aromatico confert dolori ſtomachi, & melancholiæ, datũ cũ vino remollitionis zingib. confert libidini, & cõfortat lũbos imbecilles frigiditate, & ipſum muſcatũ cõfert impedimẽto conceptionis ex humiditate matricis.

De aliquibus ſimplicibus hoc electarium cõponentibus dicetur hic. Et primo de ſaliunca, quia ſecundum cõpoſitorẽ eſt ſpica celtica, & ſic reperitur ſecundũ Matth. ſyluaticum in litera ſaliuncæ Dioſc. dicit, ſaliunca genus herbę, quę radiculas, & folia habet, flores ſimiles violæ; ſpica celtica habet florẽ citrinũ, qui nõ conuenit cum colore viol. tamen loco ſaliuncæ communiter ponitur ſpica celtica. Secũdum eſt antiophyli, & ſunt antiophyli craſſi garyophylli. Tertium eſt ami fructus ſecundum Nicolaum, hoc eſt ſemen iuniperi. Auic. in ij. can. dicit, abel eſt fructus iuniperi ſimilis zarur. hic tex. Auic. eſt corruptus, nam fructus iuniperi dicitur halharhar, & abel eſt ſabina ſicut patet apud Sera. ca. proprio de ſabina, cui magis credendum eſt ſimplicib. quàm Auic. alia ſatis nota ſunt. Summa medi. eſt res. 17.

Diamoron a moris celſi dictum, a moris rubi, batinũ, valet ad omnem cauſam palati, & gutturis; cadentem vuam ſubleuat, & humoroſam deſiccat, medietas

eſt lib.i.Reci.mororum celſi lib.s.moro.bati, lib.i.mellis lib.s.ſapę.vnc.iij.Confice ſic.ſuc.mororum cum melle,& ſapa in vaſe æreo ſtagnato ad prunas ſuauiter decoque, cum autem ſcire volueris ſi coctum ſit, poue ex eo guttã ſuper marmor,donec gutta marmori inuiſcata appareat, & adhæreat, tunc cola, & in vaſe ſtagnato vſui reſerua, & cum opus fuerit gargarizetur.

ADDITIO.

Diamoron dicitur ſecundum intentionem Nicolai a moris celſi, & rubi, batinum a moris ru. Meſue in ſuo antidot.diſtinctione de loch habet confectionem de moris,& dicit,quòd eſt diamoron, & ſic eſt: nam ſua deſcr. cum iſta Nicolai concordat, tamen generaliter conficitur ſecundum præſentem deſcript. ipſe Meſue in practica capitulo de ſynanche gutturis habet vnam aliam deſcript. ex auctoritate Alexan. ſed non eſt in vſu, in eodẽ capitulo habet vnam aliam deſcript.quam dicit diamoron, quod Galen.compoſuit, ſed ſimiliter nõ eſt in vſu. Galen. vero. vi. myamir. deſcribit duas deſcriptiones diamoron, quarum vnam ſibi attribuit, alteram vero Andromacho, quæ non ſunt viſuales. Hæc deſcript.paſſiones reſpicit gutturis, palati, vuulæ, ac omnia genera præfocationum, vnde diu, ac pluries gargarizatum in principio cum decoctione balauſtiæ, liqui. & roſarum prohibet., ac intercipit fluxum horum ad ea; quod poſtea gargarizatum, & diu in ore tentum cum decoctione corticis nucum frequenter,confert mirabiliter repercutiendo materiam fluentem ad guttur, & ad vuulã, ac fluxa conſumit profundatione ſucci, quare eſt peculiare infirmitatum omnium earũdem. Vuulam cadentem ſubleuat, ac humoroſam deſiccat; ſynanchen prohibet inungendo palatum, ac guttur cum eo gargarizatum, cum ſucco plantagi.confert puſtulis, ac vlceribus oris, in quo augeatur mel, vel minuatur, ſecundum, quod quæritur maior, vel minor ſtypticatio, vel abſterſio, verum ſynanchen ex vſu fungorum curat gargariſmus ex oxymelle ſcillitico factus. Componentia hoc electarium ſans nota ſunt. Sapa hic ponitur ad reſoluendam materiam fluxam,& ad reſtenandum ſtyptica. Summa med. eſt res.iiij.

F

DIanthos dicitur,quia fit ex floribus dendrolibani, violarum,& roſarum; valet triſtibus,macilentis, cardiacis multum lætificat,& conualeſcentes ex ægritudinibus miro modo cõfortat.6. pars cõfecta eſt li.ij.& 5.

Recip. florum roriſmarini vnc.i.roſ.vio.liquir.ana dr. vi.gar. ſpi.nucis muſ.galan.cinnamo.zinz.zedo.macis, al.cardamo. ani. ana ſcrup.iiij.mel. quod ſufficit, datur mane, & meridie febricitantibus cum frigida, non febricitantibus cum vino. Summa me dic. eſt res. xij.

DIanthos electarium eſt ab anthos dictum, quod eſt flos roriſmarini, valet ad omnem debilitatem corporis, ſi ſit ex defectu ſpirituum, vel ex frigiditate, vel ex oppilatione, vel ex caliditate, vel ex humiditate: tunc non valet, ſi ex frigiditate, vel oppilatione valet, frigiditas vero quandoque cum humore, quandoque ſine humore, ſi ſit frigid. ſine humore, detur cum vino calido, vel frigido. Frigiditas cum humore, quandoque eſt cum fluxu, detur cum vino decoctionis garyophyl. maſticis,& cymini, ſi ſine fluxu, cum decoctione nucis muſ. ſi ſit cum oppilatione, detur cum vino decoctionis aliquorum diureticorum, anthos cali.eſt, & ſic. ſubtiliat, & confortat, ſubtiliat ex qualitatibus ſuis, confortat ex aromaticitate: roſmarinus bis, vel ter fert flores in anno.meliores ſunt, in vere.in vmbra ſiccantur,per annum ſeruantur, cum ponitur in medicinis, folia & fuſtes abijciantur. Violæ ſunt fri. & hu. ponuntur hic vt temperent calorem aliorum, & humectent membra ſpiritualia, & aromaticitate confortent. Violæ quedam ſunt ſubalbidæ, & illæ non ſunt aromaticæ, nec adeò bonæ, & ſunt ſubnigræ, & fere purpureæ, & tales ſunt

Author.

Viole.

E bonæ,& in vere colliguntur,& ad Solem parum ſiccantur,quia multum ſunt humidiores, & poſſent putrefieri,confice vt alia electaria, per duos annos ſeruatur.

DIaſatyrion dicitur à ſatyrionis radicibus, ſatyriaſis enim Grece, erectio virgæ latine dicitur, proprie datur illis, qui debilitatem patiuntur renum; libidinem mirabiliter prouocat ex aliqua occaſione prædicta, ſine mora reſtaurat.viij. pars confecta eſt lib.i.s.

Rec.ſatyrionum teſticulorum viridium, bauciæ, nucis indicæ, piſtacearum, ſecacul, pinearum encleatarum ana dr.xij.car.zing.aniſi,erucæ ſemi.linguæ auis ana drac.v. cinnam.caudarum ſcincorum viridium, ſe.bulbi ana dr. ij.& s.muſci gra.vij. Conficitur ſic, in tantum mellis deſpu.quod ſufficit, ponantur teſticuli ſatyrionum,& bauciæ, & ſecacul, vnaquaque per ſe in ſupradicto melle, ponantur prius bene contrita, & cum ſpathula bene cõmiſceantur, & bulliant aliquantulum, deinde addantur pineæ, & piſt. & nuces bene trita. & cum aliquantulũ bullierit ab igne deponantur, & puluis prædictarum ſpecierum commiſcendo adiungatur, & ad vltimum vero muſcum diſtemperatum cum aqua ro. apponatur; & ſic vſui reſeruetur, detur in ſero cum vino dulci, vel condito, cochlearium vnum. Summa me dic. eſt re. xv.

DIaſatyrion dicitur a ſatyris, quos pronos in venerem fama vulgauit, vel a ſatyrionibus, qui ibi recipiuntur. Valet contra omnem debilitatem renum, ſed tamen; ſi ſit ex caliditate non detur, ſed ex frigiditate cum vino calido detur, ſi ſit ex viſcoſo humore cum vino decoctionis fœniculi, petroſelini.

Libidinem excitat, coitus quandoque debilitatur ex defectu ſpirituum, & hu.& ex frigiditate, & caliditate, quando ex calore, non detur, quando ex frigiditate, detur cum vino mediocriter lymphato, quidam dant cum decoctione vini ſcincorum, ſed male faciunt, quia dum

G putant libidinem excitare extinguunt. Accepturus diaſatyrion vtatur bono cibo, generante bonos humores, & multos poſt quam accepit, ſumat ficus, vel dactylos, pineas, vel amygdalas. Recip. Satyrion, herba ipſa cocta cum carnibus hirci diaſatyrion eſt ruſticis, cali. ſunt, & ſic. in iiij. gra. coitum excitant, craſſos humores diſſoluunt in ventoſitatem, vnde virga tenditur, per annum ſeruatur. Satyrion.

Bancia ca.& hu. in medio ſecundi gradus, ſanguinis, & ſpermatis generatiua, alio nomine dicitur paſtinaca, radix competit vſui medicinæ, ponitur hic ad excitandum coitum, quia ventoſitatem facit, vnde debet poni in hac medicina. Baucia. paſtinaca.

Eruca cal.eſt,& ſic.in iij.gradu.herba eſt cuius ſemen ſimiliter dicitur, ponitur hic quia ventoſitatem generat ex viſcoſis humoribus quos reſoluit, reſeruatur per tres annos ſemen, & herba ipſa, cocta, cum carne hirci, & comeſta diaſatyrion eſt ruſticorum. Eruca.

H Scincorum recẽtium, piſciculi ſunt vltra mare in fontibus dulcibus, calidi ſunt, & ſic.in iij. gradu, circa caudam maioris ſunt efficaciæ recentes, ſi habeantur, & ponantur, ſi non, ſicci ſaliuntur, & ſiccantur, per tres an. ſeruan. ſed vltramarini maioris ſunt efficaciæ; noſtrates minoris, illi maiores ſunt, & craſſiores, iſti minores ſunt, & graciliores. Scinci.

Bulbi ſemen, ideſt cæpe marinæ.cali.ſunt, & hu. propter eaſdem cauſas ponuntur, reſoluendo humores in ventoſitatem, in vere colliguntur, per iij. annos ſeruatur. Bulbi ſe.

Lingua auis ca.eſt, & hu. propter eaſdẽ cauſas hic ponitur, per an. ſeruatur, quãto recentior tãto melior. Quidã ita conficiunt ſatyrion, & baucias, & ea, quæ non poſſunt puluerizari, conterunt, & diſtemperant cum melle, poſt addunt pulueres, ſed ſic confecti cito corrõpuntur, ſic fiat. ſatyrion, & bauciæ in melle coquantur, & poſtea optime contundãtur, & cũ melle, in quo cocta ſunt cõficiatur; deinde amygdalæ, & penidiæ, & ſpinæ p ſe cõtritæ, ad vltimum pulueres ſpecierũ, per annum ſeruatur. Lingua.

Diapruuis

Diaprunis, vel diadamaſcenum dicitur a prunis, quæ ibi intrant, datur acutæ, & peracutæ patientibus, & maxime cauſon, & ſynochæ; in principio, & in augmento, & ſtatu ægritudinis, nona pars confecti eius eſt lib.ij. & s. A

Recip. prunorum damaſcenorum viridium num. c. quę poni debent in ſtagnato, & tantum aquæ quod bene cooperiantur: bulliant quouſque diſſolui videantur, tunc ab igne deponantur, & cum aliquantulum infrigidata fuerint, ab aqua extrahantur, & in cribro ſuper catinũ poſito pruna ponantur, & manibus tandiu fricentur, vt nihil præter oſſa, & cortices in cribro remaneat: in aqua autem illa in qua decocta fuerint pruna, ponantur vnc. i. & s. violarum, & iterum bullire permittatur, & abſtractis violis ponantur ibi lib. ij. zucc. & lib. i. de pulpis prunorum, & coquantur ad ſpiſsitudinem: incipiente inſpiſſari, adde vnc. i. tamarindorum, & caſiæ fi. medullæ vnc. i. diſſolutæ, & colatæ cum ſupradicta decoctione prunorum; memento tamen, quod in aqua prunorum bulliat vnc. i. & s. viol. vt dictum eſt: & cum ad perfectionem decoctionis peruenerit, ſemper agitando cum ſpathula, & poſtea ſuper aſpergatur puluis iſtarum ſpecierum. Recip. ſand. alb. & ru. ſpod. rheubar. cinnam. ana drachm. iij. roſ. viol. ſem. portulacæ, ſcariolæ, berberis, ſucci liqui. traga. ana drach. ij. ſem. citru. melo. & cucurb. mundatorum ana drachm. i. datur omni hora diei cum frigida ſine diagridio ad modum caſtaneæ. Si laxatiuum facere volueris, ponatur in vnaquaque lib. drac. vij. diagridij, quando ab igne deponitur, datur in declinatione febrium laxatiuum ad purgationem in matutinali hora, ad modum caſtaneæ cum aqua calida. B *Summa medic. eſt rat. ...*

Diaprunis ſimpl. Diaprunis dicitur a prunis, fit ſimplex, & laxatiuus; quia ſcammonea trita apponitur. Quidam conficiunt ipſum cum ſyrupis. Quidam cum melle, & ſyrupo. Confectum bene poteſt dari cum aqua vio. & prunorum conſtipatis cholericis in æſtate in ea regione, datur etiam in mane, & meridie febricitantibus cum aqua frigida ad ſitim, & ad calorem minuendum, Item factum laxatiuum detur acute febricitantibus ad laxandum, maxime emutricatis, poſt tertiam, & quintam purgationem, & hyeme factum cum melle, & ſimplex datur phlegmaticis conſtipatis, ſed febricitantibus acute non detur cum melle, ſed cum ſyrup. Recip. prunorum, fri. ſunt, & hu. infrigidant, & humectant, quia virtutem habent leniendi, hic ponuntur ad infrigidandum, & humectandum.

Pruna. Prunorum alia alba, alia nigra; alia dura, alia mollia, alia carnoſa, dura, & bene carnoſa plus valent quam mollia, & parum carnoſa, & talia debent poni in medicina, ſi forte non habemus damaſcena, quia illa præ cæteris ſunt laudabiliora, huiuſmodi pruna ante maturitatem debent colligi, quia perfecte matura cito corrumpũtur, ſcinduntur autem in quatuor partes, ita quòd carnes ab oſſibus non ſeparentur, ad Solem deſiccantur, moderate tamen deſiccata cum aceto lauentur, & iterum deſiccentur, vt humiditas ab aceto contracta conſumetur, poſtea in vaſe ſtricto repone, quidam lauant cum aceto, & oleo, & bene faciunt, quia inde ſunt pulchriora. Nota, quòd tam ſicca quam viridia ponuntur in medicina, per annum ſeruantur.

Spodium. Spodium frigidum eſt aliquantulum, & humidum, ponitur hic ad reprimendum calorem, & ſitim. Ego autem dico cum Dioſcoride ipſum fieri ex oſſe elephantis combuſto, comburitur enim os elephantis in vaſe ęneo, vel ferreo ad ignem, & fit ſpodium. Alij dicunt, quòd ſpodium fit cum radice calami in India naſcentis combuſta, dura, & ſolida, & circa Babyloniam, ſophiſticatur autem cum marmore combuſto, vel cum oſſe canis, vel alio; ſed ſic diſcernitur, quia marmor graue eſt, & ponderoſum; ſpodium vero leue eſt, debet enim eligi album, & leue, quia in puluere adulteratur, quia vix cognoſcitur.

Sandali. tria ſunt genera, albus, rubeus, & citrinus, A frigidi ſunt, & ſic. in primo gra. albus frigidior eſt rubeo, & minus confortat, citrinus plus omnibus confortat, & ponuntur hic ad confortandum, & refrigerandum, ligna ſunt, raro ſophiſticantur; ſed tamen albus poteſt ſophiſticari cum ligno cypreſſi, ſed odore diſtinguuntur, quia lignum cypreſſi, odoriferum eſt, rubeum ſimile eſt ligno, quod dicitur braxius, ſed carius eſt, nec cum eo ſophiſticatur, per longum tempus durant.

Portulacæ ſemen. Portulacæ ſemen frigidum eſt, & hu. ponitur hic ad ſitim mitigandum, & ad laxandum, per an. poteſt ſeruari, ponitur hic contra feruorem.

Scariol. Semen ſcariolæ frigidum eſt, & ſic. ponitur hic ad mingandum, quia mitigat diuretica, & contra ſitim, & feruorem ponitur hic, per tres annos ſeruatur.

Tamarindi. Tamarindi frigidi ſunt, & ſic. aliter dicuntur oxyphœnitia, ſubtiliant ex qualitatibus ſuis, diuidunt ex acetoſitate, purgant quadam mordicatione. B Tamarindi fructus ſunt arboris in India naſcentis, qui conquaſſantur, antequam ad nos veniant. Eligendi ſunt in colore nigri, non nimium molles, vel duri. Cum enim ſunt exiccati, apothecarij reſoluunt caſiam fi. in aqua, & in illa humectant tamarindos, vt recentes appareant, ſed diſcernuntur, quia dum tractantur digitos inficiunt; ſi autem ſint aridi, vel pallidi, vetuſtate ſunt conſumpti, componuntur in medicinis, nuclei abijciantur, per tres annos ſeruantur. Conficeſic, pruna decoquantur in aqua, poſtea per cribrum de corio fricando tranſmittantur, ſicut fit de cytonijs, poſtea caſiæ fi. abiectis vlceris, reſoluantur cum ſyrupo, vel in melle, ſi cum melle debeat confici, & decoquantur ſimul cum carnibus prunorum ſemper agitando cum ſpathula, ſignum decoctionis eſt cum incipit adhærere ſtagnato, ab igne depoſito, puluis ſpecierum addatur; quando enim cum ſyrupo conficitur per annum ſeruatur, quando cum melle per duos annos ſeruatur, qualiter autem C cum ſyrupo habeat confici dicemus quando de oxymelle docebimus.

Diapraſium dicitur a praſio viridi, quod ibi plus intrat quam de alijs ſpeciebus: valet ad omnem pectoris infirmitatem, & maxime ad catarrhum, & ad cerebri frigiditatem, ſanat capitis vertigines, & oculorum caliginem, & palatum, & arterias; & ad omnem ſpeciem catarrhi, quæ fit ex frigiditate, mire prodeſt; dentium dolorem mitigat decimaoctaua pars confectæ eſt lib. iiij.

Recip. praſij viridis drachm. v. & s. trag. pinearum mundata. amyg. piſtaciorum, carnium dactyl. ficuum pinguium, paſſularum enucleatarum, ana drachm. tres, cinnamo. garyoph. nu. muſc. macis, ligni aloes, galangæ, zing. zedoariæ, ſpicæ, liquir. rheupontici, anacardi, ſtyracis calamitæ, maſticis, myrrhæ, chalba. terebin. ireos, D ariſtolochiæ rotundæ, radi. capparis, gentianæ, melanopiperis, aniſi. fœm. anethi, ſeminis apij macedonici, ſaxifragiæ ana drachmas duas, hermodactyl. origani, peucedani, ſchœnanthi, cardamomi, leucopiperis, carui, leuiſtici vincetoxici, ana drachm. i. & s. & grana ij. s. balſamitæ, pulegij, dictami, coſti, pyrethri, ſatureiæ, baſiliconis, pœoniæ, macropiperis, amomi, ſinoni, orobi ana drachm. i. & granæ ij. & tertiam partem alterius, xylo. caſiæ fi. corall. raſuræ eboris, carpobal. dauci cretici ana drach. s. muſci, ambræ, oſsis de corde cerui ana gra. xiiij. mellis deſpumati, quod ſufficit. Conficitur ſic. in li. iiij. mellis deſpumati, pone praſium ſupradictum aliquantulum contuſum dra. vi. & quartam partem pineæ recentis cum reſina ſua, & de vino vetuſtiſsimo optimo vnc. iij. et bulliat inſimul lento igne ad vini conſumptionẽ, uel donec pinea aperiatur, & carica bene purgata intus, & extra, & dactyli eodem modo purgati, & paſſæ ſine granulis ſuis, pineę, & amygdalæ, et piſtacia, omnia iſta bene mũdata piſtentur, tamen vnumquodq; per ſe piſtetur, &

E *poſtea in ſimul miſceantur in mortario, & addatur ibi terebinthina, & ſimul piſtentur, & cum prædicto melle calido in eodem mortario paulatim poſito diſtemperentur; & poſtea addatur puluis ſupradictarum ſpecierum, & diu conſiciantur; ſtyracem vero cum modico melle liquefactam confectioni ſupermiſce ſine intermiſsione; ad vltimum balſamum, ambram, & muſcum ſupermitte, iterum bene permiſce, & vſui reſerua, datur in ſero cum vino calido, in quo cocta ſit hyſſopus, & tragacanthum.*

Summa medic. eſt refectiuū.

Diaprassium magnum electarium eſt, vertiginẽ capitis ſanat factam ex frigiditate, & vitio ſtomachi; ſed ſi fuerit vitio cerebri, non tantum valet. Caliginem oculorum auſert factam ea fumoſitate à ſtomacho ad ſuperiora aſcendente cum vino calido datum, & poſtea propinetur vinum decoctionis fenę. Palatum, & arterias purgat, ſi dolor ſit ex rheumate, datur cum vino calido. Vuæ deſtillationem iuuat, coquantur roſ. in aceto, poſt addatur vinum dulce, & gargarizet, poſt recipiat diapraſſium cum vino calido. F

Dentium dol. ex frigido hu. ſumatur cum vino calido interius, & ponatur ſuper dentes exterius. Aſthmaticis, ſuſpirioſis, epilepticis, ſi fiant pilulæ ex puluere liquiritiæ, & gentianæ, & diapraſſio, & dentur, cannas pectoris, & pulmonis emundat ſumptum cum vino tepido, vel fiant pilulæ ex puluere penidiorum, & amyli, & diapraſſio; & teneantur in ore donec liquefiant. Stomachum, & hepar conſortat cum vino decoctionis fœni. & ani.

Spleneticis cum decoctione herbarum diuretica. peripneumonicis omnino detur cum aliquo lenitiuo, vt cũ decoctione gummi arabici, & tragacanthi, omnib. vitijs interioribus ex frigiditate detur cum vino calido. Nephriticis, Calculoſis, Strangurioſis cum vino decoctionis ſaxifragiæ. Colicis ſi ſit ex frigido humore, vel viſcoſo, vel ventoſitate, corpori benefacit, ſi fiat diſcoloratio ex indigeſtione, vel ventoſitate, detur cum vino decoctionis ſpicæ, & nucis muſcatæ. G

Menſtrua educit, ſi ſit retentio ex humore frigido, & viſcoſo oppilante vel ventoſitate, vel frigiditate, diſſoluatur cum oleo muſcelino, informentur ſuppoſitoria, et inuolutum in bombice ſupponatur. Recip. praſſij viridis cal. eſt, & ſicci. in tertio, virtutem habet diureticã, & diſſolutiuam contra cauſas ſpiritualium, & ... ad mundificationem hepatis, & viarum vrinalium viride debet hic poni, quia ſiccũ nullius eſt efficaciæ, hoc multo melius, ſi ſuccus exprimatur in quantitate, ponatur ab auctore cum melle, in quo praſſium conficiendum eſt, & quia non poſſumus ſemper viride praſſium habere, extrahe ab eo ſuccum, & cum ſucco liquiritiæ informentur, & eis vice praſſij vtere cum opus ſuerit. Nota, quod apothecarij praſſium ſiccum in hac medicina apponunt multum de puluere contrito, & ex eo componunt non decipientes.

Pinea. Pinearum, pineæ ſunt fructus ca. & hu propter cauſas ſpiritualium, quas ſic præparata, pinea integra ſuper carbones ponatur donec folliculi aperiantur, & nuclei extrahantur, & frangantur, pellis abijciatur; poſtquam pręparati fuerint, ſtatim præparatos pone in medicina, quia vltra duos dies non ſeruantur. Contra teneſmum. Pinea inuoluatur pellicula, & patiens ſubtus fumum recipiat per embotum non inuoluta pellicula; dyſentericis confert, per duos annos ſer. H

Piſtacia. Piſtacia calida, & humi. ponunt contra vitia ſpiritualia, fructus ſunt arboris, qui in tranſmarinis partibus inueniuntur, cum ponuntur in medicinis enucleantur, nõ indigent tamen vt mundentur, contra cauſas ſpiritualiũ ponuntur hic, multum excitant coitum.

Carnium. Carnium dactylorum. cali. ſunt, & humi. leniunt, & humectant, fructus ſunt arboris, eligendi ſunt non perforati, bene carnoſi, & gummoſi, cum apponuntur in medicinis oſſa ſunt remouenda, & tantum carnes apponendæ in quantitate determinata ab auctoribus, per duos annos ſeruantur.

E *Ficus.* Ficus ca. ſunt, & hu. temperatæ, pingues, & recentes, ſiccæ temperatę in caliditate, & hu. fructus ſunt arboris, ficus ſiccæ ponẽdæ ſunt in medicinis, ponuntur per cauſas ſpiritualiũ, propter aſthma, propter tuſſim, leniunt, molliunt, & mundificant, per duos annos ſeruatur, aqua decoctionis earum valet contra ſtricturam pectoris.

Vuarũ paſſarum. Vuatum paſſarum. ca. ſunt, & hu. fructus eſt communis, & notus, vuæ ſic debent præparari, accipiantur vuæ perfectæ maturatæ, ponantur in furno mediocriter calido, donec aliqua pars conſumatur, & deſiccetur, tunc extrahantur, & in vino abluantur: & ablutæ in loco competenti ſuſpendantur. Vel aliter, & melius, accipe grana vuarũ in furno ſiccarum, elige meliora, & ablue in vino, & ſuperaſperge pulueres cymini, cinnamomi, & aliarũ ſpecierum aromaticarũ, & inuolue in folijs ficus, & ita ſuſpendentes eas conſeruantur per duos annos, & cũ ponuntur in medicinis enucleantur, & abijciũtur acini, poſtea ponderantur, contra cauſas ſpiritualium hic ponunt ad mundificandos renes, & meatus vrinales, & lumbos. F

Ireos. Ireos. ca. & ſic. herba eſt, cuius radix ſimili nomine appellatur, & ponatur radix in medicina, virtutem habet diureticam, & diſſolutiuam, eligenda eſt non perforata, quæ cum frangitur non puluerizatur ſecundum doctrinam, quam de alijs radicibus dixi. Aqua decoctionis eius contra ſtranguriam, & dyſuriam iuuat, radix debet deſiccari, & in vmbra ſuſpendi, per duos annos ſeruatur.

Ariſtolochia. Ariſtolochiæ radix medicinalis eſt, cum inuenitur ariſtol. per ſe, rotundam apponas, contra venenum valet, contra cauſas ſpiritualium, valet capitis, & viarum Vrinariarum, in fruſtulis ſciſſa, & exiccata, per iij annos ſeruatur, in multa eſt efficacia.

Rad. cap. Radix cappari. ſrutea eſt, cuius radicis cortices competunt in medicinis, ponitur hic propter ſpiritualia, & ad cerebrum conſortandum, eligendus eſt cortex habens ponticitatem cum amaritudine, & quia non puluerizantur, per tres annos ſeruantur.

Vincetoxicum planta eſt ab ellеb. vt plurimũ amica, quæ ſibi contraria, putatur. Vincetoxicum calidum eſt, & ſiccum, diureticam habet virtutem, & diſſolutiuam, & dicitur vincetoxicum, quia vicem theriacæ contra toxicum tenet. & radix, & herba eodem nomine appellatur, radix competit medicinæ, contra cauſas ſpiritualium, & principalium mẽbrorum valet, ſimilem habet radicem ellebori, elige vt dicitur in circa inſtans, per tres annos ſeruatur. G

Satureia. Satureia calida, & ſicca eſt, diſſoluit, conſortat, ſpiritualia mundificat, alio nomine dicitur tymbra, folia eius ponuntur in medicinis, quæ diuretica ſunt contra ſtranguriam, & dyſuriam, vltra annum ſeruatur.

Dictamum. Dictamum ca. & ſic. virtutem habet diſſolutiuam, & attractiuam, & vim occultam contra venenum, ponitur hic propter cauſas ſpiritualium, & lumborum, herba eſt, quæ in petroſis locis naſcitur, cuius radix competit medicinæ, eligenda eſt non perforata, ſed continua, per duos annos ſeruatur.

Orobum. Orobum genus eſt leguminis temperate cal. & ſic. ſecundum quoſdam, quod eſt falſum. Eſt enim frigidum, & ſic. quod poteſt probari auctoritate Iſaac dicentis, in diebus ſuis ipſum cibum eſſe bonum, ratione ſimilis complexionis ponitur in hac medicina, & in quibuſdam alijs, non vt dicunt quidam, quia ſit diureticum, ſed quia grauitate ſua medicinam ſecum ducit ad inferiora, & viſco. hu. diſſolutos per medicinam educit. H

Diapraſſi. Diapraſſium ſic conficitur, pineæ, amygdalæ, ficus ſiccæ, vuæ paſſæ, & quæ non poſſunt puluerizari piſtentur, & cum melle deſpumato, & ſucco praſſij admiſceãtur: poſt modum puluis aliarum ſpecierum addatur, dum adhuc bene calidum eſt, balſamus imponatur, quia aliter non poſſet incorporari, poſtmodum muſcus, & ambra ſimul trita cum vino modico, vel cum aqua roſ. diſtemperata, & parum vini adhuc calidum eſt, per ij. annos ſeruatur in multa efficacia.

Diazinzibereos, ſiue zingiber cõditũ ſic ſit. Rec. eryngiorũ, qui habent folia ad modum cretani marini, quod Saraceni ſecacul vocant bene raſi cũ cultello, poſtea coquantur

*coquantur in aqua donec dimittat ſe ſtringere manibus,
& poſtea abſtrahatur, & de aqua, & lignis, quæ ſunt
interius mundentur, & cum cultello fruſtatim incidan-
tur, & in mortario marmoreo fortiter piſtentur, & cũ
manibus exprimantur, vt aqua inde exeat, & pondere-
tur in lib.iiij. & ponatur in x.lib. mellis deſpumati, & al-
biſſimi, & coque donec incipiat rubere, & addatur lib.s.
zin. fruſtatim inciſi, & dimittatur tamdiu bullire, do-
nec digito adhæreat in marmore ſuperpoſito, & poſtea
tolle ab igne, & impone pulueres harum ſpecierum. Rec.
zin.vnc.iiij. piſtaciorum vnc.iiij. zedoariæ vnc.i. & s.
dactyl. vnc.iiij. cum omnibus iſtis condiatur, ſtomachum
confortat, digeſtiuam virtutem adiuuat, vitio pectoris
ex frigiditate valet, renes confortat, libidinem poten-
ter incitat.*

Summa me dic. eſt vnc. [illegible]

DIazingiberos idem eſt quod zingiber conditum,
contra raucedinem valet, non quidem ex calidita-
te, & ſiccitate factam, quia tunc datum raucedinem ma
gis augmentaret, ſed ſi ſit de phlegmate craſſo, & viſco-
ſo circa tracheam arteriam cohærente, & tunc parũper,
& cum mora tranſglutiatur vt ſupra diximus, vt hume-
ctetur arteria, & diſſoluantur humores, qui eam exaſpe-
rãt ad. Aſthmaticũ de phlegmate fiſtulas pulmonis im-
pediente, ſitim, & ardorem ſtomachi ſcilicet quando ex
indigeſtione proueniunt, datur his cum aqua hordei cũ
decoctione tragacanthi, liquiritiæ ſiccæ, tuſſi quando eſt
ex frigiditate, & ſiccitate, vel ex rheumate; his detur cũ
vino decoctionis fœniculi, qui calore ſuo diſſoluit, &
ſpuere facit.

Spleneticis non debet dari niſi facta ſanie, & rupto a-
poſtemate, datur autem vtiliter cum aqua hordei deco-
cti, tragacanthi, liquiritiæ, de his omnibus, quæ recipit
ſatis ſuperius dictum eſt, quæ cal. ſunt, & confortatiua
digeſtionis, conficitur autem ſic, & diuerſi diuerſo mo-
do conficiunt. Accipe eryngios marinos mundatos opti
me, decoque, & decoctos laua, & ſuſtes inferiores, &
cortices exteriores remoue; poſtea minutim incide, &
aquam fortiter exprime, vt aqua exeat, & appone mel ta-
li proportione, vt pro.i.lib. eryngiorum ſint duæ mellis,
& bonum eſt. Alij ad libitum ponunt, in principio de-
coctionis apponuntur ibi amygdalæ bene mundatę non
tritæ, & in fine nuclei pincarum mundati, facta deco-
ctione, quod cognoſcitur, quando totum in ſubruſum
mutatur colorem, vel gutta poſita ſupra marmor non
fluit, deponatur tunc ab igne, & infrigidetur, & tunc ap-
ponatur zing. minus ſciſſum, per ſex dies in vino tempe-
ratum, vel lixiuio, & bene incorporetur, alij totum zin.
puluerizatum, & quia poteſt tunc recipere plures pulue
res, & bene incorporatur, & ſic bonum eſt, in Alexan-
dria fit de viridi zingib. & ideo optimum eſt, quidam fa-
ciũt de eryngijs, & baucijs; alij ex ſolis baucijs; & in lo-
co mellis ponunt trophum gallæ, vel ſyrupum, & valet
ſic confectum, præcipue habentibus hepar, & ſtoma-
chum calefactũm, per annũ ſeruatur, multum valet.

*DIaolibanum dicitur ab olibano, quia olibanum ibi
intrat, valet ad omnes capitis paſſiones, lachry-
mas potenter ſtringit, dolorem hemicraneum, & ſu-
perciliorum ſanat, & ſynanchen curat datum cum de-
coctione ptiſan. vi. pars confecta eſt lib.i. Recip. caſto-
rei, opij, hyoſcyami ana drach.iiij. caſiæ lib. drach.ij. &
ſcrup.ij. folij, croci, thuris maſculi ana drachm.ij. rheu-
pontici, amomi ana drachm.i. ſcrup.ij. myrrhæ, drach.i.
s. ſpicæ, pyrethri, euphorbij, leucopiperis ana ſcrup.s.
pæoniæ, ſtyracis, macropiperis ana drachm.i. mel quod
ſufficit, datur ſero cum vino calido, in quo coctum ſit oli-
banum, & ſaluia.*

Summa me dic. eſt [illegible]

DIaolibanum medicina eſt opiata dicta ab olibano,
non quia plus recipiat de illo quam de alijs, quia
magis recipit de opio, & hyoſcyamo, ſed quia plus reci-
pit de eo quam alia opiata ſecundum ſuę quantitatis mo

A dum, valet ad multas capitis paſſiones, ad dolorem he-
micraneæ ſcilicet in principio; ſi tamen dolor fuerit ex
frigiditate, vel ex rheumate, & detur prout dicitur in
fluxu lachrymarum, ſi vero fuerit inueterata paſſio, tri-
bus diebus ante detur oxymel, & poſtea hiera picra. & ſi
corpus fuerit phlethoricum, purgetur cum pilulis aure-
is, poſtea detur diaolibanum cum vino calido, valet ad
dolorem ſupercilij factum ex prædictis cauſis, vt ſi fiat
de fumoſitate a ſtomacho aſcendente, detur prædicto
modo, valet ſpecialiter contra fluxum lachrymarum fa
ctum ex frigiditate conſtringente, vel ex humiditate lu-
bricante, vel ex debilitate virtutis contentiuæ. Si vero
fiat ex calore diſſoluente non detur, ſi autem fiat ex præ-
dictis debet dari in pilulis hoc modo, fiant pilulæ ex ma-
ſtice, & olibano puluerizatis, & diaolibano, & detur.xij.
vel xiij. vel xv. fiat etiam cataplaſma ex puluere olibani
cum diaolibano, & albumine oui, & ſuperponatur fron-
ti, & temporibus. Valet ad fauces rheumatizantes præ-
cedente purgatione, ſi corpus fuerit plethoricum cum
B pilulis aureis; deinde detur diaolibanum prædicto mo-
do contra aſperitatem linguæ, & tracheæ factam ex vi-
ſcoſis humoribus ipſi adhærentibus, ſi vero ſit ex calidi-
tate, non detur: detur autem hoc modo, fiant pilulæ ex
puluere penidiarum, & amylo, & diaolibano, teneantur
ſub lingua, & tranſglutiantur, penidiæ, & amylum diſ-
ſoluunt, & relaxant medicinam, & diaolibanum conſu
munt. Tuſſientibus ex cauſa rheumatica, vel ex frigidi-
tate cum vino decoctionis caricarum, & paſſularum. Va
let contra vomitum factum ex frigiditate, vel ex debili-
tate virtutis retentiuæ cum vino decoctionis maſticis,
& fiat emplaſtrum ex puluere maſticis, olibani, & ſit tã-
tum de coſto quantum de duobus alijs: conficiantur cũ
oleo muſcellino calefactis in teſta. Valet contra nauſeã
cum vino calido patientibus dolorem ſtomachi, vel re-
num, ex frigiditate cum vino decoctionis maſticis, &
nuc. muſ. Peripneumonicis competenter datur antequã
febriant, vel poſt vndecimam, vel quartãdecimam diẽ,
C ad mundificationem ſaniei in principio datur; ſicut cõ-
tra fluxum lachrymarum poſt quartamdecimam diem
in pilulis factis cum puluere myrrhæ.

Empyicis eodem modo cõtra gonorrheã talis ſit vſus
cum aqua roſata frigida, vel calida detur, & fiat empla-
ſtrum ſuper lumbos, pectinem, & teſticulos; roſis coctis
in aceto, & puluere caſtorei, & diaolibano. Fluentibus
menſtruis ſubuenit, informetur ſuppoſitorium ex diao-
libano reſoluto cum ſucco plantaginis, inuoluatur cum
bombace, & ſupponatur; datur etiam in potu cum ſuc-
co eodem ad modum electarij, per xv. annos ſeruatur,
doſis eius eſt ſcrup.iij. Nota, quòd non debet dari recens
ante dimidium annum.

*DIarhodõ abbatis a roſis dicitur, quæ ibi intrant plus
quam de alijs ſpeciebus, nomen accepit abbatis ab
abbate de curia compoſitum, datur proprie ictericis, he-
paticis, phthiſicis, hecticis, & cardiacis, qui patiuntur
ex calore de acutis, & ad calefactionem ſtomachi, pul-
D monis, & totius corporis; & conualeſcentibus ex lon-
gis, & acutis ægritudinibus mirabiliter auxiliatur, &
pars vi. confecta eſt lib.ij.*

*Recip. ſandal.al. & ru. ana drachm.ij.s. traga. gummi
ara. ſpodij ana ſcrup.ij. aſari, ſpicæ, maſtices, carda. cro-
ci, xylo. caryo. galliæ muſ. aniſi, marathri, cinna. ſuc. li-
qui. rheub. ſem. baſiliconis, berberis, ſcariolæ, portula-
cæ, papaueris albi, citruli, melo. cucu. & cucurb. ana
ſcrup.i. oſſis de corde cerui, margaritarum ana ſcrup.s.
zuc. candi. roſ. ana vnc.i. drachm.iij. camph. gra. vij. muſ.
grana.iij.s. ſyrupi facti de aqua roſ. quod ſufficit, datur
mane, & meridie cum rhodoſtomate; vel cum aqua fri-
gida, ſi opus fuerit.*

Summa me dic. eſt [illegible]

DIarhodon tres ſunt maneries: diarhodon iulij, dia-
rhodon abbatis, diarhodon magnum, & iſto vti-
mur, & dicitur diarhodon a roſis, magnum propter
efficaciam, contra ventoſitatem ſtomachi, & dolorem

ſcilicet cum humore ex caliditate facto. Si vero ſit ex E ſola caliditate non detur, quia aliquantulum eſt calidũ.

Cardiacis, & diaphoreticis. Cardiaca, & ſyncopis nõ differunt niſi in poſitione materiæ. Quando enim materia eſt in capſula cordis, vnde ſequitur defectus cordis, dicitur cardiaca, ſi a fumo conſurgente aliunde dicitur ſyncopis. Cardiacis detur mane cum vino decoctionis, vel garyophyllorum. Diaphoreticis in meridie cũ aqua frigida contra debilitatem, vt pote conualeſcentibus ab ægritudine, præcipue datum cum vino mediocriter lymphato in mane. Contra oppilationem ſplenis, & hepatis cum vino alicuius diuretici. Contra vitium lapidis cum vino decoctionis ſaxifragiæ, & granorum ſolis valet, quia multa diuretica recipit, confice vt alia electaria, per annum ſeruatur.

Diapenidion dicitur a penidijs, qui ibi intrant plus quam de alijs ſpeciebus, valet ad omne vitium pulmonis, & tuſſis, & raucedinem vocis factam ex ſiccitate, phthiſicis ſubuenit, vi. par. confecta eſt lib. i. F

Recipe penidiorum drach. xvi. s. pinearum, & amygdalarum munda. ſem. papau. albi ana drach. iiij. ſcrup. i. cinnam. garyoph. zingi. ſucci liqui. traga. gummi arabi. amyli, ſemi. citrul. melo. cucume. cucurbi. purgatorum ana ſcrup. i. s. camphoræ tertiam partem ſcrup. viol. quod ſufficit. Conficitur ſic in vna li. aquæ bulliant vnc. ij. viol. donec aqua inficiatur aliquantulum, poſteà coletur, & colaturæ addatur lib. zucch. & bulliat donec incipiat inſpiſſari, & tunc addantur pineæ, & amygdalæ, & ſem. melo. citrul. cucu. & cucurbitæ vnaquæq; per ſe bene contuſa cum ſpatula ſemper mouendo; deinde addantur penidiæ ſubtiliter puluerizatæ, & cum liquefactæ fuerint illud craſſum quod ſupernatat, cum cacia colando in mortario bene iterum teratur, & commiſceatur bene agitando, deinde camphora commiſceatur, & ad vltimum puluis prædictarum ſpecierum cum prædicto ſyru. agitando in mortario moueatur, donec incorporetur, detur mane, & ſero cum ptiſana calida, non habentibus calorem cum vino calido. G

Sum. med. aſt res. xvij.

Diapenidion magnum dicitur a penidijs, magnum propter efficaciam, valet tuſſientibus ex ſiccitate cum aqua decoctionis tragacanthi, gummi arabic. liquiritiæ. Arteriacam. Arteriaca paſſio dicitur, quando patiens loquitur cum magna difficultate, & hoc in ſiccitate tracheæ arteriæ, & quandoque vitio viſcoſi phlegmatis oppilantis, datur prædicto modo, ſed diu in ore teneatur; valet aſthmaticis ſimpliciter ſumptum. Nota poſtquam aſthmatici fiunt arteriaci, paſſio eſt incurabilis. Phthiſicis ſimiliter datur, ſed non in ſecunda, vel tertia ſpecie hecticæ, quia calidum. Pleure. peripneumonicis datur poſt apoſtematis eruptionem cum aqua decoctionis hordei, gummi ara. liquiri. in aqua ablacteretur ſemina melonis, cucu. & cucurbitæ, citrul. tunc coletur in aqua, colatura reſoluatur diapen. & exhibeatur, digeſtioni prodeſt datum cum vino. Nota, quòd poteſt dari H omnibus diebus ieiuno ſtomacho.

Arteriaca.

Penidia. Penidiæ ca. ſunt, & hu. & fiunt ex zucchara, & aqua, leniunt, & mollificant, propter cauſas ſpiritualium ponuntur hic. per iij. annos. ſeruantur ſi bene ſiccentur.

Amylum. Amylum cal. & hum. propter prædictas paſſiones ponitur hic. vltra annum non ſeruatur, quia ventoſitatem tollit poſt ſex menſes, quomodo fiat in circa inſtans require.

Capita pa. Capita papaueris albi a quibuſdam dicuntur eſſe frig. & ſic. nos autem dicimus frigida eſſe, & hu. propter prædictas cauſas ponitur hic, quando ſimpliciter ponitur papauer, album intellige, raro tamen ſine additione reperitur, papauer tritum, & cum albumine oui, & lacte mulieris diſtemperatum, & fronti appoſitum ſomnum prouocat.

Conficitur ſic, quæ poſſunt puluerizari, puluerizentur, exceptis penidijs; quæ vero non optime contundantur, & cum ſyrupo conficiantur, poſtea pulu is aliarum ſpecierum addatur, ad vltimum penidiæ per ſe puluerizentur, & apponantur, ſyrupus cum quo conficitur optime ſit decoctus plus ſcilicet alijs; minus tamen quam ille, cum quo conficitur ſtomachicum, vltra dimidium annum non ſeruatur.

Diacyminum dicitur, quia plus ibi eſt de cymino quam de aliqua ſpecie, valet præcipue ad pectoris, & ſtomachi frigiditatem, & capitis; ventoſitatem inteſtinorum ſoluit, quartanarijs febrientibus mirabiliter digeſtionem procurat, ſi detur poſt comeſtionem cum vino. xij. pars. lib. i.

Recip. cymini pridie in aceto infuſi, & exiccati drac. viij. ſcrup. i. cinna. garyoph. ana drach. ij. s. zingib. melanopiperis ana drac. ij. gra. v. galangæ, tymbræ, calaminthi ana drachm. i. ſcrup. ij. ameos, leuiſtici, ana drach. i. gra. xviij. macropiperis drach. i. nardi, cardamomi, Karæ myriſticæ, ana ſcrup. ij. s. mel, quod ſufficiat, doſis drac. F *ij. datur poſt comeſtionem cum vino.*

Karen myriſtica vel muſcata.

Diacyminum dicitur a cymino, quia ibi plus de cymino quam de alijs ſpeciebus ponitur, diacyminũ magnum faciens alietatis a calido, quo non vtimur, ſed tantum eo, quod facit ad omnes frigiditates pectoris, & ſtomachi, valet tuſſientibus ex frigida cauſa; conſumit enim ſua caliditate frigidos hu. à capite deſcendentes, & tracheam exaſperantes, tuſſim facientes, vel etiam frigidos humores ibidem exiſtentes, detur autem cum vino decoctionis caricarum; & paſſarum eunti dormitum, & bene cooperiatur, vt ſudet, dolorem ſuperciliorum placat, ſi ſit ex fumo per indigeſtionem aſcendente. Itaq; cõfert cyminum cũ vino decoctionis alicuius ſpeciei procurantis digeſtionem. Capita frigida emendat, ideſt, q̃ fiunt in febribus. Cum autem febres fiunt ex frigido humore valet hoc electarium cum vino dulci. vinum artificialiter dulce dicitur carenum, digeſtionem procurat G cum vino forti decoc. maſticis, datur ſecure ante cibũ, & poſt, ventoſitatem inteſtinorum expellit cum vino decoctionis fœniculi, aniſi, valet contra emphraxim ſplenis, & hepatis, ideſt contra oppilationem ſplenis, & hepatis, valet cum vino decoctionis tamariſci corticum, & de radice fœniculi, petroſelini, apij, aſparagi, bruſci. Et nota, quòd emphraxis aliquando dicitur oppilatio, aliquando durities ſplenis, & hepatis.

Cyminum calidum, & ſiccum in tertio ventoſitatẽ, & inflationem ab inteſtinis expellit, virtutem habet diureticam, & ſubtilitatiuam, ad confortandum digeſtionem ponitur hic, ſic conficitur. Cyminum per diem in aceto infundatur, poſt ad ſolem deſiccetur, ſiue ad vmbram, & cum alijs teratur. Confice ſicut aliud electarium, per duos annos ſeruatur in ſua bonitate, & non vltra.

Cyminum.

ADDITIO.

H

Gilbertus Anglicus capitulo de ſtrictura corporis habet tres deſcrip. diacymini, quarum prima eſt eadem cum iſta; aliæ vero ab iſta differunt. Raſis nono ad Almanſorem capitulo de his, quæ confortant ſtomachum, habet vnam aliam deſcrip. ſed non eſt eadem; ſunt vero nonnulli qui vtuntur iſto diacymino Nicolai, & maxime in Gallia. Aliqui vero interdum magiſtraliter vtuntur deſcriptione Meſue. Summa medicinarum eſt res. xv.

Diacaſtoreum a caſtoreo dicitur, quod ibi recipitur, valet contra grauiſſimam cephalicam, epilepticis, vertiginoſis auxiliatur, hemicraneis, & monopagicis prodeſt doloribus, paralyſim omnium membrorum emendat, & maxime capitis, emphraxim ſplenis, & hepatis, & renum ſoluit, & omnibus ægritudinibus ſecundum frigidum nocentibus obſtat. xvi. pars lib. ij.

Rec. caſtorei, myrob. ana drachm. ij. ammo gra. i. aſſa fæti.

ſati. myrrha, euphorbij ana drach.i.& grana.xvij.aloes, drach.i.s.minus gra.i.folij, antimonij, pyrethri, liqui.tragacanthi, calami aro.nitri, chalbani, ſchanan.opop.ſpicę, ſagapeni, nu.muſ.caſiæ fi. pip. long.albi. & ni.xylobal. carpobal.colocynthi.rheuponti. ſtyracis calamitæ, zing. cinna.ana drac.i. & gra.ij.ſtaphiſagriæ, dauci, marathri, petroſelini, apij, ſem.ſileris, daphnococci, ſinonis, petrolei, ſtyratis ru. ſan.draco.cardam. thuris maioris, & minoris, agarici, maſti. ſal.ammon. zedoariæ, iniſi, ana ſcru.i. gra.ix. ſatureiæ, hyſſopi, chamædryos, pulegij, origani, balſamitæ, ocymi, branca vrſi.dictami, rutæ ſem.ariſtol. longæ, & ro.aaron, mabathematicon, aſari ſaluię, roſa, bdel. ana grana.xvij. epithy. poly. opobal.ana gra.xiij.alipiados, cappa.ana gran.xi. anacardi, ſabinæ, gentianæ, corticis mandragoræ, ana gra.xi. peucedani, abſynthij ana dr. vij.ireos gra.iij.& tertiam partem vnius, mel quod ſufficit, datur in modum auellanæ capitalibus paßionibus cū apozemate eleliſphaci, hepaticis cum decoctione abſynthij, vel eupatorij, ſpleneticis cum aqua capparis, vel calamenthi; nephriticis cum aqua decoctionis granorum ſolis, vel macedonici; accipiatur ſummo mane, & ieiunet vſque ad horam nonam patiens.

Diacaſtoreum dictum eſt à caſtoreo, valet cephalalgicis omnibus prædictis, vno modo datur, ſcilicet cum vino decoctionis eleliſphaci.i.ſaluię, paralyſim omnium membrorum, maxime capitis emendat; ſi ſit paralyſis in lingua, fiant pilulæ ex puluere ſaluiæ, & caſtorei, & diacaſtoreo, & dentur.viij. vel.xv. & diu teneantur ſub lingua ante quam tranſglutiantur; ſi ſit paralyſis brachij, vel alterius membri fiat inunctio de diacaſtoreo reſoluto in oleo muſcellino, vel alio calido, & etiam interius recipiatur in prædicta decoctione. Emphraxis ſplenis, & hepatis, contra emphraxim ſplenis detur cum vino decocti.abſynthij, vel eupatorij, nephriticis, & ſtrāguriosis, cū aqua decoctionis granorū ſolis, vel petroſelini macedonici, qui mane accipit, ieiunet vſq; ad ſextā horā, melius eſt, q accipiat in medio die, & poſt non comedat, & in nocte accipiat. Reci. ſtaphiſagriæ, cal.eſt, & ſic. virtutem habet attrahendi phlegma a capite, & purgandi, vnde caput purgare dicitur, herba eſt, cum inuenitur per ſe, ſemen apponendum eſt, per tres annos ſeruatur.

Scilla. Scilla herba eſt, quæ alio nomine cæpe marina dicitur, quod attrahit, diſſoluit, digerit, & diuidit; attrahit.n. humores a ſuperioribus, & digeſtionem operatur in inferioribus, & educit: herba venenoſa eſt ſecundum partem ſui vltra mare; quod interius eſt, mortiferum eſt, propter nimiam frigiditatem mortem inducit, quod autem exterius propter calorem nimium, quod in medio eſt temperatum eſt. Cum ponitur ſcilla in medicina ſcindenda eſt per medium, & ſic conſtat ex duodecim folliculis, quatuor remoueantur ab exteriori parte, & totidem ab interiori, & ſic de alijs proportionabiliter, medium vero in paſta inuolutum in furno ponitur, Cum autem paſta cocta fuerit, extrahatur, & ita præparata in medicina ponatur. Scilla integra ſub terra poſita per annum ſeruatur, dimidia per dimidium.

Branca vrſina. Branca vrſina ca.eſt, & hu.lenitiua, & mollitiua, ponitur hic, vt temperet acumen ſcillæ, & quarundā aliarū.

Epithymū. Epithymum calidum eſt, & ſiccum in tertio gradu, attrahit, & purgat melancholiam, ideo hic ponitur, per an.ſeruatur, herba eſt, quæ creſcit ſupra thymum ad modum foliorum, nullas habens radices, ſed ſupra thymū ramuſculi cohærent ad modum radicis, conficitur ſic.ſi gummæ, quæ hic recipiuntur præ humiditate non poſſunt puluerizari, liquefiant, abſque liquore colentur, & cum melle deſpumato miſceantur, poſt aliæ ſpecies pulverizatæ addantur, per duos annos ſeruatur.

ADDITIO.

Simplicia cōponentia diacaſtoreum ſunt plura, inter quæ aliqua ſunt ſatis obſcura, de quibus parum hic dicetur. Primum eſt daphnococci, ſecundum compoſitorem ſunt baccæ lauri. ſcilicet ſemen ipſius. Circa inſtans inquit lauri folia, & ſemina vſui medicinæ competunt. Secundum eſt, petroleum, eſt oleum de napha de petris ſactum; ideſt oleum petrolæum. Tertium eſt mabathematicum, quod ſecundum compoſitorem eſt ſuccus cauliculi agreſtis, qui cauliculus, vt plurimum naſcitur in locis maritimis, & in locis altis, & deſertis, & ſunt ſimiles domeſticis, niſi quia ſunt albiores, & aſperiores, & amari. Quartum eſt alipiados, ſecundum compoſitorem eſt mezereon, & ſemen ipſius cocognidion vocatur, & non eſt laureola, vt quidam dixerunt; & aliter vocatur herba catholica. Alia ſatis nota ſunt. Summa medi. eſt res lxix.

Diacoſtum dicitur a coſto, quod ibi intrat, valet proprie ſpleneticis, & hydropicis, & leucophlegmaticis, & hypoſarca, quæ ſit ſine calore, proprie valet ſpleneticis, nephreticis, & ſtranguriosis optim.eſt.xij. pars lib.2.

Recip. aniſi, apij, aſari ana drac.ij. & ſcrup.ij. ſchanan. melanopi. myrrhæ ana drach.ij. ſem. rheubar. croci, ariſto. rot. & lon. ana drac.i. & ſcrup.ij. coſti, drac.i.s. cinnam. caſia fi. ana drac.i. & ſcrup.i. mel. quod ſufficit, detur cum decoctione capparis, vel ſcolopendria ſero, & mane, doſis eſt drachm.ij. cum vino calido. *Summa medicinarū eſt res. 16.*

Diacoſtum dictum eſt à coſto. Valet, &c. Splenetica paſſio quandoque eſt ex cholera, quandoque eſt ex melancholia; raro tamen ex cholera, ſed ſi paſſio ſit ex cholera non valet, ſed raro ſit ex cholera: ſi vero fiat ex melancholia cum febre, non detur cum vino decoctionis tamariſci, ſi ſit ex calefactione hepatis, detur cum aqua tepida additis triaſandalis, vel tryphera ſaracenica.

Contra dolorem ſtomachi ex frigiditate, vel ventoſitate detur cum vino decoctionis nucis muſcat. fiat emplaſtrum ex puluere maſticis, & ſoluta cera cum oleo muſcellino, & diacoſto, & ſtomacho ſuperponatur, datur ex frigida cauſa cum vino decoctionis ſpicæ nardi. Nephriticis, & ſtranguriosis cum aqua decoctionis ſaxifragiæ, granorum ſolis, & corticibus radicis herbarum diureti. hæc confectio non habet artificium, conficitur, vt electarium, per duos annos ſeruatur. *Summa medicinarū eſt res.xx.*

Diatragacanthum a tragacantho nomen accepit, ſanat omne vitium pectoris, et pulmonis, quod ſit ex caliditate, & ſiccitate; maxime phthiſicis, hecticis, pleuriticis, & peripneumonicis valet, & ad omnem tußim, quæ ſit ex caliditate, vel ſiccitate, & ad omnem linguæ, & gutturis aſperitatem. Cum vero ſumitur tandiu in ore teneatur, donec ibi diſſoluatur, medietas eſt lib.ij.

Recip. tragacan.albi, vnc.ij. gummi arabi.al. vnc.i. drachm.ij. amyli. vnc.s. liquiritia drachm.ij. ſem. melo. citrul. cucurbitæ ana drachm.ij. penidiarum vnc.ij. camphora, ſcrup.s. ſyrupi vio. quod ſufficit. Conficitur ſic, ſemina cum aqua, ponantur ſuper zuccharum, tantum tamen de aqua, quæ poßit zuccharum cooperiri, & bulliat vſque ad diſſolutionem zucchari; poſtea colentur per pānum rariſſimum, & colatura ad decoctionem ſyrup. coquatur; poſtea tundatur in mortario bene miſcendo puluerem ſpecierum.

Diatragacanthū dicitur à tragacantho, quod recipit pluſquam aliud electarium. Valet patientibus in pulmone, & in pectore, & ad vocem clarificandum. Si huiuſmodi paſſiones ſunt ex frigida cauſa non detur; ſi ex caliditate, & ſiccitate detur, tenendum eſt ſub lingua, & paulatim tranſglutiatur, vel diſtemperetur cum aqua hordei, & potetur, ſi patiens habeat frigidū ſtomachū, vt ſępe contingit, ne ſtomachus magis infrigidetur

poſt exhibitionem tragacāthi detur vinum aliquantulū lymphatum, vel quod melius eſt, vinum decoctionis maſticis; poteſt etiam dari in pilulis, ex amylo, & zuccharo, puluere liquiritiæ, & tragacantho confectis, & vna magna, vel duæ paruæ ſub lingua teneantur. Conficitur ſic, tragacanthum per ſe puluerizatur, quia antequam cum alijs ſpeciebus poſſit puluerizari, omnes aliæ in fumum extenuarentur, & puluis ipſius ponderetur, poſtea aliæ ſpecies puluerizentur, ſed ſemina melonis, citruli, cucumeris, & cucurbitæ mundentur a corticibus, ſicut debent, & ſicut præceptum eſt ab antiquis. Noſtri enim apothecarij huiuſmodi laborem in ſeminibus mundari recuſantes, ſemina ita aliquantulo zuccharo ſimul terunt, & cum corticibus, & puluere cribellatum ponunt in medicinis, ſed non tantum valet, conficitur cum ſyrupo ſimplici, qui bene ſit coctus, non tamen nimium, quia nimis de ſpeciebus non poſſet apponi. Quidam hunc ſyrupum clarificant ſpuma oui, vt diatragacanthum albiſſimum ſit, poſtea ponunt puluis tragacanthi, poſtea aliorum, diutiſſime in mortario ducantur, vt bene incorporentur, & album fiat. Nota quidam ſophiſticant hoc electarium cum puluere amyli in multa quantitate ponentes, & alias ſpecies ſubtrahentes; ſed cognoſcitur, quia poſitum in ore farinam ſapit. per ann. ſeruatur.

DIairis dicitur ab iri, prodeſt dyſpnoicis, arteriacis, tuſſientibus, vocem perditam reſtaurat, ſi fuerit ex frigid. xij. pars eſt lib. iij. Recip. ireos vnc. s. pulegij, hyſſopi, liqui. an. drachm. vi. tragacanthi, amyg. pinearum, cinnamomi, zingi. piperis, ana drachm. iij. caricarum, carnium dactylorum, paſſularum enucle. ana dr. iij. ſem. ſtyracis rub. drachm. ij. & ſcrup. i. mel quod ſufficit, ſumatur ſero cum vino calido.

ADDITIO.

Diaitis dicitur a radice illa, quæ ireos appellatur, virtutem reſpicit ſpiritualium læſam frigiditate, maturat, conſumit, ac mundificat humiditates contentas in pectore, & pulmone, vnde trāſglutiēdo ex eo confert dyſpnoicis, orthopnoicis, aſthmaticis, tuſſientibus, vocem perditam reſtaurat, & commiſtum cum zuccha. confert empyicis. Gilbertus de Anglia in cap. de ſtrictura thoracis habet vnam aliam deſcrip. quæ eadem eſt cum iſta. Aui. in v. can. tractatu. vi. de ventre inferiori, & de debilitate ſtomachi inquit, medicamen, quod dicitur diaireos, ſed idem non eſt, & fit iſtud electarium cum melle ſecundū præſentem deſcrip. communiter tamen in hoc tempore præparatur cum zuccharo hoc modo, accipiatur zuccharum depuratum, & clarificatum, & coctum ad debitam cocturam, & quando infrigidatum fuerit, addatur pulueris radicum ireos quantitas debita, & fiat confectio in morſellis, quod vocatur diairis de zuccha. Simplicia ſatis nota ſunt. Summa medicinarum eſt. xv. res.

DIacalamenthum a calamentho dictum eſt, valet præcipue ad omne vitium pectoris ex frig. maxime his qui in ſenili ſunt ætate; valet etiam tuſſientibus ex frigida cauſa, & quartanarijs; ſi vero ex eo vtuntur poſt prandium, & poſt cœnam in ſero cum vino. xv. pars. eſt lib. ij.

Summa me dicinarū eſt xv. rer.

Rec. calamenthi, pulegij, hyſſopi. melanopip. ſeſeleos, petroſelini ana dra. iij. & ſcru. ij. leuiſtici, drac. i. & ſcr. i. apij ſem. ſcr. i. ameos, thymi, anethi, cinna. zin. ana ſcr. ij. mel quod ſufficit, datur poſt prandium, & cœnam.

DIacalamēthum dicitur a calamenthe, valet tuſſi ex rheumate, & ex frigida cauſa, datur in ſero cum vino forti, & aliter. Accipe baccas lauri, & cyminum, contrita caleſiant in teſta, ſine liquore ponatur in ſacculo, et inde caput ſacellet, ſi ſit vitio pectoris ſup pectus ponat.

Pituitas. Pituita eſt frigidus humor. & viſcoſus in ſpiritualibus, quem caliditate ſua diſſoluit, & conſumit

E ſumptum, contra dolorem ſtomachi, ſi ſit ex phlegmate valet cum vino forti, digeſtionem procurat cum vino decoctionis macis, poteſt dari ante cibum, & poſt ad procurādū digeſtionem. Ventoſitatē in inteſtinis expellit cū vino decoctionis ameos. Mēſtruis imperat, ſi retineatur ex viſcoſis humoribus ſumptum per os, vel ſuppoſitum, ſic diacalamenthum reſeruatur cum oleo muſcellino, & ſuppoſitorium inde factum cum bombace inuolutum ſupponitur, quartanæ, & quotidianæ ſic datur. Accipe ſcrup. ij. ſcammoneæ, ſcrup. i. euphorbij vnc. i. maſticis, vel macis, & tere cum diacalamentho commiſta detur. iij. vel v. horis ante acceſſionem, quartanarijs in die interpolationis, poſtea detur vinum decoctionis roriſmarini, marathri, vel pigani, præcedente tamen purgatione in vtrique confice vt alia electaria, per duos an. ſer.

DIapapauer, quod mirabiliter prodeſt hecticis, phthiſicis, nimium vigilantibus, tertia pars confecta eſt lib. ij. Recip. ſucci liquiritiæ, tragacanthi, gummi arabi-
F *ci, ana drac. x. ſemi. papaueris albi, penidiorum, ana dr. xx. amyg. dulcium mundata. drac. x. amyli. ſem. cytoniorum, portulacæ, ana drac. v. ſem. melonis, & cucurbitæ, & cucumeris, lactucæ, maluæ, ana drach. viij. fac puluerem, confice cum ſyrupo violarum, vel ſapa.*

ADDITIO.

Diapapauer autem dicitur a papauere albo, quod recipit. Gilbertus Anglicus cap. de cauſis tuſſis habet vnam aliam deſcrip. quæ eadē eſt cum iſta Meſ. diſtinctione de loch inqt. Loch de papauere, & eſt diapapauer, ſed apud modernos aromatarios, aliud eſt diapapauer, & aliud loch de papauere; nā hodiernis tēporibus fit loch de papauere ſecundū intentionē Meſue, & diapapauer de mēte Nicolai. Simplicia ſatis no. ſūt. Sūma medi. eſt res xv.

G *DIacodion dicitur a codio, quod papauer nigrum interpretatur, quod ibi intrat proprie, datur omni ſolutioni ventris, maxime dyſentericis cum decoctione aquæ pluuialis, in qua ſit ſpodium coctum, vel cum aqua roſata, & lientericis cum careno. xij. pars lib. ij.*

Recip. capita papau. nig. non nimis viridium, nec nimis ſiccorum nu. xij. roſ. drach. ij. s. croci, acaciæ, liqui. an. drach. i. boli. vnc. s. cinnam. ſymphyti, hypocyſtidos, bauſt. ana drach. i. myrtill. vnc. i. coralli rubei, & albi, ſumach. ſanguinis draconis, laccæ, roris ſyriaci, ana ſcru. ij. ſem. portul. drac. s. Conficitur ſic. capita papauerum ponantur in tantundem aquæ plu. quòd bene cooperiantur, & per tres dies ibi dimittantur, & in ipſa aqua vſque ad tertiam partem bulliāt, & poſtea colentur, & in colatura ponatur, lib. i. s. mellis myrtini, & in tali melle ſupradicta admiſceantur. Confectio mellis myrtini, talis eſt, in duabus lib. mellis deſpumati ponatur vna lib. ſucci myrtillorum, & coquatur ad ſucci conſumptionem, & poſtea coletur, doſis eius drach. iiij. vel vi.

Summa me dicinarū eſt rer. 14.

H DIacodion à codion, quod eſt papauer, quod recipit in multa quantitate, & eſt duplex, Diacodion faciens ad fluxum ventris, & diacodion Gal. de quo hic agitur, valet ad rheuma deſcendens ad pulmonem per tracheam, & tuſſim commouens.

Rheuma quinq; modis fit, vel enim fit, ex caliditate diſſoluente, aut ex frigiditate exprimente, aut ex humiditate lubricante, aut ex humorum abundantia, aut ex debilitate virtutis retentiuæ. Si ergo rheuma ſit ex caliditate detur cum aqua calida, ſi ex frigida cauſa nullo modo detur, ſi ex humiditate lubrificante detur cum vino decoctionis maſticis, ſi ex humorum ſuperabundantia nō detur, niſi facta prius purgatione, ſi ex debilitate virtutis retentiuæ detur cum aqua decoctionis roſarum, vel aqua roſacea. Valet phreniticis datum cum aqua frigida ſi tamen cōfectum fuerit cum ſyrupo, & nō cum melle, fiat etiam emplaſtrum ex diacodion, & modico opio cum lacte mulieris reſoluto, vel cū aqua roſacea, & ſi onni, &

tempo-

temporibus ſuperponatur. Valet febricitantibus non cō ſtipatis datum cum frigidis: ſi autem fluxum ventris patiantur cum aqua pluuiali, vel roſata. Requiem arthetieis præſtat, requies alia eſt laborioſa, alia quieta. Cum n. fluxus ventris fit immature, & aliqua cauſa conſtringitur, requies ſequitur laborioſa; quando vero fluxus fit vi ſymptomatis, & aliqua cauſa conſtringitur, fit requies artherica. i. ſine labore. ℞. capita papaueris.

Papauer. Papauer aliud eſt album, aliud nigrum. Nigrum fr. eſt, & ſic album vero magis hu. cum inuenitur receptio papaueris ſimplex, tunc ſemen ponitur in medicinis, folia in emplaſtris, & vnguētis. Semina papaueris nigri, p duos annos ſeruant.

Acacia. Acacia frigida eſt, & ſicca, conſtringit, & confortat, per annum ſeruatur. Eligenda eſt ſubnigra, quæ cum frangitur interius lucida eſt, quæ aliquantulum cohæret, melior eſt; ſi eſt enim nigra, vel pallida, vetus eſt. Conficitur ſic. ſemen papaueris a capitibus excutiatur, & cum ſpeciebus teratur. Capita vero, nec nimis viridia, nec nimis ſicca, vt dicit auctor, aliquantulum contundantur, & acacia ſimiliter, & ponantur hæc duo in aqua pluuiali, per triduum dimittantur; deinde coque, & cola, & in colatura addito zucchâro fiat ſyrupus, cum quo conficiatur. Si vero conficiatur cum melle, coletur, & illa aqua coquatur ad ſpiſſitudinē, poſtea puluis ſpecierū addatur.

Diaſena dicitur, quòd plus de ſena ponitur ibi quam de alia ſpecie, valet propriè melancholicis, maniacis, cardiacis, & triſtibus, tota confectio venit lib. i. Recip. ſenæ, vnc. iij. auellanarum aſſatarum numero. l. ſerici combuſti, drach. ij. lapidis armenici, drach. i. lapi. lazuli, drach. iij. zuc. vnc. vi. cinnamo. vnc. i. garyo. galangæ. piperis, ſpicæ, ocymi, zingi. fols. gar. cardamo. croci, zedoariæ, floris roriſmarini, macropiperis, ana drach. ij. mellis, quod ſufficit, detur cum aqua, in qua infuſa eſt ſena per noctem ſub diuo. Conficitur ſic. cum puluere auellana bene puluerizata, & deſpumato melle ad ignem decoquatur, deinde puluis ſpecierum admiſceatur, quod valet quartanarijs, & magis ſpleneticis.

Summa medicinarū eſt rec. xx.

C

Diaſena electuarium dictum a ſena, quod recipit plus quam de alijs, cum autem plura electuaria dicta ſint diaſena, illud inter cætera viuale eſt, valet melancholicis, triſtibus, & his qui ſunt ſine memoria, datur manè ſtomacho ieiuno, eodem modo detur cum omnibus prædictis. Sena folium eſt cuiuſdam arboris, & fruticis vltra mare in Græcia, & India: calidæ, & ſiccæ, complexionis, virtutem habet purgandi melancholiam, & ſanguinem aduſtum, per quinque annos ſeruatur; ſed non ſophiſticatur, quia in multa copia reperitur, ſena bulliat in ſucco boraginis, & inde fiat ſyrupus, multum valet epilepticis.

Auellanæ. Auellanarum aſſatarum, calidæ ſunt, & ſiccæ, quidā dicunt, quòd ad membra confortanda hic auellanæ ponuntur, ſed falſum eſt, quia indigeſtibiles ſunt, & faciunt hoc electuarium morari in inteſtinis, a quo fumus reſoluitur petens cerebrum, illud confortat, & depurat. Auellanæ ita aſſantur, nuclei in vaſe ferreo moueantur continue, ne exurantur, poſtea fricentur fortiter inter manus, vt pelliculæ non remaneant; ſimiliter terantur, & cum melle bene deſpumato conficiantur; deinde puluis ſpecierum addatur, per duos annos ſeruatur.

D

Alia diaſenæ deſcriptio. Recip. ſenæ, vnc. iij. cinnamomi, garyoph. folij, cardam. galangæ, macis, ligni aloes, piperis longi, zingib. zedoariæ, ſpicæ, nucis muſ. ana drac. iij. boraginem, & calamenthum adde, & cætera, quæ melancholiam purgant, auellanarum aſſatarum. l. ſetæ combuſtæ, drachm. ij. lapidis armeni, vnc. i. lapidis lazuli, drachm. iij. zucch. vnc. v. mellis deſpumati, quod ſufficit.

A D D I T I O.

Diaſena dicitur a ſena, quia ibi ponitur plus quā de alijs

A

ſpeciebus. Gilbertus Anglicus ca. de vitijs ſplenis habet hanc eandem deſcr. hoc antidotum eſt multū in vſu, ſed dubium eſt ſecundum quam deſcri. debeat fieri, quia aliqui ſecundum primam componi faciunt, alij vero ſecundum alteram; tamen ſi bene conſideres parum inter ſe differunt, & ideo parum refert ſecundum quam præparari debeat, quia ambæ deſcrip. etiam ad eandem intentionem ſunt ordinatæ. Summa medicinarum eſt rec. xvi. cum additionibus.

Diacytonites dicitur à cytonijs, vnde fit valet ad debilitatem ſtomachi, ſi fuerit ex frigiditate, appetitum confortat, ſi non deficit ex abundantia humorum, vomitum abſtinet, ventoſitatem prædictorum emendat, & bonum colorem facit, & debilitatem ſtomachi reparat, lientericis prodeſt; valet etiam his, qui nimiū ſolutionem habent, facit maxime delicatis hominibus, & nobilibus: iliofis confert, bonum odorem, & colorem præſtat. Nota, quod ſi ſtomachus laborat ex debilitate virtutis digeſtiuæ, debet dari poſt cibum; ſi vero ex debilitate retentiuæ, ante cibum.

B

Recip. cytoniorum in aqua elixatorum a cortice exteriori, & à nucleis interioribus mundatorum, lib. iij. mellis deſpumati, lib. iiij. v. ſupradicta cytonia bene, vt diximus, mundata, & fortiter trita in mortario, in caldario cum prædicto melle ſuper ignem ponantur; & cum ſpathula ſemper agitando bulliant, donec inſpiſſari incipiant. Cum vis ſcire, quando coctum fuerit, ponatur aliquantulum ſuper marmor infuſum aqua roſ. ſi non innitiſcatur, vt colligere valeas, coctum eſt: & tunc ab igne deponatur, & puluis harum ſpecierum cum ſpathula ſemper agitando ſuper aſpergatur. Recip. cinnam. vnc. i. ſ. zing. vnc. i. galangæ, pipe. ana vnc. ſ. garyoph. nu. mu. ana drach. iij. ſpicæ, ligni aloes, macis, cardamo. liqui. ana drach. ij. zedoariæ, drach. ſ. deinde ſuper marmor infuſum aqua roſ. cum aliquantulo muſci diſtemperatum ſupra marmor ſpargatur, & cum infrigidatum fuerit cum cultello fruſtatim incidatur. Et ſi laxatiuum facere volueris in vnaquaq; libra apponatur, vnc. ſ. ſcammoneæ tritæ, tamen cum fuerit calidum, antequam ſupra marmor ponatur, ſcammonea bene commiſceatur, & laxatiuum detur cum vino calido in ſero, ſimplex autem detur manè poſt prandium, & poſt cœnam.

C

Summa medicinarū eſt rec. xij.

Diacytonites enim vtile eſt aſthmaticis, detur his cū vino decoctionis liquiritiæ, eodem modo tuſſientibus. Phthiſicis valet, ſi phthiſis ſit ex rheumate, quia cōſtringit, & conſumit putredinem, virtutem habet cōſtrictiuam, & conſumptiuam ex ſpeciebus, cæterum detur hic cum aqua hordei. Vomitum conſtringit, ſi ſit de frigida cauſa, digeſtionem procurat, poſt prandium datum ventoſitatem delet cum decoctione fœniculi. Colorem bonum facit, quia virtutem debilem confortat, quia ſpiritus reparat, hoc electarium conficitur diuerſis modis. Antiqui ſic faciebant, cotoneis contuſis extrahebant ſuccum, cum ſucco mel ponebant in duplo, eo decocto ad ſpiſſitudinem addebant ſpecies, & conficiebant. Moderni ſic faciunt, cotonea integra aqua prius bulliente decoquunt optime, poſtea mundata a cortice, & a ſeminibus, & a duro illo, in quo ſemina latitant, & quicquid durum eſt interius, & exterius, poſtea exprimunt, & ſubſtātiam tranſire faciunt per cribrum de ſetis, vel per corium vrſi minutim perforatum, & cum duabus lib. ſubſtantiæ commiſcent tres, vel quatuor lib. mellis, & decoquunt vſque ad perfectam decoctionem, & in v. lib. drachm. iij. vel iij. ſcrup. ſpecierum addunt, & faciunt electarium, & vſui reſeruant; deinde muſcus reſolutus cum vino puriſſimo in parua quantitate vini incorporatur ei, & ſic reſeruatur. Alij decoquunt ad multam ſpiſſitudinem. Deinde proijciunt electarium ſuper tabulam planificatam, & mundatam, & extendunt illud, vt ſtomachion; deinde muſcus diſtemperatus cum aqua roſata, vel vino ſuperaſpergitur, per fruſta ſcinditur, & reſeruatur.

Diahyſſopum

Diahyſſopum. Recip. hyſſopi, ireos, thymi, melanopiperis, ana drac, xxx. gluconij, thymbræ, pigani, cymini, ana drac. xx. carnis dactylorum, tritricarum, paſſularum enuclea. marathri, ana drac. x. zingib. aniſi, carui, leuiſtici, ana drach. v. mel, quod ſufficit, ſumatur mane, & ſero cum tepida.

ADDITIO.

Iſtud electarium non eſt multum in vſu. Gilbertus anglicus in capitulo de cauſis tuſſis habet vnã aliam deſcript. quæ eadem eſt. Hyſſopus eſt herba ſatis nota, & hæc eſt hyſſopus ſicca. Gliconium, ſecundum compoſitorem eſt pulegium. Gilbertus etiam in ſua deſcriptio. poſuit Gliconium, quod ſecundum quoſdam eſt mentha ſtrum. Alij dicunt, quòd eſt calamenthum, ſed prima opinio eſt melior, thymbra id eſt ſatureia, piganum, id eſt ruta agreſtis. Summa medici. eſt res. xvij.

Diatrionpipereon, optimum rheumaticis, arteriacis, aſthmaticis, tuſſientibus, facit ad cauſas pectoris, & pulmonis; phlegma ſtomachi digerit, digeſtionem procurat, frigiditates, & dolores in ea factos amputat, hepaticis, & ſpleneticis, hypochondria tumentibus, renibus, & veſicæ cauſis vtiliſſimum eſt, menſtruis imperat, quartanarios, & quotidianarios typos, emendat. Recip. nardi, amomi, melanopiperis, marathri, ana drach. iiij. zingi. hyſſopi, petroſelini, leuco. ana drach. iij. croci, caſ. trochi. hedychroi, epithymi, enulæ, betonicæ, pigani, ſinonis, ameos, ſeſeleos, leniſtici, ana drach. i. mellis, quod ſufficit, detur in modum auellanæ.

ADDITIO.

Diatrionpipereon dicitur à tribus generibus piperis. Iſtud electarium deſcribitur à Nicolao in proprio antid. quod raro in vſu habetur, & valet ad ægritudines pectoris, & pulmonis frigidas, procurat etiam digeſtionẽ impeditam a frigiditate; nocumentis etiam aliorum membrorum ſubuenit à craſſis humoribus, & frigidis cauſatis; diminuit typos quartanarios, & quotidianarios, raro tamen in vſu habet, ſed illud quod à Meſue deſcribitur, præparatur. Eligendum eſt ex pipere nigro illud, quod eſt notum, in quo non eſt res ſimilis grano ſurfuris, & plenum. Sed ex pipere albo melius eſt illud, quod non eſt rugoſum, & contractum, ſed illud quod eſt magnum grauis ponderis; & illud confortat ſtomachium plus quã aliæ duæ ſpecies. Summa medici. eſt res. xxj.

Diamanna vtilis ad mollificandum ſanguinem, ad choleram reprimendam, & etiam melancholiam, valet etiam ad hepar calefactum, & corpus ſua virtute purgat, recipiatur de eo, vnc. s. in aurora cum calida; & multa alia corporis incommoda valet. Recip. mannæ, zuc. viol. caſiæ fi. ana vnc. iiij. tamarindi, zuc. roſ. ana

H *vnc. i. hæc omnia reſoluantur aqua decoctionis capil. ve. ſcolopendriæ, hepaticæ, ana vnc. iij. ſeminum frigidorum mundatorum, violæ. ana vnc. i. prunorũ numero. xx. colaturæ addantur zuc. lib. iij. & coquatur ad ſpiſſitudinem, ſicut fit in tryphera ſaracenica, & tunc addantur iſtæ ſpecies. Recip. ſeminum frigidorum mundatorum, vio. nenupha. ſcarrolæ, lactu. portu. ana vnc. i. rheubar. foliorum ſenæ, aniſi, ana vnc. i. & drachm. i. ſumatur, vt dictum eſt ſuperius.*

ADDITIO.

Iſtud electarium diamanna in aliquibus paruis antidotarijs Nicolai reperitur ſcriptum, in aliquibus non, & ideo non habetur in vſu; ſed illud Meſue, quod deſcribitur in proprio antidotario habetur in vſu, ſiquis tamen eo voluerit magiſtraliter vti poterit, quia valet ad ea, quæ dicuntur in tex. per ſemina frigida intelligun-

E tur hic quatuor ſemina frigida maiora. Summa medici. eſt res. xx.

Eſdra dicitur, quia Eſdra propheta in Babylonia in exilio poſitus eam primo inuenit, datur melancholicis, timidis, & quibus ineſt malus appetitus, prodeſt, valet etiam comedentibus carbones, & lophos, & teſtas olarum, & ad nimiam cerebri frigiditatem, valet ad dolorem, & putredinem aurium ex rheumatica cauſa, & ſi hoc modo fuerit aptata, fac licinium de panno, vel bõbace, & in capite licinij pone parum olei muſcellini, & ſuperponatur eſdra, & in aure patientis immittatur, ad difficilem partum mulieris ſatis valet, ſi cum ſucco arthemiſiæ fuerit diſtemperata, vel ſabinæ, vtroque latere ab vmbilico inferius inuncta: prodeſt ad tuſſim veterem, vel humidam diſtemperata cum ſucco ptiſanæ, vel amyli, valet ad ſciſſuras labiorum, ſi ex ea fuerit inuncta, valet contra venenoſos morſus animalium, ſerpen-

F *tum, ranarum, & aliorum reptilium, & contra morſum canis rabidi; prodeſt toxicatis hominibus, ſi trium annorum, vel quatuor fuerit data, cum ſuc. mentæ diſtemperata ſupra vulnus inunctum ſatis confert. xl. pars confecta eſt lib. iij. Recip. alipta muſc. myr. zuc. foliorum rutæ, apij. ſe. chamæd. fœnu. ana dra. i. ſcrup. i. & gr. i. eboris limatura, pigani, elelisphaci. galenæ, balauſtiæ ana drac. i. & gra. vij. s. & parum plus, cinna. garyo. xyloaloes ſpica, zedoariæ, lacca, roſ. cappa. pulegij, abrotani, melanopi. petroſel. oſſium dacty. ana ſcrup. ij. s. & gra. v. galangæ, zing. cro. hortenſis, anacardi, lithodæmonis, mand. acori, pæoniæ, thymi, hyſſopi, roris ſyriaci, baſilici, dauci, ſeni. ſe. alcheæ, oliuarum oſſium, vini nete. optimi. drac. s. ſcrup. s. & gra. i. balſami, croci orientalis, folij, coſti, galliæ calami aromatici, caſiæ fi. myrob. nardi celticæ, xylobal. traga. coral. al. & rub. confice rub. caſto. opopana. bdel. chalba. aſpalthi, terebint. maſti. theriacæ adriani, ſplenis pultri, uentris merguli, rheupon. ariſtolo.*

G *lon. aſari, hermo. meu, ireos, pyrethri, peucedani, gentianæ, epithymi, uio. arthemiſiæ, chimoleę, folij, citri, laureolæ, mentæ, malabatri, quinquefolij, carpo. aniſi, amomi, cymini, miconis, ſe. ozymi, palatocyni, ſe. rutæ hortenſis, bac. lau. ſan. dra. lapidis magnetis, lapidis gagatis, oſſis de corde ceruí, muſcelæi, petrolæi, ana ſcrup. i. & tertiam partem alterius, campho. amb. margaritarum perforatarum, & non perforatarum, blactæ bizantiæ, ſambuci, ſtyracis, cala. ſera. ſulphuris uiui, antimo. hypocyſtidos, macis, licij, ſchenanthi, acaciæ, herbæ ſyriacæ, floris oleãdri, phu, marrubij, ſulphuratæ, abſynthij alexandrini, euphorbij, car. ſe. anethi, ameos, git, leuiſtici, ſe. citri, leucopi. macropi. nigellæ, uſiſur, corticis neræ, mabathematicon, aquæ uitis, ana ſcrup. s. gra. ij. lithargyri, amyli, opij, iunci, radicis calamenthi, hyoſcia. ana gra. vij. mellis, quod ſufficit, datur in ſero in modum auellanæ cum uino calido.* Summa medicinarũ eſt res. 98.

Eſdra opiata eſt dicta ab inuentore ſcilicet Eſdra Propheta, valet contra omnes capitis moleſtias factas ex frigiditate, vel ex frigido humore, abſque febre, & apoſtemate, vel ad eas, quæ dicentur in ſequentibus. Nota, quòd hæc opiata habet quaſdam communes laudes, quoniam valet contra quaſdam ægritudines, contra quas valet aurea, & eodem modo exhibẽda eſt, vnde de ſupradictis in aurea prætermitto, valet melancholicis melancholia naturali, exiſtente in capite, præcipue data cum vino decoctionis gentianæ, vt ipſe dicit, ſed quoniam gentiana valet plurimum contra cauſas pectoris, vtilius datur cum vino decoctionis alicuius confortantis, vt nucis muſ. vel garyophylli, vel muſci, hæc enim depurant cerebrum, & confortant. Ad vuulam relaxatam ex rheumate data in pilulis ſic, puluis cinnamomi, antheræ, commiſceantur cum eſdra, & fiant pilulæ, & teneantur ſub lingua, cum tali etiam confectione longiore digito, vel aliquo alio in æſtino ſubleuetur vuula: exiccat. n. & conſumit hu. Synanchicis in prin. ſanie confirmationem

tionẽ apoſtematis facto inde gargariſmo cũ ſapa, & forti aceto prodeſt; hic enim gargariſmus repellit materiã, nec permittit apoſtemata confirmari. Item etiam valet ad intenſam, vel remiſſam. Cõtra rhagadias, & ſciſſuras labiorum factas ex melãcholica ſiccitate, ſi fiant ex cholera vlcerante non valet eſdra; debet autem ſuper rhagadias inungi hæc optata addito puluere radicis portulacæ adiuſtæ, mirabiliter confert puluis iſte confricatus cum eſdra, vel cum ſolo melle contra huiuſmodi ſciſſuras labiorum, manuum, & pedum, ex viſcoſo phlegmate factas. Ictericis ſine febre, & ſine magna hepatis calefactione, & præcipue quando icteritia naſcitur ex aliquo craſſo, & viſcoſo humore oppilante, exhibetur in iſtis competẽter cum aqua diuret. capil. vener. hepatica, adiãthos; cetrach etenim aqua deoppilatiua eſt. Spleneticis ex melancholia, quia ſi ſit ex cholera non confert eſdra, debet autem eis dari cum aqua, vel vino decoctionis capparis præcedente purgatione, & inunctionibus ſplenem mollificãtibus, arthreticis, podagricis, ſi fiant ex frigidis humoribus rheumatizantib. valet eſdra eũti dormitum cũ calido vino; conſtringit enim membra relaxata, & conſtringendo rheuma cohibet. Ad dolorem poſt partum, qui fit ex ſolutione continuitatis retinaculorum ex magnitudine fœtus elongantis pudenda præter modum, & elargantis, tunc valet eſdra cum vino; conſtringit enim membra relata, & conſolidat ſoluta. Suppoſita etiam cũ puluere olibani idem facit.

Ad dure parientem valet propter balſamum, quod recipit, & expellit fœtum. Iſtis autem datur cum vino decoctionis rutæ, arthemiſiæ; ſupponatur etiam diſtẽperata cum ſucco earundem herbarum. Ad morſus venenatorum, quia multa recipit, quæ venenum expellunt, vt dictamum, ariſto. rotun. gentiana, detur cũ vino decoctionis mentæ, & morſuræ ſuperponatur; ad hoc tamen theriaca melius valet. Contra lepram albam. i. quæ fit de phlegmate, quam quidam dicunt alopeciam, Conſtantinus tamen dicit, quòd alopecia fit de ſanguine; detur autem cum vino. Nota, quòd non tantum efficacius eſt in hoc mithridatum. Fluxui prodeſt a capite, data, vt diximus, vel fluxui ventris, & præcipue lienteriæ data cũ vino decoctionis maſticis: præcedat tamẽ medicina phlegmagogi, vt polypodium, colocynthis, & ſimilia. Fœnugræ. ſecũdum quoſdam calidum eſt, & ſiccum, mihi autem videtur, quòd ſit calidum, & humidum, virtutẽ habet remouendi, & relaxandi, & maturandi, ponitur hic vt relaxando medicinas eaſdem conſumptioni habiliores reddat, & humiditate ſua violentiam aliarum reprimat, & obtundat. Fœnugræcum herba eſt, cuius ſemen ſimili nomine dicitur, cum ſimpliciter reperitur in medicinis ſemen apponendũ eſt, per tres annos ſeruatur.

Balauſtia. Balauſtia frigida eſt, & ſic. virtutem habet conſtringendi fluxum, & rheuma, & ob hoc ponitur hic balauſtia, flos eſt mali granati caducus; debet autem colligi quando adhuc vicinatur origini, viridem habens colorem, ad vmbram, vel ad Solem deſiccatur, per biennium ſeruatur.

Abrotanũ. Abrotanum ca. eſt, & ſic. & virtutẽ habet attrahẽdi, & cõſumendi ſuperflua, herba eſt, q̃ in productione florum colligi debet; flores, & folia abiectis ſtipitibus in medicinis ponimus, per annum vel per ij. ſeruatur, ſed ſi quolibet anno renouetur, melius eſt.

Lithodæmõ. Lithodæmonis, ca. eſt, & ſic. complexionis, virtutem habet conſumendi, & abſtergendi ſuperflua, lithodæmon, lapis dæmonis dicitur; vel ideo quia eſt nigri coloris, vel ideo quia in lacu, vbi Sodoma, & Gomorra perierunt, inuenitur, ſicut aſpalthum ſecundum quoſdam: ſed eſt falſum, non multum indiget electione, diu ſeruatur.

Oliua fructus. Oliuæ fructus, oliua ca. eſt, & hu. virtutem habet relaxandi, & reſoluẽdi, recentes ponendæ ſunt in medicinis, vel ſaltem ſine ſale conditæ, quidam ponunt tamen oſſa, quidam totam oliuæ ſubſtantiam, quod melius eſt.

Semen althææ. Semen althææ inter ca. & fr. temperatũ, virtutem habet humectandi, vt humiditate ſua violentiam alia-

A rum ſpecierum contemperet, ſemen maioris dicitur maluæ: eſt enim malua maior, & arbor. maior malua biſmalua dicitur, & viſcus idem dicitur, cum in vnguentis, & emplaſtris althæa inuenitur, folia, vel radices debent apponi, in antidot. tamen ſemen eſt ponendum, per annum ſeruatur.

Celtica ca. eſt, & ſic. virtutem habet diureticã, propter vitium renum ponitur hic, & veſicæ, & matricis, dicunt quidam, quòd ſpica celtica eſt ſaliunca, quod falſum, eſt enim ſpica duplex, ſpica celtica, & ſpica nardi. Spica celtica debet eligi albida; in occidentali plaga inuenitur, pro ea ponunt apothecarij ſaliuncam. *Celtica.*

Gallia calida eſt, & ſicca. virtutem habet confortandi, & conſumendi. *Gallia.*

Confita ru. i. ſtyrax, calida eſt, & ſic. virtutem habet confortandi, & conſumendi, & conglutinandi; confortat enim aromaticitate ſua reparando ſpiritus, qualitatibus ſuis conſumit ſuperflua, & glutinoſitate ſua fluxum rheu-B maticum cohibendum cõſtringit. Styrax ru. gummi eſt arboris in India naſcẽtis, in vere namque arbore illa inciſa ſecundum ramuſculos a ruſticis gummoſitas quædã emanat, quæ circa ſuperficiem arboris condenſata fit ſtyrax rubea, & dicunt quidam, quod purius eſt in illa gummoſitate. ſtyrax talis dicitur; quare bona gutta, & impurius ſtyrax rubea. Nos dicimus, quòd gummi ſunt diuerſarum arborum, fortaſſis de rubea, quia ad colorem rubeum accedit, illa debet eligi, quæ rufa eſt, & manibus malaxata, vt cera, per xxx. annos ſeruatur. *Confita ru.*

Splen pultri non determinatur ab auctoribus cuius complexionis ſit ſplen pultri; ratio tamen, & effectus eius manifeſta, quòd ſit cali. & ſic. tum quia de maſſa ſãguinea ſit, tum quia ſuperflua conſumit, ponitur hic propter paſſiones capitis, & epilepſiam, & paralyſim, & typos febrium. Splen pultri non eſt ſplen, vt quidã dicunt, ſed eſt quædam ſuperfluitas circa cerebrum pulli equini, quod in tempore ſuæ natiuitatis per motum permutationis per nares emittitur, & niſi ſtatim ab aliquo recipiat, C mater pulli eam abſorbet, Soli exponitur, & ſiccatur, per biennium ſeruatur, ſed quãto magis exiccatur, tanto eſt melior, puluis eius ſpecialiter valet pueris tuſſientibus, & aſthmaticis datum cum lacte. *Splen pult.*

Ventris merguli, de ratione huius eſt, ꝙ ſit frigidæ, & ſiccæ complexionis, licet non inueniatur ab auctoribus determinatum, quia auis nata eſt in aquis degere, & aquas habitare, dicitur tamen quia membrum illud neruoſum eſt, ideo ponitur hic, vt frigiditate ſua aliarũ ſpecierum acumen temperet, & ſiccitate membra conſtringendo relaxata rheumaticum humorem cohibeat. Venter merguli, ſtomachus merguli dicitur, & in noſtra lingua peter, & in gallica caſhier appellatur, & tota illa ſubſtantia, exiccata vſui medicinæ conſeruatur, quanto autem de maiori, quæ poteſt haberi, tanto melior eſt. In electione tamen ventris merguli, & ſplenis, facile quis poteſt decipi, quoniam quolibet ſimile pro eo poteſt vendi. per annum ſeruatur. *Ventris mergul.*

D Arthemiſia ca. eſt, virtutẽ habet conſumendi, extenuãdi, & diuretica eſt, propter cauſam ponitur hic renum, et veſicæ, flores, & folia abiectis ſtipitibus medicinæ competunt, in tempore productionis florum colligitur, & ſiccatur, per annum ſeruatur. *Arthemiſia*

Chimolea fri. & ſic. complexionis, virtutem habet cõſtringendi. Chimolea, teſta argentea, terra ſaracenica, terra ſigillata, & terra figuli idem eſt; eſt enim quædam maneries terræ, quæ vltra mare reperitur: aromatica eſt aliquantulum, & alba ſicut trochiſci. Saraceni in ea ſigillum imprimunt, vnde ſigillata eligenda eſt aromatica, & quanto albior inuenitur; & cui ſigillum impreſſũ eſt, apothecarij quandoque accipiunt aliam terram, ſcilicet cretam albam, & pro ea ponunt, & diu abſque corruptione ſeruatur. Experimentum contra capillorũ aſperitatem poſt ablutionem capitis reſoluatur chimolea in aqua tepida, & inde caput lauetur, & capilli per ſe exiccentur, capillos facit odoriferos, lenes, & aſperitatem remouet. *Chimolea.*

Menta

Menta. Menta ca.eſt, & ſic. virtutem habet confortandi, & conſumendi. Mentæ duæ ſunt maneries, eſt.n. menta communis, & menta Romana, ſiue ſaracenica, quæ apud Montem peſſulanum coſtum dicitur, cum ſimplex inuenitur. Recip. mentæ, communis debet poni, ſcilicet folia abiectis ſtipitibus, in vmbroſo loco, vel ad Solem deſiccatur, per dimidium annum ſeruatur.

Malobathrum. Malobathrũ ca.eſt, & ſic. virtutem habet confortandi ex aromaticitate ſua, & conſumendi, & diſſoluendi, malobathrum folium album, vel folium Paradiſi dicitur, quia in Paradiſo naſcitur, non recordor me vidiſſe, malo bathrum vltra mare inuenitur; ponuntur autem pro eo folia garyophyllorum, ſubtiliora, & tenuiora, de quorũ electione dictum eſt ſatis.

Lapis magnetis. Lapis magnetis frigi. & ſic. complexionis, virtutẽ habet ſuperflua detergendi aſperitate ſua, & ferrum attrahẽdi, lapis eſt, qui in Occidente, & Oriente reperitur, eligẽdus eſt, qui ſecundum quantitatem ſui proportionaliter ferrum magnum, vel paruum facile attrahit; qui vero hoc non facit, abijciendus eſt, diu poteſt ſeruari.

Lapis gagates. Lapis gagates frigi. & ſic. complexionis eſt, virtutem habet deponendi ſuperflua grauitate ſui, & aſperitate, lapis rotundus eſt, & ſatis ponderoſus eſt, non ſophiſticatur, diu poteſt ſeruari.

Muſcelæon. Muſcelæon cal. eſt, & ſic. virtutem habet calefaciendi, & diſſoluendi, & confortandi, oleum eſt, quod de muſco, & alijs ſpeciebus aromaticis ſic fit. In vaſe vitreo ponitur oleum commune cum prædictis ſpeciebus, & in caldario aquæ pleno bene per vnum diem permittat; bullire debet cum radice eius herbæ, quæ pes columbinus dicitur: illa herba tantum vltra mare inuenitur, ſophiſticatur autem a quibuſdam, qui de ſola caſia lignea, & cinnamomo hoc faciunt oleum.

Sambucus. Sambucus cali. eſt, & ſic. ſambucus arbor eſt, quæ de menſe in menſem flores producit, vltra, & citra mare inuenitur, de floribus eius fit oleum ſambucinum ſic: flores in oleo communi in ampulla vitrea ponuntur. Soli exponitur per xxx. dies, & eo amplius illud coletur; & fit oleum ſambucinum, & cum inuenitur oleum ſambucinum, ipſum oleum debet imponi, non frondes, quas quidam ponunt.

Caballi marini. Caballi marini ca. & ſic. ſunt ſecundum quoſdam, ſecundum alios frigidæ, & ſiccæ virtutis, virtutem habent deſiccandi, & conſumendi ſuperflua, quidam piſciculi ſunt, qui in mari inueniuntur dicti caballi, eo, quòd capita habent ſimilia caballi capiti, & pedes ſimili modo, quidam eos exiccant ad Solem ſale conditos, vel ſine ſale; quidam non, per biennium ſeruantur.

Hypocyſtidos. Hypociſtidos fr. & ſic. complexionis eſt, virtutem habet conſtringendi membra ſoluta, ſuccus eſt cuiuſdã fungi eodẽ nomine vocati, qui apud pedem roſæ caninæ naſcitur, & eſt rubeus; fit autem ſic. fungi in magna quantitate terantur, & ſuccus exprimatur, & Soli deſiccetur, eligendus eſt non multũ ſolidus, nec multũ mollis, qui cũ frangitur aliquãtulũ lucidus eſt, per biennium ſeruatur, melius tamen eſt, ſi quolibet anno renouetur.

Litium. Litium calid. eſt, & ſic. virtutem habet abſtergendi, et mundificandi ſuperflua, litium, oculus lucidus dicitur, eo, quòd oculos lucidos, & claros reddit in collyrijs appoſitum, quidam aſſerunt, quod confectio eſt, alij, quòd ſuccus herbæ; fit autem litium ſic. caprifolij pinulas collectas in menſe Septembris terę, & per linteolum cola, & ſuccum eius in concha ad ſolem exicca, & illud erit litium, eligendum eſt aliquantulum ſolidum, & vnius coloris cum frangitur, per vij. annos ſeruatur.

Flos oleandri. Flos oleandri cali. & ſic. complexionis, virtutem habet calefaciendi vehementer, & conſumendi. Oleander arbor eſt ſimilis lauro circa marina naſcens, eſt autem arbor pernicioſa, & mortifera: ſi enim in eius ramis carnes aſſentur vel verubus infigantur, comeſtæ, mortem inferunt. Et nota, quòd flores eius nunquam per ſe debent dari.

Sulphur. Sulphurata ca. eſt, & ſic. virtutem habet diſſoluendi ſuperflua, etiam extenuandi in modum ſulphuris, vel exu-

E

rendi in modum ſulphuris; vnde ſulphurata, vel ſulphurita dicitur, herba eſt, cuius ſemen competit vſui medicinæ, vnde cum ſimplex ſulphurata inuenitur, ſemen ipſius apponimus, per tres, vel quatuor ann. ſeruatur.

Cardam. Cardamomi ca. & ſic. ſemen eſt naſturtij, virtutem habet diſſoluendi ſuperflua, & conſumendi, & attrahendi. Naſturtium herba eſt, & eſt naſturtium hortulanum, & eſt aquaticum, & alio nomine ſenatio dicitur herba cõpetit vſui medicinæ, & ſemen, cum ergo inueniur. Rec. naſturtij, ſemen apponendum eſt.

Naſturtium hortulanum eligendum eſt, quod habet acutiorem ſaporem, per tres annos ſeruatur.

Semen citri. Semen citri, cali. & ſic. virtutem habet diureticam. Citrus eſt arbor, cuius fructus citrus vocatur.

Semen citri, & cortex medicinæ competunt, ſemen colligitur in Maio, & Soli exiccatur, eligẽdum eſt ſemẽ, quod in maturo citro inuenitur, per tres annos ſeruatur.

Git, & nigellæ. Git, & nigellæ cali. & ſic. complexionis virtutem habent diſſolutiuam, & conſumptiuam, ſemina ſunt, ſimili

F

nomine appellantur, quorum herbæ in frumentis inueniuntur, in quorum nomina Salernitani non conueniũt. Quidam enim dicunt git eſſe craſſum, & rubeum, ſemẽ autem nigellæ gracile, & triangulatum: & fere omnes habent hanc ſententiam, ego autem dico nigellam eſſe craſſiorem quam git, per tres annos ſeruatur, nigella mẽſtrua peroptime prouocat, cum inuenitur ſimpliciter. Recip git, vel nigellæ, ſemen eſt apponendum.

Vſifur. Vſifur idem eſt, quod minium, vnde fiunt capitales literæ rubeę, ca. & ſic. complexionis eſt, virtutem habet abſtergendi ſuperflua ex aſperitate ſua, vſifur non eſt vena terræ, ſed ex coctione artificioſa aquoſis, & aereis partibus in igneas tranſeuntibus, eligendum eſt clarum, & lucidum cum oppreſſo rubore, diu ſeruatur.

Cortex neræ. Cortex neræ ca. & ſic. virtutem habet diureticam. Nera arbor eſt ſecundum quoſdam, vel herba, quæ in Apulia inuenitur, producens fructum ad modum baccarum lauri, qua vtuntur Saraceni ad faciendas tincturas, cor-

G

tex huius arboris competit medicinæ, non ſophiſticatur, per duos annos ſeruatur.

Mabathematicon. Mabathemaricon cal. & ſic. complexionis eſt, virtutẽ habet diureticam, mordicat, & pungit inteſtina: vnde mouentur ad ſuperflua expellenda. Mabathematicõ ſuccus eſt caulis agreſtis, & domeſtici habentis folia piloſa, ex parte exteriori, & interiori ſubalbida, vel pallida: eſt autem domeſticus, & agreſtis, folia conteruntur, ſuccus extrahitur, ad Solem exiccatur; quidam autem ſubſtantiam caulium tritam cum ſucco conficiunt, & trochiſcos informantes vſui ſeruant, ſed non approbo, eligendum eſt, quod cum frangitur interius non habet lanuginem, aliquantulum humiditatis habens, per tres annos ſeruatur.

Aqua vitis. Aqua vitis frigida, & ſicca. virtutem habet conſtringendi, & infrigidandi; colligitur autem ſic. In vere quãdo multa humiditas a terra transfertur, rami vitis inciduntur, & loco inciſionis ſuſpenditur ampulla vitrea, vel aliquid huiuſmodi, vt gutta aquæ recipiatur, & aqua

H

optima eſt contra arſuram, & pruritum oculorum, per tres an. ſeruatur.

Lithargyrum. Lithargyri frig. & ſic. complexionis eſt, virtutem habet abſtergendi ſuperflua interiorum aſperitate ſua; raro tamen ponitur in medicinis excipiendis per os, melius enim in vnguentis, & emplaſtris operatur. Lithargyrũ dicitur fieri de ſpuma auri, vel argenti, ſed ſpuma auri proprie dicitur cadmia; & iſtud eligendum eſt, vt pote melius, & poni debet in medicinis, ſi poteſt haberi, ſed apothecarij ponunt loco eius lithargyrum, quod fit ex ſpuma æris, quod non tantum valet, diu ſeruatur, optimum vnguentum fit de puluere eius, & forti aceto decoctum contra ſalſum phlegma.

Iunci. Iunci radix ca. eſt, & ſic. virtutem habet diureticam, iuncus herba eſt ſatis nota, cuius radices aſſimilantur galangæ, adeo, q cum ipſis aliquando galangam adulterãt, huius radices ponuntur in medicinis mundatæ a ſuis ramuſculis, per duos annos ſeruatur; melius tamen eſt ſi

quolibet

quolibet anno renouetur. Conficitur ſic a quibuſdam. Omnes ſpecies ſimul puluerizantur, & appoſitis oleis, & melle deſpumato conficiunt. Sed longe melius eſt, ſi lapides, qui ibi recipiuntur, puluerizentur, & aliæ ſpecies ſimul, poſtea facta commiſtione puluerum conficiantur cum tali proportione, vt pro vna lib. pulueris ponantur tres mellis, vltimo apponantur olea cum modico mellis incorporata, diu ſeruatur eſdra, & poſt vij. annos melior eſt. Nota, quòd magiſter Copho, & magiſter Io. de Pla. in hoc erant gemelli, quia fere omnes alij de eſdra diſcordabant dicentes, quòd eſdra, aut nullam, aut modicam habebat efficaciam, quia cum infinitæ ſpecies in ea reperiantur, quas reperies in eius doſi, de tot millibus vnum fere nihil poteſt operari.

Electarium Ducis dicitur, quia abbas de curia illud compoſuit ad opus ducis Rogerij filij Roberti Viſcardi, propter indigeſtionem, & ventoſitatem ſtomachi, & inteſtinorum, & ilij dolorem, & vitium lapidis. xij. pars eſt confecta lib. I. Reci. ani. drach. ij. & gra. xvi. liqui. maſticis, ana ſcrup. i. & gra. v. chamædrios, zinzi. cinnam. galan. mara. carui ana ſcrup. ii. gra. xv. xylocaſiæ, calamenthi, dauci, pyrethri, piperis al. & lon. cyperi, ſchænanti, ireos, amomi, folij, aſari ana ſcrup. i. ſpicæ, croci, gummi ara. drag. ſe. anheti, cala. aro. cucubæ, garyo. carpob. leuiſtici, iuniperi alexandri. ſileris, pentaphylon, ſe. aſparagi, citri, acori radi. ameos ru. indi, vrticæ, rheupon. nucis myriſticæ, ligni alo. baſilici, milij ſol. ſaxifragi. ſe. citrul. melo. cucu. & cucurſcario. petroſelini, been al. & rub. ſtyracis cala. cardamo. ana gra. xv. penidiorum vnc. s. & ſcrup. ij. s. mel, quod ſufficit, datur poſt prandium, & poſt cœnam cum vino calido, ſi datur contra lapidis vitium, ſumatur cum decoctione milij ſolis, vel ſcolopen.

Summa medici. eſt rui. gi.

Electarium ducis dicitur a duce inuentore, vel ad opus ducum cõpoſitum, valet ad dolorem ilij. Alius fit ex cholera pungente, & mordicante inteſtina, & reſoluente humores in ventoſitatem, vnde fit extenſio, & dolor. Interdum ex humore phlegma. in inteſtinis congregato, aliquando vitio lapidis comprimentis inteſtina, ex compreſſione cuius; ſuperfluitatibus retẽtis, dolor emergit iliacus. Si fiat ex cholera hoc electarium confert propter plura calida, quæ recipit; ſi autem fiat ex phlegmate, de ratione probatur multum valere datum ſimpliciter; hoc enim electarium diureticum eſt, & experientia nouimus, quòd electaria calida, & diuretica ſimpliciter data, non exiſtente conſtipatione, valent ſubtilioribus partibus per vrinam euacuatis. Si fiat ex vitio lapidis, valet datum cum decoctione ſaxifragiæ, granorum ſolis, & lapidis lyncis; fiat etiam emplaſtrum de electario ducis cum ſucco ſenationis, & cum oleo communi, vel * muſtellino, & pectiui, & lumbis ſuperponatur; pars etiam illius emplaſtri per pannum exprimatur, & colatura addito balſamo per ſyringam inijciatur, valet contra dolorem ilij ex phlegmate ſic exhibitum, fiat decoctio violarum, & prunorum damaſcenorum, & mercurialis in vino, vel aqua, & in colatura electarium reſolutum exhibeatur optimum clyſter contra hanc cauſam; fiat decoctio ſenationis in aqua dulci, & marina; in colatura electarium ducis, & benedicta reſoluatur, & addito melle, & oleo per clyſterem inijciatur. Valet ad dolorẽ ſtomachi factum ex frigido humore, vel ventoſitate; detur autem cum decoctione nucis muſca. Nota, tam in his quam in prædictis ieiuno ſtomacho melius exhibetur, in eius confectione non magno vtimur artificio, terantur ſpecies ſecundum doctrinam aliorum electariorum, cum melle conficitur; debet autem exhiberi cum vino decoctionis nucis muſcatæ.

** muſtelino*

Electarium Pliris arcoticon, pliris eſt completa medicina, arcoticon principium interpretatur, valet triſtibus, melancholicis, & ad magnam ſtomachi debilitatem, & cordis, & ſyncopim, memoriam reparat, ſenA ſum acuit, epilepticis, anhelitcis, acatalectis prodeſt, & omnem debilitatem cerebri reparat. vij. pars lib. i. Recip. cinna. garyo. ligni alo. galang. ſpicæ, nucis muſca. zing. ſpo. ſchænanthi, cyperi, roſ. viol. ana dra. i. & gra. xv. folij, liquiritiæ, maſticis, ſtyra. ſampſuchi, balſamitæ, baſiliconis, cardam. macropi. & leucopi. myrtilli, corticis citri ana ſcrup. ij. & gra. v. gemmarum, been albi, & rubei, coralli, ſerici combuſti ana ſcrup. i. gra. ij. muſci gra. vij. & s. camphoræ, gra. v. ſyrupi roſ. quod ſufficit febricitantibus cum aqua mane, & ſero, non febricitantibus cum vino.

Summa medici. eſt rui. gi.

Electarium pliris arcoticon. Pliris nomen eſt huic electario ab auctore impoſitum, arcoticon dicitur principale, ſeu princeps electarium propter magnam efficaciam, valet contrà omnes paſſiones, quę fiunt ex melancholia ſcilicet maniam, vel melancholiam, epilepſiá, & cardiacam. Perditum ſaporem reſtaurat, omnibus eodem modo exhibeatur ſcilicet, cum vino odorifero, vel, quod melius eſt, cum ſyrupo facto de ſucco boragi. & zuccharo, melancholiæ fumoſitatem conſumit, & meatus ſpirituum elargat, & ſua aromaticitate cerebrum confortat.

Timorem remouet, & ſecuritatem præſtat, timor ex melancholico humore conſurgit, quem conſumendo ſecuritatem inducit, ceſſante enim cauſa, ceſſabit effectus; detur contra hanc paſſionem cum vino decoctionis ligni aloes, & ambræ. Ad dolorem ſtomachi ex indigeſtione, vel frigiditate contra quam valet prædicto modo, vel addatur principaliter, datum cum decoctione tertiæ partis nucis muſ. & viij. garyoph. & ſcrup. i. maſticis. Anafraſim ſtomachi amputat ex indigeſtione facta, contra quam valet prædicto modo, vel addatur modicum maſticis, vel aniſi.

De Sampſuco.

Recip. Sampſuchi. Sampſucus herba eſt, quæ alio nomine dicitur maiorana, ca. & ſic. virtutem habet confortandi ex aromaticitate ſua, cõſumit ex qualitatibus ſuis, ad confortationem membrorum ponitur hic, in productione florum eſt colligenda, & ad Solem deſiccanda, cum ponitur in medicinis, flores, & folia à ſtipitibus ſeparentur, & quãtitate ab auctore determinata ponatur, per annum ſeruatur.

De balſamita.

Balſamita ca. & ſic. eſt, balſamita dicitur, q̃ odorem balſami portendit, herba eſt ſatis cõmunis, & nota. ponitur hic ad confortationem membrorum, in vere colligitur, per an. ſer. quanto recentior eſt, tanto melior eſt.

De myrtillis.

Myrtilli fr. & ſic. fructus ſunt herbæ myrti, virtutem habent conſtringendi, & confortandi, ponũtur hic nõ ad conſtringendum, ſed ad confortandum; confortãt enim membra calore relaxata, cum conſtringendo partem parti cohærere faciant: vel apponuntur ad repreſſionẽ caloris calidarum, & ſiccarum; ne calor exolutus membra debilitet. Colliguntur cum bene ſunt nigri, & maturi, & ſiccantur, per annum ſeruantur, eligantur autem, qui cum franguntur, aliquid habeant humiditatis.

De corticẽ citri.

Corticum citri. citrus eſt arbor cuius fructus citrum dicitur, citrum triplicis eſt ſubſtantię; habet enim acetoſum interius, quod frigidum eſt, & ſiccum, pulpam in medio, quæ calida eſt, & humida, corticem exterius, qui frigidus eſt, & ſiccus, & ſic cortex ponitur hic, qui ſubtiliſſime etiam mouetur à pomo, & ſiccatus apponitur.

De been albo.

Been album, & rubeum, tam album quam rubeum cali. eſt, & ſic. herba eſt, quæ in tranſmarinis partibus inuenitur, radix competit medicinæ; virtutem habet confortandi, conſumendi, ponitur hic ad confortandum membra, & ad conſumendum ſuperfluitates melancholicas, quæ cardiacam inducunt paſſionem, eligendum eſt continuum, non perforatum, extentum, ponderoſum, quod habet his contraria ſigna vetuſtate conſumptum, per annos tres ſer.

De ſerico combuſto.

Serici cõbuſti, non eſt determinatũ ab aliquo auctore, cuius complexionis ſit, ex complexione aũt animaliũ illud operantium percipere poſſumus eſſe frigidæ cõplexionis, & ſiccę, q̃a anli vtuntur nutrimẽto, & magis ſiccum

eum poſtquam combuſtum eſt, ponitur hic, vt conſumat, & abſtergat ſuperflua, comburitur ſic. ſuper regulā calidam ponitur, & deſiccatur, donec poſſit puluerizari, combuſtum non poteſt ſeruari, apothecarij non apponunt purum ſericum, ſed eius ſuperfluitatem, ſed ponendum eſt quanto purius inueniri poteſt, quia efficacius operatur.

De camphora.

Camphora fri. eſt, & ſic. virtutem habet conſtringēdi ex qualitatibus ſuis, confortandi ex aromaticitate, ad cōfortandum, ponitur hic vt temperet caliditatem ſpecierum ibi appoſitarum. Quidam dicunt camphoram eſſe gummi. Sed nos cum Dioſco. dicimus eſſe ſuccum herbæ, quæ in tranſmarinis partibus inuenitur, quæ cāphora dicitur. Eligenda eſt alba, & quam clarior poteſt inueniri, in pſyllio, & ſe. lini in vaſe vitreo poſita diu poteſt ſeruari, vel quod melius eſt in vaſe facto de alabaſtro, vel de marmore, præcipue, ſine alicuius commiſtione diu poteſt ſeruari. ſ. per. xx. ann. Conficitur ſic. lignum aloes, per ſe puluerizetur, margaritæ per ſe, ambræ muſc. per ſe, camphora per ſe, &c. ſimilia, multi enim ſunt qui in hoc electario camphoram nō ponunt propter delicatos; præſtat enim horribilem ſaporem, ſed loco eius de ſandalis in ſyrupo, in quo conficitur, multum apponunt, & bene faciunt. Sic autem fit ſyrupus, ſandali al. & rub. & roſæ in aqua bulliant, vel aqua roſ. ſi diues ſit, quod melius eſt, coletur in colatura addito zucchato, fiat ſyrupus, & bene bene coquatur, quo bene cocto, ea, quæ puluerizata ſunt, ſimul imponantur, deinde lignum aloes, poſt margaritæ, poſt ambra, poſt muſcus, poſtremo cāphora, & adhuc electario feruente, iſta ſicut diximus imponantur, per ij. annos ſeruatur.

Electarium de ſucco roſarum ab eodem ſucco dictum eſt, expertum eſt contra guttam calidam, & choleram ru. purgat conualeſcentes ex ægritudine, ſcilicet quotidianarijs, & tertianarijs, purgat ſine moleſtia, & reliquias malorum humorum potenter educit, qui remāſerint iij. pars lib. ij. Recip. zuc. roſ. ana lib. i. & vnc. iiij. ſand. al. & rub. & citri. ana drach. vi. ſpo. drach. iij. diagridij, drach. xij. camphoræ ſcrup. i. tempera ad modum electarij cum ſyrupo facto de eodem zucchato, & ſucco roſ. datur cum aqua calida in mane ad modum caſtaneæ.

Summa me- dicinarū eſt vnc. ij.

De gutta.

Electarium de ſuc. roſa. valet contra guttā calidam, gutta dicitur percuſſio alicuius membri ex fluxu humoris facta, cum enim humores fluunt ad aliquam partem corporis eam replent, & extendunt locum, & ex digeſtione fit dolor, quæ dicitur gutta, hæc autem gutta aliquando fit de frigidis, aliquando fit de calidis ſpecialiter, valet duobus modis tum propter ſcammo. quæ cholerā purgat, cum propter ſuccum roſæ, quæ ſtringendo fluxū cohibet, & refræuat. Valet ꝑprie arthreticis, chiragricis, podagricis, de calida cauſa laborantibus; ſanis etiam cholericis datur ad præſeruationem. Cū itaque contra guttam calidam ipſum neceſſitas ex poſtulauerit, præmiſſis digeſtiuis per tres, vel quatuor dies, detur cum calida in tempore quietis, non enim debet dari in tempore acceſſionis, quando ſcilicet natura multum affligitur, antequam detur, membrum guttoſum inungatur butyro, vel oleo violato. ad materiæ mollificationē; facta purgatione poſt tertiam diem fiat inunctio, in ſecundo die purgationis detur rubea opiata ad conſumptionem reliquiarum, & ad fluxum rheumaticum cohibendum conficitur ſic. De recentibus roſis ſuccus extrahitur, de quo addito zuc. fiat ſyrupus, cum quo ſyrupo conficitur ſcammonea per ſe puluerizata, electario adhuc calido à quibuſdam imponitur, alij ſcammoneam decoquunt in paſta, & puluerizatam imponunt, alij puluerem ſcammoneę per diem ponunt in aqua hordei, vel in ſyrupo roſ. vel vio. ſed ſi de ſcammonea magis oportet poni, tutius eſt, quia ſtatim medicina poteſt dari, quando vero ipſa ſubſtantia ſcammonea apponitur, non debet dari ante. xv. dies, vel ante menſem, maxime in calida regione, & tempore. Nota, quòd melius cōficitur, cum ſuc. à roſis

[illegible]

E nouiter extracto, & conſeruato, conſeruatur autem ſuccus in vaſe vitreo, vel ſtagnato, vel terreo ſtrictum habēte orificium, oleo roſ. vel communi ſuppoſito, pauco tamen; poteſt autem ſic ſeruari, per viij. vel per ix. menſes. Nota tamen, quod fæx quædam ibi generatur, quæ per interualla eſt abijcienda, alij aliter ſeruant in tempore roſarum, ex ſucco earum fit ſyrupus, bene coctus vſui reſeruatur, per iij. an. ſerua. ad plus.

Electarium frigidum ſecundum Cophonem, quod optime tertianarios, & quotidianarios, & erraticas ſe. purgando ſanat, & etiam habentibus ſtomachū cholericum familiare eſt. iij. pars confecta eſt lib. iiij.

Recip. ſandalorum al. & ru. & ſpodij, trag. gummi ara. amyli, raſuræ ebo. rheubar. ſenæ. ro. vio. ſe. fumiterræ, herbe. ſebeſteu, ſe. portu. mara. aniſi, ſe. papa. liqui. ſe. lactucæ, ana drac. iij. myrob. citri. bellitricorum, capil. ven. ana vnc. s. embli. vnc. i. Conficitur ſic, pſyllij, vnc. F viij. ponatur in ſufficienti aqua feruenti, in qua bullierit, lib. s. polypodij quercini viridis mundati, & triti, omnes herbæ diureticæ, viol. & pruna, & tamdiu dimittantur, donec bene congeleutur, deinde coletur fortiter per ſaccum; ad meliorem vero mucilaginis conſtrictionem intromittatur in ſaccellum aliquantulum aquæ feruentiſſimæ, & colaturæ addantur ſcammo. vnc. vi. puluerizatæ; prius tamen cum aqua frigida inter manus fricatæ, & bene cum eadem mucilagine fricentur manibus, deinde apponantur zuccha. lib. iiij. diſſoluti prius cum ſufficienti aqua decoctionis polypodij, & cæterarum herbarum diure. & colati deinde ſuper ignem poſitum bullire permittatur; cumque ad medium decoctionis peruenerit, addantur vnc. ij. tamar. & vnc. ij. caſiæ fi. diſſolutæ prius in ſufficienti aqua decoctionis prunorum, & prædictarum herbarum diure. & per eaciam colatæ vſque ad perfectam coctionem bullire permittatur, ſignum autem decoctionis eſt ſi ſuper marmor poſitum, & infrigidatum aliquantulum viſcoſum fuerit, & digito adhæ G ſerit; motione tamen baculi ab ipſo decoctionis principio non ceſſante. Cumque coctum fuerit, ab igne deponatur, & in mortario poſito puluis prædictarum ſpecierum ſuper aſpergatur, & cum piſtello bene conterantur vſque ad ipſius viſcoſitatis, & gummoſitatis remotionem; deinde recondatur, detur colatura caſiæ fi. in ſero, vel media in nocte.

Summa me- dicinarū eſt vnc. ii.

Electarium frigidum Cophonis exceptum a pſyllitico; Copho namque quædam addidit, & modum confectionis variauit, vnde frigidum Cophonis hodie intitulatur, dicitur frigidum, quia inter electaria frigida ſuperius iudicatur. Electarium frigidum principaliter purgat choleram propter ſcammoneam, quam recipit, ſecundario flegma ſalſum, & melancholiam innaturalem, quoniam quædam phlegmatis purgatiua recipit vt polypodium, & chebulos, & quædam melancholiæ naturalis purgatiua, vt fumum terræ, & ſimi- H lia. Detur itaque competenter febricitantibus tam continuis quam interpolatis, & in ſimplici, & duplici materia, vel tertiana, vel quotidiana de phlegmate ſalſo: hoc prænotato, quòd ſi patiens præter modum macilentus fuerit vel hepar calefactum habuerit, & tempus calidum nimis, & ſiccum, non eſt exhibendum, ſi vero plenus fuerit, & reliqua non affuerint, ſecure poteſt exhiberi. In continuis ſpecialiter detur, vt in cauſone, tertiana continua, ſynocha; ſecundum quoſdā, ſed nunquā in his purgatio debet fieri cum medicina ſcammoneata, ſed cum ſyrupo laxatiuo, & cum decoctione, quę poteſt exhiberi in maiori hæmitritæo, vel minori, vel medio, non tamen in prima purgatione eſt exhibendum, ſed in ſecunda, vel tertia, primo enim purgatur patiens aliqua decoctione ſemel, vel bis, ſi opus fuerit, ſemel ſi fuerit in hyeme, & vij die ſignis digeſtionis præcedentibus, poſt modū ſi hæc febris perſeuerauerit, exhibeatur hoc electarium ad laxandum, vt pote in xj. vel xiij. die. Si ve-

ro fuerit·

ro fuerit æſtas, bis purgetur patiẽs cum competenti decoctione, vt pote in viij. vel x. die, deinde ſi opus fuerit, iſtud exhibeat. Nota tamẽ, quod in frigida regione tẽpore ſimili in hemitritæo ſecure poteſt exhiberi ad primá purgationẽ, & in quibus phlegma, & cholera ſimul abũdát, & præcipue in vere, præcedente tamen ſyrupo acetoſo, vel oxymelle addiruat materiæ. Purgationi autẽ ſic inſiſtẽdũ eſt dietetur patiẽs duobus, vel tribus dieb. ante liquidis, & ſorbilibus cibis, in tertia circa meridiẽ comedat, & nó in ſero, & in media nocte; vel circa matutinas, hoc laxatiuũ offeras: vel in ſolida ſubſtantia, ſi forte accepturus facilis ſit ad vomendũ, & remotas partes purgare volueris. Reſoluunt quidã, & certe citius cõſequitur effectum in purgatione, nec eſt ſuper dormiendum, ne vis medicinę deperdatur. Et nota, ꝙ nullatenus dandum eſt cũ frigida, vt Copho ꝓcipit, & quidã alij faciunt, nec etiam cũ quadam alia medicina ſcãmoneata; facile.n. inde ſequit tortio ventris, ſebris, dyſenteria, & ſimilia; frigiditate.n. aquæ habẽte motũ ad inteſtinum, vel ſtomachum, imbibitur, & inteſtinis cohæret, vnde retenta in corpore, prędicta operatur incómoda; hoc autẽ præcipue habet fieri cũ oleo frigido dato cũ frigida propter multá viſcoſitatẽ quá a pſyllio cõtrahit; data itaq; medicina, potionatus ſit motus maxime poſt duas, vel tres aſſellationes, foramina

Nota.

domus ſint obſtructa, ne frigus potionatũ attingat. Locus vbi aſſellat ſit calidus, cum ſtupa, vel cum molli panno ſe tergat. Si autẽ ipſe valde frigidus fuerit, aſſellet in balneo, ſi ardorem in ano ſenſerit, quod ſi ex medicina nimis acuta, vel ex furioſis humoribus, & nimis acutis pannum, vel ſtupá in aqua calida intingat, & inde anum abſtergendo foueat; vel fiat idem cũ abſynthio in aqua, vel vino tepido intincto, quod etiam valet contra teneſmum poſt tres, vel quatuor ſellas, ſi cũ tortione, vel tarde aſſelauerit panni linei calefacti, vel veſica ęnea plena aqua diuretica, vel ſimplici aqua, ſtomacho applicetur, detur etiã aqua calida ad potãdũ facta purgatione, prius offeratur brodium gallinę ad ſaturitatem, & ſi fortis fuerit, antequam cibetur, ducatur ad balnea, vt ſi forte aliqd de materia relictum ſit in corpore extenuetur, & euaporetur, vt ſuſpicio omnis tollatur prędictorum ſymptomatum, & febris, & ſimilium: ſi vero balneum præſto non fuerit, fiat de aqua dulci, & patiens ipſum intret. Et nota, ꝙ mel roſatum datum his cum aqua calida, optimum eſt ad mundificationem ſtomachi; confortat enim. Si autem potionatus debilis fuerit, & impotens, priuſquam cibetur, balneum ſuſtinẽs, bibat, vt dictum eſt brodium gallinæ, & ſuper dormiat, vt.n. ſomno calor reuocatus ad interiora: idem faciat in ſtomacho, quòd balneum, & ſi poſt ſomnum aſſelauerit, detur iterum ius gallinæ, ad vltimum cibetur: prius tamen attendendum eſt, quod ſi potionatus poſſit ieiunare vſque ad veſperum melius eſt, nonnulli potionati eſcam citius aſſumentes febres, tortiones, dyſenterias incurrunt. Aliquando hoc fiat, qa dum natura ad ciborum refectionem operatur, cum ipſis cibis ſcammonea intercipitur, quæ retenta prædicta ingerit incommoda, poſt tres, vel quatuor dies purgationis, reſumptis viribus eat ad balnea, prius ſibi minuat, ſi opus fuerit. Et nota, potionatus parce debet comedere, & parcius bibere, & vinum lymphatum, bene contemperatum, quia vinũ fortes febres ſolet inducere; in phlegmaticis vero cibus debet minui, & augeri potus, & cauſa eſt, quoniam in potionato humores extra vaſa exiſtẽtes ſubducuntur, & nó ſanguis, quorum defectus principaliter eſt reparandus, in phlegmaticis non plus de ſanguine, qnam alio humore detrahitur, qui ex potu vini habet generari, merito ergo in potionatis cib. augmentatur, & potus minuitur, potus in phlegmaticis eſt augmẽtandus, in alijs econtrario. Pſyllij, frigidum eſt, & humi. virtutem habet infrigidandi, humectandi, & leniendi, ponitur hic ad reprimendum malitiam aliorum, ſ. ſcãmoneæ, & ad leniẽnda inteſtina, vt melius reſiſtant acumini medicinæ, pſyllium eſt herba, cuius ſemen competit medicinæ. Semen pſyllij a quibuſdam dicitur ſemen camphoræ, eo, quòd in eo caphora ſeruatur. Eligendum

Documen.

Pſyllium.

A eſt, quod eſt poſt ventilationem, & in fundo ſcutellæ reſideat, quod vero leue eſt, & volatile, abijciatur: ſignificat enim medulla carere. per v. annos ſeruatur. Et nota, ꝙ collectum non exiccatur, ſed quale eſt, vſui reſeruatur.

Chebuli frigidi, & ſicci. principaliter phlegma purgant, ſecundario alios humores, quare ponuntur hic. Chebuli ſunt quædam ſpecies, vel maneries myrobalanorum, tuberoſiores, & craſſiores eligendi ſunt, & quorum cortices bene nucleis coniungantur, rugoſi, & continuam habentes ſubſtantiam, & non perforatam, ſed aliquantulum habentes humiditatem humidiores ſunt. Si autem aliqua vacuitas intus fuerit, vel etiam puluis, ſignificantur vetuſtate conſumpti. per v. ann. ſeruatur. — De chebulis.

Emblici frigidi, & ſicci ſunt, virtutem habẽt purgandi phlegma, choleram, & melancholiam. — De emblicis.

Bellirici candẽ virtutem habent, per v. an. ſeruantur. — Bellirici.

Indi frigidi ſunt, & ſicci. purgant principaliter melancholiam, quædam ſpecies eſt myrobalanorum, nigriores ſunt eligendi, non tamen multum curandum eſt de electione, quia diutius cæteris poſſunt ſeruari. Sciẽdum eſt, quòd quidam myrobalanorum artificioſe coaptãtur, cum ponuntur in medicinis, quidam non. Citrini namque chebuli, & indi, ſ. cortices tantum abiectis nucleis ponuntur in medicinis iuxta pondus ab auctore inuentum, vel determinatum, & tantum cortices debent ponderari, & poni in medicinis. — Indi. Citrini.

Semen fumiterræ cali. & ſic. virtutem habet purgandi ſalſum phlegma, & melancholiam; & ideo ponitur hic herba ſicca. nullius eſt efficaciæ, viridis magnæ, ſemen competit medicinæ. Electarium frigidum a diuerſis diuerſo modo conficitur; quidam enim conficiunt cum decoctione herbarum diureticarum, quod melius eſt, quidam non. Conficiatur ergo ſic, fiat decoctio capilli veneris, adianti, hepaticæ, cetrach, & polypodij quercini viridis, ſi poſſit inueniri, in aqua coletur, & in colatura ponatur pſyllium mundatum, vt prædictum eſt, & maneat ibi per tres dies, poſtmodum tota illa ſubſtantia mucilaginoſa per ſaccum coletur, & in colatura ſcammonea per ſe puluerizata cum zucчharo ponatur, & totum illud optime inter manus confricetur, quo facto ſemper agitando cum ſpathula ad ignem ſatis lentum, vt ſyrupus diu bulliat, ſignum autem decoctionis eſt, quando tota illa ſubſtantia lateribus ſtagnati non conuiſcatur, ſed facile per modum ſpathulæ in gyrum moueatur, & quaſi totum cum ſpathula poteſt ſimul eleuari, tunc itaque ab igne deponatur, & cum piſtello in mortario diu teratur per ſe, & agitetur, vt viſcoſitatem amittat; deinde ſimul puluerizatæ imponentur, electario tamen exiſtente calido, & reſeruetur. Alij aliter ponunt ſcammoneam puluerizatam in aqua hordei, poſt vnum diem colant, & colaturam tantum cum prædicta colatura pſyllij imponunt, & prædicto ordine incedunt, & tunc ſecurius exhibetur in acutis, ſed cum ſic fit, magis de ſcammo. eſt apponendum, quam quando tota ſubſtantia apponitur. Alijs etiam modis apponitur, de quibus in electario de ſucco roſarum latius dictum eſt. Magiſter vero Platearius tam diu bullire fecit cum ſyrupo, & electarium frigidum vehementer fuit durius, & potuit extendi ad modum ſtomachicon. per ij. vel iij. an. ſeruatur. — Semĩ fumoterræ.

Emplaſtrum Apoſtolicon. emplaſtrum, i. dura confectio apoſtolicon, ideſt ſuperpoſitum, vel ſupramiſſũ interpretatur, quod tumoribus, & inflationibus ad lucẽ inductum, & ſuperpoſitum, ſaniem excludit, optime facit ad nimium ceruicis dolorem, valet proprie ad ſubtiliandam cicatricem in quacumque parte corporis fuerit; ſagittam, vel lanceam, vel aliquid aliud tale in membro infixum ſine dolore extrahit, valet etiam dolori ex decurſione innata in ipſa parte, vbi ante fuerit vulnus, attrahendo humores, & putredinem, & valet dolori renum ſi ſuperponatur. iii. pars. confecta eſt lib. iij.

Rec. lithargyri vnc. vi. ceræ ru. colophoniæ an. vnc. iij.

pro

propoleos, viſci quercini ana vnc. i. ammo. lapidis calaminaris ana vnc. vi. maſt. oliba. mumia ana vnc. s. tereb. chalba. bdellv, myrrha, chalcucecaumenon. i. æs vſtum, ſarcocol. lapidis calcis, dictamni, ariſt. ro. praſii viridis, opopa. ana vnc. iij. Conficitur ſic, opopanacum, & ammoniacum, & chalbanum aliquantulum tuſa ponantur per noctem in vino, ita vt cooperiantur, & mane bulliant, donec liqueſiant; & per caciolam colentur, & iterum bulliant ad vini conſumptionem, lithargyrũ in pulverem ſubtiliſſimum redactum cum ſufficienti oleo in caldario diſtemperetur, & ſuper ignem ponatur, & cum ſpathula iterum agitetur, tam diu donec ſuper lapidem poſitum in modum ceræ inſpiſſetur, & ſtatim addatur cera, & liquefacta cera addatur coloph. poſtea addatur maſtix, & olibanum, deinde myrrha ponantur, & facto interuallo ponatur bdellium, deinde viſcus quercinus, liquefacto viſco ponatur terebinthina, liquefacta ea, caldarium in terra ponatur, & tunc in ipſo gummi ponantur paulatim, & igni iterum ſuperponatur, & cum ſpathula ſemper agitando aliquantulum permittantur bullire, poſtea addatur ſarcocolla, & lapis calaminaris, facto interuallo ponatur flos æris, & lapis calcis: poſt hæc chalcucecaumenon ſemper tum ſpathula agitando, donec incipiant aliquantulum rubere, ad vltimum dictamum, & ariſt. ro. poſtea infundatur in aqua frigida, & ab aqua extractum manibus exprimendo, & malaxando, ita tractetur, vt tota aqua inde exeat, & inunctis manibus oleo lau. magdaleones informentur, & vſui referuentur.

EMplaſtrum, non dicitur emplaſtrum apoſtolicon, vt quidam dicunt, ſed apoſtolicon. i. principale, quia inter cetera emplaſtra præcipuum eſt, facit ad neruos ceruicis præcipue ſi dolor eſt ex contuſione neruorum. Talis autem ſit vſus, ſal, & cyminum torreſiant in tegula, & locus ille ſacelletur, poſt ſupponatur apoſtolicon hoc eſt optimum remedium in hac cauſa, Ad ſcrophulas maxime nouellas, vtatur tamen patiens aqua diuretica, poſtea locus vngatur cum vnguento, quod ſit de ſerpente ruſo, vt docetur in lib. noſtro de herbis in tractatu capparis, poſtea applicetur apoſtolicon. Cicatrizat. i. bonam carnem inducit, cutim enim ſubtrahat, & nutrimentum attrahit ad locum, quod ibidem inſpiſſat, & vacuitatem cicatricis replet, & ita cicatrizat. per ſe ſuperpoſitum, vel balſamo ab interiori parte inunctũ; & ſi poſſit baberi, quod melius eſt. Apoſtema in corpore, pulmone, ſtomacho, hepate, diaphragmate, ſub coſtis inuoctum emendat. Si apoſtema ſit de frigido humo. & in exterioribus, & interioribus hoc emplaſtrum valet, præcedat autem aliquod maturatiuum, & præcipue iſtud, cæpula rubea bullita cum vino, & oleo, & cymino, & cataplaſmetur, poſt ſuperinducatur apoſtolicon. Tumorem, & dolorem ſplenis ſoluit, & duritiem vt dictum eſt in tractatu ceronij. Rheuma in pede, vel genu deſiccat præcedente purgatione cũ benedicta, locus etiam inungatur prius cum vnguento aureo, vel oleo laurino; deinde detur aliqua opiata vt aurea, poſt applicetur apoſtolicon. Ad neruos præciſos, & puncturas, loco prius inuncto cum oleo calido, & aperitiuo; valet enim apoſtolicon puncturæ neruorum, quia locum ſeruat apertum, & mundificat. Contra morſus venenatorum animalium, quia venenum attrahit, & conſumit, & ſi tamen theriaca morſuræ prius applicetur, deinde apoſtolicon, melius eſt. Sagitta, vel aliquid tale in membris extrahit, ſi tamen oſſibus non cohæreat facto inde ſtuello, & impoſito. Contra fiſtulas valet, quia ſaniem attrahit, & locum mundat, ſit autem talis vſus, fiat ſtuellum de malo terræ, & fiſtulæ immittatur, deinde apoſtolicon ſuperponatur, ſic etiam os fractum attrahit, ſi ibi ſit. Recip. propoleos. i. ceræ albæ. *Propoleos.* Nota, quòd quælibet cera alba non dicitur propolis, ſed artificialiter coaptata ſic. Liqueſiat in feruenti aqua in patella, & lapis politus in aqua frigida humectatus in illa cera liquefacta imponantur, & ſtatim extrahatur, & ſic fiat bis vel ter, laminæ ceræ lapidi adhærenti indurantes, poſita in aqua frigida, & cali. dicitur propolis.

Viſc. querc. Viſcus quercinus cali. & ſic. attrahit, & diſſoluit, & conſumit, & eſt ſuperfluitas diuerſarum arborum, quæ ſic fit. Quædam grana viſcoſa in quercu, & in quibuſdam alijs arboribus reperiuntur, de quibus poſitis in aquis, ruſtici viſcum operantur ad aues capiendas, dicitur autem quercinus, quia de granis, in quercu inuentis fit.

Lapis calaminaris, fri. & ſic. attrahit, & conſumit, & membra confortat, in orientalibus, & occidentalibus partibus inuenitur, non ſophiſticatur, diu durat.

Chalcu. Chalcucecaumenon, quod eſt æs vſtum frigi. & ſic. & fit de veteri ære in alio vſu habito, vt de pelui, & ſimilibus fruſtatim inciſi; ponitur in vaſe terreo, in fornace interiori, vbi ignis non deſinat per tres, vel quatuor dies, dimittatur ad minus per diem, & noctem ibi, deinde extrahatur; & igneis, & aquoſis partibus conſumptis terreſtres remanent, & ſic aptum efficitur ad puluerizandũ.

Lapides calcis, & battitura æris ca. eſt, & ſic. diſſoluit, & conſumit; eſt autem battitura æris quoddam, quod euolat per motum fabricationis, dum æs fabricatur, conſice apoſtolicon, vt docetur in antido. Additio, Gilbertus de anglia in cap. de vulneribus in partibus interioribus habet vnam deſcrip. quæ eadem eſt, ſimplicia ſatis declarata ſunt. *Propolis.* Vnum tamen deeſt circa, quod multi errant, eſt propolis, vel propoleos, quod ſecundum expoſitorem, & rei veritatem eſt ſordities aluearioru*m* apum, quæ vocatur meum, quod patet per Dioſco. qui de cera propoli ſingulare ca. facit, & hoc ponunt boni aromatarij, & non ceram albam, vt multi faciunt, & hoc redditur emplaſtrum attractiuum, quod eſt de proprietatib. maioribus emplaſtri, vt ſatis patere poteſt. Summa medi. eſt res. xxij.

ELectarium pſylliticum, a pſyllio dictum probatum contra chole. rob. tertianariæ, acute feb. hepaticis icteris omnino ſubuenit, medietas eſt lib. i. Recip. pſyllij lib. iij. & in aqua feruenti pone per triduum, poſtea coletur, & in colatura admiſceantur ſcammo. vnc. iij. & zuc. lib. iij. & per duos dies admittantur, & poſtea coquantur, deponantur ab igne; & puluis iſtarum ſpecierum admiſceatur, qui Recip. ſandals albi, & rubei, roſ. rub. ſpo. trag. gummi arab. viol. herbe. an. vnc. s. ſem. portu. ſcariol. ana drach. iij. in æſtate detur apud ſomnum, in hyeme circa mediam noctem, in vtroque tempore cum aqua calida ad modum caſtaneæ.

ADDITIO.

Pſyllium. Iſtud electarium pſylliticum dicitur à pſyllio, quod in vſu non habetur, ſed illud, quod deſcribitur à Meſoe, & ponitur pſyllium ad reprimendum malitiam ſcammoneæ, & ad inteſtina lenienda, vt melius reſiſtant acumini ſcammoneę. Similiter ad alterandum complexionem. & ſolutionem faciendum, quia, vt vult Meſue in ſuis ſimplicibus, pſyllium eſt de alterantibus cõplexionem, & ſolutioné facientibus, & eius ſolutio propter fit lãbificãdo. Eius autem aliud albũ, aliud ſubnigrũ, aliud ad purpureitatem declinans, & melius eſt, quod eſt completum, & craſſum, & eſt grauius, & ſubmergitur in aqua. Cõpoſitum eſt ex duabus ſubſtantijs, quæ ſeparari poſſunt, inter quas cortex eſt ſeparans. Eſt. n. in eo ſubſtãtia interior medullaris, & eſt in eo ſubſtantia expanſa ſuper corticem ipſius. Subſtantia autẽ interior medullaris calida eſt, & ſic. in iiij. gradu, & eſt acuta vehementer, inciſiua, rubificatiua, vlceratiua, & eſt de genere veneni. *Nota.* Subſtantia autẽ exterior expanſa ſuper corticẽ eſt ex multum infrigidantibus, & dixit Rufus, eſt frigida, & humida in iij. gra. Et dixit Dioſc. quòd eſt in ij. & eſt verius, inquit *Nota.* enim Hipp. in epidemia non eleuatur res frigida iuncta cum humiditate vltra ſecundum gradum, & dicit Gal. humida res non tranſgreditur metã vſque ad quam poteſt regimen extendi, propter quod non inuenimus humidũ eſſe cauſam doloris, inquantũ humidum, ſed inq̃tum poteſt eſſe materia, quæ quantitate ſua mouetur ad

conti-

continuitatis ſolutionem, quod ex eo conquaſſatum eſt cum aqua fontium frigida, & fit mucilaginoſum, & bibitur ſicut eſt proprie cum oleo violaceo, aut ſyrupo violato, ſoluit ventrem; quod autem ex eo eſt frixum, & conquaſſatum cum oleo roſaceo, eſt medicina fluxus ventris, & dyſenteriæ. Contritum autem potui nullo modo propinandum eſt, deocculta.n.contritio eius ſubſtantiam medullarem vlcerariuam, & excoriatiuam. Conquaſſatum cum aqua frigida, ſicut diximus, ſolutione educit choleram, & confert febribus inflammationis multæ, & & ſitis vehementi calidæ, & ſedat inflammationes omnes, dolores inflammationum, & proprie ſupercataplaſmatum, & ſimiliter ſodam calidam vehementem. frixum vero, & conquaſſatum ſicut diximus confert fluxui cholerico, & dyſenterico, & fluxui medicinali, & proprie poſt potum ſcammoneæ, & medi.acutæ. potus eius eſt à drach.ſ. vſque ad drach.iij.timeat autem ipſum habens debilitatem viſcerum.

E Lectarium lætificans. Rec. meliſſæ, corticis citri, gar. galliæ muſ. maſti. croci Orientalis, cinna. nu. muſ. card. z. nebremiſch. i. ſem. pæoniæ, ben al. & ru. zedoariæ, doronici, loco eius ponitur ſem. pondus galan. ſem. ocymi maioris, & ocymi garyo. omnium ana vnc. ſ. muſchi. quantũ eſt x. pars vnius ſupradicta; deinde ſumantur chebuli xx. emblici xxx. & terantur in trib lib. aqua, coquantur donec ad vnam redeant, & coletur; in colatura vero mittatur lib. i. mellis, deinde bulliant donec cõſumpta ſit aqua; poſtea ex hoc melle conficiatur puluis prædictarum, quod in triplum ſit mel ad ſpecies; de quo cum neceſſe fuerit, ſumetur ad magnitudinẽ auel. medicamen lætitiam, & coloris pulchritudinem, & digeſtionis bonitatẽ operatur, & canos retardat.

ADDITIO.

Letif. ant. Illud eſt electarium lętificans deſcribitur à Raſi. ix. ad Almanſorem c. de melancholia, quod interdũ in vſu habetur. Meſue in ſuo grabadin particulari ca. de mania, & melancholia ſanguinea, habet vnam aliam deſcr. quæ ſatis eſt conſonans iſti. Bartolomæus in proprio antidoto. deſcribit vnam aliam deſcr. ex auctoritate Raſis. iſta tamen eſt nobilior. Raſis in lib diuiſionũ ponit vnã aliam deſc. Aliqua ſunt hic ſimplicia ſatis ignota apud multos. Primum eſt neheremiſch. cuius flos, cortex, & capita ſimilatur macis ſecundum Ali. in 2. can. ſed eſt minus rubeus, ad citrinitatem declinans, & eſt aromaticus, &c. *Nehere.* ſed non bene cognouit Aui. quid ſit. Similiter Simon Ianuenſis inquit. neheremiſch eſt, vt Aui. deſcribit, ſed nec Simon Ianuenſis ſimiliter videtur cognouiſſe quid eſſet. Matthæus Syluaticus dicit, quòd neheremiſch eſt ſemen roſæ aſini, vel flos eius. Aui. in ſuis ſynonymis in fine antidoto. ait nehermeiſch, id eſt muſaha, & eſt flos pæoniæ, vel pæonia, & ſic creditur eſſe bene expoſitum, nã ſicut dictum eſt, Matthæus Syluaticus dicit neheremiſch eſt flos roſæ aſini. Auer. v. colli. dicit pæonia, id eſt roſa aſinorum. pręterea vide apud Herculanum c. de melancholia, qui deſcribit pręſens electarium ex auctoritate Raſis, inquit ibi, neheremiſch, id eſt ſemen pęoniæ. Bartholo. habet loco neheremiſch ſemen pæoniæ. prætereà videt etiã Raſim, in electario de nucleis fructuũ, habet ſemen pęoniæ, & Aui. in eadẽ confectione habet neheremiſch, quoniam idem eſt. Secundum ſimplex eſt ocymum maius, *Ozimum.* quod ſecundum Gentilem, & alios bonos authores eſt illud quod maiora folia alijs ſpeciebus habet, quod ſane intelligatur, nec eſt, vt voluit Luminare maius, naſturtium. nam ſi bene legiſſet Herculanum, quem ſæpe allegat ſuper hoc electa. nõ hoc dixiſſet. poſtquam tamen ſuperflua dixit de ipſo ocymo maiori, tãdem videtur quaſi ad veritatem deſcendere. dicit.n. in fine poſtquam oſtendit de ocymo maiori ſm auctores prædictos, & fecit videre, ꝙ volunt, quòd ſit ſanatio, tamen ſecundum cõpoſitorem aliud eſt, vt reperitur apud ipſum. nam ipſe Raſis li. ij. apho. & experimentis; & confidentijs in quodã emplaſtro inquit. ſemen baſiliconis garyophyllati, ſc. baſiliconis maioris, qđ vocatur burungi. i. cubebe. Ecce qualiter vł veritatem attigiſſe, poſtea in errorẽ maiorem incidiſſe ratione corruptionis vocabuli. nam vbi dicit, ꝙ vocat burungi, vult litera vera bedoragi, vel albetarogi, & eſt bedoragi, vel albetharogi, vt vult ipſe Raſis. iij. ad Almanſorem, ſemẽ baſiliconis maioris, & ita exponit Herculanus ſuper hoc electa. cum dixit, ſem. ocymi maioris, quod aliter dicitur bedoragi. hoc idem vult Matthæus Syluaticus in litera berengemiſch. vbi circa finem ait auctoritate Raſ. 3. Almanſ. cap. albetharogi. i. ocymum nõ garyophyllatum; & dicit in fine quòd cordi auxiliatur, & ſic ocymum maius intellige ſi vis ocymum commune, quod vbique inuenitur, & habet folia latiora ocymo garyophyllato. Summa med. eſt res 20.

E Lectarium lætitiæ Gale. Recip. ſuc. pomorum dul. & odoriferorum, ſucci cytoniorum aromaticorum, vini veteris, ſucci boraginis, florum baſilico. aut ſem. eius, croci, zedoariæ, xylobalſami, garyoph. corticis citri, galangæ, macis, nu. muſc. ſtyracis calamitæ ana drach. ij. ſ. ambræ, muſchi, camphoræ ana drac. ſ. aniſi, raſuræ eboris, thymi, epithymi ana drach. i. margaritarum drach. i. oſsis de corde cerui. drac. ſ. limatura auri, limaturæ argẽti, ana. ſcr. ſ. zuc. al. quod ſufficit, fiat electarium.

ADDITIO.

Iſtud electarium interdum reperitur ſcriptũ in antid. paruo Nico. interdum ſupra deſcriptum, tamen iſtud ſępius reperitur, & in Gallia magis in vſu habetur. Vnum tamen notabis, quia in recepta reperitur florum baſiliconis. dubitãt aliqui, an flores debeant poni, vel ſemen, reperitur apud auctores, ꝙ melius, quod in planta reperitur eſt ſemen, & raro folia, & flores habentur in vſu, niſi in vnguentis, & emplaſtris, & ideo melius eſt hic ponere ſemen, quam flores. Summa med. eſt res. 26.

E Mplaſtrum ceroneum a cera dictum, præcipue valet ad omnem dolorem ſpatularum, & pectoris ex frigiditate, & ſi humor frigidus illuc fecerit diſcurſum mire ſoluit, ſplenem remollet, valet ad hydropiſim de frigida cauſa hepatis, de eadem cauſa matricis frigiditati ſuperpoſitum multum reſiſtit. iij. pars confecta eſt lib. ij.

Rec. picis naualis bene colata, ceræ ana vnc. ij. & dra. iij. ſagapeni vnc. ij. ammonia. tereb. colophoniæ, croci ana vnc. i. & drac. ij. alo. thuris, myrrhæ ana vn. i. opo. chalbani, ſtyracis calamitæ, maſticis, aluminis, fęnu. an. dr. vi. confice, cum bdellij ana drac. iij. lythargiri drac. i. ſ. Conficitur ſic. cera alba, ammonia. opopana. aliquantulum tunſa ponantur in vino, & præparentur, vt in apoſtolicon dictum eſt. bulliant ad vini medietatis conſumptionem, & ſtagnato ſuper ignem poſito, cum inceperit bullire, pix naualis bene colata addatur, & cum ſpathula ſemper agitetur, liquefacta pice addatur cera, et ea liquefacta ponatur colophonia, & poſtea ſtyrax cum piſtello calido trita ſruſtatim in ſtagnato ponatur, poſt hæc ponatur maſtix, & olibanũ, deinde myrrha cũ bdellio, & internallo facto ponatur terebinthina, & conſequenter alumen, & lythargyrum, & ad vltimum fęnugræci, & cum coctum fuerit fundatur ſuper aquam tepidam, & extracto ab aqua manibus exprimatur, donec tota aqua inde exeat, deinde puluis aloes ſuper marmor inunctum cum oleo lauri malaxetur, deinde croco puluerizato, & inunctis manibus cum eodem oleo magdaleones informentur.

E Mplaſtrum ceroneum. Emplaſtrum dura cõfectio dicitur, ex duris, & glutinoſis rebus, quæ manibus malaxari poſſunt. differt aũt ab epithemate, & cataplaſmate, quia epithema eſt confectio de puluerib. ex aliquo liquore, vt de ſandalis albis, & ru. & aqua roſ. Cataplaſma fit de herbis coctis. Ceroneum a cera dictum quam recipit in multa quantitate. Valet contra dolorem ſca- *Notand*

Meſue. ZZ pulæ

pulæ factum ex frigido humore, vel ex ventoſitate, quia multa recipit diſſolutiua, conſumptiua, & extenuatiua: debet autem ſic ſuperponi, calefiat ad ignem, & malaxatum, & alutæ inductum, loco doloroſo prius inuncto petroleo, vel laurino oleo, vel alio calido ſuperponatur. Spleneticis, & hepaticis ex ventoſitate, vel humore frigido, non tamen in principio, quia ſubtilioribus partibus conſumptis ſclirrhoſis, & durities poſſent accedere, vel augmentari. inungatur ergo hepar, vel ſplen. per i. diem cum butyro, vel dialthæa fortiter, & patiens aliquibus diureticis vtatur, poſtmodum ſuperponatur ceroneum.

Valet contra phlegmonem. ſi phlegmon ſit de cholera, vel ſang. vel melan. innaturali non valet. Si de phlegmate, vel melan. naturali valet. Loco prius inuncto cum oleis; remouet enim duritiem, & ſclirrhoſim.

Valet ad mundificandum ſaniem apoſtematis. hepatis, ſtuello inde facto, & intromiſſo; multa enim accipit attractiua, & purgatiua. hydropi. anaſar. tympanum hydropeum curat in qualibet ſpecie hydropiſis, quia ventris inflationem ſedat, & quamlibet ſpeciem hydropiſis ſequitur inflatio; conſumit enim, & extenuat cauſam inflationis; debet autem ſuperponi ſicut diximus, contra vitia ſplenis, & hepatis.

Dolorem etiam inteſtinorum placat, & tortionem, ſi dolor eſt ex frigido humore, vel ventoſitate, ſuperponatur emplaſtrum, & ſuper emplaſtrum veſica ænea plena oleo laurino calido, vel oleo cōmuni, vt emplaſtrum ſic adductum, vel in profundum melius operetur.

Lumbis, & pudendis ſuperponatur, renum, & veſicæ diſtemperantiam emendat, ſi fuerit ex frigiditate, quia calefacit. Si fuerit vitio lapidis, præcedat tamen vſus ſaxifragiæ decoctionis. Inflammationibus, dolori matricis ſubuenit, ſi dolor ſit ex ventoſitate, vel frigiditate ſuperpoſitum, vel ſuppoſitum inde factum oleo viol. inuncto ſuperponatur, fomentetur tamen prius mulier cum decoctione centri galli, vel pulegij. Arthreticis, & podagricis ex frigida cauſa ſuperpoſitum, loco prius inuncto cū calido vnguento. Febribus typicis videlicet, ideſt interpolatis, ſcilicet in quotidiana de phlegmate naturali, vel aceroſo, vel vitreo ſupe ralutam inductū ceratum, ſi materia quotidiana in ſtomacho fuerit, conſumit. Vel ſuperpoſitum ſpleni, ſi materia ibi fuerit.

Canis rabidi morſui ſubuenit, & ſerpentum; lauetur morſura cū ſucco mentæ, & ceroneum diſtemperatum cum eodē ſucco in vulnere ponatur; recipit enim quædam venenū attrahentia, & expellentia. ℞. picis. pix. cal. eſt, & ſic. virtutem habet attrahendi, & conſumendi ſuperflua. Gummi eſt ca. & ſic. eſt autem pix triplex, ſcilicet pix liquida, pix naturalis, pix cōmunis, qua pinguntur, vel picātur naues. Cum ſimpliciter reperitur. ℞. pic. pix naualis apponenda eſt. Eligenda eſt, quæ nigrior eſt. Cera humida eſt temperata inter ca. & fri. & mollit, & humectat. ponitur hic, vt aliorum ſiccitatem temperet, & remolliendo materiam eam cōſumptioni habiliorem reddat, & etiam aliorum puluerem conglutinet. eligenda eſt purior. confice, vt in antido. inuenitur: pulueriʒentur, quæ pulueriʒari debent, & gummæ reſoluantur, vt ibi dicitur. Nota tamē ſignum decoctionis eſt, diu dum bullit ad ignem de illo proijciatur aliquantulum in aqua frigida; quod extractum ab aqua, ſi brachio nudo ſuperpoſitum prius cohæreat, non eſt coctum, ſi autem, coctum eſt. per v. annos. ſeruatur.

EMplaſtrum oxycroceum dicitur ab oxy græce, latine acetum: oxycroceum, ex aceto, & croco nomē habet. valet præcipue ad fracturas oſſium, & ad membra, quæ dolore aliquo affliguntur. apoſtemata dura in quacumq; parte corporis fuerint, remollit, & diſſoluit. unde antiqui chirurgici Salernitani in fracturis oſſium, & cicatricibus attenuantibus, & tumoribus, nullo alio emplaſtro vtebantur. iij. pars eſt. lib. ij. Rec. croci, picis naualis, colophoniæ, ceræ ana vn. iiij. tereb. chalbani, ammoniaci, myrrhe. oliba. maſt. ana unc. i. & drac. iij. Conficitur ſic. chalbanū,

X

E *ammo. aliquantulum contuſa ponātur in ſufficienti aceto per noctem, & mane mittantur ſuper ignem, & eliquentur, & eliquata per ſaciem colentur, & iterū coquatur, donec pars aceti conſumatur, tunc pix naualis ponatur bene colata liquefacta pice addatur cera, & ea liquefacta ponatur coloph. deinde tere. & facto interuallo ponatur maſtix, & olibanum, & myrrha, cum ſpathula ſemper agitando, ad ultimum cum bene fuerit coctum, in aqua frigida infundatur, & ab aqua extracta manibus exprimatur, ut aqua inde exeat, & ſuper marmor inunctum oleo lau. cum puluere croci malaxetur, & factis magdaleonibus uſui reſeruetur.*

ADDITIO.

Iſtud emplaſtrum eſt multum in vſu, & maxime ſm præſentem deſcr. dicitur autem oxycroceum, ab oxy, ꝙ eſt acetum, & croceum a croco. valet proprie ad fracturam oſſium, & ad dolorem eorum, & ad multa alia, vt
F habetur in tex. Gilbertus Anglicus in capitulo de vulneribus in partibus interioribus habet vnam aliam deſcrip. quæ eſt ſimilis huic. Similiter Bartholomæus in *Crocus.*
proprio antido. habet vnam deſcrip. ſed non eſt ſimilis huic. Nota, quod per crocum intellitur hic crocus orientalis, ſeu communis, qui a vulgo ſafferen dicitur, & ideo quia vt ſępe magno precio venditur, alij aromatarij quātitatem ipſius croci hic requiſitam non apponunt, ſed in parua quantitate, vt ſolum colorari poſſit, & ideo effectus, quos habere debet non facit. Summa medi. eſt res. xj.

PHilanthropos amicus hominis interpretatur, proprie ualet ſtrangurioſis, nephriticis, calculos in renibus, & in ueſica mirabiliter frangit, & fractos expellit. ualet etiam ad duritiem ſplenis, & hepatis, dolori iliorum ſubuenit datum cum ſcrup. i. s. diagri. xij. pars lib. i. eſt.

Rec. folij, ſchœnanthi, cyperi, aſari, eupho. thymi. petro.
G *macedo. ani. milij ſolis, lapidis lyncis ana ſcrup. ij. s. cinna. calamēthi aromatici, polypodij, philiaſidos, melanopi. ſeleniſti. & petro. & ſem. urt. ſem. citri. lithoſpermatis, ſe. bardanæ, baccarum hederæ ana. ſcrup. ij. galan. nardi, ʒedo. beto. phu, meu, ſpara. carda. apij, marathri, erucę, ſinaorobi al. & rub. ana drach. s. garyoph. ʒing. caſiæ lig. pyrethri, coſti, ſpicæ celticæ, myrob. cortic. olibani, leucopip. carpobal. carui, cymini, baccarum lauri, ſileris ana ſcru. i. olei nardini, pulegij, ſambu. muſcellini ana gra. xv. mel. quod ſufficit, datur cum uino calido, Laxatiuum uero cum aqua calida.* *Sum. medi. eſt res ss.*

PHilāthropos dicitur a philiaſidos, ꝙ eſt philipēdula, herba eſt diuretica, valet ad emphraxim ſplenis, & hepatis, ſi oppilatio ſit ex humore frigido, & viſcoſo detur cum aqua decoctionis fœniculi petroſelini, bruſci, aſparagi. Valet etiam ſtranguriosis, nephriticis, & calculoſis, multa. n. recipit diuretica, & lapides frangentia.
H Detur delicatis cum vino decoctionis ſaxifragiæ, & granorum ſolis, dolori iliorum ſubuenit cum ſcrup. ſcammo. & ſcrup. i. euphorbij, præcedat tamen, ſi opus fuerit, clyſter, & vomitus. numquam enim laxatiuum, offerendum eſt alicui vehementer conſtipato, pręcipue iliacis, & colicis; fiat autem ſic. pulueriʒetur ſcammo. & euphorbium in prædicto pondere addito maſtiche ad reprimendum malitiam ſcammoneæ, & gummi arabicum, papa. euphorbium, & admiſto puluere prædictorum philanthropos detur cum calida, & in ipſa acceſſione, vomitu tamen, & clyſteri præcedentibus, vel circa mediam noctem optimus eſt modus dandi. Rec. philiaſidos. ca. & ſic. eſt, diu. herba eſt, in Apulia reperitur. Alio nomine philipendula dicitur. radix eius compenit medicinæ, quæ eligenda eſt non perforata. *Ren.*

Baccarum hederæ, dico ꝙ frigidæ ſunt complexionis, de hedera dubitatur cuius cōplexionis ſit, ſed folia eius, ſpargantur in pauimento domus; inuenitur tamē quoddam gummi eiuſdem arboris, diureticum eſt, vnde valet *Baccarum hederæ.*

ad

ad frangendum lapidem, & inde videtur, quod ſit calida: A dicimus reuera, quòd folia frigidæ complexionis ſunt, ſubtilem tamen habent ſubſtantiam, & diureticam. vnde præcipitur hircum vetuſtiſſimum folijs hederæ nutriri, vt eius ſanguis melius operetur ad frangendum lapidem. Gummi eius aliquantulum eſt calidum, & ſatis diureticum, maxime illius hederæ, quæ ſuæ arbori maturatur; fructus eius diuretici ſunt; in fine autumni colliguntur. diu ſeruatur.

Oleum pulegin. Bardana.

Oleum puleginum ca. eſt, & ſic. diſſoluit, & cõſumit, & qualiter hoc fiat, ſatis notum eſt.

Bardana ca eſt, & ſic. diſſoluit, & conſumit, & extenuat. herba eſt cuius radix competit medicinæ, & præcipue cortex radicis. optimum experimentum contra dolorem arthreticū, podagram, chiragram. radices eius decoquantur in vino, & ex eo locus patiens fomentetur. philanthropos per tres annos ſeruatur.

PHilonium maius, ideſt nouus amicus. tuſſes cum vi- B *no datum, & mulſam emendat, peripneumoniam cum hydromelle ſanguinis ſputum cum ſucco polygoni, indigeſtionem ſtomachi, & vomitum cum poſca, vel hydromelle; dolori hepatis, & ſpleneticis, ac vertiginoſis cum oxymelle ſubuenit: cœliacis cum apozemate pigeni, pleuriticis, iliacis, nephriticis, & cauſis veſicæ cum mulſa, colicis etiam peculiariter medetur. iii. pars eſt lib. i. Recipe leucopiperis, hyoſciami ana drachm. v. opij. drachm. ij. s. caſiæ fiſt. drac. i. s. ſem. apij. drach. i. petroſe. marathri, dauci cretici ana ſcrup. ij. gra. v. croci, ſcrup. s. nardi, pyrethri, zedoariæ, ana gra. xv. alij addunt cinnamo. drac. i. & ſem. euphor. coſti. ana drach. i. mel quod ſufficit. datur in modum fabę ægyptiacæ.*

ADDITIO.

Philonium amicus nouus interpretatur, vel quòd Philon primitus inuenit. reſpicit virtutem, naturalem, & C ſpiritualem. datum cum mulſa emendat tuſſim phlegmaticam, & difficultatem anhelitus; & confert pleuriticis ex phlegmate, & nephriticis, & veſicæ ex frigiditate, & ventoſitate. datum cum hydromelle confert peripneumonicis; & dolori hepatis datum cum ſucco ſanguinariæ confert ſputo ſanguinis. datum cum vino cocto confert indigeſtioni, & ſingultui valde. datum cum oxymelle ſubuenit ſpleneticis. datum colico facit euadere præ cæteris opiatis; eſt etiam ex melioribus rebus in ſedatione fortis doloris apoſtematis renum. Sum. med. eſt res 15.

GAryophyllatum dicitur a garyophyllis, qui ibi intrant. gar. ore retenti ſingultum ſtringunt. cocti, et bulliti in aqua, & bibiti vomitum ſtomachi, & ſubuerſionem mirabiliter reprimunt. valet proprie acide eructantibus, & digeſtionem optime celebrat; pororum oppilationem, & ſpiritualium meatuum aperit, pars viij. eſt lib. i. D

Recip. cinnamo. garyo. zing. liquir. ro. ana drach. ij. & gra. xv. ligni aloes, galan. cardi, nucis myriſticæ, nardi, zedoariæ, viol. ana drach. i. & gra. vij. s. rheubarba. macis, croci, aliptæ, coſti, cyperi, carda. baſilico. aniſi, leuiſtici, eboris ana ſcrup. i. s. gra. iij. s. mellis quod ſufficit. datur poſt prandium ſero cum vi. vel rhodoſtagmate poſt cœnam in modum auellanæ.

ADDITIO.

Garyophyllatum dicitur a garyophyllis. reſpicit proprie ſpiritualia, & virtutem naturalem læſam a frigiditate. datum cum decoctione hyſſopi emendat potenter oppilationes frigidas pectoris, & pulmonis. datum cum ptiſana reparat phthiſicos debilitatos infirmitate. datum cum vino remollitionis croci, reparat cardiacos ex frigiditate, datum cum decoctione gary. compeſcit mirabiliter vomitum, & ſubuerſionem ſtomachi, & acidos ructus. Summa medic. eſt res. 14.

A *HYgija Græca; hygia, ideſt ſaluatrix; Græca dicitur quia a Græcis fuit inuenta. valet proprie ad rheuma gingiuarum, & dolorem dentium fricata ſuper eos, ore ſæpe abluto cum aceto calido, & ſordidas nebulas ab oculis auſert. vi. pars eſt lib. i. Recip. hyoſciami ſeminis drach. ij. opij. drach. ij. & ſcrup. i. coſti. drach. i. & gra. xv. myrrhæ, opopanacis, ſcordei, origani, ana drach. i. & gra. x. ſtyracis calami, galbani, agarici, gentianæ, pigani, ſtœchados, praſii, cardamomi ana ſcrup. ij. s. balſami, nardi, croci, ſchœnanthi, thymiamatis, amo. terebinthinæ, caſiæ ligneæ, mandragoræ, eryngij; radicis roſæ, eupato. eupho. melanopiperis, leuiſtici, dauci, fœni. trifolij, ſem. ana ſcrup. ij. mel quod ſufficit. datur cum vino calido in modum auel.* Sum. medi. eſt res 13.

ADDITIO.

Hygija ſaluatrix interpretatur, Græca, quia a Græcis B inuenta fuit, proprie ſiſtit rheuma frigidum, data cum decoctione olibani ſiſtit fluxum rheumatis ad gingiuas, & dentes; vnde ſi dentes fricentur cum ea, & etiam ſi ſuper emplaſtretur, confert dolori ipſorum, oculorum, faucium, & ſuperciliorum diſſoluta in aqua euphragiæ, & iniecta poſt fomentationem cum mollitiuis. abſtergit nebulas ſordidas ab oculis. Tenta in ore, & gargarizata cum decoctione balauſtię, confert ſynanchiæ rheumaticæ. data cum olibano, & tragacantho opitulatur aſthmaticis, tuſſientibus, & phthiſicis ex rheumate. data cum decoctione ficuū, paſſularum, & liquiritiæ mundificat pleuriticos. data cum decoctione mentæ, & maſticis curat dolorem ſtomachi, & vomitum, & faſtidium ex frigiditate. data cum vino decoctionis capparis auxiliatur ſpleneticis. data cum decoctione aſari, & ſchœnanthi confert hydropicis. data cum decoctione diureticorum medetur nephriticis. data cum decoctione aſari, & coſti conſumit humores frigidos, & viſcoſos cauſantes nephreſim, & colicam. bibita cum vino com- C peſcit cruciatus podagricorum confeſtim, prouocando ſudorem. data cum vino præſeruat à nocumento aquæ corruptæ.

HYdrocopion olympiacum, hydrocopion, ideſt potus contra rigorem: olympiacum ab auctore dictum. confert proprie quotidianarijs, & quartanarijs, & non tertianæ. ſudores etiam in diebus criticis prouocat ante horam acceſſionis ad modum auellanæ cum tepida data. vi. pars eſt. lib. i.

Recip. cinnamo. drach. iij. & ſcrup. i. & gra. xvi. croci drac. ij. & ſcrup. ij. nardi, myrrhæ, olib. opij, mandragoræ, macropiperis, aniſi, ameos, ſileris montani, hyoſciami an. drac. i. & ſcrup. ij. & gra. viij. mel quod ſufficit. datur ad modum auellanæ ante horam acceſſionis cum calida.

ADDITIO.

D Hydrocopion, i. potus contra rigores, olympiacum ab olympiaco Imperatore. virtutem proprie reſpicit naturalem læſam ab humiditatibus frigidis. vnde datum cum ab aqua calida ante horam acceſſionis amputat quartanam ex melancholia naturali, & quotidianam, niſi ſit ex phlegmate ſalſo, diſtemperatum cum aqua calida; & temporibus, & extremitatibus inunctis in die critico alleuiat valde febricitantes, prouocando ſudorem. datum cum ſucco plantaginis ſiſtit mictum ſanguinis. Sum. med. eſt res. 14.

IVſtinum dicitur, quia a Iuſtino Imperatore primo fuit inuentum. præcipue datur calculoſis, & patientibus dolorem ilij, valet ſtranguriæ, & dyſuriæ, & his qui mingunt mucos. vi. pars eſt lib. ij. Sum. medi. eſt res 15.

Recip. cinnam. folij, coſti, nardi caſiæ, ariſto. lon. & ro. helenij, hyſſopi, puleg. arthemiſiæ, pentaphylli, leucopip. orobi, petroſel. leuiſtici, oxilatri, vrt. ſem. gra. folis, ſaxifr. iuniperi, aſparagi, ſe. ſileris, apij, anethi, pigani, ſe. fenicul.

aniſi, baccarum lauri ana drac.i.s. mel quod ſufficit. detur cũ vino in quo coctum fuerit milium ſolis, vel ſaxifragia.

IVſtinũ medicina eſt diuretica. valet contra dolorem renum ex frigida cauſa cum vino calido, vel frigido ieiuno ſtomacho; calefacit enim, & diſſoluit humores frigidos, & purgat per vrinam, calculos frangit, & arenam expellit datum cum vino decoctionis ſaxifragiæ, granorum ſolis, lapidis lyncis. Contra ſtrangurioſos, & dyſurioſos reſolutum cum oleo muſcellino, vel communi; facto tamen emplaſtro circa pectinem, vel virgam; vel melius, iſtud totum colletur per pannum, colatum per ſyringam inijciatur. ſecundum doctrinam aliorum conficitur cum melle roſo; & melius eſt, ſi ſit mel caſtanearum amararum, quia diureticum, & melius eſt ſi cum eo conficiatur in hac, & in ſimilibus medicinis. ponitur autem in tali proportione pro lib.i. pulueris appone.iij. mellis: per.iij. annos ſeruatur in multa efficacia.

CAtharticum imperiale, id eſt laxatiuum pro imperatoribus, factum, & pro alijs delicatis hominibus ducit enim ſine læſione, & præcipue confert pinguibus hominibus, qui ſemper ſunt conſtipati, valet multum iliosis, iuuat eos, qui ex ventoſitate ſtomachi, & inteſtinorum laborant. medietas lib.ij. Recip. diagridij, zuccb. ana drach.iiij. cinnamo. nardi, ſaxifragiæ, polypodij, ana drac. ij. myrob. citri. hermodactyl. ana drach.iiij. gar. zing. melanopiperis, macropiperis, cardam. amomi, ana drac.i.s. mel quod ſufficit, ſumatur cum vino calido, vel aqua calida mane, & ſero.

Sum. medi. eſt res 16.

CAtharticum imperiale. Catharticum interpretatur laxatiuum, Imperiale propter ſuam dignitatem. Optime caput purgat in laxando: recipit enim quædam violenta, quæ optime purgant, extrema ſubtilitate ſui ſumi; non inuenit cohærentiam niſi in extremis, vnde magis purgat remota quam propinqua; debet autem exhiberi ad purgandum caput cum pilulis; fiant autem ad receptioné cathartici, & conficiantur cum ſucco abſynthij, & dentur in ſero, ſed parum ſuperdormiat, qui eas ſuſcipit, tres, vel iiij. horas, deinde excitandus eſt. Os beneolens facit. Fœtor oris fit, aut vitio putridorum humorum à cerebro deſtillantium, aut vitio ſpiritualium, aut vitio ſtomachi. ſi fœtor oris ſit à cerebro, detur in pilulis, facta purgatione, dentur alia opiata, poſtmodum localia fiant remedia circa os, & gingiuas. ſi ſit vitio ſpiritualium parũ, aut nil valet. Si ſit vitio ſtomachi, detur more electarij cum aqua calida, præcedente tamen vſu oxymellis ſcillitici, vel de raphano. vtramque choleram purgat ſecundario phlegma, principaliter melancholiam. Sciendum ideo, quòd cholericis extenuatis, & ſi cholera multum fuerit intenſa in tempore calido non debet dari, neque febricitantibus. datur autem alijs ad præſeruationẽ competenter, vere cholericis cum aqua decoctionis prunorum, violarum, ſeminis citruli, melonis, cucumeris, & cucurbitæ; phlegmaticis cum aqua decoctionis polypodij; melancholicis cum aqua decoctionis ſenæ. ſi etiam ſtomachum humidum purgare volueris, & maxime ab extremis partibus, cum hermodactylis competenter acuatur. Nota quod catharticum imperiale, aliquando fit ſimpliciter, aliquando acutum; ſimpliciter, quando tantum in eo ponitur ſcammonea, quantum eius receptio exigit, & tunc ter, vel quater ducit. Acutum fit cum magis de diagridio additur, acuitur autem competenter, ſi cathartici imperialis, drachm.i. cum.s. de ſcammonea miſceatur, electario adhuc exiſtente calido, etiam poteſt confici ſecundum doctrinam aliorum, per duos ann ſerua. Et nota, quod vetus catharticum melius eſt nouo.

LIthontripon pertundens lapidem interpretatur. hoc proprie lapidem frangit, & expellit; ſi in renib. vel veſica fuerit, hac medicina vtẽtes. nec dolorem illũ, nec lapidis vitium incurrunt; ſtranguriam, & dyſuriã ſine mora ſoluit. xiiij. pars eſt lib.ij. Recip. nardi, zin. xyloa. acori, cinnam. peucedani, meu, melanopiperis, leuco. macropip. ſaxifrag. ana drach.ij.s. opopa. garyophyl. coſti, rheup. liquiri. cyperi, draga. alexandri. chamedryos, apij, aſparagi, baſiliconis, ſemi. vrticæ, ſemi. citri. ana drachm.i. & gra.xv. folij, croci, ſchœnanthi, caſiæ ligneæ, bdellij, maſticis, ſeminis granorum ſolis, petroſelini, ſileris, ſinoni, cardamomi, anethi, ſe. eupho. lapidis lyncis, olei nardini, muſcelli. ana ſcru.i. gra. v. mel quod ſufficit, detur in ſero cum vino calido.

ADDITIO.

Lithontripton; id eſt pertundẽs lapidem. datum cum decoctione diureticorum compeſcit dolorem lumborum, & ſoluit dyſuriam, & ſtranguriam ex humoribus frigidis abſque mora. datum cum decoctione ſaxifragiæ frangit potenter lapidem renum, & veſicæ, & expellit ipſum mirabiliter, & vtentes eo præſeruantur a lapide, & ab iliaca frigida. Summa medicinarum eſt res.xliiij.

MIthridatum, id eſt mater omnium antidotorum, ſiue a Mithridate rege dictum. faciens ad omnes paſsiones capitis, virorum, vel mulierum, ſi fuerint ex frigiditate; maxime melancholicis, & timidis, epilepticis, maniacis, phantaſticis. mirabiliter prodeſt cephalalgicis, hemicranicis, dolorem cilij patientibus, & lachrymantibus oculis: & ad omnia capitis vitia, vel aurium ſubuenit; dentium doloribus, palato, & omnibus vitijs oris, & maxillarum medetur, ſi ſuper locum dolentem ponatur; & iterum ad modum emplaſtri ponatur in temporibus, vnde diſcurſio; ſynanchen ſoluit, apoplecticis cum ceruſa acceptum facit, tuſſientibus, & aſthmaticis, hæmoptoicis, peripneumonicis, & omnibus doloribus, qui intra corpus humanum fiunt: ſuccurrit iliacis, dyſentericis, & lientericis optimum ſi detur cum decoctione balauſtiæ, & extenſionem humorum, tetanos, ſiue ſpaſmos patientes, & paralyticos ſine mora curat; diaphragmati, & hypochondrijs ſubuenit, renibus, & veſicæ opitulatur, calculos frangit, menſtrua prouocat, omniaque vitia matricis excludit, ſclirrhoſim patientibus, & podagricis ſingulare præſidium eſt. præcipue datur contra venena omnia, reprimit venenatos morſus, ſiue rabidi canis, ſeu cuiuſcumque reptilis, impoſitum ſiue bibitum cum magna admiratione emendat, ſi diſtemperatum fuerit, & cũ ſucco mentæ potetur, vel ſuperponatur. Quotidianarijs, & quartanarijs etiam ante horam acceſsionis datum mirifice prodeſt cũ vino tepido. xxviij. pars confecta lib.iij.

Rec. ſtyracis, calami drac.i. & ſcrup.i. gar. nard. xylo. orobi. lentiſci. trag. maſticis, chalbani, gummi cedri, aſphalti, caſſoffei, bdellij, ter. ſiguli, meliloti, ladani, opopa. opij, ſulph. viui, liqui. nitri, hypociſtidos, acaciæ, roſ. chamæ. hypericon, abrotani, pæoniæ, hyſſo. origani, helenij, rami cedri, & daphnidos, ariſt. lon. epithymi, peucedani, centaureæ, roris marini, rad. eryngij; balauſtiæ, cymarum myrthæ, pſidiæ, romei, ſcyllæ, carpo. git, aniſi, hyoſ. cyminum, ſem. cardam. ſeſeleos, teſapei, ameos, ſinoni, leuiſtici, ſem. rutæ, ſem. meconis, apij, dauci, ſem. rapæ, macropi. ocymi, amomi ana drachm.i. acori. illaſeos, caſſami, ſilis zuccheraræ; catariaceæ ana ſcrup.ij. balſami, cinn. cro. coſti, ſchœnanthi. zing. folij, terebin. myr. olib. caſiæ, agari. ſpicæ celticæ, rheupon. ireos. aſari, dictami, praſij, interioris col. ſtœchados. arthemiſiæ, calamen. ſilphij, ſcordij, chamæpi. leucopi. melanopi. ocymi, petroſelini, ſem. anagodam, malabatri, carda. pentaphylli ana ſcrup.i. daphnococci. iii. partem, ſcru.i. & gra.vij. vini vetuſtiſsimi vn.i. mel quod ſufficit. datur in ſero in modum auellanæ cum vino, in quo cocta ſit ſaluia non febricitantibus, & febricitantibus cum aqua tepida.

MIthridatum magnum, id eſt mater omnium antidotorum ab inuentore ſic dictum. Magnum additum eſt propter magnam efficaciam, & ad differentiam

ſerentiam minoris, opiata eſt. Facit ad omnes paſſiones virorum, ac mulierum; factas ſcilicet ex frigida cauſa, & ad omnia, quæ ſubducuntur, datum cum vino ieiuno ſtomacho, vel ad manſionem, i. in ſero, quod melius eſt.

Epilepticis prodeſt, facta confricatione palati cũ hac medicina in ipſa acceſſione, dentibus cum eo apertis, vt phlegma diſſolutum exeat; poſt acceſſionem poteſt exhiberi cum vino.

Maniacis ex melancholia, vel cholera aduſta, prædicto modo.

Phantaſticis. phantaſtica paſſio dicitur, quãdo aliquis in ſomno diuerſas phantaſias, & terribiles imaginationes videt, vnde aliquando à ſomno excitatur; quod habet fieri ex fumo melancholico inficiente cerebrum; datur eis prædicto modo.

Timidis mirabiliter prodeſt. datur his, vt prædictis: timiditas fit ex fumo melancholico in capſula cordis exiſtente, & conſtringente ipſam, & ex eodem inficiente cerebrum.

Cephalalgicis, hemicraneæ, & ad dolorem cilij, & ſupercilij factum ex rheumate, datum cum vino decoctionis nucis muſc. purgetur tamen prius caput cum pilulis aureis, vel hiera picra.

Oculis lachrymantibus, & ad omnia vitia capitis, cũ vino decoctionis olibani, vel, quod melius eſt, fiant pilulæ de puluere olibani, & mithridato, ſi etiam fluxus lachrymarum fit ex abundantia habitus propter incontinentiam, valet datum præcedente purgatione capitis.

Dolentibus dentibus magis valet, vt hæc opiata reſoluta cũ ſucco mentæ. Et inuncto interius, & exterius palato, & omnibus vitijs mãmillarum, ſi dolor ſit ex rheumate, datur cum vino decoctionis olibani. Fit etiã gargariſmus ex violis coctis, & zingib. in careno. hoc etiam valet contra dolorem dentium.

Synanchen diſſoluit in principio, nondum apoſtemate confirmato. fit etiam prius minutio de vena cephalica, vel de venis ſub lingua. poſt detur olibani decoctio cum mithridato. fiat etiam prædictus gargariſmus, ſed cum aceto.

Apoplexiam cum ceruſa acceptum; ideo prohibetur ne cum ceruſa detur, quia poſſet occidere, ſed in minori apoplexia poteſt inde palatum fricari, & membra exterius vngi.

Tuſſientibus, & aſthmaticis ex cauſa rheumatica laborantibus valet prædicto modo. ſi vero fuerit aſthma ex ſiccitate, vel viſcoſitate humoris, non valet.

Hæmoptoicis, id eſt ſanguinem excreantibus. Nota ſi ſanguis ſcreatus veniat à ſtomacho, vel nutritiuis, vel ſpiritualibus non debet dari, quia in ſtomacho receptum propter ſpecies calidas augmentaretur fluxus ſanguinis. valet autem ſi fiat hæmoptoica vitio cerebri cum vino decoctionis olibani exhibitum, tunc enim ſola fumoſitas illius, & præcipue opij cerebrum petit, quæ conſtringit, & fluxum ſanguinis prohibet.

Peripneumonicis. non in principio, ſed poſt. xiiij. dies rupto apoſtemate, & conuerſo in ſaniem, detur his cum puluere myrrhæ, vel gentianæ ad mundificationem ſaniei, ne fiat tranſitus in empyema.

Cęliacis. cœliaca paſſio dicitur fluxus ventris factus vitio ſtomachi, à cęlia, quod eſt venter. eſt autem ſummum remedium, tã in his, quam in lientericis hæc opiata data cum vino. præcedat tamen purgatio iſta interiora colocynthidis, polypodium, agaricum, ſchœnanthum bulliant in aqua, & colatura detur ad purgationem.

Dyſentericis nullo modo medetur, vt quidam dicunt.

Contra extenſionem neruorum. Extenſio neruorum dicitur eorum cõtractio ex humoribus eos replentibus, vt in ſpaſmo de repletione, vel ex eorum relaxatione, vt in paralyſi. valet itaque hęc opiata data contra vtramque cum vino decoctionis ſaluiæ, & caſtorei. reſoluatur etiã mithridatum cum muſcelęon, &, calefiat in teſta ad ignem, & pars patiens inungatur.

Contra teneſmum ex phlegmate viſcoſo, & mucilaginoſo in oleo ad ignem reſoluto intingatur bombax, & ponatur, ad hoc etiam multum valet theriaca paralyticis, vt diximus.

Hydropicis, & in diaphragmate, & hypochõdrijs patientibus ex frigida cauſa prædicto modo detur. renibus, & veſicæ parti dolenti cataplaſmatum valet.

Calculos frangit cum vino decoctionis ſaxifragiæ, & granorum ſolis, menſtrua prouocat facto inde ſuppoſitorio, vt diximus patienti teneſmum.

Arthriticis, iſchiaticis, podagricis, interius, receptum, & inunctum.

Venena omnia expellit. ad hoc præcipue valet mithridatum, Recipit enim multa venenum attrahentia, & expellentia, vnde à quibuſdam ſolet dari cum toxico in pilulis contra venenum. Tantum probatur ſicut theriaca. hoc autem in principio cum nouiter eſt factum, faciendum eſt, quia poſt quam inueteratum eſt, non habet tantam efficaciam ad illud. Quidam cum mithridato theriacam ſophiſticant ſic duas partes mithridati bene incorporant cum tertia theriacæ, poſt probant prædicto modo, & efficaciam theriacæ inueniunt: in principio tamen antequã paſſio ſit inueterata, detur prædictis ſic. pul uis dictami, gentianæ, ariſt. rotundæ. cõmiſceantur cum mithridato, & cum bene incorporatum eſt, da cum vino decoctionis mentæ. ſuperponantur etiam morſuræ. *Nota.*

Quotidianos veros de phlegmate naturali, & nothos, non tamen de ſalſo phlegmate, ſed vitreo, vel acetoſo, quartanam veram liberat, ſi ſit de melancholia naturali, de innaturali non. debet autem dari præcedente purgatione ante acceſſionem cum vino, ſi fuerit hyems cum aqua æſtate, præcedente tamen purgatione. Hemitritęicis nullo modo exhibendum eſt. contra incertas paſſiones etiam valet, ſed de meo conſilio non detur: quoniam propter ignorantiam quomodo curas? Rec. orobi lentiſci. i. laccæ quæ calida eſt, & ſicca, conſtringit, & conſumit ex ſua glutinoſitate, quod patet quia ex eo fit optimum glutinũ. ponitur hic ad prohibendum fluxum rheumaticum. lacca eſt gummi arboris in india naſcentis eligenda eſt clarior, & purior diu poteſt ſeruari. *Lacca.*

Gummi cedri cal. eſt, & ſic. diureticum, contra vitia renum, & veſicę ponitur hic, diſſoluit, & conſumit. gummi eſt arboris, quæ cedrus dicitur, apud nos non habetur, vnde pro eo ponitur gummi abietis. Offei. i. gummi hederæ cal. & ſic. diſſoluit, & eſt diuretica, vnde potenter diſſoluit lapidem. eligendum eſt clarius, & purius, & rotundum ad modum gummi arboris, bonum eſt, & quod inuenitur in hedera arbori innexa, per triennium durat gummi hederæ ſumptum interius in quantitate. ſcrup. ij. bonum eſt contra dolorem ſtomachi, qui ſæpe accidit mulieribus. probatum. *Gu. cedri.* *Offei.*

Terra figuli. i. ſigillata, de qua ſuperius dictum eſt. *Terra figuli.*

Melilotum cal. & ſi. eſt, herba eſt diuretica. in Apulia, & etiam in noſtris regionibus inuenitur, ſemen producit ad modum fęniculi, & dicitur corona regia; valet contra vitia renum, & matricis, & ideo ponitur hic ſemen medicinæ competit, bonum eſt, & in viſcellis, & ſalſamentis. per triennium ſeruatur. *Melilotum.*

Ladanum. ca. eſt, & ſic. conſumit, calefacit, & confortat ex aromaticitate. Ladanum gummi eſt arboris, vt quibuſdam placet, de rore conficitur, qui cadit ſuper quãdam herbam in quadam parte Gręcię, ruſtici enim illius terræ cum longis corrigijs percutiunt aera repertis vicibus, à quibus rorem inuiſcatum in aliquo vaſe exprimunt, & ſic ladanum operantur; ſed vix hodie purum inuenitur ladanũ, propter impuritates, quæ ei admiſcentur. purum eſſet valde aromaticum, & optimum. per x. annos ſeruatur. *Ladanum.*

Hypericum. herba eſt perforata, vel ſancti Ioannis dicitur, ca. eſt, & ſic. & diuretica in tempore productionis florum colligitur, in loco vmbroſo ponitur. per annum ſeruatur. flores, & folia abiectis ſtipitibus tantum, ſunt medicinalia. *Hypericum.*

Helenium cal. & ſic. & diureticum, ſtomachum confortat, venenum expellit. Nota aliud eſt helenium, & aliud eſt lenias. lenias. n. eſt auripigmentũ. Helenium vero, *Helenium.*

enula dicitur, eius radix medicinæ competit, & non herba radix in principio æſtatis colligitur, Soli exiccatur. per ij. annos ſeruatur.

Rami cedri. Rami cedri, cali. & ſic. ſunt. ſoluunt, conſumunt, confortant aromaticitate ſua. Rami cedri, vt verum dicam, ſcilicet ſunt rami illius arboris; quorum loco apothecarij ponunt ſabinam: ſcilicet, & flores, & folia, abiectis ſtipitibus.

Centaurea. Centaurea ca. & ſic. diſſoluit, & conſumit ſupperfluos humores. herba eſt diuretica, & amara ad modum fellis; vnde alio nomine fel terræ dicitur. Eſt autem duplex maior. & minor. in receptionibus maior debet poni, quæ facit flores ad modum hyperici, cum flores producit, debet colligi, flores, & folia ſiccãtur, & in medicina ponuntur ſine ſtipitibus. per annum ſeruatur.

Romei. Romei. i. raphani cal. eſt, & ſic. diureticum, digerit, diſſoluit, & conſumit; radix competit medicinæ, quæ in autumno collecta, & exiccata per biennium ſeruatur. ponitur hic ad diſſoluendum craſſos humores, & cum ponitur in medicinis, interior ſubſtantia debet abijci.

Cardamũ. Cardamum. i. ſinapis alba. ca. eſt, & ſic. diureticum, & diaphore. diſſoluit, & cõſumit. per biennium ſeruatur. hic ponitur propter notas cauſas.

Lappa. Lappa inuerſa producit quædam, quæ ſi capillis inhęrent vix poſſunt ſeparari, quæ in folliculis ſpinoſis ſicut caſtaneæ concluduntur. Sciendum eſt, quòd lappa inuerſa, & bardana non ſunt idem, vt quibuſdam placet, ſed diuerſæ herbæ ſunt.

Cyclamen. Cyclamen, panis porcinus, malum terræ, caſſamus idem eſt, ca. eſt, & ſic. diſſoluit, conſumit, & trahit. herba eſt producens florem ſimilem violæ, radix medicinalis eſt circa finem autumni colligitur, in quatuor partes finditur cum filo, ſuſpenditur in vmbra, vel ad ſolem. deſiccata per tres annos ſeruatur. cum autem ponitur in medicinis, ſuperficietenus radatur. Tenta de malo terræ foramen fiſtulæ ſtrictum, multum elargat.

Nixacar. Nixacar. i. flos agni caſti ca. eſt, & ſic. diſſoluit ſperma, & conſumit, vnde libidinem mortificat. arbor eſt, cuius flores medicinæ competunt. in autumno colliguntur. per annum ſeruantur.

Cartarice. Cartarice, ideſt cornu ceruinum. frig. eſt, & ſic. conſtringit membra diſſoluta, amaritudinem habet, vnde lumbricos necat. cum autem ponitur in medicina, raſura ſuperficialis abijciatur, reliqua ſubſtantia eſt limanda; nec tamen vſq; ad medullam. limatura ponderetur cum in medicina ponitur.

Libani. Libani, ideſt olibani ca. eſt, & ſic. cõfortat, conſtringit, ponitur hic propter rheumaticum fluxum. Olibanum duplex eſt craſſum, & minutum, craſſum thus maſculinum dicitur, minutum fęmininum; cum ſimpliciter inuenitur olibanum, craſſum debet poni. diu ſeruatur.

Sthœchados. Stęchados ca. eſt, & ſic. & diureticũ, herba eſt quę alio nomine dicitur barba Iouis. in tempore productionis florum colligitur, & in vmbroſo loco ſer. & ſic flor. ſine ſtipitibus in medicinis ponuntur, per annum ſeruatur.

Scordeon. Scordion. ca. eſt, & ſic. attrahit, & diſſoluit, & cõſumit venenum. allium agreſte dicitur. eſt allium agreſte, & domeſticum, agreſte ſecundum radices magis competit vſui medicinæ; domeſticum magis competit vſui quam medicinæ. ſecundum flores competit medicinæ. Scordeon cum florem producit debet colligi, & in vmbroſo loco deſiccari. per annum ſeruatur.

Symphytũ. Symphytum ca. & ſic. eſt, conſumit, & expellit venenum. herba eſt, cuius radix ponitur in medicinis eligenda eſt ſecundum doctrinam aliarum radicum. per ij. annos ſeruatur, ſed nouarum plus valet.

Chamæpitys. Chamæpitys ca. eſt, & ſic. & diureticum, & mundificatiuum idem eſt, quod quercula maior. Chamædryos quercula minor dicitur. in fine Veris cum flores producit, debet colligi, abiectis ſtipitibus, flores folia in medicinis ponuntur, herba ipſa in vmbra deſiccata per annum poteſt ſeruari in multa efficacia. Conficitur ſecundum doctrinam aliarum opiatarum, ſed melius eſt, ſi cum melle ruſo conficiatur. per x. annos ſeruatur in multa efficacia. Alij dicunt, quod quanto vetuſtior, tanto melior.

ADDITIO.

Mithridatum autem ſecundum intentionem compoſitoris eſt mater omnium antidotorum. Gilbertus Anglicus cap. de dyſenteria inteſtinalis, vel hepatica dixit mithridatum. i. mater omniũ antidotorũ, vel a Mithridate rege dictum. ſine dubio mithridatum eſt confectio magna, ſicut theriaca à Mithridate rege Ponti inuentore dicta. nam cum Mithridates rex Ponti Boſphoro vrbe a Pompeio, ac Romanis obſeſſus eſſet, iam de ipſo deſperans venenum vxoribus, pellicibus, ac filijs, potandum, dedit; quod cum, & ipſe nouiſſime ſumpſiſſet, beneficio medicaminum, quibus vitalia ſua præmunierat, nequaquam mori poterat, proinde tandem Gallo cuidam militi, qui iam muro defoſſato intrauerat vrbem, iugulum præbuit, ſicq; vitam finiuit. Aui. in v. can. habet vnam aliam deſcriptionem, quam dicit eſſe deſcriptionem communem, ſed nõ eſt eadem cum iſta. verum eſt, quòd ſunt ex hominibus, qui faciunt ipſum mithridatum ſecundum præſentem deſcriptionem, quæ eſt Nicolai, & ſunt ex hominibus, qui faciunt ipſum ſecundum Auicen. & ideo deſcriptionem Auicen. hic deſcribam.

Deſcriptio vera Mithridati. Aui. quod Rex Mithridates conſtitui primo fecit, & quo ipſe ad euitandum venenorum inſidias vſus eſt. Rec. myrrhę, croci, agarici, zing. cinnamomi. drag. i. vitrioli. ſeu zeza. ſeu chalcanthi, quę idẽ ſunt ana dr. x ſpicæ, olibani, alſeis, & eſt naſturtium babilonicum, ſchęnanthi, xylobalſami, ſtœchados, ſeſeleos. i. ſileris montani, coſti, chamæpytios. chalbani, nebeſet. i. terebinthinæ, macropiperis. i. piperis longi, ſucci barbæ hircinæ. i. hypocyſtidos, caſtorei, folij indi, ſtyracis, opopanacis ana vnc viij. caſiæ, leucopiperis. i. piperis albi, melanopiperis. i. piperis nigri, hermodactylorum, folij ſcordeon. i. dentium cæparum, allij ſylueſtris. dauc. i. ſe. paſtinacæ ſylueſtris, meliloti, gentianæ, olei balſami, carpobalſami i. ſeminis balſami, trochiſcorum cokion, bdellij ana drac. 7. rutæ. drac. ij ammoniaci, ſpicæ Romanæ, maſticis. gummi i. gummi arabici, petroſelini ideſt ſem. petroſelini, corduniem. i. carui agreſtis, ſe. fœniculi. ana drach. v. meu, aniſi, acori, ſagapeni, aſari, ana drac. ij. opij, roſarum rub. pulegij ana drach. v. phu. i. valerianæ, acacię, vmbilic. leinci, ſemi. hyperici, ana drach. iiij. & s. vini odoriferi antiqui, in quo infundantur ea quæ oportet infundi, mellis deſpumati, quod ſufficit, miſceantur, & ſeruentur, & adminiſtrentur poſt ſex menſes, & ſit doſis ſicut auellana, ideſt aureus vnus cum eo, quod eſt conueniens de potibus.

Deſcriptio trochiſcorum cokion mithridatum ingredientium hæc eſt. Rec. paſſularum rub. enucleatarum, drach. iiij. gluminis albotin. i. terebinthinæ. dr. xxiiij. ſchęnanthi, myrrhæ ana drach. xij. cinnamomi, bdellij ſubalbidi, blactæ bizantiæ, ſpicæ romanę, caſiæ meliloti, cyperi, baccarum lauri, ana drachm. iij. calami aromatici drach. viij. croci. dra i. bituminis iudaici. i. aſphalti. drac. ij. s. liquefienda in vino veteri ponantur, donec liquida fiant; alia autem omnia trita, & cribellata cum eis coniungantur, & cum melle deſpumato quantum ſufficit, conmiſceantur, & fiant trochiſci.

Pro verificatione deſcriptionis ſupradicti mithridati eſt aduertendum, quòd præfata deſcrip. eſt deſcriptio mithridati poſita ab Auic. in v. can. ſumma prima tractatu primo; quæ quidem cæteris mithridati deſcriptionibus ab auctoribus poſitis completior reperitur; verum in deſcriptione hic poſita nõ ponitur poſt caſtorei melakion, ſicut ponitur ab Auic. & hoc ideo quia melakion eſt nomen prouinciæ ita vt ſenſus caſtorei melakion, i. caſtorei de illo loco, vel de illa prouincia, quoniã Raſ. viij. Almanſoris capitulo primo, & Albucaſ. quarta particula Alzarauij, & Ioannes Serapio ſeptimo breuiarij Haly abbas in regali diſpoſitione decima practicæ in eorum mithridati deſcriptionibus, loco melakion nihil ponunt. Præterea Ioannes Serapio loco iã allegato enumerando medicinas

dicinas mithridati dicit, quòd Summa medicinarum eſt 56 exceptis melle, & vino, & ſi melahion eſſet aliqua medicina mithridatum ingrediens præter alias poſitas ab Aui. Summa medicinarũ eſſet 70 ex quo patet, quod falſa eſt expoſitio trãſlatoris Auicennæ expouentis melahion, ideſt opij, quoniam poſtea prope finem deſcripti: ponitur opium, palam eſt namque, quod in vna deſcriptione non debet poni idem bis ſub diuerſo pondere.

Pro verificatione trochiſcorum cohion ab Auic. loco ſuſpraſcripto deſcriptorum, eſt aduertendum quod prædicti trochiſci cohion taliter ab Auic. vocati à Raſ. viij. Almanſoris vocantur medicamen de ſuſio. & in deſcribendo dictos trochiſcos vocatur theriaca de ſuſio ab Albucaſi ſimiliter vocantur medicamen de ſuſio, à Serapione vero. viij. breuiarij, & à Conſtantino x pantegni vocantur trochiſci cohion, ab Haly abbate in regali diſpoſitione x. practicæ vocantur trochiſci meſrumoſerſi. Et quamuis, vt dictum eſt à diuerſis auctoribus diuerſimode vocentur, non tamen multum differunt. Completior tamen deſcriptio eſt illa quam ſcripſit Aui.

Errores qui in mithridati cõſtructione communiter committuntur ſunt tres, quorum primus eſt q in ipſo non ponitur terebinthina, ſed ponitur reſina laricis, quæ notabiliter differt à terebinthina, prout melius infra dicetur in theriaca. Secundus error eſt, quòd in mithridati conſtructione non ponitur balſamum, ſed aliqui ponunt oleum balſaminum, quod fit artificialiter. Alij ponunt oleum laurinum, vt Montiſpeſſulanenſes. Tertius error, qui in mithridati conſtructione committitur eſt, quod in ipſo ponitur plus de melle quam debeat poni, nã Haly abbas vult pro qualibet libra mellis debere poni quatuor vncias ſpecierum, & tamen communiter non ponuntur niſi duæ, vel ad plus tres vnciæ. Summa medicinarum mithridati deſcriptione Nicolai, eſt res centum, & quinque. Sed ſumma medicinarum mithridati ab Auicenna deſcripto eſt res. lviij. numerando vinum, & mel.

MVſaennea. Muſaa peritiſſimo philoſopho inuenta, faciens ad omnes acceſſiones periodicæ febris, id eſt quotidianæ, tertianæ, quartanæ, ſi ante horam acceſſionis in modum auellanæ cum vino calido detur, & acutarum febrium anguſtias tollit. tamen cum dederis, conſidera virtutes eorum, qui patiuntur, quia ſtatim medelam ſentiunt, & etiam ſi cum tepida diſtemperetur, & ex ea in acutis, & peracutis pulſus, & tempora inungantur, & ſi ſudorem prouocat, erit ſignum euaſionis: ſi vero non, mortis, inflationem ſtomachi emendat, ſuſpirioſis, phthiſicis, & his, qui putredinem ſcreãt, ſubuenit, hydropicis, ſpleneticis, & colicis ſubuenit, lapidem in veſica frangit, & his, quibus penitus vrina denegatur. Recip. piperis albi gra. xvij. thuris maſculi, myrrhæ, gentianæ, hyoſcyami, ana drac. vi. opij. drac. iiij. croci drac. iii. minus gra. vij. euphor. ariſt. lon. mandragoræ ana drach. i. & ſcrup. i. mel, quod ſufficit. detur vt ſuperius in laude diximus.

MVſa ennea opiata eſt, ſecundum volũtatem auctorum tale nomen ſortita; ſunt autem diuerſæ muſæ, ſed iſta inter omnes muſas efficacior eſt, facit ad omnes occaſiones prædictarum febrium, ideſt interpolatarum, vt tertianæ, quotidianæ, quartanæ: licet autem hęc opiata dicatur valere ad omnes interpolatas, præcipue tamen valet contra quotidianam rubea contra tertianam mithridatum, & adrianum. Theriaca contra quartanam. Si autem interpolata fuerit de humo. infecto, vel compoſito, vt de phlegmate ſalſo, dentur, opiatæ compoſitæ, vt muſa ennea, & rubea, & ſic ſingula quæque locum teneant, & ſic de cęteris. debet autem muſa proprie dari contra quotidianam, præcipue de phlegmate naturali, vel vitreo ante horam acceſſionis, ſed præcedat purgatio ſi opus fuerit. fiat decoctio calidarum herbarum in

A aqua. & patiens fumum recipiat bene coopertus vndiq;, & ibi. offeratur muſa cum tepida. Acutarum febrium anguſtias tollit, hoc non laudo, dum Pater meus ita faciebat in acuta febre, volens certificari de vita, vel morte, vngebat corpus febrientis præcipue venas pulſatiles, & circa brachia, & tẽpora & in die critico. ſi ex tali inunctione ſudorem videret prouocari, euaſurum iudicabat, ſi non; moriem. Ita dico, ſi prius non conſueuerat ſudare, quia tunc non eſſet certum ſignum. Inflationem ſtomachi emendat ex frigidis hu. vel ex ventoſitate, detur cum vino calido præcedente vſu. oxymellis, & purgatione, ſi opus fuerit. Suſpirioſis ſi ſuſpirium fuerit ex ſiccitate, non detur, ſi ex frigidis humoribus, & pręcipue ex cauſa rheumatica, detur cum vino decoctionis olibani; pectus tamen prius inungatur dialthæa, vel butyro, vt relata materia obedientior ſit conſumptione. Phthiſicis, & his qui putredinem, ideſt ſaniem expuunt, ſubuenit, pus excreantes dicũtur empyici, qui putrediné excreant B ex apoſtemate, vel à vulnere præcedente, his confert muſa ad ſaniei mundificationem, & vlceris conſolidationé, cum aqua decoctionis myrrhæ, vel fiant pilulæ ex puluere myrrhæ, & muſa, & dentur; Spleneticis, hydropicis parum proficit, poteſt tamen dari cum aliquo diuretico. Colicis proficit, ſi fuerit ex cholera colica paſſio; non valet, ſi fiat ex humore frigido, vel ventoſitate; prodeſt per os data; & clyſterizata. Nota tamen, quod ſi colica fuerit ex rheumatica cauſa, ſicut ſæpe accidit, danda eſt cum vino decoctionis olibani. ſi vero ſit ex frigidis humoribus, detur cum vino decoctionis garyophyllata muſ. fiat talis clyſter, mercurialia, & ſenationes bulliant in aqua ſalſa, & dulci, colaturę addatur mel, & oleũ, & muſa intus reſoluta iniiciatur per clyſterem. Lapidem in veſica frangit, non credo. Vrinam prouocat, vrina quandoque impeditur, & maxime in pueris ex humoribus in collo veſicæ conglobatis, quibus hoc encathiſma optimum eſt. Mercurialis, portulacæ ſiccæ, ſenationes bulliant in aqua ſalſa, & dulci vino, & partes infe- C riores inde fomententur. poſt fomentum fiat cataplaſma pectini, & virgæ de muſa, reſoluta in ſucco ſenationum, & mercurialis aliquantulum calefactis in patella, pectini, & virgæ applicetur. conficitur, vt aliæ opiatæ. per vij. annos ſeruatur. Nota, aloe per ſe puluerizetur, & cribretur; & ſimiliter piper alb. per ſe, ſed puluerizari non poteſt. alia omnia inſimul confice, vt in li. docetur.

MIcleta, i. experta, proprie valet ad hæmorrhoidas, & ad ventris tortionem, & rugitum lienteria & dyſenteria, & optima eſt omni ſolutioni ventris, medietas eſt lib. i. Recip. myrobalanorum citrinorum, indorum, chebulorum, mundatorum aſſatorum, ana drachm. ij. s. naſturtij drachm. s. bellericorum, embli. aſſatorum ana drachm. ij. cymini, aniſi, ameos, carui, marathri, drach. i. s. infuſa in aceto die, ac nocte dimittantur, & aſſata puluerizentur. tunc adde ſpodium, balauſtias. D *ſumac, maſtichem, gummi arab. ana drachm. i. & gra. xv. fricentur omnia cum oleo ro. & temperentur omnia* Summa medicinarum eſt res. 23. *cum myrthino ſyrupo. dentur cum aqua pluuiali mane meridie, & ſero.*

MIcleta opiata eſt plurimum conſtrictiua, facit cõtra hæmorrhoidas, ſcilicet quando fluunt, ſi reſoluitur in aqua roſa. & bombix ibi intincta ſupponatur, valet etiam ad tortionem ventris, & rugitum, ſi rugitus, & tortio fiant de frigidis humo. vel ventoſitate, tunc non valet micleta. ſi fiat ex cholera, vt in dyſenteria, tunc cõfert, vnde ſtatim ſubdit. Lientericis, & dyſentericis: debet tamen aliter, & aliter in lienteria, & dyſenteria exhiberi; præcedente tamen purgatione retinetur cholera, & alij humores operantes fluxum, qui poſtmodum reſumptis viribus impetuoſe fluunt per incontinentiam, & ſic fit nouiſſimus error peior priore. Præcedat itaque talis purgatio in lienteria, polypodium, agaricus, colocynthis & ſchœnanthus bulliant in aqua, & colatura datur

in lienteria, in ſecunda die poſt purgationem detur micleta cum aqua decoctionis maſticis. In dyſenteria ſpecialis fiat dyſenteriorum purgatio. myrobalanorum, citri. vnc. ij. puluerizetur, puluis ponatur in aqua pluuiali, vel roſata per noctem, & colatura in craſtino detur. poſtmodum vero detur micleta reſoluta in ſucco plantaginis fricato cum lapide hæmatiis, vt diximus. delicatis autem, & qui non poſſunt huiuſmodi miſturas accipere, detur in pilulis, ſic gummi arabi. extrahitur in teſta, puluerizetur. ex quo, & micleta fiant pilulæ, & dentur. Nota tamen ſi dyſenteria fuerit vitio ſuperiorum per os dabitur, ſi inferiorum per clyſterem iuuatur. poteſt etiã inde fieri emplaſtrum cum eodem ſucco, addito puluere ro. boli, & modico aceto, lumbis, & pectini applicetur. Conficitur ſic. omnes myrobolani. ſ. eorum cortices, & naſturtium, & cyminum, & marathrum, aniſum, & ameos, & carui aſpergantur aceto; non tamen copioſe, ſed aliquantulum humectentur; ſint ibi per noctem, mane exiccentur in teſta calida, vel alio vaſe exurantur, vt aliquantulum videatur denigrari, nec omnino comburantur, quo facto puluis fiat, & cum oleo confricentur. cætera per ſe puluerizentur. puluis omnium ſimul conficiatur cum ſyrupo myrthino, qui ſic fit. myrtilli aliquantulum coquantur parum in aqua pluuiali. poſt colentur, colaturæ addito zuccharo fiat ſyrupus: ſi tamen haberetur tantum de ſucco myrtillorum, quòd inde fieret ſyrupus, tantum melior eſſet. per iij. an. ſerua. doſis eſt. vnc. i.

Mel roſaceum, quod Græci rhodomel vocant, ſic fit. in x. lib. albiſſimi, & puriſſimi mellis deſpumati, ſucci recentium roſ. lib. i. ponatur in cacabo ad ignem poſito, & cum bullire inceperit, viridum roſarum cum forficibus, vel cultello inciſarum lib. iiij. addantur; & tamdiu bulliant, quod ad ſucci conſumptionem veniat, & dũ bullierit ſemper agitetur, & in fictili vaſe poſito quãdiu magis tenebitur, tanto melius erit. ſtomachum cõfortat, & mundificat; cum frigida confortat, & conſtipat, cum calida mundificat. datur mane, & meridie, & de eo conficitur diamargariton, & garyophyllatum, & rubea trochiſcata. Eodem modo fit mel violatum, quod valet tepide febrientibus; cum tepida corpus humectat, & relaxat. valet ad ſiccitatem pectoris cum tepida.

ADDITIO.

Mel roſarum ſecundum intentionem Nicolai apud Græcos apellatur Rhodomel, quod eſt geleniabin. Meſue in proprio antidota. diſtinctione de conditis habet vnam aliam deſcriptionem, ſed iſta Nicolai eſt illa, qua vtimur. Reſpicit proprie virtutem naturalem. datum cum aqua decoctionis paſſularum, & ficuũ confert tuſſi frigidæ, & ſumere de eo quolibet mane confert catarrho calido. datum cum frigida confortat ſtomachum, & conſtipat. datum ieiuno ſtomacho bene maſticando, cõfert ſtomacho malis humoribus repleto, ſi aqua calida ſuperbibatur. datum cum aqua calida eſt optimum poſt operationem pharmaci. datum tẽpore peſtilentiali prohibet putrefactionem.

Nephrocatharticum, ideſt purgans renes, expertum eſt iliofis, difficultati vrinæ, ſi cum apozemate milij ſolis ſumatur in modum auellanæ, de renibus, & veſica lapidem potenter expellit cum apozemate ſaxifragiæ ſumptum, menſtruis imperat cum decoctione arthemiſię, colli tumorem ſedat cum decoctione coſti. xvi. pars confecta lib. i.

Recip. lapidis lyncis, drach. ij. & gra. xv. croci Orientalis drach. i. & gra. xviij. zingib. euphorbij, myrrhæ, olibani, veſicæ apri, lapidis in hepate, vel in veſica porci inuenti, cymini, hyoſciami, ſeminis macedonici, citri. omnium decem, ana drachm. i. gran. vi. nardi, ſchœnanthi, coſti, pyrethri, caſiæ, rheupontici, praſij, helenij, ſampſuchi, gliconis, roriſmarini, gentianæ, ſaxifragiæ,

E *gummi hederæ, cypreſſi, pilularum, baccarum daphnidis, piperis nigri, & albi, ſeminis rutæ, & iuniperi, omnium ana drach. s. gra. iiij. balauſt. ſtyracis, ſanguinis hirci, ſturci * aſari, acori, phu, meu, ariſto. lon. & rotun. betonicæ, ſiſelidis, dauci, petroſelini: ſemi. erucæ, omnium ana gra. ij. ſem. vrticæ. ſcru. s. & gra. ij. s. ſuc. aſparagi, & bruſci ana gra. v. s. mel quod ſufficit, doſis eius ſit drac. ij. cum vino tepido.* * aſari

ADDITIO.

Nephrocatharticum, ideſt purgans renes. datum cum decoctione milij, eſt expertum iliofis, & difficultati vrinæ. datũ cum decoctione arthemiſiæ imperat mẽſtruis, propinatum cum decoctione coſti ſedat tumorem colli datum ſimiliter cum decoctione ſaxifragiæ expellit lapidem. eius doſis eſt a drach. i. vſque ad drach. ij. Summa medi. eſt res. 52.

F *Oleum roſatum virtutem habet frigidam, & ſtypticam, & ideo ad dolores capitis ex febre, ſeu ex calore ſolis optimũ eſt; ardores autem ex calore, quos ſtomachus plenus gignit ſua ventoſitate in toto, ſeu in parte capitis auſert; doloribus, quandoque in capite toto, vel in parte confert, ſi ex ipſo inungatur caput; confert etiam doloribus exiſtentibus in ſtomacho, ſeu inteſtinis ex acredine humorum miſtum cum maſtice, vnc. ii. & ſufficienti cera in ipſo ſoluta, poſtea locis inunctis, ad eryſipelata eſt vtile, quibus in ſuperfice non apparet, & ad alia huiuſmodi multa, & iſtud oleum ſic fit. In duabus libris olei communis, & ad noſtram doctrinam abluti lib. vna, & media viridium roſarum aliquantulum contuſarum ponantur in olla plena, in caldario pleno aqua ſuſpenſo, & tam diu bulliat, quouſq; ad tertiam partem veniat, quod demum albo panno lini immiſſum torculari exprimatur, & liquor reſeruetur. Eodem modo fit ſambucinum, violaceum, & myrthinum oleum.*
G *Quæ, ſcilicet olea valent in acutis, & peracutis inuncta ſuper hepar, pulſus, tempora, & plantas manuum, & pedum, calorem omnino extinguit.*

ADDITIO.

Iſtud oleum roſatum apud modernos habetur in vſu, verum eſt, quòd ſunt ex omnibus, qui accipiũt foliorum roſarum recentium, &c. comminuunt cum forficulis quantitatem, quam volunt, & ſuperponunt oleum commune, & exponunt Soli per dies quadraginta, deinde adminiſtrant vbi oportet. Circa inſtans cap. de roſis inquit. oleum roſatum ſic fit, quidam decoquunt roſas cũ oleo, & colant, & reſeruant. Alij terunt roſas virides, & ponunt in oleo, & in vaſe vitreo ſoli per quinquaginta dies exponunt, & hoc optimum eſt. Olei roſati confectio.

H *Oleum mandragoratum quod facit ad nimios dolores capitis, et phreneticis, male dormientibus fronti illinitum, & naribus iniectum ſumme opitulatur; pulſibus brachiorum inunctum, & plantis pedum illinitum, quocumque modo vigilijs factis cum omni celeritate ſoporem reddit, Recip. olei lib. ii. ſucc. malorum mandragoræ, drachm. iiij. hyoſciami albi ſuc. vnc. ij. papaueris nigri hortenſis capitum ſuc. vnc. iij. viol. recentium cymarum, ſucci cicutæ ambarum ana vnc. i. opij, ſtyracis ana vnc. s. Conficitur ſic. in oleo omnes ſucci mittantur, & per x. dies ad Solem bene admiſceantur. Vndecimo vero die ad conſumptionem ſuc. coquatur. Cumque coctum fuerit ab igne deponatur, & cum infrigidatum fuerit coletur, & in parte ipſius olei, opiũ, & ſtyrax ſoluti medicaminis ſupermittantur, & bene commiſtum in vaſe reconditum vſui reſeruetur; hoc vero vnguentum contra calefactionem hepatis ſæpe inunctum mirifice valet.*

A D D I T I O.

Oleum mandragoratum dicitur à ſucco mandragoræ, qui intrat in eo. confert valde, ſeu vehementer contra morbos valde calidos, eius tamen narcoticitas eſt reprimenda, vt cum lacte mulieris, vel oleo roſaceo; in eo enim eſt frigiditas, & humiditas intenſa.

Oleum chamæmelinum ſalubre ad feruorem, & dolorē capitis, & ſtomachi, cauſas ex cholera rubea ſine aliquo calore commotas compellit, articuliſque proficit, & alia multa facit. Rec. olei dulcis drach. xviij. florum chamæmeli menſe Iulij collectorum, lib. 5. Conficitur ſic. flores in oleo communi mittantur, & in diebus canicularibus in vitreo vaſe ad Solem ſuſpendatur, & bene obturato, & poſt quadraginta dies in lento loco ponatur, & vſui reſeruetur.

A D D I T I O.

Iſtud oleum dicitur chamæmelinum à flore chamæmeli ex quo fit. calidum eſt temperate, & eſt oleum benedictū, & expertorum iuuamentorum, & reſolutiuum humorum ſuperfluorum, & mitigatiuum dolorum frigidorum, & ſubtiliatiuum humorum ſpiſſorum, & cōfert ei, quem læſit frigus, & alia multa.

Oleum frigidiſſimum viride ſic fit. Recip. olei communis albi, & abluti, lib. iiij. cymarum rubi tenerrimarum, foliorum violarum, vermicularis, cymbalariæ, ſemperuiuæ, ſolatri, foliorum papaueris, hyoſciami, mandragoræ, craſſulæ maioris, portulacæ, lactucæ, berbenæ, omnium ana drach. iij. hæc omnia inſimul bene terantur, & in ſupradicto oleo mittantur per tres dies; poſt tertium vero diem ſupra ignem ponatur, & vſque ad ſpiſſitudinem bulliat, poſtea coletur, deinde in fictili vaſe ponatur ſuper ignem, & bulliat ad ſucci conſumptionem; tunc ab igne deponatur, & dimittatur reſidere, & illud clarius quod ſupernatat colligatur, & vſui reſeruetur. valet in acutis, & peracutis, fronti, & temporibus inunctum, valet, & retro inunctum per dorſum à nucha vſque ad caudam inunctum, & per ventrem ſimiliter, & volæ manuum, & plantæ pedum, eodem modo contra omnem calorem potenter medetur.

A D D I T I O.

Oleum viride frigidiſſimum dicitur ab effectu tale, & à colore, vnde temporibus, & fronti cum eo inunctis valet febribus acutis, etiam calori, & dolori hypochondriorum ex cauſa calida per dorſum à nucha vſque inferius inunctum per ventrem; ſimiliter, & volis manuum, & plantis pedum inunctis, hoc modo mirabiliter, & potenter medetur cōtra omnem calorem immoderatum. Summa medi. eſt res xiiij.

Opopyrum. *Opopyra magna, opopyra dicitur à ſucco, & igne, opos enim Græce, Latinę ſuccus, pyr, id eſt ignis, inde opopyra, id eſt ignitus ſuccus, proprie valet contra guttam, quæ oculum, & linguam, & labium diſtemperat, vt recte ſermonem non proferat, aut non loquatur, peculiariter curat paralyſim oris, & gutturis, & manuum, & pedum, atque crurum, & totius corporis, optime medetur cum vino vbi cocta ſit ſaluia, & caſtoreum, & coſtum in ſero in modum auellanæ. prodeſt tremuloſis cum eadem decoctione bibitum, contractioni neruorum ſubuenit, cum decoctione polypodij, epilepticis, melancholicis, & maniacis, cum decoctione thuris maſculi, auxiliatur tuſſientibus in omnibus doloribus pectoris, & ſtomachi cum decoctione calamenthi, & cymini, hepaticis cum apozemate apij, & eupatorij, ſpleneticis cum decoctione capparis, & abſinthij, pleureticis, cum apozemate hyſſopi, & pulegij, ilioſis cum*

A *decoctione iris, & macedonici, calculoſis cum apozemate ſaxifragiæ, & ocymi. typice febrientibus cum decoctione pigani, naſturcij, pyrethri prodeſt, & ad multas corporis paſſiones facit. quintadecima pars cōfecti lib. ij.*

Rec. opij thebaici drach. ij. ſcrup. i. & gra. iiij. cinnam. garyo. nardi, galangæ, croci, coſti, zedoariæ, zingib. xylobal. rheupō. pyrethri, coralli albi, & rub. tragacan. myrrhæ, caſtorei, opopanacis, piperis ni. alb. & long. ana drachm. ij. & gra. vi. raſuræ eboris, eleliſphaci, herbæ paralyſis, ana drach. i. & gra. xiiij. balſami, muſchi, xyloaloes, ſchænanthi, caſiæ fiſtu. ſtyra. calami. maſticis, confitæ in. chalbani, ſagapeni, plantæ aſſæfœtidæ, meliloti, ariſtol. rotun. draguntea, aſari, helenij, meu, pæoniæ, raphani corticis, peucedani, acori, mandragoræ, betonicæ, gentianæ, chamædryos, pulegij, centaureæ maioris, & minoris, celticæ, abſinthij, proſerpinatæ, blactæ, capillorum ven. ſponſæ Solis, hypericon, vincetoxici, praſij, pigani, milleſolij, cardamomi, calamenthi, carpobalſami, aniſi,
B *ſeminis leuiſtici, hyoſciami, ſeminis lupini, & pollitus, eboris alexandrini, baccarum lauri, marathri, ſileris montani, ana ſcrup. i. gra. xviij. mel quod ſufficit. detur, vt ſuperius diximus.* Summa medicinarū eſt res 97.

Opopyra dicitur ſuccus ignitus. ab opos, quod eſt ſuccus, & pyr, quod eſt ignis. opiata eſt. Valet cōtra guttam. Gutta eſt, vt diximus repercuſſio alicuius membri ex humore influente, ad cuius curationem duo ſunt neceſſaria, conſtrictio fluxus rheumatici, & humorum ſuperfluorum conſumptio. hæc duo facit opopyra, cōſtringit virtute opij, conſumit caliditate ſpecierum, contra quam guttam valeat ipſe docet ſpecialiter. Contra paralyſim linguę, oculi, labij, & totius corporis, cum vino decoctionis ſaluiæ, vel caſtorei pręcedente purgatione cūm pilulis aureis, vel benedicta, vel picra. Nota quando aliqua medicina datur contra aliquod vitium, danda eſt decoctio illius herbæ, vel ſpeciei, quæ valet contra illud, contra paralyſim cum decoctione ſaluiæ, vel caſtorei,
C contra epilepſiam cum decoctione pæoniæ, & ſic de cęteris. Si autem pars paralytica expoſita ſit excepto oculo, fricetur cum opopyra reſoluta in ſucco rutæ calefacto in teſta ad paralyſim linguæ debet interius recipi, & teneri ſub lingua.

Contractioni neruorum ſubuenit, nerui quandoque contrahuntur ex ſpaſmo, qui fit de repletione, quandoque ex ſpaſmo, qui fit ex inanitione, & tunc non valet, quia magis deſiccaret, quando fit ex repletione tunc detur ſic. accipe ſulphur viuum, & euphorbium, & ſcarabæos, qui inueniuntur in balneis, vel inter libros, conterantur, & reſoluantur in oleo muſcellino, & petroſelino, addita opopyra, totum corpus inungatur in balneo, vt ſic febris inducatur. Si vero tale balneum non habeatur, fiat foſſa in ſtabulo in equino fimo, & prædicto modo inunctus cooperiatur fimo. Epil. cum decoctione pæoniæ. Melancholicis, & maniacis detur. ſi ſit melancholia vitio ſanguinis aduſti, vel mania, vel vitio chole-
D ræ aduſtæ, non detur, ſi de melancholia naturali, confert cum vino cal. exhibita. fiat etiam ſacellatio de puluere pulegij, calamenthi, origani, & aliarum herbarum calidarum calefacto in tegula raſo prius capite in occipite, valet tuſſientibus ſi non fiat ex ſiccitate. Si vero fiat ex humore fluxibili, & liquido, detur prius cum vino decoctionis olibani ad conſtringēdum rheuma, poſt tertium vero diem detur cum aqua decoctionis amyli, & penidiarum paſſularum, caricarum, liquiritiæ, & ſucci eius, hyſſopi. detur autem ſic ad inſpiſſationem materiæ, vt ſpiſſata non cedat ſputum impellenti, & ſic facilius educatur. Omnibus pectoris doloribus, & ſtomachi ex frigiditate, vel rheumate, vel ventoſitate cum vino decoctionis pulegij, & calamenthi.

Hepaticis ex frigidit. & oppilatione hepatis patientibus ex frigidis humoribus facta. detur autem eis prius aliquod diureticum per aliquos dies, poſtea detur hæc opopyra cum decoctione apij.

Splenoticis de frigida cauſa. ſi tamen ſplē durum ſit,

prius

prius vngatur relaxãtibus, & mollitiuis, & patiens vtatur aqua multum diuretica, deinde opopyra propinetur cum vino decoctionis capparis. pleureticis valet, in principio non, ſed poſt diem xiiij. cum aqua decoctionis hordei ad maiorem mundificationem ſaniei, ne fiat tranſitus in empyema; vel fiant pilulæ de tragacantho, gummi arabi. & opopyra, & dentur. Et nota, quòd opiata, & maxime opopyra non ſunt danda contra vitia ſpiritualium, niſi cum aliquo lenitiuo adiuncto.

Iliacis non ex cali. ſed ex frigido humore, vel ventoſitate detur ſic. præcedat clyſter mollitiuus, & purgatio cum benedicta, & ſi opus fuerit principium ad conſumptionem reliquarum, detur opopyra cũ decoctione iris illyricæ, & macedonici. ſentiunt enim iliosi dolorem aliquando per xx. dies poſt purgationem ex reliquijs materiei. tunc præcipue debet dari opopyra, ſicut dictũ eſt ad cõſumptionem reſiduæ materiei. Calculoſis cum apozemate ſaxifragiæ reſoluatur in oleo muſcellino, & pectini cataplaſmetur.

Colicis, ſi ſit ex cholera, non detur. ſi ſit ex frigidis humoribus, vel ventoſitate, detur cum decoctione polypodij, hypericonis. Nota, quòd opiatæ non ſunt dandæ cum aliquo vehementi laxatiuo, ne fiat alterutrum repugnantia, & augeatur dolor. Typice febrientibus non cuilibet, ſed quotidianæ de phlegmate naturali, vel vitreo, vel quartanæ de melancholia naturali. quibus danda eſt decoctio pigani, ſtruthij, id eſt cauliculi agreſtis, patiente collocato ſuper cophinaram ad prouocandum ſudorem, valet etiam ad alia.

Herba paraly. Recip. herbæ paralyſis calida, & ſicca eſt, diſſoluit, & conſumit. ſubtilem habet ſubſtantiam. ponitur hic contra paralyſim, vnde ab ipſa nomen accepit. folia ponuntur in medicinis abiectis ſtipitibus per an. ſeruatur. in vere debet colligi, & in vmbra deſiccari.

Proſerpinaca. Proſerpinatæ fri. & ſic. conſtringit, & infrigidat; herba eſt communis, quæ corrigiola dicitur; ponitur hic vt conſtringat fluxum, & caliditatem aliarũ ſpecierum reprimat. colligenda eſt cũ flores producit. flores, & folia in medicina ponuntur mediantis abiectis ſtipitibus.

Capil. ven. Capilli vene. temperatæ ſunt complexionis, tamen aliquantulum attinent caliditati. virtutem habent diure. ponuntur contra vitium renum, & veſicæ. vltra mẽſem vel duos non ſer.

Sponſa Solis. Sponſæ Solis. frigidæ, & ſiccæ complexionis eſt. folia medicinæ competunt. virtutem habent diure. ponitur hic propter vitia renum, & hepatis. in vere colligitur. per annum ſeruatur.

Radicum. Radicũ ſeminis cali. & ſic. diuidit, attrahit, & diſſoluit, & conſumit. vomitum prouocat ex ventoſitate, quã habet. ponitur hic ad diſſoluendũ, & conſumẽdum craſſos humores. per tres, vel quatuor annos ſeruatur.

Lupini. Lupini quidam ſunt calidi, quidam frigidi. qui ex artificio coaptantur, vt ſint inſipidi, frigidi ſunt; qui vero tales ſunt, quales ab herba producunt, calidi ſunt, & diuretici. hic habent poni propter vitia renum, & veſicæ; quales à natura producuntur, tales apponantur; omnes ſimul puluerizatæ ſint ſpecies. confice, vt alia electaria. per ſeptem annos, vel octo ſeruatur.

OXy dicitur ab acetoſo ſucco malorum granatorum, qui ponitur ibi. datur proprie contra ſynocham. cauſonẽ, et contra omnes acutas, & peracutas ægritudines. cum frigida prodeſt etiam pleureſi, hecticæ febri, puncturæ hepatis. ſi tamen hectica ſit cum tuſsi, addatur confectioni, vnc. i. liquiritiæ, & ſuc. eius, vnc. s. veteri, & non recenti cum ſcammonea. confectio eſt lib. iij.

Recip. prunorum damaſcenorum ſiccorum lib. ij. & decoquantur in lib. v. aquæ vſque ad medietatem. deinde ab aqua extrahantur, & ponantur in cribro, & catino ſubter poſito, tamdiu manibus fricentur, donec pulpa exeat tota, et in aqua vbi cocta ſunt pruna bulliat vnc. s. violarum, & poſtea fiat ſyrupus cum duab. lib. zucchari, et addito ſucco prunorum prædictorum bulliat ad ſpiſſitudinem, & poſtea addantur vnc. iiij. tamarindorum, E *& vnc. ij. caſiæ fiſt. mundatæ, & diſſolutæ cum aqua roſa. & colata. colatura namque ponatur in ſyrupo, & cum inceperit inſpiſſari, ponantur ibi ſucci vtrorumque granatorum vnc. viij. & quandiu ad perfectam venerit coctionem agitando cum ſpathula, ſemper adde puluerem harum ſpecierum, quod recepit puluerem ſandalorum alborum, & rubearum, ſpodij, ana drach. iiij. portulacæ drach. vi. roſ. tragacanthi, ana drach. ij. Si vero laxatiuam facere volueris, in vnaquaque lib. pone drach. vij. ſcammoneæ puluerizatæ, tunc ſcilicet quando ab igne deponetur. & diaprunis, ſi laxatiuum facere volueris eodem modo facias. detur mane ſimplex, meridie cum frigida. laxatiuum detur ſummo mane cum calida in modum caſtaneæ.*

Oxymel laxatiuum ab oxy dicitur, quod eſt acutum vt acetum quod ibi ponitur, & multa acuta. fit autem ſimplex, & acutum. Acutum datur ſanis ad preſeruatio- F nem, & præcipue cholericis in vere, patientibus ſimplicem tertianam, & etiam continuam, patientibus minorem hemitritæum, & medium, eodem modo, quo dictum eſt de frigido cophonis, ſimplex datur cholericis ad mitigationem ſitis omni hora diei. Recip. malorum granatorum, quorum alia ſunt dulcia, alia acetoſa. dulcia temperata ſunt inter frigiditatem, & caliditatem: virtutem habent abſtergendi, acetoſa frigida ſunt, & cal. digerunt, & diuidunt.

Seminis portulacæ. frigida eſt, & humida, infrigidat, & poſtea tranſducantur per cribrum: in aqua vero prunorum fiat decoctio herbarum diuret. poſtea in parte ipſius aquæ reſoluatur caſia fiſt. & tamarindi, in alia parte fiat ſyrupus addito zucccharo; cum ſyrupus decoctus fuerit ponatur lotura caſiæ, & tamarindi, & ſuccus malorum granatorum. Nota, quòd ſtatim ſuccus abſtractus à pomis debet poni, quia non poteſt ſeruari, poſtea fiat aliquantula decoctio agitando ſemper cum ſpatula; poſtea addantur carnes prunorum, & decoquantur ſe- G re ad ſpiſſitudinem diacytonites, agitando cum ſpatula, ne adhæreat cacabo, & deſtruatur, tunc eo decocto deponatur ab igne, & adhuc calido, puluis ſpecierum addatur, & bene cum ſpatula admiſceatur. Quidam aliter faciunt. primo enim ponunt in ſyrupo carnes prunorũm, & decoquunt ad ſpiſſitudinem mellis, ſemper agitando. poſtea addunt loturam caſiæ fiſt. & tamarindorum, & ſuccum malorum granatorum, & poſtea decoquunt ad ſpiſſitudinem, quam prius habet lotura caſiæ fiſt. cum tamarindis imponebatur; de impoſitione vero ſcammoneæ idem dicimus, quod diximus in electario de ſucco roſarum, quædam pars poteſt acui, quædam pars ſimplex poteſt ſeruari per ij. annos optimum eſt. Dixit autem Matthæus de Platea, quòd poſtquam ipſum ſeruauerat per iiij. vel iij. illum ſecure donabat acute febricitantibus.

OXymel Iuliani multum eſt laxatiuum, dicitur ab H oxy. Iuliani ab inuẽtore. arthreticis maxime competit, ſi de frigido humore: ſi de calido ſit humore non detur, ſi ex frigidis ſit, humoribus detur. hoc modo fiant inunctiones circa partem dolentem de eo, & vnguentis calidis: fiant etiam epithemata ex herbis mollificatiuis, & relaxatiuis, vt malua, branca vrſina, & ſimilibus. vtatur per v. vel viij. dies oxymelle diuretico; poſt viij. diem in ſecundo. cum accepturus eſt medicinam aliquam mediocriter laxatiuam, vt benedictam ſimplicem. in media autem nocte accipiat oxymel Iuliani, violenter purgat.

Pingues hu. in articulis reſidentes purgat, quia recipit multa vehementer laxatiua; & ſubtilis ſubſtantiæ, quæ attrahunt ab extremis partibus. R. aceti frigi & ſic. eſt penetratiuum ex ſubtilitate ſuæ ſubſtantiæ. conſtringit ex ſuis qualitatibus. ponitur hic ad diuidendos, & digerendos craſſos humores, & viſcoſos. Acetum fit per quandam ebullitionem in vino accidentaliter factam, per quam igneæ partes reſoluũtur in terreſtres, & aqueæ

in

in aereas, vnde fit ſubtilis ſubſtantiæ. Igneis itaque partibus reſolutis remanentibus ex parte terreſtribus innaſcitur ſiccitas, ex aqueis frig. & ſic. acetum ſit. eſt & ſic. & ſubſtantiæ ſubtilis.

Tæda. Tędæ pinguis. cal. eſt & ſic. virtutem habet attrahendi, diſſoluendi, & conſumendi. ponitur hic ad dirigendos craſſos humores. Tæda pinguis lignum eſt abietis, ex quo manat quædã gummoſitas, quæ ſimiliter appellatur, quæ &c. ponitur hic.

Cocognidij. Cocognidij. cal. ſunt, & ſic. virtutem habẽt diſſoluendi craſſos humores, & præcipue phlegmaticos. ponitur hic propter cauſas prædictas, ſemen eſt laureolæ, colligi debet in autumno. per iij. an. ſer. Eligitur quod cũ frangitur aliquid habeat humiditatis, nec in puluerẽ reſoluit.

Lacterides. Lacterides cal. ſunt in iij. ſic. in j. vel ſunt cal. in iij. hu. in j. diſſoluunt, attrahunt, & purgant phlegma. ideo hic ponuntur, lacterides dicuntur catapuriæ.

Elaterium. Elaterium, ſuccus eſt cucumeris agreſtis, lacterides colliguntur in æſtate. per ij. annos ſeruantur.

Cunare. Cunare, ebuli. cal. ſunt, & ſic. diſſoluunt, attrahunt, & purgant phlegma, quare ponuntur hic. herba eſt ſatis communis. cymæ, & cortices competunt medicinæ.

Sinapis. Sinapis. calida eſt, & ſic. diſſoluit, conſumit, & necat lumbricos ponitur hic ad diſſoluendum ſuperfluos humores. confice, vt dicitur in antidotario. per ij. an. durat.

OXyſacchara dicitur ab oxy, quod eſt acetum, et zucchara. valet tertianæ, acutis, & quartanæ non veræ. choleram in ſtomacho exiſtentem purgat. Rec. zuc. lib. i. ſucci malorum granatorum, vnc. vij. aceti, vnc. iiij. ad ignem in ſtagnato vaſi pone, & tamdiu bulliat, cum ſpatula ſemper agitando, donec ad quantitatem zucchari deueniat, vt in pyxide portari poßit. detur in mane cum calida vnc. vna, & media.

A D D I T I O.

Oxyſacchara dicitur ab oxy, quod eſt acetum, & ſacchara, ex quibus componitur. infrigidat, digerit, diuidit, incidit, aperit, vias abluit, & mundificat craſſos humores, & viſcoſos, & ſubtiliat choleram craſſam, phlegmaticam, & melancholiam ex cholera aduſta. etiam valet contra abundantiam ſanguinis, & ad febres paratas inflammari. Aliqui addunt oxyſaccharam compoſitam, quæ fit ex capillaribus, & radicibus aperitiuis.

OXymel ſic fit. Recip. mellis deſpumati, lib. i. aceti fortißimi, lib. i. s. in quo bulliant radices fœnic. vnc. ij. radi. raphan. vnc. s. bulliant vſque ad tertiam partem; deinde colentur, & colaturæ ſupradictum mel addatur in ſtagnato vaſe, ſemper agitando cum ſpatula, tandiu lento igne bulliat, donec ad conſumptionem aceti deueniat. valet, vt oxyſacchara, digerit, diuidit, & phlegma mirabiliter expurgat. datur in mane cum calida.

A D D I T I O.

Oxymel. quadruplex. Oxymel dicitur oxy, quòd eſt acetum, & melle ex quibus componitur. reſpicit proprie humores phlegmaticos. & eſt quadruplex. ſimplex, compoſitum, diureticum, & ſcilliticum. oxymel autem ſimplex fit ex duabus partibus mellis, & vna parte aceti, augendo, vel minuendo acetum, ſecundum quod oportet. illud quod ſcribitur, dicitur compoſitum reſpectu ſimplicis nunc dicti, & reſpicit humores craſſos, quos ſubtiliat. & confert febribus phlegmaticis prolongatis. & tertianæ nothæ. Summa medicinarum eſt res uij.

*POtio ſancti Pauli, dicitur potio a potando, ſancti Pauli, quia ſanctus Paulus eam compoſuit. hæc eadem a Romanis potio maior vocatur, quia Paulus * magnus interpretatur. datur proprie epilepticis, catalepticis, analepticis, ſtomachicis, cum vino coctum ſit thus maſculum, vel pæonia miſta, hæc eadem cum eſdra. datur hyemali tempore, & vernali quartanarijs, & ſanat cum*

** maior.*

A *vino, in quo cocta ſit gentiana, vel ſaliunca, vel caſtoreũ ante horam acceßionis. medetur etiam arteriacis, paralyticis, cum vino, in quo cocta ſit ſaluia, vel caſtoreum xv. pars eſt lib. i.*

Rec. nitri drachm. iiij. & ſcrup. i. caſtorei, antimonij, ſinoni, folij, daphnococci, ſileris, apij, petroſe. marathri, dauci, ſtaphiſagria ana drachm. i. & ſcrup. i. ſalis ammon. epithymi, ana drachm. i. & ſcrup. s. calami aromat. myrobalanorum, liquirit. tragacan. pæoniæ, pyrethri, ana ſcrup. ij. coſti, colocynthidis, agarici, maſticis, ariſtol. long. & rotun. roſarum, mabathematicon, aſari, eleliſphaci, aronis, dictami, baſilicon. brancæ vrſinæ, balſamita, origani, pulegij, chamædryos, vel hyſſopi, ſatureiæ, pipe. alb. & ni. & lon. ſeminis rutæ, ana ſcrup. i. & gra. xviij. cardamomi, thuris, ana ſcrup. i. & gra. iiij. balſami, nardi, croci, ſchœnanthi, caſiæ, myrrhæ, opopanacis, ſulphuris, mandragoræ, gentianæ, bdellij. euphorbij, ſanguinis merguli, ana ſcrup. i. cinnamomi, garyophyllorum, zingib.
B *anacardi, xylobalſami, rheupon. peucedani, ſtyracis calamitæ, ſagapeni, aſari, ſanguinis drac. coaguli leporis, coaguli agni, & capreoli, & vituli, & fellis vrſini, ſanguinis anatis, petrolei, ana ſcrup. i. minus gra. iij. herbæ paralyſis drachm. vij. gra. iiij. mel quod ſufficit. datur capitalibus paßionibus in ſero ad modum auellanæ, vel cum decoctionibus ſupradictis.*

Pauli apoſtoli antidotum dicitur ab eo inuentum. confert melancholicis, maniacis, epilepticis, ſi fiat ex frigido humore, vt pote melancholia naturali cum decoctione thuris maſculi, vel maſticis, aut coſti. ſi ſit de calidis humoribus non detur. Paralyticis tremulis cum decoctione caſtorei eleliſphaci. Nota, quod paralytici alij ſunt tremuloſi, alij non, vtriſque confert hoc antidotum prædicto modo datum; debet autem pars patientis inungi exterius, & recipere prædicto modo interius, tam in his, quàm in alijs. Nota, quod illi qui tremunt facilius
C curantur quam illi qui non tremunt. Valet ad omnia, quæ capiti nocent ex frigiditate cum vino decoctionis alicuius ſpeciei cerebrum confortantis, aſthmaticis cũ decoctione aniſi, penidij, tragacanthi, gummi arabi. liquiri. ſucci eius, vel fiant pilulæ de puluere horum, & ex antidoto ſancti Pauli, & dentur. Peripneumonicis, non laudo. typice febrientibus ante horam acceſſionis cum vino decoctionis cardamomi, vel calamenthi, vel de puluere iſtorum, & potione ſancti Pauli fiãt pilulæ, & dentur. Ad dolorem ſtomachi ex frigiditate cum apozemate iridis illyricæ, & pulegij. Hydropicis cum decoctione herbarũ diureticarum. Spleneticis eodẽ modo, vel cum decoctione radicis tamariſci. Ad debilitatẽ lumborũ cũ decoctione aſari, apij, & macedonici. Matrici ſubuenit, reſoluatur in oleo muſcellino, & bombax intincta ſupponatur. valet & ad multa alia, menſtrua mirabiliter prouocat mixta cum pulegio. Nota, quod potio ſancti Pauli non eſt opiata, ſed vice opiatæ datur; conſumit, & calefacit. Recip. coagulum leporis frig. & ſic. eſt tum *Coagulum leporis.*
D propter naturam ipſius ſtomachi, tum propter naturam ipſius admirabilem: aſtringit, & mundificat ex proprietate lactis, conſtringendi virtutem habet ex frigiditate. ponitur hic ad fluxum quemlibet ventris conſtringendum, & membra confortanda, ſtomachus, vel coagulum, vel venter eſt leporis. Coagulum dicitur, quia facit lac coagulari. extrahitur antequã incipiat herbas comedere. & imponit' ſal ad conſeruationẽ. maximam habet efficaciã contra epilepſiã. per duos annos ſeruat'. Eligendũ eſt quod nõ eſt nimis ſiccũ, vel vetuſtate corruptum.

Coagulum agni. Coagulum agni frigidum eſt, & humidum ad reprimendum ſiccitatem quarundam herbarum, vel ſpecierum. ponitur hic, vt diximus de coagulo leporis. fiat, & ſeruetur tantundem.

Coaguli capreol. Coagulũ capreoli tẽperatum eſt in frigid. & humiditate. propter capitis cauſas, & aſthmatis ponitur hic. ſeruatur, vt prædicta. Coagulum vituli ponitur hic, vt temperata caliditate confortet, & ſua humiditate reprimat ſiccitatẽ aliarum ſpecierum. Nota q̃ omnia iſta coagula *Vituli.*

ponun-

ponantur ad mundificationem & membrorum confortationem.

Fel urſ. Fel urſi.ca & ſic.eſt, ponitur hic propter epilepſiam, & paralyſim, vel cum ſuo ſolliculo ab hepate debet ſeparari, & ita ſuſpendi, & deſiccari. per ij.an. ſeruatur.

Sanguis anatis. Sanguis anatis cal.eſt, & humidus ad humectandum ponitur hic, recenter extractus ab anate, debet poni, & miſceri cum melle deſpumato, & calido; poſtea puluis ſpecierum, quæ ibi recipiuntur apponatur. conficitur ex facili, niſi quod ſi coagula recentia fuerint, vt non poſſit puluerizari, cum melle calido commiſceantur & diſtemperentur, antequam puluis imponatur. per duos annos ſeruatur. doſis eius eſt. vnc.i.

Paulinum antidotum. Paulinum, id eſt magnum antidotum, id eſt contradatum, quia magnam virtutem, & efficaciam habet. datur proprie veteri, & nouæ tuſſi, quæ fit ex diſcurſione rheumatis à capite. valet contra vitia pectoris ex frigiditate in ſero cum vino calido, ſed ſi diſtemperatum accipere non poterit, fac inde pilulas viij. vel ix. facto cum opio; ſed ſi confectum fuerit ſine opio, & laxatiuum facere volueris, da drach.ij. cum ſcrup.ij. ſcammoneæ in pilulis factis, caput, & ſtomachū ex phlegmate, & melancholia purgat, & oculorum grauedinem tollit. quarta pars eſt lib. i. quia in vnaquaque receptione ponunt lib. i. & s. mellis deſpumati. Recip. aloes. vnc. xi. & grana xx. croci, coſti, anacardi, agarici, coralli, myrræ, ammoniaci, terebinthinæ, chalbani, ſagapeni, opopanacis, conſitæ ru. ſtyracis, calam. ireos, ana drachm. iiij. & ſem. opij, olibani, maſticis, bdellij, corymbrij, ana drach. ij. & gra. xv. balſami, folij, ana ſcrup. i. & s. meliſſæ, drach. ij. Conficiatur ſic; chalbanum, ſagapenum, ammoniacum, opopanacum, iſtæ gummæ aliquantulum terantur, & in albo, & inodorifero vino ſufficienter coctæ vna imponantur; mane vero ſuper ignem ponantur, & bulliant, poſtea adde mellis deſpumati, vnc. iiij. & dimittantur bullire quouſque incipiat inſpiſſari; tunc ſtyrax, calam. conſita ru. & corimbrum cum piſtello calido optime trita, ponantur in caldario ſemper agitando cum ſpathula, donec liqueſiant. Et poſtea addatur terebinthina. & ſi probare volueris vtrum coctum ſit, pone aliquantulum ſupra marmor, & ſi ſtatim ad modum mellis ſe coagulauerit; caldario mox in terra poſito, addatur myrrha cum bdellio, deinde maſtix, & olibanū, poſtea coſtum, anacardinum, agaricum, coralli, ireos, opium, folium, meliſſam, omnia ſimul piſtata, & puluerizata in caldario mittantur. Et hoc totum ſupra marmor inunctum prius oleo lauri ponatur, & cum puluere aloes malaxetur, ſimul crocum cum ſpeciebus terunt. Et ad vltimum cum croco Orientali magdaleones informentur. datur in modum auellanæ cum vino calido.

Epiphora. Paulinum antidotum maius. Paulinum aliud eſt opiatum, aliud non opiatum; opiatum eſt, quod habet opiū: non opiatum caret opio. Opiatum præcipue datur ad conſtringendum fluxum. Non opiatum datur melãcholicis, maniacis, epilepticis, ſi fiat ægritudo hæc ex frigida cauſa, i. melancholia naturali cum oxymelle bibitum, vel cum vino decoctionis alicuius ſpeciei odoriferæ cerebrum confortantis.

Epiphoras oculorum curat. Epiphoræ oculorum ſunt apoſtemata, quæ naſcuntur ſupra oculos, ab epi quod eſt ſupra, & foros, quod eſt fores, ſupponatur inductū in ablutа, ita quod ſubſtantiam oculi non attingat. Dolor dentium ſi fuerit vitio ſuperiorum, i. vitio rheumatizantis cerebri inducatur in cartha, & in temporibus raſis ſupponatur, & dentes ex eo fricentur, ſi opiatum fuerit magis ad hoc valet. Malum odorem auſert, ſi fiat fœtor vitio ſtomachi, fiant pilulæ ex puluere foliorum myrtæ, mentæ, & Paulino, & dentur: ſolum etiam vinum decoctionis myrtæ multum valet. Colorem bonum facit, ſi fiat diſcoloratio ex frigiditate, & indigeſtione detur cum vino decoctionis nucis muſcatæ, vel garyo. vel macis omnium iſto-

E rum, vel vnius. Valet tuſſientibus datum cum vino decoctionis amyli, penidiæ, tragacanthi. Vulnera ſtomachi ſanat, ſi ſint ex apoſtemate præcedente, cum vino decoctionis myrtæ detur, vel fiant pilulæ de Paulino, & menta, & dentur. Vomitum, & diſtemperantiam ſtomachi ex frigiditate factam aufert, datum cum vino decoctionis piperis nigri, & caſtorei, vel fiant pilulæ de puluere iſtorum, & Paulino, & dentur. Cardiacis, ſi fiat cardiaca paſſio ex cholerica materia non detur; ſi ex frigida cauſa, detur cum vino decoctionis ligni aloes. In quo differat cardiaca à ſyncopi ſuperius dictum eſt. Typice ſebrientibus de melancholia naturali, & phlegmate naturali, præcipue detur opiatum. Epilepticis cum decoctione radicis fœniculi, petroſelini, aſparagi, bruſci. Spleneticis, cum decoctione tamariſci, & philipendulæ, vel fiant pilulæ cum puluere iſtorum, & Paulino, & dentur.

Vetricis. iſtis detur ſicut empyicis. Dyſenteriam da-
F tum cum ſucco pulegij curat; non laudo dari contra dyſenteriam niſi dyſenteria pro quolibet fluxu accipiatur; poteſt tamen dari lientericis poſt purgationem cum aliquo vino ſtyptico. Contra tumorem, & dolorem ex frigiditate cum decoctione abſynthij, vel calamenthi.

Contra carbunculum, ſi fuerit ex frigida, cum ſupponatur more emplaſtri, diſſoluit, & conſumit materiam. ſi fuerit calida materia non detur niſi fuerit ſeruentiſſima, & tunc apponatur. Tumorem, & dolorem deponit, & maxime pudendorum, ſi materia fuerit in his partibus in abluta inducatur, & ſuperponatur. Recip. vnc. s. corymbrium. cal. & ſic. eſt, diſſoluit, & conſumit. Corimbrium gummi arboris in India, & Græcia non ſophiſticatur. alio nomine thymiama. hic ponitur ad conſumēdum, & reſoluendum hum. craſſos, & ſuperfluos. Conficitur ſic. maſtix, & olibanum puluerizentur per ſe, bdellium per ſe, &c. in ſimul omnes gummæ in modico vino, & forti ponantur per diem, & noctem; poſtea ponantur
G ad ignem & liqueſiant, colentur per pannum in vna receptione duæ libræ mellis bene deſpumati; huic colaturæ addatur benedicta, & cum aliquantulum bullierint gummæ in melle appone puluerem maſticis, & olibani, deinde myrrhæ, & bdellij. cum vis probare, ſi coctū fuerit, pone guttam ſupra marmor inunctum oleo, poſt ima pone puluerem ſpecierum modicum, & ſi poſſunt fieri pilulæ, vt non cohæreant, ſi non cohæreant manibus. coctum eſt, tunc depone ab igne, & fac quaſi circulū de pulueribus ſpecierum dictarum ſupra marmor, & infunde hanc decoctionem in medio, & immiſce puluerem diligenter cum eo, & impone partem continue, & bene omnia confice malaxando. cum autem magdaleonem formare cœperis, reliquam crocum melius adiunge, vt meliorem inde ſaporem, vel calorem aſſumat, & crocus melius appareat. per iiij. ann. ſer. doſis eius eſt vnc. viij.

H *Panchriſton antidotum, pan. i. totum, chriſton, i. bonum, typice febrientibus datum cum mulſa mirabiliter ſubuenit, cum hydromelle diſtemperatum ſine mora menſtrua prouocat. ſexta pars eſt lib. i.*

Recip. opij. thebaici, drac. v. croci, drac. ij. & ſcru. i. & s. ſeſeleos, drac. ij. calami aromatici, caſtorei, carpobal. cardamo. petroſe. ana drach. i. & ſcru. i. zingib. caſiæ, ſagapeni, piperis al. hyoſcyami, ſem. lini, ſe. rutæ agreſtis, marathri ana ſcru. ij. nardi, pyrethri, meu, euphor. ani. trifolij acuti, dauci cretici ana ſcru. i. s. mel quod ſufficit. datur in modum auellanæ in ſero cum vino calido.

ADDITIO.

Panchriſton antidotum pan, i. totum, Chriſton, i. bonum, antidotum, i. contra datum. reſpicit proprie virtutem naturalem diuerſis humoribus grauatam, & humores extra vaſa vagantes inducentes ſebrē interpolatā, vnde datū cum decoctione cinnamomi, vel cum coctione quatuor ſemi. frigidorū, & vtriuſque ſpicæ, ante acceſſionem,

tem,confert mirabiliter quotidianæ. datum cum deco- A
ctione thymi,vel epithymi confert quartanæ, diſtempe-
ratum abſque opio cum hydromelle prouocat mẽſtrua,
Summa medi.eſt res 24.

*PIcra,i.amara, Galeni,ab inuentore dicitur,valet mi-
rabiliter ad omnem capitis frigiditatem;ſtomachi di-
geſtionem prouocat,vomitum ſtringit,frigiditati matri-
cis ſubuenit,conceptionem adiuuat,detur in balneo ſi ſie
ri poſt vel eunti dormitũ cum vino calido vij.pars eſt li.i.*
*Recip.aloes optimi drach.iiij.s. cinnamomi,nardi,co-
ſti,croci,ſchœnanthi,xylobalſami,caſiæ fiſt.maſticis;aſa-
ri,roſ.amomi,abſinthij,ana drach.i. & gra.vij. mel quod
ſufficit. datur,vt ſupra diximus.*

PIcra,i. amara Galeni ab auctore: multæ ſunt aliæ.
Iſta vſualis eſt, facit melancholicis, epilepticis,ſco-
tomaticis. omnibus his datur eodem modo cum vino
in ſero,ſcilicet facta digeſtione ſtomachi. ſoluit cum vi- B
no decoctionis maſti. & col. quia ipſam choleram in
ſtomacho exiſtentem purgat; Ad diuerſitatem ſtoma-
chi, id eſt ad diuerſos eius dolores ſi fiant ex frigido hu.
Vel ventoſitate cum vino decoctionis coſti, & anxie-
tati, quàm ſolent pati mulieres, maxime nocte, quibus
danda eſt picra in ſero cum vino decoctionis nucis mu-
ſcha. & maſtic. emphraxim ſplenis, & hepatis cum de-
coctione herbarum diure. Veternicis ſi fuerit inuetera-
ta, & ſine febre, detur cum decoctione abſinthij. Vi-
ſcerum, hypochondriorum, & renum diſtemperan-
tiam tollit data cum decoctione fœniculi, & cymini;
cauſas matricis deponit,ſi fiat ex humore frigido,reſol-
uatur picra in oleo muſcellino calefacto in teſta oui,
in ea intingatur bombax, & ſupponatur. Menſtruis
imperat cum ſucco arthemiſiæ, bibita, vel ſuppoſita,
Recip. aloes hepatici, &c. conficiatur ſic. omnes ſpe-
cies ſimul terantur, in i. lib. mellis ponantur vnc. iij.
pulueris. per ij. annos ſeruatur. doſis eius eſt vj. drach.
aliquando vnc. ſed quod melius eſt, doſis eſt vnc. j. C
Nota, quòd cum ſimpliciter picra inuenitur, Gal. eſt
intelligenda, neque de receptione ſua dicit niſi bis,
vel ter.

A D D I T I O.

Hæc interdum vocatur à Gal. & ab Auic.picra. &
aliquando hiera picra, quæ incolumis exiſtens expellit
ſine moleſtia humores nociuos abſque eo quod minuat
de humoribus naturalibus; hæc tamen non eſt vſualis,
ſed illa,quæ eſt de octo rebus, vt Recip. cinnamo. xylo-
bal. aſari, ſpicæ, croci, caſiæ, maſticis, ana drachm.vj.
aloes drachm. centum; iſta tamen Nicolai debet poni in
antidotis poſitis in præſenti antidot. Summa med. eſt
res 14.

Cardiacisque ſolet potio muſchata iuuare.

*POtio muſchata maior,muſchata a muſcho dicitur,eo D
quod muſchus precioſior eſt, & odoroſior ſit aliis
ſpeciebus. valet cardiacis, ſcotomaticis, & ad om-
nem ſtomachi debilitatem, & corporis confortationem,
& ad vitia pulmonis,pars tertia confecta eſt lib.i.*
*Recip.ſpicæ,folij,piperis longi,zingi.zedoariæ,conſitę
rub. conſitæ muſchatæ,gar. xyloaloes, ro. vio. anacardi,
acori,coral.coſti,leuiſtici,nucis muſc.raſuræ eboris,mar-
garitarum integrarum, & perforatarum, antophyli,
rhabarbari, amomi, oſsis de corde cerui, croci, piperis al.
oſsium dactylorum,beliculi,marini,ſpodij, ſandali al. &
ru.macis,liquiritiæ,cinnamomi, aliptæ, aniſi, tragacan.
blactæ bizãtiæ, cardamomi, ocymi, limatura auri, & ar-
genti,omnium xl.ana ſcrup.ij.muſchi,camphoræ,ambræ,
omnium trium,ana ſcrup.ij.zucchari candi.anacar.ſyru-
pus roſa. quod ſufficit. datur mane, & meridie, & ſero,
ſcotomaticis, & debilitatis cochlearium vnum cum vi-
no patientibus in pulmone,cum aqua hordei.*

A D D I T I O.

Potio muſchata. dicitur potio à potando,muſchata à
muſcho, eo quod muſchus eſt precioſior cæteris medi-
cinis. reſpicit proprie virtutem naturalem primæ dige-
ſtionis, confortat cor, & ſubtiliat materiam craſſam.
Data bis in die cum decoctione nucis muſchatæ, &
garyophyll. confert valde ſtomachicis, & ad omnem
debilitatem ſtomachi ex cauſa frigida. Summa med.
eſt res 45.

*Pilulæ ſine quibus eſſe nolo; pilula a rotunditate di-
cta; ſine quibus eſſe nolo,propter ſummam efficaciã,
quam habent,ſiue quia ſuperiores purgant humores. va-
lent proprie ad cataractas, obſcuritates, & caligines ocu
lorum, caput mirabiliter a cholera, phlegmate, & me-
lancholia purgant,ab omnibus prauis humoribus viſum
cuſtodiunt; iliosis mirabiliter conferunt, aurium dolo- B
rem ſanant,in ſero x. vel xiiij. ſumantur cum ouo, vel fa-
rina. medietas eſt drach.iij.*
*Recip.aloes hepatici abluti, & odoriferi drachm.xiiij.
myrobalanorum citrinorum, chebulorum, belliricorum,
emblicorum, indorum, rhabarbari, maſticis, abſinthij,
ro.vio.ſenæ,agarici,cuſcutæ, ana drachm.i. temperentur
cum ſucco fœnic. ſcammo. bene trita, & pulueriżatæ,
drach.vi.s.admiſceantur tantum, quod pulnis ſcammo-
neæ per pannum cum ipſo ſucco ſit expreſſus, & ſit tan-
ta ſucci quantitas, quæ ſufficit ad confectionem pilula-
rum, & manibus primo inunctis oleo viol. vel commu-
ni ſecundum doctrinam noſtram abluti, formentur in
modum ciceris.*

A D D I T I O.

Iſtæ pilulæ ſunt multum vſuales. Gilbertus Ang.cap.
de ſcotomia, & vertigine habet hanc deſcript. ſeruan-
C tur per an. quòd ſi volueris eas exhibere contra fumum
choleræ duplica myrobal. citrinos; & ſi contra phleg-
ma duplica chebulos, & agaricum: & ſi contra me-
lancholiam duplica indos, & ſenam. Summa medi.
eſt res 16.

*Pilulæ a rotunditate dictæ. aureæ ab excellentia auri
dicuntur. ſicut enim aurum inter cætera metalla
precioſius habetur,ſic pilulæ iſtę inter alias meliores ap-
probantur. proprie purgant caput, lumen oculorum
acuunt, ventoſitatem ſtomachi, & inteſtinorum expel-
lunt, & ſine moleſtia purgant. medietas eſt vncia ij. &
drach.ij. Recip. aloes,diagridij,ana drach.v. roſ. ſeminis
apij,ana drach.ij.s.aniſi,ſeminis fęniculi,ana drachm.i.s.
croci,colocynthidis interioris, maſticis,ana drach.i. for-
mentur in modum ciceris cum aqua infuſionis tragacan-
thi. dentur in ſero ix. vel xi. cum mulſa, aut cum vino.*

D Pilulæ aureæ. pilulæ à rotunditate, aureæ propter ex-
cellentiam vſus pilularum; inuentæ propter deli-
catos, qui liquidas non poſſent ſumere medicinas; hæ
autem pilulæ optime purgant ſtomachum, quia mul-
ta recipiunt ſtomachum purgantia; purgat autem
humores frigidos, purgando in ſtomacho, ex quibus
ventoſitas conſurgebat, digeſtionem procurant, frigi-
dos humores, qui digeſtionem impediebant expellendo.
Ictericos colorant ex opi. hepatis factos, ſoluendo op-
pilationem, Vnde bonus redditur color: ſi feb. adſit, non
dentur, ventoſitatem ſuauiter expellunt propter ani-
ſum, & fœniculum, quæ recipiunt.
Vſus autem pilularum eſt multarum. Quidam dant
in farina, quidam in ouo ſorbili, alij in nebula, alij in ra-
cemis extractis arillis, alij in cera liqueſacta ponunt, &
ſubito extrahunt eas in cuſpide ſtyli fixas, croſtella ſu-
perinducta ceræ, earum amaritudo occultatur, & ſic
exhibeantur, hoc autem totum inuentum eſt propter
delicatos non potentes aliter recipere.

Debent

Debent autem generaliter dari in ſero, poſtea aqua tepida, vel muſa propinati, vel vinum tepidum, habentibus ſtomachum frigidum, poſt ſuperdormiendum eſt donec rugitum, & inflationem in ventre ſentiat, deinde ſurgat, poſtea dormiat cante à frigore, vt alias dictum eſt de confectione, dico quòd in duplo apponenda eſt ſcammonea, quam auctores dicant, niſi plus apponeretur, parum ducerent. conficiantur cum aqua decoctionis tragacan. dantur xv. vel xx. ſecundum patientis virtutem. per annos ſex.

Pilulæ diacaſtoreæ profunt paralyſi.

Pilulæ diacaſtoreæ a caſtoreo dictæ ſunt, quod intrat. paralyticis mirabiliter proſunt vna, vel tres, diſtemperatæ cum aqua calida naribus inijciantur, ita vt ſupinus ipſe patiens iaceat, iuxta ignem paruum aliquantulum vertat ſe, & ore operto ſinat phlegma exire, oculos mundificant, & dentes lapſos confirmant, ſtranguriam curant, dolorem cilii ex aliquo frigido rheumate ſoluunt. tertia pars eſt vnc. i. s. Recip. caſtorei, opii, croci, zingib. pyrethri, euphorbii, claterii, nabathematicon, leucopiperis, nigellæ, ſtaphyſagriæ, epithy. ſpicæ, ana drach. i. Conſice cum ſucco betæ, & informa in modum ciceris. F

Sũma med. eſt res 13.

Pilulæ diacaſtoreæ dicuntur à caſtoreo, paralyſi mirabiliter conferunt propter caſtoreum. oculos mundificant, quia cerebrum, & neruos optime mundificant: laxatos dentes confirmant, dentes quandoque labuntur ex humoribus à cerebro rheumatizantibus, quandoque à ſtomacho aſcendentibus. Valent vtique pilulæ diacaſtoreæ, quia purgant humores lapſus dentium operātes. Gingiuas curant propter eandem cauſam. Et huiuſmodi pilulæ non recipiuntur per os; niſi contra inueteratas paſſiones, vt paralyſim. non dantur tamen, niſi vna, vel duæ, quia potentes ſunt, & multam inducunt excoriationem. principaliter autem inijciuntur per nares vna, vel duæ ſolutæ cum ſucco rutę, vel cum vino tepido: patiente locato in balneo vel aere calido, vel iuxta ignem patiens etiam manu nares conſtringat, vel concutiat, & capite inclinato permittat humores fluere. ſi enim rectus ſtaret, humores redundantes ad ſpiritualia poſſent eum ſuffocare. purgatione facta ſugat patiens aquam decoctionis maluarum, ad mitigationem feruoris: multam enim moleſtiam inducunt. & nota, quòd non debet eſſe frequens vſus earum, ſemel in menſe, vel bis ad plus. per biennium durant in multa efficacia. G

Pilulæ arthreticæ, valent contra arthreticam, & podagram. Rec. hermod. turbith, agarici, ana drach. iij. caſiæ lig. nardi, garyoph. xylob. carpobal. macis, galangæ, zingib. maſticis, aſæ fœtidæ, fœnic. aniſi, ſaxifragiæ, ſeminis aſparagi, bruſci, roſæ, granorum ſolis, ſalis gemmæ ana drach. ij. ſcammoneæ, vnc. i. aloes ad pondus omnium. Conficitur cum fœnic. vel ina.

ADDITIO.

Iſtæ pilulæ ſunt in vſu. has etiam deſcribit Gilbertus Anglicus cap. de cura arthreticæ. valent contra arthreticam phlegmaticam. Summa med. eſt res 23. H

*Pilulæ octomeræ, i. de octo ſpeciebus. humores ſpiſſos de capite deponunt, & viſum clarificant, & cataracttas oculorum prohibent. Recip. aloes, diagridii, ana drach. ij. colocynthi. interioris, epithy. dauci cretici, maſticis, agar. chebu. abſinthii. omnium vij. ana drach. i. terantur, & cum ſucco * ſtrigni diſtemperentur, & in modum ciceris formentur. dentur ex eis ix. mane, vel veſpere cum vino.*

** fœniculi.*

ADDITIO.

Hæ pilulæ raro in vſu habentur, dicit doctor in feb. formentur cum ſucco ſtrigni. Et ſtrignus ſecundum Dioſc. habet quatuor ſpecies, quarũ prima eſt hortulana odoris iucundi, hæc comeditur, & hæc eſt, quam nos ſolatrum vocamus, aut morellam. Macer herbam quam Græci ſtrignum dixere, Latini, morellam dicunt, ſecundum Serap. ſolatrum eſt vua vulpis, ſecundum vero Mel. vua vulpis. aliud eſt, vt apparet in ca. de alpheſcera, ſed maior pars ſapientum tenent hanc opinionem, quòd vua vulpis, ſiue canina ſit ſtrignum, ſeu ſolatrum. Summa med. eſt res x. E

Pilulæ probatæ contra fluxum ventris, maxime lienteriam, & dyſenteriam. Recip. myrtillorum, balauſtiarum, pſidiæ, ſymphyti, ſang. draco. boli, acaciæ, hypociſtidos, roſarum, tartari, ſumach, croci, galliæ muſchatæ, gallæ, cinnamomi, ſpodij. maſticis, gummi arabici, ana drach. i. opij thebaici drach. s. tum ſucco cymarum myrti, lentiſci, tempera, & fac pilulas in modum orobi, dentur ix. vel xi. cum aqua roſ. vel pluuiali.

ADDITIO.

Iſtæ pilulæ raro in vſu habentur, has etiam deſcribit Gilbertus Angli. cap. de diarrhæa. valent contra omnem fluxum ventris, & maxime lientericum, & dyſentericum. Summa med. eſt res 20.

Pilulæ de quinque generib. myrobal. Recip. myrobal. citri chebu. bellir. emblicorum, indorum, agarici, diagridij, colocynthidis, ſenæ ana vnc. s. turbith, aniſi, marathri, maſtic. lapidis lazu. ana drach. ij. & gra. v. alo. vnc. i. fiant pilulæ, valent arthreticis, podagricis, ſpleneticis, ad viſum clarificandum, choleram purgant aduſtam.

Pilulæ de quinque generibus omnes hu. purgant, & præcipue phlegma, & melācholiam, dolorē ſtomachi, & inteſtinorum ſedant, febricitantibus non ſunt exhibendæ, nec ſolam cholerā purgate volentibus, ſed vbi cholera, & alij hu. ſuperabundant, poſſunt dari, parum laxant. Si quis eas bene laxatiuas facere voluerit in duplo plus poteſt apponere de ſcammonea, quam recipiant. conficiuntur cum ſucco abſinthij, vel fęniculi. Summa med. eſt res 16.

Pilulæ cynogloſſæ multum ſunt vtiles ad acre, & tenue rheuma, plurimos enim ſcio quamuis longo tēpore rheumatizantes bis ſuſceptis proculdubio eſſe curatos. Rec. cynogloſſæ, opii. ſeminis hyoſciami, omnium triũ ana drachm. iiij. myrrhæ troglodyticæ, drach. vi. olibani drach. v. garyoph. drach. ij. cinnamo. corymbi. ana drach. ij. temperentur, cum rhodoſtagmate, i. cum aqua roſ. formentur pilulę ad modum ciceris, ex quibus dentur v. vel vij. eunti dormitum.

ADDITIO.

Iſtæ pilulæ interdum in vſu habentur. Gilbertus Angli. c. de cauſis tuſſis habet vnam aliam deſcript. quæ eadem eſt, & eſt cynogloſſa herba dicta lingua canis, ſimilis arnogloſſæ, i. plantagini maiori, niſi quia non ſunt ei coſtæ apparentes in folijs eius, ſed ſunt lenia ſatis. hæc in pratis, & iuxta vias naſcitur cum flore purpureo tendente aliquantulum ad rubedinem. Summa med. eſt res 19.

Pilulæ ante cibum, & poſt cibum ad digeſtionem confortandam, & virtutem digeſtiuam. Recip. cinnamo. garyophyllorum, galangæ, nucis muſcha. macis, zingib. cardamo. xyloalo. ſtyra. calamitæ, ana drach. i. rhabar. ad pondus omnium ſupradictorum. aloes ad pondus omniũ ſupradictorum. Conſice cum vino. ſumantur ante cibum ſeptem, & poſt cibum quinque.

ADDITIO.

Iſtæ pilulæ ſine quibus interdum in vſu habentur, diuerſæ tamen deſcript. apud diuerſos reperiuntur. aliqui

laudant

laudant præſentes, alij vero laudant ſequentes, quas etiã laudo magis. quarum deſcript. ſequitur. Rec. ligni aloes, garyophyllorum, folij, maſticis, xylobalſami, caſiæ, nuc. muſcha. macis, cinnamomi, cubebæ, croci, ſpicæ, ſileris montani, ana drach. ij. rhabarbari, pondus omniũ, aloes ſuccotrini ad pondus rhabarbari, & cæterorum. confice cum balſamo, vel vino. Summa medici. eſt res xi.

Nota. *Pilulæ arabicæ contra omnem dolorem capitis, & ſi per c. annos durauerint. purgant mirabiliter omnes humores, & generant lætitiam, & auferunt triſtitiam, mentem acuunt, viſum reddunt, auditum reſtaurãt. memoriam tribuũt, ſcotomiam, vertiginem, hemicraneam, oculos, dentes, gingiuas, ſtomachum, ſplenem, ſonitum aurium, omnibus humoribus, ætatibus, omnibus temporibus ſine moleſtia in viris, & mulieribus purgant. Recip. aloes, vnc. iiij. bryoniæ, myrobal. citri. belliri. indo. chebu. emblico. maſti. diagri. aſari. roſa. ana vnc. i. confice cum ſucco fœni. vel abſinthij, croci dra. i. caſto. dra. iij.*

ADDITIO.

Iſtæ pilulæ interdum in vſu habentur. Gilbertus Angli. eaſdẽ deſcribit in duobus locis primo cap. de catarrhactis, ſecundo cap. de cura arthreticæ, ſecũdum magiſtros; differt tamen ab iſta, quia in eis non ponitur crocus, nec caſtoreum. Summa medici. eſt res xiiij.

*Pilulæ de elaterio. Recip. aloes vnc. ij. maſti. vnc. i. elaterij vnc. iij. cõficitur cum ſucco ſiccidis, vel cum ſucco * actis, vel chamæactis. & da tres, vel quinque, ſuauiter ducunt, & principaliter melancholiam, & phlegma purgant, ſiue choleram rubeam.*

* acetis.

ADDITIO.

His pilulis raro vtuntur medici iſtius tẽporis, & ſunt pilulæ de cucumere aſinino, nã elaterium eſt ſuccus cucumeris aſinini, ſicut apparet apud Dioſc. cap. de cucumere aſinino, Siccidis, i. cucumeris aſinini, ſed intelligatur de radice. Actis, id eſt ſambucus, chamæactis, id eſt ebulus quaſi infima, ſeu humilis actis, et dicitur à chamę quod eſt infimum, ideo qui dicit, ebulus eſt actis ſambucus eſt chamæactis. non mentitur. Sũma med. eſt res iiij.

Pilulæ cochiæ Gal. probatæ ad hemicraneum dolorem, ſtomachi, & ilij. Rec. aloes, abſinthij, pulpæ colocinthidis, ſcammoneæ æquale pondus, maſticis dimidium vnius prædictorum. Confice cum ſucco fœnic. vel abſinthij, vel ſolatri, & fac pilulas, dentur, ſecundum quantitatem virtutis.

ADDITIO.

Iſtæ pilulę non habentur in vſu ſecundum pręſentem deſcript. ſed bene ſecundũ deſc. Raſis ix. ad Almãſorem, & dicuntur cochiæ, id eſt capitales à cocos, qood eſt caput, eo quòd mundificant caput. Summa med. eſt res vj.

Pilulæ de aloe, & maſtice. Recip. aloes vnc. i. maſticis vnc. s. gar. roſa. rub. ana drach. i. croci, diagridij, ana ſcrup. ij. confice cum ſuc. fœnic. vel abſinthij.

ADDITIO.

Pilulę de maſtice, & aloe dicuntur, eo quod ex eis imponitur plus, virtutem reſpiciunt naturalẽ proprie, purgant incolumiter, & valde ſtomachum à phlegmate, & à cholera contentis in eo. Summa medi. eſt res vij.

Quadrimeron. i. de quatuor numeris, vel quatuor reb. expertum eſt ad aſthmaticos, & ex catarrho tuſſientibus: valet etiam ad dolorem, & frigiditatem ſtomachi, digeſtionem procurat, renes debiles releuat.

A *nona pars eſt lib. i. Recip. helenij vnc. i. s. drac. ij. ſem. marathri vnc. i. piperis, drach. vi. cym. dra. iij. mel quod ſufficit. datur mane, vel veſpere cum vino calido.*

ADDITIO.

Quadrimeron, id eſt de quatuor medicinis, reſpicit proprie ſpiritualia data cum decoctione hyſſopi confert aſthmaticis, & tuſſientibus ex catarrho frigido. datũ cum decoctione maſticis, confert dolori ſtomachi ex frigiditate. Summa medici. eſt res v.

Roſata nouella, roſata dicitur à roſis, nouella reſpectu veteris, quæ recipiebat tibar, i. ſulphur viuum, vomitum, & ſubuerſionem ſtomachi aufert, debilitatem, et ſitim reprimit; defectis ex longa infirmitate mire ſubuenit. ſudores diaphoreticos compeſcit xx. pars eſt lib. ij.

Recip. roſ. zucch. liquirit. ana vnc. i. & drach. i. &
B *ſcrup. ij. s. cinnam. drach. ij. & ſcrup. ij. gra. ij. garyo. nardi, zingib. galan. nuc. muſch. zedoariæ, ſtyracis, cardamo. apij, ana ſcrup. i. & gra. viij. mel quod ſufficit. datur mane, meridie, & ſero cum frigida.*

Roſata nouella dicitur ad antiquæ differentiam. valet ad ſiccitatem cordis, & hepatis, & pulmonis. quidam dicunt roſatam oouellam eſſe ca. ſed meus pater dicit eam eſſe temperatam, & magis pertinere frigiditati, quã caliditati. vnde ſi calor ſtomachi, cordis, & pulmonis, & hepatis ſit cum ſiccitate, non detur ſi ſine ſiccitate, detur cum aqua decoctionis vio. prunorum, vel aqua hordei, vel cum frigida. Sitim ſedat, ſi ſit cum febre non detur, & cum datur contra ſitim, mane, & ſero cum frigida detur. Vomitum conſtringit cum aqua decoctionis roſa. vel aqua roſ. qualis ſolet fieri in his noſtris regionibus, quæ melior eſt. Stomachum ex debilitate ſolutum ſtringit eodem modo exhibita. Cardiacis ſubuenit, ſi fiat ſubtiliſſimus puluis de oſſe de corde cerui puluetiza-
C tum ſubtiliter. bulliat diu cum aqua ro. & cum calida detur, diaphoreticos ſudores reprimit ſumpta cum aqua decoctionis florum myrtæ, vel cum aqua de myrtill. ad doctrinam aquæ roſ. frigida, quod melius eſt debilitatũ longa ægritudine reſtaurat cum aqua ro. confice ſic, omnes ſpecies contere, in i. lib. pulueris iij. mellis ponantur, ſed ſi conficiantur cum melle non tantum valet, quia calorem ab eo ſumit. non durat vltra annum, ſi fiat cum ſyrup. ſuæ naturæ diutius durat, ſimilia ſimilibus ſeruantur.

Rubea trochiſcata dicitur ab ipſo colore, trochiſcata à trochiſcis, qui ibi ponuntur dicta. valet tertianarus, quotidianarijs ante horam acceſſionis data cum rhodoſtagmate ad modum auellanæ. naribus, & pulſibus de eadem inunctis ſanitatẽ præſtat, rheumati ex acri phlegmate facto data cum ptiſana ſubuenit. ſeptima pars eſt lib. i. Recip. liqui. cinna. papaueris albi, ana drach. iij. &
D *ſcrup. i. & gra. v. croci, hyoſcia. roſ. ſem. apij, ana dra. ij. & gra. xv. nardi, viola. ana dra. i. & gra. vij. garyoph. ſtyracis optimæ, opij thebaici, ana ſcrup. s. trochi. cro. magnetis, et hedychroi, myr. aniſi ana gra. xv. mel quod ſufficit.* Summa medicinarum eſt res 17.

Rubea maior eſt opiata, ſic dicta, qoia inter omnes medi. magis rubet. Trochiſcata, quia trochiſcos recipit. Tuſſim ex acri rheumate ſtringit ſumpta cum ſoc. ptiſanæ. Anatropeo, & catatropen, & ſputum ſanguineum ſtringit. Anatrope dicitur ſubuerſio ſtomachi, quando quis propter frigidos humores in ipſo exiſtentes, & eum aggrauantes cogitur eos per ſuperiora emittere. Catatrope dicitur ſubuerſio ſtomachi, quando humores coguntur per inferiora exire, quando per inferiora eis detur cum ſucco mentæ, vel vino decoctionis eiuſdem; ſpuenti ſanguinem cum ſucco plantaginis. Acutas febres placat, non laudo dare acute febricitantibus. Periodicarum febrium ante horam acceſſionis cum aqua ro. Vigilantibus ex phreneſi, hoc non laudo, ſed poſt

phrene-

phreneſim manente vigiliarum materia, vel inſtantia ex ſiccitate cerebri ſic detur. Accipe ſemina papaueris, lactucæ, puluerizentur, & ex eo puluere, & rubea fiant pilulæ, & dentur ſola rubea cum vino decoctionis eorundem. Nementos matricis. Nementoſis dicitur matricis fumoſitas illius, detur iſti cum decoctione violatum, & prunorum. confectio facilis eſt, omnes ſpecies ſimul terantur, & conficiantur vt alia. per v. ann. ſerua. in multa efficacia.

R*Equies magna, vel magna medicina, requies dicitur eo, quod requiem patientibus præſtat, & ſomnum, & maxime typice febrientibus, quotidianarijs, tertianarijs, quartanarijs, acutis, & peracutis præſtat vi. pars eſt lib. i.*

Recip. roſ. & vio. ana vnc. iij. opij, hyoſciami, meconis, papa. al. mandragoræ, ſcariolæ, lactu. ſe. portulacæ, pſyllij, nucis muſc. cinna. & zucch. ana dra. i. s. ſandali albi, & rub. & citri. ſpodij, tragacanthi, ana ſcrup. ij. & gra. v. da patientibus acutam cum ſyrupo viol. interpolatæ cum melle confectam dare poſſumus. datur quartanarijs cum vino calido, acutis, & peracutis tertianarijs cum aqua calida, vel ſyrup. Requies eſt opiata quaſi frigida, præcipue valet ad ſomnum inducendum ad modum caſtaneæ data; cum autem eſt data hominibus quaſi ſanis, tempeſtiue debent multum comedere, vel cœnare, & poſtea detur eunti dormitum, quod ſi aliquis abhorret ſumere diſtemperetur cum ſuc. roſ. vel ſyru. viol. & coletur, & poſtea detur, licet omnino non faciat effectum, nam multũ valet etiam ſic data. Item attendendum eſt, quod ex ſpeciebus huius medicinæ ſyru. factus bonus eſt ad ſomnum pronocandum, ſcilicet vt ſpecies bulliant in aqua tritæ, et colentur, & appoſito zucch. fiat ſyrup. Item in acutis quibuſlibet poteſt dari ad ſomnum inducendum. Sum. medi. ſtres 10.

Requies opiata eſt ſic dicta, quia quaſi requiem id eſt G ſomnum inducit, opiata eſt, inter alias ſuperior eſt. datur quotidianæ, quartanæ, tamen aliæ opiatæ huic præualent, vt muſa ænea in quotidiana, Theriaca in quartana, vel mithridatum, debent autem eis requies dari præcedente purgatione pauca, & digeſta exiſtente materia. detur ante horã acceſſionis cum calida; conſumit enim aliquantulum, & membra conſtringit. datur in acutis, & peracutis, vt in ſynocha, & cauſo. & ſimilibus hemitritæo medio. Si poſt purgationem materiæ inſtantia vigiliarum remaneat datur vtiliter requies hoc modo, ſem. lactucæ tritum per noctem iaceat in ſyru. viol. & in eodem requies reſoluatur, & in mane colatura detur cum aqua tepida, ſi delicatus fuerit. Sin autem cum ſem. lactucæ poteſt dari, ſi etiam ipſam lactucam habeas cum aqua decoctionis ipſius exhibeas, valet quoque ad ſomnum faciendum. Emplaſtrum factum de ſemine papaueris al. & nig. hyoſciami, portulacæ, lactucæ, mandragoræ, cum oleo vio. & albumine oui, & lacte mulieris, fronti, & temporibus applicetur, ſola requies idem H facit. conficitur vt aliæ. per ij. an. ſer. doſis eius eſt interpolatis vnc. j. in acutis vnc. viij.

R*Hodoſacchara, i. zuccharum ro. valet dolori ſtomachi, & debilitati factæ ex calore, mirabiliter ſtomachum confortat; valet etiam ad diarrhœam, & omnem fluxum ventris ex calore factum; valet cardiacis, qui ex calore patiuntur. Fit autem ſic. in ij. lib. zucchari ponitur lib. i. viridium roſ. minutatim inciſarum, & in mortario poſtea diutiſſime terantur, & in vaſe vitreo ad ſolem per xxx. dies ponatur, & mane, ac ſero bene agitentur, tranſactis vero xxx. diebus in terreo catino ponantur, & in lib. i. zucch. modice triti ſuperpoſita, & manibus bene confecta in vaſe ſtricto reponantur. datur mane, & meridie cum rhodoſtagmate, vel cum frigida.*

RHodoſacchara, i. zuccharum roſ. Facit ad debilitatem ſtomachi factam ab humorum acumine, datum cum frigida; confortat enim aromaticitate, & ponE ticitate, acumen choleræ mitigat, & dyſcraſiam; valet contra fluxum ventris ex debilitate virtutis retentiuæ. datur cum aqua pluuiali, vel roſ. quod melius eſt, vtiliter datur febrientibus non conſtipatis cum frigida, quia membra calore febrili diſſoluta conſtringendo, partes confortat, & calorem reprimit. Fit autem hoc modo. roſæ virides optime terantur remotis vngulis. adde zuccharum, & iterum optime ſimul tere, & alteri incorporetur, zuccharũ debet tali proportione apponi. pro. i. lib. roſa. tres zucchari ponantur, quidam tamen copiám roſarum habentes pro. i. lib. roſarum ij. lib. zucch. ponunt, mèlius eſt, quòd roſæ ſuperabundẽt, quàm zuccharum, & poſt iij vel iiij. menſes zuccharum poteſt apponi modum excedentibus roſis. ſi autem zuccharum præter modum apponatur roſis viridibus non inuentis, damnum erit irrecuperabile. ſic itaque confectum per xv. dies Soli ad minus, vel xx. dies exponatur in vaſe terreo ſtrictum habente orificium, vt ſua aromaticitas nó per- F datur, agitetur in die bis, vel ter ne exuratur. per biennium ſeruatur, ſed melius eſt tamen, ſi quolibet anno renouetur. doſis eius eſt vnc. j.

RHodomel, i. mel roſarum competenter datum eſt cum frigida phlegmaticis maxime in æſtate, cholericis cum tepida maxime in vere ad mundificandum ſtomachum. Mundificat enim ex proprietate mellis, cõfortat ex roſis. Aliquando ad maiorem mundificationem tria grana ſalis apponuntur, delicatis colatura detur, melius tamen ſi tota roſarum ſubſtantia accipiatur. datur autem ad virtutem digeſtiuam confortandam cum aqua decoctionis maſticis, aniſi, fœniculi. vtiliter datur potionatis poſt acceptam medicinam ceſſante fluxu, ad ſtomachum mundificandum, & confortandum Not. cum tepida, vel aqua roſ. vel, quod melius eſt, cum decoctione maſtic. & vj. vel vij. garyoph. mundificando enim ſtomachum prohibet, ne aliqua particula ſcammoneæ villis ſtomachi adhæreat, quæ dyſenteriam, vel teneſmum poſſet inducere, vel in poſterum febrem inducat, hæc enim pericula ſolent ſuperuenire ex ſcammoneæ receptione. Mel roſa. mulieribus eſt deſtinata Mel ro. medicina. Quidam ſic conficiunt, folia roſarum integra cum melle decoquunt, illud auferentes quod melius eſt. tali proportione eſt apponendum, vt pro li. roſ. v. li. mellis ponantur. ſignum decoctionis eſt in talib. quando rubere mel incipit, & valde aromaticum fit. Nota tamen, quòd melius eſt, ſi citra modum coquatur quam vltra.

Si enim modo non debito coctum fuerit, Soli exponatur per vij. vel viij. dies, calore Solis excoquit. Alij melius faciunt, ſuccũm roſarum, cum melle coquunt ad conſumptionem ſucci. lib. iiij. mellis pro qualibet lib. ſucci ponentes, & hoc eſt optimum mel roſaceum. per ij. an. ſer. in tertio anno melius eſt. doſis eius vnc. ij. vel iij.

E*Odem modo fit zuccharum violatũ, quod facit pleuriticis, peripneu. & hecticis, & qui maxime conſtipati ſunt. datur iſtis cum ptiſana mane; & meridie cum frigida. pectus humectat, & ventrem laxat.*

S*Othira magna, quę interpretatur ſaluatrix ſi cũ mulſa bibatur, capitis dolorem antiquum tollit, veterem, vel ſylueſtrem phreneſim placat, epilepticis, & melancholicis ſubuenit, oculorum, aurium, & dentium dolorem mirabiliter ſanat; mulieris lac ſoluit, & per aurem iniectum auditum reddit; cum tepida ſumpta dyſpnoicis, aſthmaticis medetur; tuſſim antiquam, & recentem tollit, ſtomachum vomentem, & de ſingultu, & dolore laborantem, ſanat peripneumoniam, & pleureſim, & hepatis tenſiones deponit, ictericos ex abundãtia fellis rub. purgat, & ad priſtinum colorem reuocat, ſanguinis ſputum cum oxymelle ſumpta, vel decoctione polygoniæ, vel plantaginis ſiſtit; fluxum ventris conſtringit; brachiorum, & coxarum dolorem ſedat; & his qui præ dolore dormire non poſſunt, mirè ſomnum inducit; arthriticis, iſchiaticis, & podagricis neceſſario datur; ad ſerpent. morſus cum mulſa propinata prodeſt; quartana-*

rijs

vijs ex longa infirmitate patientib. ſi ea vtantur. vi. pars eſt lib. ij. Recip. ſtyracis optimæ drachm. i. & s. apij, dra. iij. & ſcrup. i. coſti, myrobala. opij, petroſe. macedonici, ana drachm. iij. ſeſeleos drachm. ij. & ſcrup. ij. piperis, drachm. ij. & ſcrup. i. s. cinnamo. nardi ana drachm. ij. s. ſchænanthi ſyriaci, anj. ana drach. ij. caſto. drach. i. & s. rheupontí. drachm. i. & ſcrup. i. & trochiſco. croci, magnetis, aſari ana drachm. i. pipe. al. ſcrup. ij. s. hedycroi, drac. s. amomi, piperis lon. ana ſcru. i. alij apponunt croci drachm. ij. & ſcrup. ij. mel, quod ſufficit, datur in modum auellanæ.

ADDITIO.

Iſta opiata non eſt in vſu: ſi quis tamen voluerit ea vti magiſtraliter, poterit, quia valet ad ea, quæ ſcripta ſunt; trochiſci croci, magnetis, & trochiſci hedycroi reperiuntur hic inferius. Summa medici eſt res. xxij.

STomachicum frigidum facimus, quod valet contra omnem calorem, ſitim reprimit, & patientibus debilitatem ex nimio calore potenter ſubuenit, acutis, peracutis mirifice prodeſt. Recip. zuc. lib. i. ſanda. al. & ru. ana drachm. i. s. ſpodij, berberis, ſe. portulacæ, ſcariolæ, ſem. melo. palaſtini, ſuc. liqui. roſa. & viola. nenupha. ana drach. i. Conficitur ſic, ſupradictum zuccharum ponatur in ſtagnato cum lib. i. aquæ roſ. & tandiu bulliat, cũ ſpathula agitando, donec ad aquæ conſumptionem deueniat, deinde puluis prædictarum ſpecierum bene cribratus immiſceatur cum ſpathula agitando in ſtagnato, cum autem probare volueris vtrum ſit coctum, ſupra marmor gutta proijciatur, quæ ſi coaguletur, bene coctum eſt, & ſi coctum fuerit, tunc ponatur ſuper marmor prius abluto, & inuncto oleo ro. uel vio. & cum cultello eodem modo oleo inuncto fruſtatim incidatur, dum calidum eſt, datur mane, & meridie cum frigida.

Summa medicinarũ eſt res. 14.

Stomachicum frigidum. Reci. &c. vt in antido. legit. Valet contra dolorem, & ſitim ſtomachi, dico debilitati et magna frigiditate ſtomachi, confortatiuum ſtomachi, virtutem digeſtiuam iuuat, multa enim recipit digeſtionem confortantia, vt cinnamomum.

Signum decoctionis zucchari generale eſt tam in iſto quam in alio, cum gutta ſuper marmor oleo inunctum poſita in modum fili per flatum oris extenſa ex facili frangitur digito percuſſa, vel contra marmor percuſſa, quanto frangibilior eſt gutta, tanto melior eſt, qualiter fiant in antido. reperitur Signo decoctionis inuento, ſtatim ab igne deponatur pul. ſemper agitando, ad vltimum muſcus diſtemperatus cum aqua ro. ſtatim proijcitur ſuper marmor. ſignatur cum cultello vncto, vt cum infrigidatum fuerit competenter in fruſta poſſit diuidi, & ſerua.

STomachicum calidum ſtomachum confortat, digeſtiuam virtutem adiuuat, & ilioſis confert. Recip. zuc. lib. i. aquæ lib. cinnam. zingi. ana drach. ij. garyo. galangæ ana drac. i. nucis muſ. ſpicæ, ligni alo. xantal. macis ana dr. ij. confice eodem modo, vt ſtomachicum frigidum, ſi vero laxatiuum facere volueris unc. i. ſcammoneæ addatur.

Summa medicinarũ eſt res. 10.

Stomachicum dicitur à ſtomacho, quem fortè olim melius mundificabat, quam modo, propter indigeſtionem ſtomachi illorum, qui fere nullum poſſunt recipere medicamen, inuentum eſt, fit autem quandoque laxatiuum, in quo apponitur ſcammonea, & confortatiuum, in quo aromaticæ ſpecies frigidæ, vel calidæ tantum ponuntur, laxatiuum competenter datur medicina recepta non ſufficienter purgatis. Nequeuntes autem recipere medicinam cum eo poſſunt decipi, fit autem laxatiuum cum ſcammonea, pulueribus admiſcetur, per quos pulueres recipit confortationem, fit etiam laxatiuum cum ſola ſcammonea, & zuccharo bene cocto, & ab igne depoſito pul. ſcammoneæ ſem-

A per agitando cum ſpathula admiſceatur, & poſt aliquantulam decoctionem calidum ſuper marmor mundum inunctum oleo inijciatur, & marmor ſit parum decliue. ſic etiam faciendum eſt in quolibet ſtomachico. Tali autem proportione diagridium apponatur, vt pro lib. i. ſyrupi ſit vnc. i. diagridij, vel ad plus vnc. i. & quarta pars alterius.

SAl Sacerdotale, quo vtebantur Sacerdotes in diebus Heliæ Prophetæ propter dolorem capitis, & caliginẽ oculorum, & ſtomachi, & dentium dolorem, tuſſim, & anhelitum emendat: os odoratum reddit, et corpus humanum incolume ſeruat. Rec. ſalis communis unc. xvi. cinn. vnc. iiij. zin. amomi, pyrethri, cymini, ameos, pipe. ſileris, ſatureiæ, hyſſo. origa. pule. ana unc. i. quæ omnia terendo in puluerem redige, & in omni cibo vtere, & vſui ſerua.

ADDITIO.

B Sal ſacerdotale dictum ſic, quia ſacerdotes eo vtebantur, quod nunc non eſt in vſu. Summa medic. eſt res. xi.

SYrupus roſ. ſic fit. Recip. roſ. recentes, & pone in vaſe, & ſuper aſperge aquam feruentem, & cooperias, ne fumus exeat inde, & cum infrigidata eſt aqua proijce roſas exprimendo, deinde aquam eandem bullientem ſuper alias roſas recentes iterum proijce, & ſupradicto modo facimus, mutando roſas tamdiu, donec aqua ſit rubea, deinde lib. iiij. aquæ lib. iiij. zuc. pone, & cum bullire inceperit, album oui cum aqua frigida pone, & concutias tantum, quouſque ſpumeſcat, & ſpumam illam in ſyrupum bullientem ſuperaſperge, & cum nigreſcere ſpuma inceperit, ſuauiter cum cacia remoueas; & iterum aliã ſpumam infunde, & ſupradicto modo fac, quouſque clarior fiat ſyrupus, & cum ceperit quaſi filum facere, vel ſuper marmor poſitus, vel ſupra vnguem non diffunditur, coctus eſt, valet ſiccitati, & calori febrium, ſitim reprimit, confortat, & conſtipat.

C

ADDITIO.

Iſte ſyrupus roſatus, quem hic deſcribit Nicolaus ex infuſione factus eſt idem cum illo, quem ſcribit Meſ. in ſuo antidot. differunt tamen in doſi. nam Meſ. dicit. Recipe aquæ infuſionis roſarum lib. v. zuc. lib. iiij.

SYrupus viol. eodem modo fit, qui multum valet febricitantibus phthiſicis, & conſtipatis; ventrem humectat, & laxat, vt breuiter dicam, omnes illi, qui fiunt de floribus hoc modo fiunt, vt ſyrupus nenupharinus. Etiam valet iſte ſyrupus contra acutas, & peracutas, prouocat ſomnum.

ADDITIO.

D Syrupus violatus fit, vt ſyrupus roſatus ex infuſione. Similiter omnes ſyrupi qui fiunt de floribus vt nenupharinus, bugloſſæ, boraginis, & ſic de alijs.

SYrupus contra pleureſim, et peripneumoniam, phthiſicos, & hecticos; Recip. aquæ lib. iiij. & ponantur ibi vnc. ij. & s. viol. liqui. papaueris albi ana vnc. s. ſem. cyto. & maluæ mundatæ, medullæ ſem. bombacis, medullæ ſe. citru. melo. cucur. mundatorum. ſemin. portulacæ, trag. gummi ara. ana drac. iij. omnia in aqua, vel ſacculo bene trita ponantur, & ſacculus in prædicta aqua ponatur, & bulliat ad medietatem: & ſacculo abſtracto ab aqua lib. ij. zuc. apponantur: & fiat ſyrupus, & clarificetur, vt ſupra docuimus.

Syrupus contra pleureſim raro habetur in vſu, poterit tamen quis eo magiſtraliter vti, ſi voluerit. Summa medicinarum eſt res. xv.

*SYrupus contra acutas, & peracutas paſſiones. Reci.
ſuc. portulacæ, ſucci melonum palaſtinorum ana lib.
i. vel cum aqua decoctionis citro. melo. & cucurb. vel ca-
pil.˜ ue. herba hepatica, polytrici, adianthi, cetrac. in
aqua iſta, vel in ſucco prædicto fac bullire liquiritiam
mundatam, & tritam, & trag. viol. ana vnc. i. pruno-
rum nu. v. ſemperuinæ, aut cotyledonis vnc. i. deinde
coletur, & colaturæ adde zuc. lib. i. & fiat ſyrupus,
vt diximus, clarificetur ſecundum, quòd debet, vel
vt ſuperius docuimus, deinde pſyllium, & ſem. cito.
ana ſcrup. i. in ſacculo mitte ſanda. al. & rub. & ſpo.
herbæ. ro. portu. lactu. ſtario. ana drachm. ſ. pulueriza-
ta, & horum puluerem in eodem ſacculo pone, & ibi-
dem rheubar. puluerizati drachm. i. hæc ſimul bullire fa-
cias vſque ad deco. Datur contra acutas, & peracutas,
ſine apoſtemate cum aqua fri.*

A D D I T I O.

Iſte ſyrupus contra acutas, & peracutas paſſiones
non eſt in vſu, & credo propter magnum artificium
ſuæ compoſitionis potius quam propter aliud. Summa
med. eſt res. 25.

*SYrupus contra omnem fluxum ventris. Recip. zuc.
lib. i. aqua roſ. vel plu. li. i. ſ. & in aqua ponatur myr-
tini vnc. i. roſarum, ſumach, acaciæ, balauſtiæ, ſpodij, hy-
pocyſtidos ana vnc. ſ. ſorbarum mundatarum. x. meſpilo-
rum viridium nume. v. cornarum, vel prunorum imma-
turorum x. traga. liquiritiæ, gummi arabici ana drac. ſ.
quæ ſunt terenda, terantur, & bulliant in ſupradicta
aqua, donec ad quantitatem vnius lib. deueniant; &
colaturæ apponatur zuc. prædictum, & fiat ſyru. &
clarificetur, vt diximus.*

*SYrupus de papauere contra omnem ventris ſolutio-
nem. Recip. capita papaueris recentia, ſiue humida
num. cl. plantaginis, balauſtiæ, gallarum, prunellarum
immaturarum ana drach. i. Conficitur ſic, omnia iſta in
aqua pluuia. ſcrup. v. dimitte per biduum; in tertio ve-
ro die coque aquam bene vſque ad conſumptionem medie-
tatis, poſtea cola per pannum fortiter. Cum autem co-
lata fuerit, admiſce illi colaturæ tertiam partem mellis;
& tertium coque donec ad ſpiſſitudinem mellis rediga-
tur, & tunc conde in vaſe vitreo, & cum opus fuerit in
drach. i. aqua mitte drach. i. ſyrupi.*

A D D I T I O.

Iſte ſyrupus domini Nico. contra omnem fluxum
ventris non habetur in vſu, ſed medici. noſtri temporis
vtuntur potius quodam ſyrupo de ribes nobis ignoto,
laudarem potius iſtum; ſed vt nunc dixi de alio, fortaſſe
propter artificium dimittunt. Sum. med. eſt res. 15.

*SPongia ſomnifera. Rec. opij thebaici vnc. i. ſucci hyo-
ſcyami, ſucci moræ immaturæ, rubi, ſeminis lactu-
cæ, ſucci cicutæ, cod. i. papa. ſuc. mandragoræ, ſuc. he-
deræ arboreæ ana vnc. i. hæc omnia ſimul in vaſe mitte,
& ibi ſpongiam marinam nouam, qualis de mari exierit,
vt non tangat eam aqua dulcis, & pone ad Solem in ca-
nicularibus diebus, donec omnia conſumantur, cumque
opus fuerit aqua nimis calida, illam parum fomentæ,
& poſtea naribus patientis appone, & cito dormiet,
cum autem excitare volueris ſuc. radi. fœni. naribus ap-
ponetur, & mox expergiſcetur.*

A D D I T I O.

Iſtam ſpongiam ſomniferam deſcribit Gilbertus An-
glicus libro quinto cap. de inteſtino exeunte per vulnus.
Sed vnum aliud dicit Gilbertus, quod pro excitatione a
ſomno accipiatur alia ſpongia marina in aceto bene tem-
perata, & naribus applicetur. Sum. med. eſt res. 12.

E *SYrupus diureticus. Recipe apij, petroſelini, fœni-
culi, aniſi, ameos, dauci, bauciæ, pentaphylli ale-
xandrini, aſpara. bruſci, peucedani, meu, ſcolopen-
driæ, capill. veneris, adianthi, polytrichi, ſplendili-
don, capparis; tamariſci, ſeſeleos, ſimerinæ, grano-
rum ſolis, ſeminis melonis, citrulorum, cucumeris,
cucurbitæ, cretani, ſaxifragiæ, ſeminis citri, lapis qui
inuenitur in ſpongia marina, puluis cicadarum, amo-
mi, thymi, chamæpi. oſſa ceraſorum, pomorum, &
perſicorum, cardamomi, ireos, ſpicæ nardi, garyo-
phyl. coſti, nucis muſc. ana drachm. iv. galangæ, thy-
mi, epithymi, filipendulæ valde bonæ, pimpinellæ,
ciceris nigri.*

*THeriaca magna Galen. theriaca dicitur domina
medicinarum. Galeni, quia ab eo compoſita fuit,
facit contra grauiſſimas paſſiones totius humani corpo-
F ris, epilepticis, catalepticis, apoplecticis, cephalal-
gicis, ſtomachicis, hemicranicis prodeſt, ad raucedi-
nem vocis, & conſtrictionem pectoris optima eſt, ar-
teriacis, aſthmaticis, hæmoptoicis, ictericis, hydro-
picis, peripneumonicis, ilioſis, & vulnera in inteſti-
nis habentibus, nephriticis, calculoſis, cholericis ſub-
uenit, menſtrua educit, & fœtum mortuum expellit,
lepras, & variolas, & frigus periodicum, & cæteras
paſſiones inueteratas emendat, præcipue contra omnia
venena, & ſerpentum morſus, & reptilium valet, ſed
diuerſa eſt eius doſis pro quantitate, & qualitate vniuſ-
cuiuſque paſſionis, quæ in fine ſcribitur omnem defectio-
nem ſenſuum reuelat, cor, cerebrum, hepar, ſtoma-
chum confortat, totum corpus incorruptum ducit, &
cuſtodit. x. pars eſt lib. ij.*

*Recip. trochiſcorum ſcylliticorum drach. ij. & ſcru. ij.
piperis long. drachm. ij. minus gra. vij. trochiſcorum
thyri, & diacoralli ana drachm. i. xylobalſami ſcrup. ij.
& gra. vij. opij, agari. iridis, roſæ, ſcordei, ſeminis
G rapæ ſylueſtris, cinnamo. opobal. ana ſcrup. i. gra. xiiij.
rheubar. croci, ſpicæ, coſti, ſchœnanthi, zingib. caſſiæ
ligneæ, ſtyracis calamitæ, myrrhæ, terebinthinæ, thu-
ris maſculi, calamenthi, dictami, ſtœchados, polij, ra-
dicis pentaphyllon, petroſelini, piperis albi, ana ſcrup. i.
& gra. vij. folij gummi arabi. acori, chalcanthi vſti,
ſagapeni, terræ ſigillatæ, ſeu boli, ſuc. hypocyſtidos,
celticæ, chamædryos, gentianæ, meu, carpobal. amo-
mi, apij, marathri, carui ſylueſtris, ſeſeleos, naſtur-
tij, ſeminis ani. hyperici ana ſcrup. i. mumiæ, caſtorei,
opopanacis, aſphalti, chalbani, centaureæ minoris,
ariſto. long. dauci ſyluatici ana ſcrup. i. mellis deſpuma-
ti, quod ſ. quæ terenda ſunt, tere, & gummas in vino
liquefactas cum puluere, & melle commiſce ſufficien-
ti, vel cum ſpeciebus teras. Datur in modum auella-
næ cum tepida apoplecticis, ſcotomaticis, cephalalgicis,
hemicraneis, ad raucedinem vocis, & conſtrictionem
pectoris, cum melle, aut tragacantho, ita vt in ore
teneatur, aſthmaticis cum decoctione eleliſphaci,
H hæmoptoicis ex pectore, & pulmonis vitio cum ptiſa-
na, ad veteratas paſſiones cum apozemate hyſſopi, icte-
ricis cum decoctione aſari, hydropicis cum oxymelle
vel oxyſacchara, peripneumonicis cum iure, vel deco.
marrubij; ilioſis cum apozemate apij; in inteſtinis vul-
nera habentibus cum decoc. ſumach; nepriticis, calculo-
ſis, & cholericis cum apozemate granorum ſolis, apij
ſyluatici, vel domeſtici; arteriacis cum iure, vel piga-
ni decoctione ad venena, & menſtrua educenda, & fœ-
tus, cum vino calido, vel mulſa cum aqua, vbi cocta ſit
menta, vel ocymum, & frigori periodico, & cunctis
paſſionibus cum tepida.*

THeriaca dicitur a carnibus theri, quas recipit, ma-
gna ab effectu; & ad differentiam minoris Galeni,
ab auctore. Facit ad grauiſſimas paſſiones totius cor-
poris reuera valet Epilepticis, ſcotomaticis, hemicra-
neis

neis,& cephalalgicis, ſi epilepſia fiat vitio ſanguinis aduſti, non debet dari, ſi de phlegmate, vel melancholia naturali, detur cum vino decoctionis pæoniæ, præcedente tamen purgatione.

Apoplecticis cum vino, vel quod melius eſt cuneo dentibus interpoſito fiat paulatim fricatio capite inclinato, & quia hæc paſſio ſolet etiam terminari per paralyſim, corpus inungatur. Scotomaticis, quando ſcotomia fit ex ventoſitate per indigeſtionem conſurgente, valet hęc medicina cum vino decoctionis macis vel nucis muſcæ, quæ ſi non habeantur, ſaltem cum vino decoctionis maſticis.

Cephalalgicis omnes cum vino calidę, raucedini ex hu. viſcoſo oppilante, vel rheumatico fluxu à cerebro veniente, detur autem ſic. fiat pilula ex theriaca, & puluere ſucci liquiritiæ, & teneatur ſub lingua; diſſoluit enim viſcoſos humores in trachea, & rheuma prohibet. Contra conſtrictionem pectoris eodem modo. Arthreticis ex frigido humore ſi fiat cum rheumate cum vino decoctionis olibani, aſthmaticis ſicut contra raucam vocem. Hæmoptoicis, ſi fiat ex acuitate ſanguinis, vel diabroſi, non valet. Si vitio putredinis venæ, detur cum priſana cũ decoctione alicuius ſtyptici, vt cortice mali granati. Ictericis ex calido humore non detur, ſed contra inueteratã ictericiam; vbi etiam vrina diſcolorata apparet, & detur cum aqua decoctionis herbarum diureticarum. Hydropicis, eodem modo. Peripneumonicis non niſi poſt rupturam apoſtematis, & tunc detur cum vino decoctionis mentæ, vel fiant pilulę ex puluere myrrhæ, & theriaca, & dentur. Iliosis ex frigidis, & viſcoſis humoribus, pręcedente tamen clyſteri mollitiuo in inteſtinis vulnus habentibus; ſi fiat ex præcedenti dyſenteria, non detur; ſi ex præcedente apoſtemate, detur, ſicut hęmoptoicis.

Nephriticis ex viſcoſo humore deſcendente ad renes, detur cũ vino decoctionis granorum ſolis, & ſaxifragiæ.

Calculoſis ſimiliter detur, & reſoluatur etiam in ſucco ſenationum, & colatura per ſyringam inijciatur.

Colicis, quando fit colica paſſio in extrema parte colõ inteſtini valet ſic. reſoluatur theriaca cum * muſtella, vel etiam cum oleo communi, & cum bombace, ſupponatur; hoc eſt etiam commune experimentum Salernitanorum contra teneſmum. Si autem dolor colicus in profundum occupauerit, reſoluta cum oleo per clyſterẽ inijciatur, addita aqua decoctionis maluarum. Menſtrua educit cum ſucco arthemiſiæ bibita, vel ſuppoſita, alias mortuum proijcit, ſ. fœtum Salernitanorum cum ſucco porri bibita, ſi mortuum eſt; quòd ſi viuum emittitur, & terram tangat, ſtatim infans moritur. Lepras emendat cum vino decoctionis ſumpta, quia humores viſcoſos, & ſuperfluos conſumit. Rigores periodicos, qui fiunt in febre quotidiana de phlegmate naturali, vel acetoſo; vel in quartana de melancholia naturali data cum vino tepido; præcedente tamen purgatione materia digeſta, quia aliter de vna poſſet facere duas, contra venena, & morſus ſerpentis venenoſi, ſicut reptilis, vel ſerpentum propter carnes thyri, quas recipit, & alia venenum expellentia; ſi autem venenum receptum ſit interius, reſoluatur cum vino decoctionis dictamni, vel mentæ, vel gentianæ; ſi vero morſura ſit exterius, & animal non poſſit haberi, detur prædicto modo, & etiam cataplaſmetur ſupra morſuram, eodem modo, valet contra malanũ. Thyri ſerpentes ſunt in Hierico, habent virtutem expellendi venenum ex ſua venenoſitate. Venenum aliud calidum, et ſiccum vt thyri, aliud frigidum, & ſiccum, inueniuntur autem thyri in prædicto loco mane propter frigiditatem aeris fere mortificati, vnde a quibuſdam iudicantur frigidi; ſed in antidot. legitur arabico, quod ſunt calidi, & ſicci, & hanc mortificationem dicimus fieri propter apertionem pororum aeris frigiditate ſubintrante, venenum ergo eſt illis, quod propter leuitatem facile petit caput, & caudam; vnde cum capiuntur abſciſſis capite, & cauda tribus digitis, menſuratis, conſiderata tamen longitudine thyri, inde trochiſci conficiuntur ſic. iſtud medium optime lauatur, & decoquitur, & ſpinis abiectis te-

* muſtela-in.

A ritur, & inde cum farina orobi fiunt trochiſci cum quibuſdam pinguedine, quæ ſupernatat in aqua, vbi decocti sũt conficitur, farina apponitur ad conſeruationem. Eligantur trochiſci probati, ſicut theriaca, probantur, ſcilicet cũ toxico, & pilulis; ſi enim theriaca propter trochiſcos, quos recipit, ſic probatur, multo melius trochiſci debent probari. Per annum ſeruantur, vltra annum facile corrũpuntur, omnes ſpecies teruntur exceptis trochiſcis, qui per ſe debent conteri, & chalcantho, i. vitriolo, quòd in teſta exuritur, poſtea puluerizatur. Ad vltimum omnes ſpecies conficiuntur ſub melle, quidam tamen vt magis nigra fiat theriaca, puluere vitrioli prius cum melle menſurato conficiunt, poſt alios pulueres apponunt lib. i pulueris iij. mellis: per xxx. an. ſeruan. in xxx. anno melior eſt; debet autem ſeruari in vaſe plumbeo, vel ſtãneo, vel olla ſtagnata, doſis eius eſt drach. ij. vel ſcr. iiij. multa neceſſitate incumbente, & corpore forti drach. iij.

B

A D D I T I O.

Theriaca autem magna Gal. ſecundum intentionem Nicolai dicitur theriaca eſſe domina medicinarum, quæ compoſita fuit a Gal. & ſic eſt, ꝙ Gal. compoſuit vnã de ſer. ſicut apparet apud eũ in tractatu ſuo theriacaliũ; ſed non videtur eſſe eadem cum iſta; ſed ſit quomodocumque ab hodiernis bonis practicantibus magis eſt laudata Andromachi deſcriptio, quam Auic. v. cano. ex auctoritate Andromachi ſcripſit, quam præſens deſcriptio, Gal. Andromachus enim fuit primus inuentor thyri, ac aliarum rerum, quæ iuuatiuæ ſunt ſuper omnia venena. Nã ſicut narrat Auic. in v. can. in confectione mithridati dicit, quòd Mithridatus erat rex Ponti, & nominauit eam ſuo nomine, & compoſuit ipſam, & infra ait: Fuit ergo theriaca magna in multitudine iuuamenti, deinde poſtquam accidit Andromacho illud, quòd expertus fuit ipſum ſuper iuuamentum carnium ſerpentum, & aliorũ, addidit in eo trochiſcos de viperis, & alteratum eſt parũ

C per additionem, & diminutionem.

Poſſet tamen quis quęrere propter quid dicitur theriaca, Dicitur, quod theriaca maxime illa, quę fit ſecundum præſentem deſcriptionem dicitur a thyro ſerpente, vel dicitur, quòd theriaca, Primo modo dici poteſt quaſi thyriæ caro, quoniã in ipſa ponitur caro thyriæ, i. ſerpẽtis fęminæ taliter nominatæ, q̃ etiã vipera vel echidna ab auctorib. nũcupatur, propter q̃ pręcipue carnẽ theriaca ponitur valere cõtra venena pręcipue animaliũ venenoſorũ.

Secundo modo poteſt dici theriaca a thyros Græce, lati. fortis, eſt namque fortis, & validiſſima medicina in præſenti contra venena.

Tertio modo poteſt dici theriaca iuxta Albucaſim. iiij. particula Azarauij a theria, & ca. theria enim Græce ſecundum ipſum dicuntur quęcumq; potenter ſubueniũt potioni animalium venenoſorũ. ca. vero Græce dicũtur quæcunq; conferentia medicinis venenoſis, vnde theriaca idem eſt, quod potenter ſubueniens potioni animaliũ venenoſorum, & conferens medicinis venenoſis.

D Quarto modo poteſt dici theriaca iuxta Haly abbatẽ x. practicę capitulo de theriacę vtilitatibus, & probatione eius a trahendo, trahit. n. theriaca ad ſe venena. Theriaca tamẽ potius dr̃ primo modo, quia illo modo ſecernitur ab omni alia medicina, ſiue ſimplici, ſiue cõpoſita: non ſic vero alijs tribus modis, immo quolibet aliorum trium modorũ poſſunt plurimæ aliæ medicinæ tam ſimplices, quã compoſitæ nominari theriaca, & ſic de facto ab auctoribus nominatur: Deſcriptio vera theriacę Andromachi eſt hæc, trochiſcorũ ſcillæ aure. 48. trochiſcorum viperę, trochiſcorũ Andaracaron, piperis nigri, opij, ana aur. 24. cinna. roſarum, ſem. napi ſylueſtris rotundi, ſcordei, i. allij ſylueſtris, i. dentiũ capitũ ſuarũ mundatorũ, rad. cęleſtis, i. ireos, agarici, ſucci liquir. olei balſami, i. balſami an aur. xij. myrrhæ, croci, zingi. rheub. pentaphyllon, i. quinq; folij, i. radicis eius, calamen. montani, praſſij, petroſelini, i. ſeminis eius, ſtœchados, coſti, piperis albi, macropiperis, id eſt piperis longi, pulegij indi.

Theriaca dicitur eſſe domina medicinarum.

Nota.

olibani.i.thuris maſculi, floris ſchœnanthi, gummi albotin, ideſt gummi arboris, grani viridis, ſeu terebinthi, id eſt terebinthinæ, caſiæ ligneæ, ſpicæ, i. ſpicæ nardi, polij, ana aur. vj. ſtyracis liquidæ, ſeminis apij; ſeſeleos, i. ſileris montani, ameos, chamædryos, ſucci hypocyſtidos; ſpicæ celticæ, ſeu romanæ: folij, i. folij indi; gentianæ, ſem. fœniculi, terræ ſigillatæ; colcothar, i. vnius ſpeciei vitrioli mineralis adusti, amomi, acori, naſturcij albi, carpobalſa. i. fructus balſami; hyperici, i. herbæ perforatæ, phu, id eſt valerianæ; gummi, id eſt gummi arabici; cordumeni, ideſt carui agreſtis; aniſi, acaciæ: dauci, id eſt ſemin. paſtinacæ ſylueſtris, bdellij ſubalbidi ana aur. iij. bezar, chalbane: aſphalti, ideſt bituminis, dauci, opopanacis, centaureæ minoris, ariſtolochiæ rotundæ, caſtorei, ſagapeni ana aur. ij. mellis lib x. vini odoriferi antiqui, id eſt vini odoriferi cocti, ſeu careni trium annorum, vel circa; chiſt. i. id eſt lib. iij. liquebant, quæ de eis liqueſcunt, & infundantur, quæ infunduntur, & terantur ſicca, & cribellentur, & conficiantur cum melle, & ponantur in vaſe vitreato, aut plumbeo, & non impleatur vas, vt reſpiret medicina, & omnes medicinę præter mel, & vinum ſunt. lxiij. medicinæ.

Hęc deſcriptio iſtius theriacę reperitur in multis alijs locis ſcripta. nam Raſis in viij. Ad almanſorem capitul. de morſibus viperarum habet vnam deſcriptio. Serap. in ſuo antidotario habet vnam aliam. Haly abbas. xv. practicæ habet eandem; ſed ipſe, & alij dicunt, quòd deſcriptio radicalis eſt Andromachi, & eſt melior alijs deſcriptionibus, ſed verum eſt, quòd fuerunt plures medicorum, ſicut Gal. Democritus, & alij, qui voluerunt in ea addere, vel minuere de pondere, ſed neceſſitas nõ erat, quia Andromachus prædictam deſcriptionem compoſuit tanta diligentia, quod non erat neceſſitas aliquid addere, vel minuere, & ſic iſta deſcriptio domini Auic. eſt deſcriptio radicalis Andromachi, ipſe Auic. habet tres deſcriptiones; ſed prima eſt nobilior alijs.

Experientia theriacæ ſi erit bona, aut mala, vt docent Andromachus, Auic. Io. Serap. & Haly abbas eſt talis, dicũt, quod accipiatur gallus ſylueſtris, vel domeſticus, ſed ſylueſtris eſt melior, & mittatur ſuper ipſum animal venenoſum, vel ponatur de aliquo veneno in vulnere paruo facto ſuper alam ſiniſtram prope coxam: & poſt hoc detur in potu cum vino de theriaca, & ponatur de ea etiam in vulnere poſt venenum ſpecialiter cum animal incipit debilitari; tunc ſi animal vixerit, erit theriaca bona, & bonæ ætatis; ſi moritur, erit praua.

Alia probatio, ſi detur theriaca illi, qui ſumpſit opiũ, vel hyoſcyamum nigrum, vel corticem mandragoræ: & ſi theriaca deſtruxerit virtutem alicuius iſtorum venenoſorum, erit bona.

Alia probatio eſt, vt ſi homo ſumat catharticum, & conſideretur tunc ſi ſoluerit eum, ſumat in potu theriacam, & tunc ſi retinet eum, eſt recens, & bona; ſi non, eſt mala, & ſic ſatis patere poteſt, quando theriaca eſt bona, vel mala.

Nunc videamus quanto tempore debet permanere theriaca antequam ea poſſimus vti. Sciendum eſt igitur ſecundum Andromachum, & Auic. quod debet ſtare per ſex menſes antequam poſſit eſſe in vſu, vnde quando eſt infans, ſ. ante ſex menſes ſtupefacit, de qua Gentilis ait, dicunt quidam ſapientes, quòd theriaca noua ſtupefacit per opium, quod natura ſeparat ab alijs, & mandat ad partem dolentem.

Quæritur vlterius in quo vaſe theriaca melius conſeruatur, in hoc eſt regula, quia communiter conſeruant ipſam in vaſis plumbeis, ſed male; quia plumbum attrahit ad ſe venenoſitatem; nec debet eſſe de ferro, quoniã pars vaſis; quæ vacua remaneret, poſſet fieri æruginoſa, & illa ærugo propter permiſtionem theriacæ opportunam, & ipſius theriacę ebullitionem communicare poſſet ipſi theriacæ aliquid de venenoſa natura ſua; nec debet eſſe de aurichalco, quoniam ipſum fit ex ære; nec debet eſſe de cupro, quoniam ipſum fit ex parte æris; nec debet eſſe de peltro, quoniã ipſum componitur ea parte

E plumbi ſtimo conſeruari debet in vaſe ex auro, vel aurato; ex argento; vel argentato ſtanneo, vel ſtãnato: vitreo, vel vitream, vel marmoreo, ſeu de alabaſtro bene polito.

Iterum poſſet quis quęrere quot annis durat theriaca. Dicitur, quòd Aui. in v. de ipſa loquens dicit, quòd theriacæ quidem adſunt infantia, & pubertas, & adoleſcentia, & ſenectus, & mors, & fit infans poſt ſex menſes; deinde incipit in pubertate, & augumento vſque ad tempus, in quo ſtat per decem annos in regionibus calidis; & viginti in regionibus frigidis, deinde ſtat, aut decem annis, aut viginti; deinde declinat, aut poſt viginti annos, aut quadraginta; deinde expoliatur virtute theriacæ, aut poſt xl. annos, in regionibus calidis; aut poſt lx annos, in regionibus frigidis. Communiter autem tenetur, quòd theriaca duret in bonitate triginta, aut xl. annis, & poſt illud eſt debilis.

Notandum vlterius, quòd melius tempus conſtruendi theriacã eſt tempus veris, & tempus æſtatis, quia theF riaca iuxta doctorum ſententiam ſex menſibus permanet antequam perfectiſſime commiſceatur, & fermentetur. nec de ea ante illud tempus eſt vtendum, ſed ſic eſt, quòd theriaca præfato veris; vel æſtatis tempore conſtructa, ob aeris caliditatem, atq; temperiem, ſex futuris menſibus conſecuturam; melius, & perfectius commiſcebitur, non ſic autem autumnali, vel hyemali tempore, propter frigus aeris conſecuturũ glacians ſeu conſtringens mel, taliter, q̃ nõ poteſt fieri ita bona theriacæ cõmiſtio.

Modus conficiendi ipſam, eſt iſte, accipiat opium, & myrrham, hypocyſtidem, & ſagapenum, ſuccum liquiritiæ, ſtyracem liquidam, acaciam, & opopanacem, et omnia hæc in mortario poſita cum pauco melle deſpumato moueantur, donec molleſcant, deinde ex vino infundantur, & per tres dies in vaſe vitreato manere permittantur, poſtea ſpica, cinnamomum, zingiber, & caſia lignea, naſturcium, atque caſtoreum, & folium, & terra ſigillata, colcothar, & aſphaltum, ac amomũ, hęc in mortario cõmiſceantur, & ex vino aſpergantur, donec vnian-G tur; deinde mel, & gummi, terebinthina, galbanum, & balſamum ſumantur, in caccola poſita, donec miſta ſunt, aggregentur, quæ taliter præparata alijs medicinis, quæ in mortario ſunt, adiungatur, & cum omnia ſimul fuerint, terantur, & agitentur, donec bene ſint miſta, deinde, quod ex eis fit in pyxide argentea, quæ medicamen hoc in duabus partibus ſui capere poſſit, reponatur, vas autem in quo ponatur, non oportet, quòd ſit plenum, cuius os cum corio optimo ligatur, quotidie tamen diſcooperiatur, ac per vnam horam manere permittatur, ex hac quoque medicina non niſi per ſex menſes aliquid ſumatur, & illo modo fiat.

Et ſcias, quòd in primo menſe omni die his videlicet mane, & ſero per mediam horam, vel circa, theriaca ipſa eſt fortiter agitanda, & commiſcenda, & ſemper poſtea ſuo coopertorio obturanda, ac ſigillanda. Secundo autẽ menſe omni capite quatuor dierum ſemel theriaca ipſa eſt per mediam horam ſimiliter bene agitanda, & com-H miſcenda. In tertio vero menſe omni capite ſeptem dierum ſemel ipſa eſt ſimiliter commiſcenda. Quarto autẽ menſe omni capite decem dierum ſemel ſimiliter per mediam horam eſt permiſcenda. Quinto vero menſe ſimiliter quindecim dierum capite eſt commiſcenda. In capite autem ſexti menſis ſimiliter ſemel per mediã horam eſt permiſcenda. Poſt modum vero tanquam perfecte commiſta dimittenda eſt optime obturata. Aliquando tamen in temporis proceſſu cum opportunum videretur præcipue propter ebullitionem ipſius temporę cauſmatis factam, non inconuenit ipſam aliqualiter permiſcere.

Sequuntur errores, qui in conſtructione theriacę cõmuniter committuntur, qui ſunt ſeptem: quorum Primus eſt, quod trochiſci de viperis, ideſt thyrijs, qui communiter in theriaca ponuntur, non continent in ſe carnes viperarum, ſeu thyriarum, qui ſunt fere baſis in vigore theriacę, vnde ipſa theriaca ſecundum vnum modum quid nominis nomen aſſumpſit.

Errores in theriaca componenda [illegible]. 7.

Secun-

Secundus error eſt, quod in theriaca non communiter ponitur balſamum, ſed loco eius ponitur oleum balſaminum artificialiter factum ex multis, de quo auctores, vt Andromachus, Auicenna, Galenus, Serapio, Haly abbas minime intellexerunt. Nonnulli etiam ponunt loco balſami oleum laurinum.

Tertius error eſt, quòd in theriaca non ponitur communiter gummi albotin, ideſt terebinthina, immo loco eius ponitur communiter reſina laricis, quæ quidem nó modicum differt à terebinthina, & huiuſmodi quidem falſæ terebinthinæ vſu non ſolum in conſtructione theriacæ, immò, & in quocumque alio terebinthinæ vſu, & medici non tantum ignari immo valentiſſimi, ac famoſiſſimi communiter errant, ponentes reſinam laricis pro terebinthina; non aduertentes bene, quæ a famoſis doctoribus pro notitia quidditatis terebinthinæ ſcribuntur, nam terebinthina eſt reſina terebinthi, ſeu arboris grani viridis, quæ quidem arbor arabice dicitur beton proprie, aliquando licet impropriè dicitur botin. & aliquando albotin, & aliquando botanus. Et hæc quidem arbor eſt ſpecies lentiſci, quæ nempe arbor circa ramos in paruis racemis producit, pro eius fructu grana viridia, quæ cum matureſcunt, rubeſiunt, in fine ad nigredinem tendentia dulcedine aliquali, ac ſtyptica virtute participantia, ex quibus ſicut ex oliuis exprimitur oleũ, quod omnium membrorum, & præcipue ſtomachi eſt valde confortatiuum.

Bi botin.

Quartus error eſt, ꝙ in theriaca communiter non ponitur terra ſigillata, ſed loco eius ponitur bolus armena, quam primo ſubtiliter pulueriżant, poſtea optime cum aqua permiſcẽt, deinde reſidere permittunt, poſtea proijciunt ſupernatãtem aquam, & totum arenoſum, quod in fundo remanet; medium vero poſtmodũ aliqualiter cóglutinari permittunt, quouſque ſigilli impreſſionem ſuſcipere poſſit, & tunc formellas ex eo faciunt, ipſas ſigillantes, & in vmbra ſiccantes, quibus pro terra ſigillata vtuntur, clarum eſt per omnes auctores deſcribentes terram ſigillatam, ꝙ ipſa multum differt à bolo armena parata modo præſcripto, quapropter in theriacę conſtructione ponenda eſt vera terra ſigillata.

Quintus error, qui in theriacę conſtructione cómittitur, eſt, quòd multo plus mellis ponitur, quam debeat poni: quoniam communiter pro duabus, vel ad plus pro tribus vncijs ſpecierum ponitur vna libra mellis, & tamen ſecundum veram theriacæ deſcriptionem pro qualibet libra mellis deberent poni ſpecierum theriacam ingredientium, vnc. vij. extra iiij. drac. ſem. gra. ij. & tertia pars vnius grani, & quinta pars vnius tertij, vnius grani, vt clariſſime patere poteſt cuilibet bene calculanti.

Sextus error eſt, quòd communiter ponitur vinũ odoriferum crudum, cum tamen debeat eſſe vinum coctũ, odoriferum, dulce, trium annorum, vel circa.

Septimus error, qui communiter committitur eſt, ꝙ conficitur in vna vice multo maior quantitas, quàm fieri debeat ſecundum veram, & radicalem theriacæ Andromachi deſcriptionem, quod Auicen. in 5. can. vituperat, vide illic ſi vis; etiam recurre ad Auicennam in illo loco pro deſcriptione trochiſcorum theriacam ingredientium habenda, quia hic breuitatis cauſa non deſcribentur, & hæc ſufficiant pro nunc.

THeriaca diateſſaron, theriacę, vt dicitur, domina eſt medicinarum, diateſſaron, i. de quatuor rebus, de quibus antiquitus conficiebatur, ſed alij philoſophi poſtea addiderunt, valet proprie toxicatis hominibus, & morſis a canibus rabioſis, aut ab alijs animalibus venenoſis, datur cum ſucco mentæ ad bibendum, & ſuper ipſum vulnus de eadem inungatur, & venenoſa ſuper inuncta, ſcilicet bonum melanum, quod Salernitani ſcagiã uocant. Quartanarijs, & vere quotidianę data cum decoctione pigani, vel gentianæ ſubuenit x. pars eſt li. ij. Reci. myrrhæ, ariſt. rotundæ, gentianæ, baccarum lauri excorticatarum ana vnc. i, ſcr. ij. minus gra. xij. fænug. nigellę, zedoaria ana dr. i. ſcr. ij. gra. viij. dictami, chamædryos, piA gani ana drac. i. & ſcrup. ij. gra. vij. gummi hederæ, chalchanti vſti ana dr. i. oſsis de corde cerui, mumiæ, antiphar maci ana drac. i. cornu cerui vſti drach. iij. mel quod ſufficit, datur in modum auellanæ.

ADDITIO.

Theriaca diateſſaron, ideſt de quatuor rebus, hãc theriacam ſimplicem multi auctores ſcripſerunt, vt Auice. Raſ. Haly Serap. qua melius eſt vti quàm Nicolai, quæ fit cum additionibus: parum tamen in vſu nunc habetur. Summa med. eſt res xvij.

TRyphera maior, i. iuuenilis, iuuenem hominem reddit, ſaracenica, quia a Saracenis inuenta, datur proprie ictericis, hepaticis, & patientibus dolorem capitis
B *ex fumoſitate chole. rub. datur contra duplicem tertianam, & reſtaurat viſum amiſſum ex calore, perditum ad priſtinum reuocat, datur mane cum tepida, viij. pars eſt lib. i.*

Rec. zucchari vnc. iij. myrobalanorum citrin. corticũ, medullæ caſiæ fiſt. & tamarindorum ana vnc. i. s. thebulorum mundatorum, mannæ ana drach. vi. ſcru. ij. & gra. v. indi. violarum recẽtium, ſi poſſunt inueniri ana unc. s. ani. marathri ana drach. ij. & gra. xv. maſticis, macis ana dra. i. & gra. vij. s. belliric. emblici. ana unc. s. & gra. iiij. Conficitur ſic. in duabus libris aquæ ponantur unc. iij. uiolarum recentium, ſi poterunt inueniri, ſi non ſiccarũ, & bulliant, donec deueniat aqua ad purpureum colorem, & viola ſint remiſſa, poſtea leuiter expreſſum coletur, de colatura illa pars accipiatur, & caſię fiſt. & tamarindorũ; & per caciam abluantur, & colentur per eadem in alia aqua lib. i. & vnc. viij. zucchari immittantur, & ſuper ignem ponantur, & ad ſpiſsitudinem bulliat, & [illegible] incęperit inſpiſſari, addatur colatura caſiæ fi. & tamarindo-
C *rum, poſtea manna. cum volueris ſcire vtrum ſit coctum, ponatur gutta ſuper marmor; & ſi quaſi mel colligitur, coctum erit, tunc ab igne deponatur, & cũ infrigidatum erit puluis ſupradictarum ſpecierum, apponatur, ſemper cum ſpathula agitando, donec incorporetur; ad vltimum ſupradictum zuccharum bene pulueriżatum mitte. Datur in modum caſtaneę, ſi ſit diſtemperantia caloris, cum frigida, ſi ſit ex abundantia frigidi humoris, cum calida.* Summa medicinarũ eſt res. 18.

Tryphera ſaracenica, à Saracenis inuenta peculiariter, vel quia eſt nigra, melancholicis, & maniacis facit data cum vino decoctionis ſenæ, quia recipit myrobalanos citrinos, & indos, & alia etiam purgantia phlegma; viſum turbidum clarificat, viſus turbatur quandoque ex fumo cholerico, & fumo melancholico, ſi ſit ex fumo turbatus melancholico: detur cum vino decoctionis ſenæ, ſi ſit ex cholerico, accipe cortices myrob. citrinorum
D conditorum pulueriżentur, & miſti cum tryphera ſaracenica dentur cum vino tepido, vel ſaltem cum vino decoctionis fœniculi. Stomachicis, ſpleneticis, hepaticis, &c. ſi materia eſt in ſtomacho, purgetur, ſi materia eſt in ſtomacho, vel inteſtinis, vel nutritiuis, detur cum vino decoctionis prunorum; vel violarum, ſi in ſpiritualibus cum aqua decoctionis ſeminis citruli, melonis, cucumeris, & cucurbitæ; ſi in hepate, vel in vijs vrinalibus cum aqua decoctionis herbarum diureticarum, & ſic etiam valet data ictericis.

Ventricos vtroſque purgat, Accipe ſuccum ſcariolæ in quantitate vnc. ij. & in eo reſolue trypheram ſaracenicam, & addita i. vel ij. drachm. rheubarba. propinetur ieiuno, confice ſic. fiat decoctio violarum recentium in aqua, ſi poſſunt haberi, ſin autem ponantur ſiccæ in maiori quantitate, in quibus decoctionibus fiat colatura, & in parte illius medulla caſiæ fi. & tamarindorum reſoluatur, & in alia parte appoſito zucchiaro fiat ſyrupus; & decoquatur vſque quo filum faciat,

& tunc colatura caſiæ fi. & tamarindorum apponatur E ſemper agitando cum ſpatula, & rerum perfecte decoquatur vſque ad ſpiſſitudinem, tunc deponatur ab igne, & eo aliquantulum infrigidato puluis ſpecierum ſuppoſitus bene incorporetur. Nota, quòd myrobalani citrini ſine melle ſunt ponderandi, & ſimiliter medulla caſiæ fi. & tamarindi abiectis granis in pondere determinato ab auctoribus ſunt ponendi. Item nota, quòd ſyrupus cum quo conficitur, multum debet decoqui, quia cito corrumpetur. Item trypheра ſaracenica aliquando datur ſimplex, aliquando ſcammoneata, ſimplex in calida regione, & tempore iuuenili contra morbum calidum, & ad alterandum, mane detur cum frigida. doſ. eius eſt vnc. i. per annum ſeruatur, vltra parum valet, cũ aucta fuerit, minus debet dari.

Tryphera magna dicitur, quia magnam vtilitatem, & fructum mulieribus confert, datur contra dolorem ſtomachi virorum, & mulierum cum aqua, in qua cocta ſint ſemina fœniculi, aniſi, & maſticis: datur F *contra vitium matricis ex frigiditate, ſi diſtemperata bibatur cum vino, in quo cocta ſit arthemiſia; prouocat etiam menſtrua, ſi fiat cum arthemiſia bene trita, & oleo muſcellino commiſta, peſſarium ex bombace factum, ſi fuerit ex ea munctum, & in vuluam mulieris immiſſum menſtrua prouocat mulieri non concipienti, id eſt ſi detur cum vino, in quo cocta ſit mandragora, vel ſambucus, miro modo prodeſt pueris, qui non poſſunt dormire, & in nocte nimis garriunt, diſtemperata cum lacte mulieris in modum ciceris, & bibita prodeſt. viij. pars lib. i.*

Recipe opij drachm. ij. cinnamo. garyophyl. galangæ, zedoariæ, zingib. coſti, ſtyracis, calamenti, calami aromatici, iris, peucedani, acori, mandragoræ, celticæ, roſæ, piperis, aniſi, apij, petroſelini macedonici,
Summa medicinarum eſt res 26. *dauc. hyoſcyami, fœniculi, ozymi, cymini ana drac. i. mellis quod ſufficit, datur in modum caſtaneæ, vt ſupra diximus.* G

Tryphera magna opiata eſt, & dicitur tryphera ab auctore, vel tryphera i. iocunda, vel anthiophin, quod victoria interpretatur, ſumit enim victoriam de morbo, cui competit, vel tryphera dicitur à trophos, quod eſt ſuccus, quia magnum ſuccum, ſcilicet magnum fructũ confert. Magna dicitur propter magnam efficaciam, vel ad differentiam minoris. Facit ad dolorem ſtomachi ex frigida cauſa cum vino decoctionis garyophyllorum, & nucis muſcatæ, quandoque materia continetur inſta pelliculas ipſius ſtomachi, & tunc non confert, neque vomitus, neque ſella. & in tali caſu ſic tryphera exhibeatur, Accipe tria grana hederæ, quorum puluere ad guſto cũ tryphera cum vino diſtemperetur.

Phreneticis nullo modo detur, tamen quidam videntur eſſe phrenetici, & non ſunt, ſed poſt phreneſim remanente ſiccitate cerebri nimias patiuntur vigilias; quibus taliter exhibeatur. Accipe ſemen papaueris albi, tere, H & tempera cum lacte fœminæ, deinde coque corticem mandragoræ in modico aquæ, miſtæ cum prædictis, & cum his tryphera reſoluta detur, melancholicis ex melancholia patientibus, ſuauem ſomnum præſtat, data cum vino ſomnum prouocat, dum tamen præcedat purgatio. Rheumaticis valet cum vino decoctionis olibani. Peripneumonicis non detur, niſi poſt diem xiiij. ſic ſi ſuperueniat empyema, tunc detur ad mundificandum ſaniem cum vino decoctionis myrtæ. His qui cum ventre ſanguinem faciunt valet, ideſt dyſentericis, hoc non laudo, lientericis tamen poteſt dari, ſed præcedente purgatione, melius tamen eſt nutritiuum in hac cauſa.

Aſcarides, et lumbricos necat, piſtentur nuclei perſicorum, cum tryphera miſceantur, & ſic cum vino tepido dentur, ſoli etiam nuclei, & diſtemperati dentur pueris, & multũ cõfert. Menſtrua prouocat, melius operatur cõfecta ſine opio ſumpta cũ ſucco artemiſiæ, vt ſupra, vel E cũ oleo muſcellino, vel cõmuni. Nota ſuppoſitoriũ inde factum ex hac tryphera, in primis non multum educit menſtrua, ſed quaſi mucilagines, poſtea menſtrua in multa quantitate, debet autem mulier quotidie per totam ſeptimanam ſupponere ſibi, & ſi neceſſe fuerit, in nocte remoueatur, conficitur ſecundum doctrinam aliorum. Nota ſi opium thebaicum apponatur, multo minus valet contra frigidiſſimas cauſas, multum enim fit de opio, cum vero opium mironis apponatur, efficacius operatur contra prædicta, quod minus frigidum eſt. Meus pater Platearius ea vtebatur cum opio mironis, per duos annos ſeruatur in multa virtute, in iij. annis parum valet.

Triomphyllon dicitur a viridibus folijs rutæ, quæ in eo ponuntur, valet proprie quartanarijs, & vera quotidiana in hyeme, & poſt prandium in ſero cum vino iiij. pars eſt lib. i. Recipe piperis albi, quod inter nigrum inuenitur, vnc. s. piperis nigri drachm ij. cymini F *aſſi drachm. s. zingiberis, nitri, pyrethri ana drachm. ij. piperis longi drachmi ſeminis petroſelini, ame. dau. aniſi, beleni, ſpicæ, cyperi, apij, ſeſeleos, coſti, ana drac. 3. garyo. drachm. i. & gra. viij. s. dactylorum mundatorum nume. xv. foliorum rutæ, viridis vnc. i. s. mel, quod ſufficit, datur vt ſupra diximus.*

ADDITIO.

Triomphyllon dicitur à folijs rutæ viridibus, quæ in eo plus ponuntur quam de alijs, hoc antidotum non eſt in vſu, nec præparatum reperitur. Hic notatur vnum in textu de pipere albo, & dicit, quòd eſt illud, quod in terius nigrum reperitur, quod eſt minus maturum. Sũma medicinarum eſt res xxi.

G *Triaſandali dicitur a tribus generibus ſandalorum, quæ ibi intrant, datur proprie contra calorem hepatis, & ſtomachi; phthiſicis ictericis, medietas eſt lib. ij. Recip. ſandali albi, & rubei, & citri. roſ. zuc. ana ſolidos duos rheubar. ſpodij, ſuc. liquiri. ſeminis portulacæ ana ſolidum. i. amyli, gummi arabi. tragacanthi, ſeminis melonis, citrul. cucume. & cucurbi. ſeminis ſcariolæ, ana ſolidum. i. camphoræ, ſcrup. i. s. & alij quadruplicant* Summa medicinarum eſt res. 19. *pondus roſa. ſyrupi roſa. quod ſufficit, datur mane, & meridie in modum caſtaneæ cum frigida.*

Triaſandali. ſ. tria genera ſandalorum recipiens, facit ad dolorem ſtomachi, & hepatis factum ex caliditate, vel ex cholera, datum mane cum frigida. Ad dolorem hepatis, vel capitis, vel calorem, datum cum aqua citruli melonis, cucumeris, & cucurbitæ, valet phthiſicis cum aqua hordei, vel cum aqua decoctionis tragacanthi, gummi arabi. liqui. & ſucci eius, ictericis cum aqua decoctionis ſeminum diureticorum. Valet ad omnem H dolorem ex calida cauſa conſumptis ex debilitate, detur prædicto modo, datur mane, & meridie cum frigida ad modum caſtaneæ. Conficitur ſic, pulueribus paratis adduur camphora cum parte ipſorum puluerum. poſt zuccharum contritum, vt melioris ſit saporis, conficitur cum ſyrupo roſaceo, & decoctione aliorum, per annum ſeruatur.

Theodoriton hyperiſton, theodoriton dicitur a Deo datum, hyperiſton bene expertum interpretatur, facit enim contra hemicraneum dolorem, & vertiginem capitis, & contra fluxum phlegmatis, quod in faucibus, & gutture decurrit, vnde fit homo quandoque ſine voce, valet etiam ſpleneticis ſine febre; colorem bonum facit, ſi ſimplex detur; ſed ſi purgationem facere volueris, adhibeas ſcrup. ij. ſcammoneæ, & fortius operabitur. xij. pars eſt lib. ij.

Rec. aloes hepatici dr. iij. & gr. iii. et tertiã partẽ vnius grani. cinnamomi, chamædryos, acori ana drach. iij. croci,

caſiæ

caſiæ ligneæ, rheupontici, ana drachm.ij.& gra.xv.agarici drachm.ij.s. nardi, coſti, maſti. aſari, ſilphij, ſcillæ aſſæ, ammoniaci, bdellij, ellebori nigri, hyperici, epithymi, polyp. braſsicæ ſucci piperis al. & long. ana drachm.s. ſchænanthi, zingib. ſmyrnæ, myroba.colocynthidis, ſagapeni, opopanacis, caſtorei, abſynthij, ariſtol. longæ, petroſelini, gentianæ, amomi, ana ſcru. ij. diagridij, piperis nigri, ana ſcrup.i. mel, quod ſufficit, datur mane, & ſero cum vino calido drach.ij.

Summa medicinarũ eſt ro.31.

Theodoricon hyperiſton medicina eſt vſualis, valet ad omne vitium capitis, cerebri, oculorum, factum ex frigido hu. præcipue ex phlegmate; conſumit enim ſuperfluos hu.totaliter, & purgat, ex theodoricon, & puluere ſpecierum, quas recipit, fiant pilulæ, & dentur, quæ ſpecies ſi haberi non poſſunt, puluis alicuius aromatici, vt cinnamo. garyophyll.apponantur, & detur; valet melancholicis cum vino decoctionis ſenæ. Lethargicis ſuffumigetur prius cornu ceruino, vel caprino, & cuneo dentibus interpoſito, palatum cum eo fricetur capite inclinato; attrahit enim phlegma, & purgat in magna quantitate; vel fiat, ſicut dicemus de theodoricon anacardino contra obliuionem: Arthreticam purgat, & vocem clarificat; ſi fiat raucedo ex ſiccitate, & caliditate, non prodeſt; ſi ſit ex viſcoſo phlegmate faciente inæqualitatem, fiant pilulæ cum puluere amyli, ponantur ſub lingua, & tranſglutiantur paulatim diu tenendo ſub lingua. Aſthmaticis, anheloſis cum vino decoctionis gentianæ, vel cum eo, & puluere gentianæ pilulæ fiant, & dentur. Sitim tollit prouenientem ex caliditate, & ſiccitate ex indigeſtione facta cum vino decoctionis maſti. & nu.muſca. Stomachicis ex frigida cauſa eodem modo detur. Peripneumonicis nullo modo detur, remanente loco ſanioſo, ſed poſt peripneumoniam poteſt dari cum decoctione hordei, tragacanthi, & gummi arabi. ſed cum multa cautela, & quantitate modica. Phthiſicis non laudo. Empyicis, hydropicis, ex craſſis humoribus, & crudis cum aqua decoctionis radicum diure. vel ſeminum diureticorum, ſpleneticis cum decoctione radicis tamariſci. Ictericis ſicut theodoricon anacardinum. Pleuriticis non detur. Nephriticis cum decoctione diureticarum herbarum, & præcipue granorum ſolis. Colicis per clyſterem. Paralyticis, arthreticis, proprie datur in talibus cum aqua decoctionis raphani, præcedente diæta competenti, & oxymelle diuretico, vel ſcillitico. Menſtrua prouocat, omnibus alijs medicinis efficacior eſt in hoc reſoluta cum oleo muſcellino, vel communi, & bombace ſupponatur, vel ſucco arthemiſiæ. Quod melius eſt omnibus cauſis mulieris ex frigiditate reſiſtit: mulieres quandoque ſentiunt maximam matricum inflammationem in dextra, vel ſiniſtra parte, vt etiam tumor circunſcriptus appareat, cui multum valet medicina peſſarizata; reſoluatur ergo cum ſucco arthemiſiæ, & rutæ, & addita modica aqua decoctionis maluarum coletur, & per peſſarium inijciatur. Recipe braſsicæ frigi. & ſic. ex natura ſui ſucci laxat, conſtringit humores ex ſubſtantia, eſt enim eterogeneæ, ideſt * compoſitæ ſubſtantiæ, braſſica dicitur caulis nondum tranſplantatus, ſiccata puluerizetur, ponitur hic ad reprimendum violentiam aliarum ſpecierum calidarum, alias confice vt legitur in antidota per duos annos ſeruatur, doſis eius eſt vnc.j.

* Diuerſa.

THeodoricon anacardinum ab anacardis dicitur, qui ibi reperiuntur, datum mirabiliter memoriam reparat, vertiginem capitis, & maxime a poſteriori parte aufert, phlegma quod ibi eſt purgat; cauſis matricis mirabiliter confert, ſi eam purgare volueris. viij. pars cõfecta eſt li.ij. Rec. aloes hepatici unc.i.et s. ireos, caſiæ ana dra. iij.s. folij, ſpicæ, myroba. corticis, meu, epithy. ana dra.iii. & ſcr.i. garyophyllorum, rheupon. maſticis, ſchœnanthi ana drachm.i. & gra.iij. s. mel, quod ſufficit, conficitur. Accipe corticis radicis fœniculi bene triti, & abluti lib.i. & pone in ij. libris aceti. Et ſtet ibi per vij. dies, & poſtea tere ipſas radices, & in eodem aceto coque vſque ad tertiam partem. Et cum omni diligentia cola per pannum, & pone in duabus lib. mellis deſpumati, & bulliat vſque ad aceti conſumptionem, cum tali melle confice. Supradictæ autem radices colligantur in Maio, vel Iulio, quia ante hoc tempus humidæ ſunt, & poſt hoc ſiccæ ſunt, doſis eſt drachm.i. vel ij. cum mulſa valet.

Summa medic.i. eſt ro. 31.

Theodoricon anacardinum, dicitur autem anacardinum ab anacardis, quos recipit. Valet ad vertiginem capitis, ſi fiat ex phlegmate cum decoctione polypodij; ſi ex quadam melancholia, cum decoctione ſenæ. Contra obliuionem, obliuio ſæpe fit ex frigiditate, vt ex phlegmate leniente poſterius cerebrum, vnde formæ impreſſæ elabuntur, datur autem his cum decoctione polypodij: vel melius, fiat raſura occipitij, & apponantur ventoſæ cum ſcarificatione, poſtmodum locus fricetur ex eodem, additis humiditatibus anacardorum: ſola etiam humiditas anacardorum confert inuncta. Rheuma capitis deſiccat, primo cum eo purgatio fiat, poſtea detur aliqua opiata. Viſum acuit datum cum vino, vel potius cum puluere myrobalanorum citrinorum, vel conditorum. Surditatem, & tinnitum aurium tollit, & reſoluit cum oleo muſcellino, tepidum, & auribus colatura iniecta. Contra debilitatem ſtomachi ex frigiditate cum vino decoctionis maſticis, vel nucis muſcatæ. Valet ad conſtrictionem cordis, & defectum pulſuum, conſtrictio aliquando fit ex fumo melancholico replente capſulam cordis, vnde fit cordis conſtrictio, & pulſus defectus eſt, datur his cum decoctione ſenæ, conſumit, & purgat melancholiam. Contra tumorem hepatis factum ex frigiditate, vt in hydropicis, ſi adſit ventoſitas, cum decoctione cymini, aniſi, fœniculi; detur, ſi ex humore frigido cum apozemate apij, rad. petroſelini, fœniculi, Ictericis ex oppilatione venarum hepatis prædicto modo, vel cum ſcrup.i. euphorbij, ſolum euphorbiũ valet in hac cauſa.

Spleneticis contra tumorem ex frigido hum. factum detur, vt diximus. Nephriticis ſi fiat ex lapide, vel frigidis humo. & craſſis valet, quia multa recipit diureti. detur autem cum deco. granorum ſolis, vel ſaxifragiæ. Colicis valet ſumptum per os, vel fiat talis clyſter cum aqua deco. mercurialis, reſoluatur theodoricon, & addito melle; & oleo coletur, & inijciatur per clyſterem. Contra ſterilitatem ſi fiat propter nimiam pinguedinem os matricis obturantem, vel propter mucilaginem contentam in cotyledonibus ſupponatur theodo. cum iiij. drachm. zuc. conſumit, & extenuat pinguedinem, & mundificat matricem. Contra ſanguinis retentionem ſupponatur cum ſucco arthemiſiæ. Contra difficilem partum accipe medianum corticem caprifici, i. fici ſyluaticæ, tere, & cum theodoricon commiſce, ſuperpone carbonibus, & ſuffumiga mulierem; ſi debet liberari per hæc liberabitur, Valet etiam ſuffumigium ex ſolo cortice. Contra cauſas veſicæ, & contra ſtranguriam, & dyſuriam, detur, vt nephriticis. Tenues, & delicatos reparat, ſi fiat ex phthiſi, vel ex alia infirmitate, non prodeſt, ſed nocet, ſi fiat extenuatio propter indigeſtionem, inepti ad nutriendum efficiuntur humo. vnde fit extenuatio. Confice cum oxymelle ſicut in antidot. præcipitur, per biennium durat, doſis eius eſt drac.vj. vel vnc j.

Partum ſubleuantia.

TRochiſci diarhodon. i. rotunda confectio, trochi. iſti in diamargariton intrant, & in diarhodon. v. pars. eſt dr.x. et gra.xij. Re. croci ſcr.ij. & gra.vij. cãphoræ grana xij. roſarum viridium dra.iiij. ſpodij, drach.ij. ſandali rub. drach.i. & s. gra.vij. ſandali albi, drach.i. grana.xij.

Conficitur ſic.in marmorea pila recentes roſæ ſine inter- E
miſſione terantur; deinde cæterarum ſubtiliſſimus pulnis ſpecierum ſuperponatur,& cum ſufficienti rhodoſtomate conficiatur; ad vltimum adhibeatur camphora,deinde trochiſci informentur, & ad vmbram exiccentur, & vſui reſeruentur.

ADDITIO.

Plures deſcriptiones trochiſcorum diarhodon a diuerſis auctoribus reperiuntur, iſta tamen Nicolai debet adminiſtrari in ſuis magnis confectionibus, vt ipſe teſtatur. Summa medicinarum eſt res.7.

TRochiſci diani dicuntur a violis albis.iij. pars eſt. vi.drachm.s.& Recip. foliorum violarum albarum viridium.drac.v. ſem.plantaginis drac.i.amyli. drachm. ij.ſeminis papaueris al.drach.ij. & ſcrup.i.balſami. ſcru. i.rhabarba.ſcrup.i. rhodoſtomatis, quod ſufficit ad modū F
præcedentium trochiſcorum.

ADDITIO.

Iſti trochiſci ſecundum intentionem Nicolai dicūtur a violis albis,quæ ibi ingrediuntur, & debent poni in dia margariton, vt ſupra viſum eſt: & debent ſormari cum rhodoſtomate,i aqua roſatum. Summa medi.eſt res.7.

TRochiſci hedycroci. qui in rubea,& ſothira intrant, vi.pars eſt drach.vi.Rec.amomi drac.i.cinnam.croci,folij myrrhæ,caſiæ ana drach.s.ſpicæ ſcrup.i.opobalſami,coſti,ſchænanthi,cala.aroma.xylobal. aſari,phu.an. gra.xv.maſti.marathri ana gra.x.tamariſci,grana.v.vini aſcalonis, quod ſufficit, hæc omnia tere, & cum vino illo trochiſcos informa,& cum fumo ſtyracis ſicca.

ADDITIO.

Iſti trochiſci ſunt in vſu, ſed non multum; & vt vult hic Nicolaus ingrediūtur in rubea trochiſcata, & in ſothira. Gilbertus Anglicus cap. de cura arthreticæ habet hanc eandem deſcriptionem. Summa medi.eſt res.18.

TRochiſci croci magnetis intrant in rubeā,& ſothirā. Recip.croci drach.iij.roſarum, ameos, myrrhæ ana dra.i.s.xyloaloes ſcrup.ij.informentur cum aqua roſata.

ADDITIO.

Iſti trochiſci ſunt in vſu, quia ingrediuntur confectiones magnas, vt dicitur in textu, & dicuntur a croco. Summa med.eſt.res.6.

TRochiſci ſcillitici, ſic fiunt, ſcillam integram diuide,& inuolue in paſta fermentata,& in furno coque,& abſtracta de maſſa,& eiectis corticibus eius medium tere in mortario,& tantundem farinæ orobi adde, & inde trochiſcos informa, & cum vino,aut melle tempera, & in vmbra ſicca, & ſi deeſt orobum, tantundem panis aſſi ſubtiliſſime triti pone; exinde trochiſcos informa,& in loco vmbroſo ſicca.

ADDITIO.

Iſti trochiſci in vſu habentur, quia magnas compoſitiones ingrediuntur. Summa medic.eſt res.3.

TRochiſci diacoralli Rec.coralli rubei,cinna.myrrhę, amomi, papa.ana drachm.iiij. ſchœnanthi, croci ana drach.ij.calami aro. xylobal. caſiæ ligneæ, folij,maſticis, polij,phu,aſari, pedis columbini ana drach.i.de his omnibus facto puluere cum vino tempera, & trochiſcos penſantes ſolidos ſingulos informa, & in vmbra ſicca.

ADDITIO.

Iſti trochiſci ſunt vſuales apud illos, qui theriacā magnam Galeni hic deſcriptam facere volunt, nam Andromachus loco trochiſcorum diacoralli habet trochiſcos aliudaracaton. Summa med.eſt res.17.

TRochiſci de aniſo valent paratis ad hydropiſim. Recip.aniſi, eupatorij ana drach.iij.apij abſynthij,maſticis, anethi, aſari, ſpicæ,amygdalarum amararum ana drach.i.aloes hepatici, drach.iiij.& s.informa trochiſcos ad pondus drach.i.

ADDITIO.

Iſti trochiſci de aniſo interdum in vſu habentur, & ideo præparari debent, & valent ad ea, quæ in textu ſcribuntur. Summa medi.eſt res 10.

F *TRochiſci de thyro, qui in magna theriaca Gal.recipiuntur, ſic fiunt. Iuuenias thyros in longitudine vnius palmi exiſtentes, oculos habentes rubeos, & linguam mobilem,& cornua in modum grani frumenti; caput, & caudam tribus digitis menſuratis abſcinde, medium quod remanet excoria, & inteſtinis proiectis optime dulci aqua laua, & ſic coque,donec ſpinæ à carnibus ſeparentur; poſtea ſpinis proiectis, carnem in marmoreo mortario ſatis tere, & commiſta eiuſdem ponderis farina orobi,vel panis aſſi cum iure ſuo tempera, & fac inde trochiſcos penſantes ſingulos ſolidos, & in vmbra ſicca.*

ADDITIO.

Iſti trochiſci de thyro,i de viperis, & ſic propter receptionem iſtorum trochiſcorum theriaca ab eis ſecundū nonnullos deriuatur. Quidam crediderunt,quòd trochiſci de viperis non eſſent trochiſci de thyro, ſed errant,nā
G Andromachus vult, quòd trochiſci de viperis ſint trochiſci de thyro. Eiuſdem opinionis eſt Haly Abbas x.practicæ. Andromachus, & Raſis melius oſtendunt de forma viperæ,quam Auic.& Nicolaus hic.

VOmitus * *noſter dicitur a uomēdo eo,quod frigidos, & calidos purgat humores; noſter quia a nobis cōpoſitus eſt,purgat proprie choleram rubeā,& phlegma, datur quotidianæ veræ, & tertianæ nothæ in modum caſtaneæ cū calida; datur etiam delicatis hominibus cū ſyrupo acetoſo diſtemperata,& per noctē ſub dio ponatur, in mane iterum cum aqua calida diſtemperetur, & coletur per pannum, vt tota ſubſtantia remaneat, ſedat verā tertianam,debilitatem, & nauſeam à ſuperfluis,& acutis humoribus factam auſert. Rec.tapſiæ Panormitanæ, vel Aragonēſis collectæ in menſe Maij, ſiue Iulij unc.iij. croci, Aphricani vnc.i.s.nucis vomitæ vnc.s. aſari un.i. mellis aſarini, quod ſufficit, quod ſic fit. In duabus lib. mellis deſpumati adde vnc. iiij. ſucci aſari, & bulliat ad*
H *ſucci cōſumptionem,& ſi ſuccū habere non volueris pone thapſiæ aſari ana unc.ij.s. & dimidiā catapuciarū,& totū depone in aqua marina,& bulliat vſq; ad medietatē, & aqua ponatur in lib.ij. mellis deſpumati,& coq; uſque ad aquæ conſumptionē, & cū tali melle confice,detur mane in modū caſtaneę, cum tepida, vel oxyſacchara duris hominibus cum tota ſubſtātia,debilibus colatura tantū.*

* Vomitum.

ADDITIO.

Moderni medici non vtuntur iſtis vomitiuis hic ſcriptis,ſed quando volunt vomitum prouocare,magiſtraliter componūt ſecundum intentionem præſentem. Iſtud vomitiuum,vel vomitiuus compoſitus eſt a domino Nicolao,qui non eſt in vſu. Summa med.eſt res 6.vel 7.

VOmitiuus Patriarchæ.Rec.thaſiæ lib.i.cro.aphricani,unc.iiij. cinna. aſari ana vnc.ij. catapuciæ unc.ij. mel, quod ſufficit, detur cum tepida ante acceſſionem. Summa medicinarū eſt res.12.

Vomi-

Vomitus patriarchæ, patriarcha ab auctore, principaliter purgat phlegma, ſecundario choleram ſuperius, & inferius aliquantulum, dandus eſt eis, qui multa ſtomachi repletione laborant, & faſtidio, vt aliquando fit in quotidiana, & tertiana, maxime quando humores circa os ſtomachi abundant, præcedat vſus oxymellis per quindecim dies, ſi phlegma fuerit in cauſa: vel ſyrupus aceroſus, ſi cholera, nūquam enim exhibendus eſt vomitiuus, niſi materia digeſta, detur autem cū multa cautela. Qui vero de ſtrictura pectoris, & pulmonis multum laborāt, non debent purgari per vomitum ſecundum Hip. phthiſicos vero metuentes ad ſuperiores pharmaca. Amplum thoracem habentibus poteſt dari, & facile vometibus, et maxime in tempore calido, fiat etiam aer artificialiter calidus carbonibus, & huiuſmodi, ſi neceſſitas ingruerit.

Quoniam vero quidam ſunt difficiles ad vomēdum, & vomitu indigent, hi ad vomitum ſunt aptandi, ſic ergo præparetur malua, branca vrſina, ſemen lini, fœnugr. omnia contuſa bulliant in aqua decoctionis maluarum, & hæc tepida cataplaſmetur pectori ante, & retro. Poteſt ad idem fieri cataplaſma cum malua trita, & cocta cum axungia; inungatur etiam pectus dialthæa, & butyro ſimul tritis, duobus, vel tribus diebus, ſi opus fuerit, viceſies, vel pluries in die fiat inunctio. poſtmodum detur vomitus cum aqua calida in mane Sole iam aſcendēte, detur autem cum frigida quibuſdam quanto magis volunt per inferiora purgari, ſed delitioſis in his maxime, qui aliquo pectoris laborant vitio; delicatis, & debilibus tantum colatura detur; ſed ruſticis, & fortibus tota ſubſtantia poteſt dari. Diuerſo modo a diuerſis conficitur, quidam aquam marinam cum melle deſpumato vſque ad aquæ conſumptionem bulliunt, & cum melle illo pulueres conficiunt. Nota, quod thapſia per ſe eſt puluerizanda, aliæ, ſimul. Pater meus aliter conficiebat, thapſiam contritam cum melle, & cum ſalmacia optime decoquebat, & in colatura ſpecies conficiebat, reuera ſecurius ita datur; magis tamen apponendum eſt de thapſia cūm coquitur, quam in antidotario præcipiatur, ideo apothecarius aſaram baccaram viridē in multa quantitate in aqua dulci faciat bullire; ſi viridem non habet, ſiccam ponat, minus tamen valet, poſt multam decoctionem colet fortiter exprimendo, faciat etiam catapuciā, quę ibi recipitur ſimul bullire in multa quantitate contritas, quorum colaturam cum melle bullire faciat vſque ad aquæ conſumptionem, & cum tali melle pulueres conficiat. Nota in i. lib. pulueres. iij. mellis ſunt ponendæ, ipſe tamen lo. iiij. ponit propter ſiccitatē thapſiæ. Itē nota, cinnamomum, quod recipit, debet eſſe craſſum, quia magis ad hoc valet craſſum, quam ſubtile in vomitiuis medicinis, per ij. an. ſeruatur, doſis eius eſt vnc. i. ſed ſi colatura tantum detur duæ competunt.

Vomitiuus valens tertianarijs, & quartanarijs, ſed maxime competit quotidinarijs.

Rec. thapſiæ, vnc. iiij. aſari baccaræ, vnc. i. cinna. vnc. i. cro. hortulani, vnc. i. ſem. atriplicis vnc. s. mellis, quod ſufficit, detur in modum caſtaneæ cum calida.

ADDITIO.

Iſte vomitiuus valens tertianarijs non eſt in vſu; vtilis tamen eſt ad ea, quæ in textu ſcribuntur, intelligitur hic per crocum hortulanum ſemen cartami. Summa medici. eſt res. 6.

*Vnguentum martiaton a Martiano peritiſſimo Medico dicitur, a quo fuit inuentum, quod facit ad dolorem, & frigiditatem capitis, & pectoris, & ſtomachi, & ad * ſcirrhoſim ſplenis, & hepatis, & ad ilij dolorem, ad Solem, uel ad ignem inunctum ſtatim ſubuenit paraliticis, iſchiaticis, nephriticis, podagricis prodeſt, tumores reprimit, durities remollit; ſpaſmaticis, & typicæ febricitantibus valet, & contra omnes dolores ex frigiditate medetur potenter. iiij. pars eſt lib. viij. Recip. ceræ al. lib. ij. olei lib. viij. roriſmarini, foliorum lauri ana vnc. viij. rutæ vnc. vij. tamariſci, calamenthi, arthemiſiæ, enulæ, betonicæ, brancæ vrſinæ, ſpargulæ, herbæ venti, pimpinellæ, agrimoniæ, abſinthij, herbæ paralyſis, herbæ ſanctæ Mariæ, cymarum ſambuci, craſſulæ, millefolij, ſemperuiuæ, chamædryi, centaureæ, fragariæ, quinque folij, herbæ tetrait ana vnc. iiij. s. euiſci radi. cymini, myrtæ, ana vnc. iiij. ſem. vnc. i. s. buty. vnc. i. s. & drac. ij. vrticæ, vio. papaueris nigri, menta ſaracenica, & alia menta, polythrici, lappaceoli, carūdcelli, matris ſyluæ, matu ellæ, herba, ſtyra. medullæ ceruinæ ana vnc. s. adipis vrſini, gallinacei, maſti. ana unc. i. thuris unc. s. olei nardini dr. ij. herbæ colligantur in medietate menſis Maij; vno die omnes herbæ iſtæ colligantur, vel duobus, ſi poteſt ab hora tertia vſque ad meridiem.*

Conficitur ſic, herbas tritas diebus ſeptem in optimo, & odorifero vino infunde; octauo vero die ad lentū ignē ponantur, & cum vinum aliquantulum inceperit conſumi, addatur ſupradictū oleū, & bulliant donec incipiant diminui, deinde ſtudioſe colentur, & proiectis herbis, iterum ſuper ignem ponantur, & cum incœperit bullire, pone ſtyracem, & cum modicum bullierit, pone butyrum, & axungiam aliquantulum contuſam, & oleum nardinum, maſtichem, & olibanum, & poſtea ceram; & cum cera liquefacta fuerit, ſemper cum ſpathula agitando ab igne deponatur, & cū coagulatum fuerit, in uaſe reſerua. Summa medicinarū eſt res. 40.

Vnguentum martiaton, contra omnes dolores ex frigi. cauſa, vt arthreticam, podagram, contra vitia matricis ex frigida cauſa, loca etiam contuſa confirmat, & delet liuorem cutis in omnibus, idem fit vſus ſicut de vnguento aureo, ſcilicet locum inunctum ad Solem fac, vel ad ignem, ſed contra liuorem facta inunctione cum cera, & cymino miſto ſuper cataplaſma fac. Poteſt variari martiaton in coloribus cum puluere gerſæ ſerpentariæ, ſicut dicetur de populeon, & erit quaſi album, cum oleo decoctionis radicis rubeæ, & erit ſubrubeum, vt in antidotario reperitur. Nota, ſi omnes herbæ haberi non poſſunt per vices collige, & in vino forti per tres menſes poterunt ſeruari, & vinum renouetur ſi opus eſt, per iij. an. ſer.

Vnguentum aragon. aragon, i. adiutorium, valet ad dolorem ex frigiditate viri, & mulieris tali modo inunctum in teſta oui primum calefac ad ignem, deinde ſuper inungatur, & poſtea teſta calida ſuperponatur loco patienti, valet ad ſpaſmum, & tetanum, & ad dolorem ilij, & renū, tali ordine, vt ſupra diximus, arthreticis, et iſchiaticis multum prodeſt; quartanarijs ſi ſpina inungatur ante horā acceſſionis, ut actum eſt, mirifice prodeſt, quarta pars eſt lib. vi. Rec. roriſma. maioranæ, radicis lauri, ſerpylli, rutæ, radi. ſiccid. ana unc. iiij. & folio. lauri, ſaluiæ, ſabinæ ana drac. iij. pulicariæ maioris, & minoris ana vnc. ix. bryoniæ. un. iij. laureolæ unc. ix. nepitæ, folio. ſiccid. ana lib. s. maſticis, olibani ana vnc. vij. pirethri, euphor. zingib. pipe. ana vnc. i. olei muſcellini unc. s. petrolei unc. i. adipis vrſini, olei lauri. ana un. iij. butyri un. iiij. olei communis libram i. ceræ lib. i. & vnc. iij. Summa medicinarū eſt res. 27.

Herbæ, & radices hora ſupradicta colligantur; omnes herbæ uno, vel duobus diebus, vt dictum eſt ſuperius, fortiter contuſa ponantur in oleo per ſeptem dies; octauo autem die ſuper ignem ponantur, & coquantur, donec herbæ deſtruantur, poſtea per ſaccum fortiter colentur, & iterum ſuper ignem ponantur, & cum bullire incœperint, addatur oleum laurinum, butyrum, adeps urſinus, & cera, qua liquefacta, adde petroleum, & muſcellinum, poſtea maſtichem, & olibanū, zingiber, piper, pyrethrū, & euphorbium, & tūc ab igne deponatur, & recōdatur.

Vnguentum aragon valet arthreticis, & contra omnē frigidam guttam, & omnes neruorū paſſiones ex phlegmate, vel ex cauſa frig. Contra tumores ex frigida cauſa; præcedat tamen purgatio, & ſtatim inūctio fiat ad ignē, vel ad Solem, ſi tumor eſt ſplenis, tunc valent maxime

præcedente

præcedente vſu diureticorum, & vnguentorum mollitiuorum. Contra teneſmum, & colicam de frigida cauſa fiat inunctio totius ſpinæ vſque ad anum. Recipe ſerpylli, calidum eſt, & ſiccum, diaphoreticum, & eſt conſumptiuum contra frigidas cauſas, valet potus hic ad tumorum extenuationem, & colligi debet in tempore productionis florum, in vmbra exiccetur, & ſine fumo, per annum ſeruatur, folia, & flores ſine ſtipitibus ponuntur. Confice, vt docetur in antidota.

VNguentum Agrippa, quo Agrippa Rex Iudæorum vtebatur, quod tantæ dignitatis erat, quod nemini diſcipulorum tradere volebat, valet hydropicis, & omnibus tumoribus in quacunque parte corporis fuerint, & ad neruos indignatos; vrinam prouocat; inunctum ſuper ventrem laxat: & dolori renum ex frig. cauſa optime facit. iiij. pars eſt lib. v. Recip. bryoniæ lib. ij. radicũ ebuli, tribuli marini ana vnc. ij. radi. ſuccid. lib. i. ſcillæ vnc. vi. F ireos vnc. iij. radi. filicis vnc. ij. omnes radices ter, vel quater bene abluantur, & in pila marmo. terantur, & iiij. lib. olei lentiſci, vel communis ponantur per duos dies: ſed ſi per ſex, vel per ſeptem dimittatur, plus valet, quia calorem, & odorem ſibi, & efficaciam vendicat, tertio vero, velut dictum eſt, ad ignem ponatur, & tandiu bulliat, donec incipiat dimitti, deinde ponatur in ſacco, & exprimendo coletur, & cum colatum fuerit ſuper ignem ponatur, & cum bullire inceperit, ponantur vnc. xv. ceræ albiſſimæ, & liquefacta cera ab igne deponatur, & cum infrigidatum fuerit collige, & ſerua.

Summa medicinarũ eſt vnc. 12.

Vnguentum Agrippa, dicitur ab inuentore, valet ad indignationem neruorum, & tumores, & dolores totius corporis ex frigida cauſa ſuperinunctum, ſtranguriam ſoluit. Inungatur, & conſequenter fiat fomentum ex aqua ſalſa, & dulci, cum decoctione ſenationum, mercurialis, portulacæ, addito oleo, valet autem præcipue G contra ſplenis vitium, præcedente inunctione dialthææ, & vſu diureticorum, & ceroneo ſuperpoſito, confice, vt docetur in antidotario.

VNguentum dialthea, malaſticum, & chalaſticum, dialthęa, à radice euiſci dicitur, malaſticon, id eſt mollificatiuum: chalaſticon, id eſt calefactorium, medietas eſt lib. iiij. Recipe radicis euiſci lib. ij. ſem. lini, & fœnu. ana lib. i. ſcillæ. lib. s. olei lib. iiij. ceræ lib. i. terebinthinæ, gummi hederæ, chalbani ana vnc. ij. colophonię, reſinę ana lib. s. Nota, quòd ſi iſta ponantur ſ. actis, & cyclamen, valet ad conſolidationem vulnerum, & quidam addunt butyrum, omnes herbæ, & radices bene abluantur, & terantur, ſimiliter lini ſem. fœnu. & ſcilla, & cum bene trita fuerint, ponantur in vij. lib. aquæ per tres dies, quarto autem die ponantur ſuper ignẽ, & bulliant, donec inſpiſſati fuerint, deinde paulatim in ſacco ponantur, & cum exprimere volueris addatur ali- H quantulum feruentis aquæ, ad abſtractionem illius ſucci viſcoſi, de ſuc. iſto accipiantur lib. ij. & ponantur in iiij. lib. olei, & bulliant ad ſucci conſumptionem, quod erit cum nihil ſupernatauerit, poſtea addatur lib. i. ceræ, & cum liquefacta fuerit, addatur terebinthina, poſtea gummi hederæ contuſi, chalbani, & ad vltimum ponatur puluis colophonię, reſinæ: & cum coctum fuerit, quod erit tunc cum gutta poſita ſuper marmor inſpiſſabitur, deponatur ab igne, & cum coctum fuerit, & infrigidatum, diligenter repone. Valet proprie ad dolorem pectoris ex frigiditate, & pleureſi, prius in teſta oui calefactum ad ignem, & ſuper pectus inunctum, ſanat omnia loca infrigidata, & deſiccata, calefacit, mollificat, & humectat.

Summa medicinarũ eſt vnc. 9.

Vnguentum dialthæa à radicibus althææ dicitur, quæ ibi recipiuntur, contra dolorem pectoris ſuperunctum ad ſolem, vel ad ignem vtile eſt, ſi oleum laurinum cum E dialthæa fuerit admiſtum, quoniam ab ipſo vim maiorem calefaciendi ſuſcipit. Et pleuriticis valet, ſi fuerit pleureſis ex calido humore, in hoc ſi fiat de calida cauſa liniendo tempore calido, &c. fiat vnctio de duabus partibus butyri, & tribus dialthææ, ſi fiat contrarium de ſola dialthæa, inungatur autem pleuriticis circa locum patientem in mane, meridie, & ſero, vel frequentius, loco inuncto lana, vel ſtupa applicetur. Spleneticis ſuper ſplen inunctum; vel melius, malum terræ dimittatur putreſcere contritum in ipſa dialthæa; poſtmodum exprimatur, & colatura calefacta, ſplen inungatur, vel ſi neceſſitas fuerit de ſucco ipſius miſto cum dialthæa fiat inunctio, & ſplen vehementer, & bene cum manibus malaxetur ante prandium, & non poſt, multiplici de cauſa, quia ſi poſt prandium fieret, poſſet ſequi triplex nocumentum, ſcilicet quia propter frictionem cibaria ſumpta ante tempus decoctionis poſſent impediri, vel ſplen commotum per ſuperiorem ramuſculum melancholiam in nimia quantitate tranſmitteret ad ſtomachum, vnde indigeſtio poſſet generari, denique ex cibarijs multa fit ebullitio, & facta tunc ſplenis confricatione poſſet calor augeri, & diſtemperantia, vnde indigeſtio, calor, & ebullitio. Recipe viſci. calidũ eſt, & humidum, calefacit, & humectat, & ob hoc in iſto vnguento ponitur, viſcus, & biſmalua idem eſt, recens debet apponi, confice, vt habetur in antidota. per duos an. ſerua.

VNguentum citrinum. Citrinum dicitur, quia in pomo citrino decoquitur, pulchram reddit faciem, lentigines de facie tollit; nigredinem à ſole inductam deſtruit: & puſtulas in quacumque parte corporis ortas ſalſi phlegmatis mirabiliter deſtruit, & aufert; cicatricem in corpore ſubtiliat; leproſi faciem, ſi ex eo vngatur multum, emundat; rubori oculorum, prurituí, & pallori, & eryſipelati valet, medietas eſt lib. ij.

G *Recipe bora. drachm. i. camphoræ, drachm. i. coralli alb. vnc. s. amenti dulcis vnc. i. vmb. marini, tragac. albi, amyli, chryſtalli, antali, dentali, olibani albi, nitri ana drachm. iij. marmoris alb. drachm. ij. gerſæ ſerpentariæ vnc. i. ceruſſæ communis vnc. i. hoc modo fit. Tere tragac. & vmbilicos marinos, & in mortario marmareo cum piſtello ferreo in ſimul, cætera ſigillatim in eodem mortario terantur, & cum panno ſubtili albo cribrentur, & cum axungia porcina nouella albiſſima lib. i. & s. ſepi pecorini, vel caprini, vnc. i. & s. axungiæ gallinaceæ, vnc. i. confice ſic, caldarium plenum aqua ſuper ignem bulliat, & cacabus cum axungijs in caldario pendeat in ipſa aqua, & de ipſo calore aquæ liquefiant axungiæ, & liquefactæ per ſubtilem pannum, & album colentur in catinum, & mox totus puluis apponatur præter camphoram, & boracem cum ſpathula ſemper agitando, vt omnium bona fiat incorporatio, hoc facto in vno citro cauato, vel duobus mittatur, & ponatur cum H ſpathula, ſemper agitando, bulliant; & cum incipit bullire, iterum in caldario ponatur, & cum ſpathula ſemper agitando puluis camphoræ, & bora, donec incipiat frigere, agitetur ſemper, & cum infrigidatum fuerit recondatur. Et nota, quod in lib. i. pulueris debent poni viij. lib. axungiæ.*

Summa medicinarũ eſt vnc. 28.

Vnguentum citrinum dicitur, quia in citro coquitur, cuius vſus talis eſt, ſi facies, vel manus, vel aliquod membrum ex aliqua cauſa exaſperetur, valet hoc vnguentum, quia mitigat arefactionem, & anguſtiam, quam recipit abſtergit, & depurat membra ex alijs, quæ recipit; dealbat etiam faciem, inunge faciem, vel aliquod membrum fortiter de hoc vnguento, vt totum combibatur per frictionem, poſtea lauetur cum ſapone, vel aqua cal. & exiccata iterum inungatur in ſero, mane lauetur cum ea, puram, & leuem operatur faciem, diſtemperatum cum clara oui cum aqua cal. inte-

nus in oculis, & ceteris illinitum aufert ſanguinem, & miro modo mitigat dolorem de cholera, & ſanguine.

Recip. borax cali. & ſic. eſt, virtutem habet abſtergendi, & deponendi, conglutinandi, quod probant aurifabri, namque aurum argento, cum borace conglutinant, & conſolidant, gummi eſt arboris, quæ in orientali plaga reperitur, dum autem colligitur, cum fæce quadam, & impuritate colligitur; abijcienda eſt tamen impuritas cum ponitur in medicinis. Vel quod verius eſt, borax eſt fæx olei, & fit in hunc modum apud Saracenos, ſeruatur oleum. xl. an. aut plures, in quo tandiu ſeruato duplex fæx inuenitur, vna inferius, quæ dicitur amurca, alia ſuperius, quæ dicitur borax, & eſt peior; hæc enim ſolidam habet ſubſtantiam, in ſacellis poſita abluitur, donec impuritas remoueatur, & fiat alba, deinde ad Solem deſiccatur, & fit albiſſima, eligenda eſt purior, albior, & clarior intus conformis, ſi etiam lateretur, & exiccata in medicinis ponatur melius eſt, diu ſeruatur.

B Probatum experimentum contra difficilem partum, teratur borax, & diſtemperata cum vino detur, vel ſuper omnia ſuperpoſita in hoc caſu valet.

Amentum. Amentum dulce. frigidum eſt, & ſiccum ſecundum alios calidum, & ſiccum, abſterget, & dealbat, de vino cocto efficitur: decoquitur enim vinum, & in amentum transmutatur, lapis eſt albiſſimus: dicitur autem dulce ad differentiam amenti, quod fit de creta nimis vitioſa. Elige leuius, & albius, diu ſeruatur.

Vmbilici. Vmbilici marini. fri. ſunt, & ſicci, abſtergunt ex aſperitate ſua, & dealbant, lapilli ſunt vmbilico conformes in littore maris inueniuntur, elige albiores.

Cryſtal. Cryſtallus fri. & ſic. eiuſdem virtutis eſt cum prædictis per congelationem fit ex glacie, quanto albior tanto melior, per plures annos ſeruatur, ad lac recuperandum ex caliditate amiſſum, puluis cryſtalli detur in potu; contra colicam valet ſimiliter. Sed caue ne ventris adſit conſtipatio, vel iliaca.

Antali. Antali, & dentali fr. & ſic. ſimilem vim habent cum prædictis, in nullo differunt, lapides ſunt ſatis conformes, niſi quod antali dum franguntur, quaſdam habent venulas in longum protenſas, & non habent adeo ſolidam ſubſtantiam, ſicut dentali. Dentali vero denti aſſimulantur in ſoliditate, albiores eligimus.

Marmor. Marmor frigidum, & ſiccum non diſcrepat a prædictis, nec propter aliud apponitur.

Gerſa. Gerſæ ſerpentariæ, & ceruſſa, nota, ceruſſa alia frigida, & ſicca, vt ea, quæ fit ex plumbo, & aceto, ſcilicet communis. Alia, quæ eſt calida, & ſicca, vt ea, quæ fit de ſerpentaria, ponitur ad mundificandum; hoc enim operatur præ cæteris, quæ ibi recipiuntur. Confice ſic, radices ſerpentariæ in vere collectæ optime mundentur, Soli exponantur, & ſiccentur: fiat inde puluis, cribretur per pannum, & cum aqua pluuiali, vel melius cum roſata conficiatur, in aliquo vaſe Soli exponatur, frequenter aqua abijciatur, & alia renouetur, ita fiat nouem diebus, vel viginti diebus, vel plus, poſtmodum abiecta aqua deſiccetur, & in medicinis ponatur. Mulieres Salernitanæ faciunt gerſam miſtam de ſolo ſucco ſerpentariæ poſitam in ſcutella cum aqua ad Solem, & aquam ſæpe renouant, vt ſupra, ſed non tantum valet. Conficitur ſic vnguentum de omnibus. Fiat puluis ſubtilis, & cribretur per pannum in vaſe habente orificium ſtrictum. Ceruſſa vero cribretur per ſe. pulueres conficiantur cum axungia liquefacta, & colata, ſicut in antidotario reperitur. Nota ſi cortices citri in axungijs cum liquefiunt poſueris, melius erit; vim enim mundificatiuam inde contrahunt, in vna lib. pulueris, tres axungiæ colatæ ponimus, quando bene, & competenter volumus conficere. Alij, quatuor vel quinque ponunt, vnguentum confectum citris cauatis ſuper prunas bullire facimus aliquantulum, & vſui reſeruamus. Quoniam vero hoc vnguentum de facili grauem odorem portendit, quidam in maiori quantitate apponunt de camphora, per annum ſeruatur; facile enim corrumpitur propter axungiam.

A *VNguentum aureum valet contra omnes guttas acutas, frigidas; maxime contra lapidem in renibus, & hydropicis, Recipe radicis enulæ, ppliu, meu, ana lib. ij. vtriuſque ariſtolochiæ, helenij, hyſſopi, pulegij, artemiſiæ, pentaphylli., rutæ, folio. lauri, acori, herbæ venti, roriſmarini, matriſyluæ, ſaxifragiæ, cyperi, chamędryos, aſparagi, bruſci, fœniculi, aniſi ana lib. i. apij, ireos, leuiſtici, granorum Solis, petroſe. ſileris, amomi, cardamomi, anethi, baccarum lauri, iuniperi, lapidis lyncis ana lib. ſ. baſilicæ, ſem. vrticæ, ſem. citri, ſinapis, euphor. ana vnc. iiij. adipis vrſi. & vulpini, olei laurini: petrolei ana vnc. iij. ſchænanthi, coſti, pirethri, thuris, maſti. myrrhæ ana vnc. v. muſcelei vnc. i. olei, & ceræ, quod ſufficit. Herbæ colligantur in menſe Maij, & contritæ mittantur in oleo, vel vino albo, in quo ſint viginti diebus, poſtea addatur oleum, quod ſufficit, & bulliant donec herbæ incipiant diminui, & colentur per ſaccum, & ponatur ibidem ceræ lib. xij. bulliant quouſque cera ſit bene commiſta, deinde ſuperponantur pinguedines bene diſſolutæ, & coctæ, & permittantur parum bullire, poſt ſuperfundatur oleum laurinum, & depoſito ab igne ſuperinducantur alia olea, tertio pulueres coſti, pyrethri, ſchænanthi etiam, quarto olibani, quinto myrrhæ, & hoc per interuallum fiat, poſtea cera, & depoſito ab igne ponatur euphorbium, vltimo vero ponatur petroleum.* Summa medicinarũ eſt iii.ſ.

Vnguentum aureum propter excellentiam dicitur, valet habentibus calculos in renibus facta inunctione ad Solem vel ignem; relaxat enim ſubſtantiam lapidis, & meatus aperit, vnde lapis facilius emittitur; & vt quidam dicunt, contra omnes ægritudines de frigida cauſa valet ſpecialiter. Conficitur ſic, omnes herbæ colliguntur tempore Maij, quæ ſi non poſſunt ſimul haberi vicißim per vices contritæ ponuntur in oleo, vel vino, ſecundum quoſdam ſic fiat, donec omnes habeantur, poſtea bulliant in oleo, donec fundum C petant, poſtea colentur per ſacculum, & in colatura cera appoſita fiat tantum ebullitio, donec cera, & oleum vnum fiant, deinde pinguedines lotæ, & colatæ ſuperaddantur, poſt modum olea, & pulueres per ordinem, ſicut in antidotario reperies, & facto competenti interuallo, euphorbium tamen, & petroleum ad vltimum ſtagnato ab igne depoſito, debent poni. per iiij. an. ſer.

VNguentum album ad ſalſum phlegma, & totum confectum eſt lib. i. Recipe ceruſſæ, vnc. i. lithargyri vnc. i. olibani drachmas tres, maſtiches drachmas duas, vnaquæque ſpecies per ſe teratur hoc modo, puluis ceruſſa cum pauco oleo diſtemperetur, & poſtea addatur lithargyrium, deinde maſtix, & olibanum, cum piſtello bene ſemper agitando paulatim aqua roſata ponatur, & cum cœperit inſpiſſari, addatur D *oleum, & aqua roſa. & tandiu ducatur, donec ſit bene incorporatum, & recondatur, & non ſit ſpiſſum multum, neque tenue.*

ADDITIO.

Iſtud vnguentum album ad ſalſum phlegma interdum habetur in vſu, quia inungendo membra ſcabie ex ſalſo phlegmate infecta maxime poſt balneum curat. Summa medi. eſt ſex res.

VNguentum fuſcum, id eſt nigrum valet ad omne vulnus, Nam ſuper vulnus poſitum attrahit, & attrahendo mundificat, deinde ſanat, medietas eſt lib. iij. Recipe olei, lib. i. & ſ. ceræ vnc. iiij. colophoniæ vn. ij. gum. ſagap. picis naualis colatæ ana vnc. iij. maſti.

maſti. chalbani, terebin. ana unciam unam, conſice ſic, oleum in olla ſuper ignem mittatur, & bulliat, tunc ponatur cera, deinde colophonia, qua liquefacta ponatur pix naualis, poſtea gummi, ſagapeni, & terebinthinæ, ita tamen, ut omnia terantur prius præter picem naualem, terebinthinam, puluerem maſti. & olibani, & cum ſpathula agitando ſemper, donec omnia liqueſiant, & bene coctum ſit, deinde cum infrigidatum fuerit, uſui reſeruetur.

ADDITIO.

Vnguentum fuſcum, id eſt nigrum confert omnibus vulneribus, nam generat carnem laudabilem, & mundat ſaniem, & putrefactionem, inungendo circa labia vulneris. Summa medi. eſt res. viij.

VNguentum populeon dicitur, quia fit de oculis populi, ualet contra colorem acutæ febris, & his, qui dormire nequeunt, inunctis temporibus, & pulſibus, & plantis manuum, & pedum, hoc idem cum oleo roſ. uel uiol. & miſtis ſuper hepar inunctum mirabiliter calorem tollit, & ſudorem prouocat inunctum ſuper umbilicum, medietas eſt lib. ij. Recip. oculorum populi lib. i. & ſ. papaueris nigri, foliorum mandragoræ, cymarum rubi tenerrimarum, foliorum hyoſcyami, ſolatri, uermicularis, lactucæ, ſemperuiuæ, bardanæ, uiolæ, ſcatuncelli, id eſt umbilici ueneris ana unc. iij. axungiæ nouellæ porcinæ ſine ſale lib. ij. oculi populi per ſe bene piſtentur, & iterum cum axungia piſtentur, & magdaleones informentur, per duos dies dimittantur, tertio uero die omnes herbæ ſupradictæ colligantur, & per ſe bene terantur, & cum magdaleonibus iterum terantur, & miſceantur, & formatis magdaleonibus per nouem dies reſeruentur, poſtea uero magdaleones illi fruſtatim in caldario cum lib. i. odoriferi, et optimi uini ponantur, et bulliant uſque ad conſumptionem uini cum ſpathula ſemper agitando, et poſtea per ſaccum expreſſum bene cola, et colatum dimitte infrigidari, et in uaſe reconde.

Summa medicinarum ſtru. 13.

Vnguentum populeon ab oculis populi dicitur, valet contra dolorem acutæ febris cum aceto, vel acreſta ad maiorem vim penetrandi, fiat inunctio circa frontem, & tempora, in volis manuum, & pedum, & venas pulſatiles: optime enim dyſcraſiam caloris cordis reprimit: ſi tamen feb. non vehementer acuta fuerit, patiens autem de natura frigidus fuerit, & in tempore frigido fuerit, at ſi ſudare voluerit non eſt eo vtendum, quia materiam digeſtioni inhabiliorem redderet, & naturæ beneficium ſudore præparato poſſet impediri.

Ad Somnum faciendum modo fronte, & temporibus inunctis, ſed citius operatur, & fortius, ſi parum opij thebaici diſtemperati cum aceto miſceatur, vtilis eſt; hic enim confortat cum oleo roſ. vel viola. miſtum, calorem hepatis tollit ſuper inunctum, calefactum tamen prius in teſta oui, ad idem ſi hyems fuerit.

Contra ardorem. Dormitiũ.

Quod autem dicitur in commendationem huius vnguenti, quòd ſuper vmbilicum inunctum prouocat ſudorem, falſum eſt, hoc tamen nota non tantum vnguenta varia in effectu, ſed etiam in colore debet medicus variare, vt vnum, & idem in colore variatum multiplex videatur; poterit itaque color populeon variari, ſicut per appoſitionem pulueris roſa. vel ſandalorum alborum, & huiuſmodi, ſed quia populeon aliquantulum grauiter olet, poteſt palliari cum puluere camphoræ Recip. oculorum populi, frigidi ſunt, & humidi, generantur in principio veris, quædam E ſunt tuberoſitates in illa arbore, quaſi gemmæ turgentes, quæ generantur ex humore arboris nutriente ad ſuperficiem ipſius tranſductæ. Eligendi ſunt modici, quoniam aliquantulum habent aromaticitatis; craſſi vero fœtorem operantur, recentes ponendi ſunt in medicinis.

Vermicularis frig. & humi. idem operatur, quod oculi craſſi, & tuberoſi non tantum operantur; nec tantum olet, & ſuper domos naſci conſueuit, dicitur vermicularis, quia habet folia ad modum vermis, recens apponitur, ſicca non valet. Vermi.

Vmbilici Veneris, idem operatur cum prædictis, alio nomine dicitur ſcaruncelli, & viride hic ponitur, habet enim hypnoticam virtutem, herba eſt, quæ in humidis reperitur locis. Summitates rubi, frigidi ſunt, aliquantulum attinent ſiccitati, virtutem habent infrigidandi, propter eandem cauſam ponuntur hic, & eandem habent virtutem. Rubus eſt F frutex, qui fert moras, elige teneriores, & albiores, virides ponuntur, confice populeon, vt in antidota. dicitur. Nota, quòd ponitur ibi vinum, tamen appone acetum pro vino, per tres ann. ſerua. vel durat.

VNguentum ad mollificandum ſplenem. Reci. fœnigræci, ſeminis lini, caricarum, tamariſci, farinæ hordei, aceti, olei, & ceræ albæ, omnia iſta tribus diebus ſtent ad mollificandum, poſtea coquantur vſque ad conſumptionem aceti, & poſtea colentur, & reſeruentur, & ex eis fiat vnguentum.

Illud vnguentum non habetur in vſu, nec præparatur, poterit tamen quis eo vti magiſtraliter ſi voluerit. Summa medic. eſt res. vij.

G ADDITIO.

VNguentum laxatiuum dicitur quia ventrem laxat, cum autem volueris inungere, poſt vnctionem abſtineat ſex horis, valet etiam conſtipatis, & lapidoſis, nephriticis ſuper pectinem, & ventrem inunctum, medietas eſt libr. tres. Recip. ſucci cucurbitæ agreſtis, ſucci interioris ſcillæ, ſucci cyclaminis, ſucci radic. anabulæ, ſucci radic. ebuli, ſucci mediani corticis ſambuci, lactis tithymalli, chamæmeli ana vncias duas, viol. ſucci radi. cucum. agreſtis, & ſuc. pomi eiuſdem, & ſucci mercurialis, & ſucci radicis polypodij, ſucci herbæ laureolæ, ſuc. capil. veneris, cataputiæ, fellis tauri, aloes hepatici ana vnc. tres, diagridij ana unc. i. ſ. nucis uomicæ, id eſt caſtaneolæ vn. vnam, euphor. unc. i. omnes ſupradictæ herbæ, & radices in Menſe May colligantur. Conficitur ſic. ſuccos, & catapucias tritas cum iij. libr. olei, ſex diebus immiſce. vij. vero die tamdiu coque, donec ſuccorum quantitas conſumatur, tunc adde ceræ al- H bæ, lib. vnam cum felle taurino, & cum ſpathula agitando, donec cera, & fel liqueſiant, & poſtea addatur pulnis terendorum.

ADDITIO.

Vnguentum laxatiuum, dictum laxatiuum eo, quòd inungendo ventrem, & ilia cum eo calido, laxat ſumme ventrem, humores phlegmaticos educendo, vnde confert hydropiſi, & colicæ, frigidis, & calculoſis. Tamen ſciendum eſt, quod pharmacare emplaſtris, vel vnguentis attractiuis eſt verendum, quam diu per interius exhibita morbus quieſcere poterit, aut vbi eſt euidens phlethoria, quæ etiam corporibus calefactis nunquam applicentur, & niſi membra interiora, & exteriora ſint fortia. Summa medicinarum eſt res xxiij.

Documentum ad vnguentorum exhibitionem.

Vn-

VNguentum contra ſerpiginem, & impetiginem, atque elephantium. Recip. ſulphuris, aloes, lithargyrij, arſenici, argenti viui, tartari, maſticis, olibani, cymini, picula, axungiæ veteris, quæ ſunt terenda, tere, & tempera cum aceto, & oleo, & ſuc. lapaceoli, & ſucco fumiterræ, quod ſufficit, & poſtea inungatur ad Solem, vel ad ignem.

ADDITIO.

Iſtud vnguentum poſt purgationem confert ſerpiginoſis, & elephantioſis, corpus inungendo poſt balneum aquæ dulcis. Summa medi. eſt res. xv.

HIera logodion memphitum, hiera, id eſt ſacra, logos id eſt ſermo, memphitum, id eſt impeditio. curat enim impeditam locutionem ex quacumque cauſa, ſimplex vel laxatiuum datum purgat melancholiam, & phlegma mirabiliter, cum calida datur epilepticis, cum calida, ſale, & mulſa, curat ſtomachicos, & ſpumantes caducos, vertiginoſos, & qui linguam ſibi mordent, cephalalgicis, hemicranicis, & qui ita vexantur ex capitis commotionibus, vt videantur quaſi dæmonium habere; ſingulis menſibus, vt diximus, data purgatione paralyticis, tremuloſis, medetur, pleureticis, hepaticis, ſpleneticis, ſubuenit, & menſtrua educit, nephriticos, & iſchiaticos, & arthreticos alleuiat, lepras, & hernias, & varias maculas emendat. x. pars. eſt lib. i. Recip. colocynthidis interioris, polypodij ana drachm. ij. euphorbij, polij, cocognidij ana drachm. i. & s. & grana. vi. abſynthij, myrrhæ ana drach. s. & gran. xij. centaureę, agar. ammoniaci, thymiamatis, folij, ſpicæ, ſcillæ, diagridij ana drach. i. aloes, comarum thymi, caſiæ, chamædryos, bdellij, praſii ana ſcrup. i. & gra. xiiij. cinnamo. opopan. caſtor. ariſtol. long. pipe. al. & ni. & longi, croci, ſagapeni, petroſe. ana drachm. s. ellebori al. & ni. ana gra. vi. mel, quod ſufficit, & datur mane, & ſero cum calida in modum caſtaneæ.

Summa medi. eſt res. xx.

Hiera logodion memphitum, hiera, ſacra, logos ſermo, memphitum ſoluens: ſoluit enim paralyſim linguæ, vel memphitum ab auctore. Contra omnes paſſiones capitis epilepticis: ſi tamen fiant de calida cauſa, vel humore, non detur; ſi de phlegmate, vel melancholia naturali, detur cum vino decoctionis ſenæ, vel filipendulæ, polypodij, vel ſchœnanthi. Scotomiam, vel caducas vertigines, epilepticis ſpumam emittentibus, & linguam mordentibus, vt epileptici quidam faciunt, in principio actionis, dum contrahuntur nerui mandibularum, & lingua, eodem modo detur, illis capitis vexationibus eodem modo datur, ſimiliter, & alijs ſubſcriptis, qui imaginantur, D quod dæmonium videre videantur, non variatur modus dandi.

Paralyticis tremulentibus. Nota paralytici quidam tremunt, quidam non. Qui tremunt facilius curantur quam qui non tremunt; ſignificatur enim meatus ſpirituum nondum ex toto eſſe oppilatos, detur eis cum decoctione caſtorei, vel ſaluiæ; fiat etiam fricatio palati ex prædicta medicina cuneo dentibus interpoſito.

Menſtrua educit, ſpecialis hæc medicina eſt in hoc caſu reſoluta cum oleo muſcellino, vel cum ſucco arthemiſiæ, & ſuppoſita.

Arthreticis, podagricis. accipe herbam iuam, & pulueriza, & ex ea, & hieralogodion fiant pilulæ cum vino decoctionis eiuſdem herbæ, quæ ſi non habeantur, fiant pilulæ cum puluere thuris, vel turbith, & ſale gemmæ, addito cinnamomo, hieralogodion. Contra venenum ſi non habeatur theriaca cum vino, ari-

A ſtolochia rotun. & dictamo, contra lepram, maxime in principio ad conſeruationem, quia corruptos humores euacuat.

Zerimam; id eſt maculam in cute, exterius accipiatur, & interius, & etiam ſuper locum fricetur, conficitur, vt habetur in anndotario. per ann. ij. ſerua. In libro præcipitur. iij. drachm. antiqui enim in minori quantitate ponebant quàm nos modo.

HIera Rufini, hiera, vt diximus, Rufini ab auctore dicitur, datur proprie ſcabioſis phlegmate ſalſo, elephantioſis, ſerpiginoſis: curat vtramque morpheam cum tepida; deſtruit antiquam cephalicam, & hemicraneam, & monopogiam; dolorem capitis, vel ſtomachi, epilepticis, catalepticis, & eos qui ex fumo ſtomachi extenebreſcunt ita ut ſubitaneum timorem vi-B deant, vel ventoſitate ſtomachi tinnitum aurium patiantur, in furias vertuntur; deponitur cacochymia ſtomachi, hepatis, & ſplenis, elephantiacis, & podagricis confert auxilium, & menſtrua educit; ſed ſi purgationem inde facere volueris cum ſcrup. i. ſcammonea fiant lib. ij. Recip. aloes, vnc. i. ellebori al. & ni. ana vnc. s. diagridij, colocyn. interioris ana drachm. iiij. nitri, euphorbij, polypo. ſalis ammoniaci ana drach. ij. & gra. xv. piperis, chamædryos, croci, agarici, maſticis, epithymi ana drachm. i. & caſiæ ligneæ, xylobalſami, opopanacis, git ana drachm. ij. myrrhæ, grana. xv. mel, quod ſufficit, datur in ſero cum calida in modum caſtaneæ.

Summa medicinarū eſt res. xx.

Hiera Rufini valet contra plures paſſiones, vt legitur in eius commentatione indifferenter data ſcilicet cum aqua calida, & ſero, vel media nocte cum deC coctione ſenæ, ſi melancholia eſt in cauſa, ſi fiat ex cholera, vel feruenti ſanguine non detur, quia magis noceret quàm prodeſſet. Contra tinnitum aurium cum aqua decoctionis fœniculi, ſeminis cymini, aniſi.

Vitio ſplenis cum decoctione radicis tamariſci, vel herbarum diureticarum. Elephantioſis cum decoctione polypodij, vel ſenationum. Impetiginoſis, loco patienti ſuperfricetur. Ad menſtrua prouocanda ſupponitur cum oleo muſcellino, vel ſucco arthemiſiæ. Nota contra ſcabiem ſpecialis hæc eſt medicina. Item nota, aluum multa moleſtia laxat propter vtrumque elleborum, quod recipit, vnde ea raro vtimur, non detur cholerico, nec in tempore nimis calido, ne excoriationem inferat: nec valde frigidum ſtomachum habenti, ne in inteſtinis cohæreat, & praua generet ſymptomata, per duos annos ſeruatur; quidam dicunt, quod per tres annos ſeruatur.

HIera picra Galeni hiera, id eſt ſacra, picrá, id eſt amara, quæ facit ad diuerſas capitis paſſiones, ſiue ægritudines aurium, oculorum diſtemperantiam, ſtomachum quoque optime purgat, cauſas hepatis emendat, ſplenis duritiem, & denſitatem remouet, & extenuat: renibus, & veſicæ proficit, & matricis diſtemperantiam emendat, decima pars eſt lib. i. Recip. cinnamomi, ſpicæ, croci, ſchœnanthi, aſari, xylocaſiæ, xylobalſami, carpobalſami, violæ, abſynthij, epithymi, agarici, roſarum, turbith, colocynthidis, maſticis ana ſcrup. ij. aloes, ad pondus omnium ſpecierum, mel, quod ſufficit, doſis eius eſt drachmæ tres, cum abſtinentia mane cum calida. Si vero pilulas informes, da. xv. vel xvij. cum ſufficienti diagridio.

ADDI-

ADDITIO.

Hiera autem id eſt ſacra picra, id eſt amara, inde hiera picra, id eſt ſacra amara. Vocatur autem hiera picra magna ad differentiam alterius, quæ dicitur ſimplex, dicitur magna quia in ea pura, & fortiora ſimplicia ingrediuntur, & vtraque conficitur hoc tempore. Nam primo ex ſpeciebus hieræ magnæ fit confectio cum melle, quæ appellatur hiera picra pro clyſteribus. Item etiam de prædictis ſpeciebus cum melle roſato conficiuntur pilulæ, quæ dicuntur pilulæ de hiera magna, ſeu de hiera compoſita. De ſpeciebus autem hieræ ſimplicis fit hiera picra ſimplex cum melle, quod ſufficit, & hæc conditur. Item de prædictis ſpeciebus fiunt cum melle roſato pilulæ, quæ dicuntur de hiera ſimplici Galen. Summa medici. eſt res. xviij.

Hiera picra Conſtantini, dicta eſt ab auctore Conſtantino, qui eam compoſuit, valet ad viſum recuperandum, & retinendum, tota venit lib. i. & s. Recip. myrobalanorum, chebul. ind. citri. viol. abſynthij ana drachm. iiij. belliric. emblic. caſiæ, epithymi, agarici, ſenæ, cuſcutæ, ſchænanthi, rhabarba. ana drach. ij. xylocaſiæ, ſpicæ, aniſi, maſticis, xyloaloes, ſal gemmæ, nitri, ana drach. s. mel, quod ſufficit, detur in ſero cum vino calido.

Summa medicinarum eſt res. 22.

Hiera picra Conſtantini datur contra defectum viſus; deficit enim ex defectu ſpirituum, & propter caliditatem diſſoluentem, aut propter fluxum, & tunc non valet, quia ex indigeſtione deficit nutrimentum, vnde fit ſpirituum deperditio, vnde ſi deficiat ex defectu ſpirituum propter defectum nutrimenti deficientium ex indigeſtione, tunc fiat ſpirituum reparatio, & detur cum decoctione nucis muſcatæ, & garyophyllorum, & macis, ſi ex fumoſitate phlegmatis, vel melancholiæ ſpiritum viſibilem perturbante, valet cum aqua decoctionis ſenæ, vel agarici, vel polypodij, ſi etiam fiat ex oppilatione nerui optici confert cum apozemate humorem ſuperabundantem, vnde fit oppilatio, reſpiciente. Nota data in pilulis ex puluere ſpecierum, quas hiera recipit addito aloe cum ſucco abſynthij, vel fœniculi confectis, valet contra cauſas capitis, ſi deficiat viſus ex ſenio valet data, vt dictum eſt, & præcipue cum myrobalanis conditis; ſi deficiat ex panno, macula, catarthacta nil valet.

Contra hemicraneam, cephaleam, paralyſim ex humore frigido detur in pylulis, in oppilatione ſplenis, & hepatis, cum vino decoctionis apij, petroſelini, fœniculi, contra colicam, & iliacam inijciatur per clyſterem, confert cum melle, per duos annos ſeruatur, doſis eſt drachmæ viij. vel vncia. i. ad plus.

Hiera picra Abbatis de curia, phlegma, & melancholiam purgat, & ad guttam, quæ fit de frigido, & ſicco humore, vnde membra videntur contracta, valet paralyticis, datur cum tepida, vel uino, medietas eſt libra vna.

Recip. agarici, colocynthidis, turbith, epithymi, cuſcutæ ana drachmas duas, & grana. v. ſchœnanthi, carpobalſa. xyloaloes, xylocaſiæ, croci, aſari, cinnamo. maſticis, roſæ, uiolæ. abſinthij, rheupontici. folij, lapidis lazuli. ana drachmas duas, diagridij, drachmam vnam, & s. aloes hepat. drachm. iiij. & s. mel, quod ſufficit. Si vero pilulas inde facere volueris, tempera cum ſucco abſinthij, da ix. vel xi.

ADDITIO.

Hiera picra abbatis dicitur, quia Abbas de cu-
E ria ipſam compoſuit, reſpicit proprie membra iuncturalia; non habetur in vſu. Summa medicina. eſt res. xxij.

Hiera fortiſsima Gale. facit cephalalgicis, ſcotomaticis, epilepticis, melancholicis, apoplecticis, paralyticis, maniacis, alopeciacis, lethargicis, & qui in ſomno meditantur mortem, ad aurium auditus, & oculorum paſſiones, fauces, & arterias facit, dolorem dentium ſedat, vocem claram facit, aſthmaticos, orthopnoicos, & longinquas ægritudines ſanat, pleureticis, hydropicis, ictericis, hepaticis, & ſpleneticis, prodeſt, arthreticum, colicum, cæliacum, dyſentericum medetur, nephriticos, & iſchiaticos releuat, phlegmaticum, quartanarios, & hemitritæos, adiuuat; febres omnes auertit, elephantioſos purgat; venenis obſiſtit; & cancroſis proficit; vitia enim mulieris emendat. Recip. colocynthidis,
F ſcillæ, agaric. ammoniaci, ellebori nig. ſilphij, hyperici an. vnc. vi. epithymi, bdellij, chamædryos, braſsicæ ſucci, caſiæ, ana vnc. iiij. ſmyrnis, ſagape. ariſtolo. loug. piperis albi, & longi. cinnamo. opopan. caſto. ana vncias tres, & petroſelini, abſynthij, piperis ni. ana vnc. ij. aloes unc. i. & s. mel, quod ſufficit, dentur ex ea drachma ij. vel iij. mane cum calida.

Hiera picra valet prædicto modo, minus tamen viſum confortat, ſed plus purgat, & fit efficacior, ſi dupletur aloe, conficitur, vt prædicta, & tantum ſeruatur. Facit ad diuerſas paſſiones capitis ex frigiditate, detur in ſero cum vino. Diſtemperantijs oculorum, vtpote obſcuritati valet, data cum vino decoctioni myrobalanorum conditorum.

Ad dolorem aurium, vt contra putredinem reſoluatur cum oleo muſcellino, vel cum myrrha, vel tepida inſundantur, & tepide inijciatur. Stomachum optime
G curat aucta cum ſcrup. vj. optimi aloes.

Spleneticis duritiem, & diuerſitatem mollit cũ aqua diuretica ſępius iam dicta renum, & veſicæ cum decoctione granorum ſolis, & ſaxifragiæ. Matricis diſtemperantiam ex frigiditate emendat cum oleo muſcellino vel ſucco arthemiſiæ ſumpta, per annum ſeruatur. Doſis eſt vncia vna.

Zingiber conditum ſic fit. Recip. eryngiorum, quæ habent folia ad modum cretani maris, quod Saraceni ſecacul vocant, bene radantur cum cultello, poſtea coquantur in aqua, donec dimittant ſe ſtringi manibus; poſtea abſtrahantur ab aqua, & a lignis, quæ ſunt interius, mundentur, & cum cultello fruſtatim incidantur, & in mortario marmoreo bene piſtentur, & cum manibus exprimantur, vt aqua indè exeat, ponderentur lib. iij. & ponantur in lib. x. mellis deſpumati, & albiſsimi, &
H coquantur donec incipiant rubere, & addatur lib. s. zingibe. fruſtatim inciſi, & dimitte bullire, quod adhæreat digito in marmore ſuppoſito, poſtea tolle ab igne, & impone puluerem iſtarum ſpecierum.

Recip. zingiber. vnc. iij. gal. garyophyllor. cinnamo. nu. muſcatæ, cardamomi ana vnc. s. pinearum mundatarum, vnc. iij. & piſtacearum, vnc. iiij. zedoariæ, drachm. i. & s. dactylorum vnc. iiij. & cum omnibus iſtis condiatur, ſtomachum confortat, & digeſtiuam virtutem adiuuat, vitio pectoris ex frigiditate valet, renes confortat, libidinem incitat.

ADDITIO.

Iſtud electarium ſupra deſcriptum eſt, cum ſuo commento, in litera. d. vide illic, ſi vis, quia hic nihil de eo dicitur.

ET quia ſufficienter de diſpenſatione omnium confectionum, emplaſtrorum, atque vnguentorum diximus, nunc videndum eſt de ſpeciebus, & herbis ſecũdum proprium pondus, & menſuras quo ad ſupradictarum, tam opiatarum, quam laxatiuarum medicinarum, & electariorum receptionem. Pondera igitur, vel menſuræ, quæ in arte medicinali reperiuntur hæc ſunt, quæ ſubtili ingenio, ac ſtudio ſolerti, ſumma ordinauimus diligentia ad opus omnium in arte medicinali ſtudere volentium, per quod ponderari poſſunt omnes ſupradictæ res ab vno ſcrupulo vſque ad lib. xij. vnciarum per grana frumenti collecta, incipiendum eſt igitur à ſcrupulo. Scrupulus eſt pondus granorum viginti, Duo ſcrupuli ſunt grana quadraginta, Tres ſcrupuli ſunt grana ſexaginta, qui ſimul collecti faciunt drach. i. Exagium habet grana. xc. quę faciunt drach. i. & dimidiam, ſed ex totidem granis conſtat ſolidum, vnde exagia ſex, vel ſolidi ſex faciunt drach. i. Item ix. drachm. faciunt vnc. i. Centum, & octo drachm. faciunt lib. i. Quarta pars lib. i. eſt mille. lxxx. grana. Item medicina ſextarium vini, uel olei, ſeu aceti, quod intrat in vnguentis, ſeu medicinis, eſt pondus librarum duarum, & dimidiæ ad receptionem omnium medicinarum ſupradictarum ſufficit. Pondera igitur ſingularum ſpecierum pleniter aggregando pondus proprium de omnibus ponderibus vniuſcuiuſque ſpeciei collectum ordinauimus. Et quantum de qualibet ſpecie ad confectionem opiatarum, & laxatiuarum medicinarum, electariorum, & emplaſtrorum, trochiſcorum, & pilularum ſufficiat, competenti ſerie demoſtrauimus. Et vt ſcholares medicinarum pondere releuentur, & in qualibet terra coram digniſsimis perſonis pondera diſtinguendo, & medicinas valeant diſpenſare, cum diſpenſandi habeant Copiam, de numorum, & amicorum plenitudine glorientur.

Quid lib. medicinalis.
Quid ſit ſcrup.
Quid ſit drachm.
Quid exagium.
Quid ſolidum.
Quid vncia.
Quid lib.
Quid [illegible] num.

Antidotarium Nicolai cum expoſitionibus, & glo. Magiſtri Platearij finit.

Gloſſas autem iſtas non eſſe Platearij, ſed cuiuſdam Germani, ſupra ex expoſitione ſuper Eſdræ Confectionem, & Emplaſtrum oxycroceum, aperte addiſcere licet: & ex eo etiam, quia perſæpe Platearius ipſe allegatur. Quare, &c.

EXPO-

EXPOSITIO IOANNIS DE SANCTO AMANDO, TORNACEN. ECCLESIÆ CANONICI, SVPRA ANTIDOTARIVM NICOLAI.

OPeratio medicinæ ſecundum Ioannitium conſiſtit in tribus In exhibitione ſex rerum non naturalium, potione, & chirurgia. Iſta propoſitio ſcripta eſt à Ioānitio in fine ſui libri, & iſta cōfirmatur ab Auic. lib. 1. Operatio medicinæ eſt trium, naturę, tanquā agentis principalis, medici, tāquam miniſtri, quia ſecundum Gal. in techni, natura omniū eſt operatrix, medicus vero miniſter, & medicina tanquam inſtrumentū operatur. Iſta aūt operatio ad corpus humanum refertur ſolum, vnde Auic. Medicina eſt ſcientia qua humani corporis diſpoſitiones, &c. Iſta aūt medicina eſt propter corpus humanum, propter reparationem duplicis incommodi, cui ſubijcitur; eſt enim ſubiectum tranſmutationis, & alterationis naturaliter, & etiā repletionis accidentaliter ſuperfluitatū, tranſmutationis, quia ſecundū Gal. in techni, corpus humanū eſt tranſmutabile, & alterabile. Iſta aūt alteratio, & tranſmutatio ineſt ei duplici de cauſa. ſ. ex parte ſuorū cōponentium, & ex parte compoſitionis, ſiue modi cōponendi. Ex parte cōponentiū, dupliciter. ſ. primorū, vt ſunt elementa, q̃ propter cōtrarietatē ſunt tranſmutabilia, & reddūt trāſmutabile corpus ex eis cōpoſitū. Et ſecundorū, vt ſunt ſanguis menſtruus, & ſpermata ſecundū Auic. lib. 1. & ſecundū Gale. lib. de elementis, vnde ſi corpus humanū eſſet cōpoſitum ex vno elemento nō doleret; & ideo quia cōpoſitum eſt ex quatuor elementis contrarijs ineſt ei dolor, tranſmutatio, & corruptio, & per cōſequens quantū ad ſecundū eſt corruptibile, & quia iſta ſpermata ſunt liquida fluida, & paſſibilia, & per cōſequens corpora ex eis cōpoſita, ſunt trāſmutabilia. Ex parte modi cōponendi ſunt trāſmutabilia, & corruptibilia, qa corpus humidū eſt, raræ ſubſtātiæ, & paſſibilis, vnde Gal. ſecundo de cōplexionib. & Auic. li. i. Nos ſumus creati in fine caliditatis & humiditatis, nec ad tantā coagulationē potuerūt corpora noſtra deuenire, vt ſunt lapides, & metalli. Similiter incōmodo ſubiacet corpus humanū, vt eſt ſupfluæ repletioni accidentali. Iſtius aūt duplex eſt cā. Vna eſt ciborū in medicina, qa ſecundū Iſaac in de febribus, nō eſt aliqs cibus, quin habeat multas ſuperfluitates, & ſup iſta ſuperflua natura agit, modo tū indebito. Secūda eſt diætę inordinatio, quia ſecūdum Gal. in vj. apho. filij huius mūdi, ſunt filij gulæ; homo. n. ex appetitu gulæ inordinate viuit. Diæta aūt, q̃ eſt cibi, & potus exhibitio, reſpōdet primo incōmodo, quantū ad reſtaurationē deperditi ſecundū Gal. 1. apho. ventres vere, & hyeme, &c. niſi. n. eſſet corporis deperditio, non indigeremus cibo, & potu, & quantum ad alterationem, reſpondet aer, & aliqua alia. Et quantum ad ſecundum incommodum, reſpondet potio, chirurgia, & euacuatio.

Operatio ergo medicinæ cum ſit ad reparanda incōmoda accidentia corpori humano ex indebita exhibitione ſex rerum non naturalium.

Potio autem, & chirurgia differunt, quia per potionē euacuatur res, quæ facile expellitur, & per chirurgiam, quæ de difficili expellitur. Potio hic ſumitur largè, ita quod ipſa ſe extendit ad omne illud, quod aſſumitur, tàm intra, quam extra. Intra, vt ſyrupus, electaria, medicinæ, & opiata. Extra, ſicut emplaſtrum, balneum, & alia.

Balneum duplex. Vnde ſciendum eſt, quod balneū eſt duplex. ſ. vniuerſale, & particulare. Particulare, vt cum aliquis ſe balneat vſque ad ventrem tantum, ſicut in dyſenteria, aliquando vſque ad genua. & illud dicitur proprie encathiſma. *Balneū vniu. triplex.* Vniuerſale vero eſt triplex. ſ. aqueum, aereum, & igneum, aqueum eſt duplex. ſ. calidum, & frigidum. Calidum fit triplici de cauſa. ſ. ad euacuandum, quia ſecundum Aui. & Gal. iij. apho. Balneum euacuat ea, quæ corpori ab ex-

E terioribus vicinantur, & ad conſortandum, quia ſecundū Iſaac cap. de amore, ſecundū eos aliqui animantur cum intrant balneum, & ad impinguandum, quod datur hecticis, & conſumptis poſt comeſtionem per ſex horas, primum facit. ſ. ſua caliditate, ſecundum ſua ſimilitudine cum calido naturali, tertium ſua apertione, & attractione, quia aperiendo viam, & attrahendo nutrimētum ad mēbra debilia, ea impinguat. Frigidum vero balneum valet ad cōfortandū in eis, in quibus eſt calor fortis potens reſiſtere, ne extinguatur, vnde. iiij apho. Iuuene bene carnoſo, & tetano, balneū aqueum dicitur ſolidum.

Balneum aereum eſt cum aliquis ſedet in tina vacua cooperta bene, & à vaſe, in quo ſunt herbæ decoctæ per quoddam canale fumus illius decoctionis ad tinam fertur. Iſtud autem balneum aereum dicitur ſtupha.

Balneum igneum dicitur cum aliquis ſedet ſupra lapides calidos, & iſtud bal. valet hydropicis, cum ipſos deſiccet, & appellatur pyria. Et non tantum balneum ab
F extra exhibetur, ſed quædam alia, ſicut epithemata, cum ſuccus herbarum apponitur. Et cataplaſmata, cum apponuntur ſucci, & herbæ ſimul coctæ. Et embrochatio, cum ab alto liquor aliquis infunditur. Et emplaſtrum, cum confectio dura ſuper locum ponitur. Et apozema eſt decoctio ex herbis ſuper locum poſita.

Medicinæ, quæ extra aſſumuntur, diuerſificantur ſecundum quod ipſæ per diuerſa foramina adminiſtrantur, ſicut per os, & per nares, & per oculos, & per ſeceſſum; & per virgam, & per os matricis. *Nota.*

De diæta autem ſecundum, quod ipſa eſt exhibitio cibi, & potus, & ſex rerum non naturalium, determinat Iſaac, non tantum in ſuis diętis, ſed ēt in libro de febrib⁹, & Aui. de chirurgia aūt Raſis, Conſtantinus, & Auic.

Sed poſitio, ſiue medicina eſt duplex. ſ. ſimplex, & cōpoſita de ſimplicibus determinat Auic. & de compoſitis
G determinat Aui. Raſis, & etiā Gal. & multi alij. Sed quia alij determinauerūt de medicina cōpoſita multū cōfuſe, & nō euidenter, Ideo Nicolaus cuius librū exponere intendimus de compoſitis medicinis, cauſa facilitatis artis medicinæ, determinauit ſub compendio, abbreuiando, quæ ab alijs prolixe ſunt determinata, & etiam ipſe docet modum diſpenſandi medicinas compoſitas, &c.

EGo Nicolaus rogatus a quibuſdam, &c. Iſte liber diuiditur in duas partes. ſ. proœmium, & executionē. *Tertius.* Secunda incipit ibi. Aurea, &c. prima in tres. In quarum prima, dat cauſam operationis. In ſecunda, dat modum ſuæ operationis. In tertia, addēdo cauſam finalem captat beneuolentiam, ſecunda incipit ibi, tria requiruntur, tertia ibi prædictæ vero doctrinæ. Prima iſtarum diuiditur in tres. In prima dat modum diſpenſationis, in ſecunda modum cōfectionis, in tertia modum cribellationis puluerum, ſecunda ibi. Cōficiendo, tertia ibi pulnerum cri-
H bellatio. Secunda harum in duas, primo dat modū confectionis medicinarū cōpoſitarū, ſecundo oſtendit quare mel in eis ponitur, ſecūda ibi, tribus nāq; de cauſis, &c.

Mellis bonitas cognoſcitur ex. Nota, quòd bonitas mellis cognoſcitur ex ſex. ſ. tpe, vnde mel vernale melius eſt, quam hyemale, ſecundo ex colore, vnde mel rubeum ſimile auro melius eſt alio, tertio ex ſitu eius, quia mel eſt terreum, & ideo cū mel, quod eſt in profundo ſit magis terreum, quā mel, quod eſt ſuperius, ideo, quod eſt in profundo eſt melius, & econuerſo eſt de oleo, quia oleum cū ſit aereum, & cū oleum, quod eſt ſuperius ſit magis aereum, ideo eſt melius q̃ oleū, quod eſt inferius. Quarto cognoſcitur ex eius ſapore, vnde mel quanto dulcius, tanto melius. Quinto ex eius ſubſtantia, vnde mel quāto magis denſū, tāto melius. Sexto ex eius origine, vnde mel apū, melius eſt quam aliud, & eſt melius, quā mel de canna factum. Item nota, quod cribel-

latio

latio,& puluerizatio idẽ ſunt. Et ſit puluis medicinalis ſubtilis duabus de cauſis, vna eſt, vt ad remota loca poſſit tranſire, ſecunda eſt, vt cito alteretur. Similiter puluis medicinalis fit craſſarum partium duabus de cauſis, vna eſt vt diu in ſtomacho remaneat, & ibidem diu operetur. ſecunda cauſa eſt, ne virtus eius cito euaneſcat.

Mel enim ſit complexionis queritur.

Et quia mel eſt compoſitiuum medicinarum; ideo primo de melle quęramus, cuius complexionis ſit, & videtur, quòd temperatæ. G.3. apho. ſupra illum apho. Qui creſcunt &c. Dicit, quòd illud quod ab alio decidirur ſimile eſt ei, à quo eleuatur, ſicut fumus eleuatus à iuuenibus ſimilis eſt eis, & fumus eleuatus à ſenibus ſimilis eſt eis. Sed mel generatur ex rore cœleſti, & ita ab eo eleuatur, ſed ros eſt temperatæ complexionis, ergo &c.

Item de rore duo generant ſcilicet manna, & mel, ſed manna eſt temperatæ complexionis, ergo &c. Item dicet forte quis, ꝙ apis facit mel ſicut artifex, & veſtigium cauſæ lucet in ſuo effectu. cum ergo apis ſit terreæ, & ſiccæ complexionis, mel erit ſimiliter terreæ, & ſiccæ complexionis; apis. n. eſt terreæ, & ſiccæ cõplexionis, cum ſit carens ſanguine, & cũ ſit animal anuloſum habens anulos.

Sed cõtra apis eſt terreæ, & ſiccæ cõplexionis. mel itẽ eſt calidum, & ſic. ſ. in Ariſt. lib. de animalibus, ergo &c.

Solutio. ad hoc ego dico, quòd mel eſt calidũ, & ſiccum, ſed in quo gradu; ego dico, ꝙ Iſaac in diætis particularib. ipſum ponit calidum, & ſiccum in ſecundo gradu. verum eſt, quod ipſum eſt magis ſiccum, quam calidum: apes. n. accipiunt flores, & rorem maxime ſuper ſalices, & quercus, & hæc duo ſimul piſtant, & ex hoc compoſito faciunt mel, & ceram, & hoc compoſitum diuidunt in duas partes, vna pars eſt magis craſſa, & viſcoſa, & eſt cera, de qua ipſæ faciunt domum ſuam, & alia pars eſt magis ſubtilis, & eſt mel quod eſt nutrimentum apum, quod eſt ſimile apibus in complexione. ſ. calida, & ſicca. vnde cum apis ſeparat ab iſta maſſa craſſum, & viſcoſum à ſubtili, craſſum, & viſcoſum fit cera, de qua facit apis domum ſuam. de ſubtili autem quod eſt mel, facit nutrimentum ſuum, vnde mel propter ſubtilitatem ſuam fere habet totam naturam aeream illius maſſæ. Cera. n. eſt hum. & temperata inter calidum, & frigidum, ideo ſuum calidum parum reſiſtit frigiditati aeris, ideo ipſa cera cito coagulatur à frigiditate, & à ſicco terræ infuſo vbique per ipſam, & fortiter annexo humido aqueo eius, pp quam annexionem ipſa cera eſt viſcoſa. Sed mel eſt cal. & ſic. liquidum vt ſit nutrimentũ, quia liquidum eſt cito paſſibile, & tale debet eſſe nutrimentũ, & eſt calidum, & ſiccum, vt ſit nutrimentũ apis, quæ eſt cal. & ſic. Et eſt mel calidum ex tribus, ſcilicet ex materia ex ſeparatione, & ex artifice. Ex materia, quia maſſa, in qua ſunt piſtati flores, & ros eſt calida. Ex ſeparatione, quia pars aerea, q̃ eſt magis calida cadit in mel, & magis aquea cadit in ceram. Ex artifice, quia apis eſt calidæ complexionis. Ex iſtis tribus eiſdem mel eſt ſiccum, & eſt magis ſiccum, quam calidum.

Ad primum cum dicitur, quod ab aliquo eleuatur eſt ſimile illi, &c. Hoc eſt verum de eo quod ab alio eleuatur ſine alteratione, & per ſolam deciſionem; ſed hoc non eſt verũ de eo, quod eleuatur ab alio per alterationem, & deciſionem. Ad aliud dico, quod non eſt ſimile, nam manna fit de rore per artem hominis verberando, & nihil miſcendo, ſed mel fit de rore per artem innatam apis, & per alicuius immiſtionem. Ad aliud dico, quòd duplex eſt calor viuentibus. ſ. calor complexionalis, & calor animæ. Calor complexionalis eſt de ſubſtantia corporis viuentis, ſed calor animæ fluit per corpus, & iſte calor cum ſpiritu generatur in corde ex ſanguine. Ideo loquendo de ipſo calore animæ, habẽtia plus de ſanguine, habent plus de illo calore, & ſunt calidiora, quam animalia non habentia ſanguinem. Loquendo tamen de complexionali caliditate animal ſonans in volando poteſt eſſe calidius, quam aliquod animal habens ſanguinem; apis enim ſonat in volãdo propter ſpiritum percutientem ſuum diaphragma. ſimiliter apis inquantum miſtum, multum habet de calore complexionali,

A propter quod apis habet pinguedinem, & punctionem calefacientem, & maturantem, vnde apis eſt animal frigidum priuatum calore animæ, ſed eſt calidum calore complexionali, & è conuerſo eſt de porco, ideo apis caliditate complexionali calefacit, & maturat apoſtemata, ſupra quæ ponitur, calefacit pungendo aculeo ſuo, & calefacit mel, quod ipſa facit.

Conſequenter quæritur propter quid ponatur mel in medicinis compoſitis. Et ponitur in eis, vt eas præſeruet, & conſeruet à putrefactione, & videtur quòd non ſit verũ, quia nullum conſumptiuum præſeruat, ſed mel eſt conſumptiuum cum ſit calidum, & ſiccum. ergo &c. Item Iſaac, mel eſt acutum, & ita aperitiuum, ſed omne tale præbet calido extraneo ingreſſum; ſed omne tale eſt putrefactiuum, & non conſeruatiuum, ergo &c. Conſequenter quæritur cum quo melius conficiantur medicinæ, aut cum melle, aut cum zucchao, & videtur ꝙ cum zuccharo, quia zuccharum eſt magis temperatum, cum

Propter quid mel ponitur in medicinis.

B ſit calidum in fine primi gradus, & humidum in medio eiuſdem. ſicut dixit Iſaac. ſed ſi mel eſt ſiccum in ſecundo gradu, ergo zuccharum eſt minus trãſmutatiuũ medicinarum, quam mel, & magis medicinale, ergo magis conſeruatiuum. Oppoſitum vult vſus omnium.

Solutio. Ad primum dico, quod mel ponitur in medicinis propter tria, pp palliationem, quia palliat horribilitatem medicinæ: ſunt. n. multæ medicinæ, quæ niſi cum melle conficerentur, non ſolum inferrent horribilitatem ſenſui guſtus, ſed etiam cęteris membris. quare ab eis non attraherentur, ſed potius repellerentur; operatur enim mel in medicina idem, quod eſca in hamo; membra enim attrahunt cum dulcedine mellis amaritudinem, per quam confortantur, & depurantur. Secunda cauſa, quare mel ponitur in medicinis eſt, vt ipſum medicinas mundificet, quia ipſum caliditate ſua ſuperfluitates conſumit, reſoluit, & expellit. Tertia cauſa eſt, quia mel conſeruat ſpecies, & medicinas, quia mel ſua viſcoſitate facit medicinas compoſitas viſcoſas, qua vi-

Propter tria mel ponitur in medicinis.

C ſcoſitate non permittit eas euocari à calido extra. Ad primum dico, quod licet in principio conſumat, in fine tamen conſeruat ſua viſcoſitate ſicut ſal. Ad aliud dico, quod mel eſt parum acutum, ideo ſua viſcoſitas plus valet ad conſeruandũ, quã ſua acuitas ad conſumendum. Ad ſecundũ dico, ꝙ ſyrupus factus cum melle, ſimpliciter melius valet, quam factus cum zuccharo, & cauſa quadruplex eſt. prima eſt, quia mel viſcoſum melius conſeruat medicinas compoſitas in ſyrupo, quã zuccharum. Secundo, quia mel eſt dulcius, cum ſit dulcius omni re. Tertio, quia mundificat medicinas magis, quã zuccharum, cũ ſit calidum in ſecũdo gradu, & zuccharũ in fine primi gradus. Quarto, quia melius digeritur, quã zuccharũ. Et licet ſyrupus factus cum melle ſit melior ſimpliciter ad digerendum, tamen ad confortandũ, & infrigidandũ melior eſt ſyrupus factus cum zuccharo, q̃ cum melle; ſi tamen volumus digerere, debet confici cum melle: ſi volumus infrigidare, cũ zucchato: ſi

D volumus vtrumque, cum vtroque. Ad obiectum cõtra, dico, ꝙ licet zuccharum ſit temperatum; eſt tamen propter hoc paſſibilius, & putribilius, ideo ipſum minus conſeruat, & minus valentem reddit ſyrupum. Et dico, ꝙ licet mel ſit magis acutum, quam zuccharum, non tamen alterat propter ſuam actionem medicinas magis, niſi tantum quo ad dulcedinem reprimendo amaritudinem, & non quantum ad virtutis debilitationem, niſi debilitatio melioret materiam, & ſic ſoluatur.

SYrupus roſaceus ſic fit. Accipe roſas recentes, ℥, pone in vaſe per ſe, ℥, in caldario pone aquam donec bulliat, & ebullientem ſupra roſas prædictas infunde, & poſtea vas ipſum tege, ne exeat fumus, ex quo aqua ibi refrigerata eſt, roſas inde eijce, ℥, alijs recentibus aquam tandem iterum bullitam ſuperinfunde, mutando roſas, donec illa aqua rubea fiat, de hac autem aqua iiij. libr. accipe, ℥, ibi iiij. libr. zucchari infunde; cum autem bullire inceperit, albuminum ouorum aliquot cum aqua frigida, donec ſpume-

Modus faciendi ſyrupum roſaceum ex infuſione.

ſeat, concutias: & illam ſpumam in ſyrupo bullientem ſpargendo infunde, & cum nigreſcere hæc ſpuma inceperit, ſuauiter cum cacia remoue, & iterum aliam infunde, donec clarus fiat ſyrupus, & cum inceperit ſyrupus, quaſi filum facere, ſi cum digito tetigeris, aut à cacia dependens adhæreat, coctus eſt. valet calori febr. & ſiccitati; ſitim reprimit, confortat, & conſtipat. Eodem modo ſyrupus viola. fit, humectat, ſiccis febribus, & phthiſicis conuenit, & conſtipans ventrem laxat. Syrupus nenupharinus eodem modo ſit, valet contra maximum calorem, maxime in acutis, & peracutis.

Prius eſt videndum de ſimplicibus, quā de cōpoſitis propter quatuor.

NOn eſt poſſibile, vt homo cognoſcat medicinas cōpoſitas, niſi prius cognoſcat ſimplices, cum igitur Nicolaus determinet cognitionem medicinarum compoſitarum, prius de ſimplicibus eſt videndum, & hoc quatuor de cauſis. Prima cauſa eſt, propter nominum mutationem, quod enim vnus homo vno nomine nominat, alter alio nominat, propter quod ſimplices medicinæ non ſemper per nomina diſtinguuntur, tamen ſemper diſtinguuntur per virtutem. Secunda cauſa eſt, propter vulgi opinionem de ſimplicibus medicinis; quod enim dicit eſſe verum, frequentius eſt falſum, & eſt opinio vulgi, quod dicunt omnes, & etiam plebs; errant enim in pluribus, qui eos ſequuntur. Tertia cauſa eſt, propter paucitatem experimenti, quia cum virtutes medicinarum ſimplicium non ſciamus experimento, eas aliquando ſcimus per doctrinam.

Item ſi experimento nō ſcimus, quæ medicina iuuat, & quæ nocet, hoc aliquando ſcimus per doctrinam. Vnde de ſimplicibus medicinis volumus hic determinare quædam, vt per doctrinam completius cognoſcamus, quæ ſimplex medicina iuuat, & quæ nocet, quia per experimentum incomplete, vel nullo modo cognoſcimus. licet enim aqua frigida ſemel exhibita calefaciat, ipſa tamen toties poſſet exhiberi, quod frigefaceret.

Circa medicinam ſimplicem tria videamus, primum eſt de hoc vocabulo, ſimplex medicina. ſecundum eſt de eius complexione in generali. tertium eſt de eius complexione ſimpliciter in ſpeciali. Circa primū ſic procedo, & dico, quod hoc vocabulum ſimplex medicina eſt æquiuocum, habet enim tria ſignificata, nam vno modo ſimplex medicina eſt medicina, cuius ſubſtantiæ non eſt admiſta aliqua contrarietas, & ita eſt ſimplex medicina, cuius ſubſtantia, & ſuccus, & cuius pars cētralis, & pars ſuperficialis ſunt eiuſdem naturæ, & eiuſdem operationis homogeneæ. Et per oppoſitum illa medicina, cuius ſubſtantia, & ſuccus ſunt diuerſarum naturarū, & diuerſarum operationū ſicut caulis, eſt compoſita medicina.

Nota.

Similiter illa medicina cuius pars centralis, & pars ſuperficialis ſunt diuerſarum naturarū, & diuerſarum operationum eſt medicina compoſita.

Secundo modo dicit medicina ſimplex, quę tantū apparet ſimplex eſſe, licet ſecundum * varietatem ſit cōpoſita; & ſic oīs medicina producta à natura eſt ſimplex, et per oppoſitum, omnes ſyrupi, & omnia electaria, & omnia antidota, & omnes opiatæ, ſunt medicinæ cōpoſitæ.

** veritatē.*

Tertio modo dicitur ſimplex medicina, quia non eſt compoſita per artem, & iſto modo omnes medicinæ, quæ ſunt tales, quales eas natura producit, ſunt ſimplices, & per oppoſitum illæ ſunt compoſitæ, quæ artificialiter confectæ ſunt.

Circa ſecundum ſic procedo, & dico, quod complexionum medicinarum alia eſt actualis, alia potentialis. Actualis eſt illa, quæ actu in illa medicina præſens eſt; & appello eſſe actu, quod eſt in eſſe completo vltimæ perfectionis ſuæ ſicut aqua calida actu, & huius complexionis tactus eſt cognitor. Complexio potentialis eſt illa, quæ eſt in potentia in medicina, & hoc eſt tribus modis. Vno modo complexio eſt potentialis in medicina, quæ habet eſſe imperfecte, & ſub eſſe in completo complexionem, ſiue virtutem aliquid faciendi, & ſic equus vnius anni, aut mulus curſibilis dicitur, quia habet imperfecte, & ſub eſſe incompleto potentiā ad currendum. Sic puer dicitur ſapiens, non quòd habeat perfecte ſcien-

E tiam, ſed ſub eſſe incompleto, & de hac potentia dicit Gal. in habente huiuſmodi potentiam, habemus fiduciam, vt fiat, licet non ſit factum, adhuc hæc potentia eſt agentis. Secundo modo complexio eſt in medicina in potentia, quia habet potentiam paſſiuam, vt iſta complexio fiat in eſſe, ſicut panis habet potētiam paſſiuam, vt in eo fiat complexio carnis in forma carnis. Et ſimiliter ſanguis eſt in potentia paſſiua, vt in eo fiat forma, & complexio carnis ſimiliter, ſed differenter, quia inter carnē, & panem multa cadunt media, & inter carnem, & ſanguinem non cadit medium, & hæc eſt potentia patientis. Tertio modo complexio in potentia in medicina eſt, quando medicina eſt apta nata habere etiam ex ſuis principijs, ſicut medicina ex ſuis principijs proprijs eſt apta nata eſſe calida, & calefacere corpus humanum plus debito, & etiam ſicut aliquis ex ſuis proprijs principijs, eſt aptus natus eſſe carnoſus, & non ex cauſis extrinſecis, ſicut à balneo, & hæc potentia eſt, quæ eſt de ſecunda F ſpecie qualitatis.

Secundo modo complexio medicinæ poteſt diuidi ſic. Complexionum medicinarum, alia eſt temperata, alia eſt lapſa, ſicut complexio corporis humani, alia eſt temperata, alia lapſa, & appello complexionem corporis humani temperatam, non quia corpus humanum ſit omnino temperatum, quia ſi ſic, tunc homo eſſet dignus decorari ſicut angelus, vt dicit Gal. ſed appello complexionem corporis humani temperatam, quando homo nō indiget coopertorio ad hoc, quod calefiat ad mitigandam ſuam frigiditatem, nec indiget ablatione veſtiū, vt frigefiat ad mitigandā ſuam caliditatem. Similiter medicina alia eſt temperatæ complexionis, alia lapſę. Temperatæ complexionis eſt illa, quæ nec calefacit, nec infrigidat, nec humectat, nec deſiccat plus debito, ſed cōſeruat hominem in ſua naturali cōplexione. Lapſa eſt illa, quæ calefacit corpus humanum plus debito. Illa autem, quæ calefacit corpus humanum plus debito eſt calida lapſa.

Tamen aliquod poteſt eſſe calidum quatuor de cauG ſis. Primo, quia eſt calidum in fine caliditatis, & ſic ignis dicitur calidus. Secundo, quia in eo, dominatur calidum elementum, & ſic miſtum, in quo dominatur ignis dicitur calidum. Tertio, quia calefacit corpus humanum plus debito, & ſic acuta, amara, ſalſa dicuntur calida, & ſic etiam quædam medicinæ dicuntur calidæ. Quarto, quia eſt illud, quod eſt calidum reſpectu aliorum ſuæ ſpeciei temperatorum, & ſic multi homines dicuntur calidi, ſicut illi, qui ſunt lapſi in calido. Similiter illa medicina, quæ frigefacit corpus humanum, dicitur frigida lapſa, tamen aliquid poteſt frigefieri quatuor de cauſis, ſicut calidum, & ſicut dicitur de calido, & frigido quadrupliciter, ſic eodem modo de ſicco, & humido poteſt cauſa quadrupliciter aſſignari.

Tertio modo poteſt diuidi cōplexio ſic. cōplexionum alia prima, alia ſecunda. Prima eſt ea, quæ in eo, quod ſit ex non habentibus complexionem, & hæc eſt complexio miſti, in eo, ꝙ miſtū eſt immediate ex elementis, quæ nō H habent proprie complexionem, ſed puras qualitates non fractas. Secunda eſt illa, quæ ſit in eo, ꝙ ſit ex habentibus complexionem, & hæc complexio reperitur in medicinis compoſitis a natura, ſicut lac cōponitur ex ſero, butyro, caſeo, & caulis componitur ex duabus ſubſtātijs, & pſyllium ex duabus, & fere omnes medicinæ à natura compoſitę ſunt tales; & ſic hęc ſecūda cōplexio reperitur in medicinis omnibus cōpoſitis ab arte, ſicut in ſyrupis, electarijs, trochiſcis, & opiatis. Complexio ſecunda medicinarum poteſt ſic diuidi, nam quædam medicina habet ſubſtantiam ſtypticā, & conſtipatiuā intra, & laxatiuā extra, vt caulis. Et quædā habet ſubſtantiā calidā intra, & frigidam extra, vt roſa, & ideo roſa eſt rubea extra ſcilicet propter ſubſtantiam eam rubificantem extra. Et quædā habent ſubſtantiā viſcoſam extra, & frigidā intra in profundo, vt pſyllium, vnde pſyllij pars corticalis eſt aduſtiua, quia ſuperficialis eſt frigida. Sed quia in pſyllio pars frigida eſt frigidior, quā calida, ideo totū compoſitum pſyllij dicitur frigidum. Item complexio ſecunda me-

medicinarum poteſt ſic diuidi complexionum medicinatum, alia firma, alia non firma. Firma eſt illa, quæ licet ſit compoſita ex diuerſis complexionibus; non tamẽ poteſt diuidi, nec ſeparari in ſubſtantias diuerſimode complexionatas, propter nimium annexum partium, nec per artem, nec per naturam, nec per caliditatem naturalem, nec per ignitam, nec per decoctionem. Non firma eſt illa, quæ eſt compoſita ex diuerſis complexionibus, & hęc poteſt diuidi in ſubſtantias diuerſimode cõplexionatas, & complexio complexionatorum ex quibus componitur, vnum poteſt ſeparari ab alio, aut per decoctionem, aut per ablutionem, ſed ſi complexio ſit debilis, tunc fit ſeparatio per ablutionem, ſicut eſt in endiuia; ſed ſi ſit complexio mediocris, & fortis, tunc fit ſeparatio per decoctionem, ſicut in caulibus; ſi ſit complexio fortiſſima, tunc impoſſibilis eſt ſeparatio, ſicut eſt oleum, quod eſt compoſitũ ex ſubſtantijs diuerſimode complexionatis, & indiſſolubiliter; propter nimiũ nexum, & viſcoſitatẽ partium olei. Et cum dicimus compoſitã eſſe medicinã ex contrarijs complexionibus, quarum vna eſt calida, & alia eſt frigida, nos non volumus dicere, ꝙ in vna medicina ſint duæ complexiones contrariæ, quarum vna ſit calida, & alia frigida. ſed volumus dicere, ꝙ in vna medicina ſunt duæ ſubſtantiæ deferentes illas duas complexiones contrarias; attamen illæ duæ ſubſtantiæ deferentes complexiones contrarias commiſcentur per totum, ita, ꝙ cũ qualibet parte vnius ſit pars alterius; & tunc ſuæ complexiones inuicem franguntur, & faciunt vnam medicinam non compoſitam, ſed ſimplicem tẽperatam, & ſimiliũ partiũ per totũ. Sed ſi illæ ſubſtantię deferentes contrarias complexiones non commiſceant complete, ſed vna ſit iuxta aliã, vt vna ſit in cẽtro, & alia in circunferentia, ita, ꝙ quælibet pars medicinæ non ſit compoſita ex illis duabus ſubſtantijs: tunc illæ cõplexiones duarũ iſtarũ medicinarum non franguntur, nec remittuntur, & tũc iſtæ ſubſtantiæ conſtituent vnam medicinã, non ſimplicẽ, ſed cõpoſitã diſſimilium, & non ſimiliũ partiũ in cõplexione; licet tñ ipſa appareat ſimplex ſicut caulis, & talis medicina per iſtas duas ſubſtãtias facit in corpore humano duas operationes, cum illæ duæ ſubſtantiæ diuiduntur à ſe inuicẽ per calorem naturalẽ.

B

Circa tertium ſic procedo, medicinarum alia ſubtilis, alia craſſa. ſubtilium, alia ſubtilis in paſſione, alia ſubtilis in actione. Illa medicina eſt ſubtilis in paſſione, quæ facile poteſt diuidi in partes paruas. Subtilis in actione eſt, quæ facile penetrat per foramina parua, & per corpora parua. Craſſa in actione per oppoſitum, & per oppoſitum illa medicina eſt craſſa in paſſione, quæ non poteſt faciliter diuidi in partes paruas. Item medicina quãtum ad eius cognitionem poteſt ſic diuidi. Medicinarũ ſimplicium, alia rara, alia denſa. Rara eſt illa, inter cuius partes ſunt plures vacuitates, & partes aereæ, cum non ſit ponere vacuum. Denſa eſt illa inter cuius partes non ſunt poſitæ vacuitates, id eſt partes aereæ. Et nota, quod rara medicina in corpore humano de facili inflammatur à calore febrili, ſed denſa non de facili inflammatur, ſed potius fit carbo. Vnde Gal. dicit, quod rara medicina magis eſt flamma, quam carbo. Sed denſa medicina magis eſt carbo, quam flamma, & hæc ſufficiant de medicinis ſimplicibus quantum ad præſens.

C

Conſequenter accedamus ad medicinas compoſitas, quæ componũtur per artẽ, quia de his intendimus principaliter. Sed quia iſte liber totalis eſt de medicina practica, ideo ſm operationem medicinæ procedamus. Et quia in operatione medicinæ primo oportet malã materiam digerere, quæ digeſtio fit per ſyrupos, & per electaria & ſecundo eam digeſtã euacuare debemus, quæ euacuatio fit per medicinas euacuãtes, ſecundũ Hipp. j. aph. dicentem, digeſta medicari. & tertio debemus reſiduum materiæ malæ conſumere, & membrum inanitum per euacuationẽ medicinæ conſortare, quod fit per opiatas.

D

De ſyrupis.

Syrupi in apotheca inueniendi 12.

Item primo volumus determinare de ſyrupis, & electarijs, quæ ſunt digeſtiua. Secũdo de medicinis euacuatiuis.

A

Tertio de opiatis, quæ habent reſiduum materiæ malæ conſumere, & membrum conſortare. Inter ſyrupos, & electaria primo dicamus de ſyrupis, poſtea de electarijs. Incipientes igitur à ſyrupis, primo dicamus, quod ſyrupi ſunt nouem, vel decem, qui communiter debent inueniri in apotheca, ſi apothecarius ſit bonus, qui ſunt hi, ſyrupus roſ. ſyrupus viol. ſyrupus nenupha. ſyrupus oxyſacchar. ſyrupus aceto. oxymel ſimplex, oxymel diureticum, oxymel ſcilliticum, ſyrupus de abſinthio, ſyrupus de fumoterræ, & cum his poſſunt addi alij, ſcilicet ſyrup. myrthinus, ſyru. cytoniorum, & ita in vniuerſum xij. ſunt ſyrup. vnde ver.

Oxymel eſt triplex, nenupharis, & violatus, de fumoterræ, myrto, atque roſato. Abſinthio, aceroſo, poſt oxyſacchara iuncto. Et horum ſyruporum videamus primo compoſitionem, vel confectionem. Secundo propriam vniuſcuiuſque virtutem. De primo dico, quod omnis ſyrupus conficitur, aut cum melle, aut cum zuccharo; &

B

ſi ſit ſine his, non erit ſyrupus. Sed ille ſyrupus, qui fit cum zuccharo melius debet coqui, quam qui fit cũ melle, cum mel ſit magis conſeruatiuum, & minus corruptibile. & putrefactibile, quam zuccharũ, propter, quod ſyrupus factus cum melle diutius conſeruatur, quã cum zuccharo factus. item vbi ponitur mel quanto minus decoquitur, tanto magis laxat, & quãto magis decoquitur, tanto magis reſtringit. Itẽ ſyrupus melius debet coqui in æſtate, quam in hyeme, ne putrefiat, & corrumpatur à caliditate æſtatis. Item ſyrupus quanto melius decoquitur, tanto melius eſt, niſi fiat ex rebus talibus, quæ non patiantur multam decoctionem; quæ ſunt res calidæ, & multum paſſibiles. Item diuerſæ res ponuntur in ſyrupis, ſicut radices, flores, & folia; ſed non ſunt ponendæ ſimul in decoctione, ſed primo difficiles ad coquendum, ſicut radices, & poſt minus difficiles, ſicut folia, & poſtea facillimæ, ſicut flores. Si enim flores ponerentur in principio decoctionis cum radicibus antequã radices eſſent coctæ, virtus florum eſſet totaliter conſumpta. Itẽ

Syrupus qui fit cũ zuccharo plus debet decoqui, quam cum melle.

C

aliquando pulueres ponuntur in ſyrupis, & non debent poni in principio decoctionis, ne virtus eorũ euaneſcat per decoctionem; non aũt zuccharum, ne ſyrupi, & zuccharum deturpentur, ſed poſt zuccharum: & non modo quocunque, ſed in ſacco ponitur puluis, & exprimitur ſaccus, & puluis cadit ſubtilis in ſyrupo. zuccharum ponitur in ſyrupis, vt cõſeruet ſyrupum, & medicinas ſimplices in ſyrupo, & etiam vt attrahatur ad mẽbra ſyrupus, & medicinæ, quæ in eis ſunt, & hoc cum melle, & etiam, vt ſua dulcedine reprimat horribilitatem medicinarum exiſtentium in ſyrupo, ideo ſecundum horribilitatem, vel quantitatẽ horribilitatis medicinarum exiſtentium in ſyrupo debet eſſe quantitas ſacchari. Et ſyrupus habet terminum ſuæ decoctionis, qui cognoſcitur duobus modis. Vno modo, ſi cum ſpathula eleuetur, & fortiter teneat ſe gutta ad ſpathulam, coctus eſt ſufficiẽter. Alio modo, ſi gutta vna ponit' ſupra cultellum, ſi non ſpargatur diffundendo ſe vndique, coctus eſt ſyrupus.

D

Conſequenter accedamus ad regulas ſpeciales. Et primo ad ſyrupum roſatum. Roſa eſt frigida in primo gradu, ſicca in fine ſecundi, & habet duplicem ſubſtantiam. Vnam ponticam, & ſtypticam, & eſt id, quod adhæret ſtipiti, quod eſt tale propter partes aquoſas, & terreſtres, quæ ibi dominantur. Alia ſubſtantia eius eſt aromatica ex partibus igneis, & aereis, & eſt verſus ſummitatem folij, & hæc ſubſtãtia eſt amara in ſuperficie. Alia in profundo, & conſortat ſua ponticitate, & aromaticitate, & caput in æſtate, infrigidat. De roſa fiunt quinque res.

De ſyrup. roſa. Zuc roſ.

Primum eſt ſyrupus coctus. Modum autem conficiẽdi ſatis tangit Nicolaus, & valet iſte ſyrupus, contra febres ſua frigiditate, & contra ſitim ſua humiditate, valet, & conſortat, & conſtipat ſua ſtypticitate. Secundum, quod fit de roſa eſt electarium roſatum, ſicut poſt videbimus, cum loquemur de electarijs.

Tertium quod fit de roſa. eſt mel roſatum, quod ſtomachum conſortat. Quartum eſt aqua roſa, quæ valet ad infrigidandum omnem materiam calidam. Item

De roſa fiunt quinque.

ſi roſa decoquitur in aceto; & in aqua pluuiali, & ſpongia infundatur, & ſuperponatur ſtomacho, vomitum reprimit, & fluxum ſanguinis ſtringit. Quintum quod ſit de roſa, eſt oleum roſa. quod per iniunctionem iuuat ſtomachum inflammatum, ſed in hoc oleo debet poni parum aquæ, ne oleum inflammet ſtomachum.

De ſyrup. vio. quid ſit vio. Conſequenter accedamus ad ſyrupum violatum, viola eſt flos notus, frigidus, & humidus, aromaticus, & quædam ſunt ſubalbæ, & minus aromaticæ, & minus etiam laudabiles; & quædam ſunt purpureæ, & ſunt obſcuræ, & magis laudabiles, & quanto ſunt purpuriores, & quaſi ſubnigræ tanto meliores, & laudabiliores. ſyrupus autem vio. eodem modo fit, ſicut roſa.

De ſyr nenuphario, quid ſit nenupha. Conſequenter accedamus ad nenupharinum ſyrupũ Nenuphar eſt flos frigidus, & humidus multum, & ſic de eo, & de floribus papaueris fiat ſuccus, & ſedat libidinem. de eo fiat ſyrupus omnino, ſicut roſatus, & de alijs floribus. valet etiam iſte ſyrupus in cauſis pectoris, & tuſſi ex cauſa calida, & in ſeb. acutis, & peracutis calidiſſimis, quia magis infrigidat, & alterat, quam violatus, ſitim ſedat; ſomnum prouocat, materiã incraſſat. cauendum eſt ne in cholera craſſa detur, ſed tantum ſubtili.

Nunc quæramus de operationibus medicinæ practicæ. Et quia in operationibus medicinæ practicæ fit primo digeſtio, & ſecundo euacuatio malæ materiæ, & tertio balneatio, & quarto oppilatio, & quinto phlebotomia, ideo primo quæramus de digeſtione quid ſit.

De digeſtione.

ET ſi dicamr ſicut dicit Auic. ꝙ digeſtio eſt qualitas faciens ceſſare putredinem ſubſtantia manente. Cõtra, qualitas non corrigit peccatum ſubſtantiæ, ſed putrefactio eſt peccatum ſubſtantię, cum ſit corruptio ſubſtantiæ, quia putrefactio corrumpit complexionẽ, quæ eſt diſpoſitio ad formã, & per conſequens corrumpit ſubſtantiam. ergo digeſtio non eſt qualitas faciens ceſſare putredinẽ. Item ſi digeſtio, faceret ceſſare putredinem, tunc nihil digereretur niſi putridũ, ſed hoc eſt falſum, quia cibus digerit̃, qui nõ eſt putrefactus, & chymus, ergo &c.

Item in ſanis aliquando fit digeſtio materiæ euacuandæ per ſyrupos, in quibus nulla eſt putrefactio ergo &c.

Item cum nulla ſit materia putrida, niſi illa, quę eſt in minera putredinis; tunc nulla materia digereretur, niſi illa, quæ eſt in minera, ſed hoc eſt falſum. Item cum in ſtatu materia ſit digeſta, tunc ergo ceſſaret putredo, & tunc in ſtatu nõ eſſet febris. hoc aũt eſt falſum ergo, &c.

Item dicit ſubſtantia manente. ergo tunc materia digeſta debet manere in corpore, & non debet euacuari, quod eſt contra Hipp. digeſta medicari, &c. Dices forte, ꝙ digeſtio eſt repreſſio materiæ malæ, ſicut dicit Galen: Contra cũ in omni ſtatu materia ſit digeſta, in ſtatu materiæ malitia eſt repreſſa. ergo omnino materia non affligit, ſed erit ſtatus melior horarũ. quod falſum eſt, ſed eſt nequior. Sed dices, ꝙ digeſtio eſt præparatio materiæ ad expulſionem. Contra ſm hoc quidẽ deberet quicquid digereretur expelli. ſed hoc eſt falſum. Multa. n. digeruntur, quæ non expelluntur, ergo &c. Solutio. Dico, quod hoc nomen digeſtio eſt nomen æquiuocum. Vno modo poteſt fieri extra corpus viuens, & aliquando in viuente corpore. Si fit extra corpus viuens, tunc digeſtio dicitur mutatio in caliditatem, & fit calido, & nõ oportet, quod illud calidum reguletur a virtute naturali, & de

Digeſtio in corpore humano ſrigida duplex. tali digeſtione determinat Ariſt. in iiij. meteororum. Si aũt digeſtio fit in corpore viuente, ſiue ſit iuuatiui, ſiue nociuiui, ſemper tñ fit ab ea virtute. ſ. naturali tanquam regulante, & hæc digeſtio, quæ fit in corpore humano eſt duplex, vna eſt iuuatiui, & alia nociuui. Illa quę eſt iuuatiui eſt nutrimenti, & fit à calore naturali regulato à virtute membri, & per hanc digeſtionem cibus acquirit cõplexionem membri, vt per hoc poſſit acquirere formam mẽbri Digeſtio, quæ eſt nociuui, eſt materiæ, quę eſt cauſa morbi, & eſt duplex, vna per quam præparatur mala materia ad expulſionem. Secunda eſt, per quam corrige-

E tur mala materia, vt digeratur, & membra nutriat.

De his duabus digeſtionibus dicit Hali. in techni, qđ digeſtio aliquando facit malũ bonum, vt ipſum conuertat in membra, & nutriat membra: aliquando facit malum medium inter malum, & bonũ, vt ipſum expellat. Sed tñ notandum, quod ſemper natura malam materiã intendit digerere, ſed ſi materia fuerit furioſa, & reſiſtẽs, tunc natura non poteſt complete eam vincere. licet eam vincat in parte, & tunc eam non facit bonam, ſed mediã inter bonam, & malam, vt ipſam expellat. Hæc aũt definitio digeſtionis, digeſtio eſt qualitas, &c. non eſt definitio digeſtionis cõiter ſe habentis ad digeſtionem extra corpus viuens, & in corpore humano. Similiter iſta definitio non eſt digeſtionis factæ cõiter ſe habentis ad digeſtionem conuenientis, & nociui, ſed dico, quod eſt digeſtionis factæ in corpore viuente, quæ eſt nociui tantum, ſiue illud nociuum per illam digeſtionem fiat bonum ad nutriendum, & conuertatur, ſiue fiat medium

F inter bonum, & malum, ad expellendum. Cum tu quæris quid eſt digeſtio? dico, ꝙ digeſtio in nociuuo, ſiue mutet nociuum in bonum, ſiue in medium inter bonũ, & malũ, eſt qualitas faciens ceſſare putredinem ſubſtantia manente. Ad primum dico, ꝙ digeſtio non facit ceſſare putredinem immediate, ſed per medium, nam quædam ſunt qualitates, quæ materiam exiſtentem in venis habilitant, vt ipſa fluat ad mineram putredinis, & ibi putrefiat. Ego dico, quod digeſtio debet remouere a materia illa qualitatem, per quam ipſa fluebat ad mineram, ne ibi putrefiat, & per conſequens non permittat eam fluere ad mineram putredinis, nec per conſequens putrefieri. licet enim putrefactio peccet in ſubſtantia, in qualitas inclinatiua ad putrefactionem nõ peccat in ſubſtantia, quam qualitate aufert digeſtio, & per conſequens nõ permittit eam putrefieri. Ad aliud dico, ꝙ nihil digeritur hac digeſtione, de qua loquitur niſi putrefactũ, ideſt niſi illud quod habet qualitatem aliquam, per q̃ eſt in via ad putrefactionem. Tertia ratio procedit de digeſtione iuua

G tiui. cum in ſanis non ſit aliquid nocitiuũ. Ad aliud dico, ꝙ non digeritur materia, quæ putrefienda eſt, illud quæ eſt minera, ſed in illa eſt, quæ eſt cũ hac via ad mineram, & ad putrefactionem, ideo nõ valet. Ad aliud dico, quod in ſtatu non eſt cõplete materia mineræ digeſta, ſed adhuc eſt in digerẽdo, ſed in criſi ipſa eſt complete digeſta.

Item forte non digeritur materia, quæ eſt etiã minera, ſed materia antecedens, quæ eſt in venis. Dico, quod in ſtatu materia antecedẽs eſt digeſta, ſed non coniuncta materia, quæ eſt in minera, & hęc in ſtatu facit ſeb. Ad aliud dico, ꝙ digeſtio eſt qualitas, &c. i. digeſtio non euacuat materiam per ſe; ſolum. n. digeſtiuum non euacuat materiam, ſed quod eſt digeſtiuum, & euacuatiuum digerit materiam, & eam digeſtã euacuat. Ad aliud dico, quod definitio bona eſt, digeſtio eſt repreſſio malæ materiæ, et hoc vt natura vincat ſuper eã conuertendo, vel expellendo, & iſta definitio eſt eadẽ cum præcedente. Et ad argumentum cõtra, dico, quod ſtatus eſt melior horarum, &

H ẽt nequior, nam in ſtatu materia eſt minor, q̃ in alio tempore, tñ ipſa tũc eſt magis mota, quam in alio tempore, & quia materia, nec affligit, nec affert nocumenta, & ſymptomata, niſi quia mouetur, ideo plus ſenſibiliter affligit, & fortiora ſymptomata inducit, quã in alio tẽpore. ideo ſtatus eſt nequior horarũ ſecũdũ ſenſum, non tamẽ ſecũdum veritatem, ſed in tempore præcedenti materia erat maior ſed minꝰ mota, ideo &c. Ad aliud dico, quod hæc definitio eſt bona, digeſtio eſt præparatio materiæ ad expellendum, & hæc definitio non eſt definitio digeſtionis factæ in corpore humano, ſed materiæ nociuæ, quæ debet expelli, cum ipſa nõ poſſit cõplete corrigi. Sed videtur, quod natura nunquam digerat materiam ad expellendum, ſed tantum ad conuertendũ, & tunc definitio Auic eſt mala, digeſtio eſt præparatio materiæ ad expellendum, probatio aſſumptæ. Gal. in de iuuamentis membrorum dicit, quod omne, quod natura alterat, alterat, vt conuertat, ergo Auic. male definit digeſtionẽ ſic. digeſtio eſt præparatio materiæ ad expellendum.

Digeſtio quid.

Ego dico, quod dictum Auic. intelligitur de materia nocuiua, quæ non poteſt corrigi, ſed Gal. intelligit de cibo. Vel poteſt dici, quod natura intendit conuertere quicquid digerit; ſed operatio naturæ non attingit aliquando intentionem ſuam propter materiæ inobedientiam, & tunc expellitur materia præter intentionem naturæ, & Auic. intelligit de operatione naturæ, & non de eius intentione; ſed Gal. intelligit de intentione eius, & non de operatione, & ſic ſoluitur.

Oxyſacchara ab oxymel. quod acetum dicitur, & ſac. fiat autem ſic &c.

Syrupus aceroſus ſic fit ℞. aceti partem vnam, ſacch. ij. & aquæ iiij. Iſte autem ſyrupus valet in omni, vbi eſt oppilatio hepatis, & ſplenis, & inteſtinorum, & valet in oi feb. de craſſa materia. Hydromel fit ex melle, & aqua valet illis, qui habent craſſos humores, & retentionem vrinæ. valet etiā, vbi eſt craſſa materia, & phlegmatica. Oxymel ſimplex valet vt oxyſacchara, digerit, diuidit, et phlegma mirabiliter purgat. datur cū calida, ſic fit &c.

Oxymel diureticum ℞. mellis deſpumati lib. j. aceti fortiſſimi lib. j. ſem. in quo bulliant radices fœnic. vnc. ij. & raphani vnc. j. & ſ. rebulliant ad tertiam, deinde colētur, & ſupradictæ colaturæ ſupradictum mel addatur in ſtagnato vaſe, & iterum bulliant lento igne ſtangitando cum ſpathula vſque ad aceti cōſumptionem. valet feb. veræ, & quartanæ, & tertianæ nothæ, vt oxyſacchara phlegma digerit, diuidit, & purgat. dat' mane cū calida.

Oxymel ſcilliticum, ſeu compoſitum addit ſupra radicē ſcillæ. Iſte ſyrupus diuidit, incidit phlegma, & materias vbicunque ſint in corpore; & ſi non habemus ſcillam, loco eius ponamus raphanum, quod idem operatur: etiam ille ſyrupus valet ad prouocandum vrinā, & contra debilitatē pectoris ex materia viſcoſa. Superius determinatum eſt de ſimplici medicina quantū ad eius nomen, & quantum ad eius complexionem, & quantū ad eius cognitionem in generali. Nunc declaremus de ea, quantum ad eius cognitionem in ſpeciali. Sed medicina ſimplex duplici via cognoſcitur. ſ. via experimenti, & via rationis, & hoc eſt, ꝙ dicit Haly. in techni. Neceſſe eſt medico, vt experiatur cum ratione. & ſecundum hoc ipſe vult, vt ipſe ſit contentus in cognitione medicinæ experimento, & ratione. Sic ergo manifeſtum eſt, ꝙ medicus cognoſcit medicinam duplici via. ſ. experimento, & ratione, & hoc idē dicit. G. in apho. ſic. Si aliquis vult artem ducere ad actum, oportet, ꝙ vtatur duobus. ſ. experimento, & ratione. Et diuiduntur experimētum, & ratio in duobus. ſ. in principijs, & cognitione principiorum. In principijs ſic, nam principia rationis ſunt principia, experimenta ſunt operationes rei in principiorum cognitione. Nam principia rationis intellectu cognoſcuntur, ſed principia experimenti cognoſcuntur ſenſu. Et quia principia experimenti ſunt nobis magis nota quam principia rationis, ideo prius inquiramus cognitionem ſimplicium medicinarum via experimenti, & hoc quantum ad iſtam lectionem, ſecundo via rationis, & hoc quantum ad lectionem ſequentem.

Circa experimentum. ſciendum, ꝙ duplex eſt experimentum. ſ. vallatum, & non vallatum ratione: tunc ipſum eſt timoroſum, & fallax ſi non ſit vallatum ratione. vnde dicit Hipp. experimentum fallax, & illud non cōuenit ad cognitionē medicinarum. Si autē ſit vallatum ratione, aut illa ratio, aut vallatio continuata eſt per totā operationem experimentalem, aut non. Si non, tunc experimentū inducit cognitionē non firmam, & per tale experimentū non debet cognoſci medicina ſimplex à medico. Si autē iſta ratio, & Vallatio ſit continuata per totam operationē experimentalē. aut iſta cōſideratur, vt eſt in fieri, aut in facto eſſe. ſi in fieri tunc experimentū eſt laborioſum, & longum tp̄s requiritur, & per tale experimentum ſic conſideratum debiliter cognoſcitur medicina ſimplex. Si in facto eſſe, tunc per illud experimētum ſic conſideratum, debet medicus cognoſcere medicinas ſimplices, & de iſto ſic conſiderato hic intendimus, & ad hoc experimentum ſic vallatum ratione,

A ſeptem requiruntur, & exiguntur conditiones.

Prima eſt, ꝙ oportet, vt medicina ſimplex, quæ experiatur, ſit pura, & munda ab omni extranea qualitate, ne per illam extraneam qualitatem impediatur propria operatio medicinæ, & per conſequens cognitio experimentalis. Et ponit Auic. exemplum in amygdalis, quæ recentes ſunt temperatæ complexionis, ſed vetuſtate conſumptæ amittunt complexionem temperatam.

Secunda conditio eſt, ꝙ ſit experimentum in ſimplici ægritudine non in compoſita, ſicut quotidiana eſt cōpoſita ex calido, & frigido; ipſa enim eſt frigida, inquantum eſt materia frigida eſt; calida vero eſt, inquantū eſt morbus calidus. ſ. feb. quia omnis febris eſt calor innaturalis. vnde non ſequitur. hæc medicina ſimplex. ſ. euphorbium curat morbū calidum. ſ. febrē quotidianam, ergo euphorbium eſt frigidum, quia omnis cura fit per contrarium, non ſequitur. Dico, ꝙ euphorbium curat quotidianam nō per contrarietatē, quam habet ad eam

B gratia ſuæ materiæ. quia euphorbium eſt calidum.

Tertia cōditio eſt, ꝙ oportet, quòd medicina ſimplex experiatur in duabus contrarijs ægritudinibus diuerſis ſicut ſcammonea in quotidiana, & tertiana; ipſa enim curat quotidianam ex ſua complexione, tertianam ex proprietate ſua, tamen non ſequitur, ſcammonea curat tertianam, ergo eſt frigida; ſed ſequitur ipſa ex ſua complexione curat quotidianam, ergo eſt calida.

Quarta conditio eſt, quod oportet, quod virtus medicinæ ſit æqualis qualitati patientis, vnde in morbo calido in iiij. gradu medicina frigida in primo adminiſtrata, neque infrigidat, neque curat.

Quinta conditio eſt, ꝙ fiat diſtinctio inter per ſe, & per accidens. vnde non ſequitur, aqua calefacit, ergo eſt calida, quia ipſa non calefacit per ſe, ſed per accidens, quia exterius excitat calidū ad interius repercutiendo.

Sexta conditio eſt, ꝙ oportet, ꝙ operatio medicinę ſit continuata, & multiplicata. Si enim medicina calefacit quinque hoīes, non ꝓp hoc oportet, quod ſit calida ſim-

C pliciter, nec oportet, quod calefaciat omnes homines. nā illi quinque homines, quos ipſa calefaciebat, poſſunt eſſe frigidi, & temperati, & illud quod calefacit frigidos, & temperatos, non oportet, quod calefaciat calidos.

Septima eſt, ꝙ oportet, ꝙ experimentum fiat in corpore humano, & primo in temperato, poſtea in lapſo, & poſtea in ægro, & non in aliquo alio. vnde, non ſequitur hæc medicina ſimpliciter infrigidat leonem, ergo eſt frigida. Sunt enim quædam medicinæ relatæ ad corpus leonis frigidæ, & ipſum infrigidant, tamen ipſæ relatæ ad corpus humanum, ſunt ca. & ipſum calefaciunt. propter hoc experimentum debet fieri in corpore humano fulcitum iſtis vij. conditionibus, & ſic fulcitum erit ratione, & hoc experimentum ducit in cognitionem rei expertæ, & alia experimenta faciunt illi, qui principia medicinæ cognoſcunt per doctrinam.

Habito de tribus ſuperioribus ſyrupis. ſ. roſato, viol. & nenupharino. Nunc dicamus de alijs quinque ſyru-

D pis. ſ. oxyſacchara, ſyrupo acetoſo, oxymelle ſimplici, diuretico, ſcillitico, & hoc quantum ſpectat ad præſentem lectionem. Et primo dicamus de oxyſacchara.

Oxyſacchara fit de vino malorum granatorum, & aceto, & zuccharo. ita ꝙ accipiuntur vini prædicti vnc. viij. & aceti vnc. iiij. & zucch. lib. j. & in ſtagnato vaſe bulliāt mouēdo cū ſpathula, donec ad quantitatē zucch. remaneant, & adeo ſit ſpiſſum, ꝙ poſſit diuidi ſicut electarium. Zuccharum eſt temperatū in caliditate, & humiditate, plus tamen habet de humiditate, quam caliditate. Vnde dicit Iſaac in diætis particularibus, ꝙ zuccharū eſt calidū in fine primi gradus, & humidū in medio eiuſdē. habet virtutem diſſoluendi cho. & ventrem humectat abſq; vlla morſura, & ſtomachū mundificat. Sciendū tn̄, ꝙ ſi exhibeatur choleticis, ipſum, in cholerā conuertitur, & auget eā. ſicut. n. acetoſitas ſedat choleram, ſic dulcedo, quæ eſt ei contraria auget eam, quia cōtrariorū cōtrarij ſunt effectus. Platearius aūt dicit, ꝙ plus humiditatis, quam caliditatis habet, & fit de can-

na mellis, quæ inuenitur in tranſmarinis partibus ſcilicet in Hiſpania, & Sicilia. Et eligendum eſt illud, quod eſt aloſiſſimum intra, & extra, & non rubeum, quia rubeum calidius eſt melle, & ideo mel eſt melius illo. Si ſyrupi emantur ab apothecarijs, timendum eſt, ne ſint de zucharo rubeo. ideo melius eſt ægro, & medico, ꝙ eos medicus faciat, quam eos emat ab apothecario.

De aceto.

Acetum frig. & ſic. eſt, virtutem habet penetratiuam ſubtilitate ſuæ ſubſtantiæ, & conſtrictiuã ex ſuis qualitatibus; ideo acetum incidit, & diuidit craſſos humores, & viſcoſos. acetum etiam eſt aliquantulum calidũ caliditate, quam acquirit per putrefactionem. nõ dicitur calidum, quia ſua frigiditas vincit ſuam caliditatẽ, et eſt plus frigidũ, quã calidũ. Acetum enim fit per ebullitionem, & accidentalẽ caliditatem in vino, vel alio, facientem expirare partes igneas, & aereas, remanẽtibus partib⁹ aquoſis, & terreſtribus, et ideo acetũ pro partibus terreſtribus eſt ſiccum, & pro partibus aquoſis eſt frigidum, & ideo acetũ eſt frigidũ, & ſic. & ſubtilis ſubſtantiæ. Iſtẽ ſyrupus cõtra cholerã valet, ſi materia ſit craſſa, & frigidior, & oxyſacchara plus valet, q̃ dicti tres ſyrupi. ſ. roſatus, viol. & nenupharinus, cum acetum multum penetret, cum ſit multæ penetrationis, & acutæ, & oxyſacchara eſt frigidior ſyrupo roſato. Sed cauendum eſt ne oxyſacchara detur habentibus, pectus debile, & ſiccum, & debiles neruos. Cauſa primi, quia acetum inimicum eſt pectori. Cauſa ſecundi, quia frigidũ, eſt inimicum neruis. Item cum acetum excoriet inteſtina, oxyſacchara non debet dari habentibus inteſtina debilia ſcilicet fluxum ventris.

De ſyrupo aceto ſo.

Conſequenter dicamus de ſyrupo acetoſo. Syrupus acetoſus recipit aceti partem vnam, mellis ij. & aquæ iiij & Auic. dicit, ꝙ ipſe non recipit niſi iſta tria. Acetũ habet frigiditatem, caliditatem, & acuitatem, & aqua mitigat eius acuitatem, & caliditatem. Iſte aũt ſyrupus debet dari in omni febre, vbi eſt oppilatio hepatis, & ſplenis, & inteſtinorũ valet in febre de craſſa materia; acetum. n. frigidum, & inciſiuum eſt, & etiam iſte ſyrupus valet contra materias craſſas, ſimplices, & compoſitas. Sed ſi materia ſit ſubtilis plus valet ſyrupus roſatus; acetoſus. n. datur ad infrigidandum, & cum hoc ad incidendum, & diuidendum, & diſſoluendũ; acetoſus enim ſyrupus eſt aperitiuus pororum, & fumorũ expulſiuus.

De hydromelle.

Conſequenter dicamus de oxymelle, & gratia huius de hydromelle. Hydromel fit de aqua, & melle. quod aliquando eſt multæ commiſtionis, aliqñ paucæ commiſtionis, & aliquãdo æqualis. Hydromel multæ commiſtionis habet ix. partes mellis, & j. aquæ. Hydromel paucæ commiſtionis habet viij. partes aquæ, & mellis j. Hydromel æqualis cõmiſtionis habet æquales partes aquæ, & mellis, &c. Et mellicratum aliquando ſumitur pro clareto, & aliqñ pro hydromelle. Hydromel valet illis, qui habent craſſos humores, & retentionem vrinæ. Et cauendũ ne detur illis, qui habent calorẽ naturalem; ipſum enim incendit illum calorem, ſimiliter ne detur habentibus choleram interius; ipſam enim incendit. ſed hydromel valet, vbi eſt craſſa materia, & phlegmatica.

De melli crato.

De oxymelle.

Nunc autem dicamus de oxymelle, quod eſt triplicis generis, ſ. ſimplex, diureticũ, & ſcilliticum, vel oxymel ſimplex, & oxymel compoſitum, & decompoſitum. Iſti enim ſe habent per additionem ſic. Oxymel. n. ſimplex fit ex aceto, & melle, vt ex duabus partibus aceti, & vna mellis. & bonum eſt aliqñ, ꝙ parum aquæ apponatur. Et differt iſte ſyrupus ab oxyſacchara in hoc, ꝙ iſte ſyrupus fit de melle, & ille de zucharo, & iſte ſyrupus aliquando plus de aceto, quam de melle, aliquando minus, aliquando æqualiter. Si ſit plus de aceto, vel æqualiter, tunc eſt multũ frigidus; ſi ſit de melle plus, tunc ipſe eſt calidus, & parum, quia acetum eſt frigidius, quam ſit mel calidum. oxymel datur, vbi eſt oppilatio cum frigiditate, & oxyſacchara, vbi eſt oppilatio de caliditate.

De oxymelle diuretico.

Oxymel diureticũ, ſiue cõpoſitũ addit ſupra ſyrupũ ſimplicẽ, & ſic fit. ℞. radices diureticas, vt apij, fœniculi, petroſelini, leuiſtici, mundificata intra, & extra, & per vnam noctem iaceant in aceto; coquantur cum aceto vſque ad conſumptionem medietatis, quia radices multum debent decoqui, poſtea colentur, & addatur mel ſufficienter, & valet contra omnem febrem ex materia frigida, ſicut quotidiana, & quartana, & vniuerſaliter contra oẽs humores phlegmaticos, & melancholicos in remotis partibus, quia ipſum eſt inciſiuum, ſed debet euitari, ne detur habentibus pectus malum, & neruos debiles, niſi apponatur reprimens malitiam eius.

De oxymelle ſcillitico.

Oxymel ſcilliticum, ſiue compoſitum addit ſupra illud radices ſcillæ, & iſte ſyrupus incidit, & diuidit humores phlegmaticos, vbicũque ſint in corpore. Et ſi non habes ſcillam, loco eius ponas raphanũ, quod idem operatur, & valet iſte ſyrupus ad prouocandum vrinam. caueatur tamen in habentibus malitiam pectoris, niſi addatur reprimens malitiam eius. Scilla eſt cæpe canis, quæ magis conſumit, peior eſt hæc, i. la, quæ eſt albiſſima, & viſcoſa melior eſt. illa ſcilla eſt valde inciſiua, & deoppilatiua. vnde contra oppilationem ſplenis valet, cauenda tamen eſt in pectore debilitato ex ſiccitate, tamen valet in debilitate pectoris ex materia viſcoſa.

Documentum.

Habito quid eſt digeſtio, nunc quæramus a quo fiat digeſtio. Et circa hoc quæramus primo, vtrum quælibet materia poſſit digeri, & arguitur, ꝙ nõ, primo ſic, ois cura fit per contrarium, ſed calor eſt digerẽs, ergo nulla materia calida põt digeri. Item, ꝙ materia febris putridæ nõ poſſit digeri, probo, quia feb. eſt calor nalis, mutatus in igneum, & innaturalẽ, in feb. ergo nõ eſt calor naturalis, nec temperatus, ſed digeſtio non fit niſi a calido naturali, & temperato, ergo in febribus putridis non poteſt fieri digeſtio. In contrariũ arguitur, quia Natura eſt omnium operatrix, ergo omnis materia poteſt digeri a Natura.

An quælibet materia poſſit digeri.

Conſequenter quæritur, vtrum digeſtio fiat a calido radicali, vel influente, & videtur, ꝙ a radicali, quia materia morbi eſt particularis, ergo digeritur a cauſa particulari, ſed radicalis eſt particularis, & proprius membro, et influens oibus membris vniuerſaliter, & influens de membro in membrũ, ergo, &c. Item Auic. in 1. dicit, quod idẽ calor digerit cibum, et materia morbi, ſed radicalis digerit cibum, & non influens, quia ſi influens digereret, ipſe non daret niſi formam cordis, cũ ibi generetur, & eius complexionem habeat, ſed hoc eſt falſum, ergo, &c. Sed contra agens eſt in actu, & influens eſt in actu, radicalis in potẽtia ſolum, & ſopitus, ergo, &c. Item videtur quod influens digerat, licet vterque digerat, quia calidum influens vniuerſalis eſt, & radicalis particularis, &c. vniuerſalis plus influit in ſuum effectum, quam particularis, ergo fluẽs plus facit ad digeſtionem, quam radicalis.

An digeſtio fiat à calido.

Solutio ad primam quæſtionem. dico, ꝙ ois materia a calore poteſt digeri, niſi ſua malitia reſiſtat, & egeat auxilio medici. vnde calor naturalis digerit tam materiã calida, quam frigidam; ſed tñ differenter, quia infrigidata digerit alterando tñ, & ſic via alterationis. ſed calor naturalis digerit materiã calidã partes calidiores expellendo, & expirare faciendo per modũ fumi, & vaporis, & ita reſiduum materiæ, quod remanet infrigidãdo: dupliciter. n. materia calida poteſt infrigidari. Vno modo partes calidiores expellendo in fumũ, & vaporem, & ita reſiduum, quod remanet in frigidando, & ita materia calida infrigidatur a calore naturali nociuum expellendo. Secundo modo materia calida poteſt infrigidari ſola alteratione, & ita infrigidatur a frigido, vnde calor digerit tã materiã calidam, q̃ frigidam, ſed non eadẽ via. ſed diuerſa ſicut dictũ eſt; ſed frigidum non digerit niſi vnam materiam tantũ, ſcilicet calidam, & vno modo tantum, ſcilicet alterando. Dico ergo, ꝙ quælibet materia digeritur a calido, nõ inquantũ calidũ, ſed inquantũ naturalis.

Solutio primæ quæſtionis.

Ad primum dico, quòd ois cura fit per contrarium, non a contrario in forma, ſed in effectu, & operatione, et ab inducente contrarium, & ideo non oportet, quòd calor curetur per frigidum, ſed per infrigidans. Ad aliud dico, quòd licet calor fiat innaturalis, tamen aliquid retinet naturaliter, ſecundum quod ipſe poteſt aliquam materiam digerere in lõgo tempore, quam naturalis calor, & temperatus digereret tempore breuiori.

Ad

Ad ſecundam quæſtionem dicendũ, ꝙ eã ſoluit Auic. in 1. cap. de membris. ibi enim dicit Auic. ſi cibus eſſet in membris, & via cordis eſſet clauſa, exiſtens in membris non digereretur, quia calor influens non diffunderetur à corde, & propter hoc dico, ꝙ digereretur ab vtroque, & ꝙ aliquãdo alteratur, & oportet, vt alteretur à tali re, quòd inducat complexionẽ membri, vt per eam poſſit recipere membri formam. Calor aũt radicalis non immediate poteſt cibum alterare, cum ſit in profũdo membrorum ſolidorum, & non tangens cibum, & calor influens de ſe ſatis ſufficienter alterat cibum, ſed ipſe ſufficienter non alterat cibum alteratione inducente formam conſimilẽ complexioni membri. Sed oportet, ꝙ calor influens informetur, & reguletur à calore radicali, & tunc influens eſt eiuſdem naturæ cum radicali, quia calor ſic rectus alterat cibum alteratione inducente formam membri. Dico ergo, quod vterque calor digerit cibum, ſed differenter. nam influens digerit inſtrumentaliter, & radicalis ſicut principale agens, regulando digeſtionem.

Itẽ radicalis inducit formam membri, & nõ influens niſi regulanter à radicali. dico ergo, quod radicalis digerit principalius. Ad primum dico, quod ipſe ſupponit falſum, cũ dicit, quod calor radicalis ſopitus eſt, hoc eſt falſum, ſed eſt actu, licet non ſit actu ſicut influens, vt in ſyncopizante. dico, ꝙ calor eſt actu, licet ſit debilis non apparens. Ad aliud dico, qđ cauſa vniuerſalis cũ tunc ſit regularis, plus in cauſatũ influit, quã particularis, ſed ſi particularis ſit regulans vniuerſalem, & non è contra, non oportet, ꝙ plus influat; & ſic eſt hic, ideo non valet.

Syrupus de abſinthio, &c. coquatur abſinthium in aqua, & ponatur poſt zuccharum, & poteſt fieri cũ melle duobus modis ſic. Accipe roſ. & abſi. æqualiter, & ponatur in aqua, & coquatur ad partem quartam, & pones tertiam partem mellis, & quartam vini aromatici, & eſt multum bonum. Secũdo modo ſic. ℞. abſinthij partem vnam, & duas cichoreæ, & fiat ſyrupus ſicut prius, hoc multũ valet ad confortandũ ſtomachum, et hepar deoppilando, ipſum conſtringendo, deoppilando paruas eius venas, vel per eius ſubtilitatẽ, & caliditatem oẽs hepatis partes, quæ ſunt ſanguineæ, cũ hepar ſit ſanguis coagulatus, in conſtringendo per ſuã ſtypticitatẽ, & hoc ipſum deſiccat conſtringendo, ſed venas eius aperit, & diuidit, Auic. dicit, quod multum confert hydropicis ex calida cauſa, & choleram euacuat, & iuuat ſtomachum.

De ſyrupo de fumoterræ.

Syrupus de fumoterræ generaliter cõuenit omni impetigini, omni ſcabiei: mundificat ſtomachum, hepar, & renes purgat. ℞. myrob. omnium ana vnc. x. ſenæ, myrrhæ, gentianæ, baccarum lauri, ana vnc. j. & epithymi, cuſcutæ, abſinthij, thymi, hepaticæ, vtriuſque lapatij, ſcabioſæ, enulæ, boraginis, radicis apij, marathri ana vnc. xx. liquiritiæ, polypodij, ana vnc. x. tamarindi, caſiæ fiſtulæ mundatæ ana vnc. iij. vuarum paſſarum vnc. j. roſ. mannæ, viol. ana vnc. j. prunorum nu. xl. ſucci de fumoterræ, & boraginis quantum ſufficit. ſaniationem mundificat, & etiam venas; hepar aperit, & deoppilat, & laxat ventrem, & choleram euacuat, & confortat, & valet contra lepram, & ſcabiem, & ſimilia.

De ſyrupo de boragine.

Syrupus de boragine eſt triſtitiam mitigans, mundificans ſanguinem, lætitiam prouocans, & memoriam, ideo valet contra cardiacas paſſiones, & fit ſicut ſyrupus de fumoterræ. Similiter poteſt fieri ſyrupus de cytonijs, & etiam ſyrupus de myrto, & aliquando de multis alijs rebus. etiam quomodo debeant fieri patet ex prędictis, quia fiunt ſicut prædicti ſyrupi.

Quia dicit Ariſt. in lib. de animalibus, ꝙ qñ ratio cõcordat ſenſui, tunc eſt perfecta cognitio, & cum declaratum ſit de cognitione medicinarũ ſimpliciũ per experimentũ, cuius principia cognoſcuntur ſenſu, Nunc debemus dicere de cognitione medicinarũ per rationem, cuius principia cognoſcuntur intellectu. Et ſunt quatuor rationes, per quas medicinæ ſimplices cognoſcuntur. Prima ſumitur ex ſubſtantia medicinæ ſimpliciter. Se-A cunda ex ſapore eius. Tertia ab odore. Quarta à colore eius. Et primo dicemus de ratione ſumpta à ſubſtantia medicinarum ſimplicium. Sed ſciendum, quod ſubſtantia eſt nomen æquiuocum. nam ſubſtantia vno modo eſt res de prædicamẽto ſubſtantiæ, & ſic vtitur hoc nomine ſubſtantia logicus, & aliquando ſumitur ſubſtantia pro poſitione partium in toto, & hoc modo vtitur hoc nomine ſubſtantia medicus, & ita intendimus de ſubſtantia, & ſubſtantia diuiditur per rarum, & denſum. ſubſtantia autem rara cito inflammabilis eſt, cũ ipſa ſit vacua. i. aere plena; res enim poteſt cito inflammari, vel quia rara, vel quia calida, vnde non ſequitur, hæc res cito inflammatur, ergo eſt rara. ſed bene ſequitur, hæc res cito inflammatur, ergo eſt rara, vel calida. Similiter ſequitur, duarum rerum eiuſdem ſubſtantiæ, ideſt eiuſdẽ raritatis, quæ citius inflammatur, eſt calidior alia, quæ ea non citius inflammatur pro maiori raritate cum ipſæ ſint eiuſdem ſubſtantiæ, ideſt ęqualis raritatis. vnde Gal. B in techni dicit. ſi corpus humanum cito inflammatur, ipſum eſt rarum, vel potentia calidum. Item poteſt cito infrigidari, vel quia rarum, & cito paſſibile, vel quia potentia frigidum. vnde non ſequitur hoc cito infrigidatur, ergo eſt potentia frigidum, ſed ſequitur hoc cito infrigidatur, ergo eſt rarum, & cito paſſibile, vel potentia frigidum. Item ſi ſint duæ res, quarum vna eſt rara, & alia denſa. ſi dẽſa citius infrigidatur, ipſa eſt frigidior. Sed ſi rara citius infrigidatur, non oportet, quòd ipſa ſit frigidior. Similiter denſum tarde caleſit, & inflammatur, vel quia denſum, vel quia potentia frigidum. vnde non ſequitur, hoc infrigidatur; ergo eſt potentia frigidum, ſed ſequitur, hoc tarde infrigidatur, ergo eſt denſum, vel potentia frigidum. Similiter ſequitur, duarum rerum eiuſdem ſubſtantiæ, ideſt æqualis denſitatis, quæ tardius inflammatur eſt frigidior, quia non tardius inflammatur pro maiori denſitate, cum ipſæ ſint eiuſdem ſubſtantiæ, ideſt eiuſdem denſitatis. Item res tarde infrigidatur, vel quia denſa, vel quia potentia calida. vnde C non ſequitur, hoc tarde infrigidatur, ergo eſt denſum. Nec ſimiliter ſequitur, hoc tarde infrigidatur, ergo eſt potentia calidum, ſed ſequitur, hoc tarde infrigidatur, ergo eſt denſum, vel potentia calidum. Similiter ſequitur, duarum rerum, quæ ſunt eiuſdẽ ſubſtantiæ, i. æqualis denſitatis, quæ tardius infrigidatur eſt potentia calidior. Item ſi ſunt duæ res, quarum vna eſt rara, alia denſa, ſi denſa citius inflammatur, ipſa eſt calidior, quia denſitas non facit eam citius inflammabilem, ſed ſi rara citius inflammaretur, non oportet, quod ipſa ſit calidior, quia ſi rara tardius inflammatur, ipſa eſt frigidior.

Item ſciendum, quod rarum non eſt inflammabile, niſi quia potentia frigidum. ſimiliter rarum non eſt cito infrigidabile, niſi quia potentia calidum. Item ſciendum, quod rarum eſt cito inflammabile, niſi impediatur per potentialem frigiditatem; rarum enim in eo, quod rarum, cito paſſibile eſt, & denſum tarde.

De cognitione à ſaporibus.

D Conſequenter dicamus de cognitione ſumpta à ſapore medicinarum ſimplicium. Et ſciendũ, ꝙ per ſapores melius iudicamus complexionem medicinarum ſimplicium, quam per odores. Cuius cauſa eſt, quia ſi medicina, quæ habet duos ſapores ſicut dulce, & acutum, ponatur in ore ſupra linguã, ille ſapor, qui cauſatur à principaliori complexione, & eam ſequitur, vincet in mutatione, & tunc lingua plus de eo iudicabit, & de cõplexione, ad quam ipſe ſequitur, quam de alio, & de complexione, ad quam alter ſequitur. Item ſi vna res non hẽt niſi vnum ſaporem, ſignum eſt, quod non habet niſi vnã complexionem, ad quam iſte ſapor ſequitur. Sic ergo manifeſtum eſt, quod ſapor, quando eſt vnus tantum, non eſt niſi vna complexio in toto, quæ neceſſario eſt ei principalis, & quando ſunt duo ſapores in eadem re, ille, qui plus immutat guſtum, ſequitur complexionem principalem rei; & ſic per ſaporem deuenimus in cognitionem complexionis medicinarum, ſed non per odorem ita faciliter, quia odor, quem olfactus percipit, non

ſequitur complexionem principalem totalemq; rei, quia non ſequitur totalem rem, nec partem eius maiorem, ſed ſequitur eius minimam partem. ſ. ſubtilē, quæ eſt fumus: quia odor eſt fumalis euaporatio ſecundū Ariſt. ideo licet odor atteſtatur ſupra cognitionē minimæ partis rei, non tñ atteſtatur ſupra cognitionē totalē, neq; ſupra cognitionē plurīū partiū rei; ideo non atteſtatur ſupra cognitionē principalem. Et licet per ſaporē melius iudicemos de complexione rei, quam per odorem, tamen ſapor aliquando eſt mendax, quia opium eſt frigidum, tamen ipſum eſt amarum, & ſapor amarus eſt calidus, ideo ſapor opij cùm ipſum ſignificat eſſe calidum, falſo illud ſignificat, cum ipſum ſit frigidum. Sed ille error raro, aut nunquam accidit in corporibus calidæ complexionis; in eis enim nunquā dominatur ſapor frigidus, ſed calidus. Sed in corporibus frigidis iſte error frequenter accidit; in eis enim aliquando ſapor calidus dominatur ſcilicet amarus, & cauſa huius eſt, quia caliditas eſt qualitas magis actiua, quam frigiditas, ideo in complexione calida, caliditas non permittit dominari frigidum ſaporem, & in complexione frigida, frigidum non poteſt prohibere, quin in ea dominetur ſapor calidus. Itē alia cauſa poteſt eſſe, quia ſapores calidi ſunt magis immutatiui cum maiori etiam delectatione, & triſtitia, quā ſapores frigidi, ideo ſapores calidi, tam in re calida, quam in re frigida magis impediunt perceptionē ſaporum frigidorum, quam è contrario. Et cauſa quare ſapores calidi ſint magis immutatiui cum delectatione, & triſtitia, eſt, quia calidi à cauſa magis actiua cauſantur, quæ eſt caliditas, & frigidi à cauſa minus actiua, quæ eſt frigiditas.

Nouem rerū ſapores.

Item ſciendum quod nouem ſunt ſapores. ſ. acutus, amarus, ſalſus, vnctuoſus, dulcis, ponticus, ſtypticus, inſipidus, & acetoſus, Et horum ſaporum, ſtypticus, ponticus, & inſipidus, & acetoſus cauſantur à frigido tanquā à propinqua cauſa; licet enim acetoſus poſſit cauſari à calido tanquam à cauſa remota, tamen ipſe ſemper cauſatur à frigido tanquam à cauſa propinqua. Sed dulcis, & amarus, vnctuoſus, ſalſus, & acutus cauſantur à calido: ſed dulcis, & vnctuoſus conueniunt corpori humano in gradu; ſed ſalſus, acutus, & amarus, ſunt eleuati in gradu ſupra cōplexionem humanam quantum ad caliditatem.

De ratione ab odore.

Conſequenter dicamus de ratione ſumpta ab odore medicinarum ſimplicium. Notandum primo de odore, quia omne odoriferum eſt calidum, niſi multam totalem humiditatem habeat impedientem ſuam cal. ſicut nenuphar, & viola.

Secunda regula eſt hæc. aliquando per odorem vim ſaporis habentem nos cognoſcimus ſimplices medicinas, & earum complexionem per odorem dulcem, & odorem ponticum, & ſic de alijs odorum nominibus illarum ſpecierum ſaporum, quarum habent virtutes.

Tertia regula eſt hæc, homo male odorat, quia habet malum olfactum; huius aūt ſunt tres cauſæ. Prima quia inſtrumētum olfactus eſt coopertum aliqua pellicula, q̄ oportet eleuare per aerem, vel fumū inſpiratū antequam odoremus. Secūda cauſa eſt, quia inſtrumētum olfactus eſt in profundo poſitū intra caput. Tertia cauſa eſt, quia inſtrumentum olfactus eſt proprie cerebrū, quod ſua humiditate frangit inſtrumentū olfactus, ſiue complexionem naturalem ipſius, quæ eſt ſicca. propter illas tres cauſas homo habet peiorem olfactum cæteris animalibus.

De ratione à colore.

Conſequenter dicamus de ratione ſumpta à coloribus; per colores enim cognoſcuntur ſimplices medicinę, & earum complexiones, ſed inſufficienter, & incōplete. Videmus. n. vt in pluribus albū, frigidū, & calidum, rubeū non tñ omne albū eſt frigidū, nec omne rubeū calidū, ſed omne albū dummodo ſit humidū, eſt frigidū, ſicut lac vaccæ. ſimiliter omnis res rubea, vel nigra dummodo ſit ſicca, ipſa eſt calida. Item in rebus eiuſdē coloris, ſicut cępe, quod eſt rubeum, illud quod eſt albius eſt frigidius, & quod eſt citrinum, eſt calidius. ſicut eſt de cępe, ſic dicimus de vino, quia vinū albius eſt frigidius

E magis, rubeū eſt magis calidū, tñ vinū poteſt eſſe rubeū dupliciter. vno modo per actionē calidi alio modo per commiſtionē partium terreſtrium rubearum cum eo, ſicut homines album vinum faciūt rubeum ex remanētia ipſius vini cū acino, quia partes terreſtres acini rubeæ cum vino albo commiſtæ faciunt vinū rubeum. Primo modo eſt calidius, quam vinū album, & etiam res rubea primo modo rubedinis eſt calida de natura, ſed rubea ſecundo modo, eſt non calida de natura, ſicut lac vaccę eſt frigidū, ſi tñ parum croci admiſceatur cū eo, tunc fiet rubeum, vel citrinum, non tamen propter hoc erit calidū.

Sed poteſt quæri quō vna res poteſt eſſe calida, & alba, ſicut eſt euphorbium, & rubea frigida. ſicut eſt roſ.

Reſpondet Auic. ſic, ꝙ duplex eſt compoſitio. prima quæ eſt ex elementis, ſecunda, quæ eſt ex miſtis, quantū ad primam compoſitionem, nulla res alba poteſt eſſe calida, & nulla rubea poteſt eſſe frigida; ſed quantum ad compoſitionem ſecundam, aliqua res alba poteſt eſſe ca- F lida, & aliqua rubea poteſt eſſe frigida. Et ſic patet quō poſſibile eſt, ꝙ aliqua res miſceatur ex re alba frigida, & ex nigra calida, & in mixto ſit plus de ſubſtantia alba frigida, & minus de nigra calida, quia niger color plus vincit, quam albus; ideo fit ex eis color medius rubeus; totum tñ ſit frigidum à prædominio, cum frigiditas ibi dominetur. Similiter poſſibile eſt, ꝙ ex re non habente manifeſtum colorem frigida, ſicut cryſtallus, & ex rubea calida aliquod mixtum fiat; ita ꝙ ibi ſit plus de cryſtallo, & minus de rubea, totum erit rubeum frigidum, cū cryſtallus dominetur in quantitate, & quātum ad complexionem. Sed rubeum dominatur in dando colorem rubeum, ſicut eſt de roſa: roſa enim eſt compoſita ex ſubſtantia calida rubea, pauca, quæ non dominatur quātitatiue, neque ſubſtantia, ſed in dando colorem tantum, & ex ſubſtantia frigida multa, & non manifeſti coloris, quæ dominatur quantitatiue in ſubſtantia roſæ, & non reſpectu coloris, & quantum ad dominium quantitatis, dominatur complexio, non color, & ideo per colorem G male iudicamus complexionem rei; ſcilicet aliquas res albas, tamen calidas, ſicut lac euphorbij, quod queuis album, tamen ipſum eſt calidum.

De ſyrupo de abſinthio.

Superius determinatum eſt de octo ſyrupis, nūc dicamus de alijs, & primo dicamus de ſyrupo de abſinthio.

Abſinth.

Abſinthium eſt radix, & baſis in ſyrupo, & eſt hæc herba multū nota, multas habens ſpecies, & virtus eius in ſucco eius maxime dominatur, & hæc herba eſt calida, & ſicca in ſecūdo gradu. ſed eius ſuccus eſt calidior, & ſiccior, quam eius ſubſtantia, & eſt ſtypticum mediocriter pro aliqua eius ſubſtantia in ea exiſtēte frigida. Similiter ipſum eſt amarum pro aliqua eius parte ſubtili calida exiſtente in ſuperficie, & iuuat ſtomachum, ipſum deoppilando paruas eius venas, per eius caliditatē, & ſubtilitatē, & omnes partes hepatis, quæ ſunt ſine ſanguine, cum hepar ſit ſanguis coagulatus, conſtringendo per ſuam ſtypticitatē, & etiā per hoc idem deſiccat cō- H ſtringendo, ſed venas eius aperit, & dicit Auicen. quod multum valet hydropicis ex ea cauſa, & euacuat choleram abſque eo, quod phlegma euacuet, & iuuat ſtomachum, & nocet capiti per ſuam caliditatem, & ſiccitatē mordicantem, & reſoluētem fumos ad caput. Sed quomodo hoc ſit poſſibile cum caput ſtomacho compatiatur. Dico, ꝙ confortat ſtomachum per ſuam ſtypticitatem conſtringentem, & nocet capiti per ſuam ſiccitatē, & caliditatē mordentem, & reſoluentem fumos ad caput, & eſt ſuccus calidior, & ſiccior, quam eius ſubſtantia; propter enim iſtud, ꝙ eſt aperitiuum hepatis, valet hydropicis, & etiam bonum eſt cum ſucco eius vngere ventrem eius, ſi ſit dolor in eo, & parua materia.

Syrupus abſinthij ſtypticitate ſua confert habētibus ſtomachum debilem, & euacuat choleram excoriantem inteſtina, & cōfortat venas ſua ſtypticitate. Vnde ſi ſtomachus, & hepar ſint debilia, poni debet abſinthiū, & ſit de zucch. coquatur abſinthium cum aque, & ponatur poſt zuccharū. poteſt & fieri cum melle duobus modis.

A vno modo fit. Accipe roſas, & abſyn. æqualiter, & ponantur cum aqua, & decoquantur ad partem quartam, & apponantur tres partes mellis a, vini aromatici. & eſt multum bonum. Secundo modo fit. Accipe abſynthij partem, i. cytonio rum, ij. & fiat ſyrupus ſicut prius. hoc multum valet ad confortandum hepar; & ad euacuandum choleram.

De ſyrupo de fumoterræ.

Fumus terræ.

Conſequenter accedamus ad ſyrupum, qui fit de fumo terræ. Fumus terræ eſt herba nota, & calida temperate, vnde non eſt multum calida, nec multum frigida. Dicitur enim fumus terræ, quia cito oritur in magna quantitate, quia cum nihil eſt in ſero eius ſuper terra, in craſtino magna apparet, & eſt amara tendens ad acuitatem, & cum hoc habet proprietatem. ſanguinem mundificat, ſicut borago, & myrobalani, & etiam venas, & hepar aperit, & deoppilat, & laxat ventrem, & choleram euacuat, & hoc totum facit ſua caliditate, & confortat ſtomachū. B valet contra lepram, contra ſcabiem; & contra ſimilia genera, & ſyrupus fit de eo, ſicut de abſynthio, & in eo fumus terræ eſt baſis, nam ipſe valet contra ſcabiem, & lepram, & ſi in eo ponantur myrobalani, & borago multum mundificat ſanguinem, & ſi cum fumo terræ ponatur radix apij, & fœniculi multum plus valet ad deoppilandum hepar, quam ſine his.

De boraginis ſyrupo.

Borago.

Conſequenter accedamus ad ſyrupum, qui fit de boragine. Borago eſt humida, & calida, triſtitiam mitigās ſanguinem mundificat, prouocat lætitiā, & memoriam.

Item contra cardiacas paſſiones, & fit iſte ſyrup. ſicut ſyrup. de fumo terræ. Et aliquando ſimiliter poteſt fieri ſyrupus de cytonijs, & de multis alijs rebus, ſed quomodo debent fieri, patet ex prædictis. Nota quod differt rob, & ſyrupus. nam ſi ſuccus inſpiſſetur per ſe, tunc eſt rob; ſed ſi inſpiſſetur cum melle, vel cum zucchero, tunc eſt ſyrupus. C

Habito quid eſt digeſtio, & à quo digeſtio fiat.

An digeſtio habeat incraſſare, vel ſubtiliare.

Circa hoc primo quæramus. vtrum digeſtio habeat incraſſare, vel ſubtiliare, & videtur primo, quod ſemper debeat incraſſare, quia dicit Aui. quòd digeſtionis intentio eſt, quod omnia incraſſet. Item Galen. dicit, quód ipſa ſemper incraſſet. Item digeſtio fit a calido ſemper conſumendo ſubtile humidum, ergo digeſtio ſemper incraſſat. Sed contra dicit Aui. quod digeſtio incraſſat ſubtile, & craſſum ſubtiliat.

Solutio. Ad hoc ergo dico, ꝙ digeſtio incraſſat, & non ſubtiliat, ſed aliquid poteſt dici tale in ſubſtantia, & paſſione, & actione. Dico ꝙ digeſtio incraſſat in ſubſtantia, ſed ipſa ſubtiliat in paſſione. vnde dico ꝙ ipſa incraſſat, quia ipſa per calorem facit effumare ſubtile, ergo quod tunc remanet eſt craſſius, quam prius: ſed ꝙ remanet eſt digeſtiuum, ergo digeſtio incraſſat in ſubſtantia, & hoc eſt verum. Tamen multi dicunt, quòd ſecunda digeſtio incraſſat, & etiam tertia, tamen prima ſubtiliat, quę fit in D ſtomacho, quòd dico eſſe falſum; ſed omnis digeſtio incraſſat, nonne chylus eſt ſubtilior panetira, ſed hoc non eſt propter digeſtionem, ſed propter craſſitiem a ſubtili cōmunicātem diuiſionem, quia digeſtio per ſe quicquid aufert & reſoluit. eſt ſubtile, & hoc reſoluit per fumū, & non aliter; propter hoc dico, ꝙ omnis digeſtio incraſſat ſubſtantiam per ſe, tamen ipſa ſubtiliat quantum ad paſſionem ſuam. nam digeſtio congelata diſſoluit, & liquefacit, & viſcoſum diuidit cum reſolutione ſubtilis per fumum, & ita licet ea incraſſet quantum ad ſubſtantiam, tamen ea ſubtiliat quantum ad paſſionem, quia ea reddit ipſa paſſibiliora, quam prius. vnde Auic. loquitur de ſubtiliatione in paſſione, ideo &c.

An digeſtio poſſit fieri a calore innaturali.

Conſequenter quęritur vtrum digeſtio poſſit fieri à calore innaturali febrili. videtur, quòd ſic. Galen. dicit ꝙ in ſtatu accidentia inſurgunt, quia morbū digerunt, ſed illa accidentia ſunt innaturalia, ergo calor innaturalis febrilis morbi materiam digerit. Item illud idē, ꝙ materiam A expellit, diuidit, & digerit, ſed in v. febrium ſcribit Iſaac, ꝙ calor febrilis materiam expellit. Item quod morbum curat, materiam morbi digerit, ſed calor febrilis curat paralyſim; & ſpaſmum. ergo &c. Item ille calor, qui calefaciendo materiam morbi calefacit, digerit. ſed calor febrilis materiam morbi calefacit. ergo &c. Item calor æſtiualis abbreuiat morbos, ſed hoc non eſt, niſi quia ipſe materiam morbi digerit: attamen eſt calor innaturalis corpori humano, ergo ſimiliter calor febrilis, licet ipſe ſit innaturalis, poterit materiam morbi digerere.

Sed cōtra digeſtio, & principiū digeſtionis, ſunt cauſæ ſanitatis, ſed calor febrilis nō eſt cauſa ſanitatis, ergo &c.

Item digeſtio eſt effectus naturæ, & naturalis, ergo ſit a cauſa naturali, & non ab innaturali, & febtili. Itē Gal. in ij. regiminis acuto. dicit, quòd digeſtio fit a calore humido, ſed calor febrilis eſt ſiccus, ergo &c.

Solutio. dico ad iſtam quæſtionem, ꝙ digeſtio non fit niſi à calore naturali, vel ab eo, quòd à natura digeritur, B & regulatur, ſicut eſt ſyrupus, & non fit à calido innaturali, vel febrili. Cuius cauſa hæc eſt, quia digerens ducit ad terminum bonum, ſicut facit calor naturalis, ſed calor innaturalis, vt febrilis cū agat in eo, quia calor eſt igneus, non ducit ad certum terminum bonū, ſed potius ad malum, cum ad conſumptionem; ideo ipſe non digerit, tamen ipſe iuuat materiæ digeſtionem, quia ipſe expellit vnam partem materiæ morbi, & natura reſiduum facilius vincit, & digerit, & ideo licet ipſe nō digerat, tamen iuuat ad digeſtionem.

Ad primum dico, quod in ſtatu ſiūt accidētia, tamen non digerunt materiam morbi, ſed bene ſtimulant naturam, vt ipſa digerat materiam. Vel dicendum, quod accidentia non digerunt materiam, ſed ſignificant eam digeri. Vel dicendum quod ibi non dicit Gal. ꝙ inſurgunt accidentia, quæ digerant materiā, ſed dicit per modum copulæ ſic, in ſtatu inſurgunt accidētia, ac morbū digerunt. per hoc non habes, quod accidentia morbum digerant.

Sed gloſſandum eſt ſic, & morbū digerentia i. virtus, C & calor naturalis. Ad aliud dico, ꝙ illud quod expellit materiam iam digeſtā digerit, & expellit eam, ſed calor febrilis non expellit materiā digeſtā, ſed expellit eā, antequā digeratur, ideo nō oportet, ꝙ eam digerat. Ad aliud, dico ꝙ calor febrilis non curat paralyſim niſi per accidens, ideo non oportet, ꝙ digerat materiam morbi; nam calor febrilis ſtimulat natura, & ea ſtimulata inſurgit in ipſam per ſuum calorem naturalem, & tunc digerit materiam paralyſis, & eam expellit, & ita curat paralyſim.

Ad aliud dico, ꝙ digerens materiam debet eā calefacere ſine conſumptione multa, ſed licet calor febrilis calefaciat materiā frigidā morbi, tamen eam nō digerit, quia eā plus debito calefacit, cōſumit, & multū craſſiorem, & minus paſſibilē quā prius reddit, & ideo non digeſtam, licet n. digeſtū ſit craſſius nō digeſto, tamē eſt paſſibilius, & magis obediens. Ad aliud dico, ꝙ calor æſtiualis non digerit materiam, ſed incendit, & acuit calorem naturalem, vt melius poſſit digerere materiam, & etiam aperit D poros, vt ipſa digeſtio cito expellatur, ideo non valet.

De alipta muſchata.

Confectio alipte muſchate, alipta i. miſtura, valet patientib. aſthma, & cōſtrictionē pectoris, & etiā valet non valentib. lac retinere, vnde fit ſuffumigium optimū, & odoriferū, quo vtuntur apoſt. & Imperatores in capellis ſuis, & intrat in pretioſis medicinis, & ele. &c.

De gallia muſchata.

Confectio galliæ muſchatę intrat in pretioſiſſimis medicinis, & electarijs, &c.

De confectione neræ.

Confectio neræ ita fit, &c. Dicit Galen in de ſimplici medicina, ꝙ per operationes cognoſcimus virtutes. Igitur poſtquā inquiſita eſt cognitio ſcilicet medicinæ, & ſuæ virtutis per rationem, & experimentum. Nunc inquiramus cognitionē ſuæ virtutis per operationes eius.

De operatione medicinæ ſimplicis.

Triplex medicinæ ſimplicis operatio.

Et ſciendū qd medicinę ſimplicis triplex eſt operatio vniuerſalis, particularis, & cōis ad vniuerſalē, & particularē. Operatio vniuerſalis eſt illa, quā ipſa exercet in toto corpore, ſicut calefacere &c. Particularis eſt illa, quam ipſa

ipſa exercet in aliqua parte corporis, & pro aliquo ſicut conſortare.

Sed communi ad vniuerſalem, & particularem eſt illa, quam exercet ſimplex medicina in aliqua parte corporis, tñ pro iuuamento totius corporis; in hoc n. quod exercetur in parte corporis conuenit cum particulari, in hoc autem quod ipſa ſit pro iuuamento totius corporis conuenit cum vniuerſali operatione, ſicut eſt hæc operatio, quæ eſt prouocare menſtruũ, vel hęmorrhoidas. Itẽ quædã operatio ſimplicis medicinę eſt prima, quædã ſecũda: Prima eſt ſicut calefactio, infrigidatio, humectatio, & deſiccatio. Secunda eſt eadẽ cum prima, cum aliqua additione, & intẽſione; & cõgelatio, quæ eſt infrigidatio cum intẽſione; areſactio, quę eſt deſiccatio cum intenſione; & putrefactio, quę eſt quædam humectatio cũ intenſione.

Itẽ omnis ſimplex medicina habet duas operationes, vnam per ſuam materiam, aliam per ſuam formã, & appello materiam ſuam ſubtile, ſiccum, viſcoſum, craſſum cum viſcoſitate, coagulatum, curſibile, mucilaginoſum, ſpongioſum. Operatio medicinæ ſubtilis eſt facile diuidi, & facile caleſieri, debiliter tamen. Operatio medicinę viſcoſæ eſt non facile diuidi, cum partes ſuæ adhæreãt tanquam catenæ, & ideo cum eleuatur facit filum ſine interruptione, & etiam viſcoſum, non de facili puluerizatur, cum ſuum ſiccum, terreum ſit nimis fortiter nexum cum ſuo humido aqueo. Operatio craſſi ſine viſcoſitate eſt, quod ipſum de facili puluerizatur. Operatio congelatæ medicinæ eſt quod bene retinet ſuam figuram, & non cedit in omnem figuram, ſed ſemper eſt in vna figura, vt in illa quam primo recipit in congelatione; & eam non deperdit, niſi per liqueſactionem: vnde congelatum ſibi determinat vnam figuram, ſ. illam, quam in congelatione recipit. Operatio curſibilis medicinæ eſt, quod de facili cedit in omnem figuram, tamen per naturam curſibilitatis nullam figuram ſibi determinat. Operatio medicinæ mucilaginoſæ eſt, quæ ipſa poſita in aqua facit in ea viſcoſitatem. Operatio medicinæ oleaginoſæ eſt, quod ex ea fit oleum, & eſt medicina oleaginoſa, quæ habet in ſe aliquid olei, ſicut grana, & nuces. Operatio medicinæ ſpongioſæ eſt, quod cum ei obuiat humiditas ſtatim in eam ſubintrat; & imbibitur iſta humiditas.

Viſis operationibus medicinæ a parte ſuæ materiæ, nunc videamus de proprijs operationibus eius a parte formæ ſuæ, & appello eius formam, eius complexionem. Et ſunt quatuor complexiones medicinæ. Prima calida. Secunda frigida. Tertia humida. Quarta ſicca. Et quantum ad iſtam locutionem videamus proprias operationes medicinæ calidæ ſimpliciter.

De operatio-nibus med. calid. Et ſciendum quod medicina ſimplex per complexionem calidam exercet duodecim operationes.

Prima eſt humorem ſubtiliare, quod non facit fortis calor, quia ipſe conſumendo ſubtile incraſſat, ſed mediocris ſubtiliat humores cõgelatos liqueſaciendo ſine conſumptione eius.

Secunda operatio eſt abſtergere, ſicut illa medicina quæ ducit ſecum ſuperfluitates, quas inuenit in orificijs venarum, & talis medicina debet eſſe amara, vnde omnis medicina amara ventrem laxat.

Tertia eius operatio eſt exaſperare, ſed aliquid põt exaſperare tripliciter. Primo modo abſtergendo. Secundo modo conſumendo. Tertio modo cõſtringendo. Abſtergendo ſicut medicinæ abſterſiuæ exaſperant, & ſecũ ducunt humiditatẽ continuantem, & lenificantem, & hæc patent in trachea arteria mulierũ. Nam trachea arteria mulierũ habet multum humiditatem ipſam continuantẽ, & lenificantem. ideo habent vocem ſuauẽ, & dulcem, & cum aliqua medicina laxatiua tranſit per earum tracheam arteriam ipſam humiditatem arteriæ eius adhærentẽ ſecum ducit, & remanet diſcontinua, & aſpera, & tunc habet mulier non ſuauẽ, nec vniformem vocẽ, quia conſumendo exaſperat. Calidum conſumendo, quia conſumit humiditatem arteriæ, quæ ipſam continuabat, & lenificabat, qua conſumpta, partes arteriæ in parte vna conſtringuntur, in alia autem diuiduntur. Tertio modo E pontica, & ſtyptica exaſperant cõſtringendo partes arteriæ in vno loco, in alio autem diuidunt eam neceſſario, & ita auferũt lenitatem, & inducunt aſperitatem, & in arteria, & in alijs partibus. Et licet exaſperare dicatur tribus modis, tamen calidum non exaſperat niſi vno modo, ſcilicet ſecundo modo conſumendo.

Quarta operatio medicinæ calidę eſt aperire, quod facit aperitiua medicina, ſed medicina aperitiua poteſt eſſe tripliciter vno modo abſtergendo. alio modo conſumendo. tertio modo cõſtringendo. Abſterſiuæ aperiunt medicinæ, quæ humiditatem eis adhærentem, & mẽbrum eis continuantem ſecum ducunt, & lauant, & ita medicina abſterſiua eſt aperitiua remouendo cõtinuans. Conſumendo medicina eſt aperitiua, ea quę conſumit humiditatem continuantẽ, & iſto modo omnes medicinæ, tã amaræ, quam acutæ, quàm ſalſæ etiã ſunt aperitiuæ, quia conſtringendo membrum in vno loco, in alio loco diuidunt. Et ſciendum quòd medicinæ abſterſiuæ aperiunt F parum, & ſtypticæ plus, & calidæ maxime. Item medicinæ abſterſiuę nullo modo neceſſitate, & calidæ aperiẽdo poſſunt ſubintrare, cũ calidum conſumere poſſit tam de longe, quàm de prope. Et licet medicina aperitiua ſit tribus modis, tamen calida non eſt aperitiua, niſi vno iſtorum modorum, ſcilicet ſecundo modo.

Quinta operatio medicinæ calidæ eſt mollificare, calida enim medicina aperit poros circumferentiales, & tũc per illos poros ipſa trahit humiditatem ad partes circumferentiales, quæ mollificat partes circumferentiales, Sed caueas ne illa caliditas ſit nimium fortis. nam ſi eſſet nimis fortis, ipſa non tantum traheret humiditatem ad partes circumferentiales, ſed cum eam conſumeret, & tunc non mollificans debet eſſe mediocriter calida, quia humiditatem tunc mollificantem, quam attrahit ad partes circumferentiales, non conſumit.

Sexta operatio medicinæ calidæ eſt aperire ſiue membri ſubintratione materiam continentem euacuando, ſiue euaporando, & ſic calida, & ſic. in ij. gradu ſunt ape- G ritiuæ, & calida medicina conuenit in apoſtematum cura, cum ipſa confert membrum apoſtematum, & vnam partem apoſtematis euaporat, & ita aperit, & reſiduum materiæ apoſtematis ipſa maturat. Similiter talis medicina competit in euaporatione materiæ ventoſæ, quam euaporando membrum aperit, ſed hæc operatio nõ differt a quarta, niſi ſicut vniuerſale, & particulare.

Septima operatio eſt attrahere; ſed medicina calida poteſt attrahere quinq; modis. Primo modo attrahit cũ ſua complexione, quæ eſt calida ſimpliciter nullã operationem vltra faciendo, & ſic medicina calida attrahit a profundo corporis, & membrorum, ſicut a iuncturis; & ſic anacardus calidus, & ſiccus attrahit. Secundo modo medicina calida attrahit non ſimpliciter, ſed cũ hoc mordicat, per quam mordicationem paruum dolorem inducit. Tertio modo medicina calida non ſimpliciter, ſed cum hoc membrum vlterius rubificat, & ſic ſemen vrticæ, & cæpe attrahunt. Quarto modo medicina calida H attrahit non ſimpliciter, ſed cum hoc vlcerat, ſicut eſt illa medicina, quæ conſumit materiam continuantem, & illam attrahit a profundo membri, & eam conſumit. *Med. cal. v. modis attrahit.*

Octaua operatio medicinæ calidæ eſt conſumere totaliter, ſicut illa, quæ conſumit humidum totum continuans, & reſiduum incinerat.

Nona operatio medicinæ calidæ eſt corrodere, ſicut illæ, quæ diminuunt carnem per corroſionem, non per putrefactionem, nec per aduſtionem, & hoc faciunt medicinæ ſalſæ.

Decima operatio med. ca. eſt putrefacere, & hoc faciunt illæ, quæ corrumpunt ſpiritus, & humiditates. de talibus med. dixit Gal. 10 de ſimplici medicina, quòd ipſæ non debent diu manere in corpore, & ſi diu remanẽt, ſuſpectæ ſunt.

Vndecima operatio medicinæ calidæ eſt corrumpere non conſumendo, neque adurendo, neq; putrefaciendo, ſed malam complexionem repugnantem operationi membri inducendo, ſicut ſunt illæ, quæ inducunt apople-

apoplexiam, epilepſiam, & his mediantibus paralyſim.

Duodecima operatio medicinæ calidæ eſt excoriare poſt abſterſionem. ſicut ſunt illæ, quę vehementer abſtergunt, quia excoriatio nihil aliud eſt quam vehemens abſterſio, & tales medicinæ ſunt bonæ in lepra, & morphea, & conſimilibus paſſionibus, & hæc ad præſens ſufficiant de operationibus medicinæ calidæ.

De electarijs.

POſtquam determinatum eſt de ſyrupis, nunc dicamus de Electarijs, ſed quia tres ſunt confectiones, quarũ prima eſt alipta muſchata, ſecunda gallia muſchata, tertia eſt confectio neræ, quæ ingrediuntur, & conſtituunt, quædam electaria, & alias quaſdam medicinas compoſitas, ideo primo de illis tribus confectionibus dicamus, & primo de confectione aliptæ muſchatæ.

Alipta. Alipta ſcilicet miſtura, muſchata, quia muſchus ibi ponitur, & aliqui dicunt, quod muſchus eſt ibi baſis, quia dat ei nomen, ſed hoc nõ eſt verum; non. n. baſis dat ſemper nomen, nec ſemper eſt baſis quòd dat nomen: alipta enim muſchata à muſcho denominatur, quia dominantur in ea quantum ad dolorem, licet ibi non ſit baſis. *Vnde medicinarum baſis quæ.* Vnde dico, q̃ muſchus non eſt ibi baſis, quia laudes aliptæ muſchatæ non ei appropriantur per muſchum, ſed forte per aliud hæc etiam eſt baſis in medicina per quod ei laudes conueniunt. In iſta autem confectione hæ res ponuntur, ſcilicet ladanum, ſtyrax duplex, calamita, & ſtyrax rubea, muſchum, lignum aloes, ambra, & camphora.

Quid ſit ladanum. Ladanum enim fit ex rore cęli cadente ſuper herbas, quas comedunt capræ, quæ herba eſt nobis ignota, & ſupra pilos caprarum comedentium illas herbas cadit ille ros, & ex illo rore ladanum fit ſic. cum ille ros bene eſt inuiſcatus ſupra illas herbas, homines cum corrigijs, verberant illas herbas. ſuper quas cadit ille ros, & ex illa verberatione ille ros aliquantulũ ſeiungitur ab illis herbis, & poſtea exprimitur ille ros ab illis herbis, & tunc Soli exponitur, & deſiccatur, & licet ladanum fiat ex **C** rore cadente ſupra pilos dictarum caprarum, tamen ille *Electio ladani.* ros, qui cadit ſupra pilos barbæ, melius valet ex fumo exeunte ab ore capræ prædictę, in quo rore fit quoddam inuiſcatum in barba, & non in alijs partibus, ex quo fit ladanum. Ladanum eſt ca. & ſic. in primo, ſubtiliat humores, & habet aliquam ſtypticitatem ſiccam, maturat apoſtema, prohibet rheuma conſumendo eius materiã, & prohibet ne materia fluat, & fluxum digerit, & conſumit, confert tuſſi, vnde valet contra tuſſim ex frigida cauſa, & bene lenit pectus, & materiam fluxum conſumit, & fluxuram prohibet fluere, ſufficienter, extrahit fœtum mortuum.

De ſtyrace. Styrax eſt triplex. vna eſt calamita, & hæc eſt melior, alia eſt rubea, & hæc eſt minus pura; tertia eſt liquida, quæ ad ignẽ liquefit artificialiter, & hæc eſt peior. Styrax rubea ponitur hic, & calamita, ſtyrax eſt calida, & ſicca in ij. gradu, operationes eius ſunt hæ, lenit mẽbrũ, & ideo ipſa eſt bona in laxitudine, & dolore iuncturarum, quæ **D** propter motum deſiccantem laxantur, & inhabiles ad motum fiunt, & confert raucedini, & tuſſi, reſpicit. n. pectus, & materiam pectoris maturat, & hæc duo. ſ. ſtyrax, *Vera medicinæ compoſitæ baſis.* & ladanum ſunt ibi pro vna baſi. Et dicitur eſſe baſis in medicina, quę principaliter operatur in medicina, & quę reſpicit membrum, propter quod datur medicina. Alia, aut ſunt iuuatiua, aut maliciam baſis reprimunt, ne noceat: aut præbent ei tranſitum, aut cõfortãt membrũ. omnia talia, & aliquando alia cũ baſi ponuntur in medicinis compoſitis. iſta duo. ſ. ſtyrax, & ladanum cõferunt pectori dupliciter. vno modo, quia materiam fluxam maturant, alio modo, quia materiam fluxuram non permittũt fluere; non tamen maturant niſi materiam fluxam.

De ligno aloes. Lignum aloes calidum eſt, & ſiccum in prin. ij. gradus, confortat venas, & eſt aperitiuum, & lignum aloes ponitur in hac confectione, vt iuuet in digerendo. ſtyrax, & ladanum non habent virtutem fortem maturandi, & calefaciendi materiam frigidam in pectore cõten-**A**tam, ſed debiliter maturant; ſed lignum aloes iuuat ad digerendum materiam, eam digerendo, ſed non eſt baſis, ſed ladanum. ſtyrax eſt vna baſis in hac confectione, quia proprie reſpicit pectus, & quia lignum aloes nõ eſt baſis hic, ſed iuuamẽtum, ideo minus ponitur de eo hic, & de baſi ponitur in duplo. ſ. vt tutius: etiam lignum aloes confortat neruos, & ideo pectus. cum ſit neruoſum; & confortat cerebrum, quod confortatum non permittit fluere materiam ad pectus, nec deſcendere; & ſtomachum, & cor confortat, & propter ſtomachum ponitur.

De ambra. Ambra. in hac cõfectione ponitur ambra, quæ eſt medicina maris: dicunt. n. quidam, q̃ eſt ſperma ceti, q̃ falſum eſt; inuenitur. n. in ventribus piſcium, qui eam comedunt, quando vomunt cetæ; ſed lapis, qui venit da fontibus maris, ſicut dicit Aui. calefacit. n. & cõfortat, & dicit Au. quòd ipſa eſt calida, & ſicca in ij. gradu. ponitur hic, quia confortat cerebrum, conſumit materiam cadentem ibi, & prohibet, ne deſcendat in habentibus cerebrum im-**B**mundum, ſed habentes cerebrum mũdum iuuat. vnde ſi habet complexionem naturalem bonãm, & ſufficiẽtem iuuat rem, & quia aromatica, calida, & ſicca ſubtiliat materiam, confortat pectus, & valet in tremore cordis ex frigida cauſa: ponitur hic, vt confortet pectus.

De camphora. Camphora eſt quædam medicina, quæ inuenitur in quodam ligno, & eſt ſpecies gummi. vnde dicit Auice. quod ipſa inuenitur in ramis cuiuſdam arboris, iuxta quam iacet leopardus. vnde raro videtur arbor illa, ſed lignum deſiccatum inuenitur. Frigida, & ſicca eſt multum, ideo abſcindit coitum, prohibet fluxum ſanguinis narium, cum in naribus ponitur cum aceto, ne fluat ſanguis, confortat cerebrum, ponitur hic, ne materia deſcendat ad pectus, & quia conſtituentia aliptam muſchatam *Alipta operationes.* ſunt ſubtilia, & maxime ſua baſis, ideo alipta confortat pectus; & eſt bona habentibus aſthma ex frigida cauſa, id eſt difficultatem anhelandi, & eſt bona contra pectoris ſtrictionem ex frigida materia contenta in pectore. Item eſt bona in pueris non valentibus lac retinere. quia ſtomachum confortat, vt ipſum recipiat. Alipta po-*Alipta compoſitio.*nitur in medicinis compoſitis. conficitur ſic, & eſt ibi cautela. primo muſchum, ſtyrax, & ladanum ponuntur in aliquo vaſe æneo, & illud vas coopertum cum panno mundo ponitur ad ſolem, ita quòd ibi aliquantulum caleſiat, & mollificetur. deinde in mortariolo aliquantulum calido ponantur, & piſtentur cum piſtello, & bene mollificentur, quouſque piſtellum fiat calidum. Deinde lignum aloes puluerizatum ibi ponatur, & deinde muſchus cum aqua roſ. diſtemperetur, & cum alijs confectionib. de muſcho ponitur, q̃ niſi diſtemperetur cum aqua, non poſſet commiſceri cum alijs per totum, ſicut videmus quòd parum croci quando diſtemperatur cum aqua cum multo lacte commiſcetur; quòd non fieret, niſi diſtemperaretur cum aqua.

De gallia muſchata. Gallia muſchata eſt alia confectio; cuius auctor non ponit laudes, tamen valet contra ſtomachi debilitatem ex materia frigida, ipſam conſumendo, prohibet vomitum, valet contra fluxum ventris, conſtipando humiditatem lubricantem, & deſiccando. maſtix, & gummi arabicum ſunt ibi pro baſi, quia proprie confert eis; & præcipua operatio, & laus eius ſunt huius confectionis. maſtix ca. & ſic. eſt in ij. grad. ſubtiliat humores craſſos frigidos, confortat ſtomachum, appetitum erigit. *De maſt.* Similiter gummi arabi. & zingiber, & nux muſchata, & muſchus, & cinnamomum, & garyophyllum, & camphora, & alia, quæ ibi ponuntur, confortant ſtomachum, & iſta confectio in medicinis ſtomachum confortãtibus debet poni. Iſtæ duæ confectiones ſunt precioſæ dictæ, & eis loco incenſi in monaſterijs vtuntur aliqui diuites. *De muſcho.* De muſcho, qui ponitur in alipta muſchata intellige, quòd eſt quoddam apoſtema, quod naſcitur in pede cuiuſdam animalis, & eſt valde aromaticum, & confectiones ponuntur in litera, vt patet.

De confectione neræ. Confectio neræ ad compaſſiones mulierum valet, prouocat menſtrua, confortat, & iuuat ad concipiendũ, eſt enim aperitiua matricis, & ipſius confortatiua, quia

materiam

materiam eius ſuperfluam conſumit. vnde in medicinis valentibus ad paſſiones mulierum ponitur. hæc eſt ſententia lectionis. E

Materia morbi quomodo digeratur à medicina. Habito quòd à calido naturali, & innaturali fiat digeſtio. nunc quæramus quomodo materia morbi digeratur à medicina. Et primo quomodo digeratur à medicina calida. vtrum à medicina calida caliditate actuali ens, vel potentiali. Et videtur, quòd a caliditate eius actuali, quia omne agens eſt actu ens, ſed calor medicinæ calidæ cum ſit digerens materiam morbi eſt agēs. ergo eſt actu ens, maior patet, quia patiens eſt tale in potentia, quale agens eſt in actu igitur agens per illud quod agit eſt actu ens.

Item aqua calida ſecundum Aui. materiam exiſtētem in ſtomacho frigidā digerit per caliditatem ſuā, ſed non per caliditatem ſuam potētialem, quia ſic eā incrudaret, & infrigidaret: ergo hoc eſt per caliditatem actualem.

Sed contra quia hoc dicit Gal. in techni. quod medicina calefaciens, & infrigidans debet eſſe talis ſecundum virtutem, & nō ſecundum ſenſum, & apparitionem; immo eſſentialiter tale, vt dicit ibi. F

Solutio. Solutio ad illam quæſtionem. Dico, quòd medicina calida aliquando agit per caliditatem actualem, & aliquando per potentialem, quia aliquando ipſa non paſſa, &c. tunc ipſa agit per actualem caliditatem, & hoc eſt quando ipſa agit in propinquis partibus, ſicut ſtomacho, & aliquando ipſa agit paſſa, & tunc ipſa agit per caliditatē potentialem, tamen ipſa eſt in actu, & reducta ad actū cum ipſa agit, & ſic ipſa agit in remotis partibus. Ad primum cum dicitur, quòd &c. dico quòd ipſa eſt actu calida cum agit, ſed hoc eſt propter ſui paſſionem, per quam reducta eſt caliditas potentialis ad actum. Ad aliud, quod eſt de aqua calida, patet.

An aliqua materia morbi poſſit digeri per medicinam frigidam.

Quæſtio. Conſequenter quæritur, vtrum aliqua materia morbi poſſit digeri per medicinā frigidā, & vr quòd non, quia frigidum nō ponit pedē in operatione naturæ, vt dicit Aui. i. lib. Item ab eodem digeritur cibus, & materia morbi ſecundum Auic. ſed cib. non digeritur a frigido, ergo &c. G

Item digeſtio eſt naturalis operatio ſm Auic. in i. ſed nulla talis operatio fit a frigido, ergo &c. Item ſecūdum Aui. in iiij. digeſtio materiæ eſt præparatio eius ad expulſionem, ſed dixit Gal. in iij. ſimplicis medicinæ, quòd frigiditas aggregat materiam, & facit eam immobilem, ergo, &c. Oppoſitum dixit Gal. & Haly abb. in techni.

Solutio. Solutio. Dico, quòd medicina frigida ſolū digerit materiam calidam, & ſiccam, ſed medicina calida digerit omnem materiam, tam calidam, quam frigidam, ſicut patet ab Hali abb. qui ponit quatuor medicinas digerentes omnem materiam, vt crocus, & ſpica &c. Tamen digeſtio malæ materiæ poteſt fieri dupliciter. Vno modo ipſa digerit ſolum alterando, & malitiam eius reprimendo, & iſto modo digeritur calida materia, & ſicca cholerica in æſtate à frigido reprimendo eius vehementem caliditatem, & eius malitiam, vt natura poſſit eam deuincere, & etiam iſto modo digeritur materia frigida a caliditate, eius frigiditatem, & malitiam reprimendo, vt natura poſſit eam deuincere, & expellere. H

Secundo modo medicina digerit, membrum, & calorem naturalem confortando, vt ſupra, ipſam materiam victoriam habentem digerendo, & expellendo, & ſic fit digeſtio à calido temperato, & nullo modo a frigido. vnde materia calida digeritur dupliciter, vno modo alterando, ſecundo modo confortando; ſed materia frigida non niſi vno modo tantum ſcilicet alterando. Ad primum obiectum dico, quòd frigidum non ponit pedem in opere naturæ, ita quòd inſtrumentum. Ad aliud per idem, quod dicit Auicen. ab eodem digeritur cibus, &c. materia morbi. dicendum quod verum eſt, quoniam cibus, &. materia morbi digeritur ab inſtrumento naturæ regulato à natura. Ad aliud cum dicitur, quod nulla operatio naturalis fit à frigido, verum eſt tanquam ab inſtrumento, ſed vt dictum eſt. Ad aliud dico, quòd frigidum aggregando aliquando materiam reddit per ſe eam immobilem, tamen per accidens, ſ. vt ſit naturæ expellenti obediens, quæ peccabat ſua ſubtilitate, & qualitate, propter quod ipſa erat tunc incomprehenſibilis à natura. vnde Gal. in prognoſticis, ſputum eſt difficilis expulſionis triplici de cauſa: aut quia viſcoſum, propter ſui nimiam adhærentiam membro, in quo eſt, vt ab eo nequeat expelli, aut quia ſubtile, & liquidum fugiens comprehenſionem cū natura expellēs ſuas ſuperfluitates cum vento, & aere non poteſt ipſum comprehendere; aut quia virtutis eſt debilis in expellendo. cum igitur ſit ſubtilis, & liquida, ipſa debet incraſſari, vt fiat comprehenſibilior, & mobilior non de ſe, ſed à natura, ergo &c.

An medicina frigida digerat materiam.

Conſequenter quæritur, vtrum medicina frigida digerat materiam morbi, & agat in ipſam per frigiditatem actualem, vel potentialē, & videtur quòd per actualem, quia illud quod agit per complexionem, qui ab alio non recipit, agit illud actualiter, ſed medicina frigida non habet frigiditatem à corpore humano, per quam ipſa agat, ergo &c. F

Sic tu dices, quòd imo. ſ. quòd ipſa recipit frigiditatē à corpore humano, per quam ipſa agit. Contra natura corporis humani agit per calidum, ergo à natura corporis humani ipſa non recipit frigiditatem, cum agat per eius contrarium. Si dices, quod in actione corporis humani, talis frigiditas medicinę, per quam ipſa agit, adducitur ad actum? Contra; omne illud, quod educit aliquid ad actum, facit illud ſibi ſimile, & non contrarium ſibi, quia paſſum eſt contrarium agenti, & propter hoc patitur, licet per contrarietatem. Item calida medicina agit per potentialem complexionem, quam requirit à corpore humano. ergo per oppoſitum frigida medicina per frigiditatem accidentalem. G

Item quomodo infrigidat, cum in qualibet parte corporis ſit caliditas, quę non infrigidat, ſed potius calefacere debet. Sed contra. iij. de complexionibus, medicinę calidæ, frigidæ, humidæ, & ſiccæ agunt per complexionem potentialem. Solutio. Hāc quæſtionem ſoluit Gal. de ſimplici medicina. Medicina dicitur agere per potentialem complexionem dupliciter. Vno modo, quia non agit niſi ab alio patiatur prius, & ſic medicina debet agere per cōplexionem potentialem, quia non agit, niſi ſui diuiſione patiatur prius à calore naturali, quia non mouetur, nec intrat membri ſubſtantiam, niſi prius diuidatur, & ideo ſi opiū ponatur ſupra manum eam nō infrigidat, quia ipſa non eſt diuiſa in partes paruas. Alio modo dicitur aliquid agere per potentialem cōplexionem, quia ipſum nō agit niſi prius patiatur ſui diuiſionem ab alio, & in ipſo aliquid aliud multiplicatur, & ſic medicina calida per potentialem complexionē, quā recipit ab alio. ſ. à calore naturali, & quantū ad hoc agit per actualē. Sed quia ab alio patitur antequam per illud quod habet agat, pro tanto dicitur agere per potentialem cōplexionem; frigidæ. n. medicinæ nullam complexionem accipiunt per diuiſionem ad hoc, vt agant, vt calidæ, & frigidæ motum accipiant per diuiſionem, licet non per complexionem. H

Et ſciendum, quòd triplex eſt potentia, ſcilicet eſſentialis, accidentalis, & actualis. Eſſentialis eſt illa, quæ indiget tranſmutabilitate rerum in ſuam ſubſtantiam, ſiue eſſentiā, & ſic medicina calida eſt in potētia. Potentia. ſ. accidentalis eſt illa, quæ indiget trāſmutabilitate rerum accidentaliter, ſicut eſt illud tranſmutans, quod remouet prohibens, & in iſta potentia eſt medicina frigida. Potentia actualis eſt illa, quæ non indiget aliqua tranſmutatione alia ab eo in quo eſt, ſed ſolo exitu ab ocio in actū, & ſic vigilans ſcribit in potentia, & ſic venenum eſt interficiens potentia, quia ad hoc quòd venenū interficiat, non oportet quòd ipſum diuidatur immo applicatione ſui ad corpus interficit. Ad primū argumētū dico, quòd medicina frigida mouet, hoc eſt per cōplexionem quā in potentia

habet,

habet, quia motum ab alio accipit, licet non per complexionem agat. Ad aliud dicendum, quòd non eſt ſimile, quia licet medicina calida non agat niſi aliquid multiplicetur cum ipſa, & in ipſa, non propter hoc, ſic eſt de frigida, quia ſm Gal. ponentes hoc exemplũ, ligna viridia per ſe infrigidant, ſed ſicca ligna nunquam calefaciunt, niſi prius caleſiant ab igne, & in eis ignis multiplicetur. Ad vltimũ, quando tu quęris, quomodo eſt poſſibile, ꝙ agat per frigiditatem, immo per caliditatem quam aquirit à corpore, quia per totum eſt caliditas, dico quod non oportet, non.n. medicinæ frigidæ caleſiunt à corpore, nec a calore corporis, quia ipſa eſt multa; immo dico, quia calor corporis nõ poteſt caleſacere, ſicut videmus in hominibus ebrijs in mane vinum vomere, & cibum actualem frigidum; eo ꝙ propter ſui multitudinem nõ potuit eum digerere calor. vnde verum eſt, ꝙ ſi opium in quantitate eſſet parua, ipſum non infrigidaret totum corpus humanum, immo vinceretur a calore naturali; ſed tamen non poteſt vinci, vel quia eſt maioris quantitatis, vel quia calor noſtri corporis eſt debilis, & tunc non poteſt caleſieri à natura, & compleri, ſed remanet frigidum actu, ideo tunc ipſum infrigidat, & ſic patet ſolutio.

A

B

De diamargariton.

Diamargariton dicitur à duobus margaritarum generibus, & perforatarum, & non perforatarum, quæ ibi intrant. valet cardiacis, triſtibus, & ad omnem cordis debilitatem, & ſtomachi. decima pars confecta eſt, lib. i. Rec. garyophyl. cinnamo. ſpicæ, galan. ligni al. liquiri. trochiſcorum, diarhodon, & diani ana drach. i. s. nucis muſchatæ, macis, aliptæ, zedoa. rhabarba. ſtyracis cal. ana drachm. i. margaritarum integrarum perforatarum ana drac. s. ambrę. muſchi, baſiliconis ſem. ana ſcrup. i. minus gra. ij. muſchi, gra. ij. zingib. oſſis de corde cerui, eboris, blactę bizantię ana drac. s. camphoræ gra. vj. & mane, & ſero datur in æſtate cum aqua frigida, & cum aqua roſ. cum * rhodoſtomacho. in hyeme cum vino mane, & meridie. valet vt ſuperius diximus maxime phthiſicis, & conſumptis.

** rhodoſtomate.*

Diacameron.

Diacameron. i. ducens hominem de morte ad vitam, quod facit aſthmaticis, arthreticis tuſſientibus, phthiſicis, & omnem imbecillitatẽ ſtomachi emendat, debiles lumbos confortat, luxuriam prouocat, & omne, quod in diarhodon Iulij laudatur, complet. decima pars cõfecta eſt, lib. ij. ℞. antopoli, zingib ana dr. v. ſcrup. i. & gra. xvi. cinnam. galan. ana drac. ij. gra. vi. garyophyllorum, ſpecię, zedoariæ, coſti, pyrethri, coralli rubei, trag. rheupont. ſaliũcæ, anacardi, oſſium dactylorum, carpo. aniſi, ſe. iuniperi, ameos, leucopiperis, macropiperis, melanopiperis ana. drac. i. ſcrup ij. & gra. viij. limaturæ auri puri, & argenti meri, oſſis de corde cerui, ana ſcrup. ij. & s. muſchi, & raſuræ eboris ana ſcrup. i. & gra. vij. amb. drach. i. mel quod ſufficiat. detur de eo drac. iij. mane, & ſero cum vino.

C

Diamoron à moris celſi dictum eſt, à moris rubeis, valet ad omnes cauſas palati, & gutturis, cadentem vlulam ſubleuat, & humoroſitatem deſiccat, & medietas eſt lib. i. Reci. mororum celſi, mororum bati, lib. i. mellis, lib. s cæpæ. drac. iij. confice ſic; ſuccum cum melle, & ſapa in æneo vaſe ſtagnato ad prunas leues ad perfectam decoctionem deſine bullire, cum autem ſcire volueris ſi coctum ſit, pone ex eo guttam vnam ſuper marmor, & ſi inclinato marmore ſequaſi mel retineat, coctum eſt. tunc accipe in vaſe ſtagneo, & vſui reſerua. Et cum opus fuerit ex eo palatum, & vulam inunge, & gargarizandum dabis.

D

De operationibus medicinæ frigidæ.

Superius viſum eſt de operationib. medicinæ calidæ, nunc dicamus de operationibus medicinæ frigidæ. Et ſciendum, quòd medicina frigida quinque habet operationes. Prima eſt confortare. Secunda eſt repercutere. Tertia eſt incraſſare. Quarta eſt incrudare. Et quinta ſtupefacere. Prima eſt confortare membrum, quod tripliciter contingit. Vno modo ſubſtantiam membri inſpiſſando, & ſic frigida, & ſtyptica confortant. Secundo modo confortat membrum, ſpiritus viuificando, & mobiles, & agiles ad ſua opera incitando, vel exercendo: & ſic medicinæ aromaticæ confortant. Tertio modo complexionem membri adæquando, & ſic medicinæ temperatæ confortant, & ſic oleum roſatum, caliditatem membri contemperando, membrum confortant.

Secunda operatio medicinæ frigidæ repercutere, frigidum enim repercutit quatuor modis. Vno modo, quia medicina frigida membrum conſtringit, & ipſum conſtrictum minorem locum occupat. Ideo neceſſario quod eſt in membro expellit, & aliunde materiam non recipit. Secundo modo frigidum repercutit, caliditatẽ membri fortiter attrahentem mitigando, quæ mitigata minus attrahit, & ideo in hoc materia trahi ad locum prohibetur, io hoc quod trahens debilitatur, & ita a frigido expellitur. Tertio modo frigidum repercutit, materiam fugando per contrarietatem, quod eſt, quia non vadit vacuum, id eſt ſecum humores ducit, & ita frigidum expellit materiam fluxus, & fluxum. Quarto modo frigidum repercutit, materiam ipſam incraſſando, quæ minor redditur, nec penetrans membrum, propter ſui craſſitiem ſicut ſi eſſet ſubtilis, & ingrediens.

Tertia operatio medicinæ frigidæ eſt incraſſare, ſed materia tripliciter incraſſatur. Vno modo per cõgelationem, ſicut glacies à frigido incraſſatur. Secundo modo per inſpiſſationem, & ſubtilis humidi cõſumptionem; & ſic ſiccum incraſſatur, & humidum incraſſatur, & ſic forte cholera exiſtens per ſe incraſſatur. Tertio modo incraſſatur aliquid per alterius rei commiſtionem, ſicut aqua per admiſtionem cum farina, incraſſatur, & ſic calidum incraſſat, quia commouet materias, ideo vnam partem alij commiſcet, & terminat, & ſic indigeſta à calido, incraſſatur digeſtio per bonam commiſtionem, & terminationem humidi cum ſicco, & e conuerſo.

Quarta operatio medicinæ frigidæ eſt incrudare, incrudatur autem materia tripliciter. Vno modo calidum digerens debilitando, & ſic frigida per caloris debilitationem indigeſtionem faciunt. Secũdo modo fit indigeſtio propter membri raritatem, propter quod ab exteriori calore calefaciendo ad exteriora calor digerens attrahitur extra locum digeſtionis. Propter quod, qui habẽt rarum ſtomachum, male digerunt, & propter hoc etiam non fit bona digeſtio in æſtate, quia calor ad exteriora trahitur. Tertio modo fit incrudatio propter motum rei digeſtibilis, quia digeſtio fit in quiete ſecundũ Ariſt. 4. meteororum. Et ideo ſecundum Aui. in primo digeſtio non fit mediantibus villis, qui ſunt neceſſarij propter motum materiæ, & ideo illi, qui faciunt rem digeſtibilem moueri de loco ad locum incrudant, & ſic ventoſa omnem digeſtionem impediunt. propter humiditatem extraneam accidentalem crudam in eis exiſtentem, quæ in ventoſitatem reſoluitur, quæ quidem ventoſitas quando nõ conſumitur de loco ad locum mouetur, & aliud ſimile mouet, ſicut cæpæ, fabæ, cicera, phaſeoli, quia in ventoſitatem, humiditas quidem extranea in eis exiſtens diſſoluitur, ideo digeſtionem impediunt.

Quinta operatio medicinæ frigidæ eſt ſtupefacere, quod facit dupliciter: Vno modo ſpiritus incraſſando, & immobilitando, propter quod inhabiles virtuti animę fiũt. Et propter hoc membro virtus iſta non mandatur, nec operationem eius efficit. Secundo modo, quia complexionem membri corrumpit, propter quod ſpiritus cum ipſe operationem in ipſo non exercet, quæ ſine complexione membri debita, & proportionali exiſtente inſtrumento non exercentur in membro.

De operationibus medicinæ humidæ.

Humidæ medicinę quinque ſunt operationes. Prima eius operatio eſt inflare. Secunda eſt lauare. Tertia ſordidare. Quarta lubricare. Quinta planificare. Prima autem inflare; inflatio.n. fit per reſolutionem materiæ in vẽtoſitatẽ, cũ non põt conſumi ipſa materia, nec vẽtoſitas, & ſic oĩa vẽtoſa, quę habet in ſe aliquã humiditatẽ extraneam crudã, per q̃ inflant ventoſitatem in ſtõ operantur, & ita

etiam,

etiam, quæ ventoſitatem faciunt, ſunt inflantia, ſicut cæpæ, & cætera. Iſtorum enim, quæ faciunt ventoſitatem, quædam faciunt in ſtomacho ventoſitatem, & vlterius, aut parum, aut nihil tranſit ad venas, aut ad hepar, ſed in ſtomacho conſumitur: & ſi in ſtomacho non pōt conſumi, facit paſſionem in inteſtinis, vt colicā inflatiuā, ſicut ſunt ruta, & ſpinachia. Alia ſunt quorum ventoſitas licet eleuetur in ſtomacho, tamen aliquid non conſumitur, de quo ſit curandum, & reſiduum tranſit ad hepar, & venas; & hoc forte ſui acuitate, ſicut in cæpe forte antequā poſſit in ſtomacho conſumi, ſtimulat, vt à ſtomacho expellatur, & ſui acuitate penetrat; & etiam ventoſitas horum facit eandem paſſionem, quam & ventoſitas, præcedenniū. Sunt, & alia quorū ventoſitas in ſtomacho conſumitur quantum ad aliquam eius portionem, quia non ita cito penetrat forte, cum non ſit acuta ſicut ventoſitas prædictorum, & ita cōſumitur aliqua eius portio non tamen tota, forte propter ſui craſſitiem ſicut fabæ, & illa portio, quę in ſtomacho nō conſumitur, ad hepar venit, & ab hepate ad mēbra genitalia currit; propter quod ad coitum valet. in omnibus tamen iſtis fit eleuatio ventoſitatis in ſtomacho, vt in cæpa, fabis, & * alijs, quæ omnia habent humiditatem extraneam indigeſtam, ſed in quibuſdam conſumitur, & quibuſdam non.

Secunda operatio eſt lauare; humidum .n. eſt lauatiuum. lauatiua medicina eſt, quæ abſtergit ſua actione, & paſſione, id eſt agendo, & patiendo, vt aqua hordei, quæ eſt humida, & curſibilis, quia humida remollit materiam, quia curſibilis eſt mobilis, & ſuo motu impellit; & ſecum trahit materiam remollitam; & ita agendo, & patiendo abſtergit, & ſic aqua cucumeris, cucurbitæ, & aqua hordei, & aqua piſcium ſunt lauatiuæ, quia ſunt humectantes, & curſibiliter. Vnde cum nos volumus domum mundare, projicimus aquam cum impetu, vt remolliat, curſibilis ſit, ſecum puluerem trahat.

* alijs.

Tertia eius operatio eſt ſordidare; humidum enim ſordidat, & hoc eſt humidum ſua viſcoſitate adhærens fortiter membro, ſicut gummi arabicum, & tragacanthum membrum ſordidant ſua adhærentia, hoc eſt cum illud membrum cui adhærent, non indiget lenitione, immo habet humiditatem ſufficientem aut ſuperfluam, & tunc humidum adhærens ei ſordidat ipſum.

Quarta operatio eius eſt lubricare, humidum .n. eſt lubricatiuum, & eſt medicina lubricatiua, quæ ſolū humiditatē remollit ſua humiditate ſine hoc, q̄ ſit curſibilis, & ſic violæ lubricant ſua humiditate, remoliendo materiā, quę remollita non amplius adhæret mēbro & ſua grauitate cadit. aut materiam ſtimulat, & grauat, ita q̄ ab ea expellitur, & ſic differt lubricatiua à lauatiua, quia lubricatiua ex ſola paſſione remolliendo mundificat, & abſtergit, ſed lauatiua actione, & paſſione, vt dictum eſt.

Quinta eius operatio eſt planificare, ſeu applanare rē aſperā, ſicut videmus in trachea arteria, cū ſit aſpera per humiditatis ſuæ cōſumptionem, educentes æqualitatem ſuarum partium. tunc ſit in ea partium ſuarum ſupereminentia propter humidi conſumptionem, tunc adueniente aliquo humido leniente applanatur; & adæquatur, & ſic gummi arabicum, tragacanthum, & ſimilia tracheæ arteriæ ſunt panificatiua.

Siccæ medicinæ quatuor ſunt operationes. Prima eſt conſtringere, ſiue aggregare membrum. Secunda eſt conſolidare. Tertia eſt carnem generare. Quarta eſt ſigillare, id eſt cutem generare.

Prima igitur eſt conſtringere, ſiue aggregare membrum, & ex hoc ſequitur. ergo quoq; exprimere habet; quia contrahendo, & comprimendo membrum, facit illud minorem locum occupare, & ita humiditatem interruptam inter partes aggregat, & neceſſario exprimit, & ex hoc ſequitur, quòd incraſſet per expreſſionem talis ſubtilis humidi, ergo oppillat, quia incraſſat, & quia materiam immobilem, nec curſibilem, neque penetrantem reddit per meatus, per quos poſſet penetrare, ſi nō incraſſata eſſet, nec aggregata in vnū, & ex hoc ſequitur, quòd ſiccum conglutinat, & cum ipſo eſt parum de humido

B cum ſicco terreo bene terminato, & fortiter, & per hanc viam omnes medicinæ, quæ in fluxu ventris dantur ad conſtringendum, & conſtipandum debent aduri, vt humiditas ſuperflua, quæ eſt in eis lubricans conſternatur, ſiue auferatur, & tunc in eis eſt bona terminatio humidi cum ſicco terreo, & ita ſunt bene cōglutinatæ, & per hoc ſunt bene conglutinantes, & conſtipantes, & excoriationi inteſtinorum reſiſtentes.

Secunda operatio ſicci eſt conſolidare, & vnire partes vulneris, ſiue labiorum adinuicem, & hoc propter conſumptionem humiditatis ſuperfluæ interemptæ inter vulneris labia nō permittentis ea coniungi, & vnum fieri ſecundum Gal. in techni capitulo de conſolidatione continuitatis, & ſic ſanguis draconis conſolidat, & vulnus curat.

Tertia operatio ſicci eſt generare carnem, quod fit dupliciter. Vno modo quia materiam ſuperfluam conſumit, quæ membri complexionem corrumpebat. Secundo modo, quia ſanguis incraſſatur, propter hoc diſponit ſanguinem, vt ex eo fiat caro. Iſta enim medicina, quæ carnem generat, oportet vt non ſit mordicatiua; per hoc enim malam materiam attraheret, quæ carnis generationem impediret, nec nimis ſit ſicca, quia tunc materiam, ex qua debet fieri, conſumeret, & ſubſtantialem humiditatem membri, & ſic vlcus profundaret.

F

Quarta operatio ſicci eſt ſigillare, & cutem generare ſuper vulnus conſolidatum, & ita eſt ſiccior, quàm carnem generans, quia magis debet conſumere humiditatem, & ſanguinem indurare, quia ſiccior eſt cutis quam caro, & hæ ſunt operationes ſicci.

Scitæ ſunt operationes medicinarum ſimplicium, quas habent à complexione ſua. Sunt, & aliæ quas non habent à ſua complexione, ſed à ſua proprietate: ſicut ſcammonea habet attrahere choleram. Item quædam ſunt medicinæ, quæ habent duas operationes ſimul, vt ventrem ſoluere, & membrum conſtringere, & confortare, ſicut hermodactyli habent attrahere phlegma iuncturis ad ſtomachum, & per hoc ventrem laxant, & hoc faciunt ſua proprietate. Similiter ſua ſtypticitate qua habent confortare iuncturas, & conſtringere, ne materiam aliunde recipiant. Et forte emplaſtrati exterius, ſupra iuncturas habent extrahere materiam ad exterius, ſtypticitate ſua membrum confortare.

G

Item aliæ ſunt medicinæ, quæ habent duas operationes facere, & ſunt differentes ab illis, ſicut cyminum habet laxare membrum ſua humiditate lubricatiua, & prouocare ratione ſuæ ſubſtantiæ ſubtiliatiuæ, & penetratiuæ. Quando ergo volumus vnam iſtarum operationum per talem medicinam facere, tunc debemus aliam impedire, & illam; quam volumus, iuuare. Vnde quando volumus prouocare vrinam per cyminum, debemus iuuare cyminum per diuretica, vt per ſemen apij, & tunc ad prouocationem vrinæ valet, & in partes ipſum cyminum puluerizare, vt citius a ſtomacho ad renes tranſeat, & impedire, ſcilicet humiditatem lubricam amouendo forte per aduſtionem, vel contritionem. Sed ſi volumus ventrem laxare, oportet e conuerſo facere, admiſcendo medicinas lubricas, vt violas, & ſimilia, & in craſſas partes puluerizare, vt plus in ſtomacho moretur, & operationem ſuam in eo faciat. Item aliquæ medicinæ, quæ habent ſubſtantias diuerſas in ſe, vnam acutam ſubtilem, quæ eſt in ſuperficie, aliam centralem craſſam ſtypticam, vt caulis, inter quas natura poteſt diuidere in operando vnam partem trahendo ad vnam materiam faciendo vnam operationem, & aliam: & ideo caulis in apoſtemarum ſtatu eſt bonus; natura enim trahit ſubſtantiam ſubtilem acutam ad materiam fluxam, vt ipſam diſſoluit, & mittit ſubſtantiam ſtypticam ad materiam fluxuram, ne fluat, &c.

H

Habito de tribus confectionibus quaſdam medicinas componentibus, & quædam electaria ingredientibus. Nunc ad electaria accedamus.

De

De electarijs.

SCiendum, ꝙ electariorum quędam ſunt calida, vt dia margariton, diacalamenthum, &c. Quædam ſunt frigida, vt diapapauer, triaſandali, &c. Quædam humida vt diatragacanthum. Quædam ſicca, vt diaptaſium.

Item quædam iuuãt membra animata, vt pliris cum muſcho, & ſine muſcho. Quędam membra naturalia, vt diacytonite. Quædã memoria genitalia, vt diaſaryreon. Quædam vitalia, vt diamargariton. Item quædam confortatiua tantum, quędã confortatiua, & laxatiua, quando conforiant, pulueres debent bene conteri ſecundum ſuum modum plus, vel minus ſecundum quòd diuerſis membris competunt, vt dictum eſt prius.

Item quędam electaria ſunt ex ſolis pulueribus, vt dia margariton, quædã ex decoctionib. herbarũ, & pulueribus, & aliquando cũ ſuccis herbarũ, & puluerib. ipſarũ. Ad iſtam electionẽ ſpectant, quæ valent ad membra ſpiritualia, quæ ſunt, diamargariton, diacameró, diamoron.

De diamargariton. Diamargariton eſt electariũ ex puluere factum, & dicitur ſic, quia ex duabus margaritis conficitur. valet cardiacis, & triſtibus, valet ad cordis, & ſtomachi debilitatem, & lætificat. Margaritæ ſm quoſdam ſunt baſis, quia dant nomen; ſed non oportet, Non. n. dant nomen Margaritæ, & laudes cõuenietes huic electario. Tales n. ſunt, quia confortant cor, & ſtomachum. Garyophylli igitur, & ſpica, & lignum aloes, & margaritæ ſunt pro baſi vna, quia margaritæ confortant cor, & alia ſtomachũ confortant. Margaritæ confortant cor per ſimilitudinem, quia ſunt duræ ſicut cor. Item cor eſt rarum in ſubſtantia confortant ipſum ſpiſſando. Vnde lignum aloes, & ſpica, & garyophylli ſunt eius baſis quãtum ad confortationem, & margaritæ ad cordis debilitatem.

De garyophyllis. Garyophylli eſt medicina nota, proprietatem confortandi ſtomachum, & hepat habent. faciunt putrefactionem oris ſua acuitate cum nimio vſu comeſtionis, quia ſua acuitate laxant gingiuas, quæ laxatæ materiam aliquando recipiunt, quæ remanens ibi putrefit. Et ſpica duplex eſt ſcilicet celtica, & ſpica nardi.

De ſpica nardi. De ſpica nardi hic intelligimus, eſt medicina nota habens proprietaté reſoluendi caliditate ſua, & cõfortandi ſtomachũ ſua ſtypticitate; oppilationẽ hepatis aperit cũ materia eſt frigida, pectus confortat, & coitum incitat. Et ideo in medicinis prouocantibus coitum ponitur. Itẽ prouocat menſtrua ſuffumigata; eſt enim aromatica.

De margaritis. Margarita duplex eſt ſcilicet perſorata, & non perſorata. perſorata eſt melior, cum eſt perſorata à natura non ab arte, vt ponitur in coronis, quia iſta operatio non dat ei bonitatem, neq; maliuam; licet hoc quidam dicant, qđ pp hoc ſunt bona, quia illæ perforantur, quæ in coronis mulierum ponuntur, & ideo perforatæ ſunt meliores.

Sed dico, quod perforata a natura eſt melior, & cum eſt perſorata a natura eſt pretioſa, & cara, quia ſecundum Philoſophum lib. 4 de animalibus. Quæ ſunt perſoratę à natura, ſunt mundatæ à ſuis ſuperfluitatibus per illa foramina. Margaritæ ſunt illi lapides, qui in ventribus piſciũ conchilium inueniuntur. iſta puluerizata cum corallo, ſi proijciatur ſuper oculum valet ad lachrymas oculi, quia prohibet ne materia fluat ad oculum.

Declaratio diacamerõ. Diacameron. i. ducens hominem de morte ad vitam: antophylus ibi ponitur, & eſt ſtypticus amarus. valet ad pectus, & ad luxurioſos, & garyophyl. zingibe. & cinnamomũ ſunt ibi pro baſi vna, quia confortant ſtomachũ, & antophylus eſt ibi baſis alia. i. inquantum confortat pectus, & eſt medicina cardiaca; & eſt pretioſior quàm diamargariton, quia ibi ponuntur, quæ ponuntur in diamargariton, & plus de pretioſis, galanga, & ſpica celtica.

Declaratio diamoron. Diamoron ex duob. moris fit. Sunt enim mora celſi, & mora rubi; illa nõ poſſunt digeri in ſtomacho propter ſui craſſitiem, ideo ei nocent, ſunt enim ſtyptica, & ſicca, vnde prohibet materiam fluere, ad vuam, & guttur ſua ſtypticitate. Diamoron valet in principio ſynanches; mirabiliter enim reprimit materiam, ne fluat ad guttur, ſi

A cum aqua roſa adminiſtratur, & plus ſi adminiſtretur cũ ſucco corticum nucis magnæ, quia diamorum per ſe non poteſt penetrare pp ſui craſſitiem, & ideo non conuenit in repercuſſione materiæ à ſuperioribus venientis, ſed ſuccus ille eſt penetratiuus, cum ſignum eſt, quia pueri non poſſunt abſtergere manus ſuas ab ipſo maculatas, & ideo penetrare bene interius; & ſua acuitate, qua penetrat, materiam fluxam conſumit, & ſua ſtypticitate materiam fluxuram prohibet, & nõ ſolum ab vna parte, ſed à qualibet parte, quod non poterat facere diamorõ per ſe, quia non poterat intrare partes gutturis, ſicut cũ ſucco, iſta decima pars, quæ inuenitur in antiquis eſt lib. ij.

Habito quomodo fiat digeſtio. Conſequenter quæritur, vtrum quilibet humor ſit euacuandus, & à natura digerendus, & videtur quò non. per Hippo. ij. aphoriſinorum, inchoantibus morbis, &c. ſed tunc materia eſt indigeſta, ergo &c. Item in primo in peracutis paſſionibus raro pharmacis vti; ſed tunc non eſt digeſta materia, ergo &c.

B Item digeſtio eſt repreſſio malæ qualitatis materię, ſed materia euacuanda poteſt peccare in quãtitate nõ in qualitate, ergo talis materia euacuanda non poteſt digeri.

Itẽ aliquando nulla facta digeſtione materiæ euacuandæ damus hieram picram Galeni, Paulini pilulas ad euacuandam choleram ante cibum, vel poſt, ergo &c.

Sed contra dico Hippo. digeſta medicari, &c.

Conſequenter quæritur vtrum materia nec quantitate nec qualitate peccans, ſi debeat euacuari, debeat digeri. videtur quòd non, quia digeſtio eſt repreſſio malæ qualitatis materiæ, ergo &c. Contra digeſta medicari, &c. Item in aphor. dicit, ſi quis vult corpus purgare, oportet materiam præparare primo ergo &c. Solutio ad primam quæſtionem. Dicendum, quòd aliquando eſt euacuanda materia digerenda, & aliquando non, nam ſi materia eſt furioſa, tunc debet euacuari ſine eius digeſtione. Si materia non eſt furioſa, aut ipſa eſt multa, aut non ſi ſit multa, debet euacuari tunc abſq; digeſtione materiæ C ad minus in parte, vt natura melius poſſit ſupra reſiduum; melius enim eſt ipſam materiam indigeſtam euacuare, quam naturam impedire in ſua digeſtione. Si materia non eſt multa. vel natura poteſt ſupra eam complete ad digerendum eam, aut non. ſi ſic, ipſa non eſt digerendum antequam euacuetur: ſi natura non poteſt complere ſupra eam ad digerendum ipſam, tunc aut ipſa euacuatur per medicinam fortem, aut per leuem. ſi per leuem medicinam euacuatur, tunc eam poteſt hæc tantum digerere per aliqua ſui componentia, quantum ipſa poteſt attrahere per aliqua ſui componentia, ſicut pilulæ ante cibum; tunc tales medicinæ poſſunt dari ante digeſtionem, cum ipſæ digerant tantum, quantum euacuant. ſi medicina ſit fortis, tunc materia debet digeri, antequam euacuetur tali medicina. Ad quam digeſtionem quatuor requiruntur conditiones.

Prima eſt membrum præparare, ita ne malum ei nocumentũ inferatur à malitia medicinæ, & ita diuerſimode debent pręparari contra diuerſas malitias, quas medicinæ D debent inferre. Vnde Hip. iiij. particula aph. ad elleboros, &c. quia elleborus nimium deſiccat, antequã exhibeatur, membrum debet humectari quiete, & ocio.

Secunda conditio eſt, quod materia remolliatur, vt ſit parata ad exitum.

Tertia conditio eſt, ꝙ viæ debent aperiri, vt per ipſas poſſit currere materia, & trahi à medicina.

Quarta conditio, eſt, ꝙ humor attrahendus ita pręparetur, vt à membro, & à materia odio habeatur, ꝙ à natura non retineatur: natura. n. vehementius retinet phlegma in æſtate, quã in alio tẽpore, vt per illud contẽperetur caliditas æſtatis, & choleræ abundantis in æſtate. Similiter in hyeme natura vehementius retinet cholerã, quã in alio tempore, vt per eam cõtemperetur frigiditas temporis hyemis, & phlegmatis abundantis in hyeme, & ideo in æſtate eſt magis amicum naturæ phlegma, quam cholera. pp quod in æſtate facilius euacuatur cholera quàm phlegma, immo ſi phlegma tunc euacuaretur, tunc eſſet

motus

motus agitatiuus phlegmaticis tracti à natura, & medicina. Similiter cholera in hyeme eſt amicabilior naturæ q̄ phlegma, & ideo in hyeme facilius euacuatur phlegma quam cholera: immo ſi cholera tunc euacuatur, eſſet motus agitationis choleræ tractæ à natura, & à medicina. per hæc patet reſponſio ad duo prima argumenta.

Ad tertium dicendum, quòd ratio ſupponit falſum; impoſſibile eſt enim humorem abũdare in quantitate, quin cum hoc abundet in qualitate. vnde impoſſibile eſt phlegma abundare in quantitate, quin cum hoc abundet in frigiditate, & humiditate, non quia ſit frigidior, & humidior, quàm ſi non abundaret, & ita de alijs humoribus; & ſic patet ſolutio ad argumentum per prædicta.

Ad ſecundam quæſtionem dicendum eſt, quòd materia, nec qualitate, nec quantitate peccans antequã euacuetur, debet digeri, niſi ipſa ſit naturę odioſa; niſi.n. digeretur non eſſet naturæ odioſa; & tunc ſi vellemus ipſam euacuare, eſſet motus agitationis medicinæ trahentis, & naturæ retinentis. ſi autem timeamus humorẽ mouere, & facere in tempore ſequenti ratione moræ aliquam ægritudinem ſpecialem, ſicut febrem tertianam, vel aliquem alium morbum ante tempus, illud eſt melius materiam alterare in oppoſitas qualitates iſtius morbi, ne illum morbum faciat quàm illam materiam euacuare, & ſic ſoluuntur argumenta, & per conſequens quæſtiones.

De diathos. Diathos dicitur, quod fit ex floribus dendrolibani, violarum, & roſarum. valet triſtibus, macilentis, cardiacis: multum lætificat, & conualeſcentes ex ægritudinib. multum confortantur, vi. pars confecta eſt lib. ij. ℞. florum roriſma. vnc. i. roſ. vio. ana drac. vi. garyoph. ſpicæ, nucis muſch. galangæ, cinna. zingi. zedoariæ, macis, ligni aloes, carda. anethi ana ſcrup. iiij. mellis quantum ſufficit. detur mane, & meridie febricitantibus cum aqua; non febricitantibus cum vino.

De pliris arcoticon. Pliris arcoticon, pliris completa medicina, arcoticum principium interpretatur, propriè valet triſtibus melancholicis, & ad nimiam ſtomachi debilitatem, & ſyncopim cordis, & memoriam reparat; intellectum acuit, & epilepticis, analepticis, & catalepticis prodeſt, & omnem debilitatem cerebri reparat. octaua pars eſt lib. i. ℞. cinn. garyoph. ligni aloes, galangæ, ſpicæ, nucis muſ. zing. ſpodij, ſchœnanthi. roſ. cype. viol. ana drach. i. & gra. xvj. folij, liqui ſtyracis, maſticis, ſampſuchi, balſamitæ, baſiliconis. cardamo. macrop. myrtillorum, corticum citri ana dra. ij. & gra. v. gemmarum, been albi, & rubei, coralli, ſerici combuſti ana dra. i. & gra. ij. & s. muſchi gra. v. ſyrupi roſa quantum ſufficit detur mane, & ſero febrientibus cum calido, non febricitantibus cum vino.

Diacaſtoreum. Diacaſtoreum dicitur à caſtoreo, quòd ibi recipitur. valet contra grauiſſimam cephaleam epilepticis, vertiginoſis; auxiliatur hemicranicis; & monopagicis doloribus prodeſt; paralyſim omnium membrorum maximè capitis emendat, emphraxim hepatis, & ſplenis, atque renum ſoluit, & omnibus ægritudinibus ex frigiditate obſtat. quinta pars confecta eſt lib. ℞. caſtorei, myrobalanorum citrinorum ana. drac. iij. minus gra. i. & s. aloes dra. i. & s. minus granum. i. aſari, myrrhæ, euphorbij ana. drac. i. & gra. xvij folij, antimonij, liquiritiæ, tragacanthi, calami aromatici, nitri, chalbani, ſchęnanthi, ſpicæ, opopa caſiæ, piperis longi, albi, & nigri, xylobalſami, carpobalſami, colocinthidis, rheupontici, ſtyracis calamitæ, zingib. cinnamo. ana drach. & gra. ij ſtaphiſagriæ, dauci, marathri, petroſel. apij ſem. ſileris, daphnococci, cnnchi, ſmoni, petrolei, ſtyracis rubei, ſanguinis draconis, cardamo. thuris maioris, & minoris, aniſi, ſileris, olei laurini, agarici, maſticis, ſalis ammoniaci, zedoariæ, ana dra. i. & gra. viij ſatureiæ, hyſſopi, chamædryos, pulegij, origani, balſamitæ, ozimi, brancæ vrſinæ, dictami, rutæ, ſem. ariſto longæ, & rotun. aaron, nabathematicon, aſari, ſaluiæ, roſarum, bdellij, ana gra. xvij. epithy. polypodij, opopa. ana drac. xv. aliapidios, cappar. ana gra. xi. anacardi, ſabinæ, gentianæ, corticum mandragoræ, ana gra xvi. peucedani, abſynthij, ireos, ana gra. ij. & tertiam partem vnc. mellis quod ſufficit. detur in modum auellanæ capitalibus paſſionibus cũ apozemate eleliſphaci. hepaticis cum decoctione abſynthij, vel eupatorij, ſplenęticis, cum aqua capparis, vel calamenthi. nephriticis, cum aqua decoctionis milij ſolis, vel macedonici. accipiatur ſummo mane, & ieiunent vſque ad horam ſextam.

E

Diairis. Diaris dicitur à radice illa, quæ ireos appellatur. valet dyſpnoicis, arteriaris, tuſſientibus; vocem perditam reſtaurat, ſi fuerit ex frigida cauſa. duodecima pars eius cõfecta eſt lib. iiij. ℞. ireos vnc. i. pulegij, hyſſopi, liquir. ana dra. vij. tragacanthi, amygdalatum, pineæ, cinnamo. zingib. piperis, an. dr. iij. ſtyracis rubeæ. vn. ij. & ſcrup. i. caricarum, carnium dactylorum, paſſula. enuclea. ana. dr. ij. & s. mellis quod ſufficit. detur ſero cum vino calido. Sicut dicit Auic. in iij. iudicia medicinarum mutantur ſecundũ diuerſas præparationes. ne igitur iudicium medici impediatur, pręparationes medicinarum videamus.

De præparationib. medicinarum. Sex enim ſunt præparationes medicinarum. Prima eſt coctio. Secunda contritio. Tertia eſt aduſtio. Quarta F ablutio. Quinta congelatio. Sexta commiſtio. Præparantur igitur medicinæ per coctionem, quæ coctio neceſſaria eſt tribus de cauſis.

COCTIO.

Prima per decoctionẽ. Prima eſt earũ mundificatio, & ſic mel decoquitur, vt à ſua impuritate mũdificetur. Vnde Gal. iij. acutorũ, mel non coctũ, nõ debet poni in hydromelle. niſi ſit purum, ſed ſi ſit impurum debet decoqui, vnde mundificetur.

Secunda conditio, vel cauſa eſt, vt ſubſtantia quã volumus refutare expellatur; ſicut cum caules in dyſenteria volumus dare ad ventris conſtipationẽ, decoquimus, vt ſubſtantiam eorum acutam laxatiuam, quæ eſt in ſucco auferamus, & de hoc habetur à Gal. 3. de ſimplici medicina, ꝙ caulis decoquitur, cum ad ventris fluxum datur, quia quanto plus decoquitur, tanto plus ſtringit.

Tertia de cauſa fit decoctio medicinæ, vt virtus eius a-G qua, vel oleo, in quo fit decoctio, demundetur. Et propter hoc dicit Gal. 3. ſimplicis medicinę quod aqua, & oleum ſunt materia aliarum medicinarum, quæ ſm virtutes illarũ medicinarum, quibus commiſcentur, formantur, & hęc tertia decoctio diuerſificatur ſm diuerſitatem decoctionum; quædam.n. ſunt medicinæ, quas oportet longo tempore decoqui, & ſunt craſſæ, vt lapides, & radices, & genera alia; ad hoc enim, vt eorum virtus aquæ, vel oleo mandetur, oportet, quod earum decoctio ſit diuturna. Aliæ ſunt medicinæ, quæ minori decoctione indigẽt, & in tempore minori, ſicut ſemina diuretica, vt ſemen apij, petroſelini, fœniculi, dauci, carui, ameos, &c. Alię ſunt medicinę quarũ decoctio eſt ad ſufficientiam in tempore breuiſſimo, vt illæ quæ ſunt raræ ſubſtantiæ, vt epithymum, flores vio. boragi. & omnes flores vniuerſaliter. Et hoc enim habemus vnum modum confectionis ſyruporum. Si enim volumus in aliquo ponere radices, ſemina, & flores, primo debemus ponere radices, & decoctione H ſemifacta debemus ponere ſemina, & decoctione ferè completa, debemus ponere flores. *Nota.*

CONTRITIO.

De ſecunda præparatione. Secunda præparatio medicinæ eſt per contritionem. iſta autem contritio eſt duplex, vna multa, alia parua. Multa fit duabus cauſis. Prima eſt vt per illam contritionem remoueatur malitia medicinæ, quam faceret in ſubſtantia ſua craſſa, & ſic bene conteritur paula ſecundum Auic. quia ſi remaneret in ſua ſubſtantia craſſa adhærens membro, vt ſtomacho, vel inteſtinis ſua ſpongioſitate attraheret humorem multũ exiſtens in ſtomacho, vel inteſtinis, & poſſet ibi generari apoſtema, & hoc dicit Auic. in ij. & non ſis contentus pulpam conterere, vnde pulpa propter illam cauſam ſubtiliſſimè conteritur. Secunda cauſa eſt, quia membrum, quod curare volumus eſt ſituatum in diuerſis partibus remotis, & ideo bene conteri, vt facilius penetret, & minus in ſtomacho remaneat, & propter hoc dicit Auic. in proœmio, quòd

pulueres

Renum. pulueres ſubtiliſſime debent conteri, cum ponuntur in electarijs, & hoc habetur à Gal. ij. ſimplicis medicinæ, quod medicinæ curantes paſſiones renum, debent minutiſſime conteri propter cauſam prædictam. Craſſa autẽ contritio fit duobus modis. Vna eſt cauſa, ne vltimata contritione virtus medicinæ, & operatio propriè corrumpatur, vt cum medicina ſit ſcãmonea, ſi multum contereretur, propter raritatem ſuæ ſubſtantiæ, amitteret ſuam operationem, quæ eſt attrahere choleram, propter quod ipſa debet conteri in magnas partes.

Et ſi tu dicas per illam propoſitionem, quod ſi tanta virtus in tanto tẽpore poteſt, & mediũ poterit trahere medium in æquali tempore, ergo ſi pondus .i. dra. ſcãmoneæ poterit trahere tantum choleræ, & medietas poterit trahere medietatẽ choleræ; Eſt dicendum, quod iſta propoſitio eſt vera, ſi vtraq; poſſit in hunc actum; ſed vtraq; non poteſt, quia virtus eſt ablata, & ita à parte agentis virtus ita ablata, quod non poteſt trahere; vnde non habet diminutã virtutem reſpectu paſſi, ſed nihil. non enim ſequitur, ſi decẽ homines poſſunt trahere nauim per vnam leucam in ſeptimana, ergo quinque homines poſſunt trahere eãdem nauim per dimidiã leucam, nec ex parte medicinę tenet ſimiliter, vltima ergo eius cõtritio corrumpit propriam virtutem medicinæ. Sed corrumpere propriam operationem medicinæ eſt duob. modis, aut corrumpitur ſua propria operatio, ita quod in aliã non mutatur, ſicut in ſcammonea, quæ vltimate contrita nõ laxat; aut propria operatio corrumpitur, & alia inducitur, ſicut patet in cymino, cuius eſt ventrem laxare, ſed cum cõteritur vltimate, mutatur laxatio iſta ad vrinam; quia tunc vrinam prouocat. Secunda cauſa eſt, quare non multum conteruntur medicinæ, ſed craſſæ remanent, vt multo tempore in ſtomacho remaneant, & iuuent digeſtionem in eodem, & ſic faciunt medici, quia hepati trageam craſſam propter ſtomachum, & propter alia membra minute contritam.

ADVSTIO.

De tertia per adustionem. Tertia præparatio medicinæ, eſt aduſtio, quæ fit ſex de cauſis.

Prima eſt, vt acuitas quæ continetur in medicina, remoueatur per aduſtionem; quæ aduſtio conſumit partes ſubtiles, in quibus eſt acuitas, & per hoc acuitas remouetur, & ita atramentum, quod corroſiuum eſt, & chalcanthum aduſtum cum croco, valet ad cõſumptionem apoſtemans dicti, quia tunc ſine corroſione conſumit. *Nota.*

Secunda cauſa eſt, vt per aduſtionem acuitas acquiratur, & lapides non habẽtes acuitatẽ, vt fiant calx aduruntur, quæ acuitas in partib. terreis lapideis fit deſiccãdo, & igniendo vnde ſm Gal. ij. ſimplicis medicinæ, calx eſt calida in 4. gradu. & corroſiua, piper ſm Gal. ibidem eſt calidum in 3. gradu. Iſta autem caliditas cũ eſt in 4. gradu, tunc eſt in materia craſſa, quę pp ſui craſſitiem diu moratur in vno loco, propter quod corrodit membrũ, in quo mutatur, & ſic calx viua, quæ hẽt partes craſſas, quę non poſſunt cito penetrare, immo diu morantur in vno loco; nec ſine illis ſubtiles poſſũt penetrare, pp quod corrodit, piper tranſit ſicut flãma, quia ſua caliditas in rara ſubſtãtia fundatur, & ideo non adurit, nec corrodit, & ideo dicit Aui. quod cępe exterius poſita vlcerat, quia diu moratur in vno loco, ſed interius recepta non, pp ſui motum. *Nota.*

Tertia cauſa eſt quare aduritur medicina, quia ipſa eſt valde craſſa, ita quod ad partes remotas non poteſt penetrare, niſi ſubtilietur: in iſta autem aduſtione ſubtiliatur, propter quod melius poteſt penetrare.

Quarta cauſa eſt, vt melius poſſit conteri; per illam. n. aduſtionem diſponitur medicina ad faciliorẽ contritionem, & ſic ſericũ comburitur ſm Auic. nec debet cõteri in pliri, cum non eſt artificiale, neq; bonũ, quod fit, ſi per ipſum conteratur, quia aliquãdo ſua virtus tota corrumpitur in iſta aduſtione, licet p ipſam præparetur ad cõtritionem. Iſtud n. ſericũ aliquando datur ad cordis confortationem, & tunc non debet comburi, quia tunc virtus medicinæ, quam quærimus, amittitur ſcilicet cordis confortatio, & tunc quando debet poni in pliri electario, melius eſt, vt ſcindatur in minutiſſimas partes cũ cultello, & poſtea ſm quod poſſibile eſt conteratur. Aliquando. n. ponitur ſericũ in medicinis ad conſumptionem materię, & ſic ponitur in diaſena, & tunc debet comburi, & tunc bene habet virtutem conſumendi. Similiter eſt de aloe, quia aliquando datur ſimul ad laxandum, & ad ſtomachum confortandum, tunc debet cõburi, quia per iſtam combuſtionem conſumitur ſua gummoſitas, per quã laxabat. Et propter hoc magis apparet alia virtus, & alia operatio, quæ eſt confortare, & tunc melius confortat.

Quinta cauſa eſt vt malitia medicinæ remoueatur, & ſic ſcorpio aduritur, vt per iſtam aduſtionem venenoſitas auferatur, per quam malitiam poterit inducere in corpus humanum, vt in lapide, quia per puluerem ex eo factum poſſumus mirabiliter lapidem frangere, ad quod mirabiliter valet.

Sexta cauſa eſt, vt humiditas ſuperflua cõſumatur, & ſic myrobalani, & oẽs gummi, quæ dantur cõtra fluxum ventris, aduruntur, vt remoueatur gummoſitas illa, per quã laxabãt, & ſic in myrobalanis remanet natura cõſtrictiua, & in alijs remanet natura viſcoſa cõglutinatiua humiditate ſuperflua, lubrificatiua, conſumpta, vt gummi arabicum, & tragacanthum, & ſic datur in dyſenteria.

ABLVTIO.

De quarta per ablutionem. Quarta pręparatio medicinę eſt ablutio; per ablutionẽ enim pręparantur medicinæ. Iſta autem ablutio fit quatuor de cauſis. Vna enim eſt vt acuitas, quæ cõtinetur in medicina, auferatur, & ſic abluitur calx, & extinguitur aqua frigida, ne ſua acuitate corrodat membrum, & ſimiliter de omnibus medicinis, cum timemus acuitatem.

Secũda de cauſa debet ablui medicina, vt ab ea ſordes mũdificetur, & ſic abluitur oleum, vt mundificetur; ideo vt per illam ablutionem albificetur, & clarificetur.

Tertia cauſa eſt, vt melius poſſit cõteri, quia medicina eſt ita dura, quod non põt bene cõteri, niſi partes ſuæ remolliantur, & ſic acacia abluitur, vt melius poſſit conteri; prius tamen aduritur quam abluitur, vt per aduſtionem, & per ignem adurentem incidatur, & pori aperiantur. Vnde per omnes eius partes primo in ablutione aqua poſſit melius intrare. ſ. ſubintrare, & omnes partes eius remollire, deinde ad vltimum conteri. primo ergo aduritur, ſecundo lauatur, tertio conteritur.

Quarta de cauſa abluitur medicina, vt eius malitia auferatur, & ſic lapis lazuli abluitur; habet. n. duplicem virtutem, ſcilicet expreſſiuam, & nauſeatiuam, vt ergo nauſeatiua auferatur, debet ablui, vt cõpreſſiua ſolum remaneat. Sed quia multiformis eſt ablutio in iſtis reb. diuerſis; ideo videamus de iſtis diuerſis ablutionibus, quia in hoc multoties ſolent chirurgici medicos irridere.

De ablutione ceræ. Cera enim primo ſic abluitur. debet primo liquefieri ad ignem, deinde in aqua pura clara ſine ſapore aliquo debet poni, & in ipſa aqua debet manibus malaxari, & aqua à cera cum manibus exprimi. Deinde ad ignem debet liquefieri, & demum in aqua munda, &c. vt prius, & ſic iterum, & iterum faciendum eſt, quouſque aqua iſta ſine ſapore aliquo exierit, quia tunc ſignum eſt, quod tota acuitas ceræ eſt ablata, qua indigemus aliquoties cum volumus vnguentum ad infrigidandũ; vnde ablutionem illam facimus, vt acuitas ceræ auferatur.

De ablutione olei. Oleum debet ſic ablui, pone oleum in vaſe mũdo ſtricti orificij, & demũ ſuper oleum infunde aquam mundam ardentem; & tamen non debet malaxari cum manibus iſtud oleum, ſicut faciebas de cera, ne propter ſui viſcoſitatem adhęreat manibus. Et aliqui lapides abluũtur, non ſicut oleum, & cera.

Lapis lazuli ſic abluitur, aut alius lapis hmõi. primo dẽt conteri, & poſtea poni debet in loco, vel in vaſe puriſſimo. Et poſtea aqua clara fortis ſuper eum infundi, & dẽt diu aqua cõmoueri, & poſtea debet dimitti quouſque reſideat in fundo aquę, & deinde remoueat iſta aqua, & poſtea iterũ ponatur, & fiat vt prius, & iterum, & iterum quouſq; aqua exeat clara abſq; ſapore mutata, & ablutio iſtius lapidis ſic fit, vt p hoc virtus nauſeatiua auferatur.

CONGELATIO.

De quinta præparatione.

Quinta præparatio medicinæ eſt congelatio; congelatur enim medicina, eam ponendo in loco frigido, vt caliditas remoueatur, & frigiditas introducatur. vnde ſic medicinæ infrigidantes congelantur.

COMMISTIO.

De ſexta præparatione.

Sexta præparatio medicinę eſt commiſtio: com miſcemus enim aliquando medicinas ad inuicem, vt earum virtus fortificetur, ſicut ſcāmo. admiſta medicinis aloeticis ipſas cōfortat in actione, & ſic zing. fortificat turbith; de ſe enim turbith phlegma attrahit ſubtile, ſed ſi cum eo zing. admiſceatur, fortificando facit eum trahere phlegma craſſum.

ADMISTIO MEDICINARVM.

Secundo modo admiſcemus medicinam medicinę, vt ipſam faciat tranſire cito ad locū debitum, & ſic crocus admiſcetur auro, & argento, & ſic alijs medicinis cardiacis, quia illæ ſua ponderoſitate ad inteſtina cito deſcenderent, nec ad venas poſſent penetrare, ſed crocus facit ipſas ad cor penetrare.

Tertio modo admiſcetur medicina medicinæ, ne cito tranſeat ad venas, vt quando volumus hepar deoppilare per diuretica, & illa habent naturam cito penetrandi ad venas; ideo debemus cū eis aliqua admiſcere, quæ ea impediant, ne cito ad venas tranſeant, immo remaneant in vijs hepatis. ſicut raphanus habet proprietatem humores attrahendi ad ſtomachum, & diuretica habent naturam penetrandi ad venas. Ex iſto autem motu contrario fit agitatio quædam, quæ eſt cauſa quietis in via medicinæ, & hoc eſt in hepate.

Quarto modo admiſcetur medicina medicinæ, non vt medicina fortificetur per aliam medicinam, vel conſortetur, ſed potius vt vna per aliam debilitetur, & corrumpatur, vt ſi admiſceamus viol. vel myrobalanos in æquali virtute, quia vna laxat, & alia comprimit, vna alijs contrariatur, & diminuitur operatio vnius per alteram, & ideo cum admiſcentur vio. cum myrobalanis, debent parum commiſceri, & hoc vt operatio violarum prius fiat, quàm myrob. operentur.

Quinto modo admiſcentur medicinæ inter ſe, vt vna aliam impediat, & ſic admiſcemus cū ſcamo. zing. quo confortat ſtomachū, eo, ꝙ ſcamn. eſt inimica ſtomacho, et bdellium, aut maſtix, quia ſcamonea habet inteſtina excoriare, vt ſua viſcoſitate hoc impediant in ſcamonea. Item non ſolum ex ignorantia complexionis medicinarum, & ignorantia præparationis impeditur iudiciū medici, ſed poteſt impediri ex herbarum vicinitate aliarum. vnde medicinæ creſcentes iuxta herbas venenoſas, ſunt malæ, & virtus earum eſt corruptiua, & ſic videmus qđ virtus muſchi, & ambræ cum oritur iuxta camphoram, & pſyllium corrumpitur, & diminuitur.

Dictum eſt prius, ꝙ quędam ſunt electaria valentia ad membra ſpiritualia, quædā ad membra naturalia, &c. & cum prius dictum ſit de trib. electarijs valentib. ad membra ſpiritualia, diamargariton, & diamoron, & diacameron. Nunc dicamus de alijs valentibus ad membra naturalia, & de his quatuor quæ ſpectant ad lectionem iſtam, quorum primum eſt dianthos, ſecundum eſt pliris, tertium, eſt diacaſtoreum, quartum eſt diairis.

Electaria ad membra naturalia.

De dianthos.

Dianthos fit de anthos, & eſt baſis in hoc electario, ſicut patet inſpiciendo ad eius laudes, quæ proprie huic competunt, & eſt ibi pluſquam de alijs.

Anthos eſt marinus ros, in littera habetur floris roriſmarini. Item de dendrolibani, aut leptolibani, & cum dicitur dendrolibani, vel leptolibani intelligitur, ꝙ fit de folijs roriſmarini, & cum dicitur de floribus anthos, hoc eſt de floribus roriſmarini, & leptolibani, vel dendrolibani folium eius, & iſtud eſt calidæ, & ſiccæ cōplexionis, non tamen multum. vnde non multum calefacit, nec

E multum infrigidat tor, tamen proprie confortat, ſpiritus reparando, ſtomachum confortando, & cerebrum, vnde ſunt multa ibi valentia ad ſtomachum, vt ro. zing & ſimiliter valet cerebro ſua aromaticitate, ſpiritus reparando, & confortando, & ad cor proprie eſt medicina cardiaca. anthos ex ſua proprietate cor confortat, & valet contra cardiacam paſſionem ex frigida cauſa, & valet triſtibus, & macilentis. ſcilicet ex ſolicitudine, & triſtitia, quia lætificat. debet caueri in feb. ca. & in humoribus extenuatis, niſi ſit ex ſolicitudine, & conualeſcentibus, quia in eis eſt paucitas ſpirituum.

Dianthos autem reparat ſpiritus deperditos; & cor debile cōfortat; ſunt enim qui valde timent propter cordis ſui debilitatem, & ſpiritus paucitatem, & propter hoc triſtes ſunt, & curioſi a cura dicti non a curioſitate, & macilenti. Quidam enim dicunt quod debet dari in febribus in mane cum aqua frigida, &c. Sed ſi ego darem in febribus, non darem niſi in febribus de materia frigi- F da, & in die interpolationis; melius, & ſecurius tamē eſt, vt caueatur in feb. ſed conuenit illis, qui habent cor debile, temperatum tamen ſatis in caliditate, & frigiditate, tamen debile ſpirituum paucitate.

Pliris eſt aliud electarium valens ad ſpiritualia. Pliris duplex eſt, cum muſcho, & ſine muſcho. Arcoticon, id eſt completa confectio, ſiue perfecta medicina, valet triſtibus, confert melancholicis, confortat ſtomachū debilem, & cor; & valet contra ſyncopim, memoriā reparat, ſenſum acuit; & epilepticis valet, analepticis, & catalepticis; & omnem debilitatem ſtomachi confortat ex cauſa frigida; eſt. n. calidius, & ſiccius quam dianthos. Sunt enim quædam quæ valent proprie ad confortationē ſtomachi, vt cinnamomum, & garyophyllum. Sunt ēt quædam valentia ad cor, vt corallus, & ſpodium; quædam autem ad cerebrum, vt ſchęnanthus, & cyperus. Eſt igitur pliris medicina cardiaca, & cor cōfortat. vt dianthos; ſed differenter, & propter cauſas diuerſas duæ debent dari ad cōfortationem cordis. Pliris enim debet dari ad con- G fortationem cordis propter frigiditatē, & timorem, ſed dianthos quando eſt temperatum in caliditate, & frigiditate eſt tamen debile ex ſpirituum debilitate, vel paucitate, quia anthos ex ſua proprietate habet ſpiritus reparare. Notandum ſecundum artem quam dat Gal. quod ſi aliqua medicina valet ad membra plura, debemus dare illam medicinam cum aliquo ducente ad membrum illud, quod volumus confortare. Vnde diuretica habent deoppillare hepar, & ſplenem, pectus, & pulmonem. ſi autem volumus dare diureticam, vt aniſum, & tamen ad deoppilationem hepatis, poſſumus dare ſicut ſunt, quæ ad hepar conueniunt cum ſua virtute. Sed cum volumus deoppilare ſplenem, debemus dare cum aceto, cum acetum faciat tranſire ad ſplenem. Si autem ad pulmonem, debemus admiſcere cum liquiritia, & vuis paſſis, & ſimilibus. Similiter cum pliris valeat ad ſtomachum, cor, & cerebrum confortandum, cum volumus dare pliris ad ſtomachum confortandum, debemus da- H re cum decoctionibus alicuius valentis ad ſtomachi confortationem, & habentis reſpectum ad illud membrum proprie, vel cum decoctione zing. vel galangæ. ſi ad cor cum decoctione bugloſſæ, aut nucis muſchatæ. Si ad cerebrum, cum decoctione betonicæ, aut primulæ veris, aut ſimilium, quæ habent aſpectum ad cerebrum, & hęc eſt ars valde bona. aliqui tamen ſunt valde delicati, qui electaria nolunt accipere ſicut ſunt, nec cum decoctione, & poſſumus habere talem cautelam, quia poſſumus dare tale electarium, & poſtea vinum ad bibendum cum aliquibus habentibus aſpectum ad membrū, quod volumus confortare, & ſic intellige de alijs.

Diacaſtoreum dicitur à caſtoreo, quod eſt ibi baſis, & eſt caſtoreum teſticulus cuiuſdā animalis, quod dicitur caſtor. & eſt animal valde calidum, & ſiccum; & eſt valde mirabile habens duos pedes ad modū galli, anteriores vngues valde acutos habētes, quia natura dat mēbrum, & mēbri operationem. Similiter datur ei à natura, ꝙ eſt animal valde aquaticum, & in aqua habitās, propter ſui

vehemen-

vehementem caliditatẽ, & ideo vt poſſit ripis fluuiorum adhærere, quando vult nutrimentum ſuum accipere, dantur eis tales vngues. habet pedes poſteriores ad modũ anſeris, vt cum illis in aqua poſſit natare: vt ſicut pedib. anterioribus ripis adhæret, ſic poſterioribus poſſet natare. habet inſuper dentes valde acutos ad modum gatti. Multum ſunt ſimiles gatto, quia comedit arbores, radices, & cortices; & ideo vt poſſint accipere cum ſuis dentibus illos cortices, habent à natura tales dentes, & incidit tales arbores, & eſt mos taliũ animalium, ꝙ quando vnus caſtor venit in aliqua terra, vbi ſunt plures caſtores, tunc ducunt ipſum in locum vbi eſt copia nutrimenti. vnde faciunt ipſum ſclauum, & ſeruum; & tunc bene decorant ipſum cum corticibus ſupra dorſum, & depilant eum, vt per hoc poſſit cognoſci ab alijs ſclauis. Dicitur autem à quibuſdam, ꝙ abſcindit ſibi teſticulos, cum debet capi à venatoribus, & ꝙ cognoſcit per inſtinctum naturalem, quòd volunt ipſum habere propter teſticulos: & ſic habentur, & teſticulis habitis ipſum dimittunt venatores abire. Sed hoc eſt falſum, pellis enim eius plus valet quã eius teſticuli. Item non eſt tanta ſapientia in bruto, ꝙ ſciret hoc facere; iſti teſticuli ſunt calidi in tertio gradu, vel in principio quarti, ſicci in ſecundo gradu; & ſunt meliores, in quibus eſt ſperma, & intus bene digeſtum.

Item illud electarium in quibuſdam libris non eſt inuentum, & habet magnam receptam. valet principaliter contra paralyſim propter euacuationem materiæ, quia reſiduum materiæ conſumit, & neruos confortat; vnde eſt optimũ neruis, & iſtud eſt empiricũ; & contra capitis ægritudinem, cum materia eſt euacuanda, & contra ſpaſmum ex repletione de frigida cauſa. Diacaſtoreo aliquando vtimur intus, & aliquando extra; intus, vt ſub lingua tenendo, ſi poſſit pati, quod eſt difficile diu ſupra linguam tenere, vel ſub lingua receptum, & ſub lingua conſumit humiditatem ſuperfluam in lingua; vel in radice linguæ, intra corpus recipitur propter prædictas cauſas. Item ſimiliter extra vtimur eo, vnde eſt vnguentum mirabiliter valens ad paralyſim, materia prius euacuata vngatur locus, in quo eſt paralyſis de oleo caſtoreo, & oleo laterino, & oleo laurino forti, vel coſtino, vel oleo petroleo, vnde de teſticulis caſtorei fit oleum: ſed tamen caue, ne ex hoc inflammetur corpus, quia timendum eſt de hoc; eſt enim de iſtis oleis, vnum ex quo fit ignis græcus, ſed oleum caſtoreum commiſtum cum nardino oleo forte valent.

De diairis quid ſit.

Diairis dicitur ab iri. eſt.n. radix, quæ habet vim aperiendi, & calefaciendi, & cõſumendi. vnde illa radix matrici ſuppoſita, & ſuffumigata facit aborſum, aborſu.n. fœtus aliquando indigemus, cum ſit fœtus debilis, non potens exire, & tunc melius eſt, quod fœtus occidatur, quam mulier, & fœtus ſimul. menſtrua prouocat mirabiliter, vnde ſuffumigata mortuum fœtum educit, & ſecundinã, & menſtrua; fortiter aperiendo matricem. valet proprie pectori, cum in eo ſit materia craſſa, quia ipſam incidit, & diuidit, & calefacit, et tuſſim curat, ex materia tali creatam, vnde non debemus dare ſemper diatragacanthum, & diapenidion in tuſſi, quia illa lenificatiua nõ ſufficiũt, immo nocent, & magis faciũt materiam inuiſcare, cum materia ſit frigida, & craſſa; ſed debemus cum eis commiſcere diairim, aut diahyſſopum ad illam materiam incidendam, & alia, quæ remolliunt eam, vnde in iuuenib. calidæ, & ſiccæ complexionis conuenit diatragacanthũ, ſed in ſenibus, qui ſunt frigidæ complexionis, & habent naturam multum phlegmaticam, bonum eſt commiſceri diairis operatio, aut diairis, aut diatragacanthum miſceri cum diapenidion, quod eſt aliquantulum calidum, & aliquantulum diairis, aut diahyſſopi, quando eſt materia craſſa in pectore multa, tunc debet primo remolliri, & poſtea conſumi; ideo in diairi ponuntur quædam remollitiua, vt penidion, &c. & quædam inciſiua, conſumptiua, quia eſt valens ad materiam frigidam in pectore contentam. Iris eſt baſis in hoc electario quod eſt diairis, quod patet per laudes eius, &c.

Habito de digeſtione, & de modo digeſtionis; & de A materia digeſtibili. Nunc videamus de digeſtiuis, per quæ fit digeſtio.

De digeſtiuis.

An ſyrupus acetoſus valeat in digeſtione materiæ cholericæ.

ET circa hoc primo quærimus, vtrum ſyrupus acetoſus valeat in digeſtione puræ materiæ cholericæ, & videtur ꝙ non, quia nihil ſubtilians conuenit in digeſtione materiæ ſua ſubtilitate, & mobilitate peccãtis: ſed cholera peccat ſua ſubtilitate, pp quod eſt mobilis de loco ad locum, & ſyrupus acetoſus plus eam ſubtiliat, eam diuidendo, ergo ſyrupus acetoſus adhuc nõ valet in digeſtione purę cholerę. Item Gal. 3. aph. dixit, ꝙ ſola ſiccitas ſufficit ad generationem choleræ, igitur cum acetũ habeat ſiccitatem, ipſum generabit choleram; ſed quod generat choleram, non digerit eam, reprimendo ſuas qualitates; neq; curat morbos cauſatos ex cholera. Item nullum calefaciens oportet ad digeſtionẽ choleræ dare, ſed acetum B calefacit, quia locũ, quem attingit rubicundat, & corrodit ſecundum Gal. in de ſimplici medicina, ergo &c.

Sed contrarium dicit Aui. in quinto, ꝙ ſyrupus acetoſus vincit puram cholerã. Idem volunt omnes auctores medicinę, & eo vtuntur oẽs medici ad eam digerendam.

Conſequenter quęritur, quis ſyrupus melius valeat ad hoc, an acetoſus; vel violatus. videtur, ꝙ acetoſus, quia quod eſt frigidum magis conuenit in digeſtione materię cholericæ, ſed ſyrupus acetoſus eſt frigidior violato, ergo, &c. Sed contra. cura fit per contrarium, ergo melius fit cura per magis contrarium choleræ, quam acetoſus, quoniam in duabus qualitatibus, cum viol. ſit frigidus, & humidus, & acetoſus vna tantum in qualitate contrariatur, quia eſt frigidus, & ſiccus, ergo &c.

Solutio, ad primam quęſtionem dicẽdum, ꝙ ſyrupus acetoſus cõuenit in digeſtione materiæ cholericæ in quinque caſibus. Primo quando materia cholerica peccat in ſua caliditate, & non ſua ſiccitate, tunc magis conuenit acetoſus quam violatus. Poteſt.n. eſſe cholera temperata C in ſubſtãtia, nec nimis ſicca, nec dura, calidior tamen debito, & tunc ille ſyrupus eſt optimus, quia bene infrigidat. Vnde Gal. in de ſimplici medicina dixit. Ipſe non eſt infrigidans ſicut acetum. Secundo conuenit ſyrupus acetoſus in digeſtione choleræ, quando cholera eſt in loco remoto, tunc.n. ſyrupus acetoſus magis conuenit quã violatus, quia acetoſus magis poteſt penetrare, quã violatus, & ita aqua cum aceto in æſtate cito ſedat ſitim à caliditate membrorum, non ſtomachi introductam. Illud bene ſciunt Lombardi, qui hoc bibunt, quia humiditate aquæ membra ita rorantur, & ſic ſitis mitigatur, & frigiditate aquæ, & aceti infrigidatur. hoc etiam bene conuenit in pinguibus hominibus, & non multum extenuatis, & ſiccis, cum acetũ deſiccet; propter hoc certe plus valet acetoſus, quam violatus. Tertio conuenit ſyrupus acetoſus pluſquam violatus ad digerendum materiam cholericam hominib. pinguibus de dicta cauſa. Quarto quãdo eſt oppilatio cum putrefactione choleræ, plus cõpetit D ad digerendum choleram acetoſus, quam violatus, quia violatus non tranſiret, nec penetraret, ſicut acetoſus.

Quinto ſi materia putrefacta in corpore ſit multa, tũc non conuenit violatus, ſed acetoſus, quia violatus nõ eſt citæ penetrationis, & eſt debilis actionis, ideo non conuenit, & oppilat ſua frigiditate, & humiditate, fumos retinet, & poros claudit, & ſtringit. Sed acetoſus valet contra choleram, quia ipſam infrigidat, & quia ipſam euacuat, & quia ſcindit, & aperit poros ſua ſubtilitate, & fumos facit effumare, ideo putrefactionem minuit.

Ad primum dicendum, quod tunc impedit, cum cholera eſt multum ſubtilis. Vel dicendum ſine præiudicio melioris ſententiæ, quod cholera non eſt ſubtilis in ſubſtantia, ſed craſſa, licet ſubtilis, & acuta in actione; eſt enim craſſa in ſubſtantia, cum ſit humidior, & hoc habetur à Galen. in ſecundo prognoſticorum, vbi dicit, quòd cholera per ſe eſt craſſa, congelata: ſed humiditate phlegmatica liqueſit, & ſubtiliatur, & phlegma eſt per ſe congelatum, ſed calidi-

tate choleræ ſubtiliatur:cum enim commiſcetur, ergo in ſua ſubſtantia ſubtiliat ſyrupus acetoſus eam incidendo, & eam incraſſat infrigidatione: infrigidãdo enim immobilitat eam,& tollit eius acumen. Ad ſecũdam rationem poteſt multipliciter reſponderi, vno modo ſcilicet, ꝙ per hoc quòd eſt ſiccitas.dico quòd Gal.loquitur de ſiccitate temporis diuturna;cum enim tempus ſit ſiccum multũ, & perſeuerat diu in ſua ſiccitate,tunc multiplicatur cholera æſtate plus debito in corpore humano.

Secundo modo poteſt reſponderi per ly ſola, quòd nõ eſt ſola ſiccitas in aceto,immo cum frigiditate, quę generationem choleræ impedit. Tertio modo dicendum eſt, quod licet acetum impediret digeſtionem choleræ veræ, tamen non impedit digeſtionem cum eſt admiſtum cum ſuo repreſſiuo cum zuccharo. In ſyrupo enim eſt zuccharum calidum, & humidum temperate, & ideo non impedit hoc iuuamentum, quod facit acetum in ipſam choleram infrigidando, quia non minuit frigiditatem; ſed remouet nocumentum,quod faciebat acetum ſiccitate, quia humidum eſt, & poteſt plus humectare zuccharum, quam acetum deſiccare. Ad aliud dicendum, ꝙ non facit ruborem,ſiue corroſionem eo quòd calidum, ſed quia ſubtile, & acutum, quia.n. ſubtile ſubintrat, & penetrat,& penetrando diuidit,eo quòd acutum corrodit,& mordicat: propter hoc enim dolorem inducit, & ſanguinem ad locum trahit, qui rubefacit; non ergo facit hoc, quia calidum, ſed quia ſubtile, & acutum. Ad ſecundam quæſtionem, quando tu quæris quis ſyrupus ſit melior ad digerendum choleram, aut acetoſus, aut violatus. Dicitur,quòd in quinque caſibus prædictis violatus eſt melior; ſcilicet cum cholera multum peccat ſua ſiccitate,et etiam cum cholera eſt in loco propinquo. & etiam cum cholera eſt in hominibus macris, & multum extenuatis, & cum cholera non eſt in corpore oppilato, & cum materia putrefacta non eſt multa, & maxime conuenit ſyrupus violatus, cum venter eſt conſtipatus: violæ enim laxant ventrem. Si tamen eſſet materia putrefacta in loco propinquo, & tempus eſt pluuiale calidum, tunc darem libentius acetoſum, quàm violatũ, quia viola ſua paſſibilitate eſt multum putrefactibilis, & tunc impediet fumorum euaporationem. quare timendum eſt valde in iſto tempore pluuioſo, & putrefactibili impedientem fumorum euaporationem.

Nota.

De diacalamentho. Diacalamenthum à calamentho dictum,pręcipue valet ad omne vitium pectoris ex frigiditate, his maxime, qui ſunt in ſenili ætate. valet etiam tuſſientibus, ſi ſit ex frigida cauſa, & quartanarijs ſi vtantur, eo accepto poſt prandium, & cœnam, & in ſero cum vino.

De diatragacantho. Diatragacanthum frigidum à tragàcantho vicitur. Valet ad omne vitium pectoris, & pulmonis,quod ex calore, & ſiccitate ſit maxime phthiſicis, hecticis, pleuriticis,&ad omnem tuſſim, quæ ſit ex caliditate,& ſiccitate, & ad omnem linguæ, & gutturis aſperitatem.cum vero ſumitur, tamdiu in ore teneatur, vt parumper in ore diſſoluatur.

De diapenidion. Diapenidion dicitur à penidijs, quæ ibi intrant plus quàm de alijs, valet ad omne vitium pulmonis, & tuſſim, & raucedinẽ factam ex ſiccitate, phthiſicis detur in mane, & ſero cum ptiſana calida. non habentibus calorem cum vino calido.

De diapraſo. Diapraſium dicitur à praſio viridi, quod ibi intrat pluſquam de alijs, valet ad frigiditatem pectoris, maxime ad catarrhum, & cerebri frigiditatem, & oculorum caliginem, & ad palatum, & arterias, & ad omnem ſpeciem catarrhi, qui ſit ex frigiditate, mire prodeſt. datur in ſero cum vino calido, in quo coctum ſit vinum, & tragacanthum.

Viſa eſt præparatio medicinæ digerentis ſimplicis, & compoſitæ. Nunc autem videamus modum digeſtionis. Circa quod tria ſunt conſideranda. Primum eſt complexio, & diſpoſitio, ægri, ſiue membri cui ineſt ægritudo,& materia ægritudinis. Secundum eſt complexio ipſius ægritudinis. Tertium diſpoſitio patientis, conſiderando ætatem, & regionem.

E

De modo digeſtionis.

Circa primum quatuor ſunt conſideranda. Primum eſt complexio naturalis membri. Secundum curatio membri. Tertium eſt ſitus membri. Quartum eſt virtus ipſius. Medicus enim debet cognoſcere cõplexionem membri naturalem,cuius cauſa eſt duplex, Primo eſt,vt ſciatur quantum eleuatur membrum in complexione. iſtud non poteſt ſciri,niſi ſciatur complexio radicalis. Secunda cauſa eſt,vt ſciatur terminus alterationis, ſiue temporis, qui etiam conuenit ad debitam complexionem. Has duas concluſiones poſuit Gal. in techni.

De complexione membri dantur quatuor regulæ.

Prima eſt, ꝙ immoderata complexio per immoderatam in gradu æquali debet reduci.

Secunda regula eſt, ꝙ ſi membrum eleuetur in complexione ſibi ſimili, indiget debili medicina. Sed faciens habere in diſſimili eſt forte; forti enim reſiſtenti debetur

F forte agens, & debili ſufficit debile.

Tertia regula eſt, ꝙ complexio eſt infuſa aliquando ipſi membro ſine materia, aliquando cum materia. ſi ſine materia, tunc indiget ſola alteratione; & de hoc dicitur, quod cura ſit per contrarium. ſi cum materia, tunc indiget euacuatione.

Quarta regula eſt, ꝙ tẽpus infrigidandi, & calefaciẽdi eſt vnum, & æquale;ſed humor non eſt vnus,& æqualis.

Et ſi arguas cõtra,quia calor eſt fortius agens,quã frigiditas, ergo fortius aget, ergo non erit tempus vnũ, aut æquale calefaciendi,aut infrigidãdi. Ad hoc dico,qđ quodlibet membrum eſt abſolute calidum, ideo faciliter calefit.& ideo debet calefieri debili calefactione, quia ſua caliditas iuuat in ſui calefactione, cũ non reſiſtit caliditati calefacienti,ſed membrum indiget forti infrigidãre. Sed infrigidatio membri timenda eſt,cuius tres ſunt cauſæ.

Prima eſt oppilatio exiſtens in membro calido, quæ per frigiditatem augmentaretur, & per conſequens calor; quando enim membrum eſt calefactũ, ipſum debet

G infrigidari cum medicinis frigidis ſubtilibus, cuiuſmodi ſunt oxyſaccara, & acetum, & debent cum eis commiſceri medicinæ calidæ parum calefacientes, & oppilantes,quæ faciunt fumos effumare, & ita infrigidatur. Secunda cauſa eſt caloris membri acuitas; cum calor enim eſt multum acutus,oportet quòd cum multis frigidis alteretur, & extinguatur; frigiditas.n. fortiorem ægritudinem inducit, quàm eſſet illa, quam inducebat caliditas. Tertia cauſa eſt membri nobilis vicinitas; vnde timendum eſt infrigidare meſaraicas,ne lædatur hepar; ſed nõ eſt timendum calefacere, cum calor ſit amicus naturæ. Sed tempus humectandi,& deſiccandi eſt inæquale;citius enim ſit deſiccatio quàm humectatio, quia citius deſiccatur humidum, quàm humectetur ſiccum, quia ad ipſum humidum tria ſunt contraria inducenda, quorum vnum eſt calidum conſumens humidum, & inducens ſiccum, ſecundum eſt frigidum congelans; & ita ipſum deſiccans:& tertium ſiccum conſumens,& imbibens,&

H ita humidum per tria agẽtia in ipſum deſiccatur,& tempus exiccandi eſt breue, cum non habeat ſiccum, niſi vnum contrarium in actione ipſum conſumens, ſ. humidum, & vnũ agens tardius effectum inducit quam contraria agentia, & ideo citius eſt deſiccatio conſumendo humidum, quam humectatio corrumpendo ſiccum.

Item cum humidum ſit habitus, ſiccitas autẽ eſt priuatio; & cum facilius ſit deuenire ab habitu in priuationem,quàm e conuerſo, ideo facilius ſit deſiccatio conſumendo,quã humectatio corrũpendo ſiccũ,& citius. Sed tamẽ timor humectandi,& deſiccandi ęqualis eſt,cũ neutrum timendũ ſit,pp hoc,quia debiliter agit. Secundum quod debet conſiderare medicus circa naturam, & diſpoſitionem membri, in quo eſt ægritudo, eſt compoſitio membri; ſicut eſt raritas, & denſitas membri,amplitudo, & ſtrictura venarum. De amplitudine vaſorum ſciendum eſt, quòd illud quod habet vias amplas, eſt facile, & cito alterabile, cuius, cauſa eſt: quia cum viæ ſiot amplæ medicina alterans penetrat cito; & cum viæ ſunt

ſtrictæ,

ſtrictæ, medicina alterans tarde penetrat, & penetrando alterat, & alterando penetrat, & ideo hepar, quia tatum eſt cito alteratur, & renex tarde, quia ſunt valde denſi.

Item medicina alterans membrum non debet carere aliqua re confortante membrum. vnde ſi debeat hepar ca lefieri, debent apponi pontica confortantia.

Tertium quod debet medicus conſiderare circa naturam, & diſpoſitionem membri, in quo eſt ægritudo, & materia ægritudinis, eſt ſitus membri propter colligantiam membri ad membra; ſicut ſtomachus, & cerebrum ſe habent, & ideo quando curatur ſtomachus per medicinam, cauendum eſt, ne illa medicina ſit debilitans cerebrum, & etiam quando curamus cerebrum, cauendum eſt, ne illa medicina ſit debilitãs ſtomachum. Quia ergo ex ſitu membri cognoſcitur colligantia, debet ſitus membri à medico cognoſci. Item ex ſitu membri cognoſcitur operatio membri, quæ debet conſiderari in operatione medicinæ. Item ex ſitu membri ſcitur vtrum egeat forti medicina, vel debili. vnde ſi membrum ſit in partibus remotis, eget forti medicina: & ſi in propinquis, debili indiget, & loquor de debili, & forti in quantitate, & qualitate ſecundum Gal in xiij. megatechni. Item ex ſitu mẽbri ſcimus vtrum debeamus aliquid apponere cum principali medicina, & quid. Nam ſi membrum ſit ſituatum in partibus remotis, debet aliquid poni cum medicina, quod facit ipſum penetrare ad membrum remotum. Si in partibus propinquis ſituatur membrum, medicina nõ indiget, quòd aliquid apponatur ei quod ipſam facit penetrare. Et ſi membrum ſit ſituatum inferius, tunc cum medicina debet tranſire ad membrum, debent poni diuretica. Item per ſitum mẽbri ſcimus, ſuper qua parte exteriori debemus ponere emplaſtra.

Quartum quod medicus debet cognoſcere, & conſiderare circa naturam membri, & diſpoſitionem, in quo eſt ægritudo, & materia ægritudinis eſt virtus membri. ſicut membri principalitas, & membri communitas, ſiue communis operatio, & ſenſus, vnde dico q debet cognoſci membri principalitas. vnde membrum principale, ſiue nobile, quod idem eſt, non indiget forti medicina, neque cum ea debet curari. Membrum autẽ principale eſt Cor. ſecundo Cerebrum. tertio Hepar. vltimo Teſticuli. Similiter debet cognoſcere membri communitatem, id eſt communem operationẽ, vt ipſam in ſitu conſeruet, ſicut cum ſtomachus curatur, & alteratur, debet conſeruari ſua operatio, quæ eſt communis omnibus membris. Similiter ſenſus membri debet cognoſci à medico, quia cum membrũ eſt fortis ſenſus, nõ debet dari ei medicina fortis; quia ſtatim ab ea læderetur; ſi tamen eſt debilis ſenſus poteſt ei dari fortis medicina, & mordicatiua. De natura ægritudinis quantum ad ætatem, & regionem in ſequentibus apparebit.

Superius dictum eſt de quibuſdam electuarijs conferentibus pectori.

Pectori conferentia.

ADhuc videamus de quibuſdam pectori conferentibus, & de iſtis quatuor quantum ad præſentem lectionem. Primum eſt diacalamenthum. Secundum eſt diatragacanthum. Tertium eſt diapraſium. Quartum diapenidion.

De diacalamentho. In diacalamentho, calamenthum, eſt baſis, & habet plures ſpecies. quarum vna eſt calamenthum montanũ; & eſt fortius alijs, & calidius, & ſiccius, & eſt omne calamenthum calidum, & ſiccum; & eſt valde amicum pectori: alterat enim pectus ſua caliditate, & acuitate, confortat ſpiritum ſua proprietate, forte, & aromaticitate ſtomacho debili valet, & maxime cõfortat, & abſtergit materiam cholericam, & multum valet contra tertianam, & cõtra paralyſim. vrinam prouocat, & hepar calefacit. Item cum eſt conturbatio in ſtomacho, & timemus nauſeam, calamenthum emplaſtratum ſuper ſtomachũ nauſeam prohibet. Item laxat ventrem. Item valet contra melancholiam calefaciendo, ſubtiliando, abſtergendo,

A euacuando. Item valet contra dyſenteriam, abſtergendo materiam cholericam, quæ inteſtina excoriat, & ita calamenthum valet contra dyſenteriam per accidens, i. abſtergendo materiam cholericam excoriantem inteſtina.

Electarium iſtud ſcilicet diacalamenthum valet contra paſſiones pectoris ex frigida cauſa, & contra tuſſim, & quartanam, cum melancholiam calefaciat, & etiam prouocat vrinam ex frigida cauſa detentã, & nunquam valet contra paſſiones ex cauſa calida.

De diatragacantho. Diatragacanthum eſt electarium, cuius baſis eſt tragacanthum. Diatragacanthum eſt frigidum, humidum, pectus leniens, propter quod diatragacãthum valet contra paſſiones ex cauſa calida, & ſicca generatas.

De diapenidion. Diapenidion eſt electarium, cuius penidiæ ſunt baſis, & fiunt de zuccharo, & ſunt temperatæ aliquantulum calidæ, & humidæ. propter hoc, q ſunt de zuccharo, bonæ ſunt pectori, ventri, & ſtomacho. Diapenidion eſt magis calidum quam diatragacanthum, & valet contra B cauſas frigidas, & ſiccas, & magis contra ſiccum, quam contra frigidum.

De diapraſio. Diapraſium eſt electarium, cuius praſium eſt baſis. Praſium idem eſt quod marrubium, calidum, & ſiccum in tertio gradu. valet pectori, & ſimiliter valet pulmoni, & contra oppilationem hepatis, & ſplenis; & aborſum facit, & prouocat menſtrua. Iſtud autem electarium debet fieri ex ſuc. praſij, non ex ſua ſubſtantia,

De ſyrupis quem humorem digerant.

VIſo quid digerat ſyrupus acetoſus. Nunc videamus quem humorem digerant alij ſyrupi. Et circa hoc primo quæritur, vtrum oxymel digerat phlegma, & videtur quod non, quia in oxymelle non eſt niſi acetum, & mel. ſed ratione aceti non digerit phlegma, cum ſit frigidum ſicut phlegma, & digeſtio fit per contrarium; nec ratione mellis, quia mel eſt phlegmaticum laxatiuum ſecundum Iſaac in diætis, ſed illud quod laxat, non digerit, C quia digeſtio debet præcedere laxationem, ergo &c.

Oppoſitum facit vſus medicorũ. Iuxta hoc quæritur vtrum oxymel digerat phlegma rheumatizãs, & peccat ſua humiditate, & fluxibilitate; ſed oxymel deſiccat ratione aceti, & etiam mellis, ergo &c. Contra auget rheuma, ergo non digerit ipſum, nec conuenit contra ipſum.

Nota. Conſequenter quæritur vtrum oxymel digerat melancholiam, & videtur quòd nõ, quia Hipp. in prognoſticis, & in 3. acutorum dicit, quòd acetum eſt inimicum melancholicis, ergo & melancholiæ, ergo, & oxymel ſic. ergo tunc oxymel non digerit melancholiam. Contrà ſubtile digerit craſſum, ipſum incidendo, ſed oxymel eſt ſubtile ratione aceti, & melancholia craſſa, ergo oxymel digerit melancholiam. Conſequenter quæritur vtrum oxyſacchara digerat materiam melancholicam, & videtur, quòd non, quia digeſtio fit per contrarium; ſed non ſunt contraria, ergo &c. Contra eſt inciſiua, ergo eſt humoris craſſi digeſtiua, & per conſequens humoris melancholici, ergo &c.

D Ad primam quæſtionem dicendum, q oxymel paucæ cõmiſtionis digerit phlegma, & appellatur oxymel paucæ commiſtionis; quod componitur ex hydromelle; & aceto pauco; hydromel enim habet proprietatem attenuandi, mundificandi, & euacuandi phlegma cum egeſtione, & vrina, & acetum, licet ſit frigidum, tamen eſt inciſiuum; ideo ipſum miſtum cum hydromelle in compoſitione oxymellis phlegma digerit. Sed cauere oportet in quatuor caſibus: primo in inteſtinorum excoriatione, & omnium aliorum membrorum excoriatione, quia cõmunia membra excoriata læduntur ex re acetoſa, ſicut eſt oxymel.

Nota. Secundo in inteſtinorũ debilitate, ne debilitet, & excoriet illa. Tertio in ventris conſtipatione, cum humoris abundantia ventoſitatem eleuat, & non poteſt extre. quare prius debet venter laxari cum clyſteri, vel cum aliquo alio. Vnde ſecundo acutorum oxymel excoriat, & ventoſitatem facit, quia ſecum humorem addu-

cit, forte abſtergendo. & aliquando, per hoc excoriationem facit adducendo choleram, & aliorum humorum copiam. Quarto debet caueri in rheumate, quia ratione aceti aperit poros, & vias inferius; propter quod rheuma corpus intrat, & per hoc parat aditum ad rheuma. E

Dico ergo, quòd phlegma poteſt per oxymel digeri, exceptis quatuor caſibus prædictis. Ad argumentum cõtra. dico quod licet acetum ſit frigidum, quia tamen ipſum eſt inciſiuum, ideo bene conuenit. & cum dicis, quòd oxymel laxat phlegmaticos, dico, quod phlegmaticus dicitur tribus modis. Vno modo dicitur ille, qui habet multum phlegma in ſtomacho, & inteſtinis. Secundo modo dicitur phlegmaticus, qui habet multum in venis, & alijs partibus. Tertio modo dicitur phlegmaticus ille, qui eſt phlegmaticus ex ſua complexione, & illud eſt de ſubſtantia membrorum. Dicendum ergo, quòd de primo phlegmatico verum eſt, quod multum laxat ſecundum Iſaac in diætis: ſed oxymel, & hydromel digerit phlegma contentum in venis, & alijs partibus. Et ſi dicas, quod nihil debet euacuare indigeſtum, cum igitur mel, & hydromel laxent, non debent digerere, imo prius debet materia digeri per aliquod aliud antequam oxymel exhibeatur. Dico quod nullum digeſtiuum poteſt eſſe forte euacuatiuum; poteſt tamen eſſe debile euacuatiuum, ita quòd tantum poſſet euacuare, quantum poteſt digerere, & hoc libenter facimus, & ſecundum artẽ in digeſtione phlegmatis. ponimus enim ibi ſemina diuretica ſcilicet apij, carui, ameos, quæ phlegma digerunt: etiam ponuntur ibi polypodium, & centaurea, quæ euacuant tantum quantum poteſt digerere aliud, ſic eſt hic; tantum enim poteſt digerere oxymel, quantum poteſt euacuare; eſt enim inciſiuum multum, calidum, mundificatiuum, abſterſiuũ, & euacuatiuum. Ad ſecundam quæſtionem dico, quod oxymel non digerit phlegma rheumatizans; licet enim deſiccet, quia tamen aperit poros, nõ competit, quia magis noceret, quam iuuaret. Ad tertiam quæſtionem dicendum, quòd oxyſacchara valet contra melancholiam, ipſam incidendo, & euacuando, et diuidendo. Ad obiectionem dico, quòd melancholicus duobus modis dicitur. Vno modo, qui eſt melancholicæ complexionis, frigidæ, ſcilicet ſiccæ; & tali non conuenit acetum, vt plane patet. Alio modo poteſt dici melancholicus ille, qui habet melancholiam abundantem in corpore; & tali competit, quia ſcindit humorem craſſum talem. Ad quartam, vtrũ oxyſacchara congruat contra melancholiam. dico quòd ſic, non tamen vniuerſaliter, propterea diſtinguimus, quod duplex eſt melancholia. vna naturalis, et contra hanc valet oxymel. alia innaturalis facta per adustionem phlegmatis, aut ſanguinis, aut melancholiæ naturalis, aut choleræ. ſed ſi ipſa ſit ex phlegmate aduſto, aut ex ſanguine aduſto, aut ex melancholia naturali aduſta, contra hanc adhuc valet oxymel. Si autem ipſa fiat ex cholera aduſta, tunc contra ipſum valet oxyſacchara. ipſam infrigidando, & humectando; melius tamen eſt, vt commiſceatur oxymel, & oxyſacchara in digeſtione talis melancholiæ, quæ fit ex cholera aduſta, vt per oxyſaccharam aduſtio impediatur ipſius choleræ, et per oxymel materia aduſta incidatur, & digeratur. F G H

Homo phlegmaticus triplex.

Homo melancholicus duplex.

Diacitron vno modo fit ſic. quidam ſcindunt illud pomum per rotulas, quia magnum eſt, & ponunt eas in aqua, & coquunt eas in iſta aqua, & zuccharum ex alia parte coquunt, & inſimul ponunt illas rotulas liquefactas, & in vitrum cum zucharo, & tunc illud fit electarium. Alio modo poteſt fieri, quem modum tangit Auic. in v. aliqui remouent corticem, & faciunt electarium, & male faciunt. Diacitron valet contra paſſiones ſtomachi ex calefactione; & confortat ſtomachum debilitatum ex laxatione, eſt enim conſtipatiuum, ſiue conſtrictiuum, & infrigidat, valet etiam contra fluxum ventris cholericum, malitiam reprimendo; & contra cardiacas paſſiones ex cauſa calida: quia frigidum aromaticum eſt. vnde valet contra cardiacas tales. valet etiam contra ſtomachi debilitatem ex acetoſitate ſua, oleum eius valet contra paralyſim.

E Diacytonite à cytonijs dicitur. vnde digeſtionem procurat, vomitũ abſtinet, ventoſitatẽ præcordiorum & ſtomachi emendat, colorẽ bonũ facit, & debilẽ reparat, lientericis prodeſt. valet etiam his, qui nimiã ſolutionem habent maxime delicatis hominibus, & nobilibus. ilioſis prodeſt, bonũ odorẽ facit, & confortat mirabiliter. detur in mane, et poſt prãdium, & poſt cœnã ſimiliter cũ vino.

Diacytonite.

Diacyminum dicitur, eo quod plus eſt in eo de cymino, quam de alijs ſpeciebus. valet præcipue ad pectoris, & ſtomachi debilitatem, frigiditatem, & capitis. ventoſitatem inteſtinorum ſoluit quartanarijs, & typice febrientibus miro modo prodeſt, digeſtionem procurat, ſi detur poſt comeſtionem cum vino.

Diacyminum.

Diagalanga quod reperitur in libro aureo, & in capitulo de cardiaca. ℞. galangæ, ſpicæ, zingiberis, cinnamomi, zedoariæ, liquiritiæ, corticæ, caſto. roſ. vio. garyophyllorum, blactæ byzantiæ, bauciæ, ana drachm. i. ellebori. drach. ii. perlæ vtriuſque, oſſis de corde cerui, camphoræ, ana gra. vij. mellis, quod ſufficit. detur in æſtate cum roſ. ana drac. i. ß. vel zucchato quod ſufficit. F

Diagalanga.

Diazingiberos optimum eſt contra raucedines, & arteriarum aſperitatem facit aſthmaticis, ſicce tuſſientibus; ſitim, & dolorem ſtomachi, potenter emundat, pleuriticos, & apoplecticos. ℞. zingi. dr. i. ſucci liquiri. tragac. penidiarum, ſe. vſualis colocynthidis. omnium quatuor. dra. xv. mellis. quod ſufficit. datur ad modum auella. mane vel meridie in ore tenendum.

Diazingiberos.

De natura ægritudinis.

SVperius dicebatur, quod ad modum digeſtionis tria erãt neceſſaria videre. Primum ſcilicet natura, & diſpoſitio ęgri, ſiue membri, in quo eſt ægritudo, ſiue materiæ ægritudinis. Secundum natura ipſius ægritudinis. Et tertium diſpoſitio patientis, ſcilicet quantum ad ętatem, & regionem, & ſic de alijs. De primo in præcedenti lectione viſum eſt. Nunc de alijs duabus in præſenti lectione videndum eſt. G

Primo de natura ægritudinis; de qua natura ægritudinis talis datur regula. Si medicus cognoſcat naturam ægritudinis, debet curare per contraria. quam ſi non cognoſcat, non debet operari, nec tentare curare, quoniam ſi curaret, non eſt ſuum, ſed fortunæ, ſecundum Alexandrum primo ſui lib.

Secundo debet cognoſcere quantitatem ægritudinis, & intentionem, & de hoc habetur ſecunda regula, quæ talis eſt, quod ægritudo quandoq; eſt nimis calida, quandoque nimis frigida, quandoq; nimis ſicca, quandoq; nimis humida, vel viſcoſa, aliquando ſubtilis nimis. debet ergo medicus ſecundum æſtimationem artificialem. ſiue veritati propinquam cognoſcere quantitatem exceſſus, vel in frigiditate, vel in caliditate, vel ſiccitate, vel humiditate ipſius ægritudinis, vt dictum eſt prius; & de hac habetur a Gal. in fine techni. ſic oportet, quod humores non ſint viſcoſi, vel glutinoſi, aut calidi, aut frigidi, aut humidi, aut ſicci, ſed debent eſſe temperati. H

Tertia regula eſt, quando aliqua ægritudo eſt nimis fortis, vt in ea nullatenus medicus ſperet ſalutẽ, in iſta incipiendũ eſt cum forti medicina propter malitiam materiæ, quia inducias non dat medico, vt ordinate procedat, à leui medicina ad fortem gradatim aſcendendo, ſicut aliquando accidit in apoplexia, & epilepſia, maxime in eis, quorum eſt paroxyſmorum continuitas. quia aliquando oportet fortem medicinam dare in principio morbi. aliquando autem ægritudo eſt debilis, & tunc medicus habet inducias, & incipiendũ eſt à leui medicina, & deinde ad fortem aſcendere; ſicut in quartana, & quotidiana.

Quarta regula eſt, quod aliquando agit medicus contra ægritudinem, & aliquando contra ſymptomata ægritudinis. Et tamen dum cura eſt regularis. Primo oportet agere contra eſſentiam ægritudinis. Secundo contra quæ ſunt poſt; ſymptomata enim ab ægritudine cauſantur, & ipſam tamquam ſuam cauſam ſequuntur, & per eius ablationẽ auferuntur. Iſtud licet ſit regulare, tamen non hẽt

veritatem

veritatem in quatuor caſibus; immo primo obuiandum eſt contra ſymptomata quatuot de cauſis.

Prima eſt vehementia doloris, vt in colica paſſione de materia craſſa phlegmatica primo agimus cōtra doloris ſubſtantiā, mortificando, & membrū ſtupidum reddendo per narcotica, vt opium, mandragora, & alia, vt membrū nō ſentiat: licet materiam incrudent, & ſint frigida.

Secunda cauſa eſt propter accidentium acuitatem, & vehementiam: ideo eis primo reſiſtemus, verbi gratia, ſi habenti febrem accidat ſyncopis. damus vinum contra ſyncopim, licet augeatur feb. vnde vinum plus iuuat obuiando cōtra ſyncopim, quam noceat augendo febrem, & de hoc loquitur Gal. in xi. megatechni.

Tertia cauſa eſt propter virtutis debilitatē. vnde quando in ſtatu, vel in alio tempore eſt virtus debilis, ſine cuius fortitudine morb. curari non poteſt, eam per carnē, & vinum fortificamus, licet morbum augmentemus; maxime enim debemus ad virtutē reſpicere. melius eſt enim morbum augmentare, quàm virtutem deficere. Vnde B dicit Gal. ij. megatechni. primo virtutem, demum morbum cura, ſiue contra morbum agas.

Quarta cauſa eſt calefactio nimia, & ſic in feb. quando eſt nimia calefactio refrigerandum, & primo per frigida; licet enim morbum augmentent oppilando poros, & prohibendo fumorum euaporationem, & augendo putrefactionem, & per conſequens magis curamus calefactionem quam morbum. vnde primo contra calorem eſt obuiandum, licet morbus augeatur, demum contra morbum. hæc Gal. in ix. megatechni. In alijs vero caſibus, primo obuiandum eſt contra morbum.

Quinta regula eſt, quòd in dolore vehementi curamus morbos cum medicamine morbum inimicante, & quia timemus ſenſum doloris; ideo aliqui mortificant ſenſum per narcotica, & ſic dolorem mitigant, ſed hoc eſt malū, quia frigida ſemper ſunt inimica naturæ, & impediunt curam morbi; ſed temperata cum aqua roſ. vel oleo roſ. iuuant. Illud enim non debemus facere, niſi cum doloris eſt vehementia, ſicut dictum eſt prius, vel in membri ſe- C ctione, cum volumus extrahere lapidem, ſtupefacimus membrum, ne dolorem ſentiat. ſicut faciunt pueri cum volunt perforare cutem ſuā, ipſam eleuant, & bene ſtringunt fugando calidum, & ſpiritum, vt membrum non ſentiat dolorem, & tunc cum acu perforant.

Sexta regula, quòd medicus non debet dimittere viam rectam, licet nō eueniat effectus medicinæ; neq; tenere viā non rectam, licet nocumentum nō appareat: quia in fine ex hoc magnum nocumentū ſequitur. vnde ſi tu adminiſtres aliquem ſyrupum artificialiter ad digeſtionē alicuius materiæ prius conſiderando conditiones conſiderandas, non debes tranſire ad aliam medicinam, licet non videatur operari medicina, quia hoc eſt propter materiæ craſſitatem, & propter temporis cōtrarietatem, & ineptā diſpoſitionem, ſeu medicinæ digerentis. vnde Hippo. ij. aphoriſmo. Omnia ſecundum rationem facienti, &c.

Septima regula, quòd non ſemper eandem medicinam debes dare, ſed debes tranſire ad aliam, & mutare tuam me- D dicinam, ſi prima effectum non habeat. Iſta autem regula mihi videtur eſſe contraria prædictæ. Sed dico, quòd non eſt contrarietas, quia medicina debet mutari non ſecundum virtutem, ſeu complexionem, vel operationem; ſed ſecundum ſubſtantiam, quia niſi hoc fieret, in corpus nō imprimeret: immo cibus eius fieret ex aſſuefactione. vnde ſi demus diacalamenthum ad digeſtionis fortitudinem, & ſuperfluitatum conſumptionem, non debemus dare per longū tempus, vt natura aſſueſcat, ita quod ab ipſo non patiatur tanquam à medicina alterante, ſed vtatur ea tamquam cibo per aſſuefactionem, ſed debemus eam mutare in diatrionpipereon, vel ſimile, quod habeat eandem operationem facere, & tunc faceret idē, quod diacalamenthum facere non poſſet, ſi aſſuefieret naturæ iuuamentum, quod cibus ei fieret.

Octaua regula, quòd in operatione, & curatione morborum debemus conſiderare morbi tempora; quia aliter morbus eſt curandus in principio, augmento, ſtatu, & A declinatione. ſicut in apoſtematibus, & febribus. In principio apoſtematum debemus vti repercuſſiuis, exceptis nouem caſibus, qui per hos verſus habentur.

Nobile, plethoricum, criſis ventura, forenſis.
Craſſities, frigus, congeſtio, copia, virtus.

In augmento, cum repercuſſiuis debemus commiſcere diſſolutiua, & in ſtatu ſimiliter, ſed differunt in hoc, quia in augmēto repercuſſiuis in plus, & diſſolutiuis in minus, quia plus eſt de materia fluxura, quàm iam fluxa, & in ſtatu eſt è conuerſo; & in declinatione ſolum diſſolutiuis, quia non eſt materia fluxura, ſed tota fluxa eſt, ſimiliter in feb. continua.

Nona regula, quod non ſemper debemus curare per medicinam, ſed per diætam aliquando melius eſt confortando naturam ad vincendum materiam, vt quando materia eſt pauca, bonū eſt dare cibum bonū chymum generantem, & naturam confortantem, vt pullos, & exercitium naturæ conueniens, & alias res non naturales B conuenientes. Vnde ſi aliquis conqueratur de grauedine membrorum, non debemus ei dare pharmaciam ſtatim, ſed debemus ei iniungere exercitium, & alias res non naturales ei conuenientes, quia ſi pauca ſit materia; natura per hæc confortata poterit illam materiam expellere. Vnde Auicen. dicit in primo. non omnis ægritudo ſuo curatur contrario. Et Haly abb. ſupra techni dicit, quòd ille medicus, qui poteſt morbū curare per cibum, eſt melior. Et Raſis in ſuis experimentis laudat medicos altarium, qui cibis curabāt, ideſt de ſacrificio altaris, &c. Secundum quod debet medicus conſiderare in digeſtione materiæ, eſt diſpoſitio patientis, ſicut ætas, & conſuetudo. Ætas enim debet conſiderari; vnde in ætate feruenti in feb. eſt aqua frigida conueniens, non tamen in ſenibus, cum ſint debiles: ſecundum Gal. in iij. megatechni: impoſſibile eſt ſenes eſſe fortes, aqua enim non competit niſi in fortibus, & carnoſis.

Nota.

Item conſuetudo eſt conſideranda, ſicut videmus in aliquibus, qui volunt, quod in ſyrupis multum mitta- C tur de aqua, vt qui ſunt aſſueti potare aquam, quidam non, vt qui non ſunt conſueti potare aquam; ideo ſecundum conſuetudinem, non ſecundum nos. ideo Auice. dicit, quod in ſyrupis debemus ponere de aqua, & plus ponimus de aqua in ſyrupis eorum, qui conſueuerunt bibere aquam, quam in ſyrupis eorum, qui non conſueuerunt bibere aquam. Similiter videmus, quòd aliqui ſunt aſſueti ponere in vino ſuo medietatem aquæ, aliqui plus; & aliqui minus, & aliqui, ideo in eorum conualeſcentia bene eſt illud conſiderandum. vnde in ſyrupis eorum, qui conſueuerunt in vino ſuo plus ponere aquam, plus ponitur de aqua quàm in ſyrupis aliorum. Item virtutem naturalem, & animalem debemus conſiderare, & cōſeruare in omni cura. vnde virtutem naturalem, cum ipſa curet morbos debemus confortare confortando hepar, vbi iſta conſiſtit; ſimiliter virtutem animalem debemus confortare; vnde gaudium, & lætitiam debemus eis prouocare, cum omnibus competant; & D res placentes volentibus macreſieri, & illis, in quibus corpus ſuum eſt infrigidatum multum, ita tunc, vt calefiat eſt multum conueniens, ſecundum quod recitat Haly abb. ſupra techni, de eo cuius corpus ad iram prouocauit, & cuius corpus infrigidatum erat, calefactum fuit, & ſanatus eſt.

Electaria ſtomacho conferentia.

VIſo de quibuſdam electarijs pectori valētib. Nunc videamus de quibuſdam ſtomacho valentibus. Et quantum ad præſentem lectionē videamus de quinque, quorum primum eſt diacitron. ſecundum diacytonite. tertium diacyminon, quartum eſt diagalanga, quintum zingiber conditum.

Diacitron eſt quoddam electarium, cuius baſis eſt citrus, bonus ſtomacho, & eſt fructus cuiuſdam arboris. De pomo citri vtimur quantum ad quatuor, quæ ſunt in eo; ibi. n. eſt cortex, acetoſitas, ſemen, & caro. Cortex

eſt calidus, & valet contra paralyſim. Oleum ſactum **E** de citro valet cõtra tremorem cordis, quia aromaticum eſt. Caro pontica eſt, & craſſa in digeſtione, & propter ſui indigeſtionem nocet ſtomacho; vnde non poteſt digeri. Acetoſitas frigida eſt, & ſicca. Diacitron valet contra paſſiones ſtomachi ex calefactione, & confortat ſtomachum debilitatum ex laſſitudine; eſt ſtypticum, & infrigidat. valet etiam contra fluxum ventris choleticum, malitiam reprimendo, & contra cardiacas paſſiones ex calida cauſa, quia frigidum aromaticum eſt. vnde valet contra tales cardiacos. valet etiã contra paſſiones ſtomachi ex ſua acetoſitate. valet eius oleum cõtra, paralyſim.

Diacytonite. Diacytonite ex cytonijs fit, ſiue coctanis, quod idem eſt, & eſt quoddam cum ſpeciebus, & quoddam eſt ſine ſpeciebus; & eſt quoddam ſimplex, ſiue confortans, aliud laxatiuum, in quo ſcammonea commiſcetur, & id eſt melius de electarijs, in quibus ſcammonea commiſcetur. Cytonia ſunt frigida, & ſicca, ſtyptica, ſtomachum confortant, & ab eis dicitur dyacitonite: contra indige- **F** ſtionem valet, quia ſtomachum confortat. contra etiam vomitum valet; ventoſitatem etiam præcordiorum remouet, quia confortat digeſtionem. ventoſitas per indigeſtionem fit. bonum colorẽ facit propter bonam ſuam digeſtionem valet contra fluxum ventris, quia conſumit ventoſitatem, & confortat ſtomachum, & bonum odorem facit, & confortat mirabiliter, & valet hominibus delicatis. Et aliqui faciunt ſine ſpeciebus, corticem cytoniorum remouendo, & poſtea coquunt carnem inciſam in fruſta, & poſtea zuccharum commiſcent, & hoc ſimpliciter ſine ſpeciebus, laxatiuum eſt, vt dictum eſt, cum aqua calida debet dari in ſero, aut cum vino poſt prandiũ in mane, & ſero poſt cœnam.

Diacyminum. Diacyminum à cymino eſt dictum, quod cyminum eſt calidum, & ſiccum. eius aqua albeſacit faciem in eſu, & iam comeſtũ non multum facit colorem bonum, ſed multum vſus eius citrinat ipſum ſua ſubtilitate, & caliditate: & ſic cyminum ventoſitatem conſumit. valet cõtra colicam paſſionem, quia in ea eſt ventoſitas. oleum de cy **G** mino, & farina fabarum, & pauco melle, valet contra inflammationem teſticulorum. valet etiam contra paſſionem pectoris ex frigida cauſa, quia eam calefacit, & incidit, & ventoſitatem conſumit. valet forte aſthmaticis, & in ſtomachi frigiditate cauſa dicta. quattanarijs valet, & materiam eius conſumit, & incidit, & typum febris mitigat, quia calefacit materiam, & cõſumit ventoſitatem, vt dictum eſt, quia miro modo prodeſt. digeſtionem procurat mirabiliter datum poſt comeſtionem.

Diagalãga, quid ſit galanga. Diagalanga dicitur à galãga, & eſt radix rubea, calida, & ſicca in ſecundo gradu, & valet contra ſtomachi frigidam paſſionem ex ventoſitate, vel ex phlegmate, quia caliditate, & ſiccitate conſumit, & aromaticitate confortat; huius etiam radix ſoluit ventoſitatem, & ideo competit contra colicam paſſionem, & eſt galanga baſis in hoc electario.

De Zingibere condito. Zingiber conditum fit ex zingibere, & habet vim piperis, ſed eſt minus calidum pipere. Iſtud tamẽ zingiber **H** magis calefacit, quàm piper, cũ ſit craſſius. Et ideo cum incipit calefieri, fortior in eo calor imprimitur, & fortiorem imprimit, & eſt calidum, & ſiccum. habet humiditatem, quod ſcitur per ſuam citam putrefactionem. ſtomachum confortat ſua caliditate, memoriam iuuat, ſuperfluam humiditatem cerebri abſtergendo, bonum eſt hepati, & ſtomacho, quia digeſtionem confortat, ſuperfluam humiditatem conſumendo. vnde cum fructibus indigeſtibilibus comeditur, vt conſeruet digeſtionem. zingib. cõditum valet paſſionibus capitis, & pectoris ex materia ſuperflua humida, mundificando ſuperfluam humiditatem. In India, & Alexandria fit hoc modo. accipitur zingiber viride, & coquitur fortiter vſque quo ſit multum molle, & cum melle, vel zuccharo miſcetur, & tantum fit durum, quod vix poteſt cum cultello incidi. aliquando fit ex zingib. ſicco in fruſta inciſo, & poſtea poſito in vaſe in terra ita, quòd mollificatur. demum miſcetur cum zucharo, vel cum melle.

De modo exhibendi digeſtiua.

An ſyrupus ſit ante cibũ dandus. Viſum eſt ſuperius de digeſtione, & de modo digeſtionis. Nunc videamus de modo exhibendi digeſtiua, ſicut ſunt ſyrupi, & electaria. Et propter hoc quæritur vtrum ſyrupus debeat dari poſt cibum ſm artem; & videtur ꝙ non, quia ſyrupus non debet dari poſt rem impedientem ſuam operationem, ſiue digeſtiorum; ſed cibus primo aſſumptus impedit digeſtionẽ, ſiue operationem faciẽdam à ſyrupo, cum cib. ſua craſſitie impediat tranſitum ſyrupi ad materiã digerendam, ergo &c. Item Iſaac in diætis vniuerſalibus dicit, ꝙ cibus craſſus non debet dari ante ſubtilem, cum ipſe impedire tranſitum ſubtilis, ſed poſt. ergo à ſimili cum cibus ſit craſſus, ſyrupus vero ſubtilis, ſyrupus debet dari ante cibum, & non poſt, ergo &c.

Oppoſitum dicit Gal. iij. acutorum; dicit enim, ꝙ ſyrupus ante cibum debet dari, vt ibidem dicit Hipp. & nihil probibet à potu eius, ſ. ſecaniabin poſt acceptionem **F** cibi. Conſequenter quæritur vtrum ſyrupus debeat dari cum aqua, vel ſine. Et videtur, ꝙ non cum aqua, quia omne quod miſcetur cum alio debet eius nocumentum reprimere, & virtutem eius confortare, igitur cum aqua diminuat virtutem ſyrupi, non debet commiſceri cum eo. minor declaratur Gal iij. ſimplicis medicinæ, qui dicit, ꝙ aqua diminuit virtutem eius, cui admiſcetur, & tollit ſaporem. In oppoſitum eſt vſus communis omnium. Tertio quæritur vtrum cum aqua calida, vel frigida, & videtur, ꝙ non cum aqua frig. quia dicit Hippo. quod aqua frigi. non dat vigorem, nec penetrat; talia autem nõ competunt ſyrupo, quia debet tranſire. ergo &c.

An ſyrupus dandus ſit cum aqua. *An cum aqua calida, vel frig.*

Solutio ad primam quæſtionem, dicendum, quòd de ſyrupis debemus dare in mane non ſolum tria cochlearia, vel quatuor, quia in magno ſtomacho citius conſumeretur antequam veniret ad membrum; ſicut parum vini in magno poculo.

Ad quæſtionem ergo dico, ꝙ in ſanis hominibus poſt cibum non eſt artificioſum dare ſyrupum, immo melius **G** eſt non dare ipſum, quia corrumperetur a cibo ſua operatio, quia ergo cibus aſſumptus in magna quantitate non permitteret ipſum tranſire, propter hoc in ipſis hominibus, qui vtuntur multum craſſo cibo, non conuenit ſyrupus poſt cibum, niſi ſit poſt longum tempus. vnde in quadrageſima, quia non comedunt homines, niſi ſemel in die ſcilicet in meridie, & cibus poteſt digeri ante noctem, & tranſire ad hepar, tunc in nocte poteſt dari ſyrupus, ſed in feb. acuta bene poteſt dari ſyrupus poſt longum tempus. ſ. poſt digeſtionem cibi; cibus enim febricitantium eſt paucus, & ſubtilis, & facilis digeſtionis, vt aqua hordei, & ideo viam aperit ſyrupus, & ideo poteſt dari poſt cibum talem, licet in quadrageſima poſſit dari in veſpere ſecure in pauca portione, tamen debet dari in mane in magna portione, & non in ſero, debet tamen dari ante cibum ſimpliciter, & ſine digeſtione ſecurius, quia tunc ſtomachum mundificando ad bonam ſuſceptionem præparat, & viam cibo, vt melius poſſit tranſi- **H** re, aperit. Auctoritas Hipp. & Gal. debet intelligi in feb. in quibus datur cibus lubricus, ſubtilis, cito digeſtibilis, poſt cuius tantam digeſtionem poteſt dari ſyrupus, cui ſyrupo tranſitus præparatur.

Ad aliud, quod ſecundo quæritur vtrum cum eo, aqua debeat cõmiſceri, dicendum, ꝙ ſic. Et ſi quæras, quare, dico duplici de cauſa aqua cõmiſcetur cum ſyrupo. Vna eſt vt abhominatio remoueatur. Secunda, vt ille ſyrupus faciliter tranſire poſſit propter illam aquam, quia illa aqua aliquando ſyrupum ſubtiliat, quia ergo nõ eſt eadẽ abhominatio in ſyrupis; pauca enim eſt in ſyrupo viola. ſed multa eſt in ſyrupis, in quibus ponitur abſynthium, & ſimilia amara. ideo quantũ ad hoc minus eſt ponendum de aqua in ſyrupo viola. quàm in ſyrupo de abſynthio. Non ergo eſt certa, & determinata quãtitas aquæ ponenda in ſyrupis: imo in quibuſdam plus, in quibuſdã minus. Item ſyrupi in æſtate magis coquuntur quam in hyeme, vt melius conſeruentur, & ne medicina cito a calido æſtiuo putrefiat propter exhalationem caloris naturalis

ſecum

ſecum ducentis humidū naturale ad exteriora à calore extraneo, & excedenti; ideo plus debet poni de aqua in æſtate, quam in hyeme.

Ad argumenta dicendū, ꝙ aqua diminuit eius virtutē in ſapore, propter hoc ibi ponitur, quia ſapor eſt abhominabilis; non tamen tollit ei virtutem penetrandi per anguſtas vias ad hepar, immo iuuat ipſum ſubtiliando, neque in operando minuit poſtea virtutem, poſtquam ad hepar penetrauit, quia nam diuidit eam à ſyrupo, & ſequeſtrat, & ad renes mittit eam cum vrina.

Ad tertiam quæſtionem dico, quòd aqua calida debet poni in ſyrupo in omni tempore, niſi in æſtate valde feruenti, & in morbo calidiſſimo. cauſa eſt, quia aqua calida, caliditate ſua actuali digerit materiam, ſi eam cum caliditate ſua attingat, etiam ipſa caliditate ſua aperiendo vias melius facit, vt ſyrupus tranſeat ad materiam morbi, quam ſi eſſet frigida; & etiam iuuat ſyrupum ad digeſtionem materiæ plus ſua caliditate, quam frigiditate ſua. quod patet per Iſaac, ideſt viati. cap. de amore hereos, qui dicit, quod quidam intrantes balneum, ad cantandum animantur.

Ad argumentum dicendū, ꝙ aqua frigida quantū eſt eſt ſua frigiditate nō tranſit, tamē ſua ſubſtantia, & ſubtilitate tranſit. Vel dicendum, quod aqua frigida facit trāſire ſyrupū, & ſyrupus aquam frigidam; vnde miſtū ex iſtis duobus melius tranſit, quàm alterum per ſe; & aqua deficit in tranſeundo ſua frigiditate, & ſyrupus ſua craſſitie, aqua autē miſta cū ſyrupo dat ei ſubtilitatē, & ſyrupus dat aquæ caliditatem, vt oxymel, vel aliquid tale, nec aqua tunc congelat, nec ſyrupo impedit viam, ſicut diximus de aqua miſta cum vino rubeo craſſo, facit ipſum
Nota. penetrare, & vinum aquam. Ideo dicit Auic. quod vinum lymphatum citius inebriat, quàm purum, quia citius tranſit, & caput petit, quia ſubtilius factum eſt &c.

An electaria danda ſint ante cibum.

DEinde quæritur vtrum electaria debeant dari ante cibum, vel poſt. quòd non ante, arguitur, quia vinum prohibetur ante cibum cum calidum, ergo electaria cum ſint calida ante cibum non debent exhiberi.

Itē ſomnus ante cibū prohibetur, quia calorem ad interiora retrahendo ſtomachum calefacit, quia calor fortis ſtomachi cibum non inueniens, ſubſtantialem humiditatem diſſoluit. Sed electaria cū ſint calida, ſtomachū calefaciunt, ergo non debent ante cibum exhiberi. Contra, ꝙ non debeant exhiberi poſt, & ita electaria nunquā erunt exhibenda, quia electaria ſunt calida, & penetratiua; ſed talia faciunt cibum indigeſtum trāſire: ergo electaria cū ſint calida, non debent poſt cibum exhiberi.

Vtrum Syrupum, an electarium debeamus præponere.

COnſequenter quæritur vtrum cum debemus exhibere ſyrupum, & electarium, quid debemus præponere. Solutio ad primam quęſtionem, quia electaria, aut dantur propter ſtomachum, aut propter alia membra, vt triaſandali propter hepar; aut diamargariton ad confortationem cordis; pliris ad confortationem cerebri; electarium ducis ad confortationem veſicæ, & diacoſtum ad deoppilationem ſplenis. Si demus electaria propter alia membra à ſtomacho, quæ ſunt remota confortanda, & pro materia, quæ in eis eſt digerenda; tunc debemus ea dare ante cibū, & non poſt, quia cibum impediret electarium tranſire ad membra, quæ debemus confortare, & materiam in eis digerere. Si vero detur electarium propter ſtomachum, hoc eſt dupliciter, aut quia ſtomachus eſt malus, & peccans in ſe; ſcilicet, quia ipſe eſt nimis calidus, vel nimis frigidus, vel nimis ſiccus, vel nimis humidus; vel quia habet in ſe aliquam humiditatem ſuperfluam, tunc demus electarium ante cibum, vt peccatum ſtomachi corrigendo præparet; ad hoc, vt poſſit cibum digerere. Si autem detur, electariū nō quia ſtomachus peccet in ſe. ſed propter vitium cibi aut hoc eſt, quia cibus eſt nimis craſſus, vt caro bouina, aut quia ventoſus, vt fabæ; aut quia nimis pinguis, & na-
A tans in ſtomacho, aut quia nimis calidus, humidus, frigidus, aut ſiccus, tunc detur poſt cibum: ſi enim daretur, ante cibū citius exiret ſtomachū, quàm poſſet corrigere vitiū cibi ſi aūt ſit cibus natans, vel quia multus, vt in guloſis, vel qa pinguis, tunc poſt cibum competit diacytonite, quia compreſſiuum eſt in ſua ſtypticitate, nec eſt nimis calidū; ideo non facit citius debito cibum ante ſui digeſtionem tranſire. vnde ſunt cauenda electaria nimis calida, penetratiua, deriuatiua, ſicut diatrionpipereon, diacalamenthū, dianiſum, quia facerent cibum tranſire ante digeſtionem ſui. ſed ſi quia ventoſus, tunc competit cōſumens ventoſitatem, ſicut diacyminum, ſed cum modo, quia faciet tranſire cibum ante ſui digeſtionem, ideo commiſceatur cum eo diaytonite, vt per diacytonitem remaneat, & per naturam ſuam ventoſitatem cōſumat; aliquando autem, vt melius poſſumus electaria accipimus, & tunc iſta non caueamus.

Ad primum argumentum dicendum, ꝙ vinum non
B prohibendum ante cibum, quia calidum; ſed quia faciliter tranſiens ante ſui digeſtionem, & penetrans mentem percutit lædendo neruos, quia cum ſit calidum, & nerui ſint phlegma coagulatum, ideo ipſos diſſoluit, & nocet eis; & hæc eſt vna cauſa, quare nocet venis vinum ſumptum ante cibum.

Secunda cauſa eſt hæc, quare nocet neruis vinū ſumptum ante cibum, &c. vinum ante ſui digeſtionem penetrat veniens ad membra, & ad neruos non digeſtum non conuertitur, quare remanens aceſcit. Aceroſum autem eſt inimicum neruis. Tertia cauſa eſt, quia ſui penetratione materiā indigeſtā ſecum trahit, facit penetrare ad neruos. & replet, ideo cauetur. Sed electaria ita cito nō tranſeunt, cum ſint craſſa, & non percutiunt neruos.

Ad aliud dicendum, quod verum eſt, quod ſomnus prohibetur in ſanis hominibus ante cibum, propter cauſam in argumento tactam; ſed tamen, ſi aliquis materiā phlegmaticam haberet in ſtomacho, vt melius per calorem in ſomno conſumeretur, competeret ſomnus. Si-
C militer de electarijs dico, quòd in ſanis non competunt ante cibum, niſi in eis ſit aliquis lapſus, vnde caueat conſeruator ſanitatis ab omni medicinali, cum tamē habet aliquam materiam phlegmaticam in ſtomacho conſumendam competunt electaria, ſicut ſomnus.

Ad aliud dicendum, quod poſt cibum non debet dari electarium ſtypticum valde calidum, vt diatrionpipereō ſecundum Auic. ſed debet dari electarium aliqualiter calidum ſtypticum, quod remaneat in ſtomacho, & poſt ſit digeſtionem iuuare. Ad aliam quæſtionem dicendū, quòd ſi ſyrupus, & electarium dentur propter mēbrum remotum à ſtomacho, primo debet dari ſyrupus, vt viā aperiat electario, & ipſum faciat tranſire; ſed ſi propter ſtomachum debet dari electarium prius, vt diutius in ſtomacho remanens ibi operationem ſuam faciat.

Stomachicū frigidum facimus, li. j. valet contra om- *De ſtoma. frig.*
nem calorem, ſitim reprimit, & paſſionibus debilitatis ex nimio calore potenter ſubuenit, acutis, & peracutis
D mirifice prodeſt. Recip. zucch. lib. j. ſandal. alborum, & rub. ana drach. j. & ſemis. ſpodij, berberis, ſemi. portulacæ, ſcario. ſemi. melonis, palæſtini, ſucci liquir. roſ. & violarum, nenupharis, ana drach. j. confice ſic, zuccharū ponatur in ſtagnato cum lib. j. aquæ roſa. & tandiu bulliat, cum ſpathula agitando, donec ad aquæ conſumptionem veniat; deinde puluis harum ſpecierum commiſceatur agitando in ſtagnato. cum autem volueris ſcire, an coctum ſit, gutta ſupra marmor proijciatur inūctum oleo, mel. vel roſ. vel oleo communi ad noſtrā doctrinam abluto: cum vero coctum fuerit, ponat' ſupra marmor, & cum cultello oleo inuncto fruſtatim incidatur, cum calidum eſt, datur mane, & meridie cum aqua frigida.

Stomachicum calidum ſtomachum confortat, virtu- *De ſtoma. calido.*
tem digeſtiuam iuuat, & ilioſis confert. Rec. zucch. lib. j. aquæ lib. j. cinnamomi, zingib. ana drach. ij. garyophyll. galangæ, ana drach. j. nucis muſchatæ, ſpicæ, ligni aloes, cardamomi, macis, ana drach. ß. eodem modo conficitur ſicut ſtomachicum frigidum.

Stoma-

De ſtoma. laxatiuo.

Stomachicũ laxatiuum de his ſpeciebus poteſt fieri, E ſi apponatur vnc.j. ſcãmoneæ; vel fiat de ſpeciebus dulcibus laxatiuis, quæ teri poſſunt, croci, xyloaloes, garyoph. galliæ muſchatæ, aniſi, marathri, cinna. ſucci liquir. thabar. ſem. baſiliconis, berberis, ſcariolæ, portula. papa. al. citruli, melonis, cucu. & cucurbitæ, ana ſcrup. j margaritarum, oſſis de cor. cer. ana ſcru. s. zucch. candi. roſarum, ana vnc. j. & dra. iij. camphoræ tertiam partem ſcrup. j.

De quadrimeron.

Quadrimeron. i. de quatuor numeris, vel de quatuor rebus, expertum ad aſthmaticos, & ex catarrho tuſſientibus, valet ad dolorem, & frigiditatem ſtomachi, digeſtionem procurat, renes debiles releuat. ix. pars eſt libr. j. ℞. belenij vnc. j. & dra. iij. ſem. marathri vnc. j. piperis vnc. vj. cymini vnc. iij. mellis, quod ſufficit. datur mane, & veſpere cum vino calido.

De roſ. nouella.

Roſata nouella dicitur à roſis, & nouella dicitur in reſpectu veteris, quæ recipiebat cibarũ. i. ſulphur vinũ, vomitũ, & ſubuerſionem ſtomachi auſert, debilitatẽ, & ſitim reprimit, defectis ex lõga infirmitate mirabiliter ſubuenit, ſudores diaphoreticos compeſcit. xx. pars eſt, lib. ij. F ℞. roſacei, zucch. liqui. ana vnc. j. & dra. j. & ſcr. ij. cinna. dra. j. ſcrup. ij. garyo. nardi, zingib. galan. nu. muſc. zedoariæ, ſtyracis, cardamo. apij, ana ſcrup. j. & gra. viij. mel quod ſufficit. datur mane, & meridie cum frigida aqua.

De diarhodon abbatis.

Diarhodon abbatis dicitur à roſis, quæ ibi intrãt plus, quam de alijs ſpeciebus, nomen accepit Abbatis ab Abbate de curia compoſitum. datur proprie ictericis, hepaticis, pththiſicis, hecticis, cardiacis, qui patiũtur ex calore, & conualeſcentibus ex longis, & acutis ægritudinibus mirabiliter auxiliatur, & ad caleſactiònem ſtomachi, pulmonis, ac totius corporis. Sexta pars eſt lib. ij. ℞. ſand. alb. & rub. ana dra. iij. & s. tragac. gummi arab. ſpodij, anà ſcrup. ij. aſari, ſpicæ, maſticis, zingib. cardamo. muſc. gra iiij. & s. ſyrupi facti de aqua roſ. quod ſufficit. datur mane, & meridie cum rhodoſtagmate, vel aqua frigida.

De triaſandalo.

Triaſandali dicitur à tribus generibus ſandalorum, quæ ibi intrant. datur proprie contra calorem ſtomachi, & hepatis, phthiſicis, & ictericis valet. medietas eſt lib. G iij. ℞. ſanda. alborum, & rube. citri. roſ. zucch. ana ſolida. ij rhabar. ſpodij, ſucci liquir. ſem. portu. ana ſolidum. i. s. amyli, gummi arabici, trag. ſem. citru. melo. cucurb. & cucu. ſem. ſcariolæ, ana ſolidum. i. campho. ſcrup. i. & s. Alij quadruplicant roſas ad pondus ſyrupi roſ. quod ſufficit. datur mane, & meridie in modum caſtaneæ confecta, alias cum aqua frigida.

De diacoſto.

Diacoſtum dicitur à coſto, quod recipit, valet proprie ſpleneticis, hydropicis, & maxime leucophlegmaticis, & hypoſarcæ, quæ fit ſtomachi calore. xij. pars eſt lib. j. ℞. aſari, aniſi, apij, ana vnc. ij. ſcrup. ij. ſchœnanthi, myrrhæ, melanopiperis, ana dra. ij. ſem. rhabar. croci, ariſtolochiæ rotun. ana dra. j. ſcrup. ij. coſti dra j. ſem. cinnam. caſiæ ligneæ, ana dra. j. ſcrup j. mellis quantum ſufficit, datur cum decoctione capparorum, vel ſcolopendriæ in ſero, vel mane. Doſis ſit dra. ij. cum vino calido.

DE EVACVATIONE.

Habito de digeſtione, & modo digeſtionis, videamus poſtea de euacuatione, circa quam ſex ſunt inquitenda. Primum eſt de euacuatione, quæ fit per ſeceſſum. Secundo de ea, quæ fit per medicinam vomitiuam. Tertio de ea, quæ fit per phlebotomiam. Quarto de ea, quæ fit per clyſteres. Quinto de ea, quæ fit per ventoſationem. Sexto de ea, quæ fit per ſanguiſugas. Circa primum adhuc ſex videamus, Primum eſt, quæ impediunt euacuationem per ſeceſſum, & quę rectificant eam. Secundum eſt videre modum præparandi corpora, quæ debent euacuari. Tertium eſt quomodo viæ debeant præparari, per quas debet fieri euacuatio.

Quartum eſt de nocumentis, quæ eueniunt corpori humano ex exhibitione medicinæ, & remedijs cõtra ipſas. Quintum eſt de ſignis euacuationis factæ complete per medicinam. Sextum eſt de regimine patientis poſt euacuationem. De primo duo debent videri, primo, quæ ſunt illa, quę impediunt euacuationem, quæ fit per ſeceſſum. Secundum eſt, quæ ſunt illa, quæ rectificant euacuationem per ſeceſſum. Primũ eſt de præſenti lectione.

Impedientia euacuationem.

SCiendum, quod illa, quæ impediunt euacuationem ſunt 17. Primum eſt vſus boni cibi, & diætæ laudabilis in alijs rebus non naturalibus; talis enim non debet euacuari, cum non habeat materiam in corpore, niſi neceſſariam corpori. vnde tales debent cauere pharmaciã. vnde Auic. Caueat cõſeruator ſanitatis, ne aliquod medicinale præſumat dare; cum enim medicina attrahat per ſimile, & cum non ſit humor eis ſimilis in corpore vel abundans, cum illa abundantia fiat ex indebito regimine ſex rerum non naturalium, attrahit, quod eſt neceſſarium corpori, & conuertit ſe ad ſanguinem, & ad carnem, & cum magna anguſtia trahat ea carnem. id eſt materiam, ex qua caro debeat generari ſecundum Gal. ſupra illum aph. Sana habentes corpora pharmacia, &c.

Secundum eſt repleno non antiquata, & pauca, aliquando enim accidit, ꝗ aliquis nimis comedit, & ſentit ſe grauem. peccaret enim qui ei daret ſtatim medicinam. immo iſta repletio per abſtinentiam, exercitium, & balneum euacuatur; abſtinentia enim deſiccat propter defectum humiditatis, nutrimenti membra humectantis. exercitium ſuperfluum euaporat, calorem ſopitum euigilando, & poros aperiendo. ſomnus digerit, quia per ipſum calor digerens ad interiora reuertitur. Balneum autem conuenit in ſuperflui euacuatione, & iſtam duplicem ſuperfluitatem tangit Hipp in aph. cum dicit, quod ſudor multus, aut ſignificat, quod nimio cibo vtitur, aut quia pharmacia indiget. cum ibi ſit diſiunctio, oportet, quod ibi ſit duplex reſolutio, quarum vna cauſatur per ſudorem, & alia per euacuationem; prima eſt noua, ſecunda antiqua.

Tertium impedimentũ eſt repletio humoris ſanguinei, non enim debet ſanguis per medicinam euacuari, ſed per phlebotomiam. Vnde Gal. Si medicinam non habemus ſanguinis euacuatiuam, etſi ſit, non tamen inuenta eſt. Vnde Gal. ix. megatechni dicit, quod medicina nõ euacuat humorem in venis, id eſt cuius habitatio proprie eſt in venis, id eſt ſanguine.

Quartum impedimẽtnm eſt corporis inanitio, & vacuitas. Vnde Hipp. ij. particula aph. ait. vbi indigẽtia, nõ oportet laborare. i. vbi eſt cibi paucitas, & pauperies, non eſt iniungendum exercitium, aut pharmacia, aut phlebotomia: ſiue in ſanis; ſiue in ægris, vnde ſani non debẽt laborare, neque ieiunare, per hoc enim virtus debilitatur, ideo cibus exercitium præoccupare debet, vt dicit Gal.

Quintum impedimentũ eſt corporis diſpoſitio. vnde aptitudo ad vomitum impedit, ne detur medicina euacuatiua per ſeceſſum, ſed per vomitum. vnde Hipp. graciles, & facile vomentes, &c.

Sextum impedimentum eſt, quando materia ventoſa in vacuitatibus membrorum continetur quieta, vt in H leproſis, non debet dari medicina euacuatiua; quia materia quieta per medicinam mota, poſſet venire ad mẽbra nobilia, vt ad cor, & ſyncopim inducere, & alia mala ſymptomata, cum materia ſit venenoſa. Vnde Hipp. ij apho. Sana habentes corpora purgari, &c. vnde ſecundum expoſitionem commenti, ly habentes non accipitur comparatiue, ſed electiue; ſiue pro magis, ſiue pro quanto plus. ita, quod ſit ſenſus. Habentes ſana corpora cito exoluuntur, quia ſubſtantialis humiditas eorum per hoc minuitur, ac etiam virtus, vtentes ſcilicet malo cibo, id eſt ſanguinem malum, & corruptum habentes, qui dicitur cibus interior, quoniam hepar alijs membris miniſtrat: & non exterior, vt panis, quam id eſt, quantũ exoluuntur iſta celerius, quaſi dicat, multo plus, cum in eis ſint mali humores moti, per medicinam, malitiam ſuam oſtendentes, proprius occulta.

Septimum impedimentum eſt, aliquod accidens cõcomitans corpus euacuandum, vt impregnatio. vnde in prin-

principio impregnationis,& in fine,non debet fieri euacuatio; quia ſicut fructus debiliter ligantur in ſua prima creatione, ſiue generatione,à debili vẽto, & exufflatione cadunt:& in fine,quando ſunt maturati, nullo extraneo cogente ſimiliter cadunt. Sic etiam dicitur de ſpermate, & fœtu, vnde non debet fieri euacuatio in prægnantibus, niſi à quarto mẽſe vſque ad ſeptimum,& hoc dicit Gal. ſupra primum apho.iiij particulæ. Prægnantis,&c.

Octauum impedimentum eſt nimia temporis,aut in frigiditate,aut in caliditate diſtemperantia; quia tunc calor temporis excedens, ſubtilitate ipſius, medicinam extraheret,& ita virtutem medicinæ debilitaret, & eius actionẽ impediret. Item humorẽ motu oppoſito reſpectu motus medicinæ, caliditate temporis traheret,cum caliditas trahat,& eſſet motus agitationis. Item calidũ calido appoſitum facit ipſum furere, quia omne pharmacum eſt calidum,vt plurimum. De frigido cauſa eſt, quia frigiditate temporis materia eſſet compacta, &c. tunc ipſa eſſet inobediens medicinæ trahenti,& prohibens ſuam operationem. Similiter de regione frigida, & calida intemperate; & ſic de alijs ego intelligo. vnde in regione calida valde non debet dari medicina, cum in ea ſit virtus debilis; nec in frigida,quia humores cõpacti non obediunt expulſioni.

Nonum impedimentum eſt virtus naturalis,aut accidentalis debilitas; virtus enim naturalis curat morbos. Ideo in eius debilitatione medicina laxatiua non debet dari,cum ipſam debilitet, nec ſi virtus animalis eſſet debilis,niſi ei poſſemus obuiare; ſed ſi ei poſſemus obuiare, poſſet dari.

Decimũ impedimentum eſt complexio calida,& ſicca,quia ſimile additũ ſuo ſimili facit eum furere. Similiter in cõplexione ſicca,quia virtus in eis eſt debilis,& in virtute debili non debet dari medicina,ad minus fortis.

Vndecimum impedimentum eſt nimia corporis raritas,quia talia corpora cito exoluuntur, & ab eis cito fit euacuatio,quia humores euacuatiui ſunt obedientes, & hoc dicit Gal.3. ſimplicis medicinæ, quod cauſa quare medicina plus debito euacuat, eſt corporis raritas,&c. ideo in talibus eſt cauendum.

Duodecimum impedimentum eſt pinguedo naturalis,quia talia ſunt debilis virtutis. vnde Hipp. craſſi valde ſecundùm naturam cito moriuntur. Nec pinguibus accidentaliter,ſiue per acquiſitionem,ne fiat caloris ſuffocatio; in illis enim ſpiritibus, & calore naturali extinctis à ventis, per medicinam fieret à ſuperexiſtente pinguedine,& à frigiditate per abſtractionem caloris inducta,compreſſio iſtorum meatuum.

Decimumtertium impedimentum eſt præparatio ad fluxum ventris, & ad paſſionem cholericam. ſicut in illis,qui habent longas tibias,& collum longum,& gracile; quia hoc tale animal,vt plurimum eſt diſpoſitum ad fluxum ventris,ſicut eſt in ardea. ideo in talibus,ne fiat fluxus ventris, aut inteſtinorum excoriatio, non debet dari fortis medicina.

Decimumquartum impedimentum eſt ætas inconueniens, vt pueritia, & ſenectus; in ſenibus enim eſt virtus debilis,& in tali ætate, & tali virtute debili non debet dari medicina fortis, & in eis ſufficit,quod ex ſe ſoluitur à corporibus eorum.

Decimumquintum impedimẽtum eſt ars laborioſa, vt fabrilis, & in portatoribus magnorum onerum; aut in his,qui vadunt, vel qui currunt, quia per talia membra ab eis diſſoluuntur, ideo medicina eſt contraria.

Decimumſextum impedimentũ eſt apoſtema in partibus inferioribus ſcilicet in ano; tunc enim ſecundum Gal. in 13. megatechni non debet prouocari fluxus ventris; per hoc enim morbus augetur,& dolor ſentitur in illo membro, ſimiliter ſi apoſtema ſit in matrice, nõ debent prouocari menſtrua.

Decimumſeptimum impedimentum eſt diſpoſitio cœleſtis: iſta enim eſt aſtrologica. Iſta enim tripliciter impedit euacuationem ſeceſſiuã. vno modo, quia materiã infrigidat,& incraſſat; vnde cum Luna coniungitur Sa-

A turno,tunc materia congelatur, & inobediens expulſioni redditur. Luna enim quando eſt in ſigno terreo congelat materiam. vnde Phyſici dicunt, quando Luna eſt in ſigno cholerico,caue medicinam plus; ſi in melancholico adhuc plus; ſi in phlegmatico, quia eſt expulſioni conueniens, vt Scorpione, Cãcro,& Aquario,& tũc Luna dicitur eſſe in ſuo domicilio, tunc bonum eſt dare medicinam. Secundo modo impediunt euacuationem, quia virtutem fortificant, vt retineat. Et quia ſecundum Haly. ſupra centiloquium Ptolomæi, propoſitione 19. ibi dicentem, ꝙ medicina non euacuat, nec trahit, niſi ſuperet virtutem. ideo cum virtus fortificatur, impeditur operatio medicinæ. Et ſic cum Luna iungitur cum Ioue, quia Iuppiter virtutem confortat, & fortificat: eſt enim calidus,& humidus, & ita conueniens corpori humano,&c. virtutem eius fortificans. ideo tunc non eſt danda medicina,& de hoc habetur ab Haly Abb. ibidẽ. Et tertio modo impediunt operationem corpora cœleſtia,quia ipſa mouent materiam ad partem oppoſitã, vt B ſuperius. ideo magis competeret vomitus,quã ſeceſſus; quia medicina ſeceſſiua mouet materiam ad vnam partem,& corpora cœleſtia ad aliam partem: vt cum Luna iungitur Planetæ aſcendenti in medio cœli, & vocatur aſcenſus ille planeta, qui primo nobis oritur, & primo nobis apparet,cum annus incipit; ſcilicet cum Sol eſt in primo puncto Arietis,& per aſpectum ad hunc planetã reſpondent Aſtrologi de omnibus ab eis quæſitis, quia ergo corpora cœleſtia trahunt materiam ad partem oppoſitam illi parti, ad quam medicina trahit, & hoc neſcit medicus,cum impeditur medicinæ operatio.

Electaria ſtomacho conferentia.

Dictum eſt de electarijs pectori conferentibus. Nũc dicendum eſt de electarijs ſtomacho cõferentibus, & de iſtis ſex ſpectant ad præſentem lectionem.

Quorum primũ eſt ſtomachicon. Secundum eſt quaC drimeron. Tertiũ eſt roſata nouella. Quartũ eſt diarhodõ abbatis. Quintũ eſt triaſandali. Sextum eſt diacoſtũ.

Stomachicon duplex eſt ſcilicet calidum, & frigidũ. *Stomachicon.* In frigido, ſandali ſunt baſis,de quibus videbitur in triaſandalis. Iſtud ſtomachicon eſt bonum omnibus patientibus caliditatem hepatis, proprie intra,& extra vniuerſaliter. Stomachicon calidum confortat ſtomachum,in quo baſis eſt cinnamomum.

Cinnamomũ cortex eſt,& eſt nota, boni odoris, purpurei coloris, acuitatem quandam habens, & mordicãs *Cinnamomum.* linguam,calidum,& ſiccum in tertio gradu. bonũ eſt in omni materia craſſa,& viſcoſa, & virtutem cõfortat ſua aromaticitate,& ponticitate, & nõ eſt melior medicina hepatis ſecundum Auic. Hepar enim patitur triplici de cauſa; aut quia anguſtum, & oppilatũ,& ideo cinnamomum ad hoc iuuat,ipſum ſua acuitate aperiendo,& deoppilando,aut quia nimis rarum,& ideo cinnamomum ipſum iuuat, ſiue confortat conſtringendo ſua pontici-D tate;aut quia infrigidatum,& ſic cinnamomum ipſum confortat,ipſum calefaciendo caliditate ſua, quia ipſum eſt calidum. Electarium,ibidem ſiue oleum factum de eo eſt valde bonum in paſſionibus neruorũ, & tremore ex cauſa frigida,& in alijs morbis de cauſa frigida,vrinã, & menſtrua prouocat. Stomachicon calidum conueniẽs eſt hepati; confortat enim hepar. valet etiam ad ſtomachum, & valet contra dolorem illi ex ventoſitate à materia frigida eleuata; putrefactionem prohibet,& materiam putrefactam conſumit dupliciter,&c. vt patet.

Quadrimeron eſt electarium ex quatuor meris, id eſt *De quadrimeron.* puris ſpeciebus factum. Helenium. id eſt enula campa- *De enula* na eſt ibi baſis. radice eius, & folijs vtimur. eſt comple- *campana.* xionis calidæ, & ſiccæ, & craſſæ ſubſtantiæ. ideo tarde calefit,& in omnibus cauſis valet, & reſtringit venas,& valet contra iuncturarum dolorem ex phlegmate, quia phlegma diuidit, & diſſoluit materiam phlegmaticam in pectore, & cor ſimiliter confortat, & ipſum lætificat, vrinam, & menſtrua prouocat, quia illæ ſe conſequuntur,

E tur, Enula campana eſt bona catarrho, vnde oleum eius confert contra catarrhum in pectore, valet etiam contra paſſiones pectoris frigidas, cordis, & renum, &c.

De roſa. nouella.

Roſata nouella eſt multum bona ad vomitum refrænandum, & roſa in eo eſt baſis, & laudes eius huic attribuimus. de roſa viſum eſt prius.

De diarhodon abbatis.

Diarhodon abbatis, diarhodon à roſis. Abbatis, vel quia Abbas inuenit, vel quia pro Abbate fuit factum, & valet contra ictericiam, hepaticos, phthiſicos, hecticos, cardiacos, cum cardiaca fit ex calore, valetque conualeſcentibus ex acutis, & longius ægritudinibus calidis: calefacit hepar, nõ multum, ſed mediocriter, plus.n. infrigidat, quam calefacit: habet enim aliqua, immo multa calida: plus tamen de frigidis, & eſt ibi pro baſi roſa, & eſt ibi plus de roſis, quam de aliquo aliorum. datur mane, & meridie, & ſero cum rhodoſtagmate, ideſt cum aqua roſata, vel cum aqua frigida.

De triaſandalis.

Triaſandali dicitur à ſandalis, quod eſt lignum, & eſt duplex ſcilicet album, & rubeum, & dicunt aliqui, quòd F rubeum magis confortat hepar, ſed hoc eſt falſum per auctoritatem Haly in diſpoſitione regali dicentis ibi, ꝙ album magis confortat hepar. Item per rationem, quia ſunt magis odoriferi albi, quam rubei, & ſunt frigidi in tertio, & ſicci in ſecundo, non multum confortant, quia ſunt ſubtiles. valent ſtomacho, & hepati calefacto; vnde ex quacunque calefactione hic ſic valent vtrique ſandali, ſcilicet albi, & rubei, & ſandali cum ſucco lactucæ, & aqua roſata valent ad calefactionem remouendam hepatis. Item ad hepatis infrigidationem valent ſandali albi, & rubei cùm ſucco endiuiæ, & pauco abſinthij, & aqua roſata, & pauco aceto, &c.

De diacoſto. & quid ſit coſtus.

Diacoſtum dicitur à coſto. Coſtus eſt triplex. ſ. arabicus, indus, & garyophyllatus, & eſt calidũ, & ſiccũ in ſecundo. Coſtus ẽt puluerizatus, & cum aqua roſata poſitus, & pauco melle, aufert labes facierum. Item coſtus cum amygdalis amaris maſticatus cum ſaluia abſtergit G faciei pannum, & lentigines è facie remouet, & confert pectori materiã frigidam contentam in eo incidendo: vrinam, & menſtrua prouocat, & fœtum mortuum expellit, & ſplenem deoppilat, & eſt baſis huius medicinæ; licet enim ibi ſit minus in quantitate, eſt tamen magis in virtute, plus tamen calefacit in pauca quantitate, quã alia in multa. valet proprie oppilationi ſplenis, & hydropicis, & maxime leucophlegmaticis, & hypoſarcæ ex frigida materia, ſiue ex cholera, detur ſero, & mane ſi detur propter oppilationem ſplenis, detur cum decoctione capparis. ſi propter oppilationem hepatis, detur cum decoctione ſcolopendriæ.

An vrina debeat eſſe craſſa ante digeſtionem.

Habito, & quæſito de digeſtione materiæ, nunc quæramus de ſignis. Et circa hoc primo quæritur. vtrum vrina debeat eſſe craſſa ante digeſtionem phlegmatis, & videtur, ꝙ ſic, quia Iſaac in vrinis. Paſſiuæ qualitates dãt H vrinæ ſubſtantiam, vt craſſitiem, & ſubtilitatẽ: & actiuæ dant colorem. cum igitur phlegma ſua humiditate peccet ante digeſtionem, cum tunc ſit humidum; vrina tũc debet eſſe craſſa, cum humidũ det craſſam ſubſtantiam, & ſiccum tenuem. Contra, frigidum impedit tranſitum materiæ cum vrina. Sed quando ſic eſt, quòd materia non poteſt tranſire cum vrina, ſola tranſit aquoſitas, & ſic eſt vrina ſubtilis, ergo, &c. Item phlegma eſt ſubtile, cum ſit aquoſum, ergo facit vrinam tenuem.

Conſequenter quæritur, qualis debeat eſſe poſt digeſtionem phlegmatis, & videtur, ꝙ craſſa, quia calidũ digerendo, & conſumendo materiã cum vrina, eã incraſſat. cũ igitur digeſtio materiæ phlegmaticæ fiat per calidum, per digeſtionẽ phlegmatis materia incraſſabitur. ſed ſi ſic, tũc per digeſtionẽ phlegmatis vrina erit craſſa.

Contra. digeſtio phlegmatis fit per diuiſionem, & inciſionẽ, & ſubtiliationẽ, vnde cum oxymel, quod ſubtiliat, & incidit materiam phlegmaticam, datur ad eius digeſtionem, humor ſubtilis additus ei facit in ea ſubtiliationem, & craſſus craſſitiem, ideo, &c.

Qualis debeat eſſe vrina poſt digeſtionem.

E Conſequenter quæritur, qualis debeat eſſe vrina poſt digeſtionẽ, cũ materia ſit craſſa, viſcoſa, phlegmatica, vr ꝙ ſpiſſa, quia illud phlegma eſt ſpiſſum, ergo vrina poſt ſui digeſtionem per ſui commiſtionem incraſſabitur.

Contra ſpiſſum ſubtiliat vrinã, ſicut patet de melancholia, quæ vrinã ſubtiliat, & hoc eſt, quia materia ſpiſſa viam oppilat, ergo &c. Solutio ad primam quæſtionem. dico, ꝙ phlegma indigeſtũ eſt valde ſubtile, aquoſum, & tale non multum inſpiſſat vrinam, iñ phlegma aliquantulũ eſt ſpiſſum reſpectu aquoſitatis vrinæ. ſed phlegma bene digeſtum inſpiſſat vrinam, quia digeſtio phlegmatis incraſſat, quod prius ſcilicet ante digeſtionẽ erat ſubtile, & ita vrina per phlegma bene digeſtum multum inſpiſſatur, ſed per phlegma non digeſtum non multum incraſſatur, inſpiſſatur tamen. Dico ergo, quod vrina ex phlegmate ante, & poſt digeſtionem ſemper eſt craſſa. vnde vrina ante digeſtionem phlegmatis eſt craſſa, licet F ipſa ſit ſubtilis reſpectu vrinæ poſt digeſtionem phlegmatis. Concedo ergo, quod vrina ante digeſtionem phlegmatis eſt craſſa, licet parum.

Ad primum dico, quod phlegma ſua humiditate plus facit lubricando cum vrina, quam faciat ſua frigiditate coagulando, & oppilando, ideo craſſa eſt vrina ſemper ex phlegmate, licet ſit ſubtilis ante digeſtionem phlegmatis, quia poſt incraſſatur per commeſtionem phlegmatis incraſſati per digeſtionem, ideo vrina mixta ex iſto phlegmate, & aquoſitate eſt craſſa.

Ad aliud dicendum, quod oxymel ſubtiliat, & incraſſat, ſicut ignis. ignis enim glaciem liquefaciendo ſubtiliat eam, & ignis conſumendo ſubtile à luto ipſum incraſſat. Oxymel ergo per ſuam caliditatem phlegma ſubtiliat, & liquefacit, ſed phlegma ſubtile incraſſat, aquoſitatem ſutilem conſumendo, & euaporando. Et ideò habens tale phlegma debet eſſe vrina craſſior poſt digeſtionem, cum eſt ſubtile, aquoſum, conſumptum G plus quam ante. & ſic ſoluitur prima quæſtio.

Ad tertium dico, ꝙ cum phlegma eſt craſſum, vitreũ, congelatum, ante digeſtionem eſt vrina multum ſubtilis, quia illud phlegma eſt congelatum ſub aliquo, & non eſt liquefactum, oppilando vias reddit vrinam ſubtilẽ. Sic poſt digeſtionẽ eius vrina eſt ſubtilis, non tamen ſicut prius, quia prius propter oppilationem non permittentem aliquid cum vrina permiſceri, ſed poſtea eſt ſubtilis propter commiſtionẽ phlegmatis liquefacti cũ vrina, & ideo talis vrina, prius erat pauca, ſed poſt digeſtionẽ erit multa. Vnde aliquando melius cognoſcitur digeſtio materię per quantitatem vrinæ, quam per qualitatẽ, quia multi ſunt, in quibus non mutatur vrina ægritudinis, reſpectu vrinæ in ſanitate ſua, multo magis non mutabitur vrina in materiæ digeſtione, reſpectu vrinæ ante materiæ digeſtionem, ſed qñ bene ponderatur ſuus potus, ita, quòd medicus videt, ꝙ non bibit patiens nimis, & videt vrinã multam, tunc poteſt cognoſcere materiã H phlegmaticã eſſe digeſtam. Et hoc dicit Hipp. in aph. ſi vrina appareat prius turbata, Et poſtea cla. & multa, &c.

Ad argumentum dicendum, quod phlegma cum miſcetur cum vrina poſt digeſtionem, non apparet craſſũ, ſed ſubtile liquefactum, ideo non incraſſat vrinam.

Vtrum digeſtio materiæ in podagra poſſit cognoſci per vrinam.

Conſequenter quæritur vtrũ digeſtio materiæ in podagra, & arthretica paſſione poſſit per vrinam cognoſci, & videtur, ꝙ non, quia ſm Iſaac in vrinis, ſolum vrina eſt ſignificans ſuper materiã exiſtentem in venis, & hepate, in quibus ipſa generatur; ſed materia podagræ eſt extra venas, ſicut in iuncturis, ergo &c. In oppoſitum eſt vſus communis: damus enim ſyrupos ad digeſtionem ægritudinum prædictarum, & per vrinã cognoſcimus eius digeſtionem, ergo &c. Solutio ad quæſtionẽ poteſt tripliciter reſponderi. Vno modo ſic, ꝙ digeſtio materiæ iſtarum ægritudinũ põt cognoſci per ſe, per vrinam ſcilicet materiæ antecedentis, quæ eſt inter venas, quæ

ad

ad iuncturas continue fluit, & non cognoſcitur per vrinam digeſtio illius materiæ, quæ eſt in iuncturis, vt obijcis. vnde illa materia, quæ eſt in venis digeritur, per medicinam, & cum illa digeſta eſt, euacuatur: ſed materia coniuncta, quæ eſt in iuncturis, licet illa digeratur per medicinam, tamen ipſa non euacuatur per eam, ſed poſtea per emplaſtrum, & alia remedia, materia coniŭcta, quæ in iuncturis euacuatur. Dico ẽt plus, ꝙ ſi conſtaret ꝙ materia non eſſet in venis, ſed ſolum in iuncturis, Ego non darẽ digerens intra, ſed ſolŭ per emplaſtra ſupra iŭcturas, poſtea eam digererem, & euacuarem. Vel poſſomus dicere, quòd digeſtio materiæ in iuncturis poteſt cognoſci per accidens, quia cum materia non eſt digeſta, tunc aſcendunt fumi, & euaporant à materia, ad hepar, qui cum ſint frigidi, hepar infrigidant, quod infrigidatŭ crudam aliquando facit vrinam; ſed ſi materia ſit digeſta, fumi non eleuantur frigidi, ſed aliquantulum calidi, & ideo tunc non infrigidatur hepar, neque debilitatur tantum, ſicut prius, propter quod poteſt vrinam magis colorare, & per digeſtionem incraſſare, & hoc patet per ſe de quodam, de quo narrat Haly. qui habuit podagrã, à qua fumus eleuabatur ad hepar, qui hepar infrigidabat, & ex hoc incurrit hydropiſim, & mortuus eſt, & ſic patet ſolutio ad argumentum, quod non ſignificat per ſe digeſtionem materiæ extra venas, licet per accidens poſſit, vt prius viſum eſt, & ſic ſoluitur.

De dianiſ. Dianiſum Conſtantini in lib. ſtomachi, vtile contra ventoſitatem ſtomachi, frigiditatem, & inflammationem rheumaticam ſedat, &c.

Garyoph. Garyophyllatum à garyophyllis dictum, qui ibi recipiuntur, ſtringunt enim ipſi garyophylli catarrhum, in ore detenti, ſingultum, &c.

De potione muſchata. Potio muſchata maior. muſchata dicitur à muſcho, eo, ꝙ muſchus precioſior, & odoriferior ſit alijs ſpecieb. valet cardiacis, ſtomachicis, & ad omnem ſtomachi debilitatẽ, & cordis cõfortationẽ, & ad vitia pulmonis, &c.

Diatrionpiperon. Diatrionpipereon Herodis regis, diatrion Gal. quod facit ad frigiditatem, & dolorem ſtomachi, digeſtionem procurat, &c.

Triophyllon. Triophyllon dicitur à viridibus rutæ folijs, quæ in eo ponuntur. valet proprie quartanæ, & veræ quotidianæ, in hyeme, & vernali tempore, &c.

Rectificantia euacuationem.

Superius viſæ ſunt cauſæ impediẽtes euacuationem: nunc videndum eſt de rectificantibus eam. ſ. quomodo debet fieri, & quæ debent conſiderari, & obſeruari quãdo ſit euacuatio, tunc prius videndum eſt, qualiter fiat euacuatio. fit autem tribus de cauſis, vna eſt nimia materiæ repulſio, vt Hippo. in apho. repletionem euacuatio ſoluit. Secunda cauſa eſt mala qualitas ipſius materiæ. Et hoc dicit Gal. primo megatechni, niſi materia non ſit multa, tamen mala, euacuanda eſt paulatim. Tertia eſt morbi magnitudo, & de hac dicit Auic. & Gal. 11. & 14. megatechni, cum apoſtema eſt magnum caueamus ne rumpatur, ideo euacuamus materiam, licet forte non ſit mala, aut multa antecedens.

De conditionibus in euacuatione conſiderandis.

Conſequenter videamus cõditiones rectificantes euacuationem, & quæ debent obſeruari in euacuatione materiæ, & iſtæ conditiones ſunt decem. Prima eſt materiæ qualitas. Secunda eſt, vt videatur materiæ euacuandæ quantitas. Tertia eſt facilitas euacuandi. Quarta eſt temporis conformitas, vel opportunitas ad euacuandum. Quinta eſt medicinæ proprietas ad euacuandum. Sexta eſt membri, per quod fieri debet euacuatio, aptitudo, vt per illud fiat melius euacuatio, quam per aliud. Septima eſt membri, per quod fieri debet euacuatio, diſpoſitio, & abſtractio. Octaua eſt viarum, per quas debet fieri euacuatio, conditio, ſcilicet, vt non tranſeamus diametros. Nona eſt, vt non trahatur materia cŭ violentia magna. Decima eſt, vt videamus modum attractionis.

Prima igitur eſt, vt conſideretur materiæ euacuandæ qualitas, quia ipſa debet eſſe nociua. Vnde in 4 particula, aph. In pharmacijs talia educere oportet, qualia ſponte venientia. i. qualia à natura debent expelli. Natura aũt non expellit niſi nociuum, & ideo cum medicus ſit miniſter naturæ, debet eam ſequi, vt expellat materiã nociuam ſecundum Galen. 1. apho. vnde dicit Haly. ſupra in techni. Si medicus non iuuet, tamẽ nõ debet nocere, vnde debet iuuare, ſi poſſit, & hoc eſt expellendo nociuum.

Secunda, debet medicus conſiderare materiæ euacuãdæ quantitatem. Et tu dices non eſt verum, quia dicit Hipp. quæ egeruntur non multitudinẽ conſiderare, &c. Dico, ꝙ iſtud excluſiue eſt dictum. i. ꝙ tu non debes ſolum quantitatem cõſiderare, ſed multa alia, & eius qualitatem, & virtutem, quia ſi multa materia euacuatur, & ſi nociua, dumtamen virtus ſufficiat, eſt bonum, ſi nõ ſufficiat, eſt malŭ. ſi multa euacuatur, ſiue pauca, & bona, non peccat in qualitate, aut in quantitate malum. vnde non eſt quantitas tantum conſideranda per ſe, quia per ſeipſam, neque iuuamentum, neque nocumentŭ facit, niſi per hoc, ꝙ habet reſpectŭ ad quantitatem, & virtutem, & per ea ſpecificatur, vt viſum eſt. ergo debemus conſiderare materiæ quantitatem reſpectu virtutis, quia non debemus eam totam ſimul euacuare, ſed paulatim propter virtutẽ, quia per tales euacuationes natura deficit, & eas abhorret ſm Auic. in 1. Iiẽ parte materiæ euacuata, alia portio ſi poſſibile ſit, corrigitur, & in membra conuertitur ſm Haly. in fine techni, & ſi non poſſibile ſit corrigi, à natura expellitur, quæ licet non eſſet potens totam expellere, eſt tamen potens portionem remanentem poſt euacuationem expellere, vnde Galen. 12. megatechni. Non eſt faciendŭ in corpore viuo, ſicut mortuo, quia in mortuo materiam corruptam, ſicut carnẽ putridam, aut pinguedinem totaliter incidimus, & reſiduum ne putrefiat ad aerem frigidŭ ſuſpendimus, ſed in corpore viuo partem materiæ putridæ auferimus, & reſiduŭ materiæ, quæ remanet, digerimus, vt natura poſſit ſupra illud, corrigendo, vt conuertatur, vel expellatur.

Tertia conditio eſt euacuandi facilitas, materia enim, quæ eſt in venis, faciliter à medicina trahitur, ſed illa, quæ eſt in iuncturis, vel in membrorum concauitatibus, vtpote difficultatẽ, & cauſam reddit Gal. in de iuuamẽtis membrorum, quod materia, quæ eſt in venis eſt in loco amplo, & talis de facili trahitur. Alia eſt in loco ſtricto, & talis de difficili trahitur. ideo fortiorem medicinam oportet dare ad euacuandam materiam illam, quàm, quæ in venis, & ſic intelligitur.

Quarta conditio eſt temporis opportunitas. Quatuor tempora ſunt, quorum diuerſitatem oportet conſiderare, & ſecundŭ eorum diuerſitatem, exhibitionem medicinæ, & etiam ipſa medicina eſt diuerſimode danda. Eſt. n. tẽpus anni, tempus morbi, tempus menſis, tempus diei. Tempus anni debet conſiderari, in vere Autumno debent dari medicinæ laxatiuæ, & fieri euacuationes, & non in Æſtate, & Hyeme. in Vere in principio, & in fine; in principio humores frigidi, ſicut melancholia, & phlegma, melancholia conſeruata eſt ab Autumno, & nõ generata Hyeme, ſed phlegma generatŭ eſt in Hyeme, & non conſeruatum ab Autumno. Et timendum, ne iſti humores frigidi ebulliãt in Vere, in caliditate Veris, & faciant feb. ideo euacuãdi ſunt in principio Veris; ſed materia cholerica in fine Veris eſt euacuanda, quia iſta non fuit conſeruata ab Autumno, neque generata in Hyeme; ſed quia caliditate Veris fuit generata. ideo ne in Æſtate ſequenti ebulliat, debet purgari in fine Veris, quia Vere in principio ſui aſſimilatur Hyemi propter appropinquationẽ: finis vero Æſtati; medio vero propriæ, & ſic alia, & cauſas has aſſignat Iſaac in de elementis, & alias, quæ ibi patent. In autumno debet fieri euacuatio, ſed non in principio eius, quia corpora ſunt inanita ex æſtate præcedẽti, nec in fine, quia frigiditate eius materia profundatur in venis, nec ẽt eſt obediens expulſioni, & attractioni medicinæ. Sed in medio eius, in quo eſt temperantia in activis, videtur Auic. in autumno debere fieri euacuationes, cum dies ſunt æquales noctibus. Secundo debet tempus morbi conſiderari, quia aliquando in principio morbi debet dari pharmacia, aliquando

do

do in medio, aliquando in fine. In principio duplici de cauſa. Vna eſt propter materiæ acuitatẽ, & furioſitatem, & de hoc habetur illo apho. primæ particulæ, in acutis paſſionibus, in cõmento. Raro præcipitur in acuta paſſione pharmacia, quia non præcipitur, niſi cum materia eſt furioſa, quia tunc medicus non habet inducias præparandi: ante enim patiẽs eſſet mortuus, quam eſſet præparatus ad medicinam. Secunda cauſa quare fit euacuatio in principio morbi, eſt materiæ multitudo, & quia materia eſt multa, & morbus eſt longus; ideo timendũ, ne propter longitudinem morbi virtus deficiat; ideo debet natura in principio morbi exonerari, & de hoc habetur in primo apho. inchoantibus morbis, &c. Et hoc eſt propter multitudinem materiæ, quia ſm Gal. Hipp. eſt breuiloquus, ideo dicit prius, ꝙ debemus in principijs pharmacijs vti, vñ hoc inutiliter repetere, niſi ꝑpter aliã cauſam intelligas. Intelligit in primo aph. propter materiæ furioſitatẽ, hic intelligit propter materiæ multitudinẽ, aliter eſſet cõfuſio in repetitione verborũ. aliqñ euacuamus in medio morbi, vt in principio paroxyſmi, vt alleuietur, quia eius fortitudinem, & ſymptomatũ maliciã timemus, & de hoc dicit Haly. ſupra techni 28 c. Hora conueniens euacuationi eſt hora paroxyſmi, & hoc cũ medicina leui, vt mãna, vio. tamarindis, &c. aliquando fit euacuatio in fine morbi, vt quãdo materiã eſt quieta in vno loco poſita, non in membro nobili, nec vicino, quia tunc induciæ dantur medico, materia non debet in principio, ſed in fine euacuari, quando corpus eſt præparatum ad euacuationẽ, & materia digeſta, cum enim ſit quieta in loco poſita, non eſt timenda eius furioſitas, neque mobilitas, cũ hoc non habeat, & cum hæc ſit pauca, non eſt timenda virtutis debilitas propter morbi longitudinem, & cum ſit remota à membro nobili, propter ſtomachi maliciã, vel ꝑpter ſui ſyncopim, & huiuſmodi.

Nota. Tertio eſt tempus menſis conſiderandũ, quia in prima quadra Lunæ pharmaciæ, & euacuationes ſunt faciendæ, non in ſecunda; facimus enim tãtum duas quadras in lunatione, quas quadras continet nouilunium, & plenilunium, & ſecunda totum reſiduum lunationis, & ſic abuſiue vtimur hoc nomine quadra, quia quadra proprie eſt quarta pars lunationis, & nos ponimus eam pro medietate, loquendo abuſiue de quadris. Dico tamen, quòd in prima quadra Lunæ, quæ continet nouilunium, & plenilunium debet fieri euacuatio, quia tunc tempus eſt calidũ, & in caliditate tẽporis pori aperiũtur, & per ipſam humectantur, vt per eos fiat fluxus, & tranſitus humorum, & ẽt in hac prima quadra humores liqueſiunt, & fiunt curſibiles, ideo tũc habiles ſunt expulſioni, & propter hoc ſ. quia tempus eſt calidũ ſm Philoſophũ. 8. de animalibus, in illo tẽpore Herinacij impinguantur, & dicebant quidam, quod hoc eſt, quia melius vident; hoc enim eſt falſum, ſed hoc eſt, quia tempus eſt calidius, & cum in eis calor digeſtiua ſit debilis, cum ſint animalia frigida, per calorem temporis fortificantur, & eorum calor, propter ꝙ nutrimento ampliori eorũ corpora reparantur, & ideo fit impinguatio eorum. Sed in fine menſis, non debet fieri euacuatio, quia tunc cum tempus ſit frigidum, quantum eſt de hoc, pori clauduntur, & humores cõgelãtur, quia inobedientes medicinæ attrahenti efficiuntur, ideo tunc ipſi nõ debent euacuari.

Nota. Quarto eſt tẽpus diei conſiderandũ; medicina n. aliquando datur in mane. ſ. quando datur in liquida ſubſtantia, quia timetur ſi in nocte daretur, ne dormitione ſuperueniente, & calore interius fortificato, virtus medicinæ reſolueretur. Aliquando enim datur in ſero, cum datur in ſubſtantia dura craſſa, ſicut in pilulis, quæ indigent longa remanentia in ſtomacho. Aliquãdo quia forti attractione indigent ad ſtomachũ, & tunc nõ agit medicina, niſi diuidatur à calore naturali, bonũ eſt dormire, vt ſuper ſomnũ calor naturalis rediens ad interiora, & ipſe vnitus fortificetur, & melius poſſit medicinã diuidere. In media nocte dantur electaria, quia non ſunt ita paſſibilia, ſicut medicina data in ſubſtantia liquida, neque ita dura, ſicut pilulæ, ideo in media nocte dantur, quia indigent mediocri actione, ſiue diuiſione. Aliquando dãtur pilulæ ante cibum ſine acumine, vel poſt cibum, & iſtæ debent in vigilia dari, quia non indigent forti attractione, neque forti diuiſione.

Quinta conditio, eſt medicinæ proprietas ad euacuãdum. debet enim eligere medicinam propriam ad euacuationem proprij humoris ſecũdũ Haly. ſupra techni. 28. c. vnde ſi velis euacuare phlegma, non debes dare ſcammoneam, ſed eſulam, aut pulpam colocynthidis; & ſi choleram, myrobalanos citrinos; ſi melancholiam, myrobalanos indos, aut lapidem lazuli, quæ autem medicina quem humorem reſpiciat, habebimus in fine.

Sexta conditio, eſt membri, per quod debet fieri euacuatio, aptitudo. ſ. vt per eum fiat euacuatio melius, quã per aliũ, & ad hoc tria ſunt conſideranda. Primum eſt, ꝙ materia eo repat; repere. n. eſt animaliũ debilis motus. cũ igitur materia repit. i. debiliter mouetur ad aliquem locum, vt per eum expellatur, ſi natura eſſet ſatis fortis, natura per eum poſſet ipſam expellere. Secundũ eſt ſitus membri, ſi materia eſſet in ſimo hepatis, ipſa non debet euacuari per vrinam prouocando eam, ſed per medicinam ſeceſſiuam, & ideo non per renes, ſed per inteſtina. Si vero ipſa ſit in gibbo hepatis è conuerſo. Tertio debet conſiderari membrum ita quod membrum per quod fit euacuatio ſit ignobilius mẽbro, à quo fit euacuatio; quia ſic facit natura recte, operans ſcilicet expellere à nobilioribus nocũmentum ad ignobiliora. ſi aliter facit, hoc eſt ex malitia medicinæ, & tunc debes diuerti.

Septima conditio, eſt, ꝙ debemus conſiderare diſpoſitionem membri, à quo fit euacuatio, ne ĩn eo ſit dolor vehemens; tunc enim non debemus euacuare, quia tunc fieret motus agitatiuus, qui eſt naturæ contrarius. Membrum enim per naturam doloris ad ſe humores traheret, & medicinam. & medicina ab eodem traheret eoſdẽ humores, & ita agitatio fieret. Quid ergo faciemus? primo dolor ſedetur, poſtea ab eo euacuetur.

Octaua conditio eſt, ꝙ tu nõ debes tranſire duos diametros, quia per hoc natura multum debilitatur in hoc, ꝙ fieret ei contrarius dupliciter. vnde ſi materia ſit ſuperius in parte dextra, non debes euacuare in ſiniſtra, quia tunc fieret motus à ſuperiori ad inferius, & a dextro in ſiniſtrum; & hoc intellige quando eſt diſtantia inter hæc, & non quando dextrum, & ſiniſtrum ſunt in vicinia, quia tunc debet attrahi ad locum oppoſitum, ſecundum duos diametros, vt ſi materia ſit in parte dextra capitis, quia non multum diſtans à ſiniſtra, non debet tantum trahi ad ſiniſtrum inferius.

Nona cõditio eſt, ꝙ nõ debet trahi materia cum magna violentia, quia ſubtile obediens expulſioni, & attractioni extraheretur, & craſſum inobediẽs incraſſaretur, & inuiſcaretur, & remaneret, & eſſet difficilioris expulſionis, quam prius, & tñ natura debilitaretur ex violẽtia.

Decima conditio eſt, ꝙ oportet conſiderare valorum mediorum diſpoſitionem, & conditionem, & viarum, per quas tranſit materia; ſiue mouetur ad medicinam, quia ſi ſint repletæ, cum dicat Auic. ꝙ per vacuũ debet fieri motus, non poſſet materia alia per venas trahi; ideo tunc in venis remaneret, & fieret ibi nocumentum, tunc primo euacuandum per phlebotomiam à venis, quia eſt in venis, & poſtea datur medicina euacuatiua, quæ trahat materiam à membro per venas ad ſtomachum.

De ſex electarijs.

Nunc videamus de ſex electarijs. Quorũ primum eſt dianiſum. Secundum eſt garyophyllatum. Tertium eſt diamacis. Quartum eſt potio muſchata. Quintũ eſt diatrion. Sextum eſt triophyllon. — De dianiſo.

Dianiſum dictum eſt ab aniſo. aniſum ſemen eſt fœniculi Romani, calidi, & ſicci: intus habet virtutẽ aperitiuam, & ſtypticam, & ventoſitatis diſſolutiuam. confert inflationi in facie, & conſumit ventoſitatẽ, lac prouocat, impedimentum ex materiæ frigiditate, calefaciẽdo, & digerendo, aut ex ventoſitate craſſa phlegmatica oppilante vias. * ſitim ſedat cauſatam ex materia ſalſa, eam incidendo. aſſatum cum ſtringat ventrem, & per aſſatio-

A aſſationem ſua ſtypticitas augetur, calefacit, & digerit, ventoſitatem diuidit; ſplenem, & hepar deoppilat; vrinam, & menſtrua prouocat, ſi non videamus laudes, & opera dianiſi. Dianiſum ergo digeſtionem confortat, & etiam ventrem, & ſtomachum, tuſſim, & ſitim compellit, hepar, ſplenem deoppilat, & ventoſitatem conſumit, vnde idem quod aniſum, quod eſt ibi baſis, nó habemus ipſum in hoc lib Nicolai, ſed inuenitur in libro de ſtomacho Conſtantini, & eſt valde bonum.

De garyophyllato. Garyophyllatū à garyophyllis dicitur, fructus eſt calidus, & ſiccus in tertio, odorem multum bonum facit, niſi aſſuefaciat multum, vt prius dictū eſt, quia eſt odoriferum, confortat ſtomachum, & confert ad vomitum. vnde ex garyophyllis, & maſtice, et mace, cū ligno aloes, & ſucco mentæ, ſi fiat emplaſtrum ſuppoſitum ſuper ſtomachum, valet cõtra vomitū. Item cocti in aqua valent contra vomitum, ſi bibatur iſta aqua, in qua ſunt cocti; vnde valent contra ſtomachū, ipſum cõfortando, & materiā phlegmaticā digerendo, & ventoſitatē conſumēdo; ideo eructuatibus acide valet, ſingultū conſtringit, pectoris oppilationem remouet, quia aperitiuū eſt, & aromaticū, ideo ſpiritus, qui ſunt inſtrumenta virtutis confortat, quia ſpiritus facit moueri facilius, quia aromaticum.

De diamacis. Diamacis à mace eſt dictum, & eſt macis tunica nucis muſchatæ, aromaticum, & ponticum eſt, & eſt bonū in ſingultu; calidum eſt, & ſiccum, confortat ſtomachū, putrefactioné remouet, ita, vt ſuum electarium. Itē ſua caliditate materiam frigidam digerit, & ſua aromaticitate membra confortat, maxime neruoſa, & ſpiritalia, & materiam ſua ſtypticitate conſumit, ideo contra paralyſim, & tremorem Cordis ex frigida cauſa valet.

De potione muſchata. Potio muſchata dicta eſt à muſcho, qui eſt ibi baſis. muſchus eſt ſolliculus quidā inuentus in quodā animali ſimili capriolo, confortat cor, & ſubtiliat: vnde potio muſchata eſt bona ad confortationem cordis contra materiam frigidum melancholicam, phlegmaticam. nota, quod bellirici, qui in eius confectione cadunt, ſunt albi lapilli parui, & ſunt boni contra dentes nigros.

De diatrionpipereon. C Diatrionpipereon eſt dictū à pipere, & eſt factum cū tribus piperibus. Eſt enim piper triplex, eſt enim piper, ꝙ dicitur leucopiper, & eſt piper, quod dicitur melano piper, & eſt piper, quod dicitur macropiper. Piper albū eſt piper, quod vnde eſt multum humidum, & iſtud eſt piper longum, antequā ſit perfecte maturatū, aliquantulum tamen deſiccatum, propter quod apparet quædam diſcontinuatio inter eius partes, ſed quando eſt complete maturatum, & eſt nigrum, eſt calidum, & ſiccum in tertio, vel quarto; & quia eſt ſubtile non multum calefacit, attrahit à corpore interiori, phlegma conſumit, bonum eſt hominibus ſanis in regionibus frigidis neruos multum confortat calefaciendo, non eſt ei par ſecūdum Auic. phlegma in pectore, & ſtomacho inuiſcatum remouet, ipſum calefaciendo, & diſſoluendo; appetitum confortat, vrinam, & menſtrua prouocat; vnde poſt coitum ſuppoſitū matrici fętū corrumpit, & facit mirabile, quod dicit Auic. quod cum datur multū ſoluit ventrē, & paucum prouocat vrinā; ſed ſcammonea è conuerſo facit. Huius cauſam aſſignat Ar. in problematibus, ſed occulte, ventoſitatem ſoluit, & phlegma calefacit, pectus materia phlegmatica curat, & eſt baſis in iſto electario, & ideo per prædicta patet laus huius electarij.

Diatrionphyllon. Trionphyllon dicitur à tris, quod eſt tres, & fit ex tribus generibus piperis ſecundum quoſdā; ſed hoc eſt falſum, quia fit ex folijs rutæ, & eſt ibi baſis, & iſtud non eſt in vſu. Quædam ruta eſt viridis, & quædā eſt ſicca Viridis eſt calida, & ſicca in ſecundo, ſed deſiccata in tertio:

Itē quædam eſt ſylueſtris, & quædam eſt domeſtica. Quæ aūt eſt ſylueſtris, & ſicca eſt melior, multum enim incidit, & ipſa confert paralyſi, et in iuncturarū paſſionibus ex frigida cauſa. Ruta comeſta, ſiue maſticata tollit odorem alliorum, & cęparum, propter eius odorem fortem, & dicit Ariſt in de aīalibus, quod quando muſtella vult pugnare cum ſerpēte, ſiue cum buffone, ipſa comedit rutam, vt interficiat eum, quia contraria eſt veneno. Vnde comeſtio rutæ cum nucibus, & amygdal dulcibus in mane præſeruat à venenis aſſumendis. Trionphylon competit quartanarijs, quotidianarijs; fit enim ex tribus piperibus, non tamen pro baſi. **Nota.**

De euacuatione medicinæ per ſimile, vel contrarium.

HAbito de digeſtione medicinæ. Nunc dicamus de eius euacuatione. Et circa hoc quæritur vtrū medicina euacuet, & attrahat per ſimile, vel per cõtrarium, & videtur quod per contrarium, quia Haly ſuper centiloquio Ptolemæi dicit, quòd medicina non euacuat niſi quia ipſa vincit virtutem, per contrarietatem, ergo &c.

Item Gal. dicit ſupra lib. de regimine acutorum, quod medicina non euacuat, niſi quia corpus debilitat, ſed ipſa debilitat per contrarietatem, ergo, &c. Item omne venenum eſt contrarium humanæ naturæ, ſed medicina, quia venenoſa trahit humorem ad ſe, quia natura ipſa non ablata nequit nutrire, & ablata nutrit, ergo, &c. Item medicina nutrit in patiendo, & trahit in agendo; ſed agere, & pati ſunt contraria: ergo ipſa nutrit per ſimile, & trahit per contrarium. Sed dices forte, quod ipſa trahit per contrarium, ſicut nutrit per ſimile mēbro, ſed trahit per ſimile humori. Sed contra humor eſt potentia non multum remota à membro: ſi igitur contrariatur membro, & humori, qui diſponens membro conuenientes in ſe recipit, per quas ipſe habilitatur, vt conuertatur, & à membro trahatur.

Dices forte, ꝙ trahitur à tota ſpecie: Contra, quia tunc ſequeretur, quod in humore eſſent duæ totæ ſpecies, Vna per quam à toto membro trahitur, & alia per quam à medicina trahitur. Sed hoc eſt falſum, quia per Auic. in primo, tota ſpecies eſt, illud, per quod res eſt illud quod eſt, & iſtud in re eſt vnum ſcilicet forma rei eſſentialis dans ei eſſe.

Itē ſi medicina trahat à tota ſpecie, &c. Eſula, & pulpa trahent hunc eundem humorem ſcilicet phlegma, & ita eſula, & pulpa haberent eandem totam ſpeciem, cum idem trahant, & per conſequens erit in eis eadem diſpoſitio in ſummo, & ad eandem formam ſpecificam, quia ſi tota ſpecies nō ſit forma ſpecifica rei, erit ſaltem ſumma diſpoſitio ad ipſam.

Item ſi attractio eſſet à tota ſpecie cum eadem medicina non habeat diuerſas totas ſpecies, tunc vna medicina non trahit diuerſos humores, quod falſum eſt. Videmus. n. ꝙ quædā medicina eſt, quæ primo trahit cholerā, ſecūdario phlegma, & alios humores, vt myrobal citri. Oppoſitū dicit Gal. 3. ſim. me ꝙ medicinę nō trahūt niſi humores ſibi ſimiles. Itē medicina nō trahit niſi humorē inter quem, & ipſa eſt aſſimilatio, & 2. particula, ſuper illum aph. Sana habentes corpora, dicit Gal. quod medicina laxatiua, vel potio ſibi ſimiliū, eſt attractiua.

Solutio ad hanc quæſtionem. ego dico, ꝙ medicina laxatiua trahit humorem à tota ſpecie, & per ſimilitudinem euacuat, tamē alio modo. Quatuor enim ſunt cauſæ, quare medicina attrahit humorem. Vna eſt tota ſpecies vnde Gal. 4. ſim. me. medicina attrahit proprietate D ſuæ ſubſtantiæ, & ſic attrahit per ſimile, non in forma, ſed proprietate, & proportione, quæ eſt inter complerū, & incompletum, quia humor à virtute medicinæ excitatus ad medicinam mouetur, ſicut ferrum ad adamantem; & ſic trahit per ſimile, & cõtrarium membro: ſimile non in forma, quia adamas non trahit adamantē: ſed ferrum, nec medicina medicinam, ſed humorem, ſicut Auic. nititur arguere contra Gal. licet non arguat cõtra intentionem eius, quia non intendit, quod medicina attrahat per ſimilem in forma. ſed in proprietate. vnde dicit, quod cartamum non attrahit phlegma, quia phlegma, ſed quia phlegmaticum contrarium membro, dico ꝙ medicina eſt quaſi ſarcina membro. Vnde Haly. Abb. medicina, trahit, quia vincit virtutem; vnde trahit, quia virtutem debilitat, & membrum, quia enim contrariū membro, ipſum debilitat; & ab ipſo trahit, quia ipſum debilitatum nequit materiam retinere firmiter. Quod enim ei eſt conueniens. ſ. humorem trahit: ergo per ſimile

mile humoré trahit. Eſt enim in medicina aliquid actu quod in humore eſt in potentia, propter quod ad ipſam mouetur ab ipſa excitatus.

Secunda cauſa eſt complexio medicinę: vnde medicina trahit, quia calida, vnde calidior medicina in eodé genere magis trahit ſecúdum Gal. in de ſimplici medicina. Tertia cauſa eſt, quia ipſa exiſtens in ſtomacho, & in inteſtinis ipſa mordicat. ſ. ſtomachum, & inteſtina; & per hoc dolorem ibi inducit, & per hoc calor, & ſpiritus, & humores ad ea mouentur, & à caliditate fortiore ibi exiſtente attrahuntur per naturam doloris, eo, quod ad locú doloroſum calor, & ſpiritus, & in copia magis mouentur, & quia ét mordicat, euacuat illud, quod attrahit. vnde illud eſt per contrarium, vnde neque dolorem, neque mordicationem, neque grauedinem inducit membro, niſi per contrarietaté. Iſtud eſt per accidens. ſ. attractio, quia per iſtam mordicationem nó attrahit medicina, niſi quia calor vincitur à natura, qui ſecum ducit humoré. Quarta cauſa eſt fatigatio, & debilitatio, quia membra debilitata non retinent, qđ in ſe eſt. & ideo facilius attrahitur, & abire dimittút, & ét tanquá grauediné, & ſarcinā expellunt, & mordicát expulſiuá virtuté primo modo fit euacuatio, & attractio per electioné vnius humoris; & ſi attrahat alios humores, hoc accidit, ſed tribus alijs modis euacuantibus humores oés æqualiter, niſi q̄ vltimo magis dilectú; & ſic vltimo ſanguinem ſi perſeueret virtus medicinæ, & ét per caloré ſubtilioré, & liquidiorem citius trahit. Iſtis igitur tribus modis euacuat omnes humores, & caloré, & ſpiritus; ſed tamé primo euacuat per ſimile humori, & quia per hoc idem eſt ſimile humori, & contrarium membro, ideo attrahit per contrarium membro: euacuat enim per contrarietaté; quia non euacuat, niſi quia fatigat; illa autem fatigatio eſt per contrarietaté, & ita per contrarietatem tantum euacuat.

Ad primum, & ad duo ſequentia dicédum; quod verum eſt, quod attrahit per contrarium membro, tñ per ſimile humori, quia per idé eſt ſimile vnius, & contrariú alterius. Ad aliud dicédum, qđ duæ ſunt totæ ſpecies in humore, per quarum vnam cóuenit cum mébro, & per aliam cú medicina. Si ponamus duas totas ſpecies. aut duas potentias eſſe in aliquo reſpectu duarum diuerſarú formarum, ſicut in lapide adamantino ſunt duæ diuerſæ totæ ſpecies. Vna ſm quá eſt lapis, alia ſm q̄ eſt adamantinus, ſm. n quod ſunt formę diuerſæ, ſm hoc ſunt diuerſæ totæ ſpecies; tñ iſtę ad alias ſiut ꝑparationes ſm Auic. & ſm quod tota ſpecies medicinæ vincit totá ſpecié mébri excitádo ſpeciem ſibi conuenientem in humore, ſed hoc mouetur humor ad medicinam, nó ad membrum. Et cum tu dicis, q̄ tota ſpecies eſt illud, per quod aliquid eſt illud, quod eſt, verum eſt, non tanquam perfectio, ſed tanquam pręparatio, per quam res eſt illud, quod eſt. Vel forte poſſet dici, q̄ in humore eſt quoddá incompletum, quod exercitatú per aliquod duorum, natú eſt ſe ad illud moueri, ſicut ſi in animali dicamus eſſe incópletú aliqd, quod eſt indifferens ad hoc, q̄ excitetur per formam hominis, vel aſini, & excitatum per hoc poteſt ſe facere in actu, & ſi illa duo excitantia excitent ſimul, illud, quod vincet, ducet illa ad incompletum ad ſui naturam, & eſt ſimile, q̄ ponitur. Tu potes ire ad noſtram dominá, vel ad campos pro tua voluntate: vnde tuú velle eſt indifferens ad hoc, vel ad illud; tamen ſm, q̄ per aliquá conditionem exiſtétem in noſtra domina excitatur tua voluntas, tu eligis ſm hoc vnum, & non aliud. Similiter eſt hic, quia in humore eſt aliud incompletum, quod excitatum à medicina fortius à medicina ad ipſum mouetur magis. vnde Haly. Abb. medicina non attrahit humoré niſi vincat virtuté, ſicut dictú eſt ſm numerú formarú exiſtentiú in re. ſunt enim diuerſæ in totú ſpecies in re, & illud nó eſt inconueniens. Ad aliud dicendú, q̄ nó ſequitur, qđ eſula, & pulpa ſint idé, licet in eis ſit aliquod cóe, in quo conueniút, per quod attrahit illud, & iſta ſpecies eſt incópleta, habét tñ formaliores alias totas ſpecies diſponétes ad ſuas formas ſpecificas, & in eis eſt diuerſa ratio cómiſtionis, propter quod ſint idé, quia non attra-

E hunt eundé humoré per illud, per quod differunt, ſed per illud, in quo conueniunt; videmus enim, q̄ in vna parte miſti, vt lapidis adamantini eſt tota ſpecies trahens ferrú, & in alia parte eiuſdé eſt tota ſpecies pellens ferrum.

Ad aliud dicendum, quod medicina non trahit niſi vnum humorem per ſe, ſed per accidens trahit multos, vnde primo attrahit humorem, quem per ſe attrahit, poſtea, quos trahit, trahit per accidens.

Electarium reſumptiuú valet ad reſtaurandú deperditú. Recip. liquiritiæ, roſ. zucch. an. vnc. iij. gúmi arabú, tragacan. ana vnc. j. & ſan. al. & ru. ana vnc. v. papaueris al. vnc. j. s. ſucci liqui. ani. ſe. portulacæ, lactucæ, ſcar. ana vnc. s. garyoph. ſpodij, ana dra. iiij, cinn. vnc. j zingi. ſcar. calamenthi, ana drach. ij. corticú citri. vnc. j. penidiarum vnc. ij. ſe. frigidorú. ſ. melonis, citruli, cucurbitæ, ana vnc. iij. ſé. cytoniorum vnc. iij. amygdalarú, pinearú, ſebeſten, ana vnc. j. ſem. maluæ, ſeminis bombacis, violarum, berberis, nenupharis, ana vnc. j. *De electu. reſumptiu.*

F Diacapparis, antidotú eſt peculiare ſpleneticis, & ad omné duritié ſplenis antiquá, ſiue recentem, ſplenem extenuat, & ſanguinem effluere facit cum vino acceptum. aurium vermes, cum aceto immiſſum occidit; dentium dolorem aufert. diſtemperatum cum vino in ore teneatur; menſtrua educit cú apozemate. cuius deſc. eſt ſcillę aſſæ, aſari, pyrethri, centaureæ, piperis, thymi, apij, ſemi. melanthij, radicum agrimoniæ, ana vnc. j. mellis, quod ſufficit. dabis ſpleneticis, per ſeptem dies cum vino bono. ſeptima die ante dabis catharticum, quod melancholiam deponit. cum noueris ſplenem eſſe frigidum. *De diacap.*

Electarium Ducis dicitur, quia Abbas de curia compoſuit ad opus Ducis filij Regis: valet ad digeſtionem, ventoſitatem ſtomachi, & inteſtinorum, & ad ilium dolorem, & vitium lapidis, &c. *De electuar.*

Philantropos, amicus hominis interpretatur, vel miſericors, &c. *Philantro.*

Iuſtinum à Iuſtino Imperatore factum; proprie valet *De Iuſtin.*

G calculoſis, & ad ilij dolorem, &c.

Lithontripon, pertundens lapidem interpretatur, lapidem frangit, & expellit, &c. *De lithontri.*

Nephrecatharticon, id eſt purgans renes, expertum eſt ilioſis, &c. *Nephrecathar.*

Circa euacuationem, quæ fit per ſeceſſum, viſa ſunt alia, quæ impediunt, & etiam illa, quæ rectificant euacuationem per ſeceſſum.

De modo euacuandi corpora per ſeceſſum.

Nunc videamus modú euacuandi corpora, euacuanda per ſeceſsú; & hic ſunt duo cóſiderâda. primú eſt quo corpora debent præparari ante exhibitionem medicinæ.

Circa Primú duo ſunt cóſiderâda. Primú eſt de códitionibus corporis euacuandi, quas oportet obſeruare ad hoc quod medicina ſeceſſiua habeat effectú, quæ ſi non obſeruentur, nullum effectum habebit. Secúdum eſt de conditionibus corporis euacuandi per medicina ſeceſſiuam, quas oportet ſeruare, vt medicina ſeceſſiua habeat

H ſimiliter effectú, ſi nó obſeruentur, ipſa non habebit effectú ſuum per ianuam inferiorem; habebit tamen effectum ſuum per ianuam ſuperiorem, vt per vomitum.

Circa primum ſeptem conditiones a parte patientis ſunt conſiderandæ.

Prima eſt, vt die anteriori patiens multoties comedat, non tamen multum, ſed ſæpe, & diuerſos cibos, non multæ qualitatis, quia hoc facit ſtomachú eſſe dedignatum ad recipiédum medicinam: & ideo facilius deſcendit, & faciliori modo euacuatur.

Secunda conditio eſt, q̄ oportet videre diſpoſitiones corporis euacuádi, & humoris expellendi à corpore, vnde dicit Hipp. graciles, & facile vomentes, &c. ſuperius, vt cholerici, ſed carnoſi inferius, quia ſic à natura nati ſunt moueri, ſed ſubtiles, vt cholerici, ſuperius.

Tertia conditio eſt, quod ante medicinam debet dari aliquid leniens ventrem, ſicut brodium carnium pinguium, aut violas, &c.

Quarta códitio eſt, quod ille, qui nó eſt aſſuetus accipere medicinam, antequá accipiat fortem medicinam,

vt pilulas cochias, aut aliquid tale prius debet accipere A aliquam medicinam leuem, vt per hoc tenetur, vtrum ſit leuis ad ducendum, aut non à medicina; & per hoc euadit medicus multoties magnum periculum, & per hoc etiam patientes aliquando aſſueſcunt medicinas accipere, vnde bonum eſt primo talibus dare Paulinum, aut picram tantum, vnde quidam medicus dedit cuidã patiẽti diaſenam, & diaboraginatum, & per illa aſſelauit patiẽs multoties, & per illa certificatus fuit, quod ſi ei data eſſet medicina fortis, ꝙ ibi fuiſſet maximũ periculum.

Quinta conditio eſt, quod aliqñ debet comedere ante exhibitionẽ medicinæ, maxime ante fortem, aut propter corporis raritatẽ, aut ſtomachi debilitatem, quia oĩs medicina talis, eſt calida: & ideo cauendum eſt de corporis incenſione, vel deſiccatione, ideo ſi timet de hoc, bonum eſt, quod eadem die comedat micam panis in ſucco mali granati, aut vuæ agreſtis, qa iſta ſunt ſtyptica, & infrigidantia. idem eſt faciendum in ſtomachi debilitate, ne ei noceat etiam in corporis raritate, ne ſyncopim inducat. B

Sexta cõditio eſt, ꝙ ante exhibitionem medicinæ bonum eſt intrare balneum, quia balneum humores mouet, & ita ad diſpoſitionem eos habilitat. Quia G. i. de criſi dicit. motus humiditatis iuuat motũ. i. poros aperit, & ita ad expellendum parat.

Septima conditio eſt, ꝙ non debemus dare fortẽ medicinã homini, qui non conſueuit accipere, niſi magna neceſſitate, ne fiat mutatio ſubita; & ſi damus, debemus dare debilem.

Circa ſecundum videamus conditiones corporis euacuandi per medicinam ſeceſſiuam, quas oportet obſeruare, ad hoc vt medicina ſeceſſiua habeat effectũ ſuum proprium, quæ ſi non obſeruentur, ipſa non habebit effectum ſuum proprium per ianuam inferiorem, habebit tamen effectum per ianuam ſuperiorem, & per vomitum. Ad cuius intellectum ſciendum eſt, quod medicina ſeceſſiua fit vomitiua in quatuor caſibus.

Primus caſus eſt, ſi os ſtomachi ſit debile, & fundus fortis, tunc fit ſeceſſiua vomitiua, quia tunc fieret abominatio, non retentio ab ore ſtomachi, ſed expulſio, & fundus, quia fortis medicinam expelleret, quia venenoſa eſt ad os ſtomachi, quia debile eſt. Secundus caſus eſt, ſi venter conſtipatus ſit, quia non poſſet tranſire inferius, & ideo moueretur ſuperius, & ideo primo oportet, ꝙ venter leniatur, antequam detur. Tertius caſus eſt, quia non debet dari medicina homini abhorrenti eam, in inſtanti enim fieret vomitus. Quartus caſus eſt, quia non debet dari homini habenti faſtidium appetitus, quia fieret vomitus, quia os ſtomachi in talibus eſt lapſum; ideo de facili recipit, & male retinet. E conuerſo in quinque caſibus non debemus medicinam vomitiuam dare. Primus caſus eſt, fortitudo oris ſtomachi; tunc enim reſiſteret fluxui humorũ, ita, ꝙ od ipſum non poſſent faciliter attrahi. Secundus caſus eſt fames, quia tunc retinerent mẽbra fortiter, & non attraheret medicina niſi cũ violentia. Tertius caſus eſt, quando venter eſt lenis, & lapſus, quia tunc medicina deſcenderet inferius, & fieret D ſeceſſiua. Quartus caſus eſt, quia non debet dari medicina vomitiua homini inconſueto ad receptionem talis medicinæ; & habenti ſpiritualia debilia, ne nimis p hoc debilitetur, & per alterationem ſubitam. Quintus caſus eſt, ꝙ ſi medicina ſit grauis non debet dari ad vomendũ, niſi forte in hoc malitia reprimatur, & hoc eſt ne deſcẽdat, & fiat ſeceſſiua, vnde in iſtis quinque caſibus fit medicina vomitiua, ſeceſſiua; propter hoc caue ab iſtis.

De præparandis corporibus poſt medicinam.

Nunc videamus quomodo corpora debent præparari poſt exhibitionem medicinæ, & ad reparationem corporis; poſt exhibitionem medicinæ debent quatuor cõditiones obſeruari.

Prima cõditio eſt, qđ patiens poſt exhibitionẽ medicinæ non debet eſſe in aere nimis calido, quia humores ad exteriora motu contrario motui medicinæ traheret, & ita euacuationẽ impediret, & virtutẽ medicinę diſſolueret, nec nimis frigido aere, qa humores congelaret, & A ad exeundũ eos prohiberet, eos faciendo inobedientes.

Secunda conditio eſt, ꝙ patiens poſt exhibitionẽ medicinæ non debet comedere, nec bibere, donec medicina ſuam operationem compleuerit; ne per cibum, aut potum natura diuertatur à ſua operatione, per quam ipſa medicina digerit, tanquam per ſuum inſtrumentum, ſcilicet per calorem, & ſpiritum.

Tertia cõditio eſt, ꝙ poſtquã medicina ĩcipit operari, non dẽt patiens dormire anteq̃ medicina cõpleuerit ſuã operationẽ, qa in ſomno retinent̃ fortes euacuationes, ſ. quæ à duplici virtute fiũt, ſ. naturali, & aĩali, quia in ſomno non ſentitur grauamen, propter quod fit expulſio.

Quarta cõditio eſt, quod patiẽti abominationẽ medicinæ, vt nõ vomat, debent dari fortes odores, ſtomachũ confortantes, & vias conſtringentes, vt etiam ſpiritualia confortentur, vt acetũ ad cõfortãdũ ſtomachũ, & ſi hæc non ſufficiant, ſtringantur extrema, vt eo ſpiritus fluat, & fluxus humorum ab ore ſtomachi diuertantur, & eo B virtus animalis ſe conuertat, vel proijciatur aqua frigida in faciẽ, vel in frontẽ, vt calor ad ſtomachum reuertat̃, & ſecũ humores reducat, & ad ſpiritualia, ea confortando.

Viſa præparatione corporis euacuandi in ſe, nunc videamus præparationes corporis euacuandi in reſpectu medicinæ, & de hoc dantur quatuor regulæ.

Prima eſt hæc, quia medicinæ principaliter euacuanti debemus tale quid admiſcere, ꝙ eius malitiã reprimat, non tamen eius operationẽ diminuat, ſicut myrob. citri. cum ſcammonea impediunt excoriationem inteſtinorum, quod eſt impedimentum ſcammoneæ; non tamen attractionem humoris cholerici impediunt.

Secũda regula eſt hæc ſm Gal. in 2. acutorum, ꝙ non debemus dare duas medicinas, quæ euacuent in diuerſis temporibus, vt ſ. vna cito, alia tarde, niſi ita ſit, ꝙ illa, quæ cito euacuat, ſit in pauca quantitate, ꝙ non faciat operationẽ ſuam, ſed ſolum ſit acumen alterius medicinæ iuuãdo ipſam in ſua operatione; ſicut ſcãmonea acuit aloeticas medicinas, quæ ſunt tardæ operationis de ſe, & citius operantur per admiſtionẽ ſcãmoneæ. Si. n. adminiſtrẽtur duę medicinę, quarũ vna euacuet cito, & alia tarde, timendum eſt multum de debilitate multa patiẽtis. C

Tertia regula eſt, ꝙ non debemus dare eadẽ die duas medicinas patienti, ſi prima non ſoluat, ne per hoc multum debilitetur, licet multi faciant contrarium.

Quarta regula eſt, ꝙ non debemus alicui medicinam dare, niſi in corpore ſit humor, quem volumus euacuare, quia medicina attraheret humores, & calores, & ſpiritus, & ita noceret; & hoc habet ita, quod nunquam debes dare medicinam niſi reſpectu humoris determinati, quem cognoſcis in corpore abundare, cuius contrarium multi faciunt, propter quod ipſi peccant, & contra artem faciunt, & ſic patet ad iſta.

De ſeptem electarijs.

Nunc videamus de ſeptẽ electarijs. Quorũ primũ eſt reſumptiuũ. Secundũ diacapparis. Alia quinq; reſpiciũt paſſiones renum, & ſunt diuretica, propter quod reſpiciunt medicinas diureticas, de quibus iam videbimus. D

Reſumptiuum dr̃, eo, quia vires corporis reſumit totius corporis, dico debilitati ex longa ægritudine infrigidati, & deſiccati; & debet dari debilibus hominibus, frigidis, & ſiccis, conualeſcẽtibus, & ex lõga ægritudine deſiccatis, & infrigidatis, eſt enim ca. & hu. & ſunt ibi calida correſpondentia ſpiritui, & virtuti debilitatis ex frigiditate, & quædam hum. correſpondentia ſiccitati. *De electario reſumptiuo.*

Diacapparis eſt electarium ſatis bonum cõtra paſſionem ſplenis. Capparis eſt arbor, cuius radicum cortice vtimur, & eſt calida, & ſicca in tertio, abſtergit, mũdificat, aperit: habet. n. amaritudinem cũ ſtypticitate, & cõfert in iſchiatica, phlegma digerendo, & maſticatũ attrahit phlegma à capi. vnde à profundo attrahit phlegma mirabiliter. valet ad ſplenem, quia ſua ſtypticitate ipſum confortat, & etiam ipſum deoppilat, cum ſit amarũ, & etiã confert ei attrahendo melancholicam materiam, & eſt bonum neruis. & iuncturis, prouocat mẽſtrua, & interficit ſerpentẽ in ventre; & valet in paralyſi, & in paſ- *De diacap.*

ſionibus matricis ad prouocandum menſtrua, & cum datur contra ſplenem diacapparis, debet dari cum ſucco ſcolopendriæ, & tamariſci: in arthreticis cum decoctione iuæ; in prouocatione menſtruorum cum decoctione artemiſiæ, vel rubeæ tinctorum; ad capitis phlegma diſſoluendum cum pliri, & ſic in alijs ſuo modo.

De electarijs diureticis, quæ valent contra paſſiones renum.

Deinde videamus electaria diuretica, quæ valēt contra paſſiones renū, vt lapidē in renibus, & ad talē medicinam oportet, ꝙ ſint. v. Primo oportet, ꝙ in tali medicina ſit aliqua medicina cōmiſta, quæ ad locū ducat medicinam frangentem lapidē, vt medicina diuretica, vt ſemen apij, & ſemen petroſelini, &c. Secundū eſt medicina, quæ faciat medicinā remanere, vt viſcoſa, vt gummi arabi. cū traga. Tertiū eſt quædam medicina, quæ ad incidendū ſemp pręparet, vt remollitiua, maluæ, violę, &c. Quartum eſt, quia oportet, ꝙ ibi ſint aliqua, quæ lapidē frangant, vt miliū ſolis, & ſaxifragia. Quintum eſt, quæ lapidem expellant, vt acorus, &c. Nota, ꝙ ſanguis hirci, cinis corticū oui, à quo pullus extrahitur, cinis ſcorpionis, caput lyncis, iſta valent contra lapidē frangendū. Itē rheuponticum valet valde renibus. Ideo notandum eſt, ꝙ iſta electaria renum non debent dari, niſi corpore iam mundificato, quia ipſa ſubtile conſumerent, & reſiduū incraſſarent, & magis indurarent, & ſic lapidem non frangerent, ſed corpore mundificato debet dari.

De quinque electarijs valentibus ad renes nunc dicere volumus. Quorum primum eſt electarium ducis, ſecundum eſt philanthropos, tertium eſt iuſtinum, quartū lithontripton, quintum nephrocatharticum.

De electario ducis.

Electarium ducis eſt, quod eſt ſaporoſius, & melius, & dicitur ſic à quodam duce, pro quo factum fuit, valet ad digeſtionem in ſtomacho, & contra ventoſitatē, propter aniſum, & ad lapidem frangendum propter ſaxifragiā, & miliū ſolis, vel granum ſolis, quod idem eſt. Et ſm Auic. habet duas baſes, vnā aniſum contra ſtomachi ventoſitatē, & aliam ſaxifragiam, & milium ſolis ad lapidē frangendum. milium ſolis herba eſt, grano vtimur, & dicitur ſic, quia colorem Solis habet, quia lucidum eſt, & eſt calidum, & ſic. in tertio, & eſt diureticum.

Saxifragia.

Saxifragia eſt herba ſic dicta, qa ſaxum. i. lapidē frangit puluerizata, et data valet, ad fracturā lapidis. ſimiliter decoctio herbæ ſaxifragiæ valet ad iliacū dolorem, cum illa patiantur ex lapide, aut ex vētoſitate, & nō ex cholera, quia illud electarium eſt calidū, ilia aliquādo patiunt̃ ex lapide, aliquando ex cholera. Quando eſt ex cholera, tunc eſt dolor deſcendens. Si ergo ſit dolor illorū ex vētoſitate, aut ex lapide, tunc valet ſaxifragia. Sed ſi ſit ex cholera, multoties credunt aliqui, quod ſit colica paſſio, quando patiuntur illa propter lapidem, ſed non ita.

De philantropo. Quid ſit ſolium.

Philanthropos, id eſt amicus hominis, dicitur, à philos, ꝙ eſt amicus, & anthropos, ꝙ eſt homo. ſolium eſt ibi baſis, & eſt valde propinquum ſpicæ nardi in virtute, bonum odorem facit, & eſt calidum, & ſiccum in ſecundo, conſeruat pannos à vermibus, & tineis, confortat ſtomachum, vrinam prouocat, & propter hoc ibi ponitur, & cum hoc apium, & multa alia. Apium calt. & ſic. eſt in ſecundo, & eſt duplex, ſylueſtre, & domeſticum; domeſticum humidū eſt. apiū reſoluit, & aperit, & confert ſpleni, & hepari, eius oppilationem auferendo, & vrinā prouocando, idem facit petroſelinum. Eſt enim quædā apij ſpecies, quæ dicitur fieri ex mutatione alicuius herbæ in apium, vnde dictū eſt pro aliqua herba, quando ipſa creſcit multum, quod ipſa ſit apium. Apium, & calamus ſi decoquatur in vino, iſtud vinum valet ad fracturam lapidis, & in hoc electario eſt lapis lyncis. Lynx eſt quoddam animal acutiſſimum, penetrans, in quo animali lapis inuenitur, qui habet ad hoc proprietatem. Item eſt ibi ſemen rutæ, quod eſt valde diureticum.

Nota. *Lynx.*

Item hedera eſt bona ad lapidē frangendū; licet enim ipſa ſit frigida, tamen propter ſubtilitatem ſubſtantiæ ſuæ, & acredinē, quā habet in ſuis baccis, lapidē frangit. Calamus ēt ad hoc valet. Item orobus prouocat vrinā, ita, quòd facit mingere ſanguinem, ſi continuetur. Ideo valet ad lapidem frangendū. Pulegium eſt bonum valde in fractione lapidis, & maxime ceruinū, & dico maxime, quia raro inuenitur, & maxime ſemen eius, & viſcus quercinus, & iſta duo ſunt valde ad hoc valentia. Iſtud electarium valet ſtranguirioſis, calculoſis, & oppilationi ſplenis antiquatæ, & fractioni lapidis.

Nota.

De iuſtin.

Iuſtinum habet eaſdem laudes, & dicitur à Iuſtino Imperatore, pro quo factum fuit, & valet ad omnes non bene mingentes, & in eo baſis eſt cinnamomum.

De lithontripon.

Lithontripton, baſis eius eſt ſpica nardi quæ cōfortat, aperit oppilationem hepatis, & ſtypticitatē habet quandam, confortat ſtomachū, ſuperfluam eius ſuperfluitatem conſumendo, & deſiccando rheu. ibi cadit. Triplex eſt rheu. ſ. rheu. barbarum, rheu. indum, rheu. ponticum. bdellium etiam ibi ponitur, vt medicinas retineat.

Nephrocathar.

Nephracatharticon. i. purgans renes, ad idem valet, & eſt lapis lyncis eius baſis, potenter prouocat mēſtrua, & lapidem frangit, ſicut baſis ſua, quæ à proprietate frangit, ſicut dictum eſt.

F

Vtrum medicina euacuatiua vadat ad humorem, vt ipſum euacuet.

Viſo per quem modū medicina euacuat, & attrahit humorē. Nunc quęritur vtrū medicina euacuatiua vadat ad humorem ad hoc, vt ipſum euacuet, & attrahat, an nō. Et videtur, ꝙ ſic, per Auic. Agaricus iuuat illas medicinas venire ad partes corporis remotas. a ca. de agarico. Item Auic. lib. primo, ſent. quarta cap. v. Medicinæ coanguſtantur in apoplexia, & epilepſia, quia venæ ſunt obſtructæ. Item Auic lib. 4. cap. de cauſa vniuerſali paſſionum cordis dicit, quòd medicinæ cardiacę faciunt alias medicinas ad cor trahere.

Item Sera. vij. Sicut membra ſana trahunt nutrimentum, ita ægra medicinam, ergo ſicut nutrimentum vadit ad membra ſana, ita medicina venit ad mēbra ægra. Item omnis actio fit per contactum; cum igitur medicina agat in humorem ipſa debet tangere humorem, quia tangentium vltima ſunt ſimul, ideo, &c.

G

Sed contra dicit Auic. ꝙ medicina exiſtens in ſtomacho attrahit humorem ad ſe. Item Serap. medicina exiſtēs in ſtomacho, vel in inteſtinis ad ſe attrahit humorē.

Solutio, ad iſtam quæſtionem dicitur, ꝙ medicina diuidit̃ à calore naturali, & effumat, ita, ꝙ medicinæ fumus ad humorem venit ipſum inficiens, & per hoc naturæ odioſum reddens, & ſic infectus ad medicinam venit. Sed ſi fumus ad humorem veniat, aut eō venit, quia fumus, aut à proprietate aliqua. Sed quia fumus non deſcenderet, ſed aſcenderet, & ſic ſolum à partibus ſuperioribus traheret, quod falſum eſt. ergo non, quia fumus; nec à proprietate, quia incompletum mouetur ad completum, vt ibi incomplementum recipiat, & nō eſt è cōuerſo; ſed fumus ab humore, non recipit complementū, ergo, &c. Itē ſi fumus mouetur ad humorem, eadē ratione, & tota medicina, ſi fumus gratia proprietatis mouetur ad humorē, cum illa proprietas in tota medicina reperiatur, quia vbi eſt eadem cauſa, & idem effectus. Si dicas, ꝙ medicina ad humorē trahitur ab humore. Con-

H

tra medicina eſt actiua reſpectu humorum non paſſiua, nec ducitur à natura, quia ipſam abhorret. Item ſi veniret ad humorem, vt inficeret humorem, & per hoc fieret odioſus naturæ, & tunc medicina expelleret humorem à membro; tunc omnia alia inficientia humorem expellerent humorem à membro, quod eſt falſum.

Item Sera. arguit ſic. omne, quod mouetur, mouetur amore, & deſiderio, & eo veniens iunctura quieſcit, ergo ſi humor cōiūgeretur medicinæ, vel medicina humori, nō amplius ad ipſum moueret̃, nec attraheret. Propter hoc dico, ꝙ ad humorē non venit fumus medicinæ, ſed virtus eius. Et tu dices. Quomodo poteſt ſeparari virtus cū ſit accidens. Itē quod eſt eſſentiale alicui non poteſt nec per ſe, nec per accidēs ab eo ſeparari, virtus eſt eſſentialis rei, ergo, &c. quid igitur medicinæ venit ad humorē, ſi fumus ipſe nihil facit. Itē ſi loquatur de vera virtute ipſa nō venit eo, ſed ipſius ſimilitudo p multiplicationē ſpeciei ſuæ, & ſimilitudinis; ſicut adamas attrahit ad ſe ferrū, quia ſicut in ferro potentia actiua ad adamantē,

quæ

quæ nec in ſe, neque de ſe completur, ſed cum recipit virtutem adamantis excitantis ipſam potentiam, ipſa ducitur ad adamantem, & ad complementum; ita eſt in propoſito, vnde eſt in humore potentia ad medicinam, quæ per medicinam excitata vadit ad medicinam, & ad complementum. vnde ſunt ibi tria agentia. ſicut in qualibet operatione naturali vnum eſt intra, & ab intra, ſicut potentia actiua humoris, quæ vadit ad medicinam, & ad complementum. Secundum eſt extra, & ab extra; ſicut vera virtus, vel forma medicinæ. Tertium eſt extra, tantum, ſicut ſimilitudo veræ virtutis, vel veræ formæ.

Nota.

Ad argumentum patet, & dico, quod agaricus facit tranſire alias medicinas. i. virtutes aliarum medicinarũ, quæ non multiplicantur niſi per medium diſpoſitum, & tranſparens, & non oppilatum craſſis, & compactis humoribus. Ad aliud dico, quod dictũ Serap. intelligendum eſt de medicina alterante. Ad aliud, quòd ibi eſt tactus virtualis, & non corporalis: & ſic patet, &c.

De diaſatyrion. Diaſatytion dicitur à ſatyris; ſatyriaſis enim græce, latine erectio virgæ, &c.

De diaprunis. Diaprunis, vel diadamaſcenum à prunis damaſcenis dicitur, quæ ibi recipiuntur. valet proprie acutis, & per acutis, maxime in cauſo, & ſynocha in principio, & declinatione, augmento, & ſtatu ægritudinis.

Oxy dicitur ab aceroſo ſucco malorum granatorum, qui ibi ponitur, datur proprie contra ſynochum, & cauſon, & contra acutas oẽs ægritudines, & peracutas, &c.

Tryphera ſaracenica. tryphera dicitur, quia hominẽ iuuenem reddit, ſaracenica a Sarac. &c.

Catholicon. Electarium quod dicitur catholicon. Recip. ſenæ bene mundatæ, caſiæ, &c.

Circa euacuationem, quæ fit per ſeceſſum, viſa ſunt illa, quæ impediunt, & etiam illa, quæ rectificant, & modum euacuandi corpora euacuanda per ſeceſſum.

Medicinarum præparatio ad euacuandum per ſeceſſum.

MOdo videamus quomodo medicina debet præparari, per quam debet fieri euacuatio per ſeceſſum, & de hoc duo ſunt videnda, quia antequã hoc faciamus, debemus primo videre naturam medicinæ in generali in euacuando. ſecundo debemus videre modum præparandi medicinam, per quam debet fieri euacuatio.

Circa primũ ſic procedo, & dico ſm Auic. in 1. ꝙ medicinæ in euacuãdo diuerſificantur quinq; modis. nam quædã medicinæ euacuant attrahẽdo, & quædam cõprimendo, & quædam leniſicãdo, & quædã lubrificando, & quædam liquefaciendo. Medicina, quæ euacuat attrahendo, eſt illa, quæ euacuat à ſua proprietate humorem, ad quem habet aſpectum, vt ſcammonea à ſua proprietate attrahit choleram, & habet aſpectum ad eam.

Illa medicina euacuat comprimendo, quæ primo cõtrahit humorem, cum hoc quod comprimat inteſtina, & humorem in ea attrahit, vt myrob. citri. nõ enim debet iſtud gerundium comprimendo exponi per ſi, vel per quia, vel per dum, quia notat concomitantiam, & non cauſalitatem: non enim euacuant, quia comprimũt, ſed a ſua proprietate attrahunt humorẽ, ad quem habent aſpectum determinatum, vt myrob. citri. choleram. indi melancholiam. chebuli phlegma. ſi tamen propter compreſſionem euacuarent, attraherent forte humorem eũdem, aut euacuarent cum impreſſione communicent, licet in proprietate differant.

Illa euacuat leniendo, quæ inungit, & lenit membra, vt per ipſam faciat facere decurſus humoris euacuandi, vt ſunt tamarindi.

Illa euacuat lubrificando, quæ humores mollificat, & infundit, & per ipſum habilem facit ad exeũdum, & ſolubilem ipſum facit. Differt ergo leniſicatiua à lubrificatiua, quia lubrificatiua eſt reſpectu humoris, leniſicatiua reſpectu membri.

Illa, quæ liquefaciendo euacuat humorem, quem per virtutem ſuam, & à proprietate attrahit, ſua caliditate liquefacit, & diſſoluit. vnde verum eſt, ꝙ violæ licet dicamus, quòd euacuant leniendo, tamen attrahunt ſua proprietate ſecundum, ꝙ vult Haly. in 2. practicæ de regali diſpoſitione, & ſimiliter omnis alia euacuat attrahendo. Sed cum dicimus, ꝙ euacuat leniendo, comprimendo, lubrificando, liquefaciendo: hoc dicimus referendo ad ſubſtantiam ſuam, vel complexionem, & non proprietatem, per quam trahit ſimiliter intelligas in alijs.

Regulæ de medicinarum præparatione.

Viſo quomodo diuerſificẽtur medicinæ in ſuis naturis in euacuando. Nunc videamus de præparatione earum, & de hac præparatione dantur ſex regulæ.

Prima eſt, cum nos volumus dare medicinam ad aliquem humorem euacuandum in liquida ſubſtantia, vel in aliquibus pilulis, debemus facere cum decoctione proportionali medicinæ in euacuando, verbi gratia. Cũ nos damus myrobal. citri. ad euacuandum choleram, debemus eos dare cum decoctione prunorum viol. &c. Et cum nos damus myrob. indos ad euacuationem melancholiæ, debemus eos cum apozemate dare, vel cum decoctione epithymi. Cum damus myroba. chebu. ad euacuationem phlegmatis, debemus eos dare cum decoctione polypodij.

Secũda regula eſt, quod medicina euacuat primo humorem, quẽ reſpicit, ſecundario alios. Iſta tamen regula habet inſtantiam ſecundum Serapionẽ in tribus caſibus. Primo, ſi humor quẽ non reſpicit medicina ſit propinquior, vt ſi in ſtomacho ſit cholera, & tu das medicinã ad euacuandũ phlegma à capite: quia medicina mordicando, & ſtimulando ſtomachũ, facit choleram, quæ in ſtomacho eſt, citius expelli, quam medicina poſſit à capite attrahere phlegma. vnde ab accidenti primo euacuat humorem, quem non reſpicit, ſtimulando, & mordicando ſtomachum, & non per ſe.

Secundus caſus eſt priuatio humoris, quem reſpicit, ex alterius abundantia, vt ſi humor proprius ſit paucus, & alius abundans citius extrahetur non proprius, quia citius ſit naturæ odioſus, & ideo citius permittit ipſum abire, & à medicina trahi, cum ab ea ſtimulatur, & venæ debilitatæ à medicina tunc citius permittunt abire.

Tertius caſus eſt, maius odium; cum enim non proprius humor eſt magis odioſus, quã proprius, citius euacuatur per accidens, quia citius permittitur abire. vnde ſi cum datur medicina in æſtate ad euacuationẽ phlegmatis, citius euacuatur cholera, quæ eſt magis naturæ odioſa in tali tempore, quia ſecundum Iſaac in de elementis, natura in æſtate phlegma retinet, vt per ipſum in proceſſu temporis poſſit ſe adiuuare, & in hyeme eſt è conuerſo.

Tertia regula eſt, quod non debemus dare in eodem die duas medicinas fortes, ne corpus vehemẽter euacuetur, ſi ergo prima euacuat aliquam partem, non tamen ſufficienter, & nos demus poſtea fortem medicinã, planum eſt, ꝙ eſt periculum in vehementi euacuatione, ſi non euacuat, adhuc eſt periculum, quia vna medicina aliam fortificabit, & ita vehementer euacuabunt.

Item licet parum euacuauerit humores, commouet tamen eos, & ad expulſionem eos præparabit; & ideo ſecunda medicina poteſt vehementer euacuare. Sed tamen duæ debiles, aut vna debilis, & alia fortis poſſunt in eadem die operari, vel dari; quia poſſibile eſt, quod medicina fortis data non euacuet quantum debet, vel ita cito, vt debet, vt ſi dederimus myro. citri. ad euacuationem choleræ, & non euacuant ſufficienter, competẽter poteſt dari de ſucco roſ. drach. j. vel ij. vel dimidia, quæ euacuat debiliter.

Quarta regula eſt, quod quando aliquam medicinam exhibemus, debemus primo cum ea commiſcere medicinam eam refrænantem, quæ medicina aliam in ſui malitia refrænet, vt poſtea videbitur.

Quinta regula eſt, qđ cũ alicui præparato ad cholericã paſſionẽ volumus medicinã dare, ſicut ſunt trauli, & bleſi, & qui de facili hñt icurrere fluxũ vẽtris, debemus cũ ea cõmiſcere aliq̃ medicinã vomitiuã, ne vehemens fluxus prouocetur, & ꝓpter hoc talibus dñ libẽter eſulã,

quia vomitiua eſt aliquantulum, quia quãdo ego video, quod ipſi aſſellauerunt duabus vicibus, vel tribus, & poſtea vomant, tunc gaudeo, quia tunc ſcio, quod pars medicinæ, & materiæ per vomitum euacuatur, & per hoc fluxus nimius ventris impeditur.

De modo exhibendi pilulas. Sexta regula eſt, de modo exhibẽdi pilulas. Quĩ eſt, quod debemus dare eas cum aliquo coopertorio, aſtud coopertorium fit ſic, aliquando ponatur pilula in cera liquefacta, & cito extrahatur. deinde cum melle, aut cũm zucchato, aut cum oleo viol. ſumatur per ceram cooperientem occultatur ſapor medicinæ horribilis, ne ſentiatur. propter mel, aut zucchatum, aut oleum viol. fit facilis tranſitus illius per meri ad ſtomachum.

Nota. Communis vſus dandi eſt, vt cooperiatur nebula, & cum vino, vt propter nebulam non ſentiatur ſapor medicinæ horribilis, &c. propter vinum, vt poſſit melius tranſire ad ſtomachum.

De nocumentis ex aſſumptione medicinæ contingentibus, & eorum remedijs.

CONſequenter videamus nocumenta, quæ eueniunt corpori humano ex exhibitione medicinę, & remedia contra ipſa, & hæc nocumenta ſunt ſeptem.

Primum nocumentum eſt, quod medicina non euacuat, & huius poſſunt eſſe ſex cauſæ.

Prima cauſa eſt aliquãdo viarum, ſiue meatuum anguſtia, ſicut accidit in paralyſi, & ſpaſmo; propter hoc enim, quod humores per venas anguſtas non poſſunt tranſire, ideo medicina facit torſionem in ſtomacho, & inteſtinis. Et remedium bonum contra hoc nocumentum eſt, quod venæ prius aperiantur antequam medicina detur; & ſi medicus non ſit ita acutus, ꝙ ante exhibitionem medicinæ vias aperiat, ſed exhibeat medicinam vijs non apertis, tunc remedium contra hoc, eſt, quòd procuret medicus, quod medicina euomatur.

Secunda cauſa quare medicina non euacuat, eſt, quia eſt nimis vetuſta. vnde ipſa eſt ſm materiam, & non ſm ſpeciem. Remedium contra hoc eſt, quod medicus procuret, quod euomat eam. Tertia cauſa quare medicina non euacuat eſt proprij humoris priuatio, & remedium contra hoc eſt, quod medicus procuret, ꝙ euomat eam.

Quarta cauſa quare medicina non euacuat, eſt proprij humoris cũ ſuo humore contrario fortis cõmiſtio, propter quod non poteſt attrahi. & tunc bonũ remedium contra hoc, eſt, ꝙ illa medicina euomatur; aut cum clyſterijs, aut cum ſuppoſitorio expellatur; & ſi ſit acuta debet cum hydromelle ſua acuitas frangi per mellis dulcedinem; aut aliquid detur, ꝙ faciat eam deſcendere, ſicut potus magnus, aquæ hordei, vel aliquid tale. Quinta cauſa, quare medicina non euacuat, eſt temporis frigiditas, quia temporis frigiditate humores congelantur, & inobedientes redduntur. Et remediũ cõtra hoc, eſt, ꝙ patiens debet poni in balneo ſine aere non trahente, ſed ſolũ diſſoluente, & calefaciente humorem congelatum ſm Auic. in primo. vnde Auic. dicit, quod patiens debet intrare in primam cameram balnei, & ſecundam, & nõ tertiam, quia traheret ad ſe medicinam, & ipſam debilitaret, & euacuationem impediret, quia cum motu contrario traheret humores motui medicinæ. Sexta cauſa quare medicina non euacuat, eſt complexio frigida materiæ euacuandæ. Remedium contra hoc, eſt, calefacere ventrem per calida appoſita extra, vt apponendo ſupra ventrem extra veſicam æneam plenã aqua calida, aliud remedium eſt tegulam calefactam, aut auriculare calefactiuum ad ignem ſupra ſtomachum extra ponere.

Secundum nocumentum, quod facit medicina, eſt nauſea, vt cum damus eſulam, & myrob. Et remedium contra hoc eſt, vt cum timemus hoc, bonum eſt, vt ante exhibitionem medicinæ cum de facili vomit patiens, demus ei aliquid ad vomendum, poſtea vomat, & ſi hoc non fecerimus, tunc demus ei poſt exhibitionem medicinæ aliquam rem acrem, vt ſuccum mali granati, aut vuæ agreſtis, & fricemus extremitates, & plantas pedũ, vt ſpiritus, & calor expulſiui medicinæ per vomitum

E attrahantur ad locum fricatum, & ſtringamus manus, & pedes cum chorda fortiter, dolorem inducendo, vt ſpiritus, & calor non expellant medicinam per vomitũ, ſed potius ad locum doloris currant, &c.

Tertium nocumentũ, quod facit medicina eſt torſio, & mordicatio, propter medicinæ acuitatẽ, vt cũ damus elleborum, & remedium contra hoc eſt, vt medicus ſit multum ſolicitus, vt iſtã acuitatem medicinæ reprimat cum rebus infrigidantibus, vt per potum aquæ frigidæ, aut per rẽ pinguẽ, aut vnctuoſam, & dulcem, quæ leniat, eius acuitatem frangendo, vt butyrum, aut amygdalas dulces, aut nuces, aut ea, quæ medicinam inferius faciant deſcendere, ne torſionem in ſtomacho, vel in ore ſtomachi faciat, ſicut aqua hordei ſua curſibilitate.

Quartum nocumentum, quod facit medicina, eſt aliquãdo febris, quæ aliqñ venit, vel propter temporis caliditatẽ, vel medicinæ. Remediũ eſt contra hoc dare infrigidans, vt eſt ſyrupus viol. nec iſti potionato debemus

F dare ſyrupum acetoſum, quia acetum eſt frigidum, & acutum, ideo cito læderet inteſtina ex euacuatione debilitata, cum frigidum ſit inimicum neruis, & membris neruoſis, & ſua acuitate cito ea excoriaret, & fluxũ cholericum induceret: & hæc eſt ratio, quare prohibemus actu frigidas res potionato, immo omnia tepida, quia infrigidantia nocent tam in cibo, quam in potu.

Quintum nocumentum, quod facit medicina, eſt aliquando ſyncopis, quæ accidit aliquando, aut per nimiã euacuationem, vel medicinæ horribilitatem, & tunc remedium contra hoc eſt, dare aromatica confortantia, & ſtringantur extrema fortiter, & projciatur aqua frigida in fronte, &c. apponantur naribus res habentes fortes odores, & aromaticos.

Sextum nocumentum, quod facit medicina, eſt aliqñ nimia ſolutio ventris, quæ accidit, aut propter complexionis membrorum frigiditatem, aut propter venarum debilitatem, aut propter earum amplitudinem, vel inteſtinorum debilitatem. Et remedium cõtra hoc eſt, quia

G tunc debemus ventrem ſtringere, hoc autem facimus multis modis. Vno modo medicinam expellendo; alio modo humores retinendo, ne fluant ad ſtomachum: alio modo ſtringendo venas: alio modo inteſtina claudendo, ne humores recipiant. dando meſpila, diacytonitem, coctana; & cum inteſtina clauduntur, ipſa retinent humores, & non dimittunt eos fluere: alio modo ponendo patientem in balneo, quia balneum humores ad ſe trahit, ne ad ſtomachum deſcendant.

Item debent ligari eius extrema, ſicut in vomitu, & eadem de cauſa.

Septimum nocumentum, quod facit medicina, eſt, ꝙ ipſa aliquando non ſoluit in prima die, aut in ſecunda, aut in tertia. Et remedium contra hoc eſt ſecundũ Auic. ꝙ poſt duos dies, aut tres debet fieri phlebotomia, &c. cauſam ponit Auic. quia licet medicina non euacuet, ipſa tamen humores commouet, qui commoti poſſunt ad membrum nobile venire, & ibi apoſtema facere.

H *Electuarium generatiuum.*

SVperius viſum eſt de electuarijs competentibus membris vitalibus, & animalibus nutritiuis. Nunc dicamus de vno electuario ſolum, quod conuenit membris generatiuis, ꝙ eſt diaſatyrion, & eſt dictum à ſatyris. Satyrius herba eſt dicta à ſatyriaſi, aut è conuerſo; & eſt ſatyriaſis virgæ erectio. radice dictæ herbæ vtimur, & vocatur illa quibus vtuntur teſticuli ſatyriorum. Iſtud electuarium confert ad coitum: ſunt enim duo ad coitum conferentia. Vnũ eſt res ſperma generãs. aliud eſt res ſperma prouocans. Res ſperma generans eſt duplex. Vna eſt cibus multus ſanguinem generans, & chymum laudabilẽ. alia eſt medicina calida, & humida vaporoſa, quia talis naturæ eſt ſperma, quia in coitu tria ſunt, materia calida, & humida euacuanda, quæ eſt ſperma, & ſpiritus, ſiue vapor; vel ventoſitas mouens, & erigens præputium, &c. ſpirituale faciens ſperma, quia cum ipſo debet eſſe ſpiritus, &c. ipſum ſperma eſt ſpirituale ſecundum Philoſophum. Item ibi eſt medicina coitum *Satyrus.*

prouo-

prouocans, ſicut aniſum. medicinæ mēſtrua prouocantes ſunt, quia aperiunt; aliqui tamen comedunt aniſum, vt coitum auferant, ſicut dicunt monachi; & ex hoc ſequitur, dicunt ipſi, quod eſt frigidum. Sed ſequitur aniſum, aliquando prouocat coitum, aliquando prohibet; cum enim in teſticulis, aut in vaſis ſeminalibus, eſt materia multa inciſa, clauſa, tunc aniſum viam aperiendo, & materiam diuidendo, prouocat coitum; ſed cum materia eſt pauca in corpore ipſam materiam, & ventoſitatem conſumendo, coitum impedit. ab Auicen. vt credo vocatur teſticulus vulpis. Sed cauendum eſt, ne iſtud electuariū detur niſi prius facta præparatione, nec in corpore extenuato ſicco, quia ipſum corpus conſumeret, & deſiccaret, ſed in corpore plethorico, repleto, carnoſo, & ad hoc prius diſpoſito, & præparato per vſum ciborum multum ſanguinem eutrſioſum generantium, ſicut oua ſorbilia, & iura bonarum carnium, vt gallinæ, & ſimilium, & vtatur ocio, & quiete; aliter non debet dari. In iſto electario ſunt quædam poſita, quæ calida, & humida ſunt, & propter hæc materiam in coitu præſtant, & quædam ſtimulant ſpiritus, & ventoſitatem ad hoc conuertendo, & conterendo. Satyrij ſunt calidi, & humidi, & vaporoſi, & ſimiliter baucia. Vnde Raſ. 3. Almanſo. bauciæ ſunt calidæ, & inflammatiuæ, & acuitatem ſpermatis præſtant. Similiter ſecacul. id eſt cæpe domus cinnamomum, quod ibi ponitur, eſt ad ſtimulandum, & in ſpirituſ ſeparationem, & zingiber calidum, ventoſum, ſiue vaporoſum, & ideo libidinem prouocat. Scincus eſt piſcis zitbus quidam, & habet aſpectum propriè ad teſticulos, & ad coitus prouocationem.

Scincus.

De electarijs laxatiuis.

Habito de electarijs digeſtiuis, & alteratiuis. Nunc videamus de electarijs laxatiuis. Et de horum quatuor videamus ad præſens.

Quorum primum eſt diaprunis, quod vocatur diadamaſcenon, dicitur à prunis damaſcenis, & ſunt ibi prima baſis, & ſunt frigida, & humida in fine tertij gradus, ſoluunt euacuando choleram de omni morbo calido, & maximè in acutis, & peracutis in omni tempore morbi ſine periculo, & illud verum eſt, quādo eſt ſimplex; tunc enim conuenit in omni tempore morbi prædicti, & in die paroxyſmi. pruna ſunt ibi baſis, quia laxant, & infrigidant. Iſtud autem electarium datur ad infrigidādum, & laxadum, & maximè in cauſone, & ſynocha, & iſtud ſimplex datur in omni hora diei cum aqua calida.

Oxy. ſimiliter eſt parum laxatiuum, oxy. i. acetoſum, quia fit de ſucco malorum granatorum acetoſorum malum autem granatum duplex eſt, quoddam dulce, quoddam acetoſum. de ſucco acetoſi fit, & habet eandem receptam, quam habet diaprunis, niſi quia in diaprunis eſt reub. & non eſt in oxy. oxy. duplex eſt ſcilicet ſimplex, & laxatiuum, ſimplex datur in acutis.

De tryphera ſaracen.

Tryphera ſimiliter eſt electariū laxatiuum, & eſt duplex, vna eſt tryphera ſaracenica, alia tryphera magna, & iſta eſt de opiatis, ſed prima eſt vnum de electarijs laxatiuis. Tryphera ſaracenica hominem iuuenem reddit. vnde iuuentutem prolongat, lenit euacuando phlegma, in ipſa ſunt myrob. de ipſa poteſt dari vnc. ß. vel i. ſine periculo. De diaprunis autem, vel oxy. ſimplicis vnc. ij. vel iij vnde minus de tryphera debet dari, quia in ea ſunt myrobal. & myrob. citrini ſunt ibi baſis. vnde valet ictericis, & hepaticis, & in ſimplici terriana, & in duplici de cholera, quia ipſam purgat.

Catholicon.

Catholicon laxat humores, leniendo, & dicitur ſic, quia eſt medicina vniuerſalis, & datur omnibus hominibus, & omnes humores euacuat, ſicut patet per ſua componentia. Sunt enim quædam, quæ melancholiam euacuant, quædam phlegma, quædam choleram, & poteſt dari in febricitante, & ſine feb. valde eſt bona medicina. vnde boni medici valde vtuntur iſto electario, quia nulla medicina poteſt quantum illa poſſit, lenit pectus. polypodiū eſt ibi baſis, parum eſt laxatiuū, tamē aliquoties accidit, quòd multum euacuat. vnde experimento vidi, quòd cuidā mulieri dedi vnc. ß. & duodecies aſſellauit. Similiter de oxy. ſimplici xxj. vicibus aſſellauit quidam monachus, ſed non eſt vis in hoc quantumcunque faciant aſſellare, & non eſt periculum, quia non faciunt hoc niſi per accidens, & non fortiter attrahunt. In iſtis enim monachis, & mulieribus ſunt multi humores cōgregati in ſtomacho ex piſis, & fabis, & piſcibus. Et ideo ex leui cauſa multum ab eis euacuantur.

Vtrum medicina euacuatiua attrahat à venis.

Viſo quomodo medicina euacuat, & per quem modum, nunc quæramus, à quo ipſa euacuat. Et circa hoc, primo quæritur vtrum ipſa attrahat à venis, vel extra venas, & videtur, quòd à venis per Auicen. 4. lib. & per Raſ. 7. Almanſo.

Oppoſitum dicit Gal. 9. megatechni: dicit. n. hic morbus. i. ſynocha, de qua loquit hic, non eſt aliud niſi plenitudo cū calore, plenitudinē autē oportet minui, & calorē infrigidari, q ſi ſtultus medicus cogit hanc minuere cū laxatiuo, & diuretico, neceſſario calorem augmentat; hæc. n. medicina calida eſt. Itē impoſſibile eſt plenitudinē exiſtentē in venis laxatiuo purgari, nā hoc nō attrahit niſi ea, quæ ſunt extra venas. Dices, q verū eſt, quia non euacuat humorē, qui eſt in venis. i. cuius proprius locus eſt extra venas, vt phlegma, cholera, & melācholia. Contra, locus naturalis magis proprius eſt rei, q̄ accidētalis, ſed proprius locus humorum eſt in venis, quia in venis ſunt apti ad nutritionem, vbi ſunt cū ſanguine, ergo, &c.

Dico, quòd euacuat à venis, & extra venas.

Vtrum humor in venis facilius euacuetur. quam exiſtens extra.

Conſequēter quæritur, quis humor facilius euacuatur, an ille, qui eſt in venis; an ille, qui eſt extra venas, & videtur, q ille, qui eſt in venis, quia 4. de iuuamētis membrorum dicitur. q quanto eſt locus amplior, tāto ab eo attractio eſt facilior; ſed venæ ſunt ampliores quam membrorum raritates. ergo, &c. Contra quanto humor eſt amicabilior naturæ, tanto tardius attrahitur, vt patet de ſanguine qui fortiter retinetur à natura propter amicitiā: ſed in venis eſt humor amicabilior, quia eſt aptus ad nutritionem: alij enim ſunt ad iuuamētum, ſcilicet qui ſunt extra venas. ergo, &c.

Solutio, dicendū, q omnis humor per venas meſaraicas trahit ad ſtomachū, excepto humore à capite rheumatizante ad meri Ille. n. humor à meri ad ſtomachum non trahitur per venas meſaraicas, ſed forte per alias venas, & excepto humore à pulmone euacuando. Et ſi humor à pede euacuatur. primo trahitur vſque ad medium dorſi, & poſtea ad chylim venā, poſtea ad hepar, poſtea ad meſaraicas, poſtea ad ſtomachū, & poſtea ad inteſtina, poſtea ad anū extra. Si à manibus attrahitur, primo attrahitur mediantibus venis exiſtētibus verſus collum: deinde ad ſpinā dorſi, deinde ad hepar, deinde ad meſaraicas, deinde ad ſtomachum; ſed non eſt ita de humore rheumatizante à capite, ſiue in vigilia, ſiue in ſomno.

Et ad auctoritatem Gal. q medicina non euacuat humorem, cuius proprius locus eſt in venis, id eſt ſanguinē. Alij tamen humores non habēt proprium locum in venis, quia non ſunt ibi, quantum ad propriam operationem, ſed ad alienam, quæ eſt nutritio. Cholera enim eſt ibi, vt faciat ſanguinem penetrare. Melancholia eſt ibi, vt ipſa ſanguinem inſpiſſet. Et phlegma, vt tempore neceſſitatis conuertatur in ſanguinem. Quia ergo non nutriunt niſi cum ſanguine, ideo nō eſt eis proprius locus, quia in eo operationem propriam, quæ in eis debetur, nō operatur in tali loco, ſed cū alio, & per aliud cū ſanguine; ſed cholera extra venas, & in inteſtinis habet ſuam propriā operationem, quæ eſt mordicare inteſtina, & per hoc expulſiuam confortare. Et melancholia in ore ſtomachi habet ſuā propriam operationem, quæ eſt appetitiuam confortare. Et phlegma ſuam propriam operationem habet in iuncturis, quæ eſt ipſas irrorando motum facere. Tales enim humores attrahit medicina, & taliū locus propriè eſt extra venas. Et licet iſtud ſit verum, tamen non eſt hæc intentio Gal. in illo loco, ſed ſua intētio eſt hæc, quia in ix. megatechni dicit de ſynocho, &

ſynocha, & dicit hic, ꝙ in ſynocha eſt plenitudo in venis. Differunt autem plenitudo, & abundantia, quia plenitudo eſt omnium humorum repletio, & æqualiter; ſed abundantia eſt vnius humoris præ alijs tantum. Dicit, quòd medicina non euacuat plenitudinem exiſtentem in venis. tamen non euacuat, niſi eã, quæ ſunt extra venas, id eſt, quæ faciunt plenitudinem extra venas. Iſti enim humores non faciunt plenitudinem in venis, ſed ſanguis: ideo non euacuant ipſam plenitudinem: hæc enim eſt ſua intentio. Aliam quæſtionem ſoluit Auic. dicens, ꝙ humor, qui eſt in venis facilius attrahitur, quia propinquior eſt, & quia locus eſt amplior. tuum ergo argumentum procederet, niſi eſſent iſtæ conditiones.

Vtrum medicina ſeceßiua attrahat humores ad inteſtina, vel ad ſtomachum naturaliter.

CONſequenter quæritur, vtrùm medicina ſeceſſiua attrahat humorem ad inteſtina naturaliter, aut ad ſtomachũ. Et videtur, ꝙ ad ſtomachũ ſecundum Serap. in vij. Itẽ per rationem ſic vomitiua medicina hoc facit, F ergo, & ſeceſſiua. Oppoſitũ dicit Auic. & Serap in vij. & ideo videbitur ſibi ipſi contrarius. Dico, ꝙ medicina ſeceſſiua attrahit humorem ad inteſtina naturaliter. Cauſa prima eſt, quia medicina ſeceſſiua nimis eſt inimica ſtomacho, ideo ab ipſo cito expellitur ad inteſtina, antequã attrahat materiã, & tunc in inteſtinis exiſtens attrahit materiã. Itẽ ipſa ſtimulando, vel mordendo ſtimulat ſtomachum, vt ab ipſo ad inteſtina expellatur, & ideo cito ipſa expellitur, aut trahit ad locum; ideo ipſa trahit ad inteſtina. Item ſm Serap. ſi medicina traheret ad ſtomachum, & expelleret ad inteſtina, poſtea non eſſet motus ita ordinatus, ſicut ſi ad inteſtina ſolum, quia ab inteſtinis ad ſtomachum traheret, deinde à ſtomacho ad inteſtina eſt inordinatio. Quarta cauſa eſt, quia dato, ꝙ medicina ſit in ſtomacho, adhuc non traheret humorẽ niſi ad inteſtina, quia expulſiua inteſtinorũ fortior eſt, quam G attractiua medicinæ, & ideo nõ põt attrahi vltra inteſtina. Quando dicis, ꝙ attrahit ad ſtomachũ ſm Serap. verũ eſt aliquando partem medicinæ quando medicina eſt vehementis attractionis, tamen raro accidit. Ad aliud patet, quòd non eſt ſimile, quia medicina vomitiua fortior eſt, quam ſeceſſiua: ideo poteſt vincere expulſiuam inteſtinorum, & ad ſtomachum attrahere. vnde ſi pondus denarij, aut oboli ſcammoneæ ponitur ad hoc, quod ſit medicina ſeceſſiua, plus poneretur de ſcãmonea ad hoc, quòd eſſet vomitiua, & ideo periculoſior eſt, ideo, &c.

De benedicta. Benedicta dicitur, quia ab omnibus à quibus ſumitur benedicitur, ſi detur habentibus infirmitates, contra quas inuenta fuit. valet ad guttam, arthreticam, & podagram ex ventoſitate, renes, & veſicam purgat, &c.

Catharticũ. Catharticum imperiale. ſ. laxatiuum, pro Imperatore, & alijs delicatis hominibus inuentum fuit, &c.

Paul. Paulinum antidotum. Paulinum, ideſt magnum, antidotum ideſt contra datum, quia magnam virtutem, & efficaciam habet, &c.

Circa euacuationem per ſeceſſum quatuor ſunt viſa. Primum eſt, quæ ſunt illa, quæ impediunt medicinam per ſeceſſum; & quæ ſunt illa, quæ rectificant eã. Secundũ fuit modus præparandi corpora, quę debent euacuari.

Tertium fuit, quomodo debet medicina præparari, per quam debet fieri euacuatio. Quartum fuit de nocumentis, quæ eueniunt corpori humano ex exhibitione medicinæ, & de remedijs contra ipſa.

Signa euacuationis completæ.

NVnc circa euacuationẽ adhuc duo videmus. Quorum Primum eſt de ſignis completæ euacuationis factæ per medicinam ſeceſſiuam. Secundum eſt de regimine patientis poſt euacuationem. Et primo dicamus de ſignis completæ euacuationis. Et ſciendũ, quod completa euacuatio facta per medicinam ſeceſſiuã habet quatuor ſigna.

Primum eſt facilitas euacuationis, & leuitas patientis, quia dicit Gal. ſupra illũ apho 4 particulæ. In pharE macijs ſi qualia ducere, &c. quod cum æger ſentit alleuiationem, ſignum eſt, quòd materia nociua eſt expulſa; & facilitas euacuationis ſignificat, quod materia eſt digeſta, quæ euacuatur.

Secundum ſignum bonæ, & completæ euacuationis eſt ſitis patientis ſm Hipp. in 4 particula. Quicunque in pharmacijs non ſitiunt. & Auic. recitat hunc apho. ſm Gal. in v. & dicit, ꝙ habet calumniam, ſi intelligatur de ſiti ex quacunque cauſa veniat. Sitis enim poteſt induci *Sitis cauſa.* quatuor de cauſis poſt euacuationem, vel poſt potionem medicinæ. Vno modo propter complexionem ſtomachi calidam, & ſic. in talibus enim de facili inducitur ſitis. Secundo modo propter materiæ caliditatem, & ſiccitatem inducentem caliditatem, & ſiccitatem in ore ſtomachi. Tertio modo propter humores calidos attractos, & commotos ad ſtomachum, à quibus fumi reſoluuntur, qui os ſtomachi deſiccant, & calefaciunt, & ad hoc ſequitur ſitis. vnde tunc habent ſitim poſt quatuor ſellas, aut quinque; & ſitis iſta tribus de cauſis veniens non eſt ſignum bonæ, & completæ euacuationis. Quarto modo cauſatur ſitis à priuatione humorum, & membrorum inanitione, quæ inanita à ſtomacho trahunt, & ipſum deſiccant, ex quo ſitis oritur; & hæc ſitis eſt ſignũ bonæ euacuationis. Videat ergo medicus ex quo ſitis cauſetur; ſi enim videt, ꝙ iſte eſt frigidus, & humidus, & quòd ſit phlegmatis euacuatio, & medicina ſit frigida, & humida aut non multũ calida, & ſicca. tunc ſi habeat ſitim, tunc eſt ſignum bonæ, & completæ euacuationis.

Tertium ſignum eſt ſomnus profundus, & hoc dicit Auic. lib. 1. fen. 4. c 4 Somnus profundus poſt ſolutionẽ ventris, & vomitum, ſignum eſt, ꝙ corpus eſt mundificatum, & ꝙ medicina contulit. Et idem Auic. 3. lib. ca. de ſubeth. & hoc idem vult Gal. ſupra illum aph. 3. particulæ. Cum volueris ducere, moue corpus cum volueris ſiſtere, ſomnum fac, & noli mouere, cum enim poſt potionem eſt ſomnus profundus natura pacificata eſt. vnde à ſomno cognoſcitur quies, & pacificatio virtutis.

Quartum ſignum eſt mutatio egeſtionis. vnde ſi in patiente purgetur phlegma, & prius habebat egeſtionẽ atteſtantem ſupra phlegma, & poſtea mutetur, bonum eſt, quia ſignum eſt bonæ euacuationis, & quia materia phlegmatica eſt euacuata, & ſi nõ mutetur, malũ eſt, vnde Hipp. in 4. particula apho. Egeſtiones nigræ malæ, & quantũcunq; colores fuerint plures, nõ malũ, ſed bonũ, ſignum enim eſt, ꝙ pharmacũ euacuat materiam malã, & poſtea cum mutatur, ſignum eſt tunc, quod mala materia eſt digeſta. Vnde ſemper in principio morbi, quia hoc non fit vi naturæ, ſed morbi. Vnde 2 aph mutationes egeſtionum, &c. & hoc eſt verum in fine digeſtionis, ideſt poſt digeſtionem malæ materiæ, & non ante.

Regulæ poſt euacuationem obſeruandæ.

NVnc videamus de regimine patientis poſt euacuationem. Et de hoc dantur decem regulæ.

Prima regula eſt de motu patientis, quia primum, quod iniungitur patienti poſt exhibitionem medicinæ H eſt motus, & ideo etiam prima regula eſt de motu, quia regitur patiens poſt exhibitionem medicinæ. Regula eſt hæc, quia ſicut ante exhibitionem medicinæ patiens debet quieſcere, ita poſt exhibitionem medicinæ patiens debet moueri, ne ſuperfluitates aggregentur. Sed tamen ſciendum, quod ſi medicina ſit ſubtilis, tunc debet moueri per motum, ne virtus reſoluatur, Si autem eſt craſſa, debet paulatim moueri, vt medicina deſcendat inferius, ſicut poſt exhibitionem cibi craſſi, ne noceat ori ſtomachi, & citius a calore ſtomachi in fundo fortiori poſſit diuidi, & vt citius attraheret, & poſt cum habeat nauſeam, non debet moueri, quia tunc augmentaretur. Vnde Auicenn. lib. j. capite. de exercitio. dicit, quod patiens debet quieſcere, quouſque anima eius ſit ſedata, quia anima trahitur propter ventoſitatem medicinæ. Vnde Auic. dicit capite prædicto, quòd non eſſet laborioſum eas bibere, niſi eſſent venenoſæ, & per motum illum plus mouetur fumus venenoſus medicinæ, quia ſecundum Hipp 4 apho. motio

corpus

corpus turbat, ideo debet quieſcere quouſque dimittat appetitum vomendi.

Secūda regula eſt de ſomno, & eſt, ſi medicina ſit debilis ſicut eſt, quæ datur in liquida ſubſtantia, tunc non debet iniungi ſomnus ſecundum Auic. in primo, ne natura fortificata in ſomno medicinam digerat, & virtus attrahendi à medicina auferatur. Sed ſi ſit craſſa, tunc debet dormire, vt natura eam diuidat.

Tertia regula eſt, vt poſt exhibitionem medicinæ bonum eſt, vt detur ſuccus ſtypticus, vt ſuccus mali granati, aut ſuccus vuæ agreſtis, vt per hoc conforteur ſtomachus, ne materiam aliunde recipiat, vt per hoc vomitus impediatur, & prohibeatur. bonum eſt tamen, vt ante exhibitionem iſtius ſucci ſtyptici detur aqua calida, vt lauet ſtomachum, & impediat portionis alicuius inhærentiam ſtomacho, & deinde cōfortetur cum ſucco ſtyptico, ne humores recipiat, & hoc vult Hipp. & Gal. in v. acutorum, quod debet dari aqua hordei poſt exhibitionem medicinæ propter cauſam dictam.

B Quarta regula eſt, vt poſt exhibitionem medicinæ, & & confortationem oris ſtomachi per prædicta, bonum eſt, vt ſupra ventrem ponantur calida, non vehementer tamen, quia ſi eſſent vehementer calida attraherent in contrarium medicinæ. Illa autem calida faciūt ad attractionem medicinæ, quia cum medicinæ aſſociatur caliditas, ſit fortior attractio ſecundum Gal. in v. ſimplicis medicinæ, & iuuat ad hoc, vt medicina cito diuidatur à calore naturali, & citius operetur. vnde bonum eſt ponere pedes in aqua calida. quia per hoc totum corpus caleſit, etiam bonum eſt tegulam aliquantulum calidam ſupra venerem ponere, & hoc vult Auicenna.

Quinta regula eſt, quod cū medicina incipit operari, tunc patiens debet moueri paulatim, quia per hunc motum medicina ad inferiora deſcendit, & per hoc nocumentum eius impeditur. & ſecundum Galenum motus iſte iuuat ad motum humorum, & per hoc facilius expellitur, & hoc vult Gal. 2. acutorum, & etiam Raſis.

C Sexta regula eſt, quod patiens non debet comedere, nec bibere poſtquam medicina incipit mouere, quouſque completa ſit euacuatio, vt per hoc virtus medicinæ impediatur, exceptis tribus caſibus. Primus caſus eſt quando ſtomachus eſt calidus, & ſiccus; ne igitur iſta caliditas, & ſiccitas intendatur, & febris conſequatur, bonum eſt dare aquam calidam, aut ſyru. vio. & hoc vult Gal. in 2. acutorum. Secundus caſus eſt, quando multa cholera ad ſtomachum venit, quæ inordinationem, & læſionem, & corruptionem inducit, aut ibi remanens putreſit, & fœtorem facit. Tertius eſt cum patiens magnā famem habuerit, antequam medicina ſuum opus compleuerit, tunc dādus eſt cibus, antequam medicina ſuam compleuerit operationem, & aliquoties accidit, quod nimis tarde mouet, vt per vnum diem, aut duos, & tunc non debemus expectare completam euacuationem, ſed debemus dare micam panis intinctam in aliquo ſucco confortatiuo, & aromatico. Ne ergo febris fiat, & fames nimis intendatur, & fiat corporis deſiccatio, bonum eſt tunc eos aliquo ſucco cōfortante, vel cibo, non tamen
D impediente attractionem medicinæ, diętare.

Septima regula eſt, quod poſt euacuationem completam debet ſomnus iniungi, licet apud quoſdam medicos non ſit bonum, cum dicant, quod non inueniatur ab auctore aliquo, & ratio eorum ſecundum Auic. eſt, quia ſomnus ſtomacho inanito non debet prouocari ſecundū Auic. Gal. tamen dicit ſupra illum apho. 4. particulæ. cū volueris ducere elleborum, &c. quia ſomnus debet iniungi poſt medicinam; quia ſicut per medicinam natura irritatur, ita in ſomno, & quiete confortatur.

Octaua regula eſt, quod poſt ſomnum debet comedere parum, quia virtus eſt debilis. ne ergo cibo multo ſuccumbat, dandus eſt paucus cibus, & hoc dicit Gal. 1. & 2. aph. & in lib. acutorum dixit idem. vnde quanto plus euacuatur, tanto minus comedatur, eo, quod plus eſt debilitata virtus. Et quanto minus euacuatur, tanto plus comedat. Eſt tamen ſciendum, quod iſte cibus debet di-

A uerſificari poſt euacuationem ſecundum diuerſitatem euacuationum factarum per medicinas, & ſecundum diuerſitatem patientium. Aliquādo enim phlegma euacuatur, & eſt patiens complexionis frigidæ, & tunc poſt euacuationem factam per medicinam bonum eſt dare cibum calidum, inciſiuum, ſecundum Auic. in 1. vt naſturcium, & cauſa eſt, quia cum portio materiæ ſit euacuata, & non tota, quia totā non debemus euacuare propter virtutis debilitatem, tunc per illum cibum calidum inciſiuum datum, reſiduū materiæ conſumetur, & ſtomachus caleſit. ſi cholera euacuetur, & ſtomachus ſit cālidus, bonum eſt, vt detur lactuca primo: præterea poſt euacuationem, bonum eſt dare aquam calidam, vt lauet inteſtinum, antequā cibus ſumatur. Sed aliqui dāt aquā frigidam poſt euacuationem, & poſt phlebotomiam: ſed hoc eſt malum, niſi in caſu vno ſcilicet quando dolor eſt in hepate, & calefactio eſt ibi propter incenſionem, & motum choleræ. ideo tūc eſt bonum dare aquam frigi-
B dam, eius incenſionem mitigantem. In alijs caſibus nocet, quia frigidum actu eſt inimicū membris neruoſis.

Nona regula eſt, quia ſecunda die poſt prædicta debet intrare balneum, niſi ſit multum debilitatus, tunc non detur, ſed ſi ſit fortis, tunc ſecundum artem die ſecunda debet intrare balneum, ſecundum, quod vult Auicen. in primo: licet antiqui dicant contrarium. Vnde qui euacuatur, ſecunda die intrat balneum, attamen eadem die, in qua data eſt medicina, nō debet intrare balneum. Vnde cum nos timemus nimium fluxum ventris, & balneum ſtringit ventrem, ſecundum Gal. 3. acutorum, *Nota.* ſupra illam partem, balneare humidum habētibus ventrem, balneum ſtringit ventrem trahendo materiam ad partem oppoſitam. hīc dicit Gal. 3. aph. ſuper illo apho. in temporibus calidis pluuioſis, &c. balneum trahit materiam, vel humorem ad exteriora; ſed ſi timeamus nimium fluxum ventris, tunc balneum debet ſecunda die dari, quia euacuat reſiduum materiæ; medicina enim humores mouendo, fumi ad cutem eleuantur, qui per
C balneum poſtea euacuantur. & cum hoc, quia per balneum deſiccatum corpus per medicinam humectat; quod autem reſiduum eſt materiæ, euacuat, & humectat. hoc dicit Gal. 3. apho. balneum euacuat, quæ cuti vicinantur, &c.

Decima regula eſt, quod vltimo, ſcilicet die tertio debet fieri phlebotomia, quia mali fumi ab humoribus reſolutis inficientes humores euacuātur, qui ſi ibi remanerent corruptionem in humoribus inducere poſſent.

De tribus electarijs.

Reſtat dicere de tribus electarijs tantum. Quorum primum eſt Benedicta. Secundum catharticum imperiale. Tertium eſt Paulinum.

Benedicta dicitur, eo, ꝙ ab omnibus ſumentibus eam benedicitur. *De benedicta.* Iſtud autē electarium ſm Nicolaum à dominio euacuat phlegma, ſed credo, ꝙ non eſt verum, ſi inſpiciamus ad eius receptam. Eſt enim ibi de diagridio vnc. v. & huiuſmodi, & turbith, &c. ſed ſcrup. j. de
D ſcāmonea magis euacuaret, & dominaretur in euacuando humorē, ad quem habet aſpectum. quam dra. j. vel ij. turbith, & huiuſmodi, aut aloes. Si vero volumus per eam euacuare phlegma, debemus ſcammoneā diminuere, aut alia augmentare, quæ phlegma euacuant, vt aloe, agaricus, & turbith; intantum, ꝙ dominētur in euacuatione phlegmatis, reſpectu ſcammoneæ in euacuatione choleræ. In hoc electario turbith radix eſt baſis, & ideo de eo videamus. Turbith eſt quędā radix calida, & ſicca, *Turbith.* illud autē, quod eſt albū cōcauum, eſt melius, & expellit humores contētos in ſtomacho, & inteſtinis, & illud, qđ euacuat phlegma eſt ſubtile, quantum eſt de ſe, ſed cum zingibere euacuat craſſum phlegma ſm Auic. Item aduſtum humorē euacuat, ſed differēter ſcilicet, quia ipſum euacuat, cum datur in liquida ſubſtantia, ſed cum datur in puluere, euacuat phlegma. vnde Raſis iij. Almanſo. facit puluerem de hoc valde bonum ad phlegmatis euacuationem, ita, quod accipitur de turbith ſecundum, qđ competit ad ægritudinē, & ipſi patienti, quia aliquando

plus, aliquando minus, & in ſubdupla proportione de zingibere, & de zucchato quanto de omnibus iſtis. vnde recipit drach. x. turbith, & zingib. drach. v. zucchari drach. xv. & hoc eſt valde bonum, quia ſecundum, quod poſtea videbitur, primo debet de baſi medicinæ accipi quantum competit patienti, & poſtea in ſubdupla proportione de iuuamento, vt zingib. dra. v. cum acceptæ ſint turbith drac. x. Et quia iſta ſunt calida, & ſicca, ideo ad repreſſionem caliditatis, & ſiccitatis eorum, apponitur de zuccharo quantũ de illis duobus. Benedicta purgat phlegma à iuncturis, & renibus, & veſica. vnde valet, dicit Nicolaus, ad arthreticam, & podagrã. Sũt enim aliqua, quæ cõfortant ſtomachum, quia ſcammonea eſt inimica ſtomacho, vt garyophyl. roſ. &c. Vnde iſta ſunt ibi refrænantia malitiã medicinæ. Aliæ ſunt ibi medicinæ ſimplices, quæ liquefaciunt phlegma in renibus, vt ſaxifraga, milium ſolis; aliæ, quæ in iuncturis, vt macropiper, aſparagus, carui, fœniculus, &c. aliquid quod confortat Cor, vt macis, & crocus, quia ſcammonea eſt inimica ſtomacho, & cordi. ſal gemma eſt ibi, vt medicinã faciat deſcendere citius, ne ſtomacho noceat, & ſunt ibi aliquæ medicinæ, quæ diureticalia, & liquefaciũt phlegma, ac incidunt: vt ſemen fœniculi, caroi, &c. & ſunt ibi huiuſmodi, quæ habent aſpectum ad iuncturas; attrahũt enim phlegma à iuncturis, & confortant ſua ſtypticitate, quam habent, iuncturas, ne materiam recipiant, &c. ideo cum volumus date Benedictam, propter membra iuncturalia debemus eam cum alio componere, quam ſit hic, quia debemus augmentare huiuſmodi, eo, ꝙ ad hoc habeat aſpectũ. Et tunc vocatur Benedicta cum hermodactylis; ſed illa, quæ ibi ponitur vocatur Benedicta abſolute. De iſta ſine acumine bene põt dari vnc. ß. ſed ſi acuatur cũ ſcãmonea, vel eſula ad plus vnc. iij. vel vnc. ij.

Et notandũ ſm Raſim, turbith non habet frænum, quia manifeſtum nullum nocumentũ inducit corpori.

De catharrico imperiali. Catharricum imperiale, catharticum. i. laxatiuũ, imperiale, quia factum fuit propter Imperatorẽ, euacuat oẽm humorem, choleram, phlegmam, & melancholiam; & eſt multum calidum, quia in ſe multam caliditatem habet, trahit phlegma à capite. non detur in feb. tertiana, cuius materia eſt cholera pura; quia calida eſt, non debet dari niſi materia digeſta: datur. n. quotidianarijs, quartanarijs, & tertianarijs, cũ tertiana eſt nota, & compoſita, ex cholera, & phlegmate. euacuat humorẽ contentum in pectore, & tunc datur cũ decoctione liquiritiæ, &c. Vnde regula eſt bona, ꝙ cum datur medicina aliqua debet dari cum decoctione aliquarum medicinarum ad hoc valentium, vt membrum confortet. poteſt dari ſanis, & ægris. vnde ſani aliquando de ipſa ſine digeſtione recipiunt drach. j. vel ij. Sed melius eſt poſt digeſtionem, vt ſi velis dare catharticum imperiale ad euacuationẽ phlegmatis, fac digeſtiuum ſyrupum ex calidis; ſi choleram ex frigidis, & tunc materia digeſta poteſt accipere de quarto in quartum dra. j. aut ij. ſecundũ, quod competit. vnde ſecurius datur poſt digeſtionem, quam ante. cum in eo ſit ſcammonea, tñ poteſt dari ante digeſtionem dra. ij. quia habet ſecum digeſtiua, & euacuatiua, & ægris ante digeſtionem dra. ſemis. & euacuat omnes humores. Sed cum cholera, tunc debet acui cum ſcammonea. Sed cũ phlegma cum pulpa, aut eſula: quando melancholiam, cum lapide lazuli, & hoc ſecundum, quod competit.

De paulino. Paulinum eſt medicina debiliter euacuans, & eſt bonum ad euacuandum in tempore calido in fine Veris, & in principio æſtatis, & eſt bonum ad tentandum, verum patiens ſit leuis ad ducendum. Vnde in ſero. i. veſpere ſi detur de paulino dra. j. aut dra. ij. & ducatur. ſatis facilis eſt ad ducendum, ſi non, difficilis eſt, euacuat phlegma, & melancholiam; ſi autem acuatur cum ſcammonea, euacuat cholerã. Ipſo vtimur in corroſione carnis mortuæ in dente, cum puluerizatum eſt, ſupponitur dentibus; habet enim in ſe multas gummas calidas, & corroſiuas. Item ſi fiat cum decoctione myrrhæ in aqua, & tunc paulinum diſtemperetur in aqua, & denti dolenti apponatur, aufert dolorem dentis ex rheumate, quia in ſe E habet multas gummas calidas conſtrictiuas, propter quod conſtringit fluxum rheumatis, & prouocat menſtrua, ſi diſtemperetur in decoctione artemiſiæ, & per peſſarium in matricem iniiciatur. Idem faciet ſi per matricem fumus iſtorum recipiatur. Solebat etiam eſſe opiata, ſed modo eſt laxatiua, & nõ debet in ea poni opiũ cũ datur ad laxandũ. iſta medicina prouocat menſtrua, & præparat ad conceptum, & facit ea, quæ dicta ſunt.

De paſſione medicinæ.

Dicto de operatione medicinæ, dicamus de eius paſſione, & circa hoc quæritur, vtrũ medicina debeat conuerti in eundem humorem, quẽ ipſa attrahit, ſi à natura vincatur, ita, quod non poſſit vllũ humorẽ attrahere, quia de hoc eſt controuerſia inter Gal. & Auic. Et vſ, ꝙ non, quia dr̃ primo ſimplicis medicinæ, ꝙ cibus patitur, & medicina agit; & hæc eſt differẽtia inter illa, ergo medicina non patitur, ſed ſi conuerteretur in humorẽ, quẽ attrahit, pateretur, ergo, &c. Item Auic. 10 t. dicit, ꝙ illud F quod nullo modo conuertitur, ſed agit, eſt medicina; ſed tale in humorẽ conuertitur, & loquitur illic de medicina alterãte, ergo à fortiori ratione de medicina euacuante, cũ ipſa ſit magis actiua, & corpori humano magis cõtraria. Item nihil reſpectu eiuſdem agit, & patitur; ſed medicina agit in humorẽ, ſiue in mẽbrũ, ergo nõ patitur ab humore, ſiue à membro. Itẽ Auic. in t. dicit, ꝙ verbũ illius, qui dicit, ꝙ medicina conuertitur in humorẽ, quẽ attrahit, non eſt aliquid. ergo, &c. Oppoſitũ dicit Gal. 3. ſimplicis medicinæ. ſ. ꝙ tanta conuenientia eſt inter medicinam, & humorem, quem attrahit, quod conuertitur in humorem, quẽ trahere debet, ſi ipſum non trahat, vt carta. i. ſe. cro. hortenſis in phlegma, quod debet trahere.

Dubiũ paſſionum.

Solutio. Ad hoc dicendum eſt, quod duplex eſt medicina. Vna euacuans fortiter, & alia euacuans debiliter. Fortis nunquam conuertitur in humorem, quem trahit, & hæc fuit intentio Auic. Sed debilis poteſt eſſe ſecundum Gal. vt cartamum in phlegma. Sed quomodo poteſt cartamum conuerti in phlegma, cum ſit calidum, & G ſiccum, dubium eſt. Aliqui dicunt ſic, cartamum ſi non trahit phlegma, circũdatur à phlegmate, & à phlegmate circumdante in phlegma conuertitur. Sed quæritur vnde phlegma veniat, cum ipſum non trahat medicina, vt ſuppoſitum eſt. Item in humore non eſt virtus, ſed in membro, ergo phlegma non conuertet cartamum in phlegma, ſed magis membrum. Dico, quod cartamum trahit phlegma à proprietate ſua, vnde Gal. non trahit cartamũ phlegma, quia ſit phlegma, ſed quia eſt phlegmaticum; & nõ eſt dictum, quod in ſe habeat phlegma; ſed eſt dictum, quod in eo eſt tota ſpecies, ſiue proprietas, quæ dicitur tota ſpecies, per quam ipſum habet conuenientiam, & proportionem cum phlegmate, vt ipſum attrahat. Illa autem proprietas eſt caſus elementorũ proportionabilis in cartamo, & phlegmate, vel idem ſecundum, quod debet eſſe idem: ibi enim eſt eadem forma generalis, ſiue proprietas in vtroque, veruntamen eſt in cartamo actiua, & in phlegmate paſſiua, & per iſtum caH ſum elementorum proportionabilem inter iſta natum eſt vnum attrahere aliud, ſecundum, quod vnum completius habet iſtum caſum, quam aliud; cum enim a natura poſſit tolli iſta virtus actiua, propter remotionem iſtius completi, tunc ſit deuentum ad iſtum caſum elementorum proportionabilẽ phlegmati, & tũc in phlegma conuertitur. Quando enim illa potentia non eſt in miſto, nec in illa conuenientia, tunc illud eſt venenoſum alteri. Et ſecundũ, quod iſta potentia magis eſt propinqua, & ſecundum hoc citius conuertitur caro pullina, quam bouina, quia caſus elementorum proportionabilis in pullo reſpectu corporis humani non eſt ita remotus, neque eſt ita latens ſub tot diſpoſitionibus cõtrarijs, quæ per diſpoſitionem, & alterationem mouentur, ſub quo eſt caro bouina, vnde dico, quod ſi natura veneni poſſet à veneno remoueri, & remaneret forma miſti, fieret cibus. vnde conuenit ei ſub ratione, qua miſtum, non ſub ratione qua tale miſtum, &c. vt prius loquebatur, non conuenit ei in forma, quæ ſupra miſtionem incom-

A incompletam addit: cõuenit tamẽ ei facta reſolutione ad miſtionem; vnde ſub forma completa, quæ eſt venenũ, & ſimiliter eſt in cartamo, quia differt à phlegmate ſm ꝙ cartamum cõuenit ei ſub ratione qua miſtum: ſm, quod in eo eſt caſus proportionalis reſpectu phlegmatis.

Dico ergo, ꝙ cum medicinæ virtus attractiua vincit virtutẽ ipſius membri, tunc trahit humorem ad ſe, cum aũt vincitur virtus attractiua medicinæ à virtute mẽbri, & corrũpitur, tunc remanet potẽtia ad phlegma, & conuertitur ad phlegma, licet ſit calidum, & ſiccum cõplexione, ſub ratione, qua cartamũ eſt, tamen in eo cõplexio proportionalis reſpectu phlegmatis, ſicut miſtio proportionalis miſtioni, ſicut.n. cauſæ, ita effectus effectui proportionatur. eſt.n. cartamum phlegmaticum, & habens complexionem, per quam conuertatur in phlegma, ſi natura eius vincatur, & hoc nõ fit à phlegmatẽ, ſed à natura.

Ad primum argumentum cum dicitur, agit, ergo non patitur, verum eſt ab humore, in quem agit; patitur tamẽ à membro, ſiue à natura. Vel dicendum, ꝙ natura ſua, per B quam agit, vincitur per virtutem membri fortius reſiſtẽtem, & corrumpitur, & patitur, & ita cibus fit. Ad Auic. dico, ꝙ Auic. reprehendit ipſum in hoc, ꝙ dicit medicinã conuerti in humorem, eo, quod conuenit cum eo in forma, & arguit contra eum, quia tunc phlegma, &c. Sed hæc non eſt intentio Gal. vt patet per dicta, ſed intendit; ꝙ cõuenit cum eo in proprietate, quæ dicta eſt, ita, quòd in eo eſt conuenientia non forma actualis, ſed eſt ibi potentialis conuenientia; in vno tamen actiua, & in altero magis paſſiua, vt ſunt ſub ſuis formis ſpecificis. eſt.n. deuenire ad talem proportionem in eis, vt vnum alteri ſit idem, ita, ꝙ vnum in aliud conuertitur, vt viſum eſt.

Picra.i. amara, Gal ab ipſo auctore, qui ipſam inuenit, valet ad oẽm capitis frigiditatem, & ſtomachi digeſtionem. &c. Pilulæ ante cibum, & poſt. ꝛ. ligni aloes, &c.

Pilulæ ſine quibus eſſe nolo, ſic intellige pilulæ à rotunditate dictę ſunt: ſine quibus eſſe nolo, propter earum magnam efficaciam, &c.

De euacuatione, quæ fit per vomitum.

SVperius viſum eſt de euacuatione, quæ fit per ſeceſſum. nunc dicamus de illa, quæ fit per vomitum. Et de hoc duo ſunt inquirenda. Primum eſt de his, quę ſunt fienda ante exhibitionem medicinæ vomitiuæ. Secundum eſt de his, quæ facienda ſunt poſt exhibitionem medicinæ vomitiuæ. De primo dantur ſex regulæ.

Prima regula eſt, ꝙ debemus cauere medicinam vomitiuam fortem in quinque caſibus. Primus caſus eſt de illis, qui habent pectus ſtrictum, & membra ſpiritualia debilia: talibus enim non debet dari medicina vomitiua. hi enim non poſſent pati fortem vomitum per Gal. in apho. Vomitus laborioſior eſt Seceſſu. Ideo tales non debent euacuari per elleborum vomitiuum. Vnde. 4. apho. phthiſicos metuẽtes ad ſuperiorem pharmaciam. phthiſicos, ſcilicet habitu, vt ſunt illi, qui ſunt diſpoſiti ad phthiſim, vt illi qui habent collum gracile, & pectus ſtrictum, & ſimilia. Secundus caſus eſt, quòd illi, qui ſunt D apti ad ſpuẽdum ſanguinem, non debent euacuari per vomitiuum, ne ex nimio conatu ad vomendum ſequatur ſputus ſanguineus, quod eſt malum, quia ſanguis vndecumq; fluat ſuperius eſt malum. Tertius caſus eſt, quòd non conſuetis vomere non debet fieri vomitus fortis, eſſet enim tunc valde ſubita mutatio: ſ. à non vomente ad fortiter vomentem, quibus quidem vomitus eſt valde laborioſus, & ita eſſet ibi multus labor.

Quartus caſus eſt, ꝙ pingues non debent euacuari per vomitũ, quia pingues habent ſtrictas venas, & ideo materia attracta ſuperius ex conatu nimio ad vomendum ſtomacho timendum eſt de ruptura venarum. Quintus caſus eſt, ꝙ non debet dari medicina vomitiua illis, qui ſunt diſpoſiti ad ſynanchen, & de facili incurrunt eam: ſicut ſunt illi, qui habẽt membra ſuperiora verſus gulam, in qua parte fit ſynanche, debilia, illa enim membra debilitate ſua ſunt impotentia materiam ad ſe tractam per medicinam vomitiuam expellere, quæ ibi aggregata remanens facit apoſtema ſynanchicum.

A Secunda regula eſt, ꝙ antequã detur medicina vomitiua fortis, debet patiens diſponi ad vomendum, niſi ſit diſpoſitus, quia ſi eſſet habilis, & diſpoſitus ad hoc, iſtud ſufficeret. primo ergo debemus ip ſum diſponere, exhibendo ei medicinam debilem vomitiuam.

Tertia regula eſt de illis, quæ debent diſponi ad vomitum, & quæ faciunt ipſum debiliter vomere. ſi enim volumus fortem vomitum, demus antea rem leuem facientem leuiter vomere, vt diuerſos cibos ſimul, ciborũ enim diuerſitas ſtimulat ſtomachum ad expellendum, & vomendum. Cibi enim aſſumptio vnius, reddit ipſum auidum in retinendo, & in ipſo delectatur ſecundum Auic. in 1. licet videatur dicere contrarium primo lib. c. de faſtidio, ꝙ comeſtio vnius cibi ſolum generat faſtidium, & hoc eſt verum in diuerſis menſis, nõ tamen in eadem menſa, ſine comeſtione. Sed e conuerſo reddit ſtomachũ auidum. Bonum enim eſt nunc comedere vnũ cibum, cras de alio, & poſt cras de altero; ne per comeſtionem B vnius, & eiuſdem cibi qualibet die faſtidium generetur: ſed in vna menſa plura comedere, faſtidium facit. Dictorum Auic. conciliatio.

Item cibi pręparantes ad vomitũ debent eſſe pingues, quia tales habent multum dẽſum aerẽ in ſe, propter quod natant in ore ſtomachi, & ſecum materiam deferendo ipſum ad ſtomachi orificium eleuãt, & faſtidium generãt, & etiam multa vini potatio præparat ad vomẽdum. Vnde ſecundum Auic. in primo antiquitus ſolebant inebriare ſe ſemel, aut bis in menſe, vt vomitum prouocarent. Quare pinguia vomitum promouent.

Quarta regula eſt, qui vult facere vomitum, & leuem facere, faciat ipſum ieiunus; licet leuius fit poſt cibũ, quia cibus corrumpitur ibi ab humoribus attractis, qui corruptus cum humoribus in ſtomacho exiſtens ſtimulat ſtomachum ad expulſionem ſui per vomitum. Sed vomitus fortis non indiget ſtimulante, niſi medicina data, & humoribus per eam attractis. Item, quia humor motus maius nocumentum inducit naturæ quam quies, ideo ipſe ſtimulat naturam ad ſui expulſionem.

Quinta regula eſt, ꝙ cum triplex ſit vomitus. ſ. fortis, C debilis, & mediocris. Primus fit per elleborum. Secundus fit per ſemen raphani, ſemen rutæ, pulegium montanum, ſemen cæpæ, & porri. Mediocris fit per elleborum intinctum cum raphano, ſiue infixum; ita, ꝙ raphanus habeat ſolum odorem ellebori ſm Aui. & debet hoc modo fieri. Radix raphani debet ſcindi, aut partiri, vel perforari, & elleborus debet poni ſub illa figura: & hoc adhuc exiſtente raphano in horto, & dimittatur per duos dies, aut per tres, & tunc ille raphanus habebit odorem ellebori, & non ſubſtantiam, & iſte eſt ſecurus vomitus. Vomitus triplex.

Sexta regula eſt, quod primo antequam fiat vomitus fortis, debet præparari patiens, & debet dari ei vomitus debilis hoc modo. Primo debet accipi raphanus, & ſcindi per rotulas, & iſtæ rotulæ debent poni in oxymelle ſimplici, aut diuretico, aut ſcillitico; & debet dari ad comedendum vna rotula qualibet die vſque ad diem quartũ, & in quarta die cum hoc debet dari patienti de oxymelle, in quo fuerunt illæ rotulæ raphani cum decoctio-D ne ſeminis rapha. ſe. porri, & cæpę.

Regulæ post vomitum ſeruandæ.

Viſa ſunt, quę faciẽda ſunt ante vomitũ. nũc videamus quæ fienda ſunt poſt vomitum, de quo ſunt ſeptẽ regulæ.

Prima regula eſt, ꝙ poſt exhibitionem medicinæ debẽt oculi ligari cum plicis manutergiorum ſm Auicen. in primo, ne lædantur in vomitu, quia oculi in vomitu ſunt multũ grauati, quia multum cõpatiũtur ſtomacho.

Secunda regula eſt, quòd patiens debet moueri poſt exhibitionem medicinæ, & vomere in meridie, quæ hora eſt calidior diei; motus enim iuuat medicinas ad expellendum, quia per motum mouetur, & caliditas trahit humores ad ſuperiora, ideo illa iuuat ad vomitum.

Tertia regula eſt, poſt vomitũ cõpletum debent os, & facies lauari cũ aceto, & aqua tepida, et ſi parum de cinnamomi ponatur, hoc eſt bonũ, & hoc duabus de cauſis. Primo, vt per hoc auferatur mala materia, & ſapor mali fumi in ore remanẽtis, ideo os debet lauare cũ facie. Secũdo, quia

vomitus

vomitus nocet dentibus, ideo oportet os lauari. vnde E videmus, ꝙ ſæpe vomentes habent dentes turpes valde, Nota. & huius duplex eſt cauſa. Vna cauſa eſt, quia materia calida ad ſuperiora trahit, quæ continue neruos debilitat, & laxat, ſicut balneum, quod neruos debilitat, cum nerui ſint phlegma coagulatum. Secunda cauſa, quia illi, qui ſæpe vomunt, hoc faciunt inordinate; quia illi qui poſt comeſtionem ſtatim vadunt dormitum, & poſtea vomunt, & hoc eſt malum quia natura cibum digerere incæpit, incomplete tamen, qui quidem cibus poſt indigeſtionem fit acetoſus; acetum enim dentibus nocet, & ideo melius eſt immediate poſt cibum euomere, antequá natura incipiat digerere. Malum eſt tamen quotidie, vel ita ſæpe euomere, ſicut faciunt aliqui, qui vomunt, vt poſſint melius comedere, ex hoc enim labore debilitatur natura multum, & hac de cauſa Gualterius de Cruce Epiſcopus Carnodenenſis fuit mortuus, quia conſuetus erat vomere, & vna vice conſecutus fuit ſanguis, & ita mortuus fuit, quia bene vnam quartam, & plus ſanguinis per os vomendo emiſit. F

QVARTA regula eſt, ꝙ poſt vomitum cibum accipere retardet, quia ex vomitu multum natura debilitata eſt, & ideo ſtatim malum eſt cibum accipere, ſiue obiectũ; ſupra quod oporteret ipſam operari. quare oporteret ipſum morari, quia non poſſet complete digeri.

QVINTA regula eſt, quòd poſt vomitum retardanda eſt phlebotomia vſque ad tres dies; quia natura per vomitum multũ debilitata adhuc plus per phlebotomiam debilitatur.

SEXTA regula eſt, quia vomitus multum nocet ſtõ; & ideo debemus poſt vomitum ſtõm confortare cũ ſtypticis aromaticis, vt cum vino condito cum cinnamomo, quia cinnamomum eſt aromaticum, & ſtypticum.

SEPTIMA regula eſt, ꝙ ſi timemus, quòd vomitus nimis remaneat, aut perſeueret; debemus ipſum impedire, ligando fortiter extrema, diuertendo fluxum humorum ab ore ſtomachi; & ſtomachum confortando per emplaſtra ſtyptica, vt cum roſ. &c. præterea ponendo pedes in aqua calida, vt materia exterius trahatur, & ab G ore ſtomachi diuertatur.

Rex ante vomitum facienda.

CONſequenter reuertamur ad regulam rerum faciendarum ante vomitum. Et de hoc adhuc ponuntur tres regulæ.

Prima eſt, ꝙ cum alicui aliquam oportet vomere choleram ardentem, ante vomitum debet cholera infrigidari per frigida ſtyptica ſupra ventrem poſita; vt per ſuccum cytoniorum, & ſimilia.

Secunda regula eſt, ꝙ vomitus à ſtomacho per ſe, & immediate euacuet, & ab alijs membris hoc faciat, hoc eſt mediante ſtomacho.

Tertia regula eſt, ꝙ vomitus eſt cõpetens in ægritudinibus longis, quarũ materia eſt frigida, & in quibus materia eſt coanguſtata; quia talis materia indiget forti euacuatione eradicãte, & quia vomitus eſt euacuatio fortis; ideo competit. vnde in paralyſi, in quartana, quotidiana, H podagra, iſchiatica, arthretica, &c. cõpetit; quia materiã craſſam, & frigidam attrahit medicina vomitiua.

De medicinis.

VSque huc viſum eſt de electarijs, & ſyrupis. Nunc videamus de medicinis, & quantum ad illam lectionem ſpectat, dicamus de tribus harum. Prima eſt picra Gal. Secunda pilulæ ante cibum. Tertia pilulæ ſine quibus eſſe nolo. Videamus ergo de picra Gal.

Notandũ, ꝙ in antido. Nicolai ponuntur duæ picræ. Vna, quæ vocatur picra Gal. & eſt illa, quam vocat Aui. & Gal. hieram picram abſolute, & hæc eſt ſimplex.

Alia eſt, quæ vocatur hiera picra, quæ ab Aui. vocatur diacoloquintidos; & in iſta eſt pulpa. vnde prima eſt ſimples, & ponit eã Raſis. ix. Almanſo. & Serap. in. v. iſta quę hic vocatur picra ab Auic. in. v. hiera picra abſolute, & à Gal. in. v. interiorũ, hiera picra ſimiliter abſolute eſt pręſentis ſpeculationis. Et ſciendũ, ꝙ hæc eſt ſecuriſſima, & valde bona, & euacuat phlegma inuiſcatũ in ſtomacho, E & in capite. vnde ſtõm purgat valde bene à materia in eo contenta, valet in paſſionib. oculorum ex ſtõ, ſicut dicit Gal. in v. interiorũ. Itẽ à capite attrahit. vnde Serapio in fine. vij. dicit, ꝙ ipſa rectificat rete mirabile, qđ eſt in ca.

Item euacuat malam materiã, & bonam dimittit ſm Auic. in iij. Item euacuat leuiter humores ſine moleſtia.

Item nõ attrahit à partibus remotis, vnde dicit Aui. ꝙ non tranſit hepar in ſua euacuatione, purgat caput, & euacuat materia, ex qua fit colica, cum fit ex phlegmate in inteſtinis inuiſcato, & attrahit materiam, ex qua fit paſſio iuncturarum, & maxime quando materia in ſtomacho abundat, illa vocatur hiera picra. i. amara, & dicitur ſacra à quibuſdam, quia partes ſacras euacuat, ſed nõ eſt verũ; ſed dicitur ſm Auic. in v. ꝙ eſt medicina diuina, quia ſicut diuina res agit occulte, & ſine ſtimulatione, ita iſta medicina agit occulte, & cum ſapientia. vnde dicitur hiera quaſi ſalua, quia ipſa ſaluat, & non facit læſionem; propterea fuit inuenta hiera ab antiquis, quia medicinæ ſim F plices læſionem manifeſtam inducebant, vt pulpa, &c. Illa autem occulte. i. non inducendo aliquam ſenſibilem læſionem, euacuat humores illaudabiles à ſtomacho, & capite, relinquendo laudabiles. Ibi eſt aloe baſis, Aloe. & eſt triplex. ſ. ſuccotrinum, hepaticum, & caballinum melius eſt: & eſt calidum, & ſiccum in tertio; mundificat ſuperflue cholerica à capite, & phlegmatica à ſtomacho. aliquando autem lauatur, aliquãdo non, quando autem aloe abluitur, minus laxat ſtomachum, & ipſum cõfortat magis. Aloe vero non ablutum magis laxat, &c. minus confortat.

Tu dices, ꝙ Ga. vij. megatechni. dicit ꝙ aloe ablutum magis laxat, verum eſt quã alia, de quibus illic facit mentionem; nõ tamen magis, quam non ablutum. vnde ipſe dicit illud comparando aloe ablutum ad alia, non ad ſeipſum non ablutũ. de eius. n proprietate eſt ſtomachum confortare, cum ſit ſtypticum, & amarum. vnde Serap. in vij. quamuis omnes aliæ ſimplices medicinæ inferant nocumentum ſtomacho: tamen aloe ſtomachum con G fortat. Aloe autem nocumentum facit, quia ſtomachum excoriat, quia diu remanet, & eſt tardæ operationis. ideo propter ſui remanentiam nocumentum inducit. vnde in diebus frigidis datum, aliquando facit mingere ſanguinem, hoc non facit ipſum attrahendo, cum nulla medicina ipſum attrahat; immo hoc eſt ipſum debilitando, & nocumentum inducendo. vnde nocet hepati, quia contra nocumenta medicinarum debemus adhibere refrænantia illa nocumenta: ideo contra primum nocumentum debemus cum aloe admiſcere bdellium, excoriationem impediens in hominibus frigidæ complexionis, quia bdellium eſt gumma calida, & tragacanthum in hominibus calidę complexionis obuiando. Secundo nocumento damus roſ. Ex aloe fiunt trochiſci. Aloes accipitur dra. i. bdellij. drac. ſ. & fiat puluis. iſte puluis aſpergatur ſucco abſynthij, aut aqua roſ. & fiant trochiſci, & eis vtuntur tempore competenti. Valet iſta picra ad purgandum phlegma de ſtomacho, & choleram de capite. poni H tur in ipſa cinnamomum ad confortationem ſtomachi, quia ipſum eſt aromaticum; & ſtypticum. Et tu dices, ꝙ aloe ipſum confortat, non ergo eſt neceſſarium aliud confortans ſtomachum ibi apponere. Dico quod licet aloe per ſe conforter ſtomachum: quia ſtypticũ, & amarum eſt: ipſum tamen per accidens debilitat. ſ. euacuando, & confortantibus indiget, & acuitur ſcammonea; ſed non acuitur ſcammonea ad euacuandum phlegma, ſed ad hoc, vt ipſum faciat cito operari ſecundum Auicen. quia aloe eſt tardæ operationis, &c. debet cum pauca ſcammonea acui, ſed ſi iſta medicina, vel puluis aſpergatur cum melle, ipſa eſt debilior, quàm ſi aſpergatur cum ſucco abſynthij, aut cum aqua roſata.

De iſta picra poteſt dari ſecure vſque ad vnc. ſ. & tunc debet dari poſt materię digeſtionem. Sed ſi detur ante materiæ digeſtionẽ, detur. dr. ij. cum aqua roſ. in ſero tñ melius eſt, vt detur in pilulis, quia eſt amara. Si acuatur cum ſcammonea poteſt dari, dra. ij. ad minus poſt materię digeſtionẽ. Acuitur autẽ cum ſcãmonea aliqñ; & tunc dicitur

quidam

quidam de ſcammonea, & q propter hoc q ipſa eſt inimica ſtomacho, & ipſa nõ debet puluerizari minute, ne adhæreat ori ſtomachi. Sed iſtud non inueni ab auctore, ſed inueni quòd ipſa eſt raræ complexionis, ideo ſua virtus minuitur, & exoluitur per puluerizationem. Ego tamen quando per meipſum facio illam medicinam, puluerizo minute, & ipſam aſpergo cum ſyrupo violato, aut cum aliqua gũma liquefacta, vt tragacantho, & tunc pulueres alios cum hoc admiſceo, & tunc crocus ponitur in ea ad confortationem cordis, quia hæc medicina eſt nocens cordi.

De pilulis ante cibum.

Pilulæ autem ante cibum ſunt ſimiles medicinæ prædictæ, parum tamen diuerſæ, quia in eis ponitur rhabarba. quod non ponitur in picra, & vocantur ſic, quia dantur ante cibum, & etiam poſt cibum, nec etiã obſeruamus in eis diætam, quia ſm Aui. aloe cibum non corrumpit, euacuat à ſtomacho ſine anguſtia; vnde cum aliquis non poteſt aſſellare, aut cum conqueritur de dolore ſtomachi, aut propter ventoſitatẽ, aut propter materiam phlegmaticam, tunc bonum eſt dare iſtas pilulas; quia ventoſitatem, fæcem, & materiam phlegmaticam euacuant, ſed cauẽdæ ſunt in tempore calido, quia in eis ſunt multa calida.

Pilulæ ſine quibus eſſe nolo, ſunt ſimiles prædictis, ſed parũ contrariæ, pilulæ. ſ. rotundæ, ſine quibus, &c. propter earum efficaciam. ipſæ. n. purgant omnes humores, ſcilicet phlegma, choleram, & melancholiam; & valent contra multas paſſiones: recipiunt. n. medicinas omnes humores purgãtes. Nunc quæratur vtrum medicina euacuet materiam, quam inuenit in ſtomacho, & videtur qđ ſic, quia eſt ei inimica, niſi non euacuaret, ergo &c.

Item medicina hẽt eandẽ proprietatẽ cũ materia contẽta in ſtõ, & in alijs mẽbris; ſed ab alijs euacuat materiã, ergo et à ſtõ. Oppoſitũ arguitur per argumentũ Serapio. in vij. contra illos, qui dicunt, q medicina euacuat, & attrahit quia venit ad mẽbrũ, ſiue ad humorẽ. contra quos dicit, & q ſi tũc medicina ad humores veniret, hoc non poſſet eſſe, vt attraheret, quia tunc amans amatum cõtingeret, & non fieret motus, cum ergo in ſtõ ſit coniunctio medicinæ cũ humore, medicina non trahit à ſtomacho.

Solutio ad hanc poſitionẽ, ego dico, q ſi materia mala ſolũ eſſet contenta in ſtõ, ego non darem medicinã attrahentem, ſed lenitiuam, aut compreſſiuam, aut mordicantem. Si vero daretur medicina attrahens, ipſa attraheret à ſtomacho, & non euacuaret quatuor de cauſis.

Prima eſt, quia ſtõm mordicaret, cũ ipſa ſit calida, & acuta, qui mordicatus, quod in ſe cõnecteretur, expelleret.

Secunda cauſa eſt, quia medicina mouet materiam, quæ mota maius nocumentum induceret quam quieta, & magis ſtimulat ſtomachum, vt expellatur.

Tertia cauſa eſt, quia medicina exiſtens in vna parte ſtomachi materiã ſparſam in diuerſis partibus ſtomachi aggregat circa febrem, quæ aggregata in vno loco nocumentum inducit, & magis ſtimulat, vt expellatur.

Quarta cauſa eſt, quia medicina non vnitur omnibus partibus humoris, ſed alicui tãtum coniungitur, & ideo partes, quibus non coniungitur, ad ſe nõ trahit, ſed illam partem, cui ipſa coniungitur trahit, & ideo quatuor de cauſis materiam, quam ipſa inuenit in ſtomacho ad ſe trahit ſ. mordendo, mouendo, aggregando, & attrahendo; & ſic per dicta patent rationes ad oppoſitum. Et ſi vellemus ſaluare partem oppoſitam, tunc ad rationem Serapionis reſpõderemus ſic, quia licet medicina habeat aſpectum ad humorem exiſtentem in ſtomacho, & in alijs membris. dico quòd hoc eſt verum, non tamen oportet, q ſi medicina attrahat ab alijs mẽbris, quod propter hoc attrahat à ſtomacho, quia materia exiſtens in ſtomacho medicinæ coniungitur; medicina enim materiam in ſtomacho attraheret, niſi ei coniungeretur. Item medicina tribus alijs modis habet euacuare quam attrahendo, ſicut dictum eſt ſuperius.

An ſit aliqua medicina euacuatiua ſanguinis.

Conſequenter quæritur de iſtis medicinis euacuatiuis ſcilicet vtrum ſit aliqua medicina euacuatiua ſanguinis, & videtur q ſic, quia dicit Iſaac in. i. viati. cap. cephaleæ paſſionis. Quæ proſunt choleræ, proſunt ſanguini; ſed quæ proſunt choleræ, choleram euacuant; & quæ proſunt ſanguini euacuant ſanguinem. ergo illa medicina, quæ euacuat choleram, euacuat ſanguinem; ſed habemus medicinam euacuatiuam choleræ, ergo habebimus medicinã euacuatiuã ſanguinis. Itẽ ſanguis eſt nõbilior alijs humoribus; ſed aliqua medicina eſt deputata ad euacuãdũ alios humores, ergo ad ſanguinẽ euacuandũ; ſi aliter, tunc nõ eſſet nobilior. Itẽ Aui. in ij. dicit, q pulpa euacuat ſanguinẽ. Item rõ per auctoritatẽ, quę ſolui nõ põt, dicit Haly abb. ſupra techni. q Ga. fecit ſuſpẽdi illũ, qui talẽ medicinã dedit, ergo fuit, & eſt. Contra dicit Gal. q medicina non vacuat humorẽ, qui eſt in venis, id eſt ſanguinem, ſed phlebotomia. Cõſequenter quæritur, dato q ſit talem medicinam ponere, vtrum bonum eſſet eam dare: & videtur quod ſic, quia ſicut alij humores peccant, ita ſanguis peccat: ſed bonum eſt humores peccantes per medicinam euacuare, ergo, & ſanguinem peccantẽ. Oppoſitũ vult Haly abb. per auctoritatẽ dictam.

Solutio. dicendum, q poſſibile eſt aliquã medicinam euacuare ſanguinem, licet ea nõ vtamur, & quare ea non vtemur? Quia dato, q eſſet medicina ſanguinis euacuatiua, & habens reſpectum ad ſanguinem, tamen ipſum non euacuaret, nec attraheret, ſicut alij humores à ſuis medicinis euacuantur: ſi enim eſſet medicina ſanguinis euacuatiua. ſ. pulpa, ſi euacuaret ſanguinem, ipſa euacuaret non euacuandum, & non euacuaret euacuandum, quia ſecundum Serapio. vt dictum eſt ſupra, humor non proprius medicinæ aliquando euacuatur citius à medicina quam humor non proprius citius dimittatur ſiue à natura, quam humor proprius, & tunc per medicinam citius expellitur, & attrahitur humor non proprius medicinæ, quam proprius. vnde cum medicina proprium attrahit humorem, quem reſpicit quam alium, niſi ipſe ſit magis dilectus à natura, quã alij humores ſecundũ Iſaac. cũ ipſa ſit quaſi filius dilectus naturæ, & alij quaſi ſuperfluitates reſpectu illius, cum ſanguis plus iuuet naturam quam alij humores. ideo per medicinam ſanguinis aſpectiuam, ſi ipſa eſſet, prius attraherentur, & euacuarentur alij humores quam ſanguis; vnde ſi ſolus ſanguis peccaret, dato hoc, licet forte iſtud nõ ſit verum, tamen adhuc ſolus ſanguis non euacuaretur, neque prius, vt viſum eſt, immo alij humores. Itẽ ſm Philoſo. iij. de animalibus; via recta debet eligi, & tortuoſa vitari, ſed phlebotomia eſt rectior, & ſecurior euacuatio ſanguinis, quam pharmacia, & phlebotomia omnes humores euacuat ſimul, & magis ſanguinem, cum magis abundet, & pharmacia non, vt viſum eſt ſupra, ergo phlebotomia debet eligi ad euacuandum ſanguinem, & non pharmacia. Item euacuatio ſit duplici de cauſa, aut propter humoris abundantiam, aut propter humorem corruptum. igitur ſi fiat euacuatio ſanguinis, aut hoc fiet, quia ſanguis abundat, aut quia erit corruptus. Si quia ſanguis abundat, tunc igitur alij humores ei abundabunt, quia ſi ſanguis abũdat, hoc erit propter bonum nutrimẽtũ bonum chymũ generãs; & virtutis digeſtiuę fortitudinem. pp iſta nõ generatur ſolus ſanguis in abundãtia, immo cũ hoc alij humores, cũ ſint pp ſanguinis iuuamentũ. ergo abundante ſanguine nõ debet ſolus ſanguis euacuari, ſed oẽs. Melius autẽ euacuantur per phlebotomiã, quã per pharmaciam, ideo ad euacuandũ ſanguinem peccantẽ ſua quantitate nõ debemus vti pharmacia. Si vero ſanguis ſit euacuandus pp eius corruptionẽ, tunc ſua multitudine, & corruptione alios humores corrũpet, cum ipſe ſit plus in corpore humano quã alij humores. Et propter hoc dicit Gal. quod ſynocha ſit de omnib. humoribus corruptis in omnibus venis, & ita ſanguis ſine alijs non eſt euacuandus, ſed omnes inſimul, & tunc idem quod prius. Sed alij humores poſſunt abundare plus debito, & corrumpi ſine ſanguine, ergo ipſi ſunt euacuãdi ſine ſanguine, et hoc per pharmaciam,

maciam, ergo, &c. & ideo alij humores naturaliter ſunt euacuandi per pharmaciam; ſed ſanguis non, quia eius euacuatio per pharmaciam eſt innaturalis. Ideo dicit Haly abb. quod Gal. fecit ſuſpendi, &c. quia eius euacuatio per pharmaciam eſt naturalis. Si velimus ponere, ꝙ ſit dare talem medicinam, poſſemus reſpondere ad rationem in oppoſitum. Et primo ad prima dicẽdum, ꝙ iſtud verbum, quod prodeſt choleræ, prodeſt, & ſanguini, eſt intelligendum non de medicina euacuante, ſed de medicina alterante. Quæ. n. proſunt choleræ acuitatem eius extinguendo, proſunt ſimiliter ſanguini. Vel ſi illud intelligitur de euacuatiua, debet intelligi ſic: Quæ proſunt choleræ ipſam euacuando, proſunt ſanguini ipſum mundificando; quoniam per euacuationem choleræ ſanguis mundificatur. Ad aliud, quod eſt de pulpa, dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ pulpa euacuat ſanguinem, & ſoluit ipſum, nõ tamen attrahit ipſum, ipſa enim ſoluit, & euacuat ſanguinem, ſi cum pulpa ſit medicina fortis, ipſa mẽbrum valde debilitando, facit ipſum dimittere abire, ꝙ in ipſo continetur, quod eſt ſanguis, & ideo pulpa ſoluit, & euacuat ſanguinem, cum ipſe ſuperfluit, non tamen attrahit ipſum. Ad aliud patet ſolutio per prædicta.

Ad ſecundam quæſtionem, ſoluta eſt, quia non eſſet bonum dare eam propter cauſas prædictas.

Ad argumentum in oppoſitum, cum dicit, ꝙ ſanguis aliquã peccat, & eſt malus, ſicut alij humores; ergo bonũ eſt, tunc ipſum euacuari per pharmaciam, ſicut alios humores peccantes. dicendum ꝙ hic eſt fallacia cõſequentis, vel melius hic eſt fallacia figuræ dictionis, quia non ſequitur, ſi ſanguis ſit malus, qd hoc modo euacuaretur, ſ. per pharmaciã, quia alio modo poteſt ſecurius euacuari, ſcilicet per phlebotomiam, & ſic ſolutum eſt totum.

Pilulæ aureæ, pilulæ quia rotundæ, vt diximus, aureæ dicuntur ad ſimilitudinem auri, &c.

Pilulæ octomeræ, id eſt de octo ſpeciebus, humores ſpiſſos à capite deponunt, & viſum oculorum clarere faciunt, catarrhum prohibent, &c.

Hiera picra Gal. hiera, id eſt ſacra; picra, id eſt amara. facit ad diuerſas capitis paſſiones aurium, & oculorum diſtemperantiam. ſtomachum quoque optime purgat, cauſas hepatis emendat, &c.

Hiera picra Conſtantini: quid ſit hiera dictũ eſt, ſimiliter Conſtantini ab auctore Conſtantino, qui eam cõpoſuit. valet ad recuperandum viſum, & recipiendum, &c.

Hiera picra Abbatis, de qua iam diximus quid ſit: ſed ad quid valeat dico, quod phlegma, & melancholiam purgat, &c.

De euacuatione per phlebotomiam.

SVperius viſum eſt de euacuatione, quæ ſit per seceſſum, & etiam de euacuatione, quæ ſit per vomitum; quæ quidem euacuationes ſunt ſpeciales, & electæ, quia ipſe euacuant vnum humorem ſpecialem, & non omnes humores. Nũc videamus de ea, quæ ſit per phlebotomiã, & eſt vniuerſalis euacuatio, & communis. Quare autem phlebotomia ſit euacuatio vniuerſalis, & communis habetur à Gal. iiij. particula apho. In pharmacijs talia educere oportet, &c. Sed euacuatio dicitur vniuerſalis dupliciter. vno modo, quia eſt omnium humorũ euacuatiua. alio modo ab omnib. partib. corporis ipſa euacuat. Vtroque modo dicitur phlebotomia eſſe vniuerſalis, primo modo ſm Gal. ſupra iſtum apho. vbi cibus præter naturam intrat, &c. Item ſupra illum aphoriſmum ex ægritudine cibum accipiens, ꝙ ipſa eſt euacuatio vniuerſalis. Secundo modo dicit Gal. ſupra apho. vj. ſi dolor à dorſo, &c. & hanc duplicem vniuerſalitatem tangit Aui. cum dicit, quod phlebotomia eſt euacuatio vniuerſalis, quia toti corpori conuenit, quæ multitudinem humorũ euacuat, per hoc tangit vniuerſalitatem humorum.

Circa phlebotomiam ſunt ſeptem conſideranda. Primo qui ſunt illi, in quibus phlebotomia eſt cauenda. Secundum eſt, propter quid phlebotomia eſt facienda, & in quo. Tertium eſt, in quo tẽpore morbi phlebotomia

E eſt facienda, & in quo non. Quartum eſt, in quib. hominibus competit phlebotomia. Quintum eſt quid ſit faciendum ante phlebotomia. Sextum quid ſit faciendum in phlebotomia. Septimum quid ſit faciendum poſt phlebotomiam.

Quibus ſit exhibenda phlebotomia.

DE duobus primis ad præſens videamus. quorum primum eſt, in quibus hominibus phlebotomia eſt cauenda, & ſuſpendenda; & quare in quibuſdam hominibus phlebotomia eſt cauenda. Sunt autem. xi. cauſæ.

Prima cauſa eſt cibi aſſumpti indigeſtio. vnde ſi aliquis in veſpere multum comederit, & in mane adhuc ſentiat dolorem, vel odorem, vel ſaporem cibi aſſumpti; per hoc ſignificatur, quòd cibus nõ eſt digeſtus, tunc non oportet phlebotomari, quouſque fuerit facta completio digeſtionis. vnde Gal. iiij. megatechni. Phlebotomia eſt ſuſpendenda quouſq; fiat cibi digeſtio. cauſa eſt,

F quia ſm Auic. in primo, tria ſunt attrahentia. ſ. vacuum, calidum, & tota ſpecies. ſi ergo per phlebotomiam à vena ſanguis euacuaretur, cibum indigeſtum a ſtomacho, vel ab hepate attraheret; qui indigeſtus veniens ad membra non corrigeretur, quoniam tertia digeſtio non corrigit peccatum ſecundæ, ſi peccatum ſit magnum. propter quod in membra non conuerteretur, & ibi remanens poſſet eſſe cauſa ægritudinis.

Secunda cauſa, quare phlebotomia eſt cauenda, eſt alia euacuatio. Vt quando eſt fluxus menſtruorum, aut hæmorrhoidarum, tunc non debet fieri euacuatio, quæ dicitur phlebotomia, & hoc eſt verũ ad euacuationem, licet ad diuertendum materiam poſſit fieri, & hoc dicit Gal. ix. megatechni.

Tertia cauſa, eſt ætas magna, vt ſenium, vnde dixit Gal. ix. megatechni. Senibus phlebotomia non competit. cauſa eſt, quia ſm Gal. & Haly abb. in techni in conualeſcentibus, & ſenibus eſt paucus ſanguis bonus, &

G multus malus. Sed ſecundũ Aui. in 1. c. de phlebotomia. ſi ſanguis bonus ſit paucus in corpore, & malus multus, phlebotomia rapit bonum, & dimittit malum, & ideo in talibus non conuenit phlebotomia.

Quarta cauſa, eſt ſtomachi mala diſpoſitio. ſicut accidit in quibuſdam hominibus, in quibus humor cholericus incipit fluere ad os ſtomachi, & apti ſunt ad cholericum vomitum, & de facili vomunt, & apti ſunt ad vomitum, & ſolin ſunt non habere faſtidium: in talib. non conuenit phlebotomia, quia per phlebotomiam humores commoti ad os ſtomachi mouentur, tanquam ad locum conſuetum, & quia membrum eſt debile, & impotens illi fluxui reſiſtere, ideo multa mala per phlebotomiam accidunt illis, & hæc eſt vna cauſa, quare aliqui in phlebotomia ſyncopizant. ſ. quando cholera ad ſtomachum fluit, quæ mordicando ſtomachum ex compaſſione cordis ſyncopim ducit, &c.

Quinta cauſa, eſt debilitas virtutis. Phlebotomia. n.

H eſt euacuatio fortis ſm Gal. ij. aphor. in quo morbo, &c. & ſecundum Gal. iiij. ſimplicis medicinæ, virtus debilis non poteſt pati fortem euacuationem.

Sexta cauſa eſt, ætas puerilis, ſcilicet ante nonum annum, vnde Galen. xi. megatechni, non debent phlebotomari niſi habeant nouem annos ad minus cauſa eſt, quia corpora puerorum ſunt facile ſolubilia à calore extraneo: ideo debilitãtur multum ex euacuatione forti facta per phlebotomiam.

Item quia indigent nutrimento, duplici de cauſa, ſcilicet propter augmentum, & nutrimentum; ideo minutio ſanguinis non competit eis. Item quia facile exoluuntur à calido extraneo, ſufficit quod ab eis diſſoluitur, propter quod non indigent phlebotomia.

Septima cauſa, eſt corporis, ſiue compoſitionis raritas, & cauſa eſt viſa. Quia ab eorum corporibus multum reſoluitur. ideo ſufficit eis iſta exolutio, nec aliqua euacuatione indigent. vnde Gal. ix. megatechni, Raris corporibus eſt phlebotomia contraria; in talibus enim ſit facile reſolutio, ideo ſufficit, quod ab eis diſſoluitur.

Octaua

Octaua cauſa, eſt complexionis frigiditas. cum enim ſm Gal. in megatechni, phlebotomia infrigidet, augmentaret frigiditatem, quare infrigidat. cauſa eſt ſecundum Iſaac in vrinis, quia ſanguis eſt fundamentum caloris naturalis, & illud in quo calor naturalis confortatur, & quia phlebotomia ſanguinem euacuat, ideo, & calorem naturalem, & tunc per conſequens infrigidat.

Nona cauſa eſt humorum cruditas, & viſcoſitas, & tunc cauenda eſt phlebotomia ſm Gal. xij. megatechni. cap. ij quia augmentatur cruditas humorum, & propter hoc in morbis longis non eſt facienda phlebotomia ſm Auic. quia cruditas humorum augmentaretur, & virtus debilitaretur, & morbus prolongaretur: & ideo timendum eſt de caſu virtutis, & propter hoc dicit Auic. quod in morbis chronicis facienda eſt pharmacia ante phlebotomiam, & non phlebotomia ante, licet vtraque euacuatione indigeat. *Nota.* Sed cruditas poteſt accidere duab. de cauſis. Prima cauſa eſt propter abundantiam humorum calorem ſuffocantium, qui debilis, & ſuffocatus, humores generat crudos; & tunc bene conuenit phlebotomia. Vnde Gal. ij. ſui lib. c. de hydropiſi dicit, ꝙ phlebotomia in principio hydropiſis hypoſarcæ conuenit, quando prouenit ex multitudine ſanguinis mẽſtrualis. cum prohibeamus fluere mẽſtrua propter aliquam cauſam; aut ex multitudine hæmorrhoidarum, quia ſicut ignis paruus ſub multa lignorum congerie ſuffocatur, & remota aliqua portione lignorũ ignis fortificatur, ſimiliter eſt de calore innato ſuffocato ſub humorum multitudine, &c. Secunda ratio cruditatis humorum eſt caloris innati debilitas, vt in illis, qui ſunt debilis cõplexionis; & in illis, qui habent longam ægritudinem, & in ſenibus. tunc. n. non cõpetit phlebotomia, quia per hoc augmentaretur cruditas ſm Auic. non quotieſcumq; videris ſigna repletionis eſt phlebotomia facienda, vt quando humores ſunt crudi in corpore; & hoc dicit Gal. in xij. megatechni, quia tunc cauenda eſt phlebotomia; corpus enim infrigidaretur, & humores magis crudarentur. debet ergo ſanguis dimitti, vt humoris cruditatem digerat.

Decima cauſa. eſt indebita aeris diſpoſitio, vt ſi ſit aer nimis calidus, aut nimis frigidus, aut ſiccus, aut humidus, aut turbidus. vnde ſub cane, &c. quia eſt nimia caliditas, & ſiccitas; & ante canem, quia ibi eſt nimia frigiditas, & humiditas, moleſtæ ſunt purgationes, vt habetur. iiij. aphori.

Vndecima cauſa, eſt corporis nimia inflammatio, & doloris vehementia. Vnde Auic. in. i. & Gal. dicunt, ꝙ in febre fortis inflammationis, & in apoſtemate vehementis doloris non debet fieri phlebotomia.

Qua de cauſa ſit exhibenda phlebotomia.

Conſequenter videamus cauſas, propter quas debet fieri phlebotomia, & ſunt quinque cauſæ, prima eſt directa, aliæ indirectæ.

Prima, quæ eſt directa, vt abundantia ſanguinis euacuetur, ſiue abundantia ſanguinis in qualitate, ſiue in quantitate, aut vtroq; modo ſecundum Auic. in. i. Duo ſunt genera hominum, qui ſunt phlebotomãdi, quorum vnus modus eſt. Illi homines, qui ſunt præparati cadere in ægritudines, vt qui habent abundantiam ſanguinis in quantitate; & reliquum genus, eſt genus hominum, qui iam in ægritudinẽ inciderint, propter humorum & ſanguinis abundantiam, vel malitiam. Sed differenter phlebotomia fit propter iſta, quia ſi propter ſanguinis abundantiam debet fieri phlebotomia multa. Sed ſi in qualitate peccat, vel ſit malus, debet fieri pauca. Vnde Gal. ix. megatechni, ſi ſanguis ſit malus in corpore, debet euacuari paulatim, & ideo peccant multi, qui quando vident ſanguinem malum, phlebotomant ſe quouſque videant exire bonum, & forte prius totus ſanguis exiret, quam exiret bonus, ſed debet fieri pauca euacuatio, & tunc ſecundum Gal. in caſu iſto priuſquam fiat phlebotomia, debet diæta ſanguinem bonum generans exhiberi, vt loco mali ſanguinis bonus generetur, & poſtea debet fieri poſt modicum tempus phlebotomia pauca; & ſic deinceps, iſta phlebotomia eſt directa, quia fit per ſe ad eua-

A cuationem illius, ꝙ per ſe debet per phlebotomiam euacuari, vt cum humor, ſiue ſanguis principaliter tantum ſecundum quòd cum eo ſunt alij humores.

Aliæ cauſæ ſunt indirectæ, quarum prima eſt morbi magnitudo, & magnitudo pulſus. vnde Gal. particula prima apho. ſupra illum aph. Quæ egeruntur non multitudinem conſiderare oportet, ſed quomodo egeruntur, &c. dicit quod non eſt melior medicina in apoſtemate vehementis inflammationis, & ſimiliter in feb. & in dolore forti, quam phlebotomia. Sed illa videntur eſſe contraria prædictis, quia prius dictum fuit, ꝙ in dolore forti, & in febre vehementis inflammationis nõ conuenit phlebotomia; modo dicitur quòd competit. propter quod diſtinguendum eſt, ꝙ duplex eſt phlebotomia, quædam regularis, & artificialis, & iſta non competit in dolore forti, neq; in febre vehemẽtis inflammationis: cuius cauſa eſt, quia fieret virtutis motus agitatiuus, qui eſt cõtrarius naturæ, cum ſit difformis. motus enim agitatiuus, tractus, B & pulſus ad partes diuerſas per phlebotomiam fieret ad locum apoſtematis; & ex dolore forti fieret tractio ad locum doloris, & ita agitando in febre vehementis inflammationis augmentaretur inflãmatio per phlebotomiam paucam, quia phlebotomia cõmouet humores, qui commoti magis inflammantur. Sed tum phlebotomia vſque ad ſyncopim debet fieri, illa enim cum vocat attractionem doloris non facit motum agitatiuum, quia enim ſimiliter euacuat ipſam materiam, ſimiliter tollit inflammationem cum non ſint humores ibi, qui commoueantur, & calefiant, & maiorem inflammationem inducãt, & ꝙ hoc ſit verum, patet per intentionem Auic. eodem loco, & per intentionem Gal. dicto apho. Aliter ſoluitur ſic, quòd inflammatio aliquando fit in febre dupliciter, aut propter materiæ acuitatem, aut propter materię multitudinẽ. Si fiat febris, aut dolor propter materiæ acuitatẽ ex materia cholerica, tunc non cõuenit phlebotomia, quia tunc magis acueretur, & inflammaretur, quia tunc frenum choleræ, ſcilicet ſanguis tolleretur, qui quia calidus, C & humidus, & ita temperatus, malitiam choleræ reprimebat: ideo non debet euacuari. vnde ſimiliter in febribus acutis, vt in cauſone, & ſimilibus, non debet fieri phlebotomia, licet forte non ſit verum ſecundum Auic. in iiij. Et ideo prima ſolutio melior eſt. Alio modo fit febris propter materiæ multiplicationem, ſiue propter ſanguinem multum oppilantem, ſiue prohibentem humorum euaporationem, qui remanentes in corpore inflammationem inducunt; & in hoc caſu conuenit phlebotomia, vt in ſynocha. ſimiliter in dolore, qui fit ex materiæ multitudine, propter membri intentionem extra naturam ſibi debitam conuenit phlebotomia. Sed prima ſolutio melior eſt patet igitur quod non eſt contrarietas in dictis prius, & hic.

Secunda cauſa indirecta, quare fit phlebotomia, eſt, vt trahatur materia ad viam illam, per quam debet euacuari. vnde in retentione menſtruorum, aut hæmorrhoidarum, debet aperiri ſaphena ſm Gal. & ſecundum Auic. D vt trahatur materia, ſcilicet ſanguis inferius.

Tertia cauſa indirecta, eſt vt trahatur materia ad locum contrarium illi loco, ad quem fluunt humores. vnde in nimio fluxu menſtruorum debet fieri phlebotomia de baſilica, vt trahatur materia ad contrarium, & diuertatur à fluxu, & propter hoc dicit Gal. ij. acutorum, quòd in pleureſi ſiniſtræ partis debet fieri phlebotomia de brachio dextræ partis, vt diuertatur, & trahatur materia ad locum cõtrariũ loco, ad quem declinat. ſimiliter ſi fiat in dextra, phlebotomia debet fieri in ſiniſtra parte.

Quarta cauſa indirecta, eſt, vt per phlebotomiam vna portio materiæ euacuetur, & natura potentior ſit ſupra reſiduum, & ſic competit phlebotomia, cum repletio eſt in corpore, ne fiat apoſtema; quia natura debilis reſpectu regiminis illorum humorum. ideo vna portio illius materiæ eſt euacuanda, ne propter impotentiam naturæ in regendo illam materiam, illa materia fluat ad aliquem locum debilem, in quo aggregetur, & apoſtema generetur.

De

De medicinis caput purgantibus.

SVperius dictum eſt de quibuſdam medicinis humores à capite trahentibus. Nunc adhuc de quibuſdam medicinis caput purgantibus,& euacuantibus dicamus, quarum quinq; medicinæ ſunt huius lectionis. Quarum prima eſt pilulæ aureæ. ſecunda eſt pilulæ octomeræ. tertia eſt hiera picra Gal. quarta eſt hiera picra Conſtantini. quinta eſt hiera picra Abbatis. Et iſta quinque habent quaſi eandem virtutem.

Vnde primo dicamus de pilulis aureis. Dicuntur autẽ pilulæ a pila, quia ſicut pila eſt rotunda, ita pilulę ſunt rotundę. Et cauſa quare datur in figura rotunda eſt, quia figura ſphęrica non tangit planũ, niſi in puncto; ſed concauum ipſa tãgit vndiq; qñ igitur pilula ponitur in ſtõ concauo, æqualiter tangitur ab omni parte ſtomachi: & ita vndiq; æqualiter, & in omni ſui parte ad actum mouetur per calorem ſtõi: & ideo in qualibet ſui parte ad actum reducta attrahit ęqualiter vndiq; ab omnib. alijs mẽbris, & dicuntur aureę ab auro per metaphorã, quia ſicut aurum eſt precioſius alijs metallis, ita iſtæ pilulæ ad cõplendũ ſuos effectus, ad quos facięndos dantur, ſunt precioſiores alijs pilulis comparatis ad ſuos effectus complendos. F

Iſtæ dictæ pilulæ aureæ attrahunt choleram, & phlegma, primo a capite, ſecundario ab alijs mẽbris, & quia caput purgant a dictis humoribus, ideo acuunt viſum debilem, et debilitatum ex humorũ abundantia in ſtomacho cõtentorum; & auferunt ventoſitatem a ſtomacho, quia auferunt phlegma; ex quo eleuatur ventoſitas: & etiam quia habent in ſe alienam caliditatem, & aliqua ventoſitatẽ conſumentia, vt aniſum, & fęniculum. In iſta medicina ſunt pro baſi Aloe, & diagridium, de aloe prius dictum eſt, nunc videamus de ſcãmonea. ſi autem ponitur hic de colocynthide, ponitur ad confortationem aloe.

Scammonea eſt ſuccus herbæ, quæ ab Auic. vocatur volubilis. ſcammonea poteſt puluerizari, & quæ cito puluerizatur melior eſt. Item vnum ſignum ad hoc eſt, ſi ponatur in aqua frigida, & cum manibus tangatur, & comprimatur, ſi ipſa faciat aquã albam, ſicut lac, ipſa eſt bona. Et eſt calida in tertio, & plus, quia cum ea acuũtur medicinæ, & pilulæ aureę, & benedicta, &c. Et electaria, & doſes, quæ dantur de die in diem. Aliquando acuuntur medicinæ cum ſcammonea cocta, vt doſes medicinarum datæ de die in diem. Aliquando cum non cocta, aut electaria, & medicina quæ non eſt cocta vocatur ſcammonea. Sed quando eſt cocta vocatur diagridium, quod coquitur a quibuſdam ſic, quia tegitur paſta, & in furno ponitur, illa paſta cocta, ſcammonea erit cocta. Aliquãdo coquitur inuoluta in folijs caulis, & exponitur calori tẽperato propter debilem coctionẽ. Tertio poſſet coqui meliori modo ſic. accipiatur coctanum, & cõcauetur prius fruſto quodam remoto ab eo concauo; & poſtea ſcammonea in eo ponatur, & poſtea obturetur illud orificium cum fruſto ab eo prius ablato, aut cum paſta; & tunc ponatur in furno calido temperate, & coquantur, & quando coctanum eſt coctum, ſcammonea eſt melior, quia ſcammoneæ malitia per coctanum reprimitur, cũ ſcammonea ſit inimica ſtomacho, & coctanũ a ſua ſubſtantia, & a ſua complexione iuuet ſtomachum contra nocumenta inducta ex ſcammonea. Scammoneæ proprietas eſt, quia ipſa educit choleram, & alia ſuperflua, & fortius educit choleram, quàm elleborus. Item ipſa attrahit a remotis partibus, quod educat fortius dicit Aui. ij. ſcammonea educit choleram fortiter. Hoc idem dicit Raſis. viij. Almanſoris, quod ipſa educit cholerã, & alias abundantias ſuperfluas. Dicit Raſis in diuiſionibus, quod educit choleram fortius quam elleborus. Dicit Serap. in vij. & Haly abb. ij. practicæ in diſpoſitione regali ad extremitates ducit humores vbicumque ſint, & ita a remotis euacuat. Sed ipſa habet tria nocumenta, primo nocet ſtomacho mordicando ipſum plus, ſecundum Serapio. in vij. quàm aliæ medicinę, nocet inteſtinis ipſa excoriando ſecundum Auic. in ij. Item tertio nocet cordi ſecundum Auic. in ij. Et quia ſm nocumenta, quæ inducit, debent eſſe remedia. ideo iſtis tribus nocumẽtis obuiando, debemus tria membra confortare. ſ. ſtomachum, cor, & inteſtina. Etiam dicunt auctores, q; ſcammonea debet præparari cum cymino, aniſo, croco, & ſale pauco, & bdellio; & illa puluerizata, & ſcammonea conficiatur cum ſucco cytoniorum, quoniam prohibent ſtomachi debilitatem ex ſcammonea; ideo ſcammonea data cũ aloe, & myrobalanis ſecurior eſt, quia talia ſtomachum confortant. Et ideo electarium de ſucco roſ. inter omnia electaria acuta, quæ videamus, eſt artificialis, quare ibi eſt roſ. quæ habet ſtomachũ confortare, & inteſtina, ſandalum, & ſpodium reprimunt nocumentum, quod infert ſcammonea hepati. Camphora reprimit nocumentum, quod ex ſcammonea eſt præparatum cordi. Cum ergo vis pręparare ſcammoneam, pone cum ea prædicta, & pone cũ ea maſtichẽ, & aniſum, maſtix confortat ſtomachum cõſtringendo, & aniſum ipſum calefaciendo, & conficiatur cum bdellio, vt reſtrænet inteſtinorum excoriationem. crocus ibi ponitur, vt refrænet malitiam cordi illatam. ſal ibi ponitur, vt ſcammoneam faciat citius deſcendere, vt ipſa minus remanens, minus noceat.

In iſtis pilulis aureis ſunt ro. ſe. fęniculi, aniſi, quia & ſtomachum confortant, & ita ſcammoneæ malitiam reprimunt. crocus, quia cor confortat. colocynthis confortando aloes. ℞. aloes, diagridij. ana drach. v. roſ. ſem. apij, ana drac. ij. & s. aniſi, ſeni. ana drac. ij. s. croci, colocynth. interioris, ana drac. 1. doſis huius medicinæ eſt drac. xxij. ad plus earum recepta, quę ibi ponitur eſt drac & in iſtis. drac. 22. ſunt drac. v. ſcammoneæ, vnde in qualibet drac. iſtarum pilularum ſunt bene tres partes vnius denarij, & iſtud eſt magnũ quid. ideo non debet dari in magna quantitate. Si voluerimus euacuare phlegma magis, quã choleram, debent acui cum pulpa. ſi magis choleram, quam phlegma, tunc acuantur cum ſcammonea. Non dentur niſi poſt digeſtionem medicinæ: & ſi non ducant, debent acui amplius ſecundum humoris exigentiam. Item roſ. quæ ſunt in eis ſtomachum confortant, & inteſtina, ne iſta medicina inteſtina excoriet.

G Et nota, quod electarium calidum nõ debet acui cum ſcammonea, bene peccant qui plurim, aut zingiber conditum cum ſcammonea acuunt, ſed frigida electaria debent acui cum fræno poſito cum eis.

Pilulæ octomeræ ſic dicuntur, quia ex octo ſpeciebus cõponuntur, & fere valent idem, quod prædicta medicina, & quia non eſt in vſu, ideo non facio vim. *De pilulis octomeris.*

Hiera picra Gal. eſt valde bona, & in vſu eſt, & eſt illa, quæ vocatur hiera picra Gal & vocatur ab Auic. diacolocynthidos, quia in ea colocynthis ponitur, choleram, & phlegma purgat a capite valde bene, magis tamẽ phlegma quam choleram. Ab alijs membris parum purgat, & ſecundario, ſed a ſtomacho, & capite malam materiã purgat, & hoc primo non debet dari in febre, neq; in complexione calida, ſicut patet in pilulis aureis, ſed in humorib. frigidis tantum, & differt a picra Gal. de qua habuimus prius, quia in ea eſt plus, quam in picra, ſ. turbith, colocynthis, & agari. doſis eius poſt digeſtionẽ audacter eſt. drac. iij. Sed ſi acuatur cũ pulpa, aut eſula fortior erit, eſula tamen eſt timenda multum, quia nauſeatiua multum. Et iſtis duobus modis debet dari poſt digeſtiuum. Dentur tamen aliquando de octo diebus in octo dies. dra. ij. ſine digeſtione materiæ. melius tamen eſt, quod detur ſyrupus, aut aliquando tamen ſi præceſſerit aliqua euacuatio, dentur. dra. ij de ea ſine digeſtione præcedente. melius eſt tamen dari eam poſt digeſtionem. *De hiera picra Gal.* H *Doſis.*

Hiera picra Conſtantini optima eſt, & dicta eſt ſic ab inuentore. reſpicit ſtomachum, quia in ſe eſt confortatiua ſtomachi. recipit, vt omnes, quinque myrobala. & tunc valet ad viſum reparandum, proprie quando viſus eſt debilitatus ex fumis eleuatis a ſtomacho ad caput. Phlegma euacuat, & omnes humores præter ſanguinẽ. non eſt multum in vſu. vnde in apothecis non multum inuenimus eam, niſi faciamus eam fieri. datur poſt digeſtionem, vnc. s. vel dr. vi. ſine digeſtione, drac. ij. ſi volumus eam acuere cum ſcammonea, drac. iij. *De hiera picra Conſtantini.*

Hiera picra Abb. valet ad phlegma purgandum melancho-

lancholiam, & ad guttam, quæ fit ex frigido, & ſicco humore, vnde videntur membra eſſe contracta. valet paralyticis, vnde eſt fere eiuſdem effectus cum hiera picra. Galhabet enim in ſe turbith, colocynthidē, epithymum, coſcutam. mundificat ſanguinem, &c. non eſt in vſu, datur ad pondus hieræ picræ de ea ſcilicet ad pondus vnc. ſ. quia non eſt multum fortis, & in ſua recepta eſt lib. i. & non eſt de ſcammonea ibi, niſi dracha. & ſ.

De modo exhibendi medicinas.

Viſo prius de digeſtione, & euacuatione, nunc quęramus de modo exhibēdi medicinas, & quia in recto modo exhibēdi medicinas, primo debent acui, ſecundo exhiberi. Ideo primo dubitatur de earum acumine, & circa hoc primo quæramus. Quid ſit acuere medicinam. Dices forte, qđ eſt eā facere laxatiuā, tunc ergo nulla medicina eſſet laxatiua niſi acuta, quod falſum eſt. Si dicas ꝙ eſt eam cōfortare in laxādo, tūc ergo violę acuūt medicinas, quia fortificant in laxando medicinam.

Solutio. dico ad hoc, ꝙ acuere medicinam eſt apponere vnā medicinā cum alia, quæ debet acui præter illam, quam habet de ſua natura, quæ faciat ipſam eſſe fortius laxatiuā, & notabilius, quam eſſet prius, antequam eſſet acuata. verbi gratia. Si in aliqua medicina, vt in benedicta ſit de ſcammonea dr. i. vel drac. ij. Et ego apponā plus vltra hoc. i. dr. vel. ij. ſcammoneæ, vel drac. i. colocynthidis, ſi velim euacuare phlegma, quia pulpa, & ſcammonea notabiliter laxationem medicinæ augmentant; violæ autem licet augmentent, non tamen notabiliter.

Conſequenter circa hoc quęritur, cū medicina poſſit acui in tempore confectionis, & ēt per vnū diem, aut per duos ante tēpus ſuæ exhibitionis, quis modus eſt melior, & videtur quod in tempore ſuæ confectionis, quoniā modus acuendi medicinas, per quē ventoſitas, & malitia medicinæ magis reprimitur eſt melior, ſed hoc eſt in confectione, qua tunc medicina acuens plus immorata fuit cū eis, quare ipſam dēt reprimere, ergo &c. Item ille modus acuendi, per quē virtus medicinæ acuentis, quæ debet acui magis cōmendatur, eſt nobilior, ſed hoc eſt in confectione, quia tūc medicina acuēs plus moratur cū medicina acuibili, & magis fit vnū ex eis aliquo mō, ergo &c.

Oppoſitū facit cōis vſus. Dico ꝙ acuere medicinā in tpe ſuæ confectionis eſt melius ſine præiudicio ſentētiæ melioris, quia tūc virtus medi inæ acuentis melius commendatur medicinę euacuanti, & melius eſt repreſſa malitia euacuantis, & etiam acuentis, & quare non facimus hoc, cū illud ſit melius, cauſa eſt difformitas, ſiue diuerſitas euacuandorum, quib. medicina præparatur. verbi gratia, per vnam medicinā poſſum purgare diuerſos humores, & ab aliquo volo purgare vnciam vnā choleræ, & ab aliquo minus ſm exigentiam patiētiū, & ab aliquo phlegma, & ideo diuerſimode acuuntur, quia aliquando cum medicina forti habente aſpectum ad phlegma, vt pulpa, aut eſula. Aliquando autē cum habente aſpectū ad chol. vt cum diagridio, & tūc de eo aliqn plus ponimus, aliquādo minus, quia per vnam medicinam diuerſos ruſticos euacuamus, quibus non præparamus proprias medicinas, nec ipſi paterentur hoc fieri. medicus Regis hoc poteſt facere ad euacuandum ipſum ſolum, ergo &c.

Conſequenter quæritur vtrum medicina euacuans phlegma debeat acui cum medicina euacuante cholerm, & videtur, ꝙ non, quia acuere medicinam non eſt niſi fortificare ipſam reſpectu illius, quod prius debiliter faciebat. Sed medicina euacuans choleram non iuuat ad euacuationē phlegmatis, cum ſit oppoſitum ei, ergo &c. Item Auic. in iiij. medicinæ euacuantes contrariæ non ſunt ſimul admiſcendæ, vnde dicit, quòd myrobol. & violæ non ſunt ſimul admiſcendæ. Item Gal. lib. acutorum ſecunda particula medicinæ, quarum aliqua cito euacuat, & alia tarde. non ſunt miſcendæ, ſed aloe tarde euacuat, & ſcammonea cito, ergo aloe, & ſcammonea non debent ſimul admiſceri. Aloe phlegma euacuat, & ſcāmonea choleram, & tamē magis videtur, ꝙ cum aloe debeat admiſceri ſcammonea, quā cum alia ſm Auic. er-

A go &c. Ad oppoſitum ſunt omnes auctores, & medici, & Auic. qui dicit ſcammonea iuuat alias medicinas, & maxime aloeticas, & præparat eas ad euacuandum.

Solutio dicunt quidā ꝙ cōmiſcetur ei, quæ eſt naturæ vilior; ſed hoc nō eſt ab auctore dictū, ſed ponimr cum medicina aloetica triplici de cauſa. Ad præparandum, quia mordicando ſtomachum, & inteſtina, ſtimulat ea, vt citius reducant medicinam aloeticam ad actum, quæ ſed ncta ad actum citius operatur, quam per ſe faceret. Secunda cauſa eſt ad confortandum, quia commouet humores, propter quod ſunt habiliores, vt a medicina aloetica attrahantur. Tertia cauſa eſt ad adiuuandum, quia medicina adiuuat alias medicinas, ad attrahendum a remotis partibus, quia aloe ſolum ſe attrahit a partibus propinquis, cum ſcammonea à remotis.

Ad primum in oppoſitū dico, ꝙ ſcāmonea nō attrahit choleră, niſi vincat, & dominetur in attractione humorū, ad quos habet aſpectū, ſed nos non ponimus eā in tan

B ta quātitate, vt dominetur ſupra aloē, cū eſt acuatum, ſed ſolum ipſum fortificando, & excitādo in ſua operatione.

Ad ſecundam rationem, dicēdum, quod contrarietas medicinarū eſt quatuor modis. Vna eſt in complexione. vt myrob. qui ſunt frigidi, & ſcammonea, quæ eſt calida. Secunda contrarietas eſt in humoribus euacuando, vt Scammoneæ, & aloes, & contraria iſtis duobus modis bene poſſunt coniungi. Primo, vt vna aliam in ſua complexione mitiget, & temperet. Secundo ſi velimus diuerſos humores euacuare. Tertio modo eſt contrarietas in modo operandi, & euacuandi, ſicut viol. & myrobal. contrariantur, quia viol. leniunt, & myrob. exaſperant, & conſtringunt, illæ non debent ſimul commiſceri, vt obijcis. Quarta contrarietas eſt in tempore, quia vna cito euacuat, & alia tarde, & de talibus verum eſt, ꝙ non debent adiungi, niſi vna aliam adiuuet, & ſic ſoluitur totum.

Theodoricon empiricon. i. a Deo datum, bene expertum interpretatur. valet contra hemicraneum dolorem, & vertiginem capitis, & fluxum phlegmatis, quod in faucibus, & gutture decurrit. vnde ſit homo ſine voce; valet

C etiam ſpleneticis ſine febre, &c.

Theodoricon anacardinū, theodoricon dicitur, vt ſupra anacardinum dicitur ab anacardo, quę ibi intrat. datū memoriam pręparat, vertiginē capitis, & maxime in poſteriori parte auſert; phlegma, quod ibi eſt, purgat, &c.

Pilulæ Rogerij. ℞. cal. cubebæ, cinn. ſpicę, epithy. viol. aſari, carpobal. ſchęnanthi, maſtiches, garyoph. an. dr. ij. turbith, colocyn. ana. drac. iij. ſingulorum myro. an. dr. J. agarici, ſcſenæ, ana drac. i. rhabar. vnc. ſ. aloes, ad pondus omnium, confice cum ſucco fęniculi, &c.

Pilulæ cochiæ. ℞. aloes, diagridij, colocynthidis, nucis muſchatæ, macis, ſpicæ, epithymi, vio. aſari, carpobalſami, ſchęnāthi, maſticis, garyoph. an. dr. ij. turbith, abſynthij, ana drach. i. ſucc. ſolatri infuſionis tragacanthi, &c.

Quibus temporibus morbi ſit facienda phlebotomia.

D Superius viſum eſt propter, quæ cauenda eſt phlebotomia, & propter quid fieri debet, nunc videamus in quibus temporibus morbi facienda eſt phlebotomia, & in quibus non. Sciendum, ꝙ in principio morbi non eſt facienda phlebotomia; medicus enim eſt miniſter naturæ ſm Gal. in techni. ſed ſm ipſum 4. apho. ægritudinib. quibuſcumq; incipientibus nulla euacuatio in principio eſt naturalis, ſicut ergo in principio natura non euacuat, ita nec medicus. Iſtud tamen in tribus caſibus habet inſtantiam in materiæ furioſitate, & acuitate, vnde Auic. in 1. phlebotomia non debet fieri in principio, quia phlebotomia tunc humores commoueret, & ſubtiliaret, & per corpus currere faceret, niſi materia ſit furioſa.

Secunda inſtantia eſt propter materiæ multitudinem, vnde Galen. ſupra illum aphori. Inchoantibus morbis oportet hanc fieri. ſ. phlebotomiam, aut pharmaciam, vt natura alleuietur, quæ. ſ. erat onerata propter materiæ multitudinem.

Tertia inſtantia eſt propter morbi magnitudinem, & acuta-

acuitatem, vt quando eſt apoſtema magnum, & doloroſum, licet non ſit multa materia.ſ.antecedens in corpote, vnde Auic. in i.ſi habeat apoſtema, hic eſt phlebotomandus, licet non indiguerit, & Gal. 13. megatechni. Si apoſtema ſit magnum, phlebotometur, in principio, licet non ſit materiæ multitudo, ne crepet, aut rumparut apoſtema ante ſui maturationem. ergo vt mala ſymptomata vitentur minutio eſt facienda.

Secunda regula circa hoc eſt, ne fiat phlebotomia in die motus ægritudinis, ſicut in criſi nõ eſt facienda phlebotomia, nec alia euacuatio, ne materia à loco, ad quem natura expellit, ipſam diuertat. Similiter neque in paroxyſmo, vnde Gal. in prima particula apho. in ſtatu, nec phlebotomia, nec pharmacia debet fieri; quia in ea fit coctio morbi, quæ fit melius in quiete, quam in motu. Sed ſicut ſe habet ſtatus ad morbum totalem, ita ſe habet paroxyſmus reſpectu dierum interpolationis. ſicut ergo nõ eſt euacuandũ in ſtatu, ita nec in paroxyſmo. vnde Au. in 1. dicit, ꝙ in hora paroxyſmi, ſiue ſtatus, ſiue motus ægritudinis, eſt tempus quieſcendi, & non ſomnũ quærendi.

Tertia regula eſt, ꝙ phlebotomia non eſt facienda in principio morbi cum criſis eſt remota, quia ſm Iſaac in vrinis ſanguis eſt fundamentum caloris naturalis, ipſum ſ. ſuſtinens, licet cor fundamentum generans, & ſpiritus fundamentum deportans; ſanguis enim eſt fundamentum caloris naturalis, quia ex eo naturaliter generatur calor naturalis, & ideo euacuando ſanguinem euacuatur calor naturalis; qui materiam morbi debet digerere, & morbus prolongatur, & virtus debilitatur, propter quod timendum eſt, ne propter morbi longitudinem, & virtutis debilitatem natura ſuccumbat.

Quarta regula eſt, quòd in ventre ſicco. i. conſtipato, qui habet fęcem in inteſtinis non debet fieri phlebotomia. Cauſa eſt, quia tria ſunt attrahentia ſecundum Auic. in primo. ſ. vacuum, calidum, & tota ſpecies; quia ergo per phlebotomiam venæ euacuantur, quæ a membris ſibi propinquis attrahunt, & ita in ſecunda vice à ſtomacho humiditatem fæcum, & ita fæces plus exiccantur. debet ergo primo leniri venter per ſuppoſitoria, aut clyſteria, niſi per ſe laxatur.

Quinta regula eſt, ꝙ nõ debet fieri phlebotomia multa, quia ex hoc accidit malum in ſenio. vnde Auic. in primo dicit, quòd ex hoc accidunt multi morbi ſcilicet apoſtema, epilepſia, & paralyſis, &c. & propter remotionem ſanguinis, & caloris generantur multæ ſuperfluitates phlegmaticæ, quæ ſunt cauſa harum ægritudinum.

Sexta regula eſt, ꝙ non debet fieri phlebotomia in muliere impręgnata, aut menſtruata. In imprægnata non, quia per hoc calor cibum digerens diminueretur, & nutrimentum auferretur fętui, & maxime quando fętus eſt magnus. vnde Hippo. v. particula apho. Mulier in vtero habens, phlebotomata abortit, quia aufertur ei nutrimentum, & maxime ſi fœtus eſt maior, quia tunc indiget ampliori cibo, licet multæ mulieres faciant contrariũ, quia dicunt, ꝙ oportet fieri phlebotomiã, & poſt viuũ vnum. ſcilicet in fine imprægnationis ſi poſt quartum mẽſem, & mortuo, ſcilicet in principio ante quartum menſem. Corrige tu doctor. In menſtruata dico naturaliter. ſ. poſt reuocationẽ menſis non debet fieri phlebotomia, quia in fluxu nimio mẽſtruorum eſſet facienda ad diuerſionem menſtruorũ, ſed quando emittit menſtruum ſecundum debitum, tunc non debet fieri phlebotomia, cum materia euacuetur ſufficienter a natura, & ne natura ab illa operatione diuertatur ſecundum Auic. in primo. Itẽ poſt colicam paſſionem non debet fieri phlebotomia cum enim phlebotomia humores commoueat, per hæc poſſet humor cholericus ad ſtomachũ fluere, & ipſum inflammare. Nec ſimiliter poſt ipſum vomitũ, ne ſimiliter humores fluant ad ſtomachum; nec poſt fluxum ventris, nec poſt vigilias magnas, nec poſt fortem vomitum, & breuiter poſt nullum calefaciens multum, aut multum diſſoluens, quia ergo in fieri phlebotomia calefaceret, & humores cõmoueret, & virtutem debilitaret plus, ideo phlebotomia in talibus caſibus non eſt facienda.

E *Quibus hominibus conueniat phlebotomia.*

CONſequenter videndum eſt, quibus hominib. conuenit phlebotomia, ſm Aui. in 1. conuenit hoibus delicatis, ocioſis, & quieſcentibus, multum carnoſis, & vtentibus cibis multum ſanguinem generantibus.

Item in illis, in quibus eſt abundantia ſanguinis, & cognoſcitur per vrinæ ſpiſſitudinem, abundantia enim ſanguinis facit ipſam eſſe ſpiſſam; ſed cholera ſubtilem, & ſic habemus duas regulas.

Tertio debet fieri phlebotomia in illis, in quibus melancholia abundat. vnde cum eſt multa melancholia naturalis currens cum ſanguine per totum corpus, quia ſanguis in hepate ab ea nõ mũdificatur, tunc conuenit phlebotomia, ſiue minutio, & poſtea pharmacia. vnde duplex eſt melancholia, ſ. naturalis, & innaturalis, naturalis eſt fæx ſanguinis, quæ quando abundat, eſt currens cum ſanguine. quare cum ſanguine per phlebotomiam euacuatur. ideo facienda eſt phlebotomia ad eius euacuationem cum ſanguine: ab eodem enim calore, vt. ſ. a calore temperato fiunt ſanguis, & melancholia, quę eſt eius fęx, & poſtea facienda eſt pharmacia.

Melan. innaturalis.

F (beside "nem cum ſanguine")

Quarta regula eſt in illis, in quibus timetur ſanguinis, & humorum ebullitio, & conturbatio, & calefactio, conuenit phlebotomia, & iſti cum ſtatim ſentiunt calefieri, debent phlebotomari, dum tamen non ſit timor ebullitionis, cõturbationis, & calefactionis, propter humorum abundantiam. Aliquando tamen aliqui decipiuntur per illam regulam, quia ſtatim cum ſentiunt calefactionem, & timent de humorum ebullitione, ſtatim phlebotomãt ſe, & quãdo iſtud eſt ex choleræ calefactione, ſiue incẽſione, per phlebotomia nõ ceſſat illa calefactio, neque ebullitio, imò per hoc augmentatur, quia phlebotomia humores commouet, & per corpus eos currere facit. Niſi ergo hoc fit ex humorum abundantia, non conuenit phlebotomia. Quod cognoſcitur per ſudoris multitudinem, & maxime in mane: aliqui enim ſunt qui non ſudant, niſi

G quando euacuatione indigent.

Item in illis debet fieri phlebotomia, qui habent fortem virtutem, & qui ſunt ſanguineæ complexionis, & nõ frigidæ, & ſiccę, illi poſſunt plus pati phlebotomiã. vnde Raſis. vij. Alm. corpora apta ad phlebotomiã, et quę eam plus poſſunt pati, ſunt illa, quæ habent venas amplas, manifeſtas, & iſti ſunt piloſi, & habent corpora bruna, & ex colore rubeo, & fuſco mixti ſunt colorati; & iuuenes, & adoleſcentes, & ſenes non decrepiti. Sed pueri, & infirmi non ſunt minuendi, niſi maxima neceſſitate cogente.

Quid faciendum ante phlebotomiam.

CONſequenter eſt dicendum, quid ſit faciendum ante phlebotomiam, & de hoc prima regula eſt hæc, quòd ſi timeas, ne humores craſſos in ſe habeat, debet intrare balneum, antequam phlebotometur, quia balneũ humores ſubtiliat, & commouet; ſed nõ dico eodem die, ſed die præcedente, quare non in eodem die? quia per balneum, cutis inſpiſſatur, & lenis fit, quæ cutis lenis cum

H percuſſione facta à phlebotomante fugit, & labitur, & eſt periculum, & propter hanc cauſam acceptio ſyrupi acetoſi ante phlebotomiam eſt competens, ante dico per aliquos dies, vt materia ſubtilietur, & per hanc viam fit motus ante phlebotomiam, vt humores diſſoluantur, & ſubtilientur, & propter hoc quando debet fieri phlebotomia, debet fricari brachium, vt humores exiſtẽtes propinqui brachio ſubtilientur, & præparentur ad exitum facilius. Item aliquando ante phlebotomiam eſt dandus cibus, vt ille, qui habet ſtomachum debilem ex ſui ſenſibilitate, & cui cholera ad os ſtomachi mouetur mordicando, ſed non quicumque cibus, ſed bene digeſtibilis, & ponticus, vt buccella panis intincta in aliquo ſucco acetoſo: confortat enim ſtomachum ſua ponticitate, & prohibet, ne humores fluant ad ipſum ſua frigiditate, reprimitur acuitas choleræ, ſi aliquantulum fluat.

Quid in phlebotomia faciendum.

CONſequenter videndum eſt, quid in phlebotomia eſt faciendum. Aliquando magnum vulnus eſt faciendum

ciendũ in apertione venæ aliquando paruum. Magnum vulnus debet fieri tribus de cauſis in vena. ſ. quando ſunt humores craſſi, ſiue ſanguis craſſus euacuandus, & per illud magnũ vulnus ſanguinis poteſt facilius exire. Secundo propter tẽporis frigiditatem, quia humores incraſſat, vnde in hyeme debet fieri magnum vulnus. Tertio propter humori abundantiam, quia tunc melius fit euacuatio per magnũ vulnus, quã per paruum, Sed paruum vulnus fit, quando virtus eſt debilis, vt de ſpiritibus, & calore minus euacuetur. Secundo ſimiliter in tempore calido eadem de cauſa, & quando ſanguis eſt ſubtilis.

Item phlebotomandus, aliquando debet iacere ſupinus, quia per illum modũ iacendi virtus preſeruatur, nec debilitatur; quia ſm Ga. prima particula prognoſticorũ. accubitus eſt corporum debilium ſuper latiorẽ partem, ſicut ſupra ſpinam dorſi; quia ſecundum Auic. eſt fundamentum corporis, ſicut lignum nauis eſt fundamẽtum, ſupra quod tota nauis fabricatur, ita ſpina dorſi ſupra quam totum corpus fundatur. Quando ergo timemus de corporis debilitate, ſiue quòd ſyncopis accidat, debet phlebotomari ſupinus.

Tertio in phlebotomia debet videri color ſanguinis, quia ſi album ſanguinem exire videas, ſtatim ſtringas, quia per hoc ſignificatur, quòd in corpore ſunt frigidi, & crudi humores, propter defectum caloris naturalis digerentis, & amplius non eſt talis ſanguis minuendus per phlebotomiam, & illud dicit Philoſ. 1. & ix. & de animalibus. Vnde Hippoc. mulieri menſtrua, ſine calore proprio, &c. & quia propter frigiditatem ſanguinis albi vomunt aliquando, & menſtruant.

Itẽ in phlebotomia debemus ventũ conſiderare, ſicut & in pharmacia: in æſtate. n. debet ventus ſeptentrionalis eligi, vt ſua frigiditate caliditatem temporis tẽperet. Itẽ hora electionis eſt intra primam, & tertiam horam diei, quia tunc completa eſt digeſtio, & ſuperfluitatũ expulſio eſt facta. vnde hæc eſt hora commoditatis, ſed alia eſt hora neceſſitatis, & hoc poteſt eſſe in qualibet hora diei, & noctis ſecundum Auic. quia impedimentum non habet ibi locum, cum ibi ſit neceſſitas. De hora quadræ Lunæ non inuenitur ab aliquo auctore medicinæ: tamen Philoſ. dicit in lib. de regimine principum, quòd poſt plenilunium in defectu Lunæ debet fieri minutio, tamen nos facimus contrarium, vt in pluribus, &c.

Quid poſt phlebotomiam faciendum.

VLtimo, & ſeptimo videndum eſt poſt phlebotomiam, quid ſit faciendum. Poſt phlebotomiã non fiat ſomnus immediate. vnde Auic. dicit, quòd poſt minutionem non fiat ſuperdormitio, & reddit cauſam mirabilem, quia per hoc poſſet accidere fractio membrorum neruoſorum.

Aliæ tamen duæ cauſæ poſſunt aſſignari. Vna eſt, ne ſomnũ patiens ſe vertat ſupra vulnus. i. brachium plebotomatum, & per hoc lædatur. Alia eſt, ne humores fluãt ad membrum læſum, in quo eſt dolor propter ictũ phlebotomiæ, & fiat apoſtema. Vnde Gal. 2. aphor. ſuper illo apho. in quo morbo, &c. in ſomno ſi ſit apoſtema intra corpus, & membrũ læſum, ad ipſum fluũt humores. Sed quomodo habet intelligi cauſa Auic. Notandum, ꝙ hoc poteſt eſſe ſic. Conſtractio eſt paſſio mẽbrorum neruoſorum, & lacertorum, ſed ſm Gal. ſupra illum aph. In quo morbo ſomnus laborem præſtat. Somnus in principio paroxyſmi non conuenit, quia calor naturalis ad interiora ingreditur, & exteriora infrigidãtur, & fumi remanẽt ibi non conſumpti, propter hoc rigor augmentatur, & etiam paroxyſmus prolõgatur. ſimiliter eſt hic per commotionem humorum, ita phlebotomia ad neruos, & lacertos elongatur, qui non conſumpti remanentes in ſomno infrigidantur in exterioribus, & incraſſantur; ideo faciunt neruorum, & lacertorum conſtractionem ſi fiat ſuperdormitio immediate poſt phlebotomiam.

Item ſecunda cauſa eſt frigiditas mẽbrorũ incraſſans, faciens conſtractionẽ, ſicut in quartana, in cuius typo fit conſtractio propter frigiditatem, & craſſitiem materiæ.

A ſed nerui ſunt frigidi, & lacerti. ideo ad ipſos veniẽs iſte fumus in ſomno, in quo retractio fit caloris ad interiora, infrigidatur, & incraſatur, & ille fumus infrigidatus, & incraſſatus in frigidationem, & incraſſationẽ inducit in mẽbro ſine conſtractione; quia ad membrum conſimile præparant ægritudines conſimiles, & Gal. ſupra illum aphoriſmum. In morbis minus periclitantur ægrotantes. Dicit, ꝙ hoc eſt intelligendum de ſomno phlebotomiæ vicino, & nõ remoto, poſt quam fumi illi ſunt cõſumpti.

Item poſt phlebotomiã debet cauere a multo cibo, in primo, & ſecundo die, quia cibus debet eſſe digeſtibilis, multum ſanguinẽ generans bonum, vt oua ſorbilia, & vinum bonum, & pulli, vnde ſecundũ Iſaac in diætis, cibus eſt minuendus eis, & potus augendus reſpectu cibi, non conſuetudinis; imo debent minus potare quam ante phlebotomiam, quia virtus digeſtiuæ debilior eſt; cibus tamen digeſtibilis, dum tamen ſit aliquantulum craſſus, eſt eis bonus, videtur ſecundum Auic. pullus aſſatus aromaticus coctus in olla ſine aqua.

B Item aliqui poſt phlebotomiam habent linguam ſiccam, & hoc propter abundantiam choleræ rubeæ, a qua fumus eleuatur propter ſui cõmotionem poſt plebotomiam, & eius ebullitionẽ, & tales debent potare aquam hordei, vt acuitas, & caliditas choleræ mitigetur. vnde illi qui timent de calefactione hepatis, aut ſtomachi, aut ebullitionem cho. debent hoc facere, multi faciunt, ſed neſciunt cauſam, & ideo aliquando faciunt male, quia non eſt cholera rubea abundans in eis. Item non exercitet ſe poſt phlebotomiam, quia exercitium plus debilitaret eum, & multi ex hoc debilitantur. Item non balneet ſe poſt in die eadẽ propter eandem cauſam, et quia fieret humorum commotio, ſed iaceat in lecto ſupinus, quia iſte eſt modus debilium.

Itẽ non ligetur fortiter brachium, ne dolorem inducendo fiat humorũ fluxus ad locum, nec brachiũ ſtringatur pannis multis, & tegatur, ne grauet, & nimis calefiat.

Item aliquando accidit inflatio in brachio, aut apoſte-
C ma, & tunc debet fieri phlebotomia in alio brachio ſm Auic. ſed ſm Raſim fiat phlebotomia ſupra locum phlebotomatum in eodem brachio, & tunc ponantur repercuſſiua ſupra lõcum, ne recipiat materiam.

Item vulnus per phlebotomiã in brachio factam aliquando tarde ſanatur, & hoc propter inunctionem phlebotomi in aliquo oleo, vt leuius intret, & minus lædat phlebomatum, ſicut dixit Gal. ix. megatechni, & tunc tardius curatur vulnus, quia ſecundum Ioanninum, & Gal. & omnes auctores, vulnus nõ curatur, nec ſanatur, quãdiu aliquid eſt inter labia vulneris, & oleum exiſtens inter labia vulneris impedit eius citam cõſolidationem.

Secunda cauſa quare vulnus per phlebotomiã factum tardius curatur, eſt nimia ſanguinis euacuatio, per quam virtus debilitata retardat continuationem, & conſolidationem vulneris; vnde virtus naturalis eſt debilis.

Tertia cauſa eſt brachij nimius motus, quia ſecũdum Aui. peripneumoniæ vulnera non ſanantur, neq; conſoli-
D dantur niſi membrum ſit in quiete, hæc tria ergo curentur per ſua contraria. vnde non fit inunctio phlebotomi in oleo, ne fiat euacuatio multa, nec motus brachij, neq; exercitium iniũgatur; in iſtis enim eſt periculum, & maxime in baſilica, & cardiaca, quia in cephalica eſt minus periculum, vt videbitur. Notandum quod phlebotomia ſubtiliat humores, & etiam meliores facit eos.

Medicinæ conuenientes ad capitis euacuationem.

SVperius dictum eſt de quibuſdam medicinis conuenientibus ad euacuationem capitis. Nunc adhuc videamus de quibuſdam ad hoc conuenientibus. Et ad hanc lectionem ſpectant quatuor medicinæ, quarum prima eſt theodoricon empiriſton. Secunda eſt theodoricon anacardiuum. Tertia eſt pilulæ cochiæ. Quarta pilulæ Rogerij.

Theodoricon a theos, quod eſt Deus, & datũ quaſi a Deo datũ empiriſton, id eſt bene expertũ. eſt laxatiuum, ſed nõ fortiter laxat, calefaciẽdo melãcholiã, & phlegma *De theodoricon empiriſton.*

ſi cum eo iungatur ſcammonea, aut hermodactyli, aut eſula laxat fortius. ſecundum Nicolaum principaliter à capite phlegma purgat; hoc tamen non eſt verum, ſed principaliter a mẽbris ſub diaphragmate. vnde proprie à matrice euacuat, quia eam mundificat, & menſtrua prouocat, ſi detur ſero cum decoctione alicuius herbæ valentis ad hoc, vt artemiſiæ, aut rutæ maioris, & ſecundario a iunctnris euacuat, purgat amplius, quam benedicta. E

Dragontea. Item ſi ex ipſo, & dragontea, & nigella, fiat peſſarium mirabiliter menſtrua prouocat. Item habet vnum ſpeciale ſcilicet quando palatũ ex eo fricatur attrahit phlegma a capite, & ideo valet in lethargia. vnde ad experimentum vocatus fui ad quandam mulierem, quæ iam amiſerat loquelam, vt reſtaurarem ei loquelam, ad tẽpus fricauit palatum cum eo, & aliquantulũ poſui de diacaſtoreo, & recuperauit loquelã, & fecit teſtamentũ ſuum, & mortua fuit. *Nota.* Item ex iſto electario, & amylo fiant pilulæ, & ſub lingua teneantur. valent ad vocis reſtaurationem amiſſam ex phlegmate craſſo, in pectore inuiſcato, & melius eſt, ſi caſtoreum apponatur. Item ſi detur cum decoctione tamariſci in mane deoppilat ſplenem. Item ſi detur de eo drac.i. diacalamenthi. drac.i. mulieri in veſpere, & ſequatur potus vini cum decoctione artemiſię, & rubeæ maioris prouocat mẽſtrua, & pręparat ad conceptum, quia purgat matricem, & principaliter inferiora, vt credo. Si tamẽ iſta medicina detur cum decoctione ru. maioris, artemiſiæ, &c. valet ad menſtrua prouocanda, vt dictũ eſt, doſis huius medicinæ eſt vn. ſ. valet ad hemicraneam, & vertiginem capitis, quia phlegma a capite purgat, & a pectore, & contra fluxum phlegmatis, qđ in fauce a gutture decurrit, ex quo fit homo ſine voce, & etiam ſpleneticis ſine febre colorem bonum facit. F

De theodoricon anacardino Theodoricon anacardinum e conuerſo purgat reſpectu primi, quia purgat partes, quæ ſunt ſupra diaphragmi principaliter, & præcipue caput a melancholia, & phlegmate calefaciendo ea. ſecũdario alia membra, cum pulpa, aut eſula laxat fortius. nõ detur in liquida ſubſtantia, ſed in pilulis, ſicut neque aliæ medicinæ attrahentes à capite, quia eas oportet diu remanere in ſtomacho, cũ a remotis. ſ. a capite extrahant. Doſis eius eſt drach.i. & ſ. valet ad memoriam amiſſam reſtaurandam ex phlegmate. vnde ſi in lethargia primo raſum ſit caput, & accipiatur illud electariũ, & acuatur cum ſucco anacardi, vt. ſ. intingatur in eo, & ex eis fricetur poſterior pars capitis, valet ad memoriam reſtaurandã amiſſam propter phlegma; phlegma n. corrumpit memoriam ſua frigiditate ſpiritus congelando, & humiditate ſua formas receptas habilitando, ſicut accidit in aqua; iſtud enim quia calidum, & ſiccum eſt, phlegma a capite euacuat, & ipſum conſumit. Si autem peſſarium mittatur in matricem, mundificat eam, & materiam mẽſtruorum extenuat. *Nota.* Ideo mulieres, quæ non concipiunt ex humorũ in matrice abundentia, eam accipiant, quia euacuat, & conſumit. G

De anacardino. Anacardus eſt fructus calidus, & ſiccus. Vnde Auic. anacardus vrit humores, et vlcerat, neruos adiuuat. vnde confert eorum frigiditati, vnde aliquod oleum valens ad hoc accipitur in puluere caſtorei, & ſucco anacardi ſi inueniatur, quia raro inuenitur ſuccus, quum ſit deſiccatus, & fricentur nerui, videlicet. Anacardus, vt dicunt quidã, eſt pediculus elephantis, quod falſum eſt, immo eſt fructus arboris calidus, & ſiccus. in 4. & in quarto gra. in hoc electario, & in præcedenti eſt baſis aloe. H

De pilulis cochijs. Pilulæ cochiæ ſunt optimę, purgant phlegma a ſtomacho, & a capite, & ideo contra paſſiones capitis valent, contra hemicraneam, vertiginem, & epilepſiam, & breuiter contra abundantiam phlegmatis in capite; & valent contra elephantiam. doſis earum eſt vſque ad dra. ȝ. *Eſt forsã nonus.* * habent enim in ſe tria, diagridium, colocynthidem, & aloe, conficiuntur cum ſucco ſolatri, quia ſua frigiditate reprimit acuitatem medicinarum, aut cum aqua infuſionis tragacanthi, quia prohibet excoriationem inteſtinorum contra diagridium, & aloe, quia aloe nocet ſtomacho, & hepati ponuntur in illis pilulis confortantia ſtomachum, & hepar, & patet.

E Pilulæ Rogerij ſunt multum bonæ ad purgationẽ ſtomachi, & capitis de phlegmate. vnde multum viſum acuunt. conſumendo materiam venientem ad oculos. vnde ſi aliquis conquereretur de capite, & viſus debilitate propter phlegma, euacuarem illud cũ pilulis cochijs, & pilulis Rogerij, poſtea purgatione facta darẽ pilulas Rogerij. de quarto in quartum diem ſine obſeruatione dietę ad reſidui conſumptionem, fortificato patiente poſt euacuationem, vt poſt quindecim dies non dentur pilulę. In pilulis enim Rogerij ſunt digerentia, & conſumentia phlegma, & ſi ex eis medicinis, quæ cadunt in eis fiat puluis, ſine laxatiuis, bonus eſt ad viſum clarificandum. *De pilulis Rogerij.*

An artificiale ſit acuere electaria.

HAbito de euacuatione, & quia electaria ſolent acui ad laxandũ. Ideo ſolet quæri vtrum electaria acuere ſit artificiale, & videtur, quod ſic. Primo quia hic eſt F vſus communis; cum ſcammonea enim acuitur diacytonites, & oxy. Item medicus eſt naturæ miniſter, ergo malitiam, quam medicina infert naturæ, debet auferre meliori modo quo poteſt. Sed malitia medicinæ, & eius horribilitas meliori modo quo poteſt auferetur, ergo, &c. Item Aui. c. de ſyrupo acetoſo dicit, ꝙ abominatio medicinarum eſt cauſa, quare ponitur plus in eis de zucchāro, aut minus. Illud. n. quod medicinæ abominationem tollit, artificiale eſt iungere cum medicina, ſed electarium eius abominationem aufert, ergo, &c. Contra, medicina debet remanere in ſtomacho, vt attrahat humorem ad ſtomachum ibi quieta manens, ſed electarium propter ſui dulcedinem, & caliditatem, etiam ab alijs membris attrahitur, & ſic operationem medicinæ impedit, nullum tale eſt artificiale cũ medicina adiungere, ergo, &c. Item Gal. in fine acutorum dicit, ꝙ duæ contrariæ medicinæ non debent ſimul admiſceri. Sed electarium eſt cõtrarium medicinæ ipſum acuenti, quia electarium eſt G aptum natum trahi a membris, & eſt eis multum amicabile. Et medicina cum ſit odioſa membris, magis nata eſt ab eis expelli; quam trahi, ergo ex cõplexione horum duorum fieri nocumentum, & impedimentum.

Item medicina laxans, & alterans ſunt contrariæ, ergo non debent ſimul commiſceri, ſed electarium alterat, & medicina laxat, ergo, &c.

Solutio quæſtionis. Solutio dicunt quidam ꝙ nõ eſt artificiale acuere electarium, quia medicina attraheretur per accidens, licet cũ electario, ſicut ad interfectionem vermium videmus, ꝙ primo datur res dulcis, vt ſerum, & propter ſui dulcedinem attrahitur illud, & poſtea ſuccus amarus latitans ſub illa dulci, per hoc vermes interficiuntur. Similiter eſt hic, quòd medicina venenoſa cum electario miſta attrahitur cũ electario, quæ mẽbro nocumentum inducit. Sed ego dico, ꝙ aliqua eſt artificiale acui, & aliqua non acuere illa electaria, quę ſtomachum reſpiciunt eſt artificiale, vt diacytonitem; ſed acuere illa, quę mẽbra remota reſpiciũt, vt plurima, & ſimilia, nõ eſt artificiale, quia tũc H cũ eis attraheretur medicina ad mẽbrum; cum. n. acuitur electarium reſpiciens ſtomachum, vt diacytonite, auide a ſtomacho recipitur, & retinetur, ita, ꝙ operationem ſuam, remanendo in ſtomacho, poteſt medicina facere, nec ab alijs membris rapitur, ſiue attrahitur, quia electarium per medicinæ acuitatẽ corrumpitur. modicum. n. fermenti corrumpit magnam quãtitatem paſtę. Iſte modus exhibendi inuentus fuit propter medicinæ horribilitatem, & propter delicatos non potentes accipere per ſe, quia illam abhorrent valde, & ſic patet ſolutio ad primum, quod medicina non attrahitur a membris cũ electario, quia medicina electarium corrumpit, ſicut fermentum paſtam, & ideò citius expellerent illud membra, quam ipſum attraherent. Ad aliud dicendum, quod duæ medicinæ contrariæ, quarum vna corrũpit aliam, non debent commiſceri; ſicut aqua hordei, & ſecanabin, ſed ſic non eſt hic vnum facit ad euacuationem, & aliud ad remouendum medicinæ abominationem, & malitiam, & propter hoc patet ſolutio ad omnia.

Per

Per quod acuuntur medicinæ.

A Conſequenter quæritur, per quid acuuntur melius medicinæ, aut cũ ſcãmonea nõ cocta, aut cũ cocta: & videtur ꝙ cũ nõ cocta, quia medicinæ acuuntur cum ſcammonea vt laxent, ſed coctio virtutẽ laxandi ab ea tollit, quia coctio eſt fortior quam contritio, per quam ſuã vim amittit ſm Auic. maxime cum ignis ſit fortiſſimũ agens & 4. meteorũ, omnia ſunt materia igni, ergo non debent acui cum ſcammonea cocta, ſed cum cruda.

Item quod confortat malitiam medicinæ non competit. Sed coctio confortat malitiam ſcãmoneæ cum coctio det ei acuitatẽ, vt patet per ſimile, quia coctio acuit lapidem, & calcem, & mel, ergo ſimiliter ſcãmoneam. Oppoſitum facit vſus communis.

Solutio quæſtionis. Solutio. dicendum ꝙ medicina aliquãdo acuitur in principio veris, vt per totũ annũ poſſit conſeruari, & dari quãdo volumus, & tunc cũ ſcãmonea nõ cocta debet acui, ne ſua virtus debilitetur, neque timetur de eius malitia, quia per diuturnitatem temporis ſatis aufertur. Aliquando autem acuimus medicinam, quæ non debet diu ſeruari, ſed q̃ poſt quatuor dies, aut poſt tres dẽt exhiberi, tunc cũ ſcãmonea cocta debet acui, vt ſua malitia per partiũ ſubtiliũ igneaũ ablationẽ reprimatur, & ideo etiã coquitur cum aliquo repreſſiuo malitiæ ſuæ, vt cum coctanis, vel cũ aliqua tali, vt dictũ fuit prius in ſententia.

Ad primum cõtra, dico, ꝙ coctio pauca, & moderata, nõ corrũpit proprietatẽ ſuæ ſubſtanç, ſ. ſcãmoneæ, ſed immoderata corrumperet, neque coquitur ita, ꝙ immediatẽ ab igne calefiat: quia coquit' in folijs caulis, aut in paſta, aut in coctano in furno, ſeu igne, vel calefacto.

Ad aliud dicendum, quod actio calidi ſecundũ Auicẽ. dupliciter acuitatem inducit; vno modo propter partiũ terreſtrium ignitionem, ſicut in lapide, & calce: ſecũdo modo propter conſumptionem partium aquoſarum, & humidarum exiſtentium in re, & ſic in melle acuitatem inducit conſumendo partes, quæ ſunt in eo, quia in eo eſt multum humiditatis quod cõſumitur in eius decoctione. Sed ſcãmonea non habet partes terreſtres tales, aut aquoſitatem, quæ debeant conſumi; ſed quaſdam ſubtiles igneas acutas, quæ euaporant, & conſumuntur in decoctione; ideo non acuit eam, ſed eius malitiam aufert.

Conſequenter quæritur vtrum medicina ſeceſſiua debeat acui cum lapide lazuli: & videtur, quod non, q̃a nihil ſeceſſum impediens, & ad oppoſitum medicinam trahens debet acuere medicinam ſeceſſiuam, Lapis lazuli eſt huiuſmodi cum ſit vomitiuus. ergo &c.

Item nihil impediens operationem medicinæ ſeceſſiuæ debet eã acuere, ſed lapis lazuli impedit operationem medicinæ ſeceſſiuæ, quia comprimendo facit medicinã citius deſcendere quam deberet à ſtomacho, & inteſtinis, in quib. manere debet, vt attrahat humores, ergo & cæt. Oppoſitum facit communis vſus.

Conſequenter quæritur, quare medicina acuatur, & quare non datur acumen per ſe, & medicina per ſe. ſi dicatur, ad hoc acuitur, vt illa medicina in pauca quantitate poſſit attrahere acuata, ſicut non acuata in magna. ergo tunc debet dari acumen, quia in pauca quantitate laxaret magis quam medicina in magna.

Solutio ad primam quæſtionem. ego dico, quod medicinæ, quæ dantur ad euacuationem melancholiæ, ſiue dentur in liquida ſubſtantia, ſiue in puluerizata, bene acuuntur cum lapide lazuli bene loto in aqua, vt per illam ablutionem ſordities, per quam erat vomitiua, auferatur, vnde debet ablui in aqua, & poſtea remoueri illa aqua, & imponi alia; & ſic deinceps quouſque clara, & ſine ſapore exeat, & debet ſic acui. primo debet exhiberi medicina in mane in liquida ſubſtantia, & in ſero in puluerizata, cum patiens ierit tribus, aut quatuor vicibus ad ſellam, debet poſtea miniſtrari lapis lazuli diſtemperatus in ſyrupo vio. vel aliquo alio. Et tunc iuuat medicinam in attrahẽdo, & ipſam feſtinat, ne ei noceat, & tunc nõ nocet in illa operatione, quia non facit medicinam citius deſcendere, quam fecerit ſuam operationẽ, quia non datur ſimul cũ ea, ſed prius, nec vomitũ inducat, cum ſit ablutus. & ſic patet ſolutio ad obiecta.

Ad ſecundam quæſtionem dico, ꝙ nõ debet dari medicina per ſe, nec acumẽ per ſe, ſed vnum cum alio. cauſa eſt, quia in medicina laxatiua duobus indigemus. primo, vt in ſtomacho remaneat ſufficienter ad hoc, vt ad actum poſſit reduci, & in inteſtinis ſuam operationem facere, ibi remanens. ſecũdo vt ſufficiẽter poſſit trahere. Vnum deficit in acumine. ſ. remanentia ſua, quia ita eſt odioſum ſtomacho, vt non poſſit remanere, vt ſuam operationem faceret, immo ante tẽpus expellitur à ſtomacho. Secundo deficit in medicina non acuata, quia debilis eſt virtutis in attrahẽdo. Vt ergo poſſit remanere, & attrahere fortiter, vtrũq; ponit', & non vnũ p ſe, nec aliud per ſe.

Diaſena dicitur, eo, ꝙ eſt ibi plus de ſena, quã de alijs ſpeciebus, valet proprie melancholicis, maniacis, cardiacis, tristibus. tota confectio eſt lib. 1. &c.

De electuario de ſucco roſarum. Electarium de ſucco roſ. ab eodem ſucco dictum expertum cõtra guttam arthreticam ca. choleram rubeam

B purgat, & conualeſcentibus ab infirmitatibus. ſ. tertianis, quotidianis. purgat ſine moleſtia reliquias malorum humorum. educit potenter, quæ remanſerunt, &c.

De electuario dulci. Electarium dulce. ℞. roſ. cinna. zingi. melan. ana. dr. 6. zucch. vnc. v. ſand. alb. & ru. ana. drac. 4. hermod. eſulæ, ana. drach. i. diagridij, turbith. ana. vnc. 1. & 1. zucchari, mel quantum ſufficit.

Pilulæ de maſtice. Pilulæ de maſtice, & aloe. Rec. aloes. vnc. ſ. maſticis drac. 2. gar. roſ. an. dr. 1. turbith, diagridij, an. ſcr. i. confice cum ſucc. fœn. doſis eſt dr. ij potenter viſum clarificant.

Pilulæ de quinque generum. Pilulæ de quinque generibus myrobala. ℞. omnium myroba. agarici, diagridij, &c.

Quæ venæ ſint aperiendæ in phlebotomia.

Superius inquiſiuimus ſeptem cõditiones circa phlebotomiam. Adhuc duo videamus quantum ſpectat ad iſtam lectionem. Quorum primum eſt, quæ venæ debeant aperiri in corpore humano in phlebotomia. Secundũ eſt, de inſpectione ſanguinis poſt phlebotomiam, quomodo cognoſcimus vtrum ſit bonus, vel malus.

C Et circa primũ ſic procedo, in phlebotomia aliqñ aperiunt' venæ, aliqñ arteriæ. In apertione aũt arteriæ eſt timor: & huius cã potiſſima eſt nimius fluxus ſanguinis, q duplici de cã hẽt fieri in phlebotomia, vna cã eſt caliditas ſanguinis arterialis, calidum. n. eſt facile mobile, arteriã dilatãs, & aperiẽs; ideo iuuat multũ ad euacuationẽ ſanguinis in phlebotomia arteriæ. Scda cã eſt arteriæ mobilitas, ideo in ea tardius curatur, q̃a vulnera nõ curant', niſi quieſcant, & quia mouetur, conſolidari nõ põt. Prodeſt tamen tripliciter, vno mõ cũ eſt in corpore ſanguinis ſubtilis abundantia, & qñque vaporoſi, & qñdoq; calidiſſimi. Sanguis. n. ſubtilis; ex quo ſpiritus & calor naturalis fiũt, in arteria habitat. Item vaporoſus ſanguis in ea arteria habitat, & ſanguis ſanguineus in venis ſm Auic. Item calidiſſimus, quia à corde efficitur, & digeritur, quod eſt calidiſſimum membrum.

Quæ venæ ſunt phlebotomandæ.

D Item venarum apertio eſt in multis mẽbris; aliqñ in brachio, ſiue in magna manu; aliqñ in parua; aliqñ in pede: aliqñ in naſo; aliqñ in frõte; aliqñ in labijs, aliqñ in lingua, ſiue in palato; aliqñ in angulis oculorũ verſus frontem. Item in manu maiori, quæ eſt ab aſcellis vſque ad cubitũ ſunt quinque venæ aperiendæ ſm Ra. in 7. Alma, & ſm Auic. in 1. Vna vocatur cephalica, quæ eſt capnis. Secunda baſilica, quæ eſt hepatis, Alia mediana, ſiue cardiaca, ſiue nigra, ſm quod vocatur ab Aui. ſiue matrix. Quarta, axillaris, Et quinta, funis brachij. Et in manu minori vocatur ſceilẽ, ſiue ſubaxilla, ſiue ſaluatella. Et in brachio, ſm ꝙ continet manum maiorem, & minorem ſunt ſex venæ aperiendæ, & vna, quæ eſt in manu minori aperienda, quæ eſt inter medium, & auricularem.

In pede ſunt 3. ischiatica, ſaphena, & vena iſchiatica poplitis.

Cephalica à collo, & à partibus, quæ ſunt ſupra collũ euacuat, & ideo in paſſionibus capitis valet, vt in hemicrania, mania, & alijs calidis paſſionibus; ſiue ex materia calida, vnde ipſa incipit, ſiue orit' ab humero tendens

verſus partem ſiniſtram brachij.

Baſilica immediate euacuat a partibus ſub colln, vt pectore, hepate, ſiue paſſionibus pectoris, & hepatis valet. vnde in pleureſi valet.

Mediana eſt inter duas. quarum vna eſt in ſuperiori parte brachij, & alia in inferiori, inter duo extrema, iſta mediat. Baſilica incipit ab aſcellari, & tendit ad partem domeſticam brachij ad curationem. Mediana eſt ramus vtriuſque. Igitur mediana, ſiue nigra eſt media inter iſtas duas tripliciter; in ſitu, vt viſum eſt; in compoſitione, quia ex eis componitur, ſicut medium ex extremis, & vtriuſq; eſt ramus, quia ex duobus ramis, quorum vnus ab vna procedit, & alius ab alia componitur; & eſt media in euacuatione, quia vndiq; euacuat; & ab inferiorib. partibus a collo, & a ſub collo, & ſupra collum. vnde eſt vtilis toti corpori in euacuando; nõ vniuerſalis, ſicut quidam dicunt, quia a corde oritur; ſed quia ramus baſilicę, & cephalicæ eſt; & quia cum volumus phlebotomare de baſilica, & non apparet bene, debemus magis medianã, quam cephalicam accipere, quia magis conuenit cum F vtraque, quam vna cum alia, cum ſit ramus iſtorum, & illa extrema.

Scelẽ, ſiue ſaluatella eſt vena, quæ eſt inter medium, & auricularem tendens plus verſus digitum medium, et illa aperiatur in dextra parte, ſiue in manu dextra in oppilatione hepatis, & in ſiniſtra manu in oppilatione ſplenis, & quia hoc fit neſcitur ratio ſm Auicen. ſed experientia. hanc enim inuenit Gal. per ſomnium, ſicut dixit, q; habebat in cura quandam patientem oppilationẽ ſplenis, & hepatis, & ſomniauit ſe hanc patientem phlebotomare de illa vena, & ſic fecit, & curata eſt. De illa fit phlebotomia ponendo manum in aqua calida, quia ſubtilis. ideo vt incraſſetur, & dilatetur, ne vulnus claudatur citius debito, & vt ſanguis craſſus ſubtilietur, in aqua calida ponitur, quia remota eſt a corde, &c.

Axillaris eſt illa, quæ poſita eſt ſub baſilica, & illa apparet in ligatura brachij: & de illa eſt illud iudicium, quod de baſilica.

Funis brachij eſt illa, quæ eſt ſupra cephalicam ſupra os vicinum, ſiue alterius brachij verſus partẽ ſylueſtrem, & eſt idem iudiciũ de illa, & de cephalica. licet ergo ſm Gal. & Auic. in apertione venæ ſit euacuatio vniuerſalis a toto corpore, non tamen ab omnib. venis æqualiter, vt viſum eſt, licet ergo a toto corpore euacuent, non tamen eis eſt timor æqualis; immo ſecundum Raſ. vij. Alman. cephalica eſt ſecurior, baſilica vero eſt magis timenda, & cardiaca adhuc plus eſt timenda, licet minus quã baſilica ſecundũ aliquos. Cephalica enim eſt ſecurior, quia nec iuxta eã eſt neruus, nec ſub ea eſt arteria: ſed ſub cardiaca eſt neruus, & aliquando ſupra eam neruus ſubtilis: ideo timendum eſt, ne incidatur neruus. Baſilica eſt periculoſa valde, quia ſub ea eſt arteria, & iuxta eam eſt neruus, & muſculus, ideo cauenda eſt valde. ſupra venam ponitur arteria in interioribus corporis, quia eſt locus nobilior. in exterioribus ſunt venæ, vt melius prohibeatur a nocumentis ſecundum Aui. in. 1. Scelem, ſiue ſaluatella non eſt periculoſa, ſed tamen ſubtilis eſt, ideo, vt appareat magis, & melius, ponitur in aqua calida.

In pede ſunt prædictæ tres venæ; & hę aperiũtur cum volumus trahere ſanguinem, & ad partem inferiorẽ, & ad prouocationem menſtruorum. Et illa quæ eſt in pollice, vel poplite ſm Auic. magis valet, quam ſaphena, aut iſchiatica, quia propinquior eſt matrici: ideo melius poteſt ab ea trahere: Saphena ſimiliter a virga, & teſticulis, & matrice medicinam, id eſt ſanguinem trahit. Et iſchiatica ab anchis, & renibus, & a membris, quæ ſunt ſituata verſus partem ſylueſtrem melius trahit. Saphena a matrice a membris poſitis verſus partem domeſticam; licet enim ſint rami venæ vnius ſecundum Gal. vi. apho. experimento ſic probatur eſſe, licet cauſa ignoretur.

In medio frontis eſt vna vena aperienda in antiquatis paſſionibus faciei, vt morphea, & impetigine, & ſcabie, & paſſionibus oculorum; prius tamen debet fieri minutio de cephalica vena.

E In naſo ſimiliter, ſed in apertione vtriuſq; debet collum ligari, & poſtea aperiri vna, aut alia: poſt enim ligationem colli melius manifeſtatur.

In labijs ſunt venæ, quæ aperiuntur propter apoſtema exiſtens, in ore, aut gingiuis; cephalica tñ prius minuta.

In palato ſunt quatuor venæ, quę ſi aperiantur valent fluxui rheumatis ad dentes in eis facientes dolorẽ. vnde quãdã mulierẽ curaui per hoc, q; habebat dolorẽ in dentib. ex fluxu rheumatis ad illum locũ, primo tamẽ poſui repercuſſiua, & reſtrictiua fluxus, & nihil profuit: deinde mitigatiua, & nihil profuit; deinde maturatiua, & nihil profuit, poſtea feci eam minui de cephalica, et poſtea ego feci aperire illas quatuor venas, & curata fuit. vnde hoc eſt bonũ, quando materia fluxa eſt digeſta, quia niſi eſſet digeſta, forte non curaret, & iſtæ venæ ſunt manifeſtæ. Nota.

Item venæ, quæ ſunt in angulis oculorum, verſus frontem, illæ aperiuntur in paſſionibus oculorum, cephalica prius minuta.

F Illę venæ, quę ſunt in lingua, id eſt, quę ſunt ſub lingua aperiuntur in ſynanche, prius tamen cephalica minuta. Venæ, quæ ſunt in temporibus inciduntur in hemicranea, & propter magnum capitis dolorem, & pro ægritudine capitis diuturna, & illæ ſunt, quas Hippocra. & Auicen. vocant iuueniles, quarum abſciſſio reddit hominem impotentem generare.

Item in collo ſunt duæ venæ, quæ vocantur guidem, quæ minuendæ ſunt in principio lepræ, tamen anhelitus anguſtatur maxime. vnde etiam in ſynanche impediente anhelitum valet hoc.

De inſpectione ſanguinis poſt phlebotomiam.

Conſequenter videamus de ſanguinis inſpectione poſt eius extractionẽ. primo eius ſubſtãtiã conſideremus. vtrũ ſit craſſus, vel ſubtilis. Si ſit craſſus, aut ſpiſſus, ipſe ſignificat abundantiã craſſæ materiæ, aut ſiccitatem, pp caliditatem conſumentem humiditatem. Si ſit ſubtilis, ipſe ſignificat indigeſtionẽ, & abundantiã humo-
G rum crudorum indigeſtorum. ſi calidus, calidorũ. ſi frigidus, frigidorũ. Si ſit vnctuoſus, ſignificat, aut leprã futuram, aut nimiam pinguedinem. Leprã, quia vnctuoſitas fit in ſanguine ex calore forti, ipſum in vnctuoſitatem conuertendo, quæ adurit ſanguinem, & lepram facit.

Item per ſaporem. ſi ſit dulcis, ſignum eſt, quod bonus eſt, quia ſignum eſt cõpletæ digeſtionis. ſi amarus, abundantiam cholera. ſi acris, ſignificat abundantiam melancholiæ. ſi inſipidus abundantiam phlegmatis.

Item per odorem. ſi ſit fętidus, ſignificat humores fętidos, & corruptos. ſi aquoſus, ſignificat indigeſtionem, vnde eſt in eo aquoſitas aliquãdo multa, quę eſt in eo, vt tranſeat per venas hepatis anguſtas, & illa debet habere colorem vrinæ, quę eſt ſuperfluitas digeſtiuæ ſecundæ.

Item aliquando eſt in eo ſpuma, & iſta ſpumã ſignificat (ſi non cauſatur ex ea) ſanguinis ebullitionem, aut ventoſitatem, ideo, ſi non ſit in eo ſpuma, bonum eſt.

Item per colorem debemus inſpicere. ſi ſit albus, do-
H minium phlegmatis aduſti eſt in eo, aut nõ aduſti. Verũ aduſti põt cognoſci per viſcoſitatem, quia tunc eſt viſcoſus, & facit viſcoſitatem in eo adurens calor, ſed aquoſus, phlegma naturale. Color bonus in eo eſt rubeus, tendens ad quandam obſcuritatem, quia purpureus color intenſæ rubedinis, & clarus ſignificat choleram, ſecundum Gal. in primo de criſi. obſcurus, ſanguinem craſſiorem.

Item aliquando eſt viridis, & ſignificat completam aduſtionem: aliquando liuidus, & tunc ſignificat melancholiæ abundantiam, aut ſpirituum mortificationem. Item aliquando cito exit, & ſignum eſt, quòd eſt ſubtilis: aliquando tarde, & ſignum eſt, quòd eſt craſſus: cum mediocriter, mediocris. aliquando cito coagulatur, & eſt ſignum tunc, q; eſt craſſus: aliquando tarde. & eſt ſignum, quòd eſt ſubtilis. Item bonus ſanguis debet eſſe diuerſi coloris in ſuis partibus. In ſuperiori parte rubei coloris, & verſus extrema, quia ille eſt leuis, ideo ad locum ſuperiorem mouetur. In medio rubeus, non clarus. in fundo niger, propter melancholiam, quia ſanguis

craſſus melancholicus, in fundo reſidet.

Item per figuram poteſt cognoſci. vnde accipias baculum in extremo rotundum, ſi non reſiſtit, ſed ſtatim ſcindatur, ſignum eſt ſiccitatis; ſi reſiſtat multum, eſt viſcoſus; ſi mediocriter, mediocris.

De tribus electarijs laxatiuis.

HAbito de quibuſdã medicinis, tunc dicamus quantum ad præſentem lectionem de tribus electarijs laxatiuis, & de duabus medicinis. Trium autem electariorum. Primum eſt diaſena. Secundum eſt electarium de ſucco roſ. Tertium eſt electarium dulce. Duarum medicinarum. Prima eſt pilulæ de maſtiche. Secunda eſt pilulæ de quinque generibus myrobalanorum.

De diaſena. Quid ſena. Diaſena eſt electarium laxatiuũ propter ſenam, quod eſt in eo baſis: Et eſt ſena herba calidiſſima, ſiue calida, & ſicca, cuius folijs vtimur, purgat cholerã rub. & chol. nig. & phlegma. Item confert ſcabiei, lepræ, quartanæ, & contra vitium ſplenis, & epilepſiæ, & ſyncopi, & contra hæmorrhoidas, & purgat melancholiam, & ideo purgat quemlibet humorem præter ſanguinem. Si volumus purgare phlegma plus quàm choleram, vel melancholiam, debet dari cum cartamo, aut cum ſemine vrticæ. ſi plus choleram, debet dari cum ſero caprino. ſi plus melancholiam, cum decoctione epithymi. hæc ſunt verba Haly Abbatis. ij. practicæ de regali diſpoſitione. dicit, quod doſis eius eſt bene a drach. iij. vſque ad vij. Diaſena euacuat melancholiam aduſtam, & non aduſtã; ideo confert melancholicis, & maniacis, quia melancholia, quæ eſt morbus, fit ex melancholia non aduſta, & cardiacis, cum cardiaca debeat fieri ex fumis melancholicis ad cor eleuatis ex humore multo ſpiritus vitales inficientibus, ſiue conturbantibus. Item triſtibus, cum triſtitia fit ex abundantia humoris melancholici ſpiritus obumbrantis, & obſcurantis; gaudium enim fit in luce, ſed in tenebris anima triſtatur. *De ſerico.* In iſto eſt plus de ſena, quàm de aliquo alio, ideo eſt baſis. In eo eſt ſericum combuſtũ; ſericum enim confortat cor, & materiam ſuperfluam conſumit, combuſtum plus conſumit, quàm confortet; quia tamen non poteſt conteri, niſi prius comburatur; ideo ſemper cum ponitur in medicinis, ſiue hoc ſit ad confortandum, ſiue ad conſumendum, ſemper comburitur; licet ſua virtus ſemper minuatur in confortando. Ibi ſunt lapis lazuli, & armenij, qui melancholiam euacuant, ſunt tamen ſtomacho inimica, quia vim habent nauſeatiuam. Abluitur ſic, ponitur in aqua, & illa cum ſit immunda amouetur, & ponatur alia quouſque aqua clara exeat, & ſine ſapore, per quod ſignificatur eius ſordicies eſſe remota. ablui ergo debet lapis lazuli, & lapis armenius poſt ſuam pulueriʒationem, oxymum, i. ſemẽ baſiliconis, & crocus, &c. Ponuntur hic ad confortationem cordis, capitis, & ſpirituum, & cætera patent.

De electario de ſucco roſarum. Et electarium de ſucco roſ. fuit inuentum propter delicatos, medicinam non potentes accipere per ſe. confert podagræ, iſchiaticę ex cauſa calida, quotidianis, tertianis, quando eſt tertiana non vera, quia choleram euacuat, reliquias morbi euacuando. Ibi ſunt ſex, ſcilicet ſuccus roſ. qui ſua proprietate confortat ſtomachum ſecundum Serap. in vij. & excoriationem inteſtinorum ſua ſtypticitate reprimit, ideo reprimit malitiam ſcammoneæ. Præterea ibi ſunt ſandali propter hepar, & camphora propter cor, quia non ſunt niſi tria nocumenta, quę facit ſcãmonea ſcilicet ſtomacho, inteſtinis, hepati, & cordi: ideo inter omnia electaria hoc eſt valde artificiale.

** In eo Meſ. ſunt drach. ij. In eo Nic. ſunt iij.* Electarium ſatis forte eſt, quia in libra t. ipſius ſunt * drach. iij. ſcammoneæ, & illud eſt multum. ideo non datur, niſi vſque ad drach. iij. medici iſtud portant ſecum, & quando medicina parum ducit, patienti dantur dra. ij. vel circa, vt plus ducat. Sed in eo eſt periculum dare ſic poſt medicinam, quia vnus per huius medicinæ receptionem fuit ductus. l. vicibus. Iſtud electarium eſt bonum, & ſecurum, vnde vnus medicus magnus fuit, qui ſemper iſto vtebatur, & nunquam (dum poſſet) dabat aliam medicinam; non tamen detur poſt fortem medici-

A nam, vt dictum eſt; licet non ducat tantum, quãntum competit, quia per hoc medicina vigorata vltra modum duceret, & ideo eſſet periculum, vnde melius eſſet expectare, quàm ita cito dare.

De electario dulci. Electarium dulce eſt eiuſdem generis, euacuat phlegma, & choleram, & ideo contra tales morbos, in quibus eſt vterque humor, valet, vnde valet arthreticis, quia arthretica ſecundum Aui. fit ex cholera ductrice, & phlegmate morbum generante, & inducente. Eſula, & ſcãmonea ſunt in eo baſis. Ibi ſunt confortantia, roſæ, & ſandali, & ſimilia; & euacuantia tria, vt hermodactyli, eſula, et ſcammonea. Differt ab electario de ſucco roſ. quia electarium de ſucco roſ. choleram puram euacuat; ideo in tertianis puris, & veris competit, & aliud purgat choleram, & phlegma, ideo in tertianis nothis competit, & quotidianis. Sed quia electarium de ſucco roſ. tantum cholerã proprie purgat, ideo confert tertianis veris proprie, & etiam arthreticis de materia cholerica, vnde dicit Nicolaus, quod competit contra guttam, choleram, & B chole. rub. purgat, & conualeſcentes ab infirmitatibus, tertianarijs, & quotidianarijs. purgat ſine moleſtia.

Pilula de maſtiche, et aloe. Pilulæ de maſtiche, & aloe purgant ſecure, & valde ſtomachum, cum eſt phlegma in eo contentum, acuunt viſum cum debilitatus eſt ex fumis eleuatis a phlegmate contento in ſtomacho. Aloe in eis eſt baſis. Maſtix ponitur ad repreſſionem malitiæ aloes, quia confortat ſtomachum. Doſis earum eſt drac. ij. ſine acumine aliquo, & optime purgant garyophylli ad ſtomachi confortationem. roſæ ad inteſtinorum confortationem. crocus ad confortandum cor, & ita reprimitur malitia ſcammoneæ. dantur ſecure ad euacuandum phlegma a ſtomacho, ſine obſeruatione diætæ.

Pilula de quinque generibus. Pilulæ de quinque generibus myrob. i. de quinq; myrob. optimæ ſunt ad purgandum chol. & phlegma, & melancholiam a ſtomacho, & membris vicinis, & doſis eſt. vnc. ſemis, vel drach. vj. quia non ſunt violentæ. myrobal. in colatura bene dantur vſque ad drach. xx. in ſub- C ſtantia ſua, vſque ad drach. x. vnde bene do de iſtis vſque ad drach. xx. vnde accipio emblicorum, bellicorum, ana vnc. ſem. ſed vniuſcuiuſque, & ita. viij. drach. de illis, deinde alia prima pulueriʒata abſque ad vj. drach. & pono in decoctione primorum myrob. & deinde aliam decoctionem, quam habeo valentem ad hoc; commiſcendo cum illa decoctione, & totum ſimul do. Et tu dices, quod myrob. amittunt vim ſuam in decoctione, dico quod non, moderata exiſtente, licet non ſint ita fortes. Raſis dicit in ſuis experimentis, quòd non debent dari in ſua ſubſtãtia, quia ſua aſperitate, & ſiccitate pectori nocent, & ſua ſtypticitate poſt laxatiua vehementer conſtringunt. Vnde patientes poſt ſuam exhibitionem de his conqueruntur, & propter hoc cum his ponitur zuccharum reprimens eorum aſperitatem nocentem pectori, & caſia fiſtula, & tamarindi, ne conſtringatur ita fortiter. Vnus eſt modus exhibendi, quem ponit Raſis. accipiantur myrob. centum, & ponantur in aqua frigida, ita quod ſit aqua e- *Nota.* D minens bene per iij. digitos aut iiij. deinde dimittantur bene per vij. dies in aqua illa, deinde auferantur aqua illa, & ponatur ad Solem deſiccari; deinde aqua ponatur, & dimittantur per iiij. dies, vel per v. quod eſt melius; deinde iterum ad Solem ponatur: & ſic fiat donec albeſcant illi myrob. & exeat aqua ſine ſapore, & clara. Deinde iſta aqua, quæ prius eſt extracta, detur patienti; euacuant enim ſine periculo, & ſine malitia ſaporis reſpectu aliorum ſcilicet decoctione, vel in ſubſtantia.

De phlebotomia reſpectu pharmaci.

VIſo de phlebotomia in ſe, & abſolute, nũc videndũ eſt de ea reſpectu pharmaci. Et circa hoc quæritur, dato quod vtrumq; competat, quid iſtorum eſt prius faciendũ, vel pharmacia, vel phlebotomia? Et videtur, quod phlebotomia, quia ſicut cognitio generalis præcedit ſpeciale, ita euacuatio generalis, vel vniuerſalis præcedit ſpecialem, ſecundum Galen. in multis locis. Phlebotomia eſt euacuatio vniuerſalis reſpectu omnium humorum, & ſpecialiter ſãguinis; Pharmacia ſpecialis reſpectu vnius,

ergo, &c. Item ſecundum Raſ. & Auic. prius debet fieri euacuatio vniuerſalis quàm particularis, primo enim do cent phlebotomare de cephalica, quæ vniuerſaliter euacuat, antequam fiat euacuatio de venis frontis, aut de venis, quæ ſunt ſub lingua, ergo &c. Item dicit Gal. in vij. megatechni, quod ſi inueniretur medicina, quæ ſcilicet curet morbum, & ſymptomata ſimul, ipſa eſt melior, quàm ſi alterum tantum, ergo ſimiliter euacuatio eſt melior, quæ è duo facit, quàm vnū tantùm, ſi vtroq; indigeamus; ſed phlebotomia eſt huiuſmodi, quia humores omnes euacuat, & non pharmacia. Sed euacuatio melior, & ſecurior eſt facienda prius ſm auctores, ergo &c. Et tu dices ad hoc forte, quod ſi humores ſunt ſubtiles, prius eſt facienda phlebotomia quàm pharmacia, ſi ſunt indigeſti, & viſcoſi, prius facienda eſt pharmacia, quia ſi phlebotomia daretur cōtra humores frigidos viſcoſos ſanguis frigidus humidus, & viſcoſus remaneret paucus, quia euacuaretur in phlebotomia calor naturalis, & ſpiritus.

Cōtra dixit Gal. xi. megatechni, quòd ſi ſit ſanguinis multitudo, & viſcoſitas, & oppilatio, & pharmacia indigeat, prius tamen eſt ſuccurrendum cum phlebotomia, ergo, & in viſcoſitate, & oppilatione corporis, phlebotomia eſt facienda. Sed contra ſecuriora prius ſunt facienda, ſed pharmacia eſt ſecurior, cum minus debilitet virtutē, quę maximè debet ſeruari à medico, & reſpici, ergo &c. minor patet per Gal. xi. megatechni. minutio ſanguinis cæteris euacuationib. defectionem virtutis magis inducit.

Solutio. Auic. ſic ſoluit illam quæſtionem lib. i. quia ſi indigeat patiens phlebotomia, & pharmacia, aut æqualiter, aut inæqualiter. ſi inęqualiter, tunc ſuccurrendum eſt magis ei quod magis indiget. Si æqualiter tūc diſtinguo, aut tu vis dare fortem medicinam, aut debilē. Si fortem, vt eſt elleborus, & eſt repletus patiens, eſt indigeat pharmacia, facienda eſt prius phlebotomia, ne ex nimia humorum commotione venæ rumpantur, hoc dixit Auic. Si debilem medicinam oportet darē, aut ſanguis eſt mistus cum alijs humoribus, aut ſeparatus per ſe. ſi mistus, tunc debet prius phlebotomari cum euacuat omnes humores, cum quibus eſt ſanguis mistus. Si eſt ſeparatus, aut humores ſunt ſubtiles, aut viſcoſi, aut indigeſti. Si diuiſus, & humores ſunt ſubtiles, debet prius fieri phlebotomia quam pharmacia, vt natura fortificetur exonerata cū indigeat euacuatione ſanguinis per hypotheſim, nec indiget multitudine ſanguinis tanta ad digeſtionem humorum ſubtilium, quantum ſi eſſent viſcoſi, & eſt facienda, quia eſt ſecurior, quàm pharmacia ſecundum auctores; per hoc enim natura fortificata melius reſiſtit venenoſæ materiæ. Si humores ſint craſſi, viſcoſi, & indigeſti,

Nota. medicina debet præcedere, quia phlebotomia euacuaret ſubtile, & reſiduum incraſſaret. Similiter ergo cum eſt æqualis indigentia phlebotomiæ, & pharmaciæ, & eſt abundantia humorum, & ſanguinis, prius phlebotomia eſt facienda, excepto vno caſu tantum, ſcilicet cum ſanguis eſt viſcoſus, & humidus.

Ad Gal. dicendū, aut ipſe intellexit de inæquali abundantia, ſ. quando ſanguis multo plus abundat, qđ patet per eius intentionem ibi, quia de ſynocha ibi determinat, vbi eſt maior abundantia ſanguinis quàm aliorum humorum; & ideo tunc prius facienda eſt phlebotomia, quàm pharmacia propter humores putridos corruptos abundantes ibi.

Conſequenter quæritur, vtrum in febribus interpolatis competit pharmacia, & videtur quod non, quia omne pharmacū eſt calidum primo apho. Sed calidum adueniens calido facit ipſum fortiore, ergo cum in eis ſit calor, non debet medicina exhiberi. Item aut datur ante digeſtionem, aut poſt, non ante per illum apho. Digeſta medicari, & cætera; nec poſt ſecundum Gal. i. aforiſmorum. Natura enim tunc indiget medicina auxilio, niſi eſt in morbo magnificato nequiuerit dominari, ſed poſt digeſtionē natura debilitatur, quia ſecundum Gal. digeſtio non eſt niſi cum natura morbū vincit, ergo &c. Solutio. dico quod datur in febribus interpolatis poſt digeſtionem materię, non ante digeſtionem materię. Ad primam dicendum

E quod medicina calefacit per ſe, & infrigidat per accidēs, euacuando materiam cauſantem calorem, ſiue febrem, quando aliquid nocet parum, & iuuat multum, illud nō eſt dimittendum propter illud nocumentum: parum autem calefacit, & infrigidat multum.

Ad argumentum ſecundum, dico, quòd cum natura in digerendo dominatur, non debet adiuuari ad dirigendum poſt digeſtionem, tamen non dominatur aliquando in expellendo, quia expulſio eſt motus localis, & digeſtio, alteratio, & motus localis eſt fortior quàm alteratio. Et tu argues contra, quòd digeſtio, quæ eſt alteratio eſt fortior, quam expulſio, quia expulſio fit in breui tempore, digeſtio in longo tempore, ergo difficilius eſt digerere, quam expellere, quia quod fit tardius, eſt difficilius. Dico, quòd expulſio fit citius, quia materia eſt obediens, & diſpoſi-*ta, vt expellatur, quantum eſt de ſe, ſi virtus eſſet ſufficiēs, & fortis; ſed quia ille motus eſt fortis, ideo non ſufficiens ad hoc, niſi adiuuetur, & digeſtio eſt ſuper materiam in-

F obedientem, & indiſpoſitā, ideo tarde fit, & paulatim, cōtrarias diſpoſitiones abijciendo, & cōuenientes inducendo. ideo indiget adiutorio in expellendo, licet dominetur in digeſtione, quia virtus eſt debilitata per morbum pręcedentem, & ex reſiſtentia materiæ morbi in digerendo.

Hiera Logodion memphytum. hiera, id eſt ſacra; logos id eſt ſermo; memphytum, id eſt impedimentum: curat enim impeditam locutionem ex quacumq; ſit cauſa, hæc omnes, id eſt ſacras partes, id eſt cerebrum, ab omni impedimento liberat; linguam, & quęcumque, cum ſint impedita, ſanat. ſimplex, vel laxatiuum datum, melancholiam, & phlegma mirabiliter purgat, cum calida detur epilepticis. cum calida, ſale, & mulſa curat ſtomachicos, & ſpumantes caducos, & vertiginoſos, qui linguam ſibi mordent, cephalalgicos, hemicraneos, & qui ita vexantur, ex capitis motionibus, vt videantur quaſi dæmonium habere, ſingulis menſibus, vt diximus, data. prodeſt autem hoc antidotarium ſine periculo, neque vllas moleſtias accipientibus infert, decima pars confecta eſt

G lib. i. Rec. colocynthidis interioris, polyp. ana dra. ij. euphor. folij, * Corandri, ana dra. i. & ſemis, & grana abſynthij, & mirrhæ, ana dra. i. & gra. xij. centaureæ, agari. amomi, cymini, anethi, folij, ſpicæ, ſcillæ, diagridij, ana. dra. i. aloes, cymarum thymi, caſiæ, chamędryos, bdellij puriſſimi, ana drac. ij. & gra. iiij. cinnamo. opopa. caſtorei, ariſtol. rot. piperis albi, & long. & nigr. croci, ſagapeni, petroſelini, ana dra. ſe. elleb. nig. & albi, ana dra. vj. mel quod ſufficit, dantur autem de eo. dra. iij. mane, vel ſero cum calida, vel cum mulſa, & ſale diſtemperata in modum caſtaneæ.

Hiera Rufini, hiera, id eſt ſacra; Rufini ab auctore dicitur. datur propriè ſcabioſis ex ſalſo phlegmate, elephantioſis. & ſerpiginoſis: curat vtramq; morpheam. cum aqua tepida datur, ſed ſi purgatione purgare volueris, adde, drach. ij. ſcamo. &c.

Hiera logodion. *Corianbri.* *De hiera Rufini.*

De phlebotomia per ventoſitatem.

H SVperius viſum eſt de vniuerſali euacuatione, quæ fit per phlebotomiam, nunc videamus de magis particulari, quæ eſt ventoſatio. Iſta ventoſatio aliquando fit cum ſcarificatione, aliquando ſine ſcarificatione. Cum ſcarificatione quinque de cauſis.

Prima cauſa eſt, quia aliquando ponitur * ventoſa ad reſtringendum, ſiue diuertendum, vt cum * ſupra mamillas apponuntur ventoſæ ad diuertendum fluxum humorum, ſiue menſtruorum, ſecundum Hippo. v. apho. & hoc dicit Gal. xiij. megatechni. ſi in ſanguinis fluxu de vulua in mamillis apponitur, ventoſa valet, & debet ſcilicet, vt ſcilicet apponatur in oppoſitum ſupra membrum habens colligantiam ad illud, aliter nihil faceret, & per hanc viam dicit ibidem, quòd in fluxu ſanguinis narium apponere ventoſam ſupra hypochondriū dextrum valet; & ſi à ſiniſtra, ſupra ſiniſtrum; & ſi ab vtraque, ſupra vtramque.

a ſiccam. *De ventoſa.*

Secūda cā eſt, vt attrahantur humores ab interiori à profundo corporis ad exteriora, vnde Gal. xiij. megatechni,

vnde ſcimus, quia ventoſa cæteris fortius attractiuis, quę interius ſunt extra ducit & apoſtema aufert durũ, pcedēte tñ euacuatione vniuerſali, maxime ſi corpus ſit plenum.

Tertia cauſa eſt, vt per ventoſam membrum retineatur, ſiue reducatur ad loca propria, vt cum inteſtina cadunt inferius, appoſitio ventoſæ ſupra ventrem retinet ea, & reducit ad locum proprium.

Quarta cauſa eſt ad diſſoluendum ventoſitatem, vt in colica per hoc dolor ceſſat. vnde in quadã muliere accidit, quòd erat pinguis valde propter quod ſæpe habebat colicam. Et quædã mulier alia accipiebat duas ollas ſtrictas in orificio, et ponebat in vno magno vaſe ęneo ollas, & vas æneum ponebat ad ignē, demum panno lineo ventrem tegebat, & poſtea illas duas ollas calidas ſupra ventrem ponebat, & adhærebat ventri, & ſanabatur. In apoſtemate, aut in materia intenſa non conuenit ventoſa in colica, niſi materia ſit phlegmatica, & ventoſa.

Quinta cauſa eſt, qñ appoſitio ventoſarũ fit ad doloris mitigatonē, & tũc in colica paſſione fit generaliter hoc modo, ſiue hoc ſit ex apoſtemate, ſiue ſit ex materia cholerica, ſiue ex phlegmate, ſiue ex ventoſitate, &c. Vnde Gal in xiij. megatechni c.iiij. aliquando curamus dolorem exiſtentē propter ſumoſitatem inteſtinorum cũ ventoſa ignea, & ita valet ad diſſoluendam ventoſitatem, & per conſequens ad curandam, ſi ſit cauſa ventoſitatis, & ad dolorem mitigandum, ſi ſit ex materia alia, licet non curetur perfectè, vt patet per Gal. ibidem, &c.

Nota.

Aliquando autē fit ventoſatio cũ ſcarificatione, quare aũt fit ventoſatio, & non phlebotomia, triplex eſt cauſa.

Prima cauſa eſt, quia volumus euacuare a membro vno, & non ab alio, & ideo fit ventoſatio, & non phlebotomia, quæ a toto corpore euacuat.

Secunda cauſa eſt, quia virtus eſt debilis, aut ętas inconueniens. vnde Raſis in vij. ventoſæ a paruis venis ſanguinem trahunt; & ideo non debilitant ſicut phlebotomia, quæ a magnis venis calorem, & multitudinem ſpirituum euacuat cum ſanguine; ventoſa autem parum de calore, & ſpiritu euacuat.

Tertia cauſa eſt, quia intendimus euacuare ſanguinē a membris ignobilibus, & non a nobilibus. phlebotomia autem principaliter euacuat a nobilibus, & a magnis venis. ventoſa autem a membris ignobilibus, & a paruis venis immiſtis in membris, & ab extra venas, & hoc habetur ab Haly abb. in techni. vnde docet ventoſationem fieri prope talum, vt maxime fiat remotio a membris nobilibus. Loca autem, in quibus vniuerſaliter ponuntur ventoſæ ſunt iſta, in coniunctione colli, & capitis, inter cornua capitis. Et iſta ventoſatio habet locum cephalicæ; confert enim paſſionibus capitis, membrorum, in capite exiſtentium, & dolori dentium, oculorum, aurium, pręcedente tamen totius corporis purgatione, ne ad caput materia trahatur, & impleatur, & ſic morbus augetur ſecundum Gal. xiij. megatechni capitulo prædicto, ſed cauendum eſt ne aſſueſiat, quia aſſuetæ memoriam lædũt. Secundus locus eſt ſupra nucham puppis, & habet officium venæ nigræ, in coniunctione ſpatulæ cum collo, valet ad paſſiones faciei, vt in impetigine, & in fœtore oris. Sed poſita ſupra ſpondyles habet officium baſilicæ, & mundificat partes pectoris; eſt tamen nocens ori ſtomachi, & infert tremorem cordis, vnde in talibus non debet fieri. valet tamen tremori cordis ex repletione, & cum calore, ſecundum Raſim. ij. Almanſo. Ventoſæ ſub mento mundificant faciem, impetigini conferunt, & in mandibulis patentibus aliquando ponuntur. Item in renibus, & tunc conferunt paſſionibus membrorum interiorum. aliquando in cruribus intra ad prouocationem menſtruorum, & hęmorrhoidarum; iſta .n. ventoſarum appoſitio melior eſt mulieribus, quam ſaphenæ apertio, ad prouocationem menſtruorum, quia fortius attrahit a propinquiori.

Item differentia eſt inter vẽtoſationem, & phlebotomiam, quia phlebotomia ſanguinem craſſum euacuat, ventoſatio ſanguinem ſubtilem, per hoc differt attractio per vacuum ab attractione per pharmaciam, quia pharmacia humorem certum, & determinatum euacuat, & attrahit, ſed vacuum ſubtiliorem.

Quando fieri debeat ventoſatio.

POſtea videamus quando debeat fieri ventoſatio.

Primo dico, q̃ in pinguibus non valet ventoſatio, quia ſm Ari. in animalibus ſicut in fluminibus accidit, quòd canalia aliquando ſubtilia luto implentur, & tunc non ſunt canalia, quia per ea non poteſt aqua currere, & poſtea luto euacuato iterum fiunt canalia. Similiter eſt in corporibus humanis, quia quædam ſunt venæ, quę aliquando non ſunt canalia, quia carne, & pinguedine replentur, & tunc per eas non currit ſanguis, quia ergo in pinguibus ſunt valde ſtrictæ venæ, quæ carne, aut pinguedine replentur, ideo non eſt in eis ſanguis, & ideo ventoſæ non attrahunt in eis niſi cum magna violentia, nec attrahunt niſi ſanguinem ſubtiliſſimum, & craſſus per locum oppilatum tranſire non poteſt.

Item debes cauere ne exhibeas ventoſas in principio menſis, quia humores ſunt quieti; & ideo cum difficultate trahentur, nec in fine; quia illa quadra eſt frigida; & ideo non attrahentur faciliter, ſed in hora media, quia tunc ſatis ſunt humores mobiles; nec ſunt nimis frigidi. Item in hora diei tertia, quia tunc propter calorem pori aperiuntur, & ſanguis in illa hora magis ad membra mouetur; ideo de facili trahitur ad ea, & ab eis.

Item poſt balneum non debet fieri ventoſatio, quia timendum eſſet, ne fieret fluxus ſanguinis nimius, niſi in caſu ſ. ſi ſanguis ſit nimis craſſus, tunc ſanguis ante ventoſationem debet fieri ſubtilis per balneum, ſicut in phlebotomia dictum eſt in regulis de phlebotomia.

Differt attractio ſanguinis per ventoſas ab attractione per ſanguiſugas, quia ſanguiſugæ magis attrahunt à profundo corporis; ventoſæ autem a partibus ſuperficialibus. debent ergo ſanguiſugæ apponi ad locum, vbi volumus attrahere a profundo humores.

Item antequam apponãtur, debet locus fricari, vt fiat rubeus, & ſi non velint adhærere membro, debet locus illiniri cum ſanguine recenti, vt adhæreant. debet ergo locus fricari, aut lauari aqua calida.

Debent eligi tales ſanguiſugæ, non quæ ſunt in aqua lutoſa, & turbida, & quæ ſunt virgulatæ, quia iſtæ ſunt venenoſæ. ſanguiſugæ in colore ſimiles lapidi lazuli; ſed debent eligi, quæ ſint rubeæ tendentes ad colorem hepatis, quæ habeat duas lineas rubeas, aut tendentes ad quã dam viriditatem, quæ habeant parua capita, & ſint longæ, graciles, in aquis claris manentes. Et ſi velimus eas facere cadere debemus apponere ſal, vel calcem, aut puluerem, ſiue cinerem circa earũ capita, & ſi poſt caſum, quia cutem perforauerunt, fluat ſanguis, tunc reſtringendus eſt ſcilicet cum puluere tegulæ recentis, & gallæ, & parum de ſanguine draco. tunc ſpargatur ſupra locum, vt reſtringatur. Item poſt caſum earum debet apponi ventoſa, quia per ſanguiſugas fugit attractum de ſanguine plusquam exterius ſit euacuatũ. debet ergo apponi ventoſa, vt ille ſanguis extrahatur. Appoſitio illarum ſanguiſugarum valet paſſionibus cutis quando paſſio eſt profundata in cute. Item in iſtis ſanguiſugis, quæ valent ad attractionem ſanguinis ſciendum eſt, quòd debent eſſe famelicæ, & hoc fit ſic, quia prius debent in aqua per vnum diem conſeruari ita, quòd non comedant, vel ſi velis plus conſeruare illas, pone in aqua illa parum de ſanguine agni, vel huiuſmodi, vt viuant aliquantulum temporis. valent ergo in impetigine, ſerpigine, & contra malum vulnus, & antiquum; prius tamen corpore euacuato per phlebotomiam.

De ſanguiſugis eligendis.

HAbito de quibuſdam electarijs laxatiuis, & de quibuſdam medicinis, adhuc dicamus de duab. medicinis quantum ſpectat ad præſentem lectionē. Quarum prima eſt hiera Logodion. Secunda eſt hiera Rufini.

Hiera Logodiõ dr̃ ab hiera qd eſt ſacra, & logos q̃ eſt ſermo, & mẽphytõ impedimẽtũ, quia valet ad impedimẽtũ loquelæ. Optime .n. purgat phlegma, & melãcholiam. Elleborus alb. & ni. ſunt ibi baſis, in ea ſunt multum attrahentia, ibi eſt colocynthis, euphorbium, elleborus.

De hiera Logodion.

ſcammonea, cocognidium. ſemen laureolæ, & eſt valde laxatiuum, vnde laxat bene ſicut elleborus; & licet elleborus ſit ibi minus in quantitate; magis tamen eſt ibi in virtute, ideo eſt ibi baſis. proprietas eius eſt multiplex. *Helle.* elleborus duplex eſt ſcilicet albus, & niger. Alb. facit vomitum, quia leuior eſt, ſed niger facit ſeceſſum. *Quid elleborus.* Elleborus al. eſt calidus, & ſiccus in ſecundo, habet proprietatem deſiccandi, & incidendi, & corrodendi, & ſubtiliandi. Corrodit carnem mortuam..

De elleboro vtroque, & ſagimine forti, vel ſagimine antiquo fit bonũ vnguentũ ad ſcabiem, leuiter incidit, ſubtiliat phlegma, & melancholiã euacuat, & cholerã, ſed magis melãcholiã euacuat. Confert melancholiæ, epilepſiæ, maniæ, & monopagię; & habet malitiã, quia mutat materiam in vẽtoſitaté, eam exoluendo mirabiliter, ideo facit dolorem capitis, & ſtuporem. ideo docet Hip. cum eo ponere daucum, petroſelinum, aniſum, ameos, ſiler montanũ, per quæ ſua malitia auſertur. Accipiatur elleborus viridis, ſi inueniatur, quia iſtud eſt bonum. ponantur in aqua calida radices paruæ, quæ adhęrent magnæ radici, & craſſæ, quouſq; poſſint ſcoriari, & remoueri ſordities, demum ſiccentur, & puluerizentur, & cum eo commiſceantur ſemen dauci, & ſemen ſileris montani, aniſi, ameos, carui, &c. ſi ponatur, & infigatur in radice vitis, vinum erit laxatiuum, albus elleborus magis eſt, niger tamen eſt magis calidus, mures interficit, ſi ex aliquo intinĉto in eo guſtent. Elleborus eſt ibi baſis, & confert hæc *Elleborus mures interficit.* medicina, & etiam hiera Rufini paſſioni capitis. Aliqui dicunt, quod debet dari in liquida ſubſtantia, quod eſt falſum, ſed in pilulis, quia iſtæ attrahunt a remotis partibus, tales debent dari in craſſa ſubſtantia, ergo &c.

Hiera logodion, eſt ſecuriſſima in ſcabie antiqua ex phlegmate, & melancholia. datur ſine acumine, & ſi acuatur, parum debet acui. Vſus dandi eam talis eſt bonus, & ſecuriſſimus. detur de hiera logodion drach. ij. patienti in ſero, deinde dormiat, & in mane vadat medicus ipſum viſitare, & ſi ipſum inueniet dormientem, & quaſi ſtupidum, tunc habeat medicus decoĉtionem ſuam cum myrob. indis, & chębulis factam cum epithymo, &c. vnde ſunt ibi aliquæ herbæ decoĉtæ habentes aſpectum ad melacholiam, quædam ad phlegma, illam decoĉtionem det in manẽ, tunc illud bene euacuabit. cauſa eſt, quia prima magnam fecit cõmotionem in humoribus, & iſti humores ſic commoti fortius a myrob. attrahuntur, vnde plus euacuant tunc, quã euacuaret vna fortis medicina.

De hiera Rufini. De illa dedi ſemel drac. ij cum dra. i. pilularum aurearum, & drac. hieræ picræ cuidam, qui ſibi timebat de lepra xx. ſellas habuit euacuatione facta a ventre, habuit vomitum materiæ viridis valde ad modum herbæ viridis. vnde vnam pintam, & plus, & tendebat illa materia ad quandam nigredinem, & lepra eius fuit palliata per tres annos, & poſtea apparuit.

Hiera logodion ſi ponetur cum muſto in teſta oui, & diſtẽperetur cum muſto in aqua decoĉtionis arthemiſię valet ad prouocandum mẽſtrua per peſſarium iniectum ſi cum ſanguine leporis hiera Logodion diſtemperetur, aut hiera Rufini, quod eſt melius, & ex hoc fricetur locus morpheatus, curatur.

Hiera Rufini eſt fortior, in ſua. n. recepta ſunt. lib. ij. & ſunt drac. iiij. ellebori, & illud multum. in hiera logodion non ponuntur, niſi gra. vi. tritici. xx grana faciunt pondus vnius denarij, & ſua recepta eſt lib. i. et illa eſt minus quam duodecima, ideo eſt debilior, quã hiera Rufini. valet idem hiera Rufini, quod hiera logodion, niſi quia eſt fortior, & dicitur ab hiera, quod eſt ſacra; & Rufini, quia Rufinus eam inuenit. attrahit phlegma, & melancholiam. Iſtæ medicinæ ſunt fortiſſimæ, & ideo non debet eas dare medicus, niſi ſit multum expertus.

An medicina attrahat materiam coniunĉtam.

QVæritur vtrũ medicina attrahat materiã cõiũĉtam ipſius morbi, aut antecedentẽ, & videtur ꝙ cõiunĉtam, ſm Ioannitium materia coniunĉta eſt, qua præſente eſt morbus, & qua abſente non eſt morbus. E Illud ergo quod curat morbum, illam materiã, ſiue cauſam abijcit ſimpliciter. Sed per medicinas laxatiuas, aliquãdo curatur morbus, ergo per ipſa materia coniunĉta euacuatur,

Itẽ a medicina humor trahitur a tota ſpecie, ſed eadẽ eſt tota ſpecies, ſiue proprietas in humore, quæ eſt materia cõiunĉta, & in humore, quę eſt materia antecedẽs, ergo ſi vnus põt attrahi, & alius. Itẽ Gal. in techni, euacuare eſt totam materiã a corpore educere, ſed non educetur tota materia morbi, niſi materia coniunĉta morbi euacuaretur. & antecedens, ergo vtraq; materia euacuatur. *Euacuans quid.*

Ad oppoſitũ, medicina non attrahit, nec euacuat niſi digeſtũ, iuxta illud, Digeſta medicari, &c. ſed coniunĉta materia non digeritur, ergo &c. minor patet, quia digeſtio eſt alteratio faciens ceſſare putredinẽ. Sed in materia coniunĉta non ceſſat putredo. Illa enim paroxyſmo conſumitur, & inciditur, ergo &c. Dicunt quidam, quod materia coniunĉta non attrahitur a medicina, ſed ſolum antecedens, ſed illud eſt falſum generaliter ad minus in paF ralyſi, cum non ſit putrefaĉtio. quare non poteſt attrahi illa materia coniunĉta cum non eſt ibi cauſa: imo planũ eſt, quod attrahitur, & membrum, in quo eſt læſio, alleniatur, & alleuiationem ſentit. Et propter hoc dicunt quidam, quod verum eſt in his morbis nõ in alijs, in quibus eſt putrefaĉtio. Sed contra, medicina eſt violentior in attrahẽdo, quã phlebotomia, ſed phlebotomia in pleureſi, vbi eſt putrefaĉtio, & febris continua euacuat materiam coniunĉtam febrem facientem, quia ſecundum Hipp. ij. acutorum debet phlebotomari patiens quouſq; ſanguis mutetur a rubedine in nigredinem. Et dicit Galen. quod cum nigreſcit venit a loco paſſionato, ergo per pharmaciam poteſt materia coniunĉta feb. euacuari.

Propter hoc dico, quod materia coniunĉta quantũ eſt de ſe poteſt euacuari, tamẽ ſua euacuatio impeditur, quia ante paroxyſmum materia mouetur ad locum mineræ, a quo fortiter, propter malam eius qualitatẽ, attrahitur, & ad ipſum materia ex ſua mala diſpoſitione mouetur. G ille autẽ motus impedit, ne a medicina attrahatur, cum ſit propinquior aliquando mineræ, quã medicina, & materia antecedens ideo ad minerã mouetur. & non ad medicinam ante paroxyſmum. Duo enim ſunt a medicina attraĉtionem impedientia. Vnum eſt, fortis motus materiæ ad mineram. Secundum eſt propinquitas eius ad mineram, & non ceſſat paroxyſmus quamdiu poteſt ab humore eleuari fumus potẽs corrumpere, & hoc eſt quamdiu humor habet formã humoris: & ideo non ceſſat paroxyſmus, niſi cum humor iam eſt quaſi cinis factus, & incineratus per putrefaĉtionem completam, & tunc formam humoris non habet, & ideo a medicina non attrahitur. Ratio autem eorum, qui dicebant, quod in febre materia coniunĉta non attrahitur, eſt quia vident, quod poſt acceptionẽ medicinæ in tertiana, aut in ſimili morbo patiens aliquando habet paroxyſmum vnum, & forte nihil plus; quod nõ eſſet, ſi materia coniunĉta eſſet attraĉta, et vbi antecedẽs eſſet attracta, haberet plures paroxyſmos, & ita rationem, ſeu opinionem ſuam ſic conſeruaH bant. Ratio autem eorum, qui ponebant, quod materia coniunĉta non poteſt attrahi eſt, quia materia eſt putrefacta, & putrefaĉtio mutat ſpeciem, & ita humor putrefactus aĉtu non habet ſpeciem humoris, ideo non attrahitur, ſed hoc eſt falſum, & putrefaĉtio cũ eſt in ſtatu ebullitionis nõ mutat ſpeciem humoris, & tunc facit febrem formalem, ſicut pomum cum in eo ebullitio incohoat, non amittit formam pomi, ſed poſt incinerationem amittit formam: ita eſt in propoſito. Vnde humor in putrefaciendo habet formam humoris, ſed completa putrefaĉtione cum humor eſt putrefactus. ſiue incineratus, tunc amittit formam humoris, & bene verum eſt, quod non attrahitur, vt diĉtum eſt, neque feb. tunc facit, nec eſt tunc materia cõiunĉta alicuius feb. niſi quintanę, aut nouenæ, vt diĉtũ eſt in lib. febrium. Ad argumẽtum in oppoſitum, dicendum, quod non eſt intentio, quod digeſtio faciat ceſſare putredinem omnino, ſed incenſionem putredinis in materia, ſi ſit in aĉtu in putredine, aut

ad putredinem futuram, ad quã eſt actu diſpoſita à ma- A teria non actu exiſtente in putrefactione, remouendo diſpoſitiones diſponentes materiam ad hanc putrefactionem, vt quod viſcoſum incidat, &c. & in materia, quæ eſt in putrefactione actuali mitigat putrefactionem, & digeſtione ceſſante facit in materia putredinẽ in hoc, quod putredinem mitigat, vt dictum eſt, &c.

An medicina debeat dari in ſtatu morbi.

COnſequenter quæritur vtrum medicina debeat dari in ſtatu morbi, & videtur, quòd ſic, quia medicus cum ſit miniſter naturæ, ipſam in ſuis operationibus ordinatis debet imitari: cum ergo natura ordinate procedendo in ſtatu euacuet, ergo, & medicus. Item in primo interiorum, natura non indiget medicinæ auxilio, niſi cum ipſa morbo ſuccumbit, & hoc eſt in ſtatu, quia in ſtatu ſunt ſymptomata in malitia vltima, quæ naturam multum moleſtant, ergo, &c. Item cum natura non B poteſt materiam expellere, ne vincatur, tunc debet medicus eam iuuare, ſed hoc eſt in ſtatu, ergo, &c. Oppoſitum dicit Hipp. in ſtatu ſilentium habere melius eſt; dicit enim, quòd diæta non debet exhiberi de qua minus videtur, quam de medicina; quia medicina eſt contraria naturæ, cum ſit venenoſa, ergo, &c. Dico, quòd in ſtatu non debet dari medicina. Attamen ſciendum, ꝙ duplex eſt ſtatus, quia vno modo diſtinguuntur tempora morbi à parte quantitatis rei euacuandæ, ſicut in pleureſi. vnde in principio eius nihil, aut parum ſpuit patiens: ſed in augmento plus ſpuit, & in ſtatu maxime ſpuit, in declinatione diminuitur ſputum: & iſte ſtatus non eſt nequior horarum, ſed eſt mitior, q̄ principium, & quàm augmentum, quia materia tunc eſt minus moleſtans, & minus malitioſa, ideo dicit Hipp. primo acutorum, quòd quanto plus ſequitur, plus eſt dandum de iure, vt confortetur natura ad illud expellendum, & non detur in principio, ne impediatur natura ad digerendum, & tunc in ſtatu medicina adiuuans naturam ad expellendum C eum non eſt potens omnino expellere, & leniens membrum, & habilitans materiam ad expellendum poteſt dari. Alio modo diſtinguuntur tempora morbi à parte ſymptomatum; & tunc dicitur principium morbi tempus, in quo ſymptomata non apparent, aut parum, & cum augmentatur augmentum eſt. Et ſtatus dicitur tẽpus, in quo eſt vltimitas malitiæ ſymptomatum, & declinatio eſt tempus, in quo diminuuntur ſymptomata. Et iſte ſtatus eſt melior horarum; & in iſto ſtatu nihil eſt dandum, ne natura impediatur.

Ad primum, ꝙ medicus debet ſequi naturam, verum eſt, quantum ad locum per quem fit euacuatio, quoniam quo tepit natura, eo oportet ducere, & in quantum ad qualitatem materiæ euacuandæ. Vnde aphor. 4. in pharmacijs talia educere oportet, qualia ſponte venientia, & non quantum ad tempus euacuandi, quia medicina eam impediret, & ab euacuatione materiæ deſiſteret, cum non moueat, niſi mota, & eam debilitaret, cum ſit vene- D noſa, & malam dyſcraſiam generaret, cum ſit calida.

Ad aliud dico, quod ibi ſunt multi defectus. Primo fallacia conſequentis. Secundo fallacia figuræ dictionis. Nam non ſequitur, debet iuuare, ergo tunc dicitur iuuare. Vel ſic dicendum, quod debet iuuari, niſi impediretur per illud, quod datur ad iuuandum, ſed vt viſum eſt, impediretur per medicinam, & ideo maius nocumentum, quàm iuuamentum faceret. Sed dicendum, quod illa auctoritas maxime in medicinis alterantibus attenditur, & non in euacuantibus. Ad aliud quod arguitur, quod in ſtatu morbi eſt medicina danda, quia natura tunc maxime laborat, quia tunc ſunt accidentia vltimata. Dicendum; quòd virtus animalis, quæ viget in lacertis, & muſculis maxime laborat, ſcilicet paſſiue, & virtus naturalis eſt ſalua, & non laborat paſſiue, ſed actiue tantum expellendo, & eſt fortior reſpectu materiæ ægritudinis, cum iam illam vicerit, licet eſſet fortior in ſe, & ideo non indiget medicinæ auxilio.

An medicina ſit danda in die paroxyſmi.

COnſequenter quæritur vtrum medicina debeat dari in die acceſſionis, & videtur quod ſic per Haly Abb. in techni in capitulo de cauſis. Item hoc idem dicit Auic. in 4. quia in quartana, & quotidiana in die paroxyſmi debet fieri vomitus, quia eſt fortior medicina, quã ſeceſſio, ergo, &c. Item vna cauſa eſt quare materia melius attrahitur à medicina, cum naturæ odioſa eſt, cum ergo in paroxyſmo magis ſit odioſa, quam ante, ergo tũc erit maxime apta ad euacuandum. Ad oppoſitum eſt Auic. dicens; quòd tunc eſt tempus quieſcendi, & ſomnum quærendi lib. j. capitulo de phlebotomia. Solutio. multi medici dederunt medicinas in die paroxyſmi, vt magiſter Rogerius baro, & multi alij, vt inuenitur in practicis ſuis, ſed non dabant fortes, ſed debiles, & tunc dicebant, quòd medicina debilis erat danda, vt drach. ij. hieræ picræ, & ratio, propter quam faciebant, erat iſta, quia ſecundum Gal. primo de criſi, motus naturæ iuua- B tur ad materiæ expulſionem. cum ergo in die paroxyſmi magis moueatur, tunc poterit faciliter expelli.

Sed contra, & per hoc ad illud reſpondetur, motus confuſus, & incertus iuuat ad extractionem materiæ, ſed motus ad certum non iuuat, quia tunc ſit motus agitatiuus, cum materia mouetur ad vnum locum à natura, & à medicina trahitur ad alium. Sed in paroxyſmo eſt motus ad certum vbi, & mineram expellendam ad exteriora, & medicina adhæret ſtomacho, ergo, &c. Iſtud credo ſecundum Auicen. & Galen. quòd non debet dari medicina fortis in die paroxyſmi, ſed debilis poteſt ſecundum Haly Abba. ſed non hora paroxyſmi, ſed ante horam, vt alleuietur paroxyſmus ſecundum Haly Abb. & Auic. in 4. dicentem hoc de vomitu in quartana. Et cum dicitur, quòd tunc facilius attrahitur, quia motus eius iuuat, falſum eſt, vt patet ex prædictis, quia motus ille intelligetur, de quo loquitur in 1. de criſi de materia furioſa, quæ non mouetur ad locum certum, ſicut materia faciens paroxyſmum. Ad aliud, quod arguitur, quòd C tunc eſt materia magis odioſa naturæ, verum eſt, tamen non debet propter hoc dari medicina euacuans, quia diuertit naturam in illa hora, & ille motus ægritudinis eã debilitaret propter cauſam prædictam. Theriaca magna Gal. theriaca dicitur domina medicinarum Gal. quia Gal. eam compoſuit, facit cõtra grauiſſimas paſſiones corporis humani, epilepticis, catalepticis, apoplecticis, &c. Theriaca diateſſaron, de 4. rebus antiquitus dicebatur, ſed alij philoſophi aliquid poſtea addiderunt, proptie valet toxicatis, & canis rabidi morſibus, & alijs venenis, morſibus animaliũ detur cum ſucco mentæ, & ſuper ipſum vulnus inuncta & apoſtemata bonum, &c.

De euacuatione per clyſteres.

SVperius diximus de euacuatione vniuerſali, q̃ ſit per phlebotomiam, de quadam particulari, quæ ſit per ſeceſſum, & per vomitum, & per ventoſam, nunc videamus de quadã particulari euacuatione, quæ ſit per clyſteres. De qua dantur. xi. regulæ.

D Prima eſt, quod omnes clyſteres euacuant materiam, quæ eſt in inteſtinis.

Secunda regula eſt, cum clyſteres expellant, & conſumant ventoſitatem in inteſtinis contentam, ideo valent in paſſione cholica, & maxime in colica ventoſa. *Regula de clyſteribus.*

Tertia regula eſt, ꝙ clyſteres valent in paſſionibus renũ, & membrorum nobilium; in paſſionibus renũ, quia inteſtina renibus vicinantur, & ideo à renib. ineſt dolor in inteſtinis ex paſſionibus renũ, & eſt in eis ventoſitas, quã clyſteres expellunt, quæ dolorem faciebant, ideo dolorẽ mitigant in renũ paſſione, licet illam materiam non conſumant; nec expellant. Similiter valent in paſſionib. membrorũ nobilium, vt cordis, hepatis, quia expellendo fęces ab inteſtinis, inteſtina per vacuitatem ſuam attrahunt materiam contentam in membris nobilibus, & ita materiam contentam in eis curant.

Quarta regula eſt, ꝙ ſecundũ Auic. in 3. lib. c. de cura colicę, non debẽt fieri clyſteres acuti fortes, niſi poſt materiæ digeſtionem, quia cor, & hepar debilitarent.

Quinta

Quinta regula eſt, qđ non debent fieri cibo crudo exiſtenten ſtomacho, quia ille cibus attraheretur ad inteſtina ante ſui digeſtionem, & ad hepar ſimiliter attraheretur ante ſui digeſtionē, & ideo non debet clyſter fieri niſi poſt cibi digeſtionē, & hoc per longū tempus, ipſis inteſtinis euacuatis: ipſa enim attraherent ad ſe cibum indigeſtum ſecundum Auic. lib. 3. cap. de cura colicæ.

Sexta regula eſt, quod non debent fieri clyſteres continue, imò debet fieri quies inter ea, ne per hoc naturæ multum debilitentur.

Septima regula, notandum, qđ ſi clyſteres non inueniant humorem contentum in inteſtinis, non attrahunt humorem à membris ſecundnm Galen. 7. megatechni, clyſter non tranſit vltra ieiunum.

Octaua regula eſt, qđ diuerſimode adminiſtrātur iſti clyſteres, ſecundum diuerſitatem membrorum patientium. vnde ſi paſſio ſit in renibus, patiens debet iacere ſupinus, & pedibus eleuatis debet clyſter dari, & per iſtum modum iacendi melius attrahit à renibus, & attingit ad eos, ſi in inteſtinis debet iacere pronus propter eandem cauſam.

Nona regula, quod non debent fieri clyſteres in tempore calido, ſed aliquantulum frigido, ne per hoc febris ſequatur propter eorum acuitatem, & debent fieri ante cibum, aut poſt multum.

Decima regula eſt, quod bonum eſt, quòd ante clyſteres fiat humorum ebullitio, ſiue commotio, quod facit balneum ante clyſteres, quia melius attrahuntur ad inteſtina, ipſis euacuatis.

Vndecima regula eſt, qđ non debent fieri clyſteres, cū patiens eſt infirmus, aut in inteſtinis, aut in ano, vt cum in eis apoſtema, aut hæmorrhoides non competūt. Cauſa eſt duplex, quia primo patiens læderetur ab ipſo clyſteri. Secundo per clyſterem fieret attractio ad locum paſſionis, & doloris ſecundum Galen. & ad ipſum non debet fieri attractio.

Secundum circa hoc notandū, ꝙ clyſteres multis, & diuerſis intentionibus fiunt. Nam aliquando fiunt ad mollificandum, vt vbi eſt fortis induratio fœcum, fiat clyſter mollificatiuus. Accipe maluas, biſmaluas, herbā mercurialē, violariā, & decoquantur, cum iſtis addatur colatura furfuris, & parum ſalis, &c. Item oleum violatum, aut butyrum recens, aut ſagimen porcinum. In hoc autem clyſteri non debet eſſe ſal, niſi parum, ſi ſit ibi, vt faciat ipſum citius deſcendere, & expelli.

Aliquando fit clyſter ad mordificandum. Accipe abſinthium, abrotanum, centauream, calamenthum, origanum, & ſimilia, & decoctioni iſtarum addatur parū mellis, & ſi vis purgare phlegma, addatur polypodium. & cum hoc plus ponatur de ſale, quam in illo primo clyſteri, quia non fit pro induratione fęcum, ſed propter defectum choleræ, quæ ad iſta inteſtina non delegatur ad expulſionem. Sed prima competit in induratione fęcum, & ideo maxime competit in colica facta ex fœcum induratione, quia eam curat.

Aliquando fit clyſter ad mundificandū & clyſter mūdificatiuus, vt in dyſenteria, quia prius oportet vulnera mundificari, quam ipſa cōſolidentur, & vt fiat ex rebus mundificatiuis, accipe lentes, hordeum mundatum, fabas, & coquantur, & in decoctione aquæ diſtemperetur mel, vel ſi vis, fac clyſterē ſimpliciorē. Accipiatᷣ aqua caſei. i. ſerū cū melle, & inijciatur dictum ſerum cum melle, & coquatur, & ſi vis adde furfur triticeum cum prædictis, & coletur, & colatura iſta per clyſterē inijciatur.

Aliquando fit clyſter ad conſolidādum, & talis fit ex rebus viſcoſis, vt in dyſenteria, accipe tragacanthū, gummi arab. primo tamen accipiantur vitella ouorum aſſatorum, & piſtentur cum oleo roſaro. diſtemperetur cum mucilagine pſyllij, & cum aliquibus ſtypticis, & de galla, & aliquantulum de ſanguine draconis. Si debilius vis facere, vitella ouorum aſſatorum accipe, & diſtēperentur cū oleo roſato, ſi vis facere fortius, fac prædictū.

Aliquando facimus clyſterem ad conſtringendum, quia inteſtina aliquando ſunt debilia, quod non poſſunt E fęces retinere, & tunc indigent ſtypticis conſtrictiuis, vt ex talibus fiat clyſter. vt roſis, acacia, hypocyſtide, galla, &c. tragacantho, gummi arabum. ſi vis facere fortius, adde cum his folia quercus, & folia meſpilorum. iſtis etiam vtimur ad conſolidandum, & non ſolum ad conſtringendum.

Item ſolent fluxus ventris curari per aliqua non conſtringentia, ſicut per clyſterem factum de ſepo hircino, quod eſt quaſi inteſtinorum lorica contra choleram calidam excoriantem, quia craſſus eſt, cito coagulatur, & deſcendit ad inteſtina, ne cholera mordicentur, & debilitentur, quæ confortata quantum in ſe eſt retinent, ne materiam aliunde recipiant, ſicut prius.

Aliquando fit clyſter ad laxandum, vt clyſter laxatiuus, & hoc dupliciter, aut in cauſa calida euacuando hnmores calidos, aut in cauſa frigida euacuando humores frigidos, vt phlegma. Si in cauſa calida, accipiatur malua, biſmalua, mercurialis, decoctioni iſtarum addaF tur oleū vio. & detur cum electario de ſucco roſarū, aut electario dulci, aut caſia extracta, & ſimilibus diſtemperans. ſi in cauſa frigida, tunc accipe calamenthū, origanum, abrotanum, polypodium. Et ſi cum hoc phlegma à ſtomacho volumus euacuare, illi decoctioni addatur hiera picra, & ſi à renibus, addatur benedicta.

De ſuppoſitorijs.

COnſequenter videamus de ſuppoſitorijs, aliquādo fit euacuatio per ſuppoſitoria, & illa aliquādo fiūt lenia, vt ex ſapone gallico, aut ex pinguedine porci, addendo parum ſalis, & mellis, & ſucci mercurialis, & debent ſemper inungi in oleo viol. vel ſanguine porcino.

Aliquando fiunt fortiora, vt materia contenta in inferioribus euacuetur, vt ſi addatur puluis ſcammoneæ, aut aloe, aut ſel taurinum, ſiue porcinū, quia hæc mordicantia ab exteriori addita mordicant, ſicut cholera ab interiori veniens.

De peſſarijs.

G COnſeqnenter videndum eſt de peſſarijs, quæ dicūtur clyſteres, quę aliquādo ad matricis mundificationem, & menſtruorum prouocationem, aliquando ad ſtringendum menſtrua, & prius ad mundificādum. Ad menſtrua prouocanda, accipias abrotanum, ſabinam, ru. maiorem, arthreticam, nigellā, &c. Vel accipias trypherā magnam ſupra theodoricon, & formētur ad modum digiti parui; & ſi fuerit nimis mollis, addatur puluis nigellæ, quo facto inuoluatur in panno tenuiſſimo, & ponatur in matricē. Aliquando autē fiunt ad reſtringendum fluxū menſtruorū, & tunc debent fieri ex eis, quæ reſtringant, vt acatia, hypocyſtis, ſuccus arnogloſſæ, ſanguis draco. gallæ, tragacan. gummi arabicum, &c.

Opiata nocumentum reprimentia.

SVperius viſum eſt de medicinis laxatiuis, quæ nocumentum inferunt ex ſui malitia. Nunc vidēdum eſt de opiatis, quæ eorum malitiam, & nocumentum repriH munt, cum poſt ipſas exhibentur. Triplex eſt enim nocumentum, quod infert medicina laxatiua; humores. n. facit fluere, qui commoti ad membrum debile venientes, ibi poſſent cauſare ægritudines. Item membra aperiunt, tertio ipſa debilitant. In opiatis eſt triplex remediū contra illud triplex nocumentum, quod infert medicina laxatiua, per aliqua in eis contenta; habent enim aliqua reſtringentia fluxum humorum. Item aliqua omnino conſtringentia membrum rarefactum, vt ſtyptica, & aliqua, quæ confortant membrum, vt aromatica confortantia, quod eſt debilitatum, & dicuntur ab ope, quia per excellentiam opem ferunt ſine eo, quod nocumentū inducant, per aliquam malitiam, quam habēt laxatiuæ, ſicut laxatiuæ medicinæ propter hoc ab hoc per excellentiam dicuntur, aut dicuntur ab opio, quod recipiunt, & licet omnes opium non recipiant, aliquid tamen eſt in eis loco opij, inter quas eſt vna nobiliſſima opiata, quæ dicitur theriaca magna, in qua thus eſt baſis, ſiue trochiſci facti de thyro, ſiue de carne thyri. Thyrus eſt

ſerpens,

ſerpens, qui inuenitur in calida regione, & eſt calidus, & A ſiccus, magis tamen calidus, quam ſiccus. Viperæ, ſiue thyri ſecundum Auic. & philoſophum, qui eodem modo loquuntur de hoc, debent capi in fine hyemis, & in principio veris, ſed non debent occidi, ſed debent ſeruari vſque ad principium æſtatis, & per hoc forte magis conſumetur venenoſitas in eis. Illæ autem, quæ ſunt flauæ ſunt malæ, & fœmina eſt melior, quam maſculus, & eſt illa, quæ habet plures dentes, ſed maſculus non habet niſi duos, vnum ſuperius, & alium inferius.

Nota.

Item contra timenda eſt, quia timendum eſt, ne ſit de genere ſerpentis, qui dicitur dipſas, qui ſitim facit, quia ergo neſcitur diſtingui ab illa, accipiatur non cornuta. accipiantur ergo, quæ ſunt colore, ruſæ, non variæ, & quæ ſunt bene mobiles, caput leuantes bene, & illæ, quæ morantur in locis humidis, & in littore maris, aut in lacunis, non accipiantur, ſed quæ in locis altis, & in montibus ſunt.

Item illæ, quæ poſt abſciſſionem diu viuunt, quia ſignum eſt, quòd in illis ſit multum de calore, & ſpiritu, à B quibus fluit ſanguis multus, quia non ſunt ita venenoſæ, & malæ. Pars media recipitur remoto capite, & cauda bene, ad menſuram quatuor digitorum, & in aqua dulci mundatur, & inteſtinis ablatis, & quod eſt in ventre, & ſimiliter cutis earum, & decoquantur fruſta deciſa illius partis mediæ cum aqua, & aceto; & ſale quouſq; ab oſſibus ſeparetur: deinde oſſa abijciantur, & prematur caro, & humor in ea exiſtens egrediatur, & fiant trochiſci ex ea, & ponatur in eis furfur, ſiue aqua furfuris ad conſeruandum, vt fiant trochiſci. Iſti ſic confecti non poſſunt multum ſeruari, poſſunt tamen alio modo confici, & poſſunt conſeruari per viginti ann. Ille autem, qui facit eos trochiſcos, debet ſibi inungere manus cum oleo balſami, ne noceant ſibi.

Nota.

Item thyrus habet hanc proprietatem, ſcilicet ducendi ſuperfluitatem ad exteriora. Vnde philoſo. & Auic. dicunt, quod cuidam ex comeſtione carnis thyri accidit apoſtema in collo plenum pediculis. Item Auic. I. ca. de C venenis dicit, quòd theriaca habet proprietatem attrahendi ſuum proprium venenum; ergo per naturam thyri habet proprietatem contra venenum conſumendo, quia thyrus eſt calidus, & ſiccus, & attrahendo ad ſe à corde ad ſtomachum venenum ſuum expellendo ad extrema ſiue ad exteriora. Item valet theriaca contra venena, alia via, ſcilicet naturam confortando ſua forma communi reſultante ex conſtructione, & fermentatione ſuorum componentium, per quam conuenit corpori humano, & cor confortant, quia confortatum, venenum expellit, & ſic valet contra omnia venena generaliter, & per illam cauſam diuertendo venenum à corde per ſuam formam communem, quam habet ex actione, & paſſione ſuorum inſenſibilium, per quam virtutem confortat cor, quantum ad ſuas operationes primas facientes ſecundū Gal 13. megatechni, valet melius recens, quam antiquata ſcilicet ad ea, quæ facit thyrus, ſed quantum ad operationem, quā habet ex ſua forma, melius valet antiquata D ſecundū Auic. Theriaca eſt infans vſque ad ſeptē menſes, & iuuenis vſque ad finem decem menſium in regione calida, & vſque ad finem viginti, in regione frigida, & ſenex, & corrupta vſque ad finem quadraginta annorum in regione frigida, & vſque ad xxx. in regione calida.

Quando bona.

Si ſit bona iuuenis, aut corrupta, & ſenex poteſt ſciri per hæc. Accipiant apothecarij caſeum recentem, & ponatur in extremitate caſei herba, ex qua inflammantur humores, & per hoc denigratur caſeus, aut citrinatur, & ex alia parte ponatur theriaca; ſi fugat ipſum, bona eſt. vnde debet facere dealbare lac in illa parte, in qua erat denigratum.

Pro bona.

Itē ſi ſaculue, ideſt gallo ſyluestri tribuatur venenum, & per exhibitionem theriacæ curetur, bona eſt, & recēs.

Item ſi cui ruſtico fuerit data medicina, & iuerit ad ſellas quinque vicibus, aut ſi habeat fluxum ventris, & cito per exhibitionem theriacæ reſtringatur, bona eſt. Hæc duo vltima ponit Auic.

Author.

Hanc compoſuit Andromachus, ſed tempore ſuo dicebatur mithridatum, quia tantum valet quantum theriaca, niſi in receptione veneni. In mithridato, & theriaca ſunt eadem, niſi quia in eo non eſt caro thyri ſm Gale. in mithridato, & ſui ſequaces addiderunt carnem thyri, & vocata fuit tunc theriaca. Iſta theriaca ſublimior eſt medicinarū, valet cōtra paſſiones frigidas, ſed non debet dari in paſſionibus calidis, ſiue ex materia calida, niſi hoc ſit in dyſenteria, tunc ibi competit in omni caſu.

Item non detur, niſi poſt materiæ digeſtionē, quia eā diſſolueret, & non poſſet eam diſſolutam conſumere totam, cum ſit multa, & indigeſta; & ideo non eſt danda, niſi poſt materiæ digeſtionē, & euacuationē vniuerſalē. ipſa enim materia, ſi eſſet multa, & indigeſta per eā diſſoluta, & non conſumpta, poſſet ad aliquod membrum nobile fluere, & malum inducere, niſi in apoplexia, cum timeatur de morte ſubita, tunc poteſt dari ante materiæ digeſtionem, & euacuationem, quia melius eſt portionem materiæ conſumere, & aliam diſſoluere, quā mortem ſequi. Valet ergo in apoplexia cum vino diſtemperata, vel ſic melius ſit poſito aliquo inter dentes, fricetur palatum cum ea, & totum corpus inungatur, quia aliquando in paralyſim terminatur; ſtomachia valet cum decoctione macis, aut nucis muſchatæ cum vino data in iſto vino, cum ſtomachatio fiat ex ventoſitate eleuata cum materia propter indigeſtionem: aſthmaticis, & raucedini vocis cum ſit ex materia viſcoſa in pectore contenta cum ſucco liquiritiæ, aut ſi fiat ex materia rheumatica frigida deſcendente ad tracheam arteriam, quia reſoluit materiam contentam in pectore, & fluxū rheumatis reſtringit, in ſputo ſanguinis non ex acumine ſanguinis, ſed fiat ex vitio putredinis venæ data cum ptiſana, vel cum aqua decoctionis balauſtiæ, vel gallæ, &c.

Item in dyſenteria cum decoctione hypocyſtidos, aut gallæ, tragacanthi, &c. contra lapidem renum cum decoctione ſaxifragiæ, vel milij ſolis ad prouocationem menſtruorum, & mundificationem matricis cum decoctione artemiſiæ, aut rubeæ maioris, contra lepram cum decoctione mentæ aut gentianæ, quia ſuperfluos humores conſumit, & contra venena diſtemperata cum decoctione ariſtolochiæ, aut gentianæ. Doſis eius eſt vnc. j. & iſtud adhuc eſt multum.

De theriaca diateſſaron.

Theriaca diateſſaron ſit ex quatuor medicinis valentibus contra venenum, & ideo dicitur diateſſaron. recipe, myrrham, ariſt. gētianam, & baccas lauri. & fere valet contra venena ſicut, & prima. Doſ. huius theriacę ſcilicet diateſſaron eſt. drachmæ duæ.

An in euacuatione craſſorum humorum competat fortis medicina.

Circa iſtam lectionem quæritur, vtrum in euacuatione craſſorum humorum cōpetat medicina fortis, & videtur, quòd ſic, quia medicina correſpondet digeſtiuo, ſed in eis datur digeſtiuum forte, quia valde diureticа, quia ſecundum Galen. in techni, medicinæ virtus debet eſſe eleuata in gradu eodem in oppoſita qualitate. ergo ſi illud eſt multum craſſum, quod debet digeri, illud debet eſſe valde diureticum, quod debet digerere, ergo quod debet euacuari.

Item in 4. apho. melancholicos purgare inferius vehementius. ſi ergo vehementer oportet melancholiam purgare, & craſſus humor eſt, ergo, &c. ſm Galen. quia craſſior, & glutinoſior eſt. Item ſupra illum apho. in 4. Elleborus periculoſior eſt ſanas carnes habentibus, dicit Gal. quòd forti infirmitati, fortis medicina correſpondet. Contrarium dicit Auic. 4. lib. c. de cura quartanæ, maxime in principio, quia ſubtile euacuaret fortis medicina, & craſſum remaneret, & magis impingeretur.

Solutio. Medicina fortis dicitur quadrupliciter. Primo propter locum à quo euacuat, vt cū à venis euacuat phlebotomia, & non à magnis ſolum, & ſic ſecundum Gal. a. auctorum dicitur phlebotomia fortis euacuatio, quia cum violentia euacuat. vnde à parte talis modus euacuandi dicitur fortis. Secundo modo, quia cum violentia euacuat, vnde à parte modi euacuandi dicitur fortis,

tis,& ſic ſecundum Serap. in 7. dicitur vomitiua medicina fortis,quia præiudicat attractio ſua expulſiuæ inteſtinorum. Tertio modo dicitur fortis, quia humorem craſſum euacuat. Quarto modo dicitur fortis,quia euacuat multum,& de hac dicit Auic.4.lib.c.de cura tertianæ non veræ. vnde dicit,ꝙ quædam eſt medicina fortis debilis,quædam eſt medicina fortis abſolute,& quędam debilis abſolute. Fortis abſolute eſt,quæ humorem craſſum euacuat,& multum vna vice. & fortis debilis; fortis,quia euacuat humorem fortem ad euacuandum: debilis,quia paucum. Eodem modo dicitur morbus fortis,aut quia eſt ex materia craſſa,& tunc cõpetit in principio medicina,quæ humorem craſſum euacuat: debilis tamen, & parum, quia aliter conſumeret ſubtile, & reliquum compingeret,in fine competit fortis,poſt materiæ digeſtionem,quæ multum euacuat,& etiam multoties: debilis, quia melius eſſet euacuare per quinque, aut ſex medicinas debiles, quam per vnam fortem valde; quæ naturam multum debilitaret,& hoc vult Auic. in cap.prædicto.

Ad primum reſpondetur tripliciter,& primo ſic. medicina euacuans reſpondet digeſtiuæ,verum eſt,ꝙ illum humorem, quem digeſtiua digerit, medicina euacuans euacuat,non tamen oportet eodem modo,quia euacuatio non fit niſi materia digeſta, & in principio non eſt digeſta, licet forte ibi ſit aliquod digeſtum, non tamen eſt digeſta, quantum ad ſuam portionem maiorem,vel ſi euacuat de indigeſto,hoc eſt parum,quia non obedit.

Secundo modo reſpõdetur per interemptionem maioris: immo materiæ craſſæ non reſpondet digeſtiuum diureticum valde, nam ſm Gal. in paſſione renum, & lapidis,non debent dari diuretica fortia in magna quantitate,vt eorum operatio ſit fortis. licet valde ſubtiliatiua in pauca quantitate competant,quia iſta conſumerent ſubtile,& reſiduum putrefacerent. Et ad argumentum forte dicitur, ꝙ per ſe verum eſt, ꝙ illi craſſo reſpondet tantum,ſubtile per proportionẽ,tamen per accidens hoc impeditur,quia non ſubtiliaret, cum non ſit calidum valde illud quod ita eſt ſubtile, quia tunc ſubtile euaporando reſiduum incraſſaret,vt dictum eſt prius.

Tertio aliter dicendum, ꝙ verum eſt,ꝙ fortis medicina reſpondet digeſtiuo, ſcilicet poſtquã opus ſuum cõpleuerit,& hoc eſt materia digeſta,& non in principio.

Ad aliud dico,ꝙ morbus, qui eſt fortis multum,affligit. vnde indiget medicina forti à principio vſq; ad ſyncopim ſm Gal. qui dicit, quod non inuenit meliorẽ curam in materia furioſa,quam illam: in morbo forti alio modo competit,vt dictum eſt,& ſic patet reſolutio.

An in ſanis competat pharmacia.

CONſequẽter quæritur,vtrum in ſanis cõpetat pharmacia,videtur,quod non,ſecundum Auic.in 1.quã dicit. Caueat conſeruator ſanitatis ab omni re medicinali,ergo,&c. Item cauſa curatiua non reſpondet corpori ſanatiuo, ſed conſeruatiua, quia cauſæ diſtinguuntur ſm diſtinctionem corporum; ſed medicina euacuatiua eſt ſpecies curatiuæ ſecundum Gal.in techni. ergo,&c.

Ad oppoſitum eſt vſus.

Solutio. dico,ꝙ ſano non lapſo non debet dari medicina,nec alterans,nec euacuãs. Si vero ſit lapſus,aut habet corpus mundum,aut non mundum. ſi mundũ,tunc non competit euacuans, ſed ſi competat, hæc erit alterans. Et tu dices, ꝙ debet ei dari medicina euacuatiua ad præſeruandum, licet non ad curandum, vt ſi timetur de tempore æſtiuo ſequente multum calido,ne incurrat febr propter generationem multæ choleræ, & in eo debes euacuare choleram, licet non abundet, vt poſtea per tempus non fiat generatio choleræ ſuperabundantis, immo fiat diminutio, & ſic fiet temperamentum. Sed dico,ꝙ non debet dari medicina euacuans ad præſeruãdum, quia moleſtum eſſet humores euacuare neceſſarios. Sed melius eſt ei dare medicinam ſuam complexionem alterantem,ne plus debito cholera generetur.

Si habeat corpus immundum,tunc competit nõ ſub ratione qua ſanũ,ſed ſub ratione qua præparatũ ad ægri-

E tudinem,cũ in eo materia morbi futuri exiſtit.vnde non remouetur dyſcraſia facta, ſed fienda,& hoc eſt in præſeruando. Vnde euacuatio materiæ corruptæ eſt ſpecies curationis; ſed non corruptæ,eſt ſpecies præſeruationis. & ſic patet ſolutio ad duo prima argumenta, & ad primam quæſtionem patet, quod dare hieram logodion, aut pilulas cochias in principio eſt malum, quia ſubtile conſumerent,& reſiduum incraſſarent.

Aurea Alexandrina ab auro dicta,alexãdrina ab Alexandro peritiſſimo philoſopho, à quo fuit inuenta. propne valet ad omne vitium pectoris,& capitis ex frigiditate, & maxime ad omnem paſſionem rheumaticam, quæ à capite ad oculos,& ad aures,& ad gingiuas deſcẽdit, & ad omnem grauedinem omnium membrorum, quæ fit de eodem humore. 18. pars confecta eſt lib.ij. ſe. aſari,carpobal. hyoſciami, ana dra.ij. balſami cinn.folij, zedoar. zingib. coſti, coralli, caſiæ, tragacan. euphorbij, thuris,ſtyracis cala. ſaliuncæ, meu,cardamomi,ſeſeleos, *Aurea Alex.*

F napi.i. ſem. ſinapis, ſaxifragiæ, anethi, aniſi, ana dra.j. ligni aloes,rheubar. rheupon. aliptæ,caſto. ſpicæ,galangæ, opobalſami. anacardij,maſtich. ſulph. viui, pæoniæ, eryngij,ro. thy.acori,pulegij, ariſt.longæ, gentianæ,corticum munda.chamædryos,baccarum lauri,ſem.petroſelini,ſinoni,ſe.leuiſtici, ſe.rutæ, ſe.ameos,dauci,macropiperis,leucopiperis,xylobalſami, carui, amo. ana dra.j. & ſemis, auri, coſti, argenti meri, ambarum margaritarum, blactæ byzantiæ, oſſis de corde cerui, ana thuris, eboris,calami aroma.pyrethri, ana gra.ix. mel quod ſufficit, detur ad modum auellanæ eunti dormitum cum vino calido,febricitanti cum aqua tepida.

De compoſitione medicinarum.

VIſo ſuperius de modo digeſtionis, & euacuationis, & quia euacuatio fit vt plurimum per medicinas compoſitas,& etiam de ipſis hic determinatur. Ideo videamus modum compoſitionis.

Circa hoc tria habent videri. Primum eſt videre cau-

G ſas propter quas eſt medicinarum compoſitio. Secundũ eſt,ꝙ in omnibus eſt ponere aliquas medicinas pro fundamento in medicinis compoſitis, quomodo cognoſcemus,quid erit baſis in medicinis compoſitis,aut fundamentum? Tertium eſt videre cauſas ponderum medicinarum,quare quędam in tali pondere ponuntur,& quędam in tali. Primum eſt de præſenti lectione.

Prima cauſa,quare neceſſe eſt habere medicinam cõpoſitam ex pluribus ſimplicibus, eſt,quia non erat aliqua medicina ſimplex ſufficiens ad hoc, quo indigemus ſm Gal.in techni. Si dyſcraſia ſit eleuata in decem numeris, oportet, ꝙ exhibeatur ei medicina eleuata in decem numeris in latere oppoſito, & hoc non eſt reperire aliquando in ſimplici medicina habente reſpectum ad hoc,ſed vna eſt eleuata in decem numeris, & alia in 12. & tunc ex commiſtione iſtorum fit illud,quo indigemus,& hoc eſt medicina compoſita. Vnde Ser.in 7.c.2. dicit,quod ſi talem ſimplicitatem haberemus,medicina

H compoſita non indigeremus.

Secũda cauſa eſt morbi compoſitio, quæ indiget medicina compoſita,vt feb. de materia frigida,quæ ratione materiæ indiget calidis, ratione formæ ægritudinis formalis, indiget frigidis, & humidis. Vel ſi morbus ſit compoſitus ex cholera,& phlegmate; nulla autem ſimplex medicina inuenitur,quæ ſit calida,& frigida,humida,& ſicca ideo indigemus compoſita.

Tertia cauſa,bene verum eſt, quod morbus ſimplex indiget ſimplici medicina. ſed in ſimplici morbo indigemus medicina compoſita, non quia morbus ſit compoſitus,ſed quia volumus in hoc morbo opera plus facere,& opera contraria,vt in apoſtemate cõſumere materiam fluxam, & materiam fluxuram reſtringere, ne fluat in membrum debile, in quo eſt morbus materialis, indigemus materię conſumptione, & membri debilitati confortatione, quod per ſimplicem medicinam non habet ita fieri,ſicut per compoſitam.

Quarta cauſa eſt,propter repreſſionem mali saporis, & acuti ipſius medicinæ,ne ſaporis horribilitas,abominationem

nationem inducendo, nauſeam faciat; & per hoc contingat eam vomere, antequam compleat ſuam operationem, & de hoc dicit Serap. c. prædicto, ꝙ propter hoc, ꝙ aloe eſt amarum, cum aromaticis cõficiatur, & per hanc cauſam cum opio caſtoreum, ꝙ eſt mortificans, vt ſua acuitas, ideſt excedens frigiditas reprimatur, per quam erat mortificans. Et per hanc viam iubet Hipp. commiſcere cum elleboro aniſum, fęniculum; & vt conſumant ventoſitatem, quam facit, & eleuat elleborus, commotionem faciendo in humoribus.

Quinta cauſa eſt, vt ex actione, & paſſione ſimpliciũ medicinarum habeatur vna forma cõis, quæ cor confortet, & per hoc valeat ad oĩa venenoſa tam calida, quam frigida, quod in ſimplici medicina non inuenitur. vnde eſt videre de theriaca magna. has cauſas ponit Serap. in 7. cap. 2. Illæ tamẽ ſunt cauſæ duę, quas ponit Auic. lib. 5.

Sexta cauſa eſt, fortificatio vnius operationis, qua indigemus in medicina habente duas operationes debiles, vt in chamæmelo ſunt duæ operationes ſcilicet conſumere, & confortare, vtrumque tamen debiliter. B Si autẽ indigeamus chamęmelo ad alteram operationem faciẽdam, tunc admiſceamus aliquam ipſam iuuantem: & ſic in medicina compoſita ſunt aliquando duæ medicinæ baſis, aliquando vna tantum, & alia ſunt ſuam operationem iuuantia, vt videbitur poſtea.

Septima cauſa eſt, quando volumus, ꝙ medicina operetur in locis remotis, admiſceamus aliquid cum ea, qđ præſeruet eam, ne corrumpatur, & debilitetur, intantũ ꝙ in locis remotis non valeat operari, & propter hoc ſecundum Auic. lib. 2. c. 5. admiſcetur opium in theriaca, vt præſeruet medicinas calidas, ne in prima, & ſecunda digeſtione virtus earum corrumpatur, & propter hoc habetur ratio efficax, ꝙ medicina in humorem poteſt conuerti, non tamen in membris remotis operans, quia ſi in ſanguinẽ cõuerteretur, ſua virtus eſſet quaſi amiſſa.

Octaua cauſa eſt, vt medicina penetret ad locum certum, vnde cum auro, & corallo, & ſimilibus, crocum admiſcemus, vt faciat ea ad cor penetrare, C quæ de ſe nõ penetrãt, quia craſſa, & terrea, ſicut cum camphora, quia ſua frigiditate ſibi impedit viam, & ſi obijcis ſicut obijcit Auic. ꝙ in morbo calido non debet admiſceri crocus cũ ſit calidus, reſpõdet Auic. ꝙ cũ venit ad cor, à calore cordis comburitur, & in fumum reſoluitur, quo conſumpto alia medicina naturam iuuat. Et quod hoc ſit verum, patet per Auic dicentem in ij. ꝙ virtus naturalis aliquando ſeparat, & diſcernit inter duas virtutes medicinæ, vnam reſpuendo, & aliam eligendo, quæ quidem virtutes ſunt compoſitæ in eadem re naturaliter, vt chamæmelum, quod multo fortius poterit facere in cõpoſito artificiali.

Nona cauſa eſt, vt medicina, quæ eſt valde diuretica cito penetrans, & tranſiens, magis moretur in loco, in quo debet operari, ne nimis cito tranſeat; & ideo cum damus rheubarbarum ad deoppilationẽ hepatis, ſimul cum eo admiſcemus raphanum, quia raphanus de ſua proprietate habet mouere humores ad os ſtomachi, propter quod eſt medicina vomitiua, & per conſequens D medicinam diureticam aliquantulum à ſuo tranſitu retrahit, ita, ꝙ ſit quidam motus agitatiuus ex tranſitu, & penetratione medicinæ diureticæ, & retractione eius à raphano, propter quod non penetrat ita cito vltra, & ideo ibi remanens melius operatur.

Decima cauſa eſt, vt medicina ambigua ad duo opera, ſiue ad vnum opus in diuerſis membris determinetur ad opus illud in vno membro, & ſic cum ſemine fœniculi, & aniſi, quæ ſunt indifferentia, ad hoc vt deoppilent renes, aut venas. cum volumus renes, aut veſicam deoppilare admiſcemus cantharides, quæ ducunt eas ad renes, & veſicam. ſi ad hepar, & ad venas admiſcemus aliquid ad propoſitum valens.

Duo notanda circa medicinas compoſitas.

Primũ, quod oportet ſcire, quod medicina compoſita experta eſt melior quam non experta, & melius cognoſcimus, quia medicina compoſita operatur duplici via.

Vno modo per naturam ſuorum componentium, ſi- A cut diximus auream alexandrinam eſſe calidam, & valere in paſſionibus frigidis à ſuis componentibus, & hæc operatio via rationis poteſt cognoſci, & experimento. Alia eſt operatio per ſuam formam reſultantem ex fermentatione ſuorum componentium nobis ignotã, quæ ſola per experientiam cognoſcitur. quando ergo eſt experta medicina, cognoſcitur quantum eſt vtrumque, qñ non niſi quantum ad naturam ſuorum componentium tantum; & ideo aliquando credimus diuerſas medicinas valere ad vnum, quia ſolum per experientiam ipſa componentia reſpicimus, quarum vna valet ad vnum, & alia non. Secundum quod debet ſciri eſt, quod in medicina compoſita fiat compoſitio ad vnum de rebus paucis. Vnde bonum eſt componere medicinam ex rebus paucioribus, quam poſſumus, quia neſcimus vtrum vna aliam corrumpat. Vnde ſecundum Auic. in 2. anacardij non debent commiſceri cum carne thyri, quia eius operationem corrumpunt. *Nota.* Et hoc eſt intelligendum, B quando componimus illam medicinam ad vnam intẽtionem, vt dicit. vnde ſi volumus tantum hepar infrigidare, melius eſt facere ſyrupum de ſcolopendria, & endiuia cum aliquibus rebus confortantibus, & valet his paucis magis, quam apponere multa, cauſa prædicta, vnde Auic. in 2. & parum medicinarum melius eſt, quam plurium earum intentione vna. Si enim velles plures operationes facere, vt digerere, aperire, confortare, oportet plura apponere, ſicut ipſe fecit multoties. Pauciora enim in vna intentione ſunt meliora, in paucioribus enim via magis tuta, & hæc eſt ſumma de primo.

De Aurea Alexandrina.

SVperius vidimus de nobiliſſima opiata, vt de theriaca, nunc videamus de alia, vt de aurea Alexandrina.

Aurea ab auro, quod recipit, aut quia eſt precioſa, & excellens in bonitate ſicut aurum. Vnde eſt probata in multis paſſionibus.

De aurea alexandr. Alexandrina ab Alexandro, qui eam inuenit, vel pro quo data fuit, valet ad omne vitium capitis de frigida C cauſa ſolum, quia eſt multum calida. vnde detur ſi materia eſt phlegmatica, vel melancholica, valet ad rheuma capitis ex frigida cauſa, prius tamen digeſta materia rheumatica, & vniuerſali euacuatione facta. vnde nunquam debet dari fortis opiata maxima, neque debilis etiã, vt muſa ænea rubea, & ſimilia, ſine vniuerſali euacuatione, ſi corpus ſit plethoricum, aut per pharmaciã, aut per phlebotomiam, aut per ſcarificationem, ſecundum quod melius expedit, quia opiata tria facit; habet enim virtutem conſtrictiuam per opium, quod recipit, & conſtipatiuam, & diſſolutiuam, quia in ea ſunt multa calida, vt per effectum patet. ſi ergo materia eſſet multa, faceret, quod poſſet, quia non poſſet totam materiam cõſumere, ſed illam diſſolueret, & moueret, & ſic rheuma augmentaret, neque debet dari in die ſequenti poſt purgationem vniuerſalem, ſed ſecundo, aut tertio poſt phlebotomiam, & poſt pharmaciam. Tertio valet ad rheuma conſtringendum vniuerſali purgatione facta. D ſi fiant pilulæ de ea ponendo tamen plus de maſtiche, & teneantur illæ pilulæ in ore, aut ſub lingua; illæ pilulæ prohibent materiæ deſcenſum. ſic oculi, vel gingiuæ, cum fuerit fluxus rheumatis ad ea, iuuantur, quia prohibent fluxum, & dolorem, cum ſit de materia frigida, euacuatione præcedente. Similiter bonum eſt ad conſumptionem humorum frigidorum vbicunque ſint, ſicut in paſſione capitis, hepatis, ſplenis, ſtomachi, pulmonis poſt euacuationem tamen, non enim debet aliqua opiata dari, maxime vt mithridatum, theriaca magna, aurea alexandrina, niſi euacuatione facta.

Ita recipit multas medicinas, de quibus videamus naturam earum.

Aſarum. Recipit aſarum, quod alio nomine dicitur aſarum baccatum, odorifera eſt, & eſt ſicca vſque ad tertium, & eſt calida; ſua tamen ſiccitas maior eſt, quam ſua caliditas. Illa eſt bona, quæ linguam mordicat, & boni odoris eſt. habet vim aperiendi, calefaciendi, ſubtiliandi, confortandi, abſtergendi. vnde valet in paſſione ſplenis,

& be-

& hepatis: & maxime in deoppilatione ſplenis, in digeſtione craſſæ materiæ. vnde fiat ſyrupus acetoſus in deoppilatione ſplenis, & ponatur ibi aſara baccara, & capparis, & tamariſcus.

Item valet ſi cum aceto emplaſtretur ſupra ſplenem. item prouocat vrinam. ponatur autem hic in iſta opiata ad conſumptionem materiæ, & ad confortationem membrorum.

De carpobalſamo. Carpobalſamum eſt fructus balſami. Balſamus autẽ eſt arbor parua, quæ naſcitur vltra mare, parua ad quantitatem duorum cubitorum ad plus: vnde proptie non eſt arbor, ſed frutex, alio nomine dicitur oculus Solis, quia ſol eum videt, quia eſt in locis altis, ſupra quæ Sol ita radiat in tempore caniculari. ſcinditur, vt ab eo lacrymæ fluant, & colligitur ſic, et dicitur oleum balſami, & dicitur opobalſamum, id eſt ſuccus balſami, vel lachryma, & quando per ſe dicitur abſolute balſamus, pro *Nota.* ſucco intelligitur, propter ſui excellentiam. Cognoſcitur autem ſic ſua bonitas, quia ſi ponatur in lacte gutta de illo opobalſamo, & coaguletur lac, eſt bonum, ſi non, non bonum. Item ſi petat fundũ in aqua poſitum. Item apotecharij ſic experimentantur, ponunt de eo in naribus cum pollice vſque ad coniunctionem naſi cum ore, & ſi cito penetret ad cerebrum, eſt bonum. vtimur eius ligno, & eſt xylobalſamum, & eius fructu, qui eſt carpobalſamum, & eius oleo, quod dicitur opobalſamum.

De ligno aloes. Lignum Aloes eſt calidum, & ſiccum: plus adhuc ſemen eius, & adhuc plus etiam oleum illis duobus. habet oleum balſami vim apeciendi per ſuam caliditatem, & ſua proprietate attrahit ſpinas, & tribulos à manib. & pedibus. dicitur à quibuſdam, quod valet ad paſſiones oculorum. Illud forte non eſt verum generaliter, & ideo eſt malum facere de particulari vniuerſale. Ex hoc enim accidit magnum nocumentum, ſicut quidam qui cataputias in oculo poſuit, quia quidam dixerat, quod valebant ad hoc, & ita oculum amiſit, vnde verum eſt, quod valet ad pannum in oculo ſub abſterſione, & apertione, non tamen valet in omnibus paſſionibus eius. lignum eius, & ſemen eius valent aſthmati ex phlegmatica materia contenta in pectore, ipſam cõſumendo, prouocando vrinam, oleum eius educit fœtum mortuum, & os matricis mundificat, vnde pręparat eam ad conceptum. ſi ex eo inungantur pedes quartanarij, & totum corpus præſeruat à venenis, & maxime à veneno ſcorpionum, quia illud venenum eſt frigidum, &c.

De hyoſciamo. Hyoſciamus eſt herba, cuius ſemẽ eſt cariſillaga. quidam eſt albus, quidam niger. Albus melior, eſt frigidus, & ſiccus in fine tertij gra. Niger in quarto eſt frig. & ſic. conſtringit, ſtupefacit, dormire facit, dolorem mitigat, ſenſum mortificando. vnde reſtringit fluxum ſanguinis. Item menſtrua reſtringit. Item ſi eius folia comedantur, dormire facit hominem quaſi ebrium, rationem perturbando. per fumos quidam ſedant dolorem oculorum cum eo, & aqua roſ. ſed non eſt bonum, niſi timeamus plus dolorẽ propter ſui acuitatem, & vlumitatem, quam malitiam morbi.

De garyophyllis, & cinnamomo prius videmus.

De opio. Opium eſt ſuccus papaueris. opium aliud thebaicũ, aliud ægyptiacum, quorum vtrumque eſt bonum, aliud * quirinacum. quod dicitur aſſa fœtida, vel laſar, ** Cyrenaicum.* eſt frigidum in quarto, ſiccum in tertio. Sic fit, capita papaueris ſcinduntur in æſtate, caniculari tempore, & per hoc cadit ſuccus ab eo, & ille ſuccus ponitur ad Solem, & deſiccatur, & tunc eſt opium. ſedat tuſſim frigidam à rheumate deſcendente ad pectus ſtringẽdo rheuma. ſed caueamus ne demus per ſe, ſed cum caſtoreo, accipiatur parum opij, & caſtorei, & cinnamomi, tragacan. zingib. myrrhæ. fiant pilulæ, & teneantur ſub lingua. valent ad reſtringendum rheuma deſcendens à capite. valet etiam opium paſſionibus ſtomachi ex nimia caliditate, cętera patent.

De myrrha. Myrrha eſt gũma calida, & ſicca in tertio gradu, ſub- E tilis ſubſtantiæ. habet virtutem conſumptiuam, mundificatiuam, & conſeruatiuam. conſumit ſufficienter illud, quod diſſoluit. habet etiam vim conglutinatiuam. ſtomachum debilitatũ & lapſum ex humiditate phlegmatica, confortat. Item confortat dentes, & confirmat, ne cadant; præſeruat enim à corruptione, & putrefactione, quæ materia ſi putrefieret, caderent dentes, fiat puluis ex ea, & cinnamomo cum aqua roſa. aut aqua rubi, aut aqua virgæ paſtoris, ex hoc fiant pilulæ, & ex eis fricentur dentes cum neceſſe fuerit, vel accipiatur eius puluis ſolum, & ponatur in vino pontico, & ex his abluantur os, & dentes; illud conſumit, materiam putridam phlegmaticam in pectore. vnde valet ad nimiam humectationem pectoris, prouocat vrinam, & menſtrua, & præſeruat à putrefactione. vnde antiqui ſolebant corpora mortuorum inungere ex myrrha, vt diutius poſſent ſeruari, vnde dicitur, quòd Chriſtus dominus noſter fuit ex ea vnctus.

F Cyperus eſt radix herbæ ſimilis ſegeti, calid. & ſic. & *De cypero.* ſubtilis ſubſtantiæ, vnde habet vim diureticam. aperit ſine mundificatione, & eſt ſtyptica parum. confert frigiditati veſicæ, ſiue debilitati eius ex frigiditate. iſtud eſt ei ſpeciale. vnde prohibet deſtillationem vrinæ ex debilitate contentiuæ virtutis in veſica ex frigiditate; valet etiam in frigiditate matricis.

De caſia. Caſia duplex eſt, ſcilicet caſia fiſtula, & caſia lignea de caſia lignea videamus prius quid ſit. ipſa eſt cortex arboris, cal. & ſic. in iij. gradu, & ſubtilis ſubſtantiæ; eſt enim diuretica ex ſuis qualitatibus, & ſubſtantia; confortans ex ſua aromaticitate, conſumptiua ex ſua complexione, ex qualitatibus ſuis. Ipſa enim vẽtoſitatem repellit, & reſoluit, vrinam prouocat, & menſtrua. vnde tryphera magna cum puluere eius educit menſtrua, ſi detur in ſero in vino, in quo fuerit caſia lignea, patienti, vrinam prouocat, & ſm Haly Abb. ſtomachũ cõfortat.

De corallo. Corallus eſt lapis, qui inuenitur in littore maris, quidam eſt albus, & alius eſt niger, & alius eſt rubeus. G Rubeus eſt melior, & ideo cum per ſe ponitur, de rubeo intelligitur. frigidus eſt, & ſiccus in ſecundo, & eſt ſtypticus, deſiccat plus quam infrigidet, abſtergit ab oculis humiditatem ſuperfluam, valet contra fluxum ſanguinis, & ſputum ſanguinis. Accipiantur coralli, tragacanthi, ana drach. j. fiat puluis, aliquo ſtyptico appoſito. vt ſanguis draconis. huiuſmodi puluis eius cum camphora valet ad cor, confortat gingiuas, habet virtutes occultas. dicit enim Gal. quod præſeruat domum, in qua eſt à fulgure. Item curat epilepſiam ſi collo ſuſpendatur.

Item Auic. & Gal. dicunt, q ſi ſuſpendatur ad collum ita, quod attingat ad ſtomachum, aufert omnem dolorẽ ſtomachi, ſed forte modo non ita, ſicut neque pæonia modo habet virtutem, quam ſolebat habere.

Circa iſtam lectionem dubitatur. Viſo ſuperius de digeſtione, & euacuatione. Modo videndum eſt de duobus remanentibus ſcilicet de balneo, & opiatis, quia de phlebotomia ſatis habetur in libris.

H

An balneum competat ante exhibitionem medicinæ.

QVæritur igitur de balneo, vtrum competat ante exhibitionem medicinæ, & videtur, quod non. Corpora vbi quis vult purgare, oportet fluxa facere; & quo repit natura, eo ducere oportet per conuenientem regionem. Ex his duobus habetur, quod ante exhibitionem medicinæ oportet purgare materiam, & facilem facere ad currendum ad locum, per quem medicina eam debet euacuare, & hoc vult Auic. cum dicit, q ante vomitum debent capi cibi pingues ad debilitandũ os ſtomachi, vnde materia melius recipiatur, ſed balneum attrahit materiam ad locum contrarium loco, per quem medicina euacuat humorem, cum ad extrema corporis trahat materiam, & medicina ad ſtomachum, ergo, &c.

Oppoſitum vult Auic. fen 4. cap. v.

Iuxta hoc quæritur vtrum eadem die cõpetat, in qua datur medicina. videtur, q non, ſecundum Gal. 4. apho.

qui

qui dicit,quod balneum, & ſomnus impediunt medicinam à ſua operatione; vnde non debent inungi,niſi velimus medicinam in euacuando impedire. Oppoſitum dicit Auic.cum prædicto.

Tertio quæremus vtrum poſt medicinam competat, & videtur,quod non, quia poſt medicinam corpus non debet repleri illa humiditate, quæ per medicinam euacuatur; ſed balneum replet corpus humiditate accidentali,& illa per medicinam eſt euacuata, quia ſecundum Galen.ſupra illum aphoriſ.ad E.ll. &c. aqua humectat corpus humiditate accidentali; balneũ autem eſt aqua, ergo,&c. Contrarium dicit Auic.

Iuxta hoc quæritur,in qua die magis competat.

Hæc omnia ſoluta ſunt. Viſis regulis de modo operãdi prius,dico ergo,quod conuenit ante, & eadem die,& poſt. Ante duplici de cauſa, quia corpora vbi quis vult purgare,&c. & illa corpora, quæ debent præparari ſunt duo,ſ. corpora, quæ habent euacuari, vt humores fiant curſibiles,& labiles per venas de facili; & membra,per quæ fit euacuatio,vt ſint lenita, & per ea humores lubricent,& aperta,vt pateat eis tranſitus, humores ſubtiliãdo,balneum etiam liquefaciendo fluere facit, etiam venas mollificat; ideo conuenit aliquando per tres dies ante medicinam. Vnde Auic.in 1 ca.dicto. Qui debet per medicinam ſolui,balneum eſt intraturus ante ſolutionẽ, quia eſt præparans corpora,niſi aliquid prohibeat,&c. quod illud eſt,vt vulnera, apoſtemata,et hydropiſis;tunc enim non competit,nec in morbis humidis humiditate accidentali,quia per balneum plus multiplicatur.

Ad argumentum in contrarium dico, ꝙ licet balneũ in hora balneandi trahat materiam ad exteriora, quia humores liquefactos facit per corpus fluere, poſt balneũ reuertuntur ad interiora,& hoc ẽt, vt dictum eſt, membra præparat,vt poſſit materia fluere per ea,ꝙ medicina in balneo nõ debet dari; licet ego dederim in vno caſu,ſ. cuidam dominæ,quæ habebat melãcholiam,& nolebat accipere medicinam,feci eam intrare balneum,& mitigata fuit, & libenter accepit, deinde feci eam ſtatim à balneo auferri,& poſt longum tempus ipſa fuit curata.

Ad ſecundam quæſtionem reſpondeo, & dico,ꝙ balneum habet duas facere operationes,vel tres. Prima eſt trahere materiam ad exteriora. Secũda eſt ſtringere vẽtrem, per hoc quod illa materiam trahit ad exteriora,& tale eſt vehementis caliditatis. Tertia operatio eſt calefacere,non tamen fortiter. Dico ergo,quòd in tempore calido non conuenit intrare balneum in hora ſolutionis, neque in die,quia traheret materiam, & medicinam ad exteriora,& tu arguis,ꝙ per hoc ventrem ſtringit. Sed in tempore frigido, & in hyeme antequam medicina moueat,confert balneum,non tale, ꝙ ſit attrahens,ſed ſolũ commouens materiam, & meatus aperiẽs. iſtis duobus indigent humores frigidi cum craſſi ſint, & meatus ſint ſtricti per aeris,aut temporis frigiditatem indigẽt apertione,propter quod non euacuarentur de facili niſi commouerentur,& meatus aperirentur. Vnde Auic. non intret quis balneum poſt medicinam,quod attrahit,ingredi tamen poteſt primam cauſam, ideſt tinam aquæ calidæ,balneum bonum eſt,& illud fit ad mollificandum.

Ad tertiam quæſtionem,dicendum eſt, ꝙ poſt medicinam conuenit balneum,vel æquiualent, vt ſtupha; & hoc propter duo. Vnum eſt,vt membra per medicinam fatigata per balneum confortentur. Secunda cauſa,vt fumi ſubcutanei per medicinam eleuati ſcilicet à materia mala,& à medicina euaporentur. Ad argumentum dicendum,ꝙ balneum non replet venas,& poros corporis; ideo non remanet diu humiditas illa accidentalis, quam inducit,ſed per ſudorem reſoluitur,& fumũ; adhuc conuenit,ꝙ membra ſint per medicinam deſiccata.

Ad quartam quæſtionem dicendum eſt.ꝙ debet fieri balneum ante medicinam per tres dies;poſt medicinam vero in die ſequenti ſecundum Auic. dummodo tamen virtus ſit fortis.

Vltimo quæritur vtrum ſtupha melius ſit,quam balneum poſt medicinam. Dicendum ad hoc,ꝙ ſi corpus A ſit euacuatum à cholera, aut à melancholia, & ſit illud corpus rarum competit balneum ſcilicet aquæ calidæ ad humectandum,quia tale corpus eſt valde deſiccatum per medicinam,cum eſſet de ſe ſiccum; & quia corpus eſt rarum,balneum ſufficit ad euaporandum fumos,ſed ſi euacuamus humores humidos, aut corpus non ſit extenuatum,ſed pingue,carnoſum,& durę compoſitionis, & euacuata eſt materia frigida,& humida; tunc ſtuphæ, quia fortiores,&c. deſiccantes, meliores ſunt,quia tale corpus non indiget tanta humectatione ſicut primum, ſed magis deſiccatione,ergo,&c.

De modo compoſitionis medicinarum.

Viſis cauſis compoſitionis medicinarum compoſitarum,nunc videamus modum compoſitionis earum. Circa quod tria habent conſiderari. Primum eſt, quod in medicina compoſita plus ponitur de vna medicina ſimplici,quam de alia. Secundũ, quid ſit proprietas baſis ſiue radicis medicinæ compoſitæ, quia per hoc B quid erit baſis in ea videbitur. Tertiũ quid cum radice debeat apponi,& quare ea cum radice apponuntur.

De primo dicendum ſecundum Auic ꝙ nõ ad compoſitionem ſolum medicinarum cõpoſitarum oportet ſcire vniuerſalem virtutem medicinæ ſimplicis,ſed ſpecialem,vnde non ſolum oportet ſcire,quod illa medicina ſimplex ſit calida,vel frigida, humida,vel ſicca. Sed in quo gradu frigiditatis, &c. & virtutẽ eius propriã, & operationem,vt ſciamus tãtum de illis ſimplicibus medicinis apponere,vt virtus cõis, quam quærimus ex tali compoſitione reſultet. Et de hoc dantur ſeptem regulæ.

Prima eſt, ſi medicina ſimplex eſt vehementis fortitudinis,parum de ea debet apponi, quantum eſt de iſta natura,& per hoc habemus cauſam quare de muſcho,et opio parũ in medicinis apponitur. muſchus enim in pauca quantitate eſt magnæ qualitatis, & operationis,&c. opium,& talis medicina dicitur eſſe fortis, ideo ſufficit parum apponere,ne in quantitate noceat,& operationes aliarum corrumpat,aut occultet. Sed ſi debilis,multũ de C ea apponitur vt chamæmelũ, quæ in quantitate magna eſt paucę qualitatis,& operationis;ideo de iſtis eſt multũ apponendum,& hæc regula cõfirmatur per Gal.4. ſimplicis medicinæ dicentem. Tantum poteſt forte agens in breui tempore, quantũ poteſt debile in multo tempore, & è conuerſo. Et ſimiliter ex hoc poteſt elici,quod quantum poteſt forte agens in quantitate,pauca,poteſt agens debile in quantitate magna, vel multa,& è conuerſo.

Secunda regula eſt,quod de illa medicina,quæ habet iuuamenta multa,multum debet apponi, & dicitur habere iuuamenta multa medicina ſimplex, quæ pluribus ægritudinibus, aut pluribus membris confert, vt roſa, quæ ſua ſtypticitate ſtomachum, & hepar confortat,& cor ſua aromaticitate,& omnia alia membra ſua ſtypticitate, & aromaticitate, & proprietate. Sed ſi haberet pauca iuuamenta,tunc eſt citæ operationis,& tunc quia non multum de ſubſtantia ſua,& virtute deperditur,antequam ſuam operationem compleat, parum de ea eſt D apponendum, ſi tarde, multum de ea eſt apponendum, & ꝙ de medicina habente plura iuuamenta multum debeat apponi,poteſt probari per ſimile ſm Gal. in apho. pueris debet dari plus de cibo,quã iuuenibus, quia nutrit,& augmẽtat, ſed non facit niſi nutrire in iuuenibus. ergo ſimiliter erit de medicina,quæ facit multa iuuamẽta,quia debet dari in magna quantitate,ſiue in maiori.

Tertia regula eſt, quod quando datur medicina ad operandum in membrum remotum, tunc eſt de ea apponendum plus,quia multum diminuit eius quantitas; & per conſequens ſua virtus in operando antequam ad membrum veniat; ſi in membrum propinquum minus de ea eſt apponendum. Si enim detur medicina ad operandum in renibus in ſecundo gradu: & non detur niſi operationis in ſecundo gradu, non ſeruabitur gradus operationis, & ideo plus debet apponi,quam egeat mẽbrum, eo, quod multum deperditur in via, vt ſeruetur gradus, quo indigetur ad operandum in membro remoto,& hoc confirmatur per Galen.in techni. comple-

tio mala ſit eleuata in quartor numeris, &c. &c. Haly Abb exponit, &c.

Quarta regula eſt, qđ ſi medicina ſit nobilis operationis, quæ operatio eſt confortare membrũ nobile, plus de ea, quantum eſt de hoc, eſt apponendum, ſimiliter parũ.

Quinta regula eſt, qđ ſi medicina ſimplex inueniat ſibi ſimilem in medicina compoſita, parũ de ea eſt apponendum. v.g. ſi ſemen fœniculi debet apponi in medicina compoſita, & ibi ſit aniſum, apiũ, &c. de quibus debet parum apponi, quia pauca quantitas medicinarum ſimplicium ſimilium æquiualet multæ quantitati vnius.

Sexta regula eſt, qđ ſi medicina aliqua faciat nocumẽtum magnum, vel iuuamẽtum paruum, parum de ea eſt apponendum. Si iuuamentum magnum, & nocumentum paruum, multum eſt apponendum, & quãto nocumentum eſt maius, minus de ea eſt apponendum. Vnde quia nocumentum apij eſt magnum, ſcilicet mortificum, ideo parum de eo ponitur.

Septima regula eſt, quod ſi medicina ſimplex inueniat in compoſita ſuum contrarium, quod ſuam virtutem corrumpat, magis de ea eſt apponẽdum, & ſi ſimilẽ minus habet ſua contrariũ, in medicina compoſita nullum in ea habens conſimile operans in mẽbris remotis, multum de ea eſt apponendum, ſi contrarias, valde parum, ſi habeat duas conditiones, & deficiat vna, tunc multum de ea eſt apponendum, quia duæ conditiones bonæ poſſunt vincere vnam, ſi quaſdam habeat, & quaſdam non, mediocriter eſt apponendum.

Sed quare ponuntur medicinæ ſimplices plures in medicina compoſita, cauſa eſt, vt fiat vna virtus cõmunis ex his, quæ in nulla ſimplici medicina inueniebatur.

Sed tunc eſt quæſtio, quomodo venit iſta medicina alteratiua ad membrum, quod alterat. Si tu dicas, quòd ſua virtus venit cum fumo; ſi ſic cum fumus ita veniat ad membrum ſanum, ſicut ad ægrum, alteratur ſanum, ſicut, & ægrum. Dices, ꝙ membrum attrahit medicinam. Contra membrum attrahit ſimile; vt cibum, ergo non attrahit medicinam, cum ſit ei contraria: per idem enim contraria non attrahuntur. Dico, ꝙ poſſibile eſt, ꝙ fumus eleuetur ad membra ſana, & læſa, ſed illa parũ alterat. Sed quia ad membra læſa venit fumus, & ſubſtantia, & non ad ſana; ideo membra læſa bene alterantur, ſed medicina per ſe non mouetur, cum ſit incompleta reſpectu eius, quod debet alterare, ſed attraheretur, ſi enim moueretur de ſe æqualiter à quolibet moueretur. Et ſi tu arguis, membrum attrahit cibum, ergo non medicinam. Reſpondet Serap. in 7. quod medicina alteratiua non attrahitur a membro, qua membrum, ſed qua membrum ægrum, quia ægtum intendit ſanari per eandem naturam, per quam intendit conſeruari in ſanitate, cum eſt ſanum, ſicut graue mouetur per eandem naturam ad centrum, & quieſcit ibi, & per eandem naturam apperit à loco, in quo non eſt per naturam, & quieſcere in ſuo loco naturali. Similiter membrum per cibum conſeruatur, & per medicinam alterantem ſanatur, & per eandem naturam vtrumque appetit, & attrahit. Sed non tamen ſub eadem diſpoſitione exiſtens, ſed contraria ſcilicet bonitate, ſanitate, & ægritudine. cum enim eſt ſanum membrum, appetit cibum, vt conſeruetur ſub diſpoſitione, quam habet, cum eſt ægrum, appetit medicinam, vt per ipſam ſanetur.

Superius viſum eſt de quibuſdam medicinis ſimplicib. exiſtentibus in aurea: adhuc de alijs poſitis ibidem videamus. primo de euphorbio. Euphorbium eſt gumma arboris calida, & ſicca in quarto gra. quod eſt craſſum, ſubrufum, non perforatum eſt melius; eſt enim ita calid. & ſic. quod adurit. habet vim abſtergendi, & ſubtiliandi, quia ſubtilis eſt ſubſtantiæ calefacit magis, quã aſa fœtida; & habet vim laxatiuam, & educit humorem phlegmaticum viſcoſum contentum in anchis, dorſo, & ſimilibus. melancholiam purgat. ponitur hic contra apoplexiam, paralyſim, arthreticam. ſua virtus laxatiua ex alijs medicinis cõſtrictiuis ibi poſitis remittitur, vnde ponitur etiam ibi, vt ſua igneitate mortificationem

E opij reprimat; eſt enim medicina valde acuta, & timetur ſua acuitas, & ideo antequam ea vtamur, debemus eam reprimere, ſic poteſt reprimi. puluerizetur, non tamen vſque ad ſummũ, & deinde ponatur in lacte dulci pingui vaccino, aut oleo amygd. et dimittatur ibi per diem vnũ, aut noctem, deinde auferatur, & poſtea conteratur, & cũ eo tragacãthum apponatur, deinde aſpergatur cum mucilagine pſyllij, & fiant pilulæ, poſtea tempore competenti ponatur in medicina, in qua debet poni. euphorbiũ in paucis diebus interficit, inducẽdo dyſenteriam ex ſua corroſione, & aduſtione. vnde cito interficit realgar, & ideo debet dari in pauca quantitate, ne in magna quantitate datum interficiat. doſis eius eſt ſexta pars drach. j. ne excoriet in magna quãtitate datum. confert frigidis paſſionibus, vt paralyſi, & iſchiaticæ, quia expellit materiã à iuncturis. Eius oleum eſt valens ad paralyſim, ſic oleũ coſtinum, aut nardinum, aut de cinnamomo, actuatum cum euphorbio, &c. vngatur ſpina dorſi vſque ad cau-

F dam, valet ad paralyſim. Item illa inunctio valet in paſſionibus renum ex frigidis humoribus.

Olibanum eſt gumma arboris, ſcilicet libani, & eſt duplex; ſcilicet fœmina, & maſculus. fœmina eſt paruũ thus, ſed maſculus eſt craſſum, album, planificatum, non admiſtum terreſtreitati. craſſum eſt melius, calid. eſt, & ſicc. in fine ſecundi gradus: deſiccat, virtutem habet cõſtrictiuam ex ſiccitate, & viſcoſitate, & ſtypticitate, & confortatiuam. Vnde reſtringit rheuma capitis, & valet contra frigiditatem matricis, propter hoc tria grana ſi transglutiantur, digeſtionem procurãt, & iuuant, & confortant, & bonum anhelitum faciunt, omnem odorem bonum præſtant, & aceroſas eruptiones remouent. Item non habet vim corrodendi, ſed carnem generandi ſolũ, ſi ex eo, & ſanguine draconis fiat puluis. & proijciatur in vulnere, ſanat vulnus, & carnem generat. Item, ſi accipitur cum aloe, & inungatur manus, vel locus morpheatus, confert. Item olibanum cum oleo roſ. valet in *De oliban.*

G principio apoſtematis mammillarum, materiam repercutiendo. Item ſtypticitate reſtringit vomitum, & ſimiliter reſtringit fluxum ventris, & è contra. Item ſi pili leporis intingantur in incauſtro, deinde aſpergatur puluis olibani, & naribus imponatur, reſtringit fluxum ſanguinis fluentem à naribus.

Saliunca autem dicitur ſpica celtica, & eſt ca. & ſic. in ſecundo, ſubſtãtiam habet ſubtilem, & diureticam. ponitur hic ad conſumptionem phlegmatis, & membrorum confortationem; habet enim virtutẽ confortandi ex ſua aromaticitate, & põticitate, & diureticitate ex ſua complexione, & amaritudine, & propter hoc renes purgat. *De ſaliunca.*

Meu eſt calid. & ſicc. in ſecundo. ponitur hic ad conſumptionem phlegmatis, & membrorum confortationem, & calefactionem.

Cardamomum eſt ſemen ad modum ciceris, tamen minus, & eſt interius ſubalbidum, calidum in ſecundo, *De cardamomo.* ſiccum in tertio, calefacit cum quadam ſtypticitate, &

H eſt aromaticum: propter quod habet vim confortatiuã, & habet ſubtilem ſubſtantiam, & ideo habet vim diureticam, & penetratiuam ex complexione, & ponitur hic propter renum vitium, & matricis, & contra cardiacam: cardamomum puluerizatum cum coriandro valet ad digeſtionem in ſtomacho frigido. confert vomitui, ſi detur cardamomum, thus, & maſtix, æquali pondere cum aqua patienti.

Seſeleos. ideſt ſileris montani calid. & ſic. in ij. habet vim ſubtiliatiuam, & aperitiuam ex ſubſtantia, & complexione. vnde ſubtiliat humores, carminat, & diuidit materiam frigidam, vnde diſſoluit phlegma coagulatum; ideo confert paſſionibus dorſi, renum, & matricis, & veſicæ, & ad hoc ponitur. vnde ſi ponatur ſiler montanum cum aniſo, & ſemi. fœnic. & coquantur in patella, & fricetur dorſum, valet in paſſionibus eius ex materia frigida. confert etiam aſthmati, quando eſt ex materia frigida in pectore inuiſcata: iuuat ſtomachum ipſum calefaciendo, ſiue materiam frigidam in eo contentam, ſi comedatur à mulieribus, facilem partum facit, *De ſeſeli.*

eit, vrinam prouocat, & menſtrua & digeſtionem iuuat, vt dictum eſt.

De napis. Napi. i. ſemen ſinapis calid. eſt, & ſic. in medio quarti gradus, eſt valde inciſiuum, phlegmatis cõſumptiuum, & mundificatiuum, ponitur hic propter membrorũ inſenſibilitatem, propter vitia matricis, apoplexiæ, & epilepſiæ, quoddam domeſticum, quoddam ſylueſtre. Sylueſtre in via cibi eſt malum, quia malum humorem generat, tamen in via medicinæ iuuat, abſtergendo phlegma valde, vnde valet ad abſtergendum maculam faciei valde, ſiue ſanguinem mortuum cum aqua fabarum, vnde dicitur, quod nocet capiti, & hoc eſt verum, propter humiditatem vaporoſam, vnde faciendo euaporationẽ nocet capiti, ideo ſanis non eſt bonum, neque ægris, capiti, abſtergendo phlegma valet, iſtius ſemen eſt apertiuum, ideo valet oppilationi ſplenis, & hepatis, ſitim facit, & proprie, quia vtrumque deſiccat.

De anetho. Anethum ca. eſt, & ſicc. in 2. ſimile eſt aniſo, & ſileri montano in operatione, eſt enim inciſiuum, apertiuum, & deoppilans ſplenem, & hepar.

De rheub. Rheubarbarum habet ſubſtantiam commiſtam ex ſubſtantia aquea, & terrea, & aerea; ex terrea habet ponticitatem, ex alijs duabus habet diureticitatem, & eſt bonum hepati, euacuat choleram, vt dicitur communiter, non tamen ab auctore inuenitur hoc, ſecundum philoſophum purgat phlegma, & proprie ab ore ſtomachi, vnde dicit Philoſo. Alexandro. Alexãder accipias in mane de rheubar. quia purgat phlegma ab ore ſtomachi, tamen quia diureticum eſt, cum vrina choleram, quia ſubtilis humor eſt, expellit, ſicut alia diuretica; ſtringit ventrem ſua terreſtreitate, & ponticitate, & mirabiliter confert debilitati ex caſu, aut percuſſione, ſi fiat ex rheubar. & aniſ., doſis eius eſt vnc. ſemis.

De rheupontico. Rheuponticum habet eandem virtutem cum rheubar. tamen quia ponticũ magis confortat, & habet proprietatem ad iuncturas conſumendo phlegma in eis.

Opopanacum i. ſuccus panacis gumma eſt illius arboris, aut ſuccus, & eſt iſta arbor non multum alta, & eſt oppoſitionis, ſuccus radicis iſtius arboris mundificat vulnera, & membra confortat, eſt calida, & ſic. in 3. & eſt reſolutiuum ventoſitatis, & abſterſiuum; ideo eo vtuntur multi chirurgi, quia mundificat, & curat vulnera, & membra confortat, ſi ponatur in corroſione dentis, interficit vermem, qui eſt ibi, ſi fiat emplaſtrum ex opopanaco, & ammoniaco, & raſura vaſis ęnei nigra, vt cacabi, & diſtemperetur cum aceto emplaſtratum ſupra ſplenẽ deoppilat mirabiliter, prouocat vrinam, & menſtrua.

Anacardus ſecundum quoſdam eſt pediculus Elephãtis, ſed non eſt verum, eſt cali. & ſic. in 4. conſumit valde, & ponitur hic ad phlegmatis conſumptionem.

De opiatis.

VIdimus prius de euacuatione, & balneo, nũc reſtat videre de eo, quod fuit propoſitum vltimo, ſcilicet de opiatis, quia de phlebotomia non videbitur hic, quia de ipſa in libris alijs ſpecialiter quæritur. Et eſt prima q̃ſtio de operatione opiatarum medicinarum. Et quæritur vtrum medicina poſita in electarijs debeat magis conteri, quam in medicinis laxatiuis, aut e conuerſo, videtur, quod æqualiter ſimplex medicina vbicumq; ponitur, ſiue in medicinis, ſiue in electarijs, eſt ſemper eadem, cum per idem operetur, ergo, & eandem operationem debet facere, ergo debet eodem modo præparari, ne detur alius modus operandi, ſiue operatio alia.

Item videtur, quod plus debeat conteri, quam illa, quę ponitur in medicina laxatiua, ſuppono, quod medicina non mouet niſi quia mota, & ad actum reducta per calorem naturalem. Item ſuppono, quod medicina, quę remanet minus in ſtomacho indiget maiori præparatione ad hoc vt operetur, & ad actum reducatur, quam illa, quæ plus ibi moratur. Sed cum medicina ſimplex ponitur in medicina laxatiua in ſtomacho minus remanet, quod autem ponitur in electario confortatiuo, vnde Aui. ſtomachus proijcit medicinam laxatiuam citius, quam poteſt; ſed alteratiua plus remanet: ergo debet magis pręparari cũ ponitur in medicina laxatiua, illa pręparatio fit per contritionem, quia cum eſt diuiſa in partes paruas, citius ad actum reducitur, ergo, &c. Ad oppoſitum eſt Nicolaus in proęmio, cribellatio pulueris, in electarijs ſubtiliſſime debet fieri; ſed in alijs, maxime in laxatiuis craſſior debet eſſe, ergo, &c.

Iuxta hoc ſecundo quæritur, vtrum ſi aliqua medicina debeat cõteri ad ſummũ, videtur, quod ſic, omne, quod præparat medicinam, vt ad actũ reducatur, & cito operet. eſt faciendũ; hoc aũt facit contritio maxime ad ſummum, ergo, &c. Si dicatur ad hoc verũ eſt, q̄ talis contritio quãto poteſt eſſe maior, dum tamen non mutet ſpeciem medicinæ, ſed ſi fieret ad ſummum mutaret ſpeciem medicinæ, & ideo non debet fieri. Contra. 2. ſimplicis medicinæ dicit Gal. quod ſi caro, & panis, ad ſummum teratur, non mutant ſpeciem, ergo a ſimili nec medicina. Item ſpecies eſt commiſtio miſtibilium in miſto reſultans, ſed B hæc contritio non tollit miſtionem, cum miſtum in miſto poſſit diuidi in infinitum, ergo neque ſpeciem.

An pulpa colocynthidis debeat conteri ad ſummum. Tertio quæritur ſpecialius, vtrum pulpa colocynthidis debeat conteri ad ſummum, & videtur, q̄ ſic, ſecundum Auic. in 2. Oppoſitum dicit Auic. in eod. lib. ca. 2. quòd nulla medicina debeat ad ſummum conteri.

Solutio, dicendũ eſt ad primum, quod medicina quãdo debet poni in electario plus debet teri, cauſa eſt, quia nõ alterat, niſi attrahatur, & ideo ad hoc, q̄ alteret membrũ indiget, vt attracta a mẽbris poſſit penetrare, facilius penetratio fit per contritionẽ multã: ſed medicina laxatiua manẽs quieta in ſtomacho attrahit à membris, & ſi attraheretur a mẽbris malum eſſet, & ideo craſſior debet eſſe, ne citius debito tranſeat à ſtomacho, dẽt ergo in electarijs magis cõteri, nõ tamẽ tantũ, vt ſpeciem perdat.

Ad argumentũ, dicendum, q̄ verum eſt, quod eãdem operationem habet medicina in quolibet membro, verũ tamen præparatur, vt illam operationem habeat facere C in diuerſis membris, aliquando in inteſtinis, aliquando in ſtomacho, aliquando in alijs membris, vt patuit.

Ad aliam quæſtionem dicendum, q̄ nulla medicina debet conteri ad ſummum, quia contritio ad ſummum, aut mutat ſpeciem, & operationem, aut corrumpit eam: mutatur enim operatio per contritionem, vt in cymino patet, quia quando parum teritur laxat ventrem, cum multũ teritur prouocat vrinam: corrumpitur, vt patet in ſcãmonea contrita ad ſummum, quia ipſa non attrahit.

Ad aliud quod arguit, dicendũ, quod verum eſt, quod nõ mutat ſpeciem, id eſt formam ſubſtantialẽ rei, mutat tamen ſpeciem, id eſt proprietatem rei, ſecundum quam habet facere talem operationem, vel talẽ, quia operatio rei conſequitur formam ſubeſſe conuenienti, & proportionabili contritio vltimate, iſtud eſſe tollit, aut mutat.

Ad tertiam quæſtionem, dicendum, quod pulpa poteſt conteri ad ſummum, quia propter ſui viſcoſitatem, & adhærentiam in ſuis partibus, propter quam in ſua ſubſtantia remanens in inteſtinis, ipſa excoriat, patitur D ſummam contritionem ſine corruptione; non tamen debet conteri ad ſummum, ita, quod virtus ſua reſoluatur, ſi hoc ſit poſſibile. Vel concedendum, quod pulpa poteſt ad ſummum conteri propter prædictam cauſam. Et cum dicitur, q̄ nulla medicina debet ad ſummum conteri, dicendum, quod ibi eſt diſtributio accommoda, ſcilicet pro medicinis ſubſtantialibus, quia per illam contritionem corrumpuntur in ſua operatione, ſed pulpa non eſt huiuſmodi, ideo, &c.

Quarto quæritur vtrum aliqua medicina poſſit refrigerari, & ab ea acuitas remoueri per aduſtionem, videtur, quod non, quia omne agens imprimit formam ſuam in paſſum: ſed ſi medicina aduratur, hoc erit à calore, ergo caliditas imprimetur, & non frigiditas. Item idem manens idem ſemper eſt natum facere idem ſecundum Ariſto. in 2. de generatione, ſed aduſtio caliditatem in calce, & in lapide facit, ergo, & in medicinis ſimplicibus. Oppoſitum dicit Auicen. in 2. c. quod atramen-

to, quod attamentum eſt minoris caliditatis aduſtum, & acuitatis.

Solutio, duplex eſt aduſtio; vltimata per incineratio-nem, & hæc calefacit. Cinis enim ſecundum Gal. in 4. ſ. megatechni in ſe acquirit caliditatem, quia in eo ſcintilla ignis remanet, & conſeruatur, & ideo lixiuia eſt abſterſiua, & corroſiua, vnde lixiuia facta ex capitellis, poſita ſupra cutem, citius vlcerat, quam ignis: fit autem ille cinis, qui appellatur clauellatus, ſic. Fit vna magna fouea valde, & ponitur ibi quercus in igne remotis corticibus, & albuminibus, ita, ꝙ ibi non ſit niſi cor ligni illud durum in medio; deinde ponitur ignis in illis lignis, & in eis incenſus bene durat per annum, & propter compactionem illorum lignorum non poſſunt incinerari: & remanet ille cinis in vno globo, quia illa ligna non pulverizantur, ſed remanent directa; & tūc ſuper illa aſpergitur aqua cum volumus facere lixiuiam de illo; & ſic deinceps fit multoties, ſecundum, ꝙ illam volumus facere magis aduſtiuam. Et ex iſto fit ſal Kali, de quo loquitur Raſ. quando ergo eſt aduſtio vltimata, calefacit; ſi ſit non vltimata, aliquando infrigidat, aliquando calefacit, quia ſi in medicina, quæ debet aduri ſint partes ſubtiles, illæ per aduſtionem reſoluuntur, vt patet in ſcammonea; & attamento; ſed ſi ſit craſſa medicina, vt lapis, & calx, caliditas efficitur igniendo partes terreas.

Ad argumentum patet ſolutio, quia agens imprimit formam ſuam in paſſum, tamen per accidens remouendo ſubiectum, in quo habet caliditas radicari fortior, q̄ inducatur in tanto tempore infrigidat, ſicut in attamento, & ſcammonea.

Ad aliud dico, ꝙ agens per ſe idem facit, tamen per accidens ex diuerſa diſpoſitione materiæ, vt patet in luto, & glacie à Sole diuerſa agit, quia lutum deſiccat, & coagulat, & glaciem reſoluit, ſic eſt ibi ratio, &c.

Adrianū. Adrianum dictum eſt ab Imperatore Adriano, qui illud compoſuit, valet proprie ad omne vitium capitis ex frigiditate, & ad oculorum grauedinem, & obſcuritatē, & contra hemicraneam, &c.

Acharistū. Acharistum ſine munere interpretatur, proprie datur contra catarrhum, & omne vitium pectoris ex frigiditate, & maxime aſthmaticis, &c.

Athanaſia. Athanaſia, id eſt immortalis, proprie valet contra fluxum ſanguinis, & fluxum mulierum cum ſucco plantaginis, qui ſuccus prius debet duci ſupra lapidem, &c.

Diaolibanum. Diaolibanū dicitur ab olibano, quod ibi ponitur, lachrymas potenter reſtringit, dolorem hemicraneū, &c.

Eſdra. Eſdra ſic dicta, quia Eſdra propheta eam inuenit, proprie valet melācholicis timidis, & quibus malus eſt appetitus, valet etiā comedentibus carbones, & teſtas ollarū, & ad nimiam frigiditatē cerebri cum vino calido in ſero data ad modum auellanæ, valet etiam ad putredinē, & dolorem aurium cū vino calido diſtemperata, & iniecta, valet ad fracturas labiorum ſi cū ea inuncta fuerint, valet etiam toxicatis hominibus, venenatis ab animalibus, & ſerpentibus, & rabioſi canis morſibus, &c.

Mithridatum. Mithridatum id eſt mater omnium antidotorum, valet ad omnem capitis paſſionem viri, vel mulieris, maxime ſi fuerint melancholici, &c.

De natura radicum, & de apponendis cum radice.

Viſo ſuperius de cauſis compoſitis medicinarū cōpoſitarum, & de modo compoſitionis, quātum ad hoc, ſcilicet quantum ad cognitionem cauſæ, quare, & quando debeat plus apponi de vna medicina, quam de alia. Nunc videamus de alijs duabus, ſcilicet de natura radicum, & de apponendis cum radice.

Primo tamen videndum eſt de cauſis, impedientibus medicinæ compoſitionem. Tria enim ſunt, quæ impediūt cōpoſitionē medicinarum. Vnum eſt earum operatio in diuerſis temporibus, & quando vna operatur cito, & alia tarde, iſte nō debēt admiſceri ſecundū Gal. 2. par. regiminis acutorum c. de cura pleureſis, cauſa eſt, quia

E operatio vnius eſſet completa, antequam altera inciperet operari; & ideo per hoc natura eſſet multū fatigata, & debilitata. Et hanc propoſitionē accipit Aui. à G. in 1.

Secunda cauſa eſt diuerſus modus euacuandi; vt in myrob. & vio. myrob. quæ euacuat comprimendo, vio. leniendo; ideo debent ſimul admiſceri. Sane tamen intelligimus, quod viualiter illa cōmiſcemus ſimul, & hoc eſt admiſcendo de violis in tam pauca quantitate, vt earum operatio ſit completa, antequam myrob. incipiant operari, ſed in æquali pondere, & virtute non debemus ea apponere.

Tertia cauſa eſt diuerſitas, & cōtrarietas in proprietatibus, & propter hoc anacardi in theriaca, ſecundū Aui. in v. non debent poni, quia habent proprietatē contrariā carni thyri, & illam corrumpunt, & hanc proprietatem ignorat medicus, & ideo eſt defectus magnus in commiſtione iſtarum medicinarum, niſi medicus proprietates tales medicinarū cognoſcat, & hęc eſt cauſa, quare ponit *Nota.*
F Aui. in v. quod pauca ad plus, quod poſſumus debent poni in medicina compoſita, quia ignoramus proprietates medicinarum, & timendum eſt, ne vna aliam corrumpat, & ſic ſit nouiſſimus error peior priore.

Hoc habito, videndum eſt de proprietatibus radicū, ſicut enim in compoſito artificiali eſt baſis, & fundamentum, ſupra quod alia fabricantur, ita in cōpoſito naturæ, vt in homine oſſa, & in naue ligamenta lignorum magnorū. Similiter, & in medicinis aliquando ſunt duę medicinæ pro baſi, aliquando vna tantum, vt hiera picra, & picra Gal. aliquando duæ, vel tres ſicut in benedicta, ſcāmonea, turbith, & hermodactyli, & dicuntur baſis, quia ſupra illa fundantur alia. Videamus ergo cauſam quare vna medicina eſt baſis, aliquādo duæ, vel tres. Iſtæ cauſæ ſunt tres, quia medicinæ plures ponuntur pro baſi vna in medicina compoſita. Prima eſt vnius baſis debilitas. Secunda eſt euacuationis ſuæ tarditas. Tertia eſt paſſionū curādarū pluralitas, Baſis debilitas, ſicut videmus in be- *Baſis quot.*
G nedicta, in qua ponitur turbith ad euacuandū phlegma a renibus, & iuncturis, ſed quia debilius euacuat, ideo cū eo ponuntur hermodactyli ad fortificandum eius operationem, quia nō ſufficit per ſe ad operationem, quā quærimus, ſed quia turbith eſt tardæ operationis aliquando datur, & in die vna non euacuat, ſed in alia die, quia eſt tardæ operationis. Apponitur ſcammonea ad feſtinandum operationē, vt ergo benedicta attrahat fortiter, & cito, ſunt tres medicinæ pro baſi, quod autem ſcammonea feſtinet alias medicinas, & præcipue aloeticas, dicit Aui. 4. lib. cap. de cura Sodæ, quod ex neceſſitate feſtinat alias medicinas. Item ca. de caſu virtutis dicit, quod iuuat alias medicinas, & hoc propter commotionem. *Nota.*

Prima ergo cauſa eſt, debilitas medicinæ in tarde attrahendo, aut debiliter.

Secunda cauſa eſt pluralitas operationum, quas volumus facere in morbo, vnde in paralyſi quærimus duo principaliter, ſcilicet neruorum confortationem, quod fit per caſtoreum, & materiæ phlegmaticæ conſumptio-
H nem, quod fit per pyrethrum, ideo ſunt in medicina curante paralyſim pro baſi duæ medicinæ, quia vna medicina ſimplex hoc non faceret.

Tertia cauſa, eſt pluralitas morborū; quos volumus curare, vel intendimus, ad quod non ſufficeret vna medicina ſimplex, vnde ſi in ſtomacho ſit frigiditas, & in capite caliditas, debemus ponere calida, & frigida, & natura ſagax diuidet inter illa, mittendo vnam partem calidam ad morbum frigidum, & partem frigidam ad morbum calidum ſecundum Aui.

Et tu dices contra prędicta. Ex quo pro baſi habemus illa, quæ quærimus, vt in paralyſi per caſtoreū, & pyrethrū neruorum cōfortationem, & materię phlegmaticę conſumptionē, ergo cum baſi nihil debemus apponere.

Dicendum eſt ad hoc, ꝙ aliquando debiles ſunt baſes in ſua operatione, & nocumēta habent; ideo oportet aliqua apponere ad eorum confortationem, & ad earū nocumenta reprimenda, id eſt ad cōfortandum dupliciter, vt cōfortando ipſam baſim, in ſe admiſcendo aliqua, quę

ſint

ſint ſimilis operationis cum baſi, & ſic ponimus cũ theriaca gentianam, & terram ſigillatam cum carne thyri, quæ valet ad venena. Aliquando cõfortando ipſam baſim, non in ſe, ſed in operando circa materiã, vt facilius attrahat, & medicinæ obediat, & ſic ponimus zingiber cũ turbith, vt materia mota obediat attractioni. Aliquãdo propter nocumenti remotionem, & ſic in medicinis venenoſis, in quibus ponitur venenum, vt in theriaca; quia ibi ponitur caro thyri, ponitur bedeguar, & ſic in medicinis aloeticis, quia aloe eſt tardæ operationis, propter, quæ excoriat inteſtina, ponimus tragacãthum, & bdellium, aut in ſcammonea apponitur aniſum, quia nocet ſtomacho. Sandali albi, & rubei, quia nocet hepati, & maſtichem aut bdellium, quia inteſtinis, ipſa excoriando.

Areola ſit. Et ſi quæratur quomodo poterit inueniri baſis, quando aliquis voluerit componere medicinam. Dicendum, quod inuenitur in areolis medicinarũ, quas ponit Auic. Ponit enim areolas medicinarum, prima areola medicinarum complexionum calidarum, & frigidarum, &c. Et B ponit areolam medicinarum complexionum diuerſarũ reſpicientium ſtomachum, & hepar, & cor, & renes, & cætera à ſuis proprietatibus, & etiam ponit areolam medicinarum deoppilantium. Et dicitur areola, ordinatio, & ſeries medicinarum ſimplicium ad idem valentium. Si ergo volo curare ſtomachum calefactum, oportet da- *Nota.* re frigida ſtomachum reſpicientia, oportet ergo medicinam curantem dyſcraſiam ſtomachi quærere in duabus areolis, aut in areolis medicinarum frigidarum, aut in areola ſtomachum reſpicientium, quia ſtomachus calefactus, debet curari non per quaſcumq; medicinas frigidas, ſed per eas medicinas, quæ ipſum reſpiciunt, & cum hoc, tertio debemus videre gradus. Vnde ſi placet oportet te eligere, ſi vtile eſt, medicinas ſecundum gradus meliores. Quatuor.n. ſunt gradus bonitatis in medicinis. Aliquando enim medicina dicitur bona ad hoc, vt ad ſtomachum confortandũ. Aliquando, vt multum bona, vt cinnamomum ad confortandum ſtomachum. Aliquan C do valde bona, vt menta. Aliquando maxime bona, vt abſynthium, ſemper ergo debes recipere medicinam, q̃ habeat gradum perfectiorem bonitatis ad hoc, dum tamen non habeat plura nocumenta; aliquando autem illa multum prohibent ne accipiatur. Si autem ſint nocumenta aliqua, aut multa, quæ poſſunt reprimi, prius debent reprimi, quo ſint meliora, oportet ergo quærere in areolis medicinarum, quas volumus in areolis proprijs, vnde ſi volo hepar calefactũ, & oppilatum curare, quia tribus indigeo, infrigidatione, & deoppilatione, & medicina hepar reſpiciente, & confortante, oportet illa quærere in areolis proprijs, & contra caliditatẽ accipere en- *Nota.* diuiam; & ponatur, quod non habeat aſpectum ad hepar, vel accipiamus, quæ non habent aſpectum ad hepar, vt lactucam ad infrigidandum, & quia non deoppilat, accipe cum hoc ſem. fœniculi, licet aliquantulum calefaciat, propter hoc minus de ipſo eſt apponẽdum. Et quia neutrum iſtorum habet aſpectum ad hepar, ideo cũ eis admiſceantur ſandali, quia hepar reſpiciunt, vel ſi hepar D ſit infrigidatum, & oppilatum ſimiliter, faciendum eſt per tres medicinas valentes ad hæc tria, & eſſent ibi pro vna baſi; & ſi aliqua ſit medicina, quæ illa tria poſſit facere, illa eſt melior, vt cuſcuta, & hæc erit baſis in medicina, & hæc eſt ſententia de primo.

DE ADRIANO.

Viſo de aurea, videamus de adriano: Adrianũ dicitur, vt ſupra, & valet ad frigidas paſſiones ex melãcholia, & phlegmate, & proprie in capite, vnde valet in apoplexia, lethargia, & epilepſia, hemicranea, monopagia, & cephalæa, detur cum vino decoctionis coſti poſt euacuationem materiæ, vnde diligenter attendendũ eſt, quæ nulla opiata de Mundo debet dari, niſi corpore prius euacuato, quia ſubtile materiæ ſolũ cõſumit, & per hoc materiã incrudat, & propter hoc inobedientẽ digeſtioni magis reddit, licet morbũ ſanitare faciat ad tempus, &

A propter plebem medici dant in quartana in die paroxyſmi in mane, & non habet patiens paroxyſmum. Sed poſtea deterior venit, poſtquam medicus accepto ſalario fugit, dant philonium, & diaolibanum, aut muſam æneã, aut aliquod tale, quod malum eſt. Aliquando datur non euacuata materia, ad conſumendum phlegma in ſtomacho, & inteſtinis, vt in colica, & tunc datur cum cymino, vel cum vino decoctionis cymini, aliquando ad conſumendum phlegma in renibus, & tunc datur cum vino decoctionis milij ſolis, aut ſaxifragiæ, aliquando in quartana, materia euacuata, cum decoctione gentianę, & hoc in principio paroxyſmi, vt mitigetur paroxyſmus, & aliquando datur non euacuata materia, vel euacuata, qđ melius eſt, contra typum ad calefaciendum, & ad typũ remouendum: & tunc cum decoctione alicuius herbæ calidæ, vel cum vino ſimplici, vnde ſic valet in principio febris, quando typus eſt fortis. *Nota.*

Achariſt. Achariſtum valet contra paſſiones frigidas pectoris ex frigida cauſa rheumatica ad prohibendũ rheumatis B deſcenſum ad pectus, detur cũ puluere maſticis, aut myrrhæ, vel etiam ad conſumptionẽ materiæ phlegmaticæ tuſſim facientis, & tunc debet dari cum decoctione liquiritiæ, ficuum, vuarum paſſarum, hyſſopi, & ſimilium.

Athanaſia. Athanaſia, id eſt immortalis, quia facit euadere a morbis mortiferis, vnde valet cõtra omnem fluxum humorum ad exteriora, vt ad fluxum menſtruorum cum ſucco plantaginis valet ſecundum Gal. in megatechni, Succus plantaginis habet in hoc maximam virtutem; & cũ illo ſucco diſtemperata valet in hæmorrhoidibus: & in hac cura poſſent dari opiata, ſine euacuatione artificiali præcedente, quia aliquando facta eſt euacuatio ſufficiẽs à natura per ipſum fluxum mẽſtruorum, valet etiam aliter contra menſtrua, ſed diſtemperetur cum ſucco plantaginis, & proijciatur in matricem. Item materia euacuata naturali purgatione, vel artificiali, accipiatur hæmatites, vel corallus, & frica cum ſucco plantaginis, & dimitte in illo ſucco per aliquantulum temporis: tunc cũ iſto C diſtemperata athanaſia, reſtringit potenter menſtrua. Item cum ſang. drac. & ſucco plãtaginis diſtemperetur, & emplaſtretur ſuper tempora, valet contra fluxum ſanguinis narium; aut ſi inijciatur naribus cum decoctione iſtorum diſtemperata. Item valet in fluxu ventris, ſi cũ puluere oſſis ceruini acuatur, & fiat ſuppoſitorium. Itẽ ſi per clyſterem inijciatur cum decoctione balauſtię, ſang. drac. gallæ. tragacanthi. Item in hæmoptoica paſſione cum aqua ro. draga. maſti. & ſimilibus detur.

Diaolibanum. Diaolibanum dicitur ab olibano, quod ibi ponitur, contra omnem fluxum rheumaticum valet, & multum ſtringit fluxum lachrymarum. Item prohibet fluxum humorum ad pectus, ſi ex eo fiant pilulæ, & teneantur in ore, & ſub lingua, & ſi vis facere melius, acue cum olibano, vel maſtiche, vel cum alia medicina conſtringente, ſed quia deſiccant nimis, & ita poſſent pectori multum nocere, ideo debet præparari cum lenitiuis, ne ei noceat, vt cum tragacanthis, & penidijs, & ſimilibus, ſicut ante acceptionem medicinæ deſiccantis mul- D tum pectus, & corpus, vt ellebori, oportet corpus quiete, & cibo primo humectare, ſecundum Hippocr. 4. aphoris.

Eſdra. Eſdra dicitur, quia Eſdra propheta eam inuenit, valet timidis melancholicis, & appetentibus comedere carbones, & teſtas ollarum, & contra frigiditatem cerebri cum vino calido data in ſero ad modum auellanæ, valet ad humores frigidos conſumendos contentos in capite, cum vino decoctionis gentianæ, quod multum calefacit caput, ſi cum melle accipiatur, vel admiſceatur: & ſi liniantur aures, purgat earum ſordities. Item valet ad partus facilitatem, vnde Vetulæ experimentum faciunt, quod faciunt ipſæ cum decoctione arthemiſiæ, & rutæ ſupponendo matrici expellunt fœtum, aut bibita valet ad hoc, iſta eſdra diuretica eſt.

Mithridatum. Mithridatum valet proprie ad oẽs paſſiones ex phlegmate, & melancholia, in mulieribus, & vitis proprijs

in capite contentis: curat fere oēs paſſiones, & ideo antiquitus erat melior opiatarū, & prima, & eā inuenit Andromachus, nec differt à theriaca magis, niſi in hoc, ꝙ in theriaca apponūtur carnes thyri, quas Gal. appoſuit; Nota. & ideo eſt melior omnibus pręter theriacā, quia valet ad omnes paſſiones, ad quas valet theriaca, pręter hoc, ꝙ nō valet ad venena, quia in eo nō eſt caro thyri: illa mūdificat matricē prouocando mēſtrua per peſſarium iniecta. Itē ſi ſuper dentes emplaſtretur, curat paſſiones eorum.

An exhibere opiata ſit bonum.

Viſo de digeſtione, & euacuatione, & balneo; modo videndum eſt de opiatis.

Et primo, vtrū eas exhibere ſit bonum poſt euacuationem, & videtur, ꝙ non, ſecundum Gal. 3. ſimpl. medicinæ, opium cum vino citius interficit, quam ſine vino, quia citius ad cor, propter vinum, penetrat; ſed in opiata ponuntur aromatica cum opio, quæ ad cor ipſum tranſire faciunt, ergo non conuenit dare ea ſimul; ſed ſi dentur opiata, dentur ſimul, ergo non debet opiata dari. Item nō F dantur niſi ad conſumendum materiam, ſed materia eſt euacuata, ſiue conſumpta, ergo, &c. Ad oppoſitum eſt vſus communis. Iuxta hoc quæritur, quare non datur ante balneum, ſed poſt balneum. Et ſi detur poſt balneū quare non datur per vnum diem poſt, aut per duos, ſed ſtatim poſt balneum, aut in balneo.

Solutio, medicina dicitur opiata, aut quia opiū recipit, aut quia medicinā habentē vim opij, vt mandragorā, aut hyoſcyamum, aut quia opem cōfert propter nocumenta à medicina præcedente in corpus inducta. Medicina enim laxatiua tria nocumenta facit membris, ipſa aperit ſugendo ab orificio venarum, & ipſa debilitat ſecundum Gal. 3. ſimpl. medicinæ: tertiū eſt, quia totā materiam non cōſumit, aut euacuat. Opiata contra iſta iuuamenta facit per opiū, & per alia conſtringentia membra conſtringit, quæ per medicinam erant aperta; membra debilitata per aromatica cōfortat. Item per calidam exiſtentia in ea reſiduū materiæ conſumit, medicina n. laxatiua fumos interius ab humoribus eleuauit, & ipſos G non conſumpſit totos: & etiam à medicina fumi eleuati fuerunt, qui poſt medicinā remanſerunt, & aliqua portio materiæ, quia euacuatio exquiſita non eſt ſecundum artem faciēda, vt dicit Auic. in primo, q̄ opiata data poſt medicinam laxatiuam cōſumit. Item à medicina, & ab humoribus eleuati fuerunt fumi ad exteriora verſus cutem, & non euacuati, & iſti per balneum euacuantur, quia balneū non euacuat, niſi illa, quæ cuti vicinantur; et ideo, quia prius ſunt exteriora euacuanda, quā interiora, vt ſi propter vicinitatem fiat attractio, melius eſt, vt ab interioribus ad exteriora fiat attractio, quam e conuerſo, ideo forte ante opiatā fit balneum. Item alia cauſa fit, quia ratione opij, & aliarum medicinarum cōſtringentium, ſibi viam, & tranſitum impediunt, & claudunt, ideo balneum, vt vias aperiat, & pręſtet tranſitum fit ante exhibitionem medicinæ, & maxime ſtatim poſt balneum, cum tunc viæ ſunt apertæ, dantur opiata.

Ad primum argumentum dicendum eſt, quòd Gale. H ſoluit 3. ſimpl. medicinæ, dicens, ꝙ opium multū citius interficit cum vino, quam per ſe, quia vinum paucum facit tranſire opium, eius malitiam non corrumpendo, ſed ſi datur paucum opium cum multo vino, non interficit, quia malitia opij per vinum auferetur. In opiatis. n. ponitur parum de opio, quia multū de aromaticis cōtra eius malitiam, q̄ eſt membrum mortificare, & ſtupefacere, corrigunt, nō tñ eius compreſſionē tollunt, pōt ergo cōprimere, nō interficere, & iſto indigemus, ergo, &c.

Ad aliud dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ materia eſt euacuata, non tamen totaliter, quia illud non eſt artificiale ſecundum Aui. & non datur ad conſumptionem materiæ euacuatæ, ſed relictæ poſt medicinam laxatiuam.

Secundo quęritur, & eſt quęſtio famoſa, vtrum medicina cōpoſita, vt theriaca operetur per formam medicinarum ſimpliciū, quas recipit, aut per formā totius reſultantē ex mutua actione, et paſſione, per qd fit earū excellentiarum fractio. Et videtur, ꝙ per formas ſimplicium E omne compoſitum operatur per principia ſuæ compoſitionis, quia ſicut actum primum dant ei, qui eſt eſſe, & actum ſecūdum, qui eſt operari: ſed medicinæ ſimplices ſint de cōpoſitione cōpoſitæ, ergo per illas operantur. Sed operatio fit à forma, ergo per formas ſimplicium operantur. Item Serap. in vij. de medicina, quæ habet iuuamentū multum, & nocumentum paucū, eſt multū apponendum in medicina cōpoſita; ſed hoc non vꝫ eſſe, niſi medicinæ ſimplices operantur, cum non iuuent niſi in operando, ergo, &c. Item omnis cura fit per contrarium, ſed per medicinam, vt theriacam curantur duo contraria, ſ. venena calida, & frigida, ergo eſt eis cōtraria, ſed hoc nō eſt per ſuam formam communem, quia per illud nō eſt aliquid contrarium diuerſis, ergo hoc non eſt per aliud, niſi per ſua ſimplicia, ergo, &c. Oppoſitum vult Serap. in vij. & arguit ſic. omne agens eſt actu ens, ergo, quod non eſt actu ens non agit, ſed medicinæ ſimplices non ſunt actu in medicina compoſita, ergo non agunt, minor patet, quia miſcibilia in miſto non ſunt actu, vnde dicit, quod caro thyri non eſt caro actu in theriaca, nec opium eſt opium actu. Item Auic. in v. dicit, errant, qui dicunt, quòd theriaca valet ad hoc propter ſpicam, & ad hoc propter ambram, ergo, &c.

Tertio quæritur, vtrum iſta forma cōis ſit a natura, vel ab arte, videtur, ꝙ à natura, & forma naturalis, & eſſentialis rei a re inſeparabilis eſt, à natura talis eſt forma medicinæ compoſitæ, ideo, &c. Contra fit per miſtionē medicinarum ſimplicium in compoſito, ergo ab arte.

Primam quæſtionem ſoluit Serap. in vij. & non videtur eſſe difficilis, ſi aliquis quærat vtrum miſtum operetur per formam miſti ſuperadditam miſtioni, aut per formas elementorum, plane reſpondet, quod per formā miſti, ſimile eſt hic.

Dicendū igitur, ꝙ medicina cōpoſita, aut eſt recens, aut antiquata, & vocatur recens poſt ſuā confectionem per duos menſes, vel tres, cum adhuc non eſt deuentum ad aliam formam reſultantem ex operatione medicinarum contrariarum, quia illa non fit, niſi in tempore longo ex fermentatione iſtorum miſcibilium, & mutuam actionem, & paſſionem ſuarum excellentiarum fractionem, propter quod malum eſt dare medicinam recētem in ſua confectione; vt hiera picra Gal. vel aliam; quia adhuc non habet operationem, & proprietatem, quam debet habere à ſuis componibilibus inducentibus formam communē in ea, cui ineſſe, proprietas talis, vel talis, & ideo iſti apothecarij iſtas medicinas cōponunt, & habēt de illis; vt ſcilicet fiat eorum fermentatio ante ſui exhibitionem. Dico ergo, ꝙ cum eſt recens, operatur per formam medicinarum ſimplicium, vnde Gal. v. megatechni c. 4. theriaca recens prouocat ſomnum, quia ipſa habet vim opij, & ideo cum volumus dare medicinam alteratiuam ad alterandum membra diuerſa, vt ſtomachū & caput, melius eſt dare recentem, quam antiquatam, quia melius poteſt natura diuidere medicinas ſimplices adinuicem, & ad diuerſa mittere. Sed cum eſt antiquata, tunc operatur per formam totius communem, cum formæ, & ſpecies medicinarum ſimplicium corrumpantur, quātum ad operationem, & ꝙ hoc ſit verum, arguit Ser. ſic in vij. roſa habet in ſe partes terreſtres, & per hoc habet naturam ſtypticam, & conſtrictiuam. Item componitur ex partibus aqueis, per quas habet aliquam lenitionem, & infrigidationem, ſed confortat, non per naturam huius, vel illius, ergo per naturam aliam, illa natura non eſt in roſa, niſi forma cōmunis, ergo habet proprietatem confortandi à ſua forma communi. Similiter in medicina compoſita, q̄ per formā ſui habet operationē. Item videtur, ꝙ non operetur per formas ſimpliciū, ſed per formam communē, quia cū ibi ponatur de cinna in pauca quantitate, videlicet ſcrup. 1. aut dr. i. nihil ſenſibiliter in corpus operatur. Si ergo operetur, hoc non eſt niſi comparando reſpectu aliorum miſcibiliū, vt ex eis forma communis reſultet. Item hoc dicit G. ꝙ in theriaca antiquata, opium non manet opium, nec caro thyri, immo ex illis reſultat forma communis cū alijs. Itē cū iſtæ

medicinæ,

medicinæ ſimplices admiſtæ contrariæ ſint, cõtraria aũt approximata, impoſſibile eſt non agere, ergo agũt; ſed cũ non ſit earum virtus infinita, tandem virtus earum deficiet, vnde vnum reſiſtendo alteri, vnum aliud corrumpet in completo ſuo, & vtrumq; franget vtrumq; non in nihil, nec vnum habet, vt formã ſuã in materiã alterius inducat, ergo ex eis reſultabit forma communis habens veſtigiũ vtriuſq; & proportionẽ cũ vtroq; licet magis cũ vno.ſ. dominanti, q̃ cũ alio; cũ non dominetur intãtum, vt virtutẽ alterius corrumpat, & ſic per illa medicina cõpoſita operabitur, cũ non ſit aliam formam actualẽ reperire. Dico ergo, ꝙ cum eſt antiquata, operatur per formã communem eius, vt dictum eſt, ſicut videmus, ꝙ forma vna membri per complexionẽ vnam operatur, licet dicatur attrahere per caliditatẽ, & humiditatẽ, & frigiditatẽ expellere, nõ tñ eſt actu calidũ, nec actu frigidum, ſed eſt ibi quoddam cõmune reſultans, habẽs veſtigium cuiuslibet, per quod cõmune natura operatur, ſecundum proportionem, q̃ habet cum calido, & ſic dicitur calidũ operari, & ſic ſecundũ proportionem, quam habet ad frigidum, dicitur per frigidum operari, & ſic de alijs, vnde cũ dicantur membra efficere quatuor operationes, ſecundũ quatuor virtutes radicatas in eodem, vt in forma membri, quæ ſunt attractiua, retentiua, digeſtiua, & expulſiua, hoc ſcilicet per calidum, id vero per frigidum, non eſt intelligendum, quod per hoc, quod eſt actu calidum, &c. ſed per commune reſultans ex his, ſimiliter eſt hic.

Ad primum argumentum in oppoſitum dicendum eſt, quod verum eſt, quòd operatur per ſua componentia ſecundum, quòd componunt, ſed vt componunt, non ſunt in actu, ſed confracta, inquantum commune ex his reſultat, habens cuiuſlibet veſtigium, & virtutem, cum à nullo nullius virtus corrumpatur, cum ibi non ſit dominium completum vnius ſupra alterum, operatur ergo per virtutem habentem communem naturam.

Ad aliud dicendum, ꝙ de medicina, cuius iuuamentũ eſt multum, & nocumentum paucum, non ponitur in medicina compoſita multum, vt per ipſum medicina compoſita operetur. Sed quia forma communis totius, quæ ex commiſtibilibus inducitur, inducatur ſecũdum exigentiam miſcibilium accidens ad virtutem, & naturã earum: ita, quod iuuamenta, & nocumenta in medicina compoſita ſub eadem cum iuuamentis, & nocumentis ſimplicium, vt ſæpe, & eſt ſimile ſi vellemus corpus facere cholericum accipiendo .ij. dra. aquę, & ij. terræ, & iij. dr. aeris. & 3. dr. ignis magis accederet ad naturam calidi, & ſicci, quam aliorum; non enim plus ponitur de igne, vt per ignem operetur, ſed magis, vt accidens ad eius naturam à dominio ſint in eo eius proprietates, & in forma communi ex his reſultans, licet in ea ſint proprietates aliorum, licet non ſub tanto dominio.

Ad aliud, dicendũ, qđ cura ſit per contrariũ in effectu, licet non ſit theriaca contraria in forma iſtis; eſt tamen in effectu, quia confortando corpus, expellitur venenũ, per ipſam enim corpus confortatum, ſuum nocumentũ expellit, per ſuam autem formam communem habet cor confortare, & per aliqua ibi exiſtentia ſimplicia, dato, quod remanerent actu, licet non ſit verum, vt aromatica, & aliqua alia proprietate ſua conſortent: confortãt enim naturam, quæ debet vincere venenum, tanquam ſibi inimicum. Curatur etiam alio modo, cõſumendo venenum per ſuã caliditatẽ, & ſiccitatem, ſiue ſit calidum ſiue ſiccum. Curatur etiam alio modo trahendo ad ſtomachũ à via procedente ad cor, a ſua proprietate, quam habet etiam a carne thyri, & ideo in hac cura melius valet recens, quam antiqua.ſ. in attrahendo venenũ ad ſe.

Item expellendo, & deducendo ad exteriora cum ſuperfluitatibus corporis, cuius habet proprietatẽ per carnem thyri, quia ſecundum Auic. & Philoſo. inuenta fuit caro thyri comeſta conuerſa in pediculos in apoſtemate cuiuſdam exiſtente in collo, & per hoc trahit venenum, quodlibet ad exteriora, tam calidũ, quam frigidũ, tã proprium, quam non proprium, non ergo curatur à cõplexione alicuius medicinæ ſimplicis, ſed ſicut dictum eſt.

Ad aliam quæſtionem dicendum, ꝙ miſtio medicinarum in vinũ, & eorum proiectio, eſt ab arte, & à natura, ſed forma naturalis eſt, quia educitur per contrariam operationem medicinarum cõtrariũ ex potentia actiua materiæ, ſicut ſit forma miſti; in miſto enim agunt miſcibilia naturaliter, miſtio autem illa non eſt cauſa, nec ad hoc ſufficit, vt ibi ſit actio iſtorum, & fractio, &c. ideo eſt à natura, & hoc dicit Auic. 3. lib. de anima, cap. de viſu, vbi determinat de miſtione colorum, cum enim ſit color medius ex albo, & nigro, non poteſt artiſex tãtum indagare, vt ſciat miſtionem eorum quantum ad minima, ſed hoc eſt à natura, non ab artifice, & ſic patet ſolutio ad illud.

De muſa ænea. Muſa ænea à peritiſſimo Philoſopho inuenta, proprie datur quartanarijs ante horam acceſſionis in modũ auellanæ cum vino cal. & quotidianarijs vere; datur etiã his, quibus penitus vrina denegatur cum ſucco ſenationis, quæ ſi cum tepida diſtemperetur, & ex ea pulſus, & tempora vngantur in acutis febr. vt ſudorem prouocet, ſignificat euaſionem: ſi vero non, mortem, &c. *Nota.*

De opopyra. Opopyra dicitur à ſucco, & igne, opos græcè, ſuccus latine, pyr ignis interpretatur, inde opopyra .i. ignitus ſuccus, proprie valet, & ſanat paralyſim oculi, oris, linguæ, manuum, & pedum, bibita cum vino, in quo cocta ſit ſaluia, & caſtoreum, in ſero, in modum auellanæ, prodeſt tremuloſis cum eadem decoctione, &c.

De rubea trochiſcata. Rubea trochiſcata, rubea dicitur ab ipſius coloris qualitate, trochiſcata à trochiſcis, qui ibi ponuntur, data valet quotidianæ, tertianæ, ante horam acceſſionis.

De requie. Requies, vel magna medicina, requies quidem dicitur quando requiem, & ſomnum præſtat, confert maxime febricitantibus typice, &c.

De hygĩa. Hygyia .i. ſaluatrix, græca, quia a græcis fuit inuẽta, valet proprie ad rheuma gingiuarum, & dolorẽ dẽtiũ, fricata ſuper ipſos, ore frequenter abluto cum aceto, &c.

De apponendis in radice, & ſub quantitate.

Viſum eſt ſuperius q̃uo, & vbi inueniatur radix medicinæ cõpoſitæ, & de proprietate radicis, quoniã eſt areola proprietatum, & in areola membrorũ, & quare ſic vocatur, & quia eſt iſtud fundamẽtum, ſupra quod fabricatur, & ad quod medicina compoſita nominatur. Nunc dicendum eſt de apponendis in radice, & ſub qua quantitate debeant apponi, & per hoc videbitur tota materia, & modus compoſitionis medicinarum.

Sciendum ergo de primo, ꝙ in compoſitione medicinarum compoſitarũ apponuntur quinq;. Primũ eſt confortans. Secundũ eſt iuuans radicẽ. Tertiũ eſt res præparans medicinã ad operationem. Quartum eſt remouens nocumentum radicis. Quintum eſt remouens nocumentum totius medicinæ cõpoſitæ, ſiue eius acuitatẽ, & malam qualitatem. Vidimus ergo, quod illud debet dici radix in medicina compoſita, cui conueniunt laudes medicinæ, ſi enim, ei non conueniant, non erit baſis, alia autem, quæ hic ponuntur ſunt iuuantia, ſi enim radix eſſet ſufficiens, non apponeremus aliud, ſed non ſufficit, primum, quod ibi ponitur, eſt conſortans radicem, quæ debilis eſt, ſi enim non ſufficiat ad hæc, quæ quærimus, bonum eſt, ſed quia aliquando eſt craſſæ ſubſtantiæ non potens penetrare, ideo addimus præparans ad ſuam operationem, & appellatur illud ſequens radicem, ſiue radicum operationem. Sed ſi noceat radix, ponimus aliquid membrum confortans, & aliquando nocet tota medicina cõpoſita, vt illa, quæ componitur ex turbith, & zingib. ſecundum Raſim, quia ille, quidẽ ſequitur modum operandi, quẽ dicemus, quia illa eſt nimis acuta, apponitur de zucchạro in his, quantum de omnibus, quæ acuitatem totius medicinæ reprimit, ſi ergo aliquis velit facere ſyrupum, vel medicinam, nihil debet apponere, niſi ſit aliquid iſtorum quinque, ſicut dictum eſt, poſſumus facere, quod quærimus, vt per radicem, quæ ſit ita fortis, quòd non indigeat confortatione, ſiue iuuamine, neque habeat nocumentum, de quo ſit curandum, neque indigeat præparatione aliqua: tunc debet dari ſola ad maturationem morbi, ſi autem non ſit ſatis, tunc appo-

nenda ſunt coniuuatiua, ſiue confortatiua, & ſi ſufficiat ad curationem ſine alijs, bonum eſt, quia talis medicina eſt optima, cum ſit paucæ cópoſitionis. Si vero indigeat radix, ſiue medicina aliquo præparante illã ad operationem, tunc debet adiungi, vt ſi ſit nimis craſſæ ſubſtantiæ oportet addere aperientia, vt facilius tranſeat: ſi vero radix habeat nocumẽtum, addamus, quod illud reprimat, & ſic cum opio addimus caſtoreum, ne membrum ſtupefaciat. Si compoſitum exiſtit ſic acutum, aut alicuius malę qualitatis, addimus aliquid alterans, vt zucch. cum medicina turbith, & zingib. ad euacuationẽ phlegmatis, propter hoc quia nimis ſunt acuta, ſic ergo patet, ꝙ omne, quod ponitur in cóſectionibus, medicinis, electarijs, & ſyrupis, eſt radix, ſ. cui magis conueniunt laudes medicinæ compoſitæ, aut eſt confortás radicem, ſi fuerit debilis, ita, ꝙ per ſe non ſufficiat, aut eſt præparans ad operationem, & hoc vocatur ſequens radicis operationem, aut eſt reprimens nocumẽtũ radicis, aut qualitatem malam totius medicinæ compoſitæ. Et quia medicina illa aliquando caret mala qualitate, & radix ſimiliter, & radix eſt ſatis fortis. Similiter nec eget præparatione aliqua ad operandum, ideo non oportet ſimul omnia iſta quinque ponere. Medicina autem præparans ad operationem radicis, aut medicinæ, facit hoc modo. Vno modo præparatur ad operationẽ medicinę, vias aperiendo. Secũdo modo viam ſpecificando. Tertio modo, ab audacia primæ, & ſecũdæ digeſtiuæ præſeruando, & eam obedientẽ reddendo. Primo modo eſt crocus, aut lignum aloes, aut aliqua medicina præparans operationem radicis medicinæ cõpoſitę in medicinis cardiacis, quia enim margarita, aut ſaphyrus, aut aurũ, ſunt terrea, & tardi motus, apponitur crocus, aut lignum aloes, aut aliqua medicina præparãs, vt citius, & directius ad cor ſua virtute veniãt, viam aperiendo eius. Secundo modo viarũ differentiam tollendo, & viam ſpecificando vt moueatur ad locum determinatum, & ſic ponuntur cantharides, vt diuretica, quæ erãt indifferentia ad deoppilãdum renes, aut venas, ducãt ad renes directe. Tertio modo ponitur ſecundum Aui. in v. G opium in medicina, ſcilicet in theriaca ad tuitionem eius ab audacijs primæ, & ſecundæ digeſtionis, ne ſua virtus diminuatur. Quarto modo præparat alia medicina mẽbra, materiam determinando: & ſic cũ aliæ ponerentur medicinæ digerentes, digerunt quantũ poteſt euacuare; & per hoc fortificatur ſua operatio, quia magis euacuat.

De quantitate ponderum me. Hoc habito ſequitur videre de quantitate, & pondere apponendorum in medicina compoſita. Circa, quod eſt ſciendũ, quòd non eſt poſſibile iſtud ſcire per rationem certam, vnde Gal. in 1. megatechni, quantitas apponendorum certis litteris denotari non poteſt, ſed via artificiali ſecundum exiſtimationem propinquam veritati hęc medicina eſt inter certam, & incertam, ſecundum Gal. 3. de iuuamentis membrorum; attamen tota vis eſt in pondere radicis, & hoc dependet a gradu paſſionis, quam volumus curare: pondus enim radicum debet eſſe ſecũdum exigentiam paſſionis, ſi enim ægritudo eſt eleuata, aut dyſcraſia in quatuor numeris, aut in ſecundo gradu, debet medicina eleuari in ſecundo gradu, aut in quatuor numeris in oppoſito latere, ſiue radix, ſi ſufficiat radix, bonum eſt, ſi non ſufficiat, apponenda ſunt alia ſecundum artem prædictam; quia ſi ſit debilis, confortantia: ſi nocens, nocumentum reprimentia, quæ membrum, cui nocere debet, confortent.

Nota. Hoc habito ſecundũ eſt, quòd pondus cõfortatiuum, ſiue iuuatiuum radicis debet eſſe in numero ſubduplo reſpectu radicis, vt de radice ſit. drac. i. & de confortante. drac. ß. Iſtam regulam bene conſeruat Raſis, & melius, quam alij dicit, accipe turbith. drac. x. zingib. drac. v. & zucch. dr. xxx. radix autem habet inueniri in areola proprietarum, & membrorum; & ita habet inueniri. Tertio ſciendum, quod de illis, quæ ſequuntur radicis operationem, quæ dicuntur medicinæ præparantes ad operationes radicis, aut medicinę, non habetur regula, dans certũ pondus generaliter, quia ſecundum, quod indigebit baſis ſeruitio maiori, ſecundum hoc indigebit, quod apponat E magis de illis præparantibus, vel ſeruientibus, vnde quando ponimus diuretica, vt ducant medicinam ad mẽbra remota, nos debemus ponere plus de ipſis, quam ſi poneremus, vt ducerent ad membra proxima, & hęc medicina iuuans ſemper inuenitur in areola proprietatum, & aperitiua in areola aperientium, & confortatiua in areola cõfortantium, & digerẽs in areola digerentium, &c.

Sed notanda, ne fiat deceptio in his regulis, quòd cum datur medicina confortans radicem, debet eſſe in ſubduplo numero reſpectu radicis, quod nõ tenet hic, niſi cum medicinæ illæ ſint mediocris ponderoſitatis, nec nimis graues, nec nimis leues. v. g. ſi tu ponas. dr. i. aloes pro baſi, & velis eã confortare per pulpam, quia leuis eſt in pondere, non debet poni in ea. dra. ß. quia tũc pulpa eſſet tantæ quantitatis, quòd virtus eius eſſet maior, quã virtus radicis, ſcilicet aloe, & ſimiliter econuerſo. Si aloe confortaretur per medicinam valde grauem, de illa graui cũ vnc. i. aloes debemus apponere plus quam drac. ſemis, quia ſi F ponamus de ea tantum dra. ß ratione ſuæ paucæ quantitatis nullius eſſet virtutis ad pondus, vt ponatur minus de pondere, quam plus creſcit ſecundum quantitatem, & in virtute, vnde debet poni in numero virtutis ſubduplo, & non ponderis, niſi ſit mediocris ponderis, & ſimiliter intelligendum eſt in alijs regulis, &c.

Hoc habito, ſciendum, quòd reprimens maliciam radicis eſt idem cum radice, vnde tãtum ponimus de bdellio, vel maſtiche, quantum de ſcammonea, & ſimiliter tãtum de caſtoreo, quantum de opio, ſed illa regula, quæ eſt, ꝙ tantum debemus ponere de refrænantibus radicem, quantum de radice: intelligenda eſt, quando radix habens nocumentum, datur abſque alia præparatione reprimente ſuum nocumentum, vnde ponam diagridiũ quod eſt ſcammonea cocta in medicina cõpoſita, quia ſua malitia in parte eſt ablata per coctionem, ideo minus debemus apponere de ſuo fræno, quam cum ſcammonea non cocta.

Vltimo ſciendum eſt de pondere medicinę alterantis G malam quantitatem medicinæ compoſitæ, quod debet eſſe pondus æquale, illius, & omnium aliorum, vt patet ſi fiat puluis de turbith, & zingibere, ponitur ibi plus de zucc. quam de zingib. & turbith vnde Ser. fit puluis accipiendo drac. x. de turbith. dr. x. de zingib. de zucch. xx. ibi ponuntur ad refrænandum acuitatem totius medicinæ compoſitæ ex turbith, & zingib. ideo tantum quantum ex illis duobus ponitur. Ex iſtis poſſumus colligere modum confectionis, & compoſitionis medicinarum compoſitarum. v. g. ſi fiat ſyrupus ad materiam capitis, oportet quærere ſecundum Aui. & alios auctores medicinas incidentes, & hoc in capite, ſi poſſunt reperiri. Si nõ poſſunt reperiri, accipe medicinas incidentes primo, deinde medicinas reſpicientes caput, tunc illæ erunt pro baſi; & ſi ſufficiant, & non habeant nocumentum, nihil plus apponendum eſt, et ſi non ſufficiant, accipiantur medicinæ ſimiles illis in areolis proprietatum, & membrorum, & ſi non habeant nocumentum, neque coniunctum, neque diuiſum, nihil ponitur, ſi habeant nocumentum, ponatur reprimens, & ſic ſyrupus in paſſione cordis, hepatis, renum, & veſicæ, & ſimilibus. *Nota.*

H

Muſa ænea. Muſa ęnea opiata, eſt dicta muſa a voluntate inſtituẽtis, propter aliquam proprietatem in ea repertam: ęnea, vel ęrea dicitur à colore, quia colorem habet æris, valet ad feb. periodicas, vt tertianas, & quartanas, quotidianas, & maxime quotidianas.

Requies. & rub. trochiſc. Requies, & rubea trochiſcata proprie valet ad tertianam, adrianum, mithridatum, theriaca proprie valent ad quartanam, & ad conſumptionem materiæ quotidianæ ex phlegmate naturali, vel vitreo, euacuatione præcedente, ſi enim eſſet ex phlegmate ſalſo, vel ex materia compoſita ex phlegmate, & cholera, ita debent dari opiata compoſita ex muſa ęnea, & rubea trochiſcata, vel requie, & valet in typo, quando multum nocet frigiditas eius, ita, quòd debet accipi ſæn. petr. & apium, & alia diuretica, & ponantur in vaſe pleno aqua ad ignẽ, & ſupponantur patienti bene cooperto cum pannis,

nis, ita, q; fumum decoctionis iſtarum herbarum reci- A
piat ita, q; ſit ibi quaſi ſtupha, ita, q; ſudet, & tunc offeratur ei mithridatica cum æqua ad quantitatem nucis paruæ, vel caſtaneæ. Aliquando datur in acutis ad tentandum de euaſione patientis, vel de morte, ſi illud non eſt bonum, accipiunt muſam æneam, & diſtemperant eam in aliquo liquido, & inungunt venas pulſatiles brachiorum, & temporum, & tunc ſi veniat ſudor, ſignum eſt euaſionis, ſi non veniat, ſignum eſt mortis, melius eſt, vt nullo modo detur, in acutis, cum decoctione milij ſolis, aut ſaxifragiæ, frangit lapidem cum decoctione apij, ſem. petro. prouocat vrinam; cum decoctione rutæ, men. abſyn. valet in cauſone, vel in colica de cauſa frigida. Cum decoctione ſangu. draco. valet ad vulnera ſananda. Doſis eius eſt ad quantitatem nucis paruæ.

De opopyra. Opopyra opos ſuccus, pyr. i. ignis, quaſi ſuccus igneus, valet contra paralyſim in manibus, & pedibus, &c. & hoc tripliciter prohibendo materiã, ne currat ad mẽbrum, et conſumendo materiam fluxam ad membrum, B
confortando, & hæc tria debemus quærere in paralyſi; nunquam tamen detur, niſi materia euacuata, ſicut, nec aliqua alia, & ipſa digeſta, & debet dari cum decoctione valentium ad hoc, ſicut cum decoctione ſaluiæ, lauendulæ, primulæ veris, caſtorei. Item non ſolum bibita, ſed etiam emplaſtrata valet, ſi membrum paralyticum inungatur diſtemperata cum ſucco lauendulæ, aut talium, aut caſtoreum, quia conſumit materiam.

Itẽ valet in colica ex frigida materia; & in omnibus morbis frigidis. Item in oppilatione ſplenis, & hepatis.

Item ſecundum Iſaac primo viatici dicit, q; bonum eſt, ſi feb. ſuperueniat in paralyſi, quia eam curat, ergo bonum eſt eam prouocare per opiatam; & ſic prouocatur feb. accipitur opopyra, & acuitur cum euphorbio, & ſulphure viuo, ita, quod ſuper venas pulſatiles temporum, & brachij ponuntur, & cito ſuperuenit febris, &c.

De rubea trochiſchata. Rubea trochiſcata, dicitur rubea a rubeo colore, trochiſcata, quia multos trochiſcos recipit ſcilicet trochiſcũ caryo. trochiſcum diacy. non eſt multum capitalis, tamẽ C
eſt aliquantulum cali. valet contra tertianas data in decoctione violarum, aut cum ſyrupo viol. materia euacuata. Item valet contra vigilias intra, & extra exhibita, ſi cum ſucco papaueris, & lactucæ diſtemperetur, & detur ad potandum, vel ſi cum his ſuper tempora emplaſtretur. Item ſtringit vomitum data cum ſucco mentæ. Item cum decoctione violariæ valet contra dolorem capitis ex fumis eleuatis à matrice. Item cum aqua roſata valet ad ſputum ſanguinis.

De requie. Requies dicitur, quia facit requiem; prouocat enim ſomnum datur proprie in febr. period. aliquando ante typum, vt prohibeatur in feb. materia euacuata, ipſa exiſtente pauca, & digeſta; conſumit enim illam, cum eſt pauca, & membra ſtringit, & ita typum prohibet, & ſi in typo detur, prohibet ipſum, vel mitigat; melius tamẽ eſt, vt poſt acceſſionem detur, & hoc materia euacuata. Item ſyrupus violaceus accipitur, & ponitur in eo papaueris ſemi. & lactucæ ſem. trita, & iaceant ibi per noctem, & ibi diſtemperetur requies, & detur patienti in D
mane, vel cum decoctione lactucæ poteſt dari. Item valet ad prouocandum ſomnum in vigilijs ex deſiccatione cerebri, febre ceſſante. Item emplaſtrata ſuper tempora, valet ad idem, ſi emplaſtrum de ſem. papaueris al. & ſe. hyoſcyami, portulacæ, lactucæ, mandragoræ, confectum cum oleo violato, & albumine oui, fronti, & temporibus valet appoſitum. Item ſola requies emplaſtrata valet. Item ſi detur cum ſucco lactucæ ad potandum ad hoc idem valet.

De hygija. Hygya græca, hygija, ideſt ſaluatrix: græca, quia à græcis inuenta, valet contra fluxum rheumatis à capite ad membrum, habet in ſe omnia reſtringentia, ideo valet in dolore dentium ex cauſa rheumatica, ſi ſupra dentes emplaſtretur cum thure, & modico myrrhæ. Item ſi ex eo fiant pilulæ, & teneantur ſub lingua, prohibent materiam eo venientem. Item pilulæ ipſæ prohibent fluxum ad oculos.

Quæ opiata ſit melior.

CIrca iſtam lectionem quæritur primo, quæ opiata ſit melior, recens, vel antiquata, videtur, q; recens, compoſitum eſt fortius in illo tempore, in quo ſua componentia ſunt fortiora, cum compoſitum debeat habere naturam ſuorum componentium; ſed componẽtia ſunt fortiora in recente, ergo, &c. ergo in illo tempore, ſcilicet in principio ſuæ confectionis debet exhiberi. Ad oppoſitum eſt vſus communis; datur enim per longum tempus poſt confectionem ſuam.

Solutio; dico, quando damus opiatam, ſi quæramus operationem, quam habet a forma communi ſequente fortiorem virtutem ipſarum miſcibilium, & componibilium, & eorum alterationem, cum talis forma nõ fiat niſi tempore, multo melius eſt antiquata, ſecũdum Aui. & Serap. Sed ſi quæramus aliam operationem, quam habet ex aliquo compoſito, vt theriaca emplaſtrata ſupra locum morbi, attrahit ad ſe venenum per carnẽ thyri, quæ intrant ſuam compoſitionem ſecundum Auic. in hoc tunc eſt melior recens, quia ille thyrus magis habet ſuam propriam virtutem in recente, & quantum ad illã naturam, differt theriaca a mithridato, eodem modo, ſi velimus ſomnũ prouocare per theriacã, quod per opiũ facit, melior eſt recens ſm Gal. v. megatechni. cap. v.

Ad primum, dicendum, q; compoſitum eſt fortius in tempore, in quo ſua componentia ſunt fortiora, quãtum ad illam virtutem, & operationem, quam per ſua componentia habet: tamen quantum ad virtutem, quam habet ex ſua forma communi reſultante ex actione, & paſſione mutua ſuorum componentium, poteſt eſſe fortius; & eſt per proceſſum temporis.

An opiata debeant dari in principio morbi.

COnſequenter quæritur, vtrum opiata debeant dari in principio morbi, arguitur, quod ſic, quia opiata dantur ad confortationem membrorum, ſed in principio morbi magis laborat natura ſecundum illum apho. Inchoantibus morbis, &c. ergo illo tempore debet magis dari confortatio reſpondens labori. Item datur ad cõſtringendum, ergo in illo tempore debet dari, in quo magis timetur fluxus, & eſt maior. Oppoſitum dicunt auctores in practicis.

Solutio. dico, q; duplex eſt tempus exhibendi medicinas laxatiuas, vt in principio Veris, & medio autũno, licet in quolibet tempore poſſint dari neceſſitate cogente. Similiter eſt de opiatis, q; quãtum eſt de tẽpore electionis, in principio nõ debet dari materia cruda, & indigeſta, q\a conſumeret ſubtile, & reliquũ magis incraſſaret.

Item cũ tunc materia ſit multa, quæ ſua multitudine impediente non poſſet per opiatã conſumi, per ipſam tñ poſſet liqueſieri, & diſſolui, & ipſum poſſet facere fluere ad aliquod membrum nobile. Vnde Auic. in 4. dicit, q; ſi daremus in principio quartanę theriacam, adderemus quartanã quartanæ, ſubtile conſumendo, & reliquum incraſſando, magis materiam in incrudaret, & inobediens naturæ fieret, quantũ eſt de neceſſitate, ne peius accidat vt mors ſubita, damus in principio morbi, vt in apoplexia, quando timemus, ne ſubito patiens moriatur, quia melius eſt, vt portio quædã materiæ minuatur, & materia incrudetur, quã mors ſubita inducatur, & ſic in principio apoplexiæ damus theriacam, & facimus phlebotomiam aliquando, quando timemus mortem ſubitam.

Ad primum argumentũ, dicendũ, quod labor triplex eſt ad pręſens. Vno modo dicitur labor fatigatio mẽbrorũ ex motu corporali, vt de exercitio, & de hoc eſt ille apho. Vbi indigentia non oportet laborare. i. motu corporali inducente fatigationem. Secũdo modo dicitur labor fatigatio membrorũ ex motu, & materia, & de hoc habetur ille aph. Labores ſpontanei narrant morbos. Tertio modo dicitur labor illud, qđ inducitur ex medicina euacuante materiã inducentẽ laborẽ, & fatigationẽ mẽbrorum, & debilitatẽ eorũ, & qñ natura laborat magis tali labore, tunc cõpetit magis opiata, materia. ſ. digeſta, & *Labor triplex.*

euacuata per medicinam prius dictam, hoc enim eſt in principio, quia tunc eſt materia indigeſta, & multa, ſi vero natura laboret, ſi primo laboret, non curatur per opiatam, ſed per contrarium exercitium ſcilicet requiem ſecundum illum apho. In omni motione corporis. Secundus labor per digeſtionem materiæ hoc inducentis, & per eius euacuationem.

Ad aliud dicendum, quod non datur ad fluxum reſtringendum, niſi materia euacuata, & digeſta; poſtquam erit pauca, quia a natura incraſſaretur, & cum eſſet multa, non conſumeretur, niſi ſubtile, vel ipſam liquefaceret, vt dictum eſt, niſi in caſu, ſcilicet ſi eſſet fluxa materia ad membrum nobile, quia tunc tempus eſſet neceſſitatis, ſicut ergo medicina laxatiua non debet dari a principio, ſecundum illum aph. Digeſta medicari, &c. cũ tũc materia non eſt digeſta, niſi in caſu cum eſt materia furioſa, ſecundum illum aph. In peracutis paſſionibus raro, &c. Similiter eſt de opiatis, vt dictum eſt.

Tertio quæritur, quæ prius debeant dari laxatiua, vel opiata, videtur, ꝙ opiata ſecundum omnes auctores; a debiliori enim medicina ad fortiorem ſemper eſt procedendum, quando medicus habet inducias, vt videat ſi debilis ſufficiat, & per hoc videatur quantitas fortitudinis medicinæ, quæ debet exhiberi, opiata eſt debilior; quam pharmacum, ergo, &c.

Item medicus quantum poteſt omnia nocumenta inducta a medicina debet cauere, vnde debet prius dare illa, quæ paucum nocumentum inducunt, vt videatur, ſi ſufficit; ſed laxatiuum eſt huiuſmodi reſpectu opiatæ quia pharmacum inueterat, & multa alia nocumenta facit, opiata multa iuuamenta facit, confortat, conſumit materiam, & conſtringit membra. In contrarium eſt vſus communis.

Solutio. Medicina debet prius dari, & loquor in via electionis, cauſa eſt, quia opiata poſt exhibitionem medicinę eſt vtilis, conſtringendo meatus viarum apertarum per mordicationem medicinæ, & ſuctionem venarum à medicina, & conſumendo materiam paucam, quam inuenit poſt exhibitionem medicinæ, & quia confortat mẽbra debilitata, ſi autem medicina materiam incraſſaret, ſubtile conſumendo, cum non poſſet totum conſumere, cum materia ſit multa, aut ipſum liquefaceret, ita, quod ad membrum nobile poſſet currere, & ita noceret.

Ad primum argumentum, dicendum, ꝙ medicina leuior ſemper debet præcedere, quando habet operationẽ vnam, ſed quia medicina laxatiua operatur attrahendo materiã, & membra debilitãdo; opiata vero conſumendo, & mẽbra confortando, propter hoc debet ſequi, licet ſit leuior, quia emendat, & corrigit malitiam medicinæ laxatiuæ. Non ſic aũt faciunt medicinæ vnius operationis; ideo lenitiua eſt prius danda, vt myrob. q̃ ſcã monea.

Ad aliud dicendum, quòd verum eſt, quòd illa medicina, quæ habet plura iuuamenta debet prius dari, quam alia: ſed tu dicis, quod opiata habet plura iuuamenta, dico quia iuuamenta non habet, niſi materia prius euacuata per medicinam laxatiuam, ergo, &c.

Vtrum debeant dari opiata in feb. interpolatis.

HOc habito, quæritur, vtrum debeat dari opiata in feb. interpolatis, vt in tertiana, quotidiana, & quartana, & videtur, quod non, quia ſimile adueniens ſuo ſimili facit eum furere, ſed opiata eſt, vt plurimum calida ergo, &c. Item augmentaret ebullitionem, cum ſit ca. ergo, & feb. ergo non debet dari in cura illius. Itẽ ſtringit meatus, & hæc eſt potiſſima cauſa putrefactionis pororũ clauſio: ergo non competit. In oppoſitũ ſunt auctores.

Iuxta hoc quæritur, in qua die valet, vel in die quietis; vel in die paroxyſmi, videtur, quòd non in die paroxyſmi, ſed in die interpolationis, quia ſecundũ Hip. in aph. Cibus, qui eſt magis amicus naturæ, eſt auferendus in die paroxyſmi, ergo multo fortius medicinale, non ſolũ opiata. Item nulla euacuatio debet fieri in die paroxyſmi ſecundum Aui. in 1. & in quarto, ſed propter opiatam fit conſumptio materiæ, vel euacuatio, ergo, &c.

Contrarium patet per communẽ vſum practicantiũ.

E Ad primum dicendum, ꝙ opiata debent dari in feb. interpolatis, materia digeſta, & etiam pro parte euacuata per ſudorem, egeſtionem, & vrinam, & ſic de alijs.

Ad primum obiectum, dicendũ, quòd licet opiata per ſe calefaciat plus, tamen per accidens infrigidat materiã cauſantem febrem, a qua multi fumi eleuantur ad cor, euacuando, conſumendo, conſtringendo, & confortando membra. Ad aliud dicendum, quòd opiata tempore quo datur ſecundũ artem, non facit ebullitionẽ, quia materia cũ ſit pauca, quia eſt iam euacuata prius, iã eſt ſub regimine curę, & poteſt ſuper eã natura, & eſt ſupra eam fortis, ideo prẹſeruatur ab aduſtione, ſed ſi daretur in ebullitione, quando materia non regitur à natura, ſicut tu obijcis, ipſa augmentaret ebullitionem. Ad aliud, dicendũ, quòd contritio opiatæ non augmentat putrefactionem, quia prius operatur per conſumentia, conſumendo materiã, quam per conſtringentia membrum, conſtringendo; cõſtrictio autem non cauſat putrefactionem, niſi cum oc-

F cultatione materię cum prohibitione expirationis fumorum, quod non eſt hic, tamen quia datur cum materia ſit pauca, & quia illud, quod fuit cauſa talis materiæ, & fumi, ſunt, quæ remanſerunt priuſquam conſtringat, ideo, &c. Vel poſſet dici, quod plus boni faceret per aſſumptionem materiæ, quam faceret mali per conſtrictionem, & ideo danda eſt, prima ſolutio melior eſt.

Ad aliam quæſtionem dicitur, quòd opiata datur tribus de cauſis in feb. interpolatis. Primo propter typi remotionem, ſi plus quã feb. noceat, aut malum, quod inducatur per exhibitionem opiatæ. Secundo propter paroxyſmi remotionem, quando in eo conſueuit venire ſyncopis, aut alia mala ſymptomata talia, vt ſtupor mentis, aut cordis defectus, & tunc datur, licet incrudet materiam, quia magis timemus accidentia, quam incrudationem materiæ, vnde in ſyncopi feb. ſecundum Gal. j. xij. megatechni, damus vinum, licet noceat feb. & ſecũdum ipſum ix. megatechni, aliquando damus aquam frigidã ad materiæ incrudationem, vt in ſynocha, quia in ea eſt

G vehemens inflammatio, quæ magis timetur, quam materiæ incrudatio, quando ergo ſymptomata mala veniũt, & in paroxyſmo, malum non eſt prohibere paroxyſmũ, ne talia ſymptomata veniant. Tertio datur ad conſumptionem materię remanentis poſt euacuationem. Primo modo debet dari in acceſſione. Secundo modo in die acceſſionis, ante horã acceſſionis. Tertio modo in diebus interpolatis, & in alijs caſibus niſi in primis duobus.

Ad primum dicendum, ꝙ cibus debet ſubtrahi in die acceſſionis, quia nullum bonum facit, niſi digeratur, cũ non fit niſi per multas alterationes, in quibus natura a digeſtione morbi, & expulſione multum diuertitur, opiata non ſic faciunt, cum cito ad actum reducantur, cum nõ indigeant niſi diuiſione, & non digeſtione, & cum hoc prohibent typum, vel mala ſymptomata prohibendo paroxyſmum, vt dictum eſt, vt cum timemus magis ſymptomata, quam incrudationem materiæ per incraſſationem ſui. Ad aliud dicendum, quod non datur ad euacua-

H tionem, ſed ad conſumptionem, vt dictum eſt.

Hoc habito, quæritur vtrum opium, hyoſcyamus, & mandragora debeant poni in opiata, videtur, quòd non. Nihil impediens medicinæ operationem debet poni in ea, opium, facit hoc in opiata, cum operatio opiatę ſit cõſumere, & membrum confortare; opij operatio eſt incraſſare, & membrum ſtupefacere. Item opiata dantur ad conſumptionem materię in omnibus membris, quod ergo eius tranſitum impedit ad membra, non debet in ea poni, opium eſt huiuſmodi, cum ſit frigidum, & craſſum, ergo, &c.

Solutio, dicendum eſt, ꝙ opiũ, vel ſimilia debent poni in opiatis duplici de cauſa. Vna eſt propter tuitionem opiatarum, ne virtus opiatarum in prima, & ſecunda digeſtione corrumpatur, antequam ad membra alia, in quibus debet conſumere, & alia opera facere, veniat. Alia cauſa eſt, ad conſtrictionem, vt materia cõſumpta, mẽbra prius aperta, per medicinam cõſtringãtur, & ſic fortificentur, cum virtus vnita ſit fortior ſeipſa diſperſa. Ad primum dicendum,

dicendum, quòd opium non impedit operationes opiata rum, quia eſt ibi valde parum, propter quod, nec incraſſat materiam, nec ſtupefacit membrum, vnde non impedit calida, quin conſumant, aromatica quin confortent, ſicut aqua pauca non impedit, quin vinum inebriet, in pauca quantitate ſufficit ad conſtringendum membra, non ad alia opera faciendum.

Nota. Notandum tamé, quòd ſi datur tryphera magna, quæ eſt opiata, habens proprietatem magnam ad menſtruorum prouocationem; melius eſt ſi detur ſine opio, quam cum opio, & ita debet dari ad prouocationé menſtruorũ cum decoctione arthemiſiæ, aut rubeę tinctorum, aut ſpicæ nardi, & ſimilium; aut ſupponatur matrici, & prouocabit, tamen ſi damus illam ad conſumptioné, & confortationé membrorum, poſt exhibitionem medicinæ, melius eſt dare cum opio, quia tunc indigemus conſtrictione meatuum, & membrorũ, & vt virtus ſit fortior; non ſic in prouocatione menſtruorum. Ad aliud ſimiliter dicendum, quòd opium, quod eſt ita paucum, non impedit tranſitum medicinæ ad membra.

De quibuſdam oleis.

De oleo roſaceo. Oleum roſaceum ſic fit, in duabus lib. olei communis ad doctriná noſtram abluti lib. i. & ſ. roſarũ viridium aliquantulum contuſarum, & ponatur olla plena ſuper ignem in caldario pleno aqua, & tádiu bulliat, donec tertia pars minuatur, & deinde albo panno lineo infuſo torculari exprimatur. Eodem modo viola. ſambu. quod eſt ca. & myrtiorũ fit oleum, quod eſt frigidum, & ſtypticũ, valét illa oleo ſcilicet myrtinum, & roſarũ ad acutas feb. inuncta ſuper hepar, & tempora, & plãtas pedum, & palmas manuum; quia calidum innaturale extinguunt.

De oleo nenuphar. Oleum nenupharinum ſimiliter fit ſicut oleum roſ. & eſt magis frigidum, valet contra vigilias cauſatas ex caliditate.

De lilio. De lilio ſimiliter fit, & eſt calidum, & ſic. ſicut lilium; & propter hoc valet in cauſis frigidis.

De oleo perſico. Oleũ perſicorũ ſimiliter fit, valet in hemicraneo dolore, & ad interficiendũ vermes in ventribus puerorum.

De hyoſciamo. Oleum hyoſcyami ſic fit: piſtatur parum de ſemine hyoſcyami, & madefiat aqua in manibus, malaxetur, & poſtea ad Solem deſiccetur vſq; ad exhalationem aquę: & iterum aqua humectetur, & iterum deſiccetur: & ſic toties iterando, donec molleſiat, quo facto in illo ſemine ponatur oleum, & dimittatur longo tempore, poſtea leuiter exprimatur. Valet contra vigilias ex caliditate, & ſimiliter contra dolorem capitis ex calore.

De oleo ouorum. Oleũ ouorum ſic fit: coquantur oua ad ignem, & accipiantur vitella, & ponantur ſuper laminã ferream, vel in vaſe ferreo, & ſuperponatur ad ferrum, & comprimatur, & quod exit ex eis, eſt oleum, valet ad dolorem ani ex materia acuta proprie, & contra ignis aduſtionem.

De oleo frumenti. Oleũ frumẽti ſic fit: accipiatur vas vitreũ ſtricti orificij, lineeũ fortiter, ita, ꝙ bene patiatur ignem, & repleat frumento; & foramina vaſis filis æris obturentur, ita, quòd non cadat frumentum; deinde ſupra aliam ollam ponatur, & fiat ignis circumquaque, & eliquabit oleum, valet contra impetiginem, & ignis aduſtionem.

Oleũ chamæmeli, & oleũ caſtoreũ, fit vt oleũ roſæ.

De oleo cinnamo. Oleum de cinnamomo ſic fit, ponatur cinnamomũ in vaſe aliquo ſubtus pforato, & ſuperius obſtructo, prius cũ oleo aſpergitur, & aliud vas ſub eo ponitur: deinde illa duo vaſa ſub terra ponantur, & aliqua terra tenaci bene conglutinentur, & forti igne circumquaque igniãtur, tunc vapor ſuperius eleuabitur, & quia orificiũ eſt clauſum, inferius deſcẽdere cogitur, & ille vapor oleum dicitur. Et hoc eodem modo fieri poteſt oleum de auro, & *Nota.* argento, & lapidibus, præterquam de cryſtallo.

De oleo de terebinthina. Oleum de terebinthina fit ſimiliter per ſublimationem, & eſt clarum, vt aqua fontis, valet in patiente neruorum paralyſim, & fere vbicumq; valet vt oleum benedictũ, & ardet, vt ignis græcus cum oleo benedicto, vnde ferrum de eo inunctum inflammatur.

De oleo benedicto. Oleum benedictũ ſic fit, accipe lateres nouos nunquã ab igne tactos, & in fruſta non nimis parua terantur,

A donec ab igne igniantur: & poſtea in mortariolo terantur, & oleo aliquantulum humectentur, & iterum deſiccentur, & ſic in vaſe Sublimatoris ponuntur, & deinde leuis ignis ſufficit, poſtea magis fortis, donec aqua inde exeat, & tunc exibit oleum, conſequenter illud oleum valet in paſſionibus frigidis, vt in paralyſi, & ſpaſmo, etiam duritiem auſert, & obliuionem tollit.

De oleis, & vnguentis.

Viſo de electarijs, ſyrupis, medicinis laxatiuis, & opilatiuis, nunc videndum eſt de oleis, & vnguentis. Et ſciendum, quòd nomen olei abſolute dictum cadit ſuper oleo oliuarum, ſiue pro eo intelligitur, & illud oleum eſt materia omnis medicinæ, ſecundum Galen. 5. ſimplicis medicinæ, & recte dicitur materia, quia non habet naturam agentis, de qua ſit curandum, ſed naturã patientis. Quia omni medicinæ, quæ in oleo recipitur dat ſuam proprietatem, vnde ſecundum complexionem materiæ commiſtæ oleo, habet alteram complexionem, B & proprietatem, quæ ei à medicina ſibi commiſta imprimitur.

Oleum vniuerſaliter loquendo habet fieri multis modis. Quoddam oleum fit per viam expreſſionis, vt oleũ oliuarum, aut nucis, aut per viam ſublimationis, vt ſi violæ, vel medicinæ aliquæ ponantur in alambico, primo fluit aqua, demum oleum, aut per viam decoctionis, vt de lignis, aut floribus, & huiuſmodi.

Oleum oliuarum, quod fit per expreſſionem oliuarum fit multis modis. Aliquando enim fit ex oliuis nõ maturis, & vocatur oleum omphacinum, & eſt ponticum, aut ex oliuis maturis. Aliquando eſt recens, aliquando eſt antiquatum, aliquando ablutum; aliquando non ablutum, ablutum eſt frigidum ex aqua, cum qua abluitur ei commiſta.

Similiter illud oleum aliquando eſt dulce ſine ſale, & tunc laxat ventrem per ſuam lubricitatem, ſicut malua, biſmalua, cum in illo ventre non ſit phlegma, & remouet dolorem, qui fit acuitate medicinæ, ſcilicet dolorem C mordicatiuum. Aliquando eſt ſalſum, & iſtud excoriat ventrem: ideo ſoluit ipſum, ſi in ipſo ſit phlegma.

Abluitur autem ſic oleum, aqua ei commiſcetur, & ſic concutitur, ex iſta autem concuſſione vnum cum altero commiſcetur, & ſic oleum mundificatur, & eodem modo oleum aqua infrigidatur. Non ablutum eſt temperatum, quia dicitur aliquid temperatum ſimpliciter, etiam per comparationem ad corpus humanum, quod cum ei exhibetur, ipſum non intendit in aliqua qualitate, ſicut eſt de oleo, non enim calefacit corpus humanũ, neque infrigidat per aliquam qualitatem excedentem, quam habeat. Sed ſi ipſum calefaceret, hoc eſſet retinendo ſua viſcoſitate cal. naturale corporis, quo iterum corpus calefit, ſicut veſtimenta, quibus cooperimur, iſtud autem oleum eſt omnium medicinarum, quia ab omni medicina inficitur.

De oleo roſaceo. Item omnia olea, de quibus Nicolaus determinat. Primũ eſt roſaceum, & illud fit multipliciter. Vno mo- D do ſi accipitur de oleo oliuarum lib. i. & tertia pars lib. i. roſa. & tunc ponatur ad Solem, vt per hoc fiat commendatio virtutis ro. oleo, & dimittatur per. x. dies in vaſe cooperto ſuperius vitreo, deinde coletur, & illud dicitur oleum roſaceũ. Et ſi vis facere fortius iſtud oleum, pone adhuc cum roſis, & fac ſicut prius, & deinceps, ſecundũ, quòd vis habere oleum roſa. fortius. Illud oleum ſic fit ad Solem in æſtate, quia tunc nobis Sol apparet. Secundo modo ſic, quòd aliquando accidit, quòd non habemus Solem, vt in hyeme, & tunc, quia inferiora loca ſunt calida ponatur in puteo. Tertio modo ponendo vas ſub terra, quia aliquando accidit, quòd non habemus Solem nec puteum, & iſtud oleum eſt melius, & magis odoriferum, quia terra ita cooperit vas, quòd nec virtus, nec fumus poſſit exire, nec euaporare.

Sciendum autem, quòd illud oleum, quòd fit ad Solẽ, fit in decem diebus, tamen in puteo fit in duobus menſibus, & in terra fit in tribus menſibus, ſecundum fortitudinem caloris maiorem, & minorem.

Aliud

Aliter fit oleum roſ. quando non poſſumus tantum expectare, accipitur ſuccus roſ. cum oleo de oliuis, & ponitur ad ignem, quod remanet poſt decoctionem, & conſumptionem ſucci, dicitur oleum roſa.

Aliter fit cum volumus illud citius facere, accipitur oleum, & infunditur ſuper roſ. & dicitur roſatum. Illud oleum roſatum eſt ponticum, & eſt frigidum, & ſiccũ. & quia habet ponticitatem, ideo confortat mẽbra: ideo valet membris mollificatis, laxatis, & debilitatis, propter laxationem membrorum, & neruorum, vnde valet cõtra neruos laxos; penetrat enim melius; & ideo magis profundatur, quam oleum ſimplex in membris, licet roſa ſit craſſa, ipſa tamen facit penetrare oleum ſuum ad membra ſecundum Gal. iiij. ſimplicis medicinæ. Cutis enim ideo eo mollificatur, quia roſa ſui acuitate penetrat, & ducitur, & ſua ponticitate impellit ſuum oleum.

Item quia ponticum, frigidum, & ſic. conuenit contra arſuram membri, & puncturam, ideo non eſt ei par in ſedando dolorem ſecundum Gal. iiij. ſimpli. medi. qui dicit, quòd ipſe habebat vulnus, in quo erat dolor pungens, & poſuit ex vna parte agreſtam; & in alia acetum, & in alia oleum roſ. & dicit, quòd non inuenit magis infrigidans, quàm acetum, nec magis dolorem mitigans q̃ oleum roſ. vnde expertus fui hoc in quodam, qui habebat dolorem pungitiuum in ano, ſiue longaone, & feci aſpicere vetulam, & dixit mihi, quod erat rubeum tendens ad quandam nigredinem, & ille dubitabat de eryſipelate in ano; & ego apposui oleum roſatum cum albumine oui, ceruſa pauca, & curatus fuit de anguſtia, non dico de morbo, poſt quatuor dies. Aliquando ponitur cũ vitello oui, ſed albumen magis mitigat dolorem aliqualiter ſtupefaciendo. Valet etiam oleum contra aduſtionẽ ex igne, & contra rhagadias, & etiam cum ſanguine turturis, aut columbæ, curat multum locum doloroſum, & cum farina hordei. Item in caliditate hepatis in cauſone, & ephimera, valet ad ſedandum dolorem capitis. Item in diabetica paſſione valet, vngendo renes cum eo, quia diabetica paſſio fit ex caliditate renum attrahente humiditatem, quæ debet ſitim ſedare, ſiue per cuius defectionẽ fit ſitis. Itẽ valet in pruritu, in ſcabie, ſi ex eo, & aceto corpus inungatur, corpore prius purgato, quia ſumit materiam reſiduam, ſiue eam reprimit à ſua acuitate.

Nota.

De oleo nenupharino. Oleum nenupharinum fit ſicut oleum roſatum, frigidum eſt, & valet contra vigilias cauſatas ex caliditate, ſi ex eo caput inungatur. Item ponatur cum oleo roſato, & cera, & fiat ex illis quaſi ceratum, valet contra apoſtemata calida.

De oleo de lilio. Oleum de lilio eſt cal. & ſic. ſicut lilium, valet ad dolorem ſtomachi ex frigiditate. Item ſi tenta ponatur in hoc oleo, & ponatur in matrice, valet ad craſſitiem matricis, cum ſit calidum, & ſiccum.

De oleo perſicorum. Oleum perſicorum valet in hemicranea, & valet ad interficiendum vermes in ventribus puerorum, ſi ex eo vngantur, & magis ſi potetur.

De oleo hyoſcyami. Oleum hyoſcyami fit, ſicut dictum eſt, & valet contra vigilias ex caliditate. Item in dolore capitis ex caliditate, ſi caput inungatur.

De oleo ouorum. Oleum ouorum fit, ſicut dictum eſt, illud oleum valet ad dolorem ani ex materia acuta proprie, & contra aduſtionem ignis.

De oleo myrtino. Oleum myrtinum ſic fit, myrtilli piſtentur, deinde ponantur ad ignem cum vino, & tam diu ſtent quouſq; vinum conſumetur, deinde oleum apponatur, & decoquatur ſimul ita, quòd bulliant, & poſtea colentur, ſic dicatur oleum myrtillinum; frigidum eſt, & ſiccum, & valet contra caliditatem capitis ex ſua frigiditate.

De oleo frumenti. Oleum frumenti fit ſicut oleum ouorum, vt dictum eſt, ſcilicet per expreſſionem cum duabus laminis ferreis candentibus, valet contra ſcabiem, & impetiginem, & ſerpiginem, & ſimilia, alio modo fit, vt dictum eſt, & illum modum tangit Raſis. v. Alman. valet contra prædicta, & contra aduſtionem ignis, & contra alia, ſicut ibidem tangit Raſis.

De oleo chamæmeli. Oleum chamæmeli fit, vt oleum roſatum, ſicut dictũ

E eſt, & eſt ſubtile, valet contra dolorem ſtomachi, & pectoris ex ventoſitate, vel ex materia pauca, quia reſoluit ſine attractione, ſicut chamæmeli. Item confortat membra.

De oleo coſtino. Oleum coſtinum fit ſicut alia olea. valet ad confortationem ſtomachi, valet in paralyſi calefaciendo neruos, & ſi cum emplaſtro ponatur ſupra ſtomachum frigidũ, & commiſceatur, confert.

De oleo de cinnamomo. Oleum de cinnamomo confortat ſtomachum, & magis neruos, & fit ſicut in littera tactum eſt.

De oleo terebinthina. Oleum de terebinthina clarum eſt, & fit per ſublimationem, multum valet in paralyſi, & cæteris paſſionibus neruorum, valet fere tantundem, vt oleum benedictũ, ardet vt ignis, vnde de eo fit ignis græcus cũ oleo benedicto, & ſi ferrũ cũ eo intingatur, & poſtea in ignẽ proijciatur, inflãmabitur, & ardebit quãdiu ibi erit aliquid de oleo.

De oleo benedicto. Oleum benedictum fit vno modo, vt dictum eſt ſupra. Aliter fit ſecundum Raſim. v. Almanſ. ponuntur iſta fruſta in vaſe vitreo ſpiſſo, illud vas cum argilla ſuperius
F bene obſtruatur, ita, quòd nihil exeat; & ſi tu videas exire fumũ, adhuc obſtrue illũ porũ cum argilla; deinde fiat ignis leuis, donec deſiccetur illa argilla, & deinde fiat fortis ignis, & fiat oleum. Iſtud autem vas vitreum pati poteſt bis, vel ter vigorem iſtius ignis, & non plus.

Et valet iſtud oleum in paſſionibus frigidis, & paralyſi, & ſpaſmo: mirabiliter enim penetrat, vnde ſi in manu aliqualiter ponatur, ſentietur fœtor per multum tempus, id eſt per quatuor dies: cuius ſignum eſt, quia multum penetrat, & ideo valet in paralyſi, & ſpaſmo, ſi membra inungantur, prius tamen euacuatione facta, & materia digeſta, & non eſt ei par in hoc, ſupra ſplenem poſitum ſoluit eius duritiem, cerebrum calefacit, vnde obliuionem aufert, valet etiam contra venenum ſcorpionis, cum illud ſit frigidum. Item ſi bibatur opium, & hyoſcyamus, valet contra iſta, & alia ſimilia, & ſi in iſto oleo intingatur ferrum, & ponatur ad ignem, ſtatim incenditur ſicut in terebinthina. Item ſecundum Raſim ſi intingantur in illo oleo retes, aggregabuntur in eis multi-
G tudo piſcium, & capientur.

Nota.

Dubium primum. Circa iſtam lectionem primo quæritur vtrum opiata, & aliæ medicinæ alterantes alterent per ſuam qualitatem venientem ad membra, aut per ſubſtantiam ſuam venientem ad locum eundem. Et videtur, quòd non oporteat eò venire, niſi ſola virtus. motus localis fortior eſt motu alterationis, ſi medicina attractiua attrahit humorem præter quàm in ſuam ſubſtantiam ad membrum, veniat ergo, & medicina alteratiua, manente in ſubſtantia, abſque eo, quòd veniat ad membrum ſui ſubſtantia, poterit alterare.

Item virtus naturalis, vitalis, & animalis feruntur ab hepate, cerebro, & corde ad ſingula membra, ſola ſubſtantia in ipſis remanente, & tamen alterat membra, in eis operatur, ergo à ſimili erit de medicina, quòd ſicut illa per ſpiritus deferentes multiplicatur, ſic per ſpiritus deferentes ad ſingula membra, ita illa medicina alterando ſpiritus, ergo, &c.

H Item ſecundum Gale. iij. ſimplicis medicinæ, ſi ponatur pes in aqua frigida, totum corpus infrigidatur, & tamen planum eſt, quòd tantum qualitas defertur ad membra, & non ſubſtantia aquæ, ergo multo fortius medicina recepta interius alterabit, abſque ſuæ ſubſtantiæ tranſmiſſione.

Item emplaſtra ſuper hepar, & alia mẽbra, & vnguenta ponimus, vt alterent illa membra interiora, vt hepar, & ſtomachum; & tamen planum eſt, quod non per ſubſtantiæ præſentiã in illis membris interioribus, ſed per virtutis ſolius commendationem.

Contra, agens particulare agit per contactum, & maxime agens per complexionem medicinæ, cum ergo tactus ſit corporum duorum, videtur, quod ſubſtantia medicinæ tangat membrum, quod alterat veniendo ad ipſum, hoc idem vult Serapio. in vij.

Iuxta hoc quæritur ſecũdo cũ illa medicina alteratiua ad mẽbrũ veniat, quomodo hoc fit, per quam viã, quia non poteſt per ſe, quia nihil ſeipſum mouet; omne enim quód

quod mouetur, ab alio mouetur, neq; per aliud, quia tunc A eſſet per membrum attrahendo, quod eſt impoſſibile: quia attrahẽs à tota ſpecie, non attrahit ſimul duo cõtraria, ſed membrũ attrahit cibum, qui eſt contrarius medicinæ cum vnius ſit agere, & alterius pati, ergo, &c. Et probatur maior, quoniam virtus attrahendi à tota ſpecie ſit ratione ſimilitudinis, quæ nõ eſt reſpectu diuerſorum.

Forte dices, quod trahens a tota ſpecie, nõ attrahit duo cõtraria cũ remanet ſub eadẽ diſpoſitione, ſub diuerſa tamen poteſt, vnde membrum quando eſt ſanum, attrahit cibum, & non medicinam; cum autem eſt ægrum, attrahit diuerſum, vt medicinam alterantem.

Contra, diſpoſitio accidẽtalis non mutat eſſentialem, cum ergo ſi fiat attractio diuerſorũ à tota ſpecie, diuerſificetur tota ſpecies; egritudo autem eſt accidentalis, & tota ſpecies eſt diſpoſitio eſſentialis ſecundum Aui. non ergo diuerſificãtur per ægritudinem, ergo, &c.

Reſponſio ad primum. Ad primam quæſtionẽ reſpondet Serapio in vij. quòd medicina alteratiua venit ad membrum ſecundum ſui B ſubſtantiam, & non ſolum ſecundum virtutem; verum eſt, quòd medicina alteratiua poteſt alterare abſque hoc, quòd vadat ad membrum ſecundum ſubſtantiam, quia eius virtus per ſingula corporis membra multiplicatur tã ſana, quam ægra indifferenter, & appellatur hæc virtus fumus a medicina reſolutus, qui per corpus diſpergitur alterans corpus ad naturam propriã. Ille autẽ fumus paucus eſt, & virtus debilis, ideo ſua alteratio eſt pauca.

Item medicina minus appropriatur vni membro quã alteri, quia vbique ſpargitur, quia ſi debet fieri alteratio contra dyſcraſiam alicuius membri, niſi ſit pauca valde, oportet, quòd medicina ſecundum ſui ſubſtantiã ad mẽbrum veniat ſecundum Sera. in vij. Dico ergo, quod medicina alteratiua ad membrum venit, & licet ſua virtus ſemper multiplicetur, tamẽ illa non ſufficit, quia vapor, per quem multiplicatur illa virtus eſt paucus.

Ad primũ argumentum in contrarium dico, ꝙ medicina euacuatiua non oportet, quòd eat ad mẽbra, qa ipſa C operatur a tota ſpecie; hac aũt ratione ſuæ ſpiritualitatis põt ſe multiplicare cõplete, & excitare potentiam incõpletam humoris, qui ei obedit magis in parte vna, q̃ in alia obediet dyſcraſiæ, medicinæ alterantis. Sed medicina alteratiua agit per complexionem, quæ ſic non poteſt ſe multiplicare ad hoc vt alteret, cum non multiplicet ſe niſi cum ſumo debilis virtutis. Item reſiſtentiam inuenit in membro, & nõ ſit attractio in bumore, ergo, &c.

Alia tertia ratio vere concludit, quòd virtus multiplicatur, dico tamen, quòd non ſufficit ad alterandum, propter quod neceſſario ſubſtantia illuc vadit. Et de aqua frigida dico, quòd infrigidat, & alterat membra, ſi ſint parum lapſa, non tamen ſi ſint multum lapſa, ſimiliter dico, quòd medicina per fumum alterat membrum, ſi ſit parũ lapſum, nõ tamen multũ lapſum, niſi per ſubſtãtiã.

Ad ſecundum. Ad ſecundam quæſtionem dico, quòd eò venit, quia a membro attrahitur, per virtutem eandem, per quã membrum attrahit cibum in ſanitate, attrahit medicinam in D ægritudine, & quamuis nihil ſeipſum generet, quodlibet tamen ſeipſum conſeruat, vnde quælibet forma rei intẽdit ſui conſeruationem; conſeruatio autẽ pendet in duobus. ſ. in remotione contrarij, & attractione conuenientis, ideo membrum per ſuam propriam virtutem attrahit ſimile, cum eo indigeat, & per eandem virtutem abijcit contrarium, cum in mẽbrũ inducitur. Sed quia iſtud contrarium ſiue nocumentum non poteſt abijcere per ſe, ideo attrahit aliquid, quod iuuet ipſum. ſ. medicinam alterantem, & hoc per eandem virtutem, per quam attrahit ſibi ſimile, quia virtus, per quam ſe conſeruat, eſt vna & eadem, quæ hæc duo facit, reſpectu eiuſdem finis, qui eſt ſe conſeruare, facit duo opera ad eundem finem, expellere autem contrarium non poteſt immediate facere, ideo attrahit illud medium, quo indiget ad hoc operandum, vt medicinam. Dictũ eſt ergo, per quod membrũ attrahit medicinã. ſ. per ſuã virtutem, ſed non eſt dictum quomodo. Et ad hoc poteſt forte dici, quòd mẽbrũ dyſcraſiarum inducit in medicina aliquam diſpoſitionem,

A per quam ſit ei ſimilis, & eſt etiam ſimile reſpectu effectus, & finis, ideo ad illud mouetur pluſquam ad aliud, vel ad minus virtus regitiua corporis illam habilitat, & diſponitur, hoc tamen habet dubitationem; & ideo inquiſitione, & ſtudio indiget.

Ad primum argumentum dicendum, qnod attrahẽs non attrahitur à tota ſpecie contraria, & ideo, quod cibus, & medicina non ſunt contraria ſecundum, quòd attrahuntur, licet in ſe ſint contraria, quæ attrahuntur, vt ſimiles, licet non in ſpecie, ſed in operatione reſpectu finis, ſcilicet vt membrum conſeruetur per ea; in iſto autem conuenit, ideo debent vtraque attrahi, nec attrahũtur, vt diuerſa, ſecundum, quòd diuerſa.

Vel dicẽdum, quòd membrũ non attrahit diuerſa, manens ſub eadẽ diſpoſitione, licet ſub diuerſa diſpoſitione manens, hoc poſſit facere, vnde ſolum membrum ægrũ attrahit medicina, & nõ ſanum. Cum ergo arguitur, ꝙ attrahens variatũ non poteſt attrahere cõtraria, quia per B hoc mutatur ſua tota ſpecies, dico, ꝙ verum ad ſecundũ, ꝙ tota ſpecies, non attrahit, niſi per conſeruationem ſui, iſta autem natura reperta eſt in duobus contrarijs, ideo duo contraria attrahit. Et cũ tu obijcis, quòd baberet ſimilitudinẽ cũ duobus contrarijs, dico, quòd nõ eſt inconueniens licet tota ſpecies ſit contraria alicui iſtorũ in forma, eſt tamen ei inconueniẽs in intentione, quia ſcilicet tã illa virtus, q̃ illud cui contrarietur, ſ. medicina, intendit membrũ cõſeruare, ideo, &c. Nec dico, quòd mutetur ſpecies propter diſpoſitionẽ illam accidentalem, aliud tamen opus facit ſpeciale, ſcilicet attrahere medicinã, qa indiget propter illam diſpoſitionem, & quia non indiget cum eſt ſub alia diſpoſitione, ſemper attrahit quo indiget ad ſui conſeruationem, dummodo poſſit, &c.

Hoc habito, quæritur de iſta medicina alterante, vtrũ antequam ad membra veniat, quæ alterat, conuertatur in bumorem, vel non conuertatur, & confundantur illa duo in vnum, & arguitur, quòd debeat imitari bumorẽ, C & mutetur. ſ. antequam alteret, dicit Gal. x. megatechnĩ, quòd quamuis medicinæ alterantes, & cibi, & potus, ad membra veniant, tamen tarde, & poſt eorum conuerſionem, & alterationem. *Dubium tertium.*

Itẽ vij. megatechni, dixit Gal. quod medicinæ mordicantes magis nocent cõcauo hepatis, quã gibbo, quia cũ veniunt in gibbũ hepatis, iã ſunt cõuerſæ, ergo multo fortius medicina valens ad mẽbra ſingula. Item impoſſibile eſt, ꝙ agens approximatum paſſo non agat, ſed medicina approximat ſtomacho, & hepati; ergo in ipſam agũt, ſed actio hepatis eſt conuerſio in bumorem, ergo, &c.

Contrarium vult Aui. in 1. c. de eo, quod comeditur; & bibitur, vbi dixit, quod illud quod in corpus agit, & nõ patitur eſt medicina, & alibi, quod à corpore non vincitur, eſt medicina. Adhuc dicit, quod in corporis ſimilitudinem non conuertitur, eſt medicina. Item Gal. 1. ſimpli. medi. cibi eſt pati, medicinæ vero agere, cum ergo nõ poſſit mutari niſi patiatur, ergo, &c. Item per experimẽtum patet hoc, cum damus potiones vulneratis, vidimus D medicinas egredi per vulnera membrorum valde remotorum, vt in capite, ſnb eodem colore, & ſub eodem ſapore, ſicut intrant, ergo, &c.

Ad iſtam quæſtionem dicendũ eſt, quod cum quæris vtrum medicina cum debet alterari debeat conuerti in humorem, &c. Dicendum eſt, quod non, ſi enim conuerteretur iam haberet omnium membrorum ſimilitudinẽ, quia omnia mẽbra ipſum æqualiter attraherent, cum ergo vnum membrum, ſicut membrum læſum præcipue ipſum attrahat, & non aliud, patet, ꝙ nõ debet conuerti, & hoc vult Gal. 3. ſimplicis medicinę in principio, diſtinguit ita duplicem alterationem ſine mutatione. Vna ſecundum veritatem, vt quando ſit de ſpecie ad ſpeciem, vt cum ex pane, ſiue cibo ſit ſanguis, & iterum caro, & os, & nerui. Alia ſecundum tranſumptionem, vt qñ corripitur non vera forma, ſed viſualis exteriorum, vt cum panis in parua fruſta diuiditur, & cũ piper conteritur. Deinde ſubiungit ſtatim Gale. & omnes libri ſunt falſi, in illo loco tamen aliquando librum inueni, in quo,

erat

erat alio modo quam in nouis, vbi eſt negatio: ſed in illo erat negatio, ita, ꝙ debet ibi eſſe in alia litera, quæ ſtatim ſubiungitur, & nos quidẽ iam diximus, ꝙ virtutes medicinarum nõ ingrediuntur in genus primorum duorum generũ mutationis, et iſtud patet per literam, q̃ ſequitur, cũ dicit, ꝙ non ſit poſſibile, ꝙ mutetur res, & conuertatur de ſpecie in ſpeciem, niſi calefiat, & infrigidetur, &c. ex quo patet, quòd medicinæ alterantes non corrumpũtur, cum non intrent in genus ſecundum alterationis.

Res medicinalis triplex. Nota de ſecunda quæſtione, quæ cum illa confundebatur, vtrũ. ſ. poſſit preſeruari a corruptione. Dicendũ, ꝙ triplex eſt res medicinalis. Quædam, quæ eſt medicina pura; quædam eſt, quæ eſt medicinale; quædam eſt, quæ eſt cibus medicinalis. Medicina pura tantũ agit, medicinale autem agit magis, quam patiatur, cibus verò medicinalis vtrumq; ęqualiter. Dico tũc, quòd ſi ſit medicina pura, nõ corrũpitur, neq; cõuertitur in humorẽ, antequã alteret; ſed alterat abſq; ſui cõuerſione, quia habet tantã virtutẽ medicinæ, quòd ſuperat virtutẽ cibi, tñ poſſet cõuerti in tanta quantitate pauca, quòd poſſet dari; ſed nõ oportet ad hoc, vt alteret, vnde appellando medicinã illud, quod eſt medicinale, vel illud, quod eſt cibus medicinalis, poteſt bene conuerti, licet non debeat, nec oporteat ad hoc, vt alteret, vnde Aui. Sanguis generatus ex lactuca, retinet ſuam qualitatẽ vſq; ad tempus, & ita poteſt cõuerti, & alterare, tamen, nõ oportet, quòd conuertatur ad hoc, quod alteretur, vnde ſi detur ſuccus lactucæ ad alterandũ, vel infrigidandũ hepar, licet poſſit conuerti; non tamen debet, ſi debeat alterare. Vnde ſciẽdum, ꝙ differt dicere medicinã, mediinale, & cibũ medicinalem, vnde cũ dico medicinã, dico rem agentẽ tãtum, cũ dico medicinale, dico rẽ agentem, & patientẽ, magis tamen agentem, q̃ patientem; cum vero dico cibum medicinalem, dico rem agentem, & patientem, magis tamen patientẽ. Quando ergo, quæritur, vtrum medicina conuertatur, dico, quod non, ſi appellatur medicina pura, quod poteſt probari per litterã prædictã iij. ſimplicis medicinæ; & ſi detur illud, quod eſt medicina pura in aliqua quantitate modica, poterit fieri cibus medicinalis, & tunc conuertetur, vel medicinale, ſi magis agat, q̃ patiatur, cibus medicinalis æqualiter vtrumq; aut magis patiatur, q̃ agat, vnde ſi detur ſuccus lactucæ ad infrigidandum hepar venit ibi ſicut eſt. Et ſi tu quæras, quid accidet de illa medicina antequam fecerit ſuam operationem, dico quòd expelletur ſicut ſuperfluitas cum ſudore, vel vrina; vel egeſtione, ſicut tangit Auic. de croco, quod conducit medicinas cordiales ad cor, & in fumum conuertitur, & expellitur. Et dico, quòd ſi illa medicina, quę prius erat medicina pura, detur in modica quantitate; vt poſſit cõuerti, tunc alterabit omnia membra, non magis vnum, quã aliud erit; nec tunc erit medicina pura, ſed erit cibus medicinalis, quia mutatur in humorem recipiendo virtutẽ medicinæ, per quam alterat corpus, & tunc mobilia, ſcilicet inquantum cibus patitur ſuam conuerſionem, & inquantum medicina ſuam diuiſionem ſolum.

Ad primum argumentum poteſt dici, quòd medicinæ veniunt poſt ſui conuerſionem, verum eſt tranſumptiuam ad membra, quæ eſt ſui diuiſio: vnde conuertitur ſecundum ſui apertionem, non conuerſione vera. Ad aliud dicendum ſicut prius. Vel dicendum ad vtrunque aliter, quòd medicinæ venientes in gibbo hepatis, ſunt conuerſæ, & debilitatæ in ſua malitia, vnde in tertio de complexionibus, acuta cibaria, ſicut cępæ, & allia non vlcerant interius, quando comeduntur; ſicut quando exterius emplaſtrantur, quia ſua acuitas remouetur magis, quia ſe commiſcent humoribus contentis in venis; & ſanguis, per quem ſola acuitas mitigatur, non permittit, quòd ſic inueniat aliquod in ſtomacho, cum quo commiſceantur, ideo corrigitur eorum malitia magis cum veniunt ad gibbum, quam ad concauum hepatis; quia nunc eſt magis adiniſta cum humoribus quã prius. Ad aliud eſt ibi conſequens: non enim ſequitur, ſi corpus agit in medicinis, quia hoc modo, ſiue talem actionẽ faciat, quæ eſt conuerſio in humorem, quia agit aliam

E actionem, ſcilicet diuiſionem eius in partes paruas, & correctionem medicinæ a ſua malitia: vnde ibi fit conuerſio tranſumptiua, & non vera.

De vnguento populeon. Vnguentũ populeon dicitur, qđ fit de oculis populi. valet contra calorem acutæ feb. & his, qui dormire nequeunt, inunctis temporibus, & pulſibus, & plantis manuum, & pedũ, hoc idẽ cũ oleo roſ. vel violato miſtũ, & ſuper hepat inunctum, mirabiliter calorem tollit, &c.

Vnguentum dialthæę malaſticon, & chalaſticõ dialthæa a radice eraſti dicitur malaſticon, ideſt mollificatiuum, chalaſticon, id eſt calefactiuum, &c.

De vnguentis.

Viſo de oleis, videndum eſt de vnguentis. Vnguenta fuerunt inuenta eadẽ ratione, ſicut & electaria, & aliæ medicinæ cõpoſitæ, fuerunt adinuẽtæ, ſ. interius, & exterius exhibitæ propter hoc, quòd medicinæ ſimplices non faciebant effectũ interius, ſicut vnguẽta, & emplaſtra: quia medicinæ ſimplices extra effectũ aliquando F non faciebant, & hoc, vel propter debilitatem ſimpliciũ medicinarum, aut quia longo tempore non poſſunt remanere in loco, ſuper quem ponuntur. Inuenta fuerunt vnguenta, vt diutius ſuper locum remanerent, & per hoc ſuam operationem adimplerent, verbi gratia cum puluis aliquis aſpergatur ſuper locum, per pannos auffertur citius quàm ſi vnguentum, vel emplaſtrum, aut ceratum, cum iſto puluere conficiatur. Illa enim faciunt medicinam, ſcilicet puluerem diutius remanere ſuper locum.

Vnguenta etiam ſunt inuenta, vt faciant abſterſionẽ in membro, & confortationem, abſtergunt, & conſumunt materiam paucam remanentem poſt purgationem prius factam; & aliquando fiunt ad confortandum iſta vnguenta, tam membra exteriora, quam interiora. Interiora vt ſtomachum: aliquando enim inungimus ventrem propter ſtomachi confortationem frigidi oleo coſtino, vel oleo de ſpica nardi, vel de abſynthio, vel de menta: iſta autem omnia inungunt ipſum maxime, cũ G eſt debilitatus, aut propter frigiditatem, aut propter texturæ raritatem.

Notandum eſt, quòd in omni vnguento eſt oleũ, aut pinguedo, a qua confectum ſit, vt diutius remaneat ſuper membrum: illud autem facit oleum, aut pinguedo per viſcoſitatem ſuam. Vnguentum dicitur ab vngue, vel vngo vngis, & tunc proprie dicitur vnguentum.

De vnguento populeon. Vnguentum populeon eſt primum vnguentum factum, & dicitur ab oculis populi, oculi autem populi dicuntur folia cuiuſdam arboris, quæ populus appellatur. Quæ folia dictę arboris parua colliguntur, & ex iſtis cõponitur vnguentum, prouocat ſomnum, ſi ex eo plantæ pedum, tempora, & volæ mannum, & arteriæ inungantur, & hepar infrigidat, ſi eſt poſitum ſupra ipſum cum aqua roſ. & pauco aceto.

Nicolaus dicit, quòd prouocat ſudorem, ſi ex eo vmbilicus vngatur, ſed falſum eſt, cum enim frigidum ſit claudendo poros, prohibet caloris euaporationem, cum H etiam ſit viſcoſum, per ſuam viſcoſitatem impedit humiditatem, ex qua fieret ſudor egrediens, & eam interius retinet, vt phlegmatici, pruriginoſi, &c. Conficitur ſicut alia vnguenta, quia ſpecies conteruntur, & tunc oleo, vel pinguedine conficiuntur. Recipit omnia frigida, papauer frigidum nigrum, mandragoram, cymas rubi, ſolatrum, & ſimilia frigida, vnde illud vnguentum valet contra calorem acutæ feb. diſtemperatum cum aceto, vt melius poſſit tranſire, aut cum acteſta, & debet fieri inunctio ſuper volas manuum, & pedum, & circa frontem, & tempora. Sed ſi feb. non fuerit acuta multum, patiens de natura ſua frigidus, & tempus ei conforme fuerit, aut ſi ſudare voluerit, non eſt vtendum populeon; quia materia fieret ex hoc ineptior digeſtioni, & ſudorem impediendo, beneficium naturæ poſſet impedire.

De vnguento dialthea. Vnguentũ dialthęa, quaſi factũ de althęa. i. malua, vel biſmalua, calefacit, & humectat, & ideo multũ valet ad maturãdum apoſtemata, quia ſecundũ Gale. ij. ſimplicis medicinę, ad maturationẽ apoſtematũ tria requiruntur,

ſcilicet

ſcilicet calor ad caloris attractionem ad locum apoſtema A tis, vt melius poſſit digerere, & quia timetur, ne fiat conſumptio, & reſolutio caloris, apponantur viſcoſa, vt calorem attractum ibi exiſtentem interius retineant, & humida ad materiæ remollitionem, valet ad reſoluendum ventoſitatem, & ſubtilem materiam.

Vtrum theriaca i materia rheumatica conueniat.

Circa iſtam lectionem dubitatur, cum primo viſum ſit de opiatis in generali, videndum eſt de eis in ſpeciali; Et primo de theriaca, vtrum ſit bona circa materiã rheumaticam, vř, ꝙ non. Nullum rheuma prouocans competit in cauſa rheumatica, ſed theriaca eſt huiuſmodi, cum ſomnum prouocet ſecundum Gale. primo megatechni. cap. iiij. ergo, & c. Item nulla operatio prohibens fluxum materiæ a membro nobili ad ignobile eſt facienda, ſed theriaca eſt huiuſmodi, quia prohibet fluxum materiæ a cerebro, quod eſt membrũ nobile, maior patet per Auic. & Gal. in infinitis locis, quia ſemper debet fieri expulſio ſuperfluitatum a membris nobilibus ad ignobilia, minor patet per Auic. lib. v. de probatione theriacæ, vbi di- B cit, quod ſi theriaca exhibita ſtringit ventrem bona eſt; ergo ſtringit, & fluxum rheumatis a capite.

Reſponſio.

Oppoſitum dicit Auice. in v. quod valet ad conſumptionem materiæ phlegmaticæ, ergo valet in frigida cauſa, & rheumatica.

Dico; quòd theriaca conuenit in materia phlegmatica cum eſt digeſta, & non multa, ſed pauca; vnde conuenit euacuatione prius facta, ſed ſi materia ſit indigeſta, quia conſumeret ſubtile, & reliquum incraſſaret, non cõuenit, ſed ſi materia eſſet digeſta, tamen multa non cõpeteret, ne etiam aliquam partem conſumendo ipſam incraſſaret, & aliam non conſumendo, aut faceret ipſam per corpus currere ad membrum nobile, ſed ſi illa materia flueret ad membrum nobile, tũc eſſet tempus neceſſitatis, vt quando fluit ad oculos, quia pauca materia, vt gutta, nocet eis, repercutimus ad cerebrum, & ſtringimus fluxum eius ad oculos, ſimiliter ſi phlegma ad partes ſpirituales, ſeu vitales flueret rheumaticum, & ſi materia eſſet pauca, & digeſta, tunc conuenit ad illius dige- C ſtionem, ſiue conſumptionem.

Ad primum argumentum in oppoſitum dicẽdum, ꝙ theriaca recens prouocat ſomnũ, & talis non conuenit, ſed antiquata; & illa prouocat magis vigilias, caput deſiccando, in eo cõſumendo materiã phlegmaticam inducentem ſomnũ. Ad aliud, dicendum, ꝙ non valet licet prohibeat fluxum rheumatis a cerebro cum hoc, ꝙ reſtringat, ipſum cõſumit, & ita in cerebro remanet.

Item bene verũ eſt, quod ſi flueret à cerebro in membrũ ignobile, non deberet reſtringi; ſed ſi ad membrũ nobile, de quo eſt magis timendum, q̃ de cerebro, deberet ſtringi, vt ſi ad cor, aut pulmonem, aut ad oculum.

Vtrum theriaca in quartana conueniat.

Cõſequenter quæritur vtrum competat in quartana, videtur, ꝙ ſic. ſecundum Aui. in. iiij. Quartana habet curari per calida, cũ materia eius ſit frigida, ſed theriaca eſt calida, & materiam quartanę conſumit, ergo competit.

Item ſecundum Gal. in morbo longo debet virtus cõfortari, & cõſeruari, quia ipſa curat morbos: ſed quarta- D na eſt morbus longus, & chronicus; ergo in ea conuenit, quod virtutem conſortet, quoniam ſecundum Auic. theriaca confortat calorem, & ſpiritum, ergo, & c.

Oppoſitum dicit Aui in. iiij. dicit enim, ꝙ ſi daremus theriacam in quartana, adderemus quartanam quartanæ, & ſic afflictionem afflictioni, ergo, &c.

Dico, ꝙ ante euacuationem materiæ nõ conuenit, neque materia indigeſta, quia ſubtile conſumeret, & reliquum incraſſaret, vnde in principio non conuenit, ſed materia digeſta, & euacuata, & exiſtente pauca, conuenit ad reſidui conſumptionẽ, ſed ſi multa, non competeret, aut ſi eſſet indigeſta, tunc. n. adderet quartana quartanę.

Ad primum, dicendum, quòd in ea competunt calida, ſcilicet temperata, leuia, & humida ad materiæ remollitionem: ſed theriaca eſt multum cal. & ſic. ideo tãtum conuenit, ſicut in fractione lapidis ſecundum auctores non competunt nimis diuretica, materia indigeſta, quia materiam petrificarent, ſubtile conſumendo, A & reſiduum incarcerando, & indurando, ſimiliter eſt hic. Aliud, dicendum, quòd verum eſt, ꝙ confortat; & ſi tantum confortaret, competeret, ſed quia plus faceret mali, materiam incraſſando, quam boni virtutem confortando; ideo non conuenit in quartana.

An theriaca competat in ſanis.

Conſequenter quæritur vtrum theriaca competat in ſanis, videtur, quod ſic, ſecundum illum aph. Tenues, & certæ diętæ, dicit Gal. quòd in ſanis virtus debet confortari, & conſeruari; in ægris autem debet minui in acuta ægritudine, ſed ſecundum Auicen. in v. cap. de laudibus theriacæ. Theriaca virtutem confortat, calorem, & ſpiritum confortando. Item conſeruat adoleſcentiam ſecũdum Auic. in iiij. ergo conuenit in ſanis.

Item ſi ſit inconueniens, hoc erit propter carnem thyri, quæ eſt venenum ſecundum Gal. iij. ſimplicis medicinæ, ſed quod propter hoc non ſit inconueniens, arguitur ſic. quia ſecundum Auicen. in iij. caro thyri habet proprietatem conſeruandi virtutem, & vitam prolongandi, B ergo, &c.

Corpus ſanũ duplex.

Oppoſitum dicit Gal. 3. ſimpli. medi. Medicina liberans a veneno eſt venenum, ſed venenum non competit ſanis, ergo, &c.

Solutio, quæſtio famoſa eſt, dico tamen ad quæſtionẽ, duplex eſt corpus ſanum, ſcilicet ſanum ſimpliciter, quod non eſt ægrum, nec actu, nec potentia, in potentia dico, quia habeat in ſe materiam, quę debeat in futurum eſſe cauſa ægritudinis, & taliter ſano non conuenit, quia ſecundum Galen. & Hippocra. medicina non conuenit ſanas carnes habentibus; quia cum non inueniat materiam malam in corpore, conuertit ſe ſupra bonos humores, ex quibus debet bona caro generari, quòd conſumit, & euacuat, ſimiliter ſi theriaca exhibeatur in corpore ſano ſimpliciter, conſumeret illud, quod non eſſet conſumendum, & eſſet ibi venenum. Aliud eſt corpus ſanum, quod opera habet naturalia non læſa; attamen eſt neutrum decidennæ, quod in ſe habet materiam, quæ C quieta eſt, ideo non noceret ei in futuro; tamen mota ab alio, qui induceret ægritudinem, in tali ſano conuenit conſumando illam materiam phlegmaticam, quæ debet facere ægritudinem in futuro, & hoc modo prolongant iuuentutem, ſcilicet tardando canitiem. Canities enim ſit ex phlegmate euaporato, vel exiſtente in capite, quod remanens debilitat calorem, & naturam vt nutrimentum illuc venies non poſſit conuerti à natura debilitata; imo prius deſiccatur, & marceſcit, quàm conuertatur; & propter hoc dealbatur, quia fumi eleuati, ex quibus generatur pilus, ſunt albi, & faciunt pilos albos, & ſic calorem confortat, quia ſecundũ philoſo. lib. de reſpiratione, calidũm dupliciter deficit; aut quia extinguitur, aut quia marceſcit, & hoc eſt propter defectum humiditatis, in qua radicatur, vt videmus in hyeme folia marceſcere, & calidum hoc modo debilitatum non confortaret, imo amplius conſumeret, & propter hoc in ſano ſimpliciter non confortaret calorem naturalem, immo potius ipſum marceſcere facit, conſu- D mendo humidum radicale, cum non inueniat materiã ſuperfluam. Aliquando calor extinguitur, & ſuffocatur, & abſcinditur ſub multo humido accidentali, & hoc modo debilitatum calorem naturalem propter phlegma multum accidentale, confortat theriaca; & ideo cõuenit ſanis lapſis.

Ad argumentum in oppoſitum, dicendum, eſt, ꝙ niſi eſſet debilitatio virtutis, & caloris propter phlegma accidentale, non confortaretur per theriacam, vt viſum eſt, ideo in aliquibus lapſis, non vt ſunt ſimpliciter ſani, conuenit.

Ad aliud dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ prolongat iuuentutem, ſecundũ apparentiam, licet nõ ſit ſecundũ veritatem, quoniã tollẽdo rugoſitatem; nihil enim adeo manifeſtat ſenectutẽ, ſicut rugoſitas, vnde dicit Philoſophus xix. de animalibus, ꝙ ſenectus eſt ſicut glacies, & ſicut rugoſitas, & eſt verbum obſcurum; non. n. fit ſenectus niſi per debilitatem caloris ex conſumptione humidi naturalis, ſiue radicalis non completa, quia ſic eſſet mors, vnde calor

E

de calor conſumit ſeipſum per accidens, & conſumendo ſuum humidum, & hęc eſt vera ſenectus, quando per introductionem frigiditatis propter materiam obumbrantem calidum naturale, & hoc eſt apparens ſenectus, cuius ſignum eſt rugoſitas; illa.n. rugoſitas in ſenibus apparens ante terminum debitum, fit ex materia phlegmatica faciente cadere partem ſupra partem, propter ſuã grauedinem, propter quod eſt ibi rugoſitas; illud autẽ, quod conſumit talem materiam, tollit rugoſitatem, & hoc facit theriaca, & ſic prolongat iuuentutem ſecundum apparentiam, & quia etiam canitiem auſert, illa autem theriaca in ſanis temperatis non conſeruaret iuuentutem, vt patet per prædicta, ſed in ſanis lapſis, ideo iſtis conuenit, alijs non. Ad aliud dicendum, ꝙ caro thyri eſt venenum in ſanis ſimpliciter, ſed in ſanis lapſis non, quia habet proprietatem ducendi ſuperfluitates exterius, & in talibus conuenit, ſicut conceſſum eſt.

Vnguentum citrinum. Vnguentum citrinũ, dicitur citrinũ, quia in pomo citri decoquitur, pulchram reddit faciem, lentigines de facie tollit, et nigredinem a Sole introductam deſtruit, &c. F

Vng. albũ. Vnguentum album ad phlegma ſalſum ſic fit, & coctum confectum eſt lib. i. &c.

Vng. agrippa. Vnguentum quo Agrippa vtebatur, & tantæ dignitatis erat, ꝙ nemini diſcipulorum tradere volebat, valet hydropicis, & omnibus humoribus in quacumque parte corporis fuerint, &c.

Vng. martiaton. Vnguentum martiaton magnum, martiaton a Martiano dicitur peritiſſimo medico, a quo fuit inuentum, quod facit ad dolorem, frigiditatem capitis, pectoris, & ſtomachi, &c.

Vng. aragõ. Vnguentum aragon. i. adiutorium, valet ad omnem dolorem ex frigiditate viris, & mulieribus, tali ordine, immittitur in teſta oui, &c.

Vng. fuſcũ. Vnguentum fuſcum. i. nigrum valet ad omne vulnus, nam ſuper vulnus poſitum attrahit, & attrahendo mundificat, &c.

Vng. vtiliſſimum. Vnguentum vtiliſſimum impetiginoſis, & ſerpiginoſis, & elephantioſis, &c. G

De vnguentis calidis, & ſiccis.

Viſum eſt ſuperius de vnguentis frigidis, vel ſaltem temperatis, nunc videndum eſt de calidis, & ſiccis, & de martiaton, &c. Primo tamen dicendum de vnguento citrino, & dicitur citrinum non a calore, ſed quia in illo pomo conficitur; concauatur enim ita, quòd non remanet niſi cortex, & in illo cortice ponuntur ſpecies.

Vng. citrinum. Vnguentum autem citrinũ fit ad abſterſionem, & de albationẽ, abſtergit.n. omnes maculas, corporis, & mũdificat faciem, & albificat eam, & totum corpus, &c. ideo vtuntur eo mulieres; vnde etiam aufert lentigines. *Nota.* Et ſciendum pro regula, quod nullum vnguentum abſterſiuum debet poni in loco, niſi prius mollificatione facta; vnde primo debet facies aqua lauari, cum volumus lentiginem abſtergere, & maxime quando ſunt profundatæ, & antiquatæ, & induratæ, vt remolliantur, & illa aqua debet eſſe aqua alicuius decoctionis valentis, vt furfuris, aut lentium, aut fabarum, vt materia præparetur ad abſtergendum; & hoc in mane præcedenti, vel in nocte, vel in ſero, debet facies vnguento citrino vngi, & tertio in mane ſequenti debet iterato membrum illud ſicut facies lauari in abſtergente, in qua ſint cocta aliqua, quæ ponuntur in iſto vnguento, vt aqua, in qua coquantur amygdalæ amaræ; aut conſimilis medicina; & facit illa aqua abſterſiua duo bona, quia commouet vnguentum, & iuuat vnguenti operationẽ, in hoc, quòd ſi aliqua mala materia remanſerit propter debilitatem vnguenti non abſterſa abſtergitur ab aqua. Adhuc iſtud ũnguentũ valet ad denigratam faciem in tempore æſtiuo, vt tempore meſſis; & valet ad puſtulas, ſiue ſint in manu, ſiue in pede, aut in alia parte corporis, ſi ſint ex phlegmate, & ſimiliter valet vnguentum citrinum contra nigredinem remanentem poſt caſum ſcabiei; ſunt enim quidam qui dant medicinã fortem ad curam ſcabiei, & tunc illa ſcabies cadit, tamen poſtea remanet quædã nigredo in loco, ad hoc remouendum bonum eſt vnguentum citrinum,

E

habet.n. in ſe multas medicinas dealbantes, habet in ſe medicinã, per quam habet vim lenitiuã, vnde cõtra aſperitatem valet, & areſactionem, & debet inungi fortiter, & fricari membrum, quod inungitur ex iſto, vt vnguentum imbibatur in membrum per fricationis motum, recipit autem medicinas abſtergentes, vt boracem. *De borace.* Borax enim eſt gumma abſterſiua, & depuratiua, & cõglutinatiua, vnde cum eo conglutinant aurifabri argentum valde fortiter, cum eſt puluerizatum, vt duas laminas plus diſcõtinuas cõiungunt fortiter, contra difficultatem partus valet ſecũdum Platearium, ſi diſtemperetur cum vino, & propinetur, ſuper omnia valet in hoc caſu, vt dicit.

Amentum. Amentum dulce ſimiliter ponitur hic, amentum eſt quaſi lapis durus, quod efficit ex vitro liquefacto, iſtud dicitur amentum dulce ad differentiam ſalſi, quod fit ex vitro, aut terra valde petroſa.

De vmbilico marino. Vmbilici marini ſunt frigidi, & ſicci, & abſtergunt aſperitate ſua, & dealbant; & ſunt lapilli ſimiles vmbilico, inueniuntur in litiore maris, clari, & albi.

F

De Chryſtallo. Cryſtallus eſt frigidus, & ſiccus, eiuſdem virtutis, cuius prædicti lapilli. Chryſtallus fit de glacie propter vehemẽtem motũ frigiditans conſtringentem, & dealbantẽ, clarior, & albior eſt, valet eius puluis ad recuperandũ lac amiſſum ex caliditate, ſi detur ad potandum: & valet in colica, ſed caue ne detur vẽtre cõſtipato, aut in ilico.

De dentali. Dentale ſunt ſimilia prædictis, & dicitur dentale quia eſt ſimile denti in ſoliditate; & eſt albũ, & quãto albius, tanto melius. Entale non differt ab eo, niſi quũ frangitur, habet venulas quaſdam ſecundum longum protenſas.

De marmore. Marmor, frigidum eſt, & ſiccum, & non differt ab alijs, & propter idem ponitur.

De gerſa. Gerſa eſt ceruſa, quæ duplex eſt, quia quædam fit ex laminis plumbi perforatis, & poſitis in vaſe cum aceto ad Solem, & illud quod inuenitur in Sole dealbatum per illas laminas, eſt ceruſa, eſt enim frigida valde. & illa vtuntur mulieres ad abſtergendum faciem, ſed vnũ accidit eis ex hoc, quia amittunt dentes ex vſu ipſius, quia ratione aceti eſt inimicum dentibus, & oſſibus, & illa ceruſa eſt frigida, & ſicca. *Nota.* Alia eſt ceruſa, quæ calida eſt, & ſicca, quæ dicitur gerſa ſerpentina, quæ ponitur hic ad mundificandum, & depurandum, & ita facit hoc præceteris ibi poſitis, & illa ceruſa ſic fit: Radix ſerpentinæ in Vere colligitur, & optime mundificatur, & puluerizatur, prius tamen ipſa ad Solem deſiccata; deinde per pãnum cribelletur, & tunc cum aqua roſ. aut pluuiali conficiatur; &c. deinde ponatur ad Solem in aliquo vaſe, in quo ſit aqua roſ. & illa aqua ſæpe ſubijciatur, & renouetur, & hoc fiat per xx. dies, vel amplius, poſtmodum illa aqua abijciatur, & deſiccetur, & deinde in medicina ponatur, inter omnia vnguenta, iſtud optime abſtergit, quia habet in ſe multas medicinas abſtergentes, ſicut corallum album, tragacanthum, entale, dentale. Auic. ponit illud vnguentum, quod eſt valde bonum ad decorationem, & aduſtionem ignis, quo multum vtuntur chirurgici, fit autem ex lytargyro, cera albiſſima, ceruſa plũbi, oleo roſ. cum vino albo, & conficiatur,

H

De vnguento albo. Vnguentum album, & vnguentũ fuſcum, & vnguentum ad phlegma ſalſum, valet ad ſcabiem, ſerpiginem, et impetiginẽ, vnde certus ſum, ꝙ vnguentum album valde bonum eſt ad ſcabiẽ ex quacumq; ſit cauſa; habet.n. in ſe abſterſiua, aliquando enim accidit, quòd non curat complete ſcabiem, ſ. cum materia ſit multa, & cũ prius euacuatio non eſt facta, non conuenit ita, quòd poſſit cõplete curare, hoc competat ad illam auferendam, quę eſt præſens, ſed poſt euacuationem curat valde bene.

De vnguento agrippa. Vnguentum Agrippæ dicitur a rege, qui ipſum inuenit, vel pro quo factũ fuit, calidũ, & ſiccum eſt, ideo valet hydropicis, & hoc materia purgata, vt reſiduum conſumatur, valet etiam contra neruos induratos; poſſunt autem nerui indurari triplici de cauſa, aut ex eorum deſiccatione, & tunc non valet, aut ex frigiditate congelante, & tunc magis valet, iſtud vnguentum attrahit aquoſitatem propter ſua componentia, ſi venter ex eo vngatur valet hydropicis, ſed caue ne ſuper hepar ponatur,

quia

quia timendum eſſet de intenſione cauſæ efficientis hydropiſim, recipit in ſe bryoniam, q̃ eſt radix vitis albę, habet proprietatem abſtergendi aquam in hydropicis, ſ. in eorum ventribus; & ideo mulieres portant eam ad vendendum, tota etiam die illa habet virtutem vomitiuam.

Vnguentum martiaton.

Vnguentum martiaton, id eſt vnguentum magnum, ſiue martiaton, ita a Martiano magno philoſopho, qui eum inuenit, illud eſt cali. & ſic. ideo valet ad paſſiones frigidas ex materia phlegmatica, vel melancholia, et hoc valet contra frigiditatem, ſiue materiam in paſſionibus capitis maxime, quia in ſe habet multa caput reſpicientia: vt ocymum, id eſt ſemen baſiliconis, & balſimitã, agrimoniam, pimpinellam, betonicam, &c. & non debet dari in morbis calidis. Et notandum, quòd nõ debet dari in morbis, vbi eſt materia craſſa, niſi materia digeſta, & pro parte euacuata, vt in paralyſi, & ſpaſmo, &c. quia ſubtile reſolueret, & reſiduum incraſſaret.

Item notandum, quòd quando materia eſt profunda in membro, non valet, quia non poſſet penetrare; ſed ſi volumus ipſum penetrare, tũc debemus fricare locum, vt per hoc pori aperiantur, & poris apertis poſſit ſubintrare, ſicut dictum eſt, valet contra paſſiones frigidas capitis, vel contra hemicraneam, lethargiam, maniam, melancholiam, materia, ſcilicet digeſta prius, & euacuata; quia multa ſunt ibi caput reſpicientia; Item valet cõtra paſſiones pectoris, ſi ex eo vngatur pectus. Pectus autẽ poteſt pati a caliditate, & ſiccitate, & tunc non debet dari, cum ſit calidum, & poteſt pati a materia rheumatizãte a capite, & tunc quandiu materia illa rheumatica eſt in fluxu, non conuenit, quia ad locum traheretur. Sed cũ eſt tota fluxa, iam prius euacuata, & digeſta per inciſiua, & lenitiua conuenit, vnde ſi ſit multa, prius debet fieri euacuatio, ſi materia antecedens ſit multa; & ſi ſit multa, & craſſa, & frigida, primo debet liniri: & tunc lenitiua tribuentur interius, poteſt etiam exterius hæc vnctio vngi, quia per illam diſponitur materia, vt per illud vnguentum ad exteriora trahatur, non ſolum ſubtile, ſed craſſum cum ſubtili. Item valet contra paſſionem ſtomachi debilitati, & prius ſtomachus, aut hepar nõ debet aliquo vnguento inungi, aut aliquod emplaſtrũ ſupponi poſt cibum; quia attrahendo calorem a loco digeſtionis impedirent digeſtionem, & diuerterent naturam à ſua digeſtione; ſed in mane ante cibum debent inungi ad Solem, duplici de cauſa; quia Sol ſuo calore aperit poros, vt melius per ipſos vnguentum poſſit tranſire, & calorem naturalem excitat ſecundum Seraplo. in vij.

Sed notandum, ꝙ cum inungitur pectus illo vnguento, ſi timemus eius deſiccationem, & ſubtilis materiæ ſolum, debemus iſtud vnguentum reprimere cum oleo roſ. vel viola. aut vnguento populeo. Item valet ad paſſiones renum ex materia frigida, inungendo renes materia ipſa exiſtente digeſta, & pauca; vnde poſt purgationem competit. Item valet contra colicam non factam ex hepate à materia cholerica, ſed phlegmatica, aut ventoſa. Similiter valet ad arthreticam, & podagram, poſt materiæ digeſtionem, cum remanent aliquæ puſtulæ in iuncturis digitorum, aut manuum, aut in cubito, & ſi non ſatis forte, debet cum eo admiſceri vnguentum aragon, aut oleum valens ad hoc.

Item valet contra paralyſim, & ſi non eſt ſatis forte, commiſceas cum eo de cinnamomo, aut de caſtoreo, quia ſunt multum bona ad hoc. Item valet contra duritiem ſplenis, materia prius remollita interius, quia aliter ſubtile conſumeret, & reliquum incraſſaret. Item valet contra ſpaſmum ſi inungatur ſpina dorſi vſque ad ad caudam, vnde in omnibus paſſionibus frigidis ad cõſumptionem materiæ à capite deſcendentis debemus ſic inungere ſpinam dorſi, vſque ad caudam in paralyſi, & ſpaſmo. In iſta eſt ruta, quæ eſt aperitiua, calida, & ſicca, & habet proprietatem ſpecialem ad ſtomachum, & ad menſtrua prouocanda, & fœtum mortuum educit, conficitur iſtud vnguentum ex adipe vrſi, & confortat neruos, & conſumit materiam, & ideo ex ſolo adipe vrſi ſolent fricari membra paralytica ad materiæ paucæ conſumptionem, & neruorum confortationem, vnde iſte adeps vrſi multum eſt conſumptiuus, eſt cal. & ſic.

No. de adipe vrſi.

Item in iſto vnguento eſt ſabina, & habet ſpecialitatẽ propriam ad prouocandum menſtrua, & eſt conſumptiua calida, & ſicca. Eſt etiam ibi balſamita, quæ in pratis reperitur, & habet odorem quaſi balſami, & ideo, ſicut dicitur, valet proprie ad caput confortandum ex frigiditate ſine materia, vel cum materia, niſi materia ſit multa, & indigeſta, & rheumatizans.

Item in dolore capitis ex calida materia non valet.

Ocymum eſt ibi, quod eſt ſemen baſilieonis, valde aromaticum capiti confert. Eſt etiam ibi ſaluia calida, & ſicca; & habet aſpectum ad caput, & neruos, & hoc alio nomine dicitur elelisphacos ſylueſtris.

Eleliſphacos.

Artemiſia habet proprietatem ſpecialem ad mẽſtrua prouocanda.

Enula campana aperitiua eſt, & conſumptiua, quia ſubtilis ſubſtantiæ cali. & ſicca.

Herba ſanctæ Mariæ, quæ alio nomine dicitur bochormariem, & hic dicitur cauciterium, valet ad caput proprietate ſua. Et agrimonia, & pimpinella, & abſynthium confortant ſtomachum.

Vnguentum aragon.

Vnguentum aragon ad eadem valet fere omnia, quæ in prædicto vnguento miſto ponuntur; calidius eſt, tamen quia recipit aliqua calidiora, valet contra quartanã, ſi ante paroxyſmum inungatur ſpina dorſi vſque ad caudam, aufert typum, & contra paralyſim valet materia exiſtente pauca, digeſta, prius facta purgatione, & ſi ponantur iſta tria ſimul, ſcilicet aragon, martiaton, & agrippa, bonum eſt.

Vnguentum Agrippæ.

Vnguentum Agrippæ eſt magis calidum, quã iſtud, valet proprie ad hydropiſim, attrahendo aquoſitatem, vnde ſi ponantur illa tria ſimul ad hoc, valent ad omnes paſſiones frigidas, & eo modo, quĩ dictus eſt.

Dubium

Circa iſtam lectionem quæritur de illa quæſtione difficili, & famoſa, quomodo venenum attrahat reliquum, vt adeps crocodilli emplaſtrata ſuper locum morſum à crocodillo, venenum crocodilli attrahat, & caro viperæ, cauda, & capite abiectis, emplaſtrata ſuper locum morſum à vipera, venenum attrahat, & quæritur, vtrum hoc fit per ſimile, videtur quod non: omnis motus fit propter indigentiam: ſi ergo aliquid ad aliud moueatur, oportet quod in illo, ad quod fit motus, ſit aliquid, quod non ſit in eo, quod mouetur ad ipſum, ſed hoc non eſt poſſibile in eis, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, ergo, &c.

Item non per ſimile actu, quia tunc aurum attraheret aurum, & ferrum, ferrum. Nec per ſimile in potentia, ſicut adamas attrahit ferrum: quia in illis, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, vnum non eſt potentia ad reliquũ. Nec vnum eſt potentia actiua ad aliud, cum ſit ſub eadem forma ſpecifica, propter hoc enim dicitur tota ſpecies, quia eſt in quolibet indiuiduo vnius ſpeciei, cum ergo non ſit poſſibile, vt in vno ſit actio, & in alio ſit paſſio, ergo, &c.

Item attractio ad ſe, & expulſio eiuſdem ſunt contraria, ſed venenum, vt caro viperæ expellit venenum ad cutem ſecundum Auic. Ergo non attrahit ipſum.

Oppoſitum dicit Auicen. in quinto, qui dicit, quod attrahit per ſimile.

Item Gal. in iiij. ſimplicis medicinæ a veneno liberantes attrahunt per ſimile.

Solutio, primo videamus, quod medicina liberat à venenis quatuor, vel quinque modis.

Primo modo, impediendo venenum, ne ad cor tranſeat, quia non interficit, niſi tranſeat, & ſic theriaca antiqua confortando cor, quod confortatum expellit venenum, & impedit, ne tranſeat; & ſimiliter aromatica.

Secundo modo, per alterationem complexionis veneni, per complexionem contrariam, & ſic allia contra morſum ſcorpionis, quia eſt venenum frigidum, & ſic allia ſunt cali.

Tertio modo, quia ducit materiam ſuperfluam, & cum hoc venenum ad exteriora, & ſic caro viperæ conuenit.

Quar-

Quarto modo fugando hu.a facie veneni, ne inficiantur à veneno, qui inſecti cor poſſerit inficere, & ſic terra ſigillata, & dictamus competunt..

Quinto modo attrahendo, quia attractio fit à calido, & à vacuo, & à tota ſpecie, & ſic theriaca recens emplaſtrata ſuper locum morſum attrahit venenum; ſed quomodo attrahit, hoc eſt difficile, & diuerſus eſt modus ponendi.

Dico ergo, quòd attrahit à ſimili, ſi tamen adiungatur cum eo caliditas fortius attraheret. Dico ergo, quòd aliud ſimile in forma attrahit aliquid ſibi ſimile in forma per modum applauſionis; non à ſimili, ita quod vnum ſit habens aliquam naturam actualem, quam habet aliud in potentia, & incomplete, ita quòd in vno eſt, vt actio, in alio eſt, vt paſſio; ſed in vtroque eſt, vt actio, & in vtroque vt paſſio, & ad hoc mouet me, quòd dicit Galen. in lib. de malitia complexionis diuerſæ, quod omne ſimile, & amicum alteri eſt conueniens; & natum ei coniungi, & ideo vnum ab alio trahitur; & hoc patet per experimentum, accipiatur virga coryli recens, & ſcindatur per medium medullæ, & ponatur fruſtum vnum in manu vna, & aliud in alia manu adinuicem coniungentur, & hoc eſt quia vnum alteri natum eſt coniungi naturaliter: quia ex eis fiebat naturaliter vnum coniunctum, & ideo vnum natum eſt alteri coniungi, excitatum per virtutem alterius, & per illud faciunt vetulæ carmen ſuum in matrimonium; dicunt enim, quod quando aliquis deſponſat aliquam, quod illæ virgæ coryli, ſi coniungantur, matrimonium erit ad bonum; ſi non, non, ſed dicunt carmen aliquid operari ad hoc, quia niſi dicerent, coniungerentur tamen, ſiue ad bonum, ſiue ad malum.

Sed tu dices quomodo ergo tunc erit, quare non attraheret venenum exterius appoſitum, ſiue caro viperæ in ſe habens venenum, quare magis attraheret venenum exiſtens interius ad exteriora, quam è conuerſo.

Dico, quòd non ſunt viæ æqualiter apertæ motum præſtantes, vnde cum illo, quod eſt emplaſtratum exterius apponuntur conſtringentia, ne poſſit penetrare, & ideo ad ſe aliud attrahit, cum non poſſit ab alio trahi cauſa dicta.

Item cum illud exterius poſitum aliud attrahat, natura percipiens ſe per illud iuuari fortificatur, & illud expellit, & ita attrahitur, & expellitur a natura tanquam naturæ nocens. Sed tunc quæſtio erit, quare aurum non attrahit aurum, & ferrum, ferrum.

Dico, quòd in corporibus nimis ſiccis, & duris, à quibus nihil euaporat, cum quo virtus fortis multiplicatur, non fit vt tractio ſimilis in forma, vnde aurum non attrahit aurum: nec ferrum, ferrum: quia nimis ſicca, vnde ſi illa virga coryli eſſet nimis ſicca, & non recens; non fieret coniunctio, nec caro thyri ſimiliter. Sed tunc eſt quæſtio difficilior quomodo adamas attrahit ferrum, & etiam adamas, adamantem, cum ab eo non poſſit euaporare aliquid, cum ſit ita durum, quòd vix poſſit frangi, Dico, quòd facit hoc multiplicando ſuam ſimilitudinem, & ſine euaporatione aliqua excitando potentiam actiuam incompletam exiſtentem in ferro; quæ nata eſt compleri per formam adamantis: ideo mouetur ad ipſum. Vnde dico, quòd in adamante eſt veſtigium orbis, vnde eſt in eo aliqua pars habens in ſe proprietatem Occidentis, alia Orientis, alia Meridici, alia Septentionis; & dico, quòd in parte pro Meridie, & Septentrione exiſtente, maxime attrahit, & parum a parte Orientis, & Occidentis, vnde ſunt in eo fortiores virtutes polorum, quod cognoſcitur a nautis, quia attrahit, quando habent ventum Septentrionalem, aut Meridionalem.

Sed quomodo tunc diſcernetur, vtrum ſit Meridionalis, aut Septentrionalis. Dico, quod ſic, accipitur teſta

Nota. ovi plena aqua, & mouebitur fortiter, & tunc ponetur adamas in teſta fortiter mota, tunc pars Meridionalis ad Meridiem mouebitur, & Septentrionalis ad Septen-

E trionalem. Et aliquando accidit, quòd illa pars, quæ eſt Meridionalis, attrahit illam, quæ eſt habens proprietatem, & naturam Septentrionis: licet ſint ſub eadem forma ſpecifica, & hoc non eſt, niſi per aliquam proprietatem magis completam exiſtentem in parte Meridionali, ad quam eſt pars Septentrionalis in potentia, & completur ſua potentia per ipſam, vnde dico, quòd nunquam pars Meridionalis attrahit partem Meridionalem, nec Septentrionalis Septentrionalem, quia neque eſt in vna aliquid, quo indigeat alia, propter quod fiat motus, cum ſint eiuſdem formæ, & proprietatis.

Vnde propter hoc patet ignorantia quorundam dicentium, quod aliquando adamas fugat adamantem, vt pars Meridionalis Meridionalem: quia hoc eſt falſum, licet videatur fugare, non tamen fugat, ſed attrahit partem Septentrionalem exiſtentem in vna parte adamantis, & quia in oppoſita parte erat proprietas quaſi meridiei: ideo attrahendo partem Septentrionalem ad ſe, videtur

F fugare partem Meridionalem, verbi gratia, ponatur hic adamas, cuius vna pars habeat proprietatem Meridici, & alia Septentrionis: & ponatur acus ſuper illum lapidem, ita quod iaceat ſupra lapidem, tunc tangit vna extremitas acus extremitatem vnam adamantis, & alia aliam, & extremitati influetur acus virtus illius partis, quam tanget, vt ſi tangat meridionalem, influetur eius virtus meridionalis, tunc eleuetur acus ſuperius: tunc cum influatur ab adamante per totam acum directè poſitam, alia pars acus, in qua primo erat Meridionalis, erit Septentrionalis, cum toti acui influatur virtus ab adamante, vt ſi intelligeremus, quod vna ſcutella plena aqua acui ſuppoſita directè influeretur virtus fundi ſcutellæ, & ſimiliter eſt hic; quod illa pars acus, quæ primo tangebat partem Meridionalem cum fricabatur, vel iacebat ſuper eam, quando fricatur pars illa ad partem illam directè, habet illa pars, quæ habebat primo proprietatem Meridionalem, proprietatem Septentrionalem, & tunc illa, quæ primo erat Meridionalis,

G cum ſit Septentrionalis, attrahitur à parte Meridionali adamantis; quia non attrahit Meridionalem, vt dictum eſt, & per hoc, quod attrahit illam, videtur fugare aliam, & ſic ſimile huiuſmodi non attrahitur per ſimile actuale, ſed cum ſit poſſibile, vt partibus habentibus eandem formam, & ſpeciem ſint diuerſæ proprietates: quarum vna eſt completa alia incompleta, per hoc fit attractio, Nota.
& ſic attrahit caro viperæ ſuum venenum, non venenum venenum, nec caro carnem: ſed caro, venenum, quia habet proprietatem incompletam, licet eandem formam habeant, vnde nullus auctorum dicit, quod venenum attrahat venenum; ſed caro viperæ ſuum venenum, & adeps crocodilli ſuum venenum, & fortius quàm aliud; licet attrahat quodlibet venenum, vnde aliquid eſt actu in carne viperæ extra, quod non eſt in veneno intra, ideo attrahitur.

Ad primum patet, quòd licet eſſent eadem in forma, non tamen in proprietate formæ, niſi vt dictum eſt, quia vnum incompletum eſt in proprietate reſpectu al-

H terius.

Ad aliud dicendum, quod cum caro viperæ exhibetur intra, cum habeat proprietatem mouendi ad exteriora, ſecum ducit ſuperfluitates, & venenum, quod in ſuo tranſitu reperit; ſed cum extra attrahit proprietate illud venenum, vt dictum eſt, & iterum extra poſita attrahit, cum non poſſit moueri. Item ipſa cum detur intra cum aliquibus conſtrictiuis ſtomacho inexiſtens ad os ſtomachi attrahit venenum, & ipſum poſt ad exteriora expellit, & ſecum ducit, cum de eius proprietate ſit moueri ad exteriora.

Explicit expoſitio Ioannis de ſancto Amando ſuper Antidotario Nicolai.

GENTILIS FVLGINATIS de proportionibus medicinarum ſoluentium, & de modo inueſtigandi complexiones earum, & ad ſciendum conuenientem doſim cuiuſlibet medicinæ huiuſmodi.

GRATIA lucidioris habitus, quem Meſue denotat in modis, & proportionibus medicinarum, quæ inuicem confici debent; ſicut etiam gratiæ latioris ſcientiæ ad formas earum inueniendas, & doſes earum compoſitionum magis proportionales, quam in libris reperitur alijs, hunc breuem tractatum inſequar. In quo oſtendam omnem moderationem medicinæ laxatiuæ compoſitæ, & modos compoſitionis ex ſimplicibus medicinis; & proportiones ad eas attendendas, & doſes propinationis earum ſecundum exigentiam huius artis; declarando dicta quorundam ſuper hoc.

Huius enim tractatus ſcientia eſt maxime neceſſaria, propter ea quia libri ſapientum ceciderunt iam in adulterationem non propter venerabiles ſententias ipſorum, & ſcientificas eorum compoſitiones, & canones, ſed propter ſcriptorum inſufficientiam, vel negligentiam. Etenim ſicut proceſſus in prole, ſpeciem primi Patris debilitat, donec iam non ſit dignum nomen gentium antiquæ proli radicaliter aſſimilari. Sic propter ſcriptorum degenerationem, iam libri antiquorum videntur corrupti. Hoc declaratur, quia ſi Galen. libros Hipp. copiaſſet proprio calamo eſſent libri Hippocr. authentici, & completi; & ſi exemplum Gal errore manus eſt ab illo deficiens, quanto ergo magis, cum idiotarum ſcribentium ſeminantur exempla?

Et quia libri theoricæ intellectu regulantur; libri autem practicæ ſola fide, quaſi adhærendo experimentis, Ideo ſcriptorum diſcrimen eſt maximum in libris practicæ; practicos autem canones nunquam recuperat intellectus, quia (vt dixit Gal.) hæc pars non eſt ſcientialis, ſed experimentalis. vt Haly. Abb. tertio techni commento. lxxxviij. Theoricos autem ſi dubitaueris, inuenit, ac imperfectos eos certificat intellectus, & complet. cuius ſignum eſt, quod plurimi libri practicæ ſunt corrupti. Et ſi diſcurris antidotarios, inuenies in eis maximam diuerſitatem in ponderibus; ſæpe enim ſcribitur. vnc. pro libra. & drach. pro vnc. cuius error facit medicum libris adhærentem eſſe medicum æquiuocè, vbi nõ perluſtret eum huiuſmodi ſcientia.

Hoc igitur opus breue nebuloſam viam practicæ in hac parte elucidabit; vt quis hanc doctrinam imitans, textus male ſcriptos decidat, bene ſcriptos ſequatur, & eis adhæreat, donec doſes medicinarum per ſe intelligat, & per ſe ipſum male poſitas corrigat. ſicut mihi pridie contingit in nono Almanſo. male ſcripto. c. de podagra. vbi ponit deſcriptionem pilularum, quæ à multis allegantur, ſcilicet pilularum, quæ non valentes incedere, incedere faciunt, vbi ponitur in vna doſi quarta pars drachmæ ſcammoneæ, quæ eſt xv. grana, & hoc eſt erroneum. & ideo ſcripſi in margine, ſcãmoneæ quarta pars vnius ſcrupuli, & remoui drachmam, & tunc doſis eſt fœlix, & pro certo iſta littera, fuit eius. non enim tutum eſt cum antidotarijs, & alijs deſcriptionibus ſapientum abſque hoc tractatu procedere.

Diuiſio huius libelli.

COntinet tractatus iſte tria capitula; nõ enim ſcientia proportione medicinarum ſimplicium ordinatur, niſi ad doſes compoſitarum medicinarum inueniendas, proportiones autem tales ſunt duæ. vna eſt medicinarum ſimplicium reſpectu totius. alia eſt proportio ſimplicium medicinarum inter ſe. Ex prima proportione inueſtigatur complexio medicinæ laxatiuæ com-

A poſitæ, ex alia inueſtigatur compoſitio medicinæ laxatiuæ compoſitæ. Sunt ergo tria capitula in toto.

De proportione ſimpliciũ ad totum compoſitum, id eſt de complexione medicinæ laxatiuæ. Cap. 1. fol. 269
De proportione medicinarum ſimplicium inter ſe, id eſt de compoſitione medicinæ. Cap. 2. 269
De doſi earum per has proportiones inuenienda. Cap. 3. 269

Partis Executiuæ. *Cap.* 1.

COmplexio autem medicinæ laxatiuæ, eſt duplex, vt ad præſens ſpectat. quædam eſt ex primis qualitatibus reſultans, quomodo dicimus, ꝙ medicina laxatiua eſt calida, vel frigida, in tali, vel tali gradu. Alia eſt complexio reſultans ex qualitatibus * primis, per quas medicinæ habẽt operationes tertias, vt dictum eſt quinto colliget, & ibi vide bene ad litteram. & talis plus habet dici B forma compoſiti, vel qualitas, quàm complexio. nam complexio propriè ſignificatur ex qualitate tangibili.

Complexio me. laxatiuæ duplex.

** Secũdis.*

De prima ergo dicendum, ꝙ medicinæ ſimplices in cõpoſito laxatiuo: vel ſunt eiuſdẽ cõplexionis, vel diuerſæ. Sed eiuſdẽ. Vel ſunt in eodem gradu; vt cum cõmiſcemus crocum, & mannam, quæ ambo ſunt eiuſdẽ cõplexionis, & gradus. Vel ſunt eiuſdẽ cõplexionis, & non gradus: vt cum cõmiſcemus crocum cum garyophyllis. Eſt. n. crocus calid' in primo, garyophyllus in tertio.

Diuiſio medicinarum.

Quare ſi miſcentur medicinæ eiuſdem complexionis, & gradus, tunc complexio medicinæ eſt nota, quia eſt illius complexionis, & gradus, cuius complexionis, & gradus eſt vnaquæque earum ſimplicium medicinarum; illius gradus, & complexionis eſt medicina compoſita. vt confectio ex cinnamomo, mace, & galanga, eſt in ſecundo gradu caliditatis ſecundum vnamquamque earum; quia vnaquæque earum eſt in eodem gradu.

Et ſi aliquis diceret, ꝙ medicina ratione ſuæ quanti- C tatis excedit gradum ſuum, vt ſecunda primi, capitulo de eo quod comeditur, & bibitur; & ideo plures medicinæ eiuſdem gradus videntur eleuari ſuper illum gradum.

Dicendum, quòd illud eſt per accidens.

Et illud etiam non eſt ad propoſitum. quia de tali medicina compoſita, tantum damus, quantum daremus de vna iſtarum ſimplicium. Si enim fieret confectio ex ſolo cinnamomo, daremus de ea vnciam ſemis, ſicut de tali * ſimplici daremus vnciam mediam.

** Cõpoſita.*

Sed dices, quare ergo ſit compoſitio, ex quo ſunt eiuſdem complexionis, & gradus?

Dicendum, quod propter alias proprietates, vt in confectione de cinnamo. in operationibus ſecundis, ſimplicia habent alia, & alia iuuamenta, licet ſint eiuſdem gradus, & complexionis. v. g.

Nam miſcendo galangam cũ cinnamomo, quæ ſunt eiuſdem gradus, & complexionis; aliud tñ iuuamentum, ex operationibus ſecundis habet galanga, q̃ cinna- D momum, qa galanga reaggregat partes ſtomachi relaxatas; cinnamomum aũt ſubtiliat, & aperit vias, & macis confortat cor. Et licet conueniant in gradu qualitatis eiuſdem, vel complexionis; non tamen conueniunt in ſecundis qualitatibus. & iſta compoſitio debet fieri, quia vna medicina habet proprietatem iuuandi, vel nocendi vnum corpus; & non aliud; immo vnũ mẽbrum, & non aliud; immo vna hora, & non alia. Ne ergo cadat error, miſcentur plures eiuſdem virtutis, quia licet galanga inimicaretur vni membro, cõferret tamen pluribus, cõmiſcemus ſibi medicinas eiuſdem virtutis, vt ex toto remaneat ſecuritas * curationis. & cauſam huius permiſtionis medicinarũ, nunc cum vna, nunc cum alia, tangit Auic. quarta primi capitulo primo; & ſecundo can. cap. de lacte, & iij. can. fen x. cap. de cura aſthmatis, & xxij. tertij, cap. de dolore iuncturarum, & Gal. 3. Therapeut. Inſpiciebat naturarum diuerſas proprietates.

** erroris.*

Et hic non quæro, vtrũ menſuræ ſecundarum qualitatum, & tertiarum ſequantur mẽſuram primarum, ſed

de hoc apparebit tibi, ſi legas quinto Colliget capitulo liiij. Si autem medicinæ ſint eiuſdem complexionis, & non gradus, tunc oportet conſiderare actionem, & reſiſtentiam graduum ad inuicem.

Et in hoc errauit vehementer Bartholomæus Varignana in tractatu ſuo dicens, ſi medicina componatur cum ſimilibus in complexione, quòd eius complexio eſt tanto intenſior, ſicut ſi componeretur ex pluribus calidis, eſſet calidior, quam ſi ex paucioribus.

Sed hoc eſt contra principia medicinæ, nam aliqua medicina compoſita ex aliqua vna re calida ſolum eſt calidior aliqua compoſita ex viginti calidis rebus.

Et pro tanto ſumitur dictum Domini Auicen. v. Cano & Auer. v. Colliget capitulo liiij. quòd quando cum medicina magis calida componitur minus calida, medicina magis calida remittitur, & ſecundum quam eſt maior diſtantia earum adinuicem, ſecundum hoc eſt magis calidæ maior remiſſio. Et hoc idem probatum eſt in Phyſica. nam magis tale per participationem ſui contrarij fit minus tale, de hoc etiam determinatum eſt ſuper libro de differentijs febr. Dico ergo, quod ſi cum medicina calida in primo addatur medicina calida in iiij. ſicut crocus piperi, quòd tunc medicina calida in iij. vel iiij. remittitur ad aliquem numerum ſiue manſionẽ ſuæ latitudinis. Omnis enim gradus, tres numeros, ſiue manſiones habet, vt exponit Haly. & pluſquam commentator in techni, & ideo Galen. ponit exemplum in numeris, & non in gradibus, vt pluſquam commentator commento. viij. ſed de hoc non expedit diſputare. ſed tamen Auic. & Auer. concedunt talem reſiſtentiam, & oppoſitionem inter medicinas diuerſorum graduum complexionis eiuſdem exiſtere, & quòd gradus non ſunt æquales in perfectione, & quòd gradibus accidit imperfectio ratione participationis ſui contrarij, poſitiue, vel priuatiue, & nos declarabimus ſuper ſecundo de differentijs febr. & ſuper ij. Colliget, ſi Deus voluerit.

Conluſio ſecunda completa.

Nota.

Item eſt intelligendum, quòd tales medicinæ, q̃ ſunt diuerſorum graduum ſocientur cum debita quantitate vtriuſque. nam vinum debile, ſi addatur in vino magnæ virtutis in æquali quantitate, aut in media parte, tunc remittit illud. v. g. Cyathus vnius cum cyatho alterius, aut medietas vnius cyathi paruæ virtutis cum cyatho magnæ virtutis debilitat omnino fortitudinem maioris.

Sed ſi parua quantitas puta vnc. j. debilis vini addatur cum cyatho vnius fortis vini, & potentis, non permutabit ipſum, quoniam propter paruitatem ſuæ quantitatis habet proportionem vinum debile reſpectu illius fortis in permutando.

Et eodem modo intelligendum eſt de ſocietate medicinarum. Si enim miſceantur piper, & crocus in quantitate æquali ver. gra. remittetur piper ad ſecundum gradum, & eleuabitur crocus ad ſecundum gradum, & ſi miſceatur crocus in media parte cum pipere, remittitur piper ad tertium gradum, & eleuatur medietas croci ad tertium gradum, quia propter paruitatem quantitatis croci, virtus eius reſoluitur, non potens remittere ipſum ad ſecundum, & ſi ſuperat quantitas croci quantitatem piperis, abſque proportione trahet piper virtutem croci ad quartum gradum.

Quantitas ergo conſueta apud practicos eſt æqualis ponderis, aut parum excedentis, aut in duplo quandoque, & quandoque eſt quantitas medietatis. In iſtis enim quantitatibus ſtat proportio actionis, & paſſionis, & illud oportet conſiderare ſicut dictum eſt.

Digreſſio in qua ponit dubia.

Et Auer. innuit contra hoc vnam rationem difficilẽ, quia ſi medicina calida in primo remittit medicinam calidam in quarto ad ſecundum gradum, ſequitur quod medicina calida in primo, & frigida eſſent eiuſdem cõplexionis. probatur conſequentia. medicina frigida in primo aſſociata calidę in quarto remittit calidam in iiij. pluſquam remittat calida in primo, vt notum eſt, ſed nõ poteſt eam plus remittere, quam ad ſecundum gradum, ergo, &c. Præterea frigida in quarto aſſociata calidæ in quarto remittit ipſam ad gradum ſecundum, & contra,

E quia non poteſt eam remittere ſimpliciter.

Reſpondetur, q medicina frigida in primo remittit calidam in quarto ad ca. in primo, ſed medicina calida in primo remittit eam ad calidam in ſecundo, vel ſi hæc remiſſio non eſt punctualis (vt dicitur) tamen fit remiſſio magis calidæ, & minus calidæ de mẽte Auer. & omniũ.

Ad ſecundum dicitur, q ex medicina in quarto gradu calida, & frigida in quarto, non fit remiſſio ad gradum, ſed fit temperamentum. Et eſt alia ratio ſophiſtica, quam ſcribit Alchindus, quòd minus calidum aſſociatũ magis calido intendat magis calidum, & non remittat. Et expecto ſoluere Deo duce ſuper v. Colliget, &c. ratio ſtat in hoc, Sumo vnum corpus, in quo caliditas ſit in tertio gradu, & frigiditas in primo, & vocetur garyophyllus, ſumo aliud corpus, in quo caliditas, & frigiditas ſint æquales, ita q habeat duos gradus caliditatis, & duos frigiditatis, & vocetur zuccharum; tunc arguitur. maior eſt proportio actionis à calido in duobus gradibus ad frigidum in vno, quàm ſit proportio calidi in tribus gradibus, ad frigidum in duobus, ſed in garyophyllis eſt frigiditas vnius gra. quæ contra operatur caliditati zucc. in duobus gradibus, & in eodem eſt caliditas in tribus gradibus, quæ contra operatur frigiditati zuc. in duobus gradibus: ergo aſſociatis garyophyllo, & zucccharo, caliditas zucchari plus remittet, vel corrumpet frigiditatem garyo. quàm caliditas garyo. frigiditatem zucchari propter maiorem proportionem, quare augebit caliditatem garyo. & non remittet eam. Et ratio ſtat in hoc, quod præſupponit in medicina calida eſſe frigiditatem in actu, & tunc erit in omni parte in qua eſt quam caliditas.

F

Et hoc eſt impoſſibile, & hoc negabitur in præallegato capitulo, quoniam experientia prætentorum huic eſt cõtraria. Sit igitur ex dictis menſura complexionis medicinæ compoſitæ ex medicinis ſimplicibus diuerſis in gradu, & non in complexione. Si autem medicina ſit compoſita ex diuerſis in complexione, tunc vel iſta ſunt

G æqualia, vel inæqualia, ſiue diuerſa.

Et eſt conſiderandum, q æqualitas, vel diuerſitas attenduntur penes tria, ſcilicet numerum, quantitatem, & virtutem.

Si ergo ſunt æqualia in quantitate numero, & virtute, tunc complexio cõpoſiti eſt media inter illa. Etenim quia contraria agunt inter ſe, & quia ſunt ęqualia in virtute, non agunt poſitiue, ſed remiſſiue æqualiter refrangendo in ſe naturam medij.

Si autem ſunt æqualia in virtute, & non in quantitate, vt q ſit in eo medicina frigida in tertio gradu, & ſit quantitas drach. ij. & ſit medicina calida in tertio gradu, ſed quantitas vnc. ß. tunc quia ratione quantitatis maioris, actio plus continuatur, & perdurat, remittetur pro certo medicina frigida in aliquo gradu, & tunc cõpoſitum declinabit ad calidum, & non ad medicinam, quoniam quantitas eſt cauſa intenſionis graduum, ſed per accidens, vt in cap. de eo quod comeditur, & bibitur, vt

H v. Colliget capitulo penultimo. Et non imaginor aliam cauſam modo, niſi quæ dicta eſt, quoniá in maiori quanto virtus actionis plus perdurat. Et eodem modo intelligendum, ſi ſunt in medicina compoſita medicinæ ſimplices æquales in gradu, ſed inæquales in numero, quia plures de calidis, quam de frigidis, aut è conuerſo.

Si autem ſint medicinæ diuerſæ in complexione, & vna habeat exceſſum in gradu ſuper aliam, tunc prædominante gradu, dicitur totum compoſitum eſſe tale, vt ſi ſit vnum componentium calidum in quarto, & aliud frigidum in primo, hoc compoſitum diceretur calidũ, non tamen in quarto, ſed ſm reſiſtentiam, vt dictum eſt ſupra. Quia ſi calidum minus reducit magis calidum ad remiſſiorem gradum, multo magis frigidum, & hic eſt canon Auer. 5. Col. penultimo capitulo.

Conſiderare tñ oportet, q mistio talium debet fieri ſm quãtitatem proportionata, non dico æquales in pondere, ſed in proportione, v. g. chamæmillę vnc. ij. in min. calidæ, q̃ piperis drach. ij. ſunt ergo ſumẽdæ quantitates

ſicut

ſicut inueſtigat Auer. cum quibus ſaluentur operationes illorum ſimplicium; vt d. Gal. tertio de complexionibus c. tertio, quòd modica quantitas ignis non calefacit.

Et hæc eſt ſcientia inueſtigandi complexionem primam in compoſitis laxatiuis.

Dicendum nunc de complexione, ſiue forma laxatiui, vt ſolutiuum eſt, & totum hoc dependet ex prædictis, ſupponẽdo gradus in medicinis laxatiuis. Omnes enim medicinæ laxatiuæ ſunt eiuſdem formæ, quia omnes mouent per acuitatem. Ita quòd etiam illæ, quæ mouent comprimendo habent aliquas partes acutas, per quas proportionantur ad determinatum humorem, & ad actum ſolutionis, quamuis præter acuitatem habeant aliam formam ſpecificam, per quam ſoluunt, vt dictum eſt in principio huius libri.

Differunt ergo medicinæ laxatiuæ ſm gradus. Quædam enim ſunt in primo gra. ſecundum quòd Bartholomæus rectè exponit. vt quæcunque ſunt in extremo debilitatis, vt aqua lactis, mel roſ. ſuccus abſinthij, ſuccus roſ. ſyrupus viola. &c. Quædam in ſecundo, vt quæ excedunt primũ, vt tamarindi, caſia ſiſt. manna, & quędam ſpecies myrobalanorum, Epithymi, ſenę, & ſimilia. quędam in tertio gra. vt ſolutiua euacuantia attrahendo. Talia enim ſunt ſolutiua fortia, vt aloe, turbith, agaricus, hermodactylus, polypodium, rheubarbarum. Quędam in quarto, vt vehementer acuta, ſicut elleborus, eſula, cataputium, mezereon, coloquintida, ſcammonea, ſerapinum, &c. Et hos gradus inueſtigat Auer. v. Colliget capitulo penultimo.

Et quia omnes iſti gradus ſunt ſub eadem forma, ſiue ſit talis forma manifeſta, vel occulta, non ſequitur, quod plus remittit minus ſolutiua medicinã magis ſolutiuã, quam remittat eam medicina nullo modo ſolutiua. Et cauſa eſt, quia inter ſolutiuas non eſt diuerſitas graduũ penes participationem contrariæ formæ, quæcunque ſit illa forma; ſicut eſt in gradibus primarum * qualitatum. Et hæc eſt ſententia Auerr. v. Colliget, capitul. viij. Vbi aſſignat cauſam, quòd ſi iungatur medicina minus apertiua, magis apertiuæ; ꝙ medicina magis apertiua remittitur, quia * oppoſitio ad oppilationem in medicina debilis apertionis eſt maior, quam * oppoſitio eius in medicina fortis apertionis.

*Complexionum. *Compoſitio. *Compoſitio.

Et in hoc videtur contradixiſſe ſibi Bartholomæus, cum dixit in fine tractatus, quod ſi iungatur ſcammonea cum alijs medicinis ſolutiuis, debet dari in minori doſi, quam ſi iungatur cum digeſtiuis, quia iuuant operationem ſuam. Et in eodem dixerat: ꝙ ſi ſcammoneæ adiungantur medicinæ debiles, quòd debet dari plus de iſta medicina in quarto gradu. Et improbat eum ſimilitudo, quam etiam ipſe concedit in medicinis quo ad ſecũdas operationes, & in medicinis, quo ad primas. Ideo dico, quod ſi aſſocietur medicinis ſaltem primi, & ſecundi gradus, vt cum epithymo, & manna, &c. quòd debet poni in maiori quantitate; & etiam ſi iungatur cum ſuis conſolantibus, vt infra. Cum medicinis autem tertij gradus eſt magna ſimilitudo; & ideo inter eas non eſt magna reſiſtentia; ſicut enim modicum diſtant, ita modicum ſe alterant, ſicut calidum in tertio, & calidum in quarto. Cauſa autem alterationis in diuerſis gradib. eſt nota. Et quia proportionabiliter ſe habent medicinæ ſolutiuæ ad quartum gradum, cum medicinis calidis, vel frigidis; ideo concluſio dicta ſupra de remiſſione medicinæ frigidæ, compoſita, per ſocietatem medicinarum diuerſorum graduum eſt ſimilis, & neceſſaria.

Vt dicamus, quod ſi medicinæ ſolutiuæ in quarto gradu, vt eſt ſcammonea, addatur medicina ſolutiua in primo, vel ſecundo, remittit eam ad debiliorem gradum. v.g. ſi addatur ſcammoneæ ſuccus roſatum, vel aliqua medicina, primi gradus ſolutiua, quòd tunc illud totum ſit ſolutiuum in ſecundo gradu. & ſi addantur aliqua ſolutiua in tertio, vt turbith, &c. quod ſit ſolutiua in fine tertij, vel in principio quarti.

Et hic notandum primo, quod hoc habet intelligi, vt ſupra dicitur, quod talis miſtio fiat ſecundum quantitatem, in qua ſaluetur operatio ſimplicis medicinæ, neque ſit quantitas tam parua, vt cum ea non ſiet operatio, vt de ſcammonea vſque ad quatuor grana, neque ſit tanta quantitas, ꝙ excedat operationẽ; vt cum damus de turbith vnc. s. & aloe, &c. ſed ſit quantitas proportionata, quia ſi eſt ibi de turbith, quanta eſt ſua doſis naturalis ab vnc. j. vſque ad duas, & ſit ibi de ſcammonea quantitas naturalis. ſ. à granis quatuor vſque ad xij. hac. n. proportione ſeruata apparet manifeſte qd dictum eſt. Et ſi excedat quantitas vnius quantitatem alterius, ſm hoc debet fieri proportio, vt ſupra oſtenſum eſt diligenter.

Secundo notandum, ꝙ etiam iſti gradus habent latitudinẽ, quia medicinarum ſolutiuarum in quarto gradu, quædam ſoluit plus, quædam minus: vt ſcammonea in vltimo quarti gra. & colocynthis in principio quarti.

Ex his ergo diligenter apparet, quæ ſit forma ſolutiui, vt ſumamus in exemplo confectionem de manna Gal. quam ſcribit Meſue in antidotario. Recip. mannæ diſſolutæ in ſucco roſarum lib. * j. ſcammoneæ vnc. s. alia litera habet vnc. j. credo quòd ſit melior iſta vnc. ſem. vt patet infra tertio cap. hæc medicina compoſita habet medicinam ſolutiuam in quarto gra. ſicut ſcammonea, & habet ſolutiuam in ſecundo. ſed quia mannæ coniungitur cum æquali quantitate ſolutiui, in primo gradu, ſicut eſt ſuccus roſarum, ideo ſit manna ſolutiua in fine primi gra. & quia quantitates ſunt proportionatæ, quia in omni vnc. mannæ ingrediuntur * drach. ij. ſcammoneæ. Ideo remittitur ſolutiua in * quarto, ad ſolutiuam in ſecundo, vel in fine ſecundi intenditur ſolutiua in primo, quæ eſt manna cum ſucco roſarum ad ſolutiuã in fine ſecundi, quare talis cõfectio eſt ſolutiua in fine ſecũdi.

*Sem. *Scrup. *Quarto.

Et ideo bene dixit Gal. quòd eſt medicina benedicta, quia omnes tales ſecundi gradus ſunt mouentes ſine æſtuatione, & doſis in iſta eſt vnc. s. Et iſta ſunt neceſſaria ad inueniendum doſes medicinarum ſolutiuarum compoſitarum, ſicut dicetur in tertio capitulo.

Conſiderandum etiam, ꝙ non ſolum medicinæ minus ſolutiuæ remittunt medicinas magis ſolutiuas, verum remittit etiam eas ſocietas medicinarum alterantium, præterquam ſint ſolutiuæ, aut reſiſtentium effectibus earum, vt dicetur in ſequenti capitulo.

Et ideo quamuis in hiera Gal. ſola medicina ſolutiua ſit aloe, quod quidem eſt ſolutiuum in tertio, tamen quia ſociantur medicinæ prædictæ ei, remittitur ad finem ſecundi. ſicut ſi addantur aloe, caſia, myrobalani, abſinthium, reducitur ad ſecundum gradum ſolutiuorum. & hoc ſufficiat ad inueniendum complexiones medicinarum, & proportiones ſimplicium reſpectu totius.

Capitulum ſecundum.

NVnc verò dicẽdũ eſt de proportione medicinarum ſimplicium reſpectu earum inter ſe. Talis autem proportio eſt debita compoſitio ſimplicium medicinarum, propter quod aduertẽdum, ꝙ neceſſitas compoſitionis medicinarum ſolutiuarum eſt propter alterum trium. Vel enim medicina ſolutiua eſt debilis, vel tarda, ſicut turbith, aloe, &c. & tunc eget compoſitione, & ſocietate medicinæ acuentis eam, aut feſtinantis, & velocitãtis operationes ſuas, ſicut turbith miſcetur zingib. &c. Vel medicina ſolutiua eſt maligna in complexione ſua, & hoc, aut in complexione primarum qualitatum, quia ſi nimis acuta calefaciens: aut ſecundarum, quia vlceroſa, excorians: aut tertiarum, quia à proprietate habet aliquem malum effectum, vt aloe, & ſcammonea habent aperire orificia venarum. & tunc eget cõpoſitione ex ſocietate inſiſtentium, vt dicet. Vel medicina, nec eſt debilis operationis, nec eſt maligna in ſe, ſed nõ reſpicit determinatum membrum, à quo purgare volumus, & tũc eget ſocietate medicinæ deferentis eam ad membrum, his tribus modis compoſitio cum medicina ſolutiua eſt neceſſaria. Talis autẽ compoſitio non poteſt conuenienter fieri, niſi habita proportione cadẽte inter ſimplicia, q̃ componi debent. Talis autem proportio eſt duplex, quędam eſt proportio formæ ſpecificæ, vt cum dicimus

ſcammonea nocet cordi, vt dicit ſubtiliter Meſue, & cũ hoc inflammat, & cum hoc aperit orificia venarum. Et ſunt medicinæ, quæ habẽt proprietatem ad iſtas reſiſtẽtias; vt ambra à proprietate confortat cor, & cryſtallum infrigidat, gallæ conſtringunt orificia venarũ; non tamẽ per miſtio earum cum ſcammonea eſt vtilis, quia non cadit inter ea proportio à forma ſpecifica; ſed ponemus cũ ea propter primum, ſpicam; propter ſecũdũ, camphorã, vel ſandalos; propter tertium, tragacanthum, vel maſticem. Et iſta proportio eſt inuenta per experientiam, aut prophetarum reuelationem, & de iſta proportione non oportet prolongare, quia authores ponunt medicinas habẽtes adinuicem talem proportionem, vt dicam, numerando ſpecies earum. Alia eſt proportio medicinarum, quo ad quantitatem, de qua excuſat ſe Meſue; vt ſi zingiber habeat proprietatem, & proportionẽ, primo modo ſumptum ad turbith; neſcimus tamen proportionem quantitatis eius, & de tali proportione eſt hic intentio.

Secunda pars huius capituli, in qua ordinat ſe ad ponendum concluſiones.

Dico igitur, quòd alterans aliud, vel alterat iuuando virtutem eius: & hoc dupliciter, vel acuendo, vel deferendo virtutẽ eius. Et tale alterãs non oportet quòd ſit æquale alterabili. ſicut videmus, quòd ſi quatuor homines non poſſunt trahere aliquam molem, addito homine vno, trahent eam: eodẽ modo, ſi medicina propter debilitatem non poteſt complere aliquam operationem, modico ſibi addito complebit eã. Etiam illa, quæ acuunt vt plurimum medicinas, aut deferunt eas, ſunt acuta, ſed addere in medicinis acutis eſt cauẽdum, vt dicebat Meſue.

Nota. Et idem inſta quod omnis medicina laxatiua, quanto eſt vicinior temperamento, tanto melior, ſeu incolumior eſt. Debemus igitur medicinas ſimplices, propter prædicta iuuamenta neceſſarias, ponere in tanta doſi, quod ad doſim medicinæ conuenientem veniat de prædicta medicina in minori quantitate. Vt ſi in vncia ſ. laxatini ſit de medicina laxatiua doſis propria; vt ſi ponamus de aloe drachm ij. ſint de conſolantibus drach. j. aut ſcrupuli ij. aut ſecundum exigentiam expurgandi corporis. Et communis quantitas harum cõſolantium, vel rectificantium eſt tertia pars, aut quandoque medietas. Vt patet in hiera, quam ſcribit Galen. vij terapeut. capitulo ij. quòd duæ partes ſunt aloes, & vna conſolantium, vel tertia. & hic canon eſt conueniens doſis. Rec. turbith electi drachmas duas, zingiberis ſcrup. ij zucchari duplum, vel agarici drach. j. ſ. vel ſecundum quoſdam medicos, vt agarici drach. j. ſalis gẽmæ ſcrup. ſ. Aut propter ſeroſitatem ſalis, vt docet ad litteram Meſue capitulo de agarico. Acuitas tamẽ ſalis gemmæ eſt ſuſpecta. & ideo ponimus in valde paruo pondere; quandoque, vt dicamus, agarici drach j. ſalis gẽmæ grana ij. vel plus, vel minus, & hoc eſt per accidens. Et ſi volumus deferre ad caput, addimus ſpicæ, vel nucis muſc. eandem quantitatem cum iſtis quantitatibus ſcilicet drach. ſ. vel ſecundum quoſdã medicos agarici drach. j. ſal gemmæ, ſcrup. ſ. ſpicæ. ſcrup. ſ. cum aliquo ſyrupo.

Conſolãtiũ med. doſis eſt tertia pars, aut quandoque medietas.

Vbi oportet tamen, quòd illæ medicinæ ſolutiuæ miſceantur alijs medicinis remittentibus, vel debilitantibus, debemus addere in confortantibus operationes earum; & eodem modo oportet intelligere de alijs, quæ aſſociare oportet medicinis laxatiuis, vt alterent eas, propter iuuamentum virtutis debilis earum, aut deferant eas. Si autem alterans alterat propter malitiam, tũc hoc non conuenit, niſi in medicinis ſolutiuis tertij, vel quarti gra propter acuitatem earum, & venenoſitatem. & quia non quæritur ſolum, quòd venenoſitas medicinæ remittatur, ſed quod omnino prohibeatur à ſuo malo effectu. Et cum prohibitio alicuius operationis non poſſit fieri, niſi ab æquali in virtute oppoſita; ideo oportet, quòd medicina, quæ additur propter hoc iuuamentum, ſit æqualis quantitatis. Si medicina agat à forma ſpecifica. ſicut ſi. v. g. ponerentur in ſolutiuo compoſito ſcãmoneæ. gr. vij poneremus maſtiches, vel tragacanthi. gr. vij. aut plura, vt ſcru. ſ. vel ſcru. j. aut galliæ ſimili-

E ter, ſicuti eſt dictũ Meſue de colocynthide, quòd detur cum ladano æquali quantitate, quia ladanum à proprietate reſiſtit nocumentis colocynthidis. Et ratio eſt iſta, nam effectus à proprietate, vel à forma ſpecifica prouenientes, non poſſunt impediri, niſi à contraria diſpoſitione, quæ ſit virtutis æqualis; & hoc in his, quæ agunt, non à complexione, ſed à forma ſpecifica, vt plurimum ſtat cum æqualitate quãtitatis. Dicitur enim, quòd adamas prohibet ferrum ab attractione à magnete, & tunc ſi drach. j. ferri debet attrahi ab vnc. j. magnetis, poſita cum * ferro drach. j. ad * amantis non attrahet ferrum, oportet igitur, quod æqualia ſint talia, quæ mouent ſecundum proprietatem. Eſt tamen aduertendum hic, vbi tales medicinæ acutæ non aſſocientur cũ alijs reprimentibus complexionem eius; ſi autem aſſocietur ſcammonea cum camphora, & ſuccis frigidis, non egebit tanto maſtiche. Nã formę ſpecificæ non agunt, niſi cũ ſuis cõplexionibus, vt dicit Auer. vij. phy. commen. xxxv. quòd

** magne*
** magnete*

F magnes non attraheret ferrum, ſi fricaretur cum allijs, & charabe nõ attraheret paleam, niſi caleſiat. Ideo acuitas medicinæ remittitur; remittitur autem ſecundũ eũ etiam operatio ſua proprietate. & ideo indiget minoris ſocietatis medicinæ contrariantis ſibi à proprietate. Debet ergo ſi medicina componatur ſimplex, poni cum ea æqualis quantitas reſiſtentis, & hoc in operationibus, & effectibus à forma ſpecifica. In operationibus autem caliditatis, & frigiditatis oportet, quòd fiat reſiſtentia per maiorem quantitatem. Cum illæ ſunt calidæ in tertio, vel quarto; ideo indigent pluri quantitate frigidorum, niſi ſint frigida narcotica in quarto: & tunc ſufficit æqualis quantitas, vt ſucci lactucæ, vel nenupharis. vnc. ſ. cum ſagapeno * vnc. ſ. vel opij quantũ granũ lenticulæ. Scammoneæ tãtundẽ, vel opij, & caſtorei; ponitur enim caſtoreũ pro æquali quantitate, vt remittat opij ſtupefactionem, ſicut eſt dictum Auic. in lib. de viribus cordis in ſua notabili confectione. Raro tamen hæc cõ-

Concluſio cõpleta prima parte huius cap.

** ana dra.*

G poſitio eſt neceſſaria; ſed ſi debeamus infrigidare ſcammoneam, faciemus cum camphora, & ſandalis, & ſemine acetoſæ, vel endiuiæ, vel tragacantho, ponendo quantitatem infrigidantium maiorem, cum caliditas 4 ſit acutior in actione ſcilicet omni frigiditate eiuſdem gradus, vt Auic. primo can. Fen quarta ſecundo, & tertio. c. & tertio can. ſen 13. His igitur conſideratis patet ſcientia ſcilicet compoſitionis, & proportionis medicinarum ſimplicium adinuicem.

De doſi medicinarum. *Capitulum tertium.*

Viſo modo inueſtigandi complexionem medicinarum laxatiuarum compoſitarum, per quam dicũtur calidæ plus, vel minus frigidæ, humidæ, ſiccæ, &c. per quam dicuntur etiam ſolutiuæ in diuerſis gradibus. Et viſo de modo compoſitionis earum, & ſimplicium proportione adinuicem, &c. Reſtat videre de doſi earum. & primo quædam in generali; ſecundo quædam

H in ſpeciali. Doſis eſt duplex, quædam eſt doſis ſimplicium, & de iſta dicimus ſecundum quod authores ſcribunt. Alia eſt doſis compoſitorum, ad quam inueniendam eſt laborandum, propter corruptionem librorum ex parte ignorantiæ ſcriptorum. Et iſta doſis, quandoque ſequitur quantitatem medicinarum laxatiuarum, quandoque proportionem partium adinuicem, per quam proportionem dicitur tota medicina laxatiua in tali gradu. Primo dicendum de ſecunda doſi, & ſecundo de prima. Primo igitur de doſi, quæ ſumitur à forma totius compoſiti, ſecundo de ea, quæ ſequitur compoſitionem partium ſimplicium.

Doſis duplex eſt.

Oportet ſcire, quòd doſis medicinarum compoſitarum ſolutiuarum debilium, vel ſolutiuarum in primo gradu incipit ab vnc. j.

Doſis med. ſolu. per omnes 4. gradus.

Doſis medicinarum ſolutiuarum in ſecundo gra. incipit ab vnc. ſ. Doſis medicinarum ſolutiuarum in iij. gra incipit à drach. j. vel ſ.

Doſis autem ſolutiuarum in quarto eſt diuerſa, ſecũdum, quòd quartus gradus habet latitudinem manifeſtam, quædam ſunt in vltimo acuitatis, vt elleborus, ſcammonea,

nea,ſcebram,mezereõ,euphorbium,colocynthis. Quædam ſunt non in vltimo quarti gradus,vt cucumer aſininus,ſagapenum,cataputia,ſerpentaria.

Doſis ergo primarũ incipit a granis,ſecũdarũ à ſcrup.

Verbi gratia,doſis ſucci roſarum ſimplicis,ſyrupi viomellis,&c. eſt ab vnc.j. vſque ad iij. vel iiij. & ſerum caprinum vſque ad vj. vnc. ab inde infra ſcilicet ab vnc.j. non habent notabilem operationem, & ab inde ſupra ſcilicet ab vnc.iij.vel iiij. aſcendunt ad ſecundũ gra. ſolu.

Doſis autem ſecundi gradus ſolutiui incipit ab vnc.ʒ. vſq; ad vnc.j.ʒ.vt doſis epithymi, ſenæ,caſiæ,tamarindi.

Doſis tertij gradus ſolutiui eſt à drach.j. vſq; ad drac. iij.vel vt plurimum ad ij.vt aloe à drach.j.ʒ. vſque ad iij. agarici à drach.ʒ. vſque ad ij.hermodactylorum à dra.j. vſque ad ij.vel iij.myrobalanorum,rheubarbari,à dra.ij. vſque ad vnc.ʒ. Ideo ponuntur ſecundi gradus, doſis, turbith,à drach.j.vſque ad ij.vel iij.& ſic de alijs.

Doſis igitur quarti gradus in prima latitudine * fiat cum iſtis tertij gradus, vt doſis cucumeris aſinini eſt à drach.ʒ.vſque ad drac.ij. doſis ſagapeni eſt à drach.ʒ.vſque ad aur.j. Doſis cataputiæ à drach.ʒ. vſque ad drac.j. Sed ſi per cataputiam intelligitur granum regum, eſt magis ſolutiuum, & ponitur doſis à granis quinque vſque ad vij. vel x. doſis ſerpentariæ eſt à drachm.ʒ. vſque ad drach.j. ſcammoneæ à granis v. vſque ad x. vel xij. & quidam eleuant eam vſque ad xvj. ellebori erit à xxiiij. granis vſque ad ſcrupulos ij. Sed Auicenna in libro de viribus cordis dicit,quòd eius doſis eſt, grana xxij.ʒ. & in decoctione drach.j. Doſis ſcebram,& mezereõ etiam à granis iiij.vſque ad xx. euphorbij eſt à iiij. granis vſque ad xij.colocynthidis eſt à xiiij. vſque ad xx. Doſis autem lapidis ſaraceni,armeni,lazuli, ponuntur cũ doſibus ſolutiuarum in tertio gradu cum ſunt loti,& cum nõ ſunt loti,ponuntur cum doſibus ſolutiuarum in quarto gradu primi ordinis. Et polypodium,& rheubarbarum tenent medium inter medicinas ſecundi gradus, & tertij, ideo doſis eorum eſt à drach.j.vſque ad aureos iiij.

* fiat

Concluſio prædictorum.

Quibus diligenter expoſitis, & ſuperiori doctrinæ applicatis,patet qualiter, & quæ ſit doſis conueniẽs medicinarum compoſitarum laxatiuarum; quoniam ſi inuenies eas in primo gradu,doſis eſt,quæ aſſignata eſt. & ſi in ſecundo,vel tertio, vel quarto, &c. & hæc doctrina iam declarata eſt ſupra.

Et ideo improbatio, quã facit Bartholomæus in doſi Auic.in tertio can. ſen prima,de cura maniæ lupinę,non videtur eſſe conueniens. & eſt exemplum,ſuper quo ipſe laborauit,deſcriptio Auic. eſt hæc Rec. pulueris hieræ, epithymi,ſtœchadis, omnium, ana partem vnam,myrobalanorum,ſcammoneæ ana partem mediam.

Nam ſi conſideratur, ex dicta doctrina tale pharmacum eſt ſolutiuum in tertio gra.quoniã ſcammonea,quæ eſt quarti gradus ſociatur cum ęquali pondere myroba. qui ſunt ſecundi gra ſolutiui; & cum hoc reſiſtunt ſcãmoneæ à complexione; & vt eſt communis opinio,corrigunt eius prauos effectus. quare quamuis myrobalani non ſint tantæ acuitatis in eadem quantitate, quantæ ſcammonea,tamen remittunt; deinde adduntur ſolutiua ſecundi gradus,vt epithymi,& pulueris hieræ.

Quamuis enim aloes ſit tertij gradus ſolutiui, tamen cum puluere ſuo,vt dictum eſt ſupra, remittitur à tertio gradu,et cum contraria duo ponantur in quãtitate dupla ad ſcãmoneam remittitur virtus ſcammoneæ omnino à gradu ſuo,& deſcendit ad tertium gradum ſolutiui. Sed doſis ſolutiui in tertio gradu eſt à drachm.j. vſque ad iij. poteſt ergo (ſicut Auic.præcepit) dari de eo drach.ij.

Et pro certo iſte contradicit ſuis canonibus,improbãdo Auic.ſiue deſcriptionem eius.& hæc contradictio eſt ſatis publica,nam in ſuo tractatu eodem capitulo dicit; quomodo hæc medicina eſt in medio ſecundi gra.ſolutiuorum,& quarti gradus; ſed talis eſt in tertio. & poſtea ſubdit,quòd doſis eſt drach.ij. vſque ad vnc.ʒ. & ſi mea verba concludunt tu ipſe reſpice.

Et cauſa erroris fuit,quia ipſe opinatus fuit, ꝙ cũ additur medicinæ ſolutiuę fortis virtutis alia medicina ſo-

A lutiua,aut medicina iuuãs eã,quod debet poni in minori pondere. Et ibi eſt error,& cõtra id quod ipſe incepit; ſed cauſa eſt, quia ipſe non proſpexit mentem Auerr. quinto colliget capitulo penultimo, ſicut ſupra nos expoſuimus eſt mens. Auerr. confirmantis mentem Gal. in de ſimplici medicina. Vnde in confectione de manna Galenus ponit in parua doſi, nec maior doſis ſcãmoneæ, & hoc quia ſolutiuum id reducitur ſecundum totum ad ſolutiuum in ſecundo gradu,quamuis ſit ibi ſcãmonea à pręd ominio virtutis,ſicut probatum eſt in fine primi capituli.& tamen in media vnc.totius confectionis de manna, quam doſim præcipit Meſue,ingreditur ſcãmoneæ gra.x. illa eſt magna doſis eius apud Dioſcoridem,Serap. Meſuẽ, & ſecundum alios libros habetur, quòd ponatur ad mediam libram mãnæ vnc.j.ſcammoneæ,dr.ʒ.& tunc in vnc.ʒ. totius eſt ſcrup.j. ſcãmoneæ, & illa doſis eſt extra limitem,quem vulgus auſus eſt.hãc igitur doſim ſcilicet vnc.ʒ. confectionis de manna præcipiunt. B Et ego ſemper vſus ſum ea,quia tota illa medicina ſit ſolutiua in ſecundo gradu.

Et non ſit ſolutiua in ſecundo gra.niſi; quia medicina minus ſolutiua diminuit de virtute medicinæ magis laxatiuæ. non ergo addunt in virtute eius,ſecundum quod iſte æſtimabat,& per conſequens oportet,quod ponatur in minori doſi, Niſi medicinæ laxatiuæ quarti gradus ſocietur medicinis laxatiuis tertij gradus: oportet enim tunc non addere in pondere, quia ſicut dictum eſt,inter ipſas eſt propinquitas, nec eſt tanta diſtantia quãta cum ſolutiuis primi, vel ſecundi gradus: & per conſequens non eſt tanta remiſſio.quare ſufficit minor quantitas ſolutiui in quarto gradu.

Et hic conſiderandum eſt de latitudine harum doſium, quia cum medicinæ ponantur cum deferentibus virtutes earum, aut cum acuentibus eas,tunc debet poni in minori doſi. & cum ponuntur cum reſiſtentibus, & remittentibus malos effectus, debent poni in maiori doſi. & medio modo ſe habente,medio modo debent po C ni,vt fecit Gal. in ſua confectione prædicta,& ibi poſuit taliter doſim ex eo,quod ſcãmonea ponitur cum ſolutiuo debiliori, quia * remouet operationem ſuam. patet ergo in communi doſi medicinarum compoſitarum,& maxime in pilulis, & pulueribus,&c.

* remittet.

Modo in ſpeciali inueſtigemus eam in confectionibus,& electarijs. Scias ergo quod à prædicto can. tu potes inuenire conuenientem doſim in libris, & inconuenientem improbare,ſumendo in confectionibus,& electarijs gradum medicinæ laxatiuæ,ſicut dictum eſt.

Sed nunc alio modo inueſtigandum eſt, ſcilicet ex quantitate medicinæ laxatiuæ, quæ ingreditur in doſi compoſitionum.

PRopter quod ſciendum, quod in toto compoſito ex diuerſis ſimplicibus,imaginandum eſt formam habere homogeneitatem, ita quod qualibet parte ſumpta D illius totius pharmaci ſit eadem proportio ſimplicium ad inuicem,quæ eſt in toto compoſito,vt ſi in toto compoſito medicinæ ſolutiuę ſit tertia pars,in quacũque parte illius compoſiti,erit etiam tertia pars,et hoc eſt planũ.

Nam ſi in muſto prædominetur terra, in quacunque parte miſti debet prædominari terra.

Hoc ſuppoſito, leue eſt videre, vtrũ doſes medicinarum ſolutiuarum ſcriptæ ſint conuenientes, ſupponẽdo vnum quod in doſi, quam tu propinas ſit conueniens doſis ſolutiuarum,ſi ingrediantur ibi plura ſolutiua; aut ſit conueniens doſis vnius ſolutiui, ſi ſolum vnum ſolutiuum ingrediatur: vt in hiera Gal.ſolutiuũ ſolum aloes eſt. oportet ergo tantum dare de illo electario hieræ, qđ in illa doſi ſit doſis aloes non excedens in magis, & minus. verbi gratia in toto electario, aloes eſt triplum ad alias medicinas,vel ferè, vt vij. terapeut. capitulo vndecimo. ergo in quacũq; parte erit pars aloes tripla, vel ferè. Et id conueniens doſis eius ſunt drac.ij.et ſemis,quarum drachmarũ ij.ſ. duæ partes ſunt partes aloes, & eſt

drach. ij. ſed drach. ij. aloes eſt doſis conueniens.

In hiera autem cum ſcammonea, doſis eſt drachm. ij. aut ij. ʒ. quia acuitur ſcammonea ponendo in omni libra hieræ ſimplicis, quæ eſt hiera Gal. drach. j. ſcāmoneę correctæ; ſed vigeſimaquarta pars libræ eſt drac. v. & vigeſimaquarta pars drach. eſt gra. ij. ʒ. quare poſſumus de tali hiera cum tali quantitate ſcammoneę dare vnc. ʒ. quia ſcammonea ſolum acuit in hac doſi virtutem aloes, nec ipſa de ſe habet virtutem ſoluendi, cum ponatur in minori quantitate, quam ſi conueniens ad ſuam ſolutionem.

Aduertendum tamen eſt ab apothecarijs, qui hodie acuunt vnam lib. hieræ ſimp. & benedictæ, ſimplicis cū vno quarto ſcammoneæ, ſcilicet cum vnc. ij. & quidam ignari, & proſumptuoſi etiam addunt plus.

* drach. ij.

Sed apparet ex iſto ca. quòd vna drac. diagridij in vna libra medicinarum ſolutiuarum in quarto gradu, eſt in conueniens. Sed in tertio, vel ſecundo, eſt bonæ operationis ſolicitans medicinas ſolutiuarum. nec eſt timor de effrænatione eius, cum non ingreditur cum quantitate, cum qua ſtet virtus ſolutiua, quæ eſt gra. ij. ʒ. quæ doſis eſt vigeſimaquarta pars vnius drach. non ſit doſis ſcammoneæ.

Oportet ergo allibrare in toto compoſito, qui vult conuenientem doſim inuenire, quanę ſit quantitatis in toto de medicinis laxatiuis, & quanta ſit quantitas totius; deinde ponere doſim de ea, in quam cadit quantitas conueniens, vel doſis laxatiuorum ſimplicium, quæ ponuntur ibi.

Et ſi ſint ibi plura laxatiua, non oportet quod de vno quoque ingrediatur doſis conueniens; vt ſi eſt ibi agaricus, turbith, elleborus, ſcammonea, & aloe, non oportet, quòd in vna doſi ingrediatur de vnoquoque drach. j. vel ij. quia ſufficit, quòd de medicinis vnius gradus, tanta quantitas ingrediatur, quanta eſt doſis vnius earum. Verbi gratia, ſi ſint in vna medicina duæ medicinæ, puta agaricus, & turbith, aloe, & hermodactylus, ſufficiet drachma pro quolibet in vna doſi, quia ſunt ſolutiua in eodem gra. Et ſi ſit ibi ſcammonea, & mezereon, & quæ ſunt eiuſdem ordinis, ſufficit inter omnes ponere tantū, quantum eſt doſis vnius ſolius, vt apparet in doſi, quam ſcripſit in pilulis, in præallegato capitulo de cura maniæ, quòd detur ex eis drach. ij. quod ſupra oſtenſum eſt contra Bartholomæum de Varig eſſe conuenientem doſim. Et hoc oſtenſum fuit de doſi medicinæ ſolutiuæ in ſe, quia ex ſolutiuo in primo gra poteſt dari tantum, & ſolutiuo in ij. gra. tantum. & ſic de alijs, vt ſupra patuit.

Sed oſtenditur modo ex hac via (ſicut dictum eſt) procedendo in electuarijs, & confectionibus inueſtigando quantum de ſolutiuo ingreditur in doſi. ſolutiuum illud eſt. ℞. ſtœchados, epithymi, hieræ picræ, an. partem vnā, ſcilicet drach. j. myrob. ſcammonea, an partem mediam, ſcilicet drach. ʒ. in toto ſunt drach. iiij. cuius octaua pars eſt ſcammoneæ, & hæc octaua pars eſt drach. ʒ.

Igitur in doſi duarum drachmarum ingreditur pro octaua parte medietas ſcrup. j. ſcilicet gra. xxx. Et iſta doſis non eſt erronea, quia datur ſcammonea (vt ſupra dictum eſt) cum declinantibus eam ad inferiores gradus. Nam primo miſcetur cum æquali parte myrobalanorum, qui ſunt in primo, aut ſecundo gradu ſolutiuorum, poſtea iterum cum alijs ſolutiuis ſecundi gradus, ſicut de epithymo, & picra in dupla quantitate, quare pro certo trahitur ad debiliorem gradum ſuæ operationis.

Et illud, in quo maxime errauit Bartholomæus, fuit, cum poſuit illam medicinam eſſe in tertio gradu, & dixit, ꝙ doſis medicinarum tertij gradus eſt à drac. j. vſque ad ij. vel iij. Si enim debebat hanc doſim reprobare, non debebat procedere illa via: ſed debebat dicere, ꝙ quantitas ſcammoneæ non erat in proportione ad alias medicinas, propter multam quantitatem, quare non fit remiſſio ſcammoneæ, quanta expedit; & tunc reduxiſſet ad primum. Quia cum miſceat ſcammoneam medicinis debilioribus, ea poteſt poni in tanta doſi, quòd hanc

E doſim ſuam maiorem non ſoluat. Et notum eſt, quòd in his pilulis non eſt ſolutiuum forte niſi ſcāmonea, quantum ad virtutem, & debilitatur ſcammonea propter admiſtionem ſolutiuorum debilium, vt viſum eſt in primo capitulo. Si ergo in hac doſi, quam ponit Auic. ſint xxx. grana. ſcammoneæ, ſunt cum repreſſione ipſorum ad tertiam partem. Nam ſicut in primo capite dictum eſt. Si medicinæ ſolutiuæ in iiij. gradu addatur ſolutiua in primo, vel ſecundo, remittunt eam ad ſecundum gradum, maxime cum excedit quantitatem. & ſic remittitur illa ſcammonea, quæ erat in xxx. granis ratione aſſociatarum ſibi ad x. grana. & illa eſt ſua doſis conueniens maior, ſicut expediebat ſibi in euacuatione humorum melancholicorum. Nec.

Non tamen dubitādum eſt, quòd illa doſis eſt nimis magna per id, quod eſt viſum: quamuis Barth. non recte procedat ad improbandum eam; immo improbatio (ſi quæ eſt) patet per dicta Auicen. Verum eſt maxime con-

F ſiderandum in doſi medicinarum de ſcientia medicinarum, quia nunc tempore noſtro medicinæ ſunt debilioris virtutis propter impreſſiones in regionibus ab aſtris vt Haly. ſuper techni, tractatu tertio, commento 88. & non celebrantur ab apothecarijs. Etiam propter noſtra mala regimina bene aggregantur humores difficilis eradicationis, vt Galen. in commento 28. par. 6. ſcilicet. (Eunuchi non podagrizant.) Ex his duobus debentur maiores doſes, ſed conſolatæ, & cum præparatione humorum.

Et etiam conſiderandum virtutes modernorum corporum, quæ pro certo ſunt debiliores; nam fortitudo virtutis ſtat per complexiones bonas, & bonitatem humorum. Si ergo modo humores innaturales multiplicentur, deſtruuntur pro certo virtutes, & ex hoc doſes debent eſſe debiliores.

Et ideo poſuerunt auctores gradus, & latitudines in doſibus, vt pro exemplo, de ſcammonea detur à gra. iiij. vſque ad x. vel xij. quia debilior doſis in debilioribus, &

G fortior in fortioribus, & mediocris in mediocribus, & ſic diuerſificando eas per alias indicationes. Nam cum damus ſine acuente, & adiuuante eam, damus plus de ea; & cum damus cum iuuantibus, damus minus. & ſic eſt intelligendum in alijs coniecturalibus.

Item medicinæ, quæ diu ſteterunt, ſunt fermentatę ſimul, & impreſſio ſolutiuorum eſt debilior; ſed recenter factæ habent de virtute ſolutiui multum.

Et ex hoc notandum, ꝙ medicinæ ſolutiuæ in quarto gradu ſunt meliores in pilulis, cum ſint plus fermentatæ, & ideo ſecuriores; aliæ autem ſcilicet tertij gradus poſſunt dari in confectione, & decoctione, vbi nō ſtent nimis, & ſi ſtent diu, poteſt dari maior doſis. Solutiuæ autem primi, & ſecundi gradus debent dari recentiores, ſiue recentes.

Expeditum eſt ſupra hoc, quod de eſſe medicinarum concepimus. Deo autē duce dicemus ſuper quinto colliget de alijs medicinis, & cibis, ſicut diu opinati ſu-

H mus, quòd ſic eſt dare quatuor gradus in cibis, ſicut in medicinis tam ſolutiuis, quam non ſolutiuis, vt ſi verbi gratia, ſecundum quòd inueſtigat Auerr. cibus temperatus eſt caro humana, & cibus primi gradus, caro perdicis, hædi, caponis, & in ſecundo gradu * paruus pullus, & in tertio, carnes communes, & in quarto cibaria, quæ aut ſubſtantia ſua ſunt craſſa, nec humano corpori proportionata; aut cibaria habentia rationem medicinæ, vt ſalſa, acetoſa, lubricatiua, &c. de quibus ad prædictum locum ſeſeruamus.

Pro hoc vide Tacuinū ſanit. tam. Elluchaſem. Elimithar Medici de Baldath. et Auerr. ipſum 5. Colliget 14. & ſeq.

* panis.

F I N I S.

Gentilis Fulginei de medicinarum ſoluentium compoſitarum doſi breuis, & inueſtiganda libellus explicit.

Incipit

Incipit Tractatus quid pro quo.

ARiſtolochię rotũdę loco, longa vel pondus ęquale zurumbet, id eſt zedoariæ, & tertia ponderis de mace, & medietas ponderis ſui de coſto. Et loco longæ ponitur medietas ponderis ſui de pipere, & ęquale pondus zurumbet.

Auicen.

Pro abrotano, abſinthium vel origanum, vel polrũ.

Pro abſinthio, abrotanum: vel origanum.

Pro aſaro, zingiber, vel polypodium quercinum, & pondus ipſius, & ſeminis acori, & ſexta pōderis eius amomi.

Auicen.

Pro acoro in expellēdis vēroſitatibus, vt in iuuamēto hepatis, et ſplenis ęquale pondus de cymino, cũ tertia ſui ponderis de ariſtolochia.

Auicen.

Pro Acacia, ſuccus lentiſci, vel hypocyſtidos.

Pro aniſo, daucus, id eſt paſtinaca, vel ſampſuchus. i. maiorana.

Pro aſphalto, pix liquida, vel ſemen vrticæ, vel erucæ, vel agni ſperma.

Pro ameo, aniſum.

Caſia. Pro amomo, ameos, vel quaſi dupla, vel ſabina in duplum.

Bary. Pro acanthō, id eſt ſpina alba, ſemen iij.

Pro abrongi, id eſt quodam grano laxatiuo, quo caremus, ſagapenum.

Galen.

Pro achantę ſpermata. i. vrticę ſperma ſichinda, i. cādelabralis herba.

Pro auripigmento, ſandaracha.

Pro agarico, epithymum.

Pro antimonio, plumbum vſtum.

Pro acoro, radix acanthi.

Pro agarico, epithymũ, vel euphorbium.

Pro aſa fœtida, ſagapenum.

Pro aloe, ſuccus centaureę, vel ſtercus bouis, vel lītiũ.

Pro apij ſemine, ſemē rapę.

Pro amygdalis amaris, abſinthium, vel nuclei perſicorum.

Pro amygdalis dulcibus, auellanæ, vel è conuerſo.

Pro aſphodillorum radice, ſuccus, vel radix betæ.

Pro amygdalarum lacte, lac auellanarum, & è cōuerſo.

Pro ambra, ſtyrax calamita in duplo.

Pro ammoniaco maiore, calamus aromaticus.

Pro Ammoniaco ſale, ſal cappadocium, vel ſal fortiter tritum.

Pro amylo, iris illyrica.

Pro axungia porcina, medulla vituli.

Pro adipe ceruino, adeps hinnus.

Pro adipe vrſino, vel lupino, vulpinus.

Pro adipe crocodilli, adeps canis marini.

Pro balſamo, terebenthina deſtillata, vel oleum laurinum, vel gūmi hederæ.

Pro balauſtia, pſidia, vel cupulæ glandium, vel cortex mali granati.

Pro butyro, lac vaccinum.

Pro boragine cichorea, vel ſcariola.

Pro berberi, omnes ſandali, & ſpodium.

Pro buzacharā ponitur zingiber. Galen.

Pro bolo armeno, ſanguis draconis, vel puluis balau.

Pro corallo, ſymphytum.

Pro coſto, enula.

Pro cocognidio, ſemen coriandri.

Pro cappare, geniſta.

Pro capparis radice, radix mariſci.

Pro caſia, ſabina, & cinnamomum in duplum.

Pro calamo ſylueſtri, raphanus.

Pro cymino, ſemen baſiliconis.

Pro cedria, id eſt pice liquida, ladanum.

Pro cardamomo, carui, vel cinnamomum, vel piper longum.

Pro croco, aloe, vel æquale pondus de coſto, et quarta ponderis ipſius de corticibus caſiæ ligneæ.

Auicen.

Pro cicide galla, ladanum.

Pro chamædryos, vel chamæpithyos, radix lapatij agreſtis.

Pro cypreſſo, medietas pōderis eius de cortice granati, & pondus ipſius de ſarcocolla rubea.

Pro coctanis, pyra immatura.

Pro cretano, ſaxifragia, vel grana Solis.

Pro colophonia, reſina.

Pro cotula fœtida, chamæmelum.

Pro caru. cyminũ, vł piper.

Pro calamentho, menta aquatica.

Pro cubebis. zedoaria.

Pro carpobalſamo, fructus hederæ, vel xylobalſamus æquali pondere.

Serapio.

Pro cucurbitæ ſucco, ſuccus violarum inſipidarũ.

pro capillo veneris in aſthmate, ponitur pondus ipſius de flore violæ, cũ medietate ponderis ipſius, & de ſucco liquiritiæ.

Auicen.

Pro caſia fiſtula, medium pondus de tereniabin, & triplũ pōderis eius de carne paſſularum, & octaua pōderis ipſius de turbith, quandoque ponitur loco paſſularum, liquiritia.

Auicen.

Pro cichorea ſcariola.

Pro cinnamomo, cortex caſiæ ligneæ, aut duplum ipſius de cubebis.

Pro caſtoreo. ruta, vel ęquale pondus de acoro, & medietas ipſius de pipere.

Auicen.

Pro cordumeni: alcamel & ſchęnanthum.

Auicen.

Pro carcoſſi, auellana, baccæ lauri.

Pro cucumere agreſti, radix tithymalli.

Pro cypreſſi fructu, cupulę glandium.

Pro crocodilli adipe, adeps canis marini.

Pro ceruī adipe, adeps anſerinus.

Pro cypero, iuniperus.

Pro calamenthō, vrtica.

Pro centaurea, polium.

Pro cadmia, ſquāma ferri.

pro cornu ceruino, caprinũ

Pro careo, bacca lauri.

Pro chimolea. i. terra hiſpana, artemiſia.

Pro dictamo. eleliſphacus.

Pro dactylis, ficus.

Pro dauci ſemine, ſemen paſtinacę, vel milacinum, id eſt cyminum.

Pro dragōtea, abrotanum.

Pro doronigi, zurumbet æquali pondere eius, aut duæ tertiæ ponderis eius de garyophyllis.

Auicen.

Pro darſeſabā. i. arbor dicta aſpalatum. fructus aliēbut id eſt, duę tertię pōderis ipſius. Et in iuuamēto neruorum pondus ipſius de aſaro, & medietas ponderis eius ex doronigi.

Auicen.

Pro epithymo, ſemē colocynthidis, vel cuſcutæ.

Pro enula, centaurea, vel cētonicum.

Pro ebulo, ſambucus, & è conuerſo.

Pro elleboro nigro, ſatyriō.

Pro galbano, ſagapenum.

Pro eupatorio, chamæpithys, vel pondus eius de aſaro, & medietas ponderis ipſius de abſinthio.

Meſue.

Auicen.

Pro elephante, ſandaracha.

Pro eclemptanio, roſa.

Pro ærugine, ſquāma ferri.

Pro euiſco, radix capparis.

Pro folio, ſpica indica, vel nardi.

Pro phu. eleliſphacus, vel ſpica.

Pro flore ſyriaco, radix lapparij.

Pro fęnugræco, ſemen lini.

Pro fimo lupino, fimus caprinus vel canis.

Pro fraxino, ſabina.

Pro ferri ſquamma, ſpuma ferri.

Pro felle bouis, ſel taurinũ.

Pro folijs oliuæ, folia plantaginis.

Pro floribus amygdalarũ violæ.

Pro felle vrſi, fel tauri, vel perdicis.

Pro ſauſel, æquale pondus ſandalorum rubeorum, & medietas pōderis eius ex coriandro recenti.

Auicen.

Prò filipendula, radix lapatij agreſtis.

Pro galanga, * herba garyophyllatum. * herſt.

Auicen.

Pro gliconio, id eſt pulegio, hyſſopus.

Pro giſaſteaeos, chimolea.

Pro gentiana pondus eius cum dimidio ex aſaro, & medietas ponderis eius de radice capparis, vel enula.

Pro gummi arabico, grana prunorũ, vel ceraſorum, vel tragacanthi.

Pro hermodactylis in doloribus iuncturarũ, pondus eius de folijs alchannæ, & medietas ponderis eius de bdellio.

Auicen.

Pro ireo, thymum.

Pro leuiſtico, ſemen paſtinacæ.

Pro lacte fic⁹, lac mororũ.

Pro libanoridos, pyrethrũ.

Pro licio, polygonia. vł ſuccus arnogloſſæ, vel amygdalarum, ſed ſecundum Auic. pondus æquale ex ſauſel, & ſandalo, aggregatis æqualiter.

Pro lentiſci ſemine, ſemen paſtinacæ.

Pro lentiſco, radix polygonij.

Pro leucopipere, nigrum in duplo.

Pro ladano, pulegium, vel populeon.

Pro lupi adipe, adeps vulpis.

Pro eleliſphaco calamenthum.
Pro lauri baccis, ſerpyllũ.
Pro lithargyro, ſquama ferri.
Pro libani cortice, libanum in duplum.
Pro lateride, cocognidium.
Pro lepore marino, cancer fluuialis.
Pro lini ſemine, hyoſciami.
Pro mororũ lacte, ſucc⁹ eſ⁹.
Pro myroba. ſuccus meu.
Pro medulla ceruina, ſuccus hederæ nigræ, vel albugo oui.
Pro myrrha, pſyllium.
Pro malua, fœnugræcum.
Pro myrto, ſumach.
Pro mororũ ſucco folia ru.
Pro mãdragora, lachrymæ oliuæ, vel aſari.
Pro meliloto, pondus eius, & ſem. de chamæmelo, & medium de folijs ficus.

Auicen.

Pro muſcho, pondus æquale caſtorei.
Pro maſtiche, gũmi pineæ, gũmi cypreſſi, æqualiter.
Pro myrrha, medietas ponderis ipſius de pipere nigro ſecundũ Auic. ſed ſm Conſtantinum quantũ eſt pondus eius de amygdalis amaris, vel calam⁹ aromaticus, vel coſtum amarũ.
Pro melle, ſapa.
Pro meu, pſyllium.
Pro mororum ſucco, folia rubi.
Pro marathro, radix aſparagi.
Pro myrrhæ lacte, ſiberus hederæ.
pro nucevomica, catapucia
Pro nardo ſyriaco, ſchœnãthus.
Pro nuce muſchata, ſpica æqualiter.

Auicen.

Pro opio meconio, mãdragora, vel caſtoreum.
Pro opopanace, lac cyclaminis.
Pro ſelipie, pumex.
Pro opopanace chalbanũ.
Pro oleo rotaro, oleũ de ſemine abſinthij.
Pro opio, papaueris ſuccus, mandragoræ.
Pro oxyrrhodino, vinũ auſterum.
Pro oleo veteri, adeps porcinus vetus.
Pro oliua ægyptiaca, adarce in duplo.
Pro ocymo, ſiſymbrium.
Pro piſtachijs, nucleus pinearum.
Pro pipere, iuniperum, vel zingib.
Pro pampini folijs, folia hederæ, vel rubi.
Pro pipere nigro, piper album in duplo.
Pro polythrico, capill⁹ veneris, vel zingiber.
Pro paſſulis, dactyli.
Pro polio i extractione vermiũ, & prouocatione vrinæ, & menſtruorum, pondus æquale de lignis granati viridibus, & duæ tertiæ ponderis ipſius de corticibus lignorũ caſiæ ligneæ.
Pro polycarpo, abſinthiũ.
Pro policari ſeie, ſemẽ apij.
Pro ponfilogono, croci in duplum.
Pro petroſelino, ſemẽ apij.
Pro rheubarbaro, radix myricæ, duplũ rheupontici.
Pro roſis ſiccis, folia perſici ſicca.
Pro ribes, acetoſa Meſue capitulo de rob ipſius.
Pro reſina, terebinthina.
Pro rore ſyriaco, radix lapatij.
Pro ſpica inda Gal. Aui. & Serapio cõueniunt, quòd loco eius ponatur phu, i. valeriana.
Pro ſetaragi, rubea.

Auicen.

Pro ſaryrio, ſemẽ erucæ vel vrticæ, vel ſcincus.
Pro ſimphyto, cõſolida maiore, centaurea.
Pro ſpodio, antiſpodia.
Pro ſtœchados, chamędrys.
Pro ſtaphiſagria, pyrethrũ.
Pro ſumach, myrtum.
Pro ſcariola, cichorea.
Pro ſcammonea, cucumer agreſtis, vel lac tithymalli, vel euphorbium.
Pro ſeſamo, ſemen lini.
Pro ſecacul, buceideni.

Auicen.

Pro ſepo ceruino, medulla cerui, vel adeps anſeris.
Pro ſepo arietino, chamædrys
Pro ſtœchados, lactuca viridis.
Pro ſalamandra, viridis lacerta.
Pro ſiſymbrio, flos ſyriacus i. maltra, vel ozymũ.
Pro ſinapi, naſturcium.
Pro ſcilla, bulbum.
Pro ſepiæ oſſe, pumex, vel mathia.
Pro pſidia, ſyrupus malorũ granatorum cum calida.
Pro ſepo hircino, adeps vulpis.
Pro ſampſucho, ſe. ſatureię.
Pro ſpumato, cardamomũ.
Pro ſyrica, lithargyrium.
Pro ſandaria, ſulphur viuũ
Pro turbith, eſula.
Pro tamariſco, ſcolopẽdria.
Pro tartaro, nitrum.
Pro terebinthina, maſtix.
Pro thymo, ſatureia.
Pro tamarindis, pruna dãmaſcena.
Pro tithymallis, ſcãmonea.
Pro thutia, oſſa myrobal.
Pro thapſiæ ſucco, ſuccus chamædryos, vel chamæleonis.
Pro tamariſco, radix gẽiſtę.
Pro tithymallo, chamęleõ.
pro vrſi adipe, adeps vulpis.
Pro vua paſſa, dactyli.
Pro vino granatorom, vinum auſterum.
Pro viſco de quercu, ſuccus turbiſci.
Pro xylobalſamo, lignũ hederæ, vel leucoradix.
Pro ſanicle, flores ſepiæ.
Pro hypocyſtide, mandragora.
Pro hyſſopo, thymus, vel ſimpiuchus.
Pro hyperico, ſemẽ anethi.
Pro hypocyſtide, medietas ponderis ipſius de cortice oui aduſto abluto, & ſexta ponderis eius de gallis, & decima ponderis eius de gummi arabico.

Auicen.

Pro zurumbet in venenoſis æquale pondus, & ſ de dirundi, & duæ tertię ponderis eius de taraxacon ſylueſtri, & medietas põderis eius de granis citri.

Auicen.

Pro zingibere, pyrethrum.

Explicit Tractatus quid pro quo.

Incipiunt Synonyma.

Artemiſia, id eſt matricaria.
Acacia. i. ſuccus prunellorũ immaturorum agreſtiũ.
Acaneum orminũ, vel agrida, id eſt vrtica.
Alidiados. i. laureolæ ſemẽ, & eius coagulum.
agnilac, vel melãthiũ. i. git.
Amanoca. i. ſemen rapiſtri.
Acorus. i. gladius.
Adraſca. i. elleborus albus.
Ambra. i. ſperma ceti.
Azarod. i. ſarcocolla.
Adragli. i. portulaca.
Antipharmacũ, id eſt vincetoxicum.
Alogalbia, id eſt gentiana.
Aumenris, id eſt ſuccus maioranæ.
Argemonia. i. agrimonia.
Aſphaltum, id eſt bitumen iudaicum.
Anagodani. i. ſumach.
Adarais. i. caromatina.
Aconis, vel aron. i. yaros.
Anacardi. i. fructus cuiuſdã arboris in India, quam imperiti pediculos elephantium dicunt.
Aniſum. i. cyminũ dulcẽ.
Alipia contara. i. miſtura.
Amophali, vel auernati. i. garyophylli magni.
Angitlus. i. cucutua.
Aracon. i. capillus veneris.
Agaricus. i. fungus cuiuſdã arboris.
Amyhum. i. ſuccus frumẽti.
Anu. fructus, vel acoduceſtidos. i. iuniperum.
Aliſander, vel olus apium, id eſt petroſelinace.
Arnogloſſa, vel cẽtum neruia. i. plantago.
Anagalus, vel ſimphytum, conſolida minor.
Aricalom. ariſtolochia.
Anthera. i. ſemen roſæ.
Aſſara. i. baccara, vl' vulg⁹.
Aurige ſimilis herba veneti minoris.
Abrotanũ ineſt ſepibus, cuius ſemine vtimur.
Apium domeſticum, ſemẽ eius, ſelinum, ſpina, & eius folijs vtimur.
Apium raninum.
Apium hęmorrhoidarum, ſimile eſt apio.
Aniſi quia habet guttas magnas folijs.
Apium etiam eſt, q dicitur apium riſus.
Althea, bilmalua, euiſcus, idem eſt.
Anna: vtimur folijs, & radice.
Alegia baſilica, baſilicon, idem eſt, ſemine & folijs vtimur.
Achantis, id eſt vrtica pungenti vtimur.
Anchuſa alba facit ſpinas albas, nigra nigras.
Atriplex, ebi violacana rinoli idem eſt, folijs & ſemine vtimur.
Albus. i. opius.
Archiotidem. i. baccæ iuniperi.
Arurhaliorũ facit folia, vt ſambucus, ſed aſperiora, & minora, cuius, radix ſi rumpatur, ſanguinem cum lacte reddit.
Acuceide ſimilis eſt cicutę in folijs, & facit ſpinas.
Amphimerina ſimilis eſt lilio, quando primo creſcit, & habet haſtam.
Alfia. i. confita muſchata.
Amoos, ammi, cyminella, peperdium, idem eſt.
Ala. i. aſa fœtida.
Anomaſis. i. unnoſitas.
Anicũ mel. i. album mel.
Alaſa, ſiue abluta. i. galla.
Accis. i. ebulus.
Ancum. i. vinum album, vel acetum.
Acopum. i. ſine labore.
apoloſeſis. i. tarda detractio ſanguinis cum interpõne.

Agocanobin.i. cantabrum.
Aidoli.i.fuligo.
Arſenicū. i. auripigmentū.
Ameos, id eſt vmuercula, vel redidomum.
Aſphaltū,i.geniſtellę radix.
Aliephos.i.pœonia.
Alihæa.i.euiſcus.
Adianthus.i.herba capillaris, vel abroſo bia.
Aſaer.i.centinerua.
Afrodis vuiu, id eſt acorus, vel gladiolus.
Aſepia.i.dragantea.
Acirus.i.d...um.
Alocis.i.geneſtella.
Amomei.i.papauer agreſte.
Ampela leuca, i. bryonia, vel cucurbita agreſtis.
Attipeleos leiuin, id eſt bryonia, vel vitis alba.
Argilites i.mercurialis.
Anderginaus i.cappara.
Anagius i.portulaca.
Atiatax.i. atriplex.
Azaoa i.ſempeuiua.
Apidia.i.para.
Altita, id eſt farina hordei immaturi.
Anticticus. i. flos albutij, vel flos grucæ.
Amoracia.i.rapiſtrum.
Alo.i.ſal.
Autinus, id eſt chamęmelū vel baccara.
Aoniton, id eſt harba* lepo ralis, vel lupatia.
Alpiu.i.roſiuatinus.
Armolachu.i. genus mali grana.
Alzaru.i. vulgagia.
Altercus.i.iuſquiamus.
Albellus.i.calx viua.
Aloſactitus.i. flos ſalis, vel adarces græce.
Acanthis ægyptias.i.ſemen vrticæ.
Abdios, vel tigus, id eſt barba Iouis.
Ampeloleucis, id eſt vitis alba agreſtis.
Agroſpermon .i. ſemen ſalicis.
Agallis.i. ſolium, vel zinia.
Acaru i. piper apium.
Agloſortes i.pœonia.
Auantu.i teſta ouorum, vnde pulli excluduntur.
Amaracus i.maiorana.
Alicacabon i.ſicelina.
Agnus, vel agnus caſtus i.ſemen ſalis.
Agaricus i.fungus albus cuiuſdam arboris.
Acacia.i.erucæ ſuccus.
Agaliſis, vel agaloſis, id eſt ſemen vrticæ.
Agaris leucis, i.bryonia.
Aloſorcitus, id eſt flos ſalis montani.
Aron.id eſt ſenatores, vel ſimilis ſe.
Apupigmentarium. i. gentiana.

Aritrixa vel.i.ariſta.
Amurca.i.fęx olei.
Alipolus, vel alipoclus, id eſt chamelea.
Achalephe, id eſt vrtica.
Abſtingalas, vel aſtragalos, id eſt pes porcinus.
Alumen rotundum.i. vnde mulieres tingunt.
Ameſiate ebulus.
Anachemon, vel anamon, id eſt medicamen album.
Aſcella.i.agrimonia, vel* ſar cogrion ſtephilon, i.pina ca agreſtis.
Amel.i. grana ſolis.
Angelicum. i. ſymphytū.
Androgmos.i.interphea.
Agus, vel actus.i.lenticula.
Amantus.i.ſaxifragia.
Altionum.i.ſyriaca.
Altioneus.i.ve(pertilo auis.
Afrozarinis.i.rumices.
Aleocaulus.i.caules.
Aſfalal.i.cœpulla.
Ampelos melanis.i.vitis nigra agreſtis.
Aalcoſolimi.i.criander.
Alipi.i.rapa.
Aſugillas.i.radices.
Alcard.i.porrus.
Alelicaaleca, & bdella, id eſt ſanguiſuga.
Amiatos.i.alumē ſciſſum.
Arcella i.agrimonia.
Abſcenalium i. abſynthiū.
Aneuſa.i.lacca.
Aglogalice.i.gentiana.
Aſecublum.i.ſatureia.
Andarane.i.ſal lucidum.
Arantili, id eſt ſemen viuæ, vel arilli.
Alfur.i.faba.
Apoquinatus, id eſt ſorbido de mue.
Arcimonij i.malus triane*.
Apozumatus, id eſt capreoſus vitis.

Been rub. radix quæ in India inuenitur.
Been album in ægypto reperitur.
Baccæ lauri, vel daphnococci idem eſt.
Bratheos i.ſebiria.
Butij, herba fullonum, ſaponaria idem eſt.
Balauſtia, fructus cuiuſdā arboris, quæ oritur ad modum mali granati, quem imperiti caduca mali granati dicunt.
Baucia, id eſt paſtinaca domeſtica.
Baſiliſcus ſerpentaria, dragum, vel hortulana.
Baurach.i.ſalo.
Brea, vel colomanina idē ē.
Bulbus.i.cępa marina.
Balſamita.i.ſiſymbriū hortenſe.
Bugloſſa.i.lingua bouina.
Baccæ hederę, vel carpocifci.i.fructus eiuſdem.

Braſica.i. caulis nō trāſplantatus.
Bryonia, id eſt cucurbita agreſtis.
Brancha vrſina, magna folia habet, & inciſa, & valet apoſtemati.
Bulma.i.teſta bouis.
Balura, farfara, vngula equina, idem eſt.
Buſagon.i.faciens appetitū.
Baſale.i.cepola.
Barba Iouis.i. herba herculis, vel ſtęchados, vel benades.
Bumades.i.marina pix.
Sadon, rubus teſtious, vel mora domeſtica.
Beneta.i.lingua canina.
Baſaſa, vel butaſa.i.paganō, vel ruta.
Baſilica, id eſt regina, vel gentiana.
Eurammagion.i.artemiſia.
Balanus, i. galanga, vel myrobalana.
Bur i.ſaluia.
Benicon, vel beticon.i.vngula caballina.
Beoniæ, vel bitoniæ, i.albutij radices.
Bramex, vel bracha, vel braſia, id eſt * ſeruicus alba.
Brumus.i.auena.
Bombix.i.flos arboris lanæ ſimilis.
Biſas, id eſt * emolia, vel ruta agreſtis.
Bulbus fiſticus, vel ruſus.i. ſcilla.
Bulb⁹ miconas.i. narciſſus.
Bdellium.i. gūmi, quod in arabia inuenitur.
Bontration. i. apium riſus, ſceleracus.
Buphthalmon.i.oculus bouis.
Berec, vel beſeon.i.fæx cardi unde coagulatur lac.
Bonadrex.i.ſemen apij.
Biſcone.i.pulegium.
Bibone.i.betonica.
Becion, vel bedon.i.caſſilago alba.
Bamiblla, vel batoſhlla.i. cyma rubi.
Bulbus ſtudius, id eſt luipiſij flos.

Crocus africanus, id eſt ortenſis.
Cardoneſa.i.ſemen naſturcij.
Carpetario.i.flos nuris.
Cortex neræ, id eſt cuiuſdā arboris ſimilis ceraſo, qui in Apulia naſcitur, & fructus eius vocatur micum.
Colophonia.i.pix græca.
Carpotario, id eſt ſemen ferulæ.
Chalcecaumenon, vel caſticum.i.ęs vſtum.
Caſia ſyringa.i. caſia fiſtu.

Carei pontici.i.dauci.
Caſia abſolute poſita, id eſt lignea, vel xylocaſia, rubea, & ſicca.
Caſſamum, malū terræ, panis porcinus.
Cynogloſſa, id eſt lingua canina.
Cuſcuta.i.podragra ligni.
Cicidon.i.galla.
Cadò myriſticō.i. muſcata.
Chalcāthum .i. vitriolum.
Confica rubea, id eſt ſtyrax rubea.
Careeriū cōbuſtum .i. bix.
Calculi.i.cardamomi.
Caricæ.i.ficçus ſiccæ.
Carænum.i.vinū coctum.
Comella.i.cameos.
Cedros libani, id eſt roſmarini.
Cuſtos orci, petendactylis, id eſt grana ſolis.
Chimolea.i.terra hiſpaniſis.
Dapellula.i. ſanguinaria florem facit album.
Coriandrum agreſte, flores facit purpureos.
Chamæleonta nigra, & carduus aſini, et cardus maior, idem eſt, folijs vtimur.
Chamæleonta alba, & carduus coagula, idem eſt, folijs vtimur.
Centris.i. conſolida media habens teſticulos ſimiles * enulæ campanæ. folijs, & radice vtimur.
Chamædryos .i. quercula minor.
Chamæpithyos.i.quercula maior.
Centaurea maior contingit folia iuxta ſtipitem.
Cētaurea minor, febriſugi, vel fel terræ idem eſt, & tota herba vtimur.
Camphorata domeſtica .i. abrotanum.
Chamęmelū ſimile eſt corylę fętidæ, ſed chamęmelum redolet, coryla fętet.
Craſſula maior, id eſt taba ſylueſtris.
Craſſula minor ſimilis eſt ei, ſed multo minor.
Capillus veneris ſimilis eſt polytrico, niſi quia facit ramuſculos in ſtipite, herba vtimur.
Cacaparia ſimilis eſt canapis folijs.
Chamætrais.i.ebulus.
Cynogloſſa, id eſt lingua canis triangularis dieſequi, radice vtimur.
Calamēthum.i.nepita, qui dam dicunt, φ tria ſunt genera. folijs vtimur.
Cyminum ęthyopicum ſimile eſt ancucelæ.io.& ſemine vtimur.
Celſus.i.morus.

Cata-

Cantariaroti, id eſt raſura cornu ceruini.
Carei.i. daucos creticus, ſemine vtimur.
Chalcanthum, vitreolum, tragacanthum idem eſt.
Calciteos.i.ſquamma ferri.
Cicer erraticus ſimilis eſt reſtę bouis in folijs, & facit crocum florem, & redolet, ſed reſta bouis non.
Criſpula habet.
Chelidonia.i. herba periginatia, vel glantia.
Caspobalſamum, id eſt ſemen balſami.
Caſtoreum iſtipebi:
Cantabrum.i.furfur.
Caſtaneola, ſpecies eſt, in india oritur.
Cathrij.i.ſemen ferulæ.
Caroides.i.capitales.
Ceſton.i.betonica.
Cinabreos.i.minimum.
Cyclaminos.i. orbicularis.
Colla.i.bleuta.
Cecidos.i.galla aſiana.
Ciſiros.i.pumex.
Cynocephalicon, id eſt caput canis.
Cuſtacimonla. i. puluis de terra rufa.
Carerico.i.lacca.
Cocognidiũ.i. ſe. laureolæ.
Caſia.i.hederæ ſemen.
Crominium.i. cępa canina.
Capſitis, vel camitis, id eſt ebidus.
Crobnos loiacon, i. lilium album.
Corylidon.i. cymbalaria.
Cariota.i.paſtinaca agreſtis
Confinice.i.betonica.
Cutinum roſtas, ideſt caduca mali granati.
Cominiale.i.gentiana.
Cerolozola.i.chamędryos.
Cinocoron.i.
Cinosbatus, i.rub.caninus.
Codion.i.papauer agreſte.
Coronopos, i.mala cytonia.
Croculus.i.ſtringinis.
Codia.i.papaueris flos.
Cephoreos. i. dens caballinus.
Celſa.i.mora domeſtica.
Colophonia, i.reſina frixa.
Cirifolium, ideſt cardus ſyluaticus.
Cariobaſicon.i.auellana.
Carrios, id eſt roſmarinus, vel ſemen ferulæ.
Chryſocanthes, id eſt hedera arborea.
Camelo, vel chamęlea.i.cocognidium, vel
Clabrum veneris, vlcire rubeum.
Cucutiones, ideſt ramindore virides.
Cenchron.i.milium.
Cyperum, id eſt iuncus triangulatus.
Coclia.i.papaueris capita.
Cathinabotho, ideſt metallum, vel cuprum.
Caſtoreum.i. teſticulus bouis.
Cinetis: vel cimices elephãtis.i.anacardi.
Columbaria.i. verbena, vel periſterionon.
Cunarius.i. cardus.
Caſſamũ.i. ſemen balſami.
Ceruta.i.policaria.
Celtica fialiola.
Clyzyza.i.liquiritia.
Cicer erraticus. i. ſerpyllus.
Calamethis.i.neptis iruta.
Carabet.i.locuſta pucis.
Caulia.i. ſemen caulicoli.
Caugil.i.rapa.
Crades.i.vrtica.
Cedria.i.pia liquida.
Corhibi.i genista.
Camice ſupernia, id eſt ſemen cicutæ.
Canthandes.i. genus muſcharum.
Comaras.i.cytonia.
Catladãdras.i.nucaria, vel arbor nucum.
Chelon.i.teſtudo.
Corona bellia.i.pigamum.
Ciſſa.i.hedera nigra.
Catones.i.atriplices.
Cindos.i.anticrocum.
Cabria.i.braſſica.
Congelidon.i.rapa.
Carion.i. dragõteæ ſemen.
Croco leucodio, id eſt, aſphodelus.
Cibuſtri.i.hordeum.
Crini.i. liliũ, vnde ſapo fit.
Coloquinthida: ideſt cucurbita ſaracæna.
Cyclamen.i. malum terræ.
Cromon.i.cæpa.
Caranadi cereũ, vl' canapũ.
Cadiniale, ideſt corium mali granati.
Calitricum.i.polytricũ, vel culidon.
Chamæpida.i. chamędrea.
Caſolla.i. ſigillum ſalomonis.
Chamæleon.i.cetraria.
Cairos.i.coriandrum.
Capſeuue.i. ebulus.
Catamus.i.canna.
Ciſſus melas. i. hedera nigra, vel arborea.
Cinnalis.i.adriana.
Ciriogon.i.grana.ſolis.
Chiuas.i.maſtia.
Cirion.i.lenthiſcus.
Cymbalaria.i. flos geniſtæ.
Cymbalarrium.i. hædera.
Craſcu.i.crocus.
Cranum.i.fructus corneæ.
Clicon.i.pulegium.
Cinco.i.anethum.
Couiſſa.i.coriandrum.
Calamo.i.mentaſtrum.
Caraſtaro.i.anulum.
Cruta ſmolea, i.fuc.caruſæ.
Carinoleon, id eſt cardus benedictus.
Coliſtran.i. fel tauri.
Caliſartias.i.fel vrſi.
Cidopendria.i.ſaxifragia.
Calcitem.i. flos calcis.
Cruſturibat.i. caſtoreum.
Climactica.i. lithargyrum.
Criniber.i.caulus.
Chur rie.tragacanthum.
Cataricon. i. raſura de cornu ceruino.
Cecabre.i.genus vernicis.
Calendula.i. ſolſequia nſa.
Chacrios.i.roſmarinus.
Cypereon.i.iunci radix.
Charaminon.i.cæpe.
Chareos.i. ſemen ferulæ.
Chaunalep.i.farina fabæ.
Cypariſſus.i.cypreſſus.
Cheſtu.i. betonica.
Carpobalſamum, id eſt fructus balſami.
Colophonia, id eſt reſina capinata.
Chryſolachana.i.atriplex.
Caldanus.i. cicer erraticus.
Coccimella.i.prunella.
Coprus.i.ſterc', vel fimus.
Chylatricũ.i. herba ſanguinea, vel pes columbinus.
Chambris.i.braſia.
cyamus.i.faba.
Cityſus, folia sũt diuretica.
Chirice.i.hordeum.
Chibria.i.ſulphur.
Chrinon.i.lilium.
Chiromidion.i. cæpe.
cheuſeudaſu. i. cinnamomum.
Charaſis.i.apium.
Chibu, i.canis.
Chine.i.chalbanum.
Chatria.i.cedia.

Demelacon, i. ſanguis draconis.
Dehercit. elcheir. farina hordei.
Dulium belſem.i. balſamũ.
cenſequalis, iuncus triangulatus, id eſt cyperi.
Diamerozi combuſtum ideſt beta.
Daphnidos.i.laurus.
Daphnęleõ.i. oleũ laurinũ.
Diaplem.i.polypodium.
Diagridium.i. ſcammonea cocta.
Damecham, vel mulis erodat.cum.i. ſang. draconis.
Dendrolibanum, roriſmarinus idẽ eſt flos eius, libanotidos anthos, quo vtimur.
Dictamus ſimilis eſt fraxino in folijs, & eſt quaſi frutex. radice eius vtimur.
Daucus creticus, ideſt paſtinaca domeſtica.
Diamolata.i.glandula.
Doronice.i.vernix.
Drys.i.quercus.
Darmi.i.manipuli.
Dorcadis.i.capreolus.
Dipſia.i.ſiticula.
Dinulla, vel dianulla: ideſt pulegium.
Dapace, vel lepruci dentis, id eſt lac crudum.
Dicea.i.herba vaccina.
Dragontea, i.aſclepia.
Den.i.galla cruda.
Diſitis, vel driſitis, ideſt, chamædryos.
Daphnis.i.laurus.
Diris.i.rubus.
Dicea.i.appollinaris.
Dictamen.i.propoleos.
Diacoregium, id eſt ſtercus caprinum.
Diacopna, vel diacopagia.i. cõfectio lactis, qđ ex lapidibus fluuialib. coquitur.
Diaxibon, i.cyperum.
Depretllium, id eſt, vlmus; vel bulbus.
Des.i.pulegium agreſte.
Deptame.i.peucedanum.
Dauci ſemen.i.paſtinacæ ſemen.
Diaquila.i.ſuccus fænugręci.
Diaſulful.i. piper longum.
Deeb.i.aurum.
Digegę.i.gallina.

Elenella.i.galanga.
Esbrium.i. flos ſaluiæ.
Epithymum, id eſt ſupra thymum.
Eupatorium, ſaluia agreſtis
Elenium.i.enula.
Eſula ſimilis eſt minori tithymallo.
Enula hortulana, & campana differũt hortulana maior, & campana minor.
Epatica creſcit in ſaxis; vt pulmonaria, & videtur, quaſi fiſtula mẽbranæ habens, folijs vtimur.
Elronos ſponſa ſolis, ſolſequia, cichorea, intyba, idẽ eſt. folijs vtimur, & ſemine.
Eliga.i.arili vitis.
Elimon.i.apium.
Elilifachum.i.ſaluia.
Egiro.i.populus ardor.
Euiſcus, id eſt biſmalua, vel maluauiſcus.
Eriſcaſicæ.i. gladiolus.
Eritrodum, vel citrodon, id eſt rubea, vnde tingitur.
Eptafilo.i.ſeptem folia, vel plantago.
Erineus.i.caprificus.
Erion.i.carica.
Epiricum.i.ſcopa, regia.
Eliadin rhodiom.i. ole.roſ.
Elia.i.lana.
Erpyllon.i.ſerpyllum.
Empridos.i.cardus.
Elciſma.i. plumbũ vſtum.
Esbrin.i.bryonia.
Erebẽtis, vel arbẽtis.i.cicer.
Euſciuum, i.ſemẽ oleaſtri.
Eliſcapo.i.ſemen ilicis arboris.
Eucimus.i eruca.
Eradeæ.i.ſiſymbrium.
Eryngium.i. cẽtum capita.

Eretuginis.i.faba hortenſis.
Eritilon.i. dechua, vel ruta.
Euchinus.i.erucinus, vel erutius.
Eriſto.i.chalcanthum.
Erice.i.* tamaricum. * tamariſcu.
Eleeſpleum.i. oleum vetus.
Elnus.i. lumbricus, vel parietaria.
Ergauicion.i. vngula caballina.
Eleres.i.oliua.
Eneſton.i.fœnum.
Elehine, vel elchidine, id eſt parietaria.
Erimon, ſemen lini.
Eeruzomó.i.cicer erraticus.
Eſopa cerotis.i. ſudor ouiũ.
Epah.i.lana.
Etraneum.i.calx.
Elilicum.i.lenticula.
Eucinas.i.lapar.
Erinicus.i. lumbricus.
Elirica.i gladiolus.
Eoſinam, id eſt ſerpēs, vnde fit theriaca.
Erugine cāpana.i. præſium de ramo.
Elimentos.i.cicer.
Erigo.i.grana ſolis.
Emadió.i.ſanguis draconis.
Eturon.i.aphronitum.
Ericeparon.i. iuncus triangulatus.
Elbair.i.oua.
Elbeum.i.allium.
Elmelle.i.ſal.
Elmia.i.cozumbrum.
Elmac.i.granum.
Egebel.i.mons.
Elmben.i.caſeus.
Elebem.i.lac.
Eſemum.i.butyrum.
Fllis.i.capparis.
Flomus.i.rapſus, barbaſſus, cuius genera ſunt duo, mas, & fœmina.
Fel terræ, febrifuga.i.centaurea minor.
Fuſulabiar.i. piper nigrum.
Flos ſyriacus.i. flos maluæ.
Fiſalidos.i.filipendula.
Fu, valeriana, maturella, benedicta, idem eſt.
Fenūgrecū ſimile eſt melliloto, ſed tamen minores facit vaginas, & craſſius habet ſemen, quo vtimur.
Fœniculans, vel fœniculus porcinus idem eſt, radice vtimur.
Fenda.i.amaraſca.
Flāmula longā facit haſtam, vt volubilis rotundā, maſticata linguam comburit, & eſt ſimilis viti albæ, niſi quia non habet folia inciſa ſicut viris alba.
Faſigallicum.i.celtica.
Fenicus, ideſt dactylus, vel fœniria.
Fedrs.i.fœmina nini.
Frictis.i.reſina fricta.
Filtra, i.ilia.
Fiſalidos.i.herba tuſcagia.
Fecor ideſt ſuccus.
Fuctial, i.peucedanum.
Feſicon, i.folium.
Faſigallicus.i.eliſfagus, vel ſalium.
Figia, i.fęniculus, vel marathrum.
Fænice, i.palma.
Ficus.i.carica, vel cabdos.
Figos, vel ſigor.i.alga marina.
Floſgliſci.i.anticrocum.
Fila indica.i.pimpinella.
Filibon.i.geniſta.
Fubapirū.i.ſulphur viuum.
Fiſca ſolida.i.aliſcacabo, citrino, vel romphea, vel hipoſelium.
Fuſul abari, i.piper album.
Feigel.i.ruta.
Fugil.i.radices.
Ful.i.faba.
Flectios.i.pes columbinus.
GAllicorum cytoniæ.i. flos cytoniæ.
Gallia muſchata.i. trochiſci de muſcho confecti.
Gummi cedri.i. gummi iuniperi.
Glyconium.i.pulegium.
Goletia.i.origanum.
Gelena, vel cucurbita alexādrina.i.colocynthis.
Gryſolocanna.i.atriplex.
Gifareſtenos, vel bulbus.i. cera rubea, quæ in armenia reperitur.
Gilampinas, vel geſeſtarios. i.terra argentea.
Gliconſe.i.liquiritiæ.
Grandin ſimilis eſt in folijs hypericon: niſi quia maior eſt hypericon.
Garyophyllata.i.ſana mūdi.
Grana ſolis, milium ſolis, idem eſt.
Germion.i.fermentum.
Geſaſteria.i.creta.
Glicus.i. lappa.
Glaucia.i.chelidonia.
Gimpreti, ideſt, melanthiū, vel nigella.
Gleuco.i.miſtum.
Gigniſci, vel glitis.i.rapa, vel ſinapis.
Glicolus.i pulegium.
Germō.i.llium, vel litius.
Glixis.i.policonia.
Grana armonia, ideſt ſtaphi ſagria.
Gri.vel gli.i.balſamum.
Gigearis.i.terra argentea.
Gagada, i.centaurea maior.
Glyquirryza, vel quirrhiza. i.radix, vel pęonia pontica.
Galanga i.fructus maris.
Gagatemos.i.iuſquiamus.
Gemotilis.i.mercurialis, vel parietaria.
Geris, vel gieris.i.iuiuba.
Geroboni.i.plantago.
Galatium.i.molla.
Gladiolus.i.ireos.
Gleneruitici.i.chelidonia.
Gētiana.i.anaglaica, vel comitialis.
Grudo ſperma, i.ſemēvrticę.
Gligidis ideſt,* penonia.
Gingidium, i.cerefolium.
Gilella, vel gilea.i.colocynthis.
Gali, ideſt muſtella.
Graſinococa.i.baccæ lauri.
Gabentitem.i. tithymalum.
Girapiron.i.ſulphur.
Glis.i.terra tenax.
Gilis.i.lappa, vel animal.
Galgania.i.iunci radix.
Geromio.i. herba muſcata.
Gidio.i.atriplex.
Gineque.i.calx.
Geneti.i.pecora.
Gaxii, apium.
HErba ſancti petri, herba panis.
Herba ſancti Ioannis, herba perforata.
Herba ruſtica.i. roſa ſyluatica.
Helleborum albū, i.veratrū.
Helleborum nigrum, i.radicula hermodactyli, habet folia ſimilia naſſaco, & hēt cępulas, quibus vtimur.
Hypericon, ſcopa regia, idē eſt.
Hyrcina, ideſt retrahit, fœtet, vt hircus.
Hęc ſimilis ē marriſylug, & dr̄ iudaica, & folijs vtimur.
Hiſcus.i.viſcus.
Hydoribriū.i.aqua pluuialis
Horineo.i.caprificus.
Higirontus.i.ſenatium.
Hirigiū.i. cardus marinus, vel benedictus.
Hypericon, ideſt, cauda caballina.
Hyris, vel itheas.i.ſalis.
Hydargyros, ideſt, argentū viuum.
Hyncyprum.i.flos cypri.
Hybercum.i.maluauiſcum.
Helerodunia.i.roſa agreſtis.
Hierobotanum, ideſt, verbe naca, vel columbaria.
Hedioſmum.i.menta.
Hicatis, velgis.i.ſambucus.
Hicolitis melano.i. hedera nigra.
Hypocyſthis.i.ſuccus cuiuſdam herbæ, quæ naſcitur ad pedem herbæ caninæ.
Hygia.i.ſtyrax liquida.
Hidor, ideſt, aqua.
Hidrana.i lambruſca.
Hienectus.i.ireos.
Hypoquiſtidos.
Hidoſcelium, oliſatriū, iella.
Hipericus, ideſt, ſalaſtium, vel herba ſanctæ Mariæ.
Hyoroceros, ideſt, argētum viuum.
Hypoſtaſis.i.nebula vrinæ.
Hihimum, i.capillaria.
Hirigerontas, i.ſenationes.
Hiſcidioniſio, i.ſerpillum.
Hiripoton.i. medulla ceruina.
Hiperens, ideſt, viſcogo de quercu, vel de qualibet arbore. * ponia.
Hiperois, ideſt, cauda caballina.
Hydroargiros, i.argentum viuum.
Hydroleum, ideſt, oleū, qđ ſupernatant in balneis ſulphureis.
Hypericō herba ſancti Ioannis, herba perforata, ſcopa regia, triſcalamus, idē eſt, ſemine, & folijs vtimur.
Hiſios purpureus.i. ad modum lazuli.
Hireos herba eſt habens radicem odoriferam, & florem inter album, & citrinum, tamen album radice vtimur.
Harres, id eſt, cortex mali granati.
Herba pireſtam.ideſt, colūbaria.
Habel cariſtis.i. apij.ſemen.
Hiſcas.i papauer.
Haruſca.i.mandragora.
Habellalu.i.* aniſum. * aniſum.
Humanus.i.cicer.
Haris.i.lenticulæ.
Harahamen, ideſt, ſtercus columbarum.
Harabiail ideſt, ſtercus caninum.
Haranuem, ideſt, ſtercus caprinum.
Haragane, ideſt, ſtercus pecorinum.
Huraheimar, ideſt, ſtercus aſininum.
Harafaras, ideſt, ſtercus caballinum.
Hāmilium, ideſt, ſuccus frumenti.
Hazir.i.porcus.
Hump.i.vua.
Haſel.i.mel.
Hal.i.acetum.
ILaſeos bardana, ideſt, lappa inuerſa.
Ianthis flos, ideſt, flos vuæ agreſtis.
Io.i.viola alba.
Iuſquiamus, caſilago, ſimphoriaca,* verutaria, canicularis, idem eſt. * Verratena.
Iarus, barba Aron, idem eſt. radice vtimur.
Ipolina creſones, creſentiones dunirem.
Iuſculi ſunt vermes terranei.
Iraber, pes ciconiæ, idē eſt.
Idioſmium.i.menta.
Intyba.i.cichorea.
Iris illirica.i. liliū ſiluaricū.
Ipoquiſtidos, ideſt, ſuccus lanæ ouium.
Ioeule.i.gutta aquæ piſinæ.
Idios.i.gladiolus.
Iſtiaſcorpus.i. ſemen ſalicis.
Icax.i.viſcum.

Igro-

Igropiſſa.i.pix liquida.
Iſtringus.i.ſolatrum.
Icrupuldum.i.bu.agreſtis.
Inantes,i.flores,qui ſilſio vocatur.
Incilcardo.i.coma leuiſtici.
Inantes.i.flos ſolſicij.
Iauſir.i.opopanacum.
Iemar.i. preſſium de aceto.
Ierebatetio.i.ſanguinaria.
Iarus.i.flos roriſmarini.
Iorbemel, ideſt, vinum cum mello.
Indicum, ideſt, apium thebaicum.
Illebut.i.terebintina.
Iuniperi.i.zeneuer.
Iris illyrica, genus gladioli, eſt, cuius radice vtimur.
Incepta a K. requirantur in litera C.

Lapis iudaicus, id eſt, lapis agapis.
Lapis lyncis, fit de vrina lupi ceruini.
Liliagus ſaluia agreſtis floribus, & folijs vtimur.
Lapis magnetis.i.gyro, vel calaminaris.
Lepidos lyncis, ideſt, batitura æris.
Lycoſperma.i.ſemen ſaxiffragiæ, vel grana ſolis.
Lempteneas, arſenicum, i. auripigmentum.
Leporina priaſcus.i. ſatyriũ.
Lithodemon. i. lapis niger, qui de India venit.
Leõtapodion.i. plãta leonis, florem habet rubeum.
Laureola, alipiados, angula ſemen eius cocognidium, conſimilis lauro in folijs, et cortice, ſemine vtimur.
Lathyrides.i. cataputtia, vel ſemen eius genus ciceris.
Labula, id eſt, genus tithymali maioris, cuius lac expellit ſerpentes.
Lactuca domeſtica folijs, & ſemine vtimur.
Lactuca agreſtis, vel acetoſa lamp.quoſdam.
Leuiſtica, ſemine vtimur.
Leuiſticum agreſte, arbor.
Laurus.i.daphnis, tamẽ dãpne.i.eius baccæ, & daphneleum.
Lingua ceruina, ſcolopendria, ſplenetica: idem eſt.
Laprum veneris, cardo ſimilis, ſed profundius inciſum pungens, eo vtimur.
Lappa caprina, ſimilis vngulæ caprinæ in folijs, ſed tñ folia eius multa minora.
Lapa inuerſa.i.bardana.
Leucopiper, album piper, inde leucophantia. i. de albo flore facta.
Lana ſuccida. i. mollificata, & ab animali recenter educta.
Libarnotis.i.roſmarinus.
Linozoſtis.i.mercurialis.
Leheumarios.i.thus maſculum.
Libaoos mannæ, id eſt pulvis thuris maſculi.
Linichiti.i gladiolus.
Lecopulgubrium, ideſt lacher, vel ſaluia.
Liprotaria.i.lenta febris.
Litridos, ideſt, cucumer amarus.
Leuicyprino.i.violæ.
Lithargyrũ.i. ſpuma argẽti.
Lapa.i.menta.
Linoteſagria. i. mercurialis.
Lacon.i.pulegium.
Leuce.i.arbor populus.
Leutiſma i.caſtanea.
Lapatium.i.rumex.
Libana.i.lagana.
Luis.i.auena.
Lobia.i.phaſeolus.
Lagus.i.lepos.
Lotus.i.triſolium.
Leucucugio:, vel leucuchino.i.viola alba.
Litton.i.vitrum.
Lyocinai.limus de petra.
Liuius.i.panicum.
Litono.i.verbena.
Liguſtum.i.cyprum.
Liperum.i.iunci radix.
Lappara.i. capparina herba.
Lamolea.i.cardus.
Liamus.i.faba.
Lithyalepra.i.farina fabæ.
Leuben.i.libanum.
Libri.i.rapa.

Mvmia.i. collectio ſpecierũ, quę inueniuntur in ſepulchris mortuorum.
Malabartum.i.folium albũ, vel nigrum.
Mabarhematicum.i. ſuccus cauliculi agreſtis.
Marmis.i. olibanum minutum.
Milium ſolis, vel grana ſolis. i. cauda pecorina.
Meliſſophali.i.venter apis.
Melilotum, corona regis. i. pratelis.
Mul fœnugræcum agreſte.
Malua ſyriaca, molachia, ideſt, flos.
Meuis ſyriacus fo.flo. & radi. vtimur.
Meliſſa, ideſt, melago, vel cetraria.
Meu.i.ſiſtur, vel ſinoni radix, radice vtimur.
Millefolium, ambroſia, ſupercilium veneris, idem eſt, folijs vtimur.
Muſcata maior facit ac. ſed redolet.
Marſiliõ.i.faba lupina, ferè ſimilis eſt elleboro nigro.
Mãdragora ſimilis eſt conſolidæ maiori in folijs, niſi quia mandragora habet craſſiora folia, & ſpiſſiora, & quaſi pungentia.
Morgellina domeſtica albos facit flores.
Morgellina ſylueſtris rubeos.
Myrice.i.giniſta.
Miconis.i.papaueris.
Melidna.i.plumbũ vſtum.
Matriſylua, periclymenõ caprifolium, idem eſt.
Macropiper, i.longũ piper.
Melanopiper, ideſt, nigrum piper.
Mella.i.cholera nigra.
Macedonicum. i. petroſelinum, alexandrinum.
Mirtilli.i.ſemen myrti.
Melanticum.i.ſylueſtre.
Melagina.i.mollificatiuũ.
Melanca.i.calefactiua.
Malfano.i.debilitatio.
Marathrum.i.fęniculum.
Mẽſtrua.i. fluxus ſanguinis.
Micon niger, i.papauer hortenſe.
Molochia.i.malua.
Menaphilos.i. tragacanthũ.
Melbellacum, ideſt, lingua ceruina.
Mellalia.i.nigella.
Melanos.i.ſerpyllũ.malues.
Melacinagria. i. apiſto, vel malua agreſtis.
Mæcula, i.papauer agreſte.
Martion.i.millefolium.
Menino.i.oleaſter.
Muſme.i.myrrhæ folia.
Maſtichia.i.alba.
Myrticus.i.folia ferulæ.
Militum.i.ſinapis.
Menanachus, ideſt, ſemen de meu.
Minthe.i.nepita.
Meleche.i.malus.
Molipelorum.i. fex argenti, vel plumbum vſtum.
Mis, i.mus, vel muſchus.
Macer.i.cortex maligranati.
Miſcores.i.caniculares.
Maiõ.i. catapula fęnugręci; quæ conficitur cum ſe.lini.
Mirum.i.formica.
Melicon.i.fraxinus.
Melandrus.i ſorbus.
Meliſſe.i.apis.
Moiofox.i.glix.
Marrubium.
Melimion i.ſiſymbrium.
Muzungi.i, lilium.
Miliatrum.i.ſinapi.
MiKoitorgo. i. ſanguis hircinus.
Miltodagrum.i. ſanguis draconis.
Mellicratum, ideſt, mel, & vinum.
Mirpofilon.i.millefolium.
Maxibatrũ.i.cauda porcina.
Melanthis, i.mel de apibus.
Miſlinca.i.folium.
Magnetis i.calamita.
Maclonis.i.artemiſia.
Mezere.i.ruta.
Muriula i.ameos.
Mecio.i.lenticula.
Mialos.i.violas.
Macellus.i.antophalus.
Mulchul.i. bdellium ſecundum ſaracenos.

Nenuphar, ideſt, flos nymphęæ.
Nux indica. i. magna, quæ ab india venit.
Nux vomica.i.caſtaneola indica.
Nux moriſtica, vel caris myriſticus.i.nux muſchata.
Napeum.i.ſinapis.
Narciſſus ſimilis eſt petroſ. in folijs ſemine vtimur.
Nacurcium, ſemen eius cardamomum quo vtimur.
Nitrum.i.ſal gemmæ.
Nauſea. i. ſubuerſio ſtomachi cũ voluntate vomendi.
Nardoſtachyon.i.ſpica nigra.
Neſia.i.centaurea.
Nixa.i.ceraſa matura, & ſic
Nepita.i.calamenthum.
Narcus.i.ferula.
Nardus celtica. i. ſaliunca, vel ſpica celtica.
Narca.i. boitia ſaliunca ulfaſſag.
Nycticorax.i.bubo auis.
Niceris.i.veſpertilio.
Nar.i.focus arditus.
Nanorachi.i.piculum cuius ſe.eſt ſe.apij. & ſapor, vt piper.
Nixa.i.caria, vel putredo ligni.
Naſcades.i.armoniacum.
Nici flos.i.betonica.
Nebia.i.vinum.
Nepta, i.ſulphur, vel oliuarum cum amurca ſua, vel herba piloſa, quæ naſcitur in campis, vel quędam confectio.

Oxyacãthũ.i. berberis.
Oxaicitronilli, i.ſucci trianguli.
Opoſcitum, vel oſel.i.gummi hederæ.
Opobalſamum, ideſt ſuccus balſami.
Orobbani lenici, i.lacca.
Oxyphęnicon, vel phęnicia iud.i.tamarindi.
Ozimum, i baſilicon.
Oxirępum, i.forte acetum.
Oxinudi ſimiles eſt ſilici.
Oculus Chriſti, ſimilis eſt oculo conſulis, ſed habet latiora folia iuſta ſupitem, & ſuperius rotunda.
& habet florem citrinum;
Origanum, i.golena ſimilis eſt calamẽtho, ſed calamenthum habet folia piloſa, folijs vtimur.
Oculus conſulis ſimilis eſt menthaſtro.
Opos, i.ſuccus.
Olibanum, i thus.
Optamicũ, i.ſternutatoriũ.
Opthopnęa, i.rectus anhelitus, vel orthopnia. quando tantum

tantum aerem ſumit quan tum emittit, cum difficultate tamen.
Opium.i.lac papaueris.
Origanum.i. opopanacum.
* Omſontium.i.muſtū vuæ amaræ. * Omphacinum.
Opompyrſinæ, ideſt, ſuccus myrtæ.
Oxys.i.acetum ſyluaticum.
Onichas.i.diagridium.
Orhodis.i.roſa canina.
Olea.i.oliua.
Opium oxycanium.i. laſer, vel ochilaos marinus.
Opium indicium. i. odore graue.
Odicus.i ebulus.
Onicos.i.vngula.
Oleum omphacinum, ideſt viride, vel quod germiale dicitur.
Oleum ſuccinum. i. liliacū.
Oſis.i.agnus.
Oleum ſuccinum, de cucumere agreſti.
Oleum myrtinum de floribus vuarum.
Oleum miſinū.i.miliatium vel myrtinum.
Opopanace, i.ſuccus panacis.
Orimus, vel oriza, ideſt, ſimila hordei.
Oriona.i.aurum.
Oxyrhodonum. i. acetum, & oleum roſaceum.
Omphacum mellis. i. muſtum vuæ amaræ, & mel.
Ocrodis.i.ſerum de lacte.
Opium thebaicū.i.laſaerti.
Oleum ſuccinū.i.quinlionfacus.
Oliſatrum.i. petroſelinum. macedonicum.
Oxymilium.i.ceruſſa.
Otridirtana.i.matriſylua.
Olenga.i.galanga.
Oxamiū, i.acetū cum ſale.
Oxyſacchara. i. acetum cū zuccharo.

POmpholicon.i.battitura ferri, vel fuligo de fornace æris.
Periſtereon.i.verbena.
Periclymenō, i.matriſylua.
Percenotidos.i.mercurialis.
Perdiacratos, vitreola parietaria.i.herba mirabilis.
Piſtacia ſunt fructus, qui veniunt de Damaſco.
Piganum, ſemen rutæ agreſtis: idem eſt.
Propoleum.i.cera alba.
Pentaphylon.i. quinque folium.
Praſium.i.marrubiū albū.
Praſium viride.i flos æris.
Paucedanum, fœniculnm agreſte, cauda porcina, & maſmarum idem eſt.
Proſerpinaca, polygonia, cētinodia, & corrigiola, idem eſt.
Pelios, i. polium montanū.
Pepones.i.melones.
pſinthij.i.ceruſſa.
Plarocyminū, i. mōtanum.
Pſiſeleos, ſemine vtimur.
Policaria minor, ſimilis eſt maiori in folijs multum redolet, & folijs vtimur.
Panfilogo.i.barbaſſus.
Pimpinella, & ſcopaſtella, idem eſt.
Planta Chriſti, guttas facit nigras in folijs, quam quidam dicunt ſatyrion eſſe, & non eſt.
Polium montanum eſt odoriferum, & eſt ſimilis canuſcellæ, niſi quia ſpiſſiora folia habet, & duriuſcula, quibus vtimur.
Piluſella, pilos habet in folijs.
Polypodiū.i. felicula dulcemula radice vtimur.
pulmonaria ē minuta verſa.
Papauer album, ſemen eius codium, quo vtimur.
papauer rufum.
Papauer nigrum, vnde fit diacodion.
Pes milui ſimilis eſt iaro in folijs, niſi quia iarus habet cornuta folia, & pes miluiuaria.
Prouanca, & timeca idē eſt:
Pulegium.i.gliconium.
Pes columbinus, i.ſperagia:
Pes milui.i.cerrach.
Portulaca, andragnus; pes pulli; idem eſt.
Pētadactylus, cuſtos horti.
Piopolis, i.ſauus ſine cera.
Panax.i.herba, quæ fecit opopanacum.
Peroti auricularis.
Pituitas.i.lippitudo.
paganū, ruta agion, idem eſt.
Parotides, malū circa aures.
Periclymenon, matriſylua auenula, idem eſt.
Portum.i.ſectiuum.
Propte.i.nymphæa.
Polyiricum.i.adiantum.
pepen.i.papauos.
Polygonia.i ſanguinaria.
Pſylion.i.policaria.
Panacofriza. i. ferula agreſtis, vel panacus.
Penetebon.i.pæonia.
Perdicaber, parietaria.
Pęonigratum. i. chelidonia.
Piſaria.i.pix liquida.
Pentea.i.filex, petris naſcitur, vel perion.
Paragilon.i.balanum, vel myrobalanum.
parumallus.i granatum.
perſonatia.i.bardanum.
Palurius.i. pampinus.
Pedicularis.i. ſtaphiſagria.
Pyruregium.i hypericon.
polytria.i.capillus veneris.
Pſaxara.i.pix dura.
Piponagraſi.i.colocynthis.
Pentalon.i.bactheos.
Pſidia.i.flos mali granati domeſtici, vel alia arbor.
Ponadratia.i.ariſtolo.
Pirogoni radix.i.turæ.
Palla.i.geneſtella radix.
Praſi.i.ſuccus porri.
Poncide.i.roſata.
parteticon.i.artemiſia.
Profunluagos, i. ſominus, vel balſamum.
Paraſioruia.i.enu. campana vel alia arbor.
Planiago.i.arnogloſſa.
Piſa.i.pix vlcera virginis.
Piopus.i.perſonatia, vel dardanum, vel melliſolium.
Piperapum.i.acorum.
Plumideria.i.elleborum.
Picula.i.reſina pini.

QVercula maior, ideſt, chamæpithys.
Quiamus.i.faba.
Quercula minor, id eſt chamędrys.
Quinqueneruia. i. lanceola
Quinorapi.i.nuclei pini.
Quirica: haſta tribuli mari.
Quiporodani.i.roſa canina.
Quaſſa.i.aqua.
Quiamos.i.ſyla.
Quiricus.i.ſemen lini.
Quiagulos.i.coagulum.
Qualnuties.i.lac.
Quicomin.i.pulegium.
Quelanea.i.iuſquiamus.
Quiconius, i.papauer.
Quoroto.i.cucumer.
Quartila.i.lactula.
Quilionſagus, i. oleum ſicyonum.
Quion.i.trianguius, vel iunci radix.

ROmeon.i. raphanum.
Radix euiſci.i.althæa.
Ramicedri.i. iuniperi lignū.
Rhānus.i.ſpica alba, vel benedicta.
Rhodoxyron.i. oleum roſatum, & acetum.
Ros ſyriacus.i.flos omni. vel nucis ſyluaticæ ſimilis eſt roſæ.
Roſa, ſemē eius anthera, eis vtimur.
Roraſtrum, folia habet, vt viticella, ſed vndique pungentia.
Roſmarinus, flos eius anthos.
Robella, quaſi piſa viridis.
Rapiſtrum, ideſt, ammoniacum.
Rhagadia.i.ſciſſura.
Raphanus.i.radix cutica:
Radicula.i.limaria, vel ſtruthius.
Rira i.radix.
Rhodonſyron.i. roſa ſicca.
Reſina i.gummi abietis.
Rheupōticum, i. barbarum.
* Rufus.i.celſus.
Reſina pina.i.picula.
Rhodus, vel rhodia. i. cortex maligranati.
Rapa.i.gongelida.
Roſmarinus.i. libanotidos.
Reſina terebinthina, ideſt, gumma.
Rhodon.i.roſa.
Raticus.i.anethum.
Rubicam.i.ſinopidem.
Rhodolæon.i. oleum roſeū.
Ryquihytia. i. herba dulcis.
Rhodoſtagma, ideſt, aqua roſata.
Regia.i.cauda caballina.
Radiatum.iuſquiamum.
Raſia.i.ariſtolis, vel marrubium.
Riſanapanaces, ideſt, peucedanum.
Racceuece.i.fęniculum.
Ramilla.i.camilla.
Reatis.i.petroſelinum.
Rumex.i.lapacium acutū.
Radiolus.i.ireos.
Rſalacanna. i. capitellū, vnde ſapo fit.
Ragarius.i.grana ſolis.
Racardus.i. cardamomum.
Rhodonogyra, vel ran. ideſt, roſa.
Ralba, agreſtis.

SLetto.i.pes columbinus.
Saliunca. i. ſpica celtica.
Sampſuchus, amaracus, vel ſperma.i.maiorana.
Secacul.i.eringium.
Strobilæa.i.pinea.
Struma.i.caulis agreſtis craſſæ cæpæ.
Semē bulbi.i. ſemen domeſticæ, & craſſæ cæpæ.
* Secca.i.hyſſopus. * Scha.
Scordeon.i.allium agreſte.
Staphiſagria, herba pedicularis i.caputpurgium.
Siſtrum, vel anethum agreſte, ideſt meu.
Stypterea.i.alumen.
Sinonum.i.petroſelinum agreſte.
Smyris, quidam lapis.
Sandaracha, quoddā genus vernicis.
Sepremer.i.ſagapenum.
Sebanum. i. ſemen apij, vel ſemen lini.
Simbra, i.ſaturegia.
Stæchados barba. i. polium marinum.
Sandychus, eſt cōfectio, quædam.
Smitne baſilicor.i.myrca.
Splemon.i.ſcolopendria.
Stagni rotūdus, ideſt abſynthium nigrum.
Satyrion.i.priapiſcus, vel teſticuli leporis.
Saphiſalidos.i.paſtinaca.
Sticide ſagria: idem eſt cucumei agreſtis.
Slearos.i.ſiſymbrium.
Stilla.i.bulbus,
Sambuci medianus cortex vocatur, & quandoq; cortice, & radine vtimur. Rubus.

Scana-

Scanapis, flos eius anthos
Senaró, cardus benedictus, & carduncellus. idem eſt.
Sciſola habet folia lucida, & pinguia tota vtimur.
Sigillũ S. Mariæ facit haſtã rectam, & aliquantulũ longã, & altam, & folia rara, & aſpera, radice vtimur.
Sigillũ Salomonis facit haſtã flexam in arcu, & multa folia ſurſum trahẽtia, & flores albos plures, ſub arcu haſtæ ſuæ deorſum trahẽtes, ſe. & radice vtimur.
Spódallidon, radice vtimur ſimilis eſt ſinono, ſed rotũdiora habet folia, ſinonũ, & acutiora, & lucidiora magis aſtipite remota ſemen eius vt ſemen petroſelinum.
Scrophularia quaſi lactucela habens teſticulos.
Serpyllus. i. ſaturegia agreſtis, herba vtimur.
Symphytum, conſolida maior anagallicum, idem eſt. radice vtimur.
Scilla. i. cępa maior.
Spathula fętida, ſpathula ſalubris, idem eſt.
Siſymbrium. i. balſamita aquatica, vel abſynthium ponticum.
Semperuiua. i. aizoon.
Scariola, endiuia, troſiſma idẽ eſt, folijs, & radicibus vtimur.
Sponſa ſolis, eliotropia, ſolſequia, cichorea, intyba, idẽ eſt, folijs, & ſemine vtimur.
Sinape agreſtis habet lata folia, & rotunda.
Sauina. i. bratheos.
Sẽtis. i. rubus, qui facit mora.
Sambucus arbor ſimilis eſt degaleæ in folijs.
Sariofoas. i. ſarcocolla.
Saponaria, buris, herba fullonis, idem eſt.
Saliunca. i. ſpica celtica.
Styrax liquida. i. ſagia.
Stobylia. i. ſemen pineæ.
Sicicides phu. ideſt cucumer agreſtis.
Sinopide. i. terra rubea.
Samum. i. fructus iuniperi.
Siccidos. i. galla aſiana.
Squibala. i. dura ſtercora.
Simila. i. folia, vel medium furfur.
Semicupimen. i. *thymamedia. * trixa.
Siſelios. i. ſiler montanus.
Sterione. i. gallia.

Styracos. i. ſtorax
Sileo. i. policaria.
Solouinſia, cidamum.
Sciſaphora. i cõtra oriẽtalis.
Sandyx. i. auripigmentum.
Scimus. i. leniſcus.
Symphonica, iuſquiam' caculatis, latrecula idem eſt.
Silſui. i. garyophyllus.
Scatumcellus. i. vmbilicus veneris.
Scortilidos. i. reſina, vel cortices.
Spedace. i. ceruſſa.
Sycaminum. i. celſa mora.
Sarcocolla. i. agrimonia.
Sendaminum. i. acrifolium.
Senacis. i. ſpica celtica.
Scarade. i. ſaluia.
Scura. i. lacerta.
Scolopendria. i. lingua ceruina.
Sepetos. i. bacca lauri.
Siſaina. i. ſemẽ papaueris, agreſtis, ſiſama etiam ſunt, quædã grana tragacanthi.
Spagnum. i. ſaluia.
Siſamus. i. paſtillos, vel ſemen balſami.
Scarius. i. ficus.
Spalrea. i. palma.
Spondogos. i. lanugo, quæ in roſa ſyluatica ſolet eſſe.
Syla. i. ceraſa.
Silomachar. i. radix, vel cortex ceraſi.
Syſipium. i. cyprium.
Sui. i. ſinapis.
Sale. i. auena.
Scupio ferrigena. i. petra argenti.
Staphenanice. i. ſuccus papaueris.
Scala. i. caſta.
Salpadatie. i. aphronitrum.
Scalacadrene. i. ſal lucidum.
Sapa. i. miſtum coctum.
Sanſica. i. baſilicon.
Sacrapax. i. atriplices.
Seldaco. i. iris irica.
Siuon elauer. i agrimonia.
Sumbul. i. ſpica.
Sabar. i. aloe.
Sora. i. iunci radix.
Siſan. i. ireos.
Seris. i. ſarcocolla.
Sumac. i. macer.
Siargil. i. cytonia.
Simberſebet. i. alumen.
Sedenegi. i. * blattæ biſaniæ.

Tibaiarum. i. ſulphur viuum.
Trochiſci. ideſt rotunda cõfectio.
Thus. i. olibanum longum.
Tuniana. i. cozumbrum.
Trifolij ſemen, i. trifolium acutum.
Terra ſigillis, i. argilla, vel creta.
Ceſapium. i. ſinapis alba.
Trozuua, vel endiuia, i. ſcariola.
Turiones. i. ſummitates.
Triſagus. i. trifolium acutũ.
Trigon. i. ſonum gutturis.
Thora, vt toxicum valet.
Tymbra. i. ſaturegia.
Tapſus maſculus. i. floſnus. folijs vtimur.
Tibuel fibri. i. fęnu gręcum.
Tribula. i. laccinder.
Trianueti. i. petroſelinum.
Tridax. i. lactuca.
Tithymalus. i. galaties.
Tẽcandeſtra. i. pyrethrum.
Teruneon. i. pentaphylon.
Triſſago maior, ideſt chamędrys.
Truſagnire, id eſt furfur ſuper ignem.
Traiſenocum. i. chamæmelum.
Tridica agria, ideſt lactuca ſyluatica.
Thapſia, ſuccus fęrulæ.
Tetigra. i. tribulus.
Tobir. i. roſmarinus.
Tathides. i. artemiſia.
Tergio. i. filex.
Troicutes. i. betonica.
Triſafice. i. gladiolus.
Tronecaria. i. periſtereon.
Tertis. i. orobus, vel cicercula.
Torobos. i. aqua lactis.
Taras. i. aqua marina.
Taitarum. i. greupa.
Tacumo. i. ebulus.
Tecanti. i. euphorbium.
Torta rubea, id eſt bolus armenicus.
Tici. i. ſulphur.
*Teremerbin. i. manna.

Vlga, id eſt aſara baccara.
Vnfar. i. cinaprium, vel minium.
Virgia. i. lilium.
Viola, floribus & folijs vtimur.
Vua lupina. i. ſtriguum.
Vmbilicus veneris, cotylidones.
Vſcatũcelli, cymbalaria, idẽ eſt, folijs vtimur.
Ventimaior. i. anagal.
Ventimedia. i. bugia.
Ventiminor, ideſt conſolida minor.
Vermicularis maior tetroſellit idem eſt.
Vermicularis minor ſimilis eſt ei; herba vtimur.
Virga paſtoris. i. lupi pect.
Verminaca. i. militaris.
Veche. i. vitreola quam equi comedunt.
Vngula. i. pes leonis, quæ dr Vngula caballina.
Vnſarion. i. flos vitis.
Vatus. i. mora ſyluatica.
Victoria policó. i. bugloſſa.
Vitumen. i. ſulphur iudaicũ.
Velixtratum. i. petroſelinũ.
Vlixarũ. i. lilium virginale.
Vtridos. i. lac, quod vrinæ ſimile eſt.
Vzyfur. i. ſinopide.

Xylotaria. i. lignũ cornutum, vel ſiliqua.
Xilobalſamum. i. lignũ balſami.
Xili. i. lignum.
Xilonacor. i. cortex celſi.
Xyloaloes. i. lignum aloes.
Xylomyrrha, id eſt lignum myrrhæ.
Xia. i. ſenariones.
Xilia. i. caſſia.
Xiſymbrium. i. balſamita.
Xilinon. i apium.
Xixia. i. vnguenta.
Inchoata ab y. in litteris.
H. & I. requirantur.

Zuccharum. i. pſyllium.
Zonamon, id eſt ſemp viua.
Zomus. i. fermentum.
Zucchozaria, id eſt agnus caſtus, vel ſalices marini.
Zema i. ſuccus.
Zizania. i. lolium.
Zion. i. ſemper viua.
Zmirna. i. myrrha.
Zyperi. i. galla.
Zogi. i. forcipes.
Zambacca, ideſt rara vnde, oleum fit flos eius albus, & odorifer.
Zaſtra. i. crocus orientalis. * terrenia bus.
Zeuma. i. polygonia, vel cẽtinodia.
Zingiber. i. radix zingi. vel pyrethri.
Zauco. i. argentum viuum.
Zarma. i. auripigmentum.
Zerte. i. oleum.
Zertceria. i. oleum laurinũ.
Zerte ecliri, id eſt oleum lenticinum.
Zalbe. i. orobus, vel cicercula.
Ziginaria, ideſt praſsium raminum. * blatte bizantie.

Finis Antidotarij Nicolai, & quorundam aliorum Tractatuum.

LIBER SERVITORIS, ID EST liber 27. Bulchaſim benaberazerin, tranſlatus à Simone Ianuenſi interprete Abraham Iudæo Tartuoſienſi.

DIxit Aggregator huius operis. Poſtquam ego collegi librũ hũc magnũ in medicinis cõpoſitis, qui eſt liber magni iuuamenti, quẽ nominauit librum Seruitorem, & cõpleuit libros ſuos omnes, ſecundum voluntatem meam inueni in multis medicinis compoſitis huic nunis, medicinas multas ſimplices, quæ indigent præparatione ante horã neceſſitatis magnæ earum. Quemadmodum ſuccos exprimere, & medicinas comburere, abluere, & conficere aliquas ex eis, & diſcernere ex eis, quæ bona ſunt, & quæ non bona, & alia ſecundum hanc formam. Præuidi igitur aggregare omne, qđ eſt neceſſarium in hoc ſecundũ rememorationem meã, & ordinaui hunc librum in tres tractatus.

Propoſitũ Authoris.

Primus eorum eſt de præparatione lapidum, & mineralium ſolum, & de ablutione eorum, & de aduſtione, & confectione eorum. ſicut eſt marcheſita, & atramentum, & chalcanthum, & colcothar, & ſpecies aluminũ, & ſpecies ſalis, & plumbum, & ferrum, & æs, & cohol, & ſcoria argenti, & ſcoria auri, & eſt de ablutione thutiæ, & calcis, & eſt de ſublimatione argenti viui, & arſenici, & de medicinis pertatis. ideſt pſilotris, & de operatione medicinarum acutarum, & de operatione zenziſur, & de præparatione iſtorum omnium, & de declaratione ſcientiæ iuuamentorum iſtorum omnium.

Tractatus ſecundus eſt de præparatione radicũ plantarum, & de operatione expreſſionis ſuccorũ earum, & qualiter extrahuntur mucilagines, & cortices ſeminum. & medullæ ſeminum, & de ablutione olei, & de præparatione fęcis eius, & de ablutione aceti, & decolatione fæcis eius, & de operatione aceti ſcillitici, & de deſtillatione aquæ ipſius ſcillæ, & de aſſatione ipſius, & de deſtillatione aquæ camphoræ, & de operatione amyli ex frumento, & de hordeo, & ſiligine, & de ablutione coralli, & charabe, & de operatione medicinarum acutarum, & laxatiuarum, ſicut eſt ſcammonea, & coloquintida, turbith, & mezereon, & anacardi, & ſcebram id eſt eſula, & ſpecies eius. Et ad ſciendum tempus, quo debent colligi herbæ neceſſariæ reſeruationi, & qualiter debent ſeruari, quę colliguntur ex radicibus, & floribus, & oleis eorum, & ſimilibus.

Tertius eſt de præparatione medicinarũ ſumptarum ex animalibus, ſicut de aduſtione cõchilium, & oſtracorum, & cornuum, & ſolearũ, & vnguium, & oſſium, & de aduſtione corticum ouorum, & de aduſtione ſetæ, & de aduſtione ſartam id eſt ſcorpionum, & cancrorum, & thriorum, & leporum, & veſpertilionum, & hirundinum, & de modo colligendi ſanguinem ex animalibus viuentibus, & de candidatione ceræ, & confectione vrinæ infantium, & qualiter fit gluten ex corijs, & qualiter colliguntur ſella, & exiccantur ad neceſſitatem alcobol, & de bona cognitione iſtorum omnium, quæ ſunt bona, & quæ non bona ex eis.

TRACTATVS PRIMVS CAPITVLI primi de ablutione lithargyrij, & aduſtione eius, & electione boni ex eo.

EST de primo tractatu eſt modus ablutionis lithargyrij, & de aduſtione ipſius, & electione boni, & non boni ex eo. Species igitur lithargyrij multæ ſunt, quia quædam ſpecies eius eſt quæ fit ex plumbo, & quædam fit ex argento; & quædam ex auro, & quædam ex eis eſt nigri coloris, & quædam aurei, quæ quidem melior eſt cæteris. Nam vnguenta, quæ fiunt ex lithargyrio declinant ad albedinem, & ſunt nobiliſſimæ

A bonitatis, ſed ſi lithargyrium fuerit nigrum, aut habens in ſe aliquid plumbi, erit vnguentum, quod fiet ex eo nigrum, & turpe. Si ergo volueris ipſum abluere, & dealbare, neceſſe eſt, quod eligas id, quod habet colorem auri, & quod ſit graue, & mundum a plumbo, & ſtãgas idem in fruſta quantitatis fabæ, & accipias quantitatem ex eo, quã volueris, & pone in olla rudi, & proijcias ſuper idem aquam, & ponas ſuper id de frumento bono, & purgato, quantitatem quandam, & accipias de hordeo pugillum vnum, & liga eum in panno lineo nouo ſubtili, & ſuſpendas eum ligatum in orificio ollæ intra ipſam, & facias feruere, donec crepet hordeum, deinde auferas ollam ab igne; & ponas id, quod eſt in olla in parua parapſide munda, & proijcias frumentum, & funde ſuper lithargyrium aliam aquam, & ablue ipſum fricando manibus fortiter poſtea dimitte ſiccari; deinde accipe, & tere ipſum, & proijce ſuper ipſum aquam calidam, & agita ipſum, & dimitte, quod reſideat, & abijce aquã, & iterum deſicca, vt prius, & facias, hoc deſiccando, terendo, & ab-
B luendo tamdiu, quod ſubtilietur, & diſſoluatur in aqua; deinde expecta, quod reſideat, & clarificetur aqua, & abijce ipſam, & tere quotidie ſæpe in die, & in veſperis pone ſuper eam aquam aliam, & dimitte per horã vnã, & cola, & facias hoc totum ter in die; quinque dieb. continuis; poſt hoc proijce ſuper duas lib. ex eo drac. 2. ſalis gemmæ, & infunde ſuper ipſum aquam aliam, & quando fit album pone ſuper ipſum aquam calidam, & facias ſecundum, quod feciſti prius tamdiu, quòd nihil remaneat in eo ſalſedinis, & poſtea dimitte deſiccari in Sole, mouendo ipſum ſæpe, donec exiccetur tota humiditas; deinde repone, & ſerua.

Alius modus.

Accipe de lithargyrio lib. 2. & tere bene; deinde accipe de ſale gemma nigra lib. 6. & miſce cum lithargyrio, & pone in olla rudi, & proijce ſuper ipſum tantum aquæ quod cooperiatur, & agita tota die mane, & ſero; & ſi aqua videbitur minui, adde paulatim; & fac id triginta
C diebus, agitando, vt dictum eſt, ne coaguletur, & petrificetur, & poſt 30. dies abijce agitando paulatim, deinde pone ipſum in mortario, & tere, & poſtmodum proijce ipſum in paropſide terrea mũda, & proijce ſuper ipſum aquam, & agita cum manu motione forti, & dimitte donec reſideat, & abijce illam aquam, & ſuperfunde aliam aquam, & facias hoc, quouſque ſalſedo tota recedat. Poſtea dimitte ferè exiccari, & informa trochiſcos; & ſine eos ſiccari, & ſerua in vaſe plumbeo.

Modus alius.

Frange lithargyrium in fruſta quantitatis fabæ, & pone ipſum intra ſtomachum apri, & fac tandiu feruere in aqua, donec ſtomachus coquatur; deinde extrahe ipſum a ſtomacho, & pone cum eo de ſale quantitatem, quæ ſufficiat, & tere, & laua, ſicut dictum eſt ſuperius.

Alius modus.

Et ſunt qui accipiunt lithargyrij quantitatem lib. i. & miſcent cum eo tantundem ſalis, & ponunt ſuper ipſum
D aquam, & terunt in ſole, & mutant aquam vna vice poſt aliam, quouſq; albeſcat. Et aliter, accipe quantitatem lithargyrij, & inuolue in coto albo, & pone in olla fictili, & pone deſuper ipſum aquam, & accipe fabas recentes, vel nouas pugillum vnum, & pone deſuper, & permitte tandiu bullire quouſq; fabæ crepuerint, & totum nigrificatum ſit; & tũc proijce ab olla, & inuolue in coto alio: & ſuperpone aliam aquam claram, ponendo alias fabas, vt prius, & coque iterum, vt feciſti; & facias hoc ter, vel amplius quouſq; cotũ nõ tingatur, & poſt pone ipſum in vaſe aliquo, & pone ſuper omnes octuaginta drachmas ex eo ſalis nitri quantitatem lib. i. tere ſimul, & iterum ſuperpone de ſale nitro albo fortis albedinis drachmas quadraginta, poſtquam ſal nitrum prius diſſolueris in aqua, & tere bene, donec albeſcat magna albedine; deinde pone in vaſe terreo latum habente orificium, & ſuperpone aquam multam, & agita, & dimitte, donec reſideat, et aqua clareſcat, & abijce ipſum, & iterum pone aliam aquam, & fac ſic, donec aqua dulceſcat, & nihil remaneat

neat falſedinis. In fine vero cola aquam, & pone in olla terrea noua vitreata in Sole quadraginta dieb. in æſtate, & poſt quadraginta dies, quando erit deſiccatũ, vtere eo.

Alius modus.

Accipe lithargyrij boni aurei partem, & tere bene, & pone ſuper eum de ſale communi partes duas, & pone ſuper eum quantitatem aquæ, qua cooperiatur, & ſuperet circiter quatuor digitos: & dimitte in vaſe ſeptem diebus, & miſce omni die bis, & poſt ſeptem dies proijce aquam, & pone aliam aquam, & muta aquam illam quotidie vſq; ad finẽ quadraginta dierum. Tunc enim aqua dulcificabitur, & lithargyrium dealbabitur, ſicut ceruſa, & fac trochiſcos, & ſerua, & tere.

Combuſtio lithargyrij.

Accipe lithargyrium, & frange fruſtatim ad quantitatem nucis, & pone ſuper prunas ſufflando cum folle fabrorum, donec fiat ſicut ignis, deinde extrahe ab igne, & ſine infrigidari, & abſterge ipſum à putredine. Alij vero qñ extrahunt ipſum ab igne, extinguunt eum in aceto, vel in vino, & iterum ponunt in igne, & ſic faciũt tertio, & etiam pluries extinguendo, & poſtea abſtergunt.

Modus operationis ceruſſæ, & ablutionis, & electionis ipſius, & quæ eſt bona, & quæ non.

Modus faciendi ceruſſam ſicut fit in Hiſpania, eſt, vt accipias vas magnum terræ habens orificiũ latius fundo eius; & ponas eũ in domo obſcura plena fimo pecorum, & ſit remota à vento, & ſit domus ſtricta, & ſepeli duas partes vaſis in illo fimo; & pone in fundo vaſis parũ aceti boni vetuſti cum fæce ſua, & ſuper acetũ pone iterum de vua bona, & bene matura, quod attingat vſq; ad medium vaſis, vel minus parumper. Et caue ab vua nigra, ne ceruſſa deſtruatur, & poſtea accipe pannum craſſum de lana, vel de pilo, cuius forma rotunda formetur ad menſuram orificij vaſis, & fac in ipſo panno triginta, vel quadraginta foramina, vel plus, vel minus ſecũdum quantitatem orificij vaſis; & ſuſpende in vnoquoq; foramine panni filum vnum craſſum, & forte, & in capitibus filorum liga laminas plumbi vnicuiq; filo laminã vnam, & longitudo vniuſcuiuſq; laminæ ſit duarum partium palmi vnius, & latitudo vniuſcuiuſq; ſit tertia pars palmi. Et ſpiſſitudo earum ſit ſicut craſſitudo digiti, vel circa illud: & ſuſpende laminas in vaſe longe ab vuis circa mẽſuram trium digitorum; deinde cooperias vas aliquo coopertorio, quod cooperiat os vaſis cum toto illo coopertorio perforato, & ſtringe coopertorium bene, ne aer, vel ventus ingrediantur, & claude oſtium domus, ne ventus ingrediatur in domum, & dimitte ſic decem diebus, vel circa hos ſecundum qualitatem temporis, & poſtea aufer coopertorium primum, & 2m perforatum, & aufer laminas paulatim. Nam tu inuenies in laminis ceruſſam, quæ declinat ad nigredinem parum, & tunc rade laminam paulatim, vnamquamq; per ſe; & poſtea repone

Doctrina. eas in vaſe ſecundum modum prædictum, & dimitte ſicut feciſti prius. poſtea iterum auferas, & rade, & aduna ceruſſam ſimul, & facias ita, donec fere conſumptæ fuerint laminæ: deinde pone ibi alias laminas plumbi nouas: & fac ita ſæpe, ſi vis multam ceruſſam facere, & caue à fumo vaſis, quia multum lædit cerebrum. Poſtmodum autem in tempore veris accipe, quod collegiſti, & coadunaſti, & pone totum in magna pelui, & pone ſuper eam aquam, & laua, & proijce aquam quando ceruſſa deſcendit ad fundum peluis, & pone aliam aquam, & fac ita donec nigredo recedat, & fiat alba, & purgata à ſuperfluitatibus. Deinde facias ex ea magdaleones, & pone ſuper lapidem marmoris ad ſolem, & ſine ſiccari, & cuſtodias ipſam à fumo, & à vento, & à puluere, & repone, & ſerua.

Modus abluendi ceruſſam, & aſſandi, & lauandi eam.

Tere ceruſſam, & pone in vaſe fictili concauo ſuper prunas, & fac ignẽ deſubtus, donec ſit conbuſta; deinde remoue ab igne, & repone, & ſi vis ipſam aſſare, neceſſe eſt, ꝙ ponas eã in patella terrea ſuper ignem, & agita ipſam, donec conuertatur in colorem cineris; poſtea aufer

E ab igne, & dimitte infrigidari, & repone. Et ſi vis eam abluere tere ipſam in aqua ſæpe, & proijce aquam ſæpe, & ablue, ſicut lauatur ſcoria auri, & argenti, quorum modus dicetur infra. Et illa eſt bona ceruſſa, quæ eſt multũ candida, & partes eius ſunt de ſe claræ, & quando tangis eam digito, inuenies partes eius lenes ſine aſperitate, & quando tu frangis aliquantulum ex ea vngue tuo, quod frangitur eſt ſicut ſquamma. Ceruſſa bona qual.

Modus lauandi plumbum.

Oportet, ꝙ habeas mortarium, & piſtillum de plumbo, & proijcias in mortario parum aquæ, & agita cum piſtillo diu, donec aqua incipiat denigrari, & incraſſari, deinde cola ipſam per pannum lineũ, & fac hoc ter, vel amplius, & dimitte, quod colatum eſt, quouſq; deſcendat plumbum ad fundum vaſis, in quo ipſum colaſti, & poſtea proijce aquam eius, & pone aliam aquam, & laua ipſum ſicut lauatur ſcoria auri, & argenti, & ſæpe quouſq; non remaneat in aqua vlla nigredo. Et fac trochiſcos,

F & repone.

Alius modus lauandi.

Sunt qui accipiunt plumbum purum, & limant illud cum lima, & terũt illud cum aqua modica in vaſe, quod dicitur eorum lingua ſalaxa, & piſtillum eſt de petra, & proijciunt deſuper ipſam, aquam, & lauant ipſam in vaſe, ſicut dixit ſupra, & cũ manu adunant, & qđ egreditur de nigredine proijciunt, & ſcias, ꝙ non debet lauari vna vice multũ, ne cõuertatur in ceruſſam, ſed expectare parum, & reiterare aliam aquam, & ſinere quouſq; plumbum deſcendat in fundũ vaſis, & proijcere illam, et iterũ mittere aliam. Finaliter vero debet abijci tota aqua, & fieri ex eo trochiſci. Et cauſa quare non debet multum exquiſite ablui, eſt ne conuertatur in ceruſſam.

Modus quo lauatur ſcoria plumbi.

Accipe de ſcoria plũbi, & tere ipſam bene, & pone aquam, ablue, & proijce aquam ſemper, & iterum pone aliam, & fac ita tandiu, ꝙ bene abluta ſit. in fine vero expecta, ꝙ deſcendat ſcoria ad fundum vaſis, & abijce a-

G quam, & fac trochiſcos, & repone.

Modus aduſtionis plumbi.

Sume laminas plumbeas, & pone in olla fictili, & proijce ſuper eas parum ſulphuris, radendo ipſum ſulphur ſuper eas, deinde accipe alias laminas plumbi, & pone ſuper primas, & iterum rade ſuper eas de ſulphure, & iterum alias laminas ſuperpone, & ſulphur rade; & fac ita quouſq; olla ſit plena, deinde accende ſuper eas ignẽ, & quando videris plumbum inflammari, oportet, quod commiſceas cum virga ferrea, donec plumbum conuertatur in cinerem, ita quod nihil remaneat de ſubſtantia plumbi, quin ſit totum in cinerem conuerſum, & quando erit ita, aufer ab igne, & dimitte infrigidari, & oportet, quod ille qui hoc facit, cooperiat faciem ſuam. nam odor multum nocet.

Modus alius comburendi.

Accipe limaturam plumbi, & admiſce cum ea de ſulphure, & pone in ollam ſuper ignem, & agita cum virga

H modo prædicto.

Item alius modus.

Alij accipiunt ceruſſam de plumbo loco ſulphuris, & imponitur. modô quo vſi ſunt hiſpani de combuſtione eius, eſt, quod accipiunt plumbum, & ponunt in furno aurificis, & ſufflant cum folle donec confletur, & poſt radunt ſuper eum ſulphur donec combuſtum ſit, & colligunt, & reponunt, vel etiam ſufflant ſuper ipſum ſine aliquo ſulphure, quouſque comburatur. Verumtamen magnus labor eſt, & non poteſt comburi niſi in magno tempore, & cum difficultate. Accipe ergo ipſum aduſtum, & laua ipſum cum aqua dulci, ſicut abluitur id, quod ſupra dictum eſt in capitulo de lamnis, & repone, & ſcias, quod quando erit bene aduſtum conuertetur in colorem lythargyrij.

Modus faciendi æs aduſtum.

Inquit Dioſcorides, ſunt qui faciunt æs vſtum ex clauis, qui reperiuntur in naui in hunc modum. Accipiunt ſulphuris partem, & ſalis tantundem, & terunt vtrumq; ſimul,

A ſimul, & ponunt clauos in olla fictili cruda cum ſulphure, & ſale, & gradatim, ita, quod vnum ſolarum faciunt de clauis, & aliud ex puluere ſalis, & ſulphure, & iterum aliud ex clauis, & aliud ex puluere. Et ſic faciunt quouſque olla ſit plena, & poſtea cooperiunt vas cum coopertorio terreo, & ponunt in fornace figuli, & dimittunt, quouſque vas bene coquatur, & auferunt, & reponunt. Et dixit, quod alij radunt ſuper ipſum alumen lameni loco ſulphuris. Et alij nullum iſtorum ponunt, niſi, qood comburunt ſatis, & alij comburunt cum ſulphure ſolo, ſed id fit nigrum. Alij vero liniunt clauos cum ſulphure, & alumine diſſolutis in aceto, & adurunt in vaſe crudo. Et alij accipiunt clauos, & ponunt in vaſe æreo, & proijciunt deſuper acetum, & comburunt; & poſtquam aduſtum eſt ſemel, proijciunt deſuper acetum, & ſic faciunt ter, & reponunt. Alij vero ſic comburunt æs; accipiunt enim limaturam æris rubei, & ponunt ſuper eam octauam partem ſui de ſulphure, & ligant in pecia, & liniunt, vel lurant cum argilla, & ſinunt ſiccari; & poſtea ſepeliunt in igne facto ex ſtercoribus animalium duobus diebus; quia erit aduſtum. Et iſtud eſt mirabile æs aduſtum, quod me docuit quidam vir bonus, & fidelis. Et melius æs vſtum omnibus eſt id, quod apportatur de Babylonia, & poſtea id, quod venit de Cypro, quod declinat ad nigredinem, & ruborem.

Ablutio eius.

Sed qui volunt eum abluere, terant eum in aqua dulci ſecundum modum illum, quo lauatur ceruſſa, mutando aquam ter in die, donec nihil remanet putredinis.

Modus lauandi ſcoriam æris.

Scoria æris lauatur eodem modo, & virtus eius eſt, ſicut virtus illius. Veruntamen ſcoria minoris virtutis eſt.

Modus lauandi battituram æris, & eſt illa, quæ cadit ab incude, quando malleatur æs.

Dixit Dioſc. ſume battituram æris, & purga ex ea lib. 2. & pone in vaſe, quod dicitur ſalaya, & eſt mortarium, & pone ſuper eam aquam claram dulcẽ, & miſce bene, donec ſquammæ deſcendant in fundum vaſis, & aſcendat putredo natans in aqua, & proijce aquam, & auſer, quod eſt clarificatum, & pone lib. 1. & ℥. aquæ pluuialis, & iterum miſce in ſalaya cum manu, & quando videris eam leuem, proijce aquam paulatim quouſq; remaneat. vnc. xx. & laua iterum lauatione forti, & poſtea comprime ſquammas illas appodiando parietibus vaſis, & exprimatur ab eis aqua. Et tunc accipe aquam illam, & pone ipſam in vaſe ęris rubei, quia illa aqua eſt corpus ſquámarum. & ſubtilitas earum, & earum virtus, qua debemus vti in medicinis oculorum. Illud verò, quod remanet, habet modicam virtutem, & oportet, ꝙ lauetur alia vice, & quod miſceatur bene, quouſque nihil remaneat illius lenis. Et poſtea cooperi reſiduum cum panno, & dimitte duobus diebus ita, ꝙ non commoueatur, & poſt duos dies clarificabis, & repone in vaſe ſtricti orificij. Et alij lauãt folia, alij florẽ æris ſicut ſcoriam, & reponunt.

Modus comburendi ſcoriam, & abluendi ipſam, & eligendi bonam ex ea.

Notandum eſt, ꝙ ſcoria quorumcumque metallorum nominatur arabice climia. Et modus combuſtionis eius eſt, quod ponas ſuper ignem de prunis donec caleſiat, & & faciat ebullitiones ſimiles veſicis, ſicut facit ſcoria ferri, & tunc extinguas eam in æſtate in vino; & qui eget vſu eius in ſcabie oculorum, oportet, vt extinguat eam in aceto. Alij vero accipiunt ſcoriam combuſtam in hunc modum, quem ego narro. Terunt ipſam in vino, & ponunt eam in ollam factam ex argilla, & comburunt alia vice, quouſque frangatur in modum foliorum. Et poſtea terunt iterum, & comburunt alia vice, & tertio, donec vertatur in cinerem, & nihil remaneat craſſitiei, & iſtud eſt, quo vtuntur quidam loco thutiæ.

Doctrina qualiter aduritur ſcoria argenti, & auri, ex lib. almeiamir, quibus vtimur in collyrijs.

Accipe de ſcoriã cabruſiæ quantum vis, & tere ipſam craſſo modo. Et cõfice cum melle ipſam, & pone ipſam in vaſe fictili nouo; & oppila orificium eius, & lini cum argilla, & facias foramen in ſummitate coopertorij, per quod fumus exhalet. Et pone vas in medio ignis ex carbonibus. Quando ergo incipit ſcoria comburi, aſpice fumũ, qui egreditur ex foramine, ſi declinat ad nigredinem dimittas adhuc ſuper ignem, ſed quando videris ipſum declinare ad albedinem, auſer ab igne, & extrahe ſcoriã à vaſe, & proijce ſuper ipſam de bono vino quantitatem, qua extinguatur, & dimitte refrigerari; & tere, & vtere.

Ablutio eius.

Sed eius ablutio eſt, vt teratur in aqua, & proijciatur illa aqua, & iterum ponatur ſuper ipſam alia aqua. Et fiet hoc ſæpe tandiu, quod non appareat ſuper aquam aliquid putredinis; deinde collige, ſicca, & reſerua. Et melior ſpecierum eius eſt cabruſiæ, deinde, quæ habet colorem cęleſtem, & intus album, & habet venas ſimiles lapidi. Aliæ vero ſuæ ſpecies ſunt non bonæ, quia non valent, niſi in vnguentis.

B Modus præparandi cadmiam, & abluendi, & conficiendi eam, & de ſcientia electionis eius.

Cadmia eſt thutia, quæ vocatur arabice ſapharie, quæ conuertit ramum rubeum in glaucum; & ipſa quidem eſt thutia in potentia. Et quando fit ex ea auricalchum, aſcendit fumus eius, & adhæret parietibus fornacis, & colligitur, & conuertitur tunc in thutiam in effectu. Et hæc eſt illa, quæ eſt bona ad præparandum, & abluendum. Et thutia quidam eſt lapis, qui egreditur ex minera proprie in Albiram ciuitatem Hiſpaniæ. Et illa, quæ ex ea grauis eſt mediocriter, & declinat ad rubedinem paulatim, vel ad glaucedinem, eſt melior ſpecierum eius. Et quæ eſt munda à lapidibus ſuæ mineræ, & eſt ſpecies climiæ ſecundum opinionem Dioſco. Et omnis ſcoria de corpore malleabili, ſicut eſt aurum, & argentum, æs, vel plumbum, ſeu ferrum. Et aliæ multæ ſpecies, & alij lapides multi, ſicut marchaſita, ſunt omnes ſecundum opinionem Dioſc. climiæ. Verumtamen id, quod verifi-

C catum eſt apud nos experientia, & opere huiuſmodi longo tempore in ablutionẽm iſtius thutiæ & præparatione eius in medicinis oculorum, eſt, vt accipias de iſto lapide, ſicut egreditur de minera terræ, ex eo, qui eſt declinãs rubedini, & glaucedini, ſicut dixi, qui eſt mundus à lapidibus ſuæ mineræ, & frange fruſtatim, & pone in fornace aurificis cum multis carbonibus, & ſuffla cum folle; & pone deſuper alios carbones, & ſuffla quouſque calefiant lapides, & aſcendat fumus eius ab igne. tunc ergo accipe illos candentes cũ forcipe, & extingue in aqua pluuiali, vel dulci. Et qui vult vti ea in ſcabie oculorum, & vult, quod eius frigiditas, & ſtypticitas ſit amplior, oportet, quod extinguat eam in aceto, vel in aqua granatorũ, vel in decoctione ſumach. Et ille, qui vult, vt ſit magis penetrans, & ſubtilior, oportet, quod extinguat eam in vino, vel ſapa. Et iſte eſt modùs coctionis eius.

Modus ablutionis eius.

Modus vero ablutionis eſt, quod accipias cadmiam,

D & teras craſſo modo, ne terantur partes, quæ ſunt in ea ex lapideis venis. Deinde liga eam in panno craſſo ex lino, & pone coram te paropſidem magnam cum aqua dulci, & ſubmergas peciam illam, in qua ligaſti thutiam, in aqua, & frica manibus, & iniunge cum aqua illa ſæpe, & diligenter, donec diſſoluatur, quod eſt ſubtile ex ea, & egrediatur ex panno in aquam. Et tua intereſt, quòd reponas aquam illa cum eo, quod egreſſum eſt de pecia in paropſide alia, & frices iterum pannum in aqua alia clara, & hoc fac quouſque tota terreitas thutiæ excoletur a panno. vltimo proijce, quod remanet ex lapidibus in pecia. Deinde miſce aquam, quæ eſt in paropſide cum thutia, & proijce aquam illam cum ſubtili illo terreo, & illa pinguedine, quæ natat ſuper aquam per agitationem eius in vaſe alio. Et facias hoc cum ſumma facilitate ita, quod ſepares illud ſubtiliſſime ab arena, quæ deſcendit in fundo vaſis, & proijcias aquam aliam ſecundo, & tertio, quouſque nihil remaneat de ſorde eius, deinde proijce arenam, quæ ſua grauitate

iacet in fundo vaſis; reliquum vero, quod reſeruaſti, dimitte reſidere in aqua, donec deſcendat ad fundum. Tūc proijce aquam cum facilitate, donec remaneat cor purum: hoc autem pone ſub Sole, donec deſiccetur, & repone, & ſerua.

Alius ad idem.

Verum quidam abluunt iterum hanc in hunc modū, qui eſt, quod colligunt cor eius, & ſpumam, ſeu pinguedinem eius de ſuperficie aquæ cum coto mundo, & proijciunt ſubſtantiam. Et iſte modus ablutionis appellatur arabice aliheſiul, ideſt clarum. Et faciunt ita ſæpe, quouſque egrediatur tota ſpuma eius, & ſubtilitas eius, & abluunt cotum à thutia, quæ eſt in ipſo qualibet vice, & ponunt ſub Sole quando expleuerint, donec ſiccetur, & reponunt neceſſitati.

Modus confectionis cadmiæ.

Confectio vero cadmiæ diuerſificatur ſecundum diuerſitates ægritudinum oculorum. Nam ille, qui vult frigiditatē eius in ophthalmia, oportet, quod ponat de aqua roſata bona in vna paropſide. Deinde ponat thutiam lotam, ſicut dictum eſt in vna pecia, & lauet fricando cum aqua roſ. quouſque tota egrediatur de pecia. Poſt hoc ponat ſub Sole, & cooperiat cum panno mundo, ne cadat in ea puluis, vel aliud, & dimittat, donec ſiccetur. Deinde infundat eam cum aqua roſata ſecundo, & tertiu; vltimo terat eam ſubtiliſſime. Et terat cum ea aliquantulum camphoræ, & vtatur ea in ægritudinibus ophthalmiæ calidæ. Et ille, qui vult iuuamentum eius in rubore palpebrarum, & in craſſitudine earum, quod dicitur arabice ſulach, & in ſcabie, oportet, quod conficiatur cum aqua myrobalanorum citrinorum loco aquæ roſatæ. Et qui vult ea vti in ægritudinibus oculorum frigidis, & cōficiat cum vino veteri bono, odorifero, ter, & imbibat eam in aqua maioranæ recentis ſemel, aut bis, & terat cum aliquantulo ſpicæ nardi. Et aromatizet eam cum modico muſci, & vtatur ea in lachrymis oculorum, & humiditatibus deſcendentibus ad oculum, & in venis rubeis, quæ ſunt ſupertextæ in coniunctiua, quæ nominatur ſebel, & in fluxu palpebrarum. Et ſunt, qui cōficiunt eam cum aqua fœniculi ad aquam deſcendentem ad oculum, aut cum aqua ſumach. Et ille, qui vult, ꝙ ſit virtutis abſtergentis, & rodentis, oportet, quod conficiat eam cū aqua acori, & ſimilium.

Alius aſſationis modus.

Aſſatio vero eius eſt, ꝙ accipias eam, & teras bene; aut accipias de lauata, & conficias cum aqua, & fac trochiſcos; & ſuper teſtam nouam ponas, & poſtea ſuper prunas, & volue trochiſcos cum aſſiduatione, donec ſiccentur, & fiant rubei: tunc repone neceſſitati.

Combuſtio eius.

Sed modus combuſtionis eius eſt, quod accipias de thutia lota, ſicut dixi ſupra; & confice eam cum melle bono, ita vt fiat ad modum paſtæ; & pone in olla terrea, quę habet orificium ſtrictum, & cooperi cum coopertoriu conuenienti orificio eius, & oppila liniendo cum argilla; & fac foramen in medio coopertorij, & pone in fornace calcis, & dimitte donec vratur; quā erit aduſta, cuius ſignū eſt, ꝙ non egreditur à foramine fumus, aufer ab igne, extingue eam calidam in rob, & ſicca, & repone.

Modus combuſtionis marcheſitæ, & ablutionis eius, & electionis eius, quæ eſt bona, & quæ non.

Marcheſitæ duæ ſunt ſpecies, aurea videlicet, & argētea. Et illa, quæ grauior eſt ex ea, eſt melior. Et modus aduſtionis eius eſt, quod accipias eam, & rores eam melle, & pone ſuper prunas non multas, & ſuffles cum aſſiduatione, donec rubeat, deinde aufer ab igne. Sed ablutio eius eſt, quod accipias de ea, quæ aurea eſt, & tere, & cribra, & pone iterum in mortario, & proijce ſuper eam de aqua pluuiali, & tere, & ſicca. Et iterum pone aquā aliā, & facias ſeptem diebus continuis, poſtea adde parū muſci, & tere, & vtere ea in oculo, quia confert humiditati eius, & cicatricibus vlcerum, & albedini eius.

Electio Marchaſitæ.

Modus abluendi antimonium, & adurendi.

Ablutio eius eſt ſicut ablutio marchaſitæ, & cadmię,

E & aduſtio eius eſt, vt ponatur ſuper prunas, & ſufflетur cum folle donec inflammetur, & auferatur, poſtquam inflammatum eſt ſtatim ab igne, quoniam ſi nimium dimitteretur in igne, conuerteretur in virtutem plumbi.

De modo faciendi ziniar ex ære, & abluendi ipſum, & colligendi ex eo, quod bonum eſt.

Operatio faciendi ziniar ſecundum quod fit in partibus noſtris, ſcilicet in Hiſpania, fit in hunc modum. Accipe vas fictile magnum, cuius orificium ſit latius fundo eius, & pone ipſum in domo plena ſtercoribus ouium, & ſepeli ipſum in modum, quem dixi in faciendo ceruſſam, niſi quod laminæ, in quibus fit ziniar debent eſſe ex ære rubeo, & latitudo cuiuſcunque laminæ ſit ſecundum menſuram dimidij palmi, & longitudo ſit ſecundum duas partes palmi vnius, & ſpiſſitudo ſit ſicut craſſitudo dimidij digiti. Et non eſt curandum vtrum vua, quæ apponitur in vaſe ſit nigra, aut alba, aut ſi ponas acetum forte ſolum ſine vuis. Cooperi ergo vas poſt conſtrictionem laminarum, & ſtringe os eius, & oppila, & reuertere ad vas tranſactis x. diebus, & aufer laminas, & rade ziniar de laminis paulatim, & reponas iterum eas in vaſe,

F & dimitte diebus totidem, & iterum abrade, & fac iſtud, donec conſumentur laminæ; & poſtquam conſumptæ fuerint, pone alias laminas, & fac vt feciſti prius, donec habeas ziniar quantum vis.

Modus alius.

Inquit Dioſco. fit ziniar in hunc modum. Pone acetum forte in aliquo vaſe fictili, & cooperi vas cum coopertorio facto ex ære curuo, vel plano, ſi non inueneris curuum, ſine aliquo foramine, ne vapor aceti exhalet extra, & inquiras omni x. die. & rade a coopertorio ziniar. collige, & ſerua, vel accipe laminas æreas, & pone, ideſt ſuſpendas in vaſe, vbi ſit acetum forte, & ſit ſuſpenſio earum ita, vt non tangāt acetum, & in quolibet x. die requiras, & rade, quod inuentum eſt in laminis ex ziniar. Et dixit etiam, quòd fit ſecundum hunc modum: & eſt, vt accipias fruſtum æris fuſi, vel plura fruſta, & ſepeli ea in

G vinatio vuæ, quando aceſcit, & ſemper quando aliquid oritur ex ziniar ſuper fruſta, collige, & ſerua. Et dixit etiā, ꝙ fit ex limatura æris; & ex laminis plumbi extēſis ſubtilibus, proijciendo deſuper limaturam, & laminas, acetum forte ter, vel quater in die, & moue qualibet die ſemel, & fac ita, donec vertatur in colorem viridem. Et quidam aurifices faciunt ziniar ſecundum modum diuerſum ab iſtis; & eſt, quod terunt vrinam infantium in mortario ex ære cabruſio, ideſt de cupro cum piſtello de eodem, & agitant diu, quouſque color eius vertatur in viridem colorem, & cum iſto clarificant aurum. Et dixit Dioſco. modum alium in ziniar, quem appellauit vermiculum, vel vermiculoſum. Et fit vt accipias mortarium, & piſtellum de cupro, & proijce in eo de aceto forti al. & tere agitando cum piſtello, donec acetum incraſſetur, deinde adde acetum iterum, & de alumine rotundo, & & ſal gemma claro, lucido, & de ſale muſitum albo, & de ſale nitro, de quolibet ana drach. ij. & tere agitando diu-

H tius in Sole æſtiuo, quouſque vertatur in colorem ziniar, & incraſſetur; deinde coque ipſum, & iſta ſpecies ziniar eſt pulchri coloris, & fortis operationis. Alij faciunt in hunc eundem modum addentes tantum vni parti aceti, duas vrinæ vetuſtæ, & de medicinis prædictis eaſdem portiones. Et ſunt qui adulterant ziniar cum ære aduſto, & gummi arabico miſcentes, & faciunt in modum ſupradicti vermiculoſi.

Modus alius faciendi ziniar.

Accipe partem ſalis, & partem farinæ hordei, & tere vtramque cum aceto, & linias cum eo ollam terream à parte interiori, & dimitte diebus, quouſque inuenitur ziniar, ſicut ziniar notum, & rade, & repone.

Modus comburendi ziniar.

Accipe ziniar, & pone in patella terrea ſuper ignē, & miſce quouſque videas colorem eius mutari, ita, ꝙ vertat ad colorem thutiæ; & poſtea aufer ab igne, & ſine tepeſcere, & collige, & ſerua, & vtere, & habeas de ziniar, quod generatur in mineris in inſula Cypri; quod apparet

super

ſuper aliquos lapides, in quibus eſt æs; & eſt, quod ſtillat à ſpelunca; & id, quod ex eo apparet ſuper lapides eſt parum, ſed id, quod inuenitur in mineris eſt maioris quãtitatis, & pulchri coloris, ſed non eſt bonum propter nimiam quantitatem, quæ admiſcetur ei ex lapidibus. Et ſunt qui adulterant cum multis rebus, ſicut cum pumice in marmore piſtatus, ſunt, qui miſcent cum chalcantho. Et qui vult cognoſcere illud, quod eſt adulteratum cum pumice, vel cum marmore, madefaciat manum ſuã in aqua, & ponat ſuper eum, quia ſtatim diſſoluetur; & ſunt, qui maſticant ex eo cum dentibus, & ſic percipiunt lapides. Et diſcernitur id, quod eſt adulteratum cum vitreolo, ponendo ipſum in lamina ferrea ſuper ignem, & ſi continet aliquid vitreoli, quando erit combuſtum, fiet rubeum; ſed id, quod non eſt adulteratum, remanet in in ſuo colore, & ſua figura. Et melior ſpecierum eius in noſtris partibus eſt, quod eſt magis viride fortioris odoris: adurens guſtum, & fortioris operationis.

Al. Sa. Lunar.

Modus comburendi, & albificandi auripigmentũ, & ſublimandi ipſum, & comburendi, & vertendi citrinum in rubeum.

Pone auripigmentum in vaſe fictili ſuper carbones accenſos, & agita ipſum ſans ſine intermiſſione, & quando erit valde calidum, & color mutatur, auferas ab igne, & dimitte infrigidari, & tere, & repone, & virtus eius eſt, quoniã ipſum putrefacit, & pungit punctione magna, & aufert carnem ſuperfluã in vlceribus, & abradit pilos.

Sublimatio arſenici.

Sume de arſenico citrino id, quod es eo eſt humidius, & laminoſum; videlicet, quod aſſimilatur laminis auri, & tere cum tantundem ſalis, quod comeditur, & pone inter duas patellas terreas vitreatas, & luta eas cum terra vitriariorum, & pone ſuper ignem, & dimitte ipſum donec diſſoluatur, & aſcendat fumus eius, & adhæreat ad tectum ſuperioris patellæ: deinde aufer ab igne, & ſine tepeſcere. Et tunc aperi vas, & rade, quod inuenies adhęrens tecto ſuperioris patellæ, & miſce ipſum cum eo, quod remanſit in patella inferiori, & tere inſimul, & pone iterum inter patellas, vt primo feciſti, & pone ſuper ignem ad ſublimandum iterum; & facias hoc tertio, & quarto, & toties, quouſque id, quod aſcendit fiat album, ſicut ceruſſa, quod quidem collige, & ſerua neceſſitati.

Modus vertendi arſenicum citrinum in rubeum.

Veruntamen, qui vult facere ipſum de citrino rubeũ oportet, quod frangat eum in fruſta mediocria, & ponat in olla ſegregatum, & oppilet os ollæ, & ponat in furno panis, & dimittat ſpacio quinque horarum, deinde frangat, & auferat, quia tunc inueniet arſenicum rubeum pulchri coloris.

Modus albificandi argentum viuum per ſublimationem.

Accipe de argento viuo bono, & purificato a plumbo, & omni alia ſorde; & tere ipſum cum pondere eius de chalcantho bono, & proijce ſuper eum acetum, & aſſidua piſtatione quouſque argentum viuum totum coaguletur, & nihil de eo appareat in chalcantho. Tunc ergo exicca ipſum modicum ab humiditate aceti, & pone inter duas patellas, & luta cum argilla, & pone ſuper ignem, & fac ignem ſub eo tanto ſpacio temporis, quanto faceres, ſi velles coquere carnes; deinde aufer ab igne, & dimitte infrigidari patellas, & accipias, & aperi eas, & tunc inuenies partem argenti viui adhærentem tegmini patellæ ſuperioris, & partem eius mortuam, & partem eius viuam. Tunc ergo collige totum, & adhibe ſimul terens fortiter, vt prius, & ſemper rora cum aceto, & iterum pone inter patellas, & luta labia cum argilla, & pone ſuper ignem, vt prius feciſti, & hoc totum fac ſepties, vel amplius, vel minus, quouſque fiat album; quod collige, & ſerua.

Modus ſublimandi medicinam acutam, quæ lingua arabica nominatur.

Adhichbardic.

Sume arſenici citrini puluerizati, calcis viuæ, alchalizimar ána li. ß. argenti viui lib. 1. ſalis ammoniaci quar-

A tam partem libræ vnius; terantur omnia cum aqua primo donec moriatur argentum viuum; deinde ſicca, & tere ſecundo, & pone in alutel ad ſublimandum. Et forma alutel eſt, quod accipias ollam, & patellam vnam terream, & facias in patella foramen ad magnitudinẽ orificij ollæ, & conſtrue orificium ollæ ſuper foramen, quod feciſti in patella, & luta eam ſimul cum argilla ſapienter; deinde fac furnum paruum, & pone patellam ſuper furnum, & luta bene ab omnibus partibus; deinde pone mediam in olla, & cooperi ollam cum paropſide vitreata, & luta orificium ollæ bene cum labijs paropſidis vndique, poſt hoc accende ignem ſub olla horis ſex, quia medicina ſublimatur, & aſcendet ſupra patellam, & adhærebit paropſidi. Cum ergo infrigidatum fuerit, aperi vaſa, & abrade medicinam a paropſide, & repone, & vtere. Illud autem, quod remanſerit in fundo ollæ ſerua ſimiliter, & vtere eo pro corroſiuo, etiam qui vult medicamen fortius eo, oportet, quòd radat id, quod remanſit in fundo ollæ cum eo, quod ſublimatum eſt; & terat

B totum ſimul, & ponat iterum in alutel, & accendat ignẽ de ſubtus, donec ſublimetur; eſt namque fortius ſatius quod ſublimabitur, & qui ponet eum ad ſublimandum iterum, & tertio erit melius.

Modus faciendi zinziſur, & eſt cinaprium.

Accipe argenti viui, & ſulphuris citrini ana. Et quidam ponunt minus de ſulphure, miſce, & pone totum in vaſe vitreato de terra, quod poſſit ſubſiſtere igni, & imple tertiam partem eius ex medicina, & duas partes eius relinque vacuas; deinde cooperias vas cum paropſide vitreata, & luta ſapienter cum creta, & pilo confectus inſimul, deinde ædifica ſibi furnum quadratum, & pone vas in medio furni quadrati, ita, quod duæ partes vaſis, quæ ſunt vacuæ ſuper medicinam ſint ſuperantes extra furnum, & ſit fundus vaſis diſtans a ſolo fornacis mẽſura duarum partium palmi; deinde accende ignem ſub eo. 12. horis, deinde permitte furnum frigeſcere, poſtea frange vas, & inuenies zinziſur.

C Modus faciendi calcem, & abluendi eam, quæ eſt neceſſaria combuſtioni ignis, & furunculis acutis, & modus faciendi cõfectionem medicinæ, quæ fit ex ea ad depilandum pilos.

Fit calx in partibus noſtris plurimum ex lapidibus notis in mineris eorum. Et ſunt ex hominibus, qui faciũt tam ex petra marmoris albi, & fit ex corticibus ouorũ, & ex teſtis oſtracorum viuentium in mari. Veruntamen melior calx ad faciendum medicinam, eſt illa, quæ fit ex corticibus ouorum, & poſt illam melior eſt illa, quæ fit ex marmore. Sed modus faciendi calcem ex corticibus ouorum eſt, vt accipiatur de corticibus ouorum quantitas, & in olla noua ponantur cortices ouorum, & cooperiatur olla; deinde in fornace figuli ponatur ſemper quãdiu vaſa ſunt in fornace; poſtea detege ollam, ſi appareat ſicut calx, bene; ſin autem, remitte in fornacem, & tandiu ſic fac, quod fiũt albi, ſicut calx albiſſima. Et ſi furnus figuli non eſt tibi, bene paratur, accende ſub eis ignem, & ſuffla cum folle, donec fiant, ſicut dixi. Et per

D hunc modum oportet, quod fiat ex marmore, & lapidibus alijs, quoniam intentio noſtra non eſt, niſi, vt incendantur, & adurantur, donec fiat calx, & fiat alba.

Modus abluendi calcem, quæ eſt neceſſaria combuſtioni ignis.

Accipe de calce viua id, quod eſt de ea album, & mundum, & tere, & cribra calcem albam, & mundam. Et pone in paropſide munda, & proijce ſuper eam de aqua dulci quantitatem ita, quod cooperiatur ab aqua, & dimitte per horam, poſtea miſce. Et cum reſidentiam fecerit ad fundum vaſis, proijce aquam, & fac ita ſeptem vicibus, vel decem, poſtea proijce aquam deſuper, & repone. Et confert ad calchatin. ideſt rubori, & ueſicis, & combuſtionibus ignis diſſoluta in qua, vel oleo roſato. Aliter aleoxiu ideſt rubor, cum veſicis in facie.

Modus conficiendi medicinam depilantem capillos vna hora.

Accipe de calce lapidum, vel marmoris, vel ouorum, vel oſtracorum; partes duas, & de auripigmento citrino partem vnam pone in mortario facto ex plumbo, & proijce deſuper aquam, vel aquam hordei, & tere donec fiat nigrum; & poſtea oportet, quod calefiat cum igne, quando linis cum eo in balneo, quoniam iſta medicina facit corpus lene, & ſubtiliat pilos naſcituros.

Modus pſilothri noui.

Accipe calcis partes octo, auripigmenti citrini partē vnam, tere, & cribra, & coque in vaſe æneo cum tanta quantitate aquæ, qua cooperiatur. Et coque quouſque penna intromiſſa in medicina depiletur per ſe facile.

Modus comburendi ſalem.

Accipe de ſale, & tere, & pone in vaſe terreo, & luta labia vaſis cum coopertorio ſimul cum argilla, & ſepeli vas, & inter prunas dimitte, donec cōburatur. Et ſunt, qui ponunt ſalem in paſta, & ſepeliunt ſub prunis, donec paſta fuerit combuſta. Et ſunt qui abluunt in aqua, & dimittunt deſiccari, poſtea ponunt in olla, & cooperiūt, & accendunt ignem ſub ea, & ponunt circum ollam prunas, quia ſal non ceſſat crepitare, donec ſit combuſtus. Et quando quieuerit a crepitatione, erit combuſtus. Sed ego terebam ſalem bene, & ponebam in olla ſuper ignem, & exufflabam donec erat combuſtus.

Forma combuſtionis chalcanthi, & ſpecierum eius, quæ ſunt atramentum, & vitriolum.

Accipe chalcanthum, & pone ſuper teſtam nouam, & pone teſtam ſuper prunas, & vre, & ſit quantitas aduſtionis, ſi fuerit chalcanthum non multæ humiditatis, quando non apparebunt ampullæ, & erit deſiccatum deſiccatione forti. Et ſi fuerit amplius humiditatis, oportet, quod dimittatur ſuper prunas quouſque mutetur color eius: & quando mutabitur color eius in fra ſe, & vertetur ad ſimilitudinem magræ, ideſt ſinopidis, tunc oportet, quod auferas ab igne, & purges. Et ſunt, qui ponunt ſuper prunas, & exufflant deſuper, donec declinant ad citrinitatem, aut ponunt ſuper teſtam, & ponūt ſuper prunas, & miſcent, donec mutetur color.

E do, donec calefiat ad ignem, vt prius feciſti, & tere. Et fac ita decies, vel amplius, quia quanto plus feceris, tanto melius. Quando ergo conuerſum fuerit in colorem croci, ſi adhæſerit alicui rei, color eius non ſeparabitur. Et iuuamentum eius eſt, quòd qui depilauerit pilum ſuperfluum, vel male granatum in palpebra, & poſuerit ſuper locum, à quo euulſus eſt, & ponat de limatura iſta ſic præparata, ſæpe prohibet ortum eius. Et ſunt, qui ponunt eam in vnguentis, quando volunt exiccationem eorum fortem. Et ſunt, qui vtuntur ea ſola, & qui proijciunt eam ſuper vlcus humidum, cuius ſanatio eſt difficilis, & exiccat illud potenter.

Modus purificandi limaturam ferri.

Eligat limaturam ferri puram cum aqua, & non ſit miſtio alicuius alterius metalli. Nam ſi ibi eſſet miſtio alicuius, ſicut æris, vel plumbi, aut vitri, & daretur in potu alicui occideret. Ponatur ergo de ea quantum vis in vaſe mundo, ſuper quam proijciatur parum aceti, & ponatur ſub ſextorio mundo, & iterum ſuper ſextorium po
F natur corium aliquod, & dimittatur. 30 diebus, vel ad minus. 7. diebus, & poſtmodum extrahe, & inuenies colorem eius, ſicut * zimar, deſicca, tere, & vtere. Et ſunt, qui abluunt eam cum aqua dulci, aut cum aceto, & colant per pannum, & dimittunt ſub ſextorio quouſque putreſcat, & poſtea abluunt, & reponunt. Et virtus eius eſt, quod iuuat illos, quorum color faciei eſt croceus, & facit impinguari corpus.

Zimar:

Modus aſſandi ſcoriam ferri.

Teratur tritura craſſa, & ponatur in aceto, vel rob; poſtea extrahatur ab eo, & exiccetur, & aſſetur ſuper prunas.

Modus abluendi ſcoriam ferri.

Oportet, quod abluatur antequam aſſetur, & poſt etiam abluatur, ſicut diximus in climia, & marcheſita.

Modus limaturæ auri, & argenti, quibus vtimur in medicinis cordis, ſicut * chliæ.

** Sebehe.*

Accipe de auro bono, & puro fruſtum, & habeas coram te paropſidem cum aqua mūda dulci, & habeas pā
G num de lino aſperum mundum, cuius vnum caput teneas in manu tua, aliud ſit miſtum fundo paropſidis in aqua. Tunc frica aurum in panno ſemper madefaciendo pannum cum aqua, & limatura deſcendet in fundum vaſis ſubtilis. Fac ergo tandiu, quòd limetur de auro illo, quantum volueris, deinde dimitte per horam, & proijce aquam cum facilitate, & ablue ter, & ſicca, & ſerua. Eodem modo fac de argento. Et ſunt qui limant lima ſubtili, & ſic vtuntur.

Elellio Aluminis.

Modus adurendi alumen, & cognoſcendi bonum ex eo.

Species aluminis ſunt multæ, & melior earū eſt, quod ſcinditur, & eſt album, & nouum, ſtypticum, ſine lapide, poſt id humidum, & clarū, cuius partes ſunt æquales humidæ ſine lapide. Sed modus cōbuſtionis eius eſt, ſicut cōbuſtio chalcanthi, niſi quod non fit rubeū, ſicut illud.

Modus combuſtionis coralli.

Teratur corallus, & ponatur in olla terrea, & ponatur in furno per noctem: ſi bene comburitur, bene eſt, ſin autem, iterum ponatur, donec comburatur. Et ſunt, qui ponunt in crucibulo, & exufflant, & comburitur ſicut tus.

Combuſtio ſpumæ maris.

Pone eam in olla terrea, & cooperi, & luta cum argilla, & pone in furno quouſque aduratur, deinde accipe, & repone. Et quidam ponunt ſuper prunas, & comburunt
H exufflando, ſed ablutio eius eſt ſicut ablutio climiæ.

Combuſtio nitri.

Teratur, & ponatur in crucibulo ſuper prunas ſal nitrum. Et exuffletur, donec aduratur, quemadmodum dictum eſt de ſale. Et ſi non aduritur bene, iterum ponatur, & exuffletur, donec aduratur quantum oportet.

Combuſtio ſalis nitri.

Sal nitrum comburitur ſicut ſal, ſcilicet, vt ponatur in teſta ſuper prunas, & exuffletur, donec aduratur. Combuſtio boli armeni, & tugibar, & terræ hiſpanæ, & almograæ, & aliorum lapidum. Frange quodcunque eorum in ſi uſta quantitatis fabæ, & ſuper teſtā, vel laminā ferreā pone, & miſce, ſicut eſt tibi volūtas adurēdi, vel aſſandi.

Modus faciendi crocum ferri.

Accipe de limatura ferri quantum vis, & pone in lamina ferrea: poſtea ſuffla cum folle, donec calefiat lamina, & limatura, & pone in mortario ferreo, ita calidam, & tere bene, & iterum pone in lamina, & exuffla, ſecun-

TRACTATVS SECVNDVS de præparatione medicinarum, quæ fiunt ex plantis.

Modus faciendi aloem.

ALoe eſt ſuccus cuiuſdā herbæ, quæ naſcitur in Sicute, vel in Sicurta, ſm quòd audiuimus. Et modus operationis ei' eſt, quod teritur herba illa, & exprimitur ſuccus eius, & coquitur ſuccus, donec congeletur, & ponitur in vtribus ex corio, & reponitur donec exiccetur. Et melior manerierum eius eſt, quod cito frangitur, & habet odorem bonum, & color eius eſt ſicut color hepatis.

Elellio Aloes.

Modus ablutionis aloes ſeu præparationis ad expellendam malitiā, & acuitatē eius, & conficiendi ipſum.

Accipe de aloe ſuccotrino mundo, quod cito frangitur, & habet colorem hepatis, & odor eius eſt bonus: pondus li. ii. tere bene, & cribra; deinde accipe caſiæ ligneæ, ſpicæ nardi, aſari, ſchœnāthi, carpobalſami, xylobalſami, cinnamomi, ligni aloes, croci, maſticis, laccæ, ana. dra. 3. contunde, & coque in lib. 6. aquæ, donec conſumpta ſit medietas aquæ, cola, & exprime, & repone in vaſe vitreo, & rora aloem ex illa aqua, donec imbibatur totum, & pone ſup vas marmoris, aut vitri, & tere in Sole bene,

pone

pone in paropſide munda, & cooperi panno craſſo, & dimitte ſiccari ab illa aqua: & cum deſiccatum fuerit, redue iterum ad trituram ſecundo, & imbibe iterum ex aqua iſta, & dimitte ſiccari ſicut prius, & iterato facies hoc, donec aqua penetret partes eius omnes, & ſit tota aqua conſumpta, vel expleta, terendo, imbibendo, & deſiccando, ſicut dictum eſt. Et cum vltimo deſiccatum fuerit, repone in vaſe vitreo mundo; & da ex eo ſolo ſine aduſtione alterius medicinæ pondus aur. i. Et vtere eo in medicinis laxatiuis, & ſpeciebus hieræ, & alijs medicinis, in quibus aloe ingreditur.

Doſis.

Modus alius ablutionis.

Et qui vult eo vti in ægritudinibus melancholicis, in quibus eget euacuatione melancholiæ præparet ſic. ℞. croci, ſpicæ nardi, cinnamo. xylobalſami, carpobalſami, caſiæ ligneæ, aſari, ana drac. x. ſchœnanthi, ſtœchados arabici, ana drac. v. coque in lib. x. aquæ fontis ſuper ignem lenem, & parum, quouſq; remaneat tertia pars, & cola cũ colatorio craſſo, & exprime. Deinde accipe de aloe citrino lib. ij. & tere, & cribra, & imbibe ex aqua iſta ſupra petram marmoris, & aſſidua trituram eius, & infuſionem, & deſiccationem ſecundum ſupradictam diſciplinam, donec biberit aquam illam totam; vltimo tere, & ſerua in vaſe ſtricti orificij, ne virtutem amittat, & oppilaos vaſis. Et tua intereſt, vt addas, & minuas ex medicinis iſtis, ſecundum opportunitatem ægritudinis.

Forma adurendi aloem.

Oportet, ꝙ ponas aloem in olla munda ſuper prunas donec aduratur.

Modus acceptionis aquę cucumerum dulcium.

Doſis. Purgat choleram, quæ eſt in ſtomacho, & inteſtinis, & extinguit acumen eius. Doſis eſt à tertia lib. i. vſque ad ij tertias lib. cum drac. x. zucchari.

Modus decoctionis hieræ picræ, quæ eſt neceſſaria, vt reponatur ad horam neceſſitatis.

Accipe ſtœchados arabici, pulegij, ana dr. v. epithymi. dr. 20. aniſi, fœniculi, ſem. anethi, ana dra. 3. cinnamomi. dr. x. agarici dr. v. aduna hæc, & tunde, & infunde in lib. x. aquæ calidæ, & dimitte in æſtiuo tempore in vaſe ſtricti orificij, & cooperi, & dimitte. 8. diebus; deinde extrahe in vaſe, & cola cum expreſſione; & iterum mitte in vaſe, & pone ibi de hiera, quam ſcripſimus, pondus drac. cc. & luta os vaſis cum argilla, & pilo, & dimitte in Sole. 18. diebus, & poſt repone vas. Et da ex eo in potu quãtitatem lib. i. in ægritudinibus melancholicis; & in ægritudinibus capitis omni die, poſtquam miſcueritis vas, & miſce cum ea drac. i. olei de cherua recentis, & aſſidua hoc. 7. diebus continuis, quia eſt nobiliſſimum, & proficiens multum, & ego nominaui operationem eius in libro medicinarum hieræ picræ.

Doſis.

Forma extrahendi lac ſcammoneæ.

Radix huius lacticinij, de quo extrahitur ſcammonea eſt craſſa, ſicut cor meſshudæ, id eſt vitis nigræ; & color eius exterior, cineritius, & interius eſt alba, grauis odoris, plena humiditate. Et illi, qui colligunt lac eius in fine menſis Februarij, faciunt foueam circum radicem arboris, & incidunt ex venis eius quantitatem duorum digitorum; & ponunt circa radicem eius iuxta locum inciſionis duas ollas, aut tres ollas, ſecundum quod de lacte eius egreditur, & dimittunt vſque mane, poſtea congelatur, & eſt ſcammonea. Et dixit Dioſco. Sunt, qui fodiũt circa radicem circulariter, & ſternũt circa radicem eius in fouea ſolia nucis, poſtquam inciſæ ſunt venæ eius, & ſic recipiunt ſuper ipſa ſolia humiditatem manãtem ex radice ſcilicet lac eius, & dimittunt ſiccari, & ſeruant. Et melior ſcammonea eſt illa, quæ eſt clara, & leuis, & ſpongioſa: & habet colorem ſicut color glutinis coriorum bonzam. Verumtamen apud nos eſt melior illa, quæ eſt cœleſtis coloris, quæ apportatur de Antiochia. Et adulteratur ſcammonea cum ſarcocolla, & lacte tithymalli. Et cognoſcitur illa, quæ eſt bona; non adulterata, quæ non pungit, vel mordicat linguam forti mordicatione, quia tunc non habet admiſtum lac tithymalli. Et peior ſpecierum eius eſt, quæ effertur de Canaam, & de Palæ-

Electio. Scãmoneæ.

A ſtina, & ſunt iſtæ duæ ſpecies graues, & craſſæ ſubſtantiæ adulteratæ cum lacte tithymalli, & farina ſiliginis id eſt cherſenæ.

Modus coquendi ſcammoneam, & præparandi, ad repreſſionem eius malitiæ.

Dixit Melzigiar, ex prudentia aliorum medicorum. Ille, qui vult præparare ſcammoneam, oportet, quod accipiat de malis dulcibus, & diuidat ea in duas partes, & extendat illas medietates in fundo vnius ollæ. Et ſunt, qui terunt mala, & extendunt ea in fundo ollæ quantitate craſſitudinis vnius digiti, & ponunt ſcammoneam ſuper fruſta malorum, vel ſuper ipſam carnem malorum tritorum, ſi mauis illud, quod faciunt, & facies ſolum vnum ex ſcammonea, & aliud malorum, & ſic facies gradatim, quouſque olla ſit ſemiplena. Deinde præpara iterum ollam aliam ſecundum eandem formam cum malis, & ſcammonea. Et ita tres, vel quatuor ollas, & plures ſecundum voluntatem tuam. Et pone ollam B ſuper ollam, & luta orificium ollæ cum fundo alterius cum paſta, & cooperi ſuperiorem ollam cum coopertorio. Et oppila bene cum paſta etiam, & pone in medio furni calidi, & dimitte nocte vna vſque mane, & aperi furnum, & ollas, & extrahe ſcãmoneam. Et ſi inueneris mala, quæ ſunt ſub ſcammonea, & circum, ſicca, & combuſta, tunc vtendum eſt ex ea, aliter vero non. Et ſunt ex medicis, qui miſcent cum aniſo, vel ſemine apij, aut dauco ante, & conficiunt cum oleo amygdalarum dulcium; aut aſſant eam in malo mundato à granis, aut cytonio, & vtuntur, & talis præparatio prohibet à potante eam nauſeam, & tortiones ventris, & ſtomachi dolores, & inteſtinorum.

Forma extrahendi ſuccum tithymalli.

Tithymalli multæ ſpecies ſunt; & modus extrahendi lac ipſius talis eſt. Incidatur ſummitas eius in menſe Aprilis, & ſummitas eius inciſa inclinetur ſuper vas aliquod mundum. Et exprimantur ramuli ſingulariter, donec lac eius egrediatur totum; & fac hoc ex pluribus raC mulis, & plantis, donec habeas de lacte quantum volueris, & deſicca eum in Sole. Et vtere eo in purgando melancholiam, & phlegma, & ad vomitum prouocandum. Et ſunt, qui conficiunt lac in farina ſiliginis, & faciunt pilulas ad magnitudinem ciceris, & ſeruantur. Et ſunt, qui faciunt lac ipſum deſtillare ſuper ficus, ſuper vnamquamque ficum 3. vel. 4. guttas, exiccant, & ſeruant. Et qui vult prouocare ſeceſſum, comedat ex eis tres ficus, & ducet multum. Verumtamen lac tithymalli guttur exaſperat, & facit rauceſcere ſumentem ſe. Et propter hoc, qui vult eo vti, oportet, vt pilulas, quas ante diximus, inuoluat in melle deſpumato, & ſic vtatur.

Modus extrahendi ſuccum à thapſia.

Thapſia eſt planta, quæ oritur in terra Fes ſigilmeſſa, quæ aſſimilatur plantæ balach in figura ſua. Et lacticinium eius extrahitur in hunc modum. Fodias terram circum radicem eius, ita quod radix detegatur à terra, & ſit fouea rotunda circa radicem. Deinde ſcindatur D cortex eius, & cooperiatur fouea vſque mane, quia colligetur ſuper radicem lacticinium clarum mundum, quod collige, ſicca, & ſerua, & lachrymum id vocatur thapſia. Sed qui vult extrahere ſuccum radicis eius, fodiat, & extrahat radicem, & purget eam, & terat, & exprimat eam cum torculo, & extrahat ſuccum, & ſiccetur in Sole in vaſe fictili craſſo, vitreato, & ſeruet. Sunt qui terunt ſolia cum radice ſimul; & ſic exprimunt ſuccum, & iſte ſuccus eſt debilis virtutis. Et differentia eorum eſt, ꝙ ſuccus ex radice ſola eſt pinguis, ſpiſſus, & ſuccus foliorum, & radicis ſimul, eſt humidus. Et ſuccus radicis quando habet admiſtum ſuccum foliorum deſiccat, & facit exiccare propter vim vlceratiuã, quam habet. Et oportet, ꝙ ille, qui extrahit lachrymum eius, non extrahat eum in die, in quo ſit ventus. Et caueat ab odore vaporis eius, & quod non tangat eum in aliquo membro nudo. Nam ipſum inflatet tantum, & fieret deſiccatum id, quod ex membris eius eſſet dectetum, propter fumoſitatem eius, & liniat cum hoc membra ſua

nuda ex cerato liquido, & oleo roſato. Et virtus corticis radicis thapſiæ, & ſucci eius, & lacbryma eius eſt laxatiua. Et narrauit mihi quidam fidelis, quòd ex Saracænis ſunt, qui quando volunt cauterizare aliquam partem corporis, aut incidere aliquod ſuperfluū a membro aliquo, ponunt ſuper illud de planta iſta. Nam ipſa vrit, ſicut ignis, & facit operationem cauterij.

Nota.

Modus extrahendi ſuccum cucumeris aſinini.

Accipe de cucumeribus illis, qui ſunt bene maturi, & dimitte eos ſic collectos vna nocte. Deinde accipe vas, & pone ſuper eum cribrum, & pone ſuper eum cultellum reſupinatum, ita, quod acies eius ſit verſus ſuperiorem partem, & oppoſita verſus cribrum. Et diuide per medium cucumeris ſingulariter ſuper cribrum, & exprime id, quod eſt in eis de humiditate ſuper cribrum, donec deſcendat in vas ſuppoſitum. Et quod cadit de carnoſitate eorum ſuper cribrum, exprime, donec deſcendat cum tota ſubſtantia eius per cribrum in vas. Deinde pone ſuper id totum, quod collectum fuerit ex eis, aquam dulcem. Et quidam ponunt aquam marinam, & lauant, & projciunt aquam. Et ſunt, qui iterum colant cum aqua prima, quæ egreſſa eſt a cucumeribus, ſubſtantiam, quę remanſit ſuper cribrum; & miſcent bene, & cooperiunt cum panno; & expectant, donec craſſities ad fundum vaſis deſcendat, & ſeparatur ſubtilitas, & aqueitas, quæ eſt ibi à craſſo. Et cum hoc feceris, aufer aquoſitatem eius, & projce leuiter extra. Et ſi remanet iterum aliquid ſuper eum de ſubtili aquoſo, collige ipſum cum ſpongia, vel toto; & pone craſſum eius in vaſe lapideo, & tere quaque die continue, donec inſpiſſetur, & ſit aptum ad trochiſcos formandos, & fac trochiſcos, & ſicca in vmbra. Et ſi miſcueris cum eo aliquātulum gummi arab. aut traga. erunt trochiſci magis adhærentes in partibus ſuis; & ſubſtantia eorum erit ſicut vitrum, & ſaluabitur per amplius tempus.

Alios modus ſecundum Dioſco.

Dixit Dioſco. ſunt aliqui, qui cinerem cribratum ſuper terram extendunt, & faciunt in medio eius foueam, & ponunt pannum triplicatum ſuper cinerem, & projciunt ſuccum cum toto, quod eſt in eo ex aqua ſuper pannum, quoniam cinis ſugit, quod eſt in eo de aquoſitate cito; & quando fuerit deſiccata, terunt craſſitudinem, ſecūdum diſciplinam, quam narraui prius. Et quod ex electario habebit colorem, ſicut ſuccus porri, vel ſicut ziniar; & habet in ſe turbulentiam, ſeu craſſitiem, & grauitatem, eſt malum, & non eſt laudabile. Et melius ex eo eſt, quod habet viriditatem paucam, declinantem ad albedinem parumper; & quod eſt ſimile colori ambræ; & eſt cum hoc leuis pōderis, & actus leuis, & eſt calidum. Et qui appropinquabit ipſum igni, inflammabitur cito. Et non eſt nimis vetuſtum x. annorum vſque ad * vij. & virtus eius eſt fortior, & melior, qui voluerit eo vti in vomitu, & laxatione ventris. Et doſis eius completa eſt 4. pars drach. i. & proprietas eius eſt attrahere humores phlegmaticos, & melācholicos per vomitum, & per ventrem, & adulteratur cum admiſtione eius de ſucco cucumeris domeſtici, aut cum amylo, aut aſſimiletur electario bono, claro, albo, leui.

Modus extrahendi ſuccum abſynthij.

Accipe abſynthium, quando eſt in fine ſuæ teneritatis, & bonitatis, contere eum mane ante ortum Solis, quia tunc ſuccus eius exibit melius, & facilius; deinde ſtringe eum in torculo, aut porta in panno craſſo, & forti, exprime cum trabe lignea, ſicut premunt artifices aſfor. i. cartamum, & expone ſuccum Soli, donec erit prope deſiccationem, & fac ex eo trochiſcos, & ſerua. Et ſunt, qui ponunt ſuccum eius ſuper ignem, & coquunt, donec coaguletur, & ponunt cum eo parum gummi arabici, vt partes eius ſint melius adhærentes, & faciunt trochiſcos, & ſeruant. Et quidam adulterant eum, cum amurca olei. Et propter hoc non recipiatur niſi à fideli viro, & mundus, clarificatus, purus, ex eo eſt fortis odoris, & fortis amaritudinis, & virtus eius ſucci fortior

E eſt virtute abſynthij. Et ſecundum hanc diſciplinam extrahitur ſuccus ex ſcenrag. id eſt iumoteiræ, niſi quòd aquoſitas eius eſt amplior aquoſitate abſynthij quā oportet, quòd ingeniamur ad exiccandum ipſum amplius in Sole, vel in decoctione ſuper ignem.

Modus exprimendi ſuccum ex gafid. i. eupatorio.

De menſe Maij herba mollis recens, quæ naſcitur in hortis, vel viridarijs colligatur in mane; & quoniam aquoſitas eius eſt pauca ſemper, quanto magis eius, quæ naſcitur in montibus. Accipe ergo ex ramis ſuis tenellis, & caue a vento, vel à Sole: & tere ipſam ante ortum Solis, & exprime ſuccum eius, & coque cum gummi arabico pauco, quouſque coaguletur, & ſi poteris ex eo facere trochiſcos, bene; ſi non autem, ſerua, ſicut eſt. Et ſunt, qui adulterant ipſum cum alijs ſuccis. Quare oportet, quod non accipiatur niſi a fideli viro. Et ſunt qui exponunt ſuccum Soli, & dimittunt, donec ſiccatur, vt poſſint facere trochiſcos, & faciunt ex eo.

F Modus extrahendi ſuccum ex tribulis marinis.

Succus haſac. i. tribuli marini, exprimitur, ſicut gafid.

Forma colligendi euphorbium, & eligendi ex eo, quod bonum eſt.

Euphorbium naſcitur in terra, quæ dicitur ſelgelme ſa, & ſax, quod ſic colligitur. Accipiunt ventres pecudum, & lauantur bene, & ligantur ad crus arboris, deinde accipiunt homines lāceas, & ſtantes a longe figunt acumen ferri in crus arboris, quoniam inde effunditur gummi copioſum in ventrem, ac ſi effunderetur ex vaſe aliquo. Et aliquando emanat ex eo ſuper faciem terræ propter fortitudinem ſui caloris. Et elegantius ex eo eſt id, quod eſt clarum, vrens fortiter, & eſt grauis ſaporis valde propter nimiam acuitatem eius.

Modus faciendi opium.

Opiom eſt lac papaueris nigri. Et dixit Dioſcorides, quod modus extractionis eius eſt ſecundum hanc formam, ſcilicet quod venias ad papauera, quæ ſunt completæ maturitans, poſtquam deſiccata ſunt a rore, qui
G cecidit ſuper ea in mane; & ſcindatur cutis eorum parum cum facilitate non profunde, ne transfigatur cutis eorum; ſed ſuperficies tantum incidatur, quoniam lac ingrederetur intra concauitatem papaueris, & non poſſet poſtea colligi; deinde rade papauer circumquaque ex omni parte eius, & incipe abraſionem tuam a ſummitate capitis papaueris, & extrahe vſque ad finem ſciſſuræ, quam feciſti directe, & caueat raſor, ne radat de cute eius cum lacte, & collige lac cum digito, & pone in vaſculo vitreo; deinde expecta per tēpus aliquod, & reuertere iterum ad papauera prima, quoniam inuenies per ſciſſuras, quas abraſti, iterum lac egreſſū, quod colliges, vt dixi. Et hoc facies quouſque aliquid de lacte egreditur, & ſi vides aliquid egredi ſecunda die, & tertia, collige etiam; deinde adhibe ſimul totum quod collegiſti, & tene in loco mundo donec coaguletur, vt poſſis ex eo facere trochiſcos.

H Forma extrahendi ſuccum ex papaueribus, ex quo fit opium.

Accipe capita papauerum, & folia eorum, & tere bene, & extrahe ſuccum eorum cum ſtrictorio, aut aliter, & tene ſuccum illum aſſidue in Sole, donec coaguletur totaliter, quod poſſint inde fieri trochiſci, & fac, & ſerua. Et virtus huius debilior eſt virtute opij, & melior ſpecierum opij eſt graue, & pingue, & quando frangitur eſt in loco fracturæ lene, & clarum declinans rubedini, & quando funditur ſuper eum liquor, cito diſſoluitur, & qui applicauerit ipſum candelæ incendetur, & emittet flammam non obſcuram, & odor eius, quando extinctum fuerit, remanebit ſecundum diſpoſitionem ſuam primam, non immutatus. Et adulteratur cum ſucco lactucæ erraticæ. Et ſuccus huius lactucę habet virtutem ſimilem virtuti papaueris nigri, ſed eſt debilior ſatis, verum in colore, & odore multum aſſimulatur ſibi. Et ſunt alij, qui adulterant cum ſucco memithæ, & cum tragac. Sed id, quod eſt adulteratum cum ſucco memithæ, quando diſſoluitur in aqua, eſt odor eius ſicut odor, vel

color

color croci. Et id, quod adulteratum eſt cum gummi arabico, eſt clarum, & paucæ virtutis.

Modus colligendi lac chelidoniæ, & extrahendi ſuccum eius.

Accipe huius herbæ, quæ eſt crocei coloris valde, & amari ſaporis completa maturitate, incidantur ſummitates ramorum eius, ſcilicet quando incipiunt apparere ſemina eius, & inclinentur rami ſuper vas mundum ex vitro, vel ex alio, ita, quod lachryma eius cadat in vaſe, quod exponatur Soli, donec exiccetur, & fac trochiſcos, & ſerua. Sed qui voluerit ſuccum eius exprimere, colligat herbam, & terat, & reprimat ſuccum eius, & deſiccet, aut coquat primo, donec inſpiſſetur; & poſtea ponatur in Sole, donec deſiccetur. Dixit Dioſco. tere hanc herbam, & exprime ſuccum eius, & miſce cum melle mundo, & coq; in vaſe ex ære puro, & in mundo vaſe reſerua, quoniã eſt magnæ virtutis clarificando viſum quãdo poſueris ex iſto medicamine in oculũ. Et dixit principium *Nota.* ortus chelidoniæ eſt, quando hirundines incipiunt apparere, & quãdo deſinunt apparere, herba deſiccatur, & nõ B apparet. Et propter hoc appellatur herba hirundinum.

Forma extrahendi ſuccum corticum radicum mandragoræ.

Accipe cortices radicum mandragoræ, dum ſunt tenetæ, & recentes, & contunde fortiter, & exprime ſub aliqua re graui, & collige ſuccum, & tere, donec incraſſetur, & ſerua neceſſitati. Et ſunt, qui coquunt radices in vino vſque ad conſumptionem tertiæ partis, & colant, & ſeruant. Et ſunt, qui colligunt lachrymam eius, facientes foramina in radice, & colligunt, quod emanat ex ea de humiditate. Verum ſuccus eſt fortior lachryma, & lachryma non reperitur vbique.

Forma extrahendi ſuccum ex ſuccharam, ideſt hyoſcyamo.

Nota. Accipe fructum eius cum oleis, & extrahe ſuccum, & pone in Sole. Et vtere eo ſuo anno, & non amplius; quia cito corrumpitur. Et ſunt, qui terunt ſemen eius ſiccum, & projiciunt ſuper ipſum aquam, & exprimunt ſuccum eius, & iſte eſt melior ſucco foliorum eius in ſedando do C lores. Et ſunt, qui terunt plantam eius, & miſcent cum farina frumenti, & faciunt trochiſcos, & ſeruant.

Modus exprimendi ſuccum ex memithe.

Inquit Dioſcorides memithe multam habet aquoſitatem, & color aquæ ipſius eſt ſimilis colori croci. Oportet ergo, quod teratur cum ramis ſuis, dum eſt recens, & tenera, & quod expreſſum fuerit, ponatur in Sole in vaſe cooperto, & dimittatur, donec incraſſetur, & fiat ſicut lutum, deinde fiat ex eo ſief, quibus vtere in alcohol, & in vnguentis ſuper apoſtema, & in ægritudini- *Nota.* bus podagræ calidæ, & alijs. Sed ego accepi memithe, & triui, & extraxi ſuccum eius. ſicut Dioſco. dixit, & non exiuit ſuccus eius glauci coloris, quemadmodum dixit; & feci trochiſcos eorum, & declinauit color eorum viriditati, donec declinauerunt nigredini. Et quæſiui à mercatoribus, qui veniunt ab oriente, & dixerunt mihi, quod accipiunt ſuccum eius, & terunt cum amylo, & faciunt ſief. Et feci, ſicut dixerunt, & declinauit color eorum glaucedini; ſed non totaliter, ſicut illi, qui apportan- D tur de oriente. Et dixerunt mihi alij, quod cõficiunt ſubſtantiam eius cum aqua fluminis, & faciunt ſief. & hi ſunt illi, qui deferuntur ad nos de oriente, & cum hoc ego ignoro veritatem eorum.

Modus extrahendi ſuccum prunorum ſylueſtrium, ex quo fit acatia.

Acacia fit in Miſalim, & eſt ſuccus prunorum ſylueſtrium. Et modus extractionis eius eſt, quod colligas plantam hãc cum fructu eius; & pone ſuper eam aquam paucam in vaſe, & dimitte ſic diebus aliquibus; deinde coque ſuper ignem illam colaturam, quouſque coaguletur, deinde projice in vaſibus ſimilibus cochleis, & dimitte ſiccari. Et ſuccus huius fructus, qui dicitur acacia, quando fit ex fructu maturo perfecta maturatione ita, quod iam acquiſiuit dulcedinem, eſt color eius nigrior, & clarior, & non erit ſtypticus inteſtinis, propter ſuam

A dulcedinem. Sed quando fiet ex fructu non complete, maturo, erit color eius decliuior rubedini magis; & ſtypticitas eius erit maior. Et elegãtior omnibus alijs eſt acacia, quæ eſt talis, ſicut dixi nunc, & talis magis eſt odorifera alijs.

Modus ablutionis eius.

Tere eam cum aqua dulci ſæpe, & projice aquam, quæ *Electio.* ſupra natauerit, & fac hoc, donec videas aquam claram, *Acaciæ.* fac ex ea trochiſcos, & ſerua. Et ſunt, qui lauãt eam cum aqua roſata, quando volunt frigiditatem eius ampliorẽ, & ſedationem doloris magis. Modus vero aſſationis eius eſt, quod ponatur ſuper prunas, & aſſetur, quantum eſt neceſſarium.

Modus faciendi licium.

Sunt qui faciunt licium ex radice arboris, quæ dicitur curtam; & ſpecies huius licij nominatur cohaculem, & eſt quoddam, quod affertur ex Aliemen. Et ſunt, qui faciunt licium in hunc modum: Et eſt, quod terunt folia ex arbore, ſicut ſunt, & exprimunt ſuccum, aut mol- B lificant ea, aut infundunt ea aliquibus diebus in aqua, & coquunt, & exprimunt, & iterum ponunt ſuper ignem aquam illam, & decoquunt, donec incraſſatur ſicut mel. Et ſunt, qui adulterant eum cum amurca olei, & miſcent cum ea tempore quo ipſum coquunt; aut cum ſucco abſynthij: aut cum felle bouino. Et melius licium eſt quod *Electio.* facit ſpumam, & habet colorem ſimilem ſanguini: quo- *Licij.* niam ante ipſum inflammatur in igne, & extinguitur in aqua; & color eius exterior eſt niger, & interius declinat ad nigredinem, & etiam non habet in ſe pinguedinem; & habet ſtypticitatẽ cũ amaritudine: & color eius eſt ſicut color croci, & ſicut color licij indici, quod fit in hũc modum, quem dixi. Etiam ſunt qui faciunt ex amurca olei ſimilitudinem licij. Accipiunt enim amurcam olei veterem, quæ non habet terram, nec arenam, & decoquunt in vaſe æris, donec incraſſetur, & ponunt ſuper dentes dolentes, nam facit dolorem quieſcere. Et qui decoxerit ipſum cum acreſta, quouſque fiat ſicut mel, & ponit ex eo ſuper dentes corroſos, eradicat eos, vel præparat C ad faciliorem eradicationem.

Modus extrahendi ſuccum hypocyſtidis.

Accipe roſam caninam in fine menſis Maij, & tere, & exprime ſuccum eius, & coque, donec incraſſetur, & dimitte ſiccari. Et ſunt, qui apponunt modicum gummi arabici, vt partes eius melius adhæreant.

Modus extrahendi ſuccum ex balauſtia.

Dixit Dioſcorides, extrahunt quidam ex balauſtia ſylueſtri ſuccum, ſicut ex roſa canina, & eſt ſtypticus, & virtus eius eſt, ſicut virtus hypocyſtidis.

Forma extrahendi ſuccum chalbani.

Accipe bauceiam ſylueſtrem fętentem cum ſuis ſummitatibus, & incide eam in fruſta longitudinis. 4. digitorum; & hoc facies, quando erit glauci coloris in fine menſis Iulij, & pone in vaſe æneo, & projice ſuper ipſam herbam aquam, qua cooperiatur, & plus, & bulliat magno igne, quouſque diſſoluantur rami, & ſtipites eius; deinde aufer ab igne, & cola cum colatorio ex pi- D lo, ideſt ex ſetis, & projice ligna; deinde projice ſuper aquam illam colatam tantum, quantum eſt medietas eius, & de terebinthina, & eſt hezclebar, & coque cum pauco igne, donec conſumetur aqua, & remaneat gummi. Et non oportet, quod coopertas illud, quando coquis ipſum, & poſt hoc repone ipſum in marſupijs, vel vtribus, & ſerua, & vtere. Et ſi ſiccetur pluſquam oportet, quando decoquitur, pone in eo parum olei de cherua, aut parum ſepi anatis, & ſignum in hoc eſt, quod accipias ex eo parum, dum coquitur, & pone ſuper marmor, & ſi nimis eſt durum, pone de oleo, & ſi eſt ſatis molle, nil addas. Et ſunt, qui adulterant ipſum cum reſina pini, & farina fabarum. Et melior ſpecierum eius eſt, quæ habet odorem ſuæ herbæ.

Modus faciendi ſuccum lyquiritiæ.

Accipe radicem lyquiritiæ, quando eſt magis humida, *Electio.* & plena ſucco; ſcilicet in mẽſe Iulij, & contunde ipſam, *Radicis.*

& projice ſuper ipſam de aqua, donec cooperiatur, vel plus; & pone in vaſe ſuper ignem, & coque cum pauco igne, donec mel eius, ſcilicet pingue eius, egrediatur de ipſa, & cola; & projce ligna, & pone iterum aquam ſuper ignem, & coque quouſque coaguletur; deinde expone Soli, donec deſiccetur, & vtere.

Modus extrahendi ſuccum vuæ acerbæ.

Sunt qui exprimunt ſuccum ex vuis acerbis in fine acredinis, & alij faciunt ex participantibus aliquantulum dulcoris, & maturitatis; ſed prior eſt frigidior, & ſtypticior, & ſecundus eſt minus ſtypticus, & minus frigidus. Et modus eius eſt, quod accipias ex vuis immaturis, & piſta, & exprime, & pone in vaſe ex ære rubeo ſuper ignẽ, & coque, donec propinquet coagulationi deinde pone in vaſe extenſo, & expone. Soli, donec exiccetur, & ſerua. Et quidam ponunt ad ſiccandum in Sole abſq; decoctione aliqua, ſi adeſt Sol calidus. Et ſunt qui miſcent cum eo parum gummi arabici. Verum ſimplex eſt melior, & melior ex eo eſt crocei coloris, quæ declinat alij colori, facile frangibilis: & fortis ſtypticitatis, & pungens linguam. Et ſunt, qui coquunt ipſum cum melle, aut cum vino; & vtuntur eo in tumoribus neruorum, & ceruicis, & gutturis, & tumore faucium, & palati ad alcola.

Electua. Acroſta.

Modus extrahendi ſuccum centaureæ.

Accipe de centaurea dum eſt recens, & tenera, & tere eam bene, antequam Sol oriatur; & ſi ſuccus eius egreditur bene; ſi non autem, oportet, quod ponas eam tritam in vaſe, & projice ſuper ipſam aquam vua cooperatur; deinde coque eam, & exprime ſuccum eius, ſicut exprimunt tinctores affor, & eſt crocus hortulanus; vel ſicut gentianam, & pone ſuccum ſuper ignem, & coque, donec incraſſetur, & ſerua. Et qui vult, quod partes eius adhæreant magis, ponat in eo parum gummi; verum ſimplex eſt melior, ſerua ipſum, & vtere.

Modus faciendi ſuccum ex berberis.

Accipe de berberis bene maturis, & contere eos, & miſce cũ aqua, & frica manibus, & cola, & pone aquam colatam ſuper igne, & bulli, donec coaguletur, & ſicca, & ſerua.

Modus exprimendi ſuccum ſolatri.

Accipe plantam ſolatri cum folijs, & granis, & tere: exprime ſuccum, & coque ſuper ignem, vel exicca expoſitum Solis, quouſq; coaguletur, & ſiccetur, & ſerua.

Modus extrahendi ſuccum hauſig.

Electuo ſcilla. Oportet, quod colligantur folia eius donec ſunt humida, & terantur ante ortum Solis, ſicut iam dixi, & exprimatur ſuccus eorum, & coquatur ſuper ignem, vel deſiccetur in Sole, & ſic ſeruetur. Et iſte eſt modus extrahendi ſuccum plantaginis, & lactucæ, & ſemperuiuę, & portul. & roſtri porcini, & ſcario. & fœnie. & apij, & cuſſus ideſt volubilis, & lapatij, & cæterarum huiuſmodi herbarum, ex quibus poſſunt ſucci extrahi.

Modus præparandi ſcillam in omnibus modis præparationis eius, & eſt Cæpa muris, & primo de modo aſſandi ſcillam.

Oportet, quòd eligantur ſcillæ, quæ declinant ad albedinem in ſuo colore, & ſunt mediocres inter magnas, & paruas; & quæ oriuntur in terra craſſa, & ſicca, & quę ſunt duræ, paucæ humiditatis; & quæ euaſerunt à corruptione. Et caue à cæpæ, quod eſt vnum ſolum; ſ. quod eſt natum in terra, vbi non ſunt aliæ ſcillæ. Nam non debes accipere niſi ſcillas, quæ habent circa ſe ſcillas, ſ. cæpas multas Quia illa, quę naſcitur ſola eſt ſcelerata mortalis. Accipe ergo de ijs, quas diximus, & excoria eas de corticinus ſuis exterioribus ſiccis, & abſcinde ex inferiori parte foliorum eius id, quod eſt deſiccatum; & abſcinde radicem eius, & purga eam bene totam, & inuolue eam in paſta facta ex farina hordei, vel alterius, aut in maſſa facta ex argilla rubea, dulci, aut nigra; & ſit inuolutio eius, quo inuoluis eam craſſitudinis vnius digiti; & pone eam ſic inuolutam in furno, aut in athanor, vbi ſint prunæ incenſæ; & ibi dimitte tota vna nocte, vel plus, donec ſit aſſata paſta, & compleatur decoctio eius, & color

Documen.

E eius fiat rubeus; deinde auſer ab igne, & ſine infrigidari, & auſer paſtam, qua inuoluiſti eam, & conſidera ſi videtur tibi bene aſſata, ita, ſcilicet, vt ſit mollis, tractabilis. ſi ergo compleuit ignis opus ſuum in ea bene; ſed ſi non, coque iterum, inuoluta paſta, vel in argilla, quouſque ſit æqualiter per totum aſſata, nam niſi bene aſſetur, remanet in ea acuitas mala, quæ nocet ſtomacho, & ventri, valde, & facit vomitum, & nauſeam.

Forma deſiccandi ſcillam.

Accipe cæpe crudum, & auſer corticem exteriorem, & ſcinde in duas partes per longitudinum cum cultello facto ex ligno pini; deinde ſepara tunicas abinuicem, & configas eas in filo lineo, & imple filum ex fruſtis eius diſtanter; ita, quod fruſta non tangant ſeinuicem, & ſuſpende in vmbra in loco ventoſo; & dimitte donec deſiccentur à vento abſque Sole.

Forma caſtrandi ſcillam.

Accipe ſcillam antequam incipiant germinare folia
F eius, & ſtipes, & cauteriza eam cum veru ex ferro candenti, & vte bene in loco illo, vbi ſtipes, & folia oriuntur, vel oriri debebant. Fac ergo id antequam germinet ſtipes, nam quando ortus eſt ſtipes eius, non eſt amplius ingenium in caſtrando eam, niſi quod incidatur totum id, quod ortum eſt, & cauterizetur, & vratur bene locus vbi oriebatur ita, quod amplius non germinet ibi aliquid.

Modus conficiendi acetum ſcilliticum.

Accipe cor ſcillæ cum tunicis ſuis mollioribus, quæ ſunt prope cor eius, & incide in duobus, vel tribus fruſtis cum cultello ligneo, & non ferreo, & imple fila de filo facta ex ipſis fruſtis; deinde accipe paropſidem terream, & line interius eam totam pice, & erige lignum in medio, ſcilicet paropſidis eius ad modum columnæ, & liga plurima fila ſummitati columnæ, ſeu ligni huius, & extende fila ipſa æquidiſtanter trahendo ipſa per labia paropſidis; deinde per latera eius donec ipſa anne-
G ctentur omnia pedi paropſidis, & fiat ſicut tentorium ſuper paropſidem: & tunc iam percepiſti, quod lignum debet eſſe tantæ longitudinis, quod ſuperemineat labio paropſidis; deinde pone in paropſide de aceto bono forti quantitatem, qua duæ paropſidis partes impleantur; poſt modum ordire circulariter filum, in quo fixiſti fruſta cæpæ ſupra fila illa, quæ ſtant ſicut tentorium, tali modo fruſta ſint ſuſpenſa ſuper faciem aceti, ita, quod non tangant acetum; & cooperi paropſidem cum coopertorio habente culmen, ſicut vides eſſe neceſſarium ad opus tuum, vel cum paropſide alia cooperi inferiorem in latitudine: ſit coopertorium linitum pice, & iam interius: deinde oppila bene lutando orificia vaſorum cum argilla, & pone in Sole quatuor diebus in menſe Iulij, vel Auguſti. cum ergo complebuntur dies oportet, vt coles acetum in vaſe vitreo, & reponatur neceſſitati.

Et dixit Hebengizar cuius expoſitio eſt filius macellarij, quod quidam ex philoſophis gentilium, ſcilicet in-
H circunciſorum, ponunt pro qualibet libra cæpæ. libr. 6. aceti, & iuſſerunt ſuſpendi fruſta longe ab aceto digiti. 4. cum pondere. vnc. 2. ex iuinbis recentibus, & tantundem ex pulegio regali, & ſuſpendunt cum fruſtis cæpæ, ſicut ipſa ſuſpenſa ſunt: & poſt 40. dies colant acetum in vaſe mundo. ſuffumigando prius ligno aloes. Et ſunt ex medicis, qui dicunt, quod in lib. 4. aceti ponatur lib. i. ſcillæ, ſed modus prior eſt apud me melior, & oportet, quod poſtquam ſteterit in Sole in menſe Iulij, aut Auguſti. ſicut dixi ſex diebus, quod auferatur argilla, qua lutatæ ſunt paropſides, & apertis paropſidibus proijciantur cæpæ in acetum, & pro quibuſlibet libris tribus aceti, accipe apij, balſamitæ ſcilicet ſiſymbrij, & pulegij recentis, de quolibet, ana vnc. i. herbæ aniſi. fœniculi, amborum recentiũ, ana M. i. ex his omnib. fac faſciculos, & ſuſpende ſuper faciem aceti, ſicut ſuſpendiſti ſcillas, & expone Soli duabus ſeptimanis in æſtiuo tempore: deinde auſer iſta, & proijce, & accipe ſpicæ nardi, cinnamomi, aniſi, amygdalarum amararum, ana vnc. i.

garyo-

garyophyllo. vnc.s. & repone in paropſide cum cæpis, luta, & dimitte ſeptem diebus; & poſt aufer argillam, & aperi vaſa, & cola acetum in vaſe vitreo, nam tali modo præparato vtebantur Reges gentilium.

Operatio eius ſecundum Dioſcoridem.

Sed Dioſc. faciebat acetum ſcilliticum in hunc modum, quem ego narro. Accipe de cæpis ſcillæ albis, & ſcinde in fruſta, & infige, à filo, & ſepara ita fruſta, quod ſe non contingant, & deſicca in vmbra in loco ventoſo verſus orientalem, vel verſus occidentalem partem 40. diebus integris; deinde accipe de his ita ſiccis pondus lib. ij. & proijce ſuper eas lib. 14. aceti, & dicit alibi lib. x. & cooperi vas cum coopertorio, & luta cum argilla labia vaſorum, & expone Soli 40. diebus, & poſtea cola acetum, & exprime ſcillas, & proijce earum ſubſtantiam, & ſerua neceſſitati.

Iuuamenta aceti. Et dixit iterum, quòd quidam ponunt ex cępis recentibus ſine exiccatione modo prædicto in aceto, & dimittunt ſeptem menſibus, & colant acetum, & vtuntur. Et B dixit, quod hoc acetum factum in hunc modum, incidit humores craſſos fortiter, pluſquam factum aliquo alio modo, & dixit, quòd eſt optimum ægritudinibus corporis omnibus, præterquam habentibus intrinſecus ſcabiem, vel vlcera, ſeu excoriationes intrinſecas. & oportet, quod quando incipiemus ipſum dare in potu alicui, *Doſis.* quod demus in primis quantitatem paucam, poſtea addamus quantitatem eius paulatim, donec perueniamus ad vnc. j. ſemis.

Modus alius breuis pro ijs, qui volunt, quod cito fiat propter neceſſitatem.

Accipe vnc. j. aceti, & pondus dra. j. cępæ ſcillæ, & pone totum ſuper ignem, & bulliat duabus bullitionibus, deinde aufer ab igne, & cola, & vtere.

Et ex iuuamentis aceti ſcillitici ſunt, quod ipſum incraſſat tracheam arteriam, & fortificat carnem eius, & clarificat vocem, & confert doloribus ſtomachi, & malæ digeſtioni; & valet oppilationibus, & ſuffocationibus matricis, & fortificat cor debile, & reddit ſanitatem, & clarificat colorem, & acuit viſum, & frangit lapidem, incidit humores craſſos, & aperit vias, & canales omnes; & confert apoplexiæ, & iuuat vniuerſaliter in omnibus ægritudinibus frigidis iuuamento maximo.

Modus deſtillandi aquam ex ſcilla, quæ occidit mures, & quæ ponitur in medicinis, ex qua fit ſyrupus acetoſus.

Accipe de cæpis nouis recentibus, & excoria eius corticē ſuperiorē, & proijce id, & incide reſiduū cum cultello, deinde accipe ollam, & perfora eam in fundo foraminibus paruis, & imple eā ex ipſis cæpis inciſis. Deinde fac foueam rotundam in terra, & ſepeli in fouea illam ollam vitreatam; & pone ollam cum cæpis ſuper ollam aliam vacuam, & quam tu ſepeliſti; ita, quod ſuperioris ollæ fundus ingrediatur os inferioris ollæ; deinde luta eas inuicem, vt contingant ſe, & cooperi ollam ſuperiorem coopertorio idoneo, & luta; deinde cooperi circumquaque ex terra, ita, quod cum incenderis ignem, circum, ignis non attingat inferiorem ollam; & ſuperior ſit ſtans in medio ignis; deinde accende ignem circa ſuperiorem ollam, & ſuper eam ex ſtercore animalium, vel ex alio, & fac ignem nocte vna tota. In mane *Mures interficere.* vero inuenies aquam deſtillatam in olla inferiori, quam cola, & ſerua. Et qui vult ex ea occidere mures conficiat cum ea farinam, vel panem, & ponat in loco, vbi abundant mures, morientur ex eo, qui comederint cito; & ſi miſcueris parum ex lithargyrio erit velocior ad occidendum.

Modus albificandi acetum ex quo fit ſyrupus acetoſus.

Conſtrue athanor ſimile illi, in quo deſtillatur aqua roſacea, & ſuperpone ei vas deſtillatorium ex vitro, vel ex terra vitreata, & imple tres partes ex aceto bono, & quarta pars vaſis ſuperius ſit vacua, ne cum ebullierit acetum effundatur extra; deinde cooperi vas cum vaſe aliquo ſuperius ſicut nouiſti, habente naſum, ſicut fit

A in aqua roſacea; & fac ignem leuem non fortem, nam ſi ſi eſſet fortis, non fieret acetum album tantæ albedinis, & eſt neceſſe, quod acetum, quod deſtillatur ſit ex vuis albis, clarum, & acre in fine acredinis, quia tunc deſtillatur album, & purum. Repone ergo ipſum, & ſerua neceſſitati. Secundum hanc diſciplinam poteſt deſtillari vinum, qui vult ipſum deſtillatum.

Modus faciendi aquam camphoræ.

Accipe vas ex vaſis aquæ roſaceæ, quod dicitur Batā, & expoſitio eius eſt venter, & imple ipſum ex lignis pini, quæ habet magna folia, & impleatur vas, aquæ roſaceæ, cooperi vas ipſum cum coopertorio habente naſum, & pone ventrem in vas æneum plenum aquæ, & pone ſuper ignem quouſque incipiat aqua bullire; nam deſtillabit oleum ſubtile boni odoris, quod appellatur aqua camphoræ; aut ſi vis, deſtilla in furno aquæ roſaceę ſecundum diſciplinam eius, & ſerua repoſitum, quod ex eo deſtillatum eſt, & vtere.

B

Modus præparandi colocynthidem ad vſum potionum.

Colocynthis ex virtute ſua purgat phlegma viſcoſum, & humores craſſos, & purgat cerebrum: ſed ipſa inducit dolores, & tortiones, & punctiones in inteſtinis, & teneſmum, & malitiam, ſeu nocumentum, & exprimitur malitia ſi teratur, & cribelletur: & addatur ei quantum eſt 4. pars, ſeu v. pulueris eius ex traga. & fac inde trochiſcos, & ſerua neceſſitati. Et ſunt, qui ponunt loco trag. gummi arabicum, quoniam ambo reprimunt malitiam eius, niſi quod gummi habet aliquantulum ſtypticitatis, & traga. iuuat ad laxandum, & qui vult eam miſcere cum tragac. oportet, quod terat tragac. & diſſoluat in aqua, & colet, & conficiat colocynthidem cum eo, & miſceat bene in mortario, quouſque fiat vnum corpus, & fac trochiſcos. Et oportet vt non mul- *Documentum. Electio.* tum teratur, quia adhæreret inteſtinis, & excoriaret. Et C oportet, quod eligatur colocynthis, quæ habet colorem in cute ſubcitrineum, & habet ſuperficiem lenem, ſine vlla aſperitate, & interius eius album declinans citrinitati parum, per leuis ponderis, ſpongioſa, quia iſta ſunt ſigna, quod fuit collecta matura, quantum oportet. Quam oportet, quod non vtaris ex ea, niſi pulpa eius. Et abijcias grana eius, & corticem. Et doſis eius ſolius eſt pondus octauæ partis aurei vnius, vſque ad quartam vnius aurei.

Modus præparationis turbith.

Doſis turbith. Turbith ex virtute ſua purgat phlegma, ſed inducit ſyncopim, & tortiones. Sed eius præparatio eſt, quod teratur, & roretur oleo amygdalarum dulcium, quia prohibet partem ſuæ malitiæ, quod ſi non habes, accipe ſe- *Doſis.* ſaminum, vel butyrum, vel oleum commune, quodcūque habes paratum.

Et turbith melius eſt, quod eſt album multum, & lenem habet corticem, & lignū interius ſubtile ſine aſpe- D ritate, & non eſt craſſum, & habet gummi ſuper capita eius. Et doſis eius, quod eſt nouum, eſt pondus drach. j. vſque ad dr. ij. & hoc eſt cum magna cuſtodia, & de veteri plus. Et nō datur ſolum, & poſt acceptionem eius ſumatur brodium pingue, & ex pinguedinibus ſubtilibus.

Modus præparandi euphorbium.

Euphorbiū. Euphorbiū purgat ex virtute ſua phlegma viſcoſum, quod eſt in ſchia, & lumbis, & inteſtinis, ſed ipſum facit triſtitiam, & debilitatem. Et rectificatio eius eſt, quod non multum teratur, & miſceatur cum oleo, & cum eo pone bdellium, aut ſuccum liquiritiæ, aut ex ſpeciebus, ſicut cinnamomum, caſia lignea, & ſimilia. Et oportet, *Electio.* vt fundatur in oleo roſaceo bono. Et eligatur ex eo clarum, nouum, citrinum, fortis odoris, amarum, cui ſupertranſierit annus vnus vſque ad tres annos. Et doſis eius eſt à granis vj. vſque ad grana. 12.

Modus præparandi elleborum album.

Doſis ellebori albi. Elleborus albus purgat virtute ſua phlegma per vomitum.

mitum. & modus acceptionis eius eſt, ꝙ comedatur ante aſſumptionem eius cibus aliquis leuis, & poſtea accipiatur contritus bene cũ pulte facta ex farina frumenti, vel hordei. Et melior eſt, qui eſt pungitiui ſaporis, adurẽs linguam extenſus, longus, albus, & cito frangibilis, cui appareat in fractura ſimile texturæ araneæ telæ ſubtilis. Doſis eius eſt pondus drach. s. vſque ad ij. & infra.

Electio. Doſis.

Præparatio ellebori nigri.

Et niger ellebor. Electio. Doſis.

Et niger elleborus purgat de virtute ſua phlegma, & melancholiam, & operatio eius eſt fortior operatione ellebori albi. Et præparatur eodem modo ſicut elleborus al. Eligitur autem cuius radiculæ ſunt plenæ, pingues, & ſubtiles, in cuius fractione apparet ſimile ſubtili arenæ, acutum habens ſaporem. Et melior eſt ille, qui naſcitur in terra petroſa, alta, ſicca. Et doſis eſt à drach. s. vſque ad drach. ij. Et tempus colligendi vtrumque elleborum eſt in menſe Iulij, quia ſunt in fine bonitatis.

Forma exhibendi polypodium.

Polypodiũ. Electio.

Polypodiũ purgat virtute ſua phlegma, & melancholiam ſine moleſtia, & grauedine. Et præparatur ad ſumendum ipſum ſolum, quia coquitur in aqua hordei, aut ſiclæ, aut decoctione cucumeris, aut aqua mellis cocta. Et qui vult eo vti in potionibus, radat ipſum bene, & terat, & miſceat in medicinis. Et eligitur citrinum cuius ſapor appropinquatur ſapori gallarum cum dulcedine, & eſt craſſum ſicut digitus minor.

*Doſis. * vnc. j. * vnc. ij. * drach. ij. * drach. ij.*

Et doſis eius in decoctione eſt à * dr. ij. vſq; ad * dra. v. & ſimiliter in ſubſtantia per ſe doſis à * drach. j. vſque ad * drach. ij. & dicit Philoſophus Iebana, ꝙ iſtud pondus vnc. j. intelligitur de ſicco. Veruntamen quando eſt recens, doſis eius ſolius eſt vſque ad vnc. ij. aut iij. & in potionibus vnc. j. Et oportet, quòd colligatur in Vere. Et ſunt etiam, qui colligunt eum in Autumno; ſed primum eſt melius.

Modus exhibitionis, & præparationis granorum Nil eſt indicum.

Nil. Doſis. Electio.

Hæc purgant de virtute ſua phlegma. Et modus præparationis eorum eſt, ꝙ ipſa terantur, & infundantur in oleo amygdalarum dulcium, & bulliant in aqua vſque ad conſumptionem aquæ, & remaneat oleum, & dentur ſola, aut conficiantur aliæ medicinæ cum eis ſecundum voluntatem recipientis. Et doſis eorum eſt à drach. iij. vſque ad v. & melius Nil eſt, cuius folia ſunt craſſa, & ſimilia folijs oliuarum parum minora, & ſunt calidi ſaporis, & faciunt raucedinem vocis.

Sermo de Alcham.

Alcham. Nota.

Omne amarum appellatur apud Arabes alcham, & in hoc multum laborauerunt expoſitores, nam quidam ex eis dixerunt, ꝙ erat colocynthis, & alij, ꝙ erat aliud: ſed ad vltimum non eſt verificatum apud eos quid ſit. Et purgat virtute ſua aquam citrinam abſque, ꝙ lædat ſtomachum, & purgat etiam phlegma. Et modus exhibitionis eius, quòd detur in potu cum melle cocto, aut cum rob; & melior ex ea eſt longa, quæ aſſimilatur cucumeri minori ſatis magnæ amaritudinis, quæ inuenitur in terra humida. & caueri oportet ab illa, quæ inuenitur in terra ſicca, petroſa; & quæ reperitur in montibus propter fortitudinem ſuæ virtutis. Et doſis eſt ab viij. granis vſque ad x.

Modus præparandi Scebram, id eſt eſulam.

Scebr. Doſis.

Scebra in ſua proprietate nocet hepati, & purgat aquã citrinam. Et doſis eius eſt, ſicut diximus de laureola. Et præparatio eius eſt, vt ponatur in lacte horis xxiiij. & poſtea deſiccetur. Et ſunt, qui ponunt in aceto cum ea quãtitatem ponderis eius de roſis, & trag. & dant cum melle, aut ſucco vuæ, aut cum aqua, vbi ſint decoctæ lentes, aut ſicla. Doſis eſt pondus gra. vj. ad vij.

Modus præparandi Ireos.

Iris. Electio.

Iris purgat virtute ſua aquam citrinam, & humores craſſos, & viſcoſos, & melancholiam, & aperit oppilationes hepatis; ſed inducit triſtitiam, vel ſolicitudinem. Et bonum eſt, ꝙ admiſceatur alijs medicinis ad reprimendum malitiam eius. Et præparatio eius eſt, vt detur in potu cum aqua, & melle ſimul coctis. Et eligatur ex eo aquoſum multum, partes cuius lachrymantur, & breuis ſtaturæ, & partes eius æquales, & color eius prope citrinitatem boni odoris. Doſis eius pondus eſt ab aur. ij. vſque ad iij. vel iiij. aut potetur tritum, ex eo pondus drach. j. vſque ad drach. ij. cum melle cocto.

Doſis.

Modus præparandi Acorum.

Doſis.

Virtus acori eſt propinqua virtuti ireos, & doſis eius eſt ſicut doſis ireos.

Modus præparandi Centauream.

Electio. Doſis.

Centaurea purgat virtute ſua phlegma viſcoſum, & choleram ſimilem fęci, & humores, qui ſunt in ſchia, & lateribus, & anchis, quando aqua eius bibitur vel clyſterizatur cum ea. Eligitur ergo ſubtilis, quæ reperitur in montibus amara multum: quæ vero reperitur in vallibus eſt debilis operationis, & potio eius eſt aquę vnciæ duæ in clyſteri. vnciæ quatuor, cum oleo ſeſamino.

Modus exhibendi Fumum terræ.

Electio. Doſis.

Iuuat ſtomachum virtute ſua, & confert ſcabiei, pruritui, & bothor, nam purgat choleram aduſtam, & mũdificat ſanguinem, & prouocat vrinam. Et qui vult eo vti, oportet, quòd eligatur recens, amarus multum, & viridis coloris. Et potio eius in decoctione eſt ab vnc. j. vſque ad vnc. ij. ſine decoctione à drac. iij. vſque ad dra. vij. cum tantundem de myrob. citrinis. Et qui vult bibere de ſucco eius, non oportet, quòd decoquatur, & quantitas potionis eius eſt ab vnc. iiij. vſque in viij. cum pondere drach. iiij. myrob. citr. & qui vult eo vti interponat ſemper diem vnum in acceptione eius.

Modus aſſumptionis abſinthij.

Doſis.

Abſinthium purgat virtute ſua choleram à ſtomacho leniter, & inteſtinis: aperit oppilationes, & prouocat vrinam, & fortificat hepar; & non habet efficaciam in purgando phlegma. Et qui vult vti in decoctione, vel potu potet ex eo vnc. v. vel vij. & qui vult eum ſumere abſque infuſione, vel decoctione accipiat aur. j. vſque ad vnc. ij.

Modus exhibitionis cuſcutæ.

Doſis.

Cuſcuta purgat virtute ſua choleram, & confert ſtomacho, & aperit oppilationes venarum, & cõfert febribus longis. Et fortitudo operationis eius eſt melior, & fortior operatione abſinthij. potio aquæ eius eſt quantitas libr. ſemis bullitæ, & colatæ. Et ſi quis vult bibere de aqua ſua abſque decoctione, oportet, quod apponat cum eo de zucchαro bono vnc. decem.

Forma præparandi cuſſus.

Doſis.

Purgat virtute ſua choleram, & modus acceptionis eius eſt, quod ſumatur de aqua ſua ſine bullitione pondus tertiæ partis lib. j. vſque ad ij. partes lib. cum drach. x. zucchari boni, vel penidij.

Modus præparandi cachille.

Doſis.

Purgat virtute ſua aquam citrinam cum magna lenitate, ſine læſione. Et ſumitur de aqua eius ſine decoctione, tertia pars lib. vſque ad ij. partes.

Modus acceptionis capilli veneris.

Doſis.

Purgat virtute ſua choleram à ſtomacho, & inteſtinis. & doſis eius eſt à drach. iij. vſque ad vij.

Modus præparationis ſenæ.

Doſis.

Purgat humores craſſos, & confert dolori ſchię, & lũborum, & infundi debet oleo amygdalarum dulcium, vel butyro. Et doſis eius eſt à drach. iij. ad 5.

Modus præparationis abalgar.

Doſis.

Purgat aquam citrinam, cuius virtus eſt ſicut virtus eſulæ in corrumpẽdo virtutem corporis, & purgat choleram fortiter. Et doſis eorum eſt à gra. v. ad vij. mundata cum aqua, & melle cocto, laxant laxatione forti.

Modus præparationis cartami.

Doſis.

Purgat virtute ſua phlegma. hoc faciunt grana eius munda à cortice. Cuius doſis ex granis eſt drach. xx. & oportet, quòd proijcias ſuper eam lib. s. aquæ calidæ, & frica manibus, & cola, & pone in eis de penidijs albis drach. a. & potentur.

Modus acceptionis linguæ bouis.

Purgat virtute ſua cholerã, & confert pulſationi cordis,

dis, quæ contingit à cholera cum bolo armeno.

Modus præparationis myrobalanorum citrinorum.

Electio. Purgant virtute ſua choleram, & conferunt ſtomacho, & qui vult vti eis eligat citrinos, apud viriditatem, *Doſis.* & graues, plenos, & non criſpos. Et doſis eorum eſt ſi fuerint decocti, vel infuſi à drach. x. ad xxx. Et de his, qui non ſunt decocti, vel infuſi à drach. iij. vſque ad vij.

Modus exhibitionis myrobalanorum indorum.

Purgant virtute ſua melancholiam, & confortant ſto- *Doſis.* machum. Et doſis infuſorum, vel decoctionis eſt à dra. v. ad xx. Et de non infuſis, vel decoctis drach. ij. vel v.

Modus exhibitionis myrobalanorum chebulorum.

Purgat in virtute ſua melancholiam laxatione debili: *Electio.* & conferunt orificio ani. Eligantur declinantes rubori, *Doſis.* & nigredini parum, qui ſunt graues, & pleni. Et doſis infuſorum, vel decoctorum eſt à drach. iij. ad x. Non decoctione infuſorum à drach. j. vſque ad v.

Modus exhibitionis violarum ſiccarum.

Purgant virtute ſua choleram, quæ eſt in ſtomacho: & inteſtinis, & conferunt fumoſitatibus reſolutis ab eis, & ſynanchiæ, quæ accidit pueris, quando ipſæ acci- *Doſis.* piuntur cum aqua. Et doſis earum eſt à drach. iij. ad vij. de ſiccis: & ſi fuerint recentes accipiantur infuſæ, vel decoctæ pondere drach. x.

Forma exhibitionis prunorum, & tamarindorum.

Purgant virtute ſua choleram, & reprimunt acuitatẽ eius, & prohibent vomitum, & faciunt eum quieſcere, *Electio.* & conferunt prurituí. Et qui vult eis vti, eligat recentia, *Doſis.* & multum acria. Et doſis aquæ eorũ poſtquam fuerint decocta eſt pondus lib. s. veruntamen tamarindi ſunt fortiores ad laxandum, & acriores; quare doſis eorum eſt minor doſi illorum.

Forma exhibitionis mannæ.

Electio. Mollificat virtute ſua inteſtina, & lenit ea, & pectus *Doſis.* lenificatione pauca, & eligatur alba, recens. Eius doſis fit ab aur. x. ad xx.

Forma exhibitionis caſiæ fiſtulæ.

Purgat virtute ſua choleram aduſtam, purificat ſanguinem, & clarificat eum, auferendo craſſitatem eius. *Doſis.* Doſis eſt à dra. iij. ad x. Et eligatur, quæ eſt in canna eius; *Electio.* & color carnis eius eſt niger lucidus, & grauis.

Modus exhibitionis granatorum acrium, & dulcium.

Granata expreſſa cum carne ſua interiori purgãt cho- *Doſis.* leram, & confortant ſtomachum ſua ſtypticitate. Et doſis aquæ eorum eſt lib. s. cum drach. x. zucchari boni.

Forma præparationis ammoniaci.

Electio. Confert dolori venæ ſciaticæ. Et eligitur, quod ſimile olibano, cuius odor vergit ad odorem caſtorei, parum pingue, habens continuitatem partium ſuarum, mundũ *Doſis.* à ligno, amari ſaporis. Et doſis eius ſolius, aut cum alijs medicinis eſt pondus aur. j. ad aur. j. s. cum rob. infuſio.

Modus præparationis opopanacis.

Iuuamentum eius eſt ſicut iuuamentum ammonia- *Electio.* ci. Et eligitur illud, cuius ſuperficies eſt citrina, & interius album, amari ſaporis, pingue, cito frangibile, fortis *Doſis.* odoris, & caue à nig. Et doſis eius eſt à drach. s. vſque ad aur. j. infuſum in rob.

Forma exhibitionis bdellij.

Iuuat virtute ſua ad teneſmum, & ad excoriationem inteſtinorum, quę accidit ex aſſumptione medicinarum acutarum. Et confert hæmorrhoidibus, & collectionibus interioribus, quando bibitur, & collectionibus extrinſecis, facto ex eo emplaſtro cum rob. dulci. Et qui miſcuerit eum cum medicinis acutis phlegma purgantibus, prohibet excoriationem eorum, & nocumentum *Electio.* ab eis. Et eligatur amari ſaporis, clarum viſu. & lene, & frangibile, & boni odoris. Et quando proijcitur ſuper ignem, eius odor aſſimilatur odori baccæ byzantiæ. Cu- *Doſis.* ius doſis ſolius eſt dra. j. cum alijs medicinis drach. s.

Forma exhibitionis ſagapeni.

Confert dolori colicæ, & ventoſitati inteſtinorum, & dolori oſſis caudæ, & coxarum, & iſchiæ. & purgat

A phlegma viſcoſum. Cuius doſis per ſe ſumpti eſt drach. j. *Doſis.* vſque ad aur. j. infuſum in rob, aut in oleo amyg. dul. aut cum melle, & cum alijs medicinis à drach. s. vſque ad drach. j. infuſi vt prius. Et eligatur cuius color interior *Electio.* declinat rubedini, & de foris albedini, & clarum, fortis odoris, & pungitiui ſaporis.

Forma exhibitionis ſarcocollæ.

Purgat virtute ſua phlegma viſcoſum, & incarnat vlcera, & veſtit ea corio, & contrahit viſcoſitatem carnis, quæ eſt nutrimentum carnis, ex quo fit generatio, & in vlcere incarnatis, & prohibet humores nociuos deſcendentes ad oculos. Et qui vult ea vti, oportet quod eligat *Electio.* illam, cuius color eſt ſimilis colori olibani declinans citrinitati, & quæ eſt amari ſaporis, & cito frangibilis. Cuius doſis eſt cum alijs medicinis drach. s. vſque ad *Doſis.* drachm. j infuſæ in rob. decocto. Et oportet, quòd nunquam accipiatur ſola, ſed ſemper permiſta cum alijs medicinis.

B Modus exhibitionis prædictarum. iiij. gummarum, qui eſt alius à prædictis.

Iſtæ gummæ, quas nominaui hic, ſicut ammoniacum, opopanacum, bdellium, & ſagapenum, quando debent alicui exhiberi, & ipſe abhorret acceptionem earum in pilulis factis ex eis ſolis, & diligit magis acceptionem earum cum rob. tunc oportet, quòd tu infundas eas in aqua bullienti, donec diſſoluantur, & cola, & infunde oleum amygdalarum dulcium, & da in potu cum rob.

Modus præparationis ſalium, & proprietates eorum in purgando, & de aqua ſalſa.

Omnes ſpecies ſalis purgant phlegma, & mundificant ſtomachum, & diſſoluunt humores craſſos. Et de virtute ſalis eſt, quòd faciat deſcendere virtutes medicinarum ſolutiuarum cito, & id, quod coagulatur in ſtomacho ex lacte ante ſumitur in potu cum mellicrato. Et melior ſpecierum ſalis eſt illa, quæ reperitur in minera. Et qui vult potare aquam ſalis, eligat ſal mundum, C quia melior eſt alijs omnibus, purgat enim phlegma, & malitiam, & humores craſſos. Doſis eius ſolius in *Doſis.* drach. ij. vſque ad iiij. cum aqua frigida. Et ſi tardabitur nimis laxatio eius, bibatur poſt ipſum, aqua frigida, quia laxabit, & ſtringetur venter eius; qui potauerit poſt ipſum aquam calidam, & poſt purgationem recipiat ius gallinæ ad frangendum acuitatem punctionis eius, & acumen, & ad prohibendum nocumenta eius à neruis ſtomachi, & inteſtinorum. Sed aqua maris oportet, q. poterit ſola, ſicut ſal, de quo dixi. Et ſunt qui bibunt eam cum oxymelle miſto cum vino bono, & dulci, & bibunt poſt purgationem eius elixaturam gallinæ, & doſis eius eſt à iiij lib. * vſque ad lib. s. *Doſis.* ** vnc.*

Forma purificandi aquas turbidas.

Accipe ollam magnam, & imple eam aqua illa, & conſtitue ſuper orificium duo ligna ſecantia ſe in modum crucis, & pone ſuper illa ligna vellus lanæ mundum, & multa ablutione, ablutum, & accende ignem ſub olla D leuem: & quicquid imbibitur in vellere ex vapore, qui eleuatur ab aqua exprime, & ſerua, fac hoc quandiu aliquid aſcendit ab aqua. Et quidam deſtillant eam ſicut aqua roſa. Et ſunt, qui clarificant aquam ponendo ſuper eam aliquid anethi, aut amyli, aut farinæ, quoniam iſta deſcendunt, & trahunt ſecum ad fundum vaſis craſſitatem aquæ, & ſic clarificatur aqua.

Modus faciendi almuri.

Almuri purgat phlegma viſcoſum, & incidit eum, & iuuat in dolore colicæ quando miſcetur clyſterijs cum medicinis conuenientibus, & ſumitur in cibo pro dolore iſchiæ, qui fit à phlegmate, & eſt ſubtilius, quàm ſal, & quàm ſal nitrum, & quàm aqua piſcium ſalſorum veterum, & virtus eorum eſt debilior virtute eius, cuius operatio eſt in hunc modum. Accipe de farina hordei partes ij. ſalis partem j. confice cum aqua, & fac focacias azymas; & pone in furno, & dimitte ibi donec comburantur intus, & extra: deinde extrahe à furno, & diuide quamlibet earum in tres, vel in quatuor partes,

tes,& pone in olla magna munda, & cooperi aqua, & pone cum eo de ciſſolionibus palmarum plenã manum, & pone ollam in furno panis principio noctis vſque mane. Et ſunt,qui coquunt panem cum aqua ſuper ignem vſque ad conſumptionem mediæ aquæ,& tollunt,& ponunt in aquam ex melle ſecundum voluntatem eorum ad frangendum ſalſedinem eius,& ſeruant,& hoc eſt caput almuri. Et qui vult facere almuri ſecundum minus, primo ponat ſuper reſiduum panis mediam quantitatẽ aquæ,quæ primo poſita fuit, & cũ olla mittat in furnum vſque ad conſumptionem duarum partium aquæ,& colet,& ſeruet. Et ſunt qui miſcent almuri ſecundum cum primo,& ſeruant neceſſitati ad comedendum,vel ponẽdum in clyſterijs. Et in almuri ſunt operationes longæ aliæ ab iſta,quam dixi, quæ ſunt idoneæ comeſtionibus Regum: & nõ oportet rememorari eas in hoc loco,quia ſufficit nunc de modo iſto,quantum ad medicinæ neceſſitatem.

Modus faciendi oleum roſ. & oleum ſtypticum,& ſeruandi ipſum ſecundum doctrinam Dioſc.

Modus ſtypticandi oleum,& faciendi oleum roſ. eſt, quòd accipias ſchœnanthi lib.v. vnc.viij. olei oliuarum lib.xx.& vnc. v. tere ſchœnanthum,& conſice cũ aqua. Et adde de aqua tantum,quòd ipſum cooperiatur,& coque cum oleo,& miſce in tempore coctionis,& auſer ab igne. & permitte infrigidari, & cola, & ſerua, & fac ex iſto oleo, oleum roſa.

Et ego narraui operationem eius in libro oleorum.

Forma ſtypticandi oleum ad faciendum oleum de lilio.

Accipe olei lib.ix. vnc.v. calami aro. libr. v. & vnc.v. myrrhæ aur. tere calamum aro. cum vino bono: & bulli tantum in oleo,deinde cola ſuper lib.iij.s. ex carui agreſti,& eſt condimenti, quod primo triuiſti,& infudiſti in aqua pluuiæ, &c. dimitte quouſque bene imbibatur in oleo,& exprime, & cola, & ſerua ad faciendum oleum de lilio.

Forma ſtypticandi oleum ad faciendum oleum de narciſſo.

Accipe olei lib.ix. & vnc.v. darſiſaham lib.vj.& vnc. ij. tere darſiſaham,& infunde in tanta aqua quantum eſt oleum,& accipe calami aro. lib.v. vnc.viij. & deinde accipe fruſtum,& tere. & cribra,& coque: & cola,& ſerua neceſſitati ad faciendum oleum de narciſſo.

Forma ſtypticandi oleum ad faciendum oleum de Nil.

Accipe olei abluti partem.j. aquæ pluuialis partem.s. proijce partem aquæ ſuper oleum,& in alia infunde ſpecies,quibus vis ſtypticari oleum,& miſce. Accipe ergo darſiſaham lib.v.s. calami arom. lib.vj.s. myrrhæ lib ij. carui agreſtis lib. iiij. & vnc. ix. olei lib.ix. tere darſiſaham,& infunde in aqua, & proijce ſuper oleum,& bulli. ſimiliter myrrham infunde in vino boni odoris, & tere calamum arom. & pone myrrham, & confice, & auſer darſiſaham ab oleo, & pone calamum aro. confectum cum myrrha, & bulli ſimul. & poſt ebullitionem ſufficientem cola ab his. & proijce ſuper carui agreſte oleum colatum poſtquam triuiſti carui, & confeciſti,& miſce ſemper,donec infrigidetur,& cola totum,& ſerua neceſſitati ad faciendum oleum de Nil.

Forma albificandi oleum ad faciendum omnia olea, & nominatur oleum compoſitum.

Iam dixi albificationem eius in libro operationis oleorum, & modus operationis eius eſt,quòd tu accipias de oleo boni odoris, & ſaporis, & pone in olla. & miſce cum aqua calida, deinde pone in Sole quouſque albeſcat,deinde pone in Sole quouſque ſeparatur oleum ab aqua, & collige oleum de ſuperficie aquæ cum cochleari, & repone. Et ſi fuerit album vna vice, bene,& ſi non,iterum repone in aqua ſicut prius,& miſce ſecundo, & donec albeſcat. Et ſunt,qui albificant in hunc modum. Accipe vas vitreatum intus, & extra, & fac foramen in fundo eius,deinde pone digitum ſuper foramen, & ſuper os vaſis, & agita vas cum oleo, & aqua. agitatione forti: & dimitte per horam,ſcilicet quouſque ſeparetur oleum ab aqua, & natet oleum ſub aquam, tunc

E auſer digitum à foramine vaſis quouſque egrediatur aqua,& incipiat egredi oleum, tunc oppila iterum foramen,& pone aliam aquam calidam ſuper oleum,& agita ſicut prius. Et hoc fac tandiu,donec oleum albeſcat ſecundum voluntatem tuam.

Forma lauandi oleum ſeſaminum.

Oportet,ꝙ proijcias aquam dulcem ſuper eũ,aut bullias primo vna ebullitione cum igne leui, & coles,tunc proijce ſuper aquã dulcẽ, donec eleuetur pinguedo eius. & ſeruá neceſſitati,quando pinguedo eius fuerit ablata.

Modus faciendi oleum de lateribus.

Ego dixi iuuamentum eius in libro de oleis. Accipe lateres rubeos nouos, quos aqua non tetigit, & frange in fruſta puſilla circa quantitatem vnc.j. & pone eos in igne, & dimitte ibi, donec inflammentur vltima inflãmatione,&c. fiant candida,deinde ſingulariter vnumquodque fruſtum per ſe extrahe ab igne; & ſubito ſubmerge in oleo vetuſtiſſimo,quod iam paratum poſuiſti

F iuxta te in vaſe,& cum extincta fuerit extrahe ab oleo,& cum hoc feceris de omnibus fruſtis,tere eos tritura craſſa,& pone in vaſe vitreo,vel terreo, &c. vitreato,quod poſſit ignem ſuſtinere, vel in pluribus,ſi habes parata vaſa; & ſint vaſa iſta idonea facta cum ſuo coopertorio, & nominantur ventres, quia ſunt rotunda in inferiori parte, & extenſa ad ſuperiora, quemadmodum nouerunt illi,qui occupantur in arte alchimiæ. Et cum poſueris in eis de lateribus tritis, ſicut dixi vſque ad ij partes vaſis, vel plus, claude vaſa cum ſuo coopertorio habente naſum, ſicut eſt id, cum quo fit aqua roſ. luta bene vaſa ad inuicem cum argilla, & pilo; deinde ædifica fornacem ſapienter: ita quod poſſis ordinare iij. vel iiij. vaſa, & cum deſiccatum fuerit lutum, quo lutaſti, vaſa ordinentur in fornace,ſicut fit in aqua roſ. niſi quòd inter iſta, & ignem nullum debet eſſe medium; deinde accende ignem leuem ſub vaſis à principio, & poſt auge paulatim ignem, ſecũdum quòd videris vaſa calefieri,quoniam propter hoc ſaluantur vaſa à crepatura,nam

G timendum eſt,ne frangantur, ſi ſubito nimis fieret ignis fortis à principio. cumque videris exire aquam per naſum vaſis, collige eam per ſe,ſi vis,& auge ignem,donec videas oleum egredi rubeum,quod recipias in vaſe mũdo. Caue ne ignis, ſeu flamma appropinquet illi oleo, quia cito accenderetur, & non cito extingueretur, &c. quando nihil emanabit de oleo auſer ignem,à furno,& dimitte infrigidari,& aperi vaſa,& extrahe fecem ab eis. Quæ ſi fuerint ſanæ, pone iterum de lateribus ſanis in eis. Sin autem,reuertere ad opus tuũ cum alijs,nouis,ſicut prius, quouſque habeas oleum quantum vis, & repone ipſum in vaſe vitreo ſtricti orificij, cuius orificium oppila bene cum cera, & terra. quoniam ſi haberet reſpiraculum euaneſceret, & egrederetur totum à vaſe, propter ſubtilitatem ſuæ ſubſtantiæ. Serua ergo eum,& vtere in ægritudinibus frigidis,ſicut epilepſia,apoplexia, grauitate auditus,& arthetica frigida. cuius iuuamenta dixi in lib. de oleis,& eſt de ſecretis Philoſophorum.

H Forma operationis medicinæ, qua vti poteris, quando non habes thutiam.

Accipe folia oliuæ ſylueſtris, pone ea gradatim in vaſe terreo,& cooperi orificium vaſis cum argilla, & pilo, & pone in furno figuli, & dimitte ibi à principio decoctionis vaſorum,quouſque vaſa figuli ſint cocta,& pone ollam in loco,vbi fuerit ignis fortior,& cum infrigidabitur furnus,extrahe ollam, & accipe quod eſt in ea de cinere, quam ſi non inueneris petrificatam, ita quod ſint fruſta,tere,& ablue in Sole calido cum aqua ſæpe,& accipe ſubtile, ex eo,& ſerua, & vtere in medicinis oculorum,quia iſta medicina non habet pretium, cui comparetur,propter iuuamenta ſua: nam ſuperat in iuuamento omnes ſpecies thutiæ in auferendo albuginem,& pãnum oculi,& hoc eſt de ſecretis medicinæ.

Modus faciendi amylum ex frumento.

Accipe de frumento bono, & nouo,& purga ab omni extraneo in eo. Et elige illud, quod eſt rubeum, & graue,

graue,& color eius ſit ſicut color ceræ,& facias eum teri tritura craſſa,ſcilicet ſolum frangi,& pone in vaſe terreo vitreato mundo,& pone ſuper eum aquam,ita quod cooperiat,& ſuperet duobus digitis,vel tribus digitis;& dimitte per noctem. In mane vero exprime cum manu bene,quouſque deſcendat amylum totum,cola,& proijce ſubſtantiam, & dimitte aquam in olla,quouſque deſcẽdat amylum in fundo ollæ,& aqua ſupernatet. Tunc eijce aquam ſuauiter, ita quòd ex ea nihil remaneat,& exicca cum modico coto; fiat hoc in tempore æſtiuo,& ſiccetur,ne aceſcat,& deſtruatur,& cooperi ollam cum panno ſubtili,ita quòd nihil cadat intus; poſt modum cum erit ſiccum repone in vaſe ſtricti orificij obturando os vaſis, ne aliquis vermiculus ingrediatur, vel aliquid aliud. Si autem fiat in hyeme magis oportet cuſtodiri, ne aceſcat,quia oportet vt fiat ingenium,vt cito ſiccetur in Sole,vento,vel prope ignem. Et ſecundum hunc modũm fiat amylum ex rizo.

Forma faciendi amylum ex hordeo.

Elige hordeum quod eſt melius, graue, lenius, propinquum ſuæ meſſi, & facias ex eo, ſicut docui te facere ex frumento æquali diſciplina, niſi quòd oportet,vt coletur colatorio craſſiori,quia multum habet de furfure, & propter ſuam craſſitatem.

Forma faciendi amylum ex orobo.

Accipe ex orobo quod habet pinguia grana propinquum ſuæ collectioni,& quod euaſit ſuam perforationem,& tere ipſum tritura craſſa,ſcilicet frange,& exufla ab eo corticem,ita quòd non remaneat niſi caro eius. Et pone ſuper eum aquam; & dimitte vj. horis, proijce illam aquam ter, vel quater, quouſque clarificetur aqua, & remaneat corpus ſuum mundum ſine atramine,& furfure, & tunc dimitte eum in aqua, qua cooperiatur vna nocte; in mane verò malaxa cum manu,quouſque diſſoluatur ex eo lac eius,et dimitte lac in vaſe,quouſque aqua ſupernatet,quàm eijce ſuauiter,& expone Soli donec exiccetur,& ſerua.

Modus faciendi ſat,ſeu ſimilam ex orobo.

Accipe de orobo bono ſicut dixi, & dimitte in aqua longo tempore,& poſt eijce aquam illam,& dimitte donec conſumpta ſit aqua illa, quæ eſt in eo abſque quod ſiccentur grana; deinde facias bulliri in aqua alia,donec crepent grana,& ſeparent ſe à cortice eius,& tere tritura craſſa,& exuffla ab eo corticem eius,& ſerua.

Modus faciendi penidios.

Penidij ſunt ex melle cannæ,& ex puluere zucchari, & fiunt etiã ex zuccharo bono ſicci ſicco,albo, & mundo. Et modus eſt,quòd accipias zuccharum lib.j. vel ij. vel ad plus, quia non poſſunt bene fieri in multa quantitate, & pone in vaſe æneo ſtannato, vel in vaſe terreo interius vitreato, cuius os ſit latum. Sed vas æneum eſt melius ſatis. & liquefac zuccharum cum tanta quantitate aquæ dulcis, qua cooperiatur,& ſi zuccharum eſt forte, pone cum eo pro qualibet lib. eius vnc.j. mellis,& deſtilla ſuper ipſum de oleo amygda. dul. ſi habes; & ſi non habes, mitte loco eius aliud oleum, & pone vas ſuper ignem ex prunis ſine fumo, & miſce ſemper æqualiter,& coque quouſque ſit prope conſumptionem aquæ. Et experire proiecta gutta ex eo ſuper marmore, & cum digitis. & quando inueneris, quod fiant fila inter digitos, ſiue adhærentia, oportet cito auferri ab igne,& proijce extendendo ſuper petram marmoris, poſtquam vnxiſti eam oleo amygd. dulc ſeſaminn. Et collige partes eius vndique cum ſuo calore, & inquantum poſſunt ſuſtinere manus operantis, poſtea trahe,& extende inter manus, ſicut trahuntur electuaria dulcia, & fige clauum curuum ad ſuperiora in pariete,& proijce ſuper eum,& trahe à clauo apponendo ſuper eum,& trahendo ſicut trahuntur electaria dulcia, quouſque dealbetur in fine ſuæ albedinis: & appone iuxta ignem quandiu traxeris, vt caleſiat, & fiat obedientior extenſioni, & iterum appone clauo trahendo, vt albeſcant quantum volueris, deinde incide cum forficibus ad voluntatem. Et ſi volueris facere formas rotundas, vel

A oblongas,vel alias diuerſas, accipe de amylo albo,& tere, & pone ſuper marmore,& extende ſuper ipſum de paſta illa penidiorum,& plica,& volue; & incide,& fac qualcunque formas volueris, tamen cito facias,ne infrigidetur inter manus tuas; deinde pone ſuper cribrum,& pone iuxta prunas ad horam, & auſer,& dimitte donec infrigideţur,& ſerua. Et qui vult eos facere ex puluere, liquefaciat eam in aqua ſicut prius dixi, deinde colet ab arena, & ab alijs ſuperfluitatibus, & coquat, & faciat, ſicut dictum eſt. Et qui facit eos ex melle cannæ,caueat nè ſit nimis forte,& ſi eſt,ponat in eo de zuccharo albo; quantitatem ij. partium eius, & parum aquæ, colet, & coquat, & faciat ſecundum diſciplinam ſupradictam. Et ſi mel eſt ſubtile,oportet,quòd ponat medietatem eius de zucch. Et ſunt qui ponunt ex melle duas, & de zucch tertiam, & coquunt, & faciunt, vt dixi. Et ſunt etiam, qui faciunt penidios ſecundum alias formas diuerſas ab iſtis,ſcilicet ponentes ſupra eos,aquam roſ. & B parum camphoræ ad æquandam virtutem eorum.

Modus faciendi aquam roſatam.

Aquæ roſ. operatio ſcita eſt apud multas gentes. Sed ego propoſui narrare operationem eius in hoc libro propter duas cauſas. Vna eſt,quæ conuenit tractatui huius libri ad hoc,vt ſit completa ſcientia noſtra in eo. Et ſecunda eſt,vt oſtendam operationem eius illi, qui neſcit eam,& illi qui vult eam facere. Et operatio eius eſt ſecundum iiij. modos. Vnus modus eſt eius, quæ fit cum aqua,& ignis eius eſt ex lignis. Et quæ fit cum aqua etiã, & ignis eius eſt ex carbonibus. Et quæ fit ſine aqua,& ignis eius eſt ex lignis. Et quæ ſine aqua, cuius ignis eſt ex carbonibus. Et illa,quæ fit cum aqua,& cum igne ex lignis,eſt illa, quæ ſæpius fit; & eſt generalior,quam plures homines faciunt in noſtris partibus, & illa eſt minoris odoris,quàm illa,quæ fit cum igne carbonum. Et illa,quæ fit ſine aqua, cum igne carbonum eſt maioris odoris ſatis, quàm quæ fit ſine aqua etiam cum igne li-C gnorum. Et quæ fit ſine aqua,& cum igne lignorum, minoris odoris eſt: quàm quæ fit cum aqua, & igne lignorum. Sed modum operationis eius, quæ fit cum aqua, & igne lignorum, ego monſtrabo ſecundum formam, quam faciunt reges Aharach. Et hic eſt modus eius. Facias berchile paruum in domo ampla,cuius fundus,& latera ſint ex plumbo,adeo diſcrete ſimul ſohdata,vt aqua non poſſit egredi ab eo: & facias ſibi coopertorium ex vitro cum ſagacitate, vel ex terra vitreata,& in eo forma ſecundum formam vaſorum deſtillationis c.vel cc. ſecundum quãtitatem magnitudinis berchilis, vel paruitatem eius, ſecundum volũtatem tuam faciendi multam, vel paucam aquam roſ. Deinde pone ollam magnam ex ære,vel cacabum poſt parietem, iuxta quã poſuiſti berchile ſecundum formam ollæ balnei.& conſtrue eam ſuper furnum, & berchile ſit conſtitutum ſuper fumum inferius ab olla, ita quòd applicet de calore ignis berchilis ad ollam. Et facias caminum cum fora-D minibus,per quæ poſſit fumus extra domum egredi,ita quòd fumus totus à domo egrediatur, & non noceat aquæ roſ. deinde imple ollam ex aqua,quæ ſit in puteo facto iuxta ollam, ſicut eſt puteus balnei,& accende ignẽ ſub ea,quouſque bulliat aqua bene. Deinde dimitte venire aquam per canale,quod feciſti per diſcretionem ad barchile, deinde pone aliam aquam frigidam in illam ex puteo,ſicut in olla balnei ſit, & conſtitue in berchile canale,per quod egreditur aqua, quando fuerit plenum, & ſit exitus eius extra domum,deinde pone cucurbitas, ſiue ventres, & ſunt vaſa deſtillatoria in foraminibus berchilis; & ſtringe cum panno lini diſcrete, ita quod bene ſedeant in foraminibus ſuis, & vapor aquæ non egrediatur extra. Similiter,& capita eorum ſtringes cũ panno lini. Et ſint vaſa iſta ex vitro, vel ex terra vitreata, deinde pone roſas intus,& cooperi cum coopertorio ſuo.& ſuper pone vnicuique vaſi phyalam ſuam ad recipiendum.quòd deſtillabitur ex aqua roſ. & ſuper pone alias recentes,quouſque compleatur totum opus, quando finietur deſtillatio eius, proijce roſas primas.

Nota.

Et ſcitũ eſt, quòd aqua roſ. quæ fit ex roſis ſylueſtribus, quæ oriuntur per ſe ſine irrigatione aquæ eſt melioris odoris, quàm quæ fit ex roſariis domeſticis, quæ naſcuntur in locis cultiuatis, & rigatis aqua. Et operatio eius, quæ fit in terra noſtra, eſt ſerior, & breuior, quàm illa, quam dixi. Et eſt, quòd accipias ollam ex ære, ſicut eſt olla tinctorum, & pone poſt parietem, & pone ſuper eã coopertorium diſcrete factum cum foraminibus, in quibus ventres ponuntur, & pone in eo ventres cum ſagacitate, & poſtea imple ollam aqua, & accende ignem ſub ea cum lignis ex vite, vel ſimilibus, & fac deſtillare. Et quando mediabitur deſtillatio, oportet, quòd cooperias os furni, donec compleatur tota deſtillatio. Et qui vult loco lignorum componere carbones, aqua magis erit odorifera. ſed operatio eius ſine aqua, & cum igne carbonum eſt, quòd facias furnum quadrum, aut rotundum, & habeat coopertorium ſuperius, ſuper quod ſtabunt vẽtres ex terra vitreata, vt poſſint ſuſtinere ignem, & quando accendentur carbones, & incipiat aqua roſ. deſtillare, claude os furni, & dimitte foramina aperta, per quæ fumus egrediatur, & dimitte ſic donec fuerit deſtillata tota, deinde abiectis primis roſ. pone alias recentes.

Modus alius qui vult deſtillare paucam aquam.

Accipe ollam ex ære, & imple eam aqua, & pone ſuper larem ignis, & pone ſuper os eius coopertorium perforatum foraminibus duobus, vel tribus, vel pluribus, aut paucioribus ventribus, ſecundum quòd poterit capere coopertorium ollæ, & ſint ventres ex vitro, & accẽde ignem ex fermentis de vitibus, vel carbonibus ſub olla, donec bulliat aqua, quæ tunc deſtillatur aqua roſ. in vna vice, vel duabus, quanta volueris.

Modus faciendi aquam roſaceam cum muſcho.

Accipe aquæ roſaceæ libr. ij. & pone in ea de muſcho trito bono aur. j. & pone in ventre deſtillationis de vitro facto, & deſtilla paulatim, ſicut dixi ſupra, quouſque tota deſtilletur, & repone eam in vaſe vitreo, &c. ſtringe os eius, quia bona eſt regibus ad odorandum, quando liniunt ex ea pannos ſuos, vt ſint odoriferi.

Modus faciendi aquam roſaceam cum croco.

Accipe ex croco bono vnc. ſemis. & libr. ij. aquæ roſ. & pone crocum in aqua roſ. & infundatur in ea bene, deinde deſtilla ſicut dixi, quoniam bona eſt ad ponendum in medicinis, & odorandum, & ornandum in decorationibus.

Modus faciendi aquam roſatam cum garyophyllis.

Accipe vnc. j. garyophyllorum. & lib. j. s. aquæ roſ. & pone garyophylla in aqua illa die, & nocte, & poſtea deſtilla ſicut dixi, & ſerua.

Modus faciendi aquam roſatam cum camphora.

Accipe vnc j. camphoræ. & pone lib. j. aquæ roſ. & deſtilla, & ſerua: & vtere in medicinis regum. & ſecundum hunc modum fit aqua roſ. cum ſandalis: & aliis ſpeciebus, cum quibus volueris. Et ſunt, qui deſtillãt hæc omnia ſimplici loco aquæ roſaceæ.

Modus faciendi aquam roſatam cum roſis ſiccis.

Accipe de roſis ſiccis, & pone ſuper eas aquam, qua infundantur ſolũ, & non plus, deinde imple ex eis ventres vitreos, ſeu plumbeos, & deſtilla paulatim cum diſcretione, quia erit conueniens in medicinis, & decorationibus. Et dixit mihi quidam, quod poſuit in lib. j. roſ. ſiccarum lib. x. aquæ, & fecit deſtillari, & fuit aqua roſ. ſatis bona; ſed non faciunt iſtam, niſi in neceſſitate, quando non reperitur alia.

Modus faciendi ramich.

Accipe de paſſulis bonis rubeis lib. iij. & pone ſuper eas aquam ad pondus earum, & coquantur, poſtea cola cum expreſſione, & proiice ſubſtantiam; deinde accipe lib. ij. mellis optimi, & miſce cum aqua paſſularum: & libr. j s. olei ſeſamini, vel ſambucini, & bulli totum ſimul quouſque ſit prope coagulationem, & caue, ne de-

E ſiccentur. quòd ſi incipiant deſiccari, adde parum aquæ, ne adurantur; deinde accipe caſię lig. roſ. cinnamomi an. tantum quòd ſumma ſit lib. j. & gallarum lib. x. tere, cribra ſubtiliter, & confice cum aqua paſſularum, & melle in olla, & pone ollam ſuper ignem ſuauiſſimum, & dimitte quouſque conuertatur ad modum pultis factæ ex farina; deinde extende medicinam hanc ſuper ſextarium ad Solem, donec propinquet coagulationi, & ſit idoneũ ad operationem, deinde pone ſuper marmore vncto oleo de cheyri vel de zambach, & vnge manus tuas ex eodem oleo, & fac trochiſcos, ſi vis facere ramich.

Modus faciendi trochiſcos de gallia.

Sed ſi vis facere trochiſc. alios de ſuc. i. de gallia. Accipe de muſco quantum vis, & tere bene, & malaxa cum eo ſicut malaxatur paſta dura, ex qua fit panis, &c. fac troch. magnos, vel paruos, quos extende ſuper cribrum ex ſetis, & dimitte duobus, vel tribus diebus, donec ſint rubei; deinde perfora eos, & pone in eis filum, & interpone in medio ipſorum fruſtula ligni ſimiliter perforati, ne ſe contingant; & ſuſpende in loco, vbi non tangantur à rore, vel re nociua. quando autem tranſiuerit ſuper eos, annus, erit gallia bona, & quanto amplius tempus habuerit, tanto erit gallia melior. Et galliæ quatuor ſunt ſpecies: ſcilicet gallia ex muſcho, & gallia ex ventribus, & ex corio, & ex aqua. Operatio galliæ ex muſcho eſt illa, quam dixi, &c. iterabo operationem eius breuiter. Quando ramich fuerit ſiccum, eſt quod accipias ex muſcho, & teras ipſum per ſe. & teras ramich per ſe, & cribra cum cribro mediocri: &c. proiice ſuper ipſum muſchum, & malaxa in vaſe, quod arabice dicitur ſalachia: cum oleo de cheyri, aut de * zabath, & fac troch. & pone ſuper cribrum, donec ſiccentur: & perfora eos: & intromitte filum per foramina eorum, ſuſpende, & ſicca vt dixi. Sed operatio galliæ ex ventribus, eſt, quòd accipias ventriculos, ex quibus extractum eſt muſchum: & incide eos cum forficibus vltima minutione, & facias ſicut feciſti de muſcho cum ramich; & hæc eſt gallia ex ventribus. Et operatio galliæ ex corio, eſt quòd accipias corium piloſum, quod eſt ſuper maiſupinum, à quo extractum eſt muſchum, & tunde pilos eius cum forficibus bene, & poſtea rade cũ cultello acuto, vel vitro: & quære bene radices pilorum, ita quòd nihil de eis remaneat, ſed fiat ſicut corium: deinde incide cum forficibus ſubtiliſſime, & tere, & cribra cum cribro ſubtili: & fac totam operationem, ſicut feciſti in gallia cum muſcho, & in gallia ventrium. Et operatio galliæ ex aqua eſt, quòd accipias ex ventriculis muſchi, quos prædixi tibi cum toto corio piloſo, & incide cum pilo ſuo poſtquam erunt vacui; & pone in vaſe vitreo ſimili vrinali, & proiice ſuper vnamquamque burſam, ſeu ventriculum lib. ij. aquæ, & pone in Sole xx. diebus, & cola aquam, deinde tere ramich, & cribra, & confice cum aqua ventriculorum: & fac trochiſcos, ſicut feciſti de gallia muſchata, & aliis, & ſuſpende per annum integrum, ita, quòd non trahantur manu, quia tunc recedet fętor eorum, & remanebit bonitas eorum. Et tempus faciendi gallias omnes, eſt tempus veris, & oportet, quòd non fiant tempore hyemis, quia remaneret in eis humiditas, & deſtruerentur, & ipſa non reciperent odorem ſpecierum, niſi ſiccarentur bene, & ſcias hoc.

Modus adurendi ramulos arborum, & radices, & folia quæcunque ex eis egent combuſtione.

Et de ipſis eſt modus combuſtionis ſarmentorum vitis, quæ quidem oportet comburi, quando de nouo ſunt amputatæ, & habent in ſe ſatis de humiditate. Accipe ergo ea, & abſterge bene à terra, & laua bene cum aqua, donec nihil remaneat in eis ex terra, vel alia putredine, deinde imple ex eis ollam magnam, quantum oportet, & claude eam cum coopertorio perforato, vt fumus eorum inde egrediatur, deinde pone in furno panis, à ſero, vſque ad mane, & extrahe ollam, & videbis ſarmenta facta ſicut carbones; tunc tere ergo eos bene, & pone eos in olla minori prima, & pone iterum in furno; & facias

hoc

hoc ſæpe, donec inuenies cinerem album, bonum, lenem tactu, quem ſerua neceſſitati. Et in hunc modum comburuntur ligna ficus, & lentiſci, id eſt caiui, & terebinthi, & radix cannæ: & omnia folia, & cortices, & radices, & cortices auellanarum, & caſtanearum, & glãdiũ, quãdo volueris ex eis cineres facere. Et qui vult ea comburere cum minori artificio, & minori labore, oportet, quòd fiat ſimile huic in omni re, cuius combuſtio eſt neceſſaria in operatione medicinæ.

Forma aſſandi myrobalanos citrinos, chebulos, indos, belliricos, & emblicos, pro illis qui emittunt ſanguinem, & habent hæmorrhoidas, & dyſenteriam, & teneſmum.

Oportet, quòd imbibas myrobalanos in aqua cytoniorum, id eſt ſucco, aut granatorum acetoſorum, aut in ſucco vuæ acerbæ, aut citri: aut in aqua, vbi decocti ſint berberi, aut lentes, aut vbi coctum eſt lapatium acutum, deinde deſicca eos bene, & madefac in oleo roſato, vel in oleo de lentiſco, & eſt de zarur, aut oleo maſtichino, vel butyro, vel oleo oliuæ; deinde aſſa ſuper patellam ferream, vel teſtam calefactam primo. & caue ne adurantur, & deſtruatur virtus eorum.

Modus aſſandi ſemina, quæ adminiſtrantur in medicinis fluxus ventris, ſicut ſunt ſemen portulacæ, naſturcij, althææ, plantaginis, pſyllij, grana myrti, carui, aniſi, cymini albi, & grana granatorum, ſemen lini, marrubij, & ſimilium.

Accipe patellam ferream, aut terream, aut æneam, aut leberem cum lato orificio, & calefac eam bene, deinde aufer ab igne; & ſtatim cito ſuperpone ſemina, dum ipſa eſt calida, antequam infrigidentur, & commiſce eam ſemper, donec videris aſſationem eius completam ad voluntatem tuam, & ſi non fuerit completa, vna vice, pone iterum patellam ſuper ignem ſine ſeminibus, donec calefiat, & pone ſemina deſuper, cum abſtuleris eam ab igne, & fac vt prius, & caue ne comburantur.

Et non opponas ad aſſandum omnia ſemina, & plura ſimul, ſed vnamquamque ſpeciem per ſe, quia ſunt quædam ſemina, quæ ſunt minora alijs, & quædam craſſiora, & quædam habent multam viſcoſitatem, & quædam paucam. Et ſunt ex eis, quæ debent amplius aſſari, ſicut pſyllium. Et ſunt ex eis, quæ parum, ſicut carui, & aniſum, & cyminum album; & ita de alijs, ſecundum quòd oportet cuique ſpeciei.

Forma aſſandi tragacanthum, gummi arabicum, & omnes alias gummas.

Qui vult aſſare gummi arabicum, frangat eũ in fruſta ad magnitudinem orobi; deinde accipiat patellam, & calefaciat eam, & auferat ab igne, & ponat ſuper eam gummi arabicum, & miſceat bene ſine intermiſſione, donec albeſcat, & ſi non albeſcit prima vice, fac iterum vt prius, donec ſit album. Eodem modo facias ex tragac. & gummi amygd.

Forma aſſandi charabe, & comburendi.

Frangitur ſicut dixi fracturis paruis, & aſſa vna vice, vel duabus, & ſerua. Sed combuſtio eius eſt in hunc modum. Accipe ollam fictilem, & pone charabe intus, & claude os eius cum luto; & pone in igne athanor vna nocte, deinde extrahe, & tere, & vtere.

Forma aſſandi gallas, qui vult eis vti in capillis.

Frange vnamquamque gallam in iiij. vel v. partes, & infunde eas in oleo oliuarum vna hora; deinde aſſa ſecundum diſciplinam myrob. & aufer cito cum ſagacitate, ne comburantur, & deſtruantur. Et qui vult frangere ſtypticitatem earum, infundas eas in butyro, vel oleo ſeſamino, & terat: & ſeruet ſine aſſatione. Et qui vult frangere ſtypticitatem earum imbibat eas in aqua cytoniorum, aut cum vna aquarum ſtypticarum, quas dixi: aut ſucco ſtyptico, & ſeruet.

Forma comburendi fęcem vini, & aceti.

Accipe fęcem vini, & munda, & deſicca eam in teſteo vaſe ſuper ignem magnum, & dimitte donec comburatur. Et ſignum combuſtionis eius eſt, quando mutabitur color eius in albedinem, & pũgit linguam cum inflammatione. Et combuſtio fęcis aceti fit in hunc modum. Et virtus vtriuſque adustæ eſt, quòd deſiccat multum, & ſunt abſterſiuæ, & auferunt carnem ſuperfluam ab vlceribus, & ſunt ſtypticæ, & purificant purificatione forti.

Modus conficiendi ſarcocollam.

Accipe de ſarcocolla bona, alba, craſſa, & pone in vaſe vitreo ampli orificij, & demulge ſuper eam lac aſinæ quantitate pauca, ſcilicet ne infundatur in ea, vt liquefiat, ſed remaneat quaſi ſicca, & pone ſubito in Sole, vt cito deſiccetur. Et quando erit ſicca, oportet, quòd iterum mulgeas, ſecundum quantitatem quam dixi. Et ſemper caueas, ne cooperias eam lacte, ne aceſcat lac antequam deſiccetur, & deſtruatur, fac ita quater, vel quinquies, & cum hoc feceris, ſicca bene, & ſerua. Et ſi non habes lac aſinæ paratum, fac cum lacte mulieris, quia eſt melius. Et ſunt qui conficiunt cum lacte equæ, capræ, & alijs ſpeciebus lactis: ſed lac mulieris eſt precioſius.

Forma conficiendi carui cum lacte, ad fluxum ventris.

Accipe de carui, & pone in vaſe mundo, & pone vas ſuper ignem vna hora, donec ſit ferè calidum; deinde infunde ſuper eum lac capræ quantitatis qua cooperiatur, & dimitte duabus horis, & extrahe, & ſicca, & ſerua.

Forma conficiendi myrobalanos emblicos cum lacte.

Accipe de emblicis melioribus, & pone ſuper eos lac acetoſum, & dimitte ſic die, & nocte. & quãdo lac deſiccabitur, pone iterum aliud lac, donec ſint infuſi ad voluntatem tuam.

Forma conficiendi cordumeni, & cyminum. in aceto ponendum in confectionibus.

Accipe cordumeni, aut de cymino nouo al. & purifica à lignis, & à ſorde, & pone in olla lapidea, & cooperi cum aceto forti, cuius quantitas ſit ita, q̃ totum imbibatur à cymino, & nihil remaneat, deinde extende eum ſuper ſextorium in vmbra, donec ſit prope exiccationẽ, & poſtmodum aſſa eum ſuper patellam ferream, ſecũdum diſciplinam, quam narraui tibi in aſſatione ſeminum.

Modus purificandi, & colandi gummi arabicum, & tragacan. ad ponendum in alcoſol.

Accipe de gummi arabi. & tere tritura craſſa, ne terantur cum eo ligna eius, & pone in olla vitreata, & cooperi cum aqua clara, & munda, vel cum aqua roſ. & dimitte per noctem, & in mane aſpice, ſi eſt neceſſaria alia aqua, & adde, & ſi non, miſce bene cum manu, donec totum liqueſcat, & proijce eam ſuper cribium mundiſſimum, & duc eum manu hinc inde, donec deſcendat de cribro totum colatum. Et ſunt qui deſiccant, & ſeruant deſiccatum. Et ſunt qui vtuntur, ſicut ſunt.

Modus præparandi opium, quod adminiſtratur in collyrijs.

Accipe laminam æream, aut caciam lancis, in qua ponuntur res, quæ pẽſantur, & pone eam ſuper prunas, donec bene calefiat: & aufer ab igne, & pone ibi ſubito de opio mundo. Et quando videris eum liquefactũ, aufer, ne deſiccetur, ne fiat frangibile, & refrigera, & vtere.

Modus præparandi tragan. quando volumus ipſum ponere in loch.

Oportet, q̃ liquefiat in melle, & aqua die, ac nocte, & ſi in mane oportuerit, quòd addatur de aqua, fiat; & ſi non, miſce cũ manu, & cola, & fac ſicut ſciuiſti de gummi arabico, & vtere.

Forma comburendi olibanum, & accipiendi fumum eius.

Accipe de olibano bono, & claro, & accende cum lu-

mine

mine candelæ, & pone in olla terrea vitreata, quouſque comburatur; deinde cooperi ollam ſubito, colligatur olibanum prius combuſtionem eius; quia ſi non oppilares ollam, ſubito conuerteretur in cinerem. Et ſunt, qui in hora combuſtionis cooperiunt ollam coopertorio æreo habente * culum ad colligendum fumum eius.

Forma colligendi olibanum, quod ponitur in alcoſol.

Verum forma collectionis fumi eius eſt, quod apprehendas fruſtum olibani cum toto ſuo cortice cum forſicibus, & pone flammæ, vt accendatur; & proijce in vas terreum paruum, quod habeat coopertorium ex ære delicate factum, & non oportet, vt tu accendas granum ſecundum, antequam extinguatur primum granum, & oportet quod coopertorium ſit taliter ſituatum ſuper os vaſis, quod cognoſcatur qualiter, & quantum colligetur ex fumo in eo operculo; & eſt quod interponas lapillum inter labium vaſis, & cooperculi tantæ craſſitudinis, vt per illam diſtantiam, videre poſſis collectionem fumi. & rora ſuper coopertorium cum ſpongia, vel pecia madefacta in aqua frigida, ne coopertorium nimis calefiat, & iungatur vnus fumus cum alio. Nam ſi hoc non fieret fumus propter calorem cooperculi conuerteretur ad inferiora, & miſceretur cum cinere clibani, & non colligeretur tantum. Et virtus fumi eius eſt, quod ipſe ſedat apoſtema oculi, quod dicitur ſarcan. Et hoc modo colligitur fumus myrrhæ, ſtyracis, & galliæ, & omnium ſpecierum gummi.

Forma accipiendi fumum picis liquidæ.

Accipe crucibulum, ſeu lucernam ferream, vel terream: & pone in eo licinium, & parum picis, & accende licinium, & deinde cooperi ſuper flammam luminis eius coopertorio terreo, interius vitreato, & ſit forma eius ſimilis furnulo habens culmen, cuius ſummitas tēdit in acutū, & ſit ſtricta, & ſummitas eius habeat ſicut foramen athanor; & dimitte ſic flammam ſub coopertorio, nam fumus eius adhærebit parietibus cooperculi, & quando pix minuetur, adde picem aliam, & facias hoc
G tandiu, quod colligatur ex fumo quantum volueris. Et caue, ne nimium calefiat coopertorium, & fumus non adhæreat fumo, ſed conuertatur ad inferiora; quia oportet, quòd euentes cum flabello hora poſt horam, & virtus huius fumi eſt calida, & ſtyptica. Et vſus eius eſt vtilis valde in alcoſol, & in medicinis oculorum. Et nos vtimur eo in emplaſtris, & in debilitate oculorum, & lachrymis, & bothor, & ita accipiat fumus ex butyro.

Forma coquendi alchitram.

Sume vas terreum oblongum, & lura cum argilla, & pilo; & pone vſque ad ij. partes eius de alchitram, & pone ſuper prunas, & coque donec remaneat mediū eius, deinde fige lignum, ſeu acum ferream in ea, & extrahe ad aerem; nam ſi deſiccabitur, ſcias, quòd erit coctum, & tunc aufer ab igne, & deſicca, & vtere.

Modus abradendi ſandalum quod adminiſtratur in medicinis apoſtematum calidorum.

Sandalorum quoddam eſt rubeum, & eſt frigidius alijs: & aliud eſt citrinum, & aliud eſt album. Et illud quo magis vtuntur medici ad infrigidandum eſt rubeum, & vtuntur eo in medicinis podagræ calidæ, & medicinis furunculorum calidorum. Et modus eius eſt, quòd accipias ex eo fruſtum, quod ſua craſſitie impleat manum tuam, & frica ipſum ſuper ferrum drachir. i. azarium, vel ſuper petram duram, ne aliquid ex petra miſceatur cum ſandalo in fricatione. Et fuit conſilium aliquorum, vt fricetur ſuper corem cerdonum, quia ſi aliquid ex ea diſſoluitur cum ſandalo non nócet, immo auget in frigore eius, & iuuamento, quia natura huius corij eſt frigida, & deſiccatiua. Et oportet, quod deſtilletur ſuper ipſum ſemper in tempore fricationis, aqua frigida, vel aqua roſata, aut de ſuccis herbarum frigidarum, ſicut ſuccus ſolatri, & menthæ, & ſempernius, & lactucæ, & plantaginis; vel aliud ſimile alio-
E rum ſuccorum frigidorum. Et tunc habeas paropſidem mundam coram te, ſuper quam facias fricationem, in quam deſcendit aqua, vel ſuccus cum fricatione ſandali, & quando deſcenderit de ſandalo quantum volueris cum huius ſucco, & ſi de ſucco, vel de aqua nimis erit, dimitte deſcendere ſandalum in fundo vaſis, & proijce ſuperfluum, quod ſupernatauerit ex aqua, vel ſucco, & reſiduum collige, & vtere eo, in omni, quod oportet ſolo, vel compoſito cum emplaſtris, quia ſedabit dolores calidos cum auxilio dei. Et quidam ex medicis, qui erant in noſtris partibus, fricabant ſandalum cum teſta terrea, alba, noua, dura, & vtebantur in furunculis, & clauis; & dicebant, quòd in teſta alba erat proprietas conferendi furunculis. Et ſunt etiam, qui fricant in mola fabrorum, qua acuuntur gladij, & ita faciebant Ægyptij. Sed ſandalum citrinum, & ſandalum album fricant ſecundum eandem diſciplinam, qua rubeum.

F *Modus extractionis mucilaginum ex ſeminibus ſicut pſyllij, & fœnugraci ſem. li. ſem. maluæ, & radicum eius, & ſem. althaæ, & radicum eius, & ſem. cytoniorum, & marrubij, & cæterorum huiuſmodi.*

MOdus eius eſt, quòd accipias de bono pſyllio quātum vis, & munda cum à terra, & à qualibet re extranea, & pone in olla munda, & pone ſuper ipſum de aqua calida lib. iiij. ad vnamquamque libram pſyllij: aut plus, ſecundum quòd tu volueris pinguem eſſe mucilaginem, vel ſubtilem, & dimitte ſimul per noctem, mane vero calefacias parum ſuper ignem, & proijcias in marſupium factum ex tela lini forti, noua, craſſa, & ſtringe os marſupij cum ligamento fortiter, ne aliquid ex pſyllio lubricet extra; deinde eum ſuſpende ſuper orificium ollæ vitreatæ, & percute marſupium ab omni parte eius, cum virga lignea, vel ferrea ſubtili; & quod egreditur de mucilagine, trahe mulgēdo ad inferiora cum virga, donec deſcendat mucilago in ollam. Et fac id, donec nihil egrediatur à marſupio; deinde diſſolue os eius, & liga iterum magis inferius à loco, in quo ligaſti prius, & percute iterum cum virga, quouſque egrediatur tota mucilago, nam pſyllium egredietur totum ſiccum ex marſupio cum hoc artificio. Et ſecundum hanc formam fiunt omnes aliæ mucilagines. Et ſunt quidam, qui ponunt ſuper ſemina aquam calidam; & miſcent bene, & ponunt in panno, vel cribro; & ponunt donec tota mucilago egredi‹. Sed primus modus apud me eſt melior.

Modus extrahendi mel ex anacardis.

Accipe de anacardis; & aufer pedem eorum, ſcilicet id quod adhæret ramo eorum, & pone in olla munda cum aqua, & bulli quouſque ſuper faciem aquæ videas natare ſicut mel, quod colliges cum cochleari paulatim, quouſque nihil remaneat de eo ſuper aqua; quod repone, & ſerua neceſſitati.

H Forma extrahendi cor ſeminum, id eſt medullas, ſicut cor cartami, ſem. cucurbitæ, cucumeris, citri, melonis, & ſimilium.

Accipe de cartamo, & purga à ſuperfluitatibus eius, & ſi habet aliquam humiditatem, oportet quod deſiccetur in Sole; deinde pone in mortario; & frange leuiter cortices eius, & frica manibus, quouſque ſeparetur cortex à corde, deinde cribra paulatim cum cribro facto ad hoc, quia cor eius deſcendet, & cortex remanebit ſuper cribrum, & ita oportet fieri de alijs ſemi. Et ſunt, qui auferunt medullam eius cum manu ſigillatim, & colligunt cor eius cum forficibus paruis, vel cum vnguibus, ſed hoc opus eſt magni laboris, & non poteſt fieri ex eis niſi modicum, & prior modus eſt melior ſatis, & eſt modus, quo vſi ſumus.

Forma excoriandi grana alcherua, & eſt cataputia maior, ſiue pentadactylus.

Quando accipiunt‹ ex arbore ſua recentes, ſunt à cortice

tice ſuo difficilis ſeparationis. Et qui vult excoriare ea ſine labore, oportet quod extendat in Sole calido, & dimittat tota die, & moueat hora poſt horam, quando Sol calefacit grana, facit crepare corticem illum ab omni parte eius, & facit egredi grana eius. Colligat ergo ea, quæ egreſſa ſunt. Et ſi remanent aliqua grana, quæ non ſint ſeparata a cortice, fricentur cum manibus, vel cum panno aſpero, quouſque egrediantur mundata, & ſi aliqua non crepuerint, ponantur in Sole, donec crepent, & fiant vt prius. Sed ſi eges excoriatione earum in breui tẽpore, pone patellam ſuper ignem, donec ſit prope calefactionem: & auferas ab igne, & pone grana in ea, & miſce, & ſit calor patellæ aliquãtulum fortior calore Solis. Scindentur ergo cortices, & egredientur grana. Verum ad auferendum corticem eius ſecundum, eſt labor magnus. Et propter hoc multi extrahunt oleum eius abſq; quod auferant corticem illum. Et qui vult auferre corticem ſecundum, non habet ingenium aliud niſi mundando grana ſingulariter vnum poſt vnum, aut quaſſet ea leuiter, ſicut dixi de grano cartami, & cribret. Veruntamẽ ipſa adhærent, & ſimul conglobantur propter multam eorum humiditatem. Quare oportet, vt terantur paulatim cum magna lenitate, & ingenio. Et ſecundum hanc formam oportet, q; terantur grana abalgar. ij. laureolę, & baccæ, quia ſunt prope figuram horum.

Modus excoriandi grana ſeſami.

Accipe de ſeſamo, & purga a terra, quæ eſt cum eo, & alijs ſuperfluitatibus, & pone in vaſe fictili cum aqua frigida: & dimitte per noctem, & in mane cola, & dimitte ſiccari parum ab humiditate aquæ: & pone in pecia lini forti, & liga os eius, & percute ſeſamum ab omni parte eius, donec excorietur totum; & proijce in vaſe, & proijce ſuper ipſam aquam frigidam, & miſce bene, nam cũ videbis corticem eius natare ſuper faciem aquæ, proijce cum aqua. Et fiat ita, quouſque nihil remaneat ex cortice: deinde ſicca ab aqua, & ſerua neceſſitati.

Modus excoriandi amygdalas, & pineas, & nuces, & cætera horum ſimilia.

Omnia iſta excoriantur in aqua calida, & hoc eſt notum omnibus. Et ſunt, qui ponunt in aquam frigidã per noctem, & in mane excoriantur. Et ſunt, qui ponunt in patella ſuper ignem parum, quouſque excorientur. Et ſunt, qui ſepeliunt, quando recentes colliguntur in palea frumenti, quia tunc cadit cortex eorum ſuperior.

Modus deſiccandi roſas ad reponendum eas.

Accipe de roſis cum fuerint in medietate ſuæ apertionis, & neque adhuc egreſſa folia earum a camerula ſua; & expone Soli cum tota camerula ſua in fine menſis Aprilis. Et expone eas Soli eadem die, qua collectæ fuerint, nam ſi remanſerunt vſque ad mane, maxime coaceruatæ in vnum, minuerentur multum in ſuo odore, & rubore, & cum deſiccas, moue eas ſæpe in die. Et quando marceſcent, & fuerint prope deſiccationem, aufer folia earum a camerulis ſuis, & ſerua folia repoſita. Etiam ſcitum eſt apud nos, quod illæ, quæ ſiccantur eadem die, qua collectæ fuerint, ſunt meliores; & rubor earum remanet in eis, & odor. Et ſi non poſſunt exponi Soli eadem die, qua colliguntur, oportet q; ponantur in loco ventoſo, in quo non ſit humiditas, & ſequenti die quã citius poteris, ponantur in Sole, donec compleatur earum deſiccatio. Et iam ſcitum eſt, q; deſiccatio earũ melior eſt in vmbra, niſi quia maioris laboris, & periculum eſt, ne deſtruatur odor, & color earum propter humiditatem, quæ eſt cauſa deſtructionis earum, quando nimis remanet in eis. Quapropter ſi volueris deſiccationem earum in vmbra, oportet, q; ponas eas extenſas in loco calido procul ab humiditate, & viſites ſæpe, & reuoluas eas aſſidue; ſed impoſſibile eſt, quod euadant a deuaſtatione, quando complebitur deſiccatio earum, in vaſe terreo; & quòd ſtringatur os eius, quod odor, & color remaneat in eis. Et ſcitum eſt, quod qui ſiccauerit lib. x. roſarum mũdatarum, conuertentur ad lib. i. quando erunt ſiccæ. Et ſi roſæ erunt ex montibus, poſſibile eſt, quod remaneant plus. Et roſæ de montibus ſunt fortioris odoris quàm

A hortulanæ; & aqua, quæ fit ex hortulanis. Et ita eſt de omnibus herbis, & de omni flore: quia odor, & virtus fortior eſt earum, quæ naſcuntur in montibus, quàm quæ naſcuntur in hortis, & locis depreſſis.

Modus deſiccandi violas.

Violæ colliguntur in menſe Aprilis, & oportet quòd flores violarum colligantur quando ſunt in fine bonitatis, & maturitatis, & extendantur in Sole eadem die, qua colliguntur, ſicut dixi de roſis, neque plus, neque minus, qui vult colorem, & odorem earum ſeruare, ſicut eſt. Violæ montium ſunt meliores hortulanis, & lib. x. ex recentibus conuertuntur ad vnam, quando ſiccæ fuerint, ſicut, & roſæ.

Forma deſiccandi omnes cortices radicum, ſicut fœnic. apij, ſcariolæ, plantaginis, bugloſſæ, & cortices radicum mori.

B MOdus deſiccationis earum eſt iſte, vt abluas eas bene ea die, qua colliguntur a terra, & luto, & abſciſſis folijs ab his, excoria medullas ab eis in hunc modum. Vnamquamque radicem per ſe quaſſes cum malleo paruo ferreo, quia tali modo citius, & melius ſeparabitur cortex a corde, quàm alio modo; deinde expone Soli ea die. Et non oportet, vt expectes niſi vna die, quia deſtruerentur, & maxime in tempore hyemis. Et quando ſiccas, reuolue ſæpe in Sole; & in nocte ponas eas in loco ventoſo procul ab humiditate: & in die pone iterũ in Sole, donec deſiccentur. Et ſi dies ſit nebuloſa ſine apparitione Solis, oportet quòd extendas eas in cribro ex paleis, aut ſuper craticulam ex cannis ſubtilibus, & ſuſpẽdas ſuper ignem, ita quod calor ignis aſcendens eas deſiccet. Et qui vult deſiccationem earum ſubito imminente neceſſitate, oportet quod accipiat patellam terream latam, & calefaciat ſuper ignem; deinde auferat ab igne, & extendat ſuper eam radicem, aut aliud quod- C cumque voluerit deſiccare, & reuoluat ſæpe cum manu, & quando patella refrigerabitur, remoueat radices a patella, & iterum calefaciat eam, calefactam tollat ab igne, & iterum ſuperponat radices, & faciat hoc quouſque ſiccentur. Et caueat ne comburantur. Et hic eſt modus deſiccationis earum in hora neceſſitatis magnæ. Et in diebus pluuiæ, nubium, & humiditatum.

Forma accipiendi cortices citri, & cæterorum pomorum odoriferorum, & eorum deſiccatio.

Ille, qui vult vti corticibus pomorum citri in confectionibus, eligat illa, quæ habent maiorem acetoſitatem intrinſecus, quia cortices eorum ſunt magis odoriferi. Et oportet, quòd excorientur illa die, qua collecta ſunt ab arbore. Tergantur ergo primo cum mantili mundo, & excorientur cum cultello acutæ aciei paulatim leniter, ne accipiatur ex carne cum cortice. Et ſimili modo oportet fieri ex cytonijs, & alijs pomis; D deinde ſiccentur cum cautela, vt dixi, & ſeruentur neceſſitati.

Modus infundendi ammoniacum, & gummas, quæ ponuntur in medicinis.

Accipe ammoniacum, & pone in aceto per noctem, & in mane aſpice ſi ammoniacum biberit totum acetum, & ſi non bene fuerit diſſolutum, addas de aceto parum, & dimitte, donec bene diſſoluatur totum, deinde pone ſuper cribrum ex ſetis, & frica cum manu, donec deſcendat de cribro, & ligna eius, & frondes remaneant ſuper cribrum, & ſic vtere. Et ſecundum hunc modum præparentur omnes aliæ gummæ ſimiles ammoniaco, ſicut opopanacum, ſagapenum, aſa fœtida, bdellium, & ſimilia.

Modus faciendi ſigillum, quo ſigillantur trochiſci.

Accipe fruſtũ ligni ebeni, aut buxi, aut eboris, aut alterius cuiuſcumque vis; & ſit craſſitudo eius menſura duorum digitorum; & latitudo trium, & longitudo

* a ficato.

vnius palmi, & præparetur forma eius bene: * deinde ſeca ipſum in longitudinem eius in duas partes æquales; ita quòd vnicuique tabulæ ſit craſſitudo vnius digiti; deinde fac ambas facies eius politas, lenes, bene inuicem cohærentes: deinde ſculpe in ambabus faciebus tabularum ſculpturas rotundas ſecundum quantitatem trochiſcorum, quos volueris ſigillare, ſiue magnos, ſiue paruos; deinde ſculpe inter vnumquemq; circulum nomen trochiſci quodcunq; volueris ſcilicet ex quo fuerit factus, vt trochiſcus roſa. vel trochiſcus vio. & ſimilium, & ſit ſcriptura oppoſito modo, vt quãdo trochiſcus fuerit ſigillatus reddatur littera recta. Et qui vult ſculpere in vna tabula plura nomina trochiſcorum, oportet, ꝙ ſigillet in ea diuerſos tro. ſecundum nomina ipſorum vnumquemq; trochiſcum in ſuo nomine. Et qui vult in vna tabula ſolum nomen vnius troch. oportet, ꝙ non ſigillet in ea, niſi illam ſolam ſpeciem trochiſcorum. Et quando volueris ſigillare cum ea trochiſcos, oportet, ꝙ inungas vnamquamq; tabulam oleo roſ. & troc. diani cũ oleo vio. & ſigilla ſecundum voluntatem tuam. Et hæc eſt forma ſigillandi. Sed ſunt, qui faciunt ſigilla breuia ſecundùm hanc formam. Accipe ex ebano, vel buxo; & fac ſigilla rotunda, ſculpe in vnoquoq; ſigillo foueam rotundam quantæ craſſitudinis eſt dimidius trochiſcus, vt medius lupinus, & ſculpe in vna ex tabulis nomen trochiſci ſi vis, & ſi non vis dimitte plana, vt poſſis ex ea ſigillare diuerſas ſpecies trochiſcorum. Et ſunt, qui faciũt in hunc modum ſigilla multa, & ſculpunt in vno quoq; ſigillo nomen alicuius trochiſci. Et hæc eſt forma corũ. Sed qui vult, vt ſigillum reddat trochiſcum ſecundum certum pondus, oportet, quòd faciat trochiſcum vnum, & ponderet eum recentem ſecundum quantitatem ponderis, quam vult, & fodiat in ſigillo foramen trochiſci ad menſuram illius, quia pondus eius erit ſecundum pondus illius.

Modus colandi potiones, & coctiones, & de figura colatoriorum.

Oportet, quod habeas tria colatoria ad colandas potiones, & decoctiones ſyruporum. Primum colatorium ſit minus quàm ſecundum, & pannus eius ſit rarior, & ſecundum ſit maius primo, & pannus eius ſit ſpiſſior, q̃ pannus primi: & tertium ſit maius ſecundo, & pannus eius ſpiſſior ſatis. Et hæc eſt figura colatoriorum.

Modus clarificandi.

Et qui vult clarificare aliquam potionem, vel ſyrupũ, ſicut ſyrupum de radicibus, vel ſyrupum de hyſſopo, aut de lappatio, aut quemcunque alium ſyrupum, ſicut oxymel, ſpecies ſyruporum, & potionum omnium, quando erit completa decoctio eorum: oportet, ꝙ primo colentur in cribello ex ſetis; deinde ſuſpende colatoria omnia; vnum intra aliud, ſcilicet paruum intra medium, & medium intra maius; deinde ponas in paruo folia ciſſoliorum, vel palmarum concuſſa bene a puluere, aut de ſetis equi bene ablutis, & impleat ex eis quaſi medietatem colatorij; & ſint colatoria diſtantia ab inuicem quantitate trium digitorum, & ſuſpende colatoria in pariete, & ſuſpende ſub eis vas ad recipiendum quod colabit; deinde infunde intra colatorium ſuperius potionem coctam, vel id quod volueris colare. Et dimitte ſic colare per ſe ſine aliquo contactu manus, eo quia deſcendet de primo colatorio in ſecundum, & de ſecundo in tertium. Et ſi oppiletur aliquod ex colatorijs a craſſitie decoctionis, ita quod non deſcendat ex aqua aliquid, oportet quod effundas quod eſt in eo, & abluas ipſum a craſſitie illa, & poſtea remitte decoctionẽ in eo, & dimitte donec clarificetur, & fac ita, donec deſcẽdat tota decoctio, & proijce ſubſtantiã eius; & vtere decocto clarificato. Et qui voluerit facere ſyrupum ex ea, erit maioris iuuamenti, & facilior ad potandum.

Operatio ſalis alchali, & eſt ſal nitrum, qui ingreditur in multis medicinis.

Accipe de herba illa, quæ dicitur alchali, & fac in terra foueam magnam, & imple eam ex herba illa, dum eſt recens, & accende ignem in ea, quando erit combuſta illa, quam poſuiſti; pone de aqua ſuper eam. Et fac ita, donec fouea erit plena ex illa herba, & tota herba erit bene cõbuſta, & dimitte extingui ignẽ, & infrigidari cinerẽ; deinde detege; quia tu inde inuenies ſalẽ cinereis petrificatũ, vel coagulatũ in magno globo in fundo foueæ, quod accipias, & frangas in fruſta, & ſerua neceſſitati.

Modus dealbandi ſalem eundem.

Si volueris dealbare hunc ſalem, accipe ex eo ita magno ſicut eſt, & tere, & cribra, & pone in vaſe; & proijce ſuper eum tantum ex aqua, ꝙ cooperiatur, & ſuper eum duobus, vel tribus digitis, & miſce; & dimitte deſcendere fæces eius in fundo vaſis, vt ſubtile ſuperſtet; deinde clarifica in hunc modum. Accipe fruſta ex filtro mundo, quorum longitudo ſit duorum palmorum, vel amplius; & latitudo duorum digitorum; pone caput vnum filtri in aqua, & aliud per labium vaſis exeat pendens extra, & ſuppone paropſidem aliam ſub filtro ad recipiendum, quod emanabit ex aqua per filtrum; et dimitte ſic, donec deſtillet aquam totam, quam pone in ollam nouam, & pone eam in furno panis, & dimitte per noctem, vel amplius: quia conuertetur in ſalem coagulatum ſicut camphora; & ſi non coagulatur vna vice, pone pluribus vicibus, donec coaguletur. Et ſunt, qui ponunt aquam illam in patella terrea noua, & accendunt ignem ſub ea, & ſic coagulant, & ſeruant.

Modus alius.

Accipe de ſodra, & eſt ille niger conglobatus lib. j. & pone ſuper eam lib. vj. aquæ; aliter iiij. & præpara ſecundũ præparationem, quã dixi, & clarifica deſtillando, & coagula, & repone in loco humido, vbi non approximat Sol, quia diſſoluetur, ſicut ſal, & zucch. Et alij dicunt nõ, ſed oportet, ꝙ ponatur in Sole, & non tangatur ab humiditate, quia reſeruabitur melius, & non liquefiet.

Modus comburendi alchali albificatum.

Accipe ipſum, & tere, & combure ſecundũ diſciplinã, quam dixi in cõburendo plumbum in tractatu primo.

Forma deſiccandi radices ariſt. lon. & aſphodillorum, & eſt erudrinalach, & ſpecierum luf. ſerpentariæ, & radicem dictami, & eſt azenſalem, & radicem alfeſyra. i. vitis nigræ, & radicem althææ, & radicem abalchaim: & bugloſſæ: & meu. & phu. & ſatyriorum, & ſecacul. i. ſigilli Salomonis, & radicẽ mori celſi, & alias radices ſimiles his ſpeciebus.

Oportet, ꝙ lauentur ea die, qua effodiuntur: ita bene quòd mundetur a terra, & a luto, quæ adhærent eis; deinde incide in fruſta parua, & fige in eis filum, & deinde inter vtrunque fruſtum, ne ſe contangant, & expone vento in loco, vbi locus frequẽter ſufflet, vel ſi eſt hyems ſuſpende ad fumũ, donec ſiccentur, & ſerua neceſſitati.

Modus colligendi herbas medicinales, & tempus repoſitionis earum.

Oportet, quòd herbæ colligantur in tempore ſereno, claro, non ventoſo. Et non oportet, quòd colligantur niſi in fine bonitatis, & maturitatis earum, & ſuo tempore, & non quando iam ſunt conſumptæ vetuſtate, vel propter aliquam infirmitatem earum. Et herbæ, quæ colliguntur in terris montuoſis, & duris ſunt fortioris virtutis, quàm illæ, quæ colliguntur in vallibus, & terra pingui, & viridarijs, & hortis. Et oportet vt eligas ex herbis, quæ ſunt magis ramoſæ, & quæ ſunt completæ cum ſeminibus ſuis, ſicut debent eſſe, ſicut ſtœchas arabicum, & meſchamethaſar id eſt, mentaſtrum, & haſach, id eſt, tribulis marini, & hyſſopus, & ſimilia. Et flores oportet colligi antequam cadant, ſicut flos alchannæ id eſt, cotula fœtida, & chamæmeli, & violæ, & zambach. i. ſeſſemi & ſimilia. Sed tempus colligendi fructus eſt, quando ſunt bene maturi; ſicut vua, ficus, & dactyli, pyra, pruna, & ſimilia. Et ſemina oportet colligi, quando in-

cipiunt

cipiunt ſiccari, & cadere. Et antequam cadat ſuper ea aqua, qua deſtruantur. Et tempus colligendi radices, & ramos, & cortices eſt, qñ incipiunt cadere folia eorum.

Forma exprimendi ſuccos plantarum.

Oportet, quòd ſucci plantarum ex folijs, & ramis earum exprimantur dum ſunt adhuc teneræ, ſicut memithe, & gafid, ſemperuiua, ſuccus hypocyſtidos, abſynthij, & ſimilium. Et oportet, quòd vulneretur planta, ſeu arbor, quando volueris accipere lac eius, vel lachrymam, donec viget adhuc in terra, non poſtquam eſt euulſa, ſicut cum volueris facere opium, euphorbium, & ſimilia.

Modus deſiccandi omnes herbas.

Generaliter ſcire debes, quòd radices, & folia, & rami, non debent ſiccari antequam ſint abluti a terra, & a ſordibus eorum, & quòd deſiccentur in loco, vbi non ſint humiditates.

Modus repoſitionis herbarum, florum, & ſeminum, & aliorum ad ſeruandum.

Oportet, quòd reponas flores herbarum medicinarũ in capſis ex ligno. Et ſemina ſtringantur in ſacculis, ex corio, vel papyro, quia iuuat ea ad meliorem conſeruationem, & hoc ſecundum ipſam ſententiam Dioſco. Et repoſitio rerum humidarum, ſicut ſunt ſucci, & gummę liquidæ, & confectiones, & ſimilia, debeant eſſe in vaſis æneis. Sed vnguenta, in quibus ingrediuntur pix, & ablatram, & acetũ, oportet, quòd reponas in vaſis æneis. Et pinguedines, & cerebella, & omne pingue oportet reponi in vaſis factis ex ſtagno. Et omne quod eſt ex pulueribus, ſicut eſt puluis hieræ picræ, & ſimilia, oportet reponi in vaſe terreo ſtricti orificij, & oppiletur os eius cum cera, vel creta, ne reſoluatur, & minuatur virtus eorum. Et oportet, quòd reponatur rob, ſicut vuæ, & cytoniorũ, & malorum, & myrti, & ſimilium, in vaſe terreo nouo; quia terra trahit ad ſe humiditatem, quæ eſt in eis, quia magis præſeruantur a deſtructione. Et olea debent reponi in vaſis vitreis, & os vaſorum ſtringi debet, ne deſtruãtur, quòd fœteant. Et oportet reponi omnes ſpecies aromaticas, zeberæ, & galliæ; & omnes ſpecies aromaticas, ad aromatizandum in vaſis aureis, vel argenteis deauratis; aut in vaſis ex porcellionibus, vel ex vitro. Et omne acetoſum, quod debet ſeruari, oportet reponi in vaſe linito cera, vel pice; & oportet reponi in vaſe vitreo omne vinum, quod habet ſubſtantiam æqualem, quæ eſt ſignũ ſuper durabilitatem eius, & ſuper prohibitionem ſuæ corruptionis, & omne vinum, cuius ſubſtantia eſt inęqualis; cuius ſignum eſt ſuper corruptionem eius facilẽ, & quod diu non poſſit ſeruari, oportet ſeruari in vaſe terreo, vt terra exiccet humiditatem eius ſuperfluam, quæ eſt cauſa ſuæ corruptionis.

Modus colligendi colocynthidem. & deſiccandi eam.

Colocynthides debent colligi in fine menſis Septembris, quia tunc ſunt in fine bonitatis earum, & maturationis. Et oportet, ꝙ non colligas ex eis, niſi illas, quarum color declinat citrinitati, & quando incipiunt folia earũ exiccari, & attenuari. Et elige ex eis maiores in quantitate; & oportet, quod non accipias illam, quæ eſt ſola orta in ſua arbore, quia ipſa eſt multum mala, & pernitioſa. (Nota.) Sed modus deſiccationis earum eſt, quòd cuſtodias eas bene, quia non deſiccantur in breui tempore. Pone ergo eas in Sole, & verte eas qualibet die ſæpe, & in nocte pone eas in loco remoto ab omni humiditate; & cuſtodi bene, donec ſiccentur, & qui non poterit eas deſiccare in Sole, quoniam tempus erit fortaſſe nubiloſum, oportet, quod impleat fila ex eis infixis; & ſuſpendat prope ignẽ ad fumum; vt deſiccentur, & cum bene deſiccatæ fuerint, munda eas a cortice ſuo, & a ſeminibus, quæ ſunt in eis, & ſerua medullam earum in corio.

F I N I S.

A

TERTIVS TRACTATVS

De præparatione medicinarum, quæ ſumuntur ex animalibus.

Forma comburendi omnes ſpecies conchylium.

Oportet qui vult comburere teſtas cõchylium, ꝙ terantur, & ponantur in olla munda; & ponatur olla in furno figuli vna nocte, deinde extrahantur, ſi ſunt combuſtę ſicut cinis albus bene: ſin autem ponas iterũ in furno panis; vel eodem, & dimitte donec ſint alba calcinata. Et ſunt, qui ponunt cochleas ſuper prunas, & exufflant, & dimittunt donec fuerint albæ, & terunt, & ponunt ſuper teſtam terream ſuper carbones; & exufflant donec ſint albæ ſecundũ voluntatem eorũ.

B

Forma comburendi Cortices ouorum.

Oportet quod aſpicias ad illud, quod dixi de conchylijs; & combure, ſicut dixi de eis: quoniam idem eſt modus, nec plus, nec minus.

Forma comburendi Cornu ceruorum.

Accipe de cornu ceruino, ſicut eſt, & pone ſuper prunas, & exuffla, donec albeſcat. Et qui vult comburere ſecundum aliam formam, frangat eum in fruſta, & ponat in olla, & faciat, ſicut dixi de conchylijs.

Modus ablutionis eius.

Sed, qui vult eum lauare, lauet ſecundum diſciplinã, quam diximus in abluendo ſcoriam, & vtatur eo in medicinis oculorum, quando currunt ad eos humores, & ad bothor, & ad craſſitiem palpebrarum. Et qui facit ex eo dentifricium, purgat dentes a ſordibus, & ſecundum hanc formam præparentur omnes vngulæ, & ſoleæ.

C

Forma comburendi.

Modus eorum eſt ſicut modus combuſtionis cochlearum. Et ſunt, qui ponunt ſuper prunas, & exufflant, donec dealbentur.

Ablutio horum omnium.

Sed ablutio cõchyliũ aduſtorum, & corticũ ouorũ, & cornuum, eſt ſicut ablutio chimiæ, nec plus, nec minus.

Forma comburendi ſetam, vel ſericum, quod adminiſtratur in diamuſco.

Accipe de folliculis ſerici noui, qui nondum pertranſierunt annum vnum, & aperi, & extrahe vermes mortuos, qui ſunt in eis; & purga eos bene, & pone in fundo ollæ nouæ; & pone ſuper os eius lapidem, & pone ollam ſuper ignem, & fac ſub ea ignem leuem; vel pone eam in furno panis. Et non oportet, vt adurantur; ſed ſolum, ita quòd poſſint teri, repone, & vtere.

Forma comburendi Lanam.

Laua eam bene, & pectina cum pectine, & pone in olla fictili; & combure, ſicut comburitur ſeta. Et ſunt, qui pectinant cum ſua ſorditie, & poſt lauant, & faciunt ſicut dixi.

D

Forma abluendi cinerem lanæ aduſtæ.

Accipe cinerem lanæ, & pone in paropſide, & infunde ſuper eam aquam, & miſce, & expecta donec clarificetur aqua, & cinis deſcendat, & proijce illam aquam, & funde iterum ſuper illum alium aliam aquam, & fiat vt prius, tandiu donec cinis non pungat linguam, quando guſtatur; ſed ſit ſtypticus guſtu, Poſtea ſicca, & ſerua, & pone in medicinis oculorum.

Forma comburendi ſartam. i. cancros ad dandum in potu illis, quos momordit canis rabidus, & ad dandum phthiſicis, & hæmoptoicis.

Accipe cãcros fluuiales viuos, qñ Sol fuerit in ſigno Arietis xiij. die mẽſis Martij, intelligo lunaris, & pone in athanor, vel in furno panis, quouſq; cõburantur, & non cõuertantur in cinerẽ. Et quidã incendunt athanor

cum lignis vitis; forma eſt eadem. Et ſunt, qui pro phthiſicis, & hemoptoicis abſcindunt pedes eorum, & dentes, & ſic comburunt.

Modus comburendi Scorpiones ad frangendum lapidem.

Accipe decem ſcorpiones viuos, & pone in olla noua, & luta eam cum paſta, aut cum terra, & pone in furno, accende ignem in eo cum lignis vitis, quouſque caleſiat; Dioſc. & dimitte ibi ollam die, ac nocte, & extrahe; & da cinerem horum in potu in hora doloris tenuum, quando fuerit ex lapide grana .vj. in pondere, cum ſyrupo de radicibus, quia frangit lapidem. Et ſunt, qui ponunt ollam in athanor panis, & dimittunt x. horis, poſteà terunt ſcorpiones, & ſeruant.

Modus comburendi Thyros, qui adminiſtrantur in theriaca, & alios ſerpentes.

Rhaſis. Accipe ſerpentes thyrias fœminas, quæ ſunt rubei coloris, & habent caput extenſum. Venare eas in hyeme in locis vbi ſunt prope aquas, & arbores; & pone in olla F noua, & luta os eius cum argilla, & pilo: & mitte in furnum nocte vna. Ad morſũ Thyri. Accipe ergo de cinere horum, & mitte in alcoſol, aut tere, & confice cum oleo, & fac emplaſtrum ſuper ſcrophulas, quia liquefacit eas. Et ſi oportet comburi ſerpentes alios, niſi quia debent comburi per amplius tempus, quia ipſi ſunt maiores corpore, & pinguiores, & operatio eorum in ſcrophulis eſt ſicut operatio thyrorum.

Forma comburendi caput Thyri, quod ponunt in alcoſol.

Accipe de capitibus thyri ſtatim poſt abſciſſionem eorum, abſque quod ſaliantur, & pone in olla fictili vitreata, & inuolue eam in paſta, & pone eam ſuper ignẽ ex prunis, & oportet, quod comburantur ita, quòd fiant ſicut carbones, ſed remaneat in eis aliquid humiditatis, quod poſſint teri ſolum, & cribrari.

Forma comburendi leporem pro illo, qui habet lapidem.

G Accipe leporem, & decolla, & pone in ollam nouam cum ſuo corio: & combure, donec fiat cinis; deinde tere cinerem iſtum, & da ex eo drachm.ij. quia eſt mirabilis in frangendo lapidem.

Forma comburendi hericios, & ranulas.

Combure, ſicut dixi de lepore, tantum: nec plus, nec minus.

Forma comburendi Hirundines, quæ adminiſtrantur in ægritudinibus gulæ.

Accipe de pullis hirundinũ antequam naſcantur plumę eorum. Et dixit Gale. oportet, ꝙ comburantur cum plumis earum, & ꝙ ponatur ſuper eas aliquantulum ſalis; & ponantur in olla noua, quę cooperiatur, & lutetur, & ponatur ſuper prunas, vel in furno panis, donec comburantur, & ſerua, & vtere quando oportuerit. Et dixit Dioſc. ꝙ qui acceperit hirundines cum matre earum, & comburet in olla, & miſcuerit cinerem earum cum melle, & poſuerit in oculo, acuit viſum; & qui vnxerit cum H eo branchos, iuuat; & confert tumori gutturis, & febri ſynanchiæ, & tumori vuæ.

Forma colligendi Cantharides, & reponendi eas.

OPortet quod veneris eas in tempore Veris, & elige ex eis rubeas magnas, leues tactu. Et caue a nigris, & aſperis; & habeat venator in manu ſua forficulas de ferro, vel de ligno: & ponat eas cum illis forficulis in vaſe ſtricti orificij, deinde pone ſuper eas oleum vetus, & ſuſpende in Sole pluribus diebus, donec putreſcant, vtere. Et ſunt, qui comburunt eas, ſicut comburunt hirundines. Et dixit Dioſc. ꝙ cantharides, quæ generantur in tritico, ſunt calidæ, & oportet, vt ponantur in vaſe non vitreato, & cooperiatur os vaſis cum panno lini, & perforetur fundus, & ponatur orificium ollæ ſuper fumum aceti fortis bullientis; & dimittatur ſuper fumum illum, donec cantharides moriantur, & infige in eis filum lini; & ſerua. Et fortiores cantharides ſunt, quæ tranſmutan-

E tur in diuerſis coloribus, & habent maculas citrinas, & ſũt magni corporis, lõgę, et plenę. Et q̃ ſũt vnius coloris, abſq; q trãſmutẽtur ad diuerſos colores, ſunt debilis operationis. Et iſte eſt modus omniũ ſpecierũ cãtharidarũ.

Forma colligendi ſtercus canis, quod adminiſtratur in medicinis gutturis.

Oportet, quòd eligas ſtercus, quod eſt album, quoniam ſignum eſt, quòd fuit ex comeſtione oſſium, & colligatur recens vnius diei, vel duorum, & fac cum ſiccari, & ſerua neceſſitati.

Forma colligendi ſanguinem teſtudinis aquaticæ, quæ adminiſtratur in medicinis venenorum.

Ad ſcrophulas. Accipe teſtudinem aquæ, & pone eam reſupinam ſup paropſidem, & abſcinde caput eius ſubito, dimitte egredi ſanguinem eius, & quando coagulabitur, operi paropſidem cum cribro ex ſetis, vel panno lini, & expone Soli, Rhaſis. donec ſiccetur, & ſerua. Et doſis eius quando thyrus F mordebit hominem eſt drac.iij. cum vnc.iij. aceti, & tertia die detur pondus vnc.i. cum vnc.v. aceti, quia eſt cura veriſſima.

Forma colligendi ſanguinem animalium, qui ponitur in medicinis, venenis conferentibus, ſicut eſt ſanguis hædi, anſerum, & ſimilium.

OPortet, vt eligantur animalia huiuſmodi ſana, & iuguletur vnumquodque eorum, & pone ſanguinem eius in vaſe vitreo, mundo, & exicca in Sole, ſerua, & vtere.

Forma accipiendi cerebella auium, quæ adminiſtrantur in medicinis coitus.

Hæ ſunt auiculę, quarum cerebella ſunt neceſſaria, vt accipiantur. Et ſunt auiculæ, quę nidificant in domibus, & venari debent in autumno, vel vere, & decolles eas, & G euelle cerebella earum, & pone in vaſe mundo, & purga a ventriculis circundantibus ea. Et pone cum eis pro omnibus x cerebellis, vitellum vnum oui recentis, quod fuerit ex gallina, quæ habuerit maſculinum, & confice ſimul, & pone in patella ſuper cinerem calidum, & dimitte quouſque coaguletur, & deſiccetur ab humiditate, quæ eſt in medicamine, & aufer ab igne, & pone in Sole, vt deſiccetur, aut pone iterum ſuper ignem, donec ſiccetur: & vtere in medicinis coitus. Et ſunt, qui faciũt hoc medicamen ſine vitellis. Et ſunt, qui vtuntur ita recentibus, ſicut extrahuntur à capitibus poſt decollationem. Et ſunt, qui addunt cerebellis, & ouis parum mellis, & coagulant ſuper ignem, & ſeruant, & vtuntur.

Modus accipiendi fel omnium animalium quadrupedum, & volatilium, & forma reponendi ea.

Accipe fel dum eſt recẽs, & liga os eius, & pone in olla cum aqua bullienti, & dimitte ibi tanto tempore, quo H poſſes facere tres paſſus, & extrahe ſtatim ab aqua, et deſicca in loco vmbroſo non humido, & ſerua, & vtere. Sed fella, quibus volumus vti in medicinis oculorum, oportet ligari orificia eorum cum filo lini, & poni in vaſe vitreo, in quo eſt poſitum aliquantulum mellis, & ligetur aliud caput fili on vaſis, & ſeruetur neceſſitati.

Forma accipiendi coagula omnium animalium.

Accipe coagula animalium dum ſunt recenter mortua, ſcilicet poſtquam decollaueris, & inuoluas ea ſale, ſuſpende ad Solem, & ſerua.

Forma extrahendi humiditatem de limacis.

Accipe hanlaam .i. limacas, ſtatim cum acceperis perfora carnẽ eius cũ cultello acuto, quia exibit ex ea humiditas multa viſcoſa, quæ eſt vtilis ad euellendum pilos palpebrarum, & vtere in vnguentis, quæ ponuntur in fronte ad prohibendũ humores venientes ad oculum.

Forma accipiendi vrinam infantium, quæ ponitur in medicinis acutis.

Oportet, ꝙ colligas vrinam infantiũ in vaſe pluribus diebus.

diebus. Et quando colligitur fæx eius, in fundo vaſis reſidens, proijce ſubtile eius ſupernatans, & fac ita pluribus diebus, donec colligitur ſatis ex fæce eius, & vtere ea ita liquida, ſicut eſt; vel ſicca, & repone, quia eſt acuta, ſicut ſal ammoniacum.

Forma ſeruandi aquam marinam, ne corrumpatur.

Accipe aquam marinam claram mundam, cui nihil ſit admiſtum ex aqua dulci, & repone in vaſe nouo, quia pinguedo eius finietur. Et ſunt qui coquunt eam bene, antequam ipſam reponant.

Forma faciendi gluten ex corijs boum, & pecudum, quod ponitur in emplaſtris crepaturæ herniæ.

Accipe de extremitatibus coriorum boum, aut pecudum, id eſt coria manuum, & pedũ, & capitum, & ablue bene ab omni ſorde eorum, & a terra, & imple ex eis ollã magnam, & cooperi coria cum aqua, & pone ollã in furno panis a principio noctis vſq; mane; deinde extrahe, & cola, & ſi aqua coagulatur, bene; ſi non, oportet, ꝙ iterũ ponas in furno ſecunda vice, vel plus, donec aqua illa incraſſetur. Et quando erit refrigerata, coaguletur; deinde incide in fruſta, & dimitte ſiccari in loco ventoſo non humido, vel calido, donec fiat, ſicut vitrum, & ſerua.

Modus præparandi adipes, & reponendi eos ſecundum doctrinam Dioſc.

Accipe de adipe ſecundum voluntatem tuam, ſicut adeps hirci, vel pecudum, ſeu porcorum, & ſimilium, & accipe de eo, qui eſt magis pinguis, ſicut eſt adeps renũ, vel zirbus ventris: & pone in vaſe, & proijce ſuper eum de aqua pluuiali frigida; & frica manibus bene; & purifica a ſanguine eius, & venis, & pelliculis, & laua iterũ, donec mundetur, & albeſcat; deinde pone in olla noua, cuius capacitas ſit duplex a quãtitate ſepi, & pone ſuper ipſum aquam, qua cooperiatur, & pone vas ſuper ignem paruum, leue, & miſce, donec diſſoluatur. Et cũ diſſolutus fuerit adeps, proijce in vaſe, quod habeat aq̃. frigidã, & laua, & absterge ollã ſuã bene, & dimitte eam ſiccari ab aqua; & liqueſac ſecundo adipem, & iterum proijce ſuper aquam frigidam, & ſine infrigidari, & fac hoc ter, quarta verò vice diſſolue ſine aqua, & proijce in vaſe, quod ſit caleſactum cum aqua calida, & collige quod clarificabitur ex adipe, & proijce ſubſtantiam, ſi eſt aliquid, & repone neceſſitati. Et ſecundum hunc modum præparatur pinguedo porci, & vrſi, & aliorum animalium.

Forma præparandi adipem renum vaccarum.

Accipe ex eo, & munda à ſua pellicula, & ablue cum aqua marina, & pone in mortario, & tere bene, & proijce ſuper eum aquam maris, dum teris; & facias hoc ſæpe, tandem pone in olla fictili, & ſuper eum proijce aquã marinam, qua cooperiatur; & coq; tandiu, quod ſumatur odor naturalis: deinde pone ad omnes lib. ij. adipis vnc. iij. ceræ, & liqueſac ſimul. Et quando infrigidatum fuerit, accipe ſuperiorem partem eius, & pone in olla noua, & repone Soli qualibet die cooperta panno vt albificetur, & recedat odor eius, & fętor. Et ſunt, qui ponunt ex eo in vaſe paruo, ſicut fit ex cera, quãdo dealbatur. Sed adeps bouis debet præparari in hanc formam. Primo ablue cum aqua marina, vel cum aqua, & ſale ſecundum formam ſupradictam, deinde coque cum tanto bono vino, quantus eſt adeps, & quando bullierit duab. ebullitionibus, oportet, ꝙ auferas ollam ab igne, & dimittas adipem xiiij. horis, & ſi remanſerit in eo de fętore aliquid, pone in alia olla noua. Et ſunt, qui abluunt ſine ſale pro ægritudinibus, quibus nocet ſal. Et quæ præparatur in hunc modum non eſt magnæ albedinis, & ſic præparabis adipes omnes, & ſepum.

Modus præparationis adipis anſerum, & anatis.

Accipe adipes earũ, quando recẽter fuerunt occiſæ; & purga bene a pelliculis ſuis, & pone in olla noua terrea, cuius capacitas ſit dupla quantitatis adipis, & cooperi vas; & pone in ſolẽ calidiſſimũ, & anſer, qđ diſſoluet ex adipe repone in alio vaſe; & fac ita aſſidue ad illud ſecũ-

A dum clarificãdum, ꝙ egredietur ex eo, donec nihil de eo remaneat; deinde accipe, quod clarificatum fuerit, & repone in loco frigido, & vtere in neceſſitate. Et ille, qui vult facere opus cum præparatione, oportet, ꝙ diſſoluat eum in olla duplici ſecundum hanc formam. Accipe ollam nouam, & pone in ea de adipe, & hanc ollam pone intra aliam ollam plenam aqua: & pone ambas ſuper ignem, & quicquid diſſoluetur de adipe, clarifica in alio vaſe, quouſque totus diſſoluatur, & repone in loco frigido. Et ſunt, qui proijciunt ſuper eum modicum ſalis, quando reponunt, quia confert laſſitudini, quando miſcetur cum medicinis iuuantibus ad hoc. Et ꝙ eſt de eo ſine ſale, cõfert doloribus matricis, & ponitur in emplaſtris, quæ ponuntur ſuper oculum, & ſciſſuris labiorum, & doloribus auris; & aſperitatem faciei; & meliorat colorem. Et qui vult ſeruare ſepum anatis, vel gallinæ, & ſimilium quodcumque horum volueris, dum eſt recens laua bene, & ſępe; & cola in vmbra per cribrum, & quando fuerit ſiccum, pone in panno lini; comprime bene, & B liga cum filo lini, & ſuſpende in vmbra, & dimitte multis diebus, & pone in panno nouo, & ſerua in vmbra. Et ſunt qui ponũt in melle, & reponunt per amplius tẽpus.

Forma præparandi cerebella animalium, & reponendi ea.

Accipe cerebella, ſicut ſunt recentia; & euelle à craneis ſuis, & purga fricando eum manu, & aqua frigida; & laua bene, & cola cum panno, & repone. Et ſunt, qui lauant ſic, & ponunt in olla duplici ad ignem, donec liqueſiat medulla, & colant in aliquo vaſe terreo nouo. Et qui vult reponere ſine præparatione, faciat vt docui de ſepis gallinarum, & anſerum.

Modus præparandi medullas animalium, & reponendi eas.

Accipe medullas, ſicut ſunt, recentes, & extrahe ab oſſibus ſuis, & purga fricando cum manu, & pone de aqua frigida, & laua bene, & cola cum panno, & repone. Et ſunt etiam, qui lauant ſic. Ponunt in olla C duplici, & ponunt ollam ſuper ignem, & dimittunt, donec liqueſiat medulla, & colant in alio vaſe; deinde accipiunt illud colatum clarificatum, & reponunt in vaſe terreo nouo. Et qui vult reponere ſine præparatione, oportet quod faciat ſicut docui de adipibus gallinarum, & anſerum.

Forma ſeruandi zuccherac. i. * hyſſopum humidam. * hyſſopum.

Accipe de lana ſuccida, & ſordida, ſicut tondetur, & laua in vaſe aliquo, quouſque colligatur de pinguedine ſua ſuper natante in aqua ſatis; poſtea cola aquam ab ea, & pone pinguedinem in vaſe ęneo; pone ſuper aquam, & bulli pauco igne: & accipe pinguedinem illam colatã, & pone in paropſide cum aqua frigida ſæpe. Et modus abluendi eſt, ꝙ miſceas ſatis cum manu, quouſque aſcendit ſpuma eius; deinde accipe parum aquæ maris, & proijce ſuper illam ſpumam, donec quieſcat ebullitio, & collige pinguedinem illam mundam; deinde adde D ſuper eam aliam aquam, & miſce, donec aſcendat ſpuma eius, collige pinguedinem eius, quæ ſuper aquam natauerit, & frica cum manu, & ſi non videris aliquid ex ſorde eius in ea, bene; ſed ſi aderit, iterum laua ſecundum hanc diſciplinam, & eſt, quòd proijcias ſuper eam aquam aliam, & muta aquam ſæpe, donec albeſcat, & hoc opus oportet fieri in Sole calido, deinde repone, & ſerua. Et ſunt qui accipiunt de illa pinguedine, & ponũt in vaſe, quod ſit caleſactum aqua calida, & ponunt ſuper eum pannum vnum craſſum, & exponunt Soli, quouſque incraſſetur pinguedo illa bene, & albeſcat. Et * hyſſopus humida bona eſt, quando non habet odorem lanæ. * hyſſopum. Et qui ponit eam cum aqua frigida in cochlea, & agitat, dealbatur, & non reperitur in ea aliqua aſperitas, nec aliquid coagulatum, ſicut reperitur in illa, quæ eſt adulterata cum cera liqueſacta cum pice, vel cũ ſepo. Electio. Et virtus huius eſt calida, & mollit apoſtemata dura, & maxime apoſtemata ſlõi, & matricis. Et ponuntur in multis vnguentis, & emplaſtris. Et aduſtio

eius eſt, quod ponatur ſuper ignem in olla noua, & dimittatur ibi, donec fiat ſicut cinis; & incraſſetur pinguedo eius. Et ſunt, qui colligunt fumum eius, & ponunt in medicinis oculorum.

Modus colligendi ſtercus infantium, quod adminiſtratur in medicinis ægritudinum oris, ſicut dixit Galen. in libro almeymur ſecundum ſententiam antiquorum.

FAciebat venire pueros ad domum ſuam, & faciebat eos comedere panem, & lupinos, & erat hoc vt plurimum cibus eorum; & accipiebat ſtercus eorũ, & exiccabat, & vtebatur in curationibus apoſtematum oris, & in apoſtematibus fraudoléris. Nam vngebat exterius cũ illo ſtercore cũ melle miſto, & iuuabat iuuamento maximo, & dixit in libro, quem poſuit in medicinis ſimplicibus, quod quidam vir us fuerat multum iſto ſtercore, & ſæpe fuerat expertus iuuamentum magnum; & non dabat pueris comedere lupinos, ne ſtercus habere. tãtum fætorem: & dabat pueris comedere carnes gallinarum, & pullorum, & columborum, q̃ ſtercus eorum faciebat eandem operationem, nec plus, nec minus.

Forma coquendi mel cum aqua ad faciendum ſyrupum.

Accipe de melle albo, mũdo, vnius anni: quod habeat paucum ardorem, & ſit fortis dulcedinis, & quod nunq̃ tetigit calor ignis, & pone in olla terrea lari oribcij, quæ aſſimilatur alchaſenæ, & pone in qualibet menſura mel li. x. menſuras aquæ claræ, & fac ſignum in latere ollæ vſq; ad quem locum peruenit mel ſine aqua, deinde accende ignem ſuauem ſub olla, & quando mel bullierit, munda a ſorde ſua cum cacia, donec remaneat mundũ, & clarum, & miſce continue cum pauco igne, & caue ne comburatur, & deſtruatur, & quando mel deſcenderit prope ſignum ſuæ quantitatis, quod feciſti in olla, oportet quod proijcias ſuper eam. v. menſuras aquæ, & cõtinua coctionem eius, & miſce abſq; intermiſſione, donec iterum appropinquet ſigno ſuper menſuram vnius digiti. Et ſunt, qui ponunt iterum aliam aquam ad coquendum amplius, & colant, & reponunt in vaſe vitreo, & oportet ſicut dixit Gal. q̃ coquatur in die claro, ſereno, quieto ab omni vento. Et caue ne cadat intus aliquid ſordis, ne deſtruatur mel, & caueatur a fumo lignorum, quando coquitur; quia oportet, quòd ligna ſint ſicca. & hic eſt modus.

Forma dealbandi ceram.

Accipe de cera, quam accepiſti ab alueari, cuius color declinet albedini, ſi potes: & ſi non potes, de cera mũda, & meliori, & pone in olla noua cum medietate quantitatis eius ex aqua clara munda, & pone ſuper ignem, donec liquefiat cera tota, & natet ſuper faciem aquæ; deinde accipe vas vitri, cuius pars exterior ſit lenis, & madefac eum in aqua frigida, & ſubmerge minus medietatis eius in cera liquefacta, & extrahe cum cera, quæ ſibi adhæſerit, & dimitte infrigidari ceram illam, & ſepara ceram illam a vaſe, quia ipſa eſt habens formam paropſidis; & ſic facias, donec totam ceram tali modo extraxeris; deinde pone iſtas formas in Sole pluribus diebus, & volue ſæpe ab omni parte earum, donec albeſcat, & fiat cera alba, ſicut ceruſſa. Et ſunt, qui dealbant eam in tribus diebus in Iulio, quando Sol eſt in maiori calore, dixit Dioſc. quòd ſecundum hanc formam poſſumus deal-

Nota. bare gummi ara. quando decoquitur in aqua marina, donec albeſcat, & ego fui expertus illud, & non fuit verum.

Modus alius dealbandi ceram.

Coque ceram in aqua, donec nigreſcat aqua: proijce aquam illam, & pone aliam, & fac ita ſæpe, donec fiat alba; collige ceram, & ſerua.

Modus faciendi gummi ex marmore.

Accipe de marmore albo, tere tritura craſſa, & commiſce cum glutino corij; & facias laminas, vel tabulas ex eo ſuper petram marmoreã planam, & dimitte ſiccari.

E Et ſunt qui accipiunt de marmore piſto, ſicut dixi, & cõficiunt cum terebinthina liquefacta ſuper ignem, confectione mediocri, & extendunt ſuper tabulam marmoris, donec infrigidetur. Et hoc eſt gummi marmoris, q̃d fit cum operatione. Verum illud, quod portatur ad nos, non vidi qualiter fiat, nec noui aliquem, qui viderit. Et qui puluerizabit ex eo ſuper vulnera recentia, quando ſunt cum ſanguine ſuo, conſolidat ea; nec ſinit ea facere ſaniem, & eſt conueniens apoſtemati molli.

Modus faciendi ſalem ammoniacum.

Accipe lapides, qui inueniuntur in ſterquilinijs balneorum, qui incenduntur cum igne ſordicies illius loci: Nota. & ſunt lapides nigri, qui coagulantur ex virtute ſalſedinis, quæ eſt in illa ſorditie. Accipe ergo ex illis, & tere bene, & pone in olla amplum habente orificium, & pone ſuper os eius paropſidem terream vitreatam; & perfora fundum eius, luta labia ollæ, & paropſidis ſimul, & facias ei furnum diſcrete, ita quòd poſſit olla in medio ma-

F nere, & ſint omnia ex terra, quæ poſſit ſuſtinere ignem magnum, & luta os furni cum argilla, & accende ignem ſub olla, & aſpice foramen, quod eſt in paropſide, ſi videris inde egredi aquam, vel vaporem exire, dimitte foramen apertum, ſicut eſt, donec egrediatur tota humiditas illa, & incipiat fumus egredi albus, ſimilis ammoniaco, tunc oportet, quòd claudas foramen bene, & augeas ignem tota die, deinde dimitte furnum infrigidari, & quando erit infrigidatus, detege vas, & frange paropſidem, & aufer ſalem, qui eſt in ea cum facilitate, & ſerua.

Finis libri Seruitoris de præparatione medicinarum ſimplicium.

SALADINI DE ASCVLO Serenitatis Principis Tarenti phyſici principalis compendium aromatariorum.

G QVia ſolet aromatariorum ignorantia, eorumque imperitia famoſiſſimos doctores, ac doctiſſimos medicos, ad infamiam, & vilipendium, cum magno etiam eorum periculo ſæpiſſime trahere, atque perducere. Ideo pietate motus in medicos, & vt precibus plurium aromatariorum obſequerer, & præcipue ſolertiſſimi viri Tuæ Serenitatis Illuſtriſſimi Domini mei principis Tarenti aromatarij digniſſimi. Ego Saladinus artium, & medicinæ doctor, eiuſdem Serenitatis phyſicus, propoſui hunc tractatum componere, quem Compendium aromatariorũ intitulari volo; Quomodo ipſi aromatarij examinari debeant, & ſi ſufficientes, & experti in arte eorum fuerint, volo, q̃ a peritiſſimis medicis approbentur. Si vero inſufficientes, & ignari, & in ipſa examinatione tanquam inexperti defecerint, tũc penitus reprobentur, & pœna condigna puniantur. Cũ,

H & ipſi habeant de vita, & ſanitate hominum pertractare, quæ quidem ſanitas eſt omni theſauro mundi charior. Non, quòd tu hoc noſtro libello opus habeas, cum ſis arte, & naturali prudentia præditus, & experimento bene conficiendi comprobatus. Sed volui tibi tanquam digniori, & experto eum libellum deſtinare, vt eorum rudiores inſtruas, qui ſolitus es tua peritia nouellos etiam medicos in diſpenſando, & in ordinando dirigere.

Diuiditur autem hoc opuſculum in ſeptem particulas. Quarum prima tractat quaſdam extrauagantes, & generales interrogationes vtiles aromatarijs; cum hoc etiam multas, interrogationes, & dubia, ac declinationes ponit circa antidotarium Meſue.

Secunda particula erit de nominibus medicinarum compoſitarum in antido. Nico. deſcriptarum, cum earum declaratione ſecundum ordinem alphabeti. Et incipit ab Aurea alexandrina.

Tertia particula eſt de ponderibus, & doſib. medicinarum,

narum, & de nominibus ponderum ſigillatim, quæ doctrina eſt valde neceſſaria ipſis aromatarijs.

Quarta particula erit de modo conficiendi confectiones, electaria, iulep, ſyrupos, vnguenta, &c.

Quinta particula eſt de colligendis herbis, floribus, ſeminibus, & radicibus, in quo tpe, & in quo mēſe anni.

Sexta particula eſt de conuerſatione, tam ſimpliciū, quàm compoſitorum, præcipue ſecundum Meſue, Serapionem, Nicolaum, Seruitorem. In qua particula prope finem eius ponitur doctrina, & modus reponendi, & cōſeruandi res humidas, ſicut ſunt ſucci, vel gummæ liquidæ, & electaria liquida laxatiua, & conſimilia, & in quibus caſibus conueniunt.

Septima, & vltima particula erit de modo ordinandi aromatariam, cū omnibus rebus neceſſarijs in ea. Et ſic finietur (Deo volente) compendium aromatariorum.

PRIMA PARTICVLA EST de vtilibus interrogationibus ad aromatarios fiendis, &c.

INcipit ergo prima particula, & primo quędā incipiūt interrogationes vtiles medicorū ad aromatarios.

Primo igitur aromatarius examinandus a medico, interrogādus erit, quid eſt officium aromatarij. Reſpōdeo, & dico, quòd officium aromatarij eſt terere, abluere, inſundere, coquere, deſtillare, bene conficere, & confecta bene conſeruare. Propter, quæ omnia dico vlterius, ꝙ aromatarij tenentur ſcire grammaticam, vt valeant bene intelligere diſpenſationes receptarum, & antidotariorum, & ſcientiæ medicinæ. *Officiū aromatarij.*

Secundo medicus in hac arte interroget, qualis debet eſſe aromatarius. Per hęc verba, dico, quòd aromatarius non debet eſſe puer, nec valde iuuenis, neq; ſuperbus, pōpoſus, aut mulieribus, & vanitatibus deditus; a ludo etiā, & vino ſit alienus, & ſobrius, non intendens crapulis, & conuiuijs vacare; ſed ſit ſtudioſus, ſolicitus, placabilis, & honeſtus, timens Deum, & conſcientiā ſuam. Sit rectus, iuſtus, pius, & maxime ad pauperes. Sit etiam bene doctus, & expertus in arte ſua. Non nouellus, & rudis, quia habet tractare de vita hominū, quæ eſt rebus omnibus mundi charior. Non ſit cupidus, nec auarus, nec extremus amator pecuniæ, ne videatur omnia pro pecunijs facere, vt auari faciunt. Non etiam vendat res chariori pretio quàm competenti; quia melius eſt modicum iuſte, quàm multum cum maledictione a pauperibus extorquere. Sit etiam aromatarius fidus, maturus, & grauis, bonæ conſcientiæ (vt prædixi) vt nec amore, timore, vel pretio præſumat aliquid facere contra conſcientiā, & contra honorē medici, videlicet vt non propinet alicui mulieri prægnanti medicinas aborſum prouocantes: & ſimiliter quòd nec timore dominorum, aut pretio pecuniarum præſumat venenoſas medicinas, aut venenoſa pocula præparare, nec præſumat ſyrupos, qui debent eſſe de zuccharo, de melle facere. Et ſimiliter de cōfectionibus, quia ex hoc infirmus læderetur, & intentio medici per contrarium verteretur. Aromatarius etiam ex ſeipſo ſine licentia, & conſilio periti doctoris, vel medici non præſumat aliquid facere, & maxime in medicinis laxatiuis, nihil eis addēdo. Res ēt antiquatas, & reſolutas in virtute abijciat, qa iā de cętero non valēt ad opus medicinæ, pilulas antiquatas etiā, & vſq; ad duritiē lapidis induratas penitus negligat, & eis penitus nō vtatur.

Quando etiam non habet aliquod ſimplex in apotheca, & medicus indigeat eo in aliqua recepta, non debet aromatarius præſumere loco illius, aliud ſimplex ponere; ſcilicet ponendo quid pro quo, ſine licentia peritiſſimi doctoris, vel medici. Nō etiam reponat ante tempus herbas, aut radices humidas, quia in proceſſu temporis putreſcerent: ſed reponat eas debito modo præparatas. Oportet etiam aromatarium bene cognoſcere, & habe-

A re guſtum, & ſaporem omnium ſimplicium; an ſint amara, vel dulcia: acria, vel acetoſa; pōtica, vel inſipida; placabilis ſuporis, vel nō. Ad hoc, ꝙ ſi aliquis nouus medicus, & inexpertus vellet medicinas horribiles, & diſplicibiles componere pro aliquo infirmo, tunc aromatarius ipſe non permittat illud fieri; ſed dicat medico, ꝙ ponat placabiliores, & meliores, ne forte ex horribilibus medicinis ſtomachus infirmorum conturbetur.

Vltimo dico, ꝙ aromatarius dum eſt iuuenis, debet vxorem ducere; quia ſi ſic fecerit, domabitur iuuentus eius, & ſiet erit qetus, mitis, & honeſtus, & vacabit cōtinue facultati ſuę, immo delectabit᷑ in ea; et ſic delectatio pficiet opus eius cū laude, & amicorū copia glorioſa.

Tertia interrogatio facienda in examinatione, eſt iſta, videlicet quot libri ſunt neceſſarij ipſis aromatarijs pro arte eorum exercenda recte, & cum bona conſcientia.

Dico, quòd ſex libri ſunt neceſſarij cuilibet aromatario, ſcilicet duo de ſimplicibus, vt ſecundus Auic. & Sera. de ſimplicibus. *Lib. neceſſarij aromatario.*

B Tertius eſt liber de Synonymis Simonis Ianuenſis.

Quartus eſt liber Seruitoris, in quo continentur præparationes omnium fere neceſſariorum ad aromatarios pertinentium.

Quintus eſt liber Meſues. i. Ioannis Damaſceni, qui diuiditur in tres libros. Nam primus tractat de conſolatione medicinarum, & de quibuſdam ſimplicibus famoſis. Secundus eſt eius antidotarium. Et iſti ſunt neceſſarij aromatario. Tertius vero eſt in practica; & iſte non eſt neceſſarius aromatario, ſed medico.

Sextus eſt antidotarium Nicolai de Salerno, licet ſint duo antidotaria Nicolai; ſcilicet Magnum, quod non eſt in vſu propter eius prolixitatem, licet ſit optimum: & Antidotarium paruum, quibus omnes communiter vtuntur. Alius etiam liber eſt aliqualiter vſualis, nominatus Circa inſtans, & tractat de ſimplicibus per alphabetum; ſed parum eſt in vſu, licet ſit optimus. Reperitur etiam Dioſcorides de ſimplicibus, & Macer in verſibus; C ſed non ſunt in vſu medicorum, vt prædicti, licet ſint vtiles, & boni.

Quæritur quarto quid eſt antidotariū? Dico, ꝙ antidotariū eſt liber continens experimēta cōtra morbos data. *Antidotarium quid.*

Quæritur quinto, quia tu feciſti mentionem, quòd liber Meſue diuiditur in tres libros, nam primus tractat de conſolatione medicinarum. Et ſecundus eſt antidotarium, quod eſt valde neceſſarium cuicumque aromatario, & vocatur Grabadin, quod eſt compendium ſecretorum, & eſt Aggregatio antidotarij.

Quæritur ergo quot diſtinctiones facit Meſue in iſto ſuo antidotario? Dico, ꝙ facit duodecim diſtinctiones.

Quæritur ſexto quid tractet ſigillatim vnaquaque diſtinctione? Dico, ꝙ in prima diſtinctione tractat de electarijs aromaticis: quorum quędā ſunt dulcia, & quædā amara, & vtraq; ſolennia, & habet duos tractatus, quia in primo determinat de electarijs dulcibus; & incipit ibi. electuarium de aromatibus, &c. & ſunt trigintaſex electaria. Secundus tractatus, ſiue ſecunda pars diſtin- D ctionis primæ eſt de antidotis amaris. Et incipit ſic. Theriaca diateſſeron, & ſunt decem, & octo, vel decem, & nouem confectiones amaræ.

In ſecunda diſtinctione tractat de medicinis opiatis, & incipit. Confectio philonij, &c. Et ſunt ſex confectiones opiatæ. *Opiata 6.*

In tertia diſtinctione tractat de medicinis ſolutiuis, quarū quædā ſunt aloeticæ; quædam colocynthidatæ; q̄dā turbithatæ; & alię ſcammoneatę; & alię ſub alijs denominationibus. Et incipit a hieris, & primo a hiera picra Gal. & ſunt viginti quatuor ſolutiua.

In quarta diſtinctione tractat de conditis, ſcilicet tam de fructibus, quàm de radicibus; & etiam de floribus, vt ſunt roſæ, viol. & ſunt. xxxvj. *Solutiua 24. Condita 36.*

In quinta diſtinctione tractat de ſpeciebus lohoc. Et ſunt quædam lohoc delectabilia, & quædam horribilia mali ſaporis. Et ſunt xiij. omnibus computatis. *Eclegmata 13.*

In ſexta diſtinctione tractat de iulep, ſyrupis, & rob. ꝙ

Syrup. ſim. 20. idem eſt quod ſuccus, vel liquor inſpiſſatus, Vnde quidã ſyrupi ſunt ſimplices. Et ſuos viginti computans quatuor iulep, quæ ipſe ponit in principio huius diſtinctionis. *Syru. comp. 10.* Et deinde incipit ponere ſyrupos compoſitos, & ſunt decem, & nouem, vſque ad ſermonem de aqua mellis. Et deinde ſequitur ſermo in ſecaniabin. i. in ſyrupis *Syrup. aceto. 8.* acetoſis ſimplicibus, & compoſitis. Et ſunt octo ſyrupi acetoſi. Et deinde ponit xv. ſyrupos ſublimes, ſcilicet ſyrupum de menta, & de abſynthio, & de fumoterræ ma*Syrup. ſubl. 15.*iore, & minore. Deinde ponit ſermonem in mellicrato, & conſequenter ponit aliqua condita, vt conditum de citro, & conditum de bugloſſa, & conditum de cytonijs. Et vlterius ponit confectionem miuæ ſimplicis, miuæ acetoſæ, & etiam alterius miuæ. Deinde ponit ſermonẽ *Rob. 16.* in aceto ſcillitico, & ponit plures modos; deinde in eadem ſexta diſtinctione ponit ſermonẽ in ſpeciebus rob. de quibus ponit. xvi. ſpecies.

Decoct. & infuſ. In ſeptima diſtin. tractat de decoctionibus, & infuſionibus, vbi ponitur aqua fructuum, & modus infuſionis aquæ caſei, &c. Et ponit ex eis tredecim ſpecies.

Trochiſci 30. In octaua diſtin. tractat de trochiſcis, & incipit ſic. Cõfectio algalliæ, & ponit triginta ſpecies trochiſcorum.

Pilula. 7. In nona diſtinctione tractat de ſuffuf. id eſt de puluueribus, & ponit ſeptem ſpecies.

Pilula. 45. In decima diſtinctione tractat de pilulis, & ponit. 45. ſpecies pilolarũ. Et incipit ſic. Pilulæ alephangınæ, &c.

Vng. em. & cerata 62. In vndecima diſtinct. tractat de vnguentis, & emplaſtris, & ceratis. Et incipit hyſſopi ceratum, &c. & ponit. lxij ſpecies.

In xij. diſtinctione tractat de oleis. Et nota, ꝙ aliqua olea ſunt ex expreſſione, vt oleum de amygdalis dulcibus, & amaris, & de nucibus, & de pineis, & de auellanis, & chryſomilis, &c.

Aliqua vero per impreſſionem, vt oleum roſatum, & violatum, chamæmelinum, anethinum, de lilio, & irinũ, & ſambucinum. Aliqua vero fiunt per reſolutionem, vt oleum de ouis, & oleum de frumento, & de iunipero. Vnde Meſue ponit ſpecies oleorum ſexaginta ſex.

Poſſet aliquis dicere, quare medicinæ, pilulæ, & electuarium ſortiuntur, & habent tot diuerſa nomina, & denominantur varijs nominibus. v. g. athanaſia, philonium, & pilulæ lucis, mithridatum, diacalamenthum, & conſimilia?

Dicendum eſt, quòd quædam electaria, ſeu pilulæ, & aliæ medicinę ſumunt denominationem ab operatione, & effectu, quem faciunt. v. g. athanaſia dicitur immortalis, non quòd hominem immortalem faciat, ſed reddit hominem longæ vitæ, & quaſi immortalem. Et pilulæ lucis dicuntur, quia oculos illuſtrant, & caliginem ab eis remouent, & lucem recuperant. Et philonium dicitur quaſi amator, ſeu amor hominis, quia reddit hominem ſine dolore, & videtur eſſe amor, ſeu amator hominis. Et ſic patet, quòd omnes medicinæ prædictæ ab effectu, & ab operatione denominantur tales.

Quædam vero medicinæ ſumunt nomen a compoſitore, qui eas inuenit, vel compoſuit. v. g. mithridatum dicitur à Mithridate rege, qui ipſum compoſuit, vel inuenit. Et theriaca magna ab Andromacho, & ideo theriaca Andromachi denominatur, & diarhodon Abbatis dicitur ab Abbate, qui eam cõpoſuit; & ſic de alijs multis.

Quædam vero ſumunt denominationem ab aliqua ſimplici medicina, quæ eſt baſis, & fundamentum in illa compoſitione; vel quia de ea magis ingreditur in illa compoſitione, & in ea obtinet principatum. v. g. ſicut ſunt pilulæ de ſerapino, & pilulæ de bdellio, & de turbith, pilulæ de ſarcocolla, & diagalanga, & diacyminum, & diapraſſium, & diacalamenthum, & multa alia.

Quædam vero ſumunt denominationem a numero medicinarum ingredientium in eis. v. g. theriaca, diateſſeron dicitur confectio quatuor rerum, a dia quod eſt, de, & teſſeron quod eſt quatuor, quaſi theriaca quatuor rerum, quia in ea res quatuor ingrediuntur.

Et vnguentum triapharmacon dicitur a tribus medicinis, quæ eius confectionem ingrediuntur, tria, &

E pharmacon, quod eſt medicina, quaſi vnguentum trium medicinarum ingredientium, & pilulæ communes dicuntur trimeron, ex tribus rebus ingredientibus eas, ſicut eſt aloe, myrrha, & crocus.

Quæro quando reperitur in aliqua recepta. ℞. agarici, rheubarbari ana partes æquales in menſura, & non in doſi, quomodo intelligitur? Dico, quòd intelligitur ſecundum quantitatem ad oculum, & non ſecundum doſim ad pondus. Iſtam autem quantitatem ad oculũ debet tibi medicus limitare. v. g. ſi capis de agarico ad quãtitatem nucis, debet conſimiliter ad quantitatem nucis capere de rheubar. *Nota.*

Quid eſt hoc, quod dicitur in receptis medicinarum ſolutiuarum, medicina fortis debilis, & medicina debilis fortis? Dico, quòd medicina fortis debilis, eſt medicina fortis virtutis, & operationis, & debilis in doſi, vt ſcamonea, turbith, & eſula, quæ omnes ſunt fortes in virtute, & operatione: & tamen ſunt debiles in doſi, quia de-

F bent medici parum dare. Sed medicina debilis fortis, eſt e conuerſo; ſ. debilis in virtute; & operatione, vt caſia, & manna: & fortis in doſi, quia de eis damus multum, ſcilicet vnam vnciam vel vnam vnciam cum dimidia.

Quomodo intelligitur illud v. canonis Auic. i. capite in antido. ſuo quando dixit. Et parum earum melius eſt plurimo? Dico, quòd intelligendum eſt de ſimplici medicina, iſto videlicet modo; ꝙ ſi medicus poteſt facere cum vna tantum ſimplici medicina, non debet facere cum multitudine medicinarum, vnde ſic intellige, quòd parum earum, ſcilicet medicinarum ſimplicium eſt melius plurimo earum, id eſt multitudine earum, quia gaudet natura ſimplicibus.

Si quis quæreret, quid importat hoc nomen electarium. Dico, quòd tantum eſt dicere electarium, quantũ electum ex varijs, quia ex multis, & varijs rebus electaria conficiuntur communiter.

Et differentia electariorum eſt multiplex, quia quædam ſunt electaria dulcia, quædam amara, quædam a-

G cria, vt dia prunis, & diatamarindis.

Quid importat, quando dicitur in illa recepta ℞. tortellarum de ſemi? Reſpondeo, & dico, quòd tortellæ. i. biſcotelli de ſemi. id eſt de ſimila. vel de illa regione, quæ dicitur ſemi.

Si quis quæreret, quare dicuntur medicinæ opiatæ? Dico, ꝙ opiatæ dicuntur ab opio, & non debent exhiberi ante ſextum menſem. Quare dicuntur medicinę ſolutiuæ? Dico, ꝙ ideo dicuntur ſolutiuæ, quia habent corruptos humores ſoluere, id eſt educere, & euacuare.

Quid importat in quarta diſtinctione Damaſceni, cũ dicit, de conditis, quid ſunt condita? Dico, ꝙ condita idẽ ſunt, quòd præparata: & ſunt multiplicia. Nam quędam ſunt ex fructibus, vt citra, cytonia, pyra. Quędam ſunt ex radicibus, vt zingib. conditum, eryngij. Et quædam ex floribus, vt roſæ, violæ, ex quibus zuccharum roſatum, violatum, boraginatum, & conſimilia.

Si quis quæreret quid eſt lohoc? Dico, ꝙ lohoc eſt ſy- *Lohoc quid.*

H rupus inſpiſſatus ad modum electarij, & aliqualiter viſcoſum, aptum, vt lambatur in diſpoſitionib. pectoris.

Vel ſecundum aliquos lohoc eſt viſcoſa, & mucilaginoſa confectio, vt diu reſiſtat, cum in ore tenetur; & debet lambi, & paulatim deglutiri contra diſpoſitionem gutturis, & pulmonis. Et quædam lohoc ſunt delectabilia, & quædam horribilia.

Quid eſt diapenidion? Dico, ꝙ eſt lenis cõfectio, a dia, quod eſt de, & penidiæ, quod eſt lene, quaſi lenis confectio, quia habet pectus, & guttur lenire; vnde penidia, id eſt lenificantes guttur, pectus, & pulmonem.

Quid eſt iulep? Dico, quod tantum importat, quan- *Iulep quid.* tum clarificata potio, vel clarus liquor potabilis: vnde, vt plurimum omne iulep eſt ſedatiuum ſitis, & confortatiuum virtutis, quia aliqua iulep habent ſitim ſedare, & mitigare, & aliqua habent confortare cor, & virtutem. Et dicuntur iulep cordialia cum perlæ, & lapides precioſi ponuntur in eis.

Vel aliter, iulep eſt clarus liquor potabilis ex aquis de-

ſtillatis

ſtillatis, & zucchero compoſitus, vel ex ſuccis. Et poteſt eſſe aromatizatus, & non aromatizatus, ad ſitim extinguendam, & virtutem confortandam; vnde iulepizo iulepizas, ideſt clarifico clarificas.

Item poteſt fieri iulep longum, ideſt paucæ, vel breuis decoctionis ex aquis ſtillatis, & zucchero cum aromatibus, vel ſine: ſed paucis diebus durat, & præcipue in æſtate, & fit vt ſit placidus ægris ad potandum, ſed in æſtate non ita durat, vnde in æſtate iulep, & ſyrupi, quos vis conſeruare, debēt habere longam coctionē, ne ex caliditate æſtatis bulliant, & in acetoſitatem conuertantur.

Quid eſt ſyrupus? Dico, quòd eſt liquor potabilis cōpoſitus ex ſuccis, vel ſeminibus, & radicibus, vel fructibus cum melle, vel cum zucchero, & cum ſpeciebus aliquando aromatizatus, & poteſt eſſe ſimplex ex paucis rebus, & compoſitus ex multis rebus, acetoſus, vel non acetoſus, aptus ad alterandum, vel digerendum materiam peccantē in morbis, iſto ſcilicet modo refrigerando ſanguinem, & alios humores calefactos, vel calefaciendo frigidos, vel ſubtiliando craſſum humorem; vel incraſſando ſubtilem, quia digeſtio ſecundum medicos nihil aliud eſt, quàm craſſi ſubtiliatio, & ſubtilis incraſſatio, vnde aliqui medici vocant eos digeſtiua, & aliqui diuiſiua, quia habent malos humores a bonis diuidere, & ſequeſtrare. Et dicitur a ſyr, quod eſt confectio, & opos, id eſt ſuccus; inde ſyrupus, id eſt confectio vel compoſitio liquida de ſuccis.

Syrupus cur. Cognoſcitur autem ſyrupus, quando eſt bene coctus, quando ponitur inter duos digitos, & adhæret eis cum quadam viſcoſitate; vel quando ponitur ſuper lapidem marmoreum limpidum, & aliqualiter coagulatur.

Sapa eſt vinum coctum vſque ad ſpiſſitudinem, & fit ex muſto recenti tempore vindemiarum.

Quid eſt rob, vel robub? eſt ſuccus inſpiſſatus ad modum ſapæ, vel mellis.

Quid importat miua? Dico, ꝙ miua .i. cōfortans, quia fit ex ſuccis habentibus confortare ſtomachum, & fit ex ſuccis pyrorum, vel cytoniorum cum zucchero. Et poteſt fieri miua ſimplex ſine ſpeciebus, & aromatica cum ſpecieb. Simplex datur febricitantibus. Aromatica verò non febricitantibus.

Trochiſcus cur. Quid eſt trochiſcus? Dico, quòd trochiſcus eſt compoſitio quædam ex diuerſis pulueribus, & ſpeciebus mediante aliquo liquore aggregatis; & dicitur trochiſcus à trochos, quod eſt rota, quia trochiſcus eſt ſimilis rotæ curus. Siquis quæreret quomodo eſt intelligendum, illud, quod ponitur in recepta, vel deſcriptione trochiſcorum de alchechengi, cum dicitur primo boli armeni, poſtea prope finem eiuſdem receptæ dicitur boli abſolute: Intelligitur terra ſigillata, quæ in multis proprietatibus eſt ſimilis bolo armeno; & adhuc habet excellentiores virtutes eo.

Quid eſt dictu trochiſci alhandal? Dico, quòd ſunt trochiſci, de colocynthida.

Quid eſt ſuffuf? Dico, quòd ſuffuf idem eſt, quod puluis, quod eſt dictu, ſiat puluis ſubtilis, ſicut alcohol.

Quid eſt alcohol? Dico, ꝙ ſunt atomi apparentes in ſphæra Solis ad modum ſubtiliſſimi pulueris, qui vis tactu comprehenduntur.

Quid eſt pilula? Dico, quòd pilula dicta eſt a rotunditate quaſi parua pila, quia ad modum paruæ pilæ eſt rotunda, vel dicitur pilula a pilo, id eſt piſtello, quia anteq̃ pilulæ conficiantur multū laborant aromatarij in piſtando eas in mortario, cum pilo, id eſt piſtillo. Et nota, ꝙ pilulæ non debent eſſe antiquæ, nec induratæ ad modum lapidis, quia tunc non valent, vnde pilulæ cum tranſierint ſex menſes, non habent virtutem, & melius conſeruantur in magdaleonibus, quàm in puluere.

Quid eſt dictu pilulæ cochiæ? id eſt capitales, a cocos, quod eſt caput.

Quid eſt dictu pilulæ alephanginæ? id eſt, aromaticæ.

Quid eſt emplaſtrum? eſt dura confectio, vt plurimū reſpectu vnguentorum, & fit ſine oleis.

Quid eſt vnguentum? Dico, quòd vnguentum dicitur ab vngendo; & eſt mollis confectio reſpectu emplaſtri. Et fit ex oleis, adipibus, & cera, & aliquando cū ſpeciebus vel pulueribus, & aliquando ſine eis. Et nota vlterius, quòd ſicut aloe eſt vt plurimum materia pilularū, ita cera, vt plurimum eſt materiis vnguentorum.

Quid eſt vnctio? Dico, ꝙ vnctio eſt omnibus liquidior, & mollior; & fit communiter, aut ex oleis ſine cera, vel ſi aliquid ceræ ponitur eſt valde modicū.

Olea triplicetur. Si quis interrogaret quotupliciter fiunt olea in medicina? Reſpondeo ſecundum doctrinam Meſuē in antidotario ſuo in xij. diſtinctione de oleis, & tripliciter fiunt olea. Quia quædam fiunt per expreſſionem, vt oleum de amygdalis dulcibus, & amaris, & de auellanis, & de chryſomilis. Et quædam fiunt per impreſſionem, vt oleū roſatum chamæmelinum, anethinum, de lilio, liliūm, & ſambucinum, Quædam quidem olea fiunt per reſolutionem, vt oleum de vitellis ouorum, de frumento, ſinapinum, & oleum de fraxino. Siquis quærat quid eſt oleum omphacinum, & quotupliciter fit oleum roſ. Dico, quòd eſt oleum ex oliuis immaturis factum. Pro quo nota, ꝙ oleum roſatum fit dupliciter. Primo ex roſis incompletis, & ex oleo omphacino, & tale oleum eſt ſatis frigidū, ſtypticum, & confortatiuum. Secundo poteſt fieri oleū roſ. ex oleo oliuarum maturarum; & tale oleum eſt magis anodynum, & doloris ſedatiuum, & non eſt frigidum tantum, ſicut primum.

Nota tamen hos infraſcriptos verſus, vt melius intelligas ſupraſcripta.

Tunc embrochamus, cum membra liquore rigamus.
Tunc cataplaſma facis, cum ſuccum ponis, & herbas.
Dicitur epithema de ſuccis vnctio pura.
Membraq; ſacellas, ſacco pleno medicina.
Si fumum recipis, eſt fumigatio dicta.
Dicitur emplaſtrum, quæuis confectio dura.
Cum ſpongijs madidis, fit fomentatio ſola.
Vnguentum faciunt, oleum, cera, cum ſpeciebus.
Summa cataramus, ſed infima ſcarificamus.

Quid eſt rhodelæon? Dico, quòd eſt oleum roſatum, a rhodo, quod eſt roſa, & oleum, quaſi oleum roſatum.

Quid eſt rhodoſacchara? dico, quod eſt zuccharum roſatum a rhodo, quod eſt roſa, & ſacchara zuccharum, inde dicitur zuccharum roſatum.

Quid eſt rhodomel? Dico, quòd eſt mel roſ. cum folijs roſa permanens.

Quid eſt gelemabin? Dico, quòd eſt mel roſatum colatum.

Quid eſt melliceratum, & hydromel? Dico, quòd eſt aqua mellis.

Quid eſt ſecaniabin? Dico, quòd eſt ſyrupus acetoſus.

Quid eſt oxymel? Dico, ꝙ eſt compoſitum ex aceto, & melle, & eſt ſimplex, & compoſitum, & dicitur ab oxy, quod eſt acetum, & melle.

Quare dicitur oxyſacchara cum in eo non intret acetum? Dico, ꝙ oxyſacchara dicitur ab oxy, quod eſt acetum, videlicet ſuccus acetoſorum granatorum, & ſacchara zuccharum. Pro quo vlterius, notā, ꝙ aliquando non ingreditur acetum in eius compoſitione; ſed ſuccus granatorum acetoſorum, & ideo ab illis granatis acetoſis dicitur oxyſacchara; ſed aliqui ponunt verum acetum in oxyſacchara, vt Nicolaus.

Quid eſt dictu hiera picra, & vnde dicitur? Dico, ꝙ hiera picra dicitur a hiera, quod eſt ſancta, & picra, id eſt, amara; inde hiera picra .i. dura confectio, ſancta, & amara.

Quid eſt hiera diacolocynthidos? Dico, ꝙ eſt confectio facta de colocynthide.

Quid importat, & vnde dicitur theriaca? a thyro ſerpente, vel ab alia. Dicitur, quòd theriaca non dicitur a trochiſcis de thyro, quia ſi ſic eſſet, ſequeretur, quòd aliæ theriacæ, in quibus non ingreditur thyrus non eſſent theriacæ, quòd tamen eſt falſum, quia theriaca diateſſaron eſt theriaca, & tamen in ea non ingreditur thyrus; ſed theriaca dicitur a thyro græco, quod eſt ſera, etiam confectio, vel medicina; inde theriaca dicitur

medicina

medicina contra venenũ feratũ, & eſt dña medicinarũ.

Quęritur quot res ingrediuntur theriacam magnam.

Reſpondeo, quòd eſt diſtinguendum, quia ingredientia ipſam theriacam, quædam ſunt compoſita, vt trochiſci de thyro, & trochiſci de ſcilla, & quædam ſunt ſimplicia; ſed communiter dicitur, quod numerando compoſita cum ſimplicibus, omnia ingredietia theriacam ſunt nu. 64. & duo liquores, ſcilicet mel, & vinum.

Si quæratur quanto tempore debet ipſa theriaca ſtare fermentata, antequam diſpenſetur. Dico, quod debet ſtare per duos menſes, & bandiri ad hoc, quod ſi aliquis medicus, vel docta perſona vellet contradicere, quòd poſſit veniri a circunſtantibus partibus, & locis ad diſputandum, & contradicendum ſi opus fuerit.

Si quæratur, vtrum theriaca ſit frigida, vel calida, & ſi calida, quare ergo vſque ad ſextum menſem ſtupefacit, & infrigidat.

Secundo ad id arguitur ſic, cum ſpecies calidæ in cõpoſitione theriacæ excellant, & prædominentur frigidis, quare ipſa theriaca ponitur frigida vſq; ad ſextũ mẽſem?

Ad hoc dubium reſpondetur, ꝙ theriaca tripliciter cõſideratur ſecũdum eius tria tempora, quia vel eſt infans, ideſt nouella, & valde recens, & ſic vſq; ad ſextum menſem eſt frigida, & non calida. Cuius ratio talis eſt, quia non obſtante, ꝙ in theriaca ingrediantur plura ſimplicia calida, quam frigida, quia tamen doſis opij cæteris * partibus eſt maior, quam doſis aliarum rerum, referendo ſingula ſingulis, & ipſum opium eſt valde denſę ſubſtantię, non poteſt ipſa ante ſextum menſem eſſe bene fermentata; nec ad vnam formã reducta, quia tot, & tanta ſimplicia non poſſunt in tam paruo tempore inter ſe eſſe bene confecta in qualitatibus, & complexionibus ſuis, ita, quòd minimum vnius tangat minimũ alterius, & præcipue propter ipſum opium, quod valde reſiſtit fermentationi, cum ſit frigidum in quarto, & ſubſtantiæ duræ, atque denſiſſimæ; propter quæ omnia ad minus requiritur ſpacium vnius anni, ſi debet fermentari, & ad vnam formam, ſeu complexionem reduci; quare ante annum ſemper eſt frigida, & ſtupefacit.

** partibus.*

Poteſt conſiderari ſecundo quantum ad eius ſecundã ætatem, ſcilicet quando eſt iuuenis, ſcilicet a ſecundo anno vſque ad xx. & ſic eſt calidæ complexionis.

Tertio vero conſideratur, quando eſt in primo ſenio, ſcilicet 30. annorum, & tunc eſt melior, & minoris caliditatis, quam erat in iuuentute ſua; & tunc medici poſſunt tutius vti ea.

Quæritur cum non habentur trochiſci de thyro, quare moderni medici ponunt loco ipſorum trochiſcorum trochiſcos ex dictamo, & tormentilla. Reſpondetur, ꝙ ſunt valde contra venenum; & ideo quando non poſſunt haberi trochiſci de thyro ponunt iſtos.

Si quæratur in quo vaſe melius conſeruatur theriaca? Dico, quod in vaſe plumbeo, cum ipſum plumbum ſit frigidum valde. Vnde in eo non poteſt ipſa theriaca corrumpi, nec ebullitionem facere, nec malam qualitatem à plumbo acquirere; cum plumbum ſit amænum, & dulce, ſed in auro melius conſeruatur. Aliqui vero in vitro, ſcilicet in vaſis vitreis. In argento autem non ita bene conſeruatur.

Si quæratur quot annis durat theriaca? Dico, quod inferius dicetur; ſed ſecundum Auic. in v. canone, durat ab annis xxx. vſque ad 50.

Si quis quærat, quid eſt mithridatum? Dico, ꝙ eſt ſingularis medicinæ confectio ad modũ theriacæ à Mithridato Imperatore inuenta; & eſt valde contra venenum, & habet quaſi omnes virtutes, quas habet theriaca, & nõ datur de eo ante ſextũ menſem, nec etiã vſq; ad annum.

Nota etiam, quod nulla medicina opiata datur ante ſextum menſem.

Si quis quærat, quid eſt confectio? Dico, ꝙ confectio eſt ſimul factio, & deriuatur a conficio conficis, quia ex pluribus rebus conficitur; & poteſt eſſe mollis.

Si quis quærat, quare theriaca diateſſeron ſic nominatur? Dico, ꝙ à quatuor rebus ipſam ingredientibus dicitur; teſſaron enim grece, latine quatuor interpretatur.

E Quare, & vnde dicitur diaphænicon, ideſt confectio de dactylis? a dia, quod eſt confectio, & phęnica, quod eſt dactylus, quaſi confectio de dactylis.

Qure dicitur tryphera? ideſt triſtibus, & infirmis conferens. *Trypher. ...*

Quare, & vnde dicitur diarhodon abbatis? Dico, ꝙ dicitur à dia, ꝙ eſt confectio, & rhodon roſa, quaſi confectio roſata, vel de roſis; & Abbatis, dicitur ab Abbate de curia, qui eam compoſuit.

Quid importat electarium eleſcoph ſecundum Meſue? Dico, quod electarium eleſcoph, id eſt epiſcopi.

Quid eſt ſief? Dico, quod eſt medicamen ſolidum ad oculos clarificandos, factum ad modum parui ſuppoſitorij, qui diſtemperatur, & liquefit, & in oculis ponitur, quando opportunitas requirit. Et aliquando confricatur ſief ſuper cote, id eſt lapide cum aqua fęniculi, vel cum aqua appropriata, & oculis illa aqua imponitur.

F Quid eſt collyrium? Dico, ꝙ eſt aqua compoſita pro oculis lippis, & ophtalmiacis. Vel eſt medicamen liquidum pro oculis infirmis, & colatur per filtrum dum fit, & ideo, collyriũ dicitur, quia in oculo exprimitur, & colatur dum opus fuerit.

Quid eſt confectio alpheſitæ? Dico, quod eſt confectio vitis albæ.

Quare, & vnde dicitur vnguentum triapharmacon? Dico, quod vnguentum de tribus medicinis; pharmacõ enim medicina dicitur, vnde quia tres medicinæ, ſ. tria ſimplicia ingrediuntur eius compoſitionem, ſ. lithargyrium, oleum, & acetum; & ideo triapharmacon dicitur.

Quid eſt diamargariton, & vnde dicitur? Dico, ꝙ eſt confectio cordialis ex duobus generibus margaritarum perforatarum, & non perforatarum, quæ in eum ingrediuntur, a dia, quod eſt * per, & margaritis, quaſi confectio de margaritis. ** de*

Quare dicitur terra ſigillata? Dico, quod terra ſigillata eſt contra venenum; vnde antiquo tempore erat tantæ virtutis, & ſublimitatis, vt Reges eam proprijs, & G ſecretis eorum ſigillis ſigillauerint, vt cognoſceretur ab alia terra, quæ adulterabatur, ſed hodie non ſic eſt, quia raro reperitur bona.

Quid eſt alipta muſcata? eſt miſtura, in qua muſcus ingreditur, vnde alipta, id eſt miſtura.

Quid eſt ramich? Dico, quod eſt quędam miſtura ſolida quarundam rerum aromaticarum pro maiori parte ſtypticarũ, & ingreditur emplaſtrũ de Gallia deſcriptione Meſue, & etiã ingredit' in trochiſcos de terra ſigillata.

Si quis quæreret, quando in vna recepta inuenitur vna res, cuius plures ſunt ſpecies, quam illarum rerum debemus intelligere? verbi gratia, cum ſcribitur in vna recepta. ℞. ſpicæ, & non dicit quam ſpicam; vel cum dicitur. ℞. roſa. & non explica albarum, vel rubearum, vel Recip. gummi, vel ℞. caſiæ, & non eſplicat quam ſpeciẽ caſiæ, vel. ℞. ſtyracis, & non explicat quam ſpeciem ſtyracis ad exequendum per ipſum aromatarium. Ad hæc H reſpondetur, quod debemus intelligere ſpeciem, quę pręualet alijs in virtute, verbi gratia, quando reperitur. ℞. ſpicæ, intelligatur ſpica nardi. Et cum dicitur. ℞. roſarũ intelligitur rubearum, quia rubeæ præualent albis in virtute. Et quando dicitur, recipe gummi, intelligitur arabici. Et cum dicitur ℞. caſiæ, intelligitur ligneæ. Et cum dicitur. ℞. ſtyracis, intelligitur rubeæ calamitæ, quod idem eſt; & ſic de alijs, quia ſecundum philoſophum a digniori fit denominatio. *Nota. dub. & ſolu- tione.*

Nota, quod aromatarius non debet auctoritate propria, ſine licẽtia medici, in receptis ponere quid pro quo, id eſt vnam rem pro alia, quando caret aliquo ſimplici, quia in hoc poſſet errare, ſed debet omnia facere cum diſpenſatione, & auctoritate doctiſſimi, & fideliſſimi medici. Vnde tempore meo Illuſtriſſimus Rex Aragonum puniuit acriter, & turpiter condemnauit Neapoli quendam eius aromatarium, cui medici ſuæ maieſtatis ordinauerunt quoddam electarium cordiale, in quo ingrediebantur coralli albi, & ille aromatarius non habebat,

ſed

ſed combuſſit corallos rubeos, qui ex combuſtione effecti ſunt albi. Vnde hoc venit ad notitiam domini regis, & ſic ille fuit condemnatus in nouem millibus ducatis, & de cętero noluit eum pro aromatario.

Quando reperitur thabet io receptis, quid eſt? Dico, quod thabet eſt zucch. Candi.

Quid eſt zuccharum Candi? Dico, quod eſt zuccharũ Candidum, & induratum ad ſimilitudinem cryſtalli. Modum autem faciendi ipſum ponit Seruitor, lege ibi, & reperies.

Quid eſt, quando reperitur io receptis, Candi roſati. vel violati? Dico, quod eſt zuccharum Candid. & induratum, quod reperitur in fundo vaſis, vbi reconditur iuleb roſa. vel viol. vt ſyrupus violatus, vel roſatus.

Quid ſunt dactyli Keryon? Dico, quod ſunt dactyli huius prouinciæ, ſeu de Kero Saracenorum.

Quid ſunt tortellæ de ſemi? Dico, quod ſunt biſcotelli de ſimila.

Quare dicitur ſyrupus denarij, vel de byzantijs, cum in eo blactæ byzantiæ oon ingrediantur? Dico, quòd talis ſyrupus ideo dicitur ſyrupus denarij, vel de byzantijs, quia byzannum in arabica lingua, idem eſt, quod ducatus, vel aliud genus denarij, vnde ſicut ducáti, vel denarij apud homines ſunt cariſſimi, & pretioſi, ita eſt iſte ſyrupus apud medicos, & etiam apud infirmos propter optimam operationem, quam inducit contra omnes febres oppilationum, & propter ſanitatem, quam facit acquirere, quæ ſanitas eſt carior omnibus ducatis, vel byzantijs, & omni theſauro mundi.

Quæro, illa confectio diacurcuma, tam maior, quam minor, quam ponit Damaſc. in diſtin. de electarijs cõtra hydropiſim, quare dicitur diacurcuma? cum in ea oon ingrediantur radices curcumæ? Dicitur, quod diacurcuma a croco dicitur, qui crocus apud græcos dicitur crocon, qoi ingreditur in eam, bona quantitate, & quia vocabulum eſt corruptum, dicitur diacurcuma. Vel aliter dico, quod ideo dicitur diacurcuma, quia illa confectio eſt citrina ad ſimilitudinem curcumæ, quæ eſt radix valde citrina, & amara ſatis.

Quid eſt illud, quod dicitur in fine receptæ, aromatici roſati deſcriptione Gabrielis, gummi arabici, tragacanthi, ana dr. 2. & duas partes alterius? Dico, quod quando dicitur duas partes, intelliguntur duæ partes. ſ. dr. & ſunt ſcrup. 2. cum quælibet dra. ex tribus ſcrupulis conſtet.

Quid importat hoc nomen ſegena, vel ſegema? Dico, ꝙ idem eſt, quod fęcundans, & generatiooem faciens.

Quid importat hoc oomen diamoruſon? Dico, quod idem eſt, quod electarium vriliatum.

Quare, ſecundum Damaſc. in primo lib. de coolatione medicinarum, ſcãmonea debet teri craſſo modo, cum ponitur in pilulis, vel in alijs ſolutiuis: & rheubarbarum debet teri ſubtiliter, & colocynthis ſubtiliſſime? Dico, ꝙ ſcãmonea eſt valde nociua ſtomacho, & valde feroſa, vnde ſi pulueriʒaretur ſubtiliter, intraret poroſitates ſtomachi, & lõgo tẽpore nauſearet, & ſtimularet ſtomachũ, & cõſequẽter cor magis læderet ex vicinitate, q̃ habet os ſtomachi ad cor, & etiam appetitum deijceret.

Alia autem ratio, & bona, quare medicinæ ſolutiuę laborioſæ, vt ſcammonea, turbith, euphorbium, præter colocynthidem, debent craſſo modo teri, & pulueriʒari, talis eſt, vt ſui craſſitie longiorem moram io ſtomachó faciant, ad hoc vt humores ab extremis partibus ad ſtomachum attrahant, & ſic euacuentur, nam ſi ſubtiliter pulueriʒarentur ex earum ſubtilitate poſſeot villis ſtomachi adhærere, & poſſent eos ſcindere, & excoriare, & cũ hoc, ad dyſenteriam perducere, vt ſcammonea, euphorbiũ, & ſimilia. Non laxatiua vero ſubtiliſſime ſunt exterenda, vt ſui ſubtilitate facilius incorporentur, & ſuos effectus citiſſime cõſequantur; & hoc quidem plurimũ eſt conſeruãdũ in cõfortatiuis, & reſtauratiuis electarijs.

Rheubarbarum vero, quod eſt laxatiuum leue, & medicina benedicta, debet ſubtiliter conteri, & pulueriʒari, quia principaliter ex proprietate ſua habet choleram, quæ ſubtilis eſt, educere; & quia ipſa cholera ex ſubtilita-

A te ſua imbibitur interdum in poris ſtomachi, & hepatis, ideo rheubarbarum debet ſubtiliter teri, vt poſſit illas poroſitates intrare, & ipſam choleram facilius educere. Colocynthis vero debet ſubtiliſſime pulueriʒari, quia eſt valde violenta, & eſt ſobſtantiæ rariſſimæ, & ſpoogioſa, nam ſi intraret vacuitates ſtomachi, vel hepaos, aut inteſtinorum; ita tumeheret, & incraſſaretur ex humoribus ibi repertis, quod extenderet, & torqueret cum maximo dolore omnia membra prædicta. Sed ſi fuerit ſubtiliſſime pulueriʒata, non poteſt illud facere; quia minima, ſeu minutiſſima non poteſt ita tumefieri, nec inflari; & maxime ſi fuerit correcta cum appropriatis.

Pro quo nota, quòd nunquam debet exhiberi ſola, ſed ſociata, & correcta cum alijs, & dum ponitur io decoctione clyſteriorum, ligetur in pecia, quia ſi nõ ligata decoqueretur: poſtea, ex quo caſu aliquid eius remaneret in decoctione, & dum fieret clyſter, poſſet aliquid eius adhærere inteſtinis, & in eis mirabilem dolorẽ cauſare, vt

B plures imperiti medici, & rudes aromatarij iã fecerunt.

Nota etiam, quod quãdo ſola colocynthis reperitur in planta ſua, nollo modo colligẽda eſt, ſed potius abijcienda, quia eſt pernicioſa, & venenoſa; & ſimiliter ſcilla, quę naſcitur ſine cõſortio aliarum eſt pernicioſa, et abijciẽda.

Quare ſpecies, & pulueres, quæ ingrediontur electaria, & pilulas, & alias medicinas, noo debent ſimul conteri, neque polueriʒari ſimul? ſecuodum doctrinam Damaſc. lib. j. de contritione? vt verbi gratia. ſpica, garyophyl. zingib. gommi, macis, cinnamomum, flores, ſemina, & folia, dictamus, tormentilla, ariſto. Dico, ꝙ prædicta non ſunt conſimilis complexionis, & ſubſtanę: ideo non debent omnia ſimul pulueriʒari, ſed ſeorſum. Aliqua enim ex prædictis ſont raræ ſubſtantiæ, vt macis, cinnamomum, & aliqua ſunt denſioris ſubſtantiæ, vt garyophylli, gummi, alia vero ſuot ſubſtantiæ denſiſſimæ, & valde compactæ. Et ideo, ſi ſimul conteruntur, erit male factum, quia illa medicina, qoæ eſt raræ ſubſtantię, citius pulueriʒatur, & minus reſiſtit contritioni, quam

C illa, quæ eſt denſæ ſubſtantiæ. Ideo tunc reſolueretur, & exhalaret virtus eius, & ideo tutius eſt, & magis ſecurũ ſecundum canones doctorum, quod quælibet ſimplex medicina per ſe, & ſeorſum pulueriʒetur, & conteratur, &c. Licet aromatarij noſtri temporis faciant oppoſitũ, & male ſecundum omnes.

Nota.

Vlterius poſſet aliquis dobitare, quando aliqua decoctio dioerſarum herbarum, vel radicum fit, quare non facimos ſeorſum decoctionem illarum rerum decoquẽdo quamlibet rem de per ſe? ſicut facimus triturationẽ diuerſarum cuiuſlibet de per ſe? vt docet Meſ. lib. j ſummæ ſecunda c. 4. de modo triturationis. Reſpondeo, et Dico, qđ ſicut fit in trituratione, ſic debemus facere in decoctionibus, omnia ſigillatim, & per ordinem decoquendo, vnam rem, ſcilicet poſt aliam; verbi gratia, primo decoquendo radices, qoæ ſuot denſioris ſubſtantiæ, ſecundo ſtipites, tertio folia, quarto flores. Et etiam minus debent decoqui herbæ, quæ habent virtutem in ſuperfi-

D cie foliorum, vt ſunt roſæ, & reliqui flores, & abſynthiũ, lactuca, &c. quam herbæ, quæ habent virtutem profundiorem, & terreſtriorem, &c.

Et ſi aliquis inſtaret, quare Meſue non poſuit hanc doctrinam? Dico, quod ipſe Meſue loquitur doctis viris, & ne idem bis replicaret, tacuit. Nam ex doctrina triturationis datur iotelligi doctrina decoctionis.

Quare ſpecies, & pulueres ponuntur vltimate, & non in principio in ipſis electarijs, & confectionibus? Dico, quòd in electarijs de melle, vel zuccharo ſemper ſpecies aromaticæ debent vltimate poni, poſtquam ab igne deponuntur, ne ipſæ ſpecies reſoluantur, & amittant virtutem.

Quæritur, quare in hyeme, vt plurimũ vtimur confectionibus, & electarijs de melle, in ęſtate vero de zucchero? Dico, quod mel eſt valde calidius zuccharo. Ideo in hyeme magis vtimur prædictis electarijs cũ melle, ſed zucch. magis vtimur in æſtate, quia eſt minus calidum. Alia cauſa eſt, quia ambo prædicta, id eſt mel, & zuccharum

Nota.

rũ debent proportionari ipſi tẽpori, cũ ergo mel ſit calidũ, & tẽpus hyemale frigidum, magis debemus vti melle in hyeme, & cũ zucchatũ ſit tẽperatũ, & minus calidũ ipſo melle, magis debemus vti zuccharo in æſtate.

Quæritur circa confectiones ſolidas de zuccharo, quando debent habere fortiorem cocturam in hyeme, vel in æſtate?

Dico, quòd in æſtate, & confectiones ſolidæ debent leniorem cocturam habere, vt ſint placibiliores, & meliores dentibus ægrotum; ſed in hyeme debent fortius decoqui, vt magis conſeruentur, & vt magis reſiſtant humiditati hyemis. Vt ſunt manus Chriſti, electuarium regum, de gemmis, aromaticum roſatum, diatriaſandali, &c. Iulep vero, & ſyrupi, & electuaria debent in æſtate habere fortiorem cocturam, ne ex forti calore æſtatis ebulliant, & in acetoſitatem tranſeant.

De melle.

Quæritur, vtrum mel, & zuccharum ſint oppilatiua? Dico, quòd omnia dulcia ſunt oppilatiua, præter zuccharum, & paſſulæ, & ideo omnia dulcia inimicantur hepati, quia cauſant in eo oppilationem, præter duo prædicta. Et ratio eſt, quia omnia prædicta ſunt amica naturæ, vnde ipſa natura adeo delectatur eis, quòd membra attrahunt ea ad ſe, antequam digerantur, ex qua indigeſtione oppilatio generatur, & præcipue in hepate, & venis, quia ſecundum Auic. res dulces ad faciendum oppilationem ſunt veloces. Sed nota vlterius, quod omnia dulcia conueniunt, & amicantur pulmoni, & pectori ſi paulatim lambantur, & non velociter tranſglutiantur, vt mel, ſapa, zuccharum, dactyli, paſſulæ, caricæ, iuiubæ, cãna mellis, penidiæ, tragacanthi, diairis, & omnes ſpecies lohoc, quia dulcia ſunt lenitiua, & mollificatiua pectoris, & pulmonis, & humiditatum viſcoſarum repertarum in eis; & ſimiliter catarrhi deſcendentis ad pectus, & pulmonem.

Quæritur quomodo cognoſcitur lignum aloes, quando eſt bonum? Dico, quòd in quatuor cognoſcitur. In colore, odore, ſapore, & pondere. In colore, quia debet eſſe nodoſum, fuſci, & obſcuri coloris. In odore, quia quando comburitur ſuper carbones, facit fumum boni odoris, et facit ſpumam, & hoc eſt ſecretum aromatariorum. In ſapore, quod ſit amarum. In pondere verò cognoſcitur, quod ſi parum de eo ponatur in vini cyatho pleno aqua, non natat; ſed immediate petit fundum.

Quid eſt hoc, quod Meſue dicit confectionem de xyloaloes, quando dicit. ℞. xyloaloes crudi? quid eſt lignum aloes crudum? eſt ne aliud coctum, & quomodo cognoſcitur? Dico, quod aliquando lignum aloes poteſt eſſe crudum, & coctum. Crudum enim habet conditiones prædictas, ſed coctum cognoſcitur a crudo, quia mutat colorem, & etiam efficitur magis ſtypticum; & vltra hoc non eſt ponderoſum, ſicut crudum, ſed valde leuius.

Quæritur vnde fit aloe? Dico, quod fit ex ſucco herbæ, quæ zambana dicitur; & eſt herba aloes. Vnde aliqui dicunt, quod omnes tres ſpecies fiunt ex ſucco prædictæ herbæ zambanæ, ſcilicet ſuccotrinus, hepaticus, & caballinus.

Sed contra, ſi ſic eſſet, vnde dicitur lignum aloes, cum illa herba non habeat ſtipitem, neque lignum?

Dico, quòd reperiuntur plures ſpecies aloes, vt puta tres, ſcilicet, aloe ſuccotrinus ab illa prouincia ſic nominatus, & aloe hepaticus, quia aſſimilatur hepati in colore, & ſubſtantia; & iſtæ duæ ſpecies aloes ſunt puriores. Sed tertia ſpecies dicitur aloe caballinus; talis aloe eſt, ſicut fœx alijs deterior, & fit ex prædicta herba zambana, quæ non habet lignum: Alij dicunt, & bene, quod lignũ aloes non eſt lignum ipſius aloes, ſed eſt lignum eiuſdẽ arboris paradiſi terreſtris; & hæc venit ad Indiam per impulſionem fluuij paradiſi, & eſt dictus ad ſimilitudinem ipſius aloes, quia ſimilatur ei in colore, & ſapore, cum ipſum lignum ſit ſubnigrum, & amarum, vt aloe. Et vltra hoc dicunt iſti, & bene, quod omnes tres ſpecies fiunt ex illa herba zãbana in diebus canicularibus æſtatis, vnde primus ſuccus illius herbæ cum coagulatur, & E exiccatur in Sole, dicitur ſuccotrinus. Alius vero ſuccus, ſcilicet ſecundus, dicitur hepaticus. Tertius vero ſuccus, qui eſt quaſi fœx, dicitur caballinus.

Aliqui dicunt, ꝙ ſunt diuerſæ herbæ in genere, ex quibus iſtæ tres maneries aloes fiunt, ſicut diuerſæ vuæ non in genere, ſed in bonitate, differentia vina faciunt.

De balſamo.

Quomodo cognoſcitur balſamum, quando eſt bonũ? Dico, quod cognoſcitur in colore, odore, ſapore, ardore, & pondere. In colore, quia eſt liquor aliqualiter ſimilis oleo, & viſcoſior ad aliqualem rubedinẽ tendens. In odore, quia eſt odoris aliqualiter rancidi, non placibilis. In ſapore, quia habet ſaporem pinguedinis gallinæ antiquatæ non recentis, & ardet in gutture, ac ſi eſſet oleum forte, & antiquum. In ardore, quia ſi in oculis ponatur, vna gutta de eo, tantum ardorem in oculo generat, ac ſi lixiuium forte eſſet in oculo per ſpatiũ vnius horæ, & vltra ita apparet, quod oculus ardeat, & quod velit exire, F ſed dimittit viſum in eo ſtatu, in quo reperitur, quando ponitur in oculo. In pondere cognoſcitur, quia ſi vna gutta ponatur de eo in vno cyatho pleno aqua, non ſpargitur, ſicut oleum in aqua; immo conglutinatur, & condenſatur ad modum vnius perlæ rotundæ, & immediate petit fundum, & vltra hoc cuſpide cultelli potes ipſã guttam ab ipſa aqua extrahere, quia adhærebit cuſpidi ipſius cultelli, & extrahitur tota gutta integra ab aqua illa.

Et nota, ꝙ ad cicatrices ſubtiliandas, & remouendas perungẽdo eas cum balſamo, nil eſt ſublimius eo, ſed eſt in magno precio; nec habẽt de eo, niſi potẽtes, & magni domini, quia in mundo nõ eſt niſi vna vinea illorum arbuſtulorum, quæ vinea eſt magni Soldani Saracenorũ.

Quid eſt mel tabarzet quod intrat in confectione de zingibere, quam ponit Meſue? quia de zuccharo tabarzet verum eſt quod ſit. Dico, quòd mel tabarzet eſt mel album de cœlo cadens ad modum roris, ſed eſt albius, & aliqualiter denſius, quàm ſit mel apum, & quaſi tendit ad naturam zucchari.

G Quomodo intelligitur illud, quod ponit Meſue in deſcriptione ſyrupi de acetoſitate citri in fine receptæ, cum dicit. Accipe ex eo, ſ. ſucco lib. 7. & funde ſuper ipſum ex iuleb claro depurato lib. v. de quo iulep intelligitur, cum ipſe nõ ſpecificet. Dico, quod intelligitur de ſolo zucc. clarificato, & iulepizato, ideſt in formam iulep reducto.

Quomodo intelligitur illud, quod dicitur in receptis mellis, quod ſufficit: aut zucchari, quod ſufficit? Et quod in vnguentis dicitur, ceræ, quod ſufficit? Dico, ꝙ intelligitur quantitas conueniens mellis, vel zucchari, quę quãtitas valet ſpecies, vel pulueres cuiuſcunque conditionis fuerint, in ſe colligere, & conſeruare, ita vt mel, aut zuccharum non ſit paucum, & ſpecies multæ, aut paucę ſpecies, & multum mellis, vel zucchari, niſi de pręcepto peritiſſimi medici, vel doctoris aliter faciendum eſt. Conſimiliter de cera reſpectu vnguentorum dicendum eſt, quando dicitur, cerę quod ſufficit, quod aromatarius debet ſemper proportionare ceram cũ oleis, quia pro duabus H vncijs olei, vnc. ſ. ceræ ponenda eſt. Sed quando dicitur, ceræ parum; tunc intelligitur, ꝙ debet eſſe vnguentum molle, ita, quod oleum debet ceram in aliquo ſuperare, quia multa cera facit duritiem in vnguentis, & pauca cera facit mollitiem in vnguentis.

Et nota vlterius, quod ſicut aloe, vt plurimum eſt materia pilularum faciens bonam conglutinationem ſpecierum, dans eis bonam corporeitatem, & pariformiter cera eſt materia vnguentorum faciens bonam conglutinationem, & corporeitatem in eis.

De opio.

Siquis peteret, vel interrogaret, poteſt ne fœtor ab opio remoueri? Dico quod ſic. Et ſi quæratur, cum qua medicina? vel cum quo ſimplici? Dico, quod cum allio, piſtando, vnc. 1. opij cum duobus capitibus allij, deinde deſtilletur hæc miſtura per alembicum, & de iſta aqua deſtillata detur in potu ſecundum diſcretionem, quia mirabiliter prouocat ſomnum, & erit ſine fœtore. Et hoc pulchrum ſecretum non eſt omnibus reuelandũ.

Et

Et ſi quis hoc ſecreto vſus fuerit nepharie, præter quam A ad opus medicinæ, maledicatur à Deo. Amen.

Si quis quæreret pſyllium, quod intrat in medicinis, vt puta in electarium de pſyllio, & in requiẽ Nicolai, eſt ne calidæ complexionis, vel frigidæ? Dico, quod ſemen pſyllij habet duplicem complexionem, quia ex parte exteriori, ſ. in eius cortice eſt frigidæ complexionis, & ex eius cortice fit mucilago, quæ eſt frigidæ complexionis, & ponitur in electario de pſyllio, & in requie Nicolai; q̃ fit ad prouocandum ſomnum. Et talis mucilago fit ponẽdo pſyllium in infuſione in aqua tepida, vel alia aqua deſtillata ſecundum præceptum medici, & non debet longo ſpacio ſtare in infuſione, ſed conuenienti tempore, quia per longam infuſionem poſſet acquiri caliditas ex ſubſtantia interiori; quæ quidem exterior ſubſtantia eſt frigidæ complexionis, quantũ ad corticem, & calidæ complexionis, quantum ad interiorem ſubſtantiam, & medullam.

SECVNDA PARTICVLA B de declaratione nominum medicinarum compoſitarum in antidotario Nicolai deſcriptarum.

CONſequenter ad declarandum nomina medicinarum compoſitarum in antidotario Nicolai deſcriptarum, vt magis breuiter, & ſuccincte ſignificatio earum nota ſit omnibus, & præcipue aromatarijs, & alijs iuuenibus practicam incipientibus. Nõ expectes hic a me audire, niſi declarationem vocabulorum ipſarum medicinarum valde compendioſe; & non virtutes earum, quia earum virtutes ipſe Nicolaus ampliſ- C

Nota. ſime ponit. Nicolaus itaque primo in procemio ſui antidotarij dicit, quod ſi quis interrogaret, quot requiruntur in omni vera diſpenſatione. Dicas, tria. Primum eſt, vt omnia æqualiter, id eſt conuenienter ponderentur, tam in ſpeciebus, quam in gummis, & herbis, ſecundum põdus vnicuique rei. Secundo, vt non ſint nimia vetuſtate conſumpta. Tertio, vt herbæ, radices, & ſemina, cõgruis temporibus ſint collecta, & quod in congruis locis repoſita conſeruentur, & ab extrinſecis alterantibus corrumpi, aut marceſcere non poſſint, vt puta a fumo, humiditate, vel pluuia, vel puluere, vel Sole.

Quot requiruntur in conficiendo? Dico, quod ſecundum, quod præallegato loco dicit Nicolaus, quòd tria requiruntur in conficiendo, ſcilicet mellis puritas, & quantitas, quæ ſufficit, & æqualitas, id eſt conueniens ſpecierum, & pulueris trituratio, & cribellatio; & in ſyrupis æquæ conſumptionis decoctio.

Quare mel ponitur in medicinis? Dico ſecundum Nicolaum ibidem, q̃ tribus de cauſis ponitur mel in medi- D cinis. Primo ad conſeruandum, nam præ cæteris liquoribus mel eſt maximè conſeruatiuum. Secundo eſt valde modificatiuum, id eſt correctiuum malitiæ medicinarum, & præcipue ſolutiuarum. Tertio, quia ſua dulcedine amaritudinem temperat ſpecierum.

Quot requiruntur in purificando, vel decoquendo mel? Dico, quod duo requiruntur. Primo, ne ſit parum coctum, ne ſit aquoſum. Secundo, ne ſit nimis coctum vſque ad duritiem, ſed mediocriter, & ſit bene deſpumatum. Cognoſcitur autem mel debite coctum, quando adhæret digitis, & quando inſpiſſatur cum frigeſcit ſuper lapidem.

Vltimo Nicola. dicit in illo procemio, quod ſpecierũ, aut pulueris trituratio, vel cribellatio ſit duobus modis, quia in electarijs non ſolutiuis ſpecies debet ſubtiliſſime puluerizari, & cribellari. In alijs autem medicinis, & præcipue laxatiuis debent eſſe craſſiores, & non ita ſubtiliter puluerizatæ, ne ſui ſubtilitate moram in ſtomacho

A attrahant, & ſic euacuent nimis, ne etiam ſubtilitate ſui villis ſtomacho adhærendo, eoſque ſcindendo, & excoriando, dyſenteriam generent, vt ſcammonea, euphorbium, & ſimilia. Non laxatiuæ vero ſubtiliſſime terendæ ſunt, vt ſui ſubtilitate citius incorporentur, & ſuos effectus citiſſime conſequantur, hoc quidem plurimum eſt obſeruandum in confortatiuis, & reſtauratiuis electarijs.

Antidotarium eſt liber continens antidota; antidotũ enim eſt contra datum; id eſt continens medicinas approbatas, & experimenta contra morbos data.

Et nota, q̃ antidotarium Nicolai procedit ſecundum ordinem alphabeti, quia ponit primo medicamina incipientia ab A. deinde ponit illa, quæ incipiunt a B. Et ſic per ordinem alphabeti vſque ad Z.

Incipit ergo ab Aurea Alexandrina, quid ergo ſignificat, & vnde dicitur? Dico, q̃ aurea dr̃ ab auro; alexandrina vero ab Alexandro, a quo fuit compoſita, & inuenta.

Adrianum dictum eſt ab Adriano Romanorum Im-

B peratore, qui illud compoſuit.

Achariſtum, ſine munere interpretatur, quia ſine munere patientis ſanat catarrhum.

Athanaſia, ideſt immortalis, quia ſæpius liberat ab extremis mortis.

Alcancalon. i. nuntium bonum.

Antimorum. i. contra mortem.

Antidotum hæmagogon. i. menſtrualem ſanguinem educens; prouocat enim menſtrua.

Blanca dicitur, quoniam albos purgat humores. i. phlegmaticos.

Benedicta dicitur, quia ab omnibus, a quib. ſumitur benedicitur.

Benedicta tranſtyberina, quia tranſtyberim Romæ fuit inuenta.

Confectio aliptę muſcatæ, alipta ideſt miſtura contra aſthma.

Confectio galliæ muſcatæ; galliæ, quia in gallia prouincia reperta.

C Confectio neræ i. precioſæ medicinæ.

Diamargariton dicitur a duobus generibus margaritarum, perforatarum, & non perforatarum; quia eius compoſitionem ingrediuntur.

Diacamerõ. i. ducens hominem, de morte ad vitam.

Diamoron, a moris celſi dictum.

Dianthos dicitur, quia fit ex floribus dendrolibani, id eſt roriſmarini.

Diaſatyrion, a radicibus ſatyrionum dicitur, ſatyriaſis enim græce, latine virgæ erectio, quia facit homines potentes ad coitum, & incitat virgæ erectionem.

Diaprunis, vel diadamaſcenũ, a prunis damaſ. dicitur.

Diapraſion à praſio. i. marrubio, quod intrat in illud, pluſquàm de alijs.

Diaolibanum, dicitur ab olibano, quod ibi ponitur.

Diarhodon Abbatis, dicitur à roſis, quæ intrant in eum, pluſquam de alijs ſpeciebus: Abbatis, quia ab Abbate de curia fuit compoſitum.

D Diapenidium, dicitur a penidijs, quæ ibi intrant, pluſquam de alijs.

Diacyminũ dicitur, eo, quòd de cymino intrat plus, quàm de alijs ſpeciebus in id.

Diatragacanthum à tragacantho, quod intrat in id.

Diacaſtoreon, dicitur à caſtoreo. i. teſticulis illius animalis, qui in id ingrediuntur.

Diacoſton, a coſto quod intrat in eum.

Diairis, dicitur à radice illa, quæ ireos vocatur, & eſt radix liliorum azurorum.

Diacalamenthum, dicitur à calamentho: quod principaliter intrat in id.

Diacodion dicitur à codione, quod eſt papauer nigrum, & eius ingreditur compoſitionem.

Diaſena dr̃ à ſena, quæ ibi ponitur plus, quã de alijs.

Diacytonite, dicitur à cytonijs, ex quibus fit.

Diambra, dicitur ab ambra, quæ ibi recipitur.

Diameconis dicitur à mecone. i. papauere albo.

Diapapauer, dicitur a papauere albo, qđ ibi ingredit̃.

Eſdra, dicta eſt ab Eſdra propheta, qui eam cōpoſuit.
Electarium Ducis, dicitur ab Abbate de curia, qui eū compoſuit ad inſtantiam Ducis.
Electarium pliris arcoticon.i. completa medicina.
Electarium de ſucco roſarum, ab eodē ſucco dictum eſt.
Electarium pſyllinicum à pſyllio dictum eſt.
Electarium frigidum Cophonis, id eſt illius medici, qui eum compoſuit.
Emplaſtrū.i. dura cōfectio, apoſtolicō.i. ſupremiſſimum.
Emplaſtrum cerone, a cera ſic dictum.
Emplaſtrum oxycroceum, dicitur ab oxy, quod eſt acetum, & croceum, quod eſt crocus.
Emplaſtrum diaquylon, id eſt mollificatiuum.
Emplaſtrum de palma, dicitur, quia cum ſpathula viridi, vel cum palma conficitur.
Filātropos, amicus hominis, vel miſericors interpretať.
Philonium.i. nouus amicus.
Garyophyllatum dicitur à garyophillis, qui ibi intrant.
Gios otheos.i. filius Dei.
Hiera logodion memphytū.i. impedimentū; hiera.i. ſacra, logos.i. ſermo, memphytum.i. impeditio. Hęc hiera curat impedimentum ſermonis, & locutionis.
Hiera picra Cōſtātini, a Cōſtātino medico ſic dicta eſt.
Hiera picra Abbatis, ab abbate de curia, qui eā cōpoſuit.
Hiera Ruſini ab authore, qui eam compoſuit.
Hiera Galeni ab ipſo Galeno.
Igia græca.i. ſaluatrix, græca à græcis inuenta.
Hydrotypium olympiacum, hydrotypion.i. potus contra rigorem olympiacum ab olympio philoſopho, & medico eius inuentore.
Iuſtinum à Iuſtino Imperatore factum, & inuentum.
Katarticon imperiale.i. laxatiuum pro Imperatoribus, & pro alijs delicatis hominibus.
Lithontripton ideſt conterens, & frangens lapidem interpretatur.
Lętitia dicta eſt quaſi triſtitiam auferendo, quia claritatem, & gaudium adducit.
Mithridatum, hoc eſt mater omnium antidotorum, vel dicitur à Mithridate rege, qui eum compoſuit. *Nota.*
Muſa ænea, a peritiſſimo philoſopho Muſa inuenta.
Mieleta.i. experta.
Mel roſatum appellatur a græcis Rhodomel.
Opopyra dicitur à ſucco, & igne, opos enim græce, latine ſuccus, pyr, ignis, inde opopyra.i. ſuccus ignitus, & hoc electarium compoſitum eſt à ſanctiſſimis medicis Coſma, & Damiano.
Oxy dicitur ab acetoſo ſucco malorum granatorum.
Oxyſacchara dr̃ ab oxy, quod eſt acetum, & zuccharū.
Oxymel ſimplex dr̃ ab oxy, quod eſt acetum, & melle.
Oxymel compoſitum ſimiliter dicitur, ſed compoſitū, quia multæ res in eum ingrediuntur.
Oxymel ſcilliticum ab aceto, & melle, & ſcilla.
Oxymel paſſulatum, ab aceto, melle, & paſſulis dicitur.
Oleum roſaceū, dr̃ ab oleo, & roſis in id ingredientibus.
Oleum mandragoratum, ab oleo, & ſucco pomorum mandragoræ.
Oleum frigidiſſimum viride, dicitur, ab herbis frigidis, & viridibus, quæ in id ingrediuntur.
Potio ſancti Pauli, dicitur, quia S. Paulus eam cōpoſuit.
Paulinum antidotum.i. magnum antidotum, quia magnam virtutem, & efficaciam habet ad multa.
Panchreſtum antidotum, pan.i. totum, Chreſtū.i. bonū.
Potio muſcata, a muſco dicta eſt.
Picrā.i. amara, a Galeno inuenta.
Pilulæ ſine quibus eſſe nolo, pilulæ a rotunditate dicuntur, ſine quib. eſſe nolo pro nimia earum efficacia, & virtute.
Pilulæ aureę ad ſimilitudinem auri dicuntur, quia ſicut aurum inter omnia metalla eſt precioſus, ſic pilulæ iſtæ inter omnes precioſiores habentur.
Pilulæ diacaſtoreæ à caſtoreo dictæ ſunt.
Pilulæ de cynogloſſa herba.
Pilulæ de quinque generibus myrobalanorum, ab ipſis myrobalanis denominatæ ſunt.

E Pilulæ arthreticæ.i. membrorum, arthros enim græce, latine membrum.
Pilulæ bechichiæ, depreſſę, & non rotundę. Et ſunt lenitiuę contra tuſſim; tenetur enim ſub lingua, & paulatim degluttuntur, & fiunt in forma lupinorum.
Pilulæ fœtidæ dictæ ſunt, quia fœtidos, & corruptos humores educunt, vel quia aliqua fœtida in eis ingrediūtur, vt puta caſtoreum, ſagapenum, opopanacum, ſuccus pororum, cum quo conficiuntur.
Pilulæ cochiæ, id eſt capitales.
Pilulæ de hermodactylis ab ipſis denominantur.
Pilulæ aſſararet.i. capitales, quadrimeron.i. medicamen ex quatuor rebus.
Roſata nouella, à roſis dicta; nouella reſpectu veteris, quæ recipiebat ſulphur viuum.
Rubea trochiſcata, rubea dicitur ab ipſo colore, trochiſcata à trochiſcis, qui ibi recipiuntur.
Requies dicitur ab effectu, quem inducit, quia requiem ſomnum, & quietem patientibus affert.
F Rhodoſacchara.i. zuccharum roſarum, a rhodon, quod eſt roſa, & ſacchara, quod eſt zuccharum; inde rhodoſacchara, ideſt zuccharum roſatum.
Rhodomel.i. mel roſatum, a rhodon, quod eſt roſa; & mel id eſt roſatum mel.
Sotira ſaluatrix interpretatur.
Sal ſacerdotale dictum eſt, quia eo vtebantur ſacerdotes tempore Heliæ prophetæ.
Syrupus dicitur, a ſyr, quod eſt confectio, & opos, ſuccus, inde ſyrupus.i. liquida confectio de ſuccis.
Stomachicon.i. confortatiuū ſtomachi. Et diuiditur, quia quoddam eſt ſtomachicon calidū, & quoddā frigidū.
Theriaca magna Gal. quia G. eam compoſuit Dico, ꝙ nō eſt verum, ſalua pace Nicolai, quia Andromachus ſingularis medicus eam compoſuit. Et cum dicit vlterius, theriaca dicitur a trochiſcis de thyro, qui in ea reperiuntur. Dico, ꝙ non eſt verum, quia fiunt aliæ theriacę, quæ tamen non denominantur a thyro, quia trochiſci *Nota.*
G de thyro eas non ingrediuntur, vt theriaca diateſſeron, & theriaca Dioſc. & theriaca exercitualis, & eandem theriaca dicitur quaſi medicina contra venenum, & dicitur domina medicinarum, vt ſupra declaraui.
Theriaca diateſſaron.i. de quatuor rebus.
Theriaca exercitualis.i. pro conſeruando exercitu gentium contra corruptionem aeris, & epidemiam.
Tryphera ſaracenica, tryphera dicitur, quia hominem iuuenem reddit. Saracenica, quia a Saracenis inuenta eſt, & deſcripta.
Tryphera magna dicitur, quia fructum magnum cōfert mulieribus, & proprie matricibus earum, quando dolorem matricis patiuntur, dando eis cum vino decoctionis arthemiſiæ.
Trionphyllon.i. de folijs rutæ viridibus.
Triaſandali dicitur a tribus generibus ſandalorum, quæ ponuntur in eis.
Theodoricō, dr̃ à Deo datū. Emperiſton.i. bene expertū.
H Theodoricon Anacardinum, theodoricon dicitur à Deo datum.
Anacardinum ab anacardis, qui in eo reperiuntur.
Trochiſci, diarhodō, trochiſci, id eſt rotunda confectio. Diarhodon, id eſt de roſis.
Trochiſci hedychroi ſic dicti à compoſitionis colore.
Trochiſci croci a croco.
Trochiſci ſcillitici, a ſcilla.
Trochiſci à thyro ſerpente.
Trochiſci diacoralli, a corallis.
Trochiſci camphorati, a camphora dicti.
Reliquæ ſpecies trochiſcorum Nicolai claræ ſunt, & nō indigent expoſitione.
Vomitus Nicolai.i. vomitiuum a Nicolao compoſitū.
Vnguentum Martiaton, à Martione medico inuentum.
Vnguentū citrinū dicitur, quia in pomo citri decoquiť.
Vnguentum populeon, quia fit de oculis arboris, quæ populus nominatur, & fit in tempore Veris.
Vnguentum aragon.i. adiutorium.

Vnguentum

Vnguentum agrippæ dicitur, eo,quia rex Agrippa iudęo- A rum vtebatur eo.

Vnguentum caliſton dialthęæ ideſt calefactionem, càliſton.i. mollificatiuum. Dialthęæ dicitur à duabus ſpeciebus radicũ euiſci,vel althęæ,quæ in id ingrediũtur.

Vnguentum aureum, dictum eſt per excellentiam, quia ſicut aurum eſt precioſum inter metalla, ſic vnguentum iſtud inter cætera vnguenta.

Voguentum laxatiuum, quia vnctio ex eo laxat, ſicut medicina laxatiua.

Vnguentum fuſcum, id eſt nigrum.

Vnguentum album, à ceruſa alba, quæ ingreditur.

Vnguentum viride, dictum eſt à viridi colore ęris, quod tu id ingreditur.

Zingiber conditum, id eſt zingiber viride conditum.

Notandum eſt vlterius, q; non eſt mirandum, ſi hic non ſunt collecta omnia electarià, & pilulæ,ac ſyrupi, trochiſci,confectiones, & etiam aliqua plura, quæ ponit Nicolaus; quia in aliquibus antidotarijs reperiuntur, B & in aliquibus pauciora, ſufficit ergo, q; hic ſunt famoſiora, & vtiliora.

TERTIA PARTICVLA de doſibus,& pộderibus,ac de eorum nominibus, & differentijs, &c.

REſtar modo de doſibus, & ponderibus, ac etiam de eorum nominibus, & differentijs diligentiſſime pertractare ſecundum communem vſum modernorum, quia multa reperiuntur, quæ ſint antiqua, & ſpernenda, quæ non ſunt in vſu.

Doſis quid. Si ergo aliquis doctus medicus examinauerit aromatarium inquirendo quid ſit doſis? Reſpondeat ſic. Dico, C q; doſis eſt limitata menſura, vel pondus alicuius rei medicinalis ſimplicis, vel compoſitæ, ſpecierum, aut herbarum, ſem. vel radicum electariorum, pilularum, vnguentorũ, &c. Vel melius ſic diffinitur. Doſis eſt limitata mẽſura, vel quantitas ſimplicis, vel compoſitę medicinæ ſolutiuæ, vel alteratiuæ, quæ de ſe apta nata eſt facere ſufficientem operationem, & non diminutam, neque ſuperfluam. Et notanter dicit de ſe, quia ratione corporis, vel humoris, quandoque poteſt facere ſuperfluam, vel diminutam operationem.

Ana quid. Quid intelligitur, qñ in receptis ponit' ana? Dico, q; àna eſt dictio græca, & tm̃ importat quantũ æqualiter.

Nota hoc Quid eſt, q; in antidotario Nicolai in aliquibus diſpẽſationibus electariorum, vel confectionum, &c. dicitur medietas eius eſt lib.ij. vel medietas eius eſt lib. ſemis?, qualiter hoc intelligitur?

Dico, quòd reperiuntur duo antidotaria Nicolai, ſcilicet magnum, & dicitur Nicolaus magnus, & paruum, & dicitur Nicolaus paruus, & iſto vtimur communiter. D Vnde nota vlterius, quod in Nicolao magno ſunt deſcriptiones electariorum, vel confectionum, & aliorum. In Nicolao paruo ſunt dimidiata in doſi, & minorata, & aliquando ſecundum tertiam partem diſpenſata. Et ideo dicitur aliquando in Nicolao paruo medietas electarij deſcripti in antidotario Nicolai maioris eſt li.ij. Ex quo ſequitur, quod deſcriptio integra eiuſdem electarij in Nicolao maiori eſt lib.4. & ſic de alijs dicitur, & licet hæc reſponſio communiter aſſignetur à multis, mihi tamen minime placet, quia eſt ſine ratione.

Nota etiam, q; in Nicolao maiori, multo plura antidota, & electaria, pilulæ, & confectiones, &c. ponuntur, quã in Nicolao minori, Illa tamen, quæ ſunt in Nicolao minori, ſunt etiam in Nicolao maiori, & ſecundum maiorem doſim, & non econuerſo.

Primo ergo quæritur, quot ſunt pondera vſualia, & nomina eorum, quę aromatarij tenentur ſcire, & quibus medici, & aromatarij quotidie vtuntur?

A Dico, q; pondera, vel menſuræ, quæ in arte medicinali reperiuntur, hæc ſunt, quæ ſubtili ingenio, & ſolerti ſtudio, ac ſumma ordinauimus diligentia, ad opus aromatariorum, & doctrinam omnium in arte medicinali ſtudere volentium, vt his ponderibus omnes medicinæ tam ſimplices, quàm compoſitæ, valeant ponderari.

Incipiamus itaq; à ſcrupulo, cuius hæc eſt figura. ℈. aſcendendo vſq; ad libram, quæ ex 12. vnc. integratur. Sed ante videamus de granis ex quibus ſcrupuli, & drachmæ, & alia pondera integrantur Vnde ſi quærat', quare pondera medicinalia ſunt per grana frumenti collecta, & menſurata ab ipſis medicis? Dico, q; ideo factũ eſt, ne forte per pondera artificialia interdum medici, & aromatarij decipiantur. Et ideo tutius, & ſecurius ſuit fundamentum, & ſtabilitatem habere ex aliqua re naturali, ſicut eſt triticum, ſeu frumentum, menſurãdo cum perfecto tritico omnia pondera, ſcilicet Scrupulum, Drachmam, Vnciam, Libram, & conſimilia, quia ſic fa- B ciendo, ſi omnia pondera artificialia ex plumbo, vel ex ære, vel ex alio metallo facta perderentur, vel ſi in aliquo deficerent, tũc poſſemus per grana tritici, quæ ſunt naturalia, ipſa artificialia pondera menſurare, ac remouere, & de nouo fabricare, & æquare.

Nota etiam, q; grana tritici ſunt ſecundum diuerſas prouincias maiora, vel minora, ſeu craſſa, vel minuta. Medici autem, & aromatarij pro faciendis ponderibus debent eligere mediocria, & ex illis facere pondera de plumbo, aut de ſtanno, vel alio metallo.

Si quæratur quid eſt Scrupulus? & quot ſcrupuli faciunt vnam drach.? Dico ad propoſitum redeundo, q; ſcrupulus eſt tertia pars drachmæ, & eſt pondus xx. granorum tritici. *Scrupulus.*

Quid eſt Drachma? Dico, q; tres ſcrupuli faciunt vnam drachmam, & ſic ipſa drachma eſt pondus ſexaginta granorũ tritici, cuius drachmæ hæc eſt figura. ʒ. *Drachma.*

Quid eſt Exagium? exagium eſt pondus vnius. dra. cũ dimidia, & ſic eſt xc. granorum tritici. Et dicitur ab ex, C quod ſex, & gios. menſura, quia ſex exagia faciunt, & menſurant vnam vnciam. *Exagium.*

Quid eſt Solidum? quod differt ſolo nomine ab exagio, & quod tantum valet, quantum exagium. *Solidum.*

Quid eſt Aureus? aureus ẽt eſt pộdus vnius drachmæ cum dimidia; & eſt idem cum exagio, & ſolido. *Aureus.*

Item ſex exagia faciunt vnam vnciam.

Quot dr. faciũt vnã vnciã? Dico, q; ix. dr. faciũt vnam vnciã; & hoc ſm Salernitanos, aliter ẽt faciunt Paduani Doctores, qa faciũt vnã vnciã ex octo drachmis. Neapolitani vero faciũt vnã vnciã ex decẽ drachmis. Cõiter tñ tenetur, quod vncia cõſtat ex ix. drachmis. Vncia aũt ſic figuratur. ℥. Et ſic, vnc. paduana eſt minor. vnc. Salernitana, qa illa eſt ex 8. dr. et iſta eſt ex ix. drachmis, et vnc. q̃ eſt ex. ix. drachmis, eſt minor illa, q̃ eſt ex x. drachmis. *Vncia.* *Nota hoc.*

Quæritur ex quot granis conſtat vnc.? tenendo igitur vt cõmuniter tenetur, q; vnc. j. conſtat ex. ix drachmis, & quælibet drachma conſtat ex ſexaginta granis, ſequi- D tur, quod vnc. conſtat ex 450. granis.

Quid eſt libra? & ex quot vncijs conſtat libra vna? conſtat ex 12. vnc. & cxviij. dr. faciunt vnam libram. *Libra.*

Et ſi quæratur, quot grana faciunt vnam librã? Dico, quòd. F. 480. faciunt, & integrant vnam libram.

Quid eſt Sextariũ medicinale? ſextarium medicinale eſt pondus duarum librarum cum dimidia, vnde quando reperitur in receptis medicinale ſextariũ vini, vel olei, vel aceti, quod intrat in medicinas, intelligitur lib. ij. s. *Sextarium.*

Quid eſt Cotyla? ſimiliter cotyla ſolo nomine differt à ſextario, quia eſt pondus lib. 2. s. ſicut eſt ſextarium. *Cotyla.*

Sed aliqui faciunt differentiam inter cotylam, & cotulam, quia cotula eſt pondus lib. 2 s. vt dictum eſt, ſed cotyla eſt pondus nouem vnciarum.

Quid eſt Obolus? eſt pondus medij ſcrupuli, vel ſecundum alios eſt quinta pars vnius drachmæ. *Nota. Obolus.*

Quid eſt Kiſt? eſt pondus vnius libræ cum dimidia. *Chiſt.*

Kiſat eſt grana quatuor. *Cheratt.*

Quid eſt Hemina? eſt pộdus vnius li. & vnciarũ triũ. *Hemina.*

Quid

Calculus. Quid eſt calculus? eſt pondus duorum granorum ciceris,& quarta pars oboli, vnde 4. calculi faciunt vnum obolum, & duo oboli faciunt ſcrupulum.

Grana. Quid intelligitur per grana? Quando reperitur in receptis grana. 2. vel grana. v. Dico, ꝙ intelliguntur grana tritici, niſi aliter exponeretur per medicum diſpenſantem ipſam receptam, verbi gratia, ſi diceretur grana. v. hordei.

Manipulus. Quid intelligitur per manipulum in receptis? intelligit' quantũ poteſt manu capi. verbi gratia dicendo. Recichamęmeli. M.j intelligitur, quãtũ poteſt manu capi.

Pugillus. Quid eſt pugillus? intelligitur quantum poteſt cum pugillo ſtricto capi.

Quid eſt ſatil? eſt pondus duorum ſextariorum.

Quid eſt Kirat? eſt pondus trium granorum.

Quid eſt ramich? eſt pondus ſex Kirat.

Quid eſt carmeſt? eſt pondus vnius grani hordei.

Quid eſt danich? eſt pondus ſex granorum hordei,& ſecundum alios eſt pondus trium granorum hordei.

Quid eſt ſacrarati? eſt põdus vnius aurei cum dimidio.

Quid eſt anulaſach? eſt pondus conſimile illi ſecundum aliquos; ſed ego non credo, quia aliter reperi.

Quid eſt atſinum? eſt pondus.dr.s.

Quid eſt decamech? eſt pondus dr j.

Quid eſt darehiminum? eſt pondus.drac.s.

Quid eſt bactaih? eſt pondus nouem granorum.

Siliqua eſt pondus quatuor granorum hordei.

Quid eſt raficij? eſt pondus.ſcrup.j.s.

Verſus.

Audi lætando quid dicam verſificando.
Collige triticeis medicinæ pondera granis.
Grana quater quinque ſcrupuli pro pondere ſume.
In drachmam ſcrupulus ter ſurgit multiplicatus.
Si ſolidum quæris, tres drachmas dimidiabis.
Exagium ſolido differt in nomine ſolo.
Aureus exagio, ſolidoque parificatur.
Conſtat ſex ſolidis, vel ter tribus, vncia drachmis,
Vncia pars lib. duodena quis ambiget inde?
Si quæris pondus, quot habet ſextarius vnus.
Librarum quinque pondus debes dimidiare.
Coryla ſextario differt in nomine ſolo.
Continet heminas ſextarius, vt puta binas.
Vt fertur obolus ſemiſcrupulus eſſe probatur.
Cætera menſuræ, non ſint tibi nomina curæ.
* ſtrata. Nam quia ſunt * ficta ſordeſcunt ſuntque relicta.
Non eris illuſus, ſi tenes, quod tenet vſus.

QVARTA PARTICVLA de modo conficiendi omnia neceſſaria in qualibet aromataria.

Dicendum eſt deinceps, vt aromatarij ſint bene docti, & experti in conficiendo cõfectiones, & electaria quo species ſint ponẽdę pro qualibet lib. mellis, vel zucchari, & quanta cera pro qualibet libra olei in vnguentis. Et etiam dicendum eſt aliquid de ſyrupis iulep, ſacculis cordialibus, & emplaſtris, conſeruis, cerotarijs. Et quare cera eſt ponenda. Et de commiſtione aquarum cum ſyrupis,& de quãtitate decoctionis in clyſteribus.

Quæritur quot ſpecies ſunt ponendæ pro li. qualibet mellis. Dico, ꝙ in quibuſcunque electarijs de mellis cõpoſitione, vel alterius liquidæ confectionis ex melle, regula eſt, ꝙ pro quacunque libra mellis ponantur. vnc. 2. ſpecierum, ſed aliqui ponunt interdum pro quacunque libra mellis. vnc. 3. ſpecierum, & hoc forte habet veritatem in laxatiuis,& tempore hyemali, quia in hyeme ponuntur plures ſpecies, quam in æſtate.

Quæritur quot ſpecies ponuntur pro libra zucchari in ſolida confectione. Dico, ꝙ in ſolida confectione de E zucchato ponuntur drac. 6 vel 7. ad plus ſpecierum pro vna libra zucchari, ſed in confectionibus ſolidis cordialibus, ſufficit vnc. s. ſpecierum pro vna lib. zucchari, quia multitudo ſpecierum deſtruit aliquando ſaporem confectionis, & guſtum infirmi, vel etiam ſtomachum ſani hominis nauſeat.

Nota, quòd ſunt aliquæ cõfectiones zucchari, in quibus ponuntur. vnc. 3. ſpecierum, vt in diaphænicone, & in diaſatyrione.

Quæritur de ſyrupis quantum mellis, vel zucchari ponitur pro lib. aquæ, vel decoctionis. Dico, quod in cõpoſitione ſyruporum in quacunque lib aquæ, vel decoctionis ponitur lib. * mellis, vel zucchari. * vnc. iij. aut iiij.

Quæritur ſimiliter de iulep quantum de zucchato debet poni pro quacunque lib liquoris. Dico, ꝙ in compoſitione iulep in quacumq; lib. liquoris vnc. 8. zucch. vel vnc. 6. & aliquando, vnc. v. aliquandò, vnc. 4. ſecundum, quod magis dulce, aut minus dulce vult facere.

F Et reperitur iulep longũ, id eſt aquoſum modicę decoctionis, ſed nõ diu durat. Aliud eſt iulep dẽſum, & magis compactum, quia magis coctum, & tale diutius durat.

Quæritur quot ſpecies debent poni in ſacculis cordialibus, qui fiunt de ſindone, de grana, vel de ſcarlato, ponitur communiter, vnc. i. vel vnc. s. ad plus. In exterius applicandis, vt emplaſtris, & ſacculis, ſemper herbæ limitantur, & doſantur per manipulos.

Quæritur quomodo fiunt conſeruæ roſatæ, diaboraginatæ, vel violatæ. Si velis bonam conuerſam facere, debes ponere lib. i. zucchari pro * dimidia lib. roſarum, vel aliorum florum, piſtando roſas rubeas electas cum zucchato ſimul in mortario, vel violas, aut alios flores, deinde prædicta cõſerua ad Solẽ tenẽda eſt diebus pluribus. * vnc. iij.

Quæritur quot ſpecies debent poni in cerotarijs. Dico, quod in cerotarijs mediocribus ſemper ponuntur. 3. vel 4. dra. ſpecierum, & quodlibet ceratum, ſi eſt magnũ, debet eſſe 3. vnc. ſi mediocre. ij. vnc. ſi parum. i. vn.

Quæritur quanta cera debet poni pro lib. olei in vn-
G guentis. Dico, quòd in compoſitione vnguentorum, pro vnc. ij. olei ponitur communiter. vnc. s. ceræ, vnde pro lib. i. olei ponuntur, vnc. 3. ceræ.

De ſpeciebus, vel de puluetibus in vnguentis ponimus ſecundum opportunitatem, vel ſecundum, quod volumus facere vnguentum durum, vel molle.

Quæritur de puluetibus quantum debemus dare de puluetibus in potu. de pulueribus abſolute. drach. i. s. vel dr. ij. & alij dra. s. cum vino, aut cum aliqua decoctione appropriata, vel cum aqua deſtillata, & plus, & minus ſecundum ætatem, & virtutem ęgri, & ſecundum, quod puluis eſt ſolutiuus.

Si quis quæreret, quare ſyrupi dantur cum aquis, vel cum decoctionibus ſimul commiſtis. De ſyrupis. Dico, quod non dantur communiter ſine aquis, vel ſine decoctionibus appropriatis, quia ſyrupi commiſti cum aquis efficiuntur magis liquidi, & etiam melius penetrant ad membra, & poſſunt melius tranſglutiri.

H Sed nota vlterius, quod melius eſt ponere plus de ſyrupis, & minus de aqua, quam e contrario, quia maiorem moram trahunt in ſtomacho, & hepate, & ſic melius digerunt materiam peccantem, quam ſi plus de aqua poneretur, quia cum multa aqua, vel cum mala decoctione ſunt liquidiores, & citius tranſeunt a ſtomacho, & hepate, vnde debemus tantam aquam ponere, quanta ſufficiat ad tranſglutiendum ſyrupum.

Sed aduerte, quod ſi volueris aliquem ſyrupum iulepizare, vel clarificare, tunc debes ponere de aqua magis, & minus de ſyrupis.

Nota, quod longe melius operantur ſyrupi turbidi, id eſt non clarificati, quam iulepizati, ſed aliquando ad cõplacentiam ægrorum, vt ſyrupi pulchriores appareant, neceſſe eſt eos clarificare, & iulepizare.

Nota vlterius, quod de ſyrupis ſecundum communẽ practicam exhibemus. vnc. i. s. tantundem de aquis, vel ad plus, vnc. ij. de aquis, vel loco aquarum decoctionis ſimul commiſcendo cum ſyrupo.

Quæri-

Quæritur de clyſteribus, quanta quantitas decoctionis debet adminiſtrari, & quanta quantitas olei, & quanta quantitas caſiæ, vel hieræ picræ, vel benedictæ, & aliorum electariorum. Dico de menſura decoctionis adminiſtrandæ in clyſteribus eſt quantitas vnius lib. cum dimidia, ſcilicet 18. vnc. & ſalis. * vnc. j. & hieræ picræ, & benedictæ ſecundum opportunitatem, & ætaté, ac virtuté, quia aliquando ponimus vnc. j. aliquando vnc. ß. &c. Et hoc totum intellige ſecundum magis, & minus, & ſecundum ætatem, & complexionem. Quia in viris, & mulieribus fortis complexionis, prædicta quantitas decoctionis, ſalis, & olei, & aliorum, eſt conueniens quantitas. Sed pueris, & debilibus, ac delicatis debet eſſe minor quátitas, ſcilicet ſubdupla, quia medietas ſufficit, in infantibus vero ſufficit quantitas vnius cyathi in clyſteribus eorum, &c. Et omnia fiant ſecundum prudentiam, & diſcretionem periti ſſimorum doctorú medicorum; quia ſola diſcretio facit medicum, ſecundo colliget Auer.

drach. ij. vnc. ß. vel vnc. ſem.

QVINTA PARTICVLA de colligendis herbis, floribus, ſeminibus, & radicibus, &c.

SI quæratur quo tempore ſunt colligendi ab aromatarijs flores herbarum, ſemina, ac radices; & vbi ſunt exiccandi, & quo tempore ſunt aquæ deſtillandæ. Dico quod in Vere, ſcilicet in menſe Aprilis, & Maij, ſunt primo herbę, ſecundo flores colligendi.

Semina vero ſunt colligenda in æſtate, ſcilicet Iunij menſe, vel Iulij, quia tunc ſunt completa.

Radices vero in autumno ſunt colligendæ, quia tunc folia, & ſemina ceciderunt, vel ſunt exiccata; & tunc tota virtus herbarum eſt repoſita in radicibus.

Dico vlterius, quod herbæ ſunt exiccandæ ad vmbrá. C Semina vero ad lentum Solem.

De radicibus vero diſtingue, quia quædá ſunt ad Solem exiccandæ, ſicut ſunt radices magnæ, valde craſſæ, quia denſæ ſubſtantiæ, vt radix bryoniæ, theupon. ariſto. gentianæ, mandrag. & ſic de cóſimilibus. Sed radix ireos petroſelini, apij, fœni. garyophyl. aſari, & conſimilium, quæ ſunt rarioris ſubſtantiæ, debent ad vmbram exiccari; & omnia prædicta, ſcilicet herbæ, flores, ſemi. & radices, nunquam ſunt apponenda, niſi ſint debito modo, & congruo tempore exiccata, alioqui putreſcerent.

Et cauendum eſt, ne reponatur ad fumum, vel ad Solem, aut in loco humido, vel pulueruleuto, quoniam putreſcerent, & virtutem amitterent, debenique conſeruari dictæ herbæ in ſacculis de lino. Semina vero, ac flores, & radices, in ſcatulis, quòd omnes ſeorſum, & ſigillatim de per ſe conſeruentur.

Alia doctrina.

D Notandum eſt vlterius ſecundum doctrinam Rainaldi de villanoua in quodam ſuo lib. de ſimplicibus, quod ad hoc, vt ipſæ herbæ, ac flores, radices, & ſemina habeant ſingularem virtutem, & proprietatem ad morbos ſunt colligenda ſecundum diuerſa ſigna zodiaci. Quædam enim ſunt mobilia, ſcilicet quatuor, vt aries, cancer, libra, capricornus, & in iſtis ſignis mobilibus colligendæ ſunt herbæ, ſucci, ſemina, ac radices laxatiuæ, quia fęlicius, & citius operabuntur. verbi gratia.

De herbis, vt mezereon, ſena, laureola.

De ſeminibus, vt ſemen cartami, ſemen laureolæ.

De ſuccis, vt ſcámonea, ſuccus ireos, & cu. ſylueſtris.

De radicibus, vt turbith, eſula, rheubarbarum, & conſimilia.

Quædam vero alia ſigna, ſcilicet alia quatuor, ſunt ſtabilia, ſeu fixa, ſ. taurus, leo, ſcorpio, & aquarius. Et in iſtis ignis ſunt colligendæ herbæ, ſucci, radices, & ſemina ſtyptica, & conſtrictiua, quia ſic melius operabuntur contra fluxum, & contra dyſenteriam, & vòmitum. v. g.

A De herbis, vt plantago, myrtus, filices,

De ſuccis, vt ſuccus cytoniorum, acacia, ſuccus myrtillorum.

De radicibus, vt radices filicum.

De ſeminibus ſtypticis, coriandrum, ſemen myrti, & ſemen roſæ, &c.

De fructibus, vt ſorbæ, cytonia, granata, pyra, meſpila, ſumach, galla.

Quædam vero alia ſigna zodiaci, ſcilicet reliqua quatuor ſunt mediocria, ſcilicet, neque ſtabilia, neque mobilia, ſed media, ſ. Virgo, Sagittarius, Gemini, & Piſces, in quibus colligendæ ſunt herbæ, radices, ſemiña, quæ nec ſunt ſolutiua, nec ſtyptica, vt fœniculum, apium, abrotanum, artemiſia, mentha, & eorum ſemina.

Alia doctrina. De conditionibus in medicinarum collectione conſiderandis.

ET quia iſta doctrina eſt nimis ſpeculatiua pro aromatarijs, ideo dimittatur peritiſſimis doctoribus medicinæ, qui tenentur habere notitiam aſtrologię, alio- B quin male curabunt ægros, oportet, quòd colligantur in tempore ſereno, claro, & non ventoſo, & oportet, quòd non colligantur niſi in fine bonitatis, & maturitatis earum in ſuo tempore, non quando ſunt vetuſtæ, & conſumptæ propter aliquam infirmitatem earum.

Et herbæ, quæ colliguntur in terris montuoſis duris ſunt fortioris virtutis, quam quæ colligũtur in vallibus, & terra pingui, & in viridarijs, & hortis.

Et oportet, ꝙ eligas ex herbis, quæ ſunt plus ramoſæ, & quæ ſunt completæ, cum ſeminibus ſuis, ſicut debent eſſe, ſicut ſtœchas, mentaſtrum, meſit. i. dictamus, & aſach. i. tribulus marinus, & hyſſopus, & ſimilia.

Et flores oportet colligi antequam cadant, vt flores alcánæ, tormétillę, violę, ſambuci. i. hyenſemmi, & ſimilia.

Sed tépus colligédi fructus, eſt qñ ſunt boni, maturi, ſicut vuæ, & ficus, dactyli, pyra, poma, pruna, & ſimilia.

Et ſemina oportet colligi qñ incipiunt exiccari, & cadere, & antequam cadat ſuper ea aqua, quæ illa deſtruat.

C Et tempus colligendi radices, & ramulos, & cortices, eſt qñ incipiunt cadere folia eorum, oportet, quòd ſucci plantarum ex folijs, & ramis earum exprimantur, dum ſunt adhuc teneræ, ſicut memithe, & gaſit, & eſt ſemperuiua, ſuccus hypocyſtidos, & abſynthij, & ſimilium. Et oportet, qđ vulneretur planta, ſeu arbor, quando volueris accipere lac eius, vel lachrymam, donec planta viget adhuc in terra, & non poſtquam ſit euulſa, ſicut cum volueris facere opium, euphorbium, & ſimilia.

Generaliter ſcire debes, quod radices, & folia, & rami, debent exiccari poſtquam ſint abluta cum aqua, à terra, & ſordibus earum, & quod ſiccentur in loco vmbræ, vbi non ſit humiditas. Et oportet, quod reponas flores herbarum medicinalium in capſis de ligno. Et ſimiliter herbas ſtypticas, & radices. Semina vero ſeruentur in ſacculis in corio ad meliorem conſeruationem ſecundum Dioſco.

Alia doctrina.

D Quia præfata doctrina pro aromatarijs, & præcipue rudibus, eſt æqualiter confuſa. Ideo ſi quis interrogaret in quibus menſibus particulariter, & ſigillatim ſunt colligendæ herbæ, flores, ſemina, & radices. Reſpondeo, ꝙ in menſe Martij. Quia à medietate ipſius, principiú eſt Veris, & terra incipit germinare, & veſtire ſe herbis, & floribus, q̃ fuit nuda in hyeme, pp vétos, niues & frigora.

Collige ergo prædicto menſe violas, & fac de eis trochiſ. diani, id eſt de violis, & ſyrupum violatum, & oleũ violatum. Et ſi poteris ex eis ſuccum facere, conſerua ipſum, & potes etiam violas deſtillare, & aquam vſui conſeruare. Exiccabis etiam ex eis ad vmbram eodem tempore, & reſerua eas.

Collige eodem menſe fumum terræ, & fac ex eo ſyrupum maiorem, & minorem, & ex eo ſuccum extrahe, & reſerua, licet etiam poſſit in principio Aprilis omnia prædicta ex fumo terræ facere. Item in iſto menſe incipit colligi maſtix, vſque ad finem menſis Aprilis.

Collige ſcillam ſecundum artem, & fac acetum ſcilliticum, & lohoc de ſcilla, & oxymel ſcilliticum.

DE MENSE APRILIS.

Collige euphragiam, & deſtilla eam, & etiam ſiccam reſerua, quia pro oculis optima eſt.

Collige flores boraginis, & bugloſſæ, & fac conſeruas ex eis, & deſicca ex eis, & reſerua, & deſtilla, & ſic fac aquam boraginis, & bugloſſæ.

Collige oculos populi, & fac vnguentum populeon, quod eſt optimum ad ſomnum prouocandum in febribus, & in phreneſi.

Collige mentam, maioranam, citrariam, iuam maiorem, aſparagos, & reſerua.

Collige flores, & fac oleum irinum.

Collige melilotum, & fac emplaſtrum de meliloto.

Collige flores roriſmarini, & fac dianthos, & conſeruas cum zucccharo, & ex eis ſicca, & vſui reſerua, & fac oleum ex eis, ſi volueris.

Collige etiam ſcolopendriam, beronicam, & capillos veneris, & deſtilla ex eis, & etiam deſicca, & reſerua.

F Collige etiam cheyri, ideſt violas citrinas, & fac ex eis oleum, quod dicitur, oleum de cheyri.

Collige burſam paſtoris, & deſtilla, & exicca ex ea, & collige cretanos, & deſtilla.

De Menſe Maij. Collige roſas rubeas, & deſtilla ipſas recentes, & fac aquam roſatam, & purifica ad Solem, & extrahe ſuccum eius, & vſui reſerua, & fac ex eis conſeruam roſatam, & rhodoſaccharam, id eſt zuccharum roſatum, rhodomel, oleum roſatum bonum ſecundũ artẽ.

Pro quo nota, quod dupliciter poteſt fieri oleum roſatum. Primo ex roſis incompletis, & ex oleo omphacino, & tale oleum eſt magis ſtypticum, & confortatiuum, & frigidum. Secũdo poteſt fieri oleum roſarum ex oleo oliuarum maturatum, & tale oleum eſt magis anodynum, & doloris ſedatiuum, & non eſt adeo frigidum ſicut primum, & exicca ex eis, & vſui reſerua, & reſerua etiam bottos earum ideſt, ipſas roſiculas incompletas ante apertionem, quia ſunt ſtypticiores, & cordialiores; & fac etiam ex eis trochiſcos diarhodon.

G Collige etiam eodem menſe papauer album, & rubeũ & nigrum, & vſui reſerua, & fac opium eodem menſe, & fac hypocyſtidem.

Collige chamęmelum, & fac eius oleum, & ſicca flores eius, & reſerua.

Collige autem flores geniſtæ, & fac ex eis mel geniſtatum, bonum pro ſcrophulis, & fac etiam ex eis aquam deſtillatam pro arenulis.

Collige flores maluæ, & fac ex eius mel maluarum bonum pro aſthmate, & tuſſi.

Collige anethum, & fac oleum, & collige capita hyoſcyami, & ſicca.

Collige ſemen burſæ paſtoris, & reſerua.

Collige ſaluiam, & deſtilla, & deſicca ex ea, & ſic vſui reſerua.

Collige etiam hermodactylos ſecundum quoſdam, ſed ego puto, quod melius colligantur Menſe Auguſti. Et collige gummi hederæ, &c. colligitur etiam manna in iſto menſe, tam in Oriente, quam in Calabria, quia H tunc ros ille precioſius de cœlo cadit.

De Menſe Iunij. Collige omnes herbas ſeruandas, vt cedron, origanum, pulegium, ſtœchadem, polium, celticam, abrotanum, abſynthium, praſſium, ſeu marrubiũ, eupatorium, hypericon, chamædryon, chamæpityn, ſatureiam, roſmarinum, centauream maiorem, & minorem, artemiſiam, agrimoniam, pentaphyllon, millefolium, betonicam, thymum, epithymum, hyſſopum, & omnes alias herbas vſuales, quarum neque ſemine, neque radices ſunt in vſu.

Collige etiam balauſtias, & reſerua. Fit etiam aloe in fine huius Menſis ex ſuccis herbæ zambanæ. fit etiam ſuccus liquiritiæ ex radicibus eius, & vſui reſeruetur. ſed radices eius Menſe Auguſti colliguntur, exiccantur & reſeruantur.

Collige cyminum, aniſum. In iſto etiam menſe colligitur thus, vernix, ammoniacum, opopanacum, ſed aliqui dicunt, quod colliguntur de menſe Maij. In iſto etiã

E menſe fit ſcammonea, & eſt ſuccus inſpiſſatus cuiuſdam ſpeciei volubilis, vel cuiuſdam ſpeciei tithymalli.

De Menſe Iulij. Collige ſemen laureolæ, & fac electarium ex lacte anabulæ.

Collige ſuccum cucumeris agreſtis, & reſerua, & fac inde pilulas ad hydropiſim.

Collige coriandrum, ſemen fœnugræci, ſemen geniſtæ, ſemen ſtaphiſagriæ, ſemen macedonici, ſemen petroſelini, apij, rutæ, ſemen hyoſcyami, grana ſolis, ſemen ſinapis, vrticæ, erucæ, ſemen arnogloſſæ, ideſt plantaginis. Semina quatuor minora frigida, ſcilicet ſcariolæ, endiuiæ, lactucæ, & portulacæ; & ſemina quatuor maiora frigida, ſcilicet anguriæ, citruli, melonis, & cucurbitę. *Sem. frig. ma. & m.*

Collige etiam ſemen leuiſtici, & ſemen cicutæ, & paſtinacæ ſyluestris, carui, fac etiam acaciam in fine huius menſis ex ſucco prunellorum ſylueſtrium, & ad Solem deſicca.

Collige etiam antheram in fine prædicti menſis, vel F in fine Auguſti.

Collige etiam ſeſelim, id eſt ſemen ſileris montani, & ſemen naſturcij, & pigani, id eſt ſemen rutæ.

Menſe Auguſti. Collige radices ſaxifragiæ, & radices liquiritiæ, radices acori, & ſic radices cyperi, galangæ, radices mandragoræ, radices bryoniæ, radices bruſci, radices rheupon. caſiæ ligneæ, radices pyrethri.

Collige radices dictami, & tormentillæ, & radices fabæ inuerſæ, id eſt ſolatri maioris.

Collige radices gentianæ, radices eſulæ, & ariſtolochię longæ, & rotundæ, & radices cucume. & collige radices enulæ, radices trium conſolidarum, radices phu, id eſt valerianæ, radices meu, & radices garyophyllatæ, radices ſuchaha, & bedeguar, radices apij, petroſelini, fœniculi, bruſci, aſparagi, ireos, &c.

Collige etiam in iſto menſe ſemen, & radices pęonię, in iſto etiam menſe fit viſcus, & fit etiam terebinthina de granis viridibus.

G Menſe Septembri. Collige agnum caſtum, id eſt eius ſemen, & radices capparorum, ac vtriuſque ellebori albi ſcilicet, & nigri.

Collige radices peucedani.

Collige linguam ceruinam, id eſt ſcolopendriam. Et collige cetrach, capillos veneris.

Collige etiam flores, & ſemen fœniculi, & exicca, quia tunc perfectum eſt ſemen eius.

Menſe Octobris. Collige philipendulam, centaureã, abſynthium, & cyclamen.

Menſe Nouembris. Collige linguam cedri, & ſecundum aliquos collige eſulam, & mezereon.

Menſe Decembris. Collige baccas lauri, & fac oleum laurinum, & oleum de lentiſco, & collige fructus iuniperi, & poma mandragoræ.

Mẽſe Ianuarij. Collige fructus bruſci, & radices eryngiorum, & confice eas, & cortices citri, confice, & ſerua.

Menſe Februarij. Collige cymbarias, hepaticas, pulmonarias. Et incipe colligere violas vſque ad menſem H Martij incluſiue, vt ſupradixi.

Nota vlterius, quod omnes aquæ deſtillatę, quæ fiunt ex herbis, debent fieri in Vere, ſcilicet à medietate Martij vſque ad totum menſem Maij incluſiue, & poſtquam factæ fuerint, debent ſtare ad Solem ſaltem diebus 15. vt purificentur à fumo.

Sed ſi vis, vt nullo modo ſapiant de fumo, deſtilla eas in duplici vaſe, ſ. ponendo alembicum in balneo mariæ.

Si cupiunt rudes aromatarij eſſe docti de infinitis fere præparationibus multarum ſimplicium medicinarum mineraliũ, & non mineralium, vſualium, & non vſualium, ut puta de ablutionibus, combuſtionibus, aſſationibus, purificationibus, præparationibus ſpecierum ſalis, & decoctionibus, & extractionibus ſuccorum, & quaſi de infinitis rebus huiuſmodi, recurrant ad librum Seruitoris, qui liber eſt eis valde neceſſarius. vnde ſæpe ſtudeant, & legant in eo cum bona intelligentia, quia in eo infinita reperient, ex quibus non ſolum vtilitatem, ſed honorem cum gloria reportabunt.

SEXTA PARTICVLA DE conſeruatione medicinarum ſimplicium, & compoſitarum.

Modo diſcurrendum eſt; & breuiter loquendum de conſeruatione tam ſimplicium, quam compoſitarum medicinarum, & licet Serap. in cap. 54. antidotarij ſui ponat ſtabilitatem, & tempus durationis quarundam medicinarum compoſitarum, de ſimplicibus tamen nullam fecit mentionem. Ergo itaque decreui ad clariorem aromatariorum notitiam. Primo vniuerſalem quandam doctrinam hic tradere in perduratione, & conſeruatione medicinarum, tam ſimplicium quam cõpoſitarum. Deinde ſpecialiorem doctrinam faciam de prædictis, quia particulariter quaſdam earum tantum, ſub compendio notificando, vt ſaltem ex hac doctrina instruantur aromatarij medicinas veteres, ac reſolutas abijcere, vt docti medici, & famoſiſſimi doctores ex hac fidelitate aromatariorum vtilitatem conſequi valeant, & honorem.

In primis igitur debet quilibet aromatarius ſibi locũ aptum eligere, in quo apothecam aptiſſimam ad res medicinales conſeruandas tenere valeat, ita, quod ſit à ventis, & à Sole defenſa, & quod non ſit humida, nec fumoſa, aut pulueruleñta. quia prædicta omnia habent tam ſimplices, quam compoſitas medicinas corrumpere, aut alterare.

Incipiamus ergo cum Dei gratia à floribus, herbis, ſeminibus, & radicibus. Pro quo notandũ eſt, quod quanto aliqua res ſimplicior fuerit, & rarioris ſubſtantiæ, tanto minori tempore conſeruatur, quia eſt magis apta reſolutioni; vt à contrarijs alterantibus reſoluatur, & præcipue ſi longo tempore teneatur. Quia ſecundum Philoſophum, tempus eſt cauſa corruptionis omnium, quia omnia ſeneſcunt in tempore. Et quia flores herbarum ſunt rariores, & ſubtilioris ſubſtantiæ quam herbæ, ideo minori tẽpore conſeruantur; & ideo vſq; ad annũ conſeruantur, & non vltra; quia in capite anni renouari debent, abijciendo veteres, & reponendo nouos, exiccando eos prius ad vmbrã, vt ſunt violæ, roſæ, flores boraginis, & bugloſſæ, & meliloti, flores anthos, id eſt roriſmarini. Cõſimiliter herbæ, licet poſſint magis conſeruari, quàm flores, tutius tamen eſt, vt ſingulis annis renouentur.

De ſeminibus vero dico vſque ad duos annos conſeruantur, præter minuta ſemina frigida, quæ debent quolibet anno renouari. & ſimiliter ex fructibus pineæ, & fiſtici renouentur de anno in annum, & amygdalæ cum auellanis, prunis, ficubus, ſebeſten, & dactylis.

De radicibus diſtinguendum eſt, quoniam quædam ſunt ſubtiles, & raræ ſubſtantiæ, vt radices valerianæ, & petroſelini, apij, garyophyllatæ, baccaræ, ſaxifragiæ, dictami, tormentillæ, hermodactylorum, & cõſimilium, & iſto modo quolibet anno renouantur. Aliæ ſunt craſſæ, & denſæ ſubſtantiæ, vt rheuponticũ, & radices bryoniæ, peucedani, meu, ariſtolochiæ, & iſtæ conſeruantur per duos, & tres annos.

DE CONSERVATIONE, ET perduratione ſolutiuorum ſimplicium ſecundum ordinem Meſues.

Et primo de Aloe.

Si ergo quæratur quanto tempore durat Aloe. Dico, quod poteſt conſeruari, vſque ad x. annos: & caue ne in loco humido teneatur, nec in loco ventoſo, neque ad Solem, nec ad fumum, nec prope ignem, quia virtus eius reſolueretur. Nota vlterius, quod aloe poteſt ſophiſticari, & adulterari, vnde

A pro hoc lege Meſuẽ in cap. proprio de aloe, & ibi reperies conditiones veri aloes, & adulterati. Doſis eius eſt ab aure. ſ. vſque ad dra. 2. Et infuſionis ab aureo vno vſq; ad dra. 3. Quid autem ſit aloe, & quomodo fiat, & ex qua herba, & in qua prouincia, dictum eſt ſufficienter ſuperius in prima particula, cum de ligno aloes mentio facta fuit.

De Myrobalanis.

Dico, quod myrobalanorum quinque ſunt ſpecies, & ſecundum opinionem aliquorum ab vna, & eadem arbore producuntur. In diuerſis tamen temporibus. vnde citrini durant duobus annis. Emblici vero, & bellirici. 7. annis conſeruantur. Chebuli 4. annis. Sed chebuli cõditi x. annis. Indi 7. annis. Vnde citrini minori tempore omnibus conſeruantur, quia rarioris ſunt ſubſtantiæ, & ex primo germine producti. Et omnes, qui ſumunt myrobalanos, timeant Boream ſuperuenientem, & non comedant piſces.

B potio citrinorum eſt à dra. 2. vſque ad v. Et infuſorum à dra. v. vſque ad 28.

Et potio chebulorum tritorum eſt à dra. 3. vſque ad 4. Et infuſorum à dra. 4. vſque ad xx. *Doſis.*

potio indorum eſt, ſicut chebulorum. *Doſis.*

potio vero emblicorum tritorum eſt ab aure. 1. vſque ad 3. Et infuſorum ab aure. 3. vſque ad aure. 6. *Doſis.*

De Rhabarbaro.

Dico, quod rhabarbarum quando eſt electum, nõ adulteratum, neque exanimatum per annos 4. conſeruatur. præſeruatur autem à putrefactione, ſi ſuperliniatur cum cera liquefacta ſolum, cum modica terebinthina, aut cum cera ſola, aut ſepeliatur in melle tabarzet. aut ſi ſepeliatur, ſi inuoluatur in milio, aut cũ ſemine pſyllij. Nota, quod rhabarbarum, poteſt adulterari, vnde lege Meſue in cap. proprio de rhabarbaro, & ibi diſces cognoſcere verum rhabarbarum à falſo.

potio eius infuſi in eo eſt à dra. ij. ſ. vſque ad x. Et po- *Doſis.*
C tio contriti eſt dra. i. vſque ad 4.

De Caſſia fiſtula.

Dico, quod caſia fiſtula conſeruatur per annum, & in loco humido, non tamen exceſſiue. Melior autem caſia fiſtula eſt illa, quæ grauis in pondere, & pinguis in ſubſtantia ac lucens, & nigra in colore, & craſſa in cannulis, ac dulcis in ſapore.

Nota tamen, quod aliqualiter lædit ſtomachum, & mouet in ventre tortiones. *Nota.*

De Tamarindis.

Dico, quod tamarindi ſunt dactyli aceroſi, & ſunt ex fructibus palmarum ſylueſtrium, & ſunt ex medicinis nobilibus, non excedentes in operatione, & conſeruantur per annos 3. Et cauendum eſt, ne aqua, aut alia res mollis, & humida cadat ſuper eos, quia putreſcerent. Modus autem conſeruandi eos eſt, vt eos bene ſtrictos, & calcatos in vaſe vitreo obturato reponas in loco recenti, & ſic ipſum vas teneas. potio enim eorum eſt ab vnc. *Doſis.*
D ij. vſque ad v.

Manna.

Manna eſt ros de cœlo cadens ſuper quaſdam plantas, cuius materia eſt vapor, qui eleuatur cum accidit digeſtio, & maturatio in aere, quando eſt æqualis, & fœcundus in lætis aſpectibus. vnde aliquando cadit ſuper lapides, & aliquando ſuper arbores. Et cum cadit ſuper arbores ſuſcipit proprietatem, & virtutem ramorum, plantarum, ac foliorum, & florum, ſuper quos cadit. Durat autem, & conſeruatur per annum, bene obturato vaſe. Fumus autem puluis, & pluuia, ac omnis humiditas deſtruit eam. Falſificatores autem adulterant eam. vnde lege Meſuẽ, & aliquando fit manna adulterata ex zuccharo albiſſimo, & amylo ſimul. Doſis eius à dra. 6. vſque ad 15. *Doſis.*

De aqua lactis.

Dico, ꝙ aqua lactis eſt materia infuſionum, & dẽt eſſe recens, boni ſaporis, & odoris, & non diu teneat, qa cito corrũpitur. Et fit ex lacte iuuenũ caprarum, & nigrarũ

recenter ſeparatum, & boni paſcui, bonarum herbarū: poſt hoc eſt aqua lactis ex lacte ouium; ſed caprarum eſt melior, & efficacior. Doſis eius eſt ab vnc. 3. vſque ad vncias ſex. *Doſis.*

De Roſa.

Dico, quod roſa eſt duarum ſpecierum, ſcilicet alba, & rubea. vnde alba eſt magis frigida, & magis ſtyptica quam rubea. Roſa vero rubea eſt nobilior alba, cuius ſuccus dum eſt recens, eſt aliqualiter ſolutiuus. Et eſt etiam eius ſuccus calidus in primo gradu propter excluſionem eius à re terreſtri, & roſæ rub. exiccatæ, ſunt magis ſtypticæ, quam recentes, & roſæ rub. incōpletæ ſunt magis frigidæ, & magis ſtypticæ quam completæ. & ſemen earum eſt adhuc fortius in frigiditate, & ſtypticitate. Conſeruantur autem roſæ vſque ad annum, & ſimiliter ſuccus earum vſque ad annum, ſed vt melius à putrefactione releuetur, parum olei ſundendum eſt ſuper eo in phiala, vel in vaſe, in quo reponitur, deinde obturetur obturatione vltima, ne exhalet virtus eius.

Doſis. Potio ſucci roſarum eſt ab vnc. 1. vſque ad 2. cum zuccha. Et potio ſyrupi facti cum ſucco earum eſt ab vnc. 2. vſque ad 5.

De Violis.

Dico, quod violæ ſunt medicina temperata conueniēs, & eſt ex primis floribus Veris, & debent colligi de menſe februarij, quando non inuenitur calor, aut pluuia diſſoluens, & diſſipans virtutem eius. Frigida eſt, & humida in primo gradu; quæ vero eſt ſicca eſt minus frigida, & minus humida. Succus eius eſt lenitiuus naturæ. Conſeruatur autem ſicut ſuccus roſæ, per annum, & ſimiliter violæ ſiccæ conſeruantur vſque ad annum, & non vltra; in capite vero anni renouari debent, abijciendo antiquas, reponendo nouas, & potio earum eſt ab vnc. 2. vſque ad 4. & conditi earum ab vnc. 1. vſque ad 3. & iulep earum ab vnc. 3. vſque ad 6. *Doſis.*

De Abſynthio.

Dico, quod melius abſynthium eſt romanum, & præcipue quod eſt remotum ab odore, & præſentia maris, quia vapor maris reſoluit virtutem, quæ eſt in ſuperficie foliorum eius. Eſt aūt abſynthium cali. in primo gradu, & ſiccum in ſecundo. Conſeruatur aūt per annū. Colligi autem debet de menſe Aprilis, de mane ante ortū Solis, & non in meridie dum Sol reuerberat ipſum, quia tunc à calore Solis virtus ſuperficie foliorum eius aliqualiter eſt reſoluta. Doſis eius decocti, aut infuſi potio eſt à dra. v. vſque ad 8. Et pulueris eius à dr. 2. vſque ad 3. *Doſis.*

De Sticchade.

Dico, quod vtilius, & melius eſt ſticchas arabicum; & meliores ſunt flores. Calidum eſt in primo, ſiccum in ſecundo gradu, & conſeruatur per annum aut 2. ad plus. decoctionis eius potio eſt a dra. v. vſque ad 6. *Doſis.*

De Fumoterræ.

Dico, quod fumus terræ eſt ex medicinis benedictis cuius abundantia minuit eius precioſitatem, & eſt ſolutiuus naturæ. Melior eſt cuius herba eſt viridis, & cuius folia ſunt plana, & tenera, cuius flos eſt ſubuiolaceus. Criſpus vero non eſt bonus. Collectionis tempus melius eſt in principio Veris, eius vero ſemen in fine Veris colligitur. De complexione vero eius aliqui dicunt, quod eſt frigidæ complexionis in primo, ſed ſecundum veritatem declinat ad latus caliditatis, & licet caliditas ſit in eo minor frigiditate, tamen eſt ſuperficie dominans, & eſt ſic. in ſecundo, & ſemen eius calidum. Inter omnes ſimplicia mundi non reperitur ei par in mundificando ſanguinem, & præcipue ſi ſuccus eius bibitus fuerit calidus cū zucchаro, vel coctus ſimul cum aqua lactis. Succi ipſius potio eſt ab vnc. 1. vſque ad 2. Et decoctionis eius ab vn. 10. vſque ad 15. Et pulueris eius à dr. 3. vſque ad v. *Nota.* *Doſis.*

De Eupatorio.

Dico, quod eupatorium ſecundum Salernitanos eſt ſaluia ſylueſtris ſecundum Serap. eſt canaparia, non quidem illa, ex qua fit canapa ad modum lini; ſed ideo canaparia dicitur, quia ad illius ſimilitudinem producit folia. ſecundum vero Meſue eſt herba longitudinis cubiti, a maritudinis multæ. Folia eius ſunt ſicut folia centaureæ minoris viridia, ſed ſunt aſpera, & inciſa, &c. Colligitur in fine Veris, & eſt melior operatio ſucci eius, & etiam in Vere. Calid. eſt in primo, ſiccum in ſecundo. Conſeruatur autem per annum, tam herba, quam ſuccus eius. *Doſis.*

Decoctionis eius potio eſt ab vnc. 4. vſque ad 6. & pulueris eius à dra. 2. vſque ad 3. Et loco eius ponitur in defectu ipſius abſynthij, & aſari, ana medium ponderis ipſius.

De Epithymo.

Dico, quod epithymum dicitur quaſi ſupra thymum naſcens. Eſt enim ex herbis ſuper excreſcentibus alijs plantis, & quaſi eſt ſimilis cuſcutæ, & aliquando excreſcit ſuper balaſce, & aliquando ſuper ſpecies origani. Et eſt duplex hortenſe, & ſyluum. Eſt complexionis cali. & ſic. in ſecundo, licet Galen. ponat ipſum calid. in tertio. Conſeruatur autem per annum, & non vltra. Potio eius in decoctione eſt a dra. v. vſque ad 11. Et pulueris eius à dra. 3. vſque ad 7. Illo autem, qui ſumit, viret acceptionem eius in æſtate. *Doſis.*

De Hyſſopo, quod vocatur haſce.

Dico, quod quidam dicunt, quod eſt hyſſopus hortenſis. Alij dicunt, quod eſt vna ex ſpeciebus origani. Cali. eſt complexionis, & ſic. in ſecundo gradu, & conſeruatur per annum. Doſis eius decoctionis eſt a dra. v. vſque ad 10. Et pulueris eius à dr. 2. vſque ad 4.

De Hyſſopo montano.

Dico, quod hyſſopus eſt duorum modorum, ſcilicet hortenſis, & montanus. Durat, & conſeruatur per annum. Decoctionis eius potio eſt à dra. 6. vſque ad 10. Et pulueris eius à dra. 5. vſque ad 7. *Doſis.*

De Prunis.

Dico, quod prunorum, quædam dantur ad alterandū, & quædam ad ſoluendum, vnde alba, & citrina ad opus medicinæ non valent. Et ex eis ſunt muza, id eſt medij ſaporis inter acetum, & dulcem. Et hæc dantur magis ad alterandum ſanguinem, & choleram, & cap. humores. Et ſunt ex eis dulcia, & hæc dantur magis ad ſoluendū, ſed vtraque, tam muza, quam dulcia alterant, ſed muza magis, & vtraque ſolutionem leuem faciunt, ſed plus, & minus, quia muza minus, & dulcia magis, & humida plus lubricant, quam ſicca. Damaſcena vero, & armena in omnibus illis ſunt fortiora, dulcia ſunt ferè temperata inter caliditatem, & frigiditatem, ſed magis declinant ad frigiditatem; & ſunt humida in ſecundo. Muza vero ſunt frigida in principio ſecundi. & omnia ſunt refrigeratiua, nocent ſtomacho, & ſunt pauci nutrimenti. Conſeruatur autem per annum. Potio aquæ, id eſt decoctionis earum eſt circiter lib. 1. cum zuccharo. *Doſis.*

De Pſyllio.

Dico, quod pſyllium eſt de alterantibus, & facientibus ſolutionem, & eſt triplex, album, ſubnigrum, & purpureum. melius autem eſt illud, quod eſt craſſum, completum, graue, ita, quod ſubmergitur in aqua, habet autem pſyllium complexionem diuerſam in duabus ſubſtantiis eius, quæ ſeparari poſſunt, quia in cortice exteriori eſt frigidæ, & humidæ complexionis in ſecundo gradu ſecundum Dioſco. ſubſtantia enim eius medullaris eſt cali. & ſic. in quarto gradu, & acuta vehementer, rubificans, rubificatiua, & inciſiua. Conſeruatur autem ab vno anno vſque ad duos. Potio ipſius eſt à dr. 1. vſque ad 3. Timeat autem ipſum habens debilitatem viſcerum. *Doſis.* *Documentum.*

Nota, quod in prædicto cap. de pſyllio videtur eſſe diſcordia inter Rufum, & Dioſco, de complexione pſyllij, quia dicitur à Meſue, quod ſubſtantia exterior extenſa ſuper corticem eſt ex multum infrigidantibus, & dixit Rufus, quod eſt frigida, & humi. in tertio, & exceſſit, & dicit Dioſco. quod eſt in ſecundo, illud eſt verius. Inquit enim Hipp. in epidemijs, quod non eleuatus res frigida iuncta cum humiditate ſupra ſecundum gradū, & dicit Gale. quod humida res non tranſgreditur metā, vſque ad quam poteſt regimen hominis extendi, propter quod

Tra. 2. de op. med. cap. 1. quòd non inuenimus humidum eſſe cauſam doloris, inquantum humidum, ſed inquantũ poteſt eſſe cum materia & in quãtitate ſua, mouetur ad cõtinui ſolutionẽ, &c.

De Capillo veneris.

Dico, quod capillus veneris, qui alijs nominibus dicitur coriandrum putei, vel capillus fontium, vel capillus hominis nemoralis, vel capillus porcinus, ponitur temperatæ complexionis à Gale. & vix conſeruatur per annum, quia eſt ſubtilis, & raræ ſubſtantiæ. Potio decoctionis eorum, quando quæritur per ipſos ſolutio per ventrem eſt circiter lib. 1. *Doſis.*

De Aſaro.

Dico, quod aſarum eſt radix herbæ aromaticæ, quæ aſara baccara dicitur; & eſt cali. & ſic. in tertio gradu, licet Dioſco. dicat verius, quia eſt cali. in ſecundo, & ſic. in tertio, & eſt magis prouocatiuum, & ſubtiliatiuum, & aperitiuum oppilationum, quam ſolutiuum. Conſeruatur autem per annum. Doſis eius infuſionis eſt ab aure. 2. vſque ad 4. Et pulueris eius à dr. 1. vſque ad aur. 2. *Doſis.*

De Gallo.

Dico, quod gallorum electio ſumitur à quatuor conditionibus. Primo à colore, quia Rufus eſt melior alijs. Secundo ab ætate, quia quanto antiquior, tanto melior. Tertio à motu, quia ille, qui eſt velocior eſt melior, & calidior. Quarto à coitu, quia ſit fortis in coitu & dimicãdo, quia ſi fortiter dimicat, fortiter coit. potio iuris galli eſt circiter lib. 2. *Doſis.*

De Volubili.

Dico, quod uolubilis eſt plurium ſpecierum ſecundũ Meſue, ſed magna magis præualet omnibus, niſi, quod aperit orificia venarum, & educit ſanguinem, & multum extenuat, quia ſcilicet ex vltima ſpecie volubilis, ſcilicet ex quarta ſpecie volubilis fit ſcammonea, ſcilicet ex lacte eius coagulato, & eſt pernitioſa. lege Meſuẽ inter prædictas ſpecies habens folia citruli, cuius flos eſt ſicut ampullæ adhærentes adinuicem, & vocatur lupulus, eſt valde mundificatiuus ſanguinis. Magna verò facit flores albos ſtrictos in principio, & latos in fine ad modum tubæ, & habet lac. potio decoctionis magnæ, eſt circiter vnc. 4. Et infuſio eius in aqua caſei eſt circiter vnc. 4. lupuli vero infuſionis in aqua caſei potio eſt circiter lib. 1.

De ſcammonea.

Dico, quod ſcammonea eſt ſolutiuum magnum, quia ſolutiuum ſolutiuorum, quia eſt ſolutiuum antonomaſtice, id eſt per excellentiam, & eſt generalius ſuper omnia ſolutiua. Fit autem ex ſucco eiuſdem ſpeciei volubilis, cuius folia ſunt in modum ſagittæ alatæ. Naſcitur autem in Antiochia, & Armenia, & Coraſceni, & in partibus Arabiæ, & Turchiæ, ſed Antiochena præualet alijs. vnde lege in Meſue, quia ibi omnia latius reperies.

Sed nota, quod bona ſcammonea debet habere ſeptem conditiones. Primo, vt in colore ſit cineritia, & ſubpallida. Secundo in tactu, vt ſit frangibilis. Tertio, vt ſit lacticinia per applicationem ipſius ad linguam, vt reſultet lac ex tali tactu linguæ cum ſaliua. Quarto, quod ſit leuis in pondere. Quinto, quod ſit boni odoris. Sexto, quod ſit Antiochena. Septimo, quod ſit antiqua, non recens.

Vlterius notandum eſt, quod ipſa ſcammonea habet quinque nocumenta. Primum eſt, quod lædit ſtomachum, & cor. Secundo generat ventoſitatem mordicatiuam. Tertio generat caliditatem, & inflammationem exceſſiuam. Quarto excoriat inteſtina. Quinto, quod eius impreſſio eſt ſupra virtutes, & membra. Corriguntur autem iſta nocumenta, ſi cum maſtiche præparetur, & melius ſi decoquatur in cytonio, & fiat diagridium. Conſeruatur autem annis 12. Doſis eius eſt à granis v. vſque ad 12. *Doſis.*

De Turbith.

Dico, quod turbith eſt radix herbæ, cuius folia ſunt ſicut folia ferulæ, minora tamen, & eſt calid. in tertio gradu.

Et Turbith bonum debet habere ſeptem proprietates. Primo, quod ſit candidum. Secundo, quod ſit vacuũ, & arundinoſum. Tertio, qđ ſit gummoſum. Quarto, quod cortex ſit cineritius. Quinto, quod ſit planum, & aſperum. Sexto, quod ſit recens. Septimo, quod ſit facile frangibile.

Item nocumenta turbith principaliter ſunt tria. Primo, quod generat ventoſitatem, & eſt tardæ ſolutionis, & hoc tollit miſtio zingi. cum eo. Secundo, quod cauſat nauſeam, & ſubuerſionem in ſtomacho; & hoc tollit medicina conſortans eum, ſicut miſtio maſticis, & galliæ aromaticæ. Tertium eſt, quod exiccando corpus in principio nauſeare facit, & hoc tollit zuccharum, & oleum amygdalarum dulcium. Conſeruatur autem turbith annis 5. vltra. Doſis eius puluerizati, & contriti eſt à dra. 1. vſque ad 2. Et decoctionis eius à dra. 2. vſque ad 4. *Doſis.*

De Agarico.

Dico, quod agaricus eſt duplex, ſcilicet maſculus, & fœmina; ſed fœmina eſt melior; quia maſculus eſt longus, niger, & grauis, durus, habens neruos in confractis ſuis. Sed fœmina eſt laudata in ſex proprietatibus. Quia primo debet eſſe albiſſimus. Secundo leuis. Tertio vehementer frangibilis. Quarto poroſus. Quinto, quod guſtui in principio appareat dulcis; deinde ſequatur amaritudo. Sexto, quod ſit ſtypticus aliqualiter.

Eſt cali. in primo, & ſic. in ſecundo, & ipſe eſt ex medicinis magni iuuamenti, & naſcitur prope magnas arbores, quibus iam ex antiquitate cecidit corroſio, & putrefactio, & eſt eius generatio, ſicut generatio fungorũ; immo quidam æſtimauerunt, quod ſit fungus, & ita videtur, & eſt medicina familiæ ſecundum Democritum; & confert omnibus ætatibus, & in omni tempore, & eſt medicina omnium oppilationum. Conſeruatur autem per annos 3. vſque ad 4. dummodo ab humiditate, puluere, & fumo præſeruetur. Doſis eius puluerizati, & contriti eſt à dr. 1. vſque ad 2. & in decoctione à dr. 1. vſque ad v. *Doſis.*

De Colocynthide.

Dico, quod colocynthis eſt cucurbita deſerti, quæ naſcitur in planta, quam etiam fel terræ vocant, eo, quod in toto ambitu ortus eius interficit herbas, & eſt ſicut venenum eis. vnde Arabes appellant necem plantarum à terra, ſuper quam iacet, videtur ſicut aduſta; & folia eius ſunt ſimilia folijs cucurbitæ, & ſic extenduntur ſuper terram. Et eſt duplex, ſcilicet maſculus, & fœmina, maſculus eſt grauis cum duritie, attinens aſperitati, & nigredini; ſed fœmina eſt à ſapientibus magis laudata, & eſt, vt habeat has proprietates, vt primo ſit craſſa. ſecundo, quod ſit leuis. Tertio, quod ſit completæ maturitatis, ita, quod nunquam colligatur immatura. Quarto, quod interius ſit pulpoſa, & rara, ac leuis. Quinto, quod ſit albiſſima. Sexto, quod quando planta eius habet vnã ſolam colocynthidem, abijciatur, & nullo modo colligatur. Et eſt cali. & ſic. complexionis in tertio.

Nocumenta autem colocynthidis ſunt quatuor, & Primum, quod infert nocumentum ſtomacho, cordi, & hepati. Secundum eſt turbatio, & inflatio, atq; ſubuerſio ventris, & omnium inteſtinorum. Tertium eſt apertio venarum cum ſanguinis euacuatione. Quartum eſt viſcerum, & venarum excoriatio. Et non eſt puluerizanda in vltimo, nec ſubtiliſſime, quia excoriaret viſcera, & venas. Conſeruatur autem per annos 3. & ſi in debito loco reponatur. Doſis ipſius eſt Kirat. vj. vſque ad x. Qui autem ſumit ex ea, timeat frigus, & æſtum. *Doſis.*

De Polypodio.

Dico, quòd polypodium eſt radix cuiuſdam plantæ quæ diuerſificatur in ortu ſuo, quia aliquando naſcitur ſuper arbores quercinas. vnde propter hoc græcus nominauit filicem arborum, quia in folijs ſimilatur filici, & aliquando naſcitur ſuper lapides; ſed quod naſcitur in arboribus, & maxime quercinis, eſt perfectior; quia lapideam habet humiditatem ſuperfluam, & indigeſtam, cauſans ventoſitatem, nauſeam, & ſubuerſionem. Et eſt calid. in tertio, & ſic. in ſecundo. *Dicamen.*

Et quod naſcitur in arboribus glandium, debet habere ſex proprietates. Et primo, quod ſit quercinum. Secundo, quod ſit craſſum. Tertio, qđ eius color aliqualiter participet de nigredine, & rubedine, ſed parum. Quarto, quod eius confractű ſit, ſicut color fiſtici. Quinto, quod in eo ſit aliquid aromaticitatis. Sexto, quod in eo ſit dulcedo cum aliquali ſtypticitate relinquens ex guſtu, & amaritudine aliquid, & præcipue quando eſt recens. Corrigitur autem eius ventoſitas miſcendo cũ eo aniſum, vel ſemen fœnic. aut parum zing. Conſeruatur *Elleb.* autem vſque ad annum, & valde confert hydropicis, ſiccatur ad vmbram. Doſis eius eſt à dr. 2. vſq; ad aur. 4.

De ſcilla.

Dico, quod ſcilla idem eſt, quod cæpe muris, & ſicut dicit Galen. duplex eſt eius iuuamentum, quia ſolutione educit materias, & cum hoc præparat eas ad ſoluendű, & illa melior eſt, quæ habet parem. i. ſociam, quæ naſcitur in locis liberis eſt melior, & eſt cali. in tertio. Et non ſcinditur cum cultello ferreo, ſed ligneo; & non capiantur partes extremæ, & exteriores, nec medulla, quia nõ ualent, ſed partes eius mediocres, quæ habent ſplendorẽ, cum ſuuntur filo ſeparatim ſuantur, ne vna pars aliam tangat, & exiccentur ad vmbras diebus. 40. poſtea ex eis fiat acetum ſcilliticum, & lohoc de ſcilla. Conſeruatur autem ſuſpenſa annis duobus. Planta vero in terra durat annis 2. Potio enim aceti eius eſt à dr v. vſque ad 12. Et oxymellis eius ab aur. 6. vſque ad dr. 3. & trochiſ. eius *Doſis.* à dr. 2. vſque ad 4.

De hermodactylis.

Dico, quod hermodactylus eſt radix herbæ montanæ, & eius alius eſt longus, ſicut digitus, alius eſt rotundus; ſed rotundus eſt, de quo loquimur; & eſt eius alius alb. alius eſt rubeus, alius niger. Melior eſt omnibus habens tres proprietates bonas. Primo, quòd ſit albus. Secundo quod habeat veram albedinem intus, & extra. Tertio quod ſit craſſus mediocris duritiei; rarus vero, laxus, & leuis, debilis eſt. Rubeus vero, & niger penitus mali, & euitandi, & qui naſcitur prope ſcillam, aut prope raphanum melioratur in conditionibus ſuis. Et colligi debet tempore veris potius, quam alio tempore. Et iſti ſunt meliores, qui ſunt exiccati per medium annum, & in illis eſt humiditas ſuperflua diſponens ad tria nocumenta, quæ facit. Sed cyminum, maſtix, & zingi. tollunt ab eo nocumenta dicta. Eſt calid. & ſic. in principio ſecundi, licet in eo humiditas accidentalis ſit ſuperflua, quia inimicatur ſtomacho. Conſeruatur autem annis 2. ſi remotus fuerit ab humiditate, & puluere. Proquo notandum eſt, quod ſi ante debitam exiccationem reponantur, immediate putreſcunt. *Doſis.* Doſis eorum eſt ab aur. 1. vſque ad 2.

De iride.

Dico, quod iris eſt radix herbæ ſecundum græcũ, quæ lilialis dicitur, cuius duæ ſunt ſpecies. Quarum vna florem facit purpureum, habentem gradationem diuerſitatis, in purpuratione, ſicut habet arcus terroris, qui arcus dicitur iris, & ad ſimilitudinem illius vocatus eſt iris. Et alia ſpecies eius facit florem album. purpureus eſt ca. & ſic. in ſecundo. Melior pars plantæ eſt eius radix, deinde flos eius purpureus, qui eſt omnibus melior albo. Et melius tempus collectionis radicum, & florum eius, eſt tempus Veris. Succus radicum eius valde prodeſt contra hydropiſim, ſed nocet ſtomacho. ſed corrigitur cum aqua lactis, & melle, cum pauco maſtiche. Exiccantur eius radices ad vmbram ſutæ cum filo ita, quod vna non tangat aliam. Conſeruatur autem per annos *Doſis.* duos, ſi præſeruentur ab humiditate, & puluere. Doſis eius eſt à dr. ij. ß vſque ad 6.

De cucumere ſylueſtri.

Dico, quod cucumer ſylueſtris, id eſt aſininus eſt fructus, ſicut cucumer paruus. aſperitatus plenus eſt: & amaritudinis veræ, & eius planta folia habet ſimilia folijs cucumeris, tamen aſperiora. Melior pars plantæ eſt fructus ipſius bene maturus, completus, & citrinus, in quo nulla ſit viriditas; & poſt ipſum fructum eſt radix in bonitate, ſed fructus eius incompletus eſt malus, & pernicioſus, educens ſanguinem ſolutione. Cucumer ipſe ſylueſtris eſt cali & ſic. complexionis in tertio. Et aliqui dicunt, quod eſt fortius ſolutiuum, quam ſcammonea, quia excoriat, & aperit venarum orificia, vnde generat crudeles tortiones ventris, & facit ſolutionem cum anguſtia, & eſt tardæ operationis. Et emendantur eius nocumenta, ſi cum ſucco eius adiungatur aliquid de bdellio, aut ex tragacantho, aut ſi propinetur cum lacte dulci recenti, aut cum aqua mellis, & facilitatur eius operatio, ſi parum ſalis gemmæ miſceatur cum ſucco eius. Et ſpecies alephanginæ addunt vigorem virtuti ipſius. Et conſeruatur ſuccus eius triennio. Radix vero eius conſeruatur annis 6. licet recens melius operetur, quam ſicca. Colligitur autem ſuccus in æſtate, ſcilicet in fine Iulij in diebus canicularibus. Doſis ſucci eius eſt à gran. 2. vſque ad drachm. 1. Et pulueris, & radicis eius eſt à granis 15. *Nota.* vſq; ad drach. ß. Et aquæ decoctionis radicum eius eſt à dr. ij. vſque ad 4.

De centaurea.

Dico, quod centaurea eſt duplex, ſcilicet maior, & minor. vtraque eſt amariſſima; ſed minor amarior eſt maiori. vnde à quibuſdã fel terræ dicitur. & minor eſt melior in omni re. cuius flores, & ſtipites habent colorem citrinum, & paleatem. Et melior pars plantæ ſunt flores, & ſemina ipſius. Et melius tempus collectionis eius eſt principium æſtatis. Eſt calid. & ſic. in ſecundo. ſed Rufus dicit in principio tertij. Doſis eſt à tertia parte vnius dr. vſque ad dr. 1. ß. Et in decoctionibus à dra. 1. vſq; *Doſis.* ad 4. Conſeruatur per annum.

De cartamo.

Dico, quod cartamus eſt duorum modorum, ſcilicet domeſticus, & ſylueſtris, ſed domeſticus eſt melior, & dicitur crocus hortenſis. Et melior pars plantæ eius eſt ſemen, deinde flos. Et illud eſt melius ſemen, quod eſt album, planum, & craſſum, & plenum, cuius medulla eſt vnctuoſa, & pinguis valde, & cuius cortex eſt ſubtilis. Et melior flos eſt, qui eſt ſicut pili croci. calid. eſt in primo, & ſic. in ſecundo. Eſt autem ſemen eius aperitiuum, abſterſiuum, & conturbatiuum, faciens nauſeam. vnde ineſt ei virtus educendi per vomitum, & per ſeceſſum, id eſt per vẽtrem, & multum nocens eſt ſtomacho. Et emendatur eius nocumentum miſcendo cum eo aniſum, galangam, macem, & cordumenum. Doſis eius eſt *Doſis.* à dr. 4. vſque ad aur. v. Et floris eius à dra. 1. vſque ad aur. ij. Conſeruatur autem cartamus, ſcilicet ſemen eius annis 3.

De cherua.

Dico, quod grauum albemeſuch, id eſt cherua, eſt duplex, ſcilicet magnum, & paruum. Magnum eſt in magnitudine fructus auellanæ, & paruum eſt, ſicut cicer. Magnum eſt incolume, bonum. Paruum vero eſt malum. Magnum eſt calidum in principio tertij, & ſiccum in ſecundo. Et paruum non adminiſtratur niſi in emplaſtris, & fricationibus. Et oleum ipſius in vnctionibus educit per vomitum, & per ventrem phlegma crudum, & craſſum, & facit nauſeam, & ſubuerſionem. Et aſſatur, & ſic corrigitur eius humiditas ſuperflua, ſi miſcetur cum eo aniſum, & fœniculum, & rectificatur eius nocu- *Doſis.* mentum. Conſeruatur autem annis pluribus Doſis eſt à dr. ß. vſque ad dr. 1. ß.

De lapide armeno.

Dico, quod lapis armenus, ſecundum Alexandrum, quod verificatores, id eſt philoſophi, dixerunt ipſum habere prærogatiuam, & principatum in educendo choleram nigram, & operatio eius eſt incolumior, & ſolen- *Elleb.* nior elleboro nigro, & virtuoſior lapide lazuli. Et ille eſt melior, qui habet colorem medium inter viridem, & obſcurum, & terreum, & indum, & habet macularũ diſtinctiones virides, & nigras, & qui non eſt in termino lapidis, ſcilicet in duritie, immo eſt facile diſſolubilis, & puluerizabilis, & eſt lenis in tactu carens aſperitate. Et eſt calid. complexionis in principio ſecundi, ſic-

cus

eius in primo. Et eſt reſolutiuus, & abſterſiuus, & eſt ex conturbantibus, & ſubuertentibus ſtomachum, &c. educit per vomitum, & per ventrem, nocet ſtomacho valde, & facit ſubuerſionem, & ſoluit cum anguſtia. non lotus ſoluit per vomitum, & per ventrem, cũ labore, & moleſtia. Ars autem lauandi ipſum ponitur à Meſ. requiratur igitur ibi modus lauandi ipſum.

Educit melancholiam, ſeu choleram nigram. vnde mundificat cerebrum ab ea, & valet in mania, melancholia, vertigine, ſcotomia, & epilepſia, & ægritudinibus timoris, & ſuſpicionis, & ad lepram, & ægritudines ſplenis, & ad cancrũ, & morpheam nigram, & ad febres melancholicas. Doſis eius non loti eſt à dr. ſ. vſq; ad 1. ʒ. ſed loti eſt à dr. 1. vſq; ad 2. Conſeruatur autem annis x.

Doſis.

De Lapide ſtellato.

Dico, quod lapis ſtellatus eſt de genere marmorũ, habens maculas ex auro. Et eius alius eſt albus, & dicitur marcheſita, alius vero clarus, cœleſtis, & vocatur lapis lazuli, & quandoque minera fert vtrumque ſimul. Melior eſt cuius color eſt viridior in colore lazuli, & habet maculas aureas. Et miſtus cum marcheſita eſt non bonus, & ſimiliter leuis. Eſt autem cali. in ſecundo, & ſic. in tertio. Nocumẽta eius ſunt, quia eſt aduſtiuus, vlceratiuus, & putrefactiuus, abſterſiuus, & inciſiuus. Et in non loto eſt proprietas abradendi pilos. lotus autem conſeruat, & prolongat eos, & generat pilos in palpebris. In eo ſunt nocumenta, quæ ſunt in lapide armeno, & expedit mollire nocumenta eius ſimiliter cum aduſtione, ſicut in armeno. De trituratione etiam ſuſtinet plus, quam lapis armenus. Educit melancholiam, & humores aduſtos, & mundificat neruos, & ſanguinem ab eis. Et non lotus educit per vomitum humores craſſos, & melancholicos. Confert ægritudinibus cerebri, & cordis, ſicut eſt epilepſia, mania, & melancholia, quarum materia eſt humor melancholicus, & confert iuuamentum magnum ægritudinibus timoris, & tremori cordis, & ſyncopi, & confortat cor, dilatat animam, & mundificat pectus, & pulmonem, C & eſt ex rebus confortantibus iuuentutem, & lætificantibus vitam. Et ipſe quidem præſeruat à lepra. Et ſuppoſitus educit menſtrua, & datur patientibus febres melancholicas, & curat eas. Et valet eius vſus ad hæmorrhoidas. Doſis eius eſt à dr. 1. vſque ad 2. ʒ. Conſeruatur autem annis tribus, & vltra.

Electio.

Doſis.

De Sena.

Dico, quòd ſena eſt folliculus plantæ, quam Perſes nominant abalzemer, vel alzechinor, & eius ortus eſt ſecundum ſemitam orobi, & inuenitur ex eo domeſticum, & ſylueſtre. Melior pars plantæ eius eſt folliculus, deinde folia. calida eſt in principio ſecundi, ſicca in primo. Et folia ſunt calida in primo. Eſt abſterſiuum, & mundificatiuum conuenienter, & reſolutiuum, eſt debilis ſolutionis, & debilitat ſtomachum, ſed confortatur eius operatio cum aromatibus acutis, & proprie cum zingibere, & ſale gemma, & melius operatur cum brodio gallinarum, aut aliarum carnium laudabilium. Et ſoluit ſine D moleſtia, ſolutione ſua educit cum facilitate melancholiam, & choleram aduſtam, & mundificat cerebrum, & cor, hepar, & ſplenem, & membra ſenſuum, & pulmonem, & aperit oppilationes viſcerum, & conſeruat vtentem eo in iuuentute, & generat gaudium, quia cauſam triſtitiæ amputat, & corroborat auditum. Et eſt medicina bona febrium melancholicarum, & antiquarum, &c. Doſis infuſionis eius eſt ab aur. 2. vſque ad vnc. 1. & puluis eius à dr. 1. vſque ad 2.

Doſis.

De ſalibus.

Dico, quod ſalis famoſæ ſpecies ſunt quatuor, ſcilicet, ſal panis, id eſt, ſal commune, & ſal gemma, ſal napticus, & ſal indus. Sal panis, alius mineralis durior, & amarior, alius marinus, quem, ſi aqua inuenit, facile diſſoluitur. Sal gemma vero eſt ſicut cryſtallus ſcindibilis. Sal indus alius eſt ſubniger, alius rufus, & obſcurus. Sal napticus quoque niger eſt, habẽs odorẽ naphthæ, quia horribilem. Electio mineralis eſt fortior marino, & ſal gemma eis, & ſal naphthicus illis. Indus autem fortior eſt A omnibus. Et omnis ſal quanto amarior, tanto fortior. Eſt autem omnis ſal calidus, & ſic. in ſecundo, & quanto amarior, vel ſalſior, tanto calidior, & ſiccior. Et omnis ſal eſt ſicut calcar aliarum medicinarum, cum quibus miſcetur, quia facit eas celerius, & citius operari. Et omnis ſal educit craſſos humores, phlegmaticos, & viſcoſos & præſeruat corpus à putrefactione. valet ad lepram, & ad ægritudines melancholicas. Verum non adminiſtrantur ſales per ſe, ſed ponuntur in confectionibus propter illud, quod diximus. Et ponuntur in pilulis, & enematibus, & collyrijs, & alijs medicinis adminiſtrationũ. Sal maris conſeruatur parum, quia ab humido reſoluitur, ſed mineralis, quia durior, magis durat per menſes. Sal gemma vero in furfure diu conſeruatur, & ſimiliter ſal naphthicus.

Electio.

De Baurach.

Dico, quod baurach eſt quaſi ſicut ſal nitroſum valde, & aliud eſt minerale, aliud artificiale. Et minerale diui- B ditur, quia aliud armenum, aliud aphricanum, aliud romanum, aliud ægyptium, & omne baurach eſt fortius quacunque ſpecie ſalis prædictæ, & ſimiles habet operationes, ſed fortiores. Et conſeruatur baurach in furfure annis pluribus.

De Sarcocolla.

Dico, quod ſarcocolla eſt gũmi arboris, quæ eſt ſicut frutex, & eſt ſpinoſa, cuius rami ſunt nodoſi collecti ab arbore, & colligitur ex ea gummi, & alius aliud album ſicut thus, & aliud ſubcitrinum, fortius tamen eſt ſubcitrinum albo, & quod eſt amarius, eſt melius. Eſt calidæ complexionis in ſecundo, ſed non eſt tantum ſicca, quia ſiccitas eſt minor caliditate ſua. Eſt tardæ ſolutionis, & conturbat ſtomachum, vigorat autem eius operationẽ zingiber, & cordumenum, educit phlegma crudum, & humores craſſos, & proprie quando eſt in iuncturis. Doſis eius eſt à dr. 1. vſq; ad 2. Conſeruatur autem quatuor annis.

Doſis.

De Sagapenò.

Dico, quod eſt gummi halaſci vndeg, & eſt arbor ſimilis oleandro montano. Melius ſagapenum eſt cuius color eſt inter ſubrubeum, & ſubalbidũ, & quod habet odorem porrorum, & quod eſt facile reſolubile in aqua, &c. quod eſt clarum cum ſpiſſa ſubſtantia, & quod eſt leuius melius eſt, & quod eſt in vehementia odoris aſæ, neque habet odorem chalbani: ipſum enim eſt ſic adulteratũ. Et eſt calidum in tertio, & ſiccum in ſecundo. Nocet mirabiliter ſtomacho, & hepati, ſed nocumenta eius tollunt proprie maſtix, ſpica, & enula. ſigillat ei proprietatem mirabilem ad ea, quæ oportet. Educit humores viſcoſos, & phlegma craſſum, & aquam citrinam. Et ſuppoſitum prouocat menſtrua, & interficit fœtum, & confert dolori matricis, & præfocationi ipſius. Doſis eius eſt à dra. ʒ. vſq; ad aur. 1. Conſeruatur autem vltra ſex annos.

Electio.

Doſis.

De Euphorbio.

Dico, quod euphorbium eſt gummi excedens omnia D genera gummi in calefaciendo, & ſubtiliando; & eſt ex rubificantibus, & ex arbore deſertorum locorum, & hiſpidorum. Et illud eſt melius, quod eſt leue, frangibile, habens colorem palearem, & clarum, quod eſt vehementis acredinis, & odoris valde acuti, & quod iam tranſeat annum, quia recens anni eſt ſicut venenũ, & ſicut ignis, & eſt ex gummis, quæ diſſoluuntur. Eſt calid. & ſic. in quarto gradu, & eſt calidius, & ſubtilius omni eo, quod calefacit ex gummi, & eſt de facientibus operationem cum labore, & anguſtia &c. vehementi, & perducenti ad ſyncopim, & ſudorem frigidum. Eſt inimicum cordi, & hepati, & ſtomacho propter vehementiam virtutis ſuæ. Tollitur autem, & rectificatur hoc nocumentum, ſi ponatur in infuſione in oleo amygdalino dulci, & ſucco acetoſitatis citri, deinde in ſucco liquiritiæ. Educit phlegma viſcoſum, & craſſum à locis profundis, & eſt mundificans iuncturarum vacuitates ab humoribus craſſis difficilis eradicationis, nec eſt ei res ſimilis ad hoc, & mundificat neruos ex humiditatibus imbibitis in eis, &c. diſſoluitur in oleo de cheyri, &c.

Electio.

inungitur cum eo: & confert ægritudinibus neruorum frigidis, ſicut eſt paralyſis, ſtupor, & tortura, & ſpaſmus. Doſ. Doſis eius eſt à Kirat uno vſq; ad 2. Conſeruatur autem quadriennio. Recens autem anni ſui eſt pernicioſum. Ille autem, qui ſumit, timeat frigus. Conſeruatur autem, ne cito ſeneſcat, ſepeliendo in milio, vel fabis, uel lentibus, ſed in milio melius.

De Opopanaco.

Electio. Dico, quod opopanacum eſt gummi plantæ ſimilis ferulę. Melius ex eo eſt citrinum, & ſubalbidum interius, & quod eſt amarum, & quod eſt frangibile, & quod facile diſſoluitur in aqua. Et aliqui adulterant ipſum cum ammoniaco, ſed odor, & albedo fracturæ deocculiant fallaciam. Et melior pars plantæ eius eſt gummi eius, deinde radix ipſius. Et eſt ca. & ſic. in tertio, radix eius in ſecundo. Nocet ſtomacho faciens ſitim, & eſt tardæ operationis, de rectificatione autem ipſius eſt, ſicut diximus in Serapione. Educit phlegma craſſum, & viſcoſum à partibus remotis, & iuncturis, & proprie mundificat cerebrum, & neruos. Et confert ægritudinibus neruorũ frigidis, & eſt ex rebus addentibus in viſu ſecundum omnẽ modum adminiſtrationis eius, & mundificat pectus, & confert tuſſi antiquæ. Et eſt medicamen expertum rigoribus febrium, & proprie bibitum cum aceto ante horã paroxyſmi, & linitum in ſpina, & diſſolutum cũ ſucco Doſ. apij, & oleo anethino. Doſis eius eſt à dr. i. vſque ad 2. Conſeruatur autem quinque, vel ſex annis.

De Mezereon.

Dico, quod mezereon eſt planta apud Perſas uocata rapiens vitam, & à quibuſdam faciens viduas, à plurib. leo terræ. Et eſt planta, cuius ſtipes eleuatur ſuper terrã circiter cubitos duos, & folia eius ſunt ſimilia folijs oliuę, & Electio. producit grana nigra in magnitudine fructus myrti, & eſt planta lacticiniorum. Et eius ſunt plures ſpecies, ſed melius mezereon eſt habens folia magna, tenuia, & viridia, & quod oritur in locis liberis, & in uicinitate plantarum ſpeciei eius, & quando oritur ex eo planta una in toto ambitu loci eius, eſt mortalis, & quæ oritur in locis thermarum eſt ſicut venenum, & habens folia parua, & ſpiſſa, eſt malum, & ſimiliter habens criſpa, & aſpera, & eſt, quod ſubnigrum ſimiliter. Eſt cal. & ſic. in quarto, & eſt proximum ueneno, nocens membris principalibus, quæ ſunt minera uirtutum.

Corrigitur autem eius nocumentum cum auxilio rerum frangentium venenoſitatem, & extremam eius debilitatem, & igneitatem, ſicut cum oleis frigidis extinctiuis, ſicut eſt mucilago pſyllij, ſuccus portulacæ, & ſuccus endiuiæ proprie. Dioſc. autem infundit folia eius in aceto per diem vnum, & exiccantur, & frangitur cũ arte hac ipſius virtus inflammabilis. Et ex rebus adhuc emẽdantibus, & remouentibus malitiam eius eſt, ut ſundantur folia eius in lacte dulci ſumpto ex aſina, aut capris, & quandoque ponuntur folia mezereon in aqua lactis, & bulliant cum facilitate, & auferrur ſpuma eius, & colatur; & propinatur cum ſecuritate. Et nota, quod folia mezereon parum ſuſtinens de decoctione, & contritio laborioſa deſtruit virtutem eius. Expellunt autem nocumenta eius à corpore aqua hordei, & aqua paſſularum: verum aqua endiuiæ, & altaraxacon auferunt inflammationem relictam ab eo in corpore. Educit autem aquam citrinam cum fortitudine vehementer. Et mezereon iunctum cum rebus educentibus melancholiam educit eam, & cum rebus educentibus phlegma educit ipſum. Doſ. Doſis eius à drachm. ſ. vſque ad. i. & hoc in decoctionib. pulueris eius à Kirat. ij. vſque ad. v. Conſeruatur autem annis duobus, vel tribus, ſi à caliditate aeris præſeruetur, ne reſoluatur uirtus eius.

Et ſi quæratur, quæ differentia eſt inter mezereon, & laureolam? Dico, quod eſt magna differentia, nam mezereon eſt planta lacticinia, & dicitur alio nomine oliuella, ſed laureola eſt arbuſtum, & non habet lac, & folia mezereon ſunt ſimilia folijs oliuæ, ſed ſunt minora: & habet lac, ſed folia laureolæ ſunt ſimilia folijs lauri, & non eſt cocognidium, ut patet per Serapionem in ſuo li-E bro de ſimplicibus cap. de mezereon, & in cap. de laureola vocat eam daphnidem.

De Eſula, ſiue Alſcebra.

Dico, quod alſcebram eſt ſpecies lacticiniorũ, & alio nomine dicitur eſula, & eſt ſolutiuum ruſticorum. Et eius aliud eſt magnum habens radices rotundas, & craſſas, ſpiſſi corticis, denſi, & ponderoſi. Aliud eſt paruum habens radices ſubtiles, tenuis corticis. Magnum eſt malũ, Electio. ſcindens viſcera, paruũ vero eſt illud, quod eligitur. Melior pars eius eſt cortex radicis ipſius, & habens proprietates quinq; bonas, ſcilicet cuius cortex ſit ſubtilior, & leuior, & facile frangitur, & eſt habens de rubedine aliquid, ſicut radices caſiæ ligneę, & illa eſt bona, ſuper quã præterijt medietas anni, & recens menſis ſui eſt mala. Nigra uero eſt pernicioſa, & orta in locis thermarũ. Et melius tempus collectionis ipſius eſt principium Veris, & collectionis lactis eius eſt finis Veris. Et eſt calidæ cõplexionis, & ſiccæ in principio tertij, & lac eius eſt calidum, & dirumpit orificia uenarum, ita, ut ſanguinem F manare faciat. Nocet cordi, ſtomacho, hepati; dirũpit venas, & excoriat viſcera; & relinquit in corpore inflammationes, cum hoc faciens cadere in febres. Et corrigitur, & emendatur. Primum nocumentum eſt, quod ex eo timetur permiſcendo cũ eo aliquas ex medicinis cordialibus, & ſtomachicis, & hepaticis. Secundum vero, & tertium nocumentum corrigitur acquirendo ei bonitatem cum conglutinantibus, & conſolidantibus, ſicut eſt tragacanthũ proprie & gummi, & bdellium, & mucilago pſyllij, & ſuccus portulacæ, & ſimilia. Quartum vero nocũmentum eius tollitur permiſcẽdo ſimul ex rebus refrigerantibus, & extinguentibus aliquas, ex hoc facientibus, apud me eſt, vt infundantur in ſucco altaraxacon, aut in ſucco endiuiæ, & pauco aceto, aut ſucco portulacæ, aut ſolatri, & aceto. Et dixit Rufus, quod ſi Rufus. ſoluto per ipſum ſuperfluat, aut laborioſe fiat, ſedeat ſolutus in aqua frigida. Mihi quoque uidetur uerbum inconueniens. Circunſtans enim frigidum includit, & ad-G iuuat virtutem medicinæ, & corroborat eam, necnon, & materias ad viam expulſionis expellit, ſicut te ſcire fecimus ſed ſuccurrẽdum eſt ſic ut in canone diximus. educit phlegma vehementer, aquam citrinam, & humores melancholicos, & materias a iuncturis, & confert doloribus earum, & eſt ex medicinis magnis, hydropiſis; ſed nocet hepati, & deſiccat corpus vtens eo, & conſumit ſperma, & lac eius facit hæc omnia vehementer, & facit cadere in febres. Doſis corticis radicis eſt Kirat. 2. Doſ. vſque ad 7. & lactis eius à Kirat. 1. vſque ad 3.

De Luf.

Dico, quod luf eſt planta, quæ dicitur collum draconis, & alio nomine ſerpentaria, vel draguntea, & colubraria, & aliqua habet folia plana, & alia criſpa, & radix planę eſt exterius ad nigredinem attinens, interius vero alba eſt, melior pars totius plantæ eſt radix. Et melior radix eſt craſſa completa, & orta in locis liberis, & melius tempus collectionis eius eſt Ver, & principium æſtatis. Dicit Dioſc. quod criſpa calidior eſt plana. Et dicit Ru-H fus, quod plana calida eſt in primo, criſpa vero in ſecundo, vtraque nocet ſtomacho acuitate ſua, & hepati. Tolluntur autem nocumenta prædicta, ſi detur cum rob, aut cum melle paſſularum, & ſpeciebus alephanginis, educit phlegma ſubtile, & craſſum, mundificat, & confortat renes; prouocat vrinam, excitat coitum, & valet pectori, & pulmoni, & etiam aſthma, & tuſſim ex abundantia humoris viſcoſi; & proprie ſi fiat lac ex ſucco eius cum melle, & rob. Doſis eius eſt à dr. 3. vſque ad v. Conſeruatur autem radix eius annis duobus.

De Feſira.

Dico, quod feſira eſt planta, quam quidam vocant vi- Doſ. tem albam, cuius radix eſt terrea, vel cineritij coloris exterius, interius vero alba, & eleuatur ſuper radicem ſpiſſus ſtipes multarum inuolutionũ ſuper alias arbores, & naſcuntur ſuper ea botri vuarum, & vocantur vuæ lupinæ, & ſtipes eius ſereſim; cuius radix eſt cineritia exterius, & interius alba, non tamen albedine prioris; & vocatur

catur cucurbita reptilium. Feſire ſecundum Dioſco. eſt calid. & ſic. in tertio, habet nocumenta ſerpentariæ; & ideo feſire rectificantur. ſicut luſ.

Vtriuſq; radix, & proprie ſuccus eius educit phlegma, prouocat vrinam, & mundificat cerebrum, & neruos; & membra anhelinis, à ſuperfluitatibus phlegmaticis, & putridis; & aperit oppilationes viſcerũ, & renum; & confert ſecundũ omnem modum adminiſtrationis eius, & confert epilepſiæ, & vertigini, & tuſſi, & aſthmati manifeſte, & dolori laterum, & comeditur talus eius in primis dum creſcit, & eſt tenera, ſorbitiones factæ ex ſucco eius, & frumento cocto, & melle, faciunt exuberare lac; & ſimiliter ſedere in decoctione eius, mundificat matricem, & facit aborſum, & etiam ſuppoſitum comeſtum. Radix quoq; eius, & ſuccus eius abſtergit faciẽ, & fœditatem cutis, & pannũ, & veſtigia, quæ remanſerũt poſt; & proprie cũ farina cicerũ; & fabarũ. Doſis autẽ radicis alſeſiræ eſt ab aur. 1. vſq; ad 2. Et ſucci eius à dr. 1. vſq; ad 2. Conſeruatur autem eius radix duobus annis, & vltra.

Doſis.

De Arthanita.

Dico, ꝙ arthanita eſt panis alKirat, vel panis porcinus, ſiue pomum terræ. Et ab alijs dicitur panis fauni, & ab alijs dicitur cyclamen. Et inuenitur ex eo magnũ, & paruũ. Magna aũt radix eſt in modũ rapæ rotundæ. Cuius pars exterior eſt, ſicut terra nigra; interius vero alba. Et eleuantur ſuper radices eius frondes: & flores ſecundum ſemitam violarum ſubalbidarũ, ſine eleuatione ſtipitis, id eſt, thyrſi ſupra radicẽ parum. habet radices ſubterraneas plures in modum auellanæ, & cicerũ. Eſt calidę complexionis, & ſiccę in principio tertij. Et inciſiuũ, & ſubtiliatiuum, & calefactiuum, reſolutiuũ, abſterſiuũ, & mundificatiuũ, & aperitiuũ oppilationum. Et eſt ex rebus ſudorẽ exuberare facientibus, & ex maxime mundificantibus cutim, & reſoluentibus fœditatem eius. Et dicit Serapio, qđ corrigitur ſicut luſ, & alſeſira. Educit phlegma mucilaginoſum ſumptũ, & ſuppoſitũ; & etiã linitum ſuper ſumen, & ilia, & partes adiacentes, & eſt medicina experta ad icteritiam tali modo. Accipe ſucci eius, dra. 4. diſſolue cum zucchαro, & coque vſque ad tertiam partem, propinetur in mane; & eſt medicina certa ad icteritiam. Et dicit Græcus, ſuccus eius cum hydromelle, aut oxymelle, & proprie de quolibet, an. partes æquales coctæ ſecundum ſuperiorẽ doctrinam. eſt namque medicina experta ad icteritiam citrinam vertens in vaporem, fumum, & ſudorem materiam eius; & propriè ſuccus eius cum ſecaniabin, aut mellicrato; ſed oportet vt ſumens cooperiatur multũ, & ſudet ſudore vehemẽti, & citrino. confert ægritudinibus cerebri phlegmaticis; & propriè ſi fiat caputpurgium, & confert ad hemicraneam frigidam. Et emplaſtrata confert colicæ, & cõfert ſudori, torturæ, & paralyſi; & mundificat caput, & oculos; & confert duritiei ſplenis ſecũdum omnem modum adminiſtrationis eius; & confert ſcrophulis, & alijs apoſtematibus, & valde prouocat menſtrua, & maxime aperit orificia hæmorrhoidarum, & dicitur, ꝙ ſi ſuſpendatur in collo mulieris concipit; & linitur ex ea anus, & confert egreſſioni eius. Doſis eius ab aur. 2. vſq; ad dr. 4. & proprie ſuccus eius. Raro conſeruatur ſuccus, quia recens melior eſt in omni euentu.

Ad icteriã.

Doſis.

De Ariſtolochia.

Dico, ꝙ ariſtolochiæ tres ſunt ſpecies, ſcilicet longa, rotunda, & alia cuius radix currit ſecundum ſemitã palmitum vitis. omnes ſpecies eius ſunt ca. in principio tertij; ſiccæ in ſecundo. Videtur, ꝙ longa ſit calidior, quãuis eius terreitas vincat ſuper terreitatem rotundę. Eſt tamẽ vtraque aperitiua oppilationum, reſolutiua, attractiua, & attrahens ſpinas, & fracturas lignorum infixas carni. Nocet viſceribus in ſoluendo. Et rectificatur, vt luſ, de decoctione, & trituratione rem plenam ſuſtinet. Educit ſuperfluitates phlegmaticas, & etiam cholericas ſecundum aliquos, & eſt ex rebus maxime mundificantibus pulmonem, & pectus à phlegmate, & putredinibus, & confert iuuamentum manifeſtum aſthmati, & tuſſi ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius. Et rotunda eſt ex rebus mundificantibus cerebrum, confert & epilepſiæ, confert etiã ſtomacho, remouens ſingula ventoſa; & ſedat dolores omnes à ventoſitatibus in viſceribus; & aufert oppilationes ſplenis, & ventoſitates in ipſo & proprie rotundas. & eſt medicina rigori febrium. Doſis eius eſt à dra. 1. vſque ad aur. 1. Conſeruatur autem annis tribus, & vltra.

De Abelmeſuch.

Dico, ꝙ abelmeſuch dicitur proprie granum regum, & eſt de eo aliud paruũ, aliud magnũ, & dicitur, ꝙ magnũ eſt cherua. Et eſt cali. & ſic. complexionis in tertio, meretur de rectificatione, ſicut been. prouocat vomitũ, & ſolutionem laborioſam, & educit phlegma vehementer, & aliquando choleram, & materias à iuncturis, & aquam citrinam. Oleũ vtriuſq; extrahitur, ſicut oleum de amygdalis. Doſis eius eſt à gra. v. vſque ad 7. & vlterius à gra. v. vſq; ad 15. Conſeruatur autem per annum, vel duos ad plus.

Doſis.

Doſis.

De Geneſtra.

Dico, ꝙ mabramich, alias albrain eſt capiſtrum arborum, & alio nomine dicitur geneſtra, & eſt arbor montana, ſuper cuius ſtipitem eleuatur denſitas fuſtium multę rectitudinis; & dum plicantur, non patiuntur fracturas. vnde ligantur ex eis arbores, & procedunt flores figuræ lunaris; citrinitatis multæ, & proprie ſecundum ſemitã orobi, ſemina diſtincta ſicut lentes, & in lingua latina dicitur geniſta, ſeu myrica.

Inquit Dioſco. quod eſt calid. & ſic. cõplexionis in ſecundo. Et ſemen eius eſt cal. In flore eius, & ſtipitibus ipſius eſt humiditas ſuperflua cum virtute inciſiua, quare multiplicat vomitum, & ſunt omnes partes inciſiuæ ſubtiliatiuæ, & prouocatiuæ, nocet ſtomacho, & cordi. Dicit tamen philagrius, qđ cũ melle roſ. tollitur eius nocumentũ, & ſimiliter cũ roſ. & maſtiche. Semen autẽ eius propinandũ eſt cũ aqua mellis, aniſi, ac ſemine fęniculi, & dauci, & ſimilia auferunt nocumentũ ipſius, flos eius parum ſuſtinet de decoctione. Semen vero plus educit phlegma cũ fortitudine, & materias, quæ ſunt in iuncturis, & mundificat renes ab omnibus ſuperfluitatibus, & prouocat vrinã fortiter; & frangit lapidẽ in renibus, & veſica; non permittit materia figi in eis, nec denſari in lapidẽ, & quando flores eius contriti propinantur cum melle roſato, aut cũ ouo ſorbili reſoluũt ſcrophulas, oxymel ex eis, aut ſeminibus eius reſoluit apoſtemata ſplenis, & ſi frequentatus fuerit cũ eis vomitus, cõfert iſchiaticæ, & podagræ, & dolori renum. Doſis eius, & proprie florum eius eſt à dra. 2. ad 4. flores etiam meliores ſunt recentes, & non conſeruantur. Semen vero conſeruatur per duos annos.

Doſis.

De Elleboro.

Dico, ꝙ elleborus eſt herba alſugi; & eius duæ ſunt ſpecies, albus, & niger. Niger vero incolumior, & ſaluior eſt albo, immo minatur albus accidentia terroris. Niger vero acquirit reminiſcentiã, & incolumitatẽ. Et quod ex eo magis eligitur proprie, eſt, cuius ſapor eſt acutus, mordicans guſtum, & habens colorem, ſicut aſarũ, & quod eſt frangibile inter ſubtile, & craſſum, & mediũ inter recens, & antiquum, & mediũ inter ponderoſum, & leuę, immo plus leue, quam ponderoſum, & quod eſt leue carens aſperitate, & melior pars totius plantę eſt eius radix, & melior pars radicis ſunt fuſtes, & melior pars ipſorum eſt cutis eorum. Et melius tempus collectionis eſt ver, & æſtas. Albus minoris eſt acuitatis, & mordicitatis, & eſt eius mordicitas aſperans ſubito, & eſt maioris amaritudinis, quam niger; in alijs autẽ proprietates nigri habet, ſed albus plus de antiquitate, quam niger patitur. Niger eſt cali. & ſic. in tertio, & eſt ſubtiliatiuus, abſterſiuus, & corroſiuus additionum carnium, quæ fiunt in vlceribus, & dicitur, quod quando elleborus niger naſcitur apud radices arborum, ſunt fructus illius ſolutiui. Albus autem cali. & ſiccus in medio tertij, & eſt ſimiliter abſterſiuus, mordificatiuus, multiplicans vomitum, & faciens ſternutationem cũ fortitudine. Albus corporibus oĩbus eſt moleſtus, immo in eis eſt, ſicut venenũ ſuffocans.

Elleb.

Nigri

Nigri autem virtus vſque ad tempora noſtra tolerabilis licet adhuc ſit difficilis. Inquit enim Hippocr. Moleſtus eſt elleborus eis, quorum corpora ſunt ſana. ars vero, & ſolicitudo in rectificando, & propinando facit eius operationem incolumē. Inquit enim filius Cęſaris, fit in tereniabin. i. manna ſicut mel, & ſubmergitur in eo tepido ex fuſticulis ellebori nigri partes conuenientes circiter horas octo, & extrahuntur ab eo, & propinatur alterniabin habens virtutem ellebori, & conſimile fit de melle paſſularum. Et quando ſubmergitur in iure gallinarum, vel gallorum. Et ſunt qui perforant radices raphani, intromittunt fuſtem ellebori, & poſtmodum auferunt, & propinant raphanum habentem virtutem ellebori; daucus autem, & piper longum, aniſum petroſelinum, & calamenthum, & hyſſopus ſicca, & origanum, & haſce bonificant operationem eius, bene autem commiſcetur cum epithymo, & polypodio, & ſale indo, & ſimilibus. Confortant enim ſeſe. Confectio pilularum nobilium, quas ſcripſit Haly, quarum iuuamentum eſt vltimum F ad ægritudines melancholicas, & cancrum, & lepram, & morpheam nigram, & difficilem, quarum hæc eſt permiſtio. Recip. hieræ picræ vnc. xij. ellebori nigri, polypodij, ana drach. v. epithymi, ſtœchados, diagridij, ana drach. vij. agarici, lapidis lazuli, ſalis indi, colocynthidis, ana drach. iij. Conficiantur pilulæ cum ſyrupo de epithymo. Doſis earum eſt à drachma vna, & ſemis, vſque ad aur. ij & ſunt ſanæ, & expertæ.

Doſis.

Expellunt autem læſionem vtriuſque ellebori à corpore aqua mellis, & aqua paſſularum, & aqua hordei, & ius gallorum, & gallinarum. Sumere autem puluerem ellebori non eſt tutum. elleborus albus euitandus eſt, quia eſt præſocatiuus, magis autem præſumendum ſuper nigro; ſed ambæ ſpecies conturbant, niſi rectificentur ſecundum artem, & legem. Et non conuenit elleborus, niſi corporibus robuſtis, & animoſis, & proprie tempore Veris. Et datus quando, & cui cōuenit, facit acquirere incolumitatem, & mores laudabiles, & cōplexionē bonam. Hæc eſt enim eius proprietas, vt Hippocr. dicit. G Et ipſe quidem mundificat corpus totum à ſuperfluitatibus corruptis, & educit cum facilitate choleram permiſtam, craſſam, & phlegma, & choleram nigram ſine moleſtia, & mundificat ſanguinem; & attrahit à venis ſuperfluitates permiſtas ſanguini, & eſt ex rebus ſolennibus in mundificando cerebrum, & caput totum, & inſtrumenta ſenſuum, & neruos, ac viſcera, & veſicam, ac matricem; & confert iuuamentum manifeſtum ægritudinibus eorum, & confert hemicraneæ, & melancholię, vertigini, & epilepſiæ; confert paralyſi, & aquæ, quæ deſcendit ad oculos, & confert ægritudinibus iuncturarū, & duriciei, & apoſtematibus eorum, & ſcrophulis, & eſt ſicut theriaca, & eſt medicina ad lepram, & cancrum, & ſpecies herpetis, & bothor, & confert tinnitui auris, & ſibilo, & corroborat auditum. Et confert ægritudinibus ſplenis, & febrib. longi temporis, & quartanæ cholericę, & melancholicæ; & ægritudinibus difficilis eradicationis, prouocat vrinam, & menſtrua. Vſus autem eius co- H lorem efficit bonum, & ſimiliter remouet ægritudines cutis, ſicut eſt herpetis, & baras ſecundum omnem modum adminiſtrationis, & fricatum cum aceto ſimiliter remouet fęditatem cutis, & pannum. Albus vero elleborus fortiter ac laborioſe, & difficulter vomere facit, cum accidentibus terroris, & mortis. Et vterque elleborus confert fiſtulis, & vulneribus fraudulentis. Doſis nigri eſt à Kirat. vi. vſque ad tertiam partem vnius drachmæ, vel vſque ad tertias duas. Conſeruantur autem ambo ellebori annis duobus, ſi ab extrinſecis bene conſeruentur. Et hæc de ſimplicibus ſolutiuis ſecundum Meſue dicta ſufficiant.

Doſis.

De modo conſeruandi omnes ſuccos.

Dico, quòd ſucci omnes, quos volueris conſeruare, conſeruantur ponendo parum olei oliuarum electi ſupra extremitates vaſis, in quo reponuntur. Et durant per annum, & non vltra, quia in capite anni debent ſucci denouo fieri, antiquiores alterius anni ſunt abijciendi, E ſed ſuccus liquiritiæ condenſatur, & ideo non oportet ponere oleum ſupra ipſum. & ſucci omnes melius conſeruantur in vaſis vitreis, vel vitreatis.

De butyro.

Dico, ꝙ butyrum melius eſt vaccinum, & debet eſſe ſine ſale, & conſeruatur per medium annum, vel vſque ad annum ad plus. Similiter adeps gallinæ debet eſſe recens, & non antiquatus; amittit enim complexionem, & virtutem, & efficitur rancidum, & amittit temperamentum; ſed ſi liquefiat melius conſeruatur. Et adeps anatis, & anſeris quanto antiquiores, tanto meliores. Et adeps porcinus melius conſeruatur liquefactus, & adeps renum caprarum ſimiliter.

Sed nota mirabile ſecundum aliquos, quòd omnes pinguedines animaliū ſi aſpergantur cum zuccharo puluerizato longo tempore conſeruantur. Dico, quòd cito putrefiunt, niſi piſtentur cum zuccharo, & ſimul in vaſe vitreo reſeruentur.

Mirabile.

De aqua marina.

Dico, quòd aqua marina ante quartum diem putreſcit, & fętet; ſed ſi parum aquæ vitæ cum ea miſceatur, conſeruatur per menſem; quia aqua vitæ eſt bona conſeruatrix, quia reſiſtit contra omnem putrefactionem.

De Melle.

Nota, ꝙ mel habet naturam conſeruandi omnia in ſe poſita magis, quàm zuccharum; & magis, quàm alia res quæcunque mundi. & ideo confectiones, & electaria de melle, longiori tempore durant, quam de zuccharo.

De fructibus.

Amplius dico, quòd fructus crudi in melle ſepulti, vt cytonia, perſica, & pyra in capite anni reperiuntur adeo pulchra, & illæſa, & quaſi recentia, ac ſi tunc ab arbore colligerentur.

Sequitur alia doctrina ſecundum Meſuem.

VT igitur ordinate procedam in hac materia cōſeruationis medicinarum compoſitarum, incipiam primo à medicinis contentis in ij. lib. Damaſceni nomine Grabadin, id eſt compendium ſecretorum, & eſt aggregatio antidotarij, in quo facit duodecim diſtinctiones, vt infra patebit.

In prima diſtinctio. tractat de electarijs aromaticis. Quorum quædam ſunt dulcia, & quædā amara, & vtraque ſolennia, & habet duos tractatus, quia in primo determinat de electarijs dulcibus. Pro quo ſciendum eſt, quòd illa electaria dulcia poſſunt conſeruari per annum integrum, & vltra, præter electarium quo vtuntur Reges, & Prælati, quod non poteſt diu ſeruari, quia ranceſcit, ſed ſolum per xv. dies conſeruantur, vel per menſem ad plus.

In ſecunda parte eiuſdē primæ diſtinct. tractat de antidotis amaris, & ſunt xviij. vel xix. confectionis amaræ, & incipit theriaca diateſſaron, quæ confectiones poſſunt conſeruari vſque ad duos annos.

In ſecunda diſtinct. tractat de medicinis opiatis, & ponit ſex medicinas opiatas; & incipit à confectione Philonij, &c. & poſſunt prædictæ medicinæ opiatę conſeruari vſque ad ſex annos. De theriaca magna, quæ eſt medicina opiata, quā compoſuit Andromachus, ſi quæratur quanto tempore conſeruatur? Dico, ꝙ ſecundum intentionem Auic. in v. lib. ſui canonis, id eſt in antidotario ſuo, theriaca ipſa facta canonice, & ſecundum artem, conſeruatur vſque ad xxx. annos, & etiam vſque ad xl. De mithridato idem dicendum eſt, quia conſeruatur vſque ad xl. annos.

In tertia vero diſtinct. tractat Damaſcenus de medicinis ſolutiuis. Quarum quædam ſunt aloeticæ, quædam colocynthidicæ, & quædam turbithatę, quædam ſcāmoneatæ, & aliæ ſub alijs nominationibus, & incipit à hieris, & primo à hiera picra, & ſunt xiiij. ſolutiua. Vnde dico, ꝙ conſeruatur à primo anno vſque ad duos, licet omnes hieræ poſſint conſeruari à ſex menſibus vſque ad quatuor annos, & præcipue hiera picra Gal. & hiera Archigenis, & hiera logodionis.

In quarta diſtinctione tractat de conditis, plus de fructibus, quàm de radicibus, & etiam de floribus, vt ſunt roſæ, viola, flores boraginis, & bugloſſæ.

Vnde notandum, quod condita, & conſeruæ de floribus vſque ad annum cóſeruantur, & non vltra. Condita vero de fructibus, & radicibus vſque ad annos duos cóſeruantur. Nota vlterius, quod conſerua roſata cum melle facta, tam conſeruatur, quàm cóſerua roſata de zuccharo.

In quinta diſtinctione tractat de ſpeciebus lohoc, & ſunt quædam lohoc delectabilia, & quædam horribilia, & mali ſaporis, & conſeruantur vſque ad duos annos, licet ego credam, quòd illa, quæ ſunt horribilia, & mali ſaporis longiori tempore conſeruentur.

In ſexta diſtinctione tractat de iulep, ſyrupis, & rob. Vnde in iſta notandum eſt, quòd de iulep debemus diſtinguere, quia, aut eſt iulep longum, aquoſum, paucæ cocturæ, & tale iulep paucis diebus conſeruatur, & præcipue tempore æſtatis, aut eſt iulep bonæ cocturæ, & tale conſeruatur per annum.

Similiter diſtingue de ſyrupis, quia, aut ſunt de zuccharo, vel de melle. Si de melle, conſeruantur per duos annos. Si de zuccharo vix conſeruantur per annum, niſi fuerint optimæ cocturæ, & bene reſtricti.

Et ſi quæratur quomodo clarificabuntur ſyrupi, & iulep ſine albumine ouorum, ita quòd ſint clariſſimi, & aurei coloris? Dico, quod dum coquitur iulep, vel ſyrupus, ſi ponatur intus in vaſe drach. j. s. ſucci granatorum acetoſorum in fine decoctionis mirabiliter clarificat, & idem facit parum vini boni electi, quando vinum granatorum non haberetur.

Rob etiam per annum conſeruatur, & etiam vſque ad duos ſecundum aliquos.

Miua cytoniorum ſimplex conſeruatur vſque ad annum, & forte vſque ad duos. Sed miua aromatica vſque ad tres optime cóſeruatur propter aromata, & præcipue ſi fuerit bonæ cocturæ.

In ſeptima diſtinctione tractat de conditionibus, & de modo faciendi aquam fructuum, & de modo infuſionis aquæ caſei. Vnde notandum eſt, quòd decoctiones omnes per tres, vel quatuor dies conſeruantur, & ſimiliter aqua fructuum, & maxime in æſtate. Et inter omnes infuſio facta in aqua caſei minus conſeruatur, quia vix per vnum, aut per duos dies conſeruatur, & ponit tredecim modos infuſionum.

In octaua diſtinctione tractat de trochiſcis, & incipit à confectione galliæ muſch. & ponit. xxx. ſpecies trochiſcorum, & conſeruatur vſque ad vj. menſes. Sed trochiſci ſtellæ vſque ad duos annos conſeruantur.

In nona diſtinctione tractat de ſuffuſ, & pulueribus, & ponit ex eis vij. ſpecies, quæ conſeruantur cum virtute vſque ad duos menſes, licet ſecundú opinionem aliquorú poſſint conſeruari vſque ad ſex menſes. Sed ego non adhæreo huic opinioni, quia in ſpacio ſex mẽſium virtutes puluerũ reſoluuntur, & efficiuntur debiles. quare, &c.

In decima diſtinct. tractat de pilulis, & ponit. xlv. ſpecies pilularum, & incipit à pilulis alephanginis. Vnde notandum, quod pilulæ omnes conſeruantur cum bona earum virtute, & operatione vſque ad ſex menſes, & debent teneri in magdaleonibus, & non in puluere, quia non conſeruantur, immo nullam, aut remiſſam faciunt operationem. Et non debent conſeruari in loco exceſſiue calido, nec prope ignem, neque ad Solem, quia in exceſſiuam duritiem, & lapideitatem conuerterentur. Et tunc nullo modo debent medici eas exhibere, quia ſi darent eas, torquerent corpus, & nullam penitus operationem efficerent.

Nota vlterius, quòd pilulæ alephanginæ non poſſunt confici niſi ſemel in anno ſ. in diebus æſtatis de menſe Iunij, vel Iulij, & ſic iſta tantum ſpecies pilularum per annum conſeruatur.

In vndecima diſtinctione tractat de vnguentis, emplaſtris, & ceratis, & incipit (hyſſopi ceratum) & ponit. lxij. ſpecies, omnibus computatis, & conſeruantur, vt plurimum vſque ad annum.

A In xij. diſtinct. tractat de oleis, in qua diſtinct. ponit. lxvj. ſpecies oleorum. Vnde ſi quæratur de oleis quanto tempore conſeruantur? Dico, quòd diſtinguendum eſt de oleis, quia, aut ſunt frigida, aut temperata, vel calida in primo, aut ſunt calida in ſecundo, vel tertio, vel quarto gradu. De oleis itaque frigidis, vt eſt oleum roſ. & præcipue factum ex oleo omphacino, & roſis incompletis, & ſimiliter oleum violatum, & oleum roſ. factum ex oleo oliuarum maturatum, & roſis completis, & oleũ de mádragora, & oleum de papauere, & oleum de myrto, & oleum cytoniorum, & conſimilia durant per annum, & quolibet anno renouantur; quia tranſacto anno ranceſcunt, & efficiuntur nó habentia virtutem facientem ad intentionem medici. Olea vero temperata, vt oleum amygdalarum, & oleum de ſeſamo non conſeruantur, niſi per menſem, quia ſubito ranceſcunt. Olea vero calida in primo, vt oleum chamæmelinum, oleum de Keyri, & oleum liliorum alborum, conſeruantur per

B annum, & non vltra. Alia verò calida, vt oleum de anetho, de ſpica, oleum de ireos, oleum de croco, & de pyrethro, oleum de piperibus, oleum de caſtoreo, oleum de euphorbio, & reliqua talia, per duos, aut per tres annos conſeruantur. & ſecundum aliquos quanto antiquiora, tanto meliora. Et hæc de conſeruatione medicinarum compoſitarum ſecũdum diſtinctiones Meſue dicta ſufficiant. Nota tamé, quòd quilibet expertus aromatarius debet ſcribere ſuper vaſa electariorum opiatorum, & etiam ſuper vaſe medicinarum ſolutiuarum tempus, in quo compoſita fuerint ab eo, vt medicus ſciat ab eo ætatem illorum in vetuſtate, & recentia, & præcipue in medicinis opiatis, propter periculum exhibitionis earum. Nota.

Alia doctrina ſecundum Serapionem.

Circa prædictam materiam, ego deſcribam aliqua, & non omnia ſecundum Serap. in antidota. breuiarij ſui, cap. xxxiiij. de medicinis compoſitis, quan-

C rum remaneat operatio earum. Et primo de theriaca, dicit, quòd remaneat ex ſex menſibus, vſque ad triginta annos.

Theriaca Eſdræ conſeruantur vſque ad annos duos.

Theriaca regis, & hedrummeron, & de ſcilla vſque ad duos annos conſeruantur.

Sagenea, & philonium conſeruantur vſque ad an. iij. Et Gal. de medicina philonij dicit, quòd quandoque datur poſt duos annos, aut iij. aut iiij vſque ad x. annos, & poſt illud non valet, quia minuitur odor eius, & fit inſipidum, & debilitatur opus eius.

Diacurcuma vſque ad annum conſeruatur, vel vſque ad annum cum dimidio ad plus.

Amoruſia conſeruatur vſque ad duos annos.

Confectio de muſcho vſque ad annum vnum.

Medicamea diahirundinis conſeruatur à ſex menſibus vſque ad tres annos. Et ſimiliter reliquæ confectiones, quæ prouocant vrinam conſeruantur vſque ad tres

D annos.

Sanguis hirci exiccatus, vel alius ſanguis exiccatus, conſeruatur à duobus menſibus vſque ad tres annos.

Athanaſia, à ſex menſibus, vſque ad ſeptem annos.

Duæ deſcriptiones theodorici, & hiera Logo. & hiera Archigenis, & hiera Gal. conſeruantur à ſex menſibus vſque ad quatuor annos.

Suffuf id eſt pulueres, conſeruantur à duobus menſibus, & tunc operatio eorum eſt fortis, vſque ad ſex mẽſes, & tunc eſt eorum operatio debilis.

Trochiſci reliqui ſunt ad febres, ex die ſuo faciunt operationem fortem vſque ad ſex menſes.

Olea alia operantur donec rancida fiant, cum ergo incipiunt rancida fieri, non conueniunt ad aliquid.

Oleum vero balſami quanto plus antiquius, tanto melius, & fit eius operatio fortior.

Emplaſtra, & vnguenta omnia conſeruantur à die ſua vſque ad annum.

Syrupi omnes conſeruantur ex hora ſua vſque ad duos

duos annos. Et Gal. quidem dicit, quod remanſit apud E eum rob cytoniorum ſeptem annis præter quàm mutaretur virtus, & color eius, neque guſtus ipſius. Et hæc de conſeruatione medicinarum compoſitarum ſecundum ſententiam Serapionis, vbi ſupra dicta ſufficiant.

Sequitur alia doctrina ſecundum Nicolaum.

CONſequenter intendo ponere intentionem Nicolai in conſeruando quædam medicamina, & electaria ſua, atque confectiones, quas in ſuo antidotario paruo deſcripſit, procedendo ſecundum ordinem alphabeti, quanto tempore conſeruari valeant ab aromatarijs. Et primo dicam de aurea alexandrina.

Aurea igitur alexandrina conſeruati poteſt in ſua efficacia, & virtute, annis quinque.
Adrianum, annis ſeptem.
Athanaſia, annis tribus.
Blanda conſeruatur annis duobus.
Benedicta, annis tribus.
Diamargariton, annis duobus, vel tribus.
Diapraſium, annis duobus.
Diazingiber, per annum vnum.
Diacytonite, per annum vnum.
Diacyminum, per annos duos.
Diacalamenthum, per annum vnum.
Diarhodon, per annum vnum.
Diaſatyrion, per annum vnum.
Diaris, per annum vnum.
Diaolybanum, per annos tres.
Diacoſton, per annum vnum.
Diaſena, per annos duos.
Diatragacanthum, per annum vnum.
Diacodion, per annos tres.
Eſdra, per ſeptem annos melior iudicatur.
Electarium pliris arcoticon, per annos duos.
Electarium frigidum, per annos quinque.
Electarium ducis, per annos tres.
Electarium de ſucco roſarum, per annos duos.
Emplaſtrum ceroneum, per quinque annos.
Philanthropos, per annos tres.
Hiera logodion conſeruatur, per annos duos.
Hiera picra, per annos duos.
Hiera Rufini, per annum vnum.
Hiera abbatis ſecundum Nicolaum, per annos duos.
Iuſtinum, per annos duos.
Mithridatum, per annos decem.
Muſa ænea, per annos ſeptem.
Opopyta, per annos ſex.
Oxylaxatiuum, per annos quinque.
Oxymel, per annos duos.
Potio ſancti Pauli per annos duos.
Paulinum, per annos tres.
Picra, per annos duos.
Pilulæ aureæ, per annum vnum.
Pilulæ de quinque generibus mytoba. per annum vnū. H
Pilulæ de caſtoreo, per annos duos.
Pilulæ vero ceteræ, non vltra ſex menſes.
Roſata nouella, conſeruari poteſt per annum vnum.
Rubea trochiſca. per annos quinque.
Rhodomel, per annos tres.
Stomachicon, conſeruatur per annum vnum.
Theriaca magna, per annos triginta.
Tryphera magna, per annos tres.
Tryphera ſaracenica, per annum vnum.
Triaſandali, per annum vnum.
Theodoricon, per annos duos.
Vomitus Patriarchæ, per annos duos.
Vnguentum aragon, per annum vnum.
Vnguentum martiaton, per annos tres.
Vnguentum aureum, per annos tres.
Vnguentum dialthææ, per annos tres.
Vnguentum Agrippæ, per annos tres.

Nota, quòd ſemper (vt etiam ſupradixi) quilibet peritus, & fidelis aromatarius in vaſis ſuis debet facere ſuprascriptionem anni, menſis, ac diei, in quo conficit ſyrupos, pilulas, confectiones, electaria; & præcipue opiata, quæ non ſunt ante ſextum menſem, vel ante annum exhibenda, vt ſciat medicus tempus præciſe, in quo factæ fuerint ipſæ medicinæ, vt congrue cum bona conſcientia, ac etiam ſine periculo ſciat eas exhibere, cum fuerit opportunum. Et hæc de conſeruatione medicinarum compoſitarum Nicolai dicta ſufficiant.

De electione loci conuenientis medicinarum conſeruandarum.

ET repoſitio rerum humidarum, ſicut ſunt ſucci, & gummæ liquidæ, confectiones, & electaria liquida, & ſimilia, oportet eſſe in vaſis craſſis de vitro, vel terra vitreata, vel de argento, vel cornu, & ſimilibus.

F Sed medicinæ molles, quæ ſunt conuenientes medicinis oculi, debent reponi in vaſis æneis.

Sed vnguenta, in quæ ingreditur pix, alchitran, & acetum, oportet quod reponas in vaſis.

Et pinguedines, & cerebella. Et omne pingue oportet reponi in vaſis factis ex ſtanno.

Et omne, quod eſt ex pulueribus, ſicut puluis hieræ picræ, oportet reponi in vaſe terreo, ſtricti orificij, & oppilatur os eius cum cera, ne reſoluatur, & minuatur virtus earum.

Et oportet, quod reponatur rob, ſiue ſint vuarum, ſiue ſint cytoniorum, ſiue malorum, aut myrti, & ſimilium, in vaſe terreo nouo, quia terra trahit ad ſe humiditatem, quæ eſt in eis, & magis præſeruantur à deſtructione.

Et olea debent reponi in vaſis vitreis, & os vaſorum debet ſtringi, ne deſtruantur, & fœteant.

Et oportet omnes ſpecies aromaticas ad aromatizandum in vaſis aureis, vel argenteis deauratis, aut in vaſis de porcellonibus, aut ex vitro conſeruari.

G Et omne acetoſum, quod debet ſeruari oportet reponi in vaſe linito cera, vel pice.

Et oportet reponi in vaſe vitreo omne vinum quod habet ſubſtantiam, quæ eſt ſignum ſuper durabilitatem eius, & ſuper prohibitionem ſuæ corruptionis. Et omne vinum cuius ſubſtantia eſt inæqualis, ſignum eſt ſuper corruptionem eius facilem, & quod non diu poſſit ſeruari in vaſe terreo, vt terra exiccet humiditatem eius ſuperfluam, quæ eſt cauſa ſuæ corruptionis.

Theriaca vero melius conſeruatur in vaſe aureo, vel plumbeo, aut ſtanneo.

Et ſic eſt finis huius ſextæ particulæ, ad laudem Dei omnipotentis. Amen.

SEPTIMA, ET VLTIMA PARTICULA de omnibus rebus neceſſarijs in qualibet aromataria.

VLtimo pro complemēto huius vtiliſſimi tractatus, volo ponere compendioſum tractatum, ſiue capitulum de rebus neceſſarijs in qualibet aromataria, vel apotheca, debito modo ordinanda, & ſigillatim ſecundum diuerſos doctores. Et dicam de herbis vitalibus, floribus, & radicibus, aquis deſtillatis, fructibus, ſuccis, liquoribus, oleis, medicinis compoſitis, vt pilulis, & electarijs, & alijs confectionibus.

In primis igitur, vt ſupra dixi, debet quilibet aromatarius locum aptum eligere, in quo faciat apothecam aptiſſimam ad res medicinales conſeruandas, ita quòd ſit à ventis, & ſole, ac imbribus defenſa, & quòd non ſit humida, nec ſumoſa, aut puluerulenta, quia omnia prædicta habent tàm ſimplices, quàm compoſitas corrumpere.

DE SEMINIBVS neceſſarijs, & vſualibus, & ſunt iſta.

Semen hyoſciami
Cardamomi
Sileris montani
Sinapis
Pęoniæ
Burſæ paſtoris
Amomi
Dauci
Carui
Amomi
Leuiſtici
Petroſelini
Fęniculi
Aniſi
Cymini
Aſparagi
Apij
Rutæ
Milij ſolis
Lini
Fęnugræci
Althææ
Berberis
Papaueris nigri
Papaueris albi

Semina quattior maiora, ſcilicet frigida.

Melonis
Cucumeris
Citruli
Cucurbitæ

Semina quatuor minora frigida.

Portulacæ
Scariolæ
Lactucæ
Enduiæ
Acetoſæ
Staphiſagriæ
Vrticæ
Pſyllij
Rapæ ſylueſtris
Geniſtæ
Semen ſanctum .i. alexandrinum pro vermib. puerorū.
Semen roſarum, quæ anthera dicitur
Caulis
Naſturcij
Coriandri
Carapuciæ maioris, & dicitur Kerua, vel granum regum.
Lupini
Nigellæ
Baſiliconis
Milij
Hordei
Frumenti .i. tritici

DE FRVCTIBVS.

Fructus carpobalſami
Garyophyllus
Nux muſchata
Nux inda
Nux methel
Anacardi
Bacca lauri
Melanopiper .i. nigrū piper.
Macropiper, id eſt piper longum.
Leucopiper, id eſt piper album.
Caſia fiſtula
Tamarindi
Colocynthis
Pineæ
Amygdalæ
Auellanæ
Dactyli
Paſſulæ corinthiæ
Carica, id eſt ficus
Myrobalani omnes
Pruna damaſcena
Sumach
Myrtilli
Cubebæ
Oliuæ
Iuniperi
Sebeſten
Melones palæſtini
Cytonia
Iuiubæ
Sorbæ
Pyra
Poma aromatica
Fructus, ſcilicet citrum, & ſimilia
Alchechengi

DE FLORIBVS.

Roſæ
Amygdalarum
Violæ
Agni caſti
Anthos
Balauſtiæ
Epithymi
Nenupharis
Boraginis
Bugloſſæ
Cheyri
Taſſi barbaſſi
Sambuci
Baſiliconis
Meliloti
Chamæmeli

DE FOLIIS.

Borago
Bugloſſa
Endiuia
Cichorea
Scolopendria, id eſt lingua ceruina.
Tamariſcus
Aſarum
Lupulus
Fumus terræ
Thymum
Sena, & eius folliculi
Cuſcuta
Abſinthium
Menta
Calamentum
Pulegium
Origanum
Mentaſtrum
Serpyllum
Maiorana
Saluia
Roſmarinum
Ruta
Abrotanum
Centonicum
Spica triplex
Saxifragia
Chamædryos
Chamæpithyos
Arthanita
Myrtus
Graminea
Trifolium
Schænanthum
Laureola
Laurus
Eſula
Tithymallus
Pes coruinus
Pes columbinus
Corrigiola
Sabina
Millefolium
Baccara
Cymæ rubi
Cardo
Bardana, id eſt lappa
Phu, id eſt valeriana
Luf, id eſt ſerpentaria, vel dragontea
Cartami marini
Soldana, ſiue ſoldanella
Conſolida triplex
Plantago
Nenuphar
Philipendula
Primula veris
Materſylua
Aquilegia
Betonica
Piperea
Vermicularis
Semperuiua
Cymbalaria
Hepatica
Centrum galli
Cauda equina
Eupatorium
Solatrum fluuiale
Solatrum minus
Praſſium
Hyſſopus
Artemiſia
Matricaria
Vſnea, .i. herba valde minuta in tectis domorum naſcēs.
Taſſus barbaſſus
Ruta capraria
Ruta ſylueſtris
Verbena
Chelidonia
Fęniculus
Chamæmelum
Melilotum
Centaurea
Portulaca
Linaria
Angelica
Pimpinella
Parietaria
Virga paſtoris
Stęchas
Scabioſa
Serpyllum
Polium
Cucumer aſininus
Capillus veneris
Lapathium acutum
Agrimonia
Hypericon, .i. perforata cum radicibus.
Alchechengi
Caulis
Violæ
Bletæ
Mercurialis
Althæa
Malua
Vrtica
Ozymum. ſ. garyophyllatum
Raphanus
Verrucaria
Folia, ſcilicet garyophyllatæ.
Pentaphyllon, .i. herba quinque foliorum.
Colarea
Polypodium
Filix
Salicis arboris
Craſſula

DE LIGNIS.

Lignum aloes, id eſt xyloaloes.
Xylobalſamum, .i. lignum balſami.
Sandali trium generum, ſcilicet albi, rubei, & citrini.
Tamariſci

DE CORTICIBVS.

Cortex cinnamomi
Caſia lignea
Mandragora
Granatorum
Raphani
Sambuci
Radicum, ſcilicet cappatum.
Thuris

DE RADICIBVS.

Radix rhabarbari
Rheupontici
Rubeæ tinctorum
Zedoariæ
Zingiberis
Coſti
Bryoniæ
Been albi, & rubei
Calami aromatici
Meu
Dictami
Tormentillæ
Phu, id eſt valerianæ.

DE LIQVORIBVS, & ſuccis condenſatis.

Manna, ſcilicet ros de cęlo cadens.
Opium
Hypocyſtis
Acacia
Aloe
Ladanum
Scammonea, quæ ſecundum aliquos eſt ſuccus volubilis maioris, & ſecundum alios eſt ſuccus cuiuſdam ſpeciei tithymali.
Succus liquiritiæ
Sanguis draconis
Camphora
Cera

DE

DE SVCCIS, ET LIquoribus liquidis.

Succus betæ
Violarum
Balſamum
Oleum
Vinum
Mel
Succus granatorum
Cytoniorum
Succus roſarum
Acetum
Succus fęniculi
Acreſta
Abſinthium
Solatrum
Semperuiuæ
Cucurbitæ
Cucumeris
Anguriæ
Scillæ
Lac tythimalli
Succus mentæ
Succus corticum medianorum ſambuci
Succus ebuli
Succus ireos
Elaterium
Lac eſulæ,& omnium lacticinorum
Succus chelidoniæ
Succus rutæ,& ſimilium herbarum vſualium.

DE GVMMIS.

Myrtha
Thus
Euphorbium
Chalbanum
Sagapenum
Opopanacum
Bdellium
Ammoniacum
Sarcocolla
Styrax
Pix vtraque
Sandaracha,id eſt vernix
Maſtix
Gummi arabicum
Tragacanthum
Charabe
Gummi cedri, id eſt gummi elemi.
Gummi hederæ
Gummi abietis
Reſina,id eſt gummi pini
Terebinthina
Potes bis addere gluten, id eſt collam piſcium.
Gummi fęniculi
Gummi rutæ

DE OSSIBVS.

Os dactylorum
Os cerui
De alijs vero oſſibus, quibus vtimur,dicetur immediate in ſequenti rubrica, ſcilicet de ſuperfluitatibus animalium.

DE SVPERFLVITATIbus animalium.

Caro leonis
Hepar,& inteſtinum lupi
Pulmo vulpis
Pellicula interior ſtomachi gallinarum.
Splen pulli
Equi
Coagulum leporis,& eſt melius omnibus alijs.
Coagulum hædi
Capreoli
Vituli
Axungia porcina
Gallinacea
Axungia anſerina
Anatina
Equina
Aſinina
Vrſina
Taſſonina
Hircina
Vulpina
Gattina
Vulturina
Humana
Similiter ſepum capræ,vel hirci.
Medulla cruris oſſium vituli
Cerui
Vaccæ
Aſini
Os de corde cerui
Cornu cerui
Fel tauri
Fel hircinum
Fel capræ
Fel leporis
Fel teſtudinis
Fel accipitris
Fel aquilæ
Serum lactis
Lac quodcunque
Butyrum
Mel
Cera
Sanguis columbi
Sanguis hirci
Os ſepiæ
Muſchus
Sericum combuſtum, & crudum.
Stercus columbinum
Stellionis
Humanum
Stercus galli
Ebur,id eſt auolium
Spodium
Margaritæ, id eſt particulæ, quæ ſecũdum aliquos reperiuntur in garcio, & auriculis piſcium, vel in conchylijs.
Caſtoreum, & ſunt teſticuli illius animalis nominati ſuo nomine caſtor.

DE METALLIS.

Aurum
Argentum
Chalcucecaumenon
Plumbum vſtum
Battitura æris
Ceruſſa
Lithargyrum
Minium
Argentum viuum
Argentum ſublimatum

DE LAPIDIBVS.

Margaritæ,id eſt perlæ
Coralli vtrique
Lapis lazuli
Lapis armenus
Lapis hæmatitis
Lapis iudaicus
Lapis lyncis
Chryſtallus
Magnes
Antimonium
Cinabrium
Marmor

DE FRAGMENTIS, ET gummis precioſis.

Saphyri
Granatæ
Hyacinthi
Smaragdi
Rubini,& aliorum, vt ſardinus,& balaſti.

DE QVIBVSDAM SPECIEbus terræ condenſatæ, quæ ſic naſcuntur.

Aſpalthum
Sulphur
Chimolea
Alumen rochinum
Alumen iameni
Terra ſigillata
Vitriolum
Flos æris
Auripigmentum
Lutum armenum, id eſt bolus armenius
Arſenicum
Sal commune,i.ſal panis,vel maſſę.
Sal gemma
Sal indum
Sal ammoniacum
Sal nitrum
Sal alKali
De compoſitis neceſſarijs, & vſualibus.

DE ELECTARIIS VSITATIS ſecundum Meſuem.

Electarium de gemmis
Diamuſci dulcis
Diagalanga
Aromaticum roſatum deſcriptione Gabrielis
Aromaticum garyophyllatum
Dianiſum
Diambra
Diacinnamomum
Diatrionpipereon
Electarium regum
Diaſorbon
Tryphera ſaracenica magna
Tryphera ferrata ex arte ięnonis
Diacurcuma magna
Confectio anacardina
Electarium diacori
Electarium Humain pro oculis
Philoniũ perſicum ſecundũ Meſue Cap. de ſputo ſanguinis à pectore.
Philoniũ Romanum ſecundũ Gal.
Hiera picra Gal.
Hiera diacolocynthidos.
Electarium indum maius
Electarium de dactylis
Electarium de pſyllio
Electarium eleſcoph
Electarium Hamech

SECVNDVM NICOLAVM.

Aurea alexandrina
Athanaſia
Antidotum hæmagogon
Benedicta
Diamargariton
Diamoron
Diaſtyrion

Diaprunis
Diarhodon Abbatis
Diapenidion
Diacyminum
Diaris
Diacalamenthum
Diaſena
Diacytonite
Diacatholicon
Electarium de ſucco roſa.
Hiera logodion
Hiera picra Nicolai
Iuſtiuum
Lithonthrypton
Mithridatum
Micleta
Pliris arcoticon
Roſata nouella
Requies magna
Tryphera magna cum opio.
Triaſandali

SECVNDVM RASIM.

Lenificans Almanſoris
Electarium de baccis lauri Raſis
Theriaca magna Galen.
Theriaca Andromachi. A.
Mithridatum Nicolai

DE CONDITIS MESVES.

Chebuli conditi
Emblici conditi
Zingiber conditum
Acori conditi
Citra condita
Secacul conditum
Zuccharum roſarum
Zuccharum violatum
Zuccharum boraginatum
Zuccharum nenupharinum fit ſicut zuccharum violatum
Mel roſatum colatum, & non colatum.
Mel violatum

DE SPECIEBVS LOHOC ſecundum Meſuem.

Lohoc de pino
Lohoc de papauere, & eſt diapapauer diaiacur, id eſt diacodion purũ.
Lohoc de ſcilla
Lohoc ſanum, & expertum
Lohoc bonum
Lohoc de pulmone vulpis.

SECVNDVM MESVEM.

Iuleb roſatum
Iuleb violatum
Et nota, quòd ſemper iuleb fiunt ex aqua deſtillata, & zucchara, & etiam poſſunt fieri inſuſionibus.

MESVES.

Syrupus de pomis
Syrupus de acetoſitate citri
Syrupus de granis myrti
Syrupus de papauere
Syrupus de byzantijs
Syrupus acetoſus ſimplex cõpoſitus
Syrupus violatus
Syrupus de iuiubis
Oxymel ſimplex
Oxymel compoſitum
Oxymel ſcilliticum
Syrupus acetoſus diarhodon
Syrupus de menta
Syrupus de abſinthio
Syrupus de fumo terræ maior.
Syrupus de liquiritia
Syrupus de hyſſopo
Syrupus de praſſio
Syrupus de calamentho
Syrupus de thymo
Syrupus de eupatorio
Syrupus de ſtœchados
Miua cytoniorum ſimplex
Miua cytoniorum aromatica
Acetum ſcilliticum
Syrupus ſabor
Syrupus pro melancholicis
Syrupus de quinque radicibus

SECVNDVM NICOLAVM.

Syrupus roſatus
Syrupus nenupharinus
Oxyſacchara
Syrupus cõtra omnem ſolutionem ventris.

MAGISTRALIA.

Syrupus de endiuia
Syrupus myrtinus
Syrupus de artemiſia
Syrupus mirachinus ſecundum Guilielmum in ſua practica capitulo de melancholia.

DE ROB SECVNDVM Meſuem.

Rob de ribes
Rob de acreſta
Rob de prunis, id eſt acacia
Rob de liquiritia, id eſt ſuccus liquiritiæ ſecundum Seruitorem.

DE AQVIS VSITATIS.

Aqua hordeacea
Aqua roſata
Aqua violata
Aqua endiuiæ
Aqua cichoreæ
Aqua abſinthij
Aqua mentæ
Aqua lupulorum
Aqua acetoſæ
Aqua ſcabioſæ
Aqua capillorum veneris
Aqua boraginis
Aqua bugloſſæ
Aqua plantaginis
Aqua virgæ paſtoris
Aqua lactucæ
Aqua betonicæ
Aqua fœniculi
Aqua aſparagorum
Aqua verbenæ
Aqua rutæ
Aqua graminis
Aqua cuſcutæ
Aqua meliſſæ
Aqua althææ
Aqua roriſmarin.
Aqua chelidoniæ
Aqua euſragiæ
Aqua vitis, quæ cadit ex vite
Aqua cretanorum
Aqua florum geniſtæ
Aqua ſabinæ
Aqua mille folij
Aqua abrotani
Aqua centonicæ
Aqua apij
Aqua acori
Aqua ſolatri
Aqua hepaticæ
Aqua cucurbitæ
Aqua anguriæ
Aqua cucumeris
Aqua foliorum hederæ
Aqua corticum fabarum viridium, & ipſarum fabarum proprie
Aqua vitæ, quæ alio nomine dicitur aqua ardens, & fit de vino, & eſt mirabilis ad multa pro ſalute hominum, & præcipue quando de ea fit quinta eſſentia.
Et nota, quòd decoctiones etiam poſſunt fieri ex herbis prædictis, & præcipue quando non habemus tempus ad aptitudinẽ deſtillandi.

DE PILVLIS VSITATIS ſecundum Meſuem.

Pilulæ alephanginæ
Pilulæ aggregatiuæ ex inuentione noſtra.
Pilulæ de eupatorio
Pilulæ de rhabarbaro
Pilulæ indæ
Pilulæ de ſarcocolla
Pilulæ fœtidæ
Pilulæ de ſagapeno
Pilulæ de euphorbio
Pilulæ de mezereon
Pilulæ lucis maioris
Pilulæ ſtomachicæ
Pilulæ de agarico
Pilulæ de diarhodon
Pilulæ turbithatæ
Pilulæ de lapide lazuli
Pilulæ de bdellio maiores
Pilulæ de colocynthide
Pilulæ de opopanaco
Pilulæ de hermodactylis maiores
Pilulæ de cynogloſſa
Pilulæ bechichiæ

SECVNDVM NICOLAVM.

Pilulæ ſine quibus eſſe nolo
Pilulæ aureæ
Pilulæ ſtypticæ
Pilulæ de ſpeciebus benedictæ
Pilulæ de hiera logodion

SECVNDVM GALENVM.

Pilulæ de hiera picra cum agari.
Pilulæ de hiera ſimplici Gal.

SECVNDVM RASIM.

Pilulæ cochiæ
Pilulæ fœtidæ
Pilulæ iliacæ

SECVNDVM AVICEN.

Pilulæ de fumoterræ
Pilulæ aſſaiaret

SECVNDVM RVFVM.

Pilulæ communes ex aloe, croco, & myrrha, ex inuentione Ruſi, vel Gal. ſecundum aliquos, & ſunt optimæ contra peſtem.

DE TROCHISCIS SECVNdum Meſuem.

Confectio algalliæ muſchatæ, & dicũtur trochiſci de gallia muſchata.
Trochiſci diarhodon
Trochiſci de roſis
Trochiſci de rhabar.
Trochiſci de camphora
trochiſci de ſpodio cũ ſemĩe acetoſæ
Trochiſci de berberis
Trochiſci de abſinthio
Trochiſci de eupatorio
Trochiſci de terra ſigillata
Trochiſci albãdal, id eſt de colocynthide.

Tro-

Trochiſci de capparibus
Trochiſci de Karabe
Confectio ramich
Trochiſci de alchechengi
Trochiſci conſtrictiui Meſues in canonibus.

SECVNDVM NICOLAVM.

Trochiſci galliæ muſchatæ
Trochiſci de thyro:
Trochiſci diani,i. de violis
Trochiſci ſcillitici
Trochiſci andrachaton
Trochiſci eroci
Trochiſci hedychroi
Trochiſci diacoralli

SECVNDVM RASIM.

Trochiſci de myrrha ſecundum Raſim cap. de prouocatione menſtruorum.

DE CERATIS, EMPLAſtris, & vnguentis ſecundum Meſuem.

Hyſſopi ceratum deſcriptione Philagrij.
Vnguentum diaphenicon
Vnguentum baſilicon
Vnguentum ſandalinum
Infrigidans Galeni
Diaquylon magnum
Diaquylon album
Diaquylon gummatum magiſtrale.
Emplaſtrum de ſinapi
Emplaſtrum diaphenicon
Emplaſtrum de meliloto
Vnguentum triapharmacon, id eſt de lithargyrio.
Vnguentum ægyptiacum
Emplaſtrum apoſtolicon
Emplaſtrum oxycroceum
Emplaſtrum ceroneum
Vnguentum marciaton
Vnguentum dialthæa
Vnguentum citrinum
Vnguentum populeon

SECVNDVM RASIM in chirurgia ſua.

Vnguentum de ceruſſa
Vnguentum de calce

SECVNDVM AVICENNAM in antidotario.

Vnguentum apoſtolorum

DE OLEIS SECVNDVM Meſuem.

Oleum de amygdalis amaris
Oleum de amygdalis dulcibus
Oleum laurinum
Oleum roſatum
Oleum chamæmelinum
Oleum violatum
Oleum de lilio
Oleum irinum
Oleum ſambucinum
Oleum de cheyri
Oleum de papauere
Oleum de cytonijs
Oleum de ruta
Oleum nardinum
Oleum maſtichinum
Oleum coſtinum
Oleum de croco
Oleum de piperibus
Oleum de euphorbio
Oleum vulpinum
Oleum de ſcorpionibus
Oleum de ouis.
Oleum de iunipero
Oleum de lateribus
Oleum de capparibus
Oleum de caſtoreo
Oleum de tartaro
Oleum de terebinthina.

DE SPECIEBVS SECVNdum Meſuem in ægritudinibus oculorum.

Sief album cum opio
Sief citrinum
Sief de ſpica
Sief de plumbo
Sief de thure
Sief viride
Sief memithæ deſcriptione A'Kanomo ſali de baldach.
Sief memithæ ſecundum Raſim, & Serutorem ſic fit.
Succus memithæ in ſole deſiccetur, & ex eo formentur magdaleones parui, ſicut ſunt trochiſci, & ſeruentur.

DE CONSERVIS de zuccharo.

Conſerua roſata, i. ex roſis facta, & vocatur zuccharum roſatum.
Conſerua diaboraginata
Conſerua bugloſſata
Conſerua violata
Conſerua meliſſata
Conſerua maluata valẽs ad aſthma.
Et omnes prædictæ conſeruæ fiunt ſicut dixi de roſata, poſſunt fieri de floribus. & folijs.

DE CONSERVIS de melle.

Mel roſatum colatum
Mel violatum
Mel maluatum
Mel geneſtratum
Aqua mellis, & dicitur hydromel.
Rhodomel. i. mel roſarum cũ folijs.
Mel nucum aſperitatem gutturis, & ſynanchen.
Mel cannæ valet ad tuſſim, & ad aſperitatem gutturis, & pectoris, & ex eo fit zuccharum.
Zuccharum rubeum, & eſt valde abſterſiuum, & mundificatiuum.
Zuccharum tabarzet, id eſt trium coctarum.

DE SPECIEBVS CANDI.

Zuccharum candi ſimplex
Candi roſati
Candi violati
Condi de ribes.

Et ſic eſt finis huius vtiliſſimi Tractatus Saladini.

ALBENGNEFIT LIBELLVS, in quo de ſimplicium medicinarum, & ciborum virtutibus in generali, & ſpeciali, breuiſſime, & ordinatiſſime pertractatur.

EX antiquorum libris hunc aggregaui librum de virtutibus medicinarũ, & ciborũ; in quo mentem meã diu fatigaui, & poſui ipſum occupationem meã, effundendo preces Deo altiſſimo, in eo, q Deo ſublimi, & glorioſo appropinquatur, quia p ipſum iuuamentũ cõe, et propriũ ſperatur; vltra illud, qđ in cognitione illius eſt de iuuamento magno in arte medicinæ. Medicinæ aũt intẽtio eſt ſanitas, & eſt ſm duos modos. Primus modus eſt cognitio cõplexionũ corporũ hominũ. ſecũdus modus eſt cognitio medicinarũ, et ciborũ, quorũ cognitione exiſtit ſanitatis permanẽtia in ſano, & ipſius reditio ſuper infirmũ; & ſunt materia curationis p medicinã, & * electariũ eius. Qui aũt virtutũ medicinarũ ſimpliciũ, & ciborũ cognitionem vult habere, eſt indigens cognitione viarum, quibus earum virtutes, & ipſarum operationes inueniuntur. Et hæ quidem viæ ſunt viij.

Sanitas eſt med. ſcop. — ** doctrinā.* — *Cognitio medic. & cib. 2. modis.*

Vna earũ eſt, vt ſit medicina, cuius virtutem experiri vult aliquis, vacua à qualitate acquiſita accidentali. Cuius exemplum in medicina ſimplici eſt aqua frigida, quæ per accidens calefacit corpus, quando ſuper ipſum funditur: qm̃ infrigidat cutem, & aggregat eam, & inſpiſſat ipſam; quamobrẽ coarctantur vapores, qui expirabant: quare calefit corpus propter illud. Et aqua calida infrigidat per accidens, quoniam rarificat corpus; quare expirant vapores calefacientes, & infrigidatur corpus.

Et ſecunda eſt, vt ſit ægritudo, in qua experitur medicina ſimpliciter, ægritudo ſimplex, ſicut febris hectica.

Et tertia eſt, vt ea medicentur ægritudines contrariæ, donec certificetur. Et quarta eſt, vt ſit virtus medicinæ, æqualis virtuti ægritudinis, quæ cum ea medicatur, donec declaretur operatio eius in ea ſufficienter.

Et quinta eſt, vt cõſideretur operatio medicinæ: an ſit operatio eius in calefactione, & infrigidatione hora qua recipitur. nã ſi non calefacit, niſi poſt ſpatiũ, cũ in principio infrigidauerit, tunc calefactio eius non eſt niſi per accidens. & ſimiliter ſi etiã non infrigidat, niſi poſt ſpatiũ, etiam in principio rei calefecit, tunc infrigidatio eius nõ eſt niſi per viam accidentis. Et ſexta eſt, vt conſideretur operatio eius, an ſit operatio in omni corpore vna, & in oĩ hora; quare eſt eius infrigidatio, & ipſius calefactio, res ſemper. nã ſi eſt illud, tunc operatio eius eſt p naturã. & ſi non eſt itã, tunc operatio eius per accidens. Et ſeptima eſt, vt ſit calefactio medicinæ, in illa re, ad quam cõparat calefactio eius; aut ipſius infrigidatio in aliam. Nã ſi non cõparatur eius calefactio, niſi ad corpus hominis, tunc oportet, vt dicatur, q eſt calida, ex via, qua calefacit corpus hominis; non propterea, q illud faciat in alio animali; nam non oportet, propterea q hyoſciamus infrigidat corpus hominis, vt infrigidet corpus turdorum, quibus eſt cibus; neque oportet etiã, propterea q elleborus niger ſoluit hominem, & nõ nutrit ipſum, ſoluat coturnicem, cui eſt cibus. & oleum nutrit hominem, & nõ interficit eum: ſed interficit oẽ animal, cui non eſt ſanguis.

Nota. Et octauã eſt, vt diſtinguatur inter medicinam, & cibum. Sciatur ergo, quòd medicina eſt illud, quod calefacit, aut infrigidat corpus, qualitate ſua. Et cibus facit illud, quoniam addit in ſubſtantia corporis, & augmentat ipſum. Inquit Gal. nos nominamus totum, quod facit ſubſtantiam ſtare noſtram, & augmentat nos, cibum; & totum, quod mutat naturam noſtram, medicinam.

Modi quinque adij. noſcendi prædicta. Ex vijs iterum quibus extrahũtur virtutes medicinarum, & ciborum, ſunt illæ aliæ, & ſunt quinque, quæ ſtãt vtenti eis loco eius, quo dicatur operatio eius, & quo

A multiplicatur eius ratiocinatio. Vna earum eſt via ſumpta ex velocitate alterationis rei, & difficultate alterationis eius. Et ſecũda eſt via ſumpta ex velocitate coagulationis eius, & difficultate coagulationis ipſius. Et tertia eſt via ſumpta ex ſapore rei. Et quarta ex via ſumpta ex odore rei. Et quinta eſt via ſumpta ex colore rei. Prima aũt, quæ eſt ex velocitate alterationis, & difficultate eius eſt; q omnis medicina, cuius alteratio eſt velox ad naturam ignis, eſt calida potentia. Verumtñ non eſt neceſſarium, vt iſtud ex medicinis, cuius hæc eſt via calefaciat corpus hominis; imò non oportet neceſſario, niſi quãdo eſt ſubtilis ſubſtantiæ, ſolidum, durum, in quo non ſunt vacuitates, qm̃ quando eſt craſſæ ſubſtantiæ, aut eſt rari corporis, poſſibile eſt, vt ignis reſoluat iſtud, & cõuertat ipſum ad naturam ſuam velociter, & caliditas corporis non faciat iſtud cum eo. fit ergo per hanc cauſam, quia non calefacit corpus. Et ſcitur, q medicina, in qua agunt duæ caliditates, caliditas ignis, & caliditas corporis hois,

A alteratione.

B non eſt niſi ſubtilis ſubſtantiæ, rari corporis: ſed caliditas ignis, põt ſuper eam, & vincit eam velociter. Hoc autem ſcitur ex duabus rebus: quarum vna eſt oleum, & altera harũdo ſicca, & pilus. In oleo quippe quãdo approximatur igni, inflammatur in eo, & quando occurrit corpori hominis nõ calefacit ipſum calefactione manifeſta velociter. Et oleum quidem inflãmatur velociter, & non calefacit corpus hois, qm̃ oleum eſt viſcoſum, & craſſæ ſubſtantię. cum ergo occurrit corpori, adhæret ei, & fit difficilis ſeparatio eius ab ipſo, qm̃ non eſt poſſibile, vt attenuetur, & ſubtilietur per aerem velociter; & penetret, & perueniat ad interiora corporis. Et ſignificatio illius eſt, quia quando tu ponis in vaſe ſuper ignem, aquam, & oleum, & decoquis vtrumque, finitur aqua, & remanet oleum vltime. Et harundo, & pilus quãdo occurrit corpori hois non calefaciunt ipſum. Et ſcitur, q medicina eſt, ad quam properat ignis, & non calefacit corpus hominis, ex duabus rebus. Quarum vna eſt ſubſtantia caliditatis, & ſecunda eſt natura materiei. Ignis verò eſt ſub-

Calor ignis.

C tilior res, & calidior, qui ſubmergitur in corporibus, de proprietate quorum eſt, vt adurat ea, donec perueniat ad profundum earum in ſpatio breui; & fit facilis eius penetratio per ſeparationem partium earum, & earũ ſubtiliationem, & conſeruationem earum ad naturam ſuam. At verò caliditas corporum hominum nõ eſt, niſi vaporoſa, craſſa, debilis, non valens agere in ea hora, qua occurrit eis operationem, qua * renouet ea, & conuertat ipſa ad naturam ſuam, & omnia quidem, quæ calefaciunt corpus, indigent vt in ea agat caliditas corporis in primis, & mutet ea, donec ea redeant poſt illud, & calefaciunt corpus. hæc eſt ergo cauſa, quę eſt propter ſubſtantiam caliditatis. Cauſa autem, quę eſt ex natura materiei, eſt quòd iſta duo, ſ. harundo, & pilus non eſt in eis poſſibile, vt diuidantur, neque terantur, neque frangantur per attritionem, fractura, qua fiant in termino pulueris. Omne verò, de quo eſt voluntas, vt calefaciat corpus, indiget vt diuidatur in minores partes, quæ ſunt, donec fiat ei fa-

Calor hominis. — ** reſtituat.* — *Nota.*

D cile ſuſcipere operationem caliditatis corporis, & impreſſionem eius in ipſo, & mutationem eius, qua mutat ipſum. Et ex cauſa hac fit, quòd calamus aromaticus calefacit corpora hominum, pluſquam calefaciat ea ex ſpeciebus calami, quæ ſunt apud nos. Secũda autem via eſt aſſumpta ex velocitate coagulationis, & difficultate eius. Dico ergo, quòd iſtæ duæ viæ ſunt neceſſariæ ante inquiſitionem de virtutibus medicinarum, & ciborum. Verumtamen prima, quæ eſt aſſumpta ex velocitate alterationis eius, & difficultate ipſius, non eſt neceſſaria niſi in conſideratione in eſſe medicinarum calidarum potentia. Et ſecunda, quæ eſt ſumpta ex velocitate coagulationis, & difficultate eius, non eſt neceſſaria, niſi in conſideratione in eſſe medicinarum frigidarum potentia. & ſecundum hoc, quando ſunt duæ res, eſſe quarum in craſſitudine ſubſtantiæ, & ſubtilitate eius currit ſecũdum ſimilitudinem vnam, tunc illa earum, quæ difficilior fuerit ad coagulationem per frigus, eſt caliditas cõplexionis earum, & quando ſunt duæ res, quarum eſſe in

A coagulatione.

ſubtilitate ſubſtantiæ, & craſſitudine eius, non currit ſecundum ſimilitudinem vnam. Et ſi eſt craſſitudo ſubſtantiæ earum vnius ſecundum frigiditatem, tunc alterius vtrumque ſimul coagulatur ſecundum ſimilitudinem vnam. Verumtamen vnam earum, & eſt illa, quæ eſt craſſioris ſubſtantiæ, æſtimat aſpiciens eam, quia eſt vehementioris coagulationis. Cauſa in illo eſt durities ſubſtantiæ craſſæ, quamuis frigus complexionis vnius earum ſit vehementius, craſſitudine alterius. Et in illis, quæ ſunt ſecundum contrarium, non eſt poſſibile, vt ſit coagulatio earum vtrarumque in quantitate temporis vnius; immo oportet, vt illa, quæ ex illis duabus eſt frigidioris complexionis, aut craſſioris ſubſtantię coaguletur in ſpatio temporis minoris; & ſit coagulatio illius, quæ eſt minoris frigoris, & minoris craſſitudinis ambarum in ſpatio temporis longioris. Et ſimiliter currit res etiam in hoc, vt ſit vna illarum durior multum, & durior parum compare ſua. Illud enim non accidit ei, niſi ſecundum quantitatem ſuperfluitatis eius in vno duorum modorum neceſſario. F In tertia verò, quæ eſt ſumpta ex ſapore rei, quæ guſtatur, dico quia corpora ſint cõpoſita ex elementis, & elementa ſint inæqualium quantitatum in compoſitione corporum, propter diuerſitatem quantitatum elementorum, & in omni compoſitione eorum ſint proprietates multæ, fiant vt ſaporibus etiam propter diuerſitatem harum quantitatum proprietates multæ, & cum ſint ſapores multi, neceſſarium eſt inſtrumentum, quo diſtinguatur, inter illum, qui ex eis eſt conueniens; & illum qui eſt inconueniens corpori. Nouit ergo creator benedictus, & ſublimis illud inſtrumentum linguam. Et poſuit eam multi ſenſus, & poſuit illud, quod continuatur ei ex neruis multi numeri. Quod eſt quia continuantur ei ſex nerui, vt propter id, quod eſt ei de ſuperfluitate ſenſus, diſtinguatur per eã, inter id, quod occurrit ei de calido, & frigido, & humido, & ſicco, & diſtinguatur inter conueniens, & inconueniens corpori. & cum res conuenientes corpori ſuperfluant, G & ſint quædam earum plus conuenientes naturæ corporis: & quædam earum magis, diuerſæ naturæ corporis, & quædam earum minus. & oportet, vt ſint qualitates rerum, quæ guſtantur multæ. ſ. ſapores earum. Dico ergo, quod ex ſaporibus, compoſiti ſunt infiniti, qui non fiunt niſi additione, & diminutione in cõpoſitione. Singulares autem ſimplices, ſunt octo. Et ſunt ponticitas, & amaritudo, & acuitas, & acetoſitas, & ſtypticitas, & ſalſedo, & vnctuoſitas, & dulcedo. Et fiunt iſti guſtus ex diuerſitate ſubſtantiæ corporis, quod guſtatur, in ſubtilitate, & craſſitie. Et ex diuerſitate complexionis eius: Diuerſitas aũt ſubſtantiæ corporis eſt. Quoniam ſi eſt craſſa, fit cauſa craſſitiei eius, aut dulcis, aut ponticus, aut amarus. Et ſi eſt ſubtilis, fit cauſa ſubtilitatis eius, aut acutus, aut acetoſus, aut vnctuoſus. Et ſi eſt media inter ſubtilitatem, & craſſitiem, fit aut ſtypticus, aut ſalſus. Ex diuerſitate autem complexionis hũt, quoniam ſi complexio ſubſtantiæ eſt calida, fit guſtus eius, aut amarus, aut acutus, aut ſalſus. Et ſi complexio eius eſt frigida, fit guſtus eius, H aut ponticus, aut acetoſus, aut ſtypticus. Et ſi complexio eius eſt media inter calidum, & frigidum, fit ſapor eius aut dulcis, aut vnctuoſus. Compoſitio autem ſpecierum ſubtilitatis ſubſtantiæ, & craſſitudinis eius cũ ſpeciebus caliditatis complexionis ſubſtantiæ, & frigiditatis eius, facit nouem ſpecies compoſitionis. Quarum vna eſt ſpecies, cui non eſt ſapor ex corporibus, & eſt media inter ſubtilitatem partium, & craſſitudinem earum, & inter complexionem frigidam, & calidã. Et octo ſpecies reliquæ ſunt illæ, quibus ſunt guſtus. Nã ex complexione ſubſtantiæ craſſæ cum complexione frigida generatur ſapor ponticus. Et cum complexione ſubſtantiæ craſſę cum complexione calida generatur ſapor amarus. Et ex complexione ſubſtantiæ craſſæ cum media inter calidum, & frigidum, generatur ſapor dulcis. Et cum compoſitione ſubſtantiæ ſubtilis cum complexione calida generatur ſapor acutus. Et ex compoſitione ſubſtantiæ ſubtilis cum cõplexione frigida, generatur ſapor ace-

Sapores ſimpl. ſunt. 8.

Sapores cõpo. ex groſſo & ſubt. ſunt 9.

E toſus. Et ex cõpoſitione ſubſtantiæ ſubtilis cum media inter calidam, & frigidã, generatur ſapor vnctuoſus. Et ex cõpoſitione mediæ inter craſſitudinem, & ſubtilitatẽ cum complexione frigida, generatur ſapor ſtypticus. Et ex compoſitione mediæ inter craſſitudinem, & ſubtilitatem cum complexione calida generatur ſapor ſalſus. Dico ergo in diuiſione guſtuum, quòd omne, quod occurrit linguæ, aut non agit in ſenſum guſtus, aut agit in ipſum. Si ergo non agit in ipſum, nominatur * reſiens, & eſt illud, cui non eſt ſapor. Aut eſt ſimplex, ſicut aqua, quæ eſt elementum, aut corpus compoſitum, ſuper quod non vincit calor, neque frigiditas; ſed eſt temperatum, aut decliue parumper ab æqualitate ad frigidum, ſicut ſunt medicinæ, quæ nominantur oppilatiuæ.

** inſipidus.*

Medicinæ oppilantes duplices.

ET oppilatiuæ ſunt ſecũdũ duos modos. Modus primus eſt terreſtris ſiccus, qui exiccat corpora, ſicut amylum, & tutia, & ceruſſa plumbi, & cadmia; & calx abluta, & hæmatites, F quando abluitur vnumquodque horum ablutione decenti, & quæ fiunt eis ſimilia. Secundus eſt viſcoſus, humidus, qui humectat corpora, ſicut oleum ſaporitum. & albugo oui, & caſeus recens, & pingue ex corpore porci, & cera ſaporita; abluta colata, & ſicut malua agreſtis, & domeſtica, & interior pars cucurbitæ, & raſura eius. Et iſta diuerſificantur in viſcoſitate ſua, quoniam ſuper albugineın oui terreſtreitas eſt magis vincens, & ſuper oleum ſaporitum acuitas eſt magis vincens. Quod autem non agit in ſenſum guſtus, quoniam eſt ſimplex, eſt ſicut aqua. Et ſenſus eſt compoſitus. Simplex verò non efficit in compoſito operationem compoſiti, propterea, quòd nulli rei agenti naturali ineſt, vt agat niſi in id, quod eſt ei ſimile potentia, vt extrahat illud ad effectum, neque patiatur etiam, niſi quod eſt ſimile, ſimiliter ſimile non recipit, niſi quod in eo eſt potentia. ſaporem autem ſimplicem impoſſibile eſt eſſe in compoſito, neque potentia, neque actu: & propter iſtud non recipit ipſum, neque alterat ad ipſum eum, ſi- G cut eſt eius alteratio ad compoſitum ex eo, propter conuenientiam eius ad ipſum in compoſitione. Quod ſi agit illud, quod occurrit linguæ in ſenſum guſtus aliquid, tunc ipſum, aut facit in eo nocumentum, aut facit in eo delectationem. Quod autem facit in eo delectationem eſt illud, quod eſt dulce, & delectat ipſum, & eſt ſimile complexioni corporis hominis, & eſt calidum, & humidum cum æqualitate. Facit ergo in lingua ex delectatione ſimile ei, quod fit in reliquo corpore ex delectatione, quando occurrit aqua tepida. Illud autem quod ſecundum hãc complexionem, ſi aqua ſuper ipſum eſt magis vincens, nominatur dulce. Et ſi aer ſuper ipſum eſt magis vincens, nominatur vnctuoſum. Et omnis cibus delectabilis non nocens ſenſui; eſt aut dulcis, aut vnctuoſus, aut aggregat vtrumque ſaporem. quod autem ex cibis eſt, quem cooperit ſapor alius ab iſtis duobus, non aſſimilatur, & non adminiſtratur, niſi cibus, & medicina. quod autem efficit læſionem in lingua, trahit ip- H ſam mordicando eam; vel per mordicationem, quam facit ei. Sed mordicatio eſt ſpecies ſolutionis continuitatis, aut per ſuperfluam ſeparationem, ſicut calidum efficit, aut per ſuperfluam aggregationem, ſicut frigidum. ſeparatio autem calidi eſt, aut cum craſſitudine, & terreſtreitate, aut cum ſubtilitate, & igneitate. & ſeparatio quidem calidi cum craſſitudine, & terreſtreitate, quod ſeparat vehementer, & nominatur amarus. Aut talis, quòd ſeparationem efficit infra vehementem, & nominatur ſalſus. Et ſeparatio calidi cum ſubtilitate, & igneitate nominatur acutus. Et aggregatio quidem frigidi, aut eſt cũ craſſitudine, & terreſtreitate, aut cũ ſubtilitate, & aquoſitate. aggregatio verò eius cum craſſitudine, & terreſtreitate, quando vehementem efficit aggregationem, nominatur ponticus. Et ſi facit aggregationem, quæ ſit infra vehementiam, nominatur ſtypticus. Aggregatio frigidi cũ ſubtilitate, & aquoſitate, nominatur acetoſus. Iam ergo manifeſtum eſt, quòd ſapores ſunt octo, amarus, & ſalſus, & acutus, & ponticus, & ſtypticus,

Nota.

Nota.

Sapores 8.

eius,& acetoſus,& dulcis,& vnctuoſus. Nam illud,quod aggregat linguam, & exiccat eam, & coarctat ipſam, & exaſperat,& non in eo quod apparet tantum,facit aggregationem æqualem ab omni latere ſicut frigidum. Immo facit aggregationem vſque ad profundum eius inæqualem,& propter id facit aſperitatem eius, & exiccat eam, ſi facit eas operationes operatione forti,nominatur ponticus.

Et ſi facit operationem non fortem,eſt ſtypticus.

Et quando non efficit aliquid eorum, quæ diximus, immo contrarium illius,& abluit linguam, & abſtergit quod eſt in ea,donec ſi adhæret ei aliqua ex rebus ſtypticis,abſtergit eam,& abluit ipſam,nominatur ſalſus.

Et ſi eſt abſterſioni eius ſuperfluitas virtutis,donec addat ſuper operationem ſalſi, nominatur baurachius:

Et quando abſtergit plus, quam illud,quod abſtergit ſalſus,& baurachius donec exaſperet linguam exaſperatione vehementi lædente,nominatur amarus.

Et quando contingit,quòd quando occurrit linguæ facit in ea mordicationem, & corroſionem cum caliditate vehementi nominatur acutus.

Et quando mordicatio,quam facit, eſt vacua à caliditate,quam facit acutus, & cum illo facit in eo cui occurrit,ſimile ebullitioni,nominatur acetoſus.

Et quando contingit, quòd quando occurrit linguæ rectificat ex eo quod corruptum eſt,& ſedat,& lenit aſperitatem eius,& fit ſicut vnguentum, quod replet vacuitates,& impinguat maciem; tunc ſi occurſus eius ad ipſam eſt cum delectatione linguæ,nominatur dulcis.

Et ſi non delectet ipſam delectatione dulci, nominatur vnctuoſus. Et ſicut baurachius eſt de genere ſalſi, ſimiliter ſuauis, vel ſapor eius eſt de genere dulci, nominatur vnctuoſus. Et ſicut baurachius eſt de genere ſalſi, ſimiliter ſuauis, vel ſapor eius eſt de genere dulcis, quando efficit operationem dulcis ex leniſicatione, & ſedatione. Veruntamen in ſuaui permiſcetur humiditas aquoſa multa, & tunc minuit eam à dulcedine ſua.

Saporum operationes.

Ponticus ergo terreſtris, qui aggregat, & infiltrat,& conſtringit poros, & præparat,ſicut coria præparantur, & craſſat,& infrigidat,& exiccat.

Et amarus eſt terreſtris, calidus, igneus, qui mundificat meatus, & abſtergit, & ſubtiliat, & incidit craſſitiem,& calefacit non vehementer; & properat cum ſanguine ad aduſtionem,& malitiam, & multiplicat in eo choleram citrinam, quoniam calefacit ſanguinem, & exiccat ipſum exiccatione,& calefactione forti.

Acutus eſt igneus,qui ſubtiliat, & mundificat,& calefacit vehementer, & attrahit, & reſoluit, & adurit. Et acutus quidem calefacit pluſquam amarus. propter illud ergo excitat caliditatem, & inflammat corpus velociter: & adurit ſanguinem, & ipſum mouet, & facit declinare ipſum in primis ad choleram citrinam; deinde ad melancholiam.

Et acetoſus eſt frigidus aquoſus; veruntamen non eſt cum forti frigore; refrenat choleram, & ſanguinem,& ſtringit ventrem, quando ſtomachus, & inteſtina ſunt munda,& ſubtiliat ea,& ſoluit ipſa,& quando ſunt in eis phlegmata multa,& infrigidat corpus, & incidit,& ſubtiliat,& aperit,& mundificat meatus, & expellit,& infrigidat in toto illo.

Styptici vero operationes ſunt infra operationes pontici, qui infrigidat corpus, & exiccat ipſum, & minuit carnem eius, & ipſius ſanguinem, ſi aſſiduetur: & confortat ſtomachum, & ſtringit ventrem ſecundum plurimum,& generat ſanguinem melancholicum,& infirmat magnitudinem factam in hepate proprie, & nocet neruis, & membris neruoſis omnibus, & ſuperfluit in exiccatione corporis. Veruntamen exiccat appetitum ad cibum fortitudine ſua.

Salſus vero eſt terreſtris,calidus,ſiccus,non igneus qa aggregat,& oppilat,& exiccat, præter quod calefacit vehementer. Dulcis aūt calidus,temperatus in illo mollificat,& digerit,præter quòd calefacit manifeſte, & ſoluit ventrem,& mollificat ſtomachum,& eſt conueniens pectori,& pulmoni; & tenerum efficit corpus,& multiplicat ſperma, & aſſiduatio eius multiplicat choleram, & ſanguinem, & commouet ægritudines factas ex eis, generat oppilationem, & apoſtemata in hepate, & ſplene præcipue,quando membra ſunt præparata ad illud,ſicut fit in febrientibus,& habentibus hepata calida.

Vnctuoſus vero eſt aquoſus, aereus, qui humectat,& lenit, & mollificat, præter quòd calefacit manifeſte, & mollificat ſtomachum,& ſoluit ventrem,& facit velociter ante ſufficientiam cibi, & præcipue febricitantes, & habentes hepata calida,& ſtomachum calidum,& lenit ventrem,& humectat ipſum,& addit in phlegmate: & retardat cogitationem,& multiplicat ſomnum. Et dico, quòd ponticus,& acetoſus in frigore ſunt æquales. Verumtamen ponticus eſt craſſus,terreſtris. Et acetoſus eſt ſubtilis,aquoſus. Et plurimum operationis pontici eſt in B manifeſto corporis,quoniam eſt tardæ penetrationis. Et plurimum operationis acetoſi eſt in profundo corporis, qm̄ penetrat in corporib. ſenſibilibus velociter; dulcis autem,& amarus ſunt calidi. Verumtamen dulcis in caliditate ſua eſt humidus. Et ſimiliter vnctuoſus. Et propter illud ſunt conuenientes naturæ hominis nutrientes ipſum, cum corpus hominis ſit temperatum in calidit. & humi. Amarus autem eſt calidior dulci, & ſiccior eo, quoniam qn̄ ſuperfluitas fit in decoctione oīs dulcis cū igne, aut decoquit ipſum amaritudo. Et inueniuntur amarus,& dulcis abſtergētes. Verum ſi dulcis abſtergit abſterſione temperata,& non ſoluit continuitatem,imò humectat. Et amarus abſtergit abſterſione inæquali,& ſoluit continuitatem. Et quando ſoluit continuitatem, non delectat,immo lædit. Verumtamen caliditas eius eſt minor calidit. acuti,& eſt craſſus,ſiccus,terreſtris. Cum ergo ponitur in vlceribus abſtergit ea,& minuit carnem natam in eis. Et quando bibitur, incidit craſſitudinem ſuperfluitatum,quæ ſunt in venis. Et propter illud C prouocat menſtrua,& iuuat ad ſpuendum ſaniem,& humiditatem craſſam ex capite,& pectore,& confert ſodæ. Et ſignificat ſuper ſiccitatem eius, quoniam non putreſit, neque generantur ex eo vermes, neque nutrimentum ex eo fit,quando eſt amarus pure. Acutus autem,& ſalſus ſunt calidi,& ſicci ſicut amarus. Verumtamē acutus eſt plus calidus,& ſubtilior eorum,quoniam eſt igneus. Et propter illud corrodit,& adurit,& liquefacit. Sed ſalſus eſt terreſtris,calidus. Verumtamen caliditas non efficit in eo operationem ſuam, quam efficit in amaro; neque ſubtiliat eum ſubtilitate,qua ſubtiliat amarum. Et propter illud ſalſus eſt minoris caliditatis,quam amarus per gradum, fit ergo ſalſus in gradu ſecundo, & amarus in gradu tertio.

Antiqui autem contenti fuerunt, vt ponerent quatuor gradus in virtutibus medicinarum, & ciborum. Cum ergo auditur ſermo eorum calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum, ipſi non volunt illud niſi per D comparationem ad complexionem corporis hominis ſani, cum ſit complexio temperatior complexionibus alijs, & propinquior eis ad æqualitatem, & mediationem qualitatum, quatuor. & propter ſuperfluitatem corporis hominis ſuper reliqua corpora animalium ligatur cum eo intelligentia. Et propter ſuperfluitatem animalis ſuper plantas adinuenta eſt ei ſenſibilitas; plantis vero facta eſt natura. Et ſimiliter virtutes animæ, & eius operationes apparent in meliore, pluſquam ſit earum apparitio in deteriore. Cum ergo inuenitur ex iſtis medicinis, & cibis aliquid, quod non imprimit in ſeoſum, nam fugat ipſum aliqua ſpecierum fugæ, tunc ipſum eſt conueniens corpori hominis, ſicut aqua tepida, nam propter conuenientiam ſuam complexionis corporis hominis in æqualitate, inuenimus ſenſum delectari tempore eius,& recipit eam deſiderio. Et quando inuenis aliquid, quod in ſenſum aliquam efficit impreſſionem; ſed tamen illa impreſſio eſt ſine læſione, neque eſt horribilis naturæ; tunc ſcias, quòd

iam receſſis à complexione corpori hominis in qualitate, quæ apparet ex eo per gradum vnum, & eſt prima. Et quod in eo eſt mutat corpus ab æqualitate, verumtamen cum mutatione manifeſta, quare indiget in mutatione eius tempore, ſicut ſunt dulcedo, & vnctuoſitas. vtræque enim ſunt calidæ in gradu primo. Et quando inuenis aliquid cuius additur impreſſio, & fugat ſenſum manifeſte, quamuis non appareat ei nocumentum, neque dolor, ſcias, quod iam additur reflexio à complexione corporis hominis per duos gradus, & eſt ſecundus. *Gradus 2.* Et quod in eo eſt, quod mutat corpus mutatione manifeſta, quæ non eſt cum vehementia, ſicut ſalſedo, &c. acetoſitas, ita quod ſalſedo ſit in gradu ſecundo caliditatis, & acetoſitas in gradu ſecundo frigiditatis.

Gradus 3. Et quando inuenis aliquid, cuius impreſſio iam addit virtutem, & multiplicat, & facit dolorem, & læſionem, & fugat ſenſum fuga forti, ſcimus, quòd reflexio eius à complexione corporis hominis iam ſit ad gradum tertium. Verumtamen, quamuis mutet corpus mutatione vehementi; tamen non eſt corrumpens ſicut amaritudo. *Gradus 4.* Ipſa namque eſt in gradu tertio caliditatis. Et quando inuenit aliquid cuius operatio additur, & ſuperfluit, donec corrumpit complexionem corporis hominis, vel cum ſuperfluitate ſeparationis, ſi eſt calidum, aut per ſuperfluitatem aggregationis, ſi eſt frigidum, ſcimus, quòd reflexio eius à complexione corporis hominis iam ſuperfluit, & additur, & peruenit ad quartum gradum, & eſt quod mutat corpus mutatione corrumpente, ſicut acuitas; ipſa enim corrumpit cum aduſtione, & eſt in quarto. Inquit Galen. & ſiccitas quando eſt in gradu quarto, efficit operationem acuitatis. Antiqui vero conuenerunt ſuper hoc, vt ſtarent apud gradum quartum, & non cogitauerunt in eo, quod eſt poſt eum, quia non inuenerunt ad illud formam conuenientem in operatione, in qua ſit poſſibile cognitionem incedere.

Vnusquisque grad. ſubdiuiſus triplex, imo quadruplex. Veruntamen diuiſerunt hos quatuor gradus in tres ordines, primum, & medium, & poſtremum. dixerunt ergo principium gradus, & medium eius, & poſtremum eius. verum poſſibile eſt, vt ſint inter hos ordines, media occulta ſenſui corporeo, & propter illud dimiſit intellectus eorum rememorationem, & non fecit ſuper ea cadere nomen.

Odor. Quarta autem eſt, quæ ſumpta eſt ex odore eius. Dico ergo, quòd odor ſecundum plurimum eſt conueniens ſapori. quod eſt, quia plurimum ſaporis imprimit in ſenſum olfactus, ſicut imprimit ſapori ſenſum guſtus, verbi gratia ex aceto, & omnibus rebus acetoſis, & acutis, ſicut allium, & cepæ ſuſcipiunt ſenſus olfactus ſimiles ei, quod recipit ſenſus guſtus, & in quibuſdam rebus diuerſus ſit odor à guſtu, & præcipue in illis, quæ ex medicinis ſunt boni odoris, verbi gratia roſæ odor diuerſus eſt à ſapore eius. Quod eſt, quia in roſa inuenit guſtus, quiddam ponticum, & quiddam amarum, & quiddam inſipidum aquoſum, & comprehendimus illud per guſtum, & non comprehendimus hos ſapores per odoratum. *Nota.* Veruntamen nos comprehendimus, quòd omnis res habens odorem bonum eſt calidæ complexionis, ſubtilis ſubſtantiæ. quantitatem vero illius, aut eius compoſitionem cum frigido non ſignificat tibi olfactus. per guſtum vero eſt ſuper fiduciam eius, quod guſtas. & iterum odor non ſignificat niſi ſuper illud, quod ex vapore reſoluitur de medicina, ſed vapor non reſoluitur ex omnibus partibus odorati. Quod ſi reſolueretur ex omnibus, non eſſet motio eius, quo mouet olfactum, & operatio eius in eo, motio, & operatio vna. ſenſus vero guſtus non eſt taliter: odor ergo antecedit ad ſenſum olfactus ex ſuperficie medicinæ, & non reſoluitur ex omnibus partibus rei odoratæ. Et ſi reſolueretur ex eis omnibus, non occurreres ſenſui olfactus in hora vna. Et tu quidem quando guſtas roſam iudicas, quòd iſti ſapores ſunt in ea. Et quando olfacis eam non iudicas, quòd ſunt in ea. Quinta vero eſt ſumpta ex colore rei, & eſt, quia

E ſi roſa rubea eſt in colore ſuo, & ceruſa eſt alba, non tamen omne rubeum eſt calidum. neque omne album eſt frigidum. *Color.* Nix enim, & calx, & ſambucus, & piper album, & gypſum, & cartamum, & elleborus albus, & amylum, & lac, iſta omnia alba ſunt coloris, ſed diuerſarum virtutum contrariarum. Iudicium ergo ſuper virtutem medicinæ, ex colore eius, longinquius eſt à verificatione, quàm iudicium ex ſapore eius. Cuius exemplum eſt illud, quod præmiſſum eſt ex hoc, quòd in colore vno ſunt medicinæ, calidæ, & frigidæ, humidæ, & ſiccæ, verum certificatur ex colore, quòd vinum, & mel, & cepæ, & vua, & ficus, &c. quæ ſunt eis ſimilia, quanto plus eſt vnum quodque vehementioris albedinis, eſt minoris caliditatis. Et omne, quod eſt vehementioris citrinitatis, aut rubedinis, aut nigredinis, eſt decliuius ad caliditatem. Et ſimiliter roſa, &c. quæ ſunt ei ſimilia. Nam roſa quanto plus eſt vehementioris albedinis eſt frigidior. Et ſimiliter eſt res in tritico, & faba, & phaſeolis, & lentibus, &
F cicere, & omnibus ſeminibus, & floribus, ſicut lilium album, & citrinum, aut rubeum, & quod eſt citrinum, aut rubeum, eſt vehementioris caliditatis, quam album.

Sermo in appropinquatione medicinæ ex corpore.

QVando vis cognoſcere virtutem rei, tunc incipe, & experire virtutem eius cum re, cui adiungitur, & operare, vt diſcernas medicinam agentem cum ſubſtantia ſua ex eo, quòd præceſſit ex rememoratione noſtra de eo ſint. Et volo ponere aquam ſubiectum nobis, vt inquiramus de ea. Nam qui ex vulgo infirmi ſunt, eam, accipiunt, & ſani, & viuum indigens eſt ea. Comparamus ergo eam in primis ad corpus temperatum, quod non eſt frigidum valde, neque calidum; deinde comparamus eam poſt illud, ad illos, quorum naturæ ſunt malæ complexionis exeuntes à tempe-
G ramento. Quoniam ergo facimus illud, inuenimus aquam infrigidare corpus temperatum, & in tempore longo: & infrigidat illud, quod eſt malæ complexionis velociter, & præcipue quando eſt aqua frigida; quando verò eſt calida, infrigidat ipſum cum tarditate. Et ſi comparas aquam frigidam ad corpus adoleſcentis, calefacit corpus eius in tempore paruo. Et ſi appropinquas eam ad eum, qui habet ægritudinem ſimplicem calidam, aut frigidam: calidam ſimplicem ſicut febris hectica, & frigidam ſimplicem, ſicut febris accidens ex congelatione per niuem, infrigidat eum aqua infrigidatione manifeſta. Et oportet, vt non ſit frigus eius per accidens, ſed per naturam ſuam. fortaſſe enim ægritudo eſt compoſita ſicut apoſtema calidum. Cum ergo appropinquamus ei aquam, efficit in ipſo in primis operationem ſecundum modum naturalem, deinde in eo operationem aliam accidentalem. Et quando ægritudo eſt ſimplex, non efficit aqua in ea operationem accidentalem. Et tu quidem experire operationem
H medicinæ ſimplicis per operationem medicinæ compoſitæ in ægritudine compoſita; vt eſt opium ſuper apoſtema calidum. Et medicina quidem compoſita operatur in corpore plus, quam ſit operatio medicinæ ſimplicis, exemplum quidem operationis compoſitæ in compoſito eſt pſyllium, quod plus infrigidat corpora noſtra, & abſcindit ſitim, quam aqua; quamuis aqua in natura ſua ſit frigidior pſyllio, quando eſt puræ frigiditatis, quoniam eſt ſimplex. *Nota.* Et propter illud conuenere Philoſophi ſuper hoc, quòd elementa non nutriunt corpus omnino, neque aſſimilantur alicui membrorum, niſi mediantibus plantis, & ſanguine; quoniam elementa propter propinquitatem ſuam ad plantas conueniunt cum eis, & permutantur ad eas; & plantæ propter propinquitatem ſuam ad ſanguinem aſſimilantur etiam cum eo, & permutantur ad ipſum. Et ſanguis propter propinquitatem ſuam ad

membra animalis aſſimilantur eis, & permutantur ad A ea. Quoniam per eum eſt eorum virtus, & ipſorum eſſentia; longinquiores ergo res à cibo animalis ſunt elementa, cum ſint ſimplicia, quibus non ſunt ſapores. Et propter illud recipiũt ſapores omnes, & apparent in eis, ſicut recipit aqua, cui non eſt color, omnes colores. Et propter illud facta eſt humiditas grandinea, in qua exiſtit viſus, ita quod non eſt color, quare recipit colores. Et facta eſt lingua ſine ſapore. Et propter illud recipit ſapores. Et cum interiore parte palmæ hominis eſt plurimũ ſenſus factus, & eſt temperantius quod eſt in corpore. Cum ergo tu ponis aquam ſubiectum tuum, non mentitur ſenſus tuus. Et tu quidẽ experire aquam, cuius vis experiẽtiam imprimi cum ſenſibus tribus. ſ. per viſum, ne aqua ſit turbida; & per guſtum, ne ſit ei qualitas ſalſa, aut alia; & per olſactũ, ne ſit ei qualitas mala fœtida. Cũ ergo eſt taliter, eſt aqua primitiua, munda, pura, hæc eſt ergo aqua frigida in natura ſua. Cum ergo tu calefacis eam, non eſt aqua ſola per calefactionem calefaciens, & B comburens rem, ſed ſimiliter eſt opium, & pomum dæmonis, & mandragora, omnia quando calefacis ea, & appropinquas corpori hominis, calefacis ipſum. & comburis: illud etiam quando ſunt ſuperfluæ caliditatis. Dico ergo, quòd medicinæ omnes, quarum tu vis experiri virtutes, quãdo tu ponis eas ſuper corpus hominis, oportet, ne ſit caliditas accidentalis, & frigiditas, & non aqua ſola, ſed omnes res. Cuius exemplum ſit cera, quam liquefacis cum oleo ſaporito, & fricas eã, & infrigidas ipſam cum aqua, & ponis eam ſuper membrum calidum; quare infrigidat ipſum, & humectat illud; & non per frigus naturale, ſed per illud, quod acquiſiuit à frigiditate aquæ frigidæ. Secundũ hoc ergo exemplum inquire de rebus omnibus; nam certificatur tibi, quod vis de cognitione virtutum medicinarum, & ciborum, quando approximabis corpori eius ex virtute accidentali.

ET oportet, vt diſcernat, qui vult cognitionem virtutum medicinarum, & ciborum, illud quod dicitur in ea; ſcilicet quod ex eis eſt calidum, aut frigidum potentia, & actu. Calidum ergo actu eſt, ſicut caliditas exiſtens in igne; potentia vero caliditas exiſtẽs in pyrethro, & caſtoreo, & pipere, & quæ ſunt in eis ſimilia. Et frigiditas actu eſt ſicut frigiditas exiſtens in glacie, & niue; ſed potentia frigiditas exiſtens in opio, & pomo dæmonis, & mandragora. Et intentio ſermonis noſtri cum potentia eſt, quod res præparata eſt, vt ſit actu. Et dicitur ſecundum duos modos; aut per hoc quod mutatur; aut ita, vt generetur. Mutatio autem eius eſt, quando remanet ſpecies eius ſecundum quod non remouetur, ſicut cum res alba ſit rubea. Generatio autem eius quando alteratur, & conuertitur, ſicut panis, ſit ſanguis; panis ergo eſt ſanguis potentia. Cum ergo alteratur, & conuertitur, ſit ſanguis actu, & nõ remanet panis ſecundũ quod ſuit.

Actu, & potentia quid.

Mutatio.

Generatio.

Et oportet, vt diſcernat quod dicitur in re, quia calefacit corpus ſecundum duos modos, aut quia calefacit ipſum, ita quod addit in qualitate caliditatis eius, & augmentat eam; aut quia addit in ſubſtantiam eius. Si ergo addit in caliditatem corporis, nominatur medicina calefaciens actu aut potentia, Actu ſicut ignis. Et potentia per viam, quia eſt materia. Et hæc ſpecies, aut eſt propinqua, ſicut venenum viperæ: aut minus propinqua, ſicut cantharides.

Et ſunt vtræque corrumpentes corpus, & ſunt ex genere medicinarum interficientium plurimum; aut in paucitate propinquitatis ſunt, ſicut euphorbium, & pyrethrum, & caſtoreum. Et ſi addit in ſubſtantia corporis, tunc eſt etiam actu, potentia; actu quidem, ſicut puer teneri corporis, quem applicat homo ſeu pectori, donec occurrat ſtomacho eius; potentia vero eſt ſicut cibus ſuperueniens corpori. Quod autem ſuperuenit corpori ex cibo, eſt ſecundum tres modos. Veniens ita, quod vincit eum corpus, & eſt cibus, & veniens ita, quod vincit corpus, & eſt medicina. & veniens ita, quod vincit corpus in primis, deinde corpus vincit ipſum in poſtremo; & nominatur cibus medicinalis.

ET oportet, vt diſcernat, quòd medicinarũ ſunt quatuor genera.

Quatuor ſunt medic. genera.

Primum genus eſt, quod non mutat corpus, & ipſum mutat corpus. Et hoc genus eſt perimens; aut cum caliditate, ſicut viperarum venenum; aut cum frigiditate, ſicut opium.

Et ſecundum genus eſt, quod mutat corpus; deinde ipſum, & mutat corpus, & corrumpit ipſum. Et hoc genus etiam mutat; aut ita quod attenuat, & ſubtiliat, ſicut eſt illud quod accidit ex hyoſciamo; aut ita quòd putrefacit, ſicut illud, quod accidit ex cantharidibus. Et hoc genus etiam eſt corrumpens corpus.

Et tertium genùs eſt, quod corpus mutat; deinde dedit ipſum, & mutat corpus, & calefacit ipſum calefactione vehementi; ſicut euphorbium, & pyrethrum, & caſtoreum, & piper.

B Et quartum genus eſt, quod mutat corpus in primis, deinde corpus poſt illud mutat ipſum. Cum ergo mutat ipſum addit ipſum in ſubſtantia caliditatis corporis, ſi eſt ex reb. calidis, ſuperfluam caliditatem, ſicut cępæ, allium, & ſinapis, & quæ ſunt eis ſimilia. Et ſi eſt ex rebus frigidis ſuperfluã frigiditatem; ſicut lactuca, & ſimila hordei, & quæ ſunt eis ſimilia.

Manifeſtum igitur eſt, quod genera medicinarũ ſunt quatuor, quoniã rei ſuperuenientis corpori virtus, ſi eſt cooperta à virtute corporis, ei corpus agit in eam, deinde ipſa etiã agit in corpus, tunc eſt medicina abſolute. Et ſi eſt fortior corpore, donec nõ valeat corp⁹ agere in eã, neque mutare ipſam, imò ipſa eſt mutans corpus; tunc ipſa proculdubio eſt medicina corrumpens, & interficiens. Et ſi corpus eſt fortius ea, donec mutet ipſam, & ſoluat eam, donec aſſimilet eã ſubſtantiæ ſuæ; tũc ipſa eſt cibus abſolute, q̃m cibus generat in membris corporis ſecundum diſpoſitionem aſſimilationis ſuæ cũ eo impreſſionem, & mutat ipſum poſt hãc mutationẽ. Et hæc muta- C tio, & impreſſio fortaſſe eſt manifeſta ſenſui, & fortaſſe nõ manifeſta in principio rei; ſed declaratur poſt ſpatiũ longum. Et quod ex cibo imprimit in corpus impreſſionem manifeſtam, nominatur cibus medicinalis, ſicut lactuca ex frigidis, & allium ex calidis. Hæc enim duo antequam digerantur, mutant corpus. Lactuca igit̃ infrigidat, & propter illud dormire facit. Et allium calefacit, & propter illud facit ſitire. Deinde vtraque poſtquam bene digeruntur, addunt in quantitate ſubſtantiæ corporis tantum, præter quod mutet ipſum in qualitate ſua.

Declaratio.

De cognitione virtutum medicinarum.

Et oportet, vt ſcias, quòd cognitionis virtutum medicinarum, & ciborum, ſunt tres ordines.

Ordo primus eſt cognitio calidi, & frigidi, & humidi, & ſicci.

Et ordo ſecundum eſt cognitio digeſtiui ex eis, & lenitiui, & indurantis, & oppilatiui, & aperientis oppilationem, & abſterſiui, & rarificatiui, & inſpiſſantis, & D aperientis orificia venarum, & conſtringentis ea, & cõburentis, & putrefacientis, & minuentis carnem, & cõſolidantis, & attrahentis, & ſedantis dolorem. De tertio in maturatiuo vero ordine infra habebitur.

Sermo in maturatiuo.

Maturatiuum eſt calidum, & humidum; cuius caliditas eſt æqualis ſuperfluitatibus, quæ eo curantur, neque minuitur ex humiditate eius aliquid. Et maturatiuum quidem cum æqualitate ſua corpori in caliditate, & humiditate oportet, vt ſit oppilatiuum, viſcoſum, quoniam quando oppilat poros corporis coarctat, ſpiritum innatum per quem ſit digeſtio, & reliquæ operationes naturales. Et eſt ſicut oleum concuſſum cum aqua calida, & farina tritici decocta cum aqua calida; & panis, & oleũ, & pinguedo porci, & pinguedo vituli, & pix, & reſina pini, & butyrum rubeum. Iſta quando inunguntur cum oleo calido, & thus, & colophonia, & ſeſamum; iſta quando impinguantur, & caulis decoctus cum butyro cocto, & quæ ſunt in eis ſimilia.

E

Sermo in leniente.

Leniens autem eſt etiam calidum. Veruntamen eſt pluris caliditatis parum, quam corpus, cuius lenit duritiem, & pluris ſiccitatis. Et propter illud, quod in membro, quod indiget medicina leniente eſt durities, & durities, quæ indiget medicina leniente eſt accidēs à chymo frigido craſſo viſcoſo, tunc indiget medicina, in qua ſit caliditas, quæ liqueſaciat illum chymum, & reſoluat ipſum, & finiat ipſum, & non oportet vt caliditas ſit ſuperflua, vt non finiat ſubtile, & dimittat craſſum in lapidem verti, & non reſoluatur. Oportet ergo, vt ſit caliditas eius in gradu ſecundo, & in principio tertij; & ſiccitas eius iterum non oportet, vt ſit ſuperflua, immo in gradu primo, ſicut ſunt folia althææ cum butyro cocto, & maſtix cum butyro crudo, & bdellium, & ſtyrax liquida, & aqua roſata, & ammoniacum. & KelKahoat, & * hyſſopus humida, & quæ ſunt ſicut illa, & medulla oſſis vituli, & medulla oſſis ceruí, & medulla oſſis chameli, & pinguedo gallinæ, & pinguedo capræ, & pinguedo anſeris, & mucilago althææ, & mucilago ſeminis lini, & mucilago fœnugræci, & quæ ſunt eis ſimilia.

* Hyſſopum.

F

Sermo in indurante cum frigore.

Indurans cum frigore eſt ſicut portulaca, & pſyllium, & aliahalub, & quæ ſunt eis ſimilia ex ſolatro.

Sermo in oppilante.

Et oppilans cum frigore eſt medicina, quæ oppilat poros corporis oppilatione abſque apertione. Et eſt proculdubio; aut terreſtris; aut viſcoſa, non mordicans; quoniam ſi eſt mordicans non ſit, vt figatur in poris, quoniam liqueſacit ex membro aliquid, aut attrahit ad ipſum aliquid, quare reſoluitur, & currit. Oportet ergo, ne ſit ſapor omnino, neque caliditas vehemens, neque frigiditas vehemens. Terreſtris quidem eſt ſicut amylum, & thutia, & ceruſſa plumbi, & climia, & calx, & hæmatites. Iſta omnia quando abluuntur decenter, deinde exiccantur. Viſcoſa vero non mordicatiua eſt, ſicut malua ſylueſtris, & malua domeſtica, &c. interior pars cucurbitæ, & raſura eius, & cittuli, & quæ ſunt eis ſimilia.

G

Sermo in aperiente.

Aperiens autem oppilationes, eſt contraria oppilanti. Quoniam ſubtiliat res craſſas, & incidit eas, & eſt illa, quæ eſt amara, aut baurachia, ſicut radix lilij cœleſtis, & ſcilla, & amygdala amara, & ellehorus, & baurach, & lupinus, & ſicha. Et quæ eſt ex medicinis aperitiuis, in qua eſt cum virtute apertionis aliquid ponticitatis, aut ſtypticitatis, ſi ponitur ex his, & cum non aperit propter ſtypticitatem ſuam, aut ponticitatem ſuam, & ſi bibatur aperit oppilationes viſcerum.

Sermo in abſtergente.

Abſtergens vero eſt ſimilis aperienti oppilationes. Veruntamen eſt debilior ea, & non indiget ſubtiliatione illa, qua indiget aperiens oppilationes. Et propter illud plures medicinæ, quæ abſtergunt, ſunt dulces, ſicut mel, & ſabæ, & hordeum, & amygdala, & batecha dulcis, & furfur tritici, & ſimilia eis.

H

Sermo in rarificante.

Et illud eſt quod calefacit corpus calefactione temperata, & non exiccat, & eſt craſſum, ſicut chamæmelum, & flos althææ, oleum de ruta, & oleum de raphano, & oleum antiquum, & eis ſimilia.

Sermo in inſpiſſante.

Eſt ſimilis oppilanti, veruntamen eſt debilius eo, & eſt illud, quod eſt frigidum, aquoſum, non mordicatiuū, ſicut aqua frigida, & ſimilia hordei, & ſemperuiua, & lenticula aquæ, & poma mandragoræ, & ſimilia eis.

Sermo in aperiente orificia venarum.

Hoc eſt craſſum acutum, ſicut allium, & cœpæ, & lilium, & fel tauri, & flos papaueris rufi, & cepa narciſſi; & albalchoen, & oleum lilij cœleſtis, & quæ ſunt eis ſimilia, &c.

Sermo in conſtringente poros, & venas.

Hoc eſt craſſum, frigidum, ſtypticū, non viſcoſum, ſicut virga paſtoris, & arnogloſſa.

E

Sermo in adurente.

Adurēs eſt calidum ſuperfluum craſſum ſicut arſenicum, & zegi, & chalcanthum æs vſtum, & cinis ficus, & ſinapis, & ſtaphiſagria, & thapſia, & eſt coruiſcus, & ſimilis eis eſt arbor martæ.

Sermo in putreſaciente corrodente.

Eſt calidum ſuperfluum, ſubtile, ſicut zinar, & vrtica, & ſimilia eis.

Sermo in diminuente carnem ex vlceribus.

Et ex genere zinar, veruntamen eſt debilius eo, ſicut cortices æris, & hæmatites, & cucumer aſininus, & radix colocynthidis, & cinis teſtudinis, & cinis cancrorum, & cinis limaciarum, & cinis ſerpentum, &c. viperarum.

Sermo in conſolidante.

Eſt quod exſiccat, & ſtringit cum æqualitate, ſicut ſanguis draconis, & thus, & myrrha, & aloe; & quandoque conſolidat per accidens illud, quod minuit carnem, quando ponitur ex ea parum cum eo, quod ſolidat vlcus ſicut ceratum. Et ex eis eſt, quod conſolidat cum ſtypticitate ſine mordicatione, ſicut alumen, &c. gallæ, & merdaſengi, & plumbum vſtum, & ſcoria plumbi, & ceruſſa plumbi, & antimonium combuſtum, & ex eis quod conſolidat cum mordicatione, & aduſtione, ſicut colcothar combuſtum, & cadmia, & cortices ferri, & cortices æris, & calx abluta quadam ablutione.

F

Sermo in trahente.

Ex eo eſt, quod attrahit cum æqualitate ſua, & ex eo eſt, quod attrahit natura ſua, quod ergo attrahit natura ſua eſt ſicut medicinæ ſolutiuæ. Sed quod attrahit qualitate ſua, attrahit per caliditatem, & ſubtilitatem. Et caliditas, & ſubtilitas, aut ſunt in medicina ex natura ſua, aut inſunt ei ex putrefactione, quæ accidit ei. Quod autem ex natura medicinæ eſt, ſicut pulegium ceruinum, & ſagapenum, & aſa. Sed quod eſt ex putrefactione, quæ accidit medicinæ eſt ſicut fermentum, & ſtercus antiquum, & limus.

G

Sermo in bezearticis.

Ex eo eſt, quod agit cum ſolutione, & ex eo eſt, quod agit cum euacuatione. Quod autem agit per hoc quod reſoluit, aut reſoluit ſua qualitate, aut reſoluit natura ſua. Illud quod facit illud natura, complexio eius eſt media, in eo quod eſt inter rem recipientem, & rem, quam recipit. Et propter illud quando adminiſtratur in hora ſanitatis eſt nociuum.

Sermo in ſedante dolorem.

Eſt iſtud quod calidum eſt, ſicut complexio corporis in gradu primo, & eſt ſubtile euacuans, & reſoluens, & rarificat, & ſubtiliat, & maturat, & venit cum omni, quod eſt in mēbro ex dolore, & ex infirmitate ad æqualitatem: ſicut eſt chymus calidus, aut viſcoſus. Et ſicut craſſus, aut multus, aut annexus in poris ſubtilibus, aut ventoſitas frigida, aut craſſa cui non eſt meatus. Et non oportet, vt ſit ſtypticum inflatiuum, ſicut oleum anethinum immundum ex virtute ſtyptica.

H

DE ORDINE TERTIO.

Ordo autē tertius eſt cognitio eius, quod frangit lapides, & eius quod adiuuat ſpuere illud, quod eſt in pectore, & mundificate ipſum; & mundificantis cerebrum, & mundificantis aures, & oculos, & os, & palatum, & ſtomachum, & inteſtina, & hepatis venas, & gibboſitatem eius, & ſplenem, & renes, & veſicam; & prouocantis vrinas, & frangentis lapidem, & excitantis coitum, & abſcindentis coitum, & generantis lac, & abſcindentis ipſum, & prouocantis menſtrua, & abſcindentis ea, & mundificantis inteſtinum ex ſtercore, & vermibus, & prouocantis ſudorem, & mundificantis cutem corporis.

Sermo in frangente lapides.

Eſt illud, qđ incidit, qn̄ nō eſt caliditatis manifeſtę, nā tūc frāgit ſicut radix, aſparagi, & radix harūdinis, & polnū, & vir-

virtutem aduſtum, & tritum, & acetum ſcillæ, & cinis ſcorpionum, & lapis ſpongiæ; quoniam dicta frangentia, quando cum eis eſt caliditas vehemens, tunc indurant lapidem, & non frangunt ipſum. Et ſi cum eis eſt caliditas, quæ non ſit vehemens, ſicut diximus; & accipitur cum eis res humida adiuuat ad frangendum; quoniam ſi fuit ſuperfluæ caliditatis, ſeparant ſubtile à craſſo, & educunt ſubtile, & remanet craſſum.

Sermo in mundificante pulmonem, & pectus, & iuuante ad aſthma, & tuſſim antiquam, & generationem ſaniei cum eis.

Illa ſunt ſemen bauciæ ſylueſtris, & eſt daucus, & ſemen lini, & halaſce, & ſemen raphani, & raphanus, & naſturcium, & ſeſamum, & cordumeni, & ſemen cucumeris, & ſemen batechæ, & ſemen rutæ, & nigella, & piper, & polium, & praſium, & caſia lignea, & rhaued, & coſtus, & amomum, & ſulphur; & chalbanum, & myrrha, & opopanacum, & cæpe, & allium, & ſcilla, & calamenthum, & hyſſopus ſicca, & amygdala amara, & ficus ſicca, & pinea, & caſtoreum, & eruus, & ammoniacum, & bdellium, & olibanum, & aſa; & ariſtolochia longa, & rotunda, & ſtęchas; & ouum ſorbile, quando ſorbetur cum melle; & ficus antiqua, quando decoquitur in lacte præcipue camelæ; & cicer cum lacte. Et cõfert per accidens ſuffumigatio cum ladano, & cum ſtyrace, & ſtercus leporis, & pili eius, & ſtercus gazelis, & radix cucumeris aſinini, & ſemẽ fœniculi, rhaued, quando ſufficitur cum eo, iuuat.

Mundificantia cerebrum ex naribus, quando cum eis fit caputpurgium.

Sunt ſuccus ficlæ, & ſuccus cucumeris aſinini, & oleum de lilio, & oleũ de amygdalis, & ſuccus radicis arboris Mariæ, & quando exiccatur radix, & teritur cum pipere, & baurach, & calamenthum.

Mundificantia oculos per lachrymas, & conferunt prurituí, & grauitati, & corroſioni, & debilitati viſus.

Sunt omnes medicinæ abſtergentes; ſicut fœniculum humidum, & aqua cinnamomi, & ſel perdicis, & mel, & aqua caſiæ ligneæ, & oleum de Kerua: & oleum balſami, & oleum nucis, & alKitran, & oleum anethinum; & ex ſuccis ad illud etiam ſunt ſuccus acori, & harmel, & praſij, & ſuccus papaueris ruſi, & arboris Mariæ, & ſuccus cępæ, & ſinapis, & rutæ.

Mundificantia aures.

Sunt mel, & vinum dulce, & oleum amygdalinum, & ſel tauri, & ſuccus capparis, & ſel piſcis omnis, & ficus & baurach, & myrrha, & ſuccus ficlæ, & ſimilia eis.

Mundificantia ex ore cerebrum.

Sunt paſſea montana, & ſchęnanthum, & maſtix, & pyrethrum, & ſinapis, & muri, & qua ſunt eis ſimilia, maſticantur; & quandoque decoquuntur, & gargarizantur cum eis.

Mundificantia ex palato.

Sunt baurach, & aloe, & ſemen vrticæ, & grana alloros, & calamenthum, & ſinapis, & hyſſopus, & allia.

Confortantia ſtomachum, & nocentia ei.

Conferentia aũt ei ſunt dactyli immaturi, & cytonia, & oliuæ ſalitæ, & oliuæ conditæ cum aceto, & oleum crudũ ponticum, & glandes, & caſtaneæ, & præcipue quando comeduntur in lacte, & omnia olera ſpinoſa. & ſunt illa in quibus ſunt amaritudo, & ſtypticitas, & roſæ, & fumusterræ, & napi conditi cum aceto, & cum ſinapi, & raphanus, & ſinapis, & naſturtium, & pyrethrum, & aſparagus cum muri, & aceto, & myrtilli, & alKanerizæ, & ſimilia eis; & capparis condita cum ſale, & cortices citri, & abſinthium, & aloe, & vinum purum.

Et nocẽtia ei ſunt grana iuniperi, & grana pini maiora, & minora, & genera alber, at alaçoeni, & ſemen agni caſti, & ficla, & acetoſa, & napi crudi, & bliti, & atriplex, & malua, & quæ ſunt eis ſimilia, niſi comedantur iſta cum muri, & aceto, & ſeſamo, & fœnugræcum, & lac; quoniam aceſcit in illis, qui ſunt frigidæ complexionis, & in ſtomacho frigido, & mutatur in ſtomacho ca-

A lido, & bolus armeniæ, & abrotanũ, & baurach, & mel quando multum ſumitur ex eo, & bateKa; & omnis medulla, & cerebrum: & vinum nigrũ, & craſſum, durum, & præcipue nouum.

Mundificantia inteſtina.

Sunt tithymallus, & lac eius, & ſemen atriplicis caulis, & decoctio polypodij, & aqua ciceris, & folia agni caſti, & decoctio alhaſſe, & ſcordeon, & calamenthum, & butyrum recens, quando aſſidue lambitur; & ficus ſicca, quando ſeruet in aqua; & oleum omphacinum, & agaricum.

Mundificantia venas hepatis.

Sunt pulpa colocynthidis, & chamæmelum, & abſinthium, & aqua caſei, & ius galli antiqui decrepiti, & aqua ciceris albi.

Mundificantia gibboſitatem hepatis.

Sunt amomum, & decoctio ſchęnanthi, & radix acori, & gentiana; cortex radicis lauri, & rhauedſceni, & ſuccus liquiritiæ, & amygdala amara, & aniſum, & fęni-B culum, & daucus, & ſemen apij hortulani, & montani, & aſarum, & myrrha, & eupatorium.

Mundificantia ſplenem.

Sunt elleborus niger, & decoctio calamenthi, & cortex radicis capparis, & infuſio cucurbitæ amaræ, & tamariſcus; & pulpa colocynthidis, & chamæmelum.

Mundificantia renes.

Sunt omnis medicina incidens, ſicut radix artiogloſſæ, & fructus eius, & aſparagus, & radix pęoniæ, & aqua ciceris nigri, & amygdala amara, & capillus veneris, & phu, & cymæ ſchœnanthi, & daucus, & ſemen apij hortulani, & montani, & acorus, & cortex arboris vitis, & ſanguis hirci ſiccatus.

Mundificantia veſicam.

Sunt ſtercus galli ſiccatũ, & rhaued, & ſabina, & carpobalſamum, & decoctio glãdium, & fructus alhulaic, & balauſtiæ, & ſuccus liquiritiæ, & decoctio rubeæ, & menta, & folium, & ſpica, & nera excorticata, & aſparagus.

C Prouocantia vrinam.

Sunt omnia, quæ calefaciunt, & exiccant, & plurima illorũ ſunt medicinæ acutæ, ſicut apium, & ſemen eius, & fęniculum, & ſemen baucię, & ameos, & phu, & meu, & aſarum, & acorus, & apium montanum, & ſeſeleos. Et ex prouocantibus eſt ſemen aſparagi, & ſemen cucumeris, & melonis. Et ex prouocantibus, ſunt bauciæ, & ſcariolæ, & napi, & ſecaniabin.

Mundificantia lapidem ex veſica, & renibus.

Sunt cordumeni, & cyperi, & oleum de amygdalis dulcibus, & bdellium, & radix fœniculi, & olibanum, & amygdalæ amaræ, & decoctio radicis althææ, & teſticuli porci exiccati, qui teruntur, & ſumitur puluis eorum ficus. deinde parum vini poſt ipſum; & lapis iudaicus, & lapis inuentus in ſpongia marina, & ſtercus columbarum, & cinis leporis, & altit.

Concitantia coitum, & multiplicantia ſperma.

Ex cibis quidem, omne cibarium quod eſt multi nutrimenti, multæ inflationis; ex medicinis vero omne ca-D lefaciens, humectans. Cibi quidem ſunt ſicut pineæ, & cicer, & fabæ, ſicut ficus, & amygdalæ, & nux, & fiſtici, & cępæ, & lac cum zuccharo. & vitelli ouorũ, & ſeſamũ, & mel. Et medicinæ, & ruta, & aſparagus, & ſchincus, & ſatyrium, & ſecacul, & piper nigrum, & non eſt granum alzelen, & been, & zingiber.

Abſcindentia coitum, & deſiccantia ſperma.

Sunt quæ ex cibis ſunt incraſſantia, exiccantia, infrigidantia, ex oleribus quidem, lactuca, & atriplex, & blitus, & cucurbita, & cucumer, & citruli, & ſandyx, & morum, & aliumar, & alcophre, & omne exiccatiuum ex medicinis; ſicut ruta, & piper, & agnus caſtus, & cyminum, & myrobalani, & charabæ, & cyperi, & balauſtiæ.

Prouocantia lac.

Generatitia ipſum ſunt aqua hordei cũ lacte, & fœniculũ humidũ decoctũ, & ſemen fęniculi, & anethum, & aniſum, & ſemẽ lini, ſatina milij, & decoctio fęnugræci,

& eruca, & ſemen cucumeris, & caulis coctus. Et ex eis quibus fricatur corpus, & prouocant lac, ſunt lumbrici terreſtres, & nigella, & ſcoria ferri, & fel tauri, & ſuccus hordei infuſi, & pinguedo anſeris, & omne ſubtiliatiuum, inciſiuum, quando non eſt cum eo caliditas, niſi pauca, æqualis, & non eſt exiccatiuum, generat lac.

Deſiccantia lac.

Sunt omnia deſiccatiua, ſicut piper, & ruta, & arbor Abraham, & arbor Mariæ, & anethum, & coriandrum ſiccum, & ſemẽ albedarogi, & menta, & calamenthum, & ſabina, & ſemen rutæ, & lupini, & pulegium ceruinum; & omne infrigidatiuum, & ſtypticum, ſicut ſumach, & balauſtiæ, & lens, & acetum, & agreſta; & omne narcoticum frigidum, ſicut lactuca, & coriandrum, & hyoſciamum, & papauer.

Prouocantia menſtrua.

Prouocant menſtrua ſecundum plurimum, omnia, quæ prouocant vrinam cum calefactione, & ſubtiliatione, ſicut aſarum, & aqua mellis, & caſtoreum, & aqua ciceris, & myrrha, & daucus, & ſagapenum, & chalbanum, & caſia lignea, & ſabina, & rubea, & calamenthum, & ſtyrax, & arbor Mariæ, & aleamiam, & altit, & opopanacum, & phaſeoli, omnia iſta prouocant menſtrua. Et quando ſufficientia eſt ſuper vnum iſtorum, & decoquitur in vino, & bibitur, prouocant menſtrua.

Abſcindentia menſtrua.

Sunt thus, & balauſtiæ, & gallæ, & acacia, & charabæ, & bolus armenius, & terra ſigillata, & ſemen plantaginis, & ſcoria ferri, & myrobalani, & ex eis, quæ ponuntur ſuper dorſum, & ſuper ilium ſiniſtrum, & abſcindunt menſtrua, ſanguis draconis, & antimonium, & alumen, & eis ſimilia.

Mundificantia inteſtina ex ſtercore.

Sunt ſtyrax, & aloe, & maſtix, & allium quando bullitur cum oleo, & muri, & ſynapis, & ficus cum baurach, & medulla carthami, & hel Kalibat.

Facientia vermes, & aſcarides, & lumbricos ex ventre deſcendere.

Sunt ſceha armenum, & alabrongi, & lupinus, & abrotanum, & lumbrici terreſtres, & taraxacon, & ſcariola agreſtis, & ſal indum, & al Kitram, & nigella, & polium, & ſiccidis, & herba auris muri, & fel tauri, & colocynthis, & aloe.

Prouocantia ſudorem ex corpore toto.

Sunt calida, ſicca omnia, ſicut cyminum, & aniſum, & calamenthum, & polium; & ex oleis, & medicinis etiam, cum quibus fricatur corpus, ſunt oleum cũ baurach, & oleum cucumeris aſinini, & oleum raphaninum, & oleum balſami, & oleum chamæmelinum, & oleum anethinum, & albenalzenu, & eſt purũ, & oleum nardinum, & coſtus, xylobalſamum, & carpobalſamũ, & thaued, & calamus aromaticus, & ex medicinis, quæ excitant ſudorem, quando ſuffumigatur cum eis, ſunt caſtoreum, & bdellium, & aguuscaſtus, & lens paruã, & carpobalſamum.

Mundificantia cutem.

Sunt arſenicum rubeum, & citrinum, ariſtolochia, & calamus aromaticus, & pyrethrum, & ſtaphiſagria, & ſambucus, & cinis glandiũ, & radix altheæ, & ſemen al Kikil, & farina fabarum, & farina lupinorum, & ſarcocolla, & mel, & eruus, & baurach, & ſpuma maris, dactyli, & melon, & citri; & vniuerſaliter omne, in quo eſt abſterſio. Inquit Aggregator huius libri, iam præmiſi illud, quo fit iuuamentum ex cognitione virtutum medicinarum, & ciborum, & auxiliatur per illud, & nunc * incipio narrare ea. Dico ergo quia propterea, quòd medicina, & cibi ſunt multi, conuenere antiqui, præcipue poſtremi, vt ordinarent ea ſecundum litteras alphabeti, & * hic eſt vbi * incipit.

* in principio.
* hoc.
* noſtri.

F I N I S.

APVLEI LIBER DE PONDERIBVS, & menſuris, & ſignis cuiuſcunque ponderis.

Omnis ſcriptura à ſummis vſque ad ima, in menſura, numero, & pondere diſpoſita eſt, atque firmata. Cuncta namque corporea pondere, & menſura reguntur, ſicut, & creata ſunt.

Apud Hebræos Moſes primus inſtituit ponderum, & menſurarum rationem. apud Græcos vero Phydon argiuus. & quamquam alij antiquiores his extitiſſent in hac ſcientia, tamen hi experientiores fuerunt. Pondus autem Penſus dictum eſt, eo, quòd in ſtatera libratum pendeat, non ratione, ſed abuſiue dicitur pondus. (Author ponderum.)

Trutina eſt gemina lance ponderum æquali examine pendens facta, propter maiora pondera, eadem & ſtatera dicitur, eo, quod ex duabus lancibus, aut vno ſtylo in medio librata ſtet, & filum quod in medio regit trutina dicitur.

In paruis vero ad ponderandũ parua facta, vel Siliqua dicitur momentanea, vel momenta.

Campana dicta eſt à Campania regione Italiæ, vbi primo reperta eſt; hæc non habet duas lances, ſed virgã vnam, quæ eſt ſignata libris, & vncijs, & vago pondere menſurata.

* Calculus eſt minimum omnium ponderum; ponderatur autem hordei grano vno, aut lentis granis duobus: pro paruitate enim calculus dictus eſt à ſimilitudine; paruitate enim calculus dictus eſt à ſimilitudine parui lapilli, qui ideo vocatur calculus, eo quod ſine moleſtia ambulantis nuda Planta calcetur, notatur vero vt infra. (* granum.)

Siliqua ponderatur calculis quatuor, quę conſtat hordei granis quatuor, aut lentis granis octo; eſt autẽ tertia pars oboli, vt vigeſimaquarta pars ſolidi. nominata eſt ab arbore, cuius ſemen eſt. notatur vero vt infra.

Cerατion quod eſt ſemiobolus, id eſt medius obolus, ponderatur ſiliqua vna, & dimidia; aut calculis ſex, qui conſtant hordei granis ſex, aut lentis granis. xij.

Obolus ponderatur ſiliquis tribus, aut ceratijs duobus, quod ex ſemiobolis duobus, aut calculis. xij. qui cõſtat granis hordei. xij. aut lentis granis. xxiiij. vocaturque ſagitta græce, quia olim in modum ſagittæ fiebat.

Drachma quæ eſt * ſcrupulus, ponderatur obolis. * ij. aut ceratijs, qui ſemioboli. * iiij. aut ſiliquis * ſex, aut calculis * xxiiij. lentis granis * 48. Dictus ſcrupulus per diminutionem à lapillo breui, qui dicitur ſcrupus. (* ex ſcrup. xij. * vi. * xij. * xviij. * lx. * cxx.)

Chema octaua pars vnc. in omnibus ita ponderatur. vt olca.

Olca idem eſt, quod chema.

Themen octaua pars vnciæ, in omnibus ita ponderatur olca, & chema.

Drachma. ſviij. pars vnciæ in omnibus ita ponderatur, vt olca, & chema, & themen.

Sicel hebraice, latine corrupte ſiclus dicitur, apud Hebræos ponderatur vncia, apud Latinos quarta pars vnciæ eſt conſtans oleis, aut chemis, aut theminibus, aut drachmis, id eſt ſcrupulis. v. aut obolis. xij. aut ceratijs, qui & ſemiobolis. xxiiij. aut ſiliquis. xxvj. aut calculis. cxiij. aut lentis. ccxxviij.

Oboli quatuor.

Oboli. ς. notabantur ita. ſ. vel ita. ſ.

Denarius qui, & argenteus. octaua pars vncię eſt, ponderatur in omnibus, vt olca, & chema, & themẽ, & drachma. Dictus denarius, quia pro. x. numis cõputabatur ab initio, vnũ numiſma, vnus argẽteus erat. Numiſmus dicitur, quia nominibus, & effigiebus Principum ſignatur. continens in ſe minora pondera, notatur ita enim. x

Solidus vulgo dicitur aureus, qui latine ſextula vocatur, eo, quòd ſit ſexta pars vnciæ, ponderatur enim drachmis, ſcrupulo vno, id eſt ſcrupulis quatuor, aut obolis. viij aut ceratijs, qui & ſemiobol. xvj. aut calculis. * lxvj. aut lentis granis. * clxij. (* lxxij. * cxx.)

A Tremiſſus dicitur eo quod remiſſus faciat ſolidum aurei; eſt enim xviij. pars vnciæ. ponderatur ſiliquis xviij. aut calculis.* xxxiij.qui conſtat hordei granis.* xxxu.aut lentis.lxiiij.

* lxiiij.

Duella dicitur, quæ conſtat duobus ſolidis aureis, qui ſeſculis pōderatur,* dr.vna,ſcrupul.ix.)aut obolis.* xxxij. aut ſiliquis xlvij. aut calculis clxij. qui conſtat hordei gran.* clxij. aut lentis granis.* ccclxxxiiij.

* cxliiij. * drach.ij. ſcrup.ij. * xvi. * xlviij. * cxcvi. * cxcvi. * cccxcij.

* Status dictus eſt; quia tribus ſolidis aureis ſtat; eſt enim ſemuncia.i.media vncia,ponderatur drachm.iiij.i. ſcrupulis xij.aut obolis xxiiij.aut ceratis,id eſt ſemiobol.* xviij.aut ſiliquis lxxij.aut calculis.* 288.qui conſtat hordei granis totidem,aut lentis granis.* cccccLxxvij.

* ſtater. * xlviij. * ccxl. cccclxxxx.

Quadrans eſt quarta pars. ponderatur dra.ij.aut ſcrupulis ſex,aut obolis xij. ita multiplicando ſicut ſupra, & cætera.

Vncia dicitur, quia vniuerſitatem minorem ponderum ſua vnitate vniat,i.complectatur. ponderatur dra. viij. vt ſupra, &c. quæ vncia proinde habet legitimum B pondus, quia numerus ſcrupulorum eius, metitur horas diei, & noctis, vel quia duodecies computata efficit libram.

Libra dicta eſt quod ſit libera, cuncta prædicta pondera concludens in ſe, perficiturque vncijs xij. & inde dicitur abuſiue perfectum pondus, quia tot vncijs conſtat, quot menſibus conſtat annus.

Dipondium dicitur duarum librarum.

Alna græcum nomen in ponderibus ponderatur dra. c.libra.j.& drachmis quatuor.

Talentum eſt maius omnium ponderum. minimum talentum ponderatur libris 50. mediocre libris lxxij.maximum libris cxv.

Centenarium dicitur pondus. librarum.

Explicit liber Apulei de ponderibus.

INCIPIT LIBER EIVSDEM C

DE MENSVRIS.

Venſura proprie dicitur, eo quod menſurantur fruges, & frumentum,id eſt humida, & ſicca, vt modius eſt, & vrna, & amphora. Dicitur etiam menſura in longitudine, & breuitate temporũ, vel corporum quorumcumque. Etiam in orbe auſi ſunt geometri menſuram dicere. vnde metire,id eſt menſurare dicimus pedes horarum.

Cochlear eſt minima pars omnium menſurarum,pōderatur enim drachma j.ſcrupulo* vno,& dimidio, aut obolis *tribus,aut ceratijs,ſcilicet ſemiobolis *ſex, aut ſiliquis *ix aut calculis.* xxxvj.aut lentis granis. lxxij. eſt autem dimidia pars drach. xvj. pars vnciæ. * tertia pars conchulæ.

ſcrup.j.gr.ij.& duas quintas gr. * vi. * xij. * xviij. * lxxij. * cxliiij. * drach.v. * vij. * hoc ſunt vana. * vnc ix. * lxxij.

Conchula ponderatur drach.vna, & dimidia, aut cochlearijs *tribus, *aut drachmis,j. ſcrup. quatuor, & dimidio, aut obolis &c. ita procedendo vſque ad minimũ pondus,vt ſupra,& minimam menſuram.

Cyathus ponderatur drachmis*x.aut cochlearijs.*xx. * aut drachmis.j.ſcrupulis xxx.&c.

Acerabulum eſt quarta pars heminæ,ponderatur dra. xxiiij.aut cochlearijs xlviij.* aut drachmis,j.ſcrupulis,& cætera.

Hemina in menſuris ponderatur libra,j.aut drac.xxj. eſt enim hemina medietas ſextarij. vnde eam græce cotylam dicunt, id eſt inciſionem, quia græce cote inciſio dicitur.

Sextarius ponderatur libris* duabus, vnde* dipondius dicitur. ſextarius dicitur, quia ſexta pars congij eſt, * Bilibra ponderatur ſextarijs duobus.

Kenix ponderatur ſextarijs* quatuor.

* i. * i.ſ. * * ſ.ſ.

A Cina, ſiue gomor ponderatur ſextarijs v.

Congius dicitur à congiendo,i.creſcendo. ponderatur ſextarijs ſex, libris xij.

Metron græce, menſura latine, hoc nomen generaliter ad omnes menſuras liquidorum pertinet, vnde dicitur metreta; ſed ſpecialiter dicitur huic menſuræ hoc nomen: quia perfecta menſura eſt à denario numero ſic appellata.

Modum à modo dictum eſt, quia ſuo modo perfectũ ſit capiens ſextaria.* xxij. quæ ſunt libræ.* xiiij. vnum ſextarium duas libras capere debet.

* xvj. * xx.

Moſes autem inſtituit ad ſimilitudinem creationis omnium rerum in principio,quando Deus xx. opera fecit,i.prima die ſeptem, primum materiam informem, Angelos,lucem,cœlos ſuperiores,terram,aquam,aerem. Secundo die firmamentum ſolum. Tertio die, tres, ſemina, ſationes,atque plantaria. Quarto die tres, Solem, Lunam,& ſtellas. Quinto die tres, piſces,reptilia,aquas, & volatilia.

B Sexto die beſtias quatuor, pecudes, reptilia terræ, & hominem, ad ſimilitudinem viginti quatuor generationum ab Adam vſque ad Iacob, ex quo filij Iſrael orti ſunt, & ad ſimilitudinem viginti duorum elementorũ, quibus ſancta lex conſtat, & viginti duorum librorum veteris teſtamenti, qui vſque adhuc ſunt, à modo ſunt nominata,nam modica pro paruis abuſiue non rationabiliter dicitur.

Satum eſt menſura palæſtinæ prouinciæ capiens modium vnum, & dimidium, id eſt ſextaria trigintatria. Alibi habetur abuſiue. Satum capiens ſextaria viginti duo, ſicut modium. Satum hebraice dictum eſt, quaſi ſumptio, vel eleuatio, eo quod eandem menſuram ſumat, qua metitur.

Batus hebraice dicitur à mola olearia, quæ apud eos nominatur batum, capiens ſextaria,i.quæ vna vice mola proteritur.

C Amphora græce dicta eſt, à figura ſui, eo quod habet hinc inde geminatas anſas, quaſi aures, vnde eleuetur. recipit vini, & aquæ pedem quadratum; frumenti vero Italicos modios tres.

Cadus græce amphora eſt continens vrnas tres. vrna eſt menſura à quibuſdam dicta quartierium, proprie autem vas eſt, quod pro condendis, defunctorum cadaueribus adhiberi ſolet.

Medimia eſt menſura capiens, 5.modia. media, id eſt dimidia, eo quod v. modios metitur, qui eſt medius numerus à perfecto denario.

Artaba eſt menſura apud Aegyptios, capiens ſextaria. 72.compoſita ex numero 72.linguarum, & gẽtium quæ orbem impleuerunt.

Gomor eſt menſura capiens,xv.modia.

Chorus eſt menſura modiorum 30.hebraice dictum, quia choria dicunt colles, vnde chorus quaſi colus, eo quòd 30. modia coacervata, inſtar collis creſcunt, & efficiuntur onus cameli.

D * ff Sextarius.

℥ * Vncia.

* ff Vncia.

C Media xx. dipondius,i.duæ libræ. * C.

S Modius ſextarius numerus,i.duarum ſemilibrarum. * Drachmæ.

X Libra x.denarius vnus x. librarum numus.

Explicit De menſuris liber Apulei.

Incipit

INCIPIT INTERPRETATIO de Ponderibus medicinæ, de græco ſcilicet in latinum, & de ſignis eorum Græcis.

Λ *iſtud eſt ſignũ libræ, æquale q̃nq; ad cotylã q́d eſt l.i.*
Ro *iſtud eſt vrna quod eſt hemina) habet vnc. xviij.*
iſtud eſt ſextariũ, habet cotylas duas, quod eſt li.ij.
iſtud eſt vncia, habet ſcrupulos. xxiiij.
iſtud eſt vncia media, habet olcas tres, quæ faciunt

iſtud eſt olocati, habet ſolidum vnum.
X *iſtud eſt oboli duo, habet ſiliquas. vij.*
iſtud eſt grãma, habet ſcrupulũ, q́d facit ſiliquas. vi.
iſtud eſt oboli tres, habet ſiliquas vij.
iſtud eſt oboli iiij. babet ſiliquas xij.
iſtud eſt obolus, habet ſiliquas. iij.
*iſtud eſt * habet ſextaria italica. xvi.*
Ro *iſtud eſt cotyla idẽ hemina, q̃ q̃nq; habet ꝑ li. i. Ro.*
iſtud eſt conchula mixteros.
iſtud eſt denarius, habet obolos ij. s.
X *iſtud eſt chalcus, quod ſunt ſcrupuli. v. i. ſiliquæ. xx.*
iſtud eſt chriſmus aureus, habet ſemiſſem.
Z *iſtud eſt drach. habet ſcrup. 3. quod ſunt ſiliquæ 18*
iſtud eſt olca, habet grãmas. iiij. q́d eſt ſolidũ vnũ.
iſtud eſt anis habet ſextarios duos alexandrinos qui habent lib. quatuor.
iſtud eſt cyathus habet vnciam vnam. alibi dixi. x.
iſtud eſt ſcrupul. habet ſiliquas vi. hodie ſic. ſcrup.
K *iſtud eſt ſiliqua. habet grana hordei. iiij.*
K *iſtud eſt cochlear, habet ſiliquas. viij. Cocca habet. diamina. i.*
iſtud eſt acetabulum. den. xv.

P*Onderis ſigna pleriſq; ignota ſunt, ſed vt à veteribus ſignata ſunt, ſubyciamus.*
ſignificat dimidium obolum.
virga æqualiter iacens, aut porrecta, ſignificat. ij. obolos.
T *latinum ſignificat obolos. iij.*
F *latinum ſignificat obolos. iiij.*
E *latinum ſignificat obolos. v. ideo characterem non habet, qui faciunt drachmam, quod eſt pondus argentei denarij.*
H *littera ſignificat ſiliquas. viij. i. tremiſſem.*
N *latinum ſignificat numiſma græcum, i. ſolidum.*
virgulæ. ij. ex vno angulo eleuatæ in dexteram ſe diuidentes, ſignificant drachmam, quam etiam Holcã appellãt, antiquitus ſic, hodie vulgo ſic. 3.
N *latinum adiunctum gamma græco ſign. ſemunciam.*
gamma græca litera. ô paruum in eius angulo adiectum ſignificat vnciam.
lambda græcum per medium ſui i paruum habent adiectum ſignificat. libram. Hodie vulgo ſic lib.
Kappa græco ſupra in fine ſi adiunctum v. habeat ſignificat cyathum.

E K *ſi vero, o ſupra habuerit loco, heminam demonſtrat, quam græci cotylam vocant.*
græcum ſi acceperit, o. ſupra ſic ſignificat ſeſtarium, ſi ò. paruum habuerit, ſignificat acetabulum quod græci oxybaphum vocant.
M *Mi græcum, ſuperpoſitum habens n ſignifi. minã.*
A. latinum in fine habens lambda græcum, ſignificat talentum.
X *in dextro brachio ſuperiori, o paruum habens iunctum ſignificat anis.*

Quæ ſupra ſunt de ponderibus, & menſuris, quoniam non ſunt admodum fida; ideo quæ non potui ego, nec vna cum doctiſsi. viris etiam caſtigare, id tu opt. lector ex Geor. Agr. ſuo lib. de ponderib. &c. ac alijs huiuſmodi petere poteris.

IACOB ALCHINDI AVCTORIS
F præſtantiſsimi in ſuum de medicinarum compoſitarum gradibus inueſtigandis libellum præf.

QVia primos veteres, cũ de diuerſitate cuiuſcunque medicinæ ſigillatim in caliditate, & frigiditate, & humiditate, & ſiccitate loquerentur, valde ſolicitos fuiſſe cognoui. Vnde etiam in hoc quatuor inuenerunt definitiones, dicentes, gradũ primum, & ſecundum, & tertium, & quartum in vnaquaq; qualitatum exiſtere, quod tamen in compoſita medicina dicere prætermiſerunt. Nó enim dixerunt quia hęc medicina compoſita in gradu aliquo ita, & ita exiſtat, in calore, & frigiditate, aut humiditate, aut ſiccitate; non tamen quod proprium fuerit ſcientiam eius rei in medicina ſimplici attendere, quam in compoſita; licet enim hu
G ius rei ſcientia ſecundum ordinem ſimplicis medicinæ præcedat compoſita, non eſt tamen côueniens, ut ipſam ſola ſimplici attendatur medicina, & non in compoſita. Quia medicina compoſita, quamuis ex medicinis conſtet, quarum virtutes in ſimplicitate earum diuerſificantur, non tamen ſequitur, vt eius complexio diuerſificetur, quando componitur. Intellexi, quod ad ſcientiam virtutum medicinarum compoſitarum peruingere, non minimi eſt lucri.

Capitulum ſecundum.

QVia ergo medicina compoſita fuit compoſita, conſecutum eſt, vt ipſius virtutes, ſecundũ multitudinem, & paucitatem diuerſificentur, quod quidem prouenit ex virtutibus earũ, à quibus fuit compoſita. Impoſſibile enim fuit, vt in quarundam virtutibus ex quibus cõpoſita conſiſteret, & illarum virtutes nõ obtineret. Quia itaque illum inueſtigare propoſui, nec potui prætermittere, quin cuiuſque gradus relationem, quam ad alium habet, percipere ſtuderemus, in inquiſitionem æqualita-
H tis laborarem, æquum fuit.

Capitulum tertium.

IPſa namque eſt, in qua contraria ęqualiter coniungũtur, vt in neutro ſint. Itaq; eius inquiſitio magis propriæ, prętermittenda, quia nihil calidum dicitur, neq; frigidum, neq; humidum, neq; ſiccum, niſi ex eo quod iam ipſum addit ſupra æqualitatem. Et quia ipſa eſt origo, & principiũ & elementũ huius totius, quod de hoc dicitur, & ab illa prouenit augmentũ, & in illã reſoluitur. Si.n. quid ſit reſolutionis intentio, quæratur, ꝙ ſit augmentorum ab æqualitate ablatio, donec æqualitas remaneat, ſicut ego (ſi Deus voluerit) explicabo. Et quia eorũ, quæ ſupra æqualitatẽ addita fuerunt, neq; quantitates, neque ſpecies omnino notæ fuerunt, neceſſe fuit nobis illud explicare,

plicare. Augmentorum aūt intellectus gradus ſunt quatuor, quia ſupra æqualitatem additi ſunt. Dicam ergo, quòd omnia augmenta naturalia quinque modis ſunt.

Primo eſt augmentū dupli. Poſt quod eſt augmentū, qđ addit partē vnam, qđ eſt cōtinens, quantum illud, cui comparatur, & eius medietatem. Poſt hoc eſt augmentū addens partes, qđ continet quantum illud, & eius duas tertias. Poſt hoc quoq; ſequitur augmentum dupli, quod addit partē, & eſt cōpoſitum ex prima ſpecie, & ſecūda. Conſequitur hoc augmentū dupli. addens partes, qđ ex ſpecie prima, & tertia cōponitur. Quia ergo hoc aperte in numeris exponere cupio, ipſos ſecundū ordinē naturę ſuppoſui in ordinibus ſuis; quorū vnū alius pcedere non poteſt. Et incepi ab vno, q̄ eſt cauſa numeri, cum ab illo ortus fuerit, & creuerit. Quod vt menti hunc noſtrū librum legentis certius infigatur, & affirmetur, æquū fuiſſe credidi præmittere, q̄ de his quinq; ſpeciebus ꝓpoſuimus. Eſt autem ordo naturalis iſte. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Capitulum quartum.

DIco igitur augmentum duorū ſupra vnum duplū eſt vnius, & vnum duorum eſt medium. Iam ergo patet, q̄ primum naturalium augmentorū eſt augmentū dupli, & q̄ duo duplum ſunt vnius. Nos quoq; augmentū dupli præmiſimus, quia natura iſtū pręmiſit, & q̄ ꝓpria proportio naturalis, quæ in directione paucitatis inuenitur, medietas exiſtit. i. Id eſt q̄ vnum eius ordinis, qui eſt poſt ipſum, ſ. duū eſt medium. Apud nos. n. nihil intereſt, vtrum dicatur augmentū, ſiue proportio. Præterea dico, q̄ augmentum trium ſupra duo, eſt id, quod addit partē, hoc eſt, quod tria iam addiderunt ſupra duo partē duorū: duorum nāque pars vnū eſt, & eſt illud quod addit partē. Iam itaq; manifeſtum eſt ex hoc, q̄ hoc augmentū naturali ordine ſequitur illud, quod eſt ante ipſum. Similiter quoq; augmentū 4. ſupra 3. eſt ex genere eorum quæ addunt partē. Itidem dico q̄ augmentū 5. ſupra 3. ſunt 2. duo nāque duæ partes triū exiſtunt, & eſt illud, qđ addit partes. Dico, etiā, q̄ augmentū 5. ſuper 2. eſt primū augmentū duplū, qđ addit partem. Et eſt illud, qđ 5. iam addiderunt ſupra 2. cū duplo eorū, & vno. Vnum nāq; eſt pars duorum. Et eſt hæc proportio cōpoſita, quam cōponi diximus ex proportione dupli. & ea q̄ addit partem. Dico ergo pręterea, q̄ augmentum 8. ſupra 3. eſt primū augmētū duplum, addens partes. Et hoc eſt, quod 8. iam addiderunt ſupra 3. duplum ipſorū, & duarum partium ſuarum quantitatē, & eſt proportio cōpoſita, quā ex prima ſpecie, & tertia cōponi diximus. Iam ergo manifeſtū eſt ex eis, quæ diximus, illud, quod præmiſimus de illis 5. modis, neceſſario proponendū fuiſſe. Quorū primus augmentū dupli continet, ſicut vnum, & duo, & 4. & 8. Et ſecundus, id quod addit partem, vt 2. & 3. & 4. & 5. Tertius ſimiliter modus augmentum partium cōtinet, vt 5. ad 3. & 9. ad 7. Quartus vero modus eſt augmentū dupli, quod addit partem, vt 2. & 5. & 11. & 23. Et quintus eſt, in quo augmentum dupl. quod addit partes, quēadmodum 3. & 8. & 18. & 38.

Capitulum quintum.

COnſideremus igitur qualiter proportionū fiat reſolutio, vt ad æqualitatem redeant. Et ponamus aliquid, quod ſit exēplum, & regula, qua perueniamus ad hoc q̄ in æqualitatē reſoluere volumus. Multa. n. ſæpe quæruntur, ad quorū ſcientiā perueniri non pōt, niſi exēplis rerū poſitis, quæ cū eis ſint vnius generis. Ponamus itaq; tres numeros ꝓportionales dupli proportione. Aequalitas enim (vt poſt hæc explicabo) inueniri minime pōt, niſi in hac, & ipſa eſt primi ſpecies quā pręmiſimus. Quæ etiam prima naturaliter eſt inuenta. Hoc autē eſt, vt ſint tres numeri proportionales, & ſit proportio primi ad 2. vt ſecundi ad 3. Quos cū conuerterimus, erit ꝓportio tertij ad ſecundū, vt ſecundi ad primū. Et ſit primus minor, ſecundus medius. tertius maior. Cum ergo volueris eos ad æqualitatē reſoluēdo ducere, minuemus ex medio quantitatem minoris, & ex maiori quantitatē medij, & minoris: & qui remanebunt erunt æquales. Si ergo remanentes ſpecies, ſecundū ordinē dupli, cūpoſue-

A rimus; ſtatuentes duplū in lineis, & cōponentes maiorē primū, & minorē poſtremū. Et deinde poſuerimus huic primo ei ſile. & ſub medio numero continente quantitatē ipſius, & huius primi, & ſub poſtremo quantitatē ipſius, & primi & duplū medij, proueniet compoſitū, quod addit partē. Illud quoq;, quod addit partes, conſtituitur vt cū ponimus hoc, quod addit partē, quēadmodum poſuimus. Duplum aūt, quod addit partē, conſtituitur cum ponimus illud, quod addit partē, ita vt eſt abſq; conuerſione; & facimus, vt prius fecimus. Duplū quoq;, quod addit partes, cōponitur, cum ſtatuimus illud, quod addit partes abſque conuerſione, & exequimur in eo oīa, vt in alijs fecimus. Cum ergo has ſpecies ad æqualitatē reſoluendo reducere voluerimus, minuemus ex medio quantitatē minoris, & ex maiore duplū eius, quod reſiduū fuit ex medio, & quantitatē minoris. Et ſi numeri tres æquales remāſerint, iam illud inuenimus, quod quærebamus. Si vero non, ſed iam egreſſi ſunt ab illa, in qua relationē

B habuerunt, & tranſierunt in aliam ſpeciē, quæ magis remota eſt à natura, quā ſpecies, à qua hęc fuit reſoluta. Poſt hoc quoq; operabimus conſequenter, vt prius. & ſi numeri tres, qui ſunt reſidui æquales ſunt, conuenioni, iam conſequuti ſumus illud qđ volumus. Si aūt non, iam in aliā ſpeciem tranſierunt, q̄ magis eſt elongata à natura, q̄ ipſa. Verbi gratia. Ponamus, æquales numeros in linea vna tribus ordinib. diſtincta, & ſit prima, & ſint in ea iſti tres numeri 1. 1. 1. deinde adiungamus eis lineā ſecundā, in qua ſint ordines numerorum proportione dupli proportionales, & ſunt iſti 1. 2. 4. Si ergo voluerimus reſoluendo hos ad æqualitatē ducere ex medio, qui eſt 2. minuemus quantitatē minoris, qui eſt 1. deinde minuemus ex maiore qui eſt 4. duplum eius qđ remanſit ex medio, & minorē, qui eſt 1. & 2. & remanebit vnū. Iam ergo reſoluendo, oēs numeri inueniuntur æquales. Quod ſiquidē ex 4. ſuperſtitiſ ſpeciebus, reſoluendo ad æqualitatem reducere voluerimus non conſequitur, vt ea, quæ reſidua erunt, æqualia inueniantur, immo in aliā ſpeciem tranſi-

C bunt, quæ à ſpecie æqualitatis naturaliter remotior erit. Exempli cauſa duabus lineis tertiā adiungemus, in qua erunt numeri proportione augmenti, qđ addit partē, continentes, & ſunt iſti 4. 6. 9. Deinde annectemus ei lineam quartā cōtinentē proportionē augmenti, qđ addit partes, in qua ſunt numeri iſti 9. 15. 25. huic quoq; adiungemus lineā quintā, in qua ſint numeri cōtinentes proportionē dupli, quod addit partē, & ſint hi 4. 10. 25. cui ſimiliter annectemus ſextā lineam, poſt hæc, in qua ſint numeri connexi porportione dupli addentis partes, & ſint iſti 9. 24. 64. Cū ergo voluerimus harū ſpecierum numeros reſoluendo ad æqualitatē ducere, minuerimus ab oī linea ex lineis cuiuſq; ſpeciei numerū minorē ex medio, & deinde mediū, & minorē ex maiori. Numeri igitur, qui reſidui erunt, non inueniuntur æquales. immo erunt naturaliter remotiores à ſpecie ęqualitatis. Quopropter ex eo quod ſuperfuerit, oportebit nos facere quēadmodum executi fuimus prius, reſoluendo donec æqualitas inueniatur.

D Poſſunt aūt; & hæ ſpecies aliter cōponi· & nō ſecundū diſpoſitionē, dupli, ſicut ſunt 2. 3. 4. quæ eſt linea numerorū, qui addunt partē, & deinde adiungemus ei lineā quartā, ſm proportionē augmenti, quod addit partes, vt eam, in q̄ ſunt 3. 5. 7. Et poſt addimus ei lineam quintam cōtinentē ꝓportionē dupli q̄ addit partē vt illam in qua 2. 5. 22. Et deinde adnectemus ei ſextam lineā continentē proportionē dupli quod addit partes, vt illam in qua ſunt 3. 8. 18. quemadmodum ſubiecta docet figura.

Aequalitas. 1. 1. 1. 2. 3. 4.
Multiplex. 1. 2. 4. 3. 5. 7.
Superparticularis. 4. 6. 9. 2. 3. 4.
Superpartiens. 9. 15. 25. 2. 5. 7.
Multiplex ſuperparticularis. 4. 10. 25. 2. 5. 11.
Multiplex ſuperpartiens. 9. 24. 64. 3. 8. 18.

Cum ergo volueris has quatuor ſpecies, reſoluendo ad æqualitatē ducere, minuemus in vnaquaque linea cuiuſq; ſpeciei numerū minorē ex medio, & deinde mediū, & minorē ex maiore, qđ poſtquā fecerimus, remanebūt

numeri

numeri non tenentes æqualitatẽ, aut in toto, aut in parte: nec vnquã reperies, ꝙ oẽs, qui reſidui ſunt, æquales inueniantur. Iam ergo manifeſtum eſt ex hoc æqualitatẽ minime reperiri poſſe, niſi in porpotione dupli, quæ eſt prima. Et eſt etiam oſtenſum, ꝙ proportio dupla proportionalis eſt, & ꝙ augmenta, quæ reſoluendo reducuntur ad æqualitatẽ, proportionalia exiſtunt. Si ergo quãlibet quatuor ſpecierum conuertendo ad dupli proportionẽ, quæ eſt prima reduxerimus, inueniemus æqualitatem in eis, & quod proportionales fuerunt. Ideoq; dictum eſt, quòd æqualitas non inuenitur, niſi in proportione dupli.

Poſtquam ergo iam oſtenſum eſt primũ ex augmẽtis naturalibus augmentũ dupli exiſtere, & ꝙ æqualitas in eo reperiatur, cum alia in ipſo reſoluuntur, demõſtrabo æqualitatẽ, quæ eſt in æqualitate; deinde oſtendã illud, quod ab æqualitate egreſſum eſt; & poſt hæc reſoluã in ipſam, donec augmentorũ menſuræ ſupra æqualitatẽ manifeſtæ ſint (ſi Deus voluerit.) Dicam ergo, ꝙ æqualitas in æqualitate eſt contrariorũ adinuicem tẽperantia in re F æquali, & eorũ effectus æqualis, videlicet, vt ſit eius calefactio quanta eſt, & infrigidatio. Oportet igit', vt egreſſus ab æqualitate ſit augmentũ unius qualitatis ſupra ſibi contrariã. Quod ſic colligitur. Caliditas.n. & frigiditas contrarię ſunt, quatũ vnaquæq; eam, quæ ſibi contrariatur, fugat. Cũ igitur in æqualitate ſint æquales, neutra earũ aliquid ſuper aliam addit, neq; intenditur. Conueniens tñ eſt, vt cum vna ex qualitatibus aliquid auxerit ſupra ſibi contrariam ſecundũ ſuã ſpeciem addat. Iam igitur manifeſtum eſt, ꝙ diſceſſus ab æqualitate, in qualitate, eſt augmẽtum vnius duarũ qualitatum ſupra ſibi contrariã. Apud nos.n. nihil intereſt, ſiue hæ qualitates tẽperantes dicantur, ſiue moderãtes, ſiue alterantes, ſiue rectificantes. Quod aũt vnius qualitatis augmentum dicimus, nihil aliud intelligi volumus, niſi ipſius intentionem. Augmentum.n. in qualitatibus non proprie dicere poſſumus. Ipſum nãq; ex proprietatibus quantitatis vna exiſtit. Et quia vnaquæq; duarum qualitatũ contrarium locũ occupauit in eo; in quo ipſius cõſiſtit eleuatio. Fuit, G & locus, quẽ calor occupat, ab eo quem tenet frigiditas, alius. Vnus.n. locus non ſupponitur duobus contrarijs. Indigemus igitur, vt dicamus in æqualitate, tot partes calidas contineri, quot frigidas, cum ipſam in minimas diuiſerimus partes.

Si autem aliquis nobis obijciat, dicens caliditatẽ cauſa ſuæ raritatis, & dilatationis maiorem locũ debere occupare, quã ſit locus, quem tenet frigiditas, & hæc cauſa ſuæ conſtrictionis, dicemus caliditatem non dilatari, cũ eius contraria coniungatur eis, & æquetur, quia contrarietas eſt inter eas, & in ſecurio, nec etiã æquius eſt caliditatem remouere frigiditatem de loco ſuo, quam ut frigiditas caliditatem. Poſtquam ergo caliditati non adeſt, ꝙ diximus aduerſus frigiditatem, nõ dilatatur magis in loco ſuo, quam frigiditas in ſuo. Qđ ſi volueris minimam partem ex partibus rei in cõplexione, ęqualis, intellectualiter, conſidera, q̃ eſt pars indiuiſibilis ratione ſuæ paruitatis, & inuenies conueniens eſſe, vt in ea ſit tm̃ caldita- H tis, quantũ frigiditatis, cum rei æqualis cõpoſitio ex iſtis partibus facta ſit. Iam igitur ex hoc verificatum eſt in re ęquali, tot partes calidas contineri, quot frigidas. Et quia manifeſtum eſt, quod diſceſſus ab ęquali ſm quantitate eſt augmentũ vnius qualitatis, ſupra ſibi contrariam, qđ etiam in dando ſm quãtitatis directionem expoſuimus. Iam igitur oſtendimus quantitates eorũ, quæ ab æqualitate diſceſſerunt, ſm quãtitatem, & æqualitatem, ex hoc, quod in eis eſt de æqualitatis manifeſtatione. Deinceps vero explicabo reſolutionem eorum in æqualitatem, p̃cipue cum æqualitas nõ reperiatur, niſi in eo, quod in ipſam reſoluitur. Dicam ergo, ꝙ licet augmenta, quę ſupra æqualitatem fuerunt, in æqualitatem ſunt oĩa reſoluenda, cũ nullum inueniatur, quod in æquitate reſoluatur, præter augmentum dupli. Conſequens eſt tñ ſecundum ordinem his, vt non oẽ, quod ab æqualitate diſceſſit, in ipſam proprie reſoluatur. Et quia iam manifeſtum fuit, ꝙ in re æquali, tm̃ eſt caliditatis, quantum frigiditatis, po-

E nemus rem æqualem partem vnam, cuius vnius medietas eſt calida, & alia ipſius frigida. Exponemus etiã, vnãquamque contrariatum, quæ æquatur medium, erit ergo calidum medium, & frigidum medium.

Capitulum ſextum.

Dico ergo, quod oportet, vt ſit quantitatis augmenti primi, quod diſcedit ab æqualitate, cuius calor ſenſui, non vehementer apparuit, dupla caliditas, quæ in re ęquali exiſtit, quod ex eo patet, quod de augmento dupli expoſuimus. Et eſt etiam dupla frigiditatis, quæ eſt in re æquali. Poſtquam rei æqualis caliditas tanta eſt, quanta eſt ipſius frigiditas. Et eſt pars media eſt vnaquæque illarũ ſicut diximus. Eſt ergo in augmento primo, quantitas medietatis caloris pars integra: frigiditatis vero quantitas medietatis caloris, quæ eſt in ipſo. Cum ergo reſoluerimus primum augmentum hoc eſt in æqualitatem, & remouerimus vnum duplum caliditatis, remanebit media pars calida, in media frigida, & ipſa ſunt il- F lud per media, quæ ſe viciſſim temperant, ex quibus proceſſit æqualitas.

Ex hoc quoque oſtenſum eſt, quòd ęqualitas in vnoquoque augmentorum reperitur, cum remouerimus prima augmenta. Inuenimus enim partes contrarias, quæ ſe viciſſim, (vt prædictum eſt) temperant. Dico ergo, ꝙ pręterea oportet, vt ſit menſura augmenti ſecundi, cuius calor expreſſit augmentum primum manifeſte. Dupla caloris augmenti primi, quemadmodum de augmento dupli oſtendimus.

Et quia menſura augmenti primi iam fuerit vna pars integra, & duplus caloris, qui eſt in re ęquali, & dupla, etiam frigiditatis ipſius, oportet vt ſit calor ſecundi augmenti duę partes, & ſit duplus caloris augmenti primi, & quadruplus caloris, qui eſt in ęqualitate, atque quadruplus frigiditatis, etiam quæ continetur in ipſa. ipſius nãque calor eius frigiditati ęqualis exiſtit. Quod ergo in augmento ſecundo frigiditatis inuenitur tantũ eſt, quantum quatra pars caliditatis in eodem inuentæ. Cum er- G go hoc ſecundum augmentum ſuſtulerimus, remanebit primum. Primum quoque cum remouerimus augmentum, remanebit media pars calida, & media frigida, & ipſa (vt dictum eſt) ſunt duo media, quę ſe adinuicem temperant, à quibus ęqualitas proceſſit. Et dico iudem, quod oportet, vt ſit menſura tertij augmenti, cuius calor, & effectus ſecundum augmentum exceſſerunt vehementer, non tamen in vltimo, dupla caliditatis augmenti ſecundi, quod ex hoc manifeſtum eſt, quod de augmento dupli expoſuimus. Sed quia menſura augmenti ſecundi dupla fuit caloris, augmenti primi, & quadrupla caloris, qui eſt in ęqualitate, exigitur, vt ſit calor augmenti tertij quadruplus caloris augmenti primi, & quia calor augmenti primi duplus fuit caloris, qui eſt in re ęquali, & duplus frigiditatis eiuſdem, oportet, vt ſit calor augmenti tertij octuplus caloris, qui eſt in æqualitate, & octuplus etiam frigiditatis, quæ in ipſa exiſtit, poſtquam calor æqualitatis frigiditati ipſius æqua- H tur. Ex hoc quoque patet, quod id, quod in augmento tertio frigiditatis exiſtit, tantum eſt, quantũ octaua pars caloris eiuſdem. Cum ergo abſtulerimus hoc augmentum tertium, remanebit ſecundum augmentum. Quod itidem cum ſublatum fuerit, remanebit primũ augmentũ. Hoc quoq; primum cum ſublatum fuerit, remanebit media pars calida, & media frigida. Et ipſa (vt dictum eſt) ſunt duo media, quæ ſe viciſſim temperant, à quibus proceſſit æqualitas. Itidem dico, quod oportet, vt ſit mẽſura augmenti, cuius calor, & effectus vehementer ſupergreſſi ſunt dupla caloris augmenti tertij, quod ex eo patet. quod de augmento dupli oſtendimus.

Sed quia calor augmenti tertij, quadruplus fuit caloris augmenti primi, & caloris, qui eſt in æqualitate octuplus, oportet, vt ſit menſura caloris augmenti quarti, octuplus caloris augmenti primi, & ſexdecuplus caloris, qui eſt in æqualitate. Quod etiam frigiditatis, quæ in ea reperitur ſexdecuplus, excedat, quemadmodum oſtendimus, quòd calor æqualitatis eſt ſicut eius frigiditas.

tas. Et ergo illud frigiditatis, quod in quarto exiſtit augmento tantum quantum eſt medietas octauæ partis caloris in ipſo exiſtētis. Cuius ergo remouerimus hoc quartum genus augmenti, remanebit tertium. Tertium quoque cum abſtulerimus, remanebit primum. Primum quoque cum ſublatum fuerit, remanebit media pars calida, & media pars frigida. Et ipſe (vt ſæpe dictum eſt) ſunt duo media, quæ adinuicem moderantur, ex quibus æqualitas conſtituta eſt. Non diſſimiliter quoque erit menſura prima augmenti, & ſecundi, & tertij, & quarti. Cuius frigiditas æqualitatem ſupergreſſa eſt, quemadmodum fuit menſura caloris, qui æqualitatem exceſſit, cuius ſupergreſſionē explanauimus. Caliditas quoque, quæ eſt in augmento, cum intenditur frigiditas, ita erit, vt fuit frigiditas augmenti, in quo erat caloris intenſio. Poſtquam ergo iam expoſuimus manifeſtum hoc, quod poſueramus, in æqualitate abſoluta, reuertamur ad oſtendendum hoc in æqualitate, quæ ſecundum relationem attenditur.

Capitulum ſeptimum.

DIco ergo, quòd æquale in medicinis, ſecundū comparationem, quam habet ad humanam ſpeciem, æquale vocatur. Aequale eſt quod neque calefacit, neque infrigidat, neque humectat, neque deſiccat. Cum igitur aliquid æquale fuerit, conſequens eſt, vt quod ex caliditate in eo continetur, ſit quemadmodum illud, quod ex frigiditate, & calidarum partium quantitas tanta ſit, quanta frigidarum, cum ſcilicet ad ſpeciem humanam æquale comparatur. hoc eſt quod cuius calefactio reſpectu illius, non eſt maior prius infrigidatione, aut humectatione, aut deſiccatione, ipſum eſt æquale, quod ſecundum comparationē dicitur. Oportet itaque, vt etiā hoc æquale ſit principium, & elementum eius, ad quod dicitur, quia in ipſum reſoluitur illud quod ſupra ipſum augmentum, & quod ab eo egreſſum fuit: oportet quoq; vt menſuræ augmentorum in hoc ęquales ſint, quemadmodum augmentorum menſuræ ſupra æquale abſolutū fuerunt. Conueniunt itaque huic æquali, quod ſecundum comparationem, ea quę in æquali quod abſolute dicitur, conuenire monſtrata ſunt, hoc eſt ꝙ (vt diximus) hoc æquale principium eſt, & elementum eorū reſpectu quorum dicitur, & in ipſum reſoluuntur augmenta, poſtquā ab illo orta fuerunt. Huius autem quod dicimus medicinam calidam, aut frigidam, aut ſiccam, aut humidam, in primo gradu exiſtere, expoſitio eſt, ꝙ eius caliditas, aut frigiditas, aut humiditas, aut ſiccitas, aliquod ſupra æquale auxit. quod eſt primum augmentorum, ſenſui nō omnino manifeſte occurrens. Et iam oſtenſum eſt, quòd primum augmentum naturale eſt augmentum dupli, & quòd ipſum in æquale reſoluitur. Oportet ergo, vt quod de partibus qualitatum, quæ ſenſui occurrunt, in primo gradu exiſtit, duplum ſit eius, quod eſt in æquali, ſecundum ſuam ſpeciem, & duplum etiam eius, qđ in eo eſt ex ſibi contraria, ſecundum ꝙ iam declarauimus. Sed cum remouerimus quod eſt in primo gradu, qđ ſcilicet eſt primum augmentum ex partibus qualitatum ſupra æquale addentium, remanebit ęquale, in quo qualitates ſecundū æqualitatem connectuntur, ſicut oſtendimus in conuerſione, quæ fit ſm reſolutionem cum aliquid, ſ. ad originē ducitur, à qua ipſius fuit principium. Gradus. n. primus non ex alio conſtituitur, niſi ex duplo, qđ eſt in æquali ex ſua ſpecie, aut ſi vis ex ſibi contraria, quemadmodum declarauimus. Similiter quoq; cum dicimus hanc medicinam eſſe calidam, aut frigidam, aut humidam, aut ſiccā, in gradu ſecundo, eius intentio eſt, quod eius caliditas, frigiditas, aut humiditas, aut ſiccitas iam aliquid ſupra primum gradum, quod eſt primum augmentum, eſt ſuper egrediens primum gradum manifeſte. Et oportet, vt ſit huius augmenti menſura dupla eius, quod eſt ante ipſū in primo gradu, quēadmodum oſtendimus, ꝙ reſolutio, q̄ fit cum aliquid reducitur ad ſuum principium, qđ eſt æquale, non inuenitur niſi in augmento dupli. Erit ergo virtus qualitatis gradus ſecundi, ſecundum gradum dominantis duplæ virtutis dominātis in primo gradu. Sed

A virtutis dominantis in primo gradu menſura (vt oſtenſum eſt) dupla fuit menſura virtutis, quæ eſt in ęquali ſecundum ſuam ſpeciem; aut ſi volueris ſecundū ſibi contraria. Erit ergo virtus in ſecundo gradu dominans quadrupla eius, quod eſt in ęquali ſecundum ſuam ſpeciem, aut ſi volueris ſm ſibi contraria. Cum ergo illud, quod in ſecundo gradu ſuperat remouerimus, remanebit gradus primus, in quo primū augmentū attenditur, & cum primū ſuſtulerimus gradum, remanebit æquale, in quo qualitates ſm æqualitatem coniunguntur, ſicut demonſtrauimus in cōuerſione, quæ fit dum reditur ad æquale. Non diſſimiliter etiam cum dicimus hanc medicinā calidam, aut frigidam, aut ſiccam, aut humidam in tertio gradu exiſtere, inde dicitur, ꝙ eius caliditas, aut frigiditas, aut ſiccitas, aut humiditas, iā addit ſupra gradū ſm, quod eſt primum augmentorū, quæ gradum ſm ſupergreſſa ſunt non in vltimo. Vnde oportet, vt huius tertij augmenti menſura dupla ſit eius, qđ ante ipſam exiſtit in gradu ſecundo, ſicut oſtendimus in augmento dupli.

Menſura vero augmenti ſecundi, iam fuit dupla menB ſura augmenti primi, & quadrupla ſuæ ſimilis, aut ſibi contrariæ, q̄ eſt in æquali. Erit igitur menſura dominij tertij gradus quadrupla primi augmenti, & octupla eius, quod in æquali inuenitur ex ſua ſimili, vel ex ſibi contraria, cum ergo tertij gradus dominium ſuſtulerimus; reſiduus erit ſecundus gradus. Secundum quoq; cum remouerimus, remanebit primus: hunc quoq; cum abſtulerimus, remanebit æquale, in quo qualitates ſm æqualitatē cōmiſcentur. Similiter quoq; cū dicimus hanc medicinam eſſe calidam, aut frigidam, aut humidam, aut ſiccā in quarto gradu, intēditur ꝙ eius caliditas, aut frigiditas, aut humiditas, aut ſiccitas, iam aliquid adauxit ſupra tertium gradum, quod exiſtit primum augmentum, tertiū gradum excedens, cuius effectus validus exiſtit, hoc eſt, ꝙ illud quod ad nos ex eius caliditate peruenit, cōbuſtionem operatū eſt. Et quod eius frigiditate inſenſibilitatē, & mortificationē eius efficit, cui applicatur. Oportet ergo, vt ſit huius quarti augmenti menſura, dupla eius, qđ eſt ante ipſum in gradu tertio, ſicut de augmento dupli patefeci; ſed tertij augmenti menſura iam fuit quadrupla virtutis primi gradus, & octupla eius, quod eſt in æquali C ex ſua ſimili, aut ſibi contraria. Erit ergo ſm hoc virtus dominij quarti gradus, octupla virtutis primi gradus, & ſexdecupla eius, quod eſt in æquali ex ſua ſimili, vel ex ſibi contraria. Cum ergo hunc quartū gradū ad æqualitatē conuertendo reduxerimus cū ſublatione eius, qđ in eo eſt, relinquetur gradus tertius. Tertium aūt cum ſuſtulerimus, remanebit ſecundus. Et ſm cum remouebimus, remanebit primus. Primo quoq; ſublato, reſiduum erit æquale, in quo qualitates æqualitate connexæ ſunt. Hoc itaque modo qualitas reſolutionis augmentorū ad æquale conſiſtit, à quo fuit eius principium.

Ex hoc quoq; manifeſtum eſt, virtutes graduum medicinarum, quæ ab æquali principium ſortiuntur, ad ipſum reſolui, aut conuerti, à quo proceſſerunt. Nos autem iam oſtendimus reſolutionem, in æquale inueniri non poſſe, niſi in proportione dupli, & proportionem dupli proportionalem exiſtere. Sequitur ergo ex hoc virtutes graduū medicinarū ſenſui apparentes, quę, ſ. ſupra æquale aliquid augēt, ꝓportionales dupli ꝓportione exiſtere.

D Ordo vero propoſitionum, ex quo ad hāc peruenitur concluſionem, eſt, vt dicamus virtutes graduum medicinarum ſunt, quæ in æquale reſoluuntur, ſicut iam manifeſtum fuit. Omne autem, qđ in æquale reſoluitur, in ꝓportione dupli exiſtit. Conſequens igitur eſt ex hoc, vt virtutes graduum medicinarum proportionales ſint dupli proportione. Cum ergo adiunxerimus huic concluſioni ſuam comparem, hoc eſt, ꝙ proportio dupli eſt ꝓportionalis, conſequitur ex hoc virtutes graduum medicinarum dominantes proportionales eſſe, videlicet vt ſit proportio caliditatis, quæ in æquali conſiſtit, ad caliditatem, quæ in primo gradu attenditur, ſicut proportio caliditatis primi gradus ad caliditatem ſecundi gradus. Et proportio caliditatis gradus ſecundi ad caliditatem

tertij

tertij gradus. ſicut proportio caliditatis tertij ad caliditatem quarti gradus. Similiter quoq; erit proportio frigiditatis, quę eſt in ęquali ad frigiditatem primi gradus, ſicut proportio frigiditatis primi gradus, ad frigiditatē ſecundi gradus. Et proportio frigiditatis ſecundi gradus ad frigiditatem tertij gradus, ſicut proportio frigiditatis tertij gradus ad frigiditatem quarti gradus. Virtutes ergo contrariæ virtutibus, quæ ab æquali ſecundum augmentum receſſerunt, ſi denominauerimus ſecundū modum comparationis excedentium erunt proportionales addentes. Hoc eſt, erit menſura augmenti frigiditatis, quæ eſt in æquali, ſupra frigiditatem gradus primi, ſicut menſura frigiditatis gradus primi, ſupra menſuram frigiditatis gradus ſecundi, erit menſura frigiditatis gradus ſecundi ſupra menſuram frigiditatis gradus tertij, ſicut menſuræ frigiditatis gradus tertij ſupra menſuram frigiditatis gradus quarti. Si autem denominauerimus virtutes quaſdam earum ex alijs, erunt æquales. quemadmodum oſtendimus omnes æquales exiſtere, ex eo, ꝙ in æquali reperitur, cū augmentum ſublatum fuerit. Ipſæ.n. F partes æquales inueniuntur. Huius aūt declaratio eſt, ꝙ æquale iſtud exiſtit, in quo tantum obtinetur caliditatis, quantū & frigiditatis, ſiue partes ſint paruę, ſiue magnę.

Capitulum octauum.

POnamus itaque, ꝙ æquale ſit pars minima partiū, quòd illud eſt vnitas, cuius medietas ſit calida, & medietas frigida, & ꝙ caliditas primi gradus ſit dupla eius, quod eſt in æquali ex caliditate, ſicut oſtendimus primum augmentum naturale eſſe augmentum dupli. Quia igitur qđ in æquali continetur ex frigiditate, æquū eſt ei, quod eſt in ipſo ex caliditate, oportet, vt ſit caliditas primi gradus dupla etiā frigiditati, quæ eſt in æquali. Cum ipſius frigiditas ſuæ caliditati ſit æquale. Et quia caliditas primi gradus dupla eſt frigiditati, quæ reperitur in æquali. Erit ergo qđ eſt in ipſo ex frigiditate quantum eſt medietas eius, qđ eſt in ipſo ex caliditate, ergo caliditas erit pars, & frigiditas partis medietas. In gradu quoque ſecundo, quod ex caliditate reperitur, duplū eſt G eius, quod eſt in primo ex caliditate, ſicut patefecimus ex augmento dupli. Sed quod in primo gradu caliditatis (vt oſtenſum eſt) duplum eſt eius, quod in æquali eſt ex caliditate, & duplum etiam eius, quod eſt in ipſo ex frigiditate. Oportet ergo, vt ſit quod eſt in gradu ſecundo ex caliditate quadruplum eius quod eſt in æquali ex caliditate, & quadruplum etiam frigiditatis, quæ eſt in ipſo. Cum cōmenſuratio ad frigiditatem facta fuerit, & quæcunque fuerit caliditas ſecundi gradus, eſt quadrupla frigiditatis, quæ eſt in æquali. Poſtquam quod in ipſo eſt frigiditatis æquum eſt caliditati ipſius, erit caliditas duæ partes, & frigiditas partis medietas. In gradu ſimiliter tertio quod continetur caliditatis duplum exiſtit eius, qđ eſt in ſecundo ex caliditate, quemadmodum oſtendimus ex incremento dupli. Sed quod in ſecundo gradu continetur ex caliditate; quadruplum exiſtit eius quod eſt in æquali ex caliditate, & quadruplum etiam eius, quod in eodem continetur ex frigiditate. Oportet igitur, vt quod H in gradu tertio exiſtit, eſt octuplum caliditatis, quæ eſt in æquali, & octuplum etiā frigiditatis eiuſdem cū commenſuratio ad frigiditatē facta fuerit. Et cū caliditas gradus tertij octupla ſit frigiditatis, quæ eſt in æquali, erit qđ eſt in ipſo ex frigiditate octaua pars eius, quod eſt in eo ex caliditate; ergo erit caliditas partes quatuor, & frigiditas pars media. In gradu quoque quarto, quod eſt ex caliditate, duplum exiſtit eius, quod eſt in tertio ex caliditate, quemadmodum ex augmēto dupli patefecimus. Sed quod eſt in tertio ex caliditate iam fuit octuplū eius, quod in æquali continetur ex caliditate, & etiam octuplum frigiditatis, quæ eſt in ipſo. Oportet igitur, vt ſit quod eſt in gradu quarto ex caliditate ſexdecuplum eius, quod eſt in ęquali ex caliditate, & etiam ſexdecuplū eius, quod in ipſo continetur ex frigiditate. Cumque ad frigiditatem menſuratum fuerit, quia caliditas quarti gradus caliditate tertij gradus dupla exiſtit. Et cū caliditas quarti gradus ſexdecupla fuerit frigiditati, quæ eſt in æquali, E erit illud, quod eſt in ipſo ex frigiditate, quātum eſt medietas octauæ partis eius, quod in ipſo reperitur ex caliditate. erit igitur caliditas octo partes, & frigiditas partis medietas, non diſſimiliter quoque ex frigiditate in primo gradu, & ſecundo, & tertio, & quarto continebitur cum incremento ad caliditatem ſe habebit, ſecundū proportionis modum, quem præmiſimus ex frigiditate, & menſura in humiditate, & ſiccitate ad eundem modum obſeruabitur. Iam ergo ex hoc manifeſtum fuit, ꝙ cum tu proportionaueris virtutes contrarias virtutibus, quæ ab æquali recedentes peruenerunt ad augmentum, q̄ in quolibet graduū eſt medietas partis vnius erunt æquales.

Cum autem proportionaueris eas ſm modum reſolutionis, quem habet ad præcedentes, erunt proportionales dupli proportione, hoc eſt, quod frigiditas caliditatis tertij gradus addit ſupra frigiditatem caliditatis quarti gradus, quātum eſt quarti gradus frigiditas. Similiter quoque gradus ſecundus ſuper tertium, & primus ſuper ſecundum, & æquale ſuper primum, hoc eſt quod frigiditas caliditatis quarti gradus, tanta eſt, quanta medietas octauæ partis caloris eiuſdem, & in tertio gradu octaua, & in ſecundo quarta, & in primo media, & in æquali ſimiliter. Calor quoque qui attenditur ſecundum dominium frigiditatis in tertio gradu, eodem modo calorem frigiditatis quarti gradus, ſuperat cum quantitate caloris quarti gradus. Gradus etiam reſidui ſimiliter ſe hñt. In ſiccitate quoque, & humiditate idem inuenitur.

Iam ergo ex hoc quod præmiſimus, manifeſtum eſt omnibus proportionibus, quæ in propoſitione augmenti attenduntur, proportionem dupli meliorem exiſtere, in qua æquale reperitur, hoc eſt, quod ipſa in æquale reſoluitur. ſicut demonſtrauimus. Muſicæ quoque tractatus docuit hanc proportionem, omnibus alijs proportionibus meliorem exiſtere, & naturis conuenientiorem, eſſe ſcilicet dupli proportionem. Et hoc quoque declaratum eſt, quoſdam non nominaſſe gradum primum, ſecundū, tertium, & quartum, niſi ſolūmodo ſecundum modum, quo numero ordinatio nominatur, & non aliter, hoc eſt, quòd eorum ſermo in nominando gradum primum, ſecundum, tertium, & quartum, nō intelligitur abſq; qualibet duarum intentionum, quarum vna eſt eorum, qui eos ſecundum ordinem numeri, ꝙ eorum computationem nominauerunt, q̄ eſt huius. 1.3.4. niſi ſolummodo ſm modum, quo numeri ordinatio vocatur, & non aliter, hoc eſt, quod etiam eorum ſermo in nominando primum gradum. 2. 3. & 4. intelligitur abſque qualibet duarum intentionum. Quorum vna eſt eorum, qui eos ſm ordinem numeri, & eorū cōputationem nominauerunt, quæ eſt huiuſmodi. 1. 2. 3. & 4. Alia aūt eorum qui hoc ſm modum virtutum dixerunt, ſ. qui quartum nominauerūt gradum, eo ꝙ eius virtus, primi quadrupla exiſtit, & tertium, ꝙ eius virtus tripla ſit primi; & ſm, ꝙ eius virtus dupla primi exiſtat. Si qui igitur hos gradus, ſ. 1.2.3. & 4. ſic nominari dixerunt ſm ordinem numeri, & non ſm virtutum ordinationem, non erit eorū dictio conueniens, ſm primum modum nominationis; cum H ipſi in gradibus virtutes quærant. Quod ſi fuerint aliqui, qui dicant in gradibus, quartum dici, quòd eius virtus ſit quadrupla primi, & triplum, cauſa ſuæ virtutis, quæ eſt tripla primi, erit iſte ordo graduum abſq; proportione. Nos vero iam oſtendimus in præcedentibus ipſos proportionales exiſtere. Gal. quoque in li. decem tractatuū, quē de componendis medicinis edidit, in parte videlicet octaua, cum de quinta cōfectione medicinarum Andromachi tractaret ad curādū ſtōm, eorum deſtruxit ſniam; & qui quarti gradus virtutem primi quadruplam, & tertij primi triplam aſſerebant. Confectio autem illa ſatis aperte poteſt in lib. illo intelligi, ſiquis in mente ipſum cōſiderare voluerit. & ſi fuerit boni intellectus, & in proportione, & proportionalitate inſtructus intelliget ſententiam eorū, q dicunt, quartū gradum quadruplū primi, & tertiū triplū primi, annullatam eſſe. Alij aūt prętérea fuerunt, qui graduū virtutes ſm hunc ordinē ſe hñe dixerunt, affirmantes virtutem caloris primi gradus habere

in ſe

Nota.

in ſe quinq; octauas virtutis caloris quarti gradus. Ideo, quòd eius tres octauæ remanent frigidæ. Dixerunt etiá, ꝙ virtus caliditatis ſecundi gradus habet in ſe tres quartas virtutis caliditatis quarti gradus, & remanebit eius quarta frigida. Et quod virtus caliditatis tertij gradus continet.7.octauas virtutis caliditatis quarti gradus, & remanebit eius octaua frigida. Quod aũt eos in hanc induxit ſententiam, fuit quidam, qui dixit, ꝙ ſi nos miſceremus medicinam in quarto gradu calidam cum medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, & eſſent in ea quatuor partes calidæ, & quatuor frigidæ. Sed ſi adderemus quintam partem calidã, eſſet calida, in primo, eſſentq; ipſius quinq; partes calidæ, & tres frigidæ. Similiter ſi adderemus ſextã partem calidam, eſſet in ſecundo gradu calida, & eius eſſent tres quartæ partes calidę, & alia quarta frigida, ſeptimam quoq; partem calidã ſi adderemus, eſſet medicina calida ĩ tertio gradu, eſſentque ipſius 7.octauæ calidæ, & reliqua octaua frigida. Qđ ſi octauam partem adderemus calidam, eſſet medicina calida in quarto gradu, eſſet autem tota calida nihil habens in ſe frigiditatis. Huius aũt intentio falſa exiſtit, & ſm modum experimenti, & ſm eum, qui contra cũ argumentatur, ponens principium ſuum ſm dicta illius, hoc eſt ꝙ ſi prędictus miſceret medicinã calidam in tertio gradu, cum medicina frigida in eodem gradu, ęquaretur medicina, eſſentq; in ea tres partes calidæ, & tres frigidæ. Quod ſi pars vna caliditatis adderetur, eſſet calida in primo gradu, & eſſent eius quatuor partes, calidę, & duę frigidę. Eſſent igitur ſm hoc primi gradus duæ tertię calidę, & vna frigida. Et pmiſſis vero. 5. eius octauę fuerunt calidę, & tres frigidę, hoc aũt impoſſibile eſt.

Similiter quoq; ſi pars ſecunda cũ prima calida fieret, eſſet medicina in ſecũdo gradu, eſſentq; eius partes quinque calidæ, & pars reliqua frigida. ergo ſm hunc modũ 5. ſextæ ſecundi gradus exiſterent calidæ & vna frigida. Sed pcedentibus eius tres quartæ fuerunt calidæ, & vna frigida: quod omnino contrarium eſt, & impoſſibile, ita etiam ſi pars tertia cum ſecunda, & prima calida fiat, erit medicina tota calida nihil in ſe retinens frigiditatis. Sed in præcedentibus oſtenſum fuit, ꝙ cum pars tertia cum partibus quæ ipſas præcedunt in quarto gradu calida ſit, eius. 7 octauæ exiſtunt calidę, & reliqua octaua frigida. Ideoq; intentio hæc manifeſte falſa exiſtit. Non.n.oportet, vt huius intentionis inuentor aliquid in gradu quarto attendat, quod non æquale in gradu tertio, & ſecundo obſeruari poſſit. Poſtquam igitur huius intentionis falſitas manifeſte apparuit, & eius eſt etiam ſententia manifeſte deſtructa, ꝙ virtutem quarti gradus primi quadruplam, & tertij triplam primi aſſerebant, ex eo quòd Gal. in receptione medicinæ ſui libri comprobauit, & ex eo, quòd nos declarauimus.

Et poſtquam oſtenſum eſt, ꝙ gradus dupli, proportione proportionales exiſtunt, ſ.ꝙ proportio virtutis gradus primi ad ſm in effectu eſt ſicut proportio virtutis gradus ſecundi ad tertium, & proportio virtutis gradua tertij ad quartum, declarabo nunc quõ cognitio componendi medicinas ſm hanc proportionem, quæ omnibus ab his ꝓportione augmentorũ melior exiſtit cõprehendi queat.

De compoſitione medicinarum. Cap. IX.

Dicam ergo, ꝙ compoſitio medicinarum licet infinitas recipiat ſectiones, in ſex tamen reſtringitur, cum ſub regulis rationis comprehenſa fuerit. Quarum vna eſt compoſitio medicinæ calidæ cum alia medicina calida. Et ſecunda compoſitio medicinæ frigidæ cũ alia medicina frigida. Et tertia compoſitio medicinæ calidæ cum medicina frigida. Quarta quoq; compoſitio tẽperatæ cum medicina temperata. Quinta etiam compoſitio medicinæ temperatæ cum medicina calida. Et ſexta cõpoſitio medicinæ temperatæ cum medicina frigida.

Compoſitio quoq; medicinæ calidæ cũ alia calida tribus fit modis. Vnus eſt, vt ipſa miſceatur medicinæ æq; calidæ, vt ipſa eſt. Secundus, vt coniungatur medicinæ maioris caliditatis. Tertius, vt medicinæ minoris caliditatis coniungatur. Quod ſi compoſitio medicinæ æq; caliditatis fiat, non erit in ea caloris augmentum, neque minuetur ex ea aliquid. Et ſi compoſitio medicinæ fiat ex medicina calida, & alia, & quæ ſit minoris caliditatis, erit medicina compoſita minus calida. Sed ſi compoſitio medicinæ fiat ex calida, & alia, quæ ſit maioris caliditatis, erit medicina cõpoſita magis calida, neq; minuetur ex ea aliquid: & erit eius caliditas inter augmentũ, & diminutionẽ.i.inter caliditatẽ medicinæ habentis caliditatẽ cum augmento, & alterius habentis ipſum calorẽ cum diminutione. Nos itaq; huius qđ diximus exẽplum ponamus, & hoc eſt, ꝙ cũ nos miſcuerimus duas aquas, quarum vnaquæq; ſit bulliens in ſummo, neq; in noſtra permiſtione mora interuenerit, non minuetur ex ea aliquid, ſed remanebunt feruentes vtræq;. Si aũt aliam minus feruentem cum alia, quæ magis ferueat cõmiſcuerimus, augmentabitur caliditas aquæ minus feruentis, propter aquam multum feruentem, & minuetur caliditas aquæ multum feruentis propter aquam minus feruẽtem. Non eſt tamen conueniens, vt æſtimemus medicinam calidam, caliditatem calidioris medicinę, cui admiſcetur, minuere, propter modum qualitatis minoris caliditatis; ſed pp proprietatẽ eius, quod eſt cum eius minore caliditate ex qualitate frigiditatis. Eodemq; modo frigiditas medicinæ frigidioris minuetur ex eo, qđ eſt minus frigida ex qualitate caliditatis, pp hoc etiam in præcedentibus declarauimus frigiditatẽ cum caliditate primi gradus ęquari medietati caliditatis ipſius, & ſic in reliquis gradibus eſt intelligendum, vt ex hoc cognoſcas illud, quod nomen frigiditatis comprehendit ex nomine caliditatis. Aut nomen caliditatis ex nomine frigiditatis. Aut nomen humiditatis ex nomine ſiccitatis. Aut nomẽ ſiccitatis ex nomine humiditatis, quẽadmodũ in ſequentibus propalabo. Cõpoſitio vero medicinæ quæ fit ex frigida medicina cum alia frigida medicina, tribus etiá fit modis. Vno, vt medicina frigida in compoſitione iungatur alij medicinæ eiuſdem qualitatis vel frigiditatis. Non ergo quod fiet cõpoſitione augmẽtabitur frigiditas, neq; minuetur ex ea aliquid; ſecundo vero, vt in cõpoſitione medicina frigida cum alia maioris frigiditatis miſceatr. tertio vero, vt in cõpoſitione, & medicina frigida alię minoris frigiditatis adiungatur & augmentatæ frigiditatis ex diminuta frigiditate minuetur, eritq; medicina compoſita inter frigiditatẽ frigidioris, & frigiditatem minus frigidæ. Hoc quod manifeſtum eſt, & apparens ei, qui propoſitũ exemplum memoriæ cõmendauit. Rurſus in cõpõne, quæ fit ex coniunctione quæ eſt medicinæ calidæ cum frigida, vnaquæq; qualitatum à ſui minuitr contraria, & rurſus in cõpõne, quæ fit ex cõmiſtione medicinæ æqualis cũ alia æquali, erit medicina cõpoſita ex his æqualis. In cõpoſitione quoq; quæ fit ex cõiunctione medicinę calidæ cũ æquali, erit medicina ex his compoſita non æqualis, quia cum æquale ęquali admiſtum fuerit, non erit medicina ex his cõpoſita æqualis. Hoc.n.eſt ex per ſe notis, quæ propoſitione non indigent, & neceſſe eſt vt caliditas medicinæ calidæ minuatur ex eo, quod declarauimus: & hoc eſt, quod illud quod eſt minus calidũ ex qualitate frigiditatis reprimit caliditatem eius, quod eſt magis calidum. Huius aũt ſermonis ſumma eſt, qđ compoſitio fit ex cõmiſtione æqualium cum æqualibus, & calidarum cum calidis, & frigidarũ cum frigidis eiuſdem, id eſt tantæ frigiditatis non augmentabitur eorũ virtus, neq; minuetur ex eo, quod eſt in ea aliquid. Erit ergo tẽperata, aut calida, aut frigida. Sed cum cõpoſitio fiat ex commiſtione medicinarum diuerſarum ex augmento, & diminutione, aut ex contrarietate, minus ab augmento augebitur, & maius à diminuto minuetur. Expoſitio compoſitionis medicinæ, & renunciatio compoſitionis medicinæ calidæ, & cum alia medicina calida.

Congregabis itaq; pondera medicinarũ calidarũ, q̃ in gradibus ſunt, & ſeruabis ea, qđ ẽt in eis ex virtutibus frigidis reperitr cõiunges, & q̃ ſit earũ denominatio ex numero calidarũ ſcies. Nos aũt ſæpe in his, q̃ præceſſerunt diximus, ꝙ cũ virtutes frigidæ fuerint, quantũ medietas calidarum erit virtutũ, medicina ex eis cõpoſita in

in pri-

in primo gradu calida. Et cũ virtutes frigidæ fuerit quan- E
tum quarta pars calidarum virtutũ, erit medicina in ſecundo gradu calida. Et cum fuerint virtutes frigidæ quãtum octaua pars virtutũ calidarũ, erit medicina calida in tertio gradu. Et cũ fuerint virtutes frigidæ quantum. 16. pars virtutũ calidarum, erit medicina calida in quarto gradu. Similiter quoq; inuenitur regula medicinarũ, in quibus frigiditas dominatur, & vni quatuor graduum cõparabitur. Quod ſi virtus medicinæ inter duos ex quatuor gradibus fuerit, proportionẽ eius ex differentia; quę eſt inter illos duos gradus inuenire ſcias. eius itaq; quod diximus exemplum ponamus. Ex hoc eſt, quod cũ miſcuerimus pondus dr. j. maſticis (quod in ſecundo gradu calidum exiſtit) cũ pondere dr. ij. cardamomi, qđ eſt in primo gradu calidũ, multiplicabimus virtutẽ caliditatis primi gradus, q̃ eſt vna in ij. dr. cardamomi, & proueniẽt inde partes duæ. deinde multiplicabis virtutẽ etiã gradus ſecundi, q̃ eſt duo ſm primam regulam. in dr. i. maſticis, & ꝓuenient inde partes duæ. Adiunges itaq; duas F
partes caliditatis cardamomi duab. partibus caliditatis maſticis, & fiẽt quatuor partes calidæ, quas ſeruabis quẽadmodum indicaui tibi. Tu aũt iam ſciuiſti ex ꝓmiſſis, ꝙ partes, quæ cum caliditate primi gradus exiſtunt, ſunt quantũ medietas partium calidarum. eſt ergo in illa, ex frigiditate pars media cum ad partes calidas comparata fuerit. Multiplicabis ergo hanc mediam in ponderibus duarũ dr. cardamomi, & erit pars integra frigida. Similiter quoq; tu iam ſciuiſti, quod partes calidæ caliditate ſecundi gradus duplum ſunt primi, & ꝙ earum quarta eſt frigida, & ꝙ quarta duorum eſt medietas. Multiplicabis itaq; medietatem in pondere vnius dr. maſticis, & erit medietas frigida. Eam igitur adiungentes parti frigidę prouenient ex eis pars, & medietas partis frigiditatis. Scias itaq; quæ ſit denominatio partis, & medię partis frigidę ex quatuor partibus calidis, quas ſciuiſti; ipſæ autem erunt tres octauæ. Oſtenſum eſt igitur, quòd huius medicinæ compoſitæ tres octauæ, quę ſunt cum eius partibus calidis, frigidæ ſunt. G

Iam aũt ſciuiſti, quod frigiditas, quæ eſt cum caliditate primi gradus, eſt quantum medietas eius, quod eſt in illo ex caliditate, & ꝙ frigiditas, quæ attenditur reſpectu caliditatis ſecundi gradus, eſt quantũ quarta pars frigiditatis ipſius. Sciuiſti etiam, ꝙ tres octauæ minus ſunt medietate, quæ eſt frigiditas, quæ cum caliditate primi gradus reperit̃, & plus quam quarta, quæ eſt frigiditas, quæ ſm caliditatem ſecundi gradus attenditur. Oportet igitur, vt medicina hic, cuius tres octauæ, quæ cum partibus calidis inueniuntur, frigidæ ſunt, inter gradum primum, & ſm exiſtat. Cum ergo volueris ſcire in quanto gradu calida ſit medicina, ſuperfluitatem, qua frigiditas, quæ ſm primum gradum attenditur, frigiditatem, quæ cum ſecundo gradu reperitur; ſuperat. Scias, quæ eſt quarta partis frigidæ. minuas itaque hanc ex tribus octauis, quæ eſt frigiditas compoſitæ medicinæ; & remanebit octaua. Deinde ſcies, quæ ſit denominatio eius ex quarta, quæ eſt ſuperfluitas, quæ inter duos gradus inuenitur. inueniesque ipſam eſſe medietatem. Ex hac quoque medietate caliditatis ſecundi gradus reprimitur. Minuas itaque hanc denominationem gradu ſecundo, & erit medicina compoſita in medio ſecundi gradus calida. Et hoc eſt quod demonſtrare volumus. Regula quoque, quæ in compoſitione medicinæ frigidæ cum medicina frigida attenditur. Similiter erit denominatio compoſitionis calidæ cum frigida. Virtutes ponderum medicinarum calidarum, quæ in gradibus attenduntur aggregabis, & quod cum eis ex virtutibus frigidis adunabis, & vnumquodque eorum per ſe ſeparatim ſeruabis. Virtutes quoque ponderum frigidarũ, quæ in gradibus attenduntur, & quod cum eis eſt ex virtutibus congregabis. Demum virtutes calidas virtutibus calidis adiunges, & virtutes frigidas virtutibus frigidis. Si ergo virtutes calidæ cum frigidis alterentur, medicina compoſita in caliditate, & frigiditate erit æqualis. Quod ſi virtutis calidæ frigidis plures fuerint, ſcies denominationẽ virtutum frigidarum ex eis, & facies, ſicut præmiſimus. frigidæ quoque virtutes, ſi calidis plures extiterunt, quæ ſit virtutum calidarum denominatio ex eis denotabis, & facies, ſicut præmiſſum eſt. Compoſitam autem medicinæ æqualis cum æquali, eſt, ſicut diximus, videlicet quod medicina compoſita ex eis erit æqualis.

Narratio autem compoſitionis æqualis cum medicina calida. Virtutes ponderum medicinarũ ęqualium, calidi, & frigid. vnumquodque videlicet genus, per ſe aggregabis. Virtutes quoque medicinarum, calidarum, & quod cum eis eſt ex virtutibus frigidis ſimiliter congregabis: demum virtutes calidas calidis, & frigidas frigidis adiunges. Et virtutes frigidas ex calidis, denominabis, & facies vt præmiſſum eſt. Cuius exemplũ eſt, vt miſceamus manna dr. j. cum cardamomi dra. j. Et cum iam ſciuiſti, quòd illud quod ex caliditate in medicina æquali continetur, eſt quantum eſt in ipſa ex frigiditate, & quia hoc eſt ita; medietas ergo eius eſt calida, F
& alia medietas frigida. Quod igitur ſecundum hoc in ipſa eſt ex caliditate, eſt pars media, & quod ex frigiditata pars media. Quod ſi poneremus quòd in ea continetur ex caliditate partem, & frigiditate partem, & gradus reliquos ſecundum hunc ordinem ſtatueremus, ſcilicet proportionem dupli proportionale conueniens eſſet. Sed quia caliditas primi gradus, & ipſius frigiditas in primis partibus continetur, quæ ſenſui manifeſte occurrunt, melius eſt, vt quod in æquali ex caliditate continetur, & ex frigiditate ponatur pars media calida, & media frigida. Accipies itaque pro dr. cardamomi partem .i calidã, & mediam partem frigidam, propter hoc quod demonſtrauimus. Pro dr. quoque mannæ ſumes mediam partem calidam, & mediam frigidã, coniunges deinde partes calidas duarum medicinarũ, & proueniet ex eis pars, & partis medietas calidæ, partes quoque duarum frigidarum medicinarũ aggregabis, & proueniet ex eis pars vna frigida. Scies itaque, quæ ſit denominatio partis ex parte; & media, & erit duæ tertiæ. Scies igitur, quod G
huius cõpoſitæ medicinæ duæ tertiæ quo ad calidas frigidæ ſunt. Oportet ergo, vt huiuſmodi medicina compoſita æquali ſit calidior, eo quod calor, qui eſt in æquali, eſt quantum ipſius frigiditas.

Scies itaque differentiam, quæ eſt inter æquale, & gradum primum ſecundum frigiditatem, & hoc eſt medietas. Minue igitur eam ex duabus tertijs, & remanebit ſexta. Deinde ſcies, quæ ſit eius denominatio ex differentia, quæ eſt inter æquale, & gradum primum, & inuenies tertiam. Ex hac ergo denominatione calida primi gradus fuit repreſſa. Ideoque medicina caliditatis, erit in duabus tertijs gradus primi. Et hæc eſt regula, quæ obſeruanda eſt in compoſitione medicinæ æqualis cum frigida. Illud prętera quod tibi patefeci in virtutibus calidis, & frigidis, ex me intellige, quia in humidis, & ſiccis idem obſeruabitur, & ſimiliter in reſiduo eius totius, quod in hoc libro continetur ex intentione caliditatis, & frigiditatis.

H

Exemplum componendi medicinam.

Medicinæ	pondera	c͞litatis	frigiditatis	ſiccitatis	humi͞d
Cardamomi	ʒ. i.	par. i.	pars. ſ.	par. i.	pars. ſ.
Zucchari	ʒ. ij.	par. ij.	pars. i.	par. ij.	pars. j.
Indorum	ʒ. i.	pars. ſ.	pars. ſ.	pars. i.	pars. ſ.
Emblicorũ	ʒ. ij.	pars. i.	part. j.	part. ij.	pars. i.

Congregabis itaque partes calidas, & erunt quatuor, & media. Partes quoque frigidas colliges, & erunt quatuor, & media, & ſiccæ erunt. 6. & humidę erunt tres, poſtea ſcies quæ ſit frigidarum partium denominatio ex calidis. ipſæ vero ſunt totidem quot, & illæ. Cum igitur æquales ſint illis medicina compoſita in caliditate, & frigiditate erit temperata. Deinde ſcies denominationẽ partium humidarum ex ſiccis, quæ eſt earum medietas. Et quia ſic eſt medicina, erit ſicca in primo gradu, & in caliditate, & frigiditate, erit ęqualis.

Medici-

Medicinæ	pódera	caliratis	fridita	ſiccita.	hũidit.
Maſticis	drac.j.	ptes.ij.	pars ſ.	ptes.ij.	pars ſ.
Cardamomi	drac.ij.	ptes ij.	pars.j.	pars.ij.	pars.j.

EXemplum compoſitionis iſtius alterius medicinæ, partes calidas adunabis, quæ erunt quatuor; frigidæ autem cum collectæ fuerint, erit pars. j. & ſemis, & ſiccæ erunt quatuor, humidæ quoque erunt pars vna, & dimidia. Deinde ſcies denominationem partium frigidarum ex calidis, ex qua prouenitunt tres octauæ. Tres autem octauæ minus ſunt medietate, quæ eſt frigiditas primi gradus, & plus quam quarta, quæ eſt frigiditas ſecundi gradus. Erit ergo caliditas huius medicinæ compoſitæ addens ſupra caliditatem gradus primi; quia eſt plus duplo frigiditatis medicinæ cõpoſitæ. Scias itaque ſuperfluitatem frigiditatis, quæ eſt inter gradum primum, & ſecundum, quæ eſt quarta vnius partis integræ; quam poſtquam minueris ex tribus octauis remanebit octaua. Scias ergo denominationem eius ex quarta, quæ eſt duorum graduum differentia, & inuenies eam medietatem. Eſt itaque ex hoc ſcatum frigiditatis huius medicinæ ſupra frigiditatem gradus ſecundi, per quantitatem medietatis auctam fore. Ex hoc igitur conſequitur caliditatem gradus ſecũdi eſſe minoratam ſecundum quantitatem ſuæ medietatis. Quantitas autem augmenti frigiditatis medicinæ ſupra frigiditatem gradus tanta eſt, quanta eſt diminutio ſuæ caliditatis. Cuius rei probatio eſt, quia ſi frigiditas gradus ſecundi augmentaretur ſecundum quantitatem frigiditatis, quę eſt in gradu ſecundi, reprimeretur caliditas ipſius gradus, & deſcenderet ad gradum primum. Quod ſimiliter erit obſeruandum in reliquis gradibus. Iam igitur manifeſtum fuit menſurã augmenti frigiditatis medicinæ ſupra frigiditatem gradus menſuræ diminutionis caliditatis eiuſdem gradus ęquari. Vnde cum medietas caliditatis gradus ſecundi in prædicta medicina ſit diminuta, relinquitur, vt ſit ipſius caliditas, medietas caliditatis gradus ſecundi, aut ſi malis, facies ſecundum hoc, quòd præceſſit in ſuperfluitate, quæ inter gradum primum, & ſecundum inuenitur; hoc tamen leuius eſt; & manifeſtius apparet probatio eius operationis.

Medicinæ	pódera	calidi.	frigi.	ſiccita.	humidit.
Maſticis	drac.ij.	part. iij.	pars j.	par.iiij.	pars.i.
Acori	drac.j.	pars.ij.	par.ſ.	pars.ij.	pars. ſ.
Balauſtię	drac.j.	pars.ſ.	par. ij.	par. ij.	pars. ſ.
Armel	drac.j.	part.iiij.	par.ſ.	par.ij.	pars. ſ.
Emblici	drac.j.	pars.ſ.	pars.j.	par.j.	pars. ſ.
Nigellæ	drac.ij.	pt.viij.	par.j.	par.viij.	pars.
Euphorbij.	drac.i.	par.viij.	pars.ſ.	par.viij.	pars. ſ.
Naſturtij.	drac.j.	par.viij.	par.ſ.	par.viij.	pars. ſ.

HVius itaq; medicinæ partes frigidę ſi ex calidis denominentur; erunt ipſarum quinta. Quinta vero minor eſt quarta, quæ eſt quantitas frigiditatis gradus ſecundi, & maior octaua, quę eſt frigiditas gradus tertij. Quapropter conſiderandum eſt, quòd ſi augmentum quintæ ſupra octauam, inuenietur eſſe tres quartæ decimæ vnius. Denominabis ergo eas ex octaua, & erunt tres quintæ. Minuentur itaque tres quintæ à gradu tertio, & remanebit medicina calida in duabus quintis, gradus tertij. Quod ſi hæc medicina ex centum drachmis mellis conficiatur, erunt ſecundum hunc.

A

Medicinę.	pódera	clitatis	frigida.	ſiccita.	humidita.
Maſticis	drac ij.	par iiij.	par.j.	par.iiij.	par.j.
Acori	drac.j.	ptes.ij.	pars.ſ.	ptes.ij.	pars.ſ.
Balauſtiæ.	drac j.	pars.ſ.	part.ij.	ptes.ij.	pars.ſ.
Armel.	drac.j.	par.iiij.	par.ſ.	par.iiij.	pars.ſ.
Emblici	drac.j.	pars.ſ.	pars.j.	pars.j.	pars.ſ.
Nigellę.	drac.ij.	ptes.8.	pars j.	par.8.	pars.j.
Euphorbij	drac.j.	ptes.8.	pars.ſ.	part.8.	par.ſ.
Naſturcij	drac.j.	ptes.8.	pars.ſ.	part 8.	pars.ſ.
Mellis.	drac.c.	pr.cc.	par.l.	par.cc.	partes.xc

Numera, & hoc pondus, erit enim ipſius frigiditas minor quarta per quantitatem vnius partis, & trium quartarum partis vnius, quod eſt valde parum. Oportet igitur, vt huius medicinæ caliditas ſecundi gradus caliditate ſit maior ſecundum paruam quantitatem, videlicet

B partis, & trium quartarum vnius partis.

Directio, ſiue rectificatio graduum vnius, videlicet ex contrarietate, quæ eſt in alio. Gradus itaque quarti caliditas atque frigiditas a ſuis contrarijs, quæ in alijs ſunt gradibus, rectificatur ab his, ſ. quę ſunt in gradu tertij ex quãtitate dupli, & ſeptimæ vnius, & ab his, quæ ſunt in gradu ſecundi ex quincuplo. ab his quoque, quæ ſunt in primo gradu ex quinquecuplo. Gradus itaque tertij caliditatis, & frigiditatis a ſuis contrarijs rectificantur, quæ in alijs ſunt gradibus, ab his videlicet, quæ ſunt in 2. ex duplo, & tertia vnius; & ab his, quæ ſunt in primo ex ſeptuplo. Cum gradus quoq; ſecundi caliditatis, & frigiditatis rectificantur a ſuis contrarijs, quæ ſunt in primo ex triplo. Et rectificatio vero hæc, temperamentum intelligitur. Intenditur enim vt caliditas frigiditate temperetur, aut frigiditas caliditate, & ſic in alijs. Ideoque ęquale nullum temperat ex gradibus, cũm ipſius caliditas ſit quanta ipſius frigiditas. Vnde cum medicina componetur ex

C æquali, & non æquali, nunquam erit æqualis. Scias ergo hoc compoſitio quarti gradus cum ſuo contrario, quod eſt in * tertio, vt ab eo temperetur, huius itaq; compoſitæ medicinæ partes calidę ſunt 9. & media ſeptima ſimiliter frigida. 9. & media ſeptima. * primo.

Medicina.	pondera	caliditatis.	frigiditatis.
Piperis	drac.j.	partes.8.	pars.ſ.
Hypocyſtis.	℥.ij.&.7.	ps.j.&. ſ.7.	partes.8.&. 4.7.

Compoſitio gradus.4. cum eo, quod ex ſuo contrario in 2. vt temperetur, huius quoque medicinæ compoſitę calidæ partes ſunt 10. & media, & frigidæ ſimiliter 10. & media.

Medicinæ.	pondera	caliditatis	frigidit.
Piperis.	drac.j.	partes.8.	pars.ſ.
Balauſtiæ.	drac.v.	ptes.j.&.ſ.	ptes. *. 10. * ſ.& 4.7.

Compoſitio gradus.4. cum eo, quod eſt in primo ex

D ſuo contrario, vt ab eo temperetur, huius itidem medicinæ compoſitæ partes calidæ ſunt. 15, & media, & frigidæ. 15. & media.

Medicinæ.	pondera	caliditatis	frigiditatis
Piperis.	drac.j.	partes viij.	pars.ſ.
Violarum	drac.xv.	part.7.& ſ.	partes. xv.

Compoſitio gradus 3. cum eo, quod in ſecundo gradu inuenitur ex ſuo contrario, vt ab eo temperetur, huius ſimiliter compoſitæ medicinæ partes calidæ ſunt. v. & vj. & frigidæ. v. & vj.

Medicinæ	pondera	caliditatis	frigiditatis
Aſſari	drac.j.	partes iiij.	pars.ſ.
Arnogloſſæ.	℥.ij.& iij.	par.j.& 6.	par. 4. & 2. 3.

Cõpoſitio gradus. 3. cũ eo, quod ex ſuo cõtrario in 1. gradu exiſtit, vt tẽperetur, huius etiã medicinæ compoſitæ partes calidæ ſunt vij. & media, & frigidæ vij. & media.

Medicinæ.	pondera	caliditatis	frigiditatis
Galangæ	drac j.	partes iiij.	par ſ.
Myrobal.	drac.vij.	pars.4.&ſ.	partes iij.

Compoſitio gradus. 2.cum eo, quod ex ſuo contrario in 1.gradu reperitur, vt temperetur huius ſimiliter medicinæ compoſitæ partes calidæ ſunt tres, & media, & frigidæ tres,& media.

Medicinæ	pondera	caliditatis	frigiditatis.
Ambræ	drac j.	partes ij.	pars.ſ.
Bellirici	drac.iij.	pars j.& ſ.	partes tres.

Explicit lib. Alchindi de gradibus compoſitarum medicinarum.

Medicinæ Galeni compoſitio, quam ſecundum Andromachum edidit, in octaua partes libri.x. tractatuũ.

Manſiones	medicinæ	pondera.
Frigida,ſicca in 2 gradu.	Arnogloſſæ.	partes ſex.
Calefacit,& ſiccat in 2.gradu.	Maſtichis	partes ij.
Calefacit,& ſiccat in 2 gradu.	Myrrhæ	partes j.
Calefacit,& deſiccat in 2. gradu.	Mentæ	pars j.

Hæc fig. eſt ſuis gradibus immediata.

Caliditatis	frigiditatis	humidit.	ſiccitatis.
pars.j.	ptes.4.	pars.4.	partes iiij.
ps.j.& 3 ps j.tert.p j.	3.vni⁹ par-	ps.j.& 3.ps vni⁹	
partis.3.duæ.	partis.1.6.	partis ſexta	partis.3.duæ.
partis.3.duæ	partis.1.6.	partis ſexta	partis.3.duæ.

Receptio huius medicinæ, quæ in lib. Galen.x.tractatibus continetur, in quo ſecundum auctoritatem Andromachi ſcribit in tractatu, videlicet.& cuius etiam Alchindus auctoritatem induxit quartum gradum eſſe primi quadruplum, & tertium primi triplum. Galeni verba erronea erunt, & erit medicina ſtomacho nociua propter multitudinem calidarum partium. Scias ergo hoc (quòd in principio libri quædam præpoſita fuit figura, in qua numeri proportionales quaſi confuſe diſpoſiti ſunt. Ideo in hoc loco ad maiorem expreſſionem hanc ſubiecimus tabulam, vt quod ibi dicitur, diſtinctè intelligatur de partibus graduum. Sciendum eſt, quòd ſiquis ſubtiliter voluerit attendere remiſſæ qualitatis augmentum, & intenſæ remiſſionem, inueniet eas certiſſime. Caueat tamen ne vnquam eas æquales reddat. Non enim eſſent ter in gradu.

Hæc in quodam codice antiquo manuſcripto nõ habitur. Carmina verò ſu.

Quartus adæquatur cum primus quindecuplatur.
Alter, vt æquetur cum quarto quincuplicetur.
Septima donetur duplo ſic ternus habetur.
Tertius æquatur cum primus ſeptuplicatur.
Alter vt æquetur ſibi duplo tertia detur.
Altera adæquatur cum primus ſubtriplicatur.

1.	5.	1.
1.	2.	4.
2.	3.	4.
3.	5.	7.
2.	5.	11.
3.	8.	18.

Alchindi libellus de gradibus medicinarum explicit.

E *INSIGNIS MEDICI COPHONIS Tractatus de arte Medendi, omnibus morborum curam auſpicaturis apprime neceſſarius.*

De Libri vtilitate.

IN medendis corporibus, & maxime purgandis, varijs ſæpe moleſtamur incommodis, non quia medicina, quæ datur ſit incongrua; ſed quia ab incongruis Medicis incongrue eſt oblata. Ideo ego Copho hoc opus de arte medendi a Cophonis ore ſuiſq; & ſociorum ſcriptis, compendioſè collegi, quatenus ſi quod ſymptoma ſuperuenerit incongruum, mihi, cæteriſque in hac arte non prouectis conueniens, præſto ſit remedium. Si quis enim hoc opus in manibus habuerit, medendi notitiam in pharmacis lætum inueniet effectum. Nam in potionibus,& pericula vitare (ſi qua forte contingent) ad plenum ſciet, & remouere. F

De varijs Medendi modis, & libelli diuiſione.

MVltis modis medemur; aut diſſoluendo, aut conſtringendo, vel mortificando, aut reſtaurando. Corpora.n. repleta inanimus, vel diſſoluta conſtringimus, vel in corpore deperdita reſtauramus. Inanimus quidem medicinis diſſolutiuis, vt ſcãmonea. Conſtringimus cõſtrictiuis: vt acacia, & opiatis. Reſtauramus cibis, & potibus, cõgruiſq; medicinis, vt diarhodõ, triaſandali, diamargariton, & ſimilibus. Reſtat, & alius medẽdi modus, quando videlicet cõpactam, & crudam materiã ad digeſtionẽ ducimus, de quo in fine huius opuſculi tractabitur. Cuius quatuor erunt particulæ principales. Prima de modo medẽdi cũ medicinis diſſolutiuis, ſeu laxatiuis. Secunda de modo medendi cõſtrictiuis, vel mortificatiuis. Tertia de modo medendi reſtauratiuis. Quarta de modo medendi digeſtiuis medicinis, & alteratiuis. G

Incipit particula prima de modo operandi per medicinas diſſolutiuas, ſeu laxatiuas.

LAxãdo igitur tribus modis medemur attrahendo. ſ. expellendo, & diſſoluẽdo, & hoc locorum diuerſitate, in quibus eſt materia. Diſſoluendo, vt benedicta, cathartico imperiali, & ſimilibus. Attrahendo, vt aloe, opiatis. Expellẽdo, vt pſyllio loto in aqua tamarindi, & huiuſmodi, quæ ſic expellunt, quod non diſſoluunt. Pro varietate autem locorũ, in quibus eſt materia, quam euacuare intendimus, vna vel pluribus ſuccurrendum eſt potationibus. Vnde diligenti cõſideratione medicus intelliget locum materiei, vt ſecundum loci proprietatem vnam vel plures tribuat medicinas. Si.n. materia fuerit in ſtomacho, vel in hepate, vel in locis his vicinis; vna datur potio ſm proprietatem materiei. Si vero materia fuerit in remotis partib. ſicut podagra, in qua materia eſt in pedibus, damus plures; quia prius damus medicinã diſſolutiuã; q̃ humores remotos diſſoluat, vt eſt ius polypodij, ius agarici, pilulæ catharticæ, & ſimilia. Secundo damus alteratiuã medicinã, q̃ humores diſſolutos ad ſtomachũ attrahat, et magis diſſoluat, vt eſt bñdicta, & hieralogodiõ, picra, &c. Amara.n. citius penetrãt ad remotas partes, & extrema magis purgant, quam aliæ medicinæ. Tertio damus expulſiuã, quæ humores in ſtomacho congregatos expellãt, vt pſyllium, &c. in quibus talis eſt ordo In mane damus vnam, meridie altam, H

veſpere

veſpere tertiã, vel ſi materia exigit, in ſero damus primã, A in media nocte ſecundam, in fine noctis tertiã. Caueat tamen, ne poſt ſecundam donationem nimia fiat humorũ diſſolutio, poſt primam poteſt dormire, & hoc pro minori virtute medicinæ. Sed ſunt quidam, qui tot medicinas ſufferre nequeunt, quibus damus duas; ſ. digeſtiuã, & expulſiuã. Quidam.n. ſunt, qui pp debilitatem duas pati nõ poſſunt, quibus damus vnã ſolã, talem tamẽ, quæ officiũ trium compleat, quæ. ſ. diſſoluat, attrahat, & expellat, & hoc ſæpius faciũt Moderni. Raro.n. vel duas, vel tres tribuunt, in quo peccãt, quia vna ſi poſſet euacuare tantum quãtum duæ, vel tres, tamen non vna ita operari poteſt, ſicut duæ, vel tres, licet vehementior ſit. Cũ.n datur vehemens medicina, partes vicinas ſtomachi citius ex toto minuit, q̃ ad extrema penetrare poſſit, ſicut ad caput, et ad pedes. Item virtus medicinæ, prius deficiẽs euaneſcit, q̃ per mẽbra nõ apta ad extrema peruenire poſſit. Quarta cum extrema purgare intendimus, damus duas, vt in tertiam liberiorem viam inueniat. Quod ſi vnam ſolam dare voluerimus, demus ſæpe, & parum; B vt paulatim purgetur, & non repente, quod fit quando trigeſies, vel quadrageſies aſſellat. Repentina purgatio multum nocet corpori; quia corpus debilitatur, & plus de bonis, quam de malis humoribus exprimitur. Vnde Hippoc. ſecundum multum, & repẽte euacuare, ſiue replere, calefacere, aut infrigidare, fallax, & omnino inimicum naturæ.

De danda medicina.

CVm ergo volueris dare medicinã laxatiuam, prius per aliquot dies. ſ. duos, vel tres, diætabis eum cibis ſorbilibus, & diureticis, iure carnium, iure piſcium, cæpis coctis, cum carne porcina pingui, & bis, vel ſemel colatis ouis ſorbilibus coctis in aqua, & conditis cũ vino, & pauco pipere, vel herbis mollientibus, vt atriplex, malua, mercurialis, & ſimilia. Vnde Hippo. Corpora ſi quis vult purgare, oportet prius fluxa facere. Et hoc fieri debet maxime in his, qui duræ complexionis ſunt, nec facile ſoluuntur, quod ſi non fiat, potius emphraxim faciũt, quam euacuationem. C Vnde apud Gale. methodici non attendentes medicinæ præparationem potius humores concludebant, quam euacuarent. Ideoque alios faciebãt aſthmaticos, alios arthriticos.

De præparatione medicinæ.

PRæparetur autem medicina hoc modo. Si volueris acuere medicinã cum ſcammonea, acuatur per decem dies, vel quindecim, antequam detur, vt ſcammonea bene poſſit. ſpeciebus incorporari, & prius fricetur ſcammonea cum oleo roſato, vel violato, vel ſyrupo roſato inter manus, & ſic miſceatur medicinæ, addito parũ maſticis. Maſtix.n. prohibet, ne adhæreat villis ſtomachi, quia cauſa eſt ſæpe dyſenteriæ: Sic.n. aufertur ſcammoneæ malitia, nec timemus, quod inde aliquod periculũ proueniat, & ſi superuenit, cito, & facilè curat. In hoc enim multi fiunt homicidæ, qui dãt medicinam, cũ ſtatim admiſta eſt ſcammonea, antequã incorporetur ſpeciebus. Quanto.n. diutius eſt cum ſpeciebus, tanto melius, & leuius ducit. Quod ſi non habuerit medicinã ſic, D & neceſſe ſit vt demus alicui, fricemus ſcammoneã prædicto modo cum oleo roſato ſyrupo prædicto, & pauco maſtiche, & acuamus medicinam, & poſt primum diẽ, vel ſecundum dabimus medicinã, vel coquemus eã ſic. Accipiamus cytonium, vel pomum, & per medium ſcindamus, & intus ponamus puluerem ſcammoneæ, & ſic coniungamus partes, & inuoluamus paſta, vel ſtupa, vel panno lineo madefacto in aqua, & ponamus ſub cinere, cumque coctum fuerit extrahamus, & miſceamus cum medicina, & poſt vnum diem dabimus. Non eſt autem ſubtiliter pulueriꝫanda ſcammonea, ne adhæreat villis ſtomachi, & faciat dyſenteriã. Sed aliquantulũ eſt groſſa dimittẽda, vt morã in ſtomacho faciẽdo humores in remotis partibus abſcõditos poſſit ſoluere. Si volueris dare decoctionẽ, cui ad miſceas rheubarbarũ, myrobalanos, vel agaricũ, dimitte p diẽ, et noctẽ, et ſm qd medicina exigit, qua purgari dẽt mane, & ſero, de quo dicet̃ inferius. Et ſi fortis fuerit, det̃ tota ſubſtãtia. Si debilis, colatura.

De diſſolutiua medicina.

DAtur autem diſſolutiua medicina quandoque ſanis, quandoque ægris ad expellendam ægritudinẽ, ſanis ad cuſtodiendam ſanitatem. Cum ergo ægris dare volueris, conſidera ægritudinem, & materiam ægritudinis, & locum materiei, & ſecundum hoc competẽtem medicinam adhibeas, ſicut inferius dicetur; & dictum eſt ſuperius. Non eſt autem danda medicina, donec materia ſit digeſta. Vnde Hipp. Digeſta medicari, & mouere non cruda, &c. Cognoſcitur autem materiei digeſtio per inſpiſſationem vrinæ, ſi tenuis præceſſit, per attenuationem, ſi ſpiſſa præceſſit, propter ſigna, quæ in tract. febrium dicta ſunt. Prius ergo diſtinguenda eſt materia. Si fuerit indigeſta per diuiſiua, & diuretica, & poſtea detur medicina. Si vero ſano volueris dare medicinam ſolutiuam, conſiderare debes humorem abundantem, & paratum ægritudinem facere, & ſecundum hoc medicinam purgantem illum humorem. Si enim diuerſi humores in corpore, ita diuerſæ ſunt medicinæ quæ illos habent purgare. Si quæ datur non purgat humorem, qui eſt in cauſa, magis moleſtatur patiens. Vnde Hip. Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & bene ferunt. Si vero non, contrarium. His ſignis poſitis, cognoſces, quis humor ſit purgandus, vel abundans in corpore.

De ſignis humorum.

SI quis macilẽtus fuerit, vel albus, vel carnoſus, & habeat os ſalſum cum amaritudine, & ſputũ ſit euſdẽ ſaporis, ſalſum phlegma abundat, & purgatione indiget. Si verò dulcedinem oris patiatur cum plenitudine venarum maxime faciei, & ſputum circa dulcedinem vertetur, & abominationem cum vomitu, & ſine vomitu patiatur, vrina aliquantulum vnctuoſa, & ruſa, & ſpiſſa; phlegma dulce abundare ſignificat. Si verò acetoſitatem in ore ſenſerit, & appetitus vigeat, & non ſitiat, & ſputũ, & omne quod in ore committitur circa acetoſitatẽ vertetur, acetoſum phlegma dominatur, & excedit. Si verò os inſipidum fuerit, & ſputum in ore nullius ſaporis ſentiatur, C & appetitus, & ſitis deficiat; ſignum eſt, quod phlegma inſipidum purgari debet. Quod ſi amaritudo ſit in ore, & ſputo, & ore receptis ſine ſalſedine, & vrina ſit tenuis; & citrina, vel ſubcitrina, vel ſubrubea ſimplicis choleræ rubeæ dominium declarat. Quod ſi abominatio fuerit cum vomitu, vel ſine vomitu, oris amaritudo, & vrina citrina, vel ſubcitrina, non multum tenuis, choleram infectam abundare ſignificat. Quod ſi minus fuerit tenuis, & rubea, & amaritudo oris fuerit minor, ſignum eſt choleræ vitellinæ rubeæ. Si verò magis tenuis, & oris amaritudo maior; ſignum choleræ citrinæ. Vnde purgari habet cum competentibus medicinis. Si verò pigritia fuerit maior ſolito, & appetitus augeat̃, & ſitis minoret̃, & aggrauatio mẽbrorũ, ſignificatur, quod melancholia purganda eſt. Quod ſi venæ plenæ fuerint maxime faciei, pulſus plenus, grauedo ſpatularum, oris dulcedo, gingiuæ ſanguinolentæ, labia vlcerata præter ſolitum, vrina ſpiſſa, & colorata, ſanguis dominatur, qui per venæ aper- D tionem, vel ventoſam minuitur, ſi per venam non poteſt minui, propter temporis repugnantiam, &c.

De purgatione phlegmatis.

SImplex phlegma purgatur cum benedicta, cathartico imperiali, decoctione polypodij, agarici, & ſimilibus. Salſum phlegma purgatur cum hiera picra vſuali, theodoricon, anac. theod. hiperiſt. & ſimilib. Phlegma dulce purgatur theod. ana. hiera picra fortiſſima, hiera logodion memphyton, & ſimilibus.

De purgatione choleræ vtriuſq; et cõp. humorum.

CHolera rubea, vel infecta purgatur cũ tryphera ſaracenica, electario frigido, oxy. cũ decoctione myrobalanorũ, & caſiæ fiſtulæ, tamarindorũ, violarum, mannæ. Infecta aũt cholera cũ hiera picra vſuali, theod. ana card. melãcholia purgatur cũ hiera fortiſſima hiera logod. cũ decoctione ſenæ, epythymi, & ſimil. Quod ſi fuerit compoſitus humor, cõpoſita datur medicina, ſimplex .n. nocet, quia illũ humorẽ purgat, & non aliũ. Vnde ſit cum medicina datur tertianario, quo cholerã purgat, no-

cet,quia phlegma admixtum eſt. Sanguis minuitur, per uenæ apertionẽ,vt dictũ eſt,aut per ventoſas. Si capiti eſt in canía, aperiatur cephalica. Si ſtomachus,vel hepat,aperiatur hepatica. Si pulmo, vel thorax,mediana. Si matrix,vel renes,aut veſica,vena tali,& ſi non eſt tẽpus aperiendi venã,ſtuphę apponant̃,vel fiant ſcarificationes ſecundum quod locus,humor,& tempus requirunt.

POſtquã medicina ceſſauerit, cuius ſignum eſt,quod nullus dolor,vel tortio ſentiat̃ in ſtõ,vel in vẽtre, Det̃ ius gallinæ,vel piſciũ,vel amygdalarũ,ſecundũ quod tps exigit. Datur hoc,vt ſtomachus,& inteſtina mũdificent̃, ſi qd de medicina remãſerit in eis. Poſt ieiunent per horã,& tunc detur mẽbrum gallinæ paratum cũ cymino, vel dẽtur piſces,vel ius amygdalarum, & ſi tẽpus exigit, detur vinum lymphatum multum, & nec bibat,nec mã ducet guloſe, nè febris ephimera ſequantur. Secundo die eat ad balneum, & caueat ſibi a frigore, & a labore per tres dies,vtatur cibis bonos humores generantibus.

De diuerſitate regionis in purgatione.

COnſideranda eſt in purgationib. temporum diuerſitas,& humorũ,& regionũ, per quas fit purgatio. Diuerſitas aũt temporum fit dupliciter.ſ.ſecundũ tempora anni,& ſecundũ tẽpora diei, & noctis, in quib. humor hẽt dominari. Sed ſm tpa anni varianda eſt purgationis cã, auctore Hip. dicente, Æſtate p ſuperiora, hyeme verò per inferiora purgare debemus. Humores.n.ſequũtur temporũ proprietates. In æſtate verò purgamus per vomitum. In hyeme per inferiora, cõſiderata in habitudine,ætate,& morbo,quia patientes habẽtes ſtrictos meatus circa ſpiritualia nõ purgamus per vomitũ,timẽtes ſuffocationem. Senes propter frigiditatem cõplexionis non purgamus. Itẽ in ęſtate mane ſuperius,in hyeme ſero inferius. Item mane ſuperius,ſero,& mane inferius.

De conſideratione diei, & noctis in purgatione.

SEcundum tempora diei, & noctis cõſideratio debet haberi. Cũ.n. viginti,& quatuor ſint horæ diei,& noctis,vnuſquiſq; humorum dominat̃ ſex horis. Sanguis.n. dominatur ab hora nona noctis vſq; ad tertiã horã diei. Cholera ab hora tertia diei, vſq; ad horam nonam diei, Melancholia verò ab hora nona diei, vſq; ad tertiam noctis dominatur. Phlegma a tertia hora noctis vſq; ad nonam horã noctis. Quod ſi fuerit æſtas, & volueris purgare per vomitũ cholerã,debes dare vomitiuũ parum ante horam diei, vt cũ faciat morã in ſtomacho in horis choleræ operetur,& purget cholerã. Eiſdem horis debes dare medicinam,ſi volueris purgare melancholiam per inferiora. Si ergo volueris purgare melancholiam,debes dare medicinam ante horam nonã, vt in horis melancholiæ operet̃ medicina,et educat ea. Si verò volueris phlegma purgare, dormiat patiens per tres horas noctis, vel quatuor, & tũc ante mediam noctẽ detur medicina,nec poſt dormiat. Si ſanguinem volueris purgare,mane minuas, niſi ſenex fuerit, vel ægritudo, vel aliud repugnet. Quod ſi in alijs horis purgaueris humorem,quandoque magis nocet,quam conferat, quoniam humor,qui tunc dominatur,expellitur,& non ille,qui eſt purgandus.

De conſideratione humorum diuerſorum.

HVmorũ diuerſitas cõſideranda eſt;quia ſi abundauerit ſanguis, phlebotomandus eſt. Si cholera, per vomitũ purgamus,niſi ſit cũ ſanguine,& tũc purgatur cũ phlebotomia,niſi ſit in inteſtinis inferioribus. Si fuerit phlegma,vel melãcholia,purgamus inferius;niſi fuerit circa os ſtomachi,vel circa ſuperiores partes. Attende tamen in his omnibus tempus,quia præcipuè tempus videndum eſt,diuerſitas regionum, per quas conſiderãtur humores, ſcilicet ſuperior, & inferior: per nares, & per palatum,& per venas,&c.

De conſideratione loci, in quo eſt materia.

LOcus etiã conſiderandus,in quo debet dari medicina,an ſit nimis calidus, vt in æſtate pp calorẽ Solis; an ſit nimis frigidus, ſicut frigiditate hyemis, vel regionis. Si ergo nimis fuerit calidus, temperetur cum infuſione aquæ frigidæ,& appoſitione mirti, ſalicis, viol.& viticis,&c. Si fuerit nimis frigidus, ignem fieri facimus ſine

E fumo,ſicut de carbonibus, & patiens pellibus indutus, & calciatus,& ſella ſit iuxta ignem pannis, & alijs circũdata; ne frigidus ſubintrare poſſit aer per inferiorem regionem; & lædere ipſum.

Quo tempore detur medicina.

MEdicina qñq; datur in vigilijs, qñq; in ſomnis. In vigilijs damus liquidas medicinas,& leues,& maxime qñ partes vicinas ſtomacho, & leues ſtomachi humores purgare volumus. Cũ.n. liqda medicina cito diſſoluat̃,cito operat̃. Si.n. tũc dormiret, cũ naturalis calor tũc incẽderetur,medicina amitteret vim ſuã, & infirmũ in ſudorẽ reſolueret, & humores attraheret. Itẽ cũ liquidi,& leues humores cito,& facile diſſoluunt̃, cito,& facile veniũt ad vias expulſionis. Si ergo dormiret,poſſet cõtingere,q medicina non debilitaretur, ſed tantũ reſolueret humores,qui remanẽtes putreſierent, & facerent peſſimos morbos. In ſomnis et damus pilulas,& duras medicinas, & forte cũ duros, & crudos humores maxime in

F remotis partibus exiſtentes purgare volumus. Cum.n. pilulæ,medicina dura ſint,fortem calorẽ,vt diſſoluatur, exigit. Cum ergo ſomnus ſequat̃, calor augetur,& diſſoluit pilulas. Itẽ cum humores ſunt duri,compacti,& remoti,in ſomnis, melius penetrat vis medicinæ ad extremas partes in vigilijs. Dentur ergo pilulæ in ſero eunti dormitum. Sed poſtquam incipiunt ducere, dormire non debent. Poſſunt autem fieri pilulæ de qualibet medicina.

COntingit,vt nos oporteat dare medicinã,nec tamẽ poſſumus ſubito complexionem cognoſcere. Habeamus ergo medicinam antidotam,& qua viã præparemus,qua vtrum facilis ſit ad diſſoluendum,vel durus cognoſcere valemus. Detur ergo aliquid, quod humores diſſoluat leuiter; ſicut benedicta, ſtomachicum, catharticũ imperiale. Vel demus aliquas lenes pilulas, decoctionem polypodij, agarici, vel claretũ, quod ſit de polypodio, agarico, hermodactylis,& diſtempera cũ vino, addito melle deſpumato; dimitte reſidere,& da, vel idem facias de polypodio, & eſula cũ pauco cinnamomo, hoc

G phlegma bene diſſoluit, & bene purgat. Vel accipe herbas ſolubiles,vt eſt mercurialis,beta,malua; coctas cum carne porcina pingui. Quod ſi per aliquod horum ſoluatur,ſecundum quantitatem ſolutionis,poſſumus cognoſcere,vtrum violenta,vel leui indigeat purgatione.

De delicatis,qui nequeunt ſuſcipere medicinas.

SVnt vero quidã delicati, qui medicinas ſuſcipere nequeũt; vel propter medicinę nigredinẽ, vel amaritudinẽ. Quibus damus claretũ laxatiuũ. Rec. vini.lib.x. polypodij, mellis deſpumati,an.lib.ij. agarici vnc.ij. cinnamo.garyophylli,ſpicæ, zinzib. galangę,ana vnc.i. piperis dra.v. Confice ſic.vinũ, & mel in colatura diſtempera, & polypodiũ bene tritũ coquatur ad tertiã partẽ,et cola, & puluerẽ aliarũ ſpecierũ in colatura diſtẽpera, & pone in ſacculo,& fac pigmentum colando ſæpe,donec fiat clarum,& da ſecundum vires vniuſcuiuſq; poſtea potet aquam frigidam. Si volueris cõſtringere, ſi nimis fortiter ducit,da calidam aquam, hoc ſuaue eſt,& omnibus con

H ueniens. Item accipe ſpecies ad proprietatẽ illius humoris,q purgãdus eſt,& fac inde ſyrupũ, & dabis, & fit hoc modo. Accipe ſpecies,& coq; in aqua,& pone in ſacculo, vel ſine ſacculo,poſtea cola,& addito zucchαro, fac inde ſyrupũ. Itẽ fiat inde aqua, & det; fit aũt hoc modo. Accipe ſpecies,& pulueriza,& pone cũ aqua, & diſtempera, poſtea mitte in vaſe, ſuppoſito alio vaſe vitreo; & fit ita, vt fit aqua roſarũ, & appone parũ zucchari, ſi ſit amara, & dabis. Sed nota, qđ maius pondus eſt de ſpeciebus ad faciendam aquam,quia in aqua aliquantulũ vini admittitur. Itẽ accipe elleborũ album,& coq; in aqua cum frumento,& illud frumentũ gallina comedat per dies octo, tũc occidatur,& coquatur in aqua, & detur ad comedẽdum,& ius ad ſorbendum: ſatis, & ſine moleſtia ducit.

De diuerſitate ætatum.

DIuerſitas ætatum conſiderãda eſt in pharmacia. Nã aliter ſenibus,aliter iuuenibus, aliter pueris dam᷒. Senibus autẽ, & pueris non damus diſſolutiuã, ſed ſolutiuã medicinã, niſi neceſſitas ægritudinis cogat; nec damus

A mus fortes medicinas, ſed leues. Cum.n. corpora ſenum ſint debilia, & diſſoluta; ſi daremus fortes medicinas, & diſſolutiuas, magis diſſoluerentur, & debilitarentur. Similiter vero, nec pueris; quia cum humiditas puerorum ſit multa, & leuis, ſi daretur diſſolutiua, & fortis medicina, cito conſumeretur eorum humiditas; vnde ſequeretur ſpaſmus. Sed ſunt quædam diſſolutiua facilia, quæ damus. Sicut zingib. rheubarb. myrob. tamen eos timemus, quia nimis deſiccant. Item nec pueros, nec ſenes purgamus in æſtate, propter reſolutionem humorum eorum, qui veniunt ex calore, ne ſcilicet nimia ex medicina ſequatur diſſolutio, qđ ſi neceſſitas vrgeat, paretur locus, vt expedit. Iuuenes aũt diſſolutiua, & ſolutiua medicina omni tpe purgari poſſunt, ſcḋm ſuæ cõplexionis exigẽtiam, & mali humoris proprietatẽ. Magis etiã de medicina exigunt, q̃ ſenes, vel pueri: & propter fortitudinẽ virtutis eorum, magis danda eſt iuuenibus, quam ſenibus.

De diuerſitate complexionum.

Diuerſitas complexionis conſiderãda eſt in pharmacia, quia plus damus de medicina phlegmaticis, q̃ B choler. & plus melanc. q̃ phlegm. quia phlegmate durior eſt melancholia, & maiorem habent humiditatẽ melanc. quia durior eſt phlegmate melancholia. Si ergo cholericis detur ſcammo. pone in pondere vnius denarij, phleg. in pondere ij. melanc. in pondere iij. Cholerici quidem parum debent accipere de ſcammo. Nam ſi multũ acciperent, cũ calidiores, & ſicciores ſint alijs, ſcammon. eos magis calefaceret, & potius eorum naturalem humi. & puram conſumeret, q̃ nociuum purgaret; quia quãto quis tenuior eſt, tanto minus indiget repentina purgatione; & quanto carnoſior eſt, tanto melius poteſt ferre repentinam medicinam, quia eorum multa eſt humiditas.

De multa, & pauca materia.

Materia quandoq; multa eſt, quandoq; pauca. Vnde danda eſt medic. quandoq; multa, quandoque pauca, leuis, & fortis. Pauca.n. materia leui ſoluitur medic. niſi forte nimis ſit compacta; & tunc prius debet digeri, & poſtea purg. Multa vero materia multa indiget C medicina, & fortiori. Non tamen tota ſimul eſt euacuanda, ſed per interualla, & paulatim, maxime ſi ſit in remotis partibus, teſte Hip. Nã ſcḋm eũ, multũ, & repente euacuare, ſiue replere fallax eſt, & omnino inimicũ naturæ.

De diſſolutiua medicina.

Medicina diſſolutiua, alia dura datur, alia diſtemperata. Datur dura in ſero, vt ſomnus ſequatur eã. ſ. in partibus remotis a ſtomacho, in quibus humor continetur, quem purgare intendimus, vt podagricis. Et hoc ideo, vt moram in ſtomacho faciendo a naturali calore reſoluatur, & calefaciat, vt fumus ab ea quouſq; ad partes remotas, in quibus eſt materia, leuiter perueniat, ſup dormire debent; quia in ſomno naturalis calor augetur, & medicina adiuuatur; vnde ipſa melius purgat. Danda etiam eſt cum vino, vt virtute vini ad remotas partes penetret. Diſſolutiua vero medicina datur diſtemperata, cum materiam, quæ in ſtomacho, vel in partibus vicinis eſt ſtomachi, in inteſtinis, vel in hepate purgare intendi- D mus. Quandoq; cum calida, quandoq; cum frig. vt ſanis, & fortibus, cum calida, vt ægris, & debilibus; quia vis medicinæ per quam reſolutã, quæ in ſtomacho, & in inteſtinis reperit, reſoluit, diuidit, & expellit.

De febre ex potione data.

Superuenit febris potionato diuerſis de cauſis: ſicut ex nimia eũone, vnde ſpiritus calefacit, & ſequitur ephimera, vel nimio potu, atq; nimia comeſtione, vel guloſitate, aut ex frigid. vel nimia humorum attractione, ad ſtomachum, qui præ nimia debilitate, vel paucitate medicinæ nequeunt expelli, & remanentes ibi putreſiũt, & febrem faciunt. Quæ ſi ſuperuenerit, ſtatim ducatur ad balneum, ſi fuerit fortis, fiat ignis duplex, & in medio ponatur æger nudus, & dialthæa vel martiaton, ante, & retro vngatur. Cum vero balneum exierit, vel vnctus fuerit, cooperiatur bene, vt ſudet, & ſic ſoluetur, ſi febris ephimera fuerit. Quod ſi non ſoluatur, febris facta eſt vitio humorum, aut medicina diſſolutorum, & in ſtoma-

A cho congregatorum. Debet ergo iterũ purgari, & ſi non receſſerit febris, tertio purgetur, quouſq; feb. redeat: tñ ſi debilis fuerit natura, reficiatur prius, & poſtea leuis detur purgatio. Solent enim huiuſmodi febricitantes multum *Ad Sitim.* ſitire; quibus damus aquam, in qua gummi arab. & dragacantum, & infrigidatam bibant, vel aquam frig. ſemper teneant in ore, & gargarizent, & ejciant, vel aquam, in qua pſyllium eſt diſtemperatum.

De ſiti nimia in potionato.

Superuenit ſitis nimia potionato quandoq;, quã qui- *Ad Sitim.* dam ſuſtinere nequeũt; his ergo damus tepidã, in qua coctum ſit gummi arab. & tragacanthum, vel mica panis bulliatur in aqua. Fit etiã alia ſitis, quã quidã ſignum bonæ purgationis exiſtimant decepti auctoritate Hipp. dicentis. Quicumq; in pharmacijs purgantur, non ſitiũt, neq; quieſcunt, donec ſitiant. Non.n. ſemper bonam purgationem ſignificat. Verbi gratia. Si quis habet corpus phlethoricũ, et poſt quinq; ſellas, vel ſeptẽ, multum ſitiat, malũ eſt ſignum. Significat.n. cholericos, et ſiccos humo- B res ad ſtomachum attractos, & non expulſos, a quibus calidus fumus, & ſiccus reſolutus œſophagum, & ſpiritualia deſiccãdo ſitim generat. His ergo danda eſt medicina ſolutiua, donec ſitis ceſſet, quod ſignũ eſt bonæ, & pfectæ purgationis. Similiter cum corpus plethoricum poſt decem, vel viginti aſſellationes ſitierit, ſitis.n. eſt ab omnibus membris, & non a ſtomacho ſolo, quod ſi ante purgationem ſitierit, purgetur quouſque ſitis ceſſet.

De potu in potione.

Contingit ſępe, q̧ ſerre nequeuntes aquã frigidã vel medico neſciente, vinũ bibunt, & inde magnũ periculum incurrunt, ſicut inflationẽ, vel tortionem ventris, &c. Si hoc eueniat, vomitum prouocabis cum bibitione aquæ calidæ, & immiſſione pennæ in os intinctæ in oleo vel digito in ore, vel bibant cum oleo pauco tepidam, & ſic digitis immiſſis in os prouocent vomitum.

De nequeuntibus aſſellare ex potione.

C Euenire ſolet, vt potionati aſſellare nequeant pro medicinæ debilitate, vel paucitate eiuſdem, & pro ſaſcipientis nimia frigiditate, ſicut in melancholicis, in quibus quandoq; humor frigidus, & anguſtia magis ſequitur, vel propter nimiam humorum reſolutionem medicinæ vim extinguentiũ, vt in phlegmaticis, in quibus cũ phlegma incipit diſſolui, extinguit medicinã, ſicut cera carbones, quia groſſi humores reſoluti ſunt, & nequeunt expelli: ſequitur dolor intolerabilis, & tortio valida circa ſtomachum, & inteſtina, & ſolutio nimia, quod eſt mortis ſignũ, vel periculum. Vnde quandocumque hoc euenerit, patientem ducamus ad balneum, vel iuxta magnum ignẽ, & vngatur vnguentis calidis, ad pectinem, & renes, ventrem, & inteſtina, & tegulam calidam ſtomacho ſuperponamus, vt naturalis calor conforteтur, & virtus medicinæ excitetur. Quod ſi ſic nõ aſſellauerit, cũ clyſtere ſuccurrendũ eſt mollificatiuo, quod fit de cantabro, de malua, polypodio, agarico, tritis, & coctis cum aqua; cola, & adde parum olei, & miſce, vel de eadẽ medicina, quã ſuſcepit, fiat clyſter, niſi fuerit in ea euphor- D bium, quod cito facit dyſenteriã. Aliud. prouocetur vomitus cum oleo, & tepida aqua digitis in ore immiſſis. Quod ſi non ſenſerit dolorem, vel tortionẽ, nõ eſt multũ euacuãdus, tamẽ ne ſcammonea alicui mẽbro adhęreat, aquam calidam myrtarum potui damus patienti.

Quando parum ducit medicina.

Solet contingere quãdo medicina incipit ducere, q̧ non tñ ducit, quantũ debet, & hoc pro debilitate, vel paucitate medicinæ. Cui poſt adhibeatur remediũ. Auctor Hipp. dicens. Ellehorum mouet corpus. Ponatur ergo in motu, & deambulet per domũ, nec tamen cum impetu, quia per ſudorem poteſt virtus medicinæ exhalare. Quod ſi non valet, & ſtomachus ſit indignatus, detur amplius de eadẽ medicina. Si fuerit indigñatus dẽtur electaria dulcia laxatiua, ſicut oxy, catharticũ imperiale, zuccharũ violaceum, & ſtomachicon, & ſimilia, vel tres obolos de ſcammonea, cum iure pinguis gallinæ des, vel venter vngatur vnguento laxatiuo.

Quando ſuperfluit.

MEdicina quandoq; modú excedit ſępe inducendo dyſenteriam, & hoc vitio medici, vel potionati. Vitio medici, ſi nimis dederit acutam med. Vitio potionati, ſi ſe expoſuerit frigori; vel locus vbi aſſellat, vento ſit expoſitus. Contingit etiam habilitate humorum ad expulſionem præparatorum, ſicut in pueris repletis humoribus calidis, ex tali enim nimietate fluxus ſequitur dyſenteria, quod eſt magnum periculum. Ne fiat igitur, reſtringamus fluxum cum aqua, in qua coquatur gummi Arabicum bolus, ſanguis draconis. Vel diacodion damus, vel ſyrupum myrtinum, vel ſyrupum de cytonijs. Prius vero imponatur manus, ne nimis ſit calida.

De Dyſenteria ex pharmaco.

SI dyſenteria ſequatur, quod fit per ſanguinolentá egeſtionem; ponatur ſupra ventrem mica panis hordeacei, quæ ſic præparetur. Panis per medium ſcindatur, & mica auferatur, & exteriora in aceto forti, & tepido, vt dictum eſt, imponantur. Deinde detur ſyru. qui recipit decoctionis roſarum, myrti, gallæ, balauſtiæ, lib. iiij. cui addantur li. ij de ſucco plantaginis cocto, & deſpumato, coquatur ad tertiam partem, & addito zucchararo, ſyr. fiat, & detur cum puluere boli.

De debilitate ex pharmaco.

DEbilitas inuadere ſolet potionatos poſt quinq; vel ſeptem ſellas; quod ſignificat bonos humores cum malis euacuari, ex quorum euacuatione debilitas ſequitur. Huic ſtatim damus ad bibendum vinum, in quo temperata ſit mica panis aſſati, & prædictis conſtrictiuis conſtringimus.

De tenaſmone, & eſt voluntas aſſellandi ſine effectu.

PRouenit aút in potionatis, vel ex medicinæ acuitate, vel ex ſtultitia aſſellantis egerere nimium conantis. Sedeat patiens in apozemate, quod recipit corticis mali granati, balauſtiæ, gallæ, ſumach, roſ. corticis caſtaneæ, corticis celſi, & lentiſci, corticis ſorbæ, & cytoniorum, & acaciæ, & hypoquiſtidos. Omnia terantur, & coquantur in aqua, & in ea aqua tepida ſedeant, & vtantur diacodion cum croco.

De Defectu Appetitus.

APpetitus deficit quandoq; potionatis, quem reſtauramus cú ſucco mali granati acetoſi, vel mali maciani, vel vuæ acerbę, cum pauco pipere, & ſimilibus, vel cibum, quem ſuſcipiunt comedant cum condimento, quod recipit ſucci mentę, vnc. ij. ſucci petroſelini, zingib. ana vnc. ij. piperis, zucchari, vnc 4. & aceti vnc. iij. poſtea detur ſyru. roſaceus, & diarhodon.

De Vomitu.

VOmitus dandus eſt in æſtate; quia tunc nimium calidi humores, & leues ſolent abundare, qui humores ſequentur temporis proprietatem. Datur etiam ſanis ad ſanitatem cuſtodiendam. Ægris vero ad expellendam ęgritudinem. Si ergo ſanis detur, dandus eſt poſt cibum; vt ſuperfluus cibo inuiſcatus per vomitum expellatur. Ait enim Conſtantinus, Vomitus bonus eſt ante cibum; ſed melior poſt cibum. Si vero detur ægris, dandus eſt ante cibum in mane. ſ. cum ſtomachus facta digeſtione pręcedentis noctis a cibis, & potibus liberatus eſt, & vacuus. Et ſi ſit debilis, prius cibetur duobus ouis ſorbilibus, vt ſtomachus conſortetur, & medicina nociua facilius expellatur. Præparandus autem eſt vomitus, & temperandus hoc modo, Si vero cholericus fuerit, ſero præcedenti dandus eſt cibus ſorbilis, vt ſtomachus lubricus fiat, ſicut ouum ſorbile, ius piſcium, ius gallinæ, & ſimilia. Quod ſi fuerit phlegmaticus, vel cholericus per duos dies, vel per vnum, hoc modo præparetur. Probare etiam debemus vtrum facile vomat, vel difficile. Detur ergo prius ſyrupus acetoſus cum calida, vel ſemen rapæ, radicis, & atriplicis, cępæ, & feruentem aquam ſuperpone, & per pannum cola: & da colaturam, & ſecundú hoc quod vomuerit, facilem, vel fortem vomitum.

Non autem dandus eſt vomitus patientibus in ſpiritualib. nec aſthmaticis, nec pectus ſtrictum habentibus, quia nimis moleſtantur, & timenda eſt in eis ſuffocatio.

E Item quandoque fit nimius vomitus, vel acumine medicinæ, vel quantitate, vel humorum habilitate. Qui, vt reſtringatur, ponimus pedes eius in aqua frigida: & damus bibere decoctionem gummi, vel ſanguinis draconis, vel boli, vel puluerem eorum cum prędicta decoctione, vel puluerem maſticis, & gummi cum eadem decoctione damus, vel puluerem mumiæ, vel damus panem aſſum in vino, vel aqua inſuſum. Fiat etiam emplaſtrú de ſanguine draconis, bolo, maſtiche, olibano, gummi, omnia tere, & diſtemperata cum ſucco mentæ, ſtomacho ſuperpone, vel ſpongia in aceto bullita ſtomacho ſuperponatur. Dentur etiam conſtrictiua, quæ ſcripta ſunt in nimio fluxu ventris ad conſtringendum.

De ruptura venæ ex vomitu.

SOlet etiam contingere, quod ex nimio vomitu, et vomendi conamine, vena rumpitur interius: & vomit ſanguiné. Contra quę damus puluerė mumiæ, vel puluerė ſaluię, cępullę, & puluerė maſti. vel olibani, vel amyF di, vel diacodion, & ſuperponatur ſtomacho emplaſtrú de ſandalis albis, & rubeis, bolo, gúmi, & maſtiche, tere, & diſtépera cú aqua roſarú, vel cú decoctione gummi.

De ſingultu.

SIngultus ſuperuenit ſępe vomitibus. Sed aliquando fit ex humoribus ad ſtomachum attractis, & nó expulſis, quod ſcitur ſi parum vomuerit, & ſequitur ſingultus. Aliquando ex inanitione, quod fit propter nimiam euacuationem. Si ergo fiat de humoribus ad ſtomachú attractis, iterum detur vomitus. Tamen ſi debilis fuerit, confortetur prius duobus ouis ſorbilibus. Si fiat de nimia euacuatione, ſoluatur per contrarium, ſcilicet cum repletione, ſecundum quod innuit Hippocrates, dicens. Indigentiam repletio ſoluit. Cibentur ergo leui, & ſolubili cibo. Detur namq; ſuccus mali granati, ſyrupus violatus, ſyrupus * gileni, & ſimplex, vel ſyrupus roſaceus, ius tritici, farris, amygdalarum, ius gallinæ, vinum albú bene lymphatum. Quod ſi hoc non valet, damus diacaſtoreum cum ſucco mentæ, damus etiam electaria conG fortatiua, ſicut diamargariton cum ſucco dianthos, & roſatam nouellam. Damus trypheram magnam, vel ſolum temperamus cum aqua, & damus.

De ſingultu ſuperueniente ſpaſmo.

SI ad ſpaſmum ſuperueniat ſingultus, mortale eſt. Vnde Hip. Spaſmus ex elleboro, mortale. Per elleborum aút quálibet medicinã laxatiuam intellexit, & facimus tunc quod poſſumus. Accipe farinam fęnugræci, pſyllij, farinã hordei, mel, et oleum violatú, vel commune, quod ſufficit, & fac emplaſtrú hoc modo. In melle, & oleo coquatur malua, viola, radix maluauiſci; cola, & additis farinis fac emplaſtrum, et pone ſub vtraq; axilla, & muſculis maxillarum, & ſuper nuchã vſq; ad lumbos, & mulgeatur lac aſinarum, vel ouium, vel mulieris puellam nutrientis. Lauetur ſæpe caput cum aqua in qua coctæ ſint maluæ, violæ, roſæ, hordeum, ſtercus caprinum; poſtea vngatur cú oleo, & medulla porcina, gallinacea, axungia porcina, vel anſerina. His diſſolutis, & miſtis, ponatur in balneo tepido, in quo ſit potum oleum roſatum, vel comH mune, ſufficienter tamen prius coquantur in oleo illo capita papaueris, vel iuſquiami, maluæ, violæ, & ſimilia.

PARTICVLA SECVNDA.

POſtquam de primo modo medendi ſufficienter tractauimus, reſtat, vt ad ſecundum tranſeamus modú. Eſt igitur ſecundus modus medendi, qui in cóſtrictiuis, vel mortificatiuis medicinis exiſtit. Conſtrictiua vero medicina, vel mortificatiua eſt, quę membrum diſſolutũ conſtringit, vel humores in aliqua parte corporis reſolutos mortificat, & conſumit, vt ſunt opiatæ, quæ conſtrictiuæ, & mortificatiuæ dicuntur, eo quod humores, & membra diſſoluta per ea ſolent conſtringi, & confortari, morbiq; & colores corporis mortificari.

Quomodo conſtringimus.

EIs aút quádoq; nimium diſſolutos humores cóſtringimus, quandoq; mébra diſſoluta, & debilitata confortamus, quandoq; ſuperfluã materiã conſumimus. Si enim humores in aliqua parte corporis fuerint diſſoluti,

quod

quod ſæpe fit in ſtomacho, cerebro patienti catarrhū; dā
dæ ſunt conſtrictiuæ medicinæ, ſicut aurea, mithridatū
diaolibanum, &c. quæ digerantur; & in ſanguinem con-
uertantur, et ad membrum venientes confortent ipſum,
conſtringant, & rheumatiſmum ab eo prohibeant. In ta
li namque diſſolutione non audemus dare medicinam
diſſolutiuam, ne ex maiori diſſolutione magnus ſequa-
tur rheumatiſmus, qui defluens ad aliquod membrum
principale lædet illud, & corrumpet. Dans enim opia-
tis, & humoribus conſtrictis, dandæ ſunt competentes
pilulæ, vel aliæ competentes medicinæ, quæ humores
prius diſſolutos, & iam diſſolutos competenter educant,
ne ibi remanentes, vel aliam partem diſcurrentes, poſtea
putreſcant, & febrem, vel aliam ægritudinem inferant.
Detur mithridatum paulatim, & per interualla, ne re-
pentina fiat purgatio, vel ægritudo.

De membris diſſolutis.

MEmbra diſſoluuntur, & debilitātur ſæpiſſime, ſi-
cut in chronicis febribus interpollatis. Eis ergo
debemus dare opiatas; quę membra ex ęgritudine nimis
debilitata conſtringendo confortent, & quæ confortata
acumini morbi melius reſiſtens, & cauſam morbi, quam
diſſolutiuam a ſe repellere non poterant, confortata a ſe
repellant. His autem non omnibus opiatas dare præcipi
mus; ſed temperatiores, & minus ſiccitatis habentes, vt
eſt rubea trochiſcata, & ſimilia. Membris igitur confor-
tatis poſſumus vti diſſolutiuis.

De reliquijs humorum in corpore.

MVltotiens remanent humores nociui relicti poſt
febrium reſolutionem in corpore, quæ aliquando
ad membra deriuari illa apoſtemant, vel alios morbos
faciunt, vel etiam ſunt cauſa recidiuationis. Vnde Hipp.
Quæ relinquuntur in morbis poſt criſim, ſubuerſionem
facere conſueuerunt, quia ergo huiuſmodi non audemus
purgare, tum quia debiles ſunt, tum quia debilis pauca
ſolet in eis eſſe materia, ne prædicta in eis ſequantur peri
cula, damus de opiatis, quæ & naturam confortent debi-
litatam, & paucam materiam conſumant. Et hoc maxi-
me faciendum eſt in his, qui frigidos patiuntur humo-
res. Si quis etiam laborat de humore inter corium, &
carnem contento, quod Garamantes ignorant, eis dandę
ſunt opiatæ, quæ conſumant humores; nam ſi purgaren-
tur, magis læderentur.

Quomodo debent dari opiatæ.

OPiatæ dandæ ſunt cum vino calido diſtemperatæ,
vel cum aqua calida. Cum vino non habentibus fe
brem, cum aqua vero febricitantibus; non tamen dātur
omnibus, ſed tantum his, qui laborant interpolata, nec
quolibet tempore, quia non in acceſſionis tempore, ne ca
lore earum augmentaretur calor febrilis; ſed tribus ho-
ris, vel quatuor, ante acceſſionem, vt materia, quæ infert
morbum, conſumatur. In principio quoq; interpolatarū
ſi materia fuerit pauca; & natura fuerit fortis, poſt tres,
vel quatuor dies acceſſionis dandæ ſunt opiatæ fortiorē,
& calidiorem vim habentes; ſicut eſt aurea, mithridatū,
muſa, & ſimilia; & hoc ideo, vt materia conſumatur. Cū
enim materia ſit pauca, ſiue propinqua, ſiue remota, non
debemus dare diſſolutiua, ne pro materiei paucitate po-
tius bonorum, quam malorum fieret reſolutio. Quod ſi
materia illa ſit nimis cruda, poſt damus ea, quæ digerūt;
vt hiera picra, ſiue ſcammonea, theodoricon hiperiſton.
Et cum digeſta fuerit materia, dandæ ſunt opiatæ, quæ
deſiccent illam, & ‿ conſumant eam. Videndum eſt. n.
cum materia ſit pauca, & calor ſit paucus, tunc non ſunt
dandæ opiatæ, quia nimis ſunt calidæ. Sed tantum refri-
geratiua dentur, quæ calorem reprimant; vt ſunt cibi fri
gidi, & electaria frigida, ſicut ſunt tryphera ſaracenica,
triaſandali, oxy, &c. Similiter ſi multa fuerit materia
in febribus, vt ipſæ incipiant eſſe diuturnæ, damus opia-
tas, vt materia calida facta citius digeratur, & conſuma-
tur, eiuſq; dyſcraſia citius alteretur. Paralyticos et mul-

A tum iuuant opiatæ. Nam, & materia deſiccatur, & eorū
membra nimis infrigidata calefaciunt, & confortant.

De effectu medicinæ conſtrictiuæ.

SVnt, & aliæ conſtrictiuæ medicinæ, vel mortiferæ,
quæ non interius recipiuntur, ſed exterius tantum
oppoſitæ eundem effectum, quem, & opiatæ, conſequun
tur. Nam, & humores reſolutos mortificant, et membra
diſſoluta confortant, & materiam conſumunt ſuper-
fluam, vt ſunt frigida, & ſicca. Verbi gratia, vt bolus,
ſanguis draconis, & ſimilia, quæ ſuper caput, vel aliud
membrum cataplaſmata ipſum confortant, & fluxum
in eo factum conſtringunt, ſicut lachrymas, ſi fronti ap-
ponantur, vel humorem fluentem ad oculos, ſi tempori
bus ſuper venas cataplaſmentur.

PARTICVLA TERTIA.

REctus ordo ſequitur, vt de tertio modo medendi
tractemus. Eſt igitur tertius modus medendi, quo
perdita, & conſumpta in corpore reſtauramus. Hic mo-
B dus medendi genus reſumptiuum, ſiue enutriens poteſt
appellari, eo quod magis conueniat his, qui reparatione
indigent, & nutriunt conualeſcentes, vel ex aliquo caſu
nimium conſumptos. Reſtauratio verò conſiſtit in duo-
bus modis, ſcilicet electario, & diæta, ſicut conſumptio
in duobus reperitur, ſcilicet humoribus, & membris.
Conſumuntur enim humores, vt in cauſonide. Conſu-
mūtur, & membra, vt in hectica, & phthiſi. Si ergo volu
mus humores reſtaurare, principaliter vtendum eſt ele-
ctarijs confortatiuis, vt eſt diamargariton, diarhodon,
dianthos, diacodion, triaſandali, & ſimilia. Secundario
cibis conuenientibus, & reſtauratiuis, vt ſunt pulli galli-
nacei, caro lactentis capreoli, oua ſorbilia, piſces ſaxati-
les, ius gallinæ, & ſimilia. Potus ſit vinum album. Faciē-
da eſt reſtauratio humorum per ſimilia. Vt ſi cholera ſit
conſumpta, & eam volumus reſtaurare, dabimus electa
ria, quæ digeſta mutantur in choleram, vt diacalamen-
thum, zingib. conditum, & ſimilia. Damus cibum cali-
C dum, vt piper, & ſimilia.

De conſumptis membris.

MEmbra cōſumptia ſi volumus reparare vtendum
eſt principaliter cibis ſolutiuis, & facile digeſtibi-
libus, & mēbris fortiter adhęrentibus, vt eſt farina hor-
dei cū decoctione pulli, vel gallinæ coctæ cū lacte amyg-
dalarū vel pinearū cōdita, etiā caro pullorū perdicis, pha
ſianorum, iura gallinæ, oua ſorbilia, ficus, vuæ ſiccæ, &
ſimilia. Potus ſit vinū albū, & aliquantulum rubeum, et
temperatum cū ptiſana, in qua coctum ſit gummi Arabi
cum, pineæ, amygdalæ, danda ſunt electaria, quæ calorē
naturalem confortant, & humiditatem in membris per
ditam reſtaurent; ſicut tetrapharmacū, tryphera ſarace-
nica, diarhodon, diacodion, & alia ſupradicta. Facienda
eſt autē omnium membrorum reſtauratio per ſimilitu-
dinē ſicut humorum. Si autem ſit facta conſumptio ca-
lidorum humorum in corpore, offerenda ſunt eo tempo
re temperata calida, quę naturalem calorem ex conſum-
ptione debilitatum confortent, & calidam ſubſtantiam
D in membris perditam reſtaurēt. Similiter ſi frigidorum
humorū fiat conſumptio, frigida offerantur temperate.
Conſiderandū eſt tamen vtrum calor accidētalis nimis
incendatur in corpore. Quod ſi fiat, danda ſunt frigida, q̄
accidentalem calorem reprimendo calidā alterent dy-
ſcraſiam, ſicut in his ſit, q poſt quotidianā hepar habent
calefactum. Sint aūt frigida, quæ his offeruntur, leuia, fa-
cile digeſtibilia, & cito in nutrimentum corporis tran-
ſeuntia. Si vero calor non ſit moltus, & frigidorum per-
ditio non ſit multa, danda ſunt potius frigida, quam cali
da. Calor tamen naturalis, quia debilis eſt temperate cali
dis prius confortetur. Cum.n. calore febrili conſumen-
te ſubſtantialem humiditatem debilitatus ſit, niſi prius
confortetur, neceſſe eſt, vt ob ſolutionem frigidorū ma-
gis debilitatus ſuffocetur. Sunt autem, quæ dantur, tam
electaria, quā alia cibaria liquida, vt pro ſui liquiditate p
membra citius fluentia, melius, & leuius incorporen-
tur, & nutriant. Vnde Hip. Facilius eſt repleri potu, quā
cibo. Per potum intellexit liquida, per cibum ipiſſa.

PAR-

PARTICVLA QVARTA.

POſtquam quartus medendi modus ab alijs nõdum ſit commendatus ſcripto, tamen quia vtilis valde eſt, & certius, de eo tractemus. Eſt enim quartus medendi modus ab alijs ſcriptus, qui in digeſtiuis, & attractiuis, vel alterantibus, conſiſtit. Digeſtiua vocamus, quæ materiam morbi digerunt, & ad expulſionem facilem præparant, & obedientem. Eis autem dupliciter vtimur, ſcilicet intus, & extra. Intus, vt in febribus ad dirigendam earum materiam. Extra, vt in apoſtematibus ad dirigẽdam putredinem in illis, ſed alijs, & alijs modis. Si vero volumus digerere materiam ęgritudinis interius contẽtam, damus diuretica, ſicut eſt apium, & ſimilia, quę materiam per partes diuidant, vt in partibus liquefactis operetur natura, & ſic eas expellat, quam integram operari non poterat. v. g. Vt ſi magnum fruſtum carnis bulliat, quia integrum nequit decoqui per partes à coquo ſapienter diuiditur, vt diuiſum citius, & leuius decoquatur. Si enim volumus digerere materiam apoſtematis, vtendũ eſt calidis, & humidis, ſicut fænugræco, radicibus altheę, & ſucco caricarum, & ſimilibus. Omnis enim putredo, vt dicit Gal. per calorem, & humiditatem. Digerere vero apoſtematis materiam, nil aliud eſt, quam ad putredinẽ ducere, vt putrefacta expellatur. Nam ſi apoſtema immaturum aperiretur, ex dolore maior fieret humorum diſcurſio, ſic magis læderetur, quam iuuaretur ægrotans. Dolor enim fit ex diuiſione ſenſibilium partium. Re vera vero ſequitur dolorem. Prius vero ducenda eſt materia ad putrefactionem, poſtea putrefacta expellenda eſt. Item digerere febris materiã nil aliud eſt, quam per partes diuidere, vt diuiſa, & liquefacta, per poros leuius educatur materia. Quod facere non poterat dum erat integra, & compacta, vel propter ſui debilitatem, vel paruitatem pororum. Quod ſi indigeſtam medicus eam euacuare præſumeret, potius ægrotantem læderet, quam iuuaret. Nam citius humores liquidi, & boni emitterẽtur, quam mali, & compacti per medicinam diſſoluerentur. Vnde Hipp. Si qualia oportet purgari purgentur, & conferet, & bene ferunt. Si vero non, contrarium. Prius ergo digeratur diuiſiuis, Dehinc vtendum eſt expulſiuis, & hoc auctoritate Hipp. dicentis. Digeſta medicari, & mouere non cruda, &c.

De conſideratione diuerſitatis materiei.

COnſideranda eſt diuerſitas materiei in digeſtione facienda ratione loci, in quo eſt materia. Nam ſicut medicinarum quædam ſunt frigidæ, quædam ſunt calidæ, & digeſtiuorum, quædam ſunt calida, quædam frigida. Item ſicut locorum quædam ſunt remota a nutritiuis, quædam a non nutritiuis. Sic quædam diuretica ſunt, quæ magis penetrant ad remota loca, q̃ ad vicina.

De caliditate materiei.

SI ergo materia fuerit calida, vt in tertianarijs, & ictericis, vtendum eſt diureticis frigidis; vt eſt ſemen melonis, citruli, cucurbitæ, & ſyrupus acet. & ſimilia. Si vero fuerit frigida, vt in quotidiana, danda ſunt calida; vt ſemen apij, petroſel. marathri, aniſi, radices eorum, & ſyrupus acet. qui communiter datur propter ſui leuitatem tam frigidis, quam calidis, dandum eſt diureticum, maxime in hyeme, & regione frig. Semina hoc modo danda ſunt, terantur, & coquantur in aqua, & colata illa detur ad potandum. Sic & oxymel detur cum calid. Nam & apoſtema diuidit. Quod ſi materia fuerit miſta ſicut ſalſum phlegma, miſceantur calida cum frig vt ſemen citruli, melonis, ſimul cum apio, &c. Si materia pertinet magis ad calorem, vt cholera citrina, plura, & frigida, & econuerſo.

De diuerſitate loci, in quo eſt materia.

DIuerſitas loci, in quo eſt materia multiplex eſt. Nã aliquando in nutritiuis, aliquando in ſpiritualibus continetur. Aliquando in capite, aliquando in ſplene, aliquando in pleura, & in coſtis, aliquando etiam in ſpiritualibus ſedibus continetur, &c. Si ergo fuerit in nutritiuis, ſicut in ſtomacho, vel in hepate, vel in inteſtinis, detur oxymel diureticum, vel ſyrupus acet. cum calida, vel

E aqua decoctionis apij, marathri, petroſ. vel cucurbitæ, ſemi. melonis, citruli, vel cucumeris, vel ſucco mali granati acetoſi cum calida, & hoc ſecundum materiei exigentiam. Si vero fuerit in ſpiritualibus, non detur aliquod acetoſum, quia ſpiritualia læderentur: Sed detur ptiſanum, in quo coctæ ſint radices, vel ſemen apij vel petroſ. vel ſemi. citruli, melonis, cucumeris, & cucurb. & hoc ſecundum exigentiam materiei: omnia. n. prouocantia vrinam purgant ſpiritualia. Quod ſi fuerit materia in eſſentia capitis, ſicut in epilepticis, detur aliquid, quod digerat, & in fumum reſoluat, & diuidat materiam in cerebro. Quod ſi catarrhus fuerit in capite, vt eſt coryza, detur, quod digerat cum fumigio: Accipe pulegium, calamenthum, thus, & coque in forti vino albo, & ſuſcipiat fumum patiens per os, & nares ſæpe, & diu habeat coopertum caput, ne exhalet fumus. Si fuerit in ſplene, ſicut in ſpleneticis, detur decoctio marathri, petroſ. ſpicæ, linguę ceruinę, ſparagi, & bruſci, adianthi, & ſimili. Si ſit

F in coſtis, vt pleureſi, detur ptiſanum, in quo coctum ſit ſemen citruli, melo. cucumeris, & cucurb. cũ lacte amygd. Exterius autem apponatur emplaſtrum, quod fit de ficubus ſiccis; de radice altheæ, & de ſemine lini, & fœnugręci, & farina hordei. Confice ſic, tere omnia, & coque cũ aqua præter farinam, & poſtea bene tere, & addita farina hordei, & aqua decoctionis fac emplaſtrum, & ſuper pone; multum enim maturat. Si ſit in renibus, dentur prouocantia vrinam. Sed ſi ſit multum in remotis partibus, ſicut in pedibus, proſunt diuretica data, quia digerunt, & per membra diuiſa eis incorporantur, & diuidũt materiam, quam inueniunt, vel cum in ſtomacho ſit eorum ebullitio, ſoluitur fumus ab eis eorum retinens proprietatem, quia poſtea ſpirituum virtus inſpicit ipſum, & ſic ad membra tranſiens diuidit materiam, quæ in eis eſt, tamen cum materiam in tam remotis partibus volumus digerere, vtendum eſt fortioribus, & diureticis, quoniam illæ partes remotæ ſunt a naturali calore. Inde eſt, quod ægritudines, quæ fiunt in eis, aut vix, aut nunquam

G curantur, ſicut podagrici.

De ſignis materiei digeſtionis.

COgnitis quibus materia digeratur, digeſtionis ſigna ponamus. In febribus igitur hæc ſunt ſigna. Si acceſſio citius, & fortius affligat quam ſoleat, ſignum eſt digeſtionis. Hæc enim fit materiei liquefactione, & naturalis caloris fortitudine. Cum enim materia ſit dura, & compacta, tarde digeritur, & parum de ea reſoluitur. Vnde, & acceſſio tardatur, & parum durat. Tamdiu enim durat acceſſio, quamdiu durat materia, quæ digeſta à naturali interpoſitione. Quod ſi materia fuerit liquida, & multum de ea reſoluatur, cito conſurgit natura ad expellendam materiam. Vnde & acceſſio citius arripit, & q a durat materiei conſumptio, vel expulſio, durat & febris acceſſio, quod ignorant idiotæ. Vnde eſt, quod imperiti in quartanarijs cum vident in hyeme febrem morari, & parum adfligere, putant eſſe ſignum ſalutis, cum ſit ſignum prolixitatis ægritudinis. Non enim hoc fit niſi

H ex materiei duritia. Item ſi vrina non mutatur à principio, & incipiat immutari; ſignum eſt digeſtionis. Quod enim non mutatur à principio, fit ex materiei duritie. Quod vero mutatur, fit ex liquefactione materiæ, vel aeris frigiditate. Cooperienda eſt ergo, ne decipiamur aeris frigiditate. Item ſi vrina a principio fuerit tenuis, & poſtea inſpiſſetur, vel infrigidetur, ſignum eſt digeſtionis, tenuitatis enim cauſa eſt compactio materiei à principio, a qua, quia nihil reſoluebatur, nec vrina inſpiſſabatur. Quod autem ſit poſtea ſpiſſa, & poſtea ſubtilis ſignum eſt digeſtionis; hoc enim fit materiei purgatione, vel ad alium locum tranſlatione, quod ſcitur per ægrum. Nam ſi ſenſibiliter bene ſe habeat, & nõ alienetur, purgatio eſt, & non alienatio. Si vero non, contrarium. Quod ſi vrina ſpiſſa in principio videtur, hoc habet fieri ex multitudine materiei. Similiter, & in alijs ægritudinibus, in quibus vtimur diuiſibilibus. Si vrina prius fuerit ſubtilis, & poſtea inſpiſſetur, ſignum eſt digeſtionis. Tunc ergo ſecurè poſſumus purgare. Digeſtio

ſtio vero materiei, in apoſtemate his comprehenditur ſignis. Si locus albeſcere incipiat, & dolor minuit. Si prius fuerit mollities loci poſt album, & ſpiſſum facilis eſt eiectio, vt in pleureſi. Cum hoc videris, ſecurius poteris aperire, niſi per ſe aperiatur in exterioribus.

In catarrho hæc ſunt ſigna, digeſtionis ſuperfluitas, ſpiſſitudo, & albedo, & facilis emiſſio.

De alterantibus.

NOn ſolum digeſtiuis eſt vtẽdum in ęgritudinibus, ſed etiam frequenter alterantibus. Alterantia dicimus vero, quæ impetum ægritudinis reprimunt, & minuunt, vt populeon dolorem capitis ex calore, tryphera ſaracenica feruorem tertianæ. Alterantium vero, quædã alterant, & purgant, vt tryphera ſaracenica. Quædam alterant, & non purgant, vt triaſandali. Alteratio vero in duobus conſiſtit, in qualitate ſcilicet, & materia. Alterat enim qualitas, alteratur, & materia. Alterare enim qualitatem eſt eius acumen reprimere, & ſi calor intendatur, debent dari, quæ ipſum reprimant. Sic de frigiditate, ſicut de humiditate. Alterare vero materiam eſt eius impetum reprimere, vel minuere. Vt ſi cholera impetuoſe in aliquo abundet, debemus adhibere, quæ eius impetũ minuant. Non enim audemus dare medicinam, cum materia nondum ſit digeſta, nec cum æger impetum choleræ poteſt ſuſtinere. Debemus ergo dare, quæ choleram purgent, & ægrum alleuient: vt tantum poſſit fieri digeſtio, & ſic poſtea ſalubris ſit purgatio. Fit autem alteratio materiei quandoque in interioribus, quandoque in exterioribus. Interioribus, quandoque qualitatis, vt dictum eſt, quandoque materiei. Si ergo alteretur qualitas, principaliter eſt alteranda alterationibus, quæ ſic alterant, quod non purgant, vt triaſandali. Si materia alteretur, alterari debet præcipue alterantibus, quæ ſic alterant, quod purgant, vt tryphera ſaracenica, pſyllium etiam lotum in aqua frigida, & ſimilia. Similiter fit in exterioribus, quandoque alteratio qualitatis, vt dolor capitis per populeon, quandoq; materiei, vt in apoſtematibus. Quædam vero alterant materiam apoſtematum tantum, vt ſolatrum, ſemperuiua. Quędam vero alterant, & maturant, vt malua, & vitellum oui cum oleo roſato, vel viola. Si vero materia fuerit nimis impetuoſa, vt cholera virid. & anguſtet ægrum maxime, vt nec digeſtionem materiei prę anguſtia poſſit expectare, vtendum eſt alterantibus, & repercuſſiuis, accipe ergo ſolatrum, & ſemperuiuam, & quę alterant, & maturant tere, & ſuperponatur, mire mitigant, & reprimunt impetum choleræ, & ſanguinis. Facta vero mitigatione melius poteris digeſtiua congrua apponere, ſicut eſt malua cum oleo roſato, vel violarum. Inde eſt, quod in paſſionario præcipit Gal. ſuperponi facta podagra, vt membrum reddatur inſenſibile, & ſic patiet infirmus. Fit autem alteratio tam cibis, & potibus, quam medicinis competentibus.

De modo conficiendi.

EXecuto modo medendi, agendum eſt de modo cõficiendi. Oſtendamus ergo quomodo debeant confici medicinæ, & quibus vnaquæque medicina proprie valet ægritudinibus. Cum ergo volueris conficere medicinam, prius conſidera ſpecies vtrum bonæ ſint, nec nimia vetuſtate conſumptę. Similiter, & herbas, & earum radices. Conſidera, & ſemina, vt ſcilicet ſint cõgruis temporibus collecta, & in conuenientibus locis repoſita, & congrue ſiccata, non ad fumum, ſed ad Solem, vel in vmbra, ſm quod exigit vnaquæque per ſe, Auctore Conſtantino. Nam cum ſimul teruntur, & quædam citius puluerizantur, plus de ea in aerem, & in fumũ reſoluitur, quã de alia, & ſic virtus medicinæ minoratur. Poſtquam autem tritæ, & puluerizatæ fuerint, ſpecies per ſe ponderẽtur, ſecundum, quod exigit medicina. Deinde addito melle, vel ſyrupo, conficiatur. In cõficiendo tria ſunt conſiderãda, puritas mellis, ſyrupi decoctio, & eorum, quod ſufficit appoſitio. Puritas mellis duo continet, ſcilicet ne ſit aquoſum, vel nimis coctum, & bene deſpumatum. Syrupi decoctio bona eſt cũ ad mellis inſpiſſationem venerit, quod ſcitur, cũ gutta adhæret caciæ, vel poſita ſuper vnguem non ſpargitur, quod ſufficit, ſic intellige, vt & ſpecies poſſint conſeruare, & eaſdem per membra deducere. Sit ergo menſura mellis talis in medicina. Si fuerit vna libra pulueris, apponãtur tres mellis. Mel autem apponitur tribus de cauſis in medicinis. Prima eſt, vt conſeruet ſpecies, quia conſeruandæ ſunt valde. Secunda, vt ducat ſpecies per membra, quia valde colatiuum eſt, & mundificatiuum. Tertia, vt dulcedine ſua amaritudinẽ ſpecierum temperet. In tritura ſpecierum duo conſiderantur. Nam aliter debent conteri ſpecies laxatiuæ, aliter non laxatiuæ. Laxatiuæ aliquantulum debent teri, vt in ſtomacho moram faciẽtes humores a remotis partibus diſſoluant, & ne adhęrentes villis ſtomachi dyſenteriam generent, ſicut eſt ſcammonea, euphorbium, & ſimilia. Non laxatiuæ ſubtiliſſime terantur, vt facile incorporentur, & quod ſuum eſt, cito perficiant. Et hoc maxime debet fieri in electarijs confortatiuis.

De confectione ſyrupi.

SYruporum confectio varia eſt. Nam aliquando fit ſimplex, aliquando compoſita. Simplex eſt, quæ fit de ſolo zuccharo cum aqua. Compoſita, quæ fit de ſpeciebus, vel de alijs. Compoſitus autem multiplex eſt. Aliquando de herbis, aliquando de ſeminibus, aliquando de radicibus, aliquando de floribus, aliquando de ſuccis, aliquando de fructibus.

Item ſyrupus alius clarus, alius non clarus. Sed clarus debilior eſt non claro, quia clarus in ſpecierum abſentia, quod per albuminis appoſitionem cum puluere ſpecierum adhæret. Fit autem clarus, vel ad delectandum vel ad vendendum.

Item ſyrupus alius fit de zucchero, alius de melle. Si ergo fiat ſyrupus de zucchero ſimplex, ponatur zuccharum in aqua, & bulliat ad lentum ignem, quouſque adhęret caciæ gutta, vel ſuper vnguem poſita non diſpergatur, & hoc eſt ſignum decoctionis in omni ſyrupo.

Si vero fiat de ſpeciebus compoſitus, terantur ſubtiliter, & apponantur in ſacculo, & ſacculus ille ponatur in aqua cum zucchario, & bulliat diu, & exprimatur ſacculus ille ſæpe, vt ius ſpecierum tranſeat in ſyrupo: poſtquam bullierint diu, colentur, & coquantur ad perfectionem ſyrupi.

Si vero fiat de herbis, vel de floribus ſyrupus, coquantur prius in aqua, poſtea colentur, & zuccharum addatur huic colaturæ, & coquatur ad modum ſyrupi.

Si autem fiat de ſeminibus, vel de radicibus, terantur, & coquantur in aqua, & colentur, & addito zucchero, fiat ſyrupus. Tunc ſi de pſyllio facere volueris, propter ſui viſcoſitatem ponatur in ſacculo, & fac ſyrupum.

Si vis facere electarium, addantur ſpecies, & conficiantur in mortario, vel cacabo, ſecundum genus medicinæ. Ponitur autem ſyrupus in medicinis propter zucchari temperantiam, vt medicina ſecurè acutis, & calidis morbis poſſit dari, ſicut tertianæ, cauſonidi. Neque enim calidis morbis audemus medicinam cum melle dare, maxime in acutis, & hoc propter ſui calorem, vel ventoſitatem. Licet enim calorem, & ſiccitatem mellis per appoſita poſſit minuere, nullatenus tamen ventoſitatem ex toto poſſumus remouere.

Si vis facere ſyrupum clarum a principio, vel poſt, ſyrupum tamen parum infrigidato, prius per motum ſpathulæ ponatur ſpuma albuminis oui tuſi, & moti cũ calcis, vel manu, vel in aqua frigida; & dimittatur diu bullire ad lentum ignem, ne pro nimia ebullitione continuitas ſpumæ pereat, nam quanto magis erit continua, tanto magis adhærebunt ibi ſuperflua, nec moueatur ſyrupus, vt magis adhæreat ſpumę, q̃ ſyrupũ debet inſpiſſare. Poſtq̃ diu bullierit, remoueat̃ ſpuma illa, & cõſideretur ſpuma illa ĩ ampulla vitrea, vtrũ ſit ſatis clarus. Qđ ſi nõ, apponat̃ alia ſpuma albuminis, & bulliat quouſq; clarus.

Syrupus acetoſus fit de aceto, & zucchero, ſicut ſyrupus ex aqua, & zucchero.

Si vis de fructibus, tere, & coque in aceto, vel aqua, ſecundum quod vis facere ſyrupum, & addito zucchero colaturæ, fac ſyrupum.

Si vis

Si vis facere ſyrupum de ſuccis, pone zuccharum in eo,& diſſolue ad ignẽ, & cola, & poſtea coq; in ſyrupo.

Quod ſi vis facere de ſpeciebus, & herbis; herbæ coquantur in aqua,& colentur: & in colatura ponatur zuccharum,& puluis ſpecierum in ſacculo, & ſyrupus fiat, vt ſuperius dictum eſt.

Quod ſi vis facere ſyrupum de melle, prius bene deſpumetur, & poſtea in aqua ponatur,& bulliat diu,& vt dictum eſt,clareſcat. Difficilius tamen fit,quàm de zuccharo, & poteſt dari quótidianarijs in hyeme, & frigidis morbis.

Si vis facere, vt videatur roſaceus, prius coque roſas, vel radices in aqua rubea,ſicut parietariam, cola,& addito melle fac ſyrupum, idem fac de violis, ſi vis, vt appareat violaceus.

Item ſi vis ſyrupum ſpiſſum, vt electarium, & deferre in pyxide, de tribus partibus zucchari fac ſyrupum,et coque plus iuſto,& poſtea pone in mortario, & adde ibi quartã partẽ zucchari bene puluerizati, & diu tere,quouſque album fiat, & ſpiſſum ad modum tragacanthi,vel amydi,& teratur,vt ſupra dictum eſt. Et notandum eſt, quod in principio ſyrupi, vel cuiuslibet decoctionis maior debet fieri ignis, quia maior humiditas eſt, quam in fine, ideo in fine ſit paruus,ne fiat aduſtio, vel corruptio humiditatis,vel nimia conſumptio illius ſyrupi.

De confectione cerati.

Omne ceratum ad hunc modum conficitur. Prius ceram reſolue, & ſi quæ fuerint reſoluenda ibi, reſoluantur cum ea, vt gummi, &c. Depone ab igne poſt liquefactionem, & ſpecierum puluerem appone mouendo cum ſpathula. Et ſi volueris emplaſtrare, facias magis ſpiſſum. Si vero volueris cum eo vngere, vel fricare fiat liquidus.

De quibuſdam medicinis,ad quæ ſcilicet valeant.

Reſtat dicere, quę medicinę, quibus propriè valeant ægritudinibus, & principaliter de opiatis. Aurea propriè valet ad omne vitium capitis ex frigiditate,maximè ad rheuma, & grauedinem oculorum, & vitijs matricis, temperata etiam cum vino calido, & per nares iniecta caput optimè purgat. alternatim in ſero damus ad modum auellanæ.

Adrianum proprie valet contra omnem frigiditatẽ,et maxime capitis, & contra grauedinem oculorum,datur in modum auellanæ ſero cũ vino, in quo decocta ſit ſaluia,datur etiam quartanarijs ante horam acceſſionis.

Achariſtum proprie valet contra catarrhum,& cõtra omne vitium pectoris ex frigiditate. In ſero cum vino calido in modum auellanæ.

Athanaſia datur propriè contra fluxũ ſanguinis mulieris cũ aqua pluuiali, in qua cocta ſit proſerpinata,plantago,vel hypericon, quam decoctionẽ cum lapide hęmatite ſupra lapidem molarẽ tãdiu ducimus, donec in ſanguineum colorẽ vertimus,cum quo medicina ipſa diſtẽperata,& potui data,et bombace ex ea intincto,& ſępius in vulnere miſſo ſanguinem ſtringit. Hoc idem facit hæmoptoicis taliter diſtemperata, & bibita. Quæ ſimiliter diſtẽperata, & naribus attracta ſedat fluxum ſanguinis.

Alcancalon proprie datur patientibus acutas febres, ſed maximè tertianarijs, datur caliginem in oculis patientibus, aut ex fumo choleræ, aut ex acuta febre in modum caſtaneæ in mane cum tepida.

Blanca datur propriè contra paſſionem capitis ex frigiditate,& maxime paralyticis tremuloſis,& epilepticis cum vino, in quo cocta ſit ſaluia in mane.

Benedicta propriè valet ad guttam arthriticam, & ad podagrã ex frigiditate, renes, & veſicam purgat in mane cum tepida ad modum caſtaneæ data.

Diaolibanum proprie ſtringit lachrymas oculorum, & rheuma capitis, curat dolorem alui in ſero in modum auellanæ cum vino, in quo coctum ſit olibanum.

Diarhodon proprie datur hepaticis, & cõtra vitiũ pulmonis,quod ex calore fit:mirifice cõfortat cõualeſcentes ex acutis,vel alijs ægritudinibus, & ſtomachũ confortat cum frigida ante comeſtionem,in modum auellanæ.

E Diacodion proprie datur contra vitium pulmonis ex calore,vel pectoris, pleuriticis, peripneumonicis, hecticis,ſi tuſſiant,empyicis cum decoctione hordei bene triti, & tragacanthi in modum caſtaneæ.

Diairis propriè vocem reſtaurat perditam ex frigiditate. Valet ad omne vitium pectoris ex frigiditate cum decoctione hyſſopi cum vino in modum caſtaneæ.

Diaprunis propriè valet acutis, mane cum frigida, & contra omnem calorem.

Diapapauer proprie valet hæmoptoicis,phthiſicis in modum caſtaneæ,in mane, & meridie,& ſero cum priſana,vel aqua,in qua coctum ſit tragacanthum.

Diapenidion proprie datur cõtra tuſſim ſiccam,& vitium pulmonis, & ad raucedinem vocis cũ decoctione hordei in mane,et meridie,& in ſero,in modũ caſtaneę.

Diamargaritõ proprie datur cardiacis,triſtibus,et omni debilitationi cordis, & ſtomachi, cũ aqua roſata, vel cũ frigida,mane, meridie, & ſero in modum caſtaneæ.

F Eſdra proprie datur melancholicis, tumidis, & quibus malus ineſt appetitus, & quæ appetunt carbones, & quęcũq; talia,data cum vino calido in modum auellanę. Valet etiam ad aurium dolorem,& ad putredinem cum careno diſtemperata, & inſtillata. Valet etiam ad fiſſurã labiorum. Electarium ducis proprie valet contra ſtomachi indigeſtionem, & ilium dolorem cum vino, & contra ventoſitatem cum aqua, in qua cocta ſint ſemina melonis,citruli,cucumeris, & cucurbitæ. Philonium, ſiue philãthropon,& iuſtinum datur calculoſis, & ad ilij dolorem, ſoluit dyſenteriam, & ſtranguriam, datur cum vino calido, in quo cocta ſit ſaxifragia, & grana milij ſolis,vel ſparagi,& brutei in modum caſtaneæ poſt cœnam ſero. Garyophyllatum magnum datur proprie ſtomachicis, & acide ructantibus, & indigeſtionem patientibus, & ilioſis,& vtramque choleram educit ad modum caſtaneæ in ſero datum poſt cœnam.

Catharticũ imperiale proprie valet ilioſis, & vtramq; cholerã educit ad modũ auellanæ mane,& ſero datum.

G Lithontripon proprie datur lapidoſis,frãgit enim, & expellit lapidem ad modum caſtaneæ cum vino, in quo coquantur ſaxifragia,milium ſolis datum omni hora.

Mithridatum proprie datur lientericis cum decoctione gallæ, vel myrti. Datur contra venenum cum ſucco mentæ diſtemperatum,& per potum,& per vnctionem. Datur etiam quartanarijs ante acceſſionem, cum calido multum prodeſt.

Muſa etiam ęnea datur quartanarijs proprie ante acceſſionem in modum auellanæ cum vino calido. Datur quibus vrina penitus negatur cũ ſucco ſenetionis, quod ſi cum tepida diſtemperetur, & tempora,& pulſus inungantur, & ſudorem in acutis ægritudinibus prouocet, curationem ſignificat. Si vero non, mortem.

Oxy proprie datur cauſonidi, ſynochæ, & etiam contra omnes acutas,& poſt omnes acutas cum frigida manè,& meridie in modum caſtaneæ. Si vero acuatur, valet tertianarijs,& dolori hepatis.

H Opopyra proprie valet contra paralyſim oculorum, linguæ, oris, gutturis, manuum, & pedum, ſanat cum decoctione caſtorei, & ſaluiæ in vino in ſero in modum auellanæ.

Picra proprie purgat caput, ſtomachum, & renes, calefacit cum calida in modum caſtaneæ.

Paulinum cum opio veteri nouæ tuſſi valet. Datur contra vitia pectoris ex frigiditate cum vino in ſero pilulæ nouem, vel vndecim in modum orobi ſine opio dr. 2. cum ſcr. 2. ſcammoneæ factis pilulis, & ſtomachum, & caput ex phlegmate, & melancholia purgat,& oculorum grauedinem ex frigiditate tollit, cum vino calido accipiat media nocte.

Potio ſancti Pauli proprie datur paralyticis cum vino, in quo cocta ſit ſaluia,caſtoreum, epilepticis, catalepticis cum vino, in quo cocta ſit pęonia. In hyemali tẽpore detur mixta cum Eſdra, cum vino, in quo cocta ſit gentiana ante acceſſionem. Datur etiam patientibus vulam ex rheumate,tuſſientibus cum ptyſana.

Tryphera

A Tryphera magna proprie datur contra dolorem ſtomachi virorum, & mulierum cum aqua, in qua cocta ſint ſemina fœniculi, aniſi, maſticis. Datur etiam contra omnia vitia matricis ex frigiditate cum vino calido, in quo cocta ſit artemiſia. Prouocat etiam menſtrua cum artemiſia bene trita, & oleo muſcellino bene miſta: &c. ſic peſſario ex bombace facto, & ex ea inuncto, & in vuluam miſſo. Mulieri etiam non concipienti ſi detur cum vino, in quo cocta ſit mandragora, vel ſambucus, miro modo valet etiam pueris, qui dormire nequeunt, & qui in nocte garriunt, diſtemperata cum lacte mulieris, & in modum ciceris data. Curat dyſenteriam, & linteriam, cum vino ſumpta optime ſtringit.

Tryphera ſaracenica proprie datur hepaticis, ictericis, quartanarijs ex cholera aduſta, viſui obſcurato ex B cholera rubea, & dolori capitis cum caliditate.

Hiera Rufi datur ſcabioſis, impetiginoſis, & vtramque morpheam curat.

Hiera logodion proprie datur phlegmaticis, ſcabioſis, elephantioſis cum ſcammonea, epilepticis vero cum cochleario ſalis.

SYrupus acetoſus ad diuiſionem, interpolatis omnibus, & in minori hemitritæo, vel augmaſtico. Reci. radicis apij, petroſelini, vtriuſque aſparagi, & bruſci, & ſcariolæ, vel cichoreæ, fœnugræci, ſycomori ana vnc. 1. fac bullire in aceto contritas, & cola, & illi colaturæ addatur zuccharum, & fac ſyrupum, & da mane cũ aqua tepida.

SYrupus acetoſus in acutis febribus alterans materiã morbi, exprime quod acetoſum eſt in citro, vel in citrangulo, & fac bullire parum cum zucchari vnc. 2. & cola, & fac ſyrupum; & cum coctum fuerit ſuperpone ſcrup. 1. camphoræ, & da mane cum tepida, meridie cum frigida, &c.

SYrupus acetoſus, durus, & albus, fac bullire acetum album, & forte cum lib. 2. zucchari, vt perfecte ſit acetum conſumptum, & poſtea pone in mortario, & ſuperpone pulueris zucchari li. 1. & fortiter ducas, datur cum calida, diuidit materiam, ſtringit, & alterat.

B SYrupus frigidus in peracutis febribus ſitim ſedat, materiam morbi alterans. Recip. ſandal. vtriuſque, ſpodij, ſucci lyquiritiæ, tragacanthi, ſeminis portulacæ, berberis, rheubar. ana vnc. i. campho. ſcrup. i. redige ſpecies in puluerem, & liga in ſacculo, & fac bullire cum aqua melonis ſaraceni, vel aqua cucurbitæ, vel in aqua, in qua pſyllium fuerit infuſum per noctem, & colaturæ adiunge zuccharum, &c. fac ſyrupum, & da ſemper cum frigida, &c.

Finit ars medendi Cophonis.

S V M M V L A
MORBORVM OMNIVM, AC REMEDIORVM
IN HOC VOLVMINE CONTENTORVM.

A Iacobo de partibus olim per ordinem Alphabeti collecta,
Nunc multis mendis expurgata, & aucta.

ABortum facit.
Opopanax
Serpentaria ſuppoſita
Decoctio feſcè.
Ariſtolochia
Abortus remedia 2.vol.
Abominationem tollit.
Electarium de aromatibus
Albaras confert.
Linimentum de mezereon.
Alienationis remedia 2.vol.
Alopeciæ conferunt
Alcolæ conferunt
Amygdalarum apoſtematibus cõferunt.
Aut·acis remedia.
Animam dilatant, & confortant.
Confectio alchermes
Electarium de gemmis
Lapis ſtellatus
Anhelitus diſpcultati conferunt.
Agaricus
Colocynthis
Confectio de muſco
Loch de pino
Loch de ſcilla
Loch de alſeſcera
Loc ad aſthma
Opopanax
Succus ireos
Serapinum
Anhel.tus præfocationi confert.
Confectio philonij pri.inuentio
Anhelitus constrictioni ualet.
Colocynthis
Diaſulphur
Anheltum confortant.
Aromaticum nardinum
Capilli Veneris
Anheloſis confe rt.
Oleum philoſophorum
Anguſtiæ remedia
Ancharum materias euacuat.
Aſarum
Hermodactylus
Turbith conſortatum
Sarcocolla
Serapinum
Anch arum doloris remedia.
Anl ægritudin ibus confert.
Oleum de ſemi.lini
Ano nocet.
Aloe non correctum
Apoſtemata dura, & craſſa reſoluunt & maturant.
Ben emplaſtratum
Caricæ
Ceratum Andromachi
Cucumer aſi. emplaſtratus
Decoctio florum chamæmeli
Emplaſtrum de fermento
Feſcera
Luf.
Mel
Oleum antiquum
Paſſulæ
Apoſtema calida reſoluunt, & maturant.
Emplaſtrum diachylon paruum
Oleum violatum
Pſyllium
Apoſtematum inflammationem ſedant.
Ceratum ſandalinum
Oleum uiolatum
Appetitum augentia
Electarium ſtomachi confortatiuum
Myrobalani embl.conditi
Appetitus caſui ualent.
Confectio alcharil.
Conditum de bugloſſa
Appetitus corrupti remedia.
Syrupus de abſynthio
Appetitum proſt·atum, & mortuum incitant, & confortant.
Aromaticum roſatum prima deſcriptio.
Aroma.ro.deſcr.Gabr.
Abſynthium
Acetum ſcilliticum
Confectio de cytonijs
Confectio alchanzi
Conditum ſecundum de citro
Electarium de fructibus
Hyſſopus
Sal
Trochiſci de gallia magna
Trochiſci de aoſynthio
Appetitui animo conferentia.
Appetitum deijcit.
Scammonea
Apoplexiæ conferunt.
Colocynthis
Aquoſitates educit.
Cucumer aſininus
Cartamus
Aquam citrinam purgant.
Alſebram
Decoctio radicum cuc.aſini.
Euphorbium
Iris
Kerua
Pilulæ de mezereon
Succus cucu.aſinini
Serapinum
Vng. de arthanita magna
Arterias a cholera mundificat.
Aqua infuſionis roſarum
Succus roſarum
Articulorum doloribus conferunt.
Oleum de nucleis ceraſorum
Oleum de granis citrangulorum
Articulorum paſsiones diuturnas diſſoluunt.
Ceratum Alexan, deſc.ſecun.
Arthreticæ frigidæ conferunt.
Aloe confortatum
Acharitium Nic.
Benedicta Nic.
Hermodactylus
Oleum auellanarum
Oleum vulpinum
Oleum philoſophorum
Oleum de lapide gagatis
Pes coruinus
Scammonea confortata
Arthreticæ calidæ confert.
Bdellium
Oleum de ranis
Sarcocolla
Aſthmati conferunt.
Achariſtum Nicolai
Agaricus
Athanaſia magna
Ariſtolochia
Colocynthis
Diamargariton Nic.
Diacameron Nic.
Feſcera
Hyſſopus
Ius galli.
Luf
Lupulus
Lapis ſtellatus
Loch de pino
Loch ad aſthma
Oleum philoſophorum
Pilulæ de agarico
Sarcocolla
Syrupus de hyſſopo
Syrupus de praſſio
Syrupus de calamentho.
Aſperitati ualet.
Oleum amydalarum dul.
Oleum de chryſomelis
Aurium ulcera putrida, & ſanioſa ſanat, & exiccat.
Ariſtoloch. cum hydromelle
Sarcocolla
Succus lupulorum
Succus ſerpentariæ

Aurium uermes interficiunt
Aloe
Centaurea
Calamentum
Cucumer agreſtis loco prædicto
Euphorbium loco prædicto
Fella omnia loco prædicto
Elleborus albus loco prædicto
Oleandrum loco prædicto
Succus abſynthij cum nucleis perſicorũ loco prædicto.
Succus cappatorum loco prædicto
Succus foliorum perſici loco prædicto
Succus radium mori loco prædicto
Scammonee loco prædicto

Aurium dolori uentoſo confert.

Decoctio abſynthij
Decoctio hyſſopi
Oleum abſynthij
Oleum colocynthidatum
Oleum de ireos
Oleum de ben
Sal miſtus cum furfure, & melle
Succus ſerpentariæ cum melle
Succus ſerpentariæ cum melle.
Aurium ſibilo conferunt.
Acetum decoctionis elle.ni.
Decoctio hyſſopi
Oleum de ben
Aurium tinnitui ualent.
Acetum decoctionis elleb.ni.
Decoctio hyſſopi
Decoctio abſynthij
Oleum amyg. amara
Oleum de ben
Oleum de abſynthio
Oleum colocynthidatum
Succus ſerpentariæ cum melle
Auditum corroborantia.
Ariſtolochia
Acetum decoctionis ellebori nigri
Sena
Aurium ſordities abſtergit.
Succus ſerpentariæ
Aurium uermes occidunt.
Abſynthium
Oleum de nucleis perſicorum

B*aras conferunt.*
Linimentum de mezereon
Elleborus niger
Bothor conferunt.
Elleborus niger
Bocio conferunt.
Coriandrum emplaſtratum cum melle
Lupini cum aceto, & melle loco eodem
Oleum de cucu.aſinino
Oleum ben
Pix confecta cũ caricis, aut cum ſcillai aut cum radice caulis, aut cum rad ce cappa.
Radix cucumeris aſinini cum melle, & oleo de narciſſo, & farina hordei emplaſtrata.
Stercus vaccarum cum aceto decoctum.

C*apitis ægritudines frigidas purgant.*
Aloe lotum
Aqua mellis
Adrianum Nic.
Hiera picra Galeni
Hiera hermetis
Hiera logodion Ruffi
Pilulæ aggregatiuæ
Picra Nic.
Capitis dolori conferunt.
Colocynthis
Cucumer aſininus
Iris emplaſtratus
Infuſio de hiera
Lapis armenus
Oxymel ſcilliticum Democ.
Oleum anethinum
Oleum laurinum
Oleum de ireos
Oleum nardinum
Oleum de ſampſuccho
Oleum de cucume.aſinino
Oleum roſatum
Pilulæ arabicæ Nic.
Sothira magna Nic.
Scilla
Serapinum
Trochiſci de croco
Capitis dolorem calidum ſedant.
Coriandrum
Succus lupulorum cum ſauich hordei
Capitis dolorem a melancholia factum curat.
Epithimum
Capitis dolori in febribus contingenti conferentia 2. vol.
Caput mundificant.
Arthanita
Aloes correctum
Elleborus niger
Infuſio de hiera
Pilulæ ſtomachicæ
Pilulæ aliæ ſtomachicæ
Pilulæ aggregatiuæ ex inuẽtione noſtra
Capitis furfures abſcindit.
Cinis capillorum Veneris
Decoctio capillorum Ven. eodem loco.
Cachexiam purgat.
Confectio alchechengi
Catarrhum maturat.
Oleum de ireos
Catarrho frigido confert.
Diapraſſium Nic.
Catarrhum ſubtilem a capite ad pectus, & pulmonem defluentem curant.
Achariſtum Nic.
Diacodion
Syrupus de papauere
Catarrho acuto ſuffocanti conferunt
Dianucum
Pilulæ contra catarrhum
Caſui confert.
Rhabarbarum
Cardiacæ conferunt.
Cianthos Nic.
Diamargariton Nic.
Diarhodon Abbatis
Carnes robuſtas reddit.
Oleum de ſchino
Carnem putridam additam delet.
Vnguentum alphefiricon
Carnem cuilibet membro ſuperflue additam conſumunt.
Eleborus niger
Serpentaria
Carbunculi remedia in ſupl.
Canitiem retardant.
Electarium ſecundum alchatif.
Electarium de aromatibus
Oleum colocynthidatum
Canitiem prohibent.
Diagalanga Nicolai, quære in fine indicis ægritudinum.
Oleum coſtinum
Oleum de alchanna
Capillos confortant.
Oleum colocynthidatum
Capillorum radices confortat.
Capilli Veneris
Capillos creſcere faciunt.
Capillis Veneris
Mel deſtillatum
Capillorum caſum prohibent.
Capilli Veneris
Oleum colocynthidatum
Capillos denigrant.
Oleum colocynthidatum
Capillos flauos faciunt.
Mel deſtillatum
Capillos multiplicant.
Capilli veneris
Mel deſtillatum
Gangrænæ remedia
Calueſcere facit.
Sarcocolla
Cauſoni conferunt.
Diaprunus Nic.
Cerebru confortant.
Aromaticum roſ. Gabr.
Aromaticum moſcatum
Diambra
Decoctio foliorum ſenæ
Elleborus niger
Myrobalani emblici
Oleum ſtœchados
Pil. ſtomachicæ
Pliris arcoticon Nic.
Stœchas
Trochiſci galliæ allephangi

Cerebrum purgant, & mundificant.

Ariſtolochia
Agaricus
Confectio alſeſcera
Colocynthus
Feſcera
Lapis armenus
Opoponax
Pilulæ alephanginæ
Pilulæ aureæ Nicolai
Stœchas
Serapinum
Senna
Sarcocolla
Cerebrum oppilatum ſanant.
Arthanita
Oxymel ſcilliticum
Cerebrum calefaciunt.
Diapraſſium Nic.
Oleum de ſtæchade
Cerebri apoſtematibus conferunt.
Agaricus
Solatrum
Cephalagiæ conferunt,
Antimorum Nic.

Cerebri

Cerebri ægritudinibus conferunt.
Arthanita
Confectio de muſco
Electarium de gemmis
Theriaca diateſſeron
Cerebri ægritud. melancholicas ſoluit.
Infuſio alia hieræ
Lapis armenus
Cancrum purgant, curant, & abſcindunt.
Confectio Hamech
Decoctio epithymi
Emplaſtrum Arabum
Elleborus niger
Lapis armenus
Oleum de iunipero
Oleum de fraxino
Pilulæ indæ
Syrupus de epithymo
Serpentaria
Vnguentum diaphœnicon deſcriptione Arabica
Vnguentum alpheſericon
Cibum digerere facit.
Conditum de citro aliud
Corpus extenuant, & deſiccant.
Alſcebram
Acetum ſcilliticum
Polypodium
Corpus releuant
Diacalamenthum deſcr. Gal.
Pilulæ lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Tryphera ſarracenica
Corpus impinguant.
Oleum amygdul.
Oleum de nuce indica
Oleum de granis ſeſami.
Oleum de granis papau.
Hermodactilus
Sarcocolla
Suffuſ bonum imping.
Corpus totum confortant.
Acetum ſcilliticum
Myrobalani
Corpus totum purgant.
Confectio alcharif
Elleborus niger
Hiera hermetis
Hiera ex inuentione noſtra.
Corpus a putrefactione præſeruant.
Aloe
Acetum ſcilliticum
Oximel ſcilliticum
Sal indus
Sal naphticus
Corporis ſanitatem conſeruant.
Aloe
Acetum ſcilliticum
Oxymel ſcilliticum
Sal indus
Sal naphticus
Corporis totius odorem bonum faciunt.
Elleborus niger
Myrobalani
Oleum coſtinum
Tryphera ſarrace. magna
Corporis colorem faciunt bonum
Agaricus
Acetum ſcilliticum
Myrobalani citrini
Tryphe. ſarrace. magna
Trochiſci galliæ muſc.
Complexionem bonam faciunt.
Elleborus
Conualeſcentibus conferunt.
Aromaticum roſ. maius
Diarbodon abbatis Nic.
Dianthos Nic.
Roſata nouella
Colorem bonum faciunt.
Confectio de cytoniis
Conf. anacardina
Conf. ſecunda alcharif.
Diacytonitem Nic.
Elect. de aromatibus
Elleborus niger
Hyſſopus
Oleum de croco
Syr. de fumoter. minor
Trochiſci de ſeſcera
Theodoricon hipeiriſticon Nicolai
Cor confortant.
Aromaticum roſ. maius
Aromaticum roſ. minus
Aromaticum muſc.
Arom. garyophyllatum
Aqua roſata
Crocus
Elect. de citro
Citro condita
Conditum de citro
Doronici
Diambra
Diamargariton Nic.
Emp. ſtomachum confortans
Lapis ſtellatus
Myrobalani
Oleum roſatum
Oleum myrtinum
Pyra condita
Poma condita
Perſica condita
Roſa
Rob de ribes
Rob de cytonijs
Rob de pyris
Spica
Stœchas
Suffuſ de ligno aloes
Syrupus de pomis
Trochiſci galliæ muſ.
Troch. galliæ tebellinæ
Troch. de gallia magna
Trochiſci diarhodon
Trochiſci ramich
Zedoaria
Zuccharum roſatum
Cordis debilitati conferunt.
Conditum de bugloſſa
Diamargariton
Electarium de pomis
Troch. de ligno aloes
Cordis tremori conferunt.
Aromaticum muſc.
Aqua infuſionis roſarum
Confectio de acetoſis
Electarium de gemmis
Epithymum
Lapis ſtellatus
Myrobalani citrini
Myrobalani emblici
Roſa
Succus roſarum
Syrupus de pomis
Cordis pulſui conferunt.
Confectio alchermes
Confectio de xyloaloes
Confectio de muſco
Conditum de citro
Conditum de bugloſſa
Poma condita
Rob de acreſta
Syru. acetoſus de pomis
Trochiſci de ligno aloes
Cor calidum confortant.
Syru. de ſucco acetoſæ
Cordis inflammationem reprimunt.
Diamargariton Syr.
acet. de ſucco fructuum
Cordis ebullitionem mitigant
Rob de ribes
Rob de berberis
Rob de ſumach
Rob de moris de ſceni
Rob de granatis
Cor mondificat.
Sena
Cordis ægritudinibus proſunt.
Confectio de xyloaloes
Electarium de gemmis
Colorem clarificant.
Capilli veneris
Myrobalani nigri
Tryphera Galeni
Coeundi deſiderium faciunt, & augent.
Aromaticum nardinum
Ala cum melle in ore retenta.
Confectio ſecunda teſticulorum uulpis
Confectio alcharif
Cubebæ cum melle in ore retentæ
Diaſatyrion Nicolai
Emblici cum melle in ore retenti
Piper cum melle in ore retentum
Tryphera Galeni
Zingiber cum melle in ore retentum
Coitum excitant.
Auellanæ, andachoca
Allia parum cocta
Baucia, borago, bugloſſa
Cardonum capita
Cerebra paſſerum
Conditum de ſecacul
Confectio de zingib.
Cicera
Diambra
Diamuſcum
Diacurcuma
Elect. de aromatibus
Phaſeoli cum ſale, & altilia, & cinnamomo
Eryngiorum radices
Mithridatum
Napi
Panis ſimilæ cum gra. ſeſami
Renum, & dorſi calefactio
Secacul
Aſparagi
Theriaca uetus
Tubera
Coeundi modus in ſopl.
Coitus iuuamenta, & nocumenta.
Colico dolori conferunt.
Antido. hæmagogum Nic.
Baurach
Centaurea minor

Cartamus
Colocynthis
Confect. Philonij inuen. pri.
Diacyminum
Empl. diaph. deſcr. Alex.
Grana cheruæ cocta in iure galli.
Ius galli
Mula ęnea Nicolai
Oleum de cherua
Oleum de cartamo
Oleum de lilio
Oleum de piperibus
Polypodium
Philonium Nic.

Colicę humores purgant.

Aqua mellis
Confectio de dactylis
Diacytonites
Elect. Indum maius
Elect. Indum minus
Elect. Eleſcoph
Hiera Hermetis
Pilulæ aggreg. maiores
Pilulæ fętidę maiores

Colicæ phlegmaticæ conferunt.

Arthanita
Baurach
Ben
Oleum de cherua
Serapinum clyſterizatum

Colicæ fæcali confert.

Arthanita

Colicæ uentoſæ conferunt.

Baurach
Ben
Oleum de cherua
Serapinum clyſterizatum

Coryzam faciunt.

Roſæ
Violæ

Corizæ conferunt.

Pilulæ ad omnes morbos catar.
Syr. conferens catarrhis
Syr. de papauere.

Combuſtioni conferunt.

Vnguentum ceruſſæ
Vng. lencum

Conceptionis remedia.

Cutis maculis conferunt.

Agaricus
Linimentum de cucumeri aſinini
Oleum de Ben
Vnguentum albariel
Vnguentum citrinum Nicolai

Cutis aſperitatem curans.

Agaricus
Aqua lactis
Vnguentum alſeſericon.

Cutis fęditatem curant.

Agaricus
Arthanita
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Diamoruſion
Elleborus niger
Linimentum de ireos
Oleum de ben
Oleum de nucleis ceraſorum
Oleum almezereon
Serpentaria
Succus ſaſceræ

Trochiſci de ſeſcera
Tryohera muſca
Vng. citrinum Nic.

Cutem mundificant.

Agaricus
Arthanita
Elleborus niger
Linimentum de ireos
Oleum ſambucinum
Oleum de ſerpentibus
Oleum de frumento
Oleum de iunipero
Oleum de fraxino
Oleum de ouis
Serpentaria

Cutis ægritudines purgat.

Confectio alia hamech

Cutis morbos aduſtos curat.

Syr. de fumoterræ maior

Choleram nigram purgant.

Acetum ſcilliticum
Confectio hamech
Decoctio epithymi
Decoctio capil. veneris
Elleborus niger
Hieralogodion Ruffi
Lapis armenus
Polypodium
Stœchas
Scilla
Syrupus de epithymo

Choleram citrinam purgant.

Aſarum
Colocynthis
Centaurea minor
Confectio de pſyllio
Confectio de manna
Diacaſſia fiſtulatum
Diaprunis non ſol.
Electarium roſatum
Electarium de ſucco roſ. Nicolai
Lupulus
Pilulæ contra febres chole.

Choleram aduſtam purgant.

Lupulus
Myrobalani nigri
Pilulæ de lapide lazuli
Pilulæ de lapide armenio
Sena
Syr. de fumoterræ maior

Choleram faciliter, & ſine moleſtia purgat.

Aloe correctum
Aqua fructuum
Aqua caſei
Aqua infuſionis roſarum
Aqua lactis
Abſynthium
Agaricus
Caſſia
Confectio fumiterræ
Confectio electarij roſati
Capillus Veneris
Decoctio myrobalano
Diacytonites
Eupatorium
Fumus terræ
Elleborus niger
Infuſio de ſuccis herbarum
Manna
Pilulæ de tur bith
Rhabarbarum
Syrupus acetoſus de ſucco fruct.

Syrupus acetoſus laxatiuus
Succus roſarum

Choleram diuidit, & abſtergit.

Elleborus niger
Iris

Secaniabin de radicibus

Choleræ rubeæ inflammationis extinguunt.

Aqua fructuum
Myrobalani
Syr. acetoſus laxatiuus
Syru. acetoſus de ſucco fructuum

Choleræ acuitatem ſedant.

Trochiſci ramich

DEntium dolori conferunt.

Acetum decoctionis ellebori nigri.
Acetum decoctionis ireos
Acetum colocynthidatum
Acetum opoponacatum
Acetum decoctionis mezereon
Decoctio hyſſopi
Diapraſſium Nic.
Oleum phyloſophorum
Trochiſci de ſcammonea

Dentes motos confirmat.

Acetum ſcilliticum

Dentium corruſioni conferunt.

Acetum decoct. mezereon
Trochiſci de ſcammonea

Dentes mundificant.

Ariſtolochia
Sal panis toſtum

Dentium generationi conferentia in Meſ.

Dentium rheumati conferunt in Meſ.

Acetum decoctionis ireos

Dentium congelationi conferentia in Meſ.

Dentium uermibus conferentia in Meſ.

Dæmoniacis confert.

Oleum de lapide gagatis

Debilibus mire ſubueniens.

Aromaticum roſ. maius

Digerere cibum faciunt.

Acetum ſcilliticum
Aromaticum nardinum
Diarhodon deſcrip. communi

Digeſtionem confortant.

Aromaticum roſatum
Electarium de pomis
Hiera dyacolocynth.
Pilulæ ſtomachicæ
Pilulæ diarhodon
Pilulæ ante cibum Nic.

Digeſtionem bonam faciunt.

Acetum ſcilliticum
Suffuf aromaticum
Syrupus vrſonis

Digeſtionem procurant.

Acetum ſcilliticum
Aromaticum roſ. maius
Conditum de citro
Conditum de cytonijs.
Chebuli conditi
Diatubra

Diaci-

Diacyminum
Diatrion pipereon
Diamargan ton Nic.
Pilulæ alephanginæ
Pilulæ de turbith
Suffuſ de ligno aloes
Trochiſci de gallia mag.
Digeſtioni alicui ualet.
Conditum de bugloſſa
Hyſſopus
Pilulæ ad fœtorem oris
Trochiſci de roſis
Trochiſci ad fœtorem oris
Diabetis remedia
Dyſuriæ remedia.
Alchanna
Cyperum
Enula
Sandaracha
Thus maſculum
Dyſenteriæ conferunt.
Aqua hordei cum suc. roſ. & ſucco portulacæ clyſteriz.
Cucurbitæ ſuccus cum prædictis clyſterizatus
Oleum roſatum
Pſyllium frixum
Rhabar. aſſatum cum ſucco plantag. & vino ſtyptico bibitum
Trochiſci de abſynthio
Dolores calidos ſedant.
Aqua roſata
Oleum roſatum
Oleum de papauere
Vnguentum de papauere
Viola.
Dolores frigidos ſedant.
Oleum de lilio
Oleum maſtichinum
Oleum ſinapinum
Dolores mitigant, & reſoluunt.
Oleum roſatum
Oleum chamæmilinum
Oleum anethinum
Dolores auferunt.
Ceratum Andromachi
Dorſi dolores purgant.
Pilulæ aggregatiuæ maio.
Pilulæ de ſerapino
Pilulæ de opopanaco
Dorſi podagram purgant.
Pilulæ de ſerapino
Pilulæ fœtidæ minores
Dorſi doloribus conferunt.
Auellana indica
Cicer
Cyperum
Decoct. ſparagi bibita
Maiorana empl.
Magaleb
Oleander emplaſtr.
Oleum de piperibus
Oleum vulpinum
Oleum philoſophorum
Oleum nucis ind. vetus
Succus auellanæ ind.
Spinachia
Seſeli
Doloribus interiorib. omnibus confert.
Agaricus
Em . relatum ad Ariſtar.
Duritiem omnium ſoluunt.
Alium emplaſtratum
Dialacca maior
Dialacca minor
Diachylon magnum
Diachylon alterum
Hyſſopi ceratum
Oleum amygd. dulcium
Ebrietatem remouent.
Confectio de acetoſis
Syrup. acetoſitatis citri.
Syr. acetoſus de prunis.
Aegritu. omnibus frigidis conferunt.
Oleum nardinum
Aegritudinibus calidis conferunt.
Electarium roſatum
Aegritudinibus melancholicis confert.
Decoctio epithymi
Elephantiam purgant.
Colocynthis
Confectio alia hamech
Emicraneæ conferunt Adrianum
Nicolai cum vino decoctionis ſaluiæ.
Colocynthis
Decoctio abſynthij
Diaolibanum Nic.
Diacaſtoreum Nic.
Emplaſtrum ſinapis
Elleborus niger
Infuſio de hiera
Mithridatum Nic.
Oleum de abſynthio
Oleum ſcilliticum
Oleum laurinum
Oleum nardinum
Oleum de euphorbio
Oleum de cucu. aſinino
Trochiſci de ſcammonea
Theriaca Galeni, & Nic.
Trochiſci de croco
Hemicraneam purgant.
Cucumer aſin. empl.
Hiera hermetis
Pilulæ arabicæ Nic.
Pilulæ alandahal
Serapinum
Succus cucum. aſinini
Hemicraneæ frigidæ confert.
Arthanita
Hæmorrhoidas ſanant.
Confectio alchechengi
Lapis ſtellatus
Tryphera ſarracen. magna
Tryphera muſcata
Tryphera Galeni
Tryphera minor
Hæmorrhoidibus conferunt.
Myrobalani citrini
Hæmorrhoidum dolores ſedat.
Oleum chryſomilis
Oleum de nucleis perſicorum
Serpentaria
Hæmorrhoidum ulceribus ualet.
Pilu. de bdellio maiores
Pilu. de bdellio min.
Hæmorrhoidum tumores ſoluunt.
Oleum de chryſomilis
Oleum de nucleis perſicorum
Hæmorrhoidas ſoluunt.
Arthanita
Pilulæ aggreg. maiores
Hæmorrhoidum fluxum ſtringunt.
Confect. elect. ex inuentione noſtra
Pilu. de bdellio maiores
Pil. de bdellio min.
Hæmorrhoidibus nocet.
Aloe non correctum.
Emplyematis remedia.
Hepar confortant.
Abyſinthium
Aromaticum nardinum
Aqua infuſionis roſ.
Aqua roſata
Athanaſia
Confectio de cytonijs
Conditum de citoniis
Conditum de citro
Elect. de granis myrti
Eupatorium
Fumus terræ
Myrobalani
Oleum roſatum
Oleum coſtinum
Pilulæ aggreg. maiores
Rhabarbarum
Succus roſatum
Syr. de fumoterræ maior
Troch. galliæ alephangi.
Troch. de galliæ magna
Trochiſci ramich
Hepar mundificant.
Agaricus
Capilli Veneris
Iris
Pilulæ ſtomachicæ.
Pilu. aggregatiuæ
Rhabarbarum
Sena
Hepatis inflammationi conferunt.
Hepatis groſſitiei conferunt Emplaſtrum.
Oribaſij aliud.
Ben emplaſtrum
Iris
Hepatis duritiei conferunt.
Aſarum
Abſynthium
Eupatorium
Emplaſtrum de ben
Empl. diachylon commune
Empl. Andromachi
Emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum.
Empl. de meliloto
Iris
Hyſſopi ceratum deſcr. Gal.
Hepatis apoſtemati calido conferunt.
Lupuli
Violæ
Hepatis apoſtemationibus conferunt.
Iris
Trochiſci de rhabar.
Troch. de eupatorio
Hepatis cachexiæ confert.
Theriaca diateſſeron
Hepatis hydropiſum ſanant.
Athanaſia
Trochiſci de lacca
Pil. de alchechengi
Pil. de rhaued ſeni

Syrupus de eupatorio
Secaniabin de cheyt.m
Theriaca diateſſeron
Trochiſci de roſis
Thoch. de eupatorio
Troch. de lacca
Hepatico fluxui conferunt.
Empl. diaphenicon
Hepatis malitiam corrigunt.
Confectio diagalanga
Trochiſci de aniſo
Hepatis debilitatem corrigunt.
Aromaticum muſc.
Confectio diarhodon deſcriptione com muni
Confectio alchanzi
Conditum de citro aliud
Dialacca maior
Dialacca minor
Syrupus de abſynthio
Trochiſci de ligno aloes
Hepatis ſcirrho conferentia in Meſ.
Hepatis inflammationem extinguunt
Electarium de acetoſa
Ceratum ſandalinum
Emplaſtrum de fermento
Lupulus
Lactuca
Syr. acetoſus de pomis
Syr. acetoſ. de tereniabin
Syru. de portulaca
Tryphera perſica
Troch. de camphora
Troch. de ſpodio cum ſemi. acetoſæ
Trochiſci de berberis
Trochiſci de ſandalis
Triaſandali Nicolai
Vnguentum roſ.

Hepatis calefactioni conferunt.

Electarium de pſyllio
Diaprunis non ſol.
Diacaſſia fiſtulatum
Emplaſtra
Nenuphar ſecundum omnem modum admi.
Syrupus magnus
Syru. de endiuia comp.
Syru. de hepatica
Syru. de nenuphare
Troch. Hip.
Hepatis frigiditati conferunt.
Emplaſtrum de gallia
Empl. de fermento
Empl. aliud de gallia
Empl. diaphœnicon
Empl. ſtomachum, & hepar confortans
Mellicratum conditum
Secaniabin de calamentho
Syru. de thymo
Hepatis oppilationes aperiunt.
Aqua infuſionis roſarum
Abſynthium
Acetum ſcilliticum
Aqua cerum
Aſarum
Aqua plantaginis
Ariſtolochia rot.
Amygdalæ amaræ
Centaurea minor
Capilli Veneris
Cuſcuta

Decoctio de eupatorio
Decoctio de ſtœchados
Decoctio cucum. aſinini
Decoctio fumiterræ
Epithymum
Endiuia hortulana, & camp.
Eupatorium
Empl. de ben
Ficus ſiccæ infuſæ in oleo amyg.
Fiſtici
Gentiana
Iris
Lupini
Lactuca
Lacca
Lupuli
Oxymel ſcilliticum
Oxymel. ſ.
Petroſelinum
Polium
Priſana
Rhabarbarum
Rubea tinctorum
Syrupus ſcilliticus
Spica
Scilla
Succus fœniculi humidi
Sparagus
Secaniabin de radicibus
Succus cucum. aſinini
Succus colarum
Syrupus acetoſus cum radicibus
Syr. de fumoterræ min.
Semina communia
Trochiſci de lacca
Trochiſ. de rhabarbaro
Troch. de abſynthio
Taraxacon
Viorl

Hepatis doloribus, & puncturæ conferunt.

Agaricus
Athanaſia magna
Capilli Veneris
Diarhodon deſcriptio. communi
Decoctio de eupatorio
Eupatorium
Euphorbium
Iris
Hyſſopi ceratum deſcriptione Gal.
Hyſſopi cerati deſcriptione Phila.
Hyſſ. ceratum deſcr. Pau.
Oleum ireos
Oleum de euphorbio
Pilulæ de rhabarbaro
Pilulę alchechengi
Rhabarbarum
Syrupus de abſynthio
Troch. de rhabarbaro

Hepatis ægritudines factas a phlegmate groſſo, & ventoſitate purgant.

Confectio de xyloaloes
Diacurcuma magna
Electarium de aromatib.
Electarium de gemmis
Hepatis ægritudines purgant.
Confectio electarij alcharif
Diarhodon Abbatis
Hiera picra

Confectio alchechengi
Endiuia
Iris
Pilulæ turbith
Pilulæ ſebeliæ

Hepatis percuſſioni conferunt.

Abſynthium
Acorus
Coriandrum
Corallus
Camphora
Lacca
Lutum armenum
Lutum lemnium
Lingua ceruina
Mumia rubea
Oleum de alchanna
Plantago
Rhabarbarum
Spodium
Succus corrigiolæ
Succus conſolidæ
Sanguis draconis
Sandali
Terra ſigillata
Vinum nigrum ſtypticum
Hepatis inciſioni conferentia in ſupl.
Hepati nocet.
Aloe non correctum.
Epilepſiæ conferunt.
Acetum ſcilliticum
Blanca Nicolai
Confectio de muſco
Confectio alſeſcera
Cucumer aſininus
Diacaſtorium Nicolai
Electarium pliris arconicon
Hyſſopus
Hiera Logodion mephyton
Lapis ſtellatus
Mithridatum Nicolai
Oxymel ſcilliticum
Oppopyra Nicolai
Oleum de cucu. aſinino
Oleum de piperibus
Oleum de lapide gagatis
Oleum philoſophorum
Potio S. Pauli Nicolai
Stœchas
Sothyra magna Nicolai
Syrupus de ſtœchados
Theriaca diateſſeron
Theriaca magna Gal. Nic.
Vnguentum de bdellio

Epilepſiam purgant.

Agaricus
Ariſtolochia rotunda.
Aſarum
Colocynthis
Epithymum
Feſcera
Elleborus niger
Hiera hermetis
Lapis armenus
Scilla
Serapinum
Eryſipilæ remedia in ſupl.
Eructuationi acetoſa valent.
Confectio de galanga
Diacyminum
Oxymel ſcilliticum ſimplex

Eructua-

Eructationi fumoſæ confert.
Confectio de acetoſis
Eſthiomeni remedia in ſupl.
Hecticis, & conſumptis conferunt.
Confectio teſticulorum vulpis
Diarhodon abb. Nicolai
Diatragacanthum Nicolai
Diapapauer Nicolai
Loch ſanum
Oleum amygdalarum dul.
Syrup. contra pleureſim Nic.
Trochiſci de camphora
Zuccharum roſ. Nicolai
Excoriationi conferunt.
Vnguentum ſericinum

F *Aſtidium tollit.*
Confectio de aromatibus
Diamargariton Nicolai
Faciem clarificant.
Aqua fraxinellæ cum farina fabarum.
Trochiſci de ſeſcera
Faciem pulcherrimam reddit.
Aqua fraxinellæ
Faciem coloratam faciunt.
Balnei aſſiduatio
Confectio de manna
Granata dulcia
Ius gallinæ, vini, & perdicis pinguiũ.
Oleum coſtinum
Trochiſci de ſeſcera
Vitella ouorum ſorbilium

Faciei maculas, & lentigines mundificat, & abſtergit.

Aqua fraxinellæ cum farina fabarum
Linimentum ireos
Serpentaria
Succus ſeſceræ

Faciei fœditatem, & forditiem remouent.

Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Diamoron
Linimentum de ireos
Linimentum de cu. aſinino
Serpentaria
Faciem relucentem faciunt.
Aqua fraxinellæ cum farina fabarum
Fœtum educit.
Ammoniacum
Antidotum hæmagogum Nic.
Balſamum
Caſtoreum
Centaurea
Chemeſis
Opoponax
Semen thymi
Fœtum interficit.
Antidotum hæmagogum Nicolai
Opoponax
Serapinum
Febrium ſynocharum remedia in ſupl.
Febres acutas purgant.

Diaprunis Nicolai
Oxy Nicolai
Pilulæ quæ conferunt ad febres acutas.

Febribus ſanguineis confert.
Syrupus de lupulis
Febribus calidis conferunt.
Caſſia
Confectio de acetoſis
Ceratum violatum
Diarodon abbatis Nic.
Syrupus cucurbitæ

Febrium ardorem, & inflammationem extingunt.

Acetum violatum
Confectio de prunis
Diaprunis Nicolai
Iuleb violatum
Syrupus de prunis
Syrupus de granatis
Syrupus acetoſitatis citri
Syrupus acetoſus ſimplex
Syrupus de portulaca
Syrup. de ſucco fructuum
Trochiſci de camphora
Trochiſci de berberis
Trochiſci de ſandalis
Violæ
Febribus cholericis conferunt.
Aqua lactis
Diaprunis Nicolai
Fumuſterræ
Manna
Myrobalani citrini
Rhaued ſeni
Succus roſarum
Syrupus de lupulis
Syrupus de ſucco acetoſæ
Syrupus de acreſta
Febrium peſtilentialium reme.
Febribus cholericis multi incendij conf.
Pſyllium
Syrupus de lupulis
Syrupus acetoſus de pomis, deſcriptione noſtra
Trochiſci de roſis
Trochiſci de ſpodio
Trochiſci de ſpodio cum ſeminib. acet.
Febribus cholericis antiquis conferunt.
Aſarum
Troch. de eupatorio
Febribus phlegmaticis conferunt.
Decoctio ſtœchados
Syrupus ſtœchados
Turbith confortatum
Trochiſci diarhodon
Febres compoſitas purgant.
Confectio de dactylis
Decoctio eupatorij
Syrupus acetoſus de ſuccis herbarum.
Syrupus diarhodon
Trochiſcis de roſis
Troch. de eupatorio
Febres antiquas purgant
Agaricus
Aſarum
Pilulæ aggregat. maiores
Pilulæ aggreg. minores
Pilulæ alchechengi aliæ ad illud.
Pilulæ de rhabarbaro.

Febribus oppilationum cholericis, & phlegmaticis difficilis eradicationis conferunt.
Aqua lactis
Abſynthium

Fumus terræ
Lupuli
Rhabarbarum
Syrupus de byzantijs
Febrium phlegmaticarum remed. in ſupl.
Febribus antiquis periodicis, & quartanis conferunt.
Adrianum Nic.
Agaricus
Aſarum
Abſynthium
Confectio de aſſa
Confectio de dactylis
Diaſulphur
Diacyminum Nic.
Diacalamentum Nic.
Eupatorium
Hiera fortiſſima Galeni
Infuſio de hiera
Hydrocopion olympiacum Nicolai
Myrobalani nigri
Myrobalani chebuli cond.
Mithridatum Nic.
Muſa ænea Nic.
Oxyſacchara Nic.
Polypodium
Potio S. Pauli Nic.
Rhabarbarum
Requies magna Nic.
Syrupus de ſtœchados
Syrupus de eupatorio
Sccantabin de radicibus
Sccaniabin de calamentho
Syrupus de thymo
Trochiſci diarhodon
Trochiſci de roſis
Trochiſci de eupatorio
Trochiſci de abſynthio
Trochiſci de aniſo
Trochiſci de lacca
Febres quartanas ſoluunt.
Lapis armenus
Pilulæ indæ
Item ſuppl.
Febrium rigoribus conferunt.
Agaricus
Ariſtolochia
Muſa ænea Nic.
Oleum anethinum
Oleum de enula
Opoponax
Rubea trochiſcata Nic.
Requies magna Nic.
Trochiſci de eupatorio
Febrium putridarum remedia communia in ſuppl.
Febrium hecticarum remedia in ſupl.
Febrium horripilationi confert.
Oleum de aſaro
Feb. difficiles ad ſodam uenientes purgat.
Confectio de pſyllio
Febribus ſyncopis calidæ confert.
Syr. acetoſus de terenιabin

Febribus in quibus forma corrumpitur confert.

Trochiſ. diarhodon
Febrium ephemerarum remed. in ſupl.
Fiſtulas purgant.
Ariſtolochia
Decoctio centaureæ
Emplaſtrum arabicum

Hiera logodion Ruffi.
Oleum de ouis
Serpentaria
Syrupus de epithymo
Tentæ de mezereon
Vnguentum de centaurea
Vnguentum de opopanaco
Vnguentum de lino
Vnguentum alſeſcericon
Vnguentum diaphœnicon deſcriptione Arabica

Fiſtulas antiquas abſtergunt, & mundificant.
Ariſtolochia rotunda
Vnguentum ægyptiacum magnum

Fiſtulas lacbrymales ſanat.
Cinis capillorum veneris

Fluxum cholericum ſiſtunt.
Oleum roſarum
Trochiſci ramich

Fluxus cuiuslibet reme. in ſupl.

Phlegmaticis confert.
Decoctio alhaſcæ

Phlegmatis ægritudines purgant.
Pilulæ de ſarcocolla
Pilulæ de coloquynthida

Phlegma viſcoſum attenuant, & ſubtiliant.
Baurach
Oleum de cherua
Polypodium

Phlegma purgant.
Aloe correctum
Aſarum
Alſebram
Cartamus
Capilli veneris
Colocynthis
Deco. alhaſce
Decoctio myrobalanorum
Eupatorium
Feſcera
Geniſta
Hyſſopus
Hiera picra abbatis Nic.
Hiera logodion Ruffi
Myrobalani chebuli
Pilulæ de euphorbio
Pilulæ de turbith
Rhabarbarum
Stœchas
Sal naphticus
Secaniabin

Phlegma craſſum, & difficile incidunt, & abſtergunt.
Agaricus
Ben
Euphorbium
Hermodactylus
Iris
Opoponax
Polypodium
Serapinum
Syrupus acetoſus cum radicibus
Secaniabin cum radicibus
Secaniabin de cheyſim
Turbith confortatum

Phlegma crudum purgant.
Ben
Baurac clyſterizatum
Centaurea minor
Sarcocolla

Phlegma viſcoſum, & mucilaginoſum purgant.
Arthanita
Euphorbium
Opopanax
Sal panis

Phlegma nitreum purgant.
Sal panis

Phlegma ſalſum purgat.
Syr. de fumoterræ maior

Phlegma a iuncturis purgat.
Centaurea
Euphorbium
Opopanax
Sarcocolla
Turbith conſolatum

Formicæ remedia in ſupl.

Formæ corruptioni, & de fœdationi conf.
Confectio rhauedſeni
Confectio alchechengi
Conditum de bugloſſa
Syrupus de eupatorio
Tryphera minor
Trochiſci de roſis
Troch. de rhabarbaro

Phlegmatis utrinſque ſuperfluitates purgant.
Cherua
Ius galli cum turbith, & cartamo
Pilulæ ſtomachiæ
Pilulæ de ſarcocolla
Pilulæ de ſerapino
Serpentaria

Phlegmonis remedia in ſupl.

Frigidis natura valet.
Diambra
Sarcocolla

Phreneſis remedia in Meſ.

Fellis oppilationes aperiunt.
Aqua endiuiæ
Aqua cuſcutæ.
Aqua coriandrorum
Aqua quatuor ſem. frigidorum communium

G*Audium generant.*
Confectio de xyloaloe
Dianthos Nicolai
Lætitia Gal. Nicolai
Myrobalani
Sena

Genuum dolores purgant
Pilulæ aggregatiuæ maio.
Pilulæ de opopanaco

Genuum doloribus conferunt.
Emplaſtrum Andromachi
Opopanax

Gingiuæ laxæ, & putridæ conferunt.
Acetum ſcilliticum
Acetum decoctionis mezereon.
Decoct. ariſto.
Decoctio abſynthij
Sal panis

Gingiuarum ulceribus, & vulneribus conferentia.

Gingiuarum apoſtematibus conf. in Meſ.

Glandularum apoſtematibus conf. in Meſ.

Gonorrhea conferunt.
Aqua ſolatri
Aqua Coriandri
Iris.
Lactucæ ſemen
Lapis hæmatites
Mentha
Nenupharis ſemen
Portulaca

Guttur confortant.
Aqua roſata
Oleum roſatum

Gutturis aſperitatem leniunt.
Caſſia
Manna
Oleum amygdalarum dul.
Oleum de granis ſeſami
Violæ

Guttur ſtringit.
Aqua roſata

Gutturis apoſtematibus conferunt.
Confectio de ſucco nucum
Diamoron
Diamoron Nicolai

Genuum podagram purgant.
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulæ fœtidæ minores
Pilulæ de ſerapino.

Guttæ confert.
Benedicta Nicolai.

H*Erpeti conferunt.*
Elleborus niger
Trochiſci de arſenico.

Eryſipilæ conferunt.
Pſyllium
Vnguentum roſatum
Vnguentum violatum
Vnguentum ceruſſæ

Herniæ remedia in ſupl.

Hilaritatem generant.
Mirobalani

Humiditates craſſas reſoluunt, & ſubtiliant.
Ariſtolochia
Diacalamenthum deſcrip. Gal.
Turbith confortatum

Humores craſſos, & viſcoſos purgant.
Agaricus
Capillus veneris
Colocynthis
Infuſio alia hieræ
Pilulæ aggregatiuæ maio.
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulæ fœtidæ minores
Sarcocolla
Squilla
Serapinum
Sal omne
Turbith confortatum

Humorum craſſitiem ſubtiliant.
Acetum ſcilliticum
Oxymel ſcilliticum

Humores crudos purgat.
Confectio de dactylis

Humorum lubricitatem remouet.
Confectio de ſeminibus

Humores aduſtos purgant.
Aqua lactis
Acetum ſcilliticum
Confectio alia hamech
Fumus terræ.

Hydropiſi conferunt.
Aqua lactis
Agaricus
Alarum
Alſebram
Colocynthis
Confectio de mezereon
Diacurcuma magna
Diacurcuma minor
Diacoſtum
Diaſulphur
Diacoſton Nicolai
Dialacca Nicolai
Decoctio granorũ cheruæ in aqua caſei
Emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum
Emplaſtrum Andromachi
Emplaſtrum de alijs
Empl. de baccis lauri
Emplaſtrũ de ficubus, & ſtercore mulæ.
Oleum almezereon
Myrobalani chebuli conditi
Serapinum
Syrupus de eupatorio
Trochiſci de roſis
Troch. de rhabarbaro
Trochiſci de ligno aloes
Vinum bullitum cum oppopanace
Hydropiſim incipientem purgant.
Confectio de eupatorio
Pilulæ de rhabarbaro
Hydropiſim purgant.
Abſynthium
Confectio de alchechengi
Decoctio radicis cucu. aſinini
Iris
Pilulæ de alchechengi
Pilulæ rhaued ſeni
Pilulæ de mezereon
Pilulæ ſebeſtiæ
Rhabarbarum
Succus cucum. aſinini
Vnguentum arthanitæ magn.

Horripilationi conferunt.

Confectio aſa cum vino tepido
Diacalamenthum
Diatrionpipereon
Diacyminum
Diamuſcum
Mitridatum
Muſa.
Rubea trochiſcata cum rhodoſtagmate
Syrupus de mentha
Syrupus de hyſſopo
Theriaca antiqua

Ctericis conferunt.
Aqua lactis
Aqua mellis
Aqua infuſionis roſarum
Abſynthium
Agaricus
Alarum
Confectio rhauedſeni
Confectio de pſyllio
Capillus veneris
Diarhodon abbatis Nic.
Decoctio cucu. aſinini
Flos cartami cum aqua mellis
Lupuli
Oleum de cartamo
Succus arthanitæ cum mellicrato.
Succus cucumeris aſinini
Succus roſarum
Triaſandali Nicolai
Tryphera perſica
Trochiſci de roſis
Trochiſci de eupatorio
Trochiſci de rhabarbaro
Trochiſci de camphora
Violæ
Icteritiam citrinam purgant.
Aloe præparatum
Confectio electarij roſati
Confectio de eupatorio
Rhabarbarum
Syr. de fumoterræ minor
Syrupus de lupulis

Icteritiam ſpleneticam ſoluunt.

Pilulæ indæ
Igni perſico valet.
Vnguentum roſatum

Iliorum doloris remedia in ſupl.
Iliaca conferunt.

Ius galli
Oleum de cherua
Oleum aſſæ
Impetiginis remedia
Aqua lactis
Confectio Hamech
Fumus terræ
Oleum de ouis
Oleum de frumento
Oleum de ſerpentibus
Syr. de fumoterræ maior
Vng. alpheſcericon

Intellectum illorum, qui ſcire deſiderant acuit.
Aloe
Confectio anacardina
Myrobalani emblici

Interiora omnia confortat.
Antidotum hæmagogum. Nic.
Stœchas
Inteſtinorum dolori conferunt.
Agaricus
Aniſum puluerizatum
Baccæ lauri puluer
Flores caduci nucum puluerizati cum vino calido
Scordeon
Theriaca magna cum optimo vino
Inflammationes extinguunt.
Acetum roſatum
Aqua roſata
Oleum mandragoræ
Oleum roſatum
Pſyllium
Roſa
Rob de prunis
Rob de fructibus
Trochiſci de anetho
Viola
Vnguentum roſatum
Vnguentum violatum
Inflationes omnes maturat.
Empl. diachylon magnum
Inteſtinorum lubricitati valet.
Suffuf de granis myrti
Inteſtinorum vlceribus conf.
Hypocondriorum doloribus conf.
Epithymum
Syrupus de eupatorio
Hypocondriorum ventoſitatibus conf.
Decoctio albaſœ
Melicratum conditum
Iuncturarum ægritudines frigidas purg.
Atetica
Acorus
Agaricus
Almen
Alſcebram
Acetum ſcilliticum
Betonica
Confectio alcheKengi
Centaurea minor
Cherua
Chamędrys
Chamæpitys
Euphorbium
Electarium indum maius
Elect. indum minus
Grana pini
Geniſta
Elleborus
Hermodactylus
Hiera picra
Hiera hermetis
Hyſſopus
Myrrha
Nux indica
Origanum
Oxymel ſcilliticum
Polypodium
Pes coruinus
Pilulæ alandahal
Pilulæ hermodactylorum
Pilulæ de opopanaco
Sampſuchus
Sulphur
Stœchas
Scilla
Sandaracha.
Serapinum
Saluia
Sarcocolla
Vinum ſcilliticum
Zarur
Iuncturarum ægritudines calidas purgãt.
Conf. electarij roſati
Cytonia
Cannarum folia
Elect. de ſucco roſa. Nico.
Lenticula aquæ
Myrrha
Roſa
Rubus
Sumach
Virga paſtoris
Iuncturarum dolores purgant.
Colocynthis
Electarium eleſcoph.
Oleum ireos
Pilulæ de ſerapino
Pilulę ſtomachicæ
Pilulę fętidę maiores
Pilulę fætidæ minores
Pilulę de colocynthide
Pilulæ aggreg. maio.
Iuncturarum doloribus conf.
Agaricus
Alſcebram
Aqua mellis
Decoctio granorũ cheruæ cũ iure galli

Ius galli
Opopanax
Oleum maſtichinum
Oleum de ſtyrace
Oleum de euphorbio
Stœchas
Serapinum
Succus cucu.aſin.
Secaniabin
Turbith confortatum.
Radix cucu.aſin.

Iuncturarum ægritudinibus, & doloribus conferunt.
Aſarum
Acetum ſcilliticum
Cucumer aſininus
Empl.Andromachi
Hermodactylus
Hyſſ.cer.deſc.Gal.
Iris
Oleum de been
Oleum de cheyri
Oleum laurinum
Oleum de piperibus
Oleum de cucu.aſin.
Ol.de granis citrangulorum

Iuncturarum frigiditatibus conferunt.
Ceratum Endromachi
Oleum ireos

Iuncturas laxas confortant.
Oleum ireos
Oleum de ſcinco

Iuncturarum duritiës leniunt.
Euphorbium
Elleborus
Iris
Oleum de ſemine lini

Iuncturarum nodoſitates leniunt.
Ceratum diapente
Euphorbium
Empl.filij Zachariæ
Hyſſopi ceratum

Iuuamentum conſeruant.
Acetum ſcillicum
Chebuli conditi
Conſe.electarij alchariſ.
Confectalia alchariſ.
Lapis ſtellatus
Sena

Iuueneſcere faciunt.
Elleborus niger
Lapis ſtellatus
Myrob.citrini conditi

L*Acertorum doloribus confere.*
Oleum de chabarbaro.
Stœchas

Lacertorum contractionibus confert.
Oleum de rhabarbaro

Lacertorum contuſioni conferunt.
Ariſtolochia emplaſtrata
Centaurea minor empl.
Oleum de rhabarbaro

Lacertorum coatritioni conferunt.
Ariſtolochia emplaſtrata
Serapinum linitum
Lacertos mundificant
Agaricus
Colocynthis

Lacertos calefaciunt.
Oleum coſtinum
Oleum de ſtyrace.

Laterum dolori conferunt.
Feſcera
Conf.Phil.prima inuentio
Loch de ſcilla
Loch de feſcera
Oleum rutħe
Syrupus de hyſſopo
Serapinum linitum

Laterum dolorem purgat.
Electarium eleſcoph.

Lateram tumori conferunt.
Empl.Andromachi.
Empl.relatum ad Ariſtar.

Lapidem frangunt.
Abrotanum cum fæce combuſta, & nitro emplaſtratum
Adr.Nic.cum vino deſc.
Saxifragiæ
Capilli vene.
Cinis ericij
Cinis ſcorpionum
Diaſulphur
Philanthropos
Iuſtinum Nicolai
Lithontripton Nici
Milium ſolis
Nephrocatharticon Nic.
Oleum de piperibus
Oleum de ſcorpionibus
Oleum de amyg.ama.
Oleum de lilio
Oleum de apio
Pilulæ aggrega.maiores
Penataphylon
Polium montanum
Radix coſti
Cardiones
Radix pentaphylonis
Saxifragia
Sparagi
Sanguis hircinus
Stercus muris
Teſtæ ouorum à quibus exiuit pullus
Vermes terreſtres pulueriz.

Lapidem educunt.
Oleum de althæa
Oleum de anetho
Oleum de alchanna
Ol.de lilio
Oleum de lino
Oleum amyg.dulcium,& amararum.

Lapidem minuentia.

Lapidem in renibus generari prohibent.
Apium
Bauciæ recentes
Capillorum vene.decoctio
Caſſia
Endiuia
Feniculus
Petroſelinum

Lapidem in vijs vrinæ generari prohibent.
Amygdalæ
Aqua mellis
Aqua cicerum nigrorum
Decoctio polij
Decoctio v.radicum côium
Ficus humidæ,& ſiccę
Radicum althææ decoctio
Syrupus de radicibus.
Scolopendriæ decoctio
Sparagus
Squinanthi decoctio
Vinum album ſubtile,& clarum
Vua alba

Labiorum ſciſſuris conferentia.
Lac diminuentia in ſupl.
Lac multiplicant in ſupl.
Agnus caſtus
Sorbitiones de feſcera
Lactis caſeationem,& corruptionem prohibentia in ſupl.

Lepram purgant,& curant.
Confectio Hamech
Decoctio epithymi
Hiera Ruffi Nicolai
Hieralogodion Ruffi
Lapis armenus
Pilulæ indæ
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulæ fętidæ minores
Syr.de fumoterræ
Syr.de epithymo
Turbith confortatum

Lepræ conferunt.
Aqua lactis
Colocynthis
Fumusterræ
Elleborus niger
Myrobalani nigri
Oleum de iunipero
Sal naphticus
Sal indus
Vnguen.alſeſcericon

Lentiginibus conferunt.
Linimentum de mezereon
Oleum de been.
Oleum de nucleis ceraſorum
Oleum de granis citrang.
Radix cucu.aſini.cum aceto
Serpentaria
Vnguentum citrinum Nic.
Vng.aliud Arabicum
Lętificans
Dianthos Nicolai
Lætitia Gal.Nic.

Lippitudini confert.
Blanca Nicolai,
Sarcocolla

Lethargiæ conferunt.
Antimoion Nic.
Euphorbium
Trochiſci de ſcammonea

Linguæ ſiccitati conferentia in ſupl.
Linguæ impedimentum ſoluit.
Oleum de chryſomillis
Linguæ aſperitati conf.in ſupl.
Linguæ apoſtematibus conf.in Meſ.
Linguæ vulnerib. & vlcerib. conf. i Meſ.
Linguæ ſpaſmo confer.in Meſ.
Linguæ mollificationi conferunt.
Sal omne
Ligna corpori infixa extrahunt.
Ariſtolochia
Feſcera
Lienteriæ remedia in ſupl.
Libidinem prouocat.
Diaſatyrion Nic.

Luxuriam prouocat.
Diacamereon Nicolai

M*Atricis dolores ſedant.*
Centaurea minor
Conf.philonij inuen. prima
Empl.de granis lauri
Hiera Hermetis
Hyſſ.cer.deſcr.Phil.

Hyſſ. cær. deſcr. Pauli
Iris emplaſtratus
Iris peſſarizatus
Muſa ænea
Oleum ireos
Oleum de ruta
Oleum de croco
Oleum philoſophorum
Pil. de ſerapino expertæ
Serapinum
Matricis duritiei confert.
Hyſſopi cær. Democriti.
Matricis oppilationi confert.
Syrupus magiſtralis
Matricis aſcenſui, & deſcenſui conferunt.
Matricis præfocationi conf. (in ſupl.
Aromaticum muſcatum
Oleum de lapide gagatis
Opopanax
Serapinum
Matricis vlcerum remedia in ſupl.
Matricis apoſtematum reme. in ſupl.
Matricis molæ remedia in ſupl.
Matricis ventoſitates remouent.
Muſa ęnea
Tryphera Galeni.
Matricis rhagadiarum reme. in ſupl.
Matricis ægritudinibus conferunt.
Agaricus
Antimoron Nicolai
Diambra
Oleum nardinum
Matricis ægritudinibus frigidis conf.
Giera picra Gal.
Opopanax
Oleum de enula
Matricem frigidam calefaciunt.
Electarium de gemmis
Empl. ceroneum Nic.
Oleum ruthæ
Oleum lilij
Oleum de piperibus
Tryphera magna Nic.
Matrices fœtarum purgat.
Agaricus
Ariſtolochia
Antidotum hæmagogum Nicolai
Decoctio ſeſceræ
Decoctio capil. vene.
Elleborus niger
Iris

Mamillarum tumoribus conf.
Mamillarum apoſtematibus conf.
Mamillarum vlcerationibus conf.
Mamillarum magnitudinem prohibentia.
Maniæ conferunt.

Agaricus
Aqua lactis
Epithymum
Elleborus niger
Lapis armenus
Lapis ſtellatus
Maniam, & melancholiam purgant.
Confectio ſecunda Hamech.
Diaſena Nicolai
Hieralogodion Ruffi.
Melancholicis ægritudinibus confert.
Confectio de Muſco
Melancholicas ægritudines purgant.
Diaſena Nicolai
Lapis armenus
Lapis ſtellatus
Pilulæ indæ
Pilulæ lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Pilulæ de lapide lazuli
Sena
Manuum ſciſſuras ſanat.
Polypodium cum aqua melli
Macilentis confert.
Dianthos
Melancholiam purgant.
Alſcebram
Epithymum
Ius galli cum cum polypodio
Myrobalani nigri
Scaniabin
Sal naphticus
Melancholiæ conferunt.
Agaricus
Aqua lactis
Epithymum
Elleborus niger
Lapis armenus
Myrobalani nigri
Polypodium
Stechas
Menſtrua prouocant.
Agaricus
Arthanita
Ariſtolochia
Antidotum hęmagogum Nic.
Centaurea minor
Dialacca Nicolai, quere in fine indicis
Aegritudinum, & Remediorum.
Diacalamenthum deſc. Gal.
Ficus ſiccæ infuſæ in oleo amygdalino.
Hyſſopus
Elleborus niger
Hiera Ruffini Nic.
Iris
Hieralogodion
Lapis ſtellatus
Mithridatum Nicolai
Opopanax
Pil. de ſerapino ex parte
Scammonea peſſarizata
Serpentaria ſuppoſita
Serapinum bibitum, vel ſuppoſitum
Theriaca Gal. Nic.
Tryphera magna Nic.
Menſtruorum fluxum retinent.
Armogloſſa
Alhaſce, balauſt. balneatę
Philonium perſicum
Pil. de bdellio maiores
Pil. de bdellio minores
Radix nenupharis
Succum glandium
Succus corticum granatorum
Tryphera minor
Troch. de terra ſigillata
Vinum ponticum nigrum cum aqua alum
Meſaraicorum oppilationes aperit.
Lupulus
Meſaraicarum apoſtematum. cur. in ſupl.
Meri ægritudinum reme. in ſupl.
Memoriam, & ſenſum temperant.
Aloe præparatum
Blanca Nic.
Confectio anacardina
Theodoricon anacard.
Membra ſenſuum mundificat.
Stœchas
Membra confortat.
Roſa
Membrorum laſſitudinem tollit.
Brodium pulli
Balneum dulce
Oleum vetus
Oleum de ſpica
Oleum de cheyri
Oleum de chamæmilla
Oleum maſtichinum factum cum oleo roſato, & vino antiquo
Quies
Somnus
Tryph. ſarracenica mag.
Vitella ouorum

Membra laxata conſtringunt, & coadunant.
Aqua roſata
Acetum ſcilliticum
Fumusterræ
Oleum roſatum
Pili coſæ
Roſæ
Semina roſarum

Membra cauterizat, excoriat, & veſicat.

Vnguentum de alberiel.

Membrorum duritiem, & nodoſitatem curant.
Ceratum Alexand.
Hyſſopi ceratum deſcriptione Galeni
Opopanax
Serapinum
Serpentaria

Membrorum contuſioni, & contritioni conferunt.

Abſynthium
Serapinum
Sal mixtum cum furfure, & melle

Membra anhelitus mundificant.
Feſcera
Hyſſopus
Membrorum humiditates frigidas, & putredines educunt.
Confec. elec. indi maio.
Confec. elect. indi mino.
Hiera picra Gal.
Membra nutritiua omnia confortant
Acetum ſcilliticum
Arom. roſatum maius
Cerátum Alexand.
Diambra
Emplaſt. diaphœnicon deſcriptione Alexandri.
Oleum de cytonijs
Trochiſci de gallia
Membra nutritiua purgant.
Confectio alchekengi
Diacytoniten

Membra nutritiua male digerentia confortant.
Ceratum Alexand.

Diaca-

Diacalamentum Gal. deſcriptione communi
Empl. diaphœnicon deſcriptione Alexandri.

Membra nutritiua calefaciunt
Aromaticum garyophyl.
Diambra
Diacyminum

Membrorum nutritionis dolori conferunt.
Trochiſci de ſpodio

Membra neruoſa confortant.
Oleum de ſcinco
Oleum de meliloto
Oleum de coſto
Oleum de calchanna
Oleum de chamæmilla

Medicamen ſ.n.ere non potentib. confert.
Vng. Arthanitæ magnum

Medicinam ſuperflue purgantem ſiſtunt cō primunt, abſtergunt, & expellunt.
Aqua lactis caprarum cum melle, & ſale
Aqua calida ſimplex
Aqua hordei
Aqua paſſularum
Acacia
Anicos
Anthum infuſum in aceto, & torrefactū
Balauſtiæ
Coriandrum
Carabæ
Cyminum infuſum in aceto, & torrefactum
Cortices thuris
Coagulum leporis
Confect. ex cytonijs factæ
Dragacantum aſſatum, & decoctum cū lacte dulci, aut acetoſo
Diacyminum cum ſyrupo cytoniorum, aut myrtino
Fructus tamariſci
Fructus rubi
Folia myrti
Grana naſturtij torrefacta, & decocta cū ſucco cyton. aut myrt.
Gummi Arabicum
Grana myrti.
Gallia
Hypocyſtidos
Lutum ſigillatum
Lignum aloes crudum
Læta animi accidentia
Mucilago pſyllij
Maſtix cum ſucco cytoniorum
Mucilago ſe. cytoniorum
Mel ſimplex
Maſtix
Myrobalani
Oſſa granorum granatorum
Oleum amygdalinum
Oleum roſatum inunctum ſupra ſtomachum
Pyra
Poma ſylueſtra
Poma cytonia
Puluis maſtiches
Puluis gallæ
Puluis roſarum
Pſyllium frixum
Philonium
Quies
Somnus
Semina roſarum
Spodium
Sanguis draconis
Sumach
Sem portulacæ
Sem. plantaginis
Theriaca
Vomitus
Zuccharum rub.
Zuccharum roſatum antiquum cum maſtiche, & gallia

Prouocantia vrinam, & ſudō rr.
Ventoſæ appoſitæ hypochondrijs, ventri, lateribus, & renibus.
Meſue vero. Hęc verò omnia habet.

Mollificationem, & lubricitatem propter indigeſtionem factam curant,
Confectio electarij ex inuentione noſtra
Oleum de piperibus
Pilulæ de ſerapino
Pilulæ de euphorbio

Morbos ex aduſtione fieri probibent.
Pilulæ indæ
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulę fœtidę minores
Tryphera perſica

Morpheæ conferunt.
Colocynthis
Hiera Ruffini. Nic.
Lapis armenus
Mezereon linitum
Oleum de ben.
Radix cucu. aſini. cum aceto
Serpentaria
Turbith confortatum
Vnguentum de alhariel

Morpheam delent.
Euphorbium pulueriʒatum
Mezereon linitum
Morpheam purgant
Elleborus niger
Pilulæ colocynthidos

Materiam acutam ad inteſtina fluentem compeſcunt.
Cytonium
Morum immaturum
Sumach
Succus portulacæ
Vitellus oui decocti in acet.

Materias calidas, & frigidas ſubtiles, groſſas, & viſcoſas, ſeu adurentes, & antiquas diuidit, & maturat.
Syrupus acetoſus

Materias groſſas, & putridas incidit, & abſtergit.
Secaniab. de calamentho
Materiarum fluxum de membro ad membrum ſiſtunt, & prohibent
Oleum meliloti
Oleum chamæmillæ

Materias difficilis eradicationis purgat.
Oxymel ſcilliticum ſimplex

Materias calefactas ſubtiliat, & reſol.
Oleum de enula

Mirach inflationem ſoluunt.
Pilulę aggreg. maiores

Matricis apoſtemata dura molliunt.
Bene emplaſtratum
Emplaſtrum oxycroceum Nic.
Empl. diacylon commune
Emplaſtrum Oribaſij
Emplaſtrum de meliloto
Allia emplaſtra
Empl. relatum ad Ariſtar.
Oleum muſtichinum
Hyſſopus humida
Hyſſ. ceratum deſc. Gal.
Hyſſ. cer. deſcr. Philag.

Narium vlceribus & vulneribus conferunt. in Meſ.

Narium oppilationes aperit.
Decoctio ſtęchados
Oleum philoſophorum

Narium fœtori conferunt
Cucumer aſininus
Oleum ireos
Oleum de cucu. aſini.

Naturam ſtringunt.
Syrupus de pyris
Syrupus de cytonijs

Nauſeam faciunt.
Cartamus
Hermodactylus
Polypodium
Scammonea
Sal omne
Nauſeam ſedant
Aromaticum roſatum
Aromaticum garyophylla.
Syrupus de mentha

Neruis conferunt.
Bauciæ conditæ
Confectio de alſeſcera
Decoctio foliorum ſenę
Oleum ſtęchados

Neruorum ſuperfluitates groſſorum, & viſcoſorum humorum educunt.
Euphorbium
Allia emplaſtrata
Hiera Hermetis
Pilulæ de euphorbio
Serapinum
Turbith confortatum

Neruos mundificat.
Agaricus
Colocyntis
Centaurea
Euphorbium
Feſcera
Elleborus niger
Opopanax
Sarcocolla
Serapinum
Stęchas

Neruos viuificat.
Oleum de ſtęchade

Neruorum debilitati conferunt.
Trochiſci galliæ elephaginæ

Neruos confortant.
Decoctio foliorum ſenæ.
Myrobalani emblici
Oleum de hyſſopo
Oleum ireos
Oleum de chamęmil.
Oleum dę meliloto
Oleum ſanbucinum
Stęchas
Syrupus de hyſſopo

Neruos calefaciunt.
Oleum coſtinum
Oleum de ſtęchade
Oleum ſampſuchinum

Neruis laxatis confert.
Oleum cytoniorum

Neruo-

Neruorum puncturę conferunt
Oleum nucum
Sal coctus cum oleo de terebinth.
Ner. durities, & nodoſitates leniunt.
Ben emplaſtratum
Emplaſtrum de meliloto
Iris
Oleum de croco
Oleum de ſemi.lini.
Oleum amyg. amararum
Neruorum contuſioni confert.
Serpentaria emplaſtrata
Neruorum contritioni confert.
Sal mixtus cum furf.& mel.
Neruorum tumoribus conferunt.
Oleum nucum
Sal coctus cum oleo de tereb.
Neruorum contractioni conferunt.
Ceratum aliud Alexandr.
Emplaſtrum de ben.
Oleum nucum
Neruorum ægritudinibus frigidis conf.
Aqua mellis
Golocynthis
Ceratum aliud Alexandri.
Euphorbium
Ben Emplaſtratum
Feſcera
Opopanax
Oleum nucum
Oleum de croco
Oleum nardinum
Oleum de euphorbio
Oleum de piperibus
Serapinum
Syrupus ſtæchados
Vnguentum de bdellio
Neruorum frigiditati, & dolori confer.
Ceratum Andromachi.
Decoctio de ſtœchade
Oleum de hyſſopo
Oleum laurinum
Oleum de ſtyrace
Oleum de ben.
Oleum de enula.
Neruorum ægritudines purgant.
Agaricus
Colocynthis
Pilulæ alandahal.
Pilulæ de opponace
Neruorum doloribus valent.
Centaurea minor.
Iris
Hyſſopi ceratum Galc.
Oleum amygd. amara.
Oleum auellanarum
Oleum de nuce indica
Oleum laurinum
Oleum de chamæmelo
Oleum ſambuci
Oleum de cheyri
Oleum de euphorbio
Oleum maſtichinum
Oleum melilotinum
Stœchas
Serpentaria emplaſtrata
Nuebam mundificant.
Agaricus

O *Bliuioni conferunt.*
Euphorbium
Emplaſtrum ſinapis
Oleum ſinapis
Oleum philoſophorum
Obliuionem purgat.
Confectio hamech.
Ophtalmię confert.
Sarcocolla
Oculorum doloribus conferunt.
Blanca Nicolai
Confectio electarij roſati
Pilulæ lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Oculorum ſuperfluitates purgant.
Arthanita
Confectio electarij roſad
Oleum philoſophorum
Pilulæ lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Oculorum lacbrymas ſtringunt, & auferunt.
Aloe præparatum cum ſucco fę.
Arthanita
Colocynthis
Dyaolibanum.
Elleborus niger
Myrobalani pulueriżati
Serapinum
Oculos abſtergunt.
Aloe præparatum cum ſuc.fœni.
Myro.citri. cum ſucco fæ. aut aqua roſa. aut acreſtæ
Oculorum ſuper ealefactionem tollunt.
Myrobalani
Oculorum mollificationi conferunt.
Myra.citrini pulueriżati
Oculorum grauedini confert.
Adrianum Nic.
Oculorum obſcuritati, & caligini conf.
Adrianum Nicolai
Diapraſſium Nic.
Oculorum vulneribus, & vlceribus conferentia in Meſ.
Oculorum ſcabiei remedia in Meſ.
Oculorum morbos curantia in Meſ.
Oppilationes aperiunt.
Arthanita
Ariſtolochia
Aſſarum
Abſynthium
Aqua lactis
Capillus veneris
Cucumer aſininus
Confectio de ſeminibus
Diacyminum
Eupatorium
Epithymum
Fumus terræ
Hyſſopus
Oleum amyg. amararum
Oleum perſicorum
Oleum de ben.
Oleum coſtinum
Oleum de piperibus
Pilulæ aggreg. minor
Rhabarbarum
Stœchas
Succus roſarum
Syr. ace. de ſuc. herbarum
Syr. de fumoterræ maior
Secaniabin de radicibus
Trochiſci de aniſo
Oppilationes morborum curant.
Abſynthium
Eupatorium
Fumusterræ
Odoratus nocumentorum remedium.
Cyperus
Ordeolum delent.
Serapinum
Oris fœtorem amputant.
Acetum ſcilliticum
Decoctio Abſynthij.
Electarium de perſicis
Feſcera
Perſica condita
Syrupus de perſicis
Trochiſci ad fœtorem oris
Trochiſci de ligno aloes
Oris odorem bonum faciunt.
Acetum ſcilliticum
Aromaticum muſcatum
Aromaticum nardinum
Citra condita
Confectio xyloaloes
Confectio electarij de citro
Electarium de gemmis
Electarium de aromatibus
Elleborus niger
Myrobalani
Mellicratum de citro
Mellicratum conditum
Pilulæ diarhodon
Syr. de corticibus citri
Suffuf de lignoaloes
Trochiſci galliæ muſca.
Tryphe. ſarracenica mag.
Oſſa corpori infixa extrahunt.
Empl. de fermento
Empl. apoſtolicon Nic.
Oſſium fracturas extrahit.
Feſcera
Oſſium doloribus ex cauſa fri. confert.
Emplaſtrum ſinapis
Oſſibus denudatis conferunt.
Emplaſtrum arabicum
Iris
Opopanax
Vng. diaphœnicon
Oſſa nuda veſtiunt carne
Iris
Opopan.
Oris torturę proſunt.
Arthanita
Confectio de muſco
Cerot aliud Alexandri
Euphorbium
Oleum de piperibus
Oleum philoſophorum
Serapinum
Syrupus de ſtœchade
Theriaca diateſſeron

P *Anaritium reſoluunt*
Alſeſcera
Acetum calidum
Empla. de camphora
Mucilago pſyllij cum ace.

Pannum, & veſtigia delent.
Feſcera
Elleborus niger
Oleum de cucu. aſinino
Serpentaria

Paralyſi proſunt.

Arthanita
Blanca Nicolai

Con-

Confectio de muſco
Confectio alleſcera
Ceratum Alexandri aliud
Diacaſtoreum Nic.
Euphorbium
Elleborus niger
Mithridatum Nic.
Oleum de piperibus
Oleum de lapide gagatis
Oleum philoſophorum
Serapinum
Syrupus de ſtœchade
Theriaca diateſſaron
Vnguentum de bdellio

Paralyſim purgant.
Blancha Nic.
Hiera Hermetis
Hiera logodion Ruffi
Hiera logodion memphytum Nicolai
Pilulæ de ſerapino
Pilulæ de euphorbio
Pilulæ de opopanace

Paſſiones omnes à cholera, & phlegmate ſalſo factas purgat.
Confectio hamech

Partum facilitant.
Aſſa
Aqua fœnugrę. & phaſeol.
Caſſia
Cinnamomum
Cortices caſiæ fi. pulueriz.
Crocus
Decoc. folio. althęæ romanæ
Magnes retenta in manu
Seſſio in decoctione foliorum althęæ.
Seſeli

Percuſſioni confert
Rhabarbarum

Percuſſionum veſtigia remouent
Radix cucu. aſi. pulueriz.
Sal miſtus cum oleo, & mel.

Pectus mundificant
Agaricus
Ariſtolochia
Aqua mellis
Capillus veneris
Cartamus
Colocynthis
Hyſſopus
Iris
Lapis ſtellatus
Lupulus
Loch bonum, & expertum
Opopanax
Serpentaria
Scilla
Serapinum
Sal gemma
Syrupus de lyquyrrhitia
Turbith confortatum
Anathum

Pectus leniunt
Caſia
Manna
Pſyllium
Violæ

Pectoris aſperitati conferunt
Iuleb violatum
Iuleb iuiubinum
Loch ad caliditatem
Loch aliud noſtrum
Oleum uiolatum
Oleum de granis papaue.

Syrupus de granatis dulc.
Syrupus de prunis
Syrupus de cucurbita
Syrupus de papauere.

Pectus ab humoribus putridis mundificant.
Agaricus
Pilulæ de agarico

Pectoris oppilationib. ex humoribus graſſis conferunt
Oleum de cartamo
Oxymel ſcilit. compoſitum

Pectoris egritudinibus frigidis confert.
Diapiaſſim Nic.
Syrupus de praſſio
Syrupus de thymo
Scilla

Pectori conferunt
Achariſtum Nic.
Elect. de ſucco ſcillæ
Syrupus cheſmes

Pectoris vlceribus confert
Agaricus

Pectoris apoſtemata acuta reſoluit.
Caſſia
Violæ

Pectoris saniem expellit.
Loch ſanum, & expertum

Pectoris ſiccitati confert
Loch de amygdalis

Pectoris doloribus conferunt
Loch de papauere
Loch de ſcilla
Loch alſe ſcera
Oleum ireos
Oleum de lauro
Oleum de lilio
Serapinum bibitum
Syrupus de hyſſopo
Suffu. ad tuſsim antiquam

Peripneumonia conferunt
Oleum ireos
Syr. de capillis vene.

Peſtilentia confert
Tryphera ſarracenica

Pleureſi conferunt
Iuleb uiolatum
Iuleb iuiubinum
Loch de papauere
Oleum uiolatum
Oleum ireos
Philonium Nic.
Syrupus cucurbitæ
Syr. de capil. ven.
Syr. de prunis
Syrupus de granatis
Syrupus de cannis
Syr. violatus
Syr. iuiubinus
Syr. confer. catarrhis
Violæ

Plagas curat, & conſolidat
Vnguentum aureum

Podagram frigidam purgant
Benedicta Nic.
Colocynthis
Emplaſtrum ſinapis
Hermodactylus catapla
Hiera Ruffi Nic.
Mithridatum Nic.
Opopanax
Oleum de ranis,
Oleum ireos

Oleum vulpinum
Oleum philoſophorum
Pilulæ de hermo. maio.
Pilulę de hermo. mino.

Podagra conferunt
Ariſtolochia rotunda emp.
Anmoron Nicolai
Benedicta Nic.
Dec. gra. cheruę in iure gal.
Emplaſtrum ſinapis
Mithridatum Nic.
Oleum vulpinum
Oleum philoſophorum
Serpentaria emplaſtrata
Vnguen. martiaton. Nic.

Podagram calidam purgant
Electarium roſatum mel.
Electarium de ſuc. roſa. Nic.
Pil. de hermo. minores

Podagra calida. conferunt
Oleum roſatum
Oleum de ranis

Pollutionis remedia in ſupl.

Pruritum purgant
Aequa lactis
Decoctio abſynthij
Fumusterræ
Pilulæ aggreg. minores

Prægnantium relaxationes abſcindit.
Syrupus acetoſus d ſuccis, & aqs fructuũ

Puſtulam aufert
Aqua lactis

Putrefactioni reſiſtit
Abſynthium

Pulmonis dolori confert
Hyſſopus

Pulmonem confortat
Syrupus de granis myrti.

Pulmonem mundificant
Ariſtolochia
Agaricus
Capillus veneris
Cartamus
Colocynthis
Empl. filij Zachariæ
Hyſſopus
Iris
Lupulus
Lapis ſtellatus
Loch de ſcilla
Oleum de cartamo
Oleum philoſophorum
Sena
Sarcocolla
Serpentaria
Syrupus de lyquyrrithia

Pulmonis aſperitatem leniunt
Oleum de amyg. dul.
Oleum de nuce indica
Oleum uiolatum

Pulmonis ægritudini conferunt
Confectio de muſco
Diapenidion Nic.
Iris
Scilla

Pulmonis frigiditati confert
Syrupus de thymo

Pulmonis cana confert
Acetum ſcillinum

Pulmonis ſiccitati confert.
Loch de amygdalis

Pulmonis inflamationi conferunt.
Iuleb roſatum

Pulmo-

Pulmonis vlceribus conferunt.
Agaricus
Phthiſi conferunt.
Confectio reſticu.vulpis
Diatragacanthum frigidum Ni.
Diamargariton Nic.
Diacamereon Nic.
Diarhodon Abbatis Nic.
Trochiſci camphora
Qvartanæ conferunt.
Adrianum Nic.cum decoctione
Gentianæ, vel origani
Epithymum
Mezereon linitum
Myrobalani nigri
Syrupus ſtœchados
Quartanarum rigoribus conferunt.
Adrianum Nic.
Diacyminum Nic.
Diacalamentum Nic.
Hydrocopion olymp.Nic.
Mithridatum Nic.
Muſa ænea Nic.
Potio S.Pauli Nico.
Syrupus de thymo.
Rationem acuunt, & vigorant.
Confe.ſecunda alcharif.
Myrobal.chebuli conditi
Raucedini conferunt.
Iulebiuiubinum
Loch ſanum, & expertum
Renes confortant.
Aromaticum roſarum
Bolum armenum
Carnes ericij exiccatæ
Grana ſeſeleos
Renes porcorum comeſti
Renes hœdorum comeſti
Serpentaria
Veſica donulę exiccata.
Renes mundificant.
Agaricus
Anacardinum
Benedicta.Nic.
Electarium eleſecoph
Geniſta
Hiera abulhali
Mithridatum
Oleum de ambra
Serpentaria
Tryphera de ſcoria ferri
Theodoticum
Renes calefaciunt.
Conditum de fecacul
Confectio de zingibere
Electarium de aromatibus
Oleum de lilio
Tryphera Gal.
Renum oppilationes conferunt.
Epithymum.
Felcera
Syr.acet.cum radicibus
Renum ægritudines frigidas purgant.
Benedicta Nic.
Elect.indum maius
Elect.indum minu
Hiera picra
Hiera Hermetis
Renum calefactioni confert.
Caſſia
Renum doloribus conferunt.
Agaricus
Confectio prima philonij
Diacurcuma minor
Diacurcuma minor
Diamoruſa.
Empl.de granis lauri
Empl.apoſtolicon Nic.
Ius galli
Oleum ireos
Oleum laurinum
Oleum de cheyri
Oleum de albaſce
Oleum vulpinum
Oleum nardinum
Oleum philoſophorum
Vnguentum agrippæ
Renum apoſtematibus conferunt.
Agaricus
Renum vlceribus conferunt.
Trochiſci alchechengi
Renum duritiei confert.
Hyſſ.cer.deſ.Democriti
Renum dislocationis remedia in ſupl.
Renum debilitati conferunt.
Diaſatyrion Nic.
Renum lapidem frangunt.
Dialacca Maior
Dialacca minor
Dialacca Nic.
Diatrion pipereon Nic.
Electarium ducis Nic.
Philantroppos Nic.
Geniſta
Mithridatum Nic.
Nephrocatharicon Nic.
Opopyra magna Nic.
Oleum de nucleis ceraſorum
Oleum de gra.citrangulorum
Oleum de ſcorpionibus
Rigori febrium conferunt.
Baccæ lauri cum zedoaria, & ſeminibus rapæ puluerizatis cum aqua tepida,
Diacalamenthum deſc.Gal.
Decoctio hyſſopi
Opopanax
Oleum vetus cum ſucco artemiſiæ, & ce raſicatum ſuper dorſu.
Syrupus de hyſſopo
Rupturas intrinſecas, & extrinſecas ſanat.
Rhabarbarum
Ructus acidos curant.
Diatrion pipereon deſc.Gal.
Electarium de aromatibus.
Saphati remedia.
Sanitatem conſeruant.
Hyſſopus
Sanguinem mundificant, & clarificant, & purgant.
Apua fructuum
Aqua infuſionis roſarum
Caſſia
Capillus vene.
Confectio anacardina
Decoctio capil.ven.
Decoctio fumiterræ
Fumusterræ
Elleborus niger
Lupulus, ſeu volubili
Lapiſ ſtellatus
Pil.ad febres cholericas
Rhabarbarum
Succus roſarum
Sanguinis feruorem reprimunt, & acuitatem, & ebullationem ſedant.
Alzyracoſtum
Aqua ſeuctuum
Caſſia
Lupulus, ſe volubilis
Trochiſci de camphora
Sanguinis ſputo conferunt.
Athanaſia magna
Centaurea
Rhabarbarum
Troch.de terra ſigil.Nic.
Sanguinem de naribus, & aliunde fluentē reſtringunt, & abſcindunt.
Athanaſia Nic.
Rhabarbarum
Throch.ramich.ſeu confec.
Trochiſci de charabe
Troch.de terra ſigillata
Sanguinis egeſtioni conferunt.
Athanaſia Nic.
Troch.de terra ſigillata
Sanguinem diſſoluit.
Oleum philoſophorum
Sanguinem educit.
Centaurea
Scrophulas reſoluunt, & delent.
Arthanita
Capillus veneris
Cuc.aſininusempl.
Empl.diachylon commune.
Emplaſtrum Oribaſij
Ben emplaſtratum
Reſcera emplaſtrata
Flo.geniſtæ cum melle ro.
Elleborus niger
Iri
Opopanax
Oleum de ben
Oleum de cu.aſin.
Potio ſeſcerę
Serapinum
Troch.de ſcammonea
Vnguen.arthanitæ paruum
Scorpionis morſui conferunt.
Oleum philoſophorum
Scammonea cum ſuc menthæ,
Theriaca diateſſeron
Scotomiæ conferunt.
Scilla
Scabiem inducit.
Sal omne
Scabiei conferunt.
Fumus terrę
Oleum nucum
Vnguentum de mezereon
Scabiei ſiccę conferunt.
Decoctio abſinthij
Vnguentum ceruiſſæ
Vnguentum alſeſcericum
Scabiem a cholera, & phlegmate falſo dependentem purgant.
Confectio hamech
Hiera Ruffi Nic.
Syrupus de epithymo
Sy.de fumo terræ maior
Syr.de fumo terræ minor
Scirthi remedia

Sciaticam purgant.
Colocynthis.
Pilulæ aggreg.maiores
Pil.de ſerapino ex partæ.
Sciaticæ dolori conferunt.
Agaricus
Antimoron Nic.
Colocynthi
Cuc aſi.empl.& clyſte.
Centaurea mi.emplaſtrata, & clyſterizata
Decoctio cucu.aſini.
Decoctio granorum cheruæ in iure galli
Empl.Andromachi
Empl ſinapis
Iris emplaſtra.& clyſt.
Oleum de piperibus
Oleum philoſophorum
Opopanax
Succus cuc.aſi.
Serpigini ſiccæ conferunt.
Aqua lactis
Fumus terræ
Secundinam extrahentia
Antidotum hæmagogum Ni.
Senſum ſubtiliant, & vigorant.
Conf.ſecunda alcharif.
Chebuli condiu
Senſum inſtrumenta mundificant.
Agaricus
Elleborus niger
Pilulæ elephanginæ
Pilulæ ſtomachicę
Pilulæ aggregatiuæ
Pilulę lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Sena
Sal gemma
Senſus acuit.
Aloe præparatum
Serpentes fugant.
Serpentaria
Senibus, & frigidis natura conferunt.
Diambra
Decoctio alhaſce
Serupus de praſſio
Syrupus de calamentho
Syncopi conferunt.
Aromaticum muſcatum
Confectio alchermes
Confectio de xyloaloes
Confectio de acetoſa
Epithymum
Electarium de gemmis
Lapis ſtellatus
Poma condita
Rob de pyri
Syrupus de pomis
Syrupus acetoſus de prunis
Trochiſci de ligno aloes
Synochæ conferunt.
Diaprunis Nicolai

Siti vehementi laborioſa, & æſtuoſa conferunt.
Anguria
Mucilago ſeminum cytoniorum in ore retenta
Mucilago pſylij in ore retenta
Mucilago tragacanthi in ore retenta
Mucilago.ſ.melonum

Pſyllium
Præputia vitis maſticata
Pruna in aqua frigida infuſa
Syr.de aceſta
Syr.acetoſus de pomis
Syrupus acetoſus de tereniabin
Sebeſten in aqua frigida infuſa
Tamarindi in ore retenti
Zuccharum candum
Sitim inducunt.
Epithymum
Scammonea
Sitim ſedant, & extinguunt.
Alxyracoſtum
Aqua mellis
Caſſia
Confectio de acetoſa
Cryſtallum in aqua infrigidatum
Electarium de perſicis
Iuleb roſatum
Limonum carnes
Manna
Myrobalani emblici
Medula.ſe conſum.frig.
Perſica condita
Portulaca maſticata
Rob de ribes
Rob de aceſta
Rob de berberis
Rob de ſumach
Rob de granatis
Rob de moris ſemi.
Radix lyquyritiæ
Syrrupus de perſicis
Syr.acet.cum ſucco.fru.
Syr.de acetoſitate citri.
Syr.acetoſus de pomis
Syr acet.de citonijs
Syrupus de prunis
Syrup.de cannis
Syrupus de portulaca
Trochiſci de berberis
Tryphera perſica
Trochiſci de camphora
Trochiſci de ſpodio cum ſe.aceto.
Trochiſci de ſandalis
Violæ
Vnguentum roſatum
Zuccharum violatum

Singultui vehementi frigido, uel acetoſo, vel uentoſo conferunt.

Ariſtolochia
Diacyminum
Diacalamenthum deſc.Gal.
Confectio Philonij inuentione prima
Rhabarbarum
Syrupus calamenti

Synanchia conferunt.

Sal omne
Violæ

Somnum prouocant, & inducunt.

Anethum
Aqua roſata
Armel.
Amomum
Crocus
Diapapauer Nic.
Flores amygdalarum
Gallia
Mirrha
Marmacut
Oleum roſatum
Oleum de ireos
Oleum de ranis
Oleum anethinum
Oleum de papauere
Oleum mandragoræ
Vſnea
Violæ
Vinum parum nouum
Zizania
Somni profunditatis remedia
Solida calida conferunt.
Ceratum vltimum
Pſyllium
Sodam calidam purgant.
Confectio electarij roſ.
Violæ
Sodæ frigidæ conferunt.
Arthanita
Elleb. niger
Oleum de euphorbio
Trochiſci de ſcammonea
Serpiginem curant.
Oleum de ouis
Oleum de iunipero
Oleum de fraxino
Syr. de fumoterr.maior
Sodam antiquam purgant.
Agaricus
Lupulus, ſeu volubilis
Pilulæ alandahal
Spaſmo conferunt.
Ceratum diapente
Euphorbium
Ben emplaſtratum
Oleum de ſe. lini
Oleum de ben
Oleum de croco
Oleum de piperibus
Oleum de lapide gagatis
Pilulæ de ſerapino
Syrupus ſtœchados
Vnguentum de bdellio
Vnguentum aliud ad idem
Spaſmo humido conferunt.
Oleum ireos
Solutionem fortem ſedant.
Electarium de ſorbis
Rob de ribes
Solutioni cholericæ conferunt.
Diacodion Nic.
Rob de ſumach
Rob de granatis
Rob de moris de ſeni
Sperma minuit
Alſcerbam
Agnus caſtus
Acetoſa
Calamenthum montanum
Coriandrum
Camphora
Hyuſquyamus
Opium
Lentes
Mentha
Ruta
Radix nenupharis
Sal omnes
Sumach
Semen lactucæ

Semen nenupharis
Solatrum
Sperma multiplicant.
Aſſarum
Cæpe dulces
Cartamus
Confectio teſtic.vulpis.
Cicera
Eruca
Faba.
Grana pini
Hermodactylus
Oleum amygd.dul.
Oleum de nuce indica
Oleum de granis ſeſami.
Oleum de ſemine lini
Sarcocolla
Scincus.
Semen lini
Teſticuli vulpis.
Sputum groſſum ſubtiliat.
Hyſſopus.
Spinas corpori infixas quamuis profunda ſint extrahunt.
Ariſtolochia
Emplaſtrum de fermento
Empl apoſtolicon Nic.
Feſcora
Splenem mundificant.
Agaricus.
Sena.
Splenis ægritudines eradicant.
Agaricus
Diacurcuma magna
Lapis ſtellatus.
Oleum nardinum
Oleum de euphorbio
Spleneticis conferunt.
Syrupus de calamentho.
Splenis doloribus, & oppilationibus conferunt.
Ariſtolochia
Agaricus
Athanaſia
Acetum ſcilliticum
Euphorbium
Epithymum
Emplaſtrum de ſtercore mulæ, & ficubus.
Iris.
Hyſſ.ceratum deſc.Gal.
Hyſſopi ceratum deſcriptio Philagrij
Hyſſopi cæratum deſcriptione Pauli.
Oleum ireos
Oleum laurinum
Syrupus diarhodon
Secaniabin de radicibus
Secaniabin de cheyſim
Trochiſci de eupatorio
Splenis inflationi, & craſſitiei conferunt.
Agaricus
Aqua lactis
Acetum ſcilliticum
Emplaſtrum de fermento
Emplaſtrum Oribaſij
Euphorbium
Oxymel ſcilliticum
Opoponax empl.
Rhabarbarum
Serapinum.
Splenis apoſtemata, & lapidoſitatem reſoluunt.
Emplaſtrum ceroneum Nicolai
Emplaſtrum diachylon.
Iris.
Oleum de ben
Oleum philoſophorum
Vnguentum arthanitæ paruum
Splenis ſcirrho conferentia in ſup.
Antidotum hæmagogum Nic.
Splenis apoſtema, & duritiem reſoluunt.
Aſſarum
Agaricus
Arthanita
Diaſulphur
Diachylon commune
Ben emplaſtratum
Emplaſtrum de meliloto
Emplaſtrum andromachi
Iris
Hyſſopi ceratum deſcriptione Gal.
Hyſſopi ceratum deſcriptione Philagrij
Hyſſopi ceratum deſcriptione Pauli
Hyſſopi ceratum deſcriptione Democriti.
Oleum de ben
Oleum philoſophorum
Oleum ceroneum Nic.
Opoponax emplaſtr.
Oximel de floribus, aut ſeminibus geniſtæ
Polypodium
Serpentaria
Serapinum
Secaniabin de calamentho
Trochiſci de capparibus
Splenis oppilationes aperiunt, & purgāt.
Ariſtolochia
Aſſarum
Arthanita
Confectio alcheKengi
Centaurea minor
Capillus Veneris
Decoctio ſtœcados
Decoctio cucu.aſini
Decoctio de eupatorio
Epithymum
Ben emplaſtratum
Iris
Oleum de ben
Pilulæ de rhaued ſeni
Pilulæ ſebeſtæ
Pilulæ indæ
Succus cuc.aſini.
Syr.acet. de radicibus
Syrupus viſonis
Trochiſci de eupatorio
Trochiſci de lacca
Splenis apoſtematibus conferunt.
Feſcera emplaſtrata
Iris
Hyſſopus montana
Oxymel de feſcera
Trochiſci de eupatorio
Splenis uentoſitates reſoluunt.
Ariſtolochia
Trochiſci de capparibus
Sternutationem inducunt.
Aqua roſacea
Condyſi
Euphorbium.
Iris
Oleum roſatum
Piper
Roſa
Strangulationis remedia in Meſ.
Sterilitatis remedia in ſupl.
Strangurium ſanat
Antidotum hæmagogum Nicolai
Stupori confert
Euphorbium.
Stomachum mundificant.
Agaricus
Aqua infuſionis roſarum
Caſſia
Capillus Veneris
Infuſio de hiera
Myrobalani citrini conditi
Myrobalani chebuli conditi
Pilulæ de turbith
Pilulæ ſtomachicæ.
Pilulæ aggregatiuæ mino.
Rhabarbarum
Succus roſarum
Sal gemma
Turbith confortatum.
Stomachi apoſtemata dura molliunt.
Emplaſtrum oxycroceum Nic.
Emplaſtrum diachylon commune.
Emplaſtrum Oribaſij
Emplaſtrum de meliloto
Allium emplaſtratum
Empl.relatum ad Ariſtarchum emplaſtratum
Hyſſopus humida
Hyſſopi cæratum deſcriptione Galeni.
Hyſſopi cæratum deſcriptione Philagrij
Hyſſopi ceratum deſcriptione Pauli.
Oleum maſtichinum.
Stomachi apoſtemata acuta reſoluunt.
Agarichus
Caſſia
Stomachi duritiei conferunt.
Agaricus
Diachylon commune
Emplaſtrum de meliloto
Emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum
Hyſſopi cæratum deſcriptione Philagrij
Hyſſopi cæratum deſcriptione Pauli
Stomachi ægritudinibus a phlegmate viſcoſo factis conferunt.
Confectio xyloales
Electuarium de aromatibus
Electarium de gemmis
Oxymel ſcilliticum ſimplex
Oleum nardinum
Stomachi ægritudines purgant.
Confectio electarij alcharif.
Confectio indi maioris
Confectio indi minoris
Hiera picra Gal.
Hiera Hermetis.

Pilulæ alephanginæ
Pilulæ ſebeliæ
Pilulæ aggregatiuæ
Pilulæ fœridę maiores
Pilulæ fœtidæ minores

Stomachi inflamationi conferunt

Alxyracoſtum
Cæratum ſandalinum
Diarhodon Abbatis
Electarium de Aromatibus
Pilulæ agregatiuæ ma.
Syrupus de ſucco acetoſæ.
Syrupus de acreſta
Syrupus acetoſus de ſuccis fructuum.
Syrupus acetoſus de pomis deſcriptione noſtra
Syr.acetoſus de tereniabin.
Trochiſci de ſpodio cum ſem. acetoſæ
Triaſandali Nicolai
Vnguentum roſatum

Stomachi ardorem mitigant

Aloe correctum
Confectio de acetoſa
Confectio de prunis
Electarium de perſicis
Iuleb roſatum
Myrobalani emblici
Syrupus de perſicis
Syrupus de portulacca
Suffuſ diarhodon.
Tryphera perſica
Trochiſci de camphora
Trochiſci de ſandalis

Stomacho calido conferunt

Aquæ roſata
Lupulus, ſeu volubilis.
Myrobalani
Oleum roſatum
Roſa
Rob deribes
Rob de berberis
Rob de ſumach
Rob de moris de ſceni.
Syrupus de ſucco acetoſæ
Syrupus acetoſus de ſuccis, & aquis fruct.

Stomachum calefaciunt

Ceratum ſtomachicum Gal.
Diacurcuma magna
Diatrion pipereon deſcr. Gal.

Stomachum frigidum confortant

Fumusterræ
Melicratum conditum
Syrupus de mentha
Syrupus de thymo..
Secaniabin de chalamentho

Stomachi digeſtionis malitia proſunt

Confectio de galanga
Theriaca diateſſeron.

Stomachum debilem confortant, & digeſtionem bonam faciunt.

Aromaticum roſatum
Aromaticum nardinum
Aromaticum garyophyllatum
Abſynthium
Aqua infuſioni roſarum
Aloe lotum
Confectio de xyloaloes
Confectio alchanzi
Confectio de cytonii
Cytonia condita
Citra condita
Cæratum Alexandri
Chebuli conditi ;
Decoctio alhaſce
Diacameron Nic.
Electarium de aromatibus
Electarium de citro
Electarium de granis myrti
Electarium de perſicis
Electarium de ſorbis
Electarium ex inuentione noſtra
Emblici conditi
Euparorium
Emplaſtrum ſtomachicon
Emplaſtrum diaphœnicon
Emplaſtrum de gallia
Empl.de fermento
Hiera logodion Ruffi.
Myrobalani
Mellicratum de citro
Mellicratum de bugloſſa
Mellicratum de cytoniis
Oleum de ſcinco
Oleum de cytonijs
Oleum maluinum
Oleum coſtinum
Oleum maſtichinum
Oleum myrtillinum
Oleum de ſampſucho
Pyra condita
Perſica condita
Pilulæ alephanginæ
Pilulæ ſtomachicæ
Pilulæ diarhodon
Pilulæ aggreg. minores
Rhabarbatum
Rob de pyris
Rob de cytonijs
Rob de pomis
Rob de granatis
Rob de fructibus
Rob de agreſta
Syrupus de pyris
Syrupus de citonijs
Syrupus cornicib.citri.
Syrupns de granis myrti.
Syr.de albela
Syr.aceto.de cytonijs
Syr.ace.de pomis
Syr.de abſynthio
Syr.de ſumoterræ maior.
Succus roſarum
Suffuſ de ligno aloes
Suffuſ diarhodon
Suffuſ diarhodon
Trochiſci de abſynthio
Tryphera Gal.
Trochi.de gallia ſebillia
Troch.de gallia magna
Trochiſci de roſis
Trochiſci ramich
Zuccharum roſarum

Stomachi indigeſtionem & dolorem tollit.

Antidotum hęmagogum Nic.
Tryphera ſarracenica

Stomachi dolori a frigiditate facta conferunt

Agaricus
Athanaſia magna
Confectio anacardina
Confectio Philonis inuentione prima
Eupatorium
Emplaſtrum de ficubus, & ſtercore multæ
Hyſſopi cæratum deſcriptione Phylagrij
Hyſſopi cęratum deſcriptione Pauli
Muſa ænea
Oleum de cherua
Oleum de cartamo
Pilulæ alephanginæ

Stomachi dolorem a uentoſitate factum deſtruit.

Emplaſtrum ex pane calido, & oleo, & melle factum
Ius galli

Stomachi uentoſitates craſſas expellunt.

Conf.electarij de citro.
Conf.de galanga
Conf.philonij prima
Conf.de zingibere
Diacyminum
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Diamoruſion
Secacul conditum
Tryphera muſchata

Stomachi oppillationis aperiunt.

Aqua infuſionis roſarum
Syrupus de eupatorio
Secaniabin de radicibus
Succus roſarum
Trochiſci de abſynthio

Stomachi dolori colico conferunt.

Oleum laurinum
Stomachi defectioni conferentia

Stomachi dolori, & eius puncturæ caliditate, & acuitate factis conferunt.

Aloe correctum
Acetum ſcillineum
Baurach.
Confectio diarhodon
Infuſio de hiera
Pilulæ alephanginæ
Sal gemma
Rhabarbarum

Stomachi lubricitati confert.

Suffuſ de granis myrti

Stomachi humiditatem, & molliciem corrigunt.

Aromaticum roſatum maius
Aromaticum garyophyllatum
Confectio de cinnamomo.
Confectio elect.indi maio.
Conf. electarij.indi min.
Diamoruſion
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor.
Emblici conditi
Tryphera ſarrac. magna
Trochiſci diarhodon

Stomachum a phlegmate crudo mundificant.

Dianiſum
Emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum
Myrobalani emblici
Serpentaria
Suffuſ diarhodon.

Stoma-

Stomachi putrefactiones abſtergunt, & corrigunt.
Agaricus
Acetum ſcilliticum
Myrobalani emblici
Trochiſci de roſis
Trochiſci ad fœtorem oris
Stomachi lienteriæ conferentia in ſupl.
Sudoris multitudinem prohibent.
Oleum de cytonijs
Roſata nouella Nicolai
Sudorem prouocant.
Arthanita
Oleum anethinum
Oleum de aſaro
Sudoris odorem bonum facit.
Aromaticum nardinum
Myrobalani
Superfluitates a toto corpore educit.
Electarium eleſcoph
Suffocationi conferunt.
Confectio de ſucco nucum
Diamoron
Diamoron Nicolai
Subuerſioni conferentia in ſupl.
Subeth conferunt.
Clyſteres acuti
Extremorum ligaturæ doloroſæ.
Extremorum fomentatio cum decoctione vrticæ, & calamenthi.
Trochiſci de ſcammonea
Ventoſæ inter ſpatulas, & ſpondyles
Surditati conferunt.
Decoctio abſinthij
Oleum amygdalarum amar.
Oleum de cucu. aſini.
Oleum de ben
Succus ſerpentariæ.

Teſticulorũ affectorũ remedia in ſupl.
Tetano conferunt.
Oleum de lapide gagatis
Tenaſmonis remedia in ſupl.
Anethi decoctio clyſterizata
Oleum ſeſaminum calefactum, & cum aqua althææ aut vino dulci clyſterizatum, & diu retentum.
Tibiarum malo mortuo conferunt.
Oleum de fraxino
Oleum de iunipero
Vnguentum alphœſericon
Timori conferunt.
Epithymum
Stœchas
Torturæ ſuperfluitates humorum craſſorum, & viſcoſorum purgant.
Arthanita
Hiera Hermetis
Hiera Ruffi
Triſtitiam remouent
Confectio de muſco
Myrobalani nigri
Sena
Triſtitiæ, & ſolicitudini proſunt.
Confectio alchermes
Diamargariton Nic.
Dianthos
Electuarium de gemmis
[illegible] conferunt.
[illegible] Nic.

Euphorbium
Myrobalani nigri
Oleum de piperibus
Oleum philoſophorum
Oleum de lapide gagate
Serapinum
Syrupus ſtœcados
Tremorem purgant.
Blanca Nic.
Hiera Hermetis
Tuſsi diuturnæ conferunt.
Athanaſia magna
Colocynthis
Dianiſum
Diapenidion Nic.
Hyſſopus

Tuſsim antiquam remouent, & humores craſſos ſubtiliant.
Ariſtolochia
Loch ad aſthma
Opoponax
Serapinum
Suffuſ ad illud
Tuſsim antiquam purgant.
Pilulæ de agarico
Tuſsi antiquæ, & ei, qui habet pectus ſamioſum conferunt.
Ariſtolochia
Colocynthis
Diaſulphur
Loch de pino
Loch ſanum, & expertum
Succus ireos
Syr. de granis myrti.
Syr. de praſio
Syr. de calamentho
Syr. de prunis
Syr. de granatis
Syr. de iuiubis
Syr. de hyſſopo
Tuſsi calidæ conferunt.
Iuleb uiolatum
Loch de papauere
Loch ad caliditatem
Loch aliud noſtrum
Syrupus violatus
Syrupus conferens catarrhis
Tuſsi humidæ conferunt.
Ariſtolochia
Aqua mellis
Achariſtum Nic.
Diacameron Nicolai
Feſcera
Succus ireos
Sarcocolla
Tuſsi ſiccæ conferunt.
Hyſſopus
Syrupus acetoſus
Syrupus de tereniabin
Syrupus de papauere
Tuſsim ſiccam leniunt.
Loch de amygdalis
Loch bonum
Tuſsi quæ non ſinit patientes dormire conferunt.
Syrupus papaueris

Tuſsi catarrhali conferunt.
Pilulæ ad omnes morbos catarrhi
Tuſsis cuiuslibet remedia in meſ.
Tumores a caliditate factos maturant, & reſoluunt.
Empl. diachyloo paruum
Tumoribus ſanguinolentis conferunt.
Blanca Nic.

Variolas apparere facientia in ſupl.
Variolarum ueſtigia eradicant.
Aqua hordei
Ariſtolochia
Albumen oui
Amygdalæ dul. & ama.
Adeps aſini cum oleo roſ.
Cortices melonis ſiccati
Creta
Lutum lythargyrum
Lupini
Milium
Oleum de lilijs
Oleum de fiſticis
Oſſa antiqua aduſta
Panicum
Radices arundinum
Rizum ablutum
Sarcocolla
Semina melonis
Spuma maris
Violarum remedia in ſupl.
Varicum remedia in ſupl.
Vertigini conferunt.
Agaricus
Acetum ſcilliticum
Confectio de muſco
Confectio alſeſcera
Diapraſsium Nic.
Epithymum
Feſcera
Lapis armenus
Oxymel ſcilliticum ſimplex
Oxymel ſcilliticum compo.
Sal gemma
Stœchas
Syru. de acetoſitate citri
Syr. acetoſus de prunis
Vertiginem purgant.
Colocynthis
Confectio hamech
Elleborus niger
Hiera Hermetis
Hieralogodion Ruffi.
Scilla
Serapinum
Vertiginem à fumis cholericis factam purgant.
Confectio de pſyllio
Confectio electarij
Vertigini ſanguineæ conferunt.
Balneum dulce
Phlebotomia cephalicæ
Fricatio tibiarum
Scarificatio in chartilaginibus aurium.
Ventoſæ in nucha & cruribus poſitæ.
Veneno reſiſtunt.
Diaſulphur
Mithridatum Nic.
Syrupus de acreſta
Theriaca diateſſeron

Theriaca magna Gal.

Venenis frigidis confert.

Oleum philoſophorum

Venenoſorum morſibus reſiſtunt.

Confectio de aſa

Cæpe coctum & cum melle emplaſtratum.

Diaſulphur

Feſcera emplaſtrata

Mithridatum Nicolai

Theriaca magna Gal. Nic.

Theriaca diateſſeron Nicolai

Ventoſitates attenuant diſſoluunt & carminant.

Agaricus

Aromaticum garyophyl.

Aromaticum nardinum

Antidotum hæmagogum Nicolai.

Confectio Alchanzi

Cõfectio electarij ex inuentione noſtra.

Confectio hiera logodion Ruffi.

Confe. electarij indi ma.

Confec. electarij indi min.

Diacyminum

Dianiſum

Empl. relatum ad Ariſt.

Hyſſopus

Ius galli cum anetho

Opopanax

Oleum nardinum

Oleum amyg. amararum

Oleum nucum

Oleum de cherua

Oleum de enula

Serapinum

Suffuſ aromaticum

Syrupus vrſonis

Tryphera Gale.

Tryphera muſcata

Tryphera ſaracenica ma.

Ventoſitates à toto corpore expellit.

Electa. de ligno aloes.

Ventris dolorem ex multa humiditate in phlegmatica cruda dependentem remouet.

Centaurea

Capillus veneris

Confectio anacardina

Diacyminum

Diatrionpipereon deſcriptio Galeni.

Grana lauri puluerizata

Scordeum

Serapinum

Ventris dolori conferentia in ſupl.

Ventrem leniunt & lubricant.

Caſſia

Manna

Pſyllium

Trochiſci anethi

Zuccharum violatum

Ventrem mundificant.

Capillus Veneris

Ventris fluxum retinent.

Cytonia condita

Confectio de cytonijs

Pſyllium frixum

Syrupus de albelac

Syrupus de mentha

Ventris fluxum cholericum ſtringunt.

Electarium de fructibus

Syrupus acetoſus de ſuccis fructuum

Trochiſci de ſpodio cum ſemiace.

Ventris fluxum aſſiduum & catarrhalem abſcindunt.

Cõfectio electarij ex inuentione noſtra

Emplaſtrum de gallia

Ventris fluxui antiquo conferunt.

Athanaſia magna

Confectio de ſtorace

Diacodion Nic.

Ventris ſolutionem ſedant.

Mellicratum de cytonijs

Mitta cytoniorum ſimplex

Rob de fructibus

Trochiſci de berberis

Ventrem ab operatione cathartici ſuperflue ſolutum ſtringunt.

Empl. de gallia ſecundum

Emplaſtrum confortatiuum ſtomachi

Veſicam mundificantia in ſupl.

Antidotum hæmagogum Nic.

Benedicta Nic.

Veſicæ doloribus conferunt.

Diamoruſion

Diacurcuma maior

Diacurcuma minor

Grana lauri emplaſtrata

Oleum de cheyri

Oleum nardinum

Oleum de aſſa

Oleum de piperibus

Oleum philoſophorum

Veſicæ debilitati conferentia in ſupl.

Veſicæ diſlocationi conferentia ſupl.

Veſicæ duritiei confert.

Hyſſ. ceratum deſcr. Demo.

Veſicæ ardori confert.

Oleum amygd. dulcium

Veſicæ ulcerationi conferunt.

Oxymel ſimplex

Trochiſci alchechengi

Veſicæ lapidem frangunt.

Antidotum hæmagogum Nic.

Dialacca maior

Dialacca minor

Philantropos Nic.

Geniſta

Oleum de nucleis ceraſorum.

Oleum de granis citranguli

Oleum de ſcorpionibus

Oleum philoſophorum

Veſicam calefaciunt.

Oleum de lilio

Oleum de enula

Venarum orificia aperiunt.

Aloe

Alſcebram

Colocynthis

Centaurea

Cucumer aſininus

Oleum philoſophorum

Volubilis magna

Venarum aquoſitatem educunt.

Abſynthium

Venas a cholera mundificant.

Abſynthium

Aqua infuſionis roſarum

Succus roſarum

Vermes occidunt.

Abſynthium

Apij ſemen

Aqua lupulorum

Adamellæ grana

Baurach

Chamæleonis radix

Centaurea

Carui

Cappares

Calcanthum

Calamentum ſyluestre

Electarium de abſynthio

Enulæ radix

Mezereon

Macis

Naſturtium

Nux indica antiqui

Vermes educunt.

Agaricus

Abſynthium

Baurach

Centaurea

Electarium de abſynthio

Hyſſopus

Mezereon

Viſum conſeruat.

Hyſſopus

Viſus debilitati conferunt.

Caputpurgium de arthanita

Elleb. niger puluerizatus

Viſum augent.

Aloe præparatum cum ſucco fœniculi.

Hyſſopus

Opopanax

Sena

Viſus obſcuritatem purgant.

Myrobalani chebuli

Pilulæ de hiera

Pilulæ ſine quibus Nic.

Serapinum

Viſum poſt purgationem deperditum recuperant.

Aloe

Balneum dulce

Collyrium de fellibus

Coriandrum

Cytonia

Decoctio abſynthij

Fel alcubugi

Fel eritij

Fel aquilæ

Fel capræ

Frictiones tibiarum

Infuſio hieræ

Oxymel ſcilliticum

Pilulæ cochiæ

Pilulæ de hiera Hermeti

Pilulæ de ſpeciebus

Somnus

Succus fœniculi

Succus chelidoniæ

Viſum a fumis cholericis deperditum recuperat.

Tryphera perſica

Viſcera confortant.

Aromaticum nardinum

Conſe-

Confectio electuarii ex intentione noſtra
Diacoſtum
Eupatorium
Epithymum
Fumus terræ
Myrobalani
Mellicratum de cytonijs
Stœchas
Syr.de granis mirti.
Zuccharum roſatum

Viſcerat lauant, mundificant. et abſtergũt,
Aqua mellis
Electarium eleſcoph
Elleborus niger
Iris

Viſcerum putrefactionem remouet.
Tryph.ſarracenica magna

Viſcerum mollificationi conferunt,
Fumus terræ
Syrupus de abſynthio
Zuccharum roſatum

Viſcera laxata coadunant,
Myrobalani

Viſcerum dolorem purgant.
Agaricus
Eupatorium
Hiera Hermetis

Viſcerum dolorem a ventoſitate factum ſedant.
Ariſtolochia
Confectio de ſeminibus
Diacoſtum ex inuentione prima
Oleum laurinum

Viſcerum ventoſitates diſſoluunt.
Diacyminum
Dianiſim
Decoctio alhaſce

Viſcerum humiditatem deſiccat.
Aromaticum roſatum

Viſcerum lubricitati, & ſolutioni propter malitiam digeſtionis conferunt.
Dialacca maior
Dialacca minor
Elect.de granis myrti
Trochiſci ramich

Viſcerum debilitati a cauſa frigida cõfert.
Empl.de gallia primum

Viſcerum debilitati a cauſa calida conf.
Empl.de gallia aliud

Viſcera frigida habentibus conferunt.
Empl relatum ad Ariſt.
Oleum rutæ
Syrupus calamenthi

Viſcerum inflammationi confert.
Empl.de fermento

Viſcerum oppilationi conferunt.
Arthanita
Decoctio ſtœchados
Feſcera
Fumus terræ
Sena

Viſcerum duritiei conferunt.
Empl.de meliloto
Secaniab.de calamentho

Viſcera apoſtemata dura reſoluunt.
Agaricus
Decoctio hyſſopi montanæ
Hyſſopus emplaſtratus
Allium emplaſtratum

Viſcerum ægritudinibus confert.
Oxymel ſcilliticum

Vigiliæ ſuperfluæ remedia, in ſupl.

Virgę remedia in ſupl.

Virgæ erectionem facit.
Confectio teſticulorum vulpis

Virgam magnificantia in ſupl.

Vlceribus malis conferunt.
Aqua lactis
Ariſtolochia
Feſcera
Mezereon
Pil.aggregatiuæ mino.
Hiera logodion Ruffi.
Vnguentum de centaurea
Vinum decoctionis centaureæ

Vlceribus putridis conferunt.
Aloe miſtum cum ſanguine draconis & myrrha
Vnguentum nobile relatum ad Nicolaum
Vnguentum ceraſeos

Vlceribus fraudolentis conferunt.
Ariſtolochia
Oleum almezereon
Oleum de iunipero
Serpentaria
Vnguentum de opopanace

Vlcera incarnant, & ſigillant.
Emplaſtrum arabicum
Oleum de ouis
Vnguentum diaphenicon deſcriptione Arabica

Vlceribus excoriatiuis a cholera aduſtæ, aut a plegmate ſalſo factis conf.
Vnguentum ceruſſæ

Vlcera ſanant.
Myrobalani citrini cum maſtiche contriti

Vlcerat, & cauterizat.
Empl.andromachi aliud

Vmbilici augmento conferentia in ſupl.

Vmbilici exitui conferentia in ſupl.

Vudimiæ remedia in ſupl.

Vomitum faciunt.
Aſſarum
Cherua
Geniſta
Elleborus albus

Vomitiui conferunt.
Syrupus de acreſta
Syrupus albelach

Vomitum ſedant.
Aromaticum roſatum
Aromaticum garyophyllatum
Antidotum hæmagogum Nicolai
Empl. diaphœnicon deſcriptione Alexandri
Myrobalani emblici
Mellicratum de cytonijs
Syr.acetoſus de cytonijs
Syrupus de prunis
Syrupus de mentha
Trochiſci ramich

Vomitum ſanat.
Vng.arthanitæ magnum

Vomitus ſanguinei remedia in ſupl.

Vomitus melancholici remedia in ſupl.

Vomitum cholericum ſedant.
Rob de ribes
Rob de acreſta
Rob de berberis
Rob de ſumach
Rob de moris de ſeni
Rob de granis myrti

Vomitum cholericum, & phlegmaticum ſedant.
Cytonia condita
Confectio de cytoni
Syrupus de calamentho lymphatus cum aqua menthæ, & abſynthio

Vomitui phlegmatico ex malitia digeſtionis confert.
Confectio Alchanzi

Vocem clarificant.
Acetum ſcilliticum
Cartamus
Electarium de ſucco ſcillæ
Oxymel ſcilliticum
Oleum de cartamo
Oleum de nuce indica
Oleum de granis ſeſami

Vocis raucedini propter frigiditatem, & phlegmaticis in pectore, aut pulmone contenti, craſſitiem contingenti, conferunt.
Loch ſanum & expertum
Syrupus de iuiubis

Vocis lacertos corroborat.
Acetum ſcilliticum

Vrinam prouocant.
Agaricus
Aſſarum
Althæa
Allium linitum ſuper radicem virgæ
Antidotum hęmag. Nic.
Capillis Veneris
Caules
Cæpæ decoctum
Cæpæ fricatum ſuper pectinem.
Decoct.meri cum ſtercore muris
Diacalamenthum deſcriptione Galeni
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Diamoruſion
Diaſulphur
Fęniculus
Feſcera
Fimus columbi ſylueſtris cum vrina pueri bibitus
Geniſta
Elleborus niger
Hyſſopus
Lini ſemen
Muris ſtercus cum decoctione anethi
Opopanax
Oleum philoſophorum
Pilulæ aggreg.maiores
Secaniabin de radicibus
Secaniabin de cheyſim
Trochiſci de lacca

Vrinam retinent, & reſtringunt.
Alchanna
Balauſtiæ
Bolum armenum
Coriandrum ſiccum
Cyperum
Carnes eritij
Cortex thuris maſculi
Cupulæ glandium
Diacyminum
Emula ſicca
Fungi
Galliæ cupreſſi
Grana myrti
Lutum armenum
Myrrha
Merdaſengi bibita
Nux muſcata
Origanum
Pyrethrum
Pilulæ de alhaſce
Sandaracha
Styrax ſicca
Semen vrticæ
Scoria ferri
Thus maſculum
Zarur
Vrinæ multitudinis reme. in ſupl.
Vrinæ difficultati conferunt.
Confectio Philonij inuentione prima
Muſa ænea
Oleum aſech
Vrinæ guttationi confert.
Opopanax
Vrinæ ardori confert.
Oleum quatuor ſeminum frigidorum maiorum
Vrinanti dolori confert.
Confectio alchechengi

Vrinæ fætori conferentia ſupl.
Vulnerum veſtigijs confert.
Feſcera
Oleum de ben
Vulnerum tumorem ſoluit.
Oleum de chryſomelis
Vulnera putrida curat.
Centaurea
Hermodactylus
Iris
Opopanax
Vng. ſericinum
Vulnera incarnant, & conſolidant.
Iris
Vulnera curant, & ſigillāt, & conſolidāt.
Centaurea
Opopanax
Sarcocolla
Vulneribus antiquis confert.
Iris.
Vnguentum ægyptiacum magnum
Vulnera antiqua, & recentia mundificant, & incarnant.
Centaurea pulueriżata
Hermodactylus
Iris
Opopanax
Sarcocolla
Vnguentum diaceraſeos
Vlcera, quæ tarde curātur, perfecta curat.
Oleum philoſophorum
Vulneribus difficilis conſolidationis, & incarnationis, ea mundificando conferunt.
Centaurea
Empl. arabicum

Hermodactylus
Iris
Opopanax
Vnguentum diaphœnicon deſcription Arabica
Vnguentum de lino
Vng. de opopanace
Vulnera fraudulenta curant.
Syrupus de epithymo
Vnguentum de lino.
Vulnera exiccat.
Empl. de fermento
Vulnerum ſuperfluitate aufert.
Empl. de fermento
Vulneribus neruoſis, in quibus, eſt calefactio confert, & eam mundificat, & incarnat.
Vng. baſilicon magnum
Vuluam confortant.
Aqua roſata
Oleum roſatum
Vuluam ſtringunt.
Aqua roſata
Balauſtiæ
Cyperum
Cordumeni
Galliæ immaturæ
Galſia
Myrrha
Meſpyla
Oleum roſatum
Pini cortices
Vuæ caſui conferunt.
Diamoron Nic.
Sal omne
Vuæ apoſtematibus conferunt.
Confectio demoris
Diamoron Nic.

AEgritudinum, ac Remediorum Summula finis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M DCII.

Vrinam retinent, & reſtringunt.
Alchanna
Balauſtiæ
Bolum armenum
Coriandrum ſiccum
Cyperum
Carnes ericij
Cortex thuris maſculi
Cupulæ glandium
Diacyminum
Emula ſicca
Fungi
Galliæ cupreſſi
Grana myrti
Lutum armenum
Myrrha
Merdaſengi bibita
Nux muſcata
Origanum
Pyrethrum
Pilulæ de alhaſce
Sandaracha
Styrax ſicca
Semen vrticæ
Scoria ferri
Thus maſculum
Zarur
Vrinæ multitudinis reme. in ſupl.
Vrinæ difficultati conferunt.
Confectio Philonij inuentione prima
Muſa ænea
Oleum aſech
Vrinæ guttationi confert.
Opopanax
Vrinæ ardori confert.
Oleum quatuor ſeminum frigidorum maiorum
Vrinanti dolori confert.
Confectio alchechengi
Vrinæ fætori conferentia ſupl.
Vulnerum veſtigijs confert.
Feſcera
Oleum de ben
Vulnerum tumorem ſoluit.
Oleum de chryſomelis
Vulnera putrida curat.
Centaurea
Hermodactylus
Iris
Opopanax
Vng. ſericinum
Vulnera incarnant, & conſolidant.
Iris
Vulnera curant, & ſigillãt, & conſolidãt.
Centaurea
Opopanax
Sarcocolla
Vulneribus antiquis confert.
Iris
Vnguentum ægyptiacum magnum
Vulnera antiqua, & recentia mundificant, & incarnant.
Centaurea puluerizata
Hermodactylus
Iris
Opopanax
Sarcocolla
Vnguentum diaceraſeos
Vlcera, quæ tarde curãtur, perfectè curat.
Oleum philoſophorum
Vulneribus difficilis conſolidationis, & incarnationis, ea mundificando conferunt.
Centaurea
Empl. arabicum
Hermodactylus
Iris
Opopanax
Vnguentum diaphœnicon deſcription Arabica
Vnguentum de lino
Vng. de opopanace
Vulnera fraudulenta curant.
Syrupus de epithymo
Vnguentum de lino.
Vulnera exiccat.
Empl. de fermento
Vulnerum ſuperfluitate aufert.
Empl. de fermento
Vulneribus neruoſis, in quibus, eſt calefactio confert, & eam mundificat, & incarnat.
Vng. baſilicon magnum
Vuluam confortant.
Aqua roſata
Oleum roſatum
Vuluam ſtringunt.
Aqua roſata
Balauſtiæ
Cyperum
Cordumeni
Galliæ immaturæ
Gallia
Myrrha
Meſpyla
Oleum roſatum
Pini cortices
Vuæ caſui conferunt.
Diamoron Nic.
Sal omne
Vuæ apoſtematibus conferunt.
Confectio de moris
Diamoron Nic.

AEgritudinum, ac Remediorum Summulæ finis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE